Bibl Reg

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 16 — Joi 1 iulie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

Trei fetițe trec Dunărea...

Stau cu mîna streașină pe mal,
jos, în lunca țărmului natal.
Apele își trec argintul viu.
sălciei cu foșnet argintiu,
și de peste-al Dunării hotar,
parc-aud un cîntec vechi bulgar:

„Trei fetițe trec — Dunărea, Dunărea;
apa li se urcă tot mai lesne
pe sub glezne, pîn-la glezne, peste glezne.
Trei fetițe trec — Dunărea, Dunărea;
apa li se urcă pe-al lor trunchi,
sub genunchi, pîn-la genunchi, peste genunchi.
Trei fetițe trec — Dunărea, Dunărea;
apa către mijlocul de rîu,
suie pîn-la brîu și peste brîu.
Trei fetițe trec — Dunărea, Dunărea,
apa se coboară apoi lesne
pîn-la brîu, pîn-la genunchi și pîn-la glezne..."

Nu știu cine-ntîi va fi văzut
fetele ce-n apă au trecut.
Dar de-atunci, de-atîtea ori la rînd,
eu în cîntec le-am văzut trecînd,
fetele — trecînd Dunărea.

Și-au trecut alaiuri Dunărea,
și pe cer de veri și iarnă grea.
...Trece de pe-un mal pe cellalt mal
un alai de nuntă-n trap de cal.
Pod de ghiață, mirii îi desparte.
...Cîntecu-i de dragoste și moarte.
Într-o copcă, Dunărea înghite
sănii, fată, tropot de copite,
și în zări, pe naltul țărm bulgar,
mirele așteaptă în zadar.
Fete vor mai trece Dunărea,
printre ele, nu-i mireasa mea,
nu-i mireasa mea...

Bat și într-un mal și-n cellalt mal
amintiri în fiecare val.

Dunăre, știi lungul pod de vase,
dorobanți cu săbiile trase,
armiile ruse, uraganul,
Plevna răsturnînd Aliotmanul,
Sfînta Libertate de-a-n-călare,
slobozind văjugele bulgare,
vrajba ce-o turnară-n unde regii,
punțile-ntre inimi să dezlege,
să se depărteze malurile,
și să ne despartă valurile
valurile, valurile...

Dunăre, nu scrise-n vreun izvod
că-ntre inimi tot durarăm pod?
Dar acum noi slobozi am durat
pod de-oțel, un pod adevărat...

Cîte mîini și inimi, cîte gînduri,
ridicară-a bolților lungi rînduri,
cîți nu coborîră în afund,
ca să-mplînte podul pînă-n prund,
cîți podari vestiți veniră-anume
de pe malul Volgei lor străbune,
ca-ntre țărmuri podu-ntins să poarte
oameni dintr-o parte-n altă parte,
Dunăre, Dunăre?

Meșteri buni, vă bat în plete vînturi,
voi ce ne-ați legat două pămînturi,
răzimați cu coatele de bare,
ștergeți-vă fruntea de sudoare,
și spre larg, din unda înfrățită,
ascultați un murmur de răchită:

„Trei fetițe trec — Dunărea, Dunărea.
Podu-l trec cu sclipăt de argint,
podu-l trec, batiste filfiind,
Trei fetițe trec — Dunărea, Dunărea,
și cum trece trenul săgetînd,
undele văd fetele trecînd.
Trei fetițe trec — Dunărea, Dunărea..."

Veronica Porumbacu

Podul frăției

Cînd ceru-și pierde-n undă inele și brățări,
și seara se coboară ca salcia pletoasă, —
privesc spre pod cum trece, prin boarea răcoroasă
să lege două țărmuri și visu-a două țări.

Și Dunărea bătrînă îmi spune o poveste,
în timp ce-mi țin frigarea pe jărăgăi de vreasc.
„De mult, un mare meșter sosit de la Damasc
un pod voinic întinse-ntre țărmurile-aceste.

Dar l-a întins să treacă războinicii încoace
izbind cu spada-n scuturi a moarte și a foc,
să-și ducă sclavi și aur, tribut, de pe-acest loc
pe care voi vă creșteți avutu-n bună pace."

Mi-a povestit de poduri de vase-aliotmane
cînd în aceleași lanțuri sălbatice-au gemut
Bulgarii și Romînii. Cu valul a bătut,
chiar Dunărea gemuse atuncea în bulboane.

Dar iată azi ce mîndră-i că-n undă oglindește
minunăția asta de fier și de beton.
Și valurile parcă dau înțeleului zvon
și pescărușul parcă a țîșnit mai tinerește.

Pe cele două țărmuri e-aceeași bucurie
și e mîndria-aceeași că brațu-a plămădit
un pod pentru frăție și pentru-un trai tihnit,
un pod ce poartă-n forme a vremii poezie.

„Noroc și voie bună!" au chiuit Carpații.
„Noroc și sănătate!" — Balcanii au strigat.
Și între două țărmuri, cu vis într-aripat,
Bulgarii și Romînii-s îmbrățișați ca frații.

Noi punțea între țărmuri, în suflet și în vise,
de mult am fost întins-o, — muncind, luptînd, cîntînd, —
de cînd cu libertatea al nostru-avut pămînt,
sub semnul stelei roșii, pe veci se ortăcise.

Ostașul sovietic și-a lepădat vestonul,
și-a sumecat cămașa și a purces la muncă.
Mașinile acestea din dunăreana luncă,
el ni le-a dat, în maluri să revărsăm betonul.

Cînd ceru-și pierde-n undă inele și brățări,
și seara se coboară ca salcia pletoasă, —
privesc spre pod cum trece, prin boarea răcoroasă
să lege două țărmuri și visu-a două țări.

Guatemala

Așa-ntr-o bună zi mi s-au trezit
bancherii hoți, stăpînitori de fructe,
că într-o țară-s lanțurile rupte
și fructul, pentru ei, e fruct oprit.

Au mîrîit cum cîinii cînd le furi
din gură osul. Au lătrat cu larmă.
Din gușa grasă iese vorba „armă",
ostînza prinde boiul negrei uri.

Lăudăroșii cinstitori ai păcii
au tăbărît, ca haitele lupești,
spre tine, țară ce te primenești
și ți-au umbrit fruntarele cu lăncii.

Ei, mincinoșii cinstitori ai vieții,
cu paseri de oțele ți-au spurcat
semnul cer, — pornind la semănat
semința morții, pulberile cetii.

Crezură că e vraiște hotarul
și e grădina fără păzitor
dar sumețitu-mi-s-a un popor
și-a groază-și mușcă buza mercenarul

Plătiți ca să ucidă și să moară,
uitînd mirajul marii aventuri,
sînt suri soldații ca vestonul sur
și viața cu clipita și-o măsoară.

Căci tu, voinică țară, Guatemala
și lumea-ntreagă, 'ntoarceți altcum treaba.
Se spune simplu, răspicat: „Jos laba
voi cei deprinși cu jaful și năvala!"

Ce-i fruct oprit rămîne fruct oprit
chiar dacă-o să-l mai pipăiți sub ghiară,
că nu își lasă-al său avut o țară
să fie peste granițî sorocit.

Nu cu picioare-n cisme noi, prusace,
se poate cuceri puterea-n lume!
Ci eu, guatemalezilor le-oiu spune
cu glas de prietenie și de pace:

Voi fraților țărani, cu palme aspre,
fiți tari și îngrijiți-vă bananii,
culegeți fructe, creșteți-vă anii
cum îi doriți în inimile voastre!

Lăsînd din mînă plugul pentru arme,
vă apărați al traiului belșug, —
dar mîna s-o întoarceți iar la plug
după ce-o fi pe mercenari să-i sfarme.

Cît despre haita lacomă de pradă,
ca-și simte balamalele plesnite.
Și multe fructe fi-vor fructe-oprite,
pînă ce-odată haita va să cadă.

Către un general imperialist

O, tu ce-ai spintecat, rîzînd, copiii
și-ai opărit, cu apă fiartă, mume,
crezîndu-te un zeu al vitejiei,

tu, ce te vrei stăpînitor pe lume,
să tragi pe hărți hotarele cu sînge
și-n glas de tun ecoul să-ți răsune,

tu, ce hlizești cînd inima se strînge
și sameni molimă și sameni moarte
și rîzi hirsut cînd suferindul plînge,

tu, care-ți temi pecetluita soarte
c-ai să te sfarmi sub pumni de brațe aspre, —
tu, cel ce cînți pe cobitoare coarde,

tu, urîciunea, hula erei noastre, —
ți-aduni comori din umbră de cadavre,
însă apun a'tale negre astre.

Ți-a dat viața vrednice povețe
că ai pierdut avuturi și pămînturi, —
ți-s mai puține bietele piețe.

Ceri sînge și nu te ascultă nime
și ai ajuns să ții doar cu simbrie
impuținata, șubreda-ți oștime.

Pe-a fetii tale searbădă mărime
juvățu-și lasă umbră și-amenințe
că-ți dă răsplată pentru furt și crime.

Cînd bate ceasul, jalnica-ți credință
în suflet strigă: „ceasul cel din urmă!
E timpul să te treci în neființă!"

Și tu mai crezi că lumea e o turmă
pe care-o ciobănești precum îți place?
În moarte-al tău baston degeaba scurmă.

Tu vrei război și-auzi cîntînd de pace,
vrei moarte și-auzi chiot de viață, —
fie că-ți place, fie că nu-ți place.

De ești viteaz, ce spaimă te îngheață
și de ce simți că moartea-ți dă tîrcoale?
O! streangu-o fi statuia ta măreață
și te vor rîde oamenii-n piață.

Alexandru Andrițoiu

234.937 a

De vorbă cu dramaturgul Aurel Baranga

Pe tovarășul Aurel Baranga l-am găsit în biroul său de la revista „Urzica" unde îndeplinește funcția de redactor șef.

În răgazul pe care i l-au dat colaboratorii — redactori, scriitori, caricaturiști — am reușit să obținem din partea autorului pieselor „Iarbă rea", „Bulevardul împăcării", „Într-o noapte de vară"..., „Mielul turbat" — cîteva răspunsuri la întrebările noastre:

— Ce ne-ați putea spune cu privire la realizările dramaturgiei noastre în acest glorios deceniu?

— Nu vom înțelege deplin însemnătatea și proporțiile revoluției culturale care a avut loc în țara noastră în ultimul deceniu și în domeniul creației dramatice originale, dacă nu vom încerca să aruncăm o privire spre trecut. Deși scrisul dramatic original are în țara noastră o bogată și frumoasă tradiție — este suficient să ne gîndim la opera unui Alecsandri, Hașdeu sau Caragiale — totuși, în timpul scurs între cele două războaie mondiale, din pricina condițiilor vitrege impuse de o stăpînire dușmănoasă omului și culturii, literatura noastră dramatică originală a fost împiedicată în dezvoltarea ei.

Pe vremea cînd funcționam ca secretar literar al Teatrului Național din București, m-am îndeletnicit cu studierea repertoriului dintre anii 1920—1940. Iată o primă observație: în două stagiuni ale acestui ultim deceniu s-au jucat pe scenele teatrelor noastre din București și provincie mai multe piese originale decît au promovat pontifii culturii burgheze vreme de douăzeci de ani. Explicația politicii anti-culturale burgheze este limpede: regimului trecut îi conveneau mai degrabă lucrări bulevardiere franțuzești și italiene, decît piese de teatru care să reflecte viața și năzuințele poporului.

Trebuie spus însă că, în aceeași epocă, o serie de scriitori conștienți de menirea lor n-au plecat steagul. Ar putea fiecare dintre ei să povestească prin cîte greutăți au trecut. În această direcție stă mărturie academicianul Camil Petrescu, autorul „Falsului tratat pentru uzul autorilor dramatici", în care scriitorul relatează cu umor, dar și cu multă amărăciune, tribulațiile unei lucrări originale. Regretatul regizor Ion Aurel Maican povestea de asemenea, cu foarte mult haz, cum erau „ocrotite" piesele originale înainte de 23 August. Unele teatre le programau în cele trei zile de dinaintea Paștelui, cînd [illegible]

In acest timp, se instalase un repertoriu care promova sau morala triunghiului adulterin, sau lucrări dramatice de import transoceanic, cu un conținut morbid, psihologicist, decadent. Cu atît mai prețioase ne sînt nouă deci piesele scrise de autorii progresiști originali în perioada dintre cele două războaie. Lucrările lor trebuie preluate în spirit critic. Acest lucru nu trebuie însă să ducă la o exagerare neîngăduită, la o preluare cu ghiotura, ci la o reconsiderare în spirit științific a acelor lucrări care la vremea lor au însemnat un protest, o luare de poziție împotriva unei societăți dușmănoase.

Literatura noastră originală contemporană înnoadă firul celor mai valoroase tradiții, preluînd experiența înaintașilor noștri și încercînd să dezvolte creator zestrea culturală progresistă a trecutului.

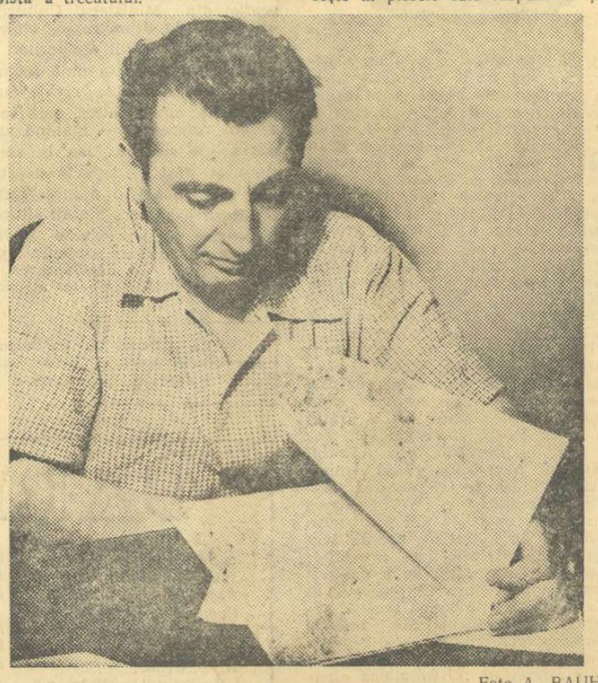

Foto A. BAUH

— Care este după dumneavoastră caracterul major al noilor piese create în ultimii zece ani?

— Au fost create o sumedenie de piese valoroase, a căror primă caracteristică este dată de izvorul inspirației lor. Piesele dramaturgiei originale contemporane își trag seva din lupta și năzuințele poporului nostru, angajat pe drumul făuririi unei societăți noi. Aceste lucrări reflectă domenii diferite de activitate, probleme și preocupări diverse, oameni feluriți. Nu-mi propun să fac o enumerare completă, dar lucrări cum sînt: „Cumpăna", „Minerii", „Cetatea de foc", „Vadul nou" „Oameni de azi", „Ziua cea mare", „Mireasa desculță", „Lumina de la Ulmi", au darul să ilustreze cîmpuri diferite de activitate, caractere diverse, probleme complexe de viață. Cu piesele scrise în acest deceniu urcă de fapt pe scenele noastre un erou nou, cu o problematică inedită: poporul, constructor al unei vieți noi.

— Care este explicația interesului pe care-l stîrnesc piesele noi?

— În locul unei tematici sterile, neinteresante, dedicate unei minorități de îmbuibați, publicul nostru nou găsește în piesele sale răspuns la problemele de muncă și de viață pe care și le pune în munca și-n viața lui de fiecare zi. De aici interesul mereu crescînd pentru dramaturgia noastră originală, dragostea cu care este înconjurată de un public entuziast, dornic să-și vadă exprimate în mod artistic întrebările vieții de construcție în care este angajat.

— V-am ruga să ne spuneți cîteva cuvinte despre frontul dramaturgilor noștri.

— Dramaturgia noastră originală contemporană se desfășoară pe un front larg, în care sînt angajați și scriitori vîrstnici, cu o bogată experiență literară, care au dat dovada talentului, a experienței lor literare și înainte de 23 August, și tineri, abia începători, învățăcei în arta scrisului. Fructele acestei străduanii colective sînt piese ca „Bălcescu" și „Matei Millo", alături de încercări promițătoare, ca „Simeon Albac" sau „Furtuni de primăvară".

— În ce condiții s-au afirmat noile lucrări de teatru?

— Ar fi o greșeală de neiertat, dacă, acum, cînd ne apropiem de bilanțul unui deceniu de activitate dramaturgică, am uita în ce condiții s-a afirmat noul nostru repertoriu. Piesele noastre nu și-au creat drumul într-un climat liniștit, lipsit de obstacole. Să nu uităm că prin 1947 circulau o sumedenie de teorii dușmănoase conform cărora actualitatea era considerată „nepoetică" și „nedramatică". Neinteresantă deci. Conflictele erau socotite mediocre, cenușii, incapabile să stîrnească interesul. Se vehicula teoria „desfătării pure", conform căreia teatrul n-ar avea decît rostul să destindă frunțile și să amuze. Să nu uităm teoria „perspectivei". Funcționau „teoreticieni" care băteau la răspîntii toba acestei „perspective", după care scriitorul ar avea nevoia unui răgaz de cel puțin 30—40 de ani ca să poată analiza fenomenul social și să-l exprime artistic. Să le mai aducem aminte acestor jalnici „teoreticieni" de exemplul lui Caragiale, care a scris „O scrisoare pierdută" în chiar anul „revizuirii constituțiunii", de pilda unui Gorki și Maiakovski, care au creat opere nemuritoare în focul celei mai ascuțite actualități?

Să ne mai amintim de asemenea de neîncrederea unor oameni de teatru care, neînțelegînd valoarea noului, ridicau din umeri și spuneau: „publicul nu vine la aceste piese"? Greșeala acestor oameni de teatru era că ei confundau publicul cu gașca snobă și premieristă de pe vremuri, care într-adevăr vedea în teatru doar un mijloc de amuzament facil. Publicul nou în schimb așteaptă piesele noastre și le pretinde să fie cît mai actuale, cît mai îndrăznețe scrise, ridicînd probleme cît mai diverse, înfățișînd ciocniri cît mai elocvente, între caractere cît mai bine definite.

Toate aceste obstacole n-ar fi fost trecute fără înrîurirea plină de grijă a partidului și guvernului, care au condus pașii dramaturgilor și le-au creat condiții morale și materiale propice dezvoltării artei lor.

— Aș putea să ne spuneți cum s-a muncit în acest timp în domeniul dramaturgiei?

Principiul muncii colective a dat în această direcție cele mai frumoa-

(Continuare în pag. 4-a)

Fructe, flăcări și oameni

Întîlnirea dintre fructe, aur și sînge are, în acea parte a lumii, un trecut dureros. Ea dovedește cum fructele pot deveni aur, cum aurul poate deveni sînge și cum oamenii pot deveni robi. Și aceeași alchimie a crimei a putut transforma un pămînt al abundenței într-un pămînt al dezolării. Dar pe stîncile aride s-a stîrnit vîntul fecund al libertății. Din acel punct fierbinte al globului pleacă patru poduri gigantice, dintre care două de pămînt și piatră, două de apă. În acel loc, de la Oceanul Atlantic la Oceanul Pacific sînt doar cîțiva kilometri; în acel loc sfîrșește America de nord, pentru ca să înceapă America de sud.

În acel loc al lumii bogăția exuberantă face ca fiecare republică să fie un trandafir de aur, pe care conquistadorii l-au transformat în trandafir de sînge.

Începutul l-a făcut, în 1493, Guanahani. Dintr-o insulă de lumină ea a devenit o insulă de flăcări. Catedralele pădurilor au ars, oamenii au fost uciși. În 1519, prin Veracruz, s-au năpustit asupra Americii centrale cavalerii spaimei: Ariaș, Reyes Rojos, Maldonados Don Quijotte păduchios s-a repezit asupra uriașei prade. Cortez a inundat cu sînge cîmpiile pînă la Tlaxcala, Alvarado — cuceritorul Guatemalei — a împins crima pînă la fluviul Papaloapan, fluviul fluturilor, Jimenez de Puesada a năvălit, în 1536, în Colombia. Iar alde Almagros, Pizarros, Valverdes, Castrillos, Urilas, Beltranes, după ce și-au împărțit — la Panama — prada, au început, ca toți bandiții, să se lovească pe la spate cu pumnale fierbinți de Toledo, să se otrăvească, să se încaere pe un continent uriaș și devastat.

Legenda bogăției — Eldorado, pămîntul de aur — a străbătut Europa. Negustorii și filozofii au început să vorbească unii de pietre prețioase care se găsesc pe drum, alții de „bunul sălbatic" care demonstrează că omul s-a născut bun, dar civilizația l-a corupt.

Uluit, conquistadorul contempla continentul acoperit de cauciuc, tutun și porumb. Animale ciudate umpleau pădurile parfumate: furnicarul, guanaco, maimuța, jaguarul — iar în apele calde și tulburi naviga — asemeni unui submarin — caimanul.

Deasupra continentului curgea un fluviu colorat și strident de păsări: tucani, colibri, papagali, condori. Dar această simfonie de culori și explozia abundentă de parfumuri nu tulburau retina și nările conquistadorului, vînătorul de aur. Și toată acea parte a lumii a răsunat de strigătele prelungi de groază și suferință ale oamenilor torturați, ale unui popor în agonie. Dar strigătele lor n-au ajuns în Europa, ele au fost acoperite de vuietul oceanului.

Multă vreme corăbiile au purtat spre Europa, hrănind burghezia, aurul roșcat și aducînd, din Africa în America, negri în lanțuri de fier. Și așa, aurul a devenit sînge, iar oamenii au devenit sclavi.

Acolo unde există sclavie, există și luptă pentru libertate. Trei veacuri au rezistat popoarele Americii centrale și sudice năvălitorilor. Masele ridică eroi așa cum masivul muntos înalță piscuri: Cuauhtemoc, în 1520, Toqui Caupolican, Lautero, în 1550, Tupac Amaru, în 1781 și atîția alții au făcut față puhoiului. Dar la începutul celui de al XIX-lea secol, o serie de explozii violente au zguduit continentul și America s-a acoperit de republici independente. Istoria Americii Latine e străbătută de fulgere de o mare intensitate: José Miguel Carrera (1810), Manuel Rodriguez, Bolivar (1822), Toussaint Louverture în Haiti, au luptat pentru libertate. Pe stema republicii Guatemala stă scris: Libertad — 15 de Setiembrie 1821.

Conquistadorii nu poartă acum armură, ci frac. Ei nu vînează aur fiindcă știu că cel mai strălucitor aur e munca omenească. Ei fac aur din fructe, din sudoare și din sînge. Societățile anonime cumpără plantații de banane și cafea, mine și zăcăminte de petrol, generali și posturi de radio, energie electrică și umană, scriitori și agenți secreți, căi ferate și navale, — toate pot fi cumpărate, afară de setea popoarelor pentru libertate.

Au cumpărat totul, dar popoarele nu se supun. Și atunci negustorii trimit soldați. Armata americană năvălește în 1824 în Porto Rico, în 1846 ocupă o mare parte din Mexic, în 1864 ocupă Panama, în 1898 zmulge Spaniei Cuba.

Dar popoarele nu se supun.

La începutul secolului XX, în 14 ani, Statele Unite intervin în viața politică a Americii centrale de 13 ori. De 13 ori în 14 ani au fost aruncate bombe, tunurile au incendiat sate și orașe, peste sacii cu cafea a curs sînge omenesc.

Dar popoarele nu se supun.

Statele Unite distrug atunci toate libertățile democratice, aduc tancuri, avioane, soldați, improvizează dictatori (generali fără armată).

Dar popoarele nu se supun.

În 1926, Sandino ridică poporul din Nicaragua la luptă. Și cîțiva ani, avioanele și tancurile S.U.A. nu reușesc să stingă flăcările răscoalei care este pretutindeni și nicăieri, înconjurîndu-i pe invadatori cu un cerc incandescent de ură. Pentru a-l prinde, invadatorii îl pîndesc pe Sandino la tratative și doar așa, tîlhărește, îl pot răpune.

Dar popoarele nu se supun. Lupta spontană devine o luptă organizată: comuniștii se află în frunte!

Recabarren aprinde pe munții Anzilor steagul libertății, iar Carlos Prestes, cavalerul speranței, azvîrle pe plantațiile de cafea ale Braziliei, șimburele libertății. Și în fruntea popoarelor, stîncă de flăcări, luminează partidele comuniste calea libertății definitive.

★

A fost mai întîi o uriașă uimire: un stat minuscul, în plină bătaie a tunurilor dolarului, înconjurat de atotputernicia Wall-Street-ului, a îndrăznit! Bancherii au privit stupid harta: Guatemala a expropriat 95.000 ha. de plantații ale trustului „United Fruit Company".

Popoarele Americii au privit harta cu bucurie: un stat atît de mic a îndrăznit!

Apoi Wall-Street-ul a fost cuprins de furie. John Foster Dulles, secretarul Departamentului de stat, este acționar al lui „United Fruit" Asupra Guatemalei s-a pornit puhoi de amenințări și calomnii. Cabot Lodge, adjunctul lui Dulles și reprezentant al S.U.A. la O.N.U., este acționar al lui „United Fruit".

Au fost cumpărate tancuri, avioane, aventurieri și tunuri, au fost masate pe teritoriul statului Honduras. Sinclair Weeks, ministrul comerțului S.U.A. este acționar al lui „United Fruit". Derbedeii înarmați au trecut granițele Guatemalei.

★

Dacă avioanele pot depăși viteza sunetului, zgomotul primelor explozii care au răsunat pe teritoriul Guatemalei a făcut ocolul lumii cu o înspăimîntătoare viteză. Exploziile bombardamentelor din Guatemala au răsunat în inimile oamenilor. Și dacă urechile domnului Lodge, care respingea la O.N.U. discutarea agresiunii împotriva Guatemalei, par surde urechile noastre prind asemănarea cu celelalte explozii — din Indochina și Coreea.

Valul fascismului vrea iarăși să acopere pămîntul. Dar popoarele luptă.

Guatemala e un stat mic. Dar mînia pe care a stîrnit-o agresiunea Statelor Unite este uriașă. Zona tropicului e fosforescentă de ură. Orenocul, Amazonul și Tequendama, fluvii ale miniei, zvîcnesc asemeni arterelor. Prin Pampas vîntul libertății stîrnește nori de mînie. Pe pămîntul Americii înflorește Ceibo, arborele cu flori roșii. Pe vîrfurile munților Anzi scapără un trandafir de fulgere.

Paul Georgescu

Acum...

Acum din nou aud în vînt rafala
Cu ploaia ei de plumbi șuierători
Și iarăși văd cum peste albii zori
Pornesc zăvozii nopții-n Guatemala.
Acum din nou aud în vînt rafala...

Pe calea urii, neagră cum e smoala,
Pe calea-nsîngerată-n noaptea grea,
Stăpînii peste fructe și cafea
Trimit năimiții lor spre Guatemala
Acum cînd iar aud în vînt rafala.

Acum din nou e-nconjurată sala
Din Casa Albă a negrelor porunci
Cu stelele din ochii-acelor prunci
Care se sting, sub foc, în Guatemala
Acum din nou aud în vînt rafala...

Și zi și noapte-mi amintesc zicala
Cu lupii care nu se schimbă-n oi
De-acum și pînă-n veacul de apoi.
Cu haita lor se luptă Guatemala
Acum cînd iar aud în vînt rafala.

Chiar dac-ar fi să mă încerce boala
Și febra să mă ardă ca un jar,
Cît timp în pieptul libertății iar
Trag cei ce-au năpădit în Guatemala,
Cu pieptul meu aș înfrunt rafala!

Ca floarea să nu-și scuture petala,
Visul copiilor să fie vis,
Ca să nu cadă tînărul ucis,
Să nu mai ardă case-n Guatemala,
Cu pieptul meu aș înfrunta rafala.

Cu sînge parcă mi-e stropită coala
Pe care scriu chemarea mea de-acum.
Sub pleasna fulgerelor, pe sub fum,
Eu inima-mi trimit în Guatemala
Să-nfrunte-alături de ostași rafala.

Ion Brad

Cluj, iunie 1954.

DISCUȚIA DESPRE PROBLEMELE DRAMATURGIEI NOASTRE CINEMATOGRAFICE

Marți, 29 iunie, a început în sala Bibliotecii centrale universitare plenara organizată de Uniunea scriitorilor din R.P.R. și Direcția generală a cinematografiei din Ministerul Culturii, cu privire la problemele dramaturgiei cinematografice. Au participat un mare număr de scriitori din toată țara, activiști din domeniul cinematografiei, regizori, actori, tehnicieni, etc. Referatul introductiv, închinat unor probleme ale dramaturgiei noastre cinematografice actuale, a fost ținut de Ovid S. Crohmălniceanu.

Referatul a început prin a sublinia marea popularitate pe care și-a cîștigat-o cinematografia, ca una din artele cele mai noi și lupta pe care a avut-o de dus pentru afirmarea ei ca artă, împotriva celor care-i negau acest drept. Desconsiderarea artei cinematografice a fost facilitată și de degradarea ei în lumea capitalistă, unde ecranul a fost folosit ca o tribună preferată pentru propagarea celor mai antiumane idei. În lumea dominată de monopoluri, scenariștii, regizorii, actorii cinstiți nu pot decît cu greu și rareori să creeze filme realiste, din cauză că în aceste țări cinematograful, prin structura lui, este dependent de marea producție capitalistă, în care domnește brutalul interes comercial, goana după profit maxim. Spre deosebire de lumea capitalistă unde arta este pervertită, înjosită — în țările eliberate de exploatare, în Uniunea Sovietică în primul rînd, arta cinematografică a putut cunoaște cu adevărat o dezvoltare firească și rapidă, devenind un instrument în slujba luminării și ridicării maselor. Referatul a citat exemple de filme sovietice care au rămas ca monumente ale artei cinematografice.

Rezistența estetizantă împotriva cinematografului manifestată de criticii de artă decadenți — a spus în continuare Ov. S. Crohmălniceanu — s-a îndreptat îndeosebi împotriva scenariilor care au fost socotite ca un element cu totul secundar în cinematografie.

Această atitudine s-a împăcat de minune și completat cu tendința falsificării, denaturării scenariului original, ca operă literară constituită. Scenariul însă trebuie să fie considerat ca baza spectacolului cinematografic. El are specificul lui, legile lui și de aceea s-a impus ca un gen literar aparte.

În continuare, referentul s-a ocupat de particularitățile acestui gen, care înglobează într-o formă originală și narațiunea specifică genului epic și caracterul dramatic specific teatrului, dînd o creație plină de dinamism și vigoare, pătrunzînd foarte repede în masele cele mai largi.

Trecînd apoi la analizarea sarcinilor pe care le ridică dezvoltarea țării noastre în fața scriitorilor, în ce privește producția de filme, Ov. S. Crohmălniceanu a subliniat posibilitățile mari create de regimul de democrație populară, care cer tot mai multe scenarii și de un nivel tot mai ridicat. Atît scenariile realizate pînă acum și transpuse pe ecran („Răsună valea", „Viața învinge", „Mitrea Cocor", „În sat la noi", „Nepoții Gornistului", „Brigada lui Ionuț") precum și cele în curs de filmare sau aflate în pregătire („Bălcescu" de Camil Petrescu, „M. Eminescu", de Mircea Ștefănescu, „Barbu Lăutaru" de D. Corbea, „Oameni de azi" de Lucia Demetrius, „Desfășurare" de Marin Preda, „Oameni pe graniță" de P. Luscalov, „Ceferiștii" de N. Moraru și A. Baranga, „Cheia văii" de V. Porumbacu, M. Dragomir și M. Petroveanu, „Schimbul de miine" de Vl. Colin „Prin foc și apă" de Sütö Andras și Z. Hajdu, etc.), precum și scenariile pentru filme documentare pentru diafilme sau desene animate, toate dovedesc avîntul de care se bucură acest gen nou, arată că scriitorii se preocupă cu încredere și dragoste de crearea scenariilor, bază pentru filme tot mai bune.

Referatul a făcut apoi o prezentare succintă a tematicii și a unor momente expresive din diferite scenarii, pentru a arăta că în general, autorii au pornit de la viață, s-au documentat cel mai adesea cu conștiinciozitate și au izbutit să oglindească în chip viu realitatea.

Astfel au fost arătați, ca realizări de merit ale dramaturgiei noastre cinematografice și ale literaturii noastre, eroi din „Nepoții Gornistului", chipul lui Barbu Lăutaru, așa cum reiese din scenariul lui D. Corbea, episoade din scenariul „Prin foc și apă", etc. Referentul a analizat unele scenarii din punctul de vedere al felului cum soarta personajelor și psihologia lor sînt privite în funcție de problemele politice generale tratate de autori. Au fost cercetate subiectele, eroii — personalitatea și limba pe care o vorbesc aceștia — precum și unele probleme legate de calitățile specifice cinematografice, pe care trebuie să le aibă scenariile.

De ce, se întreabă apoi referen-

tul, rămîne totuși o problemă asigurarea industriei cinematografice cu scenarii bune? *„De ce pînă devin filme, atîtea scenarii trec printr-un adevărat purgatoriu, dacă nu se întîmplă să nimerească și în regiuni mai joase? De ce multe lucrări, odată cu elemente interesante și valabile, prezintă slăbiciuni serioase, imperfecții stridente, pasaje evident sub nivelul forței creatoare a autorului respectiv?"* Pentru a răspunde la aceste întrebări, Ov. S. Crohmălniceanu a trecut la o analiză mai adîncă a conținutului și a imaginilor realizate în scenariile create pînă acum.

În primul rînd el a examinat cum și în ce măsură diferitele scenarii oglindesc problemele centrale ale vieții poporului nostru. Dînd exemple concludente, el a arătat că, dacă există succese („Prin foc și apă", „Desfășurare", „Barbu Lăutaru", etc.) trebuie însă semnalată tendința care se menține încă, atît la scriitori, cît și în munca Direcției scenariilor din Ministerul Culturii, de a ilustra diferite sectoare de activitate a oamenilor muncii și mai puțin de a pune și dezbate în scenarii — respectiv în filme — mari probleme umane, generate de condițiile noi noastre vieți, de construirea socialismului. Marile idei duc la mari filme, a spus referentul. *„O problemă esențială a vieții e conținută într-un film ca „Marele cetățean" care dezbate ideea încrederii și neîncrederii în posibilitatea construirii socialismului într-o singură țară. O problemă de o extraordinară importanță a stat la baza filmului „Curcubeul" care și-a propus să dezvăluie resortul moral al rezistenței oamenilor sovietici și în general a tot ce e omenie — față de fascism".*

Pentru a menține totuși în chip artificial scenariul și a-l face „interesant" pentru spectatori, unii autori caută să suplinească lipsa ideii artistice, fie prin episoade laterale, exterioare conflictului, care aduc lungimi nefirești, fie prin „scene tari", etc.

Referentul a dezvoltat apoi problema legăturii care trebuie să existe în scenariu, ca și în orice operă literară, între idee, conflict și acțiune.

O altă problemă analizată în referat a fost aceea a schematismului. În această privință au fost examinate în special lipsurile scenariului „Brigada lui Ionuț", dar și ale altora („Prin foc și apă", etc.).

Criticînd o serie de personaje schematice, Ov. S. Crohmălniceanu a relevat existența în unele scenarii a unor episoade superficial tratate de autori, lăsate la aprecierea regizorilor și operatorilor. Acestea duc de cele mai multe ori la schematism. Prin contrast, referentul a citat numeroase scene reușite, adevărate creații, care ridică nivelul filmelor tocmai pentru că sînt, totodată, literatură de bună calitate.

Didacticismul sec a fost un alt neajuns relevat de referent în unele scenarii, precum și tendința greșită de a abuza de dialog, de discursuri, etc. Vorbirea eroilor, a spus referentul, este o chestiune primordială în scenarii; ea trebuie să stea totdeauna în atenția scriitorilor.

Rezumînd apoi observațiile și considerațiile făcute asupra unor probleme care nu se pun numai scenariilor, ci literaturii în genere — referatul, examinîndu-le din punctul de vedere al modului specific cum ele se manifestă în dramaturgia cinematografică — Ov. S. Crohmălniceanu a arătat că aceste observații și considerații privesc în primul rînd pe scriitori. Dar, în rezolvarea lor, un rol important are și munca de îndrumare desfășurată de Direcția generală a cinematografiei din Ministerul Culturii și de secția de dramaturgie cinematografică a Uniunii scriitorilor.

Succesele realizate pînă acum în filmele și scenariile create arată că există multe laturi pozitive — a spus referentul — numind unele din aceste succese. Dar, în același timp au fost și aspecte negative. S-a dus adesea o muncă greșită. Scriitorii n-au fost ajutați suficient să trateze noile probleme ale vieții actuale, n-au fost stimulați, pînă nu de mult, în desfășurarea deplină a posibilităților lor de creație, pe linia preocupărilor și a specificului fiecăruia. De asemenea, s-a manifestat un interes scăzut pentru comedia muzicală, comedia satirică, filmul de scurt metraj.

Lipsa de competență a unor tovarăși a dus la derutarea scriitorilor (referentul a citat cazuri concrete) după cum insuficienta principialitate a făcut să se manifeste o exigență scăzută față de scenarii slabe, față de conținutul de idei fals, sau față de realizarea la un nivel scăzut a unor lucrări. Tărăgănarea răspunsurilor pe care Direcția cinematografiei trebuia să le dea autorilor este încă o lipsă în această privință.

Pe de altă parte, subaprecierea genului de către Uniunea scriitorilor a fost o altă cauză care a frînat dezvoltarea dramaturgiei cinematografice. Secția respectivă a Uniunii scriitorilor a avut o slabă activitate. Chiar în ultimul timp, cînd interesul pentru scenarii a crescut simțitor, la ședințele secției sau ale Consiliului cinematografiei, scriitorii sînt adesea absenți. Prezența creatorilor scenariilor la aceste organisme de muncă ar contribui simțitor la ridicarea pe o treaptă superioară a realizărilor în domeniul dramaturgiei cinematografice.

Referatul s-a încheiat cu o chemare către scriitori de a-și spori eforturile lor, în vederea realizării unor scenarii superioare, care să prilejuiască filme demne de epoca noastră.

La discuții au participat numeroși scriitori, regizori, activiști din cinematografie, actori etc.

Relatarea discuțiilor o vom face în numărul nostru viitor.

CARNET SOVIETIC

De curînd a avut loc, sub președinția lui K. Fedin, a doua ședință a Comitetului unional pentru comemorarea a 50 de ani de la moartea lui A. P. Cehov.

În cadrul ședinței s-a hotărît să se deschidă, la 14 iulie noua casă-muzeu „A. P. Cehov" din strada Sadovo Kudrinskava.

Comitetul a stabilit, pentru ziua de 15 iulie, ședința festivă de comemorare care va avea loc în Sala coloanelor din Palatul sindicatelor. A doua zi va avea loc o seară literară la teatrul de vară din Parcul de cultură și odihnă A. M. Gorki.

La comemorarea a 50 de ani de la moartea lui A. P. Cehov vor lua parte și oaspeți din străinătate.

★

A. P. Cehov este unul dintre scriitorii clasici ruși cei mai iubiți din Uniunea Sovietică.

În Rusia prerevoluționară — în 29 de ani (de la 1888 pînă în 1917) — întregul tiraj al lucrărilor marelui scriitor se ridica abia la 642 mii exemplare. Cele mai multe lucrări au fost publicate în limba rusă. Puține dintre operele sale au fost traduse și în alte limbi ale popoarelor Rusiei.

Timp de 36 ani după revoluție, tirajul lucrărilor marelui scriitor a crescut de mai mult de 62 de ori.

Cărțile lui A. P. Cehov au fost traduse în 68 de limbi ale popoarelor ce locuiesc pe teritoriul U.R.S.S. și sînt citite azi de popoare care pînă la Marea Revoluție din Octombrie nu aveau nici alfabet propriu.

★

Filmul documentar „Cehov" care va rula pe ecranele cinematografelor sovietice, cu ocazia comemorării a 50 de ani de la moartea scriitorului, prezintă, între altele, o serie de documente și materiale mai puțin cunoscute despre viața și opera lui Cehov. Anii tinerești scriitorul și-i petrecut la Taganrog. În film apar strada și casa unde a locuit familia tatălui lui Anton Pavlovici. Un loc deosebit îl ocupă întîmplările de la Ialta, unde Cehov și-a petrecut ultimii ani ai vieții sale. Este prezentată casa unde a trăit, a scris și a primit pe cei mai buni prieteni: Gorki, Stanislavski, Kuprin, Șaliapin, Rahmaninov.

Documentarul mai cuprinde fragmente din filmele turnate după operele lui Cehov și scene din piesele marelui scriitor.

★

Uniunea scriitorilor sovietici a organizat la teatrul de vară din Parcul de cultură și odihnă M. Gorki o seară literară cu prilejul celei de a 18-a comemorări a zilei morții lui A. M. Gorki.

Seara literară a fost deschisă de Vsevolod Ivanov. Au mai vorbit: L. Nikulin, D. Djermanetto, A. Barto, S. Vasiliev și S. Marșak.

★

La Leningrad a avut loc adunarea generală a scriitorilor, consacrată pregătirii celui de al doilea congres unional al scriitorilor sovietici. Referatul a fost expus de V. Druzin. El s-a oprit în special asupra problemelor de creație și a subliniat necesitatea intensificării muncii de educație politică printre scriitori.

V. Druzin a remarcat succesele scriitorilor din Leningrad, apariția unor cărți bune, precum și înviorarea revistei „Almanahul din Leningrad". Apoi a vorbit despre necesitatea reorganizării secțiilor de creație. La discuții au luat parte: V. Saianov, I. Druț, S. Timbal, V. Ketlinskaia, V. Kocetov și alții.

K. Simonov, secretar al Uniunii scriitorilor sovietici de U.R.S.S., a vorbit despre problemele legate de pregătirea congresului.

Consfătuiri asemănătoare au avut loc și în alte orașe din Uniunea Sovietică.

UMANISMUL LUI HUGO

(Pe marginea versiunii românești a „Mizerabililor")

De ce nu îmbătrînesc unii scriitori? De ce opera lor rămîne tot atît de vie ca și în momentul plăsmuirii ei? De ce scrisul lor face să vibreze mereu inimile a milioane de oameni? Sînt întrebări pe care ți le poți pune în fața unei opere ca „Mizerabilii". Ca și Dickens sau Ostrovski, Hugo nu îmbătrînește, e mereu viu și trezește în sufletul cititorului de azi același interes, același entuziasm. Capacitatea de a emționa se verifică într-una la Hugo, care, în original, în traducere sau pe ecran, își păstrează toată eficacitatea asupra publicului.

Toată creația lui Hugo e străbătută de marile idealuri ale umanității. Eficacitatea „Mizerabililor" constă tocmai în înțelegerea justă, surprinzător de modernă uneori, a problemelor care frămîntau conștiința oamenilor veacului al XIX-lea. Patosul lui Hugo nu e gratuit, nici absurd; scriitorul împărtășește oamenilor vremii sale, și tuturor acelor ce-l vor citi peste ani și ani, gîndurile și simțirea unei conștiințe care a vibrat îndelung la toate marile prefaceri ale vremii sale. „Ecou sonor" al veacului — așa cum el însuși s-a definit odată — Hugo a evoluat împreună cu veacul ale cărui aspirații și credințe le-a oglindit cu fidelitate. Alături de marele său contemporan Balzac, Hugo a surprins în creația sa profilul social, politic și moral al societății franceze din secolul trecut, a cristalizat în paginile sale toată experiența artistică a marilor săi înaintași Shakespeare, Rabelais, Molière.

Povestea lui Jean Valjean — a omului simplu care ispășește ani de-a rîndul la ocnă vina de a fi furat o pîine pentru a-i hrăni pe-ai săi—e grăitoare pentru înțelegerea modului de viață în capitalism. Caz tipic deci, tocmai pentru că surprinde un aspect esențial al lumii burgheze, dînd la iveală „dreptatea" ce domnește în împărăția bancherilor și industriașilor. Pas cu pas, Hugo îl conduce pe Jean Valjean de la întuneric și sluțenie morală la lumină și frumusețe. Omul năpăstuit și abrutizat nu încetează să se lumineze, să se perfecționeze. De la ocnașul cu priviri piezișe care bate într-o noapte a anului 1815 la ușa episcopului Myriel și pînă la Jean Valjean-Fauchelevent, prietenul revoluționarilor, omul care-și dă viața pentru a o salva pe cea a lui Marius și a asigura fericirea Cosettei, — drumul străbătut de erou e lung și plin de învățăminte. Dar tema transformării sufletești a eroului principal se amplifică, revine, orchestrată, în teme similare, care dau

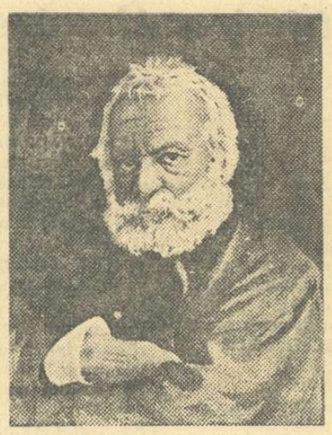

cărții proporții de simfonie. Povestea extraordinară a vieții lui Jean Valjean se împletește cu cea a altor năpăstuiți ai orînduirii burgheze: povestea Fantinei, a femeii silite să se prostitueze pentru a-și crește copilul; povestea copilului însuși, a Cosettei, exploatată, chinuită, umilită de oameni care nu mai au nimic omenesc în ei — formează cunoscutul triptic al „Mizerabililor". În jurul acestor trei fire fundamentale, Hugo brodează tot universul romanului său: episoadele și tipurile așa-zis secundare trăiesc tot atît de puternic, prin relieful viguros al caracterelor.

Dar dacă „Mizerabilii" n-ar fi decît povestea dramei individuale a cîtorva ființe, valoarea romanului s-ar reduce adesea la aceea a unui roman sentimental, lacrimogen uneori, adesea poliist. Hugo dă intrigii perspective noi, de adîncime, amplifică, și cartea capătă valoarea de epopee. Există în „Mizerabilii" o ființă prezentă la tot pasul. Ființa aceasta e poporul francez. Drama individuală a eroilor se desfășoară pe fundalul evenimentelor social-politice din vremea monarhiei din iulie. Insurecția pariziană din 1832 își găsește astfel în Hugo pictorul cel mai sincer și mai entuziast. Admirabile sînt paginile consacrate luptei poporului pe baricade. Tema revoluției străbate ca un fir roșu cea mai mare parte a cărții. Astfel înțelegerea raporturilor reale se întregește la Hugo cu înțelegerea necesității luptei politice. Eroii lui nu se mulțumesc numai să priceapă stările de lucruri, dar să și acționeze împotriva lor. Atitudinea pur contemplativă e străină de cel care afirmase odată că „sînt vii doar cei ce luptă". Viziunea unei lumi dinamice, așadar a unei lumi care năzuiește spre o condiție umană mai bună și care înțelege să lupte pentru a realiza această lume a viitorului — iată desigur lecția de o impunătoare măreție care se desprinde din jertfa revoluționarilor din 1832. Nu e departe vremea — spune Enjolras, unul din revoluționari — cînd „nu vom mai avea să ne temem ca acum de invazii, de primejdia războaielor... Nu vor mai fi nici asupritori, nici foamete, nici prostituție din cauza mizeriei, nici sărăcie din cauza șomajului, nici eșafoade, nici pumnale, nici bătălii, nici tîlhării să-

virșite în pădurea neagră a realității noastre".

Freamătul revoluției de la 1848 e prezent în marele roman al lui Victor Hugo, care, în această privință, e superior lui Balzac prin încrederea sa în popor, în triumful revoluției. Dintre toate ființele care populează cartea lui Hugo, există una care e cu mult cea mai vie, mai proaspătă, cea pe care nu o poți uita. E vorba de Gavroche, copil al Parisului, plăsmuire de o rară fantezie și totodată de un adînc realism. Capacitatea lui Hugo de a emționa, de a turbura pe cititor pînă la lacrimi, se verifică încă odată în paginile închinate lui Gavroche. Cine nu-și amintește de moartea puștiului printre baricade, golind cartușierele soldaților morți și înfruntînd moartea cu cîntecul pe buze? În personajul tipic al lui Gavroche se regăsesc toate însușirile, toate virtuțile poporului francez: voioșia, zeflemeaua, optimismul, spiritul eroic, puterea de sacrificiu. Romanul capătă astfel prin dimensiunea sa socială semnificația unui adevărat roman al speranței și al luptei, un roman al promovării valorilor umane. Geniul realist al lui Hugo tipizează oameni și situații, îl surprinde în ceea ce au ei esențial, îl face să trăiască intens, patetic, emoționant; romantismul lui Hugo promovează totodată gestul de împotrivire, de luptă împotriva urîțeniei lumii burgheze și de afirmare a tot ce e bun și valabil în ființa umană. „Tribun și poet, — scria Maxim Gorki despre Hugo — el fulgera asupra lumii ca un uragan și chema la viață tot ceea ce are mai frumos sufletul omenesc."

În această încredere în viață, într-o viață liberată de nedreptate și de asuprire, stă tocmai ceea ce s-ar putea numi umanismul lui Hugo, un umanism militant, valabil în esența lui combativă, cu toate visurile utopice cărora Hugo le cade adesea pradă.

Publicarea în românește a „Mizerabililor" (din care Editura de stat pentru literatură și artă a dat pînă acum primele două volume în colecția clasicilor literaturii universale), în excelenta traducere semnată de Lucia Demetrius, Tudor Măinescu și I. Costin, vine să umple un gol resimțit de multă vreme. Aspectul grafic îngrijit al ediției, cum și notele explicative ce însoțesc textul, constituie o realizare valoroasă a editurii. Publicul nostru are acum posibilitatea să citească pe Dreiser, pe Prus, pe Twain sau pe Hugo în ediții în care grija pentru calitatea literară și științifică este un fapt incontestabil. Publicul nostru poate acum să cunoască și să iubească pe eroii lui Hugo, să le înțeleagă semnificația și să prețuiască valoarea unor cărți mereu actuale.

Valentin Lipatti

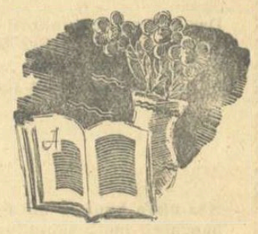

Cronica literară

O scenă cu valoare de simbol: trei oameni, apucînd care o greblă, care o lopată sau o simplă jordie, str.vesc cu inversunare mulțimea de șoareci care se cuibăriseră sub o șiră de coceni de porumb, lăsați nedesfăcuți încă din anul celălalt: „Tăceau cufundați în munca lor neobișnuită și-n liniștea amurgului s-auzea numai bufnetul uneltelor izbite-n pămînt cu sete, ca niște mișcări spornice... Din cînd în cînd Filip se oprea, asculta foșnetul ouru enilor terciuite de atîta frămîntare, apoi pornea din nou, încă mai inversunat... Găsea în această necumpănită risipă de energ e o bucurie amară, sălbatică... Nu voia, nu mai putea să se oprească".

Filip e nou director al fermei de stat Lespezi din balta Dunării, despre care povestește noul roman al lui V. Em. Galan, „Bărăgan"; ceilalți doi sînt: Prodan, mecanic vechi la fermă și Cîrstei, vizitiul. Toți trei, comuniști. S ngurii comuniști de la fermă.

Împrejurarea e grăitoare pentru întreaga desfășurare a acestui volum al „Bărăgan"-ului. Intîlnim de-a ungul romanului numeroși „șobolani", mai mari au mai mici, stîrniți din caldele și îmbelșugatele culcușuri unde se oploșiseră și sfriviți apoi de Filip și tovarășii săi. Scena stîrpirii stricătoarelor animale e reluată de autor și mai departe, în roman. Cei trei făcuseră numai un început; acțiunea se desăvîrșește cînd încep să vină la fermă,. la muncă, viitorii angajați, agronomul Matei, șeful cadrelor Bucureșu și alți. Cu toții, aleg știuleții, îi pun la locul lor în magazii. Șoricăria e nimicită. Veacul ei a apus atunci cînd mîna grijulie a omului harnic a pornit să pună ordine acolo unde a fost risipă, jaf și tîlhărie.

Firește, e o imagine literară. Dar ea vorbește desore o realitate care, în acea toamnă a anului 1948, cînd se petrece acțiunea „Bărăgan"-ului, se prezenta încă mai dramatică. Un sat în care chiaburii și uneltele lor se înscăunaseră ca pe moșii proprii, înlăturînd din treburile obștești pe oamenii cinstiți ca Dincă Giorovan; o fermă încăpută pe mîna unor speculanți și învîrtiți, de felul lui Calistrat Răghină, Tit Horuțiu, Guy Vasilescu. Rezultatul: mii de pogoane, care ar fi putut da țării hrană în vremea secetei, rămase necultivate; inventarul fermei, avutul poporului, înstrăinat, ajuns pe mîna moșierilor reacționari sau, pur și simplu, confiscat de chiaburi; iar pentru îmbrobodirea funcționarilor corupți, care izbutiseră să se mențină în slujbe, o teorie de care am putea rîde dacă n-ar fi tragică, atunci cînd ne gîndim la consecințele ei. Statul nu poate produce tot așa de

Desen de ROSS

V. Em. Galan: Bărăgan *)

I

leftin ca particularul — afirmă cuibul de șobolani: Răghină, Horuțiu și Guy Vasilescu; pentru fermă e deci avantajos nu să producă ci să cumpere de la producători individuali, ca să piardă apoi cît mai puțin prin revindere. Asta, după ei, e patriotism și inteligență. În acest fel patrioți și inteligenți, ei au putut să-și desfășoare sabotajul criminal, pînă cînd comuniștii au trimis la fermă elemente cinstite, în jurul cărora s-au strîns numaidecît oamenii dornici de dreptate, de viață nouă.

Romanul „Bărăgan" luminează astfel o idee deosebit de prețioasă, devenită axiomă a vremii noastre, aceea că prezența activă a comuniștilor în mijlocul maselor, prezența partidului în acțiune, are un efect mobilizator, cristalizator al tuturor energiilor. Concretizînd-o într-o acțiune bazată pe cioocniri de mare ascuțime și intensitate, unde apar oameni care se luptă cu patimă pentru dreptatea lor, ideea aceasta prinde relief și convinge pe cititor. Cartea se impune astfel încă din această primă parte a ei, ca o creație de valoare, plină de adevăr. Și trebuie subliniat că rădăcina succesului lui Galan în romanul său stă tocmai în faptul că el a pornit de la viață, de la o pătrunzătoare observare a oamenilor și întîmplărilor, ceea ce i-a dat putința unei largi generalizări.

Este interesant de subliniat felul cum autorul îl introduce treptat pe cititor în miezul conflictului, cum îi aduce în față, figură cu figură, toate personajele care vor profila paginile romanului.

Anton Filip, muncitor-turnător, este numit director al unei ferme de stat. Întîmplare în firea lucrurilor — sîntem îndemnați să spunem — și nu greșim. Priceperea lui e puțină în treburi de agricultură, deci el caută să învețe, să afle, să se intereseze la centrala AFSM din București de care ține ferma lui, la AFSM Călărași. ...Începe însă să se ciocnească de birocrați, de rău intenționați și șperțari, care-l trimit de ici-colo fără noimă. În aceste peregrinări începe să i se dezvăluie lumea în care va intra: o fermă de stat care-și vinde produsele speculanților în loc să le desfacă direct consumatorilor; un responsabil cu cadrele care primește „atenții" de la ferme. („De ici o lădiță, de colo un săculeț, de dincolo un borcănaș... și iacă ai mai legat capitilii pe-o zi!"); un administrator satrap, cunoscut în tot ținutul, un inginer agronom inimos, utilizat ca telefonist, apoi foști ofițeri înrăiți și înădiți la furt, etc. etc. Are dreptate să se mire și să se îngrijoreze Anton Filip: oare numai astfel de oameni are să întîlnească el peste tot? Atunci cum se va descurca în noua sarcină el, comunist, om de credință și faptă? Cititorul de asemenea nu e mai puțin îngrijorat și interesat să-l vadă pe Anton la lucru: pe ce se va baza el, de unde și cum va începe?

Astfel, de la primele pagini, atenția ne e captată de autor, sîntem cu toată inima alături de noul director, pe care începem să-l iubim pentru tenacitatea și curajul lui.

Tabloul acesta plin de pete întunecate nu e de loc nerealist. El corespunde adevărului așa cum se prezenta în 1948, în unele sate sau plăși, unde izbutiseră să se cocoațe în treburi tot foștii exploatatori. Autorul n-a ascuns forțele pozitive pentru a spori artificial—un îndoielnic dramatism. Elementele sabotoare, jefuitorii, învîrtiții, sînt mulți în roman, puterea lor nu e de loc de disprețuit, dimpotrivă, ei fac rău cît pot—dar nici o clipă cititorul nu se poate îndoi de prăbușirea lor inevitabilă. Căci de pretutindeni încep

Cronica literară

să apară în fața ochilor noștri elementele cinstite, muncitoare, capabile: un șofer care înjură sau se exprimă în doi peri, vădit dezaprobator, despre afacerile pe care le face administratorul fermei cu speculanții; agronomul-telefonist bruftuluind pe cei ce-i trimit statistici false, ca și pe cei ce i le cer; mecanicul care n-a încetat de loc să se războiască pentru apărarea fermei sale; țăranii care, cu toate piedicile puse de chiaburi ce acaparaseră primăria, vor să însămînțeze „grîu bun, comunist", selecționat — pe ogoarele lor. Exemplele se pot lărgi și înmulți. Aceștia n-au părăsit încrederea, nădejdea, nici atunci cînd au fost bruscați, nedreptățiți. Venirea lui Filip îi deșteaptă pe toți — și el poate să-i strîngă, să-i conducă în luptă, pentru că la județeană, la plasă, la centrala AFSM, pretutindeni sînt tot mai tari forțele populare. Personaje ca Prund, secretarul județenei de partid, instructorul Ilinca, directorul Duma de la centrala AFSM, deși apariții episodice în roman — pe ultimul îl aflăm numai din relatările altora despre dînsul — prin felul însă cum sînt angrenați în conflict, cum influențează desfășurarea întîmplărilor și soarta altor eroi, ni-i închipuim ca pe niște oameni vii, reali. Dovadă că, hotărîtoare pentru veridicitatea unui personaj nu e cantitatea de pagini în care el e pus să vorbească sau să execute cine știe ce îndeletnicire, ci amploarea rolului pe care-l are în conflict, complexitatea legăturilor prin care se face simțit în acțiunea cărții. Din acest punct de vedere trebuie să spunem că facem afirmațiile noastre cu rezerva impusă de faptul că sîntem abia în fața primului volum, unde, dacă se pune din plin conflictul, apar oamenii care-l vor purta și se conturează liniile acțiunii — în schimb, trebuie să ținem seama că lucrurile istorisite pînă acum nu reprezintă decît primele trei săptămîni ale directoratului lui Filip, deci că sîntem la începutul acestui proces dificil, de întărire a fermei, de curățire a primăriei de chiaburi, proces care nu poate să se rezolve cît ai clipi din ochi. În acest prim volum, Filip, agronomul Matei (fostul telefonist), Bucureșu, mecanicul Prodan și țăranii comuniști din sat: Dincă Giorovan, Marin Marin și alții, — abia au stîrnit șoricăria, au dat afară de la fermă pe alde Reghină și compania (fiindcă nu se putea începe altfel munca), au contribuit la spargerea clicii de la primărie: arestarea notarului, viitoarea schimbare a primarului, primenirea comisiei de însămînțări, etc.; în general, ei au dat primul impuls acestei complexe mașinării pe care o alcătuiesc ferma și satul, cu problemele lor. Mașinăria încă mai pufnește, se mai oprește, mai dă uneori înapoi; dar principalul e că ea a luat-o din loc — și cu curaj — în cele mai multe din sectoare.

Astfel, dacă primele cioocniri ale lui Filip și ale comuniștilor de la fermă cu chiaburii și sabotorii se rezolvă relativ repede în acest prim volum — prin darea lor afară de acolo unde sînt dibuiți — aceasta nu duce la stingerea conflictului dramatic al romanului.

Odată cu sfîrșitul cărții încep să se contureze noi conflicte, de o intensitate încă sporită, înfruntări mai dramatice decît cele la care am asistat. Dușmanul a trecut la alte mijloace, de o mult mai mare perfidie. Principalul adversar al lui Filip începe acum a fi Erhan, fostul primar, care o face pe modestul și năpăstuitul, chipurile din cauza multelor rude aflate între criminalii de război, cu care, zice el, a rupt de mult relațiile. Filip cade în cursă, începe să-l creadă cinstit și nu se împotrivește cînd Erhan e propus primar.

Pe de altă parte, la fermă se ivesc noi greutăți, mai mari decît cele de pînă acum. Alungarea lui Răghină și a celorlalți, nu ușoară — era o problemă totuși simplă: Filip a folosit, așa cum se pricepea el, puterea de stat — și, în general, n-a greșit. Dar abia acum începe lupta pentru consolidarea primelor succese, acum trebuie să se vadă prieeperea de gospodar a lui Filip. Doar e vorba de cultivarea a aproape zece mii de hectare. Cu ce forțe — cînd ferma are mai puțin de o sută de oameni, cînd satul se menține încă în rezervă, nu sînt tractoriști, n-au venit tractoarele!... Cititorul are dreptul să aștepte în vol. II al „Bărăgan"-ului fapte de o și mai mare tensiune, de al căror rezultat general el nu se îndoiește totuși, dată fiind forța care stă în colectivul fermei, în comunști, date fiind condițiile în care se desfășoară lupta lui Filip.

Romanul arată însă cu multă veridicitate că, mereu, mereu, se ivesc probleme noi de rezolvat, că niciodată comuniștii nu trebuie să aprecieze că pot să slăbească ritmul, că au isprăvit cu lupta.

Romanul subliniază și un alt adevăr esențial al epocii pe care o trăim: că progresul unui sector e indisolubil legat de mersul tuturor celorlalte sectoare, care influențează, adesea îi hotărăsc soarta. Și aici trebuie să arătăm încă un merit important al romanului „Bărăgan". Multe lucrări apărute pînă acum, cu teme din viața actuală a satelor noastre, nu izbuteau suficient să dovedească în chip artistic că lupta pentru socialism, pentru viață nouă, este în același timp luptă împotriva vechiului. Aceste două laturi indisolubil legate ale unui singur proces: construirea socialismului, — rămîneau în astfel de scrieri ca două fire dezvoltîndu-se separat, în cel mai bun caz paralel, întîlnindu-se ici sau colo, dar nu alcătuind, așa cum ne arată viața de toate zilele, o realitate unică, de nedesfăcut. Romanul lui V. Em. Galan reliefează tocmai acest lucru: că nu se poate, că e de neconceput construirea socialismului fără luptă ascuțită de clasă. Filip, atunci cînd pornește să-și pună ferma pe roate, ajunge în conflict cu toți chiaburii satului, cu toți șobolanii din împrejurimi, chiar cu cei care nu au legătură directă cu ferma: cu moșierul Hector Pană Grănicerul — pentru că nu-și cultivă pămîntul, dar blochează tractoare, necesare fermei Lespezi, care nu are tractoare; cu chiaburul Zăpodeanu — pentru că a confiscat un tractor al fermei; cu speculantul proprietar al podului care transportă oamenii peste Borcea, la fermă, — pentru că a luat de la Zăpodeanu piese din tractorul confiscat și le-a utilizat la șalupa sa; cu închiaburitul popă pensionar—pentru că paralizează, ca și ceilalți membri, comisia de însămînțări; ș.a.m.d. Nici cu oamenii de bună credință, în general, dar încă dominați de apucături moștenite de la capitalism, nu poate să nu se ciocnească Filip: inginerul Matei zbiară la oameni fără motiv, se poartă ca un vechi boieresc, atitudine nepotrivită cu sectorul socialist; vizitiul Mitu Cîrstei e timorat și lipsit de voință și trebuie activat, trebuie să i se insufle curaj, inițiativă; Prodan e uneori lăsător; Ilie Olteanu e prea ticălit, etc.

A și să acționeze în astfel de diverse împrejurări, cu atît de diferiți oameni, a găsi fiecăruia cheia care i se potrivește sau metoda cea mai bună — pentru a-l înlătura dacă e un dușman — sau pentru a-l educa dacă e un om cinstit — aceste lucruri îl preocupă pe Filip și conferă caracterului lui adîncime, complexitate, umanitate. Tendința unor scriitori de a „umaniza" în chip artificial, de pildă arătîndu-l pe erou, în momente nepotrivite ale acțiunii, în mijlocul familiei, sărutîndu-și copiii, sau întrerupîndu-și brusc, nemotivat, activitatea obștească, pentru a spune fără rost cuvinte poetice sau a debita visuri sarbede despre viitor — astfel de procedee sînt în general evitate de V. Em. Galan; iar dacă, de pildă, scena venirii la fermă a Cristinei, soția lui Filip, nu depășește scene similare în alte cărți, — o putem considera drept una dintre cele mai slabe ale romanului, — aceasta nu scade puterea personajului pe care ni-l arătaseră uman, complex, faptele lui de pînă acum.

Astfel, ca o concluzie a acestei prime părți a discuției despre romanul „Bărăgan", trebuie să subliniem ascuțimea și forța înfruntărilor, bogăția și complexitatea planurilor pe care se desfășoară conflictul, mulțimea și varietatea personajelor antrenate în acțiune, dînd cărții dramatism și dinamism. Toate sînt rodul orientării hotărîte a autorului către mezul problemelor realității, investigării atente a vieții.

Mihai Gafița

**) „Viața românească", nr. 3-5, 1954*

ȘTEFAN CEL MARE

— „Mă vreți voi domn, sau nu mă vreți?"
— „Intru mulți ani... Intru mulți...!"

— Fragment —

Firea marelui voievod Ștefan avea cînd bunătatea rodnică a anilor de pace, cînd iuțeala celor de furtună. După cum arată cronicarii, trecea repede de la voia bună la mînie — de la mînie la îngăduință și iertare. Avea în firea Măriei-Sale neliniștile acelui veac.

Odată, în copilărie, se afla împreună cu tatăl său, Bogdan, în satul Reuseni, la o nuntă. Era acel sat înconjurat de dealuri acoperite cu viță de vie vestită; erau acolo crame și cămări unde fierbea în poloboace și burdufuri un vin nemaipomenit de bun, putînd sta oricînd față-n față, la încontrare, cu Cotnarul. Tocmai era în vara aceea la Reuseni un iarmaroc bine întemeiat, cu negustători veniți tocmai din cetățile Poloniei, Lituaniei și Moscovei. Aveau căutare mare boii plăvani moldovenești, grîul și vinurile Ștefan, după ce își mîngîie copilărești priviri cu priveliștile iarmarocului, porni repede spre curți, pentru că s-arăta o furtună. Într-adevăr, cumpăna începu numaidecît cu fulgere și tunete. Tîrziu, noaptea, pe cînd nuntașii petreceau în cîntări de lăută, străjile de-afară dădură veste că s-apropie un pîlc de călăreți. Nuntașii apucară săbiile. Nechezăturile de cai și tropotele ajunseră sub ferestre. Străjile făcură zid împrejurul lui Bogdan Vodă. Lupta dură puțin: Bogdan fu împresurat de oștenii aceia străini. Unul, cu o glugă neagră, îl păli cu sabia în grumaz.

— Sînt Petru Aron! Eu sînt domn la Moldova de azi încolo! Unde se află domnișorul Ștefan, să-i mîngîi și lui gîtul cu sabia?

Călărețiî se repeziră în codri să caute urma lui Ștefan. Dar nu-l putură afla, din pricina furtunii și întunericului. Zile și săptămîni a rătăcit vlăstarul domnesc, înconjurat de cîțiva sfetnici bătrîni, călări. Ocoleau drumurile mari. Umblau numai pe cărărui ale fiarelor, prin adînci păduri pe unde răsunetele de copite se înăbușă sub frunze și pier. Pe la pădurării se opreau și bătrînii sfetnici vegheau somnul lui Ștefan, cu săbiile. Pădurărițele umblau în virful picioarelor, neînțelegînd și neîndrăznind să întrebe cine era acel fecior cu ochi albaștri, pe care oștenii îl acopereau cu straiele lor și în fața căruia grăiau sfios, plecîndu-și frunțile cărunte. Dar somnul feciorului era neliniștit. Într-una se trezea și se uita speriat la cei din juru-i.

— Acest copil are în sufletul lui o groază... își dădeau cu părerea femeile pădurarilor. Lăsați-i, domniile voastre, să se mai hodinească!

Dar bătrînii oșteni răspundeau că nu au cînd sta. Cum porneau mai departe, se și arătau iscoadele ucigașului. Și așa, urmărirea a ținut pînă la hotarul muntenesc.

Mult a stat Ștefan la curțile lui Vlad Țepeș, în Tîrgoviștea. Apoi, cînd i-a venit vremea, a adunat oaste și s-a pornit să-și cucerească dreptul părinților, cu sabia. Ani și ani mocnise în ființa lui noaptea sîngeroasă de la Reuseni. La pîlcul de oștire se adăugă țara, văzînd în tinerețea lui superbă, în bărbăția privirilor și a săbiei, dimineața unei epoci de glorie. Frumoasă să era primăvara acelui an 1457! Pădurile își lepădaseră cărunțeța, izbucneau mugurii. Vuiau apele. Văzduhul era numai păsări și mărgeanuri scînteietoare. Abureau cîmpiile. Satele ieșeau înaintea oșteanului și-i închinau pîinea și sarea pămîntului, pe blid. Așa a ajuns oastea pînă la Joldești, în ținutul Botoșanilor. Acolo s-au arătat în linie de bătaie pîlcurile ucigașului. Ștefan s-a repezit cu sabia pedepsei; dar ticălosul n-a avut tărie; a părăsit cîmpul de bătaie și a fugit spre munți, la Orbic, și acolo l-a ajuns armia răzbunării; cu oastea zdrobită, părăsit și de cei mai de credință sfetnici, Petru Aron fugi în Polonia.

Cum se sfîrși lupta, Ștefan porni înainte spre Suceava, în sonurile clopotelor. Era ziua Floriilor, cu dumbrăvile înmugurite, cu cerul adînc albastru. Cum zări turnurile cetății strămoșești, Ștefan își luă coiful de pe cap și le privi mult, cu o ceață între gene. Se descoperiră și armiile, în tăcere, înțelegîndu-i simțimîntul în acele clipe. De ani mulți, Ștefan ofta după acea priveliște a turnurilor copilăriei lui, ofta după aceste dealuri și după văile line prin care se furișau apa Sucevii și drumul larg care cobora din Polonia și se pierdea prin codri, spre Țara de Jos și spre schelele Mării. Și acuma, iată Cetatea! În vale, pe pîriul Căcainei, se întindeau ulițele breslelor, scînteiau clopotnițele zidite de meșterii voievozilor bătrîni. Nimic nu se schimbase, parcă, de cînd plecase Ștefan, spre Reuseni și de acolo spre curțile voievodului muntean, în pribegie. Cît de scump îi era acel pămînt așternut cu biruitoarele ierburi! Inima lui era tină din tina aceea dezmierdată de soare și de vîntul lin care foșnea în arbori parcă istorisind în șopot despre trecuți și măreți ani.

După ce-și puse coiful pe inelușele castanii ale pletelor, Ștefan își plecă ochii spre pămîntenii buluciți într-o latură a drumului. Îi văzu sleiți de stăpînirea tiranului. Mai încolo, stăteau starostii breslelor și înțelese că și printre meșteșugari bătuse tirania. Ștefan își dădu seama că istoria ce începea atunci, în prea frumoasa zi de Florii, va fi o istorie a zbuciumelor. Avea de așezat la loc vechi și bune rînduieli, stricate de aventurieri. Dar, mai presus de toate, avea de aruncat de pe umerii Moldovei greutatea tributurilor către Țarigrad. Pentru lucrul ce-l începea trebuia istețime și cumpătare; și o sabie fără milă, cînd va veni la rînd treaba cu sabia. Dac-ar fi venit spre aventură, puțin i-ar fi păsat! Dar își iubea pămîntul. În lucrul pentru slobozirea umerilor de sub tributuri era nevoie de bresle și de armiile țărănești. Cînd ajunse pe cîmpia din fața Cetății, se opri iar, se descoperi și întrebă poporănimea strînsă:

— Mă vreți domn, au nu mă vreți?

— Intru mulți ani... întru mulți... au izbucnit glasurile mulțimii. Vuiau clopotele cu amărnicie, strașnic bufneau săcălușurile și bombardele! Muzici de naiuri s-auzeau: gospodine tinere, fete cu cosițele împodobite, îl priveau pe voievod și se minunau de frumusețea lui. Un șoim da rotogoluri pe deasupra turnurilor, unde fluturau steagurile cu bouri.

Ștefan își dădu îndată seama că prea puțin avea să se hodinească în scaunul bătrînilor Mușatini. După ce puse rînduială în drumurile de negoț și-n vămi, privi înainte, în timp, ca-ntr-un codru întunecos. Ce-l aștepta? Firea și ascuțita gîndire îl îndemnau s-o ia el înaintea furtunilor. Moldova nu putea avea liniște și neatîrnare atîta vreme cît nu era pusă cu botul pe labe dihania de la Țarigrad. Tot ce va lucra cu sabia nu trebuia să fie cît durata domniei lui; ci, să deie urmașilor un pămînt liber pentru secole. Spre împlinirea acestei opere a libertății îi trebuiau aliați cu săbii tari.

II

SOLIE MOLDOVENEASCĂ LA VENEȚIA

„La pomul lăudat, să nu te duci cu sacul!"

„Vai de țara mea și de inima mea!" se tîngui Ștefan într-o noapte de veghe și singurătate. Mă uit împrejurul meu și mă întreb: „unde-mi sînt vitejii?"

Afară cădea o ploaie puternică, luceau fulgerele în ferestrele cetății; cînd tuna, zidurile se hurducau. Ștefan tînguia țara arsă toată, vitejii morți; cîtă vreme îi va mai trebui pînă la renaștere? Însă, cum se lumină de ziuă, văzu împrejurimile spălate de ploi. Colțul biruitor al ierburilor ieșea la soare, cu îndărătnicie, parcă spre a dovedi voievodului că viața nu piere niciodată!

— Vai vouă, negustători mincinoși de la Veneția! rosti Ștefan. Cum de nu mi-ați sărit în ajutor, să fi putut ocoli pîrjolirea țării și moartea vitejilor mei oșteni?

Cu toate că își luase pentru totdeauna rămas bun de la mincinoșii zarafi, îi trimise la ei pe bătrînul Țamblac:

— Du-te unchiașule și spune-le-o de la obraz! Tot de la obraz să i-o spui și papei de la Roma, ca să afle... Istorisește-le ce au făcut cu jurămintele lor deșarte! Unde-i falnicul Uzun Hasan, împăratul persienilor? Din voia lor a pierit, căci s-a bizuit pe ajutorul lor! Să-i tulbure la mesele bogate și-n somnul lor chipul lui Scanderberg — albanezul! Arată-le, acelor negustători și papei, că li s-apropie și lor capătul! Am stat în furtună cît am stat! Domnii dimprejurul meu, în loc să mă fi ajutat, jinduiau să-mi cuprindă țara! Spune-le veneților să folosească bucata de postav trimisă mie ca năframă pentru ștergerea lacrimilor! Căci în lacrimi vor izbucni, foarte repede, cînd le-or pătrunde ienicerii printre zarafi! Du-te sănătos, unchiașule Țamblac, spre îngîmfata cetate a Adriaticii!

Ambasada părăsi cetatea Sucevii și ajunse la Veneția în ziua de 8 mai 1478. S-au adunat repede căpeteniile negustătorilor, în senatul lor. Țamblac, înainte de a-și începe cuvîntul, îi cercetă pe rînd cu asprime.

— Ai cuvîntul... îl îmbie Dogele.

— Domnilor senatori! Cuvîntul ce vi-l aduc e al unei țări risipite în furtună, din pricina făgăduințelor neîmplinite! Țara Moldovei e arsă toată, pînă-n pămînt și a pierit la Valea Albă cununa vitejilor lui Ștefan cel Mare Voievod! Dacă domniile voastre vă țineați de cuvînt și nu umblați cu bucățele de postav și cu subțiri vorbe diplomaticești, — poarta furtunilor nu se afla astăzi dărîmată sub vînturile istoriei! Țineți minte: cît mai stă Ștefan în picioare și o mai apără, vă mai puteți bea în liniște vinurile! După aceea, are să vă ajungă sabia lui Mohamed și vă veți căi că n-ați băgat mîna-n pungă la vreme! Deocamdată, ați pierdut cetatea de negoț Caffa, din ostroavele Mării Negre...

Un murmur trecu prin rîndurile senatorilor:

— Caffa? Caffa?

— Da, Caffa! Și, încet, încet, veți pierde toate coloniile din răsărit! Veneția, regina mărilor va pieri! Va pieri prin zgîrcenia ei, prin politica de a lua focul cu mîinile altora! Încet-încet, această cetate a Adriaticii își va trage corăbiile la ea acasă, urmărite de flotele turcești! Iar cînd pe crucile bisericilor voastre va luci semiluna biruitorilor, o să vă amintiți de stejarul Moldovei!

Se ridică Dogele:

— Ceea ce spui, ambasadorule, e peste fire! Ștefan e rugat de noi să mai steie în furtună, căci îi vom trimite ajutoare! Îl vom ruga și pe prea sfinția sa papa! Să apere, Domnul Ștefan, cetățile Mării!

— Vorbe goale! zîmbi cu amărăciune Țamblac. Drumul Domnului Ștefan Voievod e unul singur: dacă se mai încrede în făgăduieli deșarte, va avea soarta lui Scanderberg și a împăratului Uzun Hasan! Tuturora, în lungul timpului, le-ați dat făgăduieli frumoase și nici o lețcaie...

— Și ce are să facă Ștefan?

— Ce are să facă? Își va căuta alți prieteni, în altă parte; prieteni care să nu pună banul în aceeași balanță cu vitejia!

— Dacă am cere turcilor pace? se întrebau senatorii între ei. Le cerem pace, numai negoțul nostru să meargă înainte!

— Ștefan Vodă se aștepta la asta! răspunse Țamblac. Dar o să vă căiți amar, domnilor senatori! Veți afla, pe subțirile piei ale domniilor voastre, ce înseamnă pacea cu turcii!

Cum părăsi adunarea, Țamblac se opri într-o piață și privi cetatea; era noapte și luminau ferestrele palatelor; s-auzeau muzici, glasuri vesele de petrecere; pe canaluri pluteau gondolele pline de cîntece.

— Fiți blestemați! rosti Țamblac. Și fără voi stejarul Moldovei nu se clatină! Așa-i: la pomul lăudat să nu te duci cu sacul!

Porni înapoi spre țară, mîhnit pînă-n adîncul inimii lui.

În scurt timp, Veneția făcu pace cu turcii. Încet-încet, faima ei se pierdu cum se pierde faima oricărei semințîi care pune interesele negustorești mai presus de sîngele omenesc și de pornirile cele mai înalte ale inimii.

După ce-și luă pentru totdeauna gîndul de la crai, Ștefan se întoarse spre laturile răsăritului, să-și caute acolo prieteni. Trimise ambasador la țarul Ivan Vasilovici al Moscovei, pe Ion Turcul, să întemeieze prietenie la bine și la rău.

Desen de ȘTEFAN CONSTANTINESCU

NU VI-I RUȘINE, MIȘEI?

„Frunzuliță alior,
Rău sînt blestemat să mor!"
(Cîntec vechi de robie)

Pentru a ne da seama cît de vîntuită a fost viața lui Ștefan cel Mare, e destul să arătăm că a purtat patruzeci și șapte de războaie; a ieșit biruitor din toate; rar unde se află deal sau vale, pădure sau rîu, care să nu poarte semnele bătăliilor prin mănăstiri vechi, prin ruine sau pietre de morminte.

Se istorisește despre năvala din primăvara anului 1486 a lui Hromot, un tîlhar șchiop și chior, venind în pradă la Moldova, cu patruzeci de mii de turci. Ștefan l-a bătut cumplit și l-a făcut una cu pămîntul.

După aceea, a venit în pradă hoțul Molcoci și a pățit tot așa. Deși era demult cărunt, și-l necăjea rana de la picior căpătată demult, Ștefan a stat cu sabia în mînă jumătate de secol. Era schimbător la fire, după cum s-a arătat; și după cum se va arăta în întîmplarea cu țiganul rob Floare.

Se istorisește anume că acest Floare era priceput strașnic la cai. Ștefan îl luase pe lîngă Măria Sa, să-i înșeueze murgul și să țină dirlogul la încălecare. Odată, Ștefan s-a dus la o bătălie scurtă, în fața zidurilor. Pălea cu sabia năprasnic. Capetele năvălitorilor cădeau unul după altul, dincolo de primul șanț de apărare. Deodată, a simțit cum lunecă șeaua de sub dînsul. La al doilea salt, Ștefan căzu la pămînt și era cît pe ce să-i reteze capul un tătar.

— Lasă măi Floare, îți arăt eu după bătălie! Am să te anin în lunie!

Floare, dîndu-și seama că-i vine capătul, că va fi osîndit la moarte, se furișă în cetate, se duse înspre stîlpii spînzurătorii și se anină sus, cu niște funii, legate însă numai pe la subsuori. Știa că mînia domnului trece repede și că-i pare rău de osîndele poruncite în pripă. Ștefan, cum se întoarse biruitor de la bătălie, întrebă unde-i Floare.

— Și-a făcut seama, doamne... au răspuns sfetnicii.

— Păcat! suspină voievodul. A greșit, îl iertam!

— Aici sînt, să trăiești întru mulți ani, Măria Ta! strigă Floare, rostogolindu-se din înaltul spînzurătorii...

Ștefan a rîs și i-a lepădat în cușmă un pumn de bani mărunți, bătuți în visteria Moldovei.

Cunoscînd nărăvurile vremii, cunoscînd că îndată ce va închide ochii lucrarea genială a libertății va fi stricată, știind că se vor stîrni sfezi aprige pentru domnie, s-a gîndit să pună țării sale temeiuri de viitor. Bună era prietenia cu țarii Moscovei; se gîndi să pună rînduială și în năvălirile tătarilor. De aceea, trimise ambasadă la Mengli Gherai-Han, în însorita Crimee. Prea bucuros s-a arătat Mengli Gherai de prietenia cu un viteaz atît de vestit. Pe sabie a jurat să nu-și mai trimită duiumurile spre Moldova. I-a închinat și daruri lui Ștefan Vodă, ca un răspuns la darurile primite.

Ambasadorii Moldovei se uitau zîmbind la acest stăpîn, spaima lumii; pierduse din ochi cruntețea străbunilor cuceritori. Statornicit în acel pămînt binecuvîntat în viță de vie, în soare blînd și-n femei frumoase, Mengli Gherai trăgea mai mult către valurile Mării, să le asculte clipocind leneș, decît spre vijeliile războaielor. Avea veșmînt cu fireț de aur și nimic nu amintea blîndul de lemn în care străbunicul Gingis își înfigea degetele să sfîșie carnea de vită aproape crudă; nimic nu amintea de mîncătorii de pastramă pusă la copt sub șeaua cailor; nici de băutorii laptelui de iapă. Lui Mengli Gherai prindeau să-i placă așezările statornice, moscheiele frumos zugrăvite, viața bine așezată. Însă, dincolo de aceste aparențe de amurgire a seminției, dincolo de amăgitoarea lene și trîndăvie, se ascundea focul și furtuna. Cînd se repezea spre țări, se arăta mînia lui Gingis și a lui Timur-Lenk, într-o grozavă simbioză.

Ambasadorii Moldovei văzură cîrduri de robi duși în funii spre cetățile din țărmul Mării. Era spre seară. Se zăreau departe focurile din fața corturilor. Răsăreau stelele, una cîte una, flori de aur pe pînza uriașă a văzduhului. Deodată, dinspre locul unde poposeau prinșii în robie, s-auzi un cîntec:

„Frunzuliță alior,
Rău sînt blestemat să mor,
Dă mîna tătarilor!
Rău sînt blestemat să zac,
La catargă să tot trag!"

— Moldoveni... tresăriră amîndoi trimișii lui Ștefan. Oare cît cere pe ei Mengli Gherai?

Cîntecul era tot mai sfîșietor, cu cît se întuneca și se aprindeau stelele: se înălța spre spuza alburie a văzduhului, spre Calea Robilor, drumul de orientare al celor ce nădăjduiau să scape și să fugă spre Moldova. Se vede însă că robii erau mînați mai departe, căci acum cîntecul abia s-auzea. Ambasadorii tresăriră cînd umbra lui Mengli Gherai li se lungi la picioare:

— N-aveți grijă... spuse el, încet. Tot acum, am dat poruncă să fie toți moldovenii sloboziți... Iată-i că vin...

Erau feciori prinși la Valea Albă. Abia se țineau pe dînșii rămășițele țiarilor și ale pieptarelor. Mengli Gherai își chemă diacul în cort și-i porunci să însemne după cum urmează:

„De la Mengli Gherai, Hanul Hanilor, către toți cei ce vor ceti ori vor auzi cetindu-se porunca noastră, să știe: slobozi sînt acești moldoveni să treacă înapoi în pămîntul lor și nimeni să nu-i supere! Iar cei ce nu vor da cuvenită ascultare poruncii noastre, vor cunoaște pedeapsă strașnică. Am zis"...

Însă cum nu poate sta viforul, așa nu stătu multă vreme întru cele hotărîte, nici Mengli Gherai.

Eusebiu Camilar

MIN BEN .GHIUN

— *poet din R. P. D. Coreeană* —

Peste ruini și scrum înălțăm orașe

Cu buzele strînse, cu pleoapele strînse de fum
Noi n-am lăcrămat cît fuseseră luptele-n toi.
Noi n-am lăcrămat peste casele-n pulberi și scrum
Și nici peste somnul de veci al atîtor eroi.

Spuneam: Vom înfrînge durere și lacrimi și chin
Pînă vedea-vom că țara izbînda își cîntă.
Și-atuncea abia s-ar putea să mai plîngem puțin
Durerea de azi și jalea ce azi ne frămîntă.

Și iată, — am ajuns să trăim minunatele clipe
Zărite prin jerba de flacări, purtînd pustiire,
Racheta-ntre stele-și desface-nstelate aripe
Lucind în tării ca o lacrimă de fericire.

Dar iată că roua nici azi nu ne-adastă-ntre gene
La ce bun să plîngem cînd pacea ne stă înainte
Și pasărea-și drege iar cuibul cu paie și pene
Și grasele ierburi se-ntind peste gropi și morminte?

Din pulberi răsar minunate orașe și sate
Tractoare brăzdează ogorul, grădinile-s pline de flori
Și nu-s morți vitejii căzuți ce-au visat libertatea
Iar noi dăm viață măreților vise-ale lor.

Nu plîngem atunci cînd trecutul ne-nvie în minte
Nu-i plîngem pe prietenii buni secerați de rafale
Căci țara poruncă ne dete să mergem înainte
Muncind pentru ei, pentru noi, pe cîmpii, la furnale.

De-aceea trecut-am prin arșiți și ger și furtună:
Din scrum, din ruini să renaștem al vieții tumult.
Mai mult ne-a-nrudit roșul sînge vărsat împreună,
Neplînsele lacrimi ne apropiară mai mult.

Și poate atunci cînd argintul la tîmple s-o strînge,
Cînd pruncilor despre eroii de ieri le vom spune,
Vom șterge o lacrimă poate—da, poate vom plînge...
Și nimenea nu ne-o huli pentru-așa slăbiciune!

In romînește de
Aurel Covaci

NU-MI VÎND COPILUL!

— Schiță —

Ăsta e prețul, dragul meu. Nici un dolar mai mult. Ce vrei, marf... adică, vreau să zic, fetița e plăpîndă. Va trebui să cheltuiesc multe parale pînă va crește din ea o adevărată femeie.

Tom stă cu ochii ațintiți la inelul cu cap de mort, ce pare încrustat în degetul gros al domnului Perkins.

— Ce-ai rămas așa? — continuă vocea ascuțită. A, da, înțeleg!... îți vine greu... Dar mai de grabă ar trebui să te bucuri. Scapi de o gură. De după ramele groase ochii clipesc plictisiți: Ei hai, lasă sentimentalismul. Dintr-un buzunar larg domnul Perkins scoate bancnote foșnitoare. — Uite arvuna. Mîine dimineață îți aduc restul și aranjăm formele. E-n regulă?

Privirea lui Tom rămîne fintuită la capul de mort, care a început să salte în ritmul degetelor nervoase; domnul Perkins bate darabana în tăblia mesei mîncată de cari.

— E-n regulă? — repetă iritat domnul Perkins.

Tom ridică încet capul. Ochii îi alunecă de la inel la bancnotele noi, apoi la costumul alb strălucitor și în sfîrșit se oprește pe obrajii puhavi, cu vinișoare vinete. De după lentilele cu reflexe orbitoare, privirea poruncește un răspuns.

De abia articulat, Tom rostește: „Da".

— Perfect! Iscălește chitanța.

În fața lui Tom, mina bine îngrijită a așezat o hîrtie. Dar el nu poate citi, căci literele au pornit un dans nebun. În gînd repetă aceleași cuvinte pe care și le-a spus poate de mii de ori: „Nu-i altă scăpare. Trebuie! Trebuie!" Răspunzînd mai mult apăsării mîinii moi și catifelate, Tom a prins între degetele-i noduroase, stiloul aurit și ... „Trebuie! Trebuie!" Într-un colț al hîrtiei a apărut semnătura strîmbă și tremurată.

— Așaa! — Domnul Perkins ia palma de pe bancnote, se ridică cu o mișcare iute, șterge discret stiloul și-l bagă împreună cu chitanța într-un buzunar din interiorul încăpătoarei sale haine.

— Ei hai, Tom băiete, lasă mutra asta Suma ... ha, ha... e frumușică, nu? — rîde scurt domnul Perkins. Apoi, clătinîndu-și corpul gras, se îndreaptă spre ușă. Din prag, aruncă ultimele cuvinte, ca un verdict: mîine dimineață terminăm afacerea!

Ușa scîrțîie prelung, se aud pași grei pe scări, după aceea liniște.

Tom își privește mîna în care ținuse stiloul, ca pe un lucru străin, apoi o ascunde cu un gest nervos sub masă. Lumina bolnavă din becul înnegrit supă riduri adînci pe fața lui lungă și osoasă. E o față care vorbește, care-ți spune multe despre viața lui Tom. Numai ochii n-au nici o expresie. Privesc la umbra pe care o lasă vasul cu marginile sparte, pe perete, dar nu spun nimic... Absolut nimic.

Cînd a intrat nevasta-sa, Tom a ascuns instinctiv banii în deschizătura cămășii.

Mary ar vrea să-l întrebe cine a fost domnul acela elegant și ce vroia, dar văzînd fața lui Tom, dă din umeri și reintră în camera alăturată. Deschizînd ușa, a năvălit mirosul bine cunoscut al ciorbei de gulii.

Tom vrea să scoată banii din cămașă, dar în prag a apărut Betty, o fetiță de 12 ani, slăbuță, cu niște codițe subțiri. Ochii negri, parcă veșnic înlăcrămați, dau feței micuțe o nespusă gingășie. Betty e fetița lui Tom. Fetița cea mare. Fetița pe care adineauri...

— Tătucule, privește ce de bani am cîștigat azi. Am spălat pe jos la doctorul Finletter, am dus pachete, am îngrijit de copilul doamnei Robinson. Ia te uită ce de bani!

Mîna micuță așează în mîna noduroasă un pumn de monezi mărunte. Dar palma lui Tom refuză să se strîngă.

— Ce ai, tătucule? Ia-i!

Tom simte cum îl ard bancnotele sub cămașă. De durere, fața i se crispează, pumnul i se strînge. Betty scoate un strigăt scurt și-și trage mîna. Pumnul lui Tom o strînge... se strînge. Monezile îl pătrund adînc în carne. Ochii i s-au aprins. Parcă aruncă scînteie din focul ce-i mistuie sufletul.

Din camera alăturată Tom aude vocea catifelată a neveste-sei: „La masă!" — Tresare. O vede pe Betty care-l privește speriată. O clipă mîngîie părul feliței, apoi se repede spre ieșire... „N-am ce face... trebuie! Trebuie!"

Ușa a scîrțîit ascuțit, ca un țipăt.

Tom aleargă pe străzi fără țintă, fără să privească în jur. Picuri grei de sudoare i se preling pe față, dar el nu-i șterge, nu-i simte. Prin minte îi aleargă zeci de tablouri din mizerabila lui viață. Fabrica... tovarășii de lucru ... greva... apoi zilele de șomaj. Lungile, nesfîrșitele zile de șomaj. Dar peste toate aceste imagini se suprapune necontenit chipul lui Betty. Chipul micuței Betty, de care mîine va trebui să se despartă. Va trebui, căci numai ostfel ceilalți doi copii nu vor muri de foame.

— Nu vleau, nu vleau ciocolată! Nu vleau...

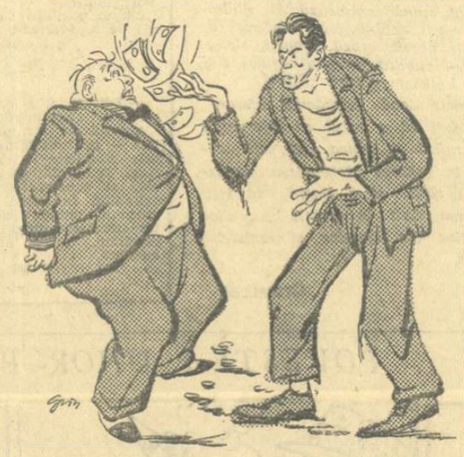

Desen de GION

Țipătul acesta a oprit o clipă hora gîndurilor. Tom vede o doamnă elegantă cu un băiețel durduliu. Privirea îi lunecă la pantofiorii lăcuiți ce calcă pachetelul trîntit pe trotuar.

— Nu vleau ciocolată! — se aude tot mai departe țipătul copilului.

Tom se apleacă, ridică pachetelul strivit și ștergîndu-l de mînecă zdrențuită, șoptește: „pentru Betty".

Cînd e gata să intre în tavernă, o voce bine cunoscută îl face să se întoarcă.

— Tom!

— Felix? Tu ești, Felix?!

Bărbatul ce stă în fața lui Tom nu e prea înalt, dar bine legat. Ochii de un albastru puțin șters dau feței colțuroase un aer de nespusă bunătate.

— Eu, frate Tom, în carne și oase. Ce, credeai că am murit?

Strîngîndu-l în brațe Tom spune:

— E mai bine de un an de cînd te-au arestat și n-am mai auzit nimic de tine.

Felix zîmbește.

— E cam greu să comunici cu cei de afară, cînd ești închis pentru activitate antiamericană. Dar să lăsăm capitolul ăsta! Ce-ți face familia? Cum merg treburile la fabrică?

— La fabrică? Nu mai știu. E șase luni de cînd șomez.

Ochii blînzi ai lui Felix s-au strîns ușor.

— Ei, frate Tom, așa n-o să mai meargă mult. Șandramaua Americii își dă în curînd sfîrșitul. Ai auzit că unii au ajuns să-și vîndă ochii? Mîine, poimîine, o să ne vîndem nevestele, copiii.

Fața lui Tom se crispează.

— Sîntem doar în țara tuturor libertăților. La noi totul se poate vinde, totul se poate cumpăra — continuă Felix cu o dureroasă ironie. Apoi vocea i se aprinse. Nu știu cum pot răbda oamenii! Cum pot ajunge la degradarea asta? Tace o clipă, și continuă mai potolit. — Ba știu! Ei nu văd încă adevăratele căi prin care ar putea scăpa din sclavia inaltei noastre civilizații.

— Care căi? întrebă Tom. — Cele ce te-au dus pe tine la pușcărie?

— Poate astea, poate altele și mai drepte, pe care nu le cunosc nici eu — răspunse Felix, întinzînd mîna. Acuma trebuie să plec. Dacă vrei, vino mîine dimineață la zece la bătrînul Frank. Acolo vor fi mulți, de la care poți să mai afli cîte ceva.

— Comuniști?

Felix își privește prietenul în ochi.

— Ei, da! Comuniști! Ce zici, vii?

— Nu știu... poate — răspunde Tom, absent.

— În orice caz, eu trec mîine să-ți văd familia. Spune-i lui Betty să stea acasă. S-o fi făcut mare fînd-mea! Bună seara, Tom.

Tom nu răspunse. Cuvintele lui Felix au trezit în el mii de ecouri. Mii de stilete îi sfîșie inima. „Spune-i lui Betty să stea acasă... spune-i..."

Cu un geamăt surd, Tom se răsucește în loc și năvălește pe gura căscată a tavernei.

Noaptea e pe sfîrșite. În taverna cu aerul îmbîcsit de fum și miros de sudoare au mai rămas cîțiva oameni. Pianul mecanic hîrîie obosit o melodie leșinată.

Tom stă în fața unei sticle pe trei sferturi golită. Ridică încet paharul și, clătindu-și gura, înghite în silă. Băutura o obținuse arătînd teancul de bancnote. Acum Tom e obosit, obosit de toate... Obosit de viață. Totuși nu-și poate lăsa capul pe masă să atipească, așa cum a făcut femeia de lîngă el. Aruncă din cînd în cînd priviri furișe spre fereastră, așteptînd cu groază primele raze ale zorilor. Femeia își saltă capul. E încă tînără, dar de pe fața îngrozitor de vopsită a dispărut orice urmă de frăgezime. Ochii bulbucați de somn par totuși ochii unui copil speriat. Cu o voce dogită cere băutură. Dîndu-i paharul, Tom o întrebă blînd:

— Cum de ai ajuns în halul ăsta?

— Cum? Hei, amice, întrebarea asta ar trebui s-o pui scumpilor mei părinți, dac-or mai fi trăind.

Tom devine atent.

— De ce părinților?

În ochii femeii s-a aprins o scînteie de ură

— Pentru că ei m-au dat unei prea oncrute doamne să mă crească și ea a avut grijă să ajung ceea ce sînt. Ha! Ha! Dar au luat în schimb bani buni, au luat mulți bani, iubiții mei părinți. Ha, ha, ha...

Tom rămîne împietrit, cu privirea sticloasă pe obrazul femeii. Pe nesimțite chipul femeii se șterge și în locul lui zărește fața micuței Betty. Buzele lui Tom se mișcă și de abia auzit, ca o respirație, rostește: „Și eu am vrut să-mi vînd copilul". Apoi vocea-i devine tot mai puternică, pînă ce ajunge să urle. Femeia a sărit de pe scaun speriată, barmanul a ieșit de după tejghea, iar ceilalți întîrziați îl privesc pe Tom cu ochi buimaci.

Tom se ridică, strigînd cît îl țin plămînii: „Și eu am vrut să-mi vînd copilul! Auziți? S-o vînd pe Betty... pe micuța Betty!" — apoi se îndreaptă spre ieșire.

Barmanul s-a așezat în ușă și-i cere să plătească. Tom se oprește o clipă. Spune sec: „n-am bani!"

— Cum n-ai? Nu mi-ai arătat cînd ai venit? Scoate banii, banditule!

— Nu-s banii mei! Eu n-am bani! repetă Tom și dă să iasă.

— Nu-s ai tăi, ticăloasule?! Barmanul îl scutură cu furie. Tom aude zăngănitul monezilor în buzunar. Bagă mîna, scoate tot mărunțișul pe care i-l dăduse Betty, îl aruncă în fața barmanului, apoi, fugind, se mistuie în întuneric. Dar vocea i se mai aude departe, tot mai departe:

„Și eu am vrut să-mi vînd copilul... s-o vînd pe Betty... pe micuța Betty..."

Cînd ajunse acasă, soarele era de mult sus. Degeaba încearcă Mary să afle unde fusese în noaptea aceea, degeaba îl dojenește. Tom nu scoate nici un cuvînt. Se așează pe scaunul cu speteaza ruptă, cu ochii ațintiți la ușă. Stă așa, nemișcat, pînă cînd intră domnul Perkins.

— Hai să terminăm afacerea — rosti Perkins, în loc de salut.

— Tom se ridică încet, scoate bancnotele, care purtau acum urmele degetelor lui noduroase și le întinde.

Domnul Perkins începe să-și facă vînt cu pălăria.

— Iar începi cu prostiile? Uite ce de bani îți am adus.

— Dați-mi chitanța. Eu nu-mi vînd copilul, — rostește Tom sacadat.

Domnul Perkins se enervează, țipă:

— Cu mine să nu te joci! Timpul costă bani. Haide, lasă timpenile, altfel... S-a oprit, căci Tom, apropiindu-se amenințător, izbucnește:

— Chitanța!! Din privirile lui, zeci de răzbunări îi izbesc pe domnul Perkins.

Mîna albă și moale alergă fără poruncă creierului la buzunarul bine cunoscut și scoate chitanța. Smulgînd-o, Tom o rupe în zeci de bucățele, Domnul Perkins se înăbușă. De abia cînd simte în mînă bancnotele foșnitoare, poate din nou să respire.

— Ieși, cîine! — tună vocea lui Tom.

Corpul obez începe să se bălăbănească repede pe picioarele scurte. De abia cînd ajunge la ușă dinții i se descleștează și îndrăznește să strige:

— O să crăpați de foame cerșetorilor!

Tom se repede. Dar domnul Perkins coboară vijelios. E la mijlocul scărilor. În urma lui, Tom strigă cu toată furia ce-i clocotește în piept:

— O să crăpați voi mai întîi, bestiilor!

Întorcîndu-se, Tom o zărește pe Betty. O privește lung, parcă n-ar văzut-o de multă, foarte multă vreme. Apoi, ridicînd-o în brațe, îi sărută ochii, părul, obrăjorii ofiliți...

În clipa aceasta nu se mai gîndește că mîine nu vor avea ce mînca. E fericit că Betty este aici, cu el, la pieptul lui.

După multă vreme, o lasă din brațe, își ia șapca și se îndreaptă spre ieșire.

— Unde te duci, tătucule?

Tom se întoarce spre fetiță zîmbind și-i spune încet, ca o taină:

— La bătrînul Frank. Așa să-i spui mamei: la bătrînul Frank.

În urma lui Tom, ușa a scîrțîit scurt.

Mihnea Moisescu

Un scriitor polon ne vizitează țara

Printre oamenii de cultură care ne vizitează țara se găsește, venit de cîteva zile, scriitorul polonez Franciszek Fenikowski. El a pornit din orașul lui natal, Gdansk, unde conduce filiala Uniunii scriitorilor din Republica Populară Polonă, pe malul glorios al Balticei, și a poposit la noi, pe tărmul însorit al Mării Negre, între oameni cu figuri noi dar pe care-i simte atît de aproape de inima lui. Și de asta poate ochii lui privesc uimiți și inundați de lumina bucuriei, însetați de a vedea cît mai mult, de a cunoaște cît mai bine poporul al cărui oaspete este.

Valoros poet și romancier al tinerei generații, el reflectă în nenumăratele tui lucrări viața clocotitoare și liberă din acele teritorii care au stat veacuri de-a rîndul sub ocupația prusacilor, care răpiseră poporului polonez tărmul mării, jefuind bogățiile acestor pămînturi. Pe acest țărm polonez, eliberat astăzi, trepidează o viață puternică, constructoare, pe care Fenikowski o aduce în operele lui.

„Freamătă Oderul" se intitulează unul din volumele lui de poezii în care el cîntă bucuria și viața descătușată din teritoriile redobîndite. „Malul sting" cuprinde poezia construcției socialiste, iar „Noaptea din Frombork" este un amplu poem închinat lui Nicolai Kopernic. Munca aprigă și neobosită a constructorilor socialiști este cuprinsă în romanul „Cotul celor cinci semnale", în care este prezentat șantierul naval unde s-a construit în 1948, primul cargobot polonez „Soldek". pentru ca într-un alt roman, „Inelul cu lebădă", să fie evocată viața legendară a unui faimos navigator polonez care, înaintea lui Columb, plecat din Gdansk a ajuns pînă la țărmurile Labradorului. Tot despre viața acestui navigator, Jan z. Kolna, Fenikowski a scris piesa reprezentată de curînd, „Legenda falnică".

Fenikowski trăiește și cunoaște viața matrozilor, a docherilor, a pescarilor, a constructorilor de nave, urmași ai constructorilor de corăbii de altădată.

Vorbindu-ne, privirile lui se pierd, ca și cînd ar scruta zarea mării. Și zîmbetul ce-i înfloreșe pe figură dezvăluie mai puternic poneții proemi-

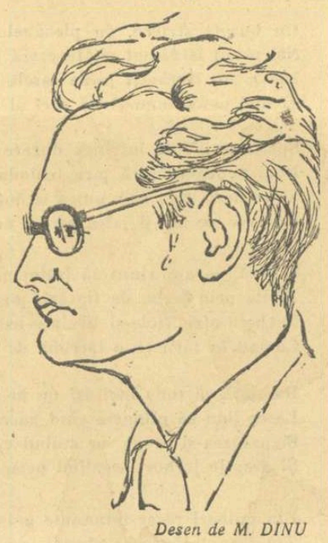

Desen de M. DINU

nenți, conturul ferm al maxilarelor, dinții albi.

— Trăind în tumultul acestei munci, nici nu poți să nu te lași captat de el, dus ca de un șuvoi năvalnic. Indărătul nostru avem secole de lupte pentru libertatea noastră, în jurul nostru e șantierul febril al socialismului, înaintea noastră, viitorul tot mai fericit, sarcina de-a apăra pacea. Realitatea aceasta este adusă de scriitorii noștri de astăzi în cărțile lor. Incă din anul 1949 s-a pornit acțiunea de a crea o literatură realist-socialistă. Au muncit scriitorii, criticii, editorii. Și putem spune că sîntem mulțumiți de rezultate. Scriitorii au răspuns cu o serie de lucrări valoroase și reprezentative. Dintre ele trebuie să numim romanul lui Igor Neverly „Amintire din fabrica Celuloza", în care este evocată lupta dusă aci de muncitorimea poloneză, sub conducerea Partidului Comunist; apoi romanul „Cărbunii" al lui Scibor Ryeski, de asemenea evocînd lupta minerilor noștri; „Septembrie" al lui J. Putrament, în care este arătată trădarea burgheziei poloneze în războiul din 1939. O carte interesantă este și aceea a lui Julian Strikowski, „Fuga la Fregală", în care este descrisă lupta țăranilor italieni pentru pămînt.

Dacă în această perioadă poezia a înregistrat succese de seamă, ea deplînge însă pierderea a doi mari poeți: Julian Tuwim și Konstanty Golczynski. Pe primul dintre ei îl veți cunoaște din tălmăcirile la care lucrează acum poetul Dan Deșliu. In polonă se traduce „Pasărea furtunii" de Petru Dumitriu. Aștept cu nerăbdare să cunosc din această carte viața pescarilor voștri, acești truditori ai mării pe care-i cunosc și-i iubesc mult și pe care la noi i-a descris minunat Kașubia în cartea „Corăbii cu catarge roșii". E o cronică de un pătrunzător realism, scrisă de un om care a trăit viața pescarilor dinainte de război.

Urmînd tradiția marilor noștri poeți astăzi scriu cu succes Wladyslaw Broiewski, Tadeus Kubiac, Victor Woroszylasky și alții. Dramaturgia noastră nouă este reprezentată de lucrările lui Kruckowski: „Nemții", și „Julius și Ethel", o zguduitoare dramă despre martiriul celor doi americani dar și un puternic îndemn în lupta împotriva acelora cari vor să împingă lumea într-un nou măcel.

Despre literatura acestor ani, scriitorii noștri au discutat și au tras concluzii în recentul lor congres.

De un neprețuit sprijin ne-au fost și ne sînt tezele enunțate la cel de al XIX-lea congres al P.C.U.S. de către tovarășul G. M. Malenkov, privind literatura noastră socialistă. Experiența scriitorilor sovietici este pentru noi un continuu îndrumar. Și cred că și de aci, din Romînia, din experiența scriitorilor se poate duce o experiență folositoare. De aceea vreau să întîlnesc cît mai mulți dintre ei, să cunosc cît mai multe fapte din țara voastră. In puținele zile de cînd mă aflu aci, am văzut nenumărate lucrări între care și Muzeul de artă, o admirabilă pinacotecă de care s-ar mîndri orice popor.

Șt. R.

Scrisoare din Orașul Stalin

Intîmpinînd gloriosul deceniu

Insuflețiți de elanul cu care oamenii muncii din țara noastră întîmpină aniversarea a zece ani de la eliberare, scriitorii din regiunea Stalin sînt hotărîți să oglindească în creațiile lor măreția muncii acelora cari zidesc o viață nouă sub îndrumarea partidului nostru.

In afară de noile opere pe care le pregătesc, scriitorii din regiunea Stalin întocmesc și o antologie intitulată „Zece ani sub steagul libertății" care va cuprinde cele mai reprezentative lucrări ale lor din acești zece ani.

In paginile volumului sînt întruniți un număr mare de poeți tineri și prozatori, dintre care mulți debutanți. Printre ei se numără regretatul poet Radu Teculescu cu o serie de poezii, precum și poeții: Mircea Avram, Radu Cîrneci, Dumitran Frunză, Constantin Slavic, Const. Olteanu, poetul maghiar Inacik Pall, Ion Sasu Ducșoara, Dionisie Bîrcea, Petre Sălcudeanu, Emil Aștefanei, Ion Lupu, Ștefan A. Bănaru, Gheorghe Dascălu, Victor Borza, Alexandru Meltzer, poetul german Werner Bossert, Lidya Sorin, Ion Manta, Doina Rădulescu, Liviu Periș, Ion Besoiu, Radu Stanca și Ion Potopin.

Proza va fi reprezentată de Radu Teodoru, Ion Sasu Ducșoara, Cornel Stănescu, Alexandru Meltzer.

NOI LUCRĂRI DRAMATICE

Consiliile artistice de la teatrele de stat din Orașul Stalin și Sibiu lucrează cu scriitorii locali la definitivarea unor piese de teatru originale pentru a putea fi înscrise în repertoriul anului viitor.

Astfel, consiliul artistic de la teatrul de stat din orașul Stalin lucrează cu Dionisie Bîrcea și Dumitru Stănescu, autorii piesei „Corp delict" a cărei acțiune se petrece într-una din marile noastre întreprinderi din industria chimică, unde dușmanul de clasă urzește un plan criminal de sabotaj, căutînd să atragă și să compromită un luptător credincios cauzei oamenilor muncii.

Teatrul de stat din Sibiu lucrează pentru definitivarea piesei „Ultimul hop" a scriitorului Mihail Severin. Piesa este o demascare necruțătoare a sistemelor de jefuire a banului public de către politicienii regimului burghezo-moșieresc, în numele unor legi care ocroteau jungla lor financiară.

★

Concursul de creație organizat de Comitetul executiv al Sfatului popular al regiunii Stalin, în cinstea aniversării a 10 ani de la eliberare, se adresează maselor mari de creatori din toate domeniile, cu scopul de a se promova în primul rînd talentele tinere, din cuprinsul regiunii. Concursul literar, muzical și de artă plastică are ca temă centrală viața nouă a oamenilor patriei noastre care în decursul acestor zece ani s-au transformat în oamenii unei epoci noi și eroice.

CONSFĂTUIREA SCRIITORILOR DIN REGIUNE

Consfătuirea scriitorilor din cadrul filialei Uniunii scriitorilor din regiunea Stalin, care a avut loc recent, a dezbătut unele probleme de bază care stau în fața scriitorilor. Ținînd seama de sarcinile prezente, filiala a socotit că trebuie să-și îmbunătățească metodele de muncă, să învețe din lipsurile constatate și să aplice metodele juste folosite de alte filiale pentru a imprima un ritm nou în activitatea sa.

Ion Potopin

De vorbă cu dramaturgul AUREL BARANGA

(Urmare din pag. 1-a)

se roade. Care dintre piesele noastre noi n-au beneficiat de o îndrumare plină de dragoste și de competență? Nici „Minerii", nici „Iarbă rea", nici „Cetatea de foc", nici „Oameni de azi" nu s-ar fi putut bucura de succesul pe care l-au avut, fără această îndrumare atentă și tovărășească. Este adevărat că în acești ani, cutare sau cutare tovarăș critic a avut uneori o opinie nefericită, sau a dat o sentință care, în loc să încurajeze munca, a tinut-o în loc. Dar să nu confundăm greșelile personale, lipsurile pornite din superficialitate sau nepregătire, cu principiul îndrumării, care, în toți acești ani a dat strălucite rezultate și care trebuie să rămînă și de aici încolo temelia muncii noastre. Pot da în această direcție exemple personale. Atunci cînd am cerut ajutorul tovarășilor și am știut să-l folosesc din plin, m-am bucurat de succes. O singură dată în acești ani am crezut că este mai bine să lucrez singur și rezultatul piesei „Recolta de aur" este cunoscut spectatorilor.

N-am fi putut însă înfrînge greutățile care s-au ivit — și care se mai ivesc încă — fără însușirea acelui tezaur nesecat de învățăminte pe care îl constituie teatrul sovietic. Și niciodată n-am să ostenesc să arăt ce a însemnat pentru mine întîlnirea cu teatrul lui Gorki, cu teatrul lui Simonov, Korneiciuk sau Romașov. Cînd am început piesa „Iarbă rea", în care-mi propuneam să combat tendințele cosmopolite de care mai sînt stăpînîți o parte din oamenii noștri de știință sau de artă, m-am lovit la un moment dat de greutăți ce mi s-au părut de netrecut. Am învățat din teatrul lui Gorki, din piesele sovietice ce înseamnă a pune problemele în spirit de partid, ce înseamnă să privești întregul univers de probleme legate de scrierea unei piese, de pe poziția clasei celei mai înaintate, de pe poziția clasei muncitoare, care luptînd pentru fericirea ei, luptă pentru fericirea întregului popor.

O piesă care nu confirmă țelurile de luptă ale clasei muncitoare și nu comunică spectatorului idealurile pentru care militează clasa muncitoare, condusă de partidul ei, nu poate să fie nici din punct de vedere artistic realizată.

— Care credeți că sînt slăbiciunile dramaturgiei noastre actuale?

— Trebuie să spun de la început că literatura noastră dramatică originală contemporană, cu toate succesele înregistrate, rămîne încă în urma vieții. Viața, munca de fiecare clipă a constructorilor socialismului, este mult mai complexă decît o înfățișăm noi pe scenele noastre. Conflictele pe care ni le oferă realitatea sînt mai adînci, mai ascuțite, decît le realizăm noi în piesele noastre.

Originea acestei slăbiciuni stă în necunoașterea vieții, în neaprofundarea dialecticei după care se desfășoară lupta înlăuntrul societății, într-o tendință de a simplifica desfășurarea acestei lupte, într-o tendință de expediere a analizei psihologice a eroilor. Cunoașterea superficială a felului cum se desfășoară viața în episoadele ei dramatice face pe unii autori să înlocuiască amănuntul elocvent printr-o factologie searbădă, printr-o desfășurare de întîmplări nesemnificative, dezlipite de conflict. Finalul „Mielului turbat" cade într-o asemenea greșeală, în măsura în care nu este motivat de restul acțiunii, și nici pregătit în acest sens. Alți tovarăși fac apel la o tehnologie inutilă, greoaie și anostă, care nu izbutește să lumineze fața eroilor. Alți dramaturgi își închipuie dimpotrivă că-și vor anima lucrările dacă le vor încărca cu o sumedenie de peripeții „palpitante". Dacă peripeția este nemijlocit legată de conflict, dacă peripeția luminează un aspect al ciocnirii caracterelor, ea este la locul ei și contribuie în mod creator la dezvăluirea psihologiei eroilor. Peripeția lăturalnică face corp străin în piesă și la oricîte lovituri de teatru s-ar face apel, oricîte sinucideri sau focuri de revolver, oricîte explozii ar avea loc în spectacol, „maeștrii artificieri" nu vor putea salva spectacolul și nu-l vor putea face mai puțin plicticos. Alți dramaturgi, conștienți de faptul că n-au creat caractere viabile, „le umanizează" în chip artificial. Există un întreg arsenal de „mici pasiuni negative", care sînt atîrnate ca tinichelele în coada personajelor pozitive, în dorința ca acești eroi pozitivi să fie mai puțin schematici. „Umanizarea de laborator" nu poate duce la nimic bun. Un personaj este omenesc în măsura în care își dezvăluie cît mai diverse aspecte ale caracterului în ciocnirea conflictului, în înfruntarea organică cu ceilalți eroi ai dramei.

— Care sînt, după dumneavoastră, cauzele schematismului?

— S-a vorbit și se vorbește necontenit despre necunoașterea vieții. Corespunde fără îndoială realității. Cunoaștem încă prea puțin viața care ne înconjoară, dar, mai ales, — și acest lucru mi se pare extrem de important, — participăm încă foarte puțin la lupta care se dă clipă de clipă sub ochii noștri. Dacă vorbim numai de cunoașterea sau necunoașterea vieții, n-am lichidat problema. Am întîlnit un magistrat care mi-a adus o piesă din lumea magistraților. Piesa nu mi-a mijlocit nimic cu privire la lumea magistraților. Se poate spune că autorul nu cunoaște viața și lumea pe care și-a propus s-o descrie? Eu cred că trebuie început de la altceva. De la întrebarea: cît te arde pe tine scriitor să comunici semenilor tăi un adevăr? Gorki, cu fiecare piesă a lui, avea de adus lumii un mesaj. Fiecare lucrare dramatică a lui Alexei Maximovici Gorki este o nouă contribuție filozofică la cunoașterea lumii și a vieții. Simți din fiecare pagină a lui Gorki că n-ar fi putut să trăiască dacă nu scria ce-a scris. Era condiția lui de viață.

Din clipa în care scriitorul are de adus o asemenea contribuție la mersul înainte al societății, din clipa în care scriitorul are de adus o asemenea contribuție la lupta semenilor întru dobîndirea fericirii, el va cunoaște implicit și viața pe care o va descrie.

Cred că originea lipsurilor dramaturgiei noastre vine de acolo de unde, noi, dramaturgii, participăm încă foarte palid la lupta pe care o dă poporul nostru pentru dobîndirea fericirii lui. De aceea eroii înaintați ai pieselor noastre sînt încă departe de măreția eroilor vieții. De aceea, chiar cei mai înaintați eroi ai pieselor noastre, aceia care în dramele noastre făptuiesc uneori acte de vitejie, acte eroice, nu își mărturisesc concepția lor de viață, care să fie la înălțimea propriilor lor acte îndeplinite. De aceea ei par uneori săraci în idei, încît te întrebi de ce luptă cu atîta abnegație, care este resortul care-i determină să îndrăznească asemenea gesturi. De aceea acțiunile lor sînt încă

insuficient educative și publicul spectator nu pleacă din teatru totdeauna cu idealul de a-i lua ca model.

Indiferent, însă, de aceste slăbiciuni, ar fi greșit să se creadă că literatura noastră nu a dat o galerie de eroi dragi spectatorilor. Acești eroi există, au intrat în conștiința publicului, iar eforturile noastre trebuie îndreptate spre dezvoltarea lor. Să ducem mai departe descrierea omului nou, stăpîn al soartei sale, deschizător de drumuri, luptător conștient și consecvent, și să-l împodobim cu toate virtuțile reale pe care vedem că le prezintă el în viață.

Făcînd acest efort, teatrul nostru va deveni din ce în ce mai mult o școală a caracterelor.

— In ce condiții se dezvoltă creația dramatică originală în momentul de față?

— Dezvoltarea literaturii noastre dramatice se face în focul unei ascuțite lupte ideologice, reflex al luptei de clasă. Pe măsura ascuțirii luptei de clasă, și în domeniul ideologic se ascute lupta, care se dă cu mijloace și metode dintre cele mai diverse. Prima din manifestările ideologiei burgheze estetizante este așa-zisa luptă împotriva șablonului. Șablonul este fără discuție un element negativ, frînă în dezvoltarea literaturii.

S-a întîmplat însă în ultima vreme un lucru foarte curios. Au apărut o serie întreagă de gladiatori antișablon. Interesant este că acești antișablonarzi — hiper-bătăioși — au debutat prin a declara șablon înseși temeiurile luptei de clasă. In publicațiile noastre au apărut materiale confuze, la promovarea cărora a contribuit într-o anumită măsură însăși „Gazeta literară". In „Viața romînească" a apărut un „Fals tratat pentru uzul literaților", care, deși scris cu vervă, nu făcea decît să declare șablon însăși temeiurile luptei noastre pentru o literatură nemijlocit legată de lupta și năzuințele poporului.

Cei care agită în acest fel lupta împotriva șablonului pledează pentru „originalitate".

De fapt însă această fugă după... „originalitate" este o pledoarie pentru apolitism, pentru îndepărtarea scriitorului de conflictul social. Cred că adevărata originalitate nu poate să nască decît dintr-o oglindire veridică și pasionată a vieții.

— Ce ne puteți spune despre îndrăzneala creatoare?

— Unii dramaturgi, înțelegînd anapoda problema îndrăznelii creatoare, cred că sînt foarte „originali" și foarte „îndrăzneți", dacă se îndeletnicesc cu descoperirea eroilor negativi recrutați din rîndurile oamenilor muncii. Este limpede că trebuie să avem o ascuțită poziție critică și să nu cruțăm răul și vechiul, oriunde ar apare. Dar sîntem obligați, înainte de orice, să respectăm adevărul vieții. Și adevărul vieții, dialectica desfășurării luptei sociale, ne arată că ceea ce este precumpănitor astăzi în societatea noastră este victoria nouului într-o luptă încrîncenată dusă împotriva a tot ce este dușmănos, învechit și sortit pieirii. De aceea, *îndrăzneți, originali și cu adevărat creatori* vor fi acei dramaturgi care vor izbuti să înfățișeze curajos chipurile cele mai frumoase de eroi, care, indiferent ce posturi ocupă, mărunte sau mari, duc clipă de clipă o luptă de o nemaiîntîlnită măreție pentru asigurarea viitorului patriei noastre.

La zece ani de la eliberarea noastră, dramaturgii, nefăcînd nici un rabat elementului de critică, trebuie să-și ia ca sarcină înfățișarea elementului înaintat, care dobîndește la fiecare pas victoria. Aceiași gladiatori ai șablonului caută să acrediteze teoria conform căreia însăși munca ar fi un element puțin interesant și plicticos, că numai descrierea particulară a vieții intime și de familie poate să dezvăluie caractere umane convingătoare. Fără îndoială că zugrăvirea unilaterală a omului prins doar în procesul de producție, neglijîndu-se multitudinea de preocupări și de probleme ale vieții noi, constituie o greșeală. Dar ceea ce nu pricep acești „teoreticieni" este că numai pătrunzînd felul în care un om înaintat al zilelor noastre trăiește procesul muncii creatoare, numai înțelegînd cît de intim este sudat procesul de muncă cu întreaga lui viață sufletească, îl va putea situa just pe acest erou și în relațiile de familie, schimbate și ele în lumina prefacerilor care au avut loc în sufletele oamenilor și în modul lor de a gîndi. Înțelegîndu-l pe acest erou al zilelor noastre în acest chip, arătîndu-i fără menajamente și greutățile și lipsurile și rămînerile în urmă, dar subliniind cu tărie ce este nou și revoluționar în modul lui de a gîndi și de a acționa, dramaturgul va face din lucrarea sa o operă educativă, care, departe de a fi searbădă, va convinge și va emoționa.

Operele scrise în acești zece ani se află pe acest drum sănătos. Ele trebuie să dobîndească însă o și mai mare vigoare. In măsura în care o vor cîștiga vor căpăta o și mai mare valoare artistică.

— Ce ne puteți spune cu privire la șantierul viitoarei stagiuni?

— Dacă ne uităm la șantierul viitoarei stagiuni, vedem că mai avem foarte multe de făcut. Noi nu avem la ora actuală o piesă din viața clasei muncitoare, lucrare care să ridice probleme la nivelul eforturilor pe care le depun oamenii muncii din țara noastră în anul 1954. In acești zece ani s-au scris piese din domeniul agriculturii, dar nouă ne trebuie lucrări care să arate procesul ce se întîmplă în sate *astăzi*, cu formele de luptă ale momentului actual. Lupta partidului și a guvernului pentru ridicarea nivelului de viață nu poate să rămînă străină de preocupările dramaturgilor noștri. Frămîntările intelectualilor, care merg în pas din ce în ce mai hotărît pe drumul clasei muncitoare dar care mai au întrebări nerezolvate și greutăți în înțelegerea problemelor, trebuie să stea în centrul atenției scriitorilor chemați să dea un răspuns de la înălțimea scenei devenită tribună. Insăși viața scriitorilor, a artiștilor în general, oferă un cîmp de activitate, în care se poate vedea cu limpezime cum se înfruntă forțele societății. Cînd sînt atîtea de făcut ne

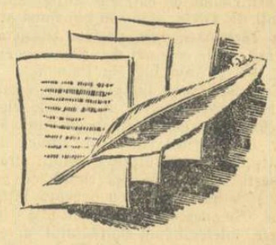

dăm seama că fuga înspre trecut a unora dintre dramaturgi nu este decît tot fructul neclarității ideologice. Trecutul trebuie să fie, fără îndoială, descris de pe pozițiile științifice marxist-leniniste. Fără greșeli, fără abateri, fără false idealizări. Dar atunci cînd se ivesc pe șantier nouă piese cu subiectul „Ion Vodă cel Cumplit", nu ne poate fi indiferent faptul că tovarășul Mihail Davidoglu, de pildă, scrie o piesă cu un subiect luat tot din trecut, după frumoasele exemple pe care le-a dat cu lucrările sale anterioare, profund ancorate în realitate.

— O ultimă întrebare: ce ne puteți spune despre proiectele dumneavoastră viitoare?

— Am terminat de curînd o piesă intitulată „Arcul de triumf", în care mi-am propus să arăt aspecte din lupta poporului nostru pentru dobîndirea libertății. Această primă versiune a fost citită în fața colectivului „Teatrului Municipal", și sînt conștient că mai trebuie să muncesc ca să-i dau forma definitivă. Imediat ce voi termina, voi începe o comedie satirică, încercînd să îmbin această preocupare cu aceea de a scrie piese într-un act, scene și scenete pentru estradă, pentru echipele de amatori, pentru această minunată armată a echipelor de amatori, care colindă țara în lung și-n lat, și fac, în marea lor modestie, o operă minunată, educativă, de un nebănuit preț pentru poporul nostru. Voi scrie de asemenea pentru emisiunile de radio, căutînd în acest chip să-mi dau contribuția la opera măreață ce se desăvîrșește sub ochii noștri, la înălțimea căreia se cuvine să se situeze un adevărat scriitor-cetățean, cum năzuiesc să ajung.

Ne-am despărțit de tovarășul Aurel Baranga încredințați că își va duce la îndeplinire angajamentele luate.

Mihai Popescu

Expoziția retrospectivă de desen satiric și caricatură

Marți, 29 iunie, a avut loc la Muzeul de artă al R.P.R. deschiderea Expoziției retrospective de desen satiric și caricatură. Expoziția cuprinde sute de lucrări ale unora dintre cei mai valoroși artiști plastici din țara noastră. In sălile expoziției se pot vedea lucrări semnate de vechi caricaturiști ca Henric Dembitzki și Jiquide-tatăl, precum și lucrări ale artiștilor contemporani: I. Iser, C. Ressu, J. Steriade, A. Murnu, F. Șirato, N. Mantu, N. Tonitza, Bărbulescu B'Arg, A. Jiquide, Victor Ion Popa, M. Gion și I. Ross.

Una dintre numeroasele săli este consacrată operei de acest gen a marelui nostru pictor N. Grigorescu.

Răsfoind ZIARELE ȘI REVISTELE

In ultimele două săptămîni s-a verificat încă odată tendința celor mai multe din cotidiane de a-și reduce preocupările față de literatură la pagina săptămînală.

Pe de o parte e un cîștig pentru respectivele ziare, că izbutesc să aibă, și la șapte zile odată, șase sau șapte coloane de literatură. Pe această cale mergeau mai de mult „Scînteia tineretului" și „Informația Bucureștiului": în ultimul timp și alte cotidiane au procedat la fel, în special „Romînia liberă" — a cărei pagină de duminică este cel mai adesea consacrată în întregime literaturii. „Steagul roșu" și „Munca", atunci cînd au întocmit o astfel de pagină, de obicei s-au adresat tuturor domeniilor artei, ceea ce a făcut ca literatura să fie puțin reprezentată. Cînd însă „Steagul roșu" a consacrat pagina mai ales literaturii (duminică 27), a putut publica două poezii, o schiță, un articol despre munca într-un cerc literar și patru note — e drept, nu toate justificîndu-și prin conținut amploarea acordată.

Totodată, însă, existența paginii literare săptămînale (sau distribuită tuturor artelor și chiar problemelor de cultură în genere) pare să fie considerată în redacțiile respective ca „scutind" ziarele de a se preocupa de literatură în celelalte zile.

Așa s-a ajuns la o slabă prezență a recenziei și a notei bibliografice în cotidiane, chiar și în acelea în care mai demult cronica literară era cultivată cu consecvență. („Romînia liberă", „Scînteia tineretului"); cu atît mai mult, cu cît pagina săptămînală începe să publice mai ales literatură propriu-zisă, lucru care, dacă este cu totul pozitiv, nu trebuie însă să se petreacă în dauna discuției despre literatură, a informației literare.

Domeniul cel mai sărac reprezentat în ultimele două săptămîni a fost tocmai cronica literară: în fiecare săptămînă cîte una. Aurel Martin a scris despre piesa „Răsărit de soare" de A. G. Vaida și Ion Niculescu, piesă apărută în revista „Viața militară", („Steagul roșu", 20 iunie), iar Sorin Arghir despre noua ediție a „Interogatoriului" lui Al. Iar („Informația Bucureștiului", 22 iunie). Nici în „Contemporanul" n-a apărut obișnuita cronică literară, înlocuită acum o săptămînă cu participarea lui Radu Cosașu la discuția despre limba operelor literare — iar în numărul recent un articol al lui Gh. Achiței despre chipul lui Ștefan cel Mare oglindit în folclor. O cronică dramatică despre spectacolul „Furtuni de primăvară" de N. Tăutu, și un fel de articol, foarte superficial, despre rondelurile lui Cicerone Theodorescu („Munca" 17 și 26 iunie, semnează M. Coleșiu), o discuție polemică a lui V. Vintu despre schiță și un articol al lui C. Bărbulescu despre folclorul creat azi („Informația Bucureștiului", 15 și 22 iunie) și cîteva note critice încheie bilanțul redus al acestui compartiment.

In schimb, trebuie subliniate articolele cu caracter teoretic, — mai rare în presa zilnică — ale lui S. Fărcășan în „Scînteia" din 18 iunie („Concepțiile estetice ale lui Maxim Gorki) și M. Breazu în „Romînia liberă" din 20 iunie („In legătură cu unele probleme ale artei și literaturii noastre"), precum și notele bibliografice pe care obișnuiește „Scînteia" să le publice periodic, ca acelea despre Johannes Becker: „Versuri alese" și S. Tokunaga: „In munții liniștiți". Articolul despre concepțiile estetice ale lui Gorki subliniază importanța orientării ideologice a scriitorului pentru crearea operelor mari oglindind epoca noastră, iar acela despre unele probleme ale artei și literaturii rezumă și stringe la un loc teze de bază ale esteticii și teoriei literare.

„Scînteia tineretului" continuă publicarea povestirii fantastico-științifice „Drum printre aștri", și a discuției despre curaj. După articolul nu atît curajos, cît bătăios în cuvinte — dar spunînd lucruri în fond cuminți și obișnuite — al lui Dumitru Mircea (20 iunie) urmează replica prea plină de scuze, rezerve și timidități a lui Liviu Solomon (27 iunie).

Creația propriu-zisă — și în special schița și reportajul — s-au bucurat de atenție mai ales în paginile literare săptămînale. Trebuie citate ca reușite schițele: „Dăscălița" de Ion Istrate și „Bătrînul Schneider" de Ioniță Marin („Contemporanul", 18 iunie) și reportajele semnate de Eva Dragomir: „Aidoma apelor Jiului" („Contemporanul", 18 iunie), „Intîmplări și peisaje" de Eugen Mandric („Scînteia tineretului", 23 iunie), precum și cele trei portrete satirice publicate de Teodor Mazilu în „Scînteia tineretului" (27 iunie).

Cu privire la poezie, trebuie semnalată apariția a două tinere condeie: Mariana Ionescu și Sorin Lepa care publică versuri promițătoare în „Steagul roșu" (27 iunie). Incolo au mai apărut alte trei poezii noi, de Victor Tulbure, Ion. Bănuță și Ștefan Iureș, precum și cîteva reproduceri.

Incă două lucruri care trebuie semnalate cititorilor cu precădere: întîi pagina literară din „Veac nou", care publică bune pagini din literatura sovietică și uneori discuții interesante, cum e aceea despre traduceri (în penultimul număr semnează Al. Philippide) — și apoi bogatul material literar — poezii, proză, cronici, etc. — pe care-l publică în mod regulat ziarul în limba maghiară „Előre".

Ultimele două „săptămîni literare" arată deci că e cazul ca informația bibliografică și critica (recenzii, cronici), în general prezentarea și discutarea cărții și a creției, să stea ceva mai mult în atenția paginilor respective ale ziarelor și revistelor noastre.

Cronicar

De joi pînă joi

● A apărut nr. 2 al revistei „Steaua" din Cluj. Poezii semnează A. E. Baconski, Aurel Gurghianu, L. Neamțu și Kiss Jenő; Eusebiu Camilar publică schița „Vulcan" iar Horvath Istvan nuvela „La prășit". Două sonete de Shakespeare și un fragment din Faust sînt traduse de Lucian Blaga. O fabulă de S. Mihalkov este tradusă de Iulian Popa.

Revista aduce și un nou nume, Dumitru Popescu, autor al schiței „O partidă de șah".

Bogat este în acest număr sectorul de critică, recenzii, note și istorie literară. George Munteanu publică un amplu articol despre Alexandru Macedonski, Ion Oarcășu o cronică despre „Florile pămîntului" de Zaharia Stancu, iar Victor Felea și Romulus Rusan două recenzii despre „Vasile Tiorkin" de Al. Tvardovski, respectiv „Flacăra și floarea" de Cr. Chandar. Rubricile „carnet sovietic", „viața artistică" (trei cronici de artă: dramatică, teatru de păpuși, plastică) și „note și comentarii" aduc articole viu scrise, în chestiuni de actualitate.

● Și „Scrisul bănățean", almanah literar al filialei Timișoara a Uniunii scriitorilor din R.P.R., a scos al doilea număr al său pe acest an. Versurile sînt semnate de Al. Jebeleanu (Cîntec, Tapia, În cimp), Ga briel Manolescu (Primăvara), A. Dumbrăveanu (Liliacul alb, Povestea unui schilod), etc.

La rubrica „Din lirica sovietică" sînt publicate poeziile „Mai virstnic decît marea, mai înalt decît pădurea" de S. Marșak și „Trecea Vasile" de Stepan Oleinik, ambele în traducerea lui Gh. Pavelescu.

Un moment din trecutul minerilor de la Anina evocă Virgil Birou în fragmentul „Orbecăiam în întunerie". Mai întîlnim de asemenea și schița „Curier aerian — crîmpei dintr-un jurnal de bord" de Radu Teodoru.

Critica ocupă și ea un loc important în numărul de față al almanahului. La rubrica „Insemnări", Traian Liviu Birăescu publică un medalion despre Camil Petrescu, o succintă trecere în revistă a operei marelui scriitor.

Sînt de asemenea recenzate: „Al nouălea val" de Ilya Ehrenburg și poeziile lui Anavi Adam.

● Implinindu-se 84 de ani de la moartea lui Charles Dickens, Institutul romîn pentru relațiile culturale cu străinătatea a organizat, la 24 iunie, conferința: „Viața și opera lui Charles Dickens" ținută de scriitorul Zaharia Stancu.

După conferință a urmat filmul „Marile speranțe", realizat după romanul cu același nume.

● Luni, 28 iunie, la Casa prieteniei romîno-sovietice a avut loc consfătuirea-model asupra romanului „Neamul Jurbinilor" de V. Kocetov.

Consfătuirea a fost organizată din inițiativa Comitetului orășenesc ARLUS și de editura „Cartea rusă".

● Editura „Cultura fizică și sport" a inaugurat „Bazarul cărții de sport" în localul Librăriei Noastre nr. 1 din Calea Victoriei 45, cu ocazia împlinirii a cinci ani de la apariția Hotărîrii Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului asupra problemei stimulării și dezvoltării continue a culturii fizice și a sportului.

La festivitatea deschiderii au luat cuvîntul Emil Stănculescu, directorul editurii „Cultură fizică și sport" și maestrul emerit al sportului Gheorghe Fiat.

● In cinstea zilei de 23 August, ziarul „Steagul roșu" din Bacău, în colaborare cu secția culturală a Sfatului popular regional, a instituit un concurs literar.

La acest concurs se vor primi: poezii, reportaje literare, schițe, scenete și foiletoane satirice. Tematica lucrărilor va cuprinde realizările regimului nostru democrat-popular, prietenia romîno-sovietică și ajutorul acordat țării noastre pentru construirea socialismului.

Cele mai bune lucrări prezentate vor fi premiate.

● Cercul literar al muncitorilor din învățămînt în colaborare cu revista „Tînărul scriitor" a organizat, sîmbătă 26 iunie, la Clubul sindicatului muncitorilor din învățămînt, o seară de poezii. După cuvîntul de deschidere rostit de profesorul Manoliu-Mircești, secretarul cercului, a vorbit din partea „Tînărului scriitor" Vasile Iosif, după care au citit versuri poeții Victor Tulbure, Ion Petrache, Mariana Filip, Virginia Anitescu, David Volcovici, Domnica și Maria Frănculescu, ș.a.

În vitrinele librăriilor

— Editura de stat pentru literatură și artă în colecția — Biblioteca pentru toți — publică volumul „Poezii alese" de Emil Isac.

Culegerea, cuprinzînd versuri anii: 908, 1914—1944 și după 1944, ne înfățișează chipul îndîrjit de suferință al poporului, lupta lui și bucuria libertății. Poeziile din amurgul vieții sînt închinate copiilor pionierii unei lumi noi.

Prefața este semnată de Veronica Porumbacu.

Chipul poetului Emil Isac este făcut de J. Steriade.

191 pagini, 4 lei.

★

— Editura „Cartea rusă" publică romanul „Nemurire" de A. Jugov.

Autorul ne transportă — în anul 1929 — pe întinderile nesfîrșitei taigale siberiene la exploatările aurifere. Este înfățișat un tablou dinamic al construcției socialismului, oglindind în culori deosebit de vii eroismul muncii poporului sovietic, transformarea unui loc, altădată de surghiun, într-o intensă exploatare auriferă.

367 pagini 7,35 lei.

POVESTEA UNOR PIEȚE COMERCIALE

Desen de GION

Redactor șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (**redactor șef adjunct**), Veronica Porumbacu (**redactor-șef adjunct**), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.36; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 BȚAS 3452 — 25

Bibl Reg

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 17 — Joi 8 iulie 1954 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

De vorbă cu poetul EUGEN JEBELEANU

La Eugen Jebeleanu ne-am dus ca la unul din poeții care, de-a lungul gloriosului deceniu, s-a aflat mereu între purtătorii inspirați ai cuvîntului „de pace și luptă" — cum își intitula poetul volumul apărut acum trei ani.

Folosind în scrisul său anterior mai ales poezia scurtă, Eugen Jebeleanu a dat în 1951 unul dintre primele noastre poeme de largă respirație: „În satul lui Sahia"; orientat către temele de strictă actualitate, poetul a scris (în cîteva luni, cu prilejul centenarului morții lui Bălcescu) amplul poem despre cea mai luminoasă figură a revoluției de la 1848. Sînt două succese literare ale căror izvoare și ale căror procese de realizare pot adăuga prețioase experiențe, meritînd a fi cunoscute deopotrivă de cititori, ca și de scriitori sau cercetătorii literari.

În legătură cu acestea, în primul rînd, ne-am hotărît să-l întrebăm pe poet, — din multele probleme despre care am fi dorit din toată inima să-i aflăm părerea.

— Dvs., care ați scris „În satul lui Sahia", „Bălcescu", poeme ample; ce ne-ați putea spune despre acumularea cantitativă a materialului pentru realizarea unor asemenea lucrări?

— Presupun că un poate exista poet care să poată trece peste necesitatea imperioasă, inexorabilă, a acestei acumulări, despre care amintești... E vorba de o acumulare, care, uneori, durează ani și ani de zile. În cele mai dese cazuri (și aș spune că sînt cazurile cele mai fericite, cele care duc la roadele cele mai pline), această operație a acumulării se săvîrșește aproape fără a-ți da seama. Incontestabil, ideea, tema, sînt prezente fără întrerupere în tine, ca o obsesie. Ele își adîncesc tot mai mult tiparul, în inima, în conștiința ta. Ceva din impresiile, din senzațiile, din faptele, cu un cuvînt din aluviunile pe care viața le depune în fiecare dintre noi, cu fiece zi trecută, se adaugă într-una — adeseori, repet, fără măcar să ne dăm seama — depozitelor poetice.

Viața adevărată, viața adîncă, dramatică, eroică, plină de bucurii și nu lipsită nici de greutăți, nu se pretează instantaneelor fotografice. Cei cari merg la țară, chiar pentru cîteva luni, dar cari pînă în clipa plecării habar n-au avut de realitățile de acolo, nu se pot întoarce cu sacul prea plin. Nu mai e nevoie să-ți spun că orice pas făcut de un scriitor în întîmpinarea vieții nu-i poate fi decît de folos. Dar să nu ne închipuim că, odată cu deplasarea de cîteva zile sau săptămîni la Călugăreni, să zicem, poetul vînător o să se întoarcă neapărat la București cu Mihai Viteazul viu, călare pe armăsar.

Mihail Sadoveanu a scris „Nicoară Potcoavă" în 1951, dar nu mai e nevoie să presupunem că materialul a fost acumulat de-a lungul unei perioade îndelungi.

Se mai întîmplă un lucru: se prea poate ca, în mod deliberat, metodic, să fie adunat tot materialul pe care-l presupui necesar pentru o lucrare și, cu toate acestea, să nu poți încă declanșa acele forțe (zi-le: elan, entuziasm director... mă rog, zi-le cum vrei!), acele forțe care selectează elementele esențiale, le organizează și le invie, le dă strălucirea operei de artă. Butonul declanșator al acelor forțe depinde totdeauna de viață — mai clar: e totdeauna viața — dar adeseori viața e capricioasă, și el se declanșează, uneori, atunci cînd nu te aștepți.

Un exemplu. Poemul „Norul în pantalon" al lui Maiakovski a apărut în 1915. Materialul, drama sufletească, existau de mai înainte. Însă fulgerul care le-a luminat cele mai adînci sensuri și semnificații s-a declanșat în mod cu totul întîmplător. Prin 1913, poetul se înapoia de la Saratov la Moscova. În tren întîlnește o tînără. Pentru a o convinge că sentimentele sale sînt cu totul caste, Maiakovski îi spune că „el nu este un om, ci un nor în pantalon".

„De abia pronunțasem aceste cuvinte (povestește poetul) și îndată îmi trecu prin cap că ele mi-ar putea fi de folos la un vers, și că ar putea să fie repetate, împrăștiate. Îngrozitor de neliniștit, mă apucai să interoghez tînăra persoană de-a lungul unei bune jumătăți de oră, punîndu-i întrebări perfide, și nu m-am calmat decît cînd am avut certitudinea că vorbele mele îi ieșiseră pe cealaltă ureche.

Doi ani mai tîrziu, avui nevoie de „Norul în pantalon" pentru titlul unui poem".

N-aș vrea să fiu greșit înțeles. Țin să afirm cu tărie: nu sînt cîtuși de puțin nici pentru „metoda" — mai mult comodă decît gospodărească — a așteptării, nici pentru „metoda" — mai mult ridicolă decît mistică — a „inspirației". Ceea ce am voit să spun e că un scriitor trebuie să acumuleze

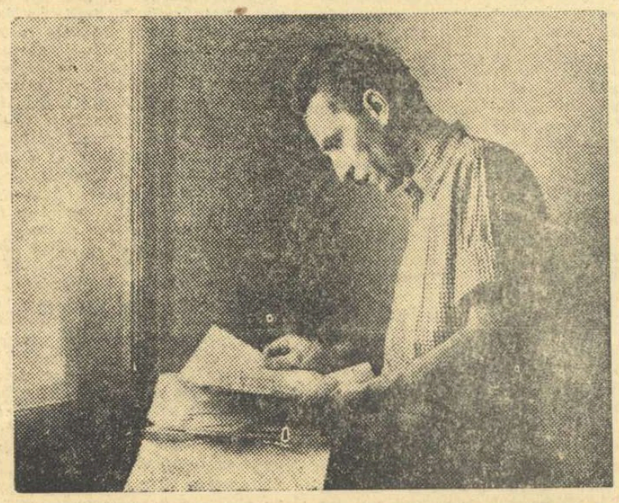

Foto A. BAUH

într-una, fără răgaz, în așa fel încît să aibă posibilitatea ca, fiind fără încetare prezent cu operele sale, să nu dea cititorilor lucrări crude. Cu un cuvînt: să aibă totdeauna de unde să dea, fără a împieta asupra gestației și asupra creșterii firești a lucrărilor sale. Cît despre butonul declanșator de care-ți vorbeam, cred că nu mai e nevoie să spun că el nu e hazardul, ci viața, experiența, documentarea, dacă vrei, care — în ceea ce privește respectiva operă — își exprimă ultimul cuvînt, cuvîntul esențial.

Dar să revin la problema acumulării cantitative.

Despre Sahia voiam să scriu un poem încă de mult. Se vede treaba însă că aluviunile despre care-ți vorbeam nu ajunseseră pînă la acel nivel, care determină revărsarea, trecerea cantității în calitate. Momentul acela l-am simțit venit în 1950, cînd am și scris poemul. M-am dus din nou la Mînăstirea, satul în care s-a născut Sahia, și în care este înmormîntat. M-am documentat, firește (din păcate, asupra noilor realități prea puțin). Însă documentarea propriu-zisă se întindea pe o distanță de vreo 20 de ani, (cam de prin 1929, cînd l-am cunoscut pe Alecu Sahia și pînă în 1950, cînd în satul lui nu mai era domeniu regal, ci gospodărie de stat). În tot acel interval, conștient sau inconștient, acumularea cantitativă se produsese. La fel în cazul cu „Bălcescu". Am purtat materialul în mine cam tot atîta vreme, îndrăgostit de inima marelui luptător încă din adolescență (ca și de figura lui Ioan Vodă cel Cumplit, dealtfel). Am înghițit o bibliotecă întreagă, privindu-l pe Bălcescu, ca și întreaga revoluție de la 48, la noi și în celelalte țări. Înfundîndu-mă în Codrul Cîmpenilor, aproape că eram convins că-l voi întîlni. Și m-am întristat, privind „Cîmpul lui Troian" din Vîlcea, că n-am mai zărit nici măcar unul dintre oștenii lui Magheru. N-aș fi putut scrie, însă, poemul fără a fi trecut prin acele locuri, pe unde și-a purtat pașii Bălcescu. Din clipa în care am simțit că eroii nu mai sînt doar un material inert, ci încep să-ți zvicnească în inimă, trebuie să-i porți pe acolo pe unde au fost, să bei aerul pe care l-au băut, să simți sub talpă pămîntul pe care au călcat. Atunci doar se poate vorbi de o documentare, care duce și la un act de naștere: lucrarea e vie (chiar cînd nu-i lipsită de defecte).

— În legătură cu aceasta, ce ne-ați putea spune despre folosirea în mod creator a literaturii populare?

— Folclorul e o zestre neprețuită, care ne stă la dispoziție. Poezia poporană e o inaltă școală, la care înveți să fii simplu și limpede. Ea e adversara declarată a falsului patos, a nesincerității sforăitoare, a triumbițelor de tinichea, pe care poporul le-a respins totdeauna și le respinge cu indignare. Avem încă poeți care se exprimă atît de prolix și atît de pretențios sau atît de izmenit, încît te întrebi: de ce nu citesc nimic din poezia poporană? De ce o ignorează?... Și cît de mult i-ar ajuta această poezie, în care limba e și viguroasă și suplă și simplă, dar putînd să reflecteze sensurile cele mai profunde, nuanțele cele mai subtile! Pe mine, această poezie m-a ajutat enorm.

E o bucurie să-ți dai seama cît de creator a învățat de la poezia poporană Miron Radu Paraschivescu (bunăoară. Din păcate însă, unii poeți se apropie de folclor nu cu dragoste, ci

(Continuare în pagina 4-a)

Clădim

Ce veste-a fost? Ce-aud? Clădim o mie
De locuințe noi în București.
Le văd în față,— cu năsucuri cîrne
De tinci, și cu mușcate la ferești,

Le văd sclipind cu zările pe umeri,
Ca niște-adolescente care merg
Pe lîngă coșuri roșii de uzine,
În urma lor, cocioabele se șterg.

Cocioabele? Nu-mi pare rău de ele!
Da-mi pare rău de-atîtea primăveri,
De-atîta tinerețe ce-am pierdut-o,
În nepăsarea pentru om, de ieri.

Sub streașini vechi lăsate peste prispe
de lut, scriam alături de bedreag
Umile versuri, răspuind pingele...
Și iată-mă, aproape un moșneag.

Moșneag? Nu, nu! E-o vorbă spusă-n glumă.
Căci inima mi-e nouă ca și cînd
Ar fi aceste case ce le-om face;
În care-oi sta și eu, cît de curînd.

Le voi cînta-ncăperea și lumina
Copiii, ceru-albastru din ferești
Și fetele frumoase din balcoane
Cu fețele ca merele domnești.

Mă voi sui pe vreo terasă-naltă
Și voi privi în zare către larg.
Spre viitor, ca de pe-un vas de luptă
Cu steaguri și cu stele la catarg.

Voi fi atuncea și mai plin de viață,
Ca vinul primăvara-n poloboc,
Încît de-atîta mare bucurie
N-am să mai pot să-mbătrînesc deloc

Da. Și-un cuvînt din inimă se cade
Constructorilor ce au pornit la drum
Clădiți, tovarăși, să se ducă vestea
De tinerețea noastră de acum!

Cristian Sîrbu

Ultimul cerc din infern

„De ce boala și moartea să fie partea voastră?..."
Eminescu

Nu Sicilia-nsorită legănată de ghitare,
din adîncurile grotei într-un geamăt azi tresare.
Nu Sicilia cu poame, unde curge untdelemnul,
în obrajii stinși din fața-mi își săpase crudă semnul.
Cîți orbecăiese în peșteri, chiar în veacul douăzeci,
între pînze de păianjeni și aripi de lilieci,
unde moartea nu mai moare de-o vecie, unde-n piatră
osemintele romane-s în a cripte rece vatră,
catacombe unde lacrimi pe pereți se preling,
unde umbre printre umbre mișună și nu se sting...

O, voi peșteri, hărăzite numai morții, de milenii
în a voastre bolte sumbre-și au sălaș sicilienii.
În adîncuri, mucegaiul umed e-n mijlocul verii.
Morții od hnesc în cripte. Nici o criptă n-au șomerii.
În ciorchini, strînși unu-ntr-altul, nu ca pe aracii vîții,
dorm și nasc, și urlă pruncii, se iubesc îndrăgostiții,
— un cazan de vieți în fierberi, un infern cu negre porți,
prăbușiți-acum de-avalma, morți cu vii și vii cu morți.

O, tu patrie-a lui Dante, cu infernul aidoma,
printre chinuri, florentinul nu a întîlnit trachoma,
care țese fără preget giulgi pe zările pupilei,
care fură fără milă pînă și lumina zilei.

Un bătrîn, în fața grotei, pipăie încet o rază
ce-n zadar ar vrea cu ochiul stins o clipă s-o revază.
Iar nepotul jos pe piatră razele adînc le soarbe,
— dureros de luminoase peste umbra feței oarbe.
Fratele, ceva mai mare, de la treisprezece ani,
cară-n spatele lui șubred, saci de plumb sicilian.
Dintr-o grotă-n altă grotă, dintr-o criptă-n fund de mină,
Și coboară ca pe cercuri, în infern, fără vreo vină.
N-a orbit, dar între soare și-ntre ochi, e-un zid de stîncă.
Nu e ziuă cînd coboară, cînd se-ntoarce-i noape-adîncă,
fără frageda spinare nu i se desdoale-n veci
cocoșat își zgribulește somnul printre umbre reci,
unde geme mucegaiul umed și-n mijlocul verii,
unde printre morți, de-avalma, dorm copiii, dorm
șomerii...

Grotele sînt azi sălașuri pentru oameni, ori strigoi?
Pentru case, nu sînt lire, dar sînt tunuri de război!
Adăposturi? Vreo centimă pentru dragostea de om,
cînd în coaste se împlîntă zilnic alt aerodrom?!
De s-ar rătăci odată, Dante prin aceste peșteri,
ar înmărmuri de spaimă, printre vii, divinul meșter.
Nu, o, nu-i o arătare: i-ar vedea în miezul zilii
în attconsiderat necesar să tragă concluziile.
dar el în Infern zvîrlise pe tilhari și pe dementi.
Dar de ce mai grele chinuri azi îndură inocenții?
Cît vor mai trăi de-avalma morți cu vii și vii cu morți!
Cît vor mai răbda infernul, ca blestemul unei sorți!
Cînd se-nvolbură revolta, în văpăi, din subterane,
cînd speranța-și sună cornul pe colinele romane,
cînd Lombardia-și vestește vocea grevii-n largul lumii,
cînd pe vechi cîmpii etrusce, cresc oștirile Comunii.
O peninsulă amară, se ridică murmurînd:
tremură ca noua Etnă, al Italiei pămînt.

Veronica Porumbacu

Insemnări

„Gazeta literară"

Au trecut peste trei luni de la apariția primului număr al „Gazetei literare". Cititorii au întîmpinat cu interes această nouă publicație, a cărei menire este să dezbată problemele literaturii noastre în lumina principiilor esteticii marxist-leniniste, să militeze cu tărie pentru victoria metodei realismului socialist în creația scriitorilor. Revista a avut un început promițător. În primele ei numere „Gazeta literară" a publicat o serie de articole judicioase despre literatura noastră, unele materiale literare de valoare. În revistă începuse să fie stimulată lupta de opinii.

Și în numerele mai recente ale „Gazetei literare" au continuat să apară unele articole și lucrări beletristice interesante. De la o vreme se observă însă că numărul lor s-a împuținat. În schimb, în paginile revistei au apărut o serie de materiale care nu vădesc preocuparea de a analiza problemele creației literare pe baza principiilor realismului socialist și de a înarma astfel cu o orientare precisă atît pe scriitori cît și pe cititori. În revistă nu-și găsesc o tratare aprofundată, combativă, la un înalt nivel principial, o serie de probleme actuale, bunăoară: slaba preocupare a unor scriitori pentru viața de azi a poporului, pentru aspectele concrete ale construcției socialiste, ale luptei pentru pace, aplicarea tezelor despre tipic la literatura noastră de azi, dezvăluirea și combaterea influențelor negative care caută să frîneze dezvoltarea realist-socialistă a literaturii noastre, lupta pentru aplicarea principiilor leniniste în problemele moștenirii culturale, criticarea scrierilor schematice, dezbaterea problemelor adevăratei măiestrii literare.

„Gazeta literară" nu luptă cu fermitate împotriva apolitismului, a izolării de viață, a obiectivismului burghez, și a sărăciei de idei care se mai manifestă în lucrările unor scriitori, nu militează perseverent pentru întărirea rolului literaturii ca armă care să ajute poporului, în îndeplinirea marilor sale sarcini.

Revista se ocupă slab de combaterea influențelor ideologiei străine și dovedește lipsă de curaj în dezvăluirea înrîuririi nefaste pe care au avut-o literatura decadentă și teoriile estetice reacționare, înrîurire ale cărei rămășițe se fac simțite și acum. Or, este limpede că „Gazeta literară" trebuie să manifeste îndrăzneală bazată pe principialitate în combaterea rămășițelor decadente, să nu ocolească o problemă atît de însemnată.

Un merit important al revistei îl constituie faptul că și-a propus să stimuleze unele dezbateri în problemele literaturii. Asemenea dezbateri sînt necesare, fac parte dintre sarcinile de frunte ale revistei. Este știut că lupta de opinii are menirea de a clarifica probleme teoretice, de a risipi confuzii sau idei greșite, de a-i ajuta pe scriitori ca, pe baza principiilor teoretice, să tragă concluzii folositoare creației literare. Fapt este însă că revista, dînd uitării însuși scopul luptei de opinii, nu s-a îngrijit ca dezbaterile din paginile ei să-și atingă ținta principială și să aducă un folos real scriitorilor, mersului înainte al literaturii. Așa se face că, bunăoară, dezbaterea despre eroul pozitiv s-a împotmolit pe drum, iar revista nici măcar n-a considerat necesar să tragă concluziile.

„Gazeta literară" a luat de la o vreme inițiativa pozitivă de a publica interviuri cu scriitorii și dări de seamă asupra consfătuirilor scriitorilor cu cititorii. Trebuie spus însă că unele din aceste materiale, în loc să pună în lumină pe primul plan problemele actuale și de principiu ale creației literare, se coboară la nivelul unei reclame menite să tămîieze persoana scriitorului respectiv. Iată, de pildă, cazul unui poet care a realizat în ultima vreme progrese în creația sa literară — Cicerone Theodorescu. Relatarea privitoare la întîlnirea lui cu cititorii („Gazeta literară" nr. 13) este în asemenea măsură îmbibată de laude ditirambice, care ridică la superlativ poezii reușite laolaltă cu altele slabe, încît această relatare, în ansamblul ei, ajunge să minimalizeze progresele reale ale poetului și să-l împiedice să-și vadă lipsurile ce se mai manifestă în creația sa. De altfel, credem că poetul nu poate fi de acord cu acest sistem, cu atît mai mult cu cît el este membru în colegiul redacțional al revistei.

Cît privește interviul pe care revista l-a luat dramaturgului Mihail Davidoglu („Gazeta literară" nr. 14) dacă ar fi să luăm drept bune afirmațiile reporterului, ar rezulta că în metoda de creație a scriitorului ocupă un loc foarte important mobilierul apartamentului său, diferite slăbiciuni ale memoriei, precum și faptul că el obișnuiește să scrie pe genunchi, folosind o peniță Klaps. Însă cititorul care cunoaște interesantele piese ale lui Mihail Davidoglu știe că ele ridică probleme de creație ceva mai importante decît cele de mai sus, probleme a căror dezbatere ar fi putut aduce un folos real și altor scriitori. În interviurile cu scriitorii, cititorul ar vrea să întîlnească tocmai dezbaterea unor asemenea probleme de principiu, strîns legate de lupta pe care o desfășoară scriitorii noștri înaintați pentru realismul socialist, de aportul specific pe care-l aduce fiecare scriitor la cauza comună a literaturii noastre — și nu amănunte nesemnificative, care abat atenția de la ceea ce se poate realmente învăța din experiența de creație a scriitorului respectiv, din calitățile și lipsurile lucrărilor sale. Prestigiul scriitorilor noștri, cucerit prin opere de valoare, nu trebuie șubrezit, ci trebuie apărat și întărit prin aprecieri făcute cu simțul măsurii.

„Gazeta literară" face adesea un prost serviciu și condeielor tinere. În vreme ce o parte din scriitorii consacrați au parte numai de elogii, indiferent de calitatea lucrărilor realizate, revista manifestă în schimb un zel deosebit cînd e vorba de a vîna și de a persifla stîngăciile din lucrările unor debutanți sau ale unor oameni care ocupă un loc mai puțin central în creația literară. Îndeosebi rubrica de note și comentarii a „Gazetei literare" s-a specializat în „a face praf" pe oricine cade în raza ei de acțiune, așa încît cititorul poate fi uneori ispitit să creadă că vina pentru lipsurile literaturii noastre o poartă nu diferite influențe negative sau rămîneri în urmă chiar ale unor scriitori de valoare, ci revista „Vînătorul și pescarul sportiv" sau autorul neștiut al unor cuplete de la Teatrul de estradă. Firește că o asemenea discriminare între „consacrați", care trebuie mereu „încurajați", și debutanți sau anonimi persiflați sau consemnați cenușiu, nu poate să nu dăuneze ținutei principiale, nepărtinitoare, pe care cititorii sînt în drept s-o pretindă revistei. Gazeta poate aduce un mare aport constructiv la stimularea în rîndurile scriitorilor a criticii și autocriticii, care să nu țină seamă de interesele de prietenie, de grup, ci numai de interesele poporului muncitor și ale literaturii sale.

Se face simțită o serioasă rămînere în urmă a revistei față de o serie de fenomene îmbucurătoare ale literaturii noastre. Noi opere literare valoroase, progresele unora dintre tinerii scriitori nu sînt reliefate și uneori nici măcar consemnate în paginile revistei. În schimb, revista manifestă o slabă exigență față de unele lucrări beletristice pe care le publică.

Revista nu publică materiale care să trateze probleme ale teoriei literare, ale esteticii marxist-leniniste.

Cititorul ar dori de asemenea să găsească în revistă material mai mult și mai variat cu privire la bogăția vieții literare din Uniunea Sovietică, cu privire la articole și dezbateri creatoare importante asupra problemelor realismului socialist. Revista publică puține recenzii și cronici despre cărțile literare sovietice traduse în românește. La un nivel necorespunzător se desfășoară informarea cititorilor asupra problemelor literaturii din țările de democrație populară, asupra luptei pe care o duc scriitorii progresiști din țările capitaliste împotriva literaturii decadente, pentru apărarea culturii naționale o popoarelor lor.

Cercul de colaboratori ai „Gazetei literare" este încă îngust. Dacă revista își va îmbogăți tematica, dacă va începe să abordeze cu curaj problemele creației și ale teoriei literare, atunci și cercul colaboratorilor se va putea lărgi simțitor.

În încheierea fiecărui număr al „Gazetei literare" se află tipărită o casetă în care figurează componența colegiului redacțional. În ochii cititorului, această casetă angajează pe bună dreptate răspunderea fiecărui membru al colegiului de redacție pentru bunul mers al revistei. Este necesar ca membrii colegiului redacțional să-și întărească exigența în muncă, să vegheze ca activitatea revistei să se desfășoare potrivit unui plan de perspectivă, care să prevadă tratarea celor mai importante probleme actuale ale creației literare și să se bazeze pe materiale pregătite temeinic, din vreme, și supuse unei largi consultări colective.

Uniunea scriitorilor nu acordă încă „Gazetei literare" suficient sprijin și suficientă îndrumare.

În scurtă vreme, datorită începutului ei pozitiv, datorită colaborării unor scriitori și critici talentați, „Gazeta literară" a ajuns o revistă citită și urmărită cu interes de către iubitorii de literatură. Ei doresc să capete în această revistă o orientare justă, precisă, fermă. În ultimii ani au crescut atît nivelul cît și exigențele cititorilor din țara noastră. „Gazeta literară" are obligația de a se ridica la înălțimea acestor exigențe. Cititorii așteaptă ca „Gazeta literară" să fie, număr după număr, o adevărată tribună de luptă pentru triumful spiritului de partid, pentru victoria realismului socialist în literatura noastră.

„Scînteia" 3015 — 3 iulie 1954.

De la Cehov la Maxim Gorki

Cum se împlinește o jumătate de veac de la moartea lui Anton Pavlovici Cehov, cu o rîvnă lesne de explicat periodicele noastre fin să folosească prilejul pentru a evoca mai amănunțit viața, opera și epoca în care s-a stins un mare prozator al realismului critic rus.

Epoca?

Una din cele mai sumbre, neindoios. O mie nouă sute patru. Agonia țarismului și ultimele spasmuri ale fiarei autocrate, războiul ruso-japonez, Port-Arthur, ajunul primei revoluții, hida convulsie a unei lumi căreia nu-i venea a crede că i se apropie sfîrșitul.

Viața lui Anton Cehov?

Cea mai tipică existență a scriitorilor ruși din acea vreme, în lupta cu aceeași sărăcie încă din anii de școală, cu aceleași cazne de a-și cîștiga pîinea amară ca băiat de prăvălie, ucenic și calfă, ca meditator al altor odraste, mai mărginite la minte, dar cu părinți mai procopsiți băneș, cu aceleași ani chinuitori de studenție, cu aceleași începuturi în periodice și almanahuri obscure, sub aceleași pseudonime indicînd sceptica neîncredere a junelui debutant în viitoarele perspective scriitoricești. Antoșa Cehonte, cum iscălea Anton Cehov pe atunci, în ciuda pasiunii sale devorante pentru literatură, nu-și închipuie nici că va renunța vreodată la medicină ca să zugrăvească lumea măruntă în mijlocul căreia crescuse, răbda de foame, trăia și pentru ale cărei metehne leacurile doftoricești însemnau prea puțin, nici că, după moarte, va fi socotit unul din cei mai reprezentativi scriitori ai veacului și patriei sale.

Opera lui Anton Cehov?

Un adevărat fenomen artistic. Un mozaic de miniaturist. Și totuși o uriașă frescă alcătuită din sute și sute de mici, de substanțiale și definitive episoade, articulîndu-se toate într-o operă unitară, mai valoroasă artistic și social decît multe, decît foarte multe romane masive și pretențioase în cîte două și trei tomuri, de peste o mie cinci sute de pagini. Este unul din puținele cazuri în literatura universală, dacă nu cumva unicul, cînd un autor de schițe, de scurte povestiri și nuvele, fără a se fi încumetat o singură dată să abordeze romanul, a exercitat o atît de adîncă influență în patria sa și în literatura contemporană de pretutindeni. Pentru deplina luminare, de citit analizele criticii engleze ori ale criticii italiene, cu tradiții atît de disparate în literaturile respective, ca să ajungă la aceleași concluzii asupra operei cehoviene. De citit tot așa, de o pildă, mărturiile din corespondența scriitoarei australiene Katherine Mansfield, cristalizată din substanțe aceleași opere cehoviene, pentru a se bucura de atîta prestigiu literar între cele două războaie, de atîtea interpretări și comentarii, deși a fost secerată de tuberculoză la o vîrstă atît de tînără, înainte de a-și profila o personalitate deplin formată.

Influența lui Anton Cehov se proiectează astfel decisivă în schița și povestirea scurtă din cele mai depărtate extremități ale lumii, de dincolo de hotarele patriei sale, redînd o nouă tinerețe și un regenerat prestigiu unui gen literar de mult căzut în desuetudine, bagatelizat și discreditat de abuzul presei cotidiene, de pastișă, de supraviețuitorii degenerați ai glorioșilor creatori de odinioară: Alphonse Daudet, Maupassant, Dickens, Edgar Poe, Hawthorne, povestitorii scandinavi. Destul atît pentru a dovedi în același timp și universalitatea operei cehoviene, atît de particular și specific rusă, aparținînd atît de inseparabil realismului critic rus și afirmîndu-se totuși atît de universal și etern umană.

★

Numeroasele studii, monografii și mărturii destinate a lărgi cunoștințele lectorului romîn despre viața, opera și epoca lui Anton Cehov îmi par a face de prisos încă un asemenea studiu general.

Aș risca să repet spusele altora ori să-mi repet spusele mele, căci mi s-au cerut anterior, am făgăduit și am scris anterior nici mai mult, nici mai puțin de alte trei lucrări, pe cît mi-a fost cu putință mai diverse ca ton și conținut, dezvoltînd alte anume trei probleme în fiecare articol, punînd alte accente pe alte epoci ori semnificații, întocmind în rezumat alte capitole dintr-un studiu mai închegat poate pentru al doilea volum „Despre scris și scriitori" destinat colecției „Studii literare", cum mă ispitește gîndul.

Ca atare, mă voi mărgini aici a evoca numai legătura dintre Anton Cehov și Maxim Gorki, înrîuririle reciproce, însemnătatea istorică — istoric literară ori pur și simplu istorică — a memorabilei prietenii între ultimul mare realist critic al literaturii ruse și întemeietorul realismului socialist.

Se știe că amintirile lui Maxim Gorki despre întîiul său îndrumător, Vladimir Korolenko; despre cel mai statornic prieten, care i-a fost la vreme îndrumător literar în aceeași măsură, Anton Cehov, și despre marele Lev Tolstoi care-l iubea, dar nu pierdea prilejul să-l dojenească pentru ceea ce socotea el „păcate literare" mai mult ori mai puțin grave; se știe, zic, că aceste pagini, despre acești trei mari prieteni și scriitori, pot sluji literaturii de oricînd un model neîntrecut de memorialistică. Nu de artă scriitoricească, de portretism, de folosire dibace a meșteșugului ajuns la maturitate. Ci de memorialistică, exclusiv de memorialistică, despuiată de orice deșartă virtuozitate și de orice artificiu.

Înfățișarea fizică, privirile ochilor, intonațiile glasului, vibrațiile interioare, felul de a se mișca, ori de a se așeza pe scaun, portretele morale și analiza psihologică, elaborația mentală și pasiunile, ticurile și curiozitățile, ambianța socială și intelectuală în care trăiau acești trei scriitori atît de diverși ca temperament, ca optică și reacție — toate au fost puse la contribuție cu o sinceritate și cu o dragoste arzătoare, care nu l-a orbit însă pe Gorki niciodată — pentru a ne întîlni să cunoaștem un Lev Tolstoi, un Cehov și un Korolenko de-o autenticitate pe care n-au atins-o măcar pe departe nici unul din critică și istoriografii literari, din autorii de obositoare și savante monografii.

Anton Pavlovici Cehov era tocmai tipul temperamental de la antipodul lui Maxim Gorki. O blîndețe îndulgentă de medic, care nu-și mustruluiește pacienții fiindcă s-au îmbolnăvit, fie și chiar din vina lor, ori fiindcă după perioada de incubație și stagiul respectiv de boală nu reacționează cu energia de cuviință pentru a se însănătoși. Nu distribuia povețe de igienă cu sfătoșenia obstinent autoritară a lui Korolenko și nici admonestări literare cu autoritatea mai usturătoare a lui Lev Tolstoi, fiindcă de o pildă eroii săi vagabonzi filozofau și perorau ca niște posesori de doctorate universitare, ori fiindcă în admirabila povestire „26 și una", cuptorul covrigăriei nu era la locul său — ceea ce ochiul realist al contelui Lev Tolstoi identificase imediat, fără nevoia de a fi văzut vreodată în-de-aievea un cuptor de covrigărie, în vreme ce debutantul Maxim Gorki nu învățase încă să vadă, deși lucrase la acel cuptor și în acea covrigărie pînă ce i se acrise de viață, de tinerețe, de covrigi, de idealuri literare.

Anton Cehov, blîndul și delicatul

Cezar Petrescu

(Continuare în pagina 4-a)

La nașterea primei centrale electrice atomice

Moscova-Tass. Cîteva rînduri:
Comunicat al erei noi!
Sorbind cuvintele din foi
Stau continentele pe gînduri...

Istoria-n gongu-i a bătut:
Priviți: aprinsă-n mii de torțe,
Cea mai gigantică din forțe
Pe fața lumii s-a născut...

Da, s-a născut acum abia!
Căci pînă astăzi nicăirea
N-a fost s-o vadă omenirea
Cum strălucește pentru ea...

Cînd din adîncuri năguroase
A smuls-o genful omenesc,
Reptile-n rînjet nebunesc
Au tăbărît ca s-o mîroase

Au tăbărît voind cumplitul,
Prealungul ceas de agonii
Să și-l înece în orgii,
Să asfințească răsăritul...

Blestem, blestem de mii de ori
Reptilelor ce-n groaza urii
Torentul nobil al naturii
L-ar vrea secat de setea lor!

Hulite vor pieri, strivite
De scîrba lumii... În zadar
Își pun în bombe și dolari
Nădejdea ultimei ispite...

Dar astă cea dintîi uzină
Fără sfîrșit va revărsa
Credința-n om, în forța sa,
Ca o solie de lumină.

Și fără moarte, veac de veac,
Înaripa-vor mii de vise
Aceste simple rînduri scrise
De marea clasă în atac...

Aveam doar lanțuri în trecut
Avem azi forța care poartă
Planeta spre o nouă soartă!
Istoria-n gongu-i a bătut...

Cinstire ție, slavă ție,
Popor sovietic, făclier —
Tu, cel mai tare în puteri,
Tu, cel mai mare-n omenie!

Recunoștința mi-o închin
În fața steagului sub care
Își află-întîia întrupare
Splendoarea viitorului ce vin...

Eugen Frunză

Problemele dramaturgiei noastre cinematografice discutate de scriitori și regizori

In zilele de 29 și 30 iunie s-au desfășurat lucrările plenarei Uniunii scriitorilor privind problemele dramaturgiei cinematografice. Un referat introductiv a fost ținut de criticul Ob. S. Crohmălniceanu (vezi „Gazeta literară" nr. 16). Plenara s-a bucurat de prezența multor scriitori, critici, precum și regizori, actori, activiști din domeniul cinematografiei. O largă participare la discuții au avut-o scriitorii; în schimb n-a luat cuvîntul nici unul dintre actorii prezenți, a căror experiență concretă în munca de interpretare a rolurilor ar fi adus contribuții folositoare dezvoltării dramaturgiei noastre cinematografice.

Dăm un scurt rezumat al discuțiilor purtate în această plenară.

Deschizînd lucrările plenarei, tov. **Geo Bogza** a subliniat posibilitățile noi pe care le deschide scriitorilor acest mijloc de comunicare cu cititorul, mijloc care este arta cinematografiei. Cum baza acestei noi arte este scenariul, operă ce ține de literatură, scriitorii trebuie să dezbată pe larg problemele acestui nou gen literar, în vederea creării unor scenarii de înalt nivel.

Primul care a luat cuvîntul după citirea referatului a fost scriitorul **Cezar Petrescu**, care a expus unele aspecte ale muncii depuse la scenariul „Nepoții Gornistului" pe care l-a realizat în colaborare. Vorbitorul a citat exemple concrete de discuții defectuoase, care nu l-au ajutat suficient, în perioada scrierii scenariului și a insistat asupra răspunderii pe care trebuie s-o aibă și autorii de literatură precum și forurile îndrumătoare. In această privință, vorbitorul a adus unele critici Direcției scenariilor din Ministerul Culturii, pentru nesiguranță în îndrumare.

Silviu Podină a pornit de la tezele generale despre rolul conflictului și al eroului central în susținerea unui bun scenariu și a analizat scenariul „Prin foc și apă" de Sütö Andras și Hajdu Zoltan, care are merite importante în această direcție.

Regizorul **Jean Mihail** a arătat că,

față de marile posibilități puse la îndemîna cinematografiei de regimul nostru democrat-popular, cinematografia manifestă o serioasă rămînere în urmă. Cauza principală a acestei situații, stă — după părerea sa — în lipsa unor scenarii bune. Scriitorii s-ar menține încă în rezervă față de cinematografie, iar cei care abordează genul scenariului au încă puțină experiență și fac greșeli teoretice și practice. Vorbitorul a făcut o expunere foarte largă despre realismul socialist și despre rolul scriitorului, pentru a trece apoi foarte pe scurt la unele considerații, cu caracter abstract și mai mult de ansamblu, despre munca la filmul pe care l-a regizat, „Brigada lui Ionuț". Regizorul Jean Mihail și-a încheiat expunerea prin apelul cu care începuse, cerînd o prezență mai activă, mai dinamică și din ce în ce mai rodnică a scriitorilor și activiștilor din cinematografie, în slujba poporului și a păcii.

Referindu-se la unele probleme specifice scenariului cinematografic, scriitorul de limbă maghiară **Ferenc Laszlo** s-a ocupat de colaborarea între scriitor și regizor și de raportul dintre teatru și cinematografie. Din acest punct de vedere, vorbitorul a analizat unele imagini reușite din filme sovietice. Datoria scriitorului autor de scenarii, a spus scriitorul Ferenc Laszlo, este ca el să se străduiască să creeze cît mai multe și mai complexe imagini cinematografice, care, mărind valoarea scenariului, vor spori și calitățile filmului.

Pornind de la tezele referatului despre valabilitatea în scenariu a tuturor legilor literaturii, criticul **Silvian Iosifescu** a discutat despre trăsăturile acestui gen, în care elementul epic, specific prozei, se îmbină cu cel dramatic, specific teatrului, și s-a oprit mai mult asupra acelor elemente care nu trebuie trecute de scenarist asupra regizorului: mijloacele de îndicare a perspectivei, a ansamblului, schimbarea planurilor, folosirea contrastelor, etc. Acestea nu sînt numai probleme tehnice, ci de viziune scriitoricească asupra lumii și realității, pe care trebuie s-o dezvăluie opera literară creată. Tot astfel, grija autorului de scenarii nu trebuie să scadă în ce privește limbajul vorbit de personaje; vorbitorul a exemplificat apoi unele din afirmațiile sale cu scene din diferite scenarii și filme, încheind cu propunerea de a se continua în presă și ședințe speciale dezbaterile despre ceea ce este specific genului, pentru ca autorii de scenarii să poată primi un ajutor concret.

Dramaturgul **Mircea Ștefănescu** a povestit unele întîmplări din timpul realizării scenariului său pentru filmul „Răsună valea", urmărind să scoată în relief cît de utilă este o bună colaborare a scenaristului cu actorii și regizorul și, pe de altă parte, cîte neajunsuri le provoacă tuturor amestecul oricărui din acești factori de bază ai filmului, în munca celuilalt. Vorbitorul a încheiat printr-un apel adresat tinerilor scriitori de a îmbrățișa cu dragoste acest gen literar nou.

Poetul **Mihai Beniuc**, secretar al Uniunii scriitorilor, a subliniat importanța discuției despre scenariu pentru scriitori, care vor afla astfel lucruri noi și interesante, capabile să-i atragă la crearea de scenarii. Ca și orice operă literară, scenariul cinematografic trebuie să fie o operă perfectă, să aibă și o valoare oarecum de sine stătătoare, indiferent de faptul că în transpunerea pe ecran numai o parte din cuvintele scrise de autori apar propriu-zis spectatorului. Cele care nu apar, nu reprezintă o pierdere pentru scriitor, — ele nu trebuie deci să se bucure de o lipsă de atenție din partea lui — ci servesc pentru un alt mod de exprimare artistică. Un bun scenariu literar face ca numai citindu-l să-ți poți imagina, chiar în amănunțime, filmul care se va turna pe baza lui. De aici relese răspunderea mare a autorului de scenariu, nu numai în ce privește slefuirea textului, dar și în crearea acelor imagini, care să-i ajute pe regizor să le poată reprezenta fidel pe ecran. Puterea mare de condensare pe care o are cinematograful trebuie folosită de scriitor nu pentru a simplifica și schematiza, ci pentru a sugera o mare bogăție a realității.

Despre experiența sa de scenarist a vorbit **Dumitru Corbea**. Această experiență — a spus vorbitorul — are și amintiri plăcute dar și neplăcute. Intre acestea din urmă se numără inconsecvența Direcției cinematografiei, care i-a cerut cînd un scenariu despre viața lui Creangă, cînd transpunerea pentru ecran a „Amintirilor" marelui nostru prozator. Astfel de lucruri derutează pe scriitori, care — și așa — nu s-au apropiat de la început de scenariu, dată fiind și marea trecere de timp dintre momentul cînd autorul își încheie opera — scenariul — și momentul cînd o vede îndeplinindu-și efectiv menirea, adică apărînd în fața publicului, în noua ei formă, pe ecran. Amintiri și experiențe plăcute i-a lăsat vorbitorului munca la scenariul „Barbu Lăutaru", care a mers mult mai bine și despre care el dă cîteva exemple concrete.

Regizorul **Victor Iliu** a început prin a spune: „Dacă e adevărat că dintr-un scenariu prost nu poate să iasă decît un film prost, atunci este tot pe atît de adevărat că un film prost poate fi făcut și dintr-un scenariu bun". Cu acest prilej, vorbitorul a subliniat răspunderea pe care o au regizorul, actorii și ceilalți factori ai filmului față de scenariu și a analizat munca desfășurată pentru realizarea filmului „Mitrea Cocor", unde romanul lui Mihail Sadoveanu a putut servi ca un adevărat „caet de regie" prin bogăția și realismul notațiilor semnificative. Apoi, Victor Iliu a relefat necesitatea ca scriitorul să acorde cea mai mare importanță tuturor elementelor pe care urmează să le cuprindă filmul și nu să lase „amănuntele" pe seama regizorului, după cum nici acesta nu trebuie să-l considere pe autorul scenariului drept un om cu capricii inutile, atunci cînd pretinde respectarea operei sale. E necesară, deci, colaborarea perfectă dintre autor și regizor.

In cuvîntul său, **Ecaterina Oproiu** s-a ocupat de unele probleme valabile pentru toate operele literare, exemplificînd mai ales cu situații și eroi din scenariile cinematografice. Astfel, vorbitoarea a pornit de la problema făuririi caracterului pentru a trata mai multe aspecte ale ei: individualizarea, complexitatea morală a eroului, viața lui personală, optimismul lui, apoi eroul pozitiv în comedie, etc. In legătură cu aceasta a fost cercetată problema urmăririi personajelor în situații tipice, capabile să redea întreaga lor bogăție spirituală. Ecaterina Oproiu a exprimat diferite aprecieri cu privire la scenele și personajele respective, încheind cu cerința ca în scenariile și în filmele noastre să apară în toată plinătatea lui eroul epocii noastre de construire a socialismului.

Colaborarea dintre scriitori și regizori a stat și în centrul cuvîntului rostit de **S. Macovei**, din Direcția cinematografiei; el a citat succesele obținute atunci cînd s-a lucrat pe bază de colaborare și, dimpotrivă, insuccesele provenite din lipsa de înțelegere și conlucrare între factorii realizatori ai filmului. După aceasta, vorbitorul s-a ocupat de lipsurile pe care le-a avut Direcția cinematografiei, datorate subaprecierii muncii scriitorului. El a încheiat cu expunerea măsurilor organizatorice înfăptuite la respectiva direcție și cu indicarea liniilor mari ale planului de muncă pentru perioadele următoare precum și cu observații de amănunt în legătură cu modalitățile de redactare a scenariilor.

Prozatorul **Sütö Andras** a început prin a expune concret cîteva din aspectele colaborării sale cu regizorul cinematografic, care i-a cerut scurtări în scenariu. Defectul acestui scenariu nu era însă că avea în plus 70—80 pagini, ci că, în cele 350 pagini ale sale nu erau cuprinse lucrurile importante. Vorbitorul a explicat apoi cu exemple unele slăbiciuni ale primei forme a scenariului scris în colaborare cu Hajdu Zoltan: eroul principal rămînea pe plan secundar, inconsecvențe, etc. Acestea au necesitat refaceri structurale. Legînd apoi analiza scenariului „Prin foc și apă" de a altor lucrări ale dramaturgiei noastre cinematografice, Sütö Andras a cercetat cîteva probleme centrale ale literaturii și felul cum ele se manifestă în scenariu și filme, și în special prezentarea veridică a luptei de clasă, a personajelor aflate în conflict, etc., apoi a citat mai

multe exemple de schematism în redarea dușmanului de clasă și în redarea caracterului oamenilor. In continuare, vorbitorul s-a referit la necesitatea interesului sporit al scriitorilor pentru crearea scenariilor cu teme de actualitate. Rolul îndrumător al Direcției cinematografiei nu trebuie nici neglijat în această privință, nici înțeles în sens îngust. Direcția cinematografiei are datoria să solicite scriitorilor și să-i ajute în crearea unor scenarii pe teme de actualitate, evitînd însă și combătînd greșelile pe care le-a făcut în trecut cînd impunea scriitorilor teme, subiecte, personaje, episoade.

Scriitorul **V. Em. Galan** s-a referit la probleme valabile tuturor genurilor literaturii, reliefînd felul specific cum trebuie ele rezolvate în scenariile cinematografice. O astfel de problemă a fost, de exemplu, aceea a vieții personale și de familie a eroilor. Vorbitorul a arătat că deficiențele care intervin aici — și nu numai aici — se datoresc lipsei unei idei centrale pentru care să militeze scriitorul. Introducerea forțată, în momente nepotrivite, a unor exprimări sentențioase, cu pretenție de a marca un îndoielnic nivel politic al personajelor, dăunează operei literare, și deci și filmului. In încheiere, după ce a arătat interesul și dragostea care domnesc în rîndurile regizorilor, actorilor din cinematografie, pentru a da noi filme bune, vorbitorul a subliniat sarcina care revine scriitorilor de a da scenarii reușite și, în primul rînd, scenarii cu teme de actualitate.

Tov. **Stoian** a criticat, dînd exemple concrete, munca dusă de unii regizori și directori de producție, precum și de cei ce activează în Direcția cinematografiei, unde — după părerea sa — se manifestă încă tendința de

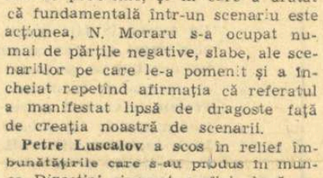

acoperire a lipsurilor și nu se exercită din plin autocritica. Vorbitorul a chemat la cuvînt pe autorii acelor scenarii care au avut de întîmpinat mai multe greutăți în munca lor cu organele cinematografiei și cu studiourile cinematografice și și-a spus opiniile asupra criteriilor care trebuie să domine în colaborarea dintre scriitori și cei ce transpun scenariul pe ecran.

Nicolae Moraru a luat în discuție, în prima parte a cuvîntului, referatul susținut de Ov. S. Crohmălniceanu. Vorbitorul a apreciat că referatul limitează scopul scenariilor la o singură problemă a lor, aceea de a urmări destinul unor personaje. Căutînd să completeze ceea ce, după părerea sa, referatul omisese, N. Moraru afirmă că în scenariu totul este să înțelegi cum bogate fenomene de viață, vii și interesante, pot fi înfățișate prin aducerea unor eroi plini de sevă, care să exprime cu precizie poziții aflate în conflict, — lucru dealtfel discutat în referat. Vorbitorul a socotit că referatul lui Ov. S. Crohmălniceanu e negativist și nu relevă și succesele realizate, că nu s-a preocupat îndestul de imaginea cinematografică și că nici discuțiile nu au făcut-o. Dar, în a doua parte a cuvîntului său, pe care a consacrat-o acestei probleme, și în care a arătat că fundamentală într-un scenariu este acțiunea, N. Moraru s-a ocupat numai de părțile negative, slabe, ale scenariilor pe care le-a pomenit și a încheiat repetînd afirmația că referatul a manifestat lipsă de dragoste față de creația noastră de scenarii.

Petre Luscalov a scos în relief îmbunătățirile care s-au produs în munca Direcției cinematografiei, după care a făcut o serie de considerații privitoare la criticile aduse referatului de N. Moraru și, de asemenea, a reluat unele din afirmațiile vorbitorilor anteriori, privind problemele construirii eroilor, combaterea schematismului, colaborarea între scenariști și regizori, criteriile, competența și exigența organelor cinematografiei în munca lor cu scriitorii, etc.

Mihail Novicov a continuat discuția despre raporturile ce trebuie să existe între scriitori și organele care asigură munca pentru pregătirea și trecerea pe ecran a scenariilor. Vorbitorul a arătat care sînt, după părerea sa, condițiile unei bune colaborări și a citat apoi unele din procedeele greșite ale Direcției cinematografiei în munca sa cu autorii de scenarii. In continuare M. Novicov s-a ocupat de probleme teoretice ale scenariilor ca de ex.: eroul pozitiv, viața personală a eroilor, etc., discutînd unele din afirmațiile antevorbitorilor și a făcut aprecieri de ansamblu în legătură cu unele scenarii, pe baza cărora a subliniat necesitatea cunoașterii mereu mai atente a vieții de către scriitori. După angajamentele pe care și le-a luat în numele Direcției cinematografiei, unde activează, vorbitorul a încheiat cu unele propuneri concrete pentru dezvoltarea discuțiilor începute în plenară: analizarea în secția de dramaturgie cinematografică a Uniunii scriitorilor a scenariilor mai controversate, editarea unui volum cuprinzînd dezbaterile despre problemele scenariilor, sprijinirea de către redacțiile publicațiilor a discuțiilor despre scenariile cinematografice.

Dramaturgul **Mihail Davidoglu** și-a exprimat prețuirea pentru creația autorilor de scenarii și promisiunea că el însuși se va număra în curînd printre dînșii.

Nicolae Bellu s-a ocupat de poziția greșită, de subapreciere, care a dăunat o vreme în sectorul cinematografiei, față de scenarii. O serie de condiții și greutăți obiective, legate de apariția acestui gen nou pentru literatura noastră, erau apreciate în chip unilateral și s-a ajuns la demobilizarea unor scriitori, la îndepărtarea lor de scenarii. Totodată se petrecea și o subapreciere a unor anumite genuri de filme, foarte gustate de spectatori, ca de exemplu comedia cinematografică, filmul muzical, etc. Vorbitorul s-a ocupat apoi de slaba competență, manifestată în discuțiile cu autorii și a arătat că față de scriitorii tineri și talentați, Direcția cinematografiei n-a avut suficientă grijă să-i antreneze în crearea de scenarii. După ce a amintit unele realizări ale acestei direcții, Nicolae Bellu a adus critici biroului Uniunii scriitorilor pentru slaba sa activitate de pînă acum, în ce privește stimularea creatorilor de scenarii cinematografice și a făcut o serie de propuneri concrete relative la felul cum Uniunea scriitorilor, secția sa de dramaturgie cinematografică și revista „Viața românească" pot să sprijine dezvoltarea acestui nou gen literar, bază a creșterii cinematografiei noastre. Vorbitorul a dezbătut apoi unul dintre aspectele schematismului în scenarii și filme și anume decalajul care se manifestă uneori între ceea ce vorbesc eroii pozitivi, — lucruri foarte frumoase, interesante, noi — și între apucăturile, atitudinile lor, care aparțin trecutului. Caracterul nou al eroului stă în asemenea cazuri — afirmă vorbitorul — numai în vorbele, nu și în faptele personajului, care apare astfel schematic, neveridic. După ce a subliniat necesitatea participării scenariștilor la munca de filmare propriu-zisă, unde ei pot da sugestii interesante și prețioase, vorbitorul a încheiat cu unele critici la adresa referatului, care, după părerea sa, a trecut prea repede asupra unor scenarii ca „Desfășurarea", „Ceferiștii", „Directorul nostru" și n-a subliniat calitățile lor, care le fac apte pentru filme.

Luînd cuvîntul, **Traian Șelmaru**, secretar al Uniunii scriitorilor, a vorbit despre munca din trecut și despre planul pentru viitor al Uniunii scriitorilor, cu privire la scenariile cinematografice. Vorbitorul a arătat că sînt juste criticile aduse biroului Uniunii scriitorilor pentru faptul de a fi subapreciat importanța scenariilor cinematografice — meritul scriitorilor care au realizat totuși scenarii valoroase fiind astfel cu atît mai mare. In încheiere, a exprimat un angajament în numele biroului Uniunii scriitorilor, de a închida cu subaprecierea acestui gen literar și de a sprijini din toate puterile crearea și dezvoltarea dramaturgiei noastre cinematografice.

In încheierea discuțiilor, **Geo Bogza** și-a exprimat satisfacția față de felul cum au fost purtate discuțiile, față de propunerile făcute și angajamentele luate. Concluzia cu care pleacă participanții de la plenară este aceea a răspunderii mai mari pe care o au autorii de scenarii și toți cei ce activează în domeniul cinematografiei. Munca în acest domeniu a căpătat prețuirea pe care o merită o artă atît de populară și atît de eficace în educarea maselor.

Recenzie

Gareghin Sevunț: „Teheran"

Despre „insorita țară a Persiei", cei mai mulți știam pînă acum cîțiva ani, numai sau aproape numai ceea ce ne spuneau basmele copilăriei. Cam prin acea parte a lumii se petrecuseră în vechime întîmplările din „O mie și una de nopți", acolo înfloreau renumiții trandafiri de Șiraz. Oamenii mai practici și cu mulți bani aduceau de acolo vestitele covoare, iar șalurile persienești erau așteptate de boieroaicele de altădată cu podoabe de preț. Țara Persiei era socotită astfel drept un tărîm minunat, unde oameni fericiți duceau un dulce trai fără griji.

Am început a cunoaște însă, de curînd, adevărata viață a locuitorilor din „fericita țară a Persiei". Cine și-ar fi închipuit de pildă că admirabilele pufoase și moi covoare persane, cu desenele și coloritul lor de neuitat erau lucrate de mîinile unor copii sub zece ani — pentru că numai degetele lor subțiri puteau înnoda milioanele de fire în țesătura viitorului covor! Puși pe polițe înalte, în atelierele patronilor, acești copii migălesc, zile și săptămîni; ghemuiți, cocoșați către nodurile pe care le fac. Și nu arare vergeaua lungă cu care meșterul dirijează truda zecilor de copii, îndicîndu-le culoarea și firul anume, pentru ca să răsară iscusitele desene, nu arare această vergea mușcă pînă la sînge spinarea sau degetele subțiri ale micilor exploatați — de la cinci, șase și șapte ani transformați în simple unelte de muncă.

În țesătura covoarelor făurite în depărtata țară a persiei s-au împletit adesea nu numai fire, ci și lacrimile copiilor de șapte ani, și picături din sîngele lor.

Cu trecerea anilor, pămîntul Iranului a atras și altfel de pofticioși, decît iubitorii de basme ori covoare. Pămîntul Iranului ascunde în adîncurile sale imense zăcăminte de aur negru — petrol. Am asistat cu toții, în zilele noastre, la una din fazele concurenței între trusturile americane și engleze care-și disputau petrolul iranian. Poporul a ieșit în stradă să-și spună și el cuvîntul, ca singur și adevărat proprietar al averilor pămîntului său. Forța populară a înfricoșat pe stăpînitorii englezi ai aurului negru persan.

In romanul „Teheran" al scriitorului sovietic Gareghin Sevunț participăm la frămîntări de aceeași natură ca și cele care au avut loc de curînd în Iran; numai că acestea din romanul „Teheran" s-au petrecut cu două decenii mai înainte, în epoca venirii la putere a fascismului în Germania. Povestea e aceeași, deși mai veche; doar unii din actori sau mai schimbat.

Acțiunea romanului se deschide asupra atmosferei de tensiune și frămîntărilor care domnesc în cercurile intelectualilor din capitala Iranului, provocate de orientarea tot mai multor tineri spre o interpretare științifică a lumii și vieții, spre un învățămînt legat de realitate, de problemele țării. Un purtător al acestui spirit înnoitor în țara unde superstițiile și înapoierea domnesc încă din plin, promovate de puterea de stat, este doctorul Șems Azadi, cugetător progresist, cu o bună pregătire teoretică. Împotriva lui se ridică obscurantiștii de felul incultului și prezumțiosului Korani sau a fricosului director de institut Vosuhi, și izbutesc să pună în mișcare întreg aparatul de stat, terorizînd pe studenții progresiști, vinînd pe comuniști, sau pe oricine ar gîndi cît de cît altfel de ceea ce impune oficialitatea.

In fața unor astfel de oameni, tezele științifice ale doctorului Azadi păreau ca adevărate asalturi date pozițiilor lor, autorității de care se bucurau ei. Insă tocmai pentru că aceste teze veneau cu adevăruri atît de scumpe, deși tăinuite, maselor — tocmai de aceea în jurul tînărului savant se string studenții cei mai buni, ca Suria Moșar, Ușang, care căluziți de el, iau calea luptei alături de muncitori.

Conflictul acesta, precum și toate conflictele care urmăresc personajele în mediile în care trăiesc fiecare, prilejuiesc autorului o cercetare în adîncime a claselor și păturilor sociale din Iran, începînd de la anturajul șahului și pînă la cei mai umili trădători ai pămîntului.

Romanul arată cu multă expresivitate că aici trăiesc, cu totul deosebite, două lumi: una caracterizată prin escapadele amoroase și criminale ale răsfățaților și atotputernicilor Davarhan și Șahedi, prin femeile din marea societate care fură bărbaților secrete de stat în schimbul bijuteriilor primite de la amanți, prin sîngerosul han care se distrează omorînd sau aruncînd oameni tigrului pe care îl ține într-un palat special; cealaltă lume trăiește din greu: muncitorii sînt concediați, înșelați la plăți, flămînziți în toate chipurile; țăranilor li se ia și ultimul grăunte, pe cei care îndrăznesc să ridice o cît de slabă rugăminte sau cerere îi poate închisoarea, dacă nu moartea. Lumea aceasta, ținută de veacuri în suferință, începe să se miște. Pînă la ea au pătruns veștile unor prefaceri petrecute în țara Sovietică. Oameni ca Șems Azadi, Ușang, muncitorii Akper, Amin, au răspîndit pînă departe cuvîntul răscolitor despre drepturi și libertate. Din satele terorizate, tot mai mulți iau drumul luptei. Și în timp ce, sus, la cîrma țării, partidele încep să-și întindă mîna, să se înțeleagă asupra prețului vînzării țării, — în popor comuniștii string și pe răsculații fugiți la codru și pe cei care-și macină în măsele ura și revolta, orientînd un popor întreg către lupta pentru libertate.

Romanul „Teheran" utilizează o vastă gamă de procedee literare. Alături de episoade relatate în genul romanelor de aventuri, apar altele scrise cu sobrietate realistă, iar alături de scenele de spionaj, în care trădarea miniștrilor iranieni e relietată alături de disprețul cu care monopoliștii îi privesc pe acești jalnici salariați ai lor, apar scenele luminoase ca acelea de dragoste delicată dintre Suria și Azadi sau ca duioasa întîlnire a acestuia cu o bătrînă iraniană, care-și exprimă încrederea în cei ce iubesc poporul.

Construcția romanului de frescă deosebit de bogată face să nu se întîlnească încă toate multiplele fire care alcătuiesc acțiunea și, desigur, puține din ele ajung la punctul lor culminant. De asemenea, dacă unele personaje, în special cele negative, satrapii și trădătorii, impreună cu stăpînii lor monopoliști sînt redați în scene de pe acum suficiente ca să ne sugereze întreg profilul lor odios — personajele pozitive ca Azadi, Suria, Akper, Amin, aflîndu-se abia la începutul drumului pe care și-a propus autorul să-i urmărească, încă nu ne dezvăluie toată frumusețea și complexitatea caracterelor lor, personalității lor, care se vor desăvîrși în capitolele ce vor urma.

Ceea ce însă reținem chiar de pe acum este fermitatea cu care se dezvoltă în roman mișcarea tot mai largă a maselor și amploarea pe care-o ia lupta de eliberare, atît de puternică azi și în alte țări ale Asiei, încă dominate de imperialiști.

Romanul „Teheran", deosebit de actual prin dezbaterea unor probleme atît de la ordinea zilei în țările dominate de colonialiști, îmbogățește cunoașterea cititorului nu numai asupra realităților social-politice ale Iranului, dar și asupra obiceiurilor și tradițiilor acestei țări. Citindu-l, înțelegem odată mai mult, pe calea literaturii, că în țara Persiei, cea atît de rîvnită de unii pentru basmele ei admirabile, de alții pentru covoarele măiestrit lucrate, de alții pentru terenurile atît de bogate în petrol, — se nasc și cresc zorii promițători ai unei noi vieți.

M. Vlad

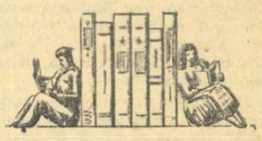

V. Em. Galan: Bărăgan

Una din cele mai vizibile calități ale romanului „Bărăgan" este agerimea cu care sînt redate personajele în toate împrejurările, reliefarea stării lor din fiece moment ca și a atitudinii lor generale. Aceasta face ca în roman să apară oameni vii, individualizați, perfect distincți unul de altul. Semnalam succesul realizat de scriitor în ce privește chipul lui Anton V. Filip. Avem în acest personaj o izbutită figură de muncitor care, trimis de partid într-o muncă de interes general, diferită de a sa de pînă atunci, se orientează cu repeziciune, învață din orice împrejurare favorabilă sau nefavorabilă și captează, polarizează toate energiile. Literatura noastră ne-a dat și pînă acum astfel de personaje. Anton V. Filip este realizat la un nivel superior față de toți aceștia, problemele și poziția lui ies în relief cu multă putere de convingere, nu numai pentru că el stă în centrul acțiunii, el e personajul central, ci mai ales pentru simplicitatea și veridicitatea trăsăturilor, atitudinilor sale, a situațiilor în care e urmărit. Personajul capătă o semnificație puternică în oglindirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, valabilă nu numai pentru epoca în care se petrece acțiunea cărții, ci rămînînd autentic, tipic, pentru modul în care clasa muncitoare, partidul, intervin activ, hotărît, pentru ridicarea satelor, pentru transformarea socialistă a agriculturii. Orice organizator trimis la unitățile socialiste din agricultură găsește în Anton V. Filip un prieten și un sfătuitor, mai ales în ce privește comportarea față de diferiți oameni.

Aminteam mai sus bogăția de oameni vii, cu individualitate distinctă, pe care-i găsim în romanul „Bărăgan".

Deși toți trei șovăielnici, cu o gîndire întortocheată, — Cîrmiș, Ilie Olteanu și învățătorul Huc — se comportă fiecare în altfel, specific caracterului său. Deși amîndoi foarte calmi și măsurați, Erhan și Bucurașu diferă și în felul cum se poartă cu oamenii, chiar și cum vorbesc. Erhan, banditul ascuns sub haine și înfățișare de mironosiță, e un om care arborează mutra de om modest, deschis și sincer, ca și cum ce are în suflet are și pe buze: „Eh, — oftă. Și se străduiește să se îmbărbătează: asta mi-i partea! Eu, în inima mea, mă simt curat înaintea oricui; dacă am de spus ceva cinstit, spun! Cine-i om de bine, să aleagă ce-i bun... Așa că nu-i tocmai ușor cazul meu... Mie... cu frate-meu... cu ginere-meu (amîndoi criminali de război, n. n.)... orice chiabur, orice hoț poate să-mi vîre pumnul în gură, și un om cinstit dacă nu mă cunoaște, îi dă dreptate... Spuneți că nu-i așa". Astfel de vorbire — ca din adîncul sufletului, savant presărată cu pauze și interjecții ca să sugereze emoția — adăugată comportării lui Erhan de om care vrea să pară așezat, neamestecat în potlogăriile chiaburilor opliți la primărie — ne dezvăluie un personaj perfid, periculos. Spre deosebire de sulemenita comportare a lupului în piele de oaie, Bucurașu vorbește drept, răspunde numai la ce e întrebat, nu tinde să se impingă pe el, drama lui sau problemele lui, în prim plan. Nu avem deci de a face cu doi oameni „așezați", „măsurați", „care judecă adînc", ci cu un comunist adevărat (Bucurașu) și cu un dușman perfid (Erhan). Calmul, ca trăsătură general omenească, devine — la unul siguranță în acțiune, la celălalt calcul perfid; inteligența, pe care o au amîndoi, se manifestă la Bucurașu în chip pozitiv, drept capacitate de a prevedea și înfăptui, la Erhan se transformă în vicleșie. Esența de clasă a fiecăruia a orientat în direcții fundamental opuse trăsături pe care le pot avea orice oameni, în chip obiectiv. In acest fel caracterizați, eroii din „Bărăgan" sînt conturați viu și complex tocmai pentru că autorul le urmărește comportarea, coordonatele sufletești, prin felul cum sînt influențate, determinate de conflictul în care ei sînt angajați.

In ce privește caracterizarea eroilor, semnalăm în acest roman un element care ține, după părerea noastră, de folosirea unilaterală a exagerării conștiente. Încă acum trei ani, îndată după apariția romanului „Zorii robilor", V. Em. Galan își mărturisea, într-o discuție, regretul pentru a-l fi croit pe Gheorghe Dima (eroul central din acel roman), după măsurile unor așilor, în ce privește statura lui. Pentru ca Dima să se distingă de alții ca el, spunea atunci Galan, nu-i neapărat nevoie — ba chiar poate să nu fie de loc nevoie — să difere mai întîi fizic. Exagerarea nu trebuie să se aplice în special asupra unor astfel de elemente — nu lipsite de importanță, dar cel mai adesea secundare. Bine e ca mai ales faptele, psihologia, comportarea, modul specific de a gîndi și a reacționa în diferite momente și în relațiile cu ceilalți oameni, vorbirea corespunzînd tuturor acestor trăsături — acestea să caracterizeze eroii, pozitivi sau negativi. Iată că în „Bărăgan" oamenii sînt individualizați, distinși unul de altul prin ceea ce-și propunea atunci scriitorul, adică prin poziția și comportarea specifică fiecăruia în conflictul central. Autorul face însă popasuri sau ocoluri în timpul acțiunii, pentru a ne aduce niște întîmplări — multe din ele folositoare, indispensabile caracterizării personajelor, altele ținînd însă de acel procedeu al exagerării unilaterale. Astfel, unele personaje au biografii care merită calificativul neobișnuit.

II

Anton Filip a cunoscut-o pe Cristina, nevastă-sa, în niște împrejurări senzaționale: o goană ca în filme, cu împușcăturile soldaților lui Rădescu, o rănire, o fată care se agață în ultima clipă de camionul în care e Filip, etc., etc. Inginerul Matei are o biografie nu lipsită de astfel de elemente; tot așa Bucureșu, iar personajul Ohu Agafton, vagabondul prăpădit în Lespezi, e în întregime construit din astfel

de trăsături și avînd astfel de fapte la activ.

Vrem să precizăm aici un lucru și anume că, pasajele respective sînt tot atît de bine scrise ca și restul cărții; dacă ni le-am închipui separate de context, citite ca schițe de sine stătătoare, ele și-ar căpăta o valoare proprie, pe care în roman le-o umbrește complexul de fapte și probleme ale acțiunii centrale. Excepție face întregul capitol cu intrarea copiilor din sat în școala de tractoriști, cu discuția naivă dintre ei și Filip și cu „domesticirea" lui Ohu, capitol care e scris sub nivelul cărții și din care istoria ciudatului vagabond e foarte greu s-o putem aprecia separat, prin imparțialitatea îngăduitoare cu care e redată.

Autorul va folosi, poate, unele din aceste elemente în volumul al doilea; de pe acum însă ele se dovedesc adaosuri neintegrate în acțiune și, dacă nu împiedecă asupra imaginii pe care cititorul și-a făcut-o despre eroii respectivi — pe baza angrenării lor în conflict, în acțiune — ele dau însă romanului un fel de stufăriș, nedorit nici chiar într-o carte ale cărei fapte se petrec în împărăția stufului, în bălțile Dunării.

★

O caracteristică esențială a scrisului lui V. Em. Galan este tendința către povestire, prezentă și în „Zorii robilor", roman despre răscoalele din 1907, ca și în schițele și reportajele sale. Stau mărturie amplele și sfătoasele evocări ale trecutului lui Gheorghe Dima, schițe cum e „Calul lui moș Eftime", sau, mai de curînd, episoade din reportajele despre călătoria prin Republica Populară Chineză.

In plus însă, Galan e și reporter, gazetar, — în înțelesul actual, adică bun al cuvîntului — dornic să știe tot și să spună tot despre cele ce-i umplu lui sufletul. La unii scriitori, de pildă la Ion Istrati, aceleași înclinări nu s-au sudat încă îndestul într-o formulă unitară, în care să nu fim obligați adesea a distinge net: aici vorbește povestitorul — dincoace reporterul — amîndoi talentați (vezi „Trandafir de la Moldova"). La Galan această sudură o vesteau chiar „Zorii robilor", iar „Bărăgan" o confirmă cu și mai multă tărie, indicînd una din trăsăturile importante ale stilului său.

De pildă, reporterului putem să-i atribuim obișnuința, și chiar preferința, de a urmări pe oameni în ședințe foarte lungi, în discuții foarte lungi, și mai puțină apl care către interior, către psihologia personajelor. In locul gîndurilor și frămîntărilor, Galan alege relatarea sau înfățișarea unor întîmplări, sugestive și ele pentru a dezvălui sufletul omului. — Hai să-ți arăt eroii mei, să-i vezi ce fac, să-i auzi ce spun, — pare a spune autorul — și ai să înțelegi ce gîndesc și ce fel de făpturi sînt. De aici bogata notare a gesturilor, atitudinilor, ampla reproducere a discuțiilor lor, chiar a unora care au mai puțin rol în purtarea înainte a acțiunii, a conflictului. Nistor Cîrmiș, țăranul vorbăreț, cu exprimarea plină de o pedanterie naivă și nu fără logică, e un exemplu grăitor în acest sens. Nu numai personajului îi place să se asculte rostind fraze fără număr, dar autorul însuși este cît se poate de îngăduitor cu eroul său. Vorbirea lui Nistor este foarte șugubeață și colorată, vădind și șoviăiala acestui țăran, cinstit la urma urmei. — Să-l mai ascultăm, deci, tocmai pentru că, în felul ei, e o vorbire frumoasă, — pare a ne îndemna autorul, deși chiar din mai puține replici noi ne-am dat seama și de caracterul și de poziția personajului. Lucrul se repetă, în moduri diferite și cu alți oameni care populează „Bărăganul", de exemplu cu inginerul Matei Constantin, cel care zbiară la oricine și pentru orice (om violent), sau cu contabilul Ilie Olteanu, cel care, pentru a se încredința pe sine însuși, își repetă cuvintele (om încă nesigur pe sine).

**Dar dacă desfășurarea ședinței este înfățișată reportericește, nu e mai puțin adevărat că povestitorul intervine cu comentarii și aprecieri, cu digresiuni și istorisiri care completează și lărgesc imaginea creată. In cursul ședinței de la primărie, autorul lasă pe chiaburii din comisia de însămînțări înăuntru, pe mîna lui Filip, directorul cel nou, care-i sucește și-i răsucește pe toți de-i trec toate nădușelile: iar el, luînd-o pe urma notarului care a ieșit pentru zece minute, pregătește un nou fir al acțiunii, un nou conflict, prin aducerea în ședință a trei țărani muncitori pe care neinstructul funcționar al primăriei intenționează să-i asmută împotriva noului director al fermei Lespezi. Cu acest prilej, povestitorul Galan ne înșiră istoria încurcată a acestor oameni, care au depus grîu pentru a primi în schimb sămînță selecționată și ne poartă în viața lor trecută, dezvăluindu-ne, prin intermediul lor, ceva din frămîntările satului în anii războiului și în primii ani după eliberare. Avem aici pagini calde, atrăgătoare, despre sufletele simple și cinstite, pagini care ne amintesc schițele lui Galan — notații scurte și expresive privitoare la oameni și fapte. Aici trebuie încadrate povestirile despre

FLORILE PATRIEI x)

Ca marii pionieri, străbătători
Prin gheţuri, munţi şi codri rămuroşi,
Care desţeleniră, curajoşi,
Pămînturi sterpe, de atîtea ori,
Făcînd prin necurmata muncă-a lor
Să scapere-n pămîntul ars izvoare
Şi holde să se legene sub boare,
Şi-n Nordul alb să crească chiparoşi —

Aşa şi voi, acum dragi pionieri,
Ca firul florii, răsăriţi în şes —
Şi proaspătul vieţii înţeles
L-aşterneţi peste prăfuitul ieri,
Căci limpezile voastre primăveri
Vor stăpîni această ţară,
Dînd ghies, din stînci, izvoare să răsară,
Şi fericirea lumii, mai ales.

CALENDARUL

Hai să răsfoim încetişor
Calendarul, pe la sărbători.

Patru anotimpuri: fiecare
Are-n sînu-i cîte-o sărbătoare.

Primăvara cu-nfloritu-i strai:
Scumpa sărbătoare de-ntîi Mai.

Vara, cînd sînt fructe dulci la gust:
Marea zi de două-ş'-trei August.

Toamna, cînd se-aprinde frunza-n vi
Tu, şapte Noiembrie ne vii.

Şi treizeci Decembrie, în iarnă,
Cînd zăpada prinde să se-aştearnă.

Patru anotimpuri: fiecare
Are-n sînu-i cîte-o sărbătoare.

Şi aceste patru zile mari
Scrise purpuriu în calendar,

Ne-amintesc de cei care luptară,
Fie-aici sau fie-n altă ţară,
Fie iarnă, fie primăvară,

Pentru ca pe glob să nu mai fie
Umbră de amar sau de robie...

Cînd ai să ajungi la aste file,
Să le rupi încetişor, copile,

Şi cu lungi priviri mîngîietoare,
Să te uiţi la roşia culoare
Şi să-ţi aminteşti de luptătorii
Care-au dat fiinţă sărbătorii
Şi-ţi făcură viaţa sărbătoare.

Nina Cassian

x) Din volumul pentru pionieri şi şcolari „Florile patriei", care va apare la „Editura tineretului" în cinstea lui 23 August.

ZECE ANI

Berze roteau peste oraş
In toamna ceea timpurie
Ca nişte oaspeţi buni, rămaşi
O clipă să mai întîrzie.
In zare-ncet se strecurau
Apoi veneau din nou aproape.
Pe cerul tulburat păreau
Năeri rătăcitori pe ape...
Atunci într-o zi de-august
Rotiră peste-oraş continuu
Uriaşe berze-n şir îngust
Cu străluciri de aluminiu.
Şi au venit şi au trecut,
Cu negre cruci încîrligate.
Un ceas tot cerul s-a zbătut.
Pămîntul, încă se mai zbate.

...In urmă, strada răsturnată.
In cartierul prins de ceţi,
Borde ele şi-au strîns deodată
Cu frică şubrezi, pereţi.
Şi sub povara lor de lut,
Se săvîrşiră sărăcanii,
In cartierul neştiut
Pe unde s-au scrumit castanii.
Vuia cîmpia-ardeleană
De ploi de bombe sfîşiată
Şi plîns o-nfăşura în raze
Bătrînul soare, ca un tată.
Un prunc orfan rămas-a doar
Intr-un bordei de lut: spre sară

Sub prunul cu frunzişul rar
Cuntit de schije, ars de pară,
Băiatu-a odihnit flămînd...
Acolo l-au găsit ostaşii
Pe prunciul spăimîntat, plîngînd.
Din raniţe murdare, rupte,
Ostaşii toţi i-au dat mîncare.
A prins băiatul să se-nfrupte
Din caşul vechi, din pîinea tare.
Ostaşii îl priveau. Doar unul
Trîntit la umbră sub căruţă,
Cînta prelung din muzicuţă.
Tuşea în depărtare tunul...
Dar cîntul lui întins şi cald
La fel ca stepele cazace,
Suna sub cerul clar, înalt,
A libertate şi a pace.

Sovieticii apoi s-au dus
prin larga pustă ardeleană.
Mirată îi privea de sus
o lună — faţă de codană.
Elibera soldatul rus
străvechea pustă ardeleană!
Copilul a rămas sub pom.
Cu muzicuţa dăruită
Şi parcă-n mîna lui trudită
Bătea o inimă de om.

★

Căminu-i nou, frumos făcut.
Clădit pe locul unde-odată

Era un biet bordei de lut;
Eu vin alei întîia dată.
In jur sînt case noi. Ecou
Din alte vremi lăsară anii.
In cartieru-acesta nou
Ce tineri înfloresc castanii!
Acuma, după zece ani,
La un concurs între cămine
Cînta echipa de băieţi.
Deodată, în tăcerea grea,
O muzicuţă — glas de fată —
Adînc, tremurător cînta
Un cîntec vechi de altădată...
Sub cînt se-nfiorase sala
Ca iarba sub un vînt de vară,
Ori codri cînd îşi pleacă poala.
In cinstea liniştii spre sară,
Şi tînărul fecior cîntînd
Parcă vedea din nou străduţa
De altădată, fumegînd...
Şi prunul îl vedea răpus
Sub care-atunci soldatul rus
Îi dăruise muzicuţa.
Cîntînd parcă-n doinirea sa
De vorbă cu ostaşul sta.
Şi cînd aplauze-au pornit
In sala clară ca fîntîna,
Băiatul parcă a simţit
Ostaşul rus strîngîndu-i mîna.

Rusalin Mureşan

A. P. CEHOV

CIZMELE

Roş şi galben la faţă, mirosind a tutun şi cu urechile astupate cu vată, acordorul de pianine, Murkin, ieşi din cameră şi strigă pe sală cu glas tremurător:

— Simioane! Simioane!

Dacă te-ai fi uitat bine la faţa lui speriată, ai fi putut spune că s-a prăbuşit peste el tavanul sau că a văzut o stafie.

— Ce-i asta, Simioane? Sînt om bolnăvicios şi reumatic, şi tu mă faci să umblu cu picioarele goale. De ce nu mi-ai adus cizmele?

Simion făcu un pas în camera lui Murkin, aruncă o privire în colţul unde avea obiceiul să-i pună cizmele lustruite, apoi se scărpină după ceafă. Cizmele nu erau la locul lor.

— Drace! Unde vor fi fiind? Parcă le-am curăţat aseară şi le-am pus aici. Hm! Ca să vezi! Aseară am fost oleacă afumat... Se vede că le-am pus în altă odaie. Asta e, Afanasie Egorici, le-am pus în altă odaie... Aicea sînt atîtea perechi de cizme! Cînd e omul oleacă afumat şi cînd uită şi cum îl cheamă, numai dracul mai ştie socoteala cizmelor! Le-oi fi pus în odaie la artista de alături...

— Poftim! Acum din cauza ta trebuie să supăr o doamnă! Să supăr o femeie cinstită pentru un lucru de nimic.

Murkin tuşi, se apropie de camera vecină, bătu încetişor în uşă!

— Cine-i acolo? întrebă îndată un glas de femeie.

— Eu sînt! începu Murkin cu glas plîngător, luînd o poză de cavaler, care vorbeşte cu o doamnă din înalta societate. Iertaţi-mă, vă rog, stimată doamnă, că vă supăr, dar eu sînt un om bolnăvicios şi reumatic. Doctorii, stimată doamnă, mi-au recomandat să-mi ţin picioarele la căldură, mai ales acuma, cînd trebuie să mă duc la doamna general Seveliţin, să-i acordez pianina. Nu mă pot duce cu picioarele goale!

— Ce doreşti, domnule? Ce fel de pianină?

— Nu pianină, stimată doamnă! Vorbesc de cizme! Nenorocitul acela a pus din greşeală cizmele în camera dvs. Fiţi bună, vă rog, şi daţi-mi cizmele!

In cameră se auzi o mişcare, cineva sări din pat şi-şi tîrşîi papucii, apoi uşa se crăpă încetişor şi o mînă grăsuţă aruncă la picioarele lui Murkin o pereche de cizme. Acesta mulţumi şi se întoarse în cameră.

— Ciudat! mormăi el, trăgîndu-şi cizmele. Parcă nu e cizma de la piciorul drept Amîndouă sînt de la piciorul stîng. Amîndouă! Simioane! Astea nu-s cizmele mele! Ale mele nu sînt cîrpite şi au urechiuşe roşii. Astea-s sparte şi fără urechiuşe.

Simion ridică cizmele, le învîrti de cîteva ori pe dinaintea ochilor şi se încruntă.

— Astea sînt cizmele lui Pavel Alexandrovici, spuse el pe nas şi se uită cu un ochi într-o parte.

— Care Pavel Alexandrovici?

— Artistul.. acela, care vine aici în fiecare marţi. Care va să zică, n-a încălţat cizmele lui, a încălţat cizmele dvs. Asta e! Am pus amîndouă perechile în odaia ei: cizmele dvs. şi cizmele lui!

— Du-te şi schimbă-le!

— Uşor de spus „du-te şi schimbă-le!", spuse Simion rizînd. Dar ia-l pe Pavel Alexandrovici de unde nu-l! A plecat de un ceas. E ca şi cum te-ai duce să prinzi vîntul pe cîmp.

— Dar unde stă?

— Parcă ştie cineva unde stă?! Vine aici în fiecare marţi, dar unde stă, nu ştim... Vine, doarme noaptea, apoi aşteaptă-l iar marţea cealaltă...

— Ce ai făcut, porcule? Ce să mă fac acuma? Trebuie să plec la doamna general Seveliţin, diavole! Ah, cum mi-au îngheţat picioarele!

— Aţi putea să luaţi cizmele şi astăzi... Puneţi-le acuma pe astea şi purtaţi-le pînă diseară, apoi duceţi-vă la teatru şi întrebaţi de artistul Blistanov. Iar dacă nu doriţi să vă duceţi la teatru, aşteptaţi pînă marţi. Vine aici numai marţea...

— Dar de ce sînt amîndouă pe piciorul sting? întrebă Murkin, ridicînd cizmele cu scîrbă.

— Le poartă aşa cum i le-a dat dumnezeu. Din sărăcie... De unde să ia artistul alte cizme?... Nu i-am spus: „Vai de cizmele dvs. Pavel Alexandrovici! Curată ruşine!" Dar el, de colo, zice: „Taci şi cască gura la mine! Cu cizmele astea, zice el, am fost pe scenă conte şi prinţ". Ciudată lume! Zi-i artist şi pace! Dacă aş fi fost eu guvernator sau o altă autoritate, îi luam pe toţi artiştii şi îi-i băgam în puşcărie.

Murkin încălţă cele două cizme gemînd şi încruntîndu-se, apoi se îndreptă, şchiopătînd, spre doamna general Seveliţin. Umblă toată ziua prin oraş şi acordă pianine; avea impresia că toată lumea se uită la cizmele lui cîrpite, cu tocurile roase. Pe lîngă durerile morale, omul mai suportă şi dureri fizice: făcu o bătătură la un picior.

Seara se duse la teatru, unde se juca „Barbă Albastră".

Fu lăsat între culise, abia înainte de ultimul act, numai după ce interveni un muzicant pe care-l cunoştea. Păşi în cabina bărbaţilor, unde-i găsi pe toţi actorii. Unii fumau, alţii se grimau, alţii îşi schimbau hainele. Barbă Albastră era cu regele Bobeş şi-i arătă un revolver.

— Vrei să ţi-l vînd? îi spunea Barbă Albastră. L-am cumpărat la Curse, de ocazie, cu opt ruble... ţi-l vînd cu şase. Trage grozav!

— Bagă de seamă că e încărcat!

— Aş putea să-l văd pe domnul Blistanov? întrebă Murkin, intrat tocmai în clipa aceea.

— Eu sînt! spuse Barbă Albastră, întorcîndu-se. Ce doriţi?

— Domnule, iertaţi-mă, vă rog, că vă supăr, începu Murkin cu glas rugător. Dar vă rog să mă credeţi: sînt un om bolnăvicios şi reumatic. Doctorii mi-au spus să-mi ţin picioarele la căldură...

— Dar ce doriţi?

— Să vedeţi! continuă Murkin. Astă noapte aţi binevoit să vă aflaţi în camera numărul şaizeci şi patru, camera negustorului Buhteev...

— Minţi, domnule! spuse regele Bobeş cu un surîs pe buze. La numărul şaizeci şi patru stă soţia mea.

— Soţia dvs! Imi pare foarte bine. Murkin zîmbi. Ea, soţia dvs. în persoană, mi-a dat cizmele dumnealui. Cînd a plecat domnul de la doamna — aici Murkin arătă spre Blistanov — mi-am adus aminte de cizmele mele; îl chem pe servitor şi el îmi spune: „Da, domnule, am pus cizmele dvs. în odaia de alături". Omul băuse oleacă şi a pus din greşeală cizmele mele în camera şaizeci şi patru şi cizmele dvs... — Murkin se întoarse spre Blistanov, — şi plecînd de la soţia dumnealui aţi încălţat cizmele mele...

— Ce ai spus? strigă Blistanov desfigurat. Ai venit aici să-ţi baţi joc de noi?

— Ferească dumnezeu! Nu m-aţi înţeles. Despre ce-i vorba aici? E vorba de nişte cizme! Dvs. aţi binevoit să dormiţi în camera şaizeci şi patru, nu?

— Cînd asta?

— Azi noapte!

— D-ta m-ai văzut?

— Nu! Eu nu v-am văzut! răspunse Murkin nespus de ruşinat. Apoi se aşeză şi începu să-şi descalţe cizmele, repede. Eu nu v-am văzut, dar cizmele dvs. mi le-a aruncat pe sală soţia dumnealui... în locul cizmelor mele.

— La ascultă, stimate domn! Cu ce drept faci aceste afirmaţii? Nu e vorba de mine, dar d-ta insulţi o femeie, şi încă în prezenţa bărbatului ei!

Intre culise izbucni un zgomot infernal. Roşu de mînie, regele Bobeş lovi cu pumnul în masă atît de tare că două actriţe din cabina vecină leşinară.

— Tu-l crezi? strigă Barbă Albastră, către regele Bobeş. Il crezi pe acest dobitoc? O! Vrei să-l omor ca pe un cîine? Am să ţi-l fac biftec! Am să-l omor!

Oamenii care se plimbau în seara aceea în grădina publică, prin faţa teatrului comunal, povestesc cum că, înainte de începutul actului patru, au văzut alergînd pe aleea principală un om, galben la faţă, cu ochii ieşiţi din orbite de spaimă; îl fugărea unul, îmbrăcat în costumul lui Barbă Albastră, cu un revolver în mînă.

Ce a urmat după aceea nu ştie nimeni. Se ştie numai că Murkin, după cunoştinţa cu Blistanov, a zăcut două săptămîni şi la cuvintele „eu sînt un om bolnăvicios şi reumatic" a mai adăugat „sînt un om rănit".

Traducere de
Vladimir Cavarnali

In căutarea unui erou.

Acum cîtăva vreme călătoream cu trenul de noapte pe Bărăgan. Plecasem din Bucureşti cu gîndul de a prinde pentru gazetă chipul unui erou al luptei pentru o roadă îmbelşugată. Cum campania de primăvară abia se dezlănţuise, cugetam că nu-mi va fi greu, deoarece toţi maeştrii recoltelor bogate se găsesc acum la posturile lor, în plină bătălie.

La plecare, am găsit în compartiment doi ţărani, aşezaţi faţă în faţă, pe locurile dinspre uşă. Am trecut printre ei şi m-am ghemuit pe una din băncile de lîngă fereastră. Pînă ce m-am aşezat, ei şi-au întrerupt vorba. Cel care vorbise a rămas un timp cu privirile întoarse spre mine, îndelung, cercetătoare. Avea sprîncenele stufoase, mustaţa bogată, tuşinată; ochii mari şi limpezi, visători. Celălalt mocnea cu privirile în podea, întunecat la chip, frămîntîndu-şi cu pumnii ciolănoşi, pe genunchi, o traistă aproape goală.

— Şi aşa, îşi urmă mustăciosul vorba, uitînd repede de mine... dacă am văzut că tovarăşii de la raion o cam scaldă, m-am urcat în tren şi fuga la Bucureşti, la regionala de partid. Acolo n-am mai vorbit aşa, am spus de-a dreptul... Tovarăşi, zic, ştiţi că organizaţia de partid de la noi de la gospodărie tot nu este aşa cum trebuie să fie?... Ştiţi?... Că dacă ea ar fi mai în putere, ar merge altfel şi colectivul nostru... este?... Este!... Ei, zic, au venit anume o mulţime de muncitori să lucreze în agricultură... daţi-ne şi nouă unul!

Mustăciosul s-a întrerupt iar, cu o mînă încleştată pe unul din genunchii celuilalt. Pe faţă şi în priviri îi licărea o lumină vie, puternică, înseninîndu-l. Izbucni:

— Inchipuieşte-ţi, frate Nică: o să ne dea... poate nu pentru multă vreme, dar pentru vara asta, în orice caz... am vorbit chiar cu secretarul; mi-a făgăduit!... Mă, şi să vezi atuncea cum au să meargă lucrurile şi la noi... o să se ducă vestea... ai să vezi!

Am înţeles că mustăciosul era colectivist; poate era chiar preşedintele. M-am ghemuit şi mai mult în colţul meu şi-am ciulit urechile. Zarva de pe peron crescuse, semn că se apropia plecarea trenului. Am încremenit cu ochii la celălalt ţăran care frămînta în neştire, mai departe, traista goală. Nu-şi ridicase pînă acum nici odată privirile din podea. Se vedea că-l răscoleau gînduri neîndurătoare, tulburi. Mîhnirea îi cuprinsese sufletul ca un val stăruitor de negură lăuntrică.

— Da tu, Nică, îl întrebă mustăciosul, apucîndu-i iar genunchiul... tu ce treburi ai avut?

Celălalt îşi săltă privirile, se uită îndelung la mustăcios şi clătină capul a deznădejde. I-am văzut atunci ochii, negri ca smoala, trişti, dar neasemuit de blînzi.

— Ştii tu, îngăimă el...

— Ce, tot cu pămîntul?! Cu frăţîne-tu?

— Tot... de doi ani de zile mă lupt să-l trag la judecată şi nu pot. Toamna, face ce face şi se strecoară... Cînd venim la înfăţişare, iarna sau primăvara, sare la judecător şi spune că el a însămînţat grîu de cu toamnă şi nu se poate... şi iar ne-amînă... Se întrerupse. Incepu să-şi frămînte din nou traista. Privi spre mine bănuitor şi iarăşi întoarse ochii la mustăcios: — Acolo, la judecată, zice că să ne înţelegem... că unde s-a mai văzut ceartă între fraţi, pentru pămînt?!... Să ne înţelegem!... Ce, eu nu vreau?!... Tăcu un timp, aşteptînd parcă un răspuns din altă parte; apoi îşi lăsă palma mare, grea, cu degetele noduroase, pe genunchiul mustăciosului. Şopti, rugător: — Acuma spune şi tu, mă Sile, dacă n-am eu dreptate... Cum, adică?! Din cinci pogoane rămase de la amărîtul de taica, el să ia trei şi eu numai două?! Cu ce drept? Că eu am şi casa bătrînească, bordeiul ăsta care o să cadă pe mine?!... Da' eu am trei copii şi el nici unul... Eu n-am luat nici o unghie de loc de la nevastă... El însă a luat patru pogoane... Patru, mă! Şi cu trei, şapte!

In clipa aceea trenul se puse în mişcare. Pe alătureac de el alerga un tînăr cu o geantă sub braţ şi haina fluturînd. Sări pe scara vagonului şi nimeri în compartimentul nostru. Se aşeză între mustăcios şi mine, cu geanta pe genunchi, răsuflînd întretăiat, aprins. Îşi scoase batista şi începu să-şi şteargă fruntea de sudoare cu mişcări molatice, încete. De sub şapca împinsă pe creştet i se vedea părul blond, încurcat şi ciufulit ca nişte cîlţi de mătase.

— Gata să pierd şi trenul, începu el mai apoi, după ce ne privise pe rînd, cu insistenţă... Măcar să fi izbutit ceva la minister, dar aşa?!... Am făcut drumul degeaba... Auzi dom-le, sîntem planificaţi cu 50 de hectare rapiţă şi n-am primit încă sămînţa. Mă duc la minister şi mi se zice:

— Ahăă, de cînd v-am trimis-o! E la regiune, ei au încurcat socotelile...

— Pfiu! făcu ciufulitul, smucindu-şi şapca pe frunte... Şi noi aşteptăm cu pămîntul pregătit de o lună... unde să mai pui acuma rapiţă, în aprilie?... Hm! bufni el şi se răsuci spre mustăcios. Mă duc drept la regiune... Măi tovarăşe, am să le spun, cum crezi d-ta că ar putea un *géasé* să mai fie exemplu dacă nici pînă azi n-a semănat rapiţa?!... Ştiu ce-o să răspundă... angajamente, sarcini de plan... semănaţi-o!... Stai, am să-i spun, după ce o să-i vîr o hîrtie în faţă... bine, o semănăm, dar scrie colea şi iscăleşte... Ei, atuncea să-l vedem... iscăleşte?!... Ai să vezi că n-o să iscălească, se adresă el şi celuilalt ţăran, care rămăsese cu pumnii încleştaţi pe traistă... Păi ce, ne jucăm de-a campania? Că un *géasé*, mă tovarăşe, trebuie să fie prima,ăl dintăi, cu toate lucrările... Ne-ar rîde şi curcile cînd ar afla că mai semănăm acuma rapiţă!

Mustăciosul îl măsură cu privirile şi zîmbi îngăduitor.

— Eu zic că iscăleşte, spuse el... primăvara e întîrziată cu-aproape o lună de zile.

— Nu iscăleşte! sări ciufulitul.

— Dacă îţi spun eu... iscăleşte! repetă mustăciosul cu mîna pe piept... ai să vezi!

Ciufulitul rămase cu mîna vîrîtă în păr, pe sub şapcă, parcă speriat. Se răsuci şi spre mine — aşteptînd şi cuvîntul meu, dar pentru că toţi tăceam, înţelese că tot va trebui să semene rapiţa.

— Trebuie să vă gîndiţi cum să faceţi, adăugă mustăciosul... în două, trei zile trebuie să fie toată sămînţa în pămînt.

O vreme după asta, în compartiment domni liniştea. Ciufulitul rămase încurcat, neîncrezător în vorba hotărîtă şi sigură a mustăciosului. Tăcerea aceasta, întreruptă numai de ţăcănitul roţilor, convenea şi celor doi ţărani care se lăsaseră în legănarea trenului, trăgînd a somn. Poate că un ceas întreg, pînă ce ciufulitul s-a ridicat şi-a stins lumina, am privit pumnii ţăranului cu procesul, încleştaţi pe traistă. Cînd s-a făcut întuneric, l-am auzit foindu-se şi oftînd. Gemuse deznădăjduit şi stins.

— Măi Nică, auzii apoi şoapta caldă a mustăciosului şi-i bănui şi felul cum mîna sa mîngîia genunchiul celuilalt... Ascultă-mă, pe mine, mă... dă-l dracului de pămînt!... Ce-ţi trebuie ţie, mă, să-ţi amărăşti viaţa cu judecăţi şi lipsuri?!... Să zicem c-o să capeţi şi pogonul ăla... şi c-o să ai nu trei, dar cinci pogoane!... Ce-ai să faci, mă, tu cu nevasta, cu trei copii, cu cai, cu căruţă, cu cătel, cu purcel, cu toate? Ascultă ce-ţi spun eu, tot n-ai s-o scoţi la capăt, mă!... piine albă tot n-ai să vezi pe masa ta!... Pentru că nu se poate, mă!... Oricum ai da-o, tot singur rămîi!

Cel cu traista s-a ridicat şi şi-a tîrşîit paşii grei spre fereastră. A astupat cu pieptul slaba lumină a nopţii, întunecînd şi mai adînc compartimentul. A oftat din nou, cutremurîndu-se, uitînd de cei din jur. Apoi s-a întors pe bancă şi a amuţit pentru o vreme.

— Sile... auzi, Sile? a şoptit într-un tîrziu. Numai vara asta mai aştept... la toamnă trebuie să fac într-un fel. Poate vin şi eu la voi... dar vezi că şi colectivul...

Şi a tăcut din nou, iarăşi timp îndelungat, în care, legănat de tren, a aţipit.

...M-am deşteptat spre ziuă, în scîrţîit de frîne, la Ciulniţa. Afară, sub fereastra vagonului, se auzeau strigăte şi chemări, zarvă înfrigurată de călători grăbiţi. Inăuntru a duruit din nou uşa compartimentului şi a intrat un tractorist, trăgînd după sine o legătură cu piese de schimb pentru tractoare. A vîrît fierăria sub bancă şi s-a aşezat lîngă cel cu traista.

— Aşa, dom'le! mormăi el mulţumit că găsise loc. O să mă îmbrăţişeze şeful mecanic de bucurie... Mă, Sandule, o să-mi zică, ştiam eu că tu eşti băiat deştept, dar nici chiar atît!... Şi se porni pe ris, cercetînd prin întuneric feţele noastre. Se vedea că e vorbăreţ din fire şi încă, are şi chef de vorbă... Păi, ce?!... le duc şi piese şi curele de dinam... Trebuie să arăm acum ziua şi noaptea, fără răgaz. Primăvara e scurtă, apă în pămînt e destulă, căldura creşte, odată vine vara... şi ce te-ai făcut dacă n-ai pus sămînţa în pămînt?!

— Rămîi cu hambarul gol şi te uiţi la stele! rise mustăciosul.

— Aşa-i? încuviinţă tractoristul, înveselit. Şi se porni să-i turuie mustăciosului cum brigada lui o să termine campania de primăvară nu în două luni ca în alţi ani, ci într-o singură lună... la întîi Mai tragem ultima brazdă şi primim şi drapelul! se lăudă el... Ai să vezi!

Intelesei că fusese la centrul mecanic de la Ciulniţa pentru piese de schimb şi că se întorcea acum la staţiune. Cînd cel cu traista îşi aprinse o ţigară şi flacăra chibritului pîlpîi în compartiment, văzui şi faţa tractoristului. Era mai tînăr decît mă aşteptam; avea ochii mari şi limpezi, surîzători, barba acoperită de un puf uşor gălbui, neîncercată încă de brici. Nu ştiu ce-i spusese mustăciosul că începu deodată să rîdă, zgomotos, scuturîndu-se pe bancă şi frecîndu-şi palmele de genunchi. Au şuşotit pînă ce se trezi şi cel cu rapiţa.

La una din gările următoare, nu s-a mai urcat decît un singur călător. Şi ăsta a nimerit tot în compartimentul nostru, ocupînd locul care mai rămăsese liber, la fereastră, în faţa mea. Cum a intrat, a tras geamul şi a întins o mînă unuia de pe peron.

— Asta am vrut să ştiu, vorbea el celuilalt... cum merge primăvara de acum încolo, care e perioada pe care aţi stabilit-o voi pentru însămînţatul porumbului în regiunea asta... să nu-l seamăn aşa, după ureche...

Deslusesc prin întuneric numele gării: Mărculeşti. „Asta, mă gîndesc, a fost la staţiunea experimentală a I.C.A.R.-ului". Un fluier scurt şi trenul s-a urnit. Noul nostru tovarăş de drum a strîns mîna celui de pe peron, aplecîndu-se peste geam.

— Cînd mai vii pe la Pietroiu? l-a întrebat din mersul trenului.

Nici noi, nici el, n-am auzit răspunsul. El a ridicat geamul şi s-a aşezat tăcut pe bancă. Prin umbra destrămată a întunericului din fereastră îl văzui cum şi-a lăsat capul în palmă, gînditor. „Vrea să se odihnească" — mi-am zis şi m-am ghemuit şi eu, mai bine, în colţul meu. Dar ce crezi, l-a lăsat în pace tractoristul?

— Tovarăşe, sare el, te pomeneşti că eşti de la *géasé* Panduri... de la Pietroiu?!

— De acolo, mormăi celălalt.

Acum i-am prins şi mai bine, în ureche, cîntecul vorbelor. Avea o voce ciudată; era puţin răguşită, aspră, dar neasemuit de caldă. In acelaşi timp, însă, s-a întîmplat ceva neaşteptat: toţi ceilalţi s-au răsucit pe locuri şi s-au întors spre el.

— Şi zi, eşti chiar de la gospodărie! murmură tractoristul iar neîncrezător...

— Chiar de acolo! repetă noul călător cu fruntea prinsă în palmă... De acolo sînt!

— Aşa! urmă tractoristul cu vocea rugătoare... e adevărat ce se spune despre gospodărie?

— Adică, ce? tresări celălalt

— C-aţi intrat cu tractoarele în baltă şi-aţi spart-o, desţelenînd pămînturi noi?!

— E adevărat.

Atunci, au început toţi cu întrebările:

C-aţi făcut munţi de bucate, sute de vagoane de sfeclă, de grîu şi de bumbac?! îl cercetă mustăciosul... C-aţi umplut balta de oi şi porci şi-aţi deschis o grădinărie de 500 de hectare?!... Că vreţi să puneţi şi orez?!

— E adevărat, le răspunse liniştit celălalt... toate sînt adevărate.

Am pipăit atuncea, instinctiv, carnetul de note din buzunar şi creionul de la piept. Ceilalţi tăcură, dar rămăseseră tot întorşi spre noul nostru călător, cuprinşi de uimirea celor adeverite de el ca de o poveste. O parte din drum l-am făcut în această linişte apăsătoare. Numai cel cu

traista nu scosese încă nici un cuvînt. Il văd într-un timp că se ridică şi se aşează tăcut între tractorist şi cel de la Pietroiu. A clocit o vreme, frămîntîndu-şi traista pe genunchi şi după ce şi-a aprins altă ţigară, a şoptit:

— Tovarăşe, eu o să-ţi spun ce s-aude şi pe la noi... dumneata să-mi spui numai dacă este aşa... o să povestesc că te-am întîlnit şi dacă n-oi şti asta, n-o să mă creadă nimeni... Se zice să acum cîteva veri a venit acolo la gospodărie un îngîner nou... cică Dumitru Pîrvu îl cheamă... aşa-i?

— Aşa-i, murmură celălalt, întunecîndu-se la chip.

— Şi, ce-a găsit? urmă cel cu traista... o baltă împuţită, plină de tufăriş şi năpădită de apă, hăţişuri în care n-a călcat picior de om de sute şi sute de ani!... ce mai paragină şi sălbăticie... pămînt sortit pieirii!... Staţi, a zis îngînerul, nu e bine ce faceţi voi... putem face din balta aceasta o grădină!... Şi a făcut un plan nou după care au întrat tractoarele şi-au spart ţelina... şi aşa au apărut lanurile de grîu, de bumbac, de sfeclă, de porumb, grădina şi toate celelalte.. aşa-i?

Călătorul cel nou tăcea. S-a uitat întrebător la cel cu traista, cercetîndu-l. Apoi şi-a întors privirile la fereastră, ferindu-se parcă de vorbă.

— Spune, îl întrebă iar, cel cu traista... aşa este?... îl cunoşti pe îngîner?

— Il cunosc, şopti celălalt, fără să-şi întoarcă faţa.

După aceea s-a aşezat din nou tăcerea. M-am tras mai lîngă geam şi-am urmărit pieirea nopţii, cu gîndurile la îngîner. Trenul care ne purta în goană nebună peste Bărăgan fluiera prelung, vestind parcă ivirea zorilor. Oceanul cîmpiei răsărea treptat din întuneric, adîncindu-şi zările. Cerul se boltea, ridicîndu-şi limpezimile către înălţimile viineţii care deveneau pe nesimţite albului, apoi albastre. Clipa îngemănării dintre întuneric şi lumină se stingea; răsăritul era aproape.

Acum mi se liniştiseră şi gîndurile. Multă vreme mă întrebasem cu cine era mai bine să plec... cu mustăciosul — la colectivul care cerea un organizator de partid... cu ciufulitul — care trebuia să rezolve încurcătura cu rapiţa... cu tractoristul — care va termina campania de primăvară la Intîi Mai?... sau cu cel cu traista, în a cărui încrîncenare a gîndurilor i se zbătea sufletul cuprins de îndoială ca într-o ghiară?... Cu nimeni! am hotărît... Pe ăştia i-am văzut. Mă duc să mă întîlnesc cu îngînerul a cărui legendă rătăceşte pe tot întinsul Bărăganului!

M-am întors spre noul nostru tovarăş de drum. Era încă tînăr, cu faţa bronzată, puţin brăzdată de nişte trăsături ce-o aspreau. Sub fruntea înaltă şi senină îi licăreau luminile ochilor albaştri, la fel de limpezi. Pe lîngă urechi i se vedea părul blond ca mătasea porumbului. Purta şapcă muncitorească, cizme şi-un pardesiu verzui.

— Tovarăşe, încep vorba, am să merg şi eu la gospodărie la voi...

Am coborît amîndoi în gara Feteşti. Eu am mai rămas pe la raion cu nişte treburi, iar el a plecat. Pînă în prînz, însă, am şi fost la gospodărie, la Pietroiu. M-am bucurat mult cînd l-am găsit în curte chiar pe prietenul meu din tren.

— Tocmai plecam în baltă, mă întîmpină el arătîndu-mi docarul... Hai cu mine.

Am sărit în docar şi-am pornit. Am trecut digul acela uriaş despre care auzisem în tren şi am intrat pe pămînturile gospodăriei. In faţa noastră răsăriră întinderile nesfîrşite scoase din sălbăticia stufărişului şi a apelor. Intr-o parte, tremurau grînele mărunte şi verzi, învălurate de boarea ce venea dinspre Dunăre. Insoţitorul meu era zgîrcit la vorbă. Abia cînd a văzut cît mă minunez de frumuseţea lanului de grîu a mormăit:

— Aicea am desţelenit în primul an... sînt peste 1.300 de hectare cu grîu... gîndiţi-vă, numai cîte tone de pîine o să dăm!

Am trecut pe lîngă grîne şi-am intrat în nemărginirea unui ogor, negru şi neted, pufos, mărunţit ca un strat de grădină. Insoţitorul meu a oprit docarul, a coborît şi-a intrat adînc pe arătură. Cînd l-am ajuns, a îngenunchiat şi-a scormonit ţărîna cu degetele. A descoperit repede şirul unor firişoare mici şi plăpînde, alburii.

— A răsărit şi sfecla, îmi zîmbeşte el, ridicîndu-şi ochii înseninaţi. Astă toamnă am dat atîta sfeclă, încît se putea scoate din ea un milion şi jumătate de kilograme de zahăr!

Am rămas cu ochii la degetele lui care netezeau ţărîna umedă ca într-o mîngîiere. Cînd ne-am urcat iarăşi în docar, a făcut semn vizitiului să mîie departe, în fund, către Dunăre.

Intr-acolo, peste toată întinderea bălţii plutea un imens nor de fum şi funingine, negru şi gros, apropiat pămîntului ca o negură. Uneori, se vedeau şi limbile flăcărilor care răbufneau în văzduh, şfîşiind şi înroşind pînza fumului. Pîrjolul cuprinsese toată partea aceea de baltă şi înfundase zările dinspre Dunăre c-o noapte de smoală.

M-am înfiorat de-aşa privelişte şi-am vrut să-l întreb ceva pe prietenul meu din tren. N-am apucat însă; el s-a ridicat de pe perna docarului şi-a luat din mîinile vizitiului hăţurile. Le-a strunit cu putere şi-a strigat la cai. Peste o clipă, zburam cu docar cu tot către acele iocuri căzute sub pojar.

— Desţelenim pămînturi noi, se întoarse însoţitorul meu spre mine... Mai avem acolo aproape o mie de hectare năpădite încă de stufăriş... Am întrat şi-n ele... anul acesta trebuie să dăm mai multă pîine, mai multă sfeclă de zahăr şi floarea-soarelui, mai mult bumbac şi zarzavat,... trebuie să ne batem pentru toate astea!

Tăceam! Tăceam şi priveam doar înainte, la focul care se întindea şi creştea spre cer, la plutirea înfricoşătoare a fumului, uitînd de ogoarele şi lanurile pitice pe lîngă care treceam.

Am ajuns repede. Am sărit din docar odată cu însoţitorul meu şi-am alergat spre foc. Ne-am oprit sub zidul uriaş al flăcărilor. Trestia veche de ani şi ani, doborîtă la pămînt de viscole şi ploi, de furtuni, uscată, ardea şi trosnea ca cetina. Vîlvătăile se întindeau cu repeziciune prin buruieni, cuprinzînd nesăţioase pălămida uscată şi scaieţii, topind totul într-o clipită şi lăsînd în urmă cenuşă şi scrum. Echipe de muncitori purtau focul în coltii furcilor, strecurîndu-se prin stufăriş, împingînd pîrjolul şi mai adînc. Pe sus, deasupra perdelei de fum se roteau în lumina soarelui de primăvară berzele abia sosite, speriate, de înfăţişarea nouă a întinderilor dezgolite. Numai pescăruşii de Dunăre albi şi sclipitori, cutezători, se năpusteau fulgerător în valurile fumului ca într-un nor de furtună.

— Ele nu pot pricepe, grăi însoţitorul meu cu ochii la zburătoare, că omul poate schimba faţa locurilor pe care de sute şi sute de ani, de la o generaţie la alta, le-au ştiut sub stăpînirea stufărişului şi a apelor!

— Da, murmurai eu... nu pot pricepe.

Dar gîndurile îmi erau în altă parte. Imi amintisem de înginerul pentru care venisem; ştiam din tren că el avusese ideea transformării bălţii într-o grădină. Mă apropiai de însoţitorul meu cu gîndul de întrebare. El cerceta îndelung faţa negricioasă, pustie, a pămînturilor peste care focul trecuse. In clipa aceea, însă, văzduhul se cutremură de tunet de motoare. Un şir de tractoare „Stalinet" intrase pe pămîntul acoperit de scrum. Mă iau după însoţitorul meu care le ieşise înainte şi făcuse semn tractoriştilor să înceapă.

Plugurile şi-au înfipt fiarele adînci, scuturîndu-se. Motoarele duduiră înăbuşit, şenilele scrîşniră, legăturile de fier ale brăzdarelor troznră şi lespezi mari de pămînt tolocit, întelenit, se ridicară pe luciul cormanel

De la Cehov la Maxim Gorki

(Urmare din pagina 1-a)

Cehov, i-a atras pare-mi-se numai o singură dată atenția asupra unor asemenea erori, pe care autorul „Mamei" le-a împărtășit mai tirziu ucenicilor săi mai tineri. Anume, atunci cînd Cehov i-a dovedit că Medinskaia din „Foma Gordeiev" avea trei urechi — „dintre care una în bărbie, ia uită-te!"

— Era adevărat! mărturisește inveselit Maxim Gorki, după ce s-a uitat și a verificat. Era adevărat, pentru că așezasem greșit femeia față de lumină...

Asemenea lecții de-o importanță incalculabilă pentru tinerii scriitori, fiindcă erau luate întotdeauna „de pe viu", au fost prezentate în prelegerile lui Maxim Gorki din diferite epoci sau în studiile cu scop instructiv, tipărite în diverse publicații literare. Amintirile propriu-zise au însă alt caracter. In ele, Maxim Gorki evocă, dacă se poate spune, cu precădere, nenumăratele discuții care se prelungeau pînă după miezul nopții, tirziu, în satul Kuciu-Khoi, unde Cehov își înghebase un cotlon de lucru în liniște — o fișie îngustă de pămînt și o căsuță albă cu două caturi. Nu odată, Cehov spunea atunci că dacă ar avea bani, cît de cît, ar transforma acest adăpost de lucru într-un azil pentru învățătorii bolnavi, cu bibliotecă, instrumente muzicale, prisacă, grădină de zarzavat și o livadă...

Rolul și soarta vitregă a învățătorului îl preocupau stăruitor, fiindcă după opinia sa, satul rus lipsit de cultura cea mai elementară și, după sat, implicit Rusia întreagă, urmau a se prăbuși ca o casă construită din cărămidă prost arsă. Si mai tirziu, în concluzie:

„E rușine și trist, dar e adevărat! Sînt la noi mulți oameni care invidiază cîinii..."

„Am impresia — scria Maxim Gorki în loc de alt comentariu, — am impresia că orice om, în fața lui Anton Pavlovici simțea involuntar dorința de a fi mai simplu, mai cinstit, de a fi mai mult el însuși, și am observat de multe ori cum în prezența lui oamenii aruncau de pe dinși măștile pestrițe ale frazelor luate din cărți, ale vorbelor la modă și tot restul de fleacuri ieftine, cu care rusul, voind să-l facă pe europeanul, se impopoțonează așa cum se impopoțonează sălbaticul cu scoici și dinți de pește. Lui Anton Pavlovici nu-i plăceau dinții de pește și penele de cocoș, tot ce era pestriț, zingănitor și sirăin... El poseda arta de a găsi pretutindeni și de a scoate în relief ceea ce este banal; o artă care poate fi atinsă numai de un om cu cerințe superioare în fața vieții; o artă care se creează numai din dorința fierbinte de a-i vedea pe oameni simpli, frumoși, armonioși..."

Iată deci, în cîteva cuvinte, spulberată înverșunarea criticilor de a-i minimaliza opera, atribuindu-i cînd un pesimism incurabil, cînd un ris complice de umorist, care se amuză de-a valma cu eroii săi, de neantul lor comun!

„In ochii lui cenușii, — scria mai departe Maxim Gorki — în ochii lui cenușii și triști, licărea blînd, aproape întotdeauna, o fină ironie, dar uneori ochii aceștia deveneau reci, tăioși și duri; în asemenea momente, vocea lui de obicei mlădioasă, pornind din suflet, suna mai ferm — și atunci aveam impresia că acest om modest și blînd, dacă va socoti că e nevoie, se va ridica hotărît și puternic împotriva forței vrăjmașe lui și nu se va lăsa învins".

Din nefericire l-au biruit boala și moartea, înainte de a avea prilejul să se afirme ca luptător activ, înainte de a putea să vadă cu ochii roadele învățăturilor sale, lumea cea nouă, dîrză și constructivă, care a luat locul eternilor săi eroi, cu eternele lor dibuieli și capitulări, lume zugrăvită de Cehov, așa cum era, cu o teribilă forță de demascare sub zimbetul blajin.

Pe drept cuvînt, Gorki afirmă că acest zîmbet, numai în aparență indulgent, ascundea cu pudoare imensul dezgust de compromisurile și de lașitățile omenești, de cruzimile unei alcătuiri sociale care nu era mai puțin feroce fiindcă unele conflicte și episoade luau un aspect caraghios. Ba, dimpotrivă! Paginile lui Gorki de-o ascuțită și dramatică analiză a operei lui Anton Pavlovici își găsesc seamăn în puține pagini critice din literatura universală, la același nivel, cu aceeași intensitate. Ior rîndurile scrise acum o jumătate de veac, la moartea și la înmormîntarea lui Cehov cu tot cortegiul amănuntelor macabre, par smulse din însăși opera lui Anton Cehov, o schiță pe care ar fi intitulat-o desigur „Inmormîntarea scriitorului satiric", cum aminteam în altă parte.

Astfel se explică și prețuirea nemărginită a marelui Tolstoi pentru omenia și geniul creator al modestului său oaspe de la Iasnaia-Poliana, ori de pe limanurile Crimeii, cu înduioșătoarea lui timiditate, sub care colcăiau atîtea indignări și revolte! Astfel se explică și constiința lui Maxim Gorki, că după Cehov nu mai poate exista realism, că autorul sutelor și sutelor de schițe, atît de inofensive în aparență, i-a epuizat cele din urmă resurse și că el a lichidat realismul critic.

Constatare nu străină de hotărîrea lui Gorki trecută în fapt, de a păși de la realismul critic, la realismul socialist.

„Știi ce faci? — îi scria în acest sens Gorki lui Cehov. Ucizi realismul! Și curînd ai să-l omori de tot. Este cert că forma aceasta și-a trăit traiul! Ai să dai gata realismul. Asta mă bucură grozav. Destul! Naiba să-l ia. Crede-mă, se simte nevoia de ceva eroic; lumea cere ceva care să frămînte, să sclipească, ceva care să nu semene cu viața, ci să fie mai presus de ea, mai bun, mai frumos. Este absolut necesar ca literatura de azi să înceapă a înfrumusețа viața, iar îndată ce va purcede s-o facă, viața se va împodobi, adică oamenii vor începe să trăiască mai voios, mai luminos. Pe cînd acum, — privește — ce ochi scîrboși avem, plictisiți, tulburi, înghețați!"

Declarațiile acestea, de importanța unui manifest, ar fi rămas prizărite într-o scrisoare oarecare, așternută pe hîrtie cu vorbe dezlinate, pe cine știe ce colț de masă, de vagabondul Maxim Gorki, undeva în vasta Rusie, dacă autorul lor n-ar fi trecut de la vorbe, la fapte.

Insă Maxim Gorki, întorcînd spatele eroilor ofiliți și incurabili ai lui Cehov, expresii ale unei societăți crepusculare, precum întorcea spatele și propriilor săi eroi, vagabonzii unei etape literare lichidate cu „Azilul de noapte", își îndrepta ochii către zorii viitorului. Către cei meniți să pregătească lumea cea nouă și mai frumoasă — nu cromolitografic mai frumoasă, ci mai frumoasă prin înobilarea ei de către eroii pozitivi din romanul „Mama", din nuvela „Vara" din viață, din ciclul revoluției mai întîi și mai apoi din ciclul construcțiilor și uriașelor transformări creatoare.

Cercetînd epoca și opera cehoviană sub acest unghi, epoca și opera gorkiană nu apar ca o înlănțuire firească și o concluzie inevitabilă?

E ceea ce viața a avut grijă să demonstreze în realitatea cea vie, pentru a înlătura orice controversă literară sau critică de prisos.

Cezar Petrescu

De vorbă cu poetul EUGEN JEBELEANU

(Urmare din pagina 1-a)

cu hîrtia de calc. Nu mai e nevoie să spun ce rezultă de aici...

— Ce greutăți ați avut de înfrînt în realizarea poemului epic?

— Greutăți au fost. Nu știu în ce măsură le-am înfrînt. In ce privește „Bălcescu", greutățile au fost destul de mari, întrucît prezența eroului trebuia să fie simțită pe o perioadă, istoricește, foarte lungă. El trebuia să fie simțit sau presimțit chiar în acele perioade și în acele locuri în care era cu neputință să-l încorporezi pentru simplul motiv că nici un om n-are darul ubicuității. Dezbaterile din „Comisia pentru proprietate" (înființată în iulie 1848) de exemplu, era necesar să apară în poem, pentru a putea să reiasă cu limpezime cititorului cauza principală a înfrîngerii revoluției: refuzul burgheziei trădătoare de a da pămînt țăranilor. Și nu numai pentru asta. Existența lui Bălcescu (în București) la acea dată ar fi fost de două ori binecuvîntată: și de țărănimea anului 1848 și de poetul de astăzi, căruia prezența eroului în mijlocul acelor dramatice frămîntări i-ar fi oferit un material generos. Din păcate, în acea vreme, Bălcescu se afla — ca delegat al țării — la Constantinopol.

Iată, dar, cum îți scapă eroul din mînă. Cineva mi-ar putea spune: — Dar de ce nu te-ai dus cu imaginația după el? — Pentru binecuvîntatul motiv că, în economia poemului (în economia *acestui* poem, — și poate chiar nu numai în economia acestui poem) episodul deplasării lui Bălcescu la Constantinopol nu-mi era necesar; mai mult: se refuza de la sine. Au mai fost și alte greutăți, desigur,... dar să trecem peste ele.

— Dvs., care ați realizat poezii ocazionale de valoare, ce ne-ați putea spune despre corelația dintre nevoia dvs. de a scrie și comanda socială?

— Cred că n-aș putea realiza nimic bun, dacă n-ar exista comanda socială. Comanda socială este pentru mine o nevoie permanentă.

Unul poet legat de popor comanda socială i-o dă însăși conștiința lui militantă. Un artist adevărat face totdeauna corp comun cu poporul său. El este totdeauna aproape de lupta tuturor popoarelor pentru viață, pentru libertate. Avînd această conștiință, ce mîndrie poate fi mai stimulatoare pentru un poet, mai constructivă, decît aceea de a ști că prin inima lui, prin conștiința lui, trec comenzile sociale ale poporului său care construiește socialismul, dar și comenzi sociale din Vietnam, din Guatemala, din Coreea!

„Eu nu mă simt singur în noapte,
In bezna pămîntului.
Eu sînt poporul, poporul nesfîrșit".

Minunat, nu? E Pablo Neruda. Dar ce frumos exprimă această corelație popor-poet și Coșbuc al nostru:

„Sînt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cînt bucuria și-amarul"...

Tocmai de aceea am scris poezie antiimperialistă. M-a îndemnat conștiința că imperialismul e însăși negația vieții. Poezia afirmă viața. Și viața nu poate fi apărată pe colite. Ea nu poate fi apărată așa cum unii poeți își închipuie că o fac atunci cînd, — privind pe întinsul cîmpiilor noastre liniștite și uitînd de bombele care ucid copii în Guatemala, virgilizează.

In felul acesta, ei nu pot dovedi că sînt copii ai vieții, ci — cel mult — niște bieți băieți de viață. Dar viața nu se lasă înșelată. Mai curînd sau mai tirziu o să se răzbune. Cît despre poezie, ea se răzbună de pe acum.

In repetate rînduri, am atras atenția asupra acestui curios, paradoxal, sentiment, pe care l-am calificat: al *insularității*, de care sînt stăpîniți o seamă de poeți. Tovarășii aceștia aud syrinxul zeului Pan într-o vreme cînd ar trebui să lupte ca să nu se mai audă tunurile (care, din nefericire, se prea aud). Ei își imaginează probabil că locuiesc pe o insulă miraculoasă, care n-are legătură decît cu clinoticul adormitor al valurilor. Altfel, de unde aceste cîntece ale beatitudinii găunoase? De unde aceste versuri soporifice, leșinate, rumene pe dinafară, pe cît de goale pe dinăuntru?

Cînd cititorul pune față-n față dramatismul evenimentelor care zguduie planeta cu felul în care se reflectează în versurile unora dintre noi, — nu poate decît să se întristeze.

Unde este la unii poeți mișcarea eroică, generozitatea înaripată, pe care le găsești la Pușkin și Shelley, la Maiakovski și la Neruda și la Nazim Hikmet? Unde sînt la aceiași poeți marile teme: tema luptei pentru libertate, tema apărării vieții, tema muncii, a muncii care este frumoasă tocmai pentru că ea înseamnă luptă: sudoare sfîntă la noi, chinuri și lacrimi și sînge în țările în care tronează casele de fier?...

Se pare că pe astfel de poeți i-a cam plictisit „poezia ocazională". Ei își imaginează — fapt mai mult jalnic decît comic — că poezia avînd teme actuale este sortită să fie scrisă azi, citită mîine, iar poimîine aruncată la coș. Există, într-adevăr, asemenea perspective. Dar ele se deschid nu poeziilor cu teme actuale, ci lucrărilor proaste, orice temă ar avea. Deci nu tema, săraca, e de vină, ci totdeauna autorul. Nu pot înțelege cum pot fi poeți care să mai aibă nedumeriri în

legătură cu un lucru atît de elementar.

O cumplită sete de nemurire bîntuie pe unii poeți. Ei vor „să rămînă", — oricum, dar „să rămînă". Sentimentul acesta e, la urma urmei, omenesc; el poate fi pozitiv, atunci cînd individul vrea, prin tot ceea ce a făcut folositor, să rămînă în inima urmașilor, a colectivității, a vieții, așadar. Oroarea de întuneric, de neființă, este omenească. E gesticulația firească a vieții. Dar în cazul despre care vorbim nu poate fi vorba despre așa ceva. Altul mi se pare a fi resortul. Să-i spunem orgoliu? Da, și orgoliu. Dar nu numai atît. Setea aceasta de nemurire începe cam de acolo de unde poetul se apucă să strîmbe din nas la „ocazional", comandă socială, operativitate, — adică de acolo de unde contactul cu viața „prozaică" s-a rupt.

Și ce lucru ciudat! — ai observat? Perspectiva spre nemurire, adică spre viitorul fără de istorie, nu e deschisă de către acei tovarăși cîtuși de puțin cu ajutorul unui arsenal poetic inovator demn de asemenea... mărețe perspective.

Tovarășii despre care e vorba vor să cucerească nemurirea nu cu arme ale viitorului, ci cu o de mult răsuflată recuzită a trecutului, luată din panoplia simbolismului, cînd nu din a sămănătorismului. Lucrul acesta se întîmplă mai ales cu acei poeți care „descoperă" de abia acum scriitori și curente, despre care — din lipsa unei culturi temeinice — nu auziseră și care, în chipul acesta, exercită asupra lor o înrîurire directă și, uneori, nefastă.

Se întîmplă, nu odată, ca din acest talmeș-balmeș de lecturi nedigerate, în care se amestecă laolaltă Jules Laforgue cu Ion Ciocîrlan și René Ghil cu C. Sandu-Aldea să iasă un hibrid care-ți zbîrlește părul: un centaur din Tesalia pre-homerică păscînd pe un izlaz din Bărăganul haiducesc, la o gospodărie colectivă, în anul de grație 1954.

Dornici de nemurire, acest soi de poeți își asigură totuși, mai totdeauna, cîte un alibi, punînd de obicei la coada lucrării cu temă atemporală o mică imagine, un cuvîntel, pasă-mi-te „politic", „actual".

E un joc de care și cel mai neavizat cititor rîde. Impostura și apolitismul își arată urechile.

Apolitismul se manifestă nu numai prin această evaziune în atemporal (atemporal care nu înseamnă doar Empireu sau sfere astrale, ci și crîngul de totdeauna și de niciodată, și lacul tuturor melancoliilor etc.). Apolitismul se mai manifestă și prin tristețea fără fior dramatic și prin veselia de serviciu, — cu un cuvînt prin lipsa emoției, prin lipsa acelei „pasiuni partizane", despre care vorbea acum trei veacuri și jumătate poetul „Tragicelor", Agrippa d'Aubigné.

Sînt oameni care parcă nu știu nici să se-nfurie cu adevărat, nici să se bucure din plin, atunci cînd e cazul să se bucure. Romantismul unor asemenea poeți e, la urma urmei, foarte domestic. Ei jură că, dac-ar fi să fie, și-ar da și viața pentru patrie, dar deocamdată să fie lăsați în pace, au treabă: nu e un fleac să construiești ditamai scară pînă la al șaptelea cer!

Bătălia pe care — călăuziți de partid — am dat-o și o continuăm, împotriva proletcultismului, trebuie împletită cu o bătălie la fel de hotărîtă împotriva acestui nou fenomen. Acest nou fenomen, care — curios, nu? — a apărut tocmai ca o reacție împotriva „poeziei troglodiților". Poporul nostru n-are nevoie de o „poezie troglodită". In egală măsură, însă, el n-are nevoie nici de o „poezie" a duhurilor „pure". Amîndouă modurile sînt, în egală măsură, anacronisme, piedici care stau în fața dezvoltării poeziei noastre și care trebuie înlăturate.

Marile succese cucerite de poezia noastră în cei zece ani de la eliberare ne impun și această sarcină de cinste. Sînt sigur că o vom putea îndeplini.

Nemurirea se cucerește nu prin fuga din viață, din focul bătăliei, ci prin înfrîngerea morții, prin lupta pentru triumful vieții. Acestea nu sînt șabloane, ci realitatea însăși. Nimeni nu poate să-și ignoreze epoca, fără a nu fi ignorat.

— In legătură cu traducerea liricii revoluționare maghiare, ce părere aveți, este creație opera traducătorului?

— Incontestabil. Cu o condiție: cititorul nici să nu-și dea seama că se află în fața unei traduceri. Nicăieri mai mult decît în opera de tălmăcitor. (termenul mi se pare mai adecvat decît cel de traducător) poetul nu-și poate încerca mai bine măiestria (prin măiestrie neînțelegînd nicidecum doar înalta tehnicitate. Măiestria aceasta se manifestă prin smulgerea echivalenților de sensuri, de conținuturi, prin redarea atmosferei și savoarei specifice a autorului din care se tălmăcește). Nu odată, însă, criticii noștri — nu toți, dar o bună parte — umblă cu luna după echivalențe verbale. Ei nu studiază nici specificul autorului din care s-a transpus, nici specificul limbii originale, nici posibilitățile de oglindire artistică (oglindire *artistică*, nu mecanică!) a limbii, în care s-a tălmăcit. Ori, un poet conștient, un poet adevărat, este cel care recrează opera tălmăcită. Un poet adevărat tălmăcește rescriind opera, scriind-o din nou, astfel cum ar fi scris-o autorul original, dacă ne-ar fi cunoscut limba.

Sînt, însă, împotriva criticii bucureșteni, didactice, chiar dacă ar fi vorba de o critică universitară.

Avea dreptate Al. Philippide în considerațiile pe care le făcea de curînd, în „Veac nou" asupra traducerii poetice. El demonstra, în mod convingător, că ritmul iambic este mai potrivit, în limba noastră, unei poezii a lui Lermontov, decît cel amfibrahic (ritmul poeziei originale) și este mai potrivit pentru că astfel se păstrează mai bine *conținutul*, sensul.

Asemenea inițiative, făcute cu inteligență, de poeți veritabili, nu de fotografi de versuri, își au rostul. Ele intră în însăși operația subtilă de recreare. Sper ca asupra acestei probleme să mai revin. Dar de ce scumpii noștri critici — și într-o largă măsură și edițurile noastre — își imaginează că opera de tălmăcire se face probabil cu mașina și nu odată le acordă aceeași considerație ca șapirografului? Uite: a tălmăcit Cicerone Theodorescu (minunat) „Vasilii Tiorkin". Cam tot ceea ce s-a scris despre tălmăcire sînt, vorba aceea, cuvinte aruncate-n vînt la voia întîmplării. A apărut, mai acum doi ani, o altă remarcabilă tălmăcire: a lui Victor Tulbure, din Taras Șevcenko. Cîte cronici s-au scris despre ea? Dar despre „Cîntec despre oastea lui Igor", transpusă în românește de Mihai Beniuc?

Toate acestea sînt opere de creație. Numai critica n-o spune.

Atunci cînd tălmăcitorul e un poet adevărat, opera de tălmăcire e, adeseori, mai penibilă, mai grea, decît însăși opera de aducere pe lume a unei lucrări originale.

Tălmăcitorul trebuie să se apropie de autorul din care traduce, cu o înaltă calificare și cu pietate. Altfel, nu se poate. Altfel, se întîmplă să ne aflăm în fața unor traduceri de felul fragmentului din „Faust" a cărui versiune în românește a iscălit-o Ion Iordan zilele trecute într-un ziar. Iată numai cîteva versuri:

FAUST:

Cinstită-izbîndă cată, nu deșartă!
Nu fii un zdrînga-zdrînga de nătîng!
Ci lesne se rostesc, c-un dram de artă,
Un crez și-o minte, cumpănind adînc.
De-ți deslușești din suflet crezămîntul
Nu-i trebuință să vinezi cuvîntul!
Căci scăpărînde vorbe-n care, crețe,
Imi vînzoliți o lume-n flecușețe.
Sînt sarbăde, ca vîntul neguratec,
Prin frunze moarte susurînd tomnatec.

— Ce pregătiți în cinstea lui 23 August, în cinstea celui de al doilea congres al Partidului Muncitoresc Romîn și ce proiecte aveți pentru viitor?

— In cinstea celei de a zecea aniversări de la eliberare și a celui de al doilea congres al P.M.R., m-am apucat să scriu un poem de mari dimensiuni. Va apare, de asemenea, la ESPLA un volum de „Versuri alese" (circa 400 de pagini, adică o bună parte din producția mea poetică de după 23 August 1944). Volumul va cuprinde și cîteva din poeziile scrise înainte de eliberare (între altele, „Răscoala" publicată în 1932 și „Ceea ce nu se uită" scris la începutul anului 1944). Am strîns și o parte din articolele scrise în acești zece ani din urmă, ca și unele scrise între 1932—1938; vor apare și ele într-un volum.

Volumul de tălmăciri din Ady Endre a fost de asemenea predat și va apare tot în cursul acestui an

Am lucrat la el peste doi ani de zile. De fapt, ca să fiu exact, la multe din acele tălmăciri, începînd cu „Cîntecul iacobinului maghiar", lucrez de un deceniu, adică de la eliberare.

★

Promisiunea de a reveni asupra acestor probleme în articole și discuții, în afara creației poetice, poetul n-a trecut-o în angajamentele finale.

Am înțeles-o însă singuri din toate spusele sale, iar tot ce-a scris Eugen Jebeleanu, mai ales de eliberarea țării noastre și pînă azi ne încredințează pe toți că această promisiune va fi îndeplinită cu tăria evocării din „Satul lui Sahia" și „Bălcescu", cu forța pe care-o are chemarea la luptă pentru pace în „Lidice" și „Fîntîna din Coreea".

Mihai Popescu

In întîmpinarea gloriosului deceniu

Printre începătorii scrisului nostru

S-a brodit ca tocmai înainte de ședință să se dezlănțuie o ploaie de vară. Mă gîndeam, privind pe fereastră fringerea pomilor sub vijelia pornită că ședința va întîrzia pînă ce se va înseninа iarăși sau că nici nu se va mai ține.

— Și pînă la urmă tot ne vom aduna, îmi răspunde parcă gîndului singurul tovarăș care se mai afla cu mine în sală.

Apoi ușa începu să se deschidă și închidă mereu. Uzi de ploaie, încercînd să se zbicească, ștergîndu-se cu batistele și ele ude leoarcă, au sosit rînd pe rînd în încăperea largă a clubului „Grivița Roșie" mai toți cei obișnuiți să se adune la ședințele cercului literar „Ion Păun Pincio".

— Nu ne-am înspăimîntat noi de viscolul de astă iarnă, dar-mi-te de o ploaie de vară — spune tovarășul Fulgeanu, secretarul cercului, în timp ce-și întindea batista pe o spetează de scaun la uscat.

Ședința a început. Au apărut pe masă — scoase de prin buzunare, uneori cu timiditate, alte ori cu mai multă siguranță — caete sau numai foi de hîrtie, cu grijă păzurite.

Discuțiile pe seama lecturilor făcute sau a altor probleme avînd ca miez mărețul eveniment „23 August", au prins să se desfășoare.

— Eu — își înalță glasul puternic strungarul Dobrică Ion, am scris o poezie; am numit-o „Și noi".

Stelian Panaitescu, bătrîn muncitor ceferist și vechi membru al cercului, citește și scrie mult în timpul său liber. Intr-o zi, acum cîțiva ani, a intrat pe ușa sălii de ședințe aducînd cu el pe fiica lui, Vanda.

Vanda Panaitescu își citește azi poemul „Recunoștința".

— Mi-am turnat în forma vorbelor toată recunoștința față de Armata Roșie care ne-a adus eliberarea și față de partidul nostru care ne-a adus libertatea. M-a frămîntat mult gîndul realizării acestui poem.

Tatălui, bătrînului ceferist, îi strălucesc ochii.

Ușa sălii se deschide cu grijă. Un tînăr cu mînecile cămășii suflecate își caută din ochi un loc. E cazangiul Savu Victor. Vine direct din schimb. E autorul unui reportaj, și-mi amintesc vorbele lui de la ultima întîlnire: „Zugrăvesc aici felul în care și noi, cei de la cazangerie, punem umărul pentru binele patriei, care e binele nostru."

Cu Mariana Ionescu se mîndrește cercul literar „Ion Păun Pincio". Cunoștința mai îndeaproape cu scrisul a făcut-o — sînt cîțiva ani de atunci — aici, în mijlocul tovarășilor din cerc. Astăzi nu mai este o începătoare; și-a creat un drum în literatură și pe această cale are multe reușite.

— Am închinat marii sărbători poezia mea „Manifestul"; am scris un text de cîntec pentru 23 August, — spune Mariana Ionescu. Lucrez acum la o evocare a atmosferei plină de dragoste și grijă pentru copiii muncitorilor dintr-un cămin de zi.

Insemnările pe care le-am făcut la acea ședință îmi umplu paginile unui carnet întreg.

Din însuflețitele momente ale acestei ședințe, s-au desprins elanurile artistice ale unui grup de muncitori care, și în alte forme decît cele ale meseriei, se vrednicesc să-și dovedească dragostea lor pentru munca uriașă ce se desfășoară în țara noastră.

★

A doua zi am pornit spre Sfatul popular al Capitalei. Aici, într-una din încăperi se întîlnesc cei peste șaizeci de membri ai cercului literar „D. Th. Neculuță", muncitori, elevi, studenți, militari, funcționari. Cînd am intrat în sală, tînrul Balș Teodor își citea poemul intitulat „1907", poem mai vast, ce înfățișează aprigele episoade ale răsmeriței țăranilor. Imi aleg un loc. Lîngă mine stă o fetiță. E cea mai tînără membră a cercului. E elevă și fața-i luminoasă e încadrată de roșul cravatei de pionier. In mînă ține, sul, caetul școlăresc în care își are scrise cu grijă, pe curat, multe și însuflețite poezii din viața tînără și fericită a pionierilor. Pe prima pagină a caetului, în chenar frumos, stă scris: „In cinstea zilei de 23 August. Poezii de Sanda Danes".

Ochii Violetei Zamfirescu sînt înrourați. Imaginile vii ale poemului „1907" pe care poetul continuă să-l citească au impresionat-o. Ascultă cu atenție, cu aceeași atenție cu care și versurile ei au fost ascultate cîndva într-o ședință. Acum, strînse într-un volum, ele vor apare în preajma aniversării la „Editura tineretului". Tot la această editură va apare și lucrarea Luciei Bucur, închinată luminoasei figuri a poetului cizmar, D. Th. Neculuță.

Muncitorul fruntaș Ion Pandele este autorul multor și frumoase povestiri.

— Cred că înaintez bine cu romanul meu — răspunde întrebării pe care i-am pus-o. Mai cred că voi izbuti să-l încheg, să reiasă din el vie, așa cum o simt, viața nouă a satului nostru nou.

★

— E plină de roade și munca celor de la „Neculuță", îmi spune tov. Domnica Frînculescu, la sfîrșitul ședinței, plecînd împreună la întîlnirea de la „Cercul literar al muncitorilor din învățămînt", unde e membră. Și ai noștri au bogate realizări pe tărîm literar: povestirile tovarășului Goga, apărute în „Ediția pitică", volumul de versuri al tov. Anițescu și cel de basme al tov. Manoliu-Mircești.

In sala de ședințe a „Cercului literar al muncitorilor din învățămînt", discuțiile se duc pe tema recentei lecturi a unei lucrări. Ceva mai tîrziu, intră în sală un tînăr cu fața voioasă și îl aud șoptind colegului său:

— Am întîrziat, dar vin de la examenul de sfîrșit de an.

— Noi am îmbrățișat mai cu osebire în scrierile noastre teme privind viața și educația copiilor și tineretului țării noastre: povestiri, basme, legende — îmi spune poeta Teodora Stănescu. Acești ultimi zece ani au dat țării o nouă generație. Viața lor e atît de bogată în întîmplări, care de care mai vrednice să fie prinse în cadrul unei poezii sau al unei povestiri. Eu particip la concursul „Prietenia romîno-sovietică" — organizat de curînd — cu o poezie și o nuvelă.

— O parte din membrii cercului nostru vor pleca la țară, afirmă Mariana Filip. Pînă atunci, sper să termin poemul „Insigna iubită" pe care-l pregătesc pentru 23 August. Dorința noastră este să vizităm o gospodărie agricolă colectivă. Din acest drum, sînt sigură că ne vom întoarce cu o bogăție de noi cunoștințe pe care să le folosim în scrierile noastre despre viața țăranilor muncitori. Și vom încerca să redăm cît mai viu și mai fidel transformarea vieții poporului nostru în acest deceniu atît de rodnic și activ.

Cecilia Valeriu

In vitrinele librăriilor

● *„In frunte comuniștii"* se intitulează placheta de versuri a lui Mihai Beniuc, apărută în librării.

De asemenea a apărut o culegere de versuri a tînărului poet clujan Ion Brad — *„Cu sufletul deschis"* (ESPLA).

● *„Corespondentul nostru"* de A. Goncerkov, (editura „Cartea rusă"). In nuvelă este arătată munca redacției ostășești a ziarului „Zvezda" în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

● *„Drum deschis"* de Alena Bernaskova. Romanul scriitoarei cehe are ca temă reconstruirea uneia dintre uzinele de cea mai mare importanță pentru economia țării — uzina de benzină sintetică, distrusă de aviația americană în ultimele zile ale celui de al doilea război mondial.

● *„Fii și fiice"*, cartea scriitorilor chinezi Iuan Tziu și Cun Tziue, înfățișează momente din lupta poporului chinez dintre anii 1937-1945 împotriva armatelor gomindaniste. (Cartea a apărut la „Editura tineretului").

Grădinarul morții

TRUSTMANUL: Sper că astfel, pămîntul Guatemalei va rodi din nou pentru mine.

Desen de V. TIMOC

Note și comentarii

PAGINI LITERARE IN ZIARELE DE PROVINCIE

In paginile ziarelor noastre din provincie încep să apară din ce în ce mai des, în ultima vreme, poezii și schițe inspirate din munca entuziastă a eroilor zilelor noastre de astăzi care clădesc fără zarvă și zgomot. Asemenea creații își găsesc loc în pagini speciale în care se dezbat probleme de literatură, unde noi tinere talente își găsesc un binevenit loc de afirmare. Iată de ce inițiativa de a începe publicarea periodică a unor pagini închinate literaturii, pe care au luat-o asemenea ziare ca „Drumul socialismului" (Tulcea), „Steagul roșu" (Bacău) sau „Crișana" (Oradea), este cu atît mai prețioasă, cu cît cititorul cunoaște aici și probleme ale creației tinerilor scriitori din regiunea respectivă.

O pagină literară interesantă, cu un conținut variat, a publicat „Drumul Socialismului" din Tulcea, în numărul său de simbătă, 26 iunie, sub titlul „Condeie tinere". Remarcabilă este contribuția în promovarea unor noi condeie literare din rîndurile tineretului din regiune; de asemenea orientarea hotărîtă a autorilor poeziilor din aceste pagini spre teme ale vieții noastre de astăzi. Astfel, chipurile gospodarilor harnici ai unei gospodării colective își găsesc o vie expresie în „Pastelul" lui Dumitrașcu Popovici, iar reconstrucția orașului o cîntă avîntat, tinerește, Alexandru Benleon în „Orașul meu". Pagina mai cuprinde și o scurtă prezentare a figurii lui Panait Cerna, sub semnătura lui Aurelian Midvichi. O seamă de notații interesante pe care autorul articolului le face asupra operei lui Panait Cerna sînt însă umbrite de unele afirmații injuste privitoare la presupusul pesimism al creației eminesciene.

O altă pagină literară, pe care ne-am obișnuit s-o întîlnim regulat, este cea a ziarului „Flacăra roșie" din Arad, unde se dezbăteau adesea probleme concrete ale vieții cultural-artistice din regiune. Pagina literară din 13 iunie, în afara unei ample recenzii a romanului lui Theodore Dreiser, apărut recent la E.S.P.L.A., a unui foileton referitor la Belinski, precum și a unui grupaj de actualități literare internaționale, nu mai cuprinde nimic privitor la

preocupările literar-artistice din regiune sau chiar din țară.

Portretul învățătoarei satului, pe care-l zugrăvește Veronica Stuparu în pagina literară din „Crișana" (20 iunie) sau cele două poezii satirice („Își face vînt" și „Tare cumsecade") de Nichita Bistriceanu din „Steagul roșu" (27 iunie) ne aduc o mărturie îmbucurătoare a situării în actualitate, pe care o vădesc încă de la început astfel de pagini literare.

Dacă la toate acestea mai adăugăm și articolul „Insemnări pe marginea unei nuvele" („Steagul roșu", același număr) — unde Emil Leahu întreprinde o atentă analiză a unei nuvele sosite la redacția ziarului: „Povestea unei inovații" de tînărul autor Dumitru Hanganu din Piatra Neamț, sau articolul semnat de Dima Pașcă despre problemele creației tinerilor din cercul literar „Panait Cerna" din Tulcea, căpătăm o imagine mai cuprinzătoare a rodnicului început de drum pe care au pornit parte din ziarele noastre de provincie în ce privește dezbaterea problemelor literare tot mai variate. Drum pe care se pot obține cît mai multe biruințe.

M. DRAGU

MAI APROAPE DE ACTUALITATE

Proza literară a revistei „Flacăra" pare să fi uitat în ultimul timp despre existența luptei de clasă, despre dușmanii vieții pe care și-o construiește poporul nostru. Aceasta e cauza pentru care, mai ales în numerele recente, găsim în „Flacăra" tablouri artificial-roze, realizate de o acțiune îndulcită cu ciocniri călduțe: într-o căsnicie tînără apar nori de neînțelegere din pricina soțului care nu privește cu prea mare satisfacție faptul că soția i-a părăsit brigada și și-a alcătuit una separată, depășindu-l; norii se risipesc ușor, simplu, cînd amîndoi soții sînt decorați: ei se îmbrățișează foarte fotogenic, în plină ședință (Dragoș Vicol: „Amîndoi", nr. 11); un director de cămin, lăudăros și plin de ifose, e „pedepsit" prin farsa pe care i-o pune la cale echipa artistică, pregătind pentru concurs, pe ascuns, jocuri și cîntece noi care vor fi premiate (P. Vintilă: „Succesul", nr. 11).

Amîndouă schițele vădesc îndeminarea autorilor, posibilitățile lor scriitoricești, ceea ce te face să te gîndești cu regret la faptul că aceste posibilități au fost insuficient folosite. Tendința de a da în chip artificial la o parte greutățile, de a ignora dușmanul, se manifestă chiar și într-o schiță care evocă un episod din ilegalitate: „Intîlnire" de Maria Arsene (nr. 12). Problema asupra căreia insistă autorul (emoția și îngrijorarea unui tînăr căruia i se încredințează prima misiune ilegală) ajunge să umbrească de fapt conflictul: nu aflăm de ce și împotriva cui luptă tînărul elev și profesorul său, căruia el îi va preda un mesaj.

Chiar și o schiță, în intenție satirică: „Ura, plec din Roșiori" de Constanța Toporan (nr. 11) ajunge la aceeași atmosferă de calm și trandafiriu, atenuînd ascuțișul criticii, prin împingerea pe primul plan a văicărelilor vulgare ale unei femei. Pînă la urmă nu mai știi dacă autoarea a vrut să critice o neregulă în mersul trenurilor, sau să se distreze în chip gratuit pe seama durduliei și naivei mahalagioaice, plecată la nunță la Costești și ajunsă la Zimnicea!

Poezia „Flacărei", și mai demult și recent, are mai multă adîncime, e mai axată în actualitate, mai veridică. Poeziile lui Al. Andrițoiu și Florin Mugur (nr. 11) ca și traducerea din Aragon (nr. 12), deși încă puține față de posibilitățile revistei, fac să simți suflul realității, mai mult decît izbutesc s-o facă schițele. In special merită subliniat succesul revistei „Flacăra" în publicarea unor poezii și pamflete, realizate la un nivel ridicat.

Pe de altă parte, trebuie să remarcăm că sînt folosite în „Flacăra" unele căi prielnice pentru sprijinirea creației literare; acestea dau varietate caietelor bilunare ale revistei, le fac mai atrăgătoare pentru cititori, care caută ca, alături de reproducerile fotografice, alături de reportajul gazetăresc care te ține la curent cu actualitatea, să găsească poezii, schițe, nuvele scurte, portrete literare, etc. „Flacăra" a cultivat mai ales unele din aceste forme literare (schița, poezia scurtă, pamfletul).

*Portretul literar — cîte figuri interesante, sugestive, de oameni ai muncii ne oferă viața noastră actuală! — nuvele de cîte patru-cinci pagini de revistă — recomandabile mai

Bibl Reg

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 18 — Joi 15 iulie 1954 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 35 bani

UN SCRIITOR MARE

În anul 1860, la 17 ianuarie, în orașul Taganrog din Rusia, în casa negustorașului Pavel Egorovici Cehov, se naște acela care mai tîrziu avea să devină scriitorul Anton Pavlovici Cehov. Bunicul, Egor Mihailovici Cehov, fusese șerb pe moșia boierului Certkov, de la care, plătindu-i suma uriașă pentru acele vremuri de 3.500 ruble, izbutise să se răscumpere. Firea aspră și dîrză a fostului șerb stîrnise dorința de carte o moștenise și tatăl scriitorului, și această fire era un nesfîrșit izvor de suferință pentru familie. Atmosfera în care Pavel Egorovici își crește copiii nu este dintre cele mai fericite. Cehov și-a amintit totdeauna cu strîngere de inimă de anii copilăriei. Odată a și spus: „În copilăria mea n-am avut copilărie". Deseori Pavel Egorovici își bătea fiii, cărora, de altfel, avea grijă să le dea și învățătură. El dorea ca odraslele sale să învețe carte și să-și cîștige un loc mai de seamă în lume. I-a înscris la liceu și-i supraveghea de aproape să-și învețe lecțiile. În același timp însă, și-a silit fiii să deprindă pentru orice eventualitate și cîte o meserie manuală. Astfel, Anton Pavlovici a învățat și croitoria. Copiii îl ajutau în mărunțul comerț pe care-l practica — avea o mică băcănie — și făceau parte din corul bisericesc de care Pavel Egorovici se ocupa cu pasiune.

La 9 ani Cehov a fost înscris la liceul din Taganrog, o școală ca mai toate ale timpului, cu un regim sever, semănînd cu regimul închisorilor. La 19 ani, cînd a absolvit liceul, Anton Pavlovici s-a mutat la Moscova, unde familia sa se stabilise de cîtva timp. Aci s-a înscris la facultatea de medicină și a început, cu o rară sîrguință, să studieze spre a deveni medic. Munca de student, care îi lua cea mai mare parte a timpului, a fost dusă concomitent cu munca de scriitor. Nici nu s-a împlinit anul de la stabilirea în Moscova și, în 1880, tînărul student în medicină, Anton Cehov, publică în revista umoristică „Libelula" proza sa scriere, o povestire intitulată „Scrisoarea unui moșier de la Don".

În acea vreme în Rusia țaristă domnea teroare. Literatura stagna. Puținele reviste care mai apăreau erau supuse unui sever regim al cenzurii. Cunoscutul scriitor Saltîkov-Scedrin îi scria poetului Ieniciuinikov: „Mă întrebi de ce nu figurez în cuiul din februarie? Fourte simplu: articolul meu a fost tăiat de cenzură iar din articolul publicat în numărul din ianuarie (cenzura — n.n.) a scos nouă pagini, adică tot miezul. Încearcă de mai scrie într-un asemenea regim de închisoare".

Marele talent a lui Cehov a știut să ocolească opreliștile și s-a priceput să înfrîngă piedicile. Scriitorul, prin intermediul literaturii sale, a găsit mijlocul cel mai potrivit să comunice poporului său, pe care îl iubea cu patimă și în al cărui strălucit viitor credea, ceea ce avea de comunicat: protestul împotriva orînduirii burghezo-moșierești, încrederea într-o lume mai dreaptă și mai bună care avea să vină fără mare întîrziere.

Pentru a face să se umple golul lăsat de presa progresistă suprimată și de revistele cu idei înaintate, care fiind număr de număr cenzurate cu strășnicie deveniseră anodine, autoritățile țariste îngăduiseră să apară la Moscova și la Petersburg o sumedenie de mici publicații umoristice. Publicul larg, în lipsă de altceva mai substanțial, urmărea cu interes asemenea reviste, pe chiar se obișnuise să le guste. Din această presă literară periferică făcea parte și „Libelula". Tocmai prin mijlocirea acestei prese avea să intre la iveală unul dintre cei mai mari scriitori ruși, unul dintre cei mai neîmpăcați dușmani ai țarismului și obscurantismului, Anton Pavlovici Cehov, care a început să scrie și să publice din fragedă tinerețe. Scria pentru că simțea în el aprinsa chemare pentru literatură. Scria mult și publica mult pentru că era sărac și pentru că publicarea literaturii îi procura cît de cît mijloace de trai.

Din 1880 — anul în care Cehov își publică prima povestire — el devine principalul sprijinitor al familiei, căzută, de la mutarea la Moscova, într-o și mai grea sărăcie. Deși tînărul Anton Pavlovici impresiona printr-o neobișnuită energie și printr-o mare putere de muncă. Datorită acestei energii și excepționalei puteri de muncă de care o avea, Cehov a stat uni de zile, pînă aproape de sfîrșitul scurtei sale vieți, fiindu-i la masa de lucru. A fost un mare dușman al leneviei și al celor care se lăsau cuprinși de lene. Credea că munca literară trebuie să-i ceară scriitorului o mare concentrare. „Nu-mi plac manuscrisele fără ștersături" — îi scria Cehov fratelui său Alexandru care-i trimisese cîteva povestiri neglijent scrise. La expresia concentrată, artistică, scriitorul nu ajunge decît după o îndelungată muncă asupra paginilor sale — mai ales atunci cînd este tînăr, la începutul carierei și cînd are atîtea și atîtea de învățat. Dar, în literatură, oricît de mult ar scrie scriitorul, și oricît de lungă și de rodnică ar fi viața lui, el mai are totdeauna ceva de învățat. Cehov, chiar în ultimele luni ale vieții, cînd își vedea sfîrșitul apropiat, se declara nemulțumit de opera sa. El mărturisea prietenilor că dacă ar mai trăi, s-ar strădui și mai mult să scrie mai bine și mai cu folos pentru cititorii săi. Cehov credea că scriitorul e plin de răspundere față de popor și față de patrie.

La început apariția lui Antoșa Cehonte în paginile revistelor umoristice a trecut neobservată. Editorilor și criticilor li se părea că tînărul student în medicină nu se prea deosebește de ceilalți umoriști ai timpului. La fel i se părea și lui Cehov. Acest mare inovator al literaturii nu a venit în literatură cu gîndul de a o înnoi ci, plin de modestie, a ținut să contribuie alături de scriitorii din generația sa la dezvoltarea literaturii ruse, la ridicarea poporului rus. Talentul său deosebit însă a fost curînd descoperit de cititorii care au prins a băga de seamă că acest Antoșa Cehonte le spune, într-adevăr, ceva nou, care îi face nu numai să zîmbească, ci și să cadă pe gînduri, să reflecteze îndelung la cele citite. Cehov, care și-a cîștigat de foarte tînăr maturitatea artistică și notorietatea, aducea în marea literatură rusă viața zilnică și omul obișnuit, omul de jos. El a și fost numit pictorul vieții obișnuite, zugrăvitor priceput al cotidianului. Talentul lui Cehov este legat puternic nu numai de acel umor sănătos, care a plăcut și place și astăzi atît de mult cititorului, ci și de un adînc simț al omeniei.

Cehov a biciuit în scrierile sale uriciunea formelor sociale burghezo-moșierești, dar nu a folosit niciodată cuvinte tari, expresii vehemente. Cuvintele tari, expresiile vehemente, credea Cehov, sînt foarte ușor de folosit, dar nu și cele mai potrivite. Dar să încerc să dau un exemplu luat la întîmplare din vasta operă cehoviană. În povestirea „Stridiile". Cehov ne arată cum un bărbat, care nu găsește de lucru, colindă, împreună cu fiul său, un copilandru străzile Moscovei. Și tatăl și copilul sînt flămînzi. Amîndoi privesc o firmă albastră pe care e scris un singur cuvînt: „Restaurant". Apoi copilul se uită la un cartonaș pe care scrie „Stridii". Copilul își întreabă tatăl: „— Tată, ce înseamnă „stridii"? — Sînt niște vietăți... trăiesc în mare..."

Imaginația copilului, biciuită de foame, începe să freamăte. Mirosurile de mîncare care vin dinspre bucătărie sînt grozav de plăcute. Chinul foamei copilului crește la nesfîrșit. „— Tată, — întreabă iarăși copilul flămînd — stridiile sînt de post sau de dulce?" — Se mănîncă vii — răspunde tatăl. Trăiesc în scoici, cu broaștele țestoase, dar se despart în două... — Ce scîrboșenie — își spune copilul. Dar cum foamea continuă să-l chinuie, copilul începe să strige în gura mare: „— Stridii, dați-mi stridii..." Doi domni, cu cilindru pe cap, se opresc, rîd, îl iau pe copil în restaurant și-l îndoapă cu stridii. De foame, copilul mănîncă pînă și scoicile care-i sîngerează gura; apoi leșină și cade bolnav. Domnii cu cilindru pe cap fac haz de copilul care a urît stridii și care s-a îndopat, pe socoteala lor, cu stridii.

Povestirea nu are nici patru pagini de carte. Nu se vorbește în cuprinsul ei nici de țar, nici de opresiunea țaristă. Nu se vorbește nici de moșierii ticăloși, nici de burghezii exploatatori ai clasei muncitoare. Ni se descrie numai, cu sobrietate, o stradă din Moscova. Ni se arată firma pe care scrie „Restaurant" și cartonașul pe care e scris „Stridii". Și apoi tatăl flămînd, cu copilul flămînd, oprindu-se în fața restaurantului. Copilul se leagă de cuvîntul „stridii". Domnii care se opresc rîd și dau copilului stridii ca să vadă cum o să le mănînce.

În aceste trei pagini și jumătate de carte, însă, Anton Cehov ne-a pus sub ochi Rusia țaristă dinainte de 1900 șomaj, foamete, mizerie pentru cei mulți, aceasta pe de o parte; iar pe de alta domnii „cu cilindru", viața plină de distracții a acestora, de plăceri de tot felul, de belșug.

Cehov nu folosește în această scurtă povestire, cum nu folosește aproape nicăieri în opera sa, un singur cuvînt tare. Dar ce puternic ne impresionează întîmplarea povestită! Ea ne face să urîm din toate puterile inimilor noastre orînduirea capitalistă din vechea Rusie, în care asemenea situații erau obișnuite. Ea ne face să urîm burghezia și moșierimea de pretutindeni, pe unde se mai află moșierime și burghezie, și ne întărește hotărîrea de a lupta și mai mult pentru întărirea lumii noi, a socialismului.

Fiecare schiță, fiecare povestire a lui Anton Pavlovici e un model de sobrietate, de concizie, de artă scriitoricească. El spunea mereu că talentul unui scriitor nu înseamnă mare lucru, dacă scriitorul nu se supune unei munci aprige, neobosite, dacă el nu învață mereu din cărți, dar mai ales din viață. Talentul, mai spunea Cehov, trebuie să fie ajutat de forța scriitorului, de dîrzenia lui, de curajul lui. Cehov se simțea plin de răspundere față de cititori și se străduia în permanență să nu le servească „limonadă" literară, ci lucrări de cea mai înaltă valoare, care să răspundă numeroaselor întrebări pe care ei, cititorii, și le puneau. Cehov arăta bolile sociale ale timpului său, dar, ca om de știință, ca medic, el știa foarte bine că nu este destul să cunoști bolile pentru a le vindeca, ci trebuie să cunoști și să cauți să stîrpești cauzele care le produc. Asupra cauzelor bolilor sociale stăruia el mai ales. Stîrpirea acestor cauze o urmărea el scriind și demascînd fără odihnă.

An după an Cehov a scris și a tipărit cărți și cu fiecare carte nouă arta lui, incomparabila lui artă, a mai făcut un pas înainte spre desăvîrșire. Aruncase de mult pseudonimul de Antoșa Cehonte, cu care își semnase lucrările de început. Înainte de a împlini treizeci de ani, Cehov devenise un scriitor deplin format. Numele lui străluceau alături de numele celor mai buni scriitori ruși. Opera lui devenea din ce în ce mai variată. Cehov nu mai descria acum numai pe micii burghezi și pe moșierii din provincie. Profesiunea de medic pe care o practica îl punea în situația de a-i cunoaște bine pe țărani. Tot așa de bine cunoștea acum, cînd începea să se maturizeze, și lumea din metropolă. Cîmpul lui de investigații se îmbogățea în timp ce arta lui se perfecționa, iar ochiul lui ascuțit se obișnuia să vadă și mai adînc. Pictorul Levitan — o glorie nepieritoare a plasticii ruse — și muzicantul Ceaikovski îi deveniseră prieteni apropiați. Scriitorul a întreprins atunci (avea 30 de ani) o lungă și obositoare călătorie în insula Sahalin, străbătînd mii de verste ale Siberiei.

Zaharia Stancu

(Continuare în pag. 6-a)

Text pentru un cîntec de masă

La zece ani

Cu-aripa vîntului la umăr
Trecea pe cîmp un prichindel...
Și-un mac — din macii fără număr
Și-a prins la cheutoare, el.

Treceau tractoare — o minune
Nici gîndul lui nu sta pe loc...
Și macul roșu parcă-i spune
Că el îi va purta noroc.

...Ceva se-nalță-n aer iară,
Se-ntoarce-n rotocol încet:
O, avionul care zboară
E dintr-o foaie de caiet!

Copilu-i mare, știe carte
Pe sat e-un petec mic de cer
Dar el va merge mai departe,
El o să fie inginer.

Un prichindel, un cîmp de țară,
Și-n cîmp aripa vîntului...
Dar gîndul ce departe-i zboară —
Puternicul pămîntului!

— Prin maci, cu steaguri foșnitoare,
— Copil de muncitori-țărani —
Un prichindel se face mare:
În august are zece ani.

Cicerone Theodorescu

Tovarășul Ion

Nu mai sînt boierii la putere,
Nici rege, de import, pe tron.
S-a luminat tovarășul Ion,
Țăran trudit, fără avere.

Nu mai trec pe ulițe jandarii,
Perceptori, primari și portărei,
Care mai de care mai mișei,
Să-i aștepte cei săraci cu parii...

Omul nu-și mai vinde de cu iarnă
Zilele de vară, pe mălai.
Sărăcia nu se ține scai
Cînd tractorul ară în poiană...

Vrăjile și babele cu leacuri,
Ce-au domnit în sate pînă ieri,
Mai bocesc încă după boieri,
După negre și-ngropate veacuri...

Rezimat pe prispă, după casă,
Putrezește plugul cel de lemn...
Parcă-aud în urma lui îndemn
De țăran cu vorba minioasă...

Alte glasuri se aud prin sate
De țărani cinstiți și muncitori,
Iar Ion e prins ca de sudori
Cînd îi spune unul: — Deputate...

— Porniți la treabă, oameni buni!
Aceasta i-a fost cuvîntarea,
Dar glasul lui era ca marea
Trezită parcă de adînci furtuni...

. . . . . .

Lanurile-n pîrg, cu spice grele,
Strîng căldura soarelui în bob;
Din cîntarea ciocîrliei sorb
Ca din roua nopților cu stele.

Nu mai sînt boierii la putere,
Nici rege, de import, pe tron.
S-a luminat tovarășul Ion,
Țăran trudit, fără avere.

Dumitru Corbea

Anton Cehov

V. ERMILOV

Anii 80 ai secolului trecut au intrat în istoria Rusiei ca o „perioadă neagră" — epoca triumfului brutal și cinic al reacțiunii. A fost o epocă de tranziție, cînd narodnicismul a suferit un faliment definitiv, iar marxismul și mișcarea revoluționară a clasei muncitoare creșteau în Rusia, pregătindu-se pentru luptele grele și biruințele care le așteptau în viitor.

Dar această perioadă din jurul anilor 80 era departe de a fi numai o perioadă „neagră". Lenin compara această perioadă cu o temniță, și cu toate acestea tot Lenin a arătat că „...în Rusia n-a existat o perioadă care să poată fi caracterizată mai bine prin cuvintele: „a venit rîndul gîndirii și rațiunii", — decît epoca lui Alexandru III... Tocmai în această epocă a lucrat cu cea mai mare intensitate gîndirea revoluționară rusă, creînd bazele concepției social-democrate asupra lumii". (V. I. Lenin, *Opere*, ed. IV, vol X, pag 230—231).

Gîndirea socială progresistă rusă, știința și arta s-au îmbogățit mult în jurul anilor 80.

În anul 1883 a fost înființată cea dintîi grupare marxistă din Rusia vestitul grup „Eliberarea muncii" Plehanov își scria lucrările filozofice. Au apărut lucrările lui Mendeleiev, Timiriazev, creațiile geniale ale picturii ruse — tablourile lui Surikov și Repin, nemuritoarele opere ale lui Ceaikovski și Rimski-Korsakov.

Toate acestea ieșeau la iveală în ciuda asupririi reacțiunii, constituind adevărata esență a epocii.

Cehov își începea drumul de scriitor într-o perioadă deosebit de grea pentru presă. Pobedonoșev, primul procuror al sinodului, cel care conducea țara sub Alexandru III, socotea aproape drept cea mai importantă problemă sugrumarea presei, deplina interzicere a gîndirii sociale. Una din crimele lui împotriva culturii ruse a fost interzicerea vestitului ziar progresist „Însemnările patriei", de sub conducerea genialului scriitor satiric Saltîkov-Scedrin.

În schimb, diferitele ziare umoristice mic-burgheze s-au dezvoltat din plin, născindu-se și înmulțindu-se uimitor de repede.

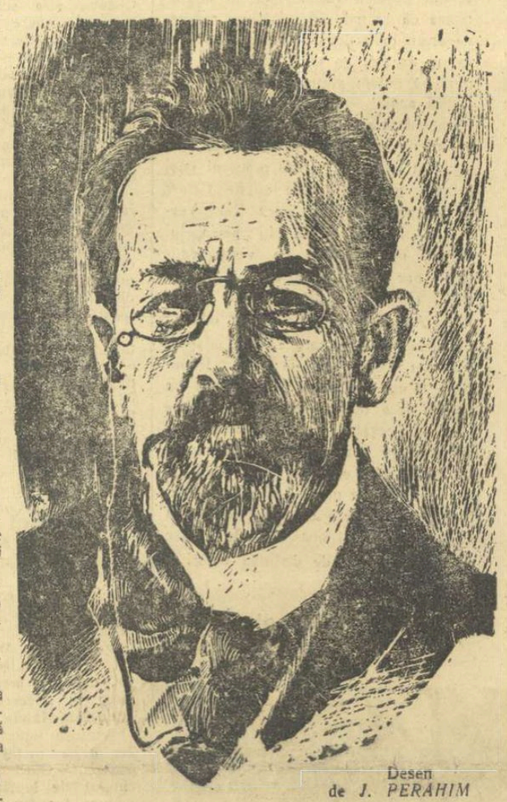

Desen de *J. PERAHIM*

Însă „șiretenia istoriei" s-a manifestat în faptul că, tocmai atunci, din aceste mizerabile curți dosnice ale presei ruse a apărut dușmanul pobedonoșevilor, dușmanul presei vechi din Rusia iobagă, autocrată, micburgheză și burgheză, — demascator al întregului sistem de viață ce înjosea pe om. Acest dușman era noul și puternicul scriitor rus, care se ascundea deocamdată sub pseudonimul lui Antoșa Cehonte și care era departe de a-și da seama de marea însemnătate a operei sale inovatoare. Erou al operelor lui a devenit intelectualul păturilor de jos, micul funcționar, țăranul, „omul mărunt".

La început mulți cititori și critici îl socoteau pe Antoșa Cehonte în rînd cu obișnuiții furnizori ai unui umor de calitate mediocră.

Dar cititorii mai sensibili au început să înțeleagă din ce în ce mai limpede că în fața lor se află ceva nou, semănînd doar în aparență cu tot ce e comun.

Dezvoltarea creației lui Cehov se distinge prin orientarea spre anumite genuri. Cehov îi dăruiește cititorului în povestiri umoristice și vodeviluri umorul lui scînteietor, cald și plăcut. În același timp satira lui Cehov se conturează precis și, începînd din 1885, apar povestiri care nu mai pot fi atribuite direct genului umoristic și nici genului satiric, povestiri în care scriitorul caută să nu-și manifeste în nici un chip atitudinea subiectivă față de cele înfățișate, aspiră ca acel colorit umoristic sau satiric să nu mai apară predominant, așa încît cititorul să obțină un tablou al realității ruse cuprinzînd toate aspectele vieții.

Dar alături de trăsăturile dominante lirice, dramatice și tragice ale acestor povestiri, în ele mai dăinuie adeseori și principiul satiric și comic, numai că retras în adîncime, în „curentul subteran" al operei.

Linia democrată a operei lui Cehov, în prima perioadă a activității lui literare, se manifestă cu deosebită claritate tocmai în povestirile satirice.

O culme a satirei cehoviene din această perioadă o constituie povestirea „Subofițerul Prișibeiev". Această povestire a apărut în ziar cu titlul: „O scenă din viață" și semăna, într-adevăr, cu una din obișnuitele figuri glumețe de unchiaș scos la pensie, amator de a instrui „poporul ignorant". Dar în această scenetă din viață s-a născut și s-a dezvoltat un personaj cu o uriașă semnificație de generalizare.

Fenomenul Prișibeiev a devenit simbolul automulțumirii stupide și insolente, al ignoranței pline de amor propriu și al suficienței, al morgii mitocănești, al disprețului slugii față de popor, al amestecului grosolan și absurd în treburile altora, al tendinței de a „curma", de a strivi tot ce e viu. Iar pentru timpul său, personajul Prișibeiev era simbolul tuturor forțelor reacționare ale epocii și al tendințelor acestora de a stăvili însăși viața țării. Cîtă forță de înaltă măiestrie trebuia să atingă tînărul scriitor, măiestrie însuflețită de aspirația către libertate, plină de dezgust față de despotism — pentru ca într-o povestire minusculă să poată construi un astfel de monument satiric, de valoare clasică!

Figura lui Prișibeiev exprimă însuși spiritul polițismului, al tiraniei și al reacțiunii.

Astfel, în epoca întunecată a reacțiunii, Cehov a reînviat tradițiile glorioase ale literaturii satirice, iubitoare de libertate, în paginile fițuicilor umoristice mic-burgheze, el izbutea totuși să biciuiască monstruozitatea formelor sociale, așa cum de altfel a definit, cît se poate de clar, însăși cenzura țaristă însemnătatea povestirii „Subofițerul Prișibeiev".

Drept o minunată trăsătură a satirei lui Cehov apare, în același timp, înfățișarea neputinței reacțiunii, a celor ca Prișibeiev sau ca Belikov („Omul în găoace") — în tendința ei de „a curma", de a strivi, de „a închide în găoace" viața vie.

Concepțiile tematice ale tînărului scriitor se lărgeau din ce în ce mai mult. La aceasta a contribuit foarte mult faptul că terminînd în 1884 facultatea de medicină a Universității din Moscova, Cehov a sosit în orașul Voskresensk de lîngă Moscova, astăzi orașul Iskra, unde fratele său Ivan obținuse postul de profesor. Familia Cehov a început să-și petreacă fiecare vară nu departe de Voskresensk, pînă în 1887.

Voskresensk și Babkino au jucat un rol important în viața lui Cehov. Aici s-a dezvoltat și dragostea lui pentru natura Rusiei centrale, datorită căreia el a devenit un maestru al peisajului rus și tot aici el a cunoscut o mulțime de oameni, de ranguri și profesiuni diferite. În fața lui s-a deschis o întreagă lume cu totul nouă pentru el, viața țăranilor, a medicilor de județ, a moșierilor, a slujbașilor, a profesorilor, a ofițerilor. El studia cu atenție realitatea, de altfel nicidecum în calitate de observator distant. Cehov a administrat cîtva timp spitalul județean, fiind cel care primea bolnavii. Medicul județului era o persoană strîns legată de întreaga viață a țărănimii. Sub ochii lui Cehov s-au desfășurat dramele și tragediile vieții sătești din Rusia acelor timpuri. Fără a le cunoaște în adîncime, el n-ar fi putut scrie opere ca: „Durere", „Țăranii", „În ripă", „Fugarul", „O neplăcere" și multe alte povestiri, în legătură cu satul, cu figura medicului de județ și cu spitalul.

La Babkino s-a înfiripat prietenia lui Cehov cu vestitul peisagist rus Levitan, care locuia în apropiere și iubea cu aceeași patimă ca și Cehov peisajele împrejurimilor Moscovei.

În anii aceștia Cehov și-a lămurit chemarea, hotărîndu-se, nu pentru medicină, ci pentru literatură.

Cehov devine cel mai bun scriitor al intelectualității democrate ruse, pornite de jos.

Împreună cu creșterea măiestriei artistice, se adîncea și figura eroului său cel mai iubit, a acelui om simplu care muncește, în numele căruia Cehov trăia și crea, față de care el a simțit o răspundere atît de profundă pînă la sfîrșitul zilelor lui.

În fiecare rînd, în fiecare cuvînt scris de Cehov, sub învelișul aparent al reținerii și impasibilității, respiră dragostea pătimașă a scriitorului față de omul muncitor și disprețul pentru dușmanii lui, pentru josnicie, parazitism, grosolănie și silnicie.

Una din cele mai importante și mai originale trăsături ale întregii estetici cehoviene era știința de a găsi frumusețea obișnuitului, frumusețea „ascunsă", frumusețea cotidiană a oamenilor simpli.

Acest principiu estetic — frumosul ascuns în obișnuit, în cotidian, „neluat în seamă" — era profund legat de convingerea lui Cehov despre bogăția, varietatea și talentul oamenilor de rînd ai adevăratei Rusii.

Să ne amintim de doctorul Dimov din povestirea „Săltăreața" (1892). Dimov este un om bogat și puternic sufletește, la care bunătatea sfioasă, delicatețea întotdeauna puțin vinovată și simplitatea nu fac decît să sublinieze voința, stăruința lui în muncă, perseverența în împlinirea unui țel, devotamentul față de știință. Printre celebrităților de care este înconjurată Olga Ivanovna soția lui, doctorul Dimov pare să fie un om mult prea comun, neînsemnat, obișnuit. Dimov moare contractînd o anghină diftherică de la băiețașul pe care-l îngrijea. Însă nu anghina diftherică este cauza principală care a rupt firul tinerei vieți a lui Dimov. Anghina diftherică n-a fost decît „asociatul" Olgăi Ivanovna. Ea n-a băgat de seamă, n-a înțeles că marele om pe care l-a căutat toată viața, trăia lîngă ea. Ea a trecut cu vederea, n-a observat „esențialul", n-a înțeles nici frumusețea spirituală, nici forța lui Dimov, n-a știut să descopere neobișnuitul în obișnuit.

Întreaga atitudine a Olgăi Ivanovna față de oamenii „mari" și oamenii „mici", închipuirea ei că personalitățile excepționale, deosebite de ceilalți oameni, le este îngăduit orice — sînt demascate de Cehov drept trivialitate și josnicie; părerea ei este că „omul mare", ca om ales, e chemat să calce în picioare pe „oamenii obișnuiți"; josnic este și disprețul ei față de oamenii „mici", oamenii simpli. Acest dispreț a fost manifestat atît de limpede în gîndul ei plin de îngîmfare că lui Dimov, „un om simplu și obișnuit", îi e de ajuns și fericirea pe care a primit-o pînă atunci.

★

Întreaga operă a lui Cehov reprezintă căutări pătimașe, stăruitoare, chinuitoare: căutarea unei concepții unitare și limpezi, bazată pe o cunoaștere veridică, precisă, a realității „obiective" și care, în noile condiții istorice, să dea un răspuns întrebării clasice: ce e de făcut?; căutarea eroului care ar putea să treacă de la cuvinte la fapte și să îndrepte țara.

(Continuare în pagina 5-a)

Poem despre atom

Îmi amintesc de orele de fizică.
Stăteam în bancă blînd și nemișcat
și profesorul trist, cu fața ftizică,
vorbea încet, dar cît de-adevărat!

În profesorul meu iubisem omul
cel iubitor de oameni, — omul bun.
Atunci am cunoscut dintîi atomul, —
cu cretă desenat, pe-al tablei scrum.

Laborator cu sticle și bascule
și cu miros de-acizi, de sulf și clor.
Parcă vedeam atomi și molecule
prin limpezimea eprubetelor.

Eram elev și-mi potriveam chipiul
pentru o fată blondă din oraș
fără să știu că-mi pregăteau sicriul
mizînd atomul, domnii ucigași.

În poezia mea visam Olimpul
lovind a lirei coardă, hotărît.
Cea mai infimă parte-ntr-un corp simplu
este atomul. Eu știam atît.

Dar într-o-nseninată dup-amiază
de peste mări se auzea urlînd:
„Bomba atomică pe-o mare rază
e să împartă moarte pe pămînt".

Se-mpieptoșeau, nădăjduind, cumetrii
burghezi, chiaburi și foști stăpînitori,
ce măsurară moartea-n kilometri
și o cobiră iute în popor.

Vai, în atom e moartea! Se umbriră
de spaimă, ochii-mi de adolescent
și mîna mi s-a înăsprit pe liră
să blesteme acest coșmar dement.

Dar iată că în plină isterie,
cînd moartea croncănea în stol de corbi,
mi-a fost țîșnit în suflet bucurie,
un adevăr și pentru ochii orbi.

Un adevăr goni prin lung de lume,
spre-al gîzilor neogoit regret,
că-n marea, neînvinsa Uniune
e cunoscut acest vestit secret.

Însă acolo moartea nu-și desface
aripa, din puterea de atom,
ci-atît de mult atomu-nseamnă pace
pe cît de-adînc sună cuvîntul OM.

Parcă vedeam în noaptea grea și gravă
frunți aplecate peste planuri mari.
Lovit-am lira să înalțe-n slavă
luminile din becuri de cleștar.

Pustiurile-ntinse și uscate
vor înverzi, atomul le-o-nverzi
și mine și uzini nenumărate
din forță de atom se vor hrăni.

Tovarășe profesor, este întocmai —
cum tu visai atuncea printre noi.
Poate burghezii te-au cinstit cu ocna,
și apoi mormîntul ți-a pierit sub ploi.

Nu ești alături să citim gazeta
despre centrala-atomică, nu ești.
Pe stîlpi duc becurile-n larg ștafeta,
ștafeta păcii-n zările rusești.

Căci azi în Uniune se măsoară,
în kilometri — atomice puteri, —
pe cîtă rază-ntinsă bunăoară
merg kilowații marii primăveri.

Visez și eu că-n țara mea atomul
va scăpăra în becul cu neon.
Slăvită fie lumea-n care omul
e înălțat și apărat de om!

Acesta e Parisul

De mult dorise dînsul să vie la Paris
și-și înghiontea soția strîngînd în palme banii:
„Miss Betty,—știi, Parisul... e ceva ca-ntr-un vis
și-acolo stăpînim tot noi, americanii!"

De mult dorise dînsul și azi dorința-i faptă,
un om cu bani în pungă își împlinește visul.
Miniștrii și-alte scule de tîlhărit l-așteaptă
și îi arată mîndri: „Acesta e Parisul!"

Îl duc în cafeneaua din toate cea mai scumpă, —
în care totu-i vesel și totu-i fastuos.
O fată goală joacă pe masă-acum o rumbă.
„Acesta e Parisul! Priviți, mă rog frumos!"

Îl duc apoi la bancă să vadă-n numerar
din ce-și are orașul renumele, dichisul.
Zvîrliți de-o parte, francii pălesc lîngă dolari.
Și a strigat bancherul: „Acesta e Parisul!"

Dar cînd ieșiră-n stradă și printre limuzine
poporul strînse pumnul muncit, ciontos, vînjos,
strigă din revărsarea mulțimii nu știu cine:
„Acesta e Parisul! Priviți, vă rog frumos!"

Al. Andrițoiu

În interiorul gazetei:

Ion Fințeșteanu: Oameni în teatrul lui Cehov.
Marcel Anghelescu: Actor și personaj.
Radu Beligan: Răspunderea scriitorului.
S. Damian: Pecetea dramaturgiei cehoviene. (Pagina 2-a).

A. P. Cehov: Moșierița — Eclipsa de lună. (Pagina 3-a)

M. Gheleiter: Despre piesele lui Cehov (interviu).
A. P. Cehov către Maxim Gorki (Pagina 4-a).

Anda Boldur: Traducînd din Cehov (Pagina 5-a).

Actor și personaj

Remarc și eforturile depuse și unele din rezultatele obținute în ce privește opera de redare a lui Cehov în românește. Totuși în ce mă privește, eu nu sînt mulțumit de traducerile care s-au făcut pînă acum din Cehov. Dar nu pretind cumva că lipsurile traducerilor m-au împiedicat să realizez complet rolul lui Ivan Romanovici Cebutkin pe care am avut cinstea să-l interpretez din stagiunea 1949-1950 pînă azi. Deși după 130 de spectacole s-ar fi impus să schimb linia rolului în lumina descoperirilor făcute în timpul spectacolelor jucate, totuși prima construcție, greșită în bună parte, mă stăpînește încă. Și am să spun de ce.

Cînd am început studiul rolului, ocupîndu-mă de rol, am neglijat piesa în întregimea ei, ceea ce m-a făcut să fiu cam izolat în acțiune și prea bătrîn pentru vîrsta rolului. Știam că A. P. Cehov, asistînd la una din repetiții, la teatrul lui K. S. Stanislavski, s-a luat cu mîinile de cap și a fugit spunînd că el a scris o comedie și nicidecum o dramă. Am încercat atunci să urmăresc latura comică a rolului. La una din vizionări mi s-a spus că am pierdut greutatea personajului. Mai tîrziu, cînd lucrurile au început să se așeze, am reușit o repetiție mai bună și mi s-a spus că am găsit linia justă; atît mi-a trebuit și nu am mai făcut sondaje pe linia complexității. În acest timp citeam, citeam tot ce îmi cădea în mînă despre A. P. Cehov, dar nu reușisem încă să-i cunosc lumea, nu ajunsesem să înțeleg de ce a adus această lume pe scenă. Și cu cîteva seri înainte de premieră, prada emoțiilor și cîteodată nesiguranței — deși cei ce văzuseră repetițiile generale îmi asigurau succes — mă gîndeam de ce nu am curaj, de ce mi-a lipsit mie curajul faptelor mele, în general, și mai ales acum cu rolul acesta.

Lumea spune: Bine, tu ce mai vrei, dacă n-o nimerești? Zi ca Ivan Romanovici: — „Ei și, parcă nu-i tot una". Bine — mi-am răspuns — dar Ivan Romanovici nu mai are nimic de pierdut, el a ratat. A început prin a se îndrăgosti de nevasta unui coleg, ca și cum nu ar mai fi fost alte femei în lume și, dacă nu a reușit, a tînjit după o fericire imaginară, pierdută. Nu l-a mai interesat meseria, s-a mulțumit să citească din cînd în cînd un ziar, n-a mai pus mîna pe o carte, s-a lăsat ademenit de pasiunile lui și ale celor din jur, indiferent că acestea îl trăgeau spre o catastrofă finală la care contribuia lăsîndu-se tras de această indiferență. În tîrgul de provincie în care îl aruncă viața, el nu vede nimic de îndreptat, nu ajută cu nimic spre o viață mai luminoasă; dimpotrivă, intră în moravurile societății și e absorbit de ele spunînd: „Ei și, parcă nu-i tot una". — Adică: nu e nimic de făcut, trebuie să te supui soartei.

În familia celor trei surori, unde ar trebui să țină loc de tată, el nu plătește nici chirie, nici masă, pentru că bea și joacă cărți, iar atunci cînd ar trebui să prevină, să ajute, să mîngîie, să încurajeze, el tace ca un laș sau dispare. Cînd este singur, își dă seama de starea de decrepitudine în care a ajuns, dar nu mai poate să ia nici o măsură ca să se îndrepte. Pentru el e tîrziu, — așteaptă moartea ca supremă salvare.

Orizonturile i s-au închis, este prizonierul unor concepții retrograde — e victima lipsei de curaj față de viață — sau rezultatul mediului și moravurilor existente în acest moment. Da, da, acum îmi dau seama de ce Ivan Romanovici nu crede atunci cînd Versinin spune că lumea va lua alt aspect. Pentru că nu a putut iubi cu adevărat, nu și-a cultivat și nu i-a cultivat nimeni sentimentul dragostei pentru om. El n-a știut să se desprindă de tarele lui, să se chinuie, să spere pentru alții. Mai tîrziu am înțeles, am cunoscut lumea despre care A. P. Cehov scrie cu atîta sinceritate. Am înțeles de ce l-a luat de reveriuri pe Ivan Romanovici și l-a pus în mijlocul scenei ca să fie văzut din toate unghiurile sălii, în toată goliciunea lui morală. Am înțeles, dar ceva mai tîrziu. Am mai retușat rolul în puținul timp care îmi rămăsese pînă la premieră, însă nu satisfăcător pentru mine. Ivan Romanovici, dacă clipa asta de meditație aș fi întîlnit-o cu cîteva săptămîni înainte de premieră!...

Am în față programul Teatrului de artă din Moscova. Este programul de la spectacolul „Trei surori" de A. P. Cehov. Primul spectacol a avut loc la 31 ianuarie 1901; regia o semnează V. I. Nemirovici-Dancenko — și, deși regizorul a murit de mult, se păstrează și acum, după 53 de ani, aceeași linie de interpretare — pentru că era una realistă, punînd cu ascuțime în relief tot ce a intenționat Cehov. Este un exemplu de cinstire a meritelor și de respect față de talent, de continuare și dezvoltare a tradiției, de folosire a experiențelor valoroase. Acolo am văzut spectacolul și mi-am văzut rolul, jucat de artistul poporului A. Gribov. Jucasem la București, înainte de a vedea spectacolul de la Moscova și mi-am dat seama de multe din lipsurile mele. Asta nu înseamnă că la noi nu a fost un succes, că eram prea departe de ceea ce vedeam, dar cît de mult mai avem noi pînă să putem atinge perfecțiunea întîlnită acolo!

Zbuciumata tragedie a celor trei surori nu mai era un caz izolat, un accident oarecare, ci era procesul unei întregi generații, cum spune Cehov cu disperare prin gura lui Versinin: lumea caută, în piesa lui Cehov, un nou fel de viață, caută — dar ar trebui să-l găsească mai repede, spune marele scriitor. Actorii de acolo erau oameni în furtuna vieții, care căutau adăposturi sau sperau să evadeze. Rămîneau totuși țintuiți pe loc. Singuri nu puteau face nimic. Trebuia un cutremur înfricoșător și-l presimțeau. În seara aceea am uitat că sînt la spectacol. Se juca cu atîta dăruire că nu aș fi vrut să se mai termine niciodată. Sînt rare în viața unui om asemenea clipe și am avut ocazia să le trăiesc și eu, prilejuite de distinșii actori ai teatrului de artă.

Marcel Anghelescu
artist emerit al R.P.R.
laureat al Premiului de stat

Aici la Melihovo a locuit Cehov o mare parte a vieții sale.

Răspunderea scriitorului

Atitudinea lui Cehov ca scriitor a fost toată viața centrată pe o problemă esențială, problema răspunderii față de cititori, față de aspirațiile poporului. Această răspundere constituie principiul de bază al eticii sale scriitoricești. Cehov consideră că, fără această etică, un scriitor — oricît de talentat — nu va ajunge niciodată să realizeze opere mari, nepieritoare. În tot ce povestea Antoșa Cehonte, în cele cîteva rînduri ale unei întîmplări hazlii, ale unei anecdote, apărea — furișîndu-se spre sufletul cititorului — adevărul vieții, învăluit într-un neobișnuit farmec poetic. Încă de la miniaturile de debut și pînă la piesele sale de teatru, înaltul patos moral al lui Cehov a impresionat prin acea caracteristică fundamentală a operei sale, acea poezie a adevărului. Cehov lupta de fapt pentru cel mai de preț aspect al talentului său. La el, lupta pentru educația omului s-a contopit organic cu lupta artistului.

Această luptă n-a părăsit-o Cehov niciodată, pînă cînd moartea i-a curmat firul creației. Timp de 15 ani, adică din jurul anilor 80 și pînă în 1895, Cehov și-a scris genialele opere în proză, schițele, nuvelele și povestirile, dar abia odată cu „Pescărușul" a apărut o operă dramatică de valoarea prozei sale. Ceea ce este însă cît se poate de semnificativ și plin de un nebănuit interes e faptul că în această piesă Cehov pune însăși problema creației artistice, rezumă, ca să spunem așa, procesul de desăvîrșire a talentului, sintetizînd problema creației artistice. Concluzia la care ajunge Cehov în această piesă poate fi pe scurt exprimată astfel: în artă nu învinge decît talentul care este capabil de un act eroic. O astfel de concluzie nu este nici rodul fanteziei, nici al întîmplării. În cei 15 ani care au trecut de la primele sale miniaturi din „Cioburi" și pînă la „Pescărușul", Cehov și-a cizelat necontenit talentul, și-a educat și și-a înnobilat forțele creatoare printr-o luptă dusă zi de zi, clipă de clipă și semnul sub care s-a dat această luptă a fost conștiința răspunderii scriitorului față de cititorii săi. Chiar atunci cînd nu era decît modestul umorist Antoșa Cehonte, scriitorul era profund preocupat de această răspundere, care se desprinde cu tărie în acel minunat fragment din Maria Ivanovna publicat în 1883. „Deși mărunță și cenușie, deși nu prea stîrnește rîsul care pune în mișcare mușchii feței și scrîntește fălcile, totuși există și ea (literatura umoristică — n.n.) își îndeplinește menirea. Fără ea nu se poate... Dacă plecăm și părăsim cîmpul de luptă, fie pentru o clipă, ne vor lua locul bufonii cu tichii neroade, ca zurgălăi de hamuri sau junkeri care-și vor depăna descrierea aventurilor lor amoroase în sunete de comenzi: stîngu-dreptu!"

Încă de atunci, literatura era pentru marele scriitor de mai tîrziu cîmpul unei bătălii. Și cînd Antoșa Cehonte a devenit marele Cehov, bătălia a continuat. În povestire apare o nouă caracteristică a operei sale. Umorul miniaturilor, caracterizat prin poezia adevărului vieții, apare îmbogățit acum cu o nouă fațetă a genialei opere cehoviene. În povestea vieții strungarului Grigore Petrov, prin cele două catastrofe, moartea bătrînei soții și pierderea mîinilor, care se succed atît de fulgerător, se realizează o contopire neașteptată a umorului și tragicului. Palmin i-a scris lui Cehov următoarele, cu privire la această povestire: „o străpungătoare impresie îți produce această schiță, plină de adevărul vieții: te întristezi și totodată îți vine să rîzi. Ca și în viața norodului, comicul se împletește cu tragicul". În fața acestei contopiri, făurită cu atîta firesc, cititorul are parcă o ezitare: să plîngă sau să rîdă? Această particularitate a multora din povestirile lui Cehov (cum este și schița „Jale") va deveni trăsătura distinctivă a dramaturgiei cehoviene. Regizorii și interpreții pieselor lui Cehov au avut și vor avea încă de furcă, se vor frămînta mult cu această întrebare: spectatorul unei piese de Cehov trebuie să rîdă sau să plîngă? Este ea o tragedie, sau o comedie?

Revoluția dramaturgiei lui Cehov este strîns legată de evoluția operei sale ca nuvelist și povestitor. Faptul că ideea răspunderii scriitorului față de popor, ideea adevăratei creații, alcătuiește simburele tematic al primei

Camera de lucru a lui Cehov, la Ialta

sale capodopere dramatice, este cît se poate de semnificativ și alcătuiește un prim aspect al acelui „curent subteran" care unește între ele diferitele creații ale lui Cehov. În prima sa piesă în patru acte, „Ivanov", este oglindită una din ideile centrale ale întregii opere cehoviene.

Tema talentului, lupta pentru dezvoltarea și desăvîrșirea lui, soarta tragică a atîtor forțe creatoare pe care realitatea acelei epoci le ducea spre ratare și spre un deznodămînt tragic, într-o societate a cărei orînduire dușmănea și urmărea fără îndurare frumusețea și adevărul, constituie unul din cele mai importante motive ale operei cehoviene. Ea se întîlnește în nuvela „Talentul", în scheța vodevil „Cîntecul lebedei", această problemă a tratat-o Cehov în multe din scrisorile sale. Ea este strîns legată de lupta lui pentru afirmarea literaturii democratice. Solidaritatea lui cu scriitorii ieșiți din străfundurile de jos ale societății, cu aceleași idealuri ca și el, era deplină. Dar, lupta pentru talent, în care artistul trebuia să-și concentreze toate forțele morale, în care trebuia să dea dovadă de o voință de neînfrînt și de eroism, Cehov a legat-o strîns de o concepție generală asupra vieții; lipsa unei astfel de concepții echivala pentru Cehov cu moartea scriitorului. Să ne amintim de bătrînul profesor din „O poveste plicticoasă". Iată în ce cuvinte zguduitoare își rezumă bătrînul savant povestea vieții: „Oricît m-aș gîndi și oriunde mi-aș îndrepta gîndurile, e clar că în dorințele mele lipsește ceva principal, ceva foarte important...

...Fiecare sentiment și fiecare gînd trăiește în mine izolat, și în toate judecățile mele despre știință, teatru, literatură, despre elevii mei, ca și în toate icoanele pe care mi le desenează imaginația, nici cel mai maestru analist n-ar putea găsi ceea ce se numește concepție generală, sau dumnezeul omului viu. Iar, dacă acestea nu există, înseamnă că nu există nimic".

Acuitatea cu care Cehov reia problema este încă unul din puternicele fire care-l leagă pe autorul „Pescărușului" de mărea tradiție a literaturii ruse. Căutarea sensului vieții, neputința de a trăi fără conștiința unui țel sînt caracteristice tuturor scriitorilor adevărați și mari. Dar în nici o altă literatură, căutarea unui sens general al vieții, a unei concepții despre lume a artistului nu a fost atît de vie, atît de pasionată și de încordată ca la scriitorii și artiștii ruși.

Crearea „Pescărușul"-ui este strîns legată de meditațiile lui Cehov asupra talentului, asupra esenței lui, asupra însemnătății hotărîtoare a „concepției generale". Treplev a căzut fiindcă nu a avut un țel care să-i călăuzească talentul. Acest lucru i-l spune doctorul Dorn răspicat: „Ar trebui să pui în operele dumitale o idee clară, precisă. Trebuie să știi de ce scrii, altfel dacă o pornești pe calea aceasta a pitorescului, fără un țel hotărît, te vei rătăci și talentul dumitale te va duce pe căi greșite".

Și dacă visurile înaripate ale oamenilor inteligenți, buni, frumoși și talentați se realizează numai prin morală, prin luptă, ele pot pieri în multe feluri. Treplev s-a sinucis. Trigorin, ajuns celebru, este și va fi din ce în ce mai mult în situația bătrînului profesor din „O poveste plicticoasă", a acelui savant care, la 62 de ani, vede că a trăit zadarnic. Și el va spune la sfîrșitul vieții ca și Nicolae Stepanici: Sînt un învins. Ar fi greșit să credem că Trigorin a fost un om rău, un ticălos. Tînărul Trigorin a avut poate visuri. El încă suferă mult din pricina nedesăvîrșirii sale. E foarte sever cu el însuși și nu-și face nici o iluzie. Dar nu ajunge ca un scriitor să aibă visuri și idealuri înalte, să-și iubească patria, cum spune Trigorin. El trebuie să ajute la rezolvarea problemelor fundamentale ale vieții patriei sale. Iată de ce Trigorin nu e stăpîn pe talentul lui. Dar el nu e stăpîn nici pe viață, pe sentimentele lui. Succesul, Trigorin l-a obținut cu prețul înjosirii lui sufletești, cu prețul unor mari slăbiciuni morale. Nu ar fi putut Trigorin să se înnoiască, să-și elibereze talentul, împărtășind dragostea Ninei? Poate că da; dar el nu are tăria de a-și urma idealul și rămîne robit legăturii cu Arkadina.

Tocmai datorită conștiinței că scriitorul are o mare răspundere, Cehov a putut să arate nu numai sfîrșitul vieții de pînă atunci din întreaga Rusie, sfîrșitul trecutului, prefigurat în personaje ca Trigorin, ci să poată vesti și pragul nou vieți creatoare care avea să cuprindă întreaga Rusie.

Ca o apoteoză a întregii creații cehoviene apare în „Livada cu vișini" motivul fericirii apropiate a patriei scriitorului, a îmensei livezi. Trofimov îi spune Aniei în actul al II-lea: Toată Rusia noastră este o grădină. Iar Ania îi răspunde în ultimul act: Vom sădi o nouă grădină, mai minunată decît aceasta... Oamenii de speța lui Gaev și a Ranevskaei, care nu sînt demni de frumusețea viitorului, vor pierde „livada cu vișini". Dar cui va aparține viitorul? Scriitorul ne arată clar că „livada cu vișini" nu va aparține lui Lopahin, care nu se simte deloc legat de dînsa. În el nu vibrează nici o clipă ecourile nesfîrșite ale frumuseții acestei grădini. El i-a tăiat pomii și va construi case pentru vilegiaturiști. El este într-adevăr, așa cum spune Trofimov, un animal răpitor, care înghite tot ce-i iese în cale. El reprezintă însăși burghezia și rolul ei în această perioadă a istoriei Rusiei pînă la Marea Revoluție din Octombrie.

Viitorul avea să fie numai al acelor oameni care erau și s-au dovedit demni de întreaga frumusețe a pămîntului patriei lor, al acelor milioane și milioane de mărunți oameni mari pe care i-a eliberat vijelia cea mare și binefăcătoare și cărora noua orînduire le-a dat posibilitatea să-și dezvolte minunatele lor însușiri,

Radu Beligan
artist emerit al R.P.R.

Oameni în teatrul lui Cehov

Cehov a provocat la sfîrșitul veacului al XIX-lea o adevărată și neașteptată revoluție în canoanele dramaturgiei. Contemporanii săi s-au trezit, unii retrogrezi și îmbîcsiți de formulele învechite, alții nedumeriți ca după o furtună care le-a smuls gîndurile din rădăcini, în fața unui caz singular în literatura dramatică: oamenii aceștia nu știau dacă trebuie să rîdă, sau să plîngă urmărind desfășurarea unui spectacol „fără acțiune" în care personajele nu erau eroi „excepționali", ci oameni obișnuiți.

În aparență personajele cehoviene vorbesc despre lucruri extrem de mărunte, dar tîlcul lor, sensul lor adînc dezvoltă însăși tema melodică a spectacolului în care se cuprind personaje cu acțiunile, felul lor de a vorbi, de a gîndi, cu idealurile și dramele lor mărunte, atît de specifice fiecăruia dintre ele.

Kulighin din piesa lui Cehov „Trei surori" are un profil distinct în tipologia cehoviană, reprezentînd acel tipic om mărunt, esențialmente provincial, esențialmente profesor rămas la canoane vechi, neevoluat, mulțumit de sine și fericit în mediul în care trăiește, într-atît de mulțumit și de didactic încît n-ar schimba nimic, chiar cînd constată divorțul sufletesc dintre Masa și el în ceasul despărțirii ei de Versinin. Viața pentru Kulighin curge molcom și fără bulboane, ca un riu de șes—viață didactică, calendaristică, cu fericire domestică atît de puternic tipizată de acest personaj pe care l-am interpretat și eu în „Trei surori", pe scena Teatrului național „I. L. Caragiale".

La prima vedere, rolul acesta pare a fi simplu și necesar de a da replica celorlalte personaje de așa-zisă primă importanță. Dacă l-aș fi studiat ca atare, aș fi făcut din Kulighin un clișeu oarecare, lipit ici și colo în evoluția piesei, înșelînd profund sensul global al piesei. Kulighin face parte din marea familie a personajelor cehoviene; aceasta a fost ideea de bază a interpretării mele. Am studiat cu mare grijă opera dramatică, în totalitatea ei, a marelui Cehov și am simțit acel „curent subteran" care circulă în opera lui, în care există o filiație spirituală care leagă colateral personajele între ele. Nu se poate juca „Trei surori" fără a fi analizat întregul teatru cehovian. Cele trei surori, Olga, Masa, Irina moștenesc aceeași linie sufletească a surorilor lor din celelalte piese: toate doresc altă viață decît aceea pe care o trăiesc, toate ar vrea să schimbe climatul spiritual în care viețuiesc, dar nu au forța necesară pentru a-și îmbrînci destinul. Irina va deveni o Nină, („Pescărușul") mai tîrziu după ce va fi trecut prin experiența Aniei („Livada cu vișini"). Ceea ce este Trigorin pentru Nina, e Trofimov pentru Ania, ar putea fi Astrov pentru Sonia și unchiul Vania și este Versinin pentru Masa. Toți sînt vizionarii, oamenii care, deși nu se mai pot desteleni din inerția lor spiritual-volitivă, văd însă dincolo de timp proectîndu-se gîndurile și idealurile lumii cehoviene.

În astfel de confruntări, ciocniri de idei și căutări interioare, profesorul Kulighin apare străin complet de drama care consumă sufletul celor din jurul lui, străin de sufletul Masei, care se apropie fascinată de flacăra sufletului lui Versinin, ca un fluture de noapte. Kulighin nu găsește altceva de făcut în această combustie sufletească decît să ofere Irinei, de onomastica ei, „Istoria a cincizeci de ani a liceului nostru". „Vei găsi aici — îi spune Irinei — lista tuturor celor care au terminat liceul, în acești cincizeci de ani... Feci quod potui, faciant meliora potentes" *(am făcut ce-am putut, să facă mai bine cine e în stare).*

Din această confruntare a personalului cu „rudele" sale cehoviene, am înțeles în el un personaj de mare amploare, indiferent de întinderea rolului, Kulighin apărîndu-mi de la început un personaj nou *în fresca lui Cehov. Nou pentru că linia lui sufletească se frînge de la matca psihologiei celorlalte personaje; el este poate singurul personaj fără complexe, fără preocupări, cu o liniște intelectuală care-l diferențiază total de celelalte și care se rezumă la acest leit-motiv: „Directorul liceului nostru afirmă că..." indiferent ce inepție ar spune directorul, aceasta constituie un adevăr acceptat de Kulighin pe cale administrativ-ierarhică, bunăoară: „un om admirabil. Ieri după consiliu mi-a spus: sînt obosit, Feodor Ilici, foarte obosit!"; după ce spune „Masa mă iubește", el se ocupă de draperii și de covor ca și cum Masa nu e decît un obiect însuflețit care-i mobilează viața!...*

Simplu, găunos de simplu sub aspect psihologic, încrezut, fără personalitate sub raport intelectual, timorat și domestic din punct de vedere social, confuz, neacordat cu problematica adîncă, analitică, a psihologiei celorlalți, Kulighin e ca un pui de cuc într-un cuib de rîndunele.

Cehov însuși, care — așa cum spune Stanislavski, este nu numai un mare poet, dar și un director de scenă de rară sensibilitate în felul în care-și definește personajele, dîndu-le acea mișcare interioară, singulară în teatrul universal — mi l-a deslușit pe Kulighin prin caracterizarea pe care i-o face Irina în scena cu Tuzenbach: „Cînd ea *(Masa)* s-a măritat la 18 ani, el *(Kulighin)* i-a apărut ca cel mai inteligent dintre oameni. Acum nu mai e așa. El este desigur cel mai bun, dar și cel mai puțin inteligent". *Aceasta este linia pe care am mers în interpretarea pe care l-am dat-o rolului lui Kulighin.*

Rolul acesta nu poate fi interpretat just izolîndu-l în economia replicilor sale, ci legîndu-l organic de Masa și Versinin. Cînd Masa îi spune acestuia, între pauzele în care gîndurile lor se dăruie cu o discreție rară, „trebuie să știm de ce trăim, altfel totul e în zadar, totul e absurd" — *se înțelege că în viața sufletească a Masei era un gol imens, Kulighin neputîndu-i înțelege chinul său spiritual, de vreme ce fără să vrea i l-a provocat. Viața, oarbă, a înlănțuit-o convențional de Kulighin, care nu putea înțelege zbuciumul ei sufletesc, de vreme ce concepția lui domestică despre fericire se rezuma la atît:* „Nu ne lipsește nimic. Eu muncesc, am liceul meu, dau lecții... Sînt un om

onest..." *Dealtfel, organic, este atît de incapabil de a înțelege alt fel fericirea, încît chiar revelația dragostei Masei pentru Versinin, el este atît de grijuliu să nu se tulbure nimic din fericirea lui, încît nu-i face nici un reproș Masei, căci viața lor trebuie să curgă la fel de stupid ca și mai înainte.*

M-am apropiat în interpretarea mea mai mult de linia actorului Orlov decît a lui Vișnevski, care dase o tentă mai caricaturală acestui personaj, relieîind în special pedantismul lui. Orlov l-a interpretat ca pe un om blînd, care a ajuns la convingerea că nu trebuie să observe nimic, un timid care-și tăinuie slăbiciunile sub aerul său pedant și care se agață de fericirea lui tihnită ca de singura formă de viață care-i poate sprijini nestabilitatea interioară și o vagă conștiință a puținătății sale spirituale. Am văzut în jocul lui Orlov interpretarea dusă la limitele analizei. Numai faptul că Kulighin nu apare ca un soț bătrîn, ci un om mai tînăr, dar cu sufletul banal, denotă o înțelegere mai ascuțită a rolului și a presei, căci Masa nu este o femeie de duzină care să se îndrăgostească de tinerețea, frumusețea și panașul unui colonel care trece ca un meteor prin orășelul ei de provincie. Sufletește ea găsește în Versinin rezonanțe pe care nu le-a putut descoperi în sufletul mucegăit al lui Kulighin. Drama Masa-Versinin-Kulighin nu este o farsă a instinctelor, ci o dramă a spiritului.

Ion Finteșteanu
artist emerit al R.P.R.

Pecetea dramaturgiei cehoviene

Pentru a descifra fizionomia artistică a lui Cehov, trăsăturile specifice care unesc variatele sale preocupări literare, un indiciu concludent oferă de la început figura scriitorului, așa cum a rămas ea întipărită în fotografiile cele mai caracteristice. Impresia de visare și aspirație care se degajă din chipul lui blînd și surizător se contopește în sufletul cititorului cu amintirea vrajei dulcege și amare pe care o transmit eroii favoriți ai pieselor cehoviene. Poate nu există scriitor la care să găsești o atît de organică unitate între concepția sa artistică, afinitățile lui literare, viziunea asupra vieții și oamenilor și comportarea socială și umană.

Cehov a fost un inovator, creînd o tragedie nouă ce oglindește trăsăturile caracteristice epocii sale. Tragedia cehoviană reflectă viața apăsătoare a tîrgurilor provinciale ale Rusiei țariste, teroarea și implantarea regimului autocrat, glodul existenței cenușii, șterse, cufundată în mediocritate mic-burgheză. Tragedia nu mai este eroică, fiindcă în realitatea descrisă a dispărut patosul împotrivirii cutezătoare, semețe. Purtătorul protestului în tragedia cehoviană nu este eroul înaintat, combativ, irădiind energie și elan, ci intelectualul de rînd, lucid, conștient de răul societății, dar molatec, neputincios. Revolta lui este sterilă, deoarece este izolată, anarhică și inconsecventă, eroul fiind departe de forțele sănătoase ale poporului, oscilînd între ură și resemnare (para)zantă. Eroul lui Cehov fusese odată un om întreg, cu însușiri superioare, plin de aspirații și năzuințe tinerești. Dar el a fost înfrînt iremediabil de realitatea josnică, dezgustătoare, încovoiat sub povara convențiilor jignitoare și a „ceremoniilor" stupide ale lumii mic-burgheze. Opera dramatică a lui Cehov descrie cu precădere această fază a existenței eroului, faza deziluziilor și a prăbușirii. Cehov suferă pentru că tot ce e frumos, pur, integru, este pîngărît de intervenția silnică a mediului odios; apa limpede, cristalină, nu poate rezista furiei valurilor tulburi, murdare. Eroul cehovian alege ori reveria deșartă, visurile sterpe (Versinin — „Trei surori"), ori evadarea din normele cuminți, rigide, ale societății, incapabil de muncă constructivă (Trofimov — „Livada cu vișini"), ori capitularea jalnică (unchiul Vania), ori resemnarea cinică (doctorul Astrov). El își sacrifică personalitatea, se schilodește din punct de vedere moral, spiritual, conștient la sfîrșit de bilanțul deficitar al existenței sale. Infirmitatea lui este provocată de sălbăticia rafinată a societății, de presiunea covîrșitoare a banalității și mediocrității. Filistinismul și depravarea spirituală, specifice lumii burgheze, sînt incompatibile cu avînturile generoase, cu idealurile înalte, cutezătoare — acesta este postulatul operei lui Cehov.

Iată-l pe unul dintre cei mai cehovieni eroi ai pieselor scriitorului rus: unchiul Vania. Unchiul Vania are aptitudini deosebite, un talent remarcabil. Dar toate capacitățile sale le-a sacrificat în slujba unei nulități, unui idol fals, profesorul Serebreakov.

Goliciunea spirituală și morală a profesorului i-a furat unchiului Vania țelurile și motivarea jertfei sale îndelungate. El pricepe cum Serebreakov s-a îmbrăcat într-un veșmînt înșelător, ajungînd să fie adorat, idolatrizat pe nedrept. Unchiul Vania nu poate accepta o asemenea situație ipocrită, fățarnică. „Dorm, mănînc, beau. Nu e bine?". El nu se mai poate mulțumi cu atît. Dar zbuciumul lui lăuntric nu poate genera o altă viață. Dezgustul său lăudabil pentru traiul searbăd, parazitar, nu-i suficient pentru a-i preface radical modul de viață. El n-are puterea să răstoarne condițiile la care era condamnat și se tînguie zadarnic: „Înțelegi, dac-aș putea trăi ce-mi mai rămîne din viață în altfel... Să te trezești într-o dimineață limpede și liniștită și să simți că ai început să trăiești din nou, că ai uitat trecutul, că s-a risipit ca un fum (plînge). Să începi o viață nouă... Spune-mi, cu ce să încep... de unde?".

Iată-l pe doctorul Astrov, prietenul unchiului Vania. Prima scenă a piesei redă o discuție banală, dintre cele care se desfășurau probabil adeseori între Astrov și bătrîna dădacă Marina. La întrebarea doctorului dacă de cînd a venit prima oară în casa unchiului Vania, acum unsprezece ani, s-a schimbat mult, bătrîna îi răspunde: „Mult. Erai tînăr, frumos. Acum ai îmbătrînit. Și parcă nici nu mai ești frumos. Și-apoi să fim drepți, — acum bei și vodcă".

Cehov introduce, pe nesimțite, însăși tema piesei, tema idealurilor și a năzuințelor generoase și nobile risipite ca fumul de țigară, tema retragerii dureroase a frumosului, a tinereții sincere și entuziaste, covîrșite de meschinărie și trivialitate. Doctorul Astrov are o meserie nobilă, eroică, el cutreeră ținuturile, înfruntă noroiul, mlaștinile, arșița soarelui pentru a lecui bolnavii. Dar omul acesta frumos, sculptor, inteligent, este bolnav sufletește. Astrov spune: „Viața însăși e leșuitoare, timpită și murdară. Trage la fund viața asta". Astrov manifesta un respect aproape sfînt pentru tot ce era frumos, pentru tot ce înconta privirea oamenilor. Cu cîtă evlavie vorbea de munca lui; cu extaz și venerație își închipuia viitorul bazat pe dreptate și muncă. Dragostea lui pentru pădurea virgină, pentru frumusețea sălbatică a naturii, nemurdărită de „civilizația" burgheză mai amintesc ca ultime reziduuri ceva din elanul și optimismul de altădată ale tînărului Astrov. Dar pe chipul lui s-au șters semnele luminoase, senine, ale tinereții înaripate, și au apărut vestigiile înfrîngerilor amare, amprenta scepticismului, dezamăgirii și la sfîrșit expresia cinismului bolnăvicios. Mediocritatea vieții l-a învins pe inteligentul Astrov. El s-a consolat bînd din cînd în cînd pahărele de vodcă și această beție îi reînvie veleitățile, pe care treaz nu mai e în stare să le proclame. Astrov îi va spune cu amărăciune unchiului Vania: „În halul nostru, al meu și al tău, nu mai rămîne nici o nădejde... doi oameni deștepți și cumsecade, viața anostă i-a năclăit, le-a otrăvit sîngele cu duhorile ei de hoit". De la Astrov pînă la Teterev din piesa „Micii burghezi" a lui Gorki nu este o mare distanță; Teterev, cu perspicacitatea lui diabolică, cu spiritul său pătrunzător, lucid, asemenea doctorului Astrov, a înțeles neputința sa. Existența lui ilustrează pervertirea și ofilirea omului în lumea burgheză, ea este, cum recunoaște însuși Teterev, „proba materială a crimei". Gorki a continuat ideea lui Cehov.

Oamenii aceștia înzestrați, ca unchiul Vania, doctorul Astrov, Versinin, tînjind după fericirea viitorului și consolîndu-se la gîndul că generațiile ulterioare nu-și vor irosi atît de searbăd puterile, abandonează lupta, încheie armistițiul. Tragedia lor rezidă în faptul că ei nu pot accepta „fericirea" umilitoare, degradantă, a lumii burgheze, dar nu pot nici renunța la această viață; ei posedă resurse uriașe de răbdare, de pasivitate docilă, putînd supraviețui calvarului revoltătoarei lor neputințe. Aceasta este catastrofa existenței lor, falimentul lor uman și istoric, pe care Cehov l-a descris cu o artă inegalată.

De la revelația zădărniciei eforturilor lor nobile pînă la dezarmare și capitulare docilă — aceasta este traiectoria dramei. De aci și particularitatea conflictului dramatic. Cehov rămînînd fidel logicii vieții sufletești a personajelor sale nu duce conflictul pînă la ultimele consecințe, evitînd în final dezacordul, divergența deplină, radicală. Supunerea eroilor răzvrătiți atenuiază acuitatea ciocnirii și viața pare a relua cursul normal. Unchiul Vania se împacă pînă la urmă cu Serebreakov și îi trimite regulat sumele încasate din administrarea moșiei. Dar Cehov nu este de acord cu eroul său, deși nu intervine arbitrar în desfășurarea acțiunii. Reproșul lui amar se străvede vizibil din atmosfera tristă, posomorită, a ultimului act, expresie a pustiirii sufletești, a deșertăciunii irezistibile la care s-a condamnat eroul.

Lipsa unui reazim pentru concepțiile lor utopice, individualismul specific mentalității lor, ruperea tragică de popor, de forțele revoluționare, descumpănirea și dilema neiertătoare, pe care n-o puteau soluționa, acestea erau cauzele înfrîngerii jalnice a eroilor cehovieni. Tendința operei lui Cehov este profund critică și demascatoare. Ea poate fi sintetizată în această apreciere drastică, care se degajă din întreaga arhitectonică dramatică: cît de nedreaptă și ticăloasă este orînduirea socială în care oameni ca Astrov și unchiul Vania se pierd pentru gloria unor idoli falși ca Serebreakov! Uneori inițiatorii principali ai răului nici nu apar pe scenă (prefectul Protopopov din „Trei surori"). Alteori, eroul se bate cu o întreagă realitate nedefinită, amorfă (doctorul Astrov), dar acuzarea lui Cehov nu este mai puțin precisă, deoarece ea se îndreaptă împotriva unui întreg sistem, împotriva lumii filistine care atentează la fericirea eroilor săi favoriți.

În discreția și în lipsa de exaltare a artei cehoviene se simt implicite revolta și repulsia amară. În felul lui obiectiv și reținut, Cehov lovește cu tot atîta forță. Serebreakov plecînd de la moșie îi spune lui Astrov: „Îți mulțumesc pentru plăcuta dumitale tovărășie... Stimez felul dumitale de a gîndi, entuziasmul dumitale, avîntul dumitale, dar, dați-mi voie, ca un bătrîn ce sînt, să adaug la salutul meu de rămas bun o singură observație: Domnilor, trebuie să muncim! Trebuie să muncim! (Îi salută pe toți)"

Ironia lui Cehov e fină și adîncă. Omul care perorează pe un ton declamatoriu despre necesitatea muncii este tocmai acela care a trăit cel mai mult de pe urma muncii altora.

Particularitățile tematice ale tragediei cehoviene, originalitatea preferințelor sale estetice determină particularități distincte în structura operei dramatice. Tragedia nu mai este eroică, ea a renunțat la stilul monumental, grandios. Cehov părăsește canoanele vechi care cereau dramaturgiei o intrigă palpitantă, cu caractere spectaculoase și împrejurări neobișnuite, cu multe împușcături și omoruri. Chiar dacă în piesele lui Cehov apar asemenea întorsături dramatice, ele nu au rolul decisiv, tradițional, al vechii tragedii. Unchiul Vania trage un foc de revolver în Serebreakov, dar gestul acesta impulsiv nu schimbă destinul eroului. Unchiul Vania nu rezolvă zbuciumul său lăuntric. Cehov prevenea pe actori să nu joace prea teatral această scenă, „doar împușcarea nu este o dramă, ci o întîmplare". Pătrunzînd adînc în realitatea socială a epocii, Cehov a demonstrat că există drame și tragedii înafara acestor subiecte excepționale. Cehov a introdus pe scenă dramatismul vieții de toate zilele, descoperind fiorul poetic, emoțional, al evenimentelor cotidiene obișnuite. Concepția lui Cehov asupra sursei tragicului era profund realistă și democratică. El reliefa în dramele comune și răspîndite esența lor socială, tipică, semnificația lor tragică și lumina cauzele nemulțumirii și revoltei celor umiliți și obidiți. Renunțînd la resorturile dramatice ale vechii tragedii, Cehov deschide căi noi, specifice. El sugerează tumultul lăuntric, ciocnirile sufletești. Patosul tragic este suplinit de substanța lirică emoțională inclusă în scenele aparent banale și întîmplătoare. De aci semnificația „textului subteran" cehovian, a pauzelor dramatice, de aci atmosfera ciudată de visare și aspirație nedefinită care însoțește discuțiile zilnice, obișnuite. Este cunoscută fraza lui Cehov: „Oamenii stau la masă, nu fac altceva decît să stea la masă, dar în timpul acesta se clădește fericirea lor și se destramă viața lor".

**Această concepție dezvăluie semnificația textului dramatic în opera lui Cehov, conținutul subtil și profund al dialogului. Neutralitatea dialogului este numai aparentă, ascunzîn

A. P. CEHOV

MOȘIERIȚA

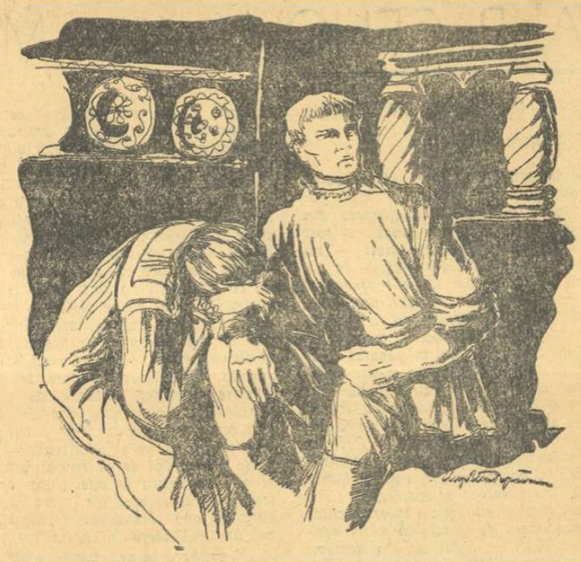

O trăsură cu doi căiși de Viatka de toată frumusețea se opri în fața izbei lui Maxim Jurkin, strivind iarba uscată, prăfuită, care foșnea și trosnea. In trăsură se afla moșierița Elena Egorovna Strelkova și Felix Adamovici Rjevețki, administratorul ei. Acesta sări sprinten din trăsură, se apropie de izbă și bătu cu arătătorul în geam. Înăuntru licări o luminiță.

— Cine-i? — întrebă un glas de bătrînă și la fereastră se arătă capul nevestei lui Maxim.

— Vino un pic afară, mătușă! — îi strigă moșierița.

Peste cîteva clipe, din izbă ieși Maxim, urmat de nevastă-sa. Se opriră în poartă și, fără să scoată o vorbă, făcură o plecăciune, întîi în fața moșiriței, apoi în fața administratorului.

— Spune-mi, rogu-te — îl întrebă Elena Egorovna pe moșneag — ce înseamnă toate astea?

— Adicătelea, care?

— Cum, care? Parcă nu știi? Stepan e acasă?

— Nu-l. S-a dus la moară.

— Ce-s prostiile astea? Zău dacă-l mai înțeleg pe omul ăsta! De ce a plecat de la mine?

— Nu știu, coniță. De unde să știu?

— E foarte urît ce-a făcut! M-a lăsat fără vizitiu! Din pricina lui, Felix Adamovici e silit să înhame și chiar să mîie caii. Bine-i asta? Cred că vă dați și voi seama că asta-i curată măgărie. Ce l-a apucat? I s-a năzărit cumva că are leafă prea mică, sau ce?

— Dumnezeu să-l mai înțeleagă! — răspunse moșneagul, trăgînd cu coada ochiului la administrator, care se uita pe fereastră în izbă. Că nouă nu ne spune nimic, iar ce-o fi în capul lui, cine poate să știe? Spune că a plecat și pace! Că-i slobod să facă ce vrea! Se vede că i-o fi părut simbria prea mică!

— Dar cine stă lungit pe laviță de sub icoane? — întrebă Felix Adamovici, privind într-una în casă.

— E Semion, taică! Stepan nu-i acasă.

— Asta-i obrăznicie din partea lui! — continuă moșierița, aprinzîndu-și o țigară. M'sieur Rjevețki, ce leafă avea la noi?

— Zece ruble pe lună.

— Dacă zece ruble i s-au părut prea puțin, aș fi putut să-i dau cincisprezece! Dar n-a suflat o vorbă și a plecat! Așa face un om cinstit, cum se cade?

— V-am spus că vă purtați prea frumos cu trîntorii ăștia! — spuse Rjevețki, articulînd răspicat silabele și silindu-se să-și ascundă accentul polonez. Prea le-ați dat nas! Astora nici n-ar trebui să li se plătească toată leafa deodată! La ce? Și de ce vreți acum să i-o măriți? Se întoarce el, n-aveți grijă. Așa s-a tocmit și s-a învoit! Spune-i — se adresă polonezul lui Maxim — că-i un porc și jumătate.

— Finissez, donc!

— Auzi, omule? Că dacă s-a tocmit într-un fel, apăi să se țină de treabă și să nu plece cînd îi trăznește prin cap! Ei, comedie! Să poftească numai să nu vină mîine! Am să-i arăt eu ce înseamnă să nu asculți de porunci! O s-o pățiți și voi! Mă auzi, babo?

— Finissez, Rjevețki!

— O s-o pățiți cu toții! Dacă nu vine, să nu mai calci nici tu pe la administrație, cîine bătrîn! Să mă uit la voi?! Oameni sînteți voi? Înțelegeți voi de vorbă? Nu vă băgați mințile în cap decît dacă se pune omul cu bătaia pe voi, dacă vă strînge în chingi. Să vină mîine negreșit!

— Am să-i spun. De ce să nu-i spun? De spus, pot să-i spun...

— Spuneți-i că am să-i măresc leafa, — grăi și Elena Egorovna. Doar nu pot să rămîn fără vizitiu. Cînd o să găsesc altul, poate să plece, dacă vrea. Mîine dimineață să facă bine să fie la mine! Spune-i și dumneata, mătușă! Sper că va veni și nu mă va sili să trimit după el. Vino-ncoa, mătușă! Ține, drăguțo! Cred că-ți vine greu să tii în frîu copii atît de mari? Poftim, ia asta de la mine, draga mea!

Moșierița scoase din buzunar o tabacheră frumoasă, trase de sub țigări o hîrtie de o rublă și i-o întinse babei.

— Dacă nu vine, — adăugă moșierița — vom fi nevoiți să ne certăm, ceea ce n-ar fi deloc de dorit. Dar nădăjduiesc să... Sfătuiți-l și voi. Hai să mergem, Felix Adamici! Rămîneți cu bine.

Rjevețki sări pe capră, luă hățurile și trăsura porni prin colbul moale al drumului.

— Cît ți-a dat? — întrebă moșneagul.

— O rublă.

— Dă-o-ncoa!

Moșneagul luă rubla, o netezi cu ambele palme, o împături cu grijă și o ascunse în buzunar.

— Hai, Stepane, că a plecat! — spuse el, intrînd în izbă. Am mințit-o că te-ai dus la moară. S-a speriat, nevoie mare...

Cînd trăsura se făcu nevăzută, Stepan se arătă la fereastră. Galben, ca un mort, tremurînd din tot trupul, se aplecă peste prichiciul ferestrei și amenință cu pumnul său mare spre parcul ce se vedea întunecat în depărtare. Era parcul curții boierești.

După ce amenință de vreo șase ori, mormăi ceva, se trase înapoi și lăsă cu zgomot geamul în jos.

Ca la vreo jumătate de ceas după plecarea moșiriței, Jurkinii se așezară la cină, în cuhnie, chiar lîngă vatră. Jurkin și nevastă-sa ședeau de o parte a mesei slinoase. In fața lor, ședea Semion, feciorul cel mare, ostaș lăsat vremelnic la vatră, cu fața vînătă de beție, nas lung, ciupit de vărsat, și ochi pofticioși. Semion semăna leit cu tatăl său, atît că nu era cărunt, nici chel și nu avea ochi ca de țigan, tot atît de șireți ca ai moșneagului. Alături de Semion ședea Stepan, al doilea fiu al lui Maxim, băiat frumos, bălan. Stepan nu mînca; cu capul proptit în pumni se uita în tavanul afumat și se gîndea încordat la ceva. Cina o servea Maria, nevastă-sa. Ciorba o sorbiră în tăcere.

— Ia blidul! — spuse Maxim, cînd isprăviră cu ciorba. Maria luă de pe masă blidul gol, dar nu izbuti să ajungă cu bine pînă la vatră, cu toate că era aproape. Se clătină și căzu pe bancă. Blidul îi scăpă din mîini și îi alunecă jos de pe genunchi. Se auziră suspine.

— Parcă plînge cineva? — întrebă Maxim.

Maria începu să plîngă mai tare. Trecură vreo două minute. Bătrîna se sculă de la masă și aduse ea păsatul de hrișcă. Stepan tuși scurt și se ridică de pe bancă.

— Taci odată! — mormăi el.

Maria plîngea mai departe.

— Taci, cînd îți spun!

— Să n-aud muierea scîncind! — mormăi Semion, scărpinîndu-se la ceafă. Scîncește și nu știe nici ea de ce! Se cunoaște că-i muiere! N-are decît să scîncească în curte, dacă are chef!

— Lacrimile de muiere sînt ca picăturile de apă! spuse Maxim. Bine că nu se cumpără și ne sînt date pe degeaba. De ce scîncești? Uf! Taci odată! N-o să ți-l ia nimeni pe Stiopka al tău! Te-ai învățat rău! Prea ești gingaș! Hai, vino și mănîncă păsatul!

Stepan se aplecă spre Maria și o lovi ușor peste cot.

— Ei, ce-i cu tine? Taci odată! N-auzi, cu tine vorbesc! U-u-uf, nemernico!

Stepan ridică pumnul și îl repezi în banca pe care stătea întinsă Maria. O lacrimă mare, lucitoare, alunecă pe obrazul lui. O șterse, se așeză la masă și se apucă să mănînce păsat. Maria se sculă, se așeză după cuptor, cît mai departe de ceilalți și plînse mai departe pe înfundate.

— Dă-ne cvasul, Maria! Fă-ți datoria, noră! Nu ți-e rușine să te smiorcăi în halul ăsta? — strigă moșneagul. Doar ești femeie în toată firea!

Maria ieși, galbenă, plînsă și întinse moșneagului ulciorul, fără să se uite la nimeni. Ulciorul trecu din mînă în mînă. Semion îl luă, făcu semnul crucii, trase o dușcă și se înecă.

— De ce rizi?

— De nimic... așa... mi-am adus aminte de o năzbîtie.

Semion își dădu capul pe spate, își deschise gura mare și începu să chicotească.

— A fost moșierița pe la noi? — întrebă el, trăgînd cu coada ochiului la Stepan. Ai? Și ce a spus? Ai? — Ha-ha-ha!

Stepan se uită la el și se făcu roșu ca racul.

— Dă cincispreze ruble, — spuse moșneagul.

— Ehei! Ar da și o sută, numai să vrea el! Să mă bată dumnezeu dacă n-ar da!

Semion făcu cu ochiul și se întinse să-și dezmorțească mădularele.

— Ah, de mi-ar cădea mie în mînă o muiere ca asta! — continuă el. Aș scoate din ea și untul!

Semion se ghemui, îl bătu pe Stepan pe umăr și începu să rîdă cu hohote.

— Așa-i, sufletelule! Prea ești rușinos! Nouă nu ne dă mîna să fim rușinoși! Ești un prost, Stiopka! Și încă ce prost!

— De bună seamă că-i un prost! — întări tatăl.

Plînsetul se auzi din nou.

— Iar îți scîncește muierea! Se vede treaba că o ricîie la inimă! Să n-aud scîncet de muiere. Te tai ca un cuțit! Cu ce scop! Mersi pentru cină, onorați domni! Acum ar fi bine să-i tragem cu un vinișor, ca să visăm frumos! Moșierița ta trebuie să aibă vin cît lumea! Bea-l tu, eu n-am nevoie!

— Ești o vită fără inimă, Senka! Grăind astfel, Stepan oftă, luă repede o cergă și ieși în curte. După el, ieși și Semion.

Afară se lăsa molcomă, tihnită, o noapte de vară rusă. De după gorganele îndepărtate răsărea luna. Nori mici, ciufuliți, tiviți cu argint, pluteau în întîmpinarea ei. Bolta cerului pălise și pe întreg întinsul ei se revărsa o lumină verzuie, plăcută. Stelele începură să sclipească mai slab și, ca și cum s-ar fi speriat de lună, își strînseră ghem razele lor mici. De pe rîu se ridică și se întinse o răcoare umedă, care îți dezmierda obrajii. In izba părintelui Grigori ornicul bătu răgușit ceasurile nouă și bătaia lui se auzi prin tot satul. Circiumarul ovrei închise cu zgomot oblonul și atîrnă deasupra ușii un felinăraș solos. Pe uliță și prin curți nu se vedea țipenie, nu se auzea nici o șoaptă... Stepan așternu cerga, își făcu semnul crucii și se întinse, proptindu-se într-un cot. Semion tuși scurt și se așeză la picioarele lui.

— M-da... spuse el.

După un timp de tăcere, Semion se așeză mai bine, își aprinse luleaua și începu să vorbească.

— Am fost astăzi la Trofim... Am băut bere. Trei sticle. Vrei să fumezi și tu, Stiopka?

— Nu.

— Tutunul e bun. Ei, bun ar fi acum și un ceai! Ai băut vreodată ceai la moșierița? E bun? Cred și eu! Trebuie să coste vreo cinci ruble funtul. E și ceai care costă o sută de ruble funtul. Zău că e. Eu n-am băut, dar știu. Am văzut cînd eram băiat de prăvălie la oraș... Il bea tot o moșierița. Numai mirosul făcea banii ăștia! L-am mirosit. Ei, mergem mîine la moșierița?

— Ia, mai slăbește-mă!

— De ce te superi? Doar nu te ocărăsc; vorbesc și eu... N-ai de ce să te superi. Și, la urma urmei, de ce să nu te duci? Ciudat mai ești și tu! Nu te pricep! Capeți bani mulți, mănînci bine, bei cît îți poftește inima... Fumezi din țigările ei, bei ceai bun...

Semion tăcu puțin, apoi urmă:

— Mai e și frumoasă. E rău să te încurci cu o babă dar cu asta e o fericire! (Semion scuipă și mai tăcu un timp). Focoasă muiere! Arde ca jarul! Are gît frumos, plinuț...

— Și dacă-ți încarci sufletul cu un păcat? — întrebă deodată Stepan, întorcîndu-se spre Semion.

— Păcaaat? De unde ai mai scos-o și pe asta? La omul sărac, nimic nu-i păcat!

— Chiar și săracul nimerește în iad, la ucigă-l toaca, dacă... și apoi ce, eu sînt sărac? Nu sînt sărac!

— Dar unde vezi păcatul? Doar nu tu umbli după ea, ea umblă după tine! Prea ești și tu sperios.

— Și tu ai suflet de tîlhar și judeci ca un tîlhar...

— Mare nerod ești! — spuse Semion oftind. Nerod rău de tot! Nu-ți vezi norocul! Nu-l simți! Se vede că ai bani mulți... și că n-ai nevoie de ei.

— Am nevoie, dar nu de bani străini.

— Doar nu-i furi; ți-i dă chiar ea, cu mîna ei. Dar ce să-mi mai pierd vremea stînd la taclale cu un nerod! Stric orzul pe gîște... Cu tine își răcește omul gura de pomană!

Semion se sculă.

— O să te călești, dar o să fie prea tîrziu! Dacă ești atît de nătărău, nici nu vreau să mai știu de tine. Nu ești fratele meu. Dracu să te ia... N-ai decît să-ți pierzi vremea cu vaca aceea...

— Care vacă? Maria?

— Maria.

— Hm... Tu nu ești bun nici măcar să fii călcat în picioare de vaca asta.

— Ți-ar merge bine și ție și nouă... Mare dobitoc ești!

— Hai, cară-te odată!

— Uite că plec... N-are cine să-ți tragă o mamă de bătaie!

Semion îi întoarse spatele și o luă alene spre izbă. Peste vreo cinci minute, auzind iarba foșnind, Stepan ridică încet capul. Venea Maria. Se apropie; stătu un pic locului, apoi se întinse alături de el.

— Nu te du, Stiopa! — șopti ea. Nu te du, dragul meu! O să te nenorocească! Nu-i ajunge polonezul, blestemata de ea, te mai vrea și pe tine. Să nu te duci la ea, Stiopunka!

— Nu te băga!

Lacrimile Mariei începură să cadă ca o ploaie măruntă pe fața lui Stepan.

— Nu mă nenoroci, Stepane! Nu-ți încărca sufletul cu un păcat. Nu mă iubi decît pe mine, nu te du la alta! Cu mine te-a cununat dumnezeu, cu mine să trălești. Sînt orfană... Numai pe tine te am.

— Slăbește-mă! Ei... drăcie! Ți-am spus că nu mă duc!

— Bine faci... Nici nu trebuie, dragul meu! Sînt însărcinată, Stiopușka... Curînd o să avem un copil... Să nu ne lași, că te-ar pedepsi dumnezeu! Tat-tu și cu Siomka atîta așteaptă, să te duci la ea, dar tu să nu te duci... Nu te uita la el. Nu-s oameni, ci fiare.

— Hai, dormi!

— Dorm, Stiopa... Dorm.

— Marie! — se auzi glasul lui Maxim. Unde ești! Vino că te cheamă mama!

Maria sări în picioare, își potrivi părul și dădu fuga în izbă. Maxim se apropie încet. Se dezbrăcase, și așa, numai în cămașă și izmene, semăna cu un mort. Lumina lunii îi juca pe chelie și licărea în ochii lui de țigan.

— Cînd te duci la moșierița, mîine sau poimîine? întrebă el.

Stepan nu răspunse.

— Dacă e să te duci, atunci mai bine du-te mîine, și cît mai devreme. Caii trebuie să fie în plata domnului. Și nu uita că ți-a făgăduit cincisprezece ruble. Cu zece să nu rămîi.

— Nu mă duc, în ruptul capului, — spuse Stepan.

— Cum așa?

— Iaca, bine... Nu vreau...

— Și de ce?

— Parcă nu știi!

— Ia ascultă, Stiopa, vezi să nu mă sfîlești la bătrînețe să-ți trag o bătaie!

— Trage-mi-o!

— Cum poți să-i răspunzi așa părintelui tău? Cu cine vorbești? Ia seama! Mai ai caș la gură și ești obraznic cu tat-tu.

— Nu mă duc și gata! La biserică știu că mergi, dar de păcat văd că nu ți-e frică.

— La tine mă gîndesc, mă nerodule! Vrei să-ți înjghebezi o gospodărie a ta! Trebuie să-ți faci o izbă nouă, da, sau ba? Ce zici? La cine ai să te duci după lemne? La Strelkaia, nu-i așa? La cine ai să te împrumuți? Tot la ea! Ea o să-ți dea și lemne și bani. O să te răsplătească!

— N-are decît să răsplătească pe alții. Mie nu-mi trebuie.

— Am să te rup în bătaie.

— N-ai decît! Rupe-mă!

Maxim rînji și ridică brațul. In mînă avea un gîrbaci.

— Am să te bat, Stepane.

Stepan se întoarse pe partea cealaltă, arătînd că tatăl său îl împiedică să doarmă.

— Va să zică, nu te duci? Spui drept?

— Da, spun drept. Să mă bată dumnezeu dacă mă duc.

Bătrînul ridică gîrbaciul și Stepan simți pe umăr și pe unul din obraji o durere crîncenă. Sări în picioare ca nebun.

— Să nu mă bați, tată — strigă el. Să nu mă bați! Auzi! Să nu dai în mine!

— Și de ce?

Maxim stătu o clipă pe gînduri, apoi îl croi încă odată. Il mai croi și a treia oară.

— Să dai ascultare lui tatu-tău, dacă-ți poruncește ceva! Ai să te duci, neisprăvitule!

— Nu mă bate, tată! Auzi?

Stepan izbucni în hohote de plîns și se lăsă pe cergă.

— Am să mă duc! Fie! Mă duc... Dar să știi minte: n-ai să te mai bucuri de viață! Ai s-o blestemi!

— Bine, bine! Pentru tine te duci, nu pentru mine. Nu eu am nevoie de izbă nouă, ci tu. Ți-am spus că am să-ți trag o bătaie; uite că ți-am tras-o.

— Mă... mă duc! Dar... ai să ții minte bătaia asta!

— Bine, bine. Nu mă sperii tu. Zi-i înainte...

— Bine... mă duc...

Stepan încetă să mai hohotească, se întoarse pe burtă și continuă să plîngă pe înfundate.

— Au început să i se cutremure umerii! Ia te uită cum boicește! Hai, zbiară în gura mare! Mîine în zori să te duci. Ia leafa pe o lună înainte. Cere plata și pentru cele patru zile pe care le-ai făcut. O să-i prindă tocmai bine iepei tale pentru o basma. Iar de bătaie, să nu-mi porți pică. Iți sînt tată... Dacă vreau, te bat, dacă vreau, te miluiesc. Așa-i... Hai, acum dormi!

Maxim își netezi barba și o luă spre izbă. Lui Stepan i se păru că, intrînd în casă, Maxim spuse: „I-am ars cîteva!" Se auzi rîsul lui Semion.

In izba părintelui Grigori un clavir dezacordat începu să cînte jalnic: la ceasul acela, preoteasa avea obiceiul să se așeze la clavir. Sunetele domoale, ciudate, plutiră peste sat. Stepan se sculă, sări gardul și o luă pe uliță. Se îndrepta spre rîu. Apa strălucea ca argintul viu, oglindind cerul, luna și stelele. In jur domnea o liniște de mormînt. Nimic nu se clintea. Numai din cînd în cînd țîrîia cîte un greier... Stepan se așeză pe mal, chiar la marginea apei și își propti capul în pumni. Gînduri negre începură să i se perinde prin minte.

Pe cealaltă parte a rîului se înălțau plopii zvelți, înalți, care înconjurau parcul boieresc. Printre copaci, licărea o lumină la fereastra iatacului moșiriței. Se vede că nu dormea. Stepan rămase așa pe mal, pierdut în gînduri, pînă ce rîndunelele începură să zboare deasupra apei. Se ridică în picioare atunci cînd în rîu se mai oglindea sclipind, luna, și soarele abia răsărea. Se spălă, își făcu rugăciunea cu fața îndreptată spre răsărit și o luă repede, cu pași hotărîți, de-a lungul malului spre vad. După ce trecu vadul, se îndreptă spre curtea boierească...

II

— A venit Stepan? — întrebă Elena Egorovna, trezindu-se.

— A venit! — răspunse fata în casă. Strelkova zîmbi.

— A-a-a... Bine. Unde-i acum?

— La grajd.

Moșierița sări din pat, se îmbrăcă repede și se duse în sufragerie, să-și bea cafeaua.

Arăta încă tînără; îi dădeai mai puțin de vîrsta ei. Numai ochii căprii, adînci, bănuitori, mai curînd de bărbat decît de femeie, o trădau și spuneau că avusese răgazul să-și trăiască cea mai mare parte a vieții de femeie și că trecuse de treizeci de ani. Nu era frumoasă, dar putea să placă. Fața îi era rotundă, simpatică, sănătoasă, iar gîtul, despre care vorbise Semion, și bustul, minunați. Dacă Semion ar fi știut să prețuiască frumusețea picioarelor și mîinilor, ar fi pomenit, desigur, și de picioarele și de mîinile moșiriței. Se îmbrăca simplu, cu rochii ușoare de vară. Pieptănătura îi era de asemenea cît se poate de simplă. Strelkova era leneșă, nu-i plăcea să piardă mult timp la oglindă. Moșia unde trăia aparținea fratelui ei, un boltei, care trăia la Petersburg și nu dădea decît foarte rar pe la țară. Elena Egorovna stătea la moșie de cînd se despărțise de soțul ei, colonelul Strelkov, un om foarte cumsecade, care trăia și el la Petersburg și care se gîndea la fosta lui nevastă și mai rar decît se gîndea fostul lui cumnat la moșia sa. Se despărțiseră chiar înainte de a fi împlinit un an de căsnicie. Maria Egorovna își înselase soțul, douăzeci de zile după nuntă.

Așezîndu-se la masă, Strelkova porunci să fie chemat vizitiul. Stepan intră și se opri lîngă ușă. Era galben, cu părul vîlvoi și se uita cum se uită lupul prins în capcană: cu ochi răi și întunecați. Moșierița îi aruncă o privire și roși ușor.

— Bună ziua, Stepane! — spuse ea, turnîndu-și cafeaua. — Spune-mi, te rog, ce sînt năzbîtiile astea? De ce ai plecat? Ai stat patru zile și ai plecat! Și încă fără să spui nimănui nimic! Trebuia să ceri voie!

— Mi-am cerut voie,—mîrîi Stepan.

— Cui?

— Lui Felix Adamici.

Strelkova tăcu un timp, apoi întrebă:

— Te-ai supărat, cumva? Răspunde-mi, Stepane! Te întreb! Te-ai supărat?

— Dacă nu mi-ați fi vorbit cum mi-ați vorbit, n-aș fi plecat. M-am angajat la cai și nu la...

— Să lăsăm asta... Nu m-ai înțeles, atîta tot. Dar nu trebuia să te superi. Nu ți-am spus nimic deosebit. Și chiar dacă ți-aș fi spus un lucru pe care l-ai fi socotit jignitor pentru tine, ar fi trebuit... ar fi trebuit să... La urma urmelor am dreptul să spun ce-mi place... Hm... Am să-ți măresc leafa. Sper că de acum înainte nu vom mai fi nici o neînțelegere între noi.

Stepan se întoarse și dădu să iasă.

— Stai, stai! — îl opri Strelkova. — N-am terminat. Uite, Stepane... Am un caftan nou de vizitiu. Ia-l și îmbracă-l, straiele pe care le porți nu-s bune de nimic. Caftanul meu e mai frumos. Am să ți-l trimit prin Feodor.

— Am înțeles.

— Ia te uită ce mutră faci! Tot mai ești îmbufnat? Te-am jignit așa de tare? Ei, haide, lasă... N-am vrut să... Ai s-o duci bine la mine... Ai să fii mulțumit de toate... Nu te supăra... Nu-i așa că nu ești supărat?

— Parcă noi țăranii avem voie să ne supărăm?

Stepan făcu un gest de deznădejde cu mîna, începu să clipească și întoarse capul în altă parte.

— Ce-i cu tine, Stepane?

— Ce să fie... Am spus: parcă noi avem voie să ne supărăm? N-avem...

Moșierița se sculă și se apropie de el cu fața îngrijorată.

— Ce-i, Stepane... plîngi?

Il apucă de mînecă.

— Ce-i cu tine, Stepane? Ce-i cu tine? Vorbește odată! Te-a jignit cineva?

Și în ochii ei se iviră lacrimi.

— Vorbește odată!

Stepan își repetă gestul de deznădejde, clipi mai tare și începu să plîngă de-abinelea.

— Coniță! — bolborosi el. — Am să te iubesc... Am să fac tot ce vrei! Așa să fie! Numai lor, să nu le dai nimic, blestemaților! Nici o copeică și nici o surcea! Mă învoiesc la toate. Am să-mi vînd sufletul necuratului, numai să nu le dai nimic!

— Cui?

— Lui tată-meu și lui frate-meu. Nici o surcea! Să crape de ciudă, blestemaților!

Moșierița zîmbi, își șterse ochii și începu să rîdă cu poftă.

— Bine, — spuse ea. Acum du-te. Am să-ți trimit îndată caftanul.

Stepan ieși.

„Ce bine, că-i prost! — gîndi moșierița, privind în urma lui și admirîndu-i statura voinică. — M-a scutit de explicații... A început singur să vorbească de „dragoste"...

Spre seară, cînd soarele, în asfințit, revărsa purpură pe cer și aur deasupra stepei, caii moșiriței Strelkova goneau nebunește pe nesfîrșitul drum de țară, ce ducea din sat spre zarea îndepărtată... Trăsura sălta ca o minge, secerînd fără milă în calea ei secara, ce-și apleca spre drum spicele grele de rod. Stepan ședea pe capră și biciuia caii ca turbat. Privindu-l, ai fi zis că își pusese în cap să facă hățurile praf. Era îmbrăcat cu multă grijă. Se cunoștea că găteala lui costase bani și timp destul. Cat'feaua scumpă și pînza roșie de bună calitate îi îmbrăcau strîns trupul vînjos. Pe piept îi atîrna un lanț cu brelocuri. Cizmele crețe erau lustruite cu cea mai adevărată cremă și ceară de ghete. Căciulița de vizitiu cu pană de păun abia se atingea de părul lui bălai, cîrlionțat. Pe față îi era întipărită o expresie de resemnare îndobitocită și totodată o mînie turbată, ale cărei victime erau caii... In trăsură ședea tolănită moșierița, trăgînd adînc în piept aerul dătător de viață. Pe obraji îi juca o rumeneală tinerească... Guste din plin bucuria de a trăi.

— Strașnic, Stiopa! Strașnic! — striga ea din cînd în cînd. — Dă-i! Gonește cît poți! Ca vîntul!

Dacă sub roți ar fi fost pietre, ar fi țîșnit din ele mii de scîntei... Satul se îndepărta din ce în ce mai mult... Nu se mai vedeau nici izbele, nici acareturile boierești... Curînd nu se mai putu desluși nici clopotnița... Apoi satul se prefăcu într-o dungă fumurie și-l înghiți depărtările. Stepan tot gonea și gonea. Ar fi vrut să fugă cît mai departe de păcatul de care se temea atît. Dar degeaba: păcatul ședea în trăsură și lui nu-i era dat să scape. In seara aceea și stepa și cerul fură martori cum își vîndea sufletul.

Pe la ceasurile unsprezece seara, caii goneau înapoi. Unul dintre lăturași șchiopăta, iar cel de la roată era numai spumă. Moșierița cu ochii pe jumătate închiși ședea într-un colț al trăsurii, ghemuită în pelerină. Pe buze îi juca un zîmbet mulțumit. Respira atît de ușor, atît de liniștit! Stepan mîna cu moartea în suflet. In cap simțea un gol, un fel de negură, iar în piept îl rodea jalea.

In fiecare zi, spre seară, se scoteau din grajd cai odihniți. Stepan îi înhăma și trăgea trăsura la o portiță a parcului. Pe portiță ieșea moșierița, strălucind de mulțumire, se așeza în trăsură și goana nebună începea. Nici o zi, Stepan nu era scutit de această corvoadă. Spre nenorocirea lui, nu avu parte nici de o singură zi ploioasă, în care moșierița să nu meargă la plimbare.

După una din aceste plimbări, abia întors din stepă, Stepan ieși din curte și se duse să facă vreo cîțiva pași de-a lungul apei. Ca de obicei, simțea în cap un fel de negură și în piept o amărăciune grea. Noaptea era plăcută, liniștită. Mirezme gingașe pluteau în văzduh și îi dezmierdau fața. Stepan își aduse aminte de sat; îl avea sub ochii lui, cufundat în întuneric, dincolo de rîu. Își aduse aminte de izbă, de grădina de zarzavat, de cai, de laviță, pe care dormea cu Maria

lui. Ce împăcat îi era altădată sufletul! Il cuprinse o jale și mai cumplită...

— Stiopa! — auzi el un glas stins.

Întoarse capul. Maria venea spre el. Abia trecuse vadul și-și ținea încă ciubotelele în mînă.

— Stiopa, de ce-ai plecat?

Stepan o privi năuc și întoarse capul.

— Stiopușa, cui m-ai lăsat pe mine, orfană cum sînt?

— Lasă-mă în pace!

— O să te bată dumnezeu, Stiopușa! Pe tine o să te bată! O să-ți sorticească o moarte cruntă, fără să fi avut vreme de pocăință. Ține minte ce-ți spun. Moș Trofin a trăit cu nevasta unui soldat — precum știi — și cum a murit? Să te ferească dumnezeu!

— Nu-mi bate capul!

Stepan făcu doi pași înainte. Maria îl apucă cu amîndouă mîinile de caftan.

— Doar îți sînt nevastă, Stepane! Nu poți să mă părăsești așa! Stiopușka!

Și începu să plîngă.

— Dragul meu! Picioarele ți-oi spăla și numai apă oi bea! Hai acasă!

Stepan se smulse și-i dădu un brînci; i-l dădu doar așa, de mîhnit ce era, dar pumnul o nimeri drept în burtă. Maria icni, se apucă cu mîinile de mijloc și se lăsă la pămînt.

— Văleu! — gemu ea.

Stepan clipi din ochi, își trase una peste tîmplă și porni razna spre curte, fără să se mai uite în urmă.

Ajuns în grajd, căzu pe laviță, își vîri capul sub pernă și își mușcă pumnul pînă la sînge.

In acest timp, moșierița ședea în iatacul ei și își dădea în cărți: cum avea să fie a doua zi vremea: frumoasă sau nu? Cărțile spuneau că da.

III

Rjevețki se înapoia în zori de la un vecin, la care fusese în vizită. Soarele încă nu răsărise. Să fi tot fost ceasurile patru. Administratorul era mahmur, ca după chef. Călare pe bihuncă, mîna calul, clătinîndu-se ușor. Ultima jumătate a drumului trecea prin pădure.

„Ce dracu? își spuse el apropiindu-se de moșia Mariei Egorovna. Parcă cineva taie lemne!"

Din desiș ajungeau la urechile lui lovituri de topor și troznet de crăci. Rjevețki își ascuți auzul, stătu cîteva clipe pe gînduri, trase o înjurătură, coborî greoi de pe bihuncă și intră în desiș.

Semion Jurkin ședea jos și curăța cu toporul crengile verzi de pe niște trunchiuri. Lîngă el zăceau trei anini tăiați. Puțin mai la o parte, un cal înhămat la o căruță ușoară păștea iarba. Cum îl zări pe Semion, lui Rjevețki îi pieri într-o clipă și mahmureala

In romînește de
An. B.

Desene de ANGI PETRESCU

(Continuare în pagina 4-a)

Eclipsa de lună

Circulara nr. 1032

La 22 septembrie, la ora 22, va avea loc o eclipsă de lună. Ținînd seama că asemenea fenomene nu sînt de loc supărătoare ci, dimpotrivă, prezintă un caracter educativ, avînd în vedere că chiar planetele se supun adeseori legilor naturii, vă ordon, d-le comisar, să luați, cu titlu de încurajare, dispoziții pentru a asigura iluminarea tuturor felinarelor din cartierul d-voastră în această seară, astfel ca întunericul nopții să nu împiedice autoritățile și pe locuitori de a vedea eclipsa; vă rog, de asemenea, de a veghea cu strictețe să nu se tolereze cu această ocazie pe străzi nici adunări, nici strigăte de bucurie sau altele. Orice interpretare eronată a acestui fenomen natural, presupunînd că ar exista indivizi cărora le-ar trece prin gînd așa ceva (ceea ce de altfel nu cred, cunoscînd bunul simț al populației) va trebui să facă obiectul unui raport.

Gnilodușin
p. conf. secretarul:
Triasunov

Ca răspuns la circulara nr 1032 a excelenței voastre, am onoare a vă aduce la cunoștință că în cartierul meu nu există felinare și că afară de aceasta, eclipsa de lună s-a produs pe obscuritate totală, dar că, totuși, mulți oameni au zărit-o cu precizîunea dorită. Nu este de semnalat nici o perturbare a liniștii publice, cum ar fi explicațiuni eronate sau expresii de nemulțumire, înafară de faptul că un învățător, fiul diaconului Bab-el-Mandebski, a răspuns unui locuitor, care îl întreba în ce constă cauza acestei întunecări a lunii, printr-o lungă explicație care în mod evident tindea să distrugă ideile sănătoase. In ce constau explicațiile sale, n-am putut să înțeleg ținînd seama că pentru aceste lămuriri de ordin științific, el folosea o mulțime de cuvinte străine.

Kalancevski

Ca răspuns la circulara nr. 1032 a excelenței voastre, am onoare a vă adresa următorul raport: In cartierul încredințat supravegherii mele, nu s-a produs nici o eclipsă de lună, cu toate că, de altfel, s-a petrecut un fenomen ceresc constînd dintr-o întunecare a luminii lunei, dar n-aș putea să afirm cu toată siguranța dacă aceasta a fost eclipsă de lună. Minuțioase investigații făcute în cartierul meu au dus la descoperirea în totul a trei felinare care au fost aprinse după spălarea geamurilor și curățirea interioară, dar toate aceste măsuri n-au avut utilitatea adecvată, avînd în vedere faptul că întunecarea semnalată s-a produs într-un moment cînd, din cauza curenților de aer care suflau prin geamurile sparte, felinarele s-au stins și, în consecință, n-au putut lumina întunericul notificat în circulara excelenței voastre. Nu s-a semnalat nici o adunare de oameni, ținînd seama că locuitorii dormeau, cu excepția grefierului de tribunal provincial, Ivan Abelen, care, stînd pe zidul împrejmuitor, privea în jurul său întunericul și zîmbea în mod echivoc spunînd: „Oh, după mine unul, chiar dacă n-ar exista de loc luna... puțin îmi pasă!" Cînd i-am atras atenția că acestea sînt cuvinte nesăbuite, mi-a declarat cu grosolănie: „Ei, dar în urma urmei, știi că mă plictisești! Ce ai tu să aperi luna? Ai venit să-i urezi petrecere frumoasă?"

După aceasta a adăugat o expresie necuviincioasă, care trebuie interpretată ca o înjurătură vulgară, despre care am onoare a vă întocmi prezentul raport.

Glotalov

In romînește
de Paul B. Marian

A. P. CEHOV către MAXIM GORKI

LUI A. M. PEȘKOV (M. GORKI)

3 decembrie 1898, Ialta.

Mult stimate Alexei Maximovici, ultima dumitale scrisoare[1]) mi-a făcut mare plăcere. Îți mulțumesc din tot sufletul. „Unchiul Vania" a fost scris de mult, foarte de mult — nu l-am văzut niciodată pe scenă. În ultimii ani a început să fie reprezentat destul de des pe scenele din provincie, poate datorită faptului că a apărut într-o culegere a pieselor mele. Dar trebuie să-ți spun că, în general, piesele mele mă lasă rece; m-am îndepărtat de mult de teatru și nu mai am nici o poftă să scriu pentru scenă.

Mă întrebi ce părere am despre povestirile dumitale. Ce părere? Ești un talent indiscutabil, un talent autentic, mare. În povestirea „În stepă", bunăoară, acest talent se manifestă cu o putere neobișnuită, și am încercat chiar un sentiment de invidie că n-am scris-o eu. Ești un artist, un om deștept. Ai o sensibilitate extraordinară. Ești plastic, adică atunci când vorbești despre un lucru îl vezi și îl pipăi parcă. Asta înseamnă adevărata artă. Iată care e părerea mea și sînt foarte bucuros că pot să ți-o spun. Da, o repet, foarte bucuros, și dacă am face cunoștință și am sta un ceas-două de vorbă, te-ai convinge cît de mult te prețuiesc și ce nădejdi pun în talentul dumitale.

Să vorbesc acum și despre cusururi? Nu-i tocmai ușor. Să vorbești de cusururile unui talent e ca și cum ai vorbi de cusururile unui copac mare ce crește într-un parc; în realitate n-ar fi atît vorba de copac în sine, cît de gusturile celui care îl privește. Nu-i așa?

Voi începe, așadar, prin a-ți spune că, după părerea mea, îți lipsește măsura. Ești ca un spectator de teatru care și-ar manifesta entuziasmul într-un chip atît de nestăpînit, încît s-ar împiedica și pe el și i-ar împiedica și pe ceilalți să asculte. Această lipsă de măsură se manifestă mai ales în descrierile de natură, cu care întrerupi dialogurile: citindu-le, ai vrea ca ele să fie mai concentrate, mai scurte, de 2-3 rînduri. Anumite cuvinte prea des folosite ca: voluptate, șoaptă, catifelare, etc. dau acestor descrieri un caracter oarecum retoric, monoton, — îți cam taie elanul și mai-mai că te obosesc. Aceeași lipsă de măsură se simte și în portretele de femei („Malva". „Pe plute"), precum și în scenele de dragoste. Aceasta nu înseamnă amploare, nici trăsături mari de penel, ci tocmai lipsă de măsură. Apoi mai este și folosirea prea deasă a unor cuvinte, cu totul nelalocul lor, în povestiri de felul celor pe care le scrii: acompaniament, disc, armonie[2]) sînt cuvinte care supără. De asemenea, vorbești prea des de valuri. În redarea tipurilor de intelectuali, se simte o încordare, o rezervă parcă și asta nu din pricină că ai studiat prea puțini intelectuali, — nu, îi cunoști bine, — dar parcă nu știi de unde să-i apuci.

Ce vîrstă ai? Nu te cunosc, nu știu cine ești, de unde ești, dar cred că ar trebui să pleci din Nijni cît ești încă tînăr și să stai vreo doi-trei ani în capitală, să te hîrșești — cum s-ar zice — cu literatura și cu literații. Așa nu ca să înveți să cînți de la cocoșul nostru[3]), ci ca să te șlefuiești și mai mult, ca să te cufunzi definitiv, din cap pînă-n picioare, în literatură, să te îndrăgostești de ea. Ca să nu mai vorbim de măsura în care te îmbătrînește provincia înainte de vreme. Korolenko, Potapenko, Mamin, Ertel sînt oameni minunați; s-ar putea ca la început să te cam plictisească, dar peste un an-doi ai să te obișnuiești și ai să-i prețuiești la adevărata lor valoare, iar societatea lor îți va răscumpăra cu vîrf și îndesat neplăcerile și neajunsurile vieții în capitală.

Mă grăbesc să mă duc la poștă. Rămîi sănătos și cu bine, îți string călduros mîna. Îți mulțumesc încă odată pentru scrisoare.

al dumitale
A. CEHOV

LUI A. M. PEȘKOV (M. GORKI)

3 ianuarie 1899, Ialta.

Dragă Alexei Maximovici, îți răspund dintr-o dată la două scrisori[4]). Întîi și-nîi îți urez toate cele bune de anul nou, dorindu-ți din suflet, prietenește, multă fericire, veche sau nouă, după poftă inimii.

Am impresia că nu m-ai înțeles tocmai bine. Nu ți-am vorbit de grosolănie, ci numai de nepotrivirea anumitor cuvinte străine care nu sînt curat rusești, sau a unora mai puțin folosite. La alți scriitori, cuvinte ca, bunăoară, „fatalist", trec neobservate, dar lucrurile scrise de dumneata au atîta muzicalitate, sînt atît de închegate, încît orice asperitate, cît de mărunță ar fi, supără îngrozitor. Firește că e o chestiune de gust și poate că sînt exagerat de pretențios sau prea conservator, ca unul care și-a însușit de mult anumite obiceiuri. De pildă, într-o descriere mă împac cu „asesor de colegiu"[5]) și cu „căpitan de rangul doi", dar nu cu „flirt" și „champion", care îmi fac silă.

Ești autodidact? În povestirile dumitale apari ca un artist desăvîrșit, un artist cu adevărat intelectual. Iar grosolănia este tocmai ceea ce e mai străin de d-ta; ești inteligent și ai sensibilitate, subtilitate și eleganță. Cele mai bune lucruri pe care le-ai scris sînt „În stepă" și „Pe plute" — parcă îți-am mai vorbit despre asta. Sînt niște povestiri minunate, desăvîrșite; autorul lor se dovedește un artist care a trecut printr-o școală serioasă. Nu cred să mă înșel. Singurele cusururi pe care le ai sînt: lipsa de măsură și de grație. Cînd omul cheltuiește pentru o acțiune anumită cît mai puține mișcări cu putință, aceasta înseamnă grație. Pe cînd în ceea ce faci dumneata se simte un exces.

Descrierile de natură sînt artistice; ești un adevărat peisagist. Exagerezi însă cu personificările (antropomorfism) ca de pildă: marea respiră, cerul privește, stepa se alintă, natura șoptește, vorbește, se întristează, etc. — toate acestea dau descrierilor un caracter oarecum monoton, citeodată dulceag, și uneori neclar. Pregnanța și expresivitatea în descrierile de natură nu se obțin decît prin simplitate, prin simple propozițiuni ca: „soarele apune", „se face noapte", „ploaia începe", etc. — și această simplitate te caracterizează în general, în gradul cel mai înalt, cum rar i se întîmplă unui scriitor.

Primul număr al „Vieții"[6]), în noua sa formă, nu mi-a plăcut. Pare neserios. Povestirea lui Cirikov[7]) e naivă și falsă, povestirea lui Veresaiev[8]) este o pastișă grosolană, n-aș putea spune exact după cine, dar care amintește întrucîtva și de Orlov al dumitale — o pastișă nu numai grosolană, ci și naivă. Cu astfel de povestiri nu poți ajunge departe. În „Kirilka" al dumitale, tipul șefului Zemstvei strică totul; tonul general e însă bine susținut. Să nu mai zugrăvești niciodată șefi de zemstvă. Nu-i nimic mai ușor decît să faci antipatică o autoritate, asta o fi plăcînd anumitor cititori, dar nu uita că aceștia sînt cei mai nesuferiți, cei mai lipsiți de gust. Tipurile de formațiune nouă[9]), ca șefii de zemstvă, îmi inspiră aceeași silă ca și cuvîntul „flirt" — și de aceea s-ar putea să n-am dreptate: Dat fiind că stau la țară, îi cunosc pe toți șefii de zemstvă din județul meu și din cele vecine, îi cunosc de mult și găsesc că nici ei și nici activitatea lor nu numai că nu sînt deloc tipice, dar sînt și total lipsite de interes — și aci am sigur dreptate.

Acum, despre hoinăreală[10]). Hoinăreala e un lucru foarte bun și ispititor, dar pe măsură ce îmbătrînești te îngreunezi oarecum, te înțelenești pe locul tău. Iar profesiunea literară te înțelenește prin ea însăși. Cu însuccesele și dezamăgirile, timpul trece repede, nu vezi viața adevărată și trecutul, cînd erai atît de liber, nu îți se mai pare al tău, ci parcă al altuia.

Mi s-a adus poșta, trebuie să citesc scrisorile și ziarele. Rămîi sănătos și fericit. Îți mulțumesc pentru scrisori, pentru faptul că, datorită dumitale, corespondența noastră și-a găsit cu atîta ușurință făgașul.

Îți string călduros mîna.

În rominește
A. B.

1) E vorba de scrisoarea lui Gorki din jumătatea a doua a lunii noiembrie 1898, în care scria următoarele despre impresiile cu care ieșise de la reprezentația piesei „Unchiul Vania" la teatrul municipal din Nijni-Novgorod.

„Mi-e greu să exprim bine și limpede tot ce mi-a trezit în suflet această piesă, dar privindu-i pe eroii ei, parcă simțeam că mă taie un fierăstrău cu dinții tociți. Fierăstrăul mi se plimba drept pe inimă și inima mi se strîngea, gemea, se zbuciuma. Pentru mine — piesa dumitale e un lucru care înspăimîntă; da, „Unchiul Vania" e un aspect cu totul nou al artei dramatice, e un ciocan greu cu care dumneata lovești în căpățîna seacă a publicului...

În ultimul act, cînd doctorul, după o pauză lungă, vorbește de arșița din Africa, am început să tremur de încîntare în fața măiestriei dumitale și de teamă pentru bieții oameni, pentru viața noastră sărăcăcioasă și searbădă. Ce bine ai lovit, drept la țintă — îți merge la inimă. Ai un talent uriaș".

2) Aceste cuvinte sună străin în limba rusă (n. trad.).

3) Aluzie la o snoavă în care privighetoarea este poftită să ia lecții de la cocoșul satului.

4) În decembrie 1898 Gorki îi scria lui Cehov: „Bine mi-ai scris, Anton Pavlovici, și foarte adevărat, foarte drept ai spus de cuvintele artificiale, căutate. Nu izbutesc cu nici un chip să le alung din vocabularul meu, fiindcă mi-e mereu frică să nu fiu grosolan. Apoi mai e și graba asta care mă mînă nu știu unde și mă împiedică să-mi șlefuiesc bine frazele... Ceea ce e mai rău însă e faptul că trăiesc exclusiv din ce ciștig cu scrisul. Nu mă pricep să fac altceva.

Sînt „autodidact, am 30 de ani..."

5) Grade civile și militare, introduse de Petru cel Mare, luate din limba germană și care, datînd de multă vreme, nu mai distonau.

6) „Viața", sub forma nouă. De la sfîrșitul anului 1898, redacția revistei „Viața" a fost preluată de V. A. Posse. M. Gorki a luat parte activă la revistă.

7) Povestirea lui Cirikov — „Străinii".

8) Povestirea lui Véresaiev — „Sfîrșitul lui Andrei Ivanovici".

9) Zemstvele erau relativ recente.

10) Gorki spunea în scrisoarea sa: „N-am să mă stabilesc la Petersburg.. Nu-mi plac orașele mari și, înainte de a mă apuca de literatură, am fost hoinar".

Despre piesele lui CEHOV

De vorbă cu regizorul MONI GHELERTER

Moni Ghelerter, regizor, artist emerit, a pus în scenă două din piesele lui A. P. Cehov, unul dintre autorii săi dramatici cei mai iubiți. Și acest lucru se observă bine. Înafară de căldura, dragostea și entuziasmul cu care ne vorbește despre dramaturgia cehoviană, în camera sa de lucru vedem nenumărate volume din operele lui Cehov, studii, machete după decorurile pieselor montate, fotografii, reviste cuprinzînd articole despre scrierile autorului „Unchiului Vania".

Cadrul este cît se poate de adecvat. Venisem doar să-l rugăm să ne spună despre felul cum a pus în scenă piesele lui Cehov. despre valoarea acestor lucrări dramatice, despre măsura în care ele au ajutat la afirmarea unei linii realiste în teatrul nostru.

Puteam începe să punem întrebările.

— Prima piesă din Cehov pe care ați montat-o pe scena Teatrului național a fost „Unchiul Vania". Și asta la începutul carierei dvs. de regizor. Ce ne puteți spune despre această grea și frumoasă sarcină ce v-ați luat-o?

— Dacă la începuturile meseriei mele de regizor aș fi fost întrebat care ar fi din întreaga literatură dramatică universală piesa pe care o iubesc mai mult și pe care aș dori s-o pun în scenă la Teatrul național unde năzuiam să lucrez, aș fi răspuns, fără să stau nici o clipă pe gînduri: „Unchiul Vania".

Am fost deci foarte emoționat cînd, la sfîrșitul primei stagiuni în care activam la Teatrul național, mi s-a încredințat să pun în scenă „Unchiul Vania". Frumoasă sarcină, dar de a cărei grea răspundere, în bucuria mea, nici nu-mi dădeam bine seama.

„Unchiul Vania" urma să fie prima piesă din literatura clasică rusă ce trebuia să fie jucată pe scena Teatrului național după 23 August.

Legăturile noastre cu teatrul sovietic nu erau încă atît de rodnic dezvoltate, cum aveau să fie în anii următori. Unica traducere pe atunci existentă nu era satisfăcătoare. A trebuit ca împreună cu actorii să lucrăm la îmbunătățirea ei.

Singurul material documentar ce-l aveam nu era decît o ediție franceză prescurtată din „Viața mea în artă" a lui Stanislavski.

Succesul pe care în seara de 30 aprilie 1946 l-a avut premiera acestei piese mi se pare aproape uimitor. Cred că el nu se putea realiza fără dragostea cu care actorii s-au apropiat de această capodoperă a lui Cehov, fără entuziasmul pe care l-au avut în muncă.

Ideea centrală a spectacolului, — desprinsă din replica pe care Astrov o dă unchiului Vania: *„In tot districtul acesta erau numai doi oameni deștepți și cumsecade: eu și cu tine. Dar în zece ani viața asta anostă, viața asta vrednică de dispreț, ne-a năclăit"* — era condamnarea unui regim care înăbușă elanurile de viață ale unor oameni valoroși și cinstiți. Așa cum spune și Stanislavski: „În timp ce Serebreakov nu este decît o băsică de săpun care ocupă pe nedrept un post înalt, oameni capabili și talentați ca Vania și Astrov putrezesc prin diferitele cotloane ale vastei Rusii".

Cît de vii îmi sînt amintirile din timpul pregătirii acestui spectacol! Lucram pentru întîia oară cu textul unui mare scriitor al literaturii universale și colaboram cu unii din cei mai de frunte actori ai noștri. Nu pot uita cu cît dramatism adînc și simplu întruchipa Aura Buzescu personajul Soniei, și cu cîtă emoție așteptam s-o aud spunînd monologul final. Mă impresiona seriozitatea cu care Costache Antoniu își însușea trăsăturile sufletești ale lui Vania. Intuiam de pe atunci cu toții ceea ce am găsit formulat clar mai tîrziu: că Cehov nu poate fi nici „jucat", nici „interpretat" — în piesele lui trebuie să trăiești, să exiști.

Cît contur personal a știut să dea Emil Botta rolului complex al lui Astrov și cît de important a fost aportul Soniei Cluceru, care interpreta rolul, aparent neînsemnat, al doicii în crearea atmosferei piesei!

Importanța rolurilor mici

— Vorbiți de aportul important al unui rol aparent neînsemnat. Dacă doriți să insistați puțin asupra acestui lucru.

— Da. Principiul artistic, aproape revoluționar, pe care l-a promovat Teatrul de artă din Moscova — acel al valorii ansamblului — și-a găsit în dramaturgia lui Cehov o strînsă corespondență. Cehov iubea „oamenii obișnuiți". El aduce în literatura lui valoarea spirituală a oamenilor mărunți, descoperind în ei frumuseți nebănuite. În același timp, Stanislavski și Nemirovici-Dancenko luptau să răstoarne mentalitatea de pînă atunci a actorilor care priveau cu dispreț rolurile mici; ei susțineau că și rolurile alcătuite chiar din două cuvinte trebuie să dea prilej actorilor să creeze personaje de o deplină valoare artistică.

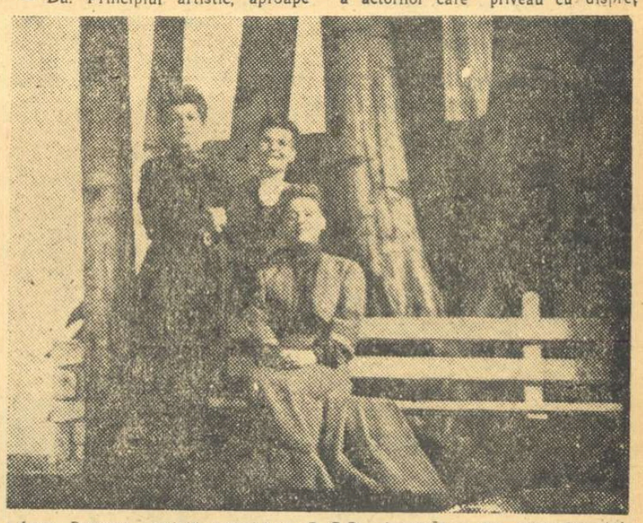

Aura Buzescu, artistă emerită a R. P. R., laureată a Premiului de stat, Maria Botta, laureată a Premiului de stat, și Elvira Godeanu, laureată a Premiului de stat, într-o scenă din ultimul act al piesei „Trei surori" de Cehov.

Spectacolul „Trei surori"

— Ați mai pus în scenă și piesa „Trei surori", pentru care ați fost distins cu Premiul de stat și vi s-a conferit titlul de artist emerit. Ce ne puteți spune despre acest spectacol, care constituie în teatrul nostru un moment de mare valoare artistică?

— Premiera piesei „Trei surori" a avut loc la începutul anului 1950, adică după aproape patru ani de la aceea a „Unchiului Vania". Repetițiile acestei piese au durat, cu unele întreruperi, aproape un an și jumătate. Trebuie să spun însă că pregătirea spectacolului s-a făcut în cu totul alte condiții. Pe cînd colectivul restrîns de interpreți din „Unchiul Vania" a fost de la prima lectură cucerit de farmecul rolurilor, — actorii, mai numeroși, care făceau parte din distribuția piesei „Trei surori", dintre care — cu excepția Aurei Buzescu și a lui Costache Antoniu, — nici unul dintre ei nu mai jucase piese de Cehov — au intrat mai greu în ritmul de lucru al spectacolului.

Și am mai întîmpinat o dificultate: o parte din actori ca Radu Beligan (Tuzenbach), Costache Antoniu (Andrei), Elvira Godeanu (Mașa), Tanți Cocea (Natașa), au fost distribuiți în roluri opuse acelora pe care erau deprinși să le interpreteze, ceea ce le-a produs la început unele șovăieli. Asta nu i-a împiedicat însă să obțină, mai tîrziu, alături de ceilalți colegi ai lor, succese de seamă.

Între timp ne parveniseră din U.R.S.S. diverse lucrări sovietice de teatrologie și apăruse în traducere românească lucrarea despre Cehov a lui V. Ermilov. De asemenea, pentru pregătirea acestui spectacol, ne-au fost traduse special studiul lui Ermilov închinat piesei „Trei surori", și lucrarea lui A. Roskin „Trei surori pe scena teatrului de artă", studiu care face o amănunțită analiză comparativă între cele două montări din 1901 și 1940, de pe scena celebrului teatru din Moscova. Am putut aprecia, cu acest prilej, la ce înalt nivel a ajuns știința teatrală în Uniunea Sovietică și ce sprijin puternic îi constituie ea în ajutorul muncii teatrelor.

Studiind în colectiv piesa cu ajutorul acestei documentări, descoperearam tot mai mult înțelesurile ei și pozițiile personajelor. Treptat, în timpul repetițiilor, s-a stabilit o omogenitate de ansamblu și s-a găsit un ton unitar, care au rămas caracteristicele de seamă ale spectacolului.

Actorii au ajuns cu timpul să iubească atît de mult personajele și piesa, încît să se regăsească ușor în eroii lui Cehov, ori de cîte ori se reluau repetițiile, uneori mult timp întrerupte.

Colaborarea fructuoasă n-a existat numai între regie și interpreți, ci și între regizor și pictorul scenograf, Al. Brătășanu, care a creat spectacolului cadrul lui firesc.

— Acest spectacol, pe care l-ați realizat acum aproape cinci ani, vă satisface și azi pe deplin?

— Nu. Pretențiile față de noi cresc mereu și e firesc ca nici realizările noastre din trecut să nu ne mai satisfacă întru totul. Socotesc că în prezentarea piesei lui Cehov, furat de tristețea destinelor eroilor, de destrămarea vieții lor, am lăsat ca personajele să fie copleșite prea mult de necazurile lor cotidiene și n-am subliniat suficient încrederea lor în viitor. Acest aspect important din opera lui Cehov trebuie cu deosebire relevat astăzi, ori de cîte ori este vorba de punerea în scenă a unei lucrări dramatice de Cehov.

E interesantă diferența pe care o stabilește Ermilov între Cehov și Gorki: „La Cehov există credința în viitor, în acel viitor în care va triumfa viața dreaptă și frumoasă, învingînd răul, ticăloșia și întunecimea. La Gorki e lupta pentru această viață, pentru ca ea să vină mîine — este o neasemuită siguranță a biruinței" și Ermilov continuă: „Dacă surorile s-ar fi putut împrieteni cu oamenii din lagărul lui Nil! Nil, spre deosebire de Tuzenbach și de Verșinin, ar fi știut să le apere pe surori și cîtă fericire adevărată le-ar fi umplut viața".

Realismul teatrului cehovian

— Care credeți că a fost contribuția teatrului cehovian la afirmarea unei linii realiste în teatrul românesc?

— După 23 August o preocupare importantă pentru noi a fost aceea de a curăța arta noastră scenică de toate formalismele și convenționalismele care prejudiciau tradiția realistă a teatrului nostru. Lucrările dramatice ale lui Cehov — care nu îngăduie decît o interpretare absolut realistă, purificată de orice urmă de teatralism, și în care cea mai neînsemnată notă artificială capătă proporții grave — este o excelentă școală de teatru realist.

Totodată, piesele lui Cehov, în care toate rolurile pun probleme grele interpreților și au o importanță aproape egală în economia spectacolului, exclud tendințele de vedetism actoricesc atît de răspîndite la noi într-un trecut apropiat.

Comemorarea morții lui Cehov

— Cum participați la comemorarea lui Cehov?

— Îmi pare rău că acest eveniment ne găsește în timpul vacanței teatrale și nu putem acorda deocamdată acestei comemorări toată importanța cuvenită. La începutul stagiunii, vom da un caracter festiv reluării reprezentațiilor cu „Trei surori" și mă gîndesc la pregătirea unui spectacol compus din cîteva piese într-un act ale lui Cehov, pe care să le interpreteze actorii noștri de frunte. Dintre ele nu va lipsi „Cîntecul lebedei" care va prilejui, desigur, maestrului Ion Manolescu o impresionantă creație. Deocamdată am pregătit spre a fi jucate la radio două comedii scurte de Cehov: „Jubileul" și „Ursul".

Mă emoționează gîndul că în aceste zile pe tot globul milioane de oameni simpli și cinstiți, cărora le este scumpă pacea și lupta pentru cucerirea unei vieți mai bune, se apleacă asupra paginilor lui Cehov și ascultă vorbindu-li-se despre el. Opera marelui scriitor, străbătută de nesfîrșita lui dragoste de oameni și de încredere într-un viitor luminos, capătă semnificația unui mesaj.

★

Telefonul, care a sunat de cîteva ori în timpul convorbirii, zbîrnîe din nou. Tovarășul Ghelerter ridică recentorul și răspunde. La celălalt capăt al firului, ghicim pe unul din interpreții din piesele lui Cehov, în preajma la radio, cu prilejul comemorării. E vorba de repetiții, de imprimări la magnetofon. Convorbirea e scurtă. Pe figura regizorului înfloreste un zîmbet. Zîmbetul omului care face o muncă pasionantă.

Gheorghe Dinu

MOȘIERIȚA

(Urmare din pagina 8-a)

la și somnul. Îngălbeni și se repezi la el strigînd:

— Ce faci aici, mă?

— Ce faci aici, mă? îl înghină ecoul.

Dar Semion nu răspunse. Își aprinse luleaua și își văzu mai departe de treabă.

— Ce faci, ticălosule? Cu tine vorbesc!

— Ce, nu vezi? Sau te-o fi lovit orbul găinilor...

— Cu-u-m? Ce ai spus?! Ia mai zi odată!

— Ți-am spus să-ți cauți de drum!

— Ce, ce, ce?

— Caută-ți de drum! Și nu mai zbiera așa.

Rjevețki se făcu stacojiu și își umflă pieptul.

— Uiți cu cine vorbești? Cum îndrăznești?

— Uite că îndrăznesc. Cine ești tu să nu îndrăznesc? Ce crezi că mă sperii? Prea sînteți mulți, voi ăștia! Dacă am căuta să facem pe placul fiecăruia, n-am mai prididi.

— Cum îndrăznești să tai pădurea? E a ta?

— Nici a ta nu e.

Rjevețki ridică cravașa, dar nu-l lovi pe Semion, fiindcă acesta îi arătă toporul.

— Știi tu nemernicule, a cui e pădurea?

— Știu, pane! E a Strelkaiei, și cu Strelkaia stau eu de vorbă. Pădurea e a ei, și ei am să-i dau socoteală. Dar tu ce ești? O slugă! Un fecior în casă! Pe tine nu te cunosc. Vezi-ți de drum, trecătorule! Marș d-aci!

Semion bătu cu luleaua în topor și zîmbi batjocoritor.

Rjevețki alergă la bihuncă, plezni calul cu hățurile și o luă în goana mare spre sat. Adună în grabă cîțiva martori și se întoarse cu ei, tot în goană, spre locul delictului. Îl apucară pe Semion la lucru. Procesul se înjghebă într-o clipită. Primarul, ajutorul de primar, secretarul și vătășeii nu întîrziară și ei să sosească. Se întocmiră o serie întreagă de acte. Rjevețki le iscăli, Semion fu silit să le iscălească și el, dar tot timpul își păstră pe buze zîmbetul batjocoritor.

Înainte de prînz, Semion se înfățișă moșieriței, care între timp fusese înștiințată de cele petrecute. Fără-a da bună ziua, Semion începu să spună că nu se mai poate trăi, că polonezul îi cotonogește pe oameni, că el, Semion, nu tălase decît trei copăcei și așa mai departe.

— Cum îndrăznești să tai din pădurea altuia? — îl întrebă moșieriță, mînioasă foc.

— Ne chinuim rău cu el, — mîrîi Semion, sorbindu-i cu ochii fața aprinsă și vrînd să-l lucreze cu orice preț pe polonez. — La fiecare vorbă, te plesnește și caută mereu să te nimerească peste față! Nu mai merge așa... Sîntem și noi oameni.

— Cum îndrăznești să tai din pădurea mea? Auzi? Pe tine te întreb, nemernicule!

— V-a mințit, coniță! E drept că... am tăiat... Recunosc... Dar el de ce bate oamenii?

Sîngele boieresc începu să fiarbă în vinele moșieriței. Uită că Semion era frate cu Stepan, își uită buna creștere, uită totul pe lume și îl plezni

— Piei din fața ochilor mei cu mutra ta de bădăran! — strigă ea. — Afară! Și să nu te mai văd!

Semion se fistici. Nu se aștepta nicidecum la așa ceva.

— La bună vedere! — spuse el și oftă adînc. — Ce să-i faci! N-am ce face!

Și ieși, bombănind. Ajuns în curte uită să-și mai pună căciula pe cap.

Peste vreo două ceasuri se înfățișă moșieriței Maxim. Fața îi era încordată, ochii posomorîți. Se cunoștea că venise să spună sau să facă vreo obrăznicie.

— Ce vrei? — îl întrebă moșieriță.

— Bună ziua, coniță. Am venit mai mult să vă rog ceva. Tare aș avea nevoie de niște lemne, coniță. Vreau să-i fac o izbă lui Stepan si n-am căpriori. Bine ar fi să-mi dați și niște scînduri.

— De ce nu? Cu plăcere.

Fața lui Maxim se lumină.

— Trebuie să fac izbă și n-am lemne. Cum e mai rău! E ca și cum te-ai apuca să mănînci ciorbă și n-ar fi ciorbă... He-he... Îmi trebuie și niște scînduri, de cele groase și de cele subțiri. Siomka v-a spus adineauri niște obrăznicii... Să nu vă supărați, coniță. E un nesprăvit. Nu și-a băgat încă mințile în cap. Habar n-are de nimic. Așa sînt ăștia tinerii. Atunci pot să vin după lemne, coniță?

— Vino.

— Fiți atît de bună și spuneți-i și lui Felix Adamici. Să vă dea dumnezeu sănătate! Acum Stiopka va avea și el o izbă.

— Atît că am să-ți cer cam scump, Jurkin! Știi doar și tu că eu nu vînd lemne; lemnele îmi trebuie mie, iar dacă le vînd, atunci le dau scump.

Fața lui Maxim se lungi.

— Adică cum?

— Iaca bine. Așa că întîi banii, pe urmă...

— Nu vreau lemne cu bani.

— Dar cum altfel?

— Știți și dumneavoastră cum. Ce bani să avem noi în ziua de astăzi? N-avem o lețcaie.

— Fără bani nu dau.

Maxim își mototoli șapca în pumn și începu să se uite în tavan.

— Nu glumiți? — întrebă el, după cîteva clipe de tăcere.

— Sigur că nu. Mai ai ceva de spus?

— Ce să mai spun? La ce să mai lungesc vorba cu dumneavoastră, dacă nu-mi dați lemne? La bună vedere. Atît că rău faceți că nu-mi dați lemne... O să vă pară rău... Mie nu-mi pasă, dar dumneavoastră o să vă pară rău... Stepan e la grajd?

— Nu știu.

Maxim privi cu tîlc la moșieriță, tuși, se mai învîrti pe loc și ieși. Tremura de mînie.

„Vasăzică de astea îmi ești, pungășoaico!" — își zise el îndreptîndu-se spre grajd. Stepan ședea pe un scăunaș și țesăla alene coapsa unui cal. Maxim nu intră în grajd, ci se opri în prag.

— Stepan! — strigă el.

Stepan nu răspunse și nici nu se uită la tatăl său.

— Stringe-ți catrafusele și hai acasă!

— Nu vreau.

— Cum poți să-mi răspunzi așa?

— Dacă o fac, înseamnă că pot.

— Îți poruncesc!

Stepan sări în picioare și trînti ușa grajdului în nasul lui Maxim.

Seara, un băiețaș din sat veni în goană la Stepan și îi povesti că Maxim o dăduse afară din casă pe Maria care n-avea unde să se adăpostească peste noapte.

— Acum șade lîngă biserică și plînge, — adăugă băiețașul. — În jurul ei s-a adunat lumea și te ocărăște.

A doua zi dis-de-dimineață, în timp ce toți cei din curtea boierească dormeau, Stepan se îmbrăcă în hainele lui vechi și se duse în sat. Clopotele bisericii sunau de liturghie. Era o dimineață de duminică, luminoasă, veselă. Îți venea să tot trăiești și să te bucuri de viață! Stepan trecu pe lîngă biserică, aruncă o privire îndobitocită clopotniței și se îndreptă spre cîrciumă. Din păcate, cîrciuma se deschidea înaintea bisericii. Cînd intră, la tejghea se și adunaseră cîțiva băutori.

— Vodcă! — porunci Stepan. I se turnă vodcă. Bău, mai stătu puțin și bău din nou. După ce se chercheli, începu să-i cinstească pe ceilalți. Și se încinse un chef în lege.

— Primești leafă mare la Strelkaia? — îl întrebă Sidor.

— Cît mi se cuvine. Bea nătărăule!

— Bună treabă. Îți urez sărbătoare plăcută, Stepan Maximici! Duminică plăcută! Dar dumneata de ce nu bei?

— Beau... Beau și eu...

— Îmi pare bine... La drept vorbind, toate astea-s foarte bune, pe cinste! Stepan Maximici! Așa-a... Dă-mi voie să te întreb: primești vre-o zece ruble?

— Ha-ha-ha! Cum poate un boier să trăiască cu zece ruble? Cum de-ți trăznește așa ceva prin minte? Primește cel puțin o sută!

Stepan se uită la cel ce rostise aceste vorbe și-l recunoscu pe fratele său Semion, care ședea pe banca din colț și bea. Îndărătul lui Semion se vedea fața aprinsă de băutură a dascălului Manafuilov, care zîmbea viclean.

— Dați-mi voie să vă întreb, domnule,— spuse Semion, scoțîndu-și șapca, — moșierița are cai frumoși sau nu? Dumneavoastră vă plac?

Stepan își turnă în tăcere votcă și bău fără să scoată o vorbă.

— Trebuie să fie foarte buni,—urmă Semion. — Păcat numai că n-are vizitiu la ei. Fără vizitiu nu prea merge...

Manafuilov se apropie de Stepan și clătină din cap.

— Ești... ești... un porc! Un porc! Nu știe teamă de păcat? Frați creștini! Ăsta nu se teme de păcat! Știi ce spune sfînta scriptură, ai?

— Ia slăbește-mă cu prostille tale!

— Care prostii?... Te crezi poate mai deștept!... Ești tu vizitiu, ce e drept, dar nu la cai. He-he... Dumneaei îți dă și cafea?

Stepan puse mîna pe o sticlă, își făcu vînt și îl croi pe Manafuilov drept în capul lui mare peste măsură. Manafuilov se clătină, dar nu se lăsă:

— Dragoste! Frumos!... Hehe!... Păcat numai că nu te poți cununa. Te-ai face boier! Ce ziceți băieți? Străsnic boier ar mai ieși din el! Un boier și jumătate! Și cu cartel

Se auziră rîsete. Stepan îl croi încă odată pe dascăl cu sticla în cap. Manafuilov se clătină și, de data aceasta se prăbuși.

— De ce omori oamenii? — strigă Semion, năpustindu-se asupra fratelui său. — Cunună-te și atunci ai să poți bate pe cine vrei! De ce dă în noi oameni buni? De ce dai, răspunde!

Semion închise pe jumătate ochii, îl apucă pe Stepan de piept și îl pocni la lingurică. Manafuilov se ridică și începu să-și fluture degetele lungi în fața ochilor lui Stepan.

— Bătaie, băieți! Asta-i bătaie, nu glumă! Săriți!

În cîrciumă se iscă larmă mare. Strigătele se amestecară cu hohotele de rîs.

Lumea se îmbulzi la ușă. Stepan îl apucă pe Manafuilov de guler și-l azvîrli afară. Dascălul scoase un țipăt ascuțit și se rostogoli ca un ghem pe trepte. Risetele se întețiră. Cîrciuma se umplu de lume. Sidor se amestecă unde nu-i fierbea oala și îl lovi pe Stepan în spinare, fără să știe nici el de ce. Stepan îl apucă pe Semion de umăr și îl azvîrli și pe el spre ușă. Semion se lovi cu capul de ivăr, alunecă pe trepte și căzu cu fața udă în praful drumului. Fratele său îl ajunse din cîteva salturi și începu să-i joace pe pîntece. Jucă cu înverșunare, cu sete, sărind sus de tot. Sări multă vreme așa.

Clopotele începură iar să sune. Stepan se opri și se uită în jur. Nu vedea decît mutre schimonosite de rîs, una mai beată și mai șuie ca cealaltă. Și multe, nesfîrșit de multe. Semion se ridică de jos, ciufulit, însîngerat, cu pumnii strînși, cu o căutătură de fiară. Manafuilov stătea lungit în praf și plîngea. Praful i se lipise în jurul ochilor. Se iscase o învălmășeală din care nici dracul nu mai putea alege ceva.

Stepan se dezmetici; se îngălbeni și o rupse de fugă, ca un nebun. Mai mulți țărani se luară după el.

— Prindeți-l! Prindeți-l! — strigau toți în urma lui. — Puneți mîna pe el! Ucigașul!

Pe Stepan îl apucă groaza. I se păru că, dacă va fi prins, lumea îl va omorî pe loc. Începu să alerge mai repede.

— Prindeți-l! Puneți mîna pe el!

Fugind mereu, ajunse, fără să-și dea seama, la casa părintească. Poarta era larg deschisă, cu canaturile în bătaia vîntului. Stepan dădu buzna în ogradă.

La trei pași de poartă, Maria lui ședea pe un morman de surcele și de talaș. Cu picioarele strînse sub ea și cu mîinile atîrnînd în jos, sleite de puteri, nu-și lua ochii din pămînt. La vederea Mariei, un gînd luminos licări deodată prin mintea întunecată și muncită de băutură a lui Stepan...

Să fugă din sat, să fugă cît mai departe cu femeia aceasta, galbenă ca moartea, asuprită, pe care o iubea din tot sufletul. Să fugă cît mai departe, în Kuban, bunăoară... Ce frumos e Kubanul! Dacă scrisorile primite de la unchiul Petre spun adevărul, ce minunată libertate trebuie să fie în stepele Kubanului! Acolo și viața-i mai îmbelșugată, și vara mai lungă, și lumea mai cutezătoare... La început, ei doi, Stepan și Maria, se vor tocmi ca argați, iar mai tîrziu își vor face rost și de-un petec de pămînt al lor. Acolo nu-i vor avea mereu pe cap, nici pe chelul de Maxim, cu ochii lui de țigan, nici pe Semion, cu zîmbetul lui de beție și de om viclean...

Cu gîndul acesta se apropie de Maria și se opri în fața ei... Dar capul i se învîrtea de băutură, prin fața ochilor îi jucau pete de toate culorile și îl durea tot trupul... Abia se ținea pe picioare...

— Hai în Kuban... hai să... — începu el, simțind că nu mai e în stare să vorbească. ...— În Kuban... la moșul Petre... Știi? Acel care ne trimitea scrisori...

Dar pas de te înțelege! Se duse dracului Kubanul. ...Maria își ridică privirea îndurerată spre fața lui galbenă, buimăcită, acoperită pe jumătate de claia de păr nepieptănat, și se ridică... Buzele începură să-i tremure...

— Tu ești, tîlharule? țipă ea. — Tu? Ți-au mutat fălcile la circiumă? Blestematule! Călăule! Să-ți meargă de lumea cealaltă tot așa cum m-ai omorît și tu pe mine, ticălosule! Cu zile m-ai omorît, amărîta de mine!

— Taci din gură!

— Dihăniilor! Nu vă e milă de un suflet creștin! M-ați dat gata, tîlharilor... Și tu, Stiopka, mi-ai ucis sufletul! O să te pedepsească, maica domnului! Ai să vezi! Asta n-o să ți-o ierte așa, cu una cu două. Crezi că numai eu îs sortită să mă chinuiesc? Nici prin minte să nu-ți treacă așa ceva... Ai să te chinuiești și tu...

Stepan începu să clipească din ochi și se clătină.

— Taci din gură! Pentru numele lui dumnezeu!

— Beției! Ști

A. P. CEHOV

MOȘIERIȚA

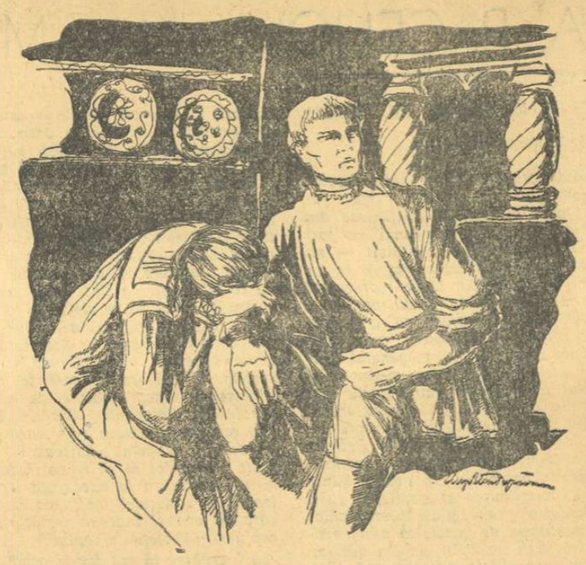

O trăsură cu doi căluți de Viatka de toată frumusețea se opri în fața izbei lui Maxim Jurkin, strivind iarba uscată, prăfuită, care foșnea și trosnea. In trăsură se afla moșierița Elena Egorovna Strelkova și Felix Adamovici Rjevețki, administratorul ei. Acesta sări sprinten din trăsură, se apropie de izbă și bătu cu arătătorul în geam. Înăuntru licări o luminiță.

— Cine-i? — întrebă un glas de bătrînă și la fereastră se arătă capul nevestei lui Maxim.

— Vino un pic afară, mătușă! — îi strigă moșierița.

Peste cîteva clipe, din izbă ieși Maxim, urmat de nevastă-sa. Se opriră în poartă și, fără să scoată o vorbă, făcură o plecăciune, întîi în fața moșieriței, apoi în fața administratorului.

— Spune-mi, rogu-te — îl întrebă Elena Egorovna pe moșneag — ce înseamnă toate astea?

— Adicătelea, care?

— Cum, care? Parcă nu știi? Stepan e acasă?

— Nu-i. S-a dus la moară.

— Ce-s prostiile astea? Zău dacă-l mai înțeleg pe omul ăsta! De ce a plecat de la mine?

— Nu știu, coniță. De unde să știu?

— E foarte urît ce-a făcut! M-a lăsat fără vizitiu! Din pricina lui, Felix Adamovici e silit să înhame și chiar să mîie caii. Bine-i asta? Cred că vă dați și voi seama că asta-i curată măgărie. Ce l-a apucat? I s-a năzărit cumva că are leafă prea mică, sau ce?

— Dumnezeu să-l mai înțeleagă! — răspunse moșneagul, trăgînd cu coada ochiului la administrator, care se uita pe fereastră în izbă. Că nouă nu ne spune nimic, iar ce-o fi în capul lui, cine poate să știe? Spune că a plecat și pace! Că-i slobod să facă ce vrea! Se vede că i-o fi părut simbria prea mică!

— Dar cine stă lungit pe laviță de sub icoane? — întrebă Felix Adamovici, privind într-una în casă.

— E Semion, taică! Stepan nu-i acasă.

— Asta-i obrăznicie din partea lui! — continuă moșierița, aprinzîndu-și o țigară. M'sieur Rjevețki, ce leafă avea la noi?

— Zece ruble pe lună.

— Dacă zece ruble i s-au părut prea puțin, aș fi putut să-i dau cincisprezece! Dar n-a suflat o vorbă și a plecat! Așa face un om cinstit, cum se cade?

— V-am spus că vă purtați prea frumos cu trîntorii ăștia! — spuse Rjevețki, articulînd răspicat silabele și silindu-se să-și ascundă accentul polonez. Prea le-ați dat nas! Astora nici n-ar trebui să li se plătească toată leafa deodată! La ce? Și de ce vreți acum să i-o măriți? Se întoarce el, n-aveți grijă. Așa s-a tocmit și s-a învoit! Spune-i — se adresă polonezul lui Maxim — că-i un porc și jumătate.

— Finissez, donc!

— Auzi, omule? Că dacă s-a tocmit într-un fel, apăi să se țină de treabă și să nu plece cînd îi trăznește prin cap! Ei, comedie! Să poftească numai să nu vină mîine! Am să-i arăt eu ce înseamnă să nu asculți de porunci! O s-o pățiți și voi! Mă auzi, babo?

— Finissez, Rjevețki!

— O s-o pățiți cu toții! Dacă nu vine, să nu mai calci nici tu pe la administrație, cîine bătrîn! Să mă uit la voi?! Oameni sînteți voi? Înțelegeți voi de vorbă? Nu vă băgați mințile în cap decît dacă se pune omul cu bătaia pe voi, dacă vă stringe în chingi. Să vină mîine negreșit!

— Am să-i spun. De ce să nu-i spun? De spus, pot să-i spun...

— Spuneți-i că am să-i măresc leafa, — grăi și Elena Egorovna. Doar nu pot să rămîn fără vizitiu. Cînd o să găsesc altul, poate să plece, dacă vrea. Mîine dimineață să facă bine să fie la mine! Spune-i și dumneata, mătușă! Sper că va veni și nu mă va sili să trimit după el. Vino-ncoa, mătușă! Ține, drăguțo! Cred că-ți vine greu să ții în frîu copii atît de mari? Poftim, ia asta de la mine, draga mea!

Moșierița scoase din buzunar o tabacheră frumoasă, trase de sub țigări o hîrtie de o rublă și i-o întinse babei.

— Dacă nu vine, — adăugă moșierița — vom fi nevoiți să ne certăm, ceea ce n-ar fi deloc de dorit. Dar nădăjduiesc să... Sfătuiți-l și voi. Hai să mergem, Felix Adamici! Rămîneți cu bine.

Rjevețki sări pe capră, luă hățurile și trăsura porni prin colbul moale al drumului.

— Cît ți-a dat? — întrebă moșneagul.

— O rublă.

— Dă-o-ncoa!

Moșneagul luă rubla, o netezi cu ambele palme, o împături cu grijă și o ascunse în buzunar.

— Hai, Stepane, că a plecat! — spuse el, intrînd în izbă. Am mințit-o că te-ai dus la moară. S-a speriat, nevoie mare...

Cînd trăsura se făcu nevăzută, Stepan se arătă la fereastră. Galben, ca un mort, tremurînd din tot trupul, se aplecă peste prichiciul ferestrei și amenință cu pumnul său mare spre parcul ce se vedea întunecat în depărtare. Era parcul curții boierești. După ce amenință de vreo șase ori, mormăi ceva, se trase înapoi și lăsă cu zgomot geamul în jos.

Ca la vreo jumătate de ceas după plecarea moșieriței, Jurkinii se așezară la cină, în cuhnie, chiar lîngă vatră. Jurkin și nevastă-sa ședeau de o parte a mesei slinoase. In fața lor, ședea Semion, feciorul cel mare, ostaș lăsat vremelnic la vatră, cu fața vînătă de bețiv, nas lung, ciupit de vărsat, și ochi potlogoși. Semion semăna leit cu tatăl său, atît că nu era cărunt, nici chel și nu avea ochi ca de țigan, tot atît de șireți ca ai moșneagului. Alături de Semion ședea Stepan, al doilea fiu al lui Maxim, băiat frumos, bălan. Stepan nu mînca; cu capul proptit în pumni se uita în tavanul afumat și se gîndea încordat la ceva. Cina o servea Maria, nevastă-sa. Ciorba o sorbiră în tăcere.

— Ia blidul! — spuse Maxim, cînd isprăvirăcu ciorba. Maria luă de pe masă blidul gol, dar nu izbuti să ajungă cu bine pînă la vatră, cu toate că era aproape. Se clătină și căzu pe bancă. Blidul îi scăpă din mîini și îi alunecă jos de pe genunchi. Se auziră suspine.

— Parcă plînge cineva? — întrebă Maxim.

Maria începu să plîngă mai tare. Trecură vreo două minute. Bătrîna se sculă de la masă și aduse ea păsatul de hrișcă. Stepan tuși scurt și se ridică de pe bancă.

— Taci odată! — mormăi el.

Maria plîngea mai departe.

— Taci, cînd îți spun!

— Să n-aud muierea scîncind! — mormăi Semion, scărpinîndu-se la ceafă. Scîncește și nu știe nici ea de ce! Se cunoaște că-i muiere! N-are decît să scîncească în curte, dacă are chef!

— Lacrimile de muiere sînt ca picăturile de apă! spuse Maxim. Bine că nu se cumpără și ne sînt date pe degeaba. De ce scîncești? Uf! Taci odată! N-o să ți-l ia nimeni pe Stiopka al tău! Te-ai învățat rău! Prea ești gingaș! Hai, vino și mănîncă păsatul!

Stepan se aplecă spre Maria și o lovi ușor peste cot.

— Ei, ce-i cu tine? Taci odată! N-auzi, cu tine vorbesc! U-u-uf, nemernico!

Stepan ridică pumnul și îl repezi în banca pe care stătea întinsă Maria. O lacrimă mare, lucitoare, alunecă pe obrazul lui. O șterse, se așeză la masă și se apucă să mănînce păsat. Maria se sculă, se așeză după cuptor, cît mai departe de ceilalți și plînse mai departe pe înfundate.

— Dă-ne cvasul, Maria! Fă-ți datoria, noră! Nu știi-e rușine să te smiorcăi în halul ăsta? — strigă moșneagul. Doar ești femeie în toată firea!

Maria ieși, galbenă, plînsă și întinse moșneagului ulciorul, fără să se uite la nimeni. Ulciorul trecu din mînă în mînă. Semion îl luă, făcu semnul crucii, trase o dușcă și se înecă.

— De ce rîzi?

— De nimic... așa... mi-am adus aminte de o năzbîtie.

Semion își dădu capul pe spate, își deschise gura mare și începu să chicotească.

— A fost moșierița pe la noi? — întrebă el, trăgînd cu coada ochiului la Stepan. Ai? Și ce a spus? Ai? — Haha-ha!

Stepan se uită la el și se făcu roșu ca racul.

— Dă cincispreze ruble, — spuse moșneagul.

— Ehei! Ar da și o sută, numai să vrea el! Să mă bată dumnezeu dacă n-ar da!

Semion făcu cu ochiul și se întinse să-și dezmorțească mădularele.

— Ah, de mi-ar cădea mie în mînă o muiere ca asta! — continuă el. Aș scoate din ea și untul!

Semion se ghemui, îl bătu pe Stepan pe umăr și începu să rîdă cu hohote.

— Așa-i, sufletelule! Prea ești rușinos! Nouă nu ne dă mîna să fim rușinoși! Ești un prost, Stiopka! Și încă ce prost!

— De bună seamă că-i un prost! — întări tatăl.

Plînsetul se auzi din nou.

— Iar îți scîncește muierea! Se vede treaba că o ricîie la inimă! Să n-aud scîncet de muiere. Te tai ca un cuțit! Cu ce scop! Mersi pentru cină, onorați domni! Acum ar fi bine să-i tragem cu un vinișor, ca să visăm frumos! Moșierița ta trebuie să aibă vin cît lumea! Bea-l tu, eu n-am nevoie!

— Ești o vită fără inimă, Senka!

Grăind astfel, Stepan oftă, luă repede o cergă și ieși în curte. După el, ieși și Semion.

Afară se lăsa molcomă, tihnită, o noapte de vară rusă. De după gorganele îndepărtate răsărea luna. Nori mici, ciufuliți, tiviți cu argint, pluteau în întîmpinarea ei. Bolta cerului pălise și pe întreg întinsul ei se revărsa o lumină verzuie, plăcută. Stelele începură să sclipească mai slab și, ca și cum s-ar fi speriat de lună, își strînseră ghem razele lor mici. De pe rîu se ridică și se întinse o răcoare umedă, care îți dezmierda obrajii. In izba părintelui Grigori orniculbătu răgușit ceasurile nouă și bătaia lui se auzi prin tot satul. Circiumarul ovrei închise cu zgomot oblonul și afirnă deasupra ușii un felinăraș solos. Pe uliță și prin curți nu se vedea țipenie, nu se auzea nici o șoaptă... Stepan așternu cerga, își făcu semnul crucii și se întinse, proptindu-se într-un cot. Semion tuși scurt și se așeză la picioarele lui.

— M-da... spuse el.

După un timp de tăcere, Semion se așeză mai bine, își aprinse luleaua și începu să vorbească.

— Am fost astăzi la Trofim... Am băut bere. Trei sticle. Vrei să fumezi și tu, Stiopka?

— Nu.

— Tutunul e bun. Ei, bun ar fi acum și un ceai! Ai băut vreodată ceai la moșieriță? E bun? Cred și eu! Trebuie să coste vreo cinci ruble funtul. E și ceai care costă o sută de ruble funtul. Zău că e. Eu n-am băut, dar știu. Am văzut cînd eram băiat de prăvălie la oraș... Îl bea tot o moșieriță. Numai mirosul făcea banii ăștia! L-am mirosit. Ei, mergem mîine la moșieriță?

— Ia, mai slăbește-mă!

— De ce te superi? Doar nu te ocărăsc; vorbesc și eu... N-ai de ce să te superi. Și, la urma urmei, de ce să nu te duci? Ciudat mai ești și tu! Nu te pricep! Capeți bani mulți, mănînci bine, bei cît îți poftește inima... Fumezi din țigările ei, bei ceai bun...

Semion tăcu puțin, apoi urmă:

— Mai e și frumoasă. E rău să te încurci cu o babă dar cu asta e o fericire! (Semion sculpă și mai tăcu un timp). Focoasă muiere! Arde ca jarul! Are gît frumos, plinuț...

— Și dacă-ți încarci sufletul cu un păcat? — întrebă deodată Stepan, întorcîndu-se spre Semion.

— Păcaaat? De unde ai mai scos-o și pe asta? La omul sărac, nimic nu-i păcat!

— Chiar și săracul nimerește în iad, la ucigă-l toaca, dacă... și apoi ce, eu sînt sărac? Nu sînt sărac!

— Dar unde vezi păcatul? Doar nu tu umbli după ea, ea umblă după tine! Prea ești și tu sperios.

— Și tu ai suflet de tilhar și judeci ca un tilhar...

— Mare nerod ești! — spuse Semion oftind. Nerod rău de tot! Nu-ți vezi norocul! Nu-l simți! Se vede că ai bani mulți... și că n-ai nevoie de ei.

— Am nevoie, dar nu de bani străini.

— Doar nu-i furi; ți-i dă chiar ea, cu mîna ei. Dar ce să-mi mai pierd vremea stînd la taclale cu un nerod! Stric orzul pe gîște... Cu tine își răcește omul gura de pomană!

Semion se sculă.

— O să te căiești, dar o să fie prea tîrziu! Dacă ești atît de nătărău, nici nu vreau să mai știu de tine. Nu ești fratele meu. Dracu să te ia... N-ai decît să-ți pierzi vremea cu vaca aceea...

— Care vacă? Maria?

— Maria.

— Hm... Tu nu ești bun nici măcar să fii călcat în picioare de vaca asta.

— Ți-ar merge bine și ție și nouă... Mare dobitoc ești!

— Hai, cară-te odată!

— Uite că plec... N-are cine să-ți tragă o mamă de bătaie!

Semion îi întoarse spatele și o luă alene spre izbă. Peste vreo cinci minute, auzind iarba foșnind, Stepan ridică încet capul. Venea Maria. Se apropie; stătu un pic locului, apoi se întinse alături de el.

— Nu te du, Stiopa! — șopti ea. Nu te du, dragul meu! O să te nenorocească! Nu-i ajunge polonezul, blestemata de ea, te mai vrea și pe tine. Să nu te duci la ea, Stiopunka!

— Nu te băga!

Lacrimile Mariei începură să cadă ca o ploaie mărunță pe fața lui Stepan.

— Nu mă nenoroci, Stepane! Nu-ți încărca sufletul cu un păcat. Nu mă iubi decît pe mine, nu te du la alta! Cu mine te-a cununat dumnezeu, cu mine să trăiești. Sînt orfană... Numai pe tine te am.

— Slăbește-mă! Ei... dracie! Ți-am spus că nu mă duc!

— Bine faci... Nici nu trebuie, dragul meu! Sînt însărcinată, Stiopușka... Curînd o să avem un copil... Să nu ne lași, că te-ar pedepsi dumnezeu! Tat-tu și cu Slomka atîta așteaptă, să te duci la ea, dar tu să nu te duci... Nu te uita la ei. Nu-s oameni, ci fiare.

— Hai, dormi!

— Dorm, Stiopa... Dorm.

— Marie! — se auzi glasul lui Maxim. Unde ești! Vino că te cheamă mama!

Maria sări în picioare, își potrivi părul și dădu fuga în izbă. Maxim se apropie încet. Se dezbrăcase, și așa, numai în cămașă și izmene, semăna cu un mort. Lumina lunii îi juca pe chelie și licărea în ochii lui de țigan.

— Cînd te duci la moșieriță, mîine sau poimîine? întrebă el.

Stepan nu răspunse.

— Dacă e să te duci, atunci mai bine du-te mîine, și cît mai devreme. Caii trebuie să fie în plata domnului. Și nu uita că ți-a făgăduit cincisprezece ruble. Cu zece să nu rămîi.

— Nu mă duc, în ruptul capului, — spuse Stepan.

— Cum așa?

— Iaca, bine... Nu vreau...

— Și de ce?

— Parcă nu știi!

— Ia ascultă, Stiopa, vezi să nu mă sfîlești la bătrînețe să-ți trag o bătaie!

— Trage-mi-o!

— Cum poți să-i răspunzi așa părintelui tău? Cu cine vorbești? Ia seama! Mai ai caș la gură și ești obraznic cu tat-tu.

— Nu mă duc și gata! La biserică știu că mergi, dar de păcat văd că nu ți-e frică.

— La tine mă gîndesc, mă nerodule! Vrei să-ți înjghebezi o gospodărie a ta! Trebuie să-ți faci o izbă nouă, da, sau ba? Ce zici? La cine ai să te duci după lemne? La Strelkaia, nu-i așa? La cine ai să te împrumuți? Tot la ea! Ea o să-ți dea și lemne și bani. O să te răsplătească!

— N-are decît să răsplătească pe alții. Mie nu-mi trebuie.

— Am să te rup în bătaie.

— N-ai decît! Rupe-mă!

Maxim rînji și ridică brațul. In mînă avea un gîrbaci.

— Am să te bat, Stepane.

Stepan se întoarse pe partea cealaltă, arătînd că tatăl său îl împiedică să doarmă.

— Va să zică, nu te duci? Spui drept?

— Da, spun drept. Să mă bată dumnezeu dacă mă duc.

Bătrînul ridică gîrbaciul și Stepan simți pe umăr și pe unul din obraji o durere crîncenă. Sări în picioare ca nebun.

— Să nu mă bați, tată — strigă el. Să nu mă bați! Auzi! Să nu dai în mine!

— Și de ce?

Maxim stătu o clipă pe gînduri, apoi îl croi încă odată. Il mai croi și a treia oară.

— Să dai ascultare lui tatu-tău, dacă-ți poruncește ceva! Ai să te duci, neisprăvitule!

— Nu mă bate, tată! Auzi?

Stepan izbucni în hohote de plîns și se lăsă pe cergă.

— Am să mă duc! Fie! Mă duc... Dar să ții minte: n-ai să te mai bucuri de viață! Ai s-o blestemi!

— Bine, bine! Pentru tine te duci, nu pentru mine. Nu eu am nevoie de izbă nouă, ci tu. Ți-am spus că am să-ți trag o bătaie; uite că ți-am tras-o.

— Mă... mă duc! Dar... ai să ții minte bătaia asta!

— Bine, bine. Nu mă sperii tu. Zi-i înainte...

— Bine... mă duc...

Stepan încetă să mai hohotească, se întoarse pe burtă și continuă să plîngă pe înfundate.

— Au început să i se cutremure umerii! Ia te uită cum boicește! Hai, zbiară în gura mare! Mîine în zori să te duci. Ia leafa pe o lună înainte. Cere plata și pentru cele patru zile pe care le-ai făcut. O să-i prindă tocmai bine iepei tale pentru o basma. Iar de bătaie, să nu-mi porți pică. Îți sînt tată... Dacă vreau, te bat, dacă vreau, te miluiesc. Așa-i... Hai, acum dormi!

Maxim își netezi barba și o luă spre izbă. Lui Stepan i se păru că, intrînd în casă, Maxim spuse: „I-am ars cîteva!" Se auzi rîsul lui Semion.

In izba părintelui Grigori un clavir dezacordat începu să cînte jalnic: la ceasul acela, preoteasa avea obiceiul să se așeze la clavir. Sunetele domoale, ciudate, plutiră peste sat. Stepan se sculă, sări gardul și o luă pe uliță. Se îndrepta spre rîu. Apa strălucea ca argintul viu, oglindind cerul, luna și stelele. In jur domnea o liniște de mormînt. Nimic nu se clintea. Numai din cînd în cînd țîrîia cîte un greier... Stepan se așeză pe mal, chiar la marginea apei și își propti capul în pumni. Gînduri negre începură să i se perinde prin minte.

Pe cealaltă parte a rîului se înălțau plopii zvelți, înalți, care înconjurau parcul boieresc. Printre copaci, licărea o lumină la fereastra iatacului moșieriței. Se vede că nu dormea. Stepan rămase așa pe mal, pierdut în gînduri, pînă ce rîndunelele începură să zboare deasupra apei. Se ridică în picioare atunci cînd în rîu se mai oglindea sclipind, luna, și soarele abia răsărea. Se spălă, își făcu rugăciunea cu fața îndreptată spre răsărit și o luă repede, cu pași hotărîți, de-a lungul malului spre vad. După ce trecu vadul, se îndreptă spre curtea boierească...

II

— A venit Stepan? — întrebă Elena Egorovna, trezindu-se.

— A venit! — răspunse fata în casă. Strelkova zîmbi.

— A-a-a... Bine. Unde-i acum?

— La grajd.

Moșierița sări din pat, se îmbrăcă repede și se duse în sufragerie, să-și bea cafeaua.

Arăta încă tînără; îi dădeai mai puțin de vîrsta ei. Numai ochii căprii, adînci, bănuitori, mai curînd de bărbat decît de femeie, o trădau și spuneau că avusese răgazul să-și trăiască cea mai mare parte a vieții de femeie și că trecuse de treizeci de ani. Nu era frumoasă, dar putea să placă. Fața îi era rotundă, simpatică, sănătoasă, iar gîtul, despre care vorbise Semion, și bustul, minunați. Dacă Semion ar fi știut să prețuiască frumusețea picioarelor și mîinilor, ar fi pomenit, desigur, și de picioarele și de mîinile moșiriței. Se îmbrăca simplu, cu rochii ușoare de vară. Pieptănătura îi era de asemenea cît se poate de simplă. Strelkova era leneșă, nu-i plăcea să piardă mult timp la oglindă. Moșia unde trăia aparținea fratelui ei, un boltei, care trăia la Petersburg și nu dădea decît foarte rar pe la țară. Elena Egorovna stătea la moșie de cînd se despărțise de soțul ei, colonelul Strelkov, un om foarte cumsecade, care trăia și el la Petersburg și care se gîndea la fosta lui nevastă și mai rar decît se gîndea fostul lui cumnat la moșia sa. Se despărțiseră chiar înainte de a fi împlinit un an de căsnicie. Maria Egorovna își înșelase soțul, douăzeci de zile după nuntă.

Așezîndu-se la masă, Strelkova porunci să fie chemat vizitiul. Stepan intră și se opri lîngă ușă. Era galben, cu părul vîlvoi și se uita cum se uită lupul prins în capcană: cu ochi răi și întunecați. Moșierița îi aruncă o privire și roși ușor.

— Bună ziua, Stepane! — spuse ea, turnîndu-și cafeaua. — Spune-mi, te rog, ce sînt năzbîtiile astea? De ce ai plecat? Ai stat patru zile și ai plecat! Și încă fără să spui nimănui nimic! Trebuia să ceri voie!

— Mi-am cerut voie,—mîrîi Stepan.

— Cui?

— Lui Felix Adamici.

Strelkova tăcu un timp, apoi întrebă:

— Te-ai supărat, cumva? Răspunde-mi, Stepane! Te întreb! Te-ai supărat?

— Dacă nu mi-ați fi vorbit cum mi-ați vorbit, n-aș fi plecat. M-am angajat la cai și nu la...

— Să lăsăm asta... Nu m-ai înțeles, atîta tot. Dar nu trebuia să te superi. Nu ți-am spus nimic deosebit. Și chiar dacă ți-aș fi spus un lucru pe care l-ai fi socotit jignitor pentru tine, ar fi trebuit... ar fi trebuit să... La urma urmelor am dreptul să spun ce-mi place... Hm... Am să-ți măresc leafa. Sper că de acum înainte nu va mai fi nici o neînțelegere între noi.

Stepan se întoarse și dădu să iasă.

— Stai, stai! — îl opri Strelkova. — N-am terminat. Uite, Stepane... Am un caftan nou de vizitiu. Ia-l și îmbracă-l, straiele pe care le porți nu-s bune de nimic. Caftanul meu e mai frumos. Am să ți-l trimit prin Feodor.

— Am înțeles.

— Ia te uită ce mutră faci! Tot mai ești îmbufnat? Te-am jignit așa de tare? Ei, haide, lasă... N-am vrut să... Ai s-o duci bine la mine... Ai să fii mulțumit de toate... Nu te supăra... Nu-i așa că nu ești supărat?

— Parcă noi țăranii avem voie să ne supărăm?

Stepan făcu un gest de deznădejde cu mîna, începu să clipească și întoarse capul în altă parte.

— Ce-i cu tine, Stepane?

— Ce să fie... Am spus: parcă noi avem voie să ne supărăm? N-avem...

Moșierița se sculă și se apropie de el cu fața îngrijorată.

— Ce-i, Stepane... plîngi?

Il apucă de mînecă.

— Ce-i cu tine, Stepane? Ce-i cu tine? Vorbește odată! Te-a jignit cineva?

Și în ochii ei se iviră lacrimi.

— Vorbește odată!

Stepan își repetă gestul de deznădejde, clipi mai tare și începu să plîngă de-abinelea.

— Coniță! — bolborosi el. — Am să te iubesc... Am să fac tot ce vrei! Așa să fie! Numai lor, să nu le dai nimic, blestemaților! Nici o copeică și nici o surcea! Mă învoiesc la toate. Am să-mi vînd sufletul necuratului, numai să nu le dai nimic!

— Cui?

— Lui tată-meu și lui frate-meu. Nici o surcea! Să crape de ciudă, blestemaților!

Moșierița zîmbi, își șterse ochii și începu să rîdă cu poftă.

— Bine, — spuse ea. Acum du-te. Am să-ți trimit îndată caftanul.

Stepan ieși.

„Ce bine, că-i prost! — gîndi moșierița, privind în urma lui și admirîndu-i statura voinică. — M-a scutit de explicații... A început singur să vorbească de „dragoste"...

Spre seară, cînd soarele, în asfințit, revărsa purpură pe cer și aur deasupra stepei, caii moșiriței Strelkova goneau nebunește pe nesfîrșitul drum de țară, ce ducea din sat spre țarea îndepărtată... Trăsura sălta ca o minge, secerînd fără milă în calea ei secara, ce-și apleca spre drum spicele grele de rod. Stepan ședea pe capră și biciuia caii ca turbat. Privindu-l, ai fi zis că își pusese în cap să facă hățurile praf. Era îmbrăcat cu multă grijă. Se cunoștea că găteala lui costase bani și timp destul. Cafeaua scumpă și pînza roșie de bună calitate îi îmbrăcau strîns trupul vînjos. Pe piept îi atîrna un lanț cu breloc. Cizmele creț erau lustruite cu cea mai adevărată cremă și ceară de ghete. Căciuliță de vizitiu cu pană de păun abia se atingea de părul lui bălai, cîrlionțat. Pe față îi era întipărită o expresie de resemnare îndobitocită și totodată o mînie turbată, ale cărei victime erau caii... In trăsură ședea tolănită moșierița, trăgînd adînc în piept aerul dătător de viață. Pe obraji îi juca o rumeneală tinerească... Guste din plin bucuria de a trăi.

— Strașnic, Stiopa! Strașnic! — striga ea din cînd în cînd. — Dă-i! Goonește cît poți! Ca vîntul!

Dacă sub roți ar fi fost pietre, ar fi țîșnit din ele mii de scîntei... Satul se îndepărta din ce în ce mai mult... Nu se mai vedeau nici izbele, nici acareturile boierești... Curînd nu se mai putu deslușì nici clopotnița... Apoi satul se prefăcu într-o dungă fumurie și-i înghițiră depărtările. Stepan tot gonea și gonea. Ar fi vrut să fugă cît mai departe de păcatul de care se temea atît. Dar degeaba: păcatul ședea în trăsură și lui nu-i era dat să scape. In seara aceea și stepa și cerul furâ martori cum își vindea sufletul.

Pe la ceasurile unsprezece seara, caii goneau înapoi. Unul dintre lăturași șchiopăta, iar cel de la roată era numai spumă. Moșierița cu ochii pe jumătate închiși ședea într-un colț al trăsurii, ghemuită în pelerină. Pe buze îi juca un zîmbet mulțumit. Respira atît de ușor, atît de liniștit! Stepan mîna cu moartea în suflet. In cap simțea un gol, un fel de negură, iar în piept îl rodea jalea.

In fiecare zi, spre seară, se scoteau din grajd cai odihniți. Stepan îi înhăma și trăgea trăsura la o portiță a parcului. Pe portiță ieșea moșierița, strălucind de mulțumire, se așeza în trăsură și goana nebună începea. Nici o zi, Stepan nu era scutit de această corvoadă. Spre nenorocirea lui, nu avu parte nici de o singură zi ploioasă, în care moșierița să nu meargă la plimbare.

După una din aceste plimbări, abia întors din stepă, Stepan ieși din curte și se duse să facă vreo cîțiva pași de-a lungul apei. Ca de obicei, simțea în cap un fel de negură și în piept o amărăciune grea. Noaptea era plăcută, liniștită. Mirezme gingașe pluteau în văzduh și îi dezmierdau fața. Stepan își aduse aminte de sat; îl avea sub ochii lui, cufundat în întuneric, dincolo de rîu. Își aduse aminte de izbă, de grădina de zarzavat, de cal, de laviță, pe care dormea cu Maria lui. Ce împăcat îi era altădată sufletul! Il cuprinse o jale și mai cumplită...

— Stiopa! — auzi el un glas stins.

Intoarse capul. Maria venea spre el. Abia trecuse vadul și-și ținea încă ciubotelele în mînă.

— Stiopa, de ce-ai plecat?

Stepan o privi năuc și întoarse capul.

— Stiopușa, cui m-ai lăsat pe mine, orfană cum sînt?

— Lasă-mă în pace!

— O să te bată dumnezeu, Stiopușa! Pe tine o să te bată! O să-ți sorească o moarte cruntă, fără să fi avut vreme de pocăință. Ține minte ce-ți spun. Moș Trofin a trăit cu nevasta unui soldat — precum știi — și cum a murit? Să te ferească dumnezeu!

— Nu-mi bate capul!

Stepan făcu doi pași înainte. Maria îl apucă cu amîndouă mîinile de caftan.

— Doar îți sînt nevastă, Stepane! Nu poți să mă părăsești așa! Stiopușka!

Și începu să plîngă.

— Dragul meu! Picioarele ți-oi spăla și numai apă oi bea! Hai acasă!

Stepan se smulse și-i dădu un brînci; i-l dădu doar așa, de mîhnit ce era, dar pumnul o nimeri drept în burtă. Maria icni, se apucă cu mîinile de mijloc și se lăsă la pămînt.

— Văleu! — gemu ea.

Stepan clipi din ochi, își trase una peste tîmplă și porni razna spre curte, fără să se mai uite în urmă.

Ajuns în grajd, căzu pe laviță, își vîri capul sub pernă și își mușcă pumnul pînă la sînge.

In acest timp, moșierița ședea în iatacul ei și își dădea în cărți: cum avea să fie a doua zi vremea: frumoasă sau nu? Cărțile spuneau că da.

III

Rjevețki se înapoia în zori de la un vecin, la care fusese în vizită. Soarele încă nu răsărise. Să fi tot fost ceasurile patru. Administratorul era mahmur, ca după chef. Călărea pe bihuncă, mîna calul, clătinîndu-se ușor. Ultima jumătate a drumului trecea prin pădure.

„Ce dracu? își spuse el apropiindu-se de moșia Mariei Egorovna. Parcă cîineva taie lemne!"

Din desiș ajungeau la urechile lui lovituri de topor și troznet de crăci. Rjevețki își ascuți auzul, stătu cîteva clipe pe gînduri, trase o înjurătură, coborî greoi de pe bihuncă și intră în desiș.

Semion Jurkin ședea jos și curăța cu toporul crengile verzi de pe niște trunchiuri. Lîngă el zăceau trei anini tăiați. Puțin mai la o parte, un cal înhămat la o căruță ușoară păștea iarba. Cum îl zări pe Semion, lui Rjevețki îi pieri într-o clipă și mahmureala.

— Străpungă-te norocul! — strigă el. Ce faci aici, mă? Ce-ai căutat în pădurea mea? Cine ți-a dat voie să tai lemne? Ce-ai de gînd?

Semion se ridică în picioare, își scărpină ceafa și se uită la Rjevețki cu ochi tulburi, fără să scoată o vorbă.

— Ce-ai de gînd, te întreb? Ce-ai de gînd? — țipă Rjevețki, înfuriindu-se și mai tare. Ce-ai de gînd, mă? Ce-ai de gînd?

— Ce să fac? Tai lemne.

— Ce-ai de gînd, mă? Ce-ai de gînd

Traducînd din CEHOV

Problema respectării stilului cehovian are o deosebită importanță tocmai fiindcă acest stil este de o mare originalitate prin sobrietatea și complexitatea sa. Tălmăcindu-l pe Cehov ești obligat în primul rînd să pătrunzi intenția autorului, spiritul, tonalitatea în care a scris.

In cunoscuta nuvelă „In interes de serviciu", judecătorul Lijin, sosit în satul Sirnaia pentru a asista la o autopsie, îl visează pe vătăjelul Ilia Loșadin (despre care Tolstoi spunea că este unul din personajele sale preferate) mergînd pe cîmp, prin viscol, cîntînd: „Mergem, mergem, mergem... Voi stați la căldură, aveți lumină, vi-e bine... noi mergem prin ger, prin viscol, prin zăpadă deasă... Nu cunoaștem odihna, n-avem bucurii. Purtăm pe umeri întreaga greutate a acestei vieți, și a noastră și a voastră... mergem, mergem, mergem..."

Acest pasaj conține în el tot dramatismul vieții amărîte a mușchetarului cu păr alb și zîmbet de copil, care — fie iarnă, fie vară — cutreieră drumurile cu tașca pe umăr, ca să ducă oamenilor citații, înștiințări și fel de fel de alte tîdule. Atenția cu care e scris, intensitatea și gradul de concentrare poetică a cuvintelor, care, luate separat, sînt cele mai simple cu putință, iar împreună alcătuiesc o melopee tristă ce rezumă întreaga existență a micilor slujbași rurali din acea vreme, m-au făcut să înțeleg că în realitate acesta este substratul, sensul adînc al povestirii, acel „curent subteran" cehovian, îndelung comentat. Simțind, așadar, dragostea autorului față de bătrînul Ilia Loșadin, pe care izbutește să-l contureze cu o extraordinară sobrietate de mijloace, am acordat o deosebită atenție pasajelor în care apărea personajul, căutînd să aleg în românește cuvinte la fel de calde, de simple și de emoționante ca acele pe care le folosește autorul. Iată cum îl descrie Cehov pe vătăjel: „Era un bătrînel de peste șaizeci de ani, de statură mijlocie, foarte slab, adus din spate, cu părul alb și zîmbet de copil. Ochii îi lăcrimau și plescăia mereu din limbă de parcă ar fi supt o acadea". Înlănțuirea cuvintelor în original e simplă și firească. Cuvintele traducerii au trebuit să fie atent cîntărite, ca să respecte nu numai sensul exact dar — așa cum spuneam mai sus — și intenția autorului.

Una din trăsăturile caracteristice ale stilului cehovian este conciziunea, o conciziune dusă foarte departe, mai ales în schițele de tinerețe (ceea ce poate părea neașteptat, știut fiind că scriitorii tineri cad mai ușor în păcatul prolixității), în care întîlnim fraze de-a dreptul eliptice.

Astfel în nuvela „Principesa", penultimul paragraf se reduce la următoarea frază: „Principesa surîde drăgălaș și întinde mîna spre gura doctorului, care i-o sărută rușinînd". Fraza rezumă întreaga inconștiență a prințesei, acel monstru egoist cu chip diafan, iar ultimul cuvînt, **roșind**, sugerează cititorului tot complexul sufletesc al doctorului care știe că a făcut un lucru nedemn, cerînd iertare acestei femei pe care o disprețuiește adînc.

La fel de simplu își încheie Cehov și nuvela „Trei ani", subliniind printr-un ultim acord tonalitatea generală a povestirii. „Se gîndea (Laptiev) că mai erau treisprezece, sau poate treizeci de ani de viață. Cine știe ce avea să se mai întîmple! Și își spuse: „Vom trăi și vom vedea".

Un alt principiu călăuzitor al lui Cehov, din care decurge însăși diversitatea stilului său, este acela al continuei adaptări a exprimării la conținutul povestirii. Nu vorbesc numai de vocabularul personajelor, care este de o varietate, de un pitoresc și o bogăție extraordinară, ci și de tonul însuși al autorului, schimbat după atmosfera povestirii, putînd fi rînd pe rînd: blajin, ușor ironic, incisiv, sarcastic, necruțător, dramatic, violent chiar.

In nuvela „Nevastă-mea", de pildă, scrisă la persoana întîia, tonul general este al unui om pedant, înciulat și ursuz, căruia cultura i-a dat o oarecare șlefuială, dar care rămîne totuși un suflet grosolan. Simțim imediat că autorul nu-și iubește personajul, că-l disprețuiește și se uită la el cu o curiozitate științifică, parcă ținîndu-l cu două degete, ca pe o insectă respingătoare. Intr-adevăr, iată care este atitudinea moșierului Pavel Andreevici față de soția sa, iată cum înțelege el relațiile conjugale: „Mîndra și ambițioasa Natalia Gavrilovna și rudele ei trăiau de pe urma mea și oricît de mult ar fi vrut, nu puteau renunța la banii mei; această siguranță îmi dădea o stranie satisfacție și era singura mea consolare... (Neologismul **consolare**, prin care am tradus „uteșenie", ce putea fi tradus și prin **mîngîiere**, mi s-a părut potrivit cu vocabularul personajului care, ca majoritatea nobilimii ruse era un francizat).

O altă trăsătură caracteristică stilului cehovian, de care traducătorul e obligat să țină seamă, este preciziunea. Cehov este un maestru desăvîrșit în alegerea cuvîntului (fără să fie ceea ce se cheamă un stilist, adică un preocupat de numai și numai estetica frazei), al cuvîntului celui mai bogat și mai sugestiv. Abia la o analiză atentă vedem cît de nuanțate, de potrivite, de la locul lor, sînt cuvintele pe care le folosește — de la cele mai simple pînă la cele mai complicate fraze. Desigur că o bună traducere trebuie să caute cu grijă echivalențele artistice și să nu se mulțumească cu prima soluție pe care o oferă dicționarul (care, în paranteză fie spus, nu trebuie să-i folosească unui adevărat traducător decît pentru a pune capăt unui întîmplător „lapsus", sau pentru lămurirea termenilor rar uzitați). Am să dau un exemplu de ceea ce poate să însemne o asemenea căutare. In schița „De-aș putea dormi!" există la un moment dat această simplă propoziție: „Privindu-l, Varka simte o poftă sălbatică să doarmă și ea". In locul adjectivului **sălbatică**, pe care personal îl găsesc cel mai potrivit aici, ar fi putut fi utilizate — cu mai puțin folos, cred — adjectivele: nespusă, străsnică, îngrozitoare, cumplită, nebună, chinuitoare și altele care corespund tot atît de corect rusescului „strastno".

Aceeași preciziune, pe care o dovedește Cehov în folosirea cuvîntului poetic, o constatăm și în privința termenilor tehnici, științifici, de specialitate (regăsim în el meticulozitatea omului de știință, atent la proprietatea termenului).

Oricare ar fi domeniul despre care vorbește, Cehov se arată perfect documentat — și aici nu e vorba numai de o vastă și solidă cultură, ci și de o admirabilă conștiinciozitate, de o seriozitate ce poate fi citată ca exemplu. Termenii de vînătoare, de piscicultură, de botanică, de otnitologie, ca să nu mai vorbim de cei de farmaceutică și de medicină, pun pe traducător la grea încercare. In schița „Jurnalul unui ajutor contabil" am avut de tradus chiar și rețete — pentru care bine înțeles că am făcut apel la cunoștințele unui farmacist.

Ceea ce te izbește cînd citești opera lui Cehov este simplitatea stilului lui. Puțini au fost scriitorii care au redat atît de discret, de reținut și totuși cu atîta intensitate, nesfîrșita gamă a suferințelor omenești.

Cehov a fost un neîntrecut portretist. Asemenea unui pictor talentat, care din cîteva trăsături de cărbune face să trăiască pe pînză un chip omenesc, scriitorul a știut să surprindă anumite gesturi sau fapte mărunte, nespus de grăitoare și care dau dintr-odată viață unui personaj fie el cît de secundar în economia povestirii.

Cine o poate uita pe Rasudina din nuvela „Trei ani", profesoara de pian urîtă la chip, dar inteligentă și originală care, deși ocupă numai patru din cele optzeci și cinci de pagini ale povestirii, se impune cititorului prin personalitatea ei complexă, conturată de asemenea doar prin cîteva trăsături. Rasudina este unul dintre sutele de mărunte personaje cehoviene care impresionează prin demnitatea lor.

„Clasa muncitoare din care fac parte — afirmă Rasudina — are și ea un privilegiu: conștiința că nu poate fi cumpărată, dreptul de a nu se împrumuta de la speculanți și de a-i disprețui. Nu, n-ai să mă cumperi!"

Dar Cehov n-a fost numai un bun portretist. El a fost și un mare peisagist și nimeni n-a descris ca el atît aspectele citadine, cît și cele rustice ale patriei sale. Cehov zugrăvește aspectele întunecate ale metropolelor sau uzinelor (**Trei ani**, **Un caz din practică**) sau atmosfera înăbușitoare a orașelor de provincie (**Ionici**, **Logodnica**, **Profesorul de literatură**), dar pînă și aici el reușește să strecoare acel văl de poezie și de grație (cum îi scria el lui Gorki).

Iată cum surprinde scriitorul, într-o singură frază, tabloul unui asemenea oraș de provincie: „Nadia se plimba prin grădină și pe străzi, se uita la case și la gardurile cenușii și i se părea că în oraș totul îmbătrînise demult, își trăise traiul și aștepta: sfîrșitul, sau poate începutul a ceva tînăr, proaspăt..."

Un alt domeniu în care Cehov a putut să dea toată măsura talentului său a fost peisajul propriu-zis, natura. In povestirea „Stepa", acel poem în proză care cîntă în accente puternice, emoționante, frumusețile necuprinse ale patriei, îl putem cunoaște, mai bine ca oriunde, pe Cehov, poetul. In fraze de o intensă concentrare poetică, dar de o mare putere de sugerare, rezultată din îmbinarea unor cuvinte uimitor de simple (așa cum îl sfătuia pe Gorki într-una din scrisori), în imagini de o neîntrecută prospețime, Cehov reușește să redea toată măreția și splendoarea stepei rusești.

„...Pe un deal se ivește un plop singuratic; cine l-o fi sădit și pentru ce se află acolo, dumnezeu știe. Nu-ți mai vine să-ți ieși ochii de la fuiorul lui avîntat și de la veșmîntul lui verde..."

Există desigur și alte particularități ale stilului lui Cehov, de care o traducere trebuie să ție seamă. Din păcate, două din trăsăturile lui specifice se pierd prin însuși faptul transpunerii textului în altă limbă și acest lucru este de cele mai multe ori inevitabil, în ciuda oricărei străduințe.

In primul rînd este vorba de acel nesecat izvor cehovian de expresii plastice, colorate, de dictoane și proverbe populare, de jocuri de cuvinte, de calambururi, de aluzii hazlii, ce nu pot fi redate decît cu aproximație sau chiar de loc.

De pildă, cînd bătrînul general din schița „O cuconiță vitează" i se adresează prințesei spunîndu-i: „Bonjour șarmanțico", cititorul nostru nu sesizează ironia apelativului franțuzit (charmante = fermecătoare), bazată pe faptul că șarmanoclea înseamnă în rusește flașnetă.

Ca să nu mai vorbim de nesfîrșita colecție de nume proprii, atît de caracteristice, mai ales în schițele umoristice, procedeu folosit și de marele nostru clasic Caragiale (Farfuridi, Brînzovenescu) etc. Rostul acestor nume, care în rusește au aproape toate un înțeles, întregind portretul eroilor, rămîne străin cititorului, traducerii, cu rare excepții bazate pe o asemănare de cuvinte: prințesa Dromaderova, Sonia Marmeladova, sublocotenentul Obtemperanski, profesorul de matematici Tarantulov, profesorul de franceză Padecus (pas-dequoi: n-ai pentru ce), jandarmul Fortunatov ș. a.

★

Aceste observații ale unui traducător din Cehov nu puteau să nu abordeze și probleme ale stilului cehovian — în măsura în care o tălmăcire fidelă presupune cercetarea cea mai îndeaproape a originalului. In ce privește specificul traducerii marelui clasic rus, trebuie subliniată, în comparație cu traducerile „clasice" în franceză, germană și engleză — posibilitatea pe care o oferă limba noastră în găsirea echivalențelor. Faptul nu e surprinzător, limba română fiind dotată pentru realizarea de bune traduceri din cea rusă, datorită unui întreg complex de factori: vecinătatea imediată a poporului nostru cu poporul rus, condiții de dezvoltare în mare măsură asemănătoare, înrudire spirituală, afinități temperamentale, prezența masivă în vocabular a cuvintelor de origine slavă, etc.

Dragostea și respectul pe care-l avem pentru marele Cehov îl obligă pe traducător la o muncă de o mare conștiinciozitate pentru ca publicul nostru să cunoască opera genialului scriitor așa cum este ea.

Anda Boldur

Heinrich Heine

Maria Antoinetta

Ce vesel scînteie în vastul palat
oglinzile-n uși și ferestre!
Aci-n Tuilerii chiar și ziua-n amiazi
trec stafii prin sălile-aceste.

Vezi stafia-n pavilionul de Flori?
E însăși Maria-Antoinetta.
Se scoală din somn și o-nconjură toți,
așa cum prescrie — eticheta.

Ce doamne gătite! Vezi unele stînd,
Iar altele pe taburete;
Au rochii de-atlas sau brocart aurit,
Dantele de preț și egrete.

Au mijloc de viespe și rochii pe cerc,
Și-și scot de sub ele piciorul,
Micuț și cochet, și cu tocul înalt
Ah, de-ar mai avea și căpșorul!

Căci doamnele toate sînt fără de cap,
și decapitată-i regina;
De n-are coafură Măria Sa azi,
Să știți că aceasta-i pricina.

Ea, care purta nu o frezâ — un turn,
Ea trufașă-n foșnetul trenei,
Ea, fiica Mariei Theresia, ea,
nepoata chezarilor Vienei,

Acuma se plimbă scurtată de cap,
Și deci fără nici-o frizură,
Cu nobile doamne, ce-asemenea ei
Sînt fără de cap și coafură.

Așa-i revoluția! Grele urmări
avuse fatala doctrină.
Jean Jacques e de vină, de vină-i Rousseau,
și, vai! ghilotina-i de vină.

Ciudat! Dintr-aceste sărmane făpturi,
Nici una nu pare să știe,
Cît este de moartă, și nici c-a pierdut
Distinsul ei cap, pe vecie!

Ce ifose goale, ce gesturi de slugi!
Cu silă privești către ele.
Dar rîsul te prinde, fiorii te trec,
Cînd fac, fără cap, temenele.

Se-nclină o doamnă de-onoare, țiind
În mînă-o cămașă brodată.
A doua o dă suveranei, și-apoi
Se-nclină-amîndouă deodată.

A treia și-a patra se-nclină adînc,
și, îngenunchind pe covoare,
măritei regine încep ușurel,
ciorapii să-i tragă-n picioare.

Acu-i domnișoara de-onoare la rînd;
Ea-i dă mațineul, se-nclină;
O alta, cu o reverență, îi dă
micuțul jupon de regină.

Iar mareșăleasa, c-un fin evantai,
pe sîn îi adie răcoare.
Și-n lipsă de cap, ea surîde ușor
Cu dosul, cu ceea ce are.

Prin grele perdele-n amiaza de zi
și-aruncă și soarele-o rază.
Dar dînd de stafiile vechi din palat,
Napoi el se trage cu groază.

In romînește de
V. Petreanu

Cîntece vechi de pe Hortobagy *

I

Pe la Debrețin e o apă vestită,
Hortobagy din vechimi denumită
Și este peste Hortobagy, măi frate
Un pod cu nouă arcade...

II

A secat apa și mîlul din lac s-a uscat.
Vitele stau flămînde, pămîntu-i crăpat.
Dă-ne, doamne, o ploaie bună
Cu ierburi acopere pusta noastră străbună.

Spune lumea că n-am nici masă!
Dar a baronului nu-i mai frumoasă!
Masa baronului e acoperită cu un palat,
Dar pe-a mea o acoperă cerul curat!

Spune lumea că nici mîndră n-am!
O fi mîndra baronului față de neam,
Subțire va fi fiind ca un fir,
Dar mîndra mea-i înflorită ca un trandafir!

III

Uite cum pasc șase mînzi colo în zare!
Toți șase sînt cu fiare la picioare!

Hai, mîndro, să-i întoarcem înapoi,
Să le spargem fiarele-amîndoi!

Fiarele le-am spart. Li-s slobode picioarele.
Să-i mînăm încotro apune soarele,
În străbuna pustă pustie,
Unde stăpînilor li-i frică să vie!

IV

Umblă, pasăre săracă,
Pribegind din cracă-n cracă:
Și-i pribeag sufletul meu
Și mă pribegesc și eu!

Turma nu se mai adună.
Clopoțeii nu mai sună.
Doar un miel în stîna mea, —
Și piere de boală grea.

V

Pe Hortobagy înfloresc viorelele!
Pasc turmele molcome, tremură stelele.
Cine să doarmă sub mîndir, păstori,
Cînd toată pusta-i așternut de flori?

Traducere liberă din limba maghiară
de **Eusebiu Camilar**

*) Cu prilejul călătoriei mele în Ungaria, am adunat cîntece vechi din multe regiuni și mai cu seamă din inima pămîntului ungar, Hortobagy; am tradus cîteva cu o mare dragoste; le tipărese spre a le cunoaște și poporul nostru.

Anton Cehov

(Urmare din pagina I-a)

pe drumul transformării, al schimbării îngrozitoarei realități a lui Prișibeiov.

Cehov scriitorul care a exprimat perioada de trecere din istoria Rusiei perioada mișcărilor sociale, — cînd au murit vechile idei și se năștean cele noi — simțea epuizarea totală a vechilor idealuri, necesitatea unor răspunsuri noi la „blestematele întrebări" Conservatorismul, liberalismul, narodnicismul, toate aceste lagăre ale vieții politice, pe care le vedea Cehov la suprafața epocii lui stîrneau în el o atitudine negativă.. Ele îi provocau repulsie prin josnica lor micime, prin îngustimea și subiectivismul lor.

In același timp, Cehov recunoștea cu amărăciune că nu poate să indice cititorului în opera sa căile care duc la fericire, la libertate, la o viață demnă de măreția și frumusețea patriei.

Artist al intelectualității ruse legate de năzuințele de jos, Cehov — marele prieten al omului „mărunt", muncitor, — tindea să participe cît mai mult la viața politică activă, la lupta socială. Tocmai această aspirație l-a îndemnat să plece pe insula Sahalin (1890), acea insulă a spaimei, un loc de exil și de ocnă, unde guvernul țarist a concentrat toate formele posibile de înjosire și suferințe omenești.

Cehov a călătorit pe fluviul Amur peste 1000 de verste, încîntîndu-se de măreția frumuseții peisajului. Sentimentul lui pentru patrie sporea în amărăciune și bucurie. El vedea multe lucruri josnice dureroase. Abuzurile sălbatice, grosolănia slujbașilor, îl revoltau. Dar observațiile lui asupra țăranilor asupra oamenilor simpli, cu eroismul cotidian al muncii lor, erau luminoase și pline de bucurie. Impresiile exprimate în „Insemnări despre Siberia" le-a sintetizat în scrisoarea către sora sa: „Dumnezeule, cît de bogată este Rusia în oameni minunați".

După Sahalin, la Cehov se precizează un serios interes pentru viața politică. Această călătorie a subliniat cu deosebită forță în conștiința lui Cehov caracterul de temniță sufocantă, strîmtă, și întreaga intoleranță, ale vieții ruseți de atunci. Această viață îi apărea ca o viață între patru pereți, cu paznici, gratii și lanțuri.

Așa s-a născut cunoscuta nuvelă „Sala nr 6". Semnificația și subiectul povestirii sînt cît se poate de simple.

Intr-un tîrgușor pierdut în fundul provinciei se află un spital pe care-l conduce de 20 de ani doctorul Andrei Efimici Raghin. Spitalul este în plină delăsare: aci domnesc murdăria, neîngrijirea bolnavilor, furtul. Cîndva, foarte demult, doctorul Raghin muncise cu energie. Incercase să îmbunătățească lucrurile dar se convinsese repede de inutilitatea încercărilor de a face ordine. Lovindu-se de indiferența generală, el a ajuns la concluzia că, deși existența unui asemenea spital este profund imorală — tavanul nu poate fi spart cu fruntea: răul nu a fost născocit de el și lui nu-i rămîne decît o singură soluție: îndeplinirea strict formală a funcției sale. Inchizîndu-se în locuința lui, el se cufundă în lectura unor cărți filozofice și istorice, întovărășite de o sticlă de vodcă și un castravete.

Cu timpul el și-a clădit o întreagă concepție filozofică a inactivității: „gîndirea liberă și pătrunzătoare, care tinde să înțeleagă viața, și disprețul pentru agitația stupidă a lumii — iată două binefaceri, — și altele mai mari omul n-a cunoscut niciodată. Și dumneata te-ai putea bucura de ele, măcar că trăiești în dosul unor gratii".

Acesta e simbolul credinței lui: n-are rost să te ostenești, să trudești, să te lupți, să cauți să faci ordine, să îmbunătățești viața...

In timp ce Raghin se lăsa dus de asemenea cugetări, depărtîndu-se din ce în ce mai mult de adevărata realitate, la spital stăpînea în mod absolut paznicul Nikita, un om grosolan și mărginit, care bătea cu sălbăticie pacienții închiși în sala bolnavilor de nervi, sala nr. 6.

Intrînd odată, din întîmplare, în sala nr. 6, Raghin a băgat de seamă un bolnav cu o înfățișare deosebită. Stînd de vorbă cu el, doctorul a descoperit cu multă bucurie că avea o inteligență ascuțită și vie. Raghin a fost atras de întreaga înfățișare a acestui om, descoperind că tînărul gîndește încordat, are multă delicatețe de sentiment, dar suferă îngrozitor. Treptat el a început să se pasioneze pentru discuțiile cu noul bolnav. Bolnavul, Ivan Dmitrici Gromov, avea un fel de a gîndi cu totul opus celui al lui Raghin. Gromov demonstra necesitatea acțiunii, a luptei pentru libertate, protestînd cu întreaga sa ființă împotriva asupririi, a sclaviei, a abuzurilor.

Desele convorbiri ale doctorului cu bolnavul, cîudățenia lui Raghin, născută din singurătatea în care trăia, și deplina izolare de viață fac pe cei din jur să bănuie că și doctorul a înnebunit. Ajutorul lui Raghin, un carierist, vrînd să-i ia locul, profită cu abilitate de situație. Raghin este declarat nebun și închis în aceeași sală nr. 6.

Aci întregul lui sistem filozofic suferă o cruntă prăbușire. Acum nici nu-i trece măcar prin cap să-și mai aducă aminte că poți fi fericit și în dosul unor gratii! Dimpotrivă, împreună cu Gromov, el organizează o adevărată răscoală împotriva silniciei și abuzurilor. Nikita îi potolește pe amîndoi cu pumnii lui de fier. A doua zi, doctorul Raghin moare...

Intreaga Rusie a văzut în această povestire oglindirea simbolică a stupidei forțe a reacțiunii, s-a văzut pe „ea însăși" închisă în sala nr. 6. A auzit chemarea la luptă împotriva unui Nikita multiform.

Și în același timp mulți, numeroșii Raghini din Rusia, au auzit glasul unei conștiințe cu neputință de înăbușit, au simțit o înspăimîntătoare lovitură de ciocan. Conștiința, conștiința Rusiei, le spunea prin Cehov: — Voi, cei simpatici, delicați, extrem de umani, de cinstiți și de liberali domni Raghini, sînteți vinovați de toate crimele regimului țarist, pentru că nu luptați împotriva lui, ci vă desfătați cu diferite teorii filozofice consolatoare!

Cehov a izbit cu ciocanul său nu numai în autocrație, dar prin „Sala nr. 6" a dat o lovitură nemiloasă tuturor aspectelor și formelor „beatitudinii" intelectuale, refuzului de a lupta, oricare ar fi fost cugetările filozofice sub care se ascundeau. Cu toate că Cehov nu cunoștea și nu vedea căile pe care ar fi trebuit să meargă patria sa spre libertate și glorie, totuși simțul social caracteristic i-a ajutat scriitorului, dacă nu să înțeleagă clar, în orice caz să simtă din ce în ce mai mult și să oglindească în operele lui avîntul social care a cuprins țara în jurul anilor 90, și care a dus la prima revoluție rusă, din 1905.

In creația lui Cehov pătrunde un nou motiv de mare profunzime, presentimentul că fericirea e aproape, presentimentul măreției transformării întregii vieți a patriei lui. Și așa cum, trăind într-un oraș din vecinătatea mării, chiar fără a o vedea, simțim în continuu marea, în același fel, citind operele lui Cehov din jurul anilor 1890 și 1900, simțim întotdeauna, dincolo de orice tristețe, nemărginita lărgime a vieții. Undeva în adînc, în intonația, în însăși muzicalitatea poeziei cehoviene, distingem „triumful frumuseții", al tinereții, al „înfloririi forțelor", găsim chipul „minunatei și asprei patrii" („Stepa").

Unul din eroii povestirii „Trei ani" (1895), tînărul savant chimist Iartev, poet și artist în sufletul lui, exprimă gîndurile cele mai scumpe ale autorului, care vor răsuna mai tîrziu din ce în ce mai puternic în opera lui Cehov:

„Cît de bogată, cît de variată este viața rusească, o, cît de bogată! Știți, eu mă conving, pe zi ce trece mai mult, că trăim în ajunul unei măreți sărbători și aș vrea să trăiesc pînă atunci, ca să iau și eu parte la ea".

Impreună cu creșterea ideii despre necesitatea unei transformări radicale a realității, în conștiința lui Cehov prindea viață și bănuiala că pentru o asemenea transformare nu ajung sforțările individuale, că este necesară înrîurirea maselor populare.

Lipsa de încredere în individualități izolate, în personalități „alese", părerea că nici un fel de grabnice și îndrăznețe acțiuni sociale, că nici un fel de serioase îmbunătățiri ale vieții nu sînt cu putință, fără o influență asupra maselor, apare din ce în ce mai mult în opera lui Cehov.

Tragedia lui Cehov consta în faptul că el nu știa care este adevăratul făuritor al istoriei. Intruchiparea eroului nou al realității ruse era destinată lui Gorki, scriitorul care a exprimat o nouă perioadă în dezvoltarea mișcării revoluționare ruse de eliberare, caracterizată prin faptul că masele populare au pornit la crearea conștientă a istoriei. Cehov a fost scriitorul trecerii spre această nouă perioadă istorică.

★

In mijlocul celui de al IX-lea deceniu, Cehov realizează uriașe succese în domeniul dramaturgiei

In anul 1895, Anton Cehov a început să lucreze la „Pescărușul". In octombrie 1896, piesa a fost montată pe scena teatrului Alexandrinski din Petersburg.

„Pescărușul" reprezintă rezultatul unor cugetări de mulți ani ale lui Cehov asupra esenței vocației artistice

Principalul în „Pescărușul" este tema artei și a eroismului. In artă nu învinge decît acela care e capabil de eroism. Arta aparea pentru Nina Zarecinaia, eroina piesei, drept un drum strălucitor spre glorie, drept un vis minunat. Dar iat-o pășind în viață. Cîte piedici grele i s-au ivit îndată în cale. Ce povară îngrozitoare a căzut pe umerii ei fragili! A fost părăsită de Trigorin, un cunoscut scriitor, omul pe care-l iubea pînă la deplina uitare de sine. Și-a pierdut copilul. De la cei dintîi pași ai talentului ei încă sfios, ea s-a lovit de o completă lipsă de sprijin și de ajutor. Ea, fata visătoare, s-a lovit de josnicia „negustorilor" cultivați, de atmosfera înăbușitoare a lumii teatrelor de provincie. Și ce s-a întîmplat? Nina a știut să reziste ciocnirii dintre vis și realitate. Cu prețul unor grele sacrificii a cucerit acel adevăr că „în munca noastră, fie că jucăm pe scenă sau scriem, principalul nu este gloria, nu este strălucirea, nu este ceea ce am visat, ci forța de a îndura. Trebuie să știi să-ți porți crucea. Trebuie să crezi. Cred, de aceea sufăr mai puțin, iar cînd mă gîndesc la vocația mea, nu mă mai tem de viață".

Sînt cuvinte pline de mîndrie, dobîndite cu prețul tinereții, cu prețul tuturor încercărilor, cu prețul acelor suferințe pe care le cunoaște artistul nemulțumit de sine, căruia îi e rușine de nesiguranța atitudinii lui în scenă, de limba lui sărăcăcioasă în povestire. In ultimul act Nina apare în fața noastră zguduită, ea continuă să sufere mult, îl mai iubește încă și-l va mai iubi pe Trigorin. Cum ar putea oare să nu fie zguduită, după cîte a îndurat! Dar prin toate suferințele ei străbate lumina strălucitoare a biruinței Tema zborului spre înălțimi, tema biruinței, o aflăm ca un leit-motiv în „Pescărușul", străpungînd tot întunericul vieții, pe care l-a învins eroina.

„Pescărușul" a fost o cădere pe scena teatrului Alexandrinski din Petersburg. Teatrul de atunci nu era încă destul de copt pentru dramaturgia inovatoare a lui Cehov.

Insă înainte ca această lovitură aspră, care a agravat boala pulmonară de care suferea Cehov să se abată asupra lui, în intervalul dintre terminarea lucrului la „Pescărușul" și prezentarea piesei pe scenă, Cehov a mai dat una din piesele lui clasice: „Unchiul Vania".

Tema piesei „Unchiul Vania" este tema „oamenilor mărunți", cu sufletele lor ascunse și munca lor dezinteresată, tema frumuseții irosite zădarnic.

Această temă e legată de personajele: unchiul Vania și nepoata lui, Sonia. Ei și-au dăruit puterile, cei mai buni ani ai vieții, pentru binele „idolului", tatăl Soniei, profesorul Serebreakov, care pînă la urmă se dovedește a nu fi decît un om lipsit de orice talent și plin de îngîmfare.

Tema frumuseții vieții risipite și distruse e legată și de figura doctorului Astrov.

După părerea lui Cehov și a eroilor lui, numai munca, numai creația, fac frumusețea omului. E frumos ceea ce slujește creației, constructivului. Iubindu-și pătimaș minunata sa patrie, pădurile și grădinile ei, Astrov suferă văzînd că pădurile sînt tăiate cu sălbăticie; el este îndurerat de distrugerea frumuseții pămîntului său natal și a frumuseții omului.

Leit-motivul piesei, distrugerea frumuseții, răsună într-o mulțime de variante. Căci și Astrov, care tînjește din pricina distrugerii frumuseții, reprezintă chipul frumuseții care piere. In actul final, el îi spune unchiului Vania: „Situația noastră, a ta și a mea, e fără ieșire... Cei ce vor trăi peste o sută sau două sute de ani după noi și care ne vor disprețui pentru că ne-am trăit viața atît de absurd și fără gust, aceștia, poate, vor găsi mijlocul de a fi fericiți, dar nu noi!"

Din păcate, Astrov nu greșește diagnosticîndu-și astfel situația. Situația era într-adevăr deznădăjduită. Nici nu putea fi altfel pentru un om care disprețuia liberalismul și în același timp era atît de departe de mișcarea revoluționară a clasei muncitoare, care prin anii 90 obținea din ce în ce mai mari biruințe.

In finalul piesei răsună cuvintele Soniei despre „o viață luminoasă, minunată, încîntătoare", o viață pe care o merită și Sonia și unchiul Vania și Astrov și mulțimea de oameni simpli, muncitori, ce închinau întreaga viață fericirii altora... Și pe deasupra forței distrugătoare a întunericului crește visul despre o viață viitoare, cînd totul în om va fi minunat! Ca de obicei, la Cehov imaginea frumuseții se contopește cu aceea a adevărului, a muncii creatoare: esteticul se contopește cu eticul. Adevărul și munca — iată fundamentul, izvorul viu și veșnic al frumuseții. Iar viața trebuie să decurgă în așa fel, încît talentul, puterea sufletească, sacrificiul de sine, munca dezinteresată, să nu se irosească, să nu slujească unor idoli mincinoși, — pentru ca nu Serebreakovii să fie cei care dau tonul în viață, — iar oameni ca Astrov, unchiul Vania sau Sonia să poată înfrumuseța pămîntul patriei cu munca lor constructivă și liberă.

...Căderea „Pescărușului" a fost catastrofală pentru sănătatea lui Anton Pavlovici. Din acest moment boala lui se accentuează simțitor. Pentru tot restul vieții lui el va rămîne în situația unui om foarte suferind. Și ultima perioadă a vieții sale — cei opt ani pe care-i mai trăiește — se caracterizează prin contradicția tragică dintre starea lui sufletească și cea fizică. In operele lui, avîntul conștiinței ideologice, sociale și politice se manifestă cu tot mai multă putere, prin simțul vieții pe care-l are, — în timp ce cursul fatal al bolii lui se precipită mereu.

Sentimentul că se apropie o schimbare radicală a întregii vieți, sentiment care pusese o și mai adîncă stăpînire pe Cehov la sfîrșitul celui de al X-lea deceniu și începutul secolului următor, se vădește în piesa „Trei surori", scrisă în 1901.

Tema piesei „Trei surori" tema frumuseții irosite zadarnic, e aceeași din povestirea „Stepa", și din „Unchiul Vania". Ce bogăție sufletească, cîtă dorință de muncă devotată, cîtă sensibilitate pentru ceea ce e luminos în viață, în oameni, cîtă delicatețe, bunătate, inteligență fină, cîtă sete nepotolită pentru o viață curată, frumoasă, omenească, cîtă fericire este închisă în aceste minunate femei, în aceste uimitoare trei surori!

Și toată această bogăție nu găsește nici un ecou, se pierde zadarnic. Realitatea josnică, grosolană, monstruoasă, înconjoară de pretutindeni pe cele trei surori, atît de lipsite de apărare. Munca „fără poezie, lipsită de gînduri" îmbătrînește pe Irina și Olga, iar elanul Mașei către fericire se stinge fără răspuns. Ca pe o buruiană sălbatică, viața sugrumă frumusețea.

Dar „iată-o sosit vremea, se apropie de noi puhoiul, se pregătește vijelia cea mare și binefăcătoare. In curînd va da năvală peste noi și va mătura din mijlocul nostru trîndăvia, nepăsarea, prejudecățile față de muncă, plictiseala bolnăvicioasă..." — sînt cuvintele profetice rostite de unul din eroii piesei.

Despărțirea Rusiei de mîine, de trecutul depășit, condamnat la o moarte grabnică, îndreptarea spre ziua de mîine a patriei, — iată motivele care alcătuiesc conținutul piesei „Livada cu vișini" (1903).

Ranevskaia și fratele ei, Gaev, sînt stăpînii unei moșii minunate, a cărei frumusețe se datorează unei livezi cu vișini, plină de poezie. Superficialitatea și neînțelegerea condițiilor reale de viață au adus moșia într-o stare jalnică. Ea va fi vîndută la licitație. Negustorul îmbogățit Loparhin cumpără livada cu vișini pentru a-i tăia pomii.

Livada cu vișini are în piesă un rol important, multilateral. Ea simbolizează și poezia vieții vechi, acea poezie a „cuibului de nobili", a cărui destrămare și al cărui sfîrșit Cehov îl simțea atît de limpede. Iar moștenitoarea legală a poeziei depășite a „cuiburilor de nobili", tînăra Ania, fiica Ranevskaiei, își ia rămas bun, vesel, tinerește, cu vioiciune, desprinzîndu-se fără întoarcere de această frumusețe învechită și moartă.

In piesa „Livada cu vișini", ca și în povestirea „Logodnica", scrisă în același an, întîlnim din nou cunoscutul motiv al lui Cehov, „apropierea fericirii".

Eroul povestirii ca și eroul „Livezii cu vișini" presimte apropierea acelei vremi cînd pe pămîntul patriei nu vor mai exista orașe cenușii „de provincie". „Atunci totul se va răsturna, totul se va transforma ca prin minune, și atunci se vor înălța case uriașe, minunate, grădini încîntătoare, fîntîni nemaivăzute, oameni fără seamăn".

Cîtă prospețime primăvăratecă respiră finalul povestirii! După o lungă despărțire, Nadia sosește pentru cîtva timp în orașul ei natal. „Ea a umblat prin grădină, pe străzi, a privit casele, gardurile cenușii și i se părea că în oraș toate au îmbătrînit de mult, s-au perimat, și totul nu face decît să aștepte sfîrșitul, sau începutul a ceva tînăr și proaspăt. O, de-ar veni cît mai repede această nouă viață, luminoasă, de-ar veni clipa cînd îți vei putea privi destinul drept în ochi, cu îndrăzneală, cînd vei fi conștient că ai dreptate și vei putea să fii vesel, liber!"

Figurile Aniei și Nadiei se contopesc în imaginea încîntătoare a tinereții patriei.

Lui Cehov, ca și eroilor săi, i se părea că „totul a îmbătrînit de mult, s-a perimat și nu așteaptă decît... începutul a ceva tînăr și proaspăt". El se despărțea de trecut cu o bucurie tinerească: „Adio, viață veche!" — Astfel răsună în finalul piesei „Livada cu vișini" vocea plină de tinerețe a Aniei. „Fii binevenită, viață nouă!" — aceste cuvinte rostite în „Livada cu vișini" au fost ultimele cuvinte ale lui Cehov, ca un salut de bucurie către zorile noi ale patriei sale, zorile zilei ei de eliberare, de glorie și fericire.

★

S-a dezlănțuit furtuna purificatoare și patria lui Cehov a început să se transforme într-o grădină minunată. Legile vieții ei au devenit legile adevărului și ale frumosului.

„Ce desfătare, să respecți oamenii!" — sînt cuvinte notate de Cehov în carnetul său.

Noi am cunoscut această desfătare. Tot ce-a construit și contruiește poporul sovietic este însuflețit de un nemăsurat respect față de om. Iar frumusețea pămîntului patriei s-a contop

Manifestări cu prilejul comemorării lui CEHOV

Cu prilejul comemorării a 50 de ani de la moartea lui Anton Pavlovici Cehov, în toată țara se desfășoară numeroase manifestări închinate personalității și operelor marelui scriitor rus.

In cadrul comemorării, se deschid expoziții la București și în diverse regiuni ale țării, cuprinzînd aspecte din viața scriitorului, reproduceri și ilustrații după manuscrise și primele ediții ale operelor sale.

In întreaga țară au loc conferințe închinate lui A. P. Cehov iar la cercurile ARLUS și la marile biblioteci se desfășoară șezători și seri literare.

In aceste zile cinematografele din Capitală prezintă filme inspirate din opera lui A. P. Cehov, iar posturile de radio transmit emisiuni speciale dedicate marelui scriitor rus. Cu prilejul comemorării editura „Cartea Rusă" prezintă publicului cititor o serie de lucrări literare, studii și corespondențe, în legătură cu viața și activitatea lui A. P. Cehov. Apar astfel primul volum din seria „Operelor", un volum de piese, unul de nuvele, „Scrisori-articole-extrase" de M. Gorki — A. P. Cehov, precum și monografia „A. P. Cehov" de V. Ermilov.

La Casa scriitorilor a avut loc miercuri 14 iulie, festivitatea comemorării a 50 de ani de la moartea lui A. P. Cehov. Cu acest prilej a vorbit scriitorul Eusebiu Camilar despre viața și opera marelui scriitor rus.

Tot în Capitală, scriitorul Marcel Breslașu a vorbit despre viața și opera lui Cehov la Parcul Prieteniei Romîno-Sovietice din str. dr. Staicovici nr. 44, iar criticul Mihai Gafița va vorbi joi seara la ora 19, la grădina Ministerului Industriei Metalurgice și Construcțiilor de Mașini.

Comitetul permanent pentru apărarea păcii, Consiliul general A.R.L.U.S. și Uniunea scriitorilor din R.P.R. organizează joi, 15 iulie, ora 20, în grădina de vară din strada C. A. Rosetti, adunarea festivă, cu prilejul comemorării a 50 de ani de la moartea marelui scriitor rus A. P. Cehov. Va vorbi prof. Ion Vitner.

In Valea Jiului

Carnet de reporter

„In mod firesc, un oraș se naște și se dezvoltă pe îndelete. Da, da. Noi, inginerii, știm mai bine că așa este, că așa era. O regiune se preface și mai îndelung încă; ea are nevoie de secole de creație. Dumneata nu crezi tot la fel? De la burgurile medievale și pînă la haosul orașelor capitaliste, intervalul de timp este enorm. Sînt epoci întregi de dezvoltare omenească. Cu siguranță că-mi dai dreptate. Trebuie să-mi dai dreptate. Adică, să-mi dai dreptate pentru ce a fost"...

Omul care-mi vorbea se recomandase a fi inginer la trustul de construcții din Petroșani. Era un bărbat tînăr, cu o față energică, trădînd la tot pasul o fire neastîmpărată. Il întrebasem, de fapt, care este ritmul de construcții al locuințelor pentru mineri. Imi răspunsese că, în mai puțin de un an de zile, trustul ridicase peste o mie de apartamente și încercase să-mi stîrnească uimirea cu o serie de amănunte care de care mai tehnice. Ii vorbii cu timiditate de nepriceperea mea pentru astfel de probleme și-i atrăsei atenția că procentele și coeficienții săi nu-mi spun mare lucru. Atunci tînărul inginer se înflăcără din cale afară. Incepu să-mi povestească despre orașele noi, înălțate aici în cîteva luni.

PATOSUL CONSTRUCȚIEI

Imi dădeam seama că aceste reflecții sînt firești pentru cel care cutreieră azi Valea Jiului. Ceea ce este aici izbitor, mai cu seamă, este cu siguranță patosul muncii constructive. Există un fel de romantism în creație, caracterizat prin avînt, prin căldură, printr-un anumit mod de a visa și a imagina viitorul. Un asemenea romantism este tipic pentru constructorii noilor orășele miniere, așa cum aveam să văd și mai tîrziu. Acești oameni înfrumusețează și schimbă o regiune vastă. Nimic nu este mai de la sine înțeles pentru ei decît să construiască. Au înălțat, așa cum îmi spunea inginerul, nucleele mai multor așezări omenești pentru mineri, aducîndu-le, pentru prima dată, semnele emoționante ale traiului civilizat. Nu s-au împlinit nici doi ani de construcție și ei au și schimbat peisajul acesta pe un teritoriu însemnat. Mai de mult, cînd treceai cu trenul peste munți și ajungeai în Valea Jiului, încercai un sentiment curios. Acest sentiment era pricinuit de un penibil contrast. Pe de o parte, privelișteа îmbelșugată a naturii, pe de altă parte privelișteа vechilor orășele miniere. Colo, linii majestuoase, proporții grandioase, măreție. Aici contururi schimonosite, măsuri neputincioase, sluțenie. Acolo, o risipă de verde închis, cu pete prelungi de argint sclipitor. Aici, cît vedeai, cu ochii, o culoare întunecată și cenușie, care ucidea în suflete și prospețimea, și bucuria, și speranța.

Astăzi, simțămîntul de sărăcire nu-l mai ai cînd ai ajuns aici. Peisajul nu este feeric, dar este pestriț, interesant și plin de viață. Clădirile de jos, mărunte și risipite la voia întîmplării, sînt pur și simplu covîrșite de blocurile semețe ale noului oraș minier de la Vulcan. Este imaginea semnificativă a tot ceea ce se întîmplă astăzi în Valea Jiului: noul strivește și înlătură fără milă vechiul. Tot ce este chircit a rămas îngrămădit pe fundul văii, pe cîteva limbi de pămînt sortite unei grabnice pieiri. Discrepanța de culoare este și ea sugestivă. In partea de sus domină roșul, albul și galbenul proaspetelor clădiri; jos precumpănește tonul pămîntiu al șindrilei mîncate de vreme. O tentație firească o oferă și șantierele. Cel de la Petrila, mai ales. Săpăturile de aici nu-și găsesc un bun etalon de comparație decît cu elementele naturale din jur: cu Jiul, cu dealurile. Uneori ai impresia că aceste săpături sînt aidoma marilor accidente de teren, naturale. Dar forma geometrică, de o perfecție inginerească, amintește necontenit de forța omului constructor și a mașinii.

Există și o anumită poezie a mașinii, cu ușurință de surprins pe un asemenea șantier. Sînt impresionante și pompele de mortar, și uriașele macarale și alte mașini. Vizual, ele domină o bună parte din peisaj, atunci cînd acesta este cuprins cu ochii mai de aproape.

ORTACII

In fiecare duminică, dis-de-dimineață, șase bicicliști sprinteni ies pe șoseaua de la marginea Petrilei și pedalează cu nădejde înspre cabana Voievodului. Cînd se întîmplă ca bicicliștii să se întîlnească cu vreun drumeț, acesta se oprește în loc, le face semne prietenești cu mîna și le strigă călduroase bineți: „Noroc bun, Haidu baci, și fainâ petrecere la cabană!"

Despre petrecere, nici vorbă că este întotdeauna fainâ. La cabană se string mineri și de la Lonea, și din Petrila, ba vine și floarea tineretului de la Petroșani. Studenții sînt prieteni buni cu minerii. Cînd se-ntîmplă, mai ales, ca unul ca Ilie Almășan, — care a fost fruntaș de seamă la Petrila — cînd se-ntîmplă ca unul ca el să pună piciorul la cabană, îndată e luat cu asalt. Toți vor să știe cum merge cu „geologia" și cu fizica și Almășan nu se lasă multă vreme rugat.

La întoarcere, bicicliștii coboară o pantă prelungă. Bărbații se trezesc uneori că au rămas singuri. Atunci întorc bicicletele și pornesc în căutarea nevestelor. Le găsesc întotdeauna culegînd panseluțe de munte și alt fel de flori, mititele, firave și albăstrui. Aurica îi zîmbește soțului ei, Ștefan Mihai, apoi vine spre el cu brațul încărcat de flori.

Aurica e prietenă bună și cu Terezia, nevasta lui Iuliu Haidu, și cu Rozalia, nevasta lui Fülöp. Toate trei iubesc florile. Le vezi adeseori făcîndu-și de lucru în grădinița lui Mihai, sau într-aceea a lui Haidu, curățind buruienile sau stropind straturile de lalele. La Mihai sînt și stupi, dar numai Aurica e prietenă bună cu albinele; pe ea n-o înțeapă niciodată. Se duce curajoasă la stup și se întoarce de acolo cu farfuria plină de miere. Terezia și Rozalia găsesc că mierea e mai bună decît dulceața, ceea ce nu le împiedică să facă, așa cum fac toate gospodinele din Petrila, provizii bunicele de dulceață din cea mai gustoasă, cu care prilej cele trei prietene se sfătuiesc îndelung și nu ezită să întrebe și pe vreo vecină cu mai multă experiență în materie.

Bune prietene sînt nevestele, dar și bărbații sînt nedespărțiți. Cînd Haidu l-a cunoscut pe Mihai, asta era prin patruzeci și opt, au simțit de la bun început că se vor împrieteni. Ii atrăgea firea unul spre celălalt, și gata. Dar dacă la ei a fost mai întîi asta, mai apoi a mai fost ceva care i-a făcut să se lege. Să vedeți. A venit într-o bună zi Mihai la Haidu și i-a spus de la obraz: „Haidubaci, ia-mă și pe mine în echipă, zău!" Mihai era pe vremea aceea vagonetar în mină și, dac-ar fi fost să aleagă, s-ar fi găsit zece ca Haidu care să-l primească bucuros printre ortaci. Dar el a vrut să vină anume în echipa acestui miner. Haidu n-a zis de la bun început nici că da și nici că nu, l-a poftit numai la masă și i-a turnat un pahar cu vinars, îndemnîndu-l să-l dea bărbătește pe gît.

...Și așa, au stat minerii la sfat multă vreme. Haidu i-a mai turnat vagonetarului un pahar de vinars și și-a turnat și lui unul. A început să povestească și el. A zis mai întîi cum a fost cu taică-său, cu Iosif, și cu moșu-său, care a venit în Petrila cînd mina abia se deschisese și cînd cei dintîi mineri se întorceau la fața pămîntului povestind lucruri cumplite despre cele văzute în adîncuri. Trei copii au fost la casa lui Iosif-baci și tustrei s-au făcut mineri. Unul din ei, István, a plecat în Ungaria și lucrează la minele de la Dvrog, Ladislau a rămas însă în Petrila și stă cu soața chiar peste drum. La 16 ani, Haidu a intrat în mină și miner a rămas de atunci. Intr-o zi, l-a văzut fostul director general al societății și i-a zis cu dușmănie: „Mă țînculă, tu ești un pungaș, mă, și tat-tu și moș-tu au fost rebeli, las-că vă știu eu!" La care băiețandrul a răspuns cu deplină mirare: „Mie taica mi-a zis că pungașii stau la Petroșani, în biro" — după care i-a întors spatele și și-a văzut mai departe de treabă.

Mihai mai rîdea de unele din cele pe care i le povestea Haidu, dar nu toate erau de ris. Luni de zile a umblat tînărul miner, după ce și-a făcut armata, dar directorul a trimis vorbă la Petrila să nu care-cumva să-l primească. După o vreme, l-au primit ca ziuaș sau ca „vagabont", cum ziceau în deridere vătafii. După șapte ani s-a calificat ca ajutor de miner abia, și după alți șapte a devenit miner sadea. Mihai nu înțelegea cum vine asta și-l întreba cu mirare: „Cum se poate, Haidu-baci, era nevoie să înveți chiar paișpe ani meseria?" Haidu rîdea cu poftă și-i răspundea făcîndu-i cu ochiul: „La dracu', un an-doi era musai să înveți, restul era pungășie, să te plătească puțin"...

...Așa s-au cunoscut minerii noștri, în urmă cu cinci ani de zile. Chiar de a doua zi, Mihai a intrat în echipa lui Haidu și după șase luni a gătat cu ucenicia și a ajuns șef de schimb. In Valea Jiului treaba mergea tot mai bine și viața minerilor se făcea tot mai bună. Haidu dăduse cîteva schimburi-record, cînd tovarășii i-au propus să meargă la Donbas, pentru a învăța din experiența minerilor sovietici. A plecat Haidu și echipa a rămas s-o conducă Mihai. Cu ajutorul lui Fülöp, care era un ortac pe cinste, treaba a mers binișor. Echipa a depășit planul și a început curînd să lucreze în contul lunilor viitoare. Cînd s-a întors Haidu, a rămas încîntat. Seara i-a poftit pe amîndoi acasă, pe Mihai și pe Fülöp, și le-a spus să vină și cu nevestele. Mihai a dat din umeri și a zis că el soața n-are. Fülöp a chicotit și s-a uitat cam cu înțeles la celălalt, dar pe față nici unul nu și-a spus gîndurile.

PRIETENII DIN DONBAS

S-au strîns toți cinci, deci, la masa pregătită cu migală de Terezia și Haidu a început a povesti lucruri minunate despre minerii din Donbas. Le-a descris cum este combina și cum sînt mașinile de încărcat. Le-a vorbit despre munca înflăcărată a minerilor sovietici și despre nemaiauzitele lor recorduri. Le-a spus, în sfîrșit, cum trăiesc. Numai la mina pe care o vizitase erau 25 de stahanoviști care aveau mașini „Pobeda", cît despre cei care se plimbau cu mașini „Moskvici" era greu să mai ții socoteala.

— Dar cum îi zice minei? — a întrebat curios Fülöp.

— „Șahti Rumianțeva", a răspuns Haidu, apoi a scos un carnețel din buzunar, l-a desfăcut cu grijă și a început să silabisească, de teamă ca nu cumva să fi spus greșit înainte: „Șah-ti-Ru-mi-an-țe-va". Dar, din carnețelul acela Haidu le-a mai citit un nume. Numele tînărului miner Evdohin Rubanțev cu care se împrietenise în Donbas și care-i scrisese, cu mîna lui, adresa de-acasă: Rubanțev, orașul Gorlova, la numărul 4, strada Sciors...

Cînd cei cinci oameni s-au hotărît atunci să se despartă, începuse de mult să crape de ziuă. Fülöp și Haidu au intrat în schimb iar Mihai s-a dus să se culce. După cîteva zile din nou s-au văzut. Echipa se făcuse mare acuma și era bine s-o împartă în două. Așa s-au gîndit și așa au făcut. Haidu a rămas șeful uneia dintre ele, Mihai a luat s-o conducă pe cealaltă. Echipele lucrau însă în vecinătate, fiindcă înaintau amîndouă cu o galerie de aer. Haidu se sfătuia adeseori cu Mihai și sfatul unuia îl ajuta totdeauna pe celălalt să iasă din încurcătură și să ducă bine treaba pînă la capăt. Uneori Mihai venea să-i spună lui Haidu: „Ne lipsesc artificierii, Haidu-baci. Ce să facem?" Haidu îl sfătuia să armeze înapoi; cînd era lipsă de aer comprimat, sfatul era să bandajeze sau să încarce vagoneți. Cînd lipseau vagoneții, Haidu îl sfătuia să pună linia ferată. Era ca un sac fără fund: pentru fiecare cusur, găsea iute peticul potrivit.

Ei, toate ar fi fost bune, dar ce te faci că Mihai nu-și găsise încă o soață. Mai trăgea el cu coada ochiului, cînd venea acasă la Haidu, pe la poarta de peste drum — dar cui să-i treacă prin gînd cum și-n ce fel bate inima feciorului! Intr-o bună zi Aurica a ieșit în poartă tocmai cînd Mihai bătea la ușa vecinului. O fi fost o întîmplare, pe semne, dar Haidu, care ieșise iute să-și întîmpine oaspetele, a băgat de seamă că privirile celor doi se încrucișează cam des, și a înțeles ce trebuia să înțeleagă.

— „Mă, feciorule, cum văd te-ai amorezat de vecină!" — i-a zis el băiatului, și l-a bătut prietenește pe umăr, ca unul care a văzut altele și mai și.

— „Nu, Haidu-baci, zău!" — a încercat să tăgăduiască feciorul, dar repede a plecat ochii în jos și a spus cum era și drept: „Așa e, Haidu-baci, zău! Da, dacă-mi place..."

Cum a fost, e poveste mai lungă. Mihai s-a însurat cu Aurica și s-au mutat în aceeași casă în care stă și Haidu, dar în partea unde sînt stupii.

Intr-o seară, se strînseră opt în casa la Mihai. Erau acolo gazdele Fülöp cu Rozalia lui, Haidu cu soața și cei doi copii. Poștașul a bătut ușor în ușă și Aurica a deschis îndată. Omul de afară a zis „seara bună" și a strecurat în mîna femeii un plic, venit mai de departe, după cum se putea ghici, după stampilele numeroase. S-au apropiat cu toții, într-un suflet, mai să-și smulgă unul altuia plicul. Haidu l-a luat în mînă, tacticos și l-a privit îndelung, cu un fel de tandrețe. Apoi l-a deșăcut binișor, cu briceagul, și a scos de acolo o fotografie nou-nouță. Din poză, le zîmbea tuturora minerul din Donbas cu soața și cei doi băieți. Atunci au înțeles că de fapt nu sînt opt acolo, ci, cu familia lui Evdohin Rubanțev, sînt în total doisprezece.

N. Vălmaru

„Libertatea" americană...

...și paznicul ei

Desen de ROSS

Scrisoare din Iași

In intîmpinarea glorioasei aniversări

Și scriitorii din Iași se pregătesc să întîmpine cu cinstea cuvenită cea de a zecea aniversare a eliberării patriei.

Ion Istrati lucrează la noul său roman „De acum înainte". Cartea scriitorului ieșean prezintă episoade ale luptei antifasciste din țara noastră și zilele de neuitat ale eliberării Iașului de către gloriosale armate sovietice. Dragoș Vicol pregătește cel de al doilea volum al romanului „Valea fierului", iar George Sidorovici are aproape gata pentru tipar un volum de schițe și nuvele.

Pentru cei mici, scriitoarea Otilia Cazimir a terminat recent un volum de versuri pe care l-a și încredințat tiparului. Tot pentru copii ei Georgeta Sauciuc, distinsă cu mențiune la concursurile literare în cinstea celui de al IV-lea Festival Mondial al Tineretului, a scris volumul de povestiri „Puișorii de aur".

George Vasilescu a adaptat pentru scenă basmul „Harap Alb" de Ion Creangă. Piesa a fost înscrisă în repertoriul Teatrului național din Iași și al teatrelor de stat din Bacău și Sibiu.

Versuri despre viața nouă din satele și orașele moldovene scriu și tinerii poeți Andi Andrieș, Horia Zilieru, Constantin Scripcă și Ion Arhiri, grupați în cercul literar „Mihail Eminescu".

O vie activitate în cinstea gloriosului deceniu duc și cercurile literare ale studenților facultății muncitorești și ceferiștilor din Iași

★

Și artiștii plastici lucrează cu multă însuflețire. Tînărul pictor Dan Hatmanu a început să pregătească un grupaj compozițional închinat eliberării patriei. In același timp, el lucrează și portretul academicianului Kiriac Cernătescu.

Ultimul tablou la care lucrează pictorul N. Popa reprezintă un miting muncitoresc din 1920.

Peisajele lui Călin Alupii înfățișează înfăptuiri ale regimului nostru în regiunea Iași. Pictorul Mihail Cămăruț definitivează acum o compoziție cu tema: ajutorul dat de muncitorii de la oraș, fraților lor de pe ogoare.

Demne de semnalat sînt și lucrările pictorilor Hirtopeanu Petru, Vidinovski și ale sculptorilor Eftimie Bărlădeanu, Florea Vladimir și Vasile Condurache.

M. Manu
corespondent

Un scriitor mare

(Urmare din pag. 1)

riei cu trăsura. S-a întors în țară cu vaporul, vizitînd Singapore și Ceylonul, ocolind Indiile, străbătînd Oceanul Indian, Marea Roșie, Mediterana și Marea Neagră. A plecat apoi spre apus. Vede Italia. Cunoaște Parisul. La întoarcere scrie cărțea sa despre insula Sahalin — loc de deportare — pe care o aseamănă iadului și, o dorință mai veche, încă nerealizată, îl mînă spre teatru. „Pescărușul", piesa în care își pusese toate nădejdile, nu este, la început, înțeleasă de public și cade. Insuccesul îl mîhnește profund. Atunci, din inițiativa lui Stanislavski și a lui Nemirovici-Dancenko, se naște Teatrul de artă din Moscova, care avea să devină gloria Moscovei și a întregii Rusii „Pescărușul" se joacă din nou aci. Succesul este nemaivăzut In dramaturgia rusă și în dramaturgia universală a apărut un nou autor dramatic, care a înnoit și această veche artă. Cehov a scris, la scurte intervale, „Unchiul Vania", „Trei surori", „Livada cu vișini".

Criticii de pretutindeni socotesc piesele lui Cehov creații geniale. Personajele sînt de neuitat. De neuitat este atmosfera acestor piese. Pe scenă, în piesele lui Cehov, nu se întîmplă nimic neobișnuit. Oamenii vorbesc, se mișcă, tac, se zbuciumă, uneori glumesc și surîd. Dar aceasta este viața, viața cea adevărată peste care necontenit trece timpul și o roade. Eroii cehovieni trăiesc în epoca apăsătoare în care a trăit și Cehov. Dar ei speră — cum a sperat și Cehov — într-o viață nouă, curată și dreaptă, care nu se poate să nu vină.

Cehov presimțea apropierea marii furtuni revoluționare. Un an dacă ar mai fi trăit, unul singur, ar fi văzut întîia mare revoluție a proletariatului rus, aceea din 1905.

Ultimii ani ai vieții lui Cehov au fost impodobiți cu prietenia pe care o aveau pentru el doi alți uriași ai literaturii ruse: Lev Tolstoi și Maxim Gorki. Lev Tolstoi era bătrîn și înțelept. Maxim Gorki însă se afla la începuturile sale, era tînăr și cutezător.

Nesfîrșite au fost discuțiile dintre Cehov și Gorki. Citeva dintre ele au ajuns pînă la noi povestite de Gorki, cu farmecul pe care numai el știa să-l dea amintirilor.

Moartea îl pîndea însă pe Cehov de mulți ani. Trupul lui pufin — supus ani de-a rîndul unor eforturi supraomenești, sutele și miile de ore de rămînere neclintită, încordată, la masa de scris — a cedat. La 15 iulie 1904 Anton Cehov murea în străinătate, în stațiunea balneară Badenweiler. Peste cîteva zile, prietenii îl înmormîntau la Moscova, în cimitirul Novoviedici.

Acum cîțiva ani am vizitat acest cimitir înconjurat de vechi ziduri ca de cetate. Am depus atunci mari buchete de flori pe mormintele lui Nemirovici-Dancenko și Stanislavski, creatorii Teatrului de artă din Moscova. Era toamnă. Plouase peste noapte și văzduhul încă umed vibra ca o vioară. Am depus atunci o albă coroană de tufănici și pe mormîntul vechi, străjuit de un stîlp de marmură vinătă pe care scrie: Anton Pavlovici Cehov — 1860—1904

Au trecut cincizeci de ani de la moartea lui Anton Pavlovici Cehov. Puterea furișă a fost spulberată în Marele Octombrie al anului 1917 de cea mai uriașă furtună revoluționară pe care a cunoscut-o lunga și mult zbuciumata istorie a omenirii. In Uniunea Sovietică s-a construit socialismul și s-au ivit zorile luminoase și mult așteptate ale comunismului.

Popoarele din U.R.S.S., cele din țările de democrație populară, oamenii muncii și intelectualii cu vederi înaintate de pretutindeni, comemorează cincizeci de ani de la moartea marelui scriitor rus, a modestului totuși Anton Pavlovici Cehov, care a încetat de mult să fie un scriitor numai al poporului rus. Anton Pavlovici Cehov a devenit, ca orice scriitor de geniu, un scriitor mondial.

Zaharia Stancu

CARNET SOVIETIC

Revista „Novii mir" nr. 6 din iunie 1954, publică la rubrica „Jurnale, amintiri, documente" fragmentul „Robert Bürns despre sine". material tradus din cartea cu același titlu, a artistului scoțian Henderson însoțit de cîteva fragmente din scrisorile poetului și de versuri de Bürns, în traducerea lui S. Marșak.

La rubrica „Critica literară" se publică un documentat și important articol intitulat „Partidul și problemele limbii literare" de A. Dementiev, în care se arată sprijinul dat literaturii sovietice, de către P.C.U.S. în ceea ce privește limba, și sînt dezbătute problemele limbii literare în lumina expunerilor lui V. I. Lenin, I. V. Stalin, A. A. Ida-nov, M. Kalinin, G. M. Malenkov, L. M. Kaganovici.

In aceeași rubrică găsim și un articol de T. Motiliova despre Maria Pulmanova, prozatoare, poetă și critic literar din Cehoslovacia, autoare a romanelor „Oameni la răspîntie", „Joaca cu focul", „Viața împotriva morții", care formează o trilogie de mare popularitate.

•

Articolul de fond al organului Ministerului Culturii al U.R.S.S. „Sovetskaia Kultura", nr. 75 din 24 iunie 1954, intitulat „Sarcina principală a teatrelor", analizează, în vederea noii stagiuni de toamnă, în special problema repertoriului. „A releva veridic măreția vieții creatoare, constructive, a poporului, a-l arăta pe omul sovietic în toată splendoarea faptelor lui patriotice, a ajuta poporul și partidul cu arma satirei în învingerea lipsurilor și a viciilor care mai dăinuie în realitatea

noastră — aceasta este sarcina patriotică a oamenilor din dramaturgia și teatrul sovietic. Dezvoltînd cu dragoste și cu grijă fondul de aur al operelor clasice ale dramaturgiei ruse și mondiale, neuitînd nici o clipă faptul că repertoriul fiecărui teatru trebuie să fie variat și să includă opere de genuri diferite și cu tematică diferită, oamenii de teatru sînt chemați să-și concentreze eforturile lor principale în lupta pentru crearea unui repertoriu de valoare, format din piese sovietice actuale, pentru întruchiparea adevărului din viața noastră în spectacole pline de patosul înaltelor sentimente patriotice. Aceasta este sarcina lor principală!"

•

In vederea congresului Uniunii scriitorilor sovietici, în toate republicile sovietice scriitorii analizează dezvoltarea literaturii lor. Astfel, începînd de la 30 iunie a.c. s-a ținut la Tbilisi cel de al patrulea congres al scriitorilor din Gruzia. Referatul prezentat în cadrul congresului de secretarul Uniunii scriitorilor sovietici din Gruzia — I. Abașidze, s-a ocupat de problemele dezvoltării literaturii sovietice gruzine. După referat s-au ținut coreferate în legătură cu proza, poezia, dramaturgia, critica și literatura pentru copii.

Nu de mult a avut loc și în Republica Tătară cel de al treilea congres al Uniunii scriitorilor sovietici din această republică.

Congresul a dezbătut pe larg succesele repurtate de literatura sovietică tătară în ultimii

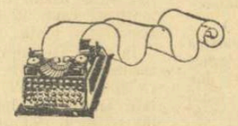

zece ani. Printre cele mai remarcabile creații ale scriitorilor tătari din ultima vreme se numără versurile marelui poet M. Djalilia. O largă răspîndire în masele de cititori au cunoscut de asemenea și romanele „Vînturi de primăvară" de K. Nadjmi și „Onoarea" de Gumer Bașirov. Referatul a fost ținut de președintele Uniunii scriitorilor sovietici din Republica Tătară, G. Bașirov.

•

Cea de a 16-a promoție a Institutului de literatură „Maxim Gorki" din Moscova, formată din 36 de tineri, a absolvit de curînd cursurile institutului. Printre cei șase evidențiați, dintre care F. Suhov, este din R.S.F.S.R., L. Stefanova din R.P. Bulgaria iar T. Kvecinskaia din R. P. Polonă, se află și tinerii scriitori Tiberiu Utan, S. Simion și G. Domokoș din țara noastră. După înmînarea diplomelor, tinerii absolvenți au fost felicitați de A. Surkov, S. Scipaciov, E. Dolmatovski și P. Novițki.

„Eu vă doresc — a spus A. Surkov — ca tinerețea să rămînă vreme îndelungată cu voi. Duceți cu mîndrie în toată viața sfînta, nobila și minunata chemare a scriitorului. Indiferent de genul în care veți scrie, de domeniul în care veți lucra, fiți alături de poporul care v-a dat aripi puternice și așteaptă de la voi lucrări valoroase. El care de la voi să fiți ajutoarele partidului care ne duce spre comunism".

MAEȘTRII DESENULUI SATIRIC

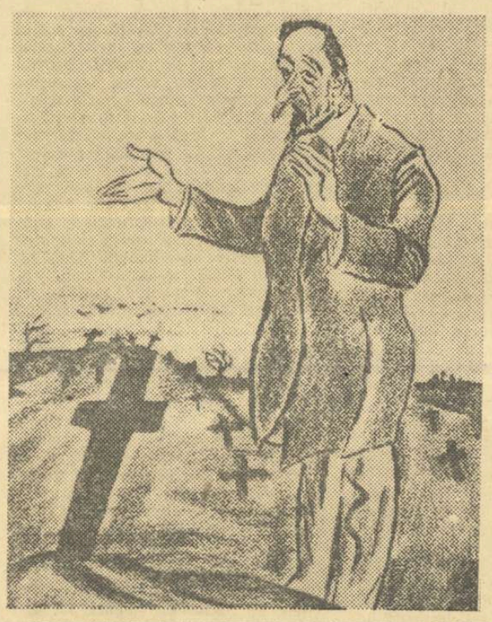

Citeva reproduceri de la Expoziția retrospectivă de desen satiric, deschisă recent în sălile Muzeului de artă din Capitală. 1. A. MURNU: Miniștrii și ciolanul regal (1913). 2. N. TONITZA: Jandarmul — „Dar ce e treaba voastră dacă îi mai fură?" (1919). 3. ISER: Brătianu: „Le-am dat pămînt" (1907). 4. F. ȘIRATO: Rezolvarea chestiei țărănești: „Nu mai urla bre omule, că pentru binele tău o facem" (1907).

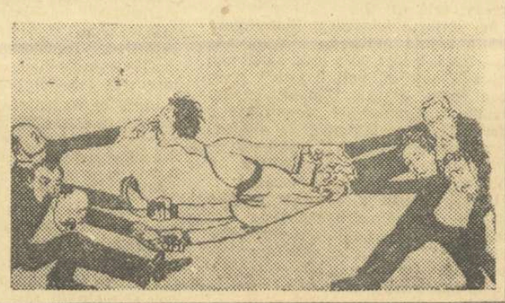

In vitrinele librăriilor

Au apărut:

— „*Mărul de lîngă drum*" de Mihai Beniuc (ESPLA)
— „*Ajun de revoluție 1848*" de Cezar Petrescu (ESPLA)
— „*Balade populare rusești*" (ESPLA și Cartea rusă)
— „*Gură de lup*" de L. Ludo (Editura tineretului.)
— „*M-am făcut băiat mare*" de Vicuță Tănase (ESPLA)
— „*Lența*" de Francisc Munteanu (Editura Tineretului)
— „*Zile-nvolburate*" de C. Ignătescu (ESPLA)

Redactor șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 SIAS 3152 — 25

Bibl Reg

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 19 — Joi 22 iulie 1954 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

PE DRUMUL REALISMULUI SOCIALIST

A devenit o sărbătoare tradiţională a culturii noastre socialiste răsplătirea periodică a eforturilor celor mai buni şi talentaţi reprezentanţi ai literaturii. Poporul preţuieşte aportul însemnat al scriitorilor la făurirea noii orînduiri libere, socialiste. In procesul fertil al transformării scriitorului, îndrumat de partid, ruperea lui definitivă de lumea veche, putredă şi descompusă, apropierea lui de popor, de primăvara patriei, avîntul şi forţa mulţimii dezrobite a încins cu flori purpurii lăuta poetului. După eliberarea ţării noastre a apărut o nouă generaţie de scriitori, profund ataşată luptei poporului, educată şi călăuzită de ideologia marxist-leninistă, de partidul clasei muncitoare.

Anii puterii populare au schimbat profilul ţării, au dat o nouă înfăţişare vieţii şi chipului oamenilor, au descătuşat energia creatoare a maselor largi, după veacuri de asuprire şi exploatare. Pe întreg cuprinsul ţării se verifică elanul constructiv al poporului. In anii aceştia s-au născut şi au crescut „florile purpurii" ale literaturii noastre, mereu mai frumoase şi mai înalte, pătrunzînd în viaţa oamenilor, devenind o parte integrantă a existenţei lor zilnice. Acest lucru a fost posibil pentru că cei mai buni scriitori au creat opere inspirate din realitate, pătrunse de spirit de partid, legate deschis de lupta poporului pentru pace şi socialism. Ei au folosit într-o măsură tot mai mare metoda realismului socialist. Operele literaturii noastre, oglindind tot mai fidel măreţia construcţiei, lupta grea şi învăţătoare a oamenilor muncii împotriva duşmanului de clasă, insuflă forţă, optimism, credinţă neştirbită în victoria socialismului. Aceste opere vorbesc despre menirea nouă a scriitorului-cetăţean, fiu credincios al poporului său. In trecut, cînd se cultiva literatura morbidă, depravată, inoculînd în sufletul tineretului otrava scepticismului şi a deprimării, cînd scriitorul era privit cu dispreţ, umilit şi încătuşat, asupritorii sătui i se puteau adresa cu cinism, cum arată Al. Vlahuţă:

„De-ţi pling ai tăi în sărăcie,
Şi-i vezi murind — ce-mi pasă mie?
Tu du-mă-n alte lumi senine,
Căci singura-ţi chemare sfîntă
E să mă-nveseleşti pe mine.
Tu eşti poet, deci cîntă!"

Astăzi poetul, scriitorul, se bucură de o cu totul altă consideraţie şi preţuire. Decernarea Premiilor de stat este o dovadă concludentă a atenţiei şi grijii deosebite cu care partidul şi guvernul veghează la dezvoltarea culturii noastre.

Nimic nu vorbeşte mai grăitor despre preocupările unui popor, despre aspiraţiile şi visurile lui constructive, decît o asemenea listă unde sînt înşirate lucrările premiate în domeniul ştiinţei, literaturii şi artei. Ce poate fi mai elocvent pentru elanurile şi simţămintele unui popor decît aceste „flori purpurii" ale literaturii, care s-au bucurat de preţuirea şi recunoştinţa poporului? Care sînt temele, eroii, atmosfera celor mai bune opere literare din anul 1952, cărora li s-a conferit Premiul de stat? Să le amintim pe scurt:

Romanul de o înaltă măiestrie artistică al marelui maestru al literaturii noastre contemporane, Mihail Sadoveanu, roman despre viaţa zbuciumată a viteazului Nicoară Potcoavă, eroul care, sprijinindu-se pe ţărănimea liberă, a luptat pentru cauza mare a eliberării naţionale. Povestirea lirică, emoţionantă, a lui Zaharia Stancu, despre copilăria apăsătoare a micului Darie, martor şi participant al vremurilor de grea mizerie a ţărănimii exploatate de statul burghezo-moşieresc. Nuvela „Desfăşurarea" a lui Marin Preda, care redă dramatismul luptei de clasă în perioada actuală, formarea fizionomiei spirituale şi morale a omului nou în focul bătăliei împotriva duşmanului de clasă, a oportuniştilor şi a capitulanţilor. Romanul „Pîine albă" de Dumitru Mircea inspirat din munca de transformare socialistă a agriculturii. Versurile lui Eugen Jebeleanu care reconstituie într-un poem epic de largă respiraţie destinul eroic al ginditorului revoluţionar Nicolae Bălcescu, conducător al mişcării de la 1848. Poeziile inspirate ale tînărului scriitor maghiar Letai Lajos. Piesa „Oameni de azi" de Lucia Demetrius, imaginea transformărilor satului nostru în anii regimului de democraţie populară. Scenariul cinematografic „Nepoţii gornistului" de Cezar Petrescu şi Mihail Novicov, abordînd tema preluării tradiţiilor revoluţionare din generaţie în generaţie.

Aceste opere literare, şi altele încă, destăinuie atitudinea poporului nostru, orientarea sa paşnică, constructivă. Poporul preţuieşte figurile mari ale trecutului revoluţionar, eroi care au luptat cu abnegaţie pentru sfărîmarea jugului sclaviei sociale şi naţionale. Poporul iubeşte peisajele grandioase, magnifice, ale patriei libere, renăscute, unde clădeşte o viaţă nouă, fericită, iubeşte pe eroii vieţii noi, făuritorii orînduirii libere, socialiste. Poporul urăşte pe duşmanii fericirii sale, pe cei care atentează la munca lui paşnică, pe imperialiştii stîtători la război. Acestea sînt temele vieţii sale, acestea sînt şi temele literaturii sale.

In timp ce în apus se promovează producţiunile respingătoare, care propagă ideea necesităţii militarizării vieţii civile, care predică ura de rasă, individualismul şi iraţionalismul, care fac apologia trădării — în ţara noastră se dezvoltă o literatură liberă care serveşte milioanelor şi zecilor de milioane de muncitori, care alcătuiesc floarea ţării, forţa ei, viitorul ei.

Premiile de stat pe anul 1952 ilustrează avîntul remarcabil al literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Scriitorii şi-au însuşit cu mai multă profunzime experienţa literaturii sovietice, au urmat îndrumările înţelepte ale partidului. Numărul mare de lucrări premiate, participarea generaţiilor diferite, prezenţa operelor scriitorilor minorităţilor naţionale, varietatea tematică, — toate acestea demonstrează înflorirea rapidă şi multilaterală a literaturii noastre noi.

Decernarea Premiilor de stat în preajma marii sărbători a gloriosului deceniu constituie un îndemn la intensificarea eforturilor creatoare, la făurirea de noi şi noi opere, răspunzînd cerinţelor mereu mai mari ale poporului. Întărirea spiritului de partid, combaterea intransigentă a influenţelor dăunătoare ale ideologiei burgheze, a apoliticismului şi a formalismului, înrădăcinarea unei atitudini plină de exigenţă şi principialitate, sînt condiţii indispensabile pentru propăşirea literaturii, pentru triumful realismului socialist.

Poporul aşteaptă cu încredere de la scriitori noi şi minunate opere care să reflecte grandioasa epopee a construirii socialismului în patria noastră

Acordarea Premiului de Stat al R.P.R.

pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1952

Consiliul de Miniştri al Republicii Populare Romîne a hotărît acordarea Premiului de Stat al Republicii Populare Romîne, pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1952, după cum urmează:

In domeniul prozei, poeziei şi dramaturgiei

a) PROZA

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

1. **Mihail Sadoveanu,** — pentru romanul „Nicoară Potcoavă".

2. **Zaharia Stancu,** — pentru romanul „Desculţ" ediţia 1952.

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

Marin Preda, — pentru povestirea „Desfăşurarea".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

Dumitru Mircea, — pentru romanul „Pîine albă".

b) POEZIE

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

Eugen Jebeleanu, — pentru poemul „Bălcescu".

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

Letay Lajos, — pentru volumul de poezii „O lume nouă se construieşte".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. **Mihu Dragomir,** — pentru volumul de poezii „Stelele păcii".

2. **Nicolae Tăutu,** — pentru volumul de poezii „Stînca de pe Tatra".

c) DRAMATURGIE

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. **Lucia Demetrius,** — pentru piesa de teatru „Oameni de azi".

2. **Cezar Petrescu şi Mihail Novicov** — pentru scenariul „Nepoţii gornistului".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. **C. Constantin şi A. Rogoz** — pentru piesa de teatru „Martin Rogers descoperă America".

2. **Ladislau Kiss şi Dezideriu Kovács,** — pentru piesa de teatru „Furtună în munţi".

In domeniul muzicii

a) COMPOZIŢIE

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

1. **Sabin Drăgoi,** — pentru muzica la filmul „Mitrea Cocor" şi „Sonata pentru vioară şi pian".

2. **Paul Constantinescu,** pentru „Concertul pentru pian şi orchestră" şi „Toccata pentru pian".

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. **Nicolae Buicliu,** — pentru „Quartetul de coarde în sol minor".

2. **Ludovic Feldman,** — pentru „Balada pentru vioară şi orchestră" şi „Scene de balet".

3. **Dumitru Dinicu,** profesor — pentru „Metodă de violoncel".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. **Achim Stoia,** — pentru „Suita a II-a pentru orchestră".

2. **Mauriciu Vescan,** — pentru cîntecele „Hei rup" pe versuri de autor; „Oaste viteză popor coreean" pe versuri de D. Corbea şi „In Bucureştiul iubit" pe versuri de N. Nasta, St. Iureş şi I. Hobana.

3. **Gherase Dendrino,** — pentru cîntecele „Cale lungă drum de fier" pe versuri de Puiu Maximilian şi „Tinereţe, dragă-mi eşti" pe versuri de George Mihalache.

b) INTERPRETARE MUZICALĂ

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

1. Colectivului format din: **Egizio Massini,** dirijor; **Ioana Nicola,** solistă; **Nicolae Secăreanu,** solist; **Zenaida Palli,** solistă; **Mihail Ştirbei,** solist; **Mircea Buciu,** solist; **Dora Massini,** solistă; **Ana Tălmăceanu,** solistă; **Cornelia Gavrilescu,** solistă; **Gheorghe Culibin,** maestru de cor şi **Anton Romanovschi,** maestru de balet, de la Opera de Stat din Bucureşti — pentru interpretarea operei „Rusalka".

2. **Constantin Silvestri,** dirijor — pentru interpretarea Simfoniei a IV-a, a Simfoniei a VI-a de Ceaikovski, a „Serenadei pentru coarde" de Ceaikovski şi pentru popularizarea lucrărilor din ţările de democraţie populară.

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

Colectivului format din: **Panait Cotescu,** regizor; **Ilie Balea,** regizor; **Eugen Lazăr,** dirijor; **Alexandru Taban,** dirijor; **Octav Enigărescu,** solist; **Lia Hubic,** solistă; **Alexandru Racoltea,** solist; **David Ohanezian,** solist; **Ion Piso,** solist; **Stela Simonetti,** solistă; **Lucia Stănescu,** solistă de la Opera de Stat din Cluj — pentru interpretarea operelor: „Tînăra gardă", „Halka" şi opereta „Ana Lugojana".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

Eremia Dumitru, colonel — pentru contribuţia dată în conducerea şi îndrumarea fanfarelor şi pentru diferite creaţii personale în domeniul muzicii.

In domeniul cinematografiei

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

Colectivului format din: **Marietta Sadova,** regizor; **Victor Iliu,** regizor; **Wilfred Ott,** operator şef; **Septimiu Sever,** actor; **N. Tomazoglu,** actor şi **Dumitru Savu,** actor — pentru realizarea filmului artistic de lung metraj „Mitrea Cocor".

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

Colectivului format din: **Herman Rabinovici,** regizor; **Andrei Feher,** operator şef coregizor; **Anton Belici,** montor şef şi **Teodor Mitache,** regizor muzical — pentru realizarea filmului documentar în culori „Sărbătoarea eliberării" (23 August 1952).

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

Ion Popescu Gopo, regizor de desen animat — pentru realizarea primelor filme de desen animat în R.P.R.

In domeniul picturii şi artei grafice

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

1. **Camil Ressu,** — pentru tabloul „Iscălim pentru pace" şi pentru întreaga sa activitate.

2. **Gavril Miklossy,** — pentru tabloul „Griviţa 1933".

3. **Jean Steriadi,** — pentru întreaga sa activitate.

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. **Ştefan Szönyi,** — pentru tabloul „I. V. Stalin".

2. **Lidia Agricola,** — pentru tablourile „Maria Zidaru" şi „O şedinţă ilegală".

3. **Mimi Maxy Şaraga,** — pentru tabloul „Ea nu-şi va trăda fiul" şi pentru peisajul „Pe Valea Ialomicioarei".

4. **Octavian Angheluţă,** — pentru tabloul „Învăţînd de la maeştrii sportului sovietic".

5. **Jules Perahim,** — pentru ilustraţiile la volumele III şi IV ale romanului „Klim Samghin" de Maxim Gorki şi la romanul „Prima lovitură" de André Stil.

6. **Cik Damadian** — pentru caricaturile: „Mesaj de pace", „Războiul bacteriologic", „A vorbit", „Cursa înarmărilor" şi altele.

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. **Aurel Haiduc,** — pentru tabloul „Moment din constituirea Diviziei Tudor Vladimirescu".

2. **Ion Doru** — pentru caricaturile: „Rebut", „Goana după recompensă" şi altele.

In domeniul sculpturii

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

Iosif Fekete, — pentru sculptura „Sudorul".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. **Marius Butunoiu,** — pentru sculptura „Dimitrie Cantemir" şi macheta monumentului Generalissimului Suvorov.

2. **Andrei Szobotka,** — pentru sculptura „Stalin es la paz".

3. **Octav Iliescu,** — pentru sculptura „Tractoristul Stoica Constantin".

4. **Zoe Băicoianu,** — pentru compoziţia „Gărzile patriotice".

In domeniul arhitecturii

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. **Petre Antonescu,** profesor arhitect — pentru lucrările realizate în anul 1952 la clădirea Ministerului Construcţiilor şi al Industriei Materialelor de Construcţii.

2. **Duiliu Marcu,** profesor arhitect — pentru realizarea interioarelor palatului Consiliului de Miniştri.

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

Richard Bordenache, profesor arhitect — pentru proiectarea centrului de odihnă Snagov.

In domeniul artei teatrale

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

1. **Sică Alexandrescu,** regizor de la Teatrul Naţional „I. L. Caragiale" din Bucureşti — pentru valorificarea operei dramatice a lui I. L. Caragiale.

2. **Siegfried Wolfinger,** regizor, de la Teatrul Municipal din Bucureşti — pentru realizarea spectacolelor „Liubov Iarovaia" de Trenev, „Pădurea" de Ostrovski şi pentru decorurile la piese de Caragiale, Gogol şi altele.

3. Colectivului format din: **Costache Antoniu,** actor; **Marcel Anghelescu,** actor; **Niki Atanasiu,** actor; **Radu Beligan,** actor; **Ion Finteşteanu,** actor; **Alexandru Giugaru,** actor; **Elvira Godeanu,** actriţă; **Ion Talianu,** actor şi **Vasiliu Birlic,** actor — de la Teatrul Naţional „I. L. Caragiale" din Bucureşti — pentru spectacolul „O scrisoare pierdută" de I. L. Caragiale.

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

Colectivului format din: **Nicolae Tompa,** regizor; **Ferencz Delly,** actor; **Ernö Szabo,** regizor şi **Gheorghe Kovács,** actor, de la Teatrul Secuiesc de Stat din Tîrgu Mureş — pentru aportul dat în realizarea spectacolelor „Revizorul" de N. Gogol, „Furtună în munţi" de L. Kiss şi D. Kovács şi „Două lagăre" de A. Iacobsohn.

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

Colectivului format din: **Moni Ghelerter,** regizor; **Ştefan Ciubotăraşu,** actor; **Sonia Cluceru,** actriţă; **Fory Eterle,** actor; **Gina Petrini,** actriţă şi **Sandina Stan,** actriţă, de la Teatrul Municipal din Bucureşti — pentru spectacolul „Oameni de azi" de Lucia Demetrius.

Esenţialul în viaţă — esenţialul în dramaturgie

— Însemnările unui dramaturg —

K. SIMONOV

In pragul celui de al doilea congres unional al scriitorilor, gîndindune la gospodăria noastră literară şi văzînd starea încă puţin mulţumitoare a dramaturgiei, pe bună dreptate ne punem întrebarea ce loc ocupă în piesele noastre figura eroului pozitiv.

De la tribunele diferitelor discuţii şi consfătuiri literare, şi mai ales la plenara a XIV-a a Uniunii scriitorilor, în timpul discuţiilor cu privire la „locul pe care-l ocupă eroul pozitiv în piesele actuale", unii au pus la îndoială însăşi raţiunea împărţirii eroilor în pozitivi şi negativi. Se spune că o asemenea diviziune ar fi o schematizare, deoarece în viaţă nu împărţim oamenii în pozitivi şi negativi; în jurul nostru sînt pur şi simplu oameni cu caractere diferite — şi atunci de ce am transforma viaţa vie în schemă? Trebuie să înfăţişăm pur şi simplu oamenii aşa cum sînt — şi adevărul reiese de la sine.

La prima vedere, astfel de argumente par seducătoare, în fond însă ele sînt putrede şi se reduc la încercări de revizuire a metodei realismului socialist, de a pune la îndoială necesitatea tipizării în artă a fenomenelor de viaţă şi de a abandona principiul spiritului de partid în literatură.

Fireşte, viaţa e viaţă şi oamenii vii sînt oameni vii. Insă, privind evenimentele vieţii noastre, nu le apreciem oare pe unele ca înaintate, iar altele ca înapoiate? Nu apreciem oare activitatea unor oameni ca exemplu pozitiv, iar a altora ca exemplu negativ? Şi, în sfîrşit, vorbind despre oameni în care se luptă trăsăturile pozitive cu cele negative, nu spunem despre unii că se dezvoltă, că devin mai buni, că învinge în ei tot ceea ce e negativ, iar despre alţii că decad, că se transformă şi-şi pierd trăsăturile pozitive avute cîndva?

De altfel, nu ne interesează lupta abstractă dintre bine şi rău în om; apreciem activitatea omului ca pozitivă cînd e îndreptată spre construirea comunismului şi îi condamnăm comportarea cînd dăunează în mod subiectiv sau obiectiv cauzei noastre comune. Pornind de la acest criteriu, în viaţa practică accentuăm în mod conştient exemplele pozitive şi le scoatem în relief pe cele negative; unele devin obiect de imitare, altele de demascare. Şi, se înţelege, nimeni nu ne acuză că tratăm schematic fenomenele vieţii şi le repartizăm pe rafturi.

Dar cînd e vorba de literatură, şi mai ales despre dramaturgie, în critică încep să se strecoare apeluri la obiectivism, la acceptarea tuturor formulelor pe motivul că pe de o parte oamenii sînt oameni vii şi toţi sînt aşa cum sînt, iar pe de altă că pînă la urmă toţi au dreptate în felul lor. Acest obiectivism se strecoară sub lozinca luptei pentru adevărul vieţii. O încercare prost mascată de a împrăştia asemenea păreri se vede într-o serie din articolele tipărite în ultimul timp în revista „Novîi mir".

Se înţelege că discuţia nu se duce în jurul anumitor termeni. Incercarea de a suprima însăşi noţiunea de erou pozitiv în literatura noastră nu e fruct naiv al unor cercetări terminologice. Nu. Ci e vorba de un încăpăţînat refuz de a recunoaşte axioma că ceea ce predomină în viaţa noastră e tocmai elementul pozitiv şi că oamenii pozitivi care îl întruchipează sînt inima literaturii noastre, că această predominare a elementului pozitiv e însuşi noul în literatura noastră socialistă, fără de care în genere discuţiile despre realismul socialist ar fi zadarnice.

Asta nu înseamnă că în marile opere ale literaturii din trecut nu existau figuri de eroi pozitivi. Insă locul pe care îl ocupă ei în literatura sovietică e un loc calitativ nou, legat de însăşi natura societăţii noastre.

Partidul a criticat scriitorii pentru tendinţa de înfrumuseţare a realităţii şi ne-a chemat la crearea satirei, la demascarea oamenilor răi, la demascarea a tot ce e învechit, a tot ce şi-a trăit traiul. Dar oare toţi literaţii şi mai ales dramaturgii au tras concluziile juste din această critică?

După cum reiese din multe piese, nici pe departe. Unii dramaturgi au uitat că laturile pozitive ale vieţii noastre, eroii pozitivi au fost şi rămîn în toate împrejurările obiectul de bază al literaturii, preocuparea ei esenţială, că figurile nobile ale eroicilor constructori ai comunismului s-au găsit şi se vor găsi întotdeauna în centrul celor mai bune opere ale literaturii sovietice. Şi nu odată partidul a arătat scriitorilor acest lucru.

Partidul, prin presa de partid, ne-a criticat pentru că deseori scriitorii noştri s-au depărtat de prezentarea veridică a vieţii şi nu i-au zugrăvit laturile negative; însă partidul, prin presa de partid, ne arată drumul rodnic pe care, dacă îl vom urma, vom putea înfăţişa eroii timpului nostru în toată amploarea, în plină acţiune, în lupta zilnică cu tot ce mai împiedică construirea societăţii comuniste.

Am prezentat deseori eroii pozitivi în vid, le-am aşternut calea cu covoare, le-am înlăturat cu mîinile noastre stavilele din drum, le-am pavat toate gropile sub paşi. Uneori am dat la o parte oamenii răi şi primejdioşi din drumul larg al eroului pozitiv. In felul acesta, am lipsit eroul pozitiv de adevăratele greutăţi ale luptei împotriva a tot ce e rău şi înapoiat; a căror existenţă o recunoşteam în principiu dar n-o întruchipam în oameni. Tocmai de aceea, în asemenea cazuri, eroii noştri pozitivi ieşeau schematici, lipsiţi de voinţă şi pasiuni: prea multe greutăţi de carton şi prea mulţi adversari de carton erau în literatură. Insă în lupta împotriva acestor adversari, forţele eroului nu se puteau dezvălui.

Partidul ne-a chemat să privim mai adînc în viaţă, s-o cunoaştem bine, să arătăm cît de real se duce lupta între ce e înaintat şi ce e înapoiat, între nou şi vechiul care şi-a trăit traiul, şi cum noul biruie. Dar unii dramaturgi au înţeles chemarea de a arăta laturile negative ale vieţii, oamenii răi, ca o problemă de sine stătătoare, uitînd scopul pentru care se face acest lucru.

Trebuie să înfăţişăm în artă ceea ce e rău şi putred nu pentru a arăta că răul există, ci pentru a-l stîrpi din viaţă prin arta noastră. Şi dacă sîntem de acord că reprezentăm răul în literatură cu unicul scop de a-l distruge, — şi nu se poate să nu fim de acord cu aceasta, — vom ajunge la concluzia că mult mai demonstrativ va fi să înfăţişăm cum în viaţă, în jurul nostru, ceea ce e înaintat învinge ceea ce e înapoiat, cum oamenii buni, eroii pozitivi, luptă împotriva oamenilor răi. Căci nu există cale mai fructuoasă şi care să răspundă mai precis la ceea ce se petrece acum într-adevăr în viaţă!

Acum cîtva timp se discuta la noi, într-o formă destul de serioasă, dacă poate exista comedie numai cu eroi negativi. Mai ales era comentat cu mult zel vodevilul lui S. Mihalkov, *„Racii"*, de parcă ar fi fost vorba de drumul general al dramaturgiei noastre. Totuşi, acest vodevil, în care dramaturgul a adus pe scenă numai personaje negative, se află după părerea mea departe de căile principale ale dezvoltării dramaturgiei. Acesta e un caz secundar, în jurul căruia nu e nevoie să teoretizăm, abătîndu-ne de la preocupările serioase cu privire la căile dezvoltării dramaturgiei.

Evident, ca răspuns la aceasta se vor găsi amatori care să replice: „Dar Gogol cu marea lui comedie „Revizorul"? Ce facem cu tradiţia gogoliană?"

Dar una e continuarea tradiţiei şi alta transpunerea mecanică a unor procedee dramatice.

Discuţia cu privire la satira actuală trebuie legată de tradiţiile lui Gogol, cînd e vorba de forţa şi tensiunea acestei satire, şi nu pur şi simplu de folosirea subiectelor lui Gogol, ca şi a oricăror alte subiecte, legate de o altă epocă istorică ori de alte raporturi sociale.

Da, Gogol n-a putut crea cu o adevărată tărie unele figuri care în epoca lui puteau fi opuse primarilor. Trebuie să adăugăm că acesta era motivul nemulţumirii lui ca scriitor.

Dar, ne întrebăm, poate să apară o asemenea problemă la adevăraţii scriitori sovietici, la dramaturgii sovietici care trăiesc în vremea noastră? Oare trebuie să se trudească şi să caute eroi, pe care să-i poată opune cu toată puterea oamenilor falşi? Oare nu există oameni înaintaţi, buni, în jurul nostru? Cine, dacă nu aceştia, atacă cu tărie în viaţă pe birocraţi şi carierişti, care sînt siliţi să se ascundă, să se mascheze, să naufragieze? Cine ar putea nega cîtuşi de puţin acest adevăr? Insă dacă aşa stau lucrurile, ne îngăduim să întrebăm, de unde se naşte atunci însăşi problema aparent teoretică dacă se poate scrie o comedie numai cu personaje negative şi de unde provine patosul ridicării acestui caz atît de particular la rangul de problemă?

In articolul „Cu privire la realismul socialist", M. Gorki scria cu cel mai mare respect şi cu mîndrie despre oamenii sovietici: „Trăim într-o

(Continuare în pag. 2-a)

Laureaţi ai Premiului de Stat al R.P.R.

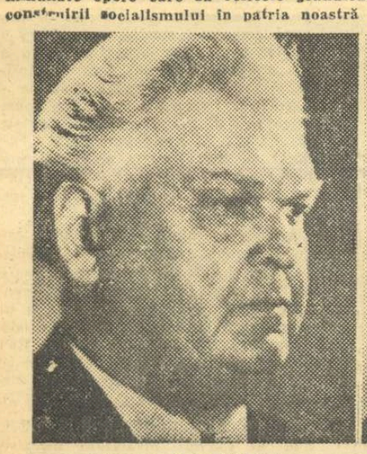

MIHAIL SADOVEANU
pentru romanul „Nicoară Potcoavă"

ZAHARIA STANCU
pentru romanul „Desculţ" ediţia 1952.

EUGEN JEBELEANU
pentru poemul „Bălcescu"

LUCIA DEMETRIUS
pentru piesa de teatru „Oameni de azi"

MARIN PREDA
pentru povestirea „Desfăşurarea"

CEZAR PETRESCU şi MIHAIL NOVICOV
pentru scenariul „Nepoţii gornistului"

Nucleul unui ciclu de romane

În declarațiile făcute nu de mult „Gazetei literare", Cezar Petrescu anunța că, printre alte lucrări, se află sub tipar și nuvela sa „Ajun de revoluție 1848" pe care o consideră ca putînd deveni „nucleul unui ciclu de romane" plănuit încă mai de mult. Acel ciclu, din care nuvela — recent apărută la ESPLA — reprezintă „un episod de o singură zi", va purta numele „Neamul Vardarilor" și va îmbrățișa, probabil într-o vastă acțiune, oameni și fapte din viața mai multor generații.

Evenimentele povestite în această nuvelă se desprind, cu prospețimea și acuratețea unei stampe de epocă, din „vavilonica larmă a răscrucilor de lumi și soroace, din capitala Valahiei, în acel mijloc de veac șoldiu, anume luna lui iunie, ziua de 3, leat 1848". Respectînd unitatea de timp în care proiectează începutul unei mai ample acțiuni, autorul descrie drumurile pe care tînărul student Stroe Vardaru, căzuțaș pașoptist, le face prin București, întru îndeplinirea unor tainice misiuni încredințate lui de Nicu Bălcescu. Romancierul zugrăvește mai întîi cadrul întîmplărilor, într-o uriașă frază (de aproape cinci sute de cuvinte) care pune să defileze pe dinaintea ochilor noștri, într-o succesiune de peliculă cinematografică, scene și tipuri bucureștene de epocă.

Impresia de talmeș-balmeș oriental, realizată prin acest vertiginos tur de orizont, se precizează apoi, pe îndelete, reflectată prin ochii și gîndurile eroului. Ca un călător care se pregătește pentru o cale lungă, scriitorul își îngăduie mari pauze de respirație, întreruperi în care cugetarea sa își ia zborul sigur, ca să completeze un tablou cu constatări mai vechi, ori să-i descopere tîlcuri noi prin legarea de un alt și alt tablou.

Stroe Vardaru, feciorul mai mare al clucerului Neagu Vardaru, mare negustor bucureștean, nutrește o adîncă dragoste față de norodul de clăcași din care s-a ridicat neamul lui. Studiile serioase în străinătate și relațiile cu cercurile revoluționare, în special cu Bălcescu, au făcut din odrasla aprigului negustor un intelectual progresist și un combatant pentru realizarea programului pașoptiștilor români. Îmbrăcat în straie aspre de șiac, ca să nu fie recunoscut de neprieteni, el grăbește spre a transmite niște comunicări însemnate. Pe drum este însă oprit de un fost coleg de la Paris, un filfizon spilcuit, un „lion", cum se zicea pe atunci franțuzește, care îl pune la curent cu măsurile antirevoluționare ale guvernului boieresc. O nouă întîlnire nedorită, de data asta cu căpitanul Costache Chiorul, zbirul tîrgului, îl aduce în situația de a-l bicui pe temutul polițai cu propriu-i harapnic, apoi a-și căta adăpostul prin niște curți dintr-o mahala, într-o goană plină de peripeții.

După contactul lui Stroe cu tîrgul și oamenii lui, ni se descrie în cîteva linii casa părintească a lui Neagu Vardaru, fostul pandur, ajuns om bogat și stimat de stăpînire pentru prestigiul întinselor lui vaduri negustorești de la Brăila pînă la Amsterdam. „Firea pietroasă a Vardarilor" — cum zice autorul — nu întîrzie să se arate, în ciocnirea ce da cremeni dintre tată și fiu, atunci cînd clucerul (care a vitat de lumea de „acasă, de pe Jii") descoperă că feciorul lui trage înspre „gloată" mai mult decît la avere și boierie. Episodul se încheie în zorii zilei următoare, cu un fior tardiv al fostului pandur față de simțămintele curate ale tinereții, după ce însă fiul intransigent părăsise peste noapte casa părintească. Înmărmurit, bătrînul rămîne cu mîinile întinse. — mîinile lui încă noduroase, de fost tîlhar, — după feciorul pierdut, după acela „care avea să-l tîrîie și pe dînsul, măcar pentru o vreme, în iureșul revoluției, unde era adevăratul loc al Vardarilor".

★

Atît perspectivele și tratarea amplă a acțiunii și eroilor cît și finalul vizibil abrupt confirmă intenția episodului de a fi, de bună seamă, nucleul — ori poate începutul — unui roman de mari proporții sau al unui ciclu de romane. Acest caracter de schiță a unei mari fresce, pe care-l vădește recenta nuvelă istorică a lui Cezar Petrescu, nu respinge totuși aprecierea independentă a episodului apărut în forma inițială, încă de acum șase ani, în „Viața românească".

În ciuda unor asemănări tematice, această apreciere poate să nu plece neapărat de la o paralelă cu romanul „Un om între oameni" al lui Camil Petrescu, a cărui primă parte am văzut că se oprea tot „în ajun de revoluție 1848". Deosebirea de structură și de stil dintre opera celor doi prozatori contemporani pune mai degrabă în lumină adevărul că despre aceeași temă pot scrie în chip complet diferit și original mai mulți autori și că deci abordarea unui conținut asemănător, în liniile lui mari, nu duce inevitabil la repetare sau la șablon, așa cum mai cred unii scriitori.

Confruntarea între „Un om între oameni" și nucleul de roman „Ajun de revoluție 1848" ne aduce dinaintea unor opere care se ocupă de aceeași societate și de pe aceleași poziții, adică urmărind, în labirintul unui imens material istoric, aspectele majore și tipurile reliefate acut de lupta de clasă, deci aspectele esențiale ale vieții acelei societăți. Același cititor își poate da însă lesne seama cît de diferit scriu cei doi romancieri. Arhitectura cărților e diferită (Camil Petrescu scrie o frescă pe mai multe planuri, în vreme ce Neamul Vardarilor se anunță ca un „roman-fluviu" în genul celebrat de Jules Romains și Roger Martin du Gard) — stilul lor se deosebește fundamental (romanul despre Bălcescu e scris direct, sobru, concis, pe cînd Cezar Petrescu utilizează o frază bogată, cu notații ample, adesea de reportaj literar). Camil Petrescu urmărește profunzimea și preciziunea observației; pe creatorul Vardarilor îl preocupă mai ales proporțiile epice și repeziciunea cursului evenimentelor. Avem în față două personalități creatoare distincte.

★

În „Ajun de revoluție 1848", din mulțimea figurilor schițate rapid, în mișcare, se desprind portretele celor doi Vardari: fiul și tatăl. Ei reprezintă nu numai două generații reunite în societatea neliniștită a primei jumătăți a veacului trecut, dar și două lumi, animate de concepții care ajung diametral opuse.

Stroe Vardaru ilustrează direct tipul intelectualului care, la 1848, avînd conștiința responsabilității sale, participă la evenimentele revoluționare nu fără o nestăpînită înclinare spre romantism.

În schimb, Neagu Vardaru nu pășește pe un drum drept și neted, fiindcă viața lui a fost mereu arena unor frămîntări. Trînta lui cu viața, firea lui aprigă de stringător și înavuțit l-au izolat de lumea celor mulți și asupriți ca să-l aburce în tagma celor puțini și asupritori. Neagu are de apărat averile lui, vadul comercial, rangul, moșiile și poștele viitoarelor măriri. Dar în adîncul sufletului său, tot mai mișcă flacăra năzuințelor neamului de clăcași din care s-a ridicat. Mîinile lui îi amintesc mereu de unde vine — despre originea sa îi vor mai aminti și alții, înfruntîndu-l cu cerbicie: Stroe, fiul său și Pîrvu, un vechi tovarăș din vremea luptelor lui Tudor. În ansamblul „nucleului" de roman, Neagu Vardaru, bine tipizat, ne făgăduiește un drum plin de cotituri, ascunzișuri și surprize. Episodul prezent dezvăluie contradicțiile care macină destinul acestui personaj, reprezentant al burgheziei în ascensiune, pe care originea și amintirile îl trag spre clasa asupriților, iar situația lui prezentă, interesele de parvenit îl alătură dușmanilor poporului. În același timp, poziția socială a tagmei negustorilor mari, alăturată pe rînd celor două tabere, îl împotrivește vremelnic clasei feudale, în sprijinul revoluționarilor. Printr-un artificiu literar, autorul recurge în acel moment la imaginea „mîinilor care-și aduc aminte",

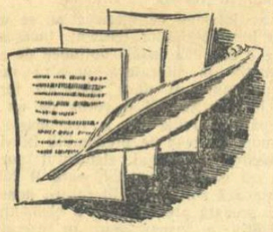

imagine de care însă abuzează, ajungînd să sugereze că tovărășia bătrînului Vardaru cu căzuții s-ar datora în primul rînd unui prezumtiv glas al sîngelui, în speță mîinilor, atît de muncite cu ani în urmă, ce furnizează conștiinței sale un fel de „memento". Fără îndoială că personajul acesta complex, de o promițătoare amploare, se va dezvolta firesc potrivit realelor lui dimensiuni. Înainte de a trece la celelalte, e locul să constatăm că, sub raportul proporțiilor, eroul pozitiv (Stroe Vardaru) e mult prea liniar, îngustimea „fișei" lui fiind de natură să nu ne ofere deocamdată o replică la tipul celuilalt Vardaru care se anunță masiv.

Deosebit de interesant se arată și chipul caricatural al „lion"-ului Coco Conduraky, conturat cu multă vervă ironică, cunoscută la Cezar Petrescu în caracterizarea unor personaje similare, de exemplu a lui Toto Saranda din ciclul 1907. În viguroase și sugestive trăsături e zugrăvit polițaiul sălbatic și decăzut, căpitanul Costache de la Agie, clinele de pază al regimului boieresc și turcesc. Și rămîne întipărită în mintea cititorului scurta apariție a olteanului Pîrvu, fostul ostaș din „oastea izbăvirii" a lui Tudor din Vladimiri, venit cu soții săi să se alăture căzuților Bălcescului.

Din „neamul Vardarilor" ni se prezintă fugar și cealaltă ramură, din Moldova, a profesorului Pavel Vardaru de la Academia Mihăileană, ale cărui vlăstare s-au și înrolat în mișcarea de eliberare națională. Nuvela conține numeroase alte „proiecte" de personaje, mai ales din păturile muncitoare: lucrători, mici slujbași, țărani lipsiți de pămînt, care urmează să se desăvîrșească în volumele viitoare.

★

Nuvela lui Cezar Petrescu, recent apărută, este și o făgăduială din partea unuia dintre cei mai apreciați scriitori români contemporani, că o nouă evocare a neuitatului an 1848 va veni să îmbogățească literatura noastră. Ținînd seama de vastul plan de activitate al romancierului, această făgăduială constituie și un document literar a cărui cercetare bucură și interesează atît pe cititori, cît și pe obișnuiții condeiului.

Aceste note de lector nu pot fi încheiate înainte de a sublinia prețuirea pe care o merită ilustratorul A. Stoicescu, semnatarul vignetelor pline de culoarea epocii și de înțelegere față de textul ilustrat.

Mihnea Gheorghiu

Esențialul în viață — esențialul în dramaturgie

(Urmare din pag. I-a)

țară fericită, în care avem pe cine iubi și stima".

Din păcate, se pare uneori că unii din dramaturgii noștri nu cunosc nici aceste cuvinte ale lui Gorki, iar ceea ce e și mai rău, e că acei dramaturgi nu cunosc nici țara despre care vorbește Gorki și în care trăiesc ei.

Însă, dacă vorbim despre tradițiile dramaturgiei lui Gorki, e greu să se găsească în istoria literaturii un alt exemplu de iubire nemărginită a dramaturgului față de oamenii puternici, vii, sănătoși — și de dispreț distrugător față de toate ticăloșiile de orice fel. Încă la începutul sec. al XX-lea, Gorki a știut nu numai să opună lumii micilor burghezi din Rusia de atunci pe Nil, dar să-l și facă acuzator și judecător al acestei lumi.

Ce să mai spunem despre dramaturgii care astăzi bolborosesc că urmează aproape întocmai poruncile lui Gorki de a demasca ce e mic-burghez, însă de fapt, în piesele lor nu izbutesc să arate în toată plinătatea oamenii care în viața noastră reală se ridică cu toată puterea atît împotriva rămășițelor mic-burgheze cît și a rămășițelor oricărei alte infamii capitaliste.

Unii dintre acești dramaturgi îndrăznesc să se declare asanatori și sacagii, fără să întrebuințeze acolo unde trebuie aceste cuvinte ale lui Maiakovski. Dar ei uită principalul, că Maiakovski știa în numele cui își spunea el asanator și sacagiu; el a creat cu o forță imensă chipul posesorului de pașaport sovietic, al Cetățeanului Sovietic scris cu literă mare, și de pe poziția acestui cetățean tuna împotriva a ceea ce era rău și trivial.

Nu în zadar, în zilele noastre, se joacă cu atîta succes piesa satirică a lui V. Maiakovski: „Baia", în care el, cu mulți ani înainte, îi scarmănă în chip necruțător pe toți birocrații și conformiștii și-i nimicește de pe poziția omului care privește departe în viitor.

Problema numărului eroilor pozitivi și negativi în piese, în general, și în comedii în special, e o problemă de foarte mică importanță. Sînt profund convins că, de exemplu, A. Korneiciuk, hotărîndu-se să scrie piesa satirică „Frontul", nu s-a preocupat deloc de calculul prealabil cu privire la numărul personajelor pozitive și negative, pe care va trebui să le înfățișeze. Pe el îl interesa esențialul și anume: dezrădăcinarea „gorlovismului" din armata noastră și a alcătuit piesa cum era mai bine pentru a realiza concepția creatoare, și a reușit.

Esențialul nu constă în numărul personajelor pozitive sau negative, ci în răspunsul la întrebarea *pentru ce* își creează autorul piesa: oare își urăște cu adevărat personajele negative sau numai se preface că le urăște, iar în realitate le tratează cu toată indulgența sau chiar cu curiozitate; își iubește oare cu adevărat, din suflet, eroii pozitivi sau îi aduce pe scenă cu indiferență, pentru un echilibru artificial.

În ultimul timp, unii dramaturgi și critici prezintă o alternativă ciudată: ce e mai bine — o comedie fără nici un erou pozitiv sau o comedie cu eroi pozitivi slabi? În același timp se stabilește aproape ca o lege că eroii negativi din comedii sînt oameni vii, iar cei pozitivi — scheme. Pentru a apăra această teorie ciudată, ni se dau chiar exemple clasice: Nelkin din „Nunta lui Krecinski" e prezentat aproape ca o „categorie veșnică" de erou pozitiv într-o comedie, care a fost, este și va fi ca atare.

Dar ne întrebăm, dacă Suhovo-Kobilin, datorită condițiilor timpului său și concepției sale, n-a știut să opună în comedia lui canaliei talentate Krecinski un adevărat om pozitiv, de ce să punem în aceeași balanță și comedia sovietică?

Oare lipsesc în realitatea noastră oamenii de talent și, voi adăuga, de spirit, care să demaște tipurile negative, avînd asupra lor o superioritate vădită, nu numai în ceea ce privește concepția justă generală asupra lucrurilor, ci și în ceea ce privește forța caracterului, talentului și farmecului uman? În jurul nostru există mulți oameni de felul acesta și atunci nu înțelegem de ce n-ar intra ei în comediile noastre!

Să ne oprim asupra unui exemplu, care la prima vedere pare că dezminte cele afirmate de noi mai sus. În comedia lui V. Minko „Fără a-i spune pe nume", eroii negativi sînt descriși cu mai multă strălucire decît cei pozitivi. Cu toate acestea, comedia, în genere, a fost reușită. Și ce rezultă din asta? Comedia a reușit, fiindcă eroii negativi sînt demascați nu numai prin cuvinte juste, ci prin însuși mersul vieții și rămîn ca niște proști în fața eroilor pozitivi, pe care spectatorul îi simpatizează, cu toate că nu sînt descriși destul de conștiincios, asta — în primul rînd.

În al doilea rînd, dacă V. Minko și-ar fi descris eroii pozitivi cu mai mult talent, cu mai multă strălucire și umor, subliniem cu umor, am fi avut nu o comedie reușită, ci o comedie bună.

Sarcina de a demasca fenomenul negativ stă într-o anumită măsură în fața fiecărui scriitor care vrea să scrie adevărul despre viață, fără să ocolească asperitățile și laturile umbrite. Gradul de atenție pe care scriitorul trebuie să-l acorde demascării negativului nu poate fi decretat: atît individualitatea scriitorului, cît și caracterul fenomenelor de viață cuprinse de el în orbita cîmpului său vizual, determină foarte multe lucruri. E neîndoios însă un singur fapt: forța idealurilor pozitive ale scriitorului trebuie redată în orice operă în toată amploarea ei. Trebuie să simțim cum scriitorul se cutremură de ură și dispreț față de ticăloșiile pe care e silit — da, tocmai *silit*, — să le tragă de urechi și să le scoată la lumina soarelui, pentru a le nimici și nicidecum pentru a le colecționa.

Ticăloșia expusă, dar nedemascată sau demascată numai formal și care nu provoacă în spectator sentimentul de repulsie și ură, — e în literatură un rău. A arăta fenomenul negativ numai în scopul colecționării, în seamnă a dăuna societății. Și de cele mai multe ori cu asta se ocupă oamenii care, în menirea lor de a bicui laturile întunecate ale vieții noastre și sub pretextul că-și fac datoria față de societate, au găsit doar o ocazie potrivită de a-și etala în văzul tuturor propriul lor spirit mic-burghez, acumulat an cu an.

Cînd citești piese ca „Prințul moștenitor" de A. Marienhof, nu simți deloc că autorul e *silit* să scoată la iveală ticăloșia și mucegaiul pentru că vrea să le nimicească. Dimpotrivă, uneori ni se pare că dacă această ticăloșie și acest mucegai ar fi nimicite, autorul n-ar ști de ce să rîdă, despre ce să scrie, fiindcă puțin îl interesează restul.

Asemenea piese, după cum pe bună dreptate s-a remarcat la noi, sînt un exemplu de dramaturgie cu adevărat lipsită de conflict, căci deși din punct de vedere teoretic sentimentul de dreptate în ele pare că învinge, totuși acest sentiment învinge numai dincolo de scenă. Cineva dincolo de scenă a luat hotărîrea să-i înlăture pe carieriști și birocrați, cineva i a demascat dincolo de scenă pe netrebnici. În piesă s-au făcut aluzii la faptul că undeva, dincolo de scenă, ar exista forțe capabile să se răfuiască cu netrebnicii aduși pe scenă, dar, de fapt, pe scenă nu se produce nici un fel de luptă. Toate eforturile autorilor au fost întrebuințate pentru a ne prezenta pe ticăloșii netrebnici cît se poate mai viu, mai interesant, mai atractiv, iar adversarii lor — oameni buni — au fost înfățișați la întîmplare, ca oameni fără trup și sînge, și, în felul acesta, realitatea noastră a fost denaturată în chipul cel mai grosolan. Exact în felul acesta stau lucrurile, de exemplu, în piesa „Oaspeții" de L. Zorin, piesă despre al cărei fond dăunător nu au fost sezisați la început mulți scriitori, printre care și autorul acestor rînduri.

În genere, asemenea piese false au ajuns la astfel de rezultate, atunci cînd eroii negativi au existat real în ele, în carne și oase, iar cei pozitivi participau doar exterior, nefiind în stare să învingă răul cu forțele lor și bizuindu-se doar pe ajutorul din afară.

Oare ce înseamnă asta, dacă nu aceeași dramaturgie lipsită de conflict, privită invers, împotriva căreia am luptat și vom lupta!

Faptul că pînă la urmă puterea sovietică, poporul sovietic, demască și înlătură cu succes diferiți netrebnici și oameni înstrăinați, diferiți purtători activi ai rămășițelor capitalismului și colportori ai molimii capitaliste, — aceasta este, firește, adevărat, însă în formă generală acest adevăr e perfect cunoscut și fără ajutorul dramaturgilor. Cum sînt demascați în mod concret și făcuți inofensivi în viața noastră oamenii ticăloși și înstrăinați, iată, aceasta dorește să vadă spectatorul pe scenă!

În viața reală, adevărații oameni sovietici au de partea lor toate avantajele. Ei sînt mai mulți, fiindcă ei alcătuiesc majoritatea covîrșitoare a poporului. Ei sînt mai inteligenți și mai puternici, și ei nu învinge numai datorită foiletonului din presa centrală sau hotărîrii comitetului regional. Dimpotrivă, de multe ori foiletonul din presa centrală sau hotărîrea respectivă care-i demască pe oamenii răi apar ca rezultat al eforturilor, al activității, al luptei patrioților sovietici, a oamenilor cu morală și principialitate comunistă înaltă, care, în unele cazuri, au dus bătălia înainte de apariția foiletonului ce biciuia ticăloșia și murdăria, iar în altele înainte de a fi condamnați așa cum merită, de către opinia publică, oamenii care defăimează numele de comunist.

A crede că lucrurile stau altfel înseamnă a ne închipui că oamenii noștri sînt indivizi fără vlagă, care, deși suferă din cauza diferitelor răutăți, nu sînt capabili să scape de ele. Asta înseamnă a avea un punct de vedere nejust despre puterea caracterului, despre măsura principialității și fermității eroilor noștri pozitivi, care sînt fii ai poporului și se numără cu milioanele.

Și cînd critica își ridică glasul împotriva scriitorilor care n-au înțeles întreaga profunzime a sarcinilor trasate de partid în fața literaturii, ei nu sînt deloc criticați că au arătat oameni răi: oamenii răi trebuie arătați. Ei nu sînt criticați deloc pentru că au adus pe scenă răul, căci răul trebuie dat în vileag și nu tăinuit. Ei sînt criticați că n-au arătat cum *într-adevăr* acest rău e demascat în viață de către oamenii sovietici, care construiesc o lume nouă și care, stăpînind puternica armă a criticii și autocriticii, ei înșiși, cu forța și autoritatea lor, elimină cu tărie din societate pe oamenii răi și mătură răul din calea lor.

Dacă lucrurile nu s-ar petrece așa, n-am putea construi o societate nouă, comunistă, și doar noi o construim și încă o construim victorios.

Nu e vorba aici deloc de o dozare farmaceutică — atîta bun, atîta rău. E vorba dacă scriitorul cunoaște viața societății noastre, dacă o înțelege, dacă-i vede perspectiva dezvoltării sau nu o înțelege, nu-i cunoaște și nu-i vede această perspectivă. Susține el oare numai prin vorbe credința în victoria regimului nostru, a ideilor noastre, sau vede în exemplul oamenilor vii, cum și de ce învinge aceste idei, acest regim.

Dramaturgia, fără eroi pozitivi puternici, cu suflete minunate, care ne sînt dragi, e tot atît de goală și de neinteresantă, cum ar fi de goală și de neinteresantă — și mai mult decît atît: imposibilă — viață fără oameni buni!

Nu întîmplător, amintindu-ne de o serie de spectacole și piese apărute în ultima vreme, ne gîndim cu căldură și emoție, în primul rînd, la întruchipările vii ale caracterelor adevăraților oameni sovietici în luptă și mișcare. Astfel ne amintim de entuziastul și curajosul Pavlik Tucikov și de duioasa, gingașa și, în același timp, neînduplecata Liusea Vedernikova din „Anii peregrinărilor" de A. Arbuzov. Ne amintim de Selihov, de tăcutul și fermul Selihov, care piere fizicește, dar care învinge în luptă, din „Un tovarăș de drum primejdios" a lui A. Salinski. Ne mai amintim de Ecaterina Topilina din piesa „Inima nu iartă" de A. Sofronov, o femeie care, datorită forței ei sufletești, curajului și principialității ei, a putut să învingă cea mai profundă dramă personală.

În același timp, vorbind despre locul eroului pozitiv în dramaturgia noastră și despre principiile reprezentării fenomenelor și tipurilor negative, trebuie să subliniem cu hotărîre că nu apelăm la atenuarea criticii, ci la adîncirea ei.

E nejust și dăunător a rupe în literatura noastră problema reprezentării fenomenului pozitiv de problema reprezentării celui negativ: fără o înțelegere justă a fenomenului pozitiv, nici cel negativ nu poate fi înțeles.

Tot atît de nejuste și dăunătoare sînt încercările de a ignora în genere aceste probleme, dizolvînd însăși noțiunile de pozitiv și negativ în noțiunea obiectivistă de „simplu om viu", care nu e nici rău, nici bun, de om în genere.

Sarcinile literaturii noastre sînt dictate de sarcinile construirii societății comuniste. Cunoscînd documentele celui de al XIX-lea congres al partidului, hotărîrile plenarelor C.C., noi, scriitorii, am văzut întreaga forță și lipsa de compromis în critică, manifestată în aceste documente de partid. Însă ar fi orb acela dintre noi care n-ar vedea că toată această critică e bazală pe aprecierea reală a forțelor noastre și a perspectivelor noastre, pe prezentarea a sute și mii de exemple concrete pozitive, pe cunoașterea obiectivă și multilaterală a tuturor victoriilor istorice obținute de noi și a tot ceea ce este pozitiv, a tot ceea ce se realizează acum, pe adînca încredere în forța regimului, a partidului și a poporului nostru.

Trebuie să fii orb și surd ca să nu înțelegi ce raport direct au toate acestea cu sarcinile literaturii. Căci e imposibil să scrii adevărul despre societatea noastră, fără să pui în centrul operei literare ceea ce e pozitiv și hotărîtor, ceea ce determină mișcarea înainte. Tocmai datorită acestor forțe pozitive ne permitem să ridicăm cu atîta sinceritate și hotărîre problema lipsurilor și slăbiciunilor noastre, s-o ridicăm în viață și s-o ridicăm și în literatură.

K. Simonov

(Traducere din „PRAVDA", nr. 185)

Mr. Guliver Pickerston în Țara uriașilor x)

Chiar înainte de a trece frunta-rîile Țării Românești, Mr. Guliver Pickerston, emisar diplomatic al reginei Engliterei, are o tresărire de spaimă la vederea unor cămăși de in cu mineci lungi, întinse la uscat pe o frînghie în curtea hanului, unde făcuse un scurt popas.

Starea sufletească a lui Mr. Guliver Pickerston te duce cu gîndul la emoțiile celuilalt Guliver, eroul lui Ionathan Swift, care într-una din călătoriile sale de pomină ajunge și el într-o țară a uriașilor. Dealtfel, nu numai potrivirea situațiilor inițiale dar și însuși titlul nuvelei: „Mr. Guliver Pickerston în Țara uriașilor" arată că autorul ei s-a gîndit să sugereze cititorului o asemenea analogie. Dar pe cîtă vreme eroul lui Swift trece prin pericole reale iar comportarea lui nu-i știrbește prestigiul de om curajos, Guliver Pickerston transformă în imaginație proporțiile mediului înconjurător și se înspăimîntă de propriile lui scorniri. Petru Vintilă folosește procedeul exagerării artistice, nu pentru a crea personajului său o realitate fabuloasă, în care acesta să se miște ca un erou de basm, ci spre a-l reliefa mai pregnant unele trăsături de caracter în scopul de a-l satiriza mai cu vehemență.

Spaima care-l cuprinde pe Guliver Pickerston nu este rezultatul unei reacții psihice față de fenomene copleșitoare ale naturii. Mr. Pickerston sosește în Țara Românească avînd o misiune secretă. De aceea se ascunde sub nume fals, dîndu-se drept negustor englez. De fapt îl cheamă Grawey și este lord. A primit din partea reginei lui misiunea de a culege informații referitoare la bogățiile Țării Românești în scopul acaparării lor în folosul Engliterei. În tainicul raport pe care-l întocmește, Mr. Guliver înșiră cu prețuirea unui om de afaceri o întreagă listă de bunuri, apreciindu-le calitățile din punct de vedere al cîștigului. Dar, spre deosebire de un negustor de rînd, Mr. Pickerston nu se lansează în afaceri mărunte, ci începe totul în stil mare: vrea să acapareze întreaga Țară Românească.

Pentru a înțelege manevrele diplomatice ale lui Pickerston, trebuie să ținem seama că acțiunea nuvelei se petrece, după toate aparențele, în secolul al 18-lea, perioadă în care domnitorii Țării Românești se aflau pe de-a întregul la discreția Porții Otomane. Autorul nu indică date istorice concrete. Capul țării apare sub denumirea generică de „domnitor". Este un om slab, bun numai de petreceri și chiverniseală, se plînge de nesupunerea pămînteni lor și trăiește într-o teamă permanentă că va fi schimbat din domnie. De aceea, mai ales în discuțiile cu caracter oficios, caută să se comporte astfel ca să fie pe placul marelui serascher, Aga-Uzun. Cu îndelunga lui practică în dezlegarea țițelor diplomatice, Mr. Pickerston își dă seama că trebuie să cîștige simpatia și încrederea dregătorului turc. Cîteva pungi de aur cimentează proaspăta legătură de amiciție. Ocupat cu petreceri, discuții de afaceri, visînd la avantajele ce i le rezervă viitorul — Mr. Pickerston uită pentru o vreme că s-ar afla într-o țară a uriașilor. Însă un incident petrecut în cetatea de scaun îi tulbură iarăși liniștea. Oamenii lui Ion Zavergiul au stîrnit o busculadă, omorînd pe marele vornic, Ion, căpetenia incursiunii, este prins și aruncat în închisoare. Împreună cu Uzun-Aga, Mr. Pickerston se duce să-l cerceteze în temniță. Scena aceasta constituie unul din momentele nodale ale nuvelei. Toate firele acțiunii, care se desfășuraseră pînă acum izolate în aparență, se încrucișează spre a crea o situație plină de dramatism. Cititorul se așteaptă la o confruntare dramatică între personaje care reprezintă două tendințe antagonice. Din păcate scriitorul ratează această scenă. Are loc o discuție convențională, în cursul căreia Ion, răspunzînd la întrebările lui Pickerston, debitează cîteva fraze generale despre boieri. Aceeași lipsă de intensitate dramatică se vădește și în episodul final unde are loc din nou o ciocnire între cele trei personaje. Uzun-Aga și Mr. Pickerston se află prizonierii lui Ion care între timp scăpase din captivitate. Scăderile se datoresc insuficientei adînciri a figurii conducătorului zavergiilor. Sentimentele, gîndurile sale, motivele care îl îndeamnă la acțiune, nu ne sînt dezvăluite.

În totalitatea ei, nuvela însă cîștigă interesul cititorului. Succesiunea rapidă a evenimentelor, pe care le urmărești pe alocuri cu sufletul la gură, alteori cu un sentiment de încîntare, reconstituie, într-un chip original o perioadă istorică în trăsăturile ei esențiale. Folosind procedeul exagerării artistice pentru a sublinia antiteza între Mr. Pickerston și locuitorii de baștină ai Țării Românești, autorul reușește să dea un relief pregnant ideilor pe care le conține nuvela, spre a le face persistente în sufletul cititorului.

V. Nicorovici

x) Nuvelă de Petru Vintilă — Viața românească nr. 4/1954.

O epopee a Franței luptătoare

Între anii 1940—1944, ani de furtună ai Franței, Aragon a fost crainicul înflăcărat al poporului francez în lupta împotriva hitlerismului invadator, un dîrz și neînfricat luptător din mișcarea de rezistență. Sub pseudonimul François La Colère, el a scris în acești ani unele din cele mai arzătoare versuri franceze, pătrunse adînc de marea sa iubire pentru patrie și de ura clocotitoare împotriva fasciștilor, împotriva asupritorilor.

În aceste împrejurări, Aragon s-a ridicat la înălțimea unui mare poet cetățean, accentele sale revoluționare atingînd uneori impetuosul avînt, dîrzenia, patosul și combativitatea versurilor de foc dantești.

Continuînd și dezvoltînd experiența de luptă acumulată în anii rezistenței, romanul lui Aragon „Comuniștii" zugrăvește într-o mare, bogată și variată frescă, viața de tumult și frămîntări a poporului francez între anii 1939—1945. Au apărut pînă acum cinci volume în Franța, iar în rominește, zilele acestea a ieșit de sub tipar — în traducerea lui Constantin Țoiu — volumul patru.

Din lumea fremătătoare de viață a romanului lui Aragon se desprind în primul rînd eroii care reprezintă tot ce are mai bun poporul francez. Aceștia sînt comuniștii, militanți activi pentru interesele și libertatea Franței luptătoare. Cu o mare putere de reprezentare Aragon a creat chipurile centrale ale unor oameni înaintați care nu mai pot fi uitați niciodată. Un asemenea om este Raoul Blanchard, muncitor la uzinele Renault, voluntar în Spania, activist îndrăzneț și patriot, care nu dă înapoi în fața nici unei primejdii, ducînd chiar în primele linii pe front cuvîntul de luptă fierbinte al partidului. Așa este mai cu seamă Joseph Gigoix, una din cele mai emoționante și mai mișcătoare figuri ale cărții. Grav rănit, încă de la primele atacuri hitleriste, el rămîne orb, fără mîini și picioare. În spital, luptătorul dă dovadă de o uriașă forță morală, de o mare putere de înțelegere a scopurilor și acțiunii partidului. Fără a se plînge, el privește drept în față, bărbătește, starea în care se află — asemenea lui Pavel Korceaghin sau Alexei Meresiev, cunoscuții eroi ai lui Ostrovski și Boris Polevoi — singura preocupare a lui Gigoix este și acum aceea de a fi și mai departe cît mai folositor partidului și patriei.

Comuniștii lui Aragon provin din pături sociale deosebite. Numeroase sînt figurile de comuniști intelectuali, ca un reflex direct al acțiunii pe care a dus-o în anii aceia Partidul Comunist Francez pentru a stringe în jurul său pe intelectualii cinstiți. Aceste personaje au multe trăsături amintind personalități reale cunoscute. Așa este de exemplu profesorul Michel Felzer (portretul literar al lui Politzer, asasinat de hitleriști în 1942), așa sînt Armand Barbentane, redactor la „L'Humanité", sau deputatul Lucien Cesbron și mulți alții.

Viu reliefate sînt figurile femeilor luptătoare, ale comunistelor. Ele întrupează toată dîrzenia și combativitatea fiicelor poporului francez, însetat de libertate și luptînd pentru marile idealuri sociale. Iat-o astfel pe Rose Ducéllier, pe Margueritte Corvisart, provenind din mica burghezie, care sub îndrumarea partidului și-a format o concepție înaintată despre lume și activează febril și curajos pentru a răspîndi prin manifeste, cu prețul vieții, ideile luminoase ale partidului.

De cealaltă parte a baricadei, un impresionant lot, în culori întunecate, din vasta frescă a lui Aragon, îl formează personajele negative, recrutate în marea lor majoritate dintre conducătorii reacționari ai Franței, din marea burghezie și finanță. Sînt prezenți bancherii, șacalii industriali, ca Denis d'Aigrefeuille ori Wisner, fabricant de tancuri, care nu se sfiește să aibă legături în același timp și cu Londra și cu Berlinul. Ei sînt abilii trăgători de sfori, urzitorii din umbră ai războaielor de jaf și cotropire. Ei mînuiesc cu dibăcie diabolică marionetele politice. Majoritatea personajelor negative o formează, de altfel, tocmai această faună de politicieni corupți. Se adaugă aici și nenumărații reprezentanți ai culiselor diplomației, sau experții în acțiunile de spionaj și trădare. Aci trebuie să subliniem un foarte interesant și specific procedeu artistic, — împletirea realității cu ficțiunea artistică — pe care îl utilizează Aragon în reprezentarea acestor personaje. Astfel, în roman apar Daladier, Paul Reynaud, mareșalul Pétain, George Bonnet și alți reprezentanți ai Franței politice ai anilor acelora. Alături de asemenea politicieni, identificați prin numele și acțiunile lor care au adus atît rău Franței și democrației, apar alții ca Dominique Malet, deputat radical, cu totul devotat lui Daladier, ori ca deputatul neofascist, cagulardul Romain Visconti. Prezentarea unor asemenea personaje reale, care se pot ușor identifica, accentuează și mai mult caracterul istoric documentar al operei lui Aragon.

Întreaga Franță trăiește și freamătă în paginile cărții lui Aragon. De altfel, foarte multe capitole ale cărții sînt parcă tot atîtea reportaje vii, trăite, ale anilor acelora: problema neintervenției în Spania, exodul spaniolilor republicani care se refugiază în Franța, problema pactului germano-sovietic (august 1939), cu întreaga atmosferă pe care încerca s-o creeze burghezia reacționară în jurul acestui pact, măsurile luate împotriva comuniștilor punerea în ilegalitate a partidului, suprimarea ziarului „L'Humanité", punerea sub acuzare și ridicarea imunității parlamentare grupului comunist francez Duclos, Fajon, Bonté, etc. Cu o deosebită ascuțime și putere de pătrundere descrie Aragon haosul strategic militar al Franței, haos redat cu minuțiozitatea unui jurnal de front. Scriitorul surprinde cu luciditate contradicțiile între englezi și francezi, rivalitatea lor politică care duce și la o rivalitate și neînțelegere militară, generatoarea dezastrelor militare și a invaziei Franței de către tancurile hoardelor hitleriste.

Din lumea atotcuprinzătoare a operei lui Aragon nu pot lipsi acele personaje „neutre", „apolitice", dar în fond oameni cinstiți, oameni simpli. Acestea evoluează treptat spre dobîndirea unei depline înțelegeri a situației politice. Cu fiecare volum al cărții lui Aragon ele se lămuresc și se conturează pozitiv tot mai net și curînd vor veni pentru a mări rîndurile luptătorilor pentru libertatea Franței, rîndurile comuniștilor. De altfel, procesul acesta de lămurire și de atragere a oamenilor simpli și cinstiți spre mărețele idei ale partidului sînt tipice și situației din Franța actuală în care Partidul Comunist Francez, ridicînd steagul libertăților democratice aruncat peste bord de burghezie, duce cea mai îndîrjită luptă pentru democrație, pentru libertate națională și pace.

Asemenea personaje sînt Robert Gaillard, membru dinainte de război al asociației „France-U.R.S.S.", om cinstit, iubitor de „liniște" personală. Sub impulsul evenimentelor, în lumina explicațiilor marxiste, el se va lămuri din ce în ce mai mult și sintem siguri că va deveni un activ luptător al partidului. Așa este și Watrin, un om loial, care a crezut sincer în idealurile „democrației" burgheze, dar care asistînd la loviturile îndreptate de reprezentanții unei asemenea democrații împotriva luptătorilor comuniști evoluează radical spre stînga. Cazul cel mai interesant îl oferă însă perechea de îndrăgostiți, a cărei dramă personală se împletește cu aceea a Franței anilor acestora, Cécile Wisner și Jean de Moncey.

Scrisoarea

Moș Toma stătea pe un butuc în mijlocul ogrăzii și cioplea cu barda o bucată de lemn să facă o obadă. Sudoarea îi șiroia pe frunte, i se oprea în sprîncenele albe și stufoase, apuca la vale pe obrajii uscați și aspri. Din cînd în cînd moșul contenea lucrul și privea obada cu luare aminte, o potrivea în capul spițelor la roata culcată lîngă el și clătina din cap a nemulțumire; trăgea atunci cu unghia lui groasă un fel de semn pe marginea obezii și se apuca din nou de cioplit, cu mai multă nădejde.

Dimineața aceea de primăvară era luminoasă, cu soare cald, strălucitor și razele lui se revărsau din plin peste sat ca o pulbere de aur. Pămîntul se zvînta aburind. O liniște nefirească sălășluia peste tot. Iată însă că undeva în apropiere, la colțul uliței, scîrțîi cumpăna unei fîntîni, se auzi lanțul ciuturei zăngănind, un cal nechează sunîndu-și clopoței. O căruță porni curînd, un cîine lătră înverșunat în urma ei, zgomotul căruței se auzi tot mai slab pînă se stinse și liniștea se așternu din nou peste sat.

Tăcerea îl supăra însă pe moș Toma. „Nu-i nime prin ogrăzi — își zicea el cu ciudă. Toți au ieșit pe ogoare la semănat. Au rămas în sat

numa' copiii și cîinii. Și eu... Baremi de-aș găta căruța asta pînă-n sară".

După un timp, se auzi poarta dinspre uliță și în ogradă intră nevasta lui, baba Stana, o femeie scundă, slabă, cu fața mică, neagră și zbîrcită. Ochii însă-i erau vii și aruncau priviri ascuțite, tăioase. Pe cap ducea un sac nu prea mare și din pricina asta călca repejor, puțin legănat. Osteni ă, aruncă sacul pe prispă, răsufla ușurată, își potrivi basmaua și după ce privi o clipă lucrul bătrînului zise mînioasă:

— Ți-a dat Ion de lucru, așa-i? In loc să te fi dus tu s-aduci sămînța de la *țentru*, umblu eu, iar tu îndirepți stricăciunile lui fii-tu!

Moș Toma privea cu stăruință obada și lovea puternic cu barda, de-ai fi zis că dă în dușmănie. Tăcea. N-avea chef de vorbă. Nevasta însă nu-l slăbi, cu una, cu două. Se vede treaba că era pusă pe ceartă.

— Cînd am zis să-l mai struneșți pe Ion, m-ai făcut nu știu cum, urmă ea cu aceeași mînie în glas. Acu-i bine cum o hîndrălit căruța? Și arătă cu capul spre fundul ogrăzii.

Căruța, fără roatele dinainte, cu capetele osiei sprijinite pe doi butuci de lemn, se odihnea. De una din loitre erau rezemate o roată și două șine de fier noi-nouțe.

— Știu că nu-ți place să auzi mereu despre isprăvile lui, stărui bătrîna, văzînd cum se întunecase chipul lui moș Toma. Ce să-i faci, aschia nu sare departe de trunchi. Alți flăcăi de-o samă cu el, cînd au fost să plece la oaste, s-au apucat și-au dres lucrurile prin ogradă, au mai reparat ulucile, un acoperiș la coteț, au bătut un cui aici, altul dincolo... Al lui Vlad a adus chiar lemne din pădure, le-a cioplit și-a ridicat grajd nou. Da' Ion ce-o lucrat în toamnă? In loc să se gîndească — uite, omule, vine iarna, cite nu-s de făcut într-o ogradă — a pus pălăria pe-o parte, a scos căruța de sub șopron și-a plecat cu ea la nuntă. Și-n loc să miie caii omeneste, a fărîmat căruța și-a lăsat-o făr' de roate... Da' tu ce i-ai zis, Tomo? Nu i-ai zis nimic!

— Ce să-i zic? înălță moș Toma din umeri. Doar pleca băiatul că'ană. Să m-apuc să-i stric veselia și să fac ceartă cînd alții se despart cu bine?

— Da' pe vară, după secerat, cînd o intrat călare în școală și s-o urcat cu calu' pe *știend* să ureze oamenilor din sală, atunci de ce nu i-ai zis nimica? Acu' o plecat la oaste, dar atunci unde pleca? Rîdea satul de se prăpădea.

Moș Toma tăcea și lucra liniștit înainte, parcă nu el ar fi trebuit să dea răspuns. Ii ardea gîtul de-o țigară, își simțea gura uscată și o amețeală îi încețoșase privirea. Ridică ochii spre cer să vadă unde a ajuns soarele, lăsă barda din mînă și scoase tabachera din sîn. Tocmai punea tutunul în foița îndoită ca un jghiab între degete, cînd se auzi strigat din uliță. Înălță repede privirea, cercetă poarta, dar nu zări pe nimeni.

— Nea Tomo! strigă iar acel glas din uliță. Acasă ești?

Cîinii vecinilor începură să latre.

— Acas' acas'! răspunse moș Toma și grăbi spre poartă. In mijlocul uliței aștepta curierul de la sfat. Ce-i Gheorghieș?

— Noroc, nea Tomo! zise curierul, un om între două vîrste, purtînd pantaloni soldățești și-un cojocel nounou. O zis tovarășul președinte să vii pîn'la sfat, acu' degrabă.

— Ce-are cu mine? vru să afle bătrînul.

— Nu știu *izact*, zise curierul sfatului. Mi se pare c-o venit o hîrtie de la armată, pentru Ion al 'mneatale...

— Ce-o venit? întrebă cu sufletul la gură moș Toma. Dar nu mai putu căpăta răspuns. Gheorghieș zorea pe mijlocul uliței, fluierînd. Bătrînul stătea în pragul porții, năuc, gîrbov și țeapăn și privea prostit în urma curierului. Mulțime de gînduri îl năpădeau, se încîlceau și nu aflau dezlegare. „Ce-o fi făcut Ion? se întreba el rătăcind cu privirea încețoșată peste ogradă. Să se fi luat în gură cu supiriorii? Sau poate, Anghel, președintele, mă cheamă pentru alte treburi și Gheorghieș se ține de basme... Nu, nu, tot pentru Ion m-o chema. A făcut vreo prostie pe-acolo..."

Moș Toma căuta să îndepărteze acest gînd chinuitor care-l stăpînea, dar simțea că, cu cît stăruie mai mult să-l alunge, cu atît îi dă mai mult ocol și-l necăjește întocmai ca o viespe care îți se învîrte în jurul capului și de ce-o lovești cu palma, cu atîta ea se înverșunează și caută să te înțepe...

— Te cheamă la primărie? întrebă baba Stana care venea spre poartă și auzise vorba curierului de la sfat. Du-te dacă te cheamă. Pentru Ion, o zis Gheorghieș... Băiatul ăsta să vezi c-o hăndrălit și căruța reghimentului sau vreun tun ceva! Ori, doamne ferește, o fi fugit cu calul, ca Anghel al lui Fălcan...

Moș Toma nu mai zăbovi și plecă spre sfat. Curiozitatea îl îndemna să ajungă mai degrabă, dar în același timp faptul că acolo îl așteaptă „o hîrtie de la armată pentru Ion" îi înmuia pornirea. „Ce poate să spună o asemenea hîrtie? se gîndea el cu înfrigurare. Nimic bun. Aduce vreun năcaz ca pentru Dumitru Fălcan, vorba Stanei...".

Dumitru Fălcan fusese argat la curtea boierească. Pe vremea războiului i-a venit o hîrtie de la oaste, iar primarul l-a chemat la el și l-a vestit precum că Anghel, fecioru-său, a fugit de la regiment furînd un cal și o pușcă. Spunea mai departe hîrtia că pagubele se cuvine să le pună întreit la loc tatăl fugarului, iar de nu, să i se ia averea. Ce avere avea însă Fălcan? Numai o odaie în marginea satului...

L-au amenințat jandarmul, primarul, l-a mai chemat și popa care i-a vorbit despre necugetata faptă a lui Anghel. Noaptea, ca să scape de toți și de toate, Dumitru Fălcan și-a prins capul într-un ștreang aninat de-un prun în curtea boierului. Așa l-au găsit oamenii a doua zi în zori.

„Bine, Anghel primise pumni de la majori, de la ofițări, n-a vrut să meargă la războiul pe pămîntul Rusiei, dar pe Ion al meu ce năcaz l-o fi apucat acuma? Scria că-i bine la reghiment, că-i ăl mai prima în cumpanie și cite altele..."

— Incotro, nea Toma?

Bătrînul tresări din gîndurile lui și întoarse capul. Dintr-o ogradă îl strigase Pavel al lui Cristea.

— Ia, încolo, pîn'la... cooperativă, minți moș Toma. Nu-i sta la inimă să afle tot satul vestea sosită la sfat. Ei, om cinstit, așezat, gospodar să fie în gura satului? Ii era ciudă că nu-l dăscălise pe Gheorghieș, curierul, să n-arunce vreo vorbă la oameni. Că vorba se duce ca frunza purtată de vînt. Trece din ogradă-n ogradă...

— Au venit sape, moș Toma, zise Pavel, arătînd că e informat despre

tot ce se petrece la cooperativă. Și fiare de plug au venit. Faine fiare, numa' că nu le-au pus prețul. Ia, vezi, cum se dau și spune-mi și mie...

— Am să iau sama, consimți bătrînul și ținu ulița înainte cu gîndul să nu mai lungească vorba.

— Și, vezi, treci și pe la sfat... ai o hîrtie! mai strigă Pavel ridicîndu-se pe uluci și privind în urma bătrînului care călca repejor ca gonit din urmă.

Moș Toma nu întoarse capul, însă vorba venită din urmă i se înfipse în inimă ca o săgeată. Simțea că nu-l mai țin picioarele, că i se îngreunează răsuflarea; o sudoare rece îl năpădi. Cum s-ar spune, se întinsese vestea ca povestea! „Numa' Gheorghieș îi de vină, gîndi el. Umblă cu vorba să s-arate că dacă-i la sfat știe multe... Sau Pavel o fi fost pe la sfat?"

Grăbi pasul. Ținea ochii-n pămînt de parcă ar fi pierdut ceva. Uneori arunca priviri furișe către porți. Ce să spună oamenilor? Nu dorea să mai fie întrebat. Ce știe el despre Ion? Cum se poartă pe-acolo? Pe-acasă, e drept, mai făcea cîte-o trăznaie fecioarească... de!, dar pe urmă se arăta băiat de treabă, ascultător. Acuma, cînd feciorul e plecat de sub ochii părinților, poate că-l poartă mintea la rele...

Din susul uliței se văzu venind un om. Moș Toma îl cercetă de departe cu privirea și nu-i deslușì chipul. „Oricare o fi, își zise, mai bine să nu dau ochii cu el". Apucă după primul colț și intră pe altă uliță.

In sfîrșit iată și clădirea sfatului popular, mare și arătoasă cît școala. De cum' o văzu, pe moș Toma îl slăbiră și mai mult puterile. Își veni însă în fire și căpătă puțin curaj cînd văzu că în fața sfatului nu stăteau ca de obicei oameni strînși ciotcă la sporovăială. Acum fiecare avea de lucru în ogradă sau pe cîmp. Moș Toma urcă scările de piatră și se așeză pe-o bancă de lemn în sala mare și luminoasă. Măsură podeaua de ciment a încăperii de la un capăt la altul, pereții zugrăviți, cercetă ușile cu privirea și începu să ia seama la ele, să vadă care s-o deschide. Poate l-o întreba careva o vorbă sau s-o ivi chiar președintele pe una din uși, că el nu îndrăznea să i se înfățișeze. Și-l închipuia cu acea hîrtie în mînă, aspru, încruntat, neînduplecat, cu vorbe grele care i-ar fi căzut lui, lui moș Toma, ca niște bolovani în creștet. „Feciorul dumitale, Ion... a făcut... și-a dres..."

Trecu așa în așteptare ca la un sfert de ceas, cînd se ivi Gheorghieș, curierul sfatului. Bocănea pe treptele de piatră ale sfatului și gîfîia. Umbla cu cojocelul cel nou descheiat. Era numai o apă și-și ținea pălăria în mînă.

— Ce, nea Toma, n-ai intrat la președinte?

— Nu! spuse moș Toma, ridicîndu-se încetișor de pe bancă. Nu m-o chemat încă.

— Te-o chemat, frate. Vrei să iasă pe sală să te caute el pe dumneata? Stai niței!

Gheorghieș dispăru pe una din uși și peste puțin timp scoase capul și-i zise lui moș Toma să intre. Cu inima strînsă bătrînul își mai netezi odată părul pe frunte, apoi păși într-o odaie largă și luminoasă și zise „bună dimineața" căutîndu-l din ochi pe președinte. Nu-l vedea.

— M-o chemat tovarășul președinte, urmă el, adresîndu-se secretarului ce stătea la o masă, aplecat deasupra unor hîrtii. Moș Toma se oprise lîngă ușă învîrtind căciula în mînă, stînjenit de parcă ar fi intrat într-o casă nepoftit de nimeni.

— Tovarășe Fălcan, vin'pîn'aici! strigă secretarul cu glasul lui puternic către ușa deschisă, spre altă odaie. In pragul ei apăru Anghel, președintele, înalt, voinic și zîmbitor, cum îl știu oamenii. Intinse amîndouă mîinile și strînse palma bătrînului, scuturînd-o cu putere, bărbățește.

— Ai venit degrab'nea Toma, zise el și căută din ochi un scaun. Secretarul înțelese și întinse bătrînului un scaun. Stai, nea Toma, ia loc! îl mai îndemnă și președintele. Trecu înapoia biroului său, trase sertarul și urmă: Am să-ți spun o veste... Da' stai, omule, jos, de ce-ai rămîi în picioare?

Moș Toma se așeză cu greutate pe scaun și se uită la președinte cu ochii încețoșați și neliniștiți. Președintele căuta înfrigurat printre hîrtii și zîmbea.

Vraful de dosare se înălța pe biroul președintelui și hîrtia tot nu se ivea. Cu cît timpul trecea cu atît așteptarea lui moș Toma devenea tot mai încordată, neliniștea din sufletul lui se mărea și-l tulbura. „Ei, Ion ăsta, cum mă fierbe el pe mine, om bătrîn ce mă aflu! Cum îmi batjocorește el zilele mele, cum mă poartă el pe la sfat. Are să-și rîdă satul de mine, să m-arate cu degetul ca pe-un păcătos și om de nimic..."

— A, iat-o! zise vesel președintele și luă în mînă o hîrtie pe care se vedea un scris la mașină. Mai luă în mînă un plic galben, nedeschis, cu multe ștampile pe el. Anghel ocoli biroul, puse o mînă pe umărul bătrînului și urmă:

— A venit o scrisoare, moș Toma. E de la regimentul unde-și face datoria Ion al dumitale.

Moș Toma stătea pe scaun și cu aceleași ochi neliniștiți privea fața zîmbitoare a președintelui.

— Ce spune scrisoarea? se grăbi el să afle.

— Spune bine, moș Toma. Acolo în regiment Ion e un militar de frunte, a fost avansat în grad pentru fapta lui de laudă, că vezi dumneata, acolo la graniță unde-i el, a prins un dușman...

— Ion? întrebă speriat bătrînul cu neîncredere în glas și dădu să se ridice.

— Da, Ion, întări președintele și apăsă umărul lui moș Toma, îndemnîndu-l să stea locului pe scaun. Vezi dumneata, colonelul, comandantul regimentului, ne-a trimis aici la sfat o hîrtie prin care ne vestește fapta lui Ion al dumitale și ne roagă să spunem la tot satul despre el, că-i un flăcău tare de treabă și ne face cinste...

Moș Toma asculta cu gura căscată și nu-i venea a crede. Ochii lui mari și umezi priveau fără să clipească

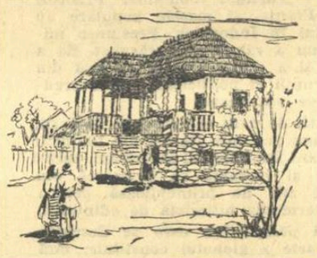

ca și cum ar fi așteptat ca la una din ele să se ivească președintele și să-i mai spună odată despre cele ce-a făcut Ion, că scrisoarea ce-o poartă în mînă e adevărată, că n-a glumit așa cum glumea el mai totdeauna...

Soarele se ridicase pe cer și încălzea puternic ca în toiul verii. Călcînd rar și legănat, așa cum îi era umbletul, moș Toma mergea pe ulița mare drept înainte. Nu mai ocolea pe nimeni, acum, și nu-și mai ferea ochii de privirile oamenilor. Dimpotrivă, ar fi stăruit chiar mai mult prin sat, să vadă oamenii cine-i părintele lui Ion, despre care se aflase ce lucru de seamă făptuise la graniță.

Ajuns în dreptul casei lui Pavel al lui Cristea, acesta îl zări pe moș Toma și-i strigă:

— Ești bun de cinste, nea Toma și mă bucură ce-am auzit!

Cu obrajii plini de lumină, bătrînul încercă să-i lămurească omului precum că nu-i fusese gîndul să se ducă la cooperativă și că Anghel, președintele, l-a chemat pentru...

— Știu, nea Toma, rise Pavel ieșind în poartă. Dumneata grăbeai către sfat. Ne-a spus Gheorghieș...

Un vecin, leat cu moș Toma, auzi vorba și-i strigă în urmă înălțîndu-se pe uluci:

— Ți-o scris gheneralul, țin-te mare mă, nu călca așa de parcă duci un sac în spinare! Are dreptate Pavel, ești bun de cinste!

In acest timp baba Stana se înapoia cu pas grăbit tot de la sfat. Nu mai putuse aștepta acasă înapoierea bătrînului și pornise să afle și ea din gura președintelui ce isprăvă o fi făcut Ion. „Is muma lui, nu mă lasă inima s-aștept! spusese privindu-l pe Anghel drept în ochi. Venind încoa' am auzit satul vorbind c-ar fi făcut o isprăvă de laudă. Dreptu-i?". Văzînd încuviințarea președintelui, ieșise pe ușă ca o zvîrlugă, coborîse treptele sfatului ca și cînd ar fi avut vîrsta la jumătate. In drum către casă călca mîndră și privea pe la porți gata să lege vorbă cu cine s-o nimeri. „Ați auzit de Ion al meu? părea că spun ochii ei atît de veseli. Dacă n-ați auzit, iacă-s gata să vă spun eu. Nu-i minciună: am primit o scrisoare chiar de la ministru. Da, da, de la ministru... Martor mi-i dumnezeu și Anghel, președintele de la primărie!"

In colțul unei ulițe, mai multe femei aflate la fîntînă intrară în vorbă cu ea, înconjurînd-o.

— Acu' o să-l facă ofițer pe Ion, așa-i față Stană? Ce zice scrisoarea? se interesă una bondoacă și roșie la față, lăsînd cobilița cu căldările pline cu apă de pe umăr.

— Ei, ofițăr nu l-o face, da' plotoner tot ajunge! răspunse în locul bătrînei, alta, fată tinerică și înfiptă, pe care Ion o învîrtise destul pe la horă. Ii flăcău frumos, ce mai...

— Las' s-ajungă, că-i inimos și bun la suflet băiatul, zise iar bondoaca. Și-i bun de șotii, soro... Nu-l știți cum o intrat cu calu-n școală?

— Așa-s flăcăii, spuse baba Stana. Dacă nu-și trăiește viața acu la tinerețe, cînd s-o mai trăiască? Cînd o fi ca Toma al meu?

— Las' că-i stă bine omului să fie mai vesel, zise tinerica potrivindu-și o floare galbenă în păr. Ion îi îndeminatic, gospodar, baremi să nimerească o nevastă pe potriva lui... oftă ea și dădu să plece.

— De îndeminatic, e-ndeminatic că doar samănă cu mine, zise cu ifos baba Stana. I-am zis și lui Toma al meu: „Mă omule, Ion o să iasă un gospodar de cinste, aduce-n partea mea". Nici vorbă c-a avut de la cine-nvăța!

— Parcă ziceai că... aschia... nu știu cum... îi aduse aminte moș Toma vorbele de dimineață. Se îvise de după colțul uliței cu căciula pe ceafă, aprins la față și asudat. Își privi femeia cu o mustrare în ochi. Nu-i plăcea că umblă pe uliță să se laude cu băiatul. Care află, află el și așa...

Femeile întoarseră capetele. Unele zîmbeau de încurcătura bătrînei. Baba Stana însă nu luă nimic în seamă, își potrivi basmaua pe cap și privi în jur cu aceeași mîndrie.

— Adă scrisoarea! zise ea să schimbe vorba și întinse mîna să apuce plicul. Moș Toma însă se feri și-o întrebă mirat:

— De unde-ai aflat?

— De unde? Da' eu de unde vin? N-am fost la sfat? M-am dus; cum să nu mă duc? Hai, adă scrisoarea... Ce ne scrie ministrul? Am auzit că ne scrie chiar ministrul oastei. Dreptu-i? Și, dintr-o dată, baba începu să lăcrimeze: Vai, ce fecioraș are mama, sufletelul mamii!

Ioan Grecea

Desene de ANGI PETRESCU

SZEMLER FERENC

Lectură la Uzina de tractoare

Pe sîmbătă ca asta, de iarnă într-o seară,
tăcea de mult „Tractorul" iluminat afară.
La club, în sala mare, opt sute muncitori
priveau prietenește la noi, surîzători;
cînd poezia-n slavă urca, aplaudau;
cînd poticnea în versuri, nici ei nu mai mișcau...
Intr-o tăcere caldă și binevoitoare,
nu scîrțîia un scaun, nu hîrșcîiau picioare.
Dar un copil deodată-ncepu să plîngă rar,
apoi tăcu o vreme ca să înceapă iar.
Scîncea și ici și colo, și-ncet și cu tărie.
Poftim de mai citește aici o poezie!...
Dar n-a mișcat nici unul din loc, și plînsul lui
n-a tulburat o clipă auzul nimănui.
E sîmbătă și nu e deschis nici un cămin,
ce-i dacă azi micuții plîng chiar aici puțin?...
Mi-am zis: nu e nimica, și am privit apoi
copiii mulți din sală, zburdalnici și vioi.
Nu-i nici o supărare, — ba-i chiar frumos și bine,
și m-am silit să aflu ce simt și eu în mine?
...Stă doară viitorul aici, la mame-n poală,
și pe genunchii tatei, ce-s amîndoi în sală.
Un viitor ce, poate, cu inimă curată,
în poezia noastră s-o recunoască-odată,
căci azi, prin ea, poetul tot speră într-un fel,
să-i amintească lumea de cine a fost el!
Cîndva copiii-n școală sau în atelier
în gînd au să repete vre-un vers de-acum, stingher,
un vers rămas de-al nostru... Ce-ar fi, așa să fie?
Și m-am uitat la dînșii cu-adîncă duioșie.

In romînește de
Demostene Botez

Bloc-notes polonez

Cracovia

Cracovia — armură verde-n zare...
Dorm secoli fumurii pe catedrale,
Dorm sfinți în zale, turnuri feudale,
Prinți, sarcofagii, orgi și sanctuare.

Dar vezi—în slavă—dealul, cu cetate
Al lui Kosciusko... Aprigă, înaltă,
Aicea e Polonia, cealaltă:
Kosciusko! Parcă-ai zice: Libertate!

De-acolo, vezi — neliniștind tăcuta
Priveliște a turlelor de-aramă —
Că alte turle fumegă și cheamă...
E-orașul nou, Oțelul, Nowa-Hutta.

...Și-aduc ofranda,-aceste turnuri mîndre
Spre dealul lui Kosciusko, fumegînde.

Stalinogrud

Negrul munte subteran
Ne vibrează sub picioare:
Vii urale... Defilare
De putere și elan.

Dedesubt, vibrînd, se-aud
— Să răspundă, să răsune —
Catedrale de cărbune...
Anu Mai. Stalinogrud.

Minerii mineri, pe sus,
Duc pancarta cu pancarta..
Pe Chopin cu ei îl poartă
Pe Slovacki. Și pe Prus.

Și catarg după catarg
In albastra bolții arcă,
Duc pe Creangă-al nostru parcă,
Și pe Eminescu, -n larg...

Oșwiencim

Oșwiencim. Ne întoarcem. Greu apus!
Și greu se poate ține fruntea sus.

Țigara e amară. Un chibrit
Și-a dat suflarea, iute pîlpîit

Cuvintele, doar fumegă și — iute —
Se sting în scrum, se risipesc, pierdute.

Rămîne gîndu-n lagăr, mai departe,
Acolo, singur, cetluit în moarte

Mormane-aprinse-n amintire cresc:
Păr alb, păr auriu, păr omenesc...

Ei mîngîiau, murind, șuvițe dulci!
Iar ucigașii, maldăr de peruci

Puseseră — o mască să le fie —
Perucile, cu nevinovăție.

Cuvintele se ghemuie, în fund.
Ființe parcă sînt! Și nu răspund

Ființe vii, pămîntul ele-l scurmă
Să scape, în convulsia din urmă.

Ochi dilatați le cată prin zăbrele:
— Ce li se-ntîmplă? Ce-au făcut din ele?

...Gazate, sufocate, dezbrăcate,
Cuvintele — aici — tăcură toate,

Și-n flăcări ard, ca niște oameni vii
Ca niște mame, ca niște copii.

Cu brațele înnebunind spre ușe,
Sculpturi încandescente, de cenușe...

Se mistuie cuvintele, — au tăcut,
Sucindu-și în cenuse ciotul slut

Apus... Pecete tulbure. Grea pată!
Țigara arde-n degete, uitată...

Cicerone Theodorescu

Fericirea mea

Fericirea mea
Este țara aceasta
Peste care luminile se împînzesc
Ca miliarde de boabe de rouă.
Țara aceasta,
Cu păduri de sonde și mine de aur,
Cu trenuri care străpung tuneluri întunecoase
Și se năpustesc apoi spre șesurile însorite
Ducînd bogăția munților,
Spre văile patriei.

Fericirea mea
Este orașul acesta mare și nou,
Orașul acesta cu sute de mii de lumini,
Cu tramvaie care nu obosesc niciodată,
Cu uzine moderne și muzee de artă,
Cu eroi ai muncii și cu artiști emeriți,
Cu savanți și poeți,
Cu copii sănătoși și cu fete frumoase.

Orașul acesta este fericirea mea
Iar prețul acestei fericiri îl cunosc.

Singele meu
N-a curs pe baricadele marilor prefaceri
Și nu sînt eu acela
Care cu pieptul ciuruit de cartușe
S-a aruncat pe fierul rece al sirenei
In treizeci și trei.

Dar și inima mea
Stă la temelia acestor prefaceri.
Numai acela dintre voi
Care și-a sărutat iubita în primul ceas al dimineții
Cînd păsările cerului nu s-au trezit încă,
Atunci cînd roua nopții
Alunecă de pe streașina pădurii în iarba moale,
Atunci cînd nu se aude decît
Răsuflarea pămîntului și inima iubitei
Numai acela
Poate să înțeleagă pe deplin
De ce inima mea
Stă temelie acestor prefaceri...

Fața pe care am iubit-o eu,
Cunoștea cărările munților
Mai bine decît degetele mîinii;
Se cățăra pe piscurile
Unde numai căprioarele puteau să ajung...
Iar cînd pornea să cînte,
Privighetorile codrului tăceau.
Cînd trecea prin poienile însorite
Iarba înaltă se pleca în semn de supunere
Și apele munților se înviorau
Cînd în oglinda lor
Își răsfăța strălucirea
Chipul ei minunat.

Iubita mea
Își cosea năframa de nuntă la lumina opaițului
Atunci cînd au hăulit munții
De chiotul marilor chemări.
Își cosea năframa de nuntă
Atunci cînd pentru nunta țării se pregătea
Un brîu de lumini.

A lăsat acul înfipt în năframa neterminată
Și am intrat amîndoi
In șuvoiul care urca din vale în munte
Cu stînca pieptiș.
Ea cînta, eu rîdeam și munceam amîndoi
Împletind căpestre de beton armat
Pentru cai nărăvași
Ce se zbenguiau în rîurile țării.

Dar într-o noapte cețoasă de mai
Ei mai întîi i-a fost dat să zărească
Mîna dușmană
Cu dinamită la rosturile muncii umblînd.
Și-a încleștat atunci mîinile-n gulerul fiar
Și s-a prăbușit cu fiara odată
Din piscuri
peste stînci,
în gherdapuri.

N-au știut bătrînii Carpați
Că în apele lui se înecă
Cea mai frumoasă dintre fiicele lui,
S-ar fi-ncleștat munte cu munte oprind
Șuvoiul năvalnic în loc.

N-a știut rîul atunci
De comoara care murea în brațele lui.
Apa cea care de milenii aleargă,
Ar fi încremenit salvîndu-mi iubita.

Dar nici rîul și nici munții
N-au putut știi.

Iubita mea a murit
Cu mîinile-ncleștate în gîtul dușmanului,
Intr-o-ncleștare pe viață și pe moarte.
A murit
Pentru ca țara să fie încinsă cu un brîu de lumini
Și eu să fiu fericit.

Am privit atunci chipul ucigașului ucis
Pe care viața-și lăsase, plecînd,
Pecetea urii și-a groazei,
Regretînd că nu invie
Pentru a-l mai ucide odată.

Privirea mi-a alunecat apoi
Alături.

Cît de frumoasă era iubita mea!
Dinții îi erau strînși, iar ochii deschiși.
A murit apărîndu-și iubirea.
Și cît de aprig știa să iubească!

Am plecat purtîndu-i trupul rece și ud
In brațe
Și am văzut că ochii mei
Nu mai erau în stare să plîngă.
Uram și iubeam,
Iubeam și uram.

Tovarășii i-au săpat mormîntul
La marginea pădurii
Aproape de drum.
Toți o cunoșteau.
Acum își scot pălăriile de departe...

Cu sufletul greu am urmat să muncesc.
Urneam munții din loc
Și erau așa de ușori,
Că parcă toată greutatea lor
Trecuse în sufletul meu...

Astăzi privesc brîul de lumini al țării
Și năframa de nuntă a iubitei
Rămasă neterminată.
Privesc orașul acesta mare și nou
Cu sute de mii de lumini
Care sclipesc în noapte
Ca ochii iubitei.

Iubita mea a murit pentru orașul acesta,
Pentru luminile lui,
Pentru rîsul zglobiu al fetelor care
In clipa de față
Urcă treptele de marmoră ale noului teatru.

Fericirea mea este orașul acesta
Cu uzine moderne și muzee de artă.
Cu eroi ai muncii și cu artiști emeriți.
Cu savanți și poeți,
Cu copii sănătoși și cu fete frumoase.
Luminile lui îmi luminează sufletul.
Iar zvonul harnic al tramvaielor
Imi umple inima.

Acum orașul mă cheamă.
Cobor în strada plină de lume.
Contopindu-mă cu forfota străzii
Și parcă aș vrea să cuprind în brațe
Orașul acesta mare și nou
Fericirea aceasta imensă...

Daniel Drăgan

Dreptul meu

Foști domnișori sătui de-nvățătură,
Așa cum eu am fost de sărăcie,
Pe unde pot mă-mproașcă toți cu ură
Și vin să-mi ceară socoteală mie

Că n-am citit vreo lăudată carte
Din șirul lor de decadenți sadea.
Cînd eu învăț, încearcă pe departe,
Să-și bată joc de străduința mea.

Prea mult nu știu. Eu nu m-ascund cu teamă.
Ca aurarul însă, cu migală,
Strîng bogăția cărților de seamă,
Nesățios, ca-n prima zi de școală.

De n-am aflat tot tîlcul celor scrise,
Stînd la lumina focului doar seara,
De-am socotit doar oi și miei și vise,
Umblînd cu cartea-n traistă toată vara,

Știu să-mplinesc azi munca asta dragă,
Cu trudă grea, de nobil salahor.

Citind, adesea, săptămîna-ntreagă.
Cu mii de pagini vremea o măsor

Și nu aștept pe-un fante galanton
Să-mi dea învăț ce-amarnic mă-njosește;
Dar de Balzac, Zola sau de Villon,
Curînd vom sta de vorbă-n franțuzește!

Și Maiakovski, verbul vremii noi,
Va fi prieten fiecărui plod,
Ca soarele ce-ajută pe-un altoi
S-ajungă pom împovărat de rod.

Căci noi nu facem vîlvă guralivă
Ca precupețul lăudîndu-și braga,
Dacă fochistul de locomotivă
E-azi diplomat comercial la Praga.

Că, an de an, învăț prin școli mereu
Nu mă fălesc ca un curcan prin sat,
Dar o mîndrie am; e dreptul meu:
Că și-un argat ajunge învățat!

Nicolae Stoian

Gloriosul deceniu al poporului polonez

Polonia populară sărbătorește astăzi un deceniu de libertate. Îi este dat poporului frate polonez ca, an după an, la 22 iulie, să deschidă șiragul acelor glorioase aniversări care încep la Varșovia și se continuă pînă la Berlin și la Praga, evocînd omenirii întregi victoria Armatelor Sovietice asupra fascismului, victoria vieții, a primăverii, a adevărului.

Este aceasta o binemeritată bucurie pentru vecina și sora noastră de pe malurile Vistulei, pentru greu încercata Polonie, căreia hitleriștii i-au ucis șase milioane de fii și de fiice: cîte un milion de victime pentru fiecare an de ocupație...

Se spune într-o veche legendă poloneză că au trăit cîndva niște viteji luptători pentru dreptatea celor mulți și că atunci cînd unul dintre ei cădea în luptă, puterea lui trecea în brațele fraților vii. Energia și pasiunea cu care muncesc astăzi constructorii Poloniei noi întrec pînă și frumusețea legendei.

Am fost nu de mult la Varșovia și ochii mi-s încă plini de uimitoare imagini. Acolo unde cu zece ani în urmă se întindeau imense cîmpii ale morții, unde cărămida caselor fusese măcinată pînă la pulbere sub șenilele tancurilor cu zvastică, cresc astăzi palate sclipitoare, cum n-au cunoscut nici regii, nici panii de odinioară. Sînt locuințele oamenilor liberi, ale constructorilor care clădesc în sfîrșit pentru ei, și tocmai de aceea o fac mai frumos, mai inspirat, mai temeinic ca niciodată.

Cu mîndrie și cu recunoștință se îndreaptă privirile varșovienilor spre turlele Palatului Culturii, minunatul dar făcut Poloniei de către poporul sovietic eliberator. Îmi vin în minte cuvintele unui prieten polonez, alături de care treceam pe sub arcadele de marmoră ale palatului:

— Datorăm Uniunii Sovietice drumul cel nou al patriei noastre și iată că tot oamenii sovietici ne-au dăruit inima nouă Varșoviei: Palatul Culturii.

...De aici pornesc principalele artere ale capitalei: largi bulevarde umbrite de tei și castani, mărginite de impunătoare construcții, înfregind de la o zi la alta înfățișarea Varșoviei de mîine. Monumentele arhitecturii clasice polone renasc cu strălucire sporită sub mîinile îndemînatice ale zidarilor, după ce ingineri și artiști le-au proiectat pe hîrtie de calc, după vechile schițe și documente. Adeseori, în mijlocul constructorilor vine cîte un bătrîn, unul din supraviețuitorii vechii capitale, un „inspector obștesc" cum i se spune în glumă. Se uită, cercetează cu atenție, dă sfaturi: aici a fost o coloană, acolo o fereastră cu gratii din secolul XVIII. Trebuie să le refaceți întocmai.

Și se refac întocmai: coloana, fereastra, ornamentele vechii fațade.

Dorința poporului este astăzi lege în Polonia nouă. Tot ce se crează în țară, clădiri și grădini, poeme și țesături înflorate, cîntece noi și noi soiuri de grîu și secară, se fac din voința și prin munca poporului. Astfel, apar asemenea palate la care panii și regii de odinioară nici nu puteau visa, apar romane și poeme ca acelea ale lui Krucikovski și Putrament, Bronievski și Radețki, oglindind chipurile unor eroi cum n-au cunoscut încă nici viața, nici literatura Poloniei în trecut: constructorii socialismului.

Poporul care a suferit atît de mult în anii ultimului război iubește cu patimă nouă sa viață și dragostea aceasta se exprimă în toate: în munca oamenilor, în cîntecele lor, în felul cum își mîngîie copiii, cum string mîinile prietenilor de pretutindeni.

Și am văzut în ultima zi a șederii mele în Polonia o scenă de neuitat. Eram nu departe de capitală, în parcul casei unde s-a născut Chopin. Era duminică, era soare, pomii se legănau înfloriți. În curtea casei vizitatori veniți din Varșovia: zidari și pictori, funcționari, pionieri, gospodine. Ședeau tăcuți pe băncile de piatră. Din casa cea veche se revărsa muzica, izvorau de sub degetele unui vestit pianist notele limpezi ale „Nocturnei". Oamenii ascultau tăcuți, cu fețe grave, luminate de soarele amiezii. Într-un colț al parcului, pe o bancă, înconjurați de pionieri, ședeau, ascultînd liniștiți, conducători ai Partidului Muncitoresc Unit Polonez și membri ai guvernului Republicii Populare Polone. Schimbau din cînd în cînd impresii cu micii cetățeni, le urmăreau surizînd, ochii vioi sau visători.

Și nu era numai un colț al țării; era acolo însăși Polonia nouă, iar muzica parcă spunea despre un drum larg, luminos, ducînd spre pace și fericire și ochii oamenilor spuneau limpede că drumul acesta nu cunoaște întoarcere.

Dan Deșliu

Pace în Indochina

Sînt aproape trei luni de cînd ochii oamenilor iubitori de pace din întreaga lume stau ațintiți spre Geneva. În tot acest timp au fost numeroase momentele în care, datorită manevrelor cercurilor agresive din Statele Unite și poziției delegației Departamentului de stat al S.U.A., conferința părea a fi la un pas de neizbutire. Cu toate acestea, forțele păcii nu și-au pierdut o singură clipă nădejdea. Ele au continuat să se străduie cu și mai multă ardoare, pentru a reduce la tăcere glasul tunurilor care bubuie de opt ani în Indochina.

În aceste aproape trei zbuciumate luni din urmă, cu convorbiri care uneori se întrerupeau și deseori tînjeau, nu a existat un singur om cinstit pe suprafața pămîntului care să nu prețuiască și să nu admire răbdarea fără margini a delegației sovietice, consecvența ei, credința ei nestrămutată în biruința păcii asupra războiului, tactul ei. S-a văzut, încă odată, cu deplină claritate, că oamenii sovietici, care în vremea ultimului război mondial și-au încordat puterile și au nimicit mașina de război fascistă, cred în pace, vor pacea și sînt neobosiți în marea acțiune care ne poartă pentru menținerea și întărirea ei. Și de data aceasta forțele păcii au învins întunecatele cercuri agresive americane. Ațîțătorii la război, negustorii de arme, de obuze și de alte unelte de ucis și de nimicit viața spumegă de mînie, își mușcă mîinile de furie pentru că miercuri seara conferința de la Geneva a luat sfîrșit și lucrările cu privire la restabilirea păcii în Indochina au fost încununate cu succes.

Așadar, în Indochina, după opt ani de război, tac tunurile, amuțesc puștile, nu mai latră mitralierele.

Așadar, în Indochina, după opt ani de război, în care colonialiștii nu au cruțat popoarele indochineze de nici o oroare, încetează vărsarea de sînge, se pune capăt sălbaticelor atrocități.

Biruința este deopotrivă de mare, atît pentru vechile popoare, cu vechi tradiții de artă și cultură din Indochina, cît și pentru harnicul și mîndrul popor francez care, abia ieșit de sub cizma cotropitorilor hitleriști, a fost nevoit de politicienii, vînduți cercurilor agresive americane, să verse sîngele cel mai scump al tineretului Franței pe fronturile din Vietnam, Laos și Cambodgia. Poporul Franței nu a voit acest război pe care l-a numit, încă de la început, un război nedrept, un „război murdar". Partidul Comunist Francez, cel mai puternic partid politic din Franța, și masele populare au cerut mereu și mereu încetarea focului în Indochina. Preslunea milioanelor de oameni dornici de pace nu a rămas fără răsunet. Ea a dus recent la schimbarea guvernului și a ajutat Franța să lase din impasul în care a fost împinsă de corupții ei politicieni, unelte vrednice de dispreț ale cercurilor agresive americane.

Încetarea focului în Indochina — atît de mult așteptată și, însfîrșit, înfăptuită — ajută Franța să facă primul pas spre ieșirea din lanțurile în care au prins-o de-a lungul acestor ani imperialiștii americani, care-l înarmează pe germanii lui Adenauer și încearcă să făurească din Germania apuseană o Germanie tot atît de primejdioasă pentru pacea Europei și a lumii întregi ca Germania hitleristă de odinioară.

Încetarea focului în Indochina și perspectiva care se deschide pentru restabilirea păcii în această parte a globului constituie, fără îndoială, mari victorii ale lagărului păcii.

Anul trecut a fost stins focarul din Coreea.

Acum se stinge focarul din Indochina.

Popoarele Asiei, care încep să simtă gustul libertății și care s-au trezit la o viață nouă, încep să-și spună cuvîntul — și iată, acest cuvînt este ascultat și ținut în seamă, nu numai în politica privitoare la Asia, ci și în politica internațională. De data aceasta popoarele Asiei au ajutat la restabilirea păcii în Asia, la slăbirea încordării internaționale și la creșterea încrederii oamenilor în ideea că orice neînțelegeri între popoare — oricît ar fi de grave aceste neînțelegeri — ele pot și trebuie să fie aplanate și înlăturate fără vărsare de sînge, pe cale pașnică, prin tratative. Rolul pozitiv jucat la Geneva de reprezentanții marelui popor chinez a arătat tuturor celor care nu suferă de orbul gîinilor că nici una din problemele Asiei și nici una din marile probleme care frămîntă azi omenirea nu pot fi soluționate fără participarea, cu drepturi egale, a Republicii Populare Chineze. Fără îndoială că, acum, în urma rezultatelor obținute la Geneva, R.P. Chineză trebuie să-și ocupe neîntîrziat locul care i se cuvine în Organizația Națiunilor Unite.

La încheierea acestei conferințe, V. M. Molotov a arătat că: „rezultatele conferinței de la Geneva au confirmat justețea principiului pe care-l apără întreaga politică externă a Uniunii Sovietice și anume că nu există probleme litigioase, care să nu poată fi rezolvate pe calea tratativelor și a acordurilor îndreptate spre întărirea păcii".

Încercarea cercurilor agresive din S.U.A. de a păstra viu focarul din Indochina, ba chiar de a-l extinde, intenția vădită de a folosi acest foșar pentru învrăjbirea popoarelor asiatice și de a le arunca unele împotriva altora, au eșuat.

În cadrul discuțiilor de la Geneva, și mai ales din declarația semnată la sfîrșitul conferinței, s-a văzut limpede că popoarele asiatice — indiferent de orînduirea lor socială — vor să colaboreze și să viețuiască în pace. Premierul Ciu En-Lai în declarația sa, între altele, a spus: „Orice politică de pe poziții de forță, îndreptată spre dezbinare și înghebarea de blocuri militare opuse unul celuilalt, nu va fi sprijinită de popoare. Popoarele Asiei cer să trăiască în pace și colaborare și să nu fie dezbinate și opuse unele altora. În scopul menținerii păcii generale în Asia, considerăm că țările Asiei — în conformitate cu principiile respectării unității, a neagresiunii reciproce, neamestecului în treburile interne, egalității și avantajului reciproc și a coexistenței pașnice — trebuie să se consulte și să colaboreze între ele. Totodată ne exprimăm dorința de a depune eforturi comune pentru menținerea păcii și securității în Asia și în lumea întreagă, împreună cu toate țările aflate dincolo de hotarele Asiei care au același țel".

Declarația comună, făcută de participanții la încheierea conferinței de la Geneva, semnarea acordurilor cu privire la încetarea operațiilor militare în Vietnam, Laos și Cambodgia, precum și declarațiile lui V. M. Molotov și ale lui Ciu En-Lai au fost primite în întreaga lume cu adîncă satisfacție și cu nespusă bucurie. Încrederea oamenilor în pace crește. Crește încrederea oamenilor în posibilitatea conviețuirii pașnice între popoare. Crește încrederea oamenilor în viață. La Geneva, în ciuda tuturor uneltirilor, în pofida tuturor piedicilor ivite zi cu zi, uriașele forțe ale păcii au biruit încă odată, în văzul lumii, cercurile agresive din Statele Unite, au înfrînt, încă odată, pe ațîțătorii la război, pe negustorii de moarte. Politica de învrăjbire, de sfidare și de ațîțare a Departamentului de stat al S.U.A. a primit încă o puternică lovitură.

„Guvernul francez — ne informează o telegramă din Geneva — a făcut o declarație prin care-și exprimă respectul pentru independența și suveranitatea celor trei state ale Indochinei".

Mai departe, în aceeași declarație a guvernului francez se spune: „Pentru reglementarea tuturor problemelor în legătură cu restabilirea și consolidarea păcii în Cambodgia, Laos și Vietnam, guvernul francez va pleca de la principiul respectării independenței și suveranității, unității și integrității teritoriale a Cambodgiei, Laosului și Vietnamului".

În urma tuturor acestor fapte era firesc ca una din telegramele transmise ieri de peste Atlantic să ne anunțe panica iscată la bursa din New-York, scăderea continuă a acțiunilor la Wall-Street.

Wall-Street-ul trăiește doar și se îngrașă din sîngele și pîrjolul războaielor.

Ar fi să cădem într-o gravă greșeală dacă ar fi să mergem cu închipuirea pînă acolo încît să credem că cercurile agresive americane, care-și trag profituri imense din pregătirile de război și din războaie, se vor potoli brusc și-și vor pune cenușă pe cap.

Marea victorie obținută de forțele păcii la Geneva ne umple inimile de bucurie și de încredere în viitor. S-a mai făcut un pas spre dorita destindere internațională. S-a mai făcut un pas spre menținerea și consolidarea păcii în Asia și în lumea întreagă.

Dar această mare victorie trebuie să ne îndemne la și mai multă vigilență, la o și mai susținută luptă pentru măreața cauză a păcii.

Zaharia Stancu

În vitrinele librăriilor

MĂRUL DE LÎNGĂ DRUM de *Mihai Beniuc.*

În *Mărul de lîngă drum* poetul Mihai Beniuc și-a adunat versurile publicate prin diferite ziare și reviste în ultimii doi ani.

Volumul, asupra căruia criticii literari se pregătesc să-și spună cuvîntul, este căutat cu interes și cu dragoste de cititori.

DESPRE PĂMÎNT de *Maria Banuș.*

Poemul *Despre pămînt* de Maria Banuș, apărut într-unul din primele numere ale *„Gazetei literare"*, a fost editat recent de ESPLA.

DESPRE VIAȚĂ ȘI CĂRȚI de *Petru Dumitriu.*

În acest volum, apărut recent la ESPLA, scriitorul Petru Dumitriu și-a adunat articolele pe care le-a publicat în presă și în reviste în anii din urmă.

M-AM FĂCUT BĂIAT MARE de *Nicuță Tănase.*

Povestirea *M-am făcut băiat mare* de Nicuță Tănase, a cărei apariție în *„Viața românească"* am semnalat-o în primul nostru număr, a apărut în volum la ESPLA.

CĂRȚI ROMINEȘTI PESTE HOTARE

În editura „Cultura socială" din Roma au apărut: „Mitrea Cocor" *de Mihail Sadoveanu și* „Desculț" *de Zaharia Stancu. Amîndouă cărțile sînt traduse de Giuseppe Petronio.*

Cuvîntul laureaților Premiului de Stat

Ne mai desparte o lună de marea sărbătoare a unui deceniu de la eliberarea poporului nostru de către Armata Sovietică.

Acordarea Premiului de stat al R.P.R. capătă astfel, în acest an, o însemnătate deosebită. Cultura noastră, arta noastră, știința noastră au fost eliberate și ele acum zece ani din cătușele egoismului, mercantilismului și ticăloșiei burgheze.

Premiile de stat ce se acordă în această vară — a zecea vară de cînd ostașii sovietici își vărsau fără precupețire sîngele ca să ne elibereze — Premiile acestea de stat disting o parte din roadele artei, științei și culturii noastre noi, sădite, îngrijite și recoltate în lupta revoluționară a poporului nostru muncitor, condus de partid, împotriva dușmanilor săi.

Ce fericire și ce cinste să poți face parte din această splendidă frescă în care chipul marelui nostru Mihail Sadoveanu, acela al unui savant de talia lui Constantin I. Parhon, amîndouă figuri cunoscute de la un cap la altul al țării și dincolo de hotare, se află alături de profilul, necunoscut pînă mai ieri, al sondorului Ilie I. Matei sau al dulgherului Vasile I. Damian!

Am aflat adînc emoționat știrea că una dintre distincții a fost acordată și poemului meu „Bălcescu". E o mare cinste pe care o primesc cu gratitudine.

Ajutorul permanent și îndrumarea partidului mi-au dat putința să scriu poemul. Fără acest sprijin și fără această îndrumare, lucrarea era de neconceput.

De altfel, de neimaginat ar fi fost, înainte de eliberare, însăși concepția unui asemenea poem despre Bălcescu, adică a unui poem în care să se arate adevărul istoric: lupta marelui revoluționar în mijlocul poporului, Bălcescu exprimînd poporul și contopindu-se cu inima poporului.

Eliberarea țării de către Armata Sovietică, sănătosul climat creat de către partid noii noastre culturi, îndrumarea ideologico-politică de care m-am bucurat alături de toți tovarășii mei de scris, mi-au dat putința să scriu poemul, distins astăzi cu Premiul de stat.

Sînt fericit că am putut da o carte al cărei merit aș vrea să fie acela de a contribui la lupta poporului nostru muncitor împotriva „impelițaților de reacționari", cum ar fi spus Bălcescu însuși.

EUGEN JEBELEANU

★

Cu nespusă bucurie am aflat că am fost distins cu Premiul de stat. Mulțumesc eroicilor ostași sovietici care ne-au adus libertatea, luptătorilor comuniști care au deschis drumul construcției socialiste a patriei noastre, drumul pe care — romîni și maghiari — mergem astăzi frățește.

Viața mea în cei zece ani de la eliberare a fost împletită cu viața poporului muncitor, din a cărui muncă și din ale cărui realizări mă inspir.

Premiul de stat mă îndeamnă să lucrez în viitor mai bine și mai mult și să-mi dărui toată puterea și tot talentul meu pentru înflorirea culturii socialiste, pentru fericirea poporului nostru, pentru scumpa noastră patrie.

LETAI LAJOS

★

Numai momentele de pace pot genera o cultură veritabilă, cu atît mai mult cu cît un regim înțelegător sprijină această cultură de care poporul are nevoie din ce în ce mai mult.

Fericirea cea mai mare a artistului este atunci cînd vede opera sa înconjurată de dragostea poporului pe care îl cîntă și căruia i se adresează. Cu atît mai mare este fericirea cînd străduința artistului este recunoscută și răsplătită.

Doresc ca și viitoarele mele lucrări să servească la înfăptuirea idealurilor poporului nostru, în năzuința lui spre pace și progres.

PAUL CONSTANTINESCU

★

Munca este o bucurie în sine. Totuși, un premiu îți dă conștiința eforturi făcut și devine un îmbold deosebit și o mare obligație pentru viitor. Mulțumesc partidului și guvernului pentru sentimentul de mîndrie pe care l-am simțit, primind această răsplată.

SICA ALEXANDRESCU

★

Cu multă emoție primesc astăzi vestea prețuirii pe care partidul și guvernul mi-o arată prin acordarea acestei înalte distincții. Dorința fierbinte de a sluji cu modestele mele puteri arta noastră teatrală nu a trecut neobservată. Marea bucurie de astăzi cuprinde în ea și răspunderea pentru activitatea mea viitoare. Răspunderea față de poporul nostru constructor al socialismului, care ne înconjoară cu dragoste și atenție, trebuie să ne călăuzească neîncetat în muncă.

RADU BELIGAN

★

Premierea unui actor de comedie reprezintă azi aprecierea unui gen teatral care în trecut nu era prețuit la justa lui valoare, fiind socotit doar un simplu amuzament, dar care azi are un mare rol în lupta pentru construirea socialismului și pentru apărarea păcii. Mulțumesc partidului și guvernului pentru cinstea ce mi se face și pentru promovarea genului satiric și a slujitorilor lui.

GR. VASILIU BIRLIC

★

Mulțumesc cu emoție pentru premiul acordat de partid și guvern. Realizarea unor filme românești, care să afirme în cuprinsul țării și dincolo de hotare frumusețea și virtuțile poporului nostru muncitor, este un comandament căruia îi voi răspunde cu toată dragostea și puterea mea de muncă.

MARIETA SADOVA

★

Consider că marea distincție pe care am primit-o înseamnă pentru mine nu o „consacrare", ci un îndemn solemn de a munci fără odihnă pentru ca cinematografia noastră să-și cucerească și să-și merite rolul de artă cea mai importantă și cu cel mai pronunțat caracter de masă.

Victoria noastră, a celor care am realizat filmul „Mitrea Cocor", este fructul unui mare efort spiritual și material, al încrederii în forțele noastre, este fructul dragostei poporului nostru, al atenției și grijii cu care partidul a urmărit dezvoltarea artei noastre și al ajutorului vital pe care ni l-a dat cu o rară generozitate gloriosa cinematografie sovietică.

Premiul de stat încurajează nu numai meritul nostru, ci totodată marea pasiune și rîvnă pe care au cheltuit-o nenumărații colaboratori din variatele sectoare artistice și tehnice ale producției de filme, colaboratori fără de care nu este posibilă nici o realizare în domeniul artei noastre.

Noi, care am început să muncim în acest domeniu, am reușit să dovedim cel puțin că cinematografia națională există și că ea are, fără îndoială, posibilități de continuă creștere.

Sîntem convinși că în anii viitori Premiul de stat va distinge pe creatorii unor opere cinematografice romînești mult mai puternice și expresive decît cele de astăzi.

VICTOR ILIU

★

Pentru a doua oară, partidul și guvernul mă onorează cu această mare distincție. Ea îmi va fi un îmbold pentru viitor de a pune și mai mult munca și talentul meu în slujba artei, a poporului, a luptei pentru pace și pentru socialism.

COSTACHE ANTONIU

★

Emoția pe care o resimt fiind pentru a doua oară distins cu Premiul de stat este cu atît mai puternică, cu cît de astă dată el răsplătește aportul meu la valorificarea unei lucrări dramatice originale, „Oameni de azi" de Lucia Demetrius.

Distincția acordată constituie pentru mine și colegii mei un stimulent în plus ca să ne străduim și de acum înainte să realizăm scenic, în condiții cît mai artistice, noi piese ale autorilor noștri, care să reflecte aspecte luminoase din viața de azi a poporului și lupta sa pentru socialism.

MONI GHELERTER

★

Partidul și guvernul îmi răsplătesc eforturile în muncă pentru a doua oară. Prima oară, pentru un rol jucat în piesa „Trei Surori" a marelui Cehov, acum pentru rolul jucat într-o piesă a marelui nostru Caragiale. Mulțumesc pentru marea cinste ce mi se face.

ELVIRA GODEANU

★

Mulțumesc partidului și guvernului pentru cinstea care mi-o fac. Vestea cea bună mă găsește la odihnă, de unde voi pleca cu mai mari puteri, pentru a depune noi eforturi de a fi permanent în slujba maselor, atît în teatru, cît și în întreprinderi.

NIKI ATANASIU

★

După primirea premiului ce mi s-a decernat, mi-am dat seama de resursele de forță și elan pe care le-a putut deștepta în mine această distincție pentru viitor. Mulțumesc partidului și guvernului pentru ceea ce voi realiza de acum înainte în munca mea.

V. SIEGFRIED

Deși sînt mai în vîrstă decît alții, totuși cariera mea de compozitor s-a dezvoltat după 23 August 1944. Am încercat să dau o modestă contribuție pentru sărbătoarea acestei zile, compunînd de curînd o uvertură festivă. La această lucrare, ca de altfel în toate celelalte, create în decursul acestor zece ani, am făcut toate eforturile pentru a mă apropia de graiul și intonația muzicii populare de care mă leagă o profundă și veche dragoste. Toate aceste eforturi n-ar fi putut da roadele dorite fără ajutorul partidului și al guvernului, care au înțeles să dea un puternic și permanent sprijin oamenilor artei, sub toate formele.

Printre multiplele încurajări și îmbolduri de acest fel, pe care le-am simțit, se numără și acordarea Premiilor de stat. Toate acestea sînt posibile numai într-o țară de democrație populară, în timp de pace.

Mulțumind călduros partidului și guvernului pentru această înaltă distincție, simt noi puteri pentru crearea unor lucrări din ce în ce mai valoroase.

LUDOVIC FELDMAN

★

Cinstea ce mi se face cu prilejul decernării Premiilor de stat pe 1952 constituie un îmbold puternic care mă va determina să depun eforturi și mai mari pentru a răspunde în mod demn grijii permanente manifestată de partid și guvern pentru înflorirea artei puse în slujba poporului.

IOANA NICOLA

★

Țin să spun — încă odată cu acest prilej — că marea victorie în cadrul revoluției culturale o constituie dragostea oamenilor pentru cărți, marile tiraje ale cărților și grija deosebită de a face din carte o operă de artă. Aceasta a făcut ca mulți artiști să se apropie cu interes de o ramură plastică inexistentă sau, disprețuită în trecut — ilustrația de carte.

Noi, ilustratorii de cărți, am înțeles că problemele de viață, conținutul adînc de idei al operei literare este izvorul de inspirație cel mai prețios.

Ilustratorul de astăzi este un creator, un artist, legat nu de textul, de anecdotica cărții ci de tema de viață pe care și-o pune scriitorul și pe care artistul plastic o urmărește în același grad cu el și în aceeași intensitate.

Ceea ce caracterizează poziția creatoare a ilustratorului este dezvăluirea nodurilor celor mai importante din tema cărții, concretizarea personajelor din carte. Importantă este munca de adîncire a conținutului cărții, de descoperire a ideilor de bază ale scriitorului.

Ilustratorul trebuie în primul rînd să facă o muncă asemănătoare cu a criticului literar. Ilustratorii sovietici Kukriniksi, Kibnik Smarinov, ș. a. au ridicat acest gen de artă la nivelul artei majore.

Munca mea, în ultima vreme, a căpătat un conținut mai profund datorită studiului atent al textului marelui artist Maxim Gorki, artistul care a iubit nespus de mult omul și l-a considerat ca principalul obiect al artei. Și pentru a descoperi categoriile sociale, oamenii și timpul pe care-l descrie Gorki în Klim Samghin, am studiat cu deosebită atenție lucrările realiștilor ruși de la sfîrșitul sec. al XIX-lea și ale plasticilor sovietici care s-au preocupat de perioada începutului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

În ceea ce privește „Prima lovitură" de André Stil, și în special volumul al doilea, ilustrîndu-l în timp ce autorul era în închisoare a făcut ca emoția să mă antreneze în a conlura cu mai mare intensitate critica și poziția lui combativă și umanistă față de oameni și evenimente.

Prețuirea care mi s-a adus odată cu mărturia promovării genului, mă face să continui cu și mai mare însuflețire realizarea ilustrațiilor la Povestirile vechi și noua ale maestrului M. Sadoveanu, la o ediție festivă Eminescu, o culegere de balade populare și aștept ilustrarea volumului al III-lea al lui André Stil din ciclul „Prima lovitură".

JULES PERAHIM

Noi opere în cinstea zilei de 23 August

A devenit o tradiție scumpă a literaturii și artei noastre, ca, în pragul marilor sărbători ale poporului, să pregătească noi opere care să exprime sentimentele, gîndurile și nădejdile poporului, care să vorbească despre biruințele lui. Astăzi, în pragul celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre de către glorioasa Armată Sovietică, tradiția aceasta trăiește mai vie ca oricînd: scriitorii și artiștii pregătesc noi opere. Recent, ziarul „Făclia" din Cluj a publicat un grupaj sub titlul „Creația noastră în cinstea marii sărbători" care ne aduce interesante noutăți cu privire la ce lucrează cei mai buni dintre scriitorii și artiștii clujeni.

Astfel, poetul A. E. Bakonsky anunță că pregătește pentru tipar un volum de versuri cuprinzînd poeziile scrise în ultimii patru ani, publicate sau inedite, precum și un poem închinat zilei de 23 August. Tot spre poemul epic de largă respirație s-a îndreptat și Aurel Rău pentru a vorbi despre viața nouă a țărănimii noastre muncitoare. De asemenea, numeroși compozitori, ca Sigismund Toduță, Dariu Pop, Max Eisikovits sau Aladar Zoltan, pregătesc uverturi, simfonii, poeme simfonice, în care dau glas sentimentelor înalte ale constructorilor socialismului.

GOLFUL DE AUR

Prin așa-numita „Poartă a Dobrogei", prin „Ramificația", între deodată, dintre dealurile de piatră, ca într-un golf imens, liniștit, acoperit de grîne. E un platou, în care lumina lanurilor îți ia ochii. Nemărginită, tremură în soare revărsarea de grîne, scapără orbitoare, ea însăși ca fața soarelui și ți-i teamă că dintr-o clipă în alta atingerea spicelor ar putea incendia totul. Oricît ai fi de prevăzător — nu te lăsăm să intri aici cu chibrituri. Sîntem înconjurați de cel puțin 40.000 de hectare de grîne pîrguite.

Aici, în mijloc, ca un far, se înalță silozul; spre răsărit, se desfășoară mereu pe cerul alb o dîră de fum tot atît de albă, dar e prea aproape ca să fie un vapor pe mare: sînt coșurile harnice ale fabricii de ciment din Medgidia. Încolo, de jur-împrejur, fără să poți ști unde încep apele mării, unde strălucește dealurile, ne înconjoară pe deasupra cerul necuprins și jos nemărginirea de grîu.

Aici, unde sîntem noi, se află o stațiune de mașini și tractoare, o gospodărie de stat, o gospodărie colectivă, o întovărășire agricolă, — toate purtînd numele satului Cobadin. Împrejurul S.M.T.-ului Cobadin, pe o rază de 10—15 km. se găsesc alte opt gospodării colective, cinci întovărășiri agricole, numeroase secții ale gospodăriei de stat. Mai departe sînt alte stațiuni de mașini, gospodării de stat, gospodării colective, întovărășiri...

Au sosit zilnic în gara Cobadin batoze, tractoare, combine, gospodăria de stat a primit 24 combine autopropulsate: pe măsură ce le montau, muncitorii le îndreptau în lanuri. Alte combine așteptau să mai vie. Zile de-a rîndul ajung la gospodăria de stat convoaie de autocamioane pentru transportul grîului.

Toate mașinile S.M.T.-ului sînt plecate pe cîmp, cu cîteva zile înainte de vreme. Coloană după coloană, brigăzile de tractoriști, cu batoze, secerători, pluguri și polidiscuri, cisterne cu carburanți, s-au instalat în marginea lanurilor și au așteptat, au vegheat în neastîmpăr rumenitul grîului.

Aproape toți oamenii stațiunii stau mai mult pe teren. La gospodăria colectivă „8 Mai" din Cobadin sînt de secerat 944 hectare de grîu, 1600 hectare de păioase: sînt amplasate aici patru secerători-legători, patrusprezece secerători simple, o combină autopropulsată, douăsprezece tractoare. La aria electrificată din dreptul silozului stau gata de pornire cinci batoze. La gospodăria colectivă din Viișoara sînt de secerat 900 hectare de grîu, 1400 de hectare păioase; S.M.T.-ul are de condus aici munca a trei brigăzi de tractoriști cu șaisprezece secerători simple, cinci secerători-legători, șapte batoze.

Vin de acolo, de pe teren, agronomi de sector, mecanici de sector, șefi de brigadă, colectiviști, — cu treburi urgente:

— Am pornit.

Își iau ce le trebuie din stațiune și se duc în grabă. Sîntem în mijlocul grînelor, în mijlocul oamenilor și al grijilor. Rînduri, rînduri, ca într-o mare de flăcări, pornesc în golful de aur secerătorile, combinele. Și noaptea, în somnul nostru scurt, visăm fața grînelor ca fața dogoritoare a soarelui; visăm șiruri de secerători și combine umblînd, cîte una oprindu-se în pană, încurcînd mersul general, viteza zilnică.

★

Trei rutiere, un atelier mobil, trimis cu doi muncitori de la o uzină din București și o mașină mică, Skoda, nu ajung să răzbată drumurile la toate gospodăriile, la toate brigăzile. Țibuleac Gh., directorul stațiunii, cu muncitorii de pe atelierul volant, — un sudor-ajustor-strungar și un mecanic agricol — umblă într-un sector; agronomul șef, Marinescu Vasile, cu un mecanic de atelier bat cu Skoda lor celălalt sector. Să nu rămînă nici o brigadă necontrolată zilnic. Peste tot unde ajung, îi înconjoară tractoriștii, brigadierii de cîmp, colectiviștii: „nu merge secerătoarea, nu aruncă snopi". Muncitorii, directorul Țibuleac, schimbat pe dată în vechiul mecanic de locomotivă, trec să repare. „Cunoști și dumneata la mașini?" — îl întreabă unul dintre muncitori pe colectivistul Fetisleam care lucrează sub secerătoare să demonteze piesa defectă. „Cum să nu cunoască? — spune directorul. Are școală, îi mînuitor de agregate. Așa avem în fiecare gospodărie. Colectivul ne dă oamenii cei mai prieepuți, noi îi școlarizăm în fiecare an și uite ce scrie pe secerătoare: „Fetisleam"; — în fiecare an el vine și își ia mașina în primire". Într-o oră secerătoarea intră din nou în grîu, directorul se uită mereu în urmă: dar secerătoarea nu se mai oprește, atelierul mobil zboară mai departe la Mirlstea, apoi la Ciobănița. Ici, colo, cîte o secerătoare le dă de lucru, dar celelalte, multe, umblă, directorul le urmărește de sus din camion, le numără: sînt toate și lucrează.

Dincolo, pe unde umblă agronomul Marinescu, la Ciocîrlia de Sus, tractoristul Grecu Constantin a reușit să cupleze două secerători la un tractor și taie zilnic 15 hectare în loc de șase, cît avea norma. Tractoristul Buză Nicolae lucrează la fel, cu două secerători la tractor și face aceeași depășire. Și metoda trebuie extinsă iur-împrejur, la celelalte brigăzi. La Viișoara, agronomul de sector, Mihai Ion, organizează cu colectiviștii metoda Brediuk pentru treier.

Atelierul și Skoda colindă așa, din zori pînă-n noapte. Muncitorii și tehnicienii se întorc tîrziu, arși de soare, bătuți de praf; cu o bluză aruncată pe umeri, cu ochii împăienjeniți de arșiță, directorul Țibuleac se uită concentrat înainte, parcă tot numără secerătorile, lunecînd pe zare. Agronomul Marinescu cu pasul larg, parcă tot înoată prin grîu, dă ocol stațiunii, prin ateliere, prin birouri: ce s-a lucrat, ce probleme s-au mai ivit. Directorul a trecut în magazie și alege piese care crede că vor trebui în drumurile de a doua zi. Într-un limbaj laconic toți povestesc ce au găsit pe teren, ce au făcut; pun la cale cursele de a doua zi. „Gospodăria Cobadin ne-a dat oameni slabi pentru combine — niște somnoroși. Trebuie să ne dea alții". „Am trecut pe la brigăzile a 18-a și a 12-a: lucrează bine dar o secerătoare stătuse acum, pe seară; doi mecanici agricoli să se ducă mîine la brigăzile astea". „La Viișoara trebuie să ne ducem. Metoda Brediuk trebuie bine întărită acolo". „Secerătorile de la Negrești, de la Mirlștea, merg bine. Au început dezmiriștitul". „Schimbarea șaibei de la batoză, la Ciocîrlia de Jos! Cel mai tîrziu mîine dimineață. Brigăzile de cîmp ale gospodăriei sînt organizate, să înceapă treierul. Mîine în zori să fim acolo". „Am pornit bine. Am pornit cu toate mașinile odată și atîta avînt din partea tractoriștilor, colectiviștilor în cîteva zile — cincizeci la sută din păioasel Săptămîna ce vine terminăm seceratul".

Vorbesc, sfătuiesc împresurați de liniștea nopții, ca niște stăpînitori de bogății, care nu știu ce să mai facă cu belșugul lor, să nu-l scape, să nu-l piardă. Căci tot grîul lor e o revărsare nemaivăzută de aur, care într-o noapte, în învălmășeala unei ploi, s-ar putea scurge înapoi în pămînt.

★

În fiecare amiază, nori uriași, cu prăpăstii strălucitoare printre ei, se apropie, ne înconjoară. Fulgere, furtuni se aud, se frîng îndepărtat, în zidurile de păduri înalte. Marea și Dobrogea de piatră răsună de jur-împrejur. Aici grăbesc secerătorile, combinele. Ca într-o învăluire grabnică, ploaia sosește, își varsă șuvoaiele. Apoi se arată curcubee, ride soarele, strălucesc lanurile, combinele, secerătorile. Rîd și porumburile, se veselesc și oamenii. Pînă a doua zi pămîntul se zvîntă și munca pornește mai grăbită. Dar norii nu se astîmpără, își arată mereu creștetele fantastice pe zări. Și noapte de noapte se zbuciumă peste tărîmuri îndepărtate și în inima colectiviștilor, tractoriștilor, nepotolite fulgere și furtuni.

Nu mai plouă însă și, în cîteva zile, mai mult de jumătate din lanurile de grîu sînt culcate în șiruri de snopi. Și scapără de zori aripile secerătorilor; plutesc trufașe, atente, măsurînd încet kilometrii holdelor, combinele. Dimineața oamenii colectivelor leagă snopii, fac clăi. Leagă pînă cînd prinde să ardă soarele și grîul uscat începe să se scuture. Apoi oamenii se mută pe urma secerătorilor-legători și fac clăi. Fac loc greblelor mecanice, tractoarelor care dezmiriștesc. Ce nu dovedesc, lucrează noaptea. Brigăzi de cîte șaizeci-optzeci de colectiviști, conduse de Andreiță sau de Pemi Abi Bula și de alți vrednici brigadieri, împînzesc cîmpurile noaptea, aici, la Cobadin, la Viișoara, la Osmancea, la Ciocîrlia: leagă snopii, fac clăi. În nopți în care nu mai au ce dezmiriști, tractoriștii — de obicei feciori sau gineri de-ai colectiviștilor — vin și le ajută. Cît ți zarea și din depărtări, se aud foșnetele snopilor, risete, povești, cîntece macedonene, tătare și românești. Poposind o clipă în miriștea cu miros plăcut, stau

Bibl Rep

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 20 = Joi 29 iulie 1954 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

În întîmpinarea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre

Despre demnitate

Acum cîteva zile, la raionul de partid Pașcani, mi-a fost dat să trăiesc clipe de înaltă bucurie. Se perindau oameni fel de fel, într-o preschimbarea documentelor de partid; unii opreau carăle și căruțele la poartă și urcau treptele cu biciuștile pe braț; înainte de a trece pragul își netezeau mustățile, ori părul la tîmple, după obiceiul oamenilor de prin meleagurile de sus. Era o după-amiază lină de duminică. Stam pe-o bancă la poartă și mă uitam; cei ce ieșeau din casa partidului, mai priveau odată, cu fețele pline de zîmbet, la documentele preschimbate, înainte de a și le pune în chimire; apoi, își repezeau un pic pieptul înainte și se uitau peste lumea toată, peste toată lumea cu arborii, cu grînele coapte și cu soarele ei atoatecreator. Auzeam vorbe:

— Tu? De unde?

— Colectivist din Cristești...

— Da, da... he... E drept, m-am descurcat greu la început, dar azi sînt combiner.

— Grîul pe la noi? Fii sănătos! În trei zile cel mult...

Care și căruțe opreau și porneau. Deodată, s-a oprit la portiță un săteanmărunt; am tresărit; de unde-l cunoșteam oare? M-a privit și el, lung, și deodată mi-a zîmbit și a venit spre mine cu mîna întinsă:

— Sînt badea Prisăcaru, de la Sirețel... Mă mai cunoști? Cînd erai mic, te-am învățat a păzi vitele... Îți aduci aminte?

După o vreme de mirare și dumirire, l-am întrebat cu ce prilej a venit la raion.

Badea Prisăcaru mi-a răspuns simplu:

— Am venit să-mi preschimb documentele de partid...

După ce a urcat treptele, după ce și-a netezit mustățile la prag și după ce a intrat în sediul raionului, am stat și m-am gîndit la vechi ani și la tragedia dascălului meu din lunca natală. Mi-am adus aminte de sărăcia lui neasemuită care l-a nevoit să-și părăsească satul și să se mute în luturile Sireței ului. Pot mărturisi că rar am văzut om mai sărac. Mult l-au umilit bogații, ale căror vite le păștea în lunca Ciurarului. Primari burduhoși îl obijduiau și rîdeau de el; badea Prisăcaru tăcea, crezînd pe semne că toate relele se cuvin săracului. Dar ce avuții avea în inima lui generoasă ca pămîntul și-n mintea lui frumoasă! Să lăsăm că știa istorii vechi, că deținea din moși-strămoși știința elementară a ploilor și mișcării luceferilor; să lăsăm că umblase Europa de la un capăt la altul în vremea primului război mondial; văzuse țări și cetăți, năravuri și obiceiuri; luptase cu 9 dragoni la „talieni" în munții Alpi; și în prinsoare la dușmani a stat, cunoscînd și acolo năzdrăvănii fel de fel cu obiceiuri și năravuri. Cînd s-a întors acasă, la noi în sat, a început o aprigă luptă cu sărăcia; lucra cu ziua; mai apoi, cu cît prindea a-l bate la tîmple albul vremii, simțea o osteneală, ca un început de amurg în adîncurile sufletului; și o mare oboseală în oase; așa s-a prins să pască vitele bogaților, la balta Ciurarului și-n ploșnițele Fundaculuil Parcă-l văd: mic și mustăcios, cu ochi negri de-o adîncă limpezime, sta sub bătaia cumpenelor, cu un sac pus pe cap în chip de glugă: așa l-au potopit ploile și necazurile. Deodată nu l-am mai văzut. Am aflat din oameni că-și vîndu se bătătura și se mutase la Sirețel, într-o mare sete de pămînt. Se făceau acele mutări la Sirețel, în niște împrejurări dramatice. Deobște, sărac ii părăseau satul cu bruma-n car, în puterea nopții, să nu dea bogătanilor prilej să rîdă... Umbla pe seama acestor sărmane transhumanțe o vorbă usturătoare:

— „Cine trece de hotar?

— „Calicul, cu rîia-n car..."

Mulți aveau în care, într-adevăr, cîteva bulendre, ceaunul, fotul și pirostriile; de inima carului erau legați cu capete de funie cîini costelivi; și scîrțîau jalnic roțile carelor acestor sărmani care lăcrămau prin întuneric, în drum spre pămîntul mai larg, mai rodnic, al Sireței ului. Așa se va fi dus din sat și dascălul meu în disciplina văcăritului.

II.

Cînd a ieșit din sediul raionului de partid, a netezit în palme carnetul roșu, s-a așezat lîngă mine pe bancă, a scos din sîn o năframă în care-și ținea scăpărătorile: cremenea, iasca și amnarul; le-a potrivit pe tustrele în chimir, apoi cu gesturi de mîngîiere, a învelit în năframă documentul de partid și s-a întors spre mine:

— ...Iată, așa! Am mai scăpat și noi, săracii de demult, la o leacă de bine și la dreptul de a ne ține inima sus!

— De bună seamă, bădiță Prisăcaru... Am cîștigat și noi dreptul la demnitate...

Bădița Prisăcaru privi departe, la miezul nopții, încotro se desluș eau pădurile ca niște fumuri; se desluș eau Lespezii, iar adînc de tot în zare, abia-abia se profilau codrii Icușerilor și mai departe, sub nouri, codrii Voronei.

— ...mi-aduc aminte de august 44, a rostit badea Prisăcaru, după o vreme.

Și iar a tăcut, dus în amintiri; a reluat apoi:

— ...atunci, am simțit că vine o vreme și pentru noi cei mîhniți. M-am avîntat la treabă, am pus umărul lîngă oamenii partidului. Mai multă inimă am prins cînd am văzut că dacă vorba săracului e dreaptă și spre binele obștesc, e ascultată și are preț și căutare. Na! Ce timpuri, verișorule!

Rîdea toată fața bădiței. Ochii lui stăteau fintă înapoi în vreme, ca-n lucirea unui medalion, către acea zi de august care i-a dat drept la cuvînt. Apoi și-a luat rămas bun de la mine, ucenicul lui în știința văcăritului și peste cîteva clipe nu l-am mai văzut. Cotise pe drumul către Lespezi, spre Sirețel. După ce am rămas singur pe bancă, lumea s-a potopit într-un amurg lung. Purpuri copleș eau zările asfințitului. Mult m-am mai gîndit la dascălul meu din lunca Ciurarului și din Fundac! Era alt om acum. Fără evenimentele din august 44, bădița Prisăcaru ar fi rămas un sărman văcar! Pentru mine, dascălul meu cu mustăți mari, e un simbol al descătușării tuturor truditorilor de pămînt. Ei sînt în număr de milioane, și, azi, cînd se apropie împlinirea celor zece ani de libertate, ei muncesc cu rîvnă și avînt; august 44 le-a dat belșug; dar le-a dat una din cele mai neprețuite valori ale vieții, demnitatea! Pîinea, îmbrăcămintea, locuințele, își au valoarea lor, toate au preț, dar au prețul pulberii dacă nu le luminează luceafărul înalt al demnității; demnitatea are netezimea și lucirea monumentelor; ea înalță sufletul omenesc pînă la trepte și culmi nebănuite. Către aceste trepte și culmi rîvnește poporul nostru muncitor slobozit din fiarele apăsării în acel neuitat august, cînd grădinile și cîmpiile erau pline de rod, ca o prevestire a belșugurilor viitoare.

Cu aceste gînduri am părăsit Pașcanii și înainte de a urca în tren, m-am mai uitat odată către Lespezi, Vorona și Icușeri; bădița Prisăcaru, un număr în transhumanța către Sirețel, va fi fost ajuns acasă demult; își va fi despărțit carnetul de partid din năframa scăpărătorilor; îl va fi privit; îl va fi arătat fiilor lui ca pe-un testemoniu al demnității.

August 44 a dat oamenilor muncitori din cîmpuri știința de carte; le-a adus în sate scornirile tehnicii și marile bunuri ale civilizației; nimic nu mai e un secret pentru săteanul muncitor; îmi crește inima cînd mi-l închipui pe bădița Prisăcaru ascultînd la radio buletinul meteorologic și rînduindu-și treburile după temeiurile științei; bună va fi fost priceperea lui de demult în mișcarea luceferilor, moștenită din experiența strămoșilor, dar ea și-a trăit traiul; bunurile care vin în sat azi îi întăresc forțele de luptător; asupra tuturor acestor forțe lucește, ca un medalion de aur, demnitatea dată lui în ziua cea mare din august.

Eusebiu Camilar

Unele recidive ale naturalismului

Critica noastră literară a combătut influențele dăunătoare ale teoriei lipsei de conflict, manifestate în unele lucrări literare apărute. S-a arătat că tendința de a „polei" realitatea, de a acoperi cu podoabe fastuoase chipul și viața oamenilor, îndulcind situațiile incordate, atenuînd contradicțiile — destăinuie de fapt neîncredere în frumosul autentic al vieții, subestimarea valorii reale a eroilor înaintați, a noului predominant în realitatea noastră. Escamotarea ciocnirilor dramatice devenise o rezolvare convențională în aceste lucrări, ducînd la înfrumusețare artificială, la idilism, la răstălmăcirea adevărului vieții.

Partidul a îndemnat pe scriitori să reliefeze curajos complexitatea fenomenelor sociale, să redea dramatismul luptei de clasă fără a evita asperitățile, aspectele negative, neplăcute, rămînînd fideli adevărului. Epoca noastră, caracterizată prin uriașe transformări sociale, prin prefacerea radicală a mentalității oamenilor, prin înfățișarea furtunoasă, multilaterală, — este generatoare de teme literare minunate, care să poarte amprenta timpului, amprenta experienței istorice pe care o trăiește omenirea în această perioadă. Sarcina principală a scriitorului este să dezvăluie forțele noului, inedite, necunoscute încă pînă astăzi în istorie, să descrie și să contribuie la dezvoltarea lor, la asigurarea biruinței lor depline în lupta împotriva elementelor retrograde, putrede, descompuse, dar încă puternice, periculoase. Scriitorul trebuie să cunoască profund realitatea, legile ei de dezvoltare, tendințele principale antagonice care o caracterizează, să vădească o orientare ideologică fermă, intransigentă, să fie atașat cu trup și suflet cauzei socialismului — pentru a putea înțelege just fenomenele oglindite, în dialectica dezvoltării lor revoluționare. Aceste sfaturi prețioase ale îndrumării de partid au fost izvorul izbînzilor literaturii noastre, i-au asigurat forța ideologică și artistică, i-au dăruit prestigiu și autoritate în fața cititorilor.

Se pare însă că unii scriitori nu au înțeles în profunzime această orientare înțeleaptă. O poziție ideologică șubredă, oscilatorie, lipsa de discernămînt în selectarea faptelor, înregistrarea pasivă, „imparțială" — au repercusiuni decisive asupra lucrărilor lor, explicînd confuzia, echivocul, inconsistența lor. Pornind la dezvăluirea conflictelor dramatice din realitate, unii scriitori nu știu să aleagă întotdeauna ceea ce este esențial, semnificativ, alunecînd pe o linie greșită, naturalistă. Sub pretextul combaterii a ceea ce este putred, învechit în realitate, ei renunță la zugrăvirea elementelor pozitive predominante, părăsesc chipul luminos al omului nou (redarea fizionomiei spirituale și morale a eroului pozitiv fiind o sarcină mult mai dificilă și mai pretențioasă). În lucrări satirice își îndreaptă obiectivul spre combaterea unor lipsuri secundare în raport cu forțele principale retrograde, dușmănoase, care mai există încă în realitatea noastră. La diferite edituri și reviste au sosit producții literare în care se vădește preocuparea autorilor de a înfățișa decăderea unor cadre cinstite. Acești scriitori uită în primul rînd pe inamicul principal, dușmanul de clasă, și uită în al doilea rînd chipul integru, luminos, al muncitorului de avangardă care înlătură intransigent tot ceea ce e ticălos și josnic. Figura directorului de întreprindere, conștiincios, incoruptibil, întreprinzător, cu orizont vast, figura activistului cu o conștiință înaintată, cu o poziție fermă, combativ și vigilent, nu sînt opuse cu pregnanță cadrelor descompuse. E mai ușor să ironizezi, să discreditezi decît să afirmi și să proclami cu îndrăzneală și mîndrie ceea ce e nou, valoros și invincibil.

Lucrarea satirică „Directorul nostru" de Gh. Dorin, publicată printr-o inexplicabilă carență a exigenței în „Viața românească" nr. 1—1954 este un exemplu ilustrativ. Sub paravanul exagerării satirice, realitatea este înfățișată în culori întunecate, autorul delectîndu-se cu persiflarea și ridiculizarea oamenilor. O direcție generală de minister este plină de oameni incapabili, rău intenționați, dezorientați. Directorul, secretarul organizației de partid, manifestă o mărginire spirituală, o naivitate extremă care îi caricaturizează. Chiar oamenii cinstiți — puțini la număr — par obtuzi, înapoiați, lipsiți de personalitate. Satira este în general puerilă, neeficientă, autorul exagerînd nu atît atribuțiile esențiale ale „directorului nostru" (aristocratizarea, birocratismul, lipsa de calificare) cît prostia extremă, ignoranța lui cumplită. Citirea acestei lucrări demonstrează cît de simplist și artificial au înțeles unii scriitori necesitatea satirizării elementelor negative, dăunătoare.

Nimeni nu cere atenuarea criticii, îndulcenta satirei, ci, dimpotrivă, neîndoielnicul și intransigență, dar pe liniile esențiale și relevînd convingător puterea și superioritatea reală a forțelor pozitive.

Recidivele naturalismului se manifestă și sub alte aspecte. Ripostînd acalmiei, monotoniei, cenușiului din lucrările influențate de teoria lipsei de conflict, unii scriitori nu au căutat să redea ciocnirile profunde, esențiale, caracteristice perioadei actuale de trecere de la capitalism la socialism, ci au preferat o cale lăturalnică, deficitară. În unele lucrări se poate remarca o preferință insistentă pentru cazuri bizare, stranii, menite să dea o turnură palpitantă narațiunii și să epateze pe cititorul neavizat. Dinamica exterioară a acțiunii, accentuarea arbitrară a dramatismului unor situații, crearea unei atmosfere convenționale de încordare și tensiune — acestea sînt procedee facile, care duc la rezultate ce contravin așteptărilor optimiste ale autorilor. Se simte străduința de a imprima acțiunii o tonalitate apăsătoare, sufocantă, de un tragism implacabil, sursă de dramatism și captivant, după concepția acestor scriitori. În asemenea lucrări se zugrăvește o realitate primitivă, înapoiată, dominată de relații instinctuale, de patimi dezlănțuite. Masa trăiește într-o cruntă înapoiere, lipsită de profil politic, complăcîndu-se în apatie, lașitate, conservatorism. Personajul negativ a devenit mai pronunțat decît în lucrările lipsite de conflict, o prezență mai primejdioasă, dar nu prin relevarea trăsăturilor sale de clasă, ci prin însușiri neobișnuite, impuse arbitrar de autor prin care mizează intensificarea la maximum a conflictului. Peisajul mohorît, sumbru, amenințător este cadrul preferat al acestor lucrări. Aceasta este de pildă atmosfera schiței „Plata datoriilor" de Al. Trestieni, publicată în „Romînia liberă" din 6 iunie 1954. Personajul principal al schiței este un chiabur care terorizează fățiș de multă vreme întreg satul. Se poartă arogant, are continuu manifestări flagrant dușmănoase, vădește o certitudine deplină în succesul oricăreia din acțiunile sale. Forța lui nu rezidă în înrîurirea vicleană, abilă, asupra unor elemente înapoiate din sat, ci mai ales în statura lui de namilă, în înfățișarea lui fioroasă, agresivă, în comportarea sa autoritară, imperativă. Multă vreme organizația de partid, sfatul popular s-au supus fără murmure capriciilor chiaburului. Dar vine „plata datoriilor". Imaginația autorului, extrem de fecundă, plăsmuiește rapid o întorsătură surprinzătoare. Secretarul organizației de partid, după o izbucnire retorică, mobilizatoare, cheamă întreg satul, pentru înlăturarea fiorosului dușman. Oamenii, după ce atîta timp s-au împăcat în mod nevrozonic cu această situație, se dezmeticesc din toropeală, convinși pe neașteptate de necesitatea acțiunii. Nu mai este necesar de reprodus finalul acestei povestiri, — dezgropat din romanele de duzină de aventuri — pentru a dovedi tendințele greșite vădite de această schiță.

Înregistrarea contemplativă, „nepărtinitoare", miopia politică, apelul la imaginile literaturii burgheze despre un sat amorf, cufundat în primitivitate și pasivitate, lipsa spiritului de partid — stau la rădăcina acestor producții fanteziste, în stridentă contradicție cu adevărul măreț și răscolitor al realității noastre.

Plăcerea naturalistă de a zugrăvi patimi neînfrînte, porniri animalice, instinctuale se manifestă în schița „Cordovanii" de Ion Lăncrănjan, publicată în „Tînărul scriitor" nr. 5/1954. Autorul este un tînăr prozator talentat, care riscă să alunece pe un drum greșit. Evitînd abordarea problemelor sociale și deci implicit a răsunetului lor în viața personală a oamenilor, autorul se concentrează cu predilecție asupra traiului de familie al Cordovanilor, vestiți prin firea lor impulsivă, violentă. Sînt descrise cu o satisfacție de colecționar manifestările de patimă declanșată ale tînărului Cordovan, bătăile sîngeroase repetate cu tatăl și fratele său. Țăranii sînt înfățișați dezumanizați, stăpîniți de pasiuni necugetate, afoni în probleme sociale, lipsiți de orice coloratură politică. Scormonirea „imparțială" a sufletului unor oameni pervertiți nu constituie oare o recidivă evidentă a naturalismului burghez? Cultivarea cazurilor stranii, senzaționale, nu este desigur o probă de curaj creator, curaj pe linia realismului socialist.

Într-o schiță semnată de Virgil Birou, publicată în „Scrisul bănățean" nr. 2/1954, sub titlul semnificativ „Orbecăim în întuneric" se încearcă o prezentare realistă a vieții din trecut a minerilor de la Anina. Autorul descrie însă cu insistență zbuciumul unor oameni chinuiți, descompuși, abrutizați de condițiile insuportabile de trai. Predomină scenele de bețe, bătăi familiare, tînguiri interminabile. Tipurile pozitive sînt șterse, învăluite într-o atmosferă de imprecizie și enigmă. Tendința naturalistă se manifestă nu numai în alegerea personajelor, în dozarea episoadelor, dar și în detaliile portretizărilor sau descrierilor unor momente. Iată cîteva exemple: „Limba i se cleise de cerul gurii, umflată și vînătă, să-l astupe, în vreme ce mațele îi ardeau după apă"; „șuvița subțire de apă se îngroșă în năclăiala gurii, de unde căzu spre intestinele aprinse. Avu impresia că prin gurgălău îi pătrunde, reavăn și tare, un sloiete de ghiață pînă-n stomac și aceia se înduvigă prin toată burta, după cum se întortocheau mațele"; „capetele mari și netunse înțepate strîmb în umerii schilavi, prin găuri ca degetul și cu vinele ieșite, se bălăbăneau deasupra mesei a frică..." etc. (de remarcat „originalitatea" expresiilor lingvistice).

Autorul schiței „Orbecăim în întuneric", bîjbîie — într-adevăr — în mod lamentabil prin labirintul întunecos al naturalismului fiziologic.

★

Realizările prețioase ale literaturii noastre noi, creația rodnică a scriitorilor militanți este o pildă concludentă pentru acei autori care se lasă influențați de tendințe greșite, naturaliste.

Replica unor scriitori că structura lor artistică nu este compatibilă cu principiul afirmării, promovării elementelor pozitive, ci este în esență o structură critică, satirică, de negare — este un argument hibrid, deoarece aci nu se pune o problemă de afinități artistice, de stil literar, ci o problemă de atitudine, de orientare ideologică, de conținut artistic. O asemenea contradicție de structură este o justificare găunoasă, nefondată, deghizînd tentativele de apolitism, de indiferență ideologică.

Redarea raportului just între nou și vechi în imagini literare, pregnante, convingătoare, trebuie să stea întotdeauna în centrul atenției scriitorului.

Lenin, avertizînd asupra pericolului lunecării la suprafața fenomenelor, scria în lucrarea „Sarcinile imediate ale Puterii Sovietice": „Adevăratul interes pe care-l prezintă epocile de mari salturi constă în aceea că mulțimea dărîmăturilor trecutului, ce se îngrămădesc cîteodată mai repede decît mugurii noii ordine (nu întotdeauna vizibili din capul locului), necesită priceperea de a scoate în evidență tocmai ceea ce este esențial în linia sau în lanțul dezvoltării. Sînt momente istorice în care faptul cel mai important pentru succesul Revoluției este acumularea a cît mai multe dărîmături, adică aruncarea în aer a cît mai multe instituții vechi; sînt momente în care, după ce s-a dărîmat destul, se impune pe ordinea de zi activitatea „prozaică" („plictisitoare" pentru un revoluționar mic-burghez) a curățirii terenului de dărîmături; sînt momente cînd mai importantă decît orice este îngrijirea atentă a mugurilor noii lumi care răsar de sub dărîmături pe un teren încă prea puțin curățat de moloz".

Indicațiile leniniste cu privire la orientarea justă, concretă, în condiții determinate sînt o călăuză sigură în munca literară.

Promovarea germenilor și mlădițelor lumii noi, reflectarea veridică a contradicțiilor dramatice privite în perspectiva dialecticii revoluționare, discernămînt politic și ideologic în aprecierea fenomenelor vieții — acestea constituie sarcina principală a scriitorului. Identificarea cu principiile luptei partidului, priceperea politică a mecanismului dezvoltării istorice, sezisarea esenței fenomenului social — asigură înrădăcinarea unui spirit refractar tendințelor de apolitism sau naturalism.

S. Damian

Poezia gloriosului deceniu

La zece ani de la data eliberării noastre, ne putem uita în urmă, cu legitimă mîndrie, la drumul poeziei, care s-a îmbogățit cu nume și cu teme noi, care a cîștigat în adîncime ca și în înălțime morală, în sentiment ca și în combativitate, tinzînd să fie demnă de marea operă a construirii socialismului.

Ziua de răspîntie a istoriei poporului nostru n-a găsit pustiu cîmpul poeziei militante. Cei care au bătut „toba revoltei" între cele două războaie mondiale — ca A. Toma, — cei care au fost „toboșarii" timpurilor noi — ca Mihai Beniuc, — cei care au cîntat dureros de adevărat plînsul fără lacrimi al țăranilor întorcîndu-se de la sapă și suferințele copiilor pe străzile Clujului — ca Emil Isac — ori au ridicat glasul lor de protest împotriva fascismului și războiului — ca Miron Radu Paraschivescu sau Dumitru Corbea, — au continuat să dea în răstimpul acestui deceniu opere bogate, ample, cu răsunet în conștiința poporului nostru. Celor ce, în lupta între două culturi, s-au situat, încă în vremurile de asuprire, de partea poporului, li s-au alăturat poeți de frunte ca Maria Banuș, Demostene Botez, Marcel Breslașu, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Horvath Imre, al căror orizont poetic s-a deschis nemăsurat. Ceea ce mai caracterizează gloriosul deceniu este mulțimea numelor noi care au intrat în concertul poeziei noastre.

Cu multă combativitate Dan Deșliu s-a situat în posturile înaintate ale poeziei noastre. Alți poeți ca Mihu Dragomir, Eugen Frunză, Nina Cassian îndrumați de partid au dat în această perioadă poezii valoroase. În sfîrșit, au apărut tineri poeți de talent printre care amintim pe Victor Tulbure, A. E. Baconsky, Ion Brad, Aurel Rău, Al. Andrițoiu, Ștefan Iureș, A. Gurghianu, Aurora Cornu, N. Labiș și alții.

Este de menționat că cei mai mulți dintre ei sînt absolvenți ai Școlii de literatură.

Educarea vechii generații de poeți cît și orientarea fermă a tinerelor talente se datoresc partidului care l-a ajutat pe scriitori să-și însușească învățătura marxist-leninistă pentru a lupta cu hotărîre împotriva influențelor ideologiei burgheze și a merge însuflețiți de un puternic spirit de partid pe calea realismului socialist.

Mulțimea numelor dă însă numai o dimensiune, aceea a întinderii frontului literar. Dar nu este aceasta singura dimensiune. Ceea ce caracterizează noua geografie poetică este varietatea ca și noutatea tematică. Trecînd în revistă jaloanele principale ale drumului nostru, am putea face un scurt bilanț al acestui răstimp.

Dacă în primii ani după eliberare unii poeți se aflau încă în perioada căutării și se manifestau încă prin chemări, prin îndemnuri de a cunoaște și cînta viața, și prin nenumărate arte poetice în acest sens, — frontul poetic a trecut în curînd de la formula „să cîntăm viața" la cîntul propriu zis al vieții.

Poeții noștri au continuat și dezvoltat tradiția realistă de luptă pentru libertate, a poeziei populare și a poeziei noastre clasice ca și a poeziei clasice ruse și universale. Eminescu, Coșbuc, Pușkin, Lermontov, Hugo, Schiller, Byron sînt azi tipăriți în largi ediții de masă. Figurile luptătorilor din trecut își găsesc azi cîntăreții care le dau dimensiunile și înțelesul adevărat. Chipul lui Horia devine uriaș, atunci cînd Mihai Beniuc îl proiectează pe fundalul miticului „Chivără roșie", spiritul revoltei unui popor asuprit, care nu poate fi ucis cum a fost Horia. Figura luminoasă a conducătorului revoluției de la 48, cîștigă în poemul „Bălcescu" al lui Eugen Jebeleanu — ca de altfel și în romanul „Un om între oameni" de Camil Petrescu, — semnificația sa de vizionar care-și depășește fruntariile țării ca și ale epocii sale. Eroul și-a găsit abia la un secol de la revoluția ce-a condus-o, abia în vremea în care partidul clasei muncitoare a împlinit și întrecut visele lui cele mai îndrăznețe, poetul și prozatorul în stare să-l înțeleagă și să-l zugrăvească în fresca epocii, cu ochii prezentului. Tradiția de luptă își trece firul ei roșu în poezia noastră nouă. Luptătorii neînfricați ai clasei muncitoare, aruncați în întunericul temnițelor, schingiuiți și uciși de călăii poporului, rămîn vii și prin versurile avîntate ale poeților noștri. Poeme ca „În frunte comuniștii" de Beniuc, „În satul lui Sahia" de E. Jebeleanu, „Eroilor Doftanei" de Maria Banuș, „Cîntec de leagăn pentru Donca" de Marcel Breslașu, „Balada tovarășului care a căzut împărțind „Scînteia" de Victor Tulbure, „Doftana" de Letay Lajos, „Urmașii lui Roaită" de Ștefan Iureș — fixează spre veșnica memorie a suferințelor și luptei din trecut, portretul moral al celor mai buni fii ai poporului nostru, al comuniștilor. Poezia închinată Partidului a găsit cele mai calde și mai vibrante accente, începînd cu poemele lui A. Toma, M. R. Paraschivescu, și sfîrșind cu versurile celor mai tineri studenți ai Școlii de literatură.

Unul din eroii comuniști ai poeziei noastre, este Lazăr de la Rusca, viteazul țăran bănățean, care a căzut în lupta împotriva dușmanilor clasei muncitoare ca și ai țărănimii muncitoare; scrisă pe linia vechilor balade populare, tragedia optimistă — conținută de poemul lui Dan Deșliu — trece în rîndul eroilor legendari unul din chipurile cele mai dragi, mai bărbate și mai drepte ale noii noastre poezii. Prefacerile uriașe care au transformat patria noastră în acești zece ani, dintr-o țară „eminamente agricolă" la remorca țărilor capitalisto-occidentale, într-o țară care și-a fundat cu sprijinul frățesc și neprecupețit al Uniunii Sovietice temeliile socialismului, au trezit acorduri noi pe strunele poeților. Obișnuită și prin istorie și prin tradiție să reacționeze la atmosfera cîmpenească, sensibilitatea lor se înnoiește prin legătura cu viața la care îndeamnă necontenit Partidul; ei descoperă treptat frumosul și patosul construcției.

Pe fundamentul mitului celor „Nouă meșteri mari / Calfe și zidari / Cu Manole zece / Care-i și întrece" — Dan Deșliu își înalță cu căldură și umor, povestea minerilor din Maramureș. Roman, secretarul de partid, plin de omenie și spirit de dreptate, moș Axente, Teader Doinitorul, repetă-și-ul Reneș, nămîn figuri dragi ale poeziei noastre noi, împreună cu inovatorul Cazan Dulgheru și sondorul Ion Popa, cîntați de Cicerone Theodorescu.

Figura omului nou, a muncitorului, a țăranului muncitor, a noii intelectualități stă în centrul poeziei noastre.

Dar faptele și gîndurile, bucuriile și tristețile, luptele și victoriile muncitorilor și țăranilor noștri muncitori, intră în antologia celor zece ani nu numai pe poarta poeziei noastre epice. Acest deceniu a fost martorul unei adevărate lupte în jurul poeziei lirice. În înfruntarea dintre concepția majoră a poeziei lirice, care ar putea lua ca motto cuvintele de foc ale lui Coșbuc: „Sînt suflet din sufletul neamului meu / Și-i cînt bucuria și-amarul", și între intimismul și apolitismul unor versuri care, sub influențele ideologiei burgheze, și sub pretextul sinceității totale, cîntau sentimentele omului izolat, singur, rupt de realitate, — din această luptă ideologică a ieșit victorioasă poezia lirică autentică. Puternicele manifestări ale formalismului, ale ideologiei burgheze din această vreme, au fost combătute și trecute prin focul deschis al criticii principiale și consecvente a Partidului.

Cu ajutorul acestei critici unii poeți s-au rupt în mare măsură de sub influența otrăvitoare a formalismului și decadentismului. Tot datorită ajutorului dat de Partid, unii poeți mai vîrstnici au reintrat cu avînt în rîndurile scriitorilor militanți.

Totuși succesele obținute nu trebuie să ne facă să încetăm lupta împotriva ideologiei burgheze. Chiar în ultima vreme au mai fost manifestări de apolitism, ocolirea — la unii poeți — a temelor centrale, manifestări combătute cu succes.

Toate acestea ne obligă să păstrăm vigilența, știind că o poziție cucerită nu se menține decît prin întărirea ei.

Harta bătăliei ideologice e cu atît mai pasionantă, cu cît înfruntarea celor două concepții a avut loc adesori și în inima și în opera aceluiași poet. Procesul de transformare are un caracter complex și el a fost grăbit prin critica plină de dragoste dar principială a Partidului. Dacă în acest timp Mihai Beniuc a urmat consecvent calea începută de poetul care se definea astfel: „De vrei să știi nepoate cine-am fost, / Istoria învață-o pe de rost". Maria Banuș a izbutit să-și învingă vremelnicele ocoluri, dăruind poporului poemul liric de mari proporții „Despre pămînt".

Ce sentimente însuflețesc eroul liric contemporan? Dragostea pentru patria eliberată străbate versurile poeților noștri. Însuflețiți de sentimentul patriotic, poeții nu uită că poporul nostru a fost eliberat de eroicii ostași sovietici, că în fiecare clipă noi simțim ajutorul fără margini al Țării Socialismului. De aceea prietenia romîno-sovietică nu este doar una din temele dragi ale poeților, ci îmbibă ca o apă subterană întreaga lor creație. Recunoștința față de eliberatori este cîntată de Eugen Frunză în „Un om și un frate sovietic", de Nicolae Tăutu în „Tamiușa", de Victor Tulbure în „Vișinul lui Vania". În acest sens trebuie menționat poemul amplu al lui Mihu Dragomir, intitulat „Războiul". Acest poem e prima încercare lirică de a dezvălui drama unui popor tîrît într-un război nedrept, dar și bucuria trezirii lui la o viață nouă. Din călătoriile în Uniunea Sovietică, poeții noștri s-au întors cu poezii valoroase, cu imagini din țara viitorului, care au devenit un imbold pentru constructorii socialismului.

Dragostea pentru patria de azi, pentru noile peisaje citadine, pentru pămînturile bogate în care au început să și steargă haturile, pentru noua Constituție, pentru viața nouă de familie, pentru sufletul nou al oamenilor, dragostea pentru brațul înarmat al clasei muncitoare, pentru noua noastră armată populară — cîntată cu atîta căldură de Nicolae Tăutu, — patriotismul care înflăcărează versurile cele mai de preț ale poeților noștri nu se pot însă despărți de corolarul lor, de solidaritatea internațională care lărgește orizonturile poeziei. Sentimentul contemporan al legăturii dintre soarta noastră și ceea ce se petrece în orice colț al globului, printre ghețurile polare ca și în pădurile tropicale, pe malurile Pacificului, ca și în Marea Mediterană, a dat naștere unor accente de o rară putere din lirica noastră. Rapsozii au intrat și prin poezie pe cîmpul internațional al luptei pentru pace.

Protestele împotriva oricărei agresiuni, împotriva războiului bacteriologic, împotriva folosirii armei atomice, chemările la lupta pentru pace ale lui E. Jebeleanu („Lidice", „Fîntîna din Coreea"), Dan Deșliu („În numele vieții semnează"), Demostene Botez („Tu ce-ai făcut?"), Eugen Frunză („Act de acuzare"), A. E. Baconsky („Primăvară coreeană"), Mihu Dragomir („Stelele păcii"), Nina Cassian („Femeia care și-a pierdut iubitul în război"), Alexandru Andrițoiu, Ștefan Iureș, Ion Brad, etc., au contribuit prin forța versurilor lor la mobilizarea poporului nostru, într-o apărarea bunului cel mai de preț al omenirii — Pacea. În limba română, sau în limbile minorităților naționale, care răsună liber într-o patrie liberă, patriotismul se împletește cu solidaritatea internațională în lupta pentru pace.

„Un milion de nume mi-aș vrea dacă se poate / Apelul pentru pace să-l iscălesc cu toate", zice Horvath Imre. Aceleași sentimente înalte stau în mieZul poeziilor lui Horvath Istvan, lui Letay Lajos, Kiss Jenö, etc., ori al versurilor din antologia poeziei germane apărută de curînd la noi. Prin glasul vibrant, de caldă prietenie, cu care poeții au lansat mesajele lor, la congresele păcii ori la uriașele întruniri tinerești, prin fulgerele îndreptate împotriva atîțătorilor la război, poezia luptei pentru pace, poezia antiimperialistă, a obținut victorii serioase în acești zece ani.

Un alt gen s-a înnoit și a înflorit în acest deceniu: genul satiric. Fabula, veche cît lumea, a cîștigat în amploare și în sensuri noi, sub condeiul iscusit al lui Marcel Breslașu. Cu verva care-l caracterizează, fără morala șablon, sunînd ca o tinichea în coadă, el trece prin ascuțișul fabulelor sale pe atîțătorii la războaie, pe cotropitori, pe cei care, în numele stingerii luptei între clase, vor de fapt să continue sau să reînvie asuprirea, („Vulpea mărinimoasă") după cum el nu cruță nici năravurile ce-au mai rămas ca un balast al lumii vechi în relațiile dintre oameni, ca și în conștiința lor. Arma satirei, fie prin fabulele lui Marcel Breslașu, fie prin rondelele acide și chiar corosive, de o rară concentrare ale lui Cicerone Theodorescu, — a fost ascuțită cu o măiestrie încă neîntîlnită în acest gen. În același domeniu, al poeziei satirice, trebuie să amintim realizările unor poeți ca: Eugen Frunză, Al. Andrițoiu, Șt. Iureș.

Literatura pentru copii, pentru publicul de azi și de mîine, a repurtat în acești zece ani succese însemnate.

Alături de poemul de mari dimensiuni „Nică fără frică" al Ninei Cassian — poeți ca Maria Banuș, Marcel Breslașu, Demostene Botez, Cicerone Theodorescu, ca și confrați mai tineri, ca Octav Pancu-Iași sau Cezar Drăgoi, îmbogățesc lecturile tineretului cu versuri noi, bogate în idei, și de o înaltă ținută artistică.

La succesele poeziei noastre pe toate planurile a avut un rol de seamă însușirea experienței poeziei sovietice. De aceea, fruntașii literaturii noastre și-au închinat talentul, timpul și truda lor, pentru tălmăcirea capodoperelor poeziei ruse și sovietice. În rafturile oricărei biblioteci se găsesc astăzi

Veronica Porumbacu

(Continuare în pag. 4-a)

Laureați ai Premiului de Stat

DUMITRU MIRCEA
pentru romanul „Pîine albă"

MIHU DRAGOMIR
pentru volumul de poezii „Stelele păcii"

LETAY LAJOS
pentru volumul de poezii „O lume nouă se construiește"

A. ROGOZ și G. CONSTANTIN
pentru piesa de teatru „Martin Rogers descoperă America"

Calea spre sufletul copilului

Volumul *„Poezii pentru copii"* de S. Marşak apărut în urmă cu cîtva timp la „Editura tineretului" aduce nu numai o mărturie despre succesele dobîndite pe tărîmul poeziei pentru copii de către scriitorii sovietici, dar în acelaşi timp, prin valoroasa tălmăcire a maestrului A. Toma, constituie un adevărat dar de preţ făcut micilor cititori romîni. Poetul S. Marşak a realizat o operă poetică profund educativă tocmai pentru că s-a străduit şi a ştiut să pătrundă specificul vîrstei copilului căruia se adresează el în mod special, al acelui copil care se pregăteşte să păşească pragul şcolii elementare.

Exemplul său subliniază actualitatea cuvintelor lui Belinski care caracteriza figura scriitorului pentru copii ca fiind un om dotat cu *„...o inteligenţă superioară, cultură, o concepţie luminoasă şi nu numai o imaginaţie vie, ci şi o fantezie vie şi poetică care să reprezinte totul în chipuri însufleţite şi promiţătoare. Se înţelege că dragostea pentru copii, o adîncă cunoaştere a necesităţilor, particularităţilor şi nuanţelor vîrstei copilăriei constituie una din condiţiile cele mai principale"*. Tocmai arta aceasta deosebită care cucereşte ochii şi inima copiilor — de a imagina acele „chipuri însufleţite şi promiţătoare" a ştiut S. Marşak s-o folosească cu toată forţa fanteziei sale poetice pentru a transmite micilor cititori o concepţie înaintată despre viaţă. El a reuşit să creeze asemenea chipuri artistice profund educative nu numai datorită fondului ideologic sau măiestriei sale poetice, ci şi graţie unei adînci pătrunderi a specificului psihologiei acelui suflet gingaş, neplămădit încă.

Această apropiere sufletească intimă, strict personală, de eroii şi cititorii săi i-a conferit poetului o anumită originalitate artistică al cărei specific îl constituie tocmai acea nuanţă de duioşie amestecată uneori cu o doză de glumeaţă, pe care o găseşti în poeziile sale. Poeme epice cum sînt de pildă *„Uriaşul"*, *„O zi frumoasă"* sau *„Poveste despre şoricelul moţfturos"*, istorisesc fapte mici, obişnuite. Totuşi chiar şi din narrarea peripeţiilor unei zile în care micul erou s-a plimbat prin toată Moscova, poetul dezvăluie vibraţia delicată şi totuşi intensă, covîrşitoare, a bucuriei de a trăi, a vedea şi a simţi cu ochii larg deschişi, lacomi de viaţă. Există o gingăşie care răzbate chiar şi în asemenea portrete abia schitate, cum este de pildă cel al lui „Fomka"—micul urs polar din parcul zoologic, prin căldura cu care sînt zugrăvite trăsăturile pitice ale puiului abia ieşind din apă — care — /Are oase subţirele/ Şi la trup e încă mic,/ Nu-i chiar urs — ci ursuleţ,/ Însă-i alb, ca un bunic/". Poetul îşi găseşte calea sa directă spre sufletul micului cititor nu prin diminutive sau alintări dezmierdătoare, ci printr-o manieră proprie de prezentare a faptului simplu, realist povestit, despre ursuleţul care: *„In-nopta, pe vremi, cu mama/In ninsori, furtuni şi ger/ Azi, în zoo-parc îi zice/—Fomka—urs prizonier/"* In alte poezii întîlneşti un glas emoţionat, asemenea căldurii deosebite a vocii bunicului care descoperă copilului primele semne ale primăverii: *„Şi-un drăguţ de ghiocel/ Alb, sfios — Hacă înflori şi el"* (aprilie — „Anul întreg"), uneori gravitatea unei povestiri serioase despre urgia întinselor pustiuri de nisip (Pagina galbenă — „Din cartea cu multe culori"), sau zîmbetul vesel, poznaş, cu care ţi se povesteşte o snoavă (Zăpăcilă — „Poveste şi adevăr").

Varietatea remarcabilă a tonalităţii sentimentelor şi expresivităţii glasului său, a dat posibilitatea lui S. Marşak să cuprindă în poeziile sale o mare bogăţie de teme ale vieţii, deosebit de importante în educarea comunistă a tinerei generaţii, luate din însăşi realitatea societăţii sovietice. Numeroase dintre poeziile înmănunchiate în ciclurile *„Poveste şi adevăr"*, *„Copiii din uliţa noastră"* sau *„Sărbătoarea pădurii"* dezbat o temă caracteristică literaturii sovietice pentru copii şi tineret. Este tema încrederii în marile energii şi forţe creatoare ale omului. Gorki intuise cu mulţi ani în urmă semnificaţia adîncă de o deosebită valoare educativă a acestei teme în formarea unui om cu o mentalitate nouă, recomandînd scriitorilor să dezvăluie în operele lor destinate copiilor acele fapte care să arate *„cum a devenit omul uriaş"*. Valoarea deosebită a volumului lui Marşak stă tocmai în prezenţa puternică a acestei mari idei umaniste despre forţa şi măreţia omului. In „Uriaşul" din ci-

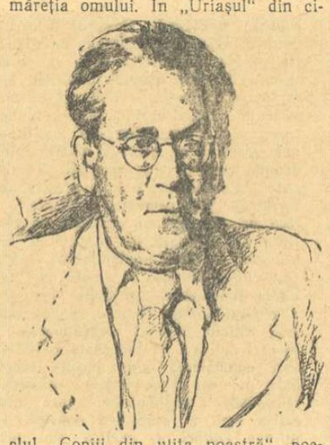

clul „Copiii din uliţa noastră", poetul realizează o emoţionantă imagine artistică despre un uriaş care *„Construieşte un turn pe masă/ Şi-un oraş în cinci minute/ ...Din dulap scoate o girafă / Cu gît lung şi o cămilă"* etc. El ştie să sugereze cu forţă ideea de bază a poeziei: omul este puternic, în stare să domine natura şi să pună în mişcare uriaşe maşini. Chiar dacă acum, *„Piciul uriaş e straşnic:/ Fugi din drum, că te doboară!/ Un tren lung de opt vagoane/ Trage numai cu o şoară!"* — cititorului i se imaginează de fapt simbolic forţa, talentul, iscusinţa micului uriaş, care vor avea în viitor nemărginite posibilităţi de aplicare în viaţă.

Ideea atotputerniciei omului care transformă natura se desprinde limpede în „De unde a venit masa" — ea capătă o mai mare amplitudine în „Ieri şi azi" din ciclul *„Poveste şi adevăr"*. In poeziile sale S. Marşak acordă un loc important temei muncii, subliniind frumuseţea unor sarcini aparent poate mici — cum e cea a poştaşului care slujeşte cu dragoste abonaţii. Şi figurii acestui modest muncitor i se adaugă treptat cea a pompierului sau a adolescentului anonim, purtător al insignei G.T.O., care, riscîndu-şi viaţa, salvează din foc o fetiţă, sau a comsomolistei aviatoare Katia Budanova, care-şi apără cu eroism pămîntul patriei sale.

Toate aceste figuri de copii-uriaşi, de pionieri sau de bătrîni ostaşi, emoţionează şi se întipăresc adînc în mintea micului cititor. Punîndu-i în mişcare propria-i gîndire şi imaginaţie, îl educă mulţumită respectării tocmai a acelor particularităţi şi nuanţe caracteristice vîrstei la care se referea Belinski şi care dau un anume specific expresiei artistice. O trăsătură principală este de aceea nu numai laconismul expresiilor, nimerita folosire a dialogului şi onomatopeelor, ci mai ales simplitatea construcţiei fiecărei poezii, maxima economie de adjective sau notaţii explicative. In *„Curcubeul"*, de pildă, poetul surprinde numai în cîteva versuri trecerea de la furtuna dezlănţuită la vremea senină:

Tună, e furtună
Fulgeră mereu
Dar deodată ploaia stete.
Pomii rid cu raze-n plete
Şi pe cer ca o cunună
S-a întins un curcubeu.

Permanenta preocupare a poetului pentru o maximă plasticizare a imaginii nu este de loc o simplă virtuozitate stilistică, ci ea slujeşte unei cît mai limpezi exprimări a sensului ideii care în felul acesta capătă o şi mai mare capacitate de înrîurire asupra copilului. Capacitatea educativă a poeziei pentru copii se realizează astfel nu prin fraze declarative, moralizatoare, ci cu ajutorul unor simple — dar iscusit alese — fapte de viaţă.

Pentru a explica de pildă o împrejurare tipică a vieţii, antagonismul de neîmpăcat dintre vechi şi nou, poetul recurge la folosirea unor simboluri plastice ca cele din poezia „Ieri şi azi". Aici este vorba de o lampă de gaz, o luminare de spermanţet, o găleată cu cobilită şi o călimară cu condei care izbucnesc în proteste disperate în urma înlocuirii lor treptate cu becul, baia şi maşina de scris. Văicărelile lămpii de gaz, cu fitilul uscat şi cu praf gros pe sticlă, semnifică ridicolul cramponării a ceea ce e vechi şi şi-a trăit traiul, atrăgînd fireasca biciuire plină de sarcasm a becului care, cu siguranţa caracterisică a noului, este plin de superioritate.

S. Marşak ştie să trezească indignarea şi ura în sufletul copilului împotriva moravurilor antiumane ale imperialiştilor. Istoria plină de haz a domnului Twister care, întîlnind un negru pe culoarele hotelului „Angleterre", intră într-o panică nebună, istorie povestită cu mare vervă satirică, înfierează cu arma ascuţită a sarcasmului mîrşăvia urii de rasă. Poetul foloseşte o bogată gamă de procedee de satirizare cu care reliefează trăsăturile personajului său, dezvăluindu-i treptat goliciunea sa morală, cancerul prejudecăţilor de clasă care l-au făcut limitat şi stupid, profund ridicol prin atitudinea şi faptele lui. Procedeul exagerării dă un contur lămurit figurii lui mister Twister, în mod special în momentul cînd, la cîţiva paşi de el, coboară agale — „O, doamne Isuse!" — un negru a cărui figură este multiplicată la infinit de zecile de oglinzi care căptuşesc de ambele părţi pereţii scării. Procedeul ales sugerează de minune psihologia lui Twister pentru care scîrba simţită la vederea unui singur negru îl face să se simtă urmărit, înconjurat de mii de negri care vin spre el din toate părţile coridorului. Este un mijloc realist de caracterizare hiperbolică a unui asemenea personaj odios, procedeu care pune în lumină tocmai ceea ce-l caracterizează mai bine pe numitul miliardar şi mai ales fixează în mintea copilului ridicolul unei asemenea atitudini faţă de oameni.

Este interesant de subliniat că ceea ce contribuie ca poeziile să nu fie simple istorioare moralizatoare cu orice preţ, şi prin aceasta plictisitoare, ci oglindiri artistice ale unor întîmplări de viaţă atractive prin noutatea şi în acelaşi timp prin firescul lor, este mai ales dinamismul acţiunii acestor mici poeme epice ale căror episoade se succed cu rapiditatea unor secvenţe cinematografice („Incendiul", „Poşta militară", „Povestire despre un erou necunoscut" ş.a.). Dinamismul acţiunii din „Povestire despre un erou necunoscut", care subliniază îndrăzneala, eroismul, înaltele însuşiri morale ale adolescentului sovietic, trezeşte în sufletul micului cititor tocmai tendinţa de a imita, de a se strădui şi el să realizeze asemenea fapte îndrăzneţe, eroice, în folosul oamenilor. Aceste calităţi artistice remarcabile ale poeziei despre eroul necunoscut, nu contrurează numai chipul luminos al unui tînăr purtător al insignei G.T.O. care s-a aruncat în flăcări şi apoi s-a retras modest, nelăsînd să fie recunoscut. De fapt întreaga poezie, prin gradaţia episoadelor luptei eroice a micului băiat cu flăcările, prin caracterul pasionant al întregii înlănţuiri epice, — educă în acelaşi timp simţul estetic al micilor cititori, contribuie şi în acest fel la educaţia complexă a personalităţii lor.

★

Pretutindeni, de-a lungul întregului volum de poezii pentru copii ai lui S. Marşak, cititorul găseşte în traducerea poetului A. Toma o tălmăcire plină de prospeţime, plasticitate şi colorit. Firescul şi naturaleţea expresiilor, a epitetelor, construcţiei frazelor, a ritmului şi rimei îl fac să citească o adevărată operă de creaţie în care traducătorul a pus parcă şi ceva din el, din iscusinţa sa de a vorbi celor mici pe limba şi pe placul lor. A. Toma a realizat o asemenea traducere reuşită tocmai datorită atenţiei deosebite pe care a acordat-o specificului psihologiei copilului.

Se evidenţiază în mod deosebit de pildă priceperea de a plasticiza mişcarea în poezia „Căluşeii": prin însăşi melodia internă a versului care redă viteza crescîndă a rotaţiei caruselului (*„Iar în jur aleargă case,/ Toţi copacii fac la fel, / Piaţa toată se-nvîrteşte / Roată-roată, carusel..."*) ca şi, mai ales, maxima valorificare a bogăţiei de nuanţe a versului lui Marşak din „Mister Twister", de la subtila ironie pînă la sarcasmul tăios.

Exemplul pe care ni-l dă poetul Marşak în ultimul său volum de poezii — mărturie grăitoare a realelor valori artistice pe care le poate crea literatura pentru copii — constituie un convingător îndemn adresat scriitorilor noştri, atît celor cu experienţă, cît şi celor tineri, de a porni curajos în crearea unor opere literare destinate copiilor.

Sufletul copilului oferă o bogăţie inepuizabilă de teme şi idei interesante care se cer oglindite în creaţia scriitorilor noştri. Şi de fapt, însuşi S. Marşak ne explică singur de ce serie pentru copii:

„Copiii ce mă cunosc mi-au spus
De multe ori, drăguţii:
— „Mai tipăreşte poezii
Şi pentru noi, micuţii".
— „Sînt gata poezii să scriu,.
Copii, *căci vă iubesc...*"
(„Cum s-a tipărit această carte?")

Miron Dragu

„POEZII PENTRU COPII" de S. Marşak

(în romîneşte de A. Toma)

Cărţi noi:

SUPUSUL de *Heinrich Mann.*

In colecţia *Clasicii literaturii universale* a apărut la ESPLA *Supusul*, roman de Heinrich Mann.

Acest volum — spune Dumitru Hîncu în prefaţă — face parte din trilogia *Imperiul* care cuprinde romanele: *Der Untertan* (Supusul), *Die Armen* (Sărmanii) şi *Der Kopf* (Conducătorul). Trilogia constituie în ansamblul ei o uriaşă oglindă a unei epoci întunecate din istoria Germaniei — perioada wilhelmiană — şi a însemnat pentru literatura germană piatra de temelie a realismului critic. Dintre aceste trei romane, cel mai cunoscut a rămas pînă în zilele noastre *Supusul* care i-a adus lui Heinrich Mann celebritate mondială, fiind asociat cel mai adesea de numele său.

RAIUL PĂMINTESC de *Orlin Vasiliev.*

Scriitorul bulgar Orlin Vasiliev este bine cunoscut în ţara noastră. Cu ani în urmă, în cîteva teatre de la noi, s-a jucat cu deosebit succes piesa sa *Alarma.*

Recent, a apărut în traducere romînească *Raiul pămîntesc*, dramă în trei acte de acelaşi autor.

Realizări ale poeţilor clujeni

Apariţia unui număr al revistei literare din Cluj, stîrneşte întotdeauna un viu interes. In munca lor, pe lîngă succesele repurtate, poeţii clujeni n-au fost feriţi de alunecări şi bîjbîieli, chiar de abateri grave, pe care o critică tovărăşească, nu lipsită de asprime, dar plină de dragoste, n-a întîrziat să le semnaleze. Cu atît mai mare e însă bucuria criticului, cînd are prilejul să remarce poeme ce se înscriu printre realizările pozitive ale liricii noastre.

In numerele 2 şi 3 ale revistei „Steaua" rubrica de poezie dovedeşte un progres calitativ. Faţă de versurile tipărite în ultimul timp de poeţii din Cluj, aceste scrieri se disting printr-o cutezătoare abordare a unei tematici majore, tematică specifică timpului nostru. Remarcabil e faptul că, atacînd probleme esenţiale, vitale, ale poporului nostru muncitor, poeţii au pus în stihul lor toată convingerea, toată căldura, găsind idei poetice interesante şi originale.

A. E. Baconsky, bunăoară, semnează poeziile: *„După ploaie"*; *„Balada muncitorului care pleacă la sat"* (nr. 2), *„Veghe de noapte"* şi *„Omul şi fiarele"* (nr. 3). Un sentiment proaspăt, răscolitor, se degajă din versurile legănate ca nişte ramuri de pom înflorit, sub vîntul înmiresmat de mai, ale poeziei *„După ploaie"*. Priveliştea întinderilor verzi înfiorate de boarea dimineţii, a convoaielor de păsări despicînd abisurile cereşti, creează eroului liric o stare de exuberanţă, stîrnindu-i în suflet o sete nestăpînită a muncii. In orice manifestare a naturii, poetul vede un îndemn la acţiune, o „lozincă a primăverii":

...Şi izbucnind în flori candide merii
Lansează iar lozinca primăverii:
— Nici o parcelă neînsămînţată!
Ne-aşteaptă cîmpul plin de seve tari,
Recolta va fi mare şi bogată.

Fiorul muncii libere, certitudinea omului care a sfărîmat jugul exploatării, de a-şi vedea încununate de izbîndă străduinţile, îşi găsesc în poezie o patetică expresie lirică:

...Atuncea prin porumb ai să te pierzi
Făcînd polenizări artificiale
Şi floarea soarelui va lumina
Pînă tîrziu în noaptea clară.
Cînd vîntul va vrăji frunzele
Cu murmurul poveştilor de vară...
Şi poate-ţi va veni să-ncaleci un cal şarg
Pornind aiurea pe cîmpii la vale,
Să galopezi pierzîndu-te în larg,
Privind ca-n vis minunea mîinii tale...

„Veghe de noapte" e o diatribă veşnică împotriva monştrilor americani, regii încoronaţi ai dolarului, ca şi iudele ce-ar dori să-şi vîndă ţara la mezat. Cam diluată în prima parte, unde abundenţa descrierilor de natură şi divagaţiile sentimentale (precum evocarea duioasă a nopţilor copilăriei) ajung să umbrească ideea centrală, — poezia capătă, în final, o vervă satirică de o autentică putere demascatoare. Poetul reuşeşte pe deplin să trezească în lector senzaţia dezgustului faţă de abjecţia morală a degeneraţilor speţei umane, cărora pămîntul rominesc eliberat ar refuza să le primească hoiturile.

Satira antiimperialistă nu slăbeşte — prin utilizarea altor mijloace de expresie — în *„Omul şi fiarele"*. Căutînd printre fiinţele ce trăiesc sub soare unele care să ofere termeni de asemănare cu stăpînii trusturilor, poetul se opreşte la fiarele pădurii care căşunează omului multe „ingrijorări", dar nici cea mai cumplită fiară nu e în stare să provoace răul pe care-l provoacă lumii prea „civilizaţii" domni de peste Atlantic. Paşii acestora „usucă iarba luncii", strivesc în singe mame şi copii. Prin faptele lor ticăloase imperialiştii au ajuns să întruchipeze forţe ale răului fără precedent în lumea reală, ei materializează astăzi închipuitele creaturi diabolice din poveştile de groază

Monştri adormiţi în alte ere
S-au întors ca oameni printre noi.

Incheierea poeziei, decurgînd firesc din desfăşurarea ideii poetice, afirmă cu o notă de umor credinţa în sfîrşitul ruşinos, ridicol, al oamenilor-fiare:

Sînt contemporan cu oament-fiare
Şi-n Wall-Street cînd ei visează foc
Eu visez menajeria mare
Ce-i va strînge mîine la un loc

Avînd un bun punct de plecare *„Balada muncitorului care pleacă la sat"* cade însă sub nivelul celorlalte poezii publicate de Baconsky. Incărcînd-o cu descripţii („siluetă morii", „unica, depărtata gară", „paltinul enorm", cimitirul, etc.) şi cu nostalgii ale copilăriei, autorul îşi văduveşte în schimb poezia chiar de ideea ce trebuia în intenţie să-i dea acesteia viaţă, substanţă. Muncitorul, ce se zice că pleacă la sat cu sarcini măreţe, e pur şi simplu absent, gîndurile lui, hotărîrea entuziastă de a-şi îndeplini misiunea, dînd „ogorului negru, nesfîrşit, tăcut" o înfăţişare din cele mai minunate, sînt suplinite prin declaraţii vagi, precum că „sînt atîtea încă de făcut", „vor fi şi piedici şi duşmani destui", etc.

Un progres demn de subliniat realizează Aurel Gurghianu cu cele şase poezii tipărite în aceste numere. Fapt cu totul îmbucurător, poetul a ajuns să stăpînească o paletă bogată în zugrăvirea unor aspecte esenţiale din viaţa oamenilor muncii din ţara noastră.

In *„Caietul cu-nsemnări din biblioteca uzinei"*, poetul clujan utilizează creator procedeul dezvăluirii unor adînci semnificaţii omeneşti în fapte de viaţă aparent mărunte, neglijabile. In însemnările făcute de un muncitor oarecare într-un caiet din biblioteca uzinei, în care acesta scrie că doreşte să cunoască viaţa lui Eminescu, poetul desluşeşte însăşi setea de cunoaştere a oamenilor muncii descătuşaţi — fenomen tipic al epocii noastre.

O, Eminescu, drumurile tale,
cu teiul sfînt, cu văile-ţi natale,
neliniştile — calea ta pribeagă
vrea muncitorul azi să le-nţeleagă.
...Să-ţi ştie tot aleanul, suferinţa,
revolta ce ţi-a zguduit fiinţa...
...O, Eminescu, visurile tale,
cînd de revoltă-amară, cînd de jale,
viaţa, drumul, urma ta pribeagă,
vrea muncitorul azi să le-nţeleagă.
O sete-l poartă spre-adîncimi, pe unde
izvorul viu al lunilor s-ascunde...

Cîntînd construcţiile vieţii noastre libere, poetul îşi descoperă surse de lirism nebănuite. *„In blocul nou"* e poezia fericirii ce începe să pătrundă în viaţa personală a celor ce muncesc.

„Creşa" e o succesiune încîntătoare de scene luminoase, din viaţa celor mici, poetul pătrunzînd cu-un simţămînt de duioşie şi de pioasă admiraţie în această lume a copilăriei fericite.

Poetul nu-şi dezminte posibilităţile cînd îşi utilizează penelul în zugrăvirea hidoşeniei lumii vechi a capitalismului. Exprimîndu-şi dezgustul faţă de literatura morbidă a scribilor burghezi de peste ocean, şi în speţă faţă de un roman al lui Philipp Willey ce proslăveşte un presupus submarin al morţii universale, poetul se ridică la o vastă generalizare, descifrînd în fantezia psihopaţilor autori de romane otrăvitoare reflexul societăţii capitaliste cutremurată ca o corabie în furtună pe care o izbesc din toate părţile valuri distrugătoare. Sugerînd faptul că de la visul nebunesc de distrugere al aliaţilor morţii şi pînă la posibilitatea lui de realizare e un pas considerabil, poetul cîntă prea vag, din păcate, biruinţa sigură a forţelor vieţii: *„Natură, cîntec, lumile astrale... Şi omul cu eforturile sale"*.

Cele două poezii ale lui Aurel Rău *„Balada camionului"* şi *„Balada chiaburului şi a cîinelui său"*, reprezintă de asemenea succese ale poetului. Prima poezie, înfăţişînd goana impresionantă a unui camion pe drumul de ţară, lăsînd mult în urmă cel mai ager buiestru, realizează o vie imagine de mişcare şi sugerează astfel un crîmpei din transformările ce se petrec sub ochii noştri, sfîşiind „cu sfîntă larmă" — „al bucolicei veşmînt". Străbătută de un sarcasm usturător, cealaltă poezie fixează într-un medalion de neuitat respingătoarea figură a chiaburului. In acest scop, poetul a găsit un procedeu admirabil; ducerea unei paralele între chiabur şi dulăul său, cu care se întrece în cinoşenie. Puse alături, cele două făpturi ne recheamă în amintire acel înfricoşător tablou din cîntul XXV al *Infernului* lui Dante, în care doi tîlhari florentini, Agnolo şi Cionfa, apar, unul sub chip de şarpe, celălalt sub înfăţişare omenească, după care se contopesc într-o singură fiinţă, ca peste o clipă să-şi schimbe rolurile. Cam în acelaşi fel, în poezia lui Rău, vedem, cînd chiaburul sub înfăţişare canină, cînd cîinele dezvăluind trăsături ale stăpînului său, cînd o singură creatură abjectă. Iată portretele lor paralele:

Pe-amîndoi alături dacă-i pui,
Cel din lanţ la blană-i de aramă.
Cel din casă are chip gălbui —
Parcă i-a născut aceeaşi mamă.

Iată-i acţionînd mînaţi de aceeaşi pornire animalică:

...Tigănuşul fuge galben stins
Prin grădină. Vru o pară coaptă!
Cîinele-l alungă dinadins,
Cu un par stăpînul mi-l aşteaptă.

Realizările poeţilor clujeni bucură pe toţi cei ce iubesc literatura noastră nouă, slujind idealurilor socialiste. Ele demonstrează încă odată, în modul cel mai elocvent ce sursă nesecată de inspiraţie oferă viaţa de muncă şi luptă a poporului. Apropiindu-se de această viaţă tumultuoasă, poeţii au făcut un pas înainte faţă de unele versuri ale lor destul de cenuşii, publicate în numerele anterioare. Desigur, prin aceste poezii reuşite, poeţii clujeni nu şi-au arătat încă toată măsura posibilităţilor lor. Gama sentimentelor şi a pasiunilor exprimate de ei nu e încă destul de bogată şi variată. Continuînd pe această cale fructuoasă fideli orientării sănătoase din aceste numere, ei pot aborda teme mai complexe, oglindind transformările multilaterale caracteristice epocii noastre. In năzuinţa spre crearea unei poezii la înălţimea vremii pe care o trăim, actualele succese ale poeţilor din Cluj sînt un punct cîştigat.

D. Micu

UN POET AL TINEREŢII

Ştefan Iureş se numără printre acei tineri poeţi care au avut norocul să ucenicească ani de-a rîndul în redacţia unei gazete zilnice. Talentul crud al tînărului poet a prins să se dezvolte şi să-şi găsească drum spre lumină în condiţii prielnice. Activitatea de reporter l-a dus pe Ştefan Iureş adînc în mijlocul oamenilor, strîngîndu-i încetul cu încetul faguri preţioşi ai experienţei de viaţă, dînd elanurilor sale lirice simburele consistent al faptelor pline de semnificaţie.

Volumul de versuri „Cuvînt despre tinereţe" strînge la un loc roadele acestei duble activităţi de poet şi gazetar, împletire care d poeziei lui Iureş partea sa cea mai valoroasă. Ce e mai multe dintre poeziile lui Iureş au apărut în gazete sub comandamentul faptului foarte actual. Nu este secret pentru nimeni că faţă de aceste poezii scrise adesea sub presiunea tiparului, unii dintre poeţii noştri manifestă încă reţineri vădite. Meritul lui Ştefan Iureş şi al altor poeţi din generaţia sa este de a nu se fi înspăimîntat de aceste reticenţe, de a fi înţeles, dimpotrivă, de unde vine izvorul proaspăt al poeziei lor şi de a fi realizat, cu un temperament deosebit de potrivit unei asemenea înţelegeri a creaţiei lirice, poezii-reportaje preţioase care nu cad în searbădul cronicii rimate.

Imaginile reportericeşti din cele mai bune poezii ale lui Ştefan Iureş string într-însele simţăminte omeneşti berbinţi şi răscolitoare. Lirismul nu este trădat. El ţîşneşte din meşteşugita prezentare a omului în desfăşurarea faptului de viaţă relatat. Reprezentativă în această privinţă este poezia „Fata din turnul de foc". Aci construcţia poemului urmează izbitor reportajul de gazetă. Trenul ajunge în gară la Hunedoara; poetul coboară, are o primă întîlnire care-l introduce brusc în miezul frămîntării oraşelului muncitoresc, în miezul subiectului reportajului său:

Vuiet larg pe uliţi strîmte
Piciul, călăuza mea,
Începu să se frămînte:
Aţi mai fost pe-aici-şa?
Mergeţi la furnal, sînt sigur;
Fonta o să dea curînd.
Piciul se aprinde singur
Povestind, adăugînd.

Convingerea fermă a micului hunedorean că numai noul furnal poate fi obiectul vizitei unui străin în acel moment este viu marcată. Poetul reporter este astfel primit ca un mesager interesat de ceea ce ocupă în viaţa oamenilor de la Combinatul siderurgic lucrul cel mai de seamă. Prezentarea procesului muncii în acest reportaj în versuri se face tocmai prin luminarea acelor aspecte care pot scoate în relief simţămintele omului care construieşte.

Un exemplu interesant cu privire la modul în care poetul prelucrează cu uneltele sale proprii ştirea de actualitate cu semnificaţii adînci este poemul său „Aşa a fost în Baltica". Pornind de la o telegramă Agerpres care anunţa modul eroic cum echipajul vasului romînesc Plehanov a salvat încărcătura sa preţioasă într-o furtună din Marea Baltică, poetul descifrează cu emoţie, în primul rînd, frămîntările petrecute în conştiinţa marinarilor aflaţi într-unul din acele momente care sînt hotărîtoare în existenţa unui om. Prada furtunii, marinarii s-ar putea salva dacă ar arunca în mare încărcătura, rod al muncii de zile şi luni întregi, bun al poporului muncitor. In versurile sale, Iureş explică cu mijloacele specifice poeziei ceea ce telegrama Agerpres comunica lapidar: resortul adînc al faptului eroic consumat, înţelegerea profundă a marelui adevăr că nu orice viaţă merită trăită, că terfelirea onoarei de om şi cetăţean îngroapă pentru totdeauna bucuriile vieţii:

Căsuţele cu geamuri mici
Prin care se zăreşte marea,
Ne vor primi cu întrebarea:
Cu ce preţ aţi ajuns aici?
Cînd vor ţipa copiii — iată-l!
Nevasta cînd va plînge-uşor,
Cu ce văpăi pe faţă tatăl
Se va feri de ochii lor?

Descoperind în sufletul eroului său liric trăsăturile morale proprii omului nou, cîntînd dragostea acestuia pentru viaţa liberă pe care a dobîndit-o, poetul

Cronica literară

face să vibreze totodată pe coardele lirei sale şi simţămîntul urii nestinse pentru vrăjmaşii fericirii celor ce muncesc. Poeziile sale închinate luptei pentru libertate pe întregul întins al pămîntului sînt scrise pentru a deveni participante active la campaniile înflăcărate ale partizanilor păcii.

Ca şi cele mai bune dintre poeziile sale, aceste versuri sînt create anume într-un moment ascuţit al luptei. „Părerea lui Jeannot şi a Franţei" a apărut în zilele campaniei pentru eliberarea lui Duclos; „Copilul lui Nikos" în lunile valului de indignare care a urmat execuţiei patriotului grec Beloiannis. Valoarea acestor poezii depăşeşte însă momentul care le-a zămislit. Străbătute de ură neîmpăcată împotriva duşmanilor omenirii, ele fac să străluceacă înviorătoare încrederea în victoria oamenilor simpli care nu pot fi înfrînţi:

...Degeaba-agenţii siguranţei
Îşi freacă talpa de pămînt,
Nu pot să-şi piardă ei niciîcînd
Părerea lui Jeannot şi-a Franţei.

Alăturîndu-se poeziilor care comentează liric momente de ascuţită actualitate din viaţa oamenilor noştri, fragmentul „Ucenicul Partidului" din poemul „Urmaşii lui Roaită" subliniază ideea tradiţiei de luptă pentru o tinereţe fericită, tradiţie în lumina căreia jertfa lui Roaită capătă proporţii de simbol. Tocmai acesta este şi meritul principal al poemului „Urmaşii lui Roaită": realizarea figurii eroului ca o înfăţişare cuprinzătoare a unei întregi generaţii care a luptat pentru dezrobirea celor ce muncesc. Iureş a izbutit în unele pasaje ale evocării actului eroic al lui Roaită momente zguduitoare. Ideea mîndriei de a răspunde unor sarcini date de colectiv, a mîndriei de o sensibilitate şi febrilitate proprie celor tineri, este prezentat aici într-un mod mai grav decît în poeziile sale anterioare. Declaraţia scăpărătoare a lui Roaită în momentul cînd primeşte misiunea de a trage sirena îl urmăreşte pe cititor de-a lungul întregului poem.

Patosul revoluţionar al poemului, puternic în aceste momente, scade însă treptat şi se risipeşte în versuri uscate. Dacă în faţa cititorului se încheagă, în prima parte a poemului, imagini grăitoare în care bătăile inimii eroului, dramatismul luptei, mesajul către cei de azi, străbat cu vigoare — către final, din ce în ce mai des, versurile poemului pierd vigoarea şi căldura. Fără îndoială, aci se manifestă lipsa de experienţă a tînărului poet şi încă alte slăbiciuni ale sale. Ni se pare însă deosebit de necesar să insistăm asupra impresiei că poetul pare cuprins, la un moment dat, de teama de a se dezlănţui. Această teamă se face simţită prin grăbite retrageri într-un prozaism supărător, de cîte ori poetul se află în plin avînt liric. Este astfel semnificativă noua variantă dată de poet în volumul „Cuvînt pentru tinereţe" tocmai acelui moment din fragmentul „Ucenicul Partidului" în care eroul atinge treapta supremă a jertfei sale. In prima varientă, publicată într-o altă plachetă, lupta dintre dragostea pentru viaţă şi simţămîntul datoriei de luptător pentru o cauză înaltă este subliniată cu mult dramatism, dă mai multă strălucire actului eroic înfăţişat astfel cu tot tumultul său, fără a micşora nici un moment figura lui Roaită:

Credeţi că braţul / Nu îl durea / Trăgînd de lanţul / Sirenei? / Durea. / Şi oare anii / Nu-i tresărîră / Văzînd jandarmii? / Ba tresărîră. / Cînd începură / Spre el să vină / Beţi de rachie / Şi beţi de ură, / Nu încercară / În ceasul greu / Fiorii morţii / Sufletul său? / Se-nfiorase. / Şi-a stat sunînd. / „Roaită nu-şi calcă / Nici un cuvînt".

In volum acest moment a fost înlocuit cu cîteva versuri mult mai sărace, bănuite probabil de poet mai cuminţi şi mai potrivite evocării:

Şi oare-n clipa / Grea cînd văzuse / ochind jandarmii / Spre dînsul, nu se / Înfiorase / Sufletul său? / Nu-l încercară / Păreri de rău?

Alăturarea celor două pasaje este izbitoare. Cum se poate ca o corectare adusă de poet unor versuri să le răpească din vigoare, în loc să le crească tăria? Este neîndoielnic că aci se manifestă o nejustificată nesiguranţă a tînărului poet faţă de propriul său fluviu liric, nesiguranţă provocată poate de teama de a nu cădea într-un exces de sentimentalism, poate de ideea greşită pe care o păstrează cu privire la puterea de pătrundere a poeziei în rîndurile marelui public. Neîncrezător în capacitatea de moralizare a versului liric, el pare să creadă că e preferabil să prezinte în rime raţionamente directe presupuse a fi mai limpezi. Dar limpezimea acestor versuri este suprimată de răceala lor şi efectul este opus celui scontat. Cititorul se înstrăinează de versul lipsit de căldură care nu spune nimic sufletului său. Este supărătoare, în această ordine de idei, înfăţişarea discursivă a poeziei programatice cu care se începe volumul „Cuvînt pentru tinereţe". Poeţii au fost totdeauna tulburaţi şi emoţionaţi cînd au vorbit din nou şi din nou în versurile lor despre rosturile poeziei. Recentele poezii ale lui Mihai Beniuc ţesute în jurul acestei teme sînt, în această privinţă, o pildă. Ştefan Iureş îşi refuză emoţia în această situaţie. „Poetului" este o construcţie înghemţată şi de aceea neconvingătoare, ideile pierzîndu-şi din valoare sub patina lucie a şabloanelor folosite. Realmente înzestrat pentru poezie, Ştefan Iureş trebuie să dea glas plin simţămintelor sale tinereşti. O lectură a propriilor poeme nu poate să nu-i dea prilejul să distingă urmările retragerii sale nefireşti în faţa simţămintelor tumultoase, care izbucnesc în versul său cu vigoare uneori şi care, fiind proprii omului nostru nou, tînăr la orice virstă, sînt mai grăitoare şi mai convingătoare decît cel mai bine închegat discurs în rime. Ştefan Iureş trebuie mai ales să nu-şi îngăduie pauze în munca sa de miner al sufletelor omeneşti. Tînărul poet lasă uneori condeiul să meargă în voia lui, în virtutea obişnuinţei căpătate de a rima repede şi corect. S-ar părea că recoltînd reale succese cu poeziile sale crescute adînc în realitatea zilelor noastre, Ştefan Iureş îşi permite în răstimpuri să se odihnească versificînd cu uşurinţă fraze tocite, vlăguite.

Limba poeziilor lui Ştefan Iureş este deseori defectuoasă, săracă. Poetul încearcă uneori să coloreze artificial limbajul eroului liric cu vorbe adăugate pentru rezonanţa lor populară. Cînd cititorul află astfel că „mai e un pahar cu vin / care ne adastă" nu poate să nu simtă chimia inabilă a poetului. Folosirea excesivă a unor imagini care au avut cîndva farmec şi expresivitate, dar care şi-au pierdut sclipirea lor proprie paralizează avîntul liric. Construcţiile nefericite ale unor fraze care-şi pierd prin întortochiere sensul („Recunoscu ce slab ecou / dă el din oamenii sovietici") mărturisesc de asemenea lipsă de grijă pentru munca ostenitoare de rotunjire şi cizelare a versului.

Este regretabil că poetul Ştefan Iureş, autorul unor versuri valoroase care l-au făcut cunoscut foarte repede, se mulţumeşte deseori să publice poezii scrise de mîntuială, care merg cu plăcere pe linia uşoară a rimării fără suflet, a unei grandilocvenţe supărătoare.

Uneori copiii din şcoala elementară, dorind să dea glasului lor intonaţii sonore, îşi îngroaşă vocea, fără să convingă astfel pe nimeni. Atunci cînd glasul lor cristalin sună în toată prospeţimea sa încîntătoare, ei sînt bine înţeles, mai aproape de maturitate şi mai

MICA TRILOGIE

Z. PAPERNII

Cele trei povestiri ale lui Cehov *„Omul in găoace", „Agrișul"* și *„Despre dragoste"* (anul 1898) constituie o trilogie cu caracter original.

Fiecare dintre cei trei eroi principali, — profesorul de liceu Burkin, doctorul veterinar Ivan Ivanici Cimșa Himalaiski, moșierul Alehin — povestește cite o intimplare: unul — despre un cunoscut al său „un om in găoace", altul — despre fratele său, care a hotărit „să se închidă pentru toată viața în propriul său conac", al treilea — despre sine, cum a trecut pe lingă propria sa dragoste și fericire.

Tema vieții „în găoace" poate fi socotită, în adevăratul înțeles al cuvintului, ca una din temele centrale, care se întilnesc în intreaga creație a lui Cehov. Ea răsună în povestirea *„Profesorul de literatură"* (anul 1894), în care Nikitin descrie pe pedagogul-funcționar, profesor de limbă greacă, lipsit de talent și de personalitate (să ne amintim că „Omul în găoace" preda același obiect). O figură asemănătoare apare într-una din însemnările lui Cehov — „Sulț" Aici este zugrăvit elevul Kostea Sulț din clasa întîia. El merge la liceu, iar în fața lui pășește profesorul — „cu cilindru și cu galoși înalți de piele, solizi la înfățișare și care, după cum se pare, răzuie aspru și nefinduplecat trotuarul. Cit o fi luat cizmarul pentru asemenea galoși? S-o fi gindit el oare, cînd îi făcea, că o să exprime atît de bine caracterul omului care-i poartă acum?" In acest detaliu, care descrie aspectul exterior al personajului, se face aluzie în chip semnificativ la specificul caracterului său. Aproximativ în același timp, în anul 1896, Cehov scria în jurnalul său despre un ziarist, venit la el în vizită: „M. pe vreme frumoasă merge cu galoși, poartă umbrelă, ca să nu moară de insolație, se teme să se spele cu apă rece, se plinge că i-a slăbit inima".

In aparență, aceasta este o simplă caracterizare, dar poartă în ea grăuntele generalizării artistice. Curînd, în carnetul de însemnări al lui Cehov apare această notă: „Omul în găoace, cu galoși, cu umbrela în învelitoare, ceasul în cutie, cuțitul în teacă. Cînd stătea în sicriu părea că surîde: și-a ajuns idealul". Aceasta nu mai este o însemnare în jurnal, ci o imagine înfățișată în mod genial.

Este interesant că între cele două însemnări se află aceste cuvinte ale lui Cehov: *„Dacă omul începe să se ocupe de o muncă care îi este străină, de exemplu de artă, atunci, neputînd să devină un artist, în chip iminent, se face funcționar. In felul acesta mulți oameni nu sînt altceva decît niște paraziți pe lîngă știință, teatru și pictură, îmbrăcați în uniformă oficială de funcționari! De asemenea, cel care nu cunoaște viața, cel ce nu-i apt pentru ea, nu-i mai rămîne altceva decît să se facă funcționar".*

Belikov sperie pe oamenii din jurul său. Dar, în același timp, el însuși se sperie de viață. „Realitatea îl supără, îl sperie, îi provoca o stare de neconținută alarmă".

Ugrium-Burceev al lui Saltikov-Scedrin nu se temea de viață, era neînduplecat într-un fel insensibil și timp. „O fermitate goală — și nimic mai mult". El comanda semeț, mergea pretutindeni drept înainte, măturînd din calea lui tot ce nu apuca să se dea la o parte, înșira casele pe aceeași linie și încerca chiar „să potolească" rîul neascultător, care strica cu sinuozitatea lui drumul drept, cu adevărat geometric, specific lui Ugrium-Burceev

„Omul în găoace" aparține însă unei alte epoci, cînd istoria a condamnat în chip evident întreaga stăpînire despotică a unui Ugrium-Burceev. In fața realității, fermitatea de neclintit începe să cedeze locul fricii. In „găoacea" lui Belikov — îmbrăcămintea, mobilierul casei, obloanele, zăvoarele, —în toate se simte, în primul rînd, tendința de a fugi, de a se ascunde de viață, ca un melc în cochilia lui. Iată de ce sicriul este pentru el „găoacea" cea mai ideală.

Spre deosebire de Ugrium-Burceev, Belikov nu este o figură oficială, cu o funcție administrativă. El se închide de bună voie în găoacea lui. Prin aceasta se subliniază și mai intens caracterul general al „găoacei". Belikov este reprezentantul unui intreg mod de viață, caracteristic epocii. Vorbind despre el, profesorul Burkin exclamă cu amărăciune că după inmormîntarea lui Belikov nu s-a schimbat nimic în bine. Dar, recunoscînd că Belikov nu este nici pe departe o excepție, Burkin nu-și dă seama cît de reprezentativ este „omul în găoace" pentru epoca în care trăiește, ce legătură strînsă există între acest om și modul de a trăi și a gîndi al oamenilor din vremea sa. Cînd Ivan Ivanici vrea să continue discuția începută și spune că viața este înăbușitoare, goală și fără sens — aceasta este de fapt tot o „găoace", — Burkin nu-l susține și nici nu-l lasă să povestească în legătură cu aceasta „o intîmplare foarte instructivă". Dar cînd Ivan Ivanici pronunță aceste cuvinte pline de semnificație: „Nu, așa nu se mai poate trăi!" — Burkin declară că aceasta este altceva, este „din altă operă". Se vede că și sufletul lui se află puțin în „găoace", ceea ce îl împiedică să pătrundă sensul adînc al faptelor despre care vorbește.

Cum a început însă discuția despre Belikov? Au povestit la început diferite întîmplări. Au vorbit între altele de faptul că Mavra, nevasta starostelui, o femeie zdravănă și destul de agera la minte, nu păsise niciodată afară din satul ei, nu văzuse nici oraș, nici cale ferată, iar în ultimii ani ședea de dimineața pînă seara cocoțată pe cuptor și nu mai ieșea din casă decît pe înnoptat.

In legătură cu această femeie care și-a trăit viața am putea spune aproape fără s-o vadă, condamnată la un trai asemănător unei existențe de „rac-ermit sau de melc" — povestește Burkin o întîmplare despre Belikov. Chipul țărancii Mavra, condamnată să-și trăiască viața „în găoace", constituie o nouă cotitură spre această temă.

La sfîrșitul povestirii, cînd Burkin îl întrerupe pe Ivan Ivanici și-i propune să meargă la culcare și cînd totul se liniștește, se aude deodată cineva care umblă: țup, țup... „Cineva umbla lîngă magazie; făcea cîțiva pași, după o clipă se oprea; apoi se auzea din nou: țup, țup..." „E Mavra care se plimbă" spune Burkin. Discuția despre găoace s-a întrerupt, dar se pare că o continuă însăși viața, care amintește de Mavra, de femeia de la țară, care parcă a fost priponită și s-a mișcat o viață întreaga numai în jurul unui singur loc: țup, țup... Aceasta este forța măiestriei lui Cehov: pare că nu spune nimic, se aud numai pași mici, înăbușiți, care vorbesc însă cititorului despre multe lucruri, care-i sugerează ideea că întunericul și ignoranța oamenilor din popor sînt tot o găoace. Tot așa în apă, unde a căzut o piatră, pleacă cercuri concentrice. Imaginea „omului în găoace" cuprinde tot mai multe laturi ale vieții. Și cuvintele: „Nu, așa nu se mai poate trăi!" — sună ca însuși glasul vieții.

Ce „întîmplare instructivă" voia să povestească Ivan Ivanici în legătură cu povestirea lui Burkin? *„Agrișul"* — a doua operă a trilogiei — se ocupă de aceasta. Continuînd convorbirea începută, Ivan Ivanici avea de gînd să povestească despre un om, care în viața lui a visat un singur lucru — numai agrișul lui. Leit-motivul primei povestiri era „Nu, așa nu se poate trăi!" Ideea principală din povestirea a doua este: „Omul nu are nevoie de trei arșini de pămînt, nu are nevoie de un conac, ci de întregul glob pămîntesc, de întreaga natură, unde să-și poată manifesta liber toate aptitudinile și îndeosebi spiritul".

Intreaga povestire este construită pe această idee. Dacă figura Mavrei a fost ca o „uvertură" la discuția despre omul în găoace, aici începutul este cu totul altul. Burkin și Ivan Ivanici au plecat departe de satul unde se opriseră rîndul trecut. Povestirea începe cu un peisaj: „In față, departe de tot, abia se vedeau morile de vînt din satul Mironosițk; la dreapta se întindeau niște dealuri, care dispăreau apoi, departe, dincolo de sat; și amîndoi știau că acolo sînt malul rîului, lunca, sălciile verzi, conacurile; și dacă te urcai pe un deal, puteai să vezi cîmpul întins, telegraful și trenul, care părea de departe o omidă care se tîrîie, iar cînd vremea era frumoasă puteai să vezi și orașul". In felul acesta, încă de la început, Cehov parcă lărgește cadrul povestirii și-i arată cititorului ceea ce sărmana Mavra n-a văzut niciodată. S-ar părea că este un amănunt din viață cu totul obișnuit: în *„Omul în găoace"*, acțiunea se petrece noaptea, în apropierea unei magazii; aici eroii au ieșit în larg. Dar să ne gîndim cît de potrivită este această magazie întunecată pentru discuția despre Mavra, despre Belikov, despre „găoace" și cît de justificat este tabloul unor întinderi nesfîrșite pentru a doua povestire! Gîndirea poetică a lui Cehov îmbrățișează întinderi tot mai largi și astfel intreaga imagine a patriei apare în fața noastră. Nu întîmplător urmează aceste cuvinte: „Acum, pe vremea aceasta liniștită, cînd toată natura pare blîndă și visătoare, Ivan Ivanici și Burkin erau cuprinși de o nespusă dragoste pentru această cîmpie și amîndoi se gîndeau cît de mare și cît de frumoasă este această țară".

Și cînd se deschide o asemenea perspectivă, o asemenea viziune măreață, stăpînul conacului cu agrișe, Nikolai Ivanici Cimșa Himalaiski, pare un om mic și jalnic. Chipul acesta contrazice însăși viața, ca și fratele său spiritual, omul în găoace. Acesta și-a găsit idealul în sicriu; despre celălalt Cehov scrie astfel în caetul său:

— „Omul are nevoie numai de trei arșini de pămînt.

— Nu omul, ci cadavrul. Omul are nevoie de intregul glob pămîntesc".

Este curios faptul că aceste cuvinte se află alături de această însemnare: „Cînd stătea întins în sicriu, părea că surîde: își găsise idealul".

Belikov și Cimșa Himalaiski sînt figuri tipice pentru vremea aceea. Aceste ființe sînt totodată condamnate la pieire. Ele sînt legate în conștiința scriitorului de imaginea morții.

Cercetînd însemnările cu privire la schița *„Agrișul"*, ne apropiem din nou de procesul de creație a imaginii artistice cehoviene. Schițînd la început pe scurt istoria cumpărării proprietății, Cehov scrie: „După 2-3 ani, cînd era bolnav de cancer la stomac și trăgea să moară, i se aduse o farfurie cu agrișe. Le privi fără nici o tresărire". Apoi o altă variantă: „Privind farfuria cu agrișe, zise: „la urma urmei asta e tot ce mi-a dat viața". Cîteva pagini mai departe: „Agrișele erau acre: Ce stupid, spuse funcționarul și muri"

După cum se vede, în toate variantele, funcționarului i se dezvăluie înaintea morții toată deșertăciunea și stupiditatea vieții. Dar scriitorul a renunțat la acest deznodămînt. In povestire, Cimșa Himalaiski nu mai simte că agrișele sînt acre, nu mai spune: „Ce stupid", el zîmbește fericit, aproape plînge de bucurie și le mănîncă cu plăcere, deși sînt tari și acre, dar sînt agrișele lui. Acest deznodămînt scoate în evidență, cu putere, mulțumirea de sine a proprietarului. Cimșa Himalaiski și-a pierdut înfățișarea de om, chiar și aspectul său exterior: „a îmbătrînit, s-a îngrășat; obrajii, nasul și buzele i se lungesc parcă o să înceapă să grohăie sub plapomă". Ceea ce este mai groaznic, este poate tocmai această stare de saturație, plină de obrăznicie, indiferența lui animalică pentru tot ce este dincolo de hotarele conacului său.

Indiferența nu apare aici ca o simplă trăsătură de caracter, ci ca o formă de existență a omului, determinată de orînduirea bazată pe proprietatea particulară. „Banii, ca și vodca, îl fac pe om ciudat" — observă Ivan Ivanici și povestește despre un negustor, care înainte de a muri și-a mîncat toți banii cu miere, ca să nu rămînă nimănui și despre un precupeț, căruia trenul i-a tăiat piciorul și el se ruga mereu să-i găsească piciorul tăiat, ca să nu se piardă cele 20 de ruble pe care le avea în cizmă.

Rezolvînd problema „găoacei" și a indiferenței omului, Cehov vede cu spiritul său ager de scriitor legătura dintre „starea de saturație" și „cumpătarea liberală", dintre situația omului în societate și concepțiile lui.

In „Agrișul" se vorbește despre un proprietar care și-a pierdut înfățișarea de om; odată cu aceasta, în schița se aude tema deșteptării omului. „Dar nu e vorba de el — spune Ivan Ivanici, despre fratele său — ci de mine. Vreau să vă povestesc ce schimbare s-a petrecut în mine în acele puține ceasuri, cît am stat la conacul lui". Și mai departe: „In noaptea aceea am înțeles că și eu am fost mulțumit și fericit... Și eu, ca și el, la masă și la vînătoare, învățam cum trebuie să trăiești, cum trebuie să crezi, cum trebuie să conduci poporul. Și eu spuneam la fel, că învățătura este lumină, cultura este absolut necesară, dar pentru oamenii simpli este suficient să știe să citească. Libertatea este bună, spuneam eu; nu se poate trăi fără libertate cum nu se poate trăi fără aer, dar trebuie să mai așteptăm".

Prin urmare și în concepția lui Ivan Ivanici a existat o bucățică de „găoace", o bucățică de mulțumire de sine, specifică unui proprietar. In fond, prin cuvinte care exprimau de formă un liberalism cumpătat, și el se izola de ceea ce era principal — de gîndul că așa nu se poate trăi. Și el suporta influența aceluiași regim, a aceleiași orînduiri a vieții, unde fericirea unora se bazează pe nenorocirea altora, unde „fericitul se simte bine numai pentru că nefericiții își duc povara tăcînd și fără această tăcere fericirea ar fi imposibilă", suporta și profita de avantajele unei astfel de orînduiri, rostind cuvinte cu privire la necesitatea libertății, care nu-l obligau cu nimic. Iată de ce disprețuia Cehov oameni ca Lida Volcianinova din „Casa cu mezanin", deoarece ei se împăcau cu ceea ce era mai grav, cu orînduirea generală, bazată pe asuprirea majorității oamenilor de către o minoritate și se mărgineau să lupte doar cu lucruri mărunte, neesențiale.

Cu această „progresivitate" burgheză, cu această împăcare față de regulile existente, o rupe acum Ivan Ivanici. El nu opune acestei ipocrizii o trîndăvie demonstrativă sau o „simplificare" în genul lui Tolstoi, ci chemarea pentru schimbarea întregii așezări a lucrurilor: „Mi se spune că nu se face totul deodată, că fiecare idee se realizează în viață treptat, la vremea ei. Dar cine spune asta? Unde sînt dovezile că aceasta este adevărat? Dumneavoastră vă bazați pe orînduirea naturală a lucrurilor, pe legalitatea formelor, dar este oare ordine și legalitate în faptul că eu, un om viu, care gîndesc, stau lîngă o rîpă și aștept să se umple ea singură cu pămînt, cînd aș putea să sar peste ea, sau să construiesc un pod. In numele cui să așteptăm? Să așteptăm pînă n-o să mai avem putere să trăim — și totuși trebuie să trăim și vrem să trăim!"

O astfel de schimbare, petrecută cu Ivan Ivanici, o asemenea schimbare sufletească, i-a deschis ochii asupra realității. Eroul a ajuns pe de-a-ntregul la convingerea că s-a copt necesitatea de a schimba toată orînduirea și ordinea vieții existente.

A treia povestire — „Despre dragoste", la început nu are nimic comun cu primele două. Moșierul Alehin vorbește despre dragostea care a trecut pe lîngă el și n-a lăsat nici o urmă în viața lui. „Unde aș fi putut s-o duc? — își spune el singur despre femeia iubită. Era altceva, dacă viața mea era frumoasă și interesantă, dacă de pildă luptam pentru eliberarea patriei, sau eram un învățat, un artist sau un pictor renumit, dar așa ar trebui s-o iau de la o viață obișnuită, si să-i ofer o altă viață, care nu se deosebește cu nimic de aceasta, sau poate e și mai obișnuită".

Alehin are într-adevăr o viață obișnuită, fără aripi. De dimineață pînă seara se învîrtește pe moșie, nu se duce nicăieri, nu vede nimic, nu are timp nici să se spele. Ascultînd povestea lui tristă de dragoste, Burkin și Ivan Ivanici regretă, că „acest om cu ochi buni și înțelepți, care le-a vorbit cu atîta sinceritate, s-a învîrtit într-adevăr aici — în această moșie întinsă—ca o veveriță în colivie și nu s-a ocupat de știință sau de altceva, care i-ar fi făcut viața mult mai plăcută"... Dragostea lui Alehin s-a soldat cu o înfrîngere, pentru că el s-a dovedit nedemn de această dragoste. El caută să se justifice, dar Cehov nu-i dă dreptate: el își judecă eroul pentru că s-a depărtat de dragoste, s-a lăsat subjugat de această viață mărunță.

Mica trilogie a lui Cehov cuprinde o temă mare: condamnarea orînduirii sociale bazată pe proprietatea privată, condamnare făcută de un scriitor din vremea aceea. Nu vom găsi aici o chemare directă la revoluție; în general, se vorbește parcă numai despre viață și întîmplări din viața unor oameni. Marea forță a acestei trilogii constă în aceea că ea a arătat cum, în diferite sfere ale vieții, în colțișoarele cele mai îndepărtate de marile frămîntări politice, se coace ideea că așa nu se mai poate trăi, că orînduirea burgheză este incompatibilă cu omenia, cu poezia, cu dragostea. Această orînduire omoară omul, deci nu are dreptul la existență. Descriind viața celor mai diferiți oameni închiși în „găoace", în carapacea lor, care se învîrtesc ca veverița în colivia ei, Cehov cere să se spargă „găoacea", să se termine cu viața de închisoare, omul să fie smuls de pe moșiile cu agrișe și redat libertății, ca să-și poată manifesta toate însușirile spiritului său liber.

Trei oameni au povestit trei întîmplări, care răsună ca un strigăt de condamnare a vieții, pe care continuă s-o ducă. Dar în spatele acestor trei chipuri se deslușește însăși imaginea scriitorului, a acestui suflet tînăr, vibrînd de dragoste și ură, care condamnă necruțător și aspru această lume a proprietarilor.

„(Din „Literaturnaia gazeta" nr. 83)

Stegarul

Scria Karl Marx despre Balzac
Pe cînd în lume muncitorii
Porneau să-și taie vad prin veac
Spre scena propriei istorii.

Cu Gorki, Lenin prelungea
Nemuritoarele-i discuții
Pe cînd istoria troznea
In focul marii revoluții...

Un secol e de cînd stegar
Pe-al vieții front ca și în artă
E clasa care-n steagu-i poartă
Un vis de aur, milenar!

De n-am cunoaște-acest trecut
Și viitorul cum se naște,
Pe comuniști — ce vor, ce-au vrut,
Ce țeluri au — de n-am cunoaște,

Fantastic poate, ireal
Ni s-ar părea acest tablou:
Poeți — la sfat, într-un birou
Al Comitetului Central!...

Și totuși, cît e de firesc!
In jurul mesei lungi, poeții
Vorbesc de sarcinile vieții
Și de menirea lor vorbesc...

Vorbesc de jertfe, de victorii...
E în asalt spre mîine țara,
Și liberi astăzi, muncitorii
Revarsă-n țară primăvara...

Poemele — nu flori deșarte!
Poporului indemn să-i fie
Și comandanți în bătălie!
Dușmanilor — săgeți de moarte!...

Tîrziu, cînd stelele s-adună
In plin sobor, pe înălțimi,
Ieșim din sediu-impreună,
Mai buni, mai tari ne despărțim...

Așa se-ntîmplă cînd și cînd...
E poate-un simplu obicei?
E poezie mai curînd,
Esența ei, avîntul ei!

O, trubaduri ce-n loc de harpă
A morții tobă o purtați
Și în noroi îngenunchiați
Slăvind bătrîna lume stearpă

Poeți ai aripilor frînte
Și ai atomicului vid
Mai arătați-mi un partid
Ce-ndeamnă harpele să cînte

Mai arătați-mi un partid
Ce crește-n cîntece copiii,
Poporului stegar și ghid
Și stat-major al poeziei!

Eugen Frunză

Dezrobitorii

Monumentul din Munții Apuseni

Unde nici șoimii nu ajung, —
Stringînd la piept automatul
Se cațără! Și îndelung,
Pe culme, respiră soldatul!

In toiul luptei s-a oprit
Ștergîndu-și rana de pe frunte
Lîngă o stîncă de granit,
Un trunchi desprins din aspru t

Abia atinse fruntea sa
De sînge plină, de sudoare,
Dar stînca presimțea în ea
Urcînd, statuia viitoare!

O vizită la Selțe

Străbat pădurea rusă... O pajiște întinsă,
In jur un pîlc de arbori cu ramuri răsturnate
Și necuprinsul zării... La fel pădurea ninsă
Răsare-n dimineață, alb bloc dintr-o cetate.

Ascult plecat și astăzi în freamătul pădurii,
In tunetul furtunii, în ropotul de ploaie,
Cuvintele de flăcări ce le-au rostit pandurii,
Să ferece balauri, grumajii să le taie!

Și simt înverșunarea și ura răzvrătirii
Cum clocotea văzduhul, cum detuna în vale,
Cum pregăteau Augustul și ceasul dezrobirii
De-mi par aceste locuri, meleaguri dragi natale!

Nicolae Tăutu

O judecată

Fragment din poemul „Tudor din Vladimiri"

„Pe unde pun azi cocoanele
voastre panglicile, vor pune
într-o zi oltenii mei curelele
opincilor".

Mare-i soba. Frigi pe ea
Patru miei întregi deodată,
un cazan de ciulama
și plăcinte o covată.
Dar acum, de dimineață,
numai apă-n căzănele
dă-n bulboci, face inele,
numai bună de cafele.
In iatacuri, nici un zvon.
Toți boierii zac în somn.
Dorm ciubucele prin colțuri
cu papuci desperechiați,
scufele de pluș cu moțuri
stau prin blide cu cîrnați,
linguri de argint sfărmate,
cobze pline cu șerbet,
cupe sparte-mprăștiate
după lungul zaiafet.
Boabe mari de chihlimbar,
rupte din mătănii grele,
strălucesc într-un pahar,
și un pumn de mahmudele
peste-o carte împînzată,
pe-al Tamisei mai lucrată.
Nu-i nimic! Cînd o să geamă
dumnealui boier Răileanu
și-o deschide-ntîia geană,
răgușit cerînd: „Ligheanul",
vor veni în goana mare
ibricgiii grijuiii
cu tacîmul la spălat,
— cești și tăvi de-argint curat —
fetele vor șterge-ndată
urmele de zaiafet
și bastoanele-or să curgă
că merg slugile încet.

Sub rotatul nuc, în curte,
baș-vătaful stă la masă,
căni de lut cu gîturi scurte
fac cu ochiul, dar le lasă,
că pîn-s-or scula boierii
nu e chip să tragi un gît.
Strici tot gustul calimerii
dacă le-amiroși urît.
Și întreagă slugărimea
merge-ncet, ca motănimea.

In sfîrșit, către amiază
cînd văzduhul e uncrop,
liniștea mi se retează.
Toți, de la vătaf la rob
sar ca arși, și-n toată graba
se începe-n casă treaba.

Dumnealui, arhon Răileanu
om de viță, divanit,
își îmbracă-ncet caftanul.
Somnul l-a cam obosit.
Dar așa-i, sînt treburi multe
Și iar trebuie s-asculte
ce și cum e pe moșie.
— „Ieri, mărite, n-au ieșit
cinci clăcași în deal la vie".
— „Să muncească împătrit!"
— „Nici Culiță, știți, grăjdarul,
n-a venit. Dormea-n bordei.
Zice că bolca, tilharul!"
— „Dă-i o „slujbă" cu ardei!"
— „Ne-a murit un rob".
— „Ce spui?
N-a avut destule rude?
Să muncească-n locul lui!"
A-nceput arhon s-asude
de atîta osteneală
cîtă-și dă cu judecata.
Robi, clăcași și zeciuiala...
Cînd le-o da odată gata?
Își mîngîie, fără grabă
proaspăt aromata barbă,
și grăind, lenos, scurtează
vorba spusă de vătaf:
— „Fă ce știi. Cum știi. Lucrează.
Din țărani să iasă praf.
Insă piinea din moșie
In hambar pe luni să fie.
Eu am ospeți! Cheamă dar,
pe toți robii bucătari".

Din cerdac, de-aici, se vede
pînă-n pragu-nalt de munți,
cîmpul nesfîrșit se pierde
legănînd galbene frunți,
și-a cuptor încins miroase
grîul îmbătat de soare.
Cîntă-n limbile lor, coase,
cîntece legănătoare.
O, Valahie! Frumoase
sînt întinderile tale...

Trec ușoare, prin saloane,
roabele, cu pași tăcuți,
pernele stropesc, divane,
cu parfumuri grele, iuți,
că slăvitul divanit
astfel e obișnuit,
și-n curînd va sta la masă,
și-o va ține pînă mîine
(doar veghează de-i culeasă
la soroc întreaga pîine).
Are un divan de oaspeți,
evgheniști cu nume rar,
și duduci c-obrajii proaspeți
și-un poet chiar, din Fanar.
Insă ăl mai răsfățat
de-i sorb vorbele boierii
e-unul slab, la chip roșcat,
fiu al ceții Engliterii,
ce-a venit să vadă-anume
colțu-acest pierdut de lume.
Au sosit în drăști de-o lună
și-or pleca cînd o vrea domnul.
Acum stau, că-i vremea bună
vinu-i încuscrit cu somnul.
Iată, într-acum, alene,
un cocon, cu plumb pe gene,
soarbe-un gît de vișinap,
inima să și-o ațîțe,
prinde-o roabă după cap
și-o ciupește drept de țîțe.
Țipă roaba, vrea să fugă,
cască leneș beizadeaua,
nici n-o-njură, — doar e-o slugă! —
ci-i dă-n cap cu narghileaua.
Da-n cerdac ce tevatură?
Ce se-aude-acum acolo?
Stă Răileanu și înjură:
(tot pe limba lui Apolo).
— „Să aștepte. Ți-am mai zis.
De-aia doar a fost trimis!"
— „Dar, slăvite, să vedeți,
are-o carte subsuoară
cu domnești peceți".
— „Hai, să vină lîngă scară".
Și pristavul îngenunche
întinzînd umil, pitacul.
Deschizîndu-l dintr-o muche
dumnealui saltă calpacul
și citi încet, în silă.
— „Pentru-atît m-ai deranjat?
Piei din față-mi, necioplilă,
să aștepți să fii chemat".

— „Ce-i arhon, coconu-ntreabă,
au cu ce v-au supărat?"
— „Cică la divan e treabă
Sînt pricini de judecat!

Insă nu e nici o grabă".
O duducă a venit,
— „Psihi-mu, prea dimineață
azi din plăpumi ai ieșit!"
Ea-i răspunde c-un oftat:
„O, ce plixis... Pînă-acuma
m-am trezit de vreo trei ori..."
— „Las-că-ncepem masa numa,
psihi-mu, uităm ușor..."

Oaspeți-n cerdac se-adună,
temenele-și fac, cu șart,
dar cam plictisiți... De-o lună
tucsăneala nu s-a spart.
Iar sitari umpluți cu vrăbii?
Iar halvale și dulcești?
Iar vin scos de sub peceți?
Iar manele-n tactul bărbii?
Of, ce greu ne trece viața,
nici nu știi ce hram să porți:
noaptea-nghină dimineața,
zilele se schimbă-n nopți.
La moșie la Răileni
n-ai ce face nici de frică.
Iar lăutele să-ți zică?
Of, ce-apelpisite vremi!

Și stau toți îngînduriți,
abătuți, nemîngîiați,
că-n pustia de moșie
nu-i chip de parigorie.
Numai unul, mai cu minte,
Nu se plînge. Mai înscrie
una-alta pe-o hîrtie,
trece-ncet pe favorite
palma albă și mlădie,
și vorbește-n englezește:
— „Cine nu vă pizmuiește?
Crește-atîta bogăție
că oriunde te întorci
numai grîu, și vaci, și porci.
Iar țăranu-n trîndăvie,
gras și porcu-i fericit".
Dumnealui arhon zîmbește,
dă din cap, cu înțeles,
și, cum ceilalți dau ghies,
le-o aduce-n rominește.
Că-i boier de lege nouă,
poartă el calpac, caftan,
dară limbi nu numai două
știe, ca și-un dragoman.

Dar ce răcnet, pasă-mi-te,
crește-n curte?
— „Asta ce-i?"
— „Să trăiți. Nimic, mărite,
El e cel mai mare doar,
și-o să știe cum să stringă
gălbișorii colea-n pungă!

Și în bute boierii
spre divan tot pleacă
zăpușala verii
poate-o să le treacă.
Numai colea-n magazie
stă Culiță, spînzurat
cruda, groasa fumărie
ca-ntr-un somn l-a-nfășurat,
ochii i se zbat în ceturi,
inima tresare rar,
cu cîrligele-l prind grețuri,
trupu-i țeapăn, ca un par,
stă legat cu un curmei
atîrnînd cu capu-n jos
peste jarul roș de-ardei,
strîns în brațe de fum gros.
N-a știut cînd a venit
baș-vătaful, c-un cuțit,
Și curmeiul a tăiat,
A căzut, s-a dărîmat
peste focu-împrăștiat.
Mîine-i iar la secerat.

Mîndru-i Bucureștiul, doamne,
cu biserici daurite,
parcă uiți, zău, și de foame,
cînd vezi curți grădinărite,
și palate-nalte, albe,
uliți lungi pe sub zaplaz,
lipscănii cu-odoare, salbe,
gem tărăbile de-atlas:
gură cască adunată
în ograda unui han,
vinul ride în găleată
și-n frigări cîte-un hartan:
sună-un corn de vînătoare,
trei zarafi stau la un colț,
dorm maidanele în soare,
arnăuții trec sub bolți: —
ca la Babel se vorbește,
ba turcește, ba nemțește,
vinzoleală, galbeni grei,
crește Bucureștiul, crește,
nu mai e ce-a fost, ehei!
Și în mijloc de oraș
Strălucește un locaș
Unde pravila te-așteaptă
Cu dreptatea cea mai dreaptă.
S-a oprit aici Răileanu
Coborîră toți din drăști,
de-au trezit întreg divanul,
logofeți, dieci și proști.

Desen de Tia Peltz

(Că prostimea așteptă
ziua cînd s-o judeca).
Urcă-arhon pe-un vraf de perne
cu ciubucul strîns în dinți
oaspeții în jur și-așterne
ea să fie mulțumiți,
pe englez îl trage-aproape
ca nimica să nu-i scape,
și poetului îi spune:
— „Mîine mergem și la vodă,
Vezi, te rog, de cele strune,
poate azi ne scrii o odă!"
Și bătînd din palme, rar,
A chemat un ciohodar.
— „Pricina dintîi să vie!"
— „A mai veche-ați spus, mărite?"
— „A mai veche, hai, să fie,
dară vezi, că-s pe grăbite!"
Au intrat jeluitorii,
patru-cinci țărani uscați
și-unul, ochi înșprîncenați
nu prea-nalt, dar frunte dreaptă,
părul ca aluna coaptă
și la chică și-n musteți.
Cu căciulă grea de oaie
și-un hanger la brîuleț.
— „Ei, ce-i pricina? Cu cine?"
— „Doamne, — a spus țăranul, rar —
sînt trimis de țărănime
că la noi, la Gorj, e-amar.
Ne-au luat vatra și pădurea
cu-anasîna ni le-au luat.
Ne-a rămas numai securea,
numai lacrimă și-oftat.
Iată-aici zapisul nostru,
iată ce ne-au jecmănit.
Scrie pe-nțeles tot rostul".
Și se-așterne pe citit.
— „Lasă-l, a rostit Răileanu,
nu-i timp de letopiseți.
Lămurește-acum divanul
pe cine-l piriți. Spuneți!"
— „Păi știut e că stăpînul
Gorjului e unul doar,
Slătineanu e, bătrînul,
os de ban, vechi șiicar.
Dumnealui și cu feciorul..."
— „Ce, răcnește divanitul,
mai cutezi? Să-mi dai zapisul!
(Bate-n perini cu piciorul)
Oare tu crezi că divanul
judecă pe-un Slătineanu?
Dă zapisul!"
— „Nu-l dau, doamne,
că aici e dreptul scris,
anii noștri grei de foame.
Asta-i sînge, nu zapis!"
— „Taci!"
— „Noi cerem doar dreptate!"
— „Taci!"
— „De-o vară stăm aici!"
— „A, huleți? Iți dau pe spate
sfînta lege-n sfîrc de bici!
Ridicați-l!"
Și, grămadă,
arnăuții sar pe el,
în frînghie mi-l înnoadă,
smulg hangerul de oțel,
țipă lumea, și gorjanul
suduie, se zbate, geme...
Palide ca și șofranul
stau duducile în perne
de plăcere leșinate
c-o să vadă cum îl bate.
Cobză-l leagă pe oltean
și-l trîntesc pe jos, buștean,
și-i ard bice peste față,
curge sînge prin musteață,
perișorul lui frumos
șterge praful de pe jos,
c-un pistol de trei ocale
mi-l frămîntă pe la șale
și spinarea se-ncovoaie
cum cad bicele șiroaie,
minte ca să-i dea destulă,
să nu mai aducă hulă,
Și mi-l bat și-l bumbăcese
pîn' gealații obosesc
iar duducile șoptesc:
— „Hai, arhon, ajunge-atîta!"
— „Da, mai sînt și-alte pricini!
Mai turnați-i trei cu bita
și-aruncați-l prin vecini!"

Mai că mort este voinicul
cînd mi-l scoate din fringhie.
Il reped de-a îmbrînciitul.
Nici nu poate să se ție.
Dar cînd a ajuns la ușă
mai tresare, se întoarce,
vrea ceva să spuie-acuș
insă vorba-n gît se sparge.
dă să cadă iar în brînci,
dar din nou s-a ridicat
și, privind cu ochii-adînci,
spune-ncet și șuierat:
— „Unde stați voi, judecînd.
și cocoanele-n panglici,
vin oltenii mei, cerînd,
să se lege la opinci!"

Și pe ușă a zburat.
Sare-n șa. S-a depărtat.
— „Cine e? — Răileanu-i spune.
Trebuie pocnit la mir!"
— „Cică Tudor e pe nume".
— „De-unde e?"
— „Din Vladimir!"

Mihu Dragomir

Impreună

Nimic nu este mai cumplit pe lume
Decît tristețea vieții-nsingurate
Unde nu-ți știe nimenea de nume,
Unde la ușă nimenea nu-ți bate.

Dar mintea mea n-a plăsmuit vreodată
O insulă în care să mă duc, —
Străin de sat, de mamă și de tată,
Să-mi pling amarul singur ca un cuc.

De-am fost născut în vremuri dușmănoase,
Cînd nu era nici creșă nici cămin,
Tot n-am rămas în țarcul vechii case,
Ci am trecut pîrleazul la vecin.

Acolo doar erau copii ca mine,
Cu straiul rupt și pintecul flămînd.
Cu-atît mai mult cînt traiul din cămine,
Cu cît pruncia n-am s-o uit niciînd!

Pe-atunci cu toții împărțeam frățește
Și mămăliga — plata grelei munci —
Și plînsul mult ce fața-mbătrînește,
Și-mpărăția viselor de-atunci.

Cînd zile noi prin luptă-au prins să vină,
Inaripați, — în slobodele zori
Am năvălit în iureș, spre lumină,
Ca albatroșii cei cutezători.

Rămas-am tineri, ca lăstarii proaspeți,
De cînd plecarăm dintr-al casei prag.
Și-s multe căi ce ne primesc ca oaspeți:
Dar țința lor le e partidul drag.

Și dacă azi nu ne vedem cu anii,
Noi ca prieteni ne-ntîlnim oricînd,
Că nu ne este dragostea ca banii
Ce se tocesc, din om în om trecînd.

Insă pe cîmpuri, ori prin văi sihastre,
Ori în străfundul minelor adînci,
Sînt mărturii prieteniei noastre:
Cărbuni și grîu, și trenuri printre stînci.

Că nu-i nimic mai prețios pe lume
Ca dragostea prietenilor buni.
De-o porți în piept, nu pot să te sugrume,
Nici foc, nici glonț, nici aprige furtuni!

Nicolae Stoian

Mesaj luptătorului pentru pace

Deci, nu zadarnic către munții tăi
Priviră lung popoarele, Genevă!
Pământul a pornit pe alte căi,
In omenire urcă altă sevă.

In cîntecele lumii vă-nălțați
Orașe care păcii-i veți fi gazdă,
Ca moartea-n veci să nu mai ia de braț
Pe tineri, dănțuind cu ei sub brazdă.

Ciulim urechea. O, de cînd visam
Să se cufunde-n pașnică tăcere
Insîngeratul țărm din Vietnam!
Și iată: nu e vis, nu e părere.

Tac tunurile. Să respiri adînc
Pilot al înălțimilor senine!
Se pleacă flancul drept și flancul stîng
In cinstea ta, și-a celora ca tine.

...In Indochina-i liniște acum.
Nu liniștea acelui care tace
Cu un căluș în gură. Nicidecum.
(Deși cîțiva visau această pace).

Dar tu știai că, fără piedestal,
Popoarele-au aceeași înălțime,
Și fiecare, celuilalt egal,
Cu ochii-n dreptul ochilor îți vine.

„Infrîngerea războiului murdar"!
Grăbit acum se vindecă răniții.
— Henri Martin învinse, așadar...
Băieți, Henri al nostru... Mulțumiți-i!

Din Indochina, vesele scrisori
Cu buletine negre se-ntretaie:
„Azi au căzut"...
Ah, ce blestem să mori
De-un ultim glonț, în ultima bătaie!

Ai fi mai dîrz știind de-acel oftat,
Suspinul greu al celui care cade
Exact în clipa cînd s-a ordonat
Să înceteze iadul canonadei...

Dar fie! Să gîndim la cei rămași.
Ei sînt mai mulți — și-s cei întorși la viață.
Cumplit ar fi odihnei să te lași,
Doar arc de curcubeu să vezi în față.

Cinci continente tu în seamă ai.
Iar dacă simți suflarea lor în tine,
Cuvîntul pace-al fiecărui grai
Tradu-l în limba țărilor vecine.

Mobilizat, mereu atent rămîi,
Și patrularea ta simțind c-aeve-l,
Mai înaintea focului dintîi,
Fă să triumfe spiritul Genevei!

Ștefan Iureș

Salut frățesc revistei „Utunk"

In cursul acestei săptămîni apare numărul 300 al revistei „Utunk" din Cluj.

De la început revista s-a bucurat de încrederea și sprijinul cititorilor săi, încredere justificată prin contribuția adusă cauzei păcii, cauzei socialismului.

Ca organ de cultură, literatură și artă al secției maghiare a Filialei Cluj a Uniunii scriitorilor, revista „Utunk" și-a propus să lupte pentru dezvoltarea necontenită a artei și literaturii pe drumul realismului socialist. In paginile ei, cunoscuți militanți ai condeiului, oameni de cultură și artă ai minorității naționale maghiare din țara noastră au făcut să crească prestigiul literaturii maghiare din Republica Populară Română și, în același timp, au îmbogățit tezaurul cultural al poporului nostru muncitor.

In jurul revistei „Utunk" s-a strîns un mănunchi puternic de scriitori, sprijiniți și îndrumați de partid.

Au crescut, laolaltă cu cei vîrstnici, vlăstare tinere și roadele n-au întîrziat să se arate. Literatura noastră se mîndrește cu operele scriitorilor de limbă maghiară. Mulți dintre dînșii au primit înalta distincție a Premiului de Stat. Operele lor cîntă efortul oamenilor muncii români și maghiari, înfrățiți în lupta pentru același ideal, cîntă frumusețea de azi și de mîine a patriei comune.

Cu prilejul apariției numărului 300 al revistei „Utunk", colectivul redacțional al „Gazetei literare" transmite colegilor și tovarășilor lor care hărnicesc în redacția revistei din Cluj un călduros și frățesc salut. Fie această sărbătoare un îndemn la muncă și mai rodnică, și mai plină de izbînzi, pe drumul realismului socialist în literatură și artă.

CARNET SOVIETIC

ORAȘUL ȘI RAIONUL CEHOV

De curînd ziarele au anunțat schimbarea denumirii orășelului muncitoresc Lopasnea din regiunea Moscova, întemeiat cu aproape opt sute de ani în urmă — în orașul Cehov; raionul Lopasnea își schimbă de asemenea denumirea în raionul Cehov.

650 ANI DE LA NAȘTEREA LUI PETRARCA

Oamenii sovietici au comemorat 650 de ani de la nașterea marelui poet italian, din epoca Renașterii, Francesco Petrarca. La 19 iulie s-a deschis la Leningrad o expoziție consacrată aniversării.

SADRIDDIN AINI

Literatura multinațională sovietică a suferit o grea pierdere. A murit Sadriddin Aini, fondatorul literaturii sovietice tadjice, eminent savant și militant social, președinte al Academiei de științe a R.S.S. Tadjice, membru al Sovietului Suprem al U.R.S.S., laureat al Premiului Stalin.

In remarcabilele sale nuvele și romane — „Călăii din Buhara", „Dohunda", „Robii", „Moartea cămătarului" — Aini a zugrăvit un larg tablou al vieții și luptei popoarelor tadjic și uzbec în decurs de peste 100 ani, înfățișînd îndeplinirea visurilor și năzuințelor de secole ale acestor popoare în anii puterii sovietice.

In anul 1949 Aini a publicat o nouă operă în mai multe volume, intitulată „Buhara", care este realizarea cea mai de seamă a literaturii tadjice postbelice. Prima și a doua parte din „Buhara" au fost distinse cu Premiul Stalin.

CURSURI SUPERIOARE DE LITERATURA

Pe lîngă Institutul de literatură „M. Gorki" au fost organizate cursuri superioare de literatură. Menirea acestor cursuri constă în ridicarea nivelului ideologic și desăvîrșirea măiestriei literare a membrilor Uniunii scriitorilor sovietici.

Planul de învățămînt al cursurilor prevede studierea filozofiei, a economiei politice, esteticii, logicii, istoriei și teoriei literaturii, precum și organizarea unor seminarii speciale de măiestrie literară.

Comisia de admitere de sub conducerea lui K. Simonov și-a încheiat lucrările. La cursurile superioare de literatură au fost admiși patruzeci de scriitori, aparținînd unui număr de șaptesprezece naționalități din U.R.S.S.

DISCUȚII DESPRE DRAMATURGIE

Articolul de fond al revistei „Teatr" nr. 6 este intitulat „Preocuparea principală a dramaturgului".

„Dramaturgia sovietică — se spune în articol — nu se teme de conflictele ascuțite, de îndrăzneală în punerea problemelor acute în crearea unor chipuri tipice de personaje negative. Să ne amintim din piesele „Baia", „Prietenul meu", „Frontul", „Puterea cea mare"... Dar ascuțimea acestor piese și a altora se întemeiază pe oglindirea veridică a problemelor acute ale vieții înseși și nu are nimic comun cu „ascuțimea" bazată pe metodele plăsmuirii meșteșugărești.

Unii dramaturgi au uitat de eroul principal al dramaturgiei sovietice. In eroii pozitivi zugrăviți de ei nu se simte nici dragostea autorilor, nici inspirație, nici înțelegerea spirituală a acestor eroi.

Insuccesele unor dramaturgi în zugrăvirea elementului pozitiv și negativ sînt deseori provocate de faptul că ei își imaginează vag figurile și fenomenele descrise, nu studiază cu atenția necesară însușirile lor actuale, manifestările și comportarea lor.

Eroul pozitiv este figura hotărîtoare a societății noastre, el este omul sovietic bun, care cucerește prin actele sale, prin frumusețea sa spirituală, dragostea și respectul și dincolo de hotarele patriei noastre. El reprezintă preocuparea principală a dramaturgului. Munca oamenilor sovietici rezolvă astăzi destinele istoriei. A cînta această muncă, a arăta în toată măreția lor pe constructorii comunismului, viața lor, faptele, sentimentele, gîndurile și lupta lor cu tot ceea ce îi mai împiedică încă în viață — iată sarcina cea mai însemnată a artistului sovietic!".

GORKI ȘI MAKARENKO

Revista „Zvezda" nr. 6 a publicat articolul „Gorki și Makarenko" de B. Kostelenet: „Gorki a exercitat o influență uriașă asupra întregului mers al dezvoltării literaturii sovietice, dar tradițiile gorkiene au căpătat un aspect original, în fiecare caz aparte, în creația fiecărui mare scriitor sovietic.

Critica noastră va contribui la dezvoltarea viitoare a literaturii sovietice și îndeosebi la creșterea scriitorilor tineri dacă prin analiza artistică concretă va reuși să arate cum și-au însușit tradițiile gorkiene scriitorii generației mai vîrstnice, fiecare în felul său și cum aceasta le-a ajutat să pătrundă mai adînc în esența fenomenelor din viață.

„Poemul pedagogic" al lui Makarenko ca și multe alte opere ale scriitorilor sovietici e organic legat de principalele idei de creație și de tipurile fondatorului realismului socialist. Descoperind aceste legături înțelegem multe despre izvoarele creației lui Makarenko, vedem într-un fel nou unele pagini însemnate ale lui Gorki și putem pune totodată problema unui șir întreg de sarcini actuale ale literaturii contemporane".

Noi opere literare în cinstea zilei de 23 August

EUGEN JEBELEANU: „VERSURI ALESE" (E.S.P.L.A.)

Un volum masiv de peste patru sute de pagini, rod al unei îndelungate și neobosite munci pe tărîmul poeziei. Sînt strînse aici cele mai izbutite versuri ale unuia dintre poeții noștri, versuri ce se impun prin forța lor deosebită și prin profilul artistic specific, în primele rînduri ale poeziei noastre militante. Primul ciclu al volumului: „Poeme de pace și luptă", înmănunchează versuri scrise între 1944-1950. Tema principală a acestor poeme este legată de ziua eliberării patriei, exprimînd recunoștința și dragostea poporului față de marea țară a socialismului. In acest ciclu se află și emoționantul poem „Lidice", una din cele mai valoroase poezii ale liricii noastre contemporane. Volumul mai cuprinde și poemul de largă respirație epică: „In satul lui Sahia". Tot aici găsim și poemul „Bălcescu", recent distins cu Premiul de Stat clasa I-a în domeniul poeziei pe anul 1952, o minunată evocare a figurii marelui luptător pentru libertatea poporului nostru.

Sub titlul „Alte versuri" (1950-1953) sînt reunite poezii cu teme diferite, printre care și cele scrise cu prilejul Festivalului mondial al tineretului pentru pace și prietenie desfășurat anul trecut în capitala patriei noastre.

Volumul se încheie cu cîteva poeme scrise înainte de eliberare. (1930-1944) mărturisind, în ciuda dibuirilor și neîmplinirilor de atunci, revolta și protestul scriitorului în fața despotismului regimului burghezo-moșieresc.

Oglindind mai ales momente de mare încleștare dramatică, poezia lui Eugen Jebeleanu, cu tonalitatea ei gravă, răscolitoare, cu rădăcinile adînc înfipte în realitatea vremii noi, insuflă încredere în puterea omului, în victoria socialismului și a păcii.

MIHAI BENIUC: „IN FRUNTE COMUNIȘTII" (E.S.P.L.A.)

Un imn de slavă, închinat luptelor eroice duse în anii teroarei burghezo-moșierești de clasa muncitoare din țara noastră în frunte cu cei mai buni fii ai ei, comuniștii, pentru pace, pîine, și o viață mai bună. Cu multă forță de evocare, poetul înfățișează episoade din această uriașă bătălie. „Grivița" — primul tablou al poemului — este o măiestrită prezentare a frămîntărilor muncitorimii împilate care se ridică mobilizată de comuniști la luptă împotriva exploatatorilor. Versurile închinate marii greve de la Grivița sînt de un dramatism zguduitor. Cel de al doilea tablou se intitulează „Judecata". Scriitorul prezintă bărbăția și dîrzenia luptătorilor comuniști aduși în lanțuri sub paza baionetelor, în contrast cu spaima ce stăpînea inimile călăilor care îi vor trimite la ani grei de ocnă pe neînfricații fii ai proletariatului.

Doftana este înfățișată în tabloul următor al poemului. In puține strofe numai, poetul sugerează atmosfera îngrozitoare de teroare și distrugere fizică ce domnea aici. Dar comuniștii nu pot fi înfrînți și continuă lupta. In ultimul tablou „Lumina din August" este prezentată pregătirea de către conducătorii proletariatului revoluționar a actului de la 23 August. Epilogul poemului e un cînt de bucurie și fericire închinat vieții noi din țara noastră, pentru înfăptuirea căreia au luptat în primele rînduri ale poporului: comuniștii.

MARIA BANUȘ: „DESPRE PĂMÎNT" (E.S.P.L.A.)

Apărut în primăvara acestui an, poemul Mariei Banuș „Despre pămînt" este una din valoroasele lucrări literare prin care scriitorii patriei noastre au răspuns chemării partidului de a oglindi în operele lor străduințile și biruințele luptei pentru ridicarea necontenită a nivelului de trai al celor ce muncesc, pentru creșterea producției agriculturii noastre.

Poemul „Despre pămînt" evocă zilele constătuirii pe țară a fruntașilor din agricultură, folosind o formă originală de prezentare a figurilor de țărani muncitori care au vorbit despre problemele și semnificația deosebită a acestei constătuiri. Poeta pare că scrie reportajul acestui moment important din viața țărănimii noastre în care oamenii din agricultură vorbesc despre pămîntul patriei, despre cele mai moderne mijloace de a-i spori producția, cu grija și bucuria omului mîndru și liber care știe că fiecare efort este spre binele lui, al tuturor, pentru acel „mai mult" emoționant pe care-l simță întreg poemul:

„Mai multă bucurie să culegi,
Mai mult să vrei, mai multe să-nțelegi,
Mai mult să-mbrățișezi, mai mult să dai.
Mai mult să vecuiești pe dulce plai".

Poemul opune bucuria și încrederea în victoria luptei pentru belșug și fericire uneltirilor dușmanului de clasă. Figura vînătă de amărnică ură a dușmanului este tipizată cu o bogată paletă de procedee satirice în chipul acelui „domn Fost".

Meritul poemului Mariei Banuș este de a fi știut să extragă din fapte și momente aparent obișnuite, comune, proporții, dimensiuni deosebite și puternice resurse emotive. Poemul „Despre pămînt" apărut zilele acestea în volum la Editura de stat pentru literatură și artă constituie o demonstrație elocventă a valoroaselor creații artistice pe care le pot inspira temele actuale, teme ale luptei poporului nostru pentru socialism.

SILVIAN IOSIFESCU: „PROBLEME ȘI OPERE CONTEMPORANE" (E.S.P.L.A.)

De curînd a apărut în vitrinele librăriilor noastre un nou și cuprinzător volum de studii literare intitulat: „Probleme și opere contemporane", semnat de criticul Silvian Iosifescu.

Volumul editat de E.S.P.L.A. cuprinde studii despre probleme ale teoriei literare, ale dezvoltării literaturii noastre pe drumul însușirii metodei realismului socialist, analize literare ale unor opere ale literaturii noastre contemporane.

Criticul pune în discuție pentru o dezbatere mai adîncită teze interesante despre specificul literaturii satirice („Unele probleme ale creației literare satirice") și ale literaturii de aventuri („Literatura de aventuri"), în cuprinsul a două studii ample, care au meritul de a dezvălui importanța și bogatele posibilități de reflectare artistică a realității actuale ale celor două genuri de literatură. De asemenea volumul cuprinde și studii menite a orienta creația scriitorilor noștri spre dezvăluirea frumuseții figurii comunistului, a vieții și luptei lui („Oameni deosebiți"). In cadrul culegerii se găsesc cronici literare despre romane valoroase cum sînt „Nada florilor" de Mihail Sadoveanu, „Dulăii" de Zaharia Stancu și „Prîine albă" de Dumitru Mircea.

In volum sînt publicate de asemenea studii asupra operei lui Maxim Gorki („Prima perioadă a dramaturgiei lui Gorki"), a creației lui Ilya Ehrenburg și se analizează cărți remarcabile sovietice cum sînt: „Alitet pleacă în munți" de Tihon Semușkin sau „Secerișul" de Galina Nikolaeva.

Scrisoare din Moscova

Cartea românească în librăriile sovietice

Pe strada Gorki, în apropierea monumentului lui Iuri Dolgoruki, se găsește unul din magazinele centrale de cărți din Moscova. La începutul acestei luni s-a deschis aici o secție a cărților din țările de democrație populară. In vecinătatea standurilor maghiar și bulgar se află și cel al cărților românești.

Am vizitat magazinul din strada Gorki în după-amiaza zilei de 4 iulie. Cu toate acestea numai din cartotecă am putut face cunoștință cu multe din titlurile cărților ce au fost puse în vînzare. Volumul de „Poezii" al lui Mihail Eminescu

(prefațat de Mihai Beniuc), ediția festivă Caragiale, „Neamul Șoimăreștilor" de Mihail Sadoveanu, „Răscoala" de Liviu Rebreanu și alte opere ale scriitorilor noștri nu mai puteau fi găsite în rafturi, cu tot numărul mare de exemplare ce au fost puse spre vînzare în prima zi.

„Anii împotrivirii", „Despre scris și scriitori", „Scîntei în beznă", „Bijuterii de familie" sînt stăruitor cerute de vizitatori și dispar văzînd cu ochii din rafturile librăriei.

In fața standului românesc am întîlnit o veche cunoștință de a mea: comsomolistul Kuznețov Valentin, elev în clasa a IX-a a școlii medii serale nr. 34, școală ce se află în apropierea pieții Arbat. Tocmai răsfoia „Piuici și frații lui mai mici" de A. Toma.

— Ce scrie în carte, eu nu înțeleg, mi-a spus el în rusește. Da, desenele sînt bine realizate.

Grăitor e faptul că multe dintre femeile sovietice, care au vizitat standul cărții românești, au cumpărat un mare număr de cărți pentru copii. Am auzit numeroase aprecieri favorabile la adresa celor care le-au ilustrat.

I-am cerut vînzătoarei îngăduința să cercetăm caietul de sugestii și am spicuit cîteva dintre ele. Cititorii sovietici propun magazinului să pună în vînzare cărți despre arhitectura și pictura românească, partituri muzicale (în special din muzica noastră ușoară, lucru firesc de altfel, dacă ne gîndim că „In Bucureștiul iubit", „Marinică" și alte cîntece iubite de masele din patria noastră sînt larg cunoscute de către publicul sovietic).

Aflînd că sînt student român, vînzătoarea (o femeie vîrstnică, de statură mică), mi-a spus:

— Mai am un volum din Coșbuc, poate că îl doriți dumneavoastră? Dar, de altfel, nu vă neliniștiți, peste două-trei zile sperăm că primim un nou transport de cărți. Dacă veți nimeri atunci, veți fi mai norocos...

Tiberiu Utan

Moscova, iulie 1954.

Concurs literar pentru piese de teatru într-un act

In cinstea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre, Ministerul Culturii și Consiliul Central al Sindicatelor institue premii anuale pentru crearea pieselor de teatru într-un act.

Scriitorii profesioniști și amatori, care vor participa la acest concurs, vor depune lucrările la Casa centrală a creației populare pînă la data de 15 august 1954.

Premiile care se vor acorda sînt următoarele: 3 premii clasa I-a a lei 8000; 3 premii clasa a II-a a lei 5000 și 3 premii clasa a III-a a lei 3000.

Informații se pot cere la Casa centrală a creației populare. Splaiul Unirii nr. 1, zilnic între orele 14—16 la telefon 6.21.85.

Alternativa

DULLES (către cocoșul galic): — Acceptă-l cu blana pe care i-o dăm, că de nu, îl vei avea... așa cum l-ai cunoscut!

Desen de V. TIMOC

Poezia gloriosului deceniu

(Urmare din pag. 1-a)

„Cîntarea oneazului Igor", versuri din Maiakovski, Tvardovski, Gribaciov, Surkov, Isakovski, Scipaciov, ale căror tălmăciri sînt semnate de Alexandru Philippide, Miron Radu Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, George Lesnea și alții.

In încheierea acestui bilanț succint al frontului nostru poetic, putem spune că orice victorie a fost cîștigată prin luptă; prin lupta împotriva influențelor ideologiei burgheze, manifestată atît prin apolitismul sub toate formele — de la ocolirea temelor centrale pînă la comparațiile șablon ale oamenilor cu arborii, — cît și prin rămășițele formaliste pe care au avut să le combată unii scriitori în propria lor creație. In acest răstimp Partidul a îndemnat necontenit pe poeți să atace cu îndrăzneală temele cele mai arzătoare ale actualității, ale construirii socialismului, și să nu conteneacă o clipă lupta prin fapte și vers împotriva dușmanului de clasă, atît dinăuntrul cît și din afara fruntariilor țării, să pună în centrul preocupărilor figura și sentimentele cele mai înaintate ale constructorilor socialismului pentru a da opere cu un bogat conținut ideologic și de un înalt nivel artistic.

In fața noastră trebuie să fie vii cuvintele rostite de tovarășul G. M. Malenkov la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

„Inalta și nobila sarcină care stă în fața oamenilor artei și literaturii poate fi îndeplinită cu succes numai dacă vom duce o luptă hotărîtă împotriva lucrului de mîntuială în activitatea artiștilor și literaților noștri, dacă va fi extirpată, fără cruțare, minciuna și putreziciunea din operele de literatură și artă. Literaților și oamenilor de artă din țara noastră le revin urîașe îndatoriri în măreața luptă de creștere a ceea ce este nou, luminos și de extirpare a ceea ce este învechit și anchilozat în viața socială".

Veronica Porumbacu

Note și comentarii

O INIȚIATIVĂ CU REALIZĂRI POZITIVE

In ultimul număr al revistei „Contemporanul" se publică articolul de concluzii la discuția despre limba literară. După ce în decurs de mai multe săptămîni au apărut intervențiile diferiților scriitori, critici literari, cititori, redacția încearcă să facă un bilanț al discuției, să sintetizeze rezultatele principale și să indice o cale rodnică pentru continuarea — într-un cadru mai larg — a dezbaterii abia începute.

Articolul subliniază just utilitatea acestei dezbateri, interesul stîrnit, valoarea contribuțiilor diverșilor participanți, succesele repurtate de această interesantă discuție. Articolul este documentat, sistematizat, reușind să privind aspecte teoretice (raportul între gîndirea personală a autorului și conținutul operei, funcția expresivă a limbii, etc.).

Realizările pozitive ale discuției inițiate în paginile „Contemporanul" -ui sînt un îndemn la răspîndirea metodei dezbaterilor, a luptei de opinii în presă în jurul unor probleme actuale, de interes general.

PAGINA LITERARĂ IN ZIARELE DIN PROVINCIE

Este desigur foarte îmbucurătoare atenția pe care unele ziare din provincie o dau literaturii. In paginile culturale — care apar cu mai multă sau mai puțină regularitate, în „Steagul roșu"-Bacău; „Flacăra Iașului" - Iași, „Flacăra roșie" - Arad, „Făclia"-Cluj, „Dobrogea nouă"-Constanța, văd lumina tiparului, pe lîngă reportaje și informații despre viața culturală locală sau articole comemorative, materiale de beletristică și critică literară.

Alături de numele unor mai vîrstnici minuitori ai condeiului, întîlnim destul de des și tineri începători în arta scrisului. Și nu sînt rare cazurile cînd aceste producții, purtînd încă pecetea începutului, vădesc totuși reale calități, ce se vor putea dezvolta printr-o muncă susținută. Parcurgînd paginile culturale ale ziarelor din diferite colțuri ale țării, se poate remarca străduința scriitorilor din provincie de a îmbrățișa în lucrările lor teme de actualitate. Ziarul „Dobrogea nouă" a închinat pagina sa literară din 13 iulie campaniei agricole de vară. Cele două poezii „Cîntec de noapte luminată" de Mircea Marc și „Prag de nuntă" de Ion Dreheru sînt scrise cu vioiciune și plasticitate.

Schița lui V. Chiurtu „4.000.000 de boabe", care însoțește cele două poezii din pagina literară a ziarului constănțean, prezintă o mică „dispută" familiară în legătură cu timpul cel mai bun pentru secerat. Acest fapt de viață este redat cu simplitate de autorul schiței, care conduce destul de bine firul acțiunii, fără divagații și comentarii marginale inutile.

Pagina culturală din 11 iunie a ziarului „Flacăra Iașului" ne aduce poezia „Noaptea la seceriș" de Gheorghe Scripcă. Sînt reușit prezentate în poezia scriitorului ieșean bucuria și entuziasmul cu care se muncește pe cîmpiile patriei pentru strîngerea belșugului holdelor. De semnalat în „Noaptea la seceriș" descrierea naturii, realizată prin cîteva notații expresive.

Nichita Bistriceanu publică în pagina culturală

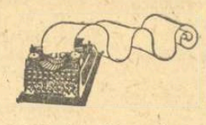

a ziarului „Steagul roșu" din Bacău două poezii: „Eri" și „Azi" în care prezintă în contrast aspecte caracteristice din viața întunecată a țărănimii noastre sărace cu ani în urmă și viața ei mereu mai înfloritoare în condițiile regimului de democrație populară.

In ziarul „Flacăra Sibiului" din 14 iulie a apărut poezia „Zece ani sub steagul libertății" de Constantin Popovici. Din păcate, deși poezia e scrisă cu căldură, alunecă spre retorism și locuri comune.

Desigur că recolta poetică din ziarele de provincie este totuși încă mică și o așteptăm mereu sporită.

Și mai slab stau lucrurile însă în domeniul criticii și bibliografiei. In decurs de aproape zece zile, în ziarele de provincie n-au apărut decît extrem de puține cronici literare, recenzii, note bibliografice. Doar cîteva articole comemorative (Ștefan cel Mare în literatură, 50 de ani de la moartea lui Cehov), o prezentare plată a romanului „Căsătorie ciudată" de Mikszath Kalman (mai degrabă rezumatul prefeței), apărută în „Flacăra roșie" din Arad la 11 iulie și o recenzie mai amplă asupra romanului „In munții liniștiți" de Suano Tocunaga (semnată Sidonia Grunov în „Steagul roșu"-Bacău, 11 iulie). In rest, doar sumare note bibliografice, paginate parcă pentru a umple un spațiu rămas gol. Sînt ziare ca cele din Timișoara, Ploești, Buzău, Reșița, Baia Mare, etc. unde materialele de critică literară și chiar producțiile originale au devenit adevărate raritățI. Nu ar merita oare ca cel puțin odată pe săptămînă conducerile acestor ziare să se intereseze de apariția ctiorva coloane de literatură? Posibilități există cu prisosință. Ele nu trebuie decît valorificate.

V. R.

POEZIE ȘI CONTEMPORANEITATE

Bunul meu prieten X, mare amator de poezie și el însuși poet - talentat, mi-a povestit mai deunăzi următoarea întîmplare:

— „Într-o clipă de răgaz, am luat în mînă o revistă literară. Fără să privesc la titlul revistei și data apariției, am răsfoit-o în grabă căutînd cîteva versuri care să-mi evoce un colț de natură: nu mai citisem de multă vreme un pastel. Norocul meu: am găsit chiar în primele pagini ale revistei poezia pe care o căutam. Se chema „Zi de martie". Ascultă prima strofă:

Abia adie vîntul, — pufosul sol respiră
Prin pori, miresme crude
eare-au dospit sub nea,
Sub cerul fără margini
nori străvezii se-nșiră —
Mestecenii pe coastă mîngîie liniștea...

Așa începea poezia. Mi-a plăcut și am continuat s-o citesc mai departe. Poetul, atent la cele mai mici prefaceri din natură în pragul primăverii, nota cu sensibilitate tot ceea ce-i izbea retina: chiar și cearta amuzantă a doi pițigoi aflați pe o rămurea de prun. Apoi, săltîndu-și capul, scruta zările, nota contururile munților „cărunți la tîmple" ca, în sfîrșit, să dea friu liber și auzului izbit, la rîndul său, de un cîntec ce i-a umplut sufletul cu bucuria vieții. Era „imnul primăverii", după cum spune în versu-i avîntat, poetul.

Și apoi, satul... Ce atmosferă de liniște și tihnă patriarhală!

Glumesc la porți moșnegii, se fugăresc copiii,
O fată își îndreaptă tulpanul peste păr,
Căci trec pe drum fecioriî; și-n zvonul melodiei
Se leagănă în soare o ramură de măr...

In total — pînă aici șase strofe. Obosit, am lăsat revista din mînă fără ca să mai citesc ultima strofă.

...Și iată că peste cîteva zile, mi-am reamintit de poezia cu pricina, de tinerețea versului ei sprinten, de atmosfera-i plină de farmec. Voiam neapărat s-o recitesc, să-mi întipăresc în minte măcar cîteva versuri... Ghinion: nu-mi aduceam aminte nici în ce revistă am citit-o, nici cine a scris-o. S-o caut? Dar unde? In bibliotecă am colecții de reviste literare încă dinainte de 1900. Cu greu puteam descoperi printre sutele de versuri publicate în aceste reviste pe acelea care mi-au reținut atenția. Am început să-mi fac mustrări: poate că totuși dac-aș fi citit și strofa finală aflam cam pe cînd a fost scrisă poezia, adică vreau să spun cam din ce autor să fie. Dar iarăși reveneam: ce, parcă-l obligat poetul să-mi rimeze în ultima strofă data apariției? Și, tot chinuindu-mă așa, am luat din bibliotecă la întîmplare o revistă literară. I-am privit coperta, hotărît ca de acum încolo să-i memorez mai întîi titlul și abia după aceea versurile. Era unul din ultimele numere ale „Tînărului scriitor". Mai precis — ca să nu uit — numărul 4. Citesc în grabă cuprinsul. Deodată, observ între titlurile de poezii, nuvele și însemnări critice, titlul poeziei cu pricina: „Zi de martie". Rămîn uimit. Să fie oare aceasta poezia care amintea imaginile „tradiționale" ale satului idilic și neschimbat? Asta însemna că sînt un om deosebit de norocos! Răsfoiesc deci cu înfrigurare paginile revistei și mă opresc la cea de a 33-a. Intr-adevăr, aici se găsea poezia care mi-a plăcut. Asta era. Mai ascultă-i odată primul vers:

Abia adie vîntul, — pufosul sol respiră...

Cuprins de farmecul poeziei am început s-o recit atunci cu voce tare. Cred că eram în acele clipe mai bucuros că am descoperit poezia decît poetul — să nu uit: îl cheamă Radu Cîrneci — în „clipa sosirii primăverii..."

— „Ei, dar cu strofa ultimă ce s-a întîmplat?" — l-am întrebat.

Ah, da, iată și strofa ultimă:

Privesc acestea toate; mi-e sufletul ca para,
Căci ard în el dorințe ce nu le pot opri:
De s-a pornit tractorul, e semn că primăvara
Și-a aruncat sămînța și toate-or înflori!

Și, privindu-mă cu subînțeles, bunul meu prieten adăugă:

— „Acuma ești convins că dacă citeam și strofa ultimă, tot chinul meu s-ar fi sfîrșit cu o clipă mai devreme?"

★

Mărturisesc că n-am priceput prea repede ironia prietenului meu în legătură cu strofa finală a poeziei. De-abia cînd am recitit-o mi-am dat seama. Intr-adevăr, „lipitura" cu tractorul, de la sfîrșit, e

supărătoarel Dar, la urma urmei putea să lipsească această strofă: e limpede că ea nu aparține organic poeziei. Tot atît de limpede însă e și faptul că numai din versurile:

De s-a pornit tractorul, e semn că primăvara
Și-a aruncat sămînța și toate-or înflori!

ești îndemnat să crezi că poezia a fost scrisă astăzi și nu cu zeci de ani în urmă. Așadar, ce-i de făcut? După părerea mea cred că mai întîi ar trebui să cadă „lipitura". Și, apoi, de ce trebuie neapărat să-i socotim de poet contemporan nouă? Doar pentru simplul fapt că poezia sa a apărut în 1954, în revista „Tînărul scriitor", care și-a completat cu acest prilej șirul poeziilor atemporale, aspațiale și apolitice publicate în ultima vreme?

Eugen Atanasiu

Teama

La Long-Island, călătorii care intră în S.U.A. sînt cercetați cu severitate, de poliția lui McCharty.

— Cine ne garantează că nu e „porumbelul păcii"?

desen de ROSS

Redactor șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 STAS 3452 — 26

TG. JIU-RSS
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul I. Nr. 22 — Joi 12 august 1954 | 4 pagini 35 bani

23 AUGUST 1944

GLORIOSUL OCTOMBRIE

23 AUGUST 1954

Decada manifestărilor culturale

Intre cele două războaie mondiale, începînd de prin 1932, se luase la noi obiceiul de a se ține odată pe an, cam pe la sfîrșitul primăverii, o „săptămînă a cărții", apoi chiar o „lună a cărții".

In numărul precedent am scris aci despre condițiile de viață și de muncă ale scriitorilor noștri înainte și după 23 August 1944. Cînd m-am referit la îndepărtata epocă a tinereții lui Eminescu, am recurs la mărturia publicistului N. Densușeanu, una din sutele de zguduitoare mărturii. Pentru epoca mai apropiată dintre cele două războaie mondiale, — epocă pe care am cunoscut-o de aproape cei mai mulți dintre noi, — m-am folosit de amintiri personale.

Acum, înainte de a vorbi despre decada manifestărilor culturale care se deschide mîine în toată țara, vreau să arăt pe scurt cititorilor noștri de azi, și mai ales celor tineri, cum se desfășurau pe vremuri, înfășurate în ipocrite, sforăitoare și mincinoase discursuri și declarații, „săptămînile" sau „lunile" cărții pe care le patrona însăși casa regală, putredul și poltronul afacerist Carol II. Tocmai mă gîndeam ce anume să aleg și să povestesc din faptele pe care le cunosc, cînd, umblînd serile trecute prin vechile și îngălbenitele mele hîrtii, am dat peste un articol intitulat: „Luna cărții și amicul meu, scriitorul Coate Goale". Uitasem cu totul articolul acesta pe care l-am publicat într-un ziar din București la 14 mai 1936, adică acum mai bine de 18 ani.

Au trecut optsprezece ani și mai bine de cînd am publicat acest articol într-un ziar din București, la care eram redactor. Cu puțină pricepere într-ale scrisului pe care o aveam atunci, dar cu îndrăzneala de care tinerețea nu este niciodată lipsită, am încercat (în limitele înguste ale unui aspru regim de cenzură) să înfățișez cinstit, publicului larg, îndeplinindu-mi măcar în parte profesiunea mea de ziarist, întreaga mascaradă de care politicienii burghezi și regele, precum și presa venală aservită lor, o numeau „săptămîna" sau „luna" cărții.

Cîțiva domni jovialí, plesnind de avere, de trai bun și buhăială, cu fracuri, cu jobene și decorații, care n-aveau nici o legătură cu literatura, inaugurau cu un fast de bilci, plin de ridicol, niște rafturi cu cărți moarte înainte de a fi scoase din tipografii. Regele, cu ochii bulbucați și tulburi ca apele unui lac noroios de noptile pierdute în destrăbălări și chefuri, cu glasul siteav și răgușit de îndelungi beții, ținea, în romînească lui stricată, un bombastic discurs — în care se compara singur cu Brîncoveanu cel jupuit de viu de turci — și în care făgăduia literaților marea cu sarea — acelor literați care nici nu puteau să străbată cordoanele polițienești pentru a asista la cele ce se petreceau...

Pe urmă?

Pe urmă totul rămînea ca mai înainte. Căci în vechea Romînie în care eu am trăit patruzeci și ceva de ani, ori ce s-ar fi spus și ori ce s-ar fi întîmplat, totul rămînea ca mai înainte. După răscoalele țărănești de la 1907, înecate în sînge, țăranii au fost tot atît de exploatați, tot atît de chinuiți, de nefericiți, ca și înainte de răscoale. Ori poate și mai mult. După discursurile festive scriitorul — vorbesc de scriitorul adevărat care avea ceva de spus poporului său, nu de fabricantul de literatură decadentă, — începea goana din redacție în redacție pentru publicarea, pe gratis, a unui poem, a unei povestiri, a unui articol. Scriitorul adevărat începea goana din editură în editură și toema cu un editor care deseori era aproape analfabet, pentru publicarea unei cărți. Ori goana după cîțiva poli pentru coșnița de a doua zi. Ori goana după cîteva sute de lei pentru plata chiriei unui proprietar nemilostiv, sau pentru înmormîntarea unui copil...

Rafturile și mesele cu cărți așteptau niște cumpărători care nu se grăbeau să se arate la față.

In ultimii zece ani dintre cele două războaie mascarada cu „săptămîna" sau cu „luna" cărții s-a perindat, ca vîrsatul de vînt, de la primăvară la primăvară. Și scriitorul Coate Goale care simboliza majoritatea zdrobitoare a scriitorilor, pentru că numai trei-patru scriitori nu erau pe atunci Coate Goale — mînca o singură dată pe zi, ridichi cu pîine.

Celor ce au slabă ținerea de minte, — și mai ales celor tineri, sosiți în însoritul nostru cîmp al literaturii în anii aceștia din urmă, aceste grele și strivitoare stări de lucruri de acum cincisprezece-douăzeci de ani, li se par poate de domeniul basmului. Dar povestea scriitorului Coate Goale — a tuturor celor ce umblau pe atunci cu coatele goale, și nu numai cu coatele goale — este adevărată, mult prea adevărată.

Cum subliniam — și nu fără tîlc — și mai sus, au trecut optsprezece ani și mai bine de atunci.

In primii opt, dintre acești ani, sub presiunea Germaniei hitleriste și a burgheziei noastre care a pactizat cu hitlerismul, a crescut întunecatul val fascist care la un moment dat era gata să înece țara. Tot în acest timp, Romînia a fost aruncată în criminalul război antisovietic.

Ca urmare a acestui netrebnic și criminal act, țara s-a umplut atunci de ruini și de morminte, patrioții au fost schingiuiți cu și mai multă sălbăticie, ascunși în pușcării după uși cu și mai multe zăvoare, asasinați pe întuneric cu și mai multă ură. Dar această stăpînire burghezo-moșierească, a cruzimii care dă desfătare celui ce schingiuie, a sîngelui vărsat care îmbată de plăcere pe cel ce-l varsă, această domnie a întunericului pe care numai timpurile foarte îndepărtate îl mai cunoscuseră, a fost răsturnată de la putere și sfărîmată acum zece ani, în neuitata, în măreața zi de 23 August a anului 1944.

In ultimii zece ani, din cei optsprezece, cîți mă despart de articolul publicat la 14 mai 1936, într-un ziar

Zaharia Stancu

(Continuare în pag. 4-a)

O, școala mea...

Eu calea ce-o știusem ani și ani,
o bat din nou acum, ca altă dată.
Cu palmele în vînt foșnesc castani,
și meri foșnesc, cu frunza lor rotată.

Au cîte cercuri numără pe trunchi
puieții ce-i sădisem împreună?
O, clasa mea, gingașul meu mănunchi,
copilărie smulsă de furtună!

Parcă te văd... Pe uliți noi sădim.
(Și în război, flori albe da prierul).
Deodată, prăvălit din înălțimi,
se sparse-n țăndări sîngerii, tot cerul

Și noaptea-n toiul zilei fumegînd,
cuprinse strada-n neagra ei eclipsă.
In praf de drum tulpinele s-au frînt.
Copiii-i caut... cîți din ei sînt lipsă?

Puieții răvășiți și sîngerii
vor crește iarăși prin aceste locuri,
cînd printre crengi sînt leșuri de copii,
cu numele rămase-n cataloguri?

Revăd în praful drumului un trup
cu sînge șiroind sub o cosiță
și mă aplec, cămașa să mi-o rup,
ca să-ți leg rana, mică școlăriță.

Mă veți întîmpina în locu-acela,
voi, amintiri cu ghiarele de ghiață?
Dacă mă-ntorc acum în Mandravela,
îmi veți ieși ca umbre vii în față?

E școala. Pragul. Clasa... Nu cumva
ce văd nainte, e o arătare?
Sus, la catedră-i școlărița mea,
și-n prag stau eu, o fostă-nvățătoare.

Fetița mea, tu liberă-ai crescut,
și liberă înveți pe alții carte...
(Iertați-mi duioșia de-nceput,
învățătoarele-o duc mai departe!)

Și tu mergi la sădit... O, cum vă gust,
voi, primăveri cu rădăcina-adîncă,
într-un pămînt pe care, din August,
clădim, clădim, și mai clădi-vom încă.

Au cîte cercuri numără pe trunchi
puieții care rîd de-atîta soare?
O, clasa mea, gingașul meu mănunchi,
o, duioșii de fostă-nvățătoare!

Veronica Porumbacu

Intîlniri...

Cultura noastră, în genere, și literatura în mod deosebit, au cunoscut numai în zece ani o propășire aproape de necrezut. Scriitorii noștri, în cei zece ani, au învățat multe lucruri, dar cel mai valoros și mai rodnic este apropierea de marile mase populare, și cunoașterea lor. Au învățat cum să creeze opere folositoare și cum să învețe de la zecile și sutele de mii de oameni care se apleacă cu atenție și dragoste asupra cărților. Intîlnirile cu cititorii sînt o deosebită noutate în viața literaturii noastre; ele sînt o adevărată școală de viață și de artă, din această confruntare vădindu-se înflăcăratele năzuințe creatoare ale oamenilor. Am avut întîlniri cu cititorii în toate meleagurile țării, dar cea mai de neuitat a fost aceea cu întîiul volum al romanului „Negura" la București. Era un lucru cu totul nou, atît pentru mine cît și pentru cititori. Îndată după începutul discuțiilor, sala plină pînă la refuz s-a împărțit în două tabere vrăjmașe. De ce? Pentru că de o parte stăteau cei mai tari de gură, vizați de-a dreptul de cartea mea, iar de alta se aflau oprimații războiului. Cu un cuvînt, zeci de Vartici. Vieri și alții, au aflat în această reuniune încă un prilej de a se război împotriva Cimpoeștilor, Boculeilor și a altor eroi care duseseră pe spinare greutățile istoriei. La un moment dat, se încinsese un duel strașnic, cu dezlănțuiri de patimi, și atunci mi-am dat seama de ce cartea a fost primită cu atîta căldură, pe de o parte, și cu atîta ură pe de alta. Oamenii care au aflat în ea ecourile suferințelor trăite, m-au învățat că adevărul trebuie spus pînă la capăt și cu orice preț. Aceasta a fost întîia învățătură primită de la întîlnire Cartea care nu oglindește suferințele și năzuințele oamenilor este o carte moartă. Dacă, de pildă, în loc să fi arătat grozăviile războiului, aș fi arătat necazuri amoroase și meschine ale cutărei dulcinee, în timp ce pămîntul și cerul se cutremurau sub tunuri, — cartea mea n-ar fi stîrnit nici o frunză moartă de la locul ei. Oamenii, atît cei buni cît și cei răi, s-au recunoscut în ea, — de aceea au iubit-o sau au urît-o. Am găsit Cimpoeși pe toate întinderile țării. Nu se poate scrie fără patimă, fără dragoste fierbinte față de bine, fără ură față de rău. Asta a fost a doua învățătură cu care m-am ales de la întîlnirile cu cititorii. Într-o măsură puternică, aceste întîlniri m-au descotorosit de naturalism. Cititorii din București, din Arad, din Vatra Dornei, din Turnu Măgurele sau din Constanța, prin exemplele vii luate chiar din cartea mea, au creat în mine un simțămînt penibil față de naturalismele folosite fără măsură, față de scenele tari căutate cu lumînarea numai de dragul de a descrie lucruri ieșite din comun. Azi, cînd m-am descotorosit de plaga naturalismului, văd cît de inutil și de primejdios era în dezvoltarea drumului meu literar.

— Gîndește-te că te citesc elevii pe la școli! a fost cel mai mare semn de alarmă, dat de o profesoară de limba română din Botoșani.

Într-adevăr, gîndul că lucrările mele propagă curente nesănătoase, m-au determinat să mă păzesc de ele ca de foc.

— Cringașu, flăcăul din „Temelia" dumitale, are inimă? m-a întrebat o colectivistă tînără și frumoasă, la Roșiorit de Vede.

— Cum adică, să nu aibă inimă?

— Atunci de ce nu iubește așa cum iubesc oamenii, și-și lasă ibovnica să fie măritată cu sila, cu un moșneag?

Abia atunci, la întîlnirea de la Roșiori, mi-am dat seama cît de fals e construit sufletul lui Ion Cringașu. E un personaj fără îndeajunsă căldură, „cu borș în vine, în loc de sînge", cum a încheiat frumoasa colectivistă roșioreancă. Mi-am luat note la fiecare întîlnire, și, pe măsură ce-mi revizuiesc cărțile, îmi dau seama de observațiile drepte Tot în fața cititorilor, am învățat mai bine ce înseamnă răspunderea față de verbul scris. Cititorii își socotesc cartea ca a lor, ducă le oglindești frămîntările. „Cartea asta a noastră..." spunea un bătrîn brigadier de prin Teleorman, despre „Temelia" „E a noastră, de aceea trebuie s-o cinstim bine, s-o judecăm cu dragoste dar și cu asprime, s-o facem să fie și mai bună" Și acel brigadier nu s-a mărginit numai la afirmații. Mi-a demonstrat cum Clip, mijlocașul, e convins să intre în gospodăria colectivă prin mijloace prea simpliste, necorespunzătoare luptei care se duce în viața de toate zilele în jurul atragerii mijlocașilor. A fost pentru mine o lecție puternică și m-a determinat să adîncesc, pînă-n cele mai ascunse amănunte, viața noastră de față.

Ni se potrivește multor scriitori vorba veche și înțeleaptă cu gisca și cu apa, cînd e vorba de cercetarea multor lucruri. Unii ne mulțumeam să trăim chiar numai un sfert de zi într-un sat, pentru ca după aceea să scriem un roman sau o nuvelă. Ba, un breslaș de-al nostru a privit un sat doar de la o distanță de zece kilometri, s-a mai informat puțin pe la șeful gării, pe la acari și, hai înapoi la București, unde a trintit un mare reportaj din viața satului Altul, în drum spre locul de documentare, și-a făcut tot planul romanului, pe măsuța din clasa întîia a autorapidului. Simplu, nu? Care-s problemele satului? Chiaburul, pintecos și în cămașă cu flori pe la poale, ține toporul sub suman... Săracul, cu opincă spartă, luptă pentru întemeierea colectivului. Ce se întîmplă mai departe, e la mintea cocoșului: într-o noapte, cînd săracul vine de la adunare, printr-o ulită glodurească.. chiaburul... etc., etc

Numai că socoteala din autorapid nu se potrivește cu cea din sat! Comodul prozator a trebuit să-și ascundă planul, cu rușine, în fața adevărului vieții. Chiaburul nu avea nici pintece de iapă, nici cămașă cu flori, nici topor ascuns. Stătea unde-i era lui lumea mai dragă, drept în inima gospodăriei colective, ca brigadier..

Mărturisesc lucrurile acestea, pentru-că și eu era să calc de multe ori pe urmele acelui prozator. Întîmplarea din Teleorman m-a vindecat pentru totdeauna, sper, de superficialitate, de încrederea exagerată că cunosc bine realitățile satului. Istoria noastră se desfășoară tumultuoasă, ca o mare în fierbere. Arată fețe noi, de la zi la zi. Satul nu poate fi prins cu metodele idilismului. E drept că Ileana se întîlnește cu Gheorghe în fiecare seară, că luna răsare tot minunată și albă și cînd se oglindește în luciul riurilor pare un hultan de foc, ca acum milioane de secole. Dar nu acest lucru e esențialul. În sat se întîmplă încleștări de un înalt dramatism între cei vechi și care rupe cu dinții să nu piară, și tot ce-i nou care merge înainte nebiruit. Și oare n-ar fi imoral să ne depunem armele în fața unui răsărit de lună, cînd toată lumea muncitoare a satului e în plină bătălie pentru cucerirea fericirii? Iată încă un lucru conturat în mintea mea mai bine la întîlnirile cu cititorii Asta însă nu însemnează că trebuie să dăm edict de moarte frumuseților naturii. Chiar dacă am acoperi focul lunii de prin ape, cu pămînt, chiar dacă am răsturna peste ei munții, luna răsare, iar, nebiruită, prea frumoasă. „S-o descriem — m-au învățat cititorii — dar nu ne lăsa să așteptăm pînă ni se răcește mămăliga sub stergar, pînă aflăm iar ce se întîmplă cu eroul".

Dar învățăturile trase pe la întîlniri sînt fără număr Am înșirat doar cîteva care m-au întărit, m-au corectat, mi-au dat încredere în puterea mea, m-au pus pe gînduri. Într-un cuvînt, cititorii mi-au cerut cărți bune.

Iată doar unul din multele învățăminte trase de către scriitorii noștri numai în zece ani de istorie.

Eusebiu Camilar

DRAMATURGIA celor zece ani

Acum zece ani, avioanele hitleriste au distrus clădirea Teatrului național din București. Sala în care se jucase pentru întîia oară „Scrisoarea pierdută" și unde decenii de-a rîndul răsunase glasul lui Nottara și Iancu Petrescu, foaierul unde Paul Gusti conducea repetițiile la Visul unei nopți de vară", s-au prăbușit sub bombele fasciste Atunci în inima Bucureștilor într-o zi de vară ca și aceasta, nu se dărîma numai o clădire Era ultimul act al unei prăbușiri mai de mult începute îndelung pregătite Cu mulți ani înainte Nottara își dădea sfîrșitul într-o mansardă, un dramaturg ca George Mihail Zamfirescu rătăcea ros de tuberculoză și fără un ban în buzunar iar locul lui Caragiale pe scena românească îl luaseră reprezentanții decadenței apusene și ai misticii fasciste Bombele hitleriste au căzut ca o cortină sinistră peste rușinosul spectacol al trădării culturii și artei românești de către regimul vîndut al burgheziei și moșierimii.

Pentru cei tineri de tot, vremurile acestea sînt de domeniul istoriei Dar cei mai mulți dintre maeștrii scenei noastre, ca și scriitorii trecuți de pe vremuri umiliți și desconsiderați sînt azi artiști ai poporului, unii de mai multe ori laureați ai Premiului de stat, decorați cu cele mai înalte ordine ale Republicii, înconjurați de dragostea și stima unui public nou entuziast, însetat de cultură și frumos. Ei știu că partidul e salvatorul tuturor valorilor culturii noastre, e mama constructor al vieții și culturii noi Ei știu că în zilele lui August 1944, cînd zidurile teatrului lui Millo fumegau ostașii sovietici care ne aduceau libertatea și pacea veneau din patria lui Gogol și Cehov a lui Gorki și Maiakovski Acești ostași ai libertății apărau cu viețile lor cultura omenirii

Au trecut de atunci zece stagiuni Zece stagiuni care reflectă adîncile transformări revoluționare petrecute în viața poporului, în care arta teatrală, smulsă din mlaștina decadentismului burghez, a luptat alături de popor pentru victoria socialismului, pentru făurirea unui om nou. Cei mai buni scriitori și artiști, continuatori ai maeștrilor din trecut, s-au alăturat acestei lupte. Lor li s-a adăugat o nouă generație de dramaturgi, crescuți în anii regimului democrat-popular. Împreună, frontul unit al creatorilor în domeniul artei teatrale, militează pentru o dramaturgie nouă, pătrunsă de spirit de partid, dramaturgia vieții noi, bazată pe metoda cea mai înaintată de creație, metoda realismului socialist Oamenii de artă, educați de partid în spiritul marxism-leninismului, au izgonit de pe scenele noastre repertoriul burghez decadent, „eroii" luați din lumea afaceriștilor, trădătorilor de țară, excrocilor și prostituatelor, și au urcat pe scenă pe adevărații făuritori ai istoriei, — pe oamenii muncii, constructori ai socialismului Teatrul nostru a devenit o tribună de dezbatere a ideilor celor mai înaintate, a marilor probleme ce frămîntă poporul, o oglindă a vieții noi. Teatrul nostru năzuiește să devină o școală a caracterelor socialiste. El a și obținut pe acest drum succese însemnate.

Omul muncii libere, creatoare, patriot înflăcărat, luptător pentru pace și frăție între popoare, constructor al propriei sale fericiri, omul care în focul luptei pentru socialism capătă noi trăsături de caracter, o nouă concepție și o nouă morală, iată un erou cum n-a mai existat în țara noastră, un model de inspirație pe care nu l-a putut avea nici un artist în trecut. A făuri chipul acestui contemporan care se dezvoltă în patria noastră, a face din el model de urmat pentru semenii săi, a-l lăsa posterității întruchipat în cea mai desăvîrșită imagine artistică, iată titlul de onoare al oricărui artist adevărat de la noi. Apropiindu-se tot mai mult, în acești ani, de viața poporului, autorii noștri dramatici au început să creeze asemenea eroi. Au început să apară pe scenele noastre imagini vii, emoționante, convingătoare, ale noilor relații sociale din țara noastră, aspecte variate ale conflictelor în focul cărora se dezvoltă noua societate, noua față a poporului muncitor. Asemenea oameni înflăcărați, plini de patosul construcției, a creat Mihail Davidoglu în cunoscutele sale lucrări „Minerii" „Cetatea de foc" și „Schimbul de onoare". In aceste piese, în afară de principalii eroi, Anton Nastai, Pavel Arjoca, Panait Șerban, — Davidoglu a reușit să creeze chiar în roluri de mai mică întindere tipuri minunate de muncitori ca Moș Culai, Aron Gherghei și alții. Cu o mare forță dramatică a întruchipat autorul, în „Cetatea de foc", procesul complicat al transformării hătrînului Petru Arjoca, una din cele mai veridice figuri din noua noastră dramaturgie Adîncile transformări din lumea satelor au inspirat de asemenea pe mulți dramaturgi. De la „Ziua cea mare" a Mariei Banuș, pînă la „Oameni de azi" de Lucia Demetrius și „Mireasa descultă", a tinerilor scriitori Sütö András și Haidu Zoltan, se poate urmări drumul străbătut de la constituirea primelor gospodării agricole colective la viața dintr-o asemenea gospodărie Figuri ca Grigore, secretarul unei organizații de partid sătești din „Oameni de azi", sînt azi apropiate spectatorilor, iubite de aceștia.

Scriitorilor noștri nu le-a scăpat nici aspectul important al transformării intelectualității Dacă doctorul Murgu din „Oameni de azi" intelectual apolitic, se transformă în mijlocul vieții noi a satului într-un medic înaintat, legat de oameni, militant social, profesorul Birlea din „Iarbă rea" trece prin mari încercări pînă-și dă seama de primejdia cosmopolitismului Tema luptei de clasă în domeniul ideologiei, complicatele conflicte ce se nasc în acest sector a fost atacată cu succes și de Horia Lovinescu în „Lumina de la Ulmi". Emil Comșa, eroul principal al piesei, este o figură tipică de intelectual cinstit, prins în mrejele influențelor dușmănoase, care, ajutat de partid, se smulge în cele din urmă din cătușele concepțiilor înapoiate ale lumii vechi pentru a deveni un om pe deplin devotat poporului

Unei teme atît de importante ca aceea a apărării patriei îi sînt închinate lucrări de Radu Boureanu și N. Tăutu. De un meritat succes s-a bucurat „Martin Roggers descoperă America" de Constantin și Rogoz, piesă care demască uneltirile imperialiștilor americani.

Gorki spunea că scriitorul „e chemat să joace concomitent două roluri: rolul moașei și rolul groparului".

Aceasta înseamnă că odată cu lupta pentru a ajuta la nașterea noii societăți, el trebuie să contribuie la dispariția a tot ceea ce e vechi, perimat, sortit pieirii. In această privință satira are de jucat un rol de seamă în dramaturgia nouă. A satiriza figura dușmanului de clasă, a-l înfățișa în același timp odios și ridicol, a biciui toate năravurile rămase din societatea capitalistă în zilele noastre, tot ceea ce constituie o frînă mersului înainte, iată sarcini de seamă puse în fața autorilor noștri. Elemente de satiră se găsesc în mai toate lucrările noastre dramatice. Piese ca „Ultima oră" de Mihail Sebastian, sau „Afaceriștii" de Tudor Șoimaru, îndeplinesc cu succes rolul de a demasca putreziciunea societății burgheze romînești dintre cele două războaie. Dar sarcina principală este de a crea o satiră care să lovească în tot ceea ce *azi* e dușmănos, vechi, perimat. Din acest punct de vedere, o realizare însemnată este crearea de către Mihail Davidoglu a figurii lui Ion Stratulat în „Schimbul de onoare" dușman strecurat în mișcarea muncitorească și mai cu seamă prima noastră comedie satirică inspirată din realitățile zilei de azi. „Mielul turbat" de Aurel Baranga. Succesul acestei comedii se datorește faptului că autorul a înfățișat, pe o temă de mare actualitate — combaterea birocratismului — cîteva tipuri de birocrați carieriști, gură-cască, compuse cu măiestrie, dezvăluind zvîrcolirile lor atunci cînd sînt prinși sub focul reflectorului de către oamenii înaintați, luptători pentru victoria noului Deosebit de valoros în „Mielul turbat" e faptul că autorul demonstrează în mod convingător că azi vechiul se ciocnește de forța noului, că el nu poate trăi liniștit, că în societatea noastră el e pînă la urmă demascat și îndepărtat

Acest lucru e cu atît mai important de subliniat, cu cît în unele lucrări în care se satirizează ceea ce e vechi, înapoiat, dușmănos, autorii neglijează să reliefeze cu tărie încălcînd adevărul vieții, deformînd realitatea.

In „Mielul turbat", pe lîngă tipuri negative ca Toma Dumitrescu, Bontaș Cavafu, autorul a adăugat figurilor de eroi pozitivi ai literaturii dramatice noi pe Spiridon Biserică, întruchipare actuală a umorului popular, personaj cu totul nou în dramaturgia romînească.

Pentru educația patriotică a poporului muncitor, a tineretului mai ales, pentru formarea caracterelor noi, este importantă înfățișarea luptei eroice din trecut a clasei muncitoare sub conducerea partidului comunist împotriva exploatării capitaliste, împotriva războiului fascist. Chipuri de comuniști ca Mihai Buznea din „Pentru fericirea poporului" de N. Moraru și A. Baranga sînt modele de patriotism, tărie de caracter, hotărîre de luptă, curaj și abnegație pentru cauza poporului muncitor Un episod veridic din viața muncitorilor forestieri pe vremea stăpînirii capitaliste au înfățișat Ladislau Kiss și Dezideriu Kovacs în piesa „Furtună în munți". De asemenea literatura dramatică nouă a reînviat pe scena noastră mari figuri istorice care au jucat un rol însemnat în dezvoltarea poporului, în lupta sa pentru libertate. O realizare remarcabilă este piesa acad. Camil Petrescu. „Bălcescu", piesă în care atît figura marelui luptător pentru libertatea poporului cît și epoca sa sînt redate cu multă măiestrie. Fie că e vorba de chipul lui Nicolae Bălcescu al lui Ion Vodă din lucrarea lui Laurențiu Fulga, fie că e vorba de oameni de seamă din domeniul artei, ca Matei Millo din piesa lui Mircea Ștefănescu, sau de Michel Angelo în realizarea lui Al. Kiritescu, publicul nou primește cu interes și dragoste aceste luminoase evocări ale trecutului.

Un merit deosebit îl are Laurențiu Fulga, care a dat dramaturgiei noastre o piesă de un atît de înalt dramatism ca „Ultimul mesaj" în care e înfățișată lupta comună a ostașilor noștri și a celor sovietici pentru învingerea fascismului.

Lucrări care vădesc un real talent au scris tineri ca Valeriu Luca („Vara furtunoasă"), Th. Mănescu și Silvia Andreescu („Simeon Albac"), L. Bruckstein („Familia Grünwald").

La capătul acestor zece ani de viață nouă a patriei noastre, autorii dramatici, ca și interpreții operelor lor, pot privi cu bucurie și satisfacție realizările obținute Au fost ani de muncă încordată în care s-au pus bazele unei noi dramaturgii, născută în focul luptei împotriva tendințelor decadente, cosmopolite, ani în care s-a creat un nou repertoriu, adevărat fond de aur al noii literaturi dramatice. Maeștrii scenei noastre — autori și interpreți — privesc cu recunoștință spre partidul clasei muncitoare, care a salvat arta teatrală și o îndrumă spre noi culmi artistice. Dacă astăzi pe scena românească, alături de creațiile marilor clasici, de piesele scriitorilor înaintați dintre cele două războaie, există o nouă dramaturgie, închinată omului, vieții, fericirii, aceasta este rezultatul condițiunilor de renaștere culturală pe care puterea populară le-a creat.

Maeștrii scenei noastre sînt recunoscători marii culturi sovietice, din comorile căreia au învățat și învață permanent calea sigură pentru înflorirea artei teatrale noastre.

Cuceririle noii noastre dramaturgii vor fi fără îndoială dezvoltate, adîncite. Această dezvoltare este posibilă numai luptînd mai departe pentru o și mai puternică, mai multilaterală oglindire a vieții noi din patria noastră, pentru o și mai măiestrită înfățișare a chipului omului nou, numai luptînd cu consecvență împotriva apolitismului, a tuturor rămășițelor concepțiilor burgheze despre artă, a tuturor influențelor ideologiei imperialiste.

Așa cum s-a arătat și într-o recentă dezbatere a Uniunii scriitorilor, în fața dramaturgilor stă sarcina de a crea piese mai strîns legate de actualitate și în care să fie atacate cu îndrăzneală cele mai importante probleme ale vieții poporului. Spectatorii, care aplaudă din toată inima cele mai bune realizări ale literaturii dramatice noi, sînt în drept să ceară dramaturgilor să lupte cu mai multă hotărîre pentru a elimina din creația lor tot ceea ce mai e încă palid, șters, inexpresiv, pentru a întruchipa la un nivel artistic tot mai ridicat chipul contemporanilor noștri.

Anii care vor urma vor fi țără îndoială ani de noi cuceriri pe drumul victoriei realismului socialist în literatura noastră dramatică

Scriitorii și artiștii noștri au fericirea să trăiască în epoca cea mai măreață pe care a cunoscut o istoria epoca eliberării definitive a omului de exploatare, epoca construirii socialismului și comunismului O asemenea fericire n-a avut-o și n-a putut-o avea nici unul dintre înaintașii noștri. Tocmai de aceea scriitorii de azi sînt conștienți că lor le revine sarcina de a crea o nouă literatură, care să ridice pe o treaptă calitativ superioară mostenirea înaintată a trecutului, de a oglindi în operele lor această epocă măreață, contribuind astfel la construirea socialismului în patria noastră la crearea omului liber de toate tarele trecutului, de a lăsa celor de mîine imaginea acestei lupte pentru o viață nouă și fericită, și a oamenilor care au construit-o Este o muncă grea, dar minunată. La zece ani de la eliberare, această muncă e abia la început, dar temeliile sînt puse Nu încape îndoială că scriitorii noștri o vor duce cu succes pînă la capăt.

Traian Șelmaru

Pe Marea Țimleanscului

N-a fost înscrisă-n rînduiala firii,
Pe hartă șes era, un simplu șes,
Dar fiul năzdrăvan al omenirii
Din locul șes o mare a ales.

O mare cu corăbii și cu valuri,
Cu pești, cu pescărușî și cu pescari
Să-ți sprijinești privirile de maluri
E greu, căci depărtările sînt mari.

De țărmuri de te-apropii, vezi un sat
Un orășel, uzine, oameni, viață;
Acestea toate nu de mult au stat
Pe unde astăzi marea se răsfață.

Nainte de-a fi mare pe aici,
Nainte viața apelor de-a-ncepe,
Cîți dușmani au pierit și cîți voinici,
Cît sînge s-a vărsat în aste stepe!

Aicea bărbăția s-a călit,
Iar fundul mării fu muiat în sînge
Și oase spală Donul liniștit
Și apa ce-n acest noian se strînge.

Braț purtător de spadă-nvingătoare
A ridicat apoi cîntînd ecluze;
Din răni și din dureri sfîșietoare
Surîsul vesel a-nflorit pe buze.

Din inima-i, cu purpură, poporul
Vopsi și steagul 'nalt de pe catarg
Al vasului ce-și întețește zorul
Spre Stalingrad, lăsînd șuvoaie-n larg

Mihai Beniuc

Despre discutabil şi indiscutabil *)

— *Fragmente* —

K. SIMONOV

Organizaţiile scriitorilor se pregătesc pentru al doilea congres unional, care trebuie să totalizeze rezultatele dezvoltării literaturii sovietice în ultimele două decenii şi să traseze căile de viitor.

Literatura sovietică trebuie să ajute partidul şi guvernul în rezolvarea marilor sarcini ale construcţiei comuniste, pe care plenarele Comitetului Central al Partidului Comunist din septembrie şi februarie-martie le-au pus în faţa ţării, pentru a ridica buna stare a poporului nostru, pentru a crea un belşug material şi spiritual.

Este foarte important ca năzuinţa noastră de a ajuta cum se cuvine la rezolvarea problemelor care stau acum în faţa ţării şi a poporului să nu fie transformată de noi, scriitorii, într-o campanie literară de scurtă durată, să nu se limiteze numai la publicarea unor articole şi reportaje, deşi sînt necesare şi acestea, ele fiind un prim răspuns la temă, în reviste şi ziare, ci să se exprime în nuvele, romane, în piese de teatru şi poeme, cu o atitudine adînc partinică faţă de realitate. Este important ca aceste opere să devină puternice prin exemplul lor educativ, din cuprinsul lor să apară chipul contemporanului, al eroului pozitiv, pe care poporul să-l iubească, să nu-l uite, cum îi iubeşte şi nu-i uită pe Davîdov, pe Batmanov şi pe Voropaiev.

La congres trebuie să vorbim deschis despre toate problemele discutabile, care-i preocupă pe scriitori. A discuta, pe larg, cu luciditate şi cu sinceritate, nu numai succesele, ci şi greşelile şi slăbiciunile noastre, este singura cale justă pentru ca literatura noastră să-şi îndeplinească sarcina cu succes, să se dezvolte şi să se întărească, folosind toată bogăţia ideologică a teoriei marxist-leniniste, toate posibilităţile deschise în faţa noastră de metoda realismului socialist.

Literatura noastră multinaţională devine într-o măsură tot mai mare, dacă putem să ne exprimăm astfel, un sistem de vase comunicante. Din punct de vedere calitativ, ea se deosebeşte în multe privinţe de literatura pe care o aveam în zilele primului congres al scriitorilor şi, mai ales, demn de subliniat este faptul că a devenit în aceşti ani o literatură cu adevărat unională. În cuprinsul ei se elaborează tot mai consecvent criteriile generale, ideologice şi estetice, criterii unitare, cu privire la aprecierea nivelului artistic, cu privire la cerinţe sau, mai precis, la exigenţe.

Acum douăzeci de ani, multe literaturi naţionale şi, mai ales, literaturile cu o proză tînără ori care abia se năşteau aveau nevoie de atenţie specială. Astăzi situaţia s-a schimbat complet. Influenţa reciprocă, legătura dintre toate literaturile naţionale, s-a întărit într-un mod deosebit; acum nu avem cîteva opere sau zeci de opere; acum avem sute de opere, create în diferite republici, în diferite limbi, care au devenit de mult un bun al cititorului sovietic.

Scriitorii şi poeţii, care s-au oprit în dezvoltarea lor şi cer să li se aducă laude nemeritate, ca în trecut, şi, dacă nu li se aduc, pun la îndoială prietenia trainică sau sentimentele frăţeşti, nu sînt sprijiniţi nici de opinia publică literară unională, nici la ei acasă, de opinia publică literară dintr-o republică sau alta. Severe, dar juste, aprecierile lipsite de orice indulgenţă plină de aroganţă se bucură de respect şi de o recunoaştere tot mai largă; ele devin norma principală a relaţiilor dintre scriitori şi critici din diferite republici.

Întărirea acestor norme pe deplin juste în relaţiile noastre literare, respectarea lor strictă trebuie să fie obiectul atenţiei şi preocupării noastre. Orice diminuare a criteriilor — cum se întîmplă încă în unele cazuri — nu face decît să frîneze dezvoltarea literaturii. De aceea, trebuie să dispară definitiv toate rămăşiţele dublei contabilităţi cu privire la aprecierea operelor scriitorilor din republicile frăţeşti, trebuie criticaţi cei care sînt gata să ţină această contabilitate dublă, precum şi cei care sînt de acord cu existenţa ei.

În adevăr, congresele şi adunările scriitorilor, care se vor ţine în toate republicile înaintea celui de al doilea congres unional la care vor lua parte mulţi reprezentanţi ai literaturii ruse şi ai altor literaturi frăţeşti, vor contribui la întărirea în viitor a unor criterii artistice unitare, la consolidarea unei prietenii exigente şi fără compromisuri, la confirmarea normei de aur pentru literatură, aceea de a spune deschis: bine — cînd e bine, şi rău — cînd e rău.

Trebuie să menţionăm faptul că în rapoartele şi corapoartele prezentate la congresul scriitorilor din Azerbaidjan s-a simţit într-o anumită măsură descreşterea scriitorilor după ranguri. Scriitorii se limitau să critice în mod concret numai pe cei tineri; lipsurile din operele scriitorilor consacraţi au fost arătate într-o formă foarte generală. Aceasta nu e folositor. Scriitorii cu mai multă experienţă au umerii mai tari, mai puternici, ei suportă mai bine critica.

Coraportul lui Suleiman Rustam a afirmat just că în poezia noastră nu mai există vechea opoziţie dintre poet şi societate; contopirea sentimentelor poetului cu sentimentele poporului prezintă acum o mare importanţă. Totuşi, această teză trebuie completată. Să nu uităm că în această contopire nu trebuie să dispară individualitatea poetului. În lirică, prezenţa poetului este obligatorie. Să luăm, de pildă, însuşiri frumoase ca: vitejia, bărbăţia, hotărîrea, tăria; ele pot constitui o categorie generală eticomorală, pot fi şi concrete, proprii caracterului unui om: unul poate avea un anumit curaj, altul altfel de curaj, etc. Poetul sovietic trebuie să ajungă în poezie, în situaţiile cele mai complicate, la concluzii juste din punct de vedere ideologic; dar pe cititor îl interesează şi cum ajunge poetul la aceste concluzii.

Mi se pare că, vorbind despre tradiţia lui Maiakovski, trebuie să medităm mai profund şi asupra formei poeziei lui. Nu sîntem obligaţi s-o imităm, dar este util s-o folosim în arsenalul nostru poetic. Ceea ce trebuie să învăţăm de la Maiakovski este poziţia lui ofensivă. Poezia lui este a unui om care nu putea să ocolească un fenomen tulburător care l-a mişcat, pentru motivul că nu poate „intra" în versuri. Nici nu-şi închipuia că există fenomene care „nu intră" în poezie. Această diversitate de mijloace poetice, forma atît de largă se năştea fiindcă voia să facă şi să cuprindă atît de mult. Poeţii ar trebui să mediteze serios asupra acestor lucruri.

În preajma celui de al doilea congres al scriitorilor sîntem datori să sprijinim dezvoltarea unor dezbateri largi, trebuie să creem în organizaţiile scriitorilor condiţii, ca oamenii să nu se teamă să critice cu severitate somităţile literare, să nu se teamă că cineva se va răfui cu ei în literatură.

Ajunge să amintim ce s-a spus la congresul al XIX-lea al partidului cu privire la literatura noastră, critica aspră făcută lipsurilor literaturii noastre, ca să înţelegem că fiecare scriitor sovietic şi critic literar, care se respectă, fiecare om, preocupat de destinele literaturii noastre, de înlăturarea grabnică a urmărilor nefaste ale teoriei lipsei de conflict şi a rezultatelor prea puţin rodnice ale ocolirii aspectelor mai întunecate ale vieţii, nu se poate să nu ia parte la discuţii. Nu e cu putinţă să nu-şi spună părerea cu privire la problemele fundamentale ale literaturii cu pasiune, deschis, cu asprime chiar. Aşa trebuie să fie. Şi aşa va fi.

Totuşi în unele articole apărute în timpul discuţiilor care au loc acum, descoperim fenomene ciudate. Autorii lor încep să ocolească însăşi noţiunea de partinitate în literatură, noţiunea de metodă a realismului socialist. Le ocolesc pe amîndouă cu atîta încăpăţînare, ca şi cum noţiunea de partinitate în literatură şi recunoaşterea metodei realismului socialist i-ar împiedica să vorbească de sinceritate, de veridicitate, de profunzime psihologică, de sentimente complexe şi subtile, şi despre alte lucruri, tot atît de frumoase, extrem de necesare literaturii. În unele articole a apărut tendinţa de a se pune cu capul în jos problemele ascuţite ale literaturii, să se vorbească, de pildă, despre sinceritate, ca despre o cerinţă independentă.

Nu este necesar să recurgem la anumite citate; în cazul acesta e vorba de altceva: e vorba de spiritul însuşi al acestor articole, în special de cîteva articole apărute în ultimul timp în revista „Novîi mir".

Este ridicol să protestezi împotriva importanţei noţiunii de sinceritate în literatură, să cauţi să aperi pe nedrept de critică chiar şi cele mai cunoscute opere ale literaturii sovietice, — dacă în cuprinsul lor au existat elemente de înfrumuseţare a realităţii, — pe motiv că au apărut mai de mult. Trebuie să ne lămurim cum se face această critică într-o serie de cazuri, în numele cui se cere sinceritate. De ce se cere cu atîta putere biciuirea aspectelor întunecate ale vieţii şi ale oamenilor răi?

Invocînd dreptul criticii faţă de critici aş vrea să-mi spun părerea în această problemă.

Orice om, care activează în literatura sovietică, deşi are păreri deosebite de ale altora cu privire la anumite probleme ale dezvoltării ei, deşi apreciază altfel diversele orientări şi individualităţi artistice, stă totuşi, dacă este scriitor sovietic, pe o poziţie principială fermă şi indiscutabilă: literatura noastră este chemată să contribuie la construirea societăţii comuniste.

Ceea ce ajută la îndeplinirea acestei sarcini este bun pentru noi, ceea ce i se opune, nu este bun. Nouă ne sînt străine poziţiile obiectiviste, nu recunoaştem valori artistice în sine. Criteriul cel mai important pentru aprecierea literaturii este folosul pe care îl aduce cauzei noastre comuniste şi nici o înţelegere abstractă a meritelor artistice nu va salva de o critică severă operele străine din punct de vedere ideologic, care ar putea fi utile duşmanilor cauzei noastre.

Ce înseamnă sinceritate şi veridicitate, înţelese în mod abstract? Înseamnă recunoaşterea obiectivistă a faptului că fiecare scriitor, care priveşte viaţa din punctul lui de vedere, care vede numai ceea ce îi este lui accesibil şi care scrie apoi sincer despre aceasta, — are dreptate din punctul lui de vedere.

Evident, nu putem fi de acord cu un asemenea punct de vedere, în sprijinul căruia au apărut în ultimul timp anumiţi apologeţi. Nu, nu toţi „au dreptate din punctul lor de vedere". Avem dreptate numai noi, numai oamenii care stau pe poziţii marxiste, care luptă pentru construirea societăţii comuniste.

Noi nu contestăm sinceritatea unor scriitori, care au stat în trecut sau care stau acum pe alte poziţii ideologice. Ar fi ciudat să-i învinuim de lipsă de sinceritate pe toţi oamenii care împărtăşesc păreri străine nouă. Dacă ne referim la lupta literară dinainte şi după revoluţie, putem aduce uşor exemplul unor scriitori, care contestau sincer marxismul, nu încercau în nici un fel să-şi revizuiască orientarea idealistă, refuzau să-şi pună condeiul în slujba poporului.

Ce valoare are sinceritatea lor pentru noi? Oare trebuie să-i lăudăm pentru sinceritatea lor, pe motiv că sinceritatea este, în general, însuşirea cea mai valoroasă a literaturii? Da, au fost şi sînt şi acum în alte ţări scriitori talentaţi, care nu împărtăşesc vederile noastre şi descriu viaţa cu toată sinceritatea de care sînt capabili, aşa cum pot s-o vadă. Dar noi, pornind de la faptul că singurul adevăr pentru omenire — şi aceasta este convingerea noastră profundă — este drumul spre comunism, drum pe care păşesc astăzi tot mai mulţi oameni, noi contestăm faptul că aceşti scriitori ar putea să scrie adevărul deplin obiectiv despre om şi despre societate.

Omul nu devine realist socialist în mod automat, pentru că trăieşte în ţara socialismului. Realismul socialist ca metodă de zugrăvire artistică a vieţii în literatură se sprijină pe cunoaşterea marxistă a vieţii însăşi. Fără aceasta, toate discuţiile cu privire la realismul socialist rămîn vorbe goale. Numai omul capabil să distingă limpede ce este principal şi ce este secundar în viaţă, să vadă tendinţele ei fundamentale, caracterul social al conflictelor din sînul ei, este capabil să scrie marele adevăr despre viaţă, să arate mişcarea ei înainte, să prezinte această mişcare prin caracterele şi faptele oamenilor, — adică este capabil să devină realist socialist.

Nu în zadar presa de partid, vorbind despre lipsurile literaturii noastre, arată adesea cu atîta consecvenţă ca prim izvor al acestor lipsuri faptul că mulţi scriitori ai noştri nu cunosc bine viaţa. Citim şi sîntem de acord cu toate acestea; dar n-am tras pînă acum concluziile cuvenite. O documentare în plus pentru creaţie, încă o deplasare în colhoz sau în uzină, este un lucru bun; dar nu e bine cînd scriitorul se limitează la aceasta. Cunoaşterea vieţii nu este numai o sporire mecanică a observaţiilor. Poţi să vezi multe lucruri şi, totuşi, să nu le cunoşti bine. Adevărata cunoaştere a vieţii cuprinde un mare număr de observaţii. Această cunoaştere include totodată şi priceperea şi aprofundarea lor, găsirea concluziilor juste, partinice, concluzii care vor sta la temelia însăşi a operei scriitorului.

Acordînd un loc în paginile revistelor şi ziarelor noastre unor articole discutabile, colectivele de conducere ale acestor reviste şi ziare trebuie să se situeze, cînd e vorba de principiile noastre fundamentale, de principiile partinităţii literaturii, de principiile dezvoltării metodei realismului socialist, pe poziţii ferme, să ştie să deosebească un articol discutabil de un articol străin din punct de vedere ideologic, să fie siguri în aprecierile lor cînd este vorba de lucrul cel mai scump pentru noi, de lupta pentru comunism, de locul pe care-l ocupă această luptă în literatură.

Opiniile care abat literatura de la această luptă nu sînt discutabile, ci duşmănoase. Obiect de discuţie pentru scriitorii sovietici poate fi numai o singură problemă mare, care cuprinde o mulţime de alte probleme mai mici; este vorba de problema cum să ducem mai bine lupta pentru comunism, cum să găsim mai sigur drumul spre inima cititorului, cu ajutorul căror mijloace artistice se poate ajunge la cea mai puternică influenţă educativă şi estetică, ce trebuie să intre în cîmpul vizual al scriitorului, ce anume trebuie să devină obiectul de bază al reprezentării artistice, dacă scriitorul vrea prin scrisul său să slujească activ cauza comunismului.

Bineînţeles şi aici cîmpul discuţiei este, în adevăr, foarte larg; există multe probleme discutabile, multe chestiuni nerezolvate, multe păreri extrem de deosebite, cu privire la crearea marii literaturi sovietice, cu privire la drumurile mai rodnice pe care trebuie să mergem.

Să luăm, de pildă, problema delimitării cîmpului vizual al scriitorului. Mulţi scriitori şi critici au căutat multă vreme — este adevărat, fără s-o spună, direct şi categoric, — să micşoreze cîmpul de observaţie al scriitorului. Unii limitau raza vizuală a scriitorului la sfera fenomenelor pozitive ale realităţii, ceea ce era vădit greşit. Ei afirmau că cititorul poate fi educat numai cu ajutorul exemplelor pozitive; fenomenele negative pot exercita doar o influenţă proastă, etc. Aceste păreri au avut o destul de mare vitalitate, încît mai sînt şi astăzi unii care le susţin. Au mai fost şi alte „teorii" potrivit cărora tocmai acest rău, care există în om, rău veşnic, împrăştiat ici colo în viaţa noastră, a-l aduce în mod artificial sub acelaşi acoperiş, a-l stringe într-un singur oraş, a-l pune să se autodemaşte, în loc să-l demascăm, să-l strivim cu ajutorul unor oameni cinstiţi, cum se întîmplă adesea în viaţă? Cred că va trebui să mai discutăm, deoarece în legătură cu această temă există mai multe puncte de vedere. Nu cred că e just să-i contestăm scriitorului dreptul de a face o experienţă şi în acest domeniu, cum a făcut S. Mihalkov scriind „Racii". În acelaşi timp, trebuie să vedem limpede că, atunci cînd se aliniază în spatele „Racilor" un şir întreg de asemenea piese, aceasta nu va duce comedia sovietică în general şi satira sovietică în special, pe un drum just şi rodnic. Bineînţeles, ar trebui să ne gîndim şi să discutăm pentru ce aducem pe scenă sau în paginile unor cărţi aspecte întunecate din viaţă, oameni negativi. În ultimul timp, în special în dramaturgie, acesta a devenit pentru unii autori un scop. Nu avem întotdeauna sentimentul că dramaturgul aduce asemenea oameni pe scenă, regretînd că ei există şi este nevoit să-i prezinte tocmai pentru că există în viaţă şi prin urmare trebuie să lupte împotriva lor cu mijloacele artei, pînă vor dispare. Dimpotrivă, citind anumite piese simţi că dramaturgul aduce pe scenă oameni ticăloşi, cu o deosebită satisfacţie, aproape cu voluptate şi nu-l interesează altceva; în cazul cînd alături de ticăloşi înfăţişează şi eroi pozitivi, aceştia nu-l preocupă deloc: i-a adus, ca să spunem aşa, fiindcă nu a vrut să i se reproşeze ceva; dar el nu-i iubeşte deloc. Aceşti oameni nu sînt văzuţi ca nişte eroi; sînt puşi de dramaturg pentru a împlini o obligaţie.

Evident, răul trebuie arătat, oamenii negativi trebuie zugrăviţi în literatură. Dar pentru ce? La urma urmei, acesta nu este un scop în sine. A aduce pe scenă tipuri negative este numai un mijloc pentru a-i nimici cu ajutorul literaturii.

Trebuie să ne oprim şi la o altă problemă, în jurul căreia, în ultimul timp, s-au purtat multe discuţii: problema prezentării omului în muncă, a vieţii lui personale, cotidiene, a dragostei lui. S-au comis şi în această privinţă destule exagerări, fizionomia oamenilor sovietici fiind prezentată fals. Toate interesele lor vitale au fost reduse exclusiv la muncă; se uită lumea lor spirituală, complexă. Acum unii scriitori şi critici manifestă intenţia de a trece la cealaltă extremă, renunţînd la orice prezentare a muncii, afirmînd că descrierea proceselor de producţie este străină literaturii. Împotriva acestui punct de vedere, care şi-a găsit o circulaţie destul de largă, cred că este timpul să începem o discuţie hotărîtoare. Aici soluţia justă, mi se pare, nu este calea de mijloc, adică cererea ca, în fiecare roman sau în fiecare piesă de teatru, să se acorde atenţie de 50% muncii şi de 50% familiei, ci a ne îndrepta nemijlocit către adevărul vieţii, către felul cum se petrec lucrurile în realitate.

Dar în viaţa oamenilor, în simţămintele şi în gîndurile lor, în diferite timpuri, aspectele diverse ale vieţii nu ocupă un loc egal; oamenii se cufundă în muncă din cap pînă-n picioare, se îndrăgostesc pătimaş, se înfundă pentru un timp în viaţa cotidiană, trăiesc prietenia cu entuziasm. Dacă vom decide cu fermitate că soluţia nu constă în calea de mijloc, sau în dozarea precisă a procentului de producţie şi de viaţă cotidiană, ci în înfăţişarea veridică a oamenilor vii, vom avea în cărţile noastre sute de pagini la rînd unde omul e absorbit de muncă pînă la uitare de sine. (De aceea, citim cu interes despre nunca lui). Şi vor fi alte cîteva sute de pagini unde dragostea va fi descrisă de asemenea puternic, aşa cum il va cuprinde pe omul sovietic, iar eroul nu va înceta să fie om sovietic, fiindcă, prins în focul sentimentelor, nu se va uita la ceas şi nu se va gîndi ce face uzina în acest timp fără el.

Va trebui să discutăm şi anumite noţiuni literare. De pildă, mie mi se pare că termenii „roman de producţie" sau „nuvelă colhoznică" au dreptul la existenţă cînd prin această definiţie înţelegem materialul romanului, aşa cum se spunea altă dată: ce aspect de viaţă descriem, viaţa petroliştilor, viaţa muncitorilor de la căile ferate, viaţa colhoznicilor, sau — să zicem — viaţa intelectualilor de la ţară: învăţători, doctori, agronomi. Cînd prin termenul „roman de producţie" sau „roman colhoznic" se înţelege tema romanului şi se spune că e un roman despre noile metode de forare a petrolului sau despre noile metode de însămînţare a cartofului, evident, asemenea teme nu există în literatură.

În literatură, temele se determină altfel: ele sînt legate, în primul rînd, de om, de personalitatea lui, de viaţa lui sufletească, de faptele lui. Vorbind mai pe scurt, tema unei opere literare este întotdeauna omul şi preocupările lui şi nu invers, preocupările lui, şi apoi, ca o simplă anexă, omul. Să luăm, de pildă, un roman de producţie, cum se spune, ca „Departe de Moscova" de Ajaev. N-aş spune că tema romanului este construcţia conductei de petrol. Tema lui este eroismul în muncă al oamenilor din spatele frontului în anul cel mai greu al războiului. De aceea, romanul lui Ajaev este interesant nu numai pentru constructorii de conducte de petrol, ci şi pentru constructorii de tancuri, pentru mineri, pentru cultivatorii de bumbac, pentru cei cari au fost pe front şi au simţit eroismul din spatele frontului sovietic.

Noi iubim în romanul lui Ajaev nu conducta de petrol, ci oamenii care au construit conducta: Batmanov, Zalkind, Kovşov, Tania, Umara Magomet. În general, literatura nu poate să ne facă să iubim în mod abstract o anumită muncă, o construcţie pentru ea însăşi, în afara oamenilor. Literatura trebuie să mă facă să iubesc pe oamenii care săvîrşesc această muncă şi atunci, numai atunci, voi iubi munca lor, mă voi frămînta pentru interesele lor.

Să nu-şi reclame merite, să nu ceară elogii scriitorii care au scris aşa-zisele romane de producţie, unde există producţie şi nu există oameni vii. Fără oamenii vii, producţia este moartă. Pretinsele merite ale acestor scriitori sînt o autoînşelare literară. Asemenea lucrări, apreciate uneori de critici ca fiind pozitive numai 50% (opera e reuşită pe jumătate, zic ei, deoarece oamenii nu sînt bine zugrăviţi, în schimb producţia e bine prezentată) sînt de fapt inutile.

De altă parte, cînd o carte cuprinde oameni vii, cînd prin ei începi să le iubeşti munca, nu te sperie nici un fel de descriere a proceselor tehnologice, nici un fel de redare a amănuntelor producţiei. Toate devin interesante şi însufleţite, eşti gata să pătrunzi împreună cu eroii în toate detaliile muncii, să te simţi în pielea lor, să sufleci mînecile împreună cu ei. Noi vom lupta împotriva oamenilor cu mintea leneşă şi indiferentă, împotriva esteţilor care se leapădă de noţiunea „producţie" şi de nobilul cuvînt poetic „muncă".

Bineînţeles, nu mi-am propus să enumăr toate problemele care pot şi trebuie să devină la noi obiectul unor discuţii literare vii, înaintea congresului; am amintit numai cîteva din ele care, după părerea mea, merită atenţie.

Cred că nu trebuie să ne fie teamă de dezbateri ascuţite, de opinii discutabile. Este important ca, după aceste discuţii vii, să ajungem la o rezolvare justă şi utilă a problemelor principale ale literaturii noastre. Bineînţeles, unele probleme vor fi discutabile la congres şi vor rămîne discutabile şi după aceea. A crede altfel, însemnează a-ţi închipui că viaţa literară vie se va stinge după congres. Dimpotrivă, avem toate motivele să credem că, după congres, ea va fi mult mai vie, mai tulburătoare, mai interesantă şi mai furtunoasă, mai multilaterală şi mai plină de conţinut.

Din „Znamea" Nr. 5/1954

*) *La baza acestui articol se află cuvîntarea rostită la cel de al doilea congres al scriitorilor din Azerbaidjan.*

MENIREA POETULUI

Este o trăsătură caracteristică, poate chiar fundamentală, a poeziei lui M. Beniuc preferinţa insistentă pentru dezbaterea problemei rostului artei, pentru definirea rolului ei etic, social. Această predilecţie evidentă destăinuie căutarea chinuitoare şi rodnică a poetului de a descoperi toate atributele funcţiei sale în mijlocul oamenilor, relevă conştiinţa răspunderii, a datoriei sale cetăţeneşti.

Pentru delimitarea profilului ideologic şi artistic al lui M. Beniuc, a evoluţiei gîndirii sale poetice, poezia cu tema menirii artei oferă indicii sigure, concludente.

S-a remarcat în poezia anterioară a lui M. Beniuc izbucnirea violentă, vulcanică, spiritul pătimaş, neînduplecat care exprimau protestul îndîrjit al poetului în faţa nedreptăţii sociale, răzvrătirea lui acerbă, nedomolită, plină de demnitate. M. Beniuc concepea arta ca o forţă dinamică, hărăzită să crape stîncile, să afirme răspicat adevărul, proclamînd dreptul omului la libertate, la fericire. Este adevărat că protestul său nu era întotdeauna deplin desluşit, ci păstra încă limitele unui anumit individualism tărănesc anarhic, clătinat uneori de îndoieli, neluminat întotdeauna de previziunea certă şi clară a viitorului. Versul părea o erupţie vulcanică, o prăvălire năvalnică a stîncilor pe panta muntelui, o dezlănţuire a miniei dure, a fierberii interioare, nu întotdeauna expusă într-o aşezare logică, precisă, armonioasă. Această particularitate de compoziţie şi de limbaj poetic nu avea un caracter formal, accidental.

Clarificarea ideologică a poetului, întărirea spiritului său de partid şi înţelegerea dialecticii dezvoltării realităţii au avut repercusiuni adînci asupra arhitectonicii ideilor poetice. Urmărind cele mai reprezentative poezii reunite în ultimul volum de versuri al lui M. Beniuc („Arta poetică", „Oaspeţi", „Furtuni de primăvară", „Mărul de lîngă drum", etc.), se poate distinge structura clară şi bine sudată a imaginilor poetice, impunînd prin logică strînsă şi densă, prin soliditatea construcţiei poetice. Forţa vulcanică, inegală şi neîmblînzită, specifică poeziei anterioare, cîştigă astăzi alte proporţii şi dimensiuni. Poezia lui M. Beniuc devine granitică, monolită, cimentată unitar, asemănătoare albiei unui fluviu larg şi puternic fortificat, care nu se mai revarsă nedisciplinat peste maluri. Aceste trăsături indică, în ultimă instanţă, o viziune poetică mai fermă şi mai limpede, o trăinicie şi o siguranţă caracteristică poetului înarmat cu o concepţie ştiinţifică înaintată.

Volumul „Mărul de lîngă drum" reprezintă, de aceea, o însemnătate deosebită în dezvoltarea liricii noastre, fiind mărturia ascensiunii ideologice şi artistice a unui poet remarcabil al ţării, confirmînd drumul fructuos pe linia realismului socialist a creaţiei noastre poetice. Concepţia ideologică a clasei muncitoare, claritatea interpretării fenomenelor sociale, au mărit combativitatea versului lui M. Beniuc, i-au amplificat forţa de pătrundere, i-au dat acea impresie de masivitate şi impenetrabilitate, ce nu era cunoscută poeziei sale mai vechi.

Putem spune că poeziile disparate, risipite de-a lungul paginilor, reluînd însă perseverent aceeaşi preocupare asupra misiunii poetului, se îmbină organic, precizînd contururile distincte ale fizionomiei unui poet de tip nou, un poet al clasei muncitoare victorioase. M. Beniuc s-a apropiat multilateral de această temă, descifrînd pînă în nuanţe şi detalii problematica ei.

Chiar poezia ce deschide volumul — „Arta poetică" — este un semnificativ punct de pleacă. Aici poetul îşi defineşte — ca să spunem aşa — programul său minimal. Sensul ideii poetice este vizibil în toate ramificaţiile poeziei, determinînd sistemul de imagini. M. Beniuc caută să delimiteze rolul poetului, pornind de la datoriile lui minime, elementare. Tot ceea ce abia se găseşte în germene e plăpînd, sfielnic, fragil, dar înzestrat cu semnificaţii adînci — deşi strălucirea lui e încă redusă, abia perceptibilă ochiului comun — trebuie să inspire lira poetului. Surprinzînd manifestările instantanee, de durată unei scîntei, unei sclipiri — poetul va putea să dezvăluie tot ceea ce face traiul omului mai frumos. M. Beniuc alege astfel imagini de durată spaţială şi temporală minimă (firul de iarbă ce-l răsfaţă întîia oară vîntul; pufosul început de barbă, chiar de copii în om schimbîndu-l; primul da şoptit cu frică, străjuit de ochi duioşi de astre; încrucişarea a două drumuri cu-n izvor şi-un arbor la un loc etc. etc.) menite să sugereze frumuseţea discretă, delicată, dar măreaţă, cuprinsă în ceea ce este aparent mărunt şi efemer.

Dar acesta este numai un hotar — şi anume cel de jos — al împărăţiei artei. În poezia lui Beniuc se manifestă — chiar cu chemare imperativă, pătimaşă — îndemnul spre atingerea pragului de sus. Poetului nu-i pasă dacă pana lui fulgeră sau scapără stele. Altceva este esenţial, decisiv:

Dar de e stea, să fie stea polară
Ce-arată drum spre căutatul port;
De-i fulger, să topească-n foc şi pară
Tot ce e putred şi uscat şi mort!

Poetul a refuzat jocul flăcării albastre arzînd ciudat în pustnicie. El s-a căţărat pe stînci şi a aprins foc pe cea mai înaltă creastă.

Rolul dinamic, de avangardă, al artei este proclamat cu explozii de entuziasm şi admiraţie în versurile lui Beniuc.

Reliefînd sfera largă vizuală a poeziei, precizînd obiectivele ei majore, M. Beniuc explorează sufletul poetului pentru a dezvălui continua fermentaţie şi neliniştea creatoare, caracteristice omului de artă şi lupta grea, uneori mistuitoare pînă la cristalizarea atitudinii poetice, a mesajului de idei. Astfel conturul fizionomiei poetului nou este del mitat cu şi mai multă precizie. A fi pe prima barieadă în focul luptei, îmbărbătînd pe cei din jur, ascuţindu-le veghea şi încălzindu-le sufletele cu flacăra credinţei, — nu-i o sarcină uşoară şi lineară. Te întîmpină ispite felurite, ademenitoare, trebuie să depui eforturi pentru a păstra integritatea ideologică şi artistică, pentru a depăşi ezitările şi nedumeririle. Poetul recunoaşte că:

Din cînd în cînd se plînge cîntul
Că prea-l apasă ritmul, rima,
Că-l vatămă în mers pămîntul,
Că-i aspră lupta, aspră clima.
Că bine-ar fi să fie pace,
Centura să ţi-o poţi desface,
Să laşi grenada, baioneta
Şi slobod să colinzi planeta!

Dar M. Beniuc nu se pierde în zbucium steril, deoarece înţelege acum limpede epoca pe care o trăieşte, necesităţile ei.

Porunca epocii nu e călduţa reverie şi tihnita retragere într-un colţ liniştit, privind un cer senin şi fără nori. Atunci se ofileşte şi versul poeziei şi poetul mărturiseşte starea temporară de automulţumire şi inertă satisfacţie. În lipsa vînătului mai rar, poetul etalează bucate poetice domestice, uzate, surogate. Atunci — păstrîndu-se în lumea simbolului — oaspeţii observă că peştii mîroase a noroi şi prepeliţa a fost crescută lîngă casă şi-l mustră aspru dar sincer pe vînătorul răsfăţat, ademenit de traiul sedentar şi înclinat spre meşteşugul sterp, spre aristocratizare şi rupere de viaţă:

Tovarăşe Mihai Beniuc,
Printre poeţi bătrîn haiduc,
Ce-ar fi cu flinta pe spinare,
Să pleci doinind la vînătoare?

Că ştii pădurea şi poteca
Mai bine decît biblioteca,
Cunoşti vieaţa, lupta, focul,
Şi-acolo ţi-este rostul, locul!

Orice tentativă searbădă, de renunţare la luptă, de automulţumire şi iluzorie linişte, este condamnată necruţător de poet. Dacă lira mai cîntă-n gol, trebuie să-i pună coardă unsă cu petrol să ardă. Concepînd poezia ca o dezbatere de idei, ca oglinda unei ciocniri spirituale interioare, determinată de raportul poetului faţă de realitate, M. Beniuc sugerează mai convingător semnificaţia biruinţii cîştigată în luptă. Uneori această rezistenţă a poetului în faţa amăgirilor străine îmbracă veşmîntul glumei şi al autoironiei. Poetul, cu o modestie ostentativă, afirmă că uneori simte că îmbătrîneşte, focul inimii domolindu-se, castanii sorburîndu-se, iar creierul fiind mai gol de vise. Chiar în condiţiile acestea precare, vitrege, ale secării inspiraţiei, poetul nu-şi reneagă crezul:

In aceste cincinale,
C-o fi tihnă ori tumult,
Lucruri mari şi geniale
Poate n-am să scriu mai mult,
Dar o seamă de cuvinte
Marşuri, cîntece, lozinci
Voi mai scri de-acum-nainte
Pentr-un veac ori pentru cinci

Concepţia sa asupra menirii versului, temperamentul lui poetic combativ, răspicat, năprazn ic, determină o atitudine şi o prezentă specifică a eroului lirie.

M. Beniuc nu este un observator placid, contemplativ. El nu se retrage discret, cu o decenţă exagerată, lăsînd numai faptele să vorbească, ferindu-se să-şi trădeze timbrul glasului, cutele sufletului. Lui îi repugnă atitudinea de depersonalizare, de obiectivizare extremă. Nu muzicalitatea, melodia versului încîntă pe cititor, ci duritatea şi violenţa confesiunii eroului liric. M. Beniuc îşi afirmă patetic opiniile şi afinităţile proprii, intime, convins că ele interesează poporul. Poezia lui este o replică convingătoare dată concepţiilor vulgarizatoare, primitive, care consideră orice intervenţie personală directă a poetului ca o tendinţă individualistă, sau în cel mai bun caz o digresiune retorică, declarativă.

M. Beniuc vorbeşte despre sine cu sinceritate şi pasiune, dar cu sinceritatea şi pasiunea adevărului de netăgăduit. El arată că, deşi părul îi este cărunt ca „sarea din adîncul ochei scoasă", nu se simte istovit. moleşit, ci rămîne avid de frumos şi tinereţe. Îi place străşnic norul cînd tună, îi plac proaspetele furtuni de primăvară, îi plac pionierele ce-şi ţin rochiţele fugind pe drum, îi place vîntul cum îndoaie cu putere steagurile mari de fum ale fabricilor. Furtunile de primăvară sînt imaginea tinereţii atotbiruitoare a patriei, pe care poetul vrea s-o trăiască împreună cu întreg poporul.

Nu toţi cititorii trăiesc senzaţia încărunţirii şi a poverii anilor, totuşi ei înţeleg prea bine izvorul tinereţii poetului şi resursele lui invincibile. Acesta este esenţialul. Simţămintele intime ale poetului nu sînt străine şi neinteligibile pentru cititori. Ele nu sînt reci, meschine, reprobabile, limitate pentru un cerc îngust şi nesemnificativ, ci corespund dragostei de viaţă şi tinereţe a oamenilor de pretutindeni. De aceea ele sînt înţelese şi acceptate de cititori, deşi poetul povesteşte propriile bucurii şi tristeţi, destăinuie propriile experienţe şi concluzii de viaţă.

M. Beniuc a subliniat totdeauna în poezia sa ceea ce l-a ajutat să intre „masiv şi greu în vreme" şi i-a insuflat nădejdea că „s-or topi răcelile zăpezii": faptul că era fiul poporului, „carne din carnea voastră ruptă". De aceea, descriind chipul liric al poetului militant, M. Beniuc distinge atribuţia esenţială a acestuia: slujirea poporului, apărarea libertăţii sale.

Este semnificativă în acest sens poezia „Să nu dai libertatea pe nimic". Versurile încep într-o atmosferă liniştită. Poetul se simte un om din mulţime, refuzînd orice semn de distincţie, nedorind să aţîţe invidia. Este mîndru că răsăritul acestui veac s-a vestit în cîntec şi că poezia lui, urcînd din greu culmile alături de popor, a prevestit aceste zile luminoase. Ca profetul care a condus poporul spre pămîntul făgăduinţei, înfruntînd arşiţa pustiului — tot aşa poetul nu regretă dacă ar trebui să se oprească în loc, fiind satisfăcut de munca lui, de fericirea poporului. Este ca un popas meritat după victorie în bătălia crîncenă, îndelungată şi istovitoare. Dar brusc, cadenţa domoală, lină, a versului — trădînd pacea interioară — dispare. Poetul pare că se aprinde la faţă, ochii îi sticlesc, cuvintele izbucnesc vijelios, năvalnic, la gîndul că toată această fericire cucerită cu atîta trudă şi jertfă poate fi ameninţată:

De-ar fi să mi se-mpleticească pasul,
Să amurgesc pe drum să-mi vie ceasul,
Atît aş vrea doar ţării să-i mai strig:
Să nu dai libertatea pe nimic!

Iar dac-ar fi cîndva din nou s-o piardă
Ar prinde groapa-n care zac să ardă
Şi aş ieşi cu paloşul afară,
Să-ţi apăr libertatea, scumpă ţară!

Contrastul de tonalitate între înregistrarea calmă a bilanţului retrospectiv şi finalul impetuos care spulberă liniştea resemnată reliefează mai pronunţat preţul scump al libertăţii, valoarea fericirii obţinute.

**Ideea contopirii depline cu poporul şi a slujirii lui devotate şi dezinteresate este reluată ca o apoteoză în minunata poezie „Mărul de lîngă drum". Mărul — care-şi extrage seva şi

GLORIOSUL DECENIU

Mai fericiți de fiecare dată...

Pînă la tine, zi fără pereche,
Fuseserăm ca fiii unei maşteri.
Tu eşti hotarul dintre vremea veche
Şi vremea minunatei noastre naşteri.

Căci ne-am născut atunci a doua oară –
Şi pruncul libertăţii ne-a fost geamăn:
Ca să trăiască şi-n a noastră ţară,
Jertfit-a sînge-o oaste fără seamăn.

Şi ca să-i fie viaţa cu putinţă,
Il zămisliră-n luptă comuniştii
Grăbind această mîndră biruinţă
Asupra-întunecimii şi răstriştii.

Cuvinte nu-s, destul de grăitoare
Să-nsemne-ntregul tîlc al celei zile
Din care, către vremea viitoare
Istoria şi-a-ntors a sale file.

Ar trebui să întrebăm izvorul,
Şi muntele să-l întrebăm de-asemeni,
Să spună şi vîlceaua şi ponorul,
Cîmpia şi zănoagele de cremeni, —

Să spună ţării-acesteia pămîntul —
Statornic martur al istoriei sale —
De-a fost vreodată mai fierbinte cîntul
Norodului — mai ieri doinind a jale.

Da, să cuvinte-ar trebui şi munţii
Şi apele şi cîmpurile toate,
Pe cari le stăpîneau pe vremuri cruntii
Boieri şi ciocoimea din palate.

In ziua ceea li s-a stins domnia.
Palatele s-au frînt ca-ntr-un cutremur —
Şi-n cîte au rămas întregi, făclia
Aprinsă-atunci, a luminat noi vremuri.

Trăim aceste vremuri noi, slăvite
Şi nu uităm izvorul lor năvalnic.
Pe drumul vieţii noastre fericite,
Purtăm drapelul Libertăţii, falnic

Recunoştinţa pururea fierbinte
Te însoţeşte, zi din August. Iată,
Prin faţa ta, noi trecem înainte
Mai fericiţi de fiecare dată.

Petre Solomon

Pe acelaşi drum

Drumeagul alb, cu şerpuiri bătrîne,
cu scîrţîit de care, lîngă Jiu,
se-ndepărtează-n zare printre grîne,
tăcut şi răzleţit, de cînd îl ştiu.

Şi printre grîul îmbrăcat în haină
de aur, haina lunii lui Cuptor,
pe drumul ăsta trece o combainâ,
pe drumul de la Jiu, şerpuitor.

Stau mărturii neşterse trei cuvinte
arzînd pe ea în litere de jar:
„Uzina Stalin, Moscova"... şi-n minte
din mersul vremii amintiri mi-apar.

De veacuri, tălpi desculţe, fără număr
prin arşiţă şi vînt l-au colindat,
cînd oamenii cu secera pe umăr
intrau în grîul bun de secerat.

Sudoarea se scurgea pe chipuri harnic,
şi cum lăsa pe ele dîre lungi,
isca în colţul gurii gust amarnic,
sărat şi-amar ca viaţa lor de-atunci.

Odată, într-o toamnă lungă însă
pe drumul dinspre Jiul cristalin
Armata Roşie-a trecut ne-nvinsă
şi drumu-atunci ducea către Berlin.

Fasciştii încă mai puneau la pîndă
mitralierele sub mal, în sat.
Rafala-n aer şuiera, flămîndă
şi viaţa atîrna de-un glonţ turbat.

Cumplit răzbubuia în zare tunul,
şi gurile de foc vărsau oţel.
...Dintre ostaşii sovietici, unul
visa combaina ce-o va face el.

Şi o vedea trecînd prin holde dese
pe lîngă Jiul lainic, an de an.
...Combaina care-atunci doar vis fusese
acuma intră lîngă Jiu, în lan.

De-aceea poate îmi aduc aminte
cînd văd combaina legănată lin,
că au trecut pe-acelaşi drum, 'nainte
ostaşii sovietici spre Berlin

Gh. D. Vasile

Omul care este şi acela ce-ar fi fost

Şedea măre la o masă
Şi clipea abia-abia,
Berea-ntr-un pahar rămasă
Ion Gheorghe şi-o sorbea.
Şi cum sta proptit în mînă
Vede-un om în strai de in,
Semn că-i face să rămînă
Şi-i zîmbeşte-acel străin.
Apoi zice într-o doară:
„Bucuros de musafiri?"
Ion Gheorghe îl măsoară
Cumpănindu-l din priviri.
„Iac-aşa, da ştii că-i bună?
Bucuros-nebucuros
(Altfel cum putea să-i spună)
Staţi, vă rog, acolea jos".
Dar de-odată împietreşte
Că străinul parcă-i el
Are însă răni pe deşte
Dar încolo-i chiar la fel.
„Nu-ţi plac degetele mele
De priveşti aşa prelung?
Am la strung cuţite rele,
Toate fiarele mă-mpung.
De, mă frate-meu Ioane,
Dacă nu ne despărţeam
Spinii-aceleiaşi coroane
Îi purtai din neam în neam.
Mai ţi-aduci, Ioane, aminte
Vara cînd zăceai la pat?
Aveai trenţe-mbrăcăminte
Şi călcîiu-n glod crăpat.
Avea şcoala geamuri sparte
Şi treceau soldaţi convoi
Tatăl tău era departe,
Erau neguri şi război...
Dar veni o zi, Ioane,
Cînd trecură peste sat
Stoluri, stoluri de-avioane
Nori de-afişe au lăsat.
A venit la tine vărul:
„Hai să prindem vreun afiş".
„Tot la rus e adevărul"
Spunea moşul pe furiş.
Toţi în ceasurile-acele
Vă-ntîlniraţi cu-n ostaş,
Cu lumina roşei stele
Şi puteri de uriaş.
E, mă frate Ionică,
Tu la pieptul lui te-ai strîns,
Rezemîndu-ţi de tunjeă
Ochii seci de-atîta plîns...
Tu treci azi prin şcoli înalte,
Ai şi tu acum un cost.
Dar în vremile-alelalte
Tot ca mine ai fi fost.
Tu, Ioane, ai de toate,
Eu, Ioane, sînt şomer
Şi deseuri şi rupt în coate
Cer de lucru, cer şi cer..."

...Au vorbit de toate-aceste
La o bere-n zi de post —
Ion Gheorghe care este
Şi acela ce-ar fi fost.

Ion Gheorghe

Furtuna

Desen de TIA PELTZ

Tînărul inginer Vladimir Oprişa mergea o bucată de drum călare, strecurîndu-se prin stufăriş, făcînd loc calului printre trestii şi papură cu teava puştii. Calul înainta la pas, fornăind, călcînd înfricoşat în smîrcurile în care copitele i se afundau pînă la chişiţă. Deasupra pămîntului era un terci negru care puteă, făcut dintr-un amestec de nămol şi putreziciuni de rădăcini de papură şi trestie — şi din care apa mustea la fiecare călcătură. Cînd calul nu mai putea înainta, Vladimir se ridica în picioare pe şa şi privea pe deasupra stufărişului, de jur împrejur. După aceea descăleca, lega frîul calului de-un grup de trestii şi pornea singur alte cîteva sute de metri, sau chiar un kilometru, atît cît pasta aceea cleioasă, cu o scoarţă de rădăcini uscate la suprafaţă, îl putea susţine.

In asemenea locuri nu puteau trăi decît vietăţile bălţii. Apa se aduna în fiecare primăvară şi scădea vara pînă-n faţa pămîntului, dar nu mai mult. Erau păduri de trestii şi păpuriş de patru-cinci metri înălţime, neobişnuit de dese, cu tulpinile groase cît ale pomilor tineri, înţesate sub frunzişul verde-albăstrui, negru, de uscătura stufărişului căzut cu ani şi ani în urmă. Cînd Vladimir nu se mai putea strecura, călca trestişul la faţa pămîntului şi înainta pe el ca pe o dungă de covor ce lăsa cărare în hăţiş. Trestiile mai groase pocneau înfundat, tulburînd liniştea sălbatică a bălţii. Se ridicau atunci păsări de apă, ţipînd, foşnind frunzarul trestiilor, filfîind singuratice pe deasupra lor, ca nişte umbre. Se lăsau apoi în altă parte a smîrcurilor şi iarăşi se aşeza peste tot o tăcere ca de pustiu.

La capătul celui din urmă drum pe care-l făcuse în ziua aceea în inima jepcilor, tînărul inginer descoperi cu surprindere că după noile sale măsurători, planul inginerului Codin avea şi o eroare de calcul. Pămînturile pe care gospodăria trebuia să le desţelenească aici se întindeau pe cîteva mii de hectare între lanurile grînelor galben-verzui, intrate în pîrgă, şi Dunăre. Inginerul Codin se împotrivise cu încăpăţînare desţelenirii lor „pentru că — zicea el — niciodată nu se vor putea cultiva nişte smîrcuri ca acelea, pline de stufăriş şi apă, rămase în sălbăticie de veacuri întregi".

Vladimir ajunse la calul legat în stufăriş cînd se înserа Amurgul cădea repede, vineţiu, întunecat. Soarele se afunda undeva, în spate, în hăţişurile bălţii. Impuşcăturile care se auziseră mai toată după-amiaza, din stînga, dinspre privaL, încetaseră. Insemna că inginerul Codin, care-şi petrecea timpul mai mult cu vînătoarea, plecase la gospodărie cu tolba plină. Tînărul inginer îşi săltă geanta de pe şold şi scoase din ea o hîrtie pe care o desfăcu şi-o întinse peste şa. Era planul locurilor astea. Pe marginea hîrtiei notă ceva grăbit şi trase cîteva linii noi, uşoare, peste vechiul plan. „E clar, gîndi el, privind îngurat hîrtia... Codin a mărit întinderea jepcilor pentru a arăta că desţelenirea lor nu se poate face în vara asta!" Dar mîine, planul se va discuta la raionul de partid, aşa cum îi spusese Badea, mecanicul de la pompele de apă. Şi se va hotărî dacă vor începe sau nu desţelenirea... Mîine, deci, va trebui să arate că planul inginerului Codin era greşit. Dar pentru asta, trebuia să mai verifice încă odată, şi dinspre sud, întinderea jepcilor!

Tînărul inginer îşi ridică dintre trestii buchetul de crini albi pe care-i adunase din luminişurile bătute de soare şi năpădite de grîuşor de baltă, descoperite în desiş, şi dezlegă calul. După ce încălecă, cercetă îndelung, pe deasupra pădurilor sălbatice de stufăriş, orizonturile bălţii. Dinspre Bărăgan, negurile înserării se apropiau întunecate, ameninţătoare. „Oricum, dar trebuie să mai intru odată în hăţişuri! hotărî el... Dacă mă apucă noaptea, rămîn la Ciurea, la tîrlă!" Lovi calul şi ieşi repede din smîrcuri, la drum. Apoi ocoli în galop regiunea jepcilor şi intră iarăşi în hăţişurile de păpuriş şi trestie, la cîţiva kilometri de tîrla lui Ciurea. Curînd, însă, calul începu să sforăie neliniştit, să scuture capul, împotrivindu-se. Din cînd în cînd, se oprea şi încerca să se ridice pe picioarele de dinapoi, de parcă-ar fi dorit să se uite pe deasupra stufărişului. Vladimir îi bătu gîtul cu palma, certîndu-l:

— Hai, Lăstune!

Dar în aceeaşi clipă, firea întreagă se înfioră. Liniştea singurătăţilor bălţii se cutremură. Un val de aer rece trecu pe deasupra trestiişului, ca o suflare neaşteptată, îngheţată, a văzduhului. Pescăruşii se repezeau răzleţi în bătaia vîntului, ţipînd ascuţit. Întorşi de năvala aerului cînd pe o parte, cînd pe alta Speriaţi, lăstunii îşi încrucişau zborurile repezite, la o palmă numai de frămîntarea stufărişului. Păsări de baltă se ridicau în zboruri joase din păpuriş şi se lăsau apoi în hăţişurile cele mai adînci. Raţele măcăiau, spart, înfricoşate. Un hultan de baltă îşi trecu pe deasupra filfîirea grea întîrziată, şi dispăru înspre pădurea Albina.

Vladimir opri calul, îşi trecu cureaua puştii pe după gît şi se înălţă în scărîţe. Intunericul cobora grăbit, pe neaşteptate. Inspre stepa Bărăganului, văzduhul era înfundat de clădăraia nourilor ca de un zid. Pe cer se rostogoleau ameninţători alţi nouri, vineţi-negricioşi, împinşi din spate de zidul acela galben-pămîntiu, întunecat, întins pe toată zarea. Aerul deveni dintr-odată rece. înfiorător. Calul bătea pe loc, scoţîndu-şi cu greu copita din hlisa cleioasă şi neagră, vînzolindu-se, stropind cu noroi în jur, nechezînd. Părul i se zburlise pe burtă, coama şi coada îi fluturau răscolite de vînt.

— Vine furtuna! mormăi Vladimir şi descălecă. Lăsă crinii jos, la rădăcina păpurişului şi strînse cu putere chinga, apăsînd pieptul calului cu genunchii. Il încerca un sentiment de teamă şi de neputinţă în faţa dezlănţuirii sălbatice a naturii. Incălecă şi întoarse calul.

Peste întinsurile bălţii răscolite de vînt trecea acum un vuiet înăbuşit care creştea. Vîntul se întărea. Pleca trestiile şi papura pînă la pămînt, le vîrtejuia cu putere, fringîndu-le şi ridica în văzduh beţe de trestie uscată pe care le purta ca pe nişte paie. Pe baltă se revărsa treptat smoala întunericului. Vladimir înainta din ce în ce mai greu pe cărăruia ce-o făcuse, afundîndu-se în smîrcuri. Slobozi frîul calului. Din spate, se apropia mugetul furtunii Vuietul acela înăbuşit cuprinsese văzduhul întreg. Pacă năvălea un potop de valuri care se rostogoleau peste baltă, înghiţind pămîntul. Furtuna aducea cu ea nouri de pulbere zburătoare care lovea în stufăriş fişîind.

Pădurile de trestii şi de păpuriş, hăţişurile de pălămidă şi rogoz, care se învălătuceau în jurul lui Vladimir, trozneau, se plecau pînă se lipeau de pămînt, creşteau, se răsuceau şi se năpusteau asupra lui, izbindu-l, astupîndu-i drumurile, frămîntîndu-se ca nişte umbre vii, ameninţătoare. Vladimir întoarse capul cerînd parcă îndurare dezlănţuirii oarbe a stihiilor bălţii. Dar în aceeaşi clipă, zidul acela de pulbere şi întuneric fu despicat de fulger. Urgia crescu, răbufnitul tunetelor străbătu vaierul înserării, văzduhul se cutremură. In frunzişul trestiilor, răpăiră scurt şi repede, primele picături de ploaie, grele ca de plumb. Calul fornăi speriat, se smuci, sări pe picioarele de dinapoi, nechezînd, lovind cu picioarele dinainte stuful ce le încurca cărarea, încercînd parcă să zboare pe deasupra bălţii. Vladimir îşi încleştă o mînă în coama lui umezită de ploaie şi-i mîngîie, cu cealaltă, gîtul încordat. Apoi întoarse capătul frîului şi-l lovi. Calul se răsuci înnebunit de spaimă, terciuind pămîntul sub picioare, culcînd stufărişul la cinci-şase paşi în jur, zbătîndu-se ca într-un grajd închis, cuprins de flăcări. Cînd Vladimir slăbi frîul, sări într-o parte şi o apucă de-a dreptul prin stufăriş, aruncîndu-se într-un galop neputincios, îngreuiat de trestii şi de smîrcuri.

Alicele ploii băteau cu putere vîrfurile stufărişului. Fulgerările scăpărau acum neîntreupt, lovind tăriile văzduhului întunecat cu bice de foc, încrucişîndu-se şi despicîndu-se, cuprinzînd în licărul sclipirilor metalice întreaga înfăţişare a bălţii răscolite de duhul furtunii. Zgomotele înfricoşătoare ale tunetelor se înlănţuiau şi duduiau prelung, spărgîndu-se pe neaşteptate într-o răbufnire zguduitoare şi grea, înăbuşită. Şi deodată, Vladimir îşi repezi braţul între ochi şi-şi afundă capul în coama calului. In faţa sa, la numai cîţiva paşi, pămîntul şi întunericul, sălbăticia bălţii, înghiţiseră într-o străfulgerare de clipită o uriaşă vînă de foc, roşie-albăstruie, orbitoare. Peste baltă începură să cadă trăznetele. Vuietul furtunii, al valurilor pustiitoare de aer înghe-ţat, răpăitul potopului de apă care izbea în stufăriş, fulgerele şi tunetele, trăznetele, geamătul înfiorător al bălţii, toate crescuseră şi mai mult, încît totul deveni un iad.

Abia acum ajunseseră nourii aceia galben-pămîntii şi negri deasupra bălţii. Răceala văzduhului îi străbătu odată cu fulgerele ce-i despicau de-a latul. Peste baltă începu să bată grindina. Stuful era secerat de sus în jos de mii şi mii de mitraliere, pustiit de frunze, vînzolit în noroiul jepcilor, amestecat şi rupt. Calul se opri încurcat, sforăind, încercînd zadarnic să-şi scoată picioarele înfundate în nămol. Işi ascunsese capul între trestii, ferindu-se de loviturile grindinei. Vladimir coborî din şa şi se chirci sub pieptul lui, cuprins de spaimă. Picioarele i se înfundară însă în smîrcuri pînă aproape de genunchi. De ceea ce se temuse cel mai mult tot nu scăpase: rătăcise drumul şi se afundase în inima jepcilor. Pipăi picioarele calului, îngrozit; rotulele genunchilor se găseau la suprafaţa noroiului împuţit de putreziciune. Şi în acelaşi timp simţea cum şi el şi calul se scufundau încet-încet, tot mai adînc. Işi trase cu greu picioarele şi apucă frîul. Calul smuci, icni, se încordă ca un arc şi sări spre el de parcă era împiedicat. Vladimir nu se mai ferea acum nici de grindină, nici de furtună, nici de ploaie. O luă înapoi, ţinîndu-se de trestii, trăgîndu-şi cu greu picioarele din smoala smîrcurilor, smucind cu putere frîul calului care sărea după el, nechezînd. Din cînd în cînd se oprea, îşi trăgea răsufletul şi asculta înfricoşat vaierul furtunii. In lumina fulgerelor, desluşea în întuneric cîte-o porţiune din drumul ce-l făcuseră rătăcind şi pornea iar. Intr-un timp se opri; mersul acesta greoi, împotrivirea furtunii şi a stufărişului, ploaia şi grindina îl obosiseră. O moleşeală neaşteptată îl cuprindea treptat, îmbietoare la odihnă şi somn şi afundarea în smîrcuri îi producea o plăcere neaşteptată. Aici la rădăcina trestiilor, ascuns în stufăriş, era ferit de ploaie şi grindină, de valurile furtunii... Tresări. Trupul înfierbîntat de mers i se înfiorase de răceala hainelor pline de apă. In spatele său, calul bătea din copite nerăbdător, împroşcînd cu noroi, şi-l împingea cu botul în spate. Vladimir îi îmbrăţişă botul şi simţi cum răsuflarea îi încălzea pieptul. Il mîngîie, mormăind:

— Mergem, Lăstune... acuma plecăm... Lasă că nu ne sperie pe noi nici ploaia, nici furtuna!

In gînd însă se întreba cu teamă încotro ar putea-o porni. Cît rătăcise prin stufăriş pierduse putinţa de a se orienta. Stătu un timp cu botul calului la piept, trăgîndu-şi pe rînd picioarele din nămol, ca să nu se afunde. Grindina şi ploaia băteau acum mai tare ca oricînd Trăznetele se îndesiseră, balta mugea, aparînd şi dispărînd în întuneric şi lumină, tot mai înfuriată. In clipa aceea cîteva trăznete căzură spre stînga, unul după altul. Acolo se aprinse pe neaşteptate o uriaşă torţă. Trăznetele loviseră un plop care ardea în ploaie ca o lumînare. La lumina lui străluceau pline de apă coroanele răscolite de furtună ale altor plopi. Cînd furtuna plecă stufărişul la pămînt, Vladimir vedea întreaga privelişte ca-n palmă.

„Acolo e tîrla lui Ciurea" — îşi spuse Ştia că în împrejurimi nu era nici un alt grup de plopi decît acela de la lacul Lebăda. Se apucă de trestii şi ieşi cu greu din mlaştină. Se întoarse spre stînga şi o porni de-a dreptul spre flacără trăgînd calul după sine. Nu era prea departe: dar stufărişul se îndesa şi ştia că ploaia tot va reuşi pînă la urmă să stingă focul aprins de trăznet. Inota în noroi şi apă, în putreziciunea rădăcinilor stufului crescut aici de veacuri, cu tot mai multă îndirjire, dar puterile îi slăbeau. Socotise în gînd că făcuse deja cîteva sute de metri şi mai mult de un kilometru nu mai avea. Se opri, suflînd greu şi prelung, adînc. In spate simţi însă botul calului.

— Ajungem, Lăstune, şopti el... ajungem... trebuie să ajungem.

Porniră iar. Vladimir nu mai avea putere să meargă ca pînă acum. Lăsă frîul calului şi se apucă de trestii cu amîndouă mîinile. Inainta în patru labe, tîrîndu-se mai mult. Din cînd în cînd, se ridica şi vedea flacăra care scădea. După un timp, cînd se opri sleit cu totul de puteri, nu mai zări nici flacăra. Şi în partea aceea, ca pretutindeni pe baltă, domnea întunericul acela de nepătruns, luminat din timp în timp de fulgere. Acum ştia însă precis încotro să meargă. Incepu să se tîrască încet-încet, strecurîndu-se printre trestii ca un şarpe. Calul venea după el la pas, suflîndu-i în spate, nechezînd.

Curînd, Vladimir nu mai simţi noroi nici în mîini, nici la genunchi şi nici la piept. Pipăi pămîntul în jur cu înfrigurare ...era tare, acoperit de iarbă spălată de ploaie, culcată de grindina aşezată pe ea în strat... trestiile şi papura erau rare şi mari... Răsuflă uşurat şi se întinse pe pămînt. Nu mai avea nici o putere. Calul bătu din copită lîngă el, nechează, şi-l împinse cu botul. Vladimir zîmbi neputincios, ca dintr-o altă lume. Murmură ceva neînţeles şi întinse mîna să apuce frîul. Dar calul îl ocoli şi trecu înainte spre ţinta pe care şi el o cunoştea. Vladimir nu mai avu glas nici să-l strige. Gîndurile, însă, nu-i pieriseră. Cît timp luptase cu mlaştina fusese stăpînit de un singur lucru: să nu se lase înfrînt... să ia hăţişurile şi furtuna în piept şi să răzbată la lumină. Işi aminti astfel, că mecanicul îi ceruse să nu lipsească în nici un caz de la şedinţa de la raion... „Tîrla e aproape, cugetă el... am făcut cel puţin jumătate din drum". Işi scoase puşca şi o ridică printre trestii. Apăsă pe trăgaci, dar capsele nu luară foc. Inlocui cartuşele cu altele scoase din geantă şi trase pe rînd cele două focuri... Cine putea, însă, să mai audă în vacarmul acela pocnetele puştii?!

Vladimir se lungi din nou, liniştindu-se. Atras de zgomotele puştii, calul se întoarse, alergînd, tîrîndu-şi pe alătura frîul rupt. Vladimir îi simţi în coastă răsuflarea caldă şi moliciunea botului. Se răsuci cu faţa în sus şi-i mîngîie buzele groase, cărnoase, umede. Işi aminti de bucăţica de pîine ce i-o păstra în buzunar şi i-o întinse. Deşi era terfelită şi fărîmiţată, plină de apă, calul o primi recunoscător, mîngîindu-i palma cu buzele catifelate.

— Lăstune! mormăi Vladimir fără putere.

Calul începu să bată din copite, să necheze şi să se rotească în jurul lui Vladimir, de parcă treiera pe arie. Ploaia se mai domolise, furtuna bătea acum malurile de dincolo ale Dunării, din Dobrogea, şi tot într-acolo se spărgeau şi tunetele, îndepărtat şi stins. Peste baltă se aşeza o noapte umedă şi rece, ca de mormînt.

...O vreme mai în urmă, cînd furtuna era în toi şi fulgerele luminau pentru o clipă clădăraia nourilor fantomatici, îngrămădiţi deasupra bălţii, cînd ploaia se dezlănţuia ca un potop şi grindina răpăia în trestii, un călăreţ gonea pe un cal înspumat către tîrla de la lacul Lebăda. In noapte, părea mai mult o umbră alburie care zbura prin trăznete şi ploaie, înfruntînd furtuna, sărind apa smîrcurilor apărute pe drumul năpădit de stufăriş, săgetînd ca o nălucă întunericul. Cămaşa îi era lipită de pieptul umezit, ochii îi străluceau în sclipătul fulgerărilor, faţa îi era ascunsă în coama calului, iar trupul aplecat peste oblinc. Călăreţul acela găsi tîrla luminată de plopul care ardea. Opri calul în faţa colibei lui Ciurea, sări din şa şi se năpusti în colibă. Inaintea lui se ridică pe neaşteptate o altă umbră de om şi-i repezi mîna în piept. Fulgerul care licări în aceeaşi clipă le lumină deodată feţele şi privirile lor se încrucişară scăpărînd.

— Tu eşti, Badea! îşi arătă ciobanul nedumerirea.

— Unde-i inginerul? întrebă mecanicul. Dar pînă să-i răspundă celălalt, el izbucni nerăbdător: — Neică Ciurea, Oprişa n-a fost pe-aici?

— N-a fost, îşi clătină Ciurea capul şi tăcu. Un nou fulger luminâ iar interiorul colibei şi-i arătă şi pe ceilalţi ciobani, chirciţi, îngrămădiţi sub acoperişul de stuf, cu saricile pe umeri şi bîtele în mîini.

Mecanicul se întoarse şi dădu să plece. Mîna lui Ciurea îl apucă de umăr şi-l opri.

— Stai, unde vrei să pleci pe vremea asta?

— L-a apucat furtuna în baltă, răspunse mecanicul îndîrjit A trebuit să măsoare tocmai astăzi jepcile... în inima lor l-a prins... Cine ştie pe unde se bălăceşte, acum?!

Toţi ceilalţi tăcură cîteva clipe, loviţi de această veste neaşteptată. Mai apoi, mecanicul se răsuci, se repezi la cal şi sări în şa. Ciobanii ieşiră după el, buluc, împresurîndu-l. Rămaseră însă pe loc, pentru că nici mecanicul şi nici ei nu ştiau ce să facă în clipa aceea. Flacăra care mistuise jumătate din înălţimea plopului fusese răpusă de valurile de apă şi de vînt. Copacul fumega înăbuşit, răspîndind un miros de cenuşă umezită şi de cărbune stins.

— Cred că l-a apucat pe-aicea pe-aproape de tîrlă, vorbi mecanicul. Mi-a spus că spre seară va trece pe la voi... zicea să-i daţi lapte d-ăla rece...

Şi Ciurea şi ciobanii tăceau. Se hotărîră, însă, neaşteptat de repede.

Mecanicul plecă înainte cu Ciurea, iar ciobanii se răspîndiră doi cîte doi, însoţiţi de haita cîinilor, şi se afundară în stufăriş, tăindu-l în mai multe drumuri spre inima jepcilor.

După cîteva ceasuri, cînd furtuna se domolise şi pe cerul spălat de ploaie răsăriseră primele stele, cei dintîi dintre ciobani se întorseseră la colibă aducînd crinii terfeliţi de grindină, găsiţi pe urmele inginerului. In liniştea nopţii, se auzeau de departe lătăturile cîinilor care împinziseră jepcile.

— S-au dus prea departe, murmură unul dintre ciobani, gîndindu-se la Badea şi la Ciurea. El pe-aicea s-a învîrtit, pe lîngă tîrlă.

Şi într-adevăr, în timp ce mecanicul se întorcea cu Ciurea la colibă fără de nici o speranţă, calul care venea după ei smuci frîul, se opri şi necheză prelung, ca o chemare deznădăjduită.

Se opriră, şi mecanicul, şi Ciurea... de departe, ca din fundul pămîntului, se auzi un alt nechezat, stins, ca o părere numai. Calul de lîngă el bătu nerăbdător pămîntul, smuci şi necheză din nou. Urmară cîteva clipe de tăcere adîncă, înfrigurată şi, deodată, se auzi şi mai limpede celălalt nechezat. Calul trăgea într-o parte, smucea frîul şi se ridica în două picioare luptîndu-se cu mecanicul

— Incalecă-l şi dă-i frîu slobod, zise Ciurea.

Peste cîteva clipe, mecanicul galopa prin stufăriş în voia calului. Calul lui nu mai necheza; gonea înnebunit spre celălalt cal, al cărui nechezat se auzea din ce în ce mai tare. In urma lui alerga şi Ciurea, şi tot într-acolo se îndreptară şi haitele cîinilor.

Se întîlniră cu toţii la căpătîiul inginerului care gemea sub răsuflarea caldă şi ocrotitoare a calului. In jurul lui, Lăstun, care se rotise ca într-o cuşcă ceasuri întregi, călcase stufărişul şi-l zdrobise, făcîndu-l una cu pămîntul pe-o rază de cîteva zeci de metri. Cînd sosise mecanicul, calul îşi vîrise botul sub coasta lui ... şi-l răsturnă. Tînărul inginer mina încet, ca într-un vis buzele cărnoase, îngăimînd

— Lăstune, prietene... Lă

Se simţi luat pe sus, ca d Era purtat de braţele vînjoase banilor, legănat ca pe ape. timp, le auzi şi vorba aspră, lusită, apoi totul se stinse şi rile i se risipiră.

Cînd se trezi, tînărul inginer lusi în lumina slabă a felinarului grindă, pereţii de trestie ai col precum şi chipurile îngrijorate ale canicului şi ale ciobanilor apleca deasupra sa...

— Tovarăşe Badea, murmură el, a desţelindu-se mecanicului... am verificat. Planul inginerului Codin este greşit. Putem începe desţelenirea chiar în vara asta...

Aurel Mihale

Mai mare dragu'

Desigur, dintre cei care luptară
Umplîndu-se de-atîta faimă rară
Ca să ne-aducă pace şi pămînt,
Nu-s mulţi acum departe în mormînt.

Ba nici un sfert şi nici un sfert de sfert
Mă prind, c-aşa-i, cu ori şi ce expert.
Ci viaţa lor la fel cu-n fluviu trece
Masiv, cum s-a văzut prin anii zece.

De-aceştia-i poate şi sudoru-acest
Ce altor jucători le face festa,
Că din arenă colo-afară-aleargă
Şi singur bate mingea, să o spar

Ori poate cel care-n Tîrnava caldă
Pe sub răchită, zgomotos se scaldă.

Sau poate în veşmînt de sărbătoare
Ţăranul cela-n Marea Adunare,

Sau, nu mai spun, semeţul general,
Mereu mai tînăr, aplecat pe cal.

Şi cîţi nu sînt! Eu nu vreau să mă laud,
Dar dac-ar fi cumva cu-n semn să-i caut,

Chemînd să zicem. — Dacă i-aş chema.
Atîtea mîini spre cer ar flutura,

Cît fir de iarbă, vîntul cînd răsună,
Şi cîte crengi se văd într-o furtună.

Mai mare dragu' să-i priveşti în zare
Cum trenuri poartă, cum aduc tractoare,
Cum zboară-n slăvi ca pasărea uşoară
Ori cu lămpaşe sub pămînt coboară.

Ce-i drept, ei n-au rămas care-i ştiai.
Mănîncă pîine albă, nu mălai
E proaspăt cîntul şi e nouă haina.
Uitatu-s-a şi lacrima şi caina.

Şi iară-i drept că, de cînd ţara-i ţară,
De cînd i-au dat ei faima ceea rară,
De-ar fi s-asemuim cuprinsul ţării
Cu-n vas din vechi, pornit pe vrajba mării,

Sînt ei, care pe vîsle greu se-apasă
Dar sus la cîrmă — ziua, noaptea deasă —
Tot braţul lor e. Şi, de cîntă harfa
Pe vas, a lor şi harfa e şi marfa!

Dar vorba ceea: dacă toamna sameni
Răsare primăvara. Ce de oameni

Au răsărit de-atunci, în soare-aşteap
Pe valea-ngustă, pe cîmpia dreaptă.

De cîţi luptară-atunci, dacă asculţi,
Au răsărit de zece ori mai mulţi!

Auzi-i numai, vîntul cum înfruntă
Cum vin din lucru, cum se duc la nuntă,

Cum se-nvîrtesc lîngă mireasă-oleacă.
Ce bine ştiu să rîdă, să petreacă.

Tot de la ei mă-ndemn şi eu să cînt
Cînd spun că-s fără seamăn pe pămînt
Vitejii ce dăunăzi crunt luptară
Umplîndu-se de-atîta faimă rară.

Mai mare dragu' să-i priveşti în zare
Cum trenuri poartă, cum aduc tractoare
Cum zboară-n slăvi ca pasărea uşoară
Ori cu lămpaşe sub pămînt coboară.

De-aceea gîndul, mîna tîlhărească
Ferească-n veci, în veci să ocolească

Şi viaţa lor ce ca un fluviu trece
Şi pruncii răsăriţi prin anii zece

Şi munca lor şi vorba înţeleaptă —
In valea-ngustă, pe cîmpia dreaptă.

Şi vasele domol plutind cu marfă
Şi cîntecele izvorînd din harfă

Şi jocul scump şi candid al miresii..
Ori ce vrăjmaş în sfîntă pace lese-i!

Că num-odată dacă i-am chema,
Atîţia pumni sub cer s-ar înălţa

Cît fir de iarbă, vîntul cînd răsună
Şi cîte ramuri, lung, într-o furtună.

Aurel Rău

GLORIOSUL DECENIU

Decada manifestărilor culturale

(Urmare din pag. I-a)

din Bucureşti, s-au înfăptuit toate cîte le vedem astăzi în jurul nostru, în feluritele sectoare de activitate.

În aceşti ultimi zece ani. Numai în aceşti ultimi zece ani.

În inima noastră trebuie să rămînă veşnic viu adevărul că la 23 August 1944 s-a ajuns prin victoria glorioaselor armate sovietice asupra oştilor fasciste ale lui Hitler şi ale aliaţilor săi, precum şi prin greaua luptă dusă din cea mai neagră ilegalitate de către comunişti.

De asemeni, nu trebuie să uităm niciodată că biruinţele, cîte le-am putut înregistra în acest glorios deceniu în ţara noastră, se datoresc aceloraşi forţe. Poporul nostru, recunoscător marelui popor sovietic pentru jertfele aduse pentru eliberarea noastră, recunoscător pentru ajutorul frăţesc pe care ni-l dă în permanenţă, a ascultat glasul partidului şi al guvernului, a urmat îndrumările, a împlinit sarcinile ce i-au fost trasate în aceşti ani ai gloriosului deceniu.

Partidul şi guvernul s-au sprijinit pe popor. Din aceasta unirea poporului la programul partidului şi al guvernului, şi-au tras — partidul şi guvernul — puterea această uriaşă cu care se construieşte socialismul în patria noastră, forţa aceasta de nebiruit care îmbogăţeşte ţara, înfrumuseţează şi schimbă faţa ţării noastre. În anii aceştia, tot prin grija partidului şi a guvernului s-au creat şi bunele condiţii de viaţă şi de muncă ale scriitorilor noştri, ale compozitorilor, ale artiştilor plastici şi în general ale tuturor oamenilor noştri de artă.

Mulţumită educării scriitorilor şi artiştilor de către partid, mulţumită învăţăturii marxist-leniniste, pe care ne-am asimilat-o, mulţumită faptului că ne folosim în munca noastră creatoare de marea experienţă sovietică, literatura noastră nouă, arta noastră nouă, au făcut — mergînd pe drumul realismului socialist — în anii acestui glorios deceniu, mari paşi înainte, ajungînd la o minunată, la o bogată înflorire.

Decada manifestărilor culturale, care începe mîine în toată ţara — în cinstea gloriosului deceniu — este rezultatul tuturor acestor ani de necontenită muncă şi de strălucite victorii, este rezultatul muncii partidului cu scriitorii şi cu oamenii de artă, este — în acelaşi timp — rezultatul folosirii de către noi toţi, a experienţei sovietice şi al prieteniei tot mai strînse dintre poporul nostru şi marele popor sovietic.

Decada manifestărilor culturale, care începe mîine în toată ţara, — în cinstea gloriosului deceniu — este o sărbătoare a întregului nostru popor muncitor, pentru că literatura şi arta sînt astăzi la noi, într-adevăr, bunuri ale întregului popor.

Programul, pe ţară, al acestei decade a manifestărilor culturale, este impresionant prin bogăţia şi varietatea lui.

Astfel, artiştii plastici au pregătit expoziţii în care cei ce le vor vizita vor putea vedea zugrăvite cu măiestrie chipuri ale fruntaşilor în muncă, ale oamenilor noştri de seamă, oameni noi, constructori ai socialismului, alături de variatele aspecte ale muncii de pe şantiere, din fabrici şi uzine, din munţi şi de pe cîmpuri. Teatrele noastre de stat, din capitală şi provincie, ca şi sutele de echipe de teatru sindicale, vor reprezenta în cursul acestei decade, numai piese originale scrise de autorii noştri dramatici în aceşti ani de după eliberare pe teme de actualitate, piese care reflectă viaţa de azi a poporului nostru muncitor, cu străduinţele lui, cu avînturile şi cu izbînzile lui.

În toată ţara s-au organizat concerte. Oamenii muncii vor asculta în cursul acestei decade, în execuţia celor mai bune orchestre pe care le avem, tot ceea ce au creat compozitorii noştri mai bun în anii aceştia. Şi cei ce au urmărit mişcarea noastră muzicală ştiu că, în anii gloriosului deceniu, compozitorii noştri tineri ca şi cei mai în vîrstă, au avut o activitate creatoare susţinută şi că feluritele genuri de muzică s-au îmbogăţit considerabil.

În cinstea gloriosului deceniu, edituriile noastre au tipărit nenumărate opere noi, în versuri şi proză, opere care au şi început să apară în librării.

Decada manifestărilor culturale care începe mîine constituie pentru scriitori un nou prilej de a lua contact cu marile mase de cititori. În afară de seratele literare din Capitală şi provincie la care scriitori vor citi pagini din operele lor, echipe de scriitori vor colinda ţara. Scriitorii se vor întîlni cu cititorii lor, vor vorbi, vor asculta sfaturi şi vor primi folositoare critici. De la o margine la alta a ţării, scriitorii şi artiştii, creatorii de artă vor duce în popor creaţiile lor. Oamenii muncii îşi vor cunoaşte acum, şi mai bine, scriitorii şi artiştii.

Manifestările vor culmina în ziua de 23 August, zi care a devenit cea mai mare sărbătoare a poporului nostru.

Punînd faţă în faţă cele două epoci — epoca dinainte de 23 August 1944 şi epoca de după eliberare, anii acestui glorios deceniu, — oamenii de azi îşi dau şi mai bine seama pentru ce trecutul de opresiune burghezo-moşierească trebuie să rămînă îngropat pe veci în filele istoriei şi, în acelaşi timp, pentru ce se cuvine să depunem şi mai mari eforturi pe calea aceasta a noastră, de construire a socialismului, de făurire a unei vieţi noi, mai bune, mai fericite.

Realizările care se văd în sectorul literaturii şi al artelor acum, la deschiderea decadei manifestărilor culturale, ne dau şi ele imbold să mergem înainte cu paşi şi mai spornici.

Zaharia Stancu

DIN PROGRAMUL DECADEI

Decada manifestărilor culturale, care se desfăşoară între 13-23 august, va prilejui numeroase manifestări artistice şi culturale în capitală şi în întreaga ţară. Se vor organiza conferinţe, serate literare, consfătuiri, spectacole, concerte, expoziţii.

In prima zi a decadei se vor deschide bazaruri ale cărţii în următoarele librării din capitală: Librăria centrală, unde va vorbi poetul Mihai Beniuc; Librăria tineretului, unde va vorbi criticul Mihai Gafiţa; Librăria pentru copii, unde va vorbi Gica Iuteş, iar la Librăria nr. 17 se va deschide expoziţia cărţii minorităţilor naţionale şi va vorbi Hajdu Zoltan.

Întîlniri şi consfătuiri ale scriitorilor cu cititorii vor avea loc în cursul decadei, după următorul program: la clubul Griviţa Roşie **în ziua de 13 august**, scriitorul V. Em. Galan se va întîlni cu cititorii; Maria Banuş va avea o întîlnire cu cititorii la Parcul din str. Dr. Staicovici; Mihu Dragomir se va întîlni cu cititorii la Casa Centrală a Armatei **în ziua de 15 august**; **în ziua de 17 august** vor avea loc următoarele consfătuiri şi întîlniri: scriitorul Eusebiu Camilar se va întîlni cu cititorii la teatrul CCS; romancierul V. Em. Galan va avea o consfătuire cu cititorii la Uzinele „23 August"; Octav Pancu-Iaşi se va întîlni cu copiii la librăria copiilor, iar Ieronim Serbu va avea o consfătuire cu cititorii la Întreprinderea „Vasile Roaită"; poetul Mihai Beniuc va sta de vorbă cu cititorii la Casa Scînteii în ziua de **18 august**; **la 19 august** Eugen Jebeleanu va vorbi cititorilor la Întreprinderea „7 Noiembrie" — iar **la 20 august** Cicerone Theodorescu se va întîlni cu cititorii săi la Casa Prieteniei Romîno-Sovietice.

In seara zilei de 16 august, la Ateneul R.P.R. va avea loc o serată literară prezidată de acad. Mihail Sadoveanu, preşedintele Uniunii scriitorilor. Acad. Camil Petrescu va vorbi despre dezvoltarea literaturii noastre în cei zece ani de la eliberare. Scriitorii Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Maria Banuş, Dan Deşliu, Eugen Jebeleanu, Mihail Sadoveanu şi Zaharia Stancu vor citi din operele lor şi traduceri din literatura sovietică.

In provincie se vor deplasa echipe formate din scriitorii: Petru Dumitriu, Cicerone Theodorescu, Demostene Botez, Ion Vitner, Mihail Davidoglu, Aurel Baranga, Marin Preda, Alexandru Jar, Mihu Dragomir, Robotoş Imre, Dumitru Mircea, Ion Pas, Nagy Istvan, Ion Bănuţă, Horvath Istvan, Eusebiu Camilar, Dan Deşliu, Al. Sahighian, Nina Cassian, A. E. Bakonski, Sütö Andras, Asztalos Istvan, Letai Lajos, şi alţii pentru a participa la deschiderea bazarurilor cărţii şi la întîlniri şi consfătuiri cu cititorii.

In cadrul decadei, pe scenele teatrelor noastre se vor juca piese reprezentative ale literaturii originale şi sovietice: „Pentru fericirea poporului" de A. Baranga şi N. Moraru, „Mielul turbat", de Aurel Baranga, „Schimbul de onoare" de M. Davidoglu, „Îndrăgostiţii" de M. Banuş, „Oameni de azi" de L. Demetrius, „Pîrjolul" de Cezar Petrescu şi Dinu Bondi, „Sfîrşitul escadrei" de A. Korneiciuk. Teatrul de operă şi balet va da reprezentaţii cu „Dama de pică", „Macul roşu", „Rusalka". Turneul Operei Romîne de Stat din Cluj va da reprezentaţiile: „Năpasta", „Tînăra Gardă", „Povestea satului". Orchestra Filarmonica de Stat va da concerte simfonice şi concerte de muzică de cameră.

Vor da reprezentaţii şi ansamblurile de amatori ale căminelor culturale, participante la finala concursului pe ţară.

In sala Dalles se va deschide — în cadrul decadei — expoziţia de grafică romînească.

Cîteva întrebări

Era într-una din zilele lunii iunie; în preajma încheierii cursurilor, ne adunaserăm cu toţii pentru a asculta pe poetul Demostene Botez cu prilejul acelor „întîlniri cu scriitorii vîrstnici" intrate în tradiţia Şcolii de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu". Ne-au fost istorisite amintiri şi momente de la „Viaţa românească" din Iaşi. O adîncă impresie a produs asupra noastră evocarea acelor lungi şi furtunoase dezbateri de critică literară care se purtau ore întregi în camera redacţiei, sub conducerea lui G. Ibrăileanu, a unor scriitori ca maestrul Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, C. Hogaş şi alţii. Mi-amintesc de un episod deosebit de semnificativ pentru interesul viu, răscolitor, pe care-l trezeau acele discuţii literare. O şedinţă de la „Viaţa românească" s-a prelungit odată pe străzi, pas cu pas, pînă sus pe dealul Copoului unde locuia Ibrăileanu, cînd abia trecerea unei trăsuri grăbite i-a făcut pe participanţii transportaţi, încă de focul disputei, să-şi dea seama că se găsesc în mijlocul străzii, gesticulînd şi vorbind, priviţi cu o binevoitoare curiozitate de trecătorii de pe trotuar...

Amintirea acestui episod ne-a umplut de sinceră şi respectuoasă admiraţie pentru oamenii aceştia care-şi confundau cu atîta uitare de sine toată fiinţa cu preocupările lor literare, cu chinuitoarea, dar neobosita căutare a drumului rezolvării unor probleme spinoase ale literaturii româneşti din acei ani. Ne-am gîndit mai ales cîtă nevoie avem şi noi tinerii, astăzi, de asemenea discuţii, cît de mult am avea de învăţat din contactul cu criticii noştri literari consacraţi, cu mai multă experienţă, de ajutorul pe care ei l-ar putea da orientării noastre generale, străduinţei noastre de a ne însuşi măiestria criticii literare.

Resimţim însă tot mai des lipsa unei legături permanente cu criticii literari calificaţi, ne întîlnim rar, uneori numai două ore, odată la două săptămîni, la seminarul de critică literară de la Şcoala de literatură şi atunci nu putem epuiza nici pe departe şirul unor întrebări, nedumeriri sau frămîntări pe care le-am vrea limpezite, desţlusite.

Am auzit vorbindu-se în ultima vreme despre organizarea comisiei de critică a Uniunii scriitorilor. Era o veste care ne-a bucurat şi ne-a dat tuturor speranţe. Totuşi, pînă acum, nu s-a făcut nici o comunicare oficială, nu există o evidenţă a criticilor noştri şi se pare că nu se manifestă o preocupare specială pentru educarea şi formarea tinerelor cadre de critici literari. Ne gîndim adeseori la o largă activitate pe care ar putea-o desfăşura comisia de critică, organizînd discuţii, întîlniri prieteneşti care să fie nu numai prilej de clarificări şi răspunsuri date în problemele spinoase care frămîntă pe criticii noştri, dar mai ales ar constitui începutul unei forme de muncă în comun, ar crea un sentiment de răspundere colectivă, ar trezi un îmbold spre un puternic avînt al creaţiei criticilor noştri. De ce nu se organizează asemenea întîlniri?

Au apărut, mai ales în ultimul an, volume de studii, de critică literară. Cît de folositoare ar fi organizarea unor discuţii pe marginea acestor volume de către comisia de critică, în care, de pildă, să se analizeze pe larg orientarea criticilor respectivi, elementele de măiestrie în anariza lor literară, în ce măsură lupta pentru un conţinut ideologic bogat şi o formă artistică înaltă apare sensibilă în opera lor. Pentru tinerii care învaţă pe băncile Şcolii de literatură „Mihail Eminescu" ca şi pentru tinerii critici începători, o astfel de discuţie a problemelor specifice artei critice literare ar constitui o necesară, o mult dorită şcoală.

Dar nu numai discuţiile, întîlnirile directe cu criticii literari cu experienţă, sînt necesare; o preţioasă sursă de îmbogăţire a cunoştinţelor noastre o constituie înseşi cronicile sau articolele de sinteză mai mari, care analizează fenomene literare concrete, actuale, care dezbat problemele arzătoare ale literaturii contemporane. Din păcate, asemenea articole apar într-o măsură nelndestulătoare. Există unii critici literari cu valoroase cercetări ştiinţifice în anii trecuţi — din creaţia cărora mulţi dintre noi am avut şi avem de învăţat — dar care nu mai publică în paginile revistelor şi ziarelor noastre decît doar unele articole cu prilejul aniversărilor sau comemorărilor solemne. Pe noi ne doare acest lucru, nu numai pentru că pe plan general acest fapt nu contribuie deloc la îndrumarea literaturii noastre, dar chiar numărul relativ redus al acestor articole limitează împărtăşirea acestei experienţe de care sîntem atît de însetaţi. Oare critica noastră literară a încetat să fie un gen literar combativ, să fi rupt ea cu tradiţia criticii noastre militante, a acelei „critici vii a unui om viu", cum caracteriza Cernişevski critica literară?

Mai există şi critici care, deşi publică permanent în presa noastră, nu dezbat totuşi cele mai arzătoare probleme, evită abordarea aspectelor mai complexe şi mai importante ale dezvoltării literaturii noastre şi combaterii influenţelor ideologiei burgheze. Şi este destul de evident că exemplul unor cronici şi articole de critică literară care ar dezbate tocmai aceste probleme ale actualităţii, cercetînd operele literare care apar acum, ar constitui un preţios prilej de educaţie a tinerilor care se pregătesc să devină critici literari.

Criticul literar trebuie să fie un om plin de entuziasm, combativ, ferm în opiniile sale şi curajos în afirmarea lor.

Oare absenţa prelungită a acestor critici din frontul de luptă, evitarea discuţiei şi ciocnirii de păreri nu înseamnă o atitudine incompatibilă cu această nobilă profesiune?

Iată doar cîteva întrebări care nu pot să nu pună pe gînduri pe criticii noştri cu o experienţă mai bogată şi care trebuie să aducă o contribuţie de seamă atît în ceea ce priveşte crearea unei atmosfere de vii şi pasionante discuţii literare, cît şi în formarea cadrelor de tineri critici literari. Cei care îşi fac ucenicia în aceşti ani, dedicîndu-se criticii literare, vor să înveţe, să preia creator după specificul temperamentului şi gustului fiecăruia, din experienţa celor mai bine pregătiţi critici ai noştri, să devină demni de aşteptările şi speranţele care se pun în ei.

Miron Dragu

Cărţi noi în cinstea zilei de 23 August

PETRU DUMITRIU: „PASĂREA FURTUNII"
(Editura tineretului)

Paginile cărţii lui Petru Dumitriu deschid în faţa tînărului cititor priveliştile captivante ale luptei pescarilor îndrăzneţi împotriva furiei valurilor dezlănţuite, împotriva acţiunilor mîrşave ale duşmanului.

Chipul luminos al lui Adam Jora, cu setea lui aprigă de viaţă, cu caracterul lui ferm, tenace, răspunde năzuinţelor specific tinereşti spre acţiuni eroice, neobişnuite. Romanul este străbătut de suflul romantismului, dezvăluind forţa oamenilor care domină stihia oarbă, dovedind curaj, înţelepciune şi perseverenţă neclintită. „Pasărea furtunii" oglindeşte aspectele noi ale vieţii pescarilor în condiţiile regimului de democraţie populară, utilizînd în munca lor mijloacele moderne şi nemaifiind la discreţia naturii capricioase.

De curînd apărut în „Editura tineretului", romanul lui Petru Dumitriu este o nouă realizare a literaturii noastre, în întîmpinarea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre.

TIBERIU VORNIC: „SUB PAJURA IMPARAŢIEI"
(E.S.P.L.A.)

Noul roman al lui Tiberiu Vornic, apărut recent oglindeşte o perioadă din trecutul ţării, înaintea primului război mondial, cînd Ardealul era sub stăpînirea Austro-Ungariei. Paginile cărţii descriu figuri caracteristice din mediile politice ale vremii, dezvăluind făţărnicia diplomaţiei şi josnicia acţiunilor de stat, proprii orînduirii burgheze.

Autorul introduce pe cititor în saloanele aristocraţiei, în casele marilor afacerişti, interesaţi în pregătirea războiului şi a cotropirilor sîngeroase, subliniind **depravarea** şi lipsa lor de scrupule.

Sfîrşitul volumului redă atmosfera celor dintîi zile ale primului război mondial.

RADU BOUREANU ŞI HORIA DELEANU: „CAZUL BENNET"
(E.S.P.L.A.)

Piesa readuce în faţa ochilor noştri imaginea tragediei trăite astăzi în Statele Unite ale Americii de oamenii cinstiţi care nu vor să-şi pună conştiinţa, talentul, în slujba pregătirii unor arme de distrugere în masă.

Istoria familiei Bennet reaminteşte pas cu pas drama soţilor Rosenberg care au rezistat zile şi luni presiunilor, neînchipuitului şir de suferinţe, preferînd moartea în locul dezonoarei. Inspirîndu-se dintr-un asemenea conflict deosebit de dramatic, autorii piesei au realizat o operă în care destinul unor personaje ca Joe şi Kate Bennet, semnifică momente şi destine tipice din viaţa de astăzi a poporului american, ai cărui fii au rămas şi vor rămîne veşnic fideli tradiţiilor umaniste ale lui Lincoln şi Jefferson.

Apariţia în volum a piesei „Cazul Bennet", oferă un nou prilej cititorului nostru de a cunoaşte adevărul despre modul de viaţă american, despre viaţa de chin şi distrugere la care sînt supuşi oamenii cinstiţi ai Americii. Piesa dezvăluie figurile hidoase ale zbirilor faimosului Birou federal de investigaţii, ne ajută să înţelegem mai bine întregul proces de fascizare pe care trusturile imperialiste îl desfăşoară pentru scopurile lor războinice.

„Anii de ucenicie"

De curînd a apărut *„Anii de ucenicie"* (nr. 7), revistă internă a studenţilor Şcolii de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu", număr special închinat celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre. Revista cuprinde un bogat material de poezii şi schiţe ale absolvenţilor şcolii, inspirate din realitatea de astăzi a vieţii noastre, din lupta poporului nostru pentru construirea socialismului. Printre poeziile publicate, semnalăm *„In ziua neuitată"* de Nicolae Labiş, care redă semnificaţia marelui eveniment de la 23 August 1944, amplul poem intitulat *„Fericirea mea"* de Daniel Drăgan, precum şi versurile lui Horia Aramă, Rusalin Mureşanu, Florin Mugur, Ion Gheorghe, Gabriel Manolescu, Elena Dragoş, precum şi traducerile din poeziile lui Mihail Isakovski şi Ghevorg Emin, făcute de A. Beldeanu şi N. Ungureanu.

La proză, Anton Breitenhofer, Sin L. Aron, Florian Grecea, Gheorghe Popa, Al. Sîrbu, Horia Toma, Gheorghe Florescu semnează schiţe şi povestiri interesante despre viaţa chinuită din trecut şi despre bucuriile şi biruinţele zilelor de azi ale oamenilor muncii de la noi.

Revista mai publică de asemenea două povestiri pentru copii semnate de Ştefan Luca: *„Năstruşnicele aventuri ale lui Lică"* şi *„Tuşa Carolina"*.

Infiinţarea Institutului de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu"

Pentru a răspunde cerinţelor mereu crescînde ale sectorului nostru literar, prin grija partidului şi guvernului s-a hotărît transformarea Şcolii de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu" într-un institut de învăţămînt superior cu o durată de studii de 5 ani. Acest institut va fi inclus în reţeaua institutelor de învăţămînt superior de stat şi va funcţiona pe lîngă Uniunea Scriitorilor din R.P.R.

In cadrul institutului se vor preda diferite discipline literare, de lingvistică, sociale şi altele.

Pentru îndrumarea efectivă a creaţiei studenţilor, un rol important în planul de învăţămînt al institutului îl ocupă catedra de măiestrie artistică. Această catedră are următoarele grupe de specializare: poezie, proză, dramă şi dramaturgie cinematografică, critică literară, literatură pentru copii.

Aceste grupe de specializare vor fi conduse de fruntaşi ai literaturii noastre şi ai criticii literare. Vor putea candida la examenul de admitere absolvenţii şcolilor medii care dovedesc aptitudini, preocupări şi perspective în domeniul literaturii şi criticii literare.

Pentru înscrierea la examenul de admitere sînt valabile instrucţiunile date prin comunicatele Ministerului Învăţămîntului, publicate în presă în zilele de 3 şi 16 iulie a.c., privind condiţiile de înscriere şi admitere în învăţămîntul superior.

Fiecare candidat va înainta Institutului de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu", cel mai tîrziu pînă la 14 august 1954, împreună cu cererea de înscriere şi actele, şi un dosar cuprinzînd lucrările proprii publicate sau nepublicate

Examenul de admitere se va ţine în Bucureşti, la Institutul de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu" între 15-25 august.

Vor fi admişi în Institut candidaţii ale căror lucrări literare sînt considerate corespunzătoare şi care vor fi declaraţi reuşiţi la următoarele probe:

O compoziţie liberă sau o recenzie (la alegere) — scris; limba şi literatura romînă — scris şi oral; limba rusă — oral; istoria R.P.R. — oral; Constituţia R.P.R. — oral.

Înscrierea în Institut se va face în limita locurilor şi în ordinea mediilor obţinute.

Candidaţilor veniţi din provincie li se vor asigura pe timpul examenelor cazarea gratuită şi masa contra cost.

Studenţii Institutului de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu" se bucură de drepturile şi regimul stabilite de Ministerul Învăţămîntului.

La sfîrşitul celor cinci ani de studii, studenţii vor prezenta o lucrare de diplomă (poezie, proză, dramă, critică literară) şi vor susţine examenul de stat, după care vor primi diploma de absolvire care le conferă toate drepturile unei diplome de stat în învăţămîntul superior.

Orice alte lămuriri se pot cere de la secretariatul Institutului de literatură şi critică literară „Mihail Eminescu", Bucureşti, raionul „I. V. Stalin", Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 7.05.39, 7.12.86. (Agerpres).

O piesă de teatru închinată memoriei soţilor Rosenberg

La Paris se joacă piesa lui Georges Soria: „Frica". Această piesă prezintă drama unui martor în procesul Rosenberg. Dr. Parkins a depus sub presiunea poliţiei o mărturie falsă în procesul soţilor Rosenberg. Poliţia îl ameninţase că, dacă nu va vorbi în sensul dorit de ea, fiica lui, Olivia, studentă progresistă, va fi urmărită pentru „activitate antiamericană". Înfricoşat, Parkins cedează, socotind că mărturia lui este mult prea neînsemnată, iar adevărul este evident de partea soţilor Rosenberg.

In momentul însă în care soţii Rosenberg sînt executaţi, în sufletul lui Parkins se dă o luptă între teama de poliţie şi dorinţa de-a spune întreg adevărul.

Olivia observă frămîntările lui şi aflînd motivul zbuciumului, îl obligă să revină asupra falsei depoziţii. Din acest moment zbuciumul lui sufletesc devine şi mai ascuţit.

Rezolvarea conflictului este grăbită prin apariţia reprezentanţilor poliţiei care vin să-l ameninţe pe Parkins cerîndu-i să nu mai revină asupra mărturiei depuse.

In acest moment Parkins îşi dă seama că în fond mai multă frică îi este poliţiei de adevăr, decît lui de poliţie şi atunci cîştigă încredere în forţele lui — şi retractează în mod public mărturia falsă.

Georges Soria a zugrăvit convingător felul în care un om cinstit se eliberează de sub presiunea nefastă a forţelor reacţionare, datorită încrederii în invincibilitatea adevărului.

CARNET SOVIETIC

EPICA POPULARĂ

In luna iulie, timp de cîteva zile a avut loc la Moscova consfătuirea în legătură cu studierea poeziei epice a popoarelor Uniunii Sovietice, organizată de Institutul de literatură universală „A. M. Gorki" şi Institutul de orientalistică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. La lucrările consfătuirii au luat parte un mare număr de specialişti din Moscova şi din republicile unionale şi autonome.

Consfătuirea a fost deschisă de membrul corespondent al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., E. E. Bertels.

Doctorul în ştiinţe istorice V. Cicerov a prezentat referatul „Problemele studierii epicii popoarelor U.R.S.S.".

PREGĂTIRI PENTRU CONGRES

Organizaţia scriitorilor din Kirghizia se pregăteşte în vederea congresului republican şi congresului unional al scriitorilor. Seri literare consacrate creaţiei poeţilor şi prozatorilor kirghizi au avut loc în Biblioteca publică „Cernişevski", în întreprinderile şi în instituţiile de învăţămînt ale oraşului Frunze. Un grup de scriitori a plecat în sudul republicii — în Tian-Şan, Priissikkulie şi în valea Talassului. Ei vor prezenta în faţa locuitorilor de la oraşe şi sate referate despre dezvoltarea literaturii kirghize şi vor acorda ajutor scriitorilor tineri.

In oraşul Frunze a avut loc la Uniunea Scriitorilor Sovietici din Kirghizia, discutarea noilor lucrări publicate în ultimele numere ale almanahului literar-artistic „Kirghizstan". A fost apreciat pozitiv poemul „Alegerea numelui" de K. Malikov, în care este redată năzuinţa spre pace şi muncă creatoare a poporului kirghiz. S-au bucurat de aprecieri şi lucrările în proză şi versuri de A. Tokombaev, I. Şivaza, K. Akaev şi M. Djangaziev.

EXPERIENŢA LITERATURII MULTINAŢIONALE

„Literaturnaia Gazeta" nr. 93 din 5 august 1954 publică articolul intitulat „Să generalizăm mai adînc experienţa literaturii noastre multinaţionale". Iată cîteva extrase din articol:

„Aşa cum multe pîrîiaşe şi rîuri, unindu-se, formează un fluviu mare şi puternic, la fel şi zecile literaturi naţionale se unesc într-o literatură sovietică unică — socialistă în conţinut şi multinaţională în formă.

...Scriitori de 60 naţionalităţi (din care peste 40 naţionalităţi au căpătat alfabet deabia în anii puterii sovietice) dezvoltă rodnic marea literatură sovietică printr-o muncă colectivă susţinută...

...Formarea metodei realismului socialist în arta diferitelor popoare s-a petrecut în moduri diferite. Există literaturi în care primele opere ale realismului socialist s-au creat pe bază tradiţiilor moştenite din creaţia celor mai buni scriitori ai realismului critic, cum sînt literaturile ucraineană, belorusă, letonă, estonă. Sînt cîteva literaturi ale popoarelor din Asia Centrală şi Kaukazul de nord care au bogate tradiţii ale literaturii din trecutul feudal, dar care nu au avut mai înainte lucrări ale realismului critic. Există, în sfîrşit, literaturi care au apărut în anii puterii sovietice şi care se întemeiază numai pe tradiţiile creaţiei populare orale, cum sînt literaturile kirghiză, mariiică, evenkiică, hakassă...

Formarea metodei realismului socialist, formarea şi creşterea literaturilor au avut loc şi au loc într-o continuă luptă împotriva manifestărilor naţionalismului burghez, împotriva tendinţelor de a abate literatura sovietică de la unicul drum just al partinităţii, al ideologiei comuniste. A amînti etapele principale şi lecţiile instructive ale acestei lupte, a demasca cu hotărîre recidivele naţionalismului burghez în lucrările din ultimii ani — înseamnă a acorda un ajutor eficace pregătirii congresului unional".

Grijile Wall-Street-man-ului

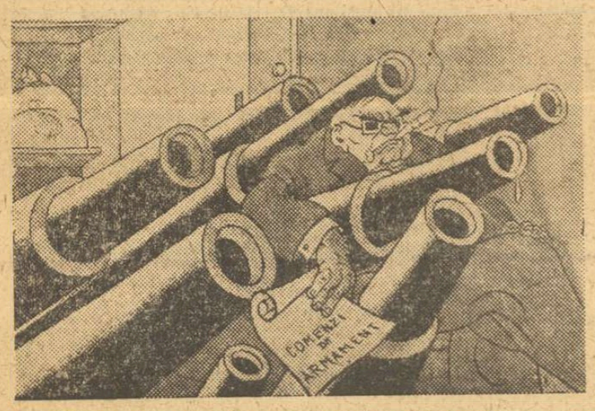

— Mult trebuie să mai munceşti cînd ai atîtea guri de hrănit!...

Intre vorbe şi fapte

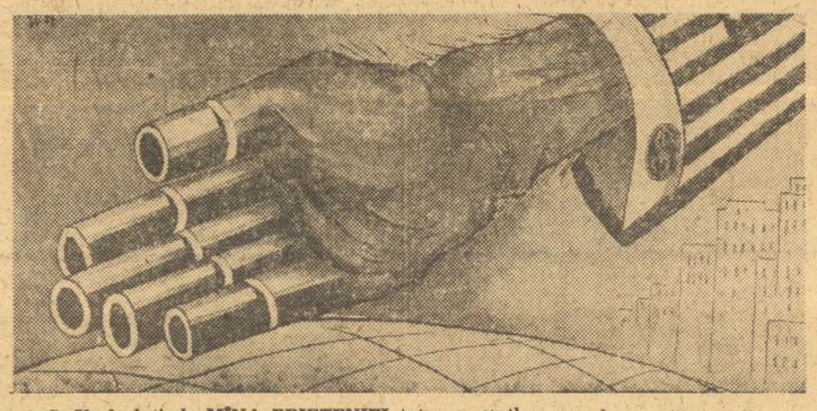

„S. U. A. întinde MÎNA PRIETENIEI tuturor ţărilor care doresc să participe la o pace dreaptă şi cinstită".
(Comunicatul final al conferinţei de la Washington)

Politica Pentagonului

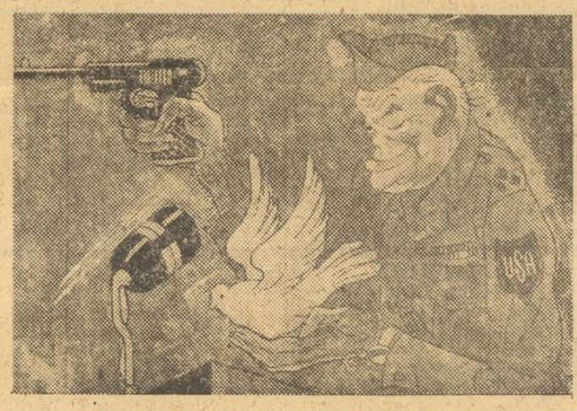

Să nu ştie stînga... ce facem cu dreapta.

Desene de ROSS

Redactor şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-şef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administraţia 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 STAS 3452 — 25

TG;MURES
BIBLIOTECA REGIONALA

TRĂIASCĂ 23 AUGUST MAREA SĂRBĂTOARE NAȚIONALĂ A POPORULUI ROMÎN!

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 23 = Joi 19 august 1954 — ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. — 8 pagini 35 bani

Marea sărbătoare

Sărbătorim pentru a zecea oară ziua de 23 August 1944, cînd s-a produs în viața poporului nostru acea radicală cotitură, marcînd trecerea de la regimurile de exploatare și oprimare o omului, de siluire a conștiinței și capacității sale creatoare, la un regim de libertate socială, de cinstire a demnității umane, de înflorire și promovare a tot ce are sufletul mai de preț.

Acum zece ani, într-un moment cînd înaintarea victorioasă a armatelor sovietice biruitoare crea condițiile pentru înfăptuirea idealului de libertate și dreptate socială, purtat veacuri de-a rîndul, pentru care au luptat și s-au jertfit cei mai buni fii ai poporului și pe care l-au cîntat cei mai iscusiți dintre cîntăreții săi—în ziua de 23 August 1944 forțele patriotice conduse de Partidul Comunist Romîn au răsturnat dictatura și fascismul în țara noastră și au determinat întoarcerea armelor împotriva monstrului hitlerist.

Războiul pregătit de burghezia și moșierimea din Romînia pentru a-și apăra privilegiile, pentru a-și păstra domnia asupra țării și a-și perpetua jaful și exploatarea, lua sfîrșit cu înfrîngerea celor ce-l doriseră și-l organizaseră. Ajutat în chip hotărîtor de Uniunea Sovietică poporul nostru — în frunte cu comuniștii — a împiedicat astfel noi crime pe care foștii dominanți le puneau la cale, a ferit țara de intervenția armată a puterilor imperialiste și a trecut cu succes la zdrobirea forțelor reacționare și a exploatatorilor, pentru a porni apoi la construirea unei noi societăți. Fără ajutorul primit în chip consecvent de la Uniunea Sovietică, toate acestea n-ar fi fost cu putință, după cum n-ar fi fost cu putință întreaga dezvoltare ulterioară a Romîniei.

Ca urmare a acestor lupte încununate de victorii, în țara noastră a fost instaurat regimul de democrație populară. Pămînturile deținute în chip samavolnic de moșieri au fost redate țăranilor muncitori; industria și fabricile au devenit bunurile întregului popor care a trecut cu adevărat și singur stăpîn să-și gospodărească țara.

In Romînia de azi, în Romînia democrat-populară, toate forțele creatoare ale țării sînt chemate să-și pună întreaga lor energie în slujba făuririi unei vieți cît mai bune. Avem azi o puternică industrie socialistă, bază a dezvoltării economiei noastre spre socialism. Marile bogății naturale sînt folosite tot mai mult pentru avîntul industrializării socialiste. Indeplinirea planului de stat, a planului de electrificare va aduce totodată sporirea considerabilă a capacității de producție a bunurilor de larg consum necesare traiului.

In același timp cultura pămîntului a fost așezată pe noi temelii. Legenda țării „eminamente agricole", cum era numită Romînia burghezo-moșierească, a fost spulberată. Cele 4389 gospodării colective și întovărășiri agricole, numeroasele gospodării de stat, stațiunile de mașini și tractoare, sînt o mărturie a noii vieți către care se îndreaptă țărănimea noastră muncitoare.

Revoluția în baza economică a fost însoțită de o tot atît de intensă revoluție culturală. Analfabetismul, această plagă care a avut o parte importantă de contribuție la menținerea poporului în întuneric și înapoiere, este aproape lichidat. Toți copiii de vîrstă școlară sînt azi cuprinși în sistemul de învățămînt, care, la rîndul său, a fost radical primenit. Ca urmare, avem azi în țară un număr tot mai mare de oameni care citesc cu pasiune literatura, care frecventează teatrele, expozițiile de artă, cinematografele, cluburile, bibliotecile, care fac sport. Dragostea aprinsă pentru cultură, pentru dezvoltarea intelectuală și fizică este una din cele mai evidente caracteristici ale vieții de azi a poporului nostru. Niciodată în trecut n-a cunoscut o atît de mare dezvoltare cercetarea științifică, preocuparea pentru descoperiri și inovații, avîntul creatorilor de opere artistice. Numeroasele premii de stat cu care poporul nostru a răsplătit cele mai importante realizări în domeniul culturii și artei, al științei și tehnicii, al apărării sănătății, sînt o dovadă a acestei mereu sporite dezvoltări a vieții spirituale actuale a poporului din Romînia democrat-populară. Toate aceste adînci prefaceri care s-au petrecut în țara noastră de la 23 August 1944 și pînă astăzi au avut drept rezultat făurirea noului om, cetățean conștient al patriei sale.

Literatura care s-a dezvoltat în acești zece ani sub îndrumarea atentă a partidului și în care condeie tinere s-au alăturat celor cu experiență bogată are mîndria de a fi prezentat cititorilor eroi pe care literatura progresistă a trecutului, atît de măiastră și adîncă în zugrăvirea vieții nu i-a cunoscut. Nouă metodă de creație artistică, realismul socialist, folosită cu strălucire de înaintata literatură sovietică, este tot mai rodnic însușită de scriitorii noștri, înaintea cărora se deschide astfel un drum ce se vestește demn de marea noastră tradiție literară în care luminează chipurile unor creatori, ca Bălcescu, Alecsandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc, Slavici, Sadoveanu.

Chezășia acestor succese viitoare stă în cuceririle dobîndite pînă acum, în atașamentul scriitorilor față de poporul constructor avîntat și glorios al socialismului și apărător al păcii. Sărbătorind ziua de 23 August 1954 — a zecea aniversare a eliberării patriei noastre, — ziua începutului drumului nostru către o viață nouă, scriitorii sărbătoresc însăși renașterea artei lor, întărirea forței lor de a spune adevărul despre măreața epocă pe care o trăim, epoca socialismului și comunismului.

23 August 1944

O zi ca spada strălucind în soare,
Din teacă smulsă de un braț viteaz,
Să cadă pe-al vrăjmașului grumaz,
Tăioasă, dreaptă și necruțătoare!

O zi desfășurată ca un steag
Sub care-n luptă țara se avîntă,
Cumplită, ne-nfricată, neînfrîntă,
Cu fiii toți, șireag după șireag.

O zi țîșnind din piepturi ca un cor
De mii de glasuri cu grozav răsunet,
Văzduhul zguduindu-l ca un tunet
Rostogolit de vînt din nor în nor.

O zi ca o furtună -ntr-o pădure,
Cu fulgere izbind copacii copți,
Cu mari făclii în mîezul negrei nopți
Cînd geme crunt a morții grea secure.

O zi ca fruntea soarelui de aur
Măreață răsărind în zori pe munte,
Și Făt-Frumos ștergîndu-se pe frunte,
Iar lîngă el, în sînge, un balaur.

O zi ca ochii unui nou născut
Atinși întîia oară de lumină,

O floare înflorită în grădină,
Un semn al biruinței pe un scut.

O zi ca o-ntîlnire între frați
De mult, de mult dorită și visată,
O-mbrățișare caldă și curată,
Cu armele la șold, între bărbați.

O zi înaltă ca o stîncă albă
Pe care-i scris în aur: LIBERTATE!
In jur cu stane sure, detunate,
Și smeură, căpșuni, alune, nalbă.

O zi cu tancuri, tunuri și cu flori
Intrînd mîntuitoare în cetate,
O zi cu lacrimi, jocuri și bucate,
In zorii plini de purpur și fiori.

O zi ca o pornire la atac
Cu arma-n cumpănire, calm, departe,
Cu pasul către viață, peste moarte,
O zi ca o cometă într-un veac.

Și toate astea-s încă prea puține
Să laude așa cum se cuvine
Eroii purtători de stea pe cască),
Din răsărit, și oastea românească.

Mihai Beniuc

„Că lumina vine de la răsărit, aceasta s-a dovedit pe deplin"...

De vorbă cu acad. Mihail Sadoveanu

Mergeam în vara anului trecut pe valea Ozanei, în sus. Părăsisem Humulești, luasem în lung satul Vinători și ochii mi se îndreptau acum spre codrii din față, de la care așteptam scăpare de arșița zilei de iulie.

Cînd am ieșit din Vinători, am dat să trec peste Ozana, pe un podeț, dar apa cea limpede m-a îndemnat să-mi răcoresc fața în ea. Apă rece, de munte, în care mîinile nu pot rămîne prea mult. Mi-am adus atunci aminte că prin cîșlegile de iarnă, cînd trecea puntea ce era în acest loc, cu bunicul în urmă, cu caii de căpăstru și el înainte, lui Nică al lui Ștefan al Petrei i-au alunecat ciubotele și a căzut în Ozana „cît mi ți-i bălețul". Dacă nu era sarica de Cașina, a bunicului David și grija bunicii Nastasia, poate că literatura noastră nu l-ar fi avut pe Ion Creangă, a cărui sănătate ar fi rămas în apele cu ghețuri ale Ozanei.

Voi fi șezut multă vreme privind șerpuirea Ozanei, dus cu gîndurile înapoi, spre lumea povestitorului din Humulești. Într-un tîmp, cineva mi-a dat binețe. Era un om de prin părțile locului. Se întorcea acasă, la Vinători, venind din munte.

Și-a răcorit și el fața în Ozana și vorba între noi s-a prins ca și cînd ne-am fi cunoscut de mult. Cîte nu-și pot spune doi oameni, în miez de vară, pe malul unei ape, privind peste codri, peste lanurile galbene, care așteptau să cadă sub ascuțișul secerei, peste așezarea cea mare a Fermei de stat de la Cîrbuna!

Am vorbit, firește, și despre Creangă. Cunoștința mea cea nouă îi știa mai cu seamă poveștile. Și-am ris amîndoi de șotiile lui moș Nichifor Coțcariul și de răznățile înțelepte ale lui Dănilă Prepeleac.

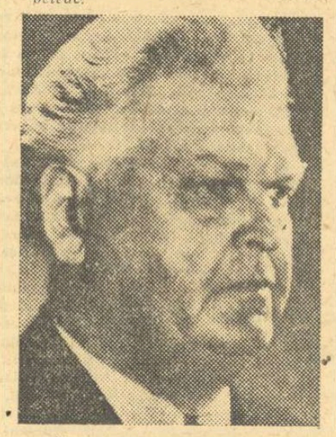

Nu-mi dau seama cîtă vreme am fi stat acolo, povestindu-ne unul altuia, dacă soarele nu ar fi început să se uite pieziș. Omul s-a ridicat și s-a pregătit de drum.

— Hei, tovarășe, pe aici, pe la noi, au mai ieșit scriitori. Ia, mai încolo, spre răsărit, la Pașcani, cale de vreo două poște, s-a născut Sadoveanu. Scrie și el pe înțelesul nostru.

Apoi, m-am despărțit de noul meu prieten. El a pornit-o în jos, iar eu în sus, pe valea Ozanei.

★

Am refăcut același drum pe valea Ozanei, în vara anului acesta. Mă aflam de data aceasta în Humulești, „în răscrucile drumului din mijlocul satului", pe o bancă, rezemată de garduri, unde altă dată a fost chilia în care Creangă a învățat buchiile. Pe dinainte-mi treceau camioane încărcate cu butuci și scînduri, care plîne cu grîne, treceau țărănci cu traiste legate munteneșe în spate, alergau automobile, se amestecau vite și care mînate spre Tîrgul Neamțului.

Alături, pe bancă, s-a așezat un bărbat trecut de treizeci de ani. Trăgea virtos dintr-o țigară și își tot îndesa mereu șapca peste un ciuf rebel. La început, am vorbit despre drumul pe care aveam să-l facem împreună. Apoi, am schimbat păreri despre multe altele, și aflînd el cîte ceva despre îndeletnicirea mea, m-a întrebat:

— Te duci, cumva, la scriitorul Sadoveanu?

Așa am primit încredințare, aflînd de la un muncitor, la o încrucișare de drumuri, că maestrul Sadoveanu se află la mînăstirea Neamțului. Știam că a îndrăgit de mult aceste locuri și că atunci cînd are răgaz poposește în liniștea codrilor de sus. In 1906 a călătorit prima dată pe aceste meleaguri. Și impresiile de atunci le-a însemnat în „Oameni și locuri". Apoi, a revenit mereu. Pe ceardacul însorit al unei căsuțe de lîngă mînăstire a scris într-o vară „Demonul tinereții". Dar începutul romanului „Frații Jderi" nu se petrece la mînăstirea Neamțului?

L-am găsit pe maestrul Sadoveanu în fața casei, pe un dîmb, privind peste marea de verdeață, cu diferite tonuri, a pădurilor, și a vajnicilor cosite de curînd. Am ezitat, o clipă, să-i tulbur liniștea. Imi închipuiam că soarbe, cu acea dragoste sadoveniană pentru pămîntul acesta, frumusețea de nespus a peisajului din față.

M-a primit cu o bunătate simplă, emoționantă totuși. I-am transmis, mai întîi, felicitările redacției „Gazetei literare" pentru distingerea romanului „Nicoară Potcoavă" cu Premiul de stat. Maestrul Sadoveanu a mulțumit aproape șoptit și a întors privirea în altă parte.

Manifestîndu-și bucuria că Premiul de stat a fost acordat unor opere valoroase, președintele Uniunii scriitorilor și-a arătat grija ca literatura noastră, căreia partidul și guvernul îi dau atîta atenție, să aibă un conținut din ce în ce mai bogat, turnat într-o formă din ce în ce mai artistică.

A aflat apoi scopul venirii mele și convorbirea a intrat pe alt făgaș.

Am deschis caietul de note și am pus prima întrebare.

Exemplu pentru iubirea patriei noastre socialiste

— Cu zece ani în urmă, după eliberare, dvs. v-ați adresat intelectualilor și tuturor oamenilor de bună credință din țara noastră, spunîndu-le că „lumina vine de la răsărit". Cum apreciați, după zece ani, poziția scriitorilor din acest punct de vedere?

— Mai întîi, o mică precizare, care este — dacă vrei — de istorie literară. Acum zece ani, am ținut o conferință, căreia i-am spus „Lumină de la răsărit". Apărută apoi în broșură, a fost intitulată: „Lumina vine de la răsărit".

Că lumina vine de la răsărit, aceasta s-a dovedit pe deplin. Și nu numai pentru cei tineri, insuflețiți sub mîna partidului, dar mai cu seamă pentru acei scriitori mai vechi, dintre care unii s-au ales ca buni lucrători pentru progres, socialism și pace, așa cum sînt: Demostene Botez, Tiberiu Vornic, C. Ignătescu, Al. Duiliu-Zamfirescu și alții.

Sînt încredințat că mai este timp și pentru alții, care pînă acum nu s-au dumirit, să facă gestul cerut de poporul nostru.

— Acțiunea romanului dumneavoastră „Nicoară Potcoavă" — distins recent cu Premiul de stat — se petrece cu aproape patru veacuri în urmă. Care este explicația influenței deosebite a acestui roman asupra constructorilor socialismului din țara noastră? Care este contribuția lui la formarea conștiinței oa-

George Macovescu

(Continuare în pag. 6-a)

Cartea literară în zece ani

Cînd privești către apus-miazănoapte, dinspre lacuri, sau de pe oricare dintre marile șosele înverzite, umbroase, cu alei multiple, care duc în sus, spre munte, în mijlocul priveliștii vaste se înalță, copleșind tot restul, un palat uriaș, ale cărui proporții nu vin numai din epopeea betonului armat ci parcă și din basme... Un sfert de oraș este dominat de acest edificiu, pentru cel care îl vede dintr-un loc potrivit, iar cel care cunoaște pe din afară întreg orașul și cunoaște de asemenea și proiectul acestei clădiri, știe că atunci cînd va fi gata, acest palat va fi cea mai puternică dovadă a creșterii spre înălțimi, din acest colț al Europei... Cînd călătorii care vin din trei direcții ale zării cu trenul, ori cei care coboară din avion întreabă despre această masivă arătare, li se răspunde că este o „uzină a cărții". Ridicată în cel dintîi deceniu al puterii muncitorești din țara noastră.

Negreșit, setea de construcție, de înnoire, de transformare tehnică a țării, vădită în inima clasei muncitoare, s-a manifestat în acești zece ani și prin alte numeroase uzine, hidrocentrale, combinate industriale, căi ferate, lacuri asanate, palat al Operei și edificii teatrale, muzeu de artă, stadioane uriașe, dar pentru noi, scriitorii, această „uzină a cărții" e cu deosebire grăitoare și simbolică, în aceste zile de bilanțuri aniversare. Mai cu seamă pentru cei care am cunoscut ce era cultura poporului romîn în trecut, tîlcul acestei realizări mărețe merită să fie pus în fruntea realizărilor acestui clocotitor deceniu. Și ca să nu se vadă în asta oarecare megalomanie scriitoricească, am să încerc să lămuresc acest tîlc.

„Cultura poporului" era sub vechiul regim o romanță foarte des cîntată și foarte remuneratoare pentru barzii promovării culturale oficiale... Oficiale am zis, căci, bineînțeles, acești barzi răgușiți nu aveau nimic de-a face cu promovarea maselor spre lumină... Ce avea de-a face cu încurajarea culturii o bursă în monedă tare, dată soacrei unui ministru ori nepoatei unui deputat, ca să studieze timp de șase luni, în Elveția... efectele aerului de munte asupra turiștilor?... Ce putea să însemne menținerea în postul de consilier cultural la Paris, timp de mai bine de zece ani, a unui domn necunoscut, Lucienescu ori Lelienescu, iertați-mă că îi dau numele, al cărui grad de rudenie, nu se știe cu cine, era și el un mister. Un nuvelist, care timp de vreo treizeci de ani n-a mai scris nimic, era acoperit de onoruri (membru al Academiei, secretar al Camerei cu leafă și o locuință fastuoasă) în vreme ce în același interval de timp, zeci de scriitori tineri au dus o viață de muritori de foame, sfîrșind în spital. Toată cultura subvenționată, inclusiv învățămîntul rămas în limitele oficiale, creștea ca o succesiune de generații de ciuperci pe solul plin de putreziciuni al analfabetismului. Tot ceea ce constituie și astăzi mîndria științei și artei românești s-a realizat din încăpățînarea sublimă a cîtorva oameni de geniu, care nu ar fi putut trăi altfel... Ei au realizat ceea ce au realizat — și ceea ce uimește generațiile de azi — împotriva unui regim dușmănos, luptînd cu el, învingi de el în cele din urmă... Fiecare nume care astăzi constituie un strigăt de nestins al setei de cultură a poporului romîn constituie în același timp și un denunț mînios, un act de acuzare.

Acum vreo douăzeci de ani se votase o lege, care obliga marile întreprinderi să dea din beneficiile lor un înfim, ridicol procent, ca să constituie un capital zis cultural... Erau unele întreprinderi mari ca Reșița, Astra Vagoane și altele care aveau cam două milioane pe an la acest „articol". Se aduna la un loc, de la toate întreprinderile (care de altfel trăiau în bună parte parazitar pe socoteala celor mulți, pe socoteala milioanelor de trudnici analfabeți și semianalfabeți) un buget anual cam de un miliard. La ce era folosit acest miliard anume? La recompensat agenții electorali, căci muncitorimea română n-a văzut o carte măcar și nici un spectacol de teatru de pe urma lui.

Culmea este că tot ei, strălucitii exponenți ai regimului, jucau comedia criticii, vorbind de „formă fără fond", de parazitismul instituțiilor fundamentale ale regimului burghez, declarîndu-le aceste instituții o haină nepotrivită pe trupul poporului romîn.

„Formă fără fond"... formulă de mare circulație care avea scopul să denunțe cu dezgust formalismul politic și cultural, nu era însă decît o reacție obscurantistă care tăgăduia în numele culturii trecutului, înțelese anapoda ca un ideal cu mersul înapoi, folosul binefacerilor civilizației. Căci se ajunsese la o separare absurdă, iscată de filozofia idealistă germană (care a constituit nenorocirea Europei centrale și apusene de o jumătate de veac încoace) între „cultură" și „civilizație", una fiind, după ei, esențială unui popor și cealaltă fiind o mascaradă de import. Pretinzînd să nu fie siluit „fondul" reacționar, prin impunerea unor forme grăbite ale civilizației, ea tăgăduia însăși posibilitatea transformărilor revoluționare, salturile calitative ale evoluției sociale. Dar la aceasta, preopinenții lor răspundeau fără sens dar convins, că „forma creează fondul".

Uriașele realizări ale Revoluției din Octombrie au lichidat odată pentru totdeauna această falsă problemă. Revoluția rusă a creat un om nou, a modificat fondul însuși, pe cale revoluționară. Căci problema „fondului fără formă" era o falsă problemă. Fondul pe care-l aveau ei în vedere nu era esența însăși a poporului, iar forma, civilizația pe care o puneau împotrivă cei din tabăra cealaltă, nu era civilizația însăși. „Fondul cultural" al unui popor nu putea fi o încîlcitură de prejudecăți și forme (vii poate la timpul lor), moarte acum, iar „civilizația" nu putea fi un parlament de bîlci, un teatru bulevardier pentru exploatatori și un hotel de lux cu bar nocturn.

Lenin a arătat că tradiția de cultură a unui popor înseamnă ceea ce au realizat mai înalt creatorii acestui popor, de la începutul firului său istoric, și a recomandat cu căldură să se păstreze legătura cu acest trecut, să fie îmbrățișată și dată ca exemplu operă acestor realizatori. „Fond de cultură populară" este creația poporului însuși dar nu pe linia practicilor obscurantiste, ci pe linia creației populare. Iată cele două rădăcini ale marilor realizări din Uniunea Sovietică, pe care s-au altoit puterile ei creatoare, actuale.

★

Această concepție s-a dovedit valabilă și pentru poporul romîn în ultimii zece ani. S-a procedat și aici în domeniul culturii cu un impresionant curaj revoluționar. Falsa problemă a opoziției dintre „fond și formă" a fost înlăturată pentru ca să se pună problema promovării maselor celor muncesc, adică a imensei majorități a poporului romîn, în toată marea ei complexitate. Muntele care trebuia cucerit, a fost considerat ca un tot indivizibil „fond și formă" și atacat pe toate dimensiunile, din toate direcțiile, într-o continuă coroborare a mijloacelor de realizare, într-o continuă colaborare a tuturor factorilor indicați. S-a socotit astfel că fără o lichidare a analfabetismului nu se poate clădi nimic temeinic, durabil și aci partidul clasei muncitoare și-a arătat puterea lui creatoare. Opera de eliminare a neștiinței de carte e în plin progres și roadele ei au și început să se simtă. S-a căutat să se întreție apoi setea de cultură a științorilor de carte, care sub vechiul regim, la zece ani după terminarea școlii deveneau semianalfabeți. Anii de studii au sporit, iar numărul cărților tipărite a fost imens. Și cu asta ne întoarcem la tîlcul acelui măreț edificiu transformator al vieții sociale. Nu voi reproduce acum datele statistice ale rezultatelor care cu cifre de sute de milioane, sînt un imn al culturii. Vom vorbi mai

Camil Petrescu

(Continuare în pag. 6-a)

„Deschid sfînta carte"

Deschid sfînta carte unde se află înscrisă gloria Romîniei, ca să pun înaintea ochilor fiilor ei, cîteva pagini din viața eroică a părinților lor" — cu aceste cuvinte își începea Nicolae Bălcescu „Istoria Romînilor sub Mihai Vodă Viteazul".

Cuvinte asemănătoare va întrebuința istoricul unui veac viitor, povestind deceniul dintre 1944 și 1954, deceniu frămîntat, furtunos, plin de lupta dintre lumină și întuneric, deceniul în care poporul nostru și societatea românească au trecut prin cele mai mari și mai revoluționare transformări pe care le-au cunoscut în istoria lor de pînă astăzi.

Pentru scriitorul realist, acest deceniu oferă, cred, cel mai bogat, mai variat, mai pasionant material de inspirație din cîte poate oferi istoria poporului nostru: pe măsura evenimentelor politice și sociale, care s-au petrecut. De aceea, el nu va spune „deschid sfînta carte..." ci va trebui s-o scrie, să consemneze faptele oamenilor vremii noastre, să fie „secretarul societății", cum spunea Balzac, „să pună înaintea ochilor fiilor Romîniei" — după cuvîntul lui Bălcescu — „pagini din viața eroică a părinților lor", educîndu-i, îmbogățindu-i spiritual prin cunoașterea acestei epoci unice și întărindu-i în lupta pentru realizarea ideilor lor și a idealului lor omenesc și social.

In acest deceniu, s-a întîmplat o uriașă schimbare în viața societății noastre, ceea ce înseamnă și o uriașă schimbare în viața fiecăruia din noi, cetățeni ai țării. Oameni care erau socotiți nimic, muncitori și țărani, pentru a căror existență vechea societate nu-și lua nici o răspundere, pe care-i transforma în carne de tun cu cea mai criminală ușurință, și care erau considerați fără nevoi materiale peste nivelul mizeriei, fără nevoi spirituale peste nivelul analfabetismului, fără demnitate personală peste nivelul bătăii în armată și la judecătorie — oamenii aceștia au devenit azi stăpînii țării; inteligența, energia, devotamentul pentru cauza obștească, pot să ridice oricît de sus, în Stat, în știință, tehnică sau artă și în gospodărirea treburilor obștești, pe fiii muncitorilor care înainte de 1944 n-aveau drepturi elementare, și pe fiii țăranilor care înainte de 1944 parcă nici nu existau în Stat.

Pe de altă parte, oameni care înainte de 1944 se considerau totul, care stăpîneau moșiile, fabricile și băncile, care aveau în mînă legea și banul, azi nu mai înseamnă nimic.

Pentru primii, deceniul 1944—1954 a însemnat ascensiune fulgerătoare, cucerire, pornire la un drum mai strălucit ca în vise — căci nu era vis, ci realitate.

Pentru ceilalți, deceniul acesta a însemnat prăbușire, sentința istoriei, o realitate necruțătoare.

Firește că primii sînt atașați de realitatea aceasta care le-a dăruit atîta, și cu care ei își identifică viața. Firește că ceilalți o urăsc și o detestă: doar i-a zvîrlit de-atît de sus!

Și artistul, și scriitorul sînt într-una din aceste două lumi. Pentru ei, deceniul 1944—1954 înseamnă o uriașă sursă de inspirație, înseamnă descoperirea unei lumi noi, lumea oamenilor simpli, cu care societatea burgheză nu-i punea în contact decît prin mijlocirea mizeriei, sau prin întîmplarea nașterii. Mai înseamnă reînvierea unui ideal social și unui rost social și politic al artei, în care au crezut marii artiști ai trecutului, de la Aristofan la Dante și de la Beethoven la clasicii ruși — și pe care arta nu-l are în societatea burgheză de azi decît deandoaselea, sub forma filmului cu gangsteri și a romanului pornografic. Mai înseamnă deceniul acesta o cinstire socială a artistului, o considerație pentru rostul său, cum n-au existat niciodată înainte de Revoluția din Octombrie.

Artiștii care văd lucrurile așa, — și aceștia sînt aproape toți — își identifică viața și activitatea cu masele eliberate, cu ascensiunea societății socialiste. Există și artiști care continuă să trăiască într-o imaginară suburbie a Parisului, să creeze lucrări găunoase pentru un public care a dispărut, să-și recite searbădul monolog în fața unei săli goale? Poate că da. Și atunci, sînt condamnați de istorie așa cum e condamnată de istorie societatea pe care o reprezintă ei, și care e pe cale de dispariție socială, după ce s-a prăbușit politic.

Despre aceștia, atît. Pe ceilalți, pe artiștii vremii noastre, deceniul 1944—1954 i-a educat cum nu știu dacă au fost educați vreodată artiștii altei epoci. Frămîntările politice și sociale le-au dat o experiență neprețuită, le-au arătat tipuri de un interes pasionant, fapte eroice și altele josnice, evenimente mari și altele mărunte dar și ele pline de interes și de semnificație. Comuniștii le-au atras atenția asupra tradiției naționale, asupra tradiției clasice universale, asupra valorii realismului, asupra tezaurului folcloric. Tot ei i-au pus în contact cu oamenii simpli care își transformau viața. Experiența mea personală mă face să scriu aceste rînduri, dar fiecare artist activ azi își va recunoaște în ele și experiența sa personală. Care dintre noi n-a stat seara la arie de vorbă cu țăranii, sau într-o uzină, de vorbă cu un muncitor inovator? Și care dintre noi ar fi avut prilejul s-o facă, dacă deceniul dintre 1944 și 1954 ar fi fost ca alte decenii dinaintea lui?

„Deschid sfînta carte..." scria Bălcescu. Să dăm istoricului și omului simplu dintr-un veac viitor putința să deschidă această carte la capitolul 1944—1954! Acest capitol există în realitatea ce clocotește fierbinte în jurul nostru. Cuprinde biografiile a milioane de muncitori și țărani care, scrise, ar fi de un interes pasionant: biografia oțelarului devenit ministru, a cazangiului devenit activist de partid, a tînărului student devenit savant, a băiatului de țăran devenit un mare sculptor, a muzicianului care-și creează acum operele cele mai de seamă, a femeii umile și neștiutoare care e azi conducătoarea trebilor obștești, a soldatului îndrăzneț cu semne de gloanțe pe trup, azi comandant de mare unitate — și așa mai departe. Fiecare din aceste fraze scurte sînt rezumatul unei vieți în deceniul 1944—1954. Pe fiecare pot pune un nume. Și cititorul poate. Vieți de oameni — cuvinte din capitolul „1944—1954", al cărții sfinte de care vorbea Nicolae Bălcescu. Poporul așteaptă să punem înaintea ochilor fiilor săi viețile eroilor acestui deceniu.

Petru Dumitriu

Din cuprinsul acestui număr:

— CICERONE THEODORESCU: Ciclu pentru 23 August
— EUSEBIU CAMILAR: Fata ursarului
— PETRE IOSIF: Momente din 44 — Pag. 3-a
— PETRE DRAGOȘ: Cu pumnii strînși (fragment) — Pag. 4-a
— VICTOR TULBURE: Moșul, iapa, o scrisoare, Tiorkin și-ncă o-ntîmplare (cronică rimată)
— SÜTÖ ANDRAȘ: Alături de frații noștri romîni!
— ERIK MAJTENYI: Glasul credinței (fragment) — Pag. 5-a
— TUDOR VIANU: Literatura universală în romînește
— NINA CASSIAN: Pentru copiii patriei
— CAMIL BALTAZAR: Omului sovietic (poem) — Pag. 6-a
— MARCEL BRESLAȘU: La moartea poetului luptător
— ION PAS: Trecut și prezent
— N. TĂUTU: La casa ofițerilor din Leningrad — Pag. 7-a

Trei scriitori tineri

O nuvelă despre satul de azi

„Lenţa" de FRANCISC MUNTEANU

Obiectul povestirii „Lenţa", care înfăţişează satul ardelenesc în condiţiile construirii socialismului, este de a ne arăta cum dramele de familie cu dimensiuni neaşteptate sînt determinate de procesele sociale.

Autorul ne dovedeşte cum, prin eliberarea omului de sub povara prejudecăţilor şi a mentalităţii înrădăcinate de secole, dragostea se supune controlului conştiinţei avansate, moralei noi. Demonstraţia devine palpabilă şi se vede că avem de-a-face cu un scriitor care, în faza debutului, calcă pragul literaturii stăpîn pe sine, cu mijloace proprii. Un semn de seriozitate e sprijinirea pe înaintaşi: Slavici, Rebreanu. Aici şi-a fixat tînărul scriitor punctul de pornire dar materia de inspiraţie e deosebită şi cititorul are satisfacţia de a vedea satul ardelenesc, înfăţişat de scriitorii din trecut, trăind alte condiţii care imprimă însăşi desfăşurării conflictului un conţinut nou. Scriitorul are o altă concepţie asupra lumii şi oamenilor; el interpretează evenimentele în determinarea lor profund socială. In atmosfera dumincală a satului e ceva din „Ion". In sala căminului e cald şi năduşeală, lampa acoperită cu hîrtie colorată se clatină de tropăitul greu al bocancilor, lăutarii zic cu foc, iar flăcăii „asudaţi şi gălăgioşi string mai aproape mijlocul fetelor". Babele şuşotesc şi bîrfesc. Satul însă numai în aparenţă e acela descris de Rebreanu.

In faptul de a ne fi convins că în ultimă instanţă hotărîtoare este la un personaj poziţia sa de clasă şi că în faţa carenţei acesteia devin cu totul neputincioase calităţile individuale ale omului, mîndria, demnitatea, tăria caracterului său, vedem meritul cel mai de seamă al nuvelei lui Francisc Munteanu, semn sigur că ne aflăm în faţa unui talent în adevăratul înţeles al cuvîntului. Scriitorul ne-a arătat destinul tipic în noile condiţii de viaţă al unui erou de tipul celor înfăţişaţi în literatura realistă despre sat din trecut şi anume destinul unui om alunecînd către poziţii duşmănoase prin hipertrofierea instinctului de proprietate, a individualismului.

Francisc Munteanu pictează mai ales oameni viguroşi, cu suflet simplu; sentimentele se trăiesc la o ridicată tensiune, cu deplasări radicale şi neaşteptate, de pe un plan pe altul; în acel mediu pasiunile sînt sigure, se dezlănţuie repede şi nimic nu li se poate împotrivi. Scriitorul are simpatie pentru eroii fermi sufleteşte şi antipatie pentru oamenii slabi, cu un fond sufletesc şubred, maleabili şi lipsiţi de voinţă. Acest sentiment străbate neacoperit întreaga nuvelă. Lenţa este o eroină avînd conştiinţa propriei valori, care tratează cu ironie băieţii de seama ei şi sentimentul demnităţii este atît de exagerat la ea, încît o opreşte de a se mărita cu unul dintre aceştia. Este adevărat că îl iubeşte pe Gheorghe, dar tot din mîndrie nu acceptă cu nici un preţ să facă dinsa primul pas. In sfîrşit, bănuieşte că demnitatea ei ar căpăta o şi mai mare întemeiere dacă ar fi „doamnă", adică soţia lui Goldiş, preşedintele gospodăriei colective, om grav şi cu prestigiu mare între săteni.

Dar curînd îşi dă seama că s-a înşelat cumplit şi atunci, fără lungi deliberări, cuprinsă de o patimă năpraznică, nu mai ţine seama de nimic şi se dăruie lui Gheorghe. Hotărîrile sînt repezi dar scriitorul nu profită de prilej pentru a simplifica. Tocmai fiindcă sufletul ei nu e sterp, ci avid de viaţă, Lenţa tînjeşte acasă în singurătate, privind pe geam cum ceilalţi se întorc de la cîmp, arşi de soare. Lenţa e tare sufleteşte, dar tocmai de aceea drama ei e mai puternică şi ea resimte mai intens pustiul singurătăţii. Scriitorul nu schematizează, dar nici nu se abate de la linia caracterologică a eroinei. Pustiul sufletesc ce o învăluie, senzaţia de nemulţumire, de urît, plictiseala de moarte ce o cuprinde îndată ce se lasă întunericul în odaie, răceala şi atmosfera neprimitoare din casă, neliniştea, înstrăinarea de soţ, sînt descrise cu subtilitate. Elementele acestor complicate stări sufleteşti sînt analizate cu o remarcabilă putere de sugestie. Nodul neînţelegerii e prins pe linii esenţiale. Seară de seară vine în casă omul acela pe care Lenţa îl simţea din ce în ce mai străin de ea, mănîncă zgomotos şi apoi întreabă: *„Gata e patul, Lenţă?"* Liniştea odăii nu e întreruptă decît de mestecatul zgomotos de fălci al soţului, iar întrebarea răsună sinistru; apoi se aşterne din nou liniştea apăsătoare. Goldiş tace mereu fiindcă-l înăbuşă spaima răspunderii şi a conştiinţei pătate. Noaptea, Lenţa nu doarme, şi pîndeşte cu îngrijorare neliniştea bărbatului. Dar nu avem de-a face pur şi simplu cu drama unei neînţelegeri de familie. Neliniştea lui Goldiş, îmbătrînirea sa sufletească, sînt provocate implacabil de sentimentul unei prăbuşiri morale. Goldiş nu împărtăşeşte nimănui chinul moral care îl macină, se înstrăinează treptat de cei din jur şi e firesc ca Lenţa să fie copleşită de senzaţia marelui gol ce o desparte de soţul ei. La rîndul său, un om aşa de puternic ca Goldiş nu poate suporta permanenta stare de timorare în care se zbate. Goldiş este dintre acei oameni care greşesc rar dar în momente cruciale cînd erorile nu se mai pot îndrepta. El vede pe Lenţa suferind din pricina singurătăţii şi atunci, ca să acopere prăpastia din ce în ce mai mare ce-i desparte, îşi îmbună tînăra nevastă cu podoabe şi rochii luate cu bani sustraşi din avutul gospodăriei. Grînele din pod pe care le mînglie în fiecare seară cu un fel de evlavie, nu vrea să le vîndă ca să capete bani, aşteptînd ca preţul acestora pe piaţă să urce. Individualismul îl călăuzeşte şi în relaţiile familiare şi Goldiş consideră pe Lenţa ca pe un bun al său, la fel ca grînele din pod. Autorul arată convingător fazele încovoierii şi în cele din urmă ale prăbuşirii lui Goldiş sub greutatea ambiţiei care-l stăpîneşte. Rostogolirea sa în prăpastie e acum inevitabilă, iar tăria sufletească a lui Goldiş, mîndria sa de om puternic şi respectat, mai curînd grăbeşte această rostogolire, decît o întîrzie sau o împiedică. E un proces care scriitorul ştie să nu-l schematizeze. După ce rupe articolul de la gazeta de perete în care i se cere socoteală de banii gospodăriei, Goldiş trece prin remuşcări chinuitoare, s-ar hotărî să-şi îndrepte greşeala, punîndu-l iarăşi la locul său, dar în cele din urmă renunţă la acest gest de reabilitare ce i se pare nedemn faţă de prestigiul ce şi-l crease; oamenii l-au văzut şi el nu vrea în faţa lor să se arate slab, deşi bănuieşte consecinţele dureroase ale orgoliului său. Stăpînind bine mijloacele construcţiei epice, scriitorul, pe măsură ce fuge timpul, grăbeşte ritmul rostogolirii morale a lui Goldiş. Sustragerea banilor din avutul colectiv era pe punctul de a fi descoperită; nevoia imperioasă de bani îl obligă pe Goldiş să intre în relaţii cu fratele chiabur al lui Gheorghe Antoniu, a cărui primire ilegală în gospodărie o sprijină.

Interferenţa de planuri şi lărgirea semnificaţiei dramei familiare nu se opresc aici. Autorul înfăţişează cu grijă şi dificultăţile greu de depăşit cu care are de luptat Gherdan, ca secretar de partid, tactul politic pe care trebuie să-l arate faţă de conflictul din casa lui Goldiş, devenit acum punct de interes maxim pentru întregul sat. Ca să-şi definească poziţia şi mai ales pentru a-şi pregăti posibilitatea de a-l influenţa, Gherdan e pus în faţa unor dileme mari, cînd a venit vorba întîia oară de ideea lui Goldiş de a se însura cu Lenţa, Gherdan s-a opus cu încăpăţînare, nepotrivirea sărea în ochi şi oamenii din gospodărie nu priveau lucrurile cu bunăvoinţă, ţinînd seama că Goldiş nu făcea propriu-zis o căsnicie, ci încheia un fel de convenţie economică mai de grabă, cu promisiunea solemnă dată familiei fetei de a o ţine pe faţă în condiţii materiale avantajoase şi de a urca pe socru într-o funcţie convenabilă. Preşedintele dădea, aşadar, un rău exemplu moral.

Apele rămîn numai puţină vreme limpezi şi nu întîrzie a se precipita, încă mai repede decît era de prevăzut. Gherdan simpatiza din tot sufletul noua iubire a Lenţei, dar Lenţa era acum soţia preşedintelui; dacă în sat legătura ei cu Gheorghe se descoperă, oamenii ar pune sub semn de întrebare însăşi temelia morală a gospodăriei, — iar duşmanii ar profita spre a încerca confirmarea propagandei lor; situaţia devine tot mai tulbure şi Gherdan este obligat să intervină, punîndu-i în vedere, cu amărăciune lui Gheorghe, să nu mai umble să strice casa preşedintelui.

Gherdan se află în faţa unor probleme atît de încurcate, încît soluţia e imposibil de cules din cărţi sub formă de citate; luptînd pentru a se descurca în această reţea de relaţii atît de complexe, atît de imprevizibile, Gherdan trebuie să-şi arate capacitatea de om politic ale cărui acţiuni sînt rodul conştiinţei comuniste, ştiind în raport cu împrejurările să-şi reprime atitudinile strict subiective, simpatiile şi antipatiile personale.

O mare vigoare fizică, o voinţă încăpăţînată, încetineala mişcărilor, vorbirea monosilabilă, — toate acestea puteau fi utilizate pentru ilustrarea tipului de om primitiv, încovoiat de puterea instinctelor, cu cu o viaţă conştientă nulă, cu gesturi oarbe, necontrolate. Francisc Munteanu răsuceşte însă din rădăcini destinul acestui om şi ne descoperă o figură cu totul nouă, rodul epocii noastre. Este adevărat, îl vedem pe acest erou, întîia oară, în scena de la cămin, cu faţa aprinsă de patimă, cum în timpul jocului o strînge de mijloc pe Lenţa şi o întreabă gîfîit, cu greutate: *„Lenţă, de ce te-ai măritat tu?"* Şi apoi întreabă din nou, aproape mecanic, de parcă n-ar fi auzit răspunsul femeii: *„De ce te-ai măritat tu?"* Cum am zis, un tip primitiv, luînd în mînă barda şi mergînd să despice capul lui Goldiş. Totuşi, omul acesta, de o atît de mare vigoare, ştie, în numele cuvîntului dat lui Gherdan, să se stăpînească în noaptea cînd Lenţa, înebunită de iubire, vine în casa lui, părăsind pentru totdeauna pe Goldiş. In noaptea aceasta, în care parcă sînt numai ei doi pe lume şi el îi aude răsuflarea grea, istovită de patimă şi o sfătuieşte liniştit să se întoarcă acasă aşteptînd ca el să se înţeleagă omeneşte cu Goldiş, ni se relevă nu caracterul calculat şi lipsit de spontaneitate al acestui erou, ci începutul uimitoarei întoarceri de resorturi determinată în conştiinţa unui simplu ţăran de pătrunderea unei noi concepţii de viaţă.

După cum se vede, scriitorul alege, pentru eroii săi traectoriile cele mai complicate. Punîndu-se în fruntea acelora care cer socoteală lui Goldiş de banii gospodăriei, Gheorghe are de învins gîndul că această acţiune ar putea fi văzută de unii în legătură cu conflictul izbucnit între el şi preşedintele gospodăriei, din pricina Lenţei; moralitatea comunistă biruie, dar faptul are consecinţe neprevizibile. Cei în care instinctul de proprietate vibra încă puternic, îl socotesc de-al lor, considerînd că Gheorghe cere banii de la Goldiş ca să-i împartă oamenilor.

Relaţiile sînt atît de încurcate, încît, fără voia lui, Gheorghe începe a fi considerat căpetenia mişcării individualiste din gospodărie.

Descoperirea adevărului despre Goldiş şi purificarea sa morală în şedinţa de la sfîrşit grăbesc unirea celor doi tineri. Dar finalul nuvelei ni se pare nemotivat. Autorul absolvă pe Goldiş de orice vină şi deschide perspectiva îndreptării marilor lui erori, îl reabilitează. Oamenii îl privesc cu bunăvoinţă şi compătimire. „Tocmai de aceea, tovarăşe preşedinte... te-om ajuta... vorbeşte deschis..." — „Iar Goldiş acum că s-a spălat în faţa noastră, va trebui să-l ajutăm să nu se mai murdărească..." — „Neteda începu să aplaude".

Simpatia pe care o nutreşte pentru oameni „viguroşi" l-a împins pe Francisc Munteanu la o rezolvare a conflictului, neconformă cu linia obiectivă de dezvoltare a caracterului lui Goldiş.

Mai verosimil ar fi fost sfîrşitul dacă ne releva un Goldiş sub povara oboselii morale, trăgînd consecinţele unor erori mari. Că se putea intui germenele unei eventuale restructurări sufleteşti, asta e altceva şi în nici un caz nu mai putea forma materia acestei nuvele care cu prăbuşirea lui Goldiş îşi încheiase circuitul. Autocritica din final sună foarte strident mai ales că Goldiş regretă acum că îşi recunoscuse greşeala, gîndindu-se că ar fi putut arunca vina întreagă pe Antoniu. Şi imediat după acest gînd care prin neonestitate echivalează şi sporeşte de două ori păcatele lui Goldiş luate la un loc, autorul pune pe Goldiş să-şi facă o autocritică. Era altceva dacă Goldiş şi-ar fi făcut acum la sfîrşit autocritica euforică, nesinceră, subliniată prin linia critică a autorului.

Ne îngăduim să pretindem nuvelei un final mai verosimil. Nuvela *„Lenţa"* vesteşte talentului de pe acum viguros şi matur al lui Francisc Munteanu o dezvoltare dintre cele mai interesante.

Lucian Raicu

Cuvîntul poetului despre fericire

„Studenta" de AURORA CORNU

In poezia anilor din urmă un fapt demn de remarcat este frecvenţa cu care tinerele talente, intrate de curînd în cîmpul literaturii, s-au îndreptat spre cercetarea şi evocarea vieţii şi faptelor îndrăzneţe ale omului nou, spre dezvăluirea forţelor care le determină şi le explică. „Aşa a fost în Baltice" de Ştefan Iureş, „Cincisutistul" de Ion Brad, sau „Grădinarul" de Aurel Rău, cu tinereţea luminoasă a versurilor lor, zugrăvesc chipurile unor eroi ai muncii, relevînd frumuseţea lor morală.

Amplul poem „Studenta" *apărut mai de mult în nr. 10/953 al* „Vieţii romîneşti" *şi recent publicat în volum, confirmă această tendinţă a tinerei poezii. In poem, bogăţia sufletească strălucitoare şi pură a tineretului crescut în spiritul socialismului se reconstituie întreagă din situaţii caracteristice descrise cu pătrundere şi sensibilitate. Ca şi în alte poezii ale Aurorei Cornu („Despre sărbători", „Zidarii satului meu", etc.) regăsim şi aici o accentuată înclinaţie către meditaţie, către exprimarea realităţii exterioare sau lăuntrice, prin simbolul de semnificaţie largă, generalizatoare.*

Lirismul poemului e alimentat de observaţia vie a vieţii, ceea ce dăruie meditaţiei forţa şi intensitatea unor purtenice înfruntări de sentimente şi gînduri. Aurora Cornu nu cultivă meditaţia în sine, psihologistă, ci o subordonează faptelor, realităţii. Desfăşurarea epică a poemului este întemeiată pe împrejurările în care se dezvoltă sentimentele de dragoste ale studentei Ştefana pentru Andrei, asistentul cu care ea lucra la desăvîrşirea unei inovaţii.

De-a lungul acestui glorios deceniu, au intrat în viaţa noastră nebănuite şi prizoniere frumuseţi altădată. Lumina fericirii a pătruns în viaţa celor mulţi, cîndva covîrşită de întuneric şi exploatare. In noile aşezări de azi, după cum spune poeta:

„...fericirea ta de simplu om
E sarcină de stat şi de partid".

Poemul „Studenta" *are meritul deosebit de a fi pus în centrul său această problemă nu în termeni abstracţi, nu în general, ci în date concrete, particularizate.*

Gîndurile ei de viitor, legate de desăvîrşirea unui procedeu de extragere a petrolului din straturile de nisip, sînt oarecum o dezvoltare a unor intenţii, schiţate doar, la o altă eroină a unui frumos poem mai vechi al Aurorei Cornu intitulat „Sondorița". Şi una şi cealaltă se vor întoarce în valea natală şi vor şti natura aspră să dea oamenilor bogăţiile pe care ea le ascunde în afund.

„O, nu-i nimic mai bun pe lume
Decît mîndria de-a învinge
Acest pămînt, pe care-ai tăi
Odată, l-au udat cu sînge!"

spune undeva Ştefana, şi în această strofă regăsim într-o expresie lapidară o seamă de elemente definitorii privind caracterul, mediul în care s-a format, bucuriile pe care ea le aşteaptă. Autoarea motivează şi pregăteşte reacţiile personajelor sale, mai cu seamă ale Ştefanei, cu o atentă grijă, nu numai pe linia lor pur psihologică. Dragostea Ştefanei pentru asistent nu o desprinde de preocupările vremii pe care o trăieşte, de aspiraţiile sale pe plan social.

Viaţa trăită în spiritul unei morale noi a înrădăcinat adînc în conştiinţa Ştefanei necesitatea de a împărtăşi şi celor din jur experienţa acumulată, ajutîndu-i să depăşească ezitările sau vremelnicele eşecuri. Chiar proiectul inovaţiei, Ştefana îl va împărţi cu prietena ei, Nora. Cu atît mai mult cu cît aceasta ar avea drept rezultat eliberarea Norei de sub influenţa unui cerc de studenţi infectaţi de morala descompusă a burgheziei.

Aurora Cornu nu simplifică această întîmplare, reducînd-o la o linie schematică. Ştefana are la început şovăiri izvorîte dintr-un foarte firesc şi uman sentiment al renunţării la ceva care îţi este foarte drag şi apropiat de multă vreme.

Poeta sugerează cu fineţe un ultim regret, o ultimă ezitare, spulberate conştient de tînăra eroină:

„Oftez... Dar cine mi-a dat mie
Cutezătoarea visului tărie?
Şi cine mi-a dat cartea-n mînă
Şi m-a crescut pe visul meu stă-
pînă?"

Concluzia se impune cu necesitate şi Ştefana ia o hotărîre care nu a fost — precum a relevat în scurte dar grăitoare notaţii autoarea — deloc uşoară.

„O, dacă visul meu s-ajute poate
Un om — eu mîndră-i spun: ia
frate"

Aurora Cornu izbuteşte să contureze tizionomia personajelor atît prin aceste concentrate observaţii privind lumea lor interioară, cît şi prin creionarea rapidă, directă, descriptivă. Accentul cade cu firească naturaleţă pentru poezia autoarei pe primul mod de individualizare a caracterelor. Fineţea procedeului reiese mai clar în episodul în care cu multă discreţie sufletească prin repetarea acestui scurt dialog:

„...oftezi?
— o, nu, doar respiram adînc".

autoarea sugerează faptul că Ştefana îşi tăinuie dragostea pentru asistent, deoarece Nora îi mărturiseşte că-l iubeşte ea. Destăinuirea Norei nu rămîne fără urmări. Un tumult de frămîntări cuprinde pe eroină. Ea nu se lasă pradă unor disperări sentimentale, după cum nu renunţă atît de uşor la dragostea ei. Poeta nu-i dăruie Ştefanei resemnări de asceză. Aurora Cornu reuşeşte să comunice, prin profundele procese sufleteşti pe care le încearcă „studenta", o întreagă gamă de sentimente, de intenţii uneori contradictorii, în ansamblu însă de o mare puritate morală, caracteristică tineretului avansat de azi.

Fosta muncitoare, Ştefana, educată în spiritul respectului şi dragostei pentru demnitatea şi fericirea umană, nu se însingurează, după cum nu se lasă dominată de intenţii meschine, strîmt individualiste. Autoarea izbuteşte să ne arate că ceea ce o susţine sînt concepţiile sădite în conştiinţa ei de societatea în care a crescut, concepţii care au învăţat-o să deosebească ce este mai preţios în viaţă. Şi aceasta este mîndria de a fi om, om întreg. De aceea, „studenta" poate spune — cînd o încearcă gelozia:

„De inima-mi sînt mîndră şi-o păzesc
Doar de murdarul gînd şi de ruşine,
Dar de-s dureri curate s-o călească
E-o inimă de om şi ţine!"

Poeta relevă cu multă sobrietate a versului această primă etapă a unor frămîntări care, firește, nu se vor opri aci. Căci fata care iubeşte nu poate abdica de la luptă, ei îi sînt necesare şi alte argumente pentru a se convinge, chiar dacă uneori căutarea lor îi este dureroasă. Cine ştie, poate s-ar dovedi totuşi contrariul. Ştefana, într-o pornire cu neputinţă de stăpînit, — observă autoarea dovedind înţelegerea clipei — se examinează în oglindă:

„In apele oglinzii mă privesc
Cum stingherită-mi cercetez făptura.
O faţă palidă cu ochi căprui
In trăsături severe gura" —

De aceea, „pe stradă nu se întoarce nimeni / — ca după Nora-n admirare". *Chiar dacă îndoielile nu s-au sfîrşit, ea trebuie să le pună capăt. Şi în această ultimă încercare, autoarea lasă să se întrevadă speranţa care mai pîlpîie în sufletul Ştefanei:*

„Bine-ar fi să pot să spun odată
Pentru mine dragostea... a fost"

Din frămîntarea aceasta de a căuta cu consecvenţă ca faptele să nu-i întunece sau să-i trădeze convingerile cele mai adînci, personajul principal al poemului cîştigă reale dimensiuni umane.

„Visul, viaţă clară-ţi cere"

conchide cu dureroasă înţelepciune Ştefana. Nu sîntem deloc miraţi, nu ne apare deloc artificial, de aceea în final — cînd prietena depărtată o vreme, ca şi dragostea, revine spre ea — că Ştefana poate rosti acea exclamaţie vibrantă, atît de concludentă pentru mersul gîndurilor sale, atît de justificată de întîmplările prin care a trecut pînă aici. Nora este iar la dînsa şi a declarat că asistentul Andrei pe Ştefana o iubeşte.

„Nu îndrăznesc s-o mîngîi. Iac
mereu
— Ştii, trebuia ceva mai îndrăz-
neaţă!
— Eu nu-nţeleg
— Lucrarea. Vezi, Ştefana...

O, cît de minunată eşti, viaţă!"

Lumea eroului liric — aşa cum am văzut — este evocată în chip realist, fericirea nefiind în această lume rezultatul unei stări de sterilă contemplaţie. Poeta nu ignoră nici contradicţiile, nici conflictele proprii realităţii. Poemul demonstrează prin desfăşurarea sa, că: fericirea trebuie cucerită prin luptă şi printr-o înaltă atitudine morală. Eroina condamnă cu o indignare a cărei vehemenţă e sporită prin contrast, mediul în care se bălăcesc acei studenţi ignoranţi, înfatuaţi, dominaţi de influenţele unei ideologii descompuse. Ideea centrală a poemului este scoasă în relief de meditaţiile lirice care aparent întrerup curgerea momentelor „epice" pentru a le comenta, accentuîndu-se astfel însă umbrele şi luminile. Sînt de remarcat versurile închinate fericirii: „floare de înălţimi" sau „durerilor curate" iscate de speranţe dragi năruite, versuri pătrunse de o vie emoţie. Formulările de o concizie şi un laconism aforistic se întîlnesc ades:

„...ticăloşie, buruiană grea
ce greu de vindecat e urma ta"

sau:

„numai cel ce neînfricat
către un ţel înalt răzbate", *etc.*

Modificările pe care Aurora Cornu le-a adus poemului, de la forma apărută în „Viaţa romînească" *pînă la apariţia în volum, arată că autoarea şi-a dat seama de unele deficienţe, înlăturînd ori schimbînd pasaje neclare sau seci. Au fost adăugate de asemenea unele versuri şi un nou episod care au accentuat mai puternic caracterul unor personaje.*

Sîntem însă surprinşi de lipsa de atenţie de care s-a „bucurat" la revizuirea poemului pentru apariţia în volum unul din personajele sale importante: asistentul Andrei. Ascetismul şi mohoreala în care s-a îmbrăcat, „ca un gorun sălbatic în zăpezi", s-ar părea că e unul din puternicele motive pentru care el e „preferat" de cele două studente. Autoarea nu a adîncit portretul acestui tînăr, căruia i-a dăruit o falsă aureolă romantică. Aceasta a făcut ca neînţelegerile sau frămîntările de dragoste ale Ştefanei să nu aibă întotdeauna un fior dramatic real, şi pe alocuri să pară cam neconvingătoare. O uşoară melancolie, în care răzbat pe alocuri note de umor impregnate de duioşie, răsună în unele versuri din poem, vădind influenţe ale poeziei lui Coşbuc şi uneori ale lui Heine. Citeodată însă aceste versuri aminteşc prea îndeaproape forma şi modelul urmat. Umorul creşte şi devine tăios, capătă ascuţiş satiric cînd e vorba de prezentarea mediului corupt în care se complac unii tineri.

Ţinînd seama de revizuirile efectuate de autoare şi menţionate mai sus, nu putem trece totuşi cu vederea seriozasele neglijenţe care se mai întîlnesc în cuprinsul poemului. Autoarea nu manifestă întotdeauna atenţia cuvenită în utilizarea cuvîntului artistic, în tehnica versificaţiei, în găsirea unor imagini noi, cu o puternică expresivitate. Poeta trebuia să arate o mult mai mare exigenţă faţă de „mijloacele" cu care tinde să-şi exprime idei şi sentimente cărora doar forţa artistică sporită le poate mări valoarea de pătrundere în masă.

Pe lîngă prozaismul unor exprimări, forţate de altfel, ca: „Putea-va să îi deie fericire"; „Să aibă doar pe ce-şi opri privirea"; „Doar cea de lîngă imposibil (!) *(cale n.n.)* mă îmbie" *etc. se mai întîlnesc de multe ori inversiuni greoaie, forme silite ale conjugării verbelor. Au mai rămas în volum versuri care şchioapătă, stîngace:* „Am şi eu într-o schiţă a mea", *sau* „Şi pentru acest al nostru „poate" / Noi părăsirăm pe albine" (!) *etc.*

Talentul în plină evoluţie al Aurorei Cornu o va ajuta desigur să treacă de aceste dificile praguri ale măiestriei artistice care cer şi o serioasă tehnică poetică. Pentru aceasta este necesară însă o mai atentă exigenţă din partea autoarei faţă de sine însăşi. O exigenţă care s-ar putea exprima printr-o parafrază a versurilor sale: „Poezia, arta clară-ţi cere".

Radu Lupan

Arta sugerării noului

„Pornesc oamenii" de SÜTO ANDRAS

In articolele publicate în presă pe marginea creaţiei literare a lui Sütö András s-a subliniat remarcabila sensibilitate a tînărului scriitor în sezisarea fenomenelor complexe ale vieţii noastre de astăzi, în zugrăvirea momentelor celor mai ascuţite ale bătăliei pentru victoria unor trăsături noi, comuniste, în sufletele oamenilor.

El se apleacă cu un ochi atent, încercat, asupra faptelor, amănuntelor şi situaţiilor cotidiene, oarecum mici, neînsemnate aproape, pe lîngă care cititorul a putut să treacă uneori nepăsător fără să le înţeleagă semnificaţia profundă.

Dar prin reliefarea unor asemenea amănunte ale existenţei de fiecare zi, aproape imperceptibile, insuficient de clare la prima vedere, se realizează tocmai sugerarea artistică a unor mari transformări în conştiinţa oamenilor. Particularitatea distinctă a artei tînărului scriitor, înzestrat cu un ascuţit simţ al observaţiei lucrurilor mărunte dar semnificative, îi dă posibilitatea să zugrăvească cu mai multă veridicitate, cu toată plasticitatea, ivirea noului. In zugrăvirea aceasta subtilă şi discretă a fenomenelor şi sentimentelor înaintate din conştiinţa oamenilor noştri, Sütö András a putut lumina mai pregnant fenomenele inedite caracteristice vieţii noastre în continuă prefacere.

Fidel artei sale de sugerare a înmuguririi şi afirmării noului, Sütö András conferă un rol hotărîtor manifestărilor obiective ale eroilor săi, evitînd adesea să intervină în relatarea fidelă, „imparţială", a faptelor, prin comentarii şi aprecieri directe. El încearcă să redea însuşi conţinutul emoţional al faptului descris, notînd gesturile, atitudinea, vorbele revelatoare ale eroilor săi. Citind schiţele lui Sütö András eşti izbit de senzaţia că autorul povesteşte crîmpeie absolut autentice ale vieţii. Cînd în schiţa „Izbîndă în zori de zi" înaintea ochilor îţi apare figura zbuciumată a lui Janos Kovács, ţăranul sărac care ascunde uciderea comunistului Marci Kapa de către grof — îţi dai seama că fiecare gest al lui, începînd cu căutarea neliniştită, temătoare, a tabacherei şi pînă în momentul cînd se decide să vorbească, este plin de firesc şi naturaleţe. Sütö András ştie să valorifice acele „mărunţişuri" ale vieţii cotidiene care în anumite împrejurări capătă deodată dimensiuni mari, capabile să redeschidă o rană, sau să adîncească un sentiment insuportabil de nesiguranţă. Printr-o astfel de stare trece Janos Kovács în momentul cînd se trezeşte deodată în mijlocul drumului, tropăind cu cizmele lui de cauciuc în noroiul mare şi cînd cîţiva flăcăi din faţa cooperativei îi aruncă doar cîteva cuvinte: „Ei, da, cu cizme de cauciuc nu-i greu să calci pe unde-ţi place, dar cu bocanci...". Cizmele acestea, dăruite de grof, sînt parcă materializarea fărădelegii pe care el o tăinuieşte şi observaţia ironică, dar obişnuită, rostită fără gînd ameninţător, îi intensifică sentimentul acela sfîşietor că face un lucru rău, — că este urmărit ca un cîine turbat şi de acea porneşte spre casă „cu frîntea în pămînt, aproape alergînd". Asemenea gesturi „mărunte" pe care altădată Janos nu le băga în seamă, acuma cresc, se amplifică, îl zguduie, făcîndu-l să-şi dea seama că „cinstea obrazului face mai mult", că de mustrările conştiinţei lui nu se va putea ascunde nicăieri şi atunci, sămînţa unei atitudini noi în viaţă dă primul rod. El se biruie şi vorbeşte, îl denunţă pe groful criminal de război. In sufletul chinuit al ţăranului sărac se deşteaptă astfel luminoasă conştiinţa lui de clasă, ura împotriva celor care şi astăzi au încercat să-l înlănţuiască la fel de perfid ca şi în trecut.

Specificul ivirii noului în viaţa oamenilor noştri apare sensibil în schiţele lui Sütö András nu numai în valorificarea unor gesturi şi expresii sugestive, ci şi prin zugrăvirea într-o manieră personală a întîmplărilor simple de viaţă, printr-o valorificare atentă a resurselor expresive ale unor anumite situaţii. In „Cînd îţi lipseşte o doagă", hotărîrea ţăranului sărac Mihály Koronka, cu patru copii („Dar ce copii: cînd sînt flămînzi sînt în stare să mănînce şi picioarele mesii"), care îşi dă seama că numai munca în colectiv îl poate aduce la o viaţă îmbelşugată, este zugrăvită tocmai prin intermediul unor împrejurări simple, aparent obişnuite.

Caracterul revelator al unor asemenea fapte cotidiene, capabile să sugereze apariţia unei atitudini noi în viaţa ţăranului sărac Koronka, apare evident în păţaniile acestuia la oraş, povestite cu o remarcabilă doză de umor.

Episodul acela, cînd cu chiu cu vai, poate fi urnită mîrţoaga cu concursul orchestrei de lăutari, determină înfiripărea unui gînd nou despre necesitatea unei schimbări anumite: „e în viaţa lui ceva care nu merge bine. Dar ce anume? La asta nu găsea răspuns...". Starea aceasta sufletească, de incertitudine, care-l va duce pe Koronka la înţelegerea necesităţii de a păşi pe drumul gospodăriei colective, este accentuată şi de o altă împrejurare.

Intorcîndu-se acasă amărît, purtînd în sinea lui ruşinea de a fi fost păcălit de chiabur, de a-şi flămînzi familia din pricina nesăbuinţei lui, el dă cu ochii de un grup de oameni. Sentimentul unei vinovăţii chinuitoare prinde acum contur mai lămurit şi el se gîndeşte că „vorbeau desigur de el, căci rîdeau şi-l priveau stăruitor". Koronka sare şanţul, apucînd-o peste cîmp, în neştire... Gradaţia iscusit aleasă a unor asemenea situaţii sugestive atinge o culme în scena finală: Mihály îşi vizitează fratele în momentele cînd acesta aduce în casă un belşug de bucate nemaiîntîlnit în familia lor. Contrastul acesta izbitor, între mizeria lui lucie şi podeţul şanţului care plesneşte sub greutatea carului doldora de grîu al fratelui său colectivist, pe moment îl descumpăneşte; imaginea boabelor ce se revarsă din hambarul care devine mic şi în care copiii se scaldă ca în valurile rîului, — este înregistrată cu o precizie crudă de ochii lacomi ai lui Koronka. Priveliştea aceasta îl zguduie, îl determină să înceapă o viaţă nouă, alături de ceilalţi colectivişti.

In asemenea situaţii, Sütö András ştie să sugereze irumperea impetuoasă a noului în viaţă, forţa lui invincibilă. El îşi pune eroii, fără nici o cruţare, în anumite situaţii hotărîtoare. Autorul schiţei „A şaptea fată" nu-l iartă pe eroul său, bătrînul Marci Bakó, care nu poate să înţeleagă nici în ruptul capului, cum e posibil ca o fată să facă treaba unui bărbat. Il pune într-o situaţie grea din primul moment al sosirii fiicei sale care-i aduce tractorul în ogradă, strigîndu-i: „Deschide poarta, tată!". Faptul de a i se fi poruncit lui revoltă întreaga fiinţă a bătrînului (...„te pomeneşti că de azi, tu porunceşti aici!"). Treptat, treptat, în mentalitatea bătrînului începe să se spulbere prejudecata burgheză a inferiorităţii femeii.

Intrarea cu tractorul în curte capătă astfel o valoare de simbol: cititorul înţelege că de acum înainte Marci Bakó nu poate să nu accepte ca o realitate această noutate din viaţa satului; munca tractoristei de 18 ani este egală cu a oricărui bărbat; „viaţa însăşi" l-a făcut să-l deschidă poarta, ei, părintele ei, încăpăţînat şi neîncrezător! Asemenea întîmplări, numeroase în schiţa amintită, au meritul de a dezvălui cum în viaţa de toate zilele, noul apare şi se impune imperativ, ca o necesitate inexorabilă a epocii.

In felul propriu cu care a ştiut să se apropie de eroii săi, tînărul scriitor evidenţiază tocmai această preocupare de a prezenta prin arta sugerării tabloul dinamic, al unei stări sufleteşti cu o subtilitate care-i stabileşte o directă filiaţie cu arta unui mare maestru al conciziunii şi al sugerării, cu arta lui Cehov. Apropierea e determinată tocmai de specificul stilului lui Sütö András, sobru şi pe un ton oarecum reţinut, nelipsit însă de un patos interior, potenţial, al afirmării adevărului, al izbînzii noului din viaţă. El nu-şi permite efuziuni lirice personale, directe, găsindu-şi astfel o firească apropiere de dezvăluirea plină de simplitate a dramatismului sufletesc, atît de caracteristică artei cehoviene. Se pare că tînărul scriitor a învăţat nu numai din opera marelui nuvelist, ci a pătruns şi un sfat specific lui Anton Pavlovici Cehov: „Lucrul cel mai bun este să eviţi descrierea stării sufleteşti a eroului tău. Trebuie să cauţi ca eroul să înţeleagă despre ce este vorba, nu din explicaţiile autorului, ci din desfăşurarea însăşi a povestirii, din dezvăluirile personajelor, din faptele lor".

Sütö András lasă faptele să vorbească de la sine. In schiţa „Un pachet de tutun", Sütö conturează fizionomia lui Agoston Csonka, un ţăran sărac, ofensat şi umilit, aruncat pe drumuri de groful la care muncea, schilodit şi istovit. Suferinţa aceasta sfîşietoare care-i pătrunde toată fiinţa, naşterea în adîncurile învolburate ale sufletului său a unui gînd înfricoşător şi neguros de răzbunare, creşterea conştiinţei de răzvrătit a acestui om sărman, îşi găseşte prin originalitatea şi profunzimea expresiei lui Sütö András un ecou emoţionant în inima cititorului.

**Autorul nu începe să explice nimic. El îl priveşte doar pe Agoston care, cu sticla de gaz în mînă, zăboveşte cîteva momente în mijlocul circiumii şi notează apoi reţinut, fără a lămuri totul dintr-o dată. „Stă neajutorat şi prin minte îi trec fel de fel de gînduri ciudate, unele de ris, altele înspăimîntătoare...". Autorul se fereşte să precizeze, el ne sugerează totuşi starea de şovăială, de nelinişte. Setea lui după tutun, pentru a-şi potoli „usturimea asta din grumaz", este pusă la o grea încercare: din cinci lei cîţi ţine în palmă — împrumutaţi de la Feri, unul este pentru gaz, iar patru lei, costul unui pachet de tutun, trebuiesc duşi acasă. Aj

CICLU PENTRU 23 AUGUST

Plutaşul

Iute-i Bistriţa la toance.
Fulgere, prin apă, ard.
...Cînd trecea cu pluta-ncoace,
L-a pălit un vîrf de lance,
Vîrf culcat de tînăr brad.

Apa, o nălucă-albastră,
Vijelie îl ducea.
Şi simţi arsură-n coastă —
Şi-n puhoi, pe vreme proastă.
Pluta grea, arsura grea...

El zvîrli privire mută.
Tulburi ochi zvîrli, năuc.
Cîrma-i fuge, nu-l ajută,
Şi, din urmă, toţi, pe plută,
Ceilalţi îl ajung, buluc.

Strînge cîrma-n mîna dreaptă.
Strînge stînga pe otgon.
Cei din urmă, nu-l aşteaptă...
Pluta către mal se-ndreaptă —
Şi bufneşte-n mal cu zvon.

Sare, înfăşoară iute
De-un copac otgonul lung.
Şirurile-ntregi de plute
Se făcură nevăzute.
...Greu, arsurile-l străpung.

Dinspre Gura Negrii, parcă
Vin ecouri spre flăcău.
Greu, durerile-l încearcă.
El, pe-o rînă, frînt şi leoarcă,
Vede soare pe Ceahlău!

...Inspumate-n primăvară,
Printre gheţuri, prin „năboi",
Valurile duc povară,
Duc buştenii către ţară,
Pe sălbaticul şuvoi.

Sudiec Razim Enver

Treizeci de bărăci. Trei case.
Singuratic mai abrupt.
Şantier... Ard, duşmănoase,
Arşiţele, ne-ntrerupt.

Trenuri cu pămînt, în haltă.
Bolta-ncinsă, arc de fier.
— Cine-i cu draglina-n baltă?
— Sudiec Razim Enver.

Cînd salută, se înclină.
Romîneşte-o rupe. Dar
Bun la screper, la draglină,
Şi la muncă e tătar.

Zdravăn. Cine l-ar întrece?
Şi-apăi chiar dacă-l întreci,
Dacă tu vei face zece,
Sudiec vrea douăzeci!

Azi apare la ziare,
— Eri, necunoscut de fel —
Cinste, decoraţii are,
E-ntre oameni, om şi el.

— „Cald?..." întrebi. El tace mîlc.
— „Sete?..." — „Nu ştii romîneşte".
— „Greu?..." El a surîs, cu tîlc:
— „Nu ştii eu ce tu vorbeşte".

In drum spre şcoală

Spre şcoală, Dimineaţă. Soare.
Trecînd pe lîngă dispensar,
Zicea copilul: — „Medic oare
Ce-ar fi s-ajung, aicea chiar!"

Mai sus, la linia ferată,
Pe pod, copilul se gîndea:
— „Pe-aicea am să duc odată
Şi eu, locomotiva mea..."

Trecînd apoi pe la uzină,
El face paşii tot mai mici
Şi-n ochi îi joacă o lumină:
— „Am să lucrez şi eu aici!"

Dar uite şcoala. Bine-i pare.
La şcoală mult i-ar place, zău,
Să vină şi cînd o fi mare...
— „Ştii, nici profesor n-ar fi rău!"

Catalogul

Profesorul — bătrîn acuma —
Se uită-n catalogul vechi...
Ajunge să se uite numa:
Ce larmă-i sună în urechi!

Sînt mici... Le-aude gălăgia.
Sînt mari... Îi simte-n preajmă, roi:
— „Copii, vă faceţi datoria?
Să nu mă ruşinez de voi!"

Elevul cel mai bun din clasă,
Fiu de ciobani, vlăstar de brazi,
Nici azi în urmă nu se lasă:
Erou al muncii este azi.

Copilu-acelei ţesătoare,
Aşa slăbuţ pe-atunci şi pal,
Acuma scrie la ziare...
Un frate-al lui, e general.

Cel care se-ncrunta amarnic
Şi tot ştergea şi n-avea spor,
Băiatul fostului mecanic,
Acela — este scriitor.

Ministrul şcolilor din ţară
Orfan venise, dintr-un sat.
...Decretul — cînd îl pensionară -
Acest elev i l-a semnat!

La catalog să-i mai înşire
Îi place — şi-i aude-n gînd
Pe-aceşti elevi, din amintire,
Cum spun „prezent", din cînd în cînd.

Ar vrea şi pe-alţii să-i mai cheme
Acum, cînd pentru toţi e loc,
Dar mulţi căzură fără vreme!
Nu mai răspund la catalog...

Lumină dulce, bătrîneţii,
— Privirile-i cînd s-au umbrit –
E că nici azi, din toţi băieţii,
Nu trage nimenea „la fiit"...

...Şi azi, le-aude gălăgia.
Şi azi, îi simte-n preajmă, roi:
— „Copii, vă faceţi datoria?
Să nu mă ruşinez de voi!"

Cicerone Theodorescu

(Din volumul
în pregătire „Făurar de frumuseţe")

Fata Ursarului

Drumul de la teascurile cu bucoavne ale cuviosilor călugări, pînă la uriaşele rotative, e tare lung, înglobează sute de ani, în a căror curgere nu s-a înfăptuit mai nimic pentru luminarea adîncilor mase populare. Analfabetismul l-am moştenit împreună cu atîtea alte buruiene şi a dăinuit pînă azi.

Îmi amintesc bine de bacii vestiţi ai copilăriei mele săvîrşind pe răboj contabilitatea împărţirii caşului şi urdei; după cum îmi amintesc de emoţia extraordinară cu care a fost primit la noi în sat un cetitor aprig al celebrei Halimale, într-o iarnă cu omăturile răzvrătite; era acel cetitor un fecior frumos de la Ardeal fugit de sub pajurile chezaro-crăieşti. Dacă am căuta şi azi pe sub căprioriî din podurile caselor, am afla toată arheologia analfabetismului. Am găsi bîte ciobăneşti crestate cu cuţitul şi ghioage de-ale străvechilor văcari cu crestături ale ordinei înmulţirii vitelor. Folclorul aminteşte cu putere tînguirile feciorilor duşi departe; ar fi mărturisit ibovnicelor cît îi-i dor de ele, dar...

„Nu ştiu, mîndro, nu ştiu carte,
Să-ţi spun dorul cît mă arde..."

Şi ni-i putem închipui pe unchii noştri analfabeţi, adresîndu-se vînturilor şi păsărilor migratoare:

„Du-te, pasăre măiastră,
Pîn-la mîndra sub fereastră,
Şi-i spune dragostea noastră".

„Vîntule, cu suflet greu,
Du-te pînă-n satu meu,
Du-te lin, du-te uşor
Şi-i spune cît mi-i de dor".

Am în faţa mea un document al unei obştii săteşti de acum cîteva zeci de ani; sînt pe el şaptezeci şi trei de împunsături cu degetele, arătînd că din şaptezeci şi trei de gospodari nici unul nu ştia carte.

Dar mărturiile acestei ruşini n-au număr şi n-au capăt. Astfel stînd lucrurile, firească este emoţia omului cinstit care vede astăzi muncitorul la casa de odihnă ori în ceasurile libere citindu-l pe Eminescu, pe Caragiale, pe Odobescu sau pe Balzac! Numai în zece ani de stîrpire a rămăşiţelor, patrimoniul culturii universale a intrat în viaţa noastră firesc. Charles Dickens e de mult un scriitor al nostru; pe David Cooperfield îl iubesc copiii noştri cum nu se mai află; Peep, eroul „Marilor speranţe", e cunoscut în multe locuri pînă şi de păstorie. Muncă titanică s-a dus pentru ca Ion sau Toader să se plece asupra cărţii şi să descifreze cu ochii lor întîmplările nemaipomenite ale istoriei; omul care iscăleşte pentru prima dată, îşi începe viaţa de la capăt; e mîndru, demn, capătă altă viziune asupra lumii, dă altă explicaţie fenomenelor; învăţaţii din cărţi îi devin prieteni; cu scîrbă leapădă credinţele străvechi în supranatural; prin carte, acel om ajunge la cunoaşterea uriaşei armonii a naturii; şi, cum să nu-ţi sară inima de bucurie, cînd treci prin sate şi auzi gospodari grăind despre previziunea timpului, despre eclipsele solare sau lunare, ca despre lucruri firesti? Odinioară, întunecările soarelui stîrneau panică; se grăia despre sfîrşitul lumii; cum se pişca discul solar, oamenii fugeau la clopote şi parcă cerul şi pămîntul se potopeau în alarma uimitoare a dangătelor; eresurile cele mai întunecoase au dăinuit pînă acum cîţiva ani; e foarte mare poezia multora din ele; bunăoară, nepoata mea, Stela, avea obicei că mergea primăvara, în dimineaţa sfîntelor Alexii, la marginea codrului, „să dea mîncare gîngăniilor"; în timp ce arunca între carpeni şi ulmi gîrboviţi firimituri de mămăligă, chema fiarele cu nişte vorbe de taină moştenite de la bunicele dace sau de la scitele adormite sub colburile mileniilor; azi, Steluţa îi citeşte pe Eminescu, pe Creangă şi pe Slavici; deopotrivă cunoaşte „Nopţile din iunie". În mod deosebit, poezîile lui Eminescu au pătruns în uliţă la Huţani, prin Stela. Ca să ajungem pe acest drum al ciclurilor, de la domolirea gîngăniilor prin vorbe de farmec, la Luceafărul, a trebuit un efort cum nu-l pot rosti cuvintele! Dar, înainte de toate, să istorisim cetitorilor despre nişte victime ale neştiinţei de carte, fetele Ursarului:

II

Cel mai tare bîntuia analfabetismul într-un cot al satului, sub dealul cel mare al Oadeciului; acolo, în bordeie de pari unşi cu humă, vieţuiau pălmaşii; dacă bărbaţii lucrau cu ziua vînzîndu-şi braţele pe la bogaţi, femeile ungeau cu humă prispele bogătoaielor; era trist tare în partea locului; într-un glod veşnic, copiii mîşunau printre sfîrlele porcarilor, scărpinînd cu areuşuri de paie nişte viori de strunjan; aşa îi imitau ei pe bătrînii scripcari care stăteau pe prispe cît era ziua de lungă şi de cîntările viorilor se topeau pereţii! Vestit cîntăreţ era moşul Ursaru! Înalt, păstra pe obraji urme tari de tinereţe, cum păstrează vîrfurile ulmilor bătrîni culorile de purpură ale amurgurilor. Eu l-am apucat. Par-că-l văd plecat pe diblă, la o nuntă, cîntînd cu un foc potopitor. Cînd a fost dus la vişini în deal, şi a fost îngropat între rădăcinile scripcarilor străvechi, a lăsat o liotă de copii, nepoţi şi strănepoţi, care de care mai lipit pămîntului! Două nepoate trăiesc şi azi. Acum doi ani, iarna, le-am întîlnit pe la podul Marienei; era seară şi ele coborau cu felinarele sub sumane; le-am întrebat unde se duc. Una, mi-a răspuns:

— La şcoală, la alfabetizare!

Am simţit în glasul încărcat de emoţie că era bucuroasă tare că merge la şcoală. Le-am lăsat să intre, după aceea m-am dus şi eu, să le văd cum se descurcă, ele, batjocura de demult a satului. Cînd am intrat, am rămas în prag, în faţa oamenilor strînşi. Erau bărbaţi vechi de tot, cu plete; şi bătrîne cu gura punga; şi fete; stăteau în bănci şi urmăreau, cu ochii măriţi în mirare, literele de pe tablă; o învăţătoare tînără explica:

— „a", e întîia literă. Faceţi cu mine: rotunjiţi pe caiete un ou! Aşa! Acum puneţi oului un pripon, să nu se răstoarne...". Capetele bătrînilor învăţăcei s-au plecat asupra caietelor; mîinile lor mari, minuitoare ale sapelor, topoarelor şi hîrleţelor, mişcau cu greu şi neîndemînare cioturi de creioane; deodată, una din fetele Ursarului s-a ridicat; era nu descurajată, ci deznădăjduită:

— ...nu merge, domnişoară învăţătoare! Nu merge! De trei săptămîni vă spun... vă tot spun!

Învăţătoarea zîmbi, se apropie de ea:

— Nu se poate să nu meargă, leliţă dragă! Se poate una ca asta? Copiii adică, pot, şi d-ta nu? Hai, încearcă tic-odată...

— Cum să nu meargă? se miră un bătrîn, mi se pare unchieşul Alisandru.

— Cum să nu meargă? se minună şi o gospodină. Dacă vrei, — poţi! Hai-hai...

Şi iar se plecară cu toţii asupra caietelor şi lecţia reîncepu. Fata Ursarului nu mai scria însă; sta şi se uita într-un punct fix; tîmbăla în gură, în neştire, creionul. La ce se gîndea?

— Hai-hai! o îndemnă învăţătoarea.

— Bine! dădu răspuns fata Ursarului. Mişca acum creionul cu înverşunare; dar s-a descurajat iar; şi iar a încercat; şi iar şi-a ridicat faţa şi acum era mîhnită peste măsură.

— Poate n-o ajută mintea... Şi dădu cu părerea moşul Alisandru şi atunci fata l-a privit chiorîş, rău, ca pe-un duşman. A răspuns:

— ...să ungi cu humă şi bălegar prispele bogătoaielor, o viaţă, să stai ca mine, cu ochii numai în humă şi bălegar, o viaţă, şi atunci vei vedea, bădiţă Alisandre! Uşor e să ghionteşti omul în inimă, spunîndu-i că n-are ţinere de minte... Ţinere de minte? Hm... Poate ţi-oi dovedi că nu se află la mine o atare meteahnă!

Toată seara a stat şi a mîzgălit fila caietului, cu ouşoare cu pripoane, cu gîze şi gîndaci şi cu desene amintind zgîrieturile primilor oameni pe pereţii peşterilor. Nu mă urmărea lecţia de fel. Mă gîndeam la epoca tăblelor lar casteriene, la răbdurile moşilor mei ciobani, la bucoavnele cuviosilor tipografi călugări, în vreme ce tăcere din clasă nu era tulburată decît de respiraţiile lungi şi grele. Lampa tremura flacără, cînd peste acoperi galopau fantasmele viforniţei. Foc din sobă vîlvia, se ascundea în cotruţe cînd în horn vîntul hîrtia şi vîjîia rău, amarnic, ca o întrupare a spaimei.

— Fata Ursarului ...a rostit deodată învăţătoarea. Au să ţi-o ia toţi înainte! De ce n-ai răbdare?

— Ţinerea de minte... asta-i! adause cu glas rău moşul Alisandru.

— Oare aşa să fie? îi întoarse cuvînt fata Ursarului. Vom vedea...

O astfel de seară e unică în viaţa omului! Au trecut săptămîni şi luni, au trecut anotimpurile. Uitasem de fata Ursarului. Dar era s-o reîntîlnesc în acest an, într-un chip deosebit, cum stimaţii mei cititori vor avea să vadă mai la vale...

III

Într-o duminică, am urcat sub Oc deci, să văd cum răsar bumbii de au ai păpădiilor pe imaşuri; să văd cu odrăslesc carpenii şi ulmii gîrboviţi codrul vechi; şi să mă uit cum se tre zeşte viaţa codrului; şi să văd label sălbăticiunilor domolite de fetele d demult, cu firimituri de mămăligă cu vorbe de farmec moştenite de l mătuşile dace şi scite. Cum am ajun în cotuna Ursarilor, am văzut adună de gospodine la porţi şi aşternute l sfat pe şanţuri. Am văzut-o pe fat Ursarului şi am rămas locului! St în mijlocul unei cete de gospodine citea dintr-o cărţulie lin şi tărăgăna Celelalte femei o ascultau cu adînc linişte. N-am auzit ce istorisea carte aceea. Nici nu are importanţă de al fel; fata Ursarului s-a întrerupt şi ris spre mine:

— ...Îţi aduci aminte? Seara aceea. Mă învinovăţea moşul Alisandru c n-am ţinere de minte...

— Şi... merge? Merge? Cum asta Fata Ursarului a devenit gravă:

— Cum? Uşor n-a fost. Zile şi nopţi mă duceam acasă la domnişoara învăţătoare; venea pe la mine şi domni ei seara; mă duceam la cei c ştiau carte mai demult... Dar n m-am lăsat să mi-o ia copiii înainte

Am plecat mai departe spre codr şi în urmă se auzea iar glasul lin a fetei Ursarului cîtind cine ştie ce is torie gospodinelor strînse în ceată c un buchet de flori ale luminii.

Pentru orice om cinstit, alfabetizarea fetei Ursarului e un simbol, o sinteză a muncii uriaşe dusă de partid prin învăţătorime, pentru luminarea minţi lor.

Dac-aş avea meteahna statisticii aş da cifre uluitoare, care să arate cît de grea a fost moştenirea asta a trecutului! În fiecare sat din ţara noastră, erau zeci şi zeci de fete ale Ursarului, cu minţile proaspete ca fagurii, cu inimile deschise spre cu noaşterea lumii ca nişte păjuri; în fie care sat erau zeci şi zeci de Alinsan dri şi Constantini, vechi scriitori pe răboj, deşi de la slăvitul tipograf de la Mayenţa au trecut secole Ruşinea asta s-a dus, dar îi mai simţim do goarea. Setea de carte cuprinde şi octogenari. Oriunde poposeşti: în şes sau în munţi, în sate sau în mahalalele oraşelor, vei găsi pe măsuţa analfabetului de ieri, cartea, lîngă pîinea de toate zilele. Fata Ursarului îl va cunoaşte îndată şi ea pe Creangă şi pe Eminescu; va ajunge să-l ştie şi pe Honoré de Balzac; şi pe Dickens; va suferi şi se va bucura cu Peep şi cu David Cooperfield; ca nişte cor tine întunecoase i se vor lua de pe cîmpul sufletului proaspăt şi va cu prinde în aria memoriei lărgită prin ştiinţa de carte vechimile omenirii şi viitorul; fata Ursarului, sinteză a muncii partidului pentru progres, creş te şi se dezvoltă ca o dalie; ce s-a făcut pentru ea în zece ani, n-au făcut secolii cîţi ne despart de tipo graful mayenţian şi de Coresi, cel lalt rînduitor de bucoavne vreaslăvit

Eusebiu Camilar

Imn Partidului

Cum aş putea să nu te cînt în vers!
Viaţa ta şi-n vinele-mi palpită.
O parte sînt din aprigul tău mers
Din unica ta vrere înmiită.

Mi-e gîndul mîndru şi-ncă tot uimit
Că sînt şi eu celulă caldă, vie,
A viului fierbinte monolit,
A inimii din pieptul Romîniei!

Tu rădăcinile adînci îţi tragi
Din dureri vechi, din lupte lungi, amare,
Din scrîşnetele mute de iobagi,
Din pumnii strînşi ai oastei proletare.

Prin ştiinţă-ai limpezit, din adîncime,
Întunecate, dorurile grele.
Le-ntorci, schimbate-n flăcări în mulţime,
Tu conştiinţa, cinstea ţării mele.

Ne-nfrînt detaşament al avangardei
Tu poarta o deschizi spre adevăr
Şi gîndul nostru laolaltă arde
Cu fraţii luptători din alte ţări.

Vrăjmaşi făţarnici încercară ieri
Şi iar vor vrea spre tine-ascunşi să vie
Dar noi veghem ca vrednici grăniceri
Neîntinata, mîndra-ţi curăţie.

Răsune-nalt al bucuriei vers!
Viaţa ta şi-n vinele-mi palpită,
O parte sînt din aprigul tău mers
Din unica ta vrere înmiită!

Letiţia Papu

Povestea din 44

EXPOZIŢIE

În Bucureşti, teii şi castanii au început să aibă reflexe verzui. Prin uruitul tramvaielor şi urletul claxoanelor, un murmur general se întinde peste oraş.

— Deci, ruşii sînt la Iaşi... În curînd...

Pe Calea Victoriei, în faţa unui magazin, s-a oprit mulţimea plimbăreţilor. În vitrinele uriaşe se înalţă piramide multicolore. Cutii cu conserve, sticle cu vinuri scumpe, lădiţe cu marmeladă, fotografii reprezentînd livezi cu pomi aşezaţi într-o aliniere aproape militărească, mere aurii de mărimea bostanilor, totul formează un cadru deosebit de îmbietor. Sub tablouri o mînă de caligraf a scris maestru: „Fermă în Transnistria. Realizările guvernului".

Deodată, în ţiţîitul plin de admiraţie, o voce groasă provoacă un tresărit de spaimă:

— „Fermă... pă dracu... E colhoz în regulă..."

Un tînăr îmbrăcat prea devreme în costum alb imaculat strigă cu glas piţigăiat, sugrumat de indignare:

— Care-i ăla?... E romîn?... Asta-i expoziţia Transnistriei!...

În jurul unui om voinic, — pe faţă i-au rămas urme de cărbune — s-a făcut gol. Muncitorul îl măsoară calm pe tînărul elegant şi rosteşte apăsat:

— Da, sînt romîn... Dar asta-i expoziţia jafului. Şi aruncă un scuipat negru lîngă pantofii eleganţi ai tînărului pe faţa căruia s-a aşternut brusc culoarea frică.

Liniştit, omul îşi face drum cu coatele. După doi paşi s-a oprit.

O doamnă cam trecută l-a privit o clipă printr-un lornion scos cu un gest nervos din poşetă şi adresîndu-se tînărului care-şi trecea degetul prin gulerul cămăşii, îi spune aşa ca să fie auzită de toată lumea:

— Vai, mon cher, au căpătat „ăştia" un curaj... Şi poliţia noastră parcă a intrat în pămînt...

Un domn gras, cuprins într-o blană bogată, cu totul inutilă în căldura aproape de vară, îşi ridică pălăria tare şi, ştergîndu-şi chelia, mormăie furios:

— Cred şi eu! Ideea cu expoziţia asta este o adevărată imbecilitate. Nu se putea mai bună propagandă bolşevică!

PREGĂTIRI

Un ofiţer „S.S." se strecoară de-a lungul ziduri lor. Din cînd în cînd se opreşte şi priveşte speriat în urmă. Îşi simte spatele ca străpuns de zeci de baionete. Sînt doar priviri. S-a oprit o clipă în dreptul unei căsuţe scunde şi răsuflă adînc. Ferestrele sînt acoperite pe dinăuntru cu pînză albă, curată.

În preamătul Griviţei, bordeiul pare părăsit. Desigur, locuinţă de ceferist. Bărbatul, mecanic de locomotivă sau lăcătuş la Atelierе; femeia o fi robotind cu ziua prin casele din centru pentru a putea face faţă cît de cît nevoilor: „Leafa lui, mai rău ca-n treizeci şi trei"...

S.S.-istul şi-a întins tunica, şi-a potrivit centironul şi, după cîţiva paşi fanfoşi, îşi reia mersul speriat.

În căsuţă doi oameni. Au răsuflat uşuraţi. Timp de cîteva secunde, silueta aruncată pe perdeluţa de pînză albă le-a tăiat respiraţia.

Cel mai în vîrstă reia liniştit fraza întreruptă:

— Trebuie să ne îndreptăm atenţia mai mult ca pînă acum asupra Frontului Unic.

Tînărul răspunde vesel:

— Cum ţi-am mai spus, tovarăşe, uteciştii noştri au muncit mai bine în ultima săptămînă. Materialul o fost împrăştiat. Pot spune că n-a rămas salopetă şi curte de muncitor fără măcar o „Romînie liberă".

Alaltăieri s-a făcut percheziţie generală în tot atelierul. Oamenii au fost dezbrăcaţi pînă la piele. Se vede că a căzut ceva în mîna unui provocator. Au arestat trei muncitori, aşa, la întîmplare. N-au găsit nimic la nimeni.

Şi-apoi, — tînărul îşi mîngîie cu mîndrie un început de mustaţă — din săptămînă în săptămînă creşte numărul celor care ne caută. Începe să fie greu să-i stăpîneşti. Ar fărîma maşinile şi i-ar jupui de vii pe fasciştii...

Îşi îngroşă vocea şi spuse:

— E greu să le faci educaţia — sînt tineri...

Instructorul îşi ascunde cu mîna un zîmbet şi spune cu un ton puţin solemn:

— Bine, tovarăşe. Se apropie, se apropie ziua tuturor socotelilor... Trebuie să cîştigăm timpul pierdut... dar toate să le facem cu chibzuinţă.

Privirea i s-a întunecat. Acum vorbeşte aproape şoptit:

— Şi Frontul Unic... Alde titelii or să mai respingă de cîteva ori propunerile noastre. Apoi, n-or să mai aibă încotro. Muncitorii cer unitatea de acţiune... Şi Armata Sovietică a trecut Prutul.

★

În Atelierele Griviţa este o zi obişnuită. Doar mişcările oamenilor sînt mai încete. Motoarele uruie cu acelaşi mormăit continuu. Din strunguri însă ies piese mai puţine. Necazul strungarului cînd constată deşeul pare puţin exagerat. Unii lovesc cu nădejde ciocanele în nicovala goală.

S-ar părea o zi obişnuită. Din cînd în cînd, cîte un muncitor îşi părăseşte locul şi întîrzie şuşotind cu vecinul, în timp ce amîndoi privesc absenţi o piesă neisprăvită. Şoapta încetează atunci cînd se apropie cu un aer nepăsător cunoscuta iscoadă. Agenţii şi provocatorii trec grăbiţi cu capul între umeri. Priviri ironice îi petrec din uşă în uşă.

Vor raporta că nu e bine... Trebuie întărită garda militară. Ruşii în Moldova şi Partidul Comunist i-au înnebunit pe toţi. Atmosfera e încărcată. Ca în februarie treizeci şi trei. Circulă manifeste, mai des ca „Universul". Şi nu le poţi prinde.

În curtea largă şi pustie, un ucenic şi-a lăsat la pămînt o clipă căldarea plină cu păcură. Se sprijină de stîlpii de lemn ai sirenei. Îşi pipăie cămaşa peticită, neagră de unsoare. Simte hîrtia care-i zgîrie uşor pielea. Ultima frază o ştie pe dinafară. Cuvintele de îndemn la lupta pentru libertate şi fericire îi joacă pe dinaintea ochilor. Stringe cu putere stîlpul de lemn. Aici a căzut Vasile Roaită...

IN CIŞMIGIU

Miez de iulie.

În Cişmigiul pustiu şi uscat, cu verdele plantelor abia ghicit sub stratul gros de praf, s-au întîlnit cadin întîmplare un tînăr ofiţer rezervist cu un civil. Pe o alee părăsită, un pachet trece dintr-o mînă într-alta.

— Îţi ajung banii, tovarăşe?

Ofiţerul răspunde, în timp ce-şi aprinde o ţigară:

— Nici o grijă. Invincibilii cuceritori îşi vînd armele automate pe o nimica toată. Şi cînd om începe ne procurăm noi tot ce ne trebuie.

Apoi, trăgînd adînc un fum, adaugă cu gravitate, ca şi cînd ar fi vorba de cel puţin un corp de armată:

— Comunică, te rog, tovarăşilor din Comitetul Central că unitatea mea e gata!

VESTE SIMPLA

În blocul din strada Arcului, locatarii au coborît repede în adăpost. O nouă alarmă aeriană. Într-o cameră a ultimului etaj, „bătrînul" membru în Comitetul Central se ridică încet de la masă după ce a cercetat grămejoara de manuscrise. Îşi pune mîinile pe umerii tovarăşului său, responsabilul „Romîniei libere" şi dominînd bubuitul tunurilor aeriene îi spune cu o emoţie neobişnuită:

— Adună-ţi repede colectivul de redacţie şi comunică tovarăşilor să se pregătească. În curînd scoatem ziarul legal.

IN DEAL, PE SĂRĂRIE...

Într-o pivniţă pe strada Sărăriei stau înghesuiţi cîţiva bătrîni şi cîteva femei cu copiii lor. S-au adunat aici pentru că sînt convinşi că e cel mai bun adăpost din cartier. Pivniţa e o simplă groapă sub o căsuţă cu cerdac. Pereţii umezi se cutremură de parcă s-ar prăbuşi din clipă în clipă. Femeile îşi fac cruce ca nişte automate. Bîrnele putrede pîrîie la fiecare explozie de obuz. Şi obuzele pocnesc neîncetat de parcă văzduhul s-ar fi transformat în infern pe vecie.

De cîteva ceasuri, oamenii n-au mai schimbat o vorbă. Îi gîtuie credinţa că sfîrşitul le va veni în clipa

Gărzile patriotice la 23 August 1944
(Pictură de EVA CERBU)

următoare. Copiii s-au strîns în poalele mamelor, privind mai mult miraţi decît speriaţi chipurile înspăimîntate ale celor mari. Deodată, pereţii tremură mai puţin, bîrnele se mai mişcă în mici spasme, fără să mai pîrîie. Bubuiturile se aud tot atît de continue, dar ca un răpăit de tobe mici. Însă impuşcăturile sînt mai depărtate. Că nişte plesnitori de copii la bîlci...

Un bătrîn a ciulit urechile lîngă chepengul întredeschis, apoi şopteşte ca şi cum ar putea stîrni iar infernul de adineauri:

— Să ştiţi că s-au retras nemţii... Da, bubuiturile se aud în vale, spre Nicolina...

Cîteva secunde în pivniţă s-a aşternut o tăcere ireală; apoi o femeie izbucneşte într-un strigăt disperat:

— O, doamne! Vin ruşii, ce ne facem? Copii!...

Femeile celelalte pornesc să bocească.

Bătrînul încearcă să le liniştească blînd:

— Măi cumetrelor, lăsaţi, mai rău decît ne-a fost n-o să ne fie... Aşa, poate, am scăpat de război.

— Dumitale ce-ţi pasă — sare prima femeie, oprindu-se din plîns, — n-ai copii... Vin ruşii... Doamne... Apoi, adresîndu-se celorlalte femei:

— Mi-a spus colonelul care a stat la noi că ruşii mănîncă copii... Ştiţi, el a fost pe acolo...

Este întreruptă de fetiţa care i-a alunecat din braţe şi gungureşte alintată:

— Mămico, vreau să mă joc în curte. Nu mai sînt bombe...

Înecîndu-se de furie, femeia urlă lovind-o peste mînuţe:

— Ce ţi-a venit, împieliţato! Aici să stai...

Încearcă s-o prindă, însă face mişcarea doar pe jumătate. Afară se petrece ceva nou. Oamenii au amuţit. Se privesc iar înspăimîntaţi. Un uruit grozav şi continuu, însoţit de zgomot de fiare, pare că le trece peste trupuri. Capetele s-au strîns între umeri.

— Sînt tancuri, tancuri grele — spune bătrînul atotştiutor.

Deodată femeia scoate un răcnet neomenesc:

— Lenuţa, copilul meu... Unde e copilul... A ieşit... Doamne... ruşii...

Şi se aruncă pe scări. În zadar încearcă bătrînul s-o oprească.

A ieşit prin gura pivniţei. Într-o privire a cuprins curtea inundată de razele soarelui. De n-ar fi bubuitul neîntrerupt din vale şi răpăiturile de mitralieră s-ar părea că Sărăria dormitează în obişnuita după-amiază de vară ieşană.

Femeia înnebunită se repede spre colţul casei. Apoi se tîrăşte încet, aproape pe burtă, de-a lungul cerdacului. Ajunsă la mijloc priveşte printre scînduri şi rămîne înlemnită de groază.

Lenuţa e în braţele unui ostaş de o înfăţişare nemaivăzută.

— E rus — se gîndeşte mama cu disperare.

Acum nu-i vine a crede ochilor. Fetiţa rîde dîndu-şi capul pe spate. Cu minuţele se joacă în şirul de decoraţii de pe pieptul omului. Apoi, după ce o sărută pe obraji, ostaşul sovietic o lasă cu grijă jos. Mai întîi cu o mînă a desfăcut minuţele copilului din jurul gîtului său.

Femeia, ca un automat, se apropie, îşi ia fetiţa în braţe şi-o sărută nebuneşte. Sovieticul salută milităreşte. Un zîmbet larg îi luminează faţa strălucitoare de sudoare. Face un gest de scuză spunînd:

— Niet ciocolată.

Şi se îndepărtează privind mereu înapoi, făcînd semne cu arma lui scurtă cu casetă neagră, rotundă.

Femeia îl priveşte uimită. Pe lîngă ea trec alţi soldaţi blonzi ca şi celălalt, de parc-ar fi fraţi. Toţi zîmbesc şi îi fac semne voioase. Unul s-a apropiat şi-i dă fetiţei un ciorchine de strugure din care ciugulesc pînă atunci.

Pe strada Lînăriei, se scurge încet, majestuoasă, coloana de tancuri a armatei eliberatoare.

Ca trezită dintr-un vis rău, femeia aleargă spre gura pivniţei, strigînd cuprinsă de o bucurie fără seamăn:

— Ieşiţi, oameni buni, ieşiţi! Au venit ruşii! Au venit ruşii!

BANEASA

La marginea pădurii Băneasa, soldaţii romîni stau culcaţi, apăraţi de cîte o movilită de pămînt. Trag cu nădejde în desişul pădurii. De-acolo răpăie mitralierele şi vin neîncetat obuzele antitanc ale hitleriştilor.

În primele rînduri, aproape de ei se ating coatele, luptă caporalul Ion şi camaradul lui, Vasile. Unul după altul trag şi înjură:

— Asta-i pentru ce mi-ai făcut în Cotul Donului.

— Asta-i pentru palmele şi scuipatul din Cuban.

Apoi, ca şi cum s-ar fi vorbit, pornesc amîndoi deodată trăgînd fără încetare:

— Na şi na, pentru...

Împuşcăturile s-au mai rărit.

Vasile s-a întors pe spate şi privind albastrul ne sfîrşit al cerului vorbeşte liniştit:

— Ce zici, Ioane, am apucat s-o trăim şi p-asta.

Caporalul răspunde scrutînd mereu pădurea:

— Da, Vasile. Om apuca noi şi vremuri mai bune. Acuma să sfîrşim cu ăştia... să ne vedem acasă.

— Da, Ioane. Ne-ntoarcem acasă. Mi-e un dor, mă, nevastă... copilul nici n-am apucat să-l văd cum trebuie. De-abia împlinise trei luni...

S-a întrerupt. Se apropie tîrîndu-se pe burtă un ofiţer. Vasile întors în poziţie tresare

— Staţi liniştiţi, le spune superiorul. Vreau doar să vă înştiinţez că în curînd ne soseşte aviaţia americană în ajutor. Voi să n-aveţi nici o grijă. Ei ştiu că nemţii sînt în pădure, totuşi pentru mai multă siguranţă, am pus semne peste tot. Cearşafuri albe, pături... Să vrea să greşească şi n-or să poată.

Ofiţerul s-a îndepărtat repetîndu-şi cuvintele din loc în loc.

Un tînăr din detaşamentele de luptă patriotice şi-a scos din buzunar o armonică de gură şi spune:

— Hai fraţilor, lăsaţi amintirile triste, să tragem şi să cîntăm. Glonţul şi cinterea începe să cînte o horă, ţinîndu-şi armonica cu o mînă, punctînd melodia cu cîte un glonţ trimis cu cealaltă. Ostaşii trag de zor, scoţînd din cînd în cînd chiote ca la joc.

Deodată văzduhul se umple de un uruit greu, continuu.

Oamenii îşi sucesc capetele spre cer. Pe fondul albastru strălucesc sute de păsări argintii. Iată-le, au trecut pe deasupra lor. Acum sboară peste pădure. Zgomotul se pierde cîteva momente, apoi revine din ce în ce mai puternic, mai asurzitor. Sînt tot deasupra capetelor lor.

Cineva spune vesel:

— Caută poziţiile nemţilor...

N-apucă să termine. Albastrul cerului parcă s-a rupt în bucăţi şi se prăvale transformat în nori uriaşi, negri. Pămînt şi trupuri omeneşti sînt frămîntate ca un aluat. Vaetele străbat bubuiturile infernale.

Totul a ţinut doar cîteva minute.

Pentru Ion au fost ceasuri mai grozave ca tot războiul. Cum s-a risipit norul gros de fum a căutat cu disperare în dreapta lui. Jumătatea trupului lui Vasile stă prăvălită pe spate. Ochii sticloşi privesc parcă uimiţi cerul acum tot atît de albastru ca şi mai înainte.

În stînga armonica străluceşte în soare.

Caporalul s-a ridicat în picioare şi urlă în urma păsărilor de metal care mai sclipesc ca nişte puncte argintii în depărtare.

— Ticăloşilor, v-am cunoscut eu în Valea Prahovei... Sînteţi tot atît de ucigaşi ca şi ăştia! Mai răi.

Un plîns nervos şi se prăbuşeşte în ţărînă. După o clipă îşi înalţă capul.

În jurul lui simte ropot de paşi. Ostaşii au pornit la atac la baionetă. Mai priveşte doar o clipă trupul sfîrtecat al tovarăşului şi porneşte încrîncenat spre pădure.

Petre Iosif

CU PUMNII STRÎNȘI

E cald. Dogoarea soarelui răzbește pînă și prin pătrățelele inegrite de fum ale geamurilor. Aerul greu și necontenitul bubuit surd care umple întreaga hală de uzinaj, se lasă peste oameni ca o apăsare plumburie. Oamenii tac. In fund, de-a lungul peretelui, hurube cele patru strunguri gigant, cu discurile ca niște pietre de moară. Ele se rotesc moleom, cu o putere înspăimîntătoare, cutremurînd podeaua de ciment. Angrenajele lor grele mormăie amenințător, cufundate în vuietul curelelor de transmisie. Mai încolo, lungite pînă aproape de mijlocul halei, se întind coloșii de fontă ai rabotezelor mari. Cuțitele lor se înfig în oțel, smulgînd cu scrîșnet ascuțit fîșii albăstrui fumegînde. Sus, pe tavan, între traverse cenușii, alunecă încet macaraua enormă. Aici, în hala asta, muncitorii par pitici între basme. Apasă pe o manivelă, răsucesc un comutator, iar matahalele de oțel, care dintr-o mișcare i-ar putea strivi, se închină în fața lor și li se supun duduind, hîrșîind, cîntînd.

Năstase Roman, bătrînul strungar de la strungul gigant, strînge suportul cuțitului. Închide un ochi, măsoară unghiul, lovește ușor cuțitul cu cheia, apoi strînge piulițele cu toată puterea. O piesă mare, cu ciudate întortocheri, e prinsă între fălcile discului. O piesă din motorul unui bombardier. Năstase Roman pornește strungul, apropie cuțitul de partea încă neprelucrată a piesei și spirale mici, fumegînde, se desprind, rupîndu-se în bucățele.

Năstase Roman se uită din nou spre capătul celălalt al halei. Inginerul șef gesticulează, apărîndu-se parcă, și iese apoi împreună cu cei patru maiștri, în urma ofițerului. Bătrînul clipește mulțumit. Angrenează la turația cea mai mare, urmărește cîteva clipe mersul cuțitului și începe să se caute prin buzunare și să acționeze. De ochii celorlalți îl ferește apărătoarea înaltă de tablă a mașinii.

Urletul răgușit al sirenei anunță amiaza. Năstase Roman se apropie de întrerupătorul cu ulei, care e chiar în spatele lui, și zmucește maneta. Cu un vaier prelung, motorul își încetinește virtejul, mașinile se opresc, curelele de transmisie încremenesc vibrînd. Oamenii își scot din dulăpioare pachețelele sau oalele cu mîncare, se așează pe cărămizi și buturugi murdare — și mănîncă. Neamțul de alături iese — ca de obicei — să se spele pe mîini. E curățel neamțul. Năstase Roman se apropie din nou de motor, se apleacă cu o mișcare tinerească și... Se uită împrejur. Nimeni.

Așa. Așa. Peste un ceas o să fie arestat și el, și neamțul, și mai toți de la uzinaj. Prea vesel n-o să fie. Dar nici Năstase Roman nu-i pește de pescuit. Ai să te plictisești de noi, comisare! Și nici pe boieri n-o să-i rabde inima să vadă frumusețe de strunguri gigant cum stau degeaba! Așa. Lucrează repede, cu mișcări sigure. Gata. Se ridică, își șterge mîinile cu cîlți și-și scoate mîncarea învelită în hîrtie de ziar.

In curtea uzinei e soare și cald. Năstase Roman se așează pe o stivă de scînduri, lîngă Țane și Giurea și se apucă să mănînce încet, îngîndurat.

— Prea arde soarele, spune Giurea, privind cerul. Ia te uită ce s-a întunecat colo, după turnătorie. E rost de furtună, nea Romane.

— Să vie, — mormăi Năstase Roman, mestecînd. Să vie cît mai degrabă.

— Trebuie să vină curînd, — își dă cu părerea Țane. Că prea e zăduf. Nu se mai poate trăi așa.

. . . . . .

Grigore stătea cu genunchii între mîini și se gîndea acasă. Era întuneric beznă. Apa din beci se ridicase la un lat de palmă și ei nu se puteau culca. Ședeau toți șase, tăcuți, îngîndurați. Deasupra lor, sentinelele tăceau și ele. Cernea o ploaie rece de toamnă, deasă și mărunță. Era liniște. Nu se auzea decît lipăitul bocancilor în noroi. Undeva departe răsunau bocăniturile patrulei care cutreiere fără încetare stanița de la un capăt la altul. Grigore se gîndea la ai săi și un dor cumplit îl cuprinse. Îi era dor de Ioana, de fabrică, de copii. Închise ochii și și-o închipui pe femeia dragă, cu buzele-i mai totdeauna întredeschise într-un surîs, cu părul mătăsos, cu trupul ei frumos și îmbietor. In urechi îi răsună întîi șoapta ei, apoi risetele celor două mogîldețe. Își aminti mîngîierea celei mici și zîmbi în întuneric, repetînd în gînd versul pe care-l tiflocuise. „Eu mă scol că-s fată mare, merg cu tata la plimbare". Oftă. Nu, fetița mea. N-ai să mai mergi cu tata la plimbare. Tata nu se mai întoarce la tine. Nu se mai întoarce. Nu se mai întoarce.

Stropi de apă picurau clipocind în băltoaca din beci.

A trecut un an și jumătate de cînd a plecat de acasă. De un an și jumătate nu le-a mai strîns la piept. Un an și jumătate în viscol și noroaie, pe meleaguri străine, necăutate. Ce n-ar fi dat să și le mai vadă odată, o singură dată! Nu. Acum nu se mai poate. Acum totul s-a isprăvit.

Se ridică în picioare, zgribulit și-și stoarse apa îmbibată în pantaloni. De sus, de pe grinzile groase, acoperite cu pămînt, zeama noroioasă picura întruna. Grigore ascultă. Lipăitul sentinelelor încetase. Adormiseră pesemne sub foaia de cort. Nici patrula nu se auzea. Doar clipocitul stropilor de apă: Pic! Plic! Pic! Plic! Timpul trecea încet, chinuitor. Moartea nu se grăbea să vină. Era sigură de pradă.

Atunci, fără veste, răsunară împușcături în noapte. Tresăriră toți șase, ascultînd încordați. Intr-o clipă, liniștea fu sfîșiată în bucăți. Sentinelele săriră în picioare, zgudu.nd tavanul beciului. Bulgări mari de pămînt se desprinseră de grinzi, căzură cu zgomot în apa de pe jos, apoi se făcu din nou liniște. Dar numai pentru o clipă. Îndată răsună țăcănitul unei mitraliere, apoi focuri de armă și cîteva explozii. Stanița se trezi din somn. Răsunară strigăte, vaiete, și din nou explozii și împușcături. Grigore ascultă, ținîndu-și răsuflarea. Sus, sentinelele vorbeau ceva repede și nedeslușit. Se hotărîră pesemne să rămînă locului. Împușcăturile răpăiau acum fără întrerupere. Undeva bubui o detunătură prelungă cutremurînd pămîntul și văzduhul. „Depozitul" — șopti Grigore cu buzele înroate de emoție. Așculță încordat. Se auzea ropot de copite, nechezat de cal, și, deodată, urechea lui deslușî strigăte rusești.

— Partizanii! — strigă Grigore, săltîndu-se spre intrarea beciului. Ceilalți îl urmară. In clipa aceea, cîteva scînduri se desfăcură pîrîind și o umbră apăru în capul treptelor.

— N-o să-mi scape bestiile! — auzi toți vocea sublocotenentului Bădilă. O salvă detună în întuneric. Un trup din cele șase se prăbuși pe jos, stropind apă împrejur. Apoi încă unul, și încă unul. Grigore simți o durere ascuțită în umăr și în obraz. Sări la o parte. Sublocotenentul trase o înjurătură cumplită și dispăru.

— Ai grijă de el! — i se mai auzi porunca zvîrlită cuiva, și în clipa următoare Grigore deslușî ropot de copite, care se apropia fulgerător. Nu departe de beci răpăi un scurt schimb de focuri, se auziră bufnete surde, apoi răsunară limpede, chiar deasupra capului, vorbe rusești. Grigore se repezi către spărtura de la capul treptelor săpate în pămînt. In jurul lui totul se clătina, se legăna. Înaintea ochilor i se învolburau scîntei colorate, ametitoare.

— Tovarăși! Tovarăși! — strigă el din răsputeri. Pentru o clipă îl zăpăci acest cuvînt pronunțat întîia oară în viață, dar îl repetă îndată, cu și mai multă putere: tovarăși!

— Kto tam? — întrebă de sus o voce aspră și parcă mirată.

Cîteva lovituri puternice, o grindă pîrîi troznind și ușa grea, ferecată, se lăsă încet într-o parte. Grigore nu mai auzi troznetul grinzii. Puterile îl părăsiră. Cercuri de foc i se învîrteau în fața ochilor. Totul deveni de un trandafiriu închis, și el simți că se rostogolește din ce în ce mai repede într-o prăpastie fără fund.

Își reveni în pădure, printre partizani. Răsuflă adînc, înghițind cu lăcomie aerul tare și curat. Acum. — acum, era mai aproape de ai săi. Închise ochii și odormi.

. . . . . .

Pe sus, prin crengile copacilor, pe sîrmele electrice, sub streșini și pe acoperișuri ciripeau păsărele. Salutau primele raze de soare ale dimineții, zburlindu-și penele și întorcîndu-și căpșoarele cu ochișorii strălucitori spre cerul albastru, nepătat. Era o dimineață minunată: liniștită și totuși plină de freamătul primăverii împlinite. Inginerul Morega mergea fără grabă spre uzină pe partea însorită a străzii. Se uita din cînd în cînd la ceas, măsurînd parcă timpul. N-avea de ce să se grăbească. Străzile mai erau aproape pustii, ici colo trecea cîte-o căruță spre piață și cîțiva obloanele deschise și cîte-o vorbă de femeie din curți arătau că lumea cartierului dădea să se scoale. La dreapta, dincolo de case, se înălțau acoperișurile camuflate ale uzinei, coșul turnătoriei și silueta neagră a macaralei vechi din curte.

Morega intră pe poarta uzinei, răspunse la salutul sentinelelor și se îndreptă spre laborator. In coridor, femeia de serviciu îl privi mirată.

— Incă n-am isprăvit cu curățenia domn' inginer, — se scuză ea. Nu știam că veniți așa de dimineață.

— Nu-i nimic, — zîmbi Morega, — mă mai plimb prin curte, la soare. Îi aruncă femeii o privire cercetătoare și adăugă tot zîmbind: ce să-i faci? primăvara asta... nu mă lasă să dorm.

— Tinerețe, domn' inginer, tinerețe, — zîmbi și femeia. Apoi își văzu de treabă.

Morega trecu prin birou și ieși în celălalt capăt al curții în dosul turnătoriei. Trecu printre grămezile de nisip și zgură, cercetă liniștit ca din întîmplare totul împrejur și se apropie de ușa depozitului turnătoriei. O sentinelă înarmată păzea această intrare.

— Neața bună, dom'le inginer. Așa de dimineață?

— După cum vezi, răspunse Morega și se uită cu simpatie la chipul aspru al soldatului, cu tîmplele și mustața căruntă. Apoi întrebă cu glas scăzut: — E totul în regulă?

— Este! — răspunse sentinela cu același ton. Am controlat peste tot.

— Paza de la poartă nu mi-a spus parola — zise Morega. Ce s-a întîmplat?

— Unul a fost schimbat aseară. L-a cerut colonelul pentru nu știu ce treabă. Dar celălalt știe ce are de făcut.

— Va să zică e totul în regulă?

— Nici o grijă.

— Bine. Dă-mi drumul.

Morega intră, trecu încet, cu băgare de seamă printre șirurile de piese stivuite, apoi cutreieră hala mare a turnătoriei, trăgînd încordat cu urechea. Peste tot domnea o liniște de mormînt. Morega scoase cîteva manifeste din buzunar și le vîri repede printre modele, sub bancuri, în crăpăturile sertarelor. Părăsi turnătoria, traversă în grabă coridorul de legătură și după ce ascultă cîteva clipe la ușa halei de uzinaj, apăsă clanța.

Strungurile și rabotezele mătăhăloase păreau cufundate într-un somn adînc. Razele oblice de soare străpungeau prin geamurile murdare, mingîiau luciul cenușiu al oțelului. Între fălcile puternice ale strungurilor, stăteau înțepenite piese negricioase sau argintii, piese ce aveau să slujească morții. Morega se simțea oarecum stingherit de tăcerea acestei lumi de oțel. Era obișnuit să o vadă în mișcare: trepidînd, duduind, huind. Cercetă cu băgare de seamă fiecare colțișor al halei. Trecu de la mașină la mașină, scoase manifeste, le așeză în dulăpioarele cu unelte, între șine, sub chei, manivele și piese de schimb. Manifestele se încheiau cu: „Jos Antonescu!", „Moarte trădătorilor fasciști care ne-au vîndut țara!", „La luptă împotriva hitlerismului cotropitor, pentru libertate și independență!".

Morega se uită la ceas. Trebuia să se grăbească. Lucră mai repede, isprăvi cu hala de mașini și trecu dincolo, în secția montaj. Aici treaba era mai anevoioasă. Trebuia să controleze șirul lung de obuze pe jumătate montate, să le descopere pe acelea pe marginea cărora erau mici crestături de daltă. In mijlocul acestora, sub declanșator, așeză manifeste minuscule, pe care scria: Adevărații muncitori romîni nu sînt fasciști, ci patrioți. Trăiască lupta de eliberare a popoarelor!

Fără veste, zeci de sirene începură să șuiere. Urletul de alarmă undui, ridicîndu-se și coborînd ca un val înspăimîntător. Morega se zăpăci. Aruncă o căutătură buimacă împrejur, apoi se repezi la geam. In curte nu era nimeni. Se vedeau doar magaziile și zidul înconjurător al uzinei. Soarele strălucea mai puternic și cerul era tot atît de senin ca înainte. Dar pe albastrul neîntinat, Morega zări deodată cîteva puncte argintii. Punctele se stringeau în grupulețe egale, din ce în ce mai multe, apropiindu-se încet.

„Americanii!" — murmură Morega cu năduf și privirea îi căzu pe manifestele ce le mai ținea în mînă. „Tocmai acum v-ați nimerit să veniți". Se îndepărtă de la geam și continuă lucrul mai departe, pe nerăsuflate. Vuietul sirenelor de alarmă și zgomotul din ce în ce mai puternic al avioanelor americane umpleau toată sala, dar el nu auzea nimic. Picături de sudoare îi broboniră fruntea, obrajii îi ardeau. Huruitul avioanelor creștea. Răsunară primele bubuituri ale exploziilor. Morega isprăvi secția de montaj și alergă în vestiar. Începu să arunce pe găurile dulăpioarelor manifeste răsucite sul. In vestiar erau peste două sute de dulăpioare și nici unul nu trebuia neglijat. Morega lucra ca un motor. Șiroaie de sudoare îi inundară fața, inima îi bătea puternic. Incă unul. Incă unul. Incă unul. Bubuiturile exploziilor veneau tot mai aproape. Huruitul motoarelor îi vijîia în urechi. Incă unul. Incă unul. Sul după sul, pătrundeau manifestele în dulăpioare, dar șirul i se păru fără sfîrșit. De ce n-a început cu vestiarul? Cu vestiarul trebuia să înceapă. Dacă vor bombarda uzina? Se prăpădește și munca și manifestele. Morega își șterse fruntea și se grăbi și mai mult. Mai repede. Geamurile începură să zăngăne în cercevele. Exploziile bubuiau tot mai amenințător. Mai repede! Mai repede! Văzduhul fu tăiat de o fluierătură prelungă, ascuțită. Apoi un tunet. Cîteva geamuri plesniră și o suflare puternică zburli părul tînărului inginer. El se înspăimîntă. Intîia oară în viață îl cuprinse frica de moarte. Acum nu mai era pericol să-l surprindă cineva, în schimb moartea vuia, bubuia și tuna în jurul lui. Dincolo, pereții halei de uzinaj vibrau adînc, ca un uriaș corp de violoncel. Cu dinții încleștați, Morega introduse ultimele manifeste în dulăpioarele vestiarului. Răsuflă adînc și, fără să se mai uite împrejur, alergă înapoi, cutreieră în fugă secția de montaj, hala de mașini, turnătoria și depozitul. La ușă îl aștepta sentinela. Privi îngrijorat fața palidă și înădușită a inginerului, sub pielea căruia mușchii jucau nervos.

— Cum a mers? — întrebă el încet.

— Bine! — izbuti să rostească Morega cu greu. Se uită împrejur. Văzu cum nu prea departe, acoperișul de tablă al unei case se ridică în aer, răsucindu-se și mii de dărîmături se împrăștiară în evantai. Și din nou se vedeau în clipa următoare înălțîndu-se în văzduh bucăți de zid, copaci și garduri smulse din pămînt, amestecîndu-se cu nori de praf gălbui, negricioși.

— Să mergem în adăpost, strigă Morega, și o luă înainte.

— Stați, tovarășe inginer, îl opri molcom sentinela. Nu pățim nimic. Ia uitați-vă încotro zboară!?

Morega se uită la cer. Punctele argintii trecuseră deasupra uzinei și se îndreptau, abia mișcîndu-se parcă, spre periferii.

Jos, pe pămînt, exploziile peste explozii, marcau drumul lor. Și abia acum, după ce privise cîtăva vreme, Morega văzu deslușit imensul șir de flăcări pălite de strălucirea soarelui. Era o mare de flăcări ce mistuia zeci sau poate sute de case.

Bubuiturile se îndepărtau. Huruitul avioanelor se auzea din ce în ce mai slab. Intrigat, Morega cercetă albastrul cerului. Sentinela îi ghici gîndul.

— Nu s-au atins nici azi de uzină. Nu uzina îi doare. Casele și curțile de muncitori...

Chipul omului se înăspri, se întunecă. Tăcură. Apoi inginerul se îndreptă încet, îngîndurat, spre laboratoare.

. . . . . .

— Haide, ursuleților, treziți-vă odată! Of, ce leneșe! — bodogăni Ioana cu un surîs obosit, în timp ce-și trezea fetițele. Haidé, mormolocilor, sculați-vă! Soarele e sus pe cer și voi tot mai dormiți!

Cea mică deschise ochii și-i închise repede la loc. Cea mare își privea printre gene mama care o zgîlțîia. Apoi, ca la un semn, amîndouă se răsturnară pe burtă și-și înfundară căpșoarele în pernă chicotind.

— Ia te uită la ele! — zîmbi Ioana, apucînd-o dintr-o mișcare pe cea mică și scoțînd-o din pat. Cum zicea tata? „Eu mă scol că-s fată mare, merg cu tata la plimbare!" Așa zicea?

— Așa! — strigă cea mare, sărind din pat și începu să alerge vîrtej prin odaie.

— Vi-ne ta-ta, vi-ne ta-ta, vi-ne ta-ta! scandă ea, rîzînd și bătînd din palme.

— Dar cînd vine? — scînci cea mică, cît pe ce să izbucnească în plîns. Cînd vine tăticu'?

Un zîmbet fericit lumină fața Ioanei, alungînd expresia de oboseală. Își săltă fetița în brațe și o strînse la piept.

— Vine curînd, foarte curînd, zise, sărutînd-o. De cîte ori să-ți mai citesc scrisoarea?

— Mai citește-o, mai citește-o! — începură să strige copiii, asurzindu-și mama. Dar Ioana clătină din cap și aruncă o privire severă celei mari.

— Hai, astîmpără-te, strigă Ioana prinzîndu-i mîna. Acum nu se poate. E tîrziu. Duceți-vă la fîntînă de vă spălați. Dar repede, că e timpul să plec. Rufele n-așteaptă. Dacă o să-ntîrzii mi le la alta și rămînem fără pîine.

— Veau pîine! miorlăi cea mică, dar soră-sa o trase spre ușă și amîndouă o zbughiră în curte la fîntînă.

Ioana se uită la bluzul de pe masă cu cele cîteva felii de pîine. Apoi dezlegă basmaua în care așezase bucata de pîine — prînzul ei — și rupînd-o în două, mai puse o jumătate pe blid, lîngă feliile tăiate.

Prin ușa deschisă pătrunseră în odaie risetele fetițelor care se stropeau la fîntînă. Un cățel cenușiu fugea în jurul lor, lătrînd vesel. Vrăbiile ciripeau fără contenire, sub streașină. Soarele strălucea. Firele gingașe de iarbă, răsărite printre pietrele curții, parcă se întindeau către soare. Ioana stătu cîteva clipe pe prag, în bătaia soarelui de vară și inima îi tresăltă. Cînd o să-l revadă? Nu știa prea multe despre Grigore. Intîi se spunea că a fugit și că se ascunde undeva prin munții Ceahlăului. Apoi, după luni de tăcere grea a venit scrisoarea. Nu scria unde e. Nici scrisul nu era al lui. Dar scria că trăiește, e teafăr și o să vină. Trăiește. Trăiește și într-o zi o să intre ușile colo, pe poarta casei. Și ea o să se repeadă spre el, o să i se arunce în brațe, în brațele lui puternice și dezmierdătoare...

Fetițele începură să se fugărească, chiuind. Cățelul fugea în urma lor. Ioana le aruncă o privire plină de duioșie, dar în clipa următoare se încruntă și le strigă supărată:

— N-ați auzit ce v-am spus, ai? Cît să mai stau după voi?

Atunci începură să urle sirenele. Copiii se opriră din fugă, gîfîind și se uitară la Ioana. Cățelul își ridică botul, ciulind urechile. Cîteva geamuri se închiseră zăngănind, apoi oamenii începură să iasă în curte. Femeile scoteau boccele, parcă anume pregătite, un bătrînel șchiop cără o ladă, dintr-o ușă ieșiră în fugă două fete cu mîțe rochii pe brațe, un băiețel ducea o vioară în cutie și toți, toți se îndreptau spre același colț al curții. Acolo era săpat un adăpost strîmt și umed, acoperit cu scînduri.

Ioana își luă de mînă copiii și coborî anevoie treptele de pămînt pe jumătate surpate. In cîteva clipe adăpostul era atît de tîrît încît abia se mai putea răsufla și cei sosiți la urmă nu mai aveau loc decît pe trepte. Mirosea a umezeală. Oamenii tăceau. Tăceau și copiii. Numai un șugar scîncea sughițînd. Cățelul cenușiu schelălăia îngrijorat la intrarea adăpostului.

— Nea Costache, pune-ți lada în picioare să ia mai puțin loc, se adresă o femeie bătrînelului șchiop.

— Sssst! se încruntă un băiat. Vin!

Din văzduh se răspîndea un zumzet adînc, atotcuprinzător. Zumzetul se apropia, devenea mai puternic.

— Mi-e frică, zise pălind o femeie gravidă, rezemîndu-se de peretele lutos al adăpostului.

— Fii pe pace, Mario, o liniști bătrînelul, trece și asta.

— Cîte n-au trecut, zise suspinînd o femeie cu ochi albaștri. Dar cînd o să se isprăvească odată?

— Curînd, zise un muncitor în celălalt capăt al adăpostului.

Era ceva deosebit în glasul lui. Ceva sigur și liniștitor. Amuțiră cu toții, duși pe gînduri.

— Rușii sînt la Tiraspol, zise într-un tîrziu un băiat slăbuț. Mai au patruzeci de kilometri pînă la...

Huruitul motoarelor crescu amenințător. Părea că avioanele zboară drept deasupra adăpostului.

— Astea-s Douglasuri, spuse același băiat.

Un bubuit cutremură văzduhul. Toți tresăriră. Un alt bubuit și mai puternic. Copiii începură să plîngă. Ioana își strînse fetițele la ea. In clipa aceea huruitul asurzitor fu spintecat de o fluierătură ascuțită. Bubuitura care urmă cutremură adăpostul. Bucăți de lut se desprinseră dintre scîndurile acoperișului și oamenii se ghemuiră unul într-altul.

— Trece, trece, își liniști Ioana copiii în șoaptă.

— Incă puțin și pleacă avioanele. Dar o fluierătură sălbatică se dezlănțui din nou. Ascuțită și înfiorătoare, venea drept către ei. Ioana auzi un șuierat infernal, simți ceva fierbinte, ingrozitor și...

Cînd a doua zi spre înserat, o bătrînică trecu pe lîngă pîlnia neagră căscată în locul curții și al fîntînii zări pe marginea ei ceva rotund și lunguieț. Bătrînica se apleacă să vadă ce e, dar se îndreptă repede înfiorată.

Era o mînuță de copil. O mînă cu gropițe, cu cinci degetuțe strînse pumn și o bucățică din braț rupt deasupra încheieturii.

Bătrînica se cutremură din tot trupul. Aruncă întîi spre groapă, apoi către cer o privire plină de repros și groază. Și clătinînd din cap se îndepărtă cu pași repezi, tot mai repezi.

. . . . . .

Era o dimineață cețoasă și umedă. Plouase. Intunericul nopții se risipise de mult, dar în odaia comandamentului lampa mai ardea. Ceața era atît de deasă de parcă un nor s-ar fi lăsat peste stepa ucraineană, desfundată, înecînd ulițele și casele staniței într-o mizgă cenușie. In jurul mesei acoperită cu hîrtii și hărți de campanie ședeau trei oameni. Un căpitan german, cu mustăcioară tunsă scurt, fuma țigară după țigară. Căpitanul Mătăsăreanu, tras la față și nebărbierit, îl fixa pe neamț cu o căutătură rea. Sublocotenentul Bădilă își freca mîinile între genunchi.

De după ochelarii săi cu rama aurie, căpitanul neamț îi aruncă lui Mătăsăreanu o privire supărată.

— Also bitte, sofort. Der Führer verlangt Disziplin und Respekt der grossen deutschen Nation gegenüber...

— Ce spune? întrebă Mătăsăreanu, enervat.

Neamțul bătea tot timpul darabana cu degetele pe hartă și aceasta îl scotea din sărite. Il venea să-l cîrpească peste mînă ca să și-o retragă.

— Zice că vrea să mănînce pui prăjiți în unt, traduse sublocotenentul Bădilă. Zice că trebuie răscolit tot satul și atunci se va găsi și pui și unt. Vrea să fie servit imediat. Cică führerul ne cere disciplină și respect față de...

— Paștele mătii secătură saxonă! șuieră Mătăsăreanu printre dinți. Băga-te-aș în mormînt cu ochelari cu tot. De pui prăjiți îți arde, prăjiți-aș oasele! Spune-i, domnule Bădilă, să se ducă în măsa la Hamburg, să mănînce pui prăjiți și să nu mai bată cu laba în harta mea, că-l pocnesc! Tradu, domnule Bădilă, auzi?

Sublocotenentul se uită peste măsură de încurcat, ba la Mătăsăreanu, ba la ofițerul neamț și se legănă de pe un picior pe altul, neștiind cum să înceapă. Dar Mătăsăreanu țipa înainte:

— Baza de aprovizionare e moartă. Oamenii fug. Firele de telefon sînt tăiate, iar dumnealui... pui în unt. Dumnezeiriștea...! Din tot batalionul lor numai el și șoferul au scăpat, că au șters-o cu mașina, și acum, după ce l-am și adăpostit ca pe un vagabond, îmi dă el mie ordine? Spune-i, domnule Bădilă, mie să nu-mi dea ordine!

Sublocotenentul începu să traducă bîlbîindu-se și trăgînd cu coada ochiului spre Mătăsăreanu. Pe măsură ce traducea, fața neamțului se colora într-un trandafiriu închis, tot mai aprins. Deodată se ridică și începu să vorbească repede, scuturîndu-și pumnul.

— Ce zice? întrebă Mătăsăreanu, plimbîndu-se în fața geamului.

— Spune că un căpitan german e întotdeauna superior unui căpitan romîn și are dreptul să poruncească. Zice, că dacă nu i se va executa ordinul, va raporta generalului...

Negul de pe fața lui Mătăsăreanu începu să salte în așa hal, încît sublocotenentul Bădilă găsi că e mai înțelept să se retragă în colțul odăii în dosul spetezei unui scaun.

Mătăsăreanu făcu doi pași spre neamț, deschise gura, dar în clipa aceea răsună o împușcătură în ulița. Toți trei se întoarseră spre geam. Nu se vedea decît picla cenușie, deasă. Incă o împușcătură. Apoi alta și iar alta. Răsunară strigăte, împușcăturile se întețiră și peste cîteva secunde focul de arme răpăia ca pe front.

— Partizanii, șuieră Mătăsăreanu printre dinți.

Neamțul se aruncă la pămînt. Mătăsăreanu îi azvîrli o căutătură disprețuitoare, scuipă și scoțîndu-și revolverul se repezi afară. Sublocotenentul Bădilă păli și se ghemui în dosul scaunului.

— Ce-o fi și asta? întrebă pe nemțește. Neamțul nu răspunse.

Mătăsăreanu ieși în fugă pe ulița înecată în ceață. Se opri și privi împrejur. Copacii desfrunziți din curțile caselor de peste drum abia se deslușeau. De o parte și de alta a uliței, strecurîndu-se pe sub garduri și prin grădini, alergau soldați, unii cu armă, alții fără, întorcîndu-și din cînd în cînd capul în direcția din care se auzeau împușcăturile. Focul răpăia sec, aproape fără întrerupere, ca în plin front. Se deslușea limpede păcănitul sacadat al unei mitraliere.

„Partizanii" se gîndi Mătăsăreanu, și furia îl cuprinse din nou. Răcni ca turbat înspre umbrele care fugeau pe sub garduri: — Stai! Staaai! Dar umbrele nu se opreau și ici colo răsuna cîte un strigăt înspăimîntat: rușii! Artileria! Și ca o confirmare, urechea lui Mătăsăreanu mai deslușî un sunet printre împușcături și strigăte. Era un zvon nelămurit, un fel de murmur adînc și îndepărtat.

— Rușii! Artileria! răsunau strigătele. Mătăsăreanu își pierdu cumpătul. Rușii? Artileria? Nu se poate! Nu s-a comunicat nimic. Și totuși... Cum de au avut timp să se apropie? Ce era de făcut? Incotro? Incotro? Incepu să alerge, înnebunit de groază. Dar după cîțiva pași se-ntoarse și alergă înapoi, spre comandament. Se opri din nou. Dinspre grădina casei răsunară împușcături. Partizanii! Se-ntoarse iar și o luă la fugă. Dar și din față răsunară focuri. Incremeni. In spate auzi huruit de motor. Se-ntoarse. Willys-ul căpitanului neamț ieșea cu farurile stinse din curtea comandamentului. Mătăsăreanu se repezi la mașină strigînd și gesticulînd, dar șoferul ca și cum nu-l auzise, ambreie. Mașina porni. Atunci Mătăsăreanu apucă cu amîndouă mîinile bara de echipament.

— Oprește! răcni încît i se umflară vinele de pe frunte.

Dar mașina nu oprea.

— Stai, pentru dumnezeu, stai. Luați-mă și pe mine! Herr Kapitän, bitte, bitte...!

Dar șoferul apăsă acceleratorul. Mașina se smulse locului și-l trînti de pămînt. Mătăsăreanu strînse pumnii convulsiv. Ușița din față se întredeschise și Mătăsăreanu auzi vocea sublocotenentului Bădilă:

— Căpitanul spune că cine nu dă pui prăjiți, nu primește mașină germană! Ultimele cuvinte fură acoperite de focuri de armă.

Mătăsăreanu trase fără să ochiască și fără să se scoale de pe jos. Mașina nu se opri. Dar în aceeași clipă răsunară împușcături aproape de tot și o durere ascuțită îl fulgeră în picior. La cîțiva pași răsunară strigăte rusești. Zvîrli revolverul, se săltă repede în capul oaselor și-și ridică amîndouă mîinile.

Cînd fu dus împreună cu vreo șaizeci de prizonieri spre celălalt capăt al satului, zări după o cotitură Willys-ul neamțului. Rînji de plăcere.

. . . . . .

Bătea un vînt cald răscolind nouraș de praf de pe șosea. Geta stătea în mijlocul mulțimii de oameni ce se adunaseră la marginea orașului și nu-și lua ochii de la fîșia albicioasă a șoselei pierdută în zare.

Purta rochia de creton înflorat pe care nu și-o mai pusese de mult. In mînă strîngea un buchet de garoafe. Le strîngea prea tare, fără să-și dea seama. Fața îi era ușor îmbujorată, nu atît din pricina căldurii de august, cît de emoția așteptării. Cîte o suflare mai repezită a vîntului îi zburlea părul castaniu. Stătea înghesuită între oameni și se uita cînd la ei, cînd la capătul de șosea pierdut în depărtări. Se vorbea puțin. Oamenii schimbau doar cîte o vorbă, cîte o glumă. Așteptau. Așteptau încordați, înfiorați de presimțirea bucuriei care trebuia să se arate din clipă în clipă acolo, la acel capăt de șosea.

Un om își croia drum prin mulțime. Era un bărbat tînăr, foarte palid, cu buzele arse și crăpate. Își făcea loc anevoie către Geta, ferindu-și brațul drept aninat de gît cu o basma.

— Aurel! strigă Geta recunoscîndu-l. Aurel, dragă! Cînd ai scăpat? Vru să-l îmbrățișeze, dar se opri cu ochii la brațul legat al bărbatului.

Inginerul Morega îi strînse mîna cu stînga și nu și-o mai retrase.

— Aseară ne-au dat drumul. Își privi mîna frîntă și încercă un zîmbet. M-au aranjat nițel, de bun rămas. Dar asta trece. Noroc că n-ai căzut și tu cu noi.

— De ce noroc? Fruntea Getei se încreți ușor. Tu poate crezi că aș fi...

— Nu, zise Morega încet, strîngîndu-l mai tare mîna. Nu, nici nu mi-a trecut prin gînd.

— Atunci? întrebă Geta.

Morega nu răspunse. Ii strînse mîna și mai tare și i se uită în ochi. Stătură așa, privindu-se pînă cînd fata roși brusc și-și plecă ochii.

— Înțelegi? zise Morega aproape în șoaptă. Apoi dîndu-și seama că e înconjurat de lume, zîmbi stingherit. Dar Geta își ridică privirea. Ochii ei căprui păreau umezi. Străluceau atîta bucurie în ei încît Morega se turbură. Acum îi veni lui rîndul să-și plece ochii și pe deasupra mai și simți că roșește. Geta rise. Ii luă brațul sănătos și se strînse toată lîngă el.

— Aurel, spune-mi!

— Ce să-ți spun?

— Spune-mi, cum te cheamă? Am lucrat cu tine aproape doi ani și nici nu știu cine ești...

Morega izbucni într-un rîs atît de molipsitor încît cei dimprejur începură să zîmbească. In cele din urmă se înclină ceremonios.

— Dați-mi voie, tovarășă. Mă numesc Morega Ion și lucrez ca inginer constructor la...

O ceată de copii, plecată în „recunoaștere" pe șosea, începu să strige și să chiuie, dînd din mîini. Prin mulțime trecu un freamăt. Departe, de după cringul ce ascundea o bucățică din zare, apăru un tanc cenușiu-verzui. Pe turelă se zărea asemenea unei flăcări roșii un drapel mic fluturat de vînt.

— Uite-l! Uite-l! Vin!

Mulțimea începu să se miște, să se dea mai încolo spre capătul acela unde în urma primului tanc apăruse și al doilea. O droaie de copii se repezi într-acolo, stîrnind un nor de praf. Oamenii se ridicară în vîrful picioarelor. Se ținea unul de umărul celuilalt, își lungeau gîturile și sorbeau din ochi priveliștea pe care n-aveau s-o uite niciodată. Morega privea tancurile care apăreau unul după altul, înaintînd încet în bătaia razelor de soare. Odată cu ele simți cum i se umple pieptul de ceva cald și nespus de plăcut.

— Libertatea! strigă cineva din spate. Fraților! Ne vine libertatea! Și Morega își dădu seama că ceea ce simte e tocmai bucuria acestui gînd. Lîngă el, Getei i se uscă gîtul de emoție. Libertate! Scumpă libertate! Stringea florile în neștire și inima îi bătea să-i spargă pieptul.

Coloana de tancuri se apropia încet făcînd să se cutremure pămîntul. Șepci ponosite începură să zboare în sus. Năstase Roman își pierduse șapca, dar nu-i păsa. Luă alta din capul unui flăcăiaș și o zvîrli în sus, chiuind ca un copil. Cînd tancurile se apropiară, ei își făcu loc cu coatele ca să vadă mai bine. Bătrînica lui, tare mărunțică de stat, îi ținea de mîneca hainei și-l tot întreba:

— Se vede ceva, Năstase? Zi, omule: ce se vede? Ce se vede?

Un vlăjgan înalt și spătos o întrebă zîmbind:

— Să te ridic, mătușico?

Și fără să mai aștepte răspunsul, o săltă în brațe ca pe o fetiță, arătîndu-i tancurile care ajunseră aproape.

Năstase Roman se întoarse către nevastă-sa, care ședea foarte mulțumită în brațele tînărului.

— Ei, babo, îți place? Ai? Incepem și noi să trăim! Ai?

Primul tanc ajunse la marginea orașului, înconjurat de copiii care țipau fără să se facă auziți în ropotul asurzitor al motoarelor și șenilelor. Pe carcasa tancului, rezemat de marginea turelei deschise, stătea un ostaș sovietic cu automatul în mînă. Era un ostaș sovietic ca oricare altul: prăfuit, nădușit, plin de forță și de bunătate. Dar tocmai în el, tocmai în acest băiat cu fața arsă de soare și dinții sclipitori de albi, oamenii își recunoscură eliberatorul. Ura le mulțimii acoperi dintr-odată huruitul șenilelor de oțel. Se stîrni un vîrtej de șepci zvîrlite în sus și de flori aruncate eliberatorului. Carcasa tancului se acoperi într-o clipă de flori. Tancul trecu înainte și pe umărul ostașului rămaseră două garoafe roșii.

Mai încolo șirul de tancuri se opri. Oamenii le înconjurară într-o clipă. Le vorbeau ostașilor repede, precipitat, toți deodată, strigînd și întrerupîndu-se reciproc. Intrebau, se mirau, mîngîiau oțelul de blindaj gros cît un braț de om. Ostașii sovietici răspundeau cu zîmbete prietenoase, cu risete și ridicări din umeri. Nu înțelegeau nici un cuvînt și totuși înțelegeau totul. Ploaie după ploaie de flori îi acoperi. Furtuni după furtuni de urale se înălțară spre ei. Oamenii simțeau nevoia să le împărtășească eliberatorilor bucuria și recunoștința acestei zile.

Co

Alături de frații noștri romîni!

Dacă e vorba de mărturisiri, atunci să vorbesc despre mine. La începutul anului 1945 am scris o schiță despre un muncitor romîn care întinde o mînă prietenească unui muncitor maghiar. Schița a fost publicată în cotidianul „Villagosság". N-a fost nimic deosebit în lucrarea aceea, deoarece cu mult mai înainte și mult mai frumos a scris despre aceeași problemă și Ady Endre în poemul „La fel cîntă și Dunărea și Oltul". Nici n-aș pomeni de această schiță, dacă apariția ei nu mi-ar fi servit multe învățăminte. Așa, îndată după ce lucrarea a văzut lumina tiparului, am constatat o agitație neobișnuită în jurul meu. Nu, nu trebuie să vă alarmați, nu m-au învăluit valurile succesului. De altfel, calitățile literare ale materialului au fost destul de scăzute. Cred că despre o asemenea lucrare a spus pe vremuri Arany Ianoș că e la fel cu o porție de colțunași cu brînză: trebuie să înfuleci o farfurie întreagă de aluat pentru o biată bucățică de brînză.

Prima mișcare a pornit de la episcopie. Au comunicat tatălui meu că va fi dat în judecată dacă nu restituie numaidecît fondurile bisericii cheltuite cu mine sub forma de ajutor școlar în speranța că toată viața mea nu voi face altceva decît să aduc osanale bunului dumnezeu. Va să zică el s-au înșelat în privința mea. Cică răspîndesc în presă învățături comuniste. Atunci mi-am dat seama că pentru unii chiar și împrietenirea romînilor cu maghiarii înseamnă comunism.

Și tatăl meu s-a speriat. Nu atît pentru ce ziceau popii cît pentru că m-am dat la scris. Mi-aduc aminte cum în primăvara aceea, cînd a venit la Cluj să-mi aducă schimburi, și o jumătate de kilogram de cașcaval, mi-a spus într-o doară, în vreme ce-și dezlega desaga:

— Îți citirăm articolul...

— Și cum v-a plăcut?

— Apoi, cred că nu e bine. E rău.

— De ce e rău?

— Pentru că, ficiorule, o să ai și tu soarta lui Petőffi!

— Ei, de ar fi așa... Dar eu nu prea trag nădejde. El a fost un poet mare!

— Treaba ta. Dacă vrei să mori și tu de foame...

— Petőffi a murit pe cîmpul de bătaie lîngă Sighișoara!

— O fi, nu zic, dar cîți poeți or fi fost, toți de foame au murit. Vezi-i și tu: muzicanții tot din bacșiș trăiesc. De ce nu te agăți de o breaslă mai de doamne-ajută?

— Să mă fac tîrcovnic?

— Tîrcovnicii primesc și pămînt. Și-apoi ei nu lucrează decît cu glasul...

Dar scrisul!... dacă m-aș face scriitor, să zicem... Asta nu-i meserie?

— Tu nu vezi cît de bine cîștigă dentiștii?

— Dentist nu mă fac.

— Asta înseamnă că patru ani am prăpădit taxele școlare pe degeaba. N-a scris-o și Horvath Istvan, că a fost și el țăran și de cîte ori s-a făcut scriitor mînca numai găluște de hîrtie?

— Asta a fost de mult, tată. Asta a scris-o el despre lumea veche.

— Măi ficiorule, agață-ți mai bine scripca în cui.

Așadar, ăsta a fost cel de al doilea val stîrnit de schița mai sus amintită. Cel de al treilea a fost mai puțin vesel. Al treilea val mi-a dat să înțeleg că drumul spre democrație nu va fi călătorie de plăcere; că pentru învingerea șovinismului, naționalismului și a iredentismului se cere de la noi, cei care ne-am aliniat alături de partid pentru triumful cauzei poporului, o muncă susținută și foarte multă răbdare.

Pe vremea aceea făceam parte dintr-un fel de colegiu popular, ceea ce însemna că locuiam douăzeci și cinci într-o cameră, dormeam în paturi suprapuse, mîncam cartofi fierți, stăteam toată ziua cu nasul în cărți și eram convinși că istoria lumii începe cu noi.

E drept, au fost printre noi și doi-trei domnișori cu portmoneurile doldora de bănuțe. Și nu întîmplător tocmai aceștia erau adevăratele statui vii, reprezentanți ai maghiarismului. Făceau parte cu toții din I.K.E. (Asociația tineretului creștin), din F.I.K.E. (aceeași asociație, la începutul ei) și din alte asociații similare de cresc㎠torii de corcituri, proslăvind faimoasa lozincă reacționară: „Nu face politică". Într-o zi, unul din ei, tăindu-mi calea, mi-a spus:

— Ai scris o schiță despre prietenia romîno-maghiară? Te compătimesc, dragule. Tu îți închipui că în Romînia va mai fi vreodată literatură maghiară? Artă și artă populară maghiară? Te asigur, dragule: n-o să fie.

Mai tîrziu mi-am dat seama că și moșierii expropriați înghinau același cîntec. Tot despre „apropiata moarte" a culturii maghiare croncăneau și foștii notărași fasciști, și avocățeii și în general toți aceia care în luptele ce urmau să vină nu aveau decît de pierdut.

Maghiarii profund" — cum se numeau ei între ei, prezicătorii despre care am pomenit la început — au prezis și un alt lucru. Anume că, chiar dacă se va edita literatură în limba maghiară, asta se va face numai de ochii lumii. Masele maghiare vor rămîne tot fără carte. De dragul unei întîmplări, vreau să arăt ce fel de cărți au ajuns în perioada dintre cele două războaie în satul meu natal, Pusztakamaraș.

Eram un copil însetat de citit și de aceea de cîte ori se ivea prilejul, răscoleam satul după o carte. Parohia bisericii reformate a avut o bibliotecă de împrumut formată din 150—200 cărți. Donația „pentru colectivitatea dumnezeiască de pe pămînt" data încă din vremea monarhiei austro-ungare. N-o pot defăima: pe polițele ei se înșirau cărțile lui Iokai, Mikszath, Vas Gezben. Am citit tot ce se găsea aici. Unde puteam să mă mai duc? La domnul părinte. Știam că are cărți multe. Mi-a dat o carte despre predestinație. Am citit-o conștiincios și tot ce-am înțeles din ea a fost că toți sîntem în mîinile lui dumnezeu. Adică degeaba oi porni eu pe jos la tîrg după șireturi pentru ghete căci dacă dumnezeu va orîndui altfel, atunci șiretul de ghete va costa mult, eu nu-l voi putea cumpăra și ca atare voi rămîne fără el. Atunci bătrînul Ianos Orban — țăran umblat prin lume — m-a sfătuit să citesc „Tragedia omului", aceea fiind cu adevărat o carte strașnică. De acolo aveam să aflu — îmi explica el — cum trăiesc eschimoșii și pentru ce a spus preotul, într-una din predicile de duminică: „Omule, nu te lăsa dus în ispită!" M-am dus la preot. L-am găsit mîncînd în bucătărie niște jumări; era un om cu o poftă de mîncare zdravănă. Ședea pe pat, cu cratița pe genunchi, înfundat în salteaua ce se lăsase sub atîta greutate. Era un fel de preot-țăran, stăpînea patruzeci de hectare, mînea zilnic jumări din zece două și ori despre ce-ar fi fost vorba în predica săptămînală el amintea întotdeauna că Petru tăiase urechile omului lui Herodes și cine va ridica sabia, de sabie va pieri.

Îi spun ce vînt mă poartă.

— Da, la ce-ți trebuie? — mă întreabă el.

— Ca s-o citesc.

— Mi-am închipuit că nu pentru prăjit ceapă. No, pînă o caut, dă o fugă și rînduiește lemnișoarele de colo, în magazie. Am rînduit lemnele. Cartea nu s-a găsit. „Vino mîine", mi-a spus. M-am dus și a doua zi. „No, o caut numaidecît, tu rînduiește încă vreo cîteva lemne". No, am aranjat și cele cîteva lemne. „Tragedia omului" n-a apărut nici de data asta. „Acum mi-aduc aminte. De bună seamă c-am dat-o cuiva cu împrumut. Du numai damigeana asta cu vin domniei-sale boierului și spune-i dacă o fi cumva la el cartea să mi-o trimită". Mă duc cu damigeana, o predau și pomenesc de carte. Domnia-sa tocmai își curăța arma de vînătoare. Strigă către fată-sa care era în altă cameră:

— Cilike! Tu ai luat tragedia părintelui?

— Care tragedie?

— Din care ai căzut la examen, gîscă ce ești!

Cilike n-o văzuse. Nici n-o citise. Dracu s-o ia de tragedie. Madăoh ăsta distruge omului vacanța, iar pe papa, care și-așa e înglodat pînă-n gît în datorii, îl bagă în cheltuieli inutile: trebuie să angajeze un preparator.

Nu m-am lăsat. Am pus în bună rînduială și restul lemnelor, am cărat apă la bucătărie, am alergat după tutun, chibrituri. În cele din urmă s-a aflat că „Tragedia omului" de fapt tot domnișoara Cilike o împrumutase, însă înapoiase numai jumătate din ea și pe aceea se vărsase cafea, ori cam așa ceva.

Am început să caut cartea în altă parte.

O singură carte bună a fost rezultatul îndelungatei mele cercetări: „Mînăstirea neagră" de Aládar Kuncz. Am descoperit-o la moșul Ianoș Orban, care o primise de la grădinarul bilbilt al baronului, care la rîndul lui o avea de la o rudă de a lui, al cărei cumnat fusese pe la Cluj și făcuse rost de ea de la cineva, printr-un prieten de-al său.

Afară de asta n-am găsit nimic. Va să zică au trecut lungi decenii, s-au dezlănțuit și s-au sfîrșit războaie mondiale, guverne vechi au căzut și altele le-au luat locul, ca pe urmă și ele să cadă, au avut loc alegeri furtunoase, deputați veneau și plecau, diaconi și popi își predau unul altuia cheile bisericilor, au fost sute de înmormîntări și de cununii, drumuri vechi au fost năpădite de buruieni și altele noi erau bătute de picioare și de căruțe; doar o carte nouă nu cumpăra niciodată nimeni în acest sat, — în afară de așa zisa intelectualitate... Poporaniști și urbaniști? Generații de vîrstnici și de tineri? Radicali și clericali? Vai, ce departe erau toate acestea de noi! Nici luceafărul de seară nu putea fi mai departe. Sînt unii care împart această perioadă în epoca cutare sau cutare. Epocă eroică, a înfloririi, a menținerii pe poziții, a decadenței și toate celelalte. Pentru noi, cei din Pusztakamaras, și din satele vecine Szombattelek, Novaly, Katona, Gyeke, din inima cîmpiei, de sub umbra castelelor grofilor, baronilor, boierilor și domnilor, nu putea să fie decît o singură epocă: epoca mizeriei materiale și spirituale, a neștiinței de carte, a bîntuirii șovinismului. Pot fi învinuit de generalizare falsă. Doar poporul nostru a iubit întotdeauna pe scriitorii progresiști, luptători. E adevărat, dar cum să-l iubească pe un scriitor acela care nu știe să citească? Acela care n-are un ban ca să-și cumpere o carte? Nu trebuie trecut sub tăcere că în perioada organizării și dirijării de către oficialitate a furiei șoviniste, exista, și o simțeam și noi, învățătura partidului, care chema muncitorii la unire, fără deosebire de limbă, împotriva orînduirii domnilor. Da! Și în satul meu scriitorii și zilierii luptau împreună pentru un salar mai mare. Și la noi a răscolit sufletele oamenilor lupta eroilor de la Grivița. Dar am fost atît de departe și drumurile cîmpiei au fost atît de grele și de noroioase, încît lupta organizată a ajuns la noi numai ca știre.

★

De la eliberare au trecut zece ani. Acum, în pragul marii aniversări, ce bine e să scrii că literatura maghiară din Romînia a dat în floare și a adus roade îmbelșugate. Ar fi de prisos să înșiri ultimele noastre romane, volume de poezii, de povestiri (era să spun dramaturgie, dar aici am cam rămas în urmă). Putem vorbi cu vădită mîndrie despre faptul că în condițiile democrației populare și datorită muncii de îndrumare continuă și răbdătoare a partidului, cei mai talentați scriitori maghiari din patria noastră au scris lucrările cele mai valorase și mai bogate în conținut, primite cu satisfacție de cele mai largi pături de cititori. Frumoasă și plină de neprevăzut este cartea lui Istvan Asztalos „Ne povestește Ianoș". Dar cu cît mai frumoasă, mai plină de conținut, mai combativă este „Vîntul nu se stîrnește din senin". Abia a apărut acest roman și a și început să „vorbească în șapte limbi". De atunci a trecut și granițele celei de a zecea țări. Ultima oară a apărut în China, să vorbească și în această parte a globului despre înnoirea patriei și a noii noastre literaturi. La Sofia scriitorii bulgari, artiștii și muncitorii mă întrebau: „Ce mai face Istvan Horvath? A început să răstoarne „brazda peste haturi" și la cel de al doilea volum al său?" Le-am răspuns că Istvan Horvath se simte bine, mult mai bine ca pe vremuri, în Ozd, în comuna aceea de pustă, plină de glod, unde încrustase cu briceagul primele versuri pe cojile de dovleac. Este o carte frumoasă „Cîmpiile de aur". Dar cu cît este mai bună, din punct de vedere al transmiterii conceptiei scriitorului și mai actuală e „Cu ghiarele și cu dinții"! Acest roman al lui György Kovács a apărut și în Cehoslovacia. Citesc nuvela lui Istvan Nagy într-o antologie apărută la Moscova, alături de cele mai bune creații ale scriitorilor romîni; și lucrările scriitorilor maghiari din patria noastră au trecut dincolo de granițele țării. Ele aduc glorie patriei noastre, vestesc tuturor popoarelor lumii: iată, așa ne făurim noi viața nouă, așa ne înălțăm din praful neștiinței, înapoierii — spre socialism.

Și dacă mai sus am amintit despre previziunile făcute acum zece ani de purtătorii de cuvînt ai „maghiarismului", vreau să vorbesc și despre condițiile materiale ale scriitorilor. S-a prevestit de exemplu că odată cu exproprierea moșierilor, care făceau și pe mecena, va începe din nou editarea operelor literare pe „cont propriu". N-am să expun aci o dare de seamă despre situația secției maghiare a editurii de stat. N-am să fac nici statistica cărților maghiare editate în acești zece ani... Totuși nu mă rabdă inima să nu compar două case ale căror fotografii le am în fața mea. Prima e cu acoperișul turtit, „o casă zdrențuită" cu geamuri mici, cu o curte largă, pustie și neîngrădită. E o colibă jalnică, nenorocită, o adevărată imagine a sărăciei. Sub fotografie se poate citi: „În această locuință a trăit și a scris Istvan Asztálos romanul „Ne povestește Ianoș". Foto: Gáz Bachman". A doua casă: fosta proprietate de la poalele munților a lui Mihai de Hohenzollern, la Sinaia. Și dat fiind că această a doua casă este castel regesc, e inutil să mai descriu aciibildurile de la ferestre, cum arată scările de marmoră... Sub fotografie nu e nici un text. Dar adevărul cere să-l formulez eu: „În această casă își scrie astăzi Asztálos Istvan noul său roman".

Sütő Andras

Glasul credinței

Din creația poeților maghiari din R. P. R.

— fragment —

Îl vezi în orice zi,
Dar cine-o fi?
E noul Prometeu
Ce ne-ncetat și neobosit se zbate
Și care-n beznă
A aprins lumini
Nestinse și curate.
E comunistul anonim ce luptă
Și-ale anilor grele furtuni
Le-a-nfrînt,
Călciiele-nfigîndu-și în pămînt;
Și în năpraznica vîltoare,
Neclintit,
A arătat, necontenit,
Spre lumea nouă, lumea viitoare.

El s-a născut pe undeva,
În nu știu ce periferie,
Și pentru-a ști să se revolte,
Mizeria l-a învățat,
L-a pus pe cale.
Iar cînd sirena lung suna a grevă,
Parcă-i creștea deodată
Un pumn de-o sută de ocale.
În ochi ades i se-aprindea
O flacără;
Era văpaia,
Acelor lupte ce înving pe veci
În lumea-ntreagă.
În timp ce-n fundul unui beci
El asculta cu încordare
Marxista-nvățătură, salvatoare.

Pe-atuncea pomii-și despleteau cununa,
Mireasma primăverii adia
Și-n dosul gardurilor unor străzi umbroase,
Se deschideau
Garoafe roșii
Și albe ca de nea:
Era un tînăr dar
Al unei primăveri frumoase.
El însă s-a jertfit
Schimbînd-o-n închisoare,
Spre-a-și pregăti tovarășii de n...
La o adevărată
Și prea frumoasă deșteptare.

Ar fi putut să spună:
„De bună seamă că va ancora în port
Odată,
Corabia istoriei,
Dărăpănată;
Eu îmi trăiesc viața,
Și mie prea puțin îmi pasă,
De lumea asta unde-i tot pe dos
Dar el, cu mîinile-amîndouă,
A prins semeț și curajos
Timona ce trosnea sub brat
Și nepăsîndu-i de-a lui soartă,
Conduse cu credință, soarta
A milioanelor de frați.

Nimic mai lung ca noaptea la-nchisoare,
Mai searbăd decît ziua incoloră,
A temniței cu lacăte la ușe.
Fu la Uioara
Și-a fost la Jilava,
Și carnea i-a fost roasă de cătușe.
Și-a-nmormîntat tovarăși la Doftana;
Pe Jiu, pe alții el i-a învățat,
Să creadă-n a Sovietelor victorie
Nezdruncinat.

Eu l-am văzut apoi în țarcul
Cu sîrmi ghimpate,
Sub al teroarei pumn de-oțel.
Și-n ziua libertății, conducînd
La luptă, mii de oameni,
De tovarăși, —
Era tot el.
Și împărțind pămîntul l-am văzut,
În țarnă, pe miriști,
Și l-am văzut proiecte făurind,
În fabricile foștilor capitaliști.
A noastră față-ngîndurată
Și astăzi cît de cald se luminează,
Cînd ne privește el pătrunzător
Și-n ochii lui vedem sclipind o rază.

Luptînd neobosit, cu-nflăcărare
Noi totuși uneori ne poticnim,
Ba chiar și îndoială ne încearcă;
Dar cine-i cel ce de atîtea ori,
Cînd noi eram de grijă apăsați
Știu să ne ridice în picioare?
Cine-a vegheat atîtea nopți, tîrziu,
Spre-a ne-nțelege inima și gîndul
Și-n ceasuri de adîncă frămîntare
Spune,
Cine-i acela ce ne-a ajutat
Să izgonim
Din noi orice începătoșare?

În fața monumentului pășim
Cu el.
Ca el să punâ
Cea mai frumoasă, roșie cunună,
Pe-acel mormînt în care
Sînt zece ani de cînd,
Își doarme somnul lui ușor
El, luptătorul sovietic,
Cel ce ne-a fost liberator.
Și-atuncea
Simt
Că flacăra cea roșie
A unei toamne de la Petersburg
Deodată s-a aprins.
Și-n purpuri stă în fața
Acelui monument
Slăvitul fiu
Al lui Octombrie ne-nvins.

Erik Majtenyi

În romînește de
Demostene Botez

Moșul, iapa, o scrisoare, Tiorkin și-ncă o-ntîmplare

Cronică rimată

Cel poștaș dacă știa
Care-i întîmplarea,
Ar fi rîs pe seama mea
Desfăcînd scrisoarea.

Însă eu, drept să vă spui,
N-am mai stat o clipă,
Șapca mi-o luai din cui
Și pornii în pripă.

Acum iată-mă-n Valdei,
Sat cu largi tarlale,
Sat pe care munții grei
Parcă-l țin în poale.

Moș Vasile îmi scria
Și transcriu răvașul:
„Vino-ndată ce-ți va da
Cartea mea, poștașul.

Dar nu pierde nici un ceas.
Trec prin grele zile.
...Și mă bate un necaz.
Te aștept.

Vasile".

Cine-i el?

Un moș blajin
Om și jumătate,
Îl cunoaște lumea din
Șaisprezece sate.

Și mi-e rudă?

Nicidecum.
Dar mi-e drag moșneagul.
Nu întîia oară-acum
Casei îi trec pragul.
Și-l cunosc de mult?

Păi, sînt
Ani destul în urmă.
Amintirea ca un vînt
Sufletul mi-l scurmă.

...Drumuri grele, drumuri lungi.
Zile de bătaie.
Satul lui zăcea atunci
Ars de pălălaie.

Pomi cu creștet povîrnit.
Case-n țăndări sparte.
Numai scrum și jar mocnit.
Și pustiu. Și moarte.

Printre fire de mohor:
Sînge ars și zgură.
Și de-ai noștri și de-ai lor
Mulți pe-aloi căzură.

Era toamnă, mi-amintesc,
Patrușpatru leatul,
Cînd zdrobind puhoi nemțesc
Ocuparăm satul.

Cînd sovietici și romîni
De sub mîini vrăjmașe,
Liberam cu arma-n mîini,
Sate și orașe.

Era vreme de război
Cînd, întîia oară,
Moșului în poartă, noi
I-am bătut spre seară.

Și în casa lui am mas
Pînă-n zorii zilei,
Și avea căldură-n glas
Bunul moș Vasile.

Ce-am mai rîs!

Ne povestea:
— Stam pe după șură,
Cînd trei nemți, deodată-așa
Intră-n bătătură.

Dau cu poarta de pămînt.
Nici nu-mi bat la poartă.
Înarmați cum vin, ei sînt
Gata puși pe ceartă.

Sare cîinele. Din ei
Unul — rotofeiul,
Pîn-să-mi dau eu seama ce-i
Mi-a pușcat griveiul.

Halt! mi-am zis. A bună nu-i.
Arză-mi-i-ar focul!
Așa oaspeți, nimănui
Nu i-ar da norocul.

„Dă-ne vaca!" -nțelesei
Că-n spre grajd priviră.
Eu, în gîndu-mi: alelei!
Stai să vezi, și-nșiră...

Ce să-nșiri și cui să spui?
El, spre grajd de-a dreptul.
Eu, în calea lor mă pui.
Unu-și umflă pieptul:

„Drac bătrîn și-mpelițat,
Scoate vaca-ndată!
Că de nu, te fac păsat,
Vită blestemată."

Cam așa cred că-mi spunea.
Cum avea să-mi spună?
Doar intrară-n curtea mea
Nu cu vorbă bună.

Eu un pas nu dau-napoi.
El, „țiuric" îmi zice.
Eu — de e să pieri, apoi
Pieri luptînd, voinice.

Ce să lupți! Ieșit din minți
M-a bușit, nebunul.
Pîn-atunci aveam doi dinți.
Dar de-atunci am unul.

Sare baba. El: „țiuric",
Ceilalți doi, de sfoară,
Din ograda noastră duc
Biata văcușoară.

Baba cu un făcăleț:
„Fi-v-ar fi țiuricul.
Doamne, să le văd pe băț
Pielea și buricul".

Și trei zile baba mea
Plînse miniată.
Cînd deodat din Valea Rea,
Tunu-a prins să bată.

Ruși veneau. Noi în sătuc
I-așteptam să vie.
Nemți vedeam fugind, cum fug
Dracii de tămîie.

Seara cînd sub țol mă bag:
Cioc—cioc—cioc, la ușă.
Baba: „Cine-i?" Și din prag:
„Oameni buni, mătușă!"

„Înălțime?" șapte guri
Rîd de mi se strică.
Eu: Păi, nu sînteți majuri?
— Și de-am fi, ți-e frică?

De la statul cel major
Pîn-la ține-calul
Sîntem oameni din popor
Toți. Chiar generalul.

Ce flăcăi! Da, ce flăcăi!
Care mai de care.
Toți mi-s dragi dar dintre ei
Unul mi-e mai tare.

Nu-i nici nalt, nici mărunțel.
Vasea-i zic pe nume.

Îndrăgitu-l-am pe el
Nu de asta-anume.

Nu că-i grad, că-i cineva.
Nici căprar nu este.
Dar cu el e altceva.
Este o poveste.

...Bun e-n noapte un popas
Ling-un moș Vasile.
Să-ți pierzi vremea la taifas
Pînă-n zorii zilei.

Baba doarme pe cuptor.
Vorbele-s domoale.
Moșu spune-ncetișor
Nu cumva s-o scoale:

— Stam cu rușii la povești
Cum stăm noi acuma.
Mai fumăm, troznim din dești.
Ne luăm cu gluma.

Baba, de! la anii ei
Minte cam săracă.
Dă cu cianța. Dă-i și dă-i.
Despre nemți și vacă.

Vasea spune-atunci:

Pe noi
Creada-ne băbuța
I-om aduce înapoi
De la nemți văcuța.

De cu noapte-n zori s-au dus
Au plecat toți șapte.
Inc-un soare a apus...
Mai trecu o noapte.

Trag zăvorul, nițeluș.
Să vă spun, cu teamă.
Și cînd colo... șapte ruși.
Băietani de-o seamă.

Eu atunci: Intrați! Poftiți!
Înălțimea voastră!
E cam strîmt dar tot găsiți
Loc în casa noastră.

Cine crezi, a treia zi,
Că-n galop se-arată?
Călărind, cine-mi veni
Pe doi cai de-odată?

Vasea, băietanul drag.
El deschise ușa,
Întrebînd, zîmbind, din prag,
Unde e mătușa?

...Cîc-au luat prizonieri.
Lupte-au fost... oleacă.
A cătat, dar nicăieri
Nu a dat de vacă.

...C-ar mai sta, dar nu e timp
Nici cît să bea apă.
Vacă nu-i, dar uite-n schimb
A adus o iapă.

„De la nemți e și-i de soi.
S-o-ngrijești, băbuță.
Cînd mă-ntorc de la război
Vin și c-o căruță".

Lăcrimară ochii mei
Că nu știu a scrie.
Eu lui Vasea, dragii mei,
I-aș fi dat hîrtie.

Să nu aibă vreun bocluc
Cu supiriorii.
Mi-ar fi dat peste uluc
Carte și-al Tudorii.

Dar flăcăul prea s-a dus.
Prea pieri-n răscruce...
Cale lungă, spre apus,
Frontul să-l apuce.

Și-mi dă roua dinadins
Parcă-n colțul genii.
Baba candeli a aprins,
A bătut mătănii.

A bătut așa cum nici
Popa nu le bate:
„Doamne, dă la bolșevici
Multă sănătate!"

★

Pe același vechi meleag
Pasul azi mă poartă.
La același blînd moșneag
Seara bat în poartă.

Multe s-au schimbat de-atunci...
Versul povesti-va.
Ochii unde ți-i arunci
Crește colectiva.

Și pe cîmp în lung și-n lat,
Pînă-n fund de zare,
Nici o urmă nu-i de hat.
Urme-s de tractoare.

Stîlpii satul îl străbat.
Becuri se-aprind seara.
Țin la club țăranii sfat
Cu bibliotecara.

Despre ea vroiam să scriu
La-nceput trei cînturi.
Dar acum e prea tîrziu
Dup-atîtea rînduri.

Cine n-o cunoaște-n sat?
Cine-n sat nu știe,
Că pe moș ea l-a-nvățat
A citi și-a scrie.

Știu și cei de la oraș
— Cine-i împotrivă? —
Că e cititor fruntaș
Moșu-n colectivă.

Dar de unde a pornit
Zarva în comună,
Că-mi stă moșul amărît
De aproape-o lună?

C-a pus mîna pe condei
Să mă cheme-ndată?
Să fiu martor în Valdei
Între el și fată?

Cel poștaș dacă știa
Care-i întîmplarea,
Ar fi rîs pe seama mea
Desfăcînd scrisoarea.

Dar mi-e frică oarecum
Zarva să nu crească.
Să-l lăsăm pe moș acum
Singur să vorbească:

— Iaca, nu dau înapoi
M-a-nvățat ea carte
Tocu-n călimări să-l moi
Și să văd departe.

Bună fată! Am mai spus.
Dar de-o vreme-ncoace,
Dumneaei — cu nasu-n sus
Și cu bobîrnace.

Și de mine ce-a zvonit,
Măiculiță-dragă!
Cică moșu' s-a scrîntit!
I-a sărit o doagă!

Eu, la club, ca de-obicei
Merg. Mi-aleg o carte.
O citesc! Frumoasă ce-i!
Și îmi place foarte.

De-un ostaș stă scris în ea.
O citesc-nainte...
Cînd deodată — uite-așa —
Măi, ce-mi vine-n minte?

Vasea? Hm! Și iar citesc.
Ăsta-i! Nu e altul.
Îl cunosc! Îl deslușesc!
Nemții-atunci... asaltul...

Doar atîta n-am știut:
Tiorkin că-i mai cheamă.
Iar o iau de la-nceput:
El e, bag de seamă.

Iapa-ceea din război
Azi e-n colectivă
Și-a fătat tot mînji de soi.
Zic: Să-i scriu misivă.

Vreau să-i scriu de-al nostru rost
Cîte se schimbară...
Că ni-i satul cum n-a fost
Și e pace-n țară.

Cum în șir ne-am amintit
Zece ani de dînsul.
Cum la gîndul c-a pierit
Ne-a cuprins și plînsul.

Dar sînt astăzi bucuros
Că e-n sănătate.
Poate e în vreun colhoz...
În uzină, poate.

Multe-atîtea i-aș fi spus
Însă, vezi matale,
Dumneaei — cu nasu-n sus
Mă cam ia la vale.

Cică-i nume născocit
Pentru cartea asta.
Vasea-al meu — ați auzit?
Născocit și basta!

Cum să fie născocit
Pui de scaraoțchi?
Cel ce scrie a mințit?
A mințit Tvardovski?

Pentru asta-i premiat?
Fată fără minte!
Și-n Soviet e deputat!
Deputatul, minte?

Și trăgînd de găici în sus
Moșul pantalonii
Mai țipă:

— Cel ce-a tradus
Minte? Ciceroni?

Punct aș pune dar nu pot
Că mai am o vorbă.
Și din inimă o scot.
N-o culeg din torbă.

Poate-un critic „prețios"
(Doar în ghilimele)
Va privi sentențios
Versurile mele.

Sau îl va cerca subit
Nu știu cum dilema
Oare-i bun acest sfîrșit?
Asta e problema?

De aceea-i spun pe șleau
Fără etichetă:
Doar să public, cazul vreau
Așta la gazetă.

Vreau să spun doar că mi-e dra
Moșul, că „din toate
Punctele..." acest moșneag
Are chiar dreptate.

Fiindcă — pe cuvîntul meu —
Spun oricui în față:
Cred, pe Tiorkin, că și eu
Îl cunosc din viață.

Doar și eu în foc am fost,
L-am văzut sub focuri
Sau în umed adăpost
Sau în alte locuri.

Și-mpreună-am împărțit
Pîinea și tutunul.
Gluma lui m-a-nveselit
Cînd lătra greu tunul.

L-am văzut, ca la asalt,
Cu obraji ca para,
Pe furnalul cel mai-nalt
De la Hunedoara.

L-am văzut în S.M.T.
Dar și la Armindeni.
Pretutindeni Tiorkin e.
Tiorkin pretutindeni.

Auzii și-un puști poznaș:
Cînd la datorie
Țara-l va chema ostaș
Tiorkin vrea să fie.

POST SCRIPTUM

Două-vorbe să mai zic
Am sfîrșit și pace.
Cronicarii tac chitic
Eu să tac nu-mi place.

Și închei așa firesc
Cu o vorbă bună:
Vasea-n graiul romînesc
Prinde duh și sună.

Victor Tulbure

Literatura universală în românește

Este o aspirație a oricărei culturi ajunse la maturitate nu numai întreaga descătușare a energiei ei spirituale, în opere științifice și literare, dar și încorporarea în limba ei națională a tuturor marilor creații ale literaturii universale. Vrem să spunem, în aceste puține rînduri, ce s-a făcut în această direcție în ultimul deceniu de viață culturală și literară.

Fără să tăgăduim deloc însemnătatea cunoașterii limbilor străine, ca unul din mijloacele cele mai eminente ale extinderii orizontului intelectual, trebuie să constatăm influența bogată în fericite rezultate pe care au avut-o traducerile în trecutul marilor culturi. Desigur, nu vom cădea în greșeala de a socoti, de pildă, Renașterea italiană ca o simplă reînviere a culturii antice, prin fapta editorilor, a comentatorilor și a traducătorilor. Este cu neputință totuși a înțelege impunătoarea mișcare de cultură care stă la originea gîndirii libere moderne, fără traducerile, mai întîi în latinește, a marilor scriitori greci. Încă din secolul al XIV-lea și primind învățătura lui Leontius Pilatus umanistul din sudul grecizat al Italiei, Bocaccio se încearcă în traducerea lui Homer. In secolul următor, Marsilio Ficin traduce pe Platon, Leonardo Bruni discursurile lui Demostene și „Viețile paralele" ale lui Plutarc. Nu e posibil a ridica aici întregul inventar al traducerilor din grecește, întreprinse de harnicul umanism al secolului al XV-lea, prin care vechea cultură feudală era adînc subminată, pentru ca în locu-i să se ridice noua cultură, deschisă către zările ilimitate ale viitorului. Curentul traducerilor continuă apoi în umanismul transalpin. Cînd Amyot traduce, de astă dată într-e limbă națională modernă, pe Plutarc, o lume nouă de motive literare, de exemple civice, de gîndiri înalte, îmbogățește literatura vremii. Shakespeare s-a adăpat de la acest izvor. Clasicismul francez n-a folosit mai puțin din traducerile din Tacit ale lui Ablancourt, din tălmăcirile homerice ale Doamnei Dacier. In actul de naștere al romantismului german sînt imprimate numele lui Schlegel și Tieck, traducătorii congeniali ai lui Shakespeare. Jukovski cîștigă înrîurirea sa asupra dezvoltării limbii literare ruse în prima jumătate a veacului trecut, mai ales prin marile sale lucrări de traduceri, din Homer, din Cervantes, din poeții germani.

Nu s-a tradus mai puțin nici în trecutul literaturii noastre. Acum cîțiva ani, colaboratorii catedrei de literatură universală inițiaseră o întinsă lucrare bibliografică, menită să traseze liniile mari ale curentului de traduceri în limba noastră. Lucrarea era concepută ca un fel de termometru introdus în trecutul literaturii noastre, pentru a constata „temperatura" socială și morală a feluritelor ei momente succesive. Porneam adică de la ideea că nu se traduce orice, în orice moment din dezvoltarea unei literaturi. La temelia oricărei mișcări de traduceri stă un act de alegere, de preferință, de afirmare a anumitor tendințe. Studiul bibliografic al traducerilor trebuia să aducă unele concluzii importante în această privință. Păstrez nădejdea reluării și perfecționării acestei lucrări, pe care împreună cu unii din tovarășii mei de lucru la Facultatea de filologie din București am dus-o pînă la un punct anumit al realizării ei. Dar chiar din datele incomplete strînse atunci, ne-am putut convinge că zelul traducătorilor în epoca pașoptistă a scăzut în perioada următoare, mai ales din punctul de vedere al valorii operelor selectate. Căci în timp ce Eliade traducea pe Molière și Voltaire, pe Rousseau și Byron, spre sfîrșitul secolului și la începutul veacului următor vitrina librăriilor este inundată de traduceri alese mai ales după valoarea lor comercială, romane, nuvele sau drame aparținînd adeseori inspirației celei mai triviale sau celei mai corupte. Opere de însemnătate universală continuă totuși a fi introduse în limba noastră, dar, cu puține excepții, traducătorii sînt rareori la înălțimea sarcinii asumate. Căci în timp ce Coșbuc dădea versiunea românească, atît de puternică, a „Divinei Comedii", în timp ce Șt. O. Iosif traducea „Cidul" lui Corneille, „Romeo și Julieta" de Shakespeare, „Tannhäuser" de Wagner și, împreună cu D. Anghel,

„Poeziile" lui Ibsen, pe cînd G. Murnu tălmăcea pe Homer și M. Sadoveanu pe Turgheniev, puțini alți scriitori de seamă consimțeau să dea o parte din timpul și munca lor operei de aducere în românește a marilor opere ale clasicismului. Traducerea trecea drept o lucrare literară secundară, rezervată diletanților sau scriitorilor lipsiți de talent. Traducerile erau făcute apoi la întîmplare, fără preocuparea de a completa versiunea românească a unei întregi opere de însemnătate mondială.

Cred că în ultimul deceniu problemele acestea au fost mai clar înțelese și îndrumate către mai buna lor soluționare. S-a priceput mai bine că traducerea nu este o lucrare literară fără importanță, vrednică să fie abandonată scriitorilor improvizați sau neînzestrați. O bună traducere presupune un echilibru delicat între fidelitatea față de original și adevărul expresiei în limba în care traduci. O bună traducere românească trebuie să dea impresia de a fi fost scrisă de la început în românește, dar în același timp se cuvine să păstreze timbrul special al operei originale. O bună traducere presupune un amestec subtil de știință și de artă, de scrupul filologic și de înaripare a cuvîntului în limba care primește darul traducătorului. Traducerile trebuiesc deci încredințate celor mai buni scriitori ai vremii, celor mai înzestrați, dar și celor mai scrupuloși și mai învățați. Atragerea în această sferă de activitate a unor pene atît de încercate ca Gala Galaction („Negustătorul din Veneția" de Shakespeare), A. Toma („Poezii și poeme din literatura universală"). Cezar Petrescu („Pe Donul liniștit" de Șolohov), Cicerone Theodorescu („Lenin" de Maiakovski și „Vasili Tiorkin" de Tvardovski), Al. Philippide („Poeziile" lui Lermontov și Pușkin, „Povestiri" de Voltaire, „Egmont" de Goethe, „Don Carlos" de Schiller, „Ulmul din parc" de Anatole France, „Povestirile" lui Korolenko), Ion Pas („Documentele Pickwick" de Dickens), T. Arghezi („Fabulele" lui Krîlov și La Fontaine), Miron Radu Paraschivescu („Pan Tadeusz" de Mickiewicz și „Ruslan și Ludmila" de Pușkin), Lucia Demetrius și T. Măinescu („Mizerabilii" de Victor Hugo), L. Blaga („Faust" de Goethe), Eugen Jebeleanu („Poeziile" lui Ady Endre), G. Lesnea („Eugen Oneghin" de Pușkin), Adrian Maniu („Basmele" lui Pușkin) etc. face parte din realizările de seamă ale ultimului deceniu de literatură. O antologie a „Poeziilor" lui Victor Hugo a apărut în versiunea unora din poeții cei mai activi astăzi. „Sonetele" lui Shakespeare, din care „Viața românească" a publicat, acum cîtva timp, un florilegiu, vor putea să fie curînd citite în totalitatea lor.

Pentru întîia oară în deceniul lăsat în urmă s-a pus problema traducerii operelor complete ale marilor clasici. Editura „Cartea rusă" s-a găsit în fruntea unei astfel de inițiative, începînd și ducînd pînă la un punct înaintat al realizării traducerea integrală a operelor lui Pușkin, Tolstoi, Gogol, Turgheniev, Cehov, Gorki etc. Astfel de lucrări a întreprins și Editura de stat pentru literatură și artă, care, sprijinită de Uniunea scriitorilor, a organizat comisii de traducători, consacrate transpunerii în românește a operelor complete ale lui Shakespeare, Molière, Heine, Mark Twain, Dickens. Unele din aceste traduceri au și apărut, altele sînt în curs de apariție. Se anunță, pentru o dată apropiată, apariția primului volum de Shakespeare. A început să se desfășoare seria traducerilor din Dickens și Molière. Din Balzac s-a tradus atît de mult în vremea din urmă, încît de pe acum se schițează o ediție integrală a operelor lui. Își face deci din ce în ce mai mult loc ideea că un scriitor trebuie cunoscut în întregimea operelor lui sau, cel puțin, a celor mai importante dintre ele, căci din punctul de vedere istoric și estetic, realitatea literară nu este făcută din opere izolate ci, pentru fiecare scriitor, din ansamblul operelor lui și a legăturii dintre ele. Dacă, de pildă din operele lui Balzac ne-ar fi rămas numai „Moș Goriot" sau „Eugénie Grandet", imaginea noastră balzaciană ar fi fost cu totul alta. Adevăratul Balzac trăiește pentru noi în întregimea „Comediei umane" și pe aceasta este necesar deci s-o apropiem de inima și de mintea cititorului român, dacă acesta trebuie să ajungă cu adevărat la cunoașterea lui.

Este evident că lucrarea de aducere în interiorul limbii noastre a marilor opere ale literaturii universale, întreprinsă după un larg plan de realizări, cu scrupul, exactitate și artă, necesită mulți ani, ba chiar multe decenii de muncă. Începuturile s-au făcut de pe acum. Acest început trebuia luminat de o concepție relativă la natura artei traducerii și a nevoilor culturii noastre. Idei altădată neclare s-au limpezit în vremea din urmă. Inițiativele întîmplătoare au fost introduse într-un plan mai larg și mai bine organizat. Unii dintre scriitorii cei mai buni ai zilelor noastre au fost cîștigați pentru arta traducerii. Clasicismul universal este preferat de noii traducători. Toate acestea sînt cîștiguri de netăgăduit în bilanțul cultural al deceniului de viață nouă.

Tudor Vianu

Omului sovietic

Ostașul ce trecea pe drum,
In sunet aspru de șenile,
Și-l însoțeau copii, duium,
Vestea un viitor mai bun
Și albe, luminoase zile.

Poporul, cald l-a-ntîmpinat
Sub faldul soarelui roșietic.
Cu dragoste l-a-mbrățișat
Pe minunatul om sovietic.

Te-nconjurau femei, unchiași
Sol al dreptății mult visate.
Vlăstar al lui Octombre roș,
Al revoluției mîndru frate.

In toiul marii cotituri
Te-ai oțelit, urnind istoria.
De atunci pe-oriunde ai luptat
De partea ta a fost victoria.

Privirea cînd ți-ai întunat
Surîs îți lumina obrazul;
Privirea cea atît de clară.
Și-n vorba, care dogorea,
Nestăvilită, clocotea,
Vigoarea revoluționară,
Undirea Volgăi — și Caucazul
Cu farmecu-i neasemuit.

Dintru-nceput, noi am simțit
Alături umăru-ți, frăția.
Și tresălta în noi mîndria
Că tu, frățînul săritor,
Care-abătuși din lume-urgia
Ne-nconjuri de prietenie.
Și precum grîu-mbelșugat
Ce ne-nfrumusețează plaiul,
Prietenia rod a dat:
Inima noastră-i simte graiul.

Trecut-au zece ani, bogați
In fapte și învățăminte.
Ne sînt cei mai de-aproape frați
Sovieticii, și nu-s cuvinte
Să poată darnic tălmăci
Cît e de mare omenia
Cu care ne-au știut cinsti
In vremi cînd ne bătea stihia

Noi ne legăm în acest ceas,
Și întărim prin fapt cuvîntul
Că prietenia va dura
Cît va fi lumea și pămîntul.

Camil Baltazar

Seva înnoitoare

Nu sînt zugrav de vremi patriarhale,
Nici meșter bun de cîntec bătrînesc,
Deși mi-s dragi cîmpiile natale,
Deși străvechea casă o iubesc.

Dar altor gînduri, fruntea mea li-i gazdă
Și-n mine urcă seva înnoitoare,
Iar din adînc de suflet ca din brazdă,
Sămînța noii fericiri răsare.

E drept c-am fost și eu copil odată
Și mi-au plăcut aprinșii maci din grîne,
Dar mi-i mai dragă holda cea curată,
Fără de flori și fără de tăciune.

Iar dac-atunci tot cîmpu-am măsurat
Cu etalonul tălpii mele goale,
Sînt bucuros că mulți copii din sat
Poartă costum de vară și sandale.

Mi-s dragi ciobanii ce mi-au spus poveș
Cu împărați domnind pe șapte perne;
Da-i mai plăcut acum să-i întîlnești
Ca să dezbați probleme mari, externe.

Sînt fericit că-n zece ani la rînd
De zece ori s-a primenit cătunul
Ca un bătrîn ce straie noi purtînd
A-ntinerit și-a lepădat zăbunul.

Și mult mă bucur că și versul meu
Deștelenind mîrțoaga omenească, —
Poate să-ntoarcă brazde noi mereu,
Din care nou răsad o să rodească.

De-aceea, focul sfintei uri de clasă
Am să-l încing, să ardă vechitura,
Ca mai călit din flacăra-i să iasă
Acest cătun ce și-a-nnoit făptura.

Nicolae Stoian

Pentru copiii patriei

Adesea, în consfătuirile mele cu micii cititori, mi s-a pus întrebarea: „Ce v-a făcut să scrieți pentru copii?"

Aș fi putut răspunde simplu: „Dragostea mea pentru voi, dorința și bucuria de a contribui la modelarea tinerelor voastre suflete în vederea frumuseții și împlinirii lor viitoare".

Incontestabil, gingașa îndeletnicire de a deștui mintea copilului sensul a tot ce-l înconjoară, negrăita satisfacție de a asculta un glas subțirel și curat intonînd cu pă-

trundere cuvintele potrivite de tine anume, — toate acestea sînt mobiluri suficiente ca să îndemne pe un scriitor să se dăruiască literaturii pentru copii.

Dar chemări și îndemnuri sînt nenumărate, ispitele scriitorului, de asemenea, și, totuși, nu-ți poți urma pofta inimii și vocația dacă nu există condiții prielnice pentru aceasta. Cele mai arzătoare planuri pot rata, măcar temporar, dacă realizarea lor întîmpină variate și multiple stavile.

Pe vremuri, sub supravegherea de clasă a burgheziei, literatura pentru copii era silită să apuce pe strîmbul făgaș al diversiunilor și deformării realității. Dulcegăriile de atunci ale genului, factura minoră sau de-a dreptul trivială a majorității producțiilor în proză și versuri, caracterul dubios al „moralității" lor — toate erau de natură să îndepărteze pe scriitorul autentic de sfera unei atari creații, sau, în orice caz, să împiedice operele de valoare să vadă lumina tiparului.

Vreau să spun, deci, că, dacă am ajuns să scriu pentru copii, să găsesc ecou în inima lor, asta nu se datorește numai înclinației mele pentru acest dificil și plin de satisfacții sector de creație, cît mai ales faptului că înclinația mea a găsit în epoca noastră, orientare, teren fertil, sprijin și prețuire.

Mai întîi, creația literară și implicit cea pentru copii a cîștigat investitura nobilă a unei munci de răspundere, menită să educe, să mobilizeze, să descopere și să răspîndească adevărul.

Regăsindu-și rosturile majore, literatura pentru cei mici a atras în elaborarea ei forțe tot mai multe și mai încercate. Condițiile vieții noi de după eliberare, au prilejuit înflorirea vădită a genului, în ciuda unor rămîneri în urmă și prejudecăți ce mai opresc pe unii scriitori să-l abordeze.

Contactul neîntrerupt cu o realitate bogată în frămîntări și victorii, îndrumarea și ajutorul partidului și guvernului, spiritul de cercetare rodnică și atentă care caracterizează activitatea noastră, au fost și sînt factori hotărîtori în evoluția mea.

In ce privește problema îndrumării creației, aș vrea să spun că „Nică fără frică" s-a născut tocmai în urma unei astfe de indicații nemijlocite Stimulentul, impulsul de cisiv pentru a scrie ceastă carte, l-am primi în cadrul unei ședințe l Comitetul Central al Par tidului, care avea ca o biect mobilizarea scriito rilor pentru o literatur pentru copii, însuflețit de spiritul nouului.

Astfel, comanda social aflînd ecou în sufletu scriitorului este în măsu ră să-i urgenteze creația fără a-i diminua calitate ei, adeseori mărind-o prin acuitatea cu car opera corespunde une necesități imperioase, pri forța ei de pătrundere prin tirul ei direct, ca s spun așa.

„Nică fără frică" n- fost un moment izolat t creația mea. Am mai scri de atunci pentru copii — și voi mai scrie.

Ce m-a făcut să scri pentru ei? Condițiile une vieți trăite liber, su semnul demnității și a adevărului. Formularea

foarte largă, dar cuprinde în ea tot ceea ce, de zece ani încoace, înfăptuiește poporul nostru, sub conducerea partidului.

De aceea, la aniversarea gloriosului deceniu, cea mai vie năzuință a mea este să contribui cu toate puterile mele la măreț efort al țării — iar, pe plan literar, să contribui a fi alături de copii, de „florile patriei" noastre, cetățenii ei de mîine.

Nina Cassian

Cartea literară în zece ani

(Urmare din pag. 1-a)

ios îndeosebi despre cartea matură, dar se cuvine să amintim de la început de unele cărți care merg în același sens, de această minunată operă pe care o constituie cărțile pentru copii, publicate într-o măsură necunoscută la noi și menite să le consolideze gustul pentru cultură, dorința de a se depăși continuu. Tuturor categoriilor de muncitori calificați li s-a pus la îndemînă un imens număr de cărți de specialitate, solid concepute, bogate, adîncite, care sînt niște manuale menite să facă din acești muncitori calificați, adevărați tehnicieni, pătrunși de spiritul științific, ferindu-i de rutină, dîndu-le gustul inovărilor. Vitrine și mese întregi în librării sînt dedicate unor astfel de cărți, uluitor de variate, interesante pentru orice om de cultură — chiar și pentru scriitori, să-mi dea voie prețioșii mei colegi să le atrag luarea aminte, — la fiecare două, trei săptămîni epuizate și reapărînd mereu în ediții îmbogățite. Asemenea cărți serioase, foarte multe inspirate ori traduse din literatura sovietică indicată, fac de rușine amintirea acelor cărțulii meschine cu aspect de broșuri electorale, pe care le publicau oficialitățile culturale, fără noimă, întîmplător, și cu numele de operă de „vulgarizare."

Această concepție atît de sănătoasă și atît de cuprinzătoare a condu cerii clasei muncitoare, concepție care arată legea culturii marxist-leniniste, nu a întîrziat să-și arate roadele și pentru literatura română. S-a văzut curînd că nu e vorba de „fond fără formă" ori de „formă fără fond", ci e vorba despre temelii vaste, ba chiar, în înțeles apropriat, de rădăcini care să se înfigă adînc în pămînt, ca rădăcinile unui uriaș codru, fiindcă astfel bogăția frunzișului se poate înălța cît mai sus spre soare.

Acești zece ani au fost deci pentru literatura românească ani de mare progres, de realizări înnoitoare. Las de o parte sprijinul material direct pe care l-au primit în genere creatorii în artă și știință, prin Academie, fonduri culturale de toate nuanțele, premii de stat și cred că sînt îndreptățit să socot că acest progres e datorit în primul rînd acestei uriașe pătrunderi a cărții în marile mase populare, care a dus la tiraje înzecite și al cărui simbol este gigantica uzină a cărții, cu afiliatele ei.

In literatură s-a realizat nu numai un uriaș spor al numărului de cititori, dar și un remarcabil spor calitativ. De altfel, în jos rădăcinile acestor sporuri se întîlnesc. Ai cititori mulți, ai și rezerve mai mari din care se ivesc scriitori noi.

Variate sînt aspectele acestui spor calitativ al literaturii românești, cum variate sînt mijloacele și directivele folosite de forurile răspunzătoare pentru cultura românească.

Împreună cu întreg poporul, noi, scriitorii, am privit cu o adîncă emoție caldă prețuire pe care partidul și clasa muncitoare o arată marilor clasici ai literaturii noastre. De la Eminescu — îmbogățit anul acesta cu încă un volum monumental — la Caragiale, Coșbuc și Creangă ale căror nume strălucesc ca niște sori la zenitul zilei de azi, cercul celor îmbrățișați cu dragoste s-a lărgit și mai mult. Alecsandri, Vlahuță, Slavici și alții au fost readuși în circuitul literar actual. Am fi dorit pentru Grigore Alexandrescu o mai atentă considerare, cum și o înțelegătoare apropiere de scriitorul de început de veac care a fost dîncolo de greșelile lui politice, Ion Eliade Rădulescu.

Această întoarcere înțelegătoare s-a manifestat în afară de clasici, și pentru așa-zisa „literatură dintre cele două războaie", din care ni s-a dat deocamdată „Răscoala" lui Liviu Rebreanu, „Întunecare" de Cezar Petrescu și ni se vestesc și altele.

Astfel, clasa muncitoare se regăsește și se recunoaște în ceea ce au avut mai bun marii scriitori înaintași, și-i îmbrățișează cu dragoste. Procesul acesta cultural, sfătuit cu atîta agerime de Lenin, prin care creațiile și tradițiile literare ale trecutului trebuie să fie însușite de clasa muncitoare, constituie în același timp și o dovadă a vitalității acestei clase. Este o confruntare conjugată, de două ori doveditoare.

Apare aci și un aspect particular al luptei dintre nou și vechi. In artă nu tot ceea ce a fost în trecut este azi vechi, precum nu tot ceea ce se face astăzi e nou, și aci e necesară o ascuțită băgare de seamă, fiindcă de multe ori urîțenia trecutului încearcă să reapară tot cum a fost, purtînd doar masca nouului.

Că nouul adevărat este prezent în scrisul nostru, nu mai încape îndoială. Ei este un semn al puternicei vitalități a literaturii românești. Această vitalitate a apărut și în vigoarea cu care scriitorii din generația mai veche participă la înflorirea literaturii românești și ne gîndim în primul rînd la președintele Uniunii scriitorilor, la Mihail Sadoveanu, care, după universal cunoscutul „Mitrea Cocor" ne-a dat opera de mare măiestrie literară „Nicoară Potcoavă"; ne gîndim la A. Toma, care s-a petrecut din viață zilele acestea, la Cezar Petrescu, Demostene Botez și la alții. Și aci actul de integrare se lărgește zi de zi.

Deplin grăitoare sînt marile talente, ajunse la înflorire chiar în acești zece ani. Aci puterea de îndrumare a Partidului Muncitoresc Român s-a dovedit hotărîtoare. După dibuiri pline de incertitudine, la unii chiar categoric formaliste, călăuziți de sfaturile cele mai potrivite, o seamă de scriitori, care în clipa de față nu mai sînt toți atît de tineri, ca: Mihai Beniuc, M. Breslașu, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu, Maria Banuș, Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, Geo Bogza, Ion Călugăru, Al. Jar, Cella Serghi, Eusebiu Camilar, V. Em. Galan, Mihail Davidoglu, Laurențiu Fulga, Aurel Baranga, Lucia Demetrius, ne gîndim și la atît de prețuiții scriitori de limbă maghiară Kóvács György, Nagy István și Asztalos István, la poetul de limbă germană Werner Bossert — au dat opere capitale ce îngăduie să se întrevadă în ei scriitorii clasici de mîine. Ar trebui citați aci criticii și eseiștii: M. Novicov, N. Moraru, O. Crohmălniceanu, I. Vitner, Silvian Iosifescu, Vera Călin și alții. In sfîrșit, se ridică puternică, solid orientată și participînd la vitalitatea de necontestat a literaturii noastre, o constelație întreagă de poeți noi, din care în afară de laureații Premiului de stat, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Eugen Frunză, ori de Mihu Dragomir, Victor Tulbure și alții, ar trebui să cităm liste întregi. Dacă am putea cita dintre noii prozatori, lista ar fi și mai lungă, iar succesele în teatru sînt prezente în mintea tuturor. Toate acestea dovedesc că există un climat nou, favorabil creației literare, că Partidul Muncitoresc Român și poporul român, așteptînd desigur și mai mult în viitor, au motive să fie mulțumiți că sprijinul pe care l-au dat și dragostea pe care au arătat-o scriitorilor au fost răsplătite.

Camil Petrescu

„Că lumina vine de la răsărit, aceasta s-a dovedit pe deplin"...

(Urmare din pag. 1-a)

menilor care făuresc orînduirea nouă?

— In „Nicoară Potcoavă" se poate afla originea, izvorul nenorocirilor noastre care au urmat epocii lui Ștefan cel Mare și s-au prelungit pînă în veacul nostru.

Ștefan cel Mare a lucrat toată viața pentru două scopuri: neatîrnarea și credința.

In această epocă eroică a vieții lui, Ștefan cel Mare s-a sprijinit pe răzeși și pe gloate. Cu boierii a avut o purtare al cărei răsunet apare în letopisețul lui Ureche, unde cronicarul vorbește de înclinarea lui Ștefan față de boierime: „Adeseori la ospețe omora fără judet". In această însemnare a lui Ureche stă strigătul de clasă al cronicarului. Execuția de la Vaslui a boierilor trădători, printre care se afla și un cumnat al său, era necesară, deoarece dovada — scrisoarea lui Radu cel Frumos — fusese găsită chiar la acest cumnat.

Astfel, Ștefan a fost singurul dintre domnitorii noștri care a știut să pună la locul cuvenit și să țină în frîu pe acești mari și fuduli proprietari, exploatatori încă de pe atunci ai poporului muncitor.

Se povestește în „Nicoară Potcoavă" lupta boierimii împotriva moștenirii de autoritate a lui Ștefan cel Mare. Toți urmașii lui, pînă la Ion Vodă, în afară de Petru Rareș, au pierit uciși de boieri: Bogdan al treilea, Ștefăniță Vodă, Ștefan Lăcustă, Lăpușneanu, Ion Vodă.

Inclinarea aceasta a boierilor spre jaf și asuprire a poporului muncitor se vede foarte bine în începuturile ei, în epoca amintită și, desigur, ea a continuat în veacurile următoare, tot cu mai multă amploare, boierii făcîndu-se tovarăși cu turcii, dușmani ai poporului și ai autorității centrale.

In „Nicoară Potcoavă" se mai văd legăturile moldovenilor cu oameni liberi de la pragurile Niprului, în rîndul cărora s-au aflat destule căpetenii venite din țara Moldovei. Prieteniile și legăturile făcute atunci în lupte și greutăți s-au păstrat de-a lungul veacurilor și au înflorit astăzi în prietenia și colaborarea frățească dintre poporul nostru și popoarele din Uniunea Sovietică.

Se mai vede în „Nicoară Potcoavă" dragostea de țară a oamenilor simpli, a acelor oameni care au udat cu sîngele lor pămîntul acesta al nostru, apărînd libertatea țării amenințată de cotropitori, după cum nu au contenit lupta contra asupririi boierești.

Socotesc că făuritorii orînduirii celei noi găsesc în dragostea de țară a oștenilor lui Nicoară Potcoavă exemplul îndepărtat, dar puternic, pentru iubirea patriei noastre socialiste.

Învățătorul nostru: poporul

— Dumneavoastră spuneți deseori că ați avut drept învățători pe Neculce și Creangă. Cum trebuie folosită de către scriitorii realismului socialist moștenirea lăsată de către înaintași în ceea ce privește limba literară?

— Am mărturisit în Academie că am avut învățători pe Neculce și Creangă, și am declarat, în același timp, că poporul este părintele meu literar.

In ceea ce privește pe Neculce și Creangă, nimeni n-ar putea găsi în stilul și limba noastră altceva comun decît o latură în care eu și învățătorii mei ne potrivim: atunci cînd în operele noastre oglindim limba învățătorului nostru: poporul.

Această limbă literară a poporului, pe care eu o întrebuințez nestricată în romanele mele istorice, este astăzi așa cum a fost și acum patru veacuri, ținînd, bineînțeles, seama de fondul principal de cuvinte. Am mers intuitiv la această înțelegere că limba poporului nu s-a schimbat din vremurile istorice de care m-am ocupat, și pînă astăzi. Acuma am dovada. După ce au început să apară documente din trecut, am putut vedea că în veacul al șaptesprezecelea, actele scrise în limba română de cancelariile domnești, către pîrcălabul de Giurgiu și mai ales limba învățată de la popor de către Antim Ivireanu, pe care o găsim în toată frumusețea ei în scrierile lui.

Cine scrie un roman istoric și încarcă limba cu tot felul de grecisme și turcisme greșește profund.

De asemenea, ușor se poate constata eroarea unor scriitori care cred că trebuie să se îndrepte către alte izvoare de limbă și către fel de fel de mijloace de talente pentru realizarea scrierilor lor.

Incă de acum o sută de ani, acest spirit luminos și iubitor a tot ce are bun poporul nostru, Alecu Russo, autor al poemului „Cîntarea Rominiei" spunea că limba poporului, așa cum se vorbește, cu turcismele, grecismele și slavonismele ei, este limba bătrînilor noștri și trebuie să ne fie și nouă exemplu în timpurile noua.

Poporul este marele nostru învățător și în acest domeniu. Timpurile noua adaugă la acest fond vechi de cuvinte toate noțiunile de prefaceri și progres, dar patrimoniul vechi rămîne nealterat.

— Cum poate un tînăr scriitor să-și însușească o înaltă măiestrie artistică? Desigur, nu pot fi date rețete, dar experiența, talentul și munca dumneavoastră vă oferă posibilitatea să vorbiți despre atare probleme.

— Tinerii scriitori nu trebuie să-și închipuie că din primul moment pot avea puterea să realizeze opere de valoare.

Pentru a ajunge la aceasta, pentru a scrie poemul sau romanul capodoperă trebuie să treacă timp. Talentul scriitorului trebuie să se întărească, să crească prin experiență, prin muncă îndelungată. Operele bune nu pot apărea în cariera unui scriitor decît în mijlocul cărării vieții sale.

Mi s-a întîmplat să aflu la țară tineri foarte vioi și inteligenți, dar a

căror cunoaștere a vieții era, firește, mărginită. Din această pricină, vocabularul lor era foarte redus. Dar un om de la țară de patruzeci de ani a ajuns să știe ceea ce feciorul de optsprezece ani nu știe. El cunoaște numele tuturor plantelor, florilor, arborilor, numele stelelor cerului și al gîzelor pămîntului. Experiența lui de viață este mai mare și deci și vocabularul lui este mai bogat.

Indrăznește cineva să creadă că, avînd un vocabular de cîteva sute de cuvinte, într-o limbă ca a noastră, care are aitea zeci de mii de cuvinte, aitea expresii poetice, aitea întorsături fericite, poate să se descurce pentru a realiza o operă literară valabilă?

Am putut să-mi dau seama de acest adevăr observîndu-mă pe mine în cursul unei activități literare de cincizeci și șapte de ani, adevăr pe care nu-l va putea infirma niciodată nici un scriitor artist.

Acesta este secretul operelor capitale la o anumită epocă a vieții artistului.

In slujba poporului meu

— Urmînd îndemnul partidului, dumneavoastră ați fost printre primii intelectuali din țara noastră care s-au consacrat unei intense activități politice și sociale. Cum împletiți munca de scriitor cu aceea de militant politic și social?

— M-am socotit dator față de patria mea ca în anumite momente ale dezvoltării ei, dar mai cu seamă în acest moment istoric, să pun cu toată dragostea, toată sinceritatea și toată puterea însușirilor mele de scriitor în slujba poporului meu. Credința în viitorul poporului, sinceritatea desăvîrșită în activitatea căreia m-am consacrat îmi sînt izvoarele nesecate de forță pentru a da tot ce pot să dau cauzei poporului muncitor.

— Care sînt proiectele dumneavoastră literare pentru viitor?

— Am în lucru un roman social, „Lisaveta", din care am scris cam jumătate și „Intoarcerea la lume". Din acest roman am publicat cîteva capitole.

Cînd voi avea răgaz, socot să le termin.

In primăvara acestui an, am făcut o excursie de șase săptămîni în Uniunea Sovietică. Am văzut Stalingradul, canalul Volga-Don, Republica Gruzină, Abhazia și alte locuri din Caucaz.

Ca să pot duce la bun sfîrșit un gînd al meu, trebuie să repet călătoria aceasta, pentru a vedea progresele uimitoare, popoarele atît de diverse ale marelui stat socialist și populația atît de interesantă și misterioasă — aș putea zice — a Caucazului. Aș vrea să redactez notele acestei călătorii.

Voi avea timp și putere?

. . . . . .

Vîntul șuiera subțire în cetina brazilor de alături. Dinspre munte veneau neguri, se lăsau spre vale și iarăși se întorceau în munte. Departe, spre răsărit, cînd soarele se ivea printre nouri, se deslușea, înfiptă pe o stîncă, Cetatea Neamțului. Stă acolo din veacul al patrusprezecelea. Au bătut-o vînturi și ploi. Au lovit-o și asediat-o multe oști, dar istoria spune că nimeni n-a intrat victorios în ea. Zidurile ei au rezistat și vremii și oamenilor.

Cînd maestrul Sadoveanu a contenit să vorbească, mi-am aruncat ochii spre vale, spre Cetatea Neamțului. Mi-am amintit atunci că a fost o vreme cînd opera lui Mihail Sadoveanu era dosită și neprețuită. Au venit apoi alte timpuri, ale fascismului, cînd în piețe se ridicau ruguri pe care ardeau cărțile lui Mihail Sadoveanu, iar cenușa ți era trimisă autorului. Rugurile fascismului răspîndeau întuneric.

Opera lui Sadoveanu a rămas, totuși. A apărat-o poporul. Și cînd a sosit eliberarea, i-a dat strălucirea meritată. De atunci, de zece ani, maestrul Sadoveanu adaugă operei lui noi pietre prețioase.

Dacă va mai avea timp și putere să mai adauge altele? Nici nu s-ar putea altfel.

Primăvara omenirii — comunismul — se apropie și de meleagurile noastre. Spre florile acestei primăveri merge poporul muncitor și în primele rînduri se află scriitorul Mihail Sadoveanu.

George Macovescu

ALEXANDRU TOMA

Duminică 15 august a.c., a încetat din viață unul din cei mai de seamă poeți ai R.P.R., laureat al Premiului de Stat, academicianul Alexandru Toma.

Născut la 11 februarie 1875 în Urziceni, A. Toma a absolvit liceul la Ploești și a studiat literele și filozofia la Universitatea din București.

Vreme de aproape 30 ani, A. Toma a fost profesor de liceu la Ploești, apoi la București, insuflînd elevilor săi dragostea pentru literatura înaintată, pentru progres social.

Încă de la începutul activității sale, A. Toma a fost puternic influențat de mișcarea muncitorească, al cărei militant devotat a fost pînă la sfîrșitul vieții.

Educat de cercul din jurul revistei „Contemporanul", el a fost continuatorul tradiției literare realiste, reprezentată prin Eminescu, Coșbuc, Vlahuță, și al spiritului poeziei populare românești.

Una din primele sale poezii, publicată în 1896, în „Lumea Nouă", organ al Partidului social-democrat al muncitorilor din România, „Trăiască Comuna!", este o creație în care, înfierînd pe asupritorii poporului, scriitorul vestește cu înflăcărare vremi fericite. În același spirit progresist sînt create și alte poezii din această perioadă ca „În așteptare", „Secerișuri sfinte" și altele.

Mărețele evenimente din Octombrie 1917, lupta purtată de oamenii muncii din țara noastră în perioada dintre cele două războaie au avut un puternic răsunet în poezia lui A. Toma. El scrie poezii realiste, pline de vigoare și frumusețe artistică, pătrunse de crez în popor, în puterea sa creatoare. Poezii ca „Acesta e cîntecul pîinii amare", „Sună toaca judecății" (1939) ș.a., constituie vigu roase acte de acuzare împotriva regimului burghezo-moșieresc. Ele rămîn ca pilde de poezie în care patosul revoluționar e exprimat într-o înaltă formă artistică.

În anii războiului criminal împotriva Uniunii Sovietice, poetul A. Toma a dat glas, în versurile lui înaripate, hotăririi nestrămutate a oamenilor muncii de a zdrobi jugul fascist și de a-și cuceri libertatea, a slăvit Armatele Sovietice eliberatoare.

După eliberare, poetul A. Toma, cu toată vîrsta înaintată, a cîntat în versuri avîntate victoriile construirii socialismului, lupta popoarelor pentru pace, a creat versuri care au pătruns adînc în mase, a înfățișat artistic luminoasele perspective ce se deschid în fața poporului stăpîn pe propria lui soartă, a militat pentru triumful realismului socialist în literatură.

O înaltă apreciere și-au cîștigat măiestrele s a l e traduceri din poeți ai literaturii universale: el a fost printre primii care au tradus creațiile poeților sovietici.

Membru devotat al Partidului încă din vremea ilegalității, A. Toma a desfășurat neobosit pînă în ultimii ani ai vieții sale o largă activitate obștească. El a fost directorul general al Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, membru al Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii. A. Toma a acordat întotdeauna o mare atenție tinerilor scriitori. Poeții tineri învață de la A. Toma să fie exigenți față de propriile lor creații atît în ce privește fondul de idei, cît și în ce privește forma artistică.

Pentru meritele sale, acad. A. Toma a fost distins cu Ordinul „Steaua Republicii" cl. I-a, Ordinul Muncii cl. I-a, Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist", Medalia „A 5-a aniversare a Republicii Populare Române", Medalia „Zece ani de la înființarea primelor unități ale Armatei Populare Române". În anul 1951 a fost distins cu Premiul de Stat, clasa I-a, pentru volumul „Cîntul vieții".

A. Toma a lăsat opere de mare preț, iubite și stimate de popor. Poezia sa realistă, profund patriotică și de un înalt nivel artistic, face parte din patrimoniul literaturii noastre, unde stă cu cinste alături de cele mai însemnate realizări.

Prin moartea poetului academician Alexandru Toma, pierdem unul din cei mai de valoare scriitori ai noștri, un creator animat de dragoste față de poporul nostru, un înflăcărat luptător pentru viitorul fericit al patriei.

Constantin I. Parhon, Traian Săvulescu, Mihail Sadoveanu, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Petre Constantinescu-Iași, Radu Cernătescu, Constanța Crăciun, Mihail Davidoglu, Dan Deșliu, Petru Dumitriu, Eugen Frunză, Gala Galaction, V. Em. Galan, Hajdu Zoltan, Nestor Ignat, Eugen Jebeleanu, Barbu Lăzărescu, Ilie Murgulescu, Ștefan S. Nicolau, Emil Petrovici, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Veronica Porumbacu, Nicolae Profiri, Leonte Răutu, Mihail Roșianu, Mihail Roller, Zaharia Stancu, Simion Stoilov, Traian Șelmaru, Cicerone Theodorescu, Ștefan Vencov, Ion Vitner.

★ ★ ★

Consiliul de Miniștri a hotărît următoarele:

1. În orașul Ploești, unde A. Toma a funcționat cîteva decenii ca profesor de liceu, Școala medie de 10 ani (fostul Liceu de fete) va purta numele „A. Toma".

2. Str. Lînăriei din București va căpăta denumirea: str. „A. Toma".

3. Se va acorda o pensie viageră văduvei academicianului A. Toma.

La moartea poetului luptător

Scriitorii grupați în jurul „Gazetei literare" depling, alături de întreaga scriitorime și de milioanele de cititori ai lui Alexandru Toma, săvîrșirea acestui mare cîntăreț al vieții

Așa a înțeles poetul-luptător să își intituleze volumul de versuri în care adunase comorile inimii lui, dăruită poporului și partidului, de-a lungul a mai bine de șase decenii: Cîntul Vieții.

Și într-adevăr opera acestui poet de seamă al țării noastre, operă unitară și armonioasă, a fost un continuu și multiplu cînt închinat vieții, de la stihurile răzvrătite ale îndepărtatei tinereți, pînă la înflăcărata proslăvire a victoriilor noastre, la versul său împăcat și senin, al anilor din urmă. Crainic și cronicar al frămîntatelor vremuri de ieri, nezdruncinat în crezul său de om și de artist, în triumful măreței cauze a revoluției, maestrul Toma a cunoscut fericirea de a trăi și de a cînta acest triumf, de a vedea cu ochii lui întîiele înfăptuiri ale puterii populare.

Sufletul său, ca al oricărui poet călit în lupte, a rămas tînăr pînă în clipa din urmă, cîntul vieții lui se încheie pe acordurile majore ale glorificării deceniului nostru de libertate.

Acest patriarh al literelor românești s-a stins în zilele acestea în care patria întreagă întîmpină a zecea aniversare a eliberării ei, — pe care poetul a visat-o și a vestit-o vreme de o jumătate de veac, — în zilele în care se desfășoară decada culturii noastre, pe care a slujit-o în chip pilduitor în lunga și încercata lui viață.

A fost dascăl și a păstrat întotdeauna dragoste și înțelegere pentru copii, pentru tineri, pentru învățăcelul încă sfios care bătea la ușa și la inima lui, pentru un sfat, pentru o îndrumare.

A fost un om de o bogată cultură, dăruind literaturii noastre valoroase tălmăciri din literatura clasică universală, din scrierile progresiste contemporane, din poeții marii literaturi sovietice, punînd sub ochii cititorului român multe giuvaere ale acestor literaturi, cărora le-a păstrat strălucirea răsfrîngînd în fățetele lor lumînile graiului nostru.

A fost cititor și conducător de reviste și de edituri, în care încă din vremea în care cartea mai era socotită ca o banală marfă iar la tipărirea ei prezidau preocupări negustorești, s-a străduit să publice — pentru cei mari ca și pentru cei mici — pagini de literatură sănătoasă, menite să cultive, să educe, să însuflețească pe cititori, în spiritul tradiției realiste în care fusese crescut el însuși în cercul din jurul revistei „Contemporanul".

Dar a fost înainte de toate poetul în a cărui operă și-au găsit ecoul năzuințele poporului muncitor, scriind în acea formă simplă, directă, accesibilă tuturor, transmițînd cu claritate și eficiență conținutul de idei, fără a face prin aceasta concesii în ceea ce privește exigența artistică, măiestria, de timpuriu dobîndită și în permanentă desăvîrșire de-a lungul operei.

Cine citește culegerea de poezii ale lui Alexandru Toma are simțămîntul că răsfoiește — într-o pură și adîncă oglindire artistică — pagini din istoria mișcării muncitorești în vechea Românie, regăsește în ea pe poetul-cetățean, pe membrul ilegalist al Partidului Comunist, retrăiește ecoul Revoluției din Octombrie — pentru a ajunge la poemele de după 23 August, pline de bucurie, de încredere în forțele de neostoit și de neînvins ale poporului care și-a luat soarta în propriile lui mîini: „din izbînzi în izbînzi, mergi popor luptător..."

La despărțirea de Alexandru Toma, ne plecăm cu veneрație în fața exemplarei lui existențe, cu dragoste și înaltă prețuire în fața operei pe care ne-a lăsăt-o. Și în noi răsună — ca și în conștiința marii mulțimi de cititori — fierbintele său îndemn:

„Înainte cetelor!
Flăcăilor, fetelor"

Marcel Breslașu

A. TOMA

Partidului

Cînd stavili pînă-n cer ne cresc în cale
Noi, comuniștii, nu cunoaștem jale:
Proptim largi umeri, toți, — rostim „PARTID" —
Cad munți de fier, căi dalbe se deschid.

Nu-i iarba fiarelor, nici vrăji nu sînt:
Partid, tu mînui legi de neînfrînt.
Lozinci din Marx și Lenin și Stalin
Se împlinesc cu forță de destin.

Partid, tu pentru noi prin noi învingi,
Sub orice pas un iad străvechi tu sting
Și-n orice seceră, orice ciocan,
Un cuget pui cu-avînt de năzdrăvan.

Și-n orice braț treci vlaga tuturor
Din sterpe stînci să smulgă plin izvor,
Și an de an izbînzi cît veacul seceri —
Întrecătorule mai sus de orice-ntreceri!

Azi, cînd ne crești a fi atotstăpîni,
Bem crezul tău ca flacări în plămîni
Turnînd nădejde, dragoste, mîndrie,
În munca dezrobită pe vecie.

Conducătorule-nțelept, condu-ne!
Noi zi cu zi trăim cîte-o minune.
Vijelios noi te urmăm și cu uimire
Spre noua și frățească rînduire.

Dar vai și-amar de dușmanul de clasă
Pîndind s-aprindă noua noastră casă.
Cu el nu-i trai, nici pace. — Facă loc!
Partid, înalță-ți paloșul de foc!

Căci omul nou nu-i dornic doar de spor:
I-ai prins aripi și-i sufli vînt de zbor
Și-și cere liber largul pămîntesc
Căci aripile-i cresc —
și cresc —
și cresc!

1949

Din partea Comitetului Central al P. M. R. și a Consiliului de Miniștri al R. P. R.

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român și Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române anunță, cu adîncă durere, moartea tovarășului A. Toma — unul dintre poeții cei mai de seamă ai Republicii Populare Române, laureat al Premiului de Stat, membru activ al Academiei R.P.R., vechi și devotat luptător pentru cauza poporului muncitor.

Din partea Prezidiului Academiei R. P. R.

Prezidiul Academiei Republicii Populare Române anunță cu profundă durere moartea cunoscutului și mult prețuitului poet A. Toma, membru activ al Academiei Republicii Populare Române, laureat al Premiului de Stat, militant de frunte pentru înflorirea culturii puse în slujba poporului muncitor.

Din partea Uniunii Scriitorilor din R. P. R.

Comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română anunță cu adîncă mîhnire moartea iubitului poet, academician A. Toma, laureat al Premiului de Stat, membru al Comitetului de conducere al Uniunii, înflăcărat cîntăreț timp de multe decenii al luptei și victoriilor poporului nostru muncitor.

★ ★

Marți 17 august au avut loc în Capitală funeraliile academicianului Alexandru Toma — unul dintre poeții cei mai de seamă ai Republicii Populare Române, laureat al Premiului de stat, membru activ al Academiei R.P.R., vechi și devotat luptător pentru cauza poporului muncitor.

Începînd de la ora 10, în sala de ședințe a Academiei R.P.R., personalități de seamă ale vieții noastre culturale, reprezentanți ai organizațiilor obștești, academicieni, scriitori, artiști, oameni ai muncii din întreprinderi și instituții, profesori, studenți, pionieri, adînc întristați, trec prin fața catafalcului pentru a aduce ultimul salut poetului care în versuri înflăcărate a dat glas năzuințelor poporului muncitor.

La căpătîiul defunctului sînt depuse coroane din partea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri, Prezidiului Academiei R.P.R., Comitetului regional P.M.R. București și Sfatului popular regional București, Ministerului Culturii, Uniunii scriitorilor, redacției ziarului „Scînteia", Comitetului permanent pentru apărarea păcii din R.P.R., Institutului de literatură „Mihail Eminescu", din partea editurilor și unor cenacluri literare din țară etc.

Rînd pe rînd fac de gardă în jurul catafalcului, oameni de cultură, reprezentanți ai organizațiilor obștești, ai Ministerului Culturii, Prezidiului Academiei R.P.R., Uniunilor de creație, Ministerului Învățămîntului, oameni ai muncii din Capitală.

La ora 12,30 a avut loc adunarea de doliu. Au luat cuvîntul acad. prof. P. Constantinescu-Iași, vicepreședinte al Academiei R.P.R., acad. Emil Petrovici și poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii scriitorilor.

La ora 13,30 sicriul purtat pe brațe de membri ai comisiei pentru organizarea funeraliilor, de fruntași ai culturii, academicieni și scriitori a fost așezat pe carul funebru.

În sunetele marșului funebru, cortegiul a pornit de la Academia R.P.R., parcurgînd străzile Capitalei, spre crematoriul „Cenușa". O mare mulțime de oameni ai muncii l-a urmat în ultimul său drum pe regretatul A. Toma.

La mitingul de doliu care a avut loc la crematoriu au luat cuvîntul tov. Constanța Crăciun, ministrul Culturii, acad. Camil Petrescu și scriitorul V. Em. Galan.

În sunetele marșului funebru, cei de față și-au luat ultimul rămas bun de la poetul academician A. Toma, a cărui operă intrată în patrimoniul național stă cu cinste alături de cele mai însemnate realizări ale creației literare din țara noastră. (Agerpres).

GAÁL GÁBOR

Academia R.P.R. și Uniunea scriitorilor din R.P.R. anunță cu îndurerare încetarea din viață, la 13 august, ora 8 seara, după o lungă și grea suferință, a academicianului Gaál Gábor, în vîrstă de 63 de ani.

Figură remarcabilă a literaturii noastre noi, Gaál Gábor a emigrat cu 30 de ani în urmă din Ungaria, silit de reacțiunea horthistă. El a devenit, în anii dintre cele două războaie, redactor-șef al revistei „Korunk" care apărea în Cluj și în ale cărei coloane a luptat neîncetat împotriva curentelor estetice susținute de naționaliștii burghezi și de cercurile șovine maghiare din Ardeal. În această luptă, el a contribuit la formarea de noi scriitori.

Alături de cei mai buni scriitori progresiști din Romînia, el a luptat pentru unirea forțelor progresiste române și maghiare. În scrierile lui răzbat ideea prieteniei între popoare, ura împotriva fascismului, ideea păcii. Studiile sale de teorie și critică literară sînt inspirate de estetica materialistă.

După eliberarea țării noastre, el ia parte activă la procesul de dezvoltare a culturii noastre noi, ca redactor-șef al revistei „Utunk". În activitatea sa de zi cu zi se ocupă neobosit de dezvoltarea tinerilor scriitori. El popularizează în numeroase studii pe marii democrați revoluționari ruși și principiile esteticii sovietice. În ciclul de publicații în limba maghiară „Tradiții progresiste", el contribuie la analiza marxistă a clasicilor literaturii române și maghiare, făcîndu-i cunoscuți astfel în masa celor ce muncesc.

Gaál Gábor îndemna totdeauna pe scriitori și pe discipolii săi să recitească marile valori ale literaturii clasice maghiare, făcînd ca ideile lui Petőffi, Ady, Moricz și Jozsef Attila să rodească mai departe în generația nouă a constructorilor socialismului.

Ca profesor la Universitatea „Bolyai", el a educat pe fiii poporului muncitor în spiritul însușirii creatoare a filozofiei materialiste, al cunoașterii temeinice a literaturii maghiare. Dintre scriitorii maghiari ai patriei noastre, i-a revenit cinstea, ca odată cu înființarea Academiei R.P.R., să fie ales academician, alături de cei mai de vază oameni ai științei și artei din R.P.R.

Academicianul Gaál Gábor a fost un fervent luptător pentru pace, fiind unul din participanții la congresul pentru pace al intelectualilor, ținut la Wroclaw în anul 1948.

Colaboratorii și discipolii lui Gaál Gábor, ca și toți scriitorii noștri, vor păstra veșnic amintirea lui de scriitor combativ, om de știință care a contribuit la dezvoltarea culturii noi a patriei noastre, care și-a închinat toată viața artei puse în slujba poporului.

ACADEMIA R.P.R.
UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.P.R.

★

CLUJ. — Duminică după-amiază a avut loc la Cluj înmormîntarea academicianului Gaál Gábor. La funeralii au luat parte numeroși academicieni, membri ai corpului didactic al universităților „Victor Babeș" și „Bolyai", scriitori, reprezentanți ai organelor locale ale puterii de stat, studenți etc.

În aula Universității „Bolyai", unde se afla depus corpul defunctului, au luat cuvîntul acad. Emil Petrovici, din partea Academiei R.P.R., Ladislau Banyai, rectorul Universității „Bolyai", scriitorul Eusebiu Camilar, din partea Uniunii scriitorilor din R.P.R. și scriitorul Nagy Istvan, în numele scriitorilor români și maghiari din Cluj.

La cimitir, în fața mormîntului, au vorbit scriitorii Ianos Szasz, din partea revistei „Utunk" și a tinerilor scriitori clujeni, și A. E. Baconsky, din partea revistei „Steaua". În numele studenților Universității „Bolyai" a vorbit studentul Miklos Kalos.

Vorbitorii au evocat personalitatea celui dispărut, subliniind că întreaga viață a academicianului Gaál Gábor a constituit un exemplu de atașament și dragoste față de cauza poporului muncitor. (Agerpres)

Trecut și prezent

Cu zece ani în urmă, într-o dimineață ca aceasta din august, privirile mohorîte ale omului anonim, copleșit de necazuri și griji, pornit de la casa lui după treburi, erau solicitate de afișele ispititoare ale spectacolelor care aveau loc în acele zile în capitala tristă a Romîniei. Zîmbete profesionale îndrepta asupra lui, Alida Vali, încredințîndu-l: *Te voi iubi mereu!* Nu se lăsa mai prejos Danielle Darrieux, îmbiindu-l la un *Club al femeilor*, iar amîndurora le făceau concurență *Quartetul vienez* și-o *Fată rătăcită*. Alte afișe îl poftau pentru seara acelei zile la un teatru care juca revista *Adăpostul Giocondei*, la al doilea unde era vorba de *O raită prin Rai*, la al treilea în al cărui spațiu i se dădeau asigurări că-i *Liniște deplină*.

Gazetele publicaseră în dimineața aceea, ca și în zilele celelalte, ca de trei ani la rînd, pe două-trei coloane, numele căzuților pe fronturile unde un regim de tîlhari trimisese oastea românească să se bată sub steagul cu încîrligată cruce al celui mai mare dintre tîlharii lumii. Se apropia funia de grumazul cotropitorilor ale căror comunicate, oricît de mincinos ticluite, nu mai puteau tăinui nici pentru slăbănogii de minte sfîrșitul foarte apropiat.

Cu avînt, eroism și mînie nestăvilite, armatele patriei socialiste izbeau fiarele, alungîndu-le spre bîrlogul de unde, cu cinci ani în urmă, se năpustiseră asupra omenirii.

„Le-au venit de hac, rușii!" își spusese cetățeanul de rînd al Romîniei îngenunchiate parcurgînd, în drum spre treburile lui, proza comunicatului și trecînd apoi cu un simțămînt de silă peste alte știri din jurnal: s-a romaniat guvernul din Atena; a căpătat mareșalul Mannerheim, de la Hitler, o decorație; concursuri sportive, sub patronajul de onoare al vicepreședintelui guvernului fascist, Mihai Antonescu, s-au ținut la Predeal; întocmește directorul Teatrului Național un tablou cu „artiști inoportuni" care urmează să fie eliminați.

Omul a zărit o patrulă, s-a întors pe călcîie și a apucat grăbnic pe altă stradă. Poposind să-și aprindă țigara, și-a abătut privirea asupra placatelor spînzurate pe un gard, iar pe urmă a pornit mai departe, indiferent la surîsurile stelelor de film, la umerii lor goi și la titlurile comediilor care-i făgăduiau două ceasuri de bună dispoziție. Pînă-n seară puteau să zboare iarăși asupra orașului păsările morții și să-și arunce ouăle monstruoase; puteau să-l surprindă sirenele alarmei chiar la un cinema în clipa cînd vedeta i-ar fi repetat, pe ecran, declarația de iubire amăgitoare, ori la teatru, în adăpostul enigmaticei Mona-Lisa; s-ar fi putut ca, în timpul zilei, să cadă în plasa unei razii și să ajungă în beciul prefecturii, laolaltă cu zeci și zeci de cetățeni, turutora găsindu-li-se o pricină sau alta: n-au prestat muncă obligatorie, n-au predat la Patronaj bani și lucruri de îmbrăcăminte pentru front, nu au, aplicată pe hîrtii, o stampilă și-o vizită de la Cercul de recrutare, de la Apărarea pasivă, de la percepție, de la circumscripția de poliție; au zăbovit în grup de doi sau trei pe o margine de trotuar și și-au vorbit în șoaptă. Despre ce au vorbit? S-ar fi putut să-l coboare cu îmbrîncituri din tramvai un ins vînjos, mustăcios, în civil, agent al Siguranței sau numai „patriot": de ce pe platformă, citind o gazetă, a mototolit-o și a bodogănit „De s-ar isprăvi odată!" Cu ce să se isprăvească odată? Cu guvernul domnului mareșal Antonescu, cu „războiul sfînt", cu führerul Germaniei? De ce a schimbat o anume uitătură cu alt individ cînd în vagon s-au urcat cîțiva ostași naziști?

„De s-ar isprăvi odată!" a bombănit și acum cetățeanul, înciudat nu din cauza anunțărilor de spectacole, ci pentru că, între ele sau peste ele, zărise lipită o nouă ordonanță: Noi, mareșalul Antonescu decretăm... Noi, prefectul Capitalei hotărîm...

★

Însă, pînă în seara acelei zile, truda, bravura, jertfa celor mai buni dintre fiii poporului muncitor, în ajutorul cărora venea înaintarea vijelioasă a armatelor sovietice, izbutise a pune capăt suferințelor țării, doborînd pentru totdeauna domnia întunericului și a crimei. Pînă în seara acelei zile forțele patriotice, organizate din timp de către Partidul Comunist Romîn, arestaseră și puseseră la loc sigur guvernul trădătorilor.

Atunci, omul din mulțime va da buzna în stradă și se va îmbrățișa, sub cerul înstelat de vară, cu prieteni și cu necunoscuți, cu întreaga mulțime transfigurată de fericire.

Strada — liberă; patria — liberă; viața — eliberată din încleștarea spaimei, a apăsării și umilinței!

În grupuri care staționau, străbătute de fiorii emoției, la răspîntii de drumuri, sau se reuneau și porneau în cortegii entuziaste, el se va împărtăși din bucuria obștească de a fi sunat în sfîrșit ceasul ispășirii grele pentru toți răufăcătorii lumii care mînjiseră chipul și noțiunea de om și omenie; care otrăviseră sufletе și uciseseră milioane de vieți; care înecaseră globul în lacrimi și în sînge. Au vrut ca soarele să lumineze numai pentru ei și să-i încălzească numai pe ei. Cruzimea rece, metodică, ridicată la rang de dogmă, caracterizase războiul dezlănțuit de ei și toate faptele lor de dinaintea lui.

„Ei da, sîntem barbari — mărturisise Hitler în răcnetele aprobatoare ale celor deopotrivă cu el. Vrem să fim barbari. Titlul ne onorează..."

— Vă aduceți aminte ce-au mai spus?

Spuseseră că rînduirea lor era pe o mie de ani.

— Dar cîte au făcut...

Da, au cotropit și au pustiit așezările sovietice, au chinuit și au ucis milioane de bărbați, de femei și copii. Au semănat deasîjderea moartea și jalea pe cuprinsul tuturor țărilor. În lagărele de concentrare au omorît sute de mii de făpturi omenești, pregătind din trupul lor săpun, din pielea lor mănuși, abajururi și geamantane, cu cenușa lor îngrășînd pămîntul pentru ca astfel din el să poată încolți grîul cu spicul blond — blond ca părul femeilor naziste care, îndeplinind slujbă de călău, biciuiau, împușcau sau dădeau pradă cîinilor alte femei.

— Vă aduceți aminte caznele la care au fost supuși comuniștii noștri și alți patrioți, sălbăticia din pușcării și lagăre? Cîte execuții au săvîrșit în ascuns și pe față? De masacrele de la Iași vă aduceți aminte?

Da, de toate acestea și de toată nenorocirea pe care Antoneștii, legionarii și întreaga sfîntă stăpînitoare ce le cînta în strună, au cășunat-o țării, înrobind-o lui Hitler, își aduceau oamenii cinstiți și chinuiți aminte și-și vor aminti de ele toată viața.

— Citisem azi dimineață comunicatul nemților și am prîceput mai mult printre rînduri că scăpare pentru bestii nu mai poate să fie. M-am bucurat în gînd și mi-am spus: „Le vin rușii de hac!" Le-au venit. Pe urmă, am zărit o patrulă și am luat-o pe altă stradă ca nu cumva hingherii să se lege de mine cum se legau de dumneavoastră, de toată lumea. Mi-am spus, văzînd pe-un gard niște afișe de film și teatru: „Fiecăruia de ce-i arde!" — și nu m-am putut stăpîni, așa că am bombănit: „De s-ar isprăvi odată..." găsind tot acolo niște porunci iscălite de Antonescu și de prefect. Am fost supărat și mîhnit toată ziua. Și iată că în seara asta sînt un cetățean liber și fericit, cum sînteți dumneavoastră, cum e întreg poporul. Cînd mă gîndesc prin cîte am trecut cu toții, prin cîte a trecut omenirea... Urmașii noștri se vor cutremura, nici vorbă, citind cîtă suferință a pricinuit fascismul pe pămînt. Într-un fel, poate ne vor invidia că am fost martorii și victimele dar, pînă la urmă, biruitorii celui mai tragic ceas din istoria omenirii.

★

Oameni liberi ai unei țări care pentru întîia oară în istoria sa a putut deveni cu adevărat liberă, cetățenii Republicii Populare Române fac un popas la capătul împlinirii unui deceniu care cu îndreptățire a fost numit *Deceniul glorios*. Simțămîntul pe care îl au măsurînd drumul străbătut în răstimpul celor zece ani de cînd și-au luat soarta în propriile mîini este al mîndriei, căci întocmindu-și așezarea democrat-populară, viața lor a devenit abia acum demnă, fericită, frumoasă.

Gîndul merge îndărăt, la suferințele îndurate sub orînduirea vitregă a burghezo-moșierimii, și la suferințele celor de dinaintea lor, pînă departe în celelalte veacuri, cînd un Gheorghe Doja și un Horia au ridicat gloatele țărănești împotriva asupritorilor, pînă la începutul veacului trecut, cînd un Tudor Vladimirescu a pornit furtunos cu cetele lui de panduri să răzbune suferințele patriei și să dobîndească *dreptățile* ei; gîndul se oprește la jumătatea veacului cînd Bălcescu, zvîrlind clasei boierești învinuirea că e vînzătoare de patrie, a luptat împotriva ei pentru a-i smulge privilegiile și a ridica pătura țărănească din starea de robie; gîndul vine încoace, evocînd strădaniile altor fii buni ai poporului de a dobîndi o soartă mai bună pentru mulțimea exploatată și împilată; evocînd începuturile de organizare și luptă ale muncitorimii de la orașe în sufletul căreia se înfiripa conștiința de clasă: evocînd ridicările în masă ale păturii țărănești la 1888 înainte de 1888, în anii următori și culminînd cu acelea de la 1907.

Dar am intrat în veacul cestălalt al descătușării pentru popoarele Rusiei în întîiul rînd și apoi — la lumina mărețului lor exemplu, cu ajutorul lor — al eliberării altor popoare; veacul socialismului și, pînă la sfîrșitul lui, al comunismului.

Pînă să înscrie în calendar ziua de 23 August 1944 a adevăratei și deplinei sale eliberări, poporul romîn a trebuit să ducă lupte necurmate împotriva asupritorilor și să plătească tributul greu al jertfei. Pe rug a fost ars Gheorghe Doja, pe roată a fost zdrobit trupul lui Horia, sfîrtecat în bucăți a fost Tudor Vladimirescu, în exil, sub cerul Italiei, mistuit de friziе și de dorul patriei în al cărei destin fericit n-a încetat să creadă pînă în clipa din urmă, s-a stins Nicolae Bălcescu.

Alți și alți iubitori ai poporului, apărători dîrji ai drepturilor lui, au plătit convingerile lor cu suferințe de tot felul, cu temnița și viața.

Calendarul istoriei poporului romîn înscrie astăzi biruințe după biruințe, fiecare dintre ele fiind un nou prilej de mîndrie și bucurie; filele lui, mai toate, cuprind însă și datele jertfirilor din trecutul depărtat și din trecutul mai apropiat peste care acum zece ani a fost așternută o lespede.

Au mușcat însîngerați pămîntul unsprezece mii de țărani în 1907, la un an numai după ce monarhia putredă, reazem al burghezo-moșierimii și copărtașă cu ea la jefuirea țării și la împilarea poporului, sărbătorise într-un cadru de carnaval 40 de ani de domnie; alte mii și mii de țărani tuseseră uciși la 1888, mai înainte și mai tîrziu; au fost uciși în 1916, cu două luni înainte ca țara să fie aruncată în întîiul război al lumii, muncitori la Galați pentru vina de a fi cerut pîine și de a fi strigat: jos războiul; au fost uciși muncitori și mai mulți în Piața Teatrului din București, la 13 Decembrie 1918, deasemenea pentru vina de a fi cerut pîine și pentru aceea de a fi exprimat solidaritatea lor cu proletariatul rus care înscrisese o pagină nouă, și cea mai glorioasă, în istoria omenirii, deschizînd tuturor popoarelor drumul socialismului. În temniță, în urma unor crunte maltratări, a murit atunci Frimu, figură frumoasă a cărei amintire o cinstește și o va cinsti totdeauna poporul muncitor; cu plămînii sfîrtecați de ftizie, ca urmare a multor chinuri și întemnițări, se stinsese cu cîțiva ani înainte Ștefan Gheorghiu, alt conducător al clasei muncitoare, venerat deopotrivă.

Reprimată sălbatic a fost greva generală din 1920 și, odată cu înființarea în mai 1921 a Partidului Comunist Romîn, timp de aproape un sfert de veac, în chip sălbatic, a fost reprimată activitatea lui. Fără număr au fost comuniștii schingiuți, zvîrliți în închisori și-n lagăre. Fără număr, pe parcursul a mai mult de două decenii, au fost asasinați comuniștii.

Și a mai fost un asasinat în masă, la atelierele de cale ferată din București, în februarie 1933, cînd mitralierele au secerat pe muncitorii care cereau pîine, respectarea demnității umane, stăvilă împotriva fascismului.

★

În fiecare an, de zece ani încoace, și cu atît mai mult astăzi, oamenii liberi ai patriei pentru întîia oară în istoria sa stăpînă, în sfîrșit, pe destinele sale, evocă trecutul frămîntat, sumbru, salută prezentul pe care și l-au făurit luminos și proiectează priviri pline de avînt, de încredere asupra viitorului.

Făcînd pași tot mai mulți și mai fermi pe calea socialismului, gîndul lor se îndreaptă cu recunoștință și respect către țara care merge pe drumul comunismului, către Uniunea Sovietică, ale cărei popoare și ale cărei armate glorioase, doborînd fascismul, au salvat omenirea întreagă de robia și umilința fascismului. Ei îi datorăm descătușarea noastră. Ajutorului pe care ni l-a dat și ni-l dă fără precupețire datorăm tot ce s-a înfăptuit și se înfăptuiește pentru înflorirea patriei noastre.

Alături de ea, împreună cu ea, forță de neînvins pusă în slujba păcii, alături de popoarele care, ajutate de ea, au putut ca și noi să-și construiască o viață nouă și fericită, alături de toate popoarele lumii care năzuiesc deopotrivă să scape de lanțul exploatării, mergem strîns uniți în jurul Partidului Muncitoresc Romîn, înainte spre noi înfăptuiri.

Ne dăm seama de greutățile care ne stau încă în cale, dar sîntem în aceeași măsură hotărîți să le înlăturăm. Sîntem conștienți și de primejdiile care ne pîndesc dinafară, din tabăra vrăjmașilor progresului, ai bunei stări a poporelor și ai păcii. De acolo, pe calea undelor, pornesc ponegririle și amenințările și tot de acolo sînt parașutați simbriașii serviciilor lor de provocare și spionaj și teroare. Toate uneltirile lor s-au lovit și se vor lovi și de-acum înainte de atenția mărită a poporului romîn și de osînda pe care el o hărăzește tuturor acelora ce încearcă să-l întoarcă la suferință și înrobire.

Ion Pas

La Casa ofițerilor din Leningrad

Aprinserăm din nou cîte-o țigară
Și samovarul ne-ndemna la sfat.
Era tîrziu. Prin geam priveau de-afară
Crengi de castan și cerul înstelat.

„Și cum spuneam — urmă iar colonelul —
Eram de șase luni în Leningrad.
În jurul nostru se strîngea inelul.
Aevea văd iar străzile cum ard!

„Ne împărțeam orzoaica înghețată,
Picioarele în cizme mai mult sloi,
Ne degera și mîna pe grenată,
Vîrtej războiul al fiarelor puhoi.

„Ne retrăgeam tăcuți spre o grădină,
Tîriș prin al nemților duium,
Cînd am zărit sub neaua cristalină,
La un popas de-o clipă, lîngă drum,

„Chipul lui Lenin, drept, tăiat în piatră.
Și ne privea... iar ochii-i scînteiau,
Ne-am încălzit la ei ca la o vatră,
Flacări erau, adînc ne mistuiau.

„Noi capul nu-l plecăm vreodată-n viață
Și drept în ochi știm greul a-l privi,
Da-n clipa ceea ne ardea pe față
Privirea lui și nimeni nu vorbi.

„Mai bine-atunci s-ar fi deschis pămîntul,
Am fi intrat pe rînd, de vii, în el.
Nu mai simțeam nici gerul și nici vîntul.
Nici tunetul de moarte și oțel.

„Au țăcănit doar armele în mînă.
Ne-am reîntors. Cu toții i-am răspuns:
Nu a trecut mai mult de-o săptămînă,
Inelul lor de foc a fost străpuns!

„Cînd victorioși făcurăm calea-ntoarsă
Pe vechiul loc ostașii poposeau,
Era statuia lui de schije arsă
Dar ochii... ochii-i cum ne mai zîmbeau!"

...Și mulțumit, sfîrșise colonelul,
Purtînd un zîmbet tineresc, senin,
De parcă i-ar fi prezentat drapelul
Sau ar fi stat de vorbă cu Lenin...

Harkov, iulie 1953

Nicolae Tăutu

NOI OPERE LITERARE ÎN CINSTEA LUI 23 AUGUST

„CÎNTUL VIEȚII" de A. Toma (Ediția III-a adăugită E.S.P.L.A.)

Apariția celei de a treia ediții a volumului de poezii „Cîntul vieții" de A. Toma constituie un eveniment de seamă al vieții noastre literare. Cuprinzînd poezii create în decursul a șase decenii de activitate scriitoricească, volumul „Cîntul vieții" este o operă în care se manifestă cu vigoare personalitatea unui poet devotat pînă la capăt luptelor și idealurilor maselor muncitoare, conduse de partid. Poezia „Cîntul vieții", scrisă în 1919, pe care A. Toma a așezat-o în fruntea volumului său, „în loc de precuvîntare", este profesiunea sa de credință în care poetul este văzut ca un ecou a tot ce e mai înaintat în epoca sa, ca o conștiință a aspirațiilor poporului său și ale umanității.

Și într-adevăr, viața poporului, forța sa creatoare, năzuința sa către o viață fericită, ura neîmpăcată împotriva dușmanilor celor ce muncesc și adînca dragoste față de oamenii muncii, încrederea în victoria clasei muncitoare, însuflețita chemare la făurirea unei lumi noi, luminoasa înfățișare a viitorului veac socialist, vigilența și lupta împotriva urzitorilor războiului, — iată în ce constă bogăția tematică a creației poetului militant A. Toma.

Creația poetică a lui A. Toma este un exemplu luminos de ceea ce înseamnă o poezie progresistă, adînc realistă, cu un înalt conținut de idei, redat într-o valoroasă formă artistică

„POEZII ȘI POEME DIN LITERATURA UNIVERSALĂ" în românește de A. Toma (E.S.P.L.A.)

Culegerea de poezii și poeme din literatura universală, în curs de apariție în Editura de stat pentru literatură și artă, aduce o mărturie în plus despre multilaterala și valoroasa activitate creatoare depusă pe tărîm literar de A. Toma.

Pasiunea poetului de a dărui poporului nostru noi și cît mai multe opere din tezaurul literaturii universale, munca lui inspirată de tălmăcire

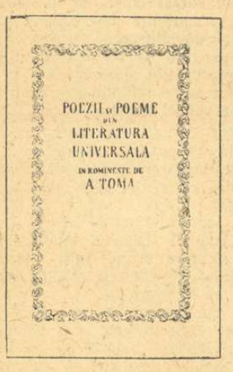

a unora dintre cele mai remarcabile poeme clasice au adus o însemnată contribuție la îmbogățirea patrimoniului traducerilor noastre. Culegerea aceasta cuprinde o parte importantă din tălmăcirile lui A. Toma din poemele lui Shakespeare, Heine, Molière, Petöffi, Gorki, Maiakovski, Aragon, Nekrasov, Djambul Djabaev și Alexandru Tvardovski.

Varietatea stilului, conciziunea și pregnanța limbajului, simplitatea și firescul expresiei, transmiterea fidelă a unor gingașe imagini, constituie doar cîteva dintre însușirile deosebite, evidente în culegerea de față. Ea înseamnă pe drept cuvînt — așa cum a năzuit poetul — o meritorie contribuție la *„arsenalul de arme călite, atît de mult trebuitoare poporului meu în lupta fără răgaz ce avea, ce are încă de susținut pentru libertate, pace și fericire!"*.

„FAȚA ÎN FAȚĂ" — de Eugen Frunză (E.S.P.L.A.)

Într-un volum compact de aproape 200 de pagini sînt adunate roadele activității poetice din ultimul an a lui Eugen Frunză.

Poet combatant, în poeziile sale antiimperialiste, autorul aduce o notă de caustică biciuire a acțiunilor clicii de monopoliști ce uneltesc un nou război. Alteori folosește virulența verbului la adresa nepăsătorilor, a celor gurăcască, față de care își definește astfel poziția: *„Noi n-am ales tînjala somnoroasă / Ci aspra veghe a luptelor de clasă"*.

Înfățișînd, în imagini artistice, realizările dobîndite în decursul acestor zece ani de muncă constructivă în republica noastră, poetul cîntă totodată frumusețile țării, înnoite și reconstruite; cîntă frumusețea Bucureștiului, a noilor cartiere muncitorești și a largilor sale bulevarde. („Frumoasă ești patria mea", „În cartier prin noul parc", „Chemare la festival", „Prin oraș, noaptea" etc.).

Opunînd, în poeziile acestea, prezentul, plin de lumină și perspectivă, trecutului neguros, — E. Frunză proslăvește în vers satisfacția de a trăi într-o patrie liberă, în care omul e stăpîn pe roadele muncii sale și se poate bucura de binefacerile regimului democrat-popular.

Unele din cele mai interesante poeme din acest volum, sînt acelea în care îmnul dragostei se îmbină cu îndemnul la luptă. Poetul își consideră atunci iubita ca pe o participantă activă la luptă. Chiar în vremuri grele el nu va pîngări *„Nici lumina ce-am sorbit-o / Cu norodu-mi renăscut / Nici iubirea ta, iubito / Ce spre tel m-a petrecut"*.

Fie că înfățișează munca constructivă a muncitorilor, a țăranilor, tractoriștilor și agronomilor, fie că înfierează pe dușmanii oamenilor muncii sau slăvește pe osteanul sovietic eliberator, poezia lui E. Frunză atrage și mobilizează cititorul. Aceasta pentru că poetul consideră scrisul său ca o armă pusă în slujba poporului, cum se și exprimă: *„Și stau cu țara față-n față"*. De aceea el poate cu îndreptățire încheia acest volum cu versurile: *„Cu aur greu în fiecare lan / Vă chem să proslăvim cei zece ani / Vă chem să facem saltul vitejesc / Spre bună-starea celor ce muncesc"*.

O sărbătoare a culturii noastre

La 13 august, în întreaga țară a început „Decada manifestărilor culturale în cinstea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei", manifestări ce oglindesc odată mai mult dezvoltarea pe care au luat-o în țara noastră, în cei zece ani de la eliberare, arta, știința și literatura, întreaga noastră cultură.

Cu acest prilej, vineri seara, la Librăria Noastră din b-dul Republicii nr. 5 a avut loc deschide-

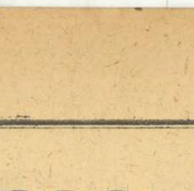

rea festivă a bazarului cărții la care au luat parte tov. Constanța Crăciun, ministrul Culturii, scriitori, poeți, critici literari, ziariști precum și numeroși oameni ai muncii.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii scriitorilor, care a spus printre altele:

„Avem în urma noastră zece ani de luptă glorioasă a partidului clasei muncitoare și a poporului nostru muncitor, zece ani de muncă pașnică și rodnică. În acești ani s-au produs adînci schimbări revoluționare pe toate tărîmurile de viață. Transformări cu totul deosebite s-au petrecut și în domeniul cărții. Cu privire la știința de carte și la răspîndirea cărții în general este destul să spunem că analfabetismul, pata de întuneric ce acoperea cea mai mare parte din populația țării, este pe cale de dispariție și că tirajul cărților atinge cifre de mărimea zecilor de milioane în fiecare an. Astfel, numai în limba română, în anul 1953 au apărut 1.121 cărți științifice și tehnice cu un tiraj total de 19.492.000 exemplare. În anul 1953 s-au tipărit 12.000.000 cărți școlare. În ultimii ani, din operele clasicilor literaturii noastre, Eminescu, Caragiale, Creangă, Slavici, Coșbuc și alții, s-au editat peste 100 de titluri în peste 2.000.000 de exemplare.

Cartea literară de bună calitate a devenit astăzi o nevoie spirituală. Cartea contribuie acum la întărirea conștiinței de clasă a oamenilor muncii. Oamenii muncii nu numai că se desfată citind o carte, ci și învață din ea.

Cu prilejul decadei manifestărilor culturale — care pentru scriitori începe azi prin deschiderea de zeci de bazare ale cărții, prin plecarea în țară a peste 50 de scriitori, prin întîlniri cu cititorii, în orașe, la sate, în întreprinderi, în tabere de pionieri etc. — au ieșit de sub tipar, în cinstea celei de a 10-a aniversări a eliberării noastre, numeroase noi titluri de cărți

★

Tot în prima zi a decadei manifestărilor culturale organizată în cinstea lui 23 August, în Capitală s-au deschis bazare ale cărții pentru minoritățile naționale, ale cărții pentru copii și tineret și au avut loc întîlniri între cititori și scriitori.

La clubul „Grivița Roșie" scriitorul V. Em. Galan a avut o întîlnire cu cititorii ceferiști.

MANIFESTĂRI ÎN ÎNTREAGA ȚARĂ

În cursul zilei de 13 august a avut loc în sala bibliotecii regionale din orașul Cluj deschiderea festivă a decadei manifestărilor culturale, în cinstea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre. În fața a numeroși oameni ai muncii, scriitorii Ion Brad și Horvath Imre au vorbit în limbile română și maghiară, despre dezvoltarea în anii regimului de democrație populară a culturii noi, ca rezultat al îndrumării partidului și însușirii de către oamenii de cultură a marii experiențe a artei sovietice.

Vorbitorii au subliniat prezența în cîmpul culturii noastre noi alături de maeștrii vîrstnici, a unei pleiade de tineri scriitori talentați, cărora le-au fost create condiții optime de dezvoltare în cei zece ani de la eliberarea patriei noastre.

După festivitatea deschiderii decadei manifestărilor culturale, asistența

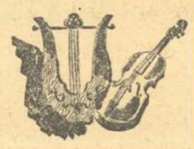

a vizitat bazarul de cărți unde au fost expuse lucrări ale scriitorilor din țara noastră, precum și lucrări ale clasicilor ruși și sovietici, ale clasicilor literaturii universale. Un stand special a fost consacrat lucrărilor scriitorilor de limbă maghiară, Istvan Asztalos, Horvath Istvan, Nagy Istvan, Horvath Imre, Sütö Andras și alții.

Asemenea bazare de cărți au fost organizate în cele 14 centre raionale și în 49 centre de comune din regiunea Cluj.

★

În orașul Craiova a avut loc în prima zi a decadei deschiderea unei mari expoziții a cărții. În cadrul expoziției au fost expuse cărțile celor mai valoroși scriitori ai literaturii noastre și străine. Expoziția înfățișează, cu precădere, realizările din cei zece ani de la eliberarea patriei noastre în domeniul literaturii și artei.

De asemenea, s-au organizat și numeroase bazare de cărți din literatura pentru copii și numeroase întîlniri între scriitori și cititori. Tot odată, în cadrul decadei, au avut loc o seamă de manifestări artistice și teatrale.

În regiunea Galați s-au organizat bazare ale cărții, în orașele Galați, Tulcea, Brăila, Sulina, Măcin precum și în întreprinderile mari. Au fost organizate standuri de cărți în numeroase comune din regiunea Galați. Caravanele cinematografice au fost bine aprovizionate cu cărți, odată cu reprezentarea filmelor, ducîndu-se muncă pentru răspîndirea cărții la sate.

În localul Muzeului Romino-Rus din Galați a avut loc deschiderea festivă a decadei manifestărilor culturale. Scriitorul Mihail Davidoglu a vorbit despre importanța decadei și a analizat unele dintre operele cele mai valoroase apărute în anii regimului de democrație populară.

★

La Baia Mare, la deschiderea bazarului cărții, a avut loc o întîlnire între cititori și poetul Victor Tulbure; actorii Teatrului de Stat din Baia Mare au prezentat un program artistic.

★

În regiunea Hunedoara, au loc consfătuiri ale cititorilor cu scriitorii Ioanichie Olteanu, Nicuță Tănase și Francisc Munteanu. La Teatrul de Stat din Petroșani s-a prezentat piesa „Simeon Albac". La numeroase arii s-au prezentat programe artistice. Bazarele cărții din Hunedoara, Petroșani etc., au cunoscut o vie afluență de public.

SERATA LITERARĂ

Luni în sala Studio a Teatrului Național „I. L. Caragiale", a avut loc o serată literară organizată de Ministerul Culturii și Uniunea scriitorilor din R.P.R.

Înainte de deschiderea manifestării, poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii scriitorilor, a adus la cunoștința celor prezenți încetarea din viață a poetului A. Toma, membru activ al Academiei R.P.R., laureat al Premiului de Stat, vechi și devotat luptător de frunte pentru cauza poporului muncitor, luptător de frunte pentru o poezie nouă în țara noastră. Creatorii pe tărîm literar au păstrat un moment de reculegere în memoria prețuitului poet.

Din volumul de versuri „Cîntul vieții" al poetului A. Toma, poetul Eugen Frunză a citit apoi poezia „Partidului".

Scriitorul Camil Petrescu a vorbit despre dezvoltarea literaturii românești în cei 10 ani de la eliberarea patriei.

Poeții și scriitorii Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Marcel Breslașu, Maria Banuș, Eugen Frunză, Zaharia Stancu, au citit din operele lor și traduceri din versurile marilor poeți sovietici V. Maiakovski și Al. Tvardovski.

La serata literară și-au dat de asemenea concursul cîntăreții: Arta Florescu, artistă emerită a R.P.R., Iolanda Mărculescu, Valentin Teodorian și Lila Cristescu.

★

În diferite întreprinderi și instituții din Capitală au avut loc întîlniri între scriitori și cititori. Astfel, la fabrica „Electrotehnica", poeta Maria Banuș, laureată a Premiului de Stat, a prezentat poemul său „Despre pămînt" apărut în volum cu prilejul decadei manifestărilor culturale. Și scriitorul V. Em. Galan s-a întîlnit cu cititorii la uzinele „23 August".

★

În regiunea Stalin au avut loc în cadrul decadei manifestărilor culturale, numeroase întîlniri între scriitori și cititori. În sala cămînului cultural din orașul Săcele, scriitorul de limbă maghiară Sütö Andras a citit un fragment din cartea „Pornesc oamenii" iar scriitorul Nicolae Jianu un fragment din romanul „Viforul".

La gospodăria agricolă colectivă „Tudor Vladimirescu" din Hărman au citit din operele lor scriitorii de limbă germană Iohannes Bulchardt și Heinrich Simones.

★

Decada manifestărilor culturale în cinstea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre, se desfășoară în entuziasmul oamenilor muncii. Librăriile, care în aceste zile vînd cărțile cu un rabat de zece la sută, au fost inundate de sute și mii de cumpărători. Editurile noastre s-au îngrijit să pună la dispoziția cititorilor încă din prima zi nu numai cărțile originale noi, dar în același timp și ediții de lux ale acestor cărți, destinate bibliofililor. În standurile librăriilor, amatorii ediților de lux au putut găsi opere ideologice, opere ale clasicilor literaturii noastre și universale, ale literaturii contemporane originale, ale literaturii științifice, precum și diverse albume cu reproduceri din lucrările plastice. În mod deosebit a atras atenția mapa cuprinzînd cele mai valoroase lucrări plastice create în ultimii zece ani.

Uriașa activitate editorială pe care o ilustrează în decadă expozițiile și standurile de cărți, reprezintă doar o parte din vasta operă de culturalizare a maselor întreprinsă în anii democrației populare, decada constituind un prilej de trecere în revistă a succeselor literaturii și artei noastre, un prilej de a populariza în rîndurile maselor largi noile lucrări ale oamenilor noștri de artă și literatură.

REP.

NOI OPERE LITERARE ÎN CINSTEA LUI 23 AUGUST

„ISTORISIRI VECHI ȘI NOUĂ" de Mihail Sadoveanu (Editura tineretului)

În volumul „Istorisiri vechi și nouă" apărut în Editura Tineretului sînt strînse o seamă de povestiri ale maestrului Sadoveanu, care evocă drumul istoriei poporului de la îndepărtați ani pînă la marile evenimente revoluționare care au adus eliberarea patriei noastre. Povestirile încheagă un tablou sugestiv al dezvoltării forțelor de luptă ale mulțimilor împilate. Cu fiecare povestire simțim creșterea mîniei populare în fața nedreptăților pe care regimul burghezo-moșieresc le abătea asupra țărănimii sărăcite și asupra nevoiașilor tîrgurilor.

Munca istovitoare și degradantă la care era supusă sărăcimea satelor („Mergînd spre Hîrlău"), batjocura și bunul plac ai boierilor care întunecau și puțina bucurie din sînul familiei celui asuprit („Păcat boieresc", „Prisaca de altădată", „O istorie de demult") sălbăticia administrației statului de fieri („Emigranții la Brazilia", „O mică cercetare", „Străjerul", „O umbră", etc.), toate acestea fac parte din șirul grelelor încercări pe care le-au străbătut oamenii simpli, eroii povestirilor lui Sadoveanu, care și-au apărat cu demnitate dreptul la viață.

Înzestrat cu o energie de neînvins, cu înalte calități spirituale, înfrățit cu locurile și frumusețile patriei, eroul popular din povestirile lui Sadoveanu, în înfruntarea asupririi, trece treptat de la rezistență și mînie închisă sau de la izbucnirea scurtă a revoltei („Ion Rusu Ungurean", „Slugă"), la revolta fățișă, anarhică („Păcat boieresc", „O umbră"), ca să ajungă prin Mitrea Cocor la adevăratul drum de eliberare, al conștiinței revoluționare, drum care a deschis perspectiva marilor prefaceri din patria noastră.

„TABLOU GEOGRAFIC" — de Geo Bogza (Editura tineretului)

Cărțile de călătorii în ținuturi interesante, cuprinzînd descrierea frumuseții locurilor, a bogăției și specificului lor — sînt menite să captiveze tineretul, să-i transmită noi cunoștințe, să-i educe gustul spre frumos.

Editura tineretului inaugurează colecția „Patria noastră" cu o nouă culegere de însemnări a lui Geo Bogza, intitulată „Tablou geografic". Neîntrecutul pictor al drumului vijelios al apelor, al înfățișării majestuoase a munților, al întinderilor nesfîrșite de cîmpie, al constelațiilor impresionante cerești, zugrăvește acum tinerilor cititori aspecte caracteristice ale reliefului patriei, desvăluind frumusețea și măreția lor specifică. Viziunea artistică monumentală, grandioasă, proprie autorului se vădește și în aceste lapidare descrieri care sintetizează în atributele lor esențiale, bogăția nemăsurată a pămîntului patriei, experiența de veacuri a poporului ce trăiește pe aceste meleaguri. Cititorul colindă alături de scriitor dealungul granițelor țării, pătrunde în diferite regiuni descifrînd conturul munților, specificul florei și faunei, cunoaște așezările semnificative ca Valea Prahovei, Valea Bistriței, Hunedoara, Reșița unde se aude astăzi „zumzetul întregii țări, îndreptîndu-se spre viitor cu aripi îndrăznețe".

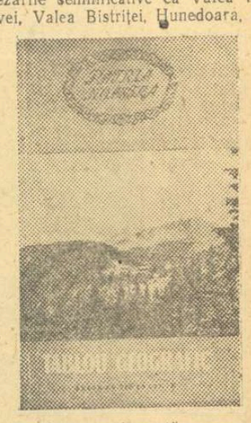

Volumul lui Geo Bogza este o contribuție prețioasă în educarea tineretului în spiritul dragostei de patriei, în spiritul muncii pline de abnegație pentru clădirea viitorului socialist al poporului muncitor

„BĂRĂGAN" de V. Em. Galan (E.S.P.L.A.)

În paginile primului volum al romanului **„Bărăgan"** de V. Em. Galan ne este prezentat un tablou de viață autentic dintr-un sat situat undeva în cîmpia Bărăganului. Acțiunea cărții se petrece în anul 1948 și conflictul central se poartă la ferma de stat Lespezi din balta Dunării. Autorul înfățișează cu mult realism și veridicitate tabloul întunecat al satului unde foștii exploatatori și o seamă de jefuitori își făceau de cap, sabotînd și subminînd cuceririle noi ale satului. Înfringerea lor este inevitabilă cînd în sat vin comuniști ca Anton Filip, care mobilizează la luptă pe toți oamenii cinstiți.

Romanul „Bărăgan" vădește orientarea justă a autorului care a știut

să reliefeze forțele principale care determină transformarea satului, redînd veridic mecanismul luptei de clasă. Bogăția și complexitatea planurilor pe care se desfășoară conflictul, mulțimea și varietatea personajelor integrate în acțiune, dramatismul cloc nirilor, sînt calități incontestabile ale cărții lui V. Em. Galan. Romanul „Bărăgan" se înscrie ca una din cele mai valoroase realizări ale literaturii noastre noi.

Numărul festiv al „Vieții românești"

Numărul festiv al „Vieții românești" cuprinde un bogat și interesant material de proză, poezie, critică. Semnează: *Mihail Sadoveanu:* 23 August 1944. *Gala Galaction:* 23 August. *Camil Petrescu:* „Un episod..." (nuvelă). *Geo Bogza* — Cronică. *Aurel Mihale:* Floarea vieții (roman I). *Dan Deșliu:* Inainte de luptă (fragmente din poemul Cuvînt despre sergentul Belate Alexandru). *Eugen Frunză:* Industrializarea din tîrgul meu; Poveste despre baze. *Marin Preda:* Îndrăzneala — schiță. *Mihu Dragomir:* Acum zece ani (fragment din Războiul vol. II). *Nicolae Tăutu:* Borna de la hotar. Buciumul. Grănicerul Corj. *Mihail Ralea:* Note de drum din Antile (3). *Ion Brad:* Balada împușcaților (poem). *Nina Cassian:* Actrița — schiță. *Sütö András:* Necazul neîntrecutului cosaș — schiță. *Ion Bănuță:* Cîntec despre libertate, Focul, Suveica. *Letiția Papu:* Lîngă un geam deschis; Am plecat la sat. *Al. Andrițoiu:* Bursa; Lalele și zdrențari; Cum a pălit Hans. *Sergiu Fărcășan:* J.B.C. în fortărețele leului roșu (fragment). *Kiss Ienö:* Rapsodie de drum (în românește de Al. Andrițoiu). *Eduard Bagrițki:* Cîntare despre Opanas (în românește de Ioanichie Olteanu). *ORIENTĂRI:* Pentru o continuă dezvoltare a literaturii sovietice. *PE DRUMUL REALISMULUI SOCIALIST: N. Tertulian* — Transformarea concepției asupra istoriei în opera lui Camil Petrescu: De la „Danton" la „Bălcescu" și „Un om între oameni". *Simion Alterescu:* Teatrul lui Aurel Baranga. *ÎNVĂȚÎND DIN EXPERIENȚA LITERATURII RUSE ȘI SOVIETICE:* articole de: *Cezar Petrescu, Lucia Demetrius, Veronica Porumbacu* și *Mihai Novicov. TEORIE* ȘI CRITICĂ: Ov. S. Crohmălniceanu: Poezia lui Mihai Beniuc. *Eugen Campus:* Un nou roman valoros al literaturii noastre. *I. D. Bălan:* Volumul de versuri al lui D. Corbea.

INTREBARE...

LA CASA ALBĂ

„NOUA" MODĂ AMERICANĂ

Americanii eliberează din închisori generali fasciști italieni, criminali de război.

POPORUL CHINEZ: — Aceta reprezintă China?
(Desen de GION)

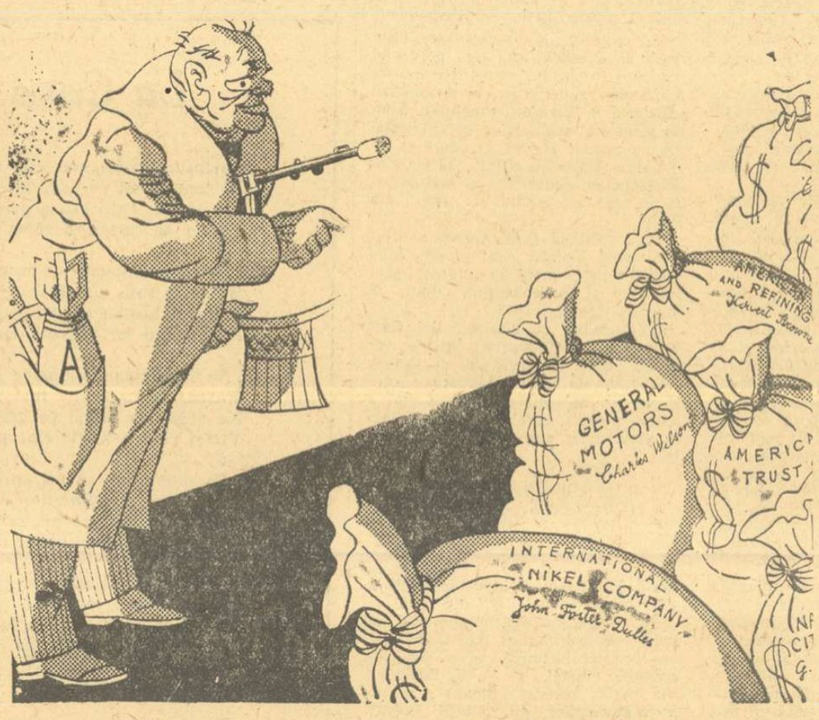

— Domnilor miniștri, putem începe consiliul nostru de cabinet
(Desene de ROSS)

— Nu e nevoie să le mai spălați. Sînt la modă iar cămășile...negre.

Redactor șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (redactor-șef adjunct), Veronica Porumbacu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25
STAS 3492 — 54

FL MURES
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 24 — Joi 26 august 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

Indemnuri pentru victorie

Pe urcușul către culmile luminii și bucuriei, poporul nostru muncitor s-a oprit o clipă și și-a făcut socotelile vremurilor din urmă. Au trecut zece ani de la eliberarea noastră. In curgerea timpului, zece ani nu înseamnă cine știe ce. Dar în istoria noastră, acești ani nu se socotesc cu măsurile obișnuite, ci cu altele, deosebite, necunoscute în trecut.

In raportul ținut la adunarea festivă pentru sărbătorirea celei de a zecea aniversări a eliberării Romîniei, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a menționat fapte cunoscute nouă, trăite de fiecare dintre noi; dar puse una lîngă alta, ele dau nu numai strălucire gloriosului deceniu, dar constituie și chezășii pentru ce va urma în anii care vin.

In zece ani, poporul nostru, ajutat de puternica și victorioasa Uniune Sovietică, a răsturnat clica antonesciană; a sfărîmat alianța nefirească și dușmănoasă intereselor maselor a Romîniei burghezo-moșierești cu Germania hitleristă; a participat la războiul antihitlerist; a zdrobit uneltirile imperialiștilor apuseni care doreau păstrarea țării noastre în orbita intereselor lor; a alungat monarhia; a creat Republica Populară Romînă.

Apoi, a început marea construcție. După înfăptuirea naționalizării industriilor, s-a ajuns ca producția industrială, în 1953 să fie de două ori și jumătate mai mare decît în 1938, cu precizarea că sectorul socialist reprezintă 99%.

Cifrele sînt de obicei reci, dar grăitoare. Citeva date spun cu un dramatism excepțional, care ne-a fost truda în anii trecuți. Producem acum peste 9 milioane de tone de țiței pe an, adică aproape o dată și jumătate mai mult decît în 1938, cînd peste cîmpurile noastre petrolifere stăpîneau monopolurile americane, engleze, franceze, germane, olandeze.

Din furnalele noastre ies 720 mii tone de oțel, adică de două ori și jumătate mai mult decît în 1938 și 450 mii tone de fontă, adică de trei ori și jumătate mai mult decît în 1938. Iar electricitatea care a pătruns în sate și pe arîile de treierat a ajuns la 3400 milioane kilowat-ore, adică de trei ori mai mult decît în 1938.

Fața agriculturii se schimbă mereu. Dacă, pe de o parte, astăzi avem peste 20% din suprafața arabilă a țării cuprinsă în sectorul socialist, cu 2048 gospodării agricole colective și 2384 întovărășiri, pe de altă parte, pămîntul acesta al nostru, zgîriat veacuri întregi cu plugul de lemn, este acum lucrat cu tractoare, semănătoare cu tracțiune mecanică, cultivatoare, secerători-legători. Și nu există om care, iubind țara aceasta, să nu se bucure atunci cînd vede că lanurile galbene cad în faptul verii sub cuțitele combinelor. Asemenea unealtă de lucru n-au cunoscut țăranii noștri în trecut. Ea le-a fost adusă pe ogoare de către puterea populară.

Oamenii și-au schimbat viața. Omul muncitor a scăpat de coșmarul șomajului, pentru că la noi „a fost lichidat șomajul și crizele economice, a dispărut teama de ziua de mîine". Se cheltuiesc sume însemnate de către stat pentru asigurările sociale, asistența medicală, plata pensiilor, odihnă în vremea concediilor, asigurarea învățămîntului gratuit în școala elementară pentru copiii oamenilor muncii. Se construiesc cartiere și blocuri muncitorești, stadioane, teatre.

Grija pentru cultură, artă și sport este fără seamăn în trecutul nostru. In țara unde știutorii de carte formau o mică minoritate, analfabetismul a fost aproape lichidat. Ce ar spune, de pildă, moș Ion Creangă dacă ar vedea că poveștile lui, alături de cărțile cele noi, sînt citite de la un capăt la altul al țării nu numai de cei trecuți prin școli înalte, dar și de cei ce abia au învățat buchiile în anii aceștia din urmă?

„Cultura, arta, sportul — spunea în raportul său tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — au devenit un bun al oamenilor muncii. Peste 6000 cluburi și colțuri roșii muncitorești și peste 12000 cămine culturale sătești, mii de biblioteci, numeroase săli de spectacol și baze sportive stau la dispoziția oamenilor muncii.

Ziarul, cartea, radio-ul, filmul, cluburile și echipele artistice au intrat în viața de zi de zi a oamenilor muncii.

Au dispărut vremurile cînd cărturarii noștri erau tratați cu nepăsare și dispreț, lipsiți adesea de cele mai elementare condiții de trai și activitate creatoare. Regimul democrat-popular a creat condiții deosebit de favorabile activității științifice și literar-artistice. Niciodată oamenii de știință, scriitorii și artiștii nu s-au bucurat de asemenea posibilități de viață și de muncă, de atita cinstire și dragoste ca astăzi în condițiile regimului democrat-popular, interesat vital în progresul creației științifice și artistice".

Și mai departe, tovarășul Gheorghiu-Dej adăuga: „Prețuind munca nobilă a intelectualității noastre creatoare, poporul cere oamenilor științei și culturii să țină pasul cu viața, să răspundă problemelor noi, arzătoare, ridicate de viață, de cerințele construcției socialiste, să creeze noi opere științifice și artistice de valoare, capabile să-l ajute și să-l însuflețească în lupta pentru dezvoltarea continuă a economiei naționale, pentru un avînt puternic al industriei și agriculturii, pentru creșterea continuă a nivelului de viață material și cultural al maselor muncitoare".

In acest îndemn stau rosturile activității scriitorilor noștri. Viața s-a schimbat în țara noastră. Oamenii s-au schimbat și se schimbă mereu. Construind o orînduire nouă, o lume nouă, omul se construiește pe el însuși. Toate prefacerile acestea revoluționare trebuiesc consemnate în opere literare a căror valoare ideologică și artistică să fie la o asemenea înălțime încît într-adevăr să poată mișca masele de oameni care fără larmă, dar cu dîrzenie de nezdruncinat, făuresc bunurile de care ne bucurăm.

Și numai cînd fiecare scriitor va simți adînca răspundere pe care o are față de popor și va transpune această simțire în opere literare, numai atunci va putea spune că este și el făurar al vremurilor noi.

Scriitorul și cartea la noi

Vorbind despre „Scriitorul și cartea la noi" în perioada celor 10 ani de la eliberarea țării, aș vrea să încep prin a da — cum se zice — Cezarului ce e al Cezarului, adică cititorului mai întîi, ce este al său...

Un cititor și un prieten al meu, ceferist de pe Grivița, îmi spunea într-o zi niște lucruri pe care nu mi-e ușor să le uit și pe care mă simt obligat să le comunic mai departe.

— Aș vrea să mă lămurești într-o chestiune, zicea el. Poate te pricepi mai bine, că despre versuri e vorba. Uite, am citit ieri în pagina întîia a ziarului nostru o poezie. Am citit-o, am înțeles-o, dar după ce am citit-o și am înțeles-o, parcă mai trebuia ceva, parcă nu eram mulțumit și neștiind de ce și cum, am stat de vorbă eu singur numai cu mine, cam în felul următor:

— Bine, frate, n-a apărut poezia asta chiar în pagina întîia a ziarului nostru?

— Ba a apărut.

— Și nu semnează poezia asta unul dintre cei mai renumiți poeți ai noștri?

— Ba semnează.

— Și n-ai spus tu că-ți plac poeziile actuale, cu teme din zilele noastre?

— Ba am spus.

— Păi atunci, nu este o poezie bună?

— Ba de bună o fi bună: cum să nu fie bună dacă e de un poet de-al nostru renumit, dacă-i scrisă pe-o temă din zilele noastre și dacă a apărut chiar în pagina întîia a ziarului nostru?

— Atunci ce vrei?

— Vreau să știu un lucru: de ce nu-mi place?... Că nu-mi place, și pace!

Iar după o clipă de gîndire, prietenul meu, ceferistul, își puse — sau îmi puse — o întrebare cum nu se poate mai afurisită:

— Ce zici, frate? Nu cumva această poezie a poetului nostru renumit, scrisă pe o temă din zilele noastre și apărută chiar în pagina întîia a ziarului nostru, o fi proastă, proastă pur și simplu? Hai?

— Dar de ce-ți veni ideea asta? — l-am întrebat la rîndul meu.

— Uite d-aia: că mă ia parcă de ceafă, mă ia parcă de guler, vrînd să mă convingă mortiș, și nu mă ia de colea, de inimă, ca să zic și eu tot din inimă: „Așa e, da. Are dreptate". Sau: „Frumos spune. Al dracului mi-a plăcut".

Trebuie să adaug că răspunsul prietenului meu, ceferistul, mi-a dat de gîndit și-mi mai dă, în ce privește exigențele de care adeseori pomenim, ale cititorilor de la noi și nivelul — zi de zi în creștere — al acestor exigențe.

Pentru noi nici nu se mai poate despărți, în practică, dezvoltarea literaturii noi de dezvoltarea cititorului nou, de dezvoltarea gustului său, a cerințelor sale față de literatura nouă.

In adevăr, la diferite întîlniri cu scriitorii, s-a văzut că vin nu numai cititori care reproduc pe-o filă scrisă de-acasă păreri împrumutate sau transcrise pur și simplu după cele ce se publică prin reviste și ziare. S-a văzut că vin mereu mai mulți cititori care nu se pregătesc cu mici discursuri compilate, care nu repetă ce au citit despre o lucrare ci, dimpotrivă, ei au propriile lor opinii, meditate, nemijlocite, adînci. Ei își pun și îți pun întrebări, ei îți ridică probleme și îți ușurează sau îți indică direct rezolvări adeseori uluitor de juste. Acești cititori merită o ureche trează și toată atenția, toată ascultarea scriitorului, căci de ei este strîns legată situația literaturii la noi și întreaga înflorire a culturii noastre.

In adevăr: interesul activ și odată cu el pretențiile față de literatură și artă ale omului nostru de obște nu au crescut întîmplător în ultimii 10 ani. Ele au crescut în măsura în care scriitorii și artiștii noștri au satisfăcut dorința publicului de azi de a afla adevăruri și fapte ale vieții noi, cît mai bine și mai deplin înfățișate în haina cuceritoare a frumuseții.

Sarcina de bază pentru poeții, prozatorii, dramaturgii și criticii patriei noastre a fost trasată foarte clar în scrisoarea Comitetului Central al P.M.R. către scriitori, cu prilejul conferinței lor din martie 1949. In acea scrisoare se recomanda în mod explicit ca „literatura să fie ea însăși un factor activ al transformărilor prin care trece țara noastră în drumul ei spre socialism".

Dar pentru ca literatura să ajungă a fi un asemenea factor activ, angajîndu-se cu toate forțele la transformarea economică și culturală a țării, la procesul viu al construirii socialismului, la apărarea păcii și prieteniei între popoare, scriitorii au trebuit să depună însemnate eforturi, ba chiar să-și reconsidere din temelie multe poziții greșite. Am avut mai întîi manifestări de izolare și indiferentism, rămășițe cunoscute ale concepției mediului burghez în care un mare număr dintre ei s-au dezvoltat. Au existat și acțiuni direct dușmănoase — reflectînd poziția de clasă a fostelor regimuri dominatoare — și cu care, pînă la biruirea lor, s-a dus o luptă grea. A mai rămas o vreme cîmp deschis pentru destule recidive și apetituri ale „criziștilor", care se văicăreau că în regimul puterii populare nu ar fi posibilă o reală înflorire culturală, că am străbate cumva o fază de „criză" a culturii. Au existat apoi unele nepăsări și întîrzieri care lăsau goluri în unitatea frontului nostru ideologic — și o muncă plină de răbdare a trebuit dusă și în această direcție.

Astăzi încă, bătălia literară continuă, pentru a revela, a fundamenta și întări în conștiința tuturor scriitorilor adevărul adînc al apartenenței lor, acel bun cîștigat acum în majoritatea cazurilor, pe care Maiakovski îl definea în versurile lui:

De partea-acelora eu sînt
Care-au ieșit să construiască pe pămînt
Și-n febra zilelor de muncă
Fără zăbavă,
Ce-i vechitură — mătură și-aruncă...
Dau slavă
Patriei de astăzi, și
De trei ori slavă, cele ce va fi!

Felul cum se dovedește prezent în literatură acest adevăr, al apartenenței față de popor, mai ridică destule probleme a căror dezbatere se duce, ca și pînă acum, sub privegherea multilaterală și îndrumarea permanentă a partidului.

Ca și pînă acum, această priveghere și îndrumare garantează succesul cauzei literaturii — parte integrantă a cauzei proletariatului.

Lupta actuală pentru o calitate mereu mai ridicată a operelor de literatură, lupta stăruitoare pentru încorporarea adevărurilor vieții de azi în formele cele mai demne de ele, adică artistic cele mai înalte — este tot un aspect al problemei apartenenței, pe care cititorii și scriitorii o pun laolaltă, cu o conștiință și o răspundere sporită, ilustrînd actuala noastră etapă de dezvoltare.

Aceia cu ale căror crezuri și acțiuni se confundă întreaga ta activitate și propriile tale crezuri și acțiuni, aceia de partea cărora ești, aceia pentru care scrii, au dreptul deplin să-ți ceară opere bogate și puternice, care să nu îngusteze dimensiunile realităților noastre, să nu le sărăcească frumusețea și multitudinea, să nu usuce miezurile profunde ale vieții.

Niciodată nu vor fi amintite îndeajuns îndemnurile lui Maiakovski în acest sens și niciodată repetarea lor nu va fi inutilă: „să nu aruncăm în puritatea comunismului, să n-o pătăm, cu noroiul platitudinii"... E un postulat pe care el nu o singură dată l-a înfățișat și în versuri:

Cărți mari, uriașe, făceți-ne dar!
O sută de ani să țină, măcar...
Să nu se topească
In vînturi,
Ca fumul de iască...

Aceste „cărți mari, uriașe", el nu le cerea doar pentru nu știu ce aureole, pentru nu știu ce sete de nemurire ci, firește, numai și numai în numele dumitale, cititorule... Dar pentru înfăptuirea acestor postulate, în fața scriitorilor și criticilor laolaltă stau sarcini de seamă.

Pe bună dreptate „Pravda" nr. 145 din 1954 socotea necesară *„o discuție principială despre orizontul de idei al scriitorului, despre măiestria și locul lui în societate"* cerînd *„intensificarea ofensivei împotriva surogatelor literare, împotriva scriitorilor care își ascund slăbiciunea lor artistică, lipsa lor de exigență față de forma literară, prin referiri la actualitatea conținutului, la aparența lor mobilitate și operativitate politică".*

Pe bună dreptate „Pravda", în același număr, relevînd anumite nemulțumiri ale cititorului, scria: „Cititorul nu este mulțumit de faptul că mulți poeți... n-au destulă melodie și duioșie atunci cînd se pune problema creării unor opere lirice, că la ei, adeseori, lirica cetățenească înflăcărată face loc unei retorici țipătoare sau unei declamații pompoase..."

Și pe bună dreptate „Scînteia" releva de curînd că operele literare nu pot fi privite unilateral — așa cum și azi mai fac unii critici — adică „numai din punctul de vedere al conținutului ideologic, ignorîndu-se specificul fenomenului literar: oglindirea realității în *imagini artistice".*

Chemați să raporteze în fața poporului lor asupra „terenului", asupra oamenilor și faptelor vieții noastre, adică în ultimă instanță asupra mersului complex și victorios al construcției socialismului, scriitorii nu pot răspunde prin simple, sărăcăcioase, uscate rapoarte de serviciu. Ei răspund întîi de toate prin creația lor literară, întregind realități istorice concrete în imagini artistice durabile. Se știe că închegarea în imagini artistice e cu atît mai durabilă și mai larg îmbrățișată, cu cît cititorii o pot verifica în practica de toate zilele, simțindu-i învățămintele, gustindu-i folosul, însușindu-i frumusețea.

Se știe de asemenea că folosirea oricărei creații literare se prelungește pe răstimpul uneia sau mai multor generații, după cum adevărurilor concrete încorporate în imagini artistice, cititorii le recunosc pe mai multă vreme prestigiul, viabilitatea, frumusețea.

Aspirația spre adevăr și frumusețe, spre un bogat conținut de idei, investmîntat într-o formă la rîndul ei bogată, este semnul pe care cititorii de azi îl dau scriitorilor, solicitați și dornici ei înșiși să facă față unor exigențe tot mai mari.

„Studiind hotărîrile Comitetului Central al partidului și programul de luptă pe care l-a trasat Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. vedem clar că partidul cheamă neobosit literații la luptă pentru o literatură bogată, cu un înalt conținut de idei și o desăvîrșită formă artistică", sublinia „Pravda".

La noi, pe tot parcursul acestor glorioși 10 ani, această chemare — fără a abdica o singură clipă de la cea mai fermă principialitate — a dovedit o mare răbdare și o mare căldură în înțelegerea și stimularea tuturor talentelor reale, oferindu-le condiții nemaiîntîlnite de dezvoltare și un climat deosebit de favorabil creației.

Sectorul creației a fost în mod substanțial ajutat prin exemplul scriitorilor ruși și sovietici, exemplu care a fertilizat ogorul literar de la noi, deschizînd luminoase perspective creatorilor.

Prin propria lor experiență, scriitorii noștri au putut să verifice neuitatele cuvinte ale criticului și democratului revoluționar Belinski: „Libertatea de creație se acordă ușor cu slujirea contemporaneității; pentru aceasta nu este necesar să te constringi să tratezi teme, să-ți violezi fantezia; pentru aceasta este necesar doar să fii cetățean, fiu al societății tale și al epocii tale, să-ți însușești interesele ei, să-ți contopești năzuințele cu năzuințele ei".

Cei mai buni scriitori ai noștri sînt și cei mai apreciați de către masele largi, iar numele lor este cunoscut și stimat, tocmai pentru că — făuritori de frumusețe — ei ilustrează pe o treaptă înaltă ideea de scriitor cetățean.

Aceste nume pe care premiile de stat le consacră și dragostea cititorului le popularizează răspunzîndu-le ca o vastă cutie de rezonanță, aceste „uzine care fabrică pe lume fericirea", cum spunea Maiakovski, aduc an de an noi opere iubite de popor. Nu intenționăm să facem aci nici o înșirare a acestor nume, nici o trecere în revistă a realizărilor lor.

Ne-ar trebui prea multe pagini și fără îndoială nu le-am putea cuprinde pe toate. Pe rînd și pe îndelete, aceasta este de altfel treaba criticilor. Scopul pe care ni l-am propus nu este de a pune în lumină scriitori și opere, ci de a evidenția unele trăsături cu caracter de generalitate, privind mai ales noul mediu propice creațiilor de anvergură, poziția activă a cititorului față de scriitorii săi, climatul deosebit în care se desfășoară mișcarea literară într-o țară de democrație populară.

Cu puțină vreme în urmă, Ilya Ehrenburg arăta că, în mediul burghez, „scriitorul aruncă o carte cum ar arunca o butelie cu o scrisoare, în valurile mării..." Cineva s-ar putea s-o găsească, s-o culeagă, s-o citească, s-o înțeleagă. Dar mesajul operei de artă rămîne de fapt la voia soartei. Intîlnirea cu cititorul poartă pecetea capricioasă a întîmplării. Opera lui e fără destinație și fără destinatar. Ea se pierde sau se valorifică după cum îi este, mă rog frumos, norocul"...

Sub acest aspect — decisiv pentru munca artistului, pentru rîvna și în-

Cicerone Theodorescu

(Continuare în pag. 2-a)

Eroii și conflictele vremii noastre

In definitiv, pentru noi, ceea ce este mai important este lumea vie, care crește și se schimbă, viața oamenilor din timpul nostru, cu conflictele, problemele, relațiile, dibuirile, cu succesele și cu victoriile lor reale. Succesele noastre sînt determinate de justețea și profunzimea artistică cu care pătrundem această lume, de felul în care vedem și reușim să arătăm în mod just, să înțelegem, ca marxiști, procesele care au loc în sînul ei. In esența lor, insuccesele și eșecurile noastre rezultă, întotdeauna, din faptul că nu pătrundem destul de bine această lume — ori nu cunoaștem viața, ori n-o pricepem bine, ori mijloacele artistice sînt slabe — cînd ceea ce am văzut și am înțeles nu este exprimat în mod plastic.

Dacă folosim termenul știință despre om al lui Gorki, înseamnă că scriitorii sovietici au primit, în arta cunoașterii omului, sarcina cea mai grea dintre toate cîte le-au avut pînă acum. O astfel de transformare radicală și rapidă a întregii structuri sociale, o astfel de transformare a oamenilor și a psihologiei lor, a relațiilor și a vieții lor, nu s-a întîmplat în nici o epocă precedentă. Niciodată scriitorii nu au năzuit, cu atîta limpezime și preciziune, să dezvăluie nu numai schimbările care se produc, ci să le și grăbească, cu ajutorul unor mijloace plastice de exprimare, puternice.

Aceasta este nespus de greu, dar și nespus de interesant. Sub ochii noștri crește și se formează un om nou — un om frumos, un om drept și creator — așa cum l-au visat oamenii cei mai buni, din toate timpurile.

In anii existenței sale, literatura sovietică a creat o întreagă galerie de eroi ai vremii noastre; cu ajutorul lor se formează ideile și gusturile timpului nostru; cu ajutorul lor prietenii noștri de peste hotare îl studiază cu dragoste pe omul sovietic — iar dușmanii, cu teamă și cu mînie. Și totuși, a crea chipul omului înaintat al vremii noastre este sarcina cea mai importantă a scriitorilor sovietici, deoarece este imposibil să epuizezi această temă: viața merge înainte, oamenii cresc, se schimbă necesitățile și condițiile vieții, se nasc noi probleme sociale, se schimbă conținutul imaginii. Cel puțin, dacă istoricii literari ar urmări cum s-a schimbat și cum s-a îmbogățit concepția scriitorilor, cu privire la eroul vremii noastre, ce trăsături noi a căpătat, iată o temă interesantă pentru istoricii literari...

Există critici care cred că sarcina cea mai importantă a literaturii sovietice este de a crea un erou „ideal".

...Milioane de eroi ai vremii noastre creează zi de zi cu modestie, fără a avea sentimentul că sînt niște excepții, opere minunate în uzinele noastre, în laboratoarele științifice, în colhozuri, în școli, între ghețurile Arcticei, pe șantiere, pe pămînturile desțelenite, în expedițiile științifice. Toți sînt oameni diferiți. Îi unește numai faptul că trăiesc și acționează pe baza unui nou cod de onoare, codul comunist! Și găsesc în ei, pentru rezolvarea sarcinilor care le revin, tăria de a lua hotărîri, potrivit principiilor și sentimentului datoriei lor, oricît de greu ar fi lucrul acesta. Ei sînt oameni obișnuiți care știu ce este și greșeala și îndoiala, și durerea și teama, se află uneori sub influența unor sentimente mărunte, dar care au în sufletele lor acel principiu conducător, care le dă posibilitate să biruie îndoiala, greșelile, sentimentele mărunte.

Tendința de a crea un erou „ideal" duce neapărat la didacticism. Nu este adevărat că rolul educativ al unei opere este cu atît mai mare, cu cît eroul este mai ideal. Dacă-i considerăm pe cititori, nu ca niște abstracțiuni lipsite de personalitate, care trebuie educate, ci ca niște oameni vii ai vremii noastre, ca niște luptători și, dacă vom apleca urechea la părerile lor, vom vedea că nu eroii „ideali" produc impresia cea mai puternică, ci procesul de formare a eroului, adică ideile și sentimentele, îndoielile și hotărîrile, impulsiunile și faptele, problemele și victoriile morale ale omului obișnuit, pe care cititorul îl cunoaște, prezentat în condițiile vieții reale.

Nu este greu să arăți că cei mai talentați dintre scriitori nu reușesc să creeze eroi confecționați dinainte ca eroi complet pozitivi, adică ideali. De obicei, un asemenea erou este foarte static. El intră în carte gata „făcut", cu trăsături și însușiri formate. El înțelege totul, are dreptate întotdeauna. El are tot ce prețuim noi, nu are un singur lucru, nu are viață. Poate de aceea reușim atît de rar să creăm chipul activistului de partid? Dorind din toată inima să arate un bun organizator de partid sau un secretar de comitet raional, scriitorul pune în el tot ceea ce este bun, tot ceea ce educă partidul în membrii săi, ceea ce este propriu partidului în totalitatea lui, și creează, fără să vrea, o abstracțiune. Cititorul nu se recunoaște nici pe sine, nici pe tovarășii săi în eroul ideal, format undeva, dincolo de paginile romanului.

Cînd creăm un erou „gata" făcut, îl lipsim pe cititor de ceea ce este mai important, de emoția de a trăi împreună cu el aceleași sentimente, de a lua parte la formarea caracterului său.

Unde se află secretul farmecului eroului, care atrage inima cititorului? Mie mi se pare că se află în dragostea scriitorului pentru eroul său, fiindcă dragostea dă acea înțelegere profundă a omului, care nu este posibilă numai pe calea rațiunii. Conținutul sufletesc și chipul eroului întrupează — adesea independent de intenția noastră conștientă — ideile estetice ale societății. Să ne amintim de eroii literaturii clasice din secolul al XIX-lea: deși sînt foarte diferiți, ei reflectă anumite idei estetice ale clasei și ale vremii lor. Imaginea lor frumoasă îi dă cititorului un sentiment de bucurie și în zilele noastre, dar participă activ la viața noastră de astăzi numai eroii care întrupează trăsăturile nemuritoare ale caracterului național, trăsături care au căpătat acum o nouă dezvoltare. Cînd vorbim de femei partizane, de a...rătorii Leningradului, ai Stalingradului, ne aducem aminte de femeile din operele lui Nekrasov: „Ea va opri calul în galop și va intra în izba cuprinsă de flăcări". Iar supunerea în fața destinului a Tatianei Larina ne atrage din ce în ce mai puțin.

Frumusețea și farmecul celor mai iubiți eroi ai literaturii noastre constă în faptul că ei sînt oameni vii, care acționează și care luptă, oameni cu caractere tari, cu o concepție clară. Ei cunosc și îndoiala și greșelile, ei se lovesc de rămășițele trecutului, care se găsesc nu numai în alți oameni, ci și în sufletele lor, dar au și tăria să le învingă. Intr-un astfel de erou, cititorul se recunoaște pe sine, este în-

★

VERA KETLINSKAIA

★ ★

sufletit de forța lui morală, de faptele și hotărîrile acestui om apropiat, pe care el îl înțelege, și de aceea poate să-și spună: „Și eu pot să fiu ca el!"

Nu cumva acesta este secretul influenței uriașe a lui Pavel Korciaghin asupra inimii și a minții cîtorva generații? Pavel este al nostru, simplu și pe înțelesul nostru; e departe de a fi ideal; dar el străbate de-a lungul romanului un drum de călire și de maturizare interioară, încît fiecare om, cînd închide cartea, simte că are în el o bucată din acest oțel călit.

...Revista „Smena" a tipărit un articol de P. Beloborodov, unde autorul își pune întrebarea: „Ce trăsături de caracter trebuie să aibă neapărat chipul unui adevărat erou?"; apoi, acordînd cu mărinimie scriitorilor dreptul de a individualiza temperamentele și modul de comportare a eroilor, trece la enumerarea calităților obligatorii pentru orice erou pozitiv din zilele noastre! Din acestea fac parte diferite, multe calități: eroul trebuie să fie neapărat un om care-și cunoaște meseria profund (dar ce-i de făcut cu eroul pozitiv care în anii tinereții a luptat pe front și nu a reușit să-și facă o profesiune?), că eroul trebuie să fie impresionat și uimit cînd vede orașul iluminat sărbătorește, crescut în fața ochilor lui, sau cînd vede prima brazdă pe un pămînt nedesțelenit, că eroul trebuie să fie înflăcărat în dragoste, să stea în frig și ploaie — sub fereastra iubitei și să-i facă poezii! Da... Dar Korciaghin a fugit de dragostea lui, dintr-o înțelegere greșită a datoriei de revoluționar... Nu, e o naivitate, n-are nici un sens să creezi un clișeu stereotip al eroului!

...Este timpul ca și criticii noștri să studieze nu numai literatura, ci și viața, să confrunte personajele, create de scriitori și problemele elaborate de ei, cu realitatea vie! Fiecare scriitor își are temele lui, cercul lui de observații. Criticul nu poate să știe tot ce știe fiecare scriitor în parte; și criticul trebuie să aibă o specialitate, temele lui preferate, cercul lui de observație. Se întîmplă ca, uneori, criticii să ocolească cu indiferență probleme de viață, ridicate într-un roman, pe cînd cititorii le discută cu aprindere, se referă la carte în viața lor practică, scriu cu căldură scrisori în care polemizează sau sînt de acord cu autorul! Oricît de deștept și de cult ar fi criticul, el nu poate să judece just reflectarea vieții în artă, dacă nu cunoaște, pînă în cele mai mici amănunte, însăși viața, psihologia oamenilor dintr-un mediu anumit și procesele care se petrec, necontenit, în societate.

Se întîmplă uneori să se reproșeze unui ciclu de poezii lirice că „nu arată omul", deși, fiind o poezie lirică, ea exprimă adesea o idee, un sentiment, starea sufletească a unui om; tocmai în aceasta constă frumusețea ei, pentru aceasta este necesară oamenilor.

...Același lucru se poate spune și despre dramaturgie și despre proză. Cînd un critic apreciază un roman sau un personaj din roman, trebuie să plece de la conținutul romanului, nu de la închipuirea lui, de la ceea ce ar fi scris el, criticul, dacă ar fi fost romancier.

Mie mi se pare că succesul lui N. Ostrovski constă în faptul că, deși a individualizat caracterul eroului, făcîndu-l unic, el a tipizat totuși trăsăturile unei întregi generații; eroul nu este prezentat „gata" făcut, ci în procesul de formare, de dezvoltare; dar această dezvoltare corespunde concepției estetice a oamenilor sovietici cu privire la conținutul spiritual al unui adevărat om nou, propriu orînduirii socialiste. Korciaghin renunță în mod nenatural și el și femeia pe care o iubește, la fericirea personală; noi nu aprobăm aceste greșeli, le biruim împreună cu eroul și simțim necontenit cum crește și se maturizează un caracter neobișnuit, care se manifestă în niște situații de viață ascuțite și dezvăluie pînă la urmă adevărata valoare a omului.

Lipsurile și slăbiciunile muncii noastre nu constau în faptul că nu ne propunem ca sarcină să creăm un erou ideal, ci în faptul că privim viața superficial, că nu-i ciocnim cu destulă hotărîre pe eroii noștri cu conflictele care există în viață, nu-i trecem prin încercări și prin contradicții reale; de aceea nici nu le dăm posibilitate să se manifeste din plin, să săvîrșească fapte impresionante, să ia hotărîri pline de bărbăție. Noi îi cruțăm prea mult, înlocuind suferințele cu mici neplăceri, făcîndu-i să biruie repede și ușor în luptă. La aceasta ne-au ajutat din plin mulți critici și mulți redactori, care se sperie de ori ce contradicții: „De ce trebuie să moară? E mai bună o ușoară indispoziție, care o să-i treacă. De ce mutilarea asta serioasă? E destul să fie rănit ușor!" Să ne amintim cîte reproșuri i s-au făcut Galinei Nicolaeva, pentru că moare Alioșa al ei. Tocmai moartea lui Alioșa i-a permis scriitorului să pună, cu mijloace artistice, plastic și nu didactic, problema atît de importantă a grijii pentru tovarăși, care trebuie să devină lege în viața colectivului.

Este interesant că o serie de cărți, care au plăcut cititorilor într-un mod cu totul deosebit, exercitînd asupra lor o mare influență morală („Așa s-a călit oțelul", „Înfrîngere", „Tînăra Gardă", „Povestea unui om adevărat", „Poemul pedagogic") sînt cărți care au la bază fapte și destine reale, și poate tocmai de aceea adevărul vieții, cu toată asprimea lui, nu este atenuat, nu este retușat. Și totuși, aceste cărți sînt profund optimiste, sînt cele mai optimiste cărți ale noastre.

Toate calitățile omului se verifică prin fapte, în ciocniri reale. Forța incomparabilă a patriotismului sovietic s-a manifestat în fața lumii întregi, ca o trăsătură fundamentală a oamenilor sovietici, în timpul Războiului pentru Apărarea Patriei, cînd acest patriotism a dat naștere unui eroism de masă, în luptă și în muncă și a creat o dîrzenie și o răbdare, necunoscute pînă atunci. Leneșul, care se întinde pe divan, nu poate manifesta o atitudine comunistă față de muncă, chiar dacă e plin de cele mai nobile principii; dar omul, care nu și-a precizat niciodată în mod teoretic atitudinea față de muncă, manifestă tocmai o atitudine comunistă cînd își pune, în munca lui de fiecare zi, tot sufletul, toată energia, toată gîndirea lui creatoare... Există oameni pe care-i crezi ani în șir prieteni; și iată, apare în viață o clipă grea, cînd se verifică prietenia... și vezi cum mulți „prieteni" dispar într-o clipă și rămîne adevărata prietenie, luminoasă, curată, generoasă și dezinteresată. Tocmai în această prietenie apar două feluri de oameni, deosebiți din punct de vedere calitativ: unii care te compătimesc și te consolează, și alții — și aceștia sînt în adevăr oameni noi — care luptă pentru ceea ce cred că este drept.

Aici se află „secretul" creării eroului pozitiv, să-l arăți în acțiune, să-l pui în situații de viață contradictorii, care necesită hotărîre și acțiune; nu te grăbi să-l scoți dintr-o situație grea, pînă nu o rezolvă el singur.

...Drumurile, prin care literatura pătrunde intens în viață, sînt mult mai variate decît își închipuie unii critici. Sînt mult mai variate metodele de a influența mintea și inima cititorului, sînt mai variate temele, mijloacele de exprimare, genurile, particularitățile stilistice. Aș vrea foarte mult, ca această multilateralitate vie a artei care, la urma urmei, reflectă complexitatea unică a vieții, să nu fie pusă în șabloanele unor scheme născocite, ci să fie apreciată după o analiză profundă, prin confruntare cu fenomenele vieții. Aș vrea ca, în locul unor canoane „ideale" impuse scriitorilor, criticii să analizeze idealurile pozitive, care însuflețesc munca scriitorului și apar ca o concluzie naturală din toată țesătura artistică a operei, criticul să analizeze însăși țesătura artistică a acestor opere, dacă forța ei plastică corespunde forței ideilor, care l-au dat naștere.

(Text prescurtat din „Literaturnaia gazeta" nr. 97/954).

LA 23 AUGUST

Coloanele nesfîrșite de manifestanți defilează prin fața tribunelor, exprimîndu-și dragostea și încrederea profundă în politica partidului și guvernului nostru de pace și prosperitate.

AL. SAHIA
Desen de MEDI DINA

Neînfrîntul

La împlinirea a 17 ani de la moartea lui AL. SAHIA

Iată, au trecut șaptesprezece ani de la moartea lui Alexandru Sahia, plecat din zbuciumul luptei și epocii lui, cu șapte ani înainte de acel început de veac pe care-l dorise și de la care, iarăși, s-au scurs alți zece ani. Și totuși, an după an, cînd se întorc zilele dogoritoare ale miezului de august, figura lui, niciodată uitată, se proiectează mărită pe primul plan al vieții literare din patria noastră, iar opera lui, atît de cunoscută, cîștigă noi cititori, noi prieteni, noi admiratori.

Ca luptător pentru izbînda idealurilor clasei muncitoare, Sahia a fost unul dintr-o mie, dintr-o generație de eroi cu care s-a amestecat, în viață și în moarte, și cu care a rămas egal.

Avea, cînd a murit, 29 de ani: așadar, întreaga lui evoluție intelectuală, lupta lui devotată și curajoasă în rîndurile partidului, și toată opera scrisă, s-au realizat într-un termen de aproximativ zece ani. Tot ce putea încătușa mai strîns de lumea veche pe un tînăr intelectual s-a înrădăcinat în viața lui, și a luptat să-l țină încătușat, să și-l facă sclav. Pe toate le-a învins, pentru a ieși liber, întreg, plin de putere, la drumul greu, dar drept și curat care duce la lumină. Rezultatul se datorește recunoașterii fără șovăială, cu o sănătate intelectuală și o siguranță rar întîlnite, a ideilor marxist-leniniste, și încadrării în rîndurile partidului. Într-o vreme cînd artiștii își tăiau surizători craca de sub picioare, afirmînd necesitatea depărtării cît mai mari, „astrale", de „istorie", de „temporal", de „contingent", lăsîndu-și darul subțiat, și încet, încet, ucis, de cele vreo mie de forme ale estetismului pur și decadentismului absolut — Sahia, în vîrstă de douăzeci și patru de ani, știa și scria că „izvoarele ei (ale artei N.A.) trebuie să fie numai în adîncurile vieții". Sahia știa și scria că arta nu trebuie să fie „felul scump pe masa bogatului". Știa și scria că însemnările, încercările literare ale oricărui muncitor „vor constitui adevărata literatură de mîine".

Avea talent? Avea, mult: opera lui o dovedește. Dar mulți tineri au avut talent, și din „opera" lor s-a ales praf și pulbere: Nu numai talentul l-a ridicat, ci mai cu seamă convingerea splendidă că acest talent este un bun care trebuie să fie util și să dea roade în slujba unui ideal înalt. Partidul l-a învățat că talentul trebuie închinat poporului și dreptății, și că poporul și dreptatea, la rîndul lor, răsplătesc talentul dîndu-i aripi și orizonturi nebănuite.

A-ți închina talentul realității, vieții, poporului, însemna atunci, cum înseamnă și azi, luptă. De aceea Sahia a făcut din darul lui scriitoricesc o armă de luptă. Toate obiectivele luptei populare din acea vreme se pot identifica în opera, atît de redusă ca întindere, dar atît de bogată în idei, a lui Sahia: lupta împotriva obscurantismului mistic, din care fascismul își făcea principalul temei ideologic, lupta împotriva militarismului șovin și antipopular, lupta împotriva diversiunii rasiale, a antisemitismului, denunțarea exploatării maselor muncitorești și țărănești, lupta împotriva războiului, tainic pregătit împotriva Uniunii Sovietice, iată temele constitutive ale acelei vremi, care toate și-au aflat o imagine fidelă și artistică în nuvelele lui Sahia.

Viață socială în plină frămîntare, oameni simpli, veridici și reprezentativi iată ce se poate afla în nuvelele lui Sahia care, odată cu un inventar complet al problemelor timpului, constituie cea mai realistă reprezentare a societății românești dintre cele două războaie. Opera lui este, prin aceasta, durabilă și pasionantă, și se citește cu un interes care crește pe măsură ce regimul de democrație populară și bazele socialismului, din ce în ce mai cuprinzătoare și vizibile, împing în trecut orînduirea socială din care Sahia a desprins-o. Exemplul lui Sahia rezolvă în chip convingător problema caracterului de durabilitate al „actualității" în opera de artă și ne dovedește că actualitatea nu este același lucru cu „cotidianul" și este cu totul opusă „efemerului". Cei ce au fugit de actualitate, urmărind năluca ironică a eternului uman și artistic, sînt astăzi prăfuiți, ilizibili, morți. Sahia dovedește că *a supraviețui* în artă înseamnă în primul rînd *a trăi* puternic ancorat în timpul tău.

Din „adîncurile vieții" Sahia a știut, avînd credință, inteligență și talent, să desprindă și chipurile unei alte lumi, și să vadă departe în viitor. Deși nuvelele lui cuprind un material întunecat și sîngeros, în care se suferă mult, se geme mult și se moare mult — ele nu lasă cititorului impresia de pesimism pe care epoca aceea dureroasă și patetică părea s-o impună celor dezorientați. Căci alături de suferință, de geamăt și de luptă, în opera lui Sahia strălucesc frumusețea speranței și valoarea creatoare a luptei. De aceea, aproape toți eroii lui, în cele mai negre condițiuni de existență, afirmă venirea unei noi lumi și adulmecă neobosiți miresmele primăverii. Lumea nouă, „primăvara", nu constituie în literatura lui Sahia o himeră mai mortificatoare chiar decît prezentul, ci o realitate certă, aproape tangibilă și foarte apropiată.

În afară de visurile lui, Sahia a întrezărit, a respirat primăvara dreptății socialiste, odată, cîteva luni în Uniunea Sovietică. După procesul grevei de la Grivița, cînd pericolele se acumulau pentru luptătorii comuniști, cînd sancțiunile teroarei burghezo-fasciste plouau pe capul celor care nu se lăsau înfrînți, cînd viața lor atîrna de un fir de păr, care de atîtea ori a fost cu brutalitate rupt, Sahia a simțit nevoia de a da lumii românești o imagine a revoluției socialiste, a vieții noi care se construia la hotarele țării noastre, dincolo de un zăplaz uriaș pe care-l ridica burghezia, pentru a ascunde maselor acest adevăr. S-a dus în Uniunea Sovietică, a umblat în lung și în lat, în sus și în jos, a cules cifre, a notat fapte și a memorat figuri de oameni noi, ziditori, pe atunci, ai socialismului, a fost fericit că i-a fost dat să vadă realitatea ideilor pentru care lupta și că această realitate era superioară tuturor visurilor, și s-a întors în țară pentru a depune mărturie. Cartea *„U.R.S.S. azi"*, un reportaj impresionant, este prima carte românească despre Uniunea Sovietică și prin aceasta călătoria lui Sahia acolo va rămîne memorabilă în istoria literară, ca și călătoriile lui Milescu sau Dinicu Golescu. Cartea însăși, depășită în fapt de progresele vertiginoase înfăptuite de atunci (1934) de popoarele sovietice, rămîne un document plin de interes și reprezintă în opera lui Sahia un moment de seninătate, de bucurie, peste care nu se poate trece. Acesta a fost răspunsul lui la odioasele măsuri de asuprire și teroare luate de burghezie după procesul Griviței și o contribuție foarte însemnată la campania de popularizare a înfăptuirilor din U.R.S.S. dusă de partid în cele mai largi mase ale poporului.

Cu scrisul și cu exemplul vieții lui, Sahia a avut o mare influență asupra generației sale și asupra celei următoare, influență care nu se cercetează și nu se subliniază încă îndeajuns. Mulți tineri au învățat de la el nu numai meșteșugul literar, ceea ce nu e puțin, dar o nouă concepție literară și un nou drum în viață, ceea ce e enorm. Ziarele și revistele inițiate și îndrumate de partid, *„Veac Nou"* și *„Bluze Albastre"* și pe care le-a redactat Sahia au fost o școală ideologică și literară, cum alta, pe atunci, n-a mai fost. La vîrsta de douăzeci și nouă de ani, cînd a închis ochii, aproape nimeni nu-și mai dădea seama cît era de tînăr: căci devenise de multă vreme un învățător și avea foarte mulți discipoli.

Militant de partid, gazetar și scriitor, viața lui n-a cunoscut odihna, pauza, vacanța. Era slab și bolnav. Pericolele legate de activitatea lui nu-i dădeau o clipă de răgaz și ani de zile, zi cu zi, n-a știut niciodată dacă seara se va culca în patul lui, sau dacă dimineața îl va mai găsi acasă. Era sărac, hărțuit, exploatat. Totuși, nu s-a plîns niciodată, căci era fericit. Era fericit că viața lui are un sens și un ritm amplu, că a găsit drumul adevărului, că este un demn ostaș al clasei muncitoare. Opera lui îl mulțumea prin adevărul și utilitatea ei în lupta comună. Era atît de fericit, că nici o clipă nu și-a dat seama că viața lui e un neîncetat sacrificiu făcut unei cauze nobile, iar cînd a murit, a fost încărcat de un singur regret: că nu a dat mai mult.

Gheorghe Cilan

A doua rezistență

Premiul Stalin, suprema răsplată la care poate aspira un artist al lumii din zilele noastre, l-a făcut cunoscut pe scară mondială, acum doi ani, și pe André Stil, autorul romanului „Le premier choc" (apărut în românește sub titlul „Prima lovitură"). André Stil se făcuse însă cunoscut publicului francez încă dinainte, prin cărțile sale „Le mot „mineur", camarades" și „La Seine a pris la mer", dar mai ales prin activitatea lui de gazetar din cea mai tînără generație format la școala presei comuniste, și prin aceea de militant comunist format la școala aprigă și sîngeroasă a rezistenței împotriva invadatorului hitlerist.

În momentul în care fruntea lui atît de tînără era încununată cu Premiul Stalin, André Stil mai primea o distincție și o răsplată: alături de Jacques Duclos era arestat din ordinul guvernului francez pentru participarea lui la marea izbucnire națională a maselor pariziene cu ocazia sosirii în Franța a generalului-ciumă Ridgway, tehnician al atrocităților americane în Coreea, și proaspăt comandant al forțelor Pactului Atlantic. Eforturile grosolanei imaginații polițiste a autorităților franceze, de a crea pentru el un rol de prim plan într-o înscenare de atentat împotriva siguranței statului, au eșuat în fața presiunii dîrze a maselor care au impus pînă la urmă punerea în libertate a celor doi fruntași comuniști. Dar André Stil a petrecut lungi luni de temniță, în care timp a apărut „Le coup du canon" și a scris cel de al treilea și ultimul volum intitulat „Paris avec nous" (care va apare în curînd în românește). Nimic nu putea fi mai nimerit: Premiul Stalin și — șase, șapte luni de temniță, iată bine și cinstit exprimate în persoana unui scriitor atitudinile fundamentale a două lumi: lumea păcii, a progresului, a socialismului, și lumea războiului, a regresului, a exploatării. Primul merit al lui André Stil și cauza încoronării lui a fost acela de a nu fi rămas între ele, de a nu fi căutat să „se înalțe" deasupra lor, — ci de a fi ales cu hotărîre una, de a se fi identificat cu ideile și aspirațiile ei, de a se fi încadrat în primele rînduri ale luptei prin care ea trebuie să-și realizeze menirea.

Este un merit acesta, fără îndoială, căci occidentul este încă plin de artiști bîntuiți de naiva iluzie a izolării, a apolitismului, a singurătății artistice — dar nu mai este un caz rar și o deschidere de drumuri: Franța are o îndelungată tradiție a scrisului ca armă de luptă pentru libertate și pe linia ei, mai ales în ultimele decenii, se pot identifica generații, și chiar contingente de scriitori. Jules Vallés-Barbusse-Aragon-Stil, iată o scară de vîrste și de epoci, prin care lupta literară pusă în slujba dreptății sociale se afirmă, se precizează și se adîncește pe măsură ce se apropie mai mult de concepția marxist-leninistă a vieții, a istoriei și a artei, de învățătura partidului comunist.

Meritul lui Stil este cu totul remarcabil în fidelitatea și totodată în originalitatea cu care el utilizează concepția partidului în interpretarea teoretică și artistică a epocii sale, epocă ce poate purta numele de a doua rezistență. Vreau să înțeleg prin această denumire acea perioadă din viața poporului francez care se caracterizează printr-o nouă trădare a burgheziei reacționare franceze în fața unui imperialism acaparator și agresiv, prin infiltrarea insolentă a capitalului și militarismului american, și prin lupta maselor populare sub conducerea Partidului Comunist Francez, împotriva noului invadator, împotriva transformării Franței în bază de atac, teren de manevră și carne de tun a unui viitor război pregătit de vîrfurile monopoliștilor din S.U.A. Instalarea Statelor Unite în Franța a avut ca efect înrobirea politică, prăbușirea economică pînă la șomaj în masă, inflație, mizerie, descompunerea culturală și dezagregarea morală. Pericolele legate de o asemenea situație au dat naștere uneia din cele mai puternice riposte naționale, aceea pe care am numit-o a doua rezistență. Abia ieșit victorios, cu numeroase pierderi, din prima rezistență, Partidul Comunist Francez s-a văzut silit să dea semnalul unei a doua ridicări de scuturi, pentru apărarea independenței politice, economice și culturale, tot atît de amenințată ca și în anii 1940-1944. Termenul final al dictatului american în Franța fiind războiul, războiul împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară, cea de a doua rezistență a luat caracterul unei lupte pentru pace, adică a unei lupte care are drept scop salvgardarea întregii umanități de ultima și cea mai mare calamitate.

Iată aproape zece ani de cînd Partidul Comunist Francez conduce, în fruntea unor mase din ce în ce mai largi, această luptă, care a devenit una din trăsăturile fundamentale ale ultimului deceniu. Cronica ei, documentul fidel, veridic și nepieritor al unei perioade istorice fără precedent, se află înscrisă în opera muzicienilor, pictorilor, poeților și romancierilor francezi progresiști, și constituie ea însăși o pagină nouă, cea mai nouă pagină în istoria literaturii franceze. Aci va trebui căutat André Stil.

★

După două cărți („Le mot „mineur" camarades" și „La Seine a pris la mer"), opere mai mult ale unui inteligent reporter, André Stil se afirmă ca romancier prin cele trei volume ale romanului „Le premier choc". Tema romanului o constituie lupta docherilor pentru a împiedica descărcarea armamentului american destinat fie războiului din Indochina, fie primelor formațiuni ale Wehrmachtului, fie viitoarei armate europene. Este un episod, unul din multele episoade ale luptei pentru pace de care am pomenit mai sus, în care s-a încercat popularitatea și tăria rezistenței antiamericane: înapoi a dat inamicul.

Calitatea principală a cărții, originalitatea și finețea ei se află în dezvăluirea transformărilor sufletești a numeroși și diferiți oameni pe măsură ce evenimentele își arată adevărata lor înfățișare, pe măsură ce mințile se luminează și inimile tresar la glasul mobilizator al partidului comunist. Acest proces de transformare interioară a oamenilor — și transformarea interioară este condiția unei acțiuni colective eficace — nu este niciodată același în oamenii prezenți în cartea lui Stil, deoarece fiecare începe de la punctul propriu al poziției sale personale în lupta de clasă, în cioc nirea intereselor și în specificul psihologic. Nu sînt, desigur, mari diferențele dintre forțele interioare care duc spre lupta pentru pace și spre rezistența antiamericană pe Jojo Dupuy, tînăr muncitor fără de partid, încercat de unele tendințe anarhiste, sau pe Gégène, docher septuagenar cumsecade, sau pe Jean-Pierre Groux, docher apolitic, sau pe alții, pe care-i vedem fără mirare în ultimele pagini ale romanului participînd pasionați și neînfricați la ciocnirea finală: evoluțiile interioare ale acestora sînt foarte asemănătoare, căci ei sînt în mod firesc dominați de un coeficient de constiință muncitorească datorită căreia sînt mult mai ușor accesibili imperativului de luptă pe care-l conțin împrejurările. Altfel se întîmplă lucrurile cînd e vorba de intrarea în frontul larg pentru apărarea păcii și independenței naționale a Franței alături de proletariat a țăranului înstărit Grangeon, a doamnei Duquesne, soția comandantului de corabie gaullist și fascizant, sau a domnului Ernest, micul burghez pensionar amenințat să-și piardă căsuța, rodul economiilor sale de o viață întreagă, datorită exproprierilor făcute pentru construirea aerodromului american. Punctul de plecare fiind în acest caz diferit, curbele sufletești sînt și ele diferite, și sînt mai lungi sau mai scurte după cum acest punct de plecare dă posibilitate unei viziuni personale a vieții mai strîmtă sau mai largă. Fermierul Grangeon devine luptător pentru pace și antiamerican deoarece este amenințat, și numai cînd este amenințat, în averea sa: cazul lui e limpede dar redus. Cazul doamnei Duquesne este cu mult mai subtil: transformarea ei este fructul unui proces moral. Și așa mai departe. În doctorul Degand, personaj reprezentativ al intelectualității înaintate, autorul a sintetizat cu multă simplitate și veridicitate umană contradicțiile intelectualiste, rămășițele individualiste, urmele unei mentalități micburgheze, cu care cinstea personală și lecția evenimentelor dau o bătălie neîncetată, și, — autorul ne lasă s-o înțelegem, — nu totdeauna victorioasă.

Pe marginea romanelor lui ANDRÉ STIL

Aceste cîteva exemple, la care trebuiesc adăugate exemplele tot atît de variate ale dușmanilor înrăiți ai păcii, unelte inconștiente sau lucide ale ocupantului american, trebuie să arate că romanul lui Stil este o cronică a luptei pentru pace, adică a luptei care mobilizează elementele cinstite ale națiunii, fără deosebire de rasă, religie sau clasă, și deci o prezentare a unei porțiuni întregi a societății franceze din zilele noastre, văzută în perspectiva unui fenomen caracteristic.

Desigur însă, că toată această frămîntare sufletească, destinată să ducă ființe și categorii sociale foarte disparate la o atitudine comună și activă, se produce în funcție de un tip uman care constituie un model, un stimulent sau un exemplu, și care reprezintă un maximum de dezvoltare; acest tip uman este încarnat în reprezentanții clasei muncitoare, în docherii care dau semnalul luptei de rezistență, și mai cu seamă în muncitorii comuniști, membri ai partidului care se află în fruntea luptei pentru pace. În centrul acțiunii vom găsi deci pe docherii comuniști, eroi simpli și umani ai unei vieți grele și ai unei lupte îndelungate, cetățeni conștienți și oameni înaintați.

Stil a creat pe Henri Leroy, secretarul de celulă a muncitorilor docheri, grav, înflăcărat, optimist, dinamic, visător, dar mai ales pătruns de învățătura de viață a partidului ca de un sînge care dă vieții lui un ritm larg și o forță neobișnuită. Alături de el vom cunoaște pe industriosul Guitton, pe sfătosul Dupuy, pe exuberantul Papillon, pe veselul Bouvard, și pe tinerii plini de elan, de spirit de sacrificiu, de curaj ideologic și civic, Kléber, Max, Youssef. Toți acești muncitori au trăsături individuale, înclinații, talente, calități, lipsuri și uneori chiar manii; fiecare are un portret propriu și inimitabil. Sînt oameni vii, și care nu se sfiesc să fie vii, într-o permanentă confruntare cu viața, cu critica tovărășească și cu ei înșiși. Dar, spre deosebire de toți ceilalți eroi ai cărții, la muncitorii comuniști viața lor interioară și lupta comună se acoperă perfect, și acest admirabil rezultat apare natural, el fiind rodul unui efort interior de perfecțiune, neîncetat, neobosit, de multe ori chiar dureros.

Sînt în cartea lui Stil și muncitori decăzuți, și comuniști imperfecți. Un exemplu al primei categorii îl constituie Decoin, element descompus, devenit agent al poliției, brută a cărui viață devine o adevărată sursă a răului. Cea de a doua categorie este reprezentată prin Robert, secretarul sindicatului, luptător devotat dar mărginit, care are tendința de a se culca pe laurii meritelor trecute, de a se lăsa pe tînjeală și de a-și menaja vanitatea și amorul propriu. Un alt exemplu similar îl constituie contramaistrul Alphonse, pe care egoismul individual îl face să șovăie în îndeplinirea datoriei și să acopere această gravă lipsă cu argumente înșelătoare și cu scuze lașe.

ANDRÉ STIL

★

Oamenii înaintați, zugrăviți de André Stil, strîng în jurul lor alți oameni, și găsind cu ei o poziție comună afirmă cu glas tare drepturile individuale, și naționale vîndute de o burghezie degenerată, călcate în picioare de un ocupant obraznic și brutal. Cînd glasul celor mulți se ridică într-o armonie desăvîrșită și puternică, poliția e înfrîntă, prefectul tremură, ocupanții americani holbează ochi prostești, iar vaporul cu arme asasine părăsește portul rezistenței. „Parisul e cu noi!" exclamă toți necunoscuții, vitejii luptători pentru pace, în fața reprezentantului Comitetului Central venit să-i salute și să le stea în ajutor cu sfatul și exemplul conducerii. Frontul păcii se simte întărit de un ajutor care îi vine parcă din toate colțurile lumii, iar masa freamătă în așteptarea unei alte bătălii.

Ce fidelă cronică, ce actuală și pătrunzătoare imagine literară e cartea lui André Stil, în clipa în care eroii lui, eroii întregii literaturi progresiste a Franței, au contribuit atît de puternic la lupta pentru încetarea războiului din Indochina și au făcut astfel un nou pas, un pas uriaș pe drumul care duce tot înainte, spre apărarea păcii și spre progresul lumii întregi.

Radu Popescu

Scriitorul și cartea la noi

(urmare din pag. I-a)

dreptățirea lui de a-și transmite mesajul și totodată pentru adevăratul progres al oricărei culturi — sub această boltă — nu ca sub o sărmană jerbă de stele ale noroclui, ci ca sub o uriașă pavăză protectoare — se dezvoltă și își află rațiunea de a fi scriitorul, cartea, literatura de la noi.

Au o realitate și au un rost adînc în felul acesta și bunurile clasice ale moștenirii culturale care intră în patrimoniul popular; și sărbătoririle unor înaintași ca Eminescu, Caragiale, Creangă; și răsplata meritului pentru bătrînii contemporani ca regretatul Emil Isac sau veneratul Gala Galaction; și aura de glorie cu care dragostea obștei înconjoară numele clasicului nostru în viață Mihail Sadoveanu; și participarea conștientă a tuturor fruntașilor, mai vîrstnici sau mai tineri, pe cîmpul de luptă al literaturii actuale.

Faptele simple ale realității de la noi dovedesc cu prisosință și în chip caracteristic cît de justificată este această participare a scriitorilor, dar și cît de rapidă este această însușire a bunurilor culturii de către masele largi.

Îmi îngădui să citez aci, cu preferință, din bogăția acestor fapte simple și nu din puținătatea comentariilor ce se fac asupra lor prin rubricile înguste ale recenzenților de cărți. Iată unul, de pildă, referitor la procesul de pătrundere a cărții la sate. Acest proces de pătrundere — pe un teren cu totul virgin pînă mai ieri — se desfășoară azi în adîncime și cunoaște realizări dintre cele mai îmbucurătoare.

Un tînăr ne relata zilele trecute convorbirea pe care a avut-o cu agricultorul individual Tatu Ion și cu fiul acestuia, un flăcău de 19 ani, în comuna Bordușani, pe malul Borcei, unde-i întîlnise prima oară în noiembrie 1952. Nici unul, nici altul nu luaseră încă nici o carte de literatură din sectorul de cărți al cooperativei din Bordușani și nici măcar nu împrumutaseră vreuna de la biblioteca existentă în comună.

— Nouă nu ne plac decît poveștile din popor... motivase săteanul.

— Sau așa cum scrie Ion Creangă... adăugase flăcăul.

— Dar dvs. știți cine scrie astăzi, tot ca Ion Creangă, povești din popor?

— Cine?

— Mihail Sadoveanu.

— Și-l avem la bibliotecă?

— Îl aveți.

— Păi, om ceti...

— Dar știți dvs. cine a fost cel mai bun prieten al lui Ion Creangă?

— Cine?

— Mihail Eminescu.

— Și-l avem și pe el la bibliotecă?

— Îl aveți. Și la bibliotecă și la cooperativă. A apărut în „Biblioteca pentru toți"...

Tînărul iubitor de carte mi-a adăugat că, zilele acestea, întîlnind din nou pe tată și fiu în comuna lor, a avut satisfacția să observe că în casa agricultorului individual Tatu Ion sînt ținute la loc de cinste și volumul de „Opere" al lui Ion Creangă și „Poeziile" lui Eminescu și „Mitrea Cocor" de Sadoveanu.

Cunoaștem astăzi și întîmpinăm cu bucurie tot mai numeroase fapte de acest fel. Pe unele le cunoaștem de la sursă, din regiuni pe care le-am cercetat mai îndeaproape, cum este regiunea Constanța, de pildă, și nu ne putem opri să nu povestim pe scurt despre ele. Astfel, în satul Lunca (Ceamurlia de jos), raionul Babadag, există un muncitor de pămînt — Năstase Gheorghe îl cheamă — care nu se mulțumește numai cu povești și poezii. El cere reprezentanților locali ai Centrului de difuzare a cărții să aducă și în satul său — cităm chiar cuvintele lui — „cărți mai multe, cărți adevărate, din viața de azi, cu oameni vii, fie și cu probleme mai grele, că le-om înțelege și noi ăștia, n-aveți grijă...".

Problemele mai grele sînt cerute pentru că de dezlegarea acestora depinde munca oamenilor. Așa se face (pentru a da încă un exemplu din multele asemănătoare) că în incinta șantierului naval Constanța, 1500 muncitori, tehnicieni și ingineri au participat în ianuarie 1954 la discuția cărții „Neamul Jurbinilor" de Kocetov Vsevolod. Tema construirii în bandă a vapoarelor interesîndu-i cu deosebire, oamenii au criticat puternic munca șefului inginer al șantierului, „buba locală" a propriei lor munci pe șantier, orientîndu-se după exemplul personajelor din carte.

La fel, discuția volumului „Zorile" de Laptev, la gospodăria colectivă din comuna Dorobanțu a însemnat un bun prilej pentru colectiviști de a aduce o foarte pozitivă critică tovărășească președintelui lor care — asemenea eroului cărții — se delăsase în muncă, bizuindu-se prea mult pe meritele sale mai vechi.

Tineretul de cea mai fragedă vîrstă învață, la rîndul lui, să prețuiască și să răspîndească operele scriitorilor noștri, făcîndu-și o sarcină de onoare din difuzarea ultimelor tipărituri. La 9 Mai anul acesta, de Ziua victoriei, 500 de pionieri din Constanța au difuzat de la om la om cărți românești și sovietice, iar la 1 Iunie, în cinstea Zilei internaționale a copilului, alți 50 de pionieri — în autocamioanele „Întreprinderilor Metalurgice Medgidia" — au făcut același lucru pe traseul Medgidia-Nisipari-Poarta Albă-Basarabi-Valul lui Traian-Valea Seacă-Ovidiu, unde au vîndut un mare număr de volume din literatura nouă.

O trăsătură caracteristică a climatului nostru este că atașamentul pentru bunurile culturii se mărturisește de regulă nu sub forma simplă a elogiului, ci mai întotdeauna prin dorința de a ajuta la desăvîrșirea operei de artă prin opinie deschisă și caldă, prin critică.

„Aș vrea să-i dau un sfat tovarășului Cicerone Theodorescu..." l-am auzit pe muncitorul Chiriac Petre la una din întîlnirile mele cu cititorii. „Sfatul meu ar fi acesta: să nu se lase niciodată furat de ceea ce sună dogit,... Iar cînd apare în struna lui acest sunet dogit, să-l alunge".

Cu același prilej magazionerul Gh. Stoleru a cerut autorului „să nu mai încarce atîta versul cu idei și forme intelectualizate, pentru care cititorul trebuie să-și pună gheață la cap... Să rămînă la îndemîna înțelegerii celor mulți, fiește fără să renunțe la artă!"

Un alt exemplu, acum, cu privire la unele documentări „excursioniste" cum li se spune. Vine adică — de vreme ce Fondul literar suportă toate cheltuielile de deplasare — vine un scriitor, între muncitorii de pe un șantier sau dintr-o fabrică. Vine acolo, stă și se documentează un total de 30 zile și iacătă gata și romanul de 300 pagini... Dar este evident că treaba asta nu merge atît de simplu, după cum nici din 30 de măsline — ca să zicem așa — nu poți să scoți 300 kg de ulei!

Mulți scriitori au avut ocazia să se convingă, pe teren, de părerea oamenilor muncii în această privință. Ei caută această părere. Fiindcă ea se dovedește totdeauna interesantă.

Și eu am avut, adeseori, asemenea ocazii.

Odată, mi-aduc aminte, eram pe dealul Țintea, în satul Bobeica, lîngă Băicoi...

Dar dați-mi voie să vă reproduc, de astă-dată, relatarea în versuri a acelei întîmplări, după notațiile mele de atunci, așa cum le-am transcris în volumul „Un cîntec din ulița noastră:

...La Sonda 90 Bobeica.
— Venisem tocmai c-un post
Svîcnea, pe-ntrecere, ca să
Echipa șase tineret.

Forau cu 400 suta
Nu cum fixară geologii,
Podelele jucau bătuta,
Prăjinile țineau dirlogii.

Cuțitul întreba, sfîrlează
În inima adîncă-a pietrii:
— De ce poeții nu forează
Și ei, la patru mii de metri?

„Smulgînd din sînetul nesupus
Coloane de țiței în soare,
Cuvîntul să aruncați sus
Vibrînde fluvii în picioare...

Sondori, Cu pantaloni, scoarță
...Ce bine că — s-o spun pe șleau —
N-au timp de vorbă și de hartă!
Altminteri, poate ne-ntrebau:

— „A, sînteți în documentare?
E drept că nu v-am mai văzut.
Dar arta voastră, asta-i oare?
Fotografie-a la minut?

Așa cum noi n-am învățat
Să sfredelim în adînc me,
Nici voua nu vă dăm rabat
Și nu vom da rabat la nimeni..."

Îmi revine de ase nenea în minte — și asta îmi face totdeauna o vie plăcere — ce mi s-a întîmplat într-o vară la Slănicul Moldovei. Eram încă bolnav, dar puteam destul de bine să-mi continui lucrul, pe balconul din spatele unei vile a C.C.S-ului, cocoțat între două scaune, mîzgălind de zor în mapa mea.

Într-o bună zi aud pași pe scări și apoi niște bătăi în ușă.

— Poftim. Intră.

În ușă, apăru cineva cu un chaise-longue sub braț.

— Bună ziua, bună ziua... și pe urmă:

— Nu vă supărați, zice tovarășul, vă văd mereu, de colo de jos, chircindu-vă aici între scaunele astea cu plaivazul în mînă și mapa pe genunchi... Mă rog, nu-i așa de greu de ghicit... profesia dvs. de bază!

— Dar cine sînteți tovarășe? îl întreb.

— Sînt responsabilul C.C.S. pe stațiune.

— Și?

— Și... v-am adus asta (îmi întinse chaise-longul). Ce mi-am zis eu? Să nu vă mai chinuiți cu scaunele alea. Că după cum văd, chaise-longul poate fi și o *unealtă de lucru*, la scriitori...

Sper că nu va fi de mirare pentru nimeni acum și nu-mi va fi greșit înțeleasă mărturisirea că unele versuri — înainte de a simți nevoia să le citesc vreunui critic — le-am citit, în prima lor formă, pentru confruntare, tot unor asemenea oameni. Ca strungarul Tănase Vasile de la fabrica „Dinamo". Ca sudorul Ioniță de la „Grivița Roșie". Sau ca Moș Bigu, vechiul și bine cunoscutul luptător din 1933.

— O fi, n-o fi frumoasă poezia asta, nu știu, măi... Vorba e, vezi drăcia dracului, că nu se leagă! Mă-nțelegi? Nu se leagă. Cu viața. Cu ale noastre...

Un memento la care adesea mă întorc orice aș scrie, suprem avertisment, o critică în fondul lucrurilor, aflu și azi în această grea problemă pe care el, Moș Bigu, mi-a ridicat-o:

— Se leagă? Sau nu se leagă?... Cu viața. Cu ale noastre.

Dar ce înseamnă propriu-zis „ale noastre"? Să ne gîndim puțin.

Odată cu ridicarea omului din mizerie și exploatare, din șomaj și abrutizare; odată cu cîștigarea prin luptă a dreptului de a stăpîni și a repartiza bogățiile pămîntului în conformitate cu țeluri superioare și juste; odată cu sporirea pentru proprie folosință a producției de bunuri materiale — bogăția morală și spirituală a producătorilor de bunuri materiale sporește și ea într-un ritm nemaiîntîlnit.

Odată cu experiențele și metodele noi, odată cu acumulările socialiste și cu folosirea lor pe o scară tot mai întinsă, — devine la rîndul ei tot mai întinsă și mai bogată experiența omului nou, cu complexitatea și varietatea problemelor ce i se pun, cu cerințele lui intelectuale, cu ideea despre lume, ca și cu sentimentele lui cele mai intime, cu aspirația lui către frumusețea propriei vieți și a vieții în genere.

Asta trebuie să înțelegem prin „ale noastre": bogăția și complexitatea omului care plămădește alte forme de viață, mai bune, mai fertile, mai înalte ca în trecut, — și cărora li se cuvine să fie înfățișate în forme artistice corespunzătoare. În cărțile lor, în eroii lor, fie că e vorba de poezie, de proză sau de teatru, scriitorii înșiși nu-și iartă să mai înfățișeze viața nouă și adevărată într-un chip vechi sau fals, îngust sau artificial, sărac sau de mîntuială. Ei pot să nu reușească întotdeauna. Dar ei nu-și iartă să nu încerce cu orice preț a surprinde în adîncime și a aduce la lumină crîmpeie veridice, reale, vii, din giganticele transformări ale epocii noastre. „Ale noastre" sînt nu numai în general aceste gigantice transformări. „Ale noastre" sînt — în particularitatea lor infinit variată — ecourile acestor mari prefaceri în fiecare om. Și acest ecou, aceste modificări, după structura, mediul și cutia de rezonanță a fiecăruia, însemnează tot atîtea noi izvoare de reprezentare literară, cîți oameni izbutim să cuprindem în raza noastră de cunoaștere. Să-i cuprindem cu adevărat. Să-i înfățișăm în opere literare viabile. Să nu-i expediem cu ușurință ca în acele documentări excursioniste, ca în acele „fotografii a la minut" pe care orice cititor de literatură este în dreptul lui să le refuze.

În uriașul fluviu viu al oamenilor și al faptelor din zilele noastre, fiecare scriitor trebuie să caute — și poate afla dacă o caută — unda care să-l legene și care să cînte după cum îi convine.

În uriașa pădure, orice pasăre poate afla, atunci cînd caută, desișul sau creanga de arbore care-i stimulează mai bine fantezia, inspirația, pofta de a cînta.

Celor care vor să se numească artiști sau cîntăreți ai epocii lor, partidul și guvernul le arată că acest fluviu, că această pădure există. Le ușurează accesul spre ele. Li le pune la dispoziție. Problemele scriitoricești, fie de îndrumare, fie de ordin organizatoric, conducerea partidului și guvernul le-a rezolvat și le rezolvă totdeauna cu deosebită grijă. Numai, cum s-a spus, „cu creația e mai greu" — aceasta fiind problema centrală și exclusiv a lor, a creatorilor. Trebuie remarcat în această materie că, firește, organizația de masă care e Uniunea scriitorilor poate obliga pe toți membrii ei la îndeplinirea feluritelor îndatoriri ce le revin, astfel ca munca la Uniune să meargă negreșit bine. Ea însă nu-l poate obliga pe nici unul să aibă negreșit talent, să scrie negreșit bine. Poeții, prozatorii, dramaturgii, sau criticii, scriind bine sau prost, este de la sine înțeles că o fac pe cont propriu și pe o personală răspundere.

Schematismul, tirada neconvingătoare, puținătatea uneori scheletică tocmai a eroului pozitiv sau apologetica lozincardă nu sînt defecte ale realității pe care o descrie un autor, ci sînt exclusiv defectele autorului respectiv, sînt deformările și împuținările la care el singur supune—ba, la dreptul vorbind, condamnă fără nici o vină — realitatea.

Recomandarea lui Tolstoi: „dacă o carte poți să n-o scrii, n-o scrie!"... se cuvine amintită cu tărie și cu stăruință unui asemenea autor. Căci există asemenea autori. Și sînt încă multișori din aceștia.

Scriitorii adevărați își înțeleg însă, astăzi, mult mai bine chemarea, răspunderea, rolul lor în societate.

Vom lua un exemplu care ni se pare și cel mai „delicat" dar și cel mai concludent: e vorba de așa-numitele „lozinci în artă"...

Pînă acum majoritatea scriitorilor s-a temut aproape fără excepție de ceea ce o concepție vulgarizatoare denumea „lozincă". Fuga de lozinci era un consemn general și un indiciu sigur, pasă-mi-te, al literaturii așa-zicînd „de calitate". Lucrurile nu mai stau acum chiar la fel. Acum, dimpotrivă:

Dă aripă verbului,
dă-i zbor de lozincă!...

este chemarea esențială la care răspunde literatura practicată de cei mai buni scriitori ai noștri.

Ei vor să ajungă în adevăr la acea frază într-un roman, la acea replică într-o piesă de teatru, la acel vers într-o poezie, care să aibă dreptul de a căpăta cea mai largă răspîndire, răsunetul cel mai adînc în conștiința oamenilor. Și nici fraza prozatorului, nici replica dramaturgului, nici versul poetului nu capătă acest drept decît prin forța și frumusețea adevărului cuprins în ele. Dar odată ce ajung aci, ele au realmente — în practica de toate zilele — valoarea și circulația unei zicători, expresivitatea și prestigiul unui proverb. Iată, așadar, după concepția justă a unui scriitor conștient, ce este o lozincă: este exprimarea celor mai autentice, celor mai sugestive, celor mai lesne de însușit părți ale

Din carnetul unui colhoznic

Colhoznicul a scos din scrin
Doi epoleți suri de tunică
Și un carnet de note plin
Amirosind a levănțică.

Negrit de vreme și de fum,
Pătat de sînge și noroaie,
Eu văd carnetul și acum
Și-l răsfoiesc foaie cu foaie.

Vechi însemnări dintr-un atac,
In colț un rînd știrbit de-o schijă,
Și praf de pușcă și tabac
Stau presărate-n foi cu grijă.

Pe-o pagină poți să citești
Slove de vreme gălbenite:
„Să-ți amintești de București!"
Trei semnături nedeslușite.

Eram noi doi și un carnet
Pătat de sînge și de ploaie,
Dar am simțit urcînd încet
Intreg orașu-mi în odaie!

Emoționat i-am dăruit
Vederi de azi: „Casa Scînteii"
Un stadion și, înverzit,
Parcul cel larg, salcîmii, teii.

Modest, el admiră pe rînd
Clădirile din ilustrate
De parcă nu-i trecea prin gînd
Că umăru-i a pus la toate!

Apoi cu zîmbet mulțumit
Le-a prins în alba sa odaie
Lîngă carnetul învechit,
Pătat de sînge și de ploaie!

Și a tăcut. Dar mi-a vorbit
Fierbintea ochilor văpaie!

Harcov, iulie 1953

Nicolae Tăutu

Copilăria voastră și a mea...

Mai știu eu, poate glasul trompetei de aramă
pe care voi, pe drum, îl stîrniți cîntînd din ea,
limanul fostei mele copilării îl cheamă...
Copilăria voastră nu seamănă cu-a mea.

Cînd vouă vîntul verii vă flutură-n cravate
și treceți către taberi prin parc ori pe șosea,
văd sfîrc de bici cu care vătafi m-ardeau pe spate...
Copilăria voastră nu seamănă cu-a mea.

Cînd veselia iernii, zglobii spre școli vă mînă,
mă văd: zăpezi înalte, tăblița-i lut de grea,
tîrlicii-mi sînt de gheață-mpletită printre lînă...
Copilăria voastră nu seamănă cu-a mea.

Palatul vă primește cu marmură pe scară,
citiți în săli întinse, visați cu ochii vii,
și visul peste-o vreme aievea vă-mpresoară...
Cărarea spre-mplinire de vis deschisă vi-i.

Hei, mica noastră casă, cu o odaie bună!
Citeam povești și versuri și-un ros apocalips...
Iar visele în mine, doar ce simțeam că sună
și se sfărmau, de viață, cu niște-aripi de ghips.

S-a dus copilăria aceea, fără urmă,
sub frunze-ntroienite și sub nămeți de nea,
cum tot ce e durere-mi, încet-încet se curmă...
Copilăria voastră nu seamănă cu-a mea.

Voi stați la foc de taberi în nopțile-albastre,
de iarnă nu vă pasă oricît ar fi de grea,
că-ntinsul și înaltul și toate-s ale voastre.
Copilăria voastră nu seamănă cu-a mea.

Palate, voioșie și taberi, un părinte
le-a făurit în lupte de meșter făurar...
Să mulțumim de-apururi în faptă și-n cuvinte
de tot ce-a dat partidul copiilor în dar.

De-aceea, cînd răsună trompeta de aramă
și îngînați pe drumuri salut voios din ea,
un glas al amintirii pruncia mea o cheamă
Copilăria voastră nu seamănă cu-a mea.

Gh. D. Vasile

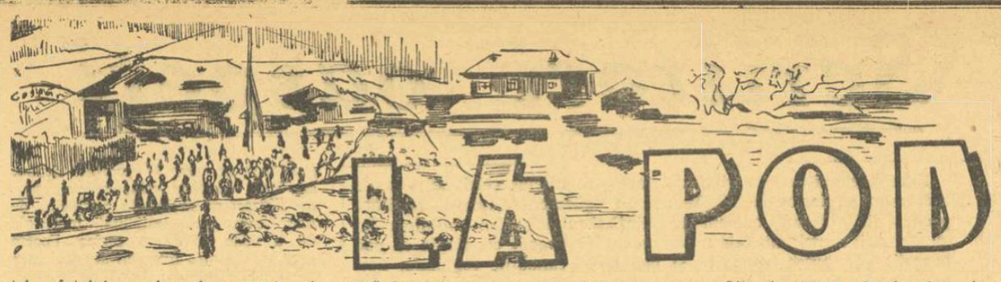

LA POD

În seara aceea n-a fost nimic. Nici în noaptea aceea. Dar a doua zi de dimineață, un om ieși repede din clădirea sfatului popular și coborî în goană ulița spre țărmul apei. Dincolo se vedeau licărind încă luminile gospodăriei de stat. Un bec la arcada porții, altul la cerdacul administrației și încă vreo patru pe la remize și grajduri. Era liniște, dacă nu puneai la socoteală un vuiet cu totul slab, care sunase înfundat cam de la miezul nopții și continua încă. Era așa, ca un vînt trecînd printre crăci uscate, un zvon părelnic, istovit de depărtarea de la care venea. Omul cercetă gheața, cu privirea, tremurător. Chiar din dreptul lui, pînă dincolo, se vedeau urmele unei circulații intense peste gheață, ca pe un pod de fier; urme de roți și de tălpici de sănii, gunoi de grajd și rotocoale de bălegar, paie căzute din carele încărcate, aschii, pete de ulei vînat și chiar pietre ajunse acolo cine știe prin ce împrejurare. Vadul acela avea înfățișarea unui drum obișnuit, dar omul care se oprise pe țărm, privind gheața tăcut, încruntat, avea — se pare — temeiuri adînci să fie îngrijorat. Încercă să strige, dar glasul lui nu ajunse pînă dincolo. Ținea în mînă o foaie de hîrtie. Se uita la ea, citind scrisul mărunt și așternut pe fața ei și socotind de bună seamă că n-are altceva de făcut decît să treacă dincolo. Înaintă cîțiva pași pe gheață, dar se opri deodată. Era galben la față. Întinse un picior prevăzător și apăsă într-un loc unde i se păru că vede dedesubt, ca printr-o sticlă ușor aburită, alunecarea înceată a apelor. Locul era tare și gheața nu cedă sub talpa botin sale. Omul răsuflă ușurat și privind încă odată hîrtia, murmură cu un dispreț ușor:

— Cei de la raion sînt niște fricoși. Unde văzură ei pericol de inundație și gheața pornită în zăpoare? Incredințat astfel că nu era primejdie, omul porni către țărmul dimpotrivă. Merse cu repeziciune și cînd ajunse dincolo, se uită îndărăt cu atîta rare și admirație încît părea că măsoară un drum tot așa de greu, cît ar fi un drum de la pămînt la lună. Apoi își dete căciula pe ceafă și, intrînd în clădirea gospodăriei de stat, începu să întrebe tare, din ce în ce mai tare și mai grăbit:

— Unde-i tovarășul Vasile Șandru?

Deschise ușile cîtorva birouri, pînă cînd nimeri. Întinse hîrtia directorului gospodăriei de stat și rosti cu acrul unuia care anunță un cataclism:

— O notă telefonică fulger. Mi-a dictat-o chiar tovarășul prim secretar al raionului de partid.

Vasile Șandru luă hîrtia și o citi. O cută i se adînci pe frunte pînă între sprîncene. O cută care-i dădu dintr-odată o înfățișare cumplită. În același timp își strînse maxilarele parc-ar fi încercat să fărîme între măsele o piatră, ori o monedă de metal. Curierul se feri instinctiv și clipi din ochi. Găsi că-i de datoria lui să completeze textul notei telefonice cu observații proprii și rosti nu fără vădită teamă:

— Am mai apucat niște zăpoare și niște inundații, prin '930. Potop, nu altceva. Am....

Vasile Șandru nu-l mai ascultă și deschise ușa unui birou alăturat, strigînd:

— Macarie, vezi și chiamă-i urgent la mine pe Marin, Maxim, Iancu Milu, pe Nicolae Dumitru și pe Ion Vulturar. Repede!

Vasile Șandru intră în biroul său, iar Macarie porni după cei pe care-i chema directorul. Curierul sfatului popular nu mai zăbovi și se îndreptă către țărm. Din ce mergea se grăbea mai tare și chiar pe gheață, pînă în partea cealaltă, fugi întins, parcă-l ajungea însuși dracul.

În vremea aceea, din sat coborî pe ulița ce cotea spre țărm un convoi alcătuit din zece care. Erau goale și tremurau din toate încheieturile așa cum veneau în goana cailor. În căruța din capul coloanei era chiar președintele sfatului popular al comunei și văzîndu-l pe curier îi strigă din mers:

— Să nu te miști de lîngă telefon! Și să-mi anunți orice nouă dispoziție a raionului! Înțeles?

De la fereastra biroului său Vasile Șandru văzu convoiul de care și rosti bucuros:

— Ne vine întîiul ajutor!

Apoi întinse mîna spre nota telefonică așezată pe masă. Observă că mîna îi tremură ușor și, uimit, contrariat de acea proaspătă descoperire, își șopti îngrozindu-și vocea:

— Să nu-ți pierzi capul... Să nu ți-l pierzi...

În clipa următoare, intrară buzna cei chemați adineauri. Iancu Milu, tînărul șef al brigăzii a treia de tractoare, părea, dintre toți ceilalți, că abia se sculase din somn. Își încheia nasturii de lemn ai pufoaicei și avea ochii roșii, umflați. Ion Vulturar era ca totdeauna îmbrăcat ca un explorator: în scurta de blană, cu cizmele de pîslă, cu căciula mare trasă peste urechi și cu nelipsita lui boată de păcurar în mînă.

— Trebuie să evacuăm inventarul gospodăriei pe țărmul celălalt. Urgent! La podul de fier s-a făcut zăpor și apele umflate peste măsură vor inunda terenul nostru.

Cei chemați aflaseră vestea. Erau încă sub impresia răscolitoare a întîmplării, dar își arătau uimirea în chipuri diferite. De aci ochii bulbucați ai Iancu Milu și gesturile sale pline de nervozitate. Se încheia și se descheia la nasturii pufoaicei, parcă de la gaicele ei trebuia să vină salvarea. Ion Vulturar ținea bîta în mîna crispată puternic și lemnul de corn fiert în seu părea gata să se rupă și să scrîșnească dureros în strînsoarea aceea înverșunată și tare ca a unei menghine de oțel. Maxim își roti căciula în mîini, pînă cînd o trînti de dușumea și rosti plin de mînie:

— Dracu' s-o mai înțeleagă! Cînd e prea puțină, cînd e prea peste măsură!

Marin mișca din buze parc-ar fi vrut să spuie ceva. De fapt buzele îi tremurau și încă nu se putea ști dacă din spaimă, ori din alte pricini.

În fața lor, Vasile Șandru stătea tăcut, măsurîndu-i sfredelindu-i cu priviri aprinse. Întrebă:

— E vreunul fricos?

Nu răspunse nimeni. Toți însă se mișcară, vrînd parcă să se razime mai bine pe picioare. Vasile Șandru împărți apoi cu repeziciune sarcinile. Fără prea multe vorbe. Fără cuvinte de prisos. Ca pe front, în fața vrăjmașului. Încheie cu Ion Vulturar:

— Cele 1700 de oi trebuie să ajungă pe țărmul celălalt, pînă la orele șase diseară. Ai mai trăit o inundație. Atunci lucrai la Cristofor. Oile nu erau ale tale, ci ale bogătanului. Acuma sînt oile noastre, ale tale. În trei ceasuri le aduci de la saivane pînă aici. Și pînă la șase, ai timp destul să le treci dincolo. Cercetezi gheața. Iți faci vadul tău, să nu te încurce atelajele cu transporturile celelalte.

— Am înțeles.

— De cîte care ai nevoie?

— Trei sînt de ajuns. Fac patru, ori cinci drumuri cu ele. Nu părăsesc nici un bagaj, nici o vadră măcar.

În scurt timp, țărmul apei luă înfățișarea unui cap de pod, pe front. Dacă n-ar fi fost căruțele cu încărcătura lor de sertare și birouri, scaune și stîve întregi de mape și dosare, dacă n-ar fi stat pe țărmul celălalt bulucul de femei și copii înmărmuriți de spaimă, locul acela ar fi putut să pară în întregime ca un teren pe care se pregătea cu mînie și frenetică îndîrjire un atac nimicitor. Mulțimea femeilor și copiilor, plînsetele țîncilor speriați de uruitul căruțelor, dădeau locului înfățișarea unei retrageri de mari proporții. Unele femei își strigau bărbații, văzîndu-i cu cîtă îndrăzneală trec peste gheață în goana cailor, aitele măreau zgomotul, arătînd că asemenea lucru înfricoșător n-au văzut nicicînd și că totul se va sfîrși prin sfărîmarea gheții, prin înecarea cailor cu căruțe, cu vizitii cu tot. Cîțiva prunci ținuți înfofoliți în brațe prinseră a scînci, apoi a plînge de-a binelea și mamele lor zadarnic le porunciră să tacă.

Glasurile lor răsunau deznădăjduite:

— Taci că te ucid! Nu vezi că-i sfîrșitul lumii?

După copiii de țîță, porniră să bocească și cîteva babe. Una dintre ele, o femeie mărunțică și cu obrazul smolit, pîndi trecerea fiului ei, care mîna caii unei căruțe și strigă:

— Antoane, ce te bagi, nerodule? Ai să pieri! Se rupe gheața sub puterea căruțelor, nu vezi?

Fiul ei, însă, rușinat și grăbit, înfierbîntat de lucru, o împinse cu mîna, spunîndu-i:

— Lasă-mă... Ce vrei?

Femeia se apucă de loitra căruței,

încercînd s-o oprească, dar caii zvîcniră și ea își desprinse mîinile înspăimîntată.

În vremea aceea, un tînăr călare pe un cal roib, galopa către saivanele ce se profilau în zarea limpede, ca niște enorme acoperișuri de circ. Zăpada țîșnea de sub copitele calului, împroșcată ca o pulbere de argint. Fără cojoc, ca să nu îngreuneze goana calului, tînărul nu avusese vreme nici măcar să-l înșeueze. Nici căpăstru nu pusese calului.

Se ținea de coama fluturată în vînt și privea înainte, acolo unde se zăreau saivanele. Tînărul era Ion Vulturar. Auzul său deprins să deosebească zgomotele cele mai felurite prinsese de mult vuietul depărtat al clocotului de ape și ghețuri frămîntate înspre miază-noapte la picioarele de beton armat ale podului. De la miezul nopții auzise el zvonul acela ciudat, dar crezuse că-i vuietul unor tractoare. Acum știa limpede că acolo, la picioarele podului, se făcuse zăpor și că apele amenințau cu o repede și înfricoșătoare creștere. Ajunse la întîiul saivan și fără să descalece, strigă la ușa adăpostului:

— Zamfire! Zamfire! Iei turma și-o îndrepți la țărm. Repede! Vin apele!

În ușa adăpostului se ivi un bărbat înalt, bălan, cu părul vîlvoi.

— Ce să fac?

— Oile la țărm! Să le duci la țărm!

Fără alt cuvînt, dădu galop calului și coti după peretele de stuf al saivanului, într-un nor de scînteielor de zăpadă spulberată.

Înștiință astfel pe toți ciobanii și cînd se întoarse tot în galop către țărm, văzu că întîile două turme se și porniseră în aceeași direcție. El alergă înainte. Trebuia ales locul de trecere, trebuia cercetat cu amănunțime vadul de gheață. Ajuns la țărm, privi o clipă convoiul de căruțe, apoi înaintă în josul fluviului înghețat. Nu departe, opri și descălecă. Înaintă pe gheață. Trecu pe malul celălalt. Gheața era tare. Se întoarse îndărăt. Găsise locul de trecere, dar nu avea încă nici un plan. Întîia turmă trebuia să se ivească din „Baltă" dintr-o clipă în alta. Și planul trebuia pînă atunci chibzuit și hotărît. Cuminte, dar nepăsător, calul sta și-l privea cu blîndețe. Vulturar închise ochii. I se păru că așa, cu ochii închiși, va afla mai repede ideea cea bună. Dar nu-și putu aduna gîndurile. În urechi îl loveau ca niște ciocane grele cuvintele lui Șandru: „Acum sînt oile noastre. Ale tale. Ai mai trăit o inundație. Atunci lucrai la Cristofor..."

Privi spre fluviul încremenit sub platoșa rece. Gheața scînteia în razele soarelui. Și iar vru să se gîndească la plan, dar nu izbuti.

Apoi se auziră țălăngile batalilor din fruntea întîii turme. Cineva îl strigă:

— Pe acolo le trecem, Vulturare?

Vuietul apelor de la zăporul îndepărtat se auzea parcă mai tare. Dinspre gospodărie veni Vasile Șandru:

— Ei, Vulturare, ce faci?

— Bine, le trec.

Vasile Șandru cercetă locul. Apoi spuse:

— N-ar fi bine să așezăm niște corlăți aici? Să trecem oile ca prin strungă. Altfel se bulucesc toate și cine știe? La un kilometru devale s-a rupt gheața. Și în sus pare-se că stă să plesnească.

Vulturar tresări. Ideea cu corlățile era minunată. Șandru se îndreptă spre gospodărie. Vulturar trecu în goană pe lîngă el. Răspunse din fugă la întrebarea lui Șandru:

— Mă duc după corlăți!...

La un sfert de ceas după aceea corlățile erau gata așezate la țărmul fluviului. Pînă dincolo, gheața pe traseul vadului fu așternută cu un strat ușor de bălegar ca să nu alunece oile. Au sosit și celelalte turme și oile se amestecară, alcătuind o mare de capete speriate. Vulturar luă comanda operațiunii de trecere. Încercă să înșire batalii în frunte, dar oile se buluciră trîntind corlățile, refuzînd să pășească pe gheață, înfricoșate, presimțind parcă primejdia ce bîntuia în acel ceas de grea încercare. Vulturar nu se descurajă. Așeză corlățile la loc și despărți din uriașul buluc de oi, o turmă cam de vreo sută de capete. Le întoarse roată pe cîmp, căutînd să le amăgească, apoi le îndreptă înspre corlăți. În frunte, așezase un batal bătrîn și oile strecurate prin strungă două cîte două urmară batalul, cuminți și resemnate, parcă uimite că locul pe care-l știau plin cu apă, devenise uscat și tare ca pămîntul. Au trecut așa vreo cincizeci de oi, dar dintr-odată, oile se învălmășiră pe pîrtia de gheață și cîteva o luară razna. Gheața părea că-și mai pierduse din tăria ei de la început. Într-adevăr, între cele două vaduri, al căruțelor și al oilor, se rupsese o porțiune de gheață. Apoi pîrîi gheața, chiar lîngă pîrtia oilor. Unor dintre păcurari, care observaseră întîmplarea, le înfiori pielea de fiorul spaimei. Între ei, doi care abia de cîteva luni se statorniciseră în „Baltă" se speriară de-a binelea cînd văzură gheața ruptă.

Zadarnic le strigă Vulturar să-și mîne oile; refuzară dintr-odată:

— Nu mergem și-atîta!

— Ce vorbe-s astea? Să mergeți cînd îmi crapă mie căciula. Și căciula acuma îmi crapă.

— Ba nu mergem! Nu văzuși gheața ruptă?

— Dracu s-o ia! Gîrla nu cere om! Nu vă caută pe voi! Haideți odată!

Ca să le dea curaj, Vulturar înaintă pînă către mijlocul pîrtiei și se opri acolo. Oile porniră iar să treacă prin fața lui, behăind, urmînd cuminți zvonul tălăngilor. Gheața — însă — se lăsa. Parcă era de gumă. Pe marginea pîrtiei începu a izvorî apa. Oile treceau încet. Vulturar se mută cu cîțiva pași mai încolo. Privind locul unde stătuse, văzu tiparul tălpilor ușor adîncit în gheață. Două pete întunecate. Nu se mișcă din loc. Pe țărm, ceilalți păcurari îndrumau de zor bulucul oilor înspre strungă. Le auzea glasurile îmbietoare:

— Hai! Brr! Brr!

Încercă să nu se mai gîndească la gheața de sub el. Iar îi veniră în minte cuvintele lui Vasile Șandru: „Sînt oile noastre, ale tale". Apoi, parcă aevea îi sunară în urechi vorbele lui Cristofor, obișnuitele lui vorbe cînd aducea merinde pentru angajații săi:

— Să mîncați ca pisica, nu ca lupul! Că dacă mîncați hulpav, strig, ho, lupul!...

I se păru că jupînul Cristofor trebuie să fie undeva în mulțimea de gură-cască de pe țărmul înalt și privi într-acolo. Dar nu-l văzu. Se gîndi că poate sta pitit, cu cojocul pe umeri, cu gulerul ridicat, urmărind dușmănos trecerea peste fluviul înghețat. Poate că se ruga să se rupă gheața. Nu spunea el că gospodăria o să se șteargă de pe pămînt, ca norii la vînt? Vulturar cercetă încă odată mulțimea adunată pe țărm. I-ar fi părut bine să fie și Cristofor acolo. Să se uite la el, ia Vulturar. Să-l vadă așezat pe gheață ca o stană de piatră. Și așa Cristofor zicea despre el că-i „dracul gol".

Prin fața lui Vulturar tocmai trecu temător și plin de adîncă prevedere, unul din cei doi ciobani înfricoșați. Pășea în vîrful picioarelor, ținînd de căpăstru măgarul turmei sale. Pe samarul măgarului erau așezate claie peste grămadă tot soiul de lucruri: cojoace și crătițe de tuci, vedre și lopeți. Boitarul*) cel fricos nici nu se uita la Vulturar, dar acesta îi strigă rîzînd:

— Mergi cu motanu-n coadă!

Apoi trecură încă vreo trei pîlcuri de oi. Îndrăzni să treacă și al doilea cioban înspăimîntat. Din oile sale se rupse un clăbău cam de vreo zece capete, dar ciobanul nu se încumetă nici să meargă după ele să le abată din drum, nici măcar să le strige. Fața lui se făcuse albă ca hîrtia subțire. Vulturar svîrli căciula în sus și oile răznite veniră îndărăt la șirul lor, speriate de umbra căciulii.

Vreme cam de un ceas și jumătate nu se întîmplă nimic deosebit. Mai rămăseseră de trecut cam vreo sută de oi, cînd în josul vadului, la o aruncătură de praștie, gheața se rupse cu pocnet și pîrîit de trotil. Un șloi se ridicase în sus, ca un zid de casă, lucind în bătaia soarelui. În vadul celălalt fu oprită trecerea carelor și căruțelor. Un car înțepenit la mijlocul fluviului fu părăsit în grabă. Au scos restețele de la jug și-au mînat boii către țărm. Carul era plin cu vălaie și grătare de la saivanele oilor. Ciobanul care însoțise carul se apucase să tragă de unul singur la car. Privindu-l, Vulturar se bucură. Dar Vasile Șandru strigă la tînăr să lase carul acolo și să vină singur la mal. Ciobanul parcă era surd. Trăgea la car și înainta greu, încet, dar nu se lăsă pînă ce nu aduse carul la țărm.

Apa începuse a trece peste suprafața platoșei de gheață de la un mal la celălalt. O nouă porțiune de gheață se rupse în josul fluviului și se sfărîmă în sloiurile din fața lui, care stăteau înțepenite, încălecate, strălucind violent în bătaia soarelui. Mușchiile lor păreau niște uriașe securi. Față de înălțimea lor, omul nu era mai mult decît ca un pai subțire.

Apropiindu-se în lungul țărmului de locul unde treceau oile, Șandru îi strigă lui Vulturar:

— Hei, oprește trecerea! Nu vezi? Oile rămase dincolo, mînați-le pe vreun grind. O să trimitem șalupa după ele, dac-o fi nevoie.

Vulturar îi făcu semn cu mîna că el nu oprește trecerea oilor. De-a lungul pîrtiei întregi curgea un fir subțire de apă, aluneca așa ca o pînză străvezie, alcătuind semnul cel mai neîndoios de primejdie. Dar Vulturar nesocoti și această ultimă vestire a primejdiei. Pe el îl ardea grija oilor. Ele trebuiau trecute cu orice preț. Porni în goană către țărmul unde așteptau cele o sută de oi, îndesate una în alta de spaimă, și cu mîinile ridicate le împinse printre corlăți. Așezase în frunte cel mai bătrîn batal al turmei și oile se înșirară fir în urma zvonului de clopot. Pe celălalt mal, lumea se uita încremenită de mirare. Nu se mai auzea nici un glas, nici un strigăt. Numai clopotul batalului răsuna limpede, ca un cîntec subțire, de argint. Cu Vulturar era un singur boitar. Băiat tînăr și tăcut. Băiatul acesta mergea în urma șirului de oi și Vulturar rămase să tragă dincoace corlățile. Nu vroia să piardă nimic din avutul gospodăriei. Nici măcar lemnul și scîndurile corlăților. Dar, tocmai în ultimul moment, gheața se rupse la mal și cîteva oi pieriră între două sloiuri, parcă fură trase la adîncime de o mînă nevăzută.

Ciobanul cel tînerel se oprise înfricoșat privind clocotul sloiurilor desprinse din podul de gheață. Cîteva clipe, se putură vedea capetele oilor luate de vîrtej, repezite în muchiile sloiurilor, înclestate între ghețuri, apoi pieriră în adîncuri. Din partea cealaltă, veni în goană Vulturar, dar nu mai putu scăpa nici una din oile căzute între sloiuri. Cei de pe mal le aruncară funii lungi ca să prevină pieirea celor doi tineri, dacă s-ar fi întîmplat să se rupă gheața mai departe. Cu funiile legate după mijloc, cei doi ocolîră uriașa capcană de ape deschisă și ajunseră cu bine la mal.

Nu la multe minute după aceea, puterea apelor umflate care curgeau dedesubtul platoșei de ghețuri, crăpă cu vuiet locul care pînă adineauri părea nu un pod de gheață, ci de-a dreptul un pod de fier și de beton. Corlățile pe care Vulturar încercase în ultima clipă să le tragă la țărm, se frînseră între sloiuri, parc-ar fi trăznit cineva în ele cu repezi lovituri de secure. Apoi lemnele și scîndurile pieriră, întocmai ca niște bețe oarecare. Din cele două vaduri de gheață nu mai rămase nimic altceva decît amintirea. Sloiurile curgeau la vale, se luptau între ele se ridicau ca niște ziduri de cetate și se prăvăleau repede în volbura adîncă. Răsunau tunete fără seamăn în putere, parcă se dezlănțuise o furtună nimicitoare. Dar cerul era senin. Soarele strălucea plin de putere, înmuindu-și razele în muchiile sloiurilor. Nici un nor nu era pe cerul înalt. Tunetele veneau de aci, din frămîntarea sloiurilor, din lupta apelor. Pe fața lui Vulturar scînteiau dese bobite de nădușeală. Obrazul lui era rosu parcă sîngele, tot cît îl avea, stătea gata să izbucnească prin porii pielei. Și dacă l-ai fi pus lîngă oricare dintre sloiuri, trupul lui zvelt n-ar fi măsurat mai mult decît firul unui pai, lîngă trunchiul năpraznic în grosime și tărie al unui stejar de sute de ani...

Petru Vintilă

Desen de TIA PELTZ

*) Boitar=ajutorul ciobanului (N.A.)

Hodină

In fîntîna asta cu găleata grea
Îi păruse mamei că-i amară apă,
Seara cînd trudită mai demult venea
Să-și aline setea dup-o zi de sapă.

Mic eram pe-atuncea; minte mă mai țin
Trestiile -nalte, stelele și luna
Peste care singur eu priveam cum vin
Berze să vîneze broaște cît aluna.

Azi colectiviștii poposesc la-amiaz
Ici lîngă fîntîna cu găleata veche
Și își toarnă apă rece pe obraz
Și e bună apa, fără de pereche!

Pe cînd lîngă dînșii, sus pe o combină
Un copil de-o șchioapă — mare cărturar —
In aceste clipe calme de hodină
Le citește mîndru vești dintr-un ziar.

Rusalin Mureșan

Din literatura Germaniei Democrate

PRIETENIE

FR. HAMMER

Și în noaptea aceea Klaus se zvîrcoli în pat, fără să poată închide ochii. Abia în zori căzu într-un somn greu, din care, foarte curînd, însă, îl trezi glasul mamei.

Își tîrșii picioarele năuc, în bucătărie. Se spălă cu apă rece, dar nu izbuti să se învioreze. Durerea îi sfredelea mai departe inima, atît de ascuțit, încît îi venea să urle.

Se simțea singur, nenorocit, fără rost și prăpădit, ca un pui golaș, căzut din cuibul cald.

I se așeză un nod în gît. Făcu un efort uriaș să nu țipe; îi scăpă totuși un geamăt înăbușit, un suspin de copil bătut pe nedrept.

Stăpînit, ținu piept privirii mamei sale, mestecă în silă felia de pîine cu magiun, bîndu-și cafeaua cu sorbituri lungi și zgomotoase. Se mai liniști puțin afară, în aerul proaspăt al dimineții care-i răcorea fruntea. Cu sacul de merinde subsuoară, coborî în grabă strada ce cotea ușor.

„Prietenie, prietenie, dar așa nu mai merge. Nu mai merge!"

Pășea apăsat, gesticulînd repezit, frămîntîndu-se cu gîndurile care-l hărțuiau întruna:

„Nu mai merge așa!".

Deodată i se ivîră în minte imagini din trecut, aduceri aminte pe care timpul încă nu izbutise să le destrame. Îl văzu pe Helmut mergînd alături de el, amîndoi tineri de tot, rătăcind pe drumuri necunoscute, înapoi spre patrie, în vacarmul acela de la sfîrșitul luptelor. Mincarea și-o împărțeau frățește și nici unul nu s-ar fi încumetat să cearcă o îmbucătură mai mult decît celălalt. Și așa a fost de atunci mereu. A fost așa pînă ce Klaus... a cunoscut-o pe Berta... Îl trecu un fior: fața i se crispă. Gulerul cămășii începu deodată să-l stringă. Încercă să-l desfacă, rupse nasturele și înjură. Chinul începea din nou să-l macine. „Nu. Asta nu putem împărți între noi. Ori eu, ori Helmut. Altfel nu se poate. Dar eu am cunoscut-o întîi. Sînt și mai mare cu o jumătate de an... Ei, comedia naibii! Oricum, în felul ăsta nu mai merge! Trebuie luată o hotărîre. Aici se termină cu prietenia".

Traversă strada, o luă după primul colț și întîlni cîțiva tovarăși de muncă. Îi salută morocănos. Chinurile geloziei din ultima vreme au făcut din el un alt om. Seninătatea și prospețimea lui de odinioară se duseseră. Îl mîna o frămîntare fără sfîrșit, era aprig, încruntat și nesuferit. Cel mai greu îi era să se stăpînească în prezența Bertei și a lui Helmut. Gelozia îl orbea și îi era teamă să nu devină ridicol. „Nu mai pot. Să se sfîrșească odată. Trebuie să se sfîrșească odată. Trebuie!" — își spuse, și din nou îi venea să strige, în timp ce trecea prin curtea fabricii.

— Vii tîrziu, îl întîmpină Helmut. Te așteptam. E un defect la cuptorul nr. 2. E nevoie de voluntari; bine înțeles, oameni tineri. Sînt 80 de grade. Lunganul Pfepfer merge ca sudor. E și o scurgere la fevi. Trebuie montate niște cărămizi refractare noi. Ce zici, să mergem amîndoi?

— La 80 de grade? Klaus strîmbă din nas, trăgîndu-și salopeta. E nebunie curată.

— Dacă s-ar lăsa cuptorul să se răcească, ar dura prea mult și pierderea ar fi cam mare.

— 80 de grade zici? Ei, dracie...

— Klaus, băiete, — noi doi...

Lui Klaus îi zvîcni inima. „Noi doi" — suna atît de încrezător și-i aducea aminte de attea clipe grele petrecute împreună... De atîtea ori au crezut că nu vor mai avea scăpare și totuși de fiecare dată au izbutit — ei amîndoi. Deodată Klaus puse mîna pe umărul lui Helmut:

— Vino!

— Era și momentul, îi spuse Helmut, în timp ce intrau în hală. Dacă nu reparăm astăzi, jumătate din întreprindere va sta cu producția cine știe cît timp pe loc, sau cuptorul sare în aer. Nu e așa de simplu.

Cu torsul gol, aplecat peste aparatul de sudat, sondorul Pfepfer aștepta. Îi privi piezîș, puțin ironic:

— Va să zică, voi doi! V-ați adus și șubele?

— Nu-ți mai da atîtea aere, — îi răspunse Klaus în vreme ce-și desfăcea haina.

Fochiștii le ajutară să intre în hainele de protecție și lui Klaus i se părea că ei rîd, că rînjesc aproape, așa, fără noimă, foarte darnici în sfaturi.

— Nici unul din voi nu a avut curaj, ați? Acum vă aflați în treabă, mormăi Klaus.

Apoi unul după altul, urcară scara de fier. Pfepfer încălecă primul buza cuptorului, își luă aparatul, apoi coborî, trăgînd cu grijă după el țevile de gaz și oxigen. Odată în cuptor, Klaus se simți ca în flăcări. I se tăie respirația. Treaptă cu treaptă, cobora încet, trăgînd în piept, cît mai rar și mai scurt, aerul fierbinte.

— E neomenesc. N-am să rezist!

— Haideți, repede băieți, să scăpăm de aici, strigă Pfepfer, cu glasul aproape sufocat.

Helmut le dădu ciocanul, dalta, cărămizile, o găleată pentru moloz. Apoi coborî și el lîngă Klaus, ștergîndu-și cu mîneca fața nădușită.

— Unul să aibă grijă de tuburi să nu se răsucească. Celălalt să vadă de cărămizi. Trebuie să lucrăm mînă-n mînă.

Aparatul de sudură începu să șiuie. Flacăra lui luminoasă părea că mărește dogoreala de nesuportat a cuptorului.

— Fir-ar să fie, înjură Klaus printre dinți, și nainele astea de protecție! Gol să fii și n-ai putea suporta ladul ăsta, dar cu o asemenea carapace!

Cu ciocanul și cu dalta curățau locul stricat. Broboanele mari de sudoare ce i se adunau pe față erau absorbite de cărămizile încinse. Urechile îi vîjîiau. „80 de grade... curată nebunie" — își spuse. Se îndreptă puțin de șale, clătinîndu-se.

FR. HAMMER

— Vino, ține tu puțin tuburile și lasă-mă să curăț, îl auzi pe Helmut în spatele lui.

Klaus se uită cu coada ochiului Helmut îl privea deschis, îmbietor, prietenește.

„Strașnic băiat, Helmut ăsta! Un prieten mai bun..."

— Mai la stînga țeava, strigă sudorul.

„...numai dacă Berta n-ar... — își continuă Klaus mai departe gîndul. Dar asta trebuie doar... la naiba! Aici abia începe să se dovedească prietenia".

— Ce tot îndrugi? — se răsti Pfepfer la el.

— Nimic. Absolut nimic... bîiguî Klaus și adăugă: mîi-e sete!

— O ladă de bere n-ar strica, — spuse sudorul.

— Cantina v-a trimis ceai — strigă unul din fochiștii de sus.

— Ceai?! — spuse Pfepfer strîmbîndu-se disprețuitor. Ceai! încercă să scuipe. Gura îi era uscată. Ei bine, adă-l încoace!

Helmut se cățără pe scară cu găleata de moloz și aduse ceaiul. Apoi îl băură cu sorbituri lacome.

— Vrei să montezi cărămizile acum? întrebă Helmut.

Fața îi era scăldată în sudoare.

— Mă apucă o ameteală grozavă, cînd lucrez aplecat, răspunse Klaus gîfîind.

— Atunci lasă că repar eu, — se hotărî Helmut și strigă fochiștilor: mortarul!

Duse din nou găleata cu moloz și luă mortarul.

„Strașnic băiat, Helmut ăsta! Nu-i de mirare că Berta..."

Klaus înghiți de cîteva ori în sec. „Dacă Berta ar vedea cum nu sînt în stare de nimic", gîndea Klaus.

— Să-ți ajut la montat? — întrebă apoi cu glas tare.

— Nu călca pe tub mă, deșteptule, îi strigă sudorul.

— Nu te repezi așa; nu se poate face decît un singur lucru, ce naiba, spuse Helmut.

Lui Klaus i se făcu deodată mai cald. Se simțea pe dinăuntru iască. Inima începu să-i bată furioasă... „Toate nopțile astea nedormite... să mai ai nervi... dar trebuie s-o sfîrșim... și asta chiar azi. Berta va trebui să hotărască singură".

Lui Klaus i se împăienjeni deodată privirea. Închise ochii și bătîndu-și joc de el însuși, gîndi mai departe. „Haida-de! Acum încep să-mi transpire și ochii. Halal voinic ce sînt!" Respiră hîrșît și întrebă:

— Mai durează mult?

— Sînt aproape gata, răspunse Pfepfer. A durat o veșnicie, nu? De, dragul meu, lucrul de mîntuială nu-și are rost aici. Altfel, sare cuptorul.

— Va să zică echipa de noapte va putea lucra normal? — întrebă Klaus cu glasul răgușit.

— Desigur, lucrul va începe poate chiar și după-amiază.

— Atunci am făcut o treabă bună. Klaus îi dădu un ghiont sudorului. Îl cuprinse bucuria.

— Ia nu mă gîdila! — se răsti în glumă Pfepfer.

Și cu toate că Klaus se simțea foarte prost, ametit și istovit, nu ar fi schimbat în acest moment cu nimeni. Firul gîndurilor începu din nou să i se desfășoare.

Vijîitul din urechi se transformă în cîntec. Frînturi de marșuri cîntate de coruri uriașe...

„O pocnitură îl făcu să tresară.

Aparatul de sudură tăcuse.

— Gata! Ura băieți! chiui sudorul și-și împinse ochelarii pe frunte.

— Klaus, fii bun și dă-mi cele două cărămizi, îi spuse Helmut. Am terminat și eu.

Se aplecă să ridice cărămizile. Emoția îl cuprinse din nou... ...Vom construi o lume cu totul nouă, a noastră, a celor ce muncim... Trebuie să fii mereu mai mult decît ceea ce ești, reflectă Klaus. Trebuia totuși să mă înscriu la cursul de desen tehnic. Dar dacă Berta... Totuși pe Helmut... Și eu... el... ea...

— Ce este? — scînci Pfepfer, verificînd porțiunile sudate. E totul în perfectă ordine? Atunci, afară din iad!

Klaus zîmbea silit, în timp ce se bălăbănea cu genunchii moi pe scară, în jos.

Hala părea rece ca ghiața. Erau pregătite găleți cu apă. Ce fericire să te poți bălăci și să scapi de dogoreala nesuferită. Trăgeau adînc în piept aerul cald. Li se părea ca o adiere răcoroasă de seară, după o zi de arșiță.

În jurul lor se strînseră fochiștii; pe fețele lor aspre de muncă străluceau mîndria.

Scriitori oaspeţi

Intre prietenii care ne vizitează ţara, cu prilejul celei de a zecea aniversări a gloriosului 23 August, se găsesc numeroşi scriitori, poeţi, critici literari, oameni de ştiinţă şi cultură. Din întîlnirea lor cu scriitorii noştri, din cele ce vor vedea în timpul cît rămîn la noi, oaspeţii vor putea cunoaşte şi mai bine realizările regimului nostru, transformările petrecute în aceşti ani, munca creatoare şi paşnică a poporului nostru.

Printre noi se găsesc: scriitorii chinezi Feng Chin şi Dien Chien, romancierul danez Hans Scherfig, scriitorii austriaci Franz Karl Franchy, Susanne Wantock, bibliotecarul Leopold Spitzegger, scriitorii maghiari Bölöni György, Moricz Virag, Csoory Sandor, scriitorii englezi Ramdall Swingler şi Arnold Rattenburgy, poetul canadian Joseph S. Wallace, precum şi scriitorul francez Ioseph Doucroux.

Cu cîţiva din aceştia am stat de vorbă.

FRANZ KARL FRANCHY
(Austria)

SUSANNE WANTOCK
(Austria)

LEOPOLD SPITZEGGER
(Austria)

BOLONI GYORG
(R. P. Ungară)

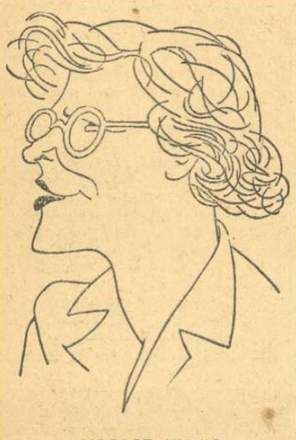

MORICZ VIRAG
(R. P. Ungară)

CSOORI SANDOR
(R. P. Ungară)

Desene de ROSS

Scriitorul austriac Franz Karl Franchy ne vorbeşte în romineşte. In grai ardelenesc, învăluit de o modulaţie caldă. Limba pe care a învăţat-o la Bistriţa-Năsăud, unde s-a născut şi de unde a plecat acum aproape 40 de ani, n-a uitat-o. Războiul din 1916 l-a smuls din locul său natal, l-a purtat peste cîmpurile de bătăie, pentru ca, pînă la urmă, scriitorul să se stabilească la Viena. Nostalgia locurilor natale l-a făcut să revină în două rînduri în satul de unde a pornit şi să scrie despre viaţa oamenilor de acolo două cărţi. Titlul romanului său, inspirat din aceste locuri, „Abel îl bate pe Cain", exprimă sugestiv asuprirea grea a ţărănimii şi vrăjmăşia întreţinută de asupritori între conlocuitorii din Ardeal. Cealaltă carte — „Marta" — e povestea unei fete de ţară.

— M-aş înfoarce şi azi să văd cît s-a schimbat viaţa, odată cu atîtea lucruri minunate de la dumneavoastră — spune Franchy entuziasmat de cele văzute în puţinele zile de cînd se află între noi.

Admirabile sînt condiţiile create scriitorilor în ţara dvs.: fond literar, case de creaţie, edituri, documentare, o grijă de părinte pentru scriitori... Am rămas de-a dreptul uluit cînd scriitorii romîni cu care m-am întîlnit mi-au spus de sprijinul ce-l au spre a crea operele literare. Mi-e teamă că, întors acasă şi povestind toate acestea, n-am să fiu crezut.

Condiţiile grele ale scriitorului austriac

— La noi, pe scriitorii care pot trăi din munca lor de literaţi îi poţi număra pe degete. Trebuie să fii scriitor consacrat, să te cunoască şi să te aprecieze bine publicul, ca editorul să-ţi primească să-ţi tipărească o carte. Ceilalţi? Trebuie să fie bibliotecari, funcţionari, ziarişti, sau să-şi cîştige o existenţă amarnică, colaborînd la reviste, la radio, etc.

Dacă aşa stă chestiunea pentru scriitorii consacraţi, cu atît mai greu e pentru tinerii scriitori să-şi vadă un volum tipărit. Aceste greutăţi bine înţeles că frînează dezvoltarea literaturii noastre şi îngăduie ca literatura de aventuri, poliţistă sau pornografică să acapareze publicul cititor, în detrimentul cărţii literare sănătoase, educative, oneste.

— Totuşi, scriitorii, cititorii nu întreprind nimic spre a crea posibilitatea tipăririi şi difuzării cărţii?

— Da — ne răspunde scriitoarea Susanne Wantock. Se alcătuiesc colective de cititori care contribuie lunar, sub formă de abonamente, pentru ca editorul să tipărească — după ediţia obişnuită, apărută într-un tiraj destul de redus şi la un preţ prea ridicat — o ediţie populară pe care aceste colective, prin propagandiştii voluntari, o popularizează în rîndul maselor. Dar şi aşa cartea nu devine mult mai ieftină. De pildă, colecţia de nuvele apărută în volumul „Der Kreis hat einem Anfang" (Orice cerc îşi are începutul) costă, în ediţie obişnuită, 36 shillingi, iar ediţia populară 24 shillingi, ceea ce revine foarte scump, raportat la puterea de cumpărare a cititorului. Ca să vă daţi seama, trebuie să vă spun că o carte costă în medie cît o cămaşă şi atunci vă puteţi întreba: cîte cărţi poate cumpăra un cititor pe an?

O umbră de amărăciune se aşterne pe faţa scriitoarei. Şi pentru ea este o problemă grea tipăritul unei cărţi, deşi este o scriitoare cu experienţă. Romanul său, „Casa din strada Brigitte", cu o temă socială acută a putut apare numai în foiletonul unui ziar, iar în carte a putut apare la o editură cehoslovacă. Nuvela „Nan-Lu", în care Susanne Wantock descrie lupta poporului chinez împotriva ocupanţilor japonezi, luptă pe care a cunoscut-o în cei şapte ani cît a stat în China, a putut apare în cehă şi în poloneză, iar în Austria numai cu contribuţia colectivelor de cititori şi difuzată de propagandiştii voluntari.

Criza cărţii austriace

— Acestea sînt greutăţile pe care le întîmpină scriitorul şi cititorul austriac — accentuează la rîndul său Leopold Spitzegger — cel de al treilea oaspe din delegaţia austriacă, bibliotecar, deci activist al răspîndirii cărţii. Vin dintr-un oraş — ne spune d-sa — cu o bogată tradiţie culturală, dar multitudinea librăriilor bucureştene, standurile de cărţi care te întîmpină pe toate drumurile şi care pun la dispoziţia cititorului cartea, tirajele de zeci de mii de exemplare ale fiecărui volum, preţul minim, mi-au arătat şi m-au convins că regimul dvs. desfăşoară o puternică acţiune culturală; cartea are o largă circulaţie şi este în toată plenitudinea ei un factor puternic de culturalizare a maselor, o posibilitate largă a creaţiei literare, a dezvoltării scriitoriceşti.

Criza cărţii de la noi e o problemă grea care nu poate fi rezolvată deplin, cu toată hărnicia echipelor voluntare de difuzori şi străduinţa partidelor de masă care n-au posibilităţi materiale de a edita şi difuza cartea. Foarte greu este pentru tineretul studios, care nu-şi poate îngădui luxul de a cumpăra o carte ştiinţifică.

Problema cărţii trebuie să fie o problemă de stat. Concursurile care se organizează la noi şi de care nu se pot bucura decît scriitorii consacraţi, sistemul de abonamente, premiile acordate numai la anumite ocazii, cînd scriitorii împlinesc o vîrstă înaintată, (aşa cum s-a făcut recent cu scriitoarea Martina Wied în vîrstă de 70 de ani căreia i s-a dat un premiu — ca să scutească statul să-i mai acorde pensie) toate acestea sînt doar paleative. Trebuie să vă mărturisesc sentimentul meu de bucurie pe care-l resimt văzînd ce condiţii au la dvs. cartea şi scriitorul. Ca bibliotecar, sînt entuziasmat. La noi vînzători fanatici de cărţi poţi vedea doar la uşile bisericilor, răspîndind broşuri mistice. Cartea literară propriu-zisă e un obiect vitreg şi care poate ajunge cu greu la consumatorul său: masa mare de cititori.

Un prieten al lui Ady Endre

Bölöni Gyorg, scriitor şi critic literar maghiar, a fost prieten bun cu Ady Endre. El va folosi vizita sa la noi spre a aduna materialul documentar pentru studiul ce-l are în lucru despre publicistica marelui scriitor clasic ungur care, cum se ştie, a desfăşurat o activitate publicistică şi în Ardeal

— Trebuie să cunoaştem bine nu numai scriitorii contemporani, ci şi pe clasici, a căror tradiţie trebuie s-o continuie scriitorii de astăzi, învăţînd din măiestria literară a înaintaşilor noştri. Schimburile culturale, tot mai frecvente între ţările de democraţie populară, trebuie să ţină seama de valorile culturale moştenite de o parte şi de alta, pentru cunoaşterea marilor opere literare.

In cadrul Decadei manifestărilor culturale, organizate la dvs. cu prilejul sărbătoririi zilei de 23 August, am admirat bogata producţie de cărţi româneşti şi am văzut, cu mare bucurie, că alături de operele scriitorilor dvs, numeroase sînt şi operele scriitorilor maghiari. Aceasta este dovada vie a faptului că între cele două popoare legăturile spirituale se întăresc continuu. Numai o străduanie comună ne poate duce mai departe pe drumul înţelegerii şi al colaborării paşnice care este factorul puternic în construirea păcii temeinice între popoare. Si acest lucru este tot aşa de valabil şi în ceea ce priveşte schimbul cultural între toate popoarele lumii, pentru realizarea păcii mondiale. Sarcina deosebită şi plină de răspundere a scriitorului este ca el să fie în primele rînduri ale acelora care construiesc această lume paşnică.

Să învăţăm de la clasici

Tot despre importanţa moştenirii culturale ne-a vorbit şi Moricz Virag, fiica marelui scriitor maghiar Moricz Zsigmond.

— Tatăl meu obişnuia să spună tinerilor scriitori care veneau să-i ceară sfatul cum să scrie, următorul lucru: „Să scrii despre ceea ce te doare şi te arde, să scrii despre lucrul pe care vrei să-l faci mai bun, despre lucrul care te însufleţeşte cel mai mult şi pe care-l cunoşti cel mai bine". Această povaţă este astăzi un îndreptar de seamă pentru scriitorii noştri tineri.

Se obişnuieşte să se spună de multe ori, cînd se analizează o lucrare a unui tînăr scriitor: parc-ar fi scrisă de Zsiga-baci.

Bineînţeles că nu poate fi vorba aci de a imita pe clasici, ci numai de a învăţa de la ei cum ştiau ei să construiască o carte, să folosească o limbă bogată, limpede şi simplă, pentru ca poporul, căruia i se adresează cartea, să poată înţelege şi să-şi poată însuşi temeinic ideile şi învăţămintele din această carte.

Să învăţăm de la ei cum să ne alegem cel mai bine temele despre care scriem. Trebuie să mărturisesc că tatăl meu — a cărui operă o studiez şi vreau să arăt într-o carte cum lucra el — n-a aşternut pe hîrtie nici un lucru pe care să nu-l fi cunoscut foarte bine, pe care să nu-l fi verificat pe deplin, pe care să nu-l fi cizelat în modul cel mai desăvîrşit. Cărţile lui exprimă lupta, durerile şi bucuria curată a oamenilor aduşi în aceste cărţi. Szigmond Moricz este un clasic al literaturii noastre, cu toate că n-au trecut decît 12 ani de la moartea lui. De la el şi de la ceilalţi clasici ai noştri învaţă astăzi tînăra noastră generaţie de scriitori. Operele lor sînt citite cu aviditate, cu veneraţie şi bucurie de către cel despre care şi pentru care a scris: poporul.

— E adevărat, confirmă Csoory Sandor, tînăr poet care face parte din delegaţia scriitorilor maghiari. Şi acest lucru vreau să-l spun şi scriitorilor tineri de la dvs. cu care vreau să mă întîlnesc şi să stăm de vorbă, spre a învăţa unii de la alţii cum trebuie să scriem pentru a răspunde la nobila sarcină ce o avem şi pentru a ne însuşi greul şi plinul de răspundere meşteşug al scrisului.

Iată un popor fericit

Hans Scherfig, romancier danez, ne vizitează ţara pentru a doua oară. Deşi de la prima sa vizită n-a trecut prea multă vreme, el este uimit de progresul făcut în acest timp de ţara noastră. In faţa Ateneului cîteva sute de oameni, aparţinînd echipelor artistice de amatori, cîntau şi dansau. Costumele lor pitoreşti, de un colorit variat, străluceau parcă în văzduhul limpede al dimineţii. Hans Scherfig nu-şi mai putea lua ochii de la această privelişte.

— Iată un popor fericit — spuse el. Cînd am aflat acum doi ani că voi vizita Romînia spre a participa la sărbătorirea centenarului lui Caragiale, am vrut să mă iniţiez cît de cît despre ţara dvs. Am deschis cartea de geografie a fiului meu şi am citit despre Romînia următoarele:

„Majoritatea romînilor sînt ţărani care cultivă grîul şi porumbul, dar felul de a lucra pămîntul e primitiv... Nivelul de trai e scăzut... Orînduirea e comunistă. Oraşele sînt toate mici şi au înfăţişarea unor sate".

Acestea învaţă copiii danezi din şcolile medii despre Romînia.

Astăzi, după doi ani de la prima vizită, nu mai sînt un nepregătit. Atunci am văzut multe lucruri în ţara care în vechime era numită „Dacia Felix" (Dacia fericită). Da. Am cunoscut o ţară frumoasă, bogată, am cunoscut un popor vesel, liber, care are o demnitate, o încredere şi o siguranţă în viitor care lipsesc la noi, în Occident.

E pentru mine o chestiune de conştiinţă să-mi informez şi să lămuresc compatrioţii mei despre adevărata situaţie din R.P.R., sfruntînd afirmaţiile necorespunzătoare ale manualelor de geografie. Am studiat, atît cît mi-au îngăduit cărţile care se găsesc în bibliotecile publice, istoria Romîniei. Astfel că acum pot compara trecutul acesta cu prezentul.

La Doftana am putut vedea mărturia unui trecut care constituie pentru toate timpurile o ruşine: cruzimea umană — şi o cinste: măreţia omului şi moralul ridicat al luptătorilor care s-au menţinut, în pofida condiţiilor celor mai grele, pe baricada cauzei lor. La Palatul pionierilor am văzut viitorul Romîniei — un tineret fericit, crescut în spiritul dragostei pentru pace şi al iubirii celorlalte popoare. Cu prilejul Festivalului Mondial al Păcii şi Prieteniei, ce a avut loc anul trecut în Bucureşti, 1400 de tineri danezi au putut cunoaşte tineretul romîn şi s-au înapoiat în patria lor ca 1400 tineri luptători mai dîrji pentru pace. Cu cît ne vom cunoaşte mai bine, cu atît va fi mai greu pentru atîţătorii la război să dezlănţuie un nou măcel.

A te cunoaşte înseamnă în cazul acesta a te iubi. E lesne de înţeles importanţa acestui contact activ între popoare şi cît este el de preţios.

De aci înainte voi socoti ca o datorie morală a mea să militez pentru prietenia şi stima între poporul danez şi poporul romîn, să militez pentru circulaţia valorilor culturale ale popoarelor, factori ai convieţuirii paşnice, ai asigurării păcii.

Hans Scherfig cuprinse încă o dată cu privirea mulţimea artiştilor amatori care umpleau Piaţa Republicii, cu cîntecele şi culorile costumelor lor.

— Un vulcan al dragostei — iată ce-ar trebui să vedem privind deasupra tuturor popoarelor, spuse cu însufleţire oaspele care în ţara lui îndepărtată aflase că vine în mijlocul unui popor trist şi care a găsit un popor dornic să-şi făurească un viitor luminos.

Gheorghe Dinu

HANS SCHERFIG
(Danemarca)

IOHANNES GLAVIND
(Danemarca)

La decernarea Premiilor de Stat

Se adunase în impozanta sală a Preşedinţiei Consiliului de Miniştri o mare mulţime de tovarăşi. Aşteptau un moment solemn: decernarea diplomelor, medaliilor şi premiilor laureaţilor Premiului de Stat al R.P.R. pentru lucrări deosebit de valoroase realizate în anul 1952.

La solemnitate au luat parte tovarăşii: **Gh. Gheorghiu-Dej**, preşedintele Consiliului de Miniştri, dr. **Petru Groza**, preşedintele Prezidiului Marii Adunări Naţionale, **Gh. Apostol**, prim secretar al C.C. al P.M.R., **I. Chişinevschi, Chivu Stoica, Al. Moghioroş**, primi vicepreşedinţi ai Consiliului de Miniştri, **Miron Constantinescu, Petre Borilă**, vicepreşedinţi ai Consiliului de Miniştri, acad. prof. dr **C. I. Parhon**, preşedinte de onoare al Academiei R.P.R., miniştri, membri ai C.C. al P.M.R., conducători ai instituţiilor centrale şi ai organizaţiilor de masă, academicieni, reprezentanţi ai institutiilor ştiinţifice şi culturale, oameni ai artei şi culturii, muncitori şi tehnicieni.

Cred că, dacă ascultai bine, se auzeau inimile bătînd. De bună seamă, mulţi îşi spuneau, în acele momente, că n-au făcut destul, că se cuvine un întreit, înzecit efort, o mobilizare totală a tuturor forţelor pentru noi realizări, pentru noi investiţii şi opere puse în slujba poporului muncitor, în slujba construirii patriei socialiste.

In numele partidului şi guvernului, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, întinzînd mîna fiecărui laureat, le-a urat succes şi spor la muncă şi le-a spus: „Sărbătorind a zecea aniversare a eliberării ţării, noi facem cu legitimă mîndrie bilanţul realizărilor dobîndite de regimul democrat-popular şi în domeniul culturii, devenită cu adevărat un bun al poporului.

Inalta preţuire de care se bucură oamenii de cultură în ţara noastră din partea largilor mase ale poporului, este cea mai înaltă recompensă a meritelor dvs., a străduinţei dvs. de a da poporului opere de preţ, fiecare în domeniul său de activitate.

Partidul Muncitoresc Romîn şi Guvernul R.P.R. duc o nestrămutată politică de asigurare a avîntului tuturor forţelor creatoare ale poporului, de asigurare a celor mai prielnice condiţiuni pentru succese tot mai mari ale oamenilor de cultură.

Felicitîndu-vă călduros pentru înalta distincţie primită, noi urăm celor prezenţi şi, prin ei, tuturor celor ce muncesc pe tărîmul ştiinţei, tehnicii, literaturii şi artei, să dobîndească noi realizări de valoare, contribuind la înflorirea economiei şi culturii, la triumful operei de construire a socialismului".

Cum să nu-ţi salte inima în piept?! Cum să nu te gîndeşti la alte lucrări, la noi opere, cînd ştii că străduania ta serveşte celei mai înălţătoare dintre cauze şi-i preţuită cum n-a mai fost niciodată la noi?! Virstnic sau tînăr, în asemenea ceas, te simţi nerăbdător să reiei lungile ceasuri de cercetări, chinuitoarele şi pasionantele căutări de căi noi, nopţile de veghe în laboratoare şi la masa de lucru, pentru a desluşi adevăruri folositoare tuturor! Cunoscutul nostru savant şi ilustrul profesor, academicianul dr. C. I. Parhon, a spus cu glasul tremurat de emoţie: *„Inalta distincţie ce mi s-a acordat o consider nu numai ca o răsplată sau un gest de preţuire, ci ca un puternic îndemn de a consacra toate puterile mele, toate cunoştinţele mele, toată străduinţa mea, pentru dezvoltarea şi înflorirea ştiinţei patriei mele, ştiinţă care serveşte cu ardoare şi elan construirea socialismului şi apărarea păcii".*

E un angajament care a înmănunchiat gîndurile tuturor. Şi parcă mi s-au perindat pe dinainte plaiurile scumpei noastre patrii... Fabrici răsărite pe locul gol, proiectate de inginerii şi tehnicienii noştri, maşini îndrăzneţ concepute, metode noi de muncă, vitrine cu cărţi, expoziţii de tablouri şi cortine care se lasă în ropot de aplauze. Ca un zvon îmi venea în auz cîntecul muncii încordate. Şi uruitul greu al marilor uzine, şi scrîşnitul havezei de abataj, şi foşnetul ierbii cosite, şi frămîntarea camerei de lucru... Un mare avînt dezlănţuit, stimulat şi condus de partid. Preţuit de partid, preţuit de întregul popor.

Scriitorul Zaharia Stancu, adînc mişcat de atmosfera de entuziasm şi de tovărăşească încurajare, a spus — luînd cuvîntul — că din momentul răsturnării regimului fascist *„scriitorii şi oamenii de artă din ţara noastră au început să fie consideraţi oameni folositori poporului muncitor. Partidul ne-a apropiat, ne-a educat".*

Scriitorul Zaharia Stancu sublinia prin cuvîntul său realizările literaturii şi artei noastre din primul deceniu liber al istoriei poporului nostru. Sublinia în acelaşi timp că nici un efort nu este prea mare pentru a da poporului nostru opere demne de dinsul şi de faptele sale mari, arme de luptă şi ceasuri de desfătare sufletească, imagini ale vieţii libere şi creatoare.

Mi-au venit atunci în minte avîntatele versuri ale lui Vlahuţă care cerea artiştilor:

„Valurile de-ntuneric despicîndu-le în două
Splendidă-naintea noastră, să ne-arate-o lume nouă".

Şi mi-am zis: iată lumea cea nouă! E aci, înaintea ochilor noştri, mai măreaţă decît şi-a închipuit-o poetul. Să cîntăm lumea cea nouă şi oamenii care au adus-o şi-o desăvîrşesc. Oamenii noi ai patriei noastre, care clădesc zi de zi, cu migală şi cu eroism, patria noastră socialistă, patrie a tuturor celor ce muncesc.

Dumitru Mircea

Cărţi noi

„PASĂREA DE FOC"
de Eusebiu Camilar
(Editura C.C.S.)

Un şir de douăzeci şi două povestiri şi reportaje, cele mai multe încă nepublicate pînă acum, redau momente grăitoare care marchează drumul luminii în ţara noastră, de la simburele de flăcăruie a opaiţului fumegînd, pînă la milioanele de kilovaţi ale puternicelor hidrocentrale. Istorisirile din prima parte încep cu un crîmpei din viaţa satului la începutul acestui veac, sat în care, pînă acum zece ani, mai nimic nu s-a clintit de vreme îndelungată. Tabloul redă sugestiv înapoierea în care a fost ţinută de regimu-

rile bazate pe exploatare viaţa truditorilor de pe ogoare.

Partea a doua a lucrării este consacrată progreselor electricităţii şi cele mai multe povestiri se petrec în zilele pe care le-am trăit şi le trăim. Autorul schiţează aici numeroase portrete ale unor constructori ai socialismului, oameni reali pe care i-a întîlnit în drumurile sale prin locurile unde altădată stăpînea întunericul şi unde azi a pătruns lumina electrică, viaţa nouă.

„RĂDĂCINILE BUCURIEI" — roman de Ieronim Şerbu (Editura tineretului)

Oglindirea vieţii clasei noastre muncitoare este o temă principală a literaturii noastre noi. Romanul lui Ieronim Şerbu îşi propune să înfăţişeze chipurile muncitorilor înaintaţi care luptă pentru mărirea productivităţii muncii şi ridicarea calităţii produselor. Tînărul inginer Ştefan Moroianu

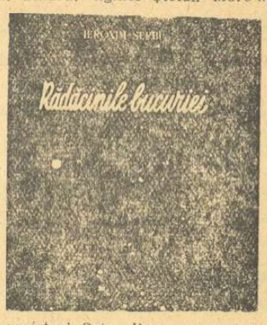

şi maistrul Petre Duna — eroi principali ai romanului — trebuie să anihileze manevrele abile ale duşmanului, care şi-a strecurat uneltele în posturi de răspundere.

Comportarea josnică a inginerului Bogdan este demascată în faţa muncitorilor, care în lupta împotriva duşmanului se unesc mai strîns, cîştigînd o înţelegere politică clară şi justă, înarmîndu-se din punct de vedere ideologic.

Romanul „Rădăcinile bucuriei" dezvăluie sursa forţei invincibile a poporului muncitor: credinţa fermă în victoria socialismului, ataşamentul faţă de partid.

CARNET SOVIETIC

MAI MULTĂ GRIJĂ PENTRU CREŞTEREA SCRIITORULUI DIN PUNCT DE VEDERE IDEOLOGIC ŞI ARTISTIC

Aşa se intitulează articolul de fond din „Literaturnaia gazeta" nr. 91. Spicuim cîteva fragmente din articol:

„Literatura sovietică şi-a cîştigat încrederea şi dragostea poporului prin decenii de luptă pentru cauza lui. Literatura noastră este literatura cea mai bogată în idei, cea mai veridică, cea mai onestă, cea mai curajoasă literatură din lume! Izvorul inspiraţiei, izvorul inepuizabil al temelor şi eroilor din literatura noastră se află în activitatea eroică a poporului care construieşte comunismul. Succesul celor mai bune opere ale ei se explică prin talentul şi sinceritatea scriitorilor, prin iscusinţa de a pătrunde în realitate, de a înţelege adînc relaţiile dintre oameni şi legile dezvoltării sociale.

Pentru omul de artă sovietic, legea principală a creaţiei este de a scrie adevărul. Sciitorul înarmat cu concepţia despre lume marxist-leninistă vede mai adînc, vede mai departe, înţelege multilateral viaţa. Ferma concepţie despre lume îl îmbogăţeşte pe literat, îi dezvoltă posibilităţile creatoare, contribuie la adevăratul spirit inovator.

Literatura sovietică este literatura cunoaşterii profunde a vieţii, a unui ideal etic superior. Ea a creat tipuri care au devenit exemple de imitat, exemple de comportare pentru milioane de oameni. In interesul poporului, literatura noastră pune problemele importante ale vieţii poporului. Adîncimea şi curajul în punerea acestor probleme se bazează pe cunoaşterea realităţii de către scriitorii sovietici, pe înalta ideologie comunistă, pe spiritul de partid, pe înţelegerea justă a sarcinilor de luptă ale poporului. Opinia publică literară critică cu hotărîre devierile de la realismul socialist.

...Lupta pentru un înalt conţinut de idei necesită să se explice scriitorilor în mod serios şi cu atenţie, în ce constă sarcinile şi rolul lor în lupta eroică a poporului pentru pace, pentru construirea comunismului în ţara noastră, pentru ridicarea

bunăstării materiale şi culturale a poporului...

...Studiind realitatea, scriitorul nu numai că „adună material" pentru nuvela sau romanul său, — ci şi învaţă de la realitate.

Studiind viaţa, înţelegînd legile ei, artistul adînceşte şi îşi întăreşte concepţia despre lume. A-l ajuta pe scriitor să înţeleagă fenomenele complexe ale vieţii, lupta vechiului cu noul, conflictele şi contradicţiile reale — înseamnă a-l ajuta să crească din punct de vedere ideologic, a-l ajuta să crească ca artist...

...Importanţa Uniunii scriitorilor sovietici, ca organizaţie obştească a scriitorilor, în educarea moral-politică a constructorilor comunismului, în învingerea rămăşiţelor capitaliste creşte astăzi într-un mod deosebit.

...Conducerea şi secretariatul Uniunii scriitorilor sovietici nu pot să lucreze cu succes fără a se sprijini pe colectiv, fără a antrena în muncă cercul larg de literaţi. Nu este justă practica, în virtutea căreia secretariatul ia munca întreagă pe umerii săi, în timp ce secţiile şi comisiile Uniunii scriitorilor lucrează pasiv, slab...

...Uniunea scriitorilor sovietici este chemată să lupte sistematic şi perseverent împotriva devierilor de la realismul socialist, împotriva tendinţelor ce încearcă să abată literatura de la viaţa şi lupta poporului sovietic.

Trebuie respinşi cu energie demagogii care încearcă să abată pe oamenii artei de la drumul just. Esenţialul însă constă în a acţiona cu convingere, în a explica, în a lămuri literaţilor — tuturor laolaltă şi fiecăruia în parte — problemele de importanţă vitală pentru uniune, pentru munca creatoare, Uniunea Scriitorilor este chemată să desfăşoare critica, să dezvolte lupta de opinii, deoarece organizaţia scriitorilor nu poate lucra fără discutarea liberă a problemelor de creaţie. Rolul secţiilor de creaţie ale uniunii, rolul colegiilor de redacţie ale organelor sale de presă, rolul consiliilor de redacţie ale edituriior, constă tocmai în a ridica în faţa scriitorilor problemele ideologice, de creaţie, legîndu-le de lucrări concrete...

...Nu putem merge înainte fără a critica şi a depăşi lipsurile literaturii. Opinia publică sovietică va lupta împotriva teoriei lipsei de conflict, a idilismului din anumite lucrări, împotriva atitudinii primitive de statisticieni faţă de fenomenele vieţii, împotriva mediocrităţii şi sărăcirii chipurilor oamenilor sovietici...

La Casa scriitorilor

Vineri, 19 august a. c., a avut loc la Casa scriitorilor şedinţa festivă a Uniunilor scriitorilor, artiştilor plastici şi instrumentişti, în cinstea zilei de 23 August. Au participat de asemenea delegaţiile de criitori chinezi, danezi şi austrieci.

Poetul Mihai Beniuc, laureat al Premiului de Stat, secretar al Uniunii scriitorilor, a vorbit despre însemnătatea zilei de 23 August şi despre viaţa nouă a Republicii în acest glorios deceniu.

Poeţii Marcel Breslaşu, Eugen Frunză, Maria Banuş, Mihu Dragomir, Nicolae Tăutu şi Ion Brad au citit din operele lor.

In continuare, a urmat un bogat program artistic.

Iluziile unui naufragiat

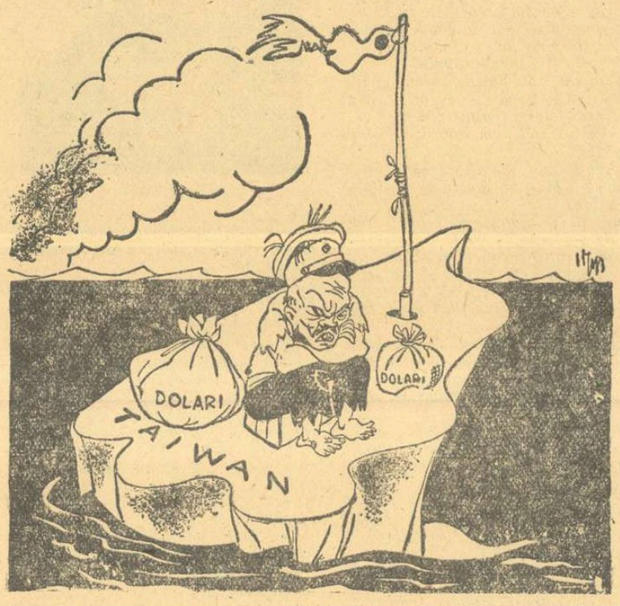

CIAN KAI-ŞI
— Am eu rezervele mele!...

Desen de ROSS

Redactor şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (**redactor-şef adjunct**), Veronica Porumbacu (**redactor-şef adjunct**), Ciceron Theodorescu, Ion Vitner.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administraţia 1.17.92. **ABONAMENTE:** 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25
STAS 8452 — 25

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul I. Nr. 25 — Joi 2 septembrie 1954 | 4 pagini 35 bani

Pe drumul recoltelor îmbelșugate

Uneori îți vin în minte, la neprevăzute ceasuri, locurile copilăriei. Cu oamenii de acolo, cu ulițele străjuite de salcîmi, cu hămăitul familiar al ciinilor, cu trîmbițatul răzlețit al cocoșilor... Te învăluie aducerea aminte ca un abur cald, parcă acele locuri trimit spre tine o adiere plină de mireasme. Dintr-un colț al amintirii, acea adiere călduță și parfumată scoate la iveală chipuri de oameni și întîmplări. Iată, mă privesc ochii triști ai lui Cordoș, omul care s-a născut și a murit slugă în casa unui chiabur.

Bietul Cordoș era mare și ciolănos. De aceea, cînd a murit, n-a încăput în coșciug — stăpînul său se zgîrcise la o scîndură — așa că l-au îndesat înăuntru. Poate la asemenea necazuri s-o fi gîndit țăranul pe care de treisprezece ani, din vremea războiului, îl tot țin minte. Acel om descult și jerpelit, cu pălăria desfundată, a scuipat în colb dinaintea judecătoriei din Sărmaș, a suduit crîncen și a spus: „Dacă vrea dumnezeu să te bată, atunci te face țăran prost, cu două jugăre de pămînt și cu șapte copii!"

Ce pricină o fi avut, n-am aflat. Se vedea pe el că nu-l scoate huzurul din casă. Știu numai că s-a înfundat în crișmă, a cerut vinars și, a cîntat una și aceeași doină amară, fără de sfîrșit:

Cine n-are noroc n-are
De cînd naște pînă moare!

Și a strigat într-o vreme, cînd vinarsul l-a făcut să nu se mai teamă de nimic:

—Noi sîntem ai nimănui, închinarea ei de țară!

★

Asta a fost acum vreo treisprezece ani, pe vremea cînd mă săltam flăcăiandru și începusem a deschide ochii la lume, pricepînd cîte ceva din ea. Mi-au venit în minte acei oameni și dealurile domoale ale locului de baștină, gălbeniștele și coastele, Dealul Dosului, Căbdicul, Fundătura, Rotunda; mi-au venit în minte, citind Directivele Congresului partidului privitoare la agricultură. M-am întrebat dacă mai trăiește oare acel om necăjit care se plîngea că n-are noroc și că niminea n-are grijă de dînsul. Și-ar da seama că acum este cine să se gîndească la dînsul, la nevoile sale, la nevoile întregii țări. Dacă pînă acum nu și-a dat seama de asta, din cine știe ce pricini, de bună seamă că citind directivele înșirate unele după altele, pe trei pagini de gazetă, s-a simțit una la inimă... Cum zic, poate că nu mai trăiește — l-o fi înghițit viltoarea războiului — poate o fi scăpat și acuma scoate mălai și grîu și cartofi din pămînturile vreunei gospodării colective, spre îndestularea familiei sale.

Dar sînt alții, milioane de trădători pe ogoare. Pe unii dintre ei am încercat să-i zugrăvesc, povestind într-un roman ceea ce s-au străduit să facă. Socot că duminică, ajungîndu-le ziarul, s-au strîns cioată pe marginea șanțului, lîngă sfatul popular, și au citit încet, rumegînd fiecare cuvînt, cu mare chibzuință. Ori, mai degrabă s-o fi petrecut altceva: i-a adunat Toma Găvrilaș la căminul cultural și au început să discute cu aprindere fiecare aliniat. Tot la trei cuvinte, moș Ginju întrerupe și întreabă: „Adică, măi nepoate, cum vine asta?"

— Taci, moșnege, tună Toader Covrig, încă nevindecat de unele apucături afurisite. Am să te arunc pe fereastră!

— Ce-e-e? Ei, Mă Toadere, cum estii! Dar pentru mine nu sună directiva ceea? Ha? Aud? Sună ori nu sună?..

— Sună, sună, dar închide ieșirdaia

— Apăi dacă sună, închide-ți-o tu! Lasă-mă să întreb!

Nu poți ieși la capăt cu mosneagul. Musai să-l lași în doda lui. El vrea să afle, întocmai cum Pavel, stuparul colectivului, vrea să se încredințeze, ghiontindu-l pe ginere-său Toma și șoptindu-i: „Dar de stupi grăiește ceva?"

— Grăiește. Is cuprinși în ramurile anexe.

— Aha, îi bun. Îi bun. Dar să știi că stupii nu-s ramuri anexe. Is prima-întîi, avere nu năcaz.

Pavel Stuparu se trage către președintele Grigore Voievod, cel fără o mînă, care ascultă atent lîngă Neculai Boroș.

— Ascultă, Grigore. Directiva vorbește de polenizare suplimentară pe un milion de hectare... Dar și albina ne ajută. Să creștem albine multe, să-mi dai bani pentru prisacă.

— Ogoaie-te, Pavele. N-auzi că se înființează Banca agricolă?

Și iar se aude glasul hodorogit al lui Ginju:

— Maica mea doamne! Asta da! Mă fac — să nu mai trăiesc dacă nu mă fac agronom!

Într-o parte a sălii, între Gherasim și Dionis Savu, stă liniștit Văsieș brigadierul. Își ține pălăria între mîinile mari și o răsucește în neștire: de cîteva ori a scăpat-o pe jos, atunci cînd cifrele uriașe, pomenind sute de mii de hectare, milioane de pomi și de vite, mașini de toate soiurile, miliarde de lei, se înșiră rostite calm, grav și cu importanță de către Toma. Văsieș e pierdut cu desăvîrșire, mut... Nu l-a luat în seamă pe Gherasim cînd i-a șoptit ceva despre cai și despre oi, nici pe Dionis Savu, cel negru ca un diavol care și-a scuipat în palme auzind că se vorbește despre asolamente... Văsieș privește numai la Toma. Dintr-acolo vine spre auzul lui Văsieș, gospodarul, un fel de cîntec fermecător. Se împletesc în acel cîntec cunoscutele frămîntări ale muncii. Și îndemnul omului către vite, și duduitul miilor de tractoare, și zumzetul combinelor... Parcă se vede pe el împrăștiind îngrășăminte chimice pe cîmpuri. Se vede plivind și prășind, conducînd mașini complicate. Se vede cîntărind în palmele mari boabele de grîu măcat. Văsieș zîmbește ca prin vis și-i spune — cui? — parcă președintelui, parcă primului secretar de la raion: „Am scos două mii cinci sute. Pe o suprafață de șaizeci de hectare...".

Văsieș e om modest. El nu se bate după titluri. El iubește munca și pămîntul și caută, de cînd se știe pe lume, căi felurite pentru a stoarce din țărînă recolte mari. Toma vorbește despre titlul de „Erou al muncii socialiste", dar pe Văsieș îl interesează mai cu seamă acel nou chip de a ara pămîntul, aplicat de iscusitul colhoznic Terenti Malțev. Oare ce-ar fi să-i scrie o scrisoare? El, Văsieș, a scos trei mii de kilograme de cartofi la hectar. Socoate însă că se poate de două ori pe atîta dacă... „Da, da, dacă punem știința și mașina la bătaie, așa cum sună Directivele" El, Văsieș, laolaltă cu brigada sa, au avut cele mai bune recolte din gospodărie. Nu degeaba îl pizmuiește celălalt brigadier, Toader Covrig.

Asemenea gînduri îl frămîntă pe Văsieș, în vreme ce, din ce în ce mai des, își caută pălăria pe jos și dă încetișor din cap. Ei nu-și dă seama — nici nu s-a gîndit la asta — că gîndurile lui îl duc pe drumul către cinstea de „Erou al muncii socialiste".

Toma Găvrilaș, care-i acuma membru în comitetul raional de partid, citește, dar și gîndurile lui zboară, întrarapate de cuvintele din **Scînteia**. La ei, în Ploșor, este gospodărie colectivă bunicică, dar și lipsuri sînt, drăguliță-doamne! Iacă, nici jumătate satul nu-i în colectiv! De unde se vede că ei, organizația, n-au făcut destul. Nu! Cu S.M.T.-ul au avut bătaie de cap în fiecare an. Ba se defectau mașinile și nu erau piese de schimb, ba nu venea rutierul cu carburanți, ba tractoriștii n-aveau mîncare la vreme și lucrau de mîntuială, ba murmurau colectiviștii că nu li se dau materiale de construcție și n-au adăpost pentru vite! Cîte nu sînt! Uite, nimic nu scapă Directivele. Peste tot, din fiecare rînd, răzbate o nețărmurită grijă pentru om! „Mare-i puterea partidului nostru, cugetă Toma, aruncîndu-și ochii peste sala plină de oameni. Uite-i cum ascultă cuvîntul partidului. Toți simt un dor năpraznic de muncă. E prețuită munca lor, e ajutată munca lor".

Toma cunoaște și alte necazuri ale oamenilor, de la ei și din alte sate. Odată s-a întîlnit în tren cu niște țărani de la munte. A aflat din vorbele lor că vin de la Comitetul Central unde fuseseră cu o încîlcită pricină în legătură cu rosturile colectivei lor.

— Și?

— Acolo ni s-a spus că avem dreptate. Să ne apucăm de păstorit și să creștem vite, să punem pomi și să înjghebăm prisăci. Și să facem o colectivă puternică, dar de vite, nu de grîu. Că la noi nu se face, tovarășe. La noi se zice despre grîu: „Doamne ferește, să nu trebuiască". Așa se zice. Noi folosim grîul numai la înmormîntări! Cînd facem comînd.

Cel care vorbea cu Toma era un om de vreo șasezeci de ani, înalt, voinic, mătăhălos. Roșu la obraz. Se arata om umblat prin lume. Ceilalți, vreo zece, îl lăsau să vorbească și-l aprobau mulțește.

Toma n-a uitat chipul acelor oameni. Și-a adus aminte de ei citind în Directive despre justa clasare a pămînturilor în categorii și a repartizării culturilor de la raion la raion, de la comună la comună în parte, după specificul locului respectiv. Și s-a gîndit: „Au contribuit și ei, acea delegație, la întocmirea Directivelor"..

De unde se vede cum lucrează partidul. Mînă în mînă cu milioanele de oameni truditori. Le știe necazurile și se luptă să le aline; le știe bucuriile și se grăbește să le sporească.

Toma a închis gazeta încetișor, ca pe un sipet care conține o comoară. A pus pe ea palma lui mare și a grăit în mijlocul unei uriașe uimiri:

— No, fraților, asta-i. De-acu ni se cere și mai multă muncă. Și mai ales, o altfel de muncă, nu cum am apucat-o noi din străbuni. Aici, totul e cîntărit după știință, după experiența sovietică. Ce zici, Văsieș?

Văsieș încă nu și-a așezat pălăria peste părul încărunțit. Izbește cu ea pe podele, spre mirarea tuturor, și spune apăsat:

— No, ăsta zic și eu că-i partid!

Dintre oameni răsărea făptura uriașă a lui Toader Covrig. De la acea înălțime veni glasul său gros, ca un bubuit cald:

— Noi, fraților, ne luăm angajamentul... să...

Toader Covrig se oprește o clipă, căutînd încurcat cuvintele cele mai potrivite care să exprime tot ceea ce auzise că stă scris în Directive. Nu le mai află, deși le rumegase îndelung. Îl copleșește o emoție necunoscută. Simțind că a tăcut prea mult izbucnește răsunător:

— ...s-o împlinim literă cu literă... Asta-i!

Colea, înspre seară, așezați la portiță, sfătuiesc Toma, Văsieș, Gherasim și Neculai Boroș. Din casa nouă a lui Toma se aude un scîncet de copil mic și murmurul liniștitor al Valeriei: „Nani, nani, puiul mamii". Dinspre sat vin zgomotele obișnuite în pragul nopții. Mugește o vacă, hămăiesc ciini, pufnește ritmic motorul de la dinam. Și dintr-odată răsună întîiul cîntec de cocoș, vestind apropierea somnului.

Văsieș pune palma pe genunchiul lui Toma:

— Ascultă, fătul meu... de mult mă tot bate gîndul. Is om cărunt, dar de-o vreme încoace mă simt mai tînăr ca acum treizeci de ani... Ascultă, oameni ca mine primiți în partid?

Toți întorc privirile spre el.

— Vreau să răspund față de partid, dacă n-o să muncesc așa cum scrie acolo... Nu pot rămînea pe dinafară! Să mă dea de pereți, să mă tragă la răspundere.

Toma l-a cuprins peste umeri și l-a strîns cu căldură. În inima lui creștea o bucurie nemărginită. Și iarăși spune: „Mare-i puterea partidului... Uite cum l-a încălzit pe Văsieș. Și cîți mai sînt ca Văsieș! Milioane. Împreună, cu puteri unite, vom face din ogoarele noastre grădini roditoare, unde oamenii vor munci mai ușor și cu întreită dobîndă. Și astea toate se datoresc partidului. Încheie cu glas tare:

— Fă cerere, Văsieș. Partidul nostru este și partidul tău!

Dumitru Mircea

EPITAF

La moartea poetului Alexandru Toma

Cîndva, după ani, cînd se va așeza pe pămînt pacea și poporul muncitor va primi răsplata eroismului luptei sale, un grup de pionieri va face popas în vacanța de vară, într-o poiană fericită, între brazi solemni.

După ce-și vor fi întocmit tabăra, cel mai meșter dintre ei, de paisprezece ani vîrstă, blond și cu ochi albaștri, va aprinde focul după ritualul păstorilor noștri de demult.

Într-un cuibușor de crenguțe uscate învălite de mușchi și fin subțire, meșterul vîră cu atenție o scînteiuță de iască aprinsă de cremene și amnar. Acelui cuibușor îi dă vînt, învîrtind de cîteva ori brațul cu gestul discobolului. Imediat flăcăra izbucnește și e așezată subt clădăraia de vreascuri orînduită între doi bolovani.

La acel foc tovărășia tinerilor se adună; și alt meșter povestitor de amintiri ale lui și ale altora, aduce încîntare și farmec taberei.

Iată că, înainte de a însera, cel mai mărunt dintre pionieri, care se duce să aducă apă de la izvorul de aproape, se întoarce cu bidonul plin și cu veste că a găsit într-un cerc de brazi piatra subt care odihnește un poet de demult.

Incepe a însera, pe bolta fumurie clipesc constelațiile și luceferii. Copiii aprind făclii și trec între brazi, ca să cunoască epitaful despre care vorbește descoperitorul.

Drag drumeț,
Eu am fost
Cîntăreț
Pe-acest pămînt.

Luam rost
De la vînt
Și splendoare
De la soare.
Fost-am fost
Și nu mai sînt.

Un moment de reculegere; apoi cineva dintre acei tineri drumeți va evoca opera acelui muncitor cu spiritul care își găsise însfîrșit odihna.

Unii își vor aduce deslușit aminte de el, alții mai puțin deslușit. Însfîrșit, feciorașul cu ochi albaștri care aprinsese focul va aminti cuvintele unui poet din alte vremuri, pe care le-a repetat și marele Pușkin, că „poetul nu va muri întreg" ci, cu opera lui, va fi alături de tine, tinerețe fericită, în tumultul realizărilor viitorimii.

Mihail Sadoveanu

Rondelul Mihaelei

Tu, în toate, parcă ești
Mama, cînd era ea mică...
Ziua, fugi ca o furnică,
Seara, ceri mereu povești:

De-ntuneric, nu ție frică.
La injecție, zîmbești.
Tu, în toate, parcă ești
Mama, cînd era ea mică

La un greu, la o adică,
Nu mă lași, nu te jelești.
Și-unde merg prin București
sau prin lume, — o părticică,

Tu, în toate parcă ești!

Cicerone Theodorescu

Viață nouă

In octombrie — cel de foc —
pe-un întins imens al lumii
omul nou i-a dat noroc
și rodiri bogate lumii.

Ca-ntr-un basm dă azi în rod
grîul poleit cu aur
și — oameni harnici la izvod —
își trec mîndrele coclauri.

Parcă-n leagănul de vînt,
cînd l-apasă aprig bobul –
grîu-i flamură și cînt,
bucurînd întreg norodul.

Vremea știe — pe de rost —
și la noi, în grea mînie,
robii-au scos din sfînț pomost
pe vătafii de moșie.

Din octombrie — cel de foc —
luat-am arzător grăunte.
Crește grîul cu noroc
-nalță țara mîndră frunte

Cresc în țara-mi lanuri mari,
Vînt prieten le-mlădie!
Din unghere mulți tîlhari
le privesc cu dușmănie.

Sînt ai timpului pigmei —
ne privesc cu ură rodul —
și-ar stîrni toți norii grei
pentru-a prăpădi norodul.

Alege-vom snopi, în Mai,
de neghină, mătrăgună;
din de multul putregai
urmă n-o să mai rămînă!

Ca-ntr-un basm va da în rod
grîul poleit cu aur:
— și vom trece la izvod:
„fost-a ultimul balaur".

Ion Bănuță

Tradițiile revoluționare de luptă ale unei literaturi milenare

De vorbă cu scriitorii chinezi FENG CHIN și DIEN CIEN

Victoria revoluției chineze, care a dus la eliberarea a șase sute milioane de oameni, a îngăduit și apropierea poporului chinez de toate popoarele iubitoare de pace și în primul rînd de acelea din lagărul socialismului. Am avut sentimentul de a fi lîngă niște prieteni adevărați, stînd de vorbă cu scriitorii chinezi Feng Chin și Dien Cien care ne vizitează țara.

Feng Chin e un scriitor militant al Chinei noi și care și-a consacrat întreaga activitate luptei pe care o duce poporul său. Profesor la universitatea din Pekin, membru al Comitetului Național al Federației Oamenilor de Literatură și Artă din întreaga Chină; membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor din China, el a desfășurat și desfășoară o muncă intensă pe frontul nouii culturi. Ca poet, prozator și critic de artă, el militează pentru făurirea literaturii, care oglindește realitatea de o covîrșitoare importanță istorică din țara sa.

Această activitate este cuprinsă în volumele de poezii „Cîntece de altă dată" și „Călătorii în ținutul de miază-noapte"; în romanul „Tvi-Ș", în care satirizează regimul putred, corupt și reacționar al Gomindanului; în monografiile literare, precum și în lucrările sale în care combate influențele decadente din trecut.

Dien Cien, deși mai tînăr, are o activitate tot atît de intensă. Șef adjunct al Secției de Popularizare din Uniunea Scriitorilor din China și conducător al cursurilor de pregătire a cadrelor literare, poet, el a scris nenumărate opere literare, cum ar fi: volumele de versuri „Înainte de revărsatul zorilor" și „Povestiri din satul chinez" publicate în perioada dinainte de eliberare. De asemenea a scris volumele de poezii „Pentru combatanți", închinate războiului de rezistență, „Floarea soarelui", „Un steag roșu" și poemele strînse în volumul intitulat „Țiun Gui-Sin"

Din lucrările sale în proză, pot fi citate însemnările din Panmunjon și un roman.

În 1936, Dien Cien a luat parte, cu alți poeți progresiști, la redactarea revistei literare „Poezii și versuri noi", care a adus în paginile ei operele poeților militanți pentru eliberarea poporului chinez.

Șt. R.

Cu cincisute de ani înaintea erei noastre...

Despre începuturile și dezvoltarea literaturii chineze, ne vorbește Feng Chin.

— Începuturile literaturii chineze — ne spune Feng Chin — sînt vechi de milenii. Cu cinci sute de ani, înaintea erei noastre, a apărut la noi o culegere de cîntece populare, în care era exprimată viața, năzuințele și idealurile poporului nostru. Culegerea cuprinde aproape 300 de cîntece, de o neprețuită valoare atît documentară, cît și artistică. Ele constituie pentru noi o uriașă moștenire literară, un tezaur al folclorului nostru, al creațiilor poeților și scriitorilor anonimi, ieșiți din mijlocul maselor largi.

FENG CHIN

După două veacuri, în secolul trei înaintea erei noastre, poporul chinez dă pe marele poet, de o valoare universală, Ciu Yuan, sărbătorit anul trecut, la inițiativa Consiliului Mondial al Păcii, împreună cu Rabelais și Copernic.

Ciu Yuan a scris o poezie inspirată din viața poporului, a folosit limba poporului și de aceea, și astăzi, cînd citim poeziile lui, retrăim puternic sentimentele exprimate în ele și simțim pulsul clocotitor al vieții cuprinse în ele. Scrise în spirit realist, la un înalt nivel artistic, ele constituie — putem spune — un adevărat monument al literaturii universale.

Tradițiile realiste au continuat să se desvolte în secolul opt, cînd a început așa zisa „epocă de aur" a literaturii noastre, prin scrierea a nenumărate poeme și povestiri.

Atunci au apărut marii noștri scriitori, Li Pai, Tu Fu, și Pei Chi Y.

O deosebită bucurie a fost pentru noi atunci cînd am aflat că din opera scriitorului nostru Li Pai ca și din alți scriitori de-ai noștri au apărut lucrări traduse în limba dvs. Acești mari scriitori ai „epocii de aur", au lăsat o literatură realistă, plină de un adînc conținut, de o înaltă ținută artistică, o literatură care a continuat să se dezvolte pînă după sec. XIII.

In același timp a continuat să se dezvolte și literatura populară, cîștigînd o și mai mare amploare, mai ales în perioada cînd China se găsea sub jugul cuceritorilor mongoli, ele cuprinzînd expresia luptei pe care o ducea poporul împotriva acestor cotropitori.

Ne-a rămas din acea vreme o amplă povestire în care apar peste o sută de personaje și în care este arătată cu o deosebită putere această luptă, expresie a sentimentului întregului popor.

Asemenea povestiri sînt foarte citite de masele largi, care le simt aproape de sufletul lor.

Povestirea de largi proporții de care v-am pomenit ar putea într-un fel să fie asemuită cu epopeea lui Tolstoi „Război și pace", fiind în același timp una din primele lucrări literare de mari proporții din lume. Lucrări asemenea acestei povestiri, mai sînt multe în literatura noastră.

Mișcarea din mai 1919

Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în China a luat naștere mișcarea care a rămas cunoscută sub numele de „Mișcarea din 4 mai 1919". Ea a constituit o acțiune puternică, inițiată de pleiada scriitorilor progresiști împotriva feudalismului autohton și a imperialismului colonialist. Mișcarea a creat un curent puternic care a cuprins din ce în ce mai mulți scriitori, dînd naștere unei literaturi noi, militante cu un conținut revoluționar, ea inspirîndu-se din tradițiile de luptă ale literaturii noastre clasice, preluînd în același timp tradițiile progresiste ale literaturii universale. Cea mai de seamă înrîurire asupra acestei literaturi, a avut-o, bineînțeles, tradiția revoluționară a literaturii sovietice.

Despre literatura contemporană, literatură care se înscrie în istoria poporului chinez din perioada marilor lui lupte de eliberare, ne vorbește Dien Cien:

— Poporul muncitor chinez are un glorios trecut de lupte revoluționare. Inspirîndu-se din aceste lupte, scriitorii noștri au creat o literatură activă și realistă care, la rîndul ei, a mobilizat masele în lupta lor pentru transpunerea în viață a idealurilor și a năzuințelor lor pentru libertate. Aceste tradiții revoluționare au fost preluate de poporul nostru de astăzi, ca o prețioasă moștenire și ca o sarcină nobilă de a le duce mai departe.

Așa cum v-a spus și tovarășul Feng Chin, după perioada din 4 mai 1919 au apărut nenumărați scriitori, luptători și participanți activi la lupta poporului pentru construirea unei vieți noi și pașnice.

Din această pleiadă, cel mai reprezentativ este Lu Sun, mort în 1936. El este nu numai un mare scriitor, dar și un mare luptător, participant activ la construirea vieții noastre noi. În literatura sa apar primele elemente ale realismului socialist spre care urma să se îndrepte apoi literatura noastră contemporană.

Acest lucru l-a arătat tov. Mao Țzedun, subliniind că Lu Sun este acel scriitor care a indicat drumul revoluționar de astăzi al literaturii chineze.

Alți scriitori reprezentativi ai acestei glorioase etape, sînt: Go Mo Jo Mao Dun, Din Lin, care și astăzi continuă să stea pe baricada scrisului militant, precum și alți nenumărați scriitori formați sub auspiciile mișcării din 4 mai 1919.

De la această dată de la care au trecut peste trei decenii poporul nostru a trebuit să lupte împotriva asupritorilor japonezi, a imperialiștilor americani, a ajutat poporul coreean în războiul dus împotriva agresorilor colonialiști și acum liber, își construiește pașnic viața sa.

DIEN CIEN

Din mișcarea de la 4 mai, s-au desprins două curente literare: unul burghez și mic-burghez și celălalt al culturii și literaturii proletare. Aceasta s-a întîmplat deoarece mulți dintre scriitorii care s-au alăturat acestei mișcări n-au cunoscut bine realitatea istorică și n-au putut vedea perspectiva revoluționară pe care o deschidea lupta poporului.

Consfătuirea din 1942

In 1942 a avut loc o consfătuire a scriitorilor progresiști în care au fost dezbătute, pe larg, problemele literaturii și ale artei. La această consfătuire, tov. Mao Tze-dun a arătat drumul nou pe care trebuie să-l urmeze literatura noastră și a indicat directivele care au avut un rol covîrșitor în dezvoltarea și făurirea literaturii timpului nostru.

După această consfătuire mulți scriitori, tineri și bătrîni, membri ai Partidului Comunist Chinez și fără de partid au scris lucrări importante, cu un conținut nou, care au fost îmbrățișate cu un viu interes și cu toată dragostea de către cititori, deoarece ele cuprindeau și reflectau viața și lupta poporului. Astfel, acest nou impuls a contribuit puternic ca mișcarea din 4 mai 1919 să capete o amploare și mai mare și să continue mai departe tradițiile glorioase și revoluționare de luptă.

★

Înainte de eliberare și după eliberarea țării noastre, s-au petrecut evenimente politice și sociale de o covîrșitoare importanță istorică pentru poporul nostru.

Au apărut scriitori noi ieșiți

Desene de MEDI DINU

(Continuare în pag. 4-a)

Din desenul satiric sovietic

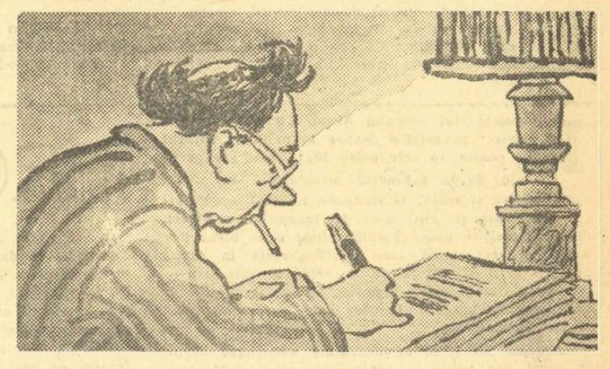

Scriitorul scrie

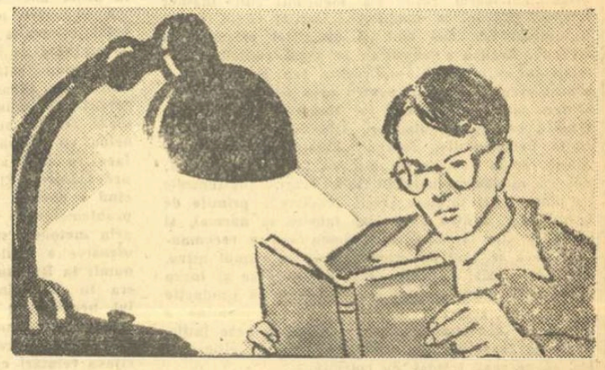

Cititorul citește

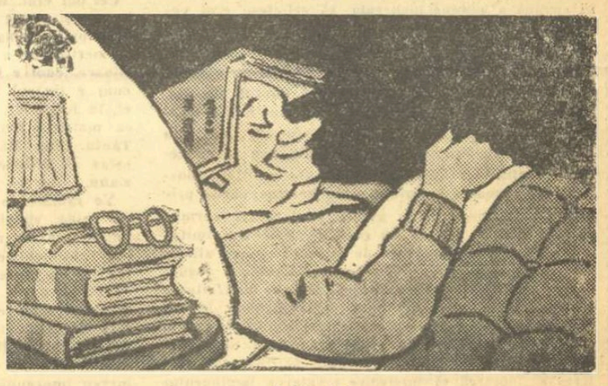

Criticul tace

Din „KROKODIL"

Petrarca

Cu prilejul împlinirii a 650 de ani de la naşterea marelui poet

★ ★

Din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, ca o consecinţă a unor adînci frămîntări sociale şi economice, începe în Italia o mare mişcare culturală; are loc o cotitură hotărîtoare în artă şi literatură, în ştiinţă şi filozofie Această mişcare, cunoscută sub numele de **Renaştere**, a căutat încă de la început să creeze o cultură laică, ce trebuia să se opună culturii feudale, culturii scolastice şi teologale a evului mediu.

Libera dezvoltare a personalităţii umane, eliberarea de autoritatea bisericii, cultul vieţii reale, o sete extraordinară de a cunoaşte şi de a studia sînt caracteristicile principale ale acestei ere noi, epocă a „descoperirii" lumii şi a omului.

Sensul esenţial al noii concepţii despre lume este unul critic, există puternic afirmată aspiraţia de a se orienta şi de a analiza în mod realist lumea.

Denumirea de **umanist** pune accentul pe caracterul laic al culturii şi al scopului său, care este acela de a răspunde şi de a satisface interesele şi năzuinţele pur omeneşti şi pămîntene.

Un optimism întovărăşeşte această epocă pătrunsă de sentimentul puternic al ieşirii din sistemul economic şi ideologic al feudalismului. Se poate vorbi acum de o perioadă eroică a naşterii unei noi societăţi în sînul celei feudale — „cea mai mare revoluţie progresivă din cîte trăise omenirea pînă atunci, o epocă ce are nevoie de titani şi care a creat titani, titani ca gîndire, pasiune şi caracter, ca multilateralitate şi erudiţie" (Engels).

Italia întoarce acum spatele evului mediu şi lumii sale teologale, misticismului, scolasticei şi alegoriei.

Întotdeauna marilor epoci ale istoriei omeneşti le-au fost corespunzători mari creatori, mari poeţi, care au fost cele mai clare şi mai adînci oglinzi ale societăţii contemporane.

O astfel de oglindă a societăţii şi oamenilor contemporani a fost Francesco Petrârca, primul mare umanist italian, poet şi gînditor de geniu, neobosit cercetător al antichităţii şi culturii sale laice pe care o opunea celei teologale.

Francesco Petrarca s-a născut la 20 iulie 1304 în oraşul Arezzo. Curînd familia sa (tatăl era notar în serviciul Curţii papale) s-a mutat la Avignon, sediul pontifical al acelor vremuri. Acolo Petrarca a putut cunoaşte de aproape moravurile papalităţii pe care le-a denunţat cu asprime în unele sonete ale sale. Petrarca şi-a dezvoltat cultura sa umanistă prin călătorii în întreaga Europă, investigînd în toate arhivele mînăstireşti, căutînd cu succes manuscrisele operelor scriitorilor antichităţii. Faima sa de poet, dată mai cu seamă de scrierea în latineşte a epopeii **Africa**, l-a dus la încoronarea cu lauri pe Capitoliul Romei. Va fi trăit onorat de mai marii vremii, dar foarte atent la frămîntările poporului (a fost cel mai bun prieten al tribunului popular, răzvrătitul Cola da Rienzi). A murit la şaptezeci de ani de la naştere, la 19 iulie 1374, bucurîndu-se de un prestigiu imens, semn sigur al consideraţiei pe care începeau să o capete marii artişti în epoca splendidei înfloriri culturale a Renaşterii.

Gloria poetică a lui Francesco Petrarca îşi are rădăcinile profunde într-un volum de dimensiuni reduse, intitulat **Il Canzoniere**. Culegerea aceasta poetică alcătuită în special din sonete este pătrunsă de marile idei şi sentimente care-l definesc pe autor ca pe un reprezentant al lumii noi.

Vestite sînt în volum cele două **canţone** de o rară frumuseţe artistică inspirate de un profund şi nobil sentiment patriotic. Prima, **Spirito gentil**, este un înflăcărat îndemn pentru restaurarea vechii glorii a Italiei în lume. Cealaltă, **Italia mia**, a putut să fie considerată ca un veritabil manifest al independenţei naţionale, ca o chemare patetică la lupta pentru eliberarea ţării. În amîndouă canţonele apare înalta, moderna iubire de patrie a lui Francesco Petrarca — unul dintre primii scriitori ai lumii la care se poate sublinia sentimentul naţional. El este printre primii care voiesc Italia independentă, eliberată de jugul străin, şi care crede cu nestrămutată tărie în marile virtuţi ale poporului italian. O elocvenţă caldă, izvorîtă direct din inimă, străbate cele două mari poeme. Cu violenţă şi ardoare, Petrarca acuză pe seniorii Italiei de a fi guvernat rău acea gloroasă parte a lumii, divizaţi între ei de discordie şi de ură. Cu accente de înflăcărată iubire de patrie poetul recheamă pe seniorii italieni către imaginea şi gîndul patriei, primul leagăn şi ultimul locaş al strămoşilor, el îi îndeamnă cu vorbe de foc să se gîndească şi să lupte pentru poporul chinuit, însetat de libertate, ale cărui mari virtuţi nu s-au stins niciodată. Îi îndeamnă în acelaşi timp să se gîndească ce înseamnă politica fratricidă, la ce gravă decădere spirituală poate să ducă ţara odinioară atît de glorioasă în lume.

Petrarca a iubit Italia. Marea frumuseţe a cerului, a fluviilor, a munţilor, i-a dat cele mai puternice emoţii neobositului călător. Italia pe care va saluta-o din vîrful Alpilor este predominantă în poeziile sale ca motiv inspirator de artă în toate împrejurările şi atît de mult, încît întreaga sa operă este o continuă cîntare patriotică şi exaltare a peisajului italian.

Dar partea cea mai cunoscută a **Canţonierului** este aceea scrisă pentru femeia iubită, pentru Laura, unde poate fi subliniată prima poezie de dragoste a evului mediu, simplă, omenească, liberă de orice imitaţie. Prin aceste versuri, Petrarca a deschis noi şi largi căi nu numai liricei italiene, ci şi celei universale. Petrarca este marele liric. Laura nu mai este Beatrice preamărită de Dante Alighieri, simbol al raţiunii divine, ci o femeie existentă real, integrală în persoana şi personalitatea ei de femeie. Ea nu este un simbol, o concepţie, ci existenţă, viaţă, iar iubirea pentru ea este sentiment real, înflăcărat. Poetul, neobosit explorator al sufletului de îndrăgostit, scrie în **Canţonier** povestea iubirii sale în timpul vieţii şi după moartea Madonnei Laura. În această culegere de profundă analiză sufletească, realitatea apare clară, desprinsă din ceţurile mistice. Ieşim în sfîrşit din lumea miturilor, a simbolurilor, a abstracţiunilor teologale şi scolastice, în viaţă, în plină lumină. „Omul a fost descoperit" — se poate exclama. Ceea ce îl inspiră acum pe poet, ceea ce îi exaltă imaginaţia, este Laura, femeia cu părul blond, cu obrajii arzători, cu ochii senini, în mijlocul naturii, sub ploaia de flori, lîngă un rîu de munte, cu apele repezi.

În acelaşi timp, **Canţonierul** este un continuu şi dramatic duel între puternica sete de dragoste şi de glorie a poetului şi aspiraţiile către cer, rămăşiţe în sufletul său aflat la răscrucea a două mari epoci istorice — a evului mediu şi a făuririi Renaşterii. Dar totdeauna în acest duel între pămînt şi cer, între realitate şi mit religios, la Petrarca învinge realitatea. Cu cît mai deliberat ridica poetul ochii spre cer, cu atît mai puternic se interpune între el şi paradisul creştin amintirea extraordinarei frumuseţi a Laurei şi marea lui iubire pămîntească. Cu strigăte înalte imploră divinitatea să-l facă să o uite pe Laura, dar este sigur că îndeplinirea unei astfel de rugi l-ar duce la disperare.

Un puternic, foarte uman şi modern sentiment de melancolie pătrunde a doua parte a **Canţonierului** care cuprinde poezii scrise după moartea Laurei. Beatrice, după moarte, devenise pentru Dante simbolul raţiunii divine, un mare glas al lumii de dincolo; istoria Laurei în schimb este profund umană şi reală, ecou vibrant al celor mai delicate sentimente, al celor mai duioase emoţii, al celor mai vii impresii care izbesc pe om pe pămînt. Melancolia lui Petrarca nu mai este aceea a evului mediu, ci a unei lumi noi care se dezvoltă în sînul celei medievale. Desigur că această lume nouă, reacţiune a naturii şi a realităţii împotriva misticismului, este încă în germene, slabă, şi în aceasta constă explicaţia contradicţiilor şi oscilaţiilor marelui poet.

Canţonierul a putut să fie considerat că închide în el viaţa întreagă a poetului, patruzeci de ani de iubire nestinsă. **Canţonierul** constituie cea mai autentică poezie a dragostei, a frămîntărilor interioare. Culegerea aceasta de versuri deschide liricei moderne noi şi mari perspective, prin pătrunzătoarea analiză psihologică, prin profunda sinceritate de expresie a unui om şi mare poet care iubeşte real, profund. Acesta este fundamentul modernităţii poeziei lui Francesco Petrarca. Cu Petrarca, se face evidentă tendinţa spre frumuseţea reală, dincolo de orice friu alegoric sau teologal, spre libera cercetare în domeniul cunoaşterii, spre libera exercitare a forţei minţii, tot atîtea pietre unghiulare ale modernului edificiu al erei noi, căreia marele poet îi este incontestabil precursor.

Perfecţia la care Petrarca a purtat sonetul, pătrunzătoarea analiză psihologică a sentimentului iubirii, caldele, vibrantele sale accente de iubire de patrie, l-au oferit literaturii, de mai multe secole, ca pe un mare model. Şi într-adevăr, Petrarca a fost unul din cei mai imitaţi poeţi. Poezia sa de dragoste a ajuns un bun comun în ceea ce priveşte tematica ori formele stilistice care o exprimau.

Explicaţia acestui mare succes a fost meritul poetului de a fi fost primul creator al poeziei iubirii adevărate, poetul sentimentelor profund umane şi nu acela al recilor abstracţiuni. Pentru Francesco Petrarca, femeia încetează să fie o abstracţie alegorică şi un simbol: Beatrice a coborît din cer, lîngă apele repezi ale rîului Sorga, în mijlocul pădurii, în bucuria vieţii şi a dragostei şi s-a numit Laura.

În acelaşi timp, Petrarca a fost un cîntăreţ al Italiei care renăştea şi pe care a cuprins-o în oglindirea adîncă a perfecţiunii versurilor sale.

Toate acestea ni-l fac atît de aproape şi astăzi, cînd au trecut şase sute cincizeci de ani de la naşterea sa.

Alexandru Balaci

Epidemia asonanţelor

Acum cîţiva ani un mare regizor sovietic de cinematograf, în trecere prin ţara noastră, a ţinut o foarte interesantă conferinţă în sala Dalles.

Printre altele, ne-a povestit o întîmplare ce mi s-a părut foarte semnificativă şi pe care am reţinut-o:

Un mare actor de cinematograf, crezînd că prin aceasta contribuie la crearea mai vie a personajului pe care-l înfăţişa, nu a scris — în film — ţinînd tocul ca toată lumea, ci petrecut printre degetul arătător şi cel mijlociu.

Inovaţia asta a trecut neobservată şi filmul a rulat.

Pînă într-o săptămînă de la premieră, însă, elevi, eleve, studenţi, studente, toţi au adoptat acest „nou" mod de a ţine tocul.

Întîmplarea, fără consecinţe prea grave (care de altfel trebuie să fi trecut curînd), pune totuşi problema răspunderii maeştrilor în toate manifestările lor artistice. Vrînd-nevrînd, ei au o viaţă în văzul sau auzul tuturor şi, chiar scriitorul, prin ceea ce scrie, prin felul cum scrie — conţinut şi formă — scrie parcă într-o odaie de sticlă, ca o vitrină, căci opera lui se difuzează şi o poate citi oricine.

Metehnele scrisului sau singularităţile lui sînt tot atît de expuse în văzul tuturor, ca şi acelea ale actorului de cinematograf. Şi dacă un poet, de pildă — căci la el voiam să ajung — scrie cu anumite ticuri sau „găselniţe", cu care vrea să se singularizeze, sau cu o anumită neglijenţă, se vor găsi totdeauna, în această privinţă măcar, o mulţime de imitatori, printre poeţii tineri şi chiar printre cei mai vîrstnici.

Scriitorii consacraţi poartă, cu voie sau fără voie, o răspundere mare a tot ceea ce scriu şi cum scriu.

Poezia e unul din genurile artei literare. Ea este o artă aparte, dintr-o anumită categorie. Definiţia ei, în forma cea mai simplă, dar oarecum universal acceptată, ar fi „arta de a face versuri".

In adevăr, versul este ceea ce constituie specificul, esenţialul a ceea ce defineşte, la prima vedere, poezia ca artă de sine stătătoare, în complexul artei literare.

Aşadar, cine vrea să scrie poezii trebuie neapărat să practice arta de a face versuri, în care intră, ca element de realizare, o anumită armonie, adecvată fondului, armonie în

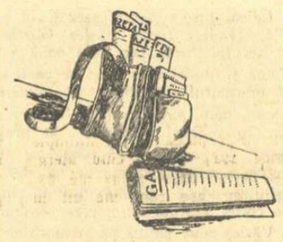

care un element cu un rol important îl constituie ritmul şi rima.

Ca orice artă, şi arta de a face versuri nu cere numai bunăvoinţă sau, pur şi simplu, voinţă, ci o anumită însuşire, cărela unii îi spun talent, alţii inspiraţie, şi, indispensabil, multă muncă.

Versul e ceva ciudat: nu vrea să lasă cum trebuie, de cît cu migală, cu muncă. Şi, curios, tocmai atunci, dacă-l reuşeşti, pare mai firesc, mai simplu, mai cursiv, mai la mintea omului (Versurile lui Eminescu, Coşbuc, Topîrceanu, poeţi care au muncit mult asupra versului, sînt strălucitor de demonstrative).

Mi se pare însă că unii poeţi cred că talentul este de ajuns pentru arta de a face versuri şi că cel mai greu lucru de obţinut este munca, lucrarea versului.

Altfel nu se explică frecvenţa curentă a versurilor incorecte, fie ca ritm, fie ca rimă.

Fireşte că turnarea unei realităţi, a ideii care-i constituie esenţa, în calapodul riguros şi nelertător al versului, ridică mari greutăţi, mai ales că acest conţinut trebuie turnat întreg, neciuntit, în imagini artistice.

Căci, este de la sine înţeles, desăvîrşirea formei nu trebuie să se obţină prin sacrificarea bogăţiei conţinutului, ci printr-un plus de muncă prin care conţinutul să-şi găsească într-adevăr forma adecvată.

Toate artele cer muncă. O muncă grea. De ce s-ar crede că poezia ar

cere mai puţină sau mai uşoară?! Ea cere mai puţină muncă numai în măsura în care nu tinde să fie desăvîrşită, ci rămîne o schiţă, o schemă de poezie sau, pur şi simplu, un material brut, materie primă pentru o poezie.

A urmări perfecţionarea formei în care să se toarne conţinutul, nu este a face formalism.

Muzicantului căruia i se cere să facă armonie, melodie, nu i se cere formalism, după cum pictorului căruia i se cere desen, nu i se cere formalism.

Nu este vorba aici de formă ca valoare artistică în sine, ca ţel de sine stătător, ci de mijlocul de a da aspect de artă unui conţinut în scopul de a emoţiona, de a transmite o emoţie. Apare atunci numai ca o neglijenţă, ca lipsa unei munci suficiente, practicarea versului cu o seamă de cusururi de ritm şi de rimă. Trecerea fără noimă în aceeaşi strofă, de la un vers la altul, de la iamb la troheu, ceea ce pentru cititor duce la o poticnire sau la stropşirea unui cuvînt prin nefirescul schimbării accentului, iar din punct de vedere artistic, la o schimbare de tonalitate care fracţionează intensitatea mijloacelor de a emoţiona, e unul din cusururile frecvente la o seamă de poeţi. După cum supărătoarea folosinţă a asonanţelor, adică a rimei aproximative, este cel de-al doilea cusur.

Schimbarea de metru, nejustificată de o schimbare de stări sufleteşti, ca şi asonanţele — sînt **imperfecţiuni** ale versului.

Ele vin, de cele mai multe ori, nu din stîngăcia sau lipsa de experienţă a poetului, ci din neglijenţă, din economie de efort, din comoditate.

A fost de-ajuns ca să cedeze acestei ispite cîţiva din poeţii consacraţi, pentru ca acei tineri să prindă şi ei metoda comodă de eludare a greutăţilor versului.

O trecere de la iamb la troheu, o stropşire a unui cuvînt, o asonanţă ca nuca în perete, sînt de multe ori o scăpare ce te scuteşte de ceasuri întregi de muncă asupra unui singur vers.

Şi se pare că asemenea lucruri unii le socotesc ca minore.

Dar ce-ar fi dacă un sculptor şi-ar înlătura şi el printr-un procedeu similar dificultăţile cioplitului în piatră şi ar face o nară sau un ochi mai mic decît altul?

O statuie trebuie să fie desăvîrşită pentru a se putea numi astfel. O ţandără de piatră sărită de pe obraz a stricat totul. Statuia nu mai e statuie, ci o bucată de piatră sau de marmură (dacă nu e relievă).

De ce, adică, versul cu ţăndări sărite s-ar mai putea numi: „arta de a face versuri?".

Cine rimează: **colegul** cu **negu**, **strajă** cu **şarjă**, **strungă** cu **sumbră**, **zări** cu **galerii**, **omul** cu **nesomnul**, **străzi** cu **cirezi**, azi cu **îţi las**, **întrece** cu **lege**, etc., etc. face, tradus, în sculptură, o statuie la care lasă aşchii de piatră nerotunjită, la buză, la nas, la ochi...

Dacă asta s-ar întîmpla pe ici, pe colo, la locuri de mare ananghie în versificare, incorectitudinea s-ar putea trece la rubrica salvatoare a „licenţelor poetice".

Cine a urmărit creaţia lui Eminescu a văzut că în perioada a doua a creaţiei sale, cea de după 1879, el foloseşte foarte rar asonanţa, spre deosebire de prima perioadă. Dar şi unele din aceste asonanţe nu sînt asonanţe pentru pronunţarea şi vorbirea moldovenească. Astfel, nu sînt asonanţe: **cringuri-singuri** (moldoveneşte-**singuri**); **îngheţ-dimineţi** (moldoveneşte **dimineţ**); **cireş-leşi** (moldoveneşte-**ieş**); **isteţ-musteţi** (moldoveneşte-**muşteţ**), etc.

Lipsa de asonanţe în faza a doua este socotită de cercetătorii atenţi ai poeziei lui Eminescu, cum este criticul G. Ibrăileanu, ca un progres artistic.

Dar în perioada aceasta a doua, a desăvîrşirii sale, Eminescu a accentuat şi mai mult importanţa rimei în forma artistică şi în corespondenţa ei cu fondul, prin căuterea de rime rare, surprinzătoare, atît de specifice lui, încît se pot numi cu drept cuvînt: „rime eminesciene".

Rima însă, ca mijloc al unei mai artistice forme de exprimare a conţinutului, este un grad mai înalt de progres artistic.

Fără îndoială că rimele comune, bătătorite şi răsbătătorite, pot compromite valoarea artistică a unei poezii, dar scăparea de acest pericol nu stă în asonanţe, ci într-o formă superioară care, fireşte, cere mai multă muncă.

Căutarea de rime rare, nu de dragul rarităţii, ci pentru a da o mai mare şi mai nouă valoare artistică unui conţinut adecvat, e o preocupare de înnoire a poeziei, lăudabilă ca orice efort artistic.

Aceste cîteva rînduri nu şi-au propus să lichideze o problemă, ci să o pună numai, să atragă atenţia asupra unei primejdii, asupra unui parazitism dăunător poeziei, care-mi aduce aminte de viscul care năpădeşte uneori stejarii şi ulmii.

O lectură oricît de fugară a tinerilor poeţi dă imediat măsura epidemiei asonanţelor şi a întinderii ei, ca în pătania cu actorul de cinematograf.

Poezia noastră de astăzi este bogată în conţinut. Tematică variată, realităţi încărcate de semnificaţie se întîlnesc la fiecare pas. Ele sînt de-o mare importanţă pentru lupta pe care o duce poporul nostru.

Forma trebuie să fie la înălţimea acestui conţinut.

De aceea neglijarea formei în modul în care se practică de către unii poeţi şi cu un aer de superioritate, îmi apare cu atît mai gravă şi mai demnă de combătut cu toată tăria.

Demostene Botez

CARNET SOVIETIC

Literaturnaia gazeta (nr. 101) a publicat cîteva scrisori, care arată interesul viu şi multilateral al cititorilor sovietici pentru problemele actuale ale literaturii în general, precum şi pentru problemele ce se vor discuta la cel de al doilea congres al scriitorilor sovietici.
Dăm cîteva extrase din aceste scrisori:

EROUL CARE NE TREBUIE

...Cititorului nu-i este indiferent „dacă eroul se poartă frumos sau nu"; cititorul nu judecă omul şi eroul cărţii după cuvintele lui, chiar dacă sînt foarte frumoase, nici după părerile lui, chiar dacă sînt foarte interesante, ci după faptele lui, fiindcă cititorul trage învăţăminte folositoare nu din ceea ce spune, ci din ceea ce face eroul.

...Desigur, la noi sînt oameni care au trăsături pozitive şi negative. Sînt oameni sovietici obişnuiţi, care biruie pînă la urmă ceea ce este negativ în ei. Aceşti oameni trebuiesc înfăţişaţi în opere literare. Dar nu înţeleg de ce asemenea oameni sînt prezentaţi în literatură ca eroi pozitivi, de la care cititorul trebuie să ia exemplu.

...După părerea noastră, o trăsătură negativă nu este ceva întîmplător în caracterul, în natura omului, ceva care pătrunde uşor şi se elimină tot aşa de uşor din caracterul lui. Nu. Trăsătura negativă este o particularitate proprie unui om. Şi dacă este aşa, nu poate fi erou pozitiv un om care are o trăsătură negativă, nu poate fi model de imitat.

...Altceva e cînd un erou face o greşeală; este un fapt întîmplător, nu e specific caracterului, naturii lui, nu se datoreşte

unor trăsături negative, ci faptului că omul e lipsit de experienţă, nu cunoaşte încă oamenii, nu s-a priceput să se orienteze într-o situaţie complexă. Un asemenea erou poate şi trebuie să fie erou pozitiv.

...E bine să amintim aici că V. I. Lenin spunea că fiecare om poate greşi, că trebuie să iertăm greşelile oamenilor, dacă nu sînt grave, dacă cel care le-a făcut le îndreaptă şi nu le mai repetă.

...Aşteptăm de la scriitorii noştri să creeze adevăraţi eroi pozitivi, fără slăbiciuni, deoarece numai aceştia exprimă spiritul vremii, sînt stegarii timpului nostru.

I. Poterin
staniţa Leningrad, ţinutul Krasnodar

SĂ STUDIEM DRUMUL CREAŢIEI SCRIITORILOR

Culegerea „Despre munca scriitorului" este o carte utilă şi necesară tinerilor scriitori şi cititori...

...Autorii articolelor şi însemnărilor publicate în această carte arată foarte convingător cît de necesar este ca scriitorul să se cultive neîncetat, să-şi completeze cunoştinţele, să-şi lărgească orizontul ideologic, pentru a-şi şlefui măiestria artistică.

...Această carte ne ajută să înţelegem mai bine tot ce am văzut, am cunoscut şi am gîndit ieri, pentru a privi mai departe, dincolo de ceea ce am făcut ieri, după cum a spus atît de minunat P. Pavlenko în articolul său, publicat în această culegere.

E. Burmatova
Biblioteca centrală „A. S. Puşkin"-Soci

CUNOAŞTEREA VIEŢII ŞI A MĂIESTRIEI

...Noi, cititorii, înţelegem foarte bine că una din însuşirile cele mai preţioase ale talentului unui scriitor este stilul său artistic; cu cît acest element al creaţiei lui este mai individual, cu atît opera sa este mai interesantă pentru cititor.

...Dacă un grup de scriitori scriu fără talent, în acelaşi stil, chiar dacă dezvoltă idei foarte interesante, înseamnă că stîrnesc în cititori critica cea mai severă: plictiseala. Deschideţi cîteva cărţi din acestea şi, fără să vă uitaţi pe copertă, citiţi 5-10 pagini; încercaţi să ghiciţi cine este autorul. Mă îndoiesc că-l veţi ghici. Cărţile seamănă între ele în toate privinţele.

...Cunoaşterea profundă a tuturor subtilităţilor vieţii de care se ocupă scriitorul în opera lui este una din condiţiile cele mai importante ale creaţiei lui. Numai cunoaşterea desăvîrşită a vieţii poate să-i dea posibilitate: să scrie o operă vie, valoroasă şi convingătoare.

...Furmanov a scris atît de minunat despre Ceapaev, fiindcă a împărtăşit cu el multe luni diverse chestiuni militare, a fost alături de acest erou legendar, în locurile cele mai importante ale frontului.

V. Voroneţki
inginer, Himki, regiunea Moscova

IERONIM ŞERBU: „Rădăcinile bucuriei"

Romanul lui Ieronim Şerbu „Rădăcinile bucuriei" povesteşte despre muncitori. Autorul ne poartă, în cele peste 500 pagini ale cărţii sale, de la cabinetul directorului de uzină spre ateliere şi secţii, punîndu-ne în faţă muncitori cu experienţă şi alţii abia la începutul meseriei, ingineri, maiştri, apoi deschide chiar uşile birourilor unde ţăcănesc toată ziua dactilografele la maşinile de scris şi normatorii la cele de calculat. În sfîrşit îşi însoţeşte eroii acasă, în sînul familiilor istorisindu-ne unele întîmplări care survin în acest sector al vieţii lor.

Cu acest prilej, ni se dezvăluie conflictul cărţii în care sînt angajate personajele din „Rădăcinile bucuriei", un conflict real, de clasă. În fabrica „Laminorul roşu" s-a menţinut un inginer sabotor, Bogdan, la conducerea secţiei cheie, aceea a laminoarelor. Om abil, şi de altfel preţuit în meserie, Bogdan a izbutit să adoarmă vigilenţa destoinicului — o vreme — director, Ion Medrea; şi a izbutit să o facă tocmai pentru că a uzat de ceea ce atingea mai mult sufletul lui Medrea: disciplina în muncă, respectarea planului. Din codaşă şi cu sarcinile neîndeplinite, fabrica „Laminorul roşu" devenise, de la venirea lui Medrea la conducerea ei, una cu randament obişnuit, lucru care-l mulţumeşte pe director; el înţelege greşit felicitările primite de la minister, pentru a fi adus fabrica la normal, şi crede că sînt totodată un îndemn sau o recomandare de a se ţine de acum înainte la ritmul atins, adică la nivelul mijlociu. Aici se întîlnesc şi încep să coincidă interesele lui Bogdan de a da producţie scăzută, cu greşelile lui Medrea, care menţine o asemenea „disciplină", încît ajunge să frîneze iniţiativele şi inovaţiile din masă, să gîtuie critica de jos, să se rupă treptat de colectiv.

Iată-ne deci în miezul unui conflict real, capabil să susţină o acţiune închegată, să reliefeze eroi veridici.

Conflictul e intens, nu atît în ce priveşte manifestările lui frapante, cît mai ales în ceea ce nu răzbate la suprafaţă, rămînînd ca o sarcină subtilă de descoperit pentru eroii cărţii. Aici stă un merit principal al romanului „Rădăcinile bucuriei", una din notele originalităţii sale, ale aportului său în reflectarea conflictelor ascuţite, tipice, ale realităţii noastre. Ca o ancoră invizibilă care ar ţine barca priponită, nelăsînd-o să se avînte în larg, ei permiţîndu-i doar să deseneze un cerc de diametru limitat în jurul greutăţii nevăzute de la fund — aşa atîrnă sabotajul lui Bogdan la uzina „Laminorul roşu". Rar şi numai către sfîrşitul cărţii, atunci cînd ritmul lent impus de el e sfărîmat, Bogdan trece la noi acţiuni, vizibile, mai ales că, tocmai atunci, clica din care face parte socoate că „s-a apropiat momentul războiului" şi că deci ei trebuie să lovească mai tare. Ei încearcă să împiedice montarea laminorului automat, element esenţial în dezvoltarea uzinei, în creşterea randamentului ei.

Perfida maşinaţie a lui Bogdan, posibilă numai cu un director ca Medrea, începe să fie pericli ată şi să sară în aer, odată cu venirea în uzină a doi oameni, care aleătuiesc un ferment viu, polarizînd repede în jurul lor energiile neutilizate ale colectivului. Aceştia sînt: Vasile Sitaru, secretarul comitetului de partid, întors de la nişte cursuri, şi inginerul Ştefan Moroianu, mutat aici la cererea sa, în urma unei întîmplări dramatice de dragoste.

Unul întărît prin adînceirea cunoştinţelor teoretice, celălalt recules din amărăciunea prin care trecuse — amîndoi se întîlnesc în ţinta şi metodele comune şi îşi pun toată puterea în slujba uzinei socialiste. Ochiul lor, proaspăt venit în atmosfera de entuziasm potolit, de satisfacţie stătută, care domneşte, sezisează repede buba; firea lor aprigă nu se împacă deloc cu starea de lucruri. Bogdan n-o mai poate face ca pînă acum, cînd pe nepriceputul, cînd pe prevăzătorul. El începe a nu mai poate face faţă, cînd e chemat să răspundă, să ia atitudine în faţa problemelor pe care le pune dezvoltarea unei uzine prin metodele specifice socialismului. În faţa acestei ofensive a noului, ceea ce pînă atunci fusese denumit la Bogdan prevedere, începe să apară clar ce era în fapt: încetinire calculată, frînare; aşa-zisa lui nepricepere în unele chestiuni începe să-şi capete numele adevărat: refuzul de a contribui la întărirea şi creşterea uzinei. Autorul arată prin cîteva relatări cum sabotajul abil al lui Bogdan influenţează producţia atîtor întreprinderi.

Cei doi eroi, tocmai prin faptul că declanşează acţiunea şi ajung să devină centrul ei, sînt şi eroii principali. Romanul „Rădăcinile bucuriei" are deci şi meritul de a contura eroi aparţinînd clarei muncitoare, cum e Sitaru, sau ataşaţi ei cu tot sufletul, cum e tînărul inginer Ştefan Moroianu. Alături de ei, în jurul lor, se strîng numaidecît oameni capabili ca maistrul Petru Duna, muncitorii secţiei: Andrei Tăutu, Ilina Mărcuş, Tinca Lupului, Ion Stoica, Nicolae şi Eftimie Stanciu, sau ca inginerul şef Vozianu.

Ne rămîne în minte la lectura romanului dragostea caldă, simplă, dintre utemiştii Ilina şi Andrei, timiditatea lor naivă, curată, teama de a-şi mărturisi sentimentele care sînt totuşi intense; capacitatea lor de eroism este sugerată în încercarea plină de curaj a lui Andrei de a salva maşinile într-un moment greu, cu care prilej tot ce-au nutrit unul faţă de altul atîta timp în tăcere iese firesc la suprafaţă. Îi simţim apropiaţi pe cei doi Stanciu, porecliţi „fraţii", deşi nu sînt rude, pentru că lucrau mereu împreună; sinceritatea şi îndîrjirea Tincăi, care şi-a pierdut bărbatul ucis de duşmani rămaşi necunoscuţi, impresionează ca şi tenacitatea tînărului Moroianu de a-şi dovedi dreptatea, ca şi tăria lui Sitaru de a trece peste vechea prietenie cu Medrea atunci cînd acesta s-a abătut de la comportarea justă de director al unei fabrici socialiste.

Toate acestea sînt semnificative pentru conturarea chipurilor de oameni noi, formaţi în procesul de construire a socialismului. Autorul s-a preocupat să arate că viaţa oamenilor, deci şi a eroilor săi, cuprinde mai multe fapte decît cele ce se petrec în opt ore de muncă la uzină. El a urmărit de aceea pe eroi în viaţa lor personală, în familie. Există astfel în romanul „Rădăcinile bucuriei" numeroase episoade care adaugă în chip nimerit caracterelor oa-

Cronica literară

menilor noi trăsături, care altfel ar fi rămas necunoscute. Citîm, de exemplu, episodul privitor la căsnicia lui Medrea. Datorită temperamentului său, el a înfrînt în soţia sa orice elan creator, ceea ce întăreşte şi mai mult în cititor convingerea că acest director a alunecat pe o pantă greşită, de pe care însă poate exista întoarcere numai pentru că fondul său cinstit, dragostea sa de muncă, n-au fost alterate de orbirea ce l-a cuprins. De asemenea, începutul de dragoste pe care-l simte pentru Tinca Lupului maistrul Petre Duna, repede adus la realitate de energica femeie, contribuie la înţelegerea şovăielii de care personajul dăduse dovadă înainte de venirea în uzină a lui Sitaru şi Moroianu. La fel, dragostea aprinsă a tînărului inginer pentru Anca, precum şi categoricul său refuz (nu lipsit de durere însă) faţă de frivola Marika, ne apar firesc îndîrjitului adversar al lui Bogdan şi-i întregesc întrucîtva portretul, chiar dacă scenele cu Anca sînt mai puţin realizate, mai dulcege.

Există însă şi alte episoade asupra utilităţii cărora în dezvoltarea acţiunii sîntem în drept să ne îndoim. De pildă, Bogdan şi Bălăcioiu, pentru a pune la cale sabotajul, se întîlnesc conspirativ în parcuri, deşi nu le erau necesare atîtea precauţii, de vreme ce erau cunoscuţi ca prieteni vechi (Bălăcioiu chiar trăieşte de ani de zile cu soţia lui Bogdan) şi nimeni nu i-ar fi suspectat într-un oraş ca Bucureşti, chiar dacă şi-ar fi făcut vizite ori s-ar fi plimbat împreună. Astfel de episoade nu le socotim deloc reprobabile ca atare într-o carte. În „Rădăcinile bucuriei" însă, ni se par că n-au fost utilizate de autor în măsură firească; ecoul lor este mic, în comparaţie cu mijloacele prin care e produs. În episoadele citate, autorul a intenţionat probabil să sugereze că duşmanii noştri ar vrea să ne producă mai mult rău decît sînt în stare s-o facă; dacă în acest sens s-ar fi desfăşurat efectiv toate episoadele de care e vorba, dacă ar fi fost pe de-a întregul exploatate de autor pentru a face mai dramatică acţiunea, mai intens conflictul, atunci ele ar fi pus în lumină şi mai mult forţa colectivului uzinei, ar fi făcut mai expresive chipurile oamenilor. Trebuie să regretăm că autorul nu şi-a realizat pe deplin intenţia.

Autorul a sugerat cu justeţe că viaţa oamenilor în afara zidurilor fabricii nu trebuie privită cu dezinteres sau ignorată, aşa cum face Medrea. Dacă acesta s-ar fi interesat mai de aproape de oameni, fără îndoială că nu i-ar fi scăpat o serie întreagă de elemente lămuritoare în multe privinţe despre Bogdan, Voiculeţ şi alţii. Medrea însă nu ştie şi nu vrea să privească lucrurile în legătură unele cu altele. Ii este mai comod să declare aventurieri pe tînărul inginer Ştefan Moroianu şi pe activul maistru Petre Duna, care vor să mine producţia înainte prin metode îndrăzneţe, prin inovaţii şi perfecţionări, prin antrenarea colectivului întreg, şi în schimb îi convine să albă toată încrederea în Bogdan, cel care „respectă disciplina", în realitate foloseşte metode îngheţate, statice, incompatibile cu o întreprindere socialistă.

Greşeala lui Medrea, în aparenţă de mici proporţii — practic ea n-a putut dăuna muncii, dar aceasta numai pentru că a fost paralizată de colectiv în frunte cu Sitaru şi cu oameni ca Duna şi Moroianu — este periculoasă mai ales pentru că ea se drapează în vălul de „metodă socialistă" şi înşeală ochiul mai puţin experimentat. Ar fi fost indicat ca autorul să sublinieze mai puternic acest lucru, căci, în dorinţa sa de a arăta că forţa colectivului este mai tare decît astfel de greşeli şi degenerări în aplicarea politicii de conducere a întreprinderilor, în dorinţa de a arăta că masa muncitorilor e vigilentă şi statornică în avîntul ei, romanul netezeşte multe din greutăţile, greşelile şi consecinţele lor grave posibile, micşorînd prin aceasta însăşi importanţa vigilenţei, a necesităţii de a lichida metodele birocratice de comandă. Şi prin aceasta sărăceşte însuşi portretul personajelor, conturul lor uman.

**Tot în acest cadru, trebuie să vorbim despre faptul că autorul a deschis puţine porţi de înţelegere asupra felului cum se realizează într-o uzină legăturile între organizaţia de partid şi masa muncitorilor, a felului cum organizarea oricărei uzine socialiste contribuie la antrenarea şi mobilizarea responsabilităţii tuturor. De exemplu, în peste patru sute pagini ale cărţii, corespunzînd unui interval de timp de mai multe luni, comuniştii şi în special Sitaru au fost lipsiţi de posibilitatea de a-şi analiza munca, de a-şi discuta problemele destul de numeroase. Mai mult, dacă autorul n-ar spune-o în vreo două locuri, nu ne-am da seama din comportarea lui Ştefan Moroianu că e membru de partid, că acţionează ca un comunist. Şi el, ca şi alţii, rămîne cel mai adesea la nivelul iniţiativelor individuale. Nu e vorba, desigur, de a-i pretinde autorului să fi zugrăvit neapărat o şedinţă de organizaţie—dar cînd între directorul unei uzine şi secretarul comitetului de partid s-au ivit mari neînţelegeri în chestiuni de muncă şi de producţie; cînd între inginerul şef şi inginerul uneia din secţii, între acesta şi ajutorul său şi între maiştri, s-au ivit probleme care pun în discuţie însuşi felul de a conduce o uzină socialistă, de a realiza sarcinile de plan — atunci, evident, a lăsa totul pe seama lui Sitaru înseamnă pentru romanul respectiv a promova un mod de muncă individualist, de comandă, nu diferit şi nici mai puţin periculos decît acela al lui

MIHAIL ŞOLOHOV

PĂMÎNT DEŞTELENIT

Capitol din volumul II

La începutul lui iunie cădeau ploi dese, neobişnuite pentru anotimpul verii; ploi liniştite şi calde, ca ploile de toamnă, fără vînt şi fără furtuni. Dimineaţa, de departe, dinspre movile, venea un nor albastru-cenuşiu. Norul creştea şi se întindea, acoperind o jumătate de cer; laturile lui albe sub aripile negre prevesteau nenorociri — apoi cafierele lui subţiri ca muselina se lăsau atît de jos că se agăţau de acoperişul morii de vînt, aşezată în stepă. Tunetul mugea undeva sus, încet, cu bunătate, — în octavo, apoi începea să cadă o ploaie binefăcătoare.

Picături calde, ca stropii de lapte proaspăt, cădeau drept pe pămîntul înveliut în negura liniştită şi se umflau ca nişte băşici albe, în băltoacele cu spumă. Această ploaie rară de vară era atît de cuminte şi de liniştită, că nici florile nu plecau capetele, nici găinile nu căutau adăpost prin ogrăzi. Ele scurmau cu hărnicie lîngă gardurile umede şi negre şi lîngă şoproane, căutîndu-şi hrana; cocoşii cu penele ude — care pierduseră ceva din înfăţişarea lor solemnă, — neluînd în seamă ploaia, strigau pe rînd cu toată puterea; glasurile lor vioale se împleteau cu ciripitul vrăbiilor ce se scăldau, nestingherite, în băltoace şi cu glasurile rîndunelelor care, în zborul lor săgetat, parcă s-ar fi prăbuşit spre pămîntul mirosind a praf şi a ploaie, care le momea cu gingăşie.

Toţi cocoşii din Gremeaci Log aveau glasuri diferite — fapt în adevăr neobişnuit şi uimitor. Odată cu miezul nopţii, cocoşul lui Liubuşchin se trezea cel dintîi şi dădea tonul. Cînta cu glas vesel, de tenor, ca un tînăr comandant de companie care-şi făcea slujba cu grijă; din ograda lui Agafon Dubtov îi răspundea un alt cocoş cu glas de bariton, glas solid de colonel, apoi, după cinci minute, se înălţa deasupra cătunului un cor de glasuri de cocoşi, care nu mai conteneau. La urmă de tot, mormăind somnoros şi bătînd puternic din aripi, cocoşul cel mai bătrîn din cătun, cocoşul gras şi roşcovan al lui Maidanicov, striga asurzitor, cu un bas de general răguşit, care rosteşte comenzile umflat şi pe nas.

În cătun Macar Nagulnov se culca cel mai tîrziu dintre toţi în afară de bolnavi şi îndrăgostiţi, ceea ce în mintea lui era aproape acelaşi lucru. Învăţa limba engleză, noaptea, cînd era liber, cu aceeaşi străduinţă ca şi mai înainte. În odaia lui atîrna pe scaun un ştergar de pînză, gros; într-un colţ era o cană, plină cu apă rece de fîntînă. Era grea învăţătura pentru Macar! Stătea la masă lîngă fereastra deschisă, cu gulerul descheiat, ciufulit şi asudat şi se ştergea cu prosopul pe frunte, sub braţ, pe piept şi pe spate apoi se apleca din cînd în cînd pe fereastră, îşi turna cu cana apă pe cap şi gemea încet de mulţumire.

Lampa ardea potolit, fluturi de noapte se izbeau de abajurul făcut din hîrtie de ziar; dincolo de perete, bătrîna sforăia uşor, iar Macar biruia anevoie, cuvînt cu cuvînt, limba engleză, afurisit de grea, de care avea o mare trebuinţă.

Odată, pe la miezul nopţii, cînd se aşeză la geam să fumeze o ţigară, auzi — pentru prima oară — adevăratul cîntec al cocoşilor. Macar ciuli urechile şi rosti cu mirare: „Adevărat ca la paradă, cînd se trece divizia în revistă. O adevărată minune!"

De atunci aştepta în fiecare noapte trezirea cocoşilor şi asculta cu bucurie glasurile, ca nişte comenzi, ale cîntăreţilor nopţii, dispreţuind în fundul sufletului său trilurile lirice ale privighetorilor. Îi plăcea mai ales basul de general al cocoşului lui Maidanicov, care era ca un acord final în acest cor al cocoşilor. Într-o noapte, însă, ordinea din cîntarea lor, cu care Macar se obişnuise şi pe care o aproba în sinea lui, fusese încălcată într-un fel huliganic şi neaşteptat: după basul puternic al cocoşului, undeva foarte aproape, lîngă şopron, în ograda vecinului său, Arcaşca Menoc, se auzi un glas de alto, gîlgîind ca un copil; era de bună seamă glasul unui cocoş tînăr şi parşiv, care cotcodăci mult timp după aceea ca o găină, înăbuşindu-se cu o rigiială respingătoare.

După aceea, Macar auzi limpede, în liniştea care se lăsă, cum cocoşelul acela parşiv, speriat pe semne de propriul său glas, se mişca în poiată, bătînd din aripi, să nu cadă de pe prăjina unde dormea.

Fapta aceasta era o vădită încălcare a disciplinei şi un dispreţ total faţă de ierarhie. În mintea lui Macar, aceasta era asemănătoare cu încercarea unui comandant slăbănog şi gîngav de a corecta cuvîntarea generalului său. Revoltat pînă-n fundul sufletului, Macar nu putu suferi această obrăznicie şi strigă în întuneric: „Linişte!". Apoi închise fereastra supărat şi înjură cu glas înăbuşit.

În noaptea următoare istoria se repetă, a treia noapte aşijderea. Macar mai strigă „linişte!" de două ori în întuneric, trezind şi speriindu-şi nevasta. Armonia severă a cîntecului cocoşilor în noapte, unde glasurile şi momentul intrării erau prevăzute după rang, fusese încălcată şi nu se mai putea restabili. Macar începu să se culce, îndată după miezul nopţii... Nu mai putea să înveţe, nu mai ţinea minte slovele acelea înţelepte. Gîndurile lui se învîrteau în jurul acestui cocoşel obraznic: se gîndea cu răutate că, de bună seamă, cocoşul era, în viaţa lui de fiecare zi, tot atît de gol şi de prost, ca şi stăpînul său! Macar îşi spunea că acest cocoş nevinovat e un parazit, un ticălos şi un parvenit. Cocoşul vecinului, care avea curaj să cînte după cocoşul lui Maidanicov, îl derută pe Macar de tot: succesele obţinute în studiul limbii engleze scăzură deodată; omul se simţea din zi în zi mai prost. Trebuia să isprăvească cu acest dezmăţ.

A patra zi, dimineaţa, Macar intră în curtea lui Arcaşca Menoc, salută scurt şi spuse:

— Ia arată-mi cocoşul tău!

— Ce ai nevoie de cocoşul meu?

— Vreau să-l văd la faţă!...

— Drace! De ce-ţi trebuie faţa lui?

— Hai, dă-l încoace! Arată-l! N-am vreme de pierdut cu tine, spuse Macar întărîtat.

În timp ce-şi răsucea ţigara, Arcaşca alungă de sub hambar, cu o nuia, stolul pestriţ de găini. Asta este! Bănuielile lui Macar se adeveriră întocmai: un cocoşel prăpădit, de culoare cenuşie se învîrtea ca un titirez în mijlocul unei duzini de găini cochete, uşuratice, cu penele zbîrlite. Macar îl cercetă cu o privire vădit dispreţuitoare şi-i spuse lui Arcaşca:

— E un neisprăvit... Taie-l!

— De ce să-l tai?

— Să-l găteşti cu tăiţei, răspunse scurt Macar.

— Da de ce? Am numai un cocoş în gospodărie şi-i harnic cu găinile.

Macar se strîmbă şi surise batjocoritor:

— Numai pentru că-i harnic cu găinile? Ia uită-te ce viteaz! Prostia n-are nevoie de deşteptăciune.

— Nici nu-l cer altceva! N-am de gînd să-l pun să are grădina de zarzavat, nu poate trage nici plugul cu un brăzdar.

— Lasă gluma! Ştiu şi eu să glumesc atunci cînd trebuie...

— Dar cu ce te-a supărat cocoşul meu? întrebă Menoc nerăbdător. Ţi-a trecut drumul, ori ce ţi-a făcut?

— E un prost. Nu ştie nici o regulă.

— Ce fel de regulă? Se duce în grădină la nevasta ta, ori ce face?

— Nu se duce el în grădină, dar...

Lui Macar nu-i venea să-i spună despre ce fel de regulă este vorba. Rămase o clipă tăcut, cu picioarele larg desfăcute, aruncînd priviri ucigătoare cocoşului, apoi se dumiri:

— Ştii ce, vecine? i se adresă lui Arcaşca, înviorat. Vrei să facem schimb de cocoşi?

— Da de unde ai tu în gospodăria ta, cocoş? întrebă cu interes Menoc.

— O să se găsească, şi nu ca ăsta, jumulit.

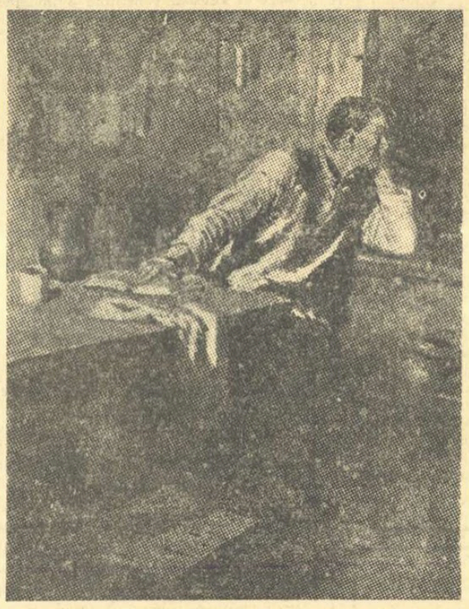

— Dă-l încoace şi facem schimb, dacă cocoşul are să fie bun. Nu ţin atît de mult la el.

După o jumătate de ceas, Macar intră, ca din întîmplare, în ograda lui Achim Beshlebnicov, care avea în gospodăria lui un mare număr de găini. Vorbind ba de una, ba de alta, Macar privea cercetător găinile, care umblau prin curte şi ascultau glasul cocoşilor. Toţi cei cinci cocoşi ai lui Beshlebnicov erau mari şi viguroşi, cu penele colorate, parcă erau aleşi; dar lucrul cel mai important era că aveau glasuri puternice şi o înfăţişare serioasă; înainte de a-şi lua rămas bun, Macar spuse:

— Uite ce e, vecine; n-ai vrea să-mi vinzi un cocoş?

— Mă rog, matale, tovarăşe Nagulnov; borşul de găină e mai dulce; alege-ţi găina care vrei. Numai diavolul ştie cîte găini are nevastă-mea.

— Nu, mie îmi trebuie numai un cocoş. Dă-mi şi un sac, să-l bag înăuntru.

Nu mult după aceea, Macar se afla în ograda lui Arcaşca Menoc şi dezlega sacul. Arcaşca, a cărui slăbiciune, după cum se ştie, era să facă schimb cu orice, îşi freca mîinile de mulţumire şi de plăcere pentru schimbul care urma să-l facă şi spunea:

— Ia să-l vedem pe diavolul tău, poate am să cer să dai şi ceva pe deasupra. Hai, dezleagă-l mai repede şi nu te mai suci atîta. O să-l prind îndată pe al meu, o să-i întăritâm şi care învinge, stăpînul lui o să facă cinste. Zău, altfel nici nu fac schimb. Ia să văd cum arată al tău. E mare?

— Ca un cazac! spuse scurt Macar, deslegînd cu dinţii nodul care se strînsese în jurul sacului.

Arcaşca îşi trase pantalonii care lunecau şi porni în trap spre poartă. După cîteva clipe se auzi un cocoş care scotea ţipete sălbatice. Dar cînd se întoarse, cu cocoşul la piept, speriat de moarte şi respirînd iute, Macar stătea aplecat deasupra sacului şi se scărpina după ceafă, îngrijat: „Cazacul" stătea în sac cu aripile pleoştite, rotind ochii rotunzi şi portocalii în spasmele morţii.

— Ce l-a apucat? întrebă uimit Arcaşca.

— A dat greş!

— E bolnav?

— Ţi-am spus că a dat greş...

— Cum poate să dea greş un cocoş? Spui prostii.

— Prost eşti tu. Nu cocoşul, eu am dat greş... Cînd duceam sacul, a vrut să cînte şi să mă facă de ris în faţa oamenilor, eram tocmai în faţa sediului; i-am sucit capul oleacă. Ai înţeles? Numai oleacă şi vezi ce s-a întîmplat. Adu repede toporul, că moare degeaba.

Macar aruncă cocoşul decapitat peste gard, o strigă pe nevastă-sa, care deretica pe lîngă prispă.

— Măicuţo, jumuleşte-l cît îi cald; să faci mîine o supă!

Fără să-i spună lui Andrişca nici un cuvînt, Macar se îndreptă iar spre Beshlebnicov. La început acesta se împotrivi şi spuse: „Ai să-mi laşi găinile văduve", totuşi îi vîndu şi al doilea cocoş. Făcu schimbul cu Arcaşca şi, după cîteva minute, zbura şi cocoşul lui Arcaşca, fără cap, peste gard; în urma lui, Macar strigă nespus de mulţumit nevestei sale:

— Ia şi boala asta, măicuţo! Jumuleşte-l pe acest diavol nedisciplinat şi bagă-l în cratiţă!

Macar ieşi pe uliţă cu înfăţişarea omului care a săvîrşit o faptă foarte mare şi foarte importantă. Nevasta lui Arcaşca clătină din cap cu părere de rău, îl petrecu cu o privire nespus de mirată şi speriată de măcelul săvîrşit de Macar printre cocoşi în ograda lor. La privirea ei întrebătoare, Arcaşca puse degetul pe frunte, îl învîrti şi spuse în şoaptă:

— Nu e sănătos! — E un om bun, dar nu e sănătos! A înnebunit de tot, nu altceva. Stă nopţi întregi săracul! L-au dat gata limbile engleze, fire-ar ale dracului să fie de trei ori.

De atunci, îndurînd singurătatea cu bărbăţie, Macar începu să asculte nestînjenit, în fiecare noapte, cîntecul cocoşilor. Plivea toată ziua grînele pe cîmp, alături de femei şi copii, iar seara, după ce mînca lapte şi ciorbă de varză, se aşeza să înveţe limba engleză, aşteptînd să vină miezul nopţii. În curînd veni alături de el şi moş Şciucar. Acesta bătu într-o seară în uşă şi spuse:

— Mă laşi să intru?

— Intră. De ce ai venit? îl întîmpină Macar cu o întrebare nu tocmai primitoare.

— Fugi de aici, nu mai vorbi! Nu mă amestec eu în ţapii conducerii. Davîdov e comandantul lor, du-te la el.

— Ferească dumnezeu! Eu n-am venit aici pentru ţap, am vrut să te văd. Să-mi dai o carte interesantă şi o să stau lîngă tine liniştit, ca un şoarece în gaura lui. Şi o să ne fie bine la amîndoi. N-o să te împiedic de la lucru cu nimica.

Macar se gîndi o clipă şi primi: îi puse un dicţionar al limbii ruse în mînă şi zise:

— Poftim! Să stai cuminte şi să citeşti în gînd, să nu mişti nici buzele; să nu te-nvîrteşti, să nu tuşeşti, să nu strănuţi — într-un cuvînt: să nu faci nici o mişcare! O să fumăm la comanda mea! E limpede problema?

— Primesc orice. Numai nu ştiu cum o să fie cu strănutul, lua-l-ar dracu; dacă-mi vine să strănut, ce să fac? Aşa e slujba mea: am nările întotdeauna pline cu pulbere de fîn. Strănut uneori şi-n somn. Ce-i de făcut?

— Să alergi în tindă ca un glonte.

— Hei, Macaruşca, din mine iese numai un glonte bătrîn şi ruginit. Pînă ajung eu în tindă, strănut de zece ori şi suflu pe nas de cinci ori.

— Dar tu să te grăbeşti, bătrîne!

— S-a grăbit fata să se mărite, dar n-a găsit mire. S-a găsit un om bun s-o ajute la nevoie. Ştii ce a ieşit din fată, fără măritiş? A ieşit o muiere! S-ar putea să se întîmple şi cu mine aşa; tocmai cînd alerg să fac şi eu un păcat şi să mă dai afară, ştiu eu, aşa cum mă uit în palmă.

Macar spuse rizînd:

— Tu să te grăbeşti frumos, nu se cade să-ţi ţii autoritatea. Eu atîta îţi spun: să taci şi să nu mă împiedici de la muncă, să citeşti, ca să fii un bătrîn cult.

— Pot să mai pun o întrebare? Nu te încrunta, Macaruşca! Asta-i ultima întrebare.

— Da? Hai, mai repede!

Moş Şciucar se mişcă ruşinat pe laviţă, molfăind cuvintele:

— Să vezi despre ce e vorba... Nu e cine ştie ce, dar totuşi, pentru treaba asta bătrîna mea e tare supărată şi-mi spune: „Nu mă laşi să dorm"! Dar ce vină am eu, asta e întrebarea...

— Spune de-a dreptul despre ce-i vorba.

— Păi tocmai despre asta-i vorba. Din pricina herniei — ori din pricina altei boli, se întîmplă să-mi tune în burtă grozav... tună parcă ar fi un nor de ploaie. Ce-i de făcut atunci? Şi asta-i o piedică la învăţătură.

— Să fugi în tindă. Şi fără tunete şi fulgere. E limpede problema?

Şciucar dădu tăcut din cap, oftă din greu şi deschise dicţionarul. La miezul nopţii, sub conducerea lui Macar şi folosind explicaţiile lui, el ascultă cocoşii abia acum, aşa cum trebuie, iar după trei zile stăteau amîndoi întinşi şi aplecaţi pe fereastră, umăr lîngă umăr; moş Şciucar şoptea uimit:

— Doamne, doamne! Toată viaţa am călcat pe coada acestor cocoşi, am crescut de mic între găini şi n-am înţeles cît de frumos e cîntecul lor. Acum m-am lămurit. Macaruşca, de unde o fi scoţînd glasul, cocoşul lui Maidanicov? Parcă-i generalul Brusilov! Da!

Macar se încruntă, dar răspunse liniştit, în şoaptă:

— Dă-l încolo, moşule! Să-i auzi pe generalii noştri! Adevărate glasuri! Cine-i Brusilov al tău? Întîi şi întîi e un fost general ţarist şi prin urmare pentru mine e o persoană suspectă; în al doilea rînd e intelectual, cu ochelari. Avea un glas ca al cocoşului mort al lui Arcaşca, cocoş pe care noi l-am mîncat. Trebuie să ştii să apreciezi glasurile şi din punct de vedere politic. De pildă noi în divizie am avut un bas — cel mai puternic bas din toată armata! Dar s-a dovedit a fi o stîrpitură, a trecut la duşmani. Crezi că mai este acuma pentru mine bas? Ducă-se pe pustii! Pentru mine nu-i decît un trădător vîndut, nu e bas!...

— Da ce treabă au cocoşii cu politica, Macaruşca? întrebă moş Şciucar cu sfială.

— Au şi cocoşii! Dacă cocoşul nu era al lui Maidanicov, dacă era al unui chiabur, nu l-aş fi ascultat niciodată în viaţa mea pe acest parazit. Cine dracu are nevoie de ţîngăul unui culac? Hai, ajunge atîta vorbă! Tu ia-ţi cartea ta şi eu pe a mea şi să nu mai pui întrebări proaste, că te dau afară fără milă.

Moş Şciucar începu să preţuiască şi să admire cu căldură cîntecul cocoşilor. El l-a convins pe Macar să se ducă să vadă cocoşul lui Maidanicov. Pretextînd că au treabă, intrară în ograda lui Maidanicov. Condrat era la cîmp, ara pămînturile nedesţelenite. Macar stătu de vorbă cu nevasta lui şi în timp ce o întreba, între altele, de ce nu s-a dus la plivit, cerceta cu atenţie un cocoş, care păşea ţanţoş prin curte. Era un cocoş foarte solid, cu pene roşii, bogat şi mîndru la înfăţişare. Macar rămase mulţumit de această vedere. Ieşind pe poartă, îl lovi cu cotul pe Şciucar, care tăcea şi-l întrebă:

— Cum este?

— Cum îi este glasul, aşa îi este şi înfăţişarea. Asta e arhiereu, nu cocoş!

Lui Macar nu-i plăcu deloc comparaţia, dar nu spuse nimic. Ajunseră aproape de administraţie, cînd Şciucar îl apucă de mînecă, holbînd ochii de spaimă:

— S-ar putea să-l taie, Macaruşca!

— Pe cine să taie?

— Nu pe mine, doamne fereşte! Să taie cocoşul. Au să-l taie de pomană.

— Da, de ce să-l taie? Pentru ce? Nu înţeleg ce tot vorbeşti?

— Ce nu înţelegi? E mai bătrîn ca un bălegar putred, e de aceeaşi vîrstă cu mine, poate şi mai bătrîn. Îl ţin minte de cînd eram copil.

— Nu minţi, moşule! Cocoşul nu trăieşte şaptezeci de ani; despre asta nu spun nimic legile naturii. E limpede?

— Totuşi, e bătrîn! N-ai băgat de seamă că are pene sure sub bărbie? spuse cu aprindere moş Şciucar.

Macar se răsuci brusc pe călcîie. Păşea atît de vioi, cu atîta avînt şi cu pas atît de lung, că moş Şciucar, care se ţinea după el, o lua din cînd în cînd la trap. După cîteva minute se aflau iarăşi în ograda lui Maidanicov. Macar îşi ştergea fruntea de sudoare cu o batistă tivită cu dantelă, rămasă ca amintire de la Luşca; moş Şciucar respira cu gura larg deschisă ca un cîine de vînătoare care a alergat o jumătate de zi după o vulpe. Picături mici de salivă albă i se prelingeau în barbă.

Nevasta lui Condrat se apropie zîmbind prietenos.

— Aţi uitat ceva?

— Am uitat să-ţi spun, Prohorovna, că n-ai voie să tai cocoşul.

Aplecat, ca un semn de întrebare, moş Şciucar întinse mîna şi ridicînd un deget murdar, spuse cu respiraţia înăbuşită:

— Să te ferească dumnezeu!

Macar îl săgetă nemulţumit şi continuă:

— Vrem să-l cumpărăm, ori să facem schimb pentru colhoz, ca prăsilă; judecînd după înfăţişare, pare să fie un cocoş de soi, poate că vreun strămoş de-al lui a fost adus de undeva, din Anglia ori din Olanda, ca să crească la noi o rasă nouă. Sînt giscani olandezi cu cucui pe nas? Sînt! Poate că şi acest cocoş este de naţionalitate olandez, de unde ştii? Nici eu nu ştiu! Şi deci cocoşul nu poate fi tăiat, în nici un caz.

— Da nu e bun de prăsilă; e prea bătrîn, am vrut să-l tăiem de sfînta treime, să luăm unul tînăr.

De data aceasta, moş Şciucar îl împinse pe Macar cu cotul: voia să-i amintească că i-a spus, dar Macar nu-i dădu atenţie şi continuă s-o convingă pe Prohorovna:

— Bătrîneţea nu e un păcat! La noi are să fie de prăsilă; o să-i dăm să mănînce grîu înmuiat în vodcă, are să fie harnic cu găinile, că au să le meargă fulgii. Într-un cuvînt: n-ai voie să tai cocoşul! E limpede problema? Bine... Moş Şciucar are să-ţi aducă un cocoş tînăr.

În aceeaşi zi, Macar cumpără, pe un preţ potrivit, de la femeia lui Demca Uşacov un cocoş, de prisos în gospodăria ei, şi-l trimise pe moş Şciucar să-l ducă la Maidanicov. Se părea că ultima piedică fusese învinsă, cînd în staniţă se răspîndi un zvon hazliu: că Macar Nagulnov cumpără, nu se ştie pentru ce, cocoşi cu grămada şi cu bucata, pentru care plăteşte preţuri fabuloase. Se putea oare ca Razmetnov, căruia îi plăceau glumele, să nu răspundă la această întîmplare? Auzind de această ciudăţenie neobişnuită a prietenului său, se hotărî să verifice totul singur şi într-o seară tîrziu se înfăţişă acasă la Nagulnov.

Macar şi moş Şciucar şedeau la masă, aplecaţi deasupra unor cărţi groase. Fitilul era ridicat prea mult şi lampa fila. Fulgi negri pluteau în odaie, mirosea a hîrtie arsă; abajurul de hîrtie, pus direct pe lampă, arsese în jur; în cameră era linişte, ca la şcoala elementară în clasa întîia, la ora de caligrafie. Razmetnov intră fără să bată la uşă, se opri în prag şi tuşi; nici unul din cei doi cititori sîrguincioşi nu-l băgă în seamă. Razmetnov surise. Întrebă cu glas tare:

— Aicea stă tovarăşul Nagulnov?

Macar înălţă capul şi privi cu atenţie faţa lui Razmetnov. Nu, nu e beat oaspetele care a venit noaptea tîrziu, dar buzele lui tremură, abia îşi poate stăpîni rîsul.

Ochii întunecaţi ai lui Macar se făcură mai mici şi scăpărau. Spuse liniştit:

— Andrei, du-te să stai de vorbă cu fetele; tu nu vezi că n-am timp de pierdut cu tine?!

Cînd văzu că Macar nu era bucuros să împartă cu el buna dispoziţie, Razmetnov se aşeză pe laviţă, aprinse ţigara şi întrebă serios:

— Ia spune adevărat, de ce ai cumpărat cocoşii?

— Să-i mănînc cu ciorbă de varză şi cu tăiţei. Ai crezut că fac îngheţată pentru duduile din staniţă?

— Bineînţeles, n-am crezut că faci îngheţată, dar m-am mirat şi eu: de ce o fi avînd nevoie, mi-am zis, de atîţia cocoşi... de ce tocmai de cocoşi?

Macar surise:

— Îmi plac tăiţei cu creastă de cocoş. Asta e. Te-ai mirat de cumpărăturile mele, dar eu, Andrei, mă mir de ce nu binevoieşti să te duci la plivit?

— Ce porunceşti să fac acolo? Să fiu băgător de seamă la femei? Pentru treaba asta sînt brigadieri.

— Nu să fii băgător de seamă, ci să pliveşti.

Razmetnov se apără cu mîinile şi rise vesel:

— Cum? Să plivesc buruieni cu femeile? Nu, frate, iartă-mă. Asta nu e treabă de bărbat; apoi nici nu sînt un fitecine; sînt preşedintele sovietului sătesc.

— Mare personalitate! De ce eu să plivesc iarbă rea şi alte buruieni alături de femei, iar tu să nu poţi?

Razmetnov ridică din umeri.

— Nu că n-aş putea, dar nu vreau să mă fac de ris în faţa cazacilor.

— Davîdov nu fuge de nici o muncă şi nici eu; dar de ce pui şapca pe o ureche şi stai zile întregi la sovietul tău, ori pui la subsuoară servieta de carton şi alergi prin cătun ca un diavol? Ce, secretarul tău nu poate să dea o dovadă despre starea familiară a cuiva? Să nu mai faci pe deşteptul, Andrei! Mîine să te duci la brigada întîia şi să le arăţi muierilor cum ştie să muncească un erou al războiului civil.

— Ce, ai înnebunit, ori glumeşti? Poţi să mă omori aici, dar tot nu mă duc! Razmetnov aruncă furios ţigara şi sări de pe bancă. Nu vreau să mă fac de ris! Prăşitul nu-i o muncă pentru bărbaţi. Poate că vrei să mă duc să sap cartofi?

Macar bătu liniştit cu vîrful creionului în masă şi zise:

— Acolo unde te trimite partidul, acolo-i muncă pentru bărbat. Dacă de pildă, are să-mi spună: „Du-te Nagulnov, şi taie capete de contrarevoluţionari", am să mă duc bucuros. Dacă au să-mi spună: du-te şi sapă cartofi — n-o să fiu bucuros, dar am să mă duc. Dacă au să-mi spună: du-te şi mulge vacile — am să scrîşnesc, dar am să mă duc! Am să trag vaca de uger, de o parte şi de alta, cum voi putea, dar tot am s-o mulg!

Razmetnov se linişti puţin şi se înveseli.

— Să mulgi vaca cu labele tale? Tu ai s-o dai jos din două mişcări.

— Am s-o dau jos şi am s-o ridic, dar tot am s-o mulg pînă la sfîrşit! Am să-i mulg şi ultima picătură de lapte. Ai înţeles? Şi fără să aştepte răspunsul continuă visător:

— Tu gîndeşte-te la asta, Andriuşa, şi nu te mai umfla în pene cu bărbăţia ta şi că eşti cazac. Eu aşa înţeleg: onoarea noastră de membri de partid nu stă în asta! Mă duceam într-o zi la raion, să mă prezint noului secretar; mă întîlnesc pe drum cu Filarov, secretarul celulei de partid din Tubiansc. Mă întrebă: „Unde te duci? La comitetul de partid?" „La comitetul de partid" răspund eu. „La secretarul cel nou?" — „La el mă duc", răspund eu. „Întoarce-te acolo unde cosim noi, secretarul e acolo". Şi arătă cu biciul în stînga drumului. Mă uit — cositul era în toi, umblau şase secerătoare. Ce ai înnebunit de cositi aşa devreme? — întreb eu. El răspunde: „Acolo nu e iarbă, sînt nişte scaieţi şi buruieni pe care am hotărît să le cosim pentru siloz" Întreb: singuri aţi hotărît? Iar el: „Nu, ieri a venit secretarul, a cercetat toate ogoarele, a văzut buruienile şi ne-a întrebat ce facem cu ele. I-am spus că avem să le desţelenim. El a rîs: „A desţeleni nu e lucru mare, dar să le coseşti pentru siloz, — asta e o treabă bună".

Macar tăcu, cercetîndu-l cu privirea pe Razmetnov.

— Tu l-ai văzut? — întrebă nerăbdător Razmetnov.

— Ba bine că nu! M-am întors şi după ce am mers vreo doi kilometri, am văzut două trăsuri care stăteau locului: un moş pregătea nişte cşă; un flăcău voinic ca un taur, cu fălcile mari, stătea culcat sub trăsură, îşi freca călcîiele şi alunga muştele cu o crenguţă. Nu părea să fie secretarul: era desculţ şi avea o faţă mare cît o sită. L-am întrebat de secretar, flăcăul a surîs: „M-a schimbat azi dimineaţă la secerătoare, uite-l colo cum aleargă pe cîmp şi descarcă". Mi-am legat degrabă calul de trăsură şi m-am dus la cosaşi. A trecut prima secerătoare, pe care era un moş cu o pălărie mare de paie, cu cămaşa îmbibată de sudoare, cu pantalonii de pînză mînjiţi cu catran. Se vedea că nu acesta e secretarul. Pe a doua secerătoare era un flăcău tuns şi fără cămaşă; avea trupul acoperit de sudoare, parcă era uns cu untdelemn şi strălucea la soare ca un paloş. Se vedea limpede că nici ăsta nu era secretarul... Un secretar nu stă fără cămaşă pe secerătoare. M-am uitat de-a lungul brazdelor — ceilalţi toţi erau şi ei fără cămaşă. Asta-i bună, cată şi vezi care din ei e secretarul. Credeam că o să-l ghicesc după înfăţişarea lui de intelectual; au trecut toţi pe lîngă mine, dar fir-aş afurisit să fiu, n-am ghicit! Toţi erau despuiaţi pînă la briu, toţi erau ca nişte pitaci de aramă şi nu era scris pe fruntea nici unuia din ei cine este secretarul. Poftim înfăţişare de intelectual! Toţi sînt intelectuali. Tunde-l mărunt pe un popă păros şi bagă-l în baie, unde se spală soldaţii, îl mai găseşti pe popă?

— Macaruşca, să nu te atingi de feţele bisericeşti că e păcat! — îndrăzni să-l roage moş Şciucar, care tăcuse pînă atunci.

Macar îl fulgeră cu o privire plină de mîndrie şi continuă:

— M-am întors la trăsură şi l-am întrebat pe flăcău: care din cosaşi e secretarul? „Ciudat mai eşti — spune el — secretarul este fără cămaşă". Eu îi spun: freacă-te la ochi, că-ţi stau muştele pe pleoape; pe secerătoare, afară de un mosneag, toţi ceilalţi sînt fără cămaşă. El ieşi de sub trăsură, se frecă pe ochi şi începu să rîdă. M-am uitat şi eu şi-am început şi eu să rîd; pînă am venit la trăsură, moşul îşi scosese şi el cămaşa şi pălăria; acum era numai în pantaloni şi mergea în fruntea lor; chelia îi scăpăra, vîntul îi arunca barba cărunţă pe spate. Parcă era o lebădă care înoată prin buruieni. Ei, asta e, mi-am zis eu. Ce modă orăşenească ne-a mai adus şi secretarul comitetului raional: să umbli gol pe cîmp, să-l momeşti la această ruşine şi pe mosneagul ăsta slăbănog. Tînărul cu fălcile mari m-a condus şi mi l-a arătat pe secretar. Mă apropii de secerătoare, mă prezint şi-i spun că mă duceam la comitetul raional să fac cunoştinţă cu el: el începu să rîdă, opri caii şi spuse: „Aşează-te, mînă caii, vom cosi şi am să fac cunoştinţă cu tine, tovarăşe Nagulnov". L-am dat jos pe băieţaşul care mîna caii, m-am aşezat în locul lui şi am dat bici cailor. Cît am făcut patru brazde, am făcut şi cunoştinţă... E un om straşnic! Aşa secretar n-am avut încă.

— „Am să vă arăt cum se lucrează la Stavropolscina! La voi bărbaţii poartă pantaloni cu vipuşcă, dar la noi seceră mai bine" — şi rise. O să vedem noi cine are să se conducă mai bine i-am zis· lăudărosul se laudă, nefericitul se vaită. Întrebă de toate cîte puţin, apoi spuse: „Du-te acasă, tovarăşe Nagulnov, am să vin şi la voi în curînd".

— Şi ce-a mai spus? întrebă cu vioiciune Razmetnov.

— Altceva n-a mai spus nimic. Da, a mai întrebat de Hoprov: dacă a fost activist ori ba? Ce activist, — îi spun eu, — bocete, nu activist.

— Şi el ce a zis?

— A întrebat: De ce l-au omorît. Şi încă împreună cu soţia?

— Cine ştie! De ce puteau să-l omoare chiaburii? Nu le-a făcut pe plac şi l-au omorît.

— Şi el ce a zis?

— A strîns buzele parcă ar fi mîncat mere pădureţe şi aşa, vorbind, mai tuşind, „hm, hm" n-a spus nimic limpede.

— De unde a auzit de Hoprov?

— Dracu ştie. S-a comunicat la raion, la G.P.U., altcum n-avea de unde să ştie.

Razmetnov fumă tăcut încă o ţigară. Rămase pe gînduri şi uită de ce a venit la Nagulnov. Îşi luă rămas bun şi, surîzînd şi privind drept în ochii lui Macar, spuse:

— Acum totul e limpede. Mîine cum se crapă de ziuă, mă duc la prima brigadă. Poţi să nu fii îngrijat, Macar, n-o să-mi cruţ spatele la plivit. Să-mi pregăteşti duminică o jumătate de litru de vodcă, să ştii!

— O să-ţi pregătesc şi o s-o bem împreună, dacă ai să plivşti bine. Du-te mîine mai devreme, să dai o pildă muierilor cum trebuie să meargă la muncă. Hai, noroc! îi spuse Macar şi se cufundă în lectură.

Aproape de miezul nopţii, în liniştea care stăruia deasupra cătunului, împreună cu moş Şciucar, au ascultat solemn primii cocoşi şi fiecare se minuna de cîntecul lor frumos.

— Ca un sobor de arhierei! şopti mişcat şi plin de mirare Şciucar.

— Ca într-un escadron de călăreţi — spuse Macar privind visător lampa afumată.

Aşa s-a născut această pasiune neobişnuită, pentru care Macar, nu mult după aceea, era să-şi prăpădească viaţa.

Traducere de
Vladimir Cavarnali

Desene din „OGONIOK"

E anotimpul roadelor, iubite!

În zorii dimineţii liniştite
Hai amîndoi sub ramuri de livadă
Plecate arcuit de-atîta roadă.
...E anotimpul roadelor, iubite!

Priveşte deci grădina-mbelşugată
Cu mere-n pîrg — ca sînii de codană —
Şi-n noi, ca zugrăveala pe-o icoană
Rămînă-această toamnă-ncondeiată;

Căci dintre-atîtea toamne aurite
Aceasta-i pentru noi cea mai măiastră:
În ea va da în rod iubirea noastră.
...E anotimpul roadelor, iubite.

O, da, iubitul meu, curînd-curînd,
Trăi-vom bucuria mult visată
Cînd pe cărarea asta-nrourată
Vom trece, pruncul nostru legănînd.

De marea presimţire a luminii
Il simt zvîcnind, ca puiul în găoace.
Şi-l simt cum năzuieşte şi se coace
Precum aceste fructe-ale grădinii.

O, cu nimic pe lume nu-s de-o seamă
Aceste duioşii ce-şi sapă cale,
Asemenea izvoarelor termale,
În tînăra mea inimă de mamă.

Şi nu ştiu fericire mai deplină
Decît încredinţarea neclintită
Că-l nasc pentru o lume însoriţă,
Precum e colţul ăsta de grădină.

Emilia Căldăraru

Sfîrşit de vacanţă

O lună-ntreagă fost-am dus de-acasă;
Acuma stau din nou la scunda-mi masă
Şi despre toate cele ce-am văzut
Condeiul meu nu vrea să fie mut.

Am străbătut cu pasul ţara toată
De pe Carpaţi purtînd privirea roată;
Prin cîmp şi-n luminişuri de pădure
Am fărîmat în gură fragi şi mure...

Am poposit sub baldachin de cetini
Cu cerbi şi căprioare fost-am prietin,
Am strîns în palmă roua dimineţii
Să-mi potolesc cu ea pojarul feţii.

Am adunat în sufletu-mi întruna
Argintul ce-l presară-n ape luna
Şi aurul ce mult bogatul soare
Il risipeşte ziua pe ogoare...

Aduc cu mine zvon de holde coapte
Şi susurul izvoarelor în noapte,
Sălbatici munţi cu trup de stîncă, gol,
Şi dealuri cu contur rotund, domol...

Aduc cu mine chipuri de prietini
Ce mult mai dragi mi-s decît cerbi şi cetini;
Aduc şi al batozei zumzet harnic,
Al cîmpurilor zîmbet cald şi darnic,

Al ţării chip frumos ca o poveste
Ce o asculţi cînd ai abia trei ani...
Şi ură cruntă pentru cel ce este
Acestor frumuseţi de vis — duşman!

Ion Acsan

ȘANTIERUL

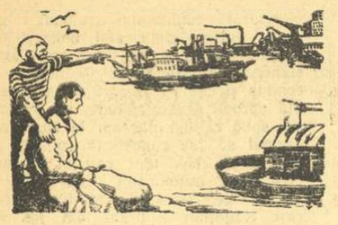

Cel dintîi care mi-a atras atenția asupra „minunii" a fost moș Bucurea. Trecusem Dunărea cu o barcă părăginită, gîndind să fac o baie pe malul celălalt, la locul obișnuit de scaldă al brăilenilor. Dar cum bătea un vînt cam rece, plaja era pustie; neavînd în grija cui să-mi las hainele, era cît pe ce să fac drumul înapoi, cînd întîmplarea mi l-a scos în față pe moș Bucurea. Moșul trăiește singuratic, pe malul drept al fluviului, taman în fața orașului. Doarme într-o colibă și se hrănește cu laptele celor două capre, pe care le paște cît e ziua de mare. In oraș nu vrea să se ducă, măcar că are acolo și feciori, și gineri, și nepoți o droaie. Cu toți se are bine, dar s-a obișnuit singuratic, și la bătrînețe învățul nu mai are dezvăț.

Cînd stă la taifas, moș Bucurea devine captivant. E un adevărat cronicar al Brăilei și-și amintește de tot felul de întîmplări străvechi, de cumplite calamități care s-au abătut asupra orașului, sau de pățanii mai fericite. Pe brăileni îi cunoaște mai bine decît se cunosc ei singuri, e în stare să-ți spună cu cine se înrudește șeful gării, și ce făcea acum zece ani, sau cu cine s-au măritat fetele impiegatului de la poștă. Dar, fără să fi învățat vreodată despre tipic, Bucurea alege din noianul de amintiri pe cele care sînt de bună seamă mai semnificative și — dacă peste celelalte trece cu înțeleaptă neluare în seamă — asupra acestora stăruiește cu patimă.

Așa a stăruit asupra poveștii șantierului naval „Brăila" și asupra „minunii" care s-a petrecut acolo.

★

Mai de mult, în urmă cu zece sau cincisprezece ani, locul șantierelor de azi era năpădit de ciulini. Doar la colo niște maghernițe care se intitulau pompos „șantiere navale" și care semănau foarte bine cu niște umile potcovării de la țară. Două sau trei ciocane, o forjă și o baracă peticită ca vai de ea, asta era toată zestrea „șantierelor", fiindcă stăpînii lor — Cerchez, Ionel Marinescu, Teofil și ceilalți — conservau cu fidelitate pe aceste meleaguri dunărene, pitorescul și moravurile celor mai rudimentare tipuri balzaciene de negustori. „Șantierele" cu pricina făceau mici reparații de șlepuri, iar micul comandant de vas, singurul care se încumeta să recurgă la serviciile acestor maghernițe suspecte, era întotdeauna tras pe sfoară. Și mai tras pe sfoară era muncitorul, care lucra optsprezece ceasuri în șir și care era concediat din octombrie și pînă-n aprilie, fiindcă atelierele erau descoperite și n-aveau nici sobe.

Așa era altădată.

Azi se-ntind aici, cît dai rotogoală cu ochii, șantierele moderne care nu contenesc să uimească și să încînte privirile bătrînilor brăileni. Se fabrică aici vase de mare tonaj, de la catarg și pînă la ultimul nit. Gîndiți-vă un țel. Un vas de 1000 tone, să zicem, nu e un produs industrial oarecare. Terminarea unui asemenea vas și lansarea lui pe apă nu se încheie simplu, cu un proces verbal de livrare, ci se încheie sărbătorește, cu fanfare, cu flori, cu urale. Muzele sînt și ele parcă tulburate de solemnul spectacol, și, uitînd pentru o clipă de olimpica lor semeție, nu șovăiesc să ia parte la frumoasa petrecere brăileană. Pictorul Gheorghe Naum, cunoscut și iubit de localnici, își ia atunci șevaletul și așterne pe pînză silueta noului vas. Vin și liceenii, vin și poeții de la cenaclul literar — și, la urma urmei, pe cine-l rabdă inima să stea acasă în asemenea clipe sărbătorești?

Pe toate astea moș Bucurea le contemplă cu nespusă mirare vorbind cu caprele sale, sau, cine știe, chiar cu un suflet de om, cînd se întîmplă ca cineva să se abată prin baltă. Moș Bucurea, care cunoaște multe despre 23 August și despre prefacerile petrecute mereu de atunci, zice că la șantierul naval s-a întîmplat „mare minune"... Și nimeni nu găsește temei să cîrtească împotriva adîncii sale încredințări.

★

Lansarea pe apă a unui vas nou cere și niște ceremonie, pe care curioșii o gustă cu sinceră desfătare.

Ceremonia e destul de sobră, dar de existat, există. Vorbește comandantul vasului și mulțumește muncitorilor pentru treaba făcută. Vorbește și Gheorghe Iorga, directorul șantierelor, un om la care te izbește, mai întîi de orice, profilul roman de efigie străveche. Deocamdată e încă student al politehnicii din Iași și se străduiește să facă față, cît se poate de bine, și sarcinii de director, și aceleia de student. Cînd va fi inginer, o să construiască vapoare mari, o să inoveze, o să facă invenții.

★

Ca personaj literar Luci Dobranis ar fi fără îndoială tipic, (tipic pentru omul nou din țara noastră) nu atît pentru trecutul său, comun celor mai mulți muncitori de la șantierul naval, cît pentru prezentul său, oarecum excepțional. Fișa biografică a personajului ar fi extrem de ispititoare pentru un romancier.

In copilărie și adolescență, muncitor în port. In tinerețe, muncitor șomer, hamal și salahor, veșnic aruncat pe drumuri. Dobranis cutreieră de la patron la patron și nici odată nu se poate statornici într-un loc; musai trebuie să fie prin lume, gîndește, și un patron cumsecade. Se angajează la „contele de Roma", „Contele", cunoscut de brăileni numai după poreclă, împrumutase cîndva statul cu niște bani și, drept despăgubire, primea toate rablele care primește cît să se țină pe picioare. Așa îl găsește 23 August.

Dobranis nu se transformă, firește, dintr-o dată. Dar se califică și lucrează omenește, ca muncitor cazangiu.

Necazuri sînt și acum destule. I se îmbolnăvește nevasta. I se îmbolnăvește apoi un copil. Umblă toată ziua după doctori, după streptomicină, după cîte și mai cîte. La salariu are lipsuri, ia mai puțin și înjură de mama focului. Iacă așa, numai belele.

Odată îi cade în mînă o carte de tehnică. O răsfoiește și bagă de seamă, înfrigurat, că e vorba acolo de cazane și cazangii. O citește, lacom, de la un capăt la altul. E cea dintîi carte, citită în întregime. Cu vremea prinde gust pentru tehnică.

Citește mereu și vecinii îl privesc cu mirare cum se întoarce acasă, seară de seară, cu o carte la subsuoară. In meseria lui lasă în urmă pe toți. Ajunge meșter.

Odată e nevoie la șantier de un normator bun. Un normator cu practică lungă la cazane, dar și cu cunoștințe. Unii au practică, dar nu prea știu teorie. Alții știu teorie, dar nu prea au practică. Singur Dobranis știe și teorie și practică. Așadar, îl fac pe Dobranis normator.

Altă dată e nevoie de un planificator. Toți se gîndesc la Dobranis. Unii mai șovăie, totuși. Meșterul cazangiu nu are școală, să nu facă vreo boacănă. Temerea a fost de prisos, cum s-a dovedit mai apoi, Dobranis n-a făcut boacăne.

Astăzi muncitorul necalificat de altădată conduce o secție unde lucrează mulți oameni.

Fișa biografică a cazangiului brăilean lasă loc anticipărilor celor mai optimiste. „Nenea Dobranis" n-are decît 32 de ani. Și la urma urmei nu e nevoie de cine știe ce fantezie ca să prevezi unde o să ajungă omul acesta, la al cincisprezecelea sau al douăzecilea 23 August al patriei.

N. Vălmaru

Carnet de reporter

TRADIȚIILE REVOLUȚIONARE DE LUPTĂ ALE UNEI LITERATURI MILENARE

(Urmare din pag. I-a)

chiar din sînul muncitorilor, țăranilor și al soldaților, scriitori care au scris despre însăși lupta lor.

Din noile lucrări literare create în acești ani se desprinde ca operă de seamă și reprezentativă cartea scriitoarei Din Lin: „Răsare soarele deasupra rîului Sangan". Rezistența împotriva imperialismului american și ajutorul dat poporului coreean sînt oglindite în reportajele literare ale lui Vei Vei „Cine este iubitul nostru cel mai drag".

Literatura romînească tradusă în limba chineză

Astfel, noi urmărim cu același viu interes și cu o deosebită dragoste și literatura dvs., pe care începem s-o cunoaștem din ce în ce mai bine din traducerile făcute pînă acum, din operele scriitorilor dvs., ca Mihail Sadoveanu, A. Toma, Alexandru Sahia, Mihai Beniuc, Aurel Baranga, Mihail Davidoglu, Petru Dumitriu și alții. In planul editurilor noastre este prevăzut să apară clasicii dvs.: Eminescu, Creangă, Caragiale. Intîlnirile noastre cu scriitorii dvs. ne ajută să cunoaștem și mai bine activitatea lor, mișcarea dvs. literară, pe care o vom populariza odată întorși în țara noastră.

Dien Cien aruncă o privire spre tovarășul său, cerîndu-i tacit parcă să confirme acest lucru. Feng Chin consimte cu un suris deschis care-i luminează și mai mult fața.

Am trăit puternic bucuria poporului romîn liber, la demonstrația de la 23 August. Mai ales despre acest lucru vom vorbi, — spune Feng Chin. Și avem atîtea lucruri măreț de povestit!

Am văzut copii și oameni virstnici, muncitori din fabrici și uzine, funcționari și intelectuali, țărani de pe ogoare care, în coloane nesfîrșite, cu steaguri și pancarde, își manifestau nețărmurita lor bucurie izvorîtă din inimi.

Am văzut minunata dvs. armată populară defilînd într-o ordine perfectă, reazim sigur și puternic al cuceririlor dvs., al păcii, al biruințelor de zi de zi ale poporului.

Am admirat și m-a entuziasmat tineretul în formațiile lui sportive, plin de vigoare și de sănătate.

Realizările poporului dvs. sînt impresionante

Dien Cien ține și el să-și împărtășească impresiile ce le are de pe urma tuturor celor văzute la noi.

— Sînt foarte impresionat de realizările obținute de poporul dvs. în construirea socialismului. Și trebuie să spun că realizările poporului dvs. sînt în același timp și realizările noastre, pentru că și noi, ca și dvs., pășim astăzi pe același drum.

Am vizitat, printre altele, marile construcții socialiste de la dvs., Combinatul Poligrafic Casa Scinteii „I. V. Stalin" și hidrocentrala „V. I. Lenin" de la Bicaz și m-am putut convinge că aceste construcții sînt realizările măreț și rezultatul muncii eroice a poporului dvs.

Am văzut la Teatrul de operă și balet artiștii dvs. extrem de înzestrați, interpretînd minunat „Dama de pică".

De asemenea ne-a interesat extrem de mult felul în care scriitorii dvs. se apropie de mase, mergînd în mijlocul maselor. Am asistat la un asemenea contact dintre scriitori și cititori, la Combinatul Poligrafic Casa Scinteii unde poetul Mihai Beniuc a stat de vorbă cu aceia ce-l citesc pe poemele. Acest lucru l-am învățat și îl vom duce și scriitorilor noștri, ca o experiență pozitivă. Aici mi-am dat și mai mult seama de necesitatea ca scriitorii chinezi să cunoască cît mai mult scriitorii romîni, și ca scriitorii romîni să cunoască cît mai mult scriitorii chinezi, ca schimburile dintre cele două culturi să fie cît mai frecvente în lupta noastră comună pentru apărarea păcii.

Eșecul conferinței de la Bruxelles

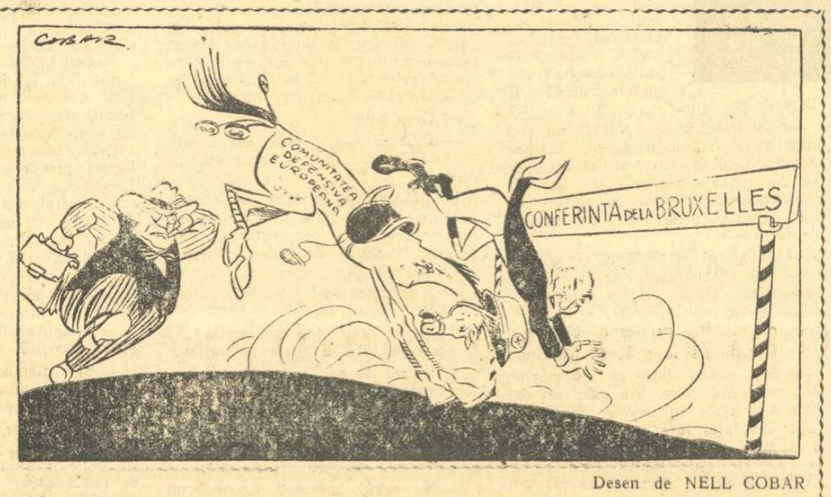

DULLES: — Iată un obstacol de care mi s-a poticnit calul și călărețul.

Desen de NELL COBAR

CĂRȚI NOI

„LIVEZILE TINERE" de Eusebiu Camilar (E.S.P.L.A.)

Scriitorul Eusebiu Camilar a adunat într-o culegere apărută de curînd în vitrinele librăriilor, nuvelele și schițele scrise în ultimul an.

Momente din viața nouă a satelor noastre sînt descrise într-o limbă bogată, expresivă. Prima nuvelă, „Livezile tinere", care dă și titlul volumului, zugrăvește oameni viguroși, cu o viață lăuntrică tumultoasă, aprigi în hotărîri și în acțiune. Semnele vieții noi a satului, atunci cînd îi cuprind pe acești oameni, le dau puteri înmiite, limpezindu-le convingerile și luminîndu-le faptele. Povestea dragostei lui Ilarie cu Vîrvara subliniază în același timp tăria noului în viața satului, forța invincibilă a puterii poporului. Celelalte nuvele și schițe, publicate anterior în diferite ziare și reviste, constituie o imagine

grăitoare a transformărilor petrecute în viața satelor noastre.

„CASA APELOR" — de Maria Vlad (E.S.P.L.A.)

Viața regiunilor mai înapoiate ale țării, unde trăiau oameni încătușați încă de prejudecăți și tradiții conservatoare, a inspirat romanul Mariei Vlad, intitulat „Casa apelor". Paginile cărții înfățișează traiul unui sat tătărăsc în care suflul vieții noi a lungă misticismul și inerția, înrădăcinate de veacuri. Lupta organizației de partid și a oamenilor înaintați, pentru făurirea și consolidarea gospodăriei colective, este grea, înverșunată. Dușmanul folosește și loviturile directe de sabotare și acțiunile perfide de înfrîurire a elementelor cinstite, însă înapoiate. Demascînd figura odioasă a dușmanului, demonstrînd practic roadele noii orînduiri, comuniștii zdruncină credințele retrograde, trezesc din toropeală forțele latente ale satului tătărăsc, cresc oameni noi, capabili, avizi de cultură și de o viață mai bună. Cu ajutorul muncitorilor se clădește „casa apelor" și puterea electricității declanșată în satul tătărăsc schimbă și felul de viață al oamenilor, preface mentalitatea lor. Romanul Mariei Vlad este o ilustrare elocventă a condițiilor noi de viață pe care le-a creat regimul

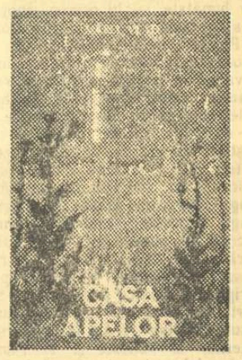

de democrație populară în colțurile cele mai depărtate ale țării.

„MÎNDRIE" — Poezii de Nicolae Tăutu (Editura militară a Ministerului Forțelor Armate din R.P.R.).

Poetul Nicolae Tăutu publică o nouă culegere de versuri, reunind poeziile scrise în ultimii ani.

Acțiunile eroice duse de armatele romînești alături de cele sovietice împotriva trupelor hitleriste sînt înfățișate într-un ciclu de poeme. Alte poezii descriu episoade semnificative din viața ostașilor, momente din pregătirea lor de luptă, din viața de cazarmă.

Mîndria poetului, trăind într-o patrie liberă, pe care brațe vrednice o păzesc de orice intervenție silnică a dușmanului, — străbate întreaga culegere. Poetul mărturisește patetic: **„August izbăvitor de moarte,/In**

cinstea ta, aduc plecat/Cu inima și-această carte/Ca pe-un paner cu fructe coapte/Ce-n zece veri le-am adunat/Din rodu-ți tînăr și bogat".

Problema traducerilor de teatru

Una din problemele foarte serioase, de care s-au lovit totdeauna teatrele noastre — și în primul rînd actorii și regizorii — este aceea a calității traducerilor. Dacă ne aruncăm ochii pe asemenea texte din trecut, ele ne oferă copioase momente de ilaritate, fiindcă — prin folosirea literală și abuzivă a neologismelor, ca și prin calchierea directă a sintaxei și a locuțiunilor străine — ele puneau în gura interpreților (și mai ales în dramă!) un fel de ghiveci lexic demn de paginile unei reviste de umor. Din fericire, vremurile în care auzeai pe scenă „M-a(i *apelat*, d-nă contesă?", sau cînd traducători improvizați tălmăceau „ça c'est une autre paire de manches" prin „asta e altă *pereche de mineci*", ori „j'ai volé pour faire la noce" prin „am furat, *că-mi trebuiau bani de nuntă*", acele vremuri s-au dus — și teatrele, adresîndu-se pentru traduceri scriitorilor de profesie, calitatea textelor s-a îmbunătățit în bună parte. Totuși, problema n-a fost încă rezolvată — și nici nu va putea să fie, decît atunci cînd traducătorii vor înțelege că *traducerea* este și ea *o problemă de creație*.

Prima condiție ce se cere unui traducător — indiferent de genul literar cu care îmbogățește patrimoniul nostru cultural: poezie, roman sau piesă de teatru — este să cunoască în mod desăvîrșit ambele limbi între care vehiculează efortul lui creator. Pentru că, numai pătrunzînd în subtilitățile celor două limbi, el poate să găsească toate echivalentele prin care specificul expresiei *traduse* să substituie specificul expresiei *originale* (coloritul ei, valoarea ei în frază, dublul ei sens uneori, etc.). Bineînțeles, dacă adăugăm și cultura, și experiența, și sensibilitatea artistică ce se cer unui traducător, acestea sînt condiții *ideale*, care nu pot fi totdeauna împlinite.

Se întîmplă, de pildă, ca un scriitor de valoare să nu cunoască limba din care ar trebui să „traducă". In privința asta, un exemplu, destul de frecvent azi, îl dau traducerile din limba rusă. Sînt scriitori ajunși la plina maturitate a talentului, dar care, ajunși și la plina maturitate a vîrstei, nu mai au răbdarea, sau poate nici prospețimea aplicației intelectuale, de a învăța o limbă nouă. Și totuși, edițiile (E.S.P.L.A. și „Cartea rusă") apelează la ei pentru „traduceri" din limba rusă. De ce? Tocmai pentru că aceste edituri au nevoie de traduceri bune! Or, condițiile *ideale* de care vorbeam fiind numai în mod excepțional împlinite, editurile socotesc că pînă cînd tinerii care învață cu sîrguință limba rusă vor căpăta și acea experiență literară necesară unor traduceri bune, literatura rusă și cea sovietică trebuie totuși să fie cît mai bine tălmăcite în limba romînă. Și atunci, se aleg cunoscători perfecți ai limbii ruse, cărora li se dă un *stilizator*: iar cînd acesta se numește Cezar Petrescu, Al. Philippide, Tudor Arghezi sau Radu Tudoran, rezultatul e cel pe care-l putem constata: traduceri excelente, ca *Pe Donul liniștit*, ori *Fabulele* lui Krîlov.

Bineînțeles, aceleași condiții *ideale* s-ar cere să fie împlinite și de traducătorul unei piese de teatru. Dar aci, problema e mai complicată. De ce? Am putea răspunde simplu: aproape pentru aceleași motive pentru care mari scriitori, creatori nemuritori în alte genuri, n-au izbutit în acest gen, în teatru (exemplul clasic al lui Balzac — sau la noi Eminescu, care dovedea atîta spirit critic în cronicile lui teatrale și care a început, fără să ducă la bun sfîrșit, mai multe încercări dramatice). Dar să ne explicăm. Din toate condițiile specifice care se cer unui autor dramatic, cîteva trebuie să fie neapărat împlinite și de traducătorul de teatru: ca și autorul, el trebuie *să vadă* spectacolul în momentul cînd traduce (cu alte cuvinte, *să lege* replica de gestul, mimica și mișcarea personajelor) și *să simtă* mereu valoarea dramatică a acelui permanent joc de replici între scenă și sală, care e adevărata punte de înțelegere la teatru, între ce se spune de către actor și ce se percepe de către spectator. Dacă traducătorul, găsind echivalentul desăvîrșit al unei replici în limba maternă, nu știe s-o lege de situația dramatică în care se află personajul în clipa „X" a acțiunii, replica sa va putea să fie minunată din punct de vedere literar, dar ea nu va sluji suficient valoarea dramatică a momentului. După cum un actor trebuie să sublinieze într-o frază cuvîntul care formează suportul dramatic al acelei fraze, tot astfel un traducător e ținut să întoarcă astfel replica, sau s-o împartă astfel în propoziții simple, încît *accentul* să cadă exact pe cuvîntul care trebuie „să sară rampa" și să lumineze pentru spectator înțelesul întregii fraze. Pentru acest motiv, traducerile de teatru făcute de poeți și de romancieri — ne referim numai la acelea pline de calități, indiscutabil — sînt, în marea majoritate a cazurilor, o grea piatră de încercare pentru interpreți, și deci și pentru spectatori.

Exemple de replici care încurcă pe interpret și trebuie să fie corectate în repetiție, sînt, din păcate, mult prea multe. Să citîm unul recent. In piesa *Neisprăvitul* (a cărei traducere n-a fost încredințată de editură unui dramaturg), în actul I, scena V, d-na Prostacova întreabă: „Și după ce te prăpădești, frățioare?"; iar Scotinin răspunde: „După porci, surioară; și sînt pe moșia ei niște porci cum nu se află în tot ținutul. Așa-s de mari că nu găsești unul măcar, care, dacă s-ar ridica în două picioare, să nu fie cel puțin cu un cap mai înalt decît oricare din noi". Prinde cineva, imediat, rostul și înțelesul acestei replici? Or, e limpede și pentru cine nu știe rusește că autorul a făcut aici o glumă de felul aceleia pe care o pune Caragiale în gura lui Cațavencu: „In acest oraș de gugumani, unde sînt cel dintîi... printre fruntașii politici". Dar, pentru asta, trebuia să se găsească în romînește o formulare care să nu îndepărteze atît de mult cuvintele „porci" și „noi", cam așa: „...niște porci... cît noi de mari, dacă s-ar ridica în două picioare"...

Dacă vom aplica problema traducerilor de teatru la Shakespeare (adică la cel care e mai greu de tradus pentru scenă), atunci ea va pleda și mai categoric în favoarea celor susținute pînă acum. Mai ales că ne putem referi la un caz foarte recent: traducerea tragediei *Regele Lear*. La propunerea mea, Teatrul Național „I. L. Caragiale" s-a adresat, pentru această traducere, dramaturgului Mircea Ștefănescu, care, în afară că stăpînește meșteșugul teatral, mai numără la activul său și peste patruzeci de piese traduse. S-a ridicat o singură obiecție, serioasă, ce e drept: traducătorul propus nu cunoaște limba engleză. Răspunsul, la această obiecție, l-am dat la începutul articolului. Dar să-l completăm! Teatrul Național dispunea de două traduceri vechi ale acestei tragedii, amîndouă făcute direct din limba engleză, totuși pline de infidelități și de escamotări ale unor pasagii mai complicate. Dacă una din ele (cea reprezentată în 1910) abunda în tira-

de încîlcite și era presărată cu arhaisme forțate, care cădeau ca nuca în perete în mijlocul abuzului de neologisme — cealaltă (reprezentată în 1944), uita cu totul că legenda lui Lear vine din negura vremurilor și folosea expresii de soiul acesta: „Aceasta, dacă-Alteță îți convine" — „un accident de-nțelepciune" — „pe care și natura o reneagă" — „îmi face scene" — „nu, domnul meu", — „nu-i înconjurat cu considerație" — „personalul de serviciu" — „scumpe domn" — „te-nvăț eu să păstrezi distanțele" — „să-ți spun o poezea" — „dacă aș pune monopol pe nebunie" — „avu idee bună dumnealui" — „boala-i în conflict cu datoria" — „nu te amesteca cu jumătatea legitimă a aproapelui" — „madam Gonerila" — „tu, un prost moral" (?) — „într-o situație ușoară", etc. etc. Dar păcatul cel mai mare al acestor două traduceri — păcatul care creează un obstacol major pentru reprezentarea lor — este că ele nu sînt „teatrale". Și faptul nu ne mirăm, atunci cînd ne gîndim că poeți și romancieri de renume universal, ca Alfred de Vigny, George Sand, Pierre Loti, Maeterlinck, Guy de Pourtalès, Supervielle (unii dintre ei dramaturgi doar „în timpul liber" și fără rezistență scenică), deși au tradus pe Shakespeare din original, n-au reușit să redea nici ritmul acela plin de relief tumultuos, nici clocotul dramatic al operelor lui.

In fața acestei situații, Teatrul Național a preferat pînă la urmă să încredințeze traducerea *Regelui Lear* unui dramaturg care, deși nu cunoaște limba engleză, știe ce înseamnă o transpunere teatrală.

O traducere „teatrală"... Cine vrea să afle adevărul în privința asta, să facă o anchetă printre actori și regizori. Înainte ca publicul să judece o traducere, acela care o judecă cu cea din urmă și cea mai dreaptă severitate, este actorul (care se împiedică în fraze uneori „frumoase" dar pentru debitul lui încîlcite și lipsite de reflex dramatic) și regizorul (care e silit să-și întrerupă mereu repetiția pentru a clarifica, a distribui mereu accentele necesare, corectînd, corectînd, corectînd!) Te întreabă actorul, la repetiție: „Ce înțeles are replica asta?" — și nu se mulțumește să-i răspunzi că „n-are niciunul", sau că „are unul... dar nu apare"! Dacă n-are, trebuie *să-i dai unul*, sau s-o tai (ceea ce nu e totdeauna o soluție și în nici un caz una de care se poate abuza).

Iată un exemplu din actuala stagiune. Se repeta la Teatrul Național o piesă clasică rusă. Un personaj, vorbind despre falsificarea vinului, încheia astfel: *N-a spus asta însuși Muhomorov?* Muhomorov! Cine-o fi acest Muhomorov? Nimeni n-a fost în stare să răspundă. S-a căutat în dicționare, în enciclopedii! Nimic! Cercetîndu-se mai atent textul original, enigma a fost dezlegată... pe spinarea traducătorului, care pusese *„N-a spus asta însuși Muhomorov!"* — în loc de: *„Dacă a băgat înăuntru și ceva măsalarîță?"*.

Și publicul te întreabă la fel ca și actorul. El nu e *cititor*, pentru a avea timp să se reîntoarcă la fraza pe care n-a priceput-o; el trebuie să-i prindă *imediat* înțelesul, din zborul spontan al replicilor între scenă și sală. (Ne repetăm: dar jocul acesta al replicilor intră în exercițiul profesional cotidian al unui dramaturg. In general, un literat nu vede decît textul, pe cînd dramaturgul vede spectacolul. Totul depinde de poziția de pe care vezi traducerea — restul vine aproape de la sine; dar acest „de la sine" marchează toată diferența dintre un om de litere și un om de teatru).

După mărturiile celor mai buni traducători *din original* ai lui Shakespeare, ei s-au slujit în timpul lucrului, pentru clarificarea sensurilor, de cele mai reușite traduceri ale înaintașilor lor. Iar bunurile odată cîștigate au fost respectate. Deci, chiar dacă am adopta formula că traducătorul actual al *Regelui Lear* în romînește n-a făcut decît o stilizare (ceea ce nu e perfect just), el a făcut-o după cinci sau șase texte franceze comparate, texte traduse din limba engleză, selecționînd cu mult discernămînt din sensurile contradictorii care abundă în Shakespeare și izbutind, în primul rînd, să aleagă expresiile cele mai plastice și mai sugestive pentru scenă, să le așeze firesc în gura interpreților, să redea ritmul și ascuțișurile acțiunii dramatice — adică ceea ce se cere înainte de orice unei traduceri de teatru. Cu alte cuvinte, traducătorul nostru *a văzut* spectacolul, i-a intuit valoarea dramatică și, în loc de traducerile greoaie în care a fost reprezentat pînă acum *Regele Lear* ne-a dat, fără să trișeze cu fidelitatea, un text care desființează pentru spectator bariera indezirabilă a rampei. Să luăm, la întîmplare, numai două exemple din partitura atît de grea și de confuză uneori, a „nebunului" (bufonul). Din traducerea 1910 (Bibl. Teatrului Național, 1911, p. 31):

Iestimp s-au prostit nebunii
Și învățații s-au prostit.
N-au cum să-și poarte știința,
Căci toți s-au mamuțărit.

Din noua traducere:

Un an mai prost pentru nebuni,
Nici n-a fost ca acum!
Căci oamenii cu cap, prea vrînd
Să facă pe deșteptii
S-au poticnit cu mintea-n drum!
Și iată, unchiule, așa s-a întîmplat
Că ne-au furat tichia
Înțelepții!

Din traducerea 1944 (Bibl. Teatrului Național, seria III-a, 1944, p. 50) („nebunul" vorbește despre una din fetele rele ale lui Lear, Goneril):

O vulpe-așa de rea
Și cu aș spînzura,
Dar, vai, n-am o para
Și-un streang ai cam costa
Deci șterge-o, nu mai sta! *(Iese)*.

Din noua traducere:

O vulpe prinsă la gîini
Și-o fată, toată numai spini,
Ar merge drept la spînzurat,
Dacă, jucînd în arșice tichia,
Le-aș cîștiga săpunul și fringhia!

(Ieșind)
Dar, ca să nu te spînzure domnița,
Mai bine ia-ți, nebune, tălpășița!

In concluzie — și ceea ce spunem despre marele autor englez se aplică oricărui dramaturg — Shakespeare a scris *ca să fie jucat*. Or, iată ce recunoaște unul dintre romancierii care i-a tălmăcit opera: „Pentru a salva exactitatea, traducătorul sacrifică adesea mișcare, ritm și poezie" — adică tocmai condițiile elementare ale teatrului, adăugăm noi. „La Shakespeare, observă un critic, drama merge mînă în mînă cu poezia" Dar dacă traducătorul nu e om de teatru și nu redă drama, completăm noi, atunci poezia rămîne suspendată și nu mai are forța necesară să dea spectatorului acel șoc imediat, care să-l pătrundă spontan de întreaga măreție a expresiei dramatice („mișcare, ritm și poezie") a lui Shakespeare.

Sică Alexandrescu

Pentru pace și o viață mai bună

Desenatorul A. Ionavski, care ne vizitează țara, este un artist militant al Canadei, care, prin arta sa, luptă pentru pace, libertate și independența țării lui. Publicăm din lucrările sale desenele de mai jos.

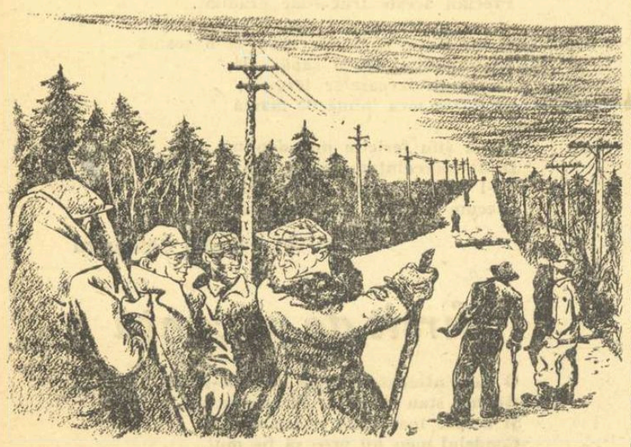

Pichetul de grevă la o mină de cărbuni

Spaima de pace...

Redactor șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (redactor-șef adjunct), Veronica Porumbacu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 1.50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr 2, str. Brezoianu 23—25 STAS 3452 — 25

TG.MUREȘ
BIBLIOTECA REGIONALĂ

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 26 — Joi 9 septembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

Un nesecat izvor de inspirație

Ziarele au publicat de curînd „Proiectul C.C. al P.M.R." cuprinzînd „Directivele Congresului al II-lea al Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2-3 ani".

Acest amplu și substanțial proiect a fost citit cu deosebit interes și cu încordată atenție de către toți oamenii muncii de pe întinsul patriei noastre. Proiectul vădește în primul rînd marea grijă pe care o are conducerea partidului pentru continua dezvoltare a agriculturii noastre și, în general, a întregii economii naționale, pentru continua ridicare a nivelului de trai material și cultural al celor ce muncesc la orașe și sate. Se vorbește pe larg și cu desăvîrșită competență în „Directive" despre identificarea suprafețelor și punerea în valoare a tuturor rezervelor de terenuri, despre mărirea producției de cereale, despre mărirea producției la culturile tehnice, despre mărirea producției de cartofi și legume, despre dezvoltarea creșterii animalelor, despre dezvoltarea viticulturii și pomiculturii, despre aprovizionarea tehnico-materială a agriculturii, și încă despre multe altele. La al XV-lea punct al Directivelor intitulat „Despre îmbunătățirea propagandei agricole" se spune: „Dezvoltarea agriculturii cere studierea, sintetizarea, popularizarea și introducerea în practica agricolă a realizărilor științei și a experienței înaintate a fruntașilor în producție. Propaganda agricolă și dezvoltarea cercetărilor științifice trebuie să devină una din principalele metode de îndrumare și dezvoltare a agriculturii, căreia Ministerul Agriculturii și Silviculturii, Ministerul Culturii, organizațiile de partid, sfaturile populare și celelalte organe de stat și obștești să-i consacre o parte importantă din activitatea lor". Ceva mai departe, la paragraful 4 al capitolului al XV-lea, scrie: „Ministerul Agriculturii și Silviculturii, Ministerul Culturii și Centrocoopul să îmbunătățească radical difuzarea literaturii agricole la sate".

Nu încape nici o îndoială că „Proiectul C.C. al P.M.R." cuprinzînd „Directivele Congresului al II-lea al Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2-3 ani" este și va continua să fie studiat cu amănunțime de zeci și de sute de mii de oameni și că aplicarea pe teren a îndrumărilor date va fi urmărită cu acea tenacitate care trebuie să ducă negreșit la victoriile scontate și care este proprie comuniștilor.

De asemenea, nu încape nici o îndoială că milioane și milioane de oameni vor fi antrenați în această uriașă muncă de transformare a țării într-o înflorită și plină de belșug grădină. Dar noi știm că nimic nu se face bătînd din palme și cît ai bate din palme. Mai sînt ici și colo minți îndărătnice și mai sînt și firi lăsătoare, iar dușmanul de clasă nici n-a intrat în pămînt, nici nu s-a dus pe pustii. Bine ascunși sub piei de oaie nevinovată, lupii mai viețuiesc printre noi. Alți lupi, plecați pe furiș, viețuiesc peste hotare. Urletul patriotard al acestora din urmă se mai aude uneori în miez de noapte. Succesele pe care le avem în toate sectoarele noastre de muncă îi fac pe înrăiții noștri dușmani din lăuntrul și din afara țării să spumege de mînie. Loviturile pe care le-au primit între ochi, în ultimele luni mai ales, i-au năucit și i-au turbat cu totul. In Indochina a încetat focul și se așează, peste cenușa și sîngele măcelului care a durat mai bine de opt ani, pacea cu bucurille și binefacerile ei. In Coreea se șterg ruinele și rănile prind să se vindece. Conferința de la Bruxelles — cu toate uneltirile și presiunile lui Dulles—a eșuat. Adunarea Națională Franceză a respins ratificarea tratatului C.D.E.

Adepții visurilor sîngeroase ale criminalelor cercuri agresive americane se împuținează pe zi ce trece, iar numărul partizanilor păcii sporește neconteni t Cu fiecare zi devine tot mai mare numărul oamenilor cinstiți din lumea întreagă care văd și pricep justețea politicii de pace a Uniunii Sovietice și se alătură acestei politici, luptînd fără înfricare pentru biruința ei. Este firesc ca dușmanul, în zbaterea lui de moarte, să încerce să muște și să învenineze. Aduce folos cauzei dușmanului prelungirea unui război de agresiune și iscarea oricărui alt focar de primejdie pe glob.

Dar aceleași cauze a dușmanului îi aduce folos strîcarea unei mașini, fie și în cea mai modestă întreprindere a noastră. Aceleași cauze a dușmanului îi aduce folos putrezirea unui singur snop de grîu rămas uitat pe unul din cîmpurile noastre. Aceleași ticăloase cauze a dușmanului îi aduce folos fiecare palmă de pămînt rămasă nelucrată—sau prost lucrată — pe întinsul mîndru al patriei noastre. Succesele noastre scot din minți pe dușmanii noștri, iar slăbiciunile, șovăielile sau insuccesele noastre — dacă am avea insuccese — i-ar bucura și i-ar îngrășa.

Nu le vom da prilej dușmanilor, nici de bucurie, nici de îngrășare. „Proiectul C.C. al P.M.R." cuprinzînd „Directivele Congresului al II-lea al Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2—3 ani" vorbește cum arătam mai sus, și despre îmbunătățirea radicală a difuzării literaturii agricole la sate.

Avem și noi o asemenea literatură? Incontestabil că avem. „Mitrea Cocor", „Nopțile din iunie", „Temelia", „Brazdă peste haturi", „Desfășurarea", „Bărăgan" — ca să nu pomenesc decît lucrări în proză — sînt dintre operele cele mai însemnate pe care scriitorii noștri ni le-au dat în ultimii ani, opere în care este arătată viața cea nouă a satelor noastre, procesul de socializare a agriculturii, de transformare a omului muncitor de la sat, de apariție a omului nou. In afară de aceste importante opere de largă respirație, literatura noastră nouă posedă încă numeroase și valoroase povestiri, schițe și nuvele în care autorii lor au abordat și tratat teme legate de viața nouă a satului nostru în plină schimbare. Nu trebuie însă să trecem cu vederea că unele din scrierile cu subiecte luate din viața nouă a satelor oglindesc etape care, oarecum, au fost depășite. „Proiectul C.C. al P.M.R." cuprinzînd „Directivele Congresului al II-lea al Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2—3 ani", arată că: „Una din principalele sarcini ale partidului și guvernului în domeniul construcției economice o constituie organizarea creșterii puternice a producției agricole, pentru obținerea, în următorii 2—3 ani, a unei abundențe de produse necesare ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al celor ce muncesc la orașe și sate".

Scriitorii noștri — și mă gîndesc mai ales la cei plecați din mijlocul satelor, cărora și oamenii și peisajele și problemele vieții țărănești le sînt cunoscute — au de adus și ei importanta lor contribuție atît la popularizarea „Proiectului C.C. al P.M.R" cît și la împlinirea la timp a directivelor date. Scriitorii trebuie să ajute la împlinirea sarcinilor trasate poporului muncitor de către partid, producînd acea literatură care pe cei îndărătnici să-i facă să iasă din îndărătnicie, pe cei nehotărîți să-i hotărască, pe cei șovăielnici să-i scoată din șovăială, pe cei însuflețiți să-i însuflețească și mai mult, acea literatură care să sporească puterea omului și să-i dea avînt, ascuțindu-i, în același timp, vigilența. Evident, o asemenea literatură, oglindind cu fidelitate ceea ce este mai înaintat în viața satelor noastre, o asemenea literatură puternică, vie, combativă, nu poate lua naștere dacă scriitorii rămîn izolați de viața cea adevărată, între pereții odăii lor de lucru și între rafturile bibliotecii lor, așteptînd — ceea ce făceau odinioară scriitorii burghezi decadenți, de a căror operă s-a ales pe drept cuvînt praful și pulberea — așa-zisa inspirație. Scriitorii trebuie să ia contact îndelung și nestînjenit cu terenul, cu realitățile, cu oamenii satelor. Niciodată n-au avut, în trecut, scriitorii, sub ochii lor, o viață atît de clocotitoare ca acea de azi. Astăzi se schimbă fața pămîntului. Aceste radicale prefaceri se datoresc exclusiv minții omenești și muncii omenești. Astăzi se schimbă însuși omul. In sate, sub acțiunea neîncetată a elementelor cele mai înaintate, a partidului, procesul de prefacere, de schimbare, de înnoire a vieții, se desfășoară fără oprire, — dar această desfășurare nu este lină, nu este idilică; conflicte puternice, înfruntări ascuțite cu dușmanul de clasă se ivesc la tot pasul. Trăind un timp în mijlocul satelor, observînd cu atenție viața, studiind cu adîncă pricepere și cu nesfîrșită dragoste oamenii, graiul și sufletul lor, scriitorii pot culege din belșug materialul de care au nevoie pentru scrieri de mai mare sau mai mică întindere.

Discutarea și aplicarea „Proiectului C.C. al P.M.R." în masele largi țărănești, uriașul efort pe care îl face întregul nostru popor muncitor, sub luminata conducere a partidului și guvernului, trebuie și pot să-și găsească oglindire în literatura noastră.

Scriitorii noștri trebuie să ajute și pot să ajute la împlinirea sarcinilor trasate de „Proiectul C.C. al P.M.R.".

Zaharia Stancu

A. TOMA

Cîntec tovărășesc

Să ciocnim paharu-n cinstea
Celor ce muncesc,
Ce zidesc belșugul, pacea
Și un trai frățesc.

Să ciocnim pentru cei tineri —
Oameni noi, acei
Ce au dragoste în inimi
Nu doar pentru ei.

Să ciocnim pentru femeia
Soață asprei munci,
Sprijin luptei, rază vieții,
Leagăn viu de prunci.

Să ciocnim pentru bătrînii
Buni și înțelepți
Ce au mers în pas cu vremea —
In furtună drepți.

Să ciocnim pentru Partidul
Călăuzitor
Ce ne dă lumini spre țintă,
Gînd înalt și zbor.

Să ciocnim pentru prieteni
De peste hotar
Pentru țara soră care
Steag ne e și far.

Și-acum pentru țara noastră
Ce-o iubim nespus,
Pentru rostul nou al vieții —
Sus paharul, sus!

Nota redacției

Printre hîrtiile poetului Alexandru Toma a fost găsit acest „Cîntec tovărășesc", scris de el în ultimele zile ale vieții, pentru împlinirea a zece ani de la eliberarea țării noastre. Alexandru Toma nu a mai avut vreme să-l revadă.

Publicăm această primă variantă a cîntecului care sună ca un ultim și cald salut adresat celor pe care poetul i-a iubit.

Inarmarea ideologică a literaturi

In interesul dezvoltării literaturii noastre, în interesul însușirii temeinice de către scriitori a metodei realismului socialist se impune cu insistență discutarea în mod aprofundat a problemei concordanței dintre înarmarea ideologică a scriitorilor și totalitatea sarcinilor măreț impuse de specificul actualei etape a luptei pentru construirea comunismului.

E cu neputință să nu stîrnească neliniște faptul că, în ultimul timp, au apărut o serie de piese false care au devenit obiect de discuție publică și de acuzare publică. Mă refer la piesele „Prințul moștenitor" de A. Marienhof, „Oaspeții" de L. Zorin, „Moartea lui Pompeev" de N. Virta, „Activistul" de Gorodețki și „Cînd sîntem frumoși" de F. Panferov, apărută mai înainte, piese în care sînt minimalizate și ascuțite ale luptei împotriva rămășițelor capitalismului în viața sovietică. Intr-o oarecare măsură și piesa „Fiica procurorului" a defunctului Iuri Ianovski face parte din aceeași categorie.

...Merită să ne gîndim de ce și în „Oaspeții" de Zorin, și în „Prințul moștenitor", și în „Activistul", și în „Moartea lui Pompeev", și în piesa „Cînd sîntem frumoși", și într-o serie de alte piese, toi ceea ce este înapoiat și rău se petrece în mediul activului de conducere a societății noastre, iar ca personaje negative principale apar activiști de stat și de partid, oameni de știință, intelectualitatea sovietică.

Dramaturgii noștri și-au limitat cîmpul vizual la un grup restrîns de asemenea oameni. Ei nu s-au preocupat să aducă pe scenă oameni ai muncii simpli, din țara noastră, capabili să îndrepte greșelile, să orienteze desfășurarea evenimentelor și soarta oamenilor într-o direcție justă. In aceste piese nu există muncitori și colhoznici, și dacă totuși apar, ei arată ca niște umbre palide. Puteau exista și există oare la noi cazuri ca acelea descrise în piesele pomenite? Da, puteau exista și au existat. Și unele din aceste cazuri au devenit obiect de discuții și de condamnare în coloanele presei.

Cînd, însă, cazuri întîmplătoare, demascate de foiletoniști, devin material destinat pentru a crea „zeci de piese", se obține o imagine unilaterală, denaturată, a vieții societății, o calomniere în bloc a unor oameni care aduc o mare contribuție la opera de construire a comunismului. Cum se împacă o asemenea metodă de oglindire a vieții cu acele fapte obiective care arată că țara noastră, în decurs de 36 de ani, a mers pe linia progresului istoric și nu pe linia degradării? Cum se împacă aceasta cu faptul că, în acești 36 de ani, am creat în țara noastră o industrie puternică și am pus agricultura pe baze colhoznice, am creat un nou aparat de stat sovietic, o armată puternică, invincibilă, am crescut o nouă intelectualitate, strîns legată de popor, ieșită din rîndurile poporului? Cum se împacă aceste fapte obiective ale existenței istorice a poporului nostru cu ponegrirea tuturor oamenilor și a tuturor lucrurilor, fapt caracteristic acestor piese, apărute una după alta și care au pretenția de a tipiza fenomenele?

In aceste piese te izbesc sărăcia

A. SURKOV

artistică, trista asemănare a subiectelor și a situațiilor, repetarea plictisitoare a împrejurărilor și a „caracterelor" în piesele diferiților autori.

...Cred că în afara altor împrejurări, apariția acestui val de piese calomnioase, putrede, poate fi explicată și prin nivelul ideologic și politic scăzut al autorilor lor, și prin necunoașterea totală de către aceștia a vieții poporului sovietic, prin faptul că sînt rupți complet de această viață. Se creează impresia că autorii își aleg subiectele și personajele nu

din realitate, ci din ceea ce a scris un dramaturg înainte, că cercul fanteziei acestor oameni este atît de îngust și sărac, încît fiecare a treia piesă devine identică cu cele precedente. Critica noastră a procedat just supunînd unui foc nimicitor „turma" de piese calomniatoare, scrise fără talent. Dar aceasta nu înseamnă de fel că criticarea și condamnarea pieselor vicioase trebuie considerată ca o lovitură dată tendinței de a dezvolta latura satirică în literatura noastră. Există oare motive pentru a revizui problema armei satirei în literatura noastră?

Nu există asemenea motive. Dar critica pieselor false ne dă dreptul să afirmăm, odată mai mult, că primul criteriu al atitudinii scriitorului satiric față de realitate este respectarea adevărului vieții, claritatea pozițiilor lui ideologice, care determină direcția focului satirei. Numai din acest punct de vedere trebuie discutată problema: cum trebuie să fie satira astăzi, în societatea noastră sovietică.

Există tovarăși care pun astfel p blema: este obligatoriu să existe p sonaje pozitive într-o piesă sati sau într-un roman satiric? Alții treabă: care trebuie să fie propor dintre eroii pozitivi și negativi p tru ca opera să nu se abată de realismul socialist? O a treia ca gorie întreabă: care laturi ale vi pot fi ridiculizate, supuse focului tirei și care nu pot fi ridiculizat Cred că ar fi mai bine ca ac care se ocupă cu asemenea reț să nu se apuce să scrie satiră, pent că sînt săraci cu duhul, pentru că stau ferm pe terenul realității, nu dau seama limpede în vederea căr scop se pregătesc să ridice arma n cruțătoare a satirei.

M. E. Saltikov-Scedrin trăia într societate, în care tinerele mlădițe a viitoarei Rusii se strecurau cu ma eforturi prin învelișul de piatră regimului feudalo-iobăgist al lui N kolai și Alexandru. Întreaga satiră lui Saltikov-Scedrin fusese aruncat cu o forță uriașă asupra orînduir de stat reacționare, din vremea acee și asupra adepților ei. Dar în toat operele satirice ale lui Saltikov Scedrin există un puternic curent sub teran, plin de patosul miniei autoru lui, există un simț puternic pentr ceea ce este neexprimat în operă, da sezisabil prin toate sentimentele ome nești: forța nimicitoare a satirei lu Saltikov-Scedrin a fost proporțională cu forța încrederii lui în faptul că nu va fi întotdeauna în Rusia așa și că, ceea ce face el apropie vremea cînd în Rusia lucrurile se vor petrece altfel.

Pentru ce ridică mîna M. Zoscenko împotriva tuturor lucrurilor introduse de el în cercul viziunii sale scriitoricești? S-ar părea că un străin își bate joc de aspecte ale societății noastre, își bate joc de faptul că noi, ieșiți abia de curînd din existența obscură a monstruoasei societăți capitaliste, nu am făcut încă ordine deplină pe pămîntul nostru, n-am lecuit încă toate rănile trecutului nostru capitalist.

...Fără a da rețete cum se scrie satira, vreau să-i chem pe scriitorii satirici să scrie de pe pozițiile încrederii profunde în adevărul, în dreptatea cauzei pe care o înfăptuim de 36 de ani, să ajute poporul să se elibereze de lipsurile care există încă și care, fiind rămășițe ale trecutului, încetinesc mișcarea noastră înainte.

Unicul criteriu al direcției și forței satirei sovietice este cunoașterea și înțelegerea de către scriitor a vieții societății, înțelegerea direcției dezvoltării acestei vieți. Și atunci, patosul loviturii necruțătoare a satirei va fi pătrunș de o nemărginită încredere în dreptatea măreței cauze progresiste, pe care o înfăptuiește poporul nostru.

Dacă scriitorul satiric merge la pas cu poporul, nu va scrie o lucrare injurioasă, ci o satiră. Scriu lucrări injurioase cei care au abordat genul satiric dar au sufletul gol, sau oameni care nu văd just și limpede

(Continuare în pag. 2-a)

PRISLOP

Ne-a rămas de la cronicarii noștri cei vechi o istorisire despre descălecatul dintîi al Moldovei, pe care învățații moderni au înlăturat-o, deoarece nici un document scris n-o verifică. Insă amintirea imprejurărilor extraordinare rămîne din generație în generație; subt piatra legendei tinde spre lumină sămînța adevărului.

Venirea în Țara Moldovei a celor dintîi descălecători nu e o fantezie. De asta ne încredințează locul care poartă și astăzi numele Boura, în stînga rîului Moldova, nu departe de Mănăstirea Neamțu; și pădurea Bourenilor, și schitul și satul cu același nume.

Boura e pîscul unde vînătorii domnești au doborît sălbăticiunea ce a rămas stema voievodatului

Această expediție de vînătoare a unui voievod de la Maramureș cu numele Dragoș a luminat înțelegerea și cunoașterea sa și a soților săi a unui rai de lunci și pășuni nestrăbătute încă și nestricate și a unui pămînt fecioresc plin de îmbielșugare. Așa că, pe calea pe care au următ-o vînătorii de bouri, au venit, nu tîrzie vreme, păstorii.

Astfel, cei dintîi strămoși ai noștri moroșeni s-au așezat la apa Bistriței și au răzbit mai pe urmă la șesul cel încîntător și dulce al Moldovei. In acel timp depărtat, veacul al XIII-lea, au prins a suna cele dintîi clopote la schiturile și sihăstriile din munți. Unele din acele schituri și sihăstrii se mai află încă și le-am văzut cu ochii noștri, după ce s-au pustiit o vreme de pojarul invaziilor și au renăscut apoi ca minunate paseri fenix.

După un șir de trei ori patru generații, fericiții stăpîni liberi ai acestei țări noua au auzit zvon mare de război din răsărit și s-au tras din văi în plaiurile munților. Fugarii aduceau știri de groază. Neamuri crunte din seminția căpcăunilor înșirau mărunțaiele oamenilor pe garduri în Galiția; făceau să năluceaască sfîrșitul lumii în curcubeele de foc și exploziile ierbii de pușcă adusă cu ei de la împărăția chitailor; dădeau spaimă cu fachia într-o mînă și sulița în alta, năboind ca viforе pe cali lor mărunți și lînoși. Nimeni nu le putea sta împotrivă; erau călărești negri ai apocalipsului și morții care năzuiau spre împărățiile Apusului.

Deci acei oameni de demult, strămoșii noștri, au cunoscut ceasul deznădejdii și s-au tras în codri. Iar pășorii și-au îndrumat turmele pe poteci spre înălțimile cele mai tari din munții Călimanului. Unii au prăpădit tot și au rămas numai cu sufletele. Alții au izbîndit să-și treacă oile în pîlcuri ferite, dincolo de opcină.

Tătarii lui Ghinghiz-Han, cum se știe, subt călăuza înfricoșatului Subotai Behadîr, au răzbit în coasta Ungariei prin pasul Prislop și munții Rodnei, îndeplinindu-și menirea funebră și învîrtejindu-se apoi ca pulberile și ca vijeliile.

„Behadîr" a rămas în Țara Moldovei poreclă de spaimă. Cuvîntul l-am auzit pe Moldova, în forma bahadîreă, aplicat babelor vîndute demonului. Subotai cumplitul se petrecuse demult din această lume, dar blăstămul numelui său stăruie încă.

Apoi, după aceea, în alt șir de generații, locurile pustii de la Moldova și Bistrița au fost protăpite împotriva tătarilor din pustia cea mare de dincolo de Nistru de cavalerii ioaniți. Acestor cavaleri din neamuri apusene, aduși de regii unguri, localnicii le-au spus nemți. Au stat în cetatea și mănăstirea lor de căpitenie în locul unde se află astăzi Mănăstirea Neamțu avînd cetățuie la zece kilometri depărtare, pe ripa muntelui Pleșu, lîngă apa Ozana, aproape de Tîrgu-Neamț.

S-au petrecut și cavalerii sfîntului Ioan de la Ierusalim. Cetatea și biserica lor au fost părăsite și din pustire a ridicat-o Alexandru cel Bun; și după alte spulbere ale vremii a așezat-o definitiv, ca un juvaier fără pereche, Ștefan Vodă cel Bătrîn.

N-am fi avut-o astăzi întru toată strălucirea, dacă un stareț zănatec, împlinindu-și oarecum o misiune, nu l-ar fi acoperit cu tencuiala zidurile, discurile zmălțuite și fridele de afară, — ca să fie dezbrăcată în timpul nostru, acum cîteva zeci de ani, de un arhitect iscusit și redată, în splendoarea-i fecioreinică, peisajului de codri ce o înconjoară.

Turnul porții are încă, în stare bună, zugrăveli din veacul XV; povestirea în imagini a vieții prea fericiților Varlaam și Ioasaf, variantă creștină a legendei lui Buda Cakiamuni. In fîrdele de sus ale zidului exterior al bisericii se mai pot vedea cîteva frescе originale. In pronaos pietre de mormînt ale unor Mușatini, între care a lui Teoctist mitropolitul, care și el era un mușatin. In naos, în stînga, în zid, gropnița lui Ștefan Mușat, unchiul lui Ștefan cel Mare; în dreapta, mormîntul cu prea frumoasă inscripție dublă în slavonă și moldovenească, a starețului Paisie Velicikovski, reformatorul monahismului oriental. La intrarea prin ușa de afară în pronaos, sus în dreapta, o inscripție de mină cu litere latine a unui ofițer din armata lui Ian Sobieski, riga Poloniei, care, biruitor împotriva turcilor la Viena, proiectase cucerirea Moldovei și, în 1691, după lupte și hărțuri asediase cetățuia de pe ripa Ozanei. Acolo se afla o strajă de vînători din satul din preajmă. După cîteva zile de încercări, garnizoana s-a închinat mării sale, pricinuindu-i cumplită mînie și îndîrjire, cînd, după al unsprezecelea țăran, acela rănit, s-a dovedit că nu mai rămîsese în cetățuie decît bufnița singurătății, să huhuie imnul deșertăciunii.

In naos, în stînga, dinaintea iconostasului și altarului, o icoană a fecioarei Maria cu pruncul Iisus, cu podoabe și salbă de aur de la împărătițele răsăritene, străvechi dar de la împăratul bizantin Constantin al XII-lea, cînd a venit în Moldova la domnia lui Alexandru Vodă cel Bun. S-a dat încredințare în acel timp că icoana ar fi fost zugrăvită de evanghelistul Luca, ceea ce, în orice caz, îi duce originea la începuturile creștinismului. Ce tînără și gătită virgină orientală care, după miturile antice, trebuia să rămîie prea-curată, deoarece născuse un zeu. Monahii o gătesc cu văluri cernite la răstignire și cu înflorite straie la înălțare.

Insfîrșit, subt turnul octogon de strajă, rămas în zidăria cetății de la Ioaniți, a fost așezată tipografia care a împrăștiat cărți religioase și învățăminte norodului, nu numai din Moldova, ci din toate ținuturile rominismului.

E bine să se afle că, într-o sută de ani de stăpînire a regimului boieresc și burghez, acest monument istoric a fost lăsat să meargă spre ruină. Iar în vara asta mi s-au bucurat ochii văzînd lucrările de renovare ale incintei, în stîlpi și bolți de piatră cioplită, hotărîte de guvernul democratic.

★

La toate aceste lucruri mă gîndeam cînd am purces, într-o dimineață de august, spre Prislop, trecătoarea descălecătorilor volevodatului Moldovei. Melodia clopotelor din turnul cetății m-a petrecut o vreme; am stat și am ascultat-o un răstimp din drumul Pipirigului, așa de suavă ca o dulce amintire, chemînd trecutul.

Toată însirarea de fapte și imagini acumulate în mine erau o urmare logică a legendei populare a primului descălecat, a semincioarei de subt stîncă, ce se eliberase, înflorise și rodise. N-aveam nevoie de nici un pergament. Vedeam totul alevea. Am avut și halucinația auditivă a răspunsurilor simple pe care le dădeau vînătorii de la Cetățuie mîndrului rigă Ian Sobieski.

— Cum ați cutezat voi, mișeilor, slugi turcești, să vă împotriviți slavei mele?

— Prea slăvite, a grăit vatamanul cel bătrîn al vînătorilor nemțeni, noi nu cunoaștem stăpîn decît pe măria sa Constantin Vodă și păzim aici din tată în fecior, de la Ștefan Vodă Bătrînul, de la Alexandru Vodă și mai de demult...

— Tălmăciți-mi ce mugește acest cap-de-bou a răcnit riga.

Era însă vorba mai curînd de căpățîna bourului uriaș — **bos urus** — simbol al libertății.

Ne-am dus peste muntele Petru-Vodă, din culmea căruia am văzut plutind deasupra negurii piscul gol al Ceahlăului. Apoi am coborît în gura Largului și la Piatra-Teiului, pe apa Bistriței, loc de pelerinaj al lui Alecu Russo și Alecsandri și al altor scriitori și artiști moldoveni de la mijlocul veacului trecut. Am urmat în sus tumultul Bistriței, oprindu-ne în cîteva rînduri, să stăm de vorbă cu muntenii, bărbați voinici și mîndri, și mai ales cu muntencile care poartă catrință și umblă torcînd lînă ca în tablourile lui Necula Grigorescu. Erau unele frumoase și sprintene ca o viziune a tinerеții pictorului, pe cînd zugrăvea biserica mănăstirii de maici Agapia.

La Broșteni ne-am despărțit de Bistrița și am apucat drumul pe Neagra. Sate curate, vață nouă pretutindeni. Cît de triste mi-au apărut aceste locuri odinioară, acum aproape patruzeci de ani, cînd le-am cercetat întîia oară... Muntele era în stăpînirea exploatatorilor străini și a capitalului internațional. Acuma umblam printr-o țară dezrobită a oamenilor muncii.

Apoi de la Iacobeni ne-am tot dus pe Bistrița aurie la deal. Am făcut un popas într-un cătun cu numele Botuș, la brigadierul silvic Atanasie Cordoneanu, bărbat vrednic, cu nevastă frumoasă și doi prunci la școală: o fetiță Virginia și un fecioraș Virgiliu. Am ascultat la el stația radio București într-un aparat cu galenă.

După o zi de hodină, ne-am urmat drumul spre Cîrlibaba, nume ciudat de localitate al vechei frontiere vremelnice, asupra căreia ne-am exercitat talentele de filolog; și-apoi ne-am dus în susul Bistriței tot mai mică și mai năcăjită, pîrîuaș săltînd prin bolovănișurile muntelui, alimentat de haiturile pîrîurilor laterale, ce să poată purta, cu destulă greutate, plutele. Pe urmă viforoasa și splendida Bistriță de la Barnar, Crucl, Broșteni, Toance — n-a mai fost.

Am urcat serpentina șoselei, cîrjoaiele adică, — pînă hăt sus în golul muntelui, la o mie patru sute metri altitudine, pe unde au trecut, la 1240, coloanele călărești de asalt și căruțele cu corturi ale căpcăunilor lui Subotai Behadîr. Drumul vechi, de-a dreptul prin ripi la urcuș și coboriș, se poate cunoaște și acum.

Aici sus, bizîie pururi un vînt fără hodină. Aici e poarta Moldovei de către Ardeal.

Am stat în pisc și la dus către Borșa și la întors, privind țancurile masivului Călimanului, mai nalte decît Ceahlăul și înecate cînd și cînd în bură și negură, într-o singurătate populată de vedenii.

Am ascultat în mine un cîntec și m-am simțit împresurat de umbrele trecutului.

Cîntarea întoarcerii moroșenilor în Țara Moldovei

Bubuie din goman lung prelung
Bunicul Manole cel Mare;
Bătrînii pe tineri i-ajung
In urcuș, spre soare-răsare.

Grăbesc după sarici țigăi și bîrsănci —
Lin pălind se îngină tălanci.
Zăvozi cu ragili de-oțel la grumazi
Adulmecă taina sihlei de brazi.

Zvon de Ineu și alți înalți munți;
Cine știe de unde, cu turmele,
Rătăcitori ciobani cărunți
Incurcaseră subt neguri urmele...

In acea zi se-nșirau pe vechi poteci
In pisc la popasul Tătarilor,
Zbiară-n Prislop, la burcuturile reci,
Bînecuvîntarea magarilor.

Așa se duc ca-nspre Rusalim
După proorocia slovei,
Unde dorm strămoșii în țintirim
La Bistriță, în Țara Moldovei.

Trecuseră de zeci de ori anii,
Cocorii și rîndunelele,
De cînd pribegeau, sărmanii,
Intrebînd vîntul și stelele.
Invirtejiseră în saraiuri blînde
Vijelii de joc și fier căpcăunii,
Iar după ei umbre flăminde
Urlau spre paloșul lunii.

La apa poreclită Vaseră
Feciorii acum chiuiau ca mirii,
Căci din buciume bacii cîntaseră
Primăvara nouă a izbăvirii.

Alți fericiți, subt molizi și scoruș,
Din cîmpoi ori din naiuri
Se jeluiau singuri loruși
Visînd prevestitele raiuri.

Inșiră tu, poiană, în crengi, beteală
Copilelor și zînelor gătească,
Și flori fecioriior în cale ține-le
Să-și păuneze căpățînele.

Inflorit-au oare ghiocei în plai
Unde fulgeră aur soarele?
Ba și-a scos badea nostru Neculai
Miorii și mioarele.

Acolo, străvechi iese din somn
La soare nou moș Martin, ca-n tot anul,
Și se-nchină slăvitului său Domn
Călimanul.

Mihail Sadoveanu

18 august 1954

Înarmarea ideologică a literaturii

(Urmare din pag. 1-a)

ceea ce se întîmplă în viață. Apariția, în ultimul timp, în paginile revistei „Novîi mir", a unor articole de critică literară profund greșite („Despre sinceritate în literatură" de V. Pomerantev; „Oamenii satului colhoznic în proza de după război" de F. Abramov, într-o oarecare măsură articolul lui M. Lifșit despre cartea Marietei Șaghinian și articolul lui M. Sceglov despre romanul „Pădurea rusească" al lui L. Leonov), — este o dovadă că munca ideologică-politică în organizația noastră este nesatisfăcătoare.

Cred că elementul comun al acestor articole este atitudinea nihilistă față de experiența literaturii noastre în anii de după război, prin tonul judecătoresc, arogant, caracteristic colaboratorilor fostei reviste „Literaturnîi kritik". A doua trăsătură comună a acestor articole este concepția nihilistă cu privire la realitatea noastră, tendința generală de a concentra în cîmpul vizual al scriitorului în special laturile negative ale realității noastre și nu ceea ce exprimă tendințele înaintate în viața societății noastre sovietice.

La început se putea crede că valul de articole nihiliste s-a datorat unui complex de împrejurări — întîmplării, neatenției, poate, ori lipsei de răspundere a unor redacții sau a unor redactori. Dar, punînd alături toate aceste „greșeli", am fost nevoiți să constatăm că există o linie greșită. Și această linie are exemple asemănătoare în istoria literaturii noastre sovietice. Această linie a fost condamnată și respinsă la timpul ei (la începutul deceniului al patrulea) cînd se ducea lupta împotriva grupului literar „Pereval". Sînt motive să ne aducem aminte de linia cosmopolită, nihilistă, pe care a promovat-o la sfîrșitul deceniului patru revista „Literaturnîi kritik", linie care, la timpul ei, a fost reprezentată de un grup de critici antipatrioți. În articolul lui Pomerantev sînt reprezentate în mod vădit încercările de a reabilita această linie. La noi nu există nici un fel de temeiuri istorice pentru reabilitarea acestei linii, deoarece conținutul ideologic-politic al acestei lupte este limpede. Să încercăm să analizăm esența acestei linii. Ce scrie Pomerantev în articolul său „Despre sinceritate în literatură"? Care sînt pozițiile lui ideologice? Pomerantev scrie că „gradul de sinceritate, adică spontaneitatea operei, trebuie să fie primul criteriu de apreciere", că „pentru a crea o operă este nevoie de talent, adică, în primul rînd, de sinceritate". Poate oare această lozincă să pretindă că este nouă? Nu. Ea este propovăduită de mult în lumea capitalistă de către scriitorii burghezi, care caută să treacă, atunci cînd apreciază fenomenele de artă și literatură, din domeniul criteriilor sociale, de clasă, în domeniul categoriilor morale. În condițiile sovietice această lozincă a fost popularizată intens la începutul deceniului patru de grupul trotkist „Pereval". Ea a fost supusă atunci unei critici juste, nimicitoare, aprofundate. Și, cînd la sfîrșitul anului 1953 apare Pomerantev — un nou profet — și proclamă pe un ton nou melodii vechi avem dreptul, sîntem obligați, în interesul literaturii, să-i coborîm de pe piedestalul înalt de profesor de literatură, pe pămîntul umil, să-l demascăm ca pe un epigon al grupului „Pereval".

Nu e nevoie de prea multe cunoștințe marxiste pentru a înțelege esența idealistă a acestui „prim criteriu de apreciere". Lozinca sincerității nu poate ajuta cu nimic un om care dorește să conceapă fenomenele vii ale literaturii ca o manifestare a vieții societății, ca o expresie și o oglindire a ideologiei, psihologiei, caracterului oamenilor, ce alcătuiesc această societate. Pentru a aprecia just esența talentului unui artist, locul și importanța lui în viața societății, nu este suficient să clarificăm dacă a scris sincer sau nu. Trebuie să stabilim activitatea lui, poziția socială de clasă a autorului, cercul ideilor și al idealurilor lui. Prin urmare, „primul criteriu de apreciere" este nu sinceritatea (care e ceva obișnuit, dacă e vorba despre un adevărat artist și nu despre un meșteșugar-conformist), ci concepția despre lume a autorului. Sinceri față de materialul de viață au fost și Barbusse, care a creat „Focul", și E. M. Remarque, care a creat „Pe frontul de vest nimic nou" pe baza aceluiași material. Dar cum se pot explica, cu ajutorul criteriului „sincerității", protestul activ al lui Barbusse împotriva războiului și pacifismul lui Remarque? De bună seamă, M. Zoscenko a fost sincer cînd, în 1943, într-o perioadă grea pentru patria noastră, a publicat nuvela respingătoare „Înainte de răsăritul soarelui", nuveliă plină de cinism, plină de bucurie sadică în fața scăderilor existenței omenești. Louis Celine a fost și el sincer în felul lui cînd a publicat, după primul război mondial, cartea sa respingătoare, „Călătorie la capătul nopții", în care mișună viermi descompunerii morale. Oare acest criteriu fals explică măcar cu o iotă de ce ticălosul, avortonul și sluga fasciștă Louis Celine în anii de ocupație nazistă a Franței a opus lozincii înflăcărate a Passionarjei: „Mai bine să mori în picioare, decît să trăiești în genunchi" — filozofia lui de ființă egoistă: „Mai bine să fii un ticălos în viață, decît un erou mort".

„La timpul lor, „perevaliștii", promovînd lozinca sincerității, declarau că nimicesc cu această lozincă pe conformiști și pe cei ce scriu de mîntuială. Dar ei înțelegeau prin conformiști și scriitori de mîntuială pe toți scriitorii care se străduiau în mod cinstit să ajute partidul și poporul în construirea bazelor socialismului. Nu în mod întîmplător acești dușmani ai tinerei culturi sovietice îl considerau pe marele poet sovietic Maiakovski primul dintre conformiști.

Cine i-a dat dreptul lui Pomerantev și redacției revistei „Novîi mir", care i-a făcut jocul după 36 de ani de la revoluție, să supună unui interogatoriu partinitor în privința sincerității o literatură împodobită cu numele lui Gorki, Maiakovski, Alexei Tolstoi, Demian Bednîi, Ianka Kupala, Hamza, Upit, Șolohov, Fadeev și sute de alți scriitori iubiți de popor? De unde au luat și Pomerantev și Abramov și Lifșit și într-o oarecare măsură tînărul critic Sceglov patosul sumbru al ostilității nihiliste înrăite, prezentată drept critică creatoare curajoasă? Oare pentru a scoate la liman conformiști și oameni reci, nepricepuți, care există fără îndoială în mediul literar, trebuiau să semene în sufletul cititorilor sămînța otrăvită a neîncrederii în cinstea și sinceritatea multor scriitori remarcabili, profund cinstiți și devotați poporului, scriitori ale căror opere formează tînăra literatură socialistă sovietică, iubită de oamenii muncii din lumea întreagă?

În mediul literar există manifestări de conformism și lucrări de mîntuială. Despre ele a vorbit tovarășul Malenkov și a atras atenția asupra lor de la tribuna Congresului al XIX-lea al P.C.U.S. Trebuie să luptăm cu perseverență și fără cruțare împotriva acestor fenomene. Dar, luptînd împotriva lor, trebuie să ne amintim că ele reprezintă doar un strat de spumă la suprafața vieții literare, că ele pot fi nimicite nu cu formule de tipul lozincii „sincerității" în literatură, ci prin ridicarea exigenței față de calitatea ideologică și artistică a operelor literare, publicate și prezentate pe scenele de teatru.

Cînd spui „a" e greu să taci și să nu spui „b". Proclamînd lozinca „sincerității" ca un prim criteriu de apreciere, Pomerantev adaugă la teza pur idealistă asupra „spontaneității", teza care o însoțește în mod firesc pe cea dintîi, aceea că „în istoria literaturii, artiștii au tins spre confesiune și nu numai spre predică". Este spus foarte dibaci, dar și destul de limpede. Și sensul limpede al întregului subînțeles al articolului este: „Nu e nevoie de predică, e nevoie de confesiune".

Să încercăm pentru o clipă să ne situăm pe acest punct de vedere, care de mult nu mai este nou. Dar ce facem cu Maiakovski, care scrie:

Și cîntecul
și versul
sînt o bombă și un stindard
și glasul celui ce cîntă
clasa o ridică
Iar acela
care astăzi
nu cîntă cu noi,
acela e împotriva noastră.

Unde să-l ascundem pe Pușkin al nostru care scrie:

Scoală proroc și vezi și-auzi
De vrerea mea să te pătrunzi,
Colindă mările, pămîntul,
Și-n om sădește-aprins Cuvîntul.

Ce facem cu cuvintele lui Pușkin turnate în bronz pe soclul statuii poetului, din Moscova:

Mă va iubi poporul de mîine, peste
vreme
Căci lira mea frumosul și binele-a
chemat...

Ce facem cu preceptele lui Belinski, Cernișevski, Dobroliubov? Ce facem cu experiența măreței noastre literaturi, care s-a mîndrit întotdeauna cu spiritul militant, ce facem cu experiența întregii literaturi universale?

...Articolul lui Pomerantev, acolo unde sînt date exemple ilustrative, este construit parcă ar fi vorba de o serie de cazuri întîmplătoare, dar îmbinarea lor este de așa natură că ne duce la concluzii care se opun însăși esenței realității noastre. Toate exemplele și concluziile pe care le trage Pomerantev urmăresc să explice toate greutățile dezvoltării noastre doar prin nepricepera sau lipsa de dorință a reprezentanților locali ai puterii de stat sau ai partidului de a organiza în chip nou viața oamenilor muncii.

...Cum e posibil ca oameni, care au apreciat fapte izolate ale realității noastre, să nu-și aducă aminte că, ridicînd edificiul puterii noastre socialiste, nu se puteau rezolva dintr-odată și pe deplin toate problemele, pentru toate domeniile vieții poporului sovietic? Înainte, țăranul, cînd se hotăra să-și construiască o colibă, se priva 5 ani de toate, pentru a-și realiza visul. La noi se construia o nouă societate. Noi am sporit de 13 ori, într-un termen scurt, puterea industriei, și poporul a trebuit să se priveze de multe lucruri. Cum poți emite sentințe reci, demagogice și imparțiale în legătură cu partidul, cu puterea sovietică, care, bizuindu-se pe o uriașă energie constructivă și pe un măreț entuziasm constructiv al poporului, au realizat minuni într-un interval de timp scurt, de 36 de ani?

Cînd privești lucrurile din acest punct de vedere, devine mai limpede caracterul demagogic al pretențiilor anarhice, burgheze, care abundă în articolul lui Pomerantev.

Numai situîndu-ne pe acest punct de vedere putem înțelege în mod just lipsurile articolului lui F. Abramov.

F. Abramov a publicat un articol pe o temă extrem de arzătoare și actuală în condițiile noastre, — despre situația romanului nostru cu temă colhoznică. Putem doar să-i mulțumim acestui critic pentru că a revenit la această temă și pentru că a încercat să aprecieze cu un ochi critic romanele scrise despre viața satului colhoznic, în timpul războiului și după război. Tov. Abramov ar fi procedat just dacă analiza aceste romane, în primul rînd din punct de vedere istoric, ținînd seama de împrejurările și de condițiunile în care au fost scrise aceste lucrări și de aspectele din viața noastră pe care le reflectă ele și, în al doilea rînd, dacă nu ar fi uitat că în aceste romane, în ciuda numeroaselor lipsuri și slăbiciuni, sînt dezvăluite și oglindite laturi importante și esențiale ale vieții colhozurilor noastre în perioada de după război.

A reieșit că Abramov a scris un articol al cărui patos constă în demascarea lui S. Babaievski, G. Medinski, E. Maltev, G. Nikolaeva și I. Laptev, ca purtători ai unei concepții nejuste cu privire la realitatea vieții colhoznicilor de după război. F. Abramov vede esența acestor romane în încălcarea adevărului vieții, în poleirea premeditată a realității.

Potrivit articolului lui F. Abramov, în romanul lui S. Babaievski „Cavalerul stelei de aur", care are numeroase lipsuri, serioase, numai Hohlakov și Golovacev — doi purtători ai unor concepții și tactici înapoiate — ar apare ca personaje vii din viață și chiar pozitive. Toate celelalte personaje și, în primul rînd, eroul principal, Serghei Tutarinov, ar reprezenta un exemplu de neadevăr artistic, un rod al poleirii necinstite a realității.

Cum scoate la iveală tov. Abramov adevărul vieții din aceste opere diferite? În legătură cu nuvela „Zorile" de I. Laptev, carte care suferă, după părerea lui, de aceleași neajuns al poleirii, dar într-o măsură mai mică, criticul spune: unde este adevărul artistic, dacă autorul scrie că în colhoz nu ajungea grîul, iar în acest timp colhoznicii se ocupau de procurarea pieselor pentru viitoarea electrocentrală?

În legătură cu romanul Galinei Nikolaeva, autorul întreabă: unde este adevărul vieții, dacă în colhoz nu ajunge nutrețul, iar colhoznica Avdotia se ocupă de stabilirea rațiilor și de ridicarea cantității de lapte?

Unde este adevărul vieții în romanul „Cavalerul stelei de aur", dacă în colhozurile de după război nu erau încă rînduite toate lucrurile, iar visătorul și nepăsătorul Tutarinov și prietenii săi se ocupă de cincinalul colhoznic și de construcția unei electrocentrale colhoznice?

Cred că acestea nu sînt numai reproșuri privitoare la lipsa de veridicitate a romanelor, dar și o formă de exprimare a nemulțumirii față de felul cum s-au desfășurat și se desfășoară lucrurile în realitatea noastră.

Puteau oare să aștepte colhozurile să fie belșug deplin și abia atunci să înceapă construirea hidrocentralelor colhoznice? Oare ridicarea problemei privitoare la planul cincinal de dezvoltare a colhozurilor nu presupunea lupta pentru îmbunătățirea situației colhozurilor pe scară largă, a întregului stat?

Și cîte fapte cu adevărat eroice n-au existat la sate în primii ani grei de după război? Nimeni nu se elibera de obligația de a privi realitatea în față și de a vedea în această realitate nu numai o zi-muncă incompletă, dar și eforturile eroice ale unor oameni, care au încercat să înfrîngă și au înfrînt situația grea de după război în colhozuri.

...Nu putem trece sub tăcere nici articolul lui M. Lifșit despre „Jurnalul scriitorului" al Marietei Șaghinian. Multe exemple citate în acest articol sînt indiscutabile. Din păcate cartea Marietei Șaghinian a fost editată în grabă. Dar, menționînd lipsurile, nu era necesar să o batjocorească cu atîta răutate pe scriitoare, așa cum a procedat în mod spiritual, dar cu răutate, M. Lifșit în articolul său. Este un procedeu străin spiritului criticii sovietice. Așa nu se poate discuta în general cu scriitorii. Și nu se poate discuta așa mai ales cu un scriitor care privește cu atenție viața poporului, așa cum face M. Șaghinian. Trebuiesc criticate fără părtinire și în mod cinstit slăbiciunile cărților, dar nu trebuie să te bucuri de greșelile lor, iar în articolul lui Lifșit există o asemenea bucurie fățișă față de posibilitatea de a greși, bucurie care n-a rămas ascunsă nicăieri.

În articolul lui Sceglov există o tezâ care se află în concordanță cu poziția pe care s-au situat și autorii pieselor scrise de mîntuială, și autorii articolelor nihiliste.

Analizînd chipul lui Grațianski, M. Sceglov scrie că nu jandarmii l-au făcut pe Grațianski așa cum este descris în romanul lui L. Leonov, ci o serie de condiții sociale, care au creat varietatea post-revoluționară a micului burghez, care încerca să-și mențină apucăturile, adaptîndu-se la noile condiții.

Această generalizare denaturează de asemenea perspectiva istorică. Nu pot fi trecute cu vederea astfel de greșeli, deoarece dușmanii literaturii noastre, dușmanii societății noastre nu tac, ci comentează în folosul lor, fac din aceasta o poziție de atac asupra lucrurilor celor mai sfinte ale literaturii noastre, asupra naturii și caracterului ei.

Acești domni scriu că îndărătul unor astfel de manifestări se ascunde dorul după o literatură „liberă", după o „artă pură". Noi știm ce înseamnă lozinca burgheză a „artei libere". V. I. Lenin, în articolul „Organizația de partid și literatura de partid", a arătat limpede la timpul său că „libertatea" burgheză a scriitorului, a artistului, înseamnă doar „o dependență camuflată sau care se camuflează fățarnic față de sacul cu bani, față de corupție, de întreținere" („Lenin despre literatură", pag. 11).

V. I. Lenin scria mai departe:

„Și noi, socialiștii, demascăm această fățărnicie, smulgem firmele false, nu militînd pentru o literatură și o artă în afară de clase (asta va fi posibil doar în societatea socialistă, fără clase), dar pentru a opune literaturii fățarnic-libere, în realitate legată de burghezie, o literatură într-adevăr liberă, legată în mod deschis de proletariat" („Lenin despre literatură, pag. 11").

Ce înseamnă o literatură legată deschis de proletariat? Aceasta înseamnă, după cum scria Maiakovski:

Toată marea mea putere de poet,
Ți-o dăruiesc ție, clasă în atac.

Aceasta înseamnă că scriitorul este obligat să-și alăture poziția sa în literatură, poziția sa în viață, poziției partidului, intereselor măreței construcții a comunismului. Altfel, literatura va fi aruncată în domeniul anarhismului total, al iresponsabilității totale, va cădea în marasmul în care se află în prezent literatura „liberă", aflată în slujba capitalismului.

Cînd vorbim despre spiritul de partid al literaturii noastre, nu vorbim despre faptul că întregul front al literaturii noastre este alcătuit din oameni cu carnete de partid. Noi spunem că literatura noastră sovietică este în prezent partinică, deoarece majoritatea covîrșitoare a scriitorilor sovietici, ai tuturor popoarelor Uniunii Sovietice, privesc viața și locul lor în viață din același punct de vedere din care privesc comuniștii, partidul, care exprimă voința poporului nostru și care reprezintă interesele lui.

Interesele poporului sînt indisolubil legate de interesele partidului, iar scopurile partidului sînt indisolubil legate, sînt determinate de interesele și scopurile poporului. Prin urmare, dacă literatura vrea să fie un ajutor credincios al poporului în construirea comunismului, ea nu poate să nu țină seama de ceea ce gîndește partidul despre procesele care se petrec în literatură. Și marea noastră fericire istorică, în acești 36 de ani, a constat în aceea că, de fiecare dată, la fiecare cotitură grea a evenimentelor din țara noastră, cînd în literatură se petreceau schimbări complexe și însemnate, partidul ne-a venit în ajutor. El ne-a ajutat cu măreața lui înțelepciune istorică, cu uriașa lui clarviziune istorică, să găsim rezolvarea justă a problemelor vitale din viața actuală a literaturii, să găsim linia justă a dezvoltării noastre.

Iar ceea ce clevetesc domnii Crencshow, vechi mincinoși încercați și calomniatori ordinari, ceea ce clevetesc despre noi tot felul de emigranți de la înnăita revistă americană „Saturday Review", consilierii și simpatizanții de la celelalte organe ale presei burgheze reacționare, — „Figaro", „Economist" „Observer", de la „Vocea Americii" și de la „B.B.C." aceasta reprezintă o mare mîndrie pentru literatura noastră. Atunci cînd aceștia încep să ne laude e mai rău. Cînd încep să ne bată pe umăr e și mai rău. Iar în prezent se produc laude la adresa anumitor persoane care ar trebui să se gîndească de ce se întîmplă acest lucru.

Dușmanii se folosesc de resturile de la masa autocriticii noastre. Nu trebuie să ne temem de aceasta. În legătură cu aceasta I. V. Stalin îi scria lui Gorki: „Firește, autocritica dă material dușmanilor. În această privință aveți perfectă dreptate. Dar tot ea dă material (și impuls) pentru mersul nostru înainte... Latura negativă este compensată și supracompensată de cea pozitivă". (I. V. Stalin, Opere, vol. 12, pag. 185).

Să lăsăm să folosească dușmanul resturile de la masa autocriticii noastre. E un lucru care nu trebuie să ne înspăimînte.

Acestui val de calomnii i se va opune întotdeauna literatura noastră, critica noastră literară, oglindind spaima dușmanului. Dar pentru ce să oferim material dușmanilor noștri, denaturînd tabloul vieții literaturii sovietice, după cum procedează autorii articolelor mai sus citate?

★

Partidul nu a orientat niciodată scriitorii sovietici pentru a crea lucrări fără conflict, nu i-a sfătuit să fie simpli ilustratori ai evenimentelor, simpli povestitori și comentatori ai lozincilor politice.

Iată ce spunea în anul 1946 A. A. Jdanov în raportul său, asupra căruia se năpustește în prezent întreaga presă reacționară. A. A. Jdanov spunea: „Poporul sovietic pune în fața literaților sarcini importante, el vrea ca nevoile sale culturale și ideologice să fie satisfăcute. În timpul războiului n-am putut, din cauza împrejurărilor de fapt, să satisfacem aceste cerințe legitime. Poporul vrea să priceapă evenimentele ce se petrec în jurul său. Nivelul său cultural și ideologic a crescut și adeseori el nu e satisfăcut de calitatea lucrărilor literare și artistice care apar la noi". („Raport asupra revistelor „Zvezda" și „Leningrad", pag. 33).

Și mai departe, A. A. Jdanov spunea că literatura este chemată nu numai să se ridice la nivelul cerințelor poporului ci, mai mult, ea este obligată să dezvolte gustul poporului, să-l îmbogățească cu idei noi, să ducă poporul înainte. Acela, spunea el, care nu este capabil să meargă la pas cu poporul, să fie la nivelul sarcinilor dezvoltării culturii sovietice, acela va fi dat în mod inevitabil la o parte.

Luați oricare din documentele de partid, oricare din articolele importante ale presei noastre centrale de partid. Toate au chemat întotdeauna scriitorii să creeze o literatură cu un conținut ideologic profund și de o înaltă calitate artistică. Partidul nu a îndemnat niciodată la grabă inutilă, la fabricarea de surogate, partidul nu a cerut niciodată scriitorilor să denatureze adevărul vieții, partidul nu a uitat niciodată să amintească de necesitatea unității între formă și conținut, de oglindirea ideilor noi, proaspete, într-o formă artistică desăvîrșită.

În raportul la Congresul al XIX-lea al partidului, tov. Malenkov, referinduse la sarcinile literaturii noastre, a subliniat necesitatea luptei împotriva operelor cenușii, seci, scrise de mîntuială, a chemat la luptă cu arma satirei împotriva lipsurilor din viața noastră și a trasat drept sarcină principală (aceasta a trecut ca un fir roșu prin toate hotărîrile partidului încă din anul 1925 și în anii de după război, începînd cu analiza revistelor „Zvezda" și „Leningrad"), ca literatura noastră să educe oamenii cu ajutorul exemplelor pozitive pentru a fi buni constructori ai comunismului, să înfățișeze omul contemporan „în toată măreția demnității lui omenești".

Partidul ne-a chemat întotdeauna să vedem societatea noastră în mișcare spre țelul ei istoric și să vedem oamenii care reprezintă avangarda acestei mișcări, să vedem oamenii care fac istoria și duc după ei pe acei care nu au încă o poziție înaintată precum și pe acei care mai au încă nevoie de o prelucrare atentă și serioasă.

Cînd citești articolele publicate în ultimul timp în revista „Novîi mir" ai impresia că în afară de schițele lui Ovecikin nu s-a scris nimic la noi în anii de după război și că nu a apărut nimic de preț. Dar este adevărat oare că în literatura noastră de după război s-ar întinde un asemenea „pustiu"?

Avem toate motivele să fim nemulțumiți de multe lucruri în literatura noastră. Dar nu există absolut nici un fel de motive să uităm că în acești nouă ani de viață foarte încordată a poporului, în acești nouă ani pe care i-am trăit după război în condițiile unei uriașe munci de reconstrucție, de refacere a urmărilor războiului, în condițiile încordării neîntrerupte a războiului rece — în aceste condiții putem totuși pune pe masa cititorului nostru zeci de cărți bune, scrise de scriitorii noștri în anii de după război.

...Unii dintre tovarășii noștri au adoptat în timpul războiului teoria că în timp de război noi apărăm literatura noastră și nu o creăm. Apoi s-a spus că în timpul războiului au fost create destule opere, care nu au ieșit nici astăzi din repertoriul cititorilor. Unii tovarăși înmormîntează prematur operele din perioada de după război. Aceste lucrări își îndeplinesc și-și vor îndeplini misiunea și în viața de după război a cititorului nostru sovietic. Numărul acestor lucrări este mare. Ele cuprind un cerc destul de larg al tematicii și problematicii anilor de după război. Noi avem destulă experiență, destul material pentru o discuție vie și rodnică, care să preceadă congresul. Discuțiile referitoare la necesitățile arzătoare ale literaturii nu trebuiesc înlocuite cu flecăreala inutilă, bazată pe reînvierea unor vechituri idealiste, de mult aruncate la coșul istoriei.

...Iată de ce sarcinile criticii adevăratelor lipsuri ale literaturii, ale unei critici care să ajute creșterii literaturii și sarcinile înarmării ideologice a scriitorilor, sînt puse pe primul plan de însăși viața.

(Articol prescurtat din „Oktiabr" nr. 7/1954)

NOTE

Întîmpinînd Congresul Partidului

Ne mai despart puțin timp de ziua cînd își va deschide lucrările al doilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn.

În cinstea acestui eveniment de o deosebită importanță, editurile noastre desfășoară o bogată activitate.

În zilele dinaintea Congresului vitrinele librăriilor vor găzdui zeci și zeci de noi titluri de cărți literare, albume de artă, lucrări muzicale, etc.

Editura de stat pentru literatură și artă pregătește o culegere de poezii, închinată Congresului. Tot aici vor apărea și numeroase lucrări de proză printre care semnalăm: o ediție festivă a romanului „Mitrea Cocor" de M. Sadoveanu și volumul întîi de opere al aceluiași scriitor, „Florile pămîntului" de Zaharia Stancu, romanul „Clocote" de A. G. Vaida și volumul de reportaje „Bătînd drumurile țării" de Victor Vîntu.

Vor apărea volume de poezii ale lui A. E. Baconsky, Aurel Gurghianu și Petre Solomon.

Se va publica în tălmăcire românească o culegere din versurile lui Horvath Istvan.

Tot ESPLA lucrează acum la două antologii, una a nuveliștilor maghiari, cealaltă a folclorului ciangăilor.

Vor mai apărea și trei volume de teatru: „Îndrăgostiții" de Maria Banuș, „Arcul de triumf" de Aurel Baranga și „Furtuni de primăvară"" de N. Tăutu.

În afara acestor lucrări originale și traduceri, ESPLA va publica și mai multe reeditări din literatura noastră clasică și din scrierile clasicilor literaturii universale.

Vor apărea de asemenea cărți în limbile naționalităților conlocuitoare. În limba germană se va publica: „Cu viziera deschisă" de F. Krasser și „Versuri" de Lotte Berg, iar în limba sîrbă „Povestiri alese" de R. Domanovici și „Marea de aur" de Svetomir Raicov.

Va vedea lumina tiparului și o culegere de cîntece închinate luptei partidului. Pentru orchestrele populare se va tipări un caiet de cîntece și dansuri.

În numerele viitoare vom anunța noi cărți pregătite de către scriitori pentru Congresul Partidului.

Antologia poeziei românești

Un eveniment editorial îl constituie fără îndoială apariția la Editura de stat pentru literatură și artă a primului din cele două volume ale Antologiei poeziei românești.

Culegerile de acest fel, apărute în trecut, n-au îmbrățișat niciodată începuturile poeziei noastre, care se situează în epoca cronicarilor și a cărturarilor din sec. XVII și XVIII. Erau eliminați, de asemenea, o seamă de truditori harnici ale căror scrieri au însemnat contribuții de preț nu numai la înfiriparea limbii românești în tiparele versului, dar și la cunoașterea realităților țării noastre din epoci îndepărtate de zilele noastre. Poeți rămași ingropați și uitați pînă acum și pe care nici istoriile literaturii nu-i mai pomeneau, își iau locul ce li se cuvine în istoria literaturii noastre, în conștiința generațiilor de constructori ai socialismului. Se face astfel un act de dreptate și de adevăr științific. Tineretul țării noastre va avea un prilej de bucurie patriotică aflînd că trecutul literaturii noastre este și mai vechi în timp și mai bogat în scrieri pline de însuflețire, decît se străduia să-l învețe istoria literară burgheză. „Mumuleon, glas de durere", cum îl numea Eminescu pe acest îndepărtat cîntor al culturii și literaturii noastre, Conachi, Aricescu, Hrisoverghi și alții sînt prezenți în Antologie alături de întreaga pleiadă de poeți care, în a doua jumătate a secolului trecut, și la începutul secolului XX, cu toată opoziția oficialității, au contribuit modest la întreținerea unei vieți literare vii în care s-au putut dezvolta marii creatori de poezie: Alexandrescu, Alecsandri, Bolintineanu, Eminescu, Coșbuc, Macedonski și alții.

Culegerea a fost alcătuită de un larg colectiv, format din poeți, critici și istorici literari și redactori, care au investigat într-un timp scurt toată poezia română, de la originile ei pînă în primele decenii ale secolului nostru, adunînd și selecționînd ce era mai reprezentativ în creația poeților. S-a urmărit ca și prin poeziile publicate, și prin întinderea lor să se dea cititorului o imagine clară asupra locului pe care-l are în literatură poetul respectiv, precum și să se consemne laturile principale ale creației lui. Avem astfel adunate în Antologia apărută toate creațiile valoroase care, la timpul lor, au însuflețit poporul și care au constituit pietre de temelie în dezvoltarea ulterioară a poeziei românești. Succinte notițe explicative, privitoare la viața și opera poeților prezenți în Antologie, însoțesc poeziile publicate.

Volumul întîi al Antologiei poeziei românești *se deschide cu un vast capitol de poezie populară și se oprește la începutul secolului XX, cînd, în mod firesc, trecerea capitalismului în stadiul său ultim, imperialismul, mișcarea de idei determinată de creșterea și organizarea mișcării muncitorești și apoi, după primul război mondial, victoria Marii Revoluții din Octombrie, au determinat și în literatură noi curente, un conținut nou, au solicitat într-un mod deosebit scriitorilor, luări de atitudine. Tipărită în condiții tehnice de nivel ridicat,* Antologia poeziei românești *este o realizare de cea mai mare importanță în cunoașterea și cercetarea moștenirii noastre culturale, în lupta pentru făurirea unei culturi arte noi, socialiste.*

M. Vlad

CRONICA LITERARĂ

Două cărți pentru copii

ALEXANDRU JAR: „Cucuietul"

Există, fără îndoială, teme și subiecte pe care copiii și tineretul le preferă cu precădere, care le sînt mai potrivite cu preocupările, cu mentalitatea, răspund mai bine entuziasmului și chiar naivităților vîrstei. În această categorie intră literatura de călătorii, aventuri, basmele, etc. Dar nu există aspect de viață care să le fie străin, lipsit de interes, care să nu-i intereseze, care să nu le poată fi transmis cu ajutorul literaturii, atunci cînd scriitorul își propune cu seriozitate acest lucru și cînd construiește în așa fel imaginile, încît ele să fie accesibile și atrăgătoare pentru cititorii de această vîrstă. Fiindcă, dacă nu pot exista domenii ale vieții interzise interesului copiilor, există desigur un specific al scrisului pentru copii.

Din acest punct de vedere, povestirea „Cucuietul" de Alexandru Jar este un exemplu concludent. Revendicările muncitorilor, grevele, lupta comuniștilor pentru satisfacerea cererilor lor și împotriva exploatării în general, acestea alcătuiesc conținutul de viață al povestirii „Cucuietul". Ele fac parte din tematica pe care Al. Jar o abordează cel mai adesea și în care a realizat pînă acum opere de valoare.

Eroul ei principal este copilul Costică Oproiu, fiul unui muncitor tăbăcar. Înțelegerea lui Costică, așa cum reiese ea din carte, față de nevoile și grijile părinților, nu depășește într-o nimic nivelul celor nouă ani pe care-i are copilul; dimpotrivă, zburdălnicia lui sporește necazurile părinților: o cămașă ruptă în încălzirea cu Virgilică — „foaie de varză", copilul brutarului — un cucui cît toate zilele dobîndit cu același prilej (de unde și porecla: cucuietul), întîrzieri la joc sau lipsuri de la școală, etc. Astfel de întîmplări, precum și reacțiile și atitudinile lui Costică față de ele, ni-l deîinesc ca un copil adevărat; el încearcă să-și micșoreze vinile în ochii părinților sau să-și înflorească isprăvile, planurile lui ținînd adesea de domeniul imposibilului: neputincios în fața polițiștilor și jandarmilor care împrăștiaseră pe greviști, lovindu-i, Costică se gîndește că nici praful nu s-ar alege de „curcani" și de cei care le țin partea, dacă el ar avea o putere mare, cît a unui uriaș, sau dacă Lăbuș, cîinele lui, ar fi un zmeu din poveste. Un atare mod de a gîndi definește vîrsta; dar faptul că în gîndurile copilului ciuda pentru jignirile aduse de copilul lui Chișileagă, brutarul, se împletește cu ura împotriva spărgătorilor de grevă, a patronului, a polițiștilor și jandarmilor, toate acestea țin de caracterul și perspectivele de dezvoltare ale micului personaj și mai ales ne sugerează problemele întregului mediu în care el trăiește, situează concret acțiunea în timp și spațiu.

Al. Jar înfățișează mizeria crescîndă a muncitorilor în preajma celui de al doilea război mondial; concedieri, greve, represiunea aparatului de stat burghezo-moșieresc, sînt elemente pe care autorul le dezvăluie cu ajutorul întîmplărilor lui Costică Oproiu. Copilul e amestecat din plin în toate aceste împrejurări, participînd la ele, fără a se exagera în chip neveridic rostul și posibilitățile unui copil, dar și fără a micșora prin aceasta intensitatea pe care au avut-o în realitate astfel de evenimente.

În povestirea „Cucuietul" este evitat un pericol în care cad adesea unii autori cînd povestesc împrejurări în care activitatea copiilor se petrece paralel cu a oamenilor vîrstnici; vrînd să-și facă mai exemplari eroii, acești autori ajung să transmită concluzia că, de pildă, o grevă n-ar fi izbutit fără participarea copiilor, o gospodărie colectivă nu s-ar fi înființat dacă nu interveneau copiii demascînd un chiabur, sau planul de producție al unei fabrici ar fi fost compromis dacă, în ultima clipă, un copil n-ar fi dat soluția, extrem de simplă, de altfel, a unei inovații.

Cucuietul din povestirea lui Al. Jar săvîrșește fapte pe măsura înțelegerii și capacității lui: el ride batjocoritor de polițiști, dar de departe, unde nu e în pericol; asmute pe Lăbuș asupra lor, chiar sare la bătaie atunci cînd „curcanii" se năpustesc asupra greviștilor. Acestea sînt cele mai „mature" acțiuni ale lui Costică. Rezultatele sînt la nivelul acțiunilor, adică mai mult de un fel moral — și anume asupra celorlalți copii — muncitorilor mai vîrstnici acestea provocîndu-le mai degrabă încurcături și bătaie de cap decît ajutor efectiv. Celelalte fapte ale lui Costică sînt isprăvi copilărești propriu-zise, chiar dacă ele au un rezultat incomparabil mai mare pentru muncitori; ele au izvorît nu atît din conștiința copiilor, ci din spiritul lor inventiv, aplicat spre aventură și senzațional. Nu neglijăm, desigur, nici acel sîmbure conștient, care crește tot mai mult în sufletul copiilor. Costică află, de pildă, că muncitorii vor să înalțe un steag roșu pe coșul fabricii; fără a spune nimănui ceva, „cucuietul" se însărcinează el cu treaba asta: ia o bluză veche, roșie, a mamei lui, îi scoate mînecile și se cațără apoi locîn veridicitate; sau, dacă era zugrăvită nu din perspectiva oamenilor mari, ci din a copiilor. Atunci ea ar fi apărut încă mai sporită în intensitate.

Povestirea „Cucuietul" este fără îndoială un succes al literaturii noastre pentru copii și totodată un exemplu de felul cum un scriitor poate și trebuie să-i introducă pe cititorii mici în problemele și subiectele arzătoare ale vieții, probleme și subiecte pe care le destinează de obicei celor în vîrstă.

M. Gafița

MIHAIL STOIAN: „Eu, Tică și alții"

Cartea lui Mihail Stoian, „Eu, Tică și alții", de curînd apărută la Editura tineretului, se adresează în special copiilor din clasele elementare. Figura centrală a cărții este Nică Marinică. Relatarea peripețiilor lui și ale grupului de prieteni este realizată de scriitor în povestiri scurte, care solicită adesea participarea intensă a cititorului. Cartea poate fi asemuită într-un fel unui roman din viața copiilor; autorului pare să nu-i fi fost străină la un moment dat intenția de a aborda acest mod de prezentare a faptelor. De fapt, aproape fiecare povestire de aici este un capitol dintr-o carte care — fără să-și propună un conflict unitar și o acțiune închegată — urmărește pe micii săi eroi în situații foarte diferite. Relatarea pe calea povestirii scurte, cu un aparent caracter independent, este și ea nimerită deoarece ea poate fi ușor urmărită și reținută de micul cititor. E bine că autorul a preferat scurtele povestiri umoristice, acolo unde substanța epică nu i-ar fi fost suficientă pentru un roman.

Instantaneele de viață, pe care scriitorul le desfășoară în fața copilului dornic să afle cît mai multe și mai interesante lucruri, au, desigur, șorți de izbîndă, dacă ele vor fi realizate în tonurile cele mai potrivite. E drept că un asemenea mod implică și riscuri pe care Mihail Stoian a căutat și a reușit în cea mai mare parte să le rezolve. Scriitorul a ales și a dozat materialul într-un mod care asigură o unitate cărții. Există în volumul lui Mihai Stoian un fir comun tuturor povestirilor și chiar un crescendo al acțiunii.

Autorul se arată a fi un bun cunoscător al suflet

ZECE ANI DE LA ELIBERAREA BULGARIEI

ELISABETA BAGRIANA

Steaua

Ce proaspăt și năvalnic, în primăvara nouă
Fluidele smaralde în frunze strălucesc!
Și vîntul trece-n cîmpuri prin ierbi scăldate-n rouă.
Sub pomi în floare sună un cîntec tineresc.

Această primăvară — nădejde înflorită —
Wallstreet-ul n-a putut-o nici frînge nici opri.
Pe Volga, — soviete, ca și la noi palpită
In zilele de muncă, larg zvon de bucurii.

Dar în această oră cu cîntec de văpaie,
Aud din depărtare neliniști pe pămînt
Război sau pace? Două strigăte se-ntretaie
La radio, în ziare — delir mereu crescînd.

Cum? Iar război? Cumplite imagini am în minte.
Orașul în ruine, pustiu, străzi sfîrtecate.
Aveam în mîini mașina de scris, povara în spate.
Din mers prindeam pe stradă amarnice cuvinte.

...Au scos de sub ruine doi morți îmbrățișați:
Copil și mamă; — alături vioara lui strivită.
Eu n-am să uit nici mama, nici fiul — sfîrtecați
Și-mbrățișați de-apururi în clipa cea cumplită.

O, fiul meu trăiește? Pe unde-i? Cine știe...
Eu plîng pentru copilul necunoscutei azi.
Voi ticăloși ce țeseți războaie și urgie
Văzut-ați fiii voștri cu-asemenea obraz?

Nu! Nu cunoașteți moartea sub ploile de bombe
Cînd strîngi la piept copilul în beciul dărîmat,
Cînd cauți o ieșire în negre catacombe,
Și dragostea-n mînie se schimbă-nvăpăiat.

Dar oamenii sovietici o știu, și-o știm de-acasă
Azi plină de viață, de prunci și bucurii
E primăvara unde trecuse-a morții coasă,
O primăvară a lumii cu zvonurile vii.

Ea trece de fruntarii, de opreliști și de ură.
Din Kremlin luminează cinci continente o stea
Și peste amenințarea de-uraniu și de zgură,
Din zare pînă-n zare pacea va triumfa.

In romînește de
Gheorghe Dinu

E inutil să spunem că ridicarea nivelului material și cultural al poporului are o înrîurire directă în dezvoltarea literaturii și artei. Tot mai multe cărți se vor cumpăra, tot mai mult vor fi frecventate teatrele, concertele, cinematografele, expozițiile. Și ceea ce este și mai important este că, cu cît nivelul cultural al maselor este mai înalt, cu atît ele vor fi mai exigente în ceea ce privește calitatea, vor cere opere mai însuflețite din partea creatorilor de cultură de la noi.

(Din cuvîntarea lui Hristo Radevski, prim secretar al Uniunii scriitorilor din R.P. Bulgaria, rostită în Marea Adunare Națională în februarie 1954).

Literatura bulgară pe drumul realismului socialist

La 9 septembrie 1944, sub conducerea Partidului Comunist Bulgar și cu ajutorul frățesc al Armatei Sovietice, clasa muncitoare bulgară în unire cu țărănimea muncitoare a frînt lanțurile jugului monarho-fascist.

Istorica victorie de la 9 septembrie a marcat o nouă eră în dezvoltarea socială și economică a țării și a creat, în același timp, condițiunile înfloririi fără precedent a științei, literaturii, artei și culturii bulgare.

Realitatea socială a pus literaturii noi probleme pentru a le rezolva.

Principala sarcină a literaturii după victorie a fost aceea de a se trece la o înnoire radicală a ei din punct de vedere marxist-leninist și de a orienta întreaga literatură pe drumul realismului socialist.

Ceea ce a chezășuit succesul înnoirii literaturii bulgare a fost marele număr de scriitori progresiști și de critici literari ca Dimităr Blagoev, G. Bacalov, Hristo Smirnenski, Geo Milev, Teodor Pavlov, G. Karaslavov, Hristo Radevski ș. a., iar în ultimii ani ai dictaturii fasciste Nicolae Vaptarov și un grup de tineri scriitori comuniști care s-au format pînă la eliberarea țării. Această pleiadă de scriitori și-a întemeiat scrisul pe principiile realismului socialist și s-a dezvoltat sub influența binefăcătoare a literaturii sovietice care a jucat un rol decisiv, ferindu-i de tendințele antipopulare și antiliterare încurajate de fasciști.

Diferitele etape ale dezvoltării țării pe drumul socialimului au pus de asemenea literaturii probleme noi. Partidul a urmărit îndeaproape noile cerințe ale literaturii care trebuie să reflecte noile transformări. După victorie și insurecția armată din septembrie 1944, Gheorghi Dimitrov a fixat directivele literaturii noastre și problemele pe care trebuia să le rezolve în cursul reorganizării sale. Eroismul sublim al partizanilor noștri, — bărbați și femei —, activiștii din ilegalitate în lupta împotriva fascismului, participarea armatei bulgare la zdrobirea definitivă a Germaniei fasciste, activitatea din spatele frontului și sprijinirea frontului de către popor, — iată ce trebuia să descrie pana inspirată a adevăratului scriitor popular.

Cel de al V-lea congres al Partidului Comunist Bulgar a pus literaturii noastre probleme de o extremă importanță, probleme legate de construirea socialismului la noi. In raportul prezentat la congres, vorbind despre marxism-leninism și lupta pe frontul ideologic, tovarășul Vilco Cervencov a arătat ce cere partidul și poporul de la activiștii pe frontul literaturii: o muncă metodică spre a înfrînge tendințele burgheze reacționare și dăunătoare, formalismul, estetica individualistă, naturalismul, care făceau ca scriitorul să se ție la distanță de viața poporului, de lupta și munca sa, de măreața operă de construcție în care era antrenată întreaga țară. Scriitorii trebuie să ducă o luptă energică spre a face să triumfe în literatură spiritul bolșevic militant, să lupte spre a introduce o critică și o autocritică sănătoasă, să lupte pentru ca arta să se dezvolte sub aspectele cele mai diverse, spre a deveni un factor puternic în educarea muncitorilor în spirit socialist, pe baza realismului socialist, singura metodă justă de creație artistică.

In raportul la al V-lea congres al partidului, tovarășul Cervencov a elaborat programul dezvoltării literaturii bulgare actuale.

Remarcabilele articole publicate în 1952 în „Rabotnicesco delo", organul partidului, referitoare la romanul „Tutun" și la critica lui dăunătoare, au indicat încă odată drumul pentru lichidarea rămășițelor formalismului burghez, pentru ca noua literatură să poată dobîndi succese și mai mari.

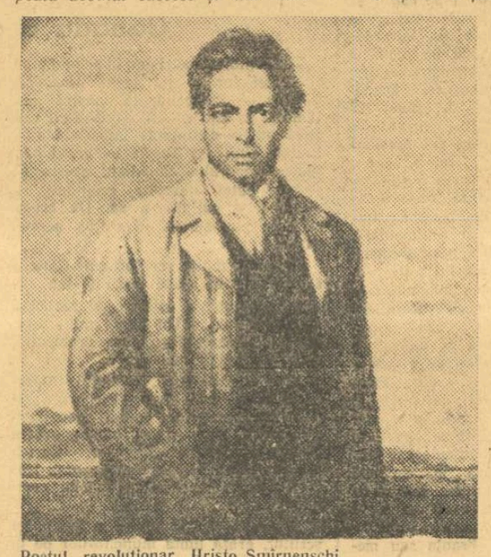

Poetul revoluționar Hristo Smirnenschi

de IVAN HRISTOV

Un alt factor tot atît de important, fără de care dezvoltarea literaturii bulgare nu poate fi concepută, îl constituie ajutorul scriitorilor sovietici, izvorul nesecat al literaturii sovietice.

Temele despre partid, despre prietenia bulgaro-sovietică și pace au devenit temele noii literaturi bulgare, tot atît de indispensabile și permanente pentru construirea socialismului în țara noastră, ca și rolul partidului și al prieteniei bulgaro-sovietice.

Mișcarea de rezistență este una din temele mari ale literaturii noastre. Operele cele mai importante ale noii literaturi sînt consacrate trecutului eroic al poporului nostru și mișcării patriotice, cum ar fi: „Cei șase" și „Brigada internațională" de Nicolae Marinov, „Sfîrșitul veriî", roman de Kamen Calcev, „Oameni simpli" de G. Karaslavov, romanul „In munți" de Haralamb Rusev, ș.a.

Victoria armatei bulgare în timpul războiului patriotic ocupă un loc mare în literatura noastră. In rîndurile celor care au luptat cot la cot cu soldații sovietici împotriva hoardelor fasciste se găseau o mare parte din scriitorii și poeții noștri, fie ca redactori sau corespondenți de front, fie ca activiști politici în armată.

Lucrările consacrate războiului patriotic oglindesc figurile măreți ale eroicilor combatanți, prietenia lor cu soldații sovietici, precum și caracterul acestui război de eliberare. Scriitorii și poeții noștri au dat cărți despre acest război ca: „Focul" și „Cîntecul carabinei", versuri de Mladen Isaev, „Compania a doua" de Pavel Vejinov, „Ivan și tovarășii săi" și „Comandantul" de Radoi Ralin și altele. Aceste opere au educat pe luptătorii noștri, tineretul bulgar și poporul muncitor în spiritul unui patriotism fierbinte și al luptei eroice pentru apărarea patriei.

Problemele privind construcția socialistă, mișcarea brigadierilor, înfrățirea socialistă și transformarea socialistă a agriculturii se reflectă în lucrările literare ale scriitorilor Gheorghi Karaslavov, Orlin Vasiliev, S. Dascalov, Crum Grigorov, etc.

Un mare număr de lucrări apărute în ultimii ani se ocupă de problema luptei pentru pace: „Porumbelul și pacea" de D. Poliasov, „Munca și pacea" de Virinea Vicra, „Trădarea" de Bogomil Nonev.

Trebuie să remarcăm de asemenea cărțile de o însemnată valoare literară ca: „Tutun" de Dimitrie Dimov, „Ultimul atac", de P. Slavinski, „Moara lui Lipovanski" de S. Dascalov, versurile lui Ivan Milcev despre armată și un mare număr de cărți pentru copii și tineret, noi piese de teatru, scenarii, studii biografice etc.

Un fapt caracteristic și îmbucurător în literatura noastră este creșterea îndrăzneață a tinerelor talente pline de entuziasm și romantism revoluționar.

In ultimii ani au apărut romane și culegeri de versuri și nuvele și alte lucrări ale tinerilor David Ovadia, Klement Tacev, N. Zidarov.

Eliberarea țării noastre a îngăduit să se poată crea condițiile unei largi popularizări a literaturii noastre dincolo de frontierele bulgare.

Inconjurată de grija partidului și a guvernului, literatura bulgară se bucură astăzi de toate condițiile necesare pentru noi succese și pentru dezvoltarea ei în descrierea omului nou, neînduplecat dușman a tot ceea ce este perimat și nedrept, și creator al luminosului viitor socialist.

H. Trifonov

Manifest

Fii ai ogoarelor noastre,
Frați de suflet cu mine,
Lacoma-mi inimă care-și împarte văpaia
Bucuriilor zilnice, pline,
Astăzi e rug molipsitor și solemn
Aprins de-al partidului rodnic îndemn.

Grînar pentru domnii străini ne-a fost țara,
Sunîndu-și metalic ovăzul, porumbul, secara...
Cu putrede pluguri de lemn frămîntat,
Cu pelagră și foame și bocete-n sat.

Astăzi, tovarăși, sculpăm țărănește în palmă.
Aud de pe-acum cum brăzdarele-n țarină gem.
Avem planul de luptă concret pentru pîinea mai bună
Ce știm că-o s-o — avem!

Văd în șiragul cel mare întrînd 10.000 de tractoare
Cu flori pe volane, prin colbul albastru, văratic.
Unele abia se încheagă acum în lingouri,
Altele scînteie-abia sub ciocan pneumatic,
Dar eu văd de pe acum cum sosesc 10.000 de tractoare.
Cu flori pe volane, prin colbul albastru, văratic.

Livezi nesfîrșite-și brumează cu-arginturi de pîrgă
Globuri de soare ce-n ramuri de zarzăr se coc,
Curg în șirag ca-n poveste mloarele albe
Dansînd parcă-n sunetul triștilor ude de soc.

Văd rotofei, uriaș, cum pămîntul înfulecă
Cu fălcile brune, sute de tone de-azot și fosfor —
Bălană făptură de basm, pletele coapte își scutură
Milioane de tone de grîu sclipitor.

In inima lui toate-acestea așteaptă explozii fertile
Și-n brațele noastre vînjoase-i puterea putînd
Grea ca aurul, minunea din pagini s-o poarte
În brazdele mari de pămînt.

Frații mei, dragii mei, fruntași muncitori ai țărinei,
Voi ce glia iubiți și-al partidului țel mai presus.
Palmele noastre știu bine ce-i munca cinstită!
Palmele noastre să spună tot ce-avem de spus.

Partidul ne-a dat armătura înaltă de planuri
Și betonul ne-a dat, ca să umplem scheletul de fier
Scump partid, mulțumi-vom cu glas de talazuri,
Talazuri de grîne vuind în lumină spre cer.

Aceleași scîntei să sclipească sub grele brăzdare
Ori sub fine penițe, pe cifre sau pași de poem.
Avem planul de luptă concret pentru pîinea mai bună
Ce știm că-o s-o — avem.

Și prin el, ca prin magicul ochi al albastrelor basme
Priviți viitorul zvîcnind cum apare.
Aceasta-i mai mult ca o mie de sarbede
Reverii, ce se vor milenare.
Rugul din inimă suie putere în trunchi
Și-n gîndul ce iscă planurile, rapoartele bune.
Strig această chemare învăluit în răsunetul larg
Al tractoarelor, holdelor și-al cîntecelor ce-or să răsune.

Nicolae Labiș

Cu Martin-baci la taifas...

Stăm pe cerdac, cu Martin la taifas.
Îi tremură luleaua, fumînd între gingii.
Cînd spune numele grofului pe nas,
Aruncă cîte-o cruce prin pustii.

„No, bine că s-au dus! Că tot un praznic
Le-a fost viața. Cu vinul cel mai tare
Se luptau, să mînce tot mai strașnic
Și pui și curcanii la frigare.

Așteptau mașinile-n ogradă.
Vuia castelul noaptea ca un stup
De trîntori grași. Plîngea livada,
Cînd grofu urla la lună ca un lup.

Jucau cu el femeile cîntînd,
Ca niște cucuvăi în noapte.
Perechi-perechi plecau pe rînd
In haine albe ca de lapte.

A doua zi stăteau, butuci, pe jos,
Gemînd ca în Sodoma și Gomora.
Femeile ca ceara, cu botul gros,
Bărbații gata iar să-nceapă hora.

Spuneau că vin aicea la odihnă.
Dar tune dracu-n ei de pe comoară!
Nici satul, nici munții n-aveau tihnă,
Nici omul n-avea liniște să moară.

Îți venea să dai castelului și foc,
Să piară-n flăcări diavolii de vii...
No, bine că s-au dus... Acum e loc
Să vină-aici și oameni și copii,

Să joace aici în voie prin pădure,
Că noi sîntem stăpîni în lumea nouă;
Și n-om lăsa pe nimeni să le fure
Aceste dimineți scăldate-n rouă".

Vladimir Cavarnali

Hai, grîule

Trec printr-un lan de grîu și simt pe-obraz
Spicul ca un șfichi de bici lovind,
Dar nu mă doare fața! Vesel azi
Eu trec prin lan cu brațele vîslind.

E grîul nostru! Noi l-am semănat
In brazda răsturnată de tractor,
In lung și-n curmeziș, cum ne-a-nvățat
Un agronom trimis într-ajutor.

Prin veacuri noi zadarnic am visat
Să ne hrănească-o sfoară de pămînt,
Și-acum de-abia, pe-ogorul fără hat
In lung și-n lat văd holdele cresc înd.

De-aceea spun cînd trec prin grîul-nalt
Cu spicul greu, pe pai voinic și drept:
Hai, grîule, pornește la asalt,
Lovește-mă cu spicele în piept!

Vasile Iosif

Note de drum din R. P. Bulgaria

Visuri împlinite

Ne abatem din șoseaua minunată a Plovdivului spre dreapta ca să ajungem la Peruștița, în regiunea Plovdiv. După un scurt ocol, trecem o cale ferată și ne îndreptăm în viteză spre satul care se întrezărește departe, învăluit în ceață.

Plouă mărunt și plicticos; pe dealurile dezgolite se întind neguri. Cerul de toamnă, vînăt și scămoșat, a coborît pînă aproape de pămînt. Pe cîmp nu se văd decît luierii desfrunziți de tutun și peticuțele mici și risipite, dese, ale viilor ruginite. Printre ele se înlănțuie neregulat ogoarele proaspete, negricioase, și porumbiștile pustii.

Oprim în fața sovietului sătesc, unde ne întîmpină Liuben Salcev Toșcov — deputat și secretar al sovietului. Ne exprimăm dorința de a vizita gospodăria agricolă cooperativă de muncă din comună. Toșcov tace, se gîndește un timp și ne face semn să-l urmăm. Intrăm într-o curte în care florile toamnei strălucesc în bătaia ploii și ne oprim în fața unei uși masive și grele de stejar, întărită cu piroane de fier. E ușa unei biserici. Privim nedumeriți zidurile groase de piatră cenușie, întunecată de timp. Spre streașină, zidurile sînt distruse, prăbușite. Acoperișul nou este așezat de fapt deasupra unor ruine. Nedumerirea noastră crește. Toșcov împinge ușa și pătrundem nerăbdători după el. Pe pereți sînt panoplii și vitrine cu arme și pistoale vechi, haiducești, cu săbii și iatagane, cu baionete și cuțite, cu cătușe și lanțuri. Intr-un colț descoperim un tun primitiv din lemn de cireș, înconjurat de alte arme. Toșcov ne conduce în fața unui panou cu trei fotografii mari, așezate în triunghi. Începe să ne vorbească. Abia acum simțim cît de aspră îi este vocea. Pare să fie un om dur, cu priviri întunecate, dar agere, scăpărătoare. Glasul i se înmoaie, însă repede; descoperim o inimă caldă, un suflet frămîntat.

— Povestea gospodăriei noastre, șoptește el, de aici începe. Este de fapt povestea satului nostru din ultima sută de ani și poate, și mai demult... Tace. In biserica-muzeu se face o liniște adîncă. Noi așteptăm... Gospodăria noastră, continuă el, poartă numele lui Enin Atanasov Toșev... este acesta! Și ne arată una dintre cele trei fotografii.

...Veacuri de-a rîndul a suferit poporul bulgar robia turcească. Cruntă și sălbatica asuprire, însă, nu l-a îngenunchiat. Poporul s-a ridicat necontenit la luptă. Acum aproape o sută de ani, vîntul luptei de eliberare se înteți, bătu și mai puternic peste cîmpiile și munții Bulgariei înlățuită de turci. Poporul se organiza; apărură primele comitete ale luptei pentru eliberare. Aici, în Peruștița, comitetul era condus de învățătorul Peter Banev Toșev. Răscoala începe în mai 1876. Asupra satului năpădesc pline de furie bașibuzucii. Incepe lupta. Fiecare casă este părăsită cu jertfe însemnate. In trei zile, turcii trec satul prin foc și sabie. In urma lor rămîn numai ruine și scrum, cadavre. Dar răsculații nu cedează. Se baricadează în biserică și continuă lupta...

— Aceasta e biserica, ne vorbește Toșcov... pentru vremea aceea era o adevărată fortăreață.

Turcii au pus tunurile să bată în biserică.

După un asediu îndelungat, cei rămași în viață au fost nevoiți să iasă. Turcii s-au așezat pe două rînduri de la ușa bisericii spre drum. Au făcut din iatagane un tunel pe sub care au trecut șirurile rărite ale răsculaților... și măcelul a început.

— Au căzut atunci peste patru sute de luptători, adaugă cu glasul stins însoțitorul nostru, Toșcov... a căzut și Peter Banev Toșev. Dar a venit eliberarea de la 1877 și viața a început din nou.

...La Peruștița, mai tîrziu, a luat ființă o organizație socialistă. Lupta vitejilor din Peruștița capătă acum un nivel mai înalt. Poporul bulgar se trezește la o viață în care licăreau primele visuri spre fericire. Dar în 1923 aceste visuri sînt înăbușite de poliție și fascism. Intreaga Bulgarie fierbe. Începe răscoala din septembrie 1923... chemările de acum ale comuniștilor sînt mai aprinse, mai limpezi. Sate, orașe, regiuni întregi ajung în mîna răsculaților. Trei zile Peruștița trăiește liberă și victorioasă. Puterea este în mîna nepoților celor ce-au căzut măcelăriți de turci. Dar și acum comuna este împresurată și asediată de poliție, de jandarmi și de fasciști. Se dă o nouă luptă, la fel de grea, la fel de inegală și eroică. Jertfe noi se alăturară celor căzute cu o jumătate de veac în urmă...

— Atunci a căzut Atanasie Ivanov Toșev, murmură însoțitorul nostru și puse degetul pe a doua dintre cele trei fotografii. Era nepotul lui Peter Banev Toșev, învățător ca și el.

Luben Salcev Toșcov ne vorbește apoi cu ură și dezgust despre perioada dictaturii fasciste. Nu mai vorbește din auzite, ci despre cele trăite și suferite și de el. Teroare, sînge, mizerie și chin..., întuneric și suferință. Copiii și nepoții celor din 1923 și 1876, însă, nu uită nici jertfele din trecut, nici tradiția de luptă a satului, nici visurile spre o viață mai bună. Gîndurile lor se îndreaptă spre comuniști. Zilele întunecate ale anilor 1941—1944 îi prind strîns uniți în jurul acestora. Organizația ilegală a partidului are în Peruștița 50 de membri, iar cea a tineretului comunist 75. Lupta devine acum și mai aprigă, și mai grea. Țara geme sub călcîiul hoardelor fasciste cotropitoare. Teroarea crește... satul are 40 de deținuți politici și 150 de internați în lagăre de concentrare. Primii 13 partizani fug în munți și formează brigada „Gh. Dimitrov". Dar numărul acestora crește cu fiecare zi și lupta cu hitleriștii, cu polițiștii și jandarmii devine lupta întregului popor. Peruștița devine o importantă bază de aprovizionare a partizanilor. In mai 1944, un grup de 30 de tineri este surprins de fasciști în timp ce încerca să se furișeze în munți spre ascunzătorile partizanilor. Satul este din nou asediat ca și în 1876, ca și în 1923. Incepe o nouă luptă la care participă cu vitejie și partizanii... satul dă noi și însemnate jertfe. Cei treizeci de tineri sînt uciși în chinuri înfiorătoare... Sînt ridicați de asemenea alți 60 de oameni.

— Atunci a căzut Enin Atanasov Toșev, șoptește însoțitorul nostru, punînd degetul pe cea de a treia fotografie... Era unul dintre fondatorii organizației de tineret din Peruștița, fiul lui Atanasie Ivanov Toșev... gospodăria poartă numele lui.

— Astăzi visurile sînt împlinite, ferind norodul. Grupului nostru s-au alăturat și alți țărani. In prag ne oprim, ne curățăm încălțările și ne scuturăm de apă. Intrăm. O femeie îmbrăcată în alb ne întîmpină cu degetul lipit pe buze, ușor înfruntată: „liniște!". Urcăm scările în vîrful picioarelor. Femeia în alb pășește înaintea noastră. Se oprește la o ușă, ascultă și apoi o deschide încet, încet. Inăuntru, totu-i alb — pereții, perdelele, paturile mici. De sub așternut nu se văd decît fețele bucălate ale copiilor cuprinși de dulceața somnului de după-amiază. E cald. Se aud răsuflările molcome, scurte, întretăiate. Un copil tresare, zvicnește și rîde fericit în somn.

— Visează... șoptește educatoarea.

Dintre noi s-a desprins un țăran și se apleacă asupra pătuțului. Netezește cu stîngăcie așternutul și se întoarce la noi cu fața luminată, zîmbind.

— E al meu, murmură el, mîndru.

Lăsăm în urmă căminul de copii.

Partizani la execuție

de Gh. DASCALOV

continuă Toșcov. Cu ajutorul fraților noștri eliberatori am ajuns cu adevărat liberi și ne construim o viață nouă, fericită. Gospodăria agricolă cooperativă de muncă este tocmai rezultatul acestei îndelungate lupte.

Tăcem. Toșcov intră între noi. Zîmbește.

— Să mergem, spune el... hai să vedeți și viața noastră de acum.

Pînă la sediul gospodăriei vedem în treacăt una din școlile elementare, casa de naștere, clădirea impunătoare, albă și cu două etaje a școlii tehnice agricole, autobaza gospodăriei cu douăsprezece camioane, grădinița de copii, baza de sortare a strugurilor pentru export... Ne-am oprit mai mult la unul din cele două cămine pentru copii. Pășim pe o cărăruie pietruită, imagine strălucită a vieții noi din Peruștița și intrăm în sediul gospodăriei. Ne așezăm în jurul unei mese mari, acoperită cu cristal. Alături de noi s-a așezat Veselin Petrov Cinev, secretarul organizației de partid a gospodăriei, fost „iatac" (gazdă și legătură de partizani) în timpul războiului. Secretarul începe să ne povestească.

Gospodăria a luat ființă în 1948, cînd s-au unit primele 80 de familii. De atunci, ea a crescut mereu, ajungînd în 1950 la 420 familii, iar în 1951 la 1700 de familii, cînd a cuprins întreaga comună. E specializată în cultura viței de vie (50%) și a tutunului (20%). Mai are livezi, grădini și prea puține cereale. Țăranii cooperatori sînt organizați în 62 de brigăzi, au 2300 ha. de pămînt, 600 de cai, 220 de vaci și multe altele. In ultimii ani recolta de struguri a crescut în medie cu peste 40% și de asemenea, cîștigul cooperatorilor. Gospodăria exportă struguri de masă, iar pentru întreaga recoltă de struguri și tutun are contract cu întreprinderile statului.

— La Sofia, ați băut vin de „Trachia"? ne întreabă cu interes un țăran.

— Am băut, răspunde unul dintre noi și laudă, pe bună dreptate, acest renumit vin negru.

— De aicea este, de la noi, se mîndrește țăranul.

Veselin Petrov Cinev ne vorbește acum despre gîndurile de viitor ale țăranilor cooperatori.

— Avem un plan de perspectivă pe 15 ani. Vom planta vii noi, așa ca pămîntul să se poată lucra cu mașina. Vom face comasări, pentru ca să avem parcele mari numai cu o anumită varietate de viță de vie... vom mări suprafețele cultivate cu varietăți de masă, destinate exportului.. și mai ales, ne vom mări și moderniza inventarul ca să facem tot noi și vinul.

Coborîm apoi, din nou, în sat și batem în poarta unuia dintre țăranii cooperatori. Insoțitorul nostru, Toșcov, ne lămurește că aici stă Stoian Dimiter Lozanov, care a intrat în gospodărie cu 18 decari, dintre care mai mult de jumătate au fost cu vie. Intrăm. Curtea e largă, grădina pălită de toamnă. Casa are fundația de piatră și e cu etaj. Urcăm scările; înăuntru, pe-o laviță, stau alături bunica și nepotica. Sparg nuci, mănîncă și povestesc. Cînd aude de oaspeți, bunica zîmbește și ne așează la loc de cinste. E gîrbovită de ani. Are fața și fruntea pline de zbîrcituri, dar ochii îi strălucesc de mulțumire și calcă apăsat, cu semeție. Nepotica, bucălată și blondă, a făcut ochii mari și-a rămas cu mîejii de nucă în mînă, nedumerită.

— Îi povesteam despre viața noastră din trecut, ne lămurește bunicuța... Vrem s-o întrebăm cîte ceva, dar amîndă răspunsurile. Trage masa în fața noastră, aduce nuci, plăcinte, struguri și vin și ne îmbie: — Să ospătați întîi!

Se așează din nou lîngă nepotică și-i mîngîie căpșorul blond.

— Acuma avem de unde, începe ea... trăim altfel. Sînt fericită c-am apucat zilele astea. Ceea ce visam noi, poporul, încă sub robia turcilor, astăzi s-a împlinit.

Spargem nuci, mîncăm și ascultăm. Plăcintele și vinul sînt minunate. In casă e cald și miroase ușor a struguri și a gutuie. Ascultăm cu interes povestea bătrînei despre cele două feluri de viață pe care le-a apucat. Nepotica a făcut ochii și mai mari și deși cunoaște toate astea, acum parcă i se par și mai de necrezut. Intr-adevăr, viața de azi a țăranilor bulgari nu se poate asemui cu nimic din trecut...

Aurel Mihale

C. D. E. — comunitate deprimată

Chiar în zilele acelea frămîntate, cînd la Bruxelles şi Paris se hotăra soarta „Comunităţii defensive europene", Pentagonul a anunţat că culoarea kaki este demodată pentru uniformele militare şi că trebuie înlocuită cu un verde cenuşiu. Da! Da! Cu Feldgrau. Bună afacere, veţi zice desigur, pentru proprietarii de fabrici textile din S.U.A.; şi într-adevăr s-a şi anunţat o primă comandă de 6 milioane de metri. Dar şi ce simbol! Armata atlantică va purta uniforma armatelor lui Hitler. Şi aceasta ar fi fost şi uniforma „armatei uniformei". Mr. Adenower (ni se pare că aşa ar fi mai corect a se scrie) trebuie să fi vărsat lacrimi de înduioşare la aflarea acestei ştiri...

Şi tot în zilele acelea, grele de aşteptări şi încordare, dl. Eisenhower a ţinut să precizeze, într-un raport înaintat Congresului, că „.....apărarea Europei libere este de neconceput fără participarea Germaniei occidentale. Comunitatea defensivă europeană oferă cea mai bună soluţie la dificila problemă a integrării forţelor armate germane în sistemul european de apărare". Fără doar şi poate C.D.E. oferea într-adevăr „cea mai bună soluţie" pentru agravarea incordării situaţiei internaţionale, pentru zădărnicirea posibilităţii unor tratative între Răsărit şi Apus.

De aceea, dacă Adunarea Naţională Franceză ar fi ratificat tratatul C.D.E., preşedintele Eisenhower şi-ar fi frecat mîinile de bucurie şi ar fi exclamat cu satisfacţie: Bonn!

Pentru că iată ce aşteptau şi anumite cercuri din Germania occidentală de la ratificarea tratatului Comunităţii defensive europene. Fostul general de trupe S. S., Arthur Erhardt, astăzi directorul unei reviste semi-oficioase, pe nume „Nation-Europa", a arătat recent că: „In momentul de faţă, calea cea mai scurtă şi cea mai reală spre reînvierea armatei este participarea noastră la Comunitatea defensivă europeană. Trebuie să înţelegem cu toţii că crearea „Micii Europe" ne va permite să devenim stăpîni pe situaţie în Europa occidentală". In plus, pentru cancelarul vest-german realizarea C.D.E. era o chestiune de viaţă şi de moarte şi din alt punct de vedere: de ani de zile întreaga sa activitate guvernamentală s-a întemeiat în mod exclusiv pe integrarea Germaniei de vest în lagărul occidental şi pe aşa-numita „idee europeană".

De aceea dacă Adunarea Naţională Franceză ar fi ratificat tratatul Comunităţii defensive europene, mister Adenower ar fi încercat o mare, mare plăcere şi, surîzînd condescendent, ar fi binevoit poate să spună: Bonn France!

Pentru că, într-adevăr, fără consimţămîntul Franţei, Germania occidentală nu poate fi reînarmată. „New York Herald Tribune" a fost perfect conştient de acest lucru atunci cînd a turnat un duş rece peste entuziasmul partizanilor reînarmării în orice condiţii a Germaniei occidentale. „Cei care pretind — a scris ziarul new-yorkez — că Statele Unite ar putea să întreprindă ceva în Europa împotriva voinţei Franţei, ar face bine să privească o hartă, care-i va convinge că lucrurile se prezintă tocmai invers..." Evident, pentru oricine e limpede că cele mai importante drumuri strategice dintre Statele Unite şi Germania occidentală trec prin Franţa şi că aceasta deţine în mîinile ei cheia reînarmării Germaniei. Sau cum scria săptămînalul burghez „France-Observateur": „Dacă Franţa se va mărgini să tacă, Germania va fi cu siguranţă reînarmată, dar dacă Franţa va opune veto-ul ei hotărîtor, Germania occidentală nu va fi reînarmată niciodată".

Incredinţaţi de acest adevăr, liderii atlantici au făcut tot ce le-a stat în putinţă pentru a convinge, sau la nevoie a presa Franţa, să ratifice tratatul Comunităţii defensive europene. Ei au recurs pentru aceasta la mesaje şi ambasadori extraordinari, la scrisori şi şantaje ordinare, la oameni de paie şi „mîini de fier", la elocinţa „europeanului nr. 1" Paul Henri Spaak şi la al şaptelea participant la conferinţa „celor şase", dl. David K. Bruce, trimisul preşedintelui.

In seara zilei de vineri 20 august, ridicînd mîinile spre cer, „socialistul" Spaak a implorat ajutorul divin în sprijinul C.D.E. „Dacă n-ajungem la un acord, e un dezastru. Un adevărat dezastru!" — s-a lamentat el. Dar se pare că inseşi cerurile i-au stat împotrivă. In această noapte, la ora 24.45 un delegat olandez a fişnit din sala conferinţei de la Bruxelles şi a şuerat ziariştilor adunaţi în grabă în jurul lui aceste două cuvinte: „No agreement!" (N-am căzut de acord!)

Dezastrul era însă numai pe jumătate. Hotărîtor avea să fie rezultatul votului din Adunarea Naţională Franceză. Soarta C.D.E. stătea în mîinile poporului francez, care se ocupa pe faţă de rezolvarea acestei probleme, ignorînd combinaţiile din culise.

In parlamentul din Paris s-a dat o bătălie grea. D-nii Pinay, Reynaud, Bidault şi alţi cîţiva promotori ai Europei cu capitala Washington constituseră un comitet de „salvare a C.D.E.". Din umbră acţiona un întreg clan, format din elemente foarte diverse — socialişti de dreapta şi catolici, agrarieni şi independenţi — dar cu o singură ţinută morală: obedienţa faţă de ordinele americane şi un singur crez: trădarea intereselor Franţei. S-au făcut apeluri către d-nul Spaak. S-a scris cancelarului Adenower. S-au pus speranţe în presiunile d-lui Dulles, ale d-lui Bruce şi ale agenţilor lor. S-au acceptat bani din străinătate. Ce n-au făcut membrii acestui clan pentru a împiedica exprimarea voinţei poporului francez!

Dar poporul Franţei se convinsese că aşa-numita Comunitate defensivă europeană nu era nici defensivă, nici europeană şi curînd avea să facă ca ea să nu mai fie nici comunitate. Prin votul Adunării Naţionale, care a trebuit să asculte de glasul naţiunii, C.D.E. a fost înfrîntă. Ea a fost definitiv înmormîntată în sunetele „Marseillezei", cu care deputaţii francezi care votaseră împotriva C.D.E. au salutat anunţarea rezultatelor scrutinului.

Votul de la 30 august a răsunat ca o uriaşă palmă aplicată de poporul francez pe obrazul amatorilor de agresiuni. El a provocat derută şi consternare în lagărul atiţătorilor la război. „Comunitatea defensivă" s-a

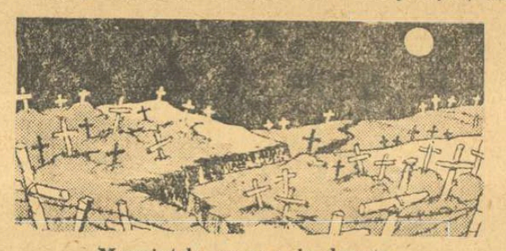

Mormintele pe care le doreşte...

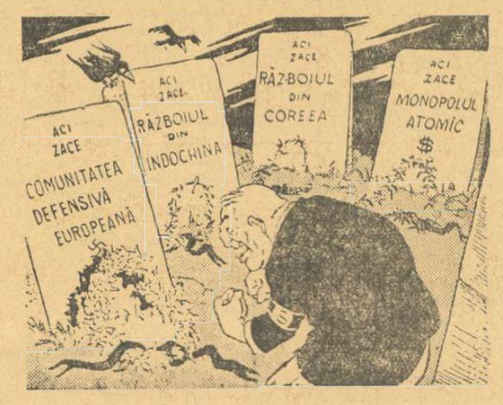

...şi cele pe care le are

Desen de A. RIK

transformat peste noapte în comunitate deprimată.

„Nu se poate nega, a trebuit să declare a doua zi Eisenhower, că respingerea tratatului C.D.E. de către francezi constituie un eşec serios al efortului comun al ţărilor occidentale. Da, am suferit un eşec". Iată o împrejurare cînd putem fi cu totul de acord cu d-l Eisenhower! Intr-adevăr, un eşec şi încă unul din cele mai răsunătoare şi mai usturătoare.

La rîndul său, într-un interviu acordat unui corespondent al ziarului „Times", cancelarul celui de-al IV-lea Reich, cel de la Bonn, a făcut pe un ton ce aduce jumătate a constatare, jumătate a ameninţare, următoarea „declaraţie privată" (de scrupule): „Nu voi repeta niciodată destul de des şi cu suficientă tărie că respingerea de către Adunarea Naţională Franceză a tratatului C.D.E. a creat o situaţie extrem de gravă". Cancelarul de la Bonn n-a mai găsit de cuviinţă să arate şi pentru cine s-a creat o „situaţie gravă". Poate pentru Franţa, pentru pacea lumii? In nici un caz! Ba, dacă ar fi să-l parafrazăm pe cancelar am trebui să spunem că nu se poate sublinia cu suficientă tărie marea victorie pe care poporul Franţei şi cauza păcii au dobîndit-o prin respingerea C.D.E., care ar fi adus cu sine pierderea totală a independenţei Franţei şi supremaţia militarismului german în Europa occidentală.

Dar, firească, ar fi fost o naivitate ca cineva să-şi imagineze că grupările agresive din S.U.A., care de patru ani încoace au depus atîtea eforturi pentru punerea pe picioare a C.D.E., ar putea renunţa de pe o zi pe alta la planuri ce constituie însuşi miezul politicii externe americane. Şi, într-adevăr, ca un viespar năucit un moment de o lovitură neaşteptată, după o clipă de stupoare d-nii Dulles şi David Bruce, cancelarul de la Bonn şi senatorul Wiley ţes acum în grabă un nou păienjeniş de intrigi şi presiuni în jurul Franţei, pentru a o sili să admită „restabilirea imediată a suveranităţii Germaniei", adică a reînarmării Reichului de la Bonn, în ciuda respingerii tratatului C.D.E. Se aranjează în culise o confirmă a „celor şase" din fosta C.D.E. plus Anglia şi S.U.A. şi o conferinţă a pactului Atlanticului; se studiază în cabinete tăinuite posibilitatea unei eventuale schimbări de guvern în Franţa sau metodele cele mai potrivite pentru a determina capitularea actualului guvern, care, oricum, nu a adoptat o poziţie clară.

Numai că după votul de la 30 august, poporul francez a înţeles şi mai bine că în momentul de faţă există întrunite toate condiţiile pentru o reexaminare completă a întregii situaţii diplomatice a Franţei, pentru rezolvarea problemei germane în conformitate cu interesele tuturor popoarelor, inclusiv cel german.

Nu poate începea nici o îndoială că orice socoteli făcute fără voie şi peste capul poporului francez se vor dovedi o contabilitate frauduloasă. Iar patronii gestionarilor escroci nu pot avea decît o singură perspectivă: falimentul.

Franţa republicană nu va accepta niciodată să fie guvernată de regii tunurilor din Ruhr.

Dumitru Hîncu

SCRIITORII PATRIOŢI AI CANADEI

Jean Jules Richard, un tînăr scriitor din Canada, a fost invitat la Consiliul Păcii, care s-a ţinut la Paris acum cîţiva ani. El nu a fost invitat ca delegat al Congresului Păcii din Canada, ci ca participant, ca scriitor. Şi a crezut că se duce aşa, ca un simplu spectator la marele sobor al popoarelor, despre care — eventual — va scrie cîteva impresii de turist.

Dar nu s-a întîmplat aşa. Problemele de viaţă ale popoarelor ridicate la tribuna Consiliului l-au făcut pe Jean Jules Richard să vadă altceva. Să vadă realitatea. Era vorba aci de destinul oamenilor, de liniştea şi fericirea lor. Şi şi-a dat seama că nu poate fi un simplu participant, că aici şi de el, de poporul său este vorba. Mai mult. Ca scriitor nu putea lipsi din primele rînduri ale acestei nobile lupte. Ca minuitor al condeiului, el trebuie să stea lîngă luptătorii care, de la tribuna păcii, rosteau, în numele umanităţii, un mesaj şi un apel la solidaritatea pentru apărarea şi salvgardarea acestui suprem bun al noroadelor.

Şi Jean Jules Richard s-a întors în patria sa un înflăcărat combatant al păcii, un luptător pentru cauza poporului său — libertatea şi independenţa.

Despre această luptă a scriitorilor canadieni ne-a vorbit Margaret Fairley, — scriitoare şi vice-preşedinte al Comitetului de luptă pentru pace din Toronto, ea însăşi aprigă participantă la această luptă.

Redactor principal la „New Frontiers", revistă care stă în primele rînduri ale publicaţiilor progresiste din Canada, Margaret Fairley aduce în paginile publicaţiei ce o conduce creaţiile celor mai buni reprezentanţi ai scrisului militant.

Canada a canadienilor

— Scriitorii noştri pun în primul plan al luptei lor — *ne spune Margaret Fairley* — independenţa noastră naţională. Ei ştiu că atîta vreme cît cele două puteri dominante imperialiste — Statele Unite şi Anglia — vor hotărî soarta poporului canadian, acesta nu se va putea dezvolta, creindu-şi o viaţă şi o cultură a sa. De aceea, ei şi-au pus scrisul în slujba acestei cauze.

Tot mai mulţi scriitori din Canada se conving de acest lucru şi iau atitudine împotriva politicii de război a Statelor Unite. Tot mai multe sînt cărţile în care sînt aduse problemele acute ale vieţii noastre.

„Opt zile de ură", romanul tînărului scriitor Jean Jules Richard, prezintă un grup de soldaţi canadieni trimişi să lupte şi să moară pentru interesele dominatorilor lor. Cartea dezvăluie ororile războiului, cursa tratricidă ce o reprezintă războiul capitalist.

„Greva", o altă carte a aceluiaşi scriitor, arată lupta muncitorilor de la o mină de asbest. Bineînţeles cartea nu a găsit editor, ca şi cele mai multe dintre cărţile care au curajul să arate adevărul. Ea a putut să apară, capitol cu capitol, în editura din Quebec a ziarului „Combat", organ al Partidului progresist al muncii. De asemenea, cîteva capitole au apărut în revista „New Frontiers".

Pe frontul luptei pentru pace, pentru independenţa Canadei, pentru o Canadă a canadienilor, au venit şi poeţii mai virstnici ca Wilson Mac Donald, Keneth Leslie, Arthur S. Bouricuot şi Joseph Walace, care este şi el oaspetele dumneavoastră. Ei au părăsit poezia contemplativă, poezia intimistă şi scriu versuri animate de un fierbinte patriotism, inspirate din marile frămîntări ale epocii lor.

Poeţii militanţi

Trebuie să vă mai spun că mai sînt mulţi scriitori progresişti din trecut care, demoralizaţi de condiţiile grele, de lipsa de edituri, au tăcut. Din această pleiadă tot mai mulţi, dîndu-şi seama că a tăcea, a depune armele, înseamnă a renunţa la demnitatea ta de om, a lăsa ca arta şi cultura să fie batjocorite de neguţătorii de hîrtie, se întorc ca luptători.

Pilda şi operele scriitorilor noştri clasici, în care este exprimată realitatea crudă a vieţii canadiene, constituie un

MARGARET FAIRLEY
Desen de M. DINU

puternic imbold pentru ei. Ei, ca şi noi, sîntem însufleţiţi de poemele Paulinei Johnson, de cărţile lui F. P. Grove — cel mai bun romancier al nostru. Venit în Canada din Suedia, el a cunoscut prin propria lui experienţă viaţa unui popor oprimat, experienţă pe care a cuprins-o în nenumăratele lui romane din care cele mai puternice sînt: „Locuitorii mlaştinilor", „Pîinea noastră cea de toate zilele", „Stăpînul minii", — toate o ascuţită analiză a lumii capitaliste, a soartei muncitorului din această lume.

Frontiere noi

Dar scriitorii burghezi, ce scriu, unde publică?

— Iată o întrebare al cărei răspuns vă va înfăţişa starea literaturii la noi. Nu au nici o revistă! Scriitorii nu au unde publica. Bineînţeles, în afară de acei care au devenit funcţionari ai editurilor burgheze şi care execută „comenzi" — literatură de senzaţie, poliţistă, maculatură abjectă. Trebuie să recunoaştem că „New Frontiers" este singura publicaţie ale cărei pagini sînt deschise scriitorilor adevăraţi. Noi ne străduim să facem cunoscut poporul canadian, ţara noastră, trecutul său, tradiţiile sale progresiste şi să militäm pentru o Canadă liberă. De asemenea, ne străduim să facem cunoscută literatura sovietică, a ţărilor de democraţie populară, literatura militantă a celor două Americi. Acestea sînt frontierele noi, orizonturile largi care inspiră pe scriitorii noştri înaintaţi şi-i ajută să-şi îndeplinească măreaţa lor misiune, aceea de conştiinţe luminate ale poporului lor.

Margaret Fairley a văzut şi s-a entuziasmat de condiţiile pe care le au scriitorii noştri. A văzut şi s-a entuziasmat de realizările oamenilor noştri.

— Plec cu o experienţă care mă însufleţeşte şi pe care o duc ca pe un mesaj în ţara mea, şi încheie spusele scriitoarea canadiană.

In ochii ei albaştri ca de copil străluce o lumină blîndă, o privire către noile frontiere ale lumii pe meleagurile căreia a petrecut cîteva zile.

St. R.

Cu privire la esenţa liricei

Numărul 5/954 al revistei „Probleme de literatură şi artă" editată de „A.R.L.U.S — Cartea rusă" se deschide cu un deosebit de interesant articol intitulat „Poezie şi adevăr" semnat de B. Solovicv. Criticul analizează diferite aspecte ale poeziei lirice, în special cele legate de originalitatea ei şi combate idilismul şi superficialitatea, corespunzătoare cel mai adesea lipsei emoţiei, neaprofundării vieţii de către poeţi.

Discutînd apoi unele teze cuprinse în expuneri şi articole ale poetei Olga Bergholtz, criticul sovietic se opreşte la problema specificului poeziei lirice, a ceea ce e esenţial în lirică. Definirea liricei ca „exprimarea eului", definiţie care circulă la unii scriitori şi critici, nu este justă, spune B. Solovicv. „Exprimarea eului", aşa cum o înţeleg adepţii acestei formule, duce la individualism, egocentrism, subiectivism. Important e ca poetul să nu se rezume la consemnarea fenomenului, la descrierea lui şi la arătarea propriei atitudini — acestea sînt implicate în formula simplistă „exprimarea eului" — ci să dea fenomenului o semnificaţie, să-l privească în corelaţiile lui, să-l vadă ca o parte a realităţii, în legătură cu legile, cu esenţa, cu dezvoltarea ei.

Actualitatea deosebită a problemelor tratate, valabile şi pentru alte genuri ale literaturii, exemplificarea bogată, argumentarea teoretică foarte largă, fac ca articolul să fie folositor atît scriitorilor, cît şi tuturor iubitorilor de literatură.

In restul numărului, contribuţii privitoare la problemele literaturii aduc în special articolele: „Unele probleme ale studierii operei lui Gorki" de B. Riurikov, „Scenariul filmului de desen animat" de S. Sergheev şi „Satira lui Maiakovski pe scenă" de N. Kalitin, celelalte ocupîndu-se de problemele specifice altor arte.

Prima zi de şcoală

De astă primăvară, de cînd n-am mai luat drumul Dobroeştilor, sătuleţul de laptari de pe gîrla Colentinei, vremea n-a stat locului în această suburbană a Capitalei. Seninul cerului de dimineaţă bate într-un verzui tomnatec. Tarlalele de varză au dat în copt şi cît vezi cu ochii, verdele lor ca cocleala şi cel al arăcilor graşi cu luminiţe roşii ici-colo, îţi mîngîie privirea. Lăstunii de apă în dreptul podeţului ţes parcă o pînză nevăzută, gonind după gîze. Salcia bălană de pe ulicioara cu bolovani de riu nu împrăştie mireasmă ca în luna mai; dar mai la deal, a venit iar primăvara... Băieţaşi şi fetiţe cu băsmăluţe stacojii înnodate sub bărbie se îmboldesc ca nişte cocoşei pe portiţa cu şopron. E zi-ntîi de septembrie. S-a pornit şcoala.

Nu mai e ca pe vremea de odinioară cînd dascălii făceau catagrafia copiilor, umblînd din casă în casă cu condica la subsuoară. Învăţătura de carte nu mai e o pacoste. Săteanul nu mai vine cu găina ori cu caşul în traistă să spună învăţătorului:

„Sterge-l, bre, pă fiu-miu, că doar n-o să-l fac popă!"

Şi copilul, fată ori băiat, rămînea să păzească vacile, purceii, oile pe cîmp. Azi, în satul Dobroeştilor nu mai e neştiutor de carte. Nici un copilaş n-a rămas neînscris la drumul cel nou al învăţăturii. In clasa întîi, prin ferestrele uriaşe gătite cu glasire de flori, soarele cată ca în spre un roi de fluturi: fundiţe roşii, albastre, albe, capete chiluge... Profesoara, cu blîndeţe de mamă în glas şi în priviri, învaţă fetiţele şi băieţaşii cum să stea în pupitru. In cel din şirul de lîngă perete o gigilice cu obraji ca două piersici şi părul bătut în două cosiţe cu funde roşii. O cheamă Mariana.

— Şi or să fie cuminţi? întreb.

— Auziţi, copii? rîde profesoara.

— Da, da, da!... se stîrneşte un ciripit.

— Şi n-o să vă necăjească?

— Nu!... se ridică Mariana, scuturînd din codiţe.

— Dar la iarnă, or veni la şcoală?

— Hei!... rîde iar profesoara, ba o să ne batem şi cu bulgări de zăpadă. Nu-i aşa, copii?

— Cu bulgăli mali! strigă un prichindel.

Pe vremea mea, cea dintîi zi de şcoală a fost altfel. Cernea burniţă timpurie de toamnă. Noi, plozii mahalalelor, stam zgribuliţi în ograda şcolii nr. 18, peste drum de biserica unde doarme de veci Anton Pann, care a desfătat copilăria cu stihurile lui glumeţe. In ogradă era noroi şi o movilă neagră de cocs. Ne-am cocoţat pe ea. A sunat. Am dat buzna în clasa I. Eu, mai la urmă... Poc!... a răsunat deodată şi larma copiilor a amuţit ca ciripitul vrăbiilor cînd aud detunătură. M-am rostogolit pe scînduri... Directorul cel gras îmi dăduse pe la spate o palmă peste urechea dreaptă. Copiii îi murdăriseră duşumeaua. Plăteam eu. Mama mi-a pus acasă untdelemn de la candelă. Dar auzul s-a stricat ca rotiţele unui ceasornic.

Am povestit pe scurt întîmplarea. Copilaşii ascultau cu ochii măriţi de-o spaimă nedesluşită.

— Trebuia să mă bată?... am întrebat.

— Nu, nu, nu!...

S-a ridicat furtună în glasuri fragede, în care tremurau mila şi revolta ca în cel al lui Feully, lucrătorul de evantaie din „Mizerabilii" lui Hugo. „A învăţa carte înseamnă a te dezrobi" spunea acel prieten al abecedarului şi al unei altfel de dreptăţi în lume.

Ioachim Botez

Note şi comentarii

TRADUCEREA ESTE CREAŢIE, SAU NU ESTE NIMIC

afirmă Cicerone Theodorescu în ultimul număr al revistei „Contemporanul", ridicîndu-se împotriva traducerilor de mîntuială, a „literalismului" (adică a reproducerii rigide, înghesuite, vorbă cu vorbă, a textului original) şi a „liberalismului" (adică a schimbărilor şi adausurilor arbitrare ale traducătorului).

Poetul, vorbind despre experienţa cîştigată în procesul dificil de elaborare a tălmăcirii lui Tiorkin, ne atrage atenţia stăruitor asupra cîtorva fraze dintr-o scrisoare a lui Lenin, care i-au servit lui ca îndrumar: „...sînt ocupat cu o traducere. Aceasta îmi va lua destul de mult timp. Apoi vom vedea... *(„Vom vedea" — interpretează Cicerone Theodorescu* — adică abia după pritocirea îndelungată a datelor vieţii, abia acum vei trece la „prelucrarea" materialului de viaţă însuşit)... Ciorna va fi gata în curînd. Se va cere o prelucrare radicală..."

Şi după ce trece în revistă cîteva din problemele cele mai ascuţite ale traducerilor, autorul articolului sintetizează „pentru cei interesaţi de felul cum se lucrează o traducere în atelierul scriitoricesc", concluziile izvorîte din practica sa în acest domeniu: „După ce ai pătruns bine de tot în miezul fiecărei părţi din opera pe care vrei s-o traduci, după ce te-ai identificat cu gîndirea autorului, cu genul imaginilor folosite şi cu particularităţile mecanismului lor, îţi apare deodată foarte limpede şi ţi se pare foarte firesc că, de fapt, — limba fiind „realitatea nemijlocită a gîndirii" — tu creezi din nou, cu mijloacele limbii tale, gîndirea altuia, eroii altuia, creaţia altuia, dar cu totul şi cu totul la fel cum ar fi vorba de gîndirea ta, de eroii tăi, de creaţia ta... Apare limpede astfel, verificat încă odată în practică, adevărul definiţiei leniniste a traducerii: „prelucrare radicală..." Creaţie. Cred, aşadar, în ceea ce priveşte problema traducerilor, că prima concluzie, primul lucru de ţinut minte şi în toate cazurile, convingerea cu care e nevoie să porneşti la o asemenea muncă, ar fi pe scurt: „traducerea este creaţie — sau nu este nimic!..."

LITERATURA SPORTIVA

Este interesant — şi neplăcut — de constatat că despre sport — acest fenomen social care, cu sau fără aprobarea „intelectualilor" distilaţi, ocupă un loc atît de important şi pasionant în viaţa contemporană — se scrie încă mult prea puţin şi mult prea sărăcăcios. Necunoscînd farmecul şi rostul activităţilor sportive sau ferindu-se din prejudecată de această temă ca fiind, pare-se, „nepoetică" (iarăşi!) scriitorii noştri — şi ne referim mai cu seamă la condeierii aparţinînd tinerei generaţii — nu dau nici pe departe sportului ceea ce este al sportului...

Nu este prin urmare neîntemeiată satisfacţia pe care am încercat-o zilele trecute întîlnind în paginile „Sportului popular" o schiţă sportivă de Remus Luca, intitulată „Cuvîntul echipament". In „Cuvîntul echipament" talentatul autor al „Anei Nuculai" ne înfăţişează cu seva şi umorul ce-l caracterizează felul cum la fară, un colectivist, bun tată de familie, ajunge — după o seamă întreagă de păţanii şi procese sufleteşti — să se convingă că sportul nu este nici pe departe o blăstămăţie şi că fata lui nu săvîrşeşte un păcat apocaliptic dacă, atunci cînd joacă volei, se îmbracă în costum sportiv.

Un prozator de talent a dat exemplu. Cine-l urmează?

Gh. Budeasa

EVRIKA!

Infinit de variate sînt întrebările pe care şi le poate pune un creier omenesc. La unele se poate răspunde uşor, la altele numai după multă bătaie de cap. Unele mai importante, altele mai puţin. In nr. de simbătă 4 septembrie a.c., rubrica „Răspunsuri la întrebările cititorilor" din „Scînteia tineretului" răspunde la

două întrebări. Una dintre ele, căreia redacţia i-a acordat spaţiul cel mai important, este o dilemă de un tragism aproape hamletian şi anume: „Ce a apărut mai întîi, oul sau găina?"

Un tov. asistent la Facultatea de biologie din Bucureşti ne asigură, cu o competinţă de care nu avem nici un motiv să ne îndoim, că problema oului şi a găinii „s-a pus de multe ori". Se pare însă că pînă în zilele noastre mai sînt unii oameni care pun întrebarea în glumă. Pe aceştia, cu o sfîntă indignare, tov. asistent îi face... cu ou şi cu oţet.

Aşa cum ne arată viitorul om de ştiinţă, pînă acum s-a făcut mult dilletantism în jurul acestei probleme, de către tot felul de oameni nepregătiţi. In realitate, „singurul răspuns la întrebarea de mai sus poate fi dat numai de ştiinţă..."

Străduindu-se să aducă o soluţie „pusă pe" problemei oului şi găinii, autorul situează mai întîi în timp momentul cînd a fost pusă pentru prima oară această întrebare dramatică şi ne asigură că ea este „un rezultat al influenţei exercitate în trecut de către clasele exploatatoare..."

Dar pînă aici n-am făcut decît să „cojim" de primul lui înveliş stratul gros de neştiinţă care înconjura problema primordialităţii oului sau găinii. Ca să ajungem însă la miezul problemei, cu alte cuvinte la „gălbenuşul" ei, trebuie să dăm din nou cuvîntul tov. asistent.

Acum 120 milioane de ani, ne spune el, trăiau pe pămînt nişte animale „mici", asemănătoare cu şopîrlele din zilele noastre „şi cărora în limbaj ştiinţific li se spune reptilie" (întocmai ca unor alte animale „mici", cărora în limbaj profan li se spune şarpele boa, sau crocodil — n.n.)... „Ele aveau şi nişte solzi lungi pe membrele anterioare care le ajutau la sărit şi care, cu vremea, s-au transformat în pene". Asupra acestei teze a tov. asistent ar trebui, poate, să insistăm mai îndelung. Fără să fim oameni de ştiinţă, ni se pare totuşi că este pentru prima oară cînd se demonstrează cu atîta putere de convingere că membrele anterioare ale reptilelor s-au transformat în... pene.

Din păcate, însă, dintre multele lucruri interesante şi edificatoare pe care le cuprinde articolul, n-am putut „selecţiona" decît cîteva şi anume pe cele cu un „colorit" mai bogat. Nu ne putem totuşi împiedica să redăm în întregime concluzia, grea de consecinţe, a articolului. Este limpede acum pentru noi — se spune în încheierea articolului — că întrebarea „Ce-a apărut mai întîi: oul sau găina?" — nu este bine pusă şi că problema se pune în alt mod, bizuindu-ne pe cuceririle ştiinţei.

După cît se vede, nici Columb n-ar fi putut rezolva mai bine problema oului... şi a găinii.

H. D.

SURPRIZA DE LA RADIO GOTHAM

„Discuţie literară" la microfonul postului american de radio, Gotham.

Asemenea discuţii au loc din cînd în cînd, cu participarea a feluriţi scriitori, critici literari, publicişti. Indeobşte, în asemenea cazuri, ia cuvîntul mai întîi un critic care pledează în favoarea unei cărţi proaspăt apărute; pe urmă, un alt critic se ridică împotriva părerilor exprimate de predecesorul său; iar la sfîrşit, un arbitru foarte moderat dă dreptate ambilor polemişti, lăsîndu-i pe auditori într-o perfectă derută.

Aşa se petreceau, de regulă, lucrurile şi totul se isprăvea cu bine. Pînă de curînd cînd s-a întîmplat ceva neobişnuit.

La microfon se afla romancierul american Louis Bromfield, republican convins, proprietar de ferme în Ohio, adversar declarat al socialismului, ş.a.m.d. Persoană „onorabilă", aşadar.

Şi toată lumea se aştepta ca discuţia să se desfăşoare ca de obicei, adică „onorabil..."

Cînd, deodată, Bromfield, deviind de la subiectul discuţiei, a declarat — fără ca nimeni să-i fi cerut părerea — că generalii de la Pentagon sînt nişte belicoşi pe care nu-i interesează pacea cîtuşi de puţin, că este necesar să se realizeze înţelegere şi să se negocieze pacea cu toată lumea şi că americanii n-au ce căuta în Indochina.

Stupoare la microfon. Organizatorii îşi ştergeau frunţile de năduşeală. Atunci — lovit de-o inspiraţie fericită — Hecksler editorialistul şef al cunoscutului ziar reacţionar „New York Herald Tribune", l-a întrebat pe romancier — încercînd să mai salveze cîteva clocuri din vasul spart de Bromfield — dacă acesta, criticînd Pentagonul, pune în discuţie şi justeţea războiului din Coreea.

— Bineînţeles — a căzut prompt şi acru răspunsul — tocmai despre aceasta voiam să vorbesc şi eu...

ALBERTO MORAVIA, CULTURA NAŢIONALĂ ŞI TINERII SCRIITORI

Acesta este titlul unui interviu pe care Daniel Anselme, redactor al publicaţiei franceze de literatură „Les lettres françaises" l-a luat, nu de mult, cunoscutului scriitor progresist italian Alberto Moravia. Moravia este una din cele mai interesante figuri ale scrisului italian contemporan. Primul său roman, „Indiferenţii", a apărut în anul 1929, stîrnind vîlvă în lumea literară şi minie în cercurile fasciste de la putere.

„Indiferenţii" lui Moravia nu i-au lăsat indiferenţi pe fasciştii mussolinieni, cărora cartea le-a displăcut foarte în paginile romanului lui Moravia erau demascate cu virulenţă moravurile negre ale burgheziei

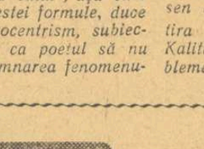

italiene. Or, tocmai în zilele acelea Mussolini ridica în slavă burghezia italiană, înfăţişînd-o ca model de virtute pentru întreaga lume. Drept pentru care, cînd editura a vrut să scoată a şasea ediţie a cărţii, cenzura fascistă s-a opus... fără a da nici un fel de explicaţie, bineînţeles", iar cînd a apărut al doilea roman al lui Moravia, „el a fost primit cu o liniştе mormîntală".

Fiindu-i cu neputinţă să mai trăiască în atmosfera de ev mediu cefos din Italia, Moravia a început să peregrineze prin străinătăţi, trimiţînd de acolo în ţară, pe cît îi îngăduiau rigorile cenzurii, povestiri şi articole. „Dar — notează scriitorul — o mică povestire... a făcut să fiu dat afară de la „gazeta unde lucram".

După cîtva timp a publicat un roman, „Balul mascat", despre un imaginar dictator din Mexic. Printre rîndurile romanului însă se citea altceva: povestea unui mai puţin imaginar dictator din Italia. Doi ani de zile n-a mai putut ieşi Moravia cu adevăratul lui nume, în gazetele italieneşti.

Astăzi, Moravia se bate mai departe împotriva celor mai recente „edilii" ale fascismului, împotriva reacţiunii şi ignoranţei. Scrie mereu, scrie romane, piese de teatru, scenarii pentru film, povestiri, foarte multe povestiri. Povestiri scurte — „Povestiri romane" — de cîte 6—7 pagini. Peste o sută de asemenea povestiri a dat la tipar Moravia în ultimii patru ani: „Păţanii sau mici întîmplări, ale căror eroi — spune Moravia — sînt oamenii simpli. Aceste „Povestiri romane" sînt în tot cazul foarte deosebite de povestirile pe care le-am publicat pînă nu de mult. Ele sînt scrise toate la persoana întîia.

Credincios străduinţilor sale de a crea o artă care să oglindească adevărul vieţii, Moravia îşi reafirmă cu tărie convingerile artistice: „Nu există artă fără realism". *Scriitorul Moravia militează pentru realism nu numai prin arta sa, ci şi în paginile revistei „Noi argumente" pe care o conduce.*

Moravia — despre care mulţi critici de seamă afirmă că este cel mai bun scriitor italian în viaţă — militează cu stăruinţă pentru ideile păcii şi ale progresului social.

A. M.

„Steaua" nr. 5

Numărul recent apărut, 5/1954 din august al revistei clujene „Steaua" este închinat aniversării gloriosului deceniu. Desprindem din sumar: ciclul de poezii semnat de Aurel Rău („Duminică de odinioară", „Intoarcerea", „Vor avea pămînt", „Cîntare", „Durerea de altădată", „In zori", „Mai mare dragul",), poeziile lui A. E. Baconsky, Aurel Gurghianu şi Cornelia Sălăjan, închinate aniversării eliberării patriei noastre. Sînt publicate de asemenea două traduceri din literatura sovietică, poeziile „Vînători" de N. Gribaciov şi „Patria" de K. Simonov, ambele în romînеşte de I. Oarcăsu.

Teofil Bueşcan publică nuvela „Se auzeau tunurile", iar tînăra prozatoare Nagy Ilona fragmentul „In furtună". De menţionat cele două articole-bilanţ cuprinse în numărul de faţă. Primul, semnat de George Munteanu, face o succintă trecere în revistă a drumului parcurs de scriitorii ardeleni în gloriosul deceniu. Cel de al doilea, intitulat: „Forţa şi bogăţia artei noi", semnat de Florian Potra, prezintă aspecte din înfloritoarea viaţă culturală a Clujului în ultimii zece ani. Revista reproduce după „Literaturnaia gazeta" articolul lui V. Nazarenko „Principialitatea imaginii poetice". Cronica literară din acest număr, semnată de George Munteanu, este consacrată analizei volumului de poezii al lui Cicerone Theodorescu, „Un cîntec din ulita noastră". La „Recenzii" Ion Brad prezintă volumul „Laude" de M. R. Paraschivescu şi Eugen Naum „Evghenie Oneghin" de Puşkin, în traducerea lui George Lesnea.

Seară închinată aniversării a zece ani de la eliberarea poporului bulgar

In cinstea aniversării a 10 ani de la eliberarea poporului bulgar s-a organizat pentru azi, joi, 9 septembrie, la Casa scriitorilor, o seară literară.

Cu acest prilej, tov. Silvian Iosifescu va vorbi despre succesele obţinute de poporul bulgar în această perioadă, despre dezvoltarea literaturii şi artei bulgare.

Seara literară se va încheia cu un program muzical şi recitări din poezia bulgară.

Redactor şef: Zaharia Stancu
Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (**redactor-şef adjunct**), Veronica Porumbacu (**redactor-şef adjunct**), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administraţia 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 1,50 lei; 6 luni 3 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 STAS 3462 — 25

TG.MURES
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 27 — Joi 16 septembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

Grădinile de la Pontul Euxin...

Aflîndu-mă nu de mult într-un accelerat de noapte, am tresărit din somn la auzul unei discuții; careva din cupeu grăia cu înflorare în glas despre „visul industrial"; cu dojană mare se ridica împotriva cîrpacilor care nu văd în cîrtele unui plan clădiri, mașini, terenuri plantate, spitale, școli; într-un cuvînt, călătorul acela își ridica vrăjmășia asupra celor ce nu știu visa...

— Într-adevăr... îl aprobă un fel de colos în uniformă de marinar; dar nu înțeleg de ce domnia-ta te uiți la mine atît de rău, ca și cînd eu aș fi omul calp, ciubota cu ochelari care nu știe trezi cîtrele la viață și nu le poate altoi aripi de vultureni. În ce mă privește, iată...

Și scoțînd marinarul un dosar din servietă, bătu cu degetele darabana pe copertă, parcă scandînd:

— Între acești pereți de dosar, eu duc șalupe și remorchere pentru marea ce se va crea în munți, la Bicaz. Îți aduci aminte cum se pomenea în gazete despre Timlianskaia... Cu ani înainte o puteau căuta geografii pe toate hărțile: deodată, Timlianskaia s-a întins ca o năframă...

I-am lăsat pe călătorii aceia discutînd și am coborît într-o gară mică din cîmp. Acceleratul a pornit înainte, spintecînd noaptea ca un bour cu cap de foc. După vreme lungă, mi-am adus aminte de cei doi călători după ce am citit Directivele Congresului P.M.R. privind dezvoltarea agriculturii. După ce am citit am pus gazeta la o parte și mi-am ținut ochii departe, în roșața unui amurg plin de pojaruri ca niște focuri ale giganților; și m-am gîndit la provincia cea mai uscată a țării noastre, la Dobrogea, cu munții morți ai Măcinului, cu heraclei și histrii înfățișînd civilizații stinse; și cu o agricultură sărmană; și cu vînturi fierbinți; și cu uscăciuni tulburate doar de apa mortilor, această fata morgana clătinînd porumbul slab, ciulinii și cumpenile fîntînilor singuratice care străjuiesc gorganele; înainte, către răsărit, mi-am închipuit satirul Pontului Euxin, mirosind a sare și a miasme venite din cimitirele adîncului. Cum va arăta partea aceea de țară în 1966, după 12 ani? Să stăm în loc și să ne închipuim: cît de frumoase sînt livezile de caiși și de cireși! Cum se schimbă încet, încet, și pe nesimțite, clima, aducînd rouă dimineților și ploi! Auziți cum cîntă metalic broțăceii, după ce se înalță de la un capăt la altul al văzduhului dobrogean, curcubeele! Săteanul se descoperă să-i ude ploaia repede cu bulbuci și trage mai zdravăn cu coasa în ierburi grase.

★

Dar gîndurile trezite de Directive pot merge foarte departe în vreme. Oare nu exagerăm, visînd? De bună seamă că nu. Sînt încredințat că o carte inspirată din cîtrele privind Dobrogea de mîine, ar fi magnifică și este datoria noastră s-o scriem. Mai la urma urmei, ce generații de scriitori au avut parte ca noi de atîtea mărețe și realizabile visuri? Ni-i destul să ne uităm în trecut, la visătorii de demult, și să le urmărim visurile vieții lor; visul, pentru mulți din clasici, era un refugiu în singurătate, un inel de coral care-i despărțea de mediul înconjurător, meschin și refractar oricărei înălțări a închipuirii. Cîntăreți ai aspirațiilor, scriitorii noștri au cea mai înaltă menire cu putință; ei au a arăta oamenilor care muncesc cu excepțional sîrg, cum le va fi ziua de mîine; au a le arăta cum grăuntele de porumb sau bobul de grîu vor acoperi cîmpiile patriei într-o deosebită bogăție; cum, cel ce sădește pomi, plantează de fapt grădinile viitorului; scriitorii au a arăta prin arta lor, de la mlădierea tulpinelor și înălțarea vîrfurilor, pînă la greutatea roadelor; prin mijlocirea artei scrisului, muncitorii trebuie să-și vadă ca-n geografia palmei, viitorul; și avînd în față această oglindă fermecată, mai cu drag vor pune umărul la zidirea din nou a lumii.

Menirea aceasta înaltă a scriitorului nu se putea concepe, nu se putea naște decît în condițiile pe care le trăim. Scriitorul reflectă în personaje și în imagini năzuințele partidului, inimă a năzuințelor populare; ce-i mai măreț decît să-ți faci din artă steag înainte mergător?

Discuția aprinsă dintr-un accelerat de noapte, oamenii care o purtau cu aprindere în încăperea unui compartiment sînt un simbol al visătorului vremii noastre; înginerul care grăia despre „visul industrial", marinarul care ducea în servietă remorcherele de pe marea din munți, nu sînt oameni unici; ei răsar din ce în ce mai mulți din seva fierbinților năzuinți ale poporului nostru.

Iată, avem parte să visăm cele mai temerare dintre visuri; ceea ce azi e abia început, cu avînturi și greutăți, se va înfăptui de bună seamă. Nu e simplu deloc să privești un deal gol, ars de vînturi și de vifore și să afirmi cu mîna pe conștiință că mîine, pe dealul acela, va freamăta un codru de stejari; după cum nu e ușor să te oprești în arșița Jiiei, să-ți crape dinții după un strop de apă și totuși să fii încredințat că pe acolo vor luci mîine „sălbele de lăzuri" pomenite de cărturarul Cantemir Voievod și iarăși nu e ușor să te uiți noaptea la focul ciobanilor dintr-o cîmpie și să crezi nestrămutat că mîine, pe locul vetrei ciobănești, va dudui dinamul unei uzine electrice, răspînditoare de lumină și putere creatoare, în tus-patru cheutorile pămîntului.

Visurile noastre se bizuie pe forța creatoare a muncitorimii, pe voința fierbinte a călăuzitorului nostru, partidul, de a îmbunătăți din ce în ce viața oamenilor truditori. Scriitorii trebuie să fie mîndri că au una din cele mai înalte meniri în tot ce se face și în tot ce se va face în patria noastră.

Cînd ne ducem în documentare, trebuie să știm că de fapt ridicăm văluri de pe fața viitorului. Cei ce se așteaptă să întîlnească pe teren oameni ieșiți din fire, niște lei-paralei din basme, cred că nu știu a aprofunda realitatea, ori sînt atinși de morbul paranoiei. Muncitorul nostru e simplu și modest, așa cum îi stă bine omului creator; adevăratul creator nu se bate cu pumnul în piept niciînd; ca o floare de preț, îi împodobește firea modestia; el urăște și aruncă la gunoaie vorba lungă care din bătrîni se știe că e sărăcia omului. Creatorul din fabrică sau de pe ogor munceste cu dragostea celui ce știe că tot ce face e pentru el însuși; că pomii ce-i plantează azi vor da rod și vor ține umbră urmașilor lui; și credem că și în conștiința aceasta îi stă puterea creatoare.

Un cîntec vechi de pe la noi spune așa:

„De-ar fi lumea cum știu eu
Aș lua bardă de zmeu,
Codri vechi aș dărîma
Și lumea aș lumina".

Puterea de muncă, furată secole de-a rîndul, a căpătat mult așteptata descătușare; codrii vechi, care simbolizau greul și întunericul, sînt încet, încet doboriți la pămînt și în urma lor se ridică încet, dar cu nestrămutată siguranță, grădinile luminii.

★

Încredințați sîntem că fiecare scriitor cu dragoste de progres a gîndit ca și noi despre datoriile ce le are de îndeplinit în marele proces de schimbare a înfățișării țării. Să visăm, după cum ne învață Lenin, căci avem parte de cel mai frumos vis ce a înflăcărat vreodată generațiile. Să-i obișnuim pînă și pe oamenii calpi, pînă și pe „ciubotele cu ochelari" din vorba marinarului, să vadă dincolo de cifre, străluciri. Obișnuindu-ne cu visul acesta, unic în memoria istoriei, vom pune umărul cu dragoste deosebită, vom învăța să știm că dincolo de coloanele de cifre se vor înălța coloane albe și propilei ale edificiilor.

A... parcă ne vedem peste doisprezece ani, în delta Dunării, la livezile de gutui! Parcă vedem grădinile Dobrogei întinzîndu-se peste pulberile histriilor și heracleelor, pînă la hangerul Pontului Euxin! Că așa va fi, nu încape nici o îndoială, căci nimic nu poate birui puterea omenească unită într-o săvîrșirea binelui!

Să visăm și să creem, cu toată puterea noastră și să arătăm constructorilor ce lucru deosebit de mare înfăptuiesc. Aceasta e datoria și menirea scriitorului. Greutăți multe se află în față, dar toate vor fi răpuse, căci nimic nu poate opri progresul.

...Dar cîte nu s-ar putea scrie despre vis!

Eusebiu Camilar

Realități nouă și vechi

În ceea ce se cheamă, cu termeni pe deplin intrați astăzi în limbajul nostru literar, oglindirea realității în artă, poeții și artiștii de frunte ai Marii Revoluții Socialiste din Octombrie au fost neîntrecuți, tocmai fiindcă în faptul brut, direct, oficial chiar, ei *știau să vadă*, să simtă, să intuiască dintr-odată elementul cu adevărat poetic; adică acel element grație căruia viziunea poetică nu se cobora la un prozaism searbăd, oricît de bine rimat ar fi fost el, ci dimpotrivă, își găsea perspectivele unui zbor de înălțime, singurele care îndreptățesc și-i dau forță lirică.

Astfel, Alexandru Blok, în „Noi, Sciții", preamărea poporul rus nu din unghiul de vedere al unei cronici de gazetă puse în rime, ci din acela *istoric*, al revărsării forțelor creatoare ale poporului său tînăr și viguros; la fel, Maiakovski găsea în anii cumpliți ai foametei, imediat după revoluție, nu un motiv banal sau tragic de descriere a acelui flagel, ci o *imagine* care să dea o valoare poetică faptelor, o imagine care depășea faptele și care vestea că ele sînt privite drept în față, cu toată convingerea că vor fi depășite. Reproduc, din memorie, dintr-un poem al lui de atunci:

„Am dus iubitei mele multe buchete cu flori alese, cu trandafiri și orchidee, — dar niciodată nu m-am simțit mai fericit și mai mîndru ca atunci cînd îi duceam o legătură de morcovi..."

Iată într-adevăr o idee poetică bizuită pe un fapt prozaic din viață!

Din păcate, nu întotdeauna poeții noștri știu surprinde din materia vie, dar informă, a fiecărei zile, elementul. imaginea care să ne facă să vedem viața cu alți ochi decît aceia ai unei rutine cotidiene. Ei se zoresc să descrie în poeme, uneori plictisitor de lungi și de monotone, lucruri pe care le-a citit toată lumea în gazete, dar cărora viziunea lor poetică nu le-a găsit corespondentul în imagine artistică. Cu alte cuvinte, poezia lor e cum nu se poate mai descriptivă, dar nu și sugestivă; alteori, cînd e vorba de prozatori, ei *explică* sau comentează realitățile vieții, dar nu *exprimă* viața însăși. Și unii și alții înșiră, diluează, rimează, ritmează, dar nu condensează și nici nu recreează viața de toate zilele.

Și, toate cîte se petrec sub ochii noștri ar putea furniza oricît material cu adevărat liric unui poet sensibil și ager, deprins să vadă poezia din vrafful faptelor cotidiene.

N. A. NEKRASOV

Un asemenea fapt, extraordinar pe plan politic, dar nu mai puțin pe cel poetic, a fost, de pildă, conferința de la Geneva, unde pentru întîiaș dată în istoria lumii, în cetatea lui Calvin și a lui Helvetius, a apărut și și-a rostit cuvîntul său în fața puterilor ce tindeau la dictatura avuților, — purtătorul de cuvînt al Republicii Chineze în luptă pentru libertatea sutelor de milioane de oameni ai muncii. Căci pentru prima oară în viața ei, lumea capitalismului a putut vedea și auzi în miezul cetății ei, rostit prin reprezentantul autorizat al celor șase sute de milioane de chinezi, glasul lui Ciu En-lai care spunea la conferință: „Noi nu putem fi în nici un fel de acord cu propunerile domnului Dulles!"

Ar ajunge să ne gîndim, reprivind acest fapt prin perspectiva „Sciților", ce viziune poetică i s-ar fi oferit unui liric de talia lui Alexandru Blok.

Și ce poem ar fi scris Maiakovski despre recenta comunicare a P.C.U.S. și a guvernului sovietic, prin care se hotărăște desțelenirea și trezirea la o viață rodnică a trei milioane de hectare de pămînturi virgine! Cîtă poezie închide-n el apelul acesta prin care tinerii sovietici sînt îndemnați să se înroleze ca voluntari în uriașa operă de transformare a naturii!

Așteptînd ca mereu mai mult poetul să-și instruneze lira și să-și înalțe bolta pînă la viziunea într-adevăr cosmică a fecundării celor trei milioane de hectare virgine, — am crezut că nu e rău să-i furnizăm cititorului nostru cîteva date poetice din vechea realitate în care trăia și murea muncitorul de pămînt al Rusiei țariste.

Puse față-n față condițiile de acum un veac și acelea de azi ale lucrătorului de pe pămîntul rusesc, vom avea și mai limpede, și mai convingător, tot înțelesul și toată transformarea cu adevărat fără pereche adusă de revoluția din octombrie.

Publicăm de aceea, mai jos, trei poeme ale unuia din cei mai inspirați poeți ai Rusiei de acum un veac, Nikolai Alexeevici Nekrasov, care a înfierat în cîntecul său condițiile subumane ale vieții mujicilor de pe moșiile principilor și conților de odinioară.

După lectura acestor trei poeme, cititorul ar face bine dacă ar vrea să revadă textul hotărîrii C.C. al P.C.U.S. și a guvernului sovietic cu privire la desțelenirea și cultivarea pămînturilor virgine din U.R.S.S.

Cît de sumbru și de dramatic se resfrînge în poezia lui Nekrasov condiția umană a celui care făcea acum un secol să rodească pămîntul pe întinsele ogoare ale Rusiei! Cîtă umilință și jignire aducea stăpînirea boierilor și a moșierilor, milioanelor de oameni muncitori care-și dădeau toată viața lor pentru huzurul unei clase de exploatatori, în cel mai bun caz indiferenți, după cum se poate vedea din poezia intitulată „Satul cel uitat".

Dară-mi-te cînd te gîndești că pe lume mai sînt și astăzi stăpînitori pentru care stilul de viață al țăranimii din poezia lui Nekrasov este încă un principiu de guvernare!

Simpla confruntare între aspirațiile acestui soi de guvernanți și ale țărilor în care au biruit forțele socialismului, constituie unul dintre cele mai rodnice motive pentru poezia noastră. Nu e numai o deosebire ca de la cer la pămînt, de la un veac la altul, dar e și deosebirea dintre o speță umană și alta.

Socotim necesară publicarea acestor poezii ale lui Nekrasov, fiindcă ele ar putea servi, desigur, poeților noștri. Ei vor înțelege mai bine atunci ce însemnează faptele *dar și spiritul* revoluției socialiste. Și nu ne îndoim că ei vor afla astfel, ascultînd glasul inspirat al unui mare înaintaș, pe de o parte, — și studiind datele concrete, prozaice și statistice în formularea lor, pe de altă parte, ale conducerii statului sovietic, — cîtă poezie a viitorului se află închisă în aceste date.

Numai așa, înălțîndu-se la o adevărată viziune lirică a realităților economice și sociale, ei sînt cu adevărat cîntăreții vieții noi din țara noastră, iar nu apologeții ei formali, care nu știu să distingă elementul semnificativ, plămada vie, carnea și duhul unei asemenea vieți.

Altfel, această viață le-o va lua cu mult înainte, fără măcar ca ei să fi băgat de seamă că în epoca tractoarelor și a combinelor au rămas cu poezia tot la plugul de lemn al unor rime modeste și deseori aproximative și mai cu seamă lipsite de orice suflu liric și de orice măreție la nivelul vremii pe care o trăiesc.

Nădejdile literaturii noastre

În văzduh plutesc primii fulgi de toamnă, vestind că zilele vacanței s-au sfîrșit. S-au întors la cărți și caiete școlarii și studenții... Au revenit, bronzați de soare și înviorați de prospețimea munților, mii de oameni ai muncii plecați în concediu... Au revenit cu forțe noi, odihniți. Graficul întrecerilor — să nu se îndoiască nimeni! — are să salte și mai sus, în lupta pentru plan.

Odată cu zilele lui septembrie și-au redeschis ușile cercurile literare din instituții și din întreprinderi. Aci, în aceste cercuri, se adună tinerii care simt în ei sămînța talentului și dragostea pentru literatură ca să dobîndească experiență, să-și lărgească orizontul literar, să crească. Pentru că viața de cenaclu e o școală-atelier, unde se face ucenicia în îndeletnicirea scrisului.

Membrii cercurilor literare au în față-le sarcini și perspective mari. Ele rezultă din situația lor de scriitori și de tineri... Ca scriitori, ei sînt datori să răspundă celor mai arzătoare probleme ale vieții noastre, probleme cuprinse în recentele documente de partid. Citindu-le, simți cum crește în tine entuziasm, încredere în partid, în oamenii muncii, în viitor.

Tinerii scriitori sînt entuziaști prin definiție. În credința lor, totul e realizabil — și e normal să fie așa. E caracteristica tinereții. Tinerii scriitori fierb încă în procesul definirii propriei personalități. Uneori clocotul acesta răbufnește, azvîrlindu-l alături de drum, în rătăciri după „originalitate", care li s-ar părea că există prin colțoanele mucede ale decadentismului.

Dar adevărata originalitate se creează numai printr-o necurmată cercetare a realității, a procesului social revoluționar. O altfel de originalitate e fadă și fără viitor. De aceea atenția tinerilor din cercurile literare și a îndrumătorilor se cuvine să se oprească asupra realității. Să se studieze și să se cunoască documentele de partid care trasează calea. La capătul ei se află viață mai bună pentru toți și personalitatea împlinită a scriitorului.

Cercurile literare din Capitală și-au pus în planul de lucru aceste obiective. De bună seamă că și în alte părți ale țării s-a discutat asupră-le. De felul cum se vor realiza depinde în mare măsură calitatea viitoarelor lucrări literare.

Iar faptul că majoritatea membrilor din cercurile literare o formează tineretul dă naștere la încă o problemă de cea mai mare importanță. Uneori discuțiile se duc la un nivel politic și artistic foarte scăzut, se apreciază greșit și se apără poziții false. Uneori redacțiile primesc lucrări slabe, recomandate de conducerea cercurilor ca fiind publicabile. Ceea ce demonstrează că orientarea în estetica marxistă suferă și, implicit, tinerii scriitori. Deci se impune mare atenție învățăturii. În acest sens e lăudabilă inițiativa Biroului Cercului literar al tineretului din Capitală, care a inclus în planul de lucru înființarea unui cerc de studiu, atît pentru probleme de ideologie, cît și pentru însușirea unor noțiuni de literatură și teoria literaturii. Tot așa, e interesant jurnalul vorbit al cercului literar „Th. Neculuță", care va cuprinde, de două ori pe lună, noutăți din toate domeniile literaturii.

Aici, aportul scriitorilor cu experiență este absolut necesar. Ei aduc în mijlocul începătorilor învățămintele practicii îndelungate și încrederea în forța talentului. Ei sînt grădinarii care sădesc și cultivă, nevoiți uneori să taie pentru ca tot ce e bun să crească, să înflorească, să dea rod... Fiindcă în tinerii din cercurile literare sălășluiesc nădejdile literaturii noastre.

Dumitru Mircea

NIKOLAI ALEXEEVICI NEKRASOV

Satul cel uitat

1

Burmistrului Vlas îi ceruse o babă,
Nenila, niște lemne să-și dreagă-a ei cocioabă.
I s-a răspuns: nu-s lemne, nici n-o să se găsească!
„Las'c-o veni boierul — și el să hotărască,
Boierul o să vază cu ochii lui cît mi-e de rea cocioaba
Și-o porunci să ne dea lemne!" — își spuse-n gîndu-i baba.

2

Unul din megieși, un hrăpăreț cumplit,
O bună postată de loc, țăranilor le-a șterpelit
Retezînd-o cu vicleșuguri și măsurătoare nedreaptă.
„Las' c-o veni boierul: să vază ei, picherii, ce-i așteaptă!"
Își spun în gîndul lor țăranii: „Să spuie boierul o vorbă doară —
Și pămîntul va fi al nostru iară".

3

Un plugar răzeș a-ndrăgit-o pe Natașa cea frumoasă.
Dar iconomul, un neamț galeș, pe fată n-o lasă
În pace. „S-avem răbdare, Ignate, nițel,
C-o veni boierul!" zice fata către el.
De cîte ori daraverile ajung aproape de încheiere,
„Las'c-o veni boierul!" — repetă-n cor și mic, și mare.

4

Nenila a murit. Iar pe locul străin,
La vecinul cel iclean, grîul are spicul plin;
Flăcăiandrii de mai an, au azi barbă bogată;
Plugarul răzeș a plecat la armată,
Și nici mîndra Natașa nu mai visează la cununie.
Boierul, — neam... Boierul nici gînd să mai vie!

5

Cînd, însfîrșit, pe șleahul drumului, odată,
Tras de șase cai, un dric mare se-arată:
În dricul cel mare un cosciug de stejar
Și-n cosciugul ăla, boierul; iar după dric, noul boiar.
L-au prohodit pe cel vechi, — cel nou s-a șters la ochi cu o năframă,
S-a urcat în cupea — și-a pornit-o spre Piter, în goană.

2 octombrie 1855.

In toiul cumplitelor munci...

In toiul cumplitelor munci de la țară,
Cu greu dai de-o soartă atît de amară
Cum e a rusoaicei ursită.

Nu-i greu de-nțăles că ești veștedă-n floare,
A gintei ruseți, cea atotrăbdătoare,
Mămucă prea mult chinuită!

Cumplită-i dogoarea, nu-s pomi pe cîmpie,
Ogoare și lanuri sub larga tărie
Și soarele-arzînd ca un rug.

Puterea sărmanei femei se sfîrșește,
Un roi de gîngănii deasupră-i plutește,
O gîdilă, bizîie, 'mpung!

Cosind anevoie, puțin s-a săltat
Femeia: piciorul desculț și-a tăiat:
Nu-i timp să se șteargă de sînge!

Alături, în brazdă, se-aude țipînd;
Dă fuga-ntr-acolo, cu cozile-n vînt
Să-și legene pruncul ce plînge!

La ce stai buimacă deasupra lui, oare?
Un cîntec să-i cînți, de eternă răbdare,
Tu, mamă, atotrăbdătoare!...

De-s lacrămi în gene sau dacă-i sudoare
Cam greu să ghicești dintr-odată.
În cana-nvălită cu trențe murdare,
Cu toate-au pierit laolaltă!

Ea, lacom lipi de-a ei buze crăpate
Și buza ulcelei de lut...

Bun gust are, dragă, cu lacrămi sărate
Ăst ovas acrișor, pe din două făcut?...

1863

Iată Franța!

Deunăzi Speelman, calm și elegant
se-nfățișă cu fală la tribună;
în fiece inel c-un diamant
și-n fiecare vorbă c-o minciună.

Visînd că-i scaunul papal vacant
și-n credincioși francuzi avînd speranța,
el glăsui de cornul lui Rolland
care-ar chema ei-că la luptă Franța.

Făcîndu-și glasul cît mai sacrosant
a asudat de-atît discurs yankeul.
Urma atît doar: cornul lui Rolland
să întroneze-n Franța C.D.E.-ul.

Și-apoi văzîndu-și, sfînt, de treaba lui
a tras un pui de chef la ambasadă.
Tavanu-i gros și ochi din ceruri nu-i
ca prin tavanul poleit să-l vadă.

Un ochi din ceruri nu-i, — dar ochi de om
văzu cu încercata lui privire
cum că prelatul bombei cu atom
vrea Franța-n lanțuri și în cotropire.

De-aceea cornul lui Rolland trezit
sună-n popor chemări la luptă iarăși.
Cu comuniștii-n frunte au pornit
înainte milioane de tovarăși.

Și iată că e pace în Vietnam.
Prelatul s-a cutremurat desigur.
Dar tot în ăst de la Mesia an
i-i dat din nou să tremure de friguri.

Căci uite pentru Franța nu mai e,
coșmarul C.D.E., zvîrlit ca zdreanța.
Proiectu-i la gunoi, cum trebuie
și se ridică voinicește Franța.

La chef sub becuri albe cu neon
bossii făceau concursuri de oftaturi.
Cu ochii beți priveau spre Pentagon
ca spre un poligon cu zece laturi.

Da, comuniștii sînt de vină. Ei!
Noi poruncim, partidul lor să piară!
Dar de ascultă Speelman de yankei
nu tot așa ascultă și o țară.

Căci lumea vede: lîngă comuniști
cum libertatea aripa-și desface,
cum văduve nu plîng, nici pruncii triști
căci comunismul însemnează pace.

Și cornul lui Rolland, biruitor
sădește-n mii de suflete speranța.
Nu sînt fișicuri oamenii-n popor.
Unde e Franța? Iat-o, mare, Franța!

Al. Andrițoiu

Calistrat

Maică-mea cînta cu foc,
Legănîndu-mă-n covată:
„Calistrat, tu ai noroc!
Ți-o fi cîntec viața toată!"

Apa de izvor mi-e scaldă,
Piepten mi-s cele cinci dește,
Iar nesămănata-mi brazdă
Să-mi dea rod mai trag nădejde!

Domnu-sfînt s-a îndurat
De-al măicuței proțeșit:
Nimeni nu-i cît Calistrat
De avut, frumos, gătit!

Nevestica rufe spală
Pentru țîncli-n pielea goală;
Mai dihai ca omul ei,
Opinci poartă, din curmei!...

1863

Introducere și traducere de
Miron Radu Paraschivescu

Intre piraţi

ADENAUER — Aprinde fitilul, căpitane...

DULLES — Întîi să-mi caut alte chibrituri. Pe astea mi le-au udat francezii.

Desen de V. TIMOC

COȘBUC, traducător al lui DANTE

Apariția într-o nouă ediție, mult așteptată, a *Divinei Comedii*, în traducerea lui G. Coșbuc, m-a dus cu gîndul la anii îndepărtați, cînd întîmplarea m-a așezat pentru scurt timp în apropierea poetului nostru, prins pe-atunci, confiscat și robit de marea lucrare a tălmăcirii lui. In Calea Plevnei, unde locuia Coșbuc, ocupam și eu o odăiță de student, la etajul superior. Era prin august sau septembrie 1916. Izbucnise războiul și, așteptînd să îmbrac haina militară, descopeream că frontul poate fi și la noi acasă. Incursiunile avioanelor nemțești făceau victime la Poștă, în Piața Kogălniceanu, lîngă farmacia lui Thüringer. Cînd suna alarma, toată lumea se grăbea spre adăposturi. Drumul locatarilor din Calea Plevnei, lîngă liceul particular al lui Clinciu și Popa, ducea prin apartamentul familiei Coșbuc. Intr-o seară m-a oprit poetul: „Ți-e frică?" Nu mi-era frică. Mi-a arătat atunci un scaun în odaia plină de cărți și manuscrise și mi-a turnat un pahar de vin. Coșbuc trăia pe-atunci marea durere a pierderii lui Alexandru, frumosul și învățatul lui fiu, ucis cu puțină vreme înainte într-un accident de automobil. Camera lui Alexandru rămăsese așa cum o lăsase el. Nimeni n-avea voie să clintească vreun obiect. Am stat multe seri împreună cu poetul. Veneau știri rele de pe frontul depărtat. Se pregătea evacuarea Bucureștiului. Detunăturile artileriei antiaeriene ne cutremurau în penumbra odăii. Intr-o seară am pășit prin întuneric pînă la fereastra camerei dinspre stradă și am văzut atunci ,prins în focul reflectoarelor, fusul de argint al zeppelinului, astru nou, aducător de moarte, în constelațiile cerului de toamnă.

Coșbuc nu era un om din cale afară de comunicativ și rolul meu, în tovărășia pe care mi-o oferise, era acela al unui martor aproape mut al melancoliei lui. Mă surprindea faptul că pentru nevoile oricărei comunicări, poetul găsea un proverb, o locuțiune, o zicere tipică. Vorbirea lui era populară și generală, mai mult decît individuală. Dar cînd într-o seară a început să citească un cînt al poemului lui Dante, desigur mai mult pentru el decît pentru mine, am înregistrat sunetul special al limbii traducerii, regăsit acum la noua ei lectură.

Coșbuc a fost un mare cititor al literaturilor străine, mai ales al celor vechi. Venise cu cunoștințele latinești ale ardelenilor învățați de-atunci, suficiente pentru a întreprinde mai tîrziu traducerea *Eneidei*. Prin versiunile poeților germani se apropiase de literatura Indiei. Lucrările lui Fr. Rückert cîștigaseră mulți cititori pentru *Mahabarata* și *Gitagovinda*. *Sakuntala* apăruse în a doua jumătate a veacului trecut în nu mai puțin de patru traduceri, dintre care cea mai citită a fost aceea a lui Rückert. Coșbuc a dat și ei o versiune românească a *Sakuntalei;* a alcătuit și o antologie indică. Studiul sanscritei l-a preocupat cîtva timp. De Dante s-a apropiat mai întîi tot prin ocolul german. Cred că a putut porni de la una din numeroasele traduceri germane ale secolului al XIX-lea, poate de la tălmăcirea lui A. Bassermann, cea mai renumită, care a început să apară de la 1893. Dar mai tîrziu, după cum ne informează Al. Balaci, comentatorul noii ediții a versiunii lui Coșbuc, poetul a învățat italienește și originalul italian a rămas singura lui călăuză.

Faptul că George Coșbuc a consacrat atîta timp lucrărilor de traducere, se explică în bună parte prin natura talentului lui. Coșbuc era ceea ce se numește uneori un poet „obiectiv". Îi plăcea să pornească de la teme istorice sau legendare, de la situații reale de viață. Chiar expresia sentimentelor individuale se organizează la el prin mijlocirea unui „rol", sau de sub o „mască". „Liricul" nu este absent din înzestrarea lui Coșbuc; dar procedeele lui sînt de cele mai multe ori acele ale poetului epic. Coșbuc purcede totdeauna de la un conținut bine determinat. Lucrarea trecerii în formă este la el o operație ulterioară fixării conținutului. Felul înzestrării și al procedeelor lui îl indica deci pentru operele de traducere, căci un traducător este un poet care pleacă de la o realitate deplin închegată, adică de la opera pe care își propune s-o aducă în limba lui maternă. Printre feluritele traduceri pe care le-a întreprins, *Divina Comedie* este aceea care îi punea poetului mai multe probleme, ca una care îl obliga să înmlădieze mai mult tehnica sa, să folosească cu o ingeniozitate mai mare uneltele lui. *Divina Comedie* este un cristal perfect. Este cu neputință de a-i face vreun adaus pe direcția verticală sau orizontală. Traducătorul trebuie să se miște în cadrul inflexibil al celor trei părți compuse din cîte 33 de cîntece, sporite cu cîntecul inițial al primei părți: grandiosul portal al monumentului întreg. Nu poți face un pas în afară de succesiunea riguroasă a terținelor fiecărui cînt, încheiate cu cîte un singur vers final; nu poți ieși din schema imuabilă a endecasilabului iambic. Niciodată Coșbuc nu s-a găsit în fața unei probleme literare la fel de spinoase. Traducerea *Divinei Comedii* a rămas deci opera cea mai de seamă a măiestriei lui poetice.

S-ar putea întîmpla ca cititorii *Divinei Comedii*, în românește, să găsească această lucrare destul de greu de străbătut. Opera lui Dante este un monument literar de la începutul veacului al XIV-lea, greu de toate implicațiile culturii medievale. După cum dramele lui Shakespeare răsfrîng întreaga lume de idei ale Renașterii și umanismului, după cum *Comedia umană* a lui Balzac nu poate fi despărțită de frămîntarea de gînduri a științelor sociale și biologice moderne, tot astfel marele poem al lui Dante conține în sine universul de idei, de credințe, de imagini, de fapte istorice ale lumii medievale. *Divina Comedie* nu poate deci să fie citită fără un comentar. Acela cu care Balaci însoțește versiunea ei românească răspunde multelor nevoi ale luminării textului, cu o preocupare marcată totuși pentru sublinierea frumuseților lui literare. Spre deosebire de comentatorii italieni, a căror minuție a creat erudita filologie dantescă, noul comentator român dezvoltă mai ales latura estetică a exegezei sale, răspunzînd astfel nevoilor cititorului actual de literatură. Dar chiar cu acest prețios ajutor, dificultățile textului nu sînt îndată doborîte. Opera dantescă se remarcă, în afară de multele ei aluzii, definiții, distincții, printr-o mare, printr-o inegalată concentrare. Limitele oarecum înguste și foarte ferme ale cadrului formal, dar și bogăția neasemuită de idei, obligă pe poet la o deosebită concizițiune. Coșbuc s-a conformat cu multă fidelitate formei, stilului, rigorii dantești. Pentru a reproduce economia atît de concisă a originalului, Coșbuc folosește mai multe mijloace. Mai întîi desele inversiuni, corespunzătoare facultății limbii italiene de a lega pronumele reflexiv de verbul lui. Sînt de observat apoi multele pronume, personale, posesive și demonstrative, prin care devine inutilă repetarea termenelor pe care acestea le înlocuiesc sau la care se referă: alt mijloc al concentrării expresiei, care impune în același timp o lectură înceată și atentă. Nimeni nu poate alerga prin această traducere, ca pe un cîmp deschis. Cuvintele ei nu sînt mai multe decît trebuie, ci mai de grabă mai puține. Contextele ei trebuiesc apoi bine stăpînite. Lectura lui Dante trebuie să fie nu numai succesivă, dar oarecum și simultană. Străbătînd oricare din terținele lui, nu te poți grăbi către sfîrșitul ei, căci multe dintre cuvintele ei te trimit la cuvinte care au premers sau care urmează. Un exemplu: Cînd Dante, întovărășit de Virgiliu, ajunge la cetatea infernală Dite, de pe ale cărei metereze și în jurul căreia izbucnesc semnale luminoase, poetul povestește: *Mă-ntorsei deci spre-acel ce știe toate: — Ce zice — acest de-aici? Și ce-i răspunde al treilea foc — am zis — și cine-l scoate?* (VIII, 7-9). Enigma acestei strofe se lămurește repede cititorului atent: *acel ce știe toate* este un mod aluziv de a vorbi despre Virgil. *Acest de-aici* este o expresie care întovărășește un gest și indică flacăra de care s-a vorbit în terțina anterioară. *Al treilea foc* nu poate fi înțeles decît cu referire la cele *două flăcări* despre care s-a amintit cu cinci versuri mai înainte. Iată dar cum lectura lui Dante presupune în orice moment stăpînirea contextelor mai largi și cum ea cere sau formează deprinderea lecturii atente și sagace.

G. COȘBUC
Văzut de ISER

Coșbuc n-a reprodus numai cu mare fidelitate construcțiile originalului, dar a căutat să se apropie de lexicul și chiar de timbrul lui. Desigur, lexicul traducerii folosește unele arhaisme, justificabile în versiunea unei opere care datează de peste șase sute de ani (*județ* — judecată, *cei* — celei, *creștine, cei de veci* etc.). N-a ocolit nici cuvinte sau variante fonetice populare sau regionale (*întrăma, blăstema*, pl. *păguboi* etc.). Uneori s-a oprit la unele formațiuni proprii (*golime, acroare, distînd* — distanțat, participiul *scufuns*). Dar în afară de aceste amănunte ale expresiei, pentru care pot fi găsite paralelisme în scrierile lui originale, poetul a crezut, fiind vorba de traducerea unei opere italiene, că poate dilata elementul lexical de proveniență latină al graiului nostru, ba chiar a primit neologisme de origină mai recentă pentru a influența într-o anumită direcție sonoritatea generală a limbii sale. *Oficiu* (=slujbă, corespunzător it. *offizio*), *lai* (=elegie cîntată), *grații* (=mulțumiri, în original *ringrazio*), *culpe, fine, bolgie* (=vale, it. *bolge*) etc. sînt numai cîteva din multele exemple care se pot cita din bogatul tezaur italienizant al lui Coșbuc. Chiar tonemele au fost uneori modificate în același sens, prin forme elidate, posibile în românește, precum: *Cine-a'ntrat, c'a'ntrat, să'ntrăm, mă'ntroduse* etc.

Trebuie spus totuși că italienismele lui Coșbuc lasă și unele dificultăți nerezolvate. Notez una din ele. In cîntul IV, v. 139-40, după ce ni se povestește întîlnirea, în primul cerc al Infernului, cu marile spirite ale Antichității, poetul îl remarcă și pe Dioscoride, medic și botanist al vechimii. *Si-Orfeu și-adînc observatoru-n quale aici era, eu zic Dioscoride.* Quale din v. 139 lasă neschimbat cuvîntul corespunzător din original: *E vidi il buono accaglitor del quale, Dioscoride dico; e vidi Orfeo.* Ce este acest *quale?* El este luat pentru substantivul *qualita*. Comentarul lui Tarraca nu ne spune mai mult; dar acela al lui Tommaseo, interpretînd pe *buono* anterior, lămurește: *valoros culegător al calităților naturale ale corpurilor* (valente raccoglitare delle qualita naturali dei corpi). Această caracterizare a lui Dioscoride luminează îndată pasajul, rămas obscur și la Dante și la traducătorul lui român care a folosit în acest punct un neologism enigmatic. Trebuie să spunem că astfel de cazuri sînt cu totul rare. Neologismele lui Coșbuc sînt în general ușor de înțeles.

Ar fi interesant un studiu complet al limbii lui Coșbuc în traducerea Divinei Comedii. Dar chiar din puținele observații ale acestor rînduri se poate ajunge la încheierea că lucrarea de traducere a lui Coșbuc reprezintă exemplul unei opere obținute prin asimilarea atît de temeinică a originalului și a conținutului lui, încît ea se dezvoltă apoi în numeroasele amănunte ale expresiei ei. Chiar și rarele depășiri ale normei autenticității limbii, cea dintîi și cea mai însemnată într-o tălmăcire, merită să fie meditate de traducătorii zilelor noastre, care pot găsi de altfel în opera înaintașului lor atîtea alte exemple de studiere adîncă a operei, de fidelitate scrupuloasă în redarea ideii, a formei, a timbrului ei specific, pilduitoare pentru lucrările lor.

Tudor Vianu

Literatura daneză de astăzi

Prin moartea lui Martin Andersen Nexö, Danemarca a pierdut pe cel mai mare scriitor al său, mîndria patriei sale, iar întreaga omenire una din figurile cele mai proeminente ale ei.

In creația sa el a adus pe Ditte și Pelle, pe bătrînul Lasse, micuța Marie, acei oameni simpli, „fără nume", care vor învinge pentru că luptă, au putere de sacrificiu și știu să iubească. Pe o mare parte a globului acești oameni adevărați au și învins.

In „Amintirile" sale, Martin Andersen Nexö afirmă că scriitorul are o mare răspundere — cea mai mare răspundere care există. Noi, tinerii săi confrați, sîntem conștienți de această răspundere.

In lumea capitalistă tronează, în toate sectoarele de activitate, atotnuternicia capitalistului. Totul, chiar și arta, e o marfă care-și are cursul ei pe piață. Talentul, capacitatea de muncă, totul e marfă de vîndut și cumpărat. Asta face ca o parte din scriitori și ziariști să se vîndă pe bani și să scrie așa cum li se dictează.

Atîta vreme cît ziarele, editurile, imprimeriile, depozitele de hîrtie se află în proprietate particulară, libertatea de exprimare, prevăzută prin Constituție, rămîne o libertate formală. In aceste condiții, o parte din scriitori cad pradă pesimismului, disperării, și-și găsesc consolarea în misticism. Cei mai buni scriitori danezi însă s-au convins că nu-și pot cîștiga libertatea ca oameni și artiști decît luptînd în strînsă colaborare cu muncitorimea. Ei reușesc să-și păstreze această demnitate cu prețul multor și grele sacrificii materiale.

Printre acești scriitori Hans Kirk duce mai departe, cu demnitate, marea moștenire lăsată de Andersen Nexö. Romanele sale, traduse în mai multe limbi străine, sînt inspirate din viața oamenilor muncii, pescarii, zilierii, oamenii din fabrici și uzine, scoțînd în evidență rolul istoric al maselor muncitoare în dezvoltarea societății daneze.

Hans Kirk este singurul dintre scriitorii danezi care a avut curajul să demaște colaborarea capitaliștilor danezi cu ocupanții naziști din timpul războiului.

Cel mai valoros poet liric este Otto Gelsted, care a scris numeroase poeme de luptă cu mare răsunet în public.

Kield Abell a descris în dramele sale descompunerea burgheziei, precum și viața micii burghezii.

Există în țara noastră o veche tradiție pentru satiră. Satira și ironia, întîlnite în basmele și cîntecele noastre populare vechi, au fost din totdeauna arma celor oropsiți.

Nu e întîmplător că marele nostru povestitor H. C. Andersen a ales tocmai această formă de exprimare în scrierile lui.

Venit din rîndurile poporului acum 100 de ani, el a folosit acest gen spre a satiriza burghezia. Basmele sale — apreciate în toată lumea — nu sînt scrise în realitate pentru copii, ci pentru oameni maturi.

De asemenea și scriitorul nostru clasic, Ludvig Holberg, a fost un satiric de mare clasă. După o sută de ani de la moartea sa, comediile lui — care pot fi comparate cu ale lui Molière — se mai joacă cu mare succes în teatrele noastre și ele nu și-au pierdut actualitatea.

Literatura daneză — ca și cea scandinavă — are tradiții vechi și glorioase. In condițiile actuale, literatura noastră, spre a fi continuatoarea acestor tradiții, trebuie să fie un puternic poem al luptei.

Sarcinile scriitorilor progresiști din statele capitaliste sînt bine-înțeles altele decît în lumea liberă a lagărului socialist, dar răspunderea scriitorului rămîne aceeași: o mare răspundere în societate.

Hans Scherfig

CARNET SOVIETIC

IN PREAJMA CONGRESULUI SCRIITORILOR UCRAINEI SOVIETICE

Cel de al doilea congres al scriitorilor sovietici va avea loc în luna noiembrie.

Pînă atunci se vor ține toate congresele scriitorilor din republicile sovietice. Multe organizații de scriitori au ținut congresele lor. Fiecare organizație și-a spus cuvîntul în legătură cu problemele arzătoare ale literaturii sovietice contemporane și cu problemele specifice organizației respective.

In curînd se va ține congresul scriitorilor sovietici ucraineni. Mikola Bajan, unul din cei mai reprezentativi scriitori ucraineni, semnează în „Pravda" nr. 245/954 articolul „In preajma congresului scriitorilor Ucrainei Sovietice" din care extragem:

...„Congresele scriitorilor trebuie să fie caracterizate de critică și autocritică cu adevărat partinice. Scriitorii sovietici sînt chemați să-și examineze cu grijă și în mod deschis lipsurile, greșelile și insuccesele și să-și aprecieze succesele la justa lor valoare. Succesele sînt mari și nedoielnice. Nici un nihilist, nici un sceptic nu va reuși să le minimalizeze. Alături de multe cărți minunate, scrise în ultimul timp de scriitorii sovietici ruși, milioane de cititori din țara noastră și din alte țări au citit cu dragoste cărțile scriitorilor ucraineni, bielorusi, georgieni, cazahi, etc.

...Arătînd cum s-au întărit unitatea și frăția dintre popoarele noastre în lupta comună împotriva jugului social și național, operele scriitorilor ucraineni Sovietice lovesc în minciunile și calomniile naționaliștilor burghezi ucraineni, în încercările lor de a falsifica adevărul istoric. Scriitorii sovietici ucraineni nu uită că în lupta împotriva rămășițelor capitalismului trebuie să lovească cu toată puterea rămășițele cele mai viabile, — rămășițele naționaliste. Imperialiștii contează pe aceste rămășițe și încearcă să le dea viață. Cuvîntul de foc al neuitatului Iaroslav Galan lovește cu mînie în naționalism. O. Vișnea, S. Oleinik și alți creatori de lucrări satirice biciuiesc mirșăvia capitaliștilor și josnica lor agentură naționalistă. In ultimul timp, genul satiric a devenit mult mai activ.

...Operele cele mai bune ale dramaturgilor sovietici ucraineni au trecut de mult hotarele republicii. Teatrele din toată Uniunea Sovietică și de dincolo de granițele ei joacă piesele lui A. Korneiciuk, I. Galan, V. Sobko, etc. Cărțile scriitorilor clasici ucraineni și ale scriitorilor contemporani sînt traduse în limbile popoarelor sovietice și în alte țări. Literatura ucraineană a pășit pe arena mondială".

„SĂ SE OGLINDEASCĂ MAI VIU VIAȚA POPORULUI !"

Așa se intitulează articolul din „Pravda" nr. 237, semnat de N. Durdieva, secretar al C.C. al P.C. al Turkmeniei. Iată cîteva fragmente din acest articol:

„In orice întreprindere industrială, în orice colhoz, bibliotecă, club, în rîndul oamenilor de cele mai diferite profesii, vîrste și naționalități, se poate auzi astăzi vorbindu-se despre apropiatul Congres, cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici.

Dezbaterile înflăcărate în jurul operelor scriitorilor sovietici, discuțiile serioase asupra multor probleme literare constituie o dovadă a creșterii nivelului cultural al întregului popor sovietic, o dovadă a importanței uriașe pe care o are literatura în viața oamenilor sovietici și a faptului că oamenii sovietici doresc ca scriitorii, poeții și dramaturgii să obțină noi succese în crearea unor

opere demne de marea epocă sovietică...

...Incă nu prea demult, înainte de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, poporul turkmen nu a avut nici alfabet propriu. Literatura a fost reprezentată de creația orală a poeților-cîntăreți.

Numai în condițiile realității sovietice, cu ajutorul de zi cu zi și sub îndrumarea Partidului Comunist și a Guvernului Sovietic, sprijinindu-se pe experiența altor literaturi ale popoarelor frățești, în republică a crescut un întreg detașament de prozatori, dramaturgi și poeți...

...Cerința de a se oglindi în literatură toate aceste evenimente nu înseamnă deloc că este nevoie ca scriitorii să se limiteze la arătarea a două poluri opuse: pe de o parte ceea ce a fost, iar pe de altă parte ceea ce există sau va fi. Este important și interesant să se arate și acest lucru. Dar mult mai complexă și mai de onoare e sarcina de a arăta just cum s-au petrecut asemenea schimbări, ce greutăți au întîmpinat oamenii sovietici, cum au învins ei greutățile, călindu-se și crescînd în fiecare zi. Fiindcă tocmai o astfel de operă va aduce folosul cel mai mare, va însufleți mii și mii de truditori la o luptă și mai plină de abnegație pentru atingerea țelului nostru luminos — comunismul.

...O condiție importantă a dezvoltării mai departe a literaturii sovietice turkmene trebuie să devină creșterea perseverentă a măiestriei literare a scriitorilor noștri și o mai strînsă legătură a lor cu viața...

C.C. al P.C. al Turkmeniei acordă în mod sistematic ajutor scriitorilor republicii în rezolvarea problemelor importante ale dezvoltării literaturii. Această muncă trebuie să se desăvîrșească, să-și adîncească continutul, să lărgească cuprinderea fenomenelor literare și să-și intensifice și mai mult atenția față de problemele literaturii...

...O importanță excepțional de mare o are legătura creatoare dintre scriitorii tuturor republicilor sovietice. In Turkmenia sînt pomenite cu recunoștință numele lui N. Tihonov, P. Pavlenko, L. Leonov, S. Șcipaciov, V. Lugovskoi și ale altor scriitori și poeți sovietici ruși. Ei au venit în Turkmenia, au cules un bogat material pentru operele oroprii, au acordat un neprețuit ajutor creator scriitorilor locali..."

JUBILEUL LUI AUGUST IACOBSON

Cunoscutul scriitor sovietic estonian, August Iacobson, a împlinit 50 de ani. Cu acest prilej s-au deschis la Tallin mai multe expoziții închinate acestei aniversări. De pildă, la Muzeul de stat al Teatrului de dramă și operă se pot vedea multe cărți și multe ilustrații care arată cît de mult sînt jucate piesele lui Iacobson pe scenele teatrelor din Uniunea Sovietică și din alte țări.

Teatrele din Estonia au jucat și continuă să joace piesele „Viața în citadelă", „Două tăgîre", „Sacalii", „Ingerul păzitor din Nebrasca", etc.

Sînt aici și cîteva vitrine speciale, consacrate filmelor „Pulberea de argint" și „Viața în citadelă", turnate după piesele cu același nume. In expozițiile din marile biblioteci ale orașului Tallin se pot vedea toate edițiile cărților lui A. Iacobson, apărute pînă acum.

Cu acest prilej, Editura de stat a R.S.S. Estonia tipărește o culegere de opere complete ale scriitorului, în zece volume, din care pînă în prezent au apărut două.

In întîmpinarea Congresului Partidului

O intensă activitate în întîmpinarea celui de al doilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn se desfășoară la „Editura tineretului".

Numeroase titluri de cărți pentru copii și tineret au fost date la tipar, urmînd să apară în scurt timp. Un loc de seamă în programul editurii îl ocupă literatura originală. Vom avea prilejul să citim noul roman al lui Aurel Mihale „Floarea vieții" și romanul „Montatorii" al tînărului scriitor Francisc Munteanu. Un al treilea roman care va apare în curînd este cel al lui Radu Tudoran: „Toate pînzele sus".

In colecția „Ogoare noi" vor apare două schițe ale lui Sütö András: „Mămăliguță cu brînză" și „Pachetul de tutun", precum și nuvela lui Eugen Mandric „Drumuri".

Tot în „Editura tineretului" va apare și volumul de schițe „Oamenii nu vor să moară" de Maria Arsene.

Colecția „Patria noastră" se va mai îmbogăți cu încă un titlu. Este vorba de volumul de reportaje din Bărăgan și Dobrogea, „Impărații vînturilor" al lui Traian Coșovei.

In colecția „Oameni de seamă" va vedea lumina tiparului studiul lui George Macovescu: „Gheorghe Lazăr".

In domeniul poeziei trebuie semnalate cele două poeme: „Povestea sergentului erou Belate Alexandru" de Dan Deșliu și „Tudor din Vladimiri" de Mihu Dragomir.

Și cititorii mici vor primi în acest răstimp numeroase volume. Editura va publica romanul fantastic de aventuri „Drum printre aștri" de M. I. Ștefan și R. Nor, basmul lui M. Pîrîianu „Copiii muntelui de aur" și „Traista cu povești" (culegere de basme românești).

In sectorul poeziei pentru copii, vor apare de asemenea multe titluri. Iată cîteva dintre ele: „Făurar de frumusețe" de Cicerone Theodorescu, feeria „Fata apelor" de Veronica Porumbacu, „Insemnările unei școlărițe" de Valeria Boiculesi, „Centru înaintaș" de Ion Hobana, „Tînăr mecanic" de Ion Brad și altele.

In limbile maghiară și germană editura va tipări romanul „Pîine albă" de Dumitru Mircea. Tot în limba maghiară va apare și poemul „Patria mea" de Horvath Imre, volumul de povestiri „Pasărea voioșiei" de Nagy Ilona și „Trăinicie", versuri de Marky Zoltan.

Cronica literară

Matroz și rapsod x)

„Rapsodia marinarilor" de George Dan se încadrează în rîndul acelor ample poeme cu caracter autobiografic apărute în ultimul timp în literatura noastră; în astfel de scrieri poetul este atît personaj în acțiune cît și comentator liric al evenimentelor, reconstituind prin mijlocirea poeziei o frescă largă a unei întregi epoci istorice. Din acest punct de vedere se poate încerca o apropiere între „Rapsodia marinarilor" și poemul lui Mihu Dragomir, „Războiul". Asemănătoare prin amploarea evocărilor, ambele poeme se deosebesc prin ideea lor artistică centrală, prin mediul în care se petrec faptele. In poemul lui Mihu Dragomir predomină o atmosferă tragică. Pentru intelectualul dezorientat politicește, războiul capătă aspectul unei realități amenințătoare ce-l copleșește asemenea unor nori de furtună cenușii și grei ca plumbul. De-abia mult mai tîrziu, și după eforturi penibile, se produce o luminare a conștiinței eroului. In „Rapsodie" răzbate de la bun început nota eroică, optimistă, deoarece colectivul marinarilor acționează cu îndîrjire, protestează și luptă împotriva ofițerilor galonați, asupritorii lor. Desfășurîndu-se pe o îndelungă perioadă de timp, cuprinzînd personaje care acționează pe fondul evenimentelor istorice, prin care a trecut patria noastră, ambele poeme lărgesc viziunea și problematica poeziei actuale și deschid drum viitoarelor romane de largă desfășurare, pe care le așteptăm de la prozatorii noștri. Istoria vieții unor marinari din echipajul unui vas de război, pe parcurs de aproape două decenii — iată cum s-ar putea enunța pe scurt subiectul „Rapsodiei". Poetul dă însă o mai largă generalizare acestei teme, înfățișînd lupta dintre marinarii simpli și ofițeri ca un aspect al luptei de clasă din țara noastră; astfel „Rapsodia" nu-și limitează semnificația numai la viața marinarilor, ci constituie o imagine valabilă pentru dezvoltarea evenimentelor petrecute în perioada istorică la care se referă. In zugrăvirea artistică a nenumăratelor aspecte ale acestui conflict, își află sursa dramatismul poemului precum și versurile palpitînd de dragoste și ură ale eroului liric al „Rapsodiei", care înalță „din inimă" un adevărat imn vieții pline de luptă a marinarilor simpli și veștejește cu ură pe reprezentanții claselor dominante în rîndul marinei militare, pe ofițerii și amiralii „cu ochi cruzi de hiene".

Mulțimea de personaje incluse în acțiune, relațiile complexe care intervin între ele, bogăția de evenimente care se desfășoară pe o îndelungă perioadă de timp, constituie notele particulare ale „Rapsodiei" care o deosebesc de poemele epice apărute pînă acum în literatura noastră. Pe cîtă vreme poeme epice ca „Bălcescu" de Eugen Jebeleanu sau „Războiul" de Mihu Dragomir, care de asemenea zugrăvesc o epocă istorică, sînt axate pe figura unui erou central, pe care-l găsim în fiecare episod, fapt ce determină unitatea și continuitatea acțiunii — „Rapsodia marinarilor" cuprinde un întreg grup de personaje centrale și o mulțime de personaje secundare și episodice, lărgind prin aceasta, din punct de vedere al genului, însăși noțiunea de poem epic. Structura „Rapsodiei marinarilor" amintește mai degrabă un roman. In prima parte intitulată „Ani de pace" poetul evocă viața mizeră și sumbră a marinarilor de pe „sîcriile regale" — vasele marinei de război. Sub amenințarea „salamastrei" — frînghie împletită groș, minuită de subofițeri — poetul și tovarășii săi de arme își pierd cei mai frumoși ani ai tinereții, într-o permanentă corvoadă, în timp ce ofițerii își fac siesta în șezlonguri și „beau tutun aromat și cafea".

Plină de mișcare, de dinamism, prin succesiunea rapidă a evenimentelor, ca într-un film, este partea a doua a poemului, intitulată „Ani de război". Poetul urmărește soarta personajelor sale, în vălmășagul celui de al doilea război mondial pînă la eliberarea țării noastre de către Armata Sovietică. In ultima parte — „Uragan în Baltica" — reîntîlnim pe unii dintre eroii cunoscuți din ciclurile anterioare, într-o călătorie pe mare, de astă dată pe un vapor ce poartă pavilionul Republicii Populare Romîne.

Este evocat nu numai mersul general al evenimentelor istorice, — cum ar fi, în partea a doua, istoria năvălirii hitleriștilor în Uniunea Sovietică, spaima lor și retragerea nebunească — ci este înfățișată în cadrul acestor evenimente evoluția specifică a fiecăruia din personaje: Capdeaur, organizatorul rezistenței echipajului împotriva samavolniciei ofițerești, ia parte în timpul războiului la acțiunea de sabotare a frontului anti-sovietic, dezertează din marină pentru a duce lupta ilegală, păstrînd legătura cu marinarii de pe vasele de război. In partea finală, îl întîlnim ca un comandant încercat pe cargobotul „Alba-Iulia". Zelosul subofițer Balaur reușește în timpul războiului să-și atingă visul, să avanseze în tagma ofițerească, iar cu cîteva momente înainte de sosirea sovieticilor se sinucide de teamă să nu fie tras la răspundere pentru fărădelegile lui. In poem mai figurează personaje ca: scafandrul Maciste, marinarii: Papagalu, Șașiu, Mavrig, Dordoi, ofițerii: Samson, Checais, Casapu și alții, fiecare cu o traiectorie a vieții aparte.

Necesitatea de a face față atîtor probleme diverse, de a surprinde în acțiune destinele deosebite ale atîtor personaje, a determinat pe poet să-și construiască poemul după structura unui roman. Construcția „Rapsodiei" are un caracter complex, deoarece la baza lucrării nu se află o singură întîmplare limitată, un subiect finit, ci se desfășoară o serie întreagă de acțiuni paralele, ce se leagă între ele într-un tot prin faptul că în cadrul fiecărui episod acționează cîteva din personajele centrale ale poemului.

Sîntem departe de intenția de a impune apriori poetului un anumit tip de compoziție, sau respectarea rigidă a regulilor unui gen literar. Sîntem însă în drept a analiza dacă dramele și pasiunile eroilor au intensitatea cîo virilor ce se petrec în viață; și fiindcă e vorba de o lucrare în versuri, dacă acțiunile, sentimentele și gîndurile eroilor capătă expresia inaripată, emoțională, cu adevărat poetică.

Ceea ce impresionează din capul locului pe cititorul „Rapsodiei" este faptul că în spatele fiecărui cuvînt, al fiecărei imagini, stă un zbucium sufletesc, o bucurie sau o suferință, trăite acvea de poet. Comentariul liric adresat direct cititorilor sau tovarășilor săi de arme, marinarii, ni-l dezvăluie ca pe un om cu o bogată viață interioară, capabil să înțeleagă și să simtă profund evenimentele la care ia parte și să-și transmită impresiile într-o ingrijită formă poetică. Sînt notațiile unui om care a trăit o tinerețe zbuciumată și care la maturitate, după ce și-a meditat îndelung amintirile, le-a înțeles sensul și simte nevoia imperioasă de a le exprima.

In comentariile sale, poetul e cuprins de duioșie față de tinerețea lui care a trecut ca o floare, se cutremură de revoltă pentru viața de cîine a marinarului, izbucnește în versuri de mînie la adresa vechilor săi dușmani, amiralii, pe care nu i-a uitat nici pînă astăzi:

Amirali cu ochi cruzi de hiene
Ne-ați ucis anii tineri, curați,
Și-n trîndăvă siestă și lene
Un război sîngeros pregăteați.

Marea Neagră — ați făcut-o mormîntul
Multor fii din robitul norod.
Pentru vii, pentru morți iau cuvîntul
Și v-acuz ca matroz și rapsod.

Poetul descrie peisajul marin, reușind să surprindă, cu ochiul unui vechi marinar, jocul nuanțat al valurilor:

Apa arde și curg de pe vîslă
Flăcări ude-n jeratec de val
Barca spintecă lucia pîslă
Policandre — aprinzînd de cristal

Și de aceea, cît de convingător sună cititorului aceste versuri ce exprimă profesia de credință a poetului:

Ca să scot primul sunet de liră
N-am privit visător de pe cheu
Cum corăbii cu pînze se-nșiră
Ca mari lebede albe — ci eu

Am ținut chiar în mîinile-aceste
Mîini cu pumni încleștați pe mîner —
Roata cîrmei, cînd valuri cu creste
Imi săltau prova pînă la cer.

Dar aceste comentarii lirice ale poetului, fie că formează capitole aparte, fie că sînt risipite pe tot parcursul poemului, nu slujesc decît drept acompaniment desfășurării acțiunii, zugrăvirii ciocnirilor dintre personaje; latura dominantă a „Rapsodiei" o constituie elementul epic. Spre deosebire de romancier, care reconstituie multilateralitatea vieții, surprinzîndu-și personajele în nenumărate întîmplări și relații reciproce complexe, zugrăvind în amănunțime mediul în care ele se mișcă — poetul surprinde personajele în trăsăturile lor esențiale, emoționale, în momente de mare intensitate dramatică, dezvăluie esența vieții prin latura emoțională și nu prin detaliare, cum face prozatorul. (Desigur că aceste caracterizări ale prozei și poeziei nu trebuie considerate în mod absolut, fiindcă a se deduce de aici că proza ar fi prin esența ei discursivă și lipsită de latura afectivă, ar fi un non sens). Cele mai reușite capitole din „Rapsodie" sînt acelea în care personajele poemului trăiesc cu plenitudine, unde trăsăturile lor de caracter se relevă dintr-o ciocnire dramatică — și nu prin simpla relatare a faptelor lor, din simpla notație a atitudinii lor.

Unul din cele mai reușite capitole ale poemului este „O beretă zboară în larg". Pedepsirea unui marinar cu biciușca în fața frontului, pentru faptul că bereta smulsă de vînt de pe capul lui a lovit obrazul monarhului venit în inspecție pe vas, prilejuiește poetului construirea unei scene de un puternic dramatism. In fața marinarilor adunați în front, privind cu ochi sticloși de ură, „negri ca bazaltul" — se ivește doctorașul firav și blajin Corcodel, venit să-și împlinească misia umanitară de a lua la fiecare moment pulsul celui pedepsit. Cu o meticulozitate de dramaturg, poetul introduce personajele în scenă, gradează efectele, astfel încît intensitatea conflictului să crească neîncetat către punctul culminant. Iată că, peste cîteva momente, în fața frontului este scos sergentul Capdeaur, învinuit că păstrează la el o fișie de panglică din bereta unui marinar de pe crucișătorul Potemkin. Subofițerul Balaur îi smulge grabnic gradele de pe umăr și poruncește scafandrului Maciste să-l biciuiască, dar scafandrul își strînge la piept brațele vînjoase ca niște otgoane și refuză să ia parte la supliciul tovarășului său. Prin cîteva versuri, poetul definește o situație, printr-un dialog, starea sufletească a unui personaj, fără să facă abuz de amănunte descriptive:

— Scoate panglica! Scoate, îți spun.
Că te bat cu vergeaua de tun.

(Marinarii ca-n coarne de taur
Cu ochi țepeni împung pe Balaur).

— Mă băiete, auzi ce ți-am spus?
Adu-mi panglica vasului rus.

Ochi albaștri și chica bălană,
Capdeaur tăcea ca o stană.

In aceste versuri se definește și furia neputincioasă a subofițerului, și protestul surd al marinarilor, și rezistența încăpățînată a sergentului Capdeaur. In întreaga scenă, fiecare personaj apare cu o trăsătură bine definită, esențială pentru individualitatea lui, astfel încît figura fiecăruia se imprimă în memoria cititorului.

Spre deosebire de asemenea capitole dramatice, bine realizate, există în poem și episoade slabe în care acțiunea este doar relatată, iar viața sufletească a personajelor pusă în umbră. Slăbiciunile acestea își au originea într-o deficiență de ordin mai general a poemului. Pe tot parcursul poemului, poetul își mișcă personajele după schema unui roman în proză. De obicei, poetul își construiește episoadele epice cam în același fel: după un scurt comentariu liric, care fixează cadrul, se declanșează acțiunea epică, la care iau parte mai multe personaje. Citeodată, cum este și în capitolul analizat, prezența acestor personaje numeroase e necesară, ajută în acțiune. Alteori însă, există personaje, mai ales din cele secundare, care nu figurează decît cu numele, și adesea devin inutile. Dorind însă a le menține sub observația lui, autorul își încarcă poemul cu relatări prozaice de felul acesta:

Iar în zori,

TUȘA LISAVETA

Prim-secretarul comitetului raional de partid a fost anunțat telefonic să se prezinte imediat la regiune pentru o ședință.

Peste cîteva minute ZIS-ul raionului de partid trecea cu o viteză neobișnuită pe șoseaua prăfuită, aproape pustie la vremea aceea. Șoferul, foarte vorbă ț de obicei, încît reușea de multe ori să zdruncine pînă și calmul de fier al „tovarășului secretar", tăcea. Căldura îl moleșise și se căznea să nu dea impresia că moțăie. Conducea atent, gîndindu-se dacă e bine sau nu să-l întrebe pe primul secretar ce fel de ședință o fi asta, picată așa din senin, dar nu îndrăznea.

Primul secretar, un bărbat mărunțel și slăbuț, cu o privire severă și inteligentă, se gîndea în vremea asta la pachetul cu șuncă și pîine uitat în birou. În fiecare dimineață nevasta îi punea din obișnuință în buzunarul hainei un pachet cu mîncare. Știa că de cele mai multe ori bărbatul întîrzie.

— Mînă repede, tovarășe Gheorghe. Poate ajungem mai devreme și avem timp să gustăm ceva la cantină.

Apoi își rezemă capul de speteaza canapelei și încercă să moțăie puțin. Cum însă pe șosea mai erau destule gropi, se trezea adesea cu capul în capota care, spre norocul lui, era de pînză. Ținea totuși ochii închiși și se căznea să nu se mai gîndească la nimic. Șoferul nu micșora viteza nici atunci cînd trecea prin sate. Ocolea cît putea gropile și pietrele, făcea viraje riscante pe lîngă șanțuri și pomi, dar acul cadranului de viteză nu cobora sub 50 de km. Cînd mașina mai avea de lăsat în urmă cîteva case ale ultimului sat din drumul lor, o găină mare, porumbacă, alergată de un cocoș înfuriat, se aruncă buimăcită sub roțile mașinii. Secretarul tresări speriat și se uită în urmă prin gemulețul din spate. Din frumoasa găină porumbacă mai văzu doar cîțiva fulgi amestecați cu sînge și praf. Secretarul strînse pentru o clipă din ochi; cînd îi deschise zări în mijlocul șoselei o bătrînă cu basmaua în mînă. Bătrînica încercă să alerge după mașină, dar își dădu seama că e fără folos și ridică pumnul, plină de furie neputincioasă.

— De ce nu ești atent, tovarășe Gheorghe? îl mustră prim-secretarul pe șofer. Trebuia să oprești ca să-i plătim bătrînei găina.

— Tovarășe secretar, pe cuvîntul meu că nici n-am văzut-o cînd a intrat sub mașină. A intrat așa nebună. Ce era să-i fac?

Șoferul vorbise ca omul obișnuit cu asemenea incidente mărunte, pe care nu le mai lua de mult în seamă. După cîteva clipe continuă tot el:

— Ehei, dacă aș avea eu toate găinile pe care le-am călcat cu mașina, cred că aș strînge o crescătorie mai mare decît toate gostaturile. Ce să-i faci? Așa a fost soarta ei. Păcat că nu o am eu pe frigare, s-o rod așa, cu oase cu tot...

— Eu cred că trebuia să fii pedepsit pentru neatențiile astea, îi răspunse secretarul, iritat de nepăsarea lui. Crezi că bătrîna aceea și-a crescut găina ca s-o faci zob cu mașina?

Șoferul nu răspunse și tăcu pînă ajunseră la regiune.

★

Baba Lisaveta s-a culcat devreme, ca deobicei. Încă nu-i trecuse necazul de peste zi și îngăima, pentru a nu știu cîta oară, blestemul pe care-l cunoșt'ea de acum tot satul: „Arde-v-ar focul de smintiți! Treceți pe drum de parcă v-a trăznit sfîntul Ilie. Să dea dumnezeu să vă stea găina mea în git pe lumea ailaltă! S-o mîncați cu fulgi cu tot!"

După ce s-a uitat cu lacrimile în ochi la găina îngropată în țărînă, bătrîna plecase să le spună vecinilor nenorocirea care o năpăstuise.

— Tîtt, doamne ferește! P-aia porumbacă ți-a călcat-o, tușă Lisaveto?

— P-aia, fata mamii...

— Ouătoare găină, tușă... Păcat de ea, să moară sub mașină.

Tușa Lisaveta a adormit cu gîndul la sfîrșitul tragic al bietei găini porumbace. Șimburele de lumină arunca prin sticla afumată a lămpii o ceață obscură, nedeslușită în cămăruța mică, plină de icoane și ștergare de borangic, stăruia un miros proaspăt de mere și busuioc. De sub pătucul pe care dormea bătrîna, cîrîia în somn o cloșcă.

Aproape de miezul nopții, pe tușa Lisaveta o treziră niște ciocănituri ușoare în geam. Două umbre se mișcau pe prispă vorbind între ele în șoaptă. Își trase broboada pe cap și privi cu spaimă, stînd în pat pe jumătate ridicată. Cine să fie în puterea nopții la geamul ei?

— Hei, mătușă, te-ai culcat? auzi o voce de afară. Bătrîna crescu lumina lămpii și deschise. Intrară doi bărbați.

— Te culcași, mătușă, te culcași? o întrebă cel care intrase primul, un om mărunțel și vioi.

— M-am culcat, maică, ce să fac? Nu mai văd, după ce se înserează, nici să răsucesc o ață.

— Asta e rău, mătușă — îi răspunse omul cel mărunt, așezîndu-se pe scaun fără să mai aștepte invitația gazdei. De ce nu te duci la un doctor? Îți iei o pereche de ochelari și pe urmă poți coase noaptea și la gherghef. Să-ți iei neapărat niște ochelari. Dacă mergi la o policlinică, o să ți-i dea mai ieftin.

Bătrîna asculta surprinsă. Omul acesta îi vorbea de parcă o cunoștea de cînd lumea.

— Nu vă supărați — întrebă ea după ce-i privi lung pe amîndoi — da cine sînteți dumneavoastră?

— Noi ți-am fărîmat azi o găină, mătușă, și-am venit să ne ispășim vina. Eram cam grăbiți să ajungem la o ședință. N-am fost nici noi atenți și nici găina. Dar cum morților e obiceiul să li se ierte greșelile, toată vina

o luăm noi. Uite, șoferul e dinsul. Dacă ai de gînd să-i zici ceva, spune-i-o în față, că nu se supără.

Bătrîna se intimidă la început.

— Știu eu ce să zic? Poate n-ați avut gînd rău, nu zic. Da-i păcat de biata găină. Era ouătoare și mare cît o curcă, oftă ea tristă. Luă totuși din mîna prim-secretarului banii și după ce-i înfășură într-o batistă îi vîrî după icoană, mulțumită. Pe piață nu lua atîta pe o găină. „Sînt oameni cumsecade. Nu trebuia să-i afurisesc"— își spuse în sine și prinse chef de vorbă.

— Am un cocoș blestemat. Toată ziua aleargă zănaticul după ele. Am să-l priponesc de picior ca să-l învăț minte. Mai bine pe el să-l fi călcat mașina, că nu-mi părea rău.

— Nu spune așa. Dacă-ți călcam cocoșul, îți rămîneau găinile văduve. Trebuia pe urmă să pornești prin sat după cocoș.

— Nu-mi las eu găinile la alt cocoș — clătină bătrîna din cap. Cocoș și găini ca ale mele nu sînt în tot satul. Nu mi-aș da cocoșul meu nici pe un bulgăre de aur. Cînd nu-mi ouă vreo găină, îl iau în poală și-i sucesc gîtul ca o fringhie: „Spune-mi motatule, ce mi-ai făcut ieri? Craiule!" Dacă nu-mi ouă o găină într-o zi, să știi că-i mare lucru. Dă-le focului, dacă n-ar ouă, nu m-aș ține toată ziua după coada lor.

Prim-secretarul o asculta atent, plin de curiozitate.

— Te pomenești că găinile dumitale sînt fermecate, dacă ouă în fiecare zi.

— Fermecate! Doar n-o să le pun descîntece pe coadă. Vezi mata, fiecare are meșteșugul lui. Dumneata te pricepi la una, eu la alta. M-au mai întrebat niște femei că „ce le faci dumneata, tușă Lisaveta, de-ți umplu cuibarele cu ouă în fiecare zi?" „Am eu socotelile mele". De ele, știi ce ale dracului îs? Nu mă scot din găinărească. Eu de-aia nu mai pot, de vorbele lor. Uite, așa cum sînt eu, găinărească, trăiesc din munca mea și nu cer la nimeni de pomană.

— Nici să nu te mihnești de vorbele astea. Munca cinstită nu-i rușinoasă. Mata trebuie să fii făloasă că știi să crești asemenea găini.

Bătrînei îi străluceau privirile de bucurie. Pînă acum nu-i spusese nimeni în viață că trebuie să se fălească, să fie mîndră de munca ei. „Să-ți dea dumnezeu sănătate" — îi ură ea în gînd prim-secretarului — că ești bun la suflet". Ar fi vrut să-l răsplătească cu ceva.

— Dumneata ai găini acasă? îl întrebă ea.

Prim-secretarul zîmbi

— Am cîteva. Am o curte cam mică și nu-i loc pentru ele.

— Păcat, se mîhni sincer bătrîna. Ți-aș fi dat ouă de-o cloșcă. Ți-aș fi spus cum le grijesc, cum umblu după ele.

— Poți să-mi spui și-așa, că mă interesează. Omul e bine să le știe pe toate.

Bătrîna aprinse repede focul și puse cîteva ouă într-o ulcică de pămînt pe care o așeză cu grijă pe vatră, înconjurînd-o cu tăciuni. Prim-secretarul își aprinse o țigară. Deși era obosit, avea de gînd să mai stea de vorbă cu bătrîna. Șoferul adormise rezemat cu capul de masă. Nu pricepea de ce prim-secretarul se mai întinde cu bătrîna la vorbă. Om serios ce e, cu atîtea griji pe cap, se apucă să discute despre găini, în loc să meargă să se culce. Mîine dimineață o să plece iar pe teren și n-apucă să se odihnească deloc.

În timp ce trebăluia, bătrîna vorbi mai departe.

— Doamne, că mult mai umblați și dumneavoastră pe drumuri. Pe căldură de foc, pe praf, pe ploaie, numai pe drum vă văd. Cum de nu vă e silă de atîta alergătură? Săracele neveste, stau și vă așteaptă ca vădanele acasă!...

— Ce să-i faci, mătușă. Sînt atîtea de făcut că nu ne mai ajunge nici ziua, nici noaptea. Mereu sînt alte treburi. Chiar și aici, la dumneavoastră în sat, facem acum o școală nouă. Cîtă bătaie de cap n-am avut pînă am început-o și cîtă mai avem și acum! Așa-i cînd te apuci să faci o treabă. Ai griji mereu. Uite acum, vorbind cu dumneata despre găini, mi-am adus aminte de gostatul de la Brăiești. Avem acolo o crescătorie de păsări destul de mărișoară. Dar afurisitele de găini nu prea ouă. Sînt acolo niște fete cam tinerele și nu se pricep să le îngrijească. Le aruncă ceva de mîncare și pe urmă habar nu mai au de ele. Am fost într-o zi la crescătorie și le-am întrebat de ce nu ouă găinile lor. Mi-au spus că din cauza căldurii. Am crezut că așa o fi. Dar, uite, văd că ale matale ouă destul de zdravăn și pe căldură.

Bătrîna îi puse dinainte ouăle pe care le curățase cu migală. Prim-secretarul încercă să-l scoale pe șofer.

— Ia, scoală-te, șoferule! Hai că ți-a ouat găina.

Nu reuși să scoată de la el decît un mormăit înfundat. Pînă la urmă renunță și începu să mănînce singur, continuînd să vorbească. Bătrîna îl asculta atentă și interesată, ținînd o mînă la bărbie.

— Și cum îți spuneam, mă gîndeam că dacă ar fi cineva care să le învețe și pe fetele noastre meseria, cîte mii de ouă pentru oamenii de la oraș n-ar da gospodăria! Trebuie să le dădăcească cineva care se pricepe, o gospodină așa cum ești dumneata. Ce zici, n-am dreptate?

— Parcă n-aveți dumneavoastră ingineri, oameni cu carte la cap, care să le învețe?

— Avem, îi răspunse prim-secretarul, dar ce știi mata, care crești găini de atîta amar de vreme, e sfînt. Mata ești sigură pe ce spui. Le cunoști și graiul. Ce zici, n-ai vrea să vii mata într-o zi să stai cu fetele de vorbă și să le arăți cum să îngrijească găinile?

Bătrîna se uită uimită la el, cu mîna întinsă spre lampa care fila. O șuviță albă de păr căzuse de sub basma peste obrazu-i palid, încrustat cu riduri adînci. Avea impresia că omul ăsta mărunțel, cu ochii lucioși ca de viezure, care se interesa despre toate ca o muiere, vrea să rîdă de ea. Totuși vorbea destul de serios și i se păruse de la început sfătos cumsecade. Se gîndi puțin înainte de a răspunde, stringînd din buze în semn de nedumerire.

— Nu știu cum să zic. Credeți că eu sînt așa de deșteaptă ca să-mi învăț pe ele? Nu știu nici eu mare lucru — încercă ea să se împotrivească. Și pe urmă, pînă acolo e departe. Cu bătrînețele mele n-ajung eu pînă la Brăiești pe jos, nici într-o săptămînă.

— Pentru asta să n-ai grijă. Vii cu mine, cu mașina. Eu trec mîine dimineață pînă la Bentu, la colectivă, și cînd mă întorc la prînz, te iau și mergem la Brăiești. Ce zici, facem tîrgul? Hai, bate mîna. Dacă ne pui producția de ouă pe roate îți dăm cîteva găini de rasă ca premiu.

Deși nu convinsă întru totul, bătrîna acceptă și-i întinse mîna.

A doua zi la prînz, tușa Lisaveta, îmbrăcată în rochia cea mai bună pe care o păstra în fundul cufărului „pentru moarte", a plecat cu mașina primului secretar la Brăiești. O vecină a întrebat-o peste gard:

— Unde pleci, tușă Lisavetă?

— Mă duc pînă la Brăiești, la gostat, pentru o lecție — îi răspunse ea calmă, mergînd țanțoșă alături de primul secretar.

Ion Băieșu

Ilustrații de ANGI PETRESCU

Valea Seacă

Mi-am oprit tractorul lîngă „Valea Seacă".
O cunosc prea bine încă din pruncie.
Se feresc pe dinsa cărăuși să treacă;
O socot sătenii ca o grea urgie.

Stepa dobrogeană cîtu-i ea de largă
Nu știu să cuprindă țărnă mai uscată.
N-a putut plugarul țelina să-i spargă,
Fiindcă — spun bătrînii — valea-i blestemată.

Imi șoptea bunicul ca pe-o taină mare
Basmul despre valea stearpă și hapsînă.
...Cică-a fost pe vremuri valea roditoare,
Cică-o boieroaică îi era stăpînă.

Și-ntr-o iarnă aspră, iată, o vădană
A bătut sfielnic la conac în poartă:
„Fă-ți, mărită doamnă, milă și pomană,
Dă-mi un colț de pîine, pruncii să-l împartă".

Rîse-n guși stăpîna și o piatră-i dete.
Lăcrimă și-amarnic blestemă nevasta:
„Uscăți-se hido, holdele de sete!
Fie-ți valea seacă precum piatra asta!"

Cică de atuncea valea-i tot uscată.
Zace boieroaica prin uitate pulberi:
N-a pierit blestemul greu, cu ea odată:
Stăruie pe vale, n-ai cu ce să-l spulberi.

Unde-i Făt-frumosul care să doboare
Într-o zi blestemul tare ca o stîncă
Și să facă iarăși valea roditoare?
— Se-ntreba adesea mintea mea de tînără.

...Stepa-n vîntul serii mărăcinii-și saltă!
Zece tractoriste, îi privim întinsul:
Făt-frumos din basme fi-vom laolaltă;
Vom brăzda în țelini peste-ntreg cuprinsul.

Ingineri veni-vor, țarinei sărace
Să îi dea ospețe cu îngrășăminte:
Vaste irigații stepelor vor face
Holdele să-nvingă arșița fierbinte.

...Hai, curaj! Tractorul greu se opintește
Prin bolovani și buruieni uscate.
Neamuri ce trăiră-aici împărățește,
Neamuri vechi de șoareci, fug, înspăimîntate.

Dară de pe acuma-n seara liniștită
Aburinda glie, spartă de tractoare,
Pare-mi aburinda pîine, rumenită
Care va să iasă mîine din cuptoare.

Emilia Căldăraru

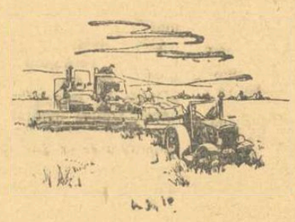

LÉTAY LAJOS

Griji și bucurii

Vara din nou mantii strălucitoare
Din fulgere și flori și-a îmbrăcat.
Frumoasă-i, nu o vară oarecare,
Deși în orice vară-i minunat.
Prin vîntul răscolit din văi bătrîne,
Tomnatec vis mestecenii vestesc.
Hulubi plutesc în zare peste grîne
Și prin grădini arșițele plutesc.

În inimă-mi zvîcnesc și mă apasă
Și bucurii și griji ce mă frămîntă;
O clipă de răgaz încai nu-mi lasă;
Cu ele mă trezesc, mă iau la trîntă.
Înaltul roi de stele-al vremii mele
Șelipește peste valuri, peste prund.
Răsună vara cu pojaruri grele —
Și pentru aceste toate eu răspund.

Cîmpiile sînt doldora de spice;
De nu le-oi secera, se ofilesc.
Să-i smulg comorile, pămîntu-mi zice;
Rîul, să-i fur avîntul tineresc.
Suspină tata că-i bătrîn, și leatul
Și l-o lăsa curînd, plecînd departe.
Pruncului meu, mereu mai mic i-e patul
Și rîsul lui l-aud în orice parte.

Păzesc cu grijă lujerii-n furtună
Și frumusețea fetelor... Nimic
Nu vreau să piară. Să trăiască-n lume
De s-a născut, și cîntul cel mai mic!
Așteaptă dezlegări și de la mine
Tot ce trăiește pe acest pămînt.
Ci strigă-mă și-ntreabă-mă oricînd,
Căci visul unei țări îl port în mine!

Vreau bucuria să-și urmeze firea
Iar gîndul ca pe-un prunc l-oi îngriji.
Mai sînt triști, le-nvinge fericirea,
Și rîsul verii veșnic va-nflori!
E simplu totul. Ai rămas tăcut?
Să nu mă lauzi niciodată, nu!
Ce-am făurit, poporu-ntreg a vrut
Cu mine doară ai trudit și tu!

În românește de
Rusalin Mureșanu

Pornesc voios

Pornesc voios pe-al optulea deceniu
— Ficatul? Inima? Nu simt, nu știu.
Vreau să pătrund în celălalt mileniu,
Și am să intru, — mort sau viu.

M-așteaptă șantierul, — e nevoie;
Toți construiesc, eu trebuie să-ajut!
De-ar fi să număr ani cît tata Noe,
De tineret eu nu mă las bătut.

Mai pot cără o cărămidă, două!
Pe zidul păcii una am să pui.
Pe cealaltă, cu putere nouă,
Am s-o arunc în capul știu eu cui...

Barbare, în zadar mi-arăți oțelul,
Cu ifose de Goliat nebun,
Voința lumii va opri măcelul,
Că pacea lumii-i cel mai mare bun.

Mai am și alte arme: rime, strofe.
Poetul e-o putere-n univers!
Noi pace pregătim, voi catastrofe,
C-un nobil vers ucizi un gînd pervers.

Un Pușkin-Prometeu, cu-un vers scînteie,
Aprins-a focul purificator:
În urma lui, puternice condeie
Au arătat drum nou, mîntuitor.

. . . . . .

De-oi adormi, voi mergeți înainte,
Luptați, aduceți raiul pe pămînt,
Iar eu, cu cei din urmă cînt fierbinte
Voi proslăvi eroicul avînt.

A. Luca

Din noua poezie japoneză

ECO OTORI

Mîinile soțului

Mîini liniștite ce pe bețișoare
Tăcut, din cană-aleg umilă cină.
Văd urmele de trudă-n fiecare
Și bătături umflate văd pe mină.

Neostoit în muncă le e zelul
Și-ndeminarea lor n-are măsură;
...Cînd pentru pace au semnat Apelul,
Din mînă alungate-au fost cu ură.

Duc bîrne grele, scormonesc gunoaie,
Dar le-a rămas aceeași gingășie;
Și febra bolii vrînd să mi-o ogoaie
Imi curăță un măr și mă mîngîie.

Acrm se bătucesc ținînd mistria;
Le roade varul, aspre-s, sîngerează;
Și totuși nu le scade hărnicia
Și-ntreaga lor putere, le-o simt trează!

După VERA MARKOVA

În românește de **George Stera**

Era să bage sor-mea divorț

Era cît p-aci să se ducă sor-mea Rița să bage divorț. Avea ce vorbi lumea. De nu deschidea ochii, — aliluia! — rămînea cu copilu. Rița are un copil cu Sandu. Știi cum l-au botezat? Tot Sandu. Ca pe tat-su. Noi îi zicem Zgîndărici. E ca spirtul. A-nceput să și vorbească. Da nu înțelegi nimic din ce spune. Gingine. E mic. Zice și „tata". Da' rău. Din vîrful limbii.

Dacă băga sor-mea divorț, nu mai avea Zgîndărici cui să zică tata.

După ce-a fugit Rița cu Sandu, după ce s-au legat la sfat și la biserică (nu s-a lăsat mama pînă nu le-a făcut nuntă creștinească), după ce au fost și la biserică, le-a aranjat mama camerile din față, alea cu dușumele. Știi cum le-a făcut? Lună. A chemat și zugrav de-o pictat niște flori pe pereți. Pe jos le-o pus preșuri, ca la tușa-mea aia care ține pe ceferistu' ăla la București. Ți-e milă să calci pe jos. Pat cu capete (unul mai mare, altul mai mic), plapumă din niște materie care lucește. O aia nu știu cum naiba-i zice cu o oglindă de două ori cît mine. Dulap de ținut hainele-n el și la dulapu'ăsta oglinzi. Eu nu știu ce-o face sor-mea cu atîtea oglinzi. Nenea Sandu a tras și lumina, și-a cumpărat și radio. Eu toată ziua stau numai lîngă el. Mi-o spus nenea Sandu să nu mă pună dracu să umblu la aparat.

De cînd s-a însurat cu Rița, nenea Sandu tot tîrziu venea acasă. De la S.M.T.-ul lui unde lucra, venea, mînca și p'ormă se ducea la sfat, că e băgat și-acolo. Venea acasă aproape de miezu nopții. Sor-mea plîngea. Tușimea ailaltă, care și-a înșelat bărbatu cu unu, zicea: Așa-ți trebuie! Ți-o trebuit comunist. Acu înghite. Eu nu pot s-o sufăr pe tușimea asta. E a dracu'. Nici nu calc pe la ea prin bătătură.

Acu îi place și tatii de nenea Sandu. Mama, barem, nu știe ce să-i mai facă. Un lucru e rău: nu-l vezi odată acasă. N-are nici duminică. În loc să se ducă la biserică, se duce la sfat și stă pînă-n timpul prînzului.

Să le auzi pe femei cum vorbesc:

— E păgîn, fa, ăla de-o luat pe Rița lu' Feran? Nu l-am văzut neam la biserică.

Mie îmi place să mă duc la biserică. De-ar fi slujbă în fiecare zi, în fiecare zi m-aș duce. Costică a lu' Talanga, ăla de-i place să vorbească mult, e țircovnic. Se duce la liturghie afumat. Mai ales acum de cînd e frate-su mai mare la cazanu' de țuică. Costică a lu' Talanga zice aliluia și doamne miluește tocmai cînd nu trebuie. Părintele Mitică scoate capul din altar, se uită la țircovnic și-i zice ceva pe popește. Aud că o să-l schimbe pe Talanga. Prea-și face de cap.

Ce bine ar duce-o sor-mea Rița cu bărbatu-su, dacă ar veni și el acasă ca oamenii. Da de unde. El tot în ședințe. Tot cu treburi. Ba, îl trimit ăia de la sfat și la Topoloveni la ședințe. A fost de vreo cîteva ori chemat și la Pitești. Lucru mare!

Chiaburii îl ocolesc. Și din mijlocași îl mai ocolesc. Da nu mulți. Vreo cîțiva. Zic că numai nenea Sandu e capul răutăților la sfat, că numai el aranjează muncile voluntare, ba la căminu ăla care trebuia să fie gata de anul trecut, ba la cărat piatră pe șosea, ba la reparat un pod.

De cînd a intrat în neamul nostru nenea Sandu, ne-am făcut și dușmani. Golgoază de atunci, de cînd cu nunta, nu-i mai dă bună ziua lu' tata, a lu' Brînzu la fel. Măcărău cînd trece prin dreptul nostru întoarce capu' în parte-ailaltă. Știi ce s-au mai bucurat ăștia cînd a plecat nenea Sandu din Ciuceni? Eu zic c-au băut un deca de țuică.

Pe nenea Sandu l-au chemat la Pitești. I-a dat servici acolo. Servici bun. Pînă-i găsește casă, s-a dus fără Rița (la oraș nu-i ca la țară, acolo nu găsești camere așa repede. S-au dus mulți la oraș). Rița a fost foc, că ea nu și nu. Ea vrea să plece odată cu bărbatu-su, că s-a săturat stînd singură.

— Mă, femeie, da' înțelege. Cum îmi dă casă viu și te iau.

A început să plîngă Rița. S-au mai ciorăvăit ei și pînă la urmă tot a plecat. Sor-mea parcă era opărită. Plîngea toată ziua. Zicea că mai bine bagă divorț. Așa a zis. Da eu cred că nu în serios. Ține la nenea Sandu. Se înțelege cu el. Face ea mofturi.

Se strîng femeile pe marginea șantului și vorbesc.

— Ce ziceam eu, fa? O s-o lase veneticul cu plodu! A lăsat-o? A lăsat-o!

— Fugi, fa, d-acilea, că nu s-au despărțit. O duce și pe ea la Pitești.

— Lasă c-am auzit eu: bagă divorț. Săptămîna ailaltă are prima-nfățișare.

— Veneticu' e tot venetic!

— Și-a luat și lucrurile?

— Și-a luat, că nu se mai aude radio la ei.

— Era al lui radio?

— Al lui.

Noi nici nu ne sinchiseam. Lasă lumea să vorbească. Rița nu mai pune radio așa tare, că tușește ăla mic. I-a dat niște buline, da tot tușește. N-or fi bune bulinele. Rîții i-e frică să nu dea Zgîndărici în tuse măgărească.

Ne-am pomenit într-o zi cu Becherescu la noi acasă. Nici n-a bătut în poartă. A intrat ca la el acasă.

— Ce faci, mă Ferane?

— Uite, cu roboteala, i-o întoarce tata. Au făcut armata împreună la 21 infanterie. Tata a fost gornist. Becherescu și-acum ține o gamelă de cînd a făcut armata.

— Hai în casă, Becherescule.

Asta aștepta Becherescu. L-a băgat tata în casă la Rița. Am intrat și eu moț după ei. Se uita Becherescu prin casă ca milogu-n traistă. Și fata lui are scule, dar ca Rița noastră nu.

L-a lăsat pe Becherescu cu mine și tata s-o dus să scoată țuică cu tîlvu. Nu șade frumos să nu dai omului ceva cînd îți trece pragu'.

Rița a adus niște pahare d-alea mici, cu picior. Are și-o sticlă la paharele astea. Le-o adus nenea Sandu de la Pitești. Șase pahare și-o sticlă cu dop, tot de sticlă.

— Unde-i, mă, nentu Sandu? mă întreabă Becherescu. Eu am văzut încotro bate. Îi spun:

— S-u certat cu Rița și-o plecat.

— Și radio l-a luat?

— L-a luat.

Radio e dincolo în camera ailaltă unde dorm eu cu Rița.

— Și de ce s-au certat, mă Tudore?

— Nu i-a mai plăcut de Rița, și-o fi găsit alta.

Becherescu se uită prin casă, vede poza lui nenea Sandu și lucruri de-ale lui. Da' nu m-a mai întrebat că a intrat tata cu boalca de țuică, a venit și Rița cu radio-n brațe.

Becherescu se uită cruciș la mine. Eu mă fac că nu-l văd. Tata toarnă țuică din boalcă și varsă pe jos. Rița se supără. Îi ia boalca din mînă și toarnă ea în sticla aia frumoasă. Lu' tata nu-i place să bea țuică din păhărel. E-nvățat să bea cu ciocanu. Mie îmi place din păhărel. Am dat drumu la radio. Să fie ei ai dracu ăia de la radio, că ori zice, ori nu zice. Becherescu vorbește cu tata.

— Nu îi necăjit, Ferane. Sănătate să fie, că belele curg.

— De ce să fiu necăjit, Becherescule? Nu sînt.

— Nu era de Rița. Eu am știut, vream să-i spun de-atunci, da' m-am gîndit că nu e bine să mă bag.

Tata îi mai toarnă-n pahar și-i lasă să trîncănească. Becherescu și-aprinde o țigară. Dă scrum pe jos. Rița a adus una d-aia de stîngi țigările-n ea. Da' ce știe Becherescu? Dă scrumul tot pe jos. Și scuipă pe preș, mai mare rîsu! Acu trebuie să-ntoarcă Rița preșurile pe parte-ailaltă.

A plecat Becherescu amețit bine. Să auzi ce ne-a scornit! A scos vorbă-n sat că l-am gonit pe venetic și nu i-am dat nici hainele. Că ar fi plecat și minunea asta, mașină la mine în ogradă".

Cu mine a uitat să dea mîna. Da nici eu nu m-am băgat pe ei. Știu care e frîna de mînă la mașina asta. Și cutia de viteze știu care e. Ca la tractor. Pe tractor știți că mă pricep să merg... P-ormă am aflat de ce a venit cu mașina nenea Sandu. Să ia lucrurile, pe sor-mea și pe Zgîndărici! (Mama zice că Zgîndărici o să aibă noroc în viață că se plimbă cu mașina de mic).

Vecinii au ieșit la poartă. Alții vorbesc peste gard. În fața casei noastre e fîntîna. Toate vecinele au venit să ia apă. Le-a lovit setea așa, hodoronc-tronc. Parc-au mîncat toate peste sărat. De s-ar isca un foc, doamne ferește, n-ai vedea atîtea cu vedrele la fîntînă.

Am auzit-o pe-a lui Glavan. Aia de știe să dea cu bobii:

— Să știi că ăla care a venit cu bărbatu' lu Rița e portăret. A venit cu portărelul să-și ia lucrurile.

Muieri.

I-a dat servici la Pitești și l-a dat și casă. L-a făcut șef la Pitești.

Au încărcat mașina. Au golit casa. Și radio l-au luat. Le-o dat mama și o oală de zece kile plină cu untură.

Dacă taie porcii de crăciun, a zis mama că le trimite și o jumătate de porc. Poate să le trimită și unu întreg, că tăiem doi. Așa-s de mari! Pînă la crăciun se fac cît viteii.

Ce-am mai rîs! Le-o băgat mama și niște strâchini de pămînt, și linguri de lemn. Le-o lua nenea Sandu? Nu le-a luat. Cum să ia linguri de lemn la oraș? Te rîde orășanu de zici ce-i aia, cînd te-o vedea mîncînd din cenac, cu lingură de lemn. Ce știe mama? Ea n-a mai fost la oraș de cînd și-o pus dinții.

Au încărcat camionul.

— Nene Sandule! Mă iei și pe mine la Pitești? Vin mîine înapoi cu Rața. Știu să viu singur de la Pitești.

— Vino!

M-a lăsat și tata. Mama i-a spus Riții să aibă grijă de mine, să nu mă schilodească vreo mașină prin Pitești.

M-am urcat în mașină după ce a scos-o afară din curte. E bleg șoferu ăsta. A fîțîit mașina în sus și-n jos de vreo zece ori pînă a scos-o din bătătură.

Și-acum se zgîiau muierile alea de la fîntînă la noi. Glavanca nu m-a văzut. Stătea cu mîna pe ciutură și le spunea la alitalte:

— Ce noroc pe Rița asta lui Feran! O face hărbato-so orășeancă. Așa bărbat mai zic și eu. Fi-mi-ar cap'al dracu; n-am fost în stare de el. Îmi dădea tîrcoale. Ia uite, o duce la Pitești.

— O duce cu portărelu, mă strîmb eu la ea.

— Piei, împielițatule! țipă și Glavanca la mine.

Are o gură... Meliță, nu gură.

M-am urcat în mașină.

Salutare! Să ne vedem la Pitești.

Nicuță Tănase

Toptîghinii la Manilla

Toptighin întîiul, povestește Scedrin, era un vechi slujbaș-fiară. Orice-ai fi discutat cu el, „negoț, industrie sau știință, întorcea vorba spre un singur lucru: vărsările de sînge... vărsările de sînge... Iată de ce este nevoie !..."

Mai marii săi i-au acordat pentru aceasta gradul de maior și l-au trimis să ocirmuiască, potrivit ideilor sale, undeva într-o pădure. Căci uitasem să menționăm, Toptighin era un urs, un urs devenit guvernator.

Toptighin al doilea, maior și el și guvernator de asemenea, nu avea alte ambiții decît să dărîme tipografiile, să dea foc universităților sau academiilor, să desființeze științele, pe scurt să făptuiască „răutăți cît mai strălucitoare"...

Ar fi greu și nici nu este în intenția noastră să stabilim cu exactitate cam cîți Toptighini — dobitoace cu blană sau fără blană — s-or fi perindat ca guvernanți prin diferite părți ale lumii, de la sfîrșitul lipsit de glorie al celui de al treilea și ultimul cu care își încheie Scedrin povestirea sa. Cert însă e că neamul lor n-a pierit. Și despre unii din descendenții de azi ai acestei semințiii este vorba în rîndurile ce urmează. Se înțelege că nu mai au blană sau ghiare, dar năravurile și gîndele corespunzătoare nu și le-au pierdut...

★

Povestirea noastră începe acum cîțiva ani.

...Unii dintre Toptighini se aciuiseră pe malurile Potomacului și ale Mississipi-ului. Pe aici mai marii lor, întru jaf și agresiune, care-și aveau sălașul nu în vizuini, ci în somptuoase sau întunecate palate, domneau nu ca în pădure, ci ca în junglă. Iar legea potrivit căreia Toptighinii guvernau, nu putea fi alta, firește, decît cea a junglei. Căpătaseră pentru isprăvile lor diferite grade: erau consilieri, generali, șefi de stat major, comandanți de armată sau subsecretari de stat. Și fiecare se întrecea să săvîrșească ticăloșii cît mai „strălucite"...

De la o vreme, junglа în care hălăduiau devenise atît de strîmtă față de poftele lor hrăpărețe, încît riscau să se sfîșie unii pe alții, luîndu-se reciproc drept „dușmani interni".

Stăpînii i-au trimis atunci peste mări și țări să supuie și să nimicească acolo pe „dușmanii interni", care nu puteau fi alții decît populația de prin partea locului. Lucrul ce și dovedi „adevărat", deoarece aceștia se împotriviră, cum și cît putură...

Și așa se făcu că mulți dintre vechii slujbași-fiare ajunseră guvernatori în regiuni îndepărtate de malurile Potomacului sau Mississipi-ului, dar apropiate, chiar legate, de interesele stăpînilor lor.

Într-o bună zi sau noapte — nu putem preciza — un Toptighin, o fi fost acela mai mare sau mai mărunțel, a năvălit într-un birou încărcat cu podoabe greoaie și, tremurînd, a îngăimat speriat: China, China, am pierdut China...

Prima reacție a celui de la birou a fost, firește, să urle: Cum? Nu voi îngădui...

După cîteva clipe, dîndu-și seama că nu mai are ce îngădui, se repezi către harta Asiei, atîrnată de un perete, și trase furios cu creionul albastru spre marginea ei două linii încrucișate. În felul acesta îi reveni în minte cel de al doilea principiu al guvernării junglei: Vom distruge. Vom distruge această... „noțiune geografică".

Pe hartă fusese ușor să se șteargă cea de a patra parte a lumii. În realitate...

În realitate, de atunci Toptighinii americani, care visau (cu tot sufletul lor de fiară, au și ei vise, pentru oameni obișnuiți, coșmare), la ocirmuirea Chinei și prin aceasta a Asiei și a lumii, n-au mai cunoscut odihnă! Mîrșăviile li s-au părut toate mărunte, legea pădurii, adică a junglei, nu i-a mai satisfăcut. Îi frămîntau cu deosebire „noțiunile geografice". În special le răpise somnul „descoperirea" făcută în acest domeniu de un consingean japonez, coboritor și el din urșii guvernatori, Tanaka: „Pentru a supune lumea, spusese acesta, trebuie să supui în primul rînd China; pentru a supune China, trebuie să supui mai întîi Manciuria și Mongolia, iar pentru a supune Manciuria și Mongolia, trebuie mai întîi să ocupi Coreea și insula Taivan".

Trebuie menționat însă, cu toată obiectivitatea pe care o cere istoria, că pornind să realizeze recomandările ilustrului lor predecesor, Toptighinii americani au rezolvat totodată și o gravă problemă care neliniștise, la vremea sa, pe unul din îndepărtații înaintași, Toptighin al III-lea. „Ți se dă un grad mare, se frămîntase acesta, dar prin ce răutăți anume urmează să-l întărești, nu spune nimeni".

Toptighinii porniți de pe malurile Potomacului și ale lui Ohio se lămuriseră bine ce au de făcut! Și Toptighin-Ridgway (deoarece devenise foarte dificil să se țină o aritmetică prea complicată, ei nu mai erau deosebiți prin cifre de ordine, ci prin nume de războaie), sau Toptighin-Van Fleet, sau Toptighin-Dulles au dovedit că știu să-și întărească gradul prin vărsări de sînge, prin distrugeri de tipografii, universități, spitale sau case de locuit.

Geografia însă nu voia să se schimbe după placul lor. Se semnau cecuri și alocații pentru planuri de înarmare, în birouri și cabinete aveau loc discuții furtunoase, care spulberau planuri clădite pe nisip, unii Toptighini își pierdeau gradele, dar bineînțeles nu și beneficiile, alții erau mutați de pe uscat pe apă, de pe apă în aer, geografia rezista...

În aceeași măsură creștea printre Toptighini indignarea provocată de suspendarea, chiar temporară, a vechilor practici strămoșești, întrerupte fiindcă nu dăduseră rezultatele scontate. „Vărsările de sînge..., vărsările de sînge, iată de ce avem nevoie" aminteau ei mereu de cuvintele lui Toptighin întîiul. N-au dat rezultate, nu-i nimic, să provocăm altele, mereu mai mari, mai cumplite.

Și iar într-o zi, nu e mult de atunci, să fi fost cam pe la începutul anului, avu loc acest dialog într-una din văgăunile Toptighinilor. Dezbaterea privea politica față de o... anumită noțiune geografică.

Congressmanul Coudert întreba, iar Toptighin-Robertson, cu gradul de adjunct al secretarului de stat pentru problemele Extremului Orient, răspundea. E demn de observat că după ce se adulmecă, urmașii urșilor guvernatori găsesc deajuns de repede un limbaj comun.

Coudert întrebă așadar: „Este oare adevărat că esența actualei politici față de China și Formoza constă în necesitatea de a se ține China roșie sub amenințarea permanentă a unor operații militare ?"

Robertson răspunse: „Da, așa cred".

Coudert simți totuși nevoia unor precizări. „Cu alte cuvinte este vorba de un război rece care are loc sub conducerea Statelor Unite, menținîndu-se China roșie sub amenințarea permanentă a unui atac al grupărilor aflate în Formoza și în alte regiuni din Extremul Orient, atac care ar urma să fie sprijinit din punct de vedere militar de către Statele Unite".

Răspunsul lui Robertson fu clar: „Da".

Cultul strămoșilor se dovedea a fi în mare laudă, răminînd mai puternic decît orice înfringere.

★

N-a fost deloc ușor să se treacă de la discuții la planuri și de la planuri la semnarea lor. Primii urși guvernatori, greoi de felul lor, cînd aveau dificultăți, se retrăgeau în bîrlogul lor să mediteze. Descendenții lor, în aceleași împrejurări, călătoreau de regulă cu avioanele cele mai rapide, ceea ce nu le mai dădea răgazul să mediteze.

Și astfel, după călătorii urmate de discuții și după discuții urmate de călătorii, diferite neamuri de Toptighini s-au adunat la Manilla. Locul era cum nu se poate mai bine ales. Pe aici, unul dintre cei mai lăudați Toptighini, Magsaysay, voievodul Filipinelor, introdusese fără nici o clintire sistemul recomandat de stăpînii de la Washington. „Dacă nu poți nimici sufletul din ei, pentru că lichelele (așa se numea în graiul Toptighinilor populația) nu-l au, înseamnă că trebuie să te apuci de-a dreptul de pielea lor". Și regula aceasta, moștenită de la Toptighin al doilea, fusese aplicată întocmai în Filipine. Manilla o dovedește din plin. Cartierul filipinez e compus din bordeie și cocioabe făcute din lăzi și plăci de tinichea ruginită. Drept acoperiș sînt așternute frunzele mari de cocotier. În cartierul Toptighinilor se ridică bănci și agenții, hoteluri de lux, somptuoase clădiri administrative. Iar pentru că aceste clădiri și tot ce se petrece în interiorul lor nu țin de sufletul filipinezilor, ci de pielea lor, străzile și piețele poartă nume de înrăiți și renumiți Toptighini americani: „Dewey Boulevard", „Taft Avenue", „General Lawton's Square", „Mc Kinley's Square". Iar oamenii de pe străzi și de prin birouri vorbesc de obicei englezește. Ca să se înțeleagă mai bine pe pielea populației.

Nu au făcut excepție de la acest principiu nici cei adunați la Manilla, sub conducerea lui Dulles-Toptighin, care pentru meritele sale poartă gradul de secretar de stat. Deși nu toți erau americani, fiind vorba de distrugeri și vărsări de sînge, participanții la adunare s-au înțeles în puține cuvinte, cu o largă circulație de altfel în jungla Toptighinilor: agresiune, intervențiune, colaborare, înarmare...

Cuvinte cu atît mai accesibile, cu cît se găseau din belșug în tratatul hotărît și publicat din vreme în buletinul filipinez în titlu, și american în conținut: „Manilla Bulletin".

Gîndindu-se, totuși, că văgăunile în care se pot retrage au început să nu mai fie atît de sigure, unii dintre Toptighinii de față au încercat să mormăie cîte o încercare de refuz. Iar cînd le-a venit rîndul la parafat înțelegerea, au zgîriat semnătura mai într-o parte, și au cerut să se... suprime cuvîntul „comunist". Lucrul i-ar fi plăcut lui Toptighin-Dulles, dacă n-ar fi fost vorba de cuvînt, ci de acei pe care-i desemnează cuvîntul. El fusese clar, și prin publicațiile ale căror tipografii nu fuseseră distruse pentru că aveau misiunea să transmită știrile cenzurii, dăduse limpede de știre ce înseamnă și ce urmărește pactul S.E.A.T.O. (Sud-Estul Asiei (sub a) Toptighinilor Ocirmuire).

Cu alte cuvinte un pact al Asiei, fără asiatici, dar împotriva asiaticilor.

„Reader's Digest" scrisese că datorită planurilor conducătorilor militari americani „litoralul Chinei va putea fi transformat într-o vastă regiune însingerată".

„Washington Post" amintise că „trebuie să menținem amenințarea permanentă a unor operațiuni militare împotriva Chinei roșii"

Iar un Toptighin mai mărunțel (congressmanul John Vorys) dezvăluise chiar și mijloacele cu care să se îndeplinească aceste tradiționale principii: „Statele Unite lucrează la planuri colective pentru Asia de sud-est care nu implică folosirea imediată a forțelor americane".

Cunoscînd toate acestea, Dulles avea de ce să se mînie. Ca să șteargă „oribila impresie", se grăbi să amintească celor de față care este menirea noului bloc militar, aceea de forță de șoc împotriva „comunismului internațional" și a „primejdiei comuniste".

Din pătaniile străvechiului său înaintaș, Toptighin al II-lea, care înainte de a-și primi diurna de deplasare își întocmise planul de campanie, Dulles învățase însă cîte ceva. De aceea, încă înainte de a ajunge la Manilla, aranjase cu Toptighin-Cian Kai-și efectuarea unor raiduri provocatoare asupra litoralului chinez...

În așteptarea „unei vărsări de sînge deosebite", pe care ar avea să o pregătească pactul S.E.A.T.O., și asta e „ceva", poate să se fi gîndit pentru moment Dulles.

Experiența aceluiași înaintaș spune însă limpede că atît „răutățile mărunte", cît și cele „strălucite" au același trist sfîrșit.

Și ca și în povestea lui Scedrin, Toptighinii își pot continua fărădelegile atîta vreme cît nu se ivesc vînătorii. Atunci neamul lor are soarta tuturor dobitoacelor cu blană...

Radu Lupan

Soli ai artei și ai eroicului popor chinez

Zeci de mii de oameni au umplut într-una din serile trecute stadionul Giulești. Din jurul estradei, montată în mijlocul vastei peluze verzi, reflectoarele luminează, ca pe niște efigii, figurile celor veniți să aplaude arta eroicului popor chinez.

O tînără fată în uniformă anunță că reprezentația Ansamblului de cîntece și dansuri al Armatei Populare Chineze de eliberare începe.

Urcă orchestra. Pe fundalul de draperii din mătase azurie, se înșiruie corul de aproape o sută de persoane.

Primul locțiitor al ansamblului, Li Vei, salută poporul romîn în numele marelui popor chinez.

Corul intonează „Popoarele din lumea întreagă sînt strîns unite".

În muzica aceasta răsună solidaritatea oamenilor din lumea întreagă pentru apărarea vieții. Ca și în cîntecele, admirabil interpretate: „Imnul partizanilor păcii" *de Ion Chirescu,* „Moscova-Pekin", *cîntec al prieteniei dintre cele două mari popoare—sovietic și chinez — sau cîntecele care slăvesc eroismul soldaților care au eliberat țara de sub apăsarea feudalilor, a colonialiștilor.*

Un flaut dulce și o melodie plină de o rezonanță înfiorată răspîndesc în văzduh aria din opera „Căsătoria lui Seao Er-hei". Sînt soliștii Su Sin-lan și Han Hu.

Pe scenă năvălesc călăreții închipuiți ai armatei din Tibet. Admirabili dansatori exprimă plastic și cu o grație căreia nu-i lipsește vigoarea, lupta dusă împotriva dușmanului. Ca și cîntecul „Eroii biruiesc riul Dadube". Și iar se răspîndește în văzduh o melodie plină de gingășie: „Murmurul piriiașului".

Cîntecele ostășești, cîntecele populare, dansurile, frenezia de culori a costumelor, ritmul, grațiozitatea mișcărilor, virtuozitatea interpreților, melodiile romînești „A plecat Gheorghiță militar" *și* „Hei-Rup" *de M. Vescan, cîntate în romînește, au stîrnit entuziasmul publicului.*

La sfîrșit s-au prezentat fragmente din opera clasică chineză, inspirată dintr-o străveche legendă populară: „Regele maimuțelor își procură armele din palatul regelui dragon".

Spectacolul s-a terminat. Un torent de flori inundă scena, acoperă pe interpreți, care le primesc și le flutură ca pe niște steaguri. Publicul aclamă.

Soliii artei chineze au adus în țara noastră emoționantul mesaj al prieteniei dintre poporul nostru și marele popor chinez.

Spiritul de luptă al poporului italian reflectat în literatură

De vorbă cu ziariștii GIUSEPPE BASILE și LEO ROSSI

Acum cîteva zile, a apărut în ziarele noastre o știre prin care se arăta că țăranii italieni în lupta lor pentru pămînt au dobîndit un succes răsunător.

Țăranii din Sicilia au ocupat pămînturile a 370 moșieri, silind autoritățile să publice decretele de expropriere, potrivit legii din 1950 pe care guvernul refuză s-o aplice.

Știri ca aceea de mai sus au mai apărut și vor mai apare, țărănimea italiană fiind hotărîtă să cucerească pînă la capăt pămînturile care trebuie să fie ale lor.

Despre lupta țăranilor din sudul Italiei și despre noua literatură progresistă ne-au povestit ziariștii italieni Giuseppe Basile, corespondent la Roma al ziarului „L'ora" din Palermo și Leo Rossi, redactor al ziarului „Avanti" (ediția din Milano).

LEO ROSSI

Intelectualii alături de lupta poporului

Intelectualii și scriitorii progresiști din Italia — ne spun ei — sînt alături de lupta muncitorimii de la oraș și de la sate, cu toate riscurile ce decurg de aci, mai ales pentru acei ce lucrează în presa independentă sau burgheză.

Ziarele partidelor comunist și socialist, editurile progresiste, manifestările culturale organizate de acestea în nenumăratele cercuri de cultură, participarea unei mase de milioane la această cultură progresistă, demonstrează puterea mișcării pentru libertate și pîine.

Pare de necrezut, dar așa este. Cu tot trecutul măreț pe care-l are Italia în istoria civilizației lumii, sînt regiuni în care viața parcă s-a oprit în

GIUSEPPE BASILE

loc, fixată, într-un ev departe, departe de prezent.

Locuitorii acestor regiuni par înlănțuiți în trecut, dar lanțurile lor zornăie în mișcarea tot mai puternică de eliberare.

Acest destin — cumplit și eroic în același timp — este reflectat puternic în nenumărate lucrări literare. Ca în romanul lui Carlo Levy, „Isus s-a oprit la Eboli". În această carte impresionantă prin veridicitatea ei, tocmai acest lucru este arătat: că la Eboli, în provincia Lucania, viața a încremenit așa cum era cu două milenii în urmă.

Cînd am citit romanul „Desculț" al lui Zaharia Stancu, care s-a tradus recent la noi, am văzut cît de asemănătoare a fost viața țăranilor la dvs. înainte de eliberare, cu cea a țăranilor din sudul Italiei...

Carlo Levy aduce în romanul său chipul odios al instrumentelor oprimării moșierești la sate: jandarmul și perceptorul. Adică silnicia și stoarcerea de ultima para a țăranului.

Să dăm un exemplu de felul cum sînt apăsați acești oameni. Într-o localitate din Sicilia nu era apă. S-a făcut o instalație de canalizare care s-a terminat, însă apei i s-a dat drumul abia după două luni. Cînd a venit încasatorul, a pretins ca să fie plătită apa din momentul în care s-a terminat instalația.

— De ce să plătim o apă pe care n-am băut-o? — au întrebat oamenii, strînși în fața primăriei.

— Vă dau răspunsul mîine.

Cînd au venit a doua zi să afle răspunsul, primarul a poruncit jandarmilor să împrăștie mulțimea. Mulțimea a protestat, nu s-a mișcat din loc, așteptînd răspunsul.

Au răspuns carabinierii. Rezultatul: 4 morți, 17 arestați.

Despre viața acestor oameni, despre munca cumplită a minerilor a scris și Fortunato Seminara care arată în cărțile sale că sudul este o masă în fierbere, a cărei lavă izbucnește cu tot mai multă putere.

Cîntece de revoltă

Lupta țăranilor din sud este veche. Ea are o tradiție măreață și este exprimată în literatura lor populară foarte bogată, conținînd un emoționant material de viață.

Acest material — care este un cîntec sfîșietor de revoltă și de protest — l-a folosit admirabil în cartea sa „Povestiri despre viața minerilor de la minele de sulf" Giovani Verga, unul din scriitorii care au arătat, cu tot curajul, adevărul.

De asemenea această viață este arătată în lucrarea lui Elio Vittorini: „De vorbă cu sicilienii".

O carte plină de adevăr este și „Cronica unor săraci îndrăgostiți" a lui Vasco Pratolini, în care este arătată viața locuitorilor dintr-o stradă din Florența, pe timpul cînd Italia cădea în ghiarele fascismului mussolinian.

Un scriitor viguros era și Cezare Paveze care dezvăluie în romanul „Tovarășul" lupta împotriva fascismului. Conflictul pe care se întemeiază cartea este acela al oamenilor care se ridică împotriva autocrației reacționare, împotriva sugrumătorilor de libertate și care caută pe acei care sînt pe același plan de luptă cu ei să alcătuiască marea armată a împotrivirii.

Tînăra gardă

Această pleiadă de scriitori militanți a creat un puternic curent literar, în care au intrat nenumărați scriitori tineri, prezenți din ce în ce mai des în paginile culturale ale ziarelor de partid și progresiste. Așteptăm ca, din rîndul lor, să se desprindă talente puternice care să creeze opere realiste, mobilizatoare, și să ducă mai departe literatura de luptă care, alături de plastica progresistă în frunte cu Renatto Gautuso și de filmul nostru revoluționar, să exprime clocotul de luptă al maselor, dorința lor de libertate, să arate că și la noi va sosi victoria finală.

★

Basile Giuseppe și Leo Rossi își exprimă bucuria că vizita lor în țara noastră le-a confirmat pe viu lucrurile știute despre marile transformări petrecute la noi. De la țăranii din „Desculț" pînă la țăranii care l-au văzut în gospodăriile agricole colective, în G.A.S., în S.M.T., în căminele și bibliotecile satelor, — este o distanță pe care regimul democrat-popular a creat-o, transformînd pe plugari din robi în oameni liberi.

Întrebîndu-i despre efectul propagandei calomnioase și mincinoase a guvernului italian, privind țările de democrație populară, ei ne-au dat un răspuns concludent: „Expoziția sinistră Mostra „L'al di la", în care, prin mistificări grosolane s-a încercat să fie minți italienii despre cele ce se întîmplă la dvs., a contribuit ca partidele comunist și socialist să obțină aproape 10 milioane de voturi în alegeri.

Șt. R.

Desene de MEDI DINU

Ghiveci regal

N-am intenția să dezvolt aici o doctă expunere despre arta culinară. Știu numai două feluri de ghiveci: călugăresc și regal. Ori tocmai despre felul doi, ca să zic așa, vreau să vorbesc.

Acțiunea se petrece pe albastrele ape mediteraniene. Regele Paul și regina Frederica ai Greciei, folosind drept cutie de conserve yachtul regal „Agamemnon", au confecționat zilele acestea un ghiveci original. După cum se știe, capetele încoronate nu prea sînt partizane ale austerelor moravuri călugărești. Dezagreabila experiență a sportivului filopapal Henric al IV-lea, care mărșăluia în picioarele goale spre Canossa, l-a săturat de austeritate pe cellalți monarhi pentru sute de ani. Așa se explică, deci, că gazdele — din repulsie de castă pentru ghiveciul călugăresc — n-au putut realiza pe bordul lui „Agamemnon" decît un ghiveci regal.

Într-adevăr, telegrama care ne-a adus știrea informează că, pe Mediterană, elegantul yacht balansează în croazieră, la invitația regilor greci, o serie întreagă de capete și căpșoare odinioară purtătoare de coroane. Printre invitați sînt: ex-regele Umberto al Italiei, contele și contesa de Paris; ex-regele Mihai — vechea și sinistra noastră cunoștință — arhiducele Otto de Habsburg, prințesa Torlonia și alții.

Regii se distrează... Asta-i meseria lor. Și, distrîndu-se, regii evocă amintiri. Sub cerul înstelat al Mediteranei, Umberto va privi desigur cu melancolie țărmurile italiene, rechemînd în minte dulcea vremea cînd se visa conducător al unei alte croaziere de tipul aceleia pe care amicul lui, Mussolini, o organizase cîndva în spre îndepărtata Abisinie.

Ce să mai spunem de emoția pe care o va resimți înțeleptul Mihai de Hohenzollern, cînd ofițerul de cart va încremeni în fața lui, aducîndu-i știrea: „Majestate, se zărește pămînt: e peninsula balcanică !" Ce de amintiri din vremea cînd, zi de zi, ostenea pentru poporul romîn: Scroviștea — vînătoare regală; Segarcea — chef la cules de vii; Foișor — efort de o noapte întreagă la poker sau la bacara. Nu va avea astîmpăr pînă-n zori, suspinînd în jurul ruletei instalate pentru „trecerea timpului" pe somptuosul vas. Va repeta tot timpul în gînd celebrul discurs cu care — anual — saluta poporul romîn și care i-a adus pentru deapururi faima de mare orator: „ă,ă,ă". Dar poate că, privind cu jind în zare, închipuindu-și că vede de departe pămîntul romînesc, ex-regele, fecior de escroc internațional, va înțelege tîlcul simbolic al tangajului evocator al acelui cutremur care i-a stricat freza purtătoare de coroană atunci cînd vîntul libertății a suflat înnoitor peste întinderile noastre.

Fără îndoială că istoria asta adevărată a vasului „Agamemnon" și a anacronicei lui încărcături putea să vă fie prezentată și sub alte titluri. „Noaptea regilor", bunăoară. Sau „Vasul fantomă". Am preferat „Ghiveci regal", întrucît în legătură cu instituția pe care o ilustrează însă ca Hohenzollernul Mihai, Umberto și compania, popoarele au răspuns demult, liniștit dar ferm: „Mulțumim, nu mai servim".

I. Sărățeanu

Note și comentarii

SCRISOARE DESCHISĂ

Sînt bucuros că după scurtă vreme de la apariția romanului meu, „Rădăcinile bucuriei", „Gazeta literară" a dat cititorilor săi o dare de seamă asupra cărții, sub semnătura tov. Gafița.

Această operativitate nu poate fi decît salutată de scriitorii care, pe drept cuvînt, doresc să nu se lase un gol prea mare între intervalul de la apariția cărții și pînă la recenzarea ei.

Călătorie o dorință legitimă de a cunoaște opinia criticii, de a primi o îndrumare care să le folosească în elaborarea operelor viitoare.

Pe umerii scriitorului apasă deci o mare răspundere, aceea de a reda cu fidelitate, cu relief, cu pregnanță aspectele esențiale și caracteristice ale societății noastre de astăzi.

Cititorul are putința să verifice dacă artistul respectă sau nu adevărul vieții, dacă imaginea pe care o oferă este corespunzătoare realității în care trăiește.

Răspunderea față de cititor nu este însă unilaterală. Ea apasă la fel de greu și asupra criticului. Dacă cititorul are dreptul să ceară scriitorului să respecte adevărul vieții, el are același drept să ceară criticului să respecte adevărul operei.

E ceea ce n-a făcut tov. Gafița, deoarece recenzia sa din nr. 25 al „Gazetei literare" conține două inexactități din care reiese lectura superficială a romanului.

Astfel, cronicarul scrie în coloana a doua a recenziei, la sfîrșitul paragrafului 4 despre „sinceritatea și îndrîzirea Tincăi, care și-a pierdut bărbatul ucis de dușmani rămași necunoscuți"...

La capitolul 13, partea a III-a, începînd de la pag. 514 și pînă la pag. 522, unde poate n-a ajuns cu lectura tov. Gafița, e descrisă scena demascării lui Dobre, asasinul muncitorului Gavril al Lupului.

A doua inexactitate, care are un caracter deopotrivă de grav, consistă în

afirmația cronicarului în coloana 3-a la mijlocul paragrafului 1, afirmație formulată în acest chip: „De asemenea începutul de dragoste pe care-l simte pentru Tinca Lupului, maistrul Petre Duna, repede adus la realitate de energioa femeie"...

Aici este mai greu să semnalăm anumite pagini, deoarece în tot cuprinsul romanului este vorba de afecțiunea ascunsă pe care Petre Duna o nutrește pentru... Ilina, o tînără muncitoare din secția sa. Tinca, în calitate de prietenă, îl critică aspru pe maistru, căruia îi arată singura cale de urmat: aceea de a fi alături de soția și copiii săi. Edificatoare în acest sens este scena de la pag. 405-412.

Exemplele date cred că sînt concludente. Faptul în sine are o semnificație mai largă. Fără să generalizăm un caz particular, putem, totuși, trage unele concluzii. Este evident că încă mai dăinuie la unii cronicari o atitudine de neglijență, de neseriozitate în modul în care tratează o operă literară.

O asemenea atitudine e firesc să aibă urmări în masa cititorilor. Mai pot ei oare acorda încredere unui critic care nu redă exact nici măcar liniile largi ale unei cărți? Mai pot avea ei încredere în analiza de fond a problemelor?

Cititorii noștri sînt pe deplin îndreptățiți să ne ceară, atît nouă, scriitorilor, cît și criticilor, să ne îndeplinim sarcinile cu întreaga conștiință și răspundere.

Ieronim Șerbu

DISCUȚIA DESPRE CURAJ

Ziarul „Scînteia tineretului" începuse mai de mult o discuție privitoare la curaj în creația literară. Întreruptă un oarecare timp, discuția a fost reluată în numărul de simbătă al ziarului, prin trei articole semnate de Nicolae Țic, Sütö András și C. Baciu. Spre deosebire de multe dintre participările anterioare, de data aceasta avem numeroase exemple concrete, care ne fac să înțelegem ceva mai clar încotro se orientează autorii respectivi în tratarea problemei. E drept că nici unul din participanții la discuție nu s-a pronunțat împotriva curajului în creația literară. Totuși, problema nu era clară, adesea, pentru că afirmațiile despre necesitatea curajului erau caracterizate prin timiditate și zgîrcenie în exemplificare în cercetarea unor împrejurări concludente. Reluînd problemele discuției, N. Țic vorbește despre propria experiență în ce privește căutarea și zugrăvirea eroului pozitiv, Sütö András citează două întîmplări semnificative, iar C. Baciu se referă la mai multe personaje și situații din diferite opere literare.

Un punct de vedere ciudat îl lansează însă C. Baciu care, chiar din primul paragraf al articolului său, lasă să se înțeleagă că la scriitorii care scriu despre trecut nu poate fi vorba de curaj. „Cum s-ar potrivi noțiunea de „curaj" cu acei scriitori ai noștri care — astupîndu-și urechile în mijlocul acestor puternice bătăi de ciocan care făuresc Republica — suflă peste pattale de domnitor, lustruindu-le cu mîneca halatului de casă?" *se întreabă autorul. Prudența prezizare:* „astupîndu-și urechile" *nu scade cu nimic ascuțimea întregii afirmații. După cum nu o face nici corectivul că îl se poate acorda în mod excepțional mențiunea de „curajoși" și acelor scriitori care înfățișează „mari oameni, ca Bălcescu, Tudor Vladimirescu", față de care au circulat „teorii reacționare", „felurite diminuări, stîlciri, dezinformări operate de burghezie".*

E cazul să ne întrebăm: asupra cărui moment și asupra cărei figuri din istoria noastră nu și-a întins burghezia acțiunea ei nefastă, nesfîntuitoare, dezinformatoare? Sau totul e ca scriitorii să nu sufle peste pattale — și să nu scrie îmbrăcați în halate de casă?

Așteptăm cu încredere concluziile discuției, pe care ziarul le anunță pentru unul din numerele sale viitoare și în care nădăjduim să găsim un răspuns și la această problemă.

V. M.

ACEASTA FRANȚA CARE NU SE AFLĂ ÎN DICȚIONAR

este titlul unui articol apărut de curînd în revista „Les lettres françaises", sub iscălitura lui Pierre Daix.

Articolul se referă la spiritul fățarnic și inabil reacționar în care a fost redactat ultimul suplument al Larousse-ului. Rostul suplimentului este de a prezenta cititorilor dornici de informație, evenimentele și figurile cele mai de seamă ale anilor noștri. „Mai este nevoie să adăugăm—se scrie în prefață— că toate articolele sînt redactate cu o profundă grijă pentru imparțialitate și obiectivitate? Orice altă atitudine ar fi contrară spiritului științific care ne inspiră... Un dicționar trebuie să fie un instrument de lucru, nu o armă de luptă. A lumina spiritele fără a jigni conștiințele, aceasta este deviza pe care ne-am propus-o și căreia i-am rămas în permanență credincioși".

Să vedem, pe scurt, cum a fost aplicată deviza căreia, etc. etc.

Din articolul lui Pierre Daix reiese că răsfoind suplimentul Larousse-ului, rămîi surprins că nu întîlnești la literele respective nume dintre cele mai remarcabile ale rezistenței franceze. Întrucît „oricare altă atitudine ar fi contrară spiritului științific care ne inspiră", despre filozoful Georges Politzer, Jacques Solomon, întemeietorul Comitetului național al rezistenței, colonelul Fabien, legendarul colonel Fabien, suplimentul nu suflă o vorbă. Nu suflă un cuvînt Larousse-ul nici despre oamenii memorabili care au însemnat mult pentru istoria Franței, ca Gabriel Peri sau Danielle Casanova. În schimb, cunoscutul trădător Robert Brasillarde, împușcat după eliberare, odihnește în pace în paginile suplimentului.

Întrucît „un dicționar trebuie să fie un instrument de lucru, nu o armă de luptă", editorii au găsit de cuviință, fără nici o tresărire a obrazului, să înscrie în paginile suplimentului calomnii prăfuite la adresa Uniunii Sovietice, să afirme despre planul Schuman —într-un moment cînd majoritatea poporului francez l-a repudiat cu mînie — că ar avea „meritul de a pregăti viitorul"; la rubrica Atlantic (pactul) să declare că „neliniștea pricinuită în Europa de politica U.R.S.S., slăbiciunea militară a țărilor occidentale au făcut ca unele din aceste țări să 'a în discuție organizarea unei alianțe în vederea unei eventuale apărări". Noroc că autorii dicționarului sînt „obiectivi". Închipuiți-vă numai ce s-ar fi întîmplat dacă erau subiectivi!

Însfîrșit, trebuie să mai adăugăm că în dorința lor „de a lumina spiritele, fără a jigni conștiințele", editorii Larousse-ului au hotărît să nu pomenească că nimic despre viața și autoritatea lui Jolliot-Curie de după 1939 și să treacă discret sub tăcere ultimele opere ale lui Eluard, precum și aderența acestuia la Partidul Comunist.

Picasso este arătat ca fiind, la ora asta, un fabricant de oale și atîta tot. „Porumbelul păcii" — desen care a făcut ocolul întregii planete — nu e pomenit, deoarece editorii au o deviză căreia i-au rămas în permanență credincioși.

Noul supliment al Larousse-ului, cu prefață cu tot, este o mostră de „obiectivitate" și „nepărtinire" burgheze.

Cu o singură propoziție din cuprinsul prefeței ne declarăm de acord și anume că dicționarul „este un instrument de lucru". De lucru împotriva științei.

Gh. Budeasa

● Asociația scriitorilor feroviari francezi a scos de sub tipar prima antologie a poeților feroviari intitulată „Focul verde". Volumul este prefațat de președintele asociației, René Violaines.

● Zilele trecute a avut loc, în prezența a mii de locuitori ai Parisului, comemorarea a 19 ani de la încetarea din viață a marelui scriitor și militant pentru pace și progres social, Henri Barbusse. La ceremonie au fost de față din partea C.C. al Partidului Comunist Francez, în semn de omagiu pentru memoria lui Barbusse, Raymonde Guyot, membru în biroul politic al C.C. al P.C.F., Marcel Servin, secretar al C.C., Gaston August, membru al C.C. și alții.

Expoziția cărții bulgare

Expoziția cărții bulgare, deschisă la Librăria noastră nr. 1, din Calea Victoriei și organizată de Institutul romîn pentru relațiile culturale cu străinătatea, este o imagine a bogatei și multiplei dezvoltări a literaturii artistice, politice și ideologice. În ediții admirabile sînt publicate în limba bulgară „Capitalul" (trei volume) al lui Karl Marx, „Anti Dühring" de Engels, „Marx și Engels despre literatură și artă". De asemenea sînt editate „Opere" de V. I. Lenin (în 35 de volume), „Opere" de I. V. Stalin (în 13 volume), „Opere alese" de D. Blagoev, Gh. Kircov, Gheorghi Dimitrov și Vilco Cervencov.

O deosebită grijă s-a acordat ediției clasicilor bulgari Ivan Vazov, Hristo Botev, H. Smirnenski, N. Vaptarov. Bogat reprezentați sînt scriitorii contemporani Dimităr Poleanov, Gheorghi Karaslovov, St. Dascalov, Emil Koralov, D. Talev, C. Zidarov, Elisabeta Bagreana, etc.

Înfățișînd literatura pentru tineret și copii, literatura științifică, precum și două antologii ale prozei și poeziei din cei zece ani, editate cu prilejul aniversării eliberării, expoziția cărții bulgare este o mărturie a înfloririi unei literaturi care reflectă viața nouă a unui popor liber, care a putut inspira o asemenea literatură.

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 3.74.28; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 STAS 3462 — 28

TG.MURES
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 28—Joi 23 septembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

Să strălucească în versurile noastre flacăra partidului

La 10 noiembrie 1945, mergem cu un grup de tovarăși să văd fosta închisoare Doftana. Era unul din pelerinajele la locurile unde inima omului capătă forțe, și visele aripi. Abia publicasem primele poezii. Degetele le plimbam pe coarde cu uimirea celor care descoperă odată cu sunetele, noi culori, noi sensuri, un nou univers. Nu mai fusesem niciodată pe valea Telegii. Am urcat în tăcere dealul, auzind parcă dedesubtul pașilor noștri, ecoul încălțărilor rupte ale deținuților, zornăitul lanțurilor grele, pașii rudelor, ai prietenilor, ai tovarășilor venind să-i vadă o clipă pe cei dragi — pe cei mai dragi din cei mai dragi — la vorbitor. Pentru ca eu să pot urca același deal ca om liber, să pot da graiului gîndului și slovă, graiului, l-au suit înaintea mea, cei al căror ecou îmi bătea ca o altă inimă în piept. Cum vor fi arătat, ce vor fi gîndit și simțit oamenii care ani lungi de zile au încălzit cu răsuflarea lor zidurile reci și umede ale Doftanei?

Ne îndreptam spre pereții de piatră. Cutremurul din 1940 prăbușise o parte din ei. În fața noastră, în preajmă, apoi în jurul nostru — ruinele. Nu ruinurile Tîrgoviștei — aflate nu departe de Doftana — mărturii ale falei trecute și răscolitoare de nostalgii romantice. Nu Erau ruine calde încă de suferința, de gemetele acelei cumplite nopți cînd asupritorii au făptuit una din marile crime ale istoriei: au lăsat pe deținuți între zidurile șubrezite de un cutremur anterior, gata să se prăbușească și fără lovitura de grație a nopții de 10 spre 11 noiembrie.

Eram chiar pe locul catastrofei. Vorbele ghidului, cu o durere și mînie reținute, cădeau în sufletul nostru ca pietre în luciul apei. În jurul fiecăreia, undele se roteau din ce în ce mai mari, amplificîndu-le cu închipuirea, nemărginită și totuși încă prea mică pentru a-mi evoca tot ce se petrecuse la cutremur.

Deasupra mea trecu ca o săgeată o mierlă, care poate trecuse cu ani înainte, prin fața celulei lui Ilie Pintilie.

Și acolo, între zidurile Doftanei, din sunete și ecouri, din graiul și culoarea pietrelor, din șuieruț vînturilor lovindu-se de pieptul pietros al dealului, și trecînd printre rămășițele de ziduri și prin ochiurile goale ale ferestrelor, a prins trup deodată, în fața mea, eroul luptelor ieșene. Acolo am simțit pentru prima oară poezia aspră a vieții sale, frîntură din marea epopee a luptei partidului nostru. Acolo am simțit că n-aș putea trăi fără s-o trăiesc și s-o scriu. Nu știam că așa începuse de fapt să cînte „Mierla lui Ilie Pintilie".

Peste șapte ani, căutam urmele eroului la Iași. În casa scundă de lîngă linia ferată, pe lunga stradă a Clopotarilor, în ateliere, totul îl mai ține minte. Bustul turnat din bronz, pentru care ceferiștii au pus în timpul secetei mînă de la mînă, mai străjuie și astăzi curtea. Oameni în floarea vîrstei îmi vorbeau despre Pintilie. Graiul lor era molcom, moldovenesc, ca și al său. Cerul ieșean de toamnă blîndă, cu luciri de foc spre apus, îl învelise altă dată și pe el. Pe locurile vechi, se înălțau ziduri noi, prevestind hale viitoare; la mașini lucrau tineri care nu-l cunoșteau pe Ilie Pintilie decît din povestirile vîrstnicilor. Între primii și ultimii, între noi toți exista însă o legătură care depășea generațiile; era acea goană a torțelor pe care anticii au exprimat-o cei dintîi, dar care în vremea noastră radiază mai puternic, prin forța de neînvins a clasei muncitoare, a partidului. În aer, în frînturile de poveste, în ochii oamenilor, o poezie care se cerea scrisă, așa cum inima cerea să bată, unea lupta de ieri a partidului cu aceea de astăzi. Un izvor bogat, hrănit cu toate pînzele de apă ale istoriei, cu toate străduințile zilelor noastre și cu toate visele viitorului, o flacără fără moarte și un far fără greș — iată ce înseamnă pentru poezie — lupta partidului nostru.

De aceea nu întîmplător cele mai valoroase creații sînt legate de această sursă de inspirație, de eroii luptei care a călăuzit și călăuzește poporul nostru. Prin poezie au intrat în memoria sa fără moarte, chipuri scumpe ale eroilor clasei muncitoare și odată cu ei, ceva din suflul larg, puternic și înnoitor, al partidului cu mii de rădăcini în mase. Acesta este de fapt sensul poeziei „Partidului" de A. Toma, ca și al poemului larg al lui Mihai Beniuc: „În frunte comuniștii"; al poemului „În satul lui Sahia" de Eugen Jebeleanu, ca și al celor cinci toasturi în cinstea partidului, de Miron Radu Paraschivescu; al „Tovarășului care a murit împărțind Scînteia ilegală" de Victor Tulbure, ca și al „Scoarței", — frîntura luptelor de la Lupeni, — de Aurel Rău; al „Baladei Doftanei" de Dumitru Corbea, ca și al poeziei „În muzeul Partidului" de N. Tăutu, al „Cîntecului de leagăn al Doncăi" de Marcel Breslașu, ca și al versurilor de o forță sobră și bărbătească ale lui Szabédi Laszlo

În poemul lui Mihai Beniuc, chipul fiului clasei sale, al neînfricatului luptător care a transformat boxa acuzatorilor în bara acuzatorilor, și procesul ceferiștilor în procesul regimului întemeiat pe asuprire, — apare proiectat pe fundalul luptei partidului. E ceea ce dă cuvintelor sale rostite în 1933, valoarea de profeție:

Noi așteptăm cu fruntea sus
Să auzim crunta sentință —
Știm c-o s-aducă noi prigoane
Și ani cumpliți de suferință.

Dar, domnilor, așa să știți:
Din calea dreaptă apucată,
Pe muncitori nu-i mai întoarce
Nici o sentință, niciodată!

Dacă Mihai Beniuc cîntă eroii care cresc prin partid, Eugen Jebeleanu cîntă poporul care-și crește, dar crește la rîndu-i, prin eroii săi. Mă gîndesc la figura luminoasă a lui Petre Gheorghe, la eroismul lui simplu și drept ca un plop prăvălit de trăznet, sau la chipul de o blîndețe de prieten unită cu o siguranță pe care ți-o dă numai conștiința de comunist, al lui Alexandru Sahia.

În capitolul înmormîntării, patetismul nu îl dă numai confruntarea cu moartea, cît mai ales durerea și hotărîrea celor care-i poartă trupul pe umeri:

„Sînt vise ne-mplinite și ele-atîrnă greu" —
Șopti un glas. Dar altul, răzbind peste suspine:
„Nu plînge!... spune. Ce ești, o broască-n eleșteu?
I-om lua noi greutatea-n spinări
și-om ține-o bine!"

Sînt oameni simpli care au pierdut în Sahia un frate, și mai mult decît un frate, un om în care simt forța și în același timp torța luptei ce-o vor duce mai departe.

Și în adevăr, torțele au fost preluate. Eroii de astăzi ai luptei partidului, care departe de a fi încetat după eliberare, s-a întețit și amplificat, sînt pe măsura înaintașilor lor.

Mă gîndesc la figura baladică a lui Lazăr de la Rusca, țăranul care cade răpus de chiaburi tocmai fiindcă luptă pentru ca mărunțele ogoare ale țăranilor muncitori să se înfrățească într-unul singur, larg, mănos și darnic. Mă gîndesc la moartea sa, dar mai ales la viața lui, la casa unde a rămas:

O carte pe masă
Între azimă și blid,
Dăruită de partid.
Cartea unde-și slovenit
Cum și cînd s-a făurit
Țara Muncii ce-a-nflorit
Acolo la Răsărit...
Cartea ceea cea mai dragă
Fraților din lumea-ntreagă...
Armă, flamură și zid,
Cartea Marelui Partid.

Mă gîndesc la chipul lui Roman, secretarul, din poemul lui Dan Deșliu, „Minerii din Maramureș", la omenia cu care știe să-l potolească pe repezitul Remeș, și să-l întoarcă pe Nicu-lae la tovarășii pe care-i părăsise, neputînd îndura despărțirea temporară de iubita lui.

Mă gîndesc la căldura ce-o radiază Donca Simo, la durerea ascuțită a mamei despărțită de copil, care, sub loviturile zbirilor, cîntă cîntecul de leagăn scris cu atîta duioșie de Marcel Breslașu:

Nu, nimic n-o s-o doboare —
(Nani, raza mea de soare!)
Nu, nimic n-o s-o răpună —
(Nani, raza mea de lună!)
N-o să spună, n-o să spună, n-o să spună.

Mă gîndesc de asemenea la chipul candidatului de partid, un tip închegat și puternic, dintr-un poem mai puțin închegat al lui A. E. Baconski. În „Noaptea în flăcări", tînărul Radu se aruncă în foc și reușește să salveze mașinile, cu avîntul vîrstei, dar mai ales cu spiritul de răspundere ce i-l dă viitoarea sa calitate de membru de partid.

Dacă faptele eroilor comuniști trec prin poezia epică și după moartea lor, în memoria colectivă a poporului, — poezia lirică închinată luptei partidului a atins accente care merg de la duioșie la patetism, de la șoaptă la strigăt și lozincă, de la nuanță la culoare aprinsă.

„Avea un nimb? Da, pentru noi avea" — scrie Maria Banuș într-un sonet despre prima întîlnire în ilegalitate, cu luptătorul comunist. Iar legătura dintre lupta de ieri și cea de azi o exprimă lapidar M. R. Paraschivescu în scurta poezie „Paharul".

Mîndria de a cunoaște sentimentul nobil și legitim al sutelor de mii de luptători ai avangardei clasei muncitoare, o transmit versurile lui Gavril Mihai din cea mai reușită poezie a sa „Conștiința lumii".

N-am vrut în citarea versurilor, ori în așezarea lor, să fac vreun bilanț al poeziei închinate partidului. Ele nu pot da decît o mică idee despre marea și bogata sursă de inspirație a acestei teme uriașe a vieții, pe care tot ce s-a scris pînă acum e încă departe de a o cuprinde.

Să cîntăm deci în versurile noastre lupta partidului. Neuitînd-o pe cea de ieri, să cîntăm eroii de astăzi. Partidul este un sculptor minunat, ale cărui mîini se întîlnesc pe fața milioanelor de oameni simpli care năzuiesc să ducă mai departe lupta, neobosiți, pînă în epoca în care va dispare din patria noastră și din lume orice urmă a asupririi omului de către om. Să fim profeții acestui om care-și va fi găsit pe deplin omenia.

Să închinăm talentul și străduințile, zilele de muncă și nopțile de veghe și migală, scopului înalt și curat, de a face să strălucească în versurile noastre în toată lumina sa, partidul.

Veronica Porumbacu

Lecția de la Nürnberg

Timpul a numărat nouă ani de la procesul din Nürnberg. În fosta celate a hitlerismului, au stat pe banca acuzării, în fața unui tribunal internațional, căpeteniile Germaniei naziste, atîtea cîte nu avuseseră timp să înghită cianură, sau să-și dea foc înainte de a fi prinse. Răspunderea era mare, îngrozitoare. Și nu avea seamăn în istorie, pentru că niciodată, nimeni nu săvîrșise atîtea crime, atîtea jafuri și pîrjoluri.

Sentința a căzut grea. Nu însă atît de grea, cît se cuvenea. O parte dintre criminali au primit pedepse necorespunzătoare cu sălbăticiile comise. Unii au fost chiar achitați. S-au ridicat atunci proteste. Indignarea a trecut ca un curent electric de la un capăt la altul al pămîntului. Milioanele de victime se cereau răzbunate. Pedeapsa trebuia să fie exemplară.

Și lucrurile nu s-au întîmplat așa. Au existat forțe care s-au opus ca întreaga bandă să aibă în țreang. Cercurile imperialiste — și în special cele de peste ocean — aveau tot interesul să-și apere o bună parte din foștii și viitorii prieteni, aliați și colaboratori.

Anii care au trecut au confirmat justețea cererii Uniunii Sovietice ca sentința de la Nürnberg să fie un avertisment pentru oricine ar voi să repete aventura nazistă. Moștenirea lăsată de Hitler și Mussolini a fost preluată de către imperialiștii americani și — să recunoaștem — n-a fost îngropată în pămînt ca talantul din poveste, ci dezvoltată și îmbogățită. De sub pulpana fracului de mătase al „Unchiului Sam" a răsărit sinistrul cap al fascismului. Altfel coafat, dar la fel de sinistru. În Germania occidentală, diviziile naziste au început să bată din nou „pasul de gîscă". De data aceasta prin fața cancelarului Adenauer și a instructorilor americani. Se vorbește din nou despre spiritul revanșard; se ascut săbiile; foștii generali scoși din închisori își curăță uniformele și își lustruiesc cataramele.

Cît de puțin învață unii oameni din trecut!

Nu trebuie nimănui prea multă perspicacitate pentru a vedea care va fi soarta acelora ce se ridică din nou împotriva voinței popoarelor. Sînt îndepărtate acele timpuri cînd această voință era călcată în picioare de orice tiran. Prin aparițiа Uniunii Sovietice, a Chinei Populare și a tuturor regimurilor de democrație populară, omenirea a intrat în epoca ei de aur, cînd masele își spun cuvîntul în ceea ce privește soarta lor.

Iar dacă se află vreunii care nu țin seama de această realitate, se mai găsesc ștreangurî la Nürnberg. De astădată, în număr suficient.

Este cineva amator?

George Macovescu

Împotriva subiectivismului în teoria artei

Politica Partidului Comunist în domeniul artei pornește de la faptul că poporul este acea forță uriașă, care creează nu numai toate valorile materiale, ci și toate valorile spirituale pe pămînt. Spre deosebire de partidele burgheze reacționare care, sub steagul „independenței" artistului față de popor, pun arta în slujba sacului cu bani, Partidul Comunist declară deschis că luptă împotriva tuturor manifestărilor de orice fel ale voluntarismului în teoria și practica artei, pentru o creație artistică apropiată și înțeleasă de popor, pentru o artă care corespunde nevoilor și intereselor oamenilor muncii.

Indeplinind politica Partidului Comunist și a Statului Sovietic, oamenii artei din țara noastră slujesc cu devotament interesele oamenilor muncii, cauza comunismului. Și acesta este unul din izvoarele cele mai importante ale puterii creatorilor sovietici. Acum și dușmanii noștri sînt nevoiți să recunoască că operele artei sovietice exercită o influență extrem de puternică asupra minții și inimii oamenilor simpli din toate țările. Arta sovietică este cea mai bogată în idei și cea mai înaintată din lume. Oamenii artei sovietice se află în primele rînduri ale artei progresiste și ale omenirii; împreună cu ei, sub steagul păcii, al democrației și al socialismului, pășesc artiștii din țările de democrație populară, activiștii culturii progresiste din lumea întreagă.

În condițiile actuale, cînd lupta popoarelor împotriva reacțiunii imperialiste se intensifică, în țările capitaliste are loc procesul de diferențiere în rîndurile intelectualității. În lupta împotriva artei corupte, legată de interesele capitalului monopolist, cresc forțele creatoare înaintate, care exprimă interesele poporului în literatură și artă, se dezvoltă cultura democratică și socialistă a maselor muncitoare.

Cercurile reacționare imperialiste caută să împiedice în fel și chip apropierea artistului de popor, folosind pentru aceasta toate metodele, începînd cu propagarea subiectivismului, a voluntarismului, a teoriei idealiste „a eroilor și a mulțimii" și terminînd cu urmărirea polițistă a scriitorilor, compozitorilor, pictorilor, sculptorilor și actorilor progresiști. Cu toate acestea, creatorii cinstiți din țările capitaliste înțeleg tot mai limpede că drumul capitalismului le este străin, că singurul drum de dezvoltare a creației lor este slujirea poporului și nu a monopoliștilor oligarhiei financiare.

DESPRE LIBERTATEA CREAȚIEI ȘI ORIGINALITATEA ARTISTULUI

Estetica burgheză contemporană proclamă cu emfază libertatea absolută a voinței artistului, independența lui față de societate, față de legile obiective ale artei. Ea afirmă că „personalitatea suverană a artistului" creează opere nu pornind de la realitate, ci de la emoțiile, de la fantezia lui neînfrînată și bătăioasă care nu cunoaște nici o restricție. Esteții burghezi cultivă, cu toate puterile și prin toate mijloacele, individualismul printre artiști, prezentîndu-l drept „libertate" a creației artistice. Dar aceasta este o

A. EGOROV

falsă libertate. V. I. Lenin a arătat că individualismul nu este altceva decît expresia unei concepții anarhice, burgheze, boierești. Adresîndu-se scriitorilor burghezi, Lenin scria: „...Discursurile domniilor-voastre despre libertatea absolută sînt doar fățărnicie. Ești oare liber față de editorul dumitale burghez, domnule scriitor, față de publicul dumitale burghez?" (Opere, vol. X, pag. 30, vezi și ed. rom. „Lenin despre literatură", pag. 10).

În adevăr, despre ce fel de libertate a artistului se poate vorbi în capitalism, dacă în țările capitaliste contemporane, după cum sînt nevoiți să recunoască chiar criticii de artă burghezi, troneză în domeniul culturii „sistemul plutocrației autocratice unde minoritatea hotărăște destinele culturale ale majorității".

...În prezent, în țările capitaliste este foarte răspîndit — potrivit expresiei alambicate a publiciștilor burghezi — „patronajul industriei asupra artei". El se reduce la faptul că artistul își vinde talentul burgheziei, nu slujește interesele societății, ci un grup restrîns de persoane care stăpînesc capitalul. Astfel, pictorii își vînd talentul trusturilor și firmelor comerciale, lucrînd pentru reclamă și executînd și alte comenzi ale burgheziei. Acest „patronaj al industriei asupra artei" nu urmărește numai interese comerciale. Burghezia îi utilizează în acest fel pe artiști, pentru propagarea ideilor ei politice, le impune dorințele și scopurile ei, care nu au nimic comun cu adevărata artă. Aceasta este situația nu numai în pictură, ci și în toate celelalte genuri ale artei. De pildă, toată industria de filme aparține de fapt celor opt firme de cinematograf din Hollywood, care se află sub controlul monopoliștilor Rockfeller, Morgan și al bancherului Liman.

Ce fel de libertate a artistului este aceasta? „La Hollywood — declară celebra artistă americană Marlon Brendo — domină vițelul de aur care ucide totul. Cinematograful nu este o artă, este un mare business. Reflectarea vieții reale, simple, cotidiene, este interzisă aici cu desăvîrșire". Situația nu este mai bună nici în teatrele Statelor Unite ale Americii. Aici, ca și în cinematografie, afaceriștii capitalului monopolist și lachei lor cu diplome determină scopurile pe care trebuie să le slujească arta burgheză. Făcînd declarații fățarnice cu privire la libertatea creației artistice, burghezia imperialistă luptă cu patimă împotriva artiștilor care caută să înfățișeze veridic societatea capitalistă, să slujească poporul și progresul. Acestor artiști, burghezia nu le oferă deloc libertatea creației. Dimpotrivă, ea îi privează nu numai de libertate, ci și de orice mijloace de existență. În S.U.A., de pildă, artiștii și organizațiile sociale progresiste sînt supuse unor persecuții crunte; în ultimii doi ani au fost concediați de la studiourile de radio, de la stațiunile de televiziune, potrivit informațiilor din gazetele americane, peste 400 de actori progresiști, scenariști și regizori. În S.U.A. activează o comisie specială de cercetare a activității antiamericane, se organizează „epurarea" bibliotecilor, se interzice citirea operelor lui Mark Twain, Th. Dreiser, Howard Fast și ale altor scriitori. Așa se prezintă „libertatea" creației artistice în S.U.A.

...Imperialiștii caută să împiedice cu orice preț dezvoltarea artei progresiste înaintate, dar încurajează bunul plac, orice extravaganță în artă a artiștilor din diferite școli și școlioare antidemocratice. Mai mult, burghezia reacționară cultivă în mod conștient această extravaganță. A perverti arta, rupînd-o de popor, a pune arta în slujba intereselor murdare ale sacului cu bani, pentru a înșela pe oamenii muncii, pentru a le adormi conștiința revoluționară, pentru a propaga ideologia urii împotriva omului, a înrobirii și distrugerii popoarelor, — aceasta este politica burgheziei imperialiste în domeniul artei.

Dușmanii noștri de peste hotare încearcă din răsputeri „să dovedească" că regimul sovietic, chipurile, încătușează talentele, că nu dă posibilitate artiștilor să-și afirme originalitatea. Cum se poate vorbi despre originalitate, despre individualitate creatoare la artiștii sovietici, se întreabă ei, dacă toți artiștii sovietici împărtășesc aceeași concepție despre lume și viață a marxism-leninismului? Aceste încercări de a ponegri arta sovietică nu se deosebesc prin originalitate. Ele se repetă în fel și chip de mai bine de 30 de ani.

Creatorii sovietici sînt uniți în adevăr prin unitatea principiilor ideologice, prin concepția marxist-leninistă despre lume și viață, care domină în societatea socialistă, deoarece numai această concepție exprimă interesele clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii. Numai această concepție întărește, cimentează societatea socialistă din punct de vedere ideologic. Dar încercările burgheziei imperialiste de a prezenta arta sovietică ca nivelatoare, lipsită de varietate, sînt o calomnie ticăloasă, o minciună josnică.

Unitatea concepției scriitorilor sovietici este una din manifestările unității moral-politice a societății sovietice, a poporului; ea nu exclude deloc, ea presupune prezența trăsăturilor specifice, originalitatea creației fiecărui artist adevărat, multilateralitatea talentelor artistice. Oare, *„Pe Donul liniștit"* de M. Șolohov seamănă cu *„Calvarul"* lui A. Tolstoi? Romanul lui D. Furmanov, *„Ceapaev"* cu *„Înfringere"* de A Fadeev? Țara noastră este bogată în talente bune și felurite.

Originalitatea, particularitatea talentelor artiștilor sovietici se văd foarte clar mai ales atunci cînd operele lor înfățișează întîmplări și fenomene de viață asemănătoare. Astfel, este clar că obiectul zugrăvirii artistice în romanele *„Tînăra gardă"* de A. Fadeev și *„Tinerețea unui erou"* de A. Pervențev este în aceeași măsură tineretul sovietic din anii Războiului pentru Apărarea Patriei, al poporului sovietic împotriva fascismului german. Dar în centrul atenției scriitorilor sînt aici aspecte felurite ale aceleiași realități. Fadeev arată unitatea patriotică a oamenilor sovietici în fața încercărilor aspre ale Războiului pentru Apărarea Patriei, zugrăvind trăsăturile eroice ale caracterelor tinerilor de la Krasnodon ca fiind formate, dar care s-au manifestat cu cea mai mare putere în perioada Războiului pentru Apărarea Patriei. Pe Pervențev îl preocupă însuși procesul de formare a conștiinței patriotice socialiste a tineretului nostru. De aceea în *„Tînăra gardă"* A. Fadeev aproape că nu se referă la epoca „preistoriei" eroilor săi. Dar pentru Pervențev ea este deosebit de importantă și esențială. Aceasta este legată de faptul că însușirile individuale ale artistului, experiența lui de viață, joacă un rol important în artă. Unitatea concepției despre lume nu exclude nuanțele inepuizabile ale cunoașterii realității, particularitățile experienței de viață, interesele și dispozițiile oamenilor. Este vorba aici de o concepție vie și creatoare, de concepția marxist-leninistă, care se dezvoltă neîncetat și care cuprinde mereu alte mase de oameni, cu cele mai felurite particularități individuale și cu biografii unice.

V. I. Lenin sublinia în articolul „Organizația de partid și literatura de partid" că „problema literară se pretează cel mai puțin unei egalizări mecanice, unei nivelări, dominației majorității asupra minorității. Nu încape îndoială că în această chestiune este necesară asigurarea unui spațiu cît mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, mai mult spațiu pentru gîndire și imaginație, formă și conținut". (Opere, vol. 10, pag. 28 — vezi ed. rom. „Lenin despre literatură" pag. 7). Concepția despre lume și viață a marxism-leninismului, pătrunsă organic în conștiința și practica artistului, îl ajută să înțeleagă

(Continuare în pag. 2-a).

„Eu, — și... Voltaire!"

Un bun amic a venit într-o seară la mine speriat; avea un mers ciudat, parcă-l izbise cineva cu parul în umăr; căuta întruna undeva sus, ca un Cain, urmărit de un dumnezeu rău ca un cîine. L-am împins în fotoliu, i-am pus dinainte un pahar cu apă, iar domnia-sa, după ce s-a răcorit, a mai căutat odată spre ușă, unde parcă rămăsese urmăritorul biblic, cu ochi de jăratec și cu sabie de foc; deci, după ce s-a mai uitat odată spre ușă, amicul meu mi-a istorisit în esență următoarele:

Ca breslaș, cu mare dragoste de literatură, s-a dus la un cenaclu literar să-și împărtășească zestrea experienței cu cei ce abia iau „cercătură" din marele lan al literaturii.

— Și astfel, istorisea amicul meu, am intrat în sala de adunare încet, căci tocmai se discuta o poezie înainte citită; grăia o fetișoară; avea în glas și gesturi o siguranță extraordinară, ceea ce m-a bucurat nespus. Cum mă interesa în mod deosebit ce spune despre lucrarea citită, mi-am lăsat timpla în mînă; spunea fata cam așa: „Poezia în cauză e frumoasă; are calități, dar are și defecte; imaginile sînt rotunde (eu m-am uitat la luna plină care sta la fereastră nefiresc de albă, amintind zeițele lui Phidias); pe lîngă calitățile și defectele pomenite, a adăugat fata, autorul a dat dovadă de talent și de data asta, ca totdeauna!" Deodată, ridicîndu-se, autorul a întrebat:

— De ce e frumoasă poezia? Care sînt calitățile? Care sînt lipsurile? Aș vrea să mi se arate pe viu, pe pielea mea, ca să zic așa, toate aceste lucruri; aprecierile generale, abstracțiunile, afirmațiile nedocumentate, ajută ca tămîia la mort... am venit la domniile-voastre ca să primesc răspuns la toate de ce-urile mai sus pomenite; pot afla răspuns la ele? Mi s-a mai spus de către unul din domniile-voastre că lucrarea mea e poem; ce e aceea poem? și, dacă vom ști ce-i aceea poem, mai adaug că vreau să aflu grozav dacă lucrarea mea se încadrează în definiție...

Mirare mare a stîrnit intervenția autorului; prezidium-ul, alcătuit din doi-trei tovarăși, a avut parcă tendința subită de a se ascunde sub pupitru; în sală, tăcere...

— Deci, a reluat autorul, n-ar fi bine așa? Hai să petrecem o seară mare de sărbătoare a poemului! Căci, ce e mai frumos decît să ne cînte din profundele clopote interioare poemele emineseiene? Apoi, după cevernia poematică, să perindăm alte poeme și altele. Hai, vreți?

Și ochii autorului s-au întors spre mine a rugăminte:

— Nu-i bine așa? O seară a poemelor, după ce mi se va da răspuns la de ce-urile care mă urmăresc și în somn...

— Prea bine, am răspuns eu, și-mi venea să-l îmbrățișez pentru fierbințea dragoste arătată cevernniilor eminesciene, cît și pentru teribila dorință de a afla de ce e bun cutare lucru și de ce nu.

— Hai, fraților, am dat eu glas către sală; să o începem cu definiția poemului; nu didactic, cu „poemul este... care va să zică..." ci larg, ca între niște scriitori. E bine așa?

Și pe cînd mă pregăteam să evoc poeme, am simțit că mă îmbujorez de tulburare; mîinile îmi tremurau ușor; mă simțeam ca un sărman cîntăreț la clavecin, în fața pianului pe care a dezlănțuit furtunile tuturor patimilor omenești, semizeul armoniei, van Beethoven; așa, m-am ridicat și luna albă da ferestrelor majestăți praxitelice; inima îmi bătea strașnic. Cînd am ridicat mîna, din sală a izbucnit în sus fata cu siguranță în gesturi și vorbă. Mi-am lăsat mîna în jos...

— Ce importanță are dacă lucrarea e poem sau nu? a grăit d-sa către mine cu imputare și glasul ei avea tăria săbiei biblice care l-a urmărit pe Adam după drama paradisiacă cu șarpele și cu mărul. Ce importanță are dacă e poem sau sonet, dacă e troheu sau dactil, alexandrin sau... sau... ce contează? Totul e să fie frumos...

— Da, da, a exclamat unul din prezidiu; căci, după cum spune Voltaire... în lucrarea... tomul... capitolul...

Și vorbitorul arătă către un raft îndoit arc sub tomurile voltairiene în număr de vreo 86 și toate groase teribil și toate legate în scoarțe de lemn

cu ferecături de fier. Cînd le-am văzut am avut senzația netă că mi se prăbușesc pe umăr... că-mi rup umărul... și așa am rămas cu umărul drept plecat, parcă izbit cu parul. Mi-am zmucit pălăria și am plecat cu beteșugul fixat definitiv, sub greutatea opurilor lui Voltaire; autorul a rămas ca un Zadig; în ce o privește pe fata cu „frumosul", teribil semăna cu Printesa din Vavillon sau cu o altă eroină voltairiană prinsă de corsari în negurile mării...

— Hai, hai, tezilor! atît am exclamat și am coborît scările, cu umărul plecat; așa am venit la tine; mi-i și teamă să mă duc acasă, căci sînt burlac; mi-i teamă să nu mă apese tomurile voltairiene și să mă înăbuș și să mor înainte de a-mi pune la punct contractele cu editurile...

II

Cam aceasta e pe scurt drama amicului. Și, acum, luînd lucrurile la marea seriozitate, să stăm în loc ca gospodarii și să analizăm cum e cazul cu frumosul și cu genialul Voltaire, judecătorul neîndurat al epocii lui. Incotro lunecă acești închinători ai frumosului și ce primejdii îi pasc? Amicul meu i-a numit iezi, gîndindu-se la basmul lui Ion Creangă. Cum așa? Iată...

Dacă bunicul Creangă l-a așezat în scaunul de ceară pe cumătrul lup, pentru a se prăbuși în groapa cu foc, în timp ce înfuleca plăcinte și sarmale, amicul meu i-a așezat pe iezi și pe dreptate, căci o primejdie mare îi paște. În primul rînd, focul cu care se joacă sînt citatele din marii autori universali pe care-i cunosc pe semne pînă la erudiție (erudiția presupune vîrstă, studiu îndelung, și... scufie). Să zicem că băiatul care a rupt umărul amicului meu cu citatele din Voltaire, ar fi un erudit și încă n-ar fi bine și încă nu-i stă bine să se joace așa cu focul citatelor! Ne-om întreba, cu toată neștiința noastră: pe cine a vrut să dărîme cu citatele celebre, în afară de umărul amicului meu? Foarte frumos să te deprinzi încă din pelinci ca, în loc să sugi bomboane, să plimbi pe buze nume celebre! Vezi însă că ușurătatea asta arată lipsă de conținut de idei; mai arată că băiatul respectiv a fost prins în capcană de cumătrul lup, cumătrul lup simbolizînd îngîmfarea! Oare vrea să-și bage-n boale colegii abia veniți de la sapă sau de la ciocan, cu știința lui? Ce să mai spună bietul autor cînd li ungi un citat atît de greu? Trebuie să-l primească și gata, ca pe-o lege; de ce-urile rămîn în mintea autorului care trebuie să se descurce cum poate...

Și, fiindcă veni vorba tărăși de încurcatele de ce-uri, să stăruim un pic și-asupra lor; amicii, vor să le rezolve tot prin citate, din Voltaire, Balzac sau alți faimoși autori universali. În loc să se așeze cu dragoste și stăruință asupra unei lucrări; în loc să-și frăminte mintea în jurul unei strofe șchioape sau superbe și să-i afle taina scălîmboșeniei sau frumuseții; în loc să se întrebe și ei neîncetat, de ce e așa și nu altfel, — arborează o superficială erudiție, transformînd de fapt profundele și revoluționarele idei ale clasicilor în apă chioară...

Consider, împreună cu amicul meu cu umărul scrîntit, că dacă s-ar discuta așa, fie la cenaclu, fie la redacție, fie la editură sau chiar la Uniunea scriitorilor (mai ales!) s-ar pierde vremea; carte știu mulți oameni; știu și citate pe dinafară, slavă domnului, dar nu trebuie transformate în sperietori sau în rupătoare de umeri. Cine se joacă la întîmplare cu citatele, își ascunde de fapt golul din suflet și din cutia craniană. Oamenii pățiți, ca și cei cu știință multă, sînt modești; dacă te apucă meteahna lipsei de aprofundare, încă din vîrsta de aur a îmberbilor, e foarte rău!

Omul a rîvnit spre frumos încă pe cînd sta în peșteri, încă înainte de a domestici cîinele și pe cînd mai atribuia focului forță de dumnezeu! Cu toate intemperiile istoriei, omul și-a exprimat rîvna spre frumos, în folclor, în scorțuri și în ceramică; nimic nu a putut împiedica această magnifică rîvnă; iubirea noastră pentru frumos n-are limite, însă vrem să aflăm de la cei ce știu mai mult sau susțin că știu, de ce cutare lucru e frumos! Socotesc împreună cu amicul meu cu umărul rupt cu parul voltairian, că, dacă nimerești cu lucrarea la unul care nu-ți poate răspunde la de ce-uri, pierzi vremea de pomană.

Iar pentru a putea răspunde la aceste teribile întrebări, trebuie să rupi cartea cu dinții și să înveți! Să nu ne pară lucru de șagă, neînsușirea profundă a disciplinei literare. Spre a putea răspunde la marile întrebări în legătură cu arta, avem de învățat întîi și întîi de la clasicii marxismului și vom afla toate cheile și cheițele problemelor!

In orientarea literară, trebuie o nemaipomenită vigilență; să nu ne jucăm de-a Shakespeare și Voltaire; oamenii vin la cenaclu, la redacție, la editură și la Uniunea scriitorilor, cu deosebită dragoste și așteaptă dezlegări la problemele creației; cei ce au onoratul rol de a răspunde întrebărilor, trebuie să fie foarte bine orientați ei înșiși, ei înșiși trebuie să fie frămîntați, pe propria lor piele cică, de ce cutare lucru e bun și cutare nu. Numai prin citate, fie ele luate chiar din Homer, nu se poate rezolva nimic și cel ce vine la noi ca la pomul lăudat, se va întoarce cu sacul gol.

In ce privește frumosul pentru frumos, susținut de domnișoara din cenaclu, stăm rău de tot, dac-ar fi să fie lucrurile după d-sa. S-au mai văzut astfel de teoreticieni olimpici. Oare numai încîntarea urechiușei (fie ea chiar de sidef, ori chiar ca o scoică marină purtînd în ea toate simfoniile adîncului...), oare numai încîntarea urechiușei să fie scopul artei poetice? Noi știm altfel. Știm, de pildă, că arta trebuie pusă în slujba celor mai înalte năzuințî omenești; știm că, prin mijlocirea artei, omul trebuie să iubească viața, să-și vadă viitorul ca-ntr-o oglindă fermecată; mai știm că arta înnobilează sufletul și-l înalță pînă la cele mai strălucite piscuri; a lua drept artă orice, numai pentru încîntarea auzului, ar însemna să negăm adînca rezonanță a viorilor lui Stradivarius pentru scripca de strujan. Cei ce conduc cenaclele, redacțiile și editurile, cei ce au investitura orientării cît de cît, ar trebui să nu uite vigilența; vigilență însemnînd apărarea artei de primeidiile influențelor străine și de superficialitate.

Să lăsăm baltă umărul rupt al amicului meu; să lăsăm baltă toată pățania și să ne frămîntăm adînc în jurul de ce-urilor cu care vin la noi mai cu seamă începătorii; ei sînt urmașii noștri, ei vor împodobi deceniile viitoare ale istoriei; pentru asta, trebuie să le răspundem de pe acum de ce cutare lucru e bun și cutare nu.

Eusebiu Camilar

Partidului

Unic și vast, oceanul își mină pe nisipuri
Talazuri felurite cu creștetele vii.
Atîtea mii de stele în tot atîtea chipuri
Dau fermecată viață aceleiași tării.
Atîtea mii de oameni prin mii de părți trăind
Partidului viața și visurile-nchină,
Cum clinchete distincte din line strune prind
Aceeași melodie fierbinte și deplină.

În marile uzine de fier, alunecînd
Printre imense jerbe de flăcări și de stele,
Peste arate, negre, întinderi de pămînt,
Ori lîngă blînde turme cu ugerele grele,
— Aceleași idealuri văd oamenii nutrind,
A clasei idealuri sub mii de frunți se-mbină,
Cum clinchete distincte din line strune prind
Aceeași melodie fierbinte și deplină.

Urieșesc, cît munții semeți pe zări sculptați,
Partid al celor vrednici, cinstiți, fără de număr,
Văd cum întreaga țară cu rodnic pas străbați
Și aripile hainei îți flutură pe umăr.
În pieptul tău puternic mari flăcări se aprind
Din zeci de mii de inimi strîngîndu-se-n lumină,
Cum clinchete distincte din line strune prind
Aceeași melodie, fierbinte și deplină.

Căci mii și mii de oameni, prin mii de părți trăind
Partidului viața și visurile-nchină,
Cum clinchete distincte din line strune prind
Aceeași melodie, fierbinte și deplină.

Nicolae Labiș

ŞCOALA CRIMEI

Unul din fenomenele cele mai interesante şi mai semnificative din viaţa publică atît de frămîntată a Franţei din zilele noastre este marea mişcare care se observă în cercurile intelectuale în legătură cu poziţia creatorilor de artă faţă de problemele independenţei naţionale, ale păcii, ale libertăţilor democratice şi culturii naţionale.

Forţele populare s-au ridicat năvalnic, însufleţite de voinţa fermă de a pune capăt manevrelor nefaste ale cioclilor independenţei naţionale, de hotărîrea de a impune o schimbare radicală a politicii externe a ţării, în conformitate cu interesele vitale ale naţiunii.

Această luptă dramatică şi glorioasă pe care forţele înaintate ale poporului o duc pentru viitorul Franţei şi pentru apărarea cauzei întregii omeniri — dat fiind că Franţa este una din pietrele de temelie ale strategiei imperialismului american — s-a dovedit a fi în acelaşi timp şi un izvor bogat de inspiraţie pentru oamenii de artă.

Un număr tot mai mare de scriitori şi artişti — absenţi mai înainte la zbuciumul vieţii publice — se apropie de poziţiile ideologice şi politice ale clasei muncitoare şi ale partidului ei, care se află în fruntea luptei pentru smulgerea ţării din decăderea economică, politică şi intelectuală în care au tîrît-o guvernanţii ei.

Apropierea oamenilor de artă de cauza poporului, de lupta lui, îi duce în multe cazuri şi la o înţelegere mai adîncă a sensului social al artei, îi duce la o împrospătare, la o vitalizare a artei lor.

Extrem de semnificativ este în această privinţă cazul scriitorului Robert Merle. Publicul cititor francez a auzit pentru prima oară numele lui Robert Merle în 1949, cînd acestuia i s-a decernat premiul Goncourt pentru romanul „Sfîrşit de săptămînă la Zuydcoote". Atît în acest prim roman al său, cît şi într-o piesă scrisă ulterior, Robert Merle s-a străduit să descopere — cu mijloacele atît de subtile ale artei — cauzele care pot determina pe un om, aflat în anumite condiţii, să devină asasin. Intemeiate pe o analiză psihologică, e drept foarte fină, aceste prime lucrări nu depăşeau totuşi cadrul particularului, neizbutind să se ridice la valoarea unor vaste generalizări. Erau un joc gratuit al spiritului.

In 1953, a apărut însă o nouă carte a lui Robert Merle, o carte despre care Aragon a spus că este „una din operele cele mai semnificative ale secolului nostru". Cartea se numeşte „La mort est mon métier" (Moartea-i meseria mea) şi este povestea unui mic burghez german, între anii 1913 şi 1945. Şi în această carte, Robert Merle se dovedeşte frămîntat de dorinţa de a afla un răspuns la întrebarea: de ce devin unii oameni asasini? De data aceasta, însă, el a căutat dezlegarea problemei în istoria reală a ultimelor decenii. „Moartea-i meseria mea" e istoria lui Rudolf Lang, feciorașul unui negustor german, care, încălcînd voinţa tatălui, refuză să îmbrace haina sacerdotală, se angajează voluntar în primul război mondial, devine dragon în corpul de armată german din Turcia, e şomer în 1918, apoi — cînd marele capital caută mercenari pentru detaşamentele de reprimare a avîntului revoluţionar al maselor — îşi reia bucuros meseria de soldat pentru a sugruma lupta populară; în 1923, Rudolf Lang devine naţional-socialist, face cinci ani de închisoare pentru un asasinat politic, ajunge grăjdar la un moşier hitlerist, care apoi îl transformă în fermier şi-l însoară, intră în S.S. şi organizează atacuri împotriva adversarilor hitlerismului; după înscăunarea nazismului în Germania e numit comandant al lagărului de la Dachau iar între 1941 şi 1945 este şeful lagărului de la Auschwitz, unde experimentează metode de exterminare în serie şi comite asasinate în masă.

Pentru a face să fie înţeles mai bine mecanismul psihologic al unui astfel de individ, scriitorul a dat o anumită structură naraţiunii. De la un capăt la altul al cărţii, Rudolf Lang vorbeşte la persoana întîia şi toate faptele şi gîndurile lui ne sînt prezentate exclusiv din punctul lui de vedere. Procedeul acesta, care l-a scutit pe Robert Merle de orice comentariu—lucru ce-ar fi îmbrăcat în mod inevitabil caracterul unui rechizitoriu ad-hoc—este legat la un scriitor mai puţin experimentat de primejdia de a face ca personajul să apară aureolat de unele atribute umane, deşi în realitate este un monstru în cea mai pură accepţiune a cuvîntului. Meritul lui Merle — şi în aceasta trebuie căutată principala reuşită a cărţii — constă însă tocmai în faptul că deşi ne sugerează că Rudolf Lang nu este un asasin obişnuit, care ucide împins de pofte meschine, deşi, mai mult, ne sugerează că el devine asasin în numele unei anumite concepţii pe care o are despre „onoare", personajul inspiră o repulsie extraordinară. Faptele şi felul lui de a gîndi sînt monstruoase, sînt înafara oricărei justificări posibile. Dar ceea ce ne face îndeosebi să simţim primejdia socială pe care o reprezintă indivizi de felul lui Rudolf Lang este împrejurarea că ne dăm seama că el nu acţionează izolat şi pe cont propriu, că, alături de mulţi alţii, el este o excrescenţă a militarismului şi fascismului care, în anumite condiţii, pot transforma mase de oameni în fiare cu chip de om.

La cincisprezece ani, înnebunit de propaganda belicistă a maşinii de război wilhelmiene, tînărul Rudolf Lang fuge de două ori de acasă pentru a se înrola voluntar în armată. Respins din cauza vîrstei, Rudolf îşi oferă serviciile unui spital de răniţi din oraşelul său. Aci dă peste un căpitan de cavalerie care-i inoculează primele noţiuni „teoretice" despre „spiritul naţional-german":

„ — Rudolf!
— Jawohl, Herr Rittmeister.
De la înălţimea staturii sale impozante, căpitanul şi-a înfipt privirea în ochii mei.
— Ascultă aici!
— Da, Herr Rittmeister.
Şi deodată, fără veste, m-a alăturat strîns de el şi a rostit răspicat:
— Pentru mine nu există decît o singură religie: Germania!
Am simţit că un fior rece îmi străbate tot trupul şi-am repetat emoţionat:
— Jawohl, Herr Rittmeister!
Atunci căpitanul s-a aplecat asupră-mi, strivindu-mă necruţător sub greutatea trupului său.
— Religia mea este Germania. Repetă!
— Religia mea este Germania!
— Mai tare.
Şi am repetat cu glas de stentor:
— Religia mea este Germania!
— Bine, aşa merge, Rudolf."

Educat şi crescut în acest spirit, Rudolf Lang devine repede un robot credincios al militarismului german, convins că nu poate exista cinste mai mare decît aceea de a îmbrăţişa meseria de a ucide, la ordinele superiorilor. Spre sfîrşitul războiului, ia parte, ca subofiţer de dragoni, la campania din Turcia. Cu prilejul unui atac de noapte împotriva unui sat arab, ai cărui locuitori sînt trecuţi prin tăişul săbiei de aliaţii turci ai lui Rudolf, un soldat din plutonul său observă un copil de cinci-şase ani care izbutise să scape din masacru numai cu o rană mare la gît. Indiuşat de apariţia copilului rănit şi tăcînd în noapte, soldatul Birkel descalecă şi se apropie de el. Rudolf bagă însă de seamă gestul soldatului şi-l apostrofează tăios:

„ — De ce-ai făcut asta?
A urmat o clipă de tăcere, după care mi-a răspuns:
— Am crezut că aşa e bine, Herr Unteroffizier.
— N-ai ce să crezi, Birkel, trebuie să asculţi".

Toată concepţia lui despre viaţă se reduce la cîteva precepte imbecile, cu ajutorul cărora şefii lui fac din Rudolf o unealtă oarbă, pentru care gîndul de a avea o opinie proprie îi apare ca o necuviinţă, dacă nu chiar ca o crimă. *„Führerul nostru* — îşi rememorează el o cuvîntare a lui Himmler — *a arătat odată pentru totdeauna ce înseamnă onoarea unui S.S.*

De aceea cînd, în 1947, Rudolf Lang apare în faţa Tribunalului poporului din Varşovia, care-l judecă pentru crime de război, el nu se gîndeşte să nege faptele; singura lui grijă e să rectifice cîte ceva acolo unde i se pare că, în ploaia de acuzaţii care se abate asupră-i, ar exista cea mai mică nepreciziune.

„La un moment dat — notează el — *preşedintele mi-a strigat scos din sărite: „Ai ucis trei milioane şi jumătate de oameni!" Am cerut cuvîntul şi-am declarat: „Vă rog să mă iertaţi, dar n-am ucis decît două milioane şi jumătate". In sală s-au produs atunci murmure şi procurorul mi-a atras atenţia că ar trebui să-mi fie ruşine de cinismul meu. Nu făcusem totuşi nimic altceva decît să rectific o cifră inexactă".*

S-ar mai putea cita, firește, şi multe alte pasaje semnificative ce întregesc figura asasinului de un tip special care este Rudolf Lang. Dar ceea ce este mai important şi trebuie subliniat mai ales este faptul că — înţelegînd primejdia care ameninţă din nou omenirea din partea militarismului german — Robert Merle n-a mai căutat în ultima sa carte să creeze doar un tip „deosebit" de criminal, un „caz" special, care să se distingă prin unicitatea lui ci, selecţionînd faptele după criteriul semnificaţiei lor, s-a străduit să creeze o imagine tipică, o imagine care să constituie un avertisment, un semnal de alarmă. Această grijă l-a ferit pe Robert Merle de primejdia de a cădea în naturalism şi a făcut ca romanul „Moartea-i meseria mea" să intre cu paşi fermi pe făgaşul larg şi luminos al realismului. Mai mult, grija de a fi cît mai aproape de realitate, de a sezisa ceea ce este tipic în fenomenul social, l-a ajutat pe Robert Merle — ca şi pe alţi scriitori — să ajungă la înţelegerea ascuţită a gravei ameninţări pe care o prezintă pentru viitorul omenirii fascismul şi militarismul german, să se situeze de partea judecătorilor de la Varşovia.

Robert Merle şi-a scris noua sa carte pentru ca moartea să nu mai fie o profesiune ca oricare alta, pentru că *„ar însemna să-i facem să moară a doua oară pe cei morţi dacă am încerca să despărţim sacrificiul lor de adevărata lui semnificaţie"* — cum s-a exprimat el. Exemplul lui arată odată mai mult că dacă scriitorul vrea într-adevăr să fie cinstit faţă de sine şi de poporul său, el trebuie să ia atitudine în această problemă esenţială a zilelor noastre: a păcii. Iar atitudinea unui om cinstit faţă de problema păcii nu poate fi decît una singură: demascarea şi combaterea necruţătoare a forţelor întunecate ale agresiunii.

Dumitru Hâncu

I. Dulles a declarat că S.U.A sînt mîndre să stea alături de clica ciankaişistă.

— Nicăieri nu te simţi mai bine decît lîngă un prieten pe măsura ta.

Desen de GION

Impotriva subiectivismului în teoria artei

(Urmare din pag. I-a)

mai profund fenomenele vieţii, să înţeleagă noul, tendinţele dezvoltării sociale, să creeze opere cu adevărat populare, pline de conţinut, într-o formă artistică înaltă. Spre deosebire de operele artiştilor burghezi, reacţionari, făcute după acelaşi calapod, operele realismului socialist au o fizionomie conturată precis, sînt originale, de sine stătătoare.

In ce constă izvorul originalităţii, caracterul unic al operei artiştilor sovietici, care zugrăvesc realitatea socialistă de pe poziţii ideologice comune, de pe poziţiile concepţiei despre lume şi viaţă a marxism-leninismului?

Unii explică adesea originalitatea artiştilor sovietici numai prin particularităţile individuale în perceperea diferitelor fenomene ale vieţii. Astfel, comparînd imaginile sculpturale ale lui Gogol, executate de N. Tomski şi N. Manizer, unii declară că în primul caz Gogol este înfăţişat cu însufleţire romantică, iar în al doilea cu sarcasm satiric şi aceasta se datoreşte exclusiv faptului că aşa este perceperea individuală a sculptorilor. Dar a afirma aceasta înseamnă a presupune că ei n-au creat imaginea lui Gogol ci, în cel mai bun caz au reflectat propria lor imagine despre Gogol.

Incă Puşkin, prevenind asupra apropierii neîntemeiate dintre imaginile eroilor şi personalitatea artistului care le-a creat, respingea categoric părerile subiectiviste, potrivit cărora scriitorul, poetul, n-ar mai putea

„Să scrie poeme despre altul
Ci numai despre el".

Originalitatea imaginilor sculpturale ale lui Gogol la Tomski şi la Manizer nu se explică prin faptul că Manizer şi Tomski „au născocit" doi Gogoli diferiţi, ci pentru că în Gogol însuşi, în creaţia lui, romantismul se îmbină cu demascarea. Aceasta a dat posibilitate sculptorilor, fără a denatura adevărul obiectiv, să desprindă, potrivit cu înclinaţiile şi talentul lor, anumite laturi şi însuşiri specifice obiectului zugrăvit, să le exprime în imaginea sculpturală, în lumina principiilor ideologico-estetice ale poporului sovietic. A vedea în originalitate, în caracterul specific al artistului, numai latura subiectivă, înseamnă a nu înţelege nimic din creaţia lui, a te aşeza pe poziţia idealismului subiectiv în înţelegerea artei, iar aceasta înseamnă negarea legilor obiective ale creaţiei artistice.

Există o părere potrivit căreia originalitatea şi trăsăturile specifice ale artiştilor sovietici, cu o concepţie marxistă comună, se reduc exclusiv la particularităţile stilului lor, la modelare etc. Oare aşa este? Nu. Aceasta este de asemenea o interpretare unilaterală a problemei! Intr-adevăr, creatorii sovietici, înfăţişînd, chiar în aceleaşi genuri, fenomene comune sau asemănătoare ale realităţii socialiste de pe poziţia concepţiei despre lume a marxism-leninismului, unică pentru întreaga societate sovietică, nu se repetă unii pe alţii. Şi aceasta nu numai datorită caracterului propriu al stilului lor. Nu trebuie să uităm că fenomenele comune şi asemănătoare, legile realităţii, se manifestă în condiţii concrete, întotdeauna într-un fel propriu. De aici rezultă, în primul rînd, originalitatea conţinutului ideologico-artistic al operei şi, prin urmare, şi originalitatea formei. Astfel, şi M. Şolohov în *„Pămînt desţelenit"*, şi V. Laţis în romanul *„Spre tărmuri noi"* înfăţişează procesul de colectivizare a agriculturii, întărirea regimului colhoznic, dar primul pe Don, iar al doilea în Letonia şi, afară de aceasta, ele se petrec în diferite epoci. Firește, procesul general — colectivizarea, — s-a efectuat în aceste locuri în mod diferit. Viaţa oferea artiştilor caractere şi condiţii felurite, în care acţionau aceste caractere, trăsături naţionale felurite; toate acestea s-au reflectat în operele lor. Şi tocmai pentru că şi Şolohov şi Laţis au zugrăvit just procesul de colectivizare, cu particularităţile lui specifice pe Don şi în Letonia, au dezvăluit într-un mod viu şi original şi trăsăturile comune, care unesc toate popoarele Uniunii Sovietice, care construiesc sub conducerea Partidului Comunist o viaţă nouă, au creat opere originale, cu trăsături proprii, unice.

...Totodată, nu trebuie să uităm că artistul nu copiază fenomenele realităţii ci, potrivit obiectivelor cunoaşterii şi caracterului talentului său, alege anumite laturi, asupra cărora îşi concentrează atenţia, le aprofundează din punct de vedere ideologico-artistic şi le înfăţişează veridic în imagini artistice.

...Originalitatea în artă presupune perceperea de a vedea şi de a zugrăvi în mod viu aspectele noi ale fenomenelor realităţii, ale vieţii poporului, tendinţele dezvoltării, lupta pentru tendinţe înaintate. Originalitatea este străină de înfăţişarea empirică, naturalistă a fenomenelor care mijesc la suprafaţă, de savurarea fenomenelor negative. „Un adevărat artist, scria cu drept cuvînt Belinski, reuşeşte în mod egal să creeze tipuri de nemernici şi de oameni cinstiţi; cînd într-un roman găsim numai tipuri reuşite de nemernici şi tipuri nereuşite de oameni cinstiţi, aceasta e o dovadă vie că autorul se ocupă de un lucru pe care nu-l cunoaşte, a ieşit din cadrul posibilităţilor lui, al talentului său şi deci a păcătuit împotriva legilor principale ale artei, adică a născocit, a scris şi a exagerat, în mod retoric, acolo unde trebuia să creeze; or, fără să fie necesar, în ciuda sensului, lăuntric al operei lui, numai datorită unor cerinţe exterioare ale moralei, a introdus aceste personaje în romanul său şi, prin urmare, iar a păcătuit împotriva legilor principale ale artei". (Opere — trei volume — 1948, vol. III, pag. 742).

Această teză importantă a esteticii realiste, formulată cu atîta claritate de Belinski, este bine s-o amintim şi acum. La noi mai sînt încă scriitori care, sub steagul originalităţii, al inovaţiei, interpretează faptele de viaţă ca nişte mici-burghezi, nu sînt capabili să stabilească legătura între diferite fenomene, să arate lupta dintre tendinţele contradictorii, victoria noului. Această tendinţă s-a manifestat mai ales în piese apărute în ultimul timp, ca: „Oaspeţii" de L. Zorin, „Activistul" de I. Gorodeţki, „Moartea lui Pompeev" de N. Virta. Aceste piese prezintă o imagine denaturată a realităţii socialiste. Şi nu este de mirare că în aceste piese nu există nici un grăunte de originalitate. Parcă sînt făcute după acelaşi calapod; personajele acestor piese sînt stereotipe, seamănă unul cu altul ca nişte stîlpi de telegraf de-a lungul liniei ferate. Aceste piese reprezintă o renunţare la cerinţele realismului socialist în artă, deoarece reflectarea realităţii pe baza metodei realismului socialist presupune cunoaşterea profundă a adevărului vieţii, a esenţei fenomenelor, înfăţişarea realităţii în dezvoltarea ei revoluţionară.

...In ultimul timp, în estetica burgheză au avut o largă răspîndire ideile, potrivit cărora artistul nu trebuie să înfăţişeze în opere realitatea obiectivă, ci numai reprezentările sale nemijlocite despre această realitate, emoţiile sale. Ecourile şi refrenurile unor astfel de păreri se întîlnesc uneori şi la noi, de pildă în articolul lui V. Pomerantev „Despre sinceritate în literatură". „Păcatul" esenţial al acestui articol constă în afirmaţia: „Gradul de sinceritate, adică spontaneitatea, trebuie să fie primul criteriu de apreciere" a operei artistice („Novii mir" nr. 12, 1953, pag. 219). Adresîndu-se artistului, el declară: „La rîndul său, sentimentul v-ar fi dat mijloacele de a realiza *în mod artistic* orice intenţie". (idem, pag. 229).

Aceasta este o confuzie, şi încă o confuzie dăunătoare, deoarece Pomerantev înlocuieşte ideologia înaintată, manifestarea ei cea mai înaltă — partinitatea comunistă, — prin judecăţi abstracte, subiectiviste, cu privire la sinceritate şi sentimente „în general".

Negreşit, fără sinceritate şi fără sentimente nu există şi nu poate exista operă cu adevărat artistică. Opera care nu exprimă nici un fel de sentimente omeneşti, şi nici sentimentele autorului, şi îndeosebi opera în care autorul este făţarnic faţă de sine însuşi, faţă de conştiinţa sa şi faţă de cititor, nu poate fi cu adevărat artistică. Arta nu suferă şablonul lipsit de suflet, ipocrizia şi minciuna.

Un adevărat artist înfăţişează viaţa nu ca o „oglindă moartă", ci prin prizma felului său de a simţi lumea, de a înţelege lumea. Fiecare operă cu adevărat artistică oglindeşte viaţa în mod veridic şi exprimă în acelaşi timp atitudinea artistului faţă de fenomenele zugrăvite.

Această atitudine a artistului faţă de realitate, în lirică se manifestă în mod direct; în operele epice ea se exprimă prin portret, prin caracterizarea indirectă a personajului, etc., iar în operele dramatice mai ales prin principiul ideologic care stă la baza relaţiilor dintre personaje. Prin urmare, personalitatea artistului „străbate" întotdeauna, într-un fel sau altul, prin ţesătura de imagini artistice a operei. Cinstea şi sinceritatea creatorului în interpretarea, în explicarea fenomenelor vieţii, sînt tot atît de necesare artei, ca şi aerul pentru viaţa omului. De aici nu urmează deloc că sinceritatea artistului este un criteriu prim, hotărîtor în aprecierea operei.

Se întîmplă uneori ca artistul să greşească, — să greşească în mod sincer, — dar sarcina criticului este de a desprinde adevărul de greşeală. De pildă, în seria grafică „Hristos la Maidanek", artistul Tolkacev a voit în mod sincer să trezească simpatia faţă de victimele fascismului, înfăţişînd chinurile oamenilor sovietici din raioanele ocupate vremelnic în perioada Marelui Război pentru Apărarea Patriei, dar a apărut de fapt o operă care proslăveşte ideea fatalităţii, străină nouă, de supunere în faţa destinului, care nu corespunde nici caracterului, nici spiritului concepţiei despre lume şi viaţă a poporului sovietic.

Mai sînt peste hotare încă destui artişti care, descriind cu insistenţă grozăviile războiului atomic, cred sincer că demască pe imperialişti. Ei nu observă că, în mod obiectiv, aceasta poate întări în mase sentimentul descurajării, al pesimismului, al neîncrederii în forţele proprii, mai ales dacă artistul nu arată creşterea activităţii maselor, căile şi condiţiile victoriei lor asupra forţelor reacţiunii şi ale războiului.

Criteriul obiectiv în aprecierea operelor de artă nu trebuie înlocuit printr-un criteriu subiectiv: adevărul artistic în artă se determină, nu prin faptul că imaginile artistice corespund sentimentelor şi ideilor autorului, ci prin adevărul vieţii, al realităţii obiective, care există independent de conştiinţa omului şi de omenire. Estetica marxist-leninistă se bizuie pe teoria materialistă a cunoaşterii lumii obiective de către om, teorie care ne învaţă că: „In afara noastră există obiecte. Perceperile şi reprezentările noastre sînt imaginile lor. Verificarea acestor imagini, distingerea ce o facem între cele adevărate şi cele false ne este dată în activitatea practică". (V. I. Lenin — Opere, vol. 14, pag 97).

Cu cît artistul zugrăveşte mai profund şi mai deplin epoca, unică prin caracterul ei concret, viaţa poporului său, structura lui psihică, calităţile lui specifice, proprii, cu atît mai originală şi mai valoroasă este opera lui. Tocmai înfăţişarea veridică şi profundă de către artist a epocii lui dă operei sale frumuseţe, originalitate şi un farmec nepieritor.

Astfel, epopeea antică greacă şi „Divina Comedie" a lui Dante, dramele lui Shakespeare şi romanul lui Rabelais, operele lui Goethe şi Balzac, ale lui Puşkin şi Tolstoi, ale lui Gorki şi Maiakovski, rămîn unice şi nemuritoare de-a lungul veacurilor, tocmai pentru că fiecare din aceste opere reflectă mai deplin şi mai desăvîrşit din punctul de vedere al conţinutului şi al desăvîrşirii artistice, viaţa poporului din vremea ei, ca o treaptă precisă în dezvoltarea societăţii, a culturii mondiale. Astfel, adevărata originalitate, adevărata particularitate specifică a creaţiei artistului rezultă în primul rînd din condiţiile istorice obiective în care se dezvoltă creaţia lui, din condiţiile epocii lui, din măsura în care reflectă în mod veridic şi desăvîrşit din punct de vedere artistic tendinţele ei conducătoare. Nu trebuie să uităm că însăşi personalitatea artistului este un produs al condiţiilor istorice ale epocii în care el a creat. Importanţa contribuţiei oamenilor artei în dezvoltarea artistică a omenirii depinde direct de profunzimea şi veridicitatea cu care operele lor reflectă viaţa poporului.

De aici rezultă că forţa determinantă în dezvoltarea artei nu sînt sentimentele şi voinţa artistului, ci legile obiective ale dezvoltării sociale, precum şi legile obiective ale dezvoltării artei. Numai admiţînd legile obiective ale creaţiei artistice, legătura artistului cu condiţiile vieţii sociale, se poate înţelege just şi importanţa personalităţii oamenilor artei în dezvoltarea artistică a omenirii.

Această importanţă a personalităţii artistului rezidă în faptul că, în baza legilor obiective, fiecare artist adevărat, datorită aptitudinilor sale înăscute, capacităţii şi talentului său, reflectă viaţa sub formă de imagini artistice, proprii specificului artei, şi modelează cu operele lui „sufletele omeneşti", face educaţia ideologică a poporului, satisface şi dezvoltă cerinţele lui estetice. El „prinde" într-un fel propriu aspectele esenţiale ale fenomenelor vieţii, ale caracterelor şi le zugrăveşte în mod original, în imagini artistice unice. El îşi pune pecetea individuală nu numai pe operele create de el, ci şi pe operele discipolilor săi. Opera unui mare artist, care s-a format în anumite condiţii sociale, constituie un pas înainte în dezvoltarea artistică a poporului său şi a întregii umanităţi.

Scriitorul, pictorul, sculptorul, compozitorul nu sînt nişte înregistratori imparţiali a ceea ce au văzut şi au auzit. Infăţişarea veridică a vieţii în arta realistă include şi aprecierea plastico-emotivă a realităţii de către artist. Dar, ar fi o greşeală să vedem şi aici numai o manifestare a atitudinii subiective a autorului.

Belinski avea dreptate cînd, vorbind despre aprecierea plină de umor a fenomenelor zugrăvite, proprie lui Gogol, sublinia că ea este condiţionată de particularităţile obiectului zugrăvit, de reproducerea lui veridică şi de înalta poziţie ideologico-estetică şi morală, de pe care artistul zugrăvea realitatea. Dar şi poziţia din care artistul priveşte lumea, nu este o poziţie individuală, strîmt personală, ci, la urma urmei, este o poziţie socială, de clasă. Dacă artistul exprimă în operele sale numai sentimente şi interese intime personale, suferinţe care nu interesează pe nimeni, ci numai pe el, operele lui nu vor avea nici o valoare în istoria artei şi în istoria societăţii.

Şi, dimpotrivă, artistul care a reuşit să exprime cel mai profund şi mai deplin ideile, gîndurile şi speranţele milioanelor de oameni înaintaţi ai vremii lui, devine adevăratul stăpîn al minţilor epocii sale, iar influenţa operelor lui trece neapărat mult dincolo de limitele ei.

Să luăm, de pildă, creaţia lui Balzac. Dacă ar fi exprimat în operele sale numai simpatiile şi părerile sale politice legitimiste, creaţia lui nu ar fi căpătat importanţa pe care a avut-o şi o are, datorită zugrăvirii realiste a unei întregi epoci din viaţa Franţei. In practica creaţiei artistice, reflectînd realitatea în mod veridic, Balzac a reuşit să biruie multe din prejudecăţile sale de clasă, păreri şi simpatii personale, care erau în contrazicere cu adevărul vieţii.

...Balzac este mare şi original acolo unde în creaţia lui se manifestă laturile puternice ale talentului şi ale concepţiei lui despre lume şi viaţă — în primul rînd în critica capitalismului; tocmai prin aceasta creaţia lui Balzac slujeşte poporul, forţele înaintate ale societăţii.

Astfel, fiecare operă de artă cu adevărat originală este un monument al epocii ei istorice concrete şi include în sine un conţinut unic ideologico-artistic; ea reflectă şi exprimă tendinţele progresiste ale dezvoltării sociale. In aceasta constă rolul ei ideologico-artistic, rolul ei educativ şi de cunoaştere, valoarea ei permanentă.

Valoarea operelor artei sovietice socialiste, care reflectă o epocă nouă, necunoscută înainte creaţia cea mai impunătoare a maselor populare, realitatea socialistă, este deosebit de importantă. Artiştii sovietici ajută cu creaţia lor la realizarea sarcinii istorico-mondiale — construirea comunismului — trasînd drumuri noi în dezvoltarea artistică a umanităţii.

(Text prescurtat din „Komunist" nr 12-954)

(Urmare şi sfîrşit în nr. viitor)

In cinstea „Lunii prieteniei romîno-sovietice"

Şi anul acesta editura „Cartea rusă" se pregăteşte intens în vederea lunii prieteniei romîno-sovietice. Numeroase titluri de cărţi din literatura clasică rusă şi sovietică vor vedea în curînd lumina tiparului, editate în condiţii grafice superioare.

In următoarele zile va apare un volum de opere alese de Saltîkov-Scedrin, cuprinzînd unsprezece povestiri satirice printre care „Stîlpul", „Tatăl şi fiul", „O zi la un conac boieresc", etc.

De asemenea va apare şi volumul I din ciclul de „Opere" ale lui Gorki. Volumul conţine 24 de povestiri, multe din ele traduse pentru prima dată în limba română.

Din operele poetului bielorus Ianka Kupala, „Cartea rusă" va tipări un volum de versuri alese Editura va tipări romanul satiric „Insula dezamăgirilor" de I. Lughin.

O substanţială culegere din fabulele lui Serghei Mihalkov va apare în traducerea lui Virgil Teodorescu.

Demnă de relevat este iniţiativa editurii de a tipări culegeri antologice din operele scriitorilor sovietici. Primul volum, „Povestirile scriitorilor sovietici", înmănunchiază 42 de nuvele, schiţe şi povestiri.

Se vor tipări primele două volume din operele lui A. S. Puşkin, volumul întîi al operelor lui Cehov şi „Opere" vol. V de L. N. Tolstoi.

Vor mai apare „Povestiri" de I. Franko, „Două torente" de N. Tihonov, „Rada din Pereiaslav" vol. II de N. Ribak, „Povestea pădurii" de Paustovski, „Tărmul mării" de A. Zenkovici şi „Cum se tipăresc cărţile" de I. Igliţki.

CASA APELOR de Maria Vlad

Casa apelor este primul roman al prozatoarei Maria Vlad. Menţiunea trebuie făcută nu cu gîndul unei eventuale indulgenţe care ar însoţi cercetarea cărţii, ci mai mult cu conştiinţa că, după părerea noastră, Casa apelor vesteşte un nou şi înzestrat romancier.

Se remarcă la Maria Vlad iscusinţă în prezentarea eroilor. Personajele din Casa apelor sînt în cea mai mare parte oameni vii, cu o viaţă intensă, oameni pe care cititorul îi urmăreşte de-a lungul paginilor, mai ales în prima parte a cărţii, cu sporit interes. Şi trebuie spus că nu era un lucru uşor, dacă ne gîndim la cadrul pe care şi-a propus scriitoarea să-l înfăţişeze. Acţiunea cărţii se plasează într-un sat dobrogean sărac, cu populaţie tătară şi română. Convieţuirea de-a lungul anilor reuşise să netezească deosebirile dintre oamenii săraci, romîni şi tătari, din sat, între care se stabilise, cu trecerea timpului, o legătură sufletească trainică. E drept, însă, că mai existau diferenţe între dînşii, provenite mai ales din faptul că tătarii rămăseseră multă vreme robi vechilor prejudecăţi şi obiceiuri, moştenite din generaţie în generaţie. De aceea, procesul de întărire a gospodăriei agricole colective din Miraslar, satul în care se petrece acţiunea cărţii, va comporta greutăţi mai mari. Duşmanul, deosebit de viclean, ştie să exploateze elementele vechi din conştiinţa oamenilor, să facă apel la vechile credinţe şi obiceiuri pentru a crea în sat o mişcare ostilă socialismului. Problema principală care se punea pentru Miraslar era lipsa apei, care aducea cu sine neajunsuri ce împiedicau crearea unei vieţi mai bune pentru oamenii de acolo. Multe din iniţiativele pe care le aveau cei uniţi în gospodărie nu se realizau din această pricină. Bătălia pentru apă, deci, era de o importanţă vitală pentru oamenii din Miraslar. De aceea, comuniştii din fruntea gospodăriei, ajutaţi de muncitorii de la oraş, încep lupta pentru aducerea apei în sat. Duşmanul, desigur, vrea să saboteze acest act de mare importanţă. El însă nu deschide lupta direct, ştiind că în felul acesta n-ar avea sorţi de izbîndă, ci trece, în mod perfid, la sabotarea acţiunii întreprinse, anume folosind elementele înapoiate, rămăşiţele vechiului din conştiinţa oamenilor.

Scriitoarea a ales, pentru a ilustra procesul acesta de descătuşare din lanţurile unor practici anacronice, cazul tinerei Tenzilé Assan. Fapta comisă de tînăra tătăroaică nu are în sine nimic extraordinar: ea refuză să ia în căsătorie pe beteagul Risat, fecior de bogătan, şi fuge, fără cunună, cu flăcăul sărac Munir, care va fi ucis puţin timp după aceea. Chiar după moartea lui Munir, Tenzilé nu va consimţi la căsătoria cu Risat, pregătită în urma unor meschine calcule materiale. Fapta ei însă, raportată la canoanele mentalităţii înguste din satul tătăresc, la felul de a gîndi al oamenilor de acolo, aţîţaţi şi de chiabur, pare cu totul neobişnuită. Totuşi, revolta fetei, ieşirea ei inconştientă aproape, nu era dictată decît de bunul simţ şi de glasul inimii ei curate. Maria Vlad n-a făcut din Tenzilé o figură înzestrată cu o voinţă puternică. Dimpotrivă, scriitoarea arată cum boicotul moral al satului o descumpăneşte pe Tenzilé, determinînd-o să ia o atitudine de retragere, să devină rece şi închisă. In roman, actul săvîrşit de Tenzilé capătă un caracter simbolic. Reliefînd reacţia oamenilor, curentele de opinii create în Miraslar, Maria Vlad redă cu îndemînare procesul de evoluţie a oamenilor cinstiţi din sat către o superioară înţelegere a vieţii. Intr-adevăr, foarte puţini au înţeles-o pe Tenzilé, cei mai mulţi, în special tătarii, o dezaprobă total. De acest oprobiu public se va folosi şi unchiul ei Arslan Geambec care, instigat la rîndul său de chiaburi, refuză să restituie fetei pămîntul pe care-l moştenise de la tatăl ei. Oamenii luminaţi din sat, în frunte cu comuniştii, îşi dau seama că nu e vorba aici numai de dreptatea unei fete năpăstuite, ci de a smulge un sat întreg de sub domnia unor obiceiuri tiranice şi de sub influenţa chiaburimii. El duc o muncă susţinută pentru ca fata să intre în posesia celor trei pogoane şi apoi ca ea să poată fi admisă în gospodărie. Şi una şi alta nu erau uşor de îndeplinit. Pentru primul pas nu s-au găsit decît tîrziu, iar martorii care asistaseră la întocmirea mult căutatei chitanţe ce dovedea dreptul Tenzilei asupra pămîntului, tăcear, dată fiind situaţia ei de femee „haram", blestemată. Pe de altă parte, primirea ei în gospodărie ar fi întîmpinat împotrivirea celor mai mulţi oameni din sat, care socoteau o înjosire de a avea alături pe Tenzilé. Ostracizarea Tenzilei era indiciul sigur că oamenii au rămas tributari vechilor concepţii; primirea ei în mijlocul colectivului, reabilitarea ei morală, arăta că ei au început să rupă firele nevăzute care-i legau de trecut. Tenzilé Assan este, prin acest complex de împrejurări, personajul principal al primei părţi a romanului. Firele acţiunii, pînă la intrarea ei în gospodărie, converg cele mai multe spre Tenzilé. Scriitoarea s-a orientat just prezentînd faptele în acest mod. Munca dusă de comunişti pentru reintegrarea fetei în drepturile ei şi pentru primirea ei în mijlocul colectivului era o luptă cu semnificaţie mult mai largă, o luptă pentru extirparea elementelor încă destul de puternice ale vechii mentalităţi. Insă din paginile care urmează intrării în gospodărie, figura Tenzilei începe a deveni din ce în ce mai ştearsă. Aici e cazul să discutăm despre construcţia cărţii. In prima parte a romanului acţiunea este bine susţinută, datorită unui conflict puternic. Autoarea urmăreşte aici un destin uman (acel al Tenzilei Assan), lupta care se duce pentru apă, pe scurt, redă o încordare puternică, existentă în satul Miraslar. Din moment ce rezolvă problema Tenzilei Assan, şi, concomitent pe aceea a lui Arslan Geambec şi Zeadin Ablai, conflictul începe să lîncezească. Scriitoarea pierde din vedere oamenii şi problemele lor.

**In felul acesta şi centrul de gravitate al cărţii s-a deplasat în mod simţitor către descrieri repetate, care nu aduceau nimic nou în conturarea personajelor. Spre sfîrşit, desfăşurarea acţiunii se precipită în chip şi mai nefiresc. Totul se petrece într-un ritm mult prea accelerat, căpătînd astfel un aer de convenţional şi nefiresc. Din cauza acestei desfăşurări prea rapide, unele personaje pier din atenţia autoarei, care preferă relatarea proceselor tehnice, problemelor omeneşti. Este evident faptul că scriitoarea nu a reuşit să organizeze şi să proporţioneze de asemenea manieră întregul material, încît să dea faptelor importanţa cuvenită, iar construcţia romanului să fie solidă. Din această pricină, în a doua parte a cărţii nu mai putem determina eroul principal, mai multe figuri ale romanului revendicîndu-şi pe bună dreptate acest titlu. Totuşi e de menţionat că în afară de Tenzilé mai sînt în carte personaje a căror evoluţie este redată cu iscusinţă pînă la un anumit punct. Ne gîndim de pildă la Arslan Geambec, unchiul Tenzilei Assan. Inrăit de viaţa grea pe care o dusese, Geambec vrea să-şi amelioreze situaţia pe orice cale, chiar necinstită. Refuză deci să înapoieze pămîntul nepoatei sale. Indîrjit, el nu vrea să intre în gospodărie multă vreme. Geambec este un om orbit, care nu vede adevărata

Micul tratat de zoologie

FABULĂ

de MARCEL BRESLAȘU

Printre lucrările scriitorilor noștri care vor apare cu prilejul celui de al doilea Congres al Partidului Muncitoresc Romin se numără și „Micul tratat de zoologie"; o amplă fabulă a poetului Marcel Breslașu. Pentru înțelegerea fragmentelor pe care le publicăm mai jos, e necesară următoarea scurtă povestire a acțiunii, în cadrul căreia evoluează cele o sută de personaje din volum:

Obsedat de toate preocupările lui de peste zi, poetul adoarme și se găsește transportat în visul său, pe o corabie care navighează „nu între două continente, ci între două lumi". El simte cum vasul înaintează, ascultă cele „o mie de visle ca o singură vislă / șișiind prin noapte valul de pislă" — dar visul său ia curînd înfățișarea unui coșmar. Se „trezește" printre... acei pasageri care călătoresc după ziua de ieri... și aici se înscriu succesiv portretele celor mai variate tipuri ale acestei faune, care șade-ntr-un peș și între două scaune, aceia care frînează mersul înainte al corăbiei:

Și nu e vorba numai de dușmani (Și-avem destui, și cu și fără mască) ci și de proprii noștri gugumani, de la fiecari la gură cască...

...Cîțiva dușmani și gugumanul respectiv

Mi s-au părut foarte interesanți
și cei din grupul
de foști „comersanți"
(vulpea, lupul
și ceilanți...)

O, n-am să uit nălucile acelea:
rămăseseră numai... năravul și pielea!
Era penibil,
Era teribil
să vezi cum — vai! —
nu mai aveau lichid disponibil
nici pentru un bilet de tramvai...

Ei care circulau numai în droșcă
și tranzacționau doar pe bază de dolar
...se mulțumeau să vîndă piei de cloșcă
și castraveți la grădinar!

Ajunseseră să-și scoată la mezat
pînă și sufletul lor... uzat.

Am zăbovit să le contemplu
„activitatea".
Spre exemplu:
Cîțiva simandicoși rechini
(ieri negustori de-angros...
azi precupeți meschini)
și cari fugeau care-ncotro
după treabă
și după tarabă,
vînzînd
schimbînd
și speculînd
oricînd
și-orice
(i-ar da prin gînd,
făcîndu-și rost
în „preț de cost"
de tot ce e
și tot... ce-a fost
(bine-nțeles și scump și prost)
cînd au aflat de marele crah
în perspectivă,
a făcut fiecare de trei ori „Ah!
Să fi pregătit un stoc de colivă!"

Dar cînd au simțit că le fuge
apa de sub picioare
că nu mai e vreme să negocieze
cosciuge
nici să confecționeze
corăbioare,

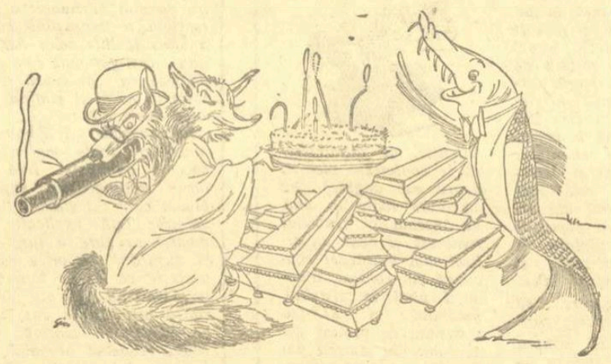

s-au strîns în grabă la un loc
și-au înghebat un mic talcioc
la care au început să-și vîndă (reciproc!)
...pielea ursului,
lăudînd-o, pe față și pe verso...
Am urmărit un timp variațiile cursului
și pe urmă, scîrbit, am șters-o!
Dar la cîțiva pași, sau mai puțin,
de aceste pertractări vijelioase
ședea bătrînul Moș Martin,
el însuși, în carne și oase!
Își netezea
cu mîndrie
blana surie
și nu-și mai încăpea
în ea
de bucurie!
L-am auzit murmurînd extaziat
de lunga tocmeală
(care degenerase-n păruială):
„Nici nu știam cît sînt de apreciat
în lumea comercială!"
...Ciupit, pișcat
și gîdilat,
sta nemișcat
cît îi de lat,
cînd rechinii ori alte lighioane
îi smulgeau din păr eșantioane!...
Hei, cînd îți cască orgoliul sub pași
capcana,
întîi îți pierzi capul, și pe urmă îți lași
și pielea (ori cînd o ai — și blana!)

De astă dată zvonul care circulă pe puntea „pasagerilor" le întrece în gravitate pe toate cele de pînă atunci! Gaița îi anunță că „le-a sunat ceasul, că s-a făcut o gaură MAI MARE DECÎT VASUL!" Pentru a-și salva viața fiecare este invitat să facă o mică jertfă (un solz sau o pană, un smoc de păr din blană) firește, nu de dragul echipajului, ci ușurînd în propriul lor interes corabia primejduită! În aceste împrejurări, fiecare își arată adevăratele simțăminte și sub taman o sută de pretexte formulează o sută de refuzuri!

...În împărăția spelcului

Un mele
codobele
cu „cassa"-n spinare
casier-contabil la SPELC
(pe cît se pare:
„Serviciul
Pentru
Evidența
Lucrărilor
Centenare")
refuza să admită
această cumplită
ursită...
fără ceva scris
trimis
și transmis
după toate normele
și cu toate formele,
o comunicare
(ca să ia măsuri
de propria-i salvare)
în trei exemplare
cu cinci semnături
și șapte ștampile...

Astfel e decis
să moară cu zile,
așa cum i-e „SCRIS
în sacrele file!

★

O urechelniță-dactilografă
(în calitatea ei de miriapod)
la meleu
cel cu
„ultima parafă"
avea un cap pe-același calapod
nerod
și cugeta-n același mod
comod:
„Dacă lumea ar fi mai puțin frenetică
și am avea o organizare
pe o bază mai etică,
nu am muri așa cum ni se năzare
ei în ordine alfabetică!

N-ar mai fi nevoie să ne înșire
în nici o condică de... eșire
și ne-am cruța și sfadă
și blesteme
cari ne răpesc o grămadă
de vreme...".

Acest proiect zănatic
de disciplină
funebră
a fost găsit cam birocratic
de către albină
dar foarte democratic
de către zebră!

★

Niște coropișnițe — de la arhivă —
s-au declarat și ele împotrivă!

Trăiau... un trai
(fără vătrai...)
printre dosarele în zdrențe,
în mucegai
și-n putregai —
...și nu renunță, să le tai
la nici un fel de evidențe!

„Pentru ele, toate filele
sînt hrana
— sînt mana! —
de toate zilele
și locul favorit pentru siestă...

Dacă li s-ar juca oribila festă
să se-nceapă-n vreun chip curățenia,
s-au dus naibii și zaiafetul și lenea!

Dealtminteri, în cazul cînd, doamne ferește,
sinistrul zvon se-adeverește...
nădăjduiesc ca unsuroasele dosare
să le slujească și drept bărci de salvare!"

★

Pe cît erau de pămîntene ele
(și în gunoi ca-n propriul element),
pe-atît părea mai rătăcit prin stele,
mai detașat
și mai indiferent,
un tînăr proaspăt atașat
ca referent...
Era o ginganie la fel de minimă
— un pui de greier —
(făptură numai inimă
și creier...)
O biată gîză
ce părea să prefere
să cînte și să rîză
...decît să refere!

În ciuda atmosferei de doliu
(și deși era destul de tîrzior)

cînd l-am găsit se înfoia -ntr-un fotoliu
și se foia picior peste picior...
Cu totul străin de orice reacție
la „mediul înconjurător"
își freca mîinile cu satisfacție
(și-ntr-un chip destul de sonor!):

Apoi s-a frecat foarte bine dispus
și pe pîntec —
căci tocmai terminase de compus
un ultim acord la ultimul cîntec...

După aceea ocupatul
și june autor
s-a pus pe căutatul
unui auditor
care să-i aprecieze opul!
„Ce-mi pasă mie de vapor
cînd știu că mor
Ne-muritor!
Haiiă! După mine potopul!

★

S-a găsit o pîrlită de urechelniță
să-l tămîieze (fără cădelniță...)
„Ești un mare artist
frățioare!
(cam în genul lui Liszt
dar mai subtil)
Și eu free încontinuu
mîna mea de picioare
dar din păcate chinu'
rămîne inutil
Fac doar o gălăgie
enormă
și deșartă,
fără nici o analogie
cu vreo formă
de artă!

Eu am să pier neplînsă
și uitată
tu, scump maestru, însă
niciodată!"

★

Vai, copleșit sub laudă
s-a prăbușit rapsodul!

mohorît
și fără-amici!

Da, e greu —
dar veți vedea
c-am și eu
formula mea:

Cel puțin
Cu-atît m-aleg
Nici nu țin
să înțeleg!

Nu mă plîng
și nu mă tem
ci mă string
la toate ghem!

Dați-mi pace!
— Rai sau iad —
tot pe ace
o să cad!

(Așa e cînd l-aplaudă
pe greier miriapodul)

★

În sfîrșit, la același serviciu
activa mai de mult și ariciu'
în calitate de ajutor-contabil
și de coleg dezagreabil!
Într-adevăr, ce poți începe
cu unul veșnic pus să-nțepe!

Nefericiții lui vecini, greieri și melci,
urechelnițe și coropișnițe,
se sfîșiau toată vremea în platoșa-i de
spelci
și umblau obloji cu tot soiul de prișnițe!

Dar în ciuda acestei situații
tragi-comice
delegații
s-au dus să-l iscodească
ce anume detalii anatomice
ar fi dispus să își jertfească...?

Ursuzul, cînd i-a văzut că se apropie
(tocmai își smulsese din revers un ac
ca să fixeze un original de copie)
și-a zis: azi n-o să fie chip să tac...
a luat cuvîntul și i-a „respins"
la început pe-un ton distins:

„Pe cîte bănuiesc că știți
Aricii nu fac politică...
Nu ne-am băgat nici sub turci, nici sub
sciți,
nici în epoca mioritică!
De ce să apucăm acuma altă cale?..."

„Păi cu politica, pe-acolo-ai cam rămas!
E vorba doar de viața dumitale!"
(îi spuse melcul retrăgîndu-se c-un pas...)
Rostește-te! Nu-i vreme de taifas!"

În doi timpi
și trei mișcări
scos din ghimpi
și din răbdări

s-a „rostit"
pe vechiul ton
scurt, răstit
și cam... cazon

„Eu, ariciul,
n-am să fac
sacrificiul
UNUI ac!

De prăpăd
îmi arde-acum?
Eu îmi văd
frumos de drum

Să mă pici
cu ceară — viu
nu dau nici
un interviu!

Cu ce scop
să-mi les din turn
Mizantrop
și taciturn

...cum trăiesc
o să și mor!
Vă cerșesc
vreun ajutor?

Nici nu dau
și nici nu cer!
Singur stau
într-un ungher...

Nu-ți știu parte
nici pe-a lui,
nu joc carte
nimănui...

Sînt „un om"
autonom!
Personaj
fără mesaj,

între cer
și-ntre pămînt
trec stingher
și mă frămînt:
Nu-s decît
un biet arici
mohorît
și fără-amici!

Da, e greu —
dar veți vedea
c-am și eu
formula mea:

Cel puțin
Cu-atît m-aleg
Nici nu țin
să înțeleg!

Nu mă plîng
și nu mă tem
ci mă string
la toate ghem!

Dați-mi pace!
— Rai sau iad —
tot pe ace
o să cad!

★

Doamne! ce ți-e și cu ăștia tăcuții
cînd se amestecă-n discuții...
pe semne mai vorbește și acum!

★

...Și am pornit mai departe la drum,
fugind de SPELC cu oarecare
îngrijorare
ca nu cumva prezenta mea lucrare
să intre printre... cele centenare!

...La nivelul de plutire

Cînd, deodată atenția mi-a fost atrasă
de-o gălăgie infernală
care venea de sub ultima clasă
(în grai marinăresc: din fund de cală)

M-am dus să văd ce e cu-acest tumult
asurzitor
(șuierături, scrîșniri de dinți și țipete...)
de parcă se-ntreceau un catapult,
un mafaxor
și cîteva sute de scripete!

Da! Ai fi zis că se ia
cu asalt
o nouă Bastilie...
Cînd colo se răfula
(la un nivel scăzut și înalt)
un mărunt conflict de familie:
— Cum vine asta cu nivelurile
de toate felurile?

— Ei, iac-o să vă spui!
de ce n-aș spune-o oare?
Doar întîmplarea nu-i
atît de-ntîmplătoare!

★

Acolo pe fund, departe de restul
acestei corăbii fără Noe,
era grămădit gospodărește lestul
de zvîrlit peste bord la caz de nevoie

Pietre de diverse calibre și forme
de la pietriș
și grohotiș
pînă la stîlpi enormi.

Printre ele se zbenguiau mormoloci
de toate spițele
și toate vițele!

★

Un guguman
de-urangutan
cățărat pe-un astfel de morman
dintre cele destul de înalte,
„domina" maimuțele celelalte
cu-apucături de mic tiran.

De la postul lui „de comandă"
(și-a luat
desigur și un ton adecvat...)
le-aprecia global
ca pe-o bandă
cu spiritul total
neevoluat!
„Nici pîn-acuma
nu ați înțeles
— spunea huiduma
amețită —
că disciplina liber consimțită
nu-i doar o chezășie
de succes
ci și o mărturie
de progres!
Ori, constat că multe
nu mai vor s-asculte
nici să-mi țină hangul
respectîndu-mi rangul,
dar mite
respectînd tradiția, să mă imite.
nu în mișcări,
nu în măscări,
ci de-astă dată-n cugetări!

Mai bine adoptați
concepția mea înaltă
decît să vă mîncați
tot timpul într-o laltă!

Biet neam de-antropofagi
Cu cine te asameni?
Nici nu s-ar zice că te tragi
...din oameni!

Mai ales în împrejurări grave
ca acestea
— spunea ei cu gesturi grozave
și-un zîmbet pertid —
lăsați-mă pe mine să decid
și cum stă chestia,
și ce ne mai rămîne de făcut,
în prezent, viitor și trecut!"

★

De jos, întreaga trupă
asculta perorația
fără să-și întrerupă
o clipă ocupația:
astea făceau o tumbă,
alea jucau o rumbă,
mă rog — fiecare cu ce îi incumbă!

...dar toate respingeau categoric
(la modul propriu și la cel alegoric)
insinuarea că s-ar trage din om!
Ba îi și aminteau că au descins împreună
— într-o bună zi, care n-a fost o zi bună —
într-o aceeași junglă, dintr-un-același pom.
Ar fi deci locul ca sus-pusul
orator
chiar dacă-și dă cu presupusul
să-și mai coboare tonul protector
și să cataclisească să consulte
măcar pe cîteva din „cele multe"
cînd e și pielea lor
...în joc!
De la înțepături s-a trecut la insulte
atît personal, cît și în bloc
și cînd s-a terminat întregul stoc
de argumente
din ce în ce mai violente —
acești golani
au început să se „critice" cu pietre,
cumetrele pe ștab și ștabul pe cumetre,
și au ajuns curînd la bolovani!

★

Nu este greu de presupus
cu ce diferențiat folos
făcea el critica, de sus,
și ele critica, de jos:

El bombarda la mare fix
și nici o piatră nu da chix
pe cînd sărmanele maimuțe
(nu doar c-ar fi voit să-l cruțe!)
îl atingeau destul de-ușor
cît timp zvîrleau cu pietricele,
dar proiectilele mai grele
...se întorceau în capul lor!

Cu cît țînteau mai sus, văleu,
desigur fără să-l atingă —
cu-atît se prăvăleau mai greu,
mai zdrobitor să le convingă!

★

M-am depărtat mîhnit și trist
și pe suflet... cu-o piatră de moară
de scena la care mi-a fost dat s-asist
vai, nu pentru întîia oară!

...Și un cap de pasăre

Dar ce s-a-ntîmplat?
N-a ciocănit oare
o ciocănitoare?
Cat în lung și-n lat:
nu m-am înșelat!

Pasărea prolixă
pe-o idee fixă
— care cînd e-acasă
scrie ce-o apasă
crestînd
rînd pe rînd
tristele-i răboaje
pe-o scoarță, pe-o coajă
aicea în larg
ciocănea-n catarg!

Priveam cum își clatină
capul după datină.
(Să știi că se roagă
mica pisăloagă...)

Fire sensitivă
și drept credincioasă
(e super-tensivă
și super-stițioasă)
se tot frămînta
și se-nfierbînta:

Doamne ce de trebi!
Cum să mai te-mparți?
Pe cine să-ntrebi?
Nu cumva e marți?
N-am ieșit din hărți?
Postul nu l-am rupt
cu-o gîză de frupt?

Părăsindu-mi crîngul
n-am zburat cu stîngul?
Mi se bate-o tîmplă!
Ce se mai întîmplă?
N-o fi, cum zic unii
în treispce-ale lunii?

Nu cumva e marți,
n-am ieșit din hărți,
știe careva
nu-i treispce cumva...
Și-așa — mult și bine
d'a capo al fine!

★

Dar deodată...
Iată
pe deplin calmată

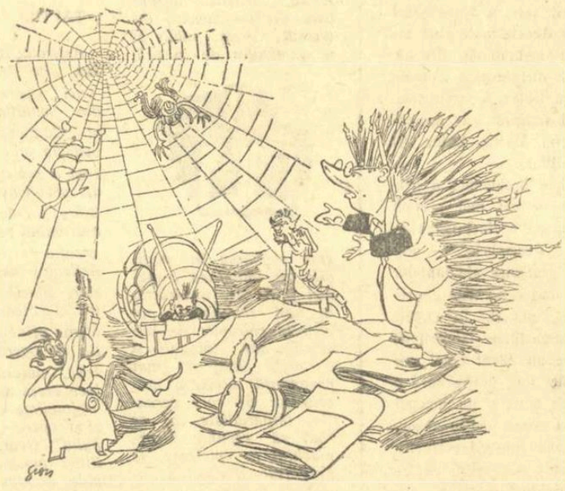

Aici a izbucnit în plîns,
ca un copil...
(acompaniat, în cerc restrîns
de crocodili).

★

Dar nimeni n-a aplaudat discursul.
Ați înțeles. Codașul nostru era ursul.

După ce i-a încondeiat pe toți, către sfîrșitul călătoriei autorul regăsește atmosfera înviorătoare a muncii „matrozilor", a mulțimii de eroi anonimi care duc mai departe corabia nădejdilor noastre. Pentru diverșii dușmani și gugumani poetul trage morala fabulei respective.

★

Cît despre ceilalți, milioane de tovarăși,
de la matroz la primul amiral —
ei n-au nevoie să mai tragem iarăși
morala fabulei, în fiecare caz special.
O au pe-a lor, Morala Proletară,
și ce scriu eu cutreierînd prin țară
cu inima și pana mea sprințară,
e doar reflexul EI, modest și pal.

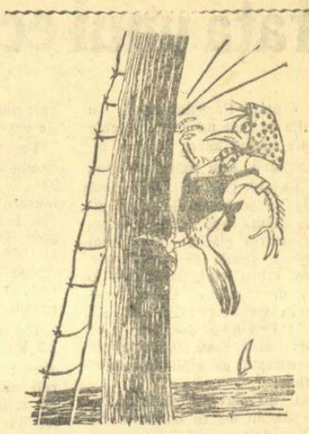

toanta s-a culcat
și s-a împăcat
cu viața de-apoi
și somnul de veci.
. . . . . .
Aflase că-i joi
și în douăzeci!

...Ultimul, dar nu cel din urmă

Pe ultimul care dădu asaltul
oratoric — îl știam ca pe-un cal breaz,
îl mai văzusem în același vis,
sau în altul,
...ori
„mai precis"
adeseori
fiind treaz...
Încotoșmănat pînă peste urechi
într-o blană luată pe-semne la haine vechi,
șezuse pîn-atunci de-a-bușilea
și tăcuse îngîndurat...
Părea să aibă opinii; dar nu și le-a...
exprimat
decît după ce s-a făcut deplină tăcere...

Apoi a luat cuvîntul (fără a-l mai cere):

„În calitatea mea de responsabil
și de Sub-Șef al Ajutorului de-Adjunct
aș putea spune
că toți v-ați comportat admirabil
(și pe urmă pune
punct)

Dar înainte de a lua o decizie —
(se știe că-mi place să vorbesc cu precizie)
trebuie să remarc — și-i rog să mă iertați! —
că toți oratorii
au formulat aici oferte
derizorii!
Aceasta — mai exact — ca să nu zic
că nimeni nu a oferit nimic!

Fac deci
un apel de ultimă oră
de la pupă la beci,
de la punte la pupă la proră!
Firește că exclud pe-acești zevzeci
de mateloți
care nici nu au aerul să remarce
soarta pe care au menit-o cruntele parce
nefericitei noastre arce
și pacostea care ne paște pe toți!

Oftă, precizînd că este despre echipaju.
și se adresă pasagerilor: „Iată ce cred
că ne-ar salva de-un naufragiu

De-aici, din locu-n care șed
vă pot vedea pe toate de la A la Zed
— mai cu precizie — de la Zed la A —
(căci funcția mea
e de-a veghea
în coada furmii,
să nu se piardă careva
la urma urmii...)

Din „punctu-ACESTA de vedere" (nota-bene
pot să vă spun
că toate vietățile-au UN CE comun...
Fie că poartă piele, pene,
solzi sau blană
— și-aici, firește, în afară... de matrozi! —
le-a înzestrat natura suverană
cu cîte-o coadă...
O! aceste cozi!
Ar fi într-adevăr un gest sublim
dacă ne-am hotărî să le jertfim
într-un elan frățesc și unanim!

Gîndesc — că printr-o astfel de măsură
s-ar cere fiecărui animal
(cu mici excepții) un prinos egal
și echitabil — și proporțional
cu-ntreaga lui făptură!"

— a sughițit, a strănutat,
și-a șters o lacrimă-n broboadă
și-a continuat, emoționat:

„Dacă scăpăm — deși o să ne strice
fizionomiile absenta coadă,
ne vom purta, ca pe-o glorioasă cicatrice,
— cu fruntea sus — pleșuva noadă!"

Ilustrații de GION

In fața unui ecran uriaș

Pe drumul Pantelimonului, o ulițâ cu case mărunte, crescute de-a lungul anilor, la voia întîmplării. Ești ispitit să spui: Ce locșor tihnit! Dar nu! O forfotă neîntreruptă se pornește din zorii zilei și nu se curmă decît tîrziu, în urma asfințitului. Într-o clădire ceva mai răsărită, — o școală de metalurgie. Peste drum, într-o curte largă, — o cooperativă de tîmplărie. Alături, — întreprinderea metalurgică de stat „21 Decembrie". Privind-o de-afară, n-ai crede că aici muncesc sute de specialiști, unul mai priceput ca altul în modelatul metalelor.

La stradă, un perete cărămiziu, întrerupt din loc în loc de ochiurile ferestrelor. Nu răzbate nici un zgomot. Nici bocăneala presei hidraulice, nici țiuitul fierăstraielor în goană, nici loviturile ciocanului pneumatic. Și totuși, în fiecare zi, pătrund înăuntru sute de oameni care, de dimineață și pînă după-amiază, transformă bucăți de fier în unelte de înaltă precizie. O curte mare asfaltată. În mijloc, o fîntînă arteziană și un rond cu flori. În jur, una lîngă alta, halele în interiorul cărora mulțime de meșteșugari de tot felul făuresc ceasuri, micrometre, unelte de precizie, și cîte alte instrumente!

Atunci cînd cunoști viața, gîndurile, strădania și realizările acestor făurari, parcă te afli în fața unui ecran uriaș, pe care poți urmări înfăptuirea directivelor partidului.

Partidul a ridicat problema producerii mai multor bunuri de larg consum, și făurarii au pus umărul la crearea noii fabrici de biciclete. Apoi, meșterii în aparate de înaltă precizie, au început să facă lucruri mărunte de trebuință oamenilor. Ia, niște nimicuri, spuneau unii: niște raportoare de tablă pentru școlari. Un fleac: cheia pentru desfundatul sticlelor de bere. O bagatelă, șurubul pentru deschiderea cutiilor de conserve. Niște mărunțișuri, bunuri de larg consum; dar înainte fiecare nimic ajungea să coste cît un aparat de precizie. Ceva trebuia schimbat: și s-a schimbat. Regia generală a uzinei nu se mai ocupă și de așa-zisele nimicuri. Așa s-a născut secția specială producătoare de bunuri de larg consum, cu contabilitatea ei proprie, cu gospodăria ei chibzuită.

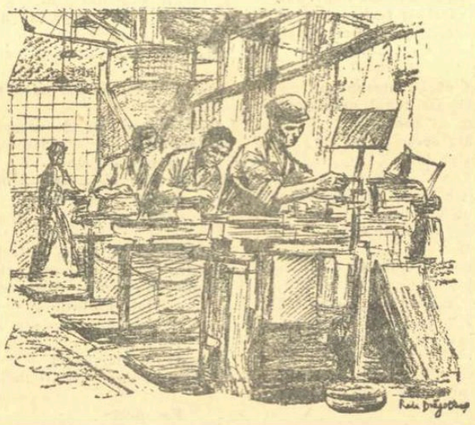

Partidul a ridicat problema dezvoltării agriculturii și, în cinstea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei, făurarii de aparate de înaltă precizie au terminat tot planul anual.

Partidul a ridicat problema îmbunătățirii muncii în rîndurile tineretului și, în fiecare dimineață, secretarul de U.T.M., candidatul de partid Ion Savu, analizează — împreună cu biroul organizației de bază — ce s-a realizat cu o zi înainte și ce este de făcut astăzi și mîine.

Partidul a ridicat problema unei temeinice activități sindicale și zilnic comunistul Ilie Ionescu, președintele sindicatului și alți membri din comitet, se consfătuiesc cu biroul organizației de bază asupra îndeplinirii în amănunt a angajamentelor de producție, asupra nevoilor făurarilor aparatelor de precizie, asupra desfășurării activității culturale a echipei de jocuri fruntașe pe raion, a corului de 80 de persoane al uzinei și a echipelor de sportivi.

Partidul și-a deschis porțile pentru elementele destoinice, și la întreprinderea metalurgică de stat „21 Decembrie", în urma stagiului statutar, șapte muncitori au și fost confirmați membri de partid, în timp ce restul candidaților, — luptînd pentru realizarea planului individual, ducînd la bună îndeplinire însărcinările primite, — se străduiesc să merite cinstea de a se găsi în rîndurile comuniștilor.

Partidul a pus problema ridicării curajoase a cadrelor și iată: Marin Jianu a fost muncitor; după o vreme a devenit maistru mecanic. Mai apoi, în urma priceperii sale, a ajuns șeful controlului tehnic. Aceste toate pînă nu de mult, cînd a fost numit director adjunct al uzinei metalurgice „Vasile Roaită". Alexandru Botez, de asemenea. A urmat o școală și acum este inspector financiar. Jianu Marin, Botez Alexandru și cîți alții...

Partidul a ridicat problema: o grijă deosebită față de cel mai prețios capital: omul; și, pe același uriaș ecran — IMS „21 Decembrie" — poți urmări imaginile grăitoare ale faptelor petrecute: s-a format o comisie de revizie a protecției muncii. În cutiile pentru primirea sugestiilor, făurarii de unelte de precizie au făcut cinci mii de propuneri. Cinci mii, dintre care o mie au fost găsite bune și au început să se aplice; însemnate pentru absorbirea prafului la mașinile de rectificat. La forje, la nicheiaj, — pentru cei ce muncesc la temperaturi înalte, — instalații de apă termo-gazoasă. Pentru ceilalți, fîntîni cu apă țîșnitoare. La strunguri, odată cu mărirea turației de la 1200 la 1800 ture, aparate de protecție. La montaj, în locul unui acoperiș bătrîn, întunecos, — luminatoare, tavane de sticlă. Toate la un loc sînt mărturii ale aceleiași griji față de om.

Partidul a ridicat problema creșterii imediate a nivelului de trai. Și în acest an, jumătate din făurarii uneltelor de precizie au fost trimiși la odihnă. Sute de strungari, lăcătuși, mecanici, tinichigii, de la IMS „21 Decembrie", au fost la munte și la mare prin Consiliul Central al Sindicatelor și Ministerul Sănătății, plătind cîteva zeci de lei.

Despre acestea toate, am stat de vorbă într-o încăpere severă, de bunăseamă un birou al foștilor patroni. Pereți uniformi, lipsiți de cea mai vagă ornamentație. O ușă și o fereastră tot așa de lineare. Înăuntru, un birou, și el în linii drepte. O mașină de scris. Un dulăpaș, în interiorul căruia cineva s-a străduit să aranjeze estetic o mărunță expoziție cu prototipuri ale produselor uzinei. Într-un colț, ceva îți încîntă privirea poate din cauza severității de altă dată a încăperii, poate pentru că fără voie faci o comparație între trecut și prezent. Într-un colț, un vas cu flori care, așezat aci, alungă o imagine a trecutului și capătă o valoare de simbol.

Aici este biroul organizației de bază despre activitatea căruia îți vorbește tovarășul Teleașe:

— În urma muncii depuse, în urma realizărilor noastre, nu numai comuniștii dar și oamenii fără de partid, nu numai cei din fabrică, ci și cei din

RADU DUMITRU TELEAȘE

cartier, au o mare încredere și o nespusă dragoste pentru partid. Trei zile pe săptămînă avem — cuvîntul nu este potrivit — ore de audiență și atunci să vedeți cîtă lume se perindă prin acest birou. Unii cu probleme generale, alții cu chestiuni personale, alții cu tot felul de sezisări.

Astfel tînărul strungar Aurel Stănescu a încunoștințat biroul organizației de bază că maistrul Ion Dumitrescu dă lucru „pe ochi". Unora, tot ce-i mai ușor, altora numai piese grele. A doua zi s-au cercetat faptele cu de-amănuntul și s-a văzut că utemistul avea toată dreptatea. Directorul și inginerul șef au fost încunoștințați, maistrul sancționat, dar nelăsîndu-se de nărav, a fost îndepărtat din uzină.

Mecanicul Radu Dumitru Teleașe e maistru șef la sectorul II producție. De statură, nu-i nici înalt, nici scund. Îmbrăcat într-o salopetă cenușie, strălucește de curățenie. De altfel, ca toată uzina. Pentru că aci, ceea ce impresionează în primul rînd vizitatorul este strășnicia curățeniei. Nicăieri un lucru aruncat, nicăieri o rămășiță la voia întîmplării. De parcă nu s-ar mînui cărbuni, fiare, unsori, parcă te afli într-un așezămînt de laboratoare grupate într-un parc: curtea asfaltată, fîntîna arteziană, rondul cu flori...

N-ai cînd sta prea mult de vorbă cu tovarășul Teleașe. De la o clipă la alta, în încăpere intră tot felul de oameni. Unii deschid ușa, viră capul și, înțelegînd că tovarășul Teleașe are treabă, o închid la loc, fără a spune o vorbă. Alții dau buzna. Înăuntru a intrat o muncitoare.

— Ce facem azi cu punctul de agitație?

— Îl deschidem după ședință. N-o să fie prea tîrziu, deoarece totul va dura cel mult o oră.

Află mai departe că la sezisarea celor din cartier, s-au aflat incorectitudinile unui funcționar, care a și fost concediat; că salariata Elena Andreescu, căsătorită de curînd, a cerut sprijinul în problema locuinței; că paznicul Mircea Păun, cu cei cinci copii... și, răsfoind registrul unde se află înscris totul: cine a sezisat biroul organizației de bază, în ce chestiune, în cît timp s-a dat rezolvarea, înțelegi odată mai mult că și pentru făurarii de unelte de precizie, și pentru cei din cartier, și pentru comuniști, și pentru cei fără de partid, partidul este un părinte căruia oamenii îi încredințează toate gîndurile.

Ai vrea ca tovarășul Teleașe să-ți vorbească despre munca lui dar, oricît l-ai întreba nu are decît un singur răspuns: noi biroul organizației de bază, muncim în colectiv.

La plecare, în ușă o femeie. O cheamă Maria Mihalcea. E presatoare. Îndrăgostită de munca ei, de uzină, vorbește despre ele.

— Noi trebuie să luăm drapelul de producție. În cinstea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei noastre, la 23 August am terminat tot planul anual de piese de schimb pentru agricultură.

— Da, dar poate că același lucru s-a întîmplat și în alte întreprinderi.

— Noi avem însă și alte realizări.

— Da, dar poate că sînt muncitori care au și mai multe realizări...

— Dacă or fi, nu-i nimic. Noi tot luăm drapelul în întrecerea în cinstea Congresului partidului nostru. Și știi de ce? La chemarea întreprinderilor din regiunea Stalin, am cerut un supra-plan socotit pînă la sfîrșitul anului, pe care îl vom îndeplini în cinstea Congresului și în cinstea celei de a 37-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Este răspunsul nostru la proiectul partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii. Toate acestea le știe însă mai bine tovarășul Teleașe. Stați cu dînsul de vorbă. El este secretarul nostru de partid.

Mihai Popescu

Desene de RADU DRAGOESCU

In întîmpinarea Congresului

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Suceava

În partea de sus a țării, în regiunea Sucevei — așa cum se petrece pe tot întinsul patriei noastre, — prefacerile din ultimii zece ani au schimbat și continuă să primenească mereu înfățișarea locurilor, viața oamenilor.

Pe meleagurile unde, cu secole în urmă, Ștefan cel Mare a durat cetăți cu ziduri tari ca să stăvilească pe năvălitori, — astăzi, pe aceste meleaguri, pentru totdeauna libere și ferite de poftele nesățioase ale cotropitorilor și ale opresorilor de ieri, se înalță cetățile vieții noi.

Pretutindeni te întîmpină roadele politicii economice, sociale și culturale a partidului, pretutindeni te întîmpină înfăptuirile muncii înflăcărate a poporului.

În vremea moșierilor și a fabricanților, această parte a Moldovei era pradă a înapoierii. Incremenise parcă în leatul bourilor lui Dragoș.

Astăzi, la Botoșani, cîteva mii de fuse într-o uzină modernă torc și țes zeci de tone de bumbac, prefăcîndu-le în textile pentru îmbrăcămintea poporului; la Ițcani se înalță o fabrică de încălțăminte, la Burdujeni un combinat — cel mai de frunte, ca tehnică și ca mărime din această parte a Europei — prelucrează laptele în produse alimentare de larg consum.

În văgăuna din codrii seculari ai Dornișoarei, centrul mecanizat forestier a introdus în locul securei, fierăstrăul electric, în locul atelajului greoi, tractorul care cară bușteni pînă la rampele unde sînt încărcați mecanic pe platforme, spre a fi duși și prelucrați la combinatele moderne de la Vatra Dornei și Fălticeni. Muncitorii forestieri au fost scoși din bordeiele lor de troglodiți și instalați într-o colonie cu tot confortul unei vieți civilizate, cu cluburi, locuințe, terenuri de sport.

Toate acestea stau drept chezășie că prevederile Directivelor celui de al doilea Congres al P.M.R. vor fi traduse în viață, pentru ca viața să fie tot mai îmbelșugată pentru cei ce muncesc, de la orașe și sate.

O importantă contribuție la acest fapt o vor da și scriitorii din partea de sus a țării care, prin lucrările lor, reflectînd artistic faptele, vor arăta întreaga strălucire și măreție socialistă a Directivelor. Ei vor îmbărbăta oamenii în munca lor, vor cînta tot mai înaripat frumusețea acestei munci.

O inițiativă bună

Pentru concretizarea acestei deosebite sarcini ce stă în fața scriitorilor noștri, ziarul regional *„Zori noi"* din Suceava, în colaborare cu secțiunea culturală a Sfatului popular regional Suceava, a organizat duminică 19 septembrie o consfătuire între membrii cercurilor literare din Suceava, Botoșani, Dorohoi, Fălticeni, Rădăuți, Gura Humorului, Cîmpulung și Vatra Dornei.

În referatul ținut, scriitorul *Dragoș Vicol* a arătat că fiecare nou document sau hotărîre a partidului și guvernului, privind problemele construcției economice a țării, se încadrează în scopul suprem al politicii partidului: grija pentru om; în țelul spre care tinde întregul popor, făurirea unei vieți mai bune.

Un asemenea document este și *Proiectul de Directive ale Congresului al doilea al Partidului, cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii doi-trei ani.*

„Ne-am adunat aci — a subliniat referatul — spre a ne alătura milioanelor de oameni care au răspuns și răspund chemării partidului, de a ne uni uneltele de creație cu lupta întregului popor, pentru înfăptuirea strălucitului Proiect de Directive, întru slăvirea forței organizate care ne conduce: partidul și minunații lui ostași, comuniștii.

Proiectul de Directive este un vast și minunat tablou de mîine al patriei noastre. Un tablou căruia, însă, noi trebuie să-i luminăm artistic fiecare contur, fiecare linie, fiecare cifră".

Urmînd pilda lui Mihail Sadoveanu, Eusebiu Camilar, V. Em. Galan, Eugen Frunză, porniți din această regiune, scriitorii suceveni sînt prezenți în lupta poporului nostru, pentru apărarea cuceririlor dobîndite, pentru noi cuceriri, pentru pace.

In lucrările lor de pînă acum, Dragoș Vicol, George Sidorovici, Vasile Balașca, Dumitru Furtună, Teofil Coștiuc, Dumitru Catargiu, Vasile Popa, Mihail Munteanu, precum și nenumărații poeți și prozatori începători din cercurile literare ale regiunii exprimă într-o mare măsură realitățile vieții și muncii constructive de la noi.

Directivele congresului vin azi să anime cu și mai multă putere pe tinerii scriitori ai Sucevei de a scrie lucrări mai mobilizatoare, mai legate de viață, de a răspunde din ce în ce mai bine sarcinilor puse de partid.

Dacă referatul ar fi cuprins mai în amănunt și mai concret problemele dezvoltării literare din regiune — așa cum au arătat tovarășul N. Munteanu, secretar al comitetului regional P.M.R. și tovarășul Eugen Frunză — discuțiile ce au urmat ar fi avut o bază mai temeinică în dezbaterea acestor probleme ce frămîntă pe membrii cercurilor literare din regiune.

Care sînt aceste probleme

Aceste probleme au fost aduse cu îndrăzneală, critic și autocritic, de numeroșii vorbitori care s-au înscris la cuvînt.

Problema cea mai acută desprinsă este lipsa unei îndrumări serioase, a unei solicitudini mai consecvente din partea Uniunii scriitorilor. Să vie din cînd în cînd în mijlocul lor — au cerut ei — membri ai Uniunii scriitorilor, scriitori consacrați, să le arate din măiestria scrisului lor, să le vorbească despre teoria literaturii, despre marile probleme puse scriitorului de azi.

Acest ajutor va contribui mult la orientarea și creșterea tinerelor talente, la stimularea lor, la lărgirea cercurilor literare.

O altă problemă a fost aceea că multe cercuri care au avut o activitate vie și rodnică, s-au destrămat din lipsa de preocupare a acelora care trebuiau să le conducă.

Scriitorii au arătat că membri talentați ai cercurilor nu primesc răspuns la lucrările trimise ziarelor, revistelor și editurilor noastre, sau că răspunsurile sînt necorespunzătoare, ceea ce constituie o piedică în dezvoltarea tinerelor talente.

Trebuie să arătăm aci că între publicațiile pomenite că nu răspund scriitorilor a fost și „Gazeta literară".

Lipsa materialului documentar, a mijloacelor materiale pentru buna funcționare a cercurilor, o legătură mai strînsă cu masele largi de cititori, constituie tot attea probleme de seamă care au reieșit din această consfătuire.

★

Răspunsul a fost dat de tovarășul Eugen Frunză, secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R.

„O temeinică însușire a învățăturii marxist-leniniste este absolut necesară — a arătat el. Fără această învățătură nu poți fi scriitor al vremurilor noastre, nu poți pătrunde adînca semnificație a luptei poporului, a vieții lui noi.

Studierea temeinică și continuă a documentelor de partid îi ajută pe scriitori să scrie opere valabile și constructive.

Alte sarcini fundamentale ale scriitorilor sînt însușirea realismului socialist, ca unică metodă de exprimare veridică a realităților vieții, și cunoașterea acestei vieți în ceea ce are ea mai reprezentativ, mai înnoitor".

Combaterea apolitismului, lupta pentru o literatură partinică, înlăturarea schematismului pentru crearea unei opere viabile și care să slujească construcției socialiste, au fost de asemenea îndrumări date de vorbitor.

În recomandările făcute, tov. Frunză a arătat rolul important al ziarului local care trebuie să facă o muncă atentă de îndrumare și organizare a activității literare a cercurilor. Pagina culturală a ziarului să apară cu regularitate, publicînd creațiile membrilor cercurilor, creații care să reflecte cît mai larg viața regiunii; să publice materiale critice de analiză a lucrărilor primite, să urmărească activitatea cercurilor și să muncească pentru crearea unei legături strînse între ziar, scriitor și mase.

Membrii cercurilor au acum înaintea lor documentele de partid: *Proiectul de Directive ale celui de al doilea Congres al P. M. R., privind dezvoltarea agriculturii în următorii doi-trei ani* și *Proiectul Statutului modificat al P. M. R.*, care oferă vaste posibilități scriitorului de a îmbrățișa problemele de viață ale poporului nostru. Ei trebuie să se inspire din bogăția acestor documente, spre a arăta oamenilor muncii drumul larg și viața luminoasă de mîine.

★

Încheind consfătuirea, tovarășul S. Chițu, redactor-șef al ziarului „Zori noi", a asigurat pe tinerii scriitori că pagina literară va apare regulat, că ziarul va urmări și sprijini activitatea cercurilor în lumina celor ce s-au desprins din consfătuire, din concluziile secretarului comitetului regional de partid și din recomandările secretarului Uniunii scriitorilor, tov. E. Frunză.

Inițiativa ziarului „Zori noi" trebuie salutată cu toată căldura. Exemplul trebuie urmat.

Gh. Dinu

John Peurifoy, specialistul nr. 1 al Departamentului de stat în acțiunile de înăbușire a aspirațiilor naționale și sociale ale popoarelor, a fost numit ambasador în Thailanda.

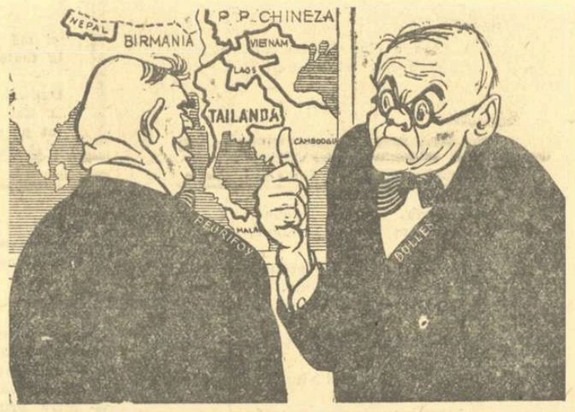

J. DULLES — Nu-mi place liniștea de pe aici! Du-te și încearcă „să faci ordine".

Desen de GION

Melancoliile pluvioase ale domnului Adenauer

Domnul doctor Adenauer are toate motivele să se socoată ghinionist. În ultima vreme nuca pronazistă a nimerit mereu numai în pereți coțuroși. Și toate necazurile excelenței vest-germane țin de... meteorologie. Pare ciudat, dar așa este. Se afirmă chiar că doctorul cu rîvnă de feldwebel a ordonat să se tragă în cel mai neînsemnat fîrîcel de nor, care s-ar zări pe firmamentul Germaniei occidentale.

Cum se explică acest acut conflict între regimul de la Bonn și nevinovatele fenomene dătătoare de ploaie? Relatarea faptelor va explica lucrurile.

După cum se știe, recent parlamentul francez făcea comunității defensive europene „Înmormîntare clasa III-a", cum se exprima o publicație pariziană. A fost desigur un serios duș rece pentru Adenauer, inspiratorii lui transoceanici și toți cellalți visători ai reînvierii Wehrmachtului hitlerist. Supărați, ei au decis să dea Parisului nedisciplinat o ripostă în pas de gîscă. Zis și făcut. Drept pretext a fost aleasă anuala sărbătoare a polițiștilor vest-berlinezi. Pe Stadionul Olimpic din Berlinul occidental, în fața oficialităților a fost organizată „surpriza" din afara programului: o paradă de 45 de minute a forțelor așa numite de „poliție auxiliară", care mărșăluiau cu căștile de oțel, cu baionetele la armă, în același uniforme și în același stil ca pe vremea cînd răposatul Hitler perora despre drepturile imprescriptibile ale Reichului, asupra lumii întregi. În cadrul aceleiași parăzi, apăreau blindate, formații motorizate și alte argumente ale pașnicei orientări a politicii americano-adenaueriste.

Doctorul cancelar își freca mîinile satisfăcut.

Dar demonstrația nu era terminată. Finalul ei s-a dovedit neprevăzut. După paradă a avut loc o ștafetă, la care, alături de pseudopoliții domnului Adenauer, participau militari englezi, americani și francezi. Și întrucît învingătorii au fost francezii, — pe Stadionul Olimpic, care vibra încă de pașii ritmici ai soldaților în ținută nazistă, a trebuit să se intoneze aceeași Marseillează ce s-a întîpărît atît de supărător în urechile domnului cancelar de cînd a fost cîntată în Parlamentul Francez, după votul de respingere a „comunității defensive europene". Și — culmea bucluciului pentru domnul Adenauer: o ploaie torențială a împrăștiat publicul și a stins făcliile celor 5.000 de polițai vest-germani pregătiți să defileze ca „apoteoză finală" cu torțe în mîini și cîntînd „Deutschland über alles".

Iată așadar că domnul Adenauer are toate motivele să se socoată ghinionist. Iată și temeiurile profunde ale supărări pe ploaia care i-a șifonat ținuta războinică, iată explicația urii de moarte pe care a jurat-o norilor și dușurilor. În orice caz se povestește că de la întîmplarea de pe Stadionul Olimpic, de cîte ori ridică privirile în sus, cancelarul de la Bonn clatină îngrijorat capul, revăzînd probabil imaginea bravilor lui ostași, adăpostiți în pas alergător pe sub tribune, camioane și sub tot ce au găsit la îndemînă, toate acestea în ritmul lui... „Deutschland über alles".

Și se mai spune că, de cînd cu ploaia melomană, domnul Adenauer rămîne dus pe gînduri, murmurînd cînd și cînd: „Ai văzut ce surprize poate aduce o atmosferă încărcată?"

L. S.

La „Casa scriitorilor"

La Casa scriitorilor a avut loc o discuție asupra scenariilor pentru filmele de scurt metraj. După vizionarea unor asemenea filme a urmat referatul tovarășei Cecilia Rădulescu despre scenariile existente, subliniindu-se scopul educativ al acestor filme.

Referatul a fost urmat de discuții.

Note și comentarii

DOUĂ CĂRȚI

Au apărut de curînd în Franța două culegeri de mărturii și scrisori ale victimelor fascismului european: „Tragedia deportării" și „Scrisori alese ale condamnaților la moarte din timpul rezistenței", aceasta din urmă prefațată de Thomas Mann.

Așa cum era de așteptat, cărțile despre care vorbim suscită interesul marelui public și al oamenilor de cultură,

care regăsesc în paginile lor imaginea tragediei prin care au trecut, în anii războiului, popoarele cotropite de hitleriști, dar totodată și o altă imagine, mai pregnantă, aceea a măcelurilor pe care cercurile imperialiste, ce se zbat să repună Wehrmachtul pe picioare, le pregătesc Europei și omenirii întregi.

Și, în fața acestor imagini, scriitorii Franței nu pot tăcea...

Vercors — cîntărețul Rezistenței — se ridică ferm într-un număr recent al revistei „Les lettres françaises" împotriva smintiților aflătători la război. „Nu veți izbuti să ucideți Franța!" — le strigă el în față.

...Cine își poate închipui oare astăzi că aceiași eroi și alții asemenea lor nu se vor ridica încă odată, dacă într-o zi Wehrmachtul va renaște și va pretinde să-și dicteze din nou legile sale în Europa? ...Da, voi nu veți izbuti să ucideți Franța, nici oricare altă țară pe care vreți s-o tîriți în aventură. Aceste două cărți, în care palpită atîta fervoare și credință, vor fi aici, alături de noi, pentru a ne da tărie...

ȚAPUL ISPĂȘITOR

Articolul lui George Bălan „Pe drumul făuririi unei opere naționale" din penultimul număr al „Contemporanului" dovedește preocuparea pozitivă a revistei de a aborda problemele de specialitate în domeniul artei, îndrumînd pe o linie justă creația artiștilor noștri. Articolul cuprinde aprecieri judicioase, utile pentru clarificarea unor probleme principale ale creației de operă. Din păcate însă, autorul articolului face exces de... erudiție și profunzime critică. Analizînd opera „Povestea țapului", George Bălan califică personajele principale — țapul și ursul — drept eroi pozitivi. Printre calitățile țapului, el relevă, alături de hărnicie și devotament, „puritatea sufletească" (!); consecvent, mai tîrziu, criticul insistă asupra unei deficiențe a operei compozitorului Max Eizicovici, combătînd „felul unilateral și sumar în care este dezvăluită viața sufletească a eroilor pozitivi" (a țapului și a ursului). Temîndu-se totuși să nu dezguste pe cititorii creduli, ale căror cunoștințe zoologice nu sînt prea stabile, autorul articolului precizează precaut: „Era într-adevăr cu neputință să găsești sentimente și pasiuni puternice la personaje care, cu tot caracterul lor alegoric, nu pot avea intensitatea trăirilor unor oameni autentici" (se pare că țapul și ursul manifestau din punct de vedere „sufletesc" veleități surprinzătoare).

Mai multă exigență și măsură în formulări ar fi valorificat mai bine ideile articolului din „Contemporanul".

D. Almaz

CEI 11 „A-ȚI" ȘI O REZERVĂ

„Scînteia tineretului" de marți, 14 septembrie, publică o scrisoare deschisă, semnată Petre Tănase și adresată echipei de fotbal „Flacăra"- Ploești. Mîhnit de înfrîngerea rușinoasă suferită de echipa din Ploești, autorul scrisorii mărturisește încă din titlu: „jocul vostru m-a deziluzionat". La rîndul nostru, trebuie să mărturisim de la început că rîndurile publicate în „Scînteia tineretului" ne-au deziluzionat profund. Nu din pricina fondului problemei, unde ne alăturăm pe deplin punctului de vedere al scrisorii. Alta este cauza. Se pare că redacția s-a certat serios cu gramatica elementară, s-a decis să nu-i mai acorde minimum de respect și, în ciuda ei, să comită cu insistență de douăsprezece ori, în cîteva rînduri, aceeași grosolană abatere. Cine întîlnește prima dată originala construcție „a-ți susținut", regretă posibila eroare de tipar. La „a-ți învins", cititorul începe să fie iritat și bănuie o neatenție mai gravă. Apoi este năucit. Ca să vorbim în limbaj sportiv, „golurile" gramaticale curg cu nemiluita: „a-ți pierdut", „a-ți retrogradat", „a-ți dus-o", „a-ți citit-o", „a-ți apărat", „a-ți plecat", „a-ți fost", „a-ți jucat" etc. Uneori, loviturile nimeresc alături de poartă, („le-ați înșelat", „mi-ați adus") dar aceste „scăpări de atenție" sînt copleșite de tirul necruțător al celor 11 „a-ți", plus o rezervă: voi „înțelege-ți". Ultimul gol este cel mai spectaculos: „a-ți făcut de rușine" și cu el meciul se poate considera jucat.

Numai că mulți „spectatori" nemulțumiți — și mai cu seamă tovarășul Petre Tănase — se vor simți tentați să trimită ziarului o scrisoare, declarînd răspicat: „ne-ați făcut de rușine", dar scris corect, după „vechea" gramatică. Am precizat după „vechea gramatică, deoarece, cine știe, poate că unii redactori de la „Scînteia tineretului" intenționează să remanieze formele „tradiționale", înlăturînd construcțiile considerate anacronice, perimate și promovînd reguli noi, originale. Meritul descoperirii le revine în întregime.

At. I.

DILEME

Revista „Teatru și muzică" are desigur un rol însemnat în informa-

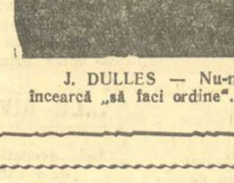

rea cititorilor săi asupra spectacolelor teatrale și muzicale din Capitală. Și atunci cînd explicațiile la clișeele uneori neclare nu sînt de-a dreptul ilizibile (cum se întîmplă destul de des în numărul opt al revistei) poți afla lucruri foarte interesante.

Numai că uneori redactorii revistei te pun în încurcături destul de serioase. Iată, de pildă, în numărul opt, de care aminteam, cititorul poate afla, spre marea sa surprindere, că piesa „Furtuni de primăvară", care se joacă la Teatrul Armatei, ar fi scrisă de L. Fulga. Reproducem textual: „...piesa „Furtuni de primăvară" de L. Fulga". Iată însă că numai peste șase pagini, cititorul nedumerit, parcurgînd programul trecutei decade, găsește următoarele rînduri: „V. 13 Teatrul Armatei — „Furtuni de primăvară" de N. Tăutu". Acum cititorul se poate, pe bună dreptate, întreba: care din doi e autorul: Laurențiu Fulga sau N. Tăutu?

Dar numărul de față rezervă și alte surprize. Piesa „Simeon Albac" este scrisă, așa cum aflăm tot din revistă, numai de Th. Mănescu. Mirarea cititorului devine și mai mare din cauză că numai cu cîteva pagini înainte era scris clar: „Scenă din piesa „Simeon Albac" de Silvia Andreescu și Theodor Mănescu".

Fără comentarii!

Cînd vor, însă, redactorii de la „Teatru și muzică" sînt și consecvenți. Și iată un exemplu din același număr. Autorul piesei „Schimbul de onoare" nu se numește Mihail Davidoglu, ci C. (!!!) Davidoglu. Și această greșeală e repetată nu mai puțin de trei ori.

Greșeli de tipar? Greu de crezut. În orice caz mai multă atenție s-ar cuveni.

Ion Petre

NU S-AR PUTEA DE LA 64?

A apărut, nu de mult, fiind bine primită de public, o nouă publicație, cuprinzătoare în conținut și elegantă la înfățișare: „Studii și cercetări de istoria artei" nr. 1-2 1954, editată de Institutul de istoria artei de pe lîngă Academia R.P.R. În cele 250 de pagini cîte însumează acest prim volum sînt cuprinse studii și cercetări privind cele mai felurite domenii ale artelor: ceramica populară și muzica, sculptura și teatrul, arhitectura și desenul. Revista izbutește, în genere, să îmbine preocuparea pentru cercetările asupra trecutului cu analiza fenomenului artistic contemporan.

La rubrica închinată artelor plastice, de pildă, întîlnim atît texte despre „Contribuții la istoria începuturilor picturii românești", sau „Nicolae Bălcescu și artele plastice", cît și studii pe teme actuale ca „Tema luptei pentru pace în plastica noastră" sau „Grivița 1933" — tabloul lui Gabriel Miklossy".

Despre muzică se pot citi în revistă și „Însemnări privitoare la condiția socială a lăutarilor, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea", dar și un articol despre „Caracterul de masă al vieții și creației muzicale după 23 August".

Și așa mai departe...

Mai departe, dar nu prea, deoarece, cînd vine vorba de teatru, revista înțepenește în trecut, negăsind de cuviință să acorde prezentului (sau barem trecutului mai apropiat) nici măcar o păginuță la rubrica de „Note și comentarii", sau o recenzie cît de mică.

Studiile și documentele (a căror valoare și utilitate nu ne este în

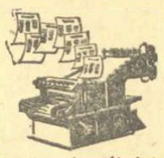

intenție, de altminteri, să le contestăm nici cît negru sub unghie) sînt ancorate toate în anii de început ai teatrului românesc și doar un articol mai îndrăznеț evadează din context, ajungînd pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea („Acțiuni de protest ale actorilor din teatrele naționale la sfîrșitul secolului al XIX-lea") (pag. 229). Atîta însă și nimic mai mult. Nimic despre Caragiale și mișcarea teatrală pînă la primul război mondial. Nimic despre dramaturgii dintre cele două războaie. Nimic — e de prisos să mai spunem — despre teatrul zilelor noastre, care se cere atîta gîndit, discutat.

...Să fie oare la mijloc influența lui Farfuridi, care își începe cuvîntările de la anul una-mie-opt-sute-douăzeci-și-unu... fix?

Dacă-i așa, încă n-ar fi o nenorocire.

Fiindcă, l-am putea ruga pe cetățean: „Stimabile,... dacă ne iubești... treci la 64...".

Gh. Budeasa

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 SIAS 3452 — 25

TG.MUREȘ
PALATUL CULTURAL
BIBLIOTECA REGIONALĂ

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. Nr. 29 — Joi 30 septembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 35 bani

Prietenia unui mare popor

Prietenii de la „Gazeta literară" socotesc că ar interesa și astăzi însemnarea unor impresii, dintr-o vizită mai veche în Republica Populară Chineză, lîngă alte întîmplări noi povestite cititorilor din călătorii recente în această uriașă țară. Într-adevăr, cei dintre noi care au trăit un timp printre chinezi, de-ar scrie cu de-amănuntul tot ce au văzut și auzit acolo, n-ar putea aduna împreună și reda zbuciumul adînc, îndelungat și eroic, care a zguduit în ultimele decenii viața poporului chinez și a impresionat apoi lumea întreagă printr-un strigăt de victorie nepieritoare. Sub ochii noștri, poporul Chinei, un sfert din populația globului, prin viteje legendară, și-a luat în mîinile proprii, soarta sa proprie și o îndreaptă spre fericire.

Străbătînd zile întregi țara cu avionul, cu trenul, cu automobilul, întîlnind oameni și întîmplări felurite, ne-am putut da seama că e prea întins pămîntul Chinei, prea mare e poporul ei, pentru ca să ne fi fost dat, într-o ședere de cîteva săptămîni, să pătrundem cu adevărat vraja specifică ce a purtat pe cel mai numeros popor al lumii să doboare greutăți neînchipuite și să înlăture viața lui milenară de robie, pentru viața nouă spre care a năzuit. Acum cînd scriu, simt cît îmi este de greu să aleg mai bine, din mulțimea de întîmplări cu care am stat față, pe acelea care să poată înfățișa mai sugestiv marea transformare a vieții chinezilor. Cei trei ani care s-au scurs de la călătoria mea au înnegurat în amintire multe nume de oameni și locuri și multe întîmplări, încît nu m-aș încumeta să le pomenesc aci; în schimb, timpul trecut de atunci nu a așezat îndestul impresiile și nu le-a ales anume pentru a răspunde cum trebuie așteptării cititorilor ca și dorinței mele.

Cînd grupul din care făceam parte a sosit la Pekin, poporul chinez sărbătorise de două luni aniversarea a doua a proclamării republicii populare. Dar steagurile roșii cu stelele de aur ale victoriei fîlfîiau încă în pia'a cea mare a solemnităților naționale, alături de drapelele sovietice ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie; iar de față cu portretele celor patru mari învățători ai clasei muncitoare mondiale, așezate la loc de cinste, se aflau portretele tovarășului Mao Tze-dun și altor conducători eroici ai partidului și marelui popor chinez.

Anul acesta, poporul frate chinez sărbătorește a cincea aniversare a republicii sale populare. Victoria definitivă asupra trecutului și succesele impresionante dobîndite de popor în toate domeniile vieții noi, consfințite în prima constituție chineză a libertății, au ridicat China la situația de mare putere a lumii, ca reazem de neînfrînt al înțelegerii și dezvoltării pașnice a popoarelor, alături de Uniunea Sovietică, în lagărul păcii și democrației.

Minunată, ca în povești, este țara cea nesfîrșită a Chinei. Noi am vizitat-o în Decembrie. De la granița mongolă, din podișul Gobi cu zăpezi și vreme aspră, ca în iernile noastre grele, drumul pătrunde adînc în inima țării, de-a lungul unei văi fertile, dincolo de ruinele marelui zid. Aci recolta este strînsă cu grijă și pusă la adăpost în așteptarea iernii. Dar de aci mai departe, peste fluviul Huan-he, pînă în valea marelui Ianțe, oamenii fără odihnă ai țării au început muncile ce se fac la noi primăvara, îngrijindu-și ogoarele, reparînd irigațiile, aducînd apă vie grîului deabia încolțit și plivindu-l ca într-o grădină de verdețuri. Mai jos și spre mare, la sud de Șanhai în frumosul Hanceu, e cald; soarele strălucește prietenos, iar vînturile aduc îmbietoare peste plantațiile verzi de ceai și peste trandafirii înfloriți ca într-o minunată lună de mai în țara noastră. La o depărtare de trei zile cu trenul, de-am mai fi avut timp, am fi dat de păduri întregi cu mandarine, banane și curmale coapte.

Pekinul are acum steaguri roșii; oamenii umplu străzile îmbrăcați în haine albastre de croială modernă, ca o mărturie a vremurilor noi; mașini străbat în goană arterele drepte de circulație, iar renumitele rickșe, altădată purtate de oameni descuiți, înnebuniți de goană și foame, sînt trase astăzi de cai; puterea împăraților, moșierilor, imperialiștilor a apus pentru totdeauna. Dar zidurile grele, ce închid orașul pe patru laturi dreptunghiulare, cu piatra lor masivă, cenușie, roasă de vremi, țin trează amintirea întunecatei asupriri feudale.

Dincolo de ziduri, trăia poporul de care

N. Doreanu

(Continuare în pagina 3-a)

Propunere cetățenească

Bine-ar fi s-avem într-un muzeu
buchiile, sticla cu cerneală,
și tiparnița cu care-a greu
tipăream Scînteia ilegală.

In muzeu s-avem surtucul rupt,
cu ulei pătat și motorină, —
care ascundea pe dedesubt
un ziar cu sîmbur de lumină.

Amintiri — alături de surtuc,
de din vremi care gemeau sub arme,
s-așezăm și bățul de cauciuc
care, prin surtuc, intra în carne.

N-ar strica-n muzeu de-am așeza
și un număr din Scînteia-aceea
care-n bezna asupririi, grea,
scăpăra în suflete scînteia.

Din scînteie s-a născut lumină,
oamenii mai tari fiind ca zeii.
...Hai să facem un muzeu-vitrin
unde este-acum Casa Scînteii.

Astăzi, după zece ani de cînd
e Scînteia-n liberă făptură
să vedem, lîngă muzeu, crescînd,
marele palat pentru cultură.

Primul număr tipărit atunci
s-a născut în beciu cu mucegaiuri
pe cînd azi privirea de-ți arunci
vezi palatul cu gătite straiuri.

Bine-ar fi s-avem într-un muzeu
literele, sticla cu cerneală
și tiparnița sub care-a greu
s-a născut Scînteia ilegală.

Al Andrițoiu

Reflectarea forței partidului în literatura noastră

Nici bătrînii cei mai bătrîni n-au auzit vreodată, de la bunii și străbunii lor, ori din legendarele izvoare de știri istorice purcese din negura vremurilor, ca bălțile Dunării să fi arătat altfel de cum le-au apucat: pămînturi parcă blestemate să rămînă străine omului, căci le-au pomenit din totdeauna înecate în mlaștini înșelătoare și ascunse cu vrăjmășie în bălăriile încîlcite, cît copacii de înalte. Și iată că, undeva, într-o așezare a acestor ținuturi de baltă, un tînăr inginer vorbește în fața reprezentanților partidului despre un vis al unui mecanic, al unui fost argat, al lui personal și al cine știe cîtor alți oameni: „Închipuiți-vă că toată această suprafață nu va fi acoperită de stuf și bălării, ci de lanuri... De lanuri de orez și de bumbac, de grîne și de porumb, de grădini întinse de zarzavat!... Închipuiți-vă că, în locul pădurilor de stufăriș, se vor ridica grămezi uriașe de pîine și de orez, munți de sfeclă și de bumbac, de floarea-soarelui și de porumb". (Aurel Mihale — „Floarea vieții").

Poate adeseori, în ani nenumărați, alți oameni — arcași de pe timpul războaielor cu turcii, sau iobagi apăsați de jug greu, sau muncitori pălmași pe moșiile întinse de stăpînii lor pînă prin aceste aspre și amăgitor sărace meleaguri, — se lăsau și ei duși de vraja unei asemenea închipuiri de basm care li se părea de neînfăptuit. Dar visul lui Badea, al lui Ciurea, al lui Vlad Oprișa, nu mai e fără nădejde. Are într-însul o forță stăruitoare, care încalcă imaginile închipuirii și înaintează biruitoare în realitate, asigurîndu-i victoria neîndoielnică în viața adevărată. Este forța de nebiruit a partidului clasei muncitoare, așa cum o simțim — vie — respirînd din fiecare rînd al proiectului de Directive ale celui de al doilea Congres al P.M.R., unde visul de rodire a pămînturilor furate de ape și buruieni, devine un plan științific de transformare revoluționară a naturii și oamenilor.

Este firesc ca această forță transformatoare, mai puternică decît tăria a tot ce de veacuri pare încremenit în înapoiere și vitregie, să constituie eroul principal al literaturii noastre de azi.

Pornind de la principiile artei realist-socialiste, scriitorii noștri urmăresc să oglindească veridic, istoricește concret, realitatea în dezvoltarea ei revoluționară. Ca și omul de știință, scriitorul nu poate avea o viziune justă asupra dezvoltării societății în zilele noastre, în patria noastră, fără să înțeleagă adînc cauzele interne ale acestei dezvoltări, direcția procesului istoric care-i stă la bază și rolul partidului ca forță conducătoare în statul democrat-popular, în lupta pentru construirea socialismului.

Pentru scriitorul care — zugrăvind viața actuală a societății noastre — se bizuie pe cunoașterea adîncă a realității în dezvoltarea ei revoluționară, reflectarea forței organizatorice transformatoare a partidului este deci nu numai firească, ci și obligatorie. Scriitorul trebuie să folosească instrumentul specific de oglindire artistică a lumii — imaginea — pentru a comunica cititorului același adevăr obiectiv pe care-l comunică istoricul cînd demonstrează — prin noțiuni și categorii logice — transformarea revoluționară ca o acțiune conștientă a maselor populare sub conducerea partidului, pe baza cunoașterii legilor obiective de dezvoltare a societății.

Partidul, ca forță mobilizatoare în fruntea luptei poporului pentru o viață mai bună, a devenit în fapt eroul principal al primei lucrări realist-socialiste în literatura noastră, „Mitrea Cocor". Nu e vorba de unul sau altul dintre personaje. E vorba de imaginea concretă, sensibilă, a forței partidului, pe care marele povestitor a creat-o prin întreaga compoziție epică a romanului său, purtînd destinul lui Mitrea și al celorlalți țărani exploatați de la Malul Surpat către un viitor luminos, altădată nebănuit. Deși figurile comuniștilor sînt încă vagi, luminate doar de o aureolă tainică de înțelepciune și jertfă, forța partidului este totuși vie, prezentă, în carte. Nu prin vorbele autorului, nici prin unele dialoguri declarative ale unor personaje. Este vie și prezentă, pentru că scriitorul, care are îndărătul lui o uriașă experiență creatoare, a izbutit să materializeze în acțiunea oamenilor puterea care singură este în stare să înlocuiască vechiul prin nou. Mitrea Cocor, flăcăul colțos și neînduplecat, nu mai este un răsculat individual care se haiducește și plătește de unul singur boierului pentru năpăstuirea ce i-o făcuse. Mitrea Cocor se înalță pe o treaptă superioară a răzvrătirii — către sfîrșitul cărții, — pentru că, în locul lui Vasile cel Mare care altădată călăuzise pașii lui Constandin Moțoc, apare în roman un călăuz de alt tip, partidul, care îndrumă mersul înainte al lui Mitrea. Acest călăuz de tip nou, dacă nu trăiește prin personaje puternice, la fel de vii ca Vasile cel Mare de altădată, trăiește însă puternic prin răsfrîngerea sensului său în Mitrea însuși, căci fiecare gest al lui Mitrea, în acțiunea care anunță răsturnarea unor vechi și nedrepte orînduieli, mărturisește forța care crește într-însul, forța partidului. Insăși hotărîrea sătenilor de a trece la împărțirea pămînturilor moșierești, în chip organizat, cu siguranța unor cuceritori și nu cu deznădejdea amară a răsculaților care n-au de ales, este o imagine a forțelor noi care cresc în oameni, o imagine artistică și nu o comunicare rațională, căci autorul nu ne declară nimic despre ea, ci ne-o înfățișează sensibilizată prin înseși gesturile și acțiunile care apar la oamenii de la Malul Surpat pentru prima oară în istoria luptei lor pentru o fărîmă de viață mai bună.

In dezvoltarea romanului nostru pe drumul realismului socialist, oglindirea luptei partidului în procesul de transformare a vieții oamenilor, a dezvăluit aspecte complexe și a pus în fața scriitorilor probleme de creație artistică mereu noi. Exemplul literaturii sovietice a ajutat scriitorilor noștri să găsească drumul bun, iar cunoașterea directă a vieții i-a făcut să vadă că în opera literară, ca și în realitate, partidul trebuie să se dezvăluie în oameni și în fapte, împingînd înainte acțiunea, dînd sens conflictului epic, devenind motorul evoluției personajelor.

Pentru a oglindi realitatea obiectivă, artistul creează personaje care poartă în caracterul lor propriu, individual, semnificația tipurilor sociale pe care le reprezintă. De aceea, desigur că prima problemă care s-a pus în fața scriitorilor noștri a fost aceea a creării personajelor care să reprezinte forța partidului, — și în primul rînd problema creării figurilor de comuniști. Scriitorul caută să întruchipeze trăsăturile comunistului în oameni trimiși de partid pentru a asigura victoria pe șantierele — economice, sociale și morale — ale construirii socialismului. Personalitatea puternică a unui scriitor ca Petru Dumitriu și-a vădit pasiunea

Savin Bratu

(Continuare în pagina 2-a)

Nikolai Ostrovski

Cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la nașterea lui

Numele scriitorului sovietic Nikolai Ostrovski este cunoscut în toată lumea.

Minunata și eroica viață a lui Ostrovski, creația lui inspirată, sînt, cum spunea Romain Rolland, *„un exemplu binefăcător de biruință a spiritului asupra vicisitudinilor destinului său..."*

Această biruință a lui Ostrovski, marea lui energie, se datoresc, fără îndoială, unui scop măreț pe care l-a slujit, neîncetat și cu devotament, pînă în ultima clipă a vieții sale.

Biografia lui Ostrovski nu este deloc o biografie obișnuită.

S-a născut la 29 septembrie 1904 și a murit la 22 decembrie 1936, la vîrsta de 32 de ani. Abia acum ar fi împlinit cincizeci de ani! Fiind încă adolescent, la vîrsta de 15 ani, ia parte la războiul civil, apărînd tînăra putere sovietică, și e grav rănit. După terminarea războiului civil, lucrează în atelierele căilor ferate din Kiev, construind linii ferate înguste.

Cu entuziasmul care-i este propriu, lucrează apoi în comsomol, în raioanele Berezdovsk și Iziaslavsk din Ucraina. *„Cine nu arde, acela fumegă. Asta-i lege. Trăiască flacăra vieții!"* — spunea Ostrovski și se dăruia cu tot jarul inimii sale tinere oricărei munci, indicată de Partidul Comunist, al cărui membru era.

Către sfîrșitul anului 1924, Ostrovski este amenințat să nu mai poată munci și iese din rînduri. Asupra organismului său, sănătos din natură, au lăsat urme și suferințe, încercate în anii copilăriei, și rănile, căpătate pe front, și bolile îndurate mai apoi — tifosul și reumatismul care se agrava mereu și, în sfîrșit, munca încordată.

Statul îi vine în ajutor: este trimis în cele mai bune clinici și sanatorii. Cu toate acestea, boala progresează. In 1927 este complet imobilizat; boala îl ține la pat. In 1928, își pierde vederea.

Ostrovski trăiește o tragedie înfiorătoare. El, care era obișnuit întotdeauna și peste tot unde se afla să ia partea cea mai activă în lupta pentru construirea unei vieți noi, a fost nevoit să rămînă, după cum spunea el însuși, *„departe, în spatele frontului"*. Toată țara, de la un capăt la celălalt, era prinsă într-un proces uriaș de construcție. Se reconstruia industria și agricultura, se înfăptuia în țară revoluția culturală. În desișul acestor construcții, nemaivăzute în istorie, tineretul muncea neobosit.

Oțelul se călește la un foc puternic... Generația lui Ostrovski s-a călit în luptă cu încercările. Ostrovski și-a însușit o armă nouă — arma cuvîntului artistic — ca să ia parte, deși orb și ținuit la pat, la marșul istoric al poporului său, să-și găsească loc între ceilalți. Și-a numit prima carte: *„Așa s-a călit oțelul"*.

In muzeele Ostrovski (la Moscova, Soci, Sepetovska în Ucraina) sînt expuse manuscrisele operelor sale. Ele ne dau o imagine vie despre munca lui.

Nu avea încă ajutoare. Scriitorul orb strîngea cu degetele creionul, care se împotrivea, și rotunjea cu grijă, dibuind, literă după literă. Un rînd încăleca pe celălalt și se pierdea în el.

Apoi a fost inventat un procedeu auxiliar, — un transparent, — un dosar obișnuit pentru hîrtii, în care s-au tăiat pe coperta din față, după indicațiile lui Ostrovski, linii paralele, transversale, lungi de aproximativ opt milimetri. In dosar se punea hîrtie, și creionul aluneca în linie dreaptă prin golurile tăiate.

Ostrovski scria adesea noaptea. Cineva din familie îi punea în dosar, în transparent, de obicei vreo douăzeci și cinci — treizeci de foi albe, numerotate, și i le dădea împreună cu cîteva creioane ascuțite. Scria noaptea, consumînd toată hîrtia. Apoi foile scrise se descifrau și se transcriau de cineva din familie sau

S. TREGUB

de un cunoscut, în niște carnete speciale. Mai tîrziu Ostrovski a dictat.

Dificultățile erau acum ceva mai mici. Situația lui era unică. Cum se poate scrie fără carnet, fără ciornă, fără să te întorci de cîteva ori la aceeași pagină, fără să lucrezi cu grijă, cu propria ta mînă asupra cuvîntului? Tot ce scria el, trebuia ținut minte cuvînt cu cuvînt.

Lui Ostrovski îi plăcea să spună: „Pentru mine cel mai important mijloc de luptă este munca".

Aceasta se referă fără excepție la toate perioadele vieții lui scurte și bogate. Dar se aplică îndeosebi anilor cînd se hotărîse definitiv să devină scriitor. Și a devenit!

Ostrovski a scris două părți din romanul autobiografic *„Așa s-a călit oțelul"*, care a apărut în anul 1934 și visa să scrie *(„neapărat")* și partea a treia — *„Fericirea lui Korceaghin"* (fericire pe care a trăit-o și despre care n-a mai apucat să ne vorbească); el a terminat, exact cu cîteva zile înaintea morții, prima parte a unui nou roman antifascist, *„Născuți în furtună"* și planificase încă două părți (el nu voia numai să scrie — voia să-și pună în carte tot focul inimii sale); în colaborare cu un tînăr autor de scenarii a scris scenariul *„Așa s-a călit oțelul"*; se gîndea și la o carte pentru copii *„Copilăria lui Pavka" („trebuie s-o scriu")* și la o carte despre eroul războiului civil, Budionnîi, și la un volum de povestiri umoristice.

Apoi scria articole, citea zilnic ziare, cărți și reviste... Șuvoiul de oameni curgea necontenit în fața lui; la el veneau oameni diferiți: muncitori și artiști, scriitori și colhoznici, comsomoliști și pionieri, cu care stătea de vorbă ceasuri întregi... El vorbea la telefon, asculta radioul, răspundea conștiincios la scrisorile numeroșilor săi corespondenți, era bucuros întotdeauna să se îngrijească de ceva...

Situația lui era fără speranță, sabia morții îi atîrna deasupra capului, dar el, disprețuind moartea, trăia atît de viu și de generos, cum pot să trăiască numai puțini oameni inspirați.

Mi-l amintesc bine pe Ostrovski la locuința lui din Moscova.

...In cameră, o lumină slabă. In fața unei uși de sticlă, care da în strada Gorki, atîrnau niște perdele mari, care nu lăsau să pătrundă zgomotul și lumina; lumina zilei îl obosea și-i inflama ochii, iar zgomotul străzii nu-l lăsa să lucreze... Un singur bec ardea pe perete, acoperit cu o pînză roșie. E o „temperatură de seră", neobișnuită, de 25—27 grade, care se menține, potrivit prescripției medicilor, cu trei sobe electrice suplimentare. Lîngă perete, în stînga, patul lui Ostrovski. Deasupra, un covoraș și portretul lui V. I. Lenin. Lîngă cap, telefonul, o foaie cu numele oamenilor și numerele de telefon, de care avea nevoie. Alături, două butoane de sonerii, pe care apăsa cînd voia să-l cheme pe secretar sau pe cineva din familie. Aici atîrna o hartă a Spaniei, cu steguțe negre și roșii prinse cu bucăți de ață între ele, marcînd frontul (războiul era în toi, între răsculații lui Franco și armatele guvernului republican legal. Deasupra Madridului mai flutura încă steagul republicii). Lîngă pat, o măsuță, pe care se scria cînd Ostrovski dicta *„Născuți în furtună"*. Pe măsuță, o mașină de scris. Intr-un colț, un birou. Pe el, un aparat de radio (Ostrovski adormea numai după ce asculta ultimele știri); un mic ventilator electric, dosare cu materiale necesare scrisului. Deasupra biroului, portretul lui I. V. Stalin. Fotolii de piele, un divan, un dulap cu cărți, bustul lui Henri Barbusse, cadou făcut de medic, — un pian...

Dar înainte de a cuprinde cu privirea tot ce era în cameră, auzi glasul prietenos, energic și profund al stăpînului; te salută și te roagă să te așezi lîngă el. Ostrovski îți întinde o palmă, care abia se mișcă, îți strînge mîna și o ține pînă la sfîrșitul convorbirii.

Ostrovski e întins în pat și acoperit pînă la briu cu o plapumă. Chipul lui încordat și mobil este inspirat. Numai oamenii care gîndesc mult și concentrat au o astfel de expresie. Gîndirea-i luminează fața, întocmai ca o oglindă, care-i reflectă mișcarea. Și îndată dispare impresia că Ostrovski e bolnav. Fruntea înaltă, ieșită în afară; în dreapta, deasupra, lîngă șrînceană, o pată: urma unei răni. Părul negru, pieptănat frumos. Ochii larg deschiși, căzuți adînc în orbite; ai impresia că sînt vii, că simt și văd. E îmbrăcat într-o bluză militară, poartă pe piept ordinul Lenin. Așa cum te ține de mînă și te strînge nervos, simți că te apropii prin această mînă a ta de privirea lui interioară, care-l ajută să te vadă mai bine.

Pe măsură ce se prelungește discuția, uiți că stai pe patul unui om, ținut aici de o boală grea. El spune: „Cînd închid ochii...", și atunci nu te gîndești deloc la faptul că ochii lui sînt închiși de mulți ani. El spune: *„eu citesc"*, *„eu scriu"*, *„mă pregătesc să plec"*, *„am să răscolesc arhivele"*. Și nu te mai gîndești deloc că este ținuit în pat pe vecie.

„Lucrul cel mai de preț pentru un om este viața, spune Pavel Korceaghin, eroul cărții *„Așa s-a călit oțelul"*. *Omul are o singură viață și ea trebuie trăită în așa fel, încît să nu regrete că și-a trăit anii în zadar, să nu se rușineze de trecutul său mărunt și gol și, murind, să poată spune: mi-am dat viața și toate puterile pentru tot ce este mai frumos pe lume: pentru lupta de eliberare a omenirii..."*

Aici, lîngă pat, lîngă acest Korceaghin viu, îți măsurai avînturile, înțelegeai mai bine și mai profund sensul și valoarea vieții, învățai să trăiești mai bine, mai onorabil, mai puternic.

Tocmai asta învață milioanele de cititori ai lui Ostrovski din cărțile lui pline de talent. Eroii cărților lui, ca și autorul lor, sînt un exemplu înălțător pentru oamenii din diferite generații, pentru oamenii din diferite țări.

Viața și opera lui i-au asigurat acest destin de invidiat.

Cărțile lui Ostrovski arată lumii un om nou, un om cu un suflet în adevăr frumos, o viață plină de bărbăție, însuflețită de lumina măreței idei a comunismului. Ele întăresc prietenia între oamenii de diferite rase și naționalități din lumea întreagă.

Milioane de oameni din toate colțurile lumii ascultă și astăzi glasul tînăr și înflăcărat al scriitorului luptător, care cheamă:

— *Tot înainte, numai pe linia de foc, prin greutăți spre victorie, pretutindeni la fel!*

Aceasta este chemarea vieții eroice a lui Nikolai Ostrovski. Aceasta este chemarea creației lui plină de eroism.

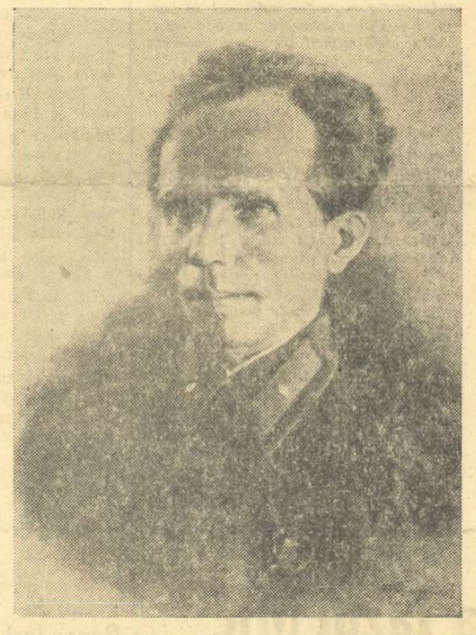

Exemplul nemuritor al lui Ostrovski

Au trecut numai cincizeci de ani de la nașterea lui Nikolai Alexeevici Ostrovski. Prea iubitul Kolea, prietenul bravilor eroi căzuți în lupta pentru pace și o viață fericită, al Zoiei, al lui Oleg Koșevoi și Alexandr Matrosov, și al neuitatului Julius Fucik, acest prieten ar fi astăzi un bărbat cu tîmplele ninse, dar încă plin de vigoare.

Ar fi... Numai că Nikolai Ostrovski face parte dintre acei oameni care trăiesc într-un an cît alții într-o sută. Căci viața, spune M. I. Kalinin, nu se măsoară numai prin durata ei. In viață contează scopul pentru care e trăită și intensitatea cu care o trăiești. Iar Ostrovski a străbătut prin viață ca un meteor, a ars ca o făclie cu bogată lumină, împrăștiind în jur entuziasm, eroism înălțător, uriașă dragoste de om și de viață. Și, mai ales, o încredere nemărginită în victoria luptei pentru socialism, în victoria partidului. In lupta aceasta trebuie perseverență îndîrjită: „...lîngă Novograd-Volinsk v-ați dus la atac de șaptesprezece ori și ați cucerit orașul în ciuda tuturor calculelor" își amintește Korceaghin. De altfel, această credință îl caracterizează pe Ostrovski, de aceea el spune că atîta vreme cît mai există o șansă, o cît de infimă șansă, e nevrednic omul care n-o folosește în luptă.

La optsprezece ani, în 1922, o comisie medicală îl clasează invalid sută la sută. Cu pensie... Tînărul militar, care patru ani de zile ținuse arma în mînă, ascunde documentul — a fost găsit numai după moartea sa — iese din armată, dar din luptă nu. Timp de cîțiva ani lucrează cîte douăzeci de ceasuri pe zi, ca secretar de comsomol în diferite raioane, toate foarte grele, organizează tineretul, învață și citește intens, se luptă cu bandiții și, bineînțeles, cu boala. Suferințe fizice de nesuportat îl încearcă și nu se dă bătut. Pînă cînd, la un moment dat, aproape cu forța, este trimis la spital. Fizic, omul era distrus... Și rănile grave căpătate pe front, și febra tifoidă, și reumatismul, și munca încordată de atîția ani, și accidentul de automobil... Totuși, nu s-a lăsat.

Omul acesta, pînă la spital, a îndurat tot ce-i omenește posibil; iar în spital, mai mult decît se poate închipui. Paralizat și aproape orb, devine scriitor.

Nikolai Ostrovski e un splendid exemplu a ceea ce înseamnă menirea omului pe pămînt. E în același timp un splendid exemplu al scriitorului erou, luptător, care vede în scrisul său o armă de mare preț. Cînd apare prima parte a romanului său „Așa s-a călit oțelul", scrie entuziasmat, fericit că revine în front: „Viața mea este plină cu desăvîrșire... Strîngeți-mi mîinile, tovarășii! Victoria mea este victoria voastră! Auziți ce tare îmi bate inima?"

Iar el se zbuciuma ținuit pe totdeauna în pat.

De aceea, cînd ne izbim de greutăți în viață, cînd în munca noastră ni se pare că nu dăm de capăt, ar fi bine să ne amintim de Ostrovski. El a suportat și a învins totul cu un curaj admirabil. Esențial pentru un scriitor — spune undeva Ostrovski — este atitudinea partinică față de viață. Cu aceste cuvinte Ostrovski se autocaracterizează deși, despre sine n-a spus niciodată nimic. Nu s-a plîns niciodată. Nu s-a bătut cu pumnul în piept, n-a căzut pradă disperării. Dimpotrivă. A rămas luptător neînfrînt, pînă la capăt. Indrăgostit nebunește de viață, după cum însuși mărturisește.

Iată ce ne spune viața și opera nemuritorului scriitor. Iată la ce să ne gîndim, aniversînd cincizeci de ani de la nașterea sa: Ostrovski este o pildă, un monument de granit a ceea ce înseamnă atitudine partinică față de viață.

Dumitru Mircea

Ziua forțelor armate ale R.P.R.

Poporul romîn sărbătorește la 2 octombrie Ziua forțelor armate ale Republicii Populare Romîne. Pentru toți oamenii muncii de la orașe și sate această zi constituie un nou prilej de manifestare a sentimentelor de atașament față de brava noastră armată populară, scut neclintit al cuceririlor poporului muncitor.

Toți cei ce muncesc pe întreg cuprinsul țării pentru zidirea unei vieți mereu mai bune, mereu mai fericite, privesc cu încredere spre ostașii forțelor armate ale Republicii Populare Romîne, vajnici apărători ai libertăților cîștigate de poporul nostru.

Crescută și educată de partid în spiritul dragostei nețărmurite față de popor, al atașamentului nezdruncinat pentru marea cauză a socialismului și păcii, armata noastră este înconjurată de dragostea fierbinte a tuturor celor care vor să muncească liber pentru un viitor luminos. Conștienți de sarcinile de onoare ce le revin, de încrederea și prețuirea pe care le-o acordă partidul, guvernul și întreg poporul muncitor, militarii forțelor armate ale Republicii Populare Romîne nu precupețesc nici un efort pentru a-și ridica necontenit nivelul pregătirii de luptă și politice, pentru a-și însuși cît mai bine măiestria militară. Invățînd din bogata experiență a glorioșilor ostași sovietici, militarii forțelor armate ale R.P.R. se străduiesc să fie la înălțimea misiunii de onoare ce le revine, aceea de apărători hotărîți ai vieții noastre înfloritoare.

Scriitorii noștri au înfățișat în multe din operele lor chipuri luminoase de ostași și ofițeri ai armatei noastre dragi. Paginile scrise despre armata populară a R.P.R. arată aspectul moral al ostașului de tip nou, educat de partid.

Cu prilejul zilei de 2 octombrie, scriitorii noștri salută cu dragoste pe bravii ostași ai forțelor armate ale R.P.R., urîndu-le noi și noi succese în însușirea temeinică a tehnicii de luptă, în munca de pregătire militară și politică.

★ ★

O fată înaltă, de departe

(septembrie 1944)

Era o zi cu soare cald, cu soare mult.
Și-un pui de vînt venea dinspre poiene.
Ne îmbia spre vis, spre cînt, spre lene...
Era o zi cum n-a mai fost de mult.

Noi am uitat de branduri și de moarte,
De gropile în care am zăcut
Și am ieșit ca din necunoscut
Ca să privim -napoi, în noi, departe.

Sorbeam adînc din mucuri de țigări,
Și-ntinși pe iarbă ne visam acasă...
Foșnea-n văzduhuri, parcă de mătasă,
Albastra liniște din zări în zări.

Și zise unul:
— Măi, m-a prins un dor
De-o fată -naltă, cu amurg în plete...
Mă dogorește-n piept, aici, o sete...
O, dac-o fi nici astăzi să nu mor!

Și cum ședeam în lan de cucuruz,
Adulmecînd, precum ogarii vîntul,
Noi l-am văzut îmbrățișînd pămîntul
In trăznetul de iad și de obuz.

Urla în noi mînia cît un munte
Și zece zile armele-au vuit
Pentru flăcăul nostru prăvălit
Cu visul cald străfulgerat în frunte.

Atunci cu moarte am izbit în moarte...
Cel ce-a căzut părea la piept că strînge
Garoafe mari și înflorite-n sînge
Pentru o fată -naltă de departe.

Victor Tulbure

Pentru crearea unor basme ale epocii noastre

Basmul reprezintă, incontestabil, creația poetică cea mai îndrăgită de cei mici. Cine în copilărie n-a zburat alături de Făt Frumos pe calul năzdrăvan cu șase sau cu douăsprezece aripi, pornind în căutarea unei prea frumoase Ilene Cosînzene care, aidoma visurilor de libertate și fericire ale poporului, era ferecată în negre castele de fioroase forțe ale răului? Cine nu a ris, sau nu a plîns urmărind peripețiile dramatice și neobișnuite prin care treceau voinicii basmelor, înzestrați de fantezia populară cu cele mai alese calități fizice și morale, și cui nu i-a apărut noaptea, în întuneric, hidosul chip al mumii pădurii sau ol zmeului? Basmul continuă să trăiască alături de copii și după terminarea lecturii, înfrumusețîndu-le viața, dezvoltîndu-le imaginația, cultivîndu-le dragostea pentru minunatele frumuseți poetice ale limbii materne și formîndu-le cele mai înalte trăsături de caracter, ca bărbăția, curajul neînfricat, modestia etc.

În ultimii ani au apărut numeroase basme originale, inspirate din creația folclorică. „Nică fără frică", „Clocot voinicul", Păunașul codrilor", „Licurici, felinare mici", „Nuielușa de alun", — iată numai cîteva din volumele de povești care au îmbogățit bibliotecile căminelor de zi și grădinițelor pentru copii și la crearea cărora și-au dat contribuția scriitori „buni și diferiți" cum ar spune Maiakovski, de la minuitori ai condeiului cu o bogată experiență literară ca V. Eftimiu, Nina Cassian și pînă la începători în ale scrisului ca Georgeta Sauciuc. Astfel s-a dat o lovitură zdrobitoare acelor concepții viciate care mai persistau încă prin anii 1949—50, potrivit cărora basmul ar avea un fundament idealist, îndepărtînd copilul de realitate, într-o lume imaginară. Acești „teoreticieni" pretindeau interzicerea pe cale de „decret" a acestor lucrări, ca antipedagogice. La baza unor atari teorii se găseau tocmai preceptele pedagogiei burgheze care negau conținutul ideologic educativ al basmelor, valoarea realistă a poveștilor populare, considerîndu-le drept un produs al imaginației pure.

Faptul că „N-că fără frică" a primit în 1949 premiul de stat gr. III dovedește atitudinea plină de grijă a guvernului și partidului nostru pentru educația comunistă a tinerelor vlăstare ale patriei, pentru dezvoltarea literaturii pentru copii care, așa cum se spunea într-un articol de fond din „Scînteia" (13 aprilie 1950), nu este un „gen minor", ci „una din marile probleme ale construcției socialismului".

Niciodată basmele populare nu s-au bucurat ca în zilele noastre de atita dragoste și prețuire. În Editura Academiei, la E.S.P.L.A. și la Editura tineretului au apărut reeditări și noi culegeri din aceste minunate creații ale geniului popular.

Aceste izbînzi pun cu deosebită ascuțime în fața opiniei literare necesitatea discutării problemelor basmului care să oglindească viața de astăzi a poporului. În problema creării acestor basme sînt vehiculate uneori

cele mai diverse și mai confuze păreri.

Are circulație, de pildă, concepția după care ar fi cu neputință oglindirea în basm a noii realități istorice din patria noastră, basmul pierzîndu-și în acest caz caracterul specific și devenind o simplă alegorie sau o legendă. Potrivit acestor teorii, lupta de clasă din zilele noastre nu poate fi înfățișată prin mijloace de basm, deoarece s-ar încălca legile caracteristice genului, s-ar naște producții literare hibride, artificiale. Iar ca argument sînt amintite unele încercări neîncununate de succes, ca basmul Mioarei Cremene „Povestea Scînteii". Aceste teorii se întrec în a demonstra că basmul, în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu este decît înfățișarea luptei dintre bine și rău în imagini fantastice tradiționale, și în a arăta cît de absurdă este părerea despre posibilitatea creării unor basme ale epocii noastre. Rezultatul existenței unor atari teze îl constituie situația deficitară care există în „cîmpul experimental" al acestor noi creații literare.

Ca întotdeauna, speculațiile teoretice scolastice, abstracte, își dovedesc pe de-a-ntregul șubrezenia și falsitatea prin confruntarea lor cu realitatea vie. Astfel, în U.R.S.S. după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, popoarele Uniunii Sovietice, păstrînd cu grijă bogata moștenire a veacurilor trecute, au creat și poveștii noi, legate de viața lor nouă. Au apărut basme despre actele pline de vitejie ale eroului popular Ceapaev, despre faptele eroice ale vînătorului Feodor care i-a alungat pe japonezi, basmul „Trei feciori"- despre curajul și bărbăția grănicerilor sovietici, basme ce întruchipează în imagini poetice monumentale figurile lui Lenin și Stalin, etc. Și la noi, au început să se creeze noi basme — ca de pildă în legătură cu hidrocentrala de la Bicaz — și este de regretat faptul că nu-și găsesc încă loc în revistele pentru copii sau în alte publicații, deși oferă un material concret discuțiilor despre caracteristicile folclorului nou din patria noastră.

Basmul, oricîte trăsături specifice, neobișnuite, ar avea, nu poate să facă excepție de la regulile generale ale creației literare. Fiind o formă a conștiinței sociale el trebuie să reflecte realitatea socială, să oglindească viața poporului, cu epocalele ei transformări. Teoriile expuse mai sus, după care basmele ce iau ființă în epoca noastră nu pot să zugrăvească noua realitate istorică, mulțumindu-se să utilizeze vechile imagini tradiționale, nu fac, de fapt, decît să redediteze concepțiile idealiste ale folcloristicei burgheze, despre așa-zisul „conformism" și așa-zisa „nespontaneitate" a folclorului, pe care-l considerau drept un fenomen născut în era primară a omenirii și supraviețuind de-alungul epocilor istorice fără a se putea înnoi odată cu transformările din viața și obiceiurile poporului. Diferitele specii ale creației populare ar lua naștere prin asocierea sau disocierea pe baza aceluiași simbure vechi a motivelor și schemelor care circulă pe cale orală. (Duiliu Zamfirescu explica alegoria din „Miorița" drept una din fericitele transpuneri ale sufletului iranian care s-a păstrat la toate popoarele indo-europene). Estetica marxist-leninistă dezvăluie caracterul antiștiințific și reacționar al acestor teorii. Basmele, ca și întregul folclor, sînt o creație vie, care trăiește și se dezvoltă odată cu viața poporului pe care o oglindește, și nu o creație mumificată, pietrificată, persistînd ca prin miracol, de-alungul veacurilor, fără a avea vreo legătură cu realitatea. Basmele fantastice din trecut reprezintă sinteza — elaborată în decursul unor intregi perioade istorice — între fenomenele reale ale societății și imaginile din basm, oglindind astfel veridic prin trăsăturile neobișnuitului, fantasticului, esențialul din viață. Noua realitate istorică din țara noastră, transformările revoluționare care s-au petrecut, se cer oglindite în basm, precum se oglindesc și în alte genuri ale creației artistice.

Tocmai pentru faptul că deschid cu curaj calea acestui nou fel de basme, creații ca „Povestea Scînteii" merită să fie discutate, relevîndu-se cauza reală a lipsurilor lor. Tema basmului Mioarei Cremene o constituie lupta poporului nostru, călăuzit de partid, pentru zdrobirea exploatării de veacuri care-l încătușa. Un asemenea eveniment istoric prezintă prin el însuși proporții gigantice și încercarea de a-l înfățișa pe plan fantastic constituie principala calitate a „Poveștei Scînteii". Folosind unele învățăminte extrase din bogata experiență a basmului popular, „Povestea Scînteii" cuprinde episoade realizate și unele imagini de basm izbutite. Principala lipsă a lucrării Mioarei Cremene este însă aceea că n-a știut să folosească creator tradiția basmului folcloric și că în mare măsură a înghesuit noua realitate pe care-și propunea să o zugrăvească în schemele vechilor reprezentări și relații de basm. Ea a străinat direct realitatea istorică concretă — capitalismul — care era tema poveștii, în atmosfera tradițională de basm a Evului Mediu, cu arcași înarmați cu arcuri și săgeți și a personificat Scînteia, partidul și monarhia exploatatoare prin figuri tradi-

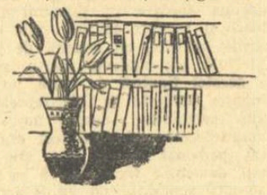

tionale de basm, fără o adînctre corespunzătoare. De aceea, n-a reușit să redea întreaga semnificație a faptelor istorice. Scînteia, care apare în basm sub chipul unei fete cu ochi albaștri ce duce în popor cuvîntul partidului sub forma florilor de piatră, devine un personaj din basmele folclorice. Ea este ucisă de o săgeată, în luptă cu arnăuții. Ciocîrlia, pe care Scînteia o ajutase odinioară, o învie cu stropi din razele soarelui. În lupta ei, Scînteia este ajutată de trei daruri fermecate. Alături de ea înfruntă pericolele și un flăcău, Ion, care devine ucenicul iubit al tatălui Scînteii și cu care autoarea, în variantele prezentate la Editura tineretului, cînd o căsătorea, cînd lăsa problema nerezolvată, așa cum a apărut în versiunea publicată. Autoarea n-a găsit echivalentul de basm necesar nici pentru înfățișarea partidului. Meșterul ciopilor de flori de piatră nu reușește să reprezinte partidul. El pare mai mult fierarul din basmele vechi, care înarmează cu sfaturi înțelepte și arme năzdrăvane pe flăcăul plecat să facă fapte de vitejie — și nicidecum acea forță care a condus la victorie lupta poporului revoluționar. Iar monarhia exploatatoare este sugerată prin imaginea tradițională a balaurului. Aceste lipsuri prezintă două fațete. Pe de o parte personificările nu reușesc să redea întreaga semnificație a evenimentelor istorice, copiii nu înțeleg sensul simbolurilor, ci le iau în sine. Evident însă că am face o mare greșeală dacă de aici am trage concluzii că nu se pot folosi, în genere, imaginile poveștilor vechi. Basmul lui I. Marșak „Douăsprezece luni", care a fost distins cu Premiul Stalin, pornește de la o legendă slavă. Dar pentru aceasta este nevoie de o profundă transformare internă a vechilor imagini de poveste. Tendința de a exprima un conținut nou de viață cu vechi imagini de basm, fără restructurarea internă corespunzătoare acestora, dă apă la moară concepțiilor formaliste ale folcloristicii burgheze, după care folclorul nu oglindește realitatea în continuă prefacere și fenomenele importante care apar în viața poporului, ci ia naștere prin folosirea unor vechi scheme valabile la toate popoarele și în toate epocile istorice, scheme cărora artistul individual sau colectiv le adaugă unele amănunte ce constituie reprezentările lor proprii. Un exemplu plin de minunate învățăminte pentru scriitorii noștri îl constituie basmele noi ale scriitorilor sovietici.

Un exemplu de felul cum poate fi înfățișat pe plan fantastic dușmanul, ni-l oferă basmul lui Arkadie Gaidar: „Băiețelul Kibalciș".

Capitalismul este întruchipat în poveste prin figura Marelui Burjui care năvălește cu hoardele sale din Munții Negri asupra oamenilor sovietici de lîngă Riul Albastru. El cucerește victorie după victorie, dar cînd nu se aștepta, tocmai atunci înaintarea armatei sale este oprită de către băieții conduși de Malcîk Kibalciș care, știind că Armata Roșie este în apropiere, duce o luptă eroică de la „miezul nopții întunecoase pînă în zorii luminoși".

Marele Burjui este sigur că oamenii sovietici posedă un secret miraculos, o putere vrăjitorească ascunsă, care a făcut ca în războiul civil Armata Roșie să înfrîngă 40 de țări și 40 de regi, care a făcut ca ideile comunismului să pătrundă în toate țările și să nu poate fi distruse, iar acum un simplu băiețaș să oprească în loc vajnicile lui oști.

Cu ajutorul unui trădător, el îl ia prizonier pe Kibalciș și, ferecîndu-l într-un turn de piatră, dă ordin ca prin orice fel de tortură să i se smulgă secretul puterii poporului sovietic. Dar Kibalciș a ris batjocoritor și a refuzat să destăinuiască ceva, prezicînd numai că, pe căi nevăzute, se apropie pieirea Burjuiului. Și în curînd, oștile Marelui Burjui sînt sfărîmate, iar el fuge cu groază din această țară vrăjită, cu puteri nemaiîntîlnite, ascunse și în care și copiii preferă să moară decît să fie trădători. După cum vedem imaginile de basm folosite de Gaidar scot în relief în mod poetic superioritatea și frumusețea morală a oamenilor sovietici, precum și figura hidă, josnicia capitaliștilor.

În fondul de aur al basmelor epocii sovietice întîlnim și alte basme care înfățișează lupta poporelor sovietice pentru crearea unei vieți fericite, luptă ce se duce împotriva a tot soiul de dușmani periculoși. Este interesant de amintit numele unor scriitori care au contribuit la crearea acestui fond de aur: A. M. Gorki, V. Maiakovski, Alexei Tolstoi, P. Bajov, A. Gaidar, V. Kataev, N. Tihonov, D. Naghișkin, P. Ticina, S. Marșak, etc., etc.

Copiii patriei noastre așteaptă basme care să cînte cîntecul isprăvilor minunate care se săvîrșesc în acești ani furtunoși. Viața nouă care a început, faptele mărețe îndeplinite de poporul liber în cei zece ani de luptă glorioasă pe tărîmul construcției socialiste reprezintă ceea ce de veacuri era zugrăvit în basme în culorile cele mai strălucitoare. Oare nu este un subiect de basm însăși transformarea apelor vijelioase ale Bistriței în mii de cai putere, care vor pune în mișcare uzini, fabrici, vor lumina sate, orașe? În basme, numai obiectele vrăjite puteau să transforme deșerturi, mlaștini sau pămînturi sărăcăcioase în ogoare roditoare, ceea ce se va înfăptui în anii următori în țara noastră prin lupta întregului popor muncitor îndrumat de partid. Nu s-ar putea crea oare povești despre eroii muncii socialiste, oameni care depășesc timpul?

Basmele epocii noastre trebuie să devină o armă în lupta poporului pentru construirea unei vieți noi, educînd tînăra generație în spiritul dragostei nețărmurite pentru patrie și al urii necurmate față de dușmanii statului.

Pentru crearea unor asemenea basme nu e suficient să ai numai talent de povestitor, ci să posezi și capacitatea de a fi la înălțimea veacului tău, de a înțelege marile evenimente ale epocii. Numai în acest fel scriitorii nu se vor teme să înfrunte greutățile care stau în calea creării acestui fel de basme și, luptînd împotriva influențelor folcloristicei și pedagogiei burgheze, învățînd creator din experiența basmelor populare, urmînd exemplul scriitorilor sovietici, vor aduce în arsenalul literaturii noastre o nouă armă a cărei eficacitate este dovedită de veacuri.

Al Oprea

Reflectarea forței partidului în literatura noastră

(urmare din pag. I-a)

pul masei luat în ansamblu, în ciuda infinitei varietăți a caracterelor. Exigența față de scriitori devine astfel mult mai mare și în privința întruchipării unei figuri de activist. Tocmai pentru că tînărul scriitor Remus Luca a încorporat impresionant de viu forța partidului în imaginea de ansamblu a sătenilor din Nima, Ionu Ciculuí, de pildă, apare și mai schematic și mai neconsistent. Cititorii simt partidul crescîndu-și țăriile în Ana Nuculuí și în tovarășii săi de luptă, îl văd acționînd și exercitîndu-și funcția transformatoare în și prin simplul comunist Macavei Savu, dar tocmai din cauza aceasta exigența lor față de crearea lui Ionu Ciculuí e nesatisfăcută: față de puterea creatoare, vizibilă, a Anei Nuculuí, Ionu Ciculuí rămîne în umbră, cu zîmbetul lui prietenos, cu atitudinea lui încurajatoare și cu strîngerea lui caldă de mînă. Atunci cînd scriitorul izbutește — ca în Ana Nuculuí — să realizeze în figurile oamenilor simpli forța vie a partidului, se vădește mai limpede ce trebuie să fie comunistul-activist în romanele construirii socialismului: un om a cărui personalitate să se evidențieze puternic, pe care cititorul să-l cunoască tot atît de bine ca pe celelalte personaje ale cărții, pe care să-l vadă acționînd în legătură organică cu celelalte personaje, făcînd parte indestructibilă din conflictul epic al romanului, dar avînd o semnificație superioară celorlalte personaje; el este cel care folosește tot ce este forță pozitivă în oamenii din jur, pentru a o îndruma în sensul în care, ca reprezentant al partidului, îl discerne cu clarviziune din multitudinea aspectelor contradictorii. Un asemenea activist de partid poate fi personajul principal al romanului, ca în „Pasărea furtunii" sau poate să nu fie ca în „Desfășurare" a lui Marin Preda. Adam Jora și Țurlea sînt vii și rămîn în mintea cititorilor pentru că ei constituie un element de bază organic al conflictului înfă-

țișat, pentru că personalitatea lor intră în acțiune strîns legată de acțiunea celorlalte personalități, dominînd-o prin cunoașterea adîncă a elementelor pozitive pe care le folosește și le înmănunchează treptat în forța unică a partidului. Nu este poate întîmplător faptul că și Petru Dumitriu și Marin Preda au hotărît ca activiștii de partid care, indiferent de spațiul ocupat în carte, conduc acțiunea, folosind cunoașterea adîncă a oamenilor și valorificînd capacitatea lor de luptă constructivă, să fie oameni care, cu prilejul sarcinii de partid, se întorc de fapt în mijlocul consătenilor lor. (La fel a procedat Petru Dumitriu și în „Nopțile din iunie"). În mijlocul oamenilor cu care au copilărit, cu care au împărțit durerile vechi sau cu care, dimpotrivă, s-au lovit în procesul concret al luptei de clasă, acești activiști de partid apar și mai puternic legați de soarta masei, prezentată în carte, și capătă o și mai largă posibilitate de a discerne adevăratul chip al prietenilor și dușmanilor. Fără a constitui de fel o deficiență, procedeul nu se poate însă repeta mult mai mult, căci unilateralizează acțiunea partidului. Alături de Jora și Țurlea ne trebuie un Maftei tot atît de legat de oamenii în mijlocul cărora activează, ca și ceilalți doi.

O interesantă și valoroasă experiență în ceea ce privește tocmai oglindirea realistă a forței partidului, în toată plenitudinea ei, o constituie ultimul roman al lui V. Em. Galan „Bărăganul". Prin însăși construcția romanului, scriitorul a fixat caracterul ofensiv al frontului de luptă pe care acționează partidul. În jurul comunistului Filip, care a preluat ferma în paragină pentru a o preface într-o grădină înfloritoare, cresc mereu mai mult forțele partidului. Romanul, prin compoziția sa, scoate în relief, capitol cu capitol, adăugirea treptată la forțele partidului a unor noi elemente. Procedeul ar putea fi asemuit cu cel întrebuințat de Ion Călugăru în „Oțel și pîine". Și acolo, micul detașament al activiștilor trimiși de partid cucerește treptat lupta, dezvoltîndu-și forțele pe măsura luptei însăși. Însă la Călugăru lipsește tocmai fuziunea care trebuie să aibă loc între cei veniți din afară și forțele pozitive locale. Din această cauză, însăși imaginea activiștilor de partid e sărăcită, redusă uneori la viziunea deformată a comuniștilor care luptă mai mult cu vorbe decît cu fapte. V. Em. Galan, în romanul său, a pus pe primul plan faptele și aceasta e o victorie a sa. Acțiunea romanului este astfel concepută încît, în mod natural, comuniștii trebuie să acționeze repede și energic, fără răgaz și fără odihnă. E un patos al luptei comuniștilor care apare ca o necesitate absolută. Filip nu e un profet, nu e nici o personalitate fascinantă. Venirea lui nu e hotărîtoare în chip inexplicabil, ci în așa fel încît cititorul nici nu-și poate închipui altă soluționare, decît aceea dată de autor, întocmai ca și cum ar avea în față un fapt de viață autentic și firesc. Venirea lui Filip e decisivă pentru că acest om dintr-un „aluat deosebit" (dar din același aluat din care sînt făcuți alte zeci și sute de mii de comuniști!) a intrat pe terenurile fermei de stat din Lespezi cu atitudinea față de muncă și față de viață pe care i-a format-o partidul în activitatea sa practică. Energia lui clocotitoare s-a lovit nu numai de rezistența dușmanilor, ci și de inerția elementelor pozitive din partea locului. Oameni ca Prodan, care nu fusese destul de hotărît pînă acum, sau ca Dincă Giorovan, care a fost redus la tăcere, după ce se avîntase cu elan în planuri naive, taxate drept „stîngiste", erau însă comuniști adevărați, în care capacitatea combativă creatoare așteptă doar îndrumarea și mobilizarea partidului. De aceea, forțele pozitive se întăresc curînd după venirea lui Filip prin activizarea comuniștilor. De acum încolo forțele proaspete trimise „din afară" ca venirea comunistului Bucurașu se împletesc strîns și tot mai repede cu cele „dinăuntru" prin creșterea puterii partidului în sînul maselor, care se alipesc comuniștilor treptat, dar nestăvilit.

Avem deci de a face cu o realizare a unei imagini vii, a creșterii forțelor partidului în acțiune. Verificarea adevărului că numai prezentată în acțiune și în mijlocul maselor capătă consistență figura activistului de partid, o dovedește chiar faptul că, spre deosebire de Filip și ceilalți, Prund, secretarul raional, nu există sau există numai ca funcție. Nici faptul că ni se dă numele, nici redarea sfaturilor lui cam șablonarde și în orice caz discursive, nici descrierea staturii lui voinice, deși mijlocii și cu mișcări stîngace, nici chiar ceea ce auzim despre el indirect și ceea ce vedem că i se datorește lui efectiv ca realizări hotărîtoare, nu ni-l aduc în față ca pe un personaj viu. În contrast cu cei care acționează direct și sînt organic legați de celelalte personaje care acționează, Prund este simbolul abstract al funcției lui. Nici Ilirica, instructorul raional, nu e suficient de prezent în mintea cititorului, dar capătă consistență, se încorporează într-o imagine concretă, din momentul în care îl vedem ciocnindu-se direct în fața ochilor noștri de greutăți.

Imaginea complexă a forței partidului e realizată în „Bărăgan" și prin sensibilizarea ei ca forță crescîndă în oameni care sînt nu numai în afara rîndurilor partidului, dar au chiar o viziune asupra vieții inițial străină partidului. Inginerul Matei s-a obișnuit în anii îndelungați de slujire a capitaliștilor și moșierilor să vadă peste tot „baliverne", iar Olteanu privește miop și birocratic viața, tremurînd și bîlbîindu-se nu numai fiziologic. Dar amîndoi sînt oameni cu un fond cinstit, pe care partidul trebuie să-l folosească spre folosul obștesc și al lor înșiși.

Practic, apoi treptat și ideologic, forța partidului crește și într-înșii și se întărește. Discuția cu care se încheie volumul I al romanului este ea însăși o reprezentare vie a unei noi creșteri a partidului în gospodăria din Lespezi: Olteanu, confuz și fricos de felul lui, se află acum în momentul în care a pătruns lumina partidului și, — deși neîncrezător în propria lui putere de demonstrare a lucrurilor, invocă prezența „domnului Mindirigiu" — comunistul, — îi spune limpede și curajos lui Matei: „Domnul Mitu Cîrstei (și „domnindu-l" pe vizitiul comunist nu-l jignește în gîndul său, ci dimpotrivă!) stă... dintr-o mulțime de puncte de vedere cu... cel puțin șapte trepte deasupra dumneavoastră"! Zdruncinat de mai mult timp în viziunea sa asupra lumii ca o grămadă uriașă de „baliverne", Matei înjură sau *se* înjură, însă își dă seama cu claritate că Olteanu are dreptate...

Epoca minunată pe care o trăim, căreia i-am pășit pragul celui de al doilea deceniu, este oglindită din ce în ce mai viu în romanul nostru de azi. Ea cere scriitorului să-o cunoască în trăsăturile ei tipice, în procesul ei istoric concret. Numai o temeinică înțelegere a rolului partidului, ca forță conducătoare în lupta pentru construirea socialismului poate da scriitorului capacitatea de a aduce în opera sa multilateralul tablou al oamenilor și faptelor zilelor noastre.

S. Bratu

Cronica literară

„Marea bătălie de la Iazul Mic"

roman de O. Pancu-Iași

Nu sînt puțini scriitorii pentru copii care, știind că micii lor cititori palpită pentru faptele extraordinare, închină exclusiv activitatea lor poveștilor cu caracter fantastic sau evocărilor istorice cu iz aventuros. Bineînțeles că fantasticul, atunci cînd este bine folosit, își are rostul și drepturile sale în cartea pentru copii. Cine ar încerca să scoată fantasticul sub orice înfățișare, din literatura destinată copiilor, ar deveni ridicol și absurd. Niște pedagogi de ocazie care au „teoretizat" cu cîțiva ani în urmă această tentativă donquijotească s-au exclus singuri din cîmpul literaturii, fără să lase în urmă nici un fel de regrete.

Dar a nu refuza cu aer bigot fantasticul, ca element nepermis, este una; și a destina setei de extraordinar proprie copilului, numai sau mai ales întîmplări prăfuite din trecut, plăsmuiri feerice sau aventuri medievale, este alta. Gorki spunea în această privință, într-un articol publicat în anul 1930, în „Pravda", cîteva cuvinte, care merită să fie amintite: „Prin natura sa, copilul este înclinat spre tot ce-i luminos și neobișnuit. La noi, în Uniunea Sovietică, este luminos și neobișnuit noul pe care-l creează energia revoluționară a clasei muncitoare. Atenția copilului trebuie concentrată asupra lui și el trebuie să constituie principalul material pentru educația lui socială". Trebuie să înțelegem de aici că temelor legate de viața oamenilor de azi li se cuvine rolul primordial și în literatura pentru copii. Cartea literară trebuie să însemne în mîna copilului un ghid înțelept și atractiv în miezul problemelor arzătoare care-l solicită și pe el. Noul, care pătrunde mereu mai impetuos în viața noastră, în luptă strînsă cu rămășițele vechiului, noul luminat, în toată măreția sa, îl va face pe copil să palpite și să se emționeze mai puternic ca cea mai dibace născocire cu caracter extraordinar.

Atacarea cu curaj în literatura pentru copii a acestor teme, legate de neobișnuitul propriu victoriilor de fiecare zi ale noului în viața noastră, nu este desigur calea cea mai simplă și cea mai lipsită de dificultăți pentru scriitori. Iată de ce sarcina grea pe care și-au luat-o cîțiva dintre scriitorii tineri, pornind să scrie asemenea cărți, merită să fie subliniată. Octav Pancu-Iași este unul din acești tineri scriitori. „Marea bătălie de la Iazul Mic" este un roman atractiv și pasionant, care a cucerit repede publicul căruia i-a fost destinat și asta, bineînțeles, nu-i puțin lucru.

Eroii romanului lui O. Pancu-Iași, elevi în clasa VI-a a unei școli elementare dintr-un oraș de provincie, visează la fapte eroice și extraordinare. Cu un an în urmă, în timpul vacanței, hotăriseră să întemeieze un port pe malul lin al unei bălți din vecinătatea fabricii de mobile. Joaca aceasta de-a marinarii capătă avînt însă de-abia atunci cînd în activitatea „portului" de la Iazul Mic intervine lucrul cel mai de seamă, căpătarea unei misiuni complicate din partea taberei pionierești. Această misiune dă conținut întregii activități „marinărești", înfrumusețează cu adevărat zilele însorite ale vacanței.

Avînd în centrul acțiunii sale ideea folosirii jocului creator în educația copiilor, „Marea bătălie de la Iazul Mic" ilustrează convingător aspectul educativ al problemei, tocmai pentru că izbutește să se închege ca un adevărat roman pentru copii, în care conflictul viu se bizuie pe lupta dusă de pionierii de la Iazul Mic pentru întărirea solidarității tovărășești a întregului colectiv trimis în misiune, pentru îndeplinirea cu succes a sarcinii primite. Misiunea echipajului pionieresc de sub comanda „amiralului" Sandu Danu depășește, prin caracterul său, limitele orășelului, închizînd într-însa o semnificație mult mai largă. Aplicînd ideea îndrăzneață a pionierului Petrică Bunescu, tabăra de curte a școlii elementare însărcinează grupa condusă de Sandu Danu să alcătuiască cinci ierbare cu plante de baltă, destinate schimbului cu alte școli din diverse regiuni ale țării. Dînd o deosebită greutate acestui aspect al misiunii, romanul subliniază fără vorbe mari, dar temeinic, înțelesul excepțional pe care-l capătă munca pionierilor de la Iazul Mic prin conștiința că rezultatele obținute sînt de folos în cîteva colțuri ale țării. Știind că nu lucrează numai pentru ei și că în aceeași vreme, învingînd greutăți asemănătoare, alți copii de vîrsta lor desfășoară aceleași eforturi pentru obținerea unei victorii comune, eroii cărții se simt legați dintr-odată cu țara întreagă.

Bătălia care se dă într-unul din capitolele cărții între grupa condusă de Sandu Danu și băieții strînși de Nicu Negulescu nu este desigur evenimentul esențial al romanului. Adevărata bătălie de la Iazul Mic este dusă pentru înfrîngerea rămășițelor vechii morale, care se mai ivesc în comportarea unora dintre copii. Raportînd în fața unității despre victoriile de la Iazul Mic, Sandu Danu vorbește de fapt despre cea mai însemnată victorie obținută de pionieri și de instructorul lor în această vară plină de peripeții: sădirea mai puternică a mlădițelor morale noi, comuniste, în sufletele copiilor mai mari sau mai mici din „rada portului" de lîngă fabrica de mobile. Aici, la Iazul Mic, înțelege Sandu Danu ce înseamnă răspunderea conducătorului, Petrică Bunescu pătrunde mai adînc însemnătatea simbolului cravatei roșii, Nicu Negulescu distinge înfățișarea hidă a orgoliului nemăsurat. Aici, la Iazul Mic, cade pentru micii „marinari" prejudecata inferiorității fetelor în îndeplinirea misiunilor celor mai complicate. Există în ultimul capitol al romanului „Marea bătălie de la Iazul Mic" un pasaj de o semnificație deosebită. Dinu Popescu, poetul detașamentului, dînd curs liber fanteziei sale, povestește tovarășilor săi o imaginară ședință solemnă extraordinară a vestitului „club al căpitanilor celebri". În acest club, căpitanul Nemo, neuitatul comandant al submarinului „Nautilus", propune un nou membru, pe amiralul Alexandru Danu. Căpitanul Grant votează „pentru" (satisfăcut că amiralul-pionier s-a dovedit curajos), Cristofor Columb este de acord (deoarece candidatul propus a învățat să nu se plece în fața greutăților), Golovin, comandantul covertei Diana, se alătură acestora, subliniind că Sandu Danu a înțeles însemnătatea prieteniei. Dar iată că amiralul Danu nu este de acord, — el refuză să intre în clubul căpitanilor celebri, dacă nu sînt primiți și bunii săi tovarăși cu care a dus la capăt împreună complicatele misiuni ale echipajului de la Iazul Mic. Ideea aceasta a biruințelor obținute asupra vechilor deprinderi, prin aportul comun al colectivului stă la baza întregului roman și este promovată cu talent. În lupta aceasta unită a „echipajului" portului de la Iazul Mic se desprind cîteva figuri de copii vii și adevărate, care nu vor pieri ușor din memoria cititorului. Înflăcărați și demni, dornici să cinstească cravata roșie, al cărei simbol le este profund cunoscut, copiii de la Iazul Mic înfățișează, sub lumini variate și multiple, chipul copilului nostru de azi. Cel mai realizat este desigur Sandu Danu, pionierul care săvîrșește acte copilărești, cu supremă gravitate, priceput organizator și profund prieten cu tovarășii săi. Lichidînd în bună măsură schema șablon a „copilului bun" în opoziție cu „copilul rău", O. Pancu-Iași realizează alături de „amiralul Danu" alți pionieri de nădejde, surprinzînd la fiecare dintre ei alte aspecte tipice vieții și creșterii copiilor noștri. Dacă în personajul Sandu Danu se reliefează puternic creșterea sentimentului de răspundere față de colectiv, în numele căruia „amiralul" acționează, la Petrică Bunescu se pune ascuțit o tulburătoare problemă de conștiință: lupta între fondul cinstit al copilului și tendința orgolioasă de a ascunde față de familie și prieteni faptul grav al ruperii cravatei sale roșii. Cu multă autenticitate se dezbate în roman, în jurul acestei probleme, chestiunea adevăratei prietenii care nu cocolosește greșelile, ci le expune deschis spre a le înlătura. Începutul romantic al unei idile între Petrică și energica Nina accentuează curățenia sufletească a acestor copii.

Întîlnirea cu eroii-copii din acest roman, copii pe care-i simțim dintr-odată apropiați de sufletul nostru, ilustrează din nou ideea că, în crearea personajelor-copii, este absolut necesar ca scriitorul să distingă nu numai trăsăturile psihice proprii vîrstei acestora, ci, legate de acestea, și caracteristicile copiilor din vremea și din țara în care se petrece acțiunea cărții. Neuitînd nici un moment să fie copii, „marinarii de la Iazul Mic" pricep cu emoție dramatismul luptei care se desfășoară pentru fericirea lor împotriva vrăjmașilor celor ce muncesc. Prinși în mărunțele lor treburi cărora le acordă toată importanța și seriozitatea, pionierii nu sînt străini de problemele cu adevărat grave și însemnate care cad în sarcina părinților și fraților lor mai mari. Autorul a surprins în această privință un moment de mare intensitate, un aspect deosebit de tipic. Vrînd să „evadeze", Nicu Negulescu, căzut prizonier după „marea bătălie", este prins de Petrică Bunescu, care stă de pază. Nicu are de gînd să distrugă „flota" de la Iazul Mic, iar Petrică are misiunea să o salveze. Dar în acest moment, copiii surprind o bandă de hoți care jefuiesc fabrica de mobile din imediata vecinătate a „portului" de la Iazul Mic. Bătălia pentru „flota" de jucării este repede părăsită. Fabrica trebuie salvată de jefuitori, iar în această luptă Petrică și Nicu „vrăjmași" neîmpăcați, se află pe aceeași baricadă. Înțelegerea adevăratei proporții între micile lor rivalități și amploarea luptei dusă de oamenii muncii împotriva dușmanilor leagă firesc în roman viața copiilor de viața societății întregi, care îi crește pe viitorii cetățeni cu multă grijă.

Dacă scriitorul a izbutit să înfățișeze legătura aceasta trainică între copii și virstnici, prin felul în care își reliefează personajele de copii, nu se poate spune același lucru despre felul în care aceeași idee s-ar fi cuvenit ilustrată în construcția personajelor de adulți din roman. Cititorul romanului „Marea bătălie de la Iazul Mic" se va găsi în fața unei situații aparent ciudate în această direcție. Într-adevăr nu se poate spune că unii dintre adulți nu-l preocupă pe scriitor, că nu ocupă un însemnat număr de pagini în roman, totuși aceste personaje nu trăiesc cu adevărat, nu capătă valoare tipică. Iată ce se întîmplă astfel cu Vlad, instructorul detașamentului de pionieri. Scriitorul îi prezintă cu insistență unele atribute personale, ca de pildă caracterul său ordonat, semnalat prin carnetul „să nu uit" și prin descrierea amănunțită a camerei sale, „camera celor cinci reguli". În realitate însă Vlad nu există ca personaj, nu impresionează și nu convinge. Atributele „dăruite" de autor sînt artificiale, întrucît ele se limitează la elemente exterioare (carnetul, camera, etc.) și nu se profilează în conflictul cărții. Încercînd să dea viață unor personaje de adulți prin asemenea mijloace neesențiale, O. Pancu-Iași nu a reușit să le cuprindă și să le dezvăluie trăsăturile proprii. Reliefarea caracterelor nu se poate, bineînțeles, realiza în afara conflictului. Iată de ce unele figuri, ca Vlad, bătrînul Bunescu, directorul școlii, șoferul Negulescu, Petre Stancu, trec prin carte ca niște siluete firave, neconsistente. Nu era desigur necesar ca adulții să se amestece în jocurile de pe malul Iazului, și nici nu se potrivește ca autorul să fie admonestat pentru că îngăduie ca pionierii să se joace fără supravegherea continuă și imediată a profesorilor, — dar, într-un fel sau altul, oamenii maturi trebuiau cuprinși în acțiunea cărții. Apariițiile lor seci, cerute adesea de o „rezolvare" plată a problemelor vii ale romanului, sînt țesute cu o altă culoare decît stofa conflictului.

Trebuie, bineînțeles, subliniat, ca o calitate deosebită a romanului lui O. Pancu-Iași, umorul său sănătos, atît de uman și firesc cărților pentru copii. Se întîmplă însă ca, uneori, verva scriitorului să depășească măsura și să se încinte de efecte ușoare care amenință să compromită momente din cele mai dramatice. Astfel, în scena emoționantă a discuției între Petrică Bunescu și tatăl său despre însemnătatea cravatei de pionier, în momentul în care copilul își anunță hotărîrea de „a pleca în lumea largă" pentru ispășirea greșelii de a-și fi rupt cravata, tatăl său părăsește brusc tonul grav al discuției care începuse să decurgă „ca între oameni mari" și își permite, cu totul nepotrivit, o glumă care răstoarnă dintr-odată atmosfera, ridiculizîndu-l pe Petrică și stricînd totul: „Dacă o să pleci așa, fără cravată, ce-o să spună lumea largă despre tine?" Tentat de acest efect facil, scriitorul nu folosește aici umorul pentru a adînci caracterul personajelor. În scena citată mai sus, se neagă dintr-odată intenția prezentării discuției cu Petrică ca un exemplu de procedeu educativ.

Romanul mai poartă într-însul, ca niște vestigii ale vechilor formule pedagogizante de istorioare pentru copii, petice „educative" întrețesute supărător. Educativ cu adevărat în conținutul viu al conflictului său, romanul s-ar fi putut dispensa de discuțiile searbede cu caracter metodologic, cum este cea dintre șoferul Negulescu și ceferistul Bunescu, sau de frazele convenționale schimbate între director și instructorul de pionieri. Cartea

MAREA SĂRBĂTOARE A POPORULUI CH

Primei adunări a deputaţilor Chinei

Pe şesuri, cînd ţîşneşte un tril ca o săgeată, —
cu-n singur zvon, mai albă-i lumina pe pămînt,
şi-un singur glas cînd umple tăcerea înghеţată,
o lume parcă intră-n cînt.

Dar cînd sub bolta Chinei, rotindu-se mirată
pe-oglinzi mlădii, — orezul ce foşnetu-şi frămîntă,
azi pentru şase sute de milioane-odată,
istoria mută cuvîntă,

şi cînd întîia oară îşi-nalţă deputaţii —
întîii prin milenii, mesajul arzător, —
chiar muzica din sfere îşi desfăşoară-n spaţii
un cînt în cinstea lor.

Vin cei ce semănară pe lutul din bordeie
şi pe morminte grîul — flămînzii de ţărani —
ce-alungă mandarinii, cînd soarele scînteie
mai viu, pe fluviul din Sangan.

Vin luptători, pe negrul veşmintelor civile
cu ordine din oastea pe care o cunoşti.
Partidul îşi crescuse în focu-acelor zile
pe un poet, conducător de oşti.

Vine-un norod lacustru de-atîtea generaţii,
locuitor pe luntrii de-avalma, în Şanhai.
Spre Pekin trec în tropot foşti culii-blestemaţii
care ţinură loc de cai.

Vin flori de veche stampă suavă, delicată,
ce-nfruntă azi mînia pe străm̆oşescul prag
şi spun întîia oară cu capul sus: — Eu, tată,
voi fi soţie celui drag.

Vin cei ce în mătăsuri ţes arta fără moarte,
şlefuitori de jaduri şi de filozofie,
vin cei ce-n dantelarea din cînt, duc mai departe
cinci mii de ani de poezie.

Şi sus, pe larga boltă, rotindu-şi grav salutul,
ca focul libertăţii se-nalţă roşa stea,
fără de care n-ar fi sfîrşitul, şi-nceputul —
e steaua lumii, steaua lor şi-a mea!

Veronica Porumbacu

A s i a

De veacuri ne-am imaginat o Asie
Ca o statuie cu ochi oblici şi cu chip senin,
Cu fruntea dăltuită din lemn
Şi din netulburate linişti.

Era o viziune-ncîntătoare!
Prin miturile vechi nu navigau
Bărcile negre ce purtau sub corturi ude
Familiile ameţite de suferinţa foamei.

Orezul aburind în porţelanurile scumpe
Din marile metropole,
Orezul, însă, era strîns de pe ogoare st
Cît o movilă de mormînt.

Prin miturile vechi nu răsuna
Pistolul scos cu eleganţă
Din buzunarul uniformei albe
De colonialist.

Umblau cîndva poveşti despre o As
Cu aerul curat şi străveziu
Ca o adîncă apă albăstruie
Prin care clătinîndu-se te fermecau
Flori roşii ca mărgeanul.

Dar exista o Asie cu sărăcie,
Cu dureroase învrăjbiri
Şi fum dulceag de opiu.

Cînd au venit pe „Aurora" tunurile
Stîrnind ecouri infinite-n toată lumea
Şi munţii Chinei au răspuns.

Din munţii Chinei s-a pornit,
Definitiv ca fluviile-n revărsare,
Marşul cel mare!

S-au desfundat vulcanii şi s-au cutremurat
Palatele pe insula Formoza?
Ce vînt a răvăşit frunzarele?
Dar nu numai palatele se zguduiră
Şi nu numai frunzarele se răvăşiră
Şi în Formoza şi peste Ocean!

Curînd în Asia n-o să mai sune
Pistolul scos cu eleganţă
Din uniforma albă!
Şi doar prin amintiri mai naviga-vor
Bărci negre legănînd sub corturi ude
Familiile ameţite de suferinţa foamei;
Iar fraţii între dînşii nicicînd nu-şi vor încrucişa
Lungile săbii ale urii.

Necunoscută în atlasurile cerului
In Asia o nouă stea s-a ridicat:
E steaua înfrăţirii între oameni,
E steaua luptei pentru libertate.

Nicolae Labiş

AMIAZĂ

Soarele era la nămiază cînd Hsiu-ni, întorcîndu-se de pe cîmp, văzu un negustor de pui de găină în faţa casei sale. Femei multe, tinere şi bătrîne, împresuraseră omul şi făceau o gălăgie asurzitoare, alegînd şi discutînd dacă puii sînt buni. Hsiu-ni se sprijini mai întîi de poartă. Apoi, se amestecă şi ea în grămadă şi începu să aleagă pui.

In fiecare an, Hsiu-ni creştea pui de găină. Pentru banii ciştigaţi din vînzarea ouălor îşi cumpărase un fertilizator pe care îl predase cooperativei de producţie agricolă ca investiţie capitală. Anul acesta se hotărîse să crească şi mai mulţi pui. Cum în inima ei se găsea un colţişor pentru dragostea dăruită acestor mici fiinţe nevinovate, Hsiu-ni se agita mai mult decît oricare dintre celelalte femei, deşi abia împlinise douăzeci de ani. Ea era cea mai pricepută dintre toate, pentru că avea o lungă experienţă în alegerea puilor, în deosebirea găinuşelor de cocoşei, a celor sănătoşi de cei slăbănogi.

Îşi culegea puii unul cîte unul. Apoi îi aşeza în palmă şi îi ridica pînă în dreptul ochilor ei negri pentru a-i putea privi bine şi-şi spunea cu glas tare: „Ah, iată un puişor straşnic — un cap frumos şi un trup sănătos. Hm... nici acesta nu-i rău! E din cei cu pene pe picioare."

Indoind colţul hainei, Hsiu-ni începu să aşeze puii uşurel în poală. Deodată îl observă pe responsabilul cooperativei trecînd cu alţi doi membri. Purtau sape, tîrnăcoape şi alte unelte. O idee îi trecu, ca o săgeată, prin cap.

— Tovarăşe responsabil, au montat pompa? — întrebă ea.

— Da, e montată. Ce mai meşter am avut!

Preşedintele radia de bucurie şi se trăgea de bărbiţă.

— Ei, ciţi pui crezi că vei creşte anul ăsta? Ar fi bine să creşti cît mai mulţi. La anul, vei putea să cumperi alte fertilizatoare!

Dar Hsiu-ni îl întrerupse:

— Voi veniţi la masă, dar, unde-i expertul nostru de pompe?

— Ne-a rugat să plecăm. El vrea să mai stea, să încerce pompa.

Un altul din grup, Li Teh-tsai adaugă, cu o voce veselă şi prietenoasă:

— Am pierdut o grămadă de vreme încercînd să-l convingem să vină la masă. L-am lăsat să-şi facă proba...

Hsiu-ni nu mai aşteptă ca Li Teh-tsai să termine ce avea de spus. Plăti în grabă negustorului de pui, îşi luă sapa şi intră în casă.

Mamă-sa tocmai aşeza surcele în sobă, să aprindă focul.

— Va-să-zică ai adus pui, Hsiu-ni — spuse ea. Pune-i repede pe pat şi lasă-i să zburde niţel. Să ne uităm bine la ei!

— Nu-i nevoie, mamă. Ochii mei nu mă înşeală!

Tot vorbind aşa, îşi aşeză sapa jos şi se îndreptă spre curtea din spatele casei.

Curtea aceasta era de fapt o grădină mică de zarzavat, unde brazde de ceapă, arpagic şi ridichi erau îmbrăcate într-o verdeaţă bogată. Totul era împrejmuit cu un gard de nuiele. Gardul se afla la marginea satului şi dincolo de el se întindea, cît vedeai cu ochii, pata verde a lanurilor de grîu. Nu departe, lîngă o salcie mare, al cărei trunchi nu l-ai fi putut cuprinde cu braţele, se zărea un tînăr purtînd o haină albă şi avînd capul legat cu o basma tot albă. Mergea grăbit pe lîngă canalul cel mare al cooperativei. Animalul se învîrtea într-o arie, trăgînd după el o prăjină lungă şi punînd astfel în mişcare lanţul pompei. Uitîndu-se mereu în fîntînă, tînărul părea complet absorbit de supravegherea pompei nou instalată.

O adiere de vînt văluri lanul de grîu şi provocă un murmur uşor, ca al unui izvoraş.

— Zău..., munceşti fără să mănînci.

Hsiu-ni vorbea singură. Îi părea rău. Responsabilul o trimisese azi, împreună cu alte femei şi fete să privească grîul şi de aceea nu luase parte la instalarea pompei noi.

Fiecare plan nou al cooperativei, fiecare pas nou, găsise întotdeauna răsunet în inima lui Hsiu-ni. Iată, de pildă, cînd iarna trecută s-a început prepararea conservelor de fasole, ca un produs auxiliar al cooperativei, sau în primăvara asta, cînd cooperativa a cumpărat mînzul

CIN CIAO IANG

cel roib... In orice împrejurare asemănătoare, Hsiu-ni voia să fie prima prezentă, prima care să vadă evenimentul nou. Ea avea convingerea că numai astfel putea să se considere ca o parte a acestor evenimente, că putea să întrevadă mai clar viitorul care se deschidea în faţa întregii cooperative, că numai aşa putea obţine şi mai multă satisfacţie.

Dar azi, instalarea pompei o pusă-o într-o stare de frămîntare mai mare ca oricînd. De ce? Singură n-ar fi putut explica motivul. Şi nici nu căuta s-o facă.

Merse pînă la gard şi se opri acolo un timp. Unul dintre pui sări afară din poală şi căzu în apa care curgea pe lîngă gard, iriga grădina de zarzavat şi ducea drept la fîntînă. Puiul, fără îndoială însetat, urmă firul apei şi dispăru după gard.

Deodată, Hsiu-ni avu o idee. Se aplecă şi dădu drumul puilor de-a lungul şanţu... orară, şi băt... legănîndu-se ...dafirii. Puiuţ... pe sub gard ...fîntînă.

— Ai cui si... mai bine să ai ... fel se pierd! — ...

Hsiu-ni deschise ... de-a lungul canal... gură:

— Ei, drăcuşorilo... te uiţi o clipă la ... tie în toate părţile ...

Tînărul de lîngă ... sul cătrinului. Se spri... se uită surîzînd la ...

Fata încetini fuga... îşi fixă privirea pe ...

— Eu te cunosc ... după un timp.

— Şi eu te cunc... Hsiu-ni, aruncîndu-şi... şi zîmbind.

De bună seamă se ... fuseseră atraşi unul s... nu schimbaseră niciodată ...

Tînărul se chema Hs... din satul Huk, la vreo ... depărtare. Pe o rază de vre... şaisprezece kilometri era bine cunoscut pentru că era cel mai mare amator de inovaţii agrotehnice. De exemplu, toată lumea îşi ara ogorul în brazde drepte, paralele. Numai el îl ara de două ori: odată de-a lungul şi odată de-a latul, în brazde încrucişate. Alţii îşi prăşeau bumbacul foarte devreme. El îl lăsa să crească pînă la înălţimea omului şi apoi îl prăşea şi îl cîrnea, avînd grijă să lase boboci pe fiecare creangă. Toamna, Hu Cieng recolta de două ori mai mult decît alţii.

Nu învăţase niciodată cum se ... stalează o pompă. Abia anul tre... în timpul „cursului de perfecţiona... a văzut cum s-au instalat două p... pe la o gospodărie de stat şi de... specialist de pompe pentru toţi s... teni din împrejurime. Oamenii îl respectau pentru aceasta şi pentru inteligenţa lui vie, cu toate „ciudăţeniile" lui. Îl numeau, în glumă, „expertul ştiinţific".

Hsiu-ni ştia toate acestea şi în inima ei îl preţuia.

— Îţi aduci aminte? — Hu Cieng o privea cu ochii nemişcaţi. Anul trecut, la întrecerea sportivă?

— Îmi aduc aminte — răspunse Hsiu-ni, rupînd o crenguţă din salcia tînără de alături şi jucîndu-se cu ea. Ea bănuise că Hu Cieng o văzuse şi acum bănuiala ei prindea temeiuri. Inima i se umplu de bucurie.

— Ne-am mai întîlnit în ianuarie la conferinţa regională de cadre. Este? — continuă Hu Cieng.

— Este — răspunse rizînd Hsiu-ni şi aruncă o privire grăbită spre el. Însă, eu îmi aduc aminte şi mai dinainte decît spui dumneata... In acel an — eram încă mică şi reforma agrară n-avusese încă loc. Era toamnă... şi eu adunam frunze uscate chiar sub această salcie... Şi cu un gest, arătă copacul de care se sprijinea Hu Cieng. Mucosul de fiu al moşierului mă văzuse şi striga la mine că nu e voie să adun frunze de sub copacul familiei lui. Se îndrepta spre mine să mă croiască. Dumneata adunai surcele şi întîmplător...

— Acum îmi aduc aminte! Acum îmi aduc amintel — rise Hu Cieng şi se simţi mai în largul lui. — Oh, atunci erai o fată cît o palmă!

Şi îţi aduse aminte ce bătaie îi trăsese boiernaşului.

— Nici dumneata nu erai decît un băieţaş! — zise Hsiu-ni.

După o pauză adăugă:

— Acum, fîntîna aceasta, copacul acesta, aparţin cooperativei noastre. Şi în plus, 30 de mu) de pămînt. Ia uită-te la grîu, ce puternic şi ce frumos e!*

— Şi dumneata eşti membră a cooperativei de producţie?

Hu Cieng întrebase cu o notă de invidie în voce. Adeseori se simţea nerăbdător şi nefericit, din cauza faptului că grupul lui de întovărăşire nu devenise o cooperativă de producţie.

— Sigur! Sînt, răspunse Hsiu-ni.

Şi Hu Cieng avea de pus cîteva întrebări lui Hsiu-ni. De pildă: Anul trecut, la adunarea raională, în timpul pauzei, atunci cînd te-ai uitat la nişte afişe şi eu vroiam să-ţi vorbesc, de ce te-ai îndepărtat? apoi, mai tîrziu cînd oamenii te-au rugat să le vorbeşti despre experienţele muncii de fruntaşă, de ce ai vorbit atît de scurt? Tot mai gîndeşti ca pe vremea feudalilor?

Dar pentru aceleaşi motive, nici el nu dădu glas întrebărilor.

Şi drept rezultat, stăteau amîndoi tăcuţi ca nişte caraghioşi. Hu Cieng trăgea distrat de crengile salciei, iar Hsiu-ni mîngîia puişorii din mîna ei.

Deodată, un om apăru de după stîlpul de telegraf şi strigă:

— Ahal Mă întrebam eu de ce a încetat să curgă apa în şanţ. Vasă-zică... de aceea!

Era Ceao Hsiao-hei, tovarăşul de muncă al lui Hu Cieng la încercarea pompei. Tocmai voia să îndrepte cursul principal al apei spre diferitele parcele ale pămîntului. Acum, cu capul gol, cu haina aruncată pe umăr, arătînd o pereche de braţe foarte bronzate, venea spre fîntînă, cu o sapă de fier în mînă.

— E timpul să mergem la masă! — spuse el.

Făcu un semn cu capul, se urcă pe pietrele fîntînii şi începu să deshame catîrul.

Hsiu-ni roşi, se întoarse, porni, dar deodată îşi aduse aminte de pui. Erau, încă, în pîrlîaş, ridicîndu-şi aripioarele şi încercînd în zadar să sară pe pietrele fîntînii. Hsiu-ni îi goni şi ei săltară iarăşi de-a lungul şanţului, ciugulind agitaţi şi arătînd ca nişte mingi de lînă care se rostogoleau.

Hu Cieng se uita după Hsiu-ni care se îndepărta cu capul plecat, păşind atît de încet, încît părea că nu-şi mişca picioarele. El ştia la ce se gîndea ea, deoarece şi el se gîndea la acelaşi lucru.

Primăvara venise pe cîmp. Totul era năpădit de săgeţi de aur şi de unde verzi. Şi pretutindeni, bărbaţi şi femei, pleznînd de sănătate, de putere, creeau o viaţă fericită care se afla abia la începutul ei.

Ir. rominească de

Tereza Anton

Muncitori la odihnă gravură de KU IUEN

PRIETENIA UNUI MARE POPOR

(Urmare din pag. I-a)

nu se îngrijea nimeni, flămînd, trudit şi chinuit, purtînd coadă pe spinare. Intre ziduri, protejaţi de străji, locuiau dregătorii, funcţionarii tilhari şi cruzi, privilegiaţii fără griji, dînd ospeţe cu atît mai multe zeci de feluri de mîncări rafinate, cu cît aveau ranguri mai înalte în ierarhia feudală. Iar în mijlocul dreptunghiului de piatră, între alte ziduri, înconjurate în afară de trei lacuri întinse, numite mări, şi de coline nelocuite, în mijlocul unor parcuri minunate, trăia izolat şi amarnic păzit împăratul, în palatele sale.

Cele „trei mări" împărăteşti erau pe vremuri mlaştini cu maluriie putrezite. Molima lovea dincolo de ziduri, mai ales copiii, în cocioabele de lut ale oamenilor cu coadă, şi nici preoţii nu răzbeau să domolească setea sălbatecă a dragonilor din bălţi, care cereau anual jertfa a tot mai multe sute de vieţi de copii plăpînzi. Astăzi zidurile sînt urme istorice; palatele împăraţilor, muzee; iar mlaştinile paludice, lacuri asanate şi şiranduri. Puterea dragonilor setoşi de sînge, simbolul împărăţiei feudale, a încetat; pe malul celor „trei mări" nu mai stăpîneşte moartea: în apropiere de zidul dragonilor, se află azi un parc pentru copii.

Pekinul este bogat în monumente istorice, minunate opere de artă ale geniului chinez. O tehnică iscusită a folosit pe lîngă piatră, lemnul, asigurîndu-i puteri de rezistenţă multi-seculară. Intre monumentele arhitecturii chineze, frumos prin supleţe şi ginteţe, prin vioiciunea şi armonia culorilor atrăgătoare, se ridică templul cerului, unde marilor ceremonii religioase ale împăraţilor. Pe o întinsă placă de marmoră sînt săpaţi dragonii, dominatori, simboluri ale împăratului; mult mai mic şi retras, tronul împărătesei (şi pe tron, femeca tot va rămînea); iar sub ele, neînsemnat privit, se desluşea şi simbolul poporului.

In simblul construcţiilor acestui templu, s... şi un cerc de marmoră sprijinit d... zeci de coloane înalte, pe care într-o anumită zi... pentru ... ului, se suia numai împăratul, singur de vorbă cu dumnezeu. In asem... lui ascul... ocazii, protectorul împăratu... portul despre mersul împărăţiei şi dic... edepse crunte împotriva neascultătorilor ... răzvrătitorilor poporului. Intîlnirile ... patru ochi de pe rangul de marmoră, ... au moarte, groază şi bejenie pentru ... r. Aşa a fost odinioară în China, ne... e tînărul ghid; dumnezeu apăra pe în... t, iar împăratul pe moşieri; popor... nimeni nu-i da apărare; pînă a hotăr... se apere singur.

In Şanhai se găsesc monumente ca acelea din Pe... Şanhai este un oraş nou; el nu simboliz... tirania feudală, ci cruzimea capitali... ui colonialist. Aici se întîlnesc numa... turile marilor construcţii de ... bite, amestecate, ca în marile oraşe ap... e. Specifică în Şanhai era împărţirea ... erelor după concesiile acordate pe vrem... de către guvernele chineze, puterilor ... perialiste. Locul principal îl ocupă fo... cartier internaţional, concesionat mai al... englezilor şi americanilor. Aci se aflau ... iile marilor bănci şi agenţii imperialiste ... mişuna o lume pestriţă, grăbită, n... oasă, nerăbdătoare, rapace şi bestială, ... goană după afaceri. Aci dominau alţi ... oni nesăţioşi, dragonii moderni ai co... alismului. In faţa marilor clădiri, un pa... cochet, scăldat de apele canalului ce duce în Pacific. Oameni şi copii în costume ... colate se recreează. In jurul parcului, nu s... ridicate ziduri de apărare ca în parcuie foste împărăteşti din Pekin; intrarea în pare... era altfel reglementată: în poarta de fier, ni se spune, se găsea prinsă o tăbliţă: „Interzis ... ilor şi chinezilor".

In fosta concesiune franceză, am văzut clădirea Siguranţei. Aci, ca şi în clădirile cu aceeaşi destinaţie din celelalte concesiuni, erau aduşi chinezi, schingiuiţi, judecaţi şi condamnaţi nu după legile chineze, ci după acelea ale colonialiştilor, fără ca guvernul chinez să poată interveni. In rînd cu cartierele apusene se afla şi cartierul japonez.

Masa mare a populaţiei băştinaşe era străină pe pămîntul patriei sale, ca şi cum ar fi trăit de pildă la New-York, nu în ţara proprie. Portul, industria, comerţul erau în mîna colonialiştilor cu care se asociase şi o parte a burgheziei chineze şi se aflau pe teritoriul concesionat. Muncitorii, mîna de lucru, locuiau în afara oraşului în cartiere mizerabile cu case scunde de lut, adesea nevăruite, îngrămădite unele în altele, fără garduri, lipsite de apă, de lumină, uneori de străzi, sau în bărci plutitoare pe apele canalelor, într-o mizerie şi promiscuitate ce poartă pecetea ruşinoasă, degradatoare a „civilizaţiei" colonialiste. Acum pecetea aceasta se şterge. In locuinţele moderne din concesiuni au intrat chinezi, iar în marginea oraşului se văd ridicîndu-se mari construcţii noi sau îngrămădindu-se materiale de construcţii.

Intr-un cămin de copii chinezi, organizat recent şi pentru prima oară în Şanhai, am fost întîmpinaţi de voioşia gălăgioasă a micuţilor, spre marea noastră bucurie. Dar după primul contact, copiii s-au retras, discutînd între ei şi arătîndu-ne cu degetul. Ghidul e puţin încurcat, iar educatoarea stăruie pe lîngă copii, îndemnîndu-i: „Apropiaţi-vă, dînşii sînt tovarăşi; acum avem foarte mulţi prieteni printre oamenii cu nas lung". Copiii se temeau că am putea fi colonialişti.

Am văzut pe străzile din Şanhai o rămăşiţă a acestor colonialişti. Inainte de a se întuneca, coboară în stradă, golind fabricile, magazinele, atelierele, birourile, un fluviu de capete, de culori, zgomotos, frămîntînd grăbit trotuarele. La un moment dat, cei dinaintea noastră părăsesc trotuarul, şi înaintează ocolind un anumit loc. Astfel am ajuns să vedem venind cu greu spre noi şi clătinîndu-se, poticnindu-se între vitrine şi bordura trotuarului un om dezgustător de beat: era înalt, uscăţiv, roşcat şi avea — vezi bine — „nasul lung". Lumea îl ocolea, privindu-l cu silă, încruntată şi tăcută; unii scuipau.

Gestul acesta de dispreţ l-am mai întîlnit şi în altă parte cît am stat în China. Pe-o colină, deasupra lacului de basm de la Hanceu, se află un complex monumental de un fel necunoscut în părţile noastre. Pe un spaţiu larg, încadrat de construcţii în frumos stil local, se ridică o mare statuie de lemn colorat şi statuile asemănătoare ale familiei şi credincioşilor unui prim sfetnic împărătesc, de pe vremea luptelor duse de poporul chinez, la începutul acestui mileniu, împotriva năvălitorilor de la miazănoapte. Primul sfetnic era vrăjmaşul neîndoplecat al cotropitorilor şi rînduise armată puternică împotriva lor. Dar sfetnici vînduţi duşmanului izbutiseră prin intrigi să obţină de la împărat uciderea omului drept şi iubitor de libertate, şi să aducă în ţară stăpînire străină. Trădătorii îşi aveau de asemenea statuile lor, însă mici şi aşezate deoparte, fără socluri, direct pe pămînt, într-o curte vecină, închise în ţarcuri de fier, cioplite brut în piatră mohorîtă şi înfăţişîndu-i în genunchi în faţa publicului. Oamenii ce privese în tăcere, cu respect şi recunoştinţă, marea statuie de lemn, se agită însă în faţa grilajelor de fier ce adăpostesc pe vînzătorii de patrie, îi lovesc cu pietre, îi scuipă, manifestînd ura şi disprefuI de veacuri al generaţiilor.

Am mers un timp în urma acestor oameni. Ei vizitează îndelung micile magazine de pe coline, îşi cumpără umbrele de hîrtie impermeabilă, obiecte mărunte de artă din os sau lemn, mici statuiete înfăţişînd scene de muncă sau eroi ai legendelor populare şi le duc cu ei acasă. Sînt aceiaşi oameni care îşi împodobesc casele cu hîrtii colorate din care taie cu măiestrie chipuri de plante, de flori şi păsări; care ascultă seara în margine de sat cîntecele bătrînilor sau în jurul scenelor improvizate producţiile echipelor ambulante; iar în oraşe umplu sălile la spectacolele de operă populară. Montarea şi interpretarea în aceste spectacole populare sînt convenţionale, în mare parte naive; dar drama ce dezvăluie este trăită adînc şi urmărită atent şi îndelung de spectatori pentru că este însăşi drama vieţii lor naţionale. Pe scenă se ciocnesc iubirea de libertate, de adevăr, de dreptate a poporului, cu viclenia, cruzimea şi pornirea jăcaşă a asupritorilor; iar din această ciocnire, ies învingătoare năzuinţele poporului, ca şi în basmele noastre.

La uzina metalurgică pe care am dorit s-o vedem, am sosit tocmai cînd fonta lichidă, roşie, dogorîtoare şi scînteind ca soarele dimineţii de vară, ţîşnind din furnal, începuse să curgă, vie către formele pregătite. Feţele oamenilor luceau de sudoare, iar reflexele fontei ciocotitoare dădeau veseliei lor un semn de mîndrie. Totul mergea pare-se în ordine, căci oamenii erau liniştiţi. Folosim răgazul pentru a sta de vorbă cu vecinul nostru, un bărbat zdravăn de vreo treizeci de ani.

Muncea de pe cînd trebuia să se ducă

Spre fabrică gravură de KU IUEN

la şcoală; dar atunci şcoli nu existau şi sărăcia gonea copiii din casă. Incercase multe meserii şi „îmbătrînise" (cum spunea el) lucrînd la un patron sau altul, fără a izbuti să aibă o muncă sigură, un adăpost şi să se satur... „Am început să trăiesc — zise el — deabia după eliberarea ţinutului". De patru ani lucrează în uzină. Acum are un loc unde să tragă şi să se odihnească, are soţie, a învăţat carte, a urmat un curs de calificare, citeşte cărţi de specialitate şi a ajuns fruntaş în producţie. E mulţumit, e stimat de şefi şi colegi, a fost primit în partid. „Nu ştiu însă de ce naiba nu reuşesc să dau patru şarje în 24 ore; dar pînă la urmă tot voi răzbi". Rîde. Rîdem şi noi.

— Copii aveţi?

Tînărul soţ are în ochi lumini de duioşie; ridică rîzînd voios două degete;

— Doi.

Rîdem din nou: „Le pregăteşti viitorul!" El ne priveşte serios, gînditor şi rîde iarăşi:

— Viitorul e acum aci, în mîna noastră.

La una din marile fabrici de ţesături din Şanhai, stăm de vorbă mai mulţi oameni, în jurul unei mese la clubul de cuprind organizat. Ne împărtăşim impresii, păreri.

— E adevărat, ne spune secretarul de partid, produsele noastre nu par prea rele; dar dv. aţi observat just că poporul nostru preţuieşte mult culoarea şi florile. Nu, noi n-am reuşit încă să dăm produse pe gustul lui şi va trebui să dăm.

In colţul camerei sînt aşezate pe o masă mostre de ţesături, iar deasupra drapelul roşu cu cinci stele. El le cuprinde cu o privire:

— Sîntem datori să le dăm.

Intr-un sat ajungem pe un drum îngust de care, după ce am lăsat automobilul în şosea. Ne întîmpină, încă de pe cîmp, copiii cu flori. Ei nu ne mai băneiesc sentimentele; ne găsim nu departe de Pekin. Ne întîlnim apoi cu un adevărat alai care ne însoţeşte în sat. In margine, lîngă o căsuţă de lut, o bătrînică, un pumn de femeie, cu pielea obrazului tăbăcită. Se uită şi nu înţelege. Ne oprim, îi dăm bunăziua şi îi întindem mîna. Ea ni le apucă pe amîndouă. Înţelesese. Rîde şi dă din cap. N-a auzit de o aşa naţie ca a noastră, dar e mulţumită şi veselă că am venit: „oaspeţi" zice ea „prieteni" şi nu ştie ce să mai facă. Crede că la ea am venit; ne invită în casă şi noi primim bucuros.

In tindă e depozitul de alimente uscate, de mici unelte casnice şi gura sobei în care însă nu se face foc, fiindcă e cald şi lumea trebăluieşte mai mult pe afară. In odaie e patul de lut, pe jumătate din întindere, din perete în perete; apoi cufere înflorate, lavîţe şi lucruri de ale casei. Nu vedem soba. Femeia rîde şi ne arată patul: e dedesubt; aşa e la ei: patul se construeşte din lut şi el e şi sobă; să tot domneşti iarna; din păcate e însă scurtă; prea multă vreme pentru muncă; dar acum nu-i păcat, fiindcă munceşti pentru tine.

Bătrînica vrea să ne oprească la masă; are făină albă de grîu, ouă, ulei şi poate tăia repede o găină. Rămîne cu mîna la gură cînd află că i-o luaseră alţii înainte; dar dacă e program la prînz, să rămînă treaba pentru deseară. Noi nu ne îndurăm s-o părăsim, îi ascultăm vorbele neînţelese, privim fereastra largă cu ochiuri mici de geam tivite frumos cu hîrtie albă şi colorată şi stricăm programul. Tocmai atunci soseşte bătrînul. Pielea obrazului e tot tăbăcită, firele în barbă îi sînt cărunte şi rare, dar statura îi e înaltă şi sigură. Nici nu vrea să audă de plecare; i se spune că avem alt program şi dă nemulţumit din cap. Ţine însă să ne arate bucuria vieţii lui: saci de grîu şi făina albă.

— E de pe locul meu, primit de curînd. Il seamăn numai cu grîu. Inainte vreme făina de grîu se cuvenea numai moşierului; noi pisam boabele de ciumiză mici ca ochii de furnică şi scoteam din ele făină neagră.

Ne-a condus afară pe cîmp şi ne-a arătat lotul primit la împroprietărire: „vrem să ne săturăm de făină albă". După un ocol, ne-a dus în faţa unei palme de pămînt: „de aici ne-am hrănit cu ciumiză toată viaţa pînă acum; îl avem din bătrîni". Cuvintele lui ne-au impresionat. „Pămîntul din bătrîni" nu cuprindea nici două sute de metri pătraţi.

Am vizitat şcoala. Prima şcoală în sat, de cînd există lumea. E instalată în casa moşierului expropriat, alături de Sfatul popular şi de cooperativă. Invăţătoare s-a oferit singura femeie din împrejurimi cu ceva ştiinţă de carte. Ni se plînge de greutăţi: „nu prea sînt pricepută: iar îndemnul singur nu ajută, mai ales cînd e vorba de bătrîni care se îndoiesc dacă mai trebuie să înveţe carte". Aşteaptă însă s-o cheme la un curs de calificare.

La Pekin am întîlnit o învăţătoare, subţirică, mărunţă, cu părul albit şi faţa brăzdată de cute şi creţuri; avea privirea vioaie, cu scînteieri tinereşti şi pe piept decoraţii.

— De aci înainte, toate le vom face — ne spune ea — fiindcă treaba noastră primă ne-am făcut-o: toate robiile au încetat.

La o şcoală medie, am stat de vorbă cu elevii. Ne-au arătat pe glob, căutînd cu degetul, unde se află depărtata noastră ţară, părînd miraţi că o pot acoperi cu vîrful degetului. Dar au ascultat cu interes şi bucurie despre dragostea ce le-o poartă tineretul nostru şcolar, care la 23 August 1951 a aclamat spontan şi îndelung eroicele popoare ale Chinei şi Coreei de nord în momentul cînd au zărit în tribune pe reprezentanţii chinezi şi coreeni. La plecare, cîţiva elevi se plîngeau faţă de profesori:

— Din şcoala noastră ne-am înscris două sute de tineri să plecăm voluntar în Coreea; dar n-au ales pe nimeni.

Profesorii zîmbeau: „trebuie să învăţaţi carte". Un tinerel de 14-15 ani, cu cravată de pionier, părea foarte nemulţumit: „fratele meu a învăţat pe front şi îşi va da examenele; credeţi că eu n-aş fi făcut la fel?" In poartă ne-am oprit puţin; trecea un şir de care cu provizii şi cu cîte un steguleţ roşu prins de leuca din faţă: „darurile ţăranilor pentru voluntarii din Coreea", ni se spune. Şcolarii au uitat de noi, privind în urma carelor.

La Universitatea Sin-hua am fost opriţi la masă. Ni s-a dat ciorbă de fasole pregătită ca la noi. Profesorul de istoria Chinei se arăta îngrijorat: poate că în Rominia s-a şi adunat tot materialul istoric şi s-a făcut interpretarea materialist-dialectică a lui; în China însă aceasta înseamnă o muncă uriaşă. I-am spus că şi la noi sînt greutăţi de tot felul în această muncă şi că în general nu e uşor să descoperi istoria adevărată a popoarelor. Profesorul însă nu pare mulţumit.

— Nu găsiţi, întreabă dînsul, că una dintre marile victorii ale culturii este descoperirea de către popoare a adevăratei lor istorii?

Profesorul are dreptate. Descoperind adevărul istoriei proprii, popoarele se descoperă încă odată pe ele însele, popoarele neacţionînd decît ca produs al propriei istorii.

Studenţii Universităţii de partid din Pekin aveau pe atunci condiţii materiale de viaţă mai grele decît în alte instituţii asemănătoare. Ei rîd: „pe front am dus-o mai greu". Vizităm şi muzeul cu mostre ale diferitelor produse industriale şi agricole chineze. Apoi, în jurul mesuţei joase cu mandarine, banane, fructe în zahăr şi ceai mereu fierbinte, discutăm.

— Invăţaţi de toate aci, ne referim noi la muzeul vizitat.

— De toate; dar în primul rînd, teoria. Victoria militară trebuie întărită; străvechea tradiţie culturală trebuie altoită spre a da roade în folosul vieţii de azi. Nu este adevărat oare că pînă la urmă decide victoria ideologică?

Ba este adevărat. Mi-aduc aminte că acum şase-şapte ani, un vizitator din ţările Asiei de sud ne povestea că într-un sat, la o adunare, un politician reacţionar deplîngea astfel soarta Rominiei: „Nenorociţii, au alungat pe moşieri şi acum au încăput pe mîna comuniştilor". Un ţăran îl întreabă: „departe de noi e ţara Rominiei?" — „Departe" i se răspunde. Ţăranul oftează şi tace. „De ce oftezi?" întreabă un vecin.

— Nu vezi? zice el necăjit; şi ţara asta tot departe este; barem una să fi fost mai aproape; ne-am fi simţit mai bine

Acum ţăranul acela se simte mai bine. Şi nu numai el. La mii şi mii de kilometri, ne simţim bine şi noi romînii. E oare puţin lucru să ştii, că peste mări şi ţări, la săptămîni întregi de alergare cu trenul, ai ca prieten un popor mare, cu care gîndeşti la fel, cu care aperi împreună tot ce îţi este mai scump, rodul muncii tale, libertatea şi pacea? Ce încîntare, să ştii că în locul vrajbei în care trăiam înainte chiar cu vecinii noştri, astăzi avem ţări prietene, începînd de sus de la Marea Baltică şi Oceanul Inghefat şi pînă jos către Marea Egee şi la munţii Himalaia; iar din inima Europei, pînă departe în răsărit cît ţine coasta asiatică a Oceanului Pacific. Aceasta au înlesnit-o pentru omenire şi pentru noi Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, Partidul Comunist şi Forţele Armate ale Uniunii Sovietice. Aceasta a realizat-o pentru poporul nostru, politica fermă, înţeleaptă, marxist-leninistă a iubitului nostru partid

N. Doreanu

Impotriva subiectivismului în teoria artei

Izvorul forței artei rezidă în legătura ei cu poporul

(Urmare din numărul trecut)

pozitivi în creațiile populare sînt nu numai reprezentanți ai poporului, dar și reprezentanți „ai păturilor sociale superioare". Dar colportorii acestei false teorii trec sub tăcere în fel și chip spiritul dragostei de libertate și al urii împotriva exploatării al celor mai bune creații folclorice, care exprimă ideile, sentimentele și speranțele poporului muncitor.

Referindu-se la creația artistică individuală, istoricii de artă și istoricii literari burghezi nu spun nimic atunci cînd ajung la scriitori cu orientare revoluționară ca Radișcev, Griboedov, Pușkin, Lermontov, Herțen, Cernișevski, Gorki, Maiakovski, Șevcenko, Heine, Ferdinand Freiligrat, Eugen Poitièr și mulți alții și, mai ales, la luptătorii contemporani împotriva imperialismului. Toți artiștii, care apără în operele lor ideea eliberării poporului de asupritori, chiar dacă provin din mediul claselor exploatatoare, sînt prezentați în studiile cercetătorilor burghezi, de obicei, într-o lumină falsă: izvoarele cele mai adînci ale creației lor, legătura lor cu poporul, cele mai bune opere sînt date uitării, iar părțile slabe ale creației lor, prejudecățile lor, sînt exagerate. Istoricii artei și istoricii literari burghezi caută diferite amănunte neînsemnate din viața personală a scriitorului, cu care acoperă tot ceea ce este important în biografia și în creația lui.

Sarcina teoreticienilor sovietici ai artei, a istoricilor artei, a istoricilor literari, a artiștilor, constă în a demasca neîncetat propaganda burgheză a cultului personalității în artă, arătînd că numai arta care crește pe solul vieții populare, se hrănește cu seva ei, spune mult mințiți și inimii cititorului, spectatorului și auditorului.

Propagînd cultul personalității în teoria artei, esteții burghezi obișnuiesc să se refere la faptul că în procesul creației artistice totul depinde de fantezia artistului și că ea, chipurile, generează temele, imaginile și ideile în artă.

Desigur, fantezia, imaginația artistului joacă un rol foarte important în procesul creației. Un adevărat artist nu se oprește niciodată la suprafața fenomenelor, nu se limitează la fixarea unor momente trecătoare și întîmplătoare. El caută să dezvăluie în imagini artistice esența lumii complexe a relațiilor dintre oameni, iar aceasta nu se poate face fără o imaginație artistică dezvoltată. Dar fantezia nu este izvorul conținutului operelor artistului, ci realitatea obiectivă, viața poporului. Evident, temele, subiectele, ideile operelor încolțesc în conștiința artistului, dar apar întotdeauna sub influența vieții, sînt luate din viață și sînt determinate, la urma urmei, de condițiile sociale, de realitate. Cu ajutorul fanteziei creatoare, artistul realist pătrunde, reproduce și înfățișează relațiile dintre oameni și întotdeauna își verifică imaginile artistice cu ajutorul vieții. In arta realistă, fantezia creatoare servește la cunoașterea adevărului vieții și este supusă legilor obiective ale artei.

De pildă, este foarte caracteristică istoria romanului „Afacerea Artamanov" de Gorki despre care Lenin a spus că are o temă minunată. In scrisoarea către N. K. Krupskaia, din 16 mai 1930, Gorki își amintește de discuția avută la Capri cu V. I. Lenin cu privire la literatură: *„I-am spus că am un vis, să scriu istoria unei familii în decurs de o sută de ani, din 1818, de cînd se reconstruia Moscova, și pînă-n zilele noastre. Strămoșul familiei este un țăran, un burmistr, eliberat de boier pentru eroismul lui de partizan din 1812; din această familie ies funcționari, popi, fabricanți, petrașevți, neceaevți, din deceniul șapte și opt.*

El a ascultat foarte atent, a pus întrebări și apoi a spus: „Este o temă minunată și, desigur, grea, care necesită o grămadă de timp; cred că o veți realiza, dar nu-i văd sfîrșitul. Realitatea nu vă dă finalul. Nu, așa ceva trebuie să scriți după revoluție. Acum e nevoie de ceva în genul „Mamei". Bineînțeles că nici eu nu vedeam sfîrșitul cărții. Așa a fost el întotdeauna pe o linie uimitor de dreaptă care duce spre adevăr, prevedea întotdeauna și presimțea totul" (vezi „Lecturi din Gorki", 1949, pag. 150).

Viața a confirmat justețea indicațiilor lui Lenin. Comparînd prima versiune a „Afacerii Artamanov" cu ultima, cu textul tipărit, istoricii literari sovietici au stabilit că Gorki intenționa, încă de pe cînd își concepea romanul, să oglindească în cele trei generații ale unei familii burgheze, etapele principale ale dezvoltării capitalismului rus și pieirea lui inevitabilă. Dar numai victoria Revoluției Socialiste din Octombrie i-a dat scriitorului materialul necesar pentru realizarea artistică justă a ideii. Faptul acesta se vede limpede din schimbările făcute de Gorki pînă la versiunea definitivă. El scurta în mod conștient liniile subiectului, care se refereau într-un fel sau în altul la sfera relațiilor lui Artamanov cu nobilimea și cu dremovții (memlianții în prima versiune), în schimb accentua în fel și chip, împingînd pe primul plan, pe reprezentanții generației a treia din familia Morozov și în special pe Zahar Morozov, adică pe reprezentanții poporului revoluționar.

Artistul extrage din viața poporului nu numai conținutul operei, ci și mijloacele de expresie, procedeele și metodele de zugrăvire a realității. Limba, care este un instrument al gîndirii artistice în multe specii ale artei — literatură, teatru, cinematograf, — servind ca material pentru crearea imaginii artistice, este de asemenea o creație a poporului.

Marii scriitori folosesc tezaurul limbii populare și-l îmbogățesc. Din arsenalul extrem de bogat al limbii poporului lor, ei aleg miljoacele cele mai expresive și cele mai vii, creînd opere de artă nemuritoare. Stasov observa cu drept cuvînt într-o scrisoare adresată lui Repin, că Pușkin și Lermontov, Gogol și Lev Tolstoi *„sînt originali și sînt mai ales ruși nu numai prin subiectele și problemele lor, ci și prin fiecare amănunt al limbii lor, al formulărilor, al frazelor, al vorbirii lor, precum și prin mijloacele de exprimare"*. (I. E. Repin și V. V. Stasov, Corespondența, 1949, vol. II, pag. 170).

Sprijinindu-se pe izvoarele folclorice, adevăratul artist le prelucrează în mod creator și creează opere originale, de sine stătătoare, pătrunse de spiritul poporului, de felul lui de a gîndi și de a înțelege lumea. Particularitatea construirii imaginii artistice realiste, determinată de conținutul operei, se sprijină întotdeauna, într-un fel sau altul, pe tradițiile democratice în domeniul formei artistice: în pictură, artistul folosește miljoacele și procedeele formate în procesul dezvoltării de veacuri a creației plastice populare, în muzică «limba» clasicilor a absorbit particularitățile muzicale ale «limbii» cîntecelor și dansurilor și ale altor creații populare. Glinka spunea cu drept cuvînt: *„Muzica o creează poporul, iar noi, artiștii, numai o aranjăm"*.

Fiecare artist, cînd elaborează o operă, nu poate să nu folosească experiența generațiilor trecute. Dar acest fond artistic, — mijloacele de expresie, procedeele și metodele zugrăvirii artistice, sînt un produs al muncii multor generații. Toate aceste mijloace și procedee se îmbogățesc necontenit, sînt șlefuite de reprezentanții cei mai talentați ai poporului.

După cum se știe, ideile nu acționează singure; acționează oamenii, inspirați de aceste idei. Numai cînd cuprind masele, poporul, ideile artei înaintate capătă o mare importanță socială, devin o forță materială. Ideile cuprind masele, numai cînd există anumite condiții obiective. Dobroliubov compara activitatea unei personalități istorice cu o scînteie, care se stinge căzînd pe o piatră și produce explozie numai cînd vine în atingere cu pulberea. Același lucru se întîmplă și cu ideile. Forța influenței sociale a artei nu se explică numai prin latura ei ideologico-estetică, prin caracterul ei artistic, nu numai prin ideile pe care le cuprinde, ci și prin atitudinea maselor față de aceste idei, care, la rîndul ei, depinde de condițiile obiective ale vieții poporului, de situația lui socială. Prin urmare, și aici poporul are un cuvînt hotărîtor: el verifică vitalitatea operelor de artă, întruchipează în viață ideile artiștilor progresiști. Poporul generează un mare număr de talente în toate sferele de activitate socială, precum și în sfera artei și literaturii; fiecare artist mare este fiul poporului său, un exponent al ideilor claselor progresiste.

Negarea legăturii personalității cu anumite clase, cu poporul, negarea primatului societății, poporului, clasei asupra unei personalități, duce inevitabil la teoria idealistă a cultului personalității în istorie în general și în istoria artei în special.

Marxism-leninismul respinge în mod hotărîtor teoria idealistă a cultului personalității și în domeniul creației artistice; dacă „personalitatea suverană", detașată de popor, se urcă pe piedestalul artei în calitate de unică creatoare a ei, arta creată se coboară pînă la nivelul poftelor egoiste neînfrînate și al simțurilor pervertite ale aristocrației și burgheziei, se transformă într-o plăcere a *„trîndavilor, care nu fac nimic"* sau într-un mijloc de pervertire spirituală a oamenilor muncii. In felul acesta, teoria marxist-leninistă nu micșorează deloc importanța unor personalități, în diferite sfere ale activității sociale. Dimpotrivă, ea pune pentru prima oară și această problemă pe un teren științific. Ea cere explicarea și studierea rolului specific al personalității, a activității ei în strînsă legătură cu clasele, cu poporul care-i dă naștere și o formează, cu condițiile concret istorice în care ea viețuiește și creează.

Marxism-leninismul respinge în chipul cel mai hotărît toate încercările de a prezenta problema în așa fel, ca și cum creația colectivă a maselor este o înăbușire a creației libere a personalității. Dar în realitate, înflorirea creației colective a maselor înseamnă totodată înflorirea creației fiecărui membru al colectivului, a fiecărei personalități.

Poporul este forța cea mai importantă a progresului istoric. El este cel care prin munca lui creează toată cultura materială și spirituală, precum și valorile artistice. Rolul hotărîtor în artă aparține întotdeauna poporului. Și nu numai pentru că cultura materială stă la baza dezvoltării culturii spirituale, dar și pentru că niciodată nu se epuizează creația artistică a maselor populare, izvorul cel mai adînc al creației marilor artiști. Poporul naște, creează și formează geniile, talentele individuale.

Ideologii burgheziei afirmă că marxism-leninismul, recunoscînd primatul societății, al poporului, al colectivului asupra personalității, ar nega importanța geniului, a însușirilor artistice în artă. Aceasta e o absurditate. Estetica marxist-leninistă nu neagă deloc rolul marilor artiști, al artiștilor geniali. Însușirile creatoare și talentele. Marxism-leninismul luptă împotriva misticii, cu care ideologii reacționari înconjoară creația artiștilor geniali. Teoreticienii burghezi ai artei privesc geniul ca pe un dar dumnezeesc, ca o personalitate aleasă, care stă deasupra claselor societății respective, deasupra poporului.

Estetica marxist-leninistă a detronat cultul mistic al geniilor. Ea a arătat în mod științific că este absurd să opui poporului geniile, deoarece artiști cu adevărat mari sînt cei care slujesc cel mai bine cu mijloacele artei progresul poporului lor și prin urmare și al întregii omeniri. Apariția marilor personalități pe tărîmul artei nu este ceva întîmplător. Ea este determinată în mod cauzal și se împletește în lanțul general al dezvoltării potrivit unor legi ale societății, deoarece răspunde unei necesități istorice, cerințelor dezvoltării sociale, contribuie la rezolvarea unor probleme arzătoare, care se pun în fața poporului. Geniile în artă nu există independent de societate. Dimpotrivă, condițiile sociale determină posibilitățile de dezvoltare și de manifestare ale însușirilor creatoare ale poporului și ale personalităților.

Se știe, de pildă, că modul de producție capitalist este dușmănos artei și în special poeziei. In capitalism, poporul este lipsit de condiții favorabile pentru dezvoltarea însușirilor sale artistice. Dezvoltarea unor talente în societatea capitalistă se obține cu prețul înăbușirii talentelor din masa oamenilor muncii. Faptul nu este întîmplător. Concentrarea exclusivă a talentului artistic într-un individ și legat de aceasta, înăbușirea celor din masele largi, după cum spunea Marx, este o urmare a diviziunii muncii în capitalism, care încătușează și înăbușă interesele spirituale și estetice, însușirile omului muncii, condamnîndu-l la exploatare cruntă, la șomaj și la mizerie.

Atitudinea dușmănoasă față de artă a modului de producție capitalist rezidă nu numai în faptul că talentele din sînul oamenilor muncii, înăbușite de munca fizică istovitoare, aproape că nu au posibilitate, le este greu să-și facă drum în artă, dar și în faptul că burghezia transformă arta, ca și celelalte forme de activitate, în marfă, căutînd să o supună intereselor ei murdare, setei ei de cîștig, puterii sacului cu bani.

Terenul cel mai important, unde se manifestă și se dezvăluie mai puternic creația poporului în condițiile societății bazată pe clase antagoniste, este lupta revoluționară, de clasă, împotriva exploatatorilor. Istoria artei arată că apariția marilor creatori în diferite domenii ale artei este legată de perioadele cruciale din istoria popoarelor, de ascuțirea luptei de clasă sau de lupta națională de eliberare, de epoca revoluțiilor sociale, de epocile și de perioadele progresiste din istoria societății. Pentru a ne convinge de aceasta este suficient să amintim apariția în literatură a lui Boccacio, Shakespeare, Rabelais și a altor titani ai epocii Renașterii, care indică criza feudalismului și trecerea de la feudalism la capitalism; sau apariția renumitei școli a realiștilor ruși din sec. al XIX, în perioada coacerii revoluției burghezo-democratice în Rusia. Nu putem înțelege avîntul uriaș al literaturii clasice ruse din sec. al XIX, cercetînd-o în afara legăturii ei cu mișcarea de eliberare a poporului rus. Această legătură a dat artei ruse un stimulent uriaș pentru dezvoltarea ei ideologico-artistică. Nici apariția realismului socialist în Rusia nu se poate înțelege fără a lămuri faptul istorico-mondial că la hotarul dintre sec. al XIX și XX, centrul mișcării revoluționare s-a mutat în Rusia, iar creația lui A. M. Gorki vestitorul revoluției proletare — a fost reflectarea unor contraziceri profunde ale realității ruse și un răspuns la cerințele mișcării proletare revoluționare.

Nu trebuie socotit ca întîmplător nici faptul că, în condițiile actuale, tocmai scriitorii cu orientare democratică, revoluționară, legați de mișcarea proletariatului socialist și de țărănimea revoluționară, de lupta de eliberare națională a popoarelor, se manifestă ca luptători pentru înflorirea artei naționale progresiste.

Astfel, istoria artei și a literaturii este o dovadă vie că dezvoltarea creației artistice în fiecare țară este condiționată în întregime de condițiile sociale. Izvorul puterii creatoare a marilor artiști rezidă în primul rînd în mișcarea istorică a poporelor, a claselor sociale înaintate, care îi formează și-i promovează și ai căror exponenți sînt.

De îndată ce artistul se rupe de popor, creația și talentul lui încep să se oficlească, deoarece arta, lipsită de un conținut profund și de un interes social, decade. Aceasta se poate vedea chiar din exemplul unor artiști geniali; este destul să amintim lucrarea lui N. V. Gogol *„Pagini alese din corespondența cu prietenii"*.

Viața contemporană confirmă, tot atît de bine ca și istoria trecutului, adevărul că ruperea de popor omoară talentul artistului, îl face sterp, îl condamnă la incapacitate creatoare. De pildă, toată lumea cunoaște opera realistă a lui John Steinbeck „Fructele miniei", care arată că autorul are calități literare deosebite. Vînzîndu-și mai tîrziu talentul monopoliștilor, Steinbeck a trădat poporul, și-a condamnat talentul la degradare, deoarece, în afara slujirii poporului, care luptă împotriva exploatării, a asupririi capitalului, nu e posibil astăzi, în condițiile capitalismului, să se găsească un conținut valoros pentru operele de artă. Noul roman al lui Steinbeck *„Mai spre răsărit de eden"* este un model de roman antipopular prin conținutul său și antiartistic prin natura sa propagînd cu cinism viciile și dezmățul. Aceeași soartă o au și E. Hemingway, U. Sinclair, E. Caldwell, toți artiștii care au părăsit convingerile lor democratice de altădată, care și-au vîndut talentul pe dolari.

★

Conduși de teoria marxist-leninistă, criticii sovietici, istoricii literari și istorici ai artei aplică cu strictețe în lucrările lor principiul partinității, al istorismului în aprecierea operelor artistice, cercetînd activitatea autorilor lor din punct de vedere istoric concret, în strînsă legătură cu clasele și cu forțele sociale, pe care le-au servit. Numai stînd pe poziția esteticii marxist-leniniste se poate crea o istorie a literaturii și a artei consecvent științifică. Trebuie să spunem fără ocol că, cu toate realizările obținute, istoricii noștri literari, istoricii artei și teoreticienii artei mai au încă mari datorii față de țară.

Filozofii sovietici, istoricii artei și istoricii literari nu se ocupă îndeajuns de studiul legilor obiective ale artei; ei nu demască cu destulă vigoare în lucrările lor teoriile voluntariste, subiectiviste, care înfloresc din plin pe ogorul științei și artei, al istoriei literare și esteticii burgheziei imperialiste. De aceea trebuie spus că, în unele lucrări ale filozofilor și ale istoricilor literari sovietici, se întîlnesc rămășițe ale voluntarismului, cînd, de pildă, ideii artistului în procesul creației, i se atribuie un rol hotărîtor, cînd se reduce conținutul operei de artă numai la exprimarea ideilor, a sentimentelor și a părerilor autorului. Libertatea artistului în procesul creației este înțeleasă uneori în spiritul negării legilor obiective ale artei, ajungîndu-se în felul acesta la o interpretare idealistă.

Criteriile obiective sînt prima măsură de apreciere în artă și în critica de artă. La noi se uită uneori acest lucru. Astfel, articolul de fond din revista „Teatr" (nr. 4/1954) ia atitudine cu drept cuvînt împotriva șablonului în artă și critică, militează pentru lupta de opinii, pentru o critică plină de patos și pasiune, dar redacția face o greșeală serioasă cînd declară aici că *„critica plină de patos și de pasiune, imposibilă în afara atitudinii personale față de fenomenele artei, DETERMINĂ nu numai aspectul moral al activității critice. EA DETERMINĂ ȘI CALITATEA ȘI MAIESTRIA CRITICII, NIVELUL EI IDEOLOGIC ȘI ESTETIC, EFICACITATEA ȘI UTILITATEA EI SOCIALĂ"* (pag. 40, sublinierea mea, A. E.). De aici rezultă că pasiunea și emotivitatea în critică determină totul, precum și nivelul ei ideologic-estetic. In adevăr, articolul cuprinde o rezervă, care arată că aceasta nu înseamnă negarea *„criteriilor obiective ale artei și a valorilor absolute ale artei"*. Dar, de fapt, aceasta înseamnă negarea lor. Astfel, luînd atitudine justă împotriva dogmatismului din critica artistică, redacția revistei „Teatr" a făcut în articolul de fond o întoarcere spre subiectivism, spre relativism.

Desigur, practica artistică demonstrează, în dezvoltarea ei istorică, caracterul relativ al unor judecăți estetice. Articolul amintit arată în mod just că și unele realizări clasice ale criticii artistice, cum sînt de pildă aprecierile lui Belinski despre „Revizorul" sau ale lui Dobroliubov despre „Furtuna" nu epuizează cercetările criticii creatoare. studierea operelor respective. Dar marxismul recunoaște caracterul relativ al adevărurilor, al judecăților și al principiilor estetice nu în sensul negării adevărului obiectiv, cum se întîmplă de fapt în articolul de fond al revistei „Teatr", ci numai în sensul limitării lor istorice în fiecare moment dat. Critica artistică marxistă nu are nimic comun cu relativismul absolut; ea dezvăluie caracterul obiectiv al cunoașterii, dus în adevăr pînă la capăt, care include partinitatea comunistă, adică slujirea deschisă a cauzei clasei muncitoare, a intereselor vitale ale tuturor oamenilor muncii. Partinitatea comunistă a artei este incompatibilă cu subiectivismul.

Unii teoreticieni ai artei afirmă că adevărul artistic rezultă din îmbinarea experienței artistului, cu experiența cititorului, a spectatorului, a auditorului, etc. Această părere reflectă de asemenea o întoarcere către interpretarea subiectivistă, idealistă, adevărului artistic, o întoarcere către înțelegerea machisto-bogdanovistă a adevărului, ca *„o formă logică a experienței umane colective"*. Potrivit acestei înțelegeri machisto-bogdanoviste a adevărului obiectiv, religia este și ea în egală măsură un adevăr, și știința, deoarece și religia este asemenea o formă ideologică a experienței umane, colective. Bogdanov pornea de la ideea că baza obiectivității se află în experiența colectivă, că caracterul obiectiv al lumii materiale constă în faptul că ea există nu numai pentru mine, ci pentru toți. Nu este așa, spunea Lenin. Caracterul obiectiv al lumii constă în faptul că ea există independent de toți oamenii și chiar de întreaga omenire, de aceea adevărul obiectiv depinde tocmai de experiența omului și a omenirii. Adevărul este reflectarea exactă a lumii obiective, care există independent de experiența omului și a omenirii. Apoi, nu trebuie uităm că înțelegerea materialistă marxist-leninistă, a experienței e pusă înțelegerii subiectiviste, idealiste. Din punctul de vedere al materialismului, experiența reflectă și ține seama de legile lumii obiective, se sprijină pe ele, iar din punctul de vedere al idealismului subiectiv, experiența este numai un „complex de senzații", care nu reflectă lumea obiectivă.

Negarea adevărului obiectiv în artă este legată de ignorarea legilor obiective ale creației artistice, a cerințelor realismului, fără care artistul nu poate fi un adevărat educator al maselor, „un inginer al sufletelor omenești".

Partidul Comunist duce o luptă hotărîtă împotriva oricărei idealiste a cultului personalității în toate sferele vieții sociale, precum și în artă. El cere artiștilor sovietici să se sprijine în toată activitatea lor pe popor, să cunoască și să oglindească artistic și veridic viața oamenilor muncii, să ia parte activă cu miljoacele artei la educarea oamenilor sovietici în spiritul comunismului.

Text prescurtat

Din „Komunist", nr. 12/1954

A. EGOROV

Gloriosul drum al literaturii Chinei noi

De-a lungul frămîntatei sale istorii, care se măsoară nu cu veacurile, ci cu mileniile, poporul chinez a creat nenumărate legende, de o neasemuită frumusețe. Una din aceste minunate legende vorbește despre o floare de piatră ale cărei petale incremenite de veacuri s-ar deschide doar odată la zece mii de ani și numai atunci cînd cel care a găsit-o cunoaște cuvîntul magic.

Floarea de piatră a stat închisă veacuri de-a rîndul și parfumul său n-a îmbătat simțirea nimănui. Poporul chinez a trăit o viață grea, chinuită, a cunoscut foametea și mizeria, umilința și trădarea, a luptat și a sperat. Din această frămîntare de veacuri, poporul chinez a învățat că vechea lui legendă trebuie puțin schimbată. Nici un cuvînt magic nu poate deschide uriașele petale ale florii de piatră. Și atunci poporul chinez, cu îndîrjirea și vigoarea care-l caracterizează, cu prețul a nenumărate jertfe a eliberat parfumul florii, făcînd ca el să se reverse asupra cîmpiilor, dealurilor și munților țării sale imense. Astăzi floarea de piatră e deschisă. China, țara foametei și a mizeriei, începe să intre în amintire, și în locul ei se înalță China nouă, China populară.

★

In iulie 1949, în Pekinul eliberat, s-a ținut primul Congres al scriitorilor și oamenilor de cultură din China, prima adunare liberă a luptătorilor de avangardă de pe frontul culturii. Luau parte la acest congres 640 de reprezentanți ai literaturii și artei. Se întîlneau aici scriitori din generația veche — nume scumpe cunoscute și îndrăgite de fiecare chinez — cu tineri care crescuseră în anii războiului și își îmbogățiseră experiența datorită activității lor în rîndurile armatei și în mijlocul populației din regiunile eliberate. Se găseau în sala congresului savanți, scriitori și artiști progresiști ai marii Chine, militanți de frunte ai acelei armate pe care Mao Tze-dun a numit-o *armata culturii*.

Congresul a fost un moment emoționant, o cotitură în istoria zbuciumată a literaturii progresiste chineze. El încununa cei treizeci de ani de luptă de la istorica „mișcare din 4 mai 1919" și era un popas de bilanț pe drumul lung și greu parcurs de la această dată de literatura contemporană a Chinei.

Cu treizeci de ani în urmă „mișcarea din 4 mai", născută sub forța irezistibilă a ideilor răspîndite de marea revoluție proletară din octombrie 1917 și caracterizată pe drept cuvînt ca hotar între două perioade istorice, a marcat începutul epocii noi în dezvoltarea literaturii chineze. Semnalul revoluției literare din China l-au dat un grup de scriitori progresiști care s-au ridicat împotriva literaturii scrise în limba arhaică, livrească, limba vechilor canoane, ruptă de popor și străină de el. Folosind scrisul drept baricadă de luptă, aceștia au stigmatizat [illegible] asupritorilor, lumea sacului cu bani și corupției, lumea fanatismului, a aservirii și a nepăsării.

In fruntea scriitorilor de avangardă, a luptătorilor pentru o literatură nouă, pusă în slujba poporului, a vieții și adevărului, a stat tot timpul scriitorul revoluționar Lu Sin. Lu Sin, denumit atît de semnificativ „Gorki al Chinei", a intrat în patrimoniul culturii chineze ca întemeietor al curentului realist revoluționar, ca primul clasic al literaturii noi a Chinei.

In anii care au urmat, pe drumul deschis de Lu Sin, sub influența puternică a operelor clasicilor ruși și ale scriitorilor sovietici, noua literatură chineză a continuat să crească și să se dezvolte. Caracterul acestei dezvoltări este determinat de vigoarea revoluției din 1924—1927, de creșterea influenței concepției despre lume a clasei muncitoare, de lupta dusă de Partidul Comunist Chinez pentru unirea forțelor revoluționare de pe frontul literaturii și artei.

Anii grei de luptă împotriva agresiunii imperialismului japonez și a trădătorilor gomindaniști au trezit și salvele de foc ale scrisului. In acea vreme au apărut pamfletele și lucrările publicistice cele mai viguroase și ascuțite ale lui Lu Sin, odată cu „Vechi legende într-o nouă redactare". Tot atunci apar o serie de lucrări importante ale lui Mao Dun, printre care trilogia „Dezamăgiri", „Șovăieli", „Căutări", iar ceva mai tîrziu romanele „Curcubeul" și „Înainte de zori" ca și alte povestiri, nuvele și schițe care au făcut din acest scriitor unul din cei mai mari maeștri ai cuvîntului.

In dezvoltarea ulterioară a literaturii contemproane chineze, un rol important l-a avut consfătuirea prilejuită de problemele literaturii și artei ținută din inițiativa Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez la Ianan în mai 1942. Consfătuirea a avut loc sub conducerea nemijlocită a lui Mao Tze-dun, care a formulat programul de luptă pentru toți activiștii de pe frontul culturii din China.

De-a lungul a 35 de ani de lupte grele, în China nouă a fost creată o literatură cu adevărat populară, însuflețită de ideile nobile ale socialismului.

Muncitorul chinez e mîndru de victoriile sale și capabil de realizări și mai mărețe. „Fiecare dintre noi are patru mîini, patru picioare și de două ori mai multă inteligență de cînd poporul este acela care conduce țara" — este lozinca muncitorilor chinezi. Și scriitorii Chinei noi nu au întîrziat să răspundă acestei chemări.

Criticul Ciu Ian arăta pe bună dreptate că pe vasta scenă a literaturii chineze contemporane și-au făcut apariția personaje noi: muncitori, țărani, soldați din armata populară. Aceste personaje sînt inedite nu numai prin apartenența lor socială, dar înainte de toate prin trăsăturile caracteristice unui om nou, mărturia prefacerilor adînci care s-au petrecut în conștiința lui. Din ce în ce mai des apar în revistele literare opere ai căror autori sînt constructori ai Chinei noi, scriitori debutanți. Publicul a apreciat povestirile feroviarului Ciao Kui, ale țesătorilor Ta Lu și Hue Ku, ale topitorului Lu Ki. Un loc important în dramaturgia chineză contemporană îl ocupă piesa „Să nu fim greieri", scrisă de muncitorul Wei Lin-țzen. Autorul satirizează viața parazitară a unor oameni meschini, cărora le opune avîntul muncitorilor înaintați.

Muncitorii participă din ce în ce mai activ la crearea unei literaturi și a unei arte populare. Cercurile literare și artistice sînt foarte răspîndite în uzinele și fabricile Republicii Populare Chineze. Muncitorii celui mai mare combinat metalurgic din China editează revista intitulată „Oțelul din Anșan".

In desfășurarea acestei uriașe revoluții culturale, a cărei forță motrice e Partidul Comunist Chinez, scriitorii chinezi joacă un rol de seamă. Prozatori, poeți și dramaturgi conduc cercurile literare, vin în ajutorul tinerilor scriitori; ei participă la redactarea gazetelor de perete, organizează cercuri de artiști amatori.

Revoluția a adus schimbarea radicală a vieții țărănimii chineze. Reforma agrară, înfăptuită pe cale revoluționară sub conducerea Partidului Comunist Chinez, a transformat China dintr-o țară a foametei într-o țară exportatoare de orez.

Lupta brigăzilor comuniste pentru aplicarea reformei agrare, transformarea țăranului chinez dintr-un sclav într-un om liber, toate frămîntările din viața satului chinez în această perioadă, iată atîtea și atîtea teme care au inspirat opere literare de o mare valoare artistică.

In romanul său „Răsare soarele deasupra rîului Sangan", scriitoarea chineză Din Lin a reușit să redea chipurile luminoase ale țăranilor care au repurtat într-un război greu victoria asupra dușmanilor — tîlharii japonezi și clica gomindanistă — și au creat puterea populară pe teritoriul eliberat, înfăptuind reforma agrară. Scriitoarea a zugrăvit portretele oamenilor noi, ale eroilor populari ale adevăraților revoluționari, care construiesc noile relații sociale și viața nouă din China populară.

Una din cele mai populare opere literare din China, consacrată marilor transformări petrecute în această țară, este romanul „Uraganul" al talentatului scriitor Ciu Li-bo. Această carte, scrisă într-o formă simplă, accesibilă maselor de cititori, povestește evenimentele grandioase din viața țărănimii chineze. Cartea a cîștigat dragostea maselor de cititori și aprecierea unanimă a criticilor. Subiectul romanului „Uraganul" îl constituie evenimentele de la Iuanmaotun, un sat eliberat, din China de nord-est. Este înfățișat în mod convingător procesul dezvoltării inițiativei și conștiinței țăranului chinez, ieri încă strivit de lipsa de drepturi și de mizerie, iar astăzi ridicat sub conducerea partidului comunist împotriva înrobirii monstruoase și a samavolniciei și luptînd cu entuziasm pentru transformarea revoluționară a societății, pentru reînnoirea vieții. Atît „Uraganul", cît și „Răsare soarele deasupra rîului Sangan" au fost distinse cu Premiul Stalin pentru literatură pe anul 1951.

De o largă popularitate se bucură povestirile lui Ciao Șu-li, unul din cei mai talentați scriitori din tînăra generație. In povestirile sale din viața satului chinez, „Căsătoria mîcutului Er Hei", „Cîntecele lui Li Iu-țai", „Podeaua de lemn", eroii sînt oameni simpli, adevărați reprezentanți ai poporului, comuniști.

In ultimii ani au apărut numeroase povestiri ale unor scriitori tineri, care pun în lucrările lor problemele ce frămîntă în prezent masele largi ale Chinei. Tema transformării vieții, a creșterii conștiinței politice a poporului, iată problemele actuale cărora le sînt consacrate povestirile și nuvelele maeștrilor literaturii chineze.

In luna septembrie a anului 1953 a avut loc la Pekin cel de al doilea Congres al oamenilor de litere și artă din întreaga Chină. La acest congres a luat cuvîntul premierul Ciu En-lai, care a vorbit delegaților despre marile sarcini ce stau în fața poporului chinez în noua etapă a construcției economice. Rapoartele a nenumărați scriitori, artiști, dramaturgi, oameni de teatru și cinematograf, printre care Go Mo-jo, Ciu Ian, Din Lin, Tian Han, Wei Lan-fan, Ma Si-sun și alții, au fost consacrate problemelor ce stau în fața oamenilor de litere și artă.

Un amplu raport a prezentat cunoscutul scriitor Mao Dun, președintele Uniunii scriitorilor din China. El a arătat că în decurs de patru ani au apărut în Republica Populară Chineză 256 romane, nuvele și povestiri, 159 culegeri de versuri și 256 piese de teatru. In reviste și ziare au apărut peste 2000 de povestiri, schițe, corespondențe și piese de teatru. Autorii celor mai multe din aceste lucrări sînt tineri scriitori progresiști, tineri poeți și dramaturgi. In continuare, Mao Dun a spus că scriitorii chinezi sînt datori nu numai să oglindească în operele lor schimbările măreți ce au avut loc în China după eliberare, dar și — ceea ce e mult mai important — să contribuie prin miljoacele artei la transformarea socialistă a țării. Pentru înfăptuirea cu succes a acestor sarcini, artiștii și scriitorii chinezi trebuie să pășească cu fermitate pe calea realismului socialist.

Un rol excepțional în dezvoltarea literaturii contemporane chineze îl joacă literatura sovietică, izvorul marilor idei de prietenie și pace între popoare și un puternic miljoc de demascare a atîtătorilor la un nou război și a ideologiei imperialismului, pătrunsă de ură față de om.

In prefața la „Enciclopedia nouii literaturi chineze", Lu Sin arată că revoluția literară din China a fost determinată în mare măsură de influența literaturii clasice ruse. Nici un scriitor străin nu se bucură în China de atîta dragoste ca Maxim Gorki. Intr-un articol publicat în anul 1940, Go Mo-jo scrie: „Scriitorii chinezi îl venerează pe Gorki, îl iubesc, îi urmează exemplul, viața sa e cîntată ca un simbol al purității și perfecțiunii... Scriitorii învață să trăiască și să creeze ca Gorki. Gorki nu ne învață numai să scriem și să alegem temele, el ne învață mai ales să trăim și să luptăm. In istoria milenară a literaturii chineze nimeni nu și-ar putea disputa cu Gorki întîietatea cu privire la influența morală exercitată asupra scriitorilor chinezi".

Experiența literaturii sovietice, cea mai bogată în conținut, cea mai just orientată din lume, îi învață pe scriitorii chinezi că opere de o mare valoare ideologică și artistică nu pot fi create decît de cei care își pun talentul în slujba poporului, în slujba luptei pentru triumful ideilor socialismului, ideilor comunismului. Tocmai de aceea experiența creației scriitorilor sovietici constituie o minunată școală pentru scriitorii din Republica Populară Chineză care creează marea literatură despre China nouă.

Camil Șerban

MOȚOGANUL x)

In dimineața aceea răcoroasă, după ce Brad Gheorghe se lămuri în sfîrșit că arădenii n-au atîtea butoaie sparte, încît să-și poată asigura pîinea pentru prînz din reparatul lor, se hotărî să-și încerce norocul în altă parte. Sfătuit de dogarii mai în vîrstă, care cunoșteau sezonul butoaielor, al murăturilor, Brad Gheorghe o luă spre gara electrică, de unde porneau mai toate drumurile de țară care duceau în inima Ardealului. Aflase că în locurile muntoase s-ar fi făcut cooperative de cioplitori în lemn și dulgherie. Tocmai cumpănea în gînd dacă să-și scoată ori nu bilet pînă la Pîncota, cînd se pomeni în fața unui afiș mare, în jurul căruia se adunaseră mulți oameni de tot felul. Se opri mai mult din obișnuință decît din curiozitate.

Un om rotofei citea anunțul cu glas tare, iar ceilalți ascultau tăcuți, indiferenți.

— Tu nu te bagi? îl îmbrînci pe Gheorghe un om îmbrăcat în straie de dimie și cu o cușmă de oaie pe cap.

— Unde? îl întrebă Gheorghe, mai mult să spună ceva decît să afle despre ce e vorba. Unde să mă bag?

— În mă-ta... și omulețul începu să chicotească, înveselit de propriile lui vorbe. I se alăturară și alții, rîzînd cu glasuri răgușite, sparte. Gheorghe zîmbi și el, apoi își dădu seama că celălalt îl înjurase, așa că, puse desaga jos pe pămînt, așezînd cu grijă deasupra ei ferăstrăul ascuțit și știrb. Pe urmă, tot atît de liniștit, lovi cu pumnul drept în obrazul omulețului. Se făcu liniște. Gheorghe privi în jur, apoi întrebă ca unul neștiutor:

— Unde să mă bag?... Ha?

— La construcție, se grăbi să-l lămurească de îndată un om subțirel din apropierea lui

In timp ce vorbea, făcu un pas înapoi. Apoi, neștiind dacă Gheorghe a înțeles sau nu despre ce e vorba, se mai retrase cu un pas, continuînd să-l lămurească:

— La construcție. Se face o fabrică nouă, de strunguri, și caută oameni la săpături. Se dă și cantină, și dormit. Și leafă bună...

Gheorghe se întoarse spre afiș. Tocmai în clipa aceea porni și trenul și cei din jurul lui se cățărară în grabă pe scările vagoanelor. Gheorghe îi petrecu o bucată de vreme cu privirile, apoi citi afișul cu luare aminte. Omul vorbise drept. Se da și cantină, și dormit, și leafă bună. „Numai de-ar fi așa", își spuse. Cineva de lîngă el, cu chipiu de ceferist, care îl auzise, dădu din cap în semn că „așa e".

— Zici că e bine? îl întrebă Gheorghe.

— Eu zic că da. Că unde îți plătește acum atîta, în vreme de toamnă, după seceriș? Aici spune... — și ca să-și întărească vorbele, întinse degetele spre literele afișului — spune că lucrările nu se vor opri la căderea gerului.

Gheorghe făcu cale întoarsă spre locul unde se angajau oamenii.

★

— Unde se fac angajările? întrebă Brad la poarta șantierului, și paznicul, un om în vîrstă, cu spatele încovoiat și cu fața plină de zbîrcituri, îl măsură mirat din cap pînă în picioare; ori că i se păru tînărul prea înalt, ori că vocea lui groasă îl speriase. Arătă cu mîna spre o baracă de lemn învelită cu carton gudronat, în fața căreia, așezați pe stivele de scînduri, stăteau adunați bărbați nerași, șvăboaice cu zeci de fuste, copilandri, tot felul de oameni din cei cu care Brad se întîlnea adeseori pe drumurile prăfuite, de țară. Trecu pe lîngă paznic fără să-i mai arunce o privire, îndreptîndu-se spre un grup de oameni adunați în jurul unei mese de brad. Un om îmbrăcat într-o scurtă de piele soioasă, striga oamenii după nume. Brad se prezentă și el; apoi după ce aprecie vremea ce avea de așteptat, scoase din desagă un dărab de pîine, se așeză pe un butuc în spatele stivelor și începu să prînzească. Un cîine jigărit, bătrîn, prins în lanț sub o căruță moțească, adulmecă mirosul pîinii și-și întoarse capul spre Brad...

— Mai e cineva? se auzi o voce hodorogită, groasă.

Brad îndesă pîinea în desagă și se apropie de masă. Omul cu scurta de piele îl măsură din ochi și-l întrebă:

— Cum te cheamă?
— Brad Gheorghe.
— Cîți ani ai?
— Nouăsprezece.
— Meseria?
— Dogar.
— De săpat știi?
— Știu.
— Completează asta, și-i întinse o foaie cu fel de fel de întrebări.

Gheorghe abia acum văzu că și la masa cealaltă stăteau înșiruiți oameni. Netezi hîrtia pe o scîndură și completă rubricile cu un creion chimic.

— Te prezinți mîine dimineață la ora șapte, îi spuse un om cu căciulă în cap și cu niște mînuși fără degete, care trecea pe o listă pe toți care se angajau săpători.

— Da. Mă prezint... încuviință Gheorghe, și porni spre baraci.

Aici totul mirosea a lemn nou, tras la rindea. Mesele albe, cu iz înțepător de rășină, pereții curați, primitori. Asta îi plăcu lui Gheorghe, Își așeză lucrurile în dulapul cu nr. 1, pe ușa căruia scrise cu același creion chimic: „B. G." Mulțumit, porni spre șantier să vadă ce avea de făcut. În partea din față a terenului, acolo

unde pămîntul fusese nivelat, în apropierea drumului ce duce spre fabrica de textile, oamenii băteau țăruși de diferite culori, de care legau capetele unor sfori lungi și subțiri. În timp ce privea preocupat cum se băteau țărușii, trecu pe lîngă el un om uscățiv, adus de spate, care conducea un grup de tineri spre barăcile de lemn. Uscățivul purta o haină închisă pînă la gît și era încălțat cu bocanci noi, galbeni. Dar nu pentru asta îl băgă în seamă Gheorghe, ci pentru faptul că toți muncitorii cu care se întîlnea îl salutau și nu puțini se întorceau după el

— Cine-i cela? întrebă Gheorghe, arătînd spre omul înconjurat de tineri, pe un flăcău care ținea în mînă o scîndură vopsită în roșu și negru, cu mii de liniuțe ca la termometru.

— E tovarășul Oniga, de la partid.

— De la partid, zici? făcu Gheorghe, mai mult pentru sine și porni spre săpături; acolo, cîțiva oameni încărcau pămînt în camioane noi-nouțe, deși era mai mare mila să le vezi murdărîndu-se. Alții descărcau bare de fier, lunguiețe, în apropierea unei mese — după părerea lui Gheorghe făcută de mîntuială — unde niște fierari răsuceau barele, le tăiau și le aranjau după mărimi.

După ce se plictisi vizitînd șantierul, care la drept vorbind nu se dovedea atît de mare pe cît se așteptase, se întoarse la baracă. Venise tocmai la timp: se împărțeau saltele și pături. Și acestea erau noi miroseau a naftalină.

În cîteva săptămîni, Brad se obișnui cu munca de pe șantier. Numai de două lucruri nu era mulțumit: de cantină și de funcționari care, după părerea lui, erau prea mulți și lucrau fără tragere de inimă.

★

Noaptea se lăsase de mult cînd ajunse Oniga pe șantier. Schimbă o vorbă cu paznicul, apoi se îndreptă spre barăci, unde dormea în fiecare noapte. În apropierea stivelor de scînduri descoperi un ochi de jar. „Uite-al dracului, cineva fumează în apropierea scîndurilor". Porni într-acolo.

— Cine ești, mă?
— Brad Gheorghe.
— Ce faci aici?
— Stau.

Ajuns aproape, Oniga aprinse un chibrit să-l vadă pe cel care vorbise. Îl recunoscu: era omul cel înalt, angajat cu cîteva săptămîni în urmă.

— Stinge țigara! Dacă te mai prind fumînd lîngă scînduri, atunci...

Brad mai trase un fum, apoi zdrobi mucul sub talpa bocancului.

— De ce nu dormi?
— Nu mi-e somn.

Nici Oniga nu simțea nevoia somnului. Se așeză lîngă țăran, privind îngîndurat întunericul. Tăcea. Moțul îl lăsă cu ale lui; se foi un timp pînă ce se potrivi comod, apoi își lăsă capul pe spate, rezemîndu-se de scînduri. Într-un tîrziu întrebă:

— E trecut de miezul nopții?
— Da.
— Na, atunci încep să se stingă stelele. Dumneata cunoști Ursa mare?
— Nu, mărturisi Oniga.
— Uite-o colo — îi arătă Brad, ridicînd brațul spre o parte a cerului. Cînd eram copil...
— Copil? rise Oniga. Da' acum cîți ani ai?
— Nouăsprezece. Is om, de zece ani is om. Pînă la nouă ani am fost copil, că de la ai, zecelea, mi-am cîștigat singur pita... Continuă fraza întreruptă: Cînd eram copil, bunicu' m-o învățat să citesc stelele.

Oniga se întoarse spre el, să-i vadă obrazul, dar era prea întuneric. Își sprijini coatele de genunchi și întrebă:

— Îți place munca pe șantier?
— Nu.
— Atunci de ce ai venit aici? se încruntă Oniga, deși nu era supărat pe moțoganul de lîngă el.
— Mi-o fost foame.

Brad vorbea monoton, ca și cum ar fi povestit de Ursa mare sau de cine știe ce lucru obișnuit.

Vîntul răcoros întări și mai mult izul înțepător al rășinei.

— Miroase a pădure, spuse după un timp Brad. La noi, în Hațeg, acum ies lupii. Îs deștepte fiarele. Rășina le îneacă duhoarea; nici cîinii nu le mai simt.

„Iar eu am trecut pe lîngă el fără să-l iau în seamă" se dojeni Oniga. Vru să-i întoarcă pilda, cum că la fel e și pe șantier: se îmbracă toți în doc de nu mai recunoști dușmanul — dar n-avu timp. Brad îl întrebă:

— Dumneata de ce nu te culci?
— Nici mie nu mi-e somn.
— Și ce-ți spune muierea?
— N-am.
— Atunci nici copii n-ai, bag-seamă. Hei, hei... rău îi fără muiere. La primăvară, cînd s-o începe ciubărîtul, mă însor.

Printre nori apăru o jumătate de lună palidă, dar destul de luminoasă ca Brad să-și recunoască vecinul.

— Aha, dumneata ești de la partid, zise și se ridică în picioare. Te cunosc. Ești Oniga. Mai stătură un timp de vorbă, apoi Brad porni spre baracă. Oniga privi lung în urma lui și-l cuprinse o bucurie ciudată.

★

După două luni de muncă pe șantier, Brad cunoștea mulți și feluriți oameni de acolo. Printre aceștia se număra și inginerul Ardeleanu, pe care însă nu-l știa după nume. Pentru prima oară îl văzuse în fața barăcii principale, stînd de vorbă cu Oniga. După respectul cu care îl asculta secretarul de partid, Brad deduse că omul de lîngă secretar nu-i un ins oarecare. Îi plăcuse și pălăria lui, cenușie, cu borurile largi, îndoite în sus, o pălărie cum mai văzuse numai pe vremuri, la librăria mare din Hațeg, pe coperta unei reviste. Pe urmă, multă vreme n-a mai dat ochii cu el. Știa atîta doar că omul cu pălărie cenușie venea și pleca cu mașina și era încălțat cu galoși, și pe vreme de ploaie și pe vreme de soare.

Într-o zi, cînd lucra tocmai la săpături, îl văzuse iar, chiar în apropierea șanțului. Ținea o planșetă în mînă și asculta explicațiile unui inginer tînăr — ce aducea mult cu preotul care cădelnițase la înmormîntarea tatălui lui Brad. Pe semne că nu descifrase desenele încîlcite de pe planșeta inginerului, — cum nici Brad nu le înțelesese deși trăsese cu ochiul la ele — căci îl rugă de cîteva ori pe acesta să repete explicațiile. Pe urmă, neajungînd la nici un rezultat, căută în jur cu o vădită nemulțumire; îl văzu pe Gheorghe și îl strigă:

— Vino puțin! Da, da, dumneata — repetă cînd văzu că Gheorghe îl privea mirat. Te rog, du-te pînă la baraca direcției, în camera mea. Vei găsi acolo o servietă. Dar repede...

Gheorghe porni în goană spre baracă. Pe urmă își dădu seama că nu știa nici numele omului, nici unde îi e camera și mai ales care-i e servieta. Dar îi fu rușine să se întoarcă și să întrebe.

În fața barăcii direcției cumpăni cîteva clipe, apoi deschise ușa primului birou. Înăuntru, cei cîțiva desenatori, aplecați deasupra planșetelor, nici nu-l băgară în seamă. Gheorghe închise ușa și porni spre biroul din celălalt capăt al barăcii. În ușa lui era bătută o carte de vizită: „Isaia Ardeleanu — inginer-șef". Ciocăni, dar nu-i răspunse nimeni. Intră. Înăuntru, pe biroul improvizat, lîngă un maldăr de hîrtii, era o servietă. O luă și ieși. Tocmai se pregătea să închidă ușa, cînd cineva îl prinse de umeri. Apoi simți o durere în ceafă. Se răsuci să se desprindă din degetele celui care-l înhățase, dar nu reuși. Aruncă servieta la pămînt și se răsuci din nou. De data asta, pumnul omului în uniformă de pază îl izbi drept în față. Dar uimirea ce-l stăpînea, îl făcu să nu simtă durerea. De ce îl bate ăsta? Îl cuprinse o furie oarbă împotriva paznicului. Abia acum îl recunoscu. Era bătrînul Bartha, venit de cîteva zile de la fabrica de vagoane. Ridică mîna să dea, dar Bartha se feri și începu să strige cît îl ținea gura:

— Hoții!... Hooțiiii!...

De prin birouri apărură oameni. Unii, înțelegînd la repezeală despre ce era vorba, se năpustiră asupra lui Gheorghe cu pumnii ridicați. Atunci apăru în pragul ușii și Oniga. Strigă ceva, încercînd să stăpînească furia oamenilor, dar nu reuși să facă auzit. Se năpusti spre ei și-l trase pe Gheorghe din mîinile lor. Gheorghe era vînăt, cu ochii umflați, iar din colțul buzelor i se prelingea un firicel roșu de sînge.

— Ce-i? întrebă Oniga.

— A furat servieta tovarășului inginer Ardeleanu, începu să explice Bartha, gesticulînd, arătînd cînd spre servieta asvîrlită lîngă ușa biroului, cînd spre Gheorghe. Tocmai cînd voia s-o șteargă, am pus mîna pe el... Asta o fi furat și paltonul tovarășului Armașu.

— El mi-a furat paltonul! strigă un funcționar înalt, cu ochii apoși și spălăciți. Mama ta de hoț... Unde mi-ai dus paltonul?... Hai?... Unde mi-ai dus paltonul?

— Stați, oameni buni, încercă să-i potolească Oniga. Stați, așa nu putem vorbi ca lumea... Se întoarse spre Gheorghe: Ce s-a întîmplat?

— Nimic, răspunse încet, răgușit, Gheorghe. N-am furat nimic...

— Minte, sări Bartha. Nu te-am prins ieșind din biroul tovarășului inginer-șef? Măi, Oniga, da' ce crezi că mint eu?

— Unde mi-ai dus paltonul? strigă și Armașu. Unde mi-ai dus paltonul?...

Oniga încercă din nou să-i potolească.

— Așa n-o să ajungem la nici o socoteală! Ce-ai căutat p-aici în biroul inginerului Ardeleanu? De ce ai luat servieta?...

— Să nu spui că n-ai luat-o, că-ți sparg măselele, sări din nou Bartha și-l privi pe Gheorghe drept în ochi.

— Da, am luat servieta... Tovarășul inginer m-a trimis. M-a trimis de la săpături.

Deodată tăcu. Simți cum tot sîngele îi năvălește în față. Dar dacă servieta asta nu e a omului care l-a trimis? Poate că omul acela nici nu e inginer... O teamă lăuntrică puse stăpînire pe el. Nu mai răspunse la nici o întrebare. Auzea de departe vocea celui cu paltonul. Încet, începea să înțeleagă ce urma să se întîmple. Va veni proprietarul servietei, va susține mirat că el nu a trimis pe nimeni să-i ia servieta din birou, lumea se va înfuria, paznicul va ridica din nou pumnii, apoi și ceilalți... Oamenii îl credeau hoț... Și aveau toată dreptatea să-l creadă. Îl cuprinse o ciudă împotriva lui însuși. De ce nu se întorsese din drum să-l întrebe pe omul care-l trimisese cum îl cheamă, unde-i biroul, despre ce servietă e vorba? Acum... Oniga îl apucă de mînă și-l trase pe el și pe Bartha în camera lui. Trimise pe cineva să-l aducă pe inginerul Ardeleanu. Brad rămăsese năuc, în picioare, cu fața prostită. Cînd intră Ardeleanu, ochii i se luminară de o nădejde. Acesta părea mirat. Îl zări pe Gheorghe, se răsti la el:

— De ce n-ai adus servieta?...

Apoi, văzînd halul în care era, se opri mirat: Dar ce s-a întîmplat?

Gheorghe îi tăie vorba:

— Nu m-ați trimis dumneavoastră după servietă?

— Ba da, bolborosi Ardeleanu, neînțelegînd nimic.

— Vedeți? strigă Gheorghe, cu voce tare și dacă Oniga nu l-ar fi reținut, s-ar fi aruncat asupra lui Bartha.

— Ba da... repetă Ardeleanu. Eu l-am trimis după servietă. Eram chiar supărat că întîrzie. Vă pierdeți vremea cu prostii...

Și ieși, trîntind ușa. În încăpere se lăsă o tăcere grea. În cele din urmă, Oniga se apropie de Gheorghe și-l sili să se așeze.

— Uite, ce-i, tovarășe...

Gheorghe se străduia să-l asculte, dar abia acum, cînd totul se lămurise, vînătăile îi aminteau de pumnii primiți, zvîcniturile repezi ale tîmplelor îi stîrneau un ecou asurzitor în timpanele urechilor. Îl durea capul, rușinea îl copleșea. ar fi vrut să fie singur, într-un colț întunecat, unde, fără să-l știe cineva, să poată da drumul lacrimilor care-l podideau. Își mușcă buza să se stăpînească. Totuși o lacrimă i se prelinse pe față, amestecată cu sînge. Nu se mai putu stăpîni: izbucni într-un plîns liniștitor, ca de copil. Oniga strînse din dinți. Se răsti la el:

— De ce plîngi ca un prost? Ha? Că doar nu ești vinovat...

Brad se ridică înalt, amenințător. Oniga se trase un pas îndărăt, apoi tuși de cîteva ori. „La dracu'! Cum să-l liniștesc?"

— Apoi eu nu las pe nimeni să-și bată joc de mine, începu deodată Brad.

Lui Oniga i se păru că moțoganul vorbește mai mult pentru sine decît pentru cei de față.

— Plec de pe șantier! continuă Gheorghe. Și să mă bată dumnezeu dacă nu-l sfărm pe mosneag... Da' ce-s eu?

— Tovarășe Brad, îl opri Oniga la ușă, stai aici.

— Plec.

— Stai aici, dacă-ți spun. Bartha și-a făcut datoria. De aia-i plătit. Ai vrea să stea degeaba? Cineva i-a furat lui Armașu paltonul... Moșu-i înțărîtat. Sub ochii lui s-a furat paltonul lui Armașu.

— Eu n-am furat nici un fel de palton! Că și pe Armașu ăsta îl bat! Eu în viața mea n-am furat! Nici cînd mi-a fost foame!...

Îl împinse pe Oniga din fața ușii.

— Stai aici! se înfurie Oniga. Cap sec ce ești! Stai aici!

— Lasă-mă, îți zic, făcu amenințător Brad. Pînă mă uit că ești de la partid. Eu nu mai am ce căuta aici.

Oniga îl sili din nou să se așeze.

— Măi, dar pipărat mai ești. Cîte bătăi n-am luat eu pe degeaba...

— Pe mine numai tata m-o bătut. El e mort acum. Nimeni să nu se mai atingă de mine. Eu plec.

— Pleci, pe dracu'... Dacă pentru atîta lucru lași șantierul...

Oniga se apropie de el. În ochi avea ceva nedeslușit, trist:

— Numai cu atîta ești legat de șantier?

— Numa'!

— Atunci poate că e mai bine să te duci, spuse și-l privi țintă în ochi.

Gheorghe își întoarse privirile în altă parte. Apoi se ridică de pe scaun și porni încet spre ușă. În poarta barăcii îl zări pe Bartha și pe ceilalți oameni care-l loviseră. Bartha tuși încurcat, abia își putu potrivi ochelarii. Gheorghe se trase instinctiv un pas înapoi, apoi dîndu-și seama că nu are de ce să se teamă, trecu pe lîngă ei, cu pasul grăbit, prefăcîndu-se indiferent. Se simțea totuși rușinat, copleșit de o senzație de stinghereală.

Se întoarse la săpături, pășind rar și apăsat.

Francisc Munteanu

Indemn

In paginile cărților nescrise,
Vom strînge astăzi, bucăți după bucăți,
Cuvîntul nou și drept, bătut pe nicăuri

Și, slovă slobodă de slovă
Legînd, în cartea fără început
Vom scrie, noi cei ce-am uitat a scrie,
În rînd cu cei ce încă n-au știut.

Vom scrie, frate — și de dragul lor,
Al celor mulți, care de mult ne-așteaptă,
Vom face bătături în palma dreaptă!

★

De pe moșia cît o țară,
Nu mai pornesc azi vorbe de ocară,
Cu șfichi de bici peste spinări plecate.

— Întinde-mi mîna, frate,
E primăvară...
Nu simți mireasmă tînără de ghiocei?
Ți-e slova încă strîmbă, poate.
Dar pune mîna de nădejde pe coteț
Și strînge-l voinicește
Ca-ntr-un clește:
Cu trudnică migala meșteșugului,
Înfige-n inimi vorba ascuțită —
Ca în țărînă fierul cald al plugului...

★

— Hai, tunde-ți pletele și primenește-ți straie
Aruncă-n foc panglicile și mucegaiul,
Și florile presate, și scrisorile, —
C-au înflorit din nou, mai roșii, florile!
Arsura soarelui primește-o drept în față
Și scoate-n vînt voinică chică,
Și chiot lung, clocotitor de viață!

Cu floare-n dinți, cu floare la ureche
Apucă și plaivazul, și mistria,
Și lumii tinere frămîntă-i bucuria!

...Se strînge rîndul. Cum, rămîi în urmă?
Nu simți sub frunte gîndul nou cum scurmă
Și cum te zgîrie penița ruptă?

— Hai, ia-ți îndemnul, frate bun, și leagă-n
Mănunchi de flăcări cîntecul de luptă,
Cu dulce cîntecul de leagăn:

Te naltă în stihia zărilor,
Să furi de-acolo mierea dezmierdărilor;
Coboară-n măruntaiele pămîntului,
Să smulgi de-acolo Meșterul — cuvîntului,
Cuvîntul scurt și greu, de plumb fierbinte.

E primăvară, frate, primăvară...
Deschide ușa, ieși în vînt afară —
Și înainte!

Otilia Cazimir

Intr-un atelier de sculptură

Aceste flori au fost cu-atîta grijă
Sculptate-n humă — ochilor să placă.
Dar te gîndești că ar putea o schijă
Din nou în simplu praf să le prefacă?

Mai sînt, mai sînt și oameni care-ar v
Să strice tot ce construiești, ce samen
Și viața noastră nouă, draga mea,
Tot pulbere ar vrea-o, unii oameni.

Au nu-i mai greu să dai viață humi
Să-ntruchipezi într-un obraz de floa
Nepieritoarea frăgezime-a spumii,
Să-i dai viața razelor de soare?

Partidul nostru a sădit în noi
Iubirea de frumos, și ne-a-nvățat
Să dăm viață lutului greoi
Și-acestei marmori cu obraz cura

Și să urîm ne-a învățat oricînd
Pe cei care urăsc această floare,
Pe cei ce floarea-vieții-o vor pămînt
Sub bombe și sub puști ucigătoare!

Dar cel ce schimbă-n trandafiri și crin
Această marmură și lut de rînd,
Acela-i Omul, lui să i te-nchini
El e stăpînul marelui pămînt!

Rusalin Mureșan

Citind proiectul de Statut

În aspra, luminoasa ei tărie
se desfășoară legea de partid.
Și rîndurile-i, negre pe hîrtie,
în inimă se-aprind și se deschid.

Cuvinte multe-am ascultat odată
și-am azvîrlit — sunînd voios sau tri
Aici orice cuvînt este o treaptă
spre numele înalt de comunist.

Orice cuvînt de veghe-ai pus în cale
să apere, s-aducă o izbîndă,
Și plămădite-s literele sale
din vrerea noastră vie și arzîndă.

Nu e ușor să fii-ntre cei mai buni
în fiecare zi, cum legea cere.
Dar vei răzbi, tovarășe, spre culmi;
din miile de inimi prinzi putere.

De spectrul vechi, de viermele ascuns,
de tot ce încă doare sau înșeală.
Naintea țării-ntregi și tu răspunzi;
poporul va să-ți ceară socoteală.

Iar țelul luminos îți dă aripi:
vom deștepta puteri descătușate
spre acel mîine drag, ce-l înfiripi,
din gîndul treaz și lupte încleștate,

Spre ziua încărcată de belșug
din care toți avea-vor dreaptă parte..
Am străbătut ceva din drumul lung,
vezi anii vechi îți par tot mai departe

Și tot mai mult ești altul ca-n trecut,
dar umbre vechi mai știu să te-amenințe.
Tăria-ți e înscrisă în Statut,
Tu vrednic fii de-naltele-i cerințe.

Letiția Papu

x) Fragmente din romanul „IN OPAȘUL DE PE MUREȘ".

Doi prieteni

GHEORGHE NICOLAE

Au gustat împreună din amarul copilăriei nefericite și tot împreună au pășit în lumina vieții noi. Așa că nu poți să-l lași pe Gheorghe Nicolae și să scrii numai despre Anghel Tănase și nici pe Anghel Tănase fără a spune cîte ceva și despre prietenul său.

S-au născut în Mogoșoaia, comună așezată la doi pași de clocotul nestăpînit al capitalei. În anii aceia, de-o șchioapă fiind, au pornit să colinde satul, flăminzi, necăjiți și neajutorați. Rătăceau în zdrențe, pe ulițele cu căsuțe scunde și mohorîte, despre care spuneau oamenii, ca să le fixeze un loc în vreme, că ar fi de pe timpul lui „Pazvante cel chior". Doar casa moșierului Bibescu, casă de zid, înaltă și largă, împodobită cu înfloriturl scumpe, înconjurată cu grădini și străjuită de felurite flori mai atrăgea ochii. Dar înspre această casă îi mai atrăgea și foamea care îi înlănțuia cu ghiara ei sfîșietoare.

De conac se apropiau pitiș, la adăpostul răchitelor și al pomilor și din ascunzișul lor, doar ochi și urechi, urmăreau tot ce se petrece în grădină și la bucătărie. Pe pajiști se plimbau coconi sătui, iar prin ferestrele deschise venea zvon de muzică, uneori tristă, leneșă, altă ori sicîitor de țipătoare. Oamenii cînd ascultau trecînd prin fața curții, slabi și întunecați, scuipau în praful drumului cu obidă, spunînd că „doamna" e veselă sau tristă, furioasă sau potolită, după cum era și zornăitul pianului. Atunci prindeau să înțeleagă că pe lume sînt două lumi, una a celor cu „noroc" și cealaltă a celor fără de „noroc", — din care făceau și ei parte. Și tot atunci începeau să priceapă și rostul cîntecului ce umbla prin gura oamenilor din sat:

„Mogoșoaia cea bogată
De Bibescu-a fost
furată..."

Dar într-o noapte, tîrziu, i-a prins logofătul în ascunzișul lor, la pîndă. Dinspre conac veneau pînă la ei undurile vesele ale viorilor strunite de cîntăreții din sat, clinchet de pahare și răcnete de boieri furioși. Se aflau lîngă lada de gunoi lipită de grilajul gardului și servitorii aruncau din tăvi de argint firimituri și resturi. I-a prins logofătul tocmai cînd întindeau mîna printre vergelele de fier spre ladă și i-a atins cu cravașa peste degetele primit cu drag, ca pe niște fii însingurați, lipsiți de ajutor. I-au trimis la școala profesională, pentru că erau încă destul de tineri, aproape copilandri. Acolo au început a învăța minuirea uneltelor și a semnelor tehnice.

Zi de zi a început să se șteargă de pe ochii lor păienjenișul neguros lăsat de trecut. În jurul lor erau altfel de oameni, profesori gata să le transmită experiența științei, maiștri hotărîți să-i deprindă cu munca practică la mașini. Școala le-a devenit curînd dragă cu toate că învățătura nu era deloc ușoară. Adesori îi apuca miezul nopții cu ochii adînciți în filele cărții sau scriind o lecție pentru a doua zi la curs.

— E greu, Anghele! — spunea uneori Gheorghe, gata să pice de somn. Pentru tine e mai ușor... Ai mai făcut o leacă de școală...

Dar Anghel nu-și lăsa prietenul prea mult cuprins de deznădejde. Venea lîngă el, îl cuprindea pe după umeri și începeau să învețe împreună.

De multe ori Anghel, cînd reușea la curs, își privea cu dragoste tovarășul din copilărie. Era un fel de recunoștință pentru ajutorul primit, pentru că Gheorghe, fire hotărîtă, îi întrecuse pe mulți din clasă.

Pretutindeni erau văzuți împreună, ca doi frați buni pe care nu-i putuseră despărți necazurile, darmi-te zilele luminoase din școală. În bancă, în clasă, la cantină, la plimbare, erau alături. Pînă și în uzină, la practică, învățau la aceeași mașină.

— Tu ai fi mai bun de strungar! — îi spuse odată directorul școlii lui Gheorghe. Iar tu, Anghele, la tufilare.

O clipă s-au privit amîndoi. Cum adică, să se despartă? Asta nu le prea convenea.

— Nu, tovarășe, noi vrem să lucrăm împreună, a răspuns Gheorghe cu hotărîre. Pentru asta ne-am și ales mașina de tufilare...

Și pînă la urmă tufiliatori au rămas. Meseria aleasă de ei le-a fost și le este dragă. Dar ce au păți un timp...

La început nu prea le mergea lucrul cum trebuie.

— Hei, băieți, la mașina asta trebuie să fiți ca zvîrlugile — grăi meșterul. Nu trebuie s-o lăsați să meargă singură...

Și au vrut să fie zvîrlugi, dar tot nu le ieșea. Ba nu aveau material la timp, ba firul de sîrmă se încurca.

— Nici nu vă repeziți cu bondarii — spunea alteori meșterul privindu-i cum se omoară. Aici e treabă de lucrat și cu mintea... organizat...

Și a început să le arate cum e cu organizarea. Iar de atunci ei au început să-și pregătească materialele la îndemînă, să-și îngrijească mașina ca pe-o „mireasă", cum zicea Anghel și succesele n-au întîrziat să se arate.

Acum Gheorghe și An-

Stefan Gheorghiu

ANGHEL TANASE
(Desene de TIA PELTZ)

ghel sînt muncitori fruntași la uzinele „Boleslaw Bierut". Sînt tot la aceeași mașină, și acum se gîndesc că într-o zi vor păși tot împreună în rîndurile partidului. Aceasta va preface prietenia lor de adolescenți într-o prietenie matură, trainică.

Gheorghe este un flăcău înalt, mlădiu și negricios, atent la lucrul pe care-l face. Anghel, mai mărunțel și blond, zburdă vioi în jurul prietenului său. Dragostea muncitorilor ei o răsplătesc cu muncă chibzuită.

Cînd i-am cunoscut, erau tare fericiți că săltaseră peste normă cu mai mult de două sute la sută. Asta s-a întîmplat în ziua schimbului de onoare. Seara, cînd au auzit de rezultatul muncii lor, s-au îmbrățișat frățește și s-au privit zîmbitori. În clipa aceea se gîndeau poate la anii copilăriei necăjite și poate la Bibescu și la semințiile lui răreia produsele date în plus or să-i ție știchuiire usturătoare pe obraji, așa cum a fost cravașa logofătului, în copilărie, peste mîinile lor firave.

Tractoriștii din Chiraftei

SEREDA NICOLAE

Brigada fruntașă nr. 15 a S.M.T. Chiraftei din raionul Bujoru, regiunea Galați, se pregătea acum cîteva zile ca pentru un adevărat asalt. Pe terenul imașului „Dealul Bisericii" din com. Măstăcani, tractoriștii își revizuiau cu atenție K.D.-urile, fixau cît mai zdravăn cormanele plugurilor.

Brigadierul Ștefan Frosin trecea de la om la om, se interesa de cîte ceva, controla, verifica. Imașul era un imaș natural, sălbăticit, zburlit de mărăcinișuri înalte, cu rădăcinile înfipte în sol ca niște ghiare. În ziua următoare, brigada lui Frosin Ștefan trebuia să pornească asaltul împotriva acestui pămînt înțelenit, unde va tăia brazde adînci și-l va transforma în teren de cultură.

În solul lui nu pătrunsese pînă acum nici un tractor, nici o altă unealtă agricolă.

Brigada nr. 15 va reda într-o singură zi acest teren agriculturii, va face ca în locul vegetației hirsute să crească nutrețuri grase, iar peste un an-doi, grîne sau plante furajere de soi.

Aceasta era bătălia pentru care se pregătea brigada în seara aceea luminată de luna plină de pe „Dealul Bisericii"

CUBICI EUGEN

Tocmai cînd erau în toiul lucrului, dintr-o mașină au coborît trei. Nicolae Sereda, directorul stațiunii Chiraftei, inginerul agronom Cubici Eugen, delegatul regiunii de partid, și delegatul C.C.S.

— Băieți, sună ca vocea unui comandant glasul directorului, v-ați luat o sarcină de înaltă cinste. Brigada voastră a chemat la întrecere toate celelalte brigăzi ale stațiunii, iar stațiunea a lansat o chemare de întrecere către toți cei ce lucrează în semeteuri din întreaga țară, în cinstea Congresului al II-lea al partidului și a celei de a 37-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Trebuie să luăm măsuri pentru întărirea muncii noastre.

O stațiune fruntașă

S.M.T. Chiraftei, stațiune fruntașă din regiunea Galați, a înscris în cei șase ani de existență, multe biruințe. Aici au crescut și au muncit, obținînd succese, cinci generații de tractoriști, care au lucrat și care continuă să lucreze cu mașinile lor pămînturile colectiviștilor și ale întovărășiților din raionul Bujoru.

În mijlocul atîtor pămînturi fertile de pe care trebuie obținute recolte cît mai îmbelșugate, în mijlocul atîtor terenuri degradate, inundabile și înțelenite, ce trebuie recuperate spre a deveni ogoare fertile, — stațiunea este ca o uzină de energii care, cu ajutorul mașinii, va trebui să înfrîngă cerbicia solului, să facă să triumfe forța și munca nepreuțuită a omului nou, crescut de partid.

În campania de toamnă, pînă la 7 noiembrie, stațiunea va executa pe pămînturile celor 11 gospodării colective și 9 întovărășiri, cu care a semnat contracte de muncă, 300 hectare arături adînci și 500 hectare însămînțări.

Cele 15 brigăzi sînt toate pe teren.

În biroul său, Nicolae Sereda și inginerul agronom Cubici Eugen urmăresc îndeaproape activitatea brigăzilor, compară rezultatele, organizează munca.

Telefonul sună prelung. Brigada cincea care lucrează la gospodăria colectivă din comuna Plevna are nevoie de doi cuzinești.

Unul din constructori vine în birou și cere o lămurire.

Pînă la 15 octombrie trebuie terminate cele trei remize pentru batoze, atelierul mecanic de reparații, castelul pentru aprovizionare cu apă, cele șase apartamente pentru muncitorii familiști ai stațiunii.

În curtea stațiunii domnește o animație febrilă. O animație de șantier și de mică uzină în plină activitate. Din ateliere se aud duduind motoarele tractoarelor reparate. Culiță Pavel, tractorist fruntaș, examinează și-și asamblează motorul ieșit din reparație generală. După rodajul care-l va face în după-amiaza acestei zile, va pleca la gospodăria colectivă din comuna Cuca, unde au început însămînțările.

În fundul curții, batozele care au treierat grînele țăranilor muncitori așteaptă să fie adăpostite în noile remize ce vor fi terminate în cîteva zile. Elena Enache, care a desțelenit izlazul comunei Stoicani, s-a întors în stațiune spre a se duce înapoi la brigada de fete în care lucrează. E o fată voinică, plină de energie, cu satisfacția muncii împlinite. Cu tractorul ei, ea a redat agriculturii un teren vast.

Pe izlazul Stoicăneștilor, peste care a tras brazde adînci, se însămînțează secară furajeră.

Din cele 251 hectare, contractate de S.M.T. Chiraftei, stațiunea a realizat pînă acum 188 hectare, alungind bălăriile și transformînd pe rînd pămînturile aride în ogoare.

Munca comuniștilor

În raionul Bujoru, raza în care activează S.M.T. Chiraftei, nu există comună fără nucleu socialist. Munca comuniștilor, a utemiștilor și a celor fără de partid, rezultatele obținute în colectivele și întovărășirile înțemeiate pînă acum, fac ca tot mai mulți țărani să fie convinși de superioritatea agriculturii socialiste și să se alăture sectorului socialist în agricultură.

Comunistul Mîndrescu Vasile, agronom de sector, a dus la bun sfîrșit muncile de care răspundea la gospodăria colectivă *„Scînteia"* din Fărțănești, gospodăria colectivă *„Steagul lui Lenin"* și întovărășirea din Băleni.

Cu toate condițiile climaterice nefavorabile, la Băleni colectiviștii și întovărășiții au obținut anul acesta o recoltă de 1500 kg. la hectar, recoltă mult superioară celei obținute de țăranii cu proprietăți individuale.

La Chiraftei, întovărășirea a luat ființă datorită muncii dusă printre țărani de comuniștii Cristea Dumitru, Mocanu Iancu, secretarul organizației de bază din S.M.T. Chiraftei, Butunoiu Isac și de alți muncitori care au muncit cu devotament și dragoste pămînturile țăranilor întovărășiți. Exemple asemănătoare pot fi date și de felul cum au muncit semeniștii de la Chiraftei pe pămînturile țăranilor din comunele Cuca, Suhurlui, Folteștii, Stoicani și altele.

— Nu putem spune că s-a muncit ușor — spune tovarășul Sereda. Greutăți am avut destule și mai avem. Acțiunea elementelor dușmănoase e încă puternică. Mai e și împotrivirea celor îndărătnici care, nu numai că stau la o parte, dar caută nod în papură, spre a justifica faptul că nu vin să se alăture celorlalți țărani care au obținut rezultate deosebite în colectiva sau întovărășirea lor. „Unde-i dragoste puțină, ce ușor găsești pricină!" — sună vorba moldovenească — caută să ne explice tovarășul Sereda, cu această înțeleaptă zicală populară, șovăiala unor țărani.

Greutățile acestea nu ne fac însă să dăm înapoi. Dimpotrivă, ele ne îndîrjesc și mai mult. Anul acesta, cu toată seceta — cum v-am spus — peste tot, în unitățile socialiste din agricultură, s-a obținut cu 30—40% mai multă recoltă decît pe pămînturile proprietarilor individuali. Iată argumentul care zdrobește zvonurile dușmanilor, care pune pe gînduri pe cei ce șovăie.

Ajutorul muncitorilor veniți de la oraș

Munca S.M.T. Chiraftei a căpătat un ajutor de seamă din partea celor unsprezece muncitori veniți de la oraș. Ei au adus aci o sănătoasă disciplină a muncii, au dat un și mai mare avînt întrecerii socialiste, au imprimat un caracter comunist muncii din stațiune. Mecanicul comunist Dinu Alexandru este astăzi șeful atelierului de reparații. Cu priceperea sa și cu munca plină de devotament pe care a depus-o, a asigurat reparațiile și întreținerea parcului de mașini, contribuind la îndeplinirea angajamentelor luate de stațiune. Utemiștii Costică Rugină, Gheorghe Bejan, Ștefan Nichita, Nicolae Roșca, Cristea Gîrleanu — sînt fruntași ai stațiunii. Ajutorul lor se simte puternic în munca întregului colectiv, stimulînd elanul tractoriștilor fruntași ca, Ioan Turcanu, Petru Elizei, Constantin Minzănaru, Nicolae Oprea și alții.

Acest colectiv, în cinstea Congresului partidului și a zilei Marii Revoluții Socialiste, va lucra cu și mai multă însuflețire, spre a-și îndeplini angajamentele luate în chemarea lansată față de toate semeteurile din țară. În fața lui stau cele 7000 hectare ale celor 20 gospodării colective și întovărășiri, ce trebuie lucrate cu cele cîteva zeci de tractoare și batoze, pentru a se obține o recoltă cît mai îmbelșugată, pentru a se obține cît mai multă pîine pentru popor.

În afară de aceasta, în raionul Bujoru se află 4000 hectare de terenuri care, prin desțeleniri, îndiguiri și desecări, trebuie să fie transformate în pămînturi rodnice. De pe aceste întinderi sălbatice vor fi secătuite mlaștinile, vor fi stîrpite buruienile și stufărișurile, pentru ca în locul lor să crească holdele mănoase, pășunișurile grase.

— Trebuie să facem ca raionul Bujoru să semene cu numele pe care-l poartă — ne spune comunistul Cubici Eugen, inginerul agronom care desigur va lupta cu conștiința comunistului ridicat pentru înfăptuirea programului partidului din rîndurile căruia face parte.

★

În spatele noilor construcții ale S.M.T. Chiraftei se ridică o pantă acoperită de o pădurice tînără. Pe culmea dealului, prin perdeaua de pomi, se străvăd, ca printr-o horbotă verde, porumbiștea galbenă și orizontul senin al cerului. De aci, pe o distanță de kilometri întregi, se întindeau pe vremuri cele 2000 hectare ale moșiei lui Titi Codreanu. Administratorul său trebuia să-i asigure zece vagoane de cereale anual. Pentru huzurul lui și al nevestii sale, o cucoană sclifosită, care nu învățase nici românește bine. Copii nu aveau. Unicul lor odor era cățeluța Pufi, a cărei existență princiară era asigurată de rodul și munca silnică a miilor de țărani de pe necuprinsele moșii ale stăpînilor ei. Pufi avea un valet al său, iar atunci cînd a murit — din cauza prea-bunului trai desigur — neconsolații ei stăpîni i-au făcut adevărate funeralii: catafalc acoperit cu flori, praznic, mormînt de lux.

Lupta poporului condusă de Partidul Comunist Romîn a smuls din mîna acestor avizi și cîinoși moșieri pămînturile și le-a dat adevăraților lor stăpîni. Pe unde se întindea domnia cățelușei Pufi a lui Titi Codreanu se desfășoară astăzi ogoarele colectiviștilor, ogoarele întovărășiților, ogoarele țăranilor muncitori — ogoarele poporului.

Peste ele au pornit și în toamna aceasta tractoarele S.M.T.-ului Chiraftei.

Ca un iureș de victorie al luptei poporului și al luptei partidului — care la cel de al doilea Congres al său va raporta succesele obținute de oamenii muncii, sub conducerea sa. Ca un imn de recunoștință pentru poporul sovietic care — prin Marea Revoluție din Octombrie și prin lupta lui împotriva cotropitorilor fasciști — a deschis și drumul eliberării și fericirii noastre.

Gh. Dinu

Istoria cea adevărată

Istoriografia burgheză și oamenii de stat ai burgheziei au pretins de mult și de multe ori că direcția înspre care se îndreaptă destinul omenirii, liniile mari, directoare, ale evoluției sociale, nu pot fi percepute decît din perspectiva timpului, după o perioadă mai mult sau mai puțin îndelungată de la data cînd s-a produs un eveniment. Dar cîtă jalnică neputință și cîtă meschină orbire ascunde această așa-numită detașare de prezent! Foarte multă vreme, savanți cu autoritate, bărbați de stat cu renume s-au făcut de ris în fața istoriei, ignorînd marxismul sau considerînd Comuna din Paris drept o simplă răscoală, ani și ani îndelungați guverne și diplomați, pseudosavanți și falși oameni politici n-au „recunoscut" o astfel de „întîmplare" ca... Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Și cu toate că încă din antichitate se știe că celor pe care vor să-i piardă, zeii le răpesc întîi mințile, mai sînt și în zilele noastre oameni de stat și chiar guverne întregi care refuză cu încăpățînare să privească în față istoria, să ia act de un asemenea „accident" ca apariția în viața publică internațională a unei noi mari puteri, a unui stat cu 600 de milioane de locuitori.

Politicieni miopi, cu privirea umbrită de ură, au arborat cu emfază ochelari de cal și își imaginează că pot să nege nepedepsiți evidența, că pot să treacă cu buretele peste realități. Dar, în pofida voinței lor, zilele acestea s-a întîmplat un eveniment care marchează un moment în istoria zilelor noastre, un eveniment care dezvăluie cum nu se poate mai bine sensul drumului pe care a apucat omenirea: marele popor al Chinei noi și-a făurit și a adoptat o Constituție profund democratică și populară.

Firește, în primul rînd acest lucru are o însemnătate covîrșitoare pentru poporul chinez. El mărturisește cu logica implacabilă a faptelor că marea țară a Chinei — aflată odinioară într-o dependență colonială față de imperialism — a devenit un stat puternic și de sine stătător. Constituția Republicii Populare Chineze adevărește gloriosul și falnicul adevăr proclamat încă acum cîțiva ani de tovarășul Mao Tze-dun: „Chinezii, care alcătuiesc o șesțime din omenire, s-au trezit". S-au trezit și au făcut ca numai în cinci ani țara lor să devină o mare putere mondială.

În același timp, legea fundamentală a R. P. Chineze proclamă adevărul emoționant că în cea mai întinsă țară din lume s-a pus capăt dominației îndelungate a feudal-smului, că încă un mare popor merge cu pași de gigant pe calea progresului, că în locul haosului fără seamăn din trecut, pe întregul teritoriu continental al țării a fost realizată o unitate fără precedent.

Poporul Chinei noi are pe drept cuvînt motive să fie mîndru de Constituția sa. Aceasta consfințește împrejurarea că sute de milioane de oameni, pînă nu de mult batjocoriți și asupriți de una din cele mai venale și mai rapace clase exploatatoare din cîte au existat, se bucură acum de cele mai largi și mai democratice drepturi și-și conduc după propria lor voință țara, prin intermediul adunărilor reprezentanților poporului.

Dar adoptarea de către Adunarea reprezentanților populari din întreaga Chină a Constituției R. P. Chineze are și o deosebită semnificație internațională. Într-adevăr, reprezentanții alcși ai poporului chinez au turnat în literă de lege una din realitățile cele mai îmbucurătoare pentru întreaga omenire înaintată și una din înfrîngerile cele mai usturătoare pentru reacțiunea internațională din epoca de după război: încununarea cu succes a eroicei lupte a poporului Chinei împotriva imperialismului înrobitor, pentru libertatea și independența patriei sale. Prin Constituția pe care și-a făurit-o, poporul chinez a exprimat marea sa bucurie de a se fi eliberat din jugul colonial, a arătat tuturor popoarelor care mai gem încă în robia colonială ce poate înfăptui un popor care-și ia soarta în propriile sale mîini.

Intrată în rîndurile marilor puteri ale lumii în virtutea unor legi ce nu țin seama de nici un S.E.A.T.O. și nici un N.A.T.O., China populară — parte integrantă a lagărului internațional al păcii și socialismului — se pronunță în favoarea unor relații externe întemeiate pe principiile egalității în drepturi, ale avantajelor reciproce și ale respectării suveranității și integrității teritoriale.

Constituția Republicii Populare Chineze este unul din marile semne ale vremii noastre. Ea ocupă un loc de cinste în marea, adevărata istorie a zilelor noastre.

Dumitru Hâncu

HENRI CALLAT

Sonet „deschis"

DOMNULUI MENDÈS-FRANCE

Carol VII pe mică Ioană*) — o crezu
Cînd la Chinon Ioana-i strigă-ntr-o bună zi:
Și chiar dacă în Franța străinii-ar stăpîni,
Să nu te-ncumeți Franței vreodată să-i spui nu.

Pierduse acel rege speranța de-a domni
Și țării de-a-i da iarăși renumele ce-avu,
Dar nu decide-un rege al cui sînt eu sau tu,
Poporu-i o feudă ce n-o poți tîrgui.

Mai slabă ți-e credința decît a celui rege?
Nu de credința-n ceruri vorbesc — se înțelege.
Domnule președinte, privește-n ochi, fățiș,

Acest popor ce sie-și statornic e deplin
Și regii — spre-a fi liber — și-i trece prin tăiș
Și știe să stea singur de strajă lîngă Rin.

Donazac, Aude, 15 august 1954.

In romînește de
Maria Banuș

*) Ioana D'Arc, eroină națională franceză.

„Balada doamnelor de odinioară"

în variantă vest-germană

Ar fi o gravă nedreptate făcută regimului de la Bonn dacă s-ar afirma că, de bună voie, urmărește să aducă cea mai neînsemnată contribuție în plus la gloria poetului care și-a așezat creația la temelia literaturii franceze. Este indiscutabil că oficialitatea Germaniei vestice n-are cu François Villon nici în clin, nici în mînecă. Asta cu atît mai mult cu cît de pe cheiurile Senei — pe unde peregrina în cel de al 15-lea veac autorul „Marelui testament" — n-a parvenit în ultima vreme decît zvon de bețe în roatele mașinii de război neo-hitleriste. Totuși nu se poate îndepărta asociația de idei între celebra „Baladă a doamnelor de odinioară" cu refrenul ei „Unde sînt zăpezile de altădată" — și oi-urile retrospective, organizate de domnul Adenauer prin intermediul cucoanelor faimoase din cel de al III-lea Reich.

In adevăr, în Germania occidentală fostele „stele" ale saloanelor hitleriste, descoperindu-și subit talente scriitoricești, își redactează memoriile. O telegramă recentă istorisește că Annelin von Ribbentrop, soția faimosului ministru de externe al lui Hitler lucrează de zor la o carte de evocări din gloriosul ei trecut. Moștenitoare a acțiunilor casei Henckell, producătoarea celebrei șampanii germane, doamna lui Ribbentrop „nu are griji materiale", precizează aceeași telegramă. Annelin face desigur „artă pentru artă". La rîndul ei, „Frau Rudolf Hess" își termină „amintirile", retrasă în micul sat vest-german Allgau. Departe de zgomotul supărător al vieții cotidiene, Emmi Goering n-a mai fost văzută „de la moartea soțului său" părăsindu-și apartamentul pe care-l deținea la München. De bună seamă și nevasta opulentului mareșal al aerului nazist evocă nostalgic zilele cînd Stukas-urile în picaj mitraliau pașnic bătrîni, copii, bolnavi, porniți în bejenie pe drumuri, ca să scape de binefacerile civilizației de la Buchenwald.

Febrila activitate pe linie de evocări, desfășurată de ex-doamnele vieții mondene din Berchtesgaden, are loc în aceeași perioadă în care librăriile vest-germane expun la loc de cinste cartea de „Amintiri" a defunctului general Guderian, făuritorul diviziilor de „panzeri"; a acelor divizii rămase în istorie pentru marșul Berlin-Stalingrad, dus și mai ales întors.

Pasiunea memorialistică bruscă stîrnită în Germania occidentală în aceste zile e simptomatică. Domnul Adenauer, — pe care un recent comentar apărut în „New York Times" îl denumește candid „omul nostru" — se străduie mai mult ca oricînd să reînvie Wehrmachtul, pentru a-și îndeplini misiunea incredințată de amatorii de peste ocean ai „zăpezilor naziste de altădată". Și în acest scop chiar ofilitele exponente ale răposatului imperiu hitlerist nu i se par de lepădat. Dar dacă în materie de gusturi nu trebuie discutat nici cu domnul Konrad Adenauer, e bine totuși ca, în legătură cu involuntara variantă vest-germană a „Baladei doamnelor de odinioară", istoria literaturii să-i reamintească amănuntul că François Villon a mai scris și alte poezii. Printre ele o nemuritoare „Baladă a spînzuraților"

I. Sărățeanu

La Casa scriitorilor

În cadrul „Săptămînii culturii chineze", Uniunea Scriitorilor din R.P.R. organizează simbătă 2 octombrie ora 18 la Casa scriitorilor o seară literară chineză.

Note și comentarii

INOVAȚII „CRITICE"

In ultimul număr (iunie 1954) al „Tînărului scriitor" am întîlnit, sub semnătura lui Vasile Iosif un articol intitulat „Inovații poetice", al cărui obiectiv îl constituie destinatarea pe o pagină și jumătate de revistă a poeziei „Copilul ferarului" de Aurel Rău, apărută cu cîtăva vreme în urmă în publicația clujană „Steaua":

„De sus
din geam
se revarsă
acum
Veselia — șuvoi pătimaș
Uzine
două
cu săbii de fum
duelează
festiv
pe oraș.
In blocul nou
la amiaz,
a născut
nevasta ferarului.
Vară.
Puștiul bine-nfășat,
tăcut
Pe toți din ochi îi măsoară".

Acesta este corpul delict. Aruncată și întuită pe patul procustian al lui Vasile Iosif, poezia încetează subit a mai fi poezie și devine... „o grupă de cuvinte", întrucît nu corespunde normelor riguroase, nemiloase și, relativ originale, ale criticului.

Metoda confratelui de la „Tînărul scriitor" este expeditivă:

După ce afirmă cu blîndă ironie că Aurel Rău a reușit un adevărat tur de forță, realizînd 60 de versuri din circa 85 de cuvinte, Vasile Iosif ne mărturisește că și-a pus „...următoarele întrebări: Sînt versuri? Sînt... (aprobă criticul). Au rîm? Au rimă? Au și una și alta (admite criticul) Rimează cuvîntul patru cu opt și cinci cu cincisprezece. Bravo! (aplaudă criticul care numai el știe ce va urma). Înseamnă că aceasta e poezie? Nu, (pumnul cu un trăznet în masă) nu cred că este — și iată de ce:

IN TOATĂ (subl. n.) poezia noastră clasică, de la primii noștri poeți Văcărești și pînă la poeții contemporani, n-am întîlnit asemenea „opere". Nici în INTREAGA (subl. n.) poezie rusă și sovietică, nici în POEZIA UNIVERSALĂ (subl. n.).

In momentul acesta intervine în discuție un prieten, (dacă Goethe a avut un prieten, pe Eckermann, de ce n-ar avea și Vasile Iosif unul?) care, timid, încearcă să „apere" totuși pe poet.

— Poftim — îi răspunde concesiv și cu îngăduință criticul nostru. Hai să transcriem prima strofă de jos în sus:

Pe oraș
festiv
duelează
cu săbii de fum
două
uzine
șuvoi pătimaș — veselia
acur"
se revarsă
din geam
de sus

— Ei, exclamă triumfător Vasile Iosif, s-a schimbat ceva? Nu! Merge? Merge! Ei, vezi că am dreptate?

Aplicată cu mai multă îndrăzneală — și creator — metoda lui Vasile Iosif poate duce la rezultate nebănuite. Să luăm de pildă (un exemplu la întîmplare) Doina de St. O. Iosif, (din care citățm o strofă doar).

Se tînguiesc
Tălăngi pe căi
Și neguri cresc
Din negre văi
Plutind pe munți...
La Făgădău
La Vadul Rău
Sus, la răscruci
Vin trei haiduci
Pe cai mărunți.

Din păcate, criticul de la „Tînărul scriitor", care cunoaște „toată poezia noastră clasică, de la poeții noștri Văcărești și pînă la poeții contemporani", a trecut cu vederea peste această... grupă de cuvinte (cui nu i se poate întîmpla?) căci altminteri ar fi luat-o, desigur, în antrepriză. Dar, pentru că niciodată nu este prea tîrziu, să încercăm noi — modești ucenici ai inovatorului — a experimenta metoda nouă.

Care va să zică...

In primul rînd trebuie să remarcăm că St. O Iosif a izbutit un adevărat tur de forță realizînd 10 versuri din 27 cuvinte.

După aceea trebuie să ne punem următoarele întrebări: sînt versuri? Sînt. Au rîm? Au rimă? Au și una și alta, rimează cuvintele 1 cu 3, 2 cu 4, etc. Bravo! Înseamnă că aceasta e poezie? Nu, nu cred că este.. pentru că în toată poezia, etc., etc.

In momentul acesta intervine prietenul lui Vasile Iosif, fără care nu putem dialoga. La jalnicele sale încercări de a apăra poezia, noi îi vom răspunde cu un zîmbet amical: Poftim... Hai să transcriem prima strofă de jos în sus:

Pe cai mărunți
Vin trei haiduci
Sus, la răscruci
La Vadul Rău
La Făgădău
Plutind pe munți...
Din negre văi
Și neguri cresc
Tălăngi pe căi
Se tînguiesc.

S-a schimbat ceva? Nu! Merge? Merge! Ei, vezi, iar am dreptate..

Am fi nedrepți dacă n-am aminti că analiza critică a poeziei lui Aurel Rău cuprinde și o obiecție de fond, formulată însă mai la sfîrșitul articolului, pentru eventualitatea că nefericitul poet ar mai cuteza să ridice capul. Citind versurile:

In blocul nou
la amiaz,
a născut
nevasta ferarului.
Vară.
Puștiul bine-nfășat,
tăcut
pe toți din ochi îi
măsoară.

Vasile Iosif precizează implacabil că „poetul a uitat un lucru elementar pe care experiența mamelor și moașelor il atestă de mii de ani", și anume că un nou născut nu poate distinge nimic în jurul lui. Năucit de uperucturile incasate pînă aici, poetul se prăbușește la podea, sub privirile temutului polemist care numără rar și sacadat: 1... 2... 3... 9... Out!

Vasile Iosif se vădește a fi un inovator plin de ingeniozitate în domeniul criticii literare. Ținînd seama de efervescența sa creatoare, ne îngăduim a-i face cîteva sugestii, în nădejdea că-i vor fi de folos.

In primul rînd ar fi de dorit ca pe lîngă măsurătoarea cu centimetrul a lungimii versurilor, analiza critică să cuprindă — dacă este cu putință — și ceva aprecieri cu privire la conținutul artistic al lucrării discutate,

In al doilea rînd n-ar fi rău ca tov. Vasile Iosif să recitească, dacă nu toată poezia noastră clasică, rusă, sovietică și universală, pe care și-a asimilat-o pînă în prezent, măcar un sfert dintr-însa.

In sfîrșit, l-am mai sfătui să nu pună atîta preț pe experiența, fie ea milenară, a moașelor, întrucît acestea, după cum s-a dovedit prea bine, provoacă avorturi în materie de critică literară.

Al. Mirodan

RĂSFOIND

revista de istorie a artei a Academiei R.P.R...

In studiul „Intemeierea Teatrului Național din București, consecință a avintului cultural pașoptist" de Simion Alterescu, citim că în secolul al XIX-lea, „Societatea Filarmonica", „Societatea literară" și „Conservatorul Filarmonic"... „reușiseră însă să oficializeze limba națională în presă și în teatru, să promoveze idei cu un caracter democratic revoluționar prin reprezentarea traducerilor operelor celor mai înaintați DRAMATURGI AI VREMII: (sublinierea noastră n. n.) Voltaire Alfieri, Molière Schiller, Cervantes, etc..."

Că Voltaire (care a trăit în secolul al XVIII-lea) sau Molière (care a viețuit în secolul al XVII-lea) sînt înscriși în tabelul celor mai înaintați dramaturgi ai vremii (adică ai sec. al XIX-lea) mai treacă-meargă; un veac-două se pot trece cu vederea. Dar ca Cervantes să fie socotit contemporan cu Costache Aristia, asta, mă rog frumos, este o exagerațiune...

Gh. Budeasa

„SĂ LE REFACĂ"

Stai de multe ori și te miri cît de năstrușnice sînt soluțiile pe care le găsesc unii oameni problemelor ce-i preocupă. Astfel, Tr. Blajovici, recenzentul manualului de Istoria literaturii române pentru clasa opta (vezi ziarul „Crișana" nr. 210 a.c.) dă o rețetă din cele mai curioase pentru remedierea unor lipsuri din manual. Observînd că autorii manualului: „Au trecut cu vederea prea ușor peste limitele din anumite opere ca „Alexandru Lăpușneanu" de C. Negruzzi și „Pasteluri" de V. Alecsandri, etc.", găsește și mijlocul prin care s-ar putea îndrepta aceste lipsuri. Iată-l: „într-o viitoare ediție autorii manualului VA TREBUI — nu vor trebui? — par-așa ar fi corect, — să revizuiască analiza unor asemenea opere și să LE REFACĂ pe baza principiului reprezentării adevărului istoric". Cum vine asta? Să refacă operele („Alexandru Lăpușneanu" de C. Negruzzi și „Pasteluri" de V. Alecsandri), după cum reiese din lectura atentă a rîndurilor lui Tr. Blajovici. E clar: să le refacă. Deci nu analiza, ci operele. Poate autorul a găsit și metoda prin care autorii va trebui să refacă nuvela lui C. Negruzzi și pastelurile lui V. Alecsandri?

Val. Dîmbu

BLITZ-RAIDURILE LUI JOHN FOSTER DULLES

In unele capitale planurile agresive ale lui Dulles au întîmpinat împotrivire

DE LA NEW-YORK

PRIN TOKIO

LA BONN

OCOLIND PARISUL

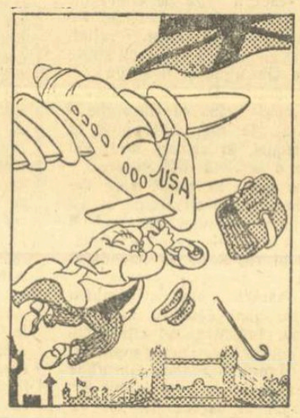

LA LONDRA

...ȘI ACASĂ

Dulles — renunț la avion! Nu vedeți că toate planurile mele au rămas în aer?!

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 1.50 lei; 6 luni 3 lei; 1 an 18 lei Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25
STAS 3452 — 25

Bibl. Cent Rep

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 30 = Joi 7 octombrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

PE DRUMUL ÎNFLORIRII

Citind Directivele Congresului al II-lea al Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2—3 ani, mi-a răsărit în minte icoana luminoasă a Expoziției Agricole Unionale de la Moscova: pe o suprafață de peste 200 hectare de pămînt, în trei sute de clădiri construite anume, palate în toată legea, unul mai grandios decît altul, își expun bogatele realizări cei 160.000 de participanți la această măreață sărbătoare a victoriilor socialismului în agricultura sovietică. Zile întregi poți umbla prin expoziție și nu te mai saturi privind ce minuni știe să facă mîna omului, atunci cînd ea muncește liberă, pentru oameni liberi, într-o țară în care gospodarul și stăpînul gospodăriei este însuși acela ce-o muncește. Produsele colhozurilor Ucrainei, mașinile Stalingradului sau Harcovului, fructele Moldovei Sovietice, lînurile Asiei Centrale, vinurile Armeniei sau Georgiei, caii din stepe, vitele crescute la sovhozuri uimesc aici prin frumusețe și belșug. Expoziția este imaginea concentrată, ca razele soarelui sub lupă, a vieții însorite de pe continentul sovietic și totodată o dovadă a ceea ce au făcut comuniștii dintr-o țară înapoiată, cum era Rusia țaristă.

Trecuse o lună de cînd vizitasem Expoziția Agricolă Unională pînă ce mi-a căzut în mînă „Scînteia" cu Directivele Congresului al II-lea. Totuși prima imagine care mi-a apărut în minte a fost a Expoziției. Citind capitol de capitol, punct de punct, literă de literă Directivele, mi se contura, mi se profila întruchipîndu-se în minte o expoziție, la proporții danubiene și carpatine, nu peste mulți ani, în Romînia.

„Țară eminamente agricolă", Romînia moșierilor și burgheziei era țara în care cei ce lucrau pămîntul erau eminamente săraci în zdrobitoarea lor majoritate. Pe solul bogat al țării la sate stăteau pitite bordeie, speriate parcă de conacele trufașe, iar țăranul stătea cu capul plecat și cu pălăria în mîini, în fața moșierului sau arendașului, ca să primească porunci sau sudalme. Cînd în anul 1907 a ridicat capul, atunci el țăranul împreună cu 11.000 de tovarăși ai săi, țărani, a fost împușcat ca un cîine turbat.

„Talpa țării" i se spunea țăranului muncitor în Romînia. Era talpa pe care călcau domnii, era categoria de oameni care n-aveau voie, ca aspirații, să se înalțe peste nivelul gleznelor moșierilor. Dacă am inversa tîlcul unei vechi zicători românești, am putea spune că aceasta era situația țăranului român sub regimul de dinaintea lui 23 August 1944: La război înainte! Înapoi la plăcinte! În orice caz aceste cuvinte exprimă atitudinea claselor dominante din trecut față de oamenii muncii îndeobște.

În cei zece ani de la eliberare, condus de partid, poporul nostru și-a luat destinele în mîini. Alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare a schimbat din temelii soarta și drumul de dezvoltare al țărănimii muncitoare. Împroprietărirea țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin, desființarea moșierimii ca clasă ce a exploatat în cursul veacurilor țărănimea, înființarea primelor G.A.S., gospodării colective și întovărășiri agricole, înființarea S.M.T., măsurile continui de îngrădire a exploatării chiaburești, ajutorul dat gospodăriilor țărănești individuale, — toate acestea au înmormîntat un trecut întunecos în viața sătească și i-au dat profilul revoluționar de astăzi, cu perspectiva spre viitorul socialist al agriculturii.

În plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din august 1953 s-a hotărît ca politica economică a țării să fie îndreptată spre o repartizare mai justă a mijloacelor materiale și îndeosebi a investițiilor, pentru o dezvoltare continuă, rațională, a industriei grele, temelie a dezvoltării economice naționale, pentru lichidarea rămînerii în urmă a agriculturii față de dezvoltarea industriei, toate acestea cu scopul de a deschide arenă tot mai largă legii fundamentale a socialismului, deci de a ridica nivelul de trai al celor ce muncesc.

Într-un an de la hotărîrile acestei plenare s-au realizat pași serioși pe drumul indicat atunci. Au crescut numărul și volumul investițiilor în acest sens; au fost elaborate legi, traduse apoi în practică treptat, cum este legea pentru dezvoltarea creșterii animalelor, s-a sporit numărul tractoarelor și uneltelor agricole, s-au mărit suprafețele însămînțărilor și s-a pus tot mai mult accent pe rezolvarea problemei cointeresării materiale a producătorilor agricoli.

Directivele Congresului al II-lea al Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2—3 ani, apărute în ziarul „Scînteia" la 27 august a.c., deci cu două luni înaintea Congresului, au produs asupra oamenilor muncii efectul unei livezi înflorite într-o primăvară, care pregătește anotimpurile pentru rod bogat.

Se spune în Directive: „În vederea creșterii bunăstării materiale și culturale a poporului muncitor în următorii 2—3 ani, trebuie să se realizeze o cotitură în dezvoltarea producției agricole și să se obțină sporirea producției la hectar, la toate culturile, în special la grîu, porumb, cartofi, sfeclă de zahăr, bumbac, floarea soarelui, mărirea numărului de animale și a productivității lor, valorificarea rațională a terenurilor slab cultivate și necultivate". Apoi încep să grăiască cifrele, acele cifre care la noi, după 10 ani de regim democratic sub călăuzirea partidului clasei muncitoare, după realizările în diferitele domenii ale vieții, ne-au obișnuit să se traducă prin hărnicia poporului muncitor în tone de cereale, de cărbune, de fier, de petrol, în mașini, în noi construcții pentru locuințe, în veșminte, în hrană și în bunuri culturale. La noi, cînd partidul spune că suprafața însămînțată cu cereale, în anul 1956, trebuie să atingă 7.360.000 ha., oricare om al muncii știe că nu este numai o dorință, ci și o posibilitate, și că această posibilitate va deveni o realitate.

Iar cine prin rețeaua cifrelor din Directive privește la ziua de mîine, e ca și cum s-ar uita prin gard într-o curte bogată. Numai că nu-i o curte boierească, ci propria noastră țară, în care oamenii muncii își sufecă mînecile și pun mîna pe unelte, ca s-o împodobească și s-o facă să rodească spre bucuria lor proprie. De lucru se găsește pentru fiecare, iar inițiativa este pusă de Directive la cea mai înaltă cinste. Napoleon spunea că fiecare soldat al său poartă bastonul de mareșal în torbă. La noi se poate spune că fiecare om care muncește are în buzunar steaua de erou al muncii, depinzînd de el însuși ca prin hărnicie și inventivitate să o scoată la vedere.

Dar ceea ce va ieși mai mult la vedere în cei 2—3 ani care urmează vor fi imensele bogății ale solului românesc, produsele agricole, promovate de tehnicizarea agriculturii, de creșterea nivelului științific al agricultorilor și de sporirea conștiinței lor socialiste despre muncă.

Ar fi ușor ca de pe tărmul prezentului privind spre valurile viitorului să ne imaginăm în lumina cifrelor din Directive cum are să arate Romînia peste 10 ani de pildă. Aceasta este, ca să zicem așa, una din atribuțiile artistice ale scriitorului. Dar citind Directivele, un alt impuls devine prevalent, acela de a pleca la țară, în mijlocul acelora care, ducînd la îndeplinire cifrele, vor scoate din pămîntul țării bucate. Cîntecul vremii noastre este cîntecul muncii și el se-nvață în rîndul celor ce muncesc la sat ori la oraș. Și el trebuie bine învățat, că este un cîntec nou. Dacă la oraș este al muncitorului stăpîn pe munca sa, nici la sat el nu mai este al clăcașului de odinioară, ci tot mai mult al acelora a căror frunte, cînd ies la cîmp, se rumenește de aurora socialismului pe plaiurile noastre.

De la poezia cifrelor din Directive, care umplu inima de bucurie și de încredere, spre deosebire de monstruosul peste 60% din bugetul S.U.A. menit înarmărilor, scriitorii noștri vor trebui să intre tot mai mult în poezia faptelor. Numai astfel vom putea zugrăvi omul nou de la sate, care vorbește competent despre noile probleme ale agriculturii, lucrînd cu mașini și recoltînd pentru gospodăria lui, pentru colectiva lui, pentru Republica Populară Romînă. „Talpa țării", care veacuri de-a rîndul a umblat fără cap sau cu capul tăiat și cu lanțuri de gleznе pe drumul istoriei, astăzi calcă pe drumul luminos către socialism și este călăuzită de capul oamenilor muncii, de partid. Această țărănime liberă, devenită tot mai conștientă de rosturile ei în alianța cu clasa muncitoare care o îndrumează, cere dreptul de a fi înfățișată așa cum înaintează ea pe drumul înfloririi.

Directivele Congresului al II-lea al Partidului i-a luminat o treaptă nouă în drumul ei.

Mihai Beniuc

Manifestări culturale în cadrul „Lunii prieteniei romîno-sovietice"

În luna consacrată prieteniei romîno-sovietice se organizează o serie de manifestări menite să popularizeze și mai mult rolul Uniunii Sovietice ca forță principală în lupta pentru pace și independența popoarelor.

Pentru aceasta, se va întreprinde o și mai largă popularizare a grandioaselor realizări înfăptuite de oamenii sovietici în opera de construire a comunismului, a grijii guvernului sovietic și P.C.U.S. față de om și nevoile sale materiale și culturale.

O largă activitate culturală și politică se va desfășura în vederea răspîndirii culturii, artei și științei sovietice în masele largi ale oamenilor muncii.

În cadrul acțiunilor ce se vor desfășura, vor avea loc adunări festive de deschidere a lunii prieteniei romîno-sovietice și sărbătorirea a zece ani de existență a ARLUS-ului

În cluburi, colțuri roșii, cămine culturale și biblioteci, vor avea loc conferințe, prezentări ale actualității sovietice, festivaluri artistice, seri literare și de basm, consfătuiri, recenzii, audiții muzicale, etc.

„Cartea rusă", în colaborare cu Uniunea scriitorilor din R.P.R. organizează între 21 și 28 octombrie „Săptămîna cărții și presei sovietice". Cu acest prilej se vor ține adunări festive, la care vor lua cuvîntul membri ai Uniunii scriitorilor și ai cercurilor literare, se vor organiza expoziții ale cărții și presei sovietice, șezători literare, discuții despre cartea sovietică, festivaluri ale prietenilor cărții.

Editurile noastre vor publica, în cadrul lunii prieteniei romîno-sovietice, noi lucrări ale autorilor sovietici în traducere românească.

Între 1 și 7 noiembrie se va desfășura săptămîna teatrului și muzicii clase ruse și sovietice. De asemenea, se vor organiza un festival al filmului sovietic, expoziția inovatorilor, concursuri sportive.

Toate aceste manifestări vor contribui la o și mai amplă cunoaștere a culturii și vieții sovietice, a marelui popor sovietic, vor contribui la adîncirea mai departe a prieteniei romîno-sovietice.

ANDREI MALIȘKO

Aţiţătorului la război

Ostașilor cărunți le-apar și-acum
În visuri, noaptea, vîlvătăi și fum...

Noi n-am uitat războinica furtună,
Nici vuietele bombelor tehui;
Suflarea morții, înghețată, nu-i
În stare viața noastră s-o răpună.
Ea crește-n foc și-n ierburi mătăsoase,
E viață-n șarja-ncinsă din cuptor
Și vara-n nopți cu cer scăpărător
Sau în căderea ploii furtunoase,
Spre fericire, munca noastră — vezi —
Cu ea se-nalță-n vesele livezi, —
Bogate-n mere rumene și coapte,
Rotunde, pline roși...
Să nu socoți
Cumva că dorm! Prietenii mei, toți,
În curajoase năzuințe și fapte
De dragoste, de muncă și dreptate,
Nici ei nu dorm, ci ochiul lor străbate
Acolo unde tu, de peste-ocean,
Împrăștii praf de pușcă, crunt dușman,
Acolo, unde fronturi desenezi
Pe hărți, și tunuri fabrici în grămezi.
Pe Broadway, odiosul meu dușman,
Te-am întîlnit pe vremea cînd, trufașe,
Fascista hoardă de-asasini, prin ani,
Ardea în Europa vechi orașe;
Pe vremea-aceea-n care țara mea,
— Familie de trudnice popoare
Și-a libertății vie vestitoare, —
Lumini prin adevăru-i răspîndea;
Cînd fiii țării mele: — mitralior,
Tanchist, miner — cu arme-automate,
Căzeau luptînd în zori înfierbîntate
Să apere-omenirea de omor,
Stînd credincioși sub steagul drag, al lor.

Dar tu? Spre obeliscuri doar priveai,
Făceai negoț — mîncare berechet —
Și whisky galben, englezesc, sorbeai
În fiecare noapte-n cabaret.

Cinstit, noi glorii cîștigam, pe rînd,
Nu dam, în marș, măcar un pas-napoi.
Varșovia eliberam, luptînd,
Și Budapesta, Belgradul apoi.
Pe noi și munți și văi nu așteptau,
Le-am transformat prin luptă, temerar:
Ruinile ce-n jalea lor plîngeau,
Le-am prefăcut în case mîndre, iar.

Iar tu? Cu artificii orbitoare
În focul de reclame, curgător,
Comploturile îți urzeai, murdare,
Pietrea noastră-o prevesteai de zor.
Dar mamele-n adînca lor durere,
Cu-nflăcărare doar în noi sperînd,
Copiii ne-ntindeau spre mîngîiere,
Să-i ocrotim la pieptul nostru, blînd.

Iar tu? Pe front, tu ce-ai făcut și unde?
Cu cine ai luptat, și ce răni ai?
În melodii de foxtrot, furibunde,
Într-un șantan, cu tîrfele dansai.
Noi ne-mpărțeam prin anii de-neclețare,
Frățește-n trei a pîinii rații reci.
Tu grîul aruncai atunci în mare,
Păstrai ascunse bunurile-n beci.
Strîngeai dolari, dormeai, trăiai în danțuri.
Te îngrășai, paianjen nesătul!
Noi fețe căutam cumplit prin șanțuri,
Și sînge de pe răni am șters destul.

Luptam cu asuprirea-ntunecată,
Eram al țării noastre liberi fii.
Lîngă Statuia Libertății, iată,
Tu făureai doar lanțuri și robii.
Dușmanul meu! Nu-mi stă-n dorință mie,
Ci tu cu mine vrei să porți război,
Tu vrei din nou pe cîmp de bătălie
S-arunci urlînde tancuri în convoi,
Ca iar să ardă școli, să ardă-ogoare,
Ca Stalingradul și Kievul meu,
Și lunca, și grădinile în floare
Să ardă-n fumu-necăcios și greu;
Copiii din Varșovia, Viena,
Să-ncărunțească-ai vrea de timpuriu;
Spre țara mea te-ntinzi, precum hiena,
Paing invidios, dușman, te știu!
Din jale omenească-ai vrea pe semne
Să bei, nu apă, sînge-n riuri lungi.
Dar n-ai să poți! Nădejdi să nu te-ndemne!
Tu zorii comuniști n-ai să-i alungi!
Dușmanul meu de moarte! Tu în ură
Sau în minciună, — oricît le iubești, —
Nu poți să negi c-ai colți de lup în gură.
Nici că lui Hitler i te-asemuiești.
Sinistrule fascist conducător,
Să nu te certi cu mine, ține-ți zorul!
Eu prin dreptatea mea-s nemuritor,
Tu ești călăul; eu — eu sînt poporul.
Tu prevestești doar ani de-ncrîncenare,
La tine moartea flutură-n obraz,
Iar eu prin munca mea, puternic, treaz,
Privesc prin secoli vremuri viitoare.
Ni-i patria-nsorită, viața-n glorii,
Nu ne-nspăimîntă-un urlet de război.
Jurînd partidului credință, noi
Spre comunism culegem noi victorii.

În românește de
Ben Corlaciu

Roadele prieteniei

E o toamnă bogată toamna anului acesta. Plină de roade aproape miraculoase e toamna aceasta și în Uniunea Sovietică. Le-am gustat și le-am privit cu ochii noștri. Bogățiile a 16 republici unionale se desfășoară la Moscova în cascade uluitoare.

Treci dacă vrei prin pavilionul Kazahstanului. „Sînteți romîni?" Pe chipul tovarășului Janderki Abdulgaziz Ibraevici, directorul pavilionului, laureat al Premiului Stalin, înflorește un zîmbet. E bucuros că vede romîni. Mîna lui îți strînge frățește brațul. E un limbaj mut și fierbinte, pe care-l vei simți de-a lungul tuturor pavilioanelor. E limba unei prietenii puternice pe care te poți bizui. Pătrunde în aceste scînteietoare încăperi! Iată pepeni de Kazahstan de cîte 30 kilograme, iată grîul de aur al colhozurilor siberiene (e o recoltă anul acesta de 30—36 chintale la hectar), iată în pavilionul orientului îndepărtat, enormul grîu de Amur. Treci acum pe poarta ca o broderie în verde, albastru palid și aur a pavilionului Uzbekistanului. Privește nourii virginali ai bumbacului, privește aceste stafide mari cît niște alune sau, dacă-ți lasă gura apă, servește-te; uite, Rizamat Musa Muhamedov, Erou al Muncii Socialiste, îți întinde, ducîndu-și mîna dreaptă la inimă, un taler cu vîrf! Ciugulești, te simți alături de acest om sovietic în vîrstă de 74 de ani, drept ca o sabie, prevenitor și plin de demnitate. Cutreeră pavilionul gruzin: uite, piersici cît portocalele, lămîi cît bostănașii, portocale și smochine. Ai mai gustat în pavilionul Armeniei din „alami" (piersici umplute cu nuci) și ai defilat — îmbătat de culorile ca de rubine topite — pe dinaintea faimoaselor vinuri armenești.

Și bogățiile îți se desfășoară astfel pe dinaintea ochilor, la nesfîrșit. Privești și nu poți să nu fii mîndru: sînt bogățiile prietenilor noștri și le simți ca ale tale. Mai presus de orice, vei simți însă că bogăția cea mai mare ce ți se dăruie este tocmai această prietenie deplină, cinstită, puternică.

...Ești la Leningrad și treci pe Nevski Prospekt prin fața sclipitoarelor vitrine ale unei librării. Te apropii să vezi cărțile: iată, alături de alți mari scriitori ai lumii, te întîmpină Caragiale și Alecsandri. Între: cărțile lui Mihail Sadoveanu, Alexandru Sahia, A. Toma, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Alexandru Jar sînt răsfoite, la standul romînesc, de un grup de tineri medici militari, sosiți de abia de cîteva zile pentru studii.

Între timp, s-a înserat. Pornesc spre hotel „Astoria". Prin dreptul splendidelor bronzuri înfățișînd pe feldmareșalul Kutuzov și pe feldmareșalul Barclay de Tolly — tresar. Înapoia mea, cineva fredonează un cîntec, și cîntecul e romînesc. Întorc capul: o leningrădeancă, în brațe cu un copil dolofan. Cîntă. Și-ți dai seama că depărtarea de patrie este anulată printr-un simplu cîntec, atunci cînd îl cîntă un prieten.

— Bine-ați venit la noi! — ne-a spus Litvin Vadim, matrozul atît de blond cu ochi atît de albaștri, cînd am pășit pe bordul „Aurorii". Nici acolo nu eram niște străini. În careul artileriștilor, plin de vestigii, încep cu frîntura de catarg, doborîtă la 1905 în bătălia de la Tsușima, și pînă la rîndurile omagiale scrise de Ernst Thälmann cu prilejul celui de al IV-lea Congres al Internaționalei, — iată fotografia tovarășului Gheorghiu-Dej. Și în aceeași vitrină, traducerea în rusește a versurilor Veronicăi Porumbacu închinate crucișătorului glorios. „Un exemplar din traducerea poeziilor lui Eminescu în limba rusă a devenit o raritate" — ne spune în altă zi tot la Leningrad poetul Mihail Dudin, secretarul responsabil al Filialei Uniunii Scriitorilor Sovietici. „Cartea s-a epuizat foarte repede. Cititorii sovietici îl iubesc pe Eminescu. E un poet minunat" — adaugă poetul Bronislav Kiejun.

Poetul Bronislav Kiejun iubește poporul nostru pentru că-l cunoaște: a luptat în Carpați, pentru eliberarea acestui popor. E o prietenie căreia jertfele de sînge înfrățit i-au pus o pecete de nestors.

...Te preumbli la Moscova, respirînd dulcele aer al toamnei, prin imensul parc de cultură și odihnă „Maxim Gorki". Între într-un teatru de estradă, gemînd de lume. Se cîntă cîntece românești și albaneze, armene și spaniole. Se cîntă un cîntec popular romînesc. Aplauzele nu mai contenesc. Se biseacă: iată-te în patrie! Spectatorii din jur, care ne-au auzit schimbînd cîteva vorbe românești, aplaudă privind spre noi. Și aplauzele zboară spre poporul nostru, spre poporul prieten care muncește, care luptă, care face cîntece — și care, prin toate acestea, este înțeles, iubit și stimat de poporul frate mai mare.

...Da, este o toamnă bogată toamna acestui an. Și la noi e o toamnă bogată, plină de roade, de lumini și culori.

Roadele sînt ale pămîntului și ale oamenilor. Ale vredniciei în primul rînd. Ale vredniciei oamenilor care — de zece ani de zile — trăiesc o viață nouă, de bucurii, de trudă și de izbînzi.

Ca și în Uniunea Sovietică, grelele coșuri ale toamnei sînt ridicate de mîini cinstite, purtate pe umeri zdraveni. Cîntările culesului pornesc de pe buze aspre de arșița furnalelor, de bicele vîntului și de focul soarelui; de aceea sînt atît de plăcute auzului.

Oamenii și vrednicia lor, oamenii noi ai Republicii noastre, sînt grădinarii acestor roade minunate. Ei merită cîntările tuturor harfelor, tuturor lirelor și tuturor chimvalelor. Iar cîntul cel mai frumos, fie închinat, tovarăși, grădinarului celui mai mare, celui fără de care nici una dintre aceste roade n-ar fi fost cu putință: veșnicei prietenii dintre popoarele sovietice și poporul nostru.

Eugen Jebeleanu

Cincizeci de ani de activitate literară

Acum cincizeci de ani, în a doua jumătate a anului 1904, apăreau, la scurt interval, patru volume semnate de același autor. Era un foarte tînăr autor și acestea erau primele lui cărți tipărite. Cu o atît de bogată recoltă a pornit la drum Mihail Sadoveanu, scriitorul a cărui fertilitate cu ritm egal și păstrată la aceeași înălțime avea să provoace — după unghiul de vedere respectiv — grimase dezaprobatoare sau entuziasm.

La douăzeci și patru de ani, cînd își tipărea primele volume, Mihail Sadoveanu avea totuși înapoia lui ani de căutare, colaborări numeroase la revistele vremii. Dacă în copilărețile încercări de la 13 ani — în „Haiducul Florea Corbeanu"—se pot vedea doar un exercițiu și o orientare a interesele, anii adolescenței au adus cu ei din ce în ce mai des povestiri sau versuri. Apăruseră în „Viața nouă" sau în „Pagini literare", ori mai tîrziu, în numerele din primii ani ale „Sămănătorului". Erau semnate fie cu numele debutantului, fie cu felurite pseudonime — „Mihai din Pașcani", M. S. Cobuz...

Dar cu cele patru volume în care scriitorul își adunase și refăcuse scrierile de început, cu „Povestiri", „Șoimii", „Dureri înăbușite", „Crișma lui moș Precu", porneau — cu toate dibuirile firești— liniile creației de mai tîrziu.

În povestirile din „Crișma lui moș Precu", reveneau aceleași figuri și era zugrăvită viața acelui sat. Tragicul covîrșea accentele comice. Dincolo de pățaniile hazlii ale popii Dumitru „Tărăboi", care-și amaneta potcapul pentru băutură, se deslușia viața întunecată a satului, cu bețiile și brutalitatea popilor Dumitru sau Manole, cu existența fărîmată a Anicăi, zdrobită de bătaia bărbatului. Aceeași imagine tragică a vieții țăranului, caracterizată chiar din titlul „Dureri înăbușite", o aduceau celelalte două volume de nuvele. Mergînd mai adînc, se dezvăluia — în „Ion Ursu", deși cu înfrîuriri ale gîndirii poporaniste, procesul proletarizării țăranului. Peste trei ani, cu „Însemnările lui Neculai Manea". Mihail Sadoveanu avea să se îndrepte spre altă față a realității care urma să reapară adesea ori în operă: viața împuținată și stearsă a micii burghezii din tîrgurile de provincie.

În sfîrșit, între cărțile anului 1904, șirul de scrieri care urmau să evoce fapte și oameni din luptele trecute ale poporului, se deschidea cu „Șoimii".

Primirea cititorilor a fost de la început călduroasă și a asigurat scriitorului tînăr o popularitate rapidă și crescîndă, care avea să supere într-atît pe esteții partizani ai artei „pentru puțini și aleși". Primirea criticii a fost mai felurită. G. Ibrăileanu avea să scrie în anii ce au urmat seria de articole asupra volumelor lui Sadoveanu, reprezentînd — în ansamblul lor — analize pline de dragoste și de pătrundere a ceea ce aducea nou prozatorul. Dar N. Iorga, entuziast și grăbit, publica în „Sămănătorul" un articol: „Doi mari scriitori: Vasile Pop și Mihail Sadoveanu". Îl așeza pe autorul „Durerilor înăbușite" îndată după Vasile Pop, alcătuitor de teftine fabricate literare, oferindu-i astfel lui Sadoveanu „o poamă mistreață... pe care n-a mistuit-o cu plăcere". Iar ceva mai tîrziu, într-o revistă din Galați, criticul H. Sanielevici pornea la o nemiloasă execuție. Folosind enumerări și tablouri sinoptice ale subiectelor, articolul lui Sanielevici dovedea peremptoriu că literatura lui Mihail Sadoveanu era fondată pe imoralitate, cuprinzînd îndeosebi crime, violuri, bețivi.

Asemenea atacuri își aveau semnificația lor. De imoralitate fusese și avea să fie învinovățit Caragiale. Se făcea din nou confuzia între oglindă și ceea ce oglindește. Vinovat devenea ochiul care sezisa mizeria și tragicele condiții de viață în care era ținut satul.

Mai trebuie amintite, cu privire la aceste volume, și drepturile de autor pe care le-a primit scriitorul pentru ele. O sută de lei pentru cedarea pe cinci ani a drepturilor la volumul „Șoimii", două sute de lei pentru „Povestiri". Celelalte două volume au obținut sume sporite, respectiv trei sute și patru sute de lei.

Astfel era răsplătită munca unui scriitor în Romînia trecutului. Mihail Sadoveanu, care avea ciudata pretenție să trăiască din scrisul lui, a scandalizat conducerea „Convorbirilor literare" cerînd o retribuție, chiar simbolică, pentru o nuvelă. „Convorbiri literare", revista unui cerc de oameni foarte înlesniți băneșteși nu plătea colaborările. De altfel, scriitorul îi mai scandalizase pe convorbiriști prin însuși titlul — și probabil prin conținutul — nuvelei „Păcat boieresc".

După cîțiva ani de viață funcționărească și de contact cu o anumită atmosferă a redacțiilor de reviste, Sadoveanu s-a reîntors pentru vreme îndelungată la Fălticeni. Opera își urmează cursul și fiecare an aduce unul sau mai multe volume. Vremuri de bejenie... Bordeenii... Neamul Șoimăreștilor... Dumbrava minunată... Țara de dincolo de negură... Hanu Ancuței... Zodia cancerului... Baltagul... Frații Jderi... Ochi de urs... Citind ție-e greu să renunți a aminti de alte și de alte titluri, din șirul lung și divers, îmbogățit în fiecare an.

Consecvența realistă a acestor scrieri e izbitoare. Ea se reîntîlnește atît în opera cît și în opiniile despre rosturile artei exprimate de scriitor de-a lungul anilor. Procesul de descompunere a literaturii burgheze se urma progresiv. Naturalismul și psihologismul o mutilau din ce în ce mai adînc. Concepția retrogradă, disprețul față de om, misticismul, fuga de realitate se traduceau și în mijloacele de expresie: dizolvarea epicului în insistentul monolog interior, încîlcita suprapunere de unghiuri și planuri care

subiectivizau totul, destrămarea compoziției. În acest timp, Sadoveanu își clădea operele sale masive și limpezi, consacrate omului simplu în prezent sau în trecut.

Firește că Sadoveanu nu e singurul prozator realist al acestor vremuri. E considerabil numărul romanelor, nuvelelor ori povestirilor dominant realiste ce le întîlnim în literatura dintre cele două războaie și retipăririle recente n-au cuprins decît o mică parte din ele. Dar locul deosebit al operei lui Sadoveanu nu e desemnat numai de superioara realizare artistică, ci și de drumul ei drept. Procesul de dezvoltare e scutit de oscilările prelungite, de fundăturile în care au eșuat alți scriitori, de sinuoida evoluție a unui mare realist ca Rebreanu, de pildă. Mai există în cărțile din acești ani ale lui Sadoveanu urmele influențelor poporaniste, tendința de a privi trecutul sau natura drept un adăpost. Asemenea tendințe se pot accentua în cîte o carte ca „Paștile Blăjinilor". Ele se oierd însă în ansamblul operei și nu-i pot schimba orientarea generală.

Despre rădăcinile unei atari consecvențe ne poate vorbi, între altele, o întîmplare pe care ne-o povestește însuși scriitorul în amintirile din „Anii de ucenicie". La douăzeci de ani, în timpul studenției la București, Sadoveanu se apucase de o tragedie în versuri albe, închinată Hecubei. „Dar abia am isprăvit tragedia și n-am mai simțit între Hecuba și mine nici o corespondență armonică. Era ceva sălciu și straniu". O scrisoare din vremea aceea o spune și mai limpede: „Într-o noapte, ce-mi vine mie? „Măi, zic, ce-mi pasă de Hecuba și de durerile ei, cînd sînt oameni care trăiesc și care sînt mai chinuiți și mai necăjiți? De ce să nu scriu durerile lor?" Rezultatul: Sadoveanu și-a aruncat în foc jumătatea de tragedie transcrisă, spre marea jale a colegului său de cameră, scriitorul Neculai Dunăreanu, care și-a fript mîinile încercînd să salveze foile de flăcări.

E o atitudine pe care a păstrat-o în toată creația sa feciorul țărancii din Verșeni. O atitudine la antipodul mărginirii naționaliste ca și a cosmopolitismului. Scriitorul care s-a arătat larg receptiv la toate valorile literaturii universale progresiste și-a concentrat atenția asupra vieții, îndîrjirii și nădejdilor poporului său. A păstrat această orientare cînd, întorcîndu-se spre trecut, a făcut să retrăiască momentele de luptă biruitoare ale țărănimii libere împotriva boierilor. A păstrat-o cînd ne-a dăruit paginile fără pereche în care se răsfrînge splendoarea peisajului patriei, pei saj conceput în legătură și înțeles prin oamenii care-l populează. A cunoscut și oamenii și peisajul din toate regiunile țării, printr-un contact mereu reînnoit.

Această orientare către „oamenii care trăiesc" ar trebui să pună pe gînduri pe acei scriitori ai noștri de azi care se întorc de la fierberea construcției din jurul lor și încearcă stăruitor salturi cu secole și milenii în urmă, preocupați de diverse Hecube.

Vor fi contribuit de asemenea la menținerea lui Mihail Sadoveanu pe linia realismului și scriitorii, operele pe care le-a îndrăgit, din literatura noastră și din cea universală. A fost aici desigur o acțiune cu dublu sens. Sadoveanu a respins toate formele decadentismului și a revenit cu veneerație la Eminescu și la Creangă, la cei a căror linie avea s-o continue de fapt prin scrisul lui. A revenit mereu la Tolstoi ori la Turgheniev, pentru că în asemenea opere regăsia oamenii și concepția de viață de care se simțea nedespărțit, legat. Iar contactul prelungit cu marii săi înaintași din literatura noastră și din cea universală, îndeosebi apropierea de monumentele prozei ruse, l-au orientat și l-au întărit pe drumul lui realist. Asta ne spune introducerea la „Povestirile unui vînător". „Entuziasmul meu juvenil pentru aceste povestiri ale lui Turgheniev era legat și de vînătoare, care a fost pasiunea mea dominantă multă vreme și mai ales de țăranii lui pe care-i zugrăvește cu atîta înțelegere și pe care-i regăsim într-o oarecare măsură în țăranii noștri moldoveni, a căror viață și soartă m-a preocupat din primul moment al începuturilor mele artistice".

★

Revine adesea sub pana celor care scriu despre opera lui Mihail Sadoveanu comparația cu pomul viguros care rodește cu biologică regularitate. Comparația e desigur îngăduită de cercetarea felului cum s-a dezvoltat opera și de rapiditatea aparentă a procesului de creație. Prima versiune a „Șoimilor" a fost scrisă în șapte-opt zile. În răstimpuri surprinzător de scurte au fost scrise și alte opere de plină maturitate ca „Frații Jderi", de pildă.

Dar nici în literatură și nici în alte domenii ale vieții sociale nu e indicată „biologizarea" și în genere adoptarea prea îndeaproape a analogiilor. Metafora pomului roditor nu trebuie să ducă la impresia de totală spontaneitate, de creație lipsită de efort și migală. Scrisul e adesea ușor și rapid la Sadoveanu, pentru că gestația e lungă, inegală, ținînd ani mulți. Scriitorul arată că a purtat aproape douăzeci de ani în minte „Frații Jderi", care a fost scrisă în cîteva zeci de zile. Migăloase sînt și reveder ile, revenirile după ce cartea a fost scrisă. Ele merg pentru cărți de mult apărute pînă la rescriere. Prima versiune pomenită a „Șoimilor" purta titlul de „Frații Pocoavă" și cuprindea povestirea lui Radu Suliță, scrisă la persoana întîia. Forma apărută însă în „Voința națională" era povestită de autor, avînd în plus un prolog și un epilog. După aproape o jumătate de secol, cu prilejul unei reeditări, Sadoveanu a pornit de la întîmplările din „Șoimii" și a scris un roman nou, „Nicoară Potcoavă", un roman scris din perspectiva și cu mijloacele lui Mihail Sadoveanu din 1952.

E necesar să amintim acestea tocmai pentru modelul de muncă asupra operei și de răspundere pentru fiecare cuvînt așternut pe hîrtie, pe care-l o-

Silvian Iosifescu

(Continuare în pagina 2-a)

Pe marginea unui articol de istorie literară

„Iașul literar" publică în primul său număr (august 1954) articolul „Problema tipicului la G. Ibrăileanu" de Alex. Dima. O asemenea cercetare nu poate fi primită decît cu bucurie, mai ales că, după cîte ne informează notița ce însoțește articolul, acesta nu este decît un capitol dintr-un studiu mai larg, cu titlul : „Concepția despre artă a lui G. Ibrăileanu" pe care Alex. Dima îl pregătește. Al. Dima s-a ocupat și în alte rînduri de concepția estetică a marelui nostru critic. Interesul pe care l-a purtat față de una din cele mai proeminente figuri ale criticii noastre din trecut a făcut pe Al. Dima să reia cercetările sale anterioare și să le refacă pe o bază nouă, științifică. Este desigur un fapt pozitiv care merită a fi luat în seamă.

Pe marginea capitolului publicat în „Iașul literar" se pot face însă unele observații.

Pornind la studierea problemei, Al. Dima face o scurtă caracterizare a sistemului critic al lui Ibrăileanu, arătînd că: „Trebuie să remarcăm dintr-un început — cu toate frecventele lui lunecări impresioniste — o puternică și nedezmințită tendință de a teoretiza, de a porni uneori de la concepții spre opere literare, alteori de la acestea din urmă spre cele dintîi". Imaginea pe care încearcă s-o creioneze aici Al. Dima nu este întru totul exactă. Ar însemna, luînd de bună afirmația cercetătorului ieșean, că o însemnată parte a operei lui Ibrăileanu stă sub semnul impresionismului. Este evidentă însă, pentru cel care studiază producția criticului, străduința lui Ibrăileanu de a da explicații fenomenului literar, cercetîndu-i geneza, în condițiile sociale și economice. Ibrăileanu, în lucrări de sinteză sau de analiză a scriitorului și operei, a încercat să găsească o determinare socială a operei, căutînd să înțeleagă și să prezinte literatura legată de o serie de condiții care i-au dat naștere. Studiul lui mai larg, „Spiritul critic în cultura românească" și nu numai el, ne stă mărturie în această privință. Activitatea critică a lui Ibrăileanu s-a desfășurat sub semnul căutării izvoarelor operei de artă pentru stabilirea orientării ideologice a scriitorului. Că motivările, explicațiile și interpretările lui n-au fost totdeauna cele juste, că Ibrăileanu a greșit uneori, este evident. Aici însă e vorba de altceva, de stabilirea unui sistem critic, caracterizat tocmai printr-o permanentă ocolire a impresionismului și nu prin alunecări frecvente către el.

Capitolul publicat din studiul pregătit de Al. Dima vădește și cîteva confuzii destul de serioase ale autorului în privința înțelegerii problemelor tipicului. Pornind de la constatarea că: „Ibrăileanu a afirmat frecvent funcțiunea creatoare a literaturii, capacitatea ei de a închega tipuri", Al. Dima vorbește despre tip într-un mod adeseori greșit. Tipul, pentru Al. Dima, după cîte se vede din lectura articolului, este ceva cu totul abstract. Al. Dima nu ține seama că un anumit tip literar reprezintă tocmai esența unei anumite forțe sociale. Tipul în literatură nu este ceva rupt de condițiile vieții sociale care l-a generat, el reprezintă o clasă, o categorie umană, este reflectarea în individual a unor caracteristici esențiale, abstrase de scriitor în urma unui atent proces de selecție. Pe tot parcursul articolului Al. Dima vorbește despre tip ca despre ceva general, în afara timpului și spațiului, liber de orice considerente de natură socială. Cercetătorul privește tipurile ca fiind eterne, ca niște categorii date, valabile pentru toate vremurile și țările. Adevărul e că G. Ibrăileanu a reușit să înțeleagă semnificația tipului, nu ca fiind ceva abstract și luat în general, cum face adeseori Al. Dima, ci ca o reflectare a categoriilor sociale de oameni. Articolul despre „În urma plugului" de C. Sandu Aldea, sau cel despre „Oameni și vremuri" al lui I. Mironescu, sînt semnificative pentru înțelegerea concepției lui Ibrăileanu în problema tipurilor literare. Vorbind despre personajele lui I. I. Mironescu, Ibrăileanu arată clar că ele sînt inspirate de realitatea societății românești, corespunzînd unei anume categorii sociale existente atunci : „Vechilul" față cu iobagii, Toto și Rostopască față cu inferiorii, sînt albi față cu negri. Toți aceștia sînt realități. Nu i-a inventat d. Mironescu". *(Scriitori romîni și străini,* p. 96). Alteori, în cazul lui Sandu Aldea, de pildă, Ibrăileanu a combătut intenția de denaturare a realității prin zugrăvirea unor personaje nereprezentative pentru categoria socială respectivă, personaje ce vin în contradicție cu configurația morală a mediului pe care ar vrea să-l ilustreze : „Și dacă d. Sandu Aldea concepe așa personajele romanului său, d-sa păcătuiește împotriva *realismului* (subl. aut.), d-sa nu zugrăvește oameni reali, d-sa procedează în mod simplist prin eliminări..." *(Scriitori și curente,* p. 274).

Pornind de la unele afirmații ale lui Ibrăileanu din *„Creație și analiză"*, Al. Dima trage concluzia greșită că ar exista anume genuri literare care oferă condiții mai bune pentru tipizare: „Firește procedeul tipizării se manifestă deosebit și după genurile literare în care se creează și dintre care cel dramatic ne înfățișează condițiile cele mai favorabile". O asemenea afirmație nu se poate sprijini pe opiniile lui Ibrăileanu, cum susține autorul articolului din „Iașul literar". Ibrăileanu, vorbind despre specificul dramaturgiei, de a folosi exclusiv ceea ce numea el *creația* spre deosebire de analiză, adică prezentarea realității numai prin acțiunea vie, directă, a personajelor, fără nici o intervenție din partea autorului, nu se referea la condițiile tipizării. „În piesele de teatru e creație pură — acțiune și dialog" — spune Ibrăileanu. „Viața personajelor este arătată, nu expusă și explicată. Și cînd piesa este jucată, personajul este arătat chiar ochilor noștri fizici, el trăiește în fața noastră". *(Studii literare,* p. 38). Concluzia pe care o trage Al. Dima este greșită. Orice gen oferă condiții tot atît de bune pentru tipizare, ea fiind condiția esențială a artei în genere ca oglindire prin imagini a realității. A face o distincție între genurile literare din acest punct de vedere ar fi eronat. Desigur, există diferențe de la gen la gen în ceea ce privește mijloacele specifice de tipizare.

Alteori, Al. Dima confundă noțiunile problemei, utilizîndu-le în mod greșit.

Clarificarea unor probleme teoretice ar da posibilitate lui Al. Dima să îmbunătățească studiul său care conține și idei juste și interpretări demne de ținut în seamă. Studierea științifică a operei lui Ibrăileanu este o datorie a criticii noastre literare care trebuie să dezbată larg problemele ridicate de analiza atentă a uneia din cele mai bogate moșteniri ale criticii literare din trecut.

Val. Râpeanu

A. TOMA

„Poezii și poeme din literatura universală"

Un volum compact de peste 300 de pagini, rodul unei îndelungate munci dusă timp de peste șaizeci de ani, de unul din maeștrii poeziei românești, Alexandru Toma, pe tărîmul tălmăcirii a o seamă de poeme din literatura universală, străbătute de idealurile umanității luptătoare, — a apărut de curînd în Editura de stat pentru literatură și artă.

A. Toma n-a privit munca de traducător ca pe o cenușărească literară, pe care scriitorul să o cinstească numai la răstimpuri îndelungate. Dimpotrivă, A. Toma, așa cum singur mărturisește în lămuririle premergătoare ce însoțesc volumul, a considerat-o, încă din anii debutului, ca o parte integrantă a muncii sale literare. Poetul, care încă de la începuturile sale literare a fost alături de popor, a ales din literatura universală tocmai pe „poeții crainici ai deșteptării". Din acești „crainici ai deșteptării", în ale căror poezii „răsuna puternic struna răzvrătirilor, struna dezrobirilor, struna înnoirilor", a tradus mai întîi poetul A. Toma.

Și parcurgînd filele volumului, întîlnim pe unii din cei mai de seamă reprezentanți ai năzuințelor omenirii spre mai bine, poeți combatanți care au făcut din cîntecul lor o armă de luptă împotriva împilării și asupririi. Și era firesc ca A. Toma să se simtă aproape de acești poeți, de la care a învățat necontenit de-a lungul bogatei sale cariere literare. Sînt cuprinse în volum versuri de Heinrich Heine, poetul german în opera căruia răzbat marile frămîntări ale epocii și glasul revoltat al năpăstuiților.

A. Toma a dat traduceri din alți clasici ai literaturii universale. Un fragment din nemiloasa satiră la adresa ipocriziei religioase „Tartuffe" de Molière se află și în volumul de față. Întîlnim în paginile culegerii poemul lui Victor Hugo „Războiul" sau fragmentul din „Hamlet" de William Shakespeare, „Drumul de fier" al lui Nekrasov sau „Clădire veche" și „Crișmărița" de Sandor Petőffi sau poeme ale unor scriitori contemporani ca Johannes Beker, Klara Blum, Louis Aragon și alții.

O neobosită activitate a dus A. Toma pentru transpunerea în limba română a poeziei sovietice. Versul măiestrit al poetului a reușit să ne dea într-o frumoasă limbă românească poemele lui Maxim Gorki „Șoimul și șarpele", „Pasărea furtunii" și prelucrarea liberă „Inima lui Danko". De asemenea „Corespondentul sătesc" de Maiakovski. Datorită muncii remarcabile dusă de A. Toma, avem astăzi traduceri la un înalt nivel artistic din A. Surkov („Lenin"), Djambul („Oda marii legi staliniene", „Cîntec de triumf"), Konstantin Simonov, Stefan Scipaciov, etc.

Volumul de „Poezii și poeme din literatura universală" *este un nou și fericit prilej pentru cititori de a cunoaște încă un aspect al operei regretatului poet A. Toma, strălucit reprezentant al poeziei noastre militante.*

Gheorghe Ploieștiori

Călător printre oameni noi x)

Eugen Mandric e un drumeț. Un drumeț care poartă la el întotdeauna, cu mai multă grijă chiar decît purtau altădată drumeții traista și toiagul, carnetul de însemnări. În carnet își notează fapte și întîmplări despre oamenii zilelor noastre. Din fapte și întîmplări alege unele pe care ni le povestește. Selecționează figuri și împrejurări care poartă în ele, în existența lor concretă, particulară, semnificații esențiale. *Tipizează,* ca un artist, dar oamenii și întîmplările lor se află aievea în așezările prin care drumețește. Eugen Mandric e reporter. Un reporter despre care fără teamă poți spune că e artist. Povestirile sale de călător sînt imagini vii, cu anume meșteșug întocmite, ale vieții noastre de azi.

Arta reporterului începe de la „documentare". De la felul cum știe să pătrundă în inima oamenilor și a faptelor. De la felul cum știe să se pătrundă, mergînd în locuri văzute pentru prima dată de el, de viața acestor locuri, de tîlcurile și frămîntările ei adînci. De felul cum știe lăsa să treacă pe dinaintea lui detaliile cele mai mărunte și evenimentele cele mai însemnate, care grăiesc laolaltă despre lupta dintre vechi și nou pe pămîntul patriei noastre. Despre arta lui, în faza „documentării", vorbește autorul însuși. Nu dinadins. Îi aflăm taina printre rînduri.

De la un vechi călător de altădată, dar nu e de demult, de la minunatul povestitor Calistrat Hogaș, Mandric a învățat să pătrundă în miezul satelor, însușindu-și obiceiurile pămîntului, deprinzîndu-se să respire aerul pe care-l respiră oamenii de prin partea locului, cuprinzînd înfățișarea așezării cu viața ei de fiecare zi, înainte de a sta de vorbă cu oamenii. În fața unui sat în care sosește, Mandric împlinește „un vechi obicei de călător singuratic": se așează la loc ferit de privirea oamenilor, dar cu largă vedere peste mica așezare omenească și „se pătrunde de chipul satului în care intră". Cunoaște liniștea prispelor cu mirozna de lut și recunoaște glasurile stinghere care străpung arar liniștea, ca și scîrțîirile carelor și tot „ceea ce vorbește indefinit de așezări omenești". Numai „astfel pregătit" intră în sat. Mandric întreabă arareori. Așa arată povestirile sale și fără îndoială așa este. El lasă oamenii să-și spună de la sine păsurile, le ascultă vorbele fără să le prețăluiască în vederea reportajului, stă cu ei la taifas pe o oiște de car, în miros de fîn și de bălegar, trăind în mijlocul lor. A învățat însă de la un alt maestru, de la Sadoveanu, să găsească acel „ceas potrivit povestirilor". În acest chip surprinde Mandric pînă și clipe cînd un seafandru tăcut ca Boț Parfenie își deschide baierile inimii și începe să spună întîmplări uimitoare și pline de viață despre el și tovarășii lui. În acest chip surprinde Mandric și clipe rare, încărcate de sensul vieții care pătrunde în satele noastre, cum este un neuitat „concert la cramă" „din fluierul ciobanilor Vrancei și dintr-un pian naționalizat".

„Surprinde", aceasta e semnificația meșteșugului lui Mandric care arată posibilitățile lui creatoare. Stînd în mijlocul oamenilor, nediferențiat de ei, el surprinde pulsul vieții noastre în fapte care par neînsemnate, dar care izbesc atenția prin semnificația lor, căci scot în relief puternic un proces care se desfășoară zi cu zi, pe nești: procesul creșterii *noului.* În viața satului, *noul* are de luptat mai aprig cu forțele vechiului, susținute adeseori de obiceiuri și mentalități care, la timpul lor, au slujit oamenilor să se închidă în carapace pentru a rezista mai lesnicios răutăților diferitelor orînduiri. În povestirile lui Mandric, aspectele vieții noi se conturează pe amintirea sumbră a durerilor de demult, de pe timpul „Neamului Șoimăreților", se dezghioacă în fața ochilor din haina *vechiului,* sfîșiind-o, și se prelungesc clare în perspectiva viitorului. Poștarul care ține loc și de telefon și de telegraf, — căci satele au moștenit din trecutul trist și mizer singurătatea între văi și dealuri, ca și rămînerea în urma civilizației moderne, — face o slujbă veche, dar poartă vești noi. În lumea satului cutreieră, mai puternice decît bîrfelile și palavrele, știri despre un președinte de colectivă care ține comunicări științifice la filialele Academiei, despre un deputat care scrie un scenariu de film, despre o simplă femeie decorată de guvern și despre un fecior al satului care studiază la Leningrad. Oamenii află cuvinte noi, unde cuprind înțelesurile unui viitor care depășesc și cele mai îndrăznețe visuri despre o viață mai bună. „Aspirantură" — înseamnă același lucru — pronunțat uneori corect, alteori stîngaci: „spirantură"— în gura lui Ile Ilieșu ca și a lui Toadere Roibu, căci arată curajul minunat al oamenilor obișnuiți de generații cu umilința neștiinței de carte de a nădăjdui la studiile cele mai înalte pentru feciorii lor. (chiar dacă unii, ca băiatul lui badea Toadere, mai joacă încă risca în mijlocul copiilor „la coada armăsarilor").

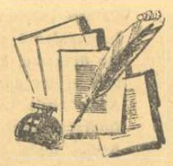

În viața satelor, Mandric găsește, și știe s-o evidențieze, imaginea transformării unor calități străvechi de gospodari ai pămîntului în calități noi ale unor oameni care devin conducători de obște plini de răspundere socială. Găsește, de pildă, sensul nou pe care-l capătă o acțiune făcută altădată de un bun gospodar, — ca Popa Tanda al lui Slavici. — atunci cînd aparține unui om nou: valorificarea timpului liber pe care-l aduce iarna în sate și a papurii care crește încă prea puțin folosită, pentru mai marea îmbelșugare a colectiviștilor.

Mai ales, Mandric caută *noul* în oameni. El se oprește îndelung asupra celor care devin conducători ai vieții noi care pătrunde la sate: brigadierul Ion St. Ciobanu și alți brigadieri, președintele Alecu Săndulescu, „căpitanii" șlepurilor de pe Dunăre. Mandric ni-i înfățișează simplu, cum sînt ei înșiși. De aici și particularitatea artistică a povestirilor lui Mandric: îmbinarea emoției profunde, ca în fața unor transformări revoluționare, cu un anumit umor firesc și înțelegător, ca în fața unor fapte noi care mai trăiesc totuși încă în bună înțelegere cu anume apucături vechi. Astfel, chipul nou al tinerei Savasta, activistă de U.T.M., imagine a revoluției care a avut loc în tineretul satelor, își are istoricul ei ce se leagă de o bătaie zdravănă pe care fata o primise de la tatăl ei, om simplu și nedesprins din vechi năravuri, care găsise tocmai acest mijloc de a-și lămuri fata că trebuie să meargă la ședința organizației din sat. Întîmplarea, deslușită limpede cînd înțelegem chipul bătrînului sătean, — care pricepea mai mult cu inima decît cu mintea tîlcul vremurilor noi și nu cunoștea calea de a comunica fiicei ceea ce lui însuși încă îi apărea cețuit, — se rotunjește într-o imagine completă, cînd îl aflăm mai tîrziu pe asprul agitator învățînd să citească cu sîrg, cuminte și ascultător, sub conducerea propriei lui fiice, care i-o luase între timp înainte. Umorul lui Mandric apare și cu altă întrebuințare, definind personalitatea în formare a tînărului scriitor: pentru a-și învălui emoția în zîmbet, pentru a-și domoli entuziasmul său nepotolit, în fața unei întîmplări uimitoare în viața satului, căci altfel tumultul sufletesc al autorului ar acoperi tabloul simplu și grăitor al realității vii, așa cum ea însăși apare din vorbele și întîmplările oamenilor. Mandric a găsit în umorul lui, plin de optimism și de dragoste pentru oamenii care cunosc viața nouă, un instrument de compoziție artistică, pentru a-și păstra prezența în carte în zona discreției, pentru a lăsa friu liber faptelor înseși.

În înfățișarea firească a lucrurilor Mandric a știut să folosească cu pricepere sfătoșenia sa moldovenească, care aduce nu numai tonul domol al povestitorului, dar și înțelepciunea populară, cristalizată concis și expresiv în zicale și maxime. Autorul însuși apare ca un țăran bun de gură, care-și adună experiența în sinteze sintactice asemănătoare proverbelor: „Iarna — zice el, de pildă — un gospodar se judecă după girezile cu paie" sau: „Calu-n Vrancea îi ca ochii din cap aiurea..."

Pentru a-și desăvîrși măiestria, Mandric are de învățat de la maeștrii săi în ale povestirii. Peisajele lui rămîn adeseori în vorbe, n-au forța imaginilor vii. În povestirile sale se cer peisajelor frămîntări puternice de viață și belșug de semnificații omenești, ca în Sadoveanu, maestrul în însuflețirea naturii patriei. La Mandric descrierile întrerup povestirea și cititorul se află îndemnat să treacă peste ele ca să ajungă unde-l interesează. Cînd capătă înțeles în legătură cu viața oamenilor, peisajul ne devine apropiat și organic așezat în miezul istorisirii. Se întîmplă aceasta uneori și la Mandric. Mai mult în povestirile de pe plaiuri moldovenești, mai puțin în cele despre „oamenii apei".

Oricum, Eugen Mandric e un tînăr talent, iar culegerea sa de reportaje încîntă pe cititor și comunică înțelesuri adînci despre viața oamenilor de azi.

Savin Bratu

* Eugen Mandric: *„Drumuri"* — Colecția „Ogoare noi" — Editura tineretului.

Vom cuti în curînd

IN CINSTEA CONGRESULUI PARTIDULUI ȘI A LUNII PRIETENIEI ROMÎNO-SOVIETICE

Editurile noastre pregătesc noi cărți care vor apare în cinstea Congresului partidului și a Lunii prieteniei romîno-sovietice

La Editura de stat pentru literatură și artă se lucrează intens pentru apariția la timp și în cele mai bune condiții grafice a cărților programate

Se vor reuni în volum cîteva din schițele lui Süto Andras iar în colecția „Albina" va apare schița „Necazurile neîntrecutului cosaș".

În aceeași colecție va vedea lumina tiparului o culegere de folclor nou, sub titlul „Mulțumim partidului".

Se vor edita și lucrări ale clasicilor literaturii române. Printre altele semnalăm: „Spre țărmul dreptății" de D. Th. Neculuță și „Poezii" volumul I de Vasile Alecsandri.

În scurt timp E.S.P.L.A. va tipări o nouă colecție intitulată „Meridiane", care va cuprinde schițe, nuvele și povestiri din literatura contemporană universală. În primele numere ale colecției se află „Floare de oțel" de André Stil și „Lista neagră" de Ștefan Heym.

În limba maghiară vor apare o antologie a nuveliștilor maghiari și o culegere din folclorul ceangăilor. Se va tipări și nuvela tinerei prozatoare Nagy Ilona „În furtună".

Secția muzicală va tipări trei lucrări originale ale compozitorilor noștri: Quartetul pentru coarde de Mihail Andricu, Quartetul pentru coarde de Marțian Negrea și Sonatina pentru vioară și pian de Max Eisicovitz.

Cu prilejul Lunii prieteniei romîno-sovietice tot în Editura de stat pentru literatură și artă va apare într-un tiraj de 14.000 exemplare un volum festiv din teatrul lui A. P. Cehov. Volumul cuprinde piesele mărului dramaturg: „Pescărușul", „Livada cu vișini", „Unchiul Vania", „Trei surori".

Sub titlul „Pămîntul prieteniei" vor fi reunite reportajele lui Ion Vitner despre marea țară a socialismului

Un alt volum de reportaje, care va apare cu acest prilej, este și acela intitulat „Scrisoare din Moscova" de Ion Grigorescu.

Colecția „Studii literare" se va îmbogăți cu volumul „Aspecte din dramaturgia lui Gorki" de Horia Deleanu. În colecția „Maeștrii artei sovietice" se va edita un album închinat lui B. I. Șmarinov, cuprinzînd douăzeci și cinci de reproduceri și un amplu studiu introductiv semnat de I. Santiko.

Cincizeci de ani de activitate literară

(Urmare din pag. 1-a)

feră scrisul unuia din făuritorii limbii noastre literare.

Liniile de dezvoltare ale creației, care se deslușiau printre nelămuriri, încă din scrisul și atitudinea debutantului din 1904, explică și ceea ce aduc noile opere ale lui Mihail Sadoveanu, romanele, povestirile și articolele din ultimii ani.

Mihail Sadoveanu a întîmpinat eliberarea țării la șaizeci și patru de ani. Dar scriitorul care a renunțat la imaginarele Hecube pentru suferințele reale ale „oamenilor care trăiesc și care sînt mai chinuiți și mai necăjiți", scriitorul care și-a centrat opera pe toate aspectele vieții poporului său, a fost în stare să sezisese mai cu ușurință tot ce avea să aducă eliberarea pentru acest popor. A putut înțelege amploarea și sensul schimbărilor ce se petreceau în jurul lui, a putut cunoaște mai profund, mai îndeaproape, pe acei care sînt motorul acestor schimbări, pe comuniști. A cunoscut prin mai multe călătorii în Uniunea Sovietică tot ce a realizat socialismul învingător. Articolele scrise în cei zece ani marchează treptat și adîncirea acestei înțelegeri a timpului nostru și a problemelor lui. Și ele pornesc de la perspectivele deschise pentru oameni care, vreme de cîteva decenii, au constituit eroii celor o sută de volume ale scriitorului.

Roadele în operă sînt cunoscute de toți și socotite pe drept cuvînt printre principalele izbînzi ale literaturii noastre noi. Scriitorul care l-a creat pe Tudor Șoimaru a știut să priveacă mai profund trecutul în lumina unei înțelegeri științifice a istoriei, cînd ne-a înfățișat fie vremurile de după Ion Vodă cel Cumplit, fie din deceniul al nouălea din veacul trecut. Și mai ales, la șirul de răzvrătiți din operele trecute se adaugă o figură nouă și reprezentativă pentru ziua de astăzi. De la revolta crîncenă dar izolată, Mitrea Cocor, țăranul educat de comuniști și de contactul cu oamenii sovietici, ajunge la atitudinea și înțelegerea revoluționarului, a viitorului constructor al socialismului la sate.

De curînd, Mihail Sadoveanu a scris ultimele pagini ale unui roman nou, inspirat din realitatea zilelor noastre. Și poate că în clipa cînd se tipărește această gazetă, Mihail Sadoveanu înșiră pe hîrtie rîndurile lui mărunte și regulate, ducînd la capăt vreunul din cele două romane începute de cîțiva ani: „Lisaveta", „Întoarcerea la lume", ori scoțind la lumină alte întîmplări și alți oameni.

Și cititorul se gîndește cu îndreptățită mîndrie că viața zilei de azi se reflectă în scrisul unui clasic al literaturii noastre — că o asemenea creație își urmează urcușul. Și de asemenea simte că doar vremea pe care o trăim a făcut cu putință această împlinire, ducerea spre realismul socialist a operei începute acum o jumătate de secol.

Silvian Iosifescu

CRONICA LITERARĂ

Aspecte ale tragicului în dramaturgia lui GORKI x)

Belinski, analizînd figura stranie și seducătoare a lui Peciorin, eroul romanului lui Lermontov, persifla pe moraliștii rigizi care amenințau cu rugul inchizitorial tot ceea ce depășea limitele preocupărilor mărunte, cotidiene, morala mediocrității banale. Distingînd nimbul eroic al lui Peciorin, Belinski spunea că la asemenea oameni, cu libertatea lor cutezătoare de gîndire și acțiune, pasiunile sînt furtuni care purifică lumea spirituală, bolile sînt febre, friguri și nu guta, reumatismul, hemoroizii.

Pentru precizarea preferințelor artistice ale lui Gorki, caracterizarea entuziastă a lui Belinski este foarte potrivită. Stima sfîntă pentru om, pentru demnitatea umană, „repudierea organică a tot ceea ce scîncește, suspină, oftează pentru o bună stare ieftină", sînt caracteristice creației lui Maxim Gorki. Predilecția pentru caractere puternice, cu o mare putere interioară, cu o inteligență scăpărătoare — denotă concepția lui înaltă despre menirea omului eliberat de cătușele înjositoare ale asupririi sociale, destăinuie temperamentul lui artistic viril, tumultuos, vulcanic.

Tema ciocnirii acestor oameni cu lumea ostilă a capitalului, lumea preocupărilor meschine și filistine, revine adesea în creația lui Gorki, devenind o particularitate specifică a personalității sale artistice. Ciocnirea aceasta cu mediul neospitalier, cu mult mai puternic și mai înarmat, avea de multe ori un deznodămînt tragic.

Problema conținutului tragediei, a sursei tragicului în viața socială, l-a preocupat intens pe marele scriitor. Fundamentat pe concepția marxist-leninistă, Gorki a dezvăluit cu profunzime perspectiva socială a conflictelor tragice, a explicat originea inadaptabilității caracterelor puternice la orînduirea burgheză obtuză și înăbușitoare.

În operele sale dramatice scrise în perioada sovietică („Somov și alții", „Egor Buliciov și alții", „Dostigaev și alții", „Vassa Jeleznova") Gorki a continuat să înfățișeze cu sarcasm ucigător procesul destrămării și degenerării burgheziei, naufragiul ei social, etic și spiritual. Pieirea reprezentanților acestei lumi triviale, josnice, nu putea fi însă o temă tragică în concepția lui Gorki. „Tragedia este ceva prea înalt pentru lumea unde aproape toate suferințele izvorăsc din lupta pentru dreptul de proprietate asupra omului, asupra lucrului și unde, sub lozinca „luptei pentru libertate", bătălia se duce adesea pentru lărgirea „dreptului" de a exploata munca altuia... Tragedia exclude total banalul inerent dramelor mărunte, mic-burgheze, care terfelesc cu atîta dărnicie viața".

Refuzînd să pună aureola martiriului tragic peste epava jalnică a burgheziei înfrînte, Gorki susținea implicit că tragedia, suferința sublimă, este incompatibilă cu ipocrizia, cu monstruozitatea unei asemenea vieți. În definirea eroului tragic, Gorki presupune un conținut pozitiv, existența unor calități sufletești înalte care pierind, covîrșite de o forță opusă superioară, stîrnesc durerea, regretul. Sursa tragicului în opera lui Gorki este profund socială și de aceea sensul tragediei este demascator, delimitînd pe inițiatorii răului, pe vinovații reali, trezind indignarea, ura cititorilor, a spectatorilor.

Originalitatea și genialitatea abordă i problemei tragicului în dramaturgia lui Gorki reies convingător prin compararea a două piese scrise în perioada sovietică : „Egor Buliciov și alții" și „Vassa Jeleznova". Ambele piese demonstrează în ultimă instanță inevitabilitatea dispariției lumii burgheze, implacabila răsturnare violentă a raporturilor sociale. Dar demonstrația artistică urmează două căi distincte, extreme, reliefînd mai pregnant imposibilitatea menținerii lumii vechi, anacronice, ridicolul tentativelor de a sfida mersul istoriei.

Piesele au unele trăsături comune, care permit o analiză comparativă elocventă. Unitatea artistică a fiecărei piese este determinată de caracterul eroului principal; el exprimă intențiile autorului, justifică construcția dramatică, fluctuațiile conflictului, succesiunea, uneori bizară, a desfășurării scenice. Dezvăluirea amplă a bogăției și complexității personalității eroului central este sursa esențială a acțiunii dramatice și nu caracterul spectaculos, imprevizibil, al intrigii.

Ambele piese înfățișează pe primul plan lupta eroului principal cu un mediu dușmănos și moartea lui finală : eroii au suferit în perioada tinereții înjosiri și umilințe și au strîns avere cu dorul de a se răzbuna, de a încovoia trufia celor avuți, de a se război fără cruțare. Dar numai în piesa „Egor Buliciov și alții" conflictul este în fond între tabere antagonice, neconciliabile ; în cealaltă piesă atît Vassa Jeleznova cît și membrii familiei ei manifestă la urma urmei o structură ideologică și etică aproape identică. De aceea între cele două piese există deosebiri fundamentale. Pe cînd destinul eroului principal din piesa „Egor Buliciov și alții" are o rezonanță tragică, Vassa Jeleznova nu îndreptățește o asemenea calificare, soarta ei avînd o semnificație opusă.

Să reamintim sumar esența celor două personaje.

Egor Buliciov este un negustor bogat care se bucură de o bună reputație în oraș. Cu statura lui masivă, impunătoare, care nu contravine izbucnirilor repezi, impulsive, nestăpînite — Egor Buliciov este stăpînul autoritar, despotic, care domină întreaga casă. El iubește cu sete viața, se desfată cu plăcerile ei, simte înăuntrul său puteri și energii clocotitoare. Egor Buliciov preferă trupul vînjos, simplitatea, patima sinceră, netravestită a Glafirei — prezenței ofilite a soției sale, Xenia; preferă zilele agitate de vînătoare — searbedelor discuții de afaceri ; preferă sinceritatea naivă, răzvrătirea exaltată a Șurei — fățărniciei, lingușelii și ifoselor Varvarei. Resursele lui vitale sînt însă subminate de presimțirea morții, de amenințarea bolii incurabile care-i macină puterile. Spaima cumplită de moarte răvășește existența monotonă a lui Egor Buliciov. Dar Gorki nu reduce sensul tragediei la frînarea silnică a forțelor unui om înzestrat pentru viață; conținutul tragic capătă proporții și dimensiuni mult mai mari prin reliefarea dramei principale a lui Buliciov : drama socială. Egor Buliciov este un caracter complex, contradictoriu, dar al cărui conținut sufletesc e pozitiv, refractar concesiilor degradante cu mediocritatea și meschinăria celor din jur.

La sfîrșitul vieții, Egor Buliciov se îndoiește de rostul existenței sale, observă cu perspicacitate micimea sufletească a mediului în care a trăit, protestează împotriva sistemului social care pervertește și desfigurează oamenii. El este dezgustat de supravegherea mută, însuporiabilă, „ca un vis urît" a insipidei Xenia, de iscodirea vicleană, mieroasă, a Varvarei, de privirile de fiară avide de pradă ale cinicului Zvonțov, ale „pioasei" starețe Melania, ale conformistului Dostigaev. Discuțiile zilnice devin arena unei crîncene dispute ideologice, prilejul unei înfruntări decisive de concepții de viață divergente. Egor Buliciov caută febril aceste polemici vehemente pentru a întări propriile îndoieli, pentru a provoca pe cei din jur cu ripostele lui caustice, răscolitoare, pentru satisfacția crudă de a dezveli propria vină gravă de care nu fusese conștient atîta vreme. Cu lipsă ostentativă de politețe și smerenie el o întreabă pe stareță: „Malașa, tu ce crezi : pe dumnezeu l-o fi durînd burta?" Predicile iritante ale epicureicului popă Plavin, el le întrerupe brutal. Despre război el spune laconic : „Da, unii luptă, alții se înfruptă". Îl aprobă pe finul său, comunistul Laptev, care socotea că „lăcomia este mama tuturor nenorocirilor". Șurei îi declară furios : „Popii, țarii, guvernatorii... dracu să-i ia, ce nevoie am eu de ei?" Îi displac spoiala, convențiile sufocante care împiedică dezvoltarea liberă a omului și nu-l lasă să trăiască așa cum vrea Șura.

Egor Buliciov, fiu de plutaș, se simte străin, pe o altă uliță decît a vrut, un pușcăriaș în casa lui și se zbate chinuit de cheltuirea inutilă a forțelor sale — descoperite ca printr-o revelație în amurgul vieții. Neputința, regretul sfîșietor izbucnind în gemete doar în clipele de singurătate („Rău ai ajuns, Egor") accentuează acuitatea replicilor sale întretăiate, eliptice. Gorki nu expune detaliat într-o construcție logică, programatică, concluziile filozofice ale lui Egor Buliciov, ci continuînd creator tradiția cehoviană se bizuie pe forța sugestiei. Dar „textul subteran" nu mai degajă melancolia incertă, visarea nostalgică, tînguirea surdă a eroilor cehovieni. Personajele lui Gorki sînt făurite dintr-un alt aluat. Întrebările răstite, verdictele lapidare, ironice, ripostele violente ale eroului indică starea lui de efervescență, de fermentație lăuntrică, cînd se năruie un edificiu de credințe și principii de viață în căutarea sensului adevărat, autentic, al existenței.

Așteptarea febrilă a morții, licărirea de speranță la gîndul însănătoșirii, veșnica ceartă cu fam la, explică extravaganța manifestărilor lui Egor Buliciov, dorințele lui excentrice. Sunetele infernale ale trompetei tămăduitoare, farmecele grosolane ale doftoroaei, zvîrcolirile regizate ale cuviosului Propotei se ajustează logicii dramatice a piesei prin înțelegerea caracterului eroului principal.

Moartea lui Egor Buliciov provoacă un sentiment de tristețe și regret. Nu omul atît de însetat de viață și ajungînd să înțeleagă netemeinicia existenței clasei sale, merita sfîrșitul tragic, ci mortăciunile din jur, care terfelesc viața, înjosind ființa umană.

Crearea caracterului lui Egor Buliciov dovedește genialitatea artistică a lui Gorki, care știe să pătrundă varietatea nuanțelor și tendințelor individuale, ce exprimă în fond într-un chip inedit același mare adevăr social, filozofic. Tragedia autentică a lui Egor Buliciov intensifică patosul demascator al piesei, relevînd pe calea ei proprie necesitatea răsturnării revoluționare, și înlăturării putrezi orînduiri a burgheziei.

În cealaltă piesă, esența personajului principal este alta, incompatibilă cu patosul tragic. Vassa Jeleznova este și ea un caracter tare. Energia ei inepuizabilă, voința încordată, abilitatea în minuirea afacerilor, aviditatea neînduplecată, o fac stăpîna de necontestat a întregii familii. Ca și Egor Buliciov ea găsește în jur numai trivialitate, depravare, dorințe nesățioase, ruină fizică și spirituală. Dar aici Gorki subliniază la maximum contrastul dramatic, pentru a demonstra în chip original șubrezenia de fond a lumii burgheze, neputința ei. Scopul activității Vassei Jeleznova este consolidarea averii, conducerea dictatorială a tuturor treburilor familiei, pentru a eterniza situația ei socială. Ea duce o viață austeră, lipsită de bucurii personale, muncind cu abnegație și extrem de calculat pentru prosperitatea întreprinderii. Dar în sinul familiei, tendințele centrifugale se manifestă amenințător, deși încă intimidate de prezența tiranică a Vassei.

Soțul ei este un desfrînat, corupător de minore; fratele ei, un om inteligent dar josnic și vulgar, un risipitor înveterat; fiica ei Natalia, înrăită, abrutizată; cealaltă fiică, Ludmila, debilă mintal. Încercarea Vassei de a opri — prin fermitatea, despotismul ei — degenerarea unei clase uzate, sleite — aceasta este idcea artistică a piesei, contrastul dramatic pe care-l reliefează Gorki. Scriitorul arată însă că eșecul, prăbușirea inevitabilă a Vassei, nu au semnificația unei tragedii, unei catastrofe morale. Spre deosebire de zbuciumatul Egor Buliciov, Vassa Jeleznova nu e în fond în dezacord cu mediul ei social, cu concepția de viață care domină în jurul ei. Dacă Egor Buliciov se manifesta violent, impulsiv, neliniștit, — expresie a îndoielii chinuitoare care-l înalță din punct de vedere etic, — Vassa Jeleznova este calmă, netulburată, sigură. Liniștea interioară, soliditatea caracterului sînt consecința adeziunii ei totale la sistemul social în care trăia. Bestialitatea, sadismul, lipsa de scrupule constituie fondul dominant al caracterului ei. Ea nu ezită să-l oblige pe soț să se omoare; e gata s-o arestеze pe nora ei și să-și înșele copiii cu calmul și liniștea obișnuită. Prin fizionomia Vassei Jeleznova, Gorki arată deformarea monstruoasă a personalității în lumea burgheză, folosirea unor însușiri pozitive în sens retrograd, pentru țeluri inumane. Bestia, criminalul — atunci cînd suferă un eșec fatal — nu devin eroi tragici. Individualismul respingător determină întreaga comportare a Vassei și de aceea înfrînger

5 ani de la proclamarea R. D. Germane

Fiecare își găsește calea

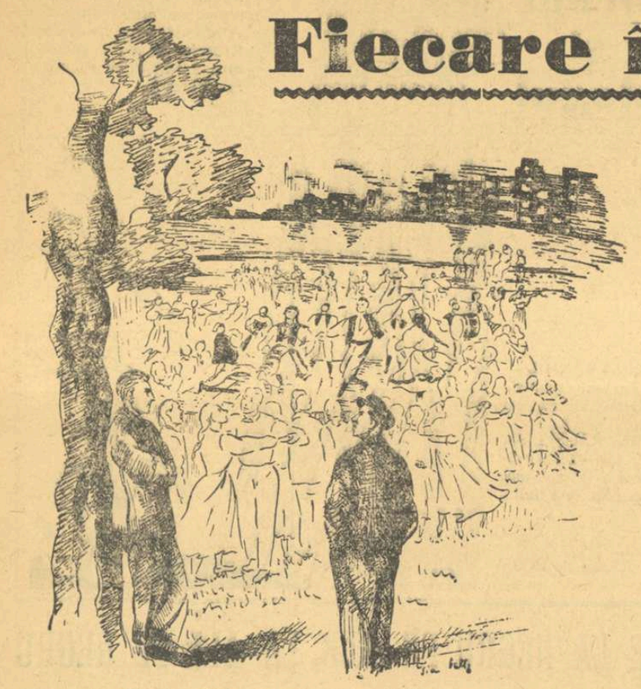

HELMUT HAUPTMANN

Peste străzile gătite de sărbătoare se lăsase o seară caldă de primăvară. Era de-abia vineri, dar mulți oaspeți sosiseră. Pe malurile lacului Weisensee se auzeau cuvinte în dialectul bavarez sau al celor din Hamburg. Lume dornică să cînte și să petrecă umpluse pajiștea verde ce se întindea de la aleea „Klement Gottwald" pînă în vale, către așezămintul băilor.

Se întunecă. Pe scena improvizată izbucniră reflectoarele și mulțimea se apropie. Cîntau studenții din Jena. Răsuna melodia sprintenă a lui „Gaudeamus igitur". Urmă un vechi cîntec de luptă al revoluționarilor din Flandra, însuflețit de bătăile tobei, cînd înăbușite, cînd puternice, avîntate.

Am trecut din întîmplare pe acolo și m-am oprit curios ca atîția alții, cu gîndul să rămîn numai cîteva minute. Dar n-am mai plecat. La fel cu ceilalți privitori, așezați lîngă noi pe iarbă. Mi se părea că se înfiripă iar atmosfera Festivalului Mondial și-mi simțeam inima plină de bucurie. Aș fi vrut să strîng mîna tuturor acestor tineri, mă îndrăgostisem de toate fetele. Cîntecele studenților exprimau nu numai conștiință și forță, ci și voie bună, veselie, bucuria de a trăi.

Atunci l-am zărit deodată pe Günther. Sta lîngă scenă, rezemat de trunchiul unui copac. Nu, nu mă înșelasem. Își prindea mereu nasul între degete, gestul lui caracteristic cînd ceva îl interesa în chip deosebit. Nu aplauda și mi-am amintit dușmănia lui bolnăvicioasă împotriva aplauzelor ritmate, cu mîinile ridicate deasupra capului. Oare de ce-o fi venit? Oare cu inimă deschisă, prietenoasă venise, sau dintr-o pornire ostilă?

★

Făcusem cunoștință cu dînsul în tabăra de vacanță a Tineretului Liber German din Berlin, la Prieros, pe malul lacului „Hölzerner See". Se plimba prin cameră și recita cu voce tunătoare versuri de Maiakovski. Astfel l-am cunoscut pentru prima dată. Seara, în pavilionul mare, jucam uneori piese improvizate. În afară de producțiile noastre, avea mare succes „Cererea în căsătorie", a lui Cehov, mai ales datorită intervențiilor neprevăzute introduse de noi în acțiune. De pildă, atunci cînd Iochen, în rolul bătrînului, își spăla picioarele, Gerhardt care juca pe pețitorul emoționat, îi vărsa pînă la urmă ligheanul cu apă în cap. Dar pe toți ne eclipsa Günther cînd declama „Woyzeck" într-o adaptare foarte liberă după Büchner. Niciodată nu obosea interpretînd acest rol; îl juca cu o patimă demonică de posedat. Privitorii erau adînc mișcați. Günther era măreț și totodată înfiorător. Unii plîngeau...

Ne-am împrietenit și am aflat astfel cîte ceva din viața lui.

Cu puțin înainte de sfîrșitul războiului, Günther, ca unul ce se născuse în 1929, trebuise să plece pe front în Volkssturm, ultimele rezerve ale armatei. Nici prin gînd nu-i trecea să salveze „Marea Germanie" a lui Hitler cu o grenadă antitanc, în acel moment cînd Armata Roșie împresura Berlinul. Deci, a dezertat. Dar jandarmeria de front l-a prins și l-a tîrît la primăria unei mici localități din Brandenburg. Localitatea era în mare fierbere. Se zvonise că avangarda tancurilor T 34 s-ar afla la nici zece kilometri. Ofițeri alergau de colo-colo. Actele erau date pe foc.

Curtea marțială îl lichidă în cîteva minute. Președintele, un locotenent nepăsător și cinic, spuse, după ce se adresă cîtorva din jur: „Cazul e limpede!". Apoi rosti sentința care însemna moartea. Günther fu închis într-o anume cameră goală. Prin fereastră putea vedea jos, piața. Acolo atîrna de un copac trupul unui soldat tînăr, pe pieptul căruia era scris pe o bucată de carton alb: „Eu, porcul și lașul, am refuzat să lupt pentru patria mea".

Günther a aflat mai tîrziu că sentința urma să fie executată abia după confirmarea ei de către comandament. Dar seara auzi deodată în apropiere o bubuitură și numaidecît toată lumea fu cuprinsă de panică. Îl auzi pe locotenent strigînd pe coridor: „Ați înnebunit? Toți meritați să fiți împușcați!". Dar imediat, același locotenent, se cățără pe ultimul autocamion și o luă și el la sănătoasa.

Împreună cu alți cîțiva fugari, Günther a pornit în acea noapte spre Apus, de frica rușilor. În cîmpiile de la Lüneburg, întregul grup fu luat prizonier de soldații englezi. Curînd după sfîrșitul războiului a fost eliberat pentru că nu împlinise încă 16 ani. Izbuti să răzbească pînă la Berlin. Ar fi putut să se ducă la tatăl său, care ținea un magazin de pielărie la Frankfurt pe Main. Părinții lui se despărțiseră. El crescuse la mama sa la Berlin. De altfel îl atrăgea acest oraș cu cele patru sectoare ale lui. În lagărul de internare cunoscuse un comunist care îl uimise prin precizia de a definii, în talul acelui haos, problemele viitorului.

Tatăl îi trimitea bani și pachete. Günther își continuă școala și începu să ia parte la multe adunări care se țineau în toate sectoarele, și îi plăcea și dansul. Citea pe Büchner și pe Rilke, ziarele „Tagesspiel" și „Tägliche Rundschau", se entuziasma pentru Thornton Wilder și pentru Maiakovski. În vara lui 1948 își luă bacalaureatul la un liceu din Berlinul răsăritean. Apoi plecă în tabăra de la Prieros. La expirarea celor 14 zile, cît trebuia să stea el acolo, Tineretul Liber German îl numi în conducerea taberei.

*Era inteligent și pătrunzător. Cînd îl pasiona ceva, era capabil de o rîvnă deosebită. Rămase la Tineretul Liber German ca activist cultural. Ne-am întîlnit de cîteva ori în acest răstimp. Am avut impresia că de la o întîlnire la alta, zelul lui obișnuit scădea. La început n-am luat-o prea în tragic deoarece Günther, de felul lui, oscila între „chiuind de bucurie pîn-la cer" și între „întristat de moarte". *)*

Cea mai mare parte dintre noi aveam păreri mai mult sau mai puțin confuze. Numai că ne străduiam să le biruim, să le limpezim, să învățăm. Günther însă nu se sinchisea de probleme teoretice. În plus, devenise tot mai sensibil la presupusele constrîngeri, descoperite de el în orice hotărîre care nu-i convenea, în orice instructaj.

Nu mult după prima întîlnire a Tineretului Liber German, un prieten mi-a povestit că Günther ar fi plecat la tatăl său, în Germania occidentală, lăsînd într-un plic carnetul lui de membru al Tineretului Liber German și un bilet cu următorul cuprins:

„Țineți-vă singuri ședințele și marșurile voastre de paradă și lecțiile voastre. S-ar putea ca tezele voastre să fie juste, dar dreptate n-aveți! Eu vreau să-mi trăiesc viața".

Eram cît se poate de mîhnit. Că munca lui de activist la Tineret și-o dusese prost, era oarecum de înțeles. Dar că el ar fi fost în stare să trădeze cauza noastră, asta nu-mi putea intra în cap. Fără îndoială, era o fire nedisciplinată. Chiar el își dădea seama de aceasta. Chiar el, Günther, care-l recita pe „Woyzeck", el, cu părul lui negru, cu succesele lui la fete, lucru care nu-i displăcea deloc... Și totuși, îl socoteam un om profund cinstit — un om care, deși medita prea mult asupra propriei persoane și asupra relațiilor sale cu lumea din jur, încerca totuși să se îndrepte. Era un tînăr cu multe cusururi, dar care în fond știa unde-i e locul.

Mult timp n-am mai auzit nimic despre dînsul.

★

Avea de gînd să se întoarcă definitiv? Sau se vîndușe? Studenții cîntau și dansau acum „Valsul reconstrucției Berlinului". Ne-am sculat de pe iarbă și am dansat și noi. Pe lac luneca o barcă, luminată de lampioane colorate. Părea o joncă chinezească. Păcea îmi apărea în chip concret, materială, așa cum materiali erau pomii, omul de lîngă mine. Valsul a fost luat de la început. Günther dansa și el, în felul lui; săltînd cînd pe un picior, cînd pe celălalt. Iar cînd m-am oprit în fața lui, nu a părut nici mirat, nici încurcat, numai obrazul i s-a înroșit ca focul. Cu ochii lui negri m-a privit deschis, parcă mărturisind că încă nu era lămurit, nici despre sine însuși, nici despre ce se petrece în lume.

Discuția s-a legat greu între noi. Ne plimbam tăcuți prin Weisensee.

„N-ai să mă crezi, începu Günther de la o vreme, dar ce m-a durut mai mult atunci cînd am plecat, a fost că voi afi interpretat gestul meu ca o luare de atitudine împotriva voastră. N-am vrut cîtuși de puțin să vă fiu împotrivă, dar am simțit că nu pot să mai colaborez cu voi. În tot ce făceam, vedeam doar rutină. Numai vorbe despre romantism. Mișcarea tineretului mi se părea că e pe cale să devină un șir de proceduri, cu circulări și dări de seamă. Că nu se mai frămîntă nimic, că schimburile de păreri adormiseră. Iar mie mi-era teamă de plictiseală, de monotonie".

Tăcu puțin; apoi, fără să mă privească, spuse ca pentru sine: „Și pentru că simțeam că n-am dreptate, am început să fiu nemulțumit de orice..."

S-a întors din nou către mine: „Ar fi trebuit să anunț că-mi dau demisia din munca mea, că o apuc pe un drum al meu, nu să fug — știu, o mărturisesc!"

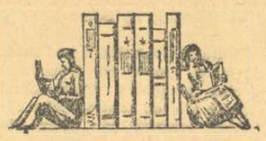

Îmi zîmbi pentru întîia dată în această seară. „Tatăl meu îmi scria să vin la dînsul, să mă odihnesc. Nu-mi făceam cine știe ce iluzii. Știam că în spatele libertății către care plecam, se ascundea un mare gol".

Mi s-a părut că așteaptă un cuvînt de la mine. Am tăcut însă și am mers mai departe, liniștit, alături de dînsul.

„Și totuși, urmă el, o vreme m-am simțit bine, fără să fac ceva, fără să gîndesc la ceva, trăind așa, fără nici un rost".

De data aceasta am avut și mai clar impresia că așteaptă încă mai insistent un cuvînt de la mine. Am tăcut și acum. A vorbit din nou, iarăși ca pentru sine. „E firesc ca pe un om să nu-l mulțumească nimic, niciodată".

Am ajuns în fața școlii de pe promenada Woelck, unde era cazat el. Și-a prins nasul între degete, cu gestul atît de cunoscut, și a adăugat pe gînduri: „N-am să-ți vorbesc despre dezamăgirile mele, ar fi prea ieftin și, de altfel, nici nu-mi făcusem vreo iluzie. Poate că am greșit atunci... dar nu fac parte din cei care se întorc și bat pocăiți la ușă". Apoi, ca o concluzie: „Asta înseamnă că mi-au plăcut foarte mult studenții din Jena. Mi-au amintit de tabăra de la Prieros".

★

Eram cît se poate de interesat să aflu ceva despre atitudinea lui Günther după ce plecase în Vest. Am izbutit în cele din urmă să întîlnesc un prieten din Frankfurt, care îl cunoștea. Iată ce mi-a povestit el:

„Era la o adunare publică a unei organizații de tineret de dreapta. Urma la cuvînt un muncitor constructor din zona răsăriteană, o „victimă a lui 17 iunie". Cîțiva dintre noi eram de față pentru a interveni eventual în discuții. Dar, înainte ca „muncitorul constructor" să fi putut spune o vorbă, cineva — pe atunci nu-l cunoșteam — s-a repezit în față, la masa prezidiului, și a strigat: „Priviți! Priviți! Știți voi cine-i ăsta? Mă mai cunoașteți, domnule locotenent?! Doriți poate să ne povestiți aici cît sînge v-a udat mîinile? V-ați fript degetele dincolo, cînd ați vrut să introduceți din nou legea marțială a naziștilor?"

S-a iscat zgomot și învălmășeală. Cel înscris la cuvînt și-a pierdut cumpătul și, palid la față ca ceara, a urlat: „Din nenorocire am uitat să te împușc! Dar n-au intrat zilele în sac!" Poliția a arestat cîțiva dintre noi. Pe Günther, care fusese bătut crunt, am reușit să-l punem la adăpost. Era zgîrcit la vorbă. Nu ne-am putut lămuri bine asupra lui. Pe urmă, ori de cîte ori îl chemam între noi, ne refuza totdeauna, afară de cazul cînd era vorba de vreo acțiune antifascistă. Odată ne-a ajutat să spargem o demonstrație a „căștilor de oțel". În trei nopți, a lipit cu noi afișe. Ne pare bine că a venit cu noi la Berlin. O cam face el pe pustnicul... Cînd l-am întrebat de, ce luptă, totuși, alături de noi, a răspuns: „Vreau să trăiesc!"

Era nevoie să spun prietenului din Frankfurt ce știam despre Günther? N-am destăinuit nimic. M-am prezentat drept coleg de școală. Să rămînă așa. Vor avea ei grijă de dînsul. Totuși, le-am dat un singur sfat: „Îmi amintesc că Günther se entuziasma pentru arta dramatică. Piesa lui preferată era „Woyzeck". Poate că aveți o echipă culturală care să se ocupe de dînsul".

★

Fiecare își găsește pînă la urmă calea de urmat. Dacă este cinstit se alătură celor ce apără pe om. El poate să greșească uneori, să șchiopătează, să slăbească, să șovăie — toate sînt cu putință. Dar orice om care se străduiește cinstit, își biruie greșelile și merită să fie ajutat.

Lui Günther nu-i plăcea niciodată să meargă în coloană de marș. Duminică însă a mers. Nu l-a silit nimeni. A venit anume de la Frankfurt pe Main pînă la Berlin, ca să ia parte la marșul nostru.

El vrea ca noi toți să trăim.

Din limba germană de
Lucian Ruga

Desen de TIA PELTZ

ERICH WEINERT

Spovedania unui artist către lumea cea nouă

Din zidul gros rămaseră ruine
Și curtea-i o paragină pustie.
Aci, în visul meu ca-n colivie
Am stat închis, cu singura mîndrie
Că eu mișc lumea și nu ea pe mine.

Au pentru cine inima mea gravă
Inchipuia superba nălucire?
Pentru bogați și lumea lor trîndavă!
Mă lăudau, mă ridicau în slavă —
Dar eu nu vream măriri, eu vream iubire!

Și totuși n-am făcut un gest, — să vină
Cei ce mă lăudau, să mă iubească.
Pîndeam spre zări, cu ochi uscați de iască.
Închis în mine ca-ntr-un fund de mină, —
S-a tulburat și propria-mi lumină.

Pîn-ce furtuna vremii noastre plină
Porni vuind, și lînceda-mi grădină
Cu zid cu tot mi-o prefăcu în scrum.
De unde-am stat ca pasărea străină,
Priveam în largul patriei acum.

Vedeam în juru-mi cum poporul meu
Din întuneric ca un vuiet vine,
Urcînd spre-nalte ceruri noi, senine,
Simțeam, iubindu-l, cît i-a fost de greu.
M-am dus la el, și el m-a luat cu sine

Creez, respir, trăiesc în libertate,
Sînt una cu poporul meu în toate,
Acum primește-un sens și nou-mi cînt
In locul beznei soarele străbate
Și înțeleg, în fine, cine sînt.

Un spirit nou, puternic și fierbinte,
Din dragostea poporului țîșnește
Și aripi dă acelui ce iubește!
Torentul lui clocotitor mă prinde
Și-mi duce barca ageră-nainte!

În romînește de
H. Grămescu

Pentru Germania unită

La Eisenach, stăteam la masă,
Ciocneam paharele cu vin,
Priveam Thuringia frumoasă,
Pămînt de poezie plin.

— Beți vin din partea apuseană,
Imi spune, trist, un profesor,
Ducîndu-și mîinile la cană,
In glas cu-un tremurat ușor.

Privesc tăcut și cu-ncordare
Legenda scrisă de olar...
Un singur suflet, o culoare,
Intregul geniu popular...

Pe eticheta aurită
Scria, în gotic: Vin de Rin.
— Pentru Germania unită,
Să bem, cu toți, un singur vin!

Se-mbrățișau vizitatorii,
Din răsărit și din apus...
O flacără ce-alungă norii —
E ultimul cuvînt de spus...

Dumitru Corbea

Eisenach, septembrie 1954.

Inima comunistului

1

Eu știu o casă între doi castani,
Ce zvîrle-n geamuri aurite salbe
Acolo lampa stăruie tîrziu,
Acolo locuiește de mulți ani,
Un comunist bătrîn, cu tîmple albe...

Vin ore-n viață — de la el o știm —
Cînd inima așteaptă să ne cheme,
Și inimii se cade să-i vorbim,
Să ascultăm ce-a adunat prin vreme.

Neostenit după a vieții cale,
Pe comunistu-acesta, într-o zi,
L-am ascultat vorbind inimii sale...

2

O, cît amar de vifore-am trecut
Și-am răzbătut în clipe de furtună,
O, viforul furtunei din trecut
Și-acum mocnit în suflet îmi mai sună...
Ploua domol, prin frunze rătăceau
Mărgăritare — șiroiri albastre,
Și tainic cetinile răsunau
Și se-arătau tăcut privirii noastre.
(Ți-aduci aminte cum vuia pădurea?)
Eram un țînc dintr-un cătun sărman
Dar priceput, eu mînuiam săcurea
Pădurii toate tainele-i știam...
Trimis în crîng pornisem să car lemne
Cînd pădurarul boieresc m-a prins,
Cu biciul crud pornit-a să-mi însemne
Pe trup dureri ce-n inimă s-au stins...
Tu, inimă, băteai așa de tare
Că te simțeam pe sub minteanul rupt
O pasăre zbătîndu-se-n vîltoare
Cu zbor nepotolit, neîntrerupt.
Am părăsit cătunul într-o zi
Și n-am luat nimica eu cu mine,
Ce oare îmi puteam mai mult dori

Cînd, inimă — eu te aveam pe tine?
Ți-aduci aminte-n '33, în ceasul
Cînd te-ai aprins în focul răzvrătirii,
Acelei lumi ce își spusese glasul
Să spulbere povara asupririi?
Un plumb pe lîngă tine a trecut
Și mi-a aprins în piept un val de sînge
Dar tu băteai mereu, neabătut,
Scînteia vieții n-au putut-o stînge.
Și mi-amintesc apoi clipele-acele,
In Tatra, în preceas de răzbunare
Cînd sîngerînd sub sîngerii drapele,
Noi am învins prădalnicele fiare.
Tu, tînără erai și niciodată
Nu-ncetineai bătaia ta vitează.
M-ai dus printre furtuni, și nu odată,
Tu mi-ai șclipit cu luminoasa-ți rază;
Acum sînt nins. Mai pot eu să m-avînt
In clocotul de luptă ca atunci,
Cînd tînăr fost-am și-am luptat cîntînd
In vuietul furtunilor prelungi?...
Tu, inimă, cum poți în așa clipe
Cînd e atîta soare și lumină,
Cînd viața prinde anilor aripe,
Să prinzi a vîrstei veștedă rugină?
Tu, inimă, cum uiți că niciodată
Nu vor putea nici vînturi și nici nea,
Din aspra luptă pasul să-mi abată?
Cum poți să uiți ce ești, inima mea?
Tu cum poți bate mai încet? Se poate
Să nu mai văd cărări cum se deschid?
Eu te întreb: tu, inimă, socoate,
E asta disciplină de partid?

3

Nu, peste-aceste inimi veșnic vii
N-o să se lase niciodat' rugina,
Aceste inimi nouă ne vor fi
Și călăuza vieții și lumina.

In inimile noastre le-om primi
Și fericirea vor trăi — deplina
Aceste inimi veșnic vor trăi
Și niciodat' n-o să le-ngroape tina...

De vor cădea vreodată-n bătălie
O, inimile n-or pieri deloc
Partidul le topește-n veșnicie
In uriașe-i inimă de foc.

Gheorghe Tomozei

Un marinar privea sabia lui Ceapaev

O sabie grea... Pe lama lucitoare
Ard urmele de sînge și sudoare!

Urme de ger, de schije și de grindeni,
Au zimțul oțelului pretutindeni.

Sînt pete vechi precum rămîne locul
Prin care-un trăznet își revarsă focul!

Fulger a fost în mîna-i sabia veche,
Doar fulgerul i-o fi dreaptă pereche!

In mîna lui ce nu știa să scrie
Sabia-i a pus culturii temelie.

In mîna lui de geruri înghețată
Ea apăra căldura lumii toată.

In mîna lui sub plumbi fără odihnă
Ea pregătea ani luminoși de tihnă.

Un marinar privea sabia-n vitrină,
Strîngîndu-și pumnii tari pe carabină.

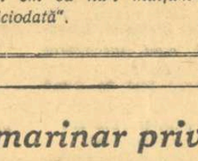

De-al ei tăiș purtat ieri în furtună
Nepoților, desigur, o să spună!

Ce-o fi gîndit în clipele acele
De-i scăpăra privirea de oțele?

S-o fi gîndit la comandantul care
In straie de soldat a fost mai tare,

De cît toți generalii cu paftale
Cu monumente, arcuri triumfale?

Acest soldat care-a privit în față
Moartea, cu giulgiu-i lung de ghiață,

Lăsîndu-ne întreaga sa avere:
O spadă și sovietica putere!

Da, am găsit întreaga-i moștenire
Sclipind ca-n a matrozului privire

De aceea știu că sabia din perete
Cu noi va sta mereu pe parapete,

Că necurmată dîrza ei văpaie
Și azi în dușmani mai departe taie!

Nicolae Tăutu

Paharul bucuriei

I

La masa asta-ntinsă, tovarăși, dați-mi voie
'nainte ca paharul în tihnă să ni-l bem,
ca, pentru vremea care spre alt deceniu suie
poetul să înscrie pe cupă, un poem.

Să ne uităm în fundul paharelor cu vin,
atenți cum stau savanții plecați peste lentile;
e bine cîte-odată să zăbovim puțin
la cîte se-ntîmplară în zece ani de zile.

Orchestra poat' să cînte, și vîntul să mîngîie
și buclele iubitei, și tîmplele cărunte,
căci faptele făcură să crească bucurie
și neteziră cuta ce șănțuia pe frunte.

O, neuitatul august de-acuma zece ani!
N-a fost uzină, tîrlă, ogradă sau oraș
în care să nu fie, și oameni, și plăvani,
împinși de baioneta prusacului trufaș.

Neveste, laolaltă cu mume și bunici,
boiau cu negrul morții, marama de mireasă;
le îmbrînceau prin piețe jandarii grași, voinici,
iar comisarii, spaima o semănau prin casă.

Se-apropia năpraznic al răfuielii ceas:
colhozurile arse călătoreau încoace.
Ca un tăciune roșu, giganticul Donbas
a sfîrîit pe ghiara acvilelor prusace.

Un continent prin care trecură cu-mpilare,
se ridicase-acuma să-ndrepte veacul strîmb,
Meresiev crescuse cît Rusia de mare,
cu Caucaji și Volge alături de carîmb.

Veneau în rînduri strînse. Făgetele amare
fosneau în ele cîntec și șuier de obuze;
privirile mămucăi îi conduceau în zare,
și zîmbetul iubitei întipărit pe buze.

Alăturea de Ialta, cu haina sfîșiată,
ținea-n cadență pasul, eroul Stalingrad;
o geografie spartă, de nori și fum mînată,
venea cu maiestatea pădurilor de brad.

Stindardele crescute înalte cît catargul
își proiectau pe ceruri eșarfe de dogoare,
iar șoimii pneumatici își măsurau cu largul
aripile țîșnite năpraznic înspre zare.

Se încleștară astfel în augustu-acela
catiușele cu tigrii și omul cu tîlharul,
iar zvîcnetul din inimi care mișca flanela
a scăpărat în creieri Carpații cu amnarul.

Scîntei și fumegaie sub nori au răbufnit,
și muget... apoi urlet de fiară sfîrtecată:
Vulturul teutonic, de vîlvătăi pîrlit,
scăpă din ghiare semnul cu cruce-ncîrligată.

Prin poarta Europei sud-estice, sfărmată,
a fost o defilare cum n-a mai fost niciînd:
pe margini de șosele ieșise țara toată,
norodul, de dreptate și libertăți, flămînd.

II

La masa asta-ntinsă, tovarăși, dați-mi voie
'nainte ca paharul în tihnă să ni-l bem,
ca, pentru vremea care spre alt deceniu suie,
poetul să-ncrusteze pe cupă, un poem.

Să ne plecăm urechea la inima ce bate
acolo, jos, în piepturi voinice de țărani
și-n fabrici, nu cadența mașinilor dințate
răzbi peste distanța acestor zece ani.

Aici a fost un suflet vibrat pe portativul
măreților concerte din mitinguri în piețe,
o melodie nouă ce și-a brodat motivul
pe-a libertății gamă, care ne-a dat binețe.

O tinerețe dîrză, compactă ca o oaste,
făcu din banca școlii întîia ei tranșeie
și-nghesui dușmanul cu-mpunsături în coaste
țintite ca-ntr-un taur, cu suliți de condeie;

Strungarii își făcură feciorii ingineri,
crescură doctori mîndri din feți născuți în paie,
privirea stinsă-a mamei, umbrită pînă ieri,
se plimbă-acum prin cetini, senină și vioaie.

Te uită, mamă bună, cît poat' să-ți prindă geana:
această țară-i numai ograda curții tale
căci, ca să țin în mînă, în aste zile, pana,
plecată peste sapă te-ai frînt destul de șale.

N-a fost ușoară treabă să rînduim pe-aici
pedeapsa după lege și dreptul după faptă,
dar buchisirăm slova lui Vladimir Ilici
și calea se deschise sub ochii noștri, dreaptă.

Adună-mi-te-n brațe, iubita mea soție
ce-n pomul vieții mele crescuși ca un altoi,
dar lasă-mă, paharul pe care-am prins a scrie,
cînd l-oi goli cu sete, să-l luăm acas' la noi!

Și-ntr-un tîrziu, spre ziuă, cînd snopii de rachete
vor înflori cu spice al vremii călindar,
paharul ăsta care m-a ostoit de sete,
pentru copiii noștri tu să-l păstrezi ca dar!

Nicolae Rămniceanu

Sărbătoare la Palazul Mare

Note de reporter

De doi ani nu mai fusesem pe la Palazul Mare. Atunci gospodăria „Olga Bancic" era fruntașă pe regiunea Constanța și — fiind în dirdora secerișului — se străduia să pună în aplicare, pentru prima dată pe acele meleaguri, metoda lui Brediuk la treieriș.

Îi cunoscusem pe tovarășul Bileca Gheorghe, președintele, pe Tinca Anton, cel mai tînăr brigadier, pe meșterul Barbu Gheorghe... Cunoscusem de asemenea sărăcia locurilor, casele mici acoperite cu stuf, gardurile strîmbe, diforme și nelipsitul praf. Incolo, natura avea cu ce desfăta priviri oricît de pretențioase. Pentru că drept în coasta gospodăriei vuia veșnic frămîntatul lac Siut-Ghiol, iar mai încolo, peste splendorile de la Mamaia, tălăzuia marea cea fără de capăt.

Am admirat la colectiviștii din Palazul Mare dîrzenia și încrederea în forțele lor. Președintele, pe bună dreptate în mare cinste printre colectiviști, parcă întruchipa calitățile tuturor: voinic, ars de soare, prezent peste tot, stăpînit și cumpătat, chibzuit pînă la răceală, îndrăgostit de muncă și totdeauna gata să aplice orice noutate agrotehnică. Stăteam pe dîmbul din susul satului și descria cam astfel viitorul:

— Vedeți, colo e Mamaia. E electrică, apă la cișmea, case trainice și frumoase. Așa o să fie și la noi! O să facem o a doua Mamaie aici în Palazul Mare.

Asta a fost în urmă cu doi ani...

Acum, la Palazul Mare e lumină electrică, conductă de apă (și în casele oamenilor!), radioficare și străzi pietruite. Casele acoperite cu stuf sînt pe dispariție, iar gospodăria s-a întins și a crescut de mirare... A crescut și nivelul de trai și oamenii...

Patru ani la rînd, colectiviștii din Palazul Mare au cîștigat drapelul roșu de fruntași pe regiune. Astăzi li s-a adăugat în chip firesc un altul: fruntași pe țară. Au cîștigat întrecerea în cinstea celei de a zecea aniversări a eliberării patriei!

De la începutul verii ziarele publicau chemarea gospodăriei „Olga

Bancic" din Palazul Mare pentru întrecerea socialistă în cinstea zilei de 23 August. Au răspuns chemării sumedenie de gospodării colective. De pildă, colectiviștii din Hărman — regiunea Stalin, din Sîntana — regiunea Arad, din Salonta — regiunea Oradea, din Viile Dejului — regiunea Cluj...

La sfîrșit, drapelul întrecerii a revenit celor care porniseră chemarea: colectiviștilor din Palazul Mare.

L-am întrebat pe nea Iacob Tincu, tatăl brigadierului Anton:

— Ei, cum ați dobîndit steagul, moșule?

Bătrînul mi-a răspuns:

— Iaca, bine. Am muncit. Să spună cumătrul.

Cumătrul era nea Gheorghe Barbu. Clipi din ochi și spuse zîmbind:

— Am muncit organizat și după știință. Are să spună președintele la adunare. Știi, tovarășe, președintele nostru... ehe... om strașnic, n-are odihnă. Așa-i, cumetre?

Cumătrul aprobă în așa fel încît nu mai rămase pic de îndoială în privința neostenitului președinte Bileca Gheorghe.

...Odată cu chemarea crescu și răspunderea colectiviștilor. Iar vremea — afurisită vreme! — parcă în ciudă le sta: din mai pînă la recoltare n-a slobozit decît o țîrîială de ploaie care abia a muiat praful... Ei, ce-i de făcut fraților? Ce să fie, te lupți și te zbați. Nimic de zis, grădina de zarzavat n-are habar! Este apă dulce în ghiol, să saturi și să răs-saturi verdețurile. La porumb o să stea în cinste prașila și polenizarea suplimentară artificială. Cît despre păioase, au să le ajute măsurile agrotehnice luate din timp: dezmiriștiri, sămînță selecționată și tratată, grăpat de primăvară și îngrășămintele. N-ar strica ploaia, vezi bine, dar dacă nu-i, nu-i și gata. Faci cum poți și nu te lași... Așa că Palazul a avut cea mai bună recoltă de grîu din împrejurimi... Au secerat și treierat într-un timp record și tot așa de rapid au achitat obligațiile către stat și imediat s-au dezmiriștit 540 hectare. Are să revină la o zi-muncă vreo patru chile și jumătate de grîu. Ajunge!

Așa spune nea Gheorghe Barbu... El va să aibă peste 300 zile-muncă și e mulțumit. Iar dacă dînsul spune așa, înseamnă că așa este.

Mîndria colectiviștilor din Palazul Mare sînt însă grădina de legume și ferma zootehnică. În piața din Constanța există o gheretă unde se vînd la preț oficial produsele lor de prima calitate. Pînă la 23 August valorificaseră 12 vagoane de zarzavat, depășind angajamentul cu trei vagoane. Cum să nu fie mîndri, dacă de pe un hectar și douăzeci ari au scos patru vagoane de castraveți. Nici nu pridideau să-i culeagă!

Grădina, circa 40 de hectare, a adus un venit de cîteva sute de mii de lei. Iar ferma zootehnică, de asemenea. Din pricina aceasta valoarea unei zile-muncă a crescut peste așteptări...

— Doar pentru asta muncim: ca să trăim bine și noi și oamenii muncii de la oraș, spuse președintele ca o concluzie la darea de seamă.

Iar viitorul se arată îmbelșugat. Fiindcă aproape 90% din locuitori sînt colectiviști, gospodăria plănuiește lucruri deosebite... Iacă n-au pășune. Izlazul lor, nici nu merită numele de izlaz. De aceea, brigadierul fermei zootehnice, tovarășul Culețu Petre, cînd vorbește de vacile lui favorite, Roza și Florica, spune: „Iacă, astea n-au unde paște... Și dau 35 litri de lapte pe zi!" Au să organizeze conveierul verde, vor desțeleni izlazul neproductiv ca să aibă nutreț și la anul, pentru că experiența le-au dat rezultate grozave, vor extinde plantarea de vară a cartofilor și semănatul în pătrat la porumb...

Acolo unde sînt rezultate frumoase, sînt și oameni buni. Oameni care merită să stea pe panoul de onoare al gospodăriei și să-i cunoască lumea. Așa-i de pildă tovarășa Ana Martin, femeie trecută de șaizeci de ani, dar cu mare putere de muncă. E îngrijitoare la porci. Iar faptul că 31 de scroafe au dat 537 purcei vorbește îndestul despre bătrîna lor îngrijitoare. Așa oameni mai sînt destui. E de o pildă țăranul Culețu Teodor, purtător de atelaje, ori căruțașul Marem Emin, ori Nicu Paraschiva, o fetișcană din brigada legumicolă...

De ce să-i mai înșir? Oare n-ar fi mai bine să ne apropiem de dînșii, lîngă bufetul organizat în curtea gos-

podăriei și să-i auzim bucurîndu-se? Să-i ascultăm cum cer cu glas mare mîncare și băutură spre desfătarea inimii... Adică de ce să nu-și petreacă?...

— Ia, nene, hei, nea Gheorghe... dă și lu'neica... Se aprobă?

Se aprobă. Ciocnește și președintele. Ciocnește cu toată lumea și-și urează să mai cîștige asemenea steaguri. Pentru că așa cum s-au săltat din nimic și au ajuns la asemenea dobîndă, pot cu atît mai mult acuma, cînd au o bază solidă și mai ales experiență...

— Își petrec oamenii, rostește grav nea Iacob Tincu. Acum petrecem noi și domnii se uită. Mai 'nainte, petreceau ei, scăldîndu-se în bunătăți. Noi stam undeva de-o latură și-nghițeam în sec... Să trăiești, tovarășe. Peste cîțiva ani să vii dumneata aici să cinstești vin din via noastră. O să punem zece hectare de vie...

Bătea un vînt tărișor dinspre ghiol, aducînd zvonul minios al valurilor izbite de țărm și m-am socotit că întocmai înfruntaseră acești oameni valurile trecutului ca să ajungă la limanul bunăstării de astăzi. Neclintiți și tari au să răzbată și de acum înainte, spre bunăstarea de mîine a întregii țări.

Dumitru Mircea

„Iașul literar"

A apărut *„Iașul literar"*, revistă a Uniunii scriitorilor din R.P.R. În „Cuvîntul înainte" al primului număr se arată sarcinile revistei care „trăgînd învățăminte din deficiențele grave ale fostului almanah („Iașul nou" n.n.) și înțelegînd necesitatea extirpării lor... se angajează să fie o tribună adevărată pusă în slujba maselor largi de cititori, constructori ai socialismului în patria noastră și neclintiți apărători ai păcii". „Iașul literar", se spune mai departe, „cheamă în rîndurile lui pe toți scriitorii din Moldova, pe scriitorii de pe întreg cuprinsul patriei, legați trup și suflet de cauza poporului liber".

Primul număr se remarcă prin apariția unui material bogat și variat. Versuri semnează: Otilia Cazimir „O poveste cu-n dulău"; Nicolae Labiș „În ziua neuitată", „După zece ani"; Andi Andrieș „Șiat în doi", „Urcuș"; Sanda Ghinea Prisăcaru „Ziua mea și a țării mele", etc.

Foarte bogată este rubrica de traduceri. Sînt publicate versuri de Liubomir Dmitrenco, Pavel Antokolski, Jiri Wolker, Pablo Neruda, Wladislaw Broniewski și Bondar Eva.

Revista acordă un spațiu larg tinerilor scriitori din cenaclurile moldovene. În numărul de față văd lumina tiparului schițele „Funcționar la Ocol" de Constantin Turturică și „Cumpănă" de Dumitru D. Furtună și poeziile „Lan de grîu" de Radu Romașcanu, „Așteptare" de Mihai Munteanu, „Cîntec pentru orașul meu" de Maria Paraipan și „Fluierul" de E. Agrigoroaiei.

La rubrica „Texte și documente" Gh. Băileanu publică „Un nume necunoscut în revoluția de la 1848, Ecaterina Harnav", iar Alexandru Dima „Problema tipicului la G. Ibrăileanu" — capitol dintr-un studiu mai larg asupra „Concepției despre artă a lui G. Ibrăileanu".

La cronica literară sînt prezentate poemul „Despre pămînt" de Maria Banuș, volumul „Anii împotrivirii" de Geo Bogza și primul volum al romanului „Al nouălea val" de Ilya Ehrenburg.

Recenziile sînt despre „Evghenie Oneghin" în versiunea românească a lui George Lesnea, romanul „Marea familie" de Stelmah, nuvela „M-am făcut băiat mare" de Nicuță Tănase și volumul „China eliberată".

„Miscellanea" cuprinde note comemorative, polemice, informative, din viața literară și muzicală.

NOTE POLITICE

Versiunea londoneză a fabulei cu lupii și oile

Un diplomat englez se făcea acum cîțiva ani la O.N.U. cu cunoștințele în domeniul fabulelor lui Crilov. Nu știu acum dacă și d-lui Eden sau colegului său american d. Dulles, Crilov le este tot atît de familiar. În orice caz, trebuie recunoscut că, fie cu intenție, fie făcînd proză fără să știe, ei au transpus în viață la Londra, în zilele săptămînii trecute, una din cunoscutele istorioare ale lui Crilov.

...Guvernul peste dobitoace
A luat măsurile mai potrivite
Ca oile să fie ocrotite...
...Dacă un staul trebuie păzit
Nici lupul nu se cade prigonit.

Dulles spune și el că Europa occidentală trebuie ocrotită, și acest lucru cel mai bine îl pot face lupii vest-germani care desigur cu toate că au pe conștiință viețile a milioane de oameni și ruinile a mii de orașe, nu se cade a fi prigoniți. Căci „și între lupi se mai găsesc destui / cuminți și părintești, cînd sînt sătui". Unul dintre ei este tocmai și dr. Konrad Adenauer care nu știu dacă în drumul spre Londra a zburat pe deasupra Coventryului pentru a admira încă și acum roadele „colaborării" anglo-germane, așa cum a fost statornicită la München.

Deci, adunat tot sfatul, se-nțelege
A întocmit cu sfetnicii o lege,
Pe care-o scriu cuvînt după cuvînt:

oficializarea reînvierii Wehrmachtului care va cuprinde de acum 500.000 de oameni bine înarmați dispunînd în același timp de flotă aeriană. Și ca și în fabula lui Crilov unde „s-a 'nființat un sfat, ca după carte / alcătuit cu lupi, în mare parte", la Londra s-a hotărît ca Germania occidentală să fie inclusă în pactul de la Bruxelles împreună cu Italia și apoi în pactul Atlantic.

Dar teama Franței de lupul vest-german l-a făcut pe Eden să-și ia în serios rolul de „apostol al păcii". El a oferit garanția Angliei împotriva pericolului unei agresiuni vest-germane prin prezența pe continent a patru divizii engleze. Se vede că Eden sau are memoria scurtă, sau speră că oamenii simpli din Europa nu își mai reamintesc anii Dunkerque-ului. Și atunci colinda Europa un „apostol al păcii" în persoana lui Neville Chamberlain care „avuse și dînsul, în sfîrșit, / un merit în vechime, și-anume: c-a murit" — ca să folosim tot o expresie a lui Crilov. Însoțit de nelipsita sa umbrelă care devenise și ea un adevărat element al pacifismului, Chamberlain dădea și tot dădea garanții. Și atunci nu 4, ci 10 divizii engleze erau pe continent. În plus, se poate aminti de tratatul de la Locarno. Toate însă s-au îmbăiat în Atlantic odată cu trupele engleze la Dunkerque.

Iar pe atunci, propagandiștii hitleriști au fost încă mai reținuți ca cei ai lui Adenauer, milostivindu-se și nu amenințînd. Or, încă înainte ca cei nouă miniștri de externe să-și fi pus semnătura pe documentele de la Londra, ministrul vest-german Strauss — deci un cunoscător al planurilor guvernului de la Bonn — spunea că „drumul înapoi spre răsăritul german trece prin Paris". Această declarație arată clar că lupii de la Bonn nu au de gînd să-și încerce colții în răsărit, unde și i-au mai rupt odată, fără a le încerca ascuțimea la Paris, Bruxelles sau chiar dincolo de Canalul Mînecii.

Nu e de mirare că numeroase ziare apusene se tem de o paralelă simplă ce se naște în mintea oricărui om: da Londra se iau hotărîri pe care și un copil le poate aprecia ca primejdioase pentru pacea lumii, în vreme ce la O.N.U. delegația sovietică propune un plan clar de reducere a armamentelor și de interzicere a armelor de exterminare în masă. Ba mai mult. Pentru a deschide căi de înțelegere, delegația sovietică pune la baza propunerilor ei memorandumul franco-britanic, în această problemă, din 11 iunie 1954. Deci, în vreme ce guvernul sovietic face un pas înainte în direcția colaborării internaționale, puterile occidentale fac un pas înapoi. Această situație a complicat apele ce Dulles le voia de acum liniștite, după atîta furtună.

Deci, pe de o parte au mai rămas la Londra probleme nerezolvate în privința controlului și a proporției înarmărilor, iar pe de altă parte acționează presiunea opiniei publice care cere tratative cu Uniunea Sovietică și nu arme revanșarzilor vest-germani. Astfel, ziarul „Daily Express" scrie că alianța de la Londra „are o bază nestabilă și șubredă". Iar unii comentatori se întreabă ce poziție va lua Adunarea Națională franceză.

Viitorul va arăta în ce măsură unii sau alții dintre politicienii burghezi și în special cei francezi, sînt consecvenți promisiunii de a lupta împotriva renașterii Wehrmachtului, înfrîngînd dictatul american. Dar popoarele știu că contrar celor spuse de Adenauer, care a declarat că „cei mai buni europeni vin astăzi din Statele Unite", Europa e bine să fie apărată de francezi cot la cot cu cehi, de belgieni împreună cu polonezi, căci acestora le e mai scump Louvre-ul și Hradul, universitatea din Liège și construcțiile Varșoviei, decît d-lui Dulles și compania. Europa nu are nevoie de tutori, și împreună, popoarele ei vor ști să-și apere securitatea punînd la respect pe lupii și de dincolo de ocean și pe cei cuibăriți în ungherele hitleriste, astfel ca să nu se întîmple ca în fabula lui Crilov unde „fie pirit, sau fie că-i piriș / o duce numai lupul pe oaie-n cring tiriș".

Sergiu Brand

DE LA NEGRU PE ALB, LA ALB PE NEGRU

Adoptînd hotărîrea prin care segregația în școlile din S.U.A. este declarată neconstituțională, membrii Curții Supreme au semnat-o așa cum se cuvine: negru pe alb. Dar cei care în virtutea faptelor au trebuit să aplice hotărîrea, au înțeles-o în felul lor: alb pe negru.

Să ne lămurim. Unde e libertate, care va să zică nu e opreliște. Tu, Curte Supremă a S.U.A., poți adopta o hotărîre. Te oprește cineva? Nimeni. Iar tu, „autoritate locală", poți refuza să aplici hotărîrea. Te poate opri cineva? Nici dracu'! Curtea Supremă e acoperită: „Noi am semnat, negru pe alb". „Autoritatea locală" e încăpățînată: „Noi nu admitem!" Și în capul cui se sparg toate? În capul negrului. Deci alb pe negru!

Puțin timp după hotărîrea Curții Supreme, negrul Crawford, să zicem, vine să-și înscrie copilul la o școală. Crawford poate locui în Missisipi, în Georgia, în Carolina de sud sau în Louisiana. Pentru el e același lucru căci peste tot va primi același răspuns: „Nu!".

— Cum? — va încerca el să protesteze. Dar ăsta e un act de segregație, e adică împotriva constituției...

Dacă nu va fi înșat (ceea ce e puțin probabil), negrul va primi următorul răspuns:

— Mai bine închidem școlile!

Și cum rasiștii sînt oameni practici, ei au și obținut în unele din statele americane, închiderea școlilor publice. Procedeul are mai multe avantaje: întîi că în felul acesta școlile nu mai sînt obligate să primească pe negru; al doilea că în felul acesta crește afluența către școlile particulare care pot mări cît vor taxele de înscriere și de frecvență.

În unele orașe au fost amestecați în conflict și cuviosi slujitori ai bisericii. Cu fețe albe ca laptele, păstorii cerului nu pot suferi pielea neagră. În orașul Hobbs (New-Mexico) pastorul baptist Bill Carter împarte oile domnului în două turme: turma cea albă (cu lîna de aur prin care degetele pastorului trec cu atîta satisfacție) și turma cea neagră (chiar și culoarea e a diavolului). Învățătura e sfîntă — de la dumnezeu — deci numai cei cu har se pot bucura de ea.

Rasiștii americani lucrează fără jenă sub ochii ocrotitori ai președintelui. La Washington, organizația rasistă „Federația asociațiilor de cetățeni" a hotărît: învățămîntul comun pentru copiii albi și negri ar „distruge Washingtonul". Închipuiți-vă: stau copiii și învață împreună despre Jefferson și despre principiul lui Arhimede, despre triunghi și despre legea de aur a mecanicii... Se poate închipui acțiune mai subversivă, atentat mai direct împotriva Washingtonului?

Asta pentru că în S.U.A. sufletele negre hotărăsc soarta oamenilor cu pielea neagră. Această lege nu este scrisă nicăieri negru pe alb. Dar se aplică cu strictețe — alb pe negru...

Radu Țiulescu

Boxerii demnitari de la Manilla

Președintele Filipinelor, Ramon Magsaysay, este de multă vreme cunoscut pentru preocupările lui sportive. Deși, ca orice adept al modului de viață american, președintele cultivă un dispreț suveran pentru Europa, diversele reuniuni internaționale au demonstrat din plin că domnul Magsaysay s-a specializat cu entuziasm într-una din figurile gimnasticii suedeze: plecăciunea de 90 de grade. Cu corectivul că el o face în fața Washingtonului.

În orice caz, sportiv desăvîrșit este. Atît de desăvîrșit, încît acum cîteva zile a inaugurat inedita metodă de rezolvare a diferendelor politice... pe calea meciurilor de box. La Manilla face mult zgomot un scandal stîrnit între primarul orașului, Arsenio Lacson, și președintele consiliului municipal, Francis Yuseco. În legătură cu aceasta, un reporter al radiodifuziunii l-a interviewat pe domnul Ramon Magsaysay, șeful partidului naționalist, din care fac parte ambii eroi ai scandalului. Și președintele a găsit că cea mai... urbană soluție pentru rezolvarea conflictului dintre primar și căpetenia consiliului municipal ar fi o întîlnire pe ring între cei doi. „Cu condiția — a adăugat domnia-sa — ca presa și radioul să patroneze meciul". De asemenea, pentru a crea cele mai largi posibilități de desfășurare talentelor de bătăuși ale înaltilor demnitari ai Manillei, a dat asigurări formale că — indiferent de rezultat — primarul nu va fi suspendat.

De altfel, inspirate de ideea mai marelui Filipinelor, presa și radioul din lumea americană au pornit un febril joc de picioare pe marginea senzaționalei întîlniri pugilistice, inițiate de d. Magsaysay „Masivul domn Yuseco — menționează una dintre știri — a deținut în anii studenției titlul de campion național la categoria grea". O altă știre pare prompt „directa" celor care au pus pariu că președintele consiliului municipal va lăsa fără măsele pe primar: „Domnul Arsenio Lacson, bine cunoscut pentru tăria mușchilor săi, a practicat îndelung boxul. În plus era și un excelent fotbalist".

Date fiind antecedentele protagoniștilor, n-are rost, prin urmare, să facem nici un pronostic asupra pasionantei gale ce se va desfășura în capitala Filipinelor. În schimb, pe marginea acestui important eveniment politico-pugilistic, menit să adauge o nouă faimă vechii celebrități a Manillei, se poate face o reflecție: anume cine trage sforile la Manilla, imprimă și procedeele.

L. S.

Note și comentarii

UN FILM DESPRE VIAȚA POETULUI

Însăși viața lui Nicola Vaptarov este un măreț poem — un cîntec suprem — așa cum a înțeles el să fie viața eroilor pe care i-a cîntat în poemele sale. Acești eroi sînt oamenii simpli, muncitorul, poporul făuritor al istoriei, cu năzuințele lui, cu lupta sa pentru cucerirea unei vieți libere.

Cu cauza acestor eroi s-a identificat și poetul atunci cînd conștiința lui i-a arătat că scriitorul trebuie să fie în primele rînduri ale acestei nobile și grandioase lupte, că trebuie să facă parte din avangarda clasei munci-

toare, să-și pună talentul și puterea sa de muncă în slujba partidului.

Și Nicola Vaptarov a fost un ostaș viteaz și neînduplecat al partidului, a luptat în rîndurile sale cu arma și cu pana, alături de muncitori, de revoluționari, jertfindu-și viața.

Și a mers la moarte cu cîntecul pe buze. Cu cîntecul de luptă pentru libertatea poporului.

„A muri cînd pămîntul se descotorosește de răpciuga lui otrăvită, cînd milioane de oameni se ridică la viață, aceasta este cîntec, da, aceasta este cîntec!" — exclamă el într-unul din poemele sale.

El știa că lupta în care s-a angajat este crîncenă și nemiloasă: „Dacă voi cădea, un altul îmi va lua locul, căci aceasta este logica implacabilă a luptei. Dar în furtună eu sînt alături de tine, poporul meu, fiindcă te iubesc". Așa sună testamentul poetului erou, scris numai cu cîteva ore înainte de a fi dus la execuție, cu credința că armatele glorioasei Țări a Socialismului vor învinge, că partidul va duce poporul pînă la victoria finală și-l va elibera de sub oprimarea asupritorilor lui de veacuri.

Și Vaptarov a primit moartea cu fruntea sus, cu privirile îndreptate spre armata de milioane a poporului lîngă care sta.

Despre viața lui Vaptarov, regizorul bulgar B. Șaraliev a realizat filmul „Cîntec despre om", ca un omagiu pentru acela care a fost cel mai talentat poet revoluționar al anilor de luptă antifascistă din vremea sa, ca o evocare emoționantă a acestei vieți, a unei conștiințe luminoase care rămîne o pildă vie de devotament și sacrificiu.

St. R.

„POVESTEA UNUI INVENTAR"

„Povestea unui inventar", scenetă în versuri de Jack Fulga și H. Nicolaide, înfățișează într-o lumină originală chipul și activitatea directorilor de cămine culturale. Pînă a ne arunca privirea peste lucrarea publicată în revista „Cultura poporului" (nr. 9, septembrie 1954), înclinam a crede (naivitate!) că directorii căminelor culturale — în general vorbind — sînt niște oameni ca toți oamenii, care, cu toate lipsurile, neglijențele și păcatele lor, se îndeletnicesc cu organizarea vieții culturale la sate, izbutind nu odată să obțină realizări despre care află cu plăcere și mulțumire toată țara. Autorii sus-pomeniți, aruncîndu-ne o privire încărcată de blîndă ironie, ne dau a înțelege însă că informația noastră este fără temei, și impresia profund eronată, directorii de cămine culturale făcînd parte — se pare — dintr-o speță ciudată a cărei pasiune nemărturisită ar fi distrugerea inventarului cu care sînt înzestrate căminele culturale.

Acțiunea scenetei se petrece într-un „Cămin cu zestre și frumos, ajuns azi fără de folos". De ce fără folos? vă veți întreba. Pentru că — explică autorii — la conducerea lui s-au aflat niște directori. Afirmație care te face să meditezi dacă nu cumva lăsat fără căpătîi, căminul n-ar fi mers de minune.

Cînd unul din acești sadici directori a plecat, la predarea inventarului s-au înregistrat ravagii grele:

„Patefonul fost în bună stare
Actualmente-n reparare
La sus-zisul patefon.
Șapte plăci de gramofon
Trei din zece cîte-erau
La predare absentau".

După cîtva timp, sus-zisul director pleacă; înlocuitorul proaspăt venit la conducere nu pregetă să continue opera înaintașului său, așa că la plecare situația inventarului este aproape apocaliptică:

„Patefonul fost reparat
Acum, bun de aruncat
Cu sus-zisul patefon
Doar trei plăci de gramofon
Una horă „Alunelul"
Și-o juma din „Săbărelul"
Că restul de „Săbărel"
Îl mîncase un cățel".

(Foarte spiritual! Dar de ce cățelul și nu directorul însuși? n.n.).

O cortină dispărută
(probabil, ca să-și facă directorul pantaloni scurți n.n).
Radio... marca cunoscută
Fost cinci lămpi... și-o luminare

(are umor directorul: închipuiți-vi-l așezînd, cu un rînjet sardonic, lumi-

narea la căpătîiul aparatului de radio...)

Dar (nenorocire! iarăși un director n.n.).
e vorba să sosească alt director.
Dacă iar altul va urma
Mă întreb ce i-o mai preda
Că patefonul buclucaș
Din patefon e azi fără

(sadic, dar cu fantezie...)
Săracul radio, cîte-a tras
Numai cutia i-a rămas
Și n-are cum să i-o predea
Fiindcă clocește-o cloșcă în ea

Ar fi bine ca în viitor să fim scutiți de asemenea producții maladive, în care o întreagă categorie de activiști culturali de la sate sînt batjocoriți cu toptanul, fiind prezentați aidoma unor maniaci, a căror supremă voluptate constă în transformarea patefoanelor în fărașe și a aparatelor de radio în clocitori...

E BINE AȘA?

„Viața românească" ne propune în nr. 8 o discuție „în legătură cu problema traducerilor". (deși cititorii revistei sînt îndreptățiți a aștepta, mai întîi de toate, o discuție pe temele fierbinți ale creației literare de astăzi). Interesantă inițiativă — totuși, mai cu seamă că drept obiect al discuției a fost aleasă capodopera lui Goethe: „Faust" în trei versiuni românești: una, mai veche, a lui I. V. Soricu, celelalte două de dată recentă și nepublicate încă, aparținînd lui Lucian Blaga, și lui Ion Iordan. Din păcate, însă, revista, neavînd firește spațiu la dispoziție, nu pune la îndemîna cititorului textul integral al traducerilor sau măcar cîteva capitole, ci numai un foarte scurt fragment și anume monologul lui Faust. Participanții la discuție sînt invitați să aprecieze valoarea celor trei versiuni românești pe baza acestui text numai (circa patru pagini de revistă) ba, mai mult „să îmbrățișeze, pe cît posibil, problema traducerilor în ansamblul ei". Se pune întrebarea:

Este oare cu putință ca, așa cum vorbește nota introductivă a redacției: „astăzi cînd... diversele aspecte ale problemei (traducerilor n.n.) se cer discutate și lămurite cît mai profund"... să poată fi judecată o lucrare atît de complexă și care a cerut ani de trudă autorilor ei, după un eșantion aproape în fim în raport cu ansamblul? Opera de artă nu este pe deplin omogenă: un text genial suferă de imperfecțiuni, în vreme ce producțiile cenușii sînt presărate adeseori cu scînteieri. Fragmentul citat poate fi reprezentativ pentru traducere sau, dimpotrivă, accidental (într-un sens sau într-altul). Mărturisim că n-am fi înscris aceste întrebări pe hîrtie, dacă însuși Faust, în monologul cu pricina, după ce se plînge că...

Cu zel adînc am studiat
Din fir în păr filozofia
Și medicina, dreptul tot
Și ce folos? — teologia!

n-ar recunoaște cu amărăciune:

Și nu știu singur ce să zic
Cînd văd că tot nu știu nimic.

Apoi cititorit „Vieții românești" cum vor putea oare, după studierea a cîtorva pagini de versuri, „să lămurească cît mai profund..." „diversele aspecte ale problemei" ba, pe deasupra, „să îmbrățișeze, pe cît este posibil, problema traducerilor în ansamblul ei?"

Al. M.

IN JURUL EROULUI POZITIV

Așa se creează uneori,
Un portret de erou pozitiv
Cu rețeta, cu schema-l măsori,
Dar „portretul" acesta-i fictiv...

Hai să-l lăsăm pe falsul erou,
Și-n strînse relații acuma să fim
Cu eroul real, cu ce este nou,
Pe adevăratul erou să-l slăvim!
(Din „Literaturnaia gazeta")

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25
STAS 3452 — 25

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul ... r. 3... joi 14 octombrie 1954

4 pagini 35 bani

TG;MURES
PALATUL CULTURAL
BIBLIOTECA REGIONALA

PARTIDUL – INDRUMĂTOR AL LITERATURII NOASTRE

Eminescu a cuprins în două versuri cea mai fierbinte năzuință a marilor scriitori din toate timpurile: aceea de a „găsi cuvîntul ce exprimă adevărul".

Istoria literaturii noastre, a valorilor ei nepieritoare, este istoria luptei pentru a aduce în opera literară românească viața adevărată a poporului nostru, imaginea reală a traiului său de-a lungul veacurilor. Setea înțelegerii adevărului și a transpunerii sale în lucrări artistice a ars nepotolită în străduania creatoare a făuritorilor literaturii noastre. De aceea, Bălcescu „a deschis sfînta carte" a istoriei poporului, cercetînd nu „biografia stăpînitorilor", ci semnificațiile luptei oamenilor pentru păstrarea ființei naționale și pentru libertatea socială. De aceea, căutînd neostenit, cu pasiune și cu înaltă înțelegere a misiunii sale artistice, Sadoveanu a scris despre dîrzenia strămoșilor, „avînd în inima sa răsunetul durerilor lor" și a aruncat pe foc manuscrisul despre antica Hecubă, îndreptîndu-se spre „oamenii care trăiesc și care sînt mai chinuiți și mai necăjiți".

Dar în lupta lor pentru descoperirea și reflectarea adevărului, scriitorii se loveau întotdeauna de valurile mincinoase ale ideologiilor străine de popor; se loveau deopotrivă de piedicile puse de stăpînire împotriva științei și artei puse în slujba adevărului. Erau neajulorați, căci nici un stat întemeiat pe exploatarea omului de către om nu dă sprijin operelor de dezvăluire a adevărului despre oameni. Le lipsea mai cu seamă instrumentul esențial de pătrundere a adevărului, de descătușare a tainelor lumii, pe care numai o concepție științifică despre lume îl poate da. De aceea dibuiau. Căutînd, dibuiau, căci nu cunoșteau legile obiective de dezvoltare a societății și nu știau întotdeauna să înțeleagă destinul omului în strînsă împletire cu desfășurarea forțelor sociale. Adeseori, crezîndu-se liberi în creația lor, cădeau în plasa sacului cu bani, ai puternicilor zilei, căci cultura claselor dominante presa asupra creației lor.

Scriitorii de azi ai patriei noastre cunosc fericirea de a trăi și a crea în alte condiții. In alte condiții cuceresc ei azi forța de a pătrunde adevărul vieții. Asupra creației lor veghează, îndrumîndu-i și sprijinindu-i, partidul clasei muncitoare.

Partidul ne-a ajutat să ne îndreptăm pasul, să alungăm dibuirea. Căci ne-a luminat calea cu lumina a tot strălucitoare a singurei concepții științifice despre lume, care ne face să înțelegem limpede procesul dezvoltării societății, sensul căutării și dobîndirii fericirii de către om. Citeva generații de scriitori activează azi în țara noastră, unite de același ideal social și artistic, călăuzite de învățătura partidului, pe drumul realismului socialist.

Luminată de știința despre omenire a partidului clasei muncitoare, minunata creație a maestrului Sadoveanu — clasicul și contemporanul nostru, mereu tînăr — a urcat treapta hotărîtoare, aducîndu-și contribuția la dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste. Insușindu-și viziunea istorică cea mai înaltă și deslușind forțele sociale menite să făurească viitorul de aur al lumii, el a intrat în a doua jumătate de veac a trudei sale scriitoricești, stăpîn pe răspunsul îndelungii și adîncii sale căutări de adevăr, stăpîn pe răspunsul la întrebările și nedumeririle, la durerile înăbușite și la visurile abia cutezate care răscolesc furtunatic uriașa sa așezare de oameni vii, de la străvechiul Kesarion Breb și mult mai tînărul Ionuț Jder pînă la aproape contemporanul Panciuc și de la oameni ai pămîntului ca Marin Pescarul și Constantin Moțoc, pînă la neliniștiții și dezrădăcinații căutători de orizonturi noi, ca Haia Sanis sau Nicolae Manea.

Scriitori care și-au început viața creatoare în frămîntata perioadă dintre cele două războaie, profund realiști dar adesea rătăciți printre amăgirile ideologiei burgheze, au învățat de la partid să vadă orînduiala adevărată a societății și să înțeleagă misiunea lor de ingineri ai sufletelor omenești. Ei au devenit tovarăși de luptă ai celor care, încă înainte de eliberarea patriei, au întîlnit forța partidului și au pus în opera lor chemarea ei revoluționară, ca Sahia și Toma. Grăitor este drumul de azi al creației unei asemenea personalități puternice, cum este Camil Petrescu, care a găsit adevărul în problema centrală a creației sale, aceea a menirii și a locului social al intelectualilor. De aceea, Ladima, răzvrătitul și iubitorul de dreptate, descoperă acum chipul viu al „celor ce plătesc cu viața", iar imaginea conducătorului în revoluția socială a evoluat de la Danton la Bălcescu, purtîndu-l pe scriitor cu toată forța talentului și pătrunderii sale artistice, în miezul vieții poporului.

Sub îndrumarea partidului crește literatura scriitorilor mai tineri care s-au afirmat în gloriosul deceniu de la eliberarea patriei. Patosul cunoașterii adevărului, a oglindirii artistice a vieții în transformarea ei revoluționară, dă aripi capacității creatoare a poeților, prozatorilor și dramaturgilor noștri care aduc în scrierile lor imaginea vie a creșterii oamenilor eliberați de sub jugul exploatării, care trăiesc vremurile istorice ale construirii socialismului și participă direct la făurirea lor.

Partidul a întinerit pe scriitorii vîrstnici și a dat maturitate tinerilor scriitori, arătînd celor dinții că au înaintea lor cîmpuri imense de viață și adevăr încă nepătrunse de ei, iar celorlalți că nu pot cuceri nici prima treaptă a creației dacă nu-și întemeiază încercarea de a reflecta artistic realitatea pe capacitatea de a o cunoaște științific. De aceea lumea scriitorilor este azi nu numai un vast șantier al creației, ci și o înaltă școală de cunoaștere, de interpretare științifică a vieții, la care cei ce scriu învață fără încetare. Dacă iubești viața și arzi de dorința de a o surprinde în transformarea ei necontenită, nu se poate să nu te pătrunzi de măreața exigență a partidului față de scriitori, să nu te umpli de mîndrie că ți se cere atît de mult, că niciodată nu ți se va spune: Cunoști destul. Noi, scriitorii Republicii Populare Romîne, privim cu dispreț la scriitorii decadenți ai burgheziei, găunoși în chinuita lor investigație psihologistă, ruptă de străduința de a înțelege adevărul vieții, și urîți în deznădăjduita lor încercare de a deforma realitatea. Sîntem mîndri pentru modestia noastră de elevi permanenți la școala marxismului și a vieții tumultuoase pe care o trăim. Sîntem mîndri, pentru că știm deopotrivă că numai o înaltă ținută morală, o mare frumusețe sufletească ne poate face să fim mereu demni de un asemenea învățător ca partidul clasei muncitoare și de asemenea materie nesfîrșită de studiu, cum este viața oamenilor, privită cu ajutorul acestui uluitor instrument de cercetare științifică și de transformare a naturii, care este marxismul. De aceea are o semnificație deosebită participarea noastră la universitățile de marxism-leninism, intensul nostru studiu individual al lucrărilor clasicilor marxism-leninismului, obligația noastră morală și profesională de a lua parte activă la dezbaterea și însușirea adîncă a tezelor esteticii marxiste.

La baza înfățișării noi pe care o capătă scriitorul zilelor noastre, înarmat de partid cu cunoașterea adevărată a realității, stă însușirea adîncă a spiritului partinic. Cînd ai înțeles că orice ideologie este o formă de oglindire a vieții și un instrument de luptă activă pentru interesele uneia sau alteia dintre clasele sociale, viața pe care o descrii în opera ta, poziția pe care în mod inevitabil trebuie s-o iei, perspectiva pe care o capeți asupra desfășurării conflictului pe care-l înfățișezi, capătă o claritate strălucitoare, făcîndu-te puternic, de nebiruit,

Partidul ne învață nu numai că nu există „artă pentru artă" pentru că această așa-zisă artă pură face parte din arsenalul ideologiei de clasă a burgheziei și servește direct interesele ei, dar și că nu e suficientă mulțumirea senină cu ideea că orice operă de artă exprimă de fapt o anumită tendință care răzbate cu voia sau fără voia scriitorului. Partidul ne-a învățat să ne angajăm fățiș în luptă, să ne facem exponenții conștienți ai ideologiei revoluționare, să devenim militanți activi ai cauzei proletariatului, — căci numai în acest fel vom exprima adevărul adînc al vieții pe care proletariatul este prima clasă în istorie interesată să-l dezvăluie în întregime pentru că n-are nimic de ascuns; numai în acest fel vom ajunge la perfecția artistică, creînd imagini artistice realiste și îmbogățind arta cuvîntului care trebuie limpede și convingător să exprime adevărul.

Cine cunoaște drama creației artistice a unui Rebreanu, scriitor de valoare, capabil să realizeze un asemenea tablou realist al societății, ca cel din „Răscoala", dar decăzut în cele din urmă pînă la a se pune în slujba celor mai înrăiți dușmani ai poporului, înțelege cît se poate de bine ce înseamnă pentru scriitori învățătura partidului despre spiritul partinic și despre libertatea scriitorului. Hotărîndu-se să scrie pe placul burgheziei, Rebreanu și-a pierdut nu numai libertatea creatoare a artistului, dar însăși măiestria lui literară. Partidul ne-a transmis învățătura leninistă despre adevărata libertate a scriitorului, posibilă numai pe baza însușirii hotărîte a ideologiei clasei care apără adevărul și progresul și realizabilă deplin numai în literatura societății socialiste: „Aceasta va fi o literatură liberă, pentru că nu lăcomia și carierismul ci ideea socialismului și simpatia pentru cei ce muncesc vor face să se înroleze în rîndurile ei noi și noi forțe".

Partinitatea ne ajută să oglindim veridic realitatea în transformarea revoluționară a societății noastre, să știm să pătrundem aspectele cele mai tipice ale epocii noastre de eroism măreț și de crîncenă încleștare în lupta noului împotriva vechiului.

In îndeplinirea exigenței înalte față de scriitori, partidul ne dă un ajutor concret și eficace. Organizarea largă a discutării în presă a operelor literare apărute, crearea unei largi opinii publice în jurul fenomenului literar, fac ca neîncetat scriitorul să simtă răspunderea pe care o are în fața cititorului, ca simțul său autoritar să se dezvolte, ducînd la perfecționarea neîncetată a măiestriei sale creatoare. Partidul a îndrumat critica literară pe linia unei aprecieri științifice a cărții, învățîndu-i pe critici să folosească criteriile obiective de apreciere a operei de artă pe care le dă înțelegerea materialist-dialectică a artei ca oglindire specifică a realității. Scriitorii care și-au creat o bună parte a operelor lor în timpul regimului trecut, pot aprecia prin propria lor experiență ajutorul criticii partinice, precise, obiective, amintindu-și dezorientarea în care îi arunca critica literară burgheză, prin părtinirea după considerente de solidaritate socială și de gașcă literară, prin „explicarea" plină de îngîmfare a sensurilor unei opere împotriva celor urmărite de scriitor, prin impresionismul arbitrar și înflorit cu care o autoritate a criticii burgheze ca Lovinescu, îi amețea, prin aprecierea irațională și antirealistă a formei izolată de conținutul de idei. In zilele noastre, cuvîntul pe care și-l spune despre o operă literară „Scînteia" și celelalte organe de partid are greutatea unei aprecieri obiective care poate fi discutată în lumina aceleași criterii științifice ale esteticii marxiste, dar nu poate fi niciodată răsturnată după gustul și impresiile subiective ale unei individualități izolate.

Ajutorul dat de partid scriitorilor, prin exigența sa fermă, este hotărîtor nu numai în orientarea ideologică a creatorilor — în lupta împotriva influențelor nefaste ale ideologiei burgheze, a apolitismului, a formalismului — ci și în ridicarea măiestriei lor artistice.

Invățătura partidului nu desparte niciodată „fondul" de „forma", deoarece nu există operă de artă care să poată fi apreciată numai din punctul de vedere al ideilor pe care le comunică, dacă aceste idei nu sînt oglindite într-o imagine artistică valabilă, dacă nu sînt transmise cititorului prin calea specifică a artei. De aceea, partidul ne-a chemat la lupta necruțătoare împotriva proiectcultismului și schematismului, a literaturii plate, cenușii.

Infăptuind revoluția culturală, partidul ne-a ajutat, dîndu-ne un judecător sever și pretențios, pe care nu l-au avut în trecut scriitorii decît în prea mică măsură: masele de cititori. Niciodată n-a simțit scriitorul atît de puternic că se află în fața cititorului, a mii și zeci de mii de cititori, — pentru că edițiile scot cărțile literare în tiraje de masă — și că în orice clipă poate fi tras la răspundere de cel căruia i se adresează. Regimul nostru de democrație populară a adus în viața scriitorilor o asemenea legătură cu cititorii, cum este aceea a întîlnirii cu ei, formă vie a criticii colective a publicului. Dar care scriitor nu simte mîndrie și emoție deosebită cînd primește direct din partea cititorului mărturia dragostei și prețuirii sale?

Partidul a redat scriitorului conștiința înaltei sale demnități umane, l-a repus în drepturile sale legitime de fruntaș al gîndirii înaintate. Societatea capitalistă acordase fotolii academice și premii fabuloase unor nulități, lăsînd în afară și asuprind pe cei mai de seamă creatori din literatura noastră. Abia azi, în statul în care forța conducătoare e partidul clasei muncitoare, prețuirea de către stat a scriitorului și-a căpătat semnificația reală. Titlul de academician, ca și înaltele distincții acordate de Marea Adunare Națională, sau premiile de stat, răsplătesc azi, datorită politicii drepte și luminoase a partidului, eforturile creatoare ale scriitorilor noștri de valoare, de la vechii luptători pentru o artă realistă, pînă la tinerii laureați ai Premiului de Stat.

Partidul ne-a învățat să cunoaștem viața și să luptăm pentru înfrumusețarea ei. Intreaga noastră viață creatoare este legată de învățătura, îndrumarea și prețuirea pe care ne-o dă partidul. Noi sîntem, laolaltă toate generațiile de scriitori de azi, cei care avem misiunea istorică de a fi primii înfăptuitori ai realismului socialist în literatura noastră. Cuvîntul nostru de acum va răsuna — și trebuie să fie de aceea foarte puternic — către generațiile viitoare, astfel cum l-a rostit maestrul Sadoveanu înainte cu cîțiva ani, vorbind despre mesajul transmis de constructorii socialismului celor care-l vor prelua „după două, după trei, după patru cincinale":

„Noi am fost și am lucrat de la început, cu îndemnul partidului și pilda Uniunii Sovietice; am apucat timpuri grele, uneltiri ale imperialismului americano-englez, silinți ale capitaliștilor și monopoliștilor de a sabota străduințele noastre, amenințări de război; dar am crezut în îmbunătățirea și prefacerea lumii prin socialism și am biruit".

STRAJĂ

Sub stele de rubin străbun
Pe țărmul Moscovei sub lună,
Pe boltă sus, lacteul drum
Făcea Kremlinului cunună.

Era puterea nopții-n miez
Era departe aurora,
Sta veghea sus, pe meterez
Bătu din turnul Spaski ora.

Ne-am ridicat. Pe lîngă zid
Stau brazii brumării, tăcuți,
Și dorm în somnul neclintit
Eroii Marii Revoluții.

Cînd aurora a venit
Pe-oraș cu daurita-i mreajă,
Prietene, ea ne-a găsit
Făcînd la zidul roșu strajă.

UN OM SOVIETIC

„I-așa plăcut aici pe lîngă mare!
Pe-aici mă plimb în orice dimineață.
Cînd soarele din valuri lin răsare,
Parcă-l ridică cedrii-aceștia-n brață!

Lucrez aici de douăzeci de ani.
Iubesc măslinii, piersicii, migdalii.
Cerc soiuri noi de vișini, de castani
Și plante fel de fel, sub-tropicale.

Odată, însă, aș dori să văd
Frumoasa Transilvanie a voastră.
Aveți acolo groază de pomăt
Aș vrea s-aduc ceva sub clima noastră.

De-aș fi acuma ca băiatul meu...
De optsprezece ani. E la marină
Și-i ofițer. La optsprezece, eu
Nici carte nu știam". Omul suspină.

Dar nu tristețe peste față-i trece
Acestui om, de un picior cam șchiop.
Intreb: Războiul? „Nu. In nouăspre-ce
Am fost soldat. Rănit la Perecop

Dar, zice el, privindu-mă senin,
Cu-acest picior al meu, schilod cum este,
Eu în război am fost pîn' la Berlin".
Apoi de plante iar îmi povestește.

Vreți poate să aflați persoana cine-i?
Profesor este, ce mai una-alta?
Este directorul Grădinei
Botanice de lîngă Ialta.

Mihai Beniuc

Bicentenarul morții lui Henry Fielding

Un clasic al literaturii engleze

Printre figurile de seamă ale literaturii universale, comemorate anul acesta la propunerea Consiliului Mondial al Păcii, se remarcă — alături de Aristofan și Cehov — scriitorul Henry Fielding, de la moartea căruia s-au împlinit două sute de ani, la 8 octombrie.

Descendent dintr-o familie care se mîndrea cu alianțe în nobilimea britanică, dar sărăcită de timpuriu, Henry Fielding (1707-1754) și-a făcut din literatură un mijloc de existență. Rămas fără venituri încă de pe băncile colegiului Eton, a fost pus, după cum singur mărturisește, în fața dilemei de a ajunge „birjar plătit, sau scriitor plătit". Biografii evocă chipul acestui tînăr voinic, prezentabil, cu o veșnic nepotolită poftă de mîncare și petreceri, care, la 21 de ani împliniți, descindea în Londra, hotărît s-o cucerească. Și fiindcă în vremea aceea se cîștiga bine cu teatrul, se face autor dramatic. Trei luni de la luarea acestei hotărîri, se reprezenta, la Drury Lane, comedia sa *„Dragoste, în mai multe măști"*, din păcate, cu un succes redus și o rețetă anemică.

Pleacă în Olanda, să studieze Literele, la universitatea din Leyda, de unde se întoarce, după un an, cu o nouă comedie *(Don Quijotte în Anglia)*. De-aci înainte scrie, cu o repeziciune ce-i va îndreptăți porecla de „prolificul Mr. Fielding", un număr considerabil de piese, felurite ca gen și subiect, unele iscălite, altele sub pseudonim. Această activitate prodigioasă dăruiește scenei britanice cele mai ascuțite satire pe care le-a cunoscut literatura dramatică engleză în veacul al 18-lea, veac prin excelență al „luminilor" și al luptelor de opinie.

Atunci cînd teatrul a încetat să mai poată cuprinde obiectivele multiple ale pasiunii lui satirice, după instituirea cenzurii lordului șambelan (1737), Fielding a părăsit temporar scena, spre a-și dedica pana, satirei politice și gazetăriei. Era unul dintre membrii radicali ai partidului care, fiind în opoziție, ataca cu violență coruptul guvern „hanovrian" (după numele familiei regelui George II), al lui Walpole. Trăind să-și vadă și partidul său la putere, Fielding a suferit inerenta deziluzie a intelectualului cinstit prea încrezător în demagogia partidelor burgheze. Aceasta a pus definitiv capăt carierei lui politice, dar a stîrnit în el un puternic resentiment față de filistinii jefuitori, perindați la cîrma țării sub embleme care mascau o neschimbată josnicie. Mica funcție judecătorească din care își cîștiga cîțiva bani („banii cei mai murdari de pe pămînt" — cum obișnuia să spună) l-a pus în contact cu această josnicie, oferindu-i prototipuri pentru o nesfîrșită galerie de decăzuți.

Indignat de succesul extraordinar al romanului sentimental *Pamela*, el răspunde cu o parodie a cărții lui Richardson, intitulată *Istoria aventurilor lui Joseph Andrews și ale amicului său dl. Abraham Adams*, scrisă în maniera lui Cervantes. Replica picarescă a lui Fielding era superioară obiectului parodiei, nu numai prin consistența epică, dar și prin realismul stilului.

Incurajat de buna primire a romanului său în masa cititorilor, el se dăruiește cu frenezie genului picaresc, publicînd, în 1743, trei volume de *Miscellanea*, versuri și proză, printre care și acel „monumental exercițiu de ironie" care este *Istoria vieții răposatului domn Jonathan Wild cel Mare*, un fel de viață romanțată, cu cheie, a unui faimos bandit.

Dispariția iubitei sale soții, răpită de o boală necruțătoare, l-a zguduit atît de adînc, încît luni de zile s-a aflat între viață și moarte. Restabilit, după „mii de ceasuri de muncă", publică marele său roman *Istoria lui Tom Jones, bastardul*, capodopera care marchează începutul clasic al romanului realist englez.

Trei ani mai tîrziu, deși hărțuit de avatarurile funcției lui de judecător de pace, publică două cărți, demonstrînd preocupări diametral opuse: romanul sentimental *Amelia* și pamfletul *Anchetă asupra înmulțirii hoților*. Deosebit de muncitor, și-a făcut și timp să conducă jurnalul „Covent Garden" cu aceeași redutabilă vervă ce-i cășunase mereu alte vrăjmășii.

Zdruncinîndu-i-se sănătatea, în 1754 i s-a recomandat, zadarnic, o schimbare de climă. A murit în toamna aceluiași an, la Lisabona, lăsînd pradă strîmtorării o familie numeroasă.

★

Despre Anglia vremii lui Fielding s-a spus că *„era o aristocrație moderată prin răscoale"*. Această formulare, destul de impresionistă, a istoricilor englezi, nu îzbutește să disimuleze frămîntările profunde care zguduiau orînduirea de stat impusă de coaliția burghezo-feudală. Războiul cu Franța, neajunsurile politicii expansioniste și tulburările interne pri-

Mihnea Gheorghiu

(Continuare în pag. 3-a)

Despre o falsă ținută literară a unei cronici

Primejdia schematismului în critica literară, necesitatea dezvăluirii cauzelor care-l determină și lupta pentru promovarea concepției marxist-leniniste în problemele estetice sînt subiecte de o actualitate arzătoare pentru literatura noastră.

Ecouri ale unei astfel de cerințe pătrund într-un articol apărut în nr. 3 al revistei „Steaua" din Cluj „Pentru o ținută literară a criticii". Sînt aduse acuzații unor critici lipsiți de curaj, fără opinii personale, cărpănoși în dezvăluirea calităților unor opere, obtuzi în înțelegerea specificului fenomenului artistic, care iscălesc cronici șablonarde, sărace de idei, ocolite de cititori.

Cît de îndreptățite sînt rîndurile apărute în „Steaua", îți dai seama dacă citești de pildă o cronică la romanul „Pasărea furtunii", apărută recent în nr. 2146 al ziarului „Munca". Autorul, M. Coleșiu, descoperind două calități ale romanului, conturarea eroului principal și proza de pastel — în paranteză fie spus substantivul proză e recalcitrant și refuză drept însoțitor adjectivul de pastel — ne promite ca într-o excursie lungă de două coloane de ziar să-l contureze pe Adam Iora. In loc de aceasta, ne trezim în fața unui rezumat „de idei" școlărești. In loc de analiză a măiestriei scriitorului, ne sînt servite astfel de sentințe hazlii: „Maniera unei schițări psihologice rapide este proprie scriitorului care zugrăvește, în goană parcă, caracterele personajelor sale, folosindu-se de o mulțime de idei ce se îmbină armonios"; pentru ca două rînduri mai încolo autorul să se contrazică, spunînd că „descrierea eroilor făcută de autor, metodă des întrebuințată, este înlocuită în „Pasărea furtunii" (sublinierea noastră) prin caracterizarea eroului principal cu ajutorul discuției celorlalte personaje".

Analiza așa-zisei „proze de pastel" își găsește expresia într-o formulare sintetică plină de savoare: „Pentru a reda toate aceste culori născute din încrîncenarea naturii, autorul a căutat și a găsit cuvinte potrivite care ne comunică direct și sugestiv imaginile". Intre fraze șablon, fără urmă de gîndire personală, răsar totuși și unele „panseuri" originale, de un astfel de tip: „Obișnuit este ca fiecare roman, nuvelă sau chiar schiță, să cuprindă și descriere de natură, — deși nu-i totdeauna nevoie". Inflăcărat de adevărul ideii expuse, pentru a nu lăsa urmă de confuzie, autorul precizează în cele din urmă: „Ținînd seama de coordonatele între care se desfășoară acțiunea, timpul și locul, descrierile de natură sînt de fapt nevesare".

Citind astfel de articole, ai impresia că ele sînt făcute după următoarea rețetă: se ia o introducere potrivită, se pune un rezumat ras de orice idee, se adaugă șabloane bine alese, se piperează cu citate, se amestecă bine, bine de tot, și după aceea se servește caldă, sub formă de cronică literară.

Critica literară marxistă n-are nimic comun cu acele articole care sub pretextul analizei tematice a unei opere substituie analizei științifice, principiale, a ideilor, un rezumat cenușiu, ce ignorează total sau parțial existența imaginilor artistice.

Impotriva unor astfel de cronici militează și revista „Steaua". Se pune însă întrebarea: care este poziția ideologică de pe care atacă Dan Costa, autorul articolului „Pentru o ținută literară a criticii"?

Se impune în primul rînd o constatare: autorul nu face de fapt o analiză a volumului de „Cronici și articole" de Ov. S. Crohmălniceanu, așa cum își propune la început, ci emite o serie de considerații cu privire la dezvoltarea criticii noastre literare.

Iritat fiind de anumite trăsături ale unei părți a criticii noastre literare, Dan Costa militează pentru o altfel de ținută a ei. Ce apără și contra cui își îndreaptă spada, acest lucru apare la iveală descifrînd cu multă atenție textul formulărilor „cuminți".

Astfel, cronicile literare ar fi de două feluri: unele având caracterul „unei dezbateri destinate mai degrabă oamenilor „de breaslă" — adică scriitorilor, — cititorul fiind doar „spectator invizibil" (pag. 77) iar altele, fără probleme de creație literară, adresate cititorilor.

Fără îndoială că poate exista într-o cronică literară o discuție „de breaslă" între critic și scriitor, dar despărțirea aceasta arbitrară, cronici pentru scriitori și cronici pentru cititori, amintește prea mult de o anumită concepție despre vulgul care nu poate înțelege problemele de estetică, pentru ca să mai fie necesar vreun comentariu.

Volumele de critică literară, care apar astăzi în zeci de mii de exemplare, demonstrează faptul că cititorii au încetat a mai fi, cum erau în trecut, „spectatori invizibili"; interpretarea fenomenului artistic nu numai că este înțeleasă de mase din ce în ce mai largi, dar scriitorii noștri au putut aprecia de mult înțelepciunea și profunzimea unor judecăți critice ale unor simpli cititori.

Pînă acum știam anumite lucruri despre cauzele schematismului și didacticismului în critica literară. Articolul aduce însă o contribuție de natură să „revoluționeze" cuceririle esteticii. Dacă studiul lui Ov. S. Crohmălniceanu consacrat lui Bălcescu are unele slăbiciuni, ele ar fi „fructul spiritului de sistemă în critica literară", s-ar datora asemănării studiului cu un posibil „tratat de istorie literară alcătuit în spirit științific" (pag. 82). Vrei, nu vrei, îți pui întrebarea: dacă autorul are o asemenea repulsie față de caracterul științific, sistematic, al cronicilor lui Ov. S. Crohmălniceanu, nu cumva preferă o critică impresionistă, subiectivistă?

Actualizare, tematică, conținut de idei, extragerea meritelor și limitelor cultural-ideologice ale unui scriitor, capătă, datorită miraculoasei pene a lui Dan Costa, o poreclă: sociologism. Autorul se bucură că în sfîrșit s-a declarat „reacțiunea împotriva excesele sociologismului". Noroc de redactorul clujan, altfel muream și nu știam cît de numeroși sînt prozeliții lui Durkheim și Taine din țara noastră.

E regretabil însă că articolul din „Steaua", îndreptîndu-și tirul de artilerie împotriva „sociologismului", omite să arate cauza fundamentală a succeselor obținute de criticii noștri de frunte, — printre ei și Ov. S. Crohmălniceanu —: aplicarea la fenomenul artistic a concepției marxist-leniniste, care prin spiritul ei profund științific este ostilă oricărui schematism, didacticism.

Pînă acum am văzut fobiile articolului din „Steaua", dar pentru ce pledează el, ce apără?

După o muncă aspră de arheolog, ai suprema satisfacție a cercetătorului care a descoperit o lume „nouă", necunoscută pînă acum.

In ce constă munca unui critic literar? Iată „rețeta" redactorului nostru: „scoate la iveală „principiul generator", mobilul intim din care purced, în legătură cu fiecare din scrierile comentate, reușitele sau mai adesea lipsurile și slăbiciunile lor" (pag. 78). Dacă această formulă magică nu vă satisface, găsiți în articol în locul „principiului generator", sub semnul egalității, și altele: esențialitate, focar, forță de acționare, generator unic, viul, complex organic. Formulele acestea de oracol sînt tălmăcite printr-o definire a datoriilor criticii noastre literare „de a căuta căile cele mai nimerite pentru ca infinita varietate a talentelor, particularitățile de stil și concepțiile variînd de la un scriitor la altul și de la o operă la alta, elementele familiare viziunii unui scriitor, modalitățile de expresie, etc., să nu cadă pradă schemelor brutale și simplificatoare".

Nu vă tulburați că în definiție lipsește cercetarea conținutului de idei al operei literare. Cu siguranță că trebuie subînțeleasă și etcetera.

O, străluciți și defuncți titani ai criticii burgheze, cutremurați-vă în mormintele voastre și descoperiți-vă în fața aceluia care a descoperit America criticii românești!

In toată această exhibiție „critică" există un semen de-al nostru chinuit ca Tantal: Ovid. S. Crohmălniceanu cu al său volum de „Cronici și articole".

Ba este proclamat, fără a fi întrebat, „cavaler în lupta împotriva sociologismului", ba este pus să caute tot felul de generatoare unice, focare și alte forțe de acționare, ba cu un ton protector se concede că a atins pragul minim al citorva cerințe artistice elementare, peste care nu se mai oprește să treacă.

Certificatul acesta de onestitate critică, tonul articolului în general, amintesc de cuvintele articolului care susținea că, din cauză că există critici care „redactîndu-și articolul critic din punctul de vedere al sublinierii greșelilor și lipsurilor — ceea ce s-ar cuveni să fie valorificat, e tratat cu destulă nepăsare, birocratic".

Articolul „Pentru o ținută literară a criticii" mai are și alte calități, nebănuite față de tema pe care o abordează. Există acolo și unele mostre de umor de cea mai bună calitate. Astfel, se ajunge la descoperirea epocală că nu poate exista critic fără idei critice. Există și o definiție originală, sublimă — am putea chiar spune, — a ideii critice. Transcriem, respectînd onest punctuația și toate celelalte semne gramaticale:

Idei critice = „sugestii, intuiții, nucleie de gîndire concretă aplicată creator fenomenului artistic care devin pentru cititor veritabile lentile măritoare, menite a-l ajuta să cuprindă cu ochii sufletului și ai înțelegerii esențialul specific al operei de artă".

Trăsnea, simpaticul erou al lui Creangă în „Amintiri din copilărie", se chinuia și el și zicea: „Ce este gramatica romînă, este... ce este, este... arata... nu arata; artea... artea... ce... ce... ce ne învață; învață... învață... ce ne învață; a vorbi... bi... bi... ce ne învață; ce este... este... este arata, uite dracul! Nu arata, artea ce ne învață... ce este, este...".

Să ne ierte bunul dumnezeu și Dan Costa dacă avem îndrăzneala să asemănăm textul nemuritorului nostru clasic cu al omniei-sale. Păcatele muritorilor, precum se știe, doar în iad vor fi iertate!

Era cît pe ce să mai uităm un amănunt. „Pentru o ținută literară a criticii" are într-adevăr o „înaltă" ținută literară. Autorul ei este chiar creator de limbă românească, atunci cînd susține că „rîndurile definesc, cu o concretețe aproape pipăibilă, o trăsătură fundamentală a omului Topîrceanu". Alteori, cere „coborîrea curajoasă pînă la acele zone decisive ale artei scriitorului care fac corp cu umanitatea lui". Rămîne nelămurită totuși o chestiune: cum fac corp zonele decisive cu umanitatea, perpendicular sau în diagonală?

O judecată critică, care merită toată atenția, este aceea după care „un al doilea grup... îl formează acele articole ale criticului, mai libere de necesitatea îndrumării nemijlocite a scriitorului (și prin el a cititorului), destinate într-o mai largă măsură să răspundă întrebărilor felurite pe care și le pun cititorii săi și chiar să satisfacă odată cu firești cerințe ale acestora preferințe ori năzuințe proprii".

Nu ne putem astîmpăra dorința arzătoare de a ne descurca totuși în labirintul acestei fraze. Cerințele, apropos de gramatică, ale cui sînt, ale scriitorului, ale cititorului, sau ale amîndurora? Preferințele și năzuințele ale cui sînt, ale cititorului sau ale criticului? Și, în sfîrșit, mister al misterelor, culme a logicii implacabile, cum pot niște articole să fie în același timp și mai libere de necesitatea îndrumării nemijlocite a scriitorului (și prin el a cititorului) și destinate să răspundă întrebărilor cititorilor (deci îndrumării lor)?

Vorbele umflate care sună din coadă, stilul prețios și greoi care trădează sărăcia de idei, nu pot să se plimbe printre noi decît ca niște fantome.

E posibil să existe unii care să se mire că un articol, ce are pretenția să analizeze cîteva din problemele cele mai acute ale criticii noastre literare, nu pomenește nimic de principialitate, de spiritul de partid în aprecierea unei opere de artă, de caracterul educativ al literaturii, de lupta împotriva manifestărilor ideologiei burgheze. Probabil, după Dan Costa, „ținuta literară a criticii" este incompatibilă cu discutarea unor asemenea chestiuni fără contingență cu arta.

Se cuvine însă a fi pusă o întrebare: redacția revistei „Steaua", care a obținut în ultimul timp unele succese remarcabile, nu consideră oare că pozițiile marxismului au devenit într-atît de puternice, încît ea să fie în stare să lupte pentru o adevărată ținută literară, respingînd astfel de „idei", de bîtăieli critice?

Ion M...eanu

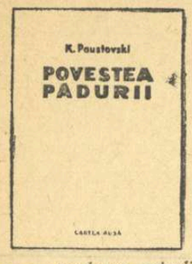

K. PAUSTOVSKI

„Povestea pădurii"

Editura CARTEA RUSĂ

Revederea priveliștilor odată cunoscute, a locurilor pe unde am trăit, am visat și am muncit cîndva, trezește în noi o renaștere sufletească. Amintirea oamenilor întîlniți în mijlocul acestor priveliști, a zbuciumului lor pentru îmbogățirea și înfrumusețarea locurilor, ne luminează frînturi de tradiție, de experiență umană, ne dă învățături pentru drumul vieții pe care avem să-l străbatem de aici încolo.

O carte care evocă istoria legăturii sufletești a unui popor cu frumusețile patriei, pe care le-a creat și le-a transmis poeziei și artei, este „Povestea pădurii" de scriitorul sovietic K. Paustovski.

Povestea pădurii ruse este evocată prin destinul eroilor creatori de frumusețe, muncitorul simplu, omul de știință și artistul, în cele două epoci istorice despărțite prin pragul Revoluției Socialiste din Octombrie. Istoric, povestirea desfășoară episoade care cuprind aproape un secol, cu evocări care merg uneori în negura veacurilor, iar în privința cadrului geografic, cititorului i se dezvăluie priveliști aproape din întreaga natură rusă.

Cartea începe prin a arăta, pe fondul marilor conflicte sociale, drama pe care au suferit-o, în epoca dinaintea revoluției, reprezentanții spiritului creator popular, omul muncitor și artistul. Pentru aceasta, Paustovski povestește un scurt episod din viața compozitorului Ceaikovski și a familiei pădurarului Tihon care vin în conflict cu guvernatorul regiunii și cu negustorul detractor de păduri, Troșcenko. Pădurea de pini, la marginea căreia se afla casa de lemn a lui Ceaikovski, era pentru compozitor un tezaur al frumuseții patriei. Acest codru secular, îngrijit și înălțat de generații de oameni simpli ca pădurarul Tihon, căpătase o frumusețe măiastră și era o oglindă a forței de viață și de creație a poporului rus, a dragostei lui de frumos. Compozitorul înțelegea izvorul frumuseții acestui codru și iubea bogăția și forța naturii, așa cum le iubeau și mulțimile de oameni care le-au creat. Măreția muncii în mijlocul naturii patriei a inspirat compozițiile lui Ceaikovski pe care oamenii simpli le îndrăgeau și le simțeau ca ale lor, așa precum pădurarul Tihon, ascultînd odată pe Ceaikovski cîntînd la pian, asemuia melodiile compozitorului cu aceea a păstorului care-și „adună turmele pe înserat" sau cu un „cor de privighetori".

Troșcenko, negustorul de păduri, nu are nici forța brațelor, nici bogăția sufletească, — nimic din spiritul creator al muncitorului și artistului. El nu înțelege „lemnul care cîntă", frumusețile patriei de care sînt legate destinele lui Tihon și Ceaikovski. El urmărește cîștigul, cumpără codrul de pini ca să-l distrugă în întregime pentru a se îmbogăți, tocmește topoare care doboară copacii la pămînt, lăsînd în urma lui un cimitir de cioturi. Freamătul codrului piere, păsările cu cîntecele lor pleacă pentru totdeauna. Forța distrugătoare a lui Troșcenko întinde pretutindeni pustiul: lumina soarelui — atît de splendidă și înviorătoare altădată în răcoarea frunzișului pădurii — a devenit o arșiță înăbușitoare pe care oamenii o blestemă ca pe o pedeapsă; iarba se usucă, apele seacă, pămîntul din jur, expus furtunilor și arșiței, devine neroditor; Ceaikovski își întrerupe pentru un timp compozițiile, iar pădurarul Tihon ca și alți oameni rămîn prădați, părăsiți.

De la episodul din viața lui Ceaikovski, „Povestea pădurii" se continuă în epoca sovietică. Cartea devine în același timp un poem închinat preluării și dezvoltării de către oamenii sovietici a celor mai bune tradiții spirituale în ceea ce privește rostul muncii, al existenței umane, al artelor și științelor; în acest sens, cartea aduce cîteva fapte semnificative din drumul eforturilor de muncă și gîndire al omului sovietic pentru stăpînirea și transformarea naturii, pe măsura idealurilor socialiste, a forțelor și însușirilor poporului.

Se urmărește acum destinul omului muncitor, al artistului și omului de știință în activitatea de înfrumusețare a patriei, în condițiile unei epoci în care contradicția dintre idealul estetic și realitatea socială a fost nimicită prin zdrobirea vechiului sistem de exploatare.

Aparent, par izolate episoadele din viața muncitorilor forestieri Evtei și Fedor, a tînărului silvicultor Kolea Evseev și a logodnicei sale Amfisa, față de episoadele care vorbesc despre scriitorul Leontiev și savantul botanist Piotr Maximovici sau despre brigadiera Maria Trofimovna și mama acesteia, bătrîna colhoznică Agrafevna care-l cunoscuse pe Ceaikovski. Nici unul din acești eroi nu devine personaj central al cărții, pentru ca în jurul lui să graviteze acțiunile celorlalți. Prin faptul însă că toți acești oameni sînt angajați în activitatea comună de renaștere a naturii, a pădurii rusești, prin faptul că autorul ne dă în tot cursul povestirii imaginea înfrățirii muncii, a gîndirii și experienței lor, cititorul urmărește personajele pe măsura realizării înălțării pădurilor și cartea oferă astfel o unitate de compoziție.

Superioritatea spirituală a omului sovietic, care înțelege rostul existenței umane ca o activitate pusă în slujba fericirii și frumuseții vieții, capătă o adîncă semnificație istorică, în momentul cînd eroii din „Povestea pădurii" sînt arătați în lupta cu cotropitorii fasciști; dacă omul sovietic înțelege frumusețea naturii ca un izvor de bogăție creatoare, cotropitorii fasciști distrug pădurile de pe întinsul Uniunii Sovietice, gîndindu-se că vor extrage din copaci acetonă și spirt metilic pentru fabricarea explozivelor destinate distrugerii oamenilor și creațiilor lor. „Povestea pădurii" ridică această înfruntare pe plan filozofic la ciocnirea istorică dintre forța umanismului, păstrătoare a celor mai bune cuceriri pe care omenirea le-a dat de-a lungul veacurilor în muncă și gîndire și dintre ultimele spasme ale lumii inutile, pustii, care distruge frumusețe pentru a trăi urît. Din superioritatea oamenilor sovietici și din izbînda lor asupra fasciștilor, „Povestea pădurii" luminează concluzia inevitabilității victoriei societății socialiste în omenire, această societate întrupînd idealurile de frumusețe și fericire ale omului.

St. Bănulescu

Pasiunea cercetătorului literar

În nr. 8 al „Vieții românești" la rubrica „Texte și documente", poetul Mihu Dragomir publică unele prețioase „Date noi asupra vieții și operei lui D. Th. Neculuță".

Mihu Dragomir aduce o serie de prețizări în ceea ce privește publicațiile la care a colaborat Neculuță, identifică unele scrieri — în versuri și proză — ca fiind ale lui Neculuță, reproduce cîteva documente în legătură cu viața grea de luptă a poetului.

Informațiile aduse de Mihu Dragomir sînt valoroase. Concluziile trase de el pe baza acestor informații sînt interesante; cercetătorii vieții și activității lui Neculuță vor trebui să țină seama de ele. Credem, de asemenea, că unele din identificările făcute se cer abia confirmate de cercetările ulterioare, deoarece nu întotdeauna demonstrația lui Mihu Dragomir e convingătoare (de ex.: cele cinci argumente pentru a dovedi că N. Sorin e D. Th. Neculuță).

Dar nu valabilitatea concluziilor vrem s-o discutăm aici. Scopul însemnării noastre e altul; de a evidenția pasiunea unui poet pentru descoperirea textelor și documentelor despre poeții noștri de altădată. La Mihu Dragomir nu e vorba de comunicarea unor date întîmplător auzite, — e vorba de o muncă sîrguitoare, minuțioasă, de cercetător care nu pregetă să răsfoiască sute de mii de pagini ale unor publicații de mult uitate, pentru a descoperi grăuntele prețios al unor noi informații despre moștenirea lăsată de predecesor. Mihu Dragomir studiază cu migală științifică publicațiile epocii pe care o cercetează, căutînd surse biobibliografice, apoi mergînd direct la sursele indicate și, mai departe, pînă la epuizarea completă a izvoarelor găsite. În acest mod a adus date noi și despre Macedonski. Lucrul e și mai evident în legătură cu Neculuță. O notiță din „Romînia muncitoare" din 1907 (evident că poetul cercetător a studiat colecția ziarului) devine extrem de importantă pentru citarea cîtorva titluri de publicații la care Neculuță ar fi colaborat. Continuîndu-și cercetarea, Mihu Dragomir a studiat în întregime colecțiile ziarelor amintite, verificînd informația, descoperind într-adevăr colaborarea lui Neculuță sau dimpotrivă, infirmînd unele date greșite ale informației.

A te apleca cu dragoste și perseverență peste paginile îngălbenite ale publicațiilor, în care se pot găsi scrieri necunoscute ale marilor scriitori, înseamnă un aport prețios la studierea moștenirii literare și un omagiu sincer și modest adus acelor care, în condițiile vechii orînduiri, și-au risipit opere în nenumărate ziare și reviste, fără să le mai poată aduna vreodată în ediții definitive.

S. Br.

Ceva despre critica liricii

Critica e un domeniu al literaturii noastre adesea învinuit în ultima vreme. Ea ar fi necombativă și ar străluci chiar prin absență în fața problemelor stringente pe care le ridică literatura de azi. Nu dorim în aceste rînduri să discutăm criticile aduse criticii. Dar, deși e departe de noi gîndul de a lungi pomelnicul acuzațiilor — unele întemeiate, altele mai puțin — ce i se aduc prin presă și oral, trebuie să observăm că există o zonă a literaturii noastre, asupra căreia critica se mai exercită uneori cu stîngăcie și cu o ignorare inexplicabilă a problemelor esențiale. E vorba de poezia lirică, a cărei vitregă soartă este să aibă parte mai rar de judecăți critice adînci, principiale, izvorîte dintr-o cunoaștere temeinică a problemelor specifice liricii și, vai, mai ades, de caracterizări sumare, considerații neprincipiale și etichete stereotipe.

Poate că părerea infantilă și primejdioasă că poezia — cea lirică mai ales — ar fi o oază a acalmiei politice, a molipsit pe unii critici care scriu despre poezia lirică. Unele din exemplele pe care le vom da vor avea, nădăjduim, darul de a confirma această supoziție. Sau poate că impermeabilitatea aceasta supărătoare față de problemele specifice genului, superficialitatea cu care sînt încă destul de des recenzate culegerile lirice, se datoresc faptului că eroul liric nu este oferit de către scriitor cititorului asemenea eroului epic, ca o ființă gata caracterizată de creatorul ei, prin faptele pe care autorul i le pune în seamă, prin comentariul cu care o însoțește. Sensibil la gîndul și glasul poetului, criticul e, de aceea, nevoit să refacă constituie figura eroului liric, atribuindu-i sentimentele exteriorizate prin poezie. Numai cînd eroul liric se va impune conștiinței criticului cu forța unui om viu al zilelor noastre (ceea ce depinde, firește, de intensitatea sentimentelor exprimate de poet, dar și de receptivitatea criticului) acesta din urmă va putea să-l descrie, să-l accepte ca pe un personaj tipic pentru epoca noastră sau să-l combată, dacă e netipic, argumentînd valabil afirmațiile și negațiile sale.

Revenind la mirarea exprimată mai înainte, ni se pare că întreprinzînd critica unei opere lirice, e mai greu să te achiți, povestind subiectul lucrării și făcînd unele considerații pe marginea lui; un asemenea sistem este încă practicat în unele cronici scrise asupra unor romane, cronici ce escamotează astfel chestiunile arzătoare pe care le ridică, azi, la noi, o operă literară.

Și atunci, cronica despre o operă lirică, neputînd fi înlocuită prin expunerea subiectului, iar caracterizarea eroului liric fiind mai anevoioasă decît a celui epic, multe pagini de critică ce se scriu încă despre lirică sînt concepute după principiul bine cunoscut al diluțiilor farmaceutice, ceea ce în limbaj literar se traduce prin: o idee la două kilograme de apă distilată.

Această ignorare a problemelor esențiale, probleme pe care le pune orice operă scrisă în spiritul realismului socialist, e uneori mărturisită cu ingenuitate. Într-un articol, care ne va mai folosi drept material demonstrativ, articol apărut în *„Scrisul bănățean"* și semnat Ernyer Laslo, autorul scrie: *„Firește, volumul de poezii al lui Amavi pune dincolo de problemele schițate de noi o serie de alte probleme, care nu intră în preocupările articolului de față. Dintre acestea ar fi: în ce fel e prezentat eroul liric în poezia lui, cum pune și rezolvă poetul problema luptei de clasă și altele"*. E uimitor că în fața sarcinii majore a criticii noastre, care este combaterea apolitismului în literatură, criticul de la *„Scrisul bănățean"* nu știe că tocmai problema prezentării eroului liric și cea a rezolvării luptei de clasă cu mijloacele poeziei, ar fi trebuit, în primul rînd, să intre în preocupările articolului său.

Lipsa unei problematice actuale e înlocuită de cei care sprijină — cu voie sau fără — punctul de vedere al cronicarului de la *„Scrisul bănățean"* printr-o formulă care a devenit frecventă. Multe articole, avînd ca preocupare prezentarea unei lucrări lirice, au următoarea compoziție: parafrazări lungi ale poeziilor, plus citate abundente, plus (în unele cazuri) enunțarea unor probleme care ar trebui tratate, dar nu se tratează. Să vorbim mai întîi de parafrazări. Așa cum sînt practicate în articolele la care ne referim, departe de a limpezi sensul poeziei, ele o transmit denaturată printr-o platâ și diluată redare. Ce poate simți cititorul din forța și tumultul poeziei lui M. Beniuc, prin intermediul acestei parafrazări, pe care o întreprinde în articolul din *„Steaua"* (aprilie), D. Florea-Rarițe — poet el însuși: *„Ultimele două strofe ne fac mărturisirea — frumoasă ca sentiment patriotic — că, de va fi nevoie, poetul va renaște ca pasărea Phoenix, pentru ca, împreună cu iubita să lupte mai departe"*. Sau, cîteva rînduri mai încolo: *„Cît despre odihnă, nici vorbă, atîta vreme cît mai sînt de dărîmat nenumărate obstacole și răutăți, ce stau în calea tăricirii oamenilor, cu dușmănie"*. Urmează citarea strofei lui Beniuc, citare care dovedește, în modul cel mai strălucit, platitudinea și inutilitatea parafrazării.

Aspectul devine grav, cînd aceste parafraze degradează conținutul poeziei. Cu toată îngăduința făcută unei eventuale proaste traduceri din limba maghiară, credem că așa se întîmplă în cazul articolului lui Ernyes Laslo din *„Scrisul bănățean"*: *„În „Pe leagănul nostru să nu cadă scîntei" care este una din poeziile cele mai reușite din volum, poetul ne redă în 24 versuri următoarele: în primele două versuri un peisaj bogat — poeni de toamnă în dosul grădinii, mere aurii pe cer desenate; apoi cîteva sună: a venit delegata de la Apărarea Mamei și Copilului; copilul nu s-a născut încă — subliniază poetul — dar lui îi poartă de grijă o țară întreagă. Cele două femei stau de vorbă; da, așa e lumea noastră — dar să fim atenți! există încă oameni care ațină focul capabil să arunce scîntei în leagănele noastre. Poezia se termină cu hotărîrea de a lupta pentru pace"*. Care poet liric își poate recunoaște sentimentele și ideile în acest inventar? Și, judecînd de pe poziția cititorului, cum îl poate ajuta o astfel de parafrazare să pătrundă caracterul eroului liric al poetului respectiv? E simptomatic faptul că astfel de parafrazări schematice se află la cîteva rînduri depărtare de declarația de apolitism citată mai sus.

Într-un articol ce analizează o operă lirică, parafraza — în cantitate rațională — își are rostul ei. Ea poate reconstitui universul poetic al scriitorului, poate limpezi sistemul lui de imagini, poate apăsa pentru ușurința înțelegerii trăsăturile eroului liric. Nu e în intenția rîndurilor de față să dea rețete în această privință. Criticii noștri de frunte știu însă cum să dea viață unei cronici, alternînd analiza cu citatele, ilustrînd aprecierile critice prin parafrazarea unor versuri.

Impresia de lipsă de densitate a cronicilor de care vorbim e sporită atunci cînd sărăcia ideilor, incapacitatea de a dezbate problematica unei opere lirice, sînt înlocuite prin formularea unor caracterizări — de obicei adjectivale —, a unor epitete ornante oferite în chip de surogat cititorului. Firește, nu dorim să pornim o campanie împotriva adjectivelor în critica literară, ci doar a acelor caracterizări adjectivale care, în intenția autorilor lor, conferă dispensă de analiză critică. Sînt bine cunoscute circumstanțialele caracterizări — de rigoare cînd e vorba de lirică: poezia e de „un lirism profund", ea reflectă „o gamă bogată de sentimente"; de obicei poezia amintită e „reprezentativă", etc. Se mai întrebuințează adjectivele „frumos", „minunat", — despre care se știe nu numai că sînt inexpresive într-o operă de critică literară, dar și că au un conținut istoric determinat. E „frumoasă", adică realizată, în zilele noastre, o poezie lirică exprimînd sentimentele omului ce construiește socialismul și contribuind la educarea acestui om, eficacitatea mesajului pe care-l transmite conținutul fiind asigurată de o formă artistică realizată. E rostul criticului ca, prin analiza tematică și a mijloacelor artistice, să convingă cititorul că poezia e „frumoasă" în sensul amintit. Epitetul ca atare, cînd nu e corolarul unei argumentații principiale, nu e decît o etichetă. De acest lucru nu pare să fie convins, de pildă, Sorin Arghir care în articolul *„Un poem emoționant"*, apărut în „Gazeta literară", dorește să ne demonstreze valoarea poemului lui Marcel Breslașu *„Cîntecul de leagăn al Doncăi"*, axîndu-și cronica pe folosirea unei „game bogate" de derivate ale cuvîntului „maestru". Astfel: „Poetul reconstituie cu *măiestrie* o întîlnire conspirativă"; „modul în care poetul călăuzește pașii eroului său este *măestru*"; „un mic amănunt artistic evidențiază în acest capitol *măiestria* acestui sentiment"; „poetul alternează cu *măiestrie* ritmul și rima" etc. Pînă la urmă, cititorul are însă dreptul să știe cu adevărat cum călăuzește poetul pașii eroului, prin ce mijloace specifice lui și cerute de temă redă sentimentele eroinei, etc.

În genere, înclinarea către caracterizări adjectivale supra-abundente se observă chiar din titlurile unor articole: „Un poem emoționant" sau „Mesajul vibrant al poetului pentru pace". Lucrul n-ar fi îngrijorător, dacă aceste caracterizări n-ar rămîne doar făgăduiala unei argumentații critice, nefiind susținute de vreo demonstrație. Dar și așa ne putem întreba: de ce e nevoie să anunțăm prin mijlocirea titlului că poemul lui Breslașu e emoționant și mesajul lui Mihu Dragomir vibrant? N-ar fi mai bine ca acest lucru să se impună în chip de concluzie incontestabilă, după parcurgerea unei cronici adîncite și principiale? (iertate fie-ne adjectivele). E cazul să amintim de sfaturile pe care le dădea Cehov unei începătoare în literatură: *„Totul e bine, drăguța mea. Dar uite, dumneata spui, de pildă: Și biata copilă era gata să mulțumească soartei pentru încercarea ce i-a fost trimisă. Ar fi trebuit însă ca cititorul, după ce a citit că ea mulțumește soartei pentru încercarea trimisă, să zică el însuși: „Biata copilă..."*.

Pe aceeași linie a escamotării unei analize constructive, prin care autorul să-și spună curajos părerea despre ideile unei poezii și felul în care se realizează ele poetic, plasăm și metoda — s-o numim — enunțiativă. În articolul din „Viața românească", *„Mesajul vibrant al poetului pentru pace"*, Mihai Gafița spune despre poemul *„Războiul"* de Mihu Dragomir: *„...Avem de a face cu un lirism autentic, nereținut de nici un fel de opreliști, utilizat cu mult meșteșug, pentru ca ideea poemului să reiasă cît mai clară din imaginile construite"*. Ceea ce urmează nu lămurește, nici nu dezvoltă lucrurile enunțate destul de vag. Iar Ernyes Laslo, în articolul pomenit, anunță: *„Caracterizînd propriile lui sentimente la un înalt nivel artistic, Amavi dă glas, în poeziile sale, sentimentelor și năzuințelor maselor largi. În tot ce spune, poetul se identifică cu masele"*. Cititorul are dreptul să exclame exasperat: dar cum obține poeții aceste realizări? Și întrebînd aceasta, el cere criticului să vorbească despre tipicitatea eroului liric, despre spiritul de partid în lirică, despre caracterul popular al creației unui scriitor și despre multe altele.

Lucrurile sînt expediate tot atît de grabnic, cînd e vorba de arta poetului. Ce obișnuiți sîntem cu fraze din acestea: „Poetul cîntă pacea cu glasul specific lui". Dar care e glasul poetului și de ce-l recunoaștem numaidecît în corul poeziei noastre noi?

Toate astea nu vădesc doar superficialitate în dezvoltarea unor idei enunțate, ci și grave confuzii în înțelegerea problematicii unei opere lirice. Se vorbește atît de mult despre eroul liric și totuși unii critici dovedesc un schematism dezarmant în caracterizarea lui. Într-un articol scris pe marginea poeziilor lui D. Corbea („Viața românească"), I. D. Bălan identifică într-atît eroul liric cu autorul, încît îi atribuie biografia acestuia din urmă. I. D. Bălan scrie: *„Eroul liric al poeziilor lui Dumitru Corbea s-a născut simplu și trist..., undeva uitat..."* etc. Eroul liric al unui poet nu este personajul, care se reconstituie — după citirea unei poezii cu caracter autobiografic — ci este cel care formulează toate sentimentele, gîndurile, ideile poetului în fața marilor întrebări ale vieții, făcîndu-ne cunoscută atitudinea creatorului său. El n-are neapărat biografie, dar are trăsături pregnante și un glas pe care-l recunoaște.

Confuziile sînt alteori mai grave. Vestita dualitate formă-conținut, o credem cu toții depășită. Și critica noastră a realizat succese în această direcție. Vechea dispoziție protocolară a cronicilor: probleme de conținut, probleme de formă, nu ne mai izbește cînd parcurgem paginile literare ale ziarelor și revistelor. Dar iată că tot autorul articolului amintit din *„Scrisul bănățean"* reactualizează confuzia, formulînd o profesie de formalism: *„Am putea spune că la Amavi exigența accentuată, amintită mai sus, se prezintă în mod unilateral, dacă cercetăm în totalitatea lor poeziile din noul volum. Ea este prezentă în ce privește forma poeziilor, dar scade cînd e vorba de alegerea temei, de conținutul de idei"*. Prin urmare, poetul Amavi e meșter la exerciții formaliste.

Nu putem pune punct acestei jalbe, fără a aminti de imaginile devenite stereotipe în critica noastră literară, imagini menite a sulemeni un conținut plat și fad. Le cunoaștem cu toții: imagini agricole (poetul însămînțează ogorul poeziei sau culege roadele), acuatice (poezia e un șuvoi, care se revarsă sau înaintează numai năvalnic), meteorologice, pomicole, etc. Și pentru a încheia și noi tot cu o imagine — de data aceasta culinară — lirica poeților noștri de azi merită cu prisosință o critică hrănitoare, abundentă în idei, în locul articolelor — încă destul de numeroase — asemănătoare cu acele triste mîncări, alcătuite din cîteva bucățele de carne slabă ce plutesc într-un interminabil sos alb.

Vera Călin

Cronica literară

Semnificația socială a figurii lui Adam Jora *)

Cînd marea amenință să-și dezlănțuie furia oarbă, se lvește deasupra apelor neliniștitor de potolite pasărea întunecată a furtunii. Dar zburătoarea cu aripi de cenușă nu vestește numai izbucnirea forțelor dușmănoase ale naturii. Strigătul cunoscutului poem al lui Maxim Gorki ne spun că-n strigătul ei răsună deopotrivă:

„Forța miniei
Flacăra patimii
Siguranța victoriei".

Forța, flacăra și siguranța necesare și caracteristice celor care se iau de piept cu urgia valurilor și o înfruntă, cum sînt oamenii din noul și valorosul roman al lui Petru Dumitriu, intitulat „Pasărea furtunii". Caracteristice deci și lui Adam Jora, personajul central al cărții, cel însuflețit de o neînvinsă minie împotriva nedreptății, de o nestăpînită patimă de viață, cel încercat în greaua luptă pentru o victorie a sa și a celor mulți.

Trăsăturile amintite mai sus — doar cîteva din caracterizarea complexă și variată a realității înfățișate în roman — stau la baza patosului acțiunii sale ce se desfășoară în lumea oamenilor mării. A patosului vremii noastre furtunoase și frămîntate ce își găsește o profundă reflectare în destinul personajelor zugrăvite de autor. Întîmplările prin care trec acestea, definindu-le, reconstituie în același timp fizionomia claselor și grupurilor sociale angrenate într-o încleștare dramatică, hotărîtoare. Dialectica desfășurării conflictului demonstrează cu limpezime, dar nu și fără „previzibilie" surprize, inevitabilitatea zdrobirii dușmanului de clasă, a biruinței oamenilor mării obținută sub călăuzirea partidului.

Viața și chipul lui Adam Jora, faptele sale și ale celor care, înconjurîndu-l, îi stau alături sau împotrivă, ne dezvăluie cu asemenea conținutul social al epocii noastre, odată amară și întunecată, astăzi înseninată, dar nu lipsită de frămîntul luptei.

Cronica de față, fără a năzui să epuizeze multiplele probleme ridicate de „Pasărea furtunii", își propune să stăruie asupra unora dintre aspectele particulare ale ilustrării acestei interdependențe dintre caractere și împrejurări în roman. E un mijloc, credem, care să ne poată permite a defini mai precis în ce constă caracterul cu adevărat original al acestei lucrări.

★

„Erau în lotca aceea smolită, care plutea pe întinsul apelor mării, în vara anului una mie nouă sute treizeci și opt, trei pescari. La sfîrșitul năpraznicei furtuni care se dezlănțuie pe neașteptate, rămîne în viață doar unul: „Al treilea care — accentuează cu vădită intenție autorul — înota mereu" (subl. n.). Acesta e Adam Jora. Salvarea lui nu ne apare surprinzătoare, ținînd seama de firea sa temerară; o așteptăm însă cu netăgăduită emoție. Ea e o consecință firească a unei comportări definitorii. Dar zugrăvirea furtunii, a înfruntării forțelor adverse ale naturii, constituie pentru autor prilejul de a releva nu numai liniile dominante ale unei puternice individualități, împotrivirea sau dragostea nestăvilită de viață a lui Adam Jora, ci, în același timp, prin intermediul acestor trăsături, să dezvăluie întreg tabloul relațiilor sociale ale epocii.

„Jora, lunganul spătos de șaptesprezece-optsprezece ani, ar vrea să fugă înapoi, în satul de pe țărm, unde îl așteaptă Uliana, fata cu care se întîlnește sub sălcii. Dar singur revine asupra dorințelor sale: „Ce să zbori mai departe? Trebuia muncit, ca să ai pîine la iarnă, trebuia muncit că te trăgea la răspundere stăpînul paragatului" (subl. n.). În izbucnirea acestei firi îndrăznețe, nestăpînite, răsună revolta împotriva unor rînduieli care îți răpesc bucuriile, dragostea. E singurul de altfel care se revoltă, deoarece prețuindu-le în chip pătimaș, ajunge să-și dea seama că nu le poți avea oricum. Lumea se împarte în „oameni ai dracului care fac avere" (cum ar fi chiaburul Eftei, cel ce i-a trimis la pescuit în larg) și „oameni buni care muncesc cu simbrie", ca și el, condamnați să stea în viață, la nunți sau la petreceri, în coada bucuriilor. De aceea cînd furtuna amenință să-l înghită, spre deosebire de tovarășii săi de pescuit, cărora truda și resemnarea le apar ca atribute firești ale existenței, Jora nu poate primi cu sufletul senin să piară „De ce să ne-necez?" (pe noi acei ce căznim și nu avem parte de nimic) se întreabă el cu o furie disperată. „Cui i-am făcut noi ceva? Nu-i drept! Nu-i drept!" (subl. n.).

Iată dar că autorul nu acumulează doar o serie de simple note caracterologice. Imprejurările care determină diferitele reacții ale lui Jora vorbesc cu nespusă vigoare despre vehemența protestului unei individualități vii împotriva unor așezări nedrepte care o înăbușă, care o condamnă la pieire.

Dramatismul înfruntării furtunii de către Adam Jora cîștigă o impresionantă intensitate, cînd ne gîndim că aceasta exprimă, într-un fel, zguduitoarea și uriașa luptă dată pentru viață de către cei mulți în societatea în care totul este îndreptat spre zdrobirea „oamenilor buni care muncesc cu simbrie". Jora este singur în greaua luptă. (Este interesant de menționat procedeul autorului care, pentru a reliefa această idee, trece în momentele de disperată încleștare de viață, de la relatarea exterioară a povestitorului, la expunerea gîndurilor lui Jora, ale temerarului pescar care s-a luat în piept cu valurile). El se va salva, dar nedreptatea îl va apăsa și lovi mai apoi.

Departe de a idealiza forța lui Adam Jora, autorul evidențiază cu realism mersul firesc al destinului său. Există, e drept, o stăruință asupra prezentării acestei forțe în descrierea înfruntării furtunii, dar ea se face pe linia unei exagerări conștiente, realiste. Jora nu este înfățișat ca un gigant, ci întruchipează cu deosebită putere cît de neînfrîntă poate fi natura umană în lupta împotriva soartei nedrepte.

Dar atît timp cît e singur, Jora — cu tot caracterul său răzvrătit — nu poate înfrînge legile unei societăți nedrepte și crude. Jora îl bate pe fiul chiaburului Eftei, pe Simion, cînd acesta încearcă să-i răpească dragostea Ulianei. În cele din urmă însă, tot ei, „oameni ai dracului care fac avere", îl aruncă în închisoare, îi fură iubita și fac să se sfîrșească de foame maică-sa. Iată dar că furtuna de pe mare continuă în viața celor ce „muncesc cu simbrie" și pe uscat. Și le-o pustiește de tot ce are ea mai de preț, așa cum a pustiit viața tînărului pescar, de libertate, dragoste și afecțiune maternă.

Imaginea lui Jora, care pe mare și în sat are curajul neobișnuit de a înfrunta forțe cu mult mai puternice ca el, prin cuprinzătorul ei conținut social, prin posibilitățile ei largi de tipizare, pregătește cu necesitate evoluția sa de mai tîrziu, evoluție tipică pentru mulți dintre acei ce s-au dedicat luptei pentru biruința dreptății, a vieții.

Căci acelora care, ca Jora, „aveau un simț fără greș pentru dreptate și nedreptate" (subl. n.) le va apare imperioasă — după eliberare — necesitatea unei vieți de unde să fie înlăturat fără cruțare tot ce a lăsat ca urme trecutul și toți acei ce vor să-l readucă. Apare limpede atunci de ce în centrul romanului „Pasărea furtunii" stă figura lui Adam Jora. Autorul a vrut să ilustreze astfel ideea că lupta comuniștilor pentru izbînda dreptății se confundă cu însăși rațiunea existenței lor. Ideea aceasta nu s-ar putea susține prin simple demonstrații a unui joc de interdependențe caracterologice. Desprinsă de mediul respectiv, drama lui Jora ar putea deveni o ieftină melodramă. (Într-un loc cineva spune chiar: „Are o viață, parcă-i un roman"). Desfășurarea și adîncul tragism al acestei drame sînt determinate de realitatea socială în care se petrece. De aceea și înfruntarea cu marea nu e suficientă pentru a contura conflictul, ci doar pentru a-l pregăti. Conflictul se definește cînd Jora se ciocnește de forțele dușmănoase ale mediului înconjurător și primește grele lovituri de la reprezentanții acestui mediu.

După eliberare însă societatea care-l înconjoară, din potrivnică, îi devine favorabilă și astfel ceea ce era sănătos și bun în caracterul lui Jora capătă cîmp larg de manifestare; el se transformă. Partidul dă sens răzvrătirii sale, iar neistovitei sale energii un țel. Au trecut însă anii peste tînărul neastîmpărat de altădată. Jora e acum un bărbat spătos, cu ochi cenușii și gravi, iar obrazul îi este brăzdat înainte de vreme. A rămas cu aceeași fire pasionată, dar pasiunea lui e dominată de ponderea pe care i-a dat-o învățătura partidului și conștiința răspunderii sale ca activist de partid. Severitatea, expresia de tristețe, rezultat a ceea ce a fost în trecut, e asociată unei fermități neclintite, ca întîmplările de altădată să nu se mai poată repeta cu nimeni. Un adînc umanism îl însuflețește, în ciuda unei aparente uscăciuni sufletești. Concludentă este în acest sens, deopotrivă cu acțiunile sale, ideea pe care o are despre nedreptatea care pe vas „e șmecherâ și mincinoasă și fără rușine... calcă în picioare oamenii și grija pentru oameni și dragostea de oameni" (subl. n.).

Cînd Jora se va întîlni cu dușmanul — același care i-a lovit în tinerețe: „iarăși neamul lui Danilov!" — fiii chiaburului Eftei, Pricop și Simion, precum și alți cîțiva: Prețiosu, Lae Chioru, etc., el va fi calculat, hotărît și neîndurător — acum luptă pentru soarta și în numele atîtor oameni! Victoria asupra dușmanului nu mai poate fi ca în trecut, parțială, ci cît mai deplină.

Puterea conflictului e accentuată astfel și de intensitatea cu care simte responsabilitatea sarcinii pe care o are ca trimis al partidului pe vasul de pescuit „Steaua din Octombrie", unde o mînă de ticăloși își fac mendrele pe seama oamenilor cinstiți. Lupta se angajează nu numai cu dușmanul de clasă, ci și în sufletul lui; el nu are voie să greșească. Mistuit de ură — „ura lui cea veche", Jora își dă seama totuși că nu trebuie să fie nechibzuit. Tîlharii de pe vas l-ar putea zdrobi nu numai pe el, ci și pe alții, pe toți acei care „nu le vor face pe plac". Conștient că „puterea pe care o are nu e a sa" ci a partidului, Jora nu izbutește numaidecît, așa cum l-ar fi împins firea de altădată. Și totuși nu e mai puțin pătimaș ca altădată. Venind la secretarul regiunii de partid să-i propună o măsură menită să aducă înfrîngerea sabotorilor, acesta e uimit de transformarea pe care o vede pe fața și în comportarea lui Jora: „acum se întorsese și naiba știa ce-i cu el, parcă-l schimbase munca pe flota de pescuit". (subl. n.).

Iar cînd propunerea sa este găsită justă, Adam cel grav și sever „se ținu să nu rîdă de bucurie, să nu rîdă sălbatic, să nu sară în sus și să joace, chiuind". Vorba însă îi rămîne reținută. O singură dată își pierde pentru o clipă calmul, atunci cînd i se pare că soluția propusă ar putea fi aminată. Chibzuiala îmbinată cu cutezanța voinței și a rațiunii, dragostea de oameni cu nestăvilita ură față de cei care îi nesocotesc sau îi calcă în picioare, dau acțiunilor lui Jora o neasemuită forță, forță care izvorăște din conștiința că e trimis pe vas în numele și pentru fericirea mulțimii. Această forță trebuie să dejoace și să nimicească abila și înverșunata împotrivire a dușmanilor „vicleni ca vulpile de stepă".

Este demn de remarcat că încordarea și încleștarea dintre aceste forțe se apropie de deznodămînt, pe măsura treptatei și măiestrit redatei creșteri a colectivului. Cînd Jora își pune în ședința convocată de Pricop și Prețiosu sfîrșește prin condamnarea unor oameni cinstiți care încearcă să-i demaște pe sabotori. Însă nici Jora singur nu poate să-i doboare pe dușmani. Ideea justă că puterea lui Jora este de fapt puterea masei, ne este sugerată prin gradata unire a oamenilor cinstiți de pe vas în jurul său. Comportarea partinică a instructorului de partid inspiră încredere oamenilor.

În desfășurarea acțiunii, Jora, trimisul partidului, apare pregnant ca exponentul acestor oameni curajoși, combativi, ca exponentul unui colectiv care reprezintă în fapt poporul cu toate calitățile sale.

Toate firele acțiunii converg către Jora; el nu ne apare însă ca o personalitate ridicată deasupra maselor, ci ca un reprezentant și un conducător al lor cu mai multă experiență.

Pe acest fundal al rolului maselor, chipul lui Adam Jora crește, în el se adună ce e mai bun din calitățile oamenilor din jur, puterea lui apare ca marea lor putere. Viața lui ar trebui să cunoască acum aceeași bucurie pe care o aduce în mijlocul lor înfrîngerea dușmanilor ce-i împiedicau să guste din roadele muncii lor.

Fiind astfel evident că spre el se trag firele întregului roman, ne apare cu atît mai neclară evoluția finală a lui Jora. Regăsindu-și iubirea, pe Uliana (și nu chiar atît de simplu: după ce o respinge, petrece o noapte întreagă șoptindu-i cuvinte de iubire, chemînd-o), zdrobind pe dușmani, el simte că e totuși neliniștit, nefericit. Sînt urmele unei oarecari nepreciziri a unor note ale caracterului lui Jora, nelămurite în cursul acțiunii și care se vădesc și în această comportare. Ca și cititorul de altfel, Jora se întreabă: „Ce vreau, ce răspuns aștept și caut?" Petru Dumitriu nu a urmărit astfel, credem noi, cu consecvență, acea interdependență, pe care a subliniat-o în chip permanent în acțiunea romanului, dintre evoluția caracterelor și împrejurărilor, dintre conținutul lor și expresia lor socială, ceea ce a determinat reușita lor tipizare.

O anumită tendință, spre o simetrie clasică a compoziției, îl va arunca în finalul cărții

M. I. LERMONTOV

Cu prilejul aniversării a 140 ani de la nașterea lui

Mihail Iurevici Lermontov s-a născut la 15 octombrie 1814, la Moscova și a fost ucis în Caucaz, la Piatigorsk, la 27 iulie 1841. Lermontov a trăit numai 26 de ani, dar în acești ani a scris poezii, opere în proză și opere dramatice atît de minunate, încît a devenit, alături de Pușkin, Gogol și Lev Tolstoi, un scriitor care constituie gloria literaturii ruse și mîndria poporului rus.

Scurta existență a lui Lermontov a fost oarecum o existență dublă: de poet și de ofițer. Ca majoritatea contemporanilor săi fii de boieri, Lermontov a trebuit să îmbrățișeze cariera armelor, pentru care nu simțea nici o chemare.

Lermontov începe să scrie poezii încă din copilărie, dar nu arată nimănui fructele minunate ale creației sale. El nu și-a publicat operele multă vreme. Abia în 1837, numele lui devine cunoscut. La 29 ianuarie a fost ucis Pușkin; la moartea poetului, persecutat de țar și acoliții săi, Lermontov a răspuns cu o poezie, plină de mînie: „La moartea poetului". Înălțînd un imn nemuritorului Pușkin, Lermontov a înfierat „pe călăii Gloriei, Geniului și Libertății", vinovați pentru moartea lui. Poezia s-a răspîndit în mii de copii în toată Rusia. „Pușkin are acum un urmaș demn, pe Lermontov", spuneau oamenii cei mai buni ai societății. Autocrația are un nou dușman puternic — aceasta era părerea guvernului țarist. Și Lermontov a fost exilat în Caucaz.

Între anii 1837—1841, Lermontov a creat multe opere poetice valoroase: poemele „Demonul", „Cîntec despre negustorul Kalașnikov", romanul „Un erou al timpului nostru", un ciclu de versuri minunate „Cîntec de leagăn căzăcesc, „Borodino", „Cearta", „Profetul", „Creanga Palestinei", „Poetul", „Pumnalul", „Rugăciune", etc.

Întors din exil la Petersburg, Lermontov n-a putut rămîne decît doi ani în capitala lui Nicolai I: în 1840 este exilat din nou în Caucaz, cu ordinul de a nu se aproba demisia ofițerului-poet și de a i se încredința cele mai periculoase însărcinări în lupta cu locuitorii din munți. Un an mai tîrziu, Lermontov a fost ucis în duel de Martinov, a cărui mînă a fost dirijată de aceiași „călăi ai Gloriei, Geniului și Libertății", care au provocat moartea lui Pușkin.

S. Durălin

Lermontov purta o ură neîmpăcată asupritorilor poporului, dușmanilor libertății gîndirii, temnicerilor omenirii. El a fost, după însăși expresia poetului, „un pelerin alungat de lume", care a suferit amarul multor persecuții și durerea unui exil insuportabil. Și cu cît se simțea mai poet, „un ales", cu atît era mai bucuros să se recunoască fiu al marelui său popor, un poet „cu sufletul rus". Acest suflet rus s-a manifestat în însuși spiritul poeziei lui Lermontov. Crescînd în decursul vieții sale poemul „Demonul", prin al cărui erou — „un țar al cunoașterii și al libertății" — poetul rus exprima dorul profund al poporului său pentru o viață nouă, liberă și fericită, exprima năzuința de luptă necruțătoare cu dușmanii acestei vieți noi.

În poemul „Mțîri", Lermontov a exprimat dragostea fierbinte pentru patrie, care se împletește cu dragostea pentru libertatea ei. În poemul „Cîntec despre negustorul Kalașnikov", învățînd de la poporul rus, Lermontov creează un fel de baladă nouă, despre un simplu om rus, care, apărîndu-și cinstea și viteția, merge împotriva „groaznicului țar". Într-un alt poem, în „Boierul Orșa", Lermontov înfățișează doi oameni ruși cu două caractere puternice: un boier bătrîn pleacă de la curtea țarului pentru a-și păstra independența, iar tînărul Arsenie, sluga lui, duce lupta împotriva boierului pentru libertatea lui, pentru soarta lui de om liber. În poezia „Patria", Lermontov vorbește în versuri nespus de sugestive despre dragostea pentru poporul său, cu atîta gingășie, cu atîta înțelegere pentru cele mai bune năzuințe pașnice ale poporului rus și cu atîta respect față de munca lui uriașă, încît în fiecare vers simți poetul „cu sufletul rus".

Marele talent al lui Lermontov s-a manifestat cu aceeași putere în proză și în dramă. Drama lui Lermontov „Mascarada", interzisă de două ori de guvernul țarist, prezintă un tablou viu al înaltei societăți după dezastrul mișcării decembriștilor; această societate te uimește prin micimea preocupărilor ei, iar Arbenin, dotat cu un caracter puternic și cu o gîndire curajoasă, moare pentru că nici gîndirea, nici voința lui, care au nevoie de spațiu, nu găsesc o ieșire.

Romanul „Un erou al timpului nostru" a fost mult apreciat de Gogol. „La noi, nimeni n-a scris o proză atît de minunată, atît de caldă și frumoasă" scria autorul „Revizorului".

L. N. Tolstoi spunea că „Taman" a lui Lermontov este cea mai desăvîrșită operă din literatura rusă.

În 1840, în poezia „Ziaristul, scriitorul și cititorul" Lermontov pune în gura cititorului această întrebare:

Cînd oare în Rusia sterilă,
Lăsîndu-și falsa strălucire,
Gîndirea va avea o limbă simplă,
Și pasiunea, noblețe și iubire?

Răspunsul cel mai bun la această întrebare tulburătoare l-a dat însuși Lermontov în operele sale. Gîndirea puternică și curajoasă a lui Lermontov a căpătat în opera lui „o limbă simplă", iar pasiunile au găsit „un glas nobil"; patosul răzvrătirii, dragostea fierbinte pentru patrie și pentru libertate a lui Lermontov sînt astfel înțelese și prețuite și de generațiile viitoare.

Lermontov este unul din poeții cei mai iubiți ai oamenilor sovietici. Dragostea poporului rus pentru Lermontov este împărtășită de toate popoarele Uniunii Sovietice.

Balada lui Neculai Tihovschi *)

Motto:

„Dunăre, mamă vitează
De cînd lumea stai de pază,
Tu mă scalzi, tu mă-ntărești,
Tu mă-ncinzi și tu mă crești.
Eu cu Dunărea tot una
Batem vremea și furtuna".

(Dintr-un cîntec vechi)

Sînt multe cîntecele-n care
Slăvesc popoarele izvorul.
Eu drumul Dunării spre Mare
Slăvindu-l, îmi slăvesc poporul

Și-l voi slăvi, întotdeauna
Și adevăru-l voi slăvi,
Să-l cînte Dunărea, bătrîna,
Cum cîntă-atîtea mărturii.

A fost, pe țărmul dunărean,
Pe Dunăre un partizan.

„A fost", bătrînii spun balada.
Și cît baladele vor fi —
Și-un soare va topi zăpada,
Cu Dunărea va viețui!

A fost pe țărmul dunărean —
Cu Dunărea — un partizan

★

.....E NOAPTE
ȘI TIPĂ COCORII A MOARTE!"

Tulcea — străvechiul oraș e
Cuprins de-ale nopții tăceri.
Pe-a Dunării apă trufașe,
In larg — dunărenii mineri —
Pescarii se-avîntă pe valuri,
Trag ramele, lotcile trec.
Pe lotcă-i mai negru catranul
Ori noaptea cu-al beznei înec?

Un cîntec departe răsună,
In Dunăre stele clipesc,
Și trestii tresaltă sub lună
Și sălciile se despletesc.
Pescarii se-avîntă pe valuri,
Trag ramele, lotcile trec..
Pe lotcă-i mai negru catranul
Ori noaptea cu-al beznei înec?

La „Orcula" doar e lumină
S-adună boierii la cină.
Și vin negustori pe-ndelete —
Ca lenea în chef să-și desfete.
S-au strîns pînă-n zori să petreacă
Iar țara, se plînge, săracă,
Și sînt vreo trei nemți printre ei
Ciocnesc la pahare tustrei.
De cîte ori „heil" unul zice
De-atîtea ori „heil" alții spun,
Parcă-ar lovi, în noi, cu bice
Și-ar trage-a moarte guri de tun.

La Tulcea pe țărmul de piatră
De muncă sleiți,
Hamali și pescari înveliți
Cu cerul, pe Naciu-l așteaptă.
Și-i noapte...
Și țipă cocorii a moarte!
Hamali și pescari
Sînt pe chei;
Neculai printre ei.
Naciu fierarul le spune:
„Războiu-i la ușă,
Vor țara mai strînsă-n cătușă!
Dar nu ne-nspăimîntă pîrjolul.
Stalin — la arme chemat-a...
Partidu-i, la fel ca armata,
El apără-n marșu-i, poporul..."

Orașul visează sub lună
Cu turnul moscheii înalte
Doar Dunărea apele-și sună,
S-aude în țărmuri cum bate.

Și umbrele-nceț se strecoară,
La Tulcea, pe strîmbe stradele,
Pe ziduri în zori luminară
Cuvintele — fulgere, stele.

★

„DRAGOSTEA VENISE"

Ce flăcău frumos!
Fete l-ar iubi...
Scund, dar mlădios.
Cît l-ar îndrăgi!

Dragostea venise,
Neculai tăcea
Dragostea-l cuprinse
Și-l întraripa

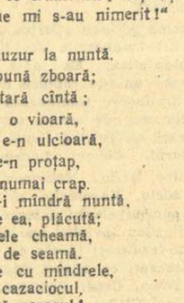

Gînduri luminoase
Îi răsar-nainte,
Vise furtunoase
Fulgînd prin minte

Dragostea-i, o Dunăre
Cu apă vioară?
Ori e apă tulbure?
Nu-i ca la izvoară?

★

...O casă mică, cu chenar
Și strașine-apiecate-n jos
Pe valea Dunării viltoare,
La poartă un cireș pietos.
Pe crengi în floare, stau la sfaturi
Albinele.. Printre araci,
In grădiniță-n lunge straturi.
Ard flăcăruile de maci.
Meseni, pe poartă, cîte unul
Cu-ncetu-ncetu se strecoară.
Fierarul Naciu... vine nunul.
Toți vin cu daruri subsuoară

Și vin pescari. La nuntă-n coșur
Aduc al Dunării argint.
Cu crapii mari aduc prinosuri
Dar Neculai cu ce-a venit?
La braț venise cu Firuța,
Și ea sub braț cu-n dar pitit
„Măi, ce frumoasă-i copiluța
Ce bine mi s-au nimerit!"

Nu-i huzur la nuntă.
Voia bună zboară;
O chitară cîntă;
Plînge o vioară,
Vinul e-n ulcioară,
Peștele-n protap,
Pește numai crap.
Nunta-i mîndră nuntă.
Cum e ea, plăcută;
Cîntecele cheamă,
Inime de seamă.
Sîrbele cu mîndrele,
Jocul cazaciocul,
Bată-vă norocul!

Dar e vremea darului,
Darului mesenilor.

Care-s dintre ele, poate
Mai frumoase daruri? Toate
— Cu fierarul la un loc —
Neculai făcu să fie
Mirilor de bucurie,
Clește de scos jar din foc.
Și pe cleștele în dar
Au săpat cît îi un ban
Secera peste ciocan.

— „Firuță vezi, înlegănată
E Dunărea. Așa va fi
Și-a noastră dragoste curată.
Șîntem și Dunării copii!
Iubito, aste mari furtuni,
Oprindu-le din drum spre Mare,
— Cu țara Marii Uniuni —
Partidului dînd ascultare
Ne-o fi și dragostea mai mare
Și noi, mai buni"..

★

„VREI PAMINT?
ȚI-L DĂM MORMINT!"

„Dunăre, tu, Dunăre,
Drum fără de pulbere,
Apă mare-nlegănată,
Hitler duce pulbere,
Hitler trece cu armată,
Cine să ni-i spulbere?
„Soră mare, Volgă mare,
Volgă, sapă-le mormînt"!

Și vrăjmași-aud cum cîntă
Dunărea; se pregătea.
Hitler capul și-l frămîntă,
Ar fugi cu ce-ar putea
Că se-aude-n depărtare
O furtună dinspre mare.
Pe voinicul Neculai
Și pe Fira lui frumoasă
Nemții-i caută mereu,
Amîndoi s-au dus de-acasă.
Dar nu-s doi, și nu-s nici trei,
Unul Jora e cu ei,
Ucrainean de neam și fel.
Dintre malul Nistrului,
Nistrului și Bugului;
Un cazac zaporojan,
Dunării bun partizan.
Și nu-s trei, nici patru nu-s:
Cît e Dunărea în sus
Și cît largul Dunării,
Cît pămîntul patriii!

— „Alelei, cu noi te-ai pus
Hitlere, tu din apus,
Să stingi stelele de sus?
Vrei pămînt?
Ți-l dăm mormînt!"
Și cum fug pămîntu-ngroapă
Sub ruine, tot ce vine.
„Care-i partizanul? Cine-i?"
Hitlerii, jandarmii-ntreabă
Și mi-i caută degrabă.
Pe fierarul cel de treabă,
Mi-l întreabă și mi-l bat,
Și mi-l bat cu-al armei pat,
„Unde-i Neculae, unde?"
Făurarul nu răspunde.

Ce le spune-n groază-i pune:
— „Hitleri, voi călăi de vieți,
Să ne-nfrîngeți nu puteți!
Vin armatele viteze,
Vin ca să elibereze,
De pe Dunăre, popoare
De la Mare, la izvoare
— Muncitorii cei mai buni

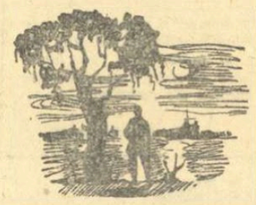

Vin țărani ce fac minuni.
Fiii Marii Uniuni!
Nu-s puteri să ne doboare
Noi cu Dunărea-om fi
Voi cu pulberea-n pusti!

★

„VIN INCOACE SPRE VRĂJMAȘI
CITU-I DUNĂREA OSTAȘI".

De-ai lui Hitler căpitani,
Căpitani și de jandarmi,
S-adunară la o stînă,
Stau la sfat de-o săptămînă,
De-i întreabă pe ciobani,
Pe ciobanii cei mai mari,
Ce au multe oi cornute,
Cîte-o mie șasesute, —
De-au văzut trecînd pe-aici,
Strecurîndu-se, voinici,
Partizani și bolșevici.
— „De văzut, poate-am văzut,
Dară nu i-am cunoscut;
Și de sînt, s-acolo-n jos
Pe malul prăpăstios".
„Măi ciobani, vă boierim,
Și cu oi vă dăruim,
Cu oi numai caracule
Cîte-o mie de-astrahan,
De ni-i dați pe partizani,
De ni-i prindeți și legați
Și pe mîna noastră-i dați!"
— „Noi de prins nu vi i-om prinde,
Dară de vînduț, i-om vinde.
De-i zărim, vă spunem noi,
Să veniți cu-armata voi,
Și jandarmii de la noi".

Cei ciobani vînduți și puși
Și cu căpitani ascunși,
Cum îi văd,
Cum se repăd,
Și-i ochesc cu armele,
Să le frîngă șalele,
Să-i înfrîngă,
Să-i omoare,
Să mi-i stingă de sub soare...
Noapte grea, moartea adîncă...
Lîngă țărmureana stîncă
Trec pe-a apei valuri mari
Trei voinici — și-s numai trei —
Trag vrăjmașii foc în ei,
Dar voinicii: „alelei...
Alelei, cuvîntă ei,
Alelei de voi, mișei,
Inima din noi tustrii
E cît apa Dunării!
Noi murim, glonțul ne frige
Dar nu ne puteți înfrînge!
Să murim noi nu se poate
N-am avut și n-avem moarte,
Nu e glonț și nici furtună
Dunărea să ne-o răpună!"
O rafală-n mal se frînge,
Dunărea răsfrînge sînge,
Leagănă-ntre stropi prelinși
Trei voinici de somn cuprinși
De al morții somn cuprinși.

Dar se-ntunecă deodată
Peste nemți zările roată
Vin în marș armii viteze,
Dunărea s-o libereze
Dunărea de-aici din Mare,
De la Mare, la izvoare,
De pe Dunăre popoare. —
Vin încoace spre vrăjmaș,
Citu-i Dunărea, ostași,
Vin ostașii cei mai buni,
Fiii Marii Uniuni!

Și pe apa cea adîncă
Lîngă țărmureana stîncă
Parcă trei voinici s-arată
Cu privirea să cuprindă
Oastea mare, adunată
Lîngă-a apelor oglindă!

★

„EA LEAGĂ ȚARA LÎNGĂ ȚARĂ
DE ȚARA MARII UNIUNI"

Sînt multe cînteceie-n care
Slăvesc popoarele izvorul.
Eu drumul Dunării la Mare,
Slăvindu-l, îmi slăvesc poporul!

Și ruși, și unguri, și bulgari,
Și cehi, pe Dunăre-mpreună
Am fost un codru de stejari,
De n-au putut să ne răpună!

...Și n-au fost luptele ușoare...
Pe țărmurile sale mari.
Viața cine s-o măsoare?
Sînt inimi din oțeluri, tari.

Și nu-s rugini să le cuprindă,
Să le înfrunte, nu-s puteri.
De la izvoare se perindă,
Atîtea frămîntate vreri!

Și viața ce-i, cînd fără luptă
Vrei s-o petreci ca un sobol!
Și cerul are fața suptă,
Fără al inimii răscol.

Ea, Dunărea, păstrează semne,
Din vechi milenii amintiri:
Galerele cu robi, triremе,
Și ale lui Alah oștiri,

Fasciști cu-a morții lor armată,
Veniți într-un drăcesc frămînt,
Te-au vrut.. De mai încearc-odată
Le sapă Dunărea mormînt!

De-aceea dacă vii vreodată,
Pe Dunăre, — de-i iarnă, vară,
De-i va fi apa înghețată,
Ori apa Dunării prea clară,

De-aceia ce-o eliberară,
Să ne-amintim, prieteni buni,
Ea leagă țară lîngă țară
De țara Marii Uniuni!

Mihai Gavril

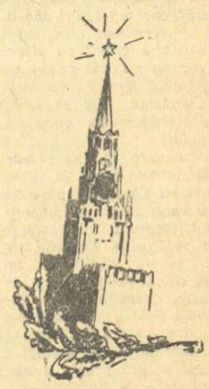

*) Închin acest poem în memoria luptătorului comunist Neculai Tihovschi și a tovarășilor săi, căzuți pe Dunăre, în apropiere de Galați, în lupta de eliberare a patriei noastre de sub jugul fascist.

Un clasic al literaturii engleze

(Urmare din pag. 1-a)

cinuite de sărăcie și jafuri, creaseră în sînul intelectualității o atitudine de opoziție, manifestată în înmulțirea operelor cu caracter demascator: pamflete, „epistole", satire, esseuri, ș.a. Crescută în spiritul gîndirii materialiste a lui Hobbes și Locke, generația engleză a noului veac primea din Franța ecourile pregătirii revoluției burgheze.

Fielding a ales arma satirei. Aceasta e baza patosului optimist al creației lui Fielding, al „epopeii eroicomice în proză" pe care și-a propus s-o născocească. Din sila față de orice filistinism și stima profundă pentru demnitatea omului au crescut cele mai bune opere și în special romanele lui.

Esența critică a concepției lui Fielding despre lume, manifestată încă din lucrările dramatice de debut, a dobîndit o expresie mai închegată în povestirea *Jonathan Wild*, satiră politică deosebit de îndrăzneață. Era vorba întîi de o vădită identificare a fățarnicului burghez pios, dar brigand fără scrupule, cu persoane proeminente din conducerea statului. Cartea mai era și o inovație cutezătoare în domeniul prozei, deoarece autorul își dezbăra eroii de orice „noblețe" de sînge, sau de limbaj, punîndu-i să fie oameni de rînd, ba chiar din treapta cea mai de jos a societății și să vorbească firesc, după cum le era portul. Metoda lui artistică îl distinge de cei mai mulți dintre contemporanii săi și chiar de Daniel Defoe, scriitor realist care sacrifica însă exigențelor unui istoric biograf pe acelea ale unui artist. În lumina satirei lui pline de vervă și de fantezie, un cuib de tîlhari nu se deosebea prea mult de curtea de la St. James. Părăsind procedeul obișnuit de minimalizare burlescă utilizat de realiștii critici englezi (Swift și alții), Fielding folosește procedeul invers, al proslăvirii ironice a „eroismului" tîlharilor de drumul mare. Fiecare pagină din acest roman al batjocurii este saturată de amarul unei adînci dezamăgiri politice. Este cunoscut capitolul despre pălării, în care principiile sînt comparate cu diferitele modele de pălării pe care purtătorii le schimbă după cum bate vîntul.

Satira lui Fielding pleacă însă de la o concepție neîncheagată despre rostul societății, o concepție care încearcă să „împace" teoriile lui Shaftesbury cu opiniile lui Mandeville, prin stabilirea unei separații între viața politică și viața privată a englezului, în favoarea acesteia din urmă. De la aceste abstracțiuni ideologice, concepția lui Fielding evoluează spre realitate prin însuși materialul de viață cu care lucrează în tratarea eroului său. În felul acesta, trecerea de la povestea vieții lui John Wild la „epopeea eroi-comică în proză" se operează definitiv în avantajul dezvoltării realiste a creației lui, cu romanele *Joseph Adrews* și *Tom Jones*.

★

Romanele lui Fielding au avut premergători străluciți în literatura realistă a Renașterii: „romanul comic" francez și, în special, romanul picaresc spaniol ivit în epoca descompunerii feudalismului și apariția noilor raporturi burgheze (celebrul *Lazarillo de Tormes* a apărut în 1554). Oricît de grosolan fantastice erau aventurile unui acemenea *picaro* (în spaniolă: *cotcar, vagabond*) ele constituiau o puternică lovitură la adresa literaturii de sursă teologică și aristocratică, dînd în vileag goana după bani, resortul principal al „noii vremi". Sub tichia măscăriciului, noul erou, eroul societății burgheze, își făcea intrarea în arenă, pentru ca abia *Gil Blas* să le confere în sfîrșit demnitatea eroului literar, prin pana lui Le Sage, contemporanul mai vîrstnic al lui Fielding. Realiștii englezi ai veacului al 18-lea (Defoe, Swift, Smollett, Fielding) s-au format la școala romanului picaresc, tot astfel cum, mai tîrziu, Dickens și Thackeray s-au format, la rîndul lor, citindu-i pe aceștia. În mîna lor, romanul picaresc intră pe un făgaș nou, se îmbogățește, capătă o generalitate pe care nu o avusese, devenind, din povestea cotcăriilor unor aventurieri, o oglindă a vieții tuturor oamenilor. După spusele lui Fielding, însuși „adevăratul obiect al artei este omul".

În *Joseph Andrews* și *Tom Jones*, scriitorul păstrează linia generală a genului picaresc; dar comicul de situații, din scop în sine, devine la Fielding un mijloc de aprofundare a caracterelor. Ridiculizarea unor fățarnici grijuli de buna lor reputație izbutește de minune cu acest procedeu. Același lucru se poate spune și despre trăsăturile groteștі ale unor personaje. Ele contribuie la caracterizarea eroilor lui Fielding, la punerea în valoare a unor trăsături sufletești prin efectul exterior

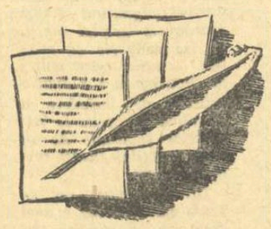

pe care-l produc. Însfîrșit, schema subiectului capătă la romancierul realist un sens nou și o nouă valoare. Aventurile eroilor nu-l mai interesează în mod special prin caracterul lor întîmplător, ci tocmai dimpotrivă, fiindcă îi acordă posibilitatea de a îmbrățișa complexul vieții sociale.

Spre deosebire de eroinele lui Richardson, eroii lui Fielding sînt oameni în carne și oase, ei se nutresc „mai puțin cu visuri și mai mult cu roast-beef-uri" — cum încerca să clevetească un critic inamic. Cu toate acestea Fielding e departe de a îndreptăți gluma lui Taine, că „prezintă tauri unui popor de tauri". În această „violență de a trăi" distingem un egal refuz față de ascetismul puritan și de epicureismul aristocratic. Chiar atunci cînd descrie „alunecarea în păcat" a lui Joseph, sau Tom, autorul nu abuzează niciodată de nota erotică, așa cum făceau Sterne sau alți scriitori englezi.

În problema moralei sociale, problemă-cheie în secolul „iluminismului", Fielding interpretează *firea omenească*, căutînd să afle o linie intermediară între pesimismul tragic al lui Swift și filistinismul puritan al lui Richardson. Urmărind vicisitudinile acestei firi, de-a lungul unei întregi game de frămîntări sufletești, de la culmea înălțimii morale, la treapta cea mai de jos a decăderii, el susține, în *Tom Jones*, că nu există categorii exclusive în „natura omului" și nici limite absolute. Reiese limpede că principala vină în coruperea firii omenești o poartă societatea burgheză, morala burgheză. În *Joseph Andrews* apare un personaj comic prin candoarea lui don-quijotească, pastorul Adams. Rareori literatura engleză a cunoscut o mai subtilă și mai fățoasă caracterizare a burghezului de tip John Bull, decît aceea din conversația dintre Adams și fățarnicul pastor Trulliber, în care „maniera lui Cervantes" își află o măiestrită întrebuințare. Autorul va constata, cu amărăciune, că „generozitatea și caracterul sincer, cu toate că dau o mare mulțumire sufletească, umplîndu-te de nobilă mîndrie, nu duc vai!, în nici un caz la succes, în lumea aceasta".

★

Dacă în *Joseph Andrews* și *Tom Jones* marele clasic al romanului englez se silea să păstreze un echilibru armonic între sentimentalism și imperativele bunului simț practic, în spiritul celei mai bune tradiții laice a Renașterii, cu timpul Fielding avea să se dezică de acest caracter lumesc, umanist, pentru a căuta un „sprijin în religie". Romanul *Amelia* și alte lucrări ale sale de mai tîrziu sînt mărturii ale unei adînci crize intervenite în creația sa, criză care i-a înzăbrănit ultimii ani ai vieții. Umorul lui se colorează în nuanțe sumbre, neobișnuite pentru vechiul Fielding. Acuma i se pare că „filozofia este un moft, înțelepciunea constă în dibăcia de a dobîndi avantaje, iar viciul și virtutea, teme de dispute pentru flecari.

Această criză atinge și concepțiile sale estetice. După ce, în repetate rînduri, se declarase un discipol al lui Aristofan și Rabelais și subliniase „fondul falstaffian" al romanelor sale, revendicîndu-se de la tradiția națională shakespeareană, realistă, el decade, cu *Amelia*, la maniera lui Richardson, pe care o adoptă fără rezerve. Consecințele acestei sterilizări estetice n-au încetat să se arate. Publicul său a primit cu răceală noul roman, iar Fielding, dîndu-și seama de sensul acestui refuz, a declarat solemn că „nu va mai împovăra lumea cu progenituri ale unei asemenea muze", și s-a ținut de cuvînt.

★

Opera lui Henry Fielding, creatorul romanului englez modern, a exercitat o puternică înrîurire asupra literaturii de pe continent. Un mare număr de scriitori i-au luat apărarea dinaintea atacurilor filistinilor burghezi și se pot cita mărturii de caldă simpatie, din partea marilor clasici: Pușkin, Diderot, Lessing, Goethe, Schiller, Burns, Byron, Stendhal, Heine, Dickens și Thackeray. Lui Marx, care era un pasionat cititor de romane, îi plăcea în special *Tom Jones* (cf. K. Marx — F. Engels, *Despre artă și literatură*, p. 607).

În amintirile sale, Gorki arată că citise, încă de foarte tînăr, o veche traducere a lui *Tom Jones*, iar, în altă parte, declară anul 1707 unul din cele mai importante jaloane ale realismului european, fiindcă în acel an „s-a născut Fielding, creatorul romanului realist, un cunoscător uimitor al vieții țării sale și un scriitor extrem de spiritual". În românește, Fielding este cunoscut ca autorul lui *Tom Jones* (traducerea lui Al. Iacobescu, apărută mai de mult), iar în prezent ESPLA pregătește o nouă versiune a aceleiași lucrări.

Comemorarea lui Henry Fielding contribuie la restabilirea în contemporaneitate a valorii unui clasic al prozei universale.

Mihnea Gheorghiu

Senin e cerul patriei...

Senin e cerul patriei, senin,
Ca lacrima de rouă în geana unui crin.

Eu cerul l-am văzut cernit, posac,
Apăsător și greu și fără stele.
Rînjea încîrligatul zodiac
Asupra lumii și a țării mele.
Fără partid — orbecăind stingher
Credeam că așa-i zidit înaltul cer,
S-apese-n umeri, oameni, munți, și ani,
Pe tata și pe ceilalți țărani.

Eu socoteam că așa e rînduit:
Pîine de grîu — la paște și crăciun;
Mălaiul însă-i cel mai potrivit,
Și cel mai plin de saț, și cel mai bun.
Mie-mi părea că totul e firesc,
Și stăpînirea, și Gutinu-n ceață.
Mi-au trebuit din somn să mă trezesc
Cam douăzeci și cinci de ani de viață.
O, nu aveam pe-atunci nici drag de stihuri,
Nici brațul hotărît, nici pașii siguri,
Și totu-n lume îmi părea firesc...
Tu m-ai trezit, partid,
Și-ți mulțumesc.

Senin e cerul patriei, senin,
Ca lacrima de rouă din geana unui cr

Ca albăstrimea lui s-o pot păstra,
Și fruntea spicelor, împreunată,
Și viața-ne, și veselă, și grea,
Ce-i dată muritorului odată, —
— Increderea în mine și în voi,
Și-n zborul fericirii noastre noi, —
De tine pururi soarta mea s-o legi
Partid al meu,
Al meu și-al țării-ntregi!

Tiberiu Utan

Serenadă la ferestrele Beneluxului

Benelux, Benelux,
bursa-i mare în reflux.
In același lanț sînt strînse
trei țări ca trei nume plînse,
Benelux!

S-a-ncuibat în Benelux
legea clanului Ku-Klux.
Tot ce nu-i american
poartă tristul vot de blam
Benelux!

Benelux, Benelux,
amatori de bani, de lux,
prind iancheii toți osînză
căci Olanda le dă brînză,
Benelux!

Belgia din Benelux
știe că e foamea-n flux,
mor copii flămînzi, de frigur,
și cum geme marea-n diguri!
Benelux!

Benelux, Benelux,
bursa-i mare în reflux —
mică țară-i Luxemburgul
dar șomeri mulți are burgul
Benelux!

Și-a venit în Benelux
unde-i foamete și lux,
criza-n straie de paradă
ca să cînte-o serenadă,
Benelux!

Al. Andrițoiu

Campionii „purității morale" a Italiei

Partidul democrat-creștin care guvernează în prezent Italia, prin competența domnului Mario Scelba, și-a desfășurat întotdeauna campaniile electorale sub deviza luptei „pentru puritatea morală a țării". Afișe, cuvîntări, declarații radio și televizate, au transformat pe democrat-creștini în adevărați campioni ai austerității și moralității depline. Și într-adevăr, ultimul eveniment care reține atenția opiniei publice italiene — cazul Wilma Montesi — a demonstrat că între vorbele și faptele democrat-creștinilor nu e decît o foarte mică deosebire.

Iată numai cîteva fapte. La 11 aprilie 1953 a fost găsit pe malul mării, la Ostia, cadavrul unei tinere femei. Ancheta, dirijată de fostul prefect de poliție al Romei, Saverio Polito și de superiorul său Pavone, a identificat victima în persoana Wilmei Montesi, stabilind că e vorba de un accident: tînăra, suferind de o eczemă, a fînut să se vindece luînd... o baie de picioare. Cu acest prilej, s-a înecat. Punînd aceste concluzii cei doi polițiști dovedeau o bizară concepție despre terapeutica bolilor de piele: „Tratați eczemele cu băi de picioare", era o formulă interesantă, care n-a prins însă. Opinia publică italiană a început să bănuie că de fapt e vorba de apărarea unor fețe cu piele foarte subțire, întreținută cu multă cheltuială. Și de aceea, de un an de zile „cazul Montesi" ține afișul în Italia. Treptat, s-a ajuns să se știe de niște orgii desfășurate într-un castel singuratic și — treptat — au apărut în arenă nume de mare răsunet politic. Unul dintre ele este Maurice de Hessa. La acest nume răspunde nepotul ex-regelui Umberto al Italiei, gentilom reperat în noaptea morții lui Montesi, plimbînd o tînără frumoasă într-o limuzină ultraluxoasă, chiar în preajma locului unde a fost descoperit cadavrul. Un alt nume este al lui Piero Piccioni „feciorul lui tătucu" (tătucu fiind fostul ministru de externe în cabinetul Scelba). Piero avea — după mărturisirile cronicilor mondene — doar două pasiuni: jazzul și studiourile de filme de lîngă Roma, unde ca tot democrat-creștinul militа pentru moralitate la umbra marilor vedete feminine. În sfîrșit, un alt nume este Ugo Montagna di Pietro. De profesie marchiz, Specialitate: chefuri (în timpul războiului făcea — în orele libere — diferite mici „servicii" poliției secrete mussoliniene și celei hitleriste). Semne particulare: „Fiat" ultimul tip; eleganță extravagantă; austeritate democrat-creștină.

Ținînd seama de calitatea eroilor, discreția poliției romane apare justificată. Din păcate însă pentru democrat-creștini, tot atît de justificată apare și curiozitatea publicului care ține să cunoască toate dedesubturile dramei marine de la Ostia. Așa se explică faptul că, pînă la urmă, magistrații au fost nevoiți să aresteze pe Piero Piccioni și pe marchizul Montagna, că regalei lichele Maurice de Hessa i s-a retras pașaportul, că ministrul Atilio Piccioni, prefectul de poliție Polito și superiorul său Pavone au trebuit să demisioneze.

Este adevărat că cercurile apropiate de oficialitatea șifonată încearcă să apere pe protagoniștii afacerii. Semnalînd faptul că Maurice de Hessa neagă vreo participare la asasinat, un ziar italian, foarte îndrăgostit de coroana regală, venea cu argumente „zdrobitoare" în favoarea nevinovăției augustului cheflîu: „Cuvîntul unui om de asemenea rang nu poate fi pus la îndoială. Nașterea, educația primită, nu permit unui prinț să mintă".

La rîndul său domnul Scelba — recent popularizat printr-o fotografie, înfățișîndu-l braț la braț cu marchizul-agent Ugo Montagna la o nuntă unde cei doi oameni de stat erau martori — a ținut să ia personal cuvîntul în afacerea Montesi. Premierul s-a ocupat de răspunderea fostului ministru de externe în cabinetul său.

— Întîi, a spus d. Scelba, inculparea tînărului Piccioni nu înseamnă implicit condamnarea lui. Și pe urmă, tatăl nu e responsabil de greșeala fiului.

Prin urmare e clar:

Întîi: tînărul Piccioni nu e vinovat, întrucît justiția nu l-a condamnat.

Al doilea: tînărul Piccioni este vinovat, dar tatăl e pur ca un nou născut.

Logică democrat-creștină. Cuceritoare, inatacabilă și tot atît de pură ca și moralitatea în lupta pentru care partidul democrat-creștin se socotea un campion

L. Sărățeanu

Alte măști aceeași gamă

— Puneți firma asta la loc și căutați prin atelier una mai nouă.

Desen de GION

Scriitorul de după gratii

Închipuiți-vă următorul dialog:

— Good morning, mister Chessman! Cum vă mai simțiți?

— Destul de prost, my dear. Am lucrat toată noaptea și sînt obosit.

— Dar ați terminat, nu-i așa? Editorul nostru e grăbit să plece.

— Da, dar eu nu sînt grăbit să termin, căci dacă termin... (și mister Carl Chessman face un semn nespus de grăitor cu mîna în dreptul gîtului).

Dialogul nu are loc, cum s-ar putea crede, într-un birou, ci într-o celulă. Iar Carl Chessman nu e un scriitor oarecare, ci un condamnat la moarte. Fotografia lui poate fi văzută în ziarele și revistele de mare tiraj și nu există om în S.U.A. care să nu cunoască, cu lux de amănunte, „camera sa de lucru" — celula 2455 a închisorii din Quentüs. „Memoriile" lui Chessman se vînd în sute de mii de exemplare și editorii se bat pentru a obține dreptul de a le tipări.

Dar ce povestește „scriitorul" în operele sale? Nimic altceva decît ceea ce a făptuit: cîteva zeci de răpiri, cam tot atîtea violuri și încă vreo cîteva crime de mai mare sau mai mică importanță. Acum vreo șase ani, Chessman a fost prins, judecat și condamnat la moarte. Dar orice rău cu partea lui bună... Deoarece execuția întîrzia, Chessman plictisit a cerut hîrtie, cerneală și a început să scrie. Cunoscînd bine marja care se cată, el a umplut pagină după pagină cu descrierea celor mai abjecte crime și perversități: cărțile lui sînt dintre cele mai „tari" care apar în S.U.A. Pentru asta, Chessman n-a avut nevoie să inventeze; el n-a făcut decît să povestească propriile-i isprăvi. Succesul a fost neașteptat. Chessman a devenit steaua scriitorilor americani, iar celula 2455 obiect de invidie pentru orice scriitor

Vîlva stîrnită de „memoriile" lui Chessman a fost atît de mare, încît nici un judecător n-a mai vrut să-și asume răspunderea executării pedepsei. (Se spune chiar că unii judecători așteaptă nerăbdători să citească mai departe „memoriile" lui Chessman pe care acesta — hoțul tot hoț! — le lungește mereu.)

Astăzi Chessman are asigurat succesul și mai este și posesorul unei frumoase averi cîștigată prin „muncă scriitorească". Asta îi îngăduie să ducă o viață comodă și să-i mituiască pe cei ce se îngrijesc să-i salveze de la moarte viața atît de prețioasă. Și așa, de șase ani încoace, judecătorii au grijă de el ca de omul lor. Nu e Chessman produsul „modului de viață" american? Și mai ales nu e Chessman furnizorul către justiția S.U.A. a noilor delicvenți care vor învăța din cărțile lui cum se fură, se violează și se ucide?

Radu Țiulescu

Luna prieteniei romîno-sovietice

Săptămîna cărții sovietice

Între 14—21 octombrie se desfășoară în întreaga țară „Săptămîna cărții sovietice". În cadrul nenumăratelor manifestări organizate cu acest prilej se va face o largă popularizare a operelor scriitorilor clasici ruși și a scriitorilor sovietici. Astfel la „Casa prieteniei romîno-sovietice" vor fi prezentate operele lui Pușkin și Lermontov, iar la Palatul Pionierilor va avea loc o serbare a cărții pentru copii. O manifestare festivă va fi consacrată celor zece ani de activitate a Editurii „Cartea rusă". În cadrul acestei săptămîni se organizează și „Festivalul prietenilor cărții". În consfătuiri cu cititorii vor fi prezentate cărțile „Ștepan Razin" de Zlobin, „La izvoarele vieții" de Lepeșinskaia și „Aerul tare al înălțimilor" de V. Bărlădeanu.

De asemenea se vor organiza seri literare și seri de basm în care se va citi din operele scriitorilor clasici ruși și sovietici. Asemenea manifestări vor avea loc în toate orașele din țară și în centrele muncitorești.

★

Sub auspiciile Comitetului Național pentru sărbătorirea Lunii prieteniei romîno-sovietice, la „Casa prieteniei romîno-sovietice" a avut loc o seară de poezie și proză din literatura clasică rusă și sovietică.

Cu acest prilej, Lucia Sturdza-Bulandra, Costache Antoniu și Ion Manolescu, artiști ai poporului ai R.P.R., Aura Buzescu și George Vraca, artiști emeriți ai R.P.R., au citit din operele lui Pușkin, A. P. Cehov, Maxim Gorki, V. V. Maiakovski și E. Dolmatovski.

Zece ani de activitate a editurii „Cartea rusă"

Aproape șapte mii de titluri, însumînd 75 milioane exemplare. Iată bilanțul activității editoriale în ceea ce privește traducerile din literatura clasică rusă și literatura sovietică.

În această perioadă editurile noastre, între care și „Cartea rusă" care împlinește zilele acestea zece ani de existență, au tipărit cărți de ideologie, beletristică, tehnice, științifice, pedagogice, etc.

Primele traduceri apărute în anul 1944 au fost genialele lucrări ale lui Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului" și „Scrisori din depărtare" precum și lucrările lui I. V. Stalin „Marxismul și problema națională" și „Despre Marele Război pentru Apărarea Patriei". În același an au apărut cărțile literare „Jurămîntul" de F. Gladkov, „Pentru patrie" de M. Șolohov și „Dragoste simplă" de Vanda Vasilevskaia.

Editurii de Stat pentru literatură politică i-a revenit sarcina tipăririi operelor clasicilor marxism-leninismului și a literaturii politice în general, publicînd în această perioadă din acest domeniu titluri cu un tiraj global de 32 milioane de exemplare.

În sarcina editurii „Cartea rusă" au revenit traducerile din literatura beletristică. Ea ne-a dat în cei zece ani de rodnică activitate în traducere românească operele celor mai de seamă scriitori clasici ruși, ca Tolstoi, Gogol, Pușkin, Gorki, Cehov, Lermontov, Turgheniev, Krilov, Nekrasov, Saltikov-Scedrin, Korolenko și alții. Edițiile acestor clasici universali și ale scriitorilor sovietici au fost tipărite în traduceri făcute de scriitori consacrați ca Mihail Sadoveanu, A. Toma, Cezar Petrescu, Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, M. R. Paraschivescu, Al. Philippide și alții.

Din trecutul glorios al poporului rus au fost publicate lucrări ca „Ivan cel Groaznic" și „Petru I" de Alexei Tolstoi, „Fiii credincioși ai Rusiei" de Nikulin, „Ștepan Razin" de Zlobin, „Rada din Pereiaslav" de Ribak și altele. Despre lupta clasei muncitoare, formarea și creșterea partidului, precum și pregătirea Marii Revoluții din Octombrie au fost tipărite opere ca „Mama" de M. Gorki, „În ajunul furtunii" de Malearevski, „La capătul nopții" de Popov, „Scînteia" de Sokolov, iar evenimentele din perioada revoluției sînt înfățișate de „Poemul lui Octombrie" de V. Maiakovski, „Calvarul" de A. Tolstoi, „Pe Donul liniștit" de M. Șolohov, „Torentul de fier" de Serafimovici, „Așa s-a călit oțelul" de Ostrovski.

Lupta pentru colectivizarea agriculturii ne-a fost făcută cunoscută de lucrările „Pămînt desțelenit" de M. Șolohov, „Bruski" de Panferov și altele.

„Tînăra gardă" de Fadeev, „Mesteacănul alb" de Bubenov, „Zile și nopți" de Simonov, „Povestea unui om adevărat" de B. Polevoi, „Vasili Tiorkin" de Tvardovski, „Patria" de Karavaeva, — ne vorbesc despre eroismul și patriotismul oamenilor sovietici în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Eforturile și munca depusă de popoarele sovietice pentru refacerea țării și construirea mai departe a comunismului sînt oglindite în cărți ca „Secerișul" de Galina Nikolaeva, „Înălțimi" de Vorobiev, „Munca" de Pavlenko și „Cuvînt despre ziua de mîine" a lui Dolmatovski.

În cadrul lunii prieteniei din anul acesta „Cartea rusă" tipărește noi cărți din marele și inepuizabilul tezaur al literaturii ruse, ca „Opere" de A. S. Pușkin, vol. I și II, „Opere alese" de S. Scedrin, „Opere" vol. I de M. Gorki, „Opere" vol. IV și V de L. Tolstoi, „Insula dezamăgirilor" de L. Loghin, „Karaganda" de G. Mustafin, „Opere" vol. I de A. Cehov și altele.

Masele largi de cititori își exprimă bucuria și recunoștința față de colectivul editurii „Cartea rusă" pentru rodnica lui activitate și-i dorește noi realizări în domeniul atît de însemnat al traducerii cărții ruse și sovietice, izvor nesecat de învățăminte și de culturalizare.

Rep.

Din povestirile scriitorilor sovietici

În editura „Cartea rusă" a apărut de curînd culegerea *„Povestirile scriitorilor sovietici"*. Cele 40 de povestiri înmănunchiate aici arată succesele repurtate de scriitorii sovietici în acest domeniu de activitate literară, constituind în același timp un viu exemplu și pentru scriitorii noștri. Volumul cuprinde, pe lîngă numeroase povestiri intrate în patrimoniul literaturii clasice sovietice, și povestiri ale scriitorilor sovietici tineri. Întîlnim poemele *„Cîntec despre vestitorul furtunii"* și *„Vulturul"*, pline de patos revoluționar și dragoste de libertate, ale lui Maxim Gorki, apoi povestirea lui Juri Gherman: *„Plimbare prin curtea închisorii"*, inspirată din lupta neînfricatului luptător bolșevic Felix Dzerjinski, nuvela *„Cărăușii"* de Babaevski cu o temă din munca plină de avînt a colhoznicilor sau *„Comandantul insulei păsărilor"* de Dikovski, povestire despre bravii marinari sovietici, etc.

Volumul I din operele complete ale lui Gorki

editat de „Cartea rusă", cuprinde 24 de povestiri, multe din ele traduse pentru prima dată în limba română. Printre altele se vor afla în primul volum povestirile: *„Bietul Pavel"*, *Doi vagabonzi"*, *„La sare"*, *„Moș Arhip și Lionka"* etc.

Două romane sovietice pentru tineret

vor tipări, cu prilejul Lunii prieteniei romîno-sovietice, „Editura tineretului". Primul *„Pentru puterea Sovietelor"* de V. Kataev va apare în 24 mii exemplare. *„Ținut îndepărtat"* de Zadornov va avea un tiraj de 15 mii exemplare.

„Contemporanii" de Boris Polevoi

va apare tot în „Editura tineretului". Volumul cuprinde o serie de reportaje literare ale cunoscutului scriitor sovietic despre munca avîntată a oamenilor sovietici.

Din clasicii ruși

vom citi în curînd *„Opere"*, vol. I de A. S. Pușkin (din seria operelor alese, în curs de editare). Volumul cuprinde poezii lirice și basme în versuri. Vom citi de asemenea *„Opere alese"* de Saltikov-Scedrin. Printre cele 11 povestiri din volum se află și „Stîlpul", „Tatăl și fiul", „O zi la un conac boieresc", etc.

Cărți noi în cinstea Congresului partidului

O culegere de poezii

se află sub tipar la „Editura de stat pentru literatură și artă". Întîlnim în paginile culegerii numele a peste patruzeci de poeți. Desprindem din sumar: A. Toma *„Partidului"*, Maria Banuș *„Prima carte comunistă"*, Mihai Beniuc *„Înălțire"*, Demostene Botez *„Pe tine vreau acum să te cînt"*, Marcel Breslașu *„Stanțe despre marea sărbătoare"*, Eugen Frunză *„E timpul"*, Eugen Jebeleanu *„Petre Gheorghe"*, Veronica Porumbacu *„Răspunsul"* M. R. Paraschivescu *„Celor de la Hași"*, Cicerone Theodorescu *„Întîi Mai"*. Nu lipsesc nici poeții tineri: Al. Andrițoiu, Aurora Cornu, N. Labiș, I. Brad, Aurel Gurghianu, Tiberiu Utan și alții. Sînt de asemenea prezenți poeții maghiari: Horvath Imre, Horvath Istvan, Letay Lajos, etc. Volumul va fi tipărit în condiții grafice superioare.

Lucrări dramatice inspirate din lupta partidului

Autorii noștri dramatici pregătesc lucrări pentru a întîmpina cel de al doilea Congres al partidului. Multe din aceste piese sînt terminate și puse în repetiție la diverse teatre din Capitală și alte orașe ale țării. Colectivul Teatrului Municipal repetă noua piesă a scriitorului A. Baranga „Arcul de triumf", inspirată din lupta în ilegalitate a comuniștilor.

Tot cu aceeași temă, tînărul dramaturg L. Lupeș a scris o piesă intitulată „Ruperea de nori" predată Teatrului evreesc de stat din Iași.

Despre viața și activitatea luptătoarei revoluționare Ecaterina Varga, Augustin Horvath a scris în limba maghiară piesa „Doamna noastră".

„Orașul în flăcări" este noua piesă a dramaturgului Mihail Davidoglu, care evocă luptele duse în zilele eliberării țării noastre.

Petru Dumitriu, în colaborare cu Sonia Filip, a scris piesa „O parte din viața noastră" inspirată din munca unui colectiv care construiește o termocentrală.

Lupta comuniștilor împotriva acțiunilor dușmanului de clasă constituie subiectul lucrării dramatice „Urma alege" de Nicolae Moraru

Scriitorul maghiar din Timișoara, Ferencz Laszlo, scrie piesa „S-a făcut ziuă" a cărei acțiune se petrece în primele zile de după 23 August.

Horia Lovinescu a terminat o nouă lucrare dramatică care înfățișează lupta intelectualilor cinstiți pentru construirea socialismului. Piesa se intitulează „Citadela sfărîmată".

De asemenea au scris sau au în lucru piese noi, inspirate din aceste realități, scriitorul în limba maghiară Bella Karoly: „Torent de primăvară", Valeriu Luca: „Inimă neînvinsă" și Tiberiu Vornic: „Neguri risipite".

Ce pregătesc scriitorii clujeni

Scriitori clujeni întîmpină cu noi realizări cel de al II-lea Congres al partidului nostru. Astfel, dintre scriitorii în limba maghiară, Asztalos Istvan are în pregătire un roman inspirat din viața unei gospodării agricole colective, iar Nagy Istvan a terminat și are sub tipar romanul „Fetele noastre". De asemenea, el lucrează la îmbunătățirea cărții „La cea mai înaltă tensiune". Horvath Istvan va fi prezent în librării cu nuvela de largi proporții „Cioli-grof", un volum de „Poezii alese" (în limba română) și un volum de povestiri pentru copii. Tot sub tipar se află volumele de poezii cu care debutează tinerii poeți Szasz Ianoș și Marki Zoltan, precum și un volum de schițe al tînărului prozator Fodor Sandor

Poezii, schițe și nuvele scrise în cinstea Congresului și care vor apare în această perioadă în revistele „Utunk" și „Igaz Szo" au pregătit scriitorii Kiss Jenő, Létay Lajos, Tomas Gaspar, Panek Zoltan, Kanyadi Sandor și alții.

Nenumărate lucrări pregătesc și scriitorii în limba română din Cluj: A. E. Baconsky tipărește volumul său de versuri intitulat „Cîntece de zi și de noapte", iar în numărul festiv al revistei „Steaua" va publica un ciclu de versuri lirice închinate partidului.

Un amplu studiu despre viața și activitatea scriitorului Ion Agîrbiceanu are gata pentru tipar Mircea Zaciu care lucrează și la un roman inspirat din viața studenților.

Ion Brad are sub tipar o carte pentru copii și a pregătit un ciclu de poeme despre satul de azi: „Cîntecele pămîntului natal".

Aurel Gîrghianu va publica primul său volum de poezii „Drumuri", precum și mai multe poezii lirice pregătite pentru revista „Steaua". În același număr vor apare și poeziile scrise în cinstea Congresului de către poeții Aurel Rău, V. Felea și Leonida Neamțu.

De la o săptămînă la alta

EXPOZIȚIA CĂRȚII GERMANE

În prezența unui numeros public, sîmbătă s-a deschis în sala din b-dul Magheru Expoziția cărții germane, organizată de Institutul Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea, în cinstea împlinirii a cinci ani de la proclamarea Republicii Democrate Germane.

După cuvîntul de deschidere rostit de Andrei Lăzărescu din partea Ministerului Culturii, a vorbit E. Riedel care, în numele ambasadei R. D. Germane în R.P.R., a mulțumit pentru buna organizare a expoziției.

Cei prezenți au vizitat apoi expoziția, în care se află numeroase cărți științifice, tehnice și literare

Cărți ale clasicilor literaturii universale și germane sînt tipărite acum în tiraje necunoscute în trecut. Literatura nouă germană, îmbogățită cu autori crescuți în noile condiții de viață liberă, înfățișează succesele și lupta poporului german pentru unitatea Germaniei, pentru pace.

LA CASA SCRIITORILOR

Uniunea Scriitorilor și organizația U. T. M. a Uniunii Scriitorilor aniversează vineri 15 octombrie a. c., orele 17.30, la Casa Scriitorilor — 50 de ani de la nașterea marelui scriitor sovietic Nikolai Alexeevici Ostrovski.

Tov. Dumitru Mircea, laureat al Premiului de Stat, va vorbi despre „Nikolai Alexeevici Ostrovski — omul și scriitorul militant".

„SCRISUL BĂNĂȚEAN"

„Scrisul bănățean", almanah literar al filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., a împlinit de curînd cinci ani de activitate.

În paginile almanahului timișorean au debutat și s-au afirmat numeroși tineri poeți, prozatori și critici, ca: Mircea Șerbănescu, Aurel Martin, Radu Theodoru, Rusalin Mureșanu, Leonard Gavriliu și alții. Cu prilejul celor cinci ani de apariție, redacția publică în numărul 3/1954 o scurtă notă în care analizează succesele repurtate de almanah pe tărîmul creării unei „literaturi legate cu toate firele de lupta și năzuințele poporului muncitor". Scoțînd în evidență și lipsurile din activitatea revistei, colectivul redacțional și colaboratorii se angajează: „să înlăture slăbiciunile existente pentru ca „Scrisul bănățean" să atingă acel nivel corespunzător cu exigențele mereu crescînde ale maselor de cititori din patria noastră".

DE LA CERCUL LITERAR „D. TH. NECULUȚĂ"

În ultima ședință săptămînală a cercului literar „D. Th. Neculuță" au fost luate în discuție lucrări scrise de membri ai cercului, în cinstea celui de al doilea Congres al P.M.R.: poezia „Raza" de Florența Albu, înfățișînd un crîmpei din activitatea unor comuniști întemnițați între zidurile Doltanei și versurile „Daruri partidului" de Valeriu Filimon, text pentru un cîntec de mase.

După cuvîntul tovarășilor I. Stoleru și F. Rațiu, care au arătat calitățile și scăderile lucrărilor prezentate, poetul Cicerone Theodorescu a analizat versurile citite. Apoi Cicerone Theodorescu a citit două rondele inedite care au fost viu dezbătute de membrii cercului literar.

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

Note și comentarii

„ULTIMA ORĂ" DE MIHAIL SEBASTIAN LA MOSCOVA.

Aflăm din relatările presei că, în noua stagiune a teatrelor din Moscova, se va reprezenta în premieră pe scena Teatrului de satiră, alături de „Ploșnița" de Maiakovski și de noua piesă a lui N. Pogodin „Kiril și Metodiu", comedia scriitorului român Mihail Sebastian „Ultima oră", virulentă satirizare a moravurilor burgheziei și presei de șantaj din trecut.

SĂ DISCUTĂM MAI MULT!

Dezbaterile de idei organizate în Uniunea Sovietică cu prilejul pregătirii celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici sînt urmărite cu mult interes de către oamenii scrisului din țara noastră, pentru care asimilarea experienței literare sovietice reprezintă o sursă inepuizabilă de învățăminte. De curînd, în revista „Veac nou", poetul Demostene Botez cere scriitorilor să studieze cu atenție materialele acestor vii dezbateri, întrucît „dacă în stadiul în care se află societatea noastră fenomenele ce trebuie oglindite sînt altele, problemele de creație ale oglindirii lor în literatură sînt însă aceleași..."

Nu e deajuns însă să cercetăm discuțiile din presa literară sovietică, spune autorul articolului. Este necesar ca pe baza concluziilor trase din aceste discuții să pornim noi înșine mai intens la discutarea problemelor vitale ale literaturii noastre. Aceasta, însă, din păcate se face într-o măsură neîndestulătoare. „Revistele noastre n-au izbutit încă, decît într-o mică măsură, să ridice și să dezbată problemele legate de creația literară și operele apărute... În creația scriitorilor care fac azi ucenicie în metoda realismului socialist, fie ei bătrîni sau tineri — se ridică la fiecare pas dificultăți nebănuite, care trebuiesc puse în discuție. Revista ar deveni astfel tribuna unui fel de „schimb de experiență între scriitori".

D. Olmazu

UNDE ESTE CRITICA?

Pagina literară de duminică 3 octombrie a ziarului „Romînia liberă" a fost, spre mulțumirea cititorilor, mai cuprinzătoare decît în alte dăți.

„Mămăliga", schiță de Remus Luca, dă prilej talentatului prozator să creioneze, în cîteva linii, cu înțelegere sufletească, un moment din tragedia trecutului.

O fabulă „Păunul și grădina" — de D. Tabacu.

Note vioaie.

Informație bibliografică.

Și o recenzie a lui D. Micu la primul volum din „Antologia poeziei românești" care, pe lîngă prezentare, cuprinde și cîteva observațiuni cu privire la omiterea Pitarului Hristache din culegere și la alegerea textelor din Nicolae Văcărescu sau Gh. Baronzi. Toate bune...

...Dar critica, critica unde este?

Gh. Budeasa

ROMANUL-GAZETĂ

Pentru a pune la îndemîna maselor largi de cititori cele mai valoroase cărți din literatura sovietică, editura „Cartea rusă" a inaugurat o nouă colecție de mare tiraj — romanul-gazetă. Tipărite în ediții popu-lare, la un preț ieftin, aceste cărți pot fi difuzate într-un număr foarte mare de exemplare.

Primul volum din această colecție, care va fi pus în vînzare în „Săptămîna cărții sovietice" este o nouă ediție a romanului „Pămînt desțelenit" de Mihail Șolohov. Tradus de M. Sevastos după cea mai recentă ediție sovietică, romanul, ilustrat de P. Nazarie, are 118 pagini și costă 4 lei. Volumul următor va cuprinde romanul lui L. Loghin „Insula dezamăgirilor".

Lăudabila inițiativă a editurii „Cartea rusă" va fi primită și salutată cu bucurie de cititori. „Cartea rusă" va trebui însă să prezinte colecția în condițiuni grafice mai atrăgătoare. Desenul de pe coperta primului volum este inexpresiv față de conținutul cărții. De asemenea ilustrațiile din interior, deși semnate de un grafician consacrat, sînt de o execuție simplistă, prezentate meschin și în condiții grafice rudimentare, făcînd impresia unor vignete dintr-un almanah rural de pe vremuri.

Cartea lui Șolohov, care este una din marile opere ale literaturii sovietice, merita mai multă atenție.

g. d.

LA MAREA VITEZĂ!...

Este bine cunoscută importanța deosebită pe care o deține în cadrul vieții noastre literare discuția lucrărilor beletristice, a articolelor de teorie apărute în mod frecvent în presă și care își găsesc astfel un binevenit prilej de analiză și apreciere. Nu este vorba numai de posibilitatea exprimării operative a unui anumit punct de vedere. Ne gîndim mai ales la interesul viu pe care-l suscită asemenea dezbateri, la contribuția acestora în stimularea luptei de opinii în jurul problemelor actuale ale literaturii noastre.

Iată de ce inițiativa pe care revista „Viața românească" a luat-o nu de mult, de a prezenta o revistă a revistelor în fiecare număr, a fost primită cu satisfacție. Pînă acum, în bună parte, așteptările cititorilor „Viții românești" n-au fost înșelate; în paginile „Revistei revistelor" s-a realizat în general o amplă cuprindere a variatelor materiale apărute în „Contemporanul", „Gazeta literară", „Tînărul scriitor" sau „Cultura poporului". Nu este în intenția noastră de a întreprinde o analiză a acestei rubrici; am avea însă unele obiecțiuni cu privire la chipul în care sînt prezentate revistele amintite, lucrările analizate. Se folosește cîteodată o manieră superficială, de expediere prin cîteva notații fugare, la marea viteză, lipsite de adîncime, care în locul unei expuneri argumentate, prezintă aprecieri destul de discutabile, pe un ton sentențios. În numărul 8 al „Viții românești", de pildă, la rubrica „Revista revistelor" se afirmă despre o schiță a lui V. Nicorovici („...Totuși"), care dezbătea o problemă vitală pentru tinerii scriitori — pregătirea lor ideologică — cum că lucrarea în fond, „putea fi mai ascuțită și mai spirituală". Despre altă lucrare se afirmă cu aceeași dezinvoltură (cazul poeziei „De vorbă cu copilul meu" de Valeria Boiculesii) că „are versuri frumoase, pătate însă de umbra unui copăcel fără floare care le strică tot farmecul". Despre poezia lui Demostene Botez intitulată „Poemul libertății" apărută în „Contemporanul", se afirmă: „În imagini simple cîntă noua viață care a înflorit în cei zece ani de libertate cucerită cu ajutorul ostașului rus", etc. Autorului, cititorilor care ar fi vrut probabil să găsească o idee, o părere motivată despre poeziile sau schițele amintite, li se servește astfel o replică vagă și nefondată, „la marea viteză". S-ar părea că sentințele, fie ele pozitive sau negative, sînt pronunțate în virtutea unor principii și argumentații imanente, fără justificări sau notații suplimentare. Fără discuție!

Alteori se întîmplă ca sentințele de la rubrica „Revista revistelor" să împrumute un ton zeflemist care, departe de a da adîncime și combativitate textului, îi mărește imprecizia, punîndu-l pe cititor în fața unor propoziții echivoce. Astfel, discutîndu-se o schiță semnată de H. Rohan în „Contemporanul" se spune: „Nu știm în ce măsură este sugestivă compararea galeriilor subterane ale minei cu niște rinichi (care din punct de vedere anatomic au o funcție precisă), dar lucrarea evocă destul de bine vremurile grele, eroice, prin care au trecut minerii din Valea Jiului, schițînd uneori și profiluri umane..." Este regretabil că se folosește ironia în asemenea împrejurări, în locul unei cercetări mai atente a conținutului reportajului despre care este vorba. Un caz asemănător s-a petrecut și în nota privitoare la discuția despre limba operelor literare, din „Contemporanul", publicată în nr. 8, în care autorul, ignorînd totuși problemele acestei discuții, se grăbește să anuleze complet contribuția pozitivă pe care a adus-o articolul de încheiere a discuției, folosindu-se triumfător și ironic de un citat luat din însuși textul amintit.

Urmarea cum nu se poate mai firească a unei asemenea obișnuințe superficiale, de a da verdicte și de a emite păreri echivoce, o constituie neglijența, lipsa de elementară exigență față de propriile observații. Astfel, în „Revista revistelor" din „Viața românească" nr. 8, autorul uneia dintre notele publicate, deprins să-și lase ființ liber condeiului pe calea monotonă bătută de atîtea ori, a aprecierilor festive, a adjectivelor pompoase, notează: „...Deosebit de interesant se anunță a fi poemul lui Mihu Dragomir, Tudor din Vladimir... (după cum reiese din fragmentul publicat...)" Este cel puțin ciudat că autorul notei cu pricina a uitat, și nimeni nu i-a amintit totuși, că, pe lîngă fragmentul publicat în „Gazeta literară" s-a întîmplat ca „Viața românească", în urmă cu două luni, să publice în întregime valorosul poem al tovarășului Mihu Dragomir.

Este dreptul legiitim al cititorilor „Viții românești" să aștepte din partea prezentărilor care apar în rubrica „Revista revistelor", o apreciere competentă, pătrunsă de ton polemic, însă nelipsită de argumentație și conținut.

Miron Dragu

CRITICUL: CU CE SĂ RĂSPUND LA ACEST ROMAN? CU UNIBUTOH DE MIERE SAU CU O LINGURĂ DE PĂCURĂ?...

(Din „Literaturnaia gazeta")

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25
STAS 3452 — 25

TG.MURES
Palatul Cultural
BIBLIOTECA CENTRALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 32 — Joi 21 octombrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 35 bani

Dintr-o scrisoare

către un tînăr poet

Întrebările pe care mi le pui în ultima d-tale scrisoare sînt și întrebările mele. Cu un sfert de veac mai tînăr decît mine, te adresezi scriitorului mai vîrstnic, sigur că vei căpăta răspunsul. Scriitorul mai vîrstnic îți trimite un răspuns. Te previn însă că un răspuns nu înseamnă totdeauna o cheie. Eu însumi, cum îți spun, sînt frămîntat de întrebări în ceea ce privește problemele care te preocupă și care, la urma urmei, fac parte din însăși viața noastră scriitoricească.

Răspunsul meu este, așadar, o opinie. Imi pare rău că nu te aflu în București, căci — dacă ai fi aici — am discuta mult mai pe larg, cu biblioteca în fața noastră și cu putința, din partea d-tale, de a mă ajuta în aflarea răspunsului.

„Cum se face (îmi scrii) că, în literatura noastră — nouă și, totuși, atît de bogată — mai apar lucrări, uneori opace, inexpresive,—alteori stridente și triviale, și unele și altele apolitice. Cum se poate ca, după ce s-a dat (și nu odată!) semnal de alarmă, în ce privește primejdia producției de literatură în nici o contingență cu realitatea generoasă a vieții, să mai fie scriitori pe care această viață, viața noastră, să-i lase reci? De unde și la ce bun manufactura de versuri „haiducești", pirogravate, pline de „alelei" care n-au nici o legătură cu prelucrarea creatoare a folclorului, căci ele par a fi fost scrise într-o atmosferă de banchet general, cu ghirlande pe mese, la ferestre și pe căpățînile convivilor. Asta e doar un exemplu. Desigur că și dvs. citiți revistele și veți fi găsit multe alte versuri la fel, dacă nu și mai expresive în ceea ce privește inexpresivitatea. Care să fie cauza acestor lipsuri și greșeli ale literaturii noastre? În ce fel mi-ați putea explica faptul salutar că, după unele poezii eronate și altele fără accent, Maria Banuș ne-a dat, în „Despre pămînt", versuri atît de puternice? Nu este, oare, o greșeală în faptul că tov. Mihai Beniuc într-una din ultimele sale poezii scrie astfel (e vorba de hoardele hitleriste): „Iar Volga doar atît c-o au zărit/Și-mpiedicați în svastici au murit".

Cititorul rămîne cu impresia că poetul, în aceste versuri, nu-și dă seama de ceea ce a însemnat Marele Război pentru Apărarea Patriei.

Înfrîngerea mașinii de război a lui Hitler — mașină de război formidabilă — nu a avut loc într-un chip atît de simplist, atît de mecanic. Armatele hitleriste nu s-au dat peste cap, ci au fost date peste cap de popoarele sovietice într-un război crîncen.

Cum se poate ajunge de la admirabilele versuri din „Mărul de lîngă drum", la asemenea greșeli? Aș putea să adaug și alte exemple, între care mi-aș permite să amintesc chiar din versurile dvs. din ultimul timp.

Să fie vorba despre talent? Dar, atunci, talentul este un lucru ce se ia și se trece ca, bunăoară, gripa? Să fie vorba de bună dispoziție? Sau poate din cînd în cînd, unora dintre scriitori li se pare că arta e intuiție, cum afirma Benedetto Croce, ceea ce înseamnă „tocmai indistincție între realitate și irealitate..." Poate așa să se explice faptul că realitățile puternice din patria noastră apar, în anumite lucrări, fără contur definit, palide, ca niște ectoplasme — simplu pretext, fundal incolor, un paravan pentru feluritele speculații personale dar lipsite de personalitate, ale autorilor...

Unde poate fi găsită explicația acestor fenomene? În scăpătarea din cînd în cînd a talentului? În altceva?"

★

...Multe din întrebările pe care le ridici dumneata mi le-am pus și eu, mi le pun încă. Sînt convins că nu poate fi scriitor cu dragoste pentru misiunea sa care să nu fi sezisat, ca și dumneata, ca și mine, aceste fenomene. Și care să nu încerce să afle un răspuns. Profesiunea de scriitor nu e mai ușoară decît alta, orice s-ar spune. Atît doar că, de obicei, în alte sectoare de muncă, oamenii își discută mai mult necazurile, impasurile, și (de ce nu?) bucuriile, căutînd să se descurce reciproc. Noi, scriitorii, preferăm să scriem mai mult (adică am dori — ceea ce este întru totul aplaudabil) dar de discutat, discutăm, mi se pare, destul de puțin.

Ce-ar fi, uite, mă gîndesc chiar în aceste clipe cînd îți scriu, dacă întrebările care te frămîntă (într-o scrisoare anterioară spuneai chiar că „te chinuiesc"), ca și răspunsul pe care caut să ți-l dau, ar fi cunoscute și de alți tineri și mai vîrstnici scriitori? Poate că n-ar fi rău...

Fenomenele despre care scrii, îmi sînt cunoscute. Am vorbit, am și scris cîte ceva despre ele, dar se pare că n-am găsit cheia universală. „Botanicismul" în poezie continuă să facă flori, „haiducismul" să chiuie și platitudinea să-și întindă trupul flasc pe canapelele versurilor.

De unde să încep a-ți răspunde? (Am tot respectul pentru profesori, dar eu profesor nu sînt. Nu te aștepta la o expunere metodică a opiniilor mele). Vorbești de talent, de vocație artistică, așadar. E un element — după părerea mea — deloc mistic, însă indispensabil. El există sau nu există. E o constatare elementară, aceasta. Fără îndoială, el poate să se dezvolte sau să se usuce — dar asta-i altă poveste.

Tot atît de elementar însă — și aceasta-i valabil nu doar pentru scriitorii din țara noastră, ci pentru scriitorii înaintați de pe fața întregului pămînt — e faptul că talentul nu poate să rodească decît dacă se dezvoltă sub soarele unei ideologii juste. Singura ideologie justă, științifică, este ideologia marxist-leninistă.

Ea este soarele fără de apus, la lumina căruia s-a ivit și s-a dezvoltat mareа literatură sovietică. Datorită acestei ideologii, în țara noastră avem literatura nouă pe care o cunoști, o iubești și din rîndul slujitorilor căreia faci și dumneata parte. Busola vieții este soarele.

Busola tuturor celor care stau în slujba poporului muncitor, în slujba realităților care ne sînt scumpe, este această teorie materialistă, științifică a cunoașterii.

Marxism-leninismul nu se mulțumește, însă, să indice direcția dezvoltării societății, ci ne pune în mîini și arsenalul, cu ajutorul căruia putem grăbi transformările necesare, revoluționînd istoria! Marxismul cunoaște, cu un cuvînt, nu numai legile de dezvoltare a societății, ci și posibilitățile de a accelera transformarea realității.

Ceea ce scriu, îți sînt fireșteluc uri cunoscute. Cunoscute le sînt și celor mai buni dintre scriitorii noștri (prin această cunoaștere se și explică valoarea lucrărilor de seamă ale literaturii noastre).

Și totuși...

Uite, în clipele acestea, gîndul îmi zboară — la ce crezi?

Mă gîndesc, nici mai mult, nici mai puțin, decît la don Cleofas Leandru Perez Zambulo, student spaniol din Alcala, căruia Hasmodeu, dracul școlop, îi dă posibilitatea ca — ridicînd acoperișurile caselor — să vadă tot ce se petrece în casele din Madrid (nu din Madridul lui Franco, căci acolo știm ce se petrece!).

Mă gîndesc ce-ar fi dacă, printr-un procedeu asemănător, ridicînd, însă, nu acoperișurile caselor, ci storurile inimilor, ne-am putea da seama ce se petrece în intimitatea morală a unora dintre scriitori, atunci cînd li se vorbește despre aceste lucruri cunoscute și de o însemnătate vitală pentru dezvoltarea literaturii noastre. Majoritatea covîrșitoare a scriitorilor din patria noastră, legați prin tot ce au mai bun de lupta poporului muncitor, este pe deplin convinsă despre necesitatea însușirii învățăturii partidului. Aceasta este o realitate puternică. Numeroși sînt scriitorii care au studiat și studiază operele clasicilor marxism-leninismului la universitățile serale sau făcînd studiu individual. O știi prea bine și dumneata, căci — după cum îmi scrii—ai început, nu de mult, cursurile anului al doilea al universității serale.

Fără însușirea temeinică a concepției marxist-leniniste, fără însușirea spiritului de partid, nu poți fi de folos prin operele tale.

Fiind de acord cu acest adevăr, unii scriitori greșesc totuși, din cînd în cînd, în înțelegerea și în aplicarea lui în propriile lor lucrări.

Adeseori, fără să-și dea seama, ei cred că e suficientă însușirea civică a teoriei marxist-leniniste,— în lucrările literare, putîndu-se dispensa, din cînd în cînd, de minunata busolă, pe care (presupun ei) o au în buzunarul de la vestă și fără de care, în realitate, observăm cu toții, nici în literatură nu se poate face un pas. Ei mai greșesc, nu mai puțin grav, închipuindu-și că ideologia marxist-leninistă este un îndreptar care îți arată drumul din afară și nu că este însuși sîngele și respirația unei opere, elanul, viața, rațiunea de a fi a unei creații.

Carul nostru de asalt sînt operele noastre. Dar ce fel de luptător este acela care uneori (sau mai deseori) uită să-și mobilizeze carul cu invincibilele arme pe care ideologia marxist-leninistă și partidul i le pun la dispoziție?

Mă întrebi unde poate fi găsit izvorul apolitismului, al placidității și platitudinii unor opere, al literaturii de serviciu (care — e limpede — nu poate face servicii decît dușmanilor noștri). Eu cred că o sursă poate fi găsită și în această greșită înțelegere a rolului vital, permanent, al concepției marxiste în viața scriitorului și a operelor sale.

...Dar, ca Hasmodeu, hai să dăm acoperișurile la o parte. Privește: confratele nostru de acolo se află la birou. Uite, a ridicat abia vizibil o sprînceană, pentru a edicta: „Opera cutare nu are calități artistice; are, în schimb, merite ideologice".

E vorba, firește, de o operă literară, și omul își închipuie că o operă nu este o unitate, ci un fel de sandwich, din care — dacă nu e bun conținutul — poți mînca crutoanele (sau viceversa).

Să te miri atunci de cutare critic sau recenzent că vorbește așa cum vorbește cel căruia i-am ridicat acoperișul sau de altul, care scrie despre o carte că este „deficitară din punct de vedere ideologic, dar are merite artistice"?..

...Să mai ridicăm, însă, un acoperiș.

Tovarășul cestălalt nu se află la birou. Indopat recent cu porții serioase bine fezandate din simboliștii francezi (și din cei romîni, nu-i vorbă), omul privește mai tot timpul în tavan. Smulgîndu-i-l, era firesc să mă zăreacă.

— Shakespeare, Pușkin, Petőfi, Goethe, Byron, Nekrasov (îmi aruncă poetul, tunînd victorios) au fost mari prin geniul lor.

— Da (îi șoptesc), ei au fost geniali ori de cîte ori inspirația lor a mers mînă-n mînă cu idealurile mari ale umanității, cu linia în perpetuă ascensiune a omenirii, cu lupta ei împotriva tiraniei, a oprimării celui sărman de către tiran.

Ei au fost mari ori de cîte ori au avut acea revoltă partizană despre care am mai amintit undeva. Mari au fost ori de cîte ori au avut rolul acela sublim despre care vorbește Gorki: „rolul de moașă și gropar".

— Ești poet, iubite tovarășe. Ascultă-l, așadar, pe Hamlet adresîndu-se mamei sale, regina incestuoasă: „Iartă-mi virtutea,/Căci în năduful ăstor vremi obeze,/Virtutea e aceea ce-i silită/Să ceară vicleniei iertare, și-aplecată/Umilă, să o roage să-i dea voie/Să facă binele".

E aici Shakespeare, și e măreț pentru că prin cuvintele lui Hamlet grăiește însuși adevărul epocii respective: gura milioanelor de sărmani gemînd sub genunchiul de fier al celor puțini: virtutea înjugată de viciu.

Moașă și gropar a fost și geniul pușkinian, pentru că prin opera sa a ajutat nu la adormirea oamenilor, ci la trezirea lor:

„Am deșteptat în inimi cu lira-mi bunătatea,/De aceea de popoare mult timp voi fi iubit/În veacul meu cel crîncen slăvit-am libertatea/Și mila pentru cel „lovit" (Din „Exegi monumentum", în tălmăcirea lui Al. Philippide).

La trezirea oamenilor și nu la adormirea lor prin lucrări soporifice, fără conținut și fără elan putem fi ajutați numai dacă ne însușim profund principiile materialismului dialectic, concepția de viață a partidului, numai dacă participarea noastră la luptă e vehementă cînd trebuie, pasionată totdeauna, niciodată indiferentă, neîntrerupt partinică.

„...nici un om viu (ne atrage luarea aminte Lenin) nu poate să nu se situeze de partea unei clase sau alteia (dacă a înțeles relațiile dintre ele), nu poate să nu se bucure de succesele clasei respective, nu poate să nu se întristeze de eșecurile ei, nu poate să nu fie revoltat împotriva celor care sînt ostilii acestei clase, împotriva celor care împiedică dezvoltarea ei prin răspîndirea unor concepții inapoiate". (Lenin, „Opere", vol. II p. 525, ed. P.M.R.).

Poeții luptători fac parte dintre oamenii cei mai vii. Bălcescu l-a denumit „fii ai inspirației divine" care „avură la 1848, conștiința întîmplărilor viitoare".

Dar cum poate avea un poet, un scriitor în general, conștiința întîmplărilor viitoare cînd, uneori, după cum pe bună dreptate observi, nu are nici măcar conștiința întîmplărilor care îi stau la vîrful nasului?

Cea care-ți dă putința nu numai să te ții în pas cu vremea, ci și s-o depășești, este, o știi, ideologia marxist-leninistă. Ea-ți dă acele cizme de șapte poștii pe care și le-au visat toți poeții adevărați și pe care astăzi le pot avea, și le și au, cei mai buni, cei mai conștienți dintre ei.

Cu aceste cizme poți explora de pe acum viitorul. Cu ele te însuflețești de acel dar divinatoriu, de acel profetism — deloc mistic, deloc pythiac, — pe care adevărații artiști l-au pus totdeauna în slujba luptei milioanelor și milioanelor de oameni, care n-au avut parte decît de bezna luminată de propriile lor lacrimi.

Scriitor luptător e cel care se bucură de izbînzile clasei muncitoare și care e plin de mînie împotriva dușmanilor clasei muncitoare. Scriitor luptător e omul viu, care participă, sub îndrumarea partidului, la lupta clasei muncitoare și care, în luptă, nu rătăcește niciodată busola ce-i este însuși văzul: învățătura marxist-leninistă.

E o învățătură, după cum singur îți dai seama, vie ca viața. Numai ea laolaltă cu profunda cunoaștere a vieții, poate prezerva și de idilism, și de poezia „botanică", și de poezia „haiducească", și de cea a trîmbițelor nu de luptă, ci de circ, adică de triumful mincinosului în artă, de insinuarea perfidă a ideologiei burgheze.

Ea, învățătura marxist-leninistă, ne așează înainte cea mai loială oglindă, — oglindă care dă de gol literatura atonă, indiferentismul, conformismul în artă, — literatura lui „și cu carne și cu brînză", a șabloanelor, de care sînt sigur că și d-tale ți-e lehamite. (În critică, fenomenul este identificabil prin schema: „opera are nenumărate calități, însă..."; în poezie, prin schema: „frumoasă-i viața nouă dragi tovarăși,/Dar de-o să vrea dușmanul nostru iarăși...").

★

...În minunata călătorie pe care am făcut-o de curînd în Uniunea Sovietică, am vizitat casa (astăzi muzeu) în care Maiakovski și-a trăit ultimii ani. Păseam prin încăperile modeste, în vîrful picioarelor. Ce drept am (îmi spuneam) să-mi preumblu pașii prin aceste odăi, printre aceste lucruri intime, peste care au alunecat privirile Uriașului? Într-un colț, biblioteca. Cărți masive. Peste aceste coloane cu aurul șters au trecut de atîtea ori mîinile Poetului. Citesc: Marx... Engels... Lenin... Stalin... Plisarev...

Poetul genial a învățat pînă în clipa morții.

Și atunci mi-am dat seama încă odată de unde vine puterea grandioasă a geniului maiakovskian: de la acea busolă-stea în cinci colțuri, despre care-ți vorbesc, busolă-stea care ne arată drumul și ne luminează. De la acea forță, pe care Poetul a pus-o, fără rezerve, în slujba „clasei în atac" și pe care a celebrat-o fără încetare:

„Eu, un cuvînt
— mă lupt să strălucească
s-arate pentru-oricine
veșnic nou,
„PARTIDUL"...
cu nemuritor ecou
în tot ce-i conștiință omenească.

Să fii singur?
Cui îi trebuie asta?
Glasul unuia singur
— piuit pîrpiriu
Și cin'să-l audă?
Poate numai nevasta,
dacă nu e la piață
și nu vine tîrziu.

Partidul
e însă,
adînc uragan
de glasuri sudate,
nici unul în coadă;
el sparge
redutele oricărui dușman,
cum crapă
timpanele
în canonadă

Rău e omului singur
fără nimeni, străin.
Cînd ești singur,
să lupți —
vai și-amarl
Cei mai zdraveni ca tine
sub călcîie te țin
Și mai slabi decît tine —
doi dacă sar.

Dar cînd
spre partid
cei mici n-or să pregete,
tu, lîftă, te culeg pe făraș!
O mînă,
dar cu
milioane de degete,
acesta-i partidul —
un pumn uriaș.

Singur,
atît ești:
un zero amar...
Cît ai fi,
cînd ești singur —
poftim —
nu ridici
nici butucul
de-o șchioapă
măcar:
de-o casă —
ce să vorbim.

Partidul —
milioane de umeri de fier
unul de altul sprijiniți,
cît e'naltul.
Cu partidul
construcții
înălța-vom spre cer,
ținîndu-ne strîns unul de altul". *)

. . . . . .

Eugen Jebeleanu

Post-scriptum. Destinatarul acestei scrisori m-a rugat, dacă sînt de acord, să o dau publicității. Mă conformez, avînd credința că discuția poate să fie lărgită și că va fi cu folos pentru scriitori și, mai presus de orice, pentru cititori.

E. J.

*) Din poemul „Vladimir Ilici Lenin" de V. Maiakovski, în tălmăcirea lui Cicerone Theodorescu.

UN EXAMEN

Schiță

I

Fără să se ridice de pe scaun, liniștit și cu un surîs care putea fi și batjocoritor și drăgăstos, președintele Vasilie Birău își întinse mîna peste masă spre Constantin. Tot fără grai, Constantin puse în mîna întinsă o coală de hîrtie îndoită în patru. Apoi își mută greutatea trupului de pe un picior pe altul și-și potrivi mai bine căciula subsuoară, săltîndu-și din aceeași mișcare cioarecii. Aștepta să vadă ce se întîmplă. Spre mirarea lui, nu se întîmplă nimic. Președintele nu sări în picioare, nu veni repede spre el, nu-l porni să șadă pe canapeaua de piele din dreapta biroului, așa cum avea obiceiul... Nici vorbă. Vasilie Birău, despăturî alene hîrtia, citi ce era scris acolo, o netezi cu palma și-o așeză în stînga lui peste alte hîrtii. Deasupră-le puse broșura cu statutul gospodăriei. Apoi, oftînd ușurel, își ridică privirea spre Constantin, dădu din cap — de data asta fără surîsul obișnuit — se șterse pe rînd la colțurile gurii și — așa i se păru lui Constantin — parcă oftă iar... Pe urmă își puse mîinile mari pe masă, una peste alta și iar căută spre Constantin.

Acesta nu mai știa ce să facă. Era limpede că președintele citise cererea lui de ieșire din gospodărie. Era grozav de limpede. Totuși, de ce n-a sărit în sus? Ori de ce nu s-a lăsat pe speteaza scaunului, cu fața plină de uimire? Nici n-a deschis gura. A rămas atît de liniștit, încît lui Constantin i se păru că nu o asemenea hîrtie i-a întins, ci un pahar cu apă. Nedumerit peste măsură, își așeză căciula pe cap cu destulă încetineală, oftă, pufni odată, oarecum cu supărare și se îndreptă spre ușă încet... Parcă ar fi vrut să-i dea lui Vasilie timp să-l ajungă, să-i arunce o vorbă de la birou, orice, chiar o sudalmă, dar să nu-l știe tăcînd...

În liniștea camerei nu se auzi însă decît tic-tacul melodios al ceasului cu pendulă, zumzetul dulce al difuzorului și scîrțîitul podelelor sub pașii grei ai lui Constantin... După ce închise ușa în urma lui, Constantin stătu cîtva timp acolo ca să audă vreo mișcare în birou. Nu auzi nimic... Indiudat, dintr-odată coborî treptele, păși zgomotos și se depărtă pe ulița satului, călcînd apăsat drept prin mijlocul drumului prin noroi și bălțoace.

Cu toate astea în birou se petrecu ceva... Cînd văzu ușa închizîndu-se, președintele avu, o clipă, de gînd să sară de pe scaun și să se repeadă după Constantin. Se înfrînă cu mare greutate și-și lăsă capul pe masă, ca un om nespus de obosit. Atunci, din pieptul lui Vasilie ieși un oftat adînc, dureros, trudnic...

II

„Nici măcar n-a tresărit, afurisitul! se socotea Constantin în drum spre casă. Curat, parcă i-aș fi dat să bea apă".

Își făcuse o mie de planuri înainte de-a ajunge la sediu. Se văzuse intrînd țanțoș, hotărît nevoie mare, cu mîinile în șerpar. Apoi, după ce l-ar fi lăsat pe președinte să-l întrebe: „no, ce-i baiu, bade Constantine?" și să-l poftească pe canapeaua de piele, i-ar fi întins hîrtia îndrăznet și curajos și-ar fi așteptat o leacă să-l vadă răsturnat pe spate și cu ochii lărgiți de uimire... În acea clipă, el, Constantin, s-ar fi ridicat de pe canapea și-ar fi ieșit de-acolo ca un om care a isprăvit cu o ușurință uimitoare cea mai grea lucrare de pe lumea asta. Și s-ar fi dus acasă șuierînd...

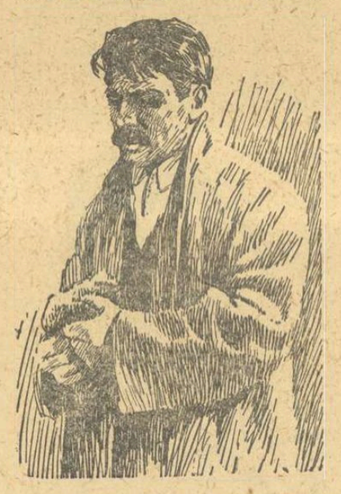

Ori l-ar fi vrut cuprins de tulburare și rugîndu-l cu cel mai dulce glas: „ce faci, bade, pentru numele lui dumnezeu! Nu-ți dai seama? Vrei să ajungem de rîsul lumii? Ești brat vrednic... cap înțelept... ce ne facem fără dumneata?"...

La acestea Constantin ar fi răspuns de sus, de la mare înălțime, către umilința președintelui:

— Nu mă privește! Bateți-vă capul!

Ori mai degrabă s-ar fi dus liniștit, ca de obicei. Ar fi intrat la sediu și poate că nici nu-l întîlnea pe Vasilie... Lăsa hîrtia la careva de pe-acolo.

Dar iată că ajuns la gospodărie, i se răsturnară toate socotelile. Îl văzu pe Candin, vechiul său prieten, măturînd de sîrg intervalul din grajd. Candin își lepădase haina, se suflecase la mîneci, ca să fie mai ușor; pe cămașă i se vedeau frunze de fîn și pleavă, semn că terminase cu așternutul pentru la noapte.

Constantin simți nevoia să-i dea bineț. Nu putea trece pe lîngă om ca pe lîngă un cîine; nu stătea în firea lui.

— Hai, noroc! răspunse binevoitor Candin, ieșind în ușa grajdului cu măturoiul în mînă. Bine că te văd. Hai încoace.

Nici refuzul nu stătea în firea lui Constantin, așa că intră în grajd, dădu mîna cu Candin și se uită la vaci. Era mulțumit că le vede sătule și tihnite. Peste vreun ceas, două, or veni mulgătoarele cu donițele și-atunci vacile au să-și facă slujba lor. Suraia trebuie să dea singură vreo zece kile.

Candin, slobod la limbă după feleșagul lui, îi spunea cu mare amănunțime că de ieri începuseră cu fin de pe fineață, că celălalt se terminase, că Rujana nu's ce are de nu mănîncă. Ar fi vrut s-o cate în gură, dar n-avea la îndemînă om priceput cu care să se sfătuiască; nu-l poate aștepta pe veterinar... O mie de fleacuri care puneau la grea încercare sufletul lui Constantin. În timp ce ținu vaca de coarne, în timp ce se uită și el la gura ei ca să-i vadă pușcheaua de pe limbă, căută cu înfrigurare un motiv să scape de Candin care, parcă mai mult ca niciodată, se arăta foarte legat de munca lui; avea răspundere... Nu găsi nici un motiv, așa că stătu cu el de poveste, fumară țigări peste țigări și află că în consiliu s-a discutat problema campaniei de primăvară, că nu-i mare scofală cu grîul de toamnă, jumătate ar trebui arat din nou, iar cel rămas e rărut și firav și amărît... Nu-i ocul nu le prea zîmbește în anul acesta. Iacă, au ajuns la mijlocul lui aprilie și încă n-au ieșit pe cîmp... E greu...

„Uite, și Candin vede că-i greu, se socoti Constantin. Apoi, eu ce să mai zic? Musai să dau în altă parte!"

Candin însă nu tăcea. Și nici nu se arăta frămîntat. Îi spuse că tot în acea ședință se hotărîse construirea unui grajd nou și sămălueșc pe îndelete cum ar ieși mai bine, cu muncitori plătiți, ori cu oamenii din gospodărie...

— Tu ai avea de lucru, Constantine. Te pricepi la lemnărie. Ai dobîndi zile-muncă tare faine. Adă-ți aminte cînd am făcut grajdul ăsta... I-ai întrecut pe meșteri. Știi cînd ți-a căzut bîrna pe picior?...

Constantin se gîndi și el cu îndoșare la acele timpuri de început... Vasilie Birău, pe atunci sim-

Dumitru Mircea

(Continuare în pag. 3-a)

50 de ani de la moartea lui D. Th. Neculuță

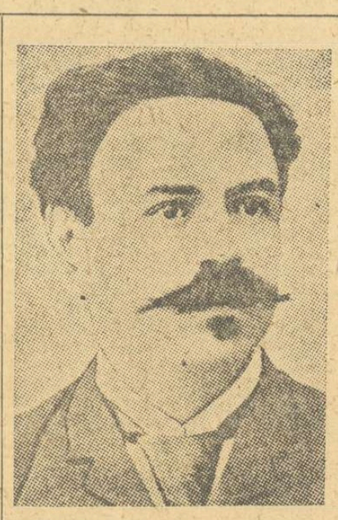

„M-am născut revoluționar, — spunea Neculuță, — simt în mine ura atît de generații proletare, izvorîtă din crimele și răutatea istorică a claselor suprapuse".

O asemenea conștiință luptătoare nu putea fi înfrîntă nici de teroarea burghezo-moșierească și nici de trădarea „generoșilor". Poet al clasei sale, Neculuță i-a cîntat durerile și i-a profilat convingerile, nădejdile, certitudinile. Versul lui are măiestria unei aspre sincerități și poartă zgura acelei forjări pe care, în asprele condiții ale unei vieți de cîine, cizmarul-poet o putea realiza, cu o cultură literară smulsă unor zile și nopți chinuite de mizeria cea mai neagră.

„Ah! cîte versuri nu mi-au furat nesimțitorii ăștia de stăpîni!", *exclamă Neculuță la care foamea de lectură era mai resimțită decît foamea de pîine.* „Aș sta flămînd și fără foc, — *spune el unui tovarăș: lui Al. Constantinescu care i-a adunat versurile într-un volum scos cu multă trudă în 1907,* — dar cînd văd masa golită de cărți mi se pare că e atîta întuneric și pustiu în casă, c-o iau razna pe cîmpii sau pe străzi, ca să uit măcar cîteva clipe că în societatea de azi, totul e împotriva muncitorului care vrea să se lumineze".

In linii simple, Neculuță trasează în „Martiri și călăi" *un veridic tablou al epocii lui:*

Tot muncești sărman popor,
Tot muncești... Și-al muncii spor
Ți-l răpesc dușmanii.
Tu te crezi bătut de sorți
Și ca vita rabzi și porți
Pe-al tău gît tiranii.

. . . . . .

Boii-n jug de foame-ți rag
Și de slabi abia mai trag
După dînșii plugul.
Tu, de milă plîngi brăzdînd,
Gol și slab, căci doar în gînd
De-ai văzut belșugul.

Dar și mesajul de nădejde e tot atît de direct și de cald:

O, popor, tu ești trudit
Iar mișeii ți-a-ngrădit
Drumul la dreptate.
Dar, nădejdea să nu-ți pierzi,
Tine-te ca brazii verzi,
Cînd furtuna-i bate.

In „Cor de robi", *poetul acuză cu și mai multă vigoare, multe din poeziile lui fiind adevărate rechizitorii:*

Ne-nchideți viața ca-n mormînt
În fabrici și uzine.
Și ne răpiți al firii cînt
Și florile și cerul sfînt
Și dulcea batere de vînt
Și zările senine.

Versuri care să exprime mai just și mai sugestiv ura împotriva exploatării nu fuseseră încă de nimeni dăltuite cu atîta sinceritate, — cea a proletarului silit să-și vîndă forța lui de muncă lăcomiei capitaliste.

Tema dreptății revine ca un leitmotiv în multe din poeziile lui Neculuță, fiindcă într-adevăr foamea după dreptate a poporului muncitor era uriașă. Despre dreptatea cea zălogită cu șapte peceți în legiuirile justiției de clasă, strigă poetul în același „Cor de robi":

Dreptatea noastră, sfînt odor,
Voi ne-ați închis-o-n carte.
Și-ai noștri toți dreptatea vor,
Dar vrerii lor ei pun zăvor:
Căci astăzi al dreptății dor
E lanț și plumbi, și moarte...

Din prunci și pîn pierim mișnegi
Tot bici de foc ne bate...
Și ne-ați legat în lanț de legi,
Și bir și oști și popi și regi
Și raiul vieții voastre-ntregi
Ne-ați tot trintit în spate.

Din demascator, versul lui Neculuță se avîntă cu elan profetic, al cărui ecou, în epoca sa, va fi fost cu atît mai puternic cu cît era mai inedit. Poetul vestește deci ziua ridicării la luptă:

Dar într-o zi din văi, din munți,
Din sate și orașe,
Voinici, femei, bărbați cărunți,
Se vor scula, și tari, și crunți,
Vor pune-n praf a voastre frunți,
Jivinilor trufașe.

Protestînd împotriva vandalismului antisemit, compătimind pe țiganii „cu traiul lor pribeag", redînd faptul divers, atît de banal pe vremea lui, al unei biete mame care-și vede — înnebunită — copilașii murind de foame, demascînd pe călăii care au răpit țăranilor „locul la masa bunătății", — Neculuță se îndreaptă, apoi, cu biciul satirei asupra „lor", asupra „mișeilor și neghiobilor ce-și dau aer de-nțelepți", asupra paraziților societății burghezo-moșierești, opunîndu-le — strivitor — imaginea lumii în plină și măreață desfășurare, — uriaș torent pe care nimeni și nimic nu-l poate stăvili (poezia „Lor...").

Fiu al poporului trudit și obijduit, Neculuță îi știe toate durerile și necazurile. Prin versul lui înflăcărat dă glas propriei lui revolte care-l a poporului, dezvăluie răul în toată hidoșenia lui și, militant activ, participă adesea cu îndemnul direct.

Vlăstar cu adînci rădăcini în popor, înviorîndu-și lira la izvorul mereu proaspăt al dragostei pentru lumea muncitoare, cu conștiința mereu trează a unei mari, sfinte datorii, — aceea de a lupta neînfricat, dîrz, consecvent pentru dărîmarea nedreptei orînduiri, — Neculuță a fost totdeauna prezent în focul bătăliei. La „Lumea nouă" el a îmbrățișat punctul de vedere al muncitorimii înaintate, și cînd trădarea „generoșilor" a lovit proletariatul nostru, poetul s-a alăturat luptei dusă de I. C. Frimu. la „Rominia muncitoare".

Nu odată, Neculuță a luat poziție împotriva războiului și a exploatării, pentru artă realistă, pentru artă militantă, pe linia intereselor largi ale poporului, pe linia progresului. Într-un articol „Asupra artei" *(publicat în „Icoana vremii", 1, nr. 1 din 1894, sub pseudonimul N. Sorin, reprodus de* „Viața românească" *nr. 8, în cadrul unor date noi asupra vieții și operei scriitorului nostru, documentat prezentate de Mihu Dragomir), Neculuță se adresează astfel artistului: „...cînd* milioane de vieți se sting fără adăpost și fără hrană, într-un veac unde gîndirea omenească a adus mijloace care să înlesnească lupta pentru trai cu natura, iar nu lupta dintre om și om... — tu, artist, stai deoparte și ne spui visele ori nostalgiile tale de mormînt?... Vai, dar tu nu ești ca noi: pe tine te-a înzestrat firea cu o organizație mai deosebită, în tine vibrează niște coarde mai fine, urechea ta prinde mai lămurit ecoul ăsta în care se răsfrînge toată jalea și plînsul unui neam întreg de obijduiți! — De ce să nu-l asculți? De ce să nu închegi plînsul lor în graiul tău sfînt și nepieritor?"

Mereu pe cîmpul bătăliei ideologice, Neculuță nu se sfiește să dea o replică „Glossei" *eminesciene, adresîndu-se* unui pesimist:

Ce tot plîngi și-ți îmbraci gîndul
Cu cernitele vestminte
Ale întristării?
Negrele gîndiri, uitării
Toate-aruncă-le de-a rîndul,
Haide înainte!

Au nu-ți pare că te chiamă
Tainic și cu mari cuvinte,
Lupta vremii tale?
Printre rele taie-ți cale,
Truda n-o lua în seamă,
Haide înainte!

Indemnul mobilizator al poetului e acela al unui bun tovarăș de luptă:

Cînd sub ei se zbate marea,
Au la plîns, la rugăminte,
Se gîndesc vîslașii?
Nu te prinde-n rînd cu lașii.
Urle de furtună zarea,
Haide înainte!

Tirania se va zbate
Să te rupă cu-al ei dinte,
Tu, cu pala forței
Fulger-o și zvîrle-o morței,
Și din drum nu te abate,
Haide înainte!
(„Înainte!")

La jumătate de veac de la moartea lui (17 oct. 1904), cuvîntul înaripat a lui D. Neculuță apare încă viu, militant. Țăria aceasta i-a dat-o conștiința clară a misiunii lui scriitoricești, cu atît mai de prețuit în ceața Rominiei burghezo-moșierești de acum 6—7 decenii:

Răscoală-ți copiii viteji ca titanii!
Ca fiara, în care înfipt-ai cuțitul
Călăii să urle, să-și blesteme anii
De pradă și lene, — să-și vadă tiranii,
Prin lacrimi sfîrșitul.

De groaza pieirii să-și sape mormîntul
Și-n el să s-ascundă ei, lacoma turmă.
În sînge revolta să-și scalde veșmîntul,
De țipăt și vaet să geamă pămîntul,
Ca-n ziua din urmă

. . . . . .

Cu fire voinică
Prin noapte de iaduri, pe valuri în spume,
Te-avîntă-nainte!... N-ai grijă, n-ai frică,
Oricîte talazuri și stînci se ridică
În calea ta, Lume!
(„Spre țărmul dreptății").

Trîmbiță răscolitoare, versul lui D. Th. Neculuță a chemat generații de muncitori la luptă, le-a insuflat și le-a sporit încrederea în marea lor cauză, le-a încălzit inimile cu focul inimii lui, în care palpitau năzuințile și îndemnuri pentru marile înfrun[illegible] ale veacului nostru. Și ca [illegible] îl cinstește.

UN RODNIC INCEPUT DE DRUM

— Schițele satirice ale lui Ștefan Luca —

Obiceiul folositor pe care și l-au luat mulți critici — acela că, discutînd o carte, să aleagă doar cîteva aspecte, pentru a le adînci, și să lase altele deoparte — poate duce pe unii cititori la concluzii ciudate. Lipsiți de concluzii asupra ansamblului cărții, ei își spun: „Un critic zice așa, altul altfel, sînt discutate tot felul de slăbiciuni, nu există un acord... Pînă s-or lămuri, ca să nu mă păcălesc, mai bine să citesc numai opere consacrate de zeci de ani".

De aceea, de la bun început, schițele lui Ștefan Luca merită să fie călduros recomandate acelora care încă nu le-au citit și deci n-au putut să-și formeze o părere proprie asupra lor. In ciuda copertei cam cenușii cu care l-a înzestrat Editura Tineretului, volumașul „Cișmele și noroi" cuprinde schițe vesele, satirice. Cititorul, căruia i se mai întîmplă cîte odată să părăsească o carte la jumătate, uneori chiar o carte la care apreciază diferite merite artistice dar pe care îi vine greu s-o străbată — va fi recunoscător pentru cele șase schițe pe care le-a parcurs cu plăcere.

Toate cele șase schițe au fost inspirate de moravurile înapoiate ale unor funcționari, sau, cum se spune în mod curent, au fost inspirate de felurite „rămășițe". Din aceste mici „rămășițe" s-ar putea, într-adevăr, clădi mai multe monumente durabile ale literaturii satirice, fără a mai vorbi de materialul poate și mai bogat pe care — e drept, fără voie — dușmanul de clasă îl furnizează literaturii satirice (material, din păcate, încă prea puțin folosit de către satira noastră). Tînărul prozator a creat două figuri de birocrați-„sistematizatori": unul mînat de carierism (Turculeț din „Ascensoare"), iar celălalt, pare-se, mai mult un „sistematizator" din vocație (Bălic din „Cișmele și noroi"); tot ruperea de viață, birocratismul, stă la baza întîmplării povestite în „Bascula". In schița „Numai două cuvinte" e ridiculizat tipul flecarului și lingăului Feflea, iar în „Avansarea lui Chipăruș", satira e îndreptată împotriva carierismului. In sfîrșit „problema ședințelor", care merită să ocupe un loc de senator de drept în orice culegere satirică, e reprezentată în volumul lui Ștefan Luca prin schița „Onoarea orașului".

Deși, prin tematică, unele schițe se aseamănă, totuși fiecare dintre ele are o personalitate distinctă, așa încît lectura volumului nu-ți lasă o impresie de monotonie. De altfel, unele fenomene satirizate de Ștefan Luca se cer în asemenea măsură biciuite, înfierate, stinpite, încît, chiar de s-ar scrie de zece ori mai multe schițe pe același subiect, încă nu s-ar potoli setea cititorului. El are nevoie de satiră ca de o armă de luptă — și ferice de scriitorul care creează tipuri vii cu ajutorul cărora poporul să poată lovi mai din plin în putregai, și în primul rînd în dușmani, hoți, delapidatori, precum și în trăsăturile înapoiate ce se ivesc și la oameni cinstiți.

Ștefan Luca a căutat să asigure o formă și o construcție cît mai variată a schițelor: o schiță folosește genul epistolar, alta cuprinde aproape numai un discurs, întrerupt de cîteva notații laconice sugerînd starea de spirit a auditoriului, „Bascula" e apropiată de genul reportajului sau notelor de drum...

Exemplele s-ar putea înmulți. Nu e vorba de o preocupare pentru compoziție în sine, ci de necesitatea de a găsi construcția cea mai potrivită pentru a cuprinde ideile, faptele, materialul de viață strîns de autor pentru fiecare schiță în parte. De pildă în „Avansarea lui Chipăruș" autorul a vrut să cuprindă în numai cîteva pagini o perioadă destul de largă din viața personajului satirizat, istoria încercărilor „tactice" ale acestuia de a-și obține avansarea. O asemenea expunere „istorică" ar fi fost informă, lipsită de osatură, improprie pentru o schiță de sine stătătoare deși, într-un roman, ea ar fi putut ocupa un loc onorabil. De aceea, autorul s-a rezumat la două momente: a) Chipăruș așteaptă trenul b) Chipăruș ajunge „la birou", în fața gazetei de perete. Intreaga istorie a dezvoltării acestui carierist e cuprinsă în rezumatul gîndurilor care se perindă prin mintea lui în așteptarea trenului. Astfel, evoluția „istorică" este „actualizată", atrasă în conflictul schiței: va fi Chipăruș avansat ori nu?

In ciuda varietății compoziționale, nu e greu de observat o trăsătură comună, care unește mai toate schițele. Ele ar putea fi mai curînd numite „schițe portretistice"; acțiunea lor e foarte simplă, rectilinie, adesea numai un pretext, iar accentul cade pe mijloacele portretistice, în minuirea cărora autorul dovedește o latură mai dezvoltată a talentului său. Scrisoarea despre Bălic este, în cea mai mare măsură, un portret al acestuia la fel ca și schița despre Chipăruș, ale cărei întîmplări sînt subordonate, rînd pe rînd, necesității de a prezenta cîte o trăsătură a personajului; nu o întîmplare, un subiect precis limitat, o situație anumită ne fac să-l întrevedem pe Chipăruș așa cum a fost și cum va fi. Mai rar (de pildă în finalul schiței „Onoarea orașului", final nu îndeajuns de puternic) satira rezultă nu atît din portret, cît din însăși situația înfățișată.

Cred că la al doilea volum al său, Ștefan Luca își va lărgi mult „gama" creatoare, dacă își va întregi tematica prin satirizarea dușmanului și dacă își va îmbogăți și mai mult varietatea mijloacelor compoziționale.

Este știut că satira și umorul nu pot trăi fără acel material de construcție pe care-l alcătuește comentariul — chiar și mascat — al autorului, imaginile, comparațiile, glumele sale, limba literară expresivă, plină de vioiciune. In această privință, schițele din „Cișmele și noroi" au farmecul lor și dezvăluie o față foarte promițătoare a talentului cu care e înzestrat Ștefan Luca. Sebastian Turculeț, plictisindu-se și aglomerînd fiere în munca lui de zi cu zi, așteaptă simbăta *„încărcat ca un acumulator de mare capacitate"*. Clădirea instituției unde lucrează are o *„față severă, ca a unui om în exercițiul celei mai necruțătoare autocritici."* Lui Vicențiu Chipăruș, obsedat de ideia avansării, i se pare că toți ceilalți *„înaintau ca într-un tramvai la porunca unui casier guraliv: avansați înainte!"*. Dascălu *„e observat numai în absență. Ceva asemănător cu o adeverință. Cînd o ai, nimeni nu ți-o cere, cînd n-o ai, toți au nevoie de ea"*. Bălic, *„de 1 Mai, e invitat să petreacă pe pătura comitetului executiv"*. Și așa mai departe, de la comparații cu acumulatori la cele cu filateliști sau jucători de șah, de la probleme sau ticuri administrative pînă la numărul ședințelor și comisiilor la lucrările cărora asistă Dascălu — scriitorul dovedește treptat, nu numai prin tematică, dar și prin stil, preocuparea pentru actualitate, faptul că satira, și în privința imaginilor, poate găsi în actualitatea noastră materia primă care-i este necesară. Cred că cititorului trebuie să-i dăm multe imagini, comparații, observații, generalizări, pe care le-aș numi moderne, bazate pe aspecte și preocupări mai noi cu care se întîlnește în viața lui de toate zilele. Depinde de talentul scriitorului ca noțiuni cum sînt „acumulator", „casier de tramvai", etc. să facă parte organic din cîmpul poetic al literaturii, să împrospăteze acest cîmp; firește însă că asta e ceva mai greu decît ca, la adăpostul unei interpretări trunchiate a formulei juste „a învăța de la clasici", să te mărginești la variante și combinații noi ale aceluiași bagaj de imagini, fără a-l îmbogăți.

Cu schițele sale, noi prin genul lor (e știut că nu avem prea multe vo-

Desen de ROSS

lume actuale de schițe satirice), Șt. Luca luptă să deschidă o pîrtie de care vor trebui să țină seama și cei alți creatori de scrieri satirice. Tocmai de aceea schițele tînărului autor au stîrnit oarecare răsunet; articolele prin care, pe rînd, Lucia Olteanu, Vera Călin, Al. Oprea și Lucian Raicu și-au spus părerea în privința acestor schițe, pot constitui obiectul unei discuții folositoare, menite să învioreze liberul schimb de opinii în „Gazeta literară" și alte publicații.

Analizate prin prizma unei singure probleme — *unitatea caracterelor* — schițele au fost supuse unui șir lung de obiecții. Problema unității caracterelor a fost ridicată recent — în ce privește zugrăvirea dușmanului, apoi a oamenilor frămîntați de contradicții puternice, precum și a eroilor pozitivi; s-au pus în discuție lucrări și personaje importante ale dramaturgiei noastre: „Schimbul de onoare" (Stratulat), „Lumina de la Ulmi" (Emil Comșa) și, în mai mică măsură, „Mielul turbat" (Spiridon Biserică). Ne vom mărgini însă la obiectul acestui articol — schițele lui St. Luca.

Despre ce e vorba? I se reproșează scriitorului faptul că în construirea caracterelor există tendințe și manifestări de (rog cititorul să rabde o clipă caracterizările cam aride pe care le-am cules și le-am așezat una lîngă alta) arbitrariu, simplism, vulgarisme și îmbogățire artificială a caracterelor, nerespectare a logicii lăuntrice, a unității interioare a caracterelor, aglomerare de trăsături specifice contradictorii... — într-un cuvînt se reproșează că în înfățișarea caracterelor autorul pierde din vedere „o anume conduită interioară unică" și astfel unele trăsături intră „în altă sferă caracterologică".[1]).

Din păcate, aceste formule științifice atît de promițătoare sînt folosite pentru a ni se explica următoarele: de vreme ce Bălic reprezintă un cap „sistematic", un om obsedat de mania alcătuirii unor planuri „sistematice" și utopice, „nu merge" ca el să fi scris în tinerețe versuri decadente, sau pur și simplu triviale, nu are legătură cu un astfel de caracter faptul de a-și face autocritică formală; și, mai mult, de vreme ce el e un *„sistematizator"*, nu mai poate fi, totodată, și *flecar*, deoarece acest fapt ar submina unitatea lăuntrică a caracterului său. Spațiul nu-mi permite să înșir și alte asemenea apucături ce le sînt interzise personajelor, ca fiind „fără legătură" sau nesubordonate trăsăturii dominante a caracterelor. Fără îndoială că un caracter trebuie să fie unitar; nu se pot amesteca la întîmplare, într-un amalgam, tot felul de trăsături. Opera literară nu poate fi creată pe baza bunului plac al autorului, care să încalce adevărul vieții. Dar de multe ori, formula unității caracterului e înțeleasă doar ca o cerință abstractă de „logică", de legi pur logice, de raporturi exclusiv lăuntrice în cadrul caracterului, rupînd acest caracter de întregul complex al vieții sociale și de ceea ce se numește cu un cuvînt mai larg *practica*, sau *adevărul vieții*. Legea supremă este adevărul vieții — nu construcțiile logice arbitrare care prestabilesc categoriile de trăsături și proporțiile îmbinării lor într-un caracter „unitar".

Priviți „sistematizatorii"—încurcălume, maniacii planificărilor birocratico-utopice pe care-i cunoaștem din viață!...

In majoritate, ei sînt flecari, și încă flecari incorigibili, „de clasă înaltă"; păi ar fi minunat dacă cerințele logicii pure și diferite teorii literare, le-ar putea reduce măcar în parte debitul verbal! Firește, nu media statistică hotărăște și tot atît de verosimil este un „sistematizator" tăcut, adîncit în gîndurile sale utopice, gelos de secretul descoperirilor care se agită la suprafața materiei sale cenușii. Aci însă scriitorul a prezentat pe omul flecar, oficiant al autocriticii formale, etc, etc... — și nu știu de ce s-ar răpi scriitorului acest drept. Ascultați numai cum își face Bălic autocritica: *„Parcă s-ar despărți în doi Bălici. Unul care a greșit și altul care-l judecă. De primul te apucă mila. Îl admiri pe-al doilea"*. Ce poate fi mai „sistematic" decît această metodică și radicală sciziune a personajului în „doi Bălici" diferiți? Și decît această netă delimitare a sentimentelor pe care le încerci față de fiecare dintre ei? Cum se poate spune că *„observația asupra acestui sistem de autocritică ar fi fost armonică într-un caracter corespunzător, dar cu Bălic nu are legătură"*? Oare nu e evident că arbitrarul provine nu din partea tînărului scriitor — care a redat fidel și cu finețe realitatea — ci din partea unei asemenea analize rigide? Spațiul nu permite să analizăm în continuare și celelalte obiecții concepute în același spirit farmaceutic, nepăsător la adevărul vieții.

Nu ar fi stricat — și aci L. Raicu are dreptate — ca ideea de bază să fi fost reliefată cu și mai multă siguranță și vigoare satirică; însă, în loc de a orienta *în această direcție*, cerințele critice cum sînt cele de mai sus împing la schematism, simbolism sau oricum altfel vreți să-i spuneți — numai la realism nu.

Insfîrșit, merită ca în acest scurt spațiu să fie măcar semnalată problema *contradicțiilor*, a trăsăturilor contradictorii existente în caracter. Zugrăvirea lor — dacă e realistă — nu poate fi reproșată scriitorului, ci numai universului, naturii, care, precum se știe, are printre legile-i de mișcare și dezvoltare și pe aceea a existenței contradicțiilor în lucruri, a unității și luptei contrarilor...

O altă problemă discutată în legătură cu schițele lui St. Luca a fost aceea *a raportului între real și fantastic (grotesc)*[2]). Citind articolul tov. Vera Călin, în ciuda unor formulări confuze cuprinse în articol, oricine își poate da seama că ideia lui dominantă nu este nici decum aceea că „nu ar fi voie" de amestecat grotescul, absurdul, cu lumea reală. Ideia articolului este că tocmai de vreme ce „planul grotesc" al lui Bălic[3]) se mișcă într-o lume reală, această îmbinare a planului real cu cel absurd trebuie făcută *„după anumite legi"*, cu scopul de a ajuta *„la dezvăluirea raporturilor reale între oameni"*. Insă în articolul de răspuns intitulat „Rețete critice", umbrele gigantice ale lui Gogol, Rabelais, Cervantes și Scedrin au fost convocate în acest proces literar, pentru a depune mărturie — dacă mai era nevoie... — că grotescul sau fantasticul se pot foarte bine îmbina cu realul. Pare-se însă că problema aceasta a fost de mult rezolvată, chiar și înainte de autorii citați... Problema este de fapt următoarea: îmbinarea real-fantastic, în acest caz, așa cum e făcută, *dezvăluie ea oare mai adînc esența fenomenelor realității?* Nu „procentajul" real-fantastic importă, ci cerința realistă fundamentală ca — hiperbolizînd unele laturi ale realității, și, la nevoie, micșorînd sau excluzînd altele, — ceea ce e esențial să apară mai lesne la suprafață, mai puternic, cu relief.

Or, în această privință, „Cișmele și noroi" — deși Bălic e portretizat cu măiestrie — are, într-adevăr, lipsuri. Prezența în orășel a noroiului, din cauza căruia copiii umblă cu catalige, faptul că în alte privințe e un orășel mediocru, existența unei serii de „admiratori" ai lui Bălic, între care și autorul scrisorii din care e alcătuită schița — toate acestea nu sînt încă indicii că orășelul ar fi compus din oameni sceptici, anormali, croiți după chipul și asemănarea lui Bălic, așa cum vrea să ne dovedească

Sergiu Fărcășan

(Continuare în pag. 4-a)

1) Vezi Lucian Raicu: „Despre unitatea caracterelor în satira realistă", „Viața Românească" nr. 8/1954.

2) Vera Călin: „In cuvinte puține, lucruri mari", „Contemporanul" nr. 2 (373). Al. Oprea: „Rețete critice". „Gazeta literară" nr. 9.

3) Termenul echivoc: „plan grotesc" poate însemna planul de sistematizare al lui Bălic, care are un caracter grotesc, sau unul din cele două planuri care se mișcă acțiunea schiței — „...otesc" spre deosebire de „pla-

La 30 de ani de la moartea lui Anatole France

Intr-unul din romanele ciclului „Istorie contemporană" *(Inelul de ametist)*, personajul central și oarecum autobiografic, savantul Bergeret, ale cărui convingeri democratice nu sînt pe placul cercurilor reacționare locale, e huiduit și molestat de haimanalele acestor cercuri; o piatră aruncată pe geam cade în cabinetul rectorului, unde se afla profesorul:

— E un argument, spune rectorul, ridicînd piatra.

— E un argument romboidal, zice dl. Bergeret.

Impotriva unor asemenea argumente „romboidale" s-a ridicat încă din tinerețe, cu ironie cînd zîmbitoare, cînd caustică, raționalistul Anatole France, devenit la vîrsta maturității cărunte, prin logica lucrurilor și cu ajutorul evenimentelor istorice, „tovarășul Anatole".

Format în mediul unor buni cunoscători ai materialismului francez din sec. XVIII, al unor specialiști în istoria revoluției din 1789, care se întîmpleau în librăria tatălui său, admirator și moștenitor al lui Rabelais, Descartes, Diderot și Voltaire, Anatole France a pornit în condiții prielnice la înțelegerea lumii și a timpului său. Deținător al celor mai bune tradiții naționale, el a putut și a știut să le continue, „să continue Franța", găsind la capătul drumului ceea ce îi mod firesc trebuia să găsească un patriot și un umanist consecvent, un spirit lucid din pragul sec. XX: materialismul marxist.

Drumul nu a fost, desigur, lipsit de zig-zaguri, de șovăială, de poticneli chiar. Nu atmosfera coruptă a Imperiului al II-lea, nu cercurile parnasiene care atrăgeau pe debutanți prin înșelătoarea teorie a artei pentru artă, erau de natură a grăbi justa evoluție a unui scriitor, și așa înclinat să se izoleze în lumea cărților. Tar mai tîrziu, în urma înfrîngerii revoluției ruse din 1905 și a întăririi reacțiunii, cită fermitate nu-i trebuia unui intelectual democrat pentru a-și înfrînge descurajarea și pripeala, pentru a-și scutura scepticismul!

Raționalismul său inițial și inalterabil — prețios sediment al culturii poporului său — a fost pentru Anatole France suportul viguros care l-a făcut să respingă întotdeauna opresiunea și obscurantismul, sub orice forme le-ar fi îmbrăcat reacțiunea,

Umanist liber cugetător și fin ironist încă din primele opere („Nunta din Corint" — 1876, „Crima lui Sylvestre Bonnard" — 1881, „Thais" — 1890, etc.), Anatole France devine militant constatînd, în ultima decadă a sec. XIX, cît de înapoi era trasă Franța de manevrele diversioniste ale imperialismului, de militarism, de clericalism, de șovinism, de antisemitism. In timpul celebrei afaceri Dreyfus, el ia atitudine, alături de Zola și de cei mai buni intelectuali francezi, în favoarea ofițerului evreu condamnat pe nedrept.

★

Odată cu interesul scriitorului pentru viața socială, crește, cum e firesc, și realismul creației sale literare. Acum încep să se populeze romanele sale de personaje cu adevărat tipice ca acei politicieni și prelați oportuniști și cinici, acei funcționari ariviști și acele nobile doamne „înțelegătoare" din cele patru volume ale ciclului „Istorie contemporană" (1896 — 1901). Sylvestre Bonnard, umanistul erudit atît de cufundat în cărți încît e surprins de realitățile cele mai obișnuite ale vieții, începe să se uite pe fereastră, iese în stradă. Devine domnul Bergeret, savant nu mai puțin familiarizat cu frumusețile antichității, — dar, în același timp, lucid în fața contemporaneității, știind să vadă sub „pielea lucioasă" a castelanului Panneton de la Berge „un suflet soios", și sub părul asudat și prăfuit al tîmplarului Roupart tinerețea lumii.

Simpatia militantă a lui A. France pentru masele oprimate se cristalizează în nuvela care e poate cea mai

desăvîrșită operă literară a lui, „Crainquebille" (1901), satiră ș fichiuitoare a justiției de clasă. Crainquebille, zarzavagiul, biet bătrîn adus în fața judecătorilor pentru o vină imaginară, nu se poate apăra, e condamnat și nenorocit pe viață. Nedumerirea lui, stîngăcia cu care se exprimă, descurajarea care îl cuprinde sînt tot atît de acuzatoare pentru societate ca și suficiența și automatismul tribunalului. Ca și oliterul de stat major Dreyfus, omul din popor Crainquebille a căzut victimă unor stări de lucruri care nu sînt în folosul mulțimilor. Figura lui, puternic reliefată printr-o cunoaștere adîncă a psihologiei și a limbajului oamenilor simpli, a devenit populară și dincolo de granițele Franței.

Admiratorii „rafinați" ai lui Anatole France, cei care nu văd în el decît pe minuțiosul dibaci al frazei șlefuite, de o puritate subtilă, nu bănuiesc cît datorează măiestria sa, general recunoscută, contactului cu viața poporului. Le răspunde A. France însuși într-o prea puțin cunoscută autobiografie:... *S-a spus că știu să scriu. Dacă e adevărat, văd la aceasta două cauze. In primul rînd, am ascultat mult vorbind pe meseriași și pe oamenii din popor. Ei sînt profesorii noștri de limbă. Ei vorbesc în mod firesc... Ceea ce mai face, de asemenea, să nu scriu poate rău e că n-am avut niciodată intenția să-mi impopotonez limbajul și că m-am străduit întotdeauna să-mi redau exact gîndurile* („Treizeci de ani de viață socială", T. I, p. 213).

Iată cum, umanistul și raționalistul, care aducea poporului său un talent sprijinit pe tradițiile franceze de claritate logică — tot de la popor adunate — le-a putut îmbogăți, a putut ajunge la o creație artistică de mare valoare, nepierzînd contactul cu poporul său, înțelegîndu-i și exprimîndu-i însușirile și aspirațiile.

★

Cît de greu e însă, ca înțelegerea rațională a lucrurilor să se transforme în substanță artistică, o dovedesc alte opere ale lui A. France („Pe lespedea albă", „Insula Pinguinilor", „Revolta îngerilor", etc.) — opere fie insuficient de închegate, fie estompate de vălul ficțiunii și al utopiei, fie umbrite de concluzii confuze. In ele se recunoaște ascuțimea satirică, verva biciuitoare a autorului (de ex., „Insula Pinguinilor"), persiflarea felului cum a fost pregătită de cercurile reacționare afacerea Dreyfus, dar nu se constată existența unor tipuri complet realizate care să reprezinte, ca Crainquebille, imagini de neuitat ale contemporaneității.

Consecventă apare, de-a lungul ultimilor douăzeci de ani de viață, acțiunea socială a lui A. France.

In nenumărate articole și cuvîntări, A. France ridică glasul pentru a apăra pe oprimați și a vesti pe opresori. Vorbește împotriva masacrelor din Armenia și Macedonia, împotriva despotismului țarist și a cîrdășiei sale cu marea finanță franceză, susține organizarea de teatre populare, culturalizarea muncitorimii, emanciparea proletariatului. In 1904, se află printre primii colaboratori ai ziarului „L'Humanité", fondat atunci de prietenul său Jaurès. In 1905 salută revoluția rusă ca pe o revoluție cu caracter mondial. *Părinții noștri din 89* — scrie el — *au arătat Europei cum se face revoluția burgheză, și iată că, în schimb, proletarii ruși ne dau lecții de revoluție socială* („Către vremuri mai bune").

După cum romanele sale — cele mai multe dintre ele — primiseră sevă realistă din acțiunea socială, tot astfel, publicistica sa politică se împodobește cu culorile măiestriei sale de scriitor. In proza de militant a lui A. France, sclipesc formule izbitoare, fraze de bronz în care gîndirea generală își găsește înveliș de monument. El e cel care s-a adresat intelectualilor cu cuvintele: *Amintiți-vă că nu aveți dușmani la stînga. Amintiți-vă... că, fără proletari, nu sînteți decît o mină de disidenți burghezi și că, uniți, amestecați cu proletariatul, sînteți mulțimea în slujba dreptății.* El e cel care a recunoscut: *Nu există decît o forță care să poată asigura pacea universală prin mijloace sigure și, pentru a spune astfel, științifice, — este forța proletariatului. Unirea oamenilor muncii va fi pacea lumii.*

Victoria Marii Revoluții Socialiste— pe care a salutat-o cu bucurie („Salut Rusiei libere", 1917) l-a împrospătat speranțele. Bătrînul, dar agerul A. France *a fost primul* — va scrie Lenin — *care a pornit în fruntea mișcării intelectualilor francezi înaintați, pentru apărarea Uniunii Sovietice.*

Umanist, — socialist, — comunist — iată etapele, cum a spus Marcel Cachin, — pe care A. France *le parcurgese în mod natural.*

In mod natural, în adevăr, căci dușmanul aprig al argumentelor „romboidale" — care sînt întotdeauna argumentele celor lăsați în urmă de istorie — nu putea să nu le vadă și să nu le îmbrățișeze pe cele raționale, în forma lor cea mai evoluată.

Theodosia Ioachimescu

„NECULAI MILESCU SPĂTARUL" de Dumitru Almaș

(Editura tineretului)

Acel apăsat, concis portret pe care Neculce îl face Spătarului Necula Milescu încintă cititorul obișnuit, dar un prozator va avea o tresărire profesională: văzînd portretul el va simți tentația febrilă de a-l valorifica. In memorabila pagină a cronicarului, în acel complex amestec de considerație pentru „prea învățatul" cărturar și de amare reproșuri de ordin moral („nu s-au săturat de bine și de cinstea ce o avea la Ștefăniță Vodă ce au șezut și au scris niște cărți viclene") se bănuiesc liniile sigure ale unui mare roman. Cel care își asumă sarcina de a face romanul vieții cărturarului și vestitului călător moldovean are de întîmpinat dificultăți considerabile. Nu din acea pricină adesea invocată și în fond de o mare banalitate, că realitatea ar bate „orice închipuire" nici pentru că anume informații biografice se contrazic. Scriitorul nu va încrucișa brațele așteptînd ca istoricii să decidă în sfîrșit dacă nasul Spătarului a fost retezat din rădăcină sau numai crestat, dacă autorul sluțirii e Ștefăniță Vodă sau poate Iliеș Vodă. Pentru scriitor complexitatea sarcinii asumate vine din altă parte. Din acea învălmășeală de fapte ciudate și contradictorii ce alcătuiesc viața Spătarului, scriitorul are de desprins o linie unică, sau ceea ce se cheamă un caracter, alte diferite aspecte ale biografiei și creației lui Neculai Milescu preocupînd mai ales pe geografi, istorici, cercetători de cultură veche, clerici. Se cere scriitorului interpretarea, prezicerea obiectivă a sensului activității lui Neculai Milescu. A fost el un simplu aventurier? A fost un intrigant, un om lipsit de principii? Inlănțuind cîlțile datorate lui Milescu ca mare cărturar, se pare că sînt în portretul făcut de Neculce trăsături morale de un înțeles echivoc.

Dumitru Almaș are meritul de a fi înfruntat în chip onorabil dificultăți în adevăr mari. Intr-o măsură apreciabilă, profilul personalității extraordinare a Spătarului Neculai Milescu s-a limpezit. După lectura cărții lui Dumitru Almaș, multe lucruri se pot afirma în chip răspicat. Sub aparența de fire aventurieră, nestatornică, intrigantă, scriitorul ne-a descoperit un bun patriot, un om luminat, înflăcărat pretutindeni de același spirit înaintat, clarvăzător, împins departe pe cărările străinătății, nu numai de dorul cunoașterii ei și de vitregiile țării. Scriitorul nu idealizează: Spătarul rămîne omul vremii și al clasei sale. Asupra acestui lucru se insistă pretutindeni pe parcursul scrierii.

Spre sfîrșitul vieții îl aflăm pe Spătar în Rusia aplaudînd inițiativa țarului de a constitui o comisie pentru „născocirea de noi biruri". Ocolind așa dar idealizarea factice, fără să sacrifice din autenticitatea biografică și verosimilitatea eroului său, evitînd viziunea sociologistă, primitivă, scriitorul ne-a dezvăluit în mare parte ceea ce Spătarul avea mai nobil, acele aspirații care îl apropie de forțele interesate în progresul societății. Dragostea pentru pămîntul Moldovei, pasiunea rară a cunoașterii, spiritul arzător și multilateral al Spătarului ni se relevă în scene de incontestabilă valoare.

Văzut la curtea țarului cu bunăvoință, Spătarul ajunge a se realiza pe deplin ca personalitate în ochii contemporanilor; omul, cărturarul Neculai Milescu n-ar mai avea a-și dori nimic, de n-ar fi obsedat de imaginea Moldovei în suferință. Nostalgia amurgului vieții, cînd Spătarul — retras o clipă din agitația vieții moscovite — cugetă la destinul patriei, sub vraja amarelor versuri ale lui Miron Costin, inspiră scriitorului pagini pătrunse de un vibrant patriotism.

E complex și veridic înfățișată contopirea între spiritul înnoitor, receptiv la valorile eminente ale străinătății și acea vibrație patriotică, dragoste sinceră față de țara sa din care izvorăște splendida exclamație a Spătarului la vederea măreților priveliști asiatice: „e atît de frumos, de parcă aș fi în Moldova", — între rafinatul prețuitor al literaturii universale și cititorul încîntat de farmecul frazei lui Ureche; între epicureian și omul de sobră formație.

Contemplarea naturii vii, a complexității formelor de viață, compararea civilizațiilor și a multitudinii organizărilor politice și sociale întîlnite, fac din Milescu un om al rațiunii; cărturarul scolastic preocupat de Sibile și de o presupusă mistică a cifrelor, străbate un proces de limpezire și îl aflăm spre sfîrșitul vieții conlucrînd entuziast cu marele Petru I la întemeierea unor importante instituții de cultură, menite să inoculeze un spirit înnoitor vechii împărății. Multe din paginile consacrate înfățișării personalității Spătarului vibrează de o pasiune autentică, de o umanitate emoționantă. Tristețea amară provocată de părăsirea Moldovei, durerea de a fi silit să pribegească printre străini, drama puternică petrecută în conștiința omului pedepsit pe nedrept în propria-i țară și silit a suporta stăpînitori nevrednici și nerecunoscători, rușinea de a avea obrazul sluțit, pierderea femeii iubite și apăsarea imposibilității de a protesta, — sînt înfățișate cu grijă, sugerînd adesea un contur uman apropiat, ferind pe scriitor de primejdia expunerii uscate și a culorilor inexpresive. Luminat de simpatia scriitorului, eroul capătă unitate, deși, precum vom vedea mai departe, caracterologic, el nu se susține decît într-o anumită măsură.

Plimbînd pe erou în diferite medii — printre țărani, printre dregători, la curtea domnească, în apus și orient, însoțindu-l în lunga călătorie prin China și în sfîrșit aducîndu-l iarăși la curtea împărăției lui Petru cel Mare, scriitorul face interesante studii de epocă: varietatea vremii se descoperă în roman, în manifestări concludente. Scriitorul înscrie un succes remarcabil în prezentarea vieții de curte în perioada domniei lui Vasile Lupu și în aceea imediat următoare. Raporturile între domnie și marea boerime sînt bine înfățișate, paginile consacrate acestei probleme fiind probabil cele mai valabile. Scriitorul care a mai descris aceeași epocă și în romanul despre Miron Costin se simte aici în largul său. Degradarea feudalității, dizolvarea treptată a prestigiului marii boerimi, descumpănirea morală, pierderea demnității și a simțului onoarei de clasă și a onoarei individuale, acceptarea compromisurilor jignitoare, coborîrea fără întoarcere în lașitate și josnicie sînt urmărite cu competență. Desenul e apăsat și împins adesea pe linii caricaturale, în sensul fericit al acestui cuvînt. Scena petrecerii din foișorul lui Ștefăniță Vodă Lupu arătînd batjocorirea de către domnitor a marilor boeri, e remarcabilă. Plictisit de petrecerile cotidiene de la palatul domnesc, desmățatul descendent al lui Vasile Lupu inaugurează un foișor pe apa Bahluiului, deasupra unui helești. Domnitorul e în goană după mijloace excentrice de a petrece; Vălătuc-măscăricii stă în prag, în spatele boerilor și Vodă se amuză în chip original, răsturnînd peste cap pe înalții dregători, aruncîndu-i în apa clocită a helești-ului. Bărboșii nobili ai Moldovei înoată în jalnica baltă, agitînd ridicol mîinile și picioarele și căutînd cu slugărnicie a fi pe placul lui Vodă, care se înecă de rîs. Scena nu-i banală. Ursache cel bătrîn, boer moldovean de tradiție veche, își bălăcește onorabila-i barbă și strigă: „Hi, hi! Strașnic feredeu! Ideea măriei-sale a fost bună... Că prea ne încălzisem...". Cu scena aceasta scriitorul a atins adevărata artă.

Cititorul are satisfacția de a găsi în noul roman al lui Dumitru Almaș rînduri emoționante, închinate prieteniei tradiționale, colaborării sincere dintre poporul nostru și marele popor rus. Culminînd în elogiul adus lui Petru I, cartea se preocupă de efortul unor oameni luminați de a stimula dezvoltarea gloriosei culturi ruse în acea vreme.

Pagini remarcabile sînt și acelea care descriu aventurile Spătarului, ca trimis diplomatic al țarului pe lîngă împăratul marii Chine. Prezentarea strategiei asunse a dregătorilor Kitaiți prilejuește scriitorului compunerea unor scene de un subliniat interes. Imaginea e urmărită cu migală, pe un ritm încet, măsurînd prin sugestii încăpățînarea, lipsa de grabă și răbdarea strategică a reprezentanților împărăției cerești.

Descrierea călătoriei Spătarului Milescu în China în cartea lui Dumitru Almaș cuprinde multe episoade valabile; ne pare totuși mai puțin interesantă decît era de așteptat. Autorul a dat multe pagini izbutite, în surprinderea moravurilor diplomatice ale dregătorilor Kitaiți din acea epocă, dar acestea ocupă un spațiu relativ restrîns. In schimb e de mirare că scriitorul n-a știut folosi și valorifica cu suficientă pricepere jurnalul de călătorie în China al Spătarului însuși, jurnal care oferea un material de inspirație vast. In roman, zeci de pagini consacrate în special peisajelor noi întîmpinate de Spătar în lunga sa expediție, noutăților de toate speciile, menite să captiveze privirea unuia din cei dintîi călători moderni în China, — sînt nu numai neinteresante dar plictisitoare pur și simplu. Scriitorul complică inutil lucrurile, încărcînd peste măsură cartea cu informații geografice și etnografice neinteresante și în orice caz rău plasate, făcînd corp străin. Se pot scoate pagini întregi fără ca meritul cărții să sufere. E înșelătoare teama de a nu lăsa pe dinafară date, scriitorul umple paginile cu informații obositoare în această manieră: „Ostiacii se hrănesc aproape numai cu pește și cu niște rădăcini albe de susak (se dă la subsol explicația termenului susak — n. n.). Peștele îl mănîncă crud, fiert și uscat" Scriitorul a urmărit să exemplifice în carte multe și importante probleme, nu întotdeauna însă intențiile s-au valorificat. Tratarea ideii înfrățirii popoarelor peste capul înaiților dregători se face adesea la un nivel coborît. Poporul moldovean se manifestă în carte prin prezența fostului iobag Radu, care îl însoțește pe Spătar de-a lungul aventuroasei sale vieți și emite pretutindeni sentințe de ordin social, de la caz la caz. In Rusia rostește discursuri de admirație față de răscoala lui Stenka Razin, în Franța dezvăluie Spătarului neștiutor diferența între huzurul de la Versailles și mizeria maselor pariziene, etc. Neverosimil e faptul că pretutindeni acest om vede lucrurile mai adînc decît cărturarul însuși, îl dăscălește pe un ton plictisitor, îi deschide ochii, etc. Mai curios este că acest personaj manifestă o concepție răspicat științifică, procesele sociale, complicatele raporturi politice nu mai prezintă pentru el nici o taină. Adesea cititorul este surprins că descoperă scene menite doar să exemplifice „în imagini" anumite scheme, teze preconcepute. Conflictul ivit în drum spre China, rezistența unor participanți ai soliei față de deciziile șefului expediției, se ilustrează în carte prin personajul numit Boris Zotov. Dar reacția acestuia e mereu stereotipă, înfățișată de autor cu mijloace primitive. La fiece măsură nouă a Spătarului, Zotov „dă glas potrivnic". El strigă constant aceeași idee în formulări felurite: „Drumul peste pustie e foarte greu iarna" sau „Ce zor ai să ne grăbești a pieri în pustietăți?" sau „O să murim de foame". Conflictul acesta e simulat, lipsit de autenticitate. Acest sistem de exemplificare a unor teze prin conflicte și personaje inconsistente scade valoarea cărții, dă adesea un supărător aer de artificialitate. Cititorul încetează de a se mai emoționa în momentul cînd vede cum se trag și se încurcă firele acțiunii, în momentul cînd surprinde pe autor literaturizînd, adăugînd adică materiei reci scene apoase, bănuite a avea un răsunet afectiv.

In sfîrșit o problemă care rămîne deschisă, și în discutarea căreia aducem numai unele sugestii, este aceea de a hotărî dacă prin „Spătarul Milescu scriitorul a creat un caracter autentic, văzut în adîncime după toate exigențele romanului, sau a reconstituit numai datele verificate de istorie, respectînd cronologia și mulțumîndu-se a nara în ordine peregrinările cărturarului și a ilustra feluritele sale preocupări. Acest fapt e discutabil. Scriitorul a acoperit întreaga suprafață a activității marelui cărturar, cercetînd-o în manifestările ei cele mai deosebite. Se ridică însă întrebarea dacă scriitorul a pătruns întreaga adîncime caracterologică a personajului central.

**In cartea ce o analizăm, procedeul preferat este de a se nara istoricește — este adevărat, cu ajutorul unor dialoguri, personaje de imaginație, scene fictive, — viața Spătarului. Scriitorul ne povestește că

UN EXAMEN

(Urmare din pag. I-a)

plu colectivist, își trăsese la repezeală flanela peste cap și-i legase rana să nu curgă sînge... Iar Constantin n-a vrut să întrerupă lucrul. Le crăpa buza după grajd; venea iarna și nu aveau adăpost pentru vite...

„Alea au fost și-au trecut, socoti Constantin cu oarecare părere de rău. Acuma-i altă poveste".

Destul că întîlnirea cu Candin îl mulsese. Îl mulsese și altceva. Ușița de la șură se hîțîna în bătaia vîntului de toamnă: „i-ar trebui țîțînă nouă. De ce dracu nu-i pun?" Un car fusese lăsat înaintea remizei. Ar fi trebuit pus la locul lui. O clipă Constantin socoti să-l împingă sub șopron, apoi se scuturâ înciudat și-și zise că și-așa pe el nu-l mai interesează... Cu toate astea, mai căută prin curtea largă vreo neorînduială și nu găsi... Ciudat, avea credința că-i stăpîn acolo, că-și poate desfăta în voie ochiul lui de gospodar... Se uita la toate, întocmai ca acum vreo treisprezece ani, cînd i-a venit rîndul să plece pe front. Atunci pipăise totul cu mîna lui, pusese fiecare șurubel la locul lui, sfîșiat de-o mare jale. El pleca și toate rămîneau de izbeliște...

„La dracu! — își zise el în cele din urmă. Atunci plecam la război. Acuma îmi caut un rost mai bun, atîta tot".

Așa întrase la președinte, frămîntat... Din socotelile făcute venind încoace, nu mai rămăsese nimic, decît încăpățînarea de a duce la capăt ceea ce-și pusese în gînd. L-a mirat faptul că totul se petrecuse fără zarvă, fără tulburare, fără explicații. Simplu. Prea simplu. Era singurul lucru la care nu se așteptase.

III

Își cuprinse gospodăria cu privirea... Va trebui să-și pună șoproanul în rînduială, pentru atelaje, va curăța în șură să-și așeze fînul, în grajd ieslea n-are loc pentru două vaci, atîtea ciovele a îngrămădit acolo. Are să le scoată pe sub streșini... Drept e că-i singur — nevasta nu poate fi luată dintre copii — dar se va ajuta cu unul și cu altul, ca mai-nainte...

În capul său, la început, toate păreau a fi ușoare. Dar acuma, ajuns din nou la întrebarea „ce anume voi răspunde oamenilor?" se poticni. Într-adevăr, ce să le răspundă?...

— Iacă, nu prea merge bine în gospodărie... Cîștigi, nu-i vorbă, dar nu prea poți face bani... Pe cîtă vreme dacă ești singur, umbli de ici-colo, te zbați și aduni. Alții cum fac?

Acei „alții" la care se gîndea Constantin erau patru. Venea odată cu ei de la tîrg, acum vreo două săptămîni. Nu lipseau de la nici un tîrg. Și scoteau bani din orice. Iacă, fonfăitul de Maftei scosese bani și din pănușile de pe știuleți... Le alesese cu grijă, frumușel, și le vînduse pentru umplut saltelele. Al dracului Maftei... De la tîrg vine cu țuică și cu drojdie de copt. Patruzeci de ouă pe litrul de votcă, două ouă pe zece grame de drojdie... Cu atîta le dă în sat. Ouăle au preț bun la tîrg... Fonfăitul vine acasă plin de bani...

„E un speculant ordinar" îi răsunau lui Constantin în ureche cuvintele lui George Mosneag, secretarul organizației de bază. „O să-i vină vremea să-i retezăm din unghii".

Speculant, nespeculant, dar se zbate și adună. Pînă să-i reteze unghiile, fonfăitul își umple casa, și-o îmbracă și trăiește bine. Are bani cînd pofte ște.

Acei patru îi vorbiseră multe lui Constantin. Atîtea îi spuseseră încît ajunse să-și frămînte mustața în tot chipul. Mai cu seamă una îl lăsase năuc: „frate, de-acuma să vezi. Să creștî vite, porci, păsări. Să le vinzi la stat... Capeți tot felul de bunătăți. Impozitul are să scadă, cota are să scadă, poate se șterge cu totul. Dacă ești om cu cap, îți faci rost de-o căruță și te umpli de bani..."

„Au dreptate, ai dracului" se socoti Constantin. Se munci cu gîndurile astea tot timpul. La sfîrșit întocmi și el cererea de ieșire. Îl tulbura totuși ceva: „dacă pășești pe urmele fonfăitului, ajungi speculant, Constantine. Furi pîinea de la gura altuia..."

— N-am să mă fac speculant. Am patru hectare de pămînt, cunosc și o leacă de meserie. Se fac destule case... Pămîntul și-așa tot singur îl muncesc — singur lucram și în gospodărie. Am să mă ajut cu alții.

— Parcă, ajutîndu-te cu alții, nu tot un fel de colectiv faci?

— Nu, aia-i altă poveste...

— Vei începe iar a da cotă...

— Și colectivul dă. Poate că n-o să mai dau. Așa se aude.

— Astea-s vorbe dușmănoase, chiaburești.

— Poate să fie adevărate.

— Poate... poate... nu ți se pare că dai cioara din mînă pe vrabia de pe gard?

— E drept; nu-i rău în gospodărie. Totuși, parcă-i mai bine pe dinafară. Acum...

— Dacă ies toți se sparge colectivul, și-i păcat. După tine au să se ia și alții. Ce-are să zică președintele? Secretarul? Satul? Ai să ajungi în gura satului! Lumea te-a crezut om cinstit, colectiviștii aveau încredere în tine. Cînd colo, bagă de seamă că ești talger cu două fețe. Acum colectivul trece prin greutăți, știi bine, iar tu dai dosul. Bravo, Constantine!

Era mare învălmășeală în capul lui Constantin. Las-că nu știa cum să mărturisească ieșirea lui, las-că nu știa cu ce anume să înceapă — în gospodăria lui, chiar de mîine... Dar altceva îl frămînta, cu osebire... Se vedea la gospodărie primindu-și unelte, așezîndu-le în car sub ochii colectiviștilor. Of, Candin nici nu s-ar uita la dînsul. De bună seamă ar scuipa în urma lui. Și-apoi, să pornească pe drum cu carul, de-a lungul satului. Toate capetele au să se întoarcă după el. Au să-l urmărească o mie de ochi. Parcă vede cum se vor da perdelușele de la ferestre într-o parte... Unii vor clătina din cap, femeile au să vorbească o lună întreagă, vor rîde cu toții: „ia, uitați-vă la Constantin. Maica mă, doamne, parcă se mută!" Va trebui să treacă neapărat pe lîngă curtea lui Ghiran... Ghiran va ieși în drum, îl va întreba de sănătate, îl va întinde o țigară și-i va arunca printre dinți:

— Ai ieșit, Constantine? Vezi c-ai ajuns la vorba mea? Crezi că dacă-s chiabur nu cunosc ce se petrece pe lume?

Adică el, Constantin, om de cinste în sat, care n-a fost niciodată în gura satului, va ajunge acum la patruzeci de ani. Mai mult, are să-i dea lui Ghiran o dovadă că vorbele lui se împlinesc... mai devreme ori mai tîrziu, tot la spusa lui se ajunge... Și Ghiran va putea să se laude în voie, dîndu-l pildă pe Constantin.

— Îmi crapă capul! spuse Constantin tare, în întunericul grajdului. Țigările n-aveau nici un gust, gura i se uscase, ceva amar i se adunase în gît. Ieși afară în ogradă.

Se însera... În casă se auzeau glasurile copiilor, ciorovăindu-se cine știe pentru ce. Nevasta ieși cu o găleată de lături și trecu pe lîngă el, fără cuvînt. Nu voia să-l tulbure. Știa că fusese la gospodărie cu cererea. Știa de asemenea că dacă nu spune singur, degeaba îl întrebi... Are să spună el. De bună seamă i-au zis ceva la gospodărie.

Constantin nu se putu hotărî să intre în casă, să-i sară copiii pe dinainte, să-i audă pe toți șase glăsuind. Toți erau mărunței. Cel mai mare era în clasa a doua elementară, cel mai mic de trei luni. Mai avusese el copii, dar muriseră pe rînd, care cum se născuse. Cei dintîi ar fi astăzi flăcăiandri de șaptesprezece ani, numai bun de muncă. Iacă, știa trăiesc, diavolii... Trălască. Copiii erau una dintre pricinile pentru care ieșea. Spunea adesea: eu muncesc singur pentru opt guri. Alții, care au brațe de muncă, duc și dobîndа de pe averea mea!...

Așa i se părea lui. Pe urmă tot el se întorcea: au să crească băieții — și-atunci să-i vezi pe Constantin... He-he!... Dar pîn-atunci parcă mai bine-ar fi să iasă.

— Tu ce zici, nevastă?

— Parcă... Ia, fonfăitul, Giuri, Sivian. N-au mai multă avere ca noi. Parcă trălesc mai bine.

— Umblă, se zbat. Eu stau numai la gospodărie. Și n-am decît două mîini.

Constantin nu era omul care să stea degeaba. Se apucă, așadar, să taie lemne la tăietor. Poate că în felul acesta își va mai limpezi gîndurile. Îl supăra faptul că, deși judecase pricina pe toate fețele și se hotărîse odată pentru totdeauna, acuma se frămînta mai mult decît înainte. Și nu știa de ce. Se așeză pe butuc și-și aprinse pe îndelete o țigară.

Imprejurul lui creștea întunericul. Se auzeau în văzduh glasurile păsărilor călătoare, întorcîndu-se la cuiburi. Primăvara venea încet, după iarna cea înfricoșătoare. Încet, parcă o luptă mare ducea ca să scape la lărgime...

Păsările se întorc. — vine primăvara. În fiecare an se apucă de același lucru bine statornicit. Numai omul nu știe încotro să-și îndrepte pașii ca să-i fie mai ușor.

IV

Se trezi în cursul nopții dintr-un somn zbuciumat. Visase. Se făcea că era la adunatul fînului pe fîneața lui... Singur. Alăturea, pe o tarla uriașă, se afla fînul gospodăriei colective. Ardea soarele, frigea nu alta și în văzduh stărula o zăpușeală prevestind ploaie. Într-adevăr, dinspre miază-zi se bulucirău niște nori grei, negri, ca un fum gros. Țîșneau fulgere prin acea întunecime. De cîte ori fulgera, lui Constantin i se părea că vede chipul lui Ghiran, mare, înfricoșător de mare și de lăbărțat, rînjindu-i din nori. Într-o clipă vălătucii astupară jumătate din boltă și în zare albiră șuvoaiele de ploaie... Constantin, leoarcă de sudoare, se lupta minuindu-și cu strășnicie furca, să-și adune fînul căpițe. Și n-avea spor. Vîntul îi împrăștia brazdele, ridica în aer cîte-o căpiță întreagă, îl înăbușea aruncîndu-i fînul în obraz. Și tot mai des se arăta, tot mai aproape era rînjetul fioros al lui Ghiran... Neputincios, Constantin azvîrli cu furca în nori și în acea clipă văzu alăturea, pe tarlaua gospodăriei, mișunînd oameni și mașini... niște greble uriașe, nemaivăzute, care adunau dintr-odată un hectar întreg și făceau căpițe cît te-ai șterge la ochi. Cincizeci de bărbați, printre care și Candin, vîrfuiau căpițele, una după alta. În clipa cînd se prăvăli ploaia, odată

cu un fulger orbitor, întreg fînul gospodăriei era strîns. Greblele cele mari, agățate de tractoare, își strînseră coltii sub ele, ca o mînă care-și adună degetele pumn... Constantin, rămas singur, între brazdele sale răvășite, simți pe spatele înfierbîntat răceala ghețoasă a ploii... În acea clipă din nori se auzi rîsul fioros al lui Ghiran, hohotind nebunește...

Constantin se trezi înfrigurat, speriat și năuc. Nu mai putu să adoarmă. Visul îi aduse însă aminte de o întîmplare adevărată. Într-un an îl prinseseră niște ploi cu fînul brazde și rămase fără nutreț... Iar anul trecut, tot așa era să pățească gospodăria. Dar în fața primejdiei, au sărit cu toții, vreo cincizeci de bărbați, femei și copilandri și-au strîns fînul căpițe. Constantin își aminti că atunci le povestise oamenilor despre întîmplarea lui. Brigadierul spusese:

— Unde-s mulți, puterea crește, Constantine...

Asta era adevărat... dar de ce-i vin în minte lucrurile astea? Iată, George Mosneag, secretarul, tînăr încă, mult mai tînăr decît Constantin, îi spunea odată niște vorbe foarte înțelepte:

— Puterea colectivului stă, bade Constantine, în unirea noastră... Fă bine, dumneata, și rupe măturoiul ăsta. Așa-i că nu poți?.. Ia, desfă-l nuia cu nuia, și rupe-le pe rînd... Vezi? Întocmai făceau chiaburii cu noi. Ne rupeau unul după altul... Dar ia încerce să rupă colectivul. Așa-i că nu pot?... Asta-i puterea noastră și-n muncă. Să zicem că dumneata — doamne ferește — cazi bolnav. Ce te faci? Cine-ți muncește ogorul? Vai de zilele dumitale... La colectiv muncesc ceilalți și, statutar, primești o parte pentru familie. Iar dumneata te duci la spital, te cauți, te faci sănătos...

— Mai bine să nu se întîmple..., zîmbi Constantin.

— Și eu zic. Dar dădeam o pildă.

George Mosneag era și el singur la muncă. Avea trei copii mici acasă — doi din ei gemeni. Cum să scoți nevasta dintre dînșii? Iar George era mereu chemat, ba la raion, ba la regiune, ba chiar la Comitetul Central. Era pe deasupra deputat în sfatul comunal și regional, membru în comitetul de partid raional... Toate slujbe fără plată... Cum izbutea să le scoată la capăt? L-a auzit vreodată pe secretar tînguindu-se? Nu... A judecat el vreodată colectivul, gîndindu-se la vechea lui gospodărie, cum făcuse Constantin? Nu... Dar toată lumea știa că atunci cînd se apuca George de muncă, apoi era în stare să facă praf trei norme... Ei, el de ce nu iese din gospodărie? Comunist, necomunist, dar mălaiu-i mălai... pîinea-pîine... Alea nu vin pe baza carnetului de membru, cît ai fi de comunist... Nici nu se dobîndesc în ședințe... Unde mai pui că și George Mosneag adusese în gospodărie tot patru hectare de pămînt.

„Iacă, mă aflu eu mai deștept decît alții" se pomeni Constantin cugetînd. Se ridică în pat, ascultă o clipă cum răsuflă copiii în somn și-și aprinse o țigară. Nevasta se ridică și-l întrebă somnoroasă din patul ei:

— Nu dormi?

— Nu.

— Ți-au zis ceva la gospodărie? (Simțise pe semne ce anume nu-l lăsa să doarmă).

— Nu, de ce să-mi zică?

— Ai dat cererea, Constantine?

— N-am dat-o! minți cu seninătate Constantin...

— Păi, parcă te-ai dus...

— Mdă... nevastă... Culcă-te și dormi. Curînd te trezește copila.

Nu mai era chip de dormit. Atîtea gînduri nu rumegase Constantin în toți cei patruzeci de ani pușî laolaltă. Acum îi năvăleau în minte zilele trăite în colectiv... Cît s-au bucurat ei cînd s-a născut primul viței în gospodărie — așa-l și numiseră: Primu. Acum Primu e juncan în putere și va fi învățat la jug. Cum alergaseră ei în urma tractoarelor cînd au tras primele brazde peste haturi... Oho, dar prima recoltă! Maică, au făcut un chef în toată legea. Cîntau toți pe întrecute, care cum știa. Ba atunci, Constantin, Candin, Vasile Birău și alții, îi trăseseră un bărbunc fecioresc, de-au rămas flăcăii cu gura căscată de uimire...

— Învățați-ne și pe noi! Cu ăsta luăm premiul întîi la concurs...

Acele zile au trecut. Acuma, iacă, au năvălit asupra gospodăriei greutăți. Și odată cu ele, Constantin și-a scăpat ochii alăturea, la străini. Se vede treaba că George Mosneag are dreptate iar:

— Bucuriile se uită ușor, bade Constantine... În necazuri și-n greutăți se prețălește virtutea omului. Noi așa trebuie să trăim încît să nu ne mai uităm bucuriile niciodată... nici la cele mai mari greutăți...

Aducîndu-și aminte lucrurile astea, Constantin simți cum îl năpădește rușinea... Cu ce ochi se va uita la George Mosneag?... Uite, tînărul acela ar avea dreptul să-l privească de sus, de la mare înălțime, pe dînsul, pe Constantin, om în vîrstă, mai frecat de lume și de necazuri... Un astfel de tînăr l-ar putea privi cu batjocură și cu dispreț: „la orice m-aș fi așteptat, numai la asta nu: badea Constantin să dea dosul cînd e mai greu!... În asemenea împrejurări, dă dosul badea Constantin, năzuind la cine știe ce cîștiguri, pizmuind niște speculanți ca fonfăitul Maftei... Mă rog, noi nu-l reținem cu forța. Omul e liber să facă ce vrea... N-o să pierim fără dînsul!"

„Ahaaa! tresări Constantin, lămurindu-i-se acum pentru ce nu și-a pierdut cumpătul Vasilie Birău, președintele. Asta-i! Vezi, au încredere în cei rămași. Căci rămîn numai oamenii de nădejde. Asta înseamnă că el, Constantin, nu-i om de nădejde. Dovadă cererea... Înseamnă că de el n-a prins nici un cuvînt înțelept în trei ani încheiați, cît a fost colectivist... Degeaba l-au socotit cu toții om de bizuială. Degeaba au crezut că a înțeles cuvîntul partidului. Degeaba îi adusese aminte odată George Mosneag că vîrsta nu-i piedică pentru intrarea în partid; cugetul să fie curat și încrederea în tovarășii de muncă... Dragostea pentru viața cea nouă... Uite, din pricina greutăților, a început să-i pismuiască pe speculanți...

Constantin nu prinse de veste cînd s-a făcut ziuă. Poate ațipise între timp, poate n-au mai încăput în mintea lui semnele dinafară. Își aduce aminte ca prin vis că nevasta s-a sculat, a schimbat fetița, i-a dat piept și s-au așezat amîndouă la somn... Poate că nici nu se trezea Constantin dacă nu auzea zumzetul difuzorului așezat nu departe de poarta lui...

V

— No, ce-i baiu, bade Constantin? l-a întîmpinat președintele Vasilie Birău, cu zîmbetul lui obișnuit.

Președintele are ochi ageri, ai dracului de ageri. „Vede și prin pereți" glumeau colectiviștii. El vedea că se petrecuse ceva cu badea Constantin Paicu. Arată îngrozitor de obosit. Totuși, n-ai putea spune că-i supărat. Are pe obraz întipărită nu știu ce mulțumire. Mustața nițeluș căruntă parcă ascunde un zîmbet.

— Ascultă, tovarășe președinte, îngăimă abia auzit Constantin — și Vasilie Birău observă imediat că nu-i spune direct: „mă", Vasilie" — ascultă: ai arătat la cineva... ăăă... hîrtia... adicăăă... știi tu... porcăria ceea".

Președintele zîmbi. Zîmbi larg, legănîndu-se încetinel între birou și speteaza scaunului. Apoi, cu mare mulțumire, trase pupitrul din mijloc și scoase o hîrtie.

— Aici-i... de... asta, cum bine l-ai zis dumneata.

— Ia, dă-o la badea.

Constantin nu se uită la hîrtie. O făcu mototol, cu amîndouă mîinile, se apleacă spre sobița în care duduia focul și-o aruncă acolo, așteptînd s-o vadă cum se preface în scrum. Pe urmă se ridică, își trecu mîna pe frunte și spuse apăsat:

— Gata. Rogu-te să rămînă între noi.

— Bine, bade... tovarășe... dragul meu...

Președintelui îi sărea inima în piept. „Doamne, ce oameni buni mai cresc pe lume", îi fulgeră într-o clipă prin cap.

— Nu știi, venit-a magazioneru? întrebă Constantin cu cel firesc glas de pe lume, în ce își înțesa căciula pe cap.

— Parcă l-am văzut, răspunse Vasilie tot așa de liniștit, parcă nu s-ar fi petrecut nimic neobișnuit, ci discutau despre treburi curente. O fi pe-acolo, pe-afară.

Constantin ieși spunînd „no bun". Pașii lui tîrșîiți, de om vîrstă, se auziră grabnic pe trepte. Președintele îl urmări de la fereastră, văzu cum intră în magazie, cum iese de-acolo cu un ciocan în mînă... Cu mers legănat, ca un om preocupat, Constantin se apropie în șură, cercetă cu atenție 'ușița și atunci președintele își aminti că pusese în gînd să-i spună rotarului să schimbe țîțînile slăbănoage. Tocmai de treaba aceea se apucă badea Constantin. Președintele o făcu gată cu glas tare:

— Ei bravo, bravo, bade Constantine. Ai dat un examen pe cinste...

Și începu să fluiere cît se poate de bucuros.

Dumitru Mircea

Ilustrații de DRALCO

Preumblare

E drum cu gropi și se hurducă
în mers boierii amîndoi.
Doar vîntu-și flutură aripa
și-i joacă perinile moi.

Cu spice grele și plecate
foșnesc hectarele la rînd.
Privirea lacom le înghite,
cupeul trece ca un gînd.

Ocrotitor boierul cată
spre doamna lui micuță, brună,
— Da, rază mea însoțitoare,
Astăzi nimic nu vrea să-mi spună?

Răspunsu-i un sărut în fugă.
Cu evantaiu-l răcorește,
— Alice, privește ce recoltă!
— Plecăm și la Paris? — Firește!

Surîde doamna și visează:
E coasta mării de Azur,
reci valuri îi mîngîie trupul
și-atîția ochi roiesc în jur.

Mediterana... portocalii...
Elveția... pe munți zăpadă.
Deschide ochii — pilcțiseală: —
Aici, ce pe'sai să vadă?

Țărani secerători?! Da, uite-l..
Obositor tablou, și-ndată
o mînă fină, în cupeu
a tras perdeaua înflorată

Dar — dușmănos — sclipiri de seceri
Ca niște năluciri s-adună.
Răzbat prin pînzele perdelii...
O, preumblarea nu e bună.

Și soarelele-i „deodată rece".
O sfredelesc ochi ca burghiul.
— Nu pot să mai suport căldura,
O, Jorj, să mîne vizitiul!

Maria Găetan

Oda fulgerelor

FIAT LUX!
(Geneza, I, 3)

Pe stîncă, sus, străbătător prin norii-neruntați,
mă urc cu greu, dar niciodată-nfricoșat de cale.
Cînd gîfîi, știu că-n urmă-am mai lăsat o vale,
și-mi rîd de înepii anevoie-n piatră agățați,
și-arunc salutul meu izvoarelor subțiri
ce temătoare se preling pe muchi de fier,
urc respirînd cu vîntul și răsuflu-ntregii firi,
și-ajuns, — îmi pare rău că nu-s și alte piscuri,
pîn-la cer.

De-ajuns am fost doar la un pas de-nfrînger'
Acum sînt eu pe stînca vieții-nvingătorul!
Și dacă brazii vor să urle-n noapte plîngeri,
e treaba lor! Eu n-am ce plînge. Știu ce-i zborul.
Privesc în creștet norii-neruntați,
din păr îmi scutur scame de vîntoase,
și-ascult, aici, în răcnete geroase,
natura ce m-ar strînge în pumnii încleștați.

Superbă-n oarba ei deslănțuire,
bătrîna-și trece-armatele neîndurate-n față.
Trec, huruind, umblătoarele cetăți de gheață,
și guri vulcanice rostesc cuvînt de pustiire,
ard codrii în făclii și se-nfrățesc cu ploaia,
aici, de unde fluvii nasc, umplînd pămîntul,
cu dinți de ger și limba ca văpaia
se-azvîrle-asupra mea, în rînjet, vîntul.
Aici sînt toate-adînc îngemănate,
și apa ce-nfășoară lumea-n legănare,
ne crește grîu, sau potopește peste-ogoare,
și lutul, frate-al cîntecelor de belșug,
și focul, dușman sau prieten pus pe sfadă
și fierul pentru ac sau pentru plug,
și fiara blîndă sau pornită după pradă,
și îmnul larg, și șoaptele topite-n clipe,
și tot ce-ți dă nădejde, și groază, și aripe.

Privesc ursirea de prăpăd, și rîd, și cînt:
oricum mă-ntîmpini, nu mai mă-nspăimînt!
Superbă-n oarba ta deslănțuire,
m-aș închina în fața ta, natură nehotărnicită,
sîntem plămadă din aceeași fire,
dar, între noi, — tu trebuie să-ngenunchi, biruită!
Ce-s fulgerele tale? Biată joacă!
Le-am adunat în pumn, demult, ca pe nuiele,
și dacă le mai plîmbi pe sus, rebele,
nu-i nimănuia teamă. Au să treacă!
Ce luminezi cu-n fulger? O clipită.
Dar eu, privește, mîna de-o întind
și strig puterii mele: „Lumină să se facă!"
colane grele de lumini se-aprind,
pe căi de fier, din tine smulse, se pornesc
trăpașii mei cu boturi de oțel,
orașele se-acoperă de stele,
tractoarele culcușul pîinii-i pregătesc,
și navele îmi trec, nepăsătoare,
pe-oricît de-nebunita, larga mare.
— „Lumină să se facă!" Umerii de rocă
îi sfărm, și-i cumințesc, și-i pun de veghe.
În brațe string puhoaiele, de se sufocă,
le schimb în fulger lung, de mii de leghe.
Chiar tu m-ai învățat să scot scînteie
din tot ce-n jur vrăjmaș pe veci îmi pare
stejarii să-i preschimb în lampadare,
și nopțile de veghe-n cureubele.
O, nu mai crede că mă vei răpune!
Te voi supune, pe deplin te voi supune.

Nu-mi arăta cu vînăt braț de nori,
spre ceealaltă parte-a lumii noastre.
Aici, unde mi-am pus piciorul-nvingător,
aici dospește cea mai fericită dintre astre.
Știu, și acolo ești domesticită în baraje,
și fulgerele-ți plîmbi pe căi supuse,
sui gîfîind pe piscuri de etaje,
treci peste-abise, și te-nvîrți în fuse.
Dar nimenea nu spune: „Lumină să se facă".
Și-arăți doar ale beznei groase margini
în lumea putredă de-avere, dar sărac.
în templele modernelor Cartagini.

Și cît puterea ta, pe care-o-mpingem să ne are,
ești pusă-n mîi de trăznete s-aduni,
ca oameni vii, dar zăvorîți în fiare,
să-i schimbi într-o grămadă de cărbuni,
cît un buton, ce-l răsucesc, pornind căldur'
acolo-i pentru scaune electrice și acțiuni,
cît tot viață-i pentru noi, lumină,
umblînd neobosit pe-aceleași fire,
acolo-i moarte, aur, și ruină,
eu, om, nu-s mulțumit de omenire!

Eu vreau ca orga ta, abia ghicită,
pe nesfîrșite tonuri s-o frămînt,
oceanul, sau fărîma nezărită,
să fie clape-n marele meu cînt.
Eu vreau ca tot ce porți în sînu-ți veșnic
să mă asculte fără de crîcnire,
din munți să-mi lustruiesc nestinsul sfeșnic
cu tot ce azi e doar închipuire.
Pătrund adînc, netemător, în vitregia-ți dur
deprins cu-ntunecatele hățișuri.
Eu sînt cuțit cu două lungi tăișuri,
lucind egale: dragoste și ură!

Sînt dragoste de tot ce e putere și viață,
și orice clipă mi-e un cînt dogoritor,
cînd soarele și-ncepe munca lui de diminea
mi-l simt că-i frate-n drumul arzător.
Sînt dragoste nestinsă și-n zîmbet mă resfir
potirele lalelei, umplute virf cu stele,
le beau în slava vieții, și fiecare fir
de iarbă e-un prieten al tinereții mele.
Sînt dragoste, și giza și nouru-l iubesc,
sînt dragoste, și-ntrinsa e rostul meu pe lume,
dar decît tot frumosul ce-l plămădesc anume,
sînt dragoste nebună de tot ce-i omenesc.
Eu vreau s-arunc din lume mizeriile zdrenței,
pămîntu-l vreau un leagăn imens pentru copii,
iar pentru tați și mame, un corn al abundenței
Sînt dragoste, deapururi în dragoste învii,
și ura mea, și dragostea, sînt una doar, sugînd
cu-aceeași rădăcină setoasă din pămînt.

Sînt ură pentru ura grea născută-n piept,
cînd începusem doar să te supun, necunoscut
cînd încă nu-ți priveam în față drept,
dar te ghiceam în palma mea întreținută,
atunci cînd primul spic, pe care-l văd și azi,
mlădiu și galben, ridicat din truda-mi omenească,
pe altu-a trebuit să îl hrănească.
Iar eu luat-am prima hrană-a lacrămii pe-obraz
De-atunci sînt ură, strînsă fără de odihnă,
cu fluvii-adînci am adăpat-o veac de veac.
de mii de ani urăsc, și nu am tihnă
pîn' n-oi găsi liniștitorul leac.
Sînt ură pentru omul fur de oameni
și răzvrătirea ta este miraic.
Pe bolta mea de ură, neiertător ridic
potop de trăznete, ce nu le-asameni,
și talpa lumii vechi cutremurînd-o, în sfîrș
vorbesc cu vorba jinduită de milenii:
— „Lumină să se facă!" Sînt omul ce-a ieș
din neagra vilvătaie a Gheenei.
În piatra urii am izbit cu dragostea fierbi:
și flacăra zbucnită or. sete-a străbătut
tot ce-mi ședea în patru labe înainte.
„Lumină să se facă!" Și lumină s-a făcut.

Și-acum, cînd scaperi stele în cortul de eter,
nu mai mă simt prejos. Auzi, în piept îmi bate
o stea mai vie și mai arzătoare-n toate,
și-n fiece bătaie e-o treaptă care sule
mai sus de piscurile înghețate, — pîn'la cer.
de unde altă înălțime nu e.
Pe scara ei m-am cățărat de-amar de ani,
cu oameni de trudnici, de mame, de țărani,
și față-mă! De-aici, nu mai mă smulge nici un vînt!
Sînt omul liber, stăpîn pe el și pe pămînt!
Știu, mulți l-au mai vorbit cu glas de fală
cu înroșite vergi pe-obrazul mării au plesnit,
cascade-nalte-n fier le-au boltuit,
și-au răscolit în mărunțaie cu migală,
și-abia și-au smuls un fir din marea de nisip.
Dar vorba mea e alta. Nu e chip
să te strecori din pumnul meu vinjos.
Te-am răsturnat, ca pe-o sălbăticiune, jos.
Vai, aș fi slab, de-aș fi doar eu, cel de acum.
de te-aș vedea cu-abia mijitul gînd.
Luceferi s-ar roti în fața mea, duium
și tunetul m-ar prăvăli cu fața la pămînt.
Dar eu sînt vechi scormonitor prin văgăuni,
răbojul mi-am crestat pe fața lumii,
cobor în miezul unde-avar se coc cărbuni,
și degetul mi-l plimb pe-arama lunii.
De-atunci, de cînd din turmele de fugătoare,
m-am înălțat nesigur pe picioare,
și-n palmă-am strîns o piatră sau un ram,
și-n negura din care mă rupeam
am ridicat întîia frunte-ntrebătoare,
cînd, dînd liana groasă-n părți, cu m-am uitat
la monștri preistorici, c-un ochi înspăimîntat
dar și c-un gînd de om și de stăpîn,
de-atunci, din depărtata dimineață,
steaua de azi mi-a licărit în sîn.
Sînt cel ce focul l-a aprins din lemn,
sînt clădítorul piramidelor nemuritoare
sînt sclavul ce-a purtat pe frunte înroșitul semn,
sînt cel ce-am dus galerele pe hău de mare,
sînt cel ce-a-nfipt burghie mari în munți,
eu sînt icarul doborît, ce astăzi zboară;
sînt alhimistul ce-și pîrlea perii cărunți
cercînd din gresie să scoată piatra rară.
sînt cel ce-a pus piciorul greu la pol.
sînt meșterul de versuri și orașe,
sînt cel ce-am-naintat, cu pieptul gol,
prin singerări și lupte uriașe,
sînt cel ce totdeauna s-a zbătut
să-ți smulgă, pas cu pas, din semeție,
sînt cel ce niciodată n-a avut
nimic din tot ce mîna lui a fost să-nvie
sînt patimă de tot ce-am înălțat
și-s ură pentru cei ce m-au furat.
La tot ce-ți spun, ne-ndurătoareo, azi supun'tel
— „Lumină să se facă!" Sînt omul neînvins.
prin spațiile mute zvîrlu punte
și peste gropi de-abis mi-e pasu-întins.

Demult, căta străbunul la o piatră
și-o cîntărea încet în palma grea,
să vadă cum va scoate un topor din ea
sau lespede statornică de vatră.
Azi, piatra eu o țin în mînă și privesc
atîtea lumi în nemișcarea ei atomică turna
ca într-un cer cu stele deslușeșe
rotirea de sisteme nedesferecate.
Străbunul își cioplea topor pietros
ca să despice țeasta fiarei drept în frunte,
sau să-și scobească un culcuș în piept de munte
Voia puțin. Te-adulmeca fricos.
Toporul ce-l voi scoate eu de-aici
va despica-ntunerie, foame, sete,
și, liberate, universurile mici
vor trece-n rîndul marilor planete.
Da, nu-n zadar ne-am războit, natură,
și m-ai strivit, rînjind, de-atîtea dăți.
Stăpîn pe mine, dragoste și ură,
pășesc pe treapta-ntîiei mele demnități
— „Lumină să se facă!" Niciodată.
nu se va-ntoarce întunericul tău trist.
Porunică-i vocea mea, și cinteo totodată.
și trebuie s-asculți. Sînt omul comunist!
Nu mă-ngrijesc de mine doar, ci mersul
mi-l potrivesc după-un cadran de veșnicii.
Primit-am moștenire universul
și vreau să-ncep a fi grădinări.
Sînt omul comunist, și vreau în luptă
să te frămînt, și chipuri să-ți tai, noi
grumazul trebuie să-ți înoți
în stăpînirea mea neîntreruptă.
Ce-mi dai nu mi-e deajuns. Eu înconjor
cu plante noi pămînturi tari și reci,
din nemișcarea de nisip eu scot izvor,
și mă reped, bolid, pînă la stele.
Și tot ce fac — auzi? — e pentru toți,
ce-n timpii-mbătrîniți, cînd toți de-a valma
stringeam, la vînători, pe ghioage, palma
și gura nu găsise încă vorba — hoți,
Da, pentru toți, — și trandafiri, și pîine
Și vreau să fie astăzi — azi, nu mîine!
O, fulgerul tău vechi e ars și mic,
eu vin să-ți iau ce-i mai adînc în tine,
nu vechiul meu topor de piatră îl ridic.
atomu-l răzvrătesc și-l iau eu mine.
Cu el, stîrnit și îmblînzit, voi trece
un plug mănos de-a lungul și de-a latul
din nou spre viață voi întoarce polul rece
și-n căi de-o clipă am să țes înaltul,
tot ce-ai ascuns de mine-n hăul mării
voi scoate, întinzînd la masa lumii,
și stăpînind adîncurile humii —
voi lua de toarte cerul depărtării.
Nu case voi clădi, ci mari palate,
și ploaia am s-o leg și-am s-o desleg
Și tot ce-acum e doar pe jumătate,
va fi pe totdeauna un întreg.
Am să te pun la muncă, zi și noapte,
să-i fii oricui și haină, și hrană, și covor,
și rodiile visului de astăzi, coapte,
să bată în fereastra tuturor.
Și lipsa, cu spinarea-n două frîntă,
se va tîrî sub bulgării murdari de gheață.
Cu moartea chiar vreau să mă iau la trîntă
Sînt omul comunist, — sînt viață!
Voi alerga în vînturi răcoroase,
din cuiburi de abis în insule uitate,
și am să șterg cu mîini de mamă, drăgăstoase
tot ce mai amintește-a nedreptate,
și am să-alerg întruna, iar și iară,
pînă ce omul dușman omului va fi să piar'

Rătrîno, eu fac numai începutul.
Dar îl clădesc pe-o stîncă-a tuturor.
Și — ține minte — greul meu topor
nu oamenii îl va lovi, ci lutul.
Și globu-ntreg, foșnind un cînt prin spații,
va lepăda rușinea lui străbună.
Te văd crescînd, în fața mea, Comună,
cu nesfîrșite, fericite generații.
De-acum, începe omul să vorbească.
Voi, frați de peste mii de ani, mă auziți?
Prin piclă viitorului abia vă deslușiți, —
dar fericirea voastră, de-aici fu să lucească
Noi vă predăm o lume cu cerul limpezit,
și nu lăsăm dușmanul spre voi să mai pătrundă
De-aici, din prima treaptă, văd cît e de suit.
Din inima-mi în flăcări, trimit spre voi o undă!
Și-n fața mea cînd treceți, cu-a gîndului armii,
eu vă salut, prieteni, din veacul meu de foc
În lumea voastră, poate, noi vom părea copii, —
dar ce clădim acuma, nu s-o urni din loc!
Și-oricîte zeci de mii de ani au să mai treacă,
noi știm c-am spus: „Lumină să se facă!"

★

Pe stîncă, sus, străbătător prin norii-neruntați,
mă urc cu greu, dar niciodată-nfricoșat de cale.
Cînd gîfîi, știu că-n urmă-am mai lăsat o vale,
și-mi rîd de înepii anevoie-n piatră agățați,
și-arunc salutul meu izvoarelor subțiri
ce temătoare se preling pe muchi de fier,
urc respirînd cu vîntul și răsuflu-ntregii firi,
și-ajuns, — îmi pare rău că nu-s și alte piscuri,
pîn-la cer!

Destul am fost doar la un pas de-nfrîngeri.
Acum sînt eu pe stînca vieții-nvingătorul!
Și dacă brazii vor să urle-n noapte plîngeri,
e treaba lor! Eu n-am ce plînge. Știu ce-i zborul.
Lumină să se facă-n tot pămîntul,
să-neceapă, fără de sfîrșituri, fericirea!
Nu, zeii schimbători nu au cuvîntul.
Vorbesc eu, omul comunist! Eu. Omenirea!

Dragomir

NOTE DE LECTURĂ

Poezia lui HORVÁTH IMRE

Ce frumoase sînt amurgurile de toamnă la Oradea! Zările largi ale stepei pulverizează departe ultimele raze de soare care se ţes printre ramurile albe ale platanilor înşiruiţi pe străzile largi, dînd strălucire de aur frunzelor mari îngălbenite, ce se desprind uşor şi cad dansînd prin aer.

Într-un asemenea amurg l-am întîlnit întîia oară pe Horváth Imre plimbîndu-se agale pe malul Crişului repede. Poetul pe care-l urmărisem întotdeauna cu acelaşi interes în creaţia sa plină de frumuseţe se integra perfect în peisajul calm, dar străbătut de atîta vibraţie şi intensitate şi poate atunci am intuit mai mult decît reuşisem vreodată specificul poeziei celui mai de seamă poet maghiar din patria noastră.

Horváth Imre e un inspirat. Liric prin excelenţă, poezia lui nu poartă atît decît lucidităţii totale a artistului care concepe raţional şi deliberat, orînduindu-şi cu strictoare creaţia, — cum cazul lui Szabedi Laszlo de pildă — cît mai ales pe aceea a emoţiei artistice care generează fluiditatea versurilor sale. Pe această linie se realizează el cel mai adesea, reuşind să dea accente de poezie autentică şi comunicînd cititorului, pe cale emotivă, întregul conţinut de idei şi sentimente.

Evoluţia lui Horváth Imre, de la atitudinea plină de amărăciune şi scepticism de odinioară cu vădite note formaliste printre care apăreau adeseori sclipiri de revoltă, pînă la conştiinţa de astăzi a poetului militant pătruns de frumuseţea şi patosul zilelor noastre, a fost oarecum asemănătoare cu aceea a unui Eugen Jebeleanu sau Cicerone Theodorescu, confraţii săi romîni din a căror generaţie face parte. Marile evenimente istorice care au dezrobit ţara noastră, acţiunile hotărîtoare ale partidului, în urma cărora oamenii muncii de orice naţionalitate s-au simţit solidari în lupta eroică pentru zidirea unei patrii comune, Republica Populară Romînă, au dat poeţilor o nouă orientare, ridicînd poezia la nivelul unei „chestiuni de stat" după expresia consacrată a lui Maiakovski. În asemenea împrejurări s-a desfăşurat procesul înnoirii artei lor, cu preţul multor eforturi pe care au trebuit să le întreprindă şi pe care le consemnează adeseori Horváth Imre în poeziile sale cu nuanţă autobiografică. Eforturile lui n-au fost zadarnice. În focul luptei s-a cristalizat frumuseţea poeziei sale devenită armă de preţ în arsenalul celor ce muncesc, după cum atît de expresiv o arată el însuşi:

Ieri, rima era leagăn
Azi, rima explodează!

Ajuns la o maturitate deplină, poetul îşi manifestă tematica sa preferată în care pacea lumii ocupă un loc central fiind sursa de inspiraţie a unora dintre cele mai realizate poezii ale sale. El recurge la o gamă variată de motive şi imagini, de modalităţi şi atitudini lirice pentru a ajunge la o cît mai diversă şi mai cuprinzătoare melodie a păcii şi vieţii. În unele dintre poemele acestui ciclu, poetul se adresează direct cititorului său lansînd un manifest pătimaş:

Rosteşte, scrie-acest cuvînt
şi zi-l pe bulevarde;
vesteaşcă-l foşnitoare-n vînt
aprinsele stindarde.

Chemarea sa creşte luînd o amploare impresionantă:

Scrie-l pe ziduri şi pe porţi,
pe stîncile din munte,

menită să însufleţească masele la lupta pentru obiectivul suprem al zilelor noastre. Alteori poezia sa capătă tonul de evocare gravă reînviind în faţa cititorului peisajele sinistre ale războiului, ca de pildă în poemul *Din vreme-ncepe* unde atmosfera sumbră e cultivată pentru a oferi un permanent termen de comparaţie cu splendida lumină a vieţii paşnice:

...peisajul negru de mai sus
ţi-l amintii anume, fiindcă vrui
luminii să-i dai preţ prin umbra lui.

Apelul poetului se degajă uneori indirect din marea lui pasiune pentru tot ce e viu, pentru visul devenirii viitoare a patriei sale (ca în frumoasa poezie *Lumini vor arde pe turbine*), pentru întregul univers viabil de la oameni şi animaţi de idealuri înalte pînă la arborii somptuoşi ai pădurilor nesfîrşite, pînă la apele care-şi murmură veşnicul cîntec, pînă şi la:

Fluturele care
Tremură-mprejur
Oglindind în aripi
Limpede azur.

O temă frecventă de asemenea în lirica lui Horváth Imre este lupta eroilor care în epoca funestă a capitalismului s-au jertfit cu atîta dragoste şi generozitate pentru cauza libertăţii poporului. Poeme ca *Doftana*, *Mai mult decît eroi*, *Trăieşte*, evocă figurile luptătorilor de odinioară înălţîndu-le un imn plin de admiraţie şi de recunoştinţă.

Evocarea la Horváth Imre include multiple posibilităţi de desfăşurare lirică. Ea are de cele mai multe ori un caracter meditativ, poetul oprindu-se cu multă deferenţă şi pasiune reţinută la fiecare episod al ilegalităţii, căutîndu-i semnificaţiile cele mai profunde, stabilind numeroase asociaţii şi elaborînd din această perspectivă judecăţi asupra problemelor de bază ale vieţii şi luptei omului, asupra structurii sale sufleteşti, asupra virtuţilor şi păcatelor sale. Interesant este în acest sens poemul intitulat *Referinţă* în care **vizita unui fost hortist venit să-i ceară cu glas mieros** o referinţă, îi permite să creeze cu mijloacele evocării un crîmpei al atmosferei sumbre, întunecate, din perioada dictaturii fasciste.

Asupra acestei tematici priveşte poetul din unghiurile cele mai diverse, corespunzînd la tot atîtea puncte de plecare pentru evocarea neuitaţilor luptători ai ilegalităţii. Fie că se plimbă de-a lungul frumoaselor peisaje ale patriei sale, sau meditează tăcut la masa de scris, sau cîntă iubitei un cîntec de dragoste, Horváth Imre găseşte prilejul de a evoca chiar şi în cîteva versuri — fie direct, fie prin intermediul sugestiei, — anii întunecoşi şi nazele care au cutezat să le sfîşie bezna.

În unele din însemnările sale despre poezie, Mihai Beniuc cerea versului concisiunea şi forma lapidară a proverbului, a zicătorii. Sub acest raport Horváth Imre s-a consacrat în literatura maghiară a patriei noastre, reuşind adeseori să concentreze într-un catren sau chiar într-un distih imagini şi judecăţi artistice cuprinzătoare. De altfel întregul său limbaj este plin de culoare şi expresivitate iar imaginile plastice reuşesc să transmită cititorului emoţia simplă şi firească a poetului în faţa elanului oamenilor muncii, în faţa frumuseţilor cotidiene ale vieţii. E caracteristic în acest sens sfîrşitul poemului său *Lumini vor arde pe turbine*, în care poetul trecînd pe malul Topologului distinge evoluţia viitoare a peisajului prin perspectiva planurilor noastre măreţe şi fixează timpul ce ne desparte de aceste realizări, printr-un corelativ plastic cu totul neaşteptat:

Vor fi-n curînd acestea toate
Cînd fata ce se joacă-n luncă
Nici nu va fi prea mare, poate.

Fără îndoială că lirica lui Horváth Imre mai poartă încă unele semne ale formalismului rămase ca nişte urme de zăpadă ascunse prin văgăunile dealurilor copleşite de vîntul cald al primăverii, — dar în această privinţă tonul deschis şi categoric al acelor versuri cu caracter de profesiune de credinţă pe care le întîlneşti adeseori în cărţile sale, constituie o garanţie pentru lupta viitoare a poetului în scopul debarasării totale de variatele reminiscenţe prezente încă în poezia sa. Cred că, de asemenea, reuşita creaţiei sale este prejudiciată atunci cînd el nu urmează calea firească a inspiraţiei sale, căutînd să se lanseze în poezia de portret moral cu caracter satiric unde însă nu reuşeşte să ajungă decît la locurile comune străine de altfel poeziei sale. Aşa se întîmplă în cele cîteva poeme de acest fel care printr-o neatentă selecţionare editorială sînt prezente şi în volumul său de poezii alese (atît în ediţia maghiară cît şi în traducere romînească). El manifestă uneori şi o vagă tendinţă de simplificare a diferitelor subiecte lirice şi dacă la un alt poet acestea sînt mai puţin evidente, la Horváth Imre ele se văd mai uşor în contrast cu autenticitatea şi profunzimea majorităţii poeziei sale.

Cititorii de poezie, romîni şi maghiari deopotrivă, urmăresc cu interes lirica lui Horváth Imre şi acest fapt îi dă poetului sentimentul importanţei mesajului său dar şi pe acela al răspunderii pe care o comportă noua funcţie socială a poeziei noastre contemporane.

Odinioară, într-un sfîrşit de toamnă, prin aceeaşi calmă şi tulburătoare lumină a Crişului, rătăcea însingurat şi obosit de inutilitatea oricăror visuri şi elanuri, poetul care îşi mai aminteşte uneori sentimentele acelui timp:

Ascultam în zăvoi
Ciripitul viorii
Şi gîndeam: „Ce rost are?
Ce rost are un cînt
Unde triste, în vînt
Pică frunze amare?"

Cu cîtă claritate şi plenitudine i se precizează astăzi — după uriaşele transformări petrecute în patria noastră, — temeiurile creaţiei sale! El scrie cu dragoste şi pasiune pentru că viaţa de fiecare zi îi oferă neîncetat certitudinea deplină a sensului creaţiei sale.

A. E. Baconsky

Pe marginea unei traduceri valoroase

Revista „Viaţa Romînească" nr. 7 a publicat poemul „Cîntare despre Opanas" de Eduard Bagriţki, în traducerea lui Ioanichie Olteanu. Este primul poem de largă respiraţie al cunoscutului poet odesit, apărut în limba romînă. Bagriţki este unul dintre scriitorii sovietici reprezentativi din deceniul al treilea al secolului nostru: poetul păstrează măreţia şi dramatismul epocii sale. Versurile lui evocă figuri legendare, ca ale lui Dzerjinski şi Kotovski; ele redau curajul şi abnegaţia dusă pînă la jertfire a ostaşilor roşii în anii războiului civil (Kogan, comisarul detaşamentului de aprovizionare, din „Cîntarea despre Opanas"), ruptura fără întoarcere dintre nou şi vechi în urma transformărilor revoluţionare nu numai pe plan larg social, ci pînă şi în sinul aceleiaşi familii („Originea", „Moartea pionierei", „Omul din suburbie").

Opera poetică a lui Eduard Bagriţki, atunci cînd va fi tradusă în mai mare măsură, va cîştiga fără îndoială preţuirea şi interesul cititorilor noştri. Lucrul acesta se va întîmpla cu atît mai mult cu cît tălmăcirile vor reda pe Bagriţki în întregime, şi ca manieră, şi ca vibraţie poetică, aşa cum a izbutit să o facă Ioanichie Olteanu în poemul „Cîntarea despre Opanas".

Alături de alte traduceri izbutite din limba rusă ale poeţilor noştri, se poate spune şi despre „Cîntarea despre Opanas" că este o realizare poetică de înaltă ţinută artistică. De-a lungul lecturii poemului nu te tulbură senzaţia supărătoare a versului forţat, a ideii originalului încorsetată în formulări greoaie ca limbaj sau ca topică, cum din păcate se mai întîmplă cu unele traduceri (ce-i drept, tot mai puţine cu fiecare an). Firescul limbii şi al exprimării constituie una din calităţile de căpetenie ale oricărei traduceri bune. Acest firesc, îmbinat cu fidelitatea faţă de textul lui Bagriţki, face ca traducerea publicată de „Viaţa Romînească" să transmită cititorului toată forţa mobilizatoare, iar versurile să-şi păstreze plasticitatea şi muzicalitatea:

„Numai vii cu frunza deasă
Cum porneşti din Balta.
Opanas, fugind, le lasă
Una după alta.
Că-l ţin scaii de picioare,
Nici că-l doare capul —
Călăuză-i Carul Mare,
Carul cu protapul".

Fragmentul citat redă absolut fidel, pînă la nuanţe, originalul, şi mai toate pasajele poemului ar putea fi citate în aceeaşi măsură.

Firescul acesta reiese în traducerea „Cîntării despre Opanas" şi mulţumită bogăţiei de vocabular (sinonime folosite cu pricepere, pentru a da nuanţă. Întrebuinţarea unor cuvinte romîneşti nu de prea largă circulaţie, dar care îmbogăţesc atmosfera). Firescul mai rezultă, în fine, din prospeţimea rimelor pline de colorit şi sevă, multe dintre ele neutilizate înainte:

Semănară haidamacii
Holdă de secară
Dar n-au secerat săracii,
Alţii-o secerară (s.n.)

Aceeaşi prospeţime în rimele găsite pentru localităţi (pentru Balta, Guleai-Pole) şi pentru versul-refren în cîntul al patrulea, cînd natura se adresează celui care l-a ucis pe comisarul Kogan: — „Gîde! Gîde! Gîde!". Din păcate, într-unele traduceri, şi mai ales în acelea publicate de ziare (alteori chiar şi de ediţiuri) vocabularul utilizat rămîne cel banal-obişnuit, iar procedeele de rimare, cele mai facile: iarchiar, dar-doar, etc. Căutarea de rime proaspete, nu numai în opera originală, dar şi în cea de traducere, nu trebuie privită ca o latură formală; e greşit să privim rima doar ca o împreunare de sunete menite să consoneze sfîrşitul versurilor. E vorba aici de posibilităţile naturale de rimare pe care le oferă limba romînă şi care nici pe departe nu sînt epuizate (cum deseori ne vedem împinşi să o credem) şi nicidecum despre rimele scălîmbe, formaliste, la citirea cărora îţi vine să scrîşneşti, ca la frecarea a două pietre de tărîie diferită. În traducerea despre care vorbim, rimele se perindă ca o necesitate:

„Plopi cu frunţile de scamă
Miros de sulfină...
Ucraină, dragă mamă,
Scumpă Ucrainăl..."

La cei mai buni poeţi, rima dă parcă înţeles mai adînc ideii versului. Maiakovski ne poate fi pildă prin excelenţă în acest sens.

Nu ne pare prea exagerată afirmaţia auzită cîndva, că munca de traducere a versurilor nu e numai transpunere şi re-spunere într-altă limbă a versurilor unui poet, ci şi întrecere cu el. Privită în acest fel, munca de tălmăcire devine muncă de adevărată creaţie poetică.

Gîndurile acestea despre munca traducătorului ne-au venit în minte citind „Cîntarea despre Opanas". Nefiind aici vorba despre o analiză mai largă a poemului şi a traducerii, ne mărginim deocamdată numai la atîta.

Tiberiu Utan

Noi lucrări ale scriitorilor din Regiunea Autonomă Maghiară

Kovacs György, laureat al Premiului de stat, lucrează la un roman „Buchetul", al cărui conflict şi a cărei acţiune se întemeiază pe problema naţională, relevînd nefastele urmări ale şovinismului, urii de rasă şi ale dezbinării, cultivate de regimurile trecute.

Gagyi Laszlo, în nuvela sa „Iepurele belgian" evocă viaţa nouă dîntr-o gospodărie agricolă colectivă.

Erös Attila şi Kovacs Dezsö, laureat al Premiului de stat, au terminat piesa în trei acte „Cuib de şerpi".

Kiss Laszlo, laureat al Premiului de stat, pregăteşte o culegere de nuvele şi schiţe în care satirizează birocratismul şi năravurile rele.

Molten Károly a terminat şi a trimis Teatrului maghiar de stat din Cluj comedia „Noii stăpîni". El arată în această lucrare lupta dusă de ţărănimea muncitoare împotriva chiaburimii. De asemenea, scriitorul în limba maghiară Tomcsa Sandor din Odorhei, a prezentat Teatrului secuiesc de stat o piesă.

Viaţa şi lupta Ecaterinei Varga au inspirat pe dramaturgul Agoston Horvath să scrie o piesă care va fi jucată în această stagiune la Teatrul din Tg. Mureş.

Criticul literar Győző Hajdu lucrează la pregătirea unei culegeri din poeziile poetului ardelean Laszlo Tompa care are o îndelungată activitate poetică.

DISCUŢII

Intre „notaţii" şi conflict

Există în creaţia unor tineri autori de schiţe tendinţa de a lăsa în umbră sau pur şi simplu de a renunţa la conflict, mulţumindu-se cu notaţii de dragul notaţiilor. În ultimul timp, la tineri ca Teodor Mazilu sau la Radu Cosaşu acest lucru pare să se accentueze. Primul a scris trei portrete, cu notaţii destul de ascuţite, apoi un portret-schiţă „Moartea funcţionarului energic" („Scînteia tineretului"); cel de al doilea, o serie de schiţe, ultimele două publicate fiind: „Pasiunea" („Viaţa romînească" nr. 6) şi „Repetiţie generală" („Scînteia tineretului").

În portrete, T. Mazilu deşi reuşeşte să fie incisiv, nu reuşeşte decît să lovească „în general" tocmai pentru că acţiunile prin care personajele se descoperă sînt sărace şi convenţionale. În „Moartea funcţionarului energic" există o îngrămădire de observaţii satirice: descrierea casei, a familiei, a îmbrăcăminţii, a dejunului. Evident, după această înşiruire de caracterizări, e de aşteptat ca personajul, fiind pus în circulaţie, să se demaşte într-un fel printr-un conflict semnificativ, dacă nu surprinzător, cel puţin biciuitor, după şfichiuiturile folosite de autor la început. Iată însă că, trebuind să treacă de la descriere la acţiune, funcţionarul energic e prezentat doar bîlbîindu-se şi... murind. Moartea aceasta îl scapă pe autor de o situaţie cu totul penibilă.

La Radu Cosaşu fenomenul e mai complex. Începînd cu acea schiţă despre „Urîta" („Scînteia tineretului") s-a făcut simţită înclinaţia autorului pentru notaţia realistă fină. Fiind folosită deopotrivă în toate scrierile, în „Pasiunea" ea uniformizează oarecum personajele, dar surprinde cu multă subtilitate anume trăsături sufleteşti. Iată însă că în „Repetiţie generală" devine evident că notaţiile nu sînt suficiente prin ele însele. Se vede aici că un fişier amplu, adîncit, cu o multitudine de observaţii psihologice, nu poate susţine un conflict livresc, nu poate depăşi stadiul de fişier pentru a deveni *viaţă*.

Un astfel de fişier e, de pildă, de prisos în cazul unora din cele 18 personaje, culminînd cu „dosarul" Mariei Gabriş, care se întinde pe un spaţiu respectabil şi cuprinde cam tot ce ar putea cuprinde o referinţă conştiincioasă cerută de o secţie de cadre, dar inutil pentru desfăşurarea conflictului, fiind folosit de autor pentru a defini un personaj care deţine în schiţă doar cîteva replici. De unde însă la „notaţii" autorul s-a arătat conştiincios, în ceea ce priveşte conflictul, el a fost mult mai puţin exigent. Ana Milea e prezentată în momentul în care precede intrarea ei în Partid. Îi mai lipseşte o referinţă pe care i-o va aduce Stancu, prim secretar la „orăşenesc". Momentul acesta coincide, prin voinţa autorului, evidentă, cu cel al repetiţiei generale — în cadrul producţiei de sfîrşit de an a conservatorului de artă dramatică — repetiţie a piesei „Trei surori" de A. P. Cehov, în care Ana interpretează rolul Irinei. Pe neaşteptate se suprapune al treilea moment: primeşte un bilet de la fratele pe care-l credea mort şi care se dovedeşte a fi spion. Ana se teme să nu devină o victimă a rudeniei apropiate cu un spion pe a cărui existenţă nici n-o bănuia şi hotărăşte să ascundă totul Partidului. Iată însă că pe scenă trebuie să vibreze de puritate sufletească, şi efortul ei spre luminos, spre curat, se izbeşte de taina ei, de necinstea în faţa Partidului. Înţelege că „nu poţi crea niciodată ferindu-te de Partid" şi hotărăşte să spună totul. Descătuşată de minciună, reuşeşte s-o interpreteze pe Irina.

Ideea acestui subiect atît de complicat, e deci aceea că arta realistă are puterea de a schimba conştiinţa oamenilor. Conflictul constă în ciocnirea dintre tendinţa Anei de a-şi apăra cu orice preţ intrarea în Partid — pe care o doreşte cu ardoare — şi între ceea ce e curat în ea, organic pornit împotriva minciunii. Conflictul acesta, bazat pe o dublă coincidenţă, neconvingător, creat în mod vădit artificial, livresc, se pierde de altfel în abundenţa notaţiilor.

Iată deci, pe de o parte, date, observaţii, notaţii ascuţite, inteligente, pe de altă parte, un conflict pornit de la coincidenţă şi frîngîndu-se livresc. Aşa cum T. Mazilu, după o suită de observaţii şi caracterizări satirice s-a văzut silit să-şi asasineze eroul care nu vroia să circule deloc. Înseamnă că avem aci de-a face cu o desconsiderare a conflictului: fie că are un caracter minor (T. Mazilu), fie că e înecat în notaţii şi — în cele din urmă — livresc (Radu Cosaşu). Amîndoi aceşti tineri scriitori talentaţi — unul autor de foiletoane şi portrete satirice, celălalt de schiţe — ar trebui să dea o mai mare atenţie conflictului, ar trebui să scrie simplu, limpede, să redea prin acţiuni verosimile trăsăturile esenţiale, *noul* din conştiinţa contemporanilor noştri sau viitorul care trebuie demascat.

C. Baciu

Un rodnic început de drum

(Urmare din pag. 2-a)

articolul „Vieţii Romîneşti". Aşadar, nu se înţelege cum rabdă aceşti oameni fantastica sigilare a cişmelelor, ca să nu se producă noroi", împărţirea de bonuri pe cap de om şi de animal, cu indicarea dimensiunilor sticlei în care trebuie să se ia orăţie la o oră fixă, etc., etc. Exagerarea elementului negativ întrecînd cu mult „exagerarea" (în fapt diminuarea) reacţiei oamenilor normali, suferă oglindirea justă a realităţii. Planul lui Bălic e o minunată hiperbolizare a maniei „sistematizatoare" — dar de ce în schiţă, el nu e combătut şi ridiculizat cu putere de cetăţenii oraşului? Dacă lucrurile ar sta aşa cum le înfăţişează schiţa, cum se mai explică, oare, că astfel de elemente, ca Bălic, în viaţă sînt combătute, puse cu botul pe labe, cum se explică faptul că societatea, construcţia socialistă merge înainte, progresează? Se ştie că Don Quichotte — pentru a vorbi numai de una din pildele clasice amintite mai sus — era mereu ciocnit, în mod nemilos, *de realitatea înconjurătoare*. În general, toţi marii maeştri ai satirei căutau ca prin îmbinarea de planuri să reliefeze esenţialul vremii lor, esenţialul realităţii înconjurătoare, şi să combată ceea ce era dăunător societăţii. Or, esenţial pentru vremea noastră este că, pe lîngă elemente învechite, ca Bălic, există şi lupta împotriva lor, există victoriile împotriva lor.

„Nu e adevărat că mediul înfăţişat de Ştefan Luca este format din „oameni normali", se spune în „Viaţa Romînească", pentru a se motiva lipsa de rezistenţă faţă de Bălic. Dar argumentele de mai sus, noroiul, cataligele, autorul scrisorii — nu sînt consistente pentru a putea dovedi că oraşelul e „conform" cu Bălic. Mai ales că în schiţă se fac — e drept palide, fără forţă artistică, dar destul de dese — afirmaţii despre certuri la adoptarea proiectului lui Bălic, despre scandalul pe care i l-au făcut nişte femei, ş.a.m.d., toate putînd fi rezumate de cîteva afirmaţii în genul acesteia: *„Mulţi, cei mai mulţi... nu înţelegeau măsurile luate de Bălic. Rideau de el... îl înjurau cumplit..."* etc. (pag. 55). E limpede: autorul, cu mici şovăieli, nu a vrut să satirizeze întregul oraş, ci a făcut totuşi o seamă de încercări consecutive pentru a înfăţişa „rezistenţa" unui oraş *normal*; dar ele — deocamdată — nu i-au reuşit decît în slabă măsură. Şi apoi, dacă ar fi adevărat că întreg mediul care-l înconjoară pe Bălic ar fi compus din „anormali" — cum susţine „Viaţa Romînească" — asta n-ar fi deloc un merit al schiţei. Un cititor obişnuit, care nu iubeşte teoriile de retortă, ci adevărul vieţii, se poate întreba, pe drept cuvînt: unde stă scris că mediul în care e înfăţişat un personaj care trăieşte la noi, azi, nu trebuie să fie format din „oameni normali"?

Tocmai din această ciocnire — esenţială — între oameni „normali" şi cei înapoiaţi sau de-a dreptul duşmănoşi, între nou şi vechi, trebuie să ţîşnească scăpărările cele mai strălucitoare ale satirei noastre. Acest conflict e un izvor miraculos, inepuizabil, al satirei, ca şi al întregii literaturi. Ştefan Luca nu porneşte destul de temerar la „ascuţirea" schiţelor sale pe măsura realităţii, la înfăţişarea mai hotărîtă a mediului pozitiv a elementului pozitiv, a eroului pozitiv, a luptei contra vechiului. Toate acestea sînt necesităţi obiective, cerute de însăşi realitatea noastră. În măsura în care ele sînt respectate şi slujite cu talent, scrierea respectivă nu poate decît cîştiga, îşi sporeşte forţa, acidul satirei devenind un acid care nu numai că păteză, dar şi arde.

Nu numai în schiţa „Cişmele şi noroi", dar şi în ansamblul volumului, se simte lipsa unor oameni viguroşi, care, fie cu arma ironiei, fie cu acea şiretenie naivă de Păcală, fie în multe alte feluri, să ajute la satirizarea vechiului.

În „Bascula", „eroul liric", autorul, e foarte rezervat, iar satirizarea e pe alocuri imperceptibilă; poziţia „pozitivă" a autorului — biciuirea de către el a răului — nu este încă destul de puternică. În „Onoarea oraşului", al cărei final scade din pricina paloarei care acoperă faţa activistului chemat să conducă şedinţa, şi în alte schiţe, se simt aceleaşi slăbiciuni, care fac să scadă puterea corosivă a satirei.

Poate că problema cea mai grea este ca „eroii pozitivi" să nu iasă din cadrul satirei şi umorului, să aibă „comic pozitiv" ori „tăiş satiric". Altfel, ei vor apărea prea puţin coloraţi în comparaţie cu personajele satirizate — cum se întîmplă de pildă la şedinţa din „Cişmele şi noroi" (pag. 53). E adevărat şi faptul că uneori scriitorul riscă să intre în foarfecele unei critici rigide, oferindu-i-se de ales între epitetul de „schematism" — în caz că a exagerat în mod satiric, net, cu putere, contrastul dintre personajele înaintate şi cele pe care le ridiculizează — şi acela de „inconsecvenţe" şi „lipsă de unitate a caracterului" — în caz că a mişcat timid mîna înspre o zugrăvire complexă a caracterelor, aşa cum s-a văzut aci. Dar care scriitor talentat nu se simte ispitit de adevăratul curaj în creaţie? Iar esenţial e faptul că asemenea schiţe ca acelea ale lui Ştefan Luca — actuale, vesele, de bună calitate literară — sînt gustate pentru meritele lor, ceea ce explică succesul volumului „Cişmele şi noroi" şi interesul cu care sînt aşteptate viitoarele scrieri satirice ale autorului.

Aspiraţiile publicului nostru înaintat şi îndeosebi cerinţele sale critice nu se referă numai la creaţia lui Ştefan Luca, ci la un cîmp literar ceva mai larg. Publicul doreşte să vadă satira la înălţimea ei adevărată, de armă cumplit temută de ticăloşi, armă croind drum printre cele mai grele şi arzătoare probleme, croind drum cu energie mersului înainte al poporului. Avem lucrări valoroase care evocă forţa nouului — dar există destule în care satira e betegă, mai mult o intenţie nedusă la capăt, căci nu se vede forţa nouului, nu se explică îndeajuns izvoarele sociale ale răului satirizat, nu se simt îndeajuns mînia şi dispreţul ce se cuvine să înfiereze pe duşman. În încăperea rezervată satirei stau de voie tot felul de birocraţi şi oameni rămaşi în urma vieţii, aleşi de autori de preferinţă din categoria „directori"; ei, fără prea mare tărăşenie, acţionează şi discută în dodii, îşi expun tarele cu un zîmbet îngăduitor, dornici să se înţeleagă şi să se justifice unii pe alţii şi pe cititori aderenţi. Iată însă că în sala acestei odăi a literaturii satirice răsună bătăi puternice. Sînt afară zeci şi sute de tipuri de eroi pozitivi, reprezentanţi ai mediului de milioane de oameni *„normali"*, dornici să făurească viaţa cea fericită. Ei vor să pătrundă în odaia numită, să participe la acţiune, în dezbatere, iar de pe buzele lor stau gata să ţîşnească vorbe de duh, replici batjocoritoare şi „rîsul care-l arde pe ticăloşi". Ei bat cu pumnii în uşă iar uşa trebuie să se deschidă.

Sergiu Fărcăşan

Recitindu-l pe Gala Galaction

Reîntîlnim o parte din nuvelele lui Gala Galaction în colecţia „Biblioteca pentru toţi" la ESPLA însoţite de un cald şi omagial „cuvînt înainte" semnat de Cicerone Theodorescu. Deschidem volumul cu bucurie şi dragoste. De la prima filă întoarsă, te întîmpină chipul lui Gala Galaction: privire blîndă, meditativă, ascunsă sub sprîncene mari, stufoase; faţa luminoasă îţi este înconjurată de păr şi barbă lungă peste care s-au aşternut ninsorile celor 75 de ani de curînd sărbătoriţi.

Lectura nuvelelor îţi umple inima de un adînc şi vibrant umanism; întîlneşti în ele atitudinea protestatară împotriva nelegiuirilor regimului burghezo-moşieresc, luată în numele dragostei de oameni, al dreptăţii şi adevărului. Impresionante şi zguduitoare sînt ori de cîte ori le citeşti, nuvele ca „La Vulturi", care descrie vremurile tragice din timpul cotropirii turceşti, „Lîngă apa Vodislavei" — povestea dreptei răzbunări a celor batjocoriţi şi asupriţi de veacuri împotriva asupritorilor lor, sau ca „De la noi, la Cladova" — drama mistuitoare a unui suflet de om încătuşat de legile canonice. Aceeaşi intensitate emoţională au şi celelalte nuvele, ca „Gloria Constantini" — care redă în mod realist tragedia oamenilor simpli intraţi sub influenţa distrugătoare a moralei burgheze, a goanei după înavuţire, sau ca „Mi-e dragă Nonora" în care e atacat deschis caracterul putred al familiei burgheze. Arta de a zugrăvi oameni, fapte şi locuri, arta de povestitor, limba plină de modulaţii, de expresivitate şi bogăţie, le întîlneşti atît în nuvelele mai sus-amintite, cît şi în nuvelele cu caracter fantastic construite pe legende şi motive folclorice ca „Moara lui Călifar", „Copca Rădvanului", „În pădurea Cotoşmanei".

Gala Galaction a dăruit literaturii noastre nenumărate şi minunate pagini de literatură realistă, pătrunsă de simţire şi adevăr, nenumărate şi admirabile pagini de atitudine protestatară la adresa societăţii burghezo-moşiereşti, nenumărate pagini puse în slujba omului.

În opera lui Gala Galaction s-au înfruntat două concepţii opuse: una realistă, izvorîtă din activitatea sa socială, de scriitor-cetăţean, iar alta teologică, manifestată, e drept, într-un număr restrîns de scrieri, neconstituind preocuparea de căpetenie a scriitorului. Sînt pagini în care faptele, argumentaţiile şi semnificaţiile lor sînt construite în întregime pe principii mistice, teologice, ele servind preocupărilor sale clericale.

Ceea ce trebuie însă subliniat este faptul că Gala Galaction a rămas mereu credincios principiului umanismului. Chiar şi în paginile cu conţinut teologic, mistic, apelul sau dialogul cu divinitatea este făcut întotdeauna în favoarea oamenilor.

Cea mai întinsă şi valoroasă parte a operei lui Gala Galaction aşteaptă abia să fie prezentată în ediţia de „Opere". În primul volum s-au înglobat numai „Bisericuţa din Răzoare", „Clopotele din Mînăstirea Neamţu", „La tărmul mării" şi „Caligraful Terţiu". Mai sînt însă volumele de nuvele, schiţe, note, însemnări şi impresii de călătorie, pline de farmec: „Răboj pe bradul verde", „Toamne de odinioară", „Mangalia", fantezia dramatică „Rîsa Crăiţa", dar mai ales volumul „O lume nouă". Nu trebuie să uităm de asemenea cele două mici monografii-evocări despre Eminescu şi Vlahuţă, pline de interes şi de observaţii judicioase.

În alcătuirea viitoarei ediţii trebuie întreprinsă şi o serioasă şi laborioasă acţiune pentru strîngerea acelei puzderii de articole pe care Gala Galaction le-a înserat în mod consecvent, de la începutul acestui veac şi pînă azi, într-un ...oian de ziare şi reviste, cu precădere în cele ale mişcării muncitoreşti sau cu orientare progresistă, democrată. Deosebit de interesante sînt articolele despre scriitorii noştri clasici Eminescu, Creangă, Coşbuc, Caragiale, Vlahuţă, Slavici, Macedonski, Anghel, Tradem, despre G. Ibrăileanu, C. Hogaş, A. Toma şi Sadoveanu, despre prietenii săi N. D. Cocea, V. Demetrius ş. a. În 1912, la moartea lui Caragiale, Gala Galaction scria în „Flacăra": „Caragiale a murit departe de ţara noastră. Să fim sinceri în faţa morţii lui. Plecase de ani de zile dintre noi şi a murit în pămînt străin. Îi era dragă ţara noastră, îi erau dragi munţii, codrul şi vulturii ei, îi era dragă Dunărea... dar noi surtucarii Romîniei nu-l eram dragi. Cărticica lui Caragiale „1907" — această plachetă de bronz pusă la picioarele operei lui nemuritoare — îmi este martoră. Şi-mi este martoră opera lui întreagă. Ce este această operă? Sîntem noi în pielea goală, e silueta antipatică a epocii noastre, sînt păcatele şi neajunsurile grele de care suferim, este procesul tragic şi satiric al Romîniei din jumătatea a doua a veacului XIX, adusă la bara geniului şi veacurilor". Cuvinte de adîncă simţire şi emoţie adresează Gala Galaction şi lui Octav Băncilă, în 1914: „Salutăm în Octav Băncilă pe artistul dureros îndrăgostit de cei mai mulţi, de cei mai buni, de cei mai nedreptăţiţi dintre noi!" Tot atît de pline de simţire şi căldură sînt şi celelalte omagii aduse sreatorilor de artă şi literatură. Gala Galaction a dorit şi a militat întotdeauna pentru o „literatură pentru cei mulţi şi dornici", cum o denumea într-un articol apărut în „Socialismul" din 1919, pentru o literatură pusă în slujba clasei muncitoare a luptei poporului nostru pentru dreptate şi libertate. „Fiecare scriitor ar trebui să vină — scria Galaction — măcar odată pe săptămînă să se amestece cu dinadinsul, cu simpatie, în valul crescînd al proletariatului muncitoresc. Fiecare artist ar trebui să ştie să asculte, să priceapă şi să se încălzească de idealul mulţimilor entuziaste şi nerăbdătoare". Asemenea apeluri au fost lansate de Gala Galaction în repetate rînduri. În faţa atitudinii refractare şi pasive a unor scriitori, de nenumărate ori a luat însă o poziţie hotărîtă, a criticat cu asprime literatura care stătea departe de problemele mari care frămîntau oamenii şi societatea, de problemele mari ale vieţii.

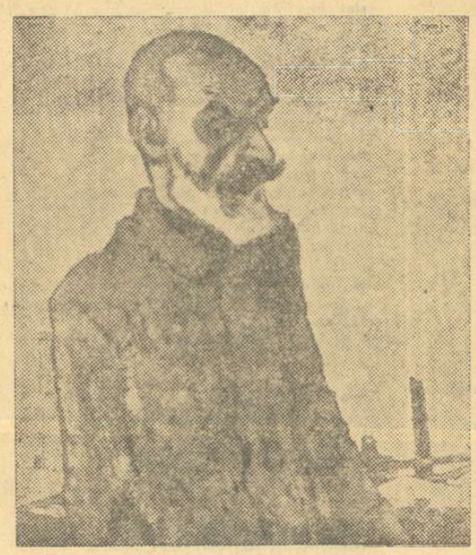

GALA GALACTION *Tonitza (1920).*

În perioada de după 1910 şi cu deosebire după victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, Gala Galaction a fost unul dintre scriitorii noştri care s-au apropiat cu dragoste şi entuziasm de lupta clasei noastre muncitoare, sprijinindu-i activ lupta prin scrisul său. În această perioadă, Gala Galaction a fost un neobosit şi fecund colaborator al ziarelor „Socialismul", „Chemarea", „Luptătorul", „Avîntul", „Renaşterea", „Cuvîntul liber" şi altele, în articolele sale vorbind cu înflăcărare de lupta proletariatului nostru. Într-un articol publicat în „Cronica" în 1915, scria: „Socialismul e o şcoală excelentă pentru înălţarea inimilor şi oţelirea sufletului. Greutăţile, nedreptăţile şi înjosirile ceasului de faţă par înaintea ochilor noştre întăriri inimice, care trebuiesc zdrobite, atunci cînd INTERNAŢIONALA răsună din mii de glasuri şi cînd steagurile roşii merg în frunte".

Asemănătoare lucruri scria Gala Galaction şi în articole ca „Înţîi mai" „Puterea celor mulţi", „O lume nouă", „Batalioane a plebei proletare", „La mormîntul lui Frimu", „Manifestul lui Romain Rolland", articole care, reunite toate la un loc, ne dau imaginea luminoasă a scriitorului militant pentru o lume nouă, pentru o viaţă mai bună, care a fost întotdeauna Gala Galaction. Şi în activitatea publicistică Gala Galaction a rămas tot scriitor, un talentat şi dibaci minuitor al condeiului. Talentul său de a reda chipuri de oameni, de a zugrăvi în culori vii, impresionante, aspecte din viaţa celor mulţi, talentul său de povestitor apare cu claritate şi în publicistica sa.

*Gala Galaction a dăruit literaturii noastre şi patru romane. „La răspîntie de veacuri" este o cronică a evenimentelor şi a

LUNA PRIETENIEI ROMÎNO-SOVIETICE

Bazarele cărții sovietice

In întreaga țară joi, 16 octombrie, s-a inaugurat „Săptămîna cărții și presei sovietice". Cu acest prilej, la Craiova, Constanța, Ploești, Galați și alte numeroase orașe, s-au deschis „Bazare de cărți sovietice" la care au participat numeroși oameni ai muncii și oameni ai culturii.

In București, la librăria „Cartea Rusă", la inaugurarea bazarului au ținut să ia parte tovarășii: Constanța Crăciun, Sorin Toma, M. Macavei, C. Prisnea, Sanda Rangheț, N. Tesa, Eugen Rodan, Tatiana Bulan, Al. Buican, numeroși scriitori printre care Camil Petrescu, Marcel Breslașu, Eugen Frunză, Lucia Demetrius și alții, reprezentanți ai presei romîne și străine precum și un numeros public.

Au asistat de asemenea: I. I. Horoșilov, P. S. Deduškin, I. A. Koroltov, P. A. Pavlov, consilieri ai Ambasadei U.R.S.S., precum și M. A. Kveselava și M. Z. Ianciuk, membri ai delegației sovietice care ne vizitează țara cu prilejul Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice, și E. N. Tihonov, reprezentantul permanent al V.O.K.S.-ului în R.P.R.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de poetul Marcel Breslașu care a spus printre altele:

CARTEA SOVIETICĂ, UNA DIN ÎNALTELE FORME DE EXPRESIE ALE UMANISMULUI SOCIALIST

Sub gloriosul semn al Marelui Octombrie, în zilele acestea cînd toamna e în pîrg în Patria noastră, poporul romîn își exprimă, an de an, dragostea, admirația și recunoștința față de poporele sovietice, acelea care ne-au eliberat de sub jugul fascist și ne ajută cu neprecupețită prietenie să construim socialismul în țara noastră.

A intrat în tradițiile cele mai dragi ale oamenilor muncii de la noi sărbătorirea LUNII PRIETENIEI ROMÎNO-SOVIETICE și una dintre cele mai însemnate manifestări din cadrul LUNII este SĂPTĂMÎNA CĂRȚII ȘI PRESEI SOVIETICE pe care avem bucuria să o inaugurăm astăzi. Ea este marcată printr-un număr sporit în fiecare an de noi traduceri în limba noastră și în limbile minorităților naționale, din beletristica Uniunii Sovietice — de la clasicii literaturii ruse pînă la ultimele succese ale scrisului contemporan în limba rusă ca și în toate limbile popoarelor cari constituiesc marea familie sovietică. Milioanele de cititori din Patria noastră au astfel posibilitatea, odată mai mult, să-și exprime mulțumirea pentru imensul ajutor pe care-l primește cultura noastră datorită literaturii marilor noștri vecini și prieteni, să își arate dragostea și prețuirea față de cartea sovietică, una din înaltele forme de expresie ale umanismului socialist.

CARTEA SOVIETICĂ, O PERMANENTĂ LECȚIE DE PATRIOTISM, DE ABNEGAȚIE PENTRU SFÎNTA CAUZĂ A POPORULUI

Acum zece ani, cînd în Octombrie 1944, a fost creată EDITURA CARTEA RUSĂ, soldații romîni mai luptau cot la cot cu neînvinsele oștiri sovietice, izgonind spre bîrlogul ei fiara hitleristă... Am avut atunci prilejul să întîlnim și să cunoaștem — sub haina lui ostășească — pe omul sovietic, care după ce eliberase propria lui Patrie cotropită, ducea libertate celorlalte popoare, ajutîndu-le să pună temelia puterii populare în țările lor. Ostașul sovietic purta cu el, alături de arme și muniții, alături de scrisoarea mamei, a soției, a copiilor sau a unui tovarăș de muncă, o carte: versurile sau proza scriitorului preferat: Puškin sau Maiakovski, Gorki sau Șolohov. Această carte purtată în buzunarul glorioasei tunice, nu era numai prilej de încintare și de destindere în clipa de răgaz, ci o permanentă lecție de patriotism, de abnegație pentru sfînta cauză a poporului...

Aici, în spatele frontului, în condiții încă extrem de grele, își începea în toamna de acum zece ani, activitatea CARTEA RUSĂ.

Sub îndrumarea constantă a Partidului nostru, Editura Cartea Rusă și-a îndeplinit cu cinste, de-a lungul gloriosului deceniu, importanta sa misiune de a pune la îndemîna maselor largi de cititori, din țara noastră, traducerea celor mai valoroase lucrări ale clasicilor literaturii ruse și ale scriitorilor sovietici, neseparată comoară de învățăminte pentru noi toți. Prin traducerea, tipărirea și răspîndirea cărții ruse și sovietice oamenii muncii din Patria noastră au putut lua cunoștință de multe capodopere ale gîndirii și simțirii omenești — de care fuseseră lipsiți cu criminală îndărătnicie de regimurile de opresiune și obscurantism care s-au perindat la cîrma țării pînă la 23 August 1944.

Sărbătorind astăzi aniversarea a zece ani de activitate editorială a Cărții Ruse, nu putem să nu subliniem cu bucurie marile succese dobîndite de acest important factor de culturalizare a maselor. Ce drum a fost parcurs — în acest domeniu, ca în atîtea altele —: de la tematica relativ restrînsă la început, la varietatea lucrărilor publicate în ultima vreme, de la tirajele de 5—6 mii de volume pentru un roman al unui clasic rus, la tirajele de 40—50 mii de volume din aceeași lucrare astăzi! fără a mai vorbi de reeditări tot mai dese și în tiraje sporite — unele cărți ajungînd la a cincea și a șasea ediție în tiraj de mase.

MAI MULT DE 25 MILIOANE VOLUME

S-a ajuns, de la traducerile pur și simplu mulțumitoare, din prima etapă — și care se mărgineau să transmită cititorului tălmăcirea textului, cu o destul de redusă exigență în ceea ce privește măiestria originalului — la veritabile restituiri în limba noastră a ansamblului de frumuseți în conținut și formă, a textului original. Cele mai măiestre pene ale literaturii romîne au redat pagini nemuritoare din clasicii ruși și din contemporanii sovietici, în toată prospețimea, cursivitatea și plasticitatea textului. Unele din aceste tălmăciri au primit înalta consacrare a Premiului de Stat (Lermontov / Philippide; Puškin / M. R. Paraschivescu).

Trebuiesc menționate de asemenea progresele mari realizate pe planul înfățișării artistice a volumelor tipărite, al ilustrațiilor încredințate celor mai înzestrați artiști plastici și graficieni ai noștri.

Au ajuns în mîinile cititorilor, în acești zece ani, peste 25 de milioane și jumătate de volume repartizate pe circa 1900 titluri, în afara acestora, alte peste două milioane de volume, însumînd circa 400 titluri, în limbile minorităților naționale.

NU ÎN RAFT, CI ÎN MÎNA CITITORULUI ESTE LOCUL DE CINSTE AL CĂRȚII

Dar în ciuda marelui număr de volume puse la dispoziția cititorilor, a tirajelor impresionante și a reeditărilor frecvente, setea de cunoaștere a maselor tot mai largi de iubitori ai cărții ruse și sovietice, face ca un același volum să treacă prin multe mîini. In cele peste 12.000 de cămine culturale din mediul rural al țării noastre, în cele 6.000 de cluburi și colțuri roșii din orașe, în mii de biblioteci, în universități și școli, în casele de odihnă și de creație — cărțile clasicilor ruși și ale scriitorilor sovietici, ajută milioanelor de cititori ai Republicii noastre, la formarea culturii lor, la călirea propriei lor conștiințe.

Nu arareori, privind o astfel de carte, aflată la locul ei de cinste — și locul de cinste al unei cărți nu este în raft, ci în mîna cititorului — gîndești, văzînd-o zdrențuită, că e asemenea unui drapel glorios, care a înflăcărat și a condus mulți oameni la luptă și la victorii, adeseori la eroica luptă și la minunata victorie a unei autodepășiri. Pentru aceia cari nu au fericirea de a putea citi în original cărțile ruse și sovietice, îndoita sărbătoare din anul acesta — Luna Prieteniei și a zecea aniversare a editurii Cartea Rusă — este marcată prin apariția a peste treizeci de lucrări noi, în traducere românească. Au apărut de asemenea și traduceri în limbile minorităților naționale.

NU NUMAI EXEMPLUL MINUNAT, CI ȘI MODELUL UNEI ÎNALTE MAIESTRII GĂSESC SCRIITORII ÎN CARTEA SOVIETICĂ

Marile mase de cititori din țara noastră îndrăgesc cărțile de literatură clasică rusă și sovietică, pe autorii lor, pe eroii acestor cărți. Alături de traducerile din literatura politică și de marele număr de traduceri din domeniul științei și tehnicei, cartea beletristică înseamnă un neprețuit ajutor adus fiecăruia dintre noi — și întregii țări — în munca și lupta pentru făurirea unei vieți fericite.

Noi, scriitorii, mai cu osebire găsim în aceste cărți nu numai exemplul minunat al oamenilor zugrăviți de către scriitorii sovietici, dar în același timp modelul înaltei măiestrii cu care acești eroi sînt oglindiți în romanele, poemele, teatrul sovietic de astăzi. Este o școală, a cărei ucenicie o facem cu dragoste și rîvnă, pentru a putea sluji propriului nostru popor pe drumul lui de construire a socialismului.

O CONTRIBUȚIE PREȚIOASĂ ÎN COLABORAREA CULTURALĂ ROMÎNO-SOVIETICĂ

A vorbit apoi M. A. Kveselava, președintele Consiliului de conducere al Asociației Gruzine pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea, care, salutînd cu căldură deschiderea „Săptămînii cărții și presei sovietice", a spus printre altele:

Deschiderea „Săptămînii cărții și presei sovietice" constituie o contribuție prețioasă în domeniul prodigioasei colaborări culturale dintre R.P.R. și U.R.S.S.

Noi, membrii delegației sovietice, am constatat în mod nemijlocit activitatea uriașă ce se desfășoară aici în domeniul traducerii și difuzării lucrărilor științifice și beletristice sovietice.

Credem că aceste cărți trezesc un adînc interes al maselor celor mai largi ale cititorilor romîni, deoarece ele exprimă sentimentele nobile ale poporului sovietic, năzuința fermă și sinceră a oamenilor sovietici spre pace, progres, fericire și prosperitatea tuturor popoarelor lumii.

★

In această săptămînă atît „Bazarele cărții sovietice" cît și celelalte librării, au cunoscut o mare afluență de public.

Rep.

RECENZIE

„PAVLIK MOROZOV" de Stepan Scipaciov

Lupta de clasă poate fi oglindită în literatura pentru copii? Această întrebare și-o puneau pînă acuma cîțiva ani unii scriitori, critici, gazetari și editori deși era nefondată. Realitatea însăși arăta că și copiii participă, într-un anume mod, la lupta de clasă; literatura clasică universală dădea mai multe exemple minunate în această privință — amintiți-vă între alții de Dickens —; iar literatura sovietică limpezise definitiv problema, oferind și neîntrecute modele. Ce-i drept, astăzi întrebarea nu se mai ridică: în schimb, felul cum mulți dintre scriitorii noștri caută să-i răspundă prin lucrările lor artistice, dovedește că ea continuă să-și aștepte la noi rezolvarea. „Pavlik Morozov", poemul cunoscutului poet sovietic Stepan Scipaciov, ne este și-n această privință de-un mare ajutor.

Pavlik a fost un pionier din satul Gherasimovka al depărtatei taiga, care și-a jertfit viața în lupta pentru colectivizarea agriculturii. Prin măreața lui faptă el a devenit eroul unor numeroase reportaje, schițe, poezii, poeme, nuvele din literatura sovietică (dintre acestea cititorii noștri mai cunosc și nuvela lui V. Gubarev, intitulată de asemenea „Pavlik Morozov" și tipărită în românește anul trecut de Editura Tineretului). Toate aceste lucrări beletristice demonstrează nu numai participarea copiilor la lupta de clasă, dar și modul specific al participării lor, ceea ce determină de fapt și specificul oglindirii luptei de clasă în literatura pentru copii.

In poemul lui Scipaciov, eroul este un copil de vreo treisprezece ani, fiul președintelui sovietului sătesc din Gherasimovka — elev și șeful detașamentului de pionieri din sat — prin urmare, un viitor cetățean devotat al regimului sovietic, educat de regimul sovietic. După o joacă, împreună cu alți copii, prilej pentru autor de a dezvălui tenacitatea micului erou chiar și-n împrejurări mărunte, Pavlik asistă la o ședință convocată de comunistul Zimin de la raion, unde se discută problema formării unui colhoz în sat. Pionierul, înflăcărat și de eroii lui Gorki — un Danko, un Vlasov, — se angajează cu pasiune pe drumul deschis țărănimii de regimul sovietic. El merge în primele care din convoiul care duce grîul colectat din sat, urmat de căruțele purtate de comunistul Egor și de țăranca săracă Natalia care-și amintește pe drum cum Pavlik a demascat pe chiaburul Kulakov arătînd unde ascunsese acesta grîul dosit de la colectare. Pavlik demascase pe tatăl său, care devenise unealta chiaburilor și a altor dușmani de clasă și, după arestarea lui Trofim Morozov el, Pavlik, lucrează singur petecul de pămînt, ocrotit doar de grija mamei, harnica și nefericita în căsnicie Tatiana Morozova.

La judecata tatălui său, cînd e chemat ca martor, chiaburii și oamenii lor credeau că Pavlik nu va mărturisi adevărul, în joc fiind însuși părintele lui, dar el destăinuie ce știe despre mîrșăviile lui Trofim Morozov. In jurul unui foc, în pădure, Pavlik mărturisește mai multor din tovarășii lui pionieri cum, venind de la cîmp, descoperise că chiaburul Rozov ascunde arme într-o căpiță de fîn; deși amenințat cu moartea de chiabur, Pavlik se duce noaptea la tovarășul Zimin și-i destăinuie fapta lui Rozov. Dar chiaburii se răzbună: cînd Pavlik și fratele lui mai mic Fedea se duc în pădure, îi ucid mișelește. Mai tîrziu, în Gherasimovka s-a înființat colhozul pentru care Pavlik și-a dat viața.

După cum se vede, Scipaciov a lăsat eroului său deplina-i libertate; nici nu l-a încărcat cu naivitate, nici nu l-a strivit sub povara maturității, ci l-a înfățișat așa cum a fost: un copil, însă un copil care trăiește zilele luptei pentru colectivizarea agriculturii, înzestrat cu dragoste de muncă, care, primind o educație comunistă, devine un luptător pentru cauza victoriei socialismului. Reacțiile sufletești ale lui Pavlik ca și faptele lui păstrează mereu specificul virstei: Pavlik vede tragedia din casa părinților săi (tatăl e bădăran, bețiv, lacom de bani, își urăște copiii, mama e blajină, muncitoare) și-n afară împrejurări se alătură celor ce pot aduce fericirea — comuniștilor. El descoperă unelteriile chiaburilor, pentru că educat de comsomol este mereu cu ochii ațintiți pe ei. El este la virsta cînd poate înțelege unele lucruri — faptul că sub loviturile puternice ale regimului sovietic, chiaburii vor cădea pînă la urmă, — și deci atît cît se pricepe caută să contribuie la succesul luptei pentru colectivizare. Prin urmare, scriind pentru copii, Scipaciov este preocupat de a zugrăvi un erou-copil pe înțelesul cititorilor săi. Dacă, totuși, conflictul poemului are o mare ascuțime și un puternic dramatism, aceasta se datorește faptului că autorul a integrat conflictul între Pavlik și chiaburi în lupta îndîrjită a comuniștilor împotriva chiaburimii. Scipaciov dă la tot pasul imaginea întregului sat, relevînd evenimentele la care eroul participă fără să fie un personaj central, dar de unde el învață bunăoară la ședința organizată de Zimin, Pavlik aude cum chiaburii dosesc grîul pentru colectare și vede cum țăranii săraci și mijlocași sînt îndîrjiți împotriva bandiților — ceea ce contribuie atît la formarea copilului, cît și la încadrarea conflictului, al cărui erou este, în lupta generală dusă de țărănimea muncitoare sub conducerea comuniștilor împotriva chiaburilor.

Mi se pare că de specificul poemului nu a ținut totdeauna seama Cezar Drăgoi, traducătorul în românește al poemului lui Scipaciov. Sînt în traducerea sa unele pasaje izbutite — pastelul cu care se închide cartea, trăsnul dosnic al chiaburului Rozov după demascarea lui Trofim, atmosfera din sala unde e judecat tatăl lui Pavlik, cuvintele de amenințare ale lui Rozov către Pavlik, etc. — și sînt izbutite prin aceea că tălmăcitorul a redat cu înțelegere originalul, găsind tonul potrivit, structura frazei poetice adevărate, chiar vocabularul plastic. De cele mai multe ori, însă, el n-a reușit și, în ansamblu, traducerea nu dă cititorului român valorile artistice proprii creațiilor lui Scipaciov. Cred că traducătorul s-a ținut prea mult de litera originalului, ignorînd spiritul originalului Se simte migala lui de a reda marea concizione a versului lui Scipaciov, de a respecta chiar lungimea versului din original: dar, adesea, aceasta duce la obscuritate și sucleri de limbă, — cum de exemplu: „Sub palma lui caldă, de tată / cositele blonde acu-s" (e vorba de Egor care-și mîngîie copila), sau „Danilco ieși pe cărare / Cuțitu-l stringea de miner" (cine pe cine stringea de miner?) etc.

Insă deficiența principală este că ținîndu-se mai mult de litera decît de spiritul originalului, traducerea a căpătat culoarea cenușie. Patosul lui Scipaciov, care are atîtea modulații — cînd duioase, cînd pline de ură și mînie, cînd evocatoare, etc. — s-a pierdut în traducere și poemul se parcurge ca un șes fără niveluri și relief, obositor.

Poemul „Pavlik Morozov" este una dintre cele mai valoroase creații ale literaturii sovietice din anii 1949—1950 și necesită o muncă mai exigentă, mai conștiincioasă a traducătorului.

P. A. Caraion

„Prieteni credincioși"
o comedie sovietică de un sănătos umor

Intr-un cartier de pe marginea riului lauza și-au petrecut, cu cîteva decenii în urmă, copilăria trei prieteni nedespărțiți, care s-au legat, printr-un jurămînt, că, atunci cînd vor fi oameni mari, vor face o călătorie lungă împreună, — ca în zburdalnicele, vremuri ale primei lor tinereți.

Cînd s-au întîlnit, după treizeci de ani, multe lucruri se schimbaseră. Țara era sovietică, orașul se înfrumusețase, viața era alta, ei crescuseră și ocupau munci de răspundere în societatea sovietică. Unul era academician arhitect, celălalt ajunsese un mare chirurg, iar al treilea, directorul unui institut zootehnic. Jurămîntul era însă jurămînt și trebuia să fie ținut. Și îl țin.

Pe această canava, A. Galici și K. Isaev au alcătuit scenariul comediei de un su ulent și sănătos umor, „Prieteni credincioși", film distins cu Marele premiu la cel de-al optulea Festival Internațional al Filmului de la Karlovy-Vary.

Umorul sănătos al comediei se bizuie pe faptul că scenariul scoate în evidență marile virtuți ale omului sovietic, cum ar fi prietenia, dragostea reală, sinceră, deschisă, care există în relațiile dintre oamenii sovietici, modestia, simțul de răspundere, munca colectivă, dragostea de patrie, de locurile natale, de mersul înainte al societății. Asta în primul rînd. In al doilea rînd, el biciuie tarele care mai sălășluiesc în conștiința unor oameni, deprinderile din tinerețe care n-au dispărut și care, atunci cînd cetățeanul este un membru activ al societății, sînt dăunătoare: îngîmfarea, îndepărtarea de oameni, birocratismul, comoditatea, fuga cu tot dinadinsul după onoruri, scoaterea în evidență a personalității tale. Aceste apucături trebuie cu putere combătute, arătate cu curaj celor care le au.

Eroul principal al comediei e arhitectul Nestratov. El se mai lasă stăpînit de cele cîteva metehne incompatibile cu omul nou. Prietenii săi, Cij și Saska, care-l știu îngîmfat încă de pe vremea copilăriei lor, îl critică prietenește, cu dragoste, dar fără cruțare. Nestratov își dă seama și începe să se vadă în oglinda pe care i-o arată bunii lui prieteni. Și conștiința începe să-l mustre cu putere, fiindcă Nestratov, cu toate aceste lipsuri, este un om pozitiv. El posedă calitățile omului sovietic, are un fond omenesc sănătos cu minusurile pe care i le arată Cij și Saska.

Pățaniile din călătoria lor, situațiile comice care se creează, amănuntele subtile pe care au știut să le aducă scenariștii, regizorul și interpreții, sînt tot atîtea elemente care pledează împotriva schimonosirilor și care stîrnesc rîsul spectatorilor.

Trei actori de frunte ai ecranului sovietic, Mercuriev, Cirkov și Borisov, laureați ai premiului Stalin, au întruchipat cu talentul lor personajele centrale printr-un joc viu, inteligent, plin de naturalețe, construind din înfățișarea acestor personaje, din situațiile create, o puternică satiră, o comedie de un umor constructiv, un spectacol de o înaltă ținută artistică.

St. R.

Scenă din filmul „Prieteni credincioși"

Noi cărți despre viața oamenilor sovietici

In editura Cartea Rusă a apărut „Karaganda" de Mustafin, o frescă a dezvoltării bazinului carbonifer din Karaganda în timpul primelor planuri cincinale. Tot Cartea Rusă a editat și „Insemnări din Kusbas" de M. Nikitin, volum de schițe și povestiri din viața marelui centru industrial al Uniunii Sovietice.

In Editura Consiliului Central al Sindicatelor s-a tipărit „Floarea albă" de Vadim Sobko, roman din viața unei mari uzine sovietice și povestirea „O cotitură bruscă" de B. Leonidov a cărei acțiune se petrece în anii următori Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

UN ROMAN SATIRIC DE AVENTURI

se află în vitrinele librăriilor E vorba de „Insula dezamăgirilor" de L. Laghin. Acțiunea se desfășoară în timpul războiului pe o mică insulă din Oceanul Atlantic. Pe această insulă se întîlnesc un căpitan sovietic, doi americani (un milionar și un gazetar) și doi englezi (un muncitor și un laburist de dreapta), supraviețuitori ai unui naufragiu naval. Pe insulă cei cinci descoperă că hitleriștii experimentau o armă secretă. De aici decurg o serie de aventuri pasionante, pe care cititorul le urmărește cu încordare pînă la ultima pagină a cărții.

„CALVARUL"

de Alexei Tolstoi, volumul III, ediția patra, a apărut de curînd în editura Cartea Rusă. Trilogia lui Alexei Tolstoi este tradusă de Otilia Cazimir și Gh. C. Stere.

ROMANUL LUI CONSTANTIN SIMONOV

„Tovarăși de arme" apărut în editura Cartea Rusă, cu prilejul lunii prieteniei romîno-sovietice, descrie evenimentele petrecute în vara anului 1939 cînd imperialiștii japonezi au încercat să invadeze Mongolia.

O MONOGRAFIE ASUPRA LUI BORODIN

semnată de T. Popova a apărut de curînd în editura „Cartea Rusă". Pe lîngă prezentarea vieții, a mediului și condițiilor în care s-a dezvoltat marele compozitor, T. Popova face și o amplă analiză a principalelor opere muzicale scrise de Borodin. Volumul se încheie cu lista lucrărilor muzicale ale lui A. P. Borodin.

„...DOUA TORENTE" DE N. TIHONOV

a apărut cu prilejul lunii prieteniei romîno-sovietice în editura Cartea Rusă. Volumul se deschide cu ciclul „Două torente" care cuprinde versuri despre Pakistan și Afganistan, urmat de ciclul „La al doilea congres mondial al păcii". Volumul lui N. Tihonov este tradus în românește de Victor Tulbure. Coperta semnată de P. Nazarie. Prezentarea grafică îngrijită.

VOLUMUL III DIN „VASIOC TRUBACIOV ȘI TOVARĂȘII SAI"

de V. Oseeva se află în librării. Micii cititori vor putea urmări în paginile acestui volum pe Vasioc Trubaciov și prietenii săi participînd la munca de reconstrucție a patriei în anii următori Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

O scenă din filmul sovietic „Examen de maturitate"

Ilustrațiile artiștilor plastici romîni la cărțile sovietice

In sălile Expoziției „Relațiile romîno-ruse în lumina tiparului", pe lîngă mărturiile adînc grăitoare ale legăturilor și sprijinului dat de poporul rus țării noastre, sînt prezentate peste 250 de ilustrații făcute de artiștii plastici romîni la cărțile sovietice. Graficienii noștri, conștienți de însemnătatea pe care o reprezintă cartea rusă și sovietică în dezvoltarea revoluției culturale de la noi, și-au pus întregul lor talent și toată dragostea de a înfrumuseța operele scriitorilor ruși și sovietici prin ilustrații sugestive, executate cu multă măiestrie artistică. Străduința lor, efortul pe care l-au făcut de a pătrunde cît mai adînc înțelesurile cărții pe care o aveau de ilustrat s-au dovedit rodnice. Ilustrațiile făcute sînt un omagiu plin de admirație pe care poeții desenului de la noi îl aduc literaturii clasice ruse și literaturii sovietice. Ele ajută pe cititor să înțeleagă și mai bine conținutul operelor, să cunoască plastic eroii cărților, momentele cele mai semnificative ale acțiunii și conflictelor din aceste cărți. Admirabilă figură a omului sovietic din poemul „Vasili Tiorchin" de A. Tvardovski, a fost minunat realizată de talentatul grafician care este pictorul Jules Perahim. De asemenea desenele la „Primăvara în colhozul Pobeda" de N. Gribaciov, ale aceluiași ilustrator, ne relevă într-o convingătoare imagine artistică viața colhoznicului sovietic. Sugestive sînt și ilustrațiile lui Rony Noel Florin la „Ana Karenina", romanul marelui scriitor clasic L. Tolstoi și la „Patria", romanul scriitoarei Ana Karavaeva, precum și ale altor cărți sovietice.

Cu măiestrie și adîncă înțelegere a personajelor a ilustrat Gh. Ivancenco clasica lucrare a lui Pisemschi „O mie de suflete", „Opere alese" de I. Turgheniev, precum și ilustrațiile viguroase și pline de expresivitate ale lui Stoicescu Aurel la „Povestiri" de L. Tolstoi și „Stepan Razin" de Zlobin.

Popescu Niculae dovedește aceeași înțelegere pentru romanul sovietic „Neamul Jurbinilor" de V. Cocetov și „Cazacii" de L. Tolstoi pe care le-a ornamentat cu frumoase ilustrații. Coca Crețoiu, o talentată graficiană, plină de sensibilitate a ilustrat minunata carte a lui V. Grosman „Stepan Colciughin" sau cele ale la fel de talentatei pictorițe Marcela Cordescu, care a ilustrat cărțile „Demonul" și „Negustorul Colesnicov" de Lermontov.

Pline de spiritualitate și expresivitate sînt desenele lui Eugen Taru la „Opere alese" de Saltîcov-Scedrin.

Contribuția graficienilor romîni la prezentarea cît mai artistică a cărților clasicilor ruși și ale scriitorilor sovietici, se vădește din plin în această expoziție, care constituie un bilanț al strădaniei și dragostei ce o purtăm minunatei literaturi ruse și sovietice.

CARNET SOVIETIC

MIHAIL ȘOLOHOV DESPRE ROLUL CRITICII

Vorbind la Congresul scriitorilor din Kazahstan despre critică și despre ajutorul care trebuie acordat tinerilor scriitori, Mihail Șolohov a spus între altele:

„...In aceste condiții, critica prietenească trebuie să fie o regulă elementară. Trebuie să-i criticăm și pe scriitorii cu experiență, și pe scriitorii tineri. Muhtar Auezov a declarat cu drept cuvînt că, în general, critici pe omul pe care-l prețuiești, pe care-l iubești. O asemenea critică prietenească găsim în rapoartele scriitorilor fruntași din Kazahstan. Cele cîteva aprecieri mai aspre arată grija pentru destinul literar al unor tovarăși.

...Dar cînd scriitorul scrie o operă dăunătoare din punct de vedere ideologic și cînd, sub un motiv sau altul, încearcă să introducă „idei" dăunătoare poporului și partidului, în cazul acesta eu sînt pentru o critică nimicitoare.

...Cînd din diferite motive scriitorul nu reușește să creeze o operă valoroasă, trebuie să-l ajutăm frățește să-și îndrepte greșelile. Or, dacă scriitorul este prea sensibil și nu are încredere în judecata a doi, trei tovarăși, atunci metoda cea mai bună pentru a-l ajuta este să recurgem la o largă discuție creatoare.

...In ceea ce privește tinerii scriitori, critica trebuie să fie părintească, amănunțită și grijulie. Mi-a povestit cineva cum învață să zboare puii de vultur. După ce-i ridică pe aripi, vulturul nu-i lasă să coboare, ci-i pune să se ridice tot mai sus, pînă obosesc. Numai folosind acest mijloc de educație, puii vor putea să se ridice, mai tîrziu, în înălțimi.

...Tot astfel trebuie să-i învățăm și noi pe scriitorii tineri, trebuie să-i îndemnăm să urce tot mai sus, pentru ca mai tîrziu să fie în literatură vulturi adevărați, nu niște ciori, sau niște găini plouate. Dar vulturul nu frînge aripile puilor săi, care nu pot, cărora le este frică să zboare prea sus din primele zile. Critica

noastră nu trebuie, nu are dreptul, „să frîngă aripile" scriitorilor începători...

...Aș vrea să vă întreb: care din scriitorii mari a început cu opere geniale? Primele lor opere au fost întotdeauna mediocre... Tineretul este nădejdea, viitorul nostru, chezășia tinereții literaturii noastre"

UN STUDIU DE ISTORIE A LITERATURII SOVIETICE

Sectorul de literatură sovietică al Institutului de literatură universală „Maxim Gorki" pregătește de cîțiva ani un „Studiu de istorie a literaturii sovietice". Incă în 1952, macheta primului volum a fost discutată în presă, cînd s-au făcut și numeroase sugestii pentru revizuirea și completarea lui.

Nu de mult, a avut loc o nouă discuție în jurul acestei cărți. N. Anisimov, directorul institutului, deschizînd ședința, a arătat că autorii, ținînd seama de toate propunerile, au făcut în acești doi ani o muncă foarte importantă. „Studiul de istorie a literaturii sovietice" are acum o altă structură, materialul este expus într-o succesiune strict istorică, perioadele literaturii sovietice corespund perioadelor din Cursul scurt al istoriei partidului. Astfel s-a putut face legătură între dezvoltarea literaturii și viața societății sovietice. Primul capitol, care caracterizează literatura sovietică în totalitatea ei, a fost lărgit și completat. Munca pentru elaborarea volumului continuă.

La discuții au participat mai mulți critici, istorici literari, scriitori, care au adus însemnate contribuții pentru îmbunătățirea viitorului studiu de istorie a literaturii sovietice.

DESPRE REALISMUL TRADUCERILOR LITERARE SOVIETICE

Sub acest titlu, revista „Drujba narodov" nr. 4 din 1954 publică un important articol, semnat de Ivan Kașkin, din care desprindem:

„...Cartea care se traduce aparține și literaturii poporului în limba căruia e tradusă; lucrul acesta l-a subliniat Belinski în repetate rînduri. Dar cu două condiții esențiale: în primul rînd, trebuie să fie o operă bună și în al doilea rînd trebuie să fie bine tradusă. Fiindcă o traducere bună îmbogățește literatura, iar o traducere proastă o pîngărește.

...Oare se poate traduce bine, dacă porneșți de la premize greșite, de pildă, de la concepții idealiste și dogmatice asupra traducerii, cu ale căror rămășițe trebuie să luptăm și acum? Dacă nu vom lichida aceste rămășițe, nu vom putea păși pe calea unei dezvoltări sănătoase a traducerilor literare și, mai ales, nu se va putea re-

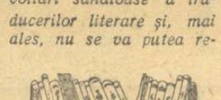

zolva problema înțelegerii și consolidării traducerii realiste sovietice, care se formează la noi. Cu acest prilej nu trebuie să uităm că e greșit să se considere „traducere realistă" orice traducere a unei opere realiste. Chiar traducîndu-l pe Dickens sau pe Tolstoi, un traducător formalist își va da pe față orientarea formalistă, iar un traducător realist va rămîne realist, chiar dacă ar traduce pe un scriitor iraționalist ca Stern.

...Un traducător trebuie nu numai să înțeleagă spiritul operei, el trebuie să-l și redea. Dar pentru a-l reda în imaginile poetice ale unei alte limbi literare, ca un fenomen estetic de valoare egală, nu este suficient să folosești tehnica, colecția de rețete „tehnologice", mai e nevoie și de măiestrie. Aici traducătorul de literatură artistică trebuie să recurgă la metodele artei. Aici e vorba de alegerea exactă și plină de bun simț a cuvintelor, de selecționarea expresiilor plastice, de redarea fidelă a imaginilor, a tot ceea ce este artistic, sau, mai pe scurt, de interpretarea fidelă a originalului. Toate acestea pun în fața noastră nu numai problema însușirii practice a traducerii, dar și a înțelegerii legilor măiestriei traducerii; cu aceasta ne apropiem mult de problemele teoriei traducerii, care poate fi construită cu succes numai pe baza generalizării experienței vii a traducătorilor sovietici.

...Nu numai scriitorii, dar și traducătorii trebuie să posede (ca să folosim expresia lui A. Surkov) „arta de a vedea și de a înțelege viața, de a pune în lumină aspectele esențiale ale vremii", avînd în vedere, firește, în cazul nostru, viața oglindită în textul original. Legătura traducerii cu viața constituie o chezășie în lupta împotriva dogmatismului, a rigidității, a repetării greșelilor".

O LOGICĂ STRANIE

Vara care a trecut a fost, se pare, în Franța o vară secetoasă. Dornice de a umple totuși rezervoarele barajelor, autoritățile de resort de la Paris s-au gîndit să recurgă la ploaia artificială. După cîte se anunță, lucrul acesta nu mai e de mult de domeniul miraculului. Oamenii care se pricep, spun că e de ajuns să împrăștii dintr-un avion un fel de zăpadă carbon că asupra unui nor anume ales și...

La prima vedere, toate acestea par, în mod firesc, o afacere strict internă a Franței. La prima vedere, însă! Pentru că în realitate, pentru aranjarea ploilor în Franța a fost aleasă o... societate americană. Care, în treacăt fie spus, pentru a se pune probabil la adăpost de intemperii, și-a fixat o notă de plată frumușică: 60 de milioane de franci, o adevărată ploaie de aur.

Nu știm dacă francezii au primit sau nu cu bucurie acești picuri grei de ploaie artificială. Este sigur însă că, pentru anumite cercuri foarte influente în Franța ea este un adevărat simbol.

Iată ce se întîmplă, de pildă, cu una din problemele cruciale ale timpului nostru: problema viitorului Germaniei, de care atîrnă atîtea lucruri în lume. In șaptezeci de ani, Franța a fost atacată de trei ori de imperialismul german și a trebuit ca, de fiecare dată, să lupte din greu pentru a-și apăra ființa națională. Ar fi fost deci de așteptat ca oamenii care poartă răspunderea guvernării destinelor Franței să se ferească ca de foc de reînvierea militarismului prusac.

Or, iată cum gîndesc așa numita presă de mare tiraj și unii dintre cei care, din nefericire, mai au un cuvînt greu în Franța.

Zilele trecute, de pildă, ziarul Paris-Presse s-a apucat să-și inițieze cititorii în „misterele" problemei germane. Pînă aici nimic de mirare. In mijlocul unei pagini speciale consacrate acestei chestiuni s-a lăfăit însă o hartă în care teritoriile de la răsărit de Oder și Neisse erau arătate ca aparținînd d-lui Konrad Adenauer. In fața acestui spectacol surprinzător și rușinos, te întrebi imediat: sînt oare gazetarii de la Paris-Presse în întîrziere cu un război?

Dar, pentru a nesocoti interesele Franței, se pare că orice prilej e bun. André François Poncet este înalt comisar al Franței în Germania occidentală și o persoană foarte aleasă, făcînd parte dintr-un soi de oameni din care în Franța nu există decît 200 de familii. Om cu frica lui dumnezeu și detașat de deșertăciunile lumii acestea, domnul André François Poncet a

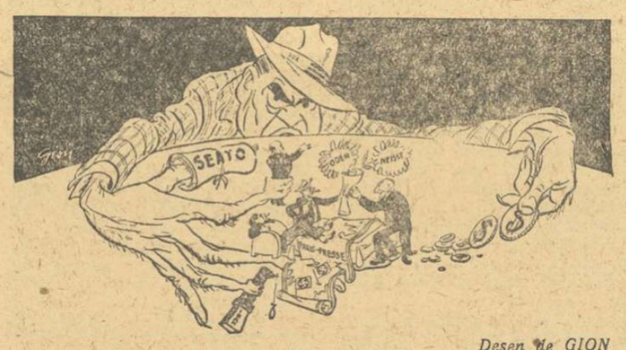

Desen de GION

participat acum cîtva timp la sfințirea bisericii Saint Bernard din Spire. Și, vorbind despre meritele sfîntului care a dat numele său bisericii, André François Poncet a găsit nimerit să-și amintească cu duioșie de împrejurarea că el „a întruchipat conștiința colectivă a Europei creștine în Evul Mediu. El (adică sfîntul, n.n.) nu făcea nici o deosebire între Franța și Germania... In biserica din Spire, el a predicat unirea Germaniei cu Franța în cea de a doua cruciată".

E greu de spus ce va fi gîndit sfîntul despre discursul plin de evlavie al lui Poncet. Dar e și mai greu de presupus că, vorbind astfel, Poncet avea în vedere pacea sufletelor, sau pacea în genere. Ba, pe toți sfinții, s-ar putea afirma: tocmai dimpotrivă.

Cele de mai sus s-au referit la Franța. Dar se pare că în întreg occidentul — și cînd ne exprimăm așa, trebuie desigur să înțelegem nu numai lumea bună din Anglia și S.U.A., ci și pe aceea din Taiwan, Iran sau pe Li Sin Man — este la modă un fel de logică stranie, un fel de neo-sofism care-și face un merit din a prezenta aparența drept realitate, minciuna drept adevăr, mistificarea drept bună credință.

Veți fi, poate, surprinși, dar lucrurile se întîmplă întocmai așa. Luînd cuvîntul, de exemplu, la conferința anuală a partidului laburist, Attlee—fără să rîdă, a afirmat că respingerea Comunității Defensive Europene de către Franța ar constitui „un pas către renașterea primejdiei militare germane". Cu alte cuvinte: să-l înarmăm pe Adenauer și atunci scăpăm de amenințarea reînvierii Wehrmachtului! Ce înseamnă, care va să zică, să ai logică în idei...

Dar pentru că venise înainte vorba de Iran, zilele acestea ni s-a oferit un bun prilej de a ne da seama că noțiunea de „occident" nu mai are — într-o anume accepție — nimic comun cu geografia, ci mai curînd și mai firesc cu oligarhia. Așa se face că în aplauzele și spre satisfacția unor cercuri, care nu-s greu de ghicit, din Anglia, S.U.A., etc., un tribunal militar din Teheran l-a condamnat la moarte pe Fatemi, fost ministru de externe al Iranului în guvernul Mosaddik, pentru că și-ar fi trădat patria, contribuind la... naționalizarea celei mai mari bogății a țării sale: petrolul. Deci, pentru ca să poți fi astăzi socotit patriot în Iran, e musai să dai țara pe mîna monopoliștilor străini. E o condiție se vede sine qua non...

Dacă ar fi să-i credem pe semnatarii pactului agresiv de la Manilla, acesta a fost încheiat exclusiv în vederea apărării popoarelor din Asia. Ce importanță mai are atunci — nu-i așa? —faptul că țările din Asia—India, Ceylonul, Birmania și Indonezia (cu o populație de aproximativ 500 milioane de oameni) — fără să mai vorbim de China populară, nu participă la S.E.A.T.O., de vreme ce tratatul a fost semnat de domnul Dulles, domnul Eden și alți cîțiva domni? Așa gîndesc unii Cicero occidentali și după toate acestea se mai și miră că nu pot convinge pe nimeni. Domnii semnatari ai pactului S.E.A.T.O. și domnii participanți la N.A.T.O. nu-și pot ascunde mîhnirea că lumea nu crede în intențiile lor pașnice, deși amiralul Carney și generalul Mac Arthur, senatorii McCarthy și Knowland, Stevenson și Bullit cer pe toate glasurile folosirea bombei atomice și războiul preventiv. Este exact logica omului sărac cu duhul care, mergînd la teatru să vadă o reprezentație cu Tartuffe, se miră: „De ce sînt atît de mincinoși credincioșii împotriva acestei piese? Doar nu-i vorba deloc despre religie."

La sesiunea Comitetului politic al Adunării generale a O.N.U. care a luat în discuție, acum cîteva zile, reducerea armamentelor și interzicerea armei atomice și a celorlalte tipuri de arme de exterminare în masă, Wodsworth reprezentantul S.U.A., a declarat că Statele Unite „vor pace", dar că „nu pot opri cursa înarmărilor". Stranie... logică!... El a socotit că „actualele propuneri sovietice par să deschidă calea unor discuții viitoare", dar s-a grăbit să adauge: „noi nu le respingem în mod categoric". Altfel spus: le respingem, dar le respingem mai așa, știți... necategoric!

Ce arată toate acestea? Ele exprimă fără doar și poate un mod de gîndire viciat, care se răsfrînge de altfel și asupra rezultatelor nu prea fericite pe care le înregistrează de o bună bucată de vreme o așa numită politică zisă „occidentală". Ele arată în plus că în vremea noastră între a spune una și a crede sau a face alta se cască o prăpastie în care sînt amenințați să se prăbușească tocmai cei care, procedînd astfel, se leagănă, poate, cu iluzia că sînt abili.

Ele vădesc că în zilele noastre este din ce în ce mai greu de făcut o politică de sabotare a păcii, a progresului social, a înțelegerii între popoare și sugerează hilar imaginea unui reacționar atît de înspăimîntat de ceea ce este nou, încît cuprins de sudori reci la zgomotul pe care-l făcea dumnezeu creînd lumea, a exclamat cu obidă: „Incetează, doamne! Mai bine să pătrăm haosul!"

D. Hâncu

„TAPUL ISPĂȘITOR"...

Politica agresivă a conducătorilor S.U.A. duce la înăsprirea regimului polițist în interior.
(Ziarele)

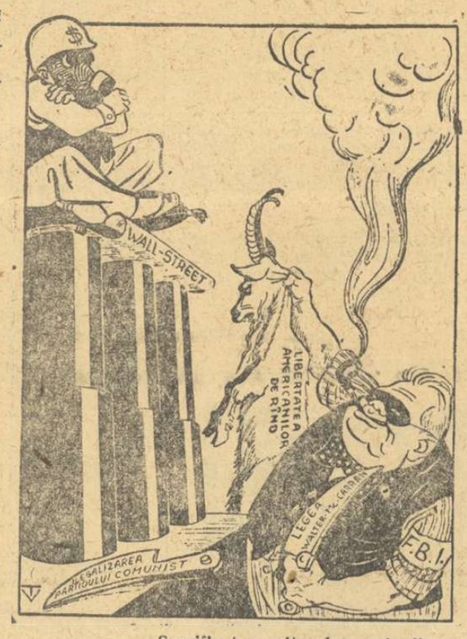

...Sacrificat pe altarul agresiunii...
(Desen de V. TIMOC)

Ultima soluție

A orbit într-o dimineață cu soare, cu cer albastru și parfum de liliac. Sudorul Francisc Delprat din Lion mai strîngea între degete minerul aparatului electric, cînd flacăra albastră i-a lăsat, ca o pleoapă străină, noaptea peste ochi.

A zvîrlit unealta cît colo, și-a smuls ochelarii plesniți de văpaia celor peste 1000 grade și s-a frecat la ochi, înspăimîntat și surprins. Apoi a început să strige:

— Nu mai văd! Sînt orb! Nu mai văd!

Și a făcut, clătinîndu-se, primii pași în beznă.

★

— Imi pare rău, i-a spus directorul, dar nu te putem ține în serviciu. Nu, nu... Nu avem nevoie de telefonist și nici de un om la macara. Știu, știu, nu trebuie să-mi repeți. Ai opt luni la uzina noastră, dar n-am ce să-ți fac. Evident că-i greu, însă trebuie să cauți. Poate că totuși... Mă ierți, am și alte treburi. Nu te superi, nu-i așa, Delprat?!

★

— Hamal! Aici, hamal! Hamaluuuu!

Doamna cu pachete și două valize a scos capul prin fereastra vagonului și a făcut un semn.

Delprat stă nemișcat și continuă să-și ofere brațele și spinarea. Un copil se apropie de marginea peronului, se saltă în vîrful picioarelor:

— Dați-mi bagajul.
— Poți să le duci, piciule?
— Le duce omul care strigă.
— Și tu?
— Eu îl duc de mînă. E orb.

★

E greu să faci concurență hamalilor atunci cînd trebuie să te servești de ochii altora.

E nerentabil să traversezi bulevardul pe ploaie, fără să vezi, oferind umbrela cu chirie.

E inutil pentru un orb să bată la porțile fabricilor și întreprinderilor.

E nedrept să întinzi mîna pentru a cerși, cînd peste treizeci de ani ai ținut cu cinste brenerul în pumn.

★

Un om în plină putere de muncă, singur într-o cameră aproape goală.

Francisc era văduv. Nu avea pe nimeni cu care să-și împartă necazurile. Ba da. Un canar cîntăreț, așezat în colivie deasupra patului sărăcăcios.

Agentul încasator i-a tăiat apa, pentru neplată. Orbul bea atît de puțin. Apoi i s-a tăiat lumina, pentru aceleași motive. Nu s-a necăjit. Nu-i mai trebuia. Pentru el era întotdeauna întuneric. Pe urmă, a venit proprietarul și l-a zvîrlit din casă. Patul, cana, ligheanul și canarul le-a oprit în contul datoriei. Doi ani Francisc Delprat a căutat de lucru, fiind gata să primească orice fel de muncă cinstită. Orice și cu oricît de puțin plătită.

Cu o singură rugăminte: să nu i se ceară să se folosească de ceea ce nu mai are: vederea.

★

Un șomer este un fenomen obișnuit în țările capitaliste. De asemenea un orb prin accident, nu mai prezintă — prin frecvența cazurilor — un fapt special. Își tîrîie zilele prin întuneric, pradă mizeriei, ca atîția alții. Unii dintre ei ajung la soluții disperate.

E ceea ce și-a ales pentru rezolvare sudorul orb, Francisc Delprat din Lion.

S-a spînzurat, într-o dimineață cu soare, cu cer albastru și parfum de liliac.

Maria Arsone

GOTT MIT UNS (Dumnezeu e cu noi)

ADENAUER: — Dumnezeu mi-e martor că voi fi cuminte...!
(Desen de CIK DAMADIAN)

Despre o carte de artă

Un album de artă plastică nu poate fi rodul gîndului și al străduinței unui singur om. Participă la înfăptuirea lui o întreagă echipă. Și numai în măsura în care munca acestei echipe e unitară, închegată și însuflețită de voința de a izbîndi se poate realiza o adevărată tipăritură de artă.

Desigur, sînt numeroși factori de care depinde un bun rezultat: calitatea mașinilor, a cernelurilor, a hîrtiei, a fotografiilor după care se lucrează. Dar cel mai important factor e omul. De dragostea de carte a muncitorului, de înalta sa conștiință profesională, de iscusința, rîvna și prîceperea sa depinde, în primul rînd, nivelul unei tipărituri de artă. De aceea, aș vrea să încep această cronică despre mapa „Arta plastică în R.P.R. 1944—1954", cu un cuvînt de laudă și cinstire cuvenit muncitorilor de la Intreprinderea Poligrafică din Sibiu și celor de la Fabrica de timbre din București. Ei au iubit această carte, au socotit-o că este a lor și n-au precupețit nici un efort pentru a o face cît mai frumoasă.

Imi amintesc cu emoție de atitudinea tovarășului Bădălac, de pildă, mașinistul care, lucrînd la trei mașini deodată, a tras cea mai mare parte de policromii la Sibiu și care, după ce își isprăvea schimbul de dimineață, mai venea și după masă la tipografie spunînd: „Nu mă răbdă inima, vreau să văd cum merge cartea noastră". Sau de grija tovarășilor Bart și Roată, șefii secției de mașini plane de la Sibiu, care rămîneau de multe ori după schimb, pentru a supraveghea exacta suprapunere a culorilor. Sau de zincograful Thallman, care a lucrat cea mai mare parte din clișee cu o rîvnă și o măiestrie de adevărat artist.

Cu toți acești muncitori și cu tovarășii lor am împărtășit atîtea emoții și îndoieli, atîtea nădejdi și bucurii, atîtea înfrîngeri și izbînzi pe drumul lung și greu al făuririi unei cărți de artă! Și cînd se sfîrșea și ultimul schimb de zi, rămîneam de multe ori în tîrziul nopții, sfătuindu-ne cum să lasă mai bine „cartea noastră".

Aceeași însuflețire, aceeași dragoste de carte au arătat-o și muncitorii de la Fabrica de timbre din București, în frunte cu tovarășii Ștefan Marinescu, Manta, Zamfir, Alexandrescu, Andrei și atîția alții!

„Arta plastică în R.P.R. 1944—1954" cuprinde 101 reproduceri după cele mai de seamă lucrări realizate în pictura, sculptura și grafica noastră, în primii zece ani de la eliberarea patriei noastre. Ea oglindește rezultatele obținute de artiștii noștri care s-au îndreptat pe drumul realismului socialist, care au înțeles să-și pună arta în slujba poporului.

Sînt în această mapă 44 reproduceri în culori după tablouri, 34 reproduceri după lucrări de sculptură, 8 reproduceri după desene și acuarele, dintre care două în culori, 4 reproduceri după gravuri, 6 reproduceri după ilustrații de carte dintre care două în culori, 3 reproduceri în alb cupru și 2 reproduceri în culori după afișe. Lipsește din capitolul grafiei caricatura, care era prea bogată pentru a intra în cuprinsul acestei mape și de aceea va face obiectul unui album separat.

Cele 101 lucrări de artă reproduse în această mapă sînt semnate de 75 artiști plastici. Printre ei găsim maeștri din vechea generație în frunte cu C. Ressu, Jean Al. Steriadi și Iser, artiști ai poporului, F. Șirato, Th. Pallady, Ion Jalea, Corneliu Medrea alături de artiști care sînt în plină maturitate a talentului lor ca: C. Baraschi, artist al poporului, Boris Caragea, Ion Irimescu, G. Anghel, Csorvassy, Corneliu Baba, G. Miklossy, M. H. Maxy, Al. Ciucurencu, Ligia Macovei, I. Perahim, St. Szönyi, O. Angheluță și tineri artiști abia ieșiți de pe băncile școlii ca C. Lucaci, E. Kaznovschi, Al. Pușcaș, A. Anastasiu și alții.

Această alăturare dovedește că bătrînii și tinerii, artiștii noștri plastici luptă cot la cot pentru făurirea unei arte noi, care să oglindească noile realități din patria noastră. Lucrările de artă reproduse în această mapă arată și diferitele faze ale drumului parcurs în aceștî zece ani, de la dibuirile din tru început, pînă la afirmările impunătoare din ultimii doi ani. Iar urmărirea acestor faze e foarte instructivă, pentru că ne arată mersul înainte al plasticii noastre, lipsurile de care ea mai suferă, greutățile depășite și, mai ales, deosebirea față de arta dinainte de 23 August 1944.

Intr-un scurt cuvînt introductiv, acad. profesor P. Constantinescu-Iași prezintă rezultatele cele mai de seamă obținute în oglindirea unei tematici noi în pictură, sculptură și grafică, analizînd condițiile noi ale plasticii noastre.

Această mapă are rolul de a populariza producția plasticii contemporane din R.P.R. Dacă ne gîndim că multe tablouri, după ce au stat cîteva luni prin diferite expoziții, rămîn prin depozite, fără a mai putea fi văzute, ne dăm seama cît de important e acest mijloc de răspîndire largă a artei în rîndurile poporului. Reproducerile în culori din această mapă vor putea fi încadrate, pentru a împodobi locuințele oamenilor muncii. Și astfel arta va pătrunde și în casele lor, satisfăcînd setea de frumos mereu crescîndă a maselor.

Desigur, această mapă, care înseamnă o împunătoare și categorică afirmare a plasticii noastre, are și anumite lipsuri. Dacă la pictură și sculptură alegerea lucrărilor reproduse a fost bine făcută, reunind cele mai reușite și mai reprezentative lucrări din acest deceniu, nu același lucru s-a întîmplat și la grafică, unde desenul, acuarela, gravura, ilustrația de carte și afișul sînt prea sumar și slab reprezentate, neizbutind să oglindească pe deplin adevărata înflorire a graficii noastre.

Nici în ceea ce privește calitatea reproducerilor nu s-a realizat un nivel unitar, unele fiind mai puțin reușite.

Dar, în asamblul ei, această lucrare dovedește maturitatea la care au ajuns tipăriturile noastre de artă. Editura de stat pentru literatură și artă a depus un efort lăudabil pentru a împodobi publicistica noastră de artă cu o lucrare menită să răspîndească succesele plasticii noastre în rîndurile poporului.

Ionel Jianu

Vom căuta în curînd.

„AVENTURA IN LUNCA DUNĂRII"
noul volum al maestrului Sadoveanu

se află sub tipar la Editura Tineretului. Acțiunea cărții se desfășoară cu numai cîțiva ani în urmă într-un sat din lunca Dunării. Un intelectual ieșean sosește aici, răspunzînd invitației unui prieten. In timpul vizitei sale, oaspetele are posibilitatea să vadă marile transformări petrecute în sat în anii regimului de democrație populară.

Peste cîteva zile „Aventura în lunca Dunării" se va afla în vitrinele librăriilor. Cartea va fi tipărită într-un tiraj de 36.000 exemplare.

„TOATE PINZELE SUS"
de Radu Tudoran

va apare în primele zile ale săptămînii viitoare. Roman de aventuri, „Toate pînzele sus" descrie drumul unui grup de călători români pe meleaguri îndepărtate. In pagini antrenante sînt prezentate întîmplările din călătoria îndelungată pe mare a echipajului condus de Anton Lupan. Intîmplări pe care cititorul le urmărește cu interes sporit pînă la sfîrșit.

DIN POEZIILE
lui Cicerone Theodorescu

Editura Tineretului va tipări volumul „Făurari de frumusețe" într-un tiraj de 20 mii exemplare. Sînt strînse în paginile noului volum atît versuri pentru cei mici, cum ar fi: „Intîmplarea din grădină", „Vulpoi Doflaroi" sau „Douăsprezece ghicitori pentru copiii silitori" cît și cunoscutele poezii „Sondorul Popa", „Cazan Dulgherul", „Plutașul", etc. Volumul cuprinde și ciclul „Copiii cartierului nostru". „Făurari de frumusețe" se bucură de o ilustrație bogată și atractivă.

„FLOAREA VIEȚII"
romanul lui Aurel Mihale

este cunoscut cititorului din paginile revistei Viața Românească unde a fost publicat mai întîi în două părți. Acțiunea romanului se petrece într-o gospodărie de stat din bălțile Dunării unde vine să lucreze tînărul inginer agronom Vlad Oprișa, figura centrală a cărții.

Romanul lui Aurel Mihale este tipărit de Editura Tineretului.

DOUA VOLUME DE REPORTAJE

vom citi peste cîteva zile. Primul, „Impărații vînturilor" de Traian Coșovei prezintă aspecte din viața nouă a Bărăganului și Dobrogei. „Impărații vînturilor" apare în 10 mii exemplare în colecția Patria noastră a Editurii Tineretului.

Cel de al doilea volum este semnat de tînărul reporter Victor Vînt și adună însemnările sale de călătorie din diverse regiuni ale patriei. Volumul se intitulează: „Bătînd drumurile țării" și apare în Editura de Stat pentru Literatură și Artă.

ERATA

In poezia „Strajă" de Mihai Beniuc publicată în no. 31 al gazetei noastre, primul vers se va citi:
„Sub stele de rubin stătum"

Note și comentarii

IMAGINEA SCRIITORULUI MILITANT

„Această carte nu trebuie să vadă lumina tiparului! Să-l împiedicăm cu orice preț pe Garmaș s-o publice!" — *decide bătrînul „buchinist" din subsolul unei librării din Moscova, cu o energie surprinzătoare pentru anii săi. Și hotărîrea trebuie dusă la îndeplinire. Grupul de spioni sub conducerea misteriosului „agent nr. 13" începe să-și desfășoare pe ecran acțiunile sale mîrșave.*

Incercările abile ale dușmanilor puterii sovietice de a provoca diversiuni pe frontul ideologic, de a împiedica activitatea creatoare a unuia dintre cei mai combativi scriitori sovietici, sînt demascate cu forță în noua realizare a cinematografiei sovietice, filmul „Agentul nr. 13".

Inspirați dintr-un fapt concret de viață (în anul 1949 scriitorul ucrainean Iaroslav Galan a fost ucis mișelește de spioni pentru că nu cedase presiunii lor și nu renunțase la arma sa de preț: scrisul), dramaturgul Iakov Smileak și regizorul Leonid Lukar au zugrăvit în acest film trăsături caracteristice ale chipului scriitorului comunist Garmaș, pe care nimic nu-l poate abate din drumul său.

De unde vine marea tărie morală pe care o are acest om sovietic, ce înfruntă — riscîndu-și viața — atacurile perfide, ascunse sau fățișe ale dușmanului? Această forță — ne răspunde filmul — vine tocmai din conștiința că scopul pentru care luptă scriitorul, cetățeanul sovietic, este un scop înalt, superior. Apărarea demnității omului, ura fierbinte împotriva acelora care vor să-l înghiontnească, să-l ucidă, iată ce înarmează brațul lui Garmaș. Filmul sovietic este o operă închinată artistului patriot, neînfricatului soldat în armata păcii: scriitorul comunist.

Alice Mănoiu

MIHAIL ALEXANDROVICI KVESELAVA INVAȚĂ ROMINEȘTE

Mihail Alexandrovici Kveselava învață, de cîtăva vreme, românește. Mihail Alexandrovici este profesor de istoria literaturilor europene la Universitatea „I. V. Stalin" din Tbilisi, directorul Institutului de literatură din Tbilisi și președintele consiliului de conducere al Asociației gruzine pentru relațiile culturale cu străinătatea. Acuma el face parte din delegația oamenilor sovietici care ne vizitează țara în cadrul Lunii prieteniei româno-sovietice.

In 1940, oaspetele nostru a prezentat — la examenul de absolvire a facultății — o teză despre: „Varianta engleză despre basmele germane ale dr. Faust"... Cînd a venit războiul, el a plecat pe front și, luptînd pentru eliberarea patriei, s-a bătut și pentru eliberarea Rominiei de fasciști. Atunci a dat ochii Kveselava, pentru întîia oară, cu poporul romîn. Și l-a îndrăgit. Și nu l-a uitat. La Tbilisi a găsit un profesor și de cîtăva vreme învață românește

— Cititorii noștri — l-a întrebat un redactor al gazetei „Veac Nou" — ar fi curioși să știe ce v-a îmbiat spre limba noastră?

— ...In timpul războiului — *a răspuns domol profesorul* — eu am trecut prin... Rominia și Bulgaria, firește pe atunci ca luptător în rîndurile Armatei Sovietice. Am cunoscut viața acestor popoare, iar după război am luat cu mine o seamă de materiale documentare privind istoria, literatura, geografia țărilor prin care am trecut... La noi, în Gruzia, s-au făcut o seamă de cercetări asupra relațiilor culturale cu rădăcini vechi, între gruzini și romîni. Cunoaștem de pildă, însemnătatea pentru dezvoltarea literaturii românești de începuturi a activității lui Antim Ivireanul, gruzin prin naștere. Știm de legăturile pe care le-a întreținut Antim alături de alți oameni din preajma sa, cu Gruzia, prin schimbări de tipărituri. După un veac și jumătate de căutări, s-a aflat la noi că marele scriitor clasic gruzin Besiki (Besarion Gabasvili), care a fost în vremea sa ambasadorul nostru în Moldova, unde a și murit, este înmormîntat la Iași.

Sînt însă multe legături culturale gruzino-române necercetate. De aceea, mi-am propus să învăț cît mai repede românește, pe de o parte pentru a cunoaște literatura poporului vostru, iar pe de altă parte, ca să fac cercetări în legătură cu vechile noastre relații.

CELE 6 ORE ALE CARȚII FRANCEZE

Doi americani se întîlnesc.

— Nu știu ce să-i dăruiesc fratelui meu de ziua lui.

— Dă-i un portmoneu.
— Are unul.
— Dă-i un stilou.
— Are unul.
— Atunci, dă-i o carte...
— Nu, că are una...

Istorioara de mai sus o povestește André Wurmser într-un articol din „Les lettres françaises" închinat „Celor 6 ore ale cărții franceze". Ce sînt sau, mai precis, ce vor fi cele 6 ore ale cărții? O manifestare impresionantă pe care Comitetul Național al scriitorilor francezi a organizat-o pentru ziua de 30 octombrie la Velodromul de iarnă din Paris, în scopul de a stabili legături mai strînse între scriitor și lector, de a da un nou impuls răspîndirii cărții literare în rîndurile cititorilor și de a lovi astfel în încercările ocupanților americani și ale vasalilor lor de a face ca anecdota sus pomenită să fie aplicabilă în cît mai scurt timp nu numai yankeilor, ci și cetățeanului francez. Tare ar mai pofti emisarii Pentagonului ca oamenii din țara lui Voltaire să n-aibă pe masă decît o cărțulie și aceea, dacă se poate, scrisă de Mc. Carthy. Tare ar mai pofti una ca asta și mult prea subtilii și reacționarii esteți ai Parisului, cărora contactul între cartea cea bună și „vulg" le provoacă sentimente indefinisabile. Așa se explică de ce presa de dreapta ru se grăbește să vorbească despre cele 6 ore ale cărții. Așa se explică de ce apărătorii artei pure au sărit ca din baltă să-și strîmbe nasul de ideea întîlnirilor dintre scriitori și cititori, aruncînd anatema asupra binecunoscutului obicei al dedicațiilor pe volume care — cică — ar trebui oferite numai confraților de breaslă, dar cititorului ba.

„Dar ce ne pasă nouă de acești troglodiți? — se întreabă André Wurmser. Va izbuti caravana să treacă?..."

„Noi ne vom întîlni cu toții la vel'd'hiv., în ziua de 30 octombrie, — scriitori, cititori, prieteni, cunoscuți și necunoscuți și nu mi-e teamă decît de un lucru... ca vel'd'hiv-ul să nu fie prea mic..."

PIESE INTR-UN ACT

O problemă mereu actuală: piesele într-un act. Atît de apreciate și cerute de marele public, mai cu seamă la sate — atît de convenabile formațiilor de artiști amatori, cărora înscenarea pieselor în multe acte și tablouri le-ar așeza pe umeri sarcini peste puteri — atît de eficace mijloace de agitație politică — piesele într-un act continuă totuși, din păcate, să fie ocolite de către autorii noștri de talent. Cele cîteva lucrări valoroase în acest gen, scrise de oameni de teatru ca Mihail Davidoglu, Aurel Baranga, Lucia Demetrius, Al. Kiriței, s.a. nu pot răspunde tuturor cerințelor, ceea ce face ca nu rareori cercurile dramatice de amatori să fie silite a pune în scenă lucrări de o calitate cel puțin îndoielnică.

In numărul din 10 octombrie al ziarului „Steagul roșu", directorul Casei Centrale a creației populare — S. Herescu — luînd cuvîntul în cadrul discuției organizate în coloanele paginii de literatură și artă a gazetei — formulează o seamă de observații critice, care ni se par îndreptățite, la adresa persoanelor și organelor responsabile. „Unii dintre scriitorii noștri consacrați — constată autorul articolului — au subapreciat acest gen literar. Sînt mulți aceia care consideră piesele într-un act ca un gen minor și ca atare, sau nu scriu deloc, sau dacă scriu, lucrează cu multă superficialitate dînd la iveală materiale schematice și subestimînd în felul acesta zecile de mii de artiști amatori care așteaptă de la ei lucrări valoroase ... In presa de specialitate s-a vorbit prea puțin despre piesele într-un act. Nici edituri ca E.S.P.L.A., Editura Tineretului, Editura C.C.S. nu s-au preocupat în suficientă măsură să asigure editarea de piese într-un act. Nici revistele „Viața Românească" și „Tînărul scriitor" nu au avut asemenea preocupări". *Urmarea?* „De aceea să nu ne mirăm cînd întîlnim piese într-un act, vechi de 5—6 ani, depășite de cursul evenimentelor, care au fost montate de instructorii artistici, din lipsă de material dramatic..." *Autorul, n-a mai exemplificat.*

Piesele într-un act! O problemă mereu actuală. O problemă care, în ciuda erorilor gramaticale cuprinse în articolul din „Steagul roșu", merită pușintică atenție..

D. Olmazu

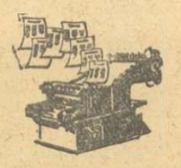

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (redactor-șef adjunct), Ion Mihăileanu (redactor-șef adjunct) Veronica Porumbacu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 1,50 lei; 6 luni 3 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23-25 STAS 3452 — 28

TG;MURES
Palatul Cultural
BIBLIOTECA CENTRALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 33 = Joi 28 octombrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

MARGARETA ALIGHER

ZOIA —fragmente—

O Tatiană-ai devenit, tăcută,
Chinuri fără plîns te-au amuțit
Și desculță,
-ntr-o cămașă ruptă,
Zoia era scoasă-n ger cumplit.
Și cu pasul ei ușor, o fată
Sub dușmane bruftuieli mergea.
Pe zăpadă,-n lună îmbăiată,
umbra ei, ce limpede cădea...
Toate astea-au fost adevărate?
Fără noi, ea singură-a rămas.
Unde-am fost?
Intr-o odaie, poate?
Cum de-am respirat în acel ceas?
Sub același cer,
al tuturor,
Dincolo de linii... Te gîndești:
E aici ceva îngrozitor...
— Zoia, tu ești oare, sau nu ești?

De omăt, șuvițele i-s pline.
Părul scurt și tuns e răvășit.
— Eu sînt.
Nu vă temeți.
Totu-i bine.
Interogatoriul s-a sfîrșit.
★
Tu păstrezi chipul Zoiei, așa cum a fost deshumată.
Nu am nicio-ndoială că nu vei uita-o-n veci.
Acest trup de fecioară
Nici mort
Și nici viu totodată,
E o foaie de marmoră-ntinsă-n
zăpezile reci.
Gîtul ei cel subțire tăiat e de-un laț nemilos.
Și pe chipul ce cată în sus
o putere scînteie.
Parc-așteaptă-un iubit.
Ii e chipul nespus de frumos,
Luminat în adînc de un jar arzător de femeie.
Ție nu ți-a fost dat să-l aștepți ca să-ți vie-n pețit.
In manta ostășească e el
Și-i pornit spre apus,
Poate nu-i prea departe
De locul acesta cumplit
Unde fulgii
pe pieptu-ți sever de fecioară s-au pus.
Gîngășii și tării își păstrează în tine-nfrățirea.
Tu ești rece; în mine, tristețea de foc s-a aprins.
N-ai ajuns să fii mamă,
Și-ți clocotea-n trup zămislirea.
Gura caldă-a copilului
Sfîrcul uscat nu l-a prins.
Ești întinsă-n omăt.
O, ce multe ai dat pentru noi,
Ca să-ți porți cu mîndrie frumosul,
curatul obraz.
Pentru greaua-ți armură — vestmîntul purtat
de eroi —
Pentru cea mai de preț fericire de-a fi un viteaz,
Tu să fii pentru noi un simbol de-adevăr,
mult iubit,
Și ca fapta-ți măreață, credința să-și urce avîntul,
Iar pe lîngă tăcutu-ți mormînt de zăpezi troienit
Spre apus, spre apus! —
trec oștiri
depunînd
jurămîntul.

In romînește de **Nina Cassian**

DISCUȚII

TOT DESPRE POEZIE

Îi sînt recunoscătoare lui Eugen Jebeleanu că a deschis discuția asupra unor chestiuni la fel de vitale și de arzătoare pentru tînărul scriitor de 18 ani, ca și pentru cel ce a străbătut o lungă bucată din drumul vieții sale.

Îi sînt recunoscătoare pentru pasiunea pe care o pune în discutarea acestor chestiuni și pentru că în centrul discuției așează una din pietrele de temelie ale creației noastre literare: însușirea adîncă, vie, a teoriei marxist-leniniste.

Sînt întru totul de acord cu atitudinea serioasă, modestă și lipsită de dogmatism pe care o ia față de tînărul scriitor frămîntat de unele aspecte importante ale poeziei noastre.

Ca și Eugen Jebeleanu cred că nu există chei cu care s-ar putea descuia toate porțile, soluții-tip pentru infinita varietate a cazurilor concrete. Particip la discuție, nu pentru că aș fi deținătoarea unor asemenea soluții-cheie, ci pentru că problemele acestea mă urmăresc demult și stăruitor. Ca scriitor ce am trecut și mai trec prin atari frămîntări vreau să împărtășesc și altora gîndurile mele, răspunsurile pe care încerc să le aflu unora din problemele majore care ni se impun cu forța unor imperative ale vremii noastre.

Caut să aduc în lumină acele zone rămase în afara atenției lui Jebeleanu și care mi se pare că aparțin de drept sferei de probleme în discuție.

Nu odată am dezbătut cu prieteni și colegi de breaslă, tineri sau virstnici, tema centrală, tema nr. 1 a vieții noastre de scriitori: ce trebuie să facem, cum trebuie să trăim și să lucrăm pentru ca să fim adevărați artiști ai vremii noastre, ingineri ai sufletului omenesc.

Intotdeauna artiștii autentici, pătrunși de importanța misiunii lor, au reflectat asupra artei, asupra mijloacelor prin care ea își poate îndeplini menirea cu cea mai mare eficacitate.

Dar poate că niciodată, în istoria literaturii, soliloeviul și colocviul asupra creației literare nu s-au purtat cu mai multă pasiune, cu mai gravă răspundere, ca acum, în zilele noastre.

Și asta, pentru că niciodată artiștii nu au stat la o atare cotitură a istoriei; pentru că niciodată nu au fost atît de conștienți de forța cuvîntului lor, de puterea lui de a face bine sau de a face rău; pentru că niciodată nu li s-au acordat încrederea, respectul și dragostea care li se acordă acum la noi; pentru că niciodată n-au simțit atît de direct pulsul mulțimilor de cititori care le cer opere puternice și actuale, care-i trag la răspundere atunci cînd dau lucrări palide, lipsite de sufluł vieții, neesențiale sau greșite.

Sub întrebările pe care le pune tînărul interlocutor al lui Eugen Jebeleanu: „Cum de mai apar în literatura noastră lucrări apolitice, opace, inexpresive, alteori stridente, idilice sau festive?" — stă cealaltă față a acestor întrebări, stă întrebarea nr. 1 de care vorbeam mai înainte: „ce trebuie să facem, cum trebuie să trăim și să muncim pentru ca ceea ce scriem să nu treacă pe lîngă inima oamenilor, pentru ca să reflecte viața adevărată și să împingă viața înainte, în direcția progresului, a socialismului, a comunismului?"

Știu bine cum își pun toți scriitorii cinstiți, toți scriitorii devotați poporului, asemenea întrebări: nu pur speculativ, nu la rece, ci cu toată ființa lor, angajată în lupta pentru o artă umanistă, pentru cea mai înaltă formă a umanismului în artă: realismul socialist.

Tovarășul Jebeleanu face o referință la Hamlet. Mă duce și pe mine gîndul la eroul shakespearian. Multe ne despart de negurosul castel în care se desfășura, în chip tragic, pasiunea pentru adevăr și dreptate a prințului Hamlet.

Dar ascuțimea cu care trăia și înțelegea misiunea sa, întrepătrunderea atît de modernă, dintre patosul afectiv și cercetarea iscoditoare a minții, dăruirea cu totul sarcinii pe care o avea de împlinit, fac să mă gîndesc la el, acum, cînd evoc orele noastre de discuție aprinsă și de gîndire lucidă, ceasurile de cumpănă în creație și cele de victorii trecătoare, depășite de noi sarcini, de noi exigențe.

A fi sau a nu fi: a fi sau a nu fi scriitor al vremii tale, al țării tale; a trăi și a pătrunde cursul evenimentelor politice și reflectarea lor în viața oamenilor, în așa fel încît să ajungi la esența socială respectivă, la adevărul artistic; sau a nu realiza aceasta, a trece prin pustiul ars al frămîntărilor sterile; iată una din întrebările primordiale pe care scriitorii și le pun. Nu odată. Nu numai atunci cînd, tînăr vlăstar, stai pe pragul carierei literare, fremătînd de toate întrebările mari ale existenței, ci și mai tîrziu, cînd treci de la o etapă de creație la alta, cînd ai în urmă un succes pe care vrei să-l îmbogățești, sau lipsuri pe care te muncești să le învingi.

Grele, complexe sînt asemenea întrebări. Ele ating însuși miezul vieții și al creației artistice. E de datoria noastră, ca, în fața gravității cu care se pun asemenea întrebări, să încercăm a răspunde cu același simț al responsabilității. Iată: greutatea și măreția drumului nostru, de făurari ai cuvîntului, mi se pare că stă tocmai în complexitatea arsenalului pe care trebuie să-l avem întotdeauna pregătit, pentru ca să-l putem pune în bătaie atunci cînd atacăm o temă, atunci cînd dăm bătălia pentru ca opera de artă să prindă viață.

Cîte nu trebuie să cuprindă acest arsenal: și minuțioasa studiere a vieții în manifestările ei concrete, și cunoașterea temeinică a teoriei marxist-leniniste, și frecventarea mereu înnoită a literaturii clasice și contemporane, și însușirea tezaurului limbii literare și al celei vorbite, și urmărirea la zi a evenimentelor politice, culturale, și participarea directă la o formă de muncă obștească.

Ca orice comparație, comparația cu arsenalul șchioapătă. Armele stau alături, rînduite în rastel, și le iei pe rînd, atunci cînd ai nevoie de ele. Dar componentele vieții noastre psihice se află nu în juxtapunere, ci în interacțiune reciprocă. Și ele devin arme numai atunci cînd un puternic curent de dragoste de viață și de ură față de dușmanii ei, de devotament față de cauza poporului muncitor și de minie împotriva celor ce-l vor iarăși înrobit — pătrunde prin toate celulele vieții noastre sufletești.

Maria Banuș

(Continuare în pag. 2-a)

Scrisoare către același tînăr poet — și cîțiva alții

Intr-un post-scriptum la scrisoarea pe care ți-o adresa în numărul trecut al „Gazetei literare", poetul Jebeleanu își exprimă credința că discuția ar putea fi lărgită, cu folos pentru scriitori și mai ales pentru cititorii săptămînalului nostru. Iată, diavolul din mine mă împinge să... ingustez discuția și să mă opresc astăzi la cîteva probleme profesionale privind pe tinerii scriitori. Dacă acestea vor avea darul să intereseze și pe cei virstnici și pe deasupra și pe cititori, cu atît mai bine!

In prim rînd, să-ți spun că, spre deosebire de corespondentul din numărul trecut al gazetei noastre, eu n-am plăcerea să te cunosc personal nici ca om, nici ca scriitor. Imi este deci îngăduit să bănuiesc că ești băiatul acela bălai și firav, sau celălalt oacheș și spătos, ori chiar fetișcana cu părul ca tutunul (și cu o mie de îndrăzneli și cinci mii de sfiicluni) cu care am stat de vorbă în redacție, sau care au sunat la ușa mea — unul dintre cei care fac acum ucenicia grelei noastre meserii. Hai să zicem, toți împreună — deși departe de mine gîndul de a vă lua deavalma, de a nu fi dornic să cercetez fiecare avînt și fiecare poticnire în parte, căci le consider vrednice de toată luarea aminte, oricît ar fi ele de asemănătoare în liniile lor mari... Așadar, dragul sau draga mea, dă-mi voie să-ți zic „tu" precum se obișnuiește între cei de aceeași indeletnicire, nu de la „meșter" la începător, ci de la unul albit în minuirea uneltelor noastre, la cei care le mai dibuie și mai le-ncearcă.

Intr-un cuvînt ca într-o mie, gîndesc că mare lucru nu vă pot spune nici eu despre „ce și cum să faceți"... Ceea ce sînt însă sigur că vă pot spune, este „ce și cum să nu faceți", adică să caut, cu toată dragostea pe care știți că v-o port, să deslușesc căile greșite pe care unii dintre voi le-au apucat ori sînt pe punctul să le apuce...

De aceea rîndurile de față vor încerca să-și pună — și să-ți pună — o primă și esențială problemă: cum privești tu meșteșugul cărula te-ai hotărît să-i dedici viața, în ce măsură al luat act — și poziție — față de etica noastră profesională? Nu încape îndoială că acela cu care stau acum de vorbă, firav și bălai, spătos și oacheș sau cu lungi cîrlionți de culoarea tutunului — e un tînăr sau o tînără care merge pe drumul nostru, că e utemist, candidat sau membru de partid. Despre această etică profesională, parte componentă a moralei proletare, scriu aici, mărginindumă a cerceta comportarea unora dintre voi în îndeplinirea menirii de scriitori, simțul de răspundere care vă însuflețește, exigența față de voi înșivă — și care, la rîndul lor, sînt forme de afirmare ale conștiinței de clasă. Ce remarc uneori?

Mai întîi de toate, primejdioasa mentalitate a lui „merge și așa!" Nu, nu merge și așa! Fiecare poem, fiecare strofă, fiecare rînd trebuie să fie expresia optimă a ceea ce tu poți să dai — la actualul grad de măiestrie, la actuala experiență de viață. Desăvîrșirea vine tîrziu — ori nu vine niciînd — exigența însă trebuie să existe totală, necruțătoare, de la primii pași. Știu, vina acestei auto-indulgențe își are pricini (dar nu și justificare) în proaspetele modele pe care adesea le oferim noi, cei virstnici, în complicitatea redacțiilor — a noastră ca și a celorlalte — care publică „și așa" pentru a împlini (deservind în loc să servească) o anumită variație tematică... Dar asta e o altă căciulă (pe care ne-o furăm...).

Te întreb, cui vinzi tu castraveți și alte fructe și legume? Poporului nostru — acela care a scris cu veacuri în urmă inegalate și inegalabile poeme ca Miorița, ca Legenda Mînăstirii Argeșului, ca doinele și cîntecele noastre? Crezi poate că ai privilegiul să te tragi singur din ilustrul poet anonim și că muncitorul din fabrică sau gospodarul din colectivă care te citește nu-i rubedenie cu inspiratul strămoș comun? Se poate măguli vreunul din noi că a scris ori că ar putea scrie în cîteva zeci de rînduri acea cutremurătoare împletire de liric, epic și dramatic în care e zugrăvită nădejdea și deznădejdea meșterului Manole, mai uriașe, mai nimicitoare decît toate urgiile cerului și pămîntului, stîrnite ca să oprească în cale iubita pe care singur a osîndit-o la moarte?

Nici nu îți vorbesc despre pildele pe care le oferă monumentele poeziei noastre culte — din acest punct de vedere al bunelcuviințe față de cititor — să citez numai sutele de variante din manuscrisele lui Eminescu, patetica și chinuitoarea luptă cu materia care e cuvîntul și în care trebuie dăltuită, întreagă și vie — ideea. In artă nu există concesii mici.

De la ce spuneam mai sus și pînă la nemăsurata admirație reciprocă, la spiritul de gașcă, e un singur pas (tot înapoi!). De cîte ori îl aud pe Ion Marinescu spunîndu-mi: Marin Ionescu a scris un sonet genial! Și Marin Ionescu se revanșează informîndu-mă că Ion Marinescu a dăruit lumii niște stanțe — păcatele mele! — epocale. Numirile sînt presupuse, dar fenomenul e real. Dacă alături de marea mea bucurie manifest vreo urmă de scepticism, un zîmbet îngăduitor înflorește sub viitoarea mustață a interlocutorului. Tămîndu-se și promovîndu-se reciproc — ajutați și de lașitatea unora dintre virstnici care își simplifică viața bătîndu-le în strunele lirei — nu este greu să se angajeze pe panta prăpăstioasă a lui „merge și așa". Unde duce asta? La unele apariții foarte promițătoare și la pierderea lor dacă nu în neant, în plată mediocritate. Unii găsesc „o formulă" și dacă prinde o repetă la modul industrial, confecționînd la nesfîrșit aceeași poezie sub diferite titluri. Alții, în loc să devină „ei înșiși", se mulțumesc cu sub-produse, reluînd temele altora — cu candoare sau cinism — imitînd tonalitatea, lexicul, ritmurile și rimele unuia sau ale celuilalt. Nimic nu mă stinghерește mai rău decît atunci cînd tînărul vizitator scoate din ghiozdan, buzunar sau poșetă versuri de ale mele, scrise de el! Și aceasta chiar dacă sînt mai bune decît ale mele — ceea ce așteptă e să aud un sunet nou, cu toate fermecătoarele asprimi ale strunei, cu toate minunatele stîngăcii ale arcușului, care caută, care se caută.

Nu crede cumva că ignor sau subprețuiesc înrîurirea folositoare și pînă la urmă inevitabilă pe care o exercită lectura poeziei — de la mărețele capodopere ale clasicismului la strădaniile, încununate sau ba de succes, ale contemporanilor virstnici și tineri — necesitatea permanentă de a învăța, de a te controla și verifica, de a te-mbogăți... Eu vorbeam de acele „îmbogățiri cu japca, de sinuciderea morală pe care o implică asemenea resemnări la imitații conștiente — mai ales la acela dintre voi care, înzestrați cu însușiri deosebite, o fac din lene, din comoditate, dintr-o prematură și paradoxală mofluzeală sub semnul lui „merge și așa".

Marcel Breslașu

(Continuare în pag. 2-a)

LAUDA TOAMNEI

Text pentru un album de fotografii colorate

Uneori, în miezul unei zile de august, oamenii de la poalele Carpaților își ridică privirile spre cer, și rămîn apoi cîteva clipe pe gînduri. Cînd se apucă din nou de lucru, o umbră de melancolie pare să fi trecut peste sufletul lor. Sus, în albastrul cerului, șiruri de cocori trec spre miază-zi

De cînd oameni s-au pomenit pe aceste pămînturi, plecarea cocorilor nu s-a petrecut fără o ușoară părere de rău. Toți cîți au trăit aici au încercat-o, pînă la cei mai îndepărtați dintre ei, felurite neamuri și triburi barbare.

Dacii, de pe culmile Carpaților, și de pe malurile Dunării, Sciției, au privit alunecarea cocorilor spre miază-zi și oricît de aspru le va fi fost sufletul, umbra anticipată a toamnei l-a învăluit. E vechi de mii de ani gestul cu care oamenii de la Dunăre urmăresc plecarea cocorilor, și tot atît de vechi sentimentul care îi încearcă. In cerul înalt și albastru, nebrăzdat încă de nici o întunecime, ce țipete lungi, prevestitoare, și cît de dramatică pare împrejurarea! Dînd urmare unor legi vechi și implacabile, întregul neam al cocorilor se adună, sfîșiat de nostalgii dar disciplinat, întrînd în acele triunghiuri largi care pornesc spre sud, lăsînd în urma lor sentimentul unui mare sfîrșit.

★

Odată cu venirea lui august, oricît de senin ar fi cerul, oricît de calde apele, soarele nu mai e același. O umbră, ca de tristețe, a trecut pe fața lui; și oamenii, fără să se lase ilu-zionați de pădurile încă verzi, o înregistrează cu melancolie, ca pe un imperceptibil și îndepărtat preludiu al iernii.

Din spaima care îi cuprindea pe cei dinții străMoși în fiecare amurg, că soarele s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată, o urmă infinitesimală se va fi prelungit pînă în sufletul nostru. In unele nopți de august, sub țipătul cocorilor ce pornesc spre miază-zi, satele din jurul Carpaților încep să viseze la gerurile viitoare.

Dar după ce se anunță în felul acesta, făcînd să tresară vechi fibre ale sufletului omenesc, iarna întîrzie multă vreme să vină și pe pămînturile din jurul Carpaților începe un lung și splendid anotimp. După prima umbră de melancolie, oamenii își revin, iar experiența acumulată în decursul veacurilor îi face să aibă în fața evenimentelor o atitudine realistă. Abia a pălit soarele, abia au prins să plece cocorii, alarmînd satele, cînd pe cîmpiile de la marginea lor încep tîrgurile. Sînt acele tîrguri vestite, cu o tradiție de sute de ani, a căror marfă de bază o alcătuiesc cojoacele și căciulile de blană de oaie. Poporul, care privește dialectic succesiunea anotimpurilor, pune în practică străvechea înțelepciune: fă-ți iarna car și vara sanie.

Apoi, odată cu venirea lui septembrie, începe marele farmec al toamnei. Pe pămînturile țării noastre, nici o virstă a anului n-are frumusețî atît de statornice și stăruitoare. Săptămîni după săptămîni, vremea rămîne egală cu sine însăși: sen nă și caldă, blîndă și dulce. Sînt acele zile neuitate și luminoase, calme apoteoze ale firii, cînd razele soarelui par urzite din miere. Cîmpiile sînt coapte, ca niște pîini abia scoase din cuptor, cu coaja încă fierbinte. De pe întinderea lor vin miresme de pelin, de porumb, de scaeți, de floarea-soarelui, de busuioc, și în toate e ceva copt și cald. Lumina e de aur și, în marea bogăție a toamnei, pînă și praful pare de aur.

Căruțele se întorc de la cîmp, scîrțîind, grele de roade. Totul e rotund și plin și greu. Dar vrînd, în același timp, să-și arate gingășia și neîntrecuta măiestrie, toamna dă la iveală funigeii. Aerul e plin de miriarde de fire subțiri, ca de paianjen, de o lungime infinită, legînd între ei plopii din cîmpie de mestecenii de la poalele Carpaților.

Stăruie în aceste zile, în întreaga natură, o calmă și adîncă frumusețe. Riurile sînt domoale și cu apa de o necrezută limpezime. Munții își ridică spre cer crestele vinete; citeodată albastre. In jurul lor, întreaga țară gravitează, cu sate și păduri, cu cîmpii nesfîrșite pe care au ieșit plugurile și tractoarele.

In Delta Dunării pădurile de stuf au început să îngălbenească. Și Delta e plină de mireasma coaptă a toamnei. In curțile pescarilor, gutuii sînt plini de roade aromate și enorme. Cînd toamna e bogată, și în locurile acelea e aproape întotdeauna bogată, trec sute de bărci gata să se scufunde sub greutatea chefalilor și a gutuilor. Dar mai e ceva tot atît de plin și de încărcat de substanța nepieritoare a vieții: vocile pescarilor. Ca dangătul unor clopote de bronz se duc cîntecele lor pe întinsul nesfîrșitelor ape.

Mai departe — sînt întinderile mării. Cîte o furtună le bîntuie la echinox; apoi se liniștesc din nou, și parcă niciodată liniile orizontale, pe care le înscriu între zări nemărginite, nu sînt atît de albastre, de calme și de pure.

Tot cu prilejul echinoxului, cele mai înalte vîrfuri ale Carpaților se pot acoperi de zăpadă. La poalele lor, toamna devine mai gravă și mai adîncă, dar cu nimic nu-și pierde farmecul și frumusețea.

De abia de atunci înainte, grădinile de flori dau uriașa lor recoltă de crizanteme. De abia de atunci începe marea, adînca bucurie a fiecărei toamne: culesul viilor.

★

De două mii de ani o cunosc oamenii acestor pămînturi. Nici un alt eveniment al toamnei nu cuprinde o atît de desăvîrșită și sonoră plenitudine, o atît de substanțială bucurie a oamenilor și a firii. La poalele munților, deasupra cîmpiei, se întind dealurile acoperite cu vița de vie. Lîngă trunchiul ei — folosit ca motiv ornamental de sculptorii atîtor generații și neamuri — culegătorii au de lucru îndelung, minunîndu-se de fiecare dată de noii ciorchini pe care îi descoperă, de frumusețea și greutatea lor nebănuită. Cu boabe mici și albe, acoperite de o ușoară nuanță aurie, ceaslaua e dulce ca mierea. E strugurele cel mai răspîndit al acestor pămînturi, limpede și simplu, și hrănitor ca grîul. Dar sînt de asemenea, printre feluritele soiuri de struguri, acei cărora li se spune tămîioși: boaba lor e o capsulă din care se răspîndesc aromele cele mai subtile.

Printre vii se tălăzuiesc, înecate în fructe, livezile. Prunul e un pom aproape tot atît de mic ca și măslinul. Dar ca și acesta, de ce minuni e în stare! Sînt toamne cu rodul atît de neprevăzut, încît oamenilor nu le mai ajung prăjinile să sprijine fiecare cracă în parte, și tot se rup sub prea marea greutate a fructelor. In cazane de aramă, cositorite în fiecare toamnă de țiganii nomazi, mari cantități de prune sînt transformate în magiun. De cînd oamenii acestor pămînturi au început să învețe carte, magiunul întins pe pîine a fost hrana copiilor în cei dinții ani de școală.

Intreaga toamnă, căruțe cu coviltir, răspîndind în jur un puternic miros de mere și fin de munte, pornesc din zona subcarpatică spre satele de la Dunăre.

In tot lungul cîmpiei, pe malul lacurilor liniștite, se întind grădinăriile. De ce sînt în stare toamna! Tot ceea ce peste vară a fost puțin sau scump, toamna azvîrle asupra pămîntului în cantități uriașe. De curînd, pe pămînturile secetoase ale Dobrogei, a apărut o grădină de zarzavat, de proporții industriale. Cît vezi cu ochii, se alinează mari patrulatere irigate, unde ardeii grași, pătlăgelele roșii și vinetele, ceapa și morcovii alcătuiesc un vast și substanțial tablou.

In cadrul marii munci pe care o înfăptuiește poporul nostru, urmînd să schimbe întreaga față a țării, tot mai numeroase sînt fîșiile de pămînt, intenționat înundate, pe care crește orezul. Apoi, la recolta din totdeauna a toamnei, struguri, prune, mere, gutui și porumb — roade colorate și grele de seva pămîntului — se adaugă acum, după un pocnet ca de ou din care iese puiul, puful bumbacului, alb și ușor ca zăpada. Cîmpiile pe care crește bumbacul se întind în tot lungul Dunării, așteptînd să invadeze Bărăganul.

Nemărginit și neted, ca întinderea mării, se duce Bărăganul sub cupola imensă a cerului. De la o margine la alta a zării, nici o siluetă de plop, nici o cumpănă de fîntînă. Doar lanuri nesfîrșite de porumb și de floarea-soarelui. Căruțe grele, înecate în praf, duc recolta în satele de dincolo de orizont. Mai rămîn pe cîmp pînă ce dă bruma, burdăhănoși, dovlecii. Ei par o formă vegetală a dropiilor care, mari cît niște curcani, străbat întinsul Bărăganului, ademenind vînătorii.

In acest anotimp în care culturile de varză rămîn pe cîmp aproape pînă ce dă zăpada, iepurii mișună pretutindeni. Sînt apoi, în lungul Dunării, lacuri în al căror stuf își au împărăția popoare întregi de rațe și giște sălbatice. In cețurile subțiri, albăstrii, vînătorii înaintează, înconjurați de cîini nerăbdători, cu botul umed și ochiul roșiatic. Dar, așa cum crizantema enormă și albă e floarea prin excelență a toamnei, vînatul ei cel mai spectaculos e fazanul multicolor ca un curcubeu.

Cîte, și de cîte feluri, sînt roadele toamnei pe cîmpiile de la Dunăre și din jurul Carpaților? E a treia lună de cînd au început tîrgurile de toamnă, și abia acum au ajuns la apogeu. La marginea fiecărui oraș, a fiecărui sat mai mare, pe întinsul cîmpiei anonime sau citeodată la umbra vechilor cetăți, sălălucesc și vuiesc tîrgurile. Piramide uriașe de varză, mormane de ardei și de ceapă aurie. Pătlăgelele roșii erau pe sfîrșite, dar în ultimele zile pămîntul a dat o nouă recoltă; și sînt aduse în tîrguri, încă verzi, pentru a fi puse la murat. Orătănii de tot felul, curcani, găini, rațe și giște, cu penele strălucitoare, cotcodăcesc, sîsîie și măcăie la picioarele celor ce le-au adus să le vîndă. Femei voluminoase, îmbrobodite, extrem de volubile, mustăcioși calmi cu pipa în colțul gurii, cîte o nevastă tînără cu șal alb și picioarele strînse în ciorapi roșii, fete cu capul gol, cu cercei și mărgele, flăcăiandri cu mijlocul încins de chimire late de piele din care scot cu grijă banii, ciobani cu sumane pe umeri, nedespărțiți de ciomagul în care stau proptiți pe cînd păzesc oile, se tocmesc unii cu alții, îndelung. Priviri pline de zîmbet se opresc asupra purceilor de lapte, cu pielea trandafirie, sau capătă o umbră de gravitate în fața boilor mari de rasă Siementhal, mîndria tîrgurilor din Transilvania.

Mai la o parte, sub umbrare de stuf, apăsînd pămîntul, butoaie mari cu must dat în fiert. Muzicanții cîntă din scripcă, din fluier sau din cimpoi.

★

Intr-o dimineață, tot acest popor care forfotește printre roadele grele ale toamnei, ridică privirile și rămîne uimit. Ard munții? Nu, au ruginit pădurile. Și de abia despre acestea trebuie vorbit ca despre marea splendoare a toamnei.

An de an, călătorii care sosesc în orașe povestesc lucruri extraordinare. An de an, șoferii care au avut de făcut un drum în Maramureș, străvechea patrie a pădurilor, spun că așa ceva n-au mai văzut. Mecanicii care au condus trenuri prin Carpați, pe Valea Prahovei, a Oltului sau a Jiului, își string seara familia în jur și povestesc, în uimirea celor ce-i ascultă, ca despre o minune nemaivăzută a firii.

Tot ceea ce a fost verde peste vară, o singură masă compactă ca întinderea mării, a îngălbenit acum în cele mai variate nuanțe. Cîți arbori feluriți avea pădurea! Fagi și stejari, carpeni și ulmi, mesteceni și duzi, meri și cireși sălbateci, și cîte un nuc singuratec, mai pe la margini. Au trăit împreună, sub cuprinzătoarea mantie verde a verii, dar de murit fiecare moare în felul său.

Intre frunzele palide ale mesteacănului și acelea roșii ca para focului ale cireșului sălbatec, se înscriu feluritele nuanțe de galben, în care e amestecat cînd movul, cînd maroul, cînd roșcatul auriu al aramei. Bogată, generoasă și caldă e uriașa paletă a toamnei. In cîmpie, șirurile de plopi par luminări de ceară. Marile păduri de fag sună ca un enorm gong, într-atît culoarea lor este intens arămie. Intre coaja argintie a plutei și galbenul frunzelor se stabilește o armonie de stampă japoneză. Cîte un arbust tînăr, cu frunzele de un roșu surprinzător și alarmant, pare mujlat în sînge de porumbel. Pe un brîu lat al Carpaților, unde pădurile de stejar se întîlnesc cu acelea de conifere și adeseori se întrepătrund, insule verzi, de un verde izbitor și crud, plutesc în vasta tălăzuire ruginie.

Timp de cîteva săptămîni, întreaga țară trăiește sub farmecul pădurii ruginii. Imense teritorii, în care intră cîmpii, coline și munți, sînt acoperite de uriașa, metalica, sonora culoare a toamnei. De departe, se zăresc marile păduri, asemenea unor puternice, triumfătoare simfonii. Cînd zilelor cu soare le iau locul ploile sau cețurile alburii ale toamnei, farmecul pădurii lor nu piere, ci devine mai rafinat. Abia vînturile reci de la sfîrșitul lui noiembrie, smulgîndu-le frunzele, le lasă despuiate și scheletice

Intre timp însă, pe întinsul ogoarelor grîul de toamnă a crescut des ca o perie, acoperind țara cu vaste covoare verzi. Așa încît, înainte de a cădea prima zăpadă, oamenii încep să se gîndească la recolta viitoare.

Geo Bogza

BLOC-NOTES

Ceva despre memoria clasicilor

Niciodată n-au fost clasicii noștri mai iubiți decît astăzi, niciodată n-a circulat poezia lor în sute de mii de volume, niciodată nu au răsunat în limba romînă atît de mult, atît de plin și de bogat, operele clasicilor din literatura universală, de la Pușkin la Victor Hugo, de la Petőfi la Schiller, de la Lermontov la Byron, de la Shelley la Ady Endre. In ediții separate și antologice, în volume grele sau în format de buzunar, mesajul clasicilor ne transmite, melodios și intîritor, comoara gîndului înalt și patosul unor lungi generații de luptători, pe „baricadele de idei" (cum spune Ady Endre) sau chiar pe cîmpul de bătaie.

Dacă editurile își fac cu dragoste și pietate datoria față de moștenirea culturală, nu întotdeauna cinstim memoria clasicilor așa cum se cuvine Căci nouă ni-s dragi nu numai versurile lui Eminescu, dar și locurile care au păstrat amintirea lui. Pe noi ne desfată basmele lui Creangă, dar ne emoționează și priveliștea bojdeucei în care și-a dus zilele. Ne place povestea lui Nastratin Hogea, dar ne interesează și unde a trăit autorul ei, Anton Pann. Vibrăm la versurile lui Ady Endre, tălmăcite în romînește, dar nu ne lasă indiferenți soarta casei lui natale, ori a muzeului din Oradea...

Și totuși, aceste locuri sfințite prin prezența îndelungată a clasicilor sînt de multe ori lăsate în paragină sau închise cu lacătul. Ca scriitor și cetățean nu înțeleg de ce nu s-a deschis pînă acum un muzeu închinat poetului prin care poporul nostru a atins cele mai înalte culmi ale poeziei! N-avem material? Dar cîte lăzi de documente, de manuscrise, nu așteaptă să fie expuse! Cîte fotografii ar putea reface în încinta unei săli imaginea vieții lui Eminescu! La centenarul nașterii poetului s-a emis ideea deschiderii muzeului, ba s-a desemnat chiar lăcașul: ca o răzbunare postumă a memoriei „Luceafărului" a fost alcasă casa lui Titu Maiorescu unde, la ședințele „Junimii", poetul s-a ridicat nu odată împotriva celor ce turnau „apă de roze" în versurile sale!

Totuși, în ambele cazuri, nici Ministerul Culturii nici Uniunea Scriitorilor n-au avut energia și perseverența să găsească alt local pentru magazinul care-și are sediul în casa respectivă!

De altfel, nu e singurul caz care reclamă mai multă energie. Dacă nu se iau măsuri urgente, casa în care a viețuit Anton Pann la București, ca și casa în care s-a născut Ady Endre, se năruiesc. Și merită mai mult zidurile între care au văzut lumina zilei „Iui Pepelea, cel isteț ca un proverb" și rapsodul iacobinului maghiar!

In alte cazuri documentele sînt gata adunate: la Oradea, tot materialul zace îngropat în pivnița unei cantine! In casa lui Isac scrisorile lui Caragiale, Ady Endre și Kostolany către poetul clujan —pentru a nu cita decît trei din personalitățile uriașe cu care se afla în corespondență,— așteaptă, clasate, deschiderea unui muzeu care ar fi în inima Clujului un simbol al prieteniei romîno-maghiare! Și aceste documente provin dintr-o epocă în care burghezia turna nu odată gaz peste focul șovin.

In Uniunea Sovietică nu numai că există un muzeu Pușkin, un muzeu Maiakovski, etc, dar și casele în care au locuit o vreme marii scriitori în alte orașe decît cele natale, devin case muzeale. Ar fi de dorit ca în țara noastră, unde operele clasicilor circulă în sute de mii de exemplare, casele muzeale să fie socotite printre monumentele ce păstrează vie imaginea celor ce au făurit cele mai frumoase versuri ale poporului nostru și merită prin aceasta grijă și pietate.

Veronica Porumbacu

STEPAN RAZIN

EDITURA „CARTEA RUSĂ"

Crearea unui roman istoric de valoare presupune o interpretare justă a fenomenelor istorice, posibilă numai cînd trecutul poate fi cunoscut în reala sa lumină conform concepției marxist-leniniste. Epoca socialistă este singura care dă genului posibilități depline de dezvoltare. Opere de valoare, cum sînt *Petru I, Calvarul, Pe Donul liniștit, Primele bucurii*, — sînt larg cunoscute de cititori. Recent, a apărut în vitrinele librăriilor noastre unul dintre cele mai noi romane istorice sovietice, *„Stepan Razin"* de St. Zlobin. Interesul pe care îl prezintă cartea e accentuat și de faptul că în literatura noastră problemele ridicate de romanul istoric constituie tot mai mult o preocupare pentru scriitori și critici.

St. Zlobin s-a oprit la puternicele lupte sociale de la mijlocul secolului al XVII-lea, lupte al căror punct de maximă încordare este reprezentat de răscoala condusă de Stepan Razin. Amintirea lor și a eroului s-a păstrat în sufletul poporului, purtată de-a lungul anilor de cîntece și legende.

Cunoscător și cercetător mereu atent al datelor și al documentelor, al felului de viață și al concepțiilor vremii, Zlobin a adunat un bogat material de fapte, care i-a îngăduit să cuprindă aspecte dintre cele mai variate ale epocii, și să o caracterizeze în același timp ca una de profundă criză a unui sistem social și economic învechit. Zlobin tratează problemele ridicate de lupta revoluționară a maselor cu mijloace proprii epicei, prin înfățișare în acțiune, a unor personaje vii, tipice pentru realitatea epocii. Fondul social al războiului de eliberare, dus de țărănimea ucraineană, este exprimat prin conflictul între țăranii ucraineni cu boierimea; el trăiește prin personaje ca Boba, Timofei Razea, Ivan. Analizînd dezvoltarea conștiinței de luptător a lui Stepan Razin, autorul semnalează importanța participării sale la bătăliile date de zaporojeni, o încadrează în acțiunea generală a răscoalei ca o dovadă a sentimentelor de frăție care îi unesc pe oamenii simpli, exploatați, într-o singură armată.

Obiectivele parțial deosebite ale maselor care participă la răscoală nu sînt înfățișate discursiv, sau expuse pur și simplu. Ele sînt reprezentate viu, prin personaje tipice: Naumov, exponent al intereselor căzăcimii, Vasili Us, Haritonov, Serghei, purtătorii de cuvînt ai iobagilor care luptă pentru desființarea formei de proprietate feudală, pentru pămînt, pentru nimicirea tuturor boierilor. Scăderea avîntului revoluționar, rezultat al ruperii temporare a maselor căzăcești de țărănimea mai dîrză, este reliefată prin scene repetate, în care mulțimea întunecată, tăcută, descurajată, nu mai găsește vechea energie. Chemările hatmanilor și ale lui Razin răsună zadarnic. Asemenea scene redau, cu o mare plasticitate, încetinirea temporară a luptei. Mersul ascendent de clarificare a unei probleme istorice, atît de importantă, cum este aceea a credinței neîntemeiate a maselor într-un țar „bun", este urmărit pe cîteva planuri. Episodul omului care a dat mîna cu țarul și a fost înșelat, episoadele în care țarul pune la cale represiunea, urmărirea proceselor sufletești prin care trece Razin pe măsură ce se convinge de zădărnicia acestei false credințe populare, converg spre a demonstra cititorului aceeași idee. De o mare valoare emoțională este capitolul în care torturatul Razin, atîrnat în cîrlige, cu jăratec sub tălpi, zărește printre boierii cari asistau la chinurile lui neomenești, chipul schimonosit de ură al țarului Alexei Mihailovici. Comparația între Stepan Razin și „unsul domnului" e netă în favoarea primului și arată clar cît de sus — din punct de vedere moral — stă eroul popular față de capii claselor exploatatoare. În felul acesta, scriitorul concretizează datele istorice, întărește emoțional exprimarea unor adevăruri stabilite științific. Mărturisind limpede încotro se îndreaptă admirația și dragostea sa, Zlobin dă în același timp o apreciere a evenimentelor și a eroilor: demn de prețuire este tocmai ceea ce servește luptei de eliberare a poporului, ceea ce reprezintă *noul* pentru o epocă dată, ceea ce contribuie la dezvoltarea societății.

Dar scriitorul nu a evocat numai epoca, făcînd-o să pulseze de viață. El a zugrăvit figurile eroilor populari, conducători și ostași simpli, cazaci, țărani și tîrgoveți, ca și tipurile diverse ale boierilor și voievozilor sau ale „înstăriților".

Personajul central este conducătorul răscoalei, Stepan Razin.

Folosind caracterizarea dată de știința istorică sovietică, Zlobin făurește un personaj tipic de conducător al luptelor duse de poporul rus, de cazacii săraci, de țăranii iobagi, de orășeni împotriva orînduirii feudale. Figura lui Stepan Razin se dezvoltă treptat, cîștigînd noi atribute, îmbogățindu-se pînă-n ultimele pagini ale cărții. La început simplu participant la războiul ucrainenilor cu panii, apoi hatman de cazaci, conducător de expediții îndepărtate în căutare de slavă și bogăție, el crește pe măsură ce adîncește contactul cu cele mai bune forțe populare. Hotărîtoare este influența pe care o exercită asupra lui întinderea nestăvilită a răscoalei, participarea la ea a unor mase tot mai largi. Personajul Razin pune ca primă problemă pe aceea a concordanței cu istoria. Dar el este un om viu, care a trăit și a acționat, care a avut calități puternice și slăbiciuni, care a iubit și a urît. Pentru această latură umană a personajului, informația istorică nu mai este suficientă. Ea poate numai să sugereze, să dea indicații generale, în limita cărora trebuie să intervină imaginația, menită să umple golurile. Eroul, așa cum îl descrie St. Zlobin, rămîne în permanență un om al veacului său, al mediului în sînul căruia a apărut și s-a dezvoltat. Nici urmă de idealizare, de abstractizare. E voluntar, curajos pînă la imprudență, dîrz, neînfricat în fața morții sau a chinurilor. Inima îi este plină de generozitate, de prietenie caldă pentru tovarășii de luptă. Sentimentul care domină personajul este dragostea nemărginită pentru popor. Zlobin folosește cu succes în portretizarea lui Stepan Razin experiența scriitorilor ruși și sovietici, care de la Gogol pînă la Șolohov au studiat psihologia cazacului, tip uman dezvoltat în mijlocul stepei nemărginite, plin de iubire fierbinte pentru pămîntul patriei. Într-o măsură tot atît de mare scriitorul a folosit și epica populară, chipul sub care s-a păstrat de-a lungul veacurilor amintirea lui Razin. Zlobin studiază destinul eroului său, pentru a arăta că, în linii mari, este determinat de condițiile economice, sociale, politice ale timpului în care a trăit. Tocmai de aceea Zlobin nu-l consideră pe Razin ca un fenomen izolat, ca o excepție. În jurul lui se mișcă nenumărate personaje mai ample sau mai puțin importante, episodice chiar. Ele constituie însă în aceeași măsură ca personajul central, eroi tipici. Metoda folosită în portretizarea lor a fost aceeași. Pentru cele cu realitate istorică el subliniază trăsăturile sufletești în acord cu izvoarele existente. Vasili Us, ilustrul conducător al răscoalelor țărănești din Rusia de mijloc, exponent al păturilor celor mai exploatate, simte puternic frăția cu toți asupriții, indiferent de neamul și de credința lor. El înțelege mai adînc decît Stepan care sînt năzuințele maselor și încotro ar trebui îndreptată forța lor, își dă seama limpede de inconsistența visului unei mari puteri căzăcești întinsă de la Nistru pînă la Iaic. Cazacul Naumov, hatman și tovarăș de luptă al lui Razin, este tipic pentru o însemnată parte a căzăcimii de la Don, care, avînd țeluri diferite de cele ale țărănimii iobage, slăbește unitatea răscoalei. Scriitorul caracterizează cu multă măiestrie personajele negative. Cneazul Bariatinski de pildă, e energic, cumpătat, stăpînit, așa cum poate fi presupus comandantul care înfrînge oastea lui Razin. Calitățile reale ale lui Bariatinski nu trezesc însă nici o clipă în sufletul cititorului admirație. Cneazul e la fel de odios ca alți boieri lași, fricoși, intrînd în panică la cea mai mică și neașteptată greutate, tocmai fiindcă își pune energia în slujba unei cauze demne numai de ură. Pentru numeroase alte personaje mărunte, pe care nu le putem găsi pomenite în documente sau amintite în cîntecele populare, Zlobin a recurs la imaginația sa creatoare. Fiecare din acestea este veridic, viu, însuflețit de ideile și credințele epocii.

★

Evocarea măiastră a unei epoci dintre cele mai furtunoase ale istoriei Rusiei, a conținutului ei social, caracterizarea justă, plină de viață și de vigoare a eroilor ei, — iată care ar putea fi concluzia care să se impună cititorului la încheierea romanului istoric scris de St. Zlobin. „Stepan Razin" se ridică însă mai sus de o asemenea concluzie. El trăiește ca un roman al avîntului uriaș care se coace în epocile revoluționare, al forțelor de neînvins ale poporului în luptă pentru idealurile sale. Comparația cu alte epoci similare, anterioare sau posterioare veacului al șaptesprezecilea, se impune nu prin ceea ce este particular fiecăreia, ci prin ceea ce le este general. Rezolvînd probleme de felul celor discutate, St. Zlobin a creat o carte actuală și a demonstrat în ce fel un roman istoric poate atunci cînd este scris de pe pozițiile scriitorului militant, să constituie un ajutor substanțial pentru lupta contemporană a popoarelor.

Horia Stancu

In cinstea Congresului scriitorilor sovietici

La Moscova s-a deschis seria întîlnirilor între scriitorii și cititorii sovietici, organizate în cinstea Congresului scriitorilor.

Prima întîlnire a avut loc la Universitatea „Lomonosov", la care au participat V. Ozerov, M. Isakovski, V. Kaverin, S. Smirnov, V. Inber, I. Andronikov, P. Antokolski.

Întîlnirea cu tineretul capitalei sovietice a avut loc în Sala Coloanelor din Casa Sindicatelor, la care au participat tineri muncitori, studenți, profesori, bibliotecari, secretari ai comitetelor raionale ale Comsomolului, precum și un număr mare de scriitori.

La Leningrad a avut loc o mare adunare a scriitorilor cu lucrătorii bibliotecilor locale. Curînd va avea loc o discuție publică asupra problemei eroului pozitiv în literatura sovietică precum și o întîlnire cu profesorii de literatură avînd ca temă: „Ce citește tineretul?"

În colhozurile din regiune au loc discuții și întîlniri cu cititorii, la care participă scriitori cunoscuți ca V. Kocetov, V. Ketlinskaia, A. Kondaeva, V. Saianov, I. Gherman și alții.

In Gruzia se organizează conferințe și lecții despre succesele literaturii sovietice, se discută operele scriitorilor gruzini.

Brigăzi de scriitori siberieni vizitează colhozurile din regiunea Novosibirsk prezentînd operele lor, discutînd cu cititorii despre planurile lor de creație

La Kiev muncitorii și tehnicienii de la uzina „Bolșevik" s-au întîlnit cu scriitorul N. Ribak și criticul B. Buriak. Discuțiile s-au purtat în jurul romanului istoric sovietic și a problematicii lui, precum și a pregătirilor pentru Congresul scriitorilor.

DISCUȚII

TOT DESPRE POEZIE

(Urmare din pag. I-a)

Numai atunci acumularea de experiență și de cunoștințe se cristalizează valabil în actul de creație.

Ceea ce am văzut într-o gospodărie colectivă, lupta de idei la care am participat într-o dezbatere, un dialog pe care l-am auzit în tren, o întrebare pe care mi-a pus-o un cititor, tabloul feeric al nopții de toamnă care m-a vrăjit, emoția pe care mi-a dat-o ultimul poem al lui Tvardovski, indignarea care m-a răscolit cînd am aflat ce orori au mai născocit macarthyștii — totul se sedimentează în conștiința noastră și se transformă, mai devreme sau mai tîrziu, în cristalul poeziei — totul — atunci cînd e străbătut de fluidul fierbinte al spiritului partinic.

Fără acest permanent flux de sevă, pomul experienței și al cunoașterii își scutură floarea fără să dea rod, sau dă asemenea poame pitice și sarbede, încît nimeni nu are nevoie de ele.

Dar se naște întrebarea: de ce, dacă sînt un scriitor cinstit, devotat poporului meu, dacă am dovedit prin scrierile mele că am forța expresivității, darul armoniei cuvîntului, patosul care trezește conștiințe, de ce eu, același om și același scriitor, scriu uneori lucruri atît de plate și de neinspirate?

De ce uneori poeziile mele nu mișcă nici inimi, nici conștiințe, de ce trec alături de albia cea largă a vieții și se împotmolesc undeva, în cine știe ce smîrc al idilismului sau al intimismului burghez?

Mi s-a întîmplat și mie să fiu criticată pentru asemenea păcate și în primul moment să mă întreb e cu putință? E cu putință să fi pornit la drum cu cea mai înflăcărată dorință de a exprima gînduri și sentimente înalte și actuale și de a fi eșuat atît de lamentabil — fără să-mi fi dat mă-

car seama — în mlaștina platitudinii, sau, mai rău, a unor forme nocive sub care se ascunde o ideologie străină, dușmănoasă?

Nu sînt eu același om care a scris cutare sau cutare poezie primită cu atîta căldură de mulțimea cititorilor care și-au regăsit în ea gîndurile, visurile, temeiurile vieții lor?

Poate că nereușita mea atîrnă numai de o proastă dispoziție, de o oboseală momentană, de o stare firească și trecătoare pe care oricare din noi o poate avea? Sau poate nu e așa? E poate ceva mai adînc și de altă natură? Poate nu sînt totuși același om cu cel ce a scris poeziile înflăcărate și combative din trecut. N-am pierdut eu oare ceva de preț, ceva care trebuie neapărat regăsit ca să fiu ca mai înainte și mai mult ca înainte, ca să scriu ca mai înainte și mai bine ca înainte? Așa mă gîndeam. Și m-am aruncat cu sete spre ceea ce-am simțit că reprezintă pentru mine, în acel moment greu, singurul izvor în stare să redea puterea și adevărul poeziei mele. Am mers iar spre oamenii mulți și simpli, spre cei ce ascund comori de gînduri și sentimente, spre cei ce muncesc, fără surle și trîmbițe, pentru fericirea patriei. Am înțeles atunci mai limpede și mai profund că ei, oamenii mulți, sînt sarea pămîntului, că de ei trebuie să mă țiu aproape, mereu și mereu, ca să-i cunosc și să-i înțeleg în adevăratul sens al cuvîntului.

Am înțeles că orice fel de izolare — fie chiar izolarea profesională în muncă și studiu — se plătește cu pierderea a ceea ce e mai scump: cu suflul de viață și de combativitate, fără de care cele mai frumoase calități scriitoricești se cheltuiesc zadarnic.

Dar m-am ținut, oare, statornic, de-a lungul ultimilor ani, de propriile mele concluzii și de normele de conduită pe care eu însumi mi le-am trasat?

Mi-am încordat permanent forțele pentru ca să păstrez legătura nemijlocită cu oamenii muncii și cu acele locuri unde viața pulsează mai puternic și unde formele ei noi se conturează mai clar: cu satul, cu fabricile, cu școlile noastre?

Nu. Nu am avut, tot timpul, statornicia, tenacitatea necesară. În măsura în care am realizat acest curent viu, această osmoză între sîngele generos care svîcnește în inima patriei și cel al inimii mele, am reușit să dau oamenilor ceva, prin scrisul meu. În măsura în care n-am reușit să fac lucrul acesta, am tăcut sau am dat lucrări palide, șterse.

N-aș vrea ca vorbele mele să fie înțelese ca o interpretare mecanică a actului de creație poetică. Știu că altfel se petrec lucrurile în domeniul fiziei sau al chimiei și altfel în domeniul activității artistice.

Știu că avînd toate condițiile favorabile create, se poate întîmpla, la un moment dat, ca reacția să nu se producă.

Știu că oricît ar fi de demonetizat și de trivializat cuvîntul „inspirație" — ceas fericit de transmutare a tuturor elementelor în aurul poeziei — fenomenul corespunzător există. Știu cît e de complex. Atît de complex încît ar putea apare unora ca o stihie, ca o forță a naturii cu neputință de prevăzut și de stăpînit. Dar nu ar fi singura forță a naturii asupra căreia cunoașterea omenească a acționat și acționează, îndreptînd năvala forțelor elementare în direcția voinței și a necesității umane.

Inspirația poate avea capriciile ei superbe și impetuoase, dar noi putem să-i pregătim un făgaș larg, solid, în care să se desfășoare nu distrugător ci creator.

Noi putem pregăti mai multe și mai rodnice ceasuri de fericită inspirație.

Avem create, de către partidul clasei muncitoare, toate condițiile obiective ca să putem înfăptui acest lucru cu succes. Depinde de noi și numai de noi, de felul nostru de a trăi și de a munci, de felul cum vom ști să păstrăm și să adîncim legătura cu viața poporului nostru și cu istorica luptă pentru pace și pentru fericire care se dă în întreaga lume, pentru a izbuti să realizăm acele opere „inspirate", puternice, actuale, pe care lumea le așteaptă de la noi.

Combativitatea partinică e o flacără curată care se cere hrănită și îngrijită. Cînd pilpîie slab, înseamnă că n-am făcut tot ce trebuia.

Ca să reverse mereu lumină și căldură în poezia noastră, se cuvine să veghem treji, în jurul ei, cu strunele inimii mereu încordate, așa cum a veghiat Maiakovski, așa cum veghează adevărații comuniști.

Maria Banuș

Scrisoare către același tînăr poet — și cîțiva alții

(Urmare din pag. I-a)

De ce unul dintre cei mai talentați tineri ai noștri publică de la o vreme poezii pe cît de bine intenționate pe atît de anti-poetice? De ce un altul, în care punem multă nădejde — și care abia-abia e tînăr! — încîntîndu-se de două versuri pe care le găsește izbutite, le repetă în fiecare strofă (ce e dreptul numai cîte odată în fiecare strofă, celelalte două versuri fiind diferite.) De ce același mai mult decît tînăr poet, pentru a găsi rimă la „inima-i", scrie: Nu i ne mai supunem aeum, nu i ne mai! Ceea ce supără nu este șotîcăria în sine și poate nici stridența violentare a spiritului limbii, ci faptul că aceasta se petrece într-un context care se vrea (și izbutește să fie în multe pasagii) solemn, sărbătoresc ca și evenimentul care l-a inspirat. (Prima termocentrală atomică!).

Nu eu sînt acela care să pun frîu impetuozității tinerești. Cînd mă aflam cam la mijloc între vîrsta voastră de azi și anii mei de acum scriam că ocolul face parte din drum și risipa din socoteală — că după ce a agonisit privilegii și s-a lecuit de foame, nu-i gospodar mai cumpătat decît fiul risipitor. Așa gîndesc și astăzi — dar după aproape douăzeci de ani de... tinerețe suplimentară îmi iau răspunderea de a-ți da sfatul: scrie la cald și iscălește la rece.

Unul dintre voi mi se plîngea odată că în urma „șicanelor" făcute în nu știu care redacție, tot meșterind la poezia lui, cînd a terminat-o ...nu mai era actuală! I-am recomandat să nu plîngă după o poezie care-și pierde actualitatea în trei săptămîni — dacă se publica nu își păstra actualitatea pentru o mai lungă durată!

Mai există o categorie de tineri pe care nu i-am înțeles niciodată: aceia care — înainte de a da bătălia, întreaga bătălie — îți spun: Ei, unde scriu atîția scriu și eu, dar ce? parcă e mai prost decît ce fac alții? N-am geniu, dar cu oarecare îndeminare... și alțele de acest soi... Să-ți povestesc o istorioară. Prima mea muncă după eliberare a fost aceea de activist sindical. Eram secretarul (și în același timp o bună parte din „activul") comisiei culturale a C.G.M.-ului. Cînd au avut loc primele alegeri în sindicate, am fost trimis la Arad, unde l-am întovărășit pe bătrînul luptător ceferist, cu a cărui prietenie mă onostesc, Moș Bîgu. Spiritele erau destul de agitate, dușmanii încercînd să bage zizanii între muncitorii români și maghiari... La o asemenea ședință de alegeri, într-una din marile fabrici ale orașului, vorbise un june și scîlvisit avocățel din partea titeliștilor, cu nelipsitele răcnete, înduioșări și pumni în piept.

Vasile Bîgu, care urma la cuvînt, a început așa: „Am ascultat vorbulița tovărășelului..." Aceste două diminutive și mai ales reducerea la proporții ridicule a cuvîntului care înseamnă cea mai mare mîndrie a oricăruia dintre noi, acela de tovarăș — nu numai că l-au stîlcit pe domnișor, dar au avut darul să pună în lumină tot ce cuprinsese „vorbulița".

Nu, nu mă depărtez de la subiect! Nu accepta pentru nimic în lume să fii „un scriitoraș", ca poezia ta să fie „o poezioară" sau pur și simplu o poezea! Nu te juca niciodată cu înalta și, ce e drept, copleșitoarea cinste de a fi purtătorul graiului nostru — nu accepta ca vorbele tale (care vorbesc în numele a milioane de oameni) să treacă drept vorbulițe!

Și de vreme ce sîntem cu toții de acord că nu există artă „gratuită", nu te opri la mijloc de drum făcînd literatură ieftină.

Dacă mă întrebați care cred eu că e pricina acestui spirit „concesiv", acestei lipse de patimă profesională, acestui făgaș al minimei rezistențe pe care îl apucă — mai des sau mai rar — o parte din tinerii noștri poeți, o să vă răspund: e zorul nesănătos de a se impune, supralicitarea cantitativă — în detrimentul calității, nu a fiecărui poem în parte ci a întregului drum poetic de parcurs. Da, aici cantitatea trece în lipsă de calitate și cred că unii care îl practică pe „merge și așa" ar trebui să-și spună: așa nu mai merge.

Nu aș vrea să fiu răstălmăcit. Este foarte îndreptățită dorința fiecăruia de a se afirma — și mai ales a tinerilor, care au nevoie de a primi ajutorul criticii, al opiniei publice, de a se împrospăta la oazele succesului, pentru a-și continua drumul sub arșițele creației. Ceea ce critic însă este pripeala, este hatîrul pe care unii dintre ei și-l fac de a schimba pe părăluțe marea prețuire pe care o vor avea, muncind mai mult — văzînd mai multe, trăind mai din plin... De ce să nu o spun? Cred că unele succese venite prea de timpuriu îi fac pe unii să se culce pe lauri, să fie nerăbdători în valorificarea — morală și materială — a oprilor respective. Ce minunată, inepuizabilă lecție ne dă în această materie, tuturor, acest mic giuvaier al poeziei populare:

Cucule, cucuțule
vara vii, vara te duci,
mă mir iarna ce mănînci?
— De-aș mînca iarna pămînt
tot viu vara să vă cînt,
de-aș mînca frunză de fag,
de-aș bea apă din sfîrlag,
tot cînt codrului cu drag!

Iată conștiința profesională a cîntărețului...

Și doar — să rămînă între noi — condițiile în care „cîntă" astăzi poeții noștri, bătrîni și tineri, sînt departe de cele în care acceptă poetul codrului să-și împlinească misiunea. Nici frunză de fag, nici apă din sfîrlag (pentru unii dintre adresanții mei chestiunea acestui banal lichid nici nu se pune!)

Nu pot încheia aceste reflecții — mă credeți, nu mă credeți, pentru mine mai dureroase decît pentru cei vizați — fără a menționa măcar alte cîteva urmări ale acestei atitudini diletante: lăbărțarea, diluarea poeziei în nesfîrșite aproximații care dau tîrcoale imaginii fără a o cuprinde, simțămîntul permanent al unei neaderențe între miezul de foc al conținutului și învelișul de piatră sau de puf al expresiei... Toate acestea firește pornind de la ceea ce unii ar putea face (au și dovedit-o în unele lucrări) dar nu se silesc îndeajuns să continuie, să ducă mai departe, ca și cum ar fi vorba numai de o treabă a lor, și nu de una care se resfrînge asupra ținutei întregii noastre producții poetice, asupra prezenței sau neprezenței noastre în bătăliile poporului.

O „operă" nu este vastă prin numărul versurilor sale. Luceafărul lui Eminescu are mai puțin de o sută de strofe. Maiakovski vorbea despre mîile de tone de minereu pe care trebuie să le răvășești pentru a scoate un dram de radium poetic. De ce se îndărătnicesc unii tineri — ca de altfel și mulți dintre cei mai bătrîni — să publice și întreg minereul, tonele de forme informe, în loc să aleagă ei înșiși ceea ce este obligat să aleagă cititorul frunzărind cu ochiul și cu degetul în împunătoarele și zadarnicele maldăre de cuvinte?

Dar tocmai la antipodul celor despre care am vorbit pînă acum, se situează un alt tip de tînăr scriitor, pe care-l cunosc și-l întîlnesc de asemenea sub variate înfățișări fizice, nu-i vorbă, mai mult firav decît spătos ori numai cu sfîrîieuni și fără îndrăzneli. Este cel care amînă, promite celorlalți și sieși că „o să scrie", care-ți povestește... în proză subiectele poemelor, îți și citează strofe incomplete al căror ritm îl completează cu pa-pa-pa-papam — și nu se apucă de treabă! Despre unul ca acesta poporul spune că „cerne toată ziua ca să nu plămădească..."

Înainte de a încheia aș vrea să intervin direct — să mă bag pe fir cum spun ei voi — în schimbul de scrisori dintre tînărul poet, cel care îi scrie lui Jeheleanu, și răspunsul acestuia. Nu ascund că am apreciat maturitatea întrebărilor puse de cel dintîi și seriozitatea răspunsurilor celui de al doilea. Unele și celelalte constituie un fericit punct de plecare pentru o discuție. Deci discut — tot sub semnul „probității profesionale" al eticei noastre, procedeul folosit de tînărul corespondent pentru a ilustra „gresala" poetului Beniuc! Dintr-o poezie de șase strofe, miratul tînăr — „mă întreb ...care să fie... cum se face" citează un fragment de două versuri, trunchiate arbitrar, smulse chiar din contextul strofei respective... Și explică, în mai multe cuvinte decît are poezia întreagă... ce ar fi trebuit să spună Beniuc pentru ca cititorul să nu rămînă cu impresia că unul dintre fruntașii scrisului nostru militant „nu își dă seama de ceea ce a însemnat Marele Război pentru Apărarea Patriei..." Eu nu fac aci o judecată de valoare, nu afirm că ne aflăm în fața celei mai realizate poezii a lui Beniuc. Condamn însă metoda acestor „citate", atunci cînd este vorba de o imagine consecvent urmărită de-a lungul unui scurt poem în care fiecare crimpei se justifică prin locul pe care-l ocupă în economia întregului putînd însă fi redus la absurd, ori la mai rău, cînd e luat în mod izolat. Dacă am generaliza procedeul, „mă întreb" și eu, ce ar mai rămîne în picioare din Eschil, din tînărul poet și din corespondentul său, care-l citează, nu pe Eschil, nici pe Beniuc, ci pe tînărul alarmat, integral — și fără vreun comentariu în această privință.

Dar tînărul poet din numărul trecut nu este numai matur și alarmat. El este și hîtru. Urmînd panta firii sale — aceea a interogărilor — se mai întreabă, printre multe altele, dacă nu cumva „talentul este un lucru ce se ia și se trece ca, bunăoară, gripa?" Nu mă încumet să-i răspund. Dar în încheierea acestei lungi scrisori adresată lui și altora, pot spune că... văd unele apropieri în ceea ce privește tratamentul celor două pacoști: pacientul trebuie să stea în casă, să transpire mult și să nu se lege la cap decît dacă îi doare.

Altminteri, talentul, ca și gripa, nu face două parale!

Gluma pusă deoparte, toate cele spuse mai sus ridică o sumă de probleme asupra comportării profesionale a unora — și repet, nu cei mai puțin dotați — dintre tinerii noștri poeți. Este un lucru pe care nu-i pun o clină la îndoială, că este vorba de cele mai multe ori de atitudini trecătoare, că ele reprezintă pînă la un punct „crize de creștere", că sfaturile date, mai fățiș ori mai pe ocolite, găsesc un teren bun în care să rodească. Este de asemenea, înainte de toate, răspunderea noastră, a celor mai bătrîni, de a-l ajuta, cît mai rar cu dăscăleală de tipul acesteia și cît mai des cu pilde vrednice de a fi urmate. Autoritatea educatorului începe prin stima pe care și-o cucerește. Și nici un tînăr nu ne primește dojana dacă nu prețuiește, la rîndul lui, stima și lauda noastră.

Marcel Breslașu

RECENZIE

„Ciobanul care și-a pierdut oile" de Petru Vintilă

EDITURA TINERETULUI

Prin problematica ei, prin modul specific de tratare a temei literare, povestirea „Ciobanul care și-a pierdut oile" este semnificativă pentru drumul creației lui Petru Vintilă.

Deși din povestirea lui Petru Vintilă nu a apărut decît prima parte, totuși construcția ei închegată, unitară, clarificarea destinelor personajelor permit o analiză separată.

Motivul care stă la baza povestirii lui Petru Vintilă a fost luat din cunoscuta baladă populară despre ciobanul care și-a pierdut oile. Pornind de la drama sufletească a ciobanului din baladă, Petru Vintilă construiește o povestire cu oameni și fapte din zilele noastre. Ar părea desigur hazardat a găsi la intervale mari de timp, în împrejurări sociale deosebite, procese sufletești identice. O îndelungată evoluție materială și spirituală a creat mentalități deosebite și o optică de viață nouă.

Povestirea lui Petru Vintilă ridică o problemă deosebit de importantă, puțin tratată în literatura noastră nouă. Este vorba de transformarea acelor oameni care, trăind la periferia vieții colective, izolați în mijlocul naturii, înțeleg mai greu procesele sociale ce se petrec în jurul lor, au încă o mentalitate înapoiată, refractară înnoirilor. Pentru această categorie de oameni cinstiți, explicați în trecut, trăind încă departe de tumultul vremurilor noi, procesul de descoperire și de precizare a drumului nou, pe care trebuie să meargă, este desigur mai complex și mai dificil. De aceea și influența dușmanului se manifestă mai ușor asupra acestor oameni, uneori cu rezultate nefaste. Povestirea lui Petru Vintilă surprinde acest proces interesant de prefacere a mentalității unui cioban, închistat altădată în formele învechite ale vieții păstorești. Soarta personajului central, Vulturar, are o semnificație deosebită, iar gestul lui final, hotărîrea de a munci mai departe în gospodăria de stat și de a reveni cu soția la căminul ei părintesc, are o valoare de simbol. Fericirea lui Vulturar, în trecut om izolat de colectiv, mințit de chiaburi, nu se poate realiza decît în mijlocul oamenilor care într-adevăr îi prețuiesc capacitatea și aptitudinile. Vechiul cîntec al ciobanului care și-a pierdut oile rămîne numai un motiv pe care s-a dezvoltat povestirea, însă fabulația, rezolvarea și semnificația sînt acum altele.

Povestirea se desfășoară simplu. Procesul sufletesc al ciobanului Vulturar într-adevăr este asemănător cu cel al semenului său din cîntecul popular și aceasta în sensul că amîndoi trăiesc o amară durere. Turma de oi reprezintă și pentru unul și pentru altul un atît un mijloc de trai, ci mai ales o posibilitate de realizare a vieții, însuși sensul existenței lor. Vulturar este un om al spațiilor largi, al întinderilor de pămînt care să nu-i limiteze orizonturile. În el simțim un strănepot al vechilor ciobani, deprinși a parcurge drumuri nesfîrșite și de a trăi viața în sînul naturii nemărginite, un om care, datorită condițiilor de existență, de pînă atunci, rămăsese refractar civilizației și nu vedea încă posibilitatea modelării vieții sale după ritmul formelor noi de existență.

Petru Vintilă a încercat să îmbine în prezentarea șirului întîmplărilor, atît maniera creației folclorice, cît și pe aceea a prozei moderne. Eroul central, Ion Vulturar, este asemănător unui personaj de cîntec popular. Ciobanul este înzestrat cu calități fizice și morale deosebite. Sînt momente pe care scriitorul le reliefează în prezentarea figurii lui Vulturar tocmai pentru a crea din el un chip care să semene personajelor folclorice. În caracterizarea eroului, Petru Vintilă se arată a fi un portretist priceput ce știe să surprindă nuanțe fine ale evoluției sufletului omenesc. Pentru Vulturar, drama începe în momentul cînd, mințit fiind de stăpîni, crede că noua gospodărie de stat va răpi pămînturile pentru pășune, îl va alunga de lîngă oile sale. De fapt, Vulturar își creează multă vreme o falsă problemă din cauza viziunii sale încă neclare, confuze, care poate fi ușor contaminată de scornirile răuvoitoare ale chiaburilor. Vulturar mărturisește, atunci cînd i se propune să meargă la lucru în gospodăria de stat: „Și ce vrei să fac? Să mă bag slugă la vaci, sau să mă usuc în sat? Asta-i viața mea: turma, oile. Dacă mi le-ai luat, mi-ai luat viața". În aceste cuvinte se sintetizează zbuciumul sufletesc al lui Vulturar. Înșelat de stăpînul său, potrivit mentalității sale înapoiate el crede că înființarea gospodăriei de stat, dezvoltarea ei, aduc cu sine anihilarea lui ca om, răpindu-i rațiunea existenței sale: turma, oile. Vulturar se angajează, după multe ezitări chinuitoare, la gospodăria agricolă de stat. Zbuciumul său sufletesc va fi însă aici accentuat, deoarece în gospodărie nu s-a creat încă sectorul zootehnic, așa că Vulturar lucrează deocamdată la cărăușie. Faptul acesta desigur îl descumpănește, închipuindu-și că cei din jur îl desconsideră, rîd de el. El este gata să plece din gospodărie și să devină iarăși slugă, numai pentru a fi din nou alături de turma de oi. E aici surprinsă dragostea nemărginită a omului simplu pentru ființele necuvîntătoare pe care le îngrijește, dragoste de care ne vorbesc nenumărate creații populare.

Conflictul moral este deosebit de puternic și sezisat de autor cu finețe. Dar prozatorul nu opune acestui zbucium interior al personajului o acțiune construită la același nivel de tensiune. De aceea, desfășurarea faptelor pare uneori nemotivată. Conflictul cărții, care ar putea decurge firesc, logic, are însă două mari puncte de discontinuitate, tocmai pentru că autorul nu găsește în evoluția caracterelor motivele determinante cele mai potrivite și convingătoare. Primul punct de discontinuitate se situează în momentul plecării lui Vulturar de la stăpîn și al intrării în gospodăria de stat. E alci o cotitură de nouăzeci de grade, pe care cititorul o simte pe drept cuvînt nemotivată. Comportarea din acest moment a lui Vulturar este nefirească pentru stadiul de evoluție la care se găsea conștiința lui. Faptele pe care autorul le consideră ca pregătitoare pentru justificarea acestui act decisiv nu sînt din cele mai semnificative, și, pe drept cuvînt, sîntem mirați cum un om atît de sceptic și conservator în concepții și atitudini ca Vulturar, să consimtă la o prefacere bruscă și radicală a felului său de viață. Autorul a insistat asupra iumii lăuntrice a eroului, descrisă cu minuțiozitate psihologică, dar a redat în culori palide celelalte personaje, care trebuiau să aibă un rol hotărîtor în transformarea lui Vulturar. Străduința lor în a sustrage pe cioban influențelor chiaburești și a-l atrage de partea gospodăriei este înfățișată în imagini plate, stereotipe. Finalul povestirii este al doilea mare punct de discontinuitate. Și aici drama sufletească a eroului, intensificată după intrarea în gospodărie, este rezolvată printr-o lovitură de teatru. Vulturar, un încăpățînat, greu de urnit, se lămurește instantaneu, rezolvînd frămîntări îndelungi și mistuitoare. Aceste schimbări subite, nemotivate de logica dezvoltării caracterului și a faptelor de viață, imprimă uneori povestirii o nuanță de artificialitate și convenționalism. Petru Vintilă ar trebui să mediteze mai mult asupra construcției povestirii, să adîncească problemele personajelor sale, asigurînd astfel cărții o orientare ideologică și artistică mai fermă și mai convingătoare.

Prozatorul se pare că nu are încă o suficientă viziune epică, de aceea și evoluția personajelor sale este întretăiată. Surprinzînd caractere puternice, conflicte interioare interesante, autentice, autorul nu găsește întotdeauna mijloacele narative prin care să realizeze o construcție de ansamblu cît mai solidă.

Trebuie însă remarcată îndeminarea autorului spre portretul lucrat în tonuri tari, care fixează atenția cititorului, conturînd pregnant unele personaje din povestire. Petru Vintilă e un talentat prozator al vieții rurale, cu oamenii și obiceiurile specifice acestui mediu. Acestor calități vine să se adauge și iscusința scriitorului în prezentarea naturii, a declanșării forțelor naturale, cum ar fi de pildă inundația, unde, prin notații concise, prozatorul creează un tablou remarcabil. Și chiar dacă viziunea epică nu este încă ajunsă la maturitate, dacă acțiunea se poticnește uneori, cartea conține asemenea elemente care confirmă prezența unui talent în plină dezvoltare, fiind o etapă însemnată în creația lui Petru Vintilă.

Val. Răpeanu

Desen de ROSS

CE PREGĂTESC EDITURILE

„VERSURI ALESE"
de Nina Cassian

**Volumul însănunchiază o serie de poezii scrise în ultimii ani. Vom întîlni ciclurile: „Sufletul nostru", „An viu una mie nouă sute șaptesprezece", „Horea nu mai este singur", basmul „Nică fără frică", versuri alese din „Florile patriei", ciclul închinat celui de al IV-lea Festival Mondial al Tineretului de la București („Tinerețe") și un însemnat numă

DEȘTEPȚII ÎNTRE EI

Publicăm mai jos un episod din volumul doi al romanului „Un om între oameni". Actorul Halepliu, protejatul lui Aristia, vestise Agia că simbătă 5 iunie „Frăția" ține o ședință tainică și hotărîtoare în grădina unui birt din Dealu Filaretului. Istețimea sublocotenentului Dincă Bălșoiu îi scoase însă din mîna dorobanților pe cei arestați. Peste cîteva zile Halepliu află tot de la Aristia că s-a hotărît dezlănțuirea revoluției pentru noaptea de 9 iunie și aleargă numaidecît la Agie, ținînd să stea de vorbă, de data asta, cu Iancu Manu însuși.

Pășind miercuri pe la zece în odaia cea mare de la Agie, Halepliu se înclină de la ușă, ducînd pînă jos pălăioara lui, rotundă și cu fundul tare, apoi se apropie de biroul europenesc la care lucra aga Iancu Manu.

— Saliu!... căci ținea să se știe că el cunoaște limba franceză, că nu e un oarecare acolo.

Cel de la birou nu-i răspunse la salut, căci i se părea ridicol să răspundă unui asemenea tip. Ridică spre el ochii mari, își trecu limba pe subt mustața groasă, tunsă scurt și cănită, dar cănează nu i se luă pe limbă, fiindcă era totuși o idee de loc potrivit cu forfecuța între buzele senzuale, pline și firele înnegrite. Își împreună însă mîinile pe piept și spuse cu un fel de admirație:

— Ești un strașnic pezevenchi, Halepliule.

— Sînt patriot, Eselans, îi răspunse celălalt cu demnitate... Numai amorul patriei...

— Ești un strașnic pezevenchi, îi spuse celălalt din nou fără să-și miște capul înclinat pe umărul sting.

— Sînt patriot, Eselans...

— Ești un patriotos dar ești și pezevenchi... Mi-ai plăcut!

— Dacă m-ați fi ascultat de la început, astăzi toți acești dușmani ai patriei ar fi fost în beciurile Agiei. Eu vi i-am denonsat la timp, dar fiindcă nu sînt renomé, nimeni nu m-a ascultat.

În afară de faptul că suferea fiindcă i se tăgăduia talentul de actor, Halepliu era amărît și că nu i se recunosc noblețea și distincția naturală. Se credea superior tuturor celor din jurul său prin naștere, susținînd că este un fiu natural al Bibeștilor, fără să poată preciza al cărui dintre ei, și prin cultura lui de om care vorbește franțuzește, dar toate acestea pretindea el că nu i se recunosc din pricină că nu e renomé. Tot din pricină că nu e renomé, i se părea lui că Iancu Manu ține socoteală de denunțurile pe care le făcea la Agie, unde serviciile lui erau astfel dureros nesocotite. Ah, dacă ar fi fost renomé... Era marea lui suferință. Cum își aducea aminte de asta, fața lungă și brăzdată i se împietrea, iar nasul ascuțit i se făcea lucios. Îi era silă de lumea asta ticăloasă, lipsită de caracter.

Iancu Manu vîrî într-un sertar mîna grasă, plină de inele după felul oriental, deși altfel se îmbrăca europenește, la Gheorghe Coengiopolu în Lipscani, unde hainele i le cro'a Coulevrin, adus anume de la Paris. Din cutia lustruită a sertarului scoase, fără să se uite, o punguliță de culoarea tutunului, pe care i-o aruncă lui Halepliu pe birou.

Acesta întinse mîna fără grabă și pipăi conținutul pe dinafară:

— Ce sînt astea? Acadele?

— Nu... Treizeci de galbeni.

— Cam puțin Eselans... Spionii dumneavoastră vă costă mai mulți bani și nu vă sînt de nici un folos.

— Am să-ți dau mai mult mîine, dacă îmi vei aduce azi alte știri... De aceea te tot caut de cîteva zile... Trebuie să ne spui numaidecît unde se întîlnesc din nou șefii complotiștilor... Și mai cu seamă vreau să punem mîna pe hîrtii... Să-i prindem, pe propagandă cînd au buzunarele pline.

Halepliu își aminti imediat de Aristia și se făcu alb la față. Acasă la Aristia erau afiptele și textul Proclamației. Se ridică în picioare și rosti plin de demnitate.

— Arhonda, văd că dumneata mă socotești spion... N-am gîndit că merit această poreclă insultativă... Mi-ați brizat inima, arhonda. Vocea lui era de o sonoritate de vioară plesnită, dezarticulată și neașteptat îndurerată. Parcă spunea crîmpeie din ceva știut mai de înainte, dar de o sinceritate pe care niciodată el nu o putea vădi pe scenă, căci atunci cînd juca în fața publicului juca din cale afară de scrobit, tocmai pentru că ținea să facă impresie deosebită și punea accente false, pe care, prost cum era, el le credea valoroase, așa cum își presăra și vorbirea cu „radicale", tot ca să facă impresie deosebită.

Iancu Manu vru să-i trîntească în față, cu cinismul lui obișnuit, un răspuns tăios, căci protestarea actorului i se păru obraznică. Ceva de pildă ca: „ei, nu ești spion, dar îți vînzi prietenii pentru bani, la Agie..." Dar îi văzu ochii fără gene înroșiți de lacrimi, care acum i se scurgeau de-a lungul nasului, și fu turburat și el.

Halepliu se gîndea în clipa aceea la Aristia, care-l ținuse într-o odaie la el, cînd începuse să joace teatru, care-i dădea hainele lui vechi să le potrivească la croitor și să le poarte, care-i dădea și acum bani de masă. Nu... nu putea să-l denunțe pe Aristia și nici pe Eliade nu putea. Mai ales pe Eliade... Amîndoi însemnaseră mult în viața lui de actor, vești flămînd... E drept că acești doi oameni de inimă se purtaseră la fel cu toți elevii școalei de teatru. După cîțiva ani de succese care stîrniseră entuziasmul patriotic al tuturor iubitorilor de spectacole dramatice în limba românească, între întemeietorii Societății Filarmonice intrase dihonia și începuse între ei un adevărat război. Asta dusese la desființarea societății, căci nu se mai plăteau sumele subscrise de sprijinitori. Urmară zile grele pentru elevele și elevii bursieri ai școalei de declamație, căci erau mai toți tineri și nevoiași. Fără Eliade și Aristia n-ar fi putut s-o scoată la capăt. În deosebi Halepliu nu putea uita că într-o seară de iarnă, pe viscol, intrase în odaia lui, rece ca o ghețărie, dascălul său, Eliade, care nemaivăzîndu-l timp de o săptămînă, și bănuind că e bolnav căutase să-i dea de urmă. Lucru foarte greu, întrucît neizbutind să plătească nicidecum chiria, Halepliu se muta pe furiș, mai totdeauna noaptea, căci n-avea alt calabalîc decît hainele de pe el și cîteva cărți. Nici aici, unde sta la o văduvă de lăutar, nu plătise chiria de vreo două luni, iar de o săptămînă zăcea la pat, nemai putînd cutreiera birturile ca să găsească pe cineva să-i plătească și lui o masă. Cînd a intrat profesorul, cu obrajii roșii și mustața udă de fulgii topiți pe ea, Halepliu a crezut că se răstoarnă cerul. Eliade, înțelegînd din răspunsurile încurcate ale elevului său cum stau lucrurile, ieși din nou pe ușă, întorcîndu-se cam peste o jumătate de ceas. Venea întovărășit de un băiat de la cîrciumă din colț, care aducea în spate un sac de lemne. El însuși ținea în brațe un clondir de vin roșu, cum și o pungă mare pămîntie cu de ale mîncării... Proprietăreasa văzînd despre ce e vorba, făcu numaidecît focul în sobița de tablă și puse vinul roșu la fiert cu zahăr. În scurt timp în odăiță era atît de cald că Eliade își scoase mantaua, căptușită, de pe el. Halepliu, care nu mai mîncase de atîta vreme găsi că varnevicii cu hrean, brînza albă și halvaua cu alune sînt o mîncare demnă de eroi' unei tragedii. Dar asta nu fuse nimic. Încălzit de vinul roșu fiert cu zahăr și scorțișoare, actorul, nu numai că se sculă din pat, dar începu să declame prin casă tirade întregi din rolele învățate la școală. Se întîmplă atunci un lucru neașteptat. Eliade, care la examene și în notele din gazetă, fusese foarte aspru cu el, acum, încălzit de-abinelea, exclamase cu o voce puternică: „Halepliule, tu ești un mare talent..." Actorul a început să tremure și i-au dat lacrimile. Nimeni nu-i mai spusese pînă atunci că are talent și, vai, nimeni nu i-a mai spus nici de atunci încoace. Din seara aceea de iarnă Eliade era un sfînt pentru el. N-are importanță că mai tîrziu a uitat să-i repete această neasemuită părere. S-a găsit un om care odată măcar în toată viața să-i spună și lui că e un mare talent. De cîte ori se gîndește la asta îi dau lacrimile. Cum ar fi putut deci să nu-l vestească în taină, prin acel bilețel neiscălit, să nu se ducă sîmbătă seara la cîrciuma din Dealu Filaretului, unde el îl trimisese pe căpitanul Costache Chioru ca să-i ia pe toți căuzașii ca din oală? Ah, nu, își zise Halepliu înduioșat și acum de propria lui frumusețe sufletească, nu, în inima mea crește floarea recunoștinței!... Și lacrimile îi curgeau de-a lungul nasului uscat... Ah, acest ticălos de Iancu Manu, care-l vînde pe Vodă, asta știe toată lumea, îl crede pe el spion! Spion el, care... Se frînse tot și trupul i se zgîlțîna de plîns.

— Ah! Jigniți astfel un suflet de artist... Știți dumneavoastră, arhonda, ce e un suflet de artist?...

Iancu Manu rămase buimac pe scaunul lui, cu spătar înalt, căptușit cu catifea cafenie.

Celălalt se plimba acum prin odaia lungă și joasă, gîndindu-se la Aristia și la Eliade și plîngînd cu sughițuri. Îi era o milă nesfîrșită mai cu seamă de el însuși, care e atît de neînțeles în viață. Aga se sculă de la birou și veni lîngă el, spunîndu-și că trebuie să-i potolească cu orice preț, fiindcă vrea să-i dovedească lui Bibescu, neapărat, că el veghează și că îi are pe complotiști în buzunar. În definitiv cariera lui depinde de domnitorul ăsta îngîmfat și zevzec, care merge cu ochii închiși spre prăpastie. Veni lîngă Halepliu și-i puse mîna, teatral, îndurerat, pe umăr.

— Cum poți să spui că eu nu știu ce e un suflet de artist? Dumneata nu știi că toți poeții și pictorii găsesc la mine casă deschisă și ajutor oricînd?

Ilustrație de UNCI

Halepliu știa acest lucru. Întreg Bucureștii știa asta. E drept că pe acest boier fălos și lacom, care se crede foarte deștept, îl plictisesc poeții și pictorii, dar gingașa lui nevastă e o mare iubitoare a cărților, a muzicii și picturii. Anticuței Manu îi dedicase Eliade cu douăzeci de ani mai înainte acel faimos „Sburătorul", pe care Aristia îl citia atît de frumos. Era nelipsită la teatru cînd se dădeau spectacole în sala joasă și îngustă de la Momolo, cu lojile roșii, despărțite de stîlpi de lemn. Trimitea de acasă slugile cu covoare, scaune și flori să-i gătească loja ei, a doua, alăturată chiar de loja lui Vodă.

Văzîndu-l căzut pe gînduri, Iancu Manu stărui nu fără să-și amintească mînios că l-au costat destule parale și aceste toane ale nevestii.

— Știi că i-am pozat lui Rosenthal de ne-a zugrăvit pe toți... pe mine, pe nevastă-mea și copiii... acum ea ar vrea să ne facem portreturiile și la Negulici...

Aci Halepliu se însenină dintr-odată și nu mai ascultă ce-i spuse mai departe aga despre dragostea lui pentru artiști. Ce nevoie era să-l vîndă pe Aristia ori pe Eliade? Negulici avea și el Proclamația și afipte la el. Cum nu s-a gîndit la asta? Și se înveseli brusc.

Iancu Manu se socoti pe sine însuși un mare actor, văzînd cum l-a îmbunat pe acest om atît de îndurerat.

— Ei, hai, stai jos să spun să ne aducă aci cafele și ciubucuri.

— Nu trag ciubuc, Eselans...

— Foarte bine, ai să bei cafea... Eu am să iau și ciubuc. E!, atunci cum facem? Poate un patriotos atît de mare ca dumneata să nu ajute patria în aceste momente grele?

— Eselans, sînt gata să mă jertfesc pentru patria mea... Vă voi spune ceea ce doriți să știți, dar eu o condiție. Trebuie să nu se afle nimic. Altfel e cu neputință... Înțelegeți... onorul și cinstea mea nu-mi permite altfel. Și rămase cu fața uscată și rasă toată ceapănă, cu buzele cu linii tari, strîns apăsate.

Aga tresări încruntat și-și împreună palmele.

— Foarte bine... Vei rămîne aci la Agie fără nici o grijă. Vei bea cafele și vei lua cîte mese vei pofti...

— Nu, Eselans... Nu așa... Vreau să știe toată lumea că sînt arestat... Înțelegeți, vreau să fiu arestat în văzul lumii... Nu e un capris, dar e că numai așa voi scăpa de bănuială și de maltratări. Și din nou își apăsă buzele ca să arate că în privința asta e neclintit... Vreau să fiu purtat pe ulițele orașului între dorobanți, cu mîinile legate la spate, ca să vadă toată lumea, și acei nerușinați scribi ai lui Mihăileanu, că m-am jertfit pentru patrie.

După ce mai discutară puțin se ajunse la o înțelegere. Halepliu va porni cu o căruță a poștei spre Craiova. Va fi ajuns pe drum de altă căruță a Vornicieî, arestat și adus înapoi la București.

— Așa e foarte bine, Eselans... Și așa, toată lumea știe că am închinat o piesă, scrisă de mine, lui Iancu Bibescu fratele domnitorului... administratorul de la Craiova... Toți vor crede că am vrut să plec la Craiova, ca să i-o duc; vreau să fiu însă adus într-o căruță de poștă, ca să se vadă mai bine că am vrut să plec.

Pe Iancu Manu îl pufni rîsul, dar își spuse că totuși trebuie să împace un om atît de simțitor și își transformă hohotul lui, cunoscut în saloane, într-un zîmbet dulceag.

— Atunci, gata... Acum e zece dimineața... Pînă la douăsprezece, fă să știe ai lui Mihăileanu că ai plecat... Dar uite ce-i... Nu le mai spune că ai închinat o piesă lui Iancu Bibescu... Spune-le că fugi de frica Agiei, care te bănuiește patriot... de-ai lor. Se ridică și veni lîngă el. Îl bătu pe umăr, ca să-l facă să se scoale de pe scaun.

— Ei... hai! Acum spune ce știi...

Celălalt întîrzia nedumerit, mirat. Apoi își întoarse ochii fără gene apropiați la rădăcina nasului ascuți spre agă, și-i spuse mereu mirat:

— Da, dar n-am vorbit...

— Ce să vorbim? îl întrebă aga nedumerit.

— Nu mi-ați spus cu ce mă ajutorez eu aici. Cît mi se cuvine pentru asta?

Iancu Manu simți că i se umflă capul. Crezu că înnebunește. Scamatorul ăsta își bate cumva joc de el, sărind deodată așa, fără rușine, de pe o latură pe alta, de la față la dos? Nerușinarea asta era obișnuită la marii boieri, la cei din protipendadă, care vroiau să arate prin asta cît de puternici sînt și că își pot îngădui orice chiar față de adevăr, dar ca o stîrpitură ca actorul acesta, cu mutra lui de veșnic înfometat să-i facă lui asta, i se păru că e prea prea. Își ridică umerii lați și veni amenințător spre el. Dar în aceeași clipă își aminti că Bibescu așteaptă dovezi, dovezi scrise. Se opri brusc și-și întoarse figura într-un zîmbet.

— O să-ți mai dau încă treizeci de galbeni.

— Nu-mi ajunge ca să subsist.

— Trebuie să-ți ajungă.

Halepliu îl privi cu ochii mici, disprețuitori, căci înțelese că-l are în mînă, că boerul acesta fălos, astăzi joacă de nevoie, că n-are ce face.

— Eselans, Napoleon a spus o vorbă... Spionajul e o meserie murdară și trebuie bine plătită.

Iancu Manu își mușcă buzele cărnoase și dădu din cap otrăvit.

— Bine, bine... Ai să ai șaizeci de galbeni... dar numai dacă găsesc dovezi scrise... Acum spune mai repede și nu mai pierde vreme de geaba.

Halepliu se așeză dintr-o dată jos familiar, spre mirarea lui Iancu Manu.

— Pot spune, Eselans, că există între noi o entantă desăvîrșită?... Se juca închizînd capacul călimării, care era un porumbel de bronz aurit cu spinarea retezată pentru pus sticluța.

Aga îl privi nedumerit și se așeză și el din nou în fotoliul cafeniu cu spătar înalt.

— Ce mai vrei?

— Aveți dreptate, nu e cazul, *se ne pas là moman* să pierdem timpul... Scoateți cei șaizeci de galbeni și vă spun pe loc unde se găsesc acum afiptele și Constituția acestor ticăloși... Vă spun și ceasul precis la care e hotărîtă izbucnirea revoluției... Acum numaidecît.

Iancu Manu parcă fu lovit în moalele capului. Crezu că iar își bate joc de el. Se îngheboșă, de întărîtat ce era, în jilțul lui, tăcut, căci avea o îndelungă deprindere, de om care lucrase cu turcii, știind să se stăpînească. Se întrebă dacă actorul acesta nu-i va lua paralele spunîndu-i cine știe ce baliverne, dar își zîmbi lui însuși și se înseninâ. N-are decît să bată în tipsia din fața lui și vor intra dorobanții de pază de la ușă. Scoase încet, privind piezîș, două pungi cafenii, la fel cu cea pe care i-o dăduse mai înainte lui Halepliu, dar acum le așeză cu un soi de delicatețe lîngă porumbelul de bronz aurit, cu spatele retezat ca să se pună înăuntru sticluța cu cerneală.

Lui Halepliu îi sticliră ochii și se făcu alb la față, cînd avu înaintea lui cele două punguțe. Răsuflă adînc și le deschise ca să vadă aurul roșcat al galbenilor împărățești. Numai să-l vadă. Apoi spuse în șoaptă:

— Afiptele, steagurile și cocardele le găsiți la pictorul. Negulici... Semnalmentul revoluției se va da la noapte la ceasurile două... cînd se vor întîlni ca să năvălească asupra palatului lui Bibescu.

— Asta-i tot? întrebă Iancu Manu copleșit.

— Ce vreți mai mult? Să-i arestez tot eu? Apoi se ridică încet și ocolind biroul se apropie cu oarecare ceremonie de statura voinică a lui Iancu Manu. Îi strînse mîna pe care acesta abia i-o întinse, privindu-l în schimb cu un soi de admirație.

— Ești un mare pezevenchi, musiu Halepliu.

— Sînt un suflet de artist, Eselans!

— Da... da... se îndreptă grăbit aga. Și rosti aproape silabisit... Un suflet de artist și un mare pezevenchi.

★

După ce ieși din curtea Agiei, tot pe poarta din dos, Halepliu își îndreptă și mai mult umerii și capul, își află din nou pasul sigur. Avea sentimentul că are de ce să fie mulțumit de sine însuși. Avea în buzunarul jachetei roase, dar de croială bună, nouăzeci de galbeni, îi arătase pe de altă parte dobitocului de Iancu Manu că e mai deștept decît el. Se gîndi apoi înduioșat că nu există om mai capabil de recunoștință decît Halepliu. Ce a fost el în stare să facă pentru Aristia și Eliade, nu e în stare oricine. Nu e ca leprele alea fără inimă pe care le cunoaște el.

Trecînd pe lîngă magazinul lui Danielopolu, intră și-și alese un guler și două legături noi de gît, moarate, roșcate cu ape verzi și își puse una pe loc. Ieși din prăvălie iar cu umerii și cu nasul sus. Pe lîngă el trecu o femeie cu o pălărie vișinie lăsată pînă pe umeri, dar ridicată în față, de i se vedeau cei trei zulufi de o parte și de alta a obrajilor cam sulemeniți. Se luă după ea, dar numaidecît își aminti că are multe de făcut...

★

În aceeași zi, pe la șapte seara, cînd Podu Mogoșoaiei era înțesat de lume, trecea prin dreptul casei Török și al temeliilor Teatrului Național, prin fața prăvăliilor de lux, o căruță împrumutată de Agie de la poștă, în care se afla Halepliu legat cu mîinile la spate, iar lîngă el, căpitanul Gheorghe. Căruța mergea la pas, păzită de patru dorobanți cu puștile întinse. Se vedea limpede că omul a fost întors din drum în București. Aristia și Mihăileanu, care tocmai urcau dinspre Cișmigiu pe lîngă casa Otetelișanului, încremeniră de spaimă și se uitau buimaci după acest convoi neașteptat.

★

Seara pe la zece Iancu Manu însuși, cu șapte oameni ai Agiei, a intrat în casa cu grădina cît un pogon, dînd buzna peste Negulici care rămase măuc într-un fotel scund, înțelegînd proporțiile năpastei. În cîteva clipe îi scotociră locuința, care și așa nu cuprindea mare lucru, căci de cînd îi arsese casa abia își adunase cîteva boarfe, dar aflară două steaguri, afipte, proclamații. Iancu Manu fu încîntat că găsi tot ce-i trebuie și plecă triumfător. Uită să spuie ce să facă dorobanții cu cel arestat. Așa că tîrșul veni după el, să-l întrebe. Cînd se întoarse nu-l mai găsi însă pe Negulici. Sărise prin fereastra deschisă în grădină. Ocolise pe după niște magazii și trecuse într-altă grădină. Dorobanții aveau poruncă să nu tragă, ca să nu se stîrnească zarvă, pînă cînd nu sînt arestați toți cei ce trebuie să fie arestați. Nu traseră deci și de prins nu putură să-l prindă. Pictorul alergă numaidecît, punîndu-și viața în primejdie din pricina cîinilor, peste garduri pînă la Aristia. Acesta își aminti convoiul de după amiază și pricepu totul.

— Halepliu! El ne-a vîndut.

Socoteala deșteptului se dovedi astfel neroadă. Aristia își chemă numaidecît oamenii, pe Mihăileanu, pe Mavromati, pe Paleologu, și îi trimise în grabă să vestească toată lumea că la Agie se știe tot. El însuși se duse la Pavlicioni să-l anunțe pe Brătianu. Negulici alergă de-a dreptul la Deivos, că știa că acesta îi poate vesti pe cei-lalți căuzași.

Camil Petrescu

Cîntărețul *)

Strașnic, potrivind bereta,
Cu trompeta lui se-avîntă...

Pregătind în el „vedeta"
Toți spuneau: „grozav mai cîntă!"

★

Dar că zbîrnîie-n ureche,
Nu-i spusese nimenea...
Cîntăreț fără pereche
El așa se socotea.

Pînă cînd, sub o fereastră,
L-a oprit ceva-ntr-o zi:
O cîntare mai măiastră,
Alte sunete-auzi...

Să fi fost trompete multe
Și mai bune ca a lui,
Le-ar fi aruncat — s-asculte...
Taina asta, cui s-o spui?

Tînguirile înalte
Și-acel clocot nesfîrșit,
Știu să-mbie, să tresalte...
Inima i s-a oprit.

Plîng încet, ceva le doare,
Rîd, se bucură, șuvoi,
Calde și răscolitoare,
Sunete adînci și noi.

Sub fereastră, melodia
O ascultă singur, mut.
— Și pieri, copilăria.
Și trompeta a tăcut.

★

El și-a potrivit bereta
Stînd pe gînduri, prima oară:
...Nu-i mai place cu trompeta,
Vrea să cînte — la vioară!

Cicerone Theodorescu

*) Din volumul „Făurari de frumusețe" în pregătire

Condeiul tău să-ți fie spadă!

Satire să nu scrii, e greu
Acestea-s vorbe-adevărate
Să scrii satire, vă spun eu,
Că-i și mai mare greutate.

Stă vînătorul și pîndește
Să-i cadă vreun vînat de soi...
Un vultur! Repede ochește
Și trage... cade-un pițigoi.

Cum vînătoru-i și cam chior
Și mîna-i tremură, dă drumul
La gloanțe, fără nici un spor.
Cad pițigoii cu duiumul.

O, laș braconier și hoț,
Decît să faci așa, mai bine
Stai liniștit, pînă ce poți
Să nimerești cum se cuvine

Și dacă pușca-ți trage strîmb
Ia-ți alta-n loc, și gata treaba
Mai cruță-ne, nu fi scălîmb.
Și gloanțe nu strica de geaba

A tras cîndva și Wilhelm Tell
Dar nu i s-a clintit nici părul.
A nimerit de-a dreptu-n țel
Și n-a lovit copilul, — mărul.

Dar tu ca Wilhelm Tell nu ești,
Și-atunci e altă socoteală.
Și birocratic tu slujești
Cînd scrii cum scrii, de mîntuială.

Arunci la vorbe în zadar.
Și-i dai mereu pe-aceeași coardă.
Te temi de-un singur lucru, doar,
De critică, să nu te ardă.

O, scriitor cu slab condei,
Poet cu inima pirjoală,
Mai pune-ți puțintel ardei,
Nițel piper, să-ți dea iuțeală.

N-ai sare și piper de fel
În biata ta poezioară;
Ți-i scrisul sarbăd și tembel,
Satira ta e apă chioară.

Satiră nu e greu să scrii:
Dar dacă mergi ca vînătorul
După miros, nu poți să fii
În scris alături cu poporul.

Lovește dîrz, dar nu orbește!
Și cercetînd cu-ndeminare
Vezi unde viermele sfîrșește
Și unde mugurul răsare!

Condeiul mînuit cu vlagă
Va fi o spadă pentru tine.
Luptăm, dar fără griji meschine
În joc e viața noastră-ntreagă

Andor Bajor
În românește de
Al. Philippide

Marea prietenie

Te-am cunoscut, măreț norod
din scrisa meșterilor tăi.
Muncitorimii, scump izvod
și-n grele vremi stîrnind văpăi.

Abia știam a buchisi,
Desculți eram acasă, goi,
înfiorat, cînd auzii
de Cehov, Gorki, de Tolstoi.

Pe omul rus îl cunoșteam,
atît de-aproape de acei
cu care-n port grîu vînturam,
sau stam la sfat, lîngă un geam

în ceainăria de pe chei...
Și ei mi-au fost învățători de preț;
cu ei deolaltă pătimeam
visînd la vremi de-amar județ.

Și să-l cunoaștem ne-a fost dat
pe omul rus, cu-adevărat...

...În mîini ți-am prins bălaia față
în Bariera Colentinii.
Mirosul bun, curat, al pîinii
îl răspîndeai în dimineață.

Și-obrazul cu-amiros de scare
și bluza cea de doc, prăfoasă,
cu înfocare-am sărutat,
ca pe însemnele luminii —
și-a aurorii luminoase.

Și-mbrățișînd a ta făptură,
în ea, smerit, eu sărutam
țara ce-n dragoste și ură,
în trudă fără de măsură

și fără seamăn în istorie,
a plămădit sublimul neam
din jertfă, eroism și glorie.

M-ai prins de-ncheietura mîinii
și-am stat îmbrățișați, de parcă
ne cunoșteam de cînd lumea.
Și-au vrut dușmani să ne
despartă,
dar o iubire fără nume
și dăinuind cu trăinicie,
ne-a însoțit, de astă dată,
nu pentru-un veac, ci pe vecie.

Camil Baltazar

PAGINI DIN TRECUT

Adeseori o seamă de prieteni m-au întrebat de ce nu-mi scriu amintirile.

— Ai avut, spuneau ei, atîtea legături cu scriitorii din epoca d-tale și însemnările de felul cum a evoluat viața lor într-o societate de politicieni farsori și moșieri hrăpăreți ar fi de mare folos istoriei literare.

Mărturisesc: întotdeauna am răspuns prietenilor mei cu un da asigurător...

Și vremea trecea. Zi după zi se desprindeau din calendarul vieții foile, fără ca eu să mă țin de cuvîntul că o întîmplare de actualitate a venit să mă trezească din amorțire. Și se poate ca această împrejurare să fie de bună vestire pentru viitor..

În nr. 80 al „Gazetei literare", criticul Silvian Iosifescu publică un remarcabil articol despre marele nostru scriitor Mihail Sadoveanu, cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de activitate literară.

Schițînd totodată care a fost ideea fundamentală ce l-a călăuzit în cursul acestei activități pe ilustrul nostru scriitor în dezvoltarea marii și minunatei sale opere, amintește de-o întîmplare cu tragic și umor, la care am luat și eu parte.

E vorba, după cum cititorii au citit, despre „Hecuba". Cele ce voi povesti s-au întîmplat în anul 1900. Locuiam împreună cu maestrul Mihail Sadoveanu într-o cameră întunecoasă din strada Justinian, o ramură a străzii Polone de astăzi.

Proprietăreasa, o văduvă, fostă soție a unui italian, Ravinian, era vecinic cu țigara în gură și ochii lăcrimoși. În cameră, un pat. O masă rotundă în mijloc. Pe ea o lampă cu picior înalt, gata să se prăvale la cea mai mică zgîlțîire a mesei. Alături de patul nostru hodinea o sobă de tablă, cu trubele negre și ruginite. Lîngă sobă, un dulap cu farfuriile și ceștile gazdei. Mihail Sadoveanu se înscrisese la universitate, dar nu prea îl trăgea inima să frecventeze cursurile. Tumultul, fanfaronada colegilor lui, îi displăceau. Sta toată ziua în cameră și scria. Cînd se simțea obosit, deschidea un caiet gros, cu scoarțe de carton și citea din el... Glume și anecdote adunate din popor de I. Creangă. Atunci, din tăcut și veșnic gînditor cum era, fruntea i se descrețea și începea să facă haz și să fie mai bine dispus.

În anumite zile porneam împreună și mîncam în oraș la un restaurant popular, cu cincisprezece și douăzeci de bani porția. Restaurantul se chema „Transvalu", după numele micii republici africane, pe care capitaliștii englezi voiau s-o cucerească din pricina bogățiilor ei, iar președintele Krüger umbla pe la toate curțile europene cerînd sprijin. Toată masa pe amîndoi, ne costa aproape un leu. După prînz, lui Mihail Sadoveanu îi plăcea să joace biliard la o cafenea din apropiere. Parcă-l văd și astăzi, după o jumătate de veac și mai bine. De statură, potrivit de înalt și bine făcut. În obrajii rotunzi multă frăgezime. Ochii albaștri, duioși și umezi. Se citea o răsfrîngere de ape liniștite în adîncul lor. Părul blond și bogat. De cîte ori se pleca pe rama biliardului, ținînd tacul în mînă, o șuviță îi cădea de pe frunte pe ochi, întunecîndu-i obiectivul. Printr-o mișcare surprinzător de scurtă, clătinînd capul, o înlătura, iar cu ochii fixi la cele trei bile, căuta să nu-și distragă atenția. Bucuros de izbîndă, se îndrepta spre mine care fineam socoteala.

— Insemnează, Neculai, spunea el

Ceasurile acelea petrecute în afară de cămăruța noastră întunecoasă, erau etapa de reculegere și împrospătare, ca și cînd am fi ajuns într-o oază îndepărtată și plină de lumină după multă alergătură.

Și iată că într-o zi, venind acasă, — pe atunci umblam să mă înscriu la un examen ca să pot căpăta un loc în învățămînt, îl văd pe Mihail Sadoveanu stînd cu un manuscris în mînă și la care lucrase îndelungată vreme... Era „Hecuba".

Sta tăcut lîngă soba de tablă care pîlpîia voioasă... În cameră amurgul învăluia chipurile noastre în pîclă. Afară ceață grea, înecăcioasă, gardul umed și streșinile plîngeau...

— Ce faci, îl întreb eu, te văd supărat?

Drept răspuns a clătinat capul și deschizînd ușa sobei, a svîrlit manuscrisul înlăuntru.

Am rămas îngrozit. Fără să mai stau pe gînduri, am sărit, mi-am vîrît mîinile în vîlvătaia focului care începuse să mistuie pe celebra „Hecuba", dar era zadarnic. Opera la care lucrase multe zile și nopți de-a rîndul, nu mai putea fi salvată, „Hecuba" pe jumătate căzuse pradă flăcărilor.

— Ce ai făcut, bre omule? E păcat!!

— Ce-mi trebuie mie Hecuba, cînd alte gînduri, mai frumoase, îmi mistuie sufletul!

Și din ziua aceea, Mihail Sadoveanu a început, fără nici o părere de rău, să lucreze la o altă operă

Cînd îl întrebam să-mi spună subiectul, răspundea cu jumătate de voce și cam morocănos:

— Povestea unui om necăjit.

Il descria pe Ion Ursu din Pașcanii copilăriei lui.

Și zilele treceau fără tristețe căci, cu toate lipsurile, Sadoveanu era de-un optimism și-o încredere în viitor, care te uimeau.

Cumpărasem și-un samovar de tablă în vremea aceea. Și într-însul ne fierbeam ceaiul. N-aveam cești, dar cotrobăiam în dulapul gazdei și împrumutam niște cești albe, lucitoare, ca de marmură. În samovarul a cela am încercat să facem și o supă cu fasole, dar zadarnic ne-am chinuit o zi întreagă s-o ducem la bun sfîrșit. Fasolea era veche și munca noastră a fost fără folos. Ce haz a fost atunci, cînd prietenul nostru N. N. Beldiceanu a venit și ne-a văzut atîția în jurul samovarului, flămînzi și supărați.

Ne-am despărțit apoi, să ne întîlnim la Rădășeni și apoi iarăși la București.

Marele nostru prozator își continua opera în vremea aceasta. Tragedia Hecubei era de mult uitată căci povestirile despre oamenii năcăjiți stăteau în centrul preocupărilor lui zilnice. Sufletul lui mare se contopise acum cu tragedia neamului nostru, îngenunchiat și umilit de-o oligarhie nemiloasă și sălbatecă în apucăturile ei față de poporul năcăjit.

Mihail Sadoveanu a iubit din fragedă tinerețe natura. Prundurile Siretului scăldate în argintul sorelui, pădurile cu freamătul lor lin, de pe malurile Moldovei, i-au dezmierdat copilăria într-o dulce armonie și i-au făurit pentru veci legătura sfîntă dintre el și trecutul Moldovei lui Ștefan cel Mare.

În plină admirație a întregului neam românesc, un altul s-ar mulțumi cu gloria cîștigată; Sadoveanu, însă, nu se economisește pe el și cu aceeași rîvnă, îl vezi colindînd cele mai îndepărtate colțuri ale țării, studiind, observînd tot ce poate fi caracteristic pentru a fi redat în pagini de literatură.

Astă vară, colindînd Țara Maramureșului, ne-a redat o nouă legendă a descălecatului Moldovei: „Prislop". Te entuziasmează și-ți vine să plîngi de bucurie și admirație citind „Prislop"... Cuvintele nu-și mai au rost, căutînd să-ți exprimi entuziasmul față de ultima lucrare tipărită, atîta e de măiastră și fermecătoare limba în care a fost scrisă legenda Descălecatului.

L-am întrebat pe maestru, cum de i-a venit în minte să scrie poezia... de la sfîrșit.

— Apoi, să vezi, mi-a răspuns el, cu un zîmbet blînd: întîi am scris poezia, și-apoi am făurit bucata.

Iată de ce cînd mă duc să-l vizitez pe maestrul iubit, simt o duioșie și o admirație plină de respect, atît față de om cît și de scriitor.

Maestrul, pe care l-am cunoscut în anii frugezi ai tinereții, cu care am petrecut ceasuri de visuri și de hoinăreală, fie scăldîndu-ne în lacul din preajma gării la Fălticeni, ori pornind cu plasa în spate la prins pește, în Rădășenii lui N. N. Beldiceanu, e astăzi în plină vigoare și-n puterea creației.

Ca și acum cincizeci de ani, zorile îl găsesc la masa lui de lucru.

Zi de zi, fără hodină, viața lui întreagă a fost închinată literaturii românești.

Pentru toți tinerii din generația de astăzi, care au pornit pe frumosul dar și plinul de spini drum al literaturii, viața lui Mihail Sadoveanu poate sluji de exemplu.

N. Dunăreanu

ILYA SELVINSKI

Tractorul „S-80"

Cuvinte sînt ce din a lor rostire
Anume vremi ți-aduc în amintire.

De pildă „tren blindat" de-o fi să zici
De Kremlin ți-amintești. Vezi bolșevici,
Război civil. Nu răsfoiești doar pagini
Ci retrăiești eroice imagini.

Nu-i „carabină" vorbă să dezmierzi!
Pe Mahno beat îl vezi prin crînguri verzi
Cînd spui „Katiușa" în față îți apare
Al Patriei Război de Apărare.

Au lucrurile înțelesul lor.
Filozofia clasei e în ele.
Privesc atent un nou tractor
Vuind din plin sub rubinii drapel.

Privesc șenila prinsă minunat,
Volanul drept și lampa lui cea nouă
Oțelu-n care stepa-a desenat
O hartă parcă-n relief, de rouă.

Și-n sinea mea gîndesc că ăst tract
Venit de la uzină în cîmpie
E-o veste pentru cîmpul roditor
E-o față a Comunei, tot mai vie.

În românește de
**Victor T

LUNA MARII PRIETENII

Sărbătorirea a 10 ani de activitate a editurii „Cartea Rusă"

La Casa prieteniei romino-sovietice din Capitală a avut loc o adunare festivă cu prilejul împlinirii a 10 ani de activitate a editurii Cartea Rusă.

Adunarea a fost prezidată de acad. M. Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

A luat cuvîntul poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., care a spus printre altele:

De la tiparnița primită din Kiev pînă astăzi, legăturile de prietenie și schimburile culturale, de la popor la popor, uneori peste voința claselor dominante și a dirigu?torilor, n-au încetat niciodată. Istoria acestor legături începe să fie dezvăluită tot mai mult de oamenii noștri de știință.

Dar tuturor ne este cunoscut că în viața culturală a poporului nostru cartea și literatura rusă au avut mereu o mare însemnătate. Pușkin, întemeietor al marii literaturi clasice ruse, a fost tradus și tipărit în românește încă între 1830 și 1840. Gogol este amintit în scrierile lor, cu drag, de Alecsandri, Odobescu și Mihail Eminescu. Vasile Alecsandri cunoștea cea dintîi capodoperă a literaturii ruse. Cuvînt despre oastea lui Igor, din secolul al XII-lea. Operele unor scriitori ca Turgheniev, Tolstoi, Cehov, apoi Gorki și Maiakovski, chiar dacă nu în măsura dorită, erau cunoscute de cititorii romîni.

In cîte minți, în cîte inimi nu s-o fi răsfrînt cuvîntul greu de înțelesuri al lui Gorki din povestirile lui, din „Mama", cuvîntul purtător de adîncă omenie al lui Cehov, fraza bogată a lui Tolstoi, frumusețea condensată în scrisul lui Turgheniev! Cîți nu căutau stilul revoluționar al lui Maiakovski, paginile patetice ale comunistului Ostrovski!

Inființarea A.R.L.U.S.-ului și a editurii Cartea Rusă a fost deopotrivă cu o deschidere largă de porți către lumină. Odată cu prietenia, au pătruns în țara noastră, prin lumina tiparului, comorile moștenirii progresiste ale poporului rus și cuceririle revoluționare ale popoarelor sovietice, cele închegate în lucrări științifice și în creații literare și artistice. Zece ani de activitate sub îndrumarea partidului clasei muncitoare și cu folosirea experienței sovietice.

Astăzi, după 10 ani de activitate a harnicei edituri, care a lucrat într-adevăr cu rîvnă comunistă, putem spune că de la „Cîntecul oastei lui Igor", scris în graiul rusesc de acum 800 de ani, pînă la poemul lui Maiakovski, „Vladimir Ilici Lenin", prin care străbate sufletul Marelui Octombrie, nu există culmi ale creației literare ruse și sovietice de care să nu se fi apropiat scriitorii și traducătorii noștri cei mai buni.

Ceea ce este însă de mare însemnătate pentru valoarea traducerilor publicate de Cartea Rusă e faptul că a reușit să mobilizeze, atît pentru asigurarea calității artistice, cît și pentru asigurarea preciziunii textului din operele menite traducerii, cele mai valoroase forțe, începînd de la maestrul cuvîntului romînesc, Mihail Sadoveanu, pînă la modestul, citeodată anonimul, dar iscusitul translator, care garantează fidelitatea transpunerii dintr-o limbă în alta. Poveștile vînătorești ale lui Turgheniev în traducerea lui Mihail Sadoveanu, Gogol în traducerea lui Eusebiu Camilar, romanul „Patria" de Karavaeva în traducerea Otiliei Cazimir, Krîlov în tălmăcirea lui Tudor Arghezi, Pușkin în traduceri semnate de Victor Eftimiu, Eugen Jebeleanu, Mihu Dragomir, Miron Paraschivescu, Maria Banuș, Al. Philippide, Adrian Maniu, George Lesnea, — sînt tot atîtea chezășii pentru nivelul artistic al traducerilor. Și acestea sînt doar cîteva nume, la care nu poți să nu mai adaugi altele, tot de scriitori și poeți cunoscuți ca Demostene Botez, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, Victor Tulbure și alții.

Cei 10 ani de bogată activitate a Cărții Ruse sînt o dovadă de ceea ce se poate realiza pe tărîm cultural într-o țară cu oamenii muncii la putere, conduși de partidul oamenilor muncii.

★

In continuare, scriitorii Maria Banuș, Mihu Dragomir, Cezar Petrescu, Al. Philippide și Cicerone Theodorescu au citit din cuceririle proprii din clasicii ruși și scriitorii sovietici. A urmat un bogat program artistic.

Vom ieși în curînd

DOUĂ VOLUME DE REPORTAJ DESPRE UNIUNEA SOVIETICĂ

„Pămîntul prieteniei", *de Ion Vitner, cuprinde impresii de călătorie în Țara Socialismului. Prin fața cititorului se desfășoară imagini din Moscova, Gorki, Kiev, din colhozurile Ucrainei, etc. Un loc de seamă în paginile volumului „Pămîntul prieteniei" îl ocupă aspectele din viața culturală. Sînt prezentate marile instituții de învățămînt, așezăminte culturale, muzee, monumente de artă din orașele și satele sovietice.*

„Scrisoare din Moscova" *înmănunchiază cîteva din reportajele tînărului scriitor Ion Grigorescu scrise în anii studiilor sale în Uniunea Sovietică. Temele reportajelor sînt deosebit de variate. Scriitorul se oprește asupra vieții studențești din Moscova, prezintă figuri de oameni sovietici, descrie diferite aspecte din capitala Uniunii Sovietice.*

O EDIȚIE FESTIVĂ DIN TEATRUL LUI CEHOV

tipărită de E.S.P.L.A. cu prilejul lunii prieteniei romino-sovietice. Volumul va cuprinde capodoperele marelui dramaturg rus: „Trei surori", „Livada cu vișini". „Unchiul Vania", „Pescărușul".

„ASPECTE DIN DRAMATURGIA LUI GORKI"

Studiul lui Horia Deleanu apare tot în Editura de Stat pentru Literatură și Artă.

Primul capitol al studiului, intitulat „Întemeietorul realismului socialist", prezintă trăsăturile esențiale ale operei lui Gorki.

Un capitol este rezervat analizei modului în care Gorki a zugrăvit în dramaturgia sa chipul eroului pozitiv, al revoluționarului.

Capitolul final al studiului tratează problema actualității teatrului lui Gorki.

O MONOGRAFIE DESPRE D. A. SMARINOV,

unul din maeștrii desenului sovietic, laureat al premiului Stalin va apare în colecția „Maeștrii artei sovietice" *a Editurii de Stat pentru Literatură și Artă.*

Monografia este semnată de criticul de artă sovietic N. Santiko și cuprinde 25 de reproduceri din cele mai de seamă lucrări ale lui Smarinov.

Noul roman al lui Mihail Șolohov

Numărul 8 al „Almanahului" din Leningrad, apărut recent, publică capitolul introductiv din primul volum al noului roman al lui M. Șolohov, intitulat „Ei au luptat pentru patrie".

Romanul lui Șolohov descrie eroismul oamenilor sovietici în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Vulpi năzdrăvane și gînsaci beți

M-am întîlnit zilele trecute cu un prieten mai de mult. Anii au așternut între noi depărtări cînd mai mari, cînd mai mici, dar nu au reușit să șteargă ceea ce ne-a legat odinioară. L-am aflat, după spusele lui, a fi agronom la o gospodărie de stat, pe undeva, prin șesurile de la gura Ialomiței, unde se luptă să aclimatizeze o nouă specie de grîu.

Prietenul acesta al meu are darul poveștirii, așa că n-am simțit trecerea ceasurilor. Într-un tîrziu, în mijlocul istorisirii întîmplărilor lui din ultimii ani, s-a oprit și m-a întrebat:

— De ce uneori, voi, aceștia care vă ocupați cu ale scrisului, schimonosiți viața și rîdeți de noi?

L-am privit cu mirare, fiindcă nu înțelegeam ce vrea. Omul s-a scotocit în buzunarul de la piept, a scos un carnet și din el a teșit o tăietură veche de ziar, cam ferfeniță pe la colțuri, pe care mi-a întins-o cu un gest grăbit.

— Citește și spune dacă n-am dreptate?!

Era o tăietură dintr-un număr din iunie al „Contemporanului". O schiță scurtă: „Dăscălița", semnată de Ion Istrati. La început, citești cu plăcere. În faptul unei dimineți de vară, scri-

torul pornește, împreună cu o tovarășă agronomă, adjuncta secției agricole a sfatului popular regional, spre o gospodărie colectivă din părțile Pașcanilor. Prin fața cititorului trece peisajul moldovenesc, în început de vară, cu holde date în pîrg, cu sate în forfotă chiar și în zi de sărbătoare, cu oameni frămîntați de grija pentru bogăția roadelor pămîntului și a trudei lor.

În satul Muncet, unde merge scriitorul, colectiviștii au necazuri. Livada cea tînără, sădită departe de sat, a fost năpădită de omidă. Oamenii au făcut ce s-au priceput, dar n-au dovedit să stîrpească „mușița", (termenul este impropriu n.n.) Livada suferă și ei așteaptă sfaturi de la agronom.

— Așa că noi ce facem cu livada? întreabă oamenii.

Te-ai aștepta ca agronoma să-i îndemne pe țărani să stropească pomii cu produse chimice, așa cum se scrie în attitea broșuri. Nu!... Tovarășa agronom are soluții mai practice, mai economicoase.

— Mă rog — o aud pe adjuncta secției agricole a regiunii că le spune (noteazâ tovarășul Ion Istrati) — da, păsări nu-s acolo în livadă? Vrăbii, grauri, pițigoi? Să vă mai ajute la stîrpit omizile!

— D-apoi ce neam de pasăre-i nebună ca să se ducă tocmai acolo, în livadă și să lase în sat și pui și tot?!

— N-aveți decît să le mutați cuiburile acolo, zice agronoma. Ia uitați-vă cîte cuiburi de rîndunele aveți acolo sub streșini! Mutați-le ouăle acolo. Ce, n-ați mai văzut ouă de pițigoi ori de cintezoi clocite de vrăbii? Că dacă se nasc puii acolo, unde-i livada, acolo trag pe urmă toată viața, neam de neamul lor!...

— Iraaa... — o fi făcut vreun moldovean mai șugubăț. (Aceasta n-a notat-o scriitorul) Tare mîntoasă oi fi matale, tovarășă agronom, dar la trebușoare din aistea nu te pricepi de fel. Unde-ai fi văzut matale cuiburi de rîndunică mutate în livadă? Adicătelea, cum vine asta: să luăm lutul de sub streașină și să-l lipim pe pomi? Ori, zici că numai ouăle să le ducem acolo și să le așezăm în niște cuiburi pe care noi să le împletim? Strașnică treabă, da' cine să le clocească? Graurii, cintezoii, pițigoii care ar fi în trecere prin livada noastră și ar face... muncă voluntară în niște cuiburi ce nu ar fi ale lor? Că dacă ar fi cuiburi în livadă, atuncea de ce să le mai ducem noi pe cele din sat? Vezi, matale, tovarășă agronomă, trebușoara aiasta noi n-am priceput-o. Și apoi, n-ar fi mai bine să stropim pomii cu soluții, așa cum scrie în cărțile cele de știință? Nu zic, fac treabă bună și păsărelele, dar cînd ne-a năpădit omida, tot cu știința scăpăm și nu cu plimbarea cuiburilor din sat la livadă...

Prietenul meu m-a văzut zîmbind.

— Citește mai departe. Nu s-a sfîrșit.

Întîmplarea cu cuiburile mă făcuse curios să văd pînă unde se întinde știința tovarășei agronom Olga.

În gospodăria colectivă — după cum ne informează scriitorul — s-a mai întîmplat o nenorocire. Povestește tovarășul Ion Istrati că un colectivist i-a istorisit tovarășei agronom că la ferma de păsări a gospodăriei „a înșfăcat az-noapte o vulpe, ori poate chiar două — patru găște care cloceau pe ouă într-o magazie, iar acuma, fiindcă altele să le ia locul pe oboroace nu mai sînt, ar urma să fie azvîrlite vreo 64 de ouă".

Aici n-am mai răbdat. Am pus tăietura de ziar la o parte și am început să-i vorbesc prietenului meu, ca și cînd el ar fi scris schița.

— Asta nu se poate! Uite ce vulpi năzdrăvane trăiesc prin părțile Pașcanilor! Fură cîte două găște deodată! Cum le-o fi dus! Una în gură și alta la subsuoară? Dar dacă n-au fost două vulpi? Cum o fi purtat o singură vulpe patru găște deodată?

A, poate vrei să spui că a făcut patru transporturi? M-aș mira! Chiar sat fără cîini să fie Muncetul acela?! Și apoi, nu-mi vine a crede că neamul cel gălăgios al găștelor a decăzut într-atîta, încît nimic din virtuțile strămoșilor de pe Capitoliu nu a ajuns pînă la oropsitele păsări din satul Muncet.

Dar, mai știi? Or fi fost vulpi năzdrăvane! Dacă povestește așa tovarășul Ion Istrati, să-l credem.

...Așadar, scriitorul spune că de pe urma a patru găște furate de vulpe au rămas 64 de ouă, adică de la fiecare gîscă 16 ouă. Na, că iar am intrat într-o încurcătură! Astea nu erau găște, ci struți! Cum să poată acoperi o gîscă 16 ouă de gîscă? Dacă erau de pitulice, puteau fi și mai multe, dar 16 ouă de gîscă sub o singură pasăre?

Mi-am întrerupt brusc tirada. Omul din față rămăsese liniștit cît am vorbit. Dar din cînd în cînd mijea între sprîncene un început de încruntătură.

— Și totuși, n-ai sfîrșit!

Nu-mi venea a crede. Pînă la capăt mai erau puține rînduri și nu mă mai așteptam la ceva deosebit. M-am înșelat.

O femeie din cele multe adunate în jurul tovarășei agronom cere sfat, vrea să știe ce să facă acum cu cele 64 ouă rămase fără cloșcă.

Tovarășa agronom Olga întreabă:

— Dar gînsaci aveți?

— Eeee, bată-i-ar pustia, dă din mînă femeia. Sînt, sînt șase, nu unul, dar ce folos că giștele atitea-s cîte au fost?!

— Puneți-i să clocească pe dumnealor, gînsacii!

— Chi, chi, chi, izbucnește într-un ris pițigăiat femeia. Matale ți-i de șagă, zău!

— Nu, nu, nu, urmează tovarășa Olga. Îmbătați gînsacii și puneți-i la clocit pînă nu se răcesc ouăle. Le muiați grăunțele în rachiu, le dați și vedeți cum își fac pe urmă datoria!"

Așa sfat, mai rar! Vrei, nu vrei, baa giscanule rachiu și ță-te cloșcă! Așa a zis tovarășa agronom Olga, așa a pus pe hîrtie tovarășul scriitor Ion Istrati. Că s-ar fi putut găsi alte soluții pentru ca ouăle să nu rămînă neclocite, aceasta desigur că ar fi fost firesc, dar soluțiile acelea ar fi fost prea banale și nu constituiau un final „tare" pentru schiță. Pe cînd niște gînsaci beți deveniți cloșci...

— Ei, am dreptate, făcu prietenul meu. Pociți sau nu pociți uneori viața?

Întrebarea mă înghemuise în colț. Mă gîndeam însă și la scriitor și nu-mi venea să-l las de izbeliște.

— Te legi și tu de nimicuri! Schița este scrisă frumos. Tovarășul Ion Istrati are talent. Niște mici scăpări nu diminuează valoarea literară...

— Vor fi mici scăpări pentru tine, dar pentru noi, cititorii, care credem în scrisul vostru, asemenea năzdrăvăniii nu sînt mici scăpări. Spune-mi tu mie, ce poate învăța un om din schița aceasta: „Dăscălița"? Că omizile se stîrpesc mutînd cuiburile de rîndunică din sat în livadă; că o vulpe poate să fure deodată patru găște; că o gîscă poate cloci 16 ouă și că gînsacii îmbătați pot deveni cloșci?

Și apoi, proaste păreri aveți voi despre oamenii de astăzi! Tu crezi că există un asemenea agronom care să dea asemenea... sfaturi? Dacă ar fi, nu l-ar asculta nimeni. Te rîde satul

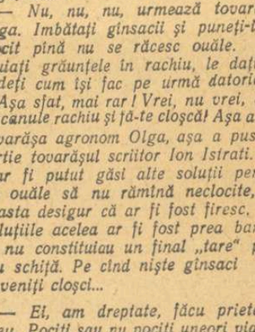

dacă vii cu asemenea năzbîtii. Da'mi-te să te mai numească și ... dăscălița?! Tare înapoiați ne mai credeți voi pe noi, aceștia din sate! Dacă ați cunoaște mai bine viața, v-ați schimba părerea. Și-ar schimba-o și tovarășul Ion Istrati și tovarășii din redacția revistei „Contemporanul" care au lăsat să apară „Dăscălița". Nici vouă, celor de la „Gazeta literară", nu v-ar strica mai multă atenție, pentru că și voi ați lăsat să meargă o șaretă în trap și ați virit niște cîrlige în scorburi.

Poate că după atîția ani de cînd nu ne-am văzut, nu s-ar fi cuvenit să-ți spun vorbe supărătoare. Nu uita, însă, că asemenea lucruri nu vă privesc numai pe voi, ci și pe noi, cititorii. Mai ales pe noi...

Cînd ne-am despărțit, i-am strîns mîna acelui prieten al meu și el a simțit că vorbele spuse n-au atins cîtuși de puțin, cum nici timpul nu a atins, vechile noastre sentimente reciproce I-am cerut să ne vedem mai des și să continuăm asemenea convorbiri. Depărtîndu-se, mi-a dat făgăduială.

George Macovescu

Succesul „Săptămînii cărții și presei sovietice"

În „Săptămîna cărții și presei sovietice", care s-a încheiat de curînd, au apărut 40 de noi lucrări literare și tehnice, traduse din limba rusă, într-un tiraj de 390.000 de exemplare.

În această săptămînă au fost vîndute zilnic de 4 ori mai multe cărți decît de obicei. Numai la Librăria „Cartea Rusă" din Capitală s-au vîndut aproape 80.000 de volume. Au fost mult cerute volumele de „Opere" ale clasicilor ruși și cărți ale scriitorilor sovietici ca romanele „Al nouălea val" de I. Ehrenburg, „Ștepan Razin" de St. Zlobin, „Vasiok Trubaciov și tovarășii săi", vol. III, de V. Oseeva, „Flacăra albă" de V. Sobko, „O cotitură bruscă" de B. Leonidov și altele.

CĂRȚI NOI

„LUMINA ZILEI" de Petre Solomon

a apărut de cîteva zile în Editura de Stat pentru Literatură și Artă. În afara celor două cicluri, „Însemnări de la Bicaz" și „Tablouri dintr o expoziție", volumul cuprinde poezii cu teme diferite scrise în ultimii ani. Printre altele, remarcăm „Lumina zilei", „Prin castelul Peleș", „Prietenul meu Navtej".

O MONOGRAFIE DESPRE COSTACHE CARAGIALE

semnată de Florin Tornea se află de asemenea în librării. Scrisă cu căldură și înțelegere, monografia lui Florin Tornea prezintă momentele importante ale vieții și activității acestui strălucit pionier al scenei românești. Florin Tornea folosește o largă documentație, făcînd apel la publicații, acte, scrisori și alte documente ale epocii.

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

Comentariul săptămînii

Două căi în problema germană

Ar domni sărbătoare la Departamentul de Stat dacă astăzi s-ar înfăptui visul lui Caligula: tot poporul să aibă un singur cap pentru a putea fi retezat dintr-o singură lovitură. E adevărat că Dulles nu merge așa departe ca predecesorul său, roman, el dorind nu retezarea capetelor ci doar ca mințile a milioane de oameni să creadă că albul e negru și invers. Atunci pescuitorii americani în ape tulburi s-ar liniști.

Numai că spre ghinionul pescarilor care vînd gogoși și nu pește, lucrurile stau altfel. Și zilele din urmă au venit să arate ce înseamnă nenorocirea ca și la Bruxelles, la Milano ca și la Londra sau Lyon să existe multe capete solid înțepenite pe gîtul celor ce sînt numiți oameni simpli.

Aceștia au citit ziarele din ultimele zile, au gîndit și și-au făcut socoteala cam așa:

Ce face cine vrea pace? Luptă pentru a se înțelege cu cei ce au altă părere, în căutarea unei punți pe care să se întîlnească diferitele puncte de vedere.

Ce face cine vrea război? Adună arme, semnează pacte agresive, amenință cu bomba atomică și spune că numai cu revolverul la brîu se poate obține pacea.

E o schemă logică, simplă, fără pretenții, dar care își are aplicarea în viață.

Căci capetele ce nu se vor nici retezate, nici înșelate, au văzut că socoteala lor își găsește confirmarea în desfășurarea politicii internaționale a ultimei săptămîni.

La Moscova, V. M. Molotov primea la 23 octombrie pe ambasadorii Franței, Marii Britanii și Statelor Unite și le înmîna o notă în problema Germaniei. În aceeași zi se încheia la Paris șirul de conferințe al puterilor occidentale, urmărind remilitarizarea Germaniei occidentale.

Unificarea Germaniei. Dar cum? Cu partea de vest transformată în arsenal american sub comanda generalilor hitleriști? Desigur că nu. Nota sovietică propune o conferință chiar în luna noiembrie a miniștrilor de externe ai celor patru mari puteri care să discute chestiunea unificării ca și alte probleme privind Germania.

Cum se poate ajunge la un parlament și guvern comun? Pe calea alegerilor libere.

Bine, alegeri vor fi, dar cine garantează că vor fi libere? Uniunea Sovietică propune retragerea imediată a trupelor de ocupație, lăsînd poporului german posibilitatea să-și aleagă singur forma de guvernămînt.

Se pare însă că sînt alții care se tem de exprimarea liberă a voinței poporului german, căci acordurile de la Paris prevăd ca trupele de ocupație ale puterilor occidentale să rămînă în Germania vestică cel puțin pînă la sfîrșitul secolului XX. Și totuși mai sînt unii care vorbesc de „suveranitatea" acordată Germaniei occidentale, cu toate că în această privință s-ar putea folosi formula clasică a lui Caragiale — modificăm tot, dar nu schimbăm nimic. E adevărat că acum Hans sau Fritz nu vor mai plăti 3.200.000.000 mărci „cheltuieli de ocupație" ci... 3.200.000.000 mărci drept „contribuție financiară a Republicii federale" și „cheltuieli de întreținere".

Capetele au judecat toate acestea și au găsit răspuns la întrebarea cine vrea pace, și cine unelțește noi aventuri războinice. Mai ales că din New York a sosit o veste importantă: în Comitetul Politic al O.N.U., după ce Uniunea Sovietică a propus o nouă rezoluție, deschizînd astfel noi posibilități tratativelor, s-a ajuns la un acord între Canada, Franța, U.R.S.S., Anglia și S.U.A. privind procedura discutării problemei dezarmării, ca și asupra unor principii generale. Deci tratativele sînt posibile, ele pot duce la rezultate dar nu poți la New York, chiar numai să discuți despre dezarmare, iar în Europa să repui pe picioare 12 divizii vest-germane înzestrate cu tancuri și avioane. Căci oamenii simpli cer discuții, acceptarea propunerii sovietice de a se întruni o conferință a miniștrilor de externe. „O mare parte a opiniei publice — scrie corespondentul din Paris al lui „Times" — se pronunță pentru o înțelegere cu rușii înainte de a-și da consimțămîntul definitiv la reînarmarea Germaniei".

În această direcție se pare că Dulles urmărește o tactică specială: discuții cu Uniunea Sovietică după reînarmarea Germaniei occidentale.

Se pare însă că la Londra și Paris lucrurile nu sînt văzute tot la fel de simplu, ținînd seama de existența unei presiuni mai puternice a opiniei publice. Iar lucrurile s-au complicat și în Germania occidentală, unde crește un puternic curent în favoarea tratativelor chiar și în sînul coaliției guvernamentale, ca și în rîndurile conducerii partidului social-democrat.

Desigur că noi și noi manevre vor fi întreprinse de diplomații occidentali folosind, în special tactica bine cunoscută a tergiversărilor pentru a induce în eroare opinia publică. Dar un fapt rămîne stabilit: spre nenorocirea imperialiștilor americani, nemaiputînd fi reînviate vremurile lui Caligula care ordonase ca toți supușii să-i sărute picioarele, popoarele vor ști să-și impună voința sprijinind politica fermă de pace a Uniunii Sovietice.

Sergiu Brand

Renato Guttuso

Că arta plastică poate fi o artă puternic militantă, o dovedește și pictura marelui artist plastic italian Renato Guttuso ale cărui lucrări se află în expoziția deschisă în sala Facultății de Arhitectură.

Cele 45 de lucrări de pictură și de

grafică expuse sînt o imagine puternică a vieții sociale din Italia de astăzi.

Iată tabloul tînărului șomer italian. Un copil aproape, supt de foame, dormind pe o bancă pe stradă. Sau „Copilul de miner de la minele de sulf". Un schelet îmbrăcat într-o piele gălbejită. Munca în mină l-a sleit pînă la completă epuizare. Sau fetița din tabloul intitulat „Studiu" care, prin atitudinea ei, privirea încruntată, pumnul strîns, strigătul pe care-l scoate, clamează împotriva nedreptății, cheamă la luptă.

Dar toate lucrările acestui mare artist reproduc o realitate vie, puternică; sînt o ilustrare a vieții care suie pe baricadă și cheamă la luptă.

Note și comentarii

DESPRE VIN ȘI FILOZOFARE

Latinii spuneau că în vin s-ar găsi adevărul. Fără să verific prea des temeinicia acestui principiu, trebuie să-i cred pe cuvînt pe autorii experimentați ai dictonului. Adepții săi în poezie n-au fost puțini, de la Horațiu la Pușkin. Dar cred că într-un eventual catalog bacchic, numărul cîntecelor de pahar din istoria universală ar fi în fine față de toasturile apărute în ultimele luni în publicațiile noastre. Nume de veterani ai poeziei sclipesc alături de tineri... veterani ai băuturii. Și dacă fiecare cîntec în parte e „potabil", unele avînd chiar „buchetul" vinurilor vechi,— înmulțirea lor aproape prin sciziparitate nu e neapărat un indiciu al calității superioare MAT, ci ține mai curînd de o modă, de un manierism. Și ca în orice manieră, ideile se diluează, pălesc și pier. Dacă Pușkin închina paharul nu pentru aburul vinului care tulbură mintea ci, dimpotrivă:

„O, soare sfînt, lucește cît mai tare,
Și cum pălește-o luminare,
În fața zorilor, fără putere,
Așa și falsa-nțelepciune piere
În fața soarelui etern al minții",

dacă Mihai Beniuc ridica cupa pentru tinerii veniți la Festival, cu sentimentul înalt al solidarității internaționale, depășind ospeția tradițională, dacă Miron Radu Paraschivescu știa să ridice toasturile în cinstea partidului, la înălțimea unor idei demne de împrejurare, — multe, din păcate prea multe, cîntece înrudite sînt lipsite de mesaj sau se repetă pînă la saturație. Citind asemenea producții, chiar ale unor tineri poeți de talent, te întrebi: unde e fantezia pe care alcoolul o exaltă deobicei? Dacă în realitate respectivii ridică des (poate chiar prea des) paharul, nu e necesar s-o repete în poezie! După cum nu e necesar ca orice poet, fie că e, fie că nu e amator de vin, să se simtă obligat să scrie un cîntec bacchic (din teama de a nu fi considerat, proba-

bil, antialcoolic). Și nici nu văd de ce se simt revistele obligate să se facă ecoul unor asemenea filozofări aburite la un colț de masă... În această privință, Gazeta Literară a bătut un record: pe o singură pagină a însumat, într-unul din numerele trecute, două cîntece de pahar!

Încă odată, nu sînt pentru legea prohibiției, nici în viață, nici în poezie. Nu fac obstrucție M.A.T.-ului și la ocazii îmi place un vin bun. Dar sînt împotriva unei mode obositoare, ca orice altă modă.

Între arboro-filie și paharo-manie există, în ciuda aparențelor contrarii o înrudire: ambele subțiază ideile, ambele se depărtează de la realitate... Dacă cea dintîi epuizează nomenclatura pădurilor noastre, cea de a doua manie toarnă apă în vin, cu sau fără voia autorilor. Ceea ce nu e în intenția nici a MAT-ului, nici a redacțiilor și cu atît mai puțin a poeților!

Ver. P.

A FOST FURAT UN PANTOFIOR...

Să vă povestim un basm adevărat despre... un basm de copii. Sau, dacă vreți, o rețetă ingenioasă de-a deveni autor de scenarii cît ai bate din palme. Cu condiția să ai una din mîini ceva mai lungă. Ca Lucia Dinu, „autoarea" scenariului „inspirat" după un motiv din folclorul chinez.

Dar să încălecăm pe o șa și să vă spunem povestea. În două vorbe ar fi: „Pantofiorul fetiței Din" dat ca dispărut, a fost găsit. Se încălțase cu el o fetiță ceva mai măricică, Din (u) Lucia. Și l-a găsit chiar unul din păgubași.

Și să vedeți cum.

Ada D. Petrini a tradus în anul 1951, așa cum contractase cu Comitetul pentru Artă, scenariul-basm „Pantofiorul fetiței Din", din volumul „Teatru de păpuși" al autorilor sovietici S. Zelter și S. Dimant și l-a predat funcționarei, pe vremea aceea, a instituției de mai sus, Lucia Dinu. Cum autoarea traducerii nu primea nici un răspuns la întrebarea pusă, după cîtva timp, ce a devenit piesa, a cerut manuscrisul sau o copie a lui.

— Nu găsim traducerea — i s-a răspuns — probabil că s-a rătăcit.

Se prea poate, și-a zis Ada D. Petrini și s-a împăcat cu gîndul acesta.

Au trecut de atunci mai mult de trei ani. În timpul acesta bietul pantofior a stat bine ascuns pînă în după amiaza zilei de 28 septembrie anul acesta, cînd traducătoarea l-a descoperit întorcînd butonul aparatului de radio.

Personajele piesei traduse, cuvintele lor pe care Ada D. Petrini le tălmăcise în graiul nostru, au început să se audă din cutie. Bucuria regăsirii pantofiorului, cu toate că în basmul-scenariu difuzat de postul de radioemisiune se chema „Pasărea de foc", a stîrnit în același timp și bucuria, dar și uluirea autoarei traducerii. Mai ales cînd s-a anunțat că scenariul „este scris" de Lucia Dinu care primise cu mîna ei piesa tradusă a scriitorilor sovietici.

Nu-i așa că rețeta Luciei Dinu e ingenioasă? Numai că n-a ținut seama de proverbul „minciuna are picioare scurte". Chiar atunci cînd este încălțată cu un pantofior de basm...

Gh. D.

SCRISOARE DESCHISĂ DIN PARTEA EROULUI POZITIV

Am primit, cu poșta de săptămîna trecută, o scrisoare din partea eroului pozitiv, pe care, la dorința expresă a acestuia, o public, prescurtată, mai jos. (Precizăm că, publicînd această scrisoare, redacția își rezervă dreptul de a-și exprima părerea cu privire la conținutul ei).

Dragi tovarăși,

În urmă cu cîteva săptămîni am avut mulțumirea de a citi în revista „Contemporanul", pe pagina I-a, o chemare ispititoare de mai mulți scriitori tineri, elevi ai Școlii de literatură și critică literară „Mihail Eminescu", prin care se propunea redacției — și firește colaboratorilor ei — să pornească o discuție serioasă în jurul felului cum este înfățișat caracterul eroului pozitiv în producțiile literare de astăzi. Întrucît chestiunea mă interesează în mod deosebit, am așteptat cu nerăbdare apariția numerelor următoare ale revistei, cu atît mai mult cu cît eram curios să văd dacă punctele de vedere ale participanților coincid cu propriile mele observațiuni. Din păcate așteptările mi-au fost înșelate.

La o săptămînă după tipărirea scrisorii, redacția „Contemporanului" a publicat la rubrica discuțiilor un articol îndeajuns de măricel al lui P. Luscalov, care dezbătea o seamă de probleme interesante — recunosc — dar nu pomenea — în afară de titlu — nici un singur cuvînt despre mine.[1]) Mi-am spus totuși, după cîteva clipe de meditație, că, avînd (eu) o fire complexă și profundă, colaboratorii „Contemporanului" se feresc să mă abordeze pripit.

Dar, șapte zile mai tîrziu, dezamăgirea a lăsat loc celei mai pure nedumeriri — în clipa cînd, răsfoind gazeta la chioșc, n-am mai găsit nimic despre mine, nici măcar un titlu, nici măcar o schemă cum sînt obișnuit să întîlnesc de atîta vreme. Cu toată strădania mea de a sezisa esența fenomenului, absența din revistă a discuției mi s-a părut inexplicabilă[2])

Săptămîna trecută istoria s-a repetat. Din nou am căutat discuția în zadar. Din nou, în mai nu am găsit nici un rînd despre eroul pozitiv. Din nou, tăcere...

Ce s-o fi întîmplat oare? Să fi uitat pur și simplu redacția de discuția pornită cu cîteva numere înainte?[3]) Sau poate...[4]) Dar, ori și cum, nu mă pot opri să-mi exprim iritarea. În fond, ce-și închipuie tovarășii de la redacție despre mine? Oi fi eu erou pozitiv dar nici chiar așa încît să rabd cu stoicism, la nesfîrșit, lipsa de atenție și de politețe a unora dintre contemporanii mei. Uman cum sînt s-ar putea ca — dacă redacția nu-și schimbă neîntîrziat purtarea față de mine — să-mi sară țîfna.

Primiți, vă rog, etc.
Eroul pozitiv

---

[1]) După părerea noastră — cu toate că eroul pozitiv nu o mărturisește — avem de-a face cu o crasă manifestare de vanitate. (n.n.)

[2]) De data aceasta, reaua credință a lui E.P. este evidentă. Se știe doar că în săptămîna la care se referă autorul scrisorii, redacția „Contemporanului" a avut de înfruntat lipsa de spațiu, întrucît revista n-a apărut — ca de obicei — în șase pagini, ci numai în opt. (n.n.)

[3]) Ei și? Cui nu i se întîmplă să uite? (n.n.)

[4]) O insinuare nelalocul ei.

p. conf.
Al. Mir.

ROLUL CONFERINȚEI DE LA LONDRA

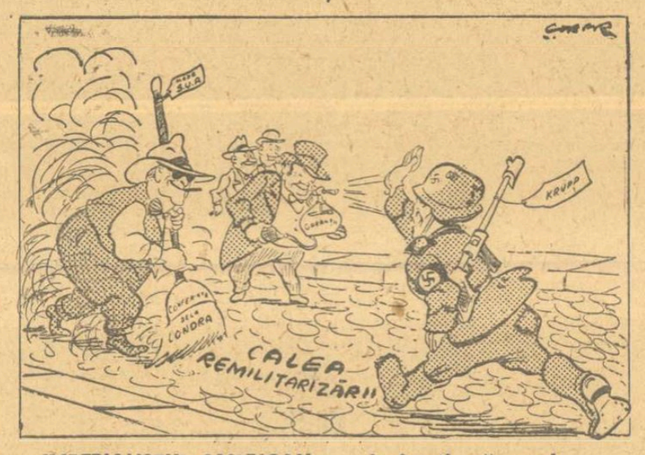

IMPERIALISTUL AMERICAN: — Înaintați, vă rog!
Desen de NELL COBAR

Bibl. Cent Rep.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 34 — Joi 4 noiembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 35 bani

Lumina Marelui Octombrie

Acum treizeci și șapte de ani oamenii muncii din vechea Rusie, organizați și conduși de partidul comunist, s-au ridicat cu armele, au măturat nepopularul guvern provizoriu și au instaurat puterea sovietică. În acele zile măreațe ale Marelui Octombrie s-au pus temeliile primului stat socialist din lume, fapt care a constituit cea mai importantă cotitură din istoria omenirii. În plin război mondial, din orașul în care Marea Revoluție biruise, porneau către toate popoarele lumii cunoscutele cuvinte înflăcărate ale lui Lenin care chemau la pace. Noul stat care se născuse din Marea Revoluție își făcea astfel cunoscută, de la început, cu cea mai mare claritate, linia sa de politică externă.

În toți acești treizeci și șapte de ani, ce s-au scurs de la Marea Revoluție din Octombrie până azi, politica externă a Uniunii Sovietice a rămas neschimbată. În permanență Uniunea Sovietică a chemat popoarele lumii la pace. În permanență Uniunea Sovietică s-a străduit pentru menținerea și întărirea păcii între popoare, și a desfășurat o neobosită activitate pentru ca neînțelegerile dintre state să fie înlăturate prin tratative.

Peste eforturile Uniunii Sovietice pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru reducerea armamentului, pentru menținerea și consolidarea păcii, a căzut cel de al doilea război mondial, pregătit și declanșat de statele imperialiste.

Politicii de pace a Uniunii Sovietice i s-a răspuns cu război. Silită să se apere, Uniunea Sovietică a ieșit victorioasă din Marele Război pentru Apărarea Patriei, așa cum ieșise victorioasă din războiul împotriva intervenționiștilor, așa cum ieșise victorioasă în luptele duse împotriva armatelor albe contrarevoluționare, înbrăcate, hrănite și înarmate de imperialiști. În plus, vitezele armate sovietice, în drumul lor victorios spre Berlin, au eliberat țări și popoare care zăceau de ani de zile sub cizmele cotropitorilor fasciști.

După cel de al doilea război mondial, în toate forurile internaționale unde a fost prezentă, Uniunea Sovietică a dus aceeași consecventă politică pentru menținerea și întărirea păcii între popoare, pentru înlăturarea prin tratative a neînțelegerilor dintre state, pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru reducerea armamentului, pentru nefolosirea, în caz de conflict armat, a bombei atomice și cu hidrogen și a oricăror alte arme de ucidere în masă. Oamenii sovietici au luat inițiativa, s-au aflat și se află în fruntea marii mișcări a partizanilor păcii. Mulțumită politicii de pace a Uniunii Sovietice, s-a pus capăt sîngerosului război din Coreea, dezlănțuit de agresorii imperialiști. Mulțumită eforturilor depuse de Uniunea Sovietică, s-a putut ajunge la Geneva, în primăvara acestui an, la înțelegerea prin care s-a pus capăt lungului și greului război din Indochina. Uniunea Sovietică luptă necontenit pentru destinderea internațională. Propunerile recente ale Uniunii Sovietice, cu privire la soluționarea problemei germane, nu vor putea fi trecute cu vederea de celelalte mari puteri. Discutarea și acceptarea acestor propuneri pot duce la înlăturarea primejdiei de război în Europa, la menținerea și întărirea păcii în lume. De asemeni, ar duce la menținerea și întărirea păcii în lume primirea în O.N.U. a R.P. Chineze. Comerțul activ între Răsărit și Apus, extinderea legăturilor economice și culturale între state, ar aduce contribuții însemnate la înlăturarea pericolului de război. Este azi un fapt mai evident decît oricînd că din ce în ce, în cercuri tot mai largi ale opiniei publice internaționale, se sprijină politica de pace a Uniunii Sovietice, că grupuri tot mai numeroase ale opiniei publice internaționale văd în Uniunea Sovietică stegarul păcii, bastionul păcii.

Politica de pace a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a guvernului sovietic este împletită cu lupta care se duce fără răgaz pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor și pentru ridicarea nivelului lor cultural. Între altele, au fost alcătuite planuri uriașe de ridicare a producției agricole și a bunurilor de larg consum. Se dă, în Uniunea Sovietică, o adevărată bătălie pentru smulgerea bogățiilor ascunse în sînul naturii și pentru valorificarea lor. În timp ce dincolo de Atlantic epocalele descoperiri atomice sînt folosite în scopuri de distrugere a vieții omenești și a bunurilor pămîntului, în Uniunea Sovietică aceste descoperiri au dus la construirea, în scopuri pașnice, a primei termocentrale atomice din lume. Belșugul existent astăzi în Uniunea Sovietică — belșug care se află în plină creștere — anunță apropierea vremurilor comunismului.

În anii puterii sovietice, ani în care s-au dezvoltat industria grea și industria ușoară, ani în care s-a socializat agricultura, s-a stîrpit analfabetismul și s-a schimbat fața întregii țări — o dezvoltare fără precedent în istorie a luat și literatura sovietică.

Mulți ani între țara noastră și Uniunea Sovietică a fost ridicat un adevărat zid chinezesc. Burghezia și moșierimea care stăpîneau statul nostru, imperialiștii din Apus și de peste Atlantic, care trăgeau aici sforile politice, nu îngăduiau poporului nostru să afle întregul adevăr cu privire la marii noștri vecini dinspre Răsărit, la viața lor, la uriașele lor realizări.

Eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist de către armatele sovietice a dărîmat pentru totdeauna acest zid. Avînd posibilitatea să intre în contact direct cu popoarele Uniunii Sovietice, poporul nostru și-a dat seama că singurul lui drum care-l poate duce spre fericire este drumul prieteniei veșnice cu aceste popoare, drumul construirii socialismului, a comunismului. Prietenia strînsă cu Uniunea Sovietică a deschis poporului nostru și patriei noastre largile și luminoasele căi ale viitorului. Statul nostru de democrație populară, întregul nostru popor muncitor au sprijinit și sprijină necondiționat, cu căldură, politica Uniunii Sovietice de menținere și întărire a păcii, politica de prietenie între popoarele iubitoare de pace, politica de abolire a armelor atomice și hidrogenice de ucidere în masă, politica de lichidare a conflictelor dintre state, prin tratative.

Prietenia tot mai strînsă și legăturile tot mai numeroase și mai rodnice dintre poporul nostru și popoarele Uniunii Sovietice sînt, pentru noi, chezășia libertății noastre, chezășia independenței noastre, chezășia păcii și viitorului nostru.

Pentru cultura noastră, aflată altădată sub influența curentelor apusene, contactul cu cultura sovietică a fost salvator. Creatorii noștri de artă, scriitorii noștri, îndrumați și ajutați în permanență de partidul marxist-leninist al clasei muncitoare, au luat cunoștință de marile realizări ale artei și literaturii sovietice și au început a învăța de la oamenii de artă și de la scriitorii sovietici. Scriitorii noștri au fost profund impresionați de adîncul umanism al culturii sovietice, de puternicul ei spirit de partid, de profundul ei caracter popular. Literatura sovietică este de o mare bogăție, de o mare varietate și e scrisă la un înalt nivel ideologic și artistic.

Folosind metoda realismului socialist, scriitorii sovietici — vrednici urmași ai celor mai buni clasici ruși — au creat operele lor sub îndrumarea și cu sprijinul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. În cele mai bune opere ale literaturii sovietice se vede cu claritate că autorii lor sînt pătrunși de o desăvîrșită intransigență ideologică. Acești autori nu au făcut nici o concesie ideologiei burgheze. Acolo unde, într-o operă literară, ideologia burgheză izbutește să se strecoare, acea operă literară ori cu cît măiestrie ar fi scrisă, își pierde valoarea. Literatura trebuie să ajute partidul clasei muncitoare, poporului, la făurirea unei vieți mai bune, la cîștigarea fericirii. O scriere care nu ajută acestui scop este inutilă. Scriitorii sovietici au ajutat la educarea oamenilor în spirit comunist. Ei au ajutat la creșterea iubirii de patrie, la sporirea vigilenței, la lupta pentru construirea socialismului și comunismului. Literatura sovietică a înfățișat cititorilor nu numai suferințele din trecut, luptele și nădejdile într-o viață mai bună a oamenilor muncii de la orașe și sate, zilele măreațe ale Marii Revoluții din Octombrie, efortul uriaș al popoarelor din Uniune din anii grei cînd a trebuit să se facă față intervenției armatelor imperialiste aruncate asupra teritoriilor rusești ca niște uriașe bande de tîlhari, ucigași și contrarevoluționari, ci, în afară de toate acestea, literatura sovietică a înfățișat cititorilor fiecare fază a construirii socialismului, fiecare pas făcut înainte spre comunism. În anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei cei mai buni dintre scriitorii sovietici s-au aflat în primele rînduri ale Armatei Roșii ca luptători și corespondenți de ziar. Scrisul lor, înflăcărat de o adîncă iubire față de patria socialistă, de vechile și bogatele ținuturi rusești, de oamenii sovietici, a oțelit inimile luptătorilor de pe fronturi, ale partizanilor care dădeau necontenite lovituri dușmanului fascist și ale populației civile care lucra în fabrici, în mine, pe ogoare.

În același timp, scriitorii sovietici au ținut trează în inimile oamenilor sovietici ura împotriva vremelnicilor cotropitori fasciști. Literatura sovietică a ajutat din plin la construirea socialismului în U.R.S.S., la educarea în spirit comunist a oamenilor sovietici, la cîștigarea Marelui Război pentru Apărarea Patriei, la demascarea și înfrîngerea dușmanului fascist. Astăzi această literatură ajută la bătălia care se dă pentru a se îmbunătăți și mai mult viața oamenilor muncii, la sporirea producției, la construirea comunismului, la demascarea uneltirilor imperialiste, la lupta poporului sovietic pentru menținerea și consolidarea păcii. Nici una din marile probleme care preocupă Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și guvernul U.R.S.S. nu este neglijată de literatura sovietică.

Dar literatura sovietică a depășit de mult hotarele statului sovietic. Această literatură, care se află azi în fruntea literaturii mondiale, ajută oamenilor de pretutindeni să-și găsească drumul spre o viață mai bună, spre un trai mai fericit. Cartea sovietică, oriunde ajunge, duce cu ea lumina Marelui Octombrie sub care s-a născut și s-a dezvoltat puternica Uniune Sovietică, primul stat socialist din lume, spre care-și îndreaptă ochii plini de nădejde oamenii cinstiți de pretutindeni. Cartea sovietică, oriunde ajunge, duce cu ea îndemnul la lupta pentru o viață mai bună, nădejdea într-un viitor fericit. Literatura sovietică îndeamnă la luptă, cîntă și proslăvește viața și arată frumusețea și măreția omului înaintat care construiește o societate nouă în care exploatarea omului de către om nu-și mai are locul.

Noi, care trăim în imediata vecinătate a Uniunii Sovietice, nici nu putem concepe viața noastră culturală desfășurîndu-se și dezvoltîndu-se fără cartea sovietică. Oamenii muncii din țara noastră citesc cu aviditate cărțile scriitorilor sovietici, care apar din ce în ce mai bine traduse și mai frumos tipărite. În aceste cărți ei găsesc descrisă viața oamenilor sovietici și problemele de care aceștia oameni sînt preocupați, greutățile pe care ei le-au întîmpinat în calea lor de constructori ai socialismului și ai comunismului, mijloacele prin care ei au izbutit să înlăture aceste greutăți și să ajungă la victorie. Eroii celor mai bune opere din literatura sovietică sînt eroii pe care oamenii muncii din țara noastră au învățat să-i prețuiască, să-i iubească și să-i ia de model.

Ce altă carte i-ar putea încînta și însufleți pe oamenii muncii de pe șantiere mai mult decît „Departe de Moscova" de V. Ajaev? Patriotismul, dorința fierbinte a ostașului de a nimici dușmanul, de a lupta pînă la

Zaharia Stancu

(Continuare în pag. 5-a)

OMAGIU

La 5 noiembrie, maestrul Mihail Sadoveanu împlinește cel de-al 74-lea an al vieții sale.

Marele nostru scriitor ajunge la splendoarea acestei vîrste încărcat de belșugul unei munci de înaltă noblețe și trece mai departe spre noi orizonturi ale scrisului său, a cărui rodnicie nu s-a dezis niciînd.

Mihail Sadoveanu se apropie de pragul a trei pătrimi de veac de viețuire, însoțit de fapturile nemuritoare din cele peste o sută de cărți ale sale. Sînt fapturi care nu închipuie un alai de sine stătător, ci figuri vii, reprezentative, ale poporului, ale oamenilor legați de glia lor, cu zbuciumările, durerile, nevoile, bucuriile și năzuințele lor, pe care Mihail Sadoveanu le-a zu-

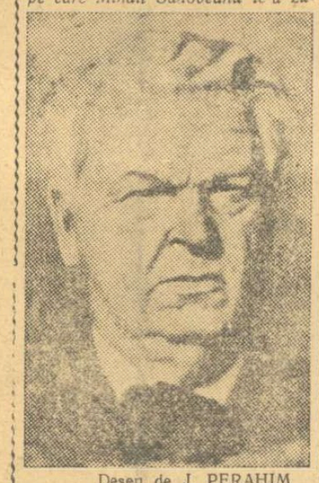

Desen de J. PERAHIM

grăvit cu iscusința artei lui realiste, cu măiestria unui mare făurar de chipuri vii: de la Anica din „Crișma lui moș Precu", Neculai Manea, frații Ideri, Tudor Șoimaru, Ion Ursu, Nicoară Potcoavă, pînă la Mitrea Cocor. Și scriitorul este așteptat de noi obraze ce se vor alătura acestora, în cărțile ce le are pe masa de lucru.

Poporul nostru, mulțimea fermecată a cititorilor săi, îi aduce mulțumiri în această sărbătorească zi pentru noi toți, la capătul unei toamne somptuoase, darnice, în care se desfășoară întreaga măreție și bogăție a unui anotimp împovărat de slavă.

Privind drumul străbătut de Mihail Sadoveanu, avem sentimentul biruinței și al gloriei. În această toamnă luminoasă și mereu tînără a maestrului stăruie, cu întreaga dîrzenie a șirului de ani, tăria unei primăveri constante. O pătrundere permanentă într-o concepție mereu proaspătă și bărbăția robustă a creației depline; între frăgezimea și horbota scrisului său și adîncimea cugetului; între frumusețea neostenită din fiecare foaie scrisă și viziunea mereu nouă a poporului îndrăgit, care se plămădește astăzi clocotitor în lumina unei vieți noi, iată taina noilor succese ale marelui artist Sadoveanu.

Pe acest drum, pe care îl dorim cît mai lung, așteptînd să ne dăruiască noi cărți, îi aducem maestrului Mihail Sadoveanu omagiul nostru, felicitările noastre pline de dragoste și de recunoștință.

GAZETA LITERARĂ

Moara de la Stalingrad

Stă moara fără geamuri, în ruină,
Ca o strigoaie prinsă de lumină,
Vedenie-mpietrită, ca din iad!
E moara de la Stalingrad.

Deasupra trece-n zbor, pripită, cioara,
Și nu se lasă cînd zărește moara,
Nici corbii negri peste ea nu cad, —
Pe moara de la Stalingrad.

În jurul ei palate se ridică,
Se face moara-ncet-încet mai mică.
Dar niciodată nimeni n-a uitat
De moara de la Stalingrad.

Privind cu ochii orbi în gol, departe,
Ea-și amintește măciniș de moarte,
Vieți de om în ea s-au măcinat,
În moara de la Stalingrad.

Pe vremuri moara măcina bucate
Din necuprinsul stepelor bogate, —
Făină bună la popor a dat
Ea, moara de la Stalingrad.

Dar, vai! trimise Hitler, căpcăunul,
Oștirile-i cu tancul și cu tunul,
Să taie prin măreața Volgă vad,
La moara de la Stalingrad.

Și-acele hîde fiare de oțel
Făcuta-n jurul morii crunt măcel,
Atuncea-n luptătoare s-a schimbat
Și moara de la Stalingrad.

Și frămîntă luni șase moara trupuri
De nemți cu zvastici, grupuri după grupuri,
Pînă ce sînge negru s-a vărsat
Din moara de la Stalingrad.

Apoi din nou lumină s-a făcut,
Orașul și mai mîndru a crescut,
Doar zidul ei stă șui și înnoptat,
Al morii de la Stalingrad.

Mai mult ea nu va măcina de pîine
Și pururi semn de cobe va rămîne,
Să știe lumea ce s-a întîmplat
Cu moara de la Stalingrad.

Să știe toți de cruntul măciniș,
Acei ce cată chiondârîș, pieziș,
Că moara, însăși moara a luptat,
Da, moara de la Stalingrad.

Acum e moara rece și pustie
Alt măciniș de vieți n-ar vrea să-i vie
Dar vai și-amar de dușmanii ce cad
Sub moara de la Stalingrad!

Mihai Beniuc

Cartea de literatură politică

„Politica a fost mai întîi arta de a împiedeca oamenii să se amestece în ceea ce îi privește".

„În epoca următoare s-a adăugat arta de a constrînge oamenii să decidă asupra celor ce nu pricep".

Aceste două observații au fost făcute pe baza experienței democrațiilor apusene, în epoca de după primul război mondial, de către unul din cei mai marcanți reprezentanți ai burgheziei franceze.

Această concepție asupra politicii punea pe conducătorii burgheziei la adăpost de orice critică ideologică ridicată din mase și le asigura o comoditate la adăpostul unei aparențe.

De altfel, politica era o indeletnicire verbală. Se vorbea! Se vorbea mult și se promitea și mai mult. Deși vorbitorii nu prea știau latinește, învățaseră prin îngăduința și indiferența maselor sau din instinct de conservare că „verba volant, scripta manent". Asta-i făcea să vorbească orice, cu siguranța că nu rămîn urme ca corp delict, și să se ferească de tot ce-i scris.

Cărți de ideologie politică nu s-au prea văzut. „Marii" oameni politici, cînd au uitat de dictonul latinesc și au avut imprudența de a scri, s-au compromis. Unul ca Maiorescu cu nota ca un zarzavagiu: „Luna asta a fost bună; am încasat onorarii de 1500 lei"... sau alte asemeni constatări ideologice.

Cînd nu făceau asta, compromiteau pamfletul ca gen literar, caligrafiind în broșurele sau cărți cu denumiri coloristice, înjurătura neașa.

Literatura politică a cunoscut la noi un avînt după 23 August 1944 și atunci a izbucnit în torentul revoluției culturale. În socialism, legea lui fundamentală ca și mobilul activității omenești individuale, nu mai au interesul să fie ascunse. Dimpotrivă. Ele sînt un motor pentru activitatea multilaterală, materială, a tuturor cetățenilor.

Într-o societate socialistă orice om trebuie să fie conștient, să știe ce vrea și de ce vrea, să cunoască toate problemele pentru a se pronunța asupra lor în cunoștință de cauză.

Lupta între cele două lagăre care se înfruntă astăzi în lume își găsește expresia și în lupta ideologică. Pentru a înțelege esența, însemnătatea și perspectivele acestei lupte între teoriile reacționare și ideile înaintate, este nevoie să se cunoască izvoarele reale ale apariției acestor idei teorii, concepții despre lume, natura lor de clasă, rolul lor în dezvoltarea societății...

Și toate acestea trebuiesc cunoscute nu numai de conducători, iar masele să decidă asupra a ceea ce nu pricep, ci de fiecare cetățean conștient.

Această grea sarcină a fost preluată de către Editura de Stat pentru Literatură Politică.

În cei zece ani de activitate, această editură și-a îndeplinit această misiune. O demonstrează nu numai cifrele: a editat 4260 de titluri al căror tiraj total se ridică la 143.000.000 exemplare. Dar o demonstrează în aceeași măsură conținutul bogat, complex, multiplu și variat al cărților tipărite, — de la publicarea celor mai importante opere ale lui Karl Marx, Fr. Engels, V. I. Lenin și I. V. Stalin, adică a clasicilor marxismului, pînă la culegerea în broșuri și volume a documentelor din istoria P.C.U.S. și P.C.R. ca și a cuvîntărilor și articolelor conducătorilor Statului Sovietic și ale conducătorilor Partidului Muncitoresc Romîn, rostite și scrise în diverse împrejurări legate de multiplele aspecte ale vieții de astăzi și de problemele interne și internaționale.

Cu acest conținut plin de idei și de învățăminte, cartea de literatură politică constituie un important sector al propagandei scrise a partidului. Ea însă nu este numai un ajutor prețios și necesar activiștilor de partid sau celor ce urmează cursurile serale de partid, ci și un mijloc de luminare directă a fiecărui cetățean care trebuie să fie bine înarmat ideologic în lupta la care participă.

Scriitori din cei mai de seamă, maestrul Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Petru Dumitriu, Marcel Breslașu, Eugen Frunză, Lucia Demetrius și alții ale căror nume apar pe copertele acestei edituri, au adus contribuția lor prețioasă la răspîndirea ideilor progresiste.

Prin activitatea Editurii de Stat pentru Literatură Politică, întregul conținut bogat al ideologiei socialiste devine un bun al maselor largi populare și se transformă într-o uriașă forță materială.

Demostene Botez

EI AU LUPTAT PENTRU PATRIE

MIHAIL ȘOLOHOV

Înainte de a se ivi zorile, un vînt puternic și cald de primăvară se năpusti dinspre sud peste țarinile întinse. Pe drum, bălțoacele cu omăt, prinse noaptea de îngheț, porniră a se topi. Prin ripe, ultimele resturi de zăpadă poroasă, înghețată și ea peste noapte, se așeza troznind. Aplecați sub bătaia vîntului și întinși aproape de pămînt, norii, ca niște pînze negre, pluteau sub cerul negru, alungați spre răsărit, iar nenumărate stoluri de gîște și rațe, care au așteptat căldura la jumătatea drumului, vîslind mai iute decît mersul lor încet și solemn, tăiau cu aripile aerul umed și, țipind și umplînd văzduhul cu un murmur surd de bucurie, se îndreptau spre locul unde își făceau cuiburile întotdeauna.

Agronomul șef al S.M.T. din Cernoiar, Nikolai Strelțov, se trezi înainte de a răsări soarele. Obloanele scîrțîiau, vîntul gemea subțire în horn, o foaie de tablă — bătută prost în cuie — se izbea de acoperiș. Strelțov stătu întins mult timp pe spate, cu mîinile după ceafă, privind tăcut albastrul fumuriu dinainte de revărsatul zorilor și ascultînd ba vîntul care se lovea de peretele casei, ba respirația liniștită, ca de copil, a soției sale, care dormea alături.

În curînd, începură să cadă pe acoperiș picături mari de ploaie, vîntul se mai potoli oleacă și se auzea cum susură apa în surdină și cade greoi și moale pe pămîntul umed.

Strelțov nu mai putea dormi. Se sculă și, pășind încet, cu picioarele goale, pe podeaua care scîrțîia, se apropie de masă și după ce aprinse lampa, se așeză să fumeze o țigară. Un frig tăios, care venea prin golul dintre scîndurile nelegate bine, îl învălui îndată. Strelțov își strînse greoi picioarele lungi, se așeză comod și ascultă: ploaia nu avea de gînd să stea, se întețea mereu.

„E bine! Va fi un surplus de umezeală, — își spuse Strelțov mulțumit și hotărît îndată să plece dimineața pe cîmp, să vadă semănăturile și arăturile de toamnă din colhozul „Drumul spre comunism".

Isprăvindu-și țigara, Strelțov se îmbrăcă, încălță o pereche de cizme scurte de cauciuc, aruncă pe umeri o manta, își căută șapca, dar n-o găsi nicăieri. O căută mult sub cuierul din tinda slab luminată, o căută sub masă și în dulap. Apoi, pășind încet prin dormitor, se opri o clipă lîngă patul unde Olga dormea cu fața întoarsă spre perete. Părul ei bălai, cu o șuviță roșcată, era întins și răvășit pe pernă. Breteaua cămășii de noapte, de un alb orbitor, abia atingînd o aluniță roșie și rotundă, se înfunda în umărul plin și negricios al soției.

„N-aude nici ploaia, nici vîntul... Doarme, parcă ar avea conștiința curată, ca un copil" își spuse Strelțov, privind cu dragoste și ură profilul ascuns în umbră al soției sale.

Strelțov mai stătu cîteva clipe lîngă pat, cu ochii închiși, cu inima strînsă de durere, care-i trezi în minte cîteva întîmplări răvășite și poate nu din cele mai vii, ale trecutului său fericit, și simți cu toată ființa cum îl părăsește încet și cu o nestăvilită forță bucuria pe care i-o stîrnise această ploaie, dinainte de ivirea zorilor, acest vînt puternic care, odată cu apropierea muncilor grele și plăcute pe cîmpiile colhoznice, alunga lîncezeala din timpul iernii.

Strelțov ieși pe verandă fără șapcă. Altfel simți acum decît în alți ani bătaia de aripi a rațelor sub cerul învăluit de nori și nici stolurile de gîște care gemeau și chemau din depărtare nu stîrniră în el marea lui pasiune de vînător. În clipa aceea, cît privise fața scumpă și totuși străină a soției sale, Strelțov își învenină conștiința. Tot ce-l înconjura acum i se părea altfel. Chiar și această lume imensă și fără de hotar, trezită la o nouă viață, părea o altă lume.

Ploaia se întețea. Mici picături căzură din belșug, pieziș și udau pămîntul ca o ploaie de vară. Stînd cu capul descoperit în ploaie și vînt, Strelțov adulmecă lacom, nădăjduind să prindă aroma dulce o ciornoziomului care se dezgheța, — dar pămîntul era încă rece și nu avea nici un miros. Și nici această ploaie, prima ploaie de primăvară, fără suflu și fără culoare, acum înainte de revărsatul zorilor, nu avea aroma proprie ploilor de primăvară, sau așa i se păru lui Strelțov.

Își trase peste cap gluga mantalei și porni spre grajd, pentru a pune calului fin. Voronok auzi de departe apropierea stăpînului său, necheză încet, mișcă nerăbdător picioarele dinapoi și bătu cu potcoavele în podeaua de scînduri.

În grajd era uscat și cald și miros de vară trecută, de fîn stătut, de sudoare de cal. Strelțov aprinse felinarul, puse în ieslă fîn și-și trase gluga de pe cap. Calul nu se simțea bine singur în grajdul întunecat. Adulmecă fînul fără să vrea, strănută și se apropie de stăpînul său, pufnind încet cu buzele lui mătăsoase pielița subțire de pe obrazul stăpînului său, sufland cu gingășie; dînd de mustața aspră a lui Strelțov, sforăi nemulțumit și-i sufla cu respirația fierbinte în obraz fîn mestecat, apoi începu să se joace și să-i mestece mînecă mantalei.

Ilustrații de ANG. PETRESCU

Cînd Strelțov era în apele lui stătea întotdeauna de vorbă cu calul și se lăsa să fie mîngîiat. Dar acum nu avea chef pentru așa ceva. Împinse calul cu brutalitate și se îndreptă spre ușă.

Neființd încă destul de sigur de proasta dispoziție a stăpînului său, Voronok se întoarse vioi și-i acoperi trecerea cu spatele. Strelțov, mirat și el de ceea ce face, lovi calul cu pumnul și strigă cu glas răgușit:

— Du-te dracului, îți arde acum de joacă!

Voronok tresări speriat, topăi mărunt, se dădu înapoi și-și strînse spatele lîngă perete. Strelțov fu cuprins de un sentiment de rușine pentru fapta lui necugetată. Luă felinarul din cui, îl lăsă pe podea, fără să-l stingă, se așeză lîngă ușă pe șea și aprinse o țigară. După cîteva clipe spuse în șoaptă:

— Iartă-mă, frate; se întîmplă attea în viață...

Voronok își răsuci deodată grumazul, întoarse un ochi vioriu către stăpînul său, care stătea cu capul plecat, apoi începu să mestece alene fînul, care i se fărîma în dinți.

În grajd plutea un miros de ierburi de stepă uscate, afară cernea o ploaie mărunță ca de toamnă, susurînd pe acoperișul de stuf, în lumina cenușie și tulbure a zorilor... Strelțov rămase mult timp cu capul plecat, cu coatele lăsate pe genunchi. Nu avea nici o poftă să se întoarcă în odaia unde dormea Olga, nu voia să vadă părul ei bălai, ușor învălurat și răvășit pe pernă, alunița aceea pe umărul negricios, pe care el o cunoștea atît de bine. Aici, în grajd, se simțea mai bine și era mai liniștit...

Strelțov deschise ușa, abia cînd afară se lumina de-a binelea. Valuri de negură cenușie atîrnau deasupra ploilor desfrunziți. Clădirile S.M.T. se înecau în valuri de ceață tulbure, cătunul abia se zărea în depărtare. Crengile subțiri de salcîm alb, arse de ger, tremurau, lovite de vînt. Și, deodată, în această liniște dinainte de revărsatul zorilor, plină de o tristețe străină acestor locuri, se auzi țipătul unui stol de cocori care veneau de sus, de dincolo de neguri și se lăsau pe pămînt.

Inima lui Strelțov se strînse de durere. El se ridică îngrijorat, ciuli urechile și ascultă țipătul, care se topea, al cocorilor; apoi gemu încet, ca-n vis, și spuse în șoaptă:

— Nu, nu mai pot! Trebuie să vorbesc cu Olga limpede... Nu mai pot! Nu mai am putere!

Așa începu fără bucurii prima și adevărata zi de primăvară a lui Nikolai Strelțov, omul su sufletul străvit de durere și de gelozie.

Dar în aceeași dimineață, cînd răsări soarele, pe un dîmb argilos, lîngă casa unde locuia Strelțov, ieși din pămînt primul fir de iarbă. Vîrful lui ascuțit, de un verde palid, trecea prin țesutul rupt al unei frunze de arțar.

(Continuare în pag. 3-a)

Congresul scriitorilor R.S.S. Ucrainene

La 27 octombrie s-a deschis la Kiev, în sala de ședințe a Sovietului Suprem al R.S.S. Ucrainene, Congresul al 3-lea al scriitorilor sovietici ai Ucrainei. La lucrările Congresului au luat parte membrii Prezidiului și secretarii C.C. al Partidului Comunist al Ucrainei, reprezentanții organizațiilor scriitoricești din republicile frățești, delegația conducerii Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S.

Congresul a fost deschis de Al. Korneiciuk care a rostit o cuvîntare introductivă, după care M. Bajan, președintele Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor Sovietici ai Ucrainei, a expus raportul, intitulat „Situația și sarcinile literaturii sovietice ucrainene".

Raportul a trecut în revistă realizările scriitorilor Ucrainei sovietice în perioada ce a trecut de la Congresul al II-lea, subliniind sprijinul permanent acordat de Partidul Comunist scriitorilor în lupta pentru puritatea ideologică în literatură și creșterea continuă a măiestriei artistice. Un mare ajutor în munca scriitorilor l-a constituit întîlnirea unui grup de literați ucraineni cu tovarășul N. S. Hrușciov, care a avut loc în primăvara acestui an.

În domeniul prozei, raportul a subliniat necesitatea tratării mai adînci și lărgirii tematicei de actualitate și desăvîrșirii continue a măiestriei artistice.

Scoțînd în evidență succesele liricei ucrainene, raportul a constatat creșterea îmbucurătoare a rîndurilor poeților cu cadre tinere talentate, insistînd asupra influenței binefăcătoare a poeziei contemporane ruse asupra măiestriei artistice a poeților ucraineni.

M. Bajan a acordat o atenție importantă criticii literare, insistînd asupra cotiturii din ultimul timp în acest sector, marcată prin apariția unor lucrări valoroase în domeniul istoriei literaturii ucrainene și a unui număr de monografii de critică și teorie literară.

În încheiere, raportorul a analizat diferite probleme organizatorice. El a subliniat creșterea organizației scriitorilor ucraineni, activitatea cadrelor tinere și a expus sarcinile Uniunii Scriitorilor Ucrainei în domeniul educării și îndrumării ideologice și de creație a scriitorilor.

Scriitorul L. Dmiterko a dezvoltat apoi coraportul despre „Dramaturgia și scenariul dramatic sovietic ucrainean", iar scriitoarea N. Zabila a expus coraportul despre „Literatura sovietică ucraineană pentru copii".

La discuții au luat cuvîntul: M. Rîlski, O. Gonciar, V. Sobko, N. Rîbak, Al. Malișko, S. Mihalkov, B. Riurikov, P. Kozlaniuk, B. Paliciuk, ministrul Învățămîntului al R.S.S. Ucrainene D. Pinciuk, ministrul culturii al Republicii L. Litvin și alții. Au luat de asemenea cuvîntul și reprezentanți ai scriitorilor din republicile frățești.

Congresul a fost salutat de o delegație de colhoznici și de o delegație a uzinei mecanice din Kiev.

La 1 noiembrie, Congresul a luat sfîrșit, adoptîndu-se o hotărîre care să mobilizeze pe scriitori pentru obținerea unor noi succese.

A fost aleasă noua conducere a Uniunii Scriitorilor din R.S.S. Ucrainene. Președintele consiliului de conducere a fost ales M. Bajan.

(Fragment din noul roman, cu același nume, al lui M. Șolohov)

- (Continuare în pag. 3-a)

Problema eroului pozitiv în dezbaterea scriitorilor sovietici

Viața literară din Uniunea Sovietică trece în prezent printr-o perioadă de mare însuflețire, prilejuită de apropierea celui de al II-lea Congres al scriitorilor.

Revistele literare au introdus o rubrică nouă intitulată „Preds' iezdovskaia tribuna", adică „Tribuna dinaintea congresului". De pe această tribună iau cuvîntul, alături de scriitori și critici literari, și pedagogi și activiști pe tărîm obștesc și muncitori, colhoznici, etc. In Uniunea Sovietică literatura a devenit o cauză vitală a tuturor oamenilor muncii. Iată de ce interesul pentru discuție este atît de puternic, iată de ce ea se caracterizează printr-o mare bogăție și varietate a problemelor ridicate.

Discuțiile literare din Uniunea Sovietică sînt pentru noi o minunată școală de dezbatere a problemelor de creație, totdeauna în lumina misiunii principale a literaturii de a sluji cauza poporului. In același spirit, adică avînd la bază principiul partinității comuniste, a fost dezbătută și problema eroului pozitiv.

Problema ca atare a mai fost ridicată cu diverse prilejuri, însă mai intens dezbaterea s-a pornit în urma unui articol apărut în „Komsomolska a Pravda". Pentru acest articol („Forța eroului pozitiv") profesoara A. Protopopova și-a ales drept motto următoarele cuvinte ale lui Makarenko:

„Sînt convins că în cazul în care cineva va crea în viitor în literatură tipul omului ideal, atunci munca noastră, a pedagogilor, va fi în mod sensibil ușurată".

Considerînd că realitatea sovietică, prin însăși natura ei, prin activitatea zilnică în care sînt antrenați oamenii, creează condițiile necesare pentru nașterea și creșterea unui asemenea tip de om, A. Protopopova trage concluzia că „crearea chipului eroului ideal apare astăzi ca una din problemele de bază ale literaturii sovietice contemporane".

„Realitatea noastră — argumentează A. Protopopova — oferă scriitorului posibilitatea nelimitată pentru crearea unei personalități ideale. La temelia faptelor eroice cu care patria noastră uimește azi întreaga lume stă minunatul, puternicul popor sovietic. Oamenii sovietici, cu munca lor plină de abnegație, cu ura lor neînfrîcată față de tot ce e dușmănos scopurilor lor nobile, cu nesecata lor dragoste de patrie, de om, de pace în întreaga lume, sînt oamenii vii, cu setea lor nepotolită de cunoaștere și cu avîntul lor fierbinte, impetuos, către visul luminos al omenirii — comunismul. Oare acești oameni nu reprezintă un material minunat pentru un artist însuflețit de dorința de a crea chipul omului care să devină un ideal pentru multe generații?"

Această sarcină profesoara A. Protopopova o pune în strînsă legătură cu misiunea educativă a literaturii. Oamenii sovietici construiesc comunismul, dar atît construirea comunismului, cît mai ales viața în societatea comunistă, presupun educarea oamenilor în spiritul celor mai înalte principii morale. Tineretul o simte, își dă seama că fără călirea unor caractere demne de epoca comunismului, întreaga construcție va rămîne suspendată în aer. De aceea, tot mai mulți tineri își pun întrebarea: cum trebuie să fie omul societății comuniste? Tineretul își închipuie și-și oprindește viața în conformitate cu *acest* ideal, dar „el vrea să vadă idealul întruchipat într-un chip viu". Eroul ideal al zilelor noastre există în realitatea sovietică. Dar „oamenii ideali nu stau deocamdată alături de fiecare tînăr și tocmai de aceea literatura este chemată să folosească întreaga forță a generalizării artistice pentru a face din chipul eroului ideal un bun al tuturor".

Analizînd în continuare în ce măsură literatura a îndeplinit această sarcină a sa, A. Protopopova ajunge la concluzia că una din cauzele principale care au împiedicat-o s-o facă a fost o teorie „putredă" după care:

„In viață nu sînt oameni fără lipsuri. Iar literatura oglindește viața așa cum este. Apoi vedeți, nici nu e interesant un om fără lipsuri, e plicticos. Parcă n-ar fi un om, ci o icoană".

Autoarea protestează cu tărie împotriva unei atari concepții, citînd din nou cuvintele lui Makarenko:

„Cît de comod devine să trăiești dacă crezi: calități am, lipsuri există de asemenea. Iar apoi vine autoconsolarea: dacă n-ar exista lipsurile, ar fi o schemă și nu om. Lipsurile trebuie să existe pentru culoare... Iar eu am spus: nici un fel de lipsuri nu trebuie să existe. Și ce credeți? Apare o schemă? Nu, apare un om minunat, plin de originalitate, cu o bogată viață personală".

Punctul de vedere al profesoarei A. Protopopova a fost combătut de mai mulți scriitori, printre care articole mai importante au scris A. Beliașvili și Vera Ketlinskaia. Deși amîndoi recunosc că în centrul literaturii sovietice trebuie să stea figura eroului pozitiv, se ridică totuși împotriva formulei „eroului ideal", considerînd-o dogmatică și influențată de teoria mai de mult demascată a lipsei de conflict.

„Nu încape îndoială că eroul principal și animator al literaturii noastre este eroul creator, purtător al unei înalte morale, avîntat înainte spre noi și noi victorii.", — spune A. Beliașvili. Dar scriitorul adaugă:

„Dar asta — dacă s-ar putea spune așa — este doar o latură a vieții eroului nostru pozitiv. Și oare ar fi just dacă literatura noastră s-ar ocupa în mod exclusiv de zugrăvirea acestela?"

Vera Ketlinskaia de asemenea respinge cerința „eroului ideal", susținînd că o atare tendință duce în mod inevitabil la lipsa de conflict și la didacticism. „Nu este just că rolul educator al literaturii este cu atît mai mare cu cît eroul este mai ideal". Pentru că literatura zugrăvește viața în dezvoltare în consecință este chemată să arate cum se formează caracterul unui erou pozitiv. Iar dacă eroul apare cu un caracter ireproșabil, gata format, atunci cititorul prea puțin poate învăța din exemplul vieții sale. Intr-un erou ideal, format undeva în afara romanului, cititorul nu se va recunoaște nici pe sine însuși, nici pe tovarășii săi".

Vera Ketlinskaia socoate că misiunea principală a literaturii este de a arăta cum elementul pozitiv, nou, generat de epoca socialistă, învinge în fiecare om laturile slabe, moștenite din lumea veche.

„S-ar putea spune — susține scriitoarea — că în centrul concepțiilor estetice ale societății noastre socialiste despre eroul pozitiv stă elementul activ în caracterul omului: orientarea ideilor spre scopul propus, inflexibilitate, îndîrjire, tărie, energie. Unui erou i se va ierta greșeala, dar nu i se va ierta pasivitatea. Slăbiciunile sale omenești cititorul le va înțelege, dar el va fi extrem de exigent față de *hotărîrea* pe care o ia eroul, pentru că el știe, vede, crede — omul înaintat al societății noastre. Cu toate greutățile și șovăielile își va croi totuși calea spre o hotărîre dreaptă, curajoasă, principială"

Cele trei articole au stîrnit ecouri puternice. Nenumărate scrisori, articole, observații au fost trimise redacțiilor ziarelor „Komsomolskaia Pravda" și „Literaturnaia gazeta" din partea unor scriitori vîrstnici și tineri, dar mai ales din partea cititorilor. Majoritatea se ridicau împotriva părerii după care „eroul ideal" n-ar fi necesar literaturii. In special cititorii cereau să se transmită scriitorilor dorința lor arzătoare de a întîlni în paginile cărților eroi care să reprezinte pentru ei modele după care să-și poată orienta viața.

„Nu încape îndoială — scriau, de pildă cititorii G. Cerneaev și V. Kabanov redacției „Komsomolskaia Pravda" — că oamenii buni cu lipsuri și oamenii răi cu unele trăsături bune trebuie să fie arătați în literatura. Dar nouă ni se pare că nu acești oameni cu „puncte negre" sînt principalii eroi ai literaturii sovietice, nu ei exprimă esența forței noastre sociale. Mișcarea noastră furtunoasă spre comunism nu o conduc ei, ci oamenii liberi de orice încătușări de meschinărie, micime, lașitate, și alte vicii".

„Nouă ne trebuie — putem citi într-o altă scrisoare — un erou al zilelor noastre, care să fie un ideal pentru gîndurile și visele noastre".

Afirmațiile scriitorului Beliașvili că în viață ar exista oameni pozitivi care comit totuși fapte foarte urîte, au întîmpinat obiecțiuni categorice din partea mai multor cititori.

A stîrnit obiecțiuni și afirmația scriitoarei Vera Ketlinskaia că orice personaj pozitiv ca să fie viu trebuie să fie zugrăvit în formare; că altfel chipul omului se va transforma într-o schemă. In articolul lor publicat în „Komsomolskaia Pravda", V. Rusakov și I. Ivascenko arată că literatura sovietică cunoaște și eroi pozitivi tot atît de vii, care au intrat în acțiune deja formați. Astfel sînt: Juhrai din „Așa s-a călit oțelul" de Ostrovski, Vorobiov din „Povestea unui om adevărat" de Polevoi, Levinzon din „Infrîngerea" de Fadeev.

Elemente noi, foarte interesante, a adus în discuție scriitorul A. Medinski. El a subliniat că partea slabă a articolului profesoarei Protopopova constă în tendința de a „fabrica" chipul „eroului ideal" după rețete. Medinski se declară de acord cu A Beliașvili și V. Ketlinskaia că „tonul imperativ prin care se recomandă scriitorilor nu a se îndrepta spre căutarea unui erou ideal, ci o listă definitivă a tuturor calităților pe care acest erou trebuie să le aibă, conține pericolul poleirii realității, pericolul alunecării pe panta conformistă a dozării laturilor negative și pozitive, pericolul schematismului și al didacticismului".

Dar, declarîndu-se de acord cu respingerea unui asemenea fel de a pune problema eroului ideal, Medinski se ridică împotriva tendinței de a arunca afară din copaie odată cu apa și copilul. „Nu înțeleg de ce, — scrie el — respingînd impunerea unui ideal mort, trebuie să respingem și principiul idealității?"

Medinski polemizează cu acea parte a articolului Verei Ketlinskaia unde ea afirmă că rolul scriitorului se reduce la a afla, a studia și a reflecta procesul învingerii a ceea ce e vechi și al creșterii firești a noului.

„Dar oare scriitorul — se întreabă Medinski — nu poate să aducă nimic el însuși în acest proces firesc și deci într-o oarecare măsură spontan? Oare nu poate deveni un catalizator care să accentueze și să accelereze procesul? Oare nu poate ajuta la formarea omului nou prin concepția sa asupra omului ideal?"

Medinski se pronunță în concluzie pentru un erou ideal al literaturii, care să reprezinte culmea calităților morale ale epocii, dar cu condiția ca idealul să nu fie rupt de realitate, eroul respectiv să fie un erou ideal al realității contemporane și nu o personalitate excepțională fără rădăcini în viață.

Pentru că... și astfel ajungem spre latura principală a discuției, *un asemenea erou există în viață.*

Un învățămînt deosebit de prețios pentru literatura noastră, pe marginea discuțiilor din Uniunea Sovietică, rezidă în sublinierea ideii că în centrul discuției ar trebui să stea nu problema „cum să construim eroul pozitiv", ci problema „cum este eroul pozitiv".

„Pentru a crea chipul eroului pozitiv — scrie scriitoarea Galina Nikolaeva — noi trebuie să cunoaștem viața lui reală și lupta sa, tot atît de bine cum le cunoaște el însuși. Scriitorul trebuie să stea cel puțin la nivelul eroului său pozitiv".

„Pentru ca să zugrăvească un activist din cadrele superioare ale partidului, scriitorul însuși trebuie să desfășoare o activitate partinică. Pentru ca să zugrăvească amănunțit, cu finețe și adevărat sufletul eroului zilelor noastre, scriitorul trebuie să devie el însuși un om, cu care eroii să vorbească nu așa cum vorbesc cu cîte un corespondent călător sau cu cîte un prieten întîmplător și superficial, ci așa cum vorbesc cu un tovarăș de arme, revoluționar, comunicîndu-i cele mai scumpe și adînci gînduri și simțiri de ale lor. A fi la înălțimea adevăratului erou al zilelor noastre — iată după părerea mea, lucrul cel mai greu, dar fără de care nu este posibilă crearea unui chip viu și adevărat. Cînd scriitorul nu este în stare să obțină aceasta, sau cînd el, dintr-un motiv sau altul, trădează aceste calități, el suferă un eșec".

Vorbind despre cele mai reușite chipuri pozitive ale literaturii sovietice, Galina Nikolaeva scrie:

„Comun pentru toate aceste chipuri este saturarea lor cu spiritul partinic de luptă, cauza vieții lor este slujirea plină de pasiune a partidului. Tocmai această calitate le și face să fie atît de scumpe poporului, transformîndu-le într-un fel de conducători. Sînt eroi care cheamă, care ne ajută să mergem înainte.

Marx vorbea despre comunism ca despre „însușirea esenței omenești de către om și pentru om", despre eliberarea sub socialism a tuturor sentimentelor și calităților umane.

Literatura trebuie să privească construcția comunismului în primul rînd nu din punct de vedere economic sau tehnic, dar tocmai din punct de vedere al însușirii esenței omenești de către om și pentru om, din punctul de vedere al eliberării adevăratelor sentimente și calități umane. Și

M. Novicov

(Continuare în pag. 4-a)

RECENZIE

„SATIRĂ ȘI UMOR" de S. Mihalkov

Traducerea în românește a fabulelor lui Serghei Mihalkov, datorită lui Virgil Teodorescu, ne face să înțelegem că autorul lor a avut dreptate scriind la sfîrșitul uneia dintre ele:

„Și iac-așa, iei pana, faci ce faci,
Scrii despre fiare, păsări și gîndaci,
Dar cînd te uiți, ai scris pe nești ute
Despre obraze bine cunoscute".

Căci aceste „obraze bine cunoscute" — despre care scrie Serghei Mihalkov — sînt și pentru noi, cum sînt pentru el și compatrioții săi, cunoștințe de care ne izbim adesea în viața de toate zilele. Și poate, dacă am fi sinceri pînă la capăt, am recunoaște că uneori se întîmplă ca unul dintre aceste obraze să fie chiar cel pe care îl spălăm noi în fiecare dimineață. Bucurîndu-ne de faptul că fabulele lui Serghei Mihalkov îndreaptă degetul nostru arătător spre vinovații din preajmă, sîntem încredințați că, dacă și despre noi este vorba în ele, se vor găsi destui adepți ai lui Horațiu care să strige: *„De te fabula narratur!"*

Morala este desori exprimată la sfîrșitul fabulelor lui Serghei Mihalkov ca un quod erat demonstrandum:

„Această fabulă să fie de-nvățătură
tuturor
Celor ce se-nvîrtesc în jurul mai marilor neîncetat
Și care poate din obișnuință,
Sînt gata să considere sentință
Orice strănut al lor,
Orice căscat".

Invățătura expusă de-a gata în final nu seamănă însă cu bulinul care-ți este administrat în scopuri curative, cu toată ținuta didactică a acestor concluzii. Și aceasta pentru că, ceea ce precede concluziilor este viu, este zugrăvit cu arta unui bun cunoscător al caracterelor omenești și al potrivitelor costume confecționate din piei de animale.

In fabula din care citam mai sus, și care se cheamă: *„Cei ce au pătimit fără vină"* aflăm un moment foarte sugestiv și foarte propice dezvăluirii caracterelor personajelor. La un concert pe plai a fost poftit și leul. Pe mica scenă apare întîi graurul *„tulburat de aceste simandicoase fețe"* care-și dă toată silința să-și arate arta. Deși *„suia spre slavă glasul lui de aur"*, curînd s-a observat că leul nu-l ascultă și că plictiseala i se așternuse pe obraz. Urmează să-și arate calitățile Privighetoarea care cîntă *„cu măiestrie aleasă / Cu triluri dulci și calde / Și gingașe și-nalte!"* Dar leul se ridică—spune fabulistul— *„își ia nevasta și se duce acasă!"* E acesta prilejul să-și arate vulpea șiretenia cunoscută, servilismul, cerînd ca soliștii să fie trimiși să mai învețe în cor, căci concertul a fost o adevărată rușine. Și, în timp ce vinovații fără vină pătimeau, s-a aflat că leul a fost indispus din pricina unui junghi în pîntec, deoarece mîncase prea mult. Morala pe care o citam mai sus spune și ea că nu chiar despre vulpe este vorba. Micul fragment dramatic care se desfășoară în fața noastră are însă însușiri artistice deosebite—conflictul bine reliefat, schița rapidă dar expresivă a caracterelor, desfășurarea ascensivă a acțiunii, — care dau cititorului o imagine pregnantă și concretă a unor vicii, fără să le desprindă de oamenii care le manifestă, fără schematism și fără didacticism.

Volumul lui Serghei Mihalkov *„Satiră și umor"* este plin de asemenea mici bijuterii literare, care îmbină armonios dramaticul cu epicul, biciuind moravuri, mentalități, deprinderi pe care orînduirea de tristă memorie a burgheziei le-a lăsat moștenire. *„Vidra o fi, dar nu-i aceea"* este o amuzantă dar și plină de miez poveste a vidrei care, dobîndind în codru un post foarte important, ținea și pe urs în anticameră, fără speranța de a mai fi primit, iar la orice cerere răspundea: *„Vom controla l"*, *„Să mai aștepte l"* etc.. Iar animalele își

spuneau pe bună dreptate: *„E vidra, da, dar nu e aceea de noi știută altădată"* și poetul adaugă în final, în atenția acelora care se vor fi făcut vreodată vinovați de păcatul vidrei:

In sala de-așteptare a sovietului
oraș
Printre șoptitele cuvinte
In zgomotul de scaune, de pași,
Această temă mi-a venit în minte".

Satira lui S. Mihalkov se desfășoară de pe pozițiile unui om care crede cu toată puterea în sănătatea societății în care trăiește și are convingerea fermă că toate aceste aspecte negative sînt și vor fi cu strășnicie înfierate de oamenii sovietici. De aceea el vorbește în numele lor, avînd siguranța că, odată cu el, milioane de oameni vor fi bucuroși, de pildă ca Ivan Ivanici care a fost grei bolnav și s-a însănătoșit *„cînd i-a aflat poporul leacul..."* (Intr-o bună zi Ivan Ivanici a fost eliberat din postul care-l făcuse să uite de prieteni și chiar de familie, să fie vesnic țîfnos, morocănos, nemulțumit și să țipe pînă răgușea: *„Sînt ocupat! Nu sînt acasă"* etc.) La sfîrșitul fabulei *Polkan și Șavka* în care poetul arată cum a murit ca un viteaz dulăul Polkan luptîndu-se cu lupii, în timp ce Șavka voind să scape a trădat turma de vite și a murit ca un nemernic, Serghei Mihalkov scrie:

Morala fabulei ușor e înțeleasă
După Polkan îmi pare rău
De Șavka nici nu-mi pasă".

Simți în această concluzie formulată la persoana întîia solidaritatea poetului cu poporul său care strivește sub dispreț pe trădători.

In *„Lupul ierbivor"*, un usturător portret al imperialiștilor, simți, de asemenea, imensul hohot de rîs al poporului sovietic care cunoaște și el în limba lui un proverb care pe românește sună: „Lupul își schimbă părul, dar năravul ba".

Aceste scurte însemnări despre volumul lui Serghei Mihalkov nu pot nici pe departe demonstra valoarea deosebită a satirei sale, variată tematic, îndrăzneață și viguroasă prin poziția ideologică din care izvorăște. Totuși, oricît de sumare ar fi, ele nu se pot însă încheia fără să consemneze săgețile poetului din *„De risul curcilor"*, *„Pegasul și poetul"*, *„Elefantul pictor"*, îndreptate împotriva acelor critici literari dogmatici și sterili care stînjenesc creația vie, impunîndu-i schemele lor, cît și împotriva acelor creatori care, cum zice poetul, încalecă Pegasul *„cu dosu-n față"* și-l mînă într-un cerc închis și în trap mărunt, căci le e frică să zboare. Să ne străduim să-i recunoaștem după aceste indicii.

Volumul lui Serghei Mihalkov confirmă în mod strălucit posibilitatea dezvoltării în literatura realismului socialist a satirei incisive, virulente, care să contribuie la extirparea a tot ceea ce e putred, cangrenat, în societate. Scriitorii noștri ar trebui să urmeze mai curajos îndemnul lui Mihalkov, cultivînd acest gen încă oropsit în literatura noastră nouă.

Georgeta Horodincă

Cărți noi

EDITAREA „OPERELOR COMPLETE" ALE LUI CEHOV IN LIMBA ROMINA

Editura Cartea Rusă a scos recent de sub tipar primul volum al operelor lui Cehov. Incă unul din marii clasici ai literaturii ruse va fi editat la noi în întregime.

Primul volum stringe povestirile lui Cehov din anii tinereții sale literare. Sînt adunate aici atît bucățile incluse de autor în culegerea sa de opere (povestiri aparținînd anului 1883), cît și cele care n-au apărut în această culegere (povestiri scrise între 1880—1882). Majoritatea povestirilor din volumul tipărit de Cartea Rusă n-a apărut pînă acum în românește. La începutul ediției este reprodusă prefața lui V. V. Ermilov la ediția rusă. Volumul se încheie cu note bogate care ne dau informații asupra fiecărei povestiri.

Traducerea românească este semnată de Anda Boldur.

PRIMUL VOLUM DIN COLECȚIA DE „OPERE COMPLETE" ALE LUI MAXIM GORKI

a apărut de curînd în traducere românească. Volumul cuprinde nuvele, povestiri și versuri scrise între anii 1892—1894. Printre altele, întîlnim „Emilian Pilaiși", „La sare". „Moș Arhip și Lionka", „Celkaș", „Doi vagabonzi" *și numeroase alte povestiri traduse pentru prima oară în limba română. Notele care însoțesc volumul aduc prețioase informații asupra genezei și împrejurărilor în care au fost scrise bucățile publicate aici. Printre traducători, întîlnim pe Demostene Botez, Ștefana Velisar-Teodoreanu etc.*

„OPERE ALESE" DE A. S. PUȘKIN — IN DOUA VOLUME

a tipărit — cu prilejul lunii prieteniei romîno-sovietice — editura Cartea Rusă. Primul volum cuprinde o culegere din cele mai de seamă producții poetice ale lui Pușkin. Printre alte poezii, întîlnim aici: „Către Ceadaev", „Mării", „Seară de iarnă", „Eu te-am iubit", „Exegi monumentum" *și altele.*

Partea a doua a volumului este rezervată marilor poeme scrise de A. S. Pușkin „Ruslan și Ludmila", „Prizonierul din Caucaz", „Țiganii", „Călărețul de aramă", *sînt cîteva din poemele înglobate în volum.*

Cea de a treia parte cuprinde minunatele basme în versuri. Traducerea românească este asigurată de un numeros grup de scriitori, printre care se numără Mar a Banuș, Nina Cassian, Eugen Jebeleanu, George Lesnea, Adrian Maniu, Miron Radu Paraschivescu, Alexandru Philippide, Veronica Porumbacu, Victor Tulbure.

Prefața „Pușkin, creator de epocă literară", *este semnată de Tamara Gane.*

Condițiile grafice sînt de un înalt nivel.

„BILINE"

O ediție de lux din culegerea de balade populare ruse a apărut de curînd în editura Cartea Rusă. Traduse într-o expresivă limbă românească de poetul Adrian Maniu, „Bilinele" *au fost apreciate de cititori și la prima ediție tipărită în „Biblioteca pentru toți". Demne de menționat sînt ilustrațiile lui Demian.*

Prezentarea grafică a noii ediții, apărută într-un tiraj de 5000 de exemplare, este demnă de laudă

„PIESE INTR-UN ACT" DE ULIANINSKI

a tipărit de curînd editura Cartea Rusă. Volumul apărut în biblioteca teatrală a editurii cuprinde șapte piese într-un act ale unuia dintre scriitorii sovietici, care și-a dedicat întreaga sa activitate acestui gen deosebit de interesant.

Traducerea e semnată de Lucia Demetrius și Sonia Filip

O EPOPEE A MARII REVOLUȚII

Sînt romane pe care nu te mulțumești să le citești și să le recitești mereu, cu sete nepotolită, cu patimă. Sînt romane pe care le studiezi. Pe care le reiei neîncetat, uitînd de fiecare dată desfășurarea conflictului epic, cu pasiunea de a descoperi din nou destinul viu al personajelor, de a restudia cu migală, cu încetineală voită, fiecare rînd, fiecare amănunt. Fiecare amănunt te încarcă, te umple de idei, îți răscolește gîndul, te învață.

Un asemenea roman este „Calvarul". O nouă ediție în românește te îndeamnă odată mai mult să-l iei de la capăt, cu creionul în mînă, extrăgînd iar o parte din bogăția cugetării omenești care freamătă în acest roman.

O epocă uriașă prin semnificația ei unică în istoria omenirii, epoca Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, e înfățișată în tablouri clocotitoare care se întretaie și se întregesc în construcția pe care Alexei Tolstoi o dă romanului istoric pentru a urmări viața ce se desfășoară furtunos în toate straturile societății. Capitolele romanului sînt secțiuni transversale prin întreaga viață a epocii; de aceea ele nu se opresc niciodată la un singur episod, la un singur mediu, la un singur personaj, ci cotesc neîncetat în toate direcțiile, ca un reflector uriaș luminînd rînd pe rînd drumurile, așezările, tufișurile, cît mai multe, cîte pot încăpea în raza sa. Oameni din popor, dușmani ai oamenilor din popor, căutători șovăielnici ai drumului spre adevăr, — oameni buni, oameni răi, oameni în care binele și răul se ciocnesc cu ragism, sînt, unii după alții, sau în același timp, aduși în lumină, străbătuți pînă în adîncul existenței lor. Imaginea e clară, bogată, vie: și a surorilor Bulavin, și a lui Teleghin, și a lui Roșcin, și a lui Ivan Gora, și a întunecaților chipuri, desfigurate de urîțenie morală, ale dușmanilor revoluției, de la Mamont la Denikin și Mahov.

Trilogia lui Alexei Tolstoi este o epopee a pămîntului rusesc (căruia îi închină primul volum), o epopee a zbuciumului zămislitor de viață nouă, prin care a trecut imensul și bogatul pămînt rusesc, cu milioanele lui de oameni, la hotarul dintre două epoci istorice, în zilele tumultuoase ale revoluției și războiului civil.

Dar pe giganticul fundal al tabloului de epocă este urmărit un conflict care axează acțiunea: căutarea dramatică a unei părți din intelectualitatea rusă, cinstită în fond, care a trebuit să rătăcească și să se chinuiască, orbecăind, pînă să găsească adevărul revoluției socialiste, pe care n-a știut să-l vadă de la început.

Despre imaginea vie a acestei căutări vrem să facem unele însemnări, fără pretenția de a înfățișa în spațiile restrînse ale acestei cronici întreaga bogăție a semnificației operei lui Tolstoi.

In trilogia lui Al. Tolstoi procesul luptei intelectualității cinstite pentru înțelegerea adevărului e prezentat prin mijlocirea unei complexe întrepătrunderi de planuri epice care dau posibilitatea proeclării frămîntărilor individuale pe planul general al frămîntărilor sociale. Trecem, citeodată, în cadrul aceluiași capitol, de la scena uriașă pe care se desfășoară marile evenimente istorice, la scena puțin populată, dar răscolită de mari dureri și de mari bucurii, scena vieții intime a personajelor pe care scriitorul o dezvăluie pînă în cele mai subtile frămîntări ale ei. „Calvarul" a înglobat organic, în ampla epică a istoriei poporului, patosul vieții particulare a eroilor. Evoluția completă a unor personaje ca Roșcin sau Dașa se reliefează prin desfășurarea dramei lor proprii, de-a lungul — și la proporțiile — unei cronici vaste a evenimentelor. In cadrul acestei cronici, ea însăși vie, cutremurată de ciocniri epocale, străbătută de flacăra transformărilor revoluționare, întîmplările fiecăruia dintre ei ne apar completate, semnificația lor ne apare verificată pe plan social, iar poziția lor ideologică, contradictorie pînă la un moment dat, e pusă față în față cu celelalte poziții ideologice, reprezentative pentru epocă, și confruntată cu poziția camerilor înaintați care trăiesc și acționează, înțelegînd legile dezvoltării societății.

In timp ce comuniști ca Vanea Rublev, Gimza, Ciugai — muncitori și soldați — simt și pricep limpede, cu certitudine, sensul revoluției, intelectualul care visează cu sinceritate la făurirea unei orînduiri sociale mai bune, dar e rupt de popor, lipsit de o concepție științifică despre lume și copleșit de valul ideologiei burgheze, se zbate în plasa propriilor sale incertitudini.

„Tragedia noastră, dragul meu, — spune intelectualul Sapojkov, fost poet futurist, înglodat în teorii anarhiste, dar alăturat sincer revoluției, trăind împreună cu muncitorii și mujicii cumplita încleștare cu forțele reacțiunii, — stă în faptul că noi, intelectualii ruși, crescuți sub cerul netulburat al iobăgiei, ne-am speriat de revoluție... In chioșcurile liniștite de la țară, ascultam cum ciripesc păsărelele și ne gîndeam: ce bine-ar fi într-adevăr să facem în așa fel ca toți oamenii să fie fericiți!... Atîta boceam suferințele poporului, că nu mai ajungeau lacrimile! Și cînd ne-am trezit că nu mai avem lacrimi, ne-am pomenit fără nici un rost în viață... Visam să dăruim mujicilor întreg globul pămîntesc... și cînd colo ei ne-au gonit cu pușcile, pe noi, entuziaștii, visătorii, bocitorii... Ni s-au sfărîmat visurile și am rămas fără nici un rost în viață... Și de aceea, de frică și de scîrbă, ne-am virît cu capul sub pernă. Unii din noi au spălat putina în străinătate, iar cei mai înveliți în rele au pus mîna pe puști...".

In cascada vorbelor lui Sapojkov, din care cele de mai sus sînt doar cîteva extrase, Alexei Tolstoi a găsit mijlocul de a lumina drama intelectualului chinuit de căutare, prin înseși vorbele unui asemenea intelectual aflat la răscrucea vieții lui, cînd a început, în ciuda confuziilor sale, să vadă cu luciditate contradicțiile tragice ale intelectualității nelămurite. Cînd luciditatea lui Sapojkov asupra dramei intelectualilor rupți de popor se umbrește, pentru că nu știe să tragă concluziile limpezi pe care viața însăși i le oferă, apare, în contrapondere, bunul simț al muncitorului Gimza care caracterizează subtil pe intelectualul în această fază: „Un adevărat ghiveci de idei". In opoziție cu viața sufletească, torturată de neînțelegere, a intelectualilor, apar calmul sufletesc, siguranța ideologică a muncitorului comunist care s-a orientat fără abateri spre adevăr. „Mare comedie să stai de vorbă cu un intelectual! — îi spune Ciugai lui Roșcin. De unde vă vine voua toată încurcătura asta pe care o aveți în cap? Că doar tot ruși sînteți și voi și parcă nici proști n-ați fi... Pricina e, prin urmare, educația voastră burgheză... Singur ți-ai făcut-o... Uite popa, nu e popa — nici măcar nu știi ce e de capul tău!...".

„Calvarul" este istoria purificării ideologice a intelectualilor cinstiți, în focul luptei pe viață și pe moarte dintre revoluție și contrarevoluție. Intregul dramatism al transformării adînci a acestor oameni, care au izbutit să lepede de pe ei zgura groasă a educației burgheze, este simbolizat de cuvintele puse în capul celui de al doilea volum al trilogiei: „In trei rîuri ne-am cufundat, în trei bălți de sînge ne-am scăldat, în trei ape-n clocot am clocotit. Nimeni pe lume nu-i mai curat ca noi!...". Flacăra mistuitoare a războiului civil a avut forța să prefacă în cenușă, la unii oameni, individualismul îngust burghez, aplecat mereu asupra lui însuși. Asemenea oameni au urmat sfatul și porunca marinarului Ciugai: „Tu trebuie să arzi totul în tine. Din focare ca acelea cuibărite în sufletul tău, se stîrnește contrarevoluția".

Măreția cărții lui A. Tolstoi stă în faptul că ilustrează viu această ardere a cuibarelor vechi din sufletul intelectualilor cinstiți și adîncul proces psihologic al omului care a găsit împăcarea sufletească, nu sărăcindu-și viața de gînduri și sentimente, ci, dimpotrivă, aducîndu-și în viață belșugul unor frămîntări creatoare, luminate de un țel nobil.

Incercări neînchipuit de grele au fost necesare pentru ca intelectualul cinstit, rătăcit în propriile sale contradicții, uneori împins chiar în tabăra dușmanilor poporului, să găsească un răspuns statornic, solid, întrebărilor esențiale pe care și le punea: ce este patria pe care vrea s-o slujească și unde este fericirea în viață.

Chiar viziunea epică a trilogiei aduce răspuns întrebărilor de mai sus, pentru că ea cuprinde treptat destinele individuale ale eroilor în destinul patriei înseși, hotărînd fiecărui personaj în mod inevitabil să se îndrepte spre viață sau spre moarte, după cum destinul lui personal merge în sensul destinului istoric al revoluției sau dimpotrivă.

Răspunsul acesta apare în cele din urmă ulutor de limpede oamenilor care s-au contorsionat ani de zile, căutînd dezorientați și plini de dinții o dezlegare în ei înșiși: trebuie să se lege de popor, să vadă în soarta lui soarta patriei și să caute fericirea personală în mijlocul fericirii obștești, nu independent de ea.

Cu cît legătura cu poporul se înfăptuiește mai repede, cu atît mai limpede este drumul intelectualului. Acesta este înțelesul vieții inginerului Ivan Ilici Teleghin care s-a alăturat de la începuț armatei revoluției socialiste.

Teleghin nu fusese înainte de revoluție un militant social. Era un om cinstit care iubea munca și dreptatea, dar nu se simțea chemat să lupte activ pentru eliberarea muncii și apărarea dreptății. Trăia însă în fabrică, în mijlocul muncitorilor pe care-i stima, cărora le înțelegea durerea și revolta. Niciodată nu fusese de partea patronilor, în ciocnirile lor cu muncitorii. Nu avea fire războinică, dar iubea viața și ura silnicia, era inteligent, demn și curajos; de aceea în război a fost un luptător viteaz, iscusit. Cînd a izbucnit revoluția, a avut conștiința că n-are dreptul să stea de o parte, pasiv. Căută drumul just și avu intuiția luminoasă de a căuta răspunsul nu în cărți și nici la specialiștii burghezi în politică și istorie, ci la tînărul muncitor comunist Vania Rublev, pe care-l cunoștea din fabrică.

Teleghin s-a alăturat cu toată vitalitatea sa clocotitoare revoluției muncitorilor și țăranilor. Luptînd, în el s-au dezvoltat trăsăturile lui minunate, a crescut un om sovietic. Teleghin a rămas în fond același om blajin și cald, de care se îndrăgostise Dașa înainte de revoluție; dar revoluția l-a oțelit, a făcut din el un om tare, plin de forță morală, capabil să fie tot atît de mult aspru și rece, ca și blajin și cald, după îndemnul logicii și al sentimentelor sale de revoluționar. De aceea, după anii grei ai războiului civil, pînă și chipul lui este transformat, oglindind transformarea interioară.

Ceea ce Teleghin a înțeles într-un timp scurt, cerînd ajutorul muncitorilor, a fost pentru Roșcin rezultatul unei îndelungate și chinuite dibuiri, tocmai pentru că era departe de popor și n-a căutat să-l înțeleagă decît tîrziu.

In zilele frămîntate ale revoluției, Roșcin s-a amestecat în mulțimea care asculta chemările revoluționare, dar a stabilit de la început poziții opuse: noi și ei. Pentru el nu era destul de clar nici cine sînt acei „noi", nici cine sînt acei „ei", dar se simțea că făcînd parte din categoria celor meniți pînă acuma să conducă poporul și se simțea lovit, jignit de dragostea și entuziasmul mulțimii adunate în jurul lor, a celor ce conduceau revoluția.

Roșcin se situează singur în afara revoluției și se îndreaptă cu încăpățînare spre dușmanii ei, deși nu înțelege și știe că nu înțelege.

Problema aceasta a înțelegerii îl va frămînta mereu de acum înainte, dar o perioadă îndelungată va închide ochii, va refuza să înțeleagă, va respinge cu ură pînă și chemarea ființei pe care o iubea fără margini, a soției sale, Katia, care se împotrivea plecării lui în tabăra albilor.

Alexei Tolstoi notează pas cu pas drumul pătimirilor acestui intelectual, care încă nu-i destul de bun ca să se apropie de popor, dar nici atît de rău încît să se contopească în masa albilor și să ucidă fără să se întrebe dacă e drept ceea ce face.

Abia cînd înțelese că „adevărul" albilor era o minciună criminală, că „adevăr nu poate fi decît în mișcare, în viață, în ceea ce năzuiește spre viitor", abia atunci Roșcin începe să trăiască o cutremurare a conștiinței sale. Tîrziu, dar nu prea tîrziu, găsind în el forța să se destăinuiască în fața unui conducător comunist, face pasul hotărîtor spre altă poziție de luptă, aceea a poporului revoluționar.

**Roșcin nimerise și rămăsese atîta vreme în tabăra dușmanilor revoluției, mergînd orbește, ca un om care se încăpățînează să meargă în pas sigur, de front, pe drumul apucat, deși îi e din ce în ce mai evident că în fața lui se deschide o prăpastie. Dașa, soția lui Teleghin, nimerise și ea la un moment dat în tabăra albă. Dar la ea slăbiciunea nu se înveșmînta în haina scorțoasă a falsei hotărîri. Ea fusese luată de vîrtejul schimbărilor revoluționare și s-a lăsat dus

In preajma celui de al doilea Congres al scriitorilor so

Pregătiri în toate republicile Uniunii

Asemenea sutelor de pîraie și de rîuri mici, care se adună și formează un fluviu imens, tot astfel s-au adunat astăzi zecile de literaturi naționale, într-o singură literatură — literatura sovietică. La crearea și dezvoltarea ei au luat parte toate popoarele Uniunii Sovietice și toate cele patruzeci și opt de naționalități, care și-au făurit o literatură proprie abia în anii puterii sovietice. In Kirkizia, de pildă, unde prima operă literară a unui scriitor kirkiz contemporan s-a tipărit abia în 1924, există acum peste 60 de poeți și scriitori, ale căror opere sînt cunoscute și în celelalte republici sovietice. In Republica Autonomă Mariisk, în curs de 20 de ani, cîți au trecut de la primul Congres al scriitorilor sovietici, au apărut peste 130 de opere literare mari, scrise de autori locali, într-un tiraj de peste cinci sute de mii de exemplare. Poporul tuvim, a cărui literatură începe abia în deceniul al treilea al secolului nostru, popoarele din Daghestan, care au primit alfabet abia după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, își au de asemenea poeții, prozatorii și publiciștii lor. Marea literatură rusă care a dat lumii pe Pușkin, Gogol, Turgheniev, Tolstoi, Cehov, Gorki, este un învățător minunat pentru literaturile frățești ale popoarelor din U.R.S.S. Scriitori din Federația Rusă, începînd cu marele Gorki, fondatorul realismului socialist și creatorul literaturii sovietice, au acordat un mare ajutor republicilor naționale în formarea și dezvoltarea literaturilor lor.

In prezent se fac mari pregătiri în vederea celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, care va constitui un eveniment important în viața culturală a U.R.S.S. In reviste și ziare apar articole consacrate problemelor de literatură. In republicile unionale și autonome, în regiuni și ținuturi, în marile centre industriale au loc congrese, conferințe și adunări ale scriitorilor locali. Cluburile, palatele de cultură, bibliotecile din orașe și sate organizează conferințe cu cititorii, întîlniri între scriitori și cititori. Cititorii discută **temeinic și amănunțit creația** scriitorilor, poeților și dramaturgilor, fac un larg schimb de păreri, critică **lipsurile unor opere literare, subliniază** părțile lor pozitive. Scriitorii care iau parte la aceste întîlniri studiază cu atenție propunerile și dorințele cititorilor, își împărtășesc planurile de creație.

Congresele scriitorilor din diferite republici se desfășoară sub semnul criticii creatoare; ele arată frăția și unitatea care există între literaturile popoarelor din U.R.S.S.

La Petrozavodsk, capitala Republicii Carelo-Fine, al cărei popor a dat lumii minunata epopee „Kalevala", — la congresul scriitorilor republicii au asistat numeroși oaspeți, scriitori din republicile sovietice frățești. Congresul s-a încheiat cu o „serată a prieteniei", la care oaspeții au citit din operele lor.

S-au ținut cu succes congresele scriitorilor din Uzbekistan, Kazahstan, Bielorusia, Letonia, Kirkizia, din Republica Moldovenească, din republicile autonome — Daghestan, Bașkiria, Mordvia, Tataria, adunările scriitorilor din organizațiile din Moscova, ținutul Habarovsk, Sverdlovsk, Rostov pe Don, Voronej și din multe alte republici, regiuni și orașe. Aceste congrese și adunări sînt o dovadă a creșterii considerabile a tuturor genurilor literaturii sovietice: dramaturgie, poezie, proză, a literaturii pentru copii și tineret, a literaturii de știință popularizată, a publicisticii. La aceste congrese și adunări s-a acordat o deosebită atenție unui sector important al literaturii, — traducerilor dintr-o limbă a unei republici sovietice în alte limbi ale republicilor sovietice, precum și traducerii operelor literare, apărute în alte țări ale lumii.

In R.S.S. Kirkiză s-au organizat serate literare, consacrate scriitorilor și poeților sovietici. Scriitori kirkizi s-au deplasat în cele mai îndepărtate colțuri ale republicii, situate la poalele Tean-Șanului, lîngă lacul Issik-Kuli. Scriitorii din Republica Autonomă Kabardină (Caucaz) s-au adunat în orașul Nalcik. Aici au venit, invitați de **ei, un mare grup de poeți și scriitori** din Republica Sovietică Autonomă Osetia Răsăriteană. La Nalcik a avut loc o adevărată sărbătoare a literaturii kabardine și osetine, unde poeții și scriitorii republicilor frățești au citit din operele lor, au făcut un schimb de păreri și de experiență creatoare. Apoi s-au întîlnit cu cititorii, au citit în întreprinderi și au plecat în satele de munte. La rîndul lor, scriitorii din Kabarda și Azerbaidjan au fost oaspeții scriitorilor din Daghestan.

Salariații multor biblioteci din Leningrad au avut o inițiativă interesantă. Ei au trimis tuturor cititorilor scrisori cu următorul conținut: „Pentru ca scriitorii să cunoască mai bine nevoile și cerințele cititorilor, biblioteca vă roagă să ne trimiteți propunerile și dorințele dvs. care vor fi folosite pentru a se formula cererile adresate congresului scriitorilor din partea cititorilor bibliotecilor din Leningrad". Bibliotecile din Leningrad au primit mii de răspunsuri și propuneri. Pretutindeni, bibliotecile organizează expoziții ale operelor scriitorilor sovietici, întîlniri cu cititorii. Asemenea întîlniri sînt organizate și de redacțiile gazetelor locale.

In fiecare an crește numărul cărților tipărite de editurile din U.R.S.S. Mai ales în anul acesta au apărut foarte multe cărți, în cinstea Congresului. De pildă, editura „Scriitorul sovietic" tipărește în 1954 de două ori mai multe cărți decît în 1953. Numai în domeniul prozei ruse se vor tipări 55 de titluri de cărți noi. Apar în tiraje mari noile cărți ale scriitorilor tadjici, cazahi, tatari, etc. Cu prilejul Congresului scriitorilor apar culegeri speciale: „Unele probleme ale dezvoltării literaturii popoarelor din U.R.S.S.", „Problemele dramaturgiei sovietice", etc. La alcătuirea acestor culegeri, alături de scriitori și critici cunoscuți, iau parte și mulți autori tineri.

Oamenii sovietici se pregătesc pentru cel de al doilea Congres unional al scriitorilor, ca pentru o trecere în revistă, de către întregul popor, a succeselor literaturii sovietice.

Alexei Griaznov

Cum se creează imaginea eroul

Galina Nikolaeva

Discuția cu privire la eroul pozitiv, care se desfășoară în paginile ziarelor și revistelor, arată interesul deosebit pentru această problemă. Interesul e legitim: problema zugrăvirii eroului pozitiv este problema centrală a realismului socialist.

Totuși sînt autori care, rezolvînd această problemă, nu se bazează pe viață, ci pe dogme și pe rețete speculative. S-au precizat două tipuri de „rețete": unele pledează pentru un „erou ideal, fără lipsuri", altele pentru un erou „mai obișnuit", care să aibă lipsuri, pentru a fi mai veridic.

Mă voi opri la fiecare din cele două rețete:

1) Reprezentantul primei rețete este A. Protopopova. Fiind un pedagog cu experiență, ea luptă pentru un erou pozitiv, educativ. Faptul acesta ne bucură. Totuși, un pedagog cu experiență nu este întotdeauna și un teoretician literar cu experiență; atunci cînd A. Protopopova începe să expună scriitorilor teoria creării eroului pozitiv, o face în detrimentul cauzei pentru care luptă.

In articolul publicat în *„Literaturnaia gazeta"*, A. Protopopova amintește scriitorilor o povestire de Cehov, în care este vorba de un băiat care fumează și care, după ce ascultă o poveste moralizatoare cu această temă, alcătuită de tatăl său, se lasă de fumat. Apoi A. Protopopova propune scriitorilor să imagineze un personaj pozitiv, înălțător, plecînd de la „calitățile obligatorii" și-i sfătuiește să ia drept „etalon" al acestor calități... Statutul partidului.

Dar Statutul partidului nu e o carte pentru copii, care trebuie ilustrată, ci un document care întruchipează ideile comunismului, un document bazat pe o adîncă pătrundere a esenței vieții. Dar pentru a fi în slujba acestor idei, scriitorul nu este obligat să se ocupe de ilustrații, ci, în primul rînd, să pătrundă și să studieze viața cu profunzime.

Dacă omenirea ar fi fost alcătuită numai din copii de vîrstă preșcolară, munca scriitorilor ar fi fost mult mai ușoară. Din păcate, omenirea nu este alcătuită din preșcolari; ea reacționează foarte indiferent, atunci cînd e vorba de povestiri „înălțătoare" și desprinde foarte repede adevărul de invenție.

A alcătui un erou pozitiv din suma unor calități date, potrivit propunerii făcută de A. Protopopova, este lucrul cel mai ușor.

Din păcate, A. Protopopova nu este prima care a descoperit acest mijloc. O mulțime de „scriitori", incapabili de o adevărată creație, au deschis mult înaintea ei acest drum și urmîndu-l „au creat" un mare număr de personaje pozitive, schematice și fără vlagă, care au toate calitățile indicate, dar de care nimeni nu are nevoie.

Scriitorii capabili suferă și ei în mod inevitabil un eșec, cînd pășesc pe acest drum. De pildă, povestirile din viața militară ale lui V. Kojevnikov ne emoționează și trăiesc și astăzi lar piesa *„Fluviul de foc"* de același autor, dezvoltînd un material interesant, luat din viața de după război dar elaborat potrivit acestui procedeu pe care ni-l recomandă A. Protopopova, n-a trăit nici o zi.

Omul nu este un ansamblu de calități, viața omului sovietic nu se reduce la activitatea lui de producție, iar esența problemei nu constă în faptul că omul are anumite lipsuri și greșeli, ci în faptul că are spirit partinic combativ, pe care el, constructor al comunismului, îl concretizează zilnic în fapte mai mari și mai mici.

Intrucît A. Protopopova se referă la Statutul partidului, îmi voi permite să mă refer la istoria partidului. In istoria partidului s-au făcut greșeli care au fost descoperite și îndreptate repede și, deși au existat greșeli, forța partidului n-a fost diminuată cu nimic. Dacă se vorbește despre un erou, acesta nu încetează să fie erou, dacă, realizîndu-și marile sale sarcini istorice, a făcut greșeli la un moment dat. Acolo unde există o inovație curajoasă, acolo există și dibuiri. In problemele noi, în problemele mari se întîmplă uneori să nu se găsească deodată rezolvarea justă și să nu se vadă deodată greșeala făcută. Pavka Korceaghin a greșit prima oară cînd s-a îndrăgostit de o fată, care-l era străină din punct de vedere spiritual, dar nu a încetat din această cauză să fie unul dintre eroii iubiți ai vremii noastre.

Ceapaev este zugrăvit cu toate lipsurile lui și totuși a rămas Ceapaev.

Șulga a făcut o greșeală de neiertat: s-a încrezut într-un ticălos, n-a avut încredere într-un om cinstit; totuși nu pierde dragostea cititorului.

Putem da multe exemple, care să arate că eroul pozitiv, iubit de popor, nu este eroul în care toate calitățile sînt prevăzute dinainte, ci omul cu o activitate partinică, vie și reală.

Articolul scris de A. Protopopova trebuie să determine o replică deosebit de ascuțită, deoarece autoarea caută să reînvie în cuprinsul lui teoria lipsei de conflict care, spre bucuria noastră a tuturora, fusese înmormîntată, dar care aci a fost din nou deghizată sub masca ademenitoare a „luptei pentru un erou ideal". Această teorie nu-i cere scriitorului să studieze și să întruchipeze viața cu lupta și cu greutățile ei; ea îi cere „proiecte" de opere, potrivit unor scheme frumoase date înainte. Este foarte caracteristic faptul că, prezentînd în cuprinsul articolului o povestire înălțătoare din opera lui Cehov, autoarea, vorbind despre „schițarea eroului" și măsurîndu-i valoarea cu o sumă de calități prestabilite, nu spune nimic despre adevărul vieții, despre realitatea sovietică, ca cel mai important criteriu pentru literatură.

Aici se manifestă nu numai o atitudine nejustă față de creația literară ci, de fapt, indiferența față de viață. Realitatea noastră este atît de bogată în fapte mărețe și eroice, încît nu trebuie să apelăm la povești înălțătoare, născocite, la „proiecte" despre viața și eroii ei, potrivit unui număr de calități date, ci la studiul cel mai atent al acestei vieți, la înțelegerea și dezvăluirea esenței ei.

2. O altă greșeală în tratarea problemei cu privire la eroul pozitiv se vădește, după părerea mea, în concepția care pare de-a dreptul opusă afirmațiilor făcute de A. Protopopova, dar care, în realitate, se bazează pe aceeași neîncredere în viață, pe același dogmatism.

Sînt autori care prescriu eroului pozitiv, pentru a fi veridic, o doză de lipsuri și greșeli; ei declară că realitatea este poleită, acolo unde nu există lipsuri, unde se pare că totul se termină cu bine, unde coloritul este luminos.

Acești autori fac parte din specia scriitorilor conformiști și care, după nimicirea teoriei lipsei de conflict, au trecut la cealaltă extremă.

Acești autori se aseamănă cu A. Protopopova, pentru că evită și ei problemele vieții. Dar în realitatea noastră sovietică, deși există greutăți, predomină ceea ce este luminos și rezultatele bune sînt mai numeroase decît rezultatele proaste; faptul acesta este firesc, deoarece societatea noastră trăiește cea mai fericită epocă din istorie, epoca construirii comunismului.

Chiar viața celor mai dîrzi cercetători și inovatori ai noștri nu trebuie să se compună deloc dintr-un lanț de greșeli și de îndoieli. In viața unor eroi vii există perioade cînd, găsind rezolvarea problemei, eroii urmează în viitor această soluție, fără a avea îndoieli, fără a oscila, fără a greși. Și dacă scriitorul arată asemenea situație și un astfel de erou, aceasta nu înseamnă că el poleiește realitatea!

Unde se termină adevărul vieții și unde începe poleirea realității?

M-am gîndit mult la aceasta, deoarece tocmai în legătură cu romanul meu *„Secerișul"* s-au formulat opinii de-a dreptul contradictorii cu privire la această problemă.

S-a întîmplat că mai mulți ani romanul *„Secerișul"* a fost apreciat pozitiv, iar tocmai în ultima vreme acest roman a fost proclamat în articolele lui F. Abramov și în cuvîntările publice ale lui Nikolai Virta, un roman care poleiește realitatea.

Deosebirea de gusturi și de păreri literare este firească și obișnuită, dar aprecierile extreme și discuțiile aprinse, în centrul cărora se află lucrarea mea, au arătat că nu era vorba numai despre atitudinea diferită față de literatură, ci și despre atitudinea diferită față de viață.

Cartea putea fi criticată pentru părțile ei slabe, pentru lipsurile ei numeroase, pentru paloarea unor pasaje și capitole. Dar a da ca un exemplu de poleire a realității o carte a cărei temă, al cărei conținut principal reprezintă dezvoltarea grea, „bogată în conflicte", dar plină de avînt a colhozului, odată cu venirea unui bun conducător, — aceasta înseamnă a ignora ceea ce se petrece zilnic în realitatea noastră.

In realitatea noastră, sînt colhozuri care înfloresc în doi-trei ani, iar noi avem dreptul să scriem despre ele.

In realitatea noastră există oameni cu un înalt spirit partinic combativ, care își chibzuiesc adînc și cu precizie hotărîrile, — iar noi avem dreptul să scriem despre ei...

3. Autorii multor nuvele, povestiri și romane îi zugrăvesc pe eroii lor după „rețete" precise. Totuși, aceste cărți cu dozări „precise" mor îndată ce se nasc.

Pe de altă parte, apar în literatură cărți scrise în ciuda rețetelor și a canoanelor; aceste cărți îl captivează pe cititor, iar eroii pășesc din paginile cărților în desișul vieții Davidov, Pavka Korceaghin, Meresiev, eroii „Tinerei gărzi", eroii „Poemului pedagogic", Martinov din schițele lui Ovecikin, sînt eroi cu dimensiuni și caractere diferite, zugrăviți cu măiestrie și la un nivel diferit, pe baza unui material diferit, dar toți sînt legați prin aceeași calitate — ei trăiesc în mijlocul poporului, participă la viața țării. Există oare un alt criteriu mai înalt pentru a aprecia talentul, succesul autorului?

Ce anume dă eroilor amintiți mai sus această unică însușire comună, — viabilitatea — erol care diferă atît de mult prin procedeul de zugrăvire și prin caracterele lor?

Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie mai întîi să vedem limpede și să definim scopul literaturii. Literatura este o parte integrantă din cauza comună a partidului, — așa a definit-o Lenin.

Trăsătura comună a tuturor personajelor amintite mai sus este prezența spiritului partinic combativ, iar problema vieții lor constă în a servi partidul cu devotament. Tocmai această calitate le face să fie iubite de popor și le transformă în conducători deosebiți. Ele sînt eroii care împing înainte, care contribuie la progresul social.

Marx spunea despre comunism că „este însușirea de către om și pentru om a esenței umane", o eliberare în perioada socialismului a tuturor însușirilor și sentimentelor umane.

Literatura trebuie să privească construirea comunismului, în primul rînd, nu din punctul de vedere al econo

de vedere
adevăratelo
umane. Și
seamă de
ea trăiește
acelora c
țetele.
Dezvă
viața i
mai cee
litatea
ceastă
torului
eroilor,
a psiho
da, fără
jului, într
spirituale
o măiestrie
tă decît măiestria u
sau măiestria unei c
Clasicii ruși sînt t
cu măiestrie schimbăr
Puterea creației lui Le
frazele lui uneori greoa
ziția lui complicată, cons
zentarea precisă, profundă
tică a vieții și a dezvoltări
omenești. Cei mai buni s
vietici moștenesc și dezv
tradiție din trecut; scriit
talent merg pe căi mai u
cuiesc prezentarea creșt
a eroului cu crearea
calități necesare sau
amănunțită a realizărilor
agronomice, — pentru ca
voie nici de talent, nici de
nici de cunoașterea profund
nici de simțul psihologic a
lui, nu e nevoie de nimic,
oarecare ușurință de a scri
recare „acomodare" literar
și de o sete de glorie scri
și de bani!
Totuși, aceste cărți nu-l
pe cititor, el nu le ține mi
au nici o influență asupra
torul așteaptă de la literatu
el așteaptă prezentarea une
partid prin zugrăvirea v
tuale, emoționante, a eroilo
4. In ce constă, totuși,
zugrăvirii personajului pozi
Poate scriitorilor le vine
studieze Statutul partidului,
leagă comanda socială și ne
tice ale societății (potrivit
A. Protopopova)? Eu cred
rii rezolvă aceste sarcini,
vine greu să găsească acea
necesară pentru a adăuga e
numite lipsuri, greșeli și conf
Nu. — Sarcina care stă
scriitorilor este cu mult ma
și mai profundă.
Pentru a crea
pozitiv, trebuie să
reală, lupta lui, aș
eroul însuși.
Scriitorul trebuie să
nivel cu personajul poz
cu un profund spirit p
concepție de stat față
ceasta este una din prob
re cele mai grele. Faptu
număr de eroi pozitivi
noastre sînt schematici
neconvingători, nu prov
carea proporției dintre
zitive și negative, ci pen
rii nu-l cunosc pe erou
privesc de la distanță,
nu sînt la nivelul lui.
Pentru a putea înfățiș
cunoaște bine viața, sc
să cunoască el însuși
viață! Pentru a înfățișa
săvîrșește fapte mari,
ca un om de stat și v
viitor, scriitorul treb
greutățile reale ale fa
suși trebuie să gîn
de stat. Pentru a fi
tivist de partid, sc
fie el însuși un ac
Pentru a zugrăvi verid
și cu subtilitate univers
eroului vremii noastre, s
buie să devină un om,
să stea de vorbă nu
vorbă cu un corespo
treacăt, sau cu un
tor, ci cum ar vorbi
arme, care-și măr
tele și ideile cele
După părerea n
greu este să fii la
erou al vremii no
nu se poate crea u
Cînd scriitorul nu
la nivelul acestor cer
pectă aceste cerințe,
creeze o operă valoro
...Și nu trebuie să
rații cum să dozăm ca
și negative, ci să studie
puterea noastră creatoare, v
ca eroilor noștri, să căutăm
trundem în sufletul celor m
meni sovietici, pentru ca
tot farmecul și complexitat
arătăm așa cum sînt, vii
gători.
Și dacă scriitorul va c
va pătrunde sufletul eroulu
înfățișa pe eroi așa cu
gerează talentul și gîno
defecte sau fără defecte, în c
de îndoială și de greutăți sa
rioade cînd, o mișcare bine
ți duce spre țintă, fără gre
noastră constă în faptul că
scriitori mulți și diferiți și fie
noi își poate manifesta posibil
individuale, potrivit originalității
racterului său, pe baza vieții vii și
a unor dogme și rețete.
Nu știu cum vor rezolva probl
eroului pozitiv mulți din tovarășii
scriitori. Terminînd noul meu ro
nu mi-e teamă că eroul meu va a
sau nu va avea destule trăsături
zitive și negative, ci mi-e teamă
n-am o mare experiență de viață,
tudinea omului de stat față de vi
destul putere și cunoștințe pentr
crea un erou pozitiv, așa cum îl
poporul și a cărui crea
fericirea supremă a
vietic.

(Articol trescu

CARTEA, PRIETENA NOASTRĂ

Cuvîntul tipărit, prin trăinicia lui, prin posibilitatea de a fi răspîndit în locuri cît mai multe și mai îndepărtate, a slujit ca de-a lungul secolelor să se statornicească o legătură și mai vie între poporul nostru și marele popor vecin de la răsărit.

De la tiparnița „întreagă, desăvîrșită, cu litere de cinci feluri" pe care o trimitea Kievul, țării românești în cel de-al patrulea deceniu al secolului XVII și pînă la uriașa rotativă și utilajul tipografic de cea mai modernă factură, pe care ni l-a trimis același popor pentru grandioasa tiparniță care este combinatul poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin", este o necontenită legătură istorică, mereu sporită, în frățietatea româno-rusă.

Hrisoavele cu filele peste care s-a depus sigiliul nește rs al vremii, stampele, broșurile, portretele de învățați, din Expoziția „Relațiile româno-ruse în lumina tiparului" deschisă în cadrul Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice în sala Dalles, sînt mărturie adînc grăitoare a contactului neîntrerupt, a sprijinului dat de acel popor căruia îi datorăm independența și posibilitatea de a ne dezvolta țara pe toate făgașurile.

Nenumăratele cărți tipărite în grafiul nostru la Tîrgoviște, la Govora, Iași, Snagov, București, între cari „Pravilele" lui Vasile Lupu, „Gramatica slavonească", „Floarea Darurilor", „Molitvelnicul", „Cheia înțelesurilor", „Regulamentul organic" și altele — la care au lucrat „tipograful iscusit" trimis odată cu tiparnița din Kiev, Timotei Alexandrovici Verbițchi, tipograful nu mai puțin iscusit Mihail Strilbițchi, învățatul și omul animat de pasiunea de a dezvolta scrisul tipărit românesc, Antim Ivireanul, aceste cărți sînt documente mișcătoare ale începuturilor artei grafice de la noi, mărturia străduinței pline de încredere care a trebuit să ducă la înflorirea pe care o înscrie astăzi cartea tipărită în Republica noastră.

Continuitatea păstrării și dezvoltării legăturilor de prietenie prin carte ne este înfățișată de tipăriturile care au fost scoase de militanții neobosiți ai mersului înainte, plini de aceeași încredere și rîvnă și cari au făcut cunoscute maselor largi operele lui Pușkin, Lermontov, Gogol, L. Tolstoi, A. Cehov, Maxim Gorki și alții.

Tipărite în ediții modeste, ele sînt cu atît mai impresionante, cuprinzînd **în această înfățișare simplă aceeași** dragoste adîncă și sinceră, aceeași nestrămutată încredere pe care oamenii simpli au nutrit-o pentru cultura poporului rus, pentru ideile lor luptătoare spre binele întregii omeniri.

Un răspînditor și popularizator consecvent al literaturii revoluționare ruse a fost Partidul Comunist din Romînia. Sub îngrijirea sa au apărut primele cărți ale teoreticienilor marxiști din Rusia. In vitrinele expoziției putem vedea o parte din aceste tipărituri ca: „Problemele Puterii Sovietelor" și „Eroii Internaționalei de la Berna" de V. I. Lenin, „Bazele leninismului" de I. V. Stalin, reviste cum sînt „Contemporanul", „Lumea Nouă" ziare care publicau articole de ideologie marxist-leninistă, literatură revoluționară, documente din lupta PCUS.

De la aceste începuturi modeste dar viabile și pînă la cele aproape 7000 de titluri scoase într-un tiraj de aproape 75 de milioane exemplare în cei 10 ani de activitate editorială a tipăririi cărții ruse și sovietice la noi și pînă la grandioasa cetate a tiparului, „Casa Scînteii", este înscris biruitorul drum al prieteniei seculare dintre poporul romîn și cel rus.

CARNET SOVIETIC

O culegere de documente ale P. C. U. S. despre presă și literatură

In editura „Pravda" a apărut o culegere de documente, intitulată „Despre presa de partid și sovietică", întocmită de catedra de ziaristică a Școlii Superioare de Partid de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. Culegerea cuprinde documente ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, din perioada 1898-1954, privind presa și literatura, precum și documente de partid cu caracter politic general, de care se călăuzește în activitatea sa presa de partid și sovietică.

Un loc însemnat ocupă în această culegere Hotărîrile Partidului asupra problemelor literaturii cum sînt de pildă: scrisoarea C.C. al P.C. (b) Rus „Despre proletcult-uri" (1920), rezoluția C.C. al P.C. (b) Rus „Despre politica partidului în domeniul beletristicii" (1925), Hotărîrea C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. „Despre reorganizarea organizațiilor literare și artistice" (1932), Hotărîrea C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. „Despre critica și bibliografia literară" (1940), Hotărîrile istorice ale C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. asupra problemelor literaturii și artei din anii 1946-1948 și multe alte documente importante.

Discuții despre eroul pozitiv

— Un articol din „Pravda", de Boris Polevoi —

Una din problemele centrale ale literaturii sovietice — problema eroului pozitiv — continuă să fie larg și multilateral dezbătută în presa sovietică, cu prilejul pregătirilor pentru Congresul al 2-lea al scriitorilor.

Intr-un articol publicat în ziarul „Pravda" nr. 296 (13229), Boris Polevoi arată că în bogata actualitate sovietică, în viața și munca eroică de zi cu zi a poporului sovietic, scriitorii pot găsi eroi reali și concreți pentru operele lor. „Scriitorul care are fericirea de a trăi în zilele construirii comunismului, înarmat cu ideologia înaintată, călit el însuși în luptă, știind să asculte bătaia pulsului poporului său, avînd un ochi ager, o inteligență vie, poate uneori găsi printre contemporanii săi un om absolut concret, caracterul

căruia întruchipează pe deplin trăsăturile timpului nostru".

„De obicei, scrie B. Polevoi, trăind viața poporului său, participînd la munca sa, la lupta sa, scriitorul adună și acumulează materiale, sesizează noul și neobișnuitul și apoi, selecționîndu-le, le sintetizează în imagini artistice".

„Dar există acum și o altă cale de creație. Viața societății sovietice este strălucitoare și bogată în culori, procesul construirii comunismului este bogat în exemple cînd un om al muncii, ieri încă neînsemnat, crește deodată ca un uriaș și apare în fața societății în toată splendoarea noilor sale însușiri. Caracterele contemporanilor noștri sînt atît de strălucite și unice, încît scriitorul poate găsi printre ei pe acela în care viața însăși pare să fi întruchipat intenția sa creatoare. Ca și un sculptor care, găsind o marmură minunată, taie și îndepărtează din ea tot ce este de prisos și inutil, lăsînd numai ceea ce întruchipează plastic visul lui, tot astfel și scriitorul, alegîndu-și dintre contemporani pe eroul său, studiindu-i viața, munca și mediul sub toate aspectele, tale tot ce este de prisos, secundar, netipic și, mergînd pe urmele unor evenimente reale, își creează opera, uneori construită complex și pe mai multe planuri, cum este bunăoară „Tînăra gardă" în felul acesta un om concret, real, devine un tip care poartă în sine trăsăturile tipice ale epocii"...

Subliniind marile succese ale literaturii sovietice în realizarea eroilor reali în anii războiului și luptei bolșevicilor în ilegalitate, B. Polevoi scrie în încheiere:

„Oare marele maestru al mecanizării agricole, omul cu un destin dramatic, emoționant, Procofii Nekiov (combiner, care și-a pierdut în război ambele picioare N. R.), oare colhoznicul Terentii Maltev, care a devenit un om de știință cunoscut și a făcut în agricultură o descoperire de însemnătate mondială, oare îndrăznești inovatori în producție care fring normele învechite, — oare ei înfăptuiesc acte eroice mai puțin atrăgătoare, decît acelea săvîrșite de eroii frontului? Oare caracterul unui lăcătuș sau inginer din capitală, care părăsește uzina scumpă inimii sale, prietenii vechi, locuința confortabilă și care pleacă voluntar într-un sat îndepărtat, este mai puțin eroic și minunat decît al vreunui erou din război? Oare „Tînăra gardă" a zilelor construcției pașnice, care s-a îndreptat ca un șuvoi din orașele Rusiei centrale spre stepele seculare, ale căror pămînturi înțelenite au fost călcate doar de caii lui Gingis-Han, nu sînt demni de a deveni eroi ai romanelor, piceselor, nuvelelor? Oare munca însuflețită a milioanelor de muncitori și colhoznici, care creează toate valorile materiale, nu făurește caractere puternice, nemaivăzute, capabile să însuflețească și să antreneze pe contemporani?

Da, sînt încă multe pămînturi înțelenite în viața noastră minunată și splendidă, nevalorificate de literatură, care își așteaptă scriitorii și poeții"

„Conținutul de idei și măiestria" de Anna Karavaeva

Tema eroului pozitiv este tratată și într-un articol al scriitoarei Anna Karavaeva intitulat „Conținutul de idei și măiestria", publicat în revista „Oktiabr" nr. 9/1954, la rubrica „Cuvîntul scriitorului". Anna Karavaeva scrie:

„Este foarte caracteristic faptul că cititorul nostru sovietic caută să găsească în literatură înainte de toate chipul eroului pozitiv. In acest erou el caută răspunsul la probleme care îl frămîntă: activitatea socială, învingerea greutăților, educarea voinței, conștiinței, a unei atitudini ferme și principiale față de orice fenomen al vieții. De la eroul pozitiv, cititorul nostru cere răspuns și exemplu și în domeniul sentimentelor celor mai adînci ale omului — dragostea, prietenia, fidelitatea... In coloanele presei noastre răsună glasurile cititorilor noștri care își exprimă, în mod cu totul justificat și în concordanță cu aspirațiile spirituale ale poporului, dorința fierbinte de a descoperi, pentru sine, noi chipuri de eroi, ziditori și transformatori. Cititorii doresc să-l iubească sincer, să-i imite, să învețe de la ei. Cititorii au o atitudine serioasă și exigentă îndeosebi față de acei eroi ai unei opere de la care pot învăța și care le îmbogățesc lumea lor spirituală".

...„Forța, puterea de atracție și totodată lirismul adînc al chipului eroului pozitiv constă în faptul că ei, învingînd greutățile, cunoscîndu-și slăbiciunile proprii și ale altora, se simte mereu un comunist și un conducător al maselor populare, că este întotdeauna în ofensivă, întotdeauna vede în fața sa un scop pe care trebuie să-l atingă cu cinste. Tocmai în crearea chipului eroului pozitiv, în persoana căruia se manifestă înțelepciunea partidului, constă experiența și contribuția literaturii sovietice".

Literatura științifico-fantastică

Menționăm răspunsul acad. V. A. Obrucev la ancheta ziarului „Literaturnaia gazeta" pe tema „Ce așteptăm de la Congres?". Cunoscutul om de știință, cu toată vîrsta sa înaintată, și-a spus părerea în problemele literaturii:

„Sper că cel de al doilea Congres al scriitorilor va ajuta la reînvierea ge-

nului atît de necesar și de iubit de tineretul nostru sovietic, literatura științifico-fantastică. Eu consider că romanul științifico-fantastic trebuie să expună evenimentele și acțiunile eroilor în mod veridic, pentru ca cititorul să fie încredințat că tot ce este descris în roman este posibil. Romanul nu trebuie să semene cu un basm, cu care mamele și dădacele îi uimesc pe cei mici. Descoperirile actuale în domeniul chimiei, fizicii, geologiei, electrotehnicii, construcției de avioane și elicoptere, radio-ului și aparatelor de telecomunicații, oferă mult material pentru a descrie aventuri atrăgătoare în aer, pe apă, pe pămînt și sub pămînt. Autorii romanelor trebuie să le cunoască și să le folosească în operele lor".

„Despre figura luminoasă a conducătorului comunist"

Cunoscutul scriitor Vilis Lațis publică în „Pravda" nr. 289/13222, un articol, în care abordează, între altele, problema zugrăvirii figurii activiștilor de partid în literatură.

Ocupîndu-se despre unele particularități ale înfățișării figurii conducătorului comunist, Vilis Lațis scrie între altele:

„Nu-i cunosc oare scriitorii destul de bine pe activiștii de partid? I-au văzut prea puțin în acțiune, în viață, nu cunosc sfera lor de activitate? După mine, lucrurile stau altfel. Ii cunoaștem pe activiștii de partid tot atît de bine ca și pe alții, dar nenorocirea este că, ghidîndu-ne de niște presupuneri apriorice, deseori sărăcim chipul lor. Ni se pare, nu știu de ce, că în virtutea situației și chemării sale, activistul de partid trebuie să fie neapărat un om deosebit de așezat, că nu i se potrivesc multe trăsături, care sînt proprii altora. Uneori îi atribuim o funcție de partid și îi luăm dreptul la o viață omenească completă și plină. In piese, nuvele și romane, în majoritatea cazurilor, autorii nu-i atribuie un rol activ în rezolvarea conflictului principal. De cele mai multe ori el este un spectator și un povățuitor. Celelalte personaje ale operei literare iubesc, urăsc, luptă, se bucură, suferă, iar activistul de part. privește toate acestea de pe înălțimea situației sale și uneori chiar își exprimă păreri moralizatoare..."

Autorul articolului concide: „Trebuie să acordăm activistului de partid un loc demn în operele noastre. Trebuie să-l arătăm mai plin și mai adînc în acțiune, în viața socială și personală, în lupta pentru atingerea unui scop determinat. Să treacă și el prin frămîntări și luptă interioară, prin dureri și bucurii, prin dragoste și ură. Atunci, în locul unei scheme-șablon, vom vedea un caracter viu, strălucit și plin".

Discuții despre „genul scurt"

Uniunea Scriitorilor Sovietici și Institutul de literatură universală „A. M. Gorki" au organizat la sfîrșitul lunii octombrie, la Casa Centrală a Scriitorilor din Moscova, o consfătuire consacrată însușirii și valorificării tradiției lui Gorki în domeniul schiței și publicisticii literare. Au luat parte scriitori și critici din Moscova, Leningrad, Kiev, Omsk, Ivanovo, Stalingrad, Rostov și din alte orașe. Raportul a fost expus de B. Agapov, iar la discuții au luat cuvîntul A. Sofronov, B. Galin, M Saghinian, V. Kojevnikov, V. Maximova, N. Mihailov și alții. S-au analizat problemele de creație ale schiței, rolul ei educativ pentru oamenii sovietici și s-au arătat sarcinile care revin scriitorilor, editurilor și revistelor literare în stimularea „genului scurt".

Cu ocazia consfătuirii a fost organizată și o expoziție oglindind realizările literaturii sovietice în domeniul schiței și publicisticii literare, cu o secție specială cuprinzînd manuscrise, autografe și scrisori ale lui A. M. Gorki.

...într-un colhoz din Azerbaidjan

...lei,
... poeții
...a ei.

...tolii,
... de ani,
...le molii,
... dușmani.

...storii
...hui
...orii.

...na

...na

...orița
...schis,
...ele a...ța
...de flori, un cais.

...altă, și altă,
...e adîncul azur
...străveche, înaltă,
...ații-uriași dimprejur!

...ună, spre stele aripe
...din trecutul talaz
... apar tristele clipe,
... sală de azi...

*

...cu fresce lăsate
...ri vestiți în penel,
... mai demult o cetate,
... mai demult un castel.

...ea veneau cavalerii
...ifuri semețe de bronz;
...du-și din pinteni, scutierii,
... ca și toamna de blonzi.

...ița cu părul de ceară,
...icări de maci în obraji,
...lia ca o vioară,
...ena purtată de paji.

...din fatacu-i pe clape
...gete moi și subțiri
...n e lumina pe ape,
...uri tîrzii de clavir.

...u corăbierii în larguri,
...eam se opreau trubaduri,
... sîngerați lîngă steaguri
...iul opreau în păduri.

...ulte măcar o clipită,
...ții priveau spre pervaz...
...nița cînta despletită
...flăcări de mac în obraz.

Demult, într-o noapte de vară,
Alt cîntec suav, argintiu,
Urca din poiană, de-afară,
Mai tainic, mai cald și mai viu.

Cînta despre doruri nestinse,
Cum nimeni așa n-a cîntat
Și luna pe ceruri s-oprise
Și vîntul pe ramuri a stat.

Veneau dinspre sud cîntătoare
Și fulgii din norduri veneau,
Să-nvețe măiastra cîntare
Și norii pe loc poposeau...

Tăcuse clavirul. Curtenii
Trimiși de viclene porunci
Adus-au din fundul poienii
O fată robită de munci.

Era cît oleandrul de mare
O sclavă ce-n seamă avea
O turmă de albe mioare
Și cîntecul ce ni-l cînta.

— „Mai cîntă!" rostise domnița.
Strîngîndu-și luceferii-n coc,
Un cîntec porni păstorița
Cum altul n-a fost mai cu foc.

Zădarnic cercînd să-și ascundă
Mîhnirea din inima sa,
Domnița își rupse o fundă,
Otrava în ochi tremura.

— „Primește-o! — rosti înciudată
Cu vorbe subțiri ca un bici —
De n-ai să mai cînți niciodată
Îți dărui castelul de-aici!"

Privi păstorița sfioasă
La aurul vechi în iatac;
—„De n-aș mai cînta, și-n mătasă
O, traiul mi-ar fi mai sărac.

Și nu doar la mine mi-e gîndul,
Atîția m-ascultă doinind,
Săracul, bolnavul, flămîndul,
Li-e cîntu-mi balsam și alint!"

Păli obrajii ca macii.
Un semn! Și de după perdea
Sărira atunci haidamacii,
Oțelul în mîini scăpăra!

Lucise aproape mînerul
Cu pietre, cu aur bătut,
Topaze, safire ca cerul,
Cum fata nicicînd n-a văzut.

Un fulger și trupul subțire
Căzu de pumnal toropit
Pe-o albă și moale prostire
Cum fata nicicînd n-a dormit.

Doar luna tăcută aproape,
Cu degete reci închidea
Pe rînd străveziile pleoape
Cu flori și beteală de stea...

Și nimeni mormîntul nu-l știe
Ascuns lîngă crîngul de fag,
Deasupră-i, nestinsă făclie
Rămas-a doar cîntul pribeag.

Și spune legenda, mai spune,
Din bruma trecutului veac,
Cînd pianul pornea să răsune
Răzbea prin ferești în iatac.

Un cîntec înalt din poiană,
Un cîntec mai cald și mai viu...
Se stinse domnița vicleană,
Castelul rămase pustiu.

Clavirul tăcea singuratic,
Dar, nou, din poiană urca
Doar cîntul de-atunci
furtunatic,—
Poporul întreg îl știa.

Pe maluri de ape, în larguri,
Pe cîmp de războaie, în foc,
Cînd pruncii s-avînt peste praguri,
Cînd fetele-s gata de joc,

Cînd lanul e greu de secară,
Cînd vinul se fierbe în vas,
Mai poartă poporul în țară
Balada străveche în glas...

Aproape, departe răsună
Din inimi de vechi păcurari
Străbate legenda străbună.
Părtașă a luptelor mari!

*

...Aplauze... Flori din parînguri
Zenora la pieptu-i strîngea
Ciobanii din primele rînduri
Pe brațe-o purtau ca o nea.

Prin vechiul castel pe Zenora
Poporu-n triumf o purta,
La geamuri bătea aurora,
În frescă domnița pălea...

Plecat sărutatu-i-am mîna!
În sîngele ei arzător
Zenora de astăzi, stăpîna,
Purta vechiul cîntec de dor!

În ochii-i privirea albastră
A fetei viteze de ieri
Zîmbea către inima noastră
Cu focul nestins de oieri!

Nicolae Tăutu

KISS JENO

...fiul meu, prin lanuri foșnitoare...

...ul meu, prin lanuri foșnitoare,
...holdele încinse-acum străbat.
...ă salută casele din zare
...nul alb: sîntem lîngă Suat.

...ta pribegeam pe-aici odată,
...cîmpul ce-l străbatem azi, tăcut.
... vorbea cu vocea lui înceată:
...iocurile-acestea a crescut.

... țăran c-un strai ca niște foale,
...al pe moșie-a fost argat.
...e-a fost în vremurile sale
...l-a veselit ori întristat.

... din vălul zilelor de ieri,
...ea și neagră soarta-i îmi părea.
... mi-o evoca fără dureri,
...-aminteștei de tinerețea ta...

... ciudat în clipele acele
...-mi îndreptam spre viitor.
...-s visuri gîndurile mele,
... privea prea deseori...

...nu va mai vedea cîmpia vastă,
...umele pe plic nu i-l mai scriu.
...ult el a plecat din casa noastră,
...her el s-a retras într-un sicriu.

...e cîmpuri, fiul meu cu mine
...de cîte toate-ncetinel.
...n vînt alăturea el vine,
... tot parcă surîde-n el.

Privesc la fața lui catifelată:
E mare-acum, aproape un bărbat.
Copil în voioșie se arată,
Dar înțelept și proaspăt și curat.

Din vorbă-n vorbă — povestirăm multe!
El e feciorul vremii ce-o să vie.
De toate este gata să discute:
Politică externă, geografie...

Vorbim, și-atîtea lucruri noi se-adună
Despre trecut și despre viitor;
Cînd discutăm, ne leagă împreună
Aceleași dragi speranțe tuturor.

Același ne e visul, țelul, drumul.
În ochi se oglindește-aceeași stea.
De la același dascăl, toți ca unul,
— Părinți, copii — deprindem lupta grea.

Tu nu știi cearta între fiu și tată,
Cum vrajba între neamuri n-o mai știi.
Ca luptători, tovarăși, de-astădată
Ne leagă azi aceleași țeluri vii.

...Tîrzie vară. Vînt ușor adie.
Inc-un minut. Suatu-i lîngă noi.
La neamuri vom sosi în ospeție
Și mai departe-om merge-amîndoi!

În romînește de
Ion Brad

Abutalib Gafurov cîntă

— Trage-l de urechi Abutalib!
— Degeaba stăpîne tot nu vrea să intre!
— Dar Alah vrea ca el să intre, Abutalib!
— O fi vrînd Alah stăpîne, dar măgarul nu vrea!... Dă-te mai bine la o parte să nu te vadă și atunci va intra.
— Cum? Să fac eu loc unui măgar? Alaah! Alaah! Pe cine hrănesc eu la sîn? Ce va ieși din tine Abutalib? Laket păgîn! Ați umplut tot pămîntul lui Alah!
— Da stăpîne! La noi se spune că și un pepene dacă spargi, din el va ieși un laket.
— O fi ieșind. dar .de azi înainte, mie să nu-mi mai ieși în cale. Copil de golan păgîn!

Avea 11 ani Abutalib Gafurov. A dus măgarii beiului la grajd și a plecat în lume.

Laketii din aulul lui se împrăștiau în tot Caucazul. Pămîntul și turmele încăpuseră pe mîinile beiului și pentru sărăcime nu mai era trai. Laketii erau oameni pricepuți cu osebire în meșteșugul fierăritului și al lăcătușeriei. Abutalib a intrat ucenic la un fierar din Kumuh și împreună cu el a plecat în Gruzia.

Și-a luat cu el din aul o tulpiniță de soc din care și-a cioplit fluier. Dar vreme pentru cîntec n-a aflat în Gruzia. Pămîntul era frumos, grădinile rodeau din belșug — Abutalib nu le vedea. Ziua întreagă trăgea foalele sau ținea bucata de fier înroșit, sub ciocanul meșterului. Și atunci, în minunata Gruzie, în zilele cînd sudoarea i se amesteca cu lacrimile, Abutalib și-a compus primul cîntec. În el gemeau jalea, dorul și amărăciunea:

„Oare inimă mi-s munții?
De ce norii nu mă lasă?
Oare norii îmi sînt ochii?
De ce plînsul mă apasă?"

În Rusia se cocea prima revoluție. Transcaucazia clocotea ca un vulcan gata să erupă. Jandarmii țarului arestau în stînga și în dreapta, năpustindu-se mai mult asupra muncitorilor găsiți fără documente. Abutalib porni în cale lungă, peste munți, spre aulul lui.

— Abutalib săracul! S-a întors Abutalib!
— Tot sărac Abutalib? — îi strigau beii.
— Ba mai bogat ca cerul!
— Mai bogat și ca munții?
— Și ca munții!
— Și ce vrei să faci?
— Să mă fac păstor.
— Ce să pești bogătașule? l-a întrebat beiul din aulul său.
— Oițe daghestane, luminăția ta.
— Bine! La cincizeci de catîri din turma mea și el să-ți fie oițele. Pierzi unul, ți-ai pierdut capul. Alah să te păzească! Ai înțeles?
— Înțeles luminăție!... De la măgar am plecat, la măgar m-am întors!
— Cum?
— Ziceam că și înainte tot măgari am păscut...

Și-a luat catîrii Abutalib și primăvara a plecat cu ciobanii în munții verzi. Fetele își petreceau flăcării ciobani, plîngeau și se rugau:

„Vino iarnă iute, vino furioasă
Să-mi vină și mie, ciobanul acasă!"

Abutalib învăța cîntecele de jale și sus, pe piscuri, le cînta ciobanilor. Cînta și pe cele învățate în Gruzia și mai cînta un cîntec învățat tot acolo, de la un fierar rus. Ciobanii ascultau și simțeau că în cîntecele lui Abutalib răsuna durerea lor, fie ei cumici, laketi, lezghini, darghini sau avari. Și de era cîntecul de dragoste, ori de nuntă, durerea tot îl străbătea de la un capăt la altul.

Toamna, cînd turmele se întorceau, fluierul lui Abutalib se auzea peste șapte sate.

Dar un catîr tot a fost mîncat de lup. Degeaba spuneau oamenii că fluierul lui Abutalib cînta de îmblînzea lupii. Unul tot a rămas neîmblînzit. Și a intrat în turma beiului.

Beiul l-a alungat pe Abutalib.
— Acum ce faci Abutalib?
— Mă fac fierar în Karabudahkent.

S-a făcut și fierar. Cînd vestea despre revoluția din februarie a ajuns pînă sub șoponul unde Abutalib bătea nicovala, cîntecul laketului s-a umplut de voioșie. Acum fierarul își cînta versurile acompaniindu-se la ciungur*) și la cîntecul lui se strîngea tot poporul. Stăpînul casei în care Abutalib își meșterise fierăria a sărit la el.

— Ce tot cînți acolo Abutalib!... Așa vremuri păcătoase și el cîntă! Să taci, ori îți fărîm ciungurul.
— Bine stăpîne, dar și la îngropăciune se cîntă! Eu de ce să nu cînt?

Stăpînul l-a zvîrlit cu fierăria lui cu tot în uliță.

— Prea curînd mă îngropi tu pe mine, sărăcane!

A început războiul civil. Prin aule, soldații întorși de pe front vindeau puștile și gloanțele aduse cu ei. Pentru cîțiva pumni de făină, Abutalib a căpătat o pușcă. Și într-o zi, cînd în Karabudahkent s-a oprit un detașament de soldați roșii, Abutalib s-a dus acolo.

În zori, în fruntea detașamentului care pleca la luptă, pășeau comandantul, tobosarul și Abutalib cu ciungurul lui și cu arma pe umăr.

În toamna lui 920 cînd Abutalib

ABUTALIB GAFUROV

s-a întors în aulul său, — Stalin trimis de Lenin în Transcaucazia declarase la Buinaksk autonomia Daghestanului. Anii reconstrucției și ai muncii pașnice l-au găsit pe Abutalib cînd fierar, cînd pescar, cînd cîntăreț prin aule. Acum, cîntecele lui Abutalib erau noi, vorbeau despre muncă și despre un viitor minunat. Cîntecele lui izvorau din viața sovietică ce prindea rădăcini adînci în muntosul Daghestan. Oamenii le ascultau și pe fețe le înflorea bucuria.

— Mare meșter Abutalib! Ciungurul lui e fermecat!...

Despre cîntecele lui Gafurov s-a dus vestea în tot Daghestanul.

După cîțiva ani, oamenii l-au văzut pe Abutalib Gafurov la Mahacikala cu ciungurul la brîu și un teanc de cărți la subsuoară.

— Unde mergi, tovarășe Abutalib?

— La școală. Învăț să scriu și să citesc!

Cuvintele acestea, pe buzele poetului laket, mărturiseau o nețărmurită mîndrie.

Școlarul era în al cincizecilea an al vieții.

Acum își putea scrie pe hîrtie cîntecele și poeziile strînse în memorie de-a lungul anilor. Unul din primele cîntece așternute de Abutalib Gafurov cu slovă scrisă a fost „Cîntec despre Lenin". Efendi Kapiev, primul organizator al scriitorilor daghestani, a citit poezia lui Abutalib și a înțeles că se află în fața unui mare talent. De atunci, Gafurov a început să-și tipărească regulat poeziile în presa daghestană.

Revoluția culturală dădea celor 36 de popoare ale Daghestanului, care încă nu-și aveau scrierea lor, alfabetul și posibilitatea de răspîndire a literaturii în limba proprie.

Versurile lui Abutalib Gafurov au început să fie traduse în limbile Daghestanului.

Ca și înainte poetul colinda munții Daghestanului, făcînd să răsune aulele de cîntecele lui. Într-o zi era la Derbent, iar după cîteva zile oamenii îl auzeau în aulele avarilor din Gunib, sau în văile laketilor din Șunii.

Truda și talentul lui Abutalib Gafurov au fost răsplătite. Sovietul Suprem l-a numit poet al poporului alături de marii poeți din Daghestan: Suleiman Stalski, Gamzat Țadasa și Abdula Mahomed.

A venit războiul. Pe pămîntul sovietic au năvălit hoardele fasciste. Abutalib Gafurov avea aproape 60 de ani. Dar în dimineața cînd pe strada principală din Mahacikala s-au strîns primele coloane de voluntari, Abutalib Gafurov și-a luat ciungurul din cui, hîrtia și condeiul, și a intrat în rînduri.

— Ești bătrîn tovarășe Gafurov!
— Ba acum sînt mai tînăr ca un comsomolist.
— Ar trebui să te odihnești, Abutalib!
— Ba n-ar trebui să și mor?
— Bine, dar războiul e o treabă grea.
— Am mai cunoscut noi treaba asta! Gata băieți! Lăsați prostiile. Vreți să vă cînt marșul cu care în 1920 am plecat la lupta cu intervenționiștii?
— Vrem, tovarășe Abutalib!
— Atunci, înainte!

De pe front, Abutalib Gafurov s-a întors cu pieptul plin de decorații și cîteva caete de versuri.

*

Acum, Abutalib Gafurov a trecut de 70 de ani. Dar nu și-a agățat ciungurul în cui.

Oamenii îl văd pe stradă, mergînd neîncovoiat, cu zîmbetul lui de înțelept așternut pe față și cu ciungurul la brîu.

— Unde mergi tovarășe Abutalib?
— Ehei... Cale lungă! La niște uriași să le cînt un cîntec de joacă.

De obicei, „uriașii" sînt pionierii din parcul petroliștilor.

Alteori îl găsesc pe banca din grădinița casei lui, aplecat peste o carte sau scriind în vreun caet. Atunci calcă pe vîrfuri și trec pe trotuar vorbind în șoaptă.

— Scrie bătrînul!...
— Scrie... Hai să-l așteptăm pînă termină. Îl rugăm să ne cînte!

Bătrînul îl întreabă pe fiecare despre viața și despre munca lui și numai după ce își ia tributul de povestiri — din care mai tîrziu își țese versurile — își înalță ciungurul.

Ciobanii îl întîlnesc vara pe cărările din munți și se strîng în jurul lui să-l audă. Abutalib Gafurov urcă de la aul la aul, pînă sub crestele pleșuve unde îndrăzneții din cîntecele lui au sădit livezi de pomi, au făcut să înflorească trandafirul roșu și au aprins lampa lui Ilici.

Colhoznicii îl primesc cu dragoste, îi împărtășesc bucuriile și necazurile lor și îi ascultă cîntecele.

*

Abutalib Gafurov cîntă. Cîntecul lui începe mai întîi lent, tărăgănat, ciungurul pare că suspină, imitînd un murmur de izvor sau un freamăt de frunze. Și în șoapta aceasta în care se poate distinge unduirea Caspicei liniștite, sau depărtările ondulatelor dune de la răsărit, ciungurul scapă o notă stridentă, un zbîrnîit sonor care răsună prelung. Freamătul crește, se lărgește, cuprinde un ritm volburos, parcă șuvoiul melodiei ar cobori ca o cascadă din stîncă în stîncă. Și deodată, degetele lui Abutalib se desfac: suflul țîșnește din ciungur într-o izbucnire răscolitoare ce se înalță în sus, tot mai sus, în valuri năvalnice, în șuvoi de ape.

Apoi, sunetele dezlănțuite încetează brusc, strivite sub apăsarea degetelor lui Abutalib. După năvalnica melodie, însăși tăcerea care urmează pare o continuare a cîntecului.

Abutalib Gafurov lasă ciungurul pe genunchi și își cîntă poezia. În unduirile care amîntesc zvonul ciungurului amuțit, cuvintele se înfrățesc, se leagănă ușor apoi pornesc să se avînte în ritmul volburos al cîntecului.

Abutalib Gafurov cîntă. Și în unduirile cîntecului lui, eu aud taragotul transilvănean și tălăngile din Carpați... Frumosul Daghestan, cu munții lui, cu grădinile roditoare, cu cîntecul lui Abutalib îmi aduce patria în față, mă face s-o simt alevea, aproape, tot așa de aproape ca țărmul mării sau culmile munților Caucaz...

E ceva sacru în gesturile lui Abutalib, în mimica feței și în felul cum ține ciungurul. Parcă odată cu cîntecul despre patria sa ar executa un ritual străvechi, născut odată cu munții Caucazului și cu primul cîntec al omului din munți.

Cînd termină, ne privește zîmbind. Colțurile ochilor i se încrețesc și pe fața simplă, de muncitor bătrîn, rid obrajii, rid cutele de pe frunte, rîde bărbia, rid tîmplele, buzele, mustața cărunță și nasul puternic.

Și privindu-l pe bătrînul poet-cîntăreț, ale cărui poezii sînt strînse în cîteva tomuri, traduse în mai multe limbi și cîntate de tot Daghestanul, ne revin în minte ciobanul laket care păștea cațirii beiului din Șunii, fierarul din Karabudahkent care cînta revoluția, soldatul cu ciungurul la brîu și arma pe umăr, școlarul de 50 de ani... Și peste toate aceste vîrste, îl vedem pe Abutalib Gafurov, poetul poporului său, cîntărețul munților, al dragostei și al muncii, eliberat de către Revoluție și crescut în marea familie sovietică.

Ioan Grigorescu

*) Ciungur — instrument popular.

Vom căuta ÎN CURÎND

PRIMUL ROMAN AL LUI FRANCISC MUNTEANU

„În orașul de pe Mureș" *va apare peste cîteva zile în Editura Tineretului. Cartea tînărului scriitor prezintă aspecte din viața unui oraș de provincie, unde se construiește prima dată o fabrică de strunguri.*

POEMUL LUI MIHU DRAGOMIR

„Tudor din Vladimiri", *cunoscut cititorilor din paginile revistei „Viața românească", se tipărește în Editura Tineretului și va fi curînd în librării.*

„CÎNTECE DE ZI ȘI DE NOAPTE"

se intitulează noul volum al poetului clujan A. E. Baconsky.

Culegerea cuprinde două mari cicluri: „Copiii din valea Arieșului" *(partea I și II-a) și* „Ciclul bulgar", *poemele* „Amintiri din munții Biharie" *și* „Sfîrșit de august". *În afară de acestea, în volum mai întîlnim peste 25 de poezii cu teme diferite. Printre altele remarcăm:* „Ceea ce spun cocorilor", „Cetățile Hunedoarei", „Unui grup de fete", „Veghea de noapte" *etc.*

Volumul „Cîntece de zi și de noapte" *stringe astfel o bună parte a producției literare a lui A. E. Baconsky din ultimii ani.*

„ÎNDRĂGOSTIȚII"

de Maria Banuș, piesă ce se prezintă actualmente pe scena Teatrului Național „I. L. Caragiale", apare în Editura de Stat pentru Literatură și Artă.

Ei au luptat pentru patrie

(Urmare din pag. 1-a)

adusă aici toamna nu se știe de unde, un vîrf care răsări sub greutatea imensă a unei picături de ploaie, căzută peste el. Dar, în curînd, un vînt cald trecu pe jos, frunza de arțar care își trăise viața se risipi ca un praf umed și, tremurînd, picătura lunecă pe pămînt, iar firul de iarbă se îndreptă și se înălță îndată singur și fără putere, nevăzut de nimeni pe acest pămînt imens, dar năzuind cu lăcomie și dîrzenie spre soare, izvorul de totdeauna al vieții.

Lîngă un stog de paie, unde pămîntul nu se dezghețase încă, un tractor CTZ se răsuci brusc și aruncînd de pe șenila stîngă bucăți de gheață, amestecate cu paie și noroi, porni vioi spre șură. Porni în viteză, dar zvîrcoli deodată înapoi și de cîte ori se opintea, se înfunda tot mai mult în noroiul negru; se opri. Un val de fum albastru învălui corpul tractorului și se lăsă pe pămîntul roșcat ca un prosop înfășurat. Motorul păcăni încet, apoi amuți. Ștergîndu-și mîinile cu niște cîlți și vorbind înciudat, tractoristul porni spre vagonul brigăzii, abia trăgîndu-și cizmele din noroi.

— Ți-am spus eu, Ivan Stepanovici, că nu trebuie să începem astăzi. Poftim! Am înfundat tractorul în noroi. Dracu îl scoate acum! Au să se opintească pînă diseară, spunea Strelțov cu mînie, ciupindu-și mustăcioara neagră și privind cu vădită ciudă obrazul roșu și buhăit al directorului S.M.T.

Directorul oftă cu părere de rău, dar nu răspunse nimic. Numai cînd se apropiară de vagon, privi pieziș spre Strelțov și spuse cu bunătate:

— Tu să nu te enervezi. N-ai de ce să te enervezi pentru fleacuri. N-are să se înece tractorul tău; nici dracul n-are să-l ia. Băieții au să-l scoată diseară, iar peste o zi o să încercăm din nou. Încercarea nu costă bani. Trebuie să începem odată. Ori vrei să așteptăm vara? Ai fost să vezi semănăturile?

— Am fost acum cinci zile.
— Și cum sînt?
— Bine, au ieșit din iarnă. Jos, lîngă valea Golii, o parte a degerat..
— Multe?
— Nu, un fleac; nici două hectare, dar va trebui să mai semănăm odată. Am să mă duc acum să le mai văd. Nici nu te gîndi că putem încerca să arăm după o zi, Ivan Stepanovici. Eu știu că ești îndărătnic, dar cu această însușire a ta nu se usucă pămîntul mai repede. Dacă aș fi în locul tău, aș trimite două tractoare la „Stalineț". Știu că pămîntul lor e nisipos și se poate ara, sigur...

Directorul dădu din mîini speriat.

— Dar distanța? Dar combustibilul ars? Mai bine nu mai vorbi! Ce, ne jucăm aici? Pentru două zile, tractoarele să umble douăsprezece kilometri! Biroul comitetului raional are să mă mănînce de viu pentru asta! O să spună că n-am știut să distribui forțele la timp, că n-am fost prevăzător... O să mai arunce multe altele în capul meu. Nu, nici nu vreau să aud de așa ceva.

— Cum adică, după părerea ta, e mai bine ca tractoarele să stea aici degeaba?

Directorul se încruntă, dădu tăcut din mîini, voind cu aceasta să arate că discuția s-a încheiat. Nu voia să asculte noile argumente ale lui Strelțov și grăbi pasul, dar acesta îl ajunse și întrebă:

— De ce taci? Tăcerea nu este un argument în favoarea ta.

— Am spus tot ce am avut de spus; să mergem la brigadă și... fără discuții.

— Bine. O să mutăm discuția, cum spui tu, în altă parte.

— De pildă, unde?

— Fie și la raionul de partid.

Bunătatea îl părăsea pe director foarte rar. Rise și acum cu hohote și îl bătu pe Strelțov cu palma cărnoasă pe umăr:

— Iute mai ești, agronom Mikola! Știi unde-i trimitem noi pe ăștia ca

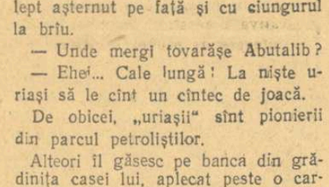

tine?... Ia vezi bine! Și dacă te duci la raion, au să-ți frece ridichia, iar eu am să te reclam că mi te substitui, că te amesteci în funcțiile mele administrative. E limpede?

Bunătatea și îngăduința neobișnuită a lui Ivan Stepanovici îl dezarmau întotdeauna pe arțăgosul Strelțov. Neprimind gluma, spuse totuși cu glas mai potolit:

— Eu nu mă amestec, eu te sfătuiesc...

Dar directorul îl întrerupse:

— Întîi și întîi să nu te enervezi. Ești cam slab de trup, și nu-ți face bine să te enervezi.

Dar văzîndu-l pe Strelțov încruntat, schimbă tonul glumeț și spuse serios:

— Dracu să știe, poate că tu ai dreptate. O să mă gîndesc, am să discut și cu brigadierul și dacă așa stă treaba, o să trimitem la noapte tractoarele la „Stalineț". De bună seamă că acolo se poate ara. Mi s-a părut că Romanenko are să se descurce singur. Trebuie să-i dăm de veste, să aflăm dacă o fi început să are ori tot se mai codește. Și, adresîndu-se tractoristului care se apropiase, dădu din cap cu reproș: — Ah, Feodor, Feodor! Ce ai făcut, de-ai înfundat tractorul? Doar ai fost tanchist, fruntaș în exercițiile de luptă...

Tractoristul Feodor Beliavin nu în zadar fusese poreclit de prietenii săi „Gîndacul Negru": cizmele, pantalonii negri vătuiți, pufoaica neagră, șapca cu fund negru, moțul negru, afîrnind într-o parte, fața neagră, nespălată de fum și de motorină, toate se potriveau de minune cu această poreclă.

Cu o expresie batjocoritoare și scăpărînd din ochii lui albaștri, din dinții albi, tractoristul răspunse:

— Din ordinul domniei-tale l-am înfundat, Ivan Stepanovici. Și brigadierul, și agronomul, și tractoriștii, toți îți-au spus că tractorul nu poate merge, — dar pe tine nu te poate lămuri nimeni. O țineai într-una: încearcă, și atît. Și acum uită-te la el și miră-te, și ajută-l să-l scoată de acolo, că ai destulă putere și ești ca un tractor CTZ. Te-ai îngrășat bine în iarna asta.

— Iar ai început să plîngi! spuse directorul fără supărare, cu un aer degajat. Uite, îți curg lacrimile, iar fetele cred că ești un erou. De geaba, așa-mi pare mie. Hai să vedem cum l-ai înfundat.

Și porniră amîndoi spre tractorul către care se îndreptau brigadierul cu încă doi tractoriști. Strelțov păși fără să vrea spre vagonul tractoriștilor, unde era legat Voronok. Nu voia să plece de la brigadă, unde respira în voie; aici, muncind între oameni, suporta mai ușor durerea care se abătuse peste el; trebuia să vadă neapărat semănăturile colhozurilor vecine. Păși încet prin iarba uscată și călcată, cu ochii lăsați în jos, încercînd să alunge din nou gîndurile care-l cuprinseseră, despre soția lui, despre legăturile ei cu învățătorul Ovrajkii, despre tot ce-i stăpînise inima în ultimul timp, ca o povară rușinoasă și amară, care nu-i ieșea din minte nici ziua, nici noaptea și nu-l lăsa să muncească și să trăiască în voie.

— Vino să mănînci cu noi, tovarășe Strelțov. Am gătit un păsat, cum n-ai mîncat niciodată în viața dumitale, strigă după el Marfa, bucătăreasa brigăzii, cînd Strelțov trecu gîrbov și cu capul plecat prin fața bucătăriei, făcută undeva aproape de vagon, de mîinile îndemînatice ale unui tractorist, specialist în materie de cuptoare. Strelțov dădu din cap cu recunoștință și zîmbi fără să vrea.

— Dacă-i așa, toarnă Marfușa, că pînă diseară tot nu mai merg acasă.

Strelțov se așeză pe treapta de jos a vagonului, primi din mîinile bucătăresei farfuria cu păsat fierbinte și abia acum își aminti că nu mîncase de ieri dimineață. Dar după ce sorbi cîteva linguri din păsatul moale, care a burea alene, puse farfuria pe pămînt și — nu știu pentru a cîta oară — scoase din nou, dintr-un vechi portțigaret de piele, o țigară strivită.

În romînește de
Vladimir Cavarnali

Problema eroului pozitiv în dezbaterea scriitorilor sovietici

...are din pag. 2-a)

...parte împlinește această mi... de bază, ea trăiește în popor, ...ciuda tuturor amatorilor de canoa... și rețete.

...Dezvăluirea temei partinice prin ...ța inimilor omenești — iată ce de...mină forța și vitalitatea multora ...tre cărțile noastre".

...Nu încape îndoială că aceste gîn...ri ale unei talentate scriitoare so...tice ar putea oferi material de fră...mîntare pentru mulți dintre scriitorii ...stri. Doar procesul eliberator de...re care vorbește Galina Nikolaeva ...început și la noi. Și la noi viața ...lui devine pe zi ce trece mai li...ră, mai bogată. Eroul pozitiv al ...elegi noastre se formează în cloco...ul vieții. Nu poți să-i înțelegi ...l descrii decît înțelegînd această viață nouă, pornind de la ea. Or, aceasta presupune ca o condiție esen...țială de bază însușirea spiritului de partid.

Mie îmi pare important să subliniez ...că scriitorii trebuie să-și lămurească ...mai rînd nu cum trebuie să fie ...uit" eroul pozitiv, ci cum *este* ...*pozitiv*, întrucît discuția în ju...ați...ii probleme, privită cu in...viață...arte bune în revista „Con...tr'Vînul", este de pe acum pericli...alunece pe panta unor consi...cum dogmatice. In articolo... P. Luscalov („Despre ...ale eroului pozitiv") ...observ...

...resante cu privire la eroii pozitivi ai literaturii sovietice, multe notații critice care dovedesc un spirit pătrunzător de observație. Dar atunci cînd autorul încearcă să pătrundă în miezul lucrurilor, mi se pare că abdică de la propriile sale principii și în loc să discute problema în raport cu viața, caută soluții în sfera speculațiilor abstracte. „...În multe dintre lucrările noastre — scrie P. Luscalov — ceea ce îți atrage atenția în special este monotonia caracterelor eroilor pozitivi și sărăcia lor sufletească. Care poate fi cauza? Eu cred că ea este legată de o tendință pronunțată de vulgarizare și denaturare a tezelor esteticii marxist-leniniste, cu privire la raportul între formă și conținut și care se manifestă cu precădere în problema caracterelor".

Cu observația critică a lui P. Luscalov nu poți să nu fii de acord. Cu explicația însă — nu. Eu cred că principala cauză a prezentării palide și schematice a eroilor pozitivi este necunoașterea lor, sau — folosind expresia Galinei Nikolaeva — neridicarea autorilor pînă la nivelul eroilor lor. Evident, cunoașterea tezelor esteticii marxist-leniniste ajută mult pe scriitori în creație. Și invers: ignorarea lor îngreunează munca scriitorului. Dar nici un fel de teze, oricît de juste ar fi ele, nu pot salva un scriitor atunci cînd nu cunoaște și nu trăiește cu toată intensitatea viața poporului, cînd nu militează activ, dinamic, pasionat, pentru obiectivele de luptă ale partidului.

Misiunea principală a scriitorilor în momentul de față este aceea de a crea eroi pozitivi, ridicîndu-se la nivelul celor mai buni oameni ai patriei noastre, pentru a le putea descrie viața lor. După cum o subliniază foarte convingător Vilis Lațis în articolul „Să scriem numai adevărul":

„Eu cred că la tezele teoretice general cunoscute cu privire la metoda realismului socialist, poate fi adăugată următoarea: într-o operă a realismului socialist în mod obligatoriu trebuie să fie arătat eroul pozitiv, iar în cazul în care autorul a creat o operă în care sînt zugrăvite doar personajele negative, eroul pozitiv absent trebuie să fie înlocuit de autorul însuși; acesta trebuie să demaște personajele sale negative, să determine și să arate în mod clar și fără echivoc atitudinea sa față de aceste personaje și față de evenimentele descrise, pentru ca cititorul să înțeleagă limpede ce apără și împotriva cui luptă autorul".

Scriitorii Republicii Populare Romîne sînt chemați să apere cuceririle poporului, constructor al socialismului, și să lupte cu înverșunare împotriva tuturor reprezentanților lumii vechi de exploatare și silnicie, ca și împotriva putredei lor ideologii. Nu încape îndoială că scriitorii vor crea eroi populari ideali pe măsura acestei grele dar și minunat de frumoase misiuni.

M. Novicov

100 DE ANI DE LA MOARTEA LUI ANTON PANN

ANTON PANN (1794 - 1854)

„Paginile alese" din Anton Pann, apărute de curînd în „Biblioteca pentru toți", ne-au făcut să trăim din nou, prin hazul, înțelepciunea și naivitatea lor, una din marile desfătări ale copilăriei. De multă vreme nu mai deschisesem cărțile alcătuitorului de snoave, ale folcloristului și filozofului popular cu un rol atît de mare printre cititorii lui, oameni de la țară și tîrguri, vizitatori ai bîlciurilor și ai hanurilor de odinioară, încît edițiile acestor cărți s-au succedat cu zecile de la 1830, cînd au început să apară. Îmi amintesc bine încă de broșura cu copertele galbene, procurată de la negustorul ambulant care o vindea pe una din tarabele bîlciului de Sfînta Maria, din Giurgiu, unde am silabisit mai întîi stihurile din „Spitalul amorului". Astăzi florilegiul lui Pann apare într-o ediție alcătuită cu cele mai bune metode ale filologiei, însoțită de studii lămuritoare, de note lingvistice, de o bibliografie. Operele lui Anton Pann pot deci deveni un obiect de studiu. Tema n-ar fi de altfel cu totul nouă. Încă din 1883 M. Gaster a identificat în snoavele lui Pann teme provenind din timpurile cele mai vechi, pentru că le aflăm în Panciatantra, culegerea de snoave a indienilor, și care au cunoscut difuzarea cea mai întinsă, pentru că le regăsim în Gesta Romanorum și în Cento novelle antiche, vechile colecții de anecdote ale Evului-Mediu. Cum și le-a însușit Anton Pann este însă o întrebare care mai trebuie cercetată. Desigur, mai întîi, prin tradiție orală populară, alimentată la rîndul ei de marele filtru al Bizanțului. Căci a fost un om al răsăritului acest Anton Pann, născut pe la 1794 într-un sat din Bulgaria, ca fiu al unui căldărar romîn și al unei mame grecoaice. Refugiat cu familia sa de groaza Semilunei, cînd trupele ruse părăsesc Peninsula balcanică în 1811, însoțindu-le un timp, găsind un adăpost vremelnic la Chișinău, îndreptîndu-se apoi către Țările Romîne, Pann află locul și condițiile așezării lui definitive la București, unde trăiește ca un cîntăreț de biserică cu un rol însemnat în fixarea muzicii religioase mai noi și, aproape tot timpul, ca autor, tipograf și editor. Viața lui veselă prin grădinile Bucureștilor, hazul și vioiciunea temperamentului său, talentul lui muzical, care făceau din el un tovarăș atît de căutat al chefurilor de acum o sută de ani și mai bine, nenorocirile lui sentimentale, dar și sîrguința omului mereu pe drumuri, în locurile cele mai depărtate ale țării, unde asculta pe oameni și le nota zicerile și poveștirile, apoi prin bîlciuri, unde își vindea singur produsele literare ale cercetării lui, sporite cu tot ce le adăuga fantezia lui atît de fecundă, toate aceste împrejurări au fost consemnate în propriile lui scrieri și în însemnările altora, încît, sprijinită pe documente destul de numeroase, figura lui revine ca una din cele mai vii ale țării vechi. S-au păstrat și cîteva portrete ale scriitorului. Purta fesul orientalilor, de sub care scăpau buclele părului negru cum e catranul și ne place să descifrăm pe figura omului cu privirea pătrunzătoare, urma multelor lui experiențe și a înțelepciunii agonisite într-o existență foarte întreprinzătoare.

Desen de O. ADLER

Dacă i-am numi folcloristului pe Anton Pann, cineva i-ar putea atribui intenția științifică de a strînge și nota producția populară. Această intenție nu era riguroasă la el. Nimeni n-a notat totuși un număr mai mare de proverbe, pilde și snoave ca acest neostenit cercetător al cumințeniei și umorului popular. Rezultatele anchetei lui atît de întinse, el le folosește însă în compuneri personale, așa cum au făcut Boccaccio, Chaucer și Rabelais. Este de fapt un scriitor aparținînd unui tip literar mult reprezentat în Renaștere și scrierile lui folosesc uneori schema narativă a acesteia. Povestea vorbei din 1847 pornește ca o culegere de proverbe. Titlul lucrării ne previne că va cuprinde lucruri de la lume adunate și iarăși la lume date. Dar după șirul proverbelor, grupate în capitolele unui tratat de morală practică, se intercalează snoavă versificată sau mai multe, menite să ilustreze exemplul maximelor înfățișate mai înainte. Aci este scriitorul la largul lui. Tema populară și străveche dobîndește aci o culoare națională și locală, prin multele amănunte ale moravurilor de altădată, prin zugrăvirea atîtor figuri ale oamenilor care au trăit mai de mult pe tărîmurile noastre, prin felul de a vorbi al strămoșilor, prin evocarea situațiilor de viață în care recunoaștem naivitatea, dar și nedreptatea cu atîtea forme ale vechilor orînduiri, încît țara noastră din secolele anterioare, cu toate acele căderi ale omului, pe care nu putem nici nu trebuie să ni le ascundem, retrăiește pentru noi într-o imagine plină de o extraordinară forță și de un fermecător relief. În O șezătoare la țară sau Călătoria lui Moș Albu (1851), avem de-a face din nou cu o culegere de snoave, grupate de astădată în interiorul povestirii unei călătorii, ca în Povestirile din Canterbury ale lui Chaucer. Figura lui Nastratin Hogea, vestitul Nasreddin din epoca lui Tamerlan, înțeleptul care a uimit vremea lui și lunga-i posteritate cu adîncimea tîlcurilor sale, retrăiește pentru noi în Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea (1853), admirabilă evocare a orientului balcanic, așa cum a trăit acesta în lungile veacuri ale opresiunii otomane, în timpul cărora s-a format caracterul unui om cuminte și prudent, bun cunoscător al sufletului omenesc, mai ales al nenumăratelor forme pe care le dobîndesc abuzul și silnicia.

Ce călătorie miraculoasă prin țara veche și prin lumea care o înconjura ne prilejuiește străbaterea din nou a operelor lui Anton Pann! Iată pe împricinații care își cer dreptatea judecătorului corupt, pe țăranul istovit, pe demnitarul hrăpăreț, pe omul mărunt a cărui lungă nenorocire l-a făcut pătrunzător și ingenios. Eroii lui Pann călătoresc prin sate, cer adăpost la casa în care mălaiul s-a sfîrșit în covată, umblă pe drumuri întunecate, străbat păduri, rătăcesc prin bîlciuri, prin forfota piețelor din orașele mai mari, unde negustorii și-i dispută trăgîndu-i către dughenele lor, prin cafenelele pline de oameni de nimica și de paraziți. Sînt înviate toate profesiunile vremii, muncitorul de pămînt și meșteșugarul, negustorii și funcționarii, preoții și arendașii. Omul vremii ne este înfățișat ca soț și părinte, ca slugă și stăpîn, ca meșter și ucenic. Ce mișunare de oameni, ce varietate de situații! Din inmiita scîpire a acestui tablou se întregește chipul omului simplu, așa cum s-a format în vremurile opresiunii feudale: prevăzător, modest, rezistent față de rău care îl pîndește în atîtea forme, dar inventiv și mintos. Umorul este una din formele rezistenței lui, virtutea lui cea mai aleasă. Feudalismul a produs în nord pe Till Eulenspiegel, în răsărit și în Balcani pe Nastratin și pe ceilalți, pe nenumărați eroi ai lui Anton Pann. Poporul etern i-a delegat pentru a-i articula protestul lui, pentru a da un chip virtuților lui modeste dar tenace.

Ne trezim din lectura paginilor lui Anton Pann ca dintr-un mare vis al istoriei. Așa au trăit deci vreme de sute de ani bunicii și străbunicii noștri, ca iobagi ai pămîntului, ca meșteri și mici negustori. Insulta, înșelăciunea și silnicia îi asaltau din toate părțile. Viața lor a fost totuși posibilă, nu numai grație acelor forme ale superiorității morale și intelectuale, cu care nedreptatea înzestrează pe nedreptățiți, dar pentru că știau să se înveselească și să rîdă. Ce ris sănătos se înalță din opera lui Anton Pann! Aplicat oamenilor și situațiilor din vremea sa, acest ris afirmă superioritatea inteligenței și a fineții. Omul lui Pann este un virtuoz, dar nu printr-o îndeletnicire formată în marile afaceri ale politicii și diplomației, ci prin croirea modestului drum de viață în care era destul de greu să trăiești, pentru că stăpînitorii pămînturilor le încărcau cu biruri grele, judecătorul măsluia justiția, negustorul te înșela și tiranul feudal te amenința să-ți așeze capul acolo unde-ți stăteau picioarele. Lectura lui Pann ne prilejuiește deci o călătorie în trecut și, întreprinzînd-o, rămînem recunoscători veselei și spiritualei călăuze pentru finețea și pătrunderea cu care ne-a îndrumat pașii pe acele drumuri ocolite și grele.

Tudor Vianu

Note despre Anton Pann și proverb

Anton Pann însuși e un fel de Nastratin, de „Păcală literat" — cum îl numea Vasile Alecsandri.

Om din popor, înzestrat cu un rar talent muzical și poetic, n-a izbutit să se ridice în acele vremuri decît pînă la treapta de umil dascăl de „psaltichie". După cum singur mărturisește, n-a urmat nicio școală, dascăl și-a fost singur, și „nu știa nicio limbă din cele poleite". Mintea i-a fost luminată de cultura seculară scoasă din experiența de viață a mulțimilor, din folclorul național și al altor popoare. În epoca frămîntată a anilor 1820—1848 Anton Pann nu s-a plecat sub umilința slujbei de cîntăreț bisericesc, ci s-a zbuciumat să-și găsească o misiune mai frumoasă, a pribegit prin Muntenia, Ardeal și Moldova în căutare de melodii și poezii populare, a venit în conflict cu instituțiile care vroiau să-i îngenunche personalitatea.

Întocmai ca un Nastratin, Anton Pann scoate învățături pline de haz din propriile pățanii și amărăciuni, se supune un timp celor care îl apasă, pînă ajunge să le cunoască mai bine cusururile și apoi, printr-un cuvînt plin de tîlc, printr-o trăznaie, arată cît de nefirești sînt unele stări de lucruri.

Există cu prisosință mărturii despre zbuciumul talentatului artist popular, care — prins într-o lume decăzută — încearcă să se elibereze, să-și caute drumuri libere, propriul spiritului lui critic ascuțit. Anton Pann a plătit scump acest zbucium, pentru că ani de-a rîndul a irosit o muncă uriașă în prelucrări și tipăriri de cărți medievale ca „Noul erotocrit" sau „Spitalul amorului", înglobate impropriu de unele studii în noțiunea de „literatură populară". Caragiale într-un articol despre „Spitalul amorului", surprinde procesul dramatic al personalității artistice panniene:

„În mijlocul acelei mode stupide, acelui curent de erotism trivial, de sentimentalism grețos și de galanterie ridiculă, care au tîrît și mînjit chiar pe mulți oameni de spirit și de adevărat talent, Anton Pann, vestitul nostru poet popular, a publicat — pe lîngă atîtea admirabile lucrări originale și traduceri — și o colecție de cîntece și de poezii din acea vreme... Și pentru că omul de spirit simțea bine ce murdării culege, el a trebuit să le găsească o etichetă convenabilă; colecția poartă titlul „Spitalul amorului". Plină de tîlc este prefața la această colecție de „orduri literare"; „finul Pepelei" subliniază ridicolul poeziilor de văicăreală și avertizează cititorii să-și ferească viața de patimile slăvite în „Spitalul amorului".

În confruntarea de concepții din gîndirea și activitatea lui Pann triumfă spiritul critic popular, și opere ca: „O șezătoare la țară", „Povestea vorbei", „Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea", „Fabule și istorioare", ne apar ca un rezultat fericit al zbuciumului permanent trăit de personalitatea sa artistică. Aceste opere mai păstrează încă urmele unei concepții medievale, înclinări spre acceptarea relațiilor feudale „dintre stăpîni și slugi" aghezmuite cu ceva mistică, dar caracteristica dominantă e dragostea pentru mulțimile necăjite, pentru bogăția lor sufletească și satira împotriva obscurantismului turco-boieresc.

Anton Pann nu s-a ridicat la concepția ideologică pe care au atins-o contemporanii lui mai luminați, Bălcescu, Alecsandri sau Bolliac. În înfruntarea cu lumea feudală, talentul lui Pann a fost adus pe făgașul sănătos al literaturii de critică socială, datorită legăturii nemijlocite cu viața țăranilor, meșteșugarilor și micilor negustori și cu folclorul pe care l-a cules din ținuturile țării noastre și de aiurea. El nu face distincția între folclor și creația originală, nu vede folclorul ca o problemă de program ideologic și artistic, cum fac activii luptători sociali Alecu Russo sau Alecsandri. „Finul Pepelei" caută snoavele și povestirile populare ca un cîntăreț popular, le trece prin genul lui creator, le tipărește în cărțulii mici și ieftine; cărțuliile le încarcă în spinare și, pribegind, le răspîndește prin orașele și satele noastre: „De prin lume adunate și iarăși la lume date". Acest lucru nu neagă însă nota originalității lui A. Pann. Pann se îndreaptă în special spre creațiile satirice populare, dar nu este un simplu culegător: colecțiile de snoave, odată tipărite, nu prezintă lucrări eterogene; istorioarele din „Povestea vorbei", „O șezătoare la țară". „Nastratin Hogea" arată o unitate în ceea ce privește viziunea poetică, mijloacele de minuire a firului epic, construcția dramatică a caracterelor, expresia limbii literare.

După felul cum folosește proverbul romînesc, ne putem da seama cît de bine a înțeles spiritul național. Pilda biblică sau sentimentele culese din cărțile de colportaj traduse din grecește sau de aiurea sînt departe de a-i putea transmite lui Pann acel simț realist de judecare a lucrurilor pe care-l prezintă „Povestea vorbei" sau „O șezătoare la țară".

Următorul gen de pilde care nu se găsește cu exclusivitate nici în Pann, nici în folclor: „De flămînzește vrăjmașul tău, dă-i să mănînce pîine și dacă însetează, adapă-l cu apă" — sau — „Fericit este omul care se teme deapururi, iar cel ce-și învîrtoșează inima, va cădea în nenorocire" — acest gen de pilde vine de undeva de sus, cu sentințe fără drept de apel, care constată o realitate și cheamă la supunere față de ea. Replica proverbului romînesc: „Sperii lupul cu pielea oii" — „Cu spatele nu poți îndrepta lumea" — dar dacă înfrunți mereu necazurile — „Picătura pică, piatra se despică". Proverbul romînesc nu este o sentință gravă și implacabilă, ci o imagine care concentrează o experiență istorică de viață a mulțimilor, imagine care nu face apel la acceptarea unei realități, ci la judecarea ei. Spre deosebire de pildele citate mai sus, proverbul nostru, care e o manifestare a spiritului de demnitate umană, prezintă și nota de umor care dovedește nu numai optimismul omului din popor, ci și forța acestuia de a se ridica deasupra împrejurărilor și de a le judeca dintr-o perspectivă activă. Căci gluma e ca spuma: se face atunci cînd valurile sînt în toi; gluma e de soi, ea din noroi nu saltă.

Trista experiență istorică a poporului nostru a arătat oamenilor o sumedenie de fapte nefirești, de nepotriviri, cum era aceea dintre munca omului simplu și sărăcia lui sau dintre viața inactivă a boierului și belșugul pe care-l deținea. Și, ori unde poporul vedea o nepotrivire, chiar în cele mai mărunte lucruri simția că trebuie să fie la mijloc o nedreptate, o greșală, sau cine știe ce cusur. Descoperirea celor două elemente care veneau în conflict aducea cu sine și descoperirea adevărului asupra situației nefirești respective, sau asupra omului care manifestase acea nepotrivire. Pe baza acestei experiențe de viață, proverbele caută adevărul folosind de cele mai multe ori imagini care aduc un conflict, o alăturare de situații contrare: „Pînă se încaltă, soarele se-nalță, pînă se gătește, soarele sfințește"; „Mic la stat, mare la sfat": „Nici salcia cerc de bute, nici ciocoiul om de frunte"; „Zile înșirate, fire încurcate, pînă rău țesută și vreme pierdută". Din scăpărarea conflictului adus de proverb scînteiază în același timp și gluma și morala. Spuneam că proverbul nu prezintă acel caracter de lege intransigentă pe care-l prezintă maxima sau sentința. Poporul are bun simț, prețuiește libertatea de gîndire a omului și nu impune legi în judecarea lucrurilor. Poate că și de aceea proverbul nu transmite direct ideea generală pe care o conține ci, prin mijlocirea unei imagini artistice, particulară și concentrată, care apelînd la fantezia ascultătorului, trezește în mintea acestuia alte întîmplări analoage; ascultătorul scoate învățăturile din asociațiile stîrnite și astfel morala e mult îmbogățită și cucerită prin participarea vie a acelui ce aude proverbul. Lucrurile se petrec de alt fel ca în „Povestea vorbei" unde în jurul imaginii dată de un proverb, Pann asociază o sumedenie de snoave, sau ca în „O șezătoare la țară" unde o cimilitură spusă de Moș Neagu stîrnește participarea tuturor celor de față care încep să depene un întreg șir de povestiri cine știe cînd sau unde auzite.

Spiritul proverbului și calitățile lui artistice sînt profund înțelese de Anton Pann. El nu scoate proverbul de pe fișă pentru a-l cita la locul potrivit sau pentru a-l agăța ca morală, ci îl folosește în mod obișnuit și firesc, căci proverbul e propriu gîndirii lui populare, cu el cîntărește timpul, lucrurile, locurile și oamenii.

De aci abundența proverbelor, strîngerea lor ca în jurul unui magnet, cînd e vorba de judecarea unei anume situații. Înțelegînd că proverbul concentrează o experiență de viață, o întîmplare, Pann — avînd o fantezie rar întîlnită — poate dezvolta din imaginea dată snoave și povestiri, mai ales că proverbul îi oferă conflicte violente, în jurul cărora se pot țese istorioare hazoase. Simțind instinctiv prezența imaginii artistice în proverbul nostru, îi folosește această calitate în construcția caracterelor:

Cînd umblă prin poticele
Parcă e luat de iele.
Te uiți la dînsul și parcă
Tot prin strâchini goale calcă.
Umblă parcă treleră la mărăcini.
Cînd te uiți la el și trece
Parcă este în chiostece.
Umblarea-i e-ncovoiată
Ca la pisica plouată.
La o treabă cînd se scoală
Parcă are ouăle goală.
A visat că s-a-nghimpat
Și umblă la picior legat.

Fiecare proverb aduce o notă nouă, toate la un loc vin să definească caracterul. Deosebit de asta, în subtextul proverbelor depănate mai sus se leagă parcă un fir epic și ai impresia că acest caracter este prins în acțiune, îl vezi gesturile cele mai mărunte. Faptul este explicabil atît prin calitățile artistice pe care le prezintă proverbele, cît și prin măestrita compoziție panniană.

De multe ori eroii își fac socotelile cum să iasă dintr-o întîmplare, monologînd în proverbe și zicători. Așa procedează eroul din isorioara „Arțagul" care, însurîndu-se cu o văduvă bogată, bătrînă și urîtă, trebuie să-i suporte cicăleala:

Las-o să latre ca cățelele la lună.
Acum e la largul ei și la sfîrșitul meu.
Pînă mi-o veni și mie palele nebune.
Îi tai eu din unghișoară.
Eu îi sînt doctorul ei.
O să-i iasă toate pe nas.
I s-a urît cu binele.

Variat este rolul pe care proverbul îl capătă la Pann și din felul cum a înțeles spiritul critic al poporului nostru; finul Pepelei „cel isteț ca un proverb" ne apare ca un artist original și național, care prin povestirile lui a îmbogățit filosofia noastră populară înfrățind-o cu înțelepciunea altor popoare. Modestul povestitor de snoave și-a verificat caracterul național prin enorma prețuire căpătată postum: lumea satelor noastre, lipsită în trecut de posibilitatea instrucției, a găsit în Anton Pann un dascăl luminat care a educat omul simplu în spiritul demnității umane, al isteției și atitudinii active față de împrejurările vieții.

Ștefan Bănulescu

Tiraje de masă din opera lui Anton Pann

Opera lui Anton Pann, care a avut cu ani în urmă o soartă atît de vitregă, văzînd lumina tiparului la răstimpuri foarte mari, în tiraje nesemnificative, cunoaște astăzi o răspîndire deosebit de largă. Numai în ultimii patru ani Editura Tineretului a tipărit:

TREI EDIȚII DE OPERE ALESE IN 57.000 EXEMPLARE

Prima apărută în colecția „Clasicii romîni" cuprinde bucăți alese din „Povestea vorbei" și „Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea"; în cea de a doua ediție, apărută în 1953, sînt incluse peste 25 de fabule și istorioare; ultima ediție tipărită anul acesta cuprinde pagini alese din „O șezătoare la țară" printre care întîlnim „Povestea lui Moș Albu", „Povestea fetei întîia", „Povestea fetei a doua" și „Povestea fetei a treia". De remarcat creșterea considerabilă a tirajului. De la 12.000 de exemplare ediția din 1950, la 25.000 exemplare ediția din 1954.

O EDIȚIE IN DOUA VOLUME CU UN TIRAJ DE 25.000 EXEMPLARE

a tipărit nu de multă vreme E.S.P.L.A. Însoțită de un amplu studiu introductiv, ediția cuprinde o bună parte din cele mai reprezentative opere ale lui Anton Pann. Textul lucrărilor incluse în culegerea din „Biblioteca pentru toți" a fost restabilit după ultimele volume publicate în timpul vieții poetului. În tiraje sporite

VOR APARE IN CURIND NOI CULEGERI DIN OPERA LUI ANTON PANN

printre care semnalăm: pagini alese din „Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea", un volum format mare cu

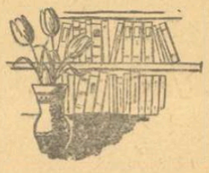

numeroase ilustrații în text și separate de Marcela Cordescu.

De asemenea și bucăți din „O șezătoare la țară" vor fi reunite într-un volum de același format, ilustrat de Octav Iliescu.

Tot Editura Tineretului, unde vor apare aceste două culegeri, mai pregătește pentru colecția „Pitică" un volumaș care cuprinde trei fabule de Anton Pann: „Cotoiul și cașul", „Lupul păcălit" și „Ursul și cei doi călători".

Toate trei volumele vor apare pînă la sfîrșitul acestui an. Pentru începutul anului viitor E.S.P.L.A. pregătește

UN VOLUM FESTIV

din operele lui Anton Pann, care va cuprinde cele mai de seamă opere ale scriitorului. Editura se străduiește pentru a realiza o prezentare grafică deosebită.

Pînă la sfîrșitul anului acesta, tot E.S.P.L.A. va scoate de sub tipar

O MONOGRAFIE ASUPRA LUI ANTON PANN

semnată de Ion Manole, în colecția de critică.

Lumina Marelui Octombrie

(Urmare din pag. I-a)

ultima sutlare, le-a exprimat altcineva mai bine decît Boris Polevoi în celebra sa „Poveste a unui om adevărat"? Este cu totul firesc ca, acum, în faza transformării socialiste a agriculturii, în satele noastre cartea cea mai populară, opera literară care ajută cel mai mult să fie puternicul roman „Pămînt desțelenit" al lui M. Șolohov. Am citat cîteva exemple și s-ar putea cita la nesfîrșit atît din domeniul prozei, cît și din acelea, tot atît de bogate în realizări, ale poeziei și teatrului. Scriitorii sovietici, îndrumați și ajutați necontenit de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, au izbutit să facă din operele lor ceea ce cerea Lenin, încă de acum o jumătate de veac: arme de luptă în mîinile clasei muncitoare pentru făurirea socialismului și comunismului, arme de luptă cu ascuțișul îndreptat împotriva dușmanului de clasă intern și extern.

În făurirea, întărirea și dezvoltarea regimului nostru de democrație populară, cartea sovietică ne-a fost de un neprețuit ajutor. Același ajutor neprețuit a dat cartea sovietică oamenilor muncii și din celelalte țări de democrație populară, din China pînă în Albania. Este greu să ne închipuim că undeva pe glob s-ar putea construi socialismul fără ca bogata și puternica literatură sovietică să-și aducă acolo importanta ei contribuție.

Sub îndrumarea și cu ajutorul cald al partidului, scriitorii noștri au învățat în permanență de la scriitorii sovietici, în acești zece ani, cîți s-au scurs de la eliberare pînă azi.

De la scriitorii sovietici, crescuți, educați și îndrumați de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, scriitorii noștri iau exemplu să aibă dragoste pentru oamenii noi, pentru oamenii simpli care dau, tăcuți, modești, toată puterea lor de muncă, toată priceperea lor construirii socialismului, făuririi unei vieți noi, mai bune, mai fericite.

De la scriitorii sovietici scriitorii noștri iau exemplu să zugrăvească eroul pozitiv al zilelor noastre, omul înaintat care poate și trebuie să fie luat drept model de cît mai mulți.

De la scriitorii sovietici scriitorii noștri iau exemplu să pună mai presus de orice interesele partidului, ale clasei muncitoare, ale poporului, să iubească ceea ce este nou, să lupte pentru biruința noului, ca și pentru doborîrea și înlăturarea din viață a tot ceea ce este vechi.

De la scriitorii sovietici scriitorii noștri iau exemplu să respingă orice influență a ideologiei burgheze și s-o combată cu toată energia atunci cînd totuși această influență nefastă se face ici și colo văzută, scoțînd capul printre rînduri. Scriitorii noștri știu acum mai bine decît oricînd că literatura are un uriaș rol educativ, de luminare, de ridicare a poporului.

Scriitorii noștri învață mereu de la scriitorii sovietici. În arta scrisului noi nu izbutim niciodată să știm atîta cît ar trebui să știm, atîta cît am dori să știm.

Rezultatele pe care scriitorii noștri le-au dobîndit învățînd de la mai marii confrați sovietici sînt demne de luat în seamă.

Pentru că tot ceea ce a apărut mai valoros în literatura noastră în anii de după eliberare s-a scris și trăiește sub limpedea lumină a Marelui Octombrie. Folosind experiențele și rezultatele strălucite la care a ajuns literatura sovietică, tînăra noastră literatură realist-socialistă a putut înregistra în toate sectoarele ei apariția acelor lucrări de care poporul nostru muncitor se slujește în lupta și în munca sa și cu care, pe bună dreptate, se mîndrește.

Se mai cuvine acum, cînd sărbătorim a treizeci și șaptea aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, să subliniem însemnătatea deosebită pe care o are Congresul scriitorilor din U.R.S.S. ce se va desfășura la Moscova în a doua jumătate a acestei luni. Cu prilejul acestui congres, scriitorii sovietici vor face un bilanț al mărețului drum parcurs pînă acum de literatura sovietică, — literatură care a îmbogățit nu numai cultura popoarelor sovietice ci și patrimoniul cultural al întregii omeniri cu opere nepieritoare și care a pus la îndemîna cititorilor de pretutindeni pagini de neasemuită frumusețe și de rară vigoare, care-l întorc pe om cu fața către viață, către luptă și către izbîndă. Congresul însă va aduce în dezbateri și problemele centrale legate de o și mai mare dezvoltare a literaturii sovietice în viitor.

Scriitorii noștri, setoși de-a învăța mereu de la scriitorii sovietici, urmăresc de pe acum cu un viu interes dezbaterile din presa sovietică, — dezbateri care le preced pe cele care vor avea loc în sala congresului.

Concluziile pe care le vom trage din Congresul scriitorilor sovietici, aplicate la condițiile noastre de luptă pentru construirea socialismului și pe temeiul indicațiilor date de partid, ne vor fi de cel mai mare folos.

Poporul nostru merge înainte pe drumul construirii socialismului, drum arătat de Lenin și de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

Pas la pas cu poporul nostru, pe același drum, în lumina strălucită a aceluiași Mare Octombrie, merge și literatura noastră.

Zaharia Stancu

Pentru a cinsti memoria cunoscutului poet popular Anton Pann, de la moartea căruia se împlinesc o sută de ani, Uniunea Scriitorilor din R.P.R. va organiza, în cursul lunii noiembrie a.c., o șezătoare festivă la Casa Scriitorilor, conferințe la București și în orașele mai mari ale țării. În revistele literare vor apare articole și studii. Se va tipări o monografie despre viața și opera poetului. De asemenea Uniunea Scriitorilor se va îngriji să înceapă editarea operelor lui Anton Pann. La casa în care a locuit poetul în București se va pune o placă comemorativă.

NOTE DE LECTURĂ

Figura scumpă a unor luptători eroici *)

„Jurnalul de front" de Haralamb Zincă constituie fără îndoială dovada unui pas înainte făcut de scriitor. „Jurnalul" marchează o creștere evidentă a autorului „Primăverii", al „Cazului R 16" și al „Urmelor" (volum nu de mult publicat la Editura Tineretului). Această creștere apare sensibilă atît în felul cum autorul știe să aleagă aspectele cele mai esențiale din viață, cele mai importante, cît și prin modul nou — în care el reușește să redea semnificația acestor aspecte. În multe din schițele și povestirile apărute chiar în volumul „Urmele" cu excepția citorva, se vădeau uneori o atitudine distantă, o oarecare pasivitate, manifestate nu atît în alegerea faptelor de viață, cît în felul cum sînt prelucrate de către scriitor.

De pildă, deosebit de interesantă este povestea fambalagiului Danilor din volumul „Urmele". Materialul faptic este însă redat cu destulă stîngăcie, participarea scriitorului (și participare înțeleasă nu sub forma unor efuziuni lirice sau a oricăror alte considerații pe marginea faptului povestit, ci sub forma unei prelucrări atente, a unor sublinieri a laturilor psihologice ale personajului) este minimă, insuficiertă. Astfel povestirea se apropie mai mult de o relatare gazetărească, unde este urmărită nu atît semnificația, cît mai ales informarea asupra faptului însuși.

Or, tocmai acest însemnat pas de la relatarea gazetărească spre o expresie artistică îl realizează Haralamb Zincă în ultima sa carte. „Jurnalul de front" e o mărturie vie a unui om care a trăit și a luptat alături de ostașii sovietici în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Autorul prezintă o succesiune de tablouri, de instantanee dramatice din linia întîia și din spatele frontului. Notațiile eroului Nicolai Constinescu, — un tînăr romîn fugit din țara sa în timpul asupririi capitaliste, care s-a înrolat ca voluntar în rîndurile armatei sovietice, — se rostogolesc parcă, cu o trepidație uimitoare, ca în vîrtelnița unei lupte aprige, sau încete și apăsătoare ca acele clipe grele dinaintea unei bătălii decisive.

Ideea fundamentală, pe care se bazează întreaga carte, este superioritatea morală de netăgăduit a oamenilor sovietici, umanismul fierbinte care nu-i părăsește nici o clipă în lupta pentru o cauză dreaptă. Această ținută morală a ostașilor sovietici este prezentată mereu în contrast cu sălbăticia și cruzimea agresorilor hitleriști.

Cu cîteva clipe înainte de cucerirea unui oraș german, ostașii sovietici au construit, sub ploaia de gloanțe vrăjmașe, un pod plutitor pe care se pregătesc să treacă. Dar deodată pe pod, în spre liniile de luptă sovietice năvălește înnebunită de groază populația civilă germană. Nedumeriți, aiuriți, hitleriștii stau cîteva clipe și privesc, apoi încep să tragă în propriile lor familii. În această învălmășeală, pe pod rămîne un copil care, pierdut de mama lui, plînge îngrozit. Într-o clipită, un tînăr ostaș sovietic se repede spre pod ca să salveze copilul. N-apucă însă să-l prindă în brațe, că un glonț venit din liniile hitleriste îl omoară. E o scenă impresionantă din „Jurnal" — plină de semnificație pentru ideea cărții. Scena e cu atît mai dramatică și semnificația ei mai înaltă, cu cît eroul acestui episod, tînărul comsomolist Victor Ceremuhin fusese schingiuit în mod bestial de hoardele hitleriste în prima parte a războiului.

Mergînd pe linia aceasta antitetică în tot parcursul „Jurnalului", autorul înfățișează de fapt două lumi, două morale. Într-o parte a frontului sînt oameni pe care-i îndurerează, dar în același timp îi îndîrjește și-i călește în luptă, dezastrul întîlnit în cale, dărîmăturile orașelor, altădată pline de viață, amestecate cu trupurile sfîrtecate de bombe sau schingiuite cu sălbăticie, ale oamenilor; de cealaltă parte fiare, care pentru distracția lor bestială țineau în cuști de piatră oameni și-i puneau să latre sau îi loveau cu pietre, așa cum mărturisesc rîndurile Katiei Pankova, săpate-n peretele celulei din curtea

se desprind reliefate din paginile „Jurnalului" și chipuri de oameni sovietici, portrete distincte de luptători. Dacă autorul reușește să redea cu plasticitate imaginea masei de ostași în ansamblul ei, în ceea ce privește desprinderea din această masă a individualităților, lucrul nu-i reușește totdeauna.

Dintre chipurile de luptători, cel mai viu în mintea cititorului rămîne tătucul Ceapaev, bătrînul comunist care se poartă cu Nicolai ca și cu un copil de-al său și caută să-i aline dorul de țară, povestindu-i întîmplări din timpul cînd luptase alături de ostașii romîni, în primul război mondial. Prietenos și glumeț, știind să se comporte vitejește în clipele de luptă, sau croind planuri despre felul cum o să muncească în colhoz după război (în clipele de liniște ale frontului), tătucul Ceapaev trăiește în paginile „Jurnalului" ca un om viu, interesant. Autorul îl zugrăvește în cîteva momente semnificative ale luptei, reușind să schițeze din cîteva linii precise, portretul exterior și moral al bătrînului comunist:

„Tătucul și-a terminat mahorca. Calm își împinge casca pe spate, își șterge cu palma mustața ruginie și-mi face semn: „Grenadele". În aceeași clipă aud ordinul comandantului:

— Grenadele.... foc...

Scuipîndu-și în palme întocmai cu un gospodar obișnuit cu treburile gospodăriei, tătucul apucă pachetul de grenade. Îl văd: ca un adevărat vînător caută gura fioroasă a „tigrului".

Aruncăm în același timp, și-l aud strigînd:

— Na, ține, de reziști, ataman te fac...

Semion Zaverneaev căruia Haralamb Zincă îi închină un întreg capitol de „Jurnal", rămîne totuși o figură palidă. În ciuda intenției autorului, care vrea să-l scoată deasupra celorlalți luptători, acordîndu-i o serie de calități ca: dragostea pentru cărțile pe care le poartă în ranită, talentul de recitator, o biografie interesantă (deși obișnuită pentru mulți dintre tinerii sovietici înainte de război), cu toate aceste atribute, care rămîn exterioare, Semion Zaverneaev este totuși un personaj slab realizat, de o factură mai mult liverască. Însăși încercarea de a-l „umaniza" prin dragostea pe care el o nutrește pentru Valea sanitară, eșuează în bună măsură; Zaverneaev nu reușește să-l apară cititorului ca o personalitate.

Dispunînd materialul faptic, foarte bogat de altfel, sub forma notațiilor zilnice ale unui singur erou, Haralamb Zincă a rezolvat într-un chip fericit problema compoziției lucrării, — care altfel ar fi necesitat crearea unui conflict puternic și unitar. În forma aleasă — jurnalul de notări intime — se păstrează atît unitatea lucrării, prin aceeași viziune personală a eroului care își face însemnările, dîndu-se totodată o și mai mare impresie a autenticității faptelor și eroilor cărții.

De obicei, cînd cineva povestește o întîmplare impresionantă, o relatează cu mai multă căldură cînd întîmplarea e trăită de el însuși. Obiectivul devine atunci mai apropiat celor care-l urmăresc, iar imaginile transmise capătă ceva din emoția puternică a mărturiei.

În acest sens, procedeul artistic folosit de Haralamb Zincă în „Jurnal de front", povestirea la persoana întîia, are o capacitate de emoționare mai mare. Faptele devin mai apropiate și mai vizibile, impresia mai puternică, tonul mai vibrant. Notațiile concise, nervoase, uneori telegrafice despre luptele purtate, despre curajul ostașilor, despre oameni și peisaj — creează o atmosferă specifică, grea, încordată ca de luptă, mărește dinamica acțiunii. Imaginile se succed cu repeziciune, ele emoționează puternic:

„Firul a fost rupt. Alerg să-l repar. Ghiulele grele spintecă văzduhul. Plouă cu nori dintr-un cer negru, noroios. Innod cablul într-un loc și într-o clipă se rupe în alt loc. Mă tîrîi prin tină. Citeodată focul vrăjmaș mă împinge să-mi lipesc obrajii de pămîntul cleios..."

Autorul folosește cu îndemînare peisajul, cînd sumbru, cînd măreț sau răscolitor, pentru reliefarea cît mai puternică a faptelor a stărilor de spirit ale oamenilor, înregistrînd nuanțe variate, pe un fond însă totdeauna întunecos, păstrîndu-se în general la o înaltă emotivitate, reușind s-o transmită din plin și asupra cititorului.

Se mai întîlnesc încă în „Jurnal" unele lungimi sau repetări, cititorul mai recunoaște ici și colo unele exprimări greoaie, prea încărcate sau mai puțin prelucrate, din scrierile anterioare ale lui Haralamb Zincă. Dar ceea ce reține atenția și-l fac să încerce o adevărată emoție artistică sînt sinceritatea și căldura cu care autorul a scris această carte închinată eroilor sovietici, ce s-au jertfit pentru eliberarea popoarelor.

E. Tudor

*) „Jurnal de front" de Haralamb Zincă (Editura de Stat pentru Literatură și

Comentariul săptămînii

Ceea ce e preţios şi ceea ce e ridicol

Istoria anecdotică, mica istorie, povesteşte că spre sfîrşitul vieţii sale d. de Talleyrand, încercînd să-l convingă pe Ludovic al XVIII-lea să renunţe la un nou război, i s-a adresat astfel, într-un discurs ţinut în faţa curţii adunate: „Sire, sînt bătrîn". Cu alte cuvinte: „Sire, eşti bătrîn", deoarece erau de aceeaşi vîrstă. Supărat, regele i-ar fi răspuns: „Nu, domnule de Talleyrand, nu sînteţi un om bătrîn, ambiţia nu îmbătrîneşte".

De astădată, aşa cum se întîmpla de obicei, se pare că într-adevăr regele a avut dreptate.

Mi-am adus aminte de această anecdotă răstoind o revistă franceză care readucea în actualitate o declaraţie mai veche a generalului Eisenhower. In anul 1948 acesta a declarat: „Politica e o treabă serioasă. Nimic nu califică în funcţia de om de stat, pe cineva care şi-a petrecut toată viaţa în armată... Generalii nu trebuie să urmărească a ocupa posturi importante". După care, generalul a devenit curînd preşedinte al S.U.A.

Declaraţia merită a fi menţionată pentru a sublinia odată mai mult că într-adevăr politica e o treabă foarte serioasă şi a constata că generalii americani care fac politica Statelor Unite nu s-au calificat între timp.

Degeaba se miră ei că popoarele lumii se îndoiesc de sinceritatea intenţiilor ce stau la baza alianţelor impuse de Statele Unite, dacă acele formule de rigoare, înşelătoare, folosite de obicei drept preambul nu izbutesc deloc să ascundă adevăratele ţeluri, care sînt agresive.

Bilanţul de multe ori falimentar al străduinţelor depuse de tot felul de generali, amirali, împuterniciţi speciali şi ambasadori extraordinari americani nu se datorează — şi diriguitorii Statelor Unite ar trebui să-şi dea seama în sfîrşit de acest lucru — vreunor uneltiri misterioase ale „stafiei comunismului", ci logicei implacabile a bunului simţ al omenirii.

Pentru nouă zecimi din omenire este limpede astăzi că problema nr. 1 este asigurarea coexistenţei paşnice între sisteme sociale şi orînduiri politice diferite.

Reprezentanţii autorizaţi ai Uniunii Sovietice au arătat de nenumărate ori că guvernul sovietic consideră că, în momentul de faţă, în relaţiile internaţionale nu există probleme litigioase care să nu poată fi rezolvate pe calea tratativelor. Incheierea armistiţiului în Coreea şi succesul conferinţei de la Geneva au dovedit că acest principiu poate fi foarte bine tradus în viaţă dacă există bunăvoinţă din partea tuturor părţilor.

Consecvent cu această linie de conduită, guvernul sovietic a propus nu de mult organizarea unui schimb de vederi în problema creării unui sistem de securitate colectivă în Europa, încheierea unui tratat general european. Aceasta ar fi o măsură înţeleaptă care ar garanta tuturor popoarelor europene, pe baza unei perfecte egalităţi în drepturi, independenţa, suveranitatea, securitatea şi integritatea teritorială. Pentru a înlătura orice aprehensiuni şi a netezi calea spre o înţelegere, guvernul sovietic a subliniat că şi S.U.A. ar putea participa, dacă doresc acest lucru, la sistemul de securitate colectivă în Europa, aşa după cum Uniunea Sovietică s-a declarat gata să discute cu guvernele interesate problema participării U.R.S.S. la pactul Atlanticului de Nord.

Pentru a evita scindarea Europei, guvernul sovietic s-a adresat acum în urmă din nou puterilor occidentale propunînd convocarea unei conferinţe a miniştrilor de externe, care să discute restabilirea unităţii Germaniei pe baze paşnice şi democratice, efectuarea de alegeri libere în întreaga Germanie, retragerea tuturor trupelor de ocupaţie şi întrunirea unei conferinţe pe întreaga Europă pentru examinarea problemei creării unui sistem de securitate colectivă.

Răspunsul cercurilor conducătoare de la Washington şi Londra, pare a fi, însă, următorul: întîi să reînarmăm Germania occidentală şi apoi, la rigoare, putem să şi discutăm despre căile de prevenire a unui nou război. Drept care, d. Adenauer a şi fost poftit în mare grabă la Casa Albă.

Poate fi însă aceasta considerată ca o atitudine rezonabilă, o atitudine care să denote simţul de răspundere pentru destinele omenirii ce caracterizează pe oamenii de stat, demni într-adevăr de acest nume?

Mendès-France, care trebuie să ţină seama de puternica presiune a opiniei publice franceze, adversară hotărîtă a reînarmării Germaniei occidentale, pare să fi găsit un răspuns şi mai ciudat. Să ratificăm — spune el — acordurile de la Londra (care prevăd refacerea Wehrmachtului), dar în acelaşi timp să purtăm şi negocieri în legătură cu rezolvarea paşnică a problemei germane şi cu reducerea înarmărilor.

Intr-o piesă a unui compatriot al d. Mendès-France, un anume Jean Baptiste Poquelin, cunoscut şi sub numele de Molière, o eroină are această replică delicioasă:

„Madrigalurile sînt plăcute, atunci cînd sînt bine întoarse din condei".

Dacă, însă, aşa cum se întîmplă cu domnul Mendès-France, ele sînt mai puţin bine întoarse din condei, îţi amintesc numaidecît că eroina în cauză se numeşte Magdalen, iar piesa în chestiune se cheamă ...„Preţioasele ridicole".

Dumitru Hâncu

INSEMNARI

Ilie Toma a adus în asociaţie o uliţă întreagă

In peisajele portuare din Galaţi şi Constanţa, descărcarea baloturilor cu bumbac s-a făcut totdeauna cu febrilitate. Baloturi cu acest minunat rod al cîmpiilor meridionale, ca omătul în alba lui moliciune şi scînteiere, se mai descarcă şi azi pe cheiurile din Constanţa, dar oamenii acestor locuri nu mai sînt uimiţi în faţa acestor mesaje ale îndepărtatelor cîmpii din Uzbekistan, din China, ori din Egipt. Fiindcă numai la cîteva zeci de kilometri de malurile Pontului Euxin, în Dobrogea şi în cîmpia Dunării, între clasicele tarlale de porumb şi secară, grîu şi floarea-soarelui au început să-şi desfăşoare minunatele pămătufuri florile de bumbac.

In 1949 abia aveam 70 de mii de hectare cultivate cu noua plantă, dar, anul trecut, suprafaţa a crescut cu o rapiditate remarcabilă, ajungînd la cifra de 200 de mii de hectare.

Statisticienii întregii lumi au fost nevoiţi să treacă în rîndul producătoarelor de bumbac o ţară nouă. O ţară aşezată dincolo de limita nordică pînă la care se ştia că poate creşte această preţioasă şi sensibilă plantă textilă. Iar în acest an, la Ciulniţa, în inima Bărăganului, s-a ivit o fabrică nouă legată tocmai de cultura acestei plante — o fabrică de egrenat bumbac.

Dintre calandrele şi presele acestei uzine de o frapantă noutate pentru stepa plină pînă mai ieri de ierburi, ciulini şi dropii, ies sute şi mii de baloturi care, încărcate în trenuri, ajung să se răsucească pe fusele filaturilor din Bucureşti şi Iaşi, din Timişoara şi Arad; ajung să vibreze între levatele războaielor mecanice de ţesut din Cisnădie şi Oraşul Stalin, ajung în foarfecile şi maşinile de cusut ale fabricilor de confecţii, ajung în mille de magazine ale oraşelor şi satelor patriei noastre.

Dar nu despre călătoria industrială şi comercială a acestei plante vreau să scriu acuma, ci despre cea mai tînără categorie de ţărani pe care-i cunoaşte ţara noastră — aceea a cultivatorilor de bumbac.

Există în Bărăgan un sat, Tătaru. Aşezat nu departe de apa Călmăţuiului, această modestă aşezare rurală şi-a cîştigat în ultima vreme o binemeritată faimă în ce priveşte cultura bumbacului. Din această comună, de pe tarlalele gospodăriei agricole colective, ale întovărăşirii şi de pe parcelele cultivatorilor individuali, numai în toamna anului trecut au pornit către fabricile textile peste 160.000 kg de materie primă.

Eu nu ştiu cîte cămăşi se pot face din cantitatea aceasta, dar ştiu că ţăranul Ilie Toma din Tătaru, pentru recolta lui culeasă de pe un hectar şi jumătate, a primit întîi 6600 lei, apoi un premiu special de 2673 lei, precum şi dreptul de a cumpăra de la cooperativă, pe un preţ mai redus, 227 metri ţesături, 750 kg. porumb şi alte produse.

227 metri de pînză! Atîta pînză n-o poţi duce acasă nici în braţe, nici în spate. Ca pe sacii de grîu trebuie s-o duci, în căruţă.

227 metri de pînză! Adeseori, cînd eram elev de liceu, citeam prin gazetele aduse de tata acasă, ştiri despre perceptori care nu puteau scoate cu vătăşeii şi toba dintr-o casă nici măcar o cămaşă. Odată am citit o ştire uluitoare şi totuşi obişnuită acelor vremuri, o ştire inserată la „fapte diverse": un ţăran a fost găsit îngheţat, cotropit de zăpada cîmpiei pe care mergea. Iarna, în februarie, în timpul înfricoşătoarelor viscole, — omul acela a murit îngheţat. Avea pe el nu un cojoc, nici măcar un laibăr de şiac, ci numai o zdreanţă de cămaşă...

Cu două sau trei duminici în urmă, la Tătaru, a avut loc o festivitate impresionantă. S-a semnat actul de constituire a unei asociaţii a cultivatorilor de bumbac. 226 de familii, păstrîndu-şi dreptul de proprietate individuală, şi-au unit pămînturile, pentru ca în condiţiuni agrotehnice moderne, cu ajutorul tractoarelor şi al îngrăşămintelor chimice, prin muncă în comun, să dea recolte sporite de bumbac.

Şi ţăranul Ilie Toma a intrat în asociaţie. E un bărbat mărunt şi negricios.

El a adus în asociaţie o uliţă întreagă, peste treizeci de familii: veri, nepoţi, copii, vecini şi prieteni. La Tătaru, Ilie Toma e recunoscut ca un specialist în cultura bumbacului. Ultima recoltă de bumbac în Tătaru, a fost de peste 160 mii de kilograme. Ţăranii colectivişti din Tătaru, întovărăşiţi şi, alături de ei, cele 229 de familii proaspăt unite în noua asociaţie de producţie agricolă, vor să dea statului în fiecare an cantităţi tot mai mari de bumbac.

La fabrica din Ciulniţa, ca într-un oraş siloz, se vor aduna din ce în ce mai multe tone de bumbac. Pe hărţile economice ale planetei, între regiunile producătoare de bumbac a fost trecut în ultimii ani şi ţărmul nordic al străvechiului Danubiu. Cultivatorii lui din patria mea, îndrăzneţii cuceritori şi transformatori ai naturii, nu vor uita însă niciodată ştirea uluitoare, inserată de mult, între alte fapte diverse: un ţăran a fost găsit îngheţat, cotropit de zăpada cîmpiei pe care mergea. Avea pe el numai o zdreanţă de cămaşă...

Ilie Toma a dus acasă anul trecut un chimir plin cu bani şi 227 metri ţesături. Ilie Toma e un locuitor obişnuit al comunei Tătaru. Poate că şi la uşa lui Ilie Toma au bătut toba perceptorii de pe vremuri şi l-au dezbrăcat de singura cămaşă. Acuma, într-o singură toamnă, a adus acasă 227 metri de ţesături.

Petru Vintilă

Doi poeţi cehoslovaci, oaspeţi ai ţării noastre

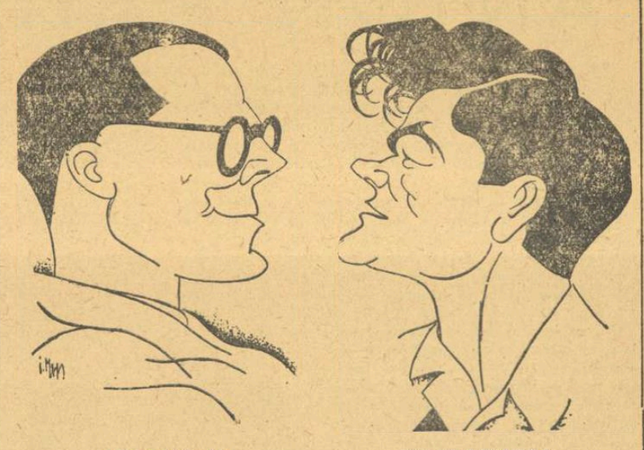

IAN BREZINA — MILAN KUNDERA

Desen de ROSS

Ián Brezina şi Milan Kundera, doi poeţi cehoslovaci, ne vizitează ţara spre a cunoaşte oameni, viaţa, realizările regimului nostru, literatura noastră.

Ián Brezina este autorul unui volum de versuri „Cîntecul dragostei", inspirat din luptele poporului chinez pentru eliberare. Milan Kundera a scris volumul de poezii „Omul, livadă întinsă" şi un poem amplu despre viaţa şi lupta lui Iulius Fucik.

In vizita pe care ne-au făcut-o la redacţie, cei doi poeţi oaspeţi şi prieteni, ne-au vorbit despre scriitorii cehi şi slovaci, despre problemele care frămîntă pe scriitorii din patria lor, despre felul cum este cunoscută literatura noastră la ei. Clasicii noştri, Mihail Eminescu, I. L. Caragiale sau poeţi contemporani ca Mihai Beniuc, Maria Banuş, Eugen Jebeleanu sînt cunoscuţi şi citiţi cu interes.

Poetul slovac Ivar Krasca, unul din cei mai mari poeţi în viaţă, are o deosebită preţuire pentru versurile lui Eminescu.

Poeţi de valoare care se inspiră din viaţa nouă şi din luptele poporului cehoslovac sînt: Jiri Wolker, V. Zavada, Jaroslav Seifert, Francisc Rubin, Franen Kraud, precum şi o pleiadă de tineri poeţi, născuţi în focul frămîntărilor de astăzi, ca Lajciak, Stibnita Blajova.

Istoriografii şi criticii literari sînt preocupaţi astăzi să întocmească ediţii complete ale clasicilor, ale căror opere constituie o bogată moştenire literară şi un preţios îndrumar în însuşirea măiestriei scrisului pentru urmaşii lor.

„ERA CELOR 3 R"

De ce dacă există oameni şi... oameni, nu ar putea exista cai şi... cai. Mai întîi cai obişnuiţi, cum ar fi Florea, calul omului care aduce gheaţa, sau Mura, iapa lăptăresei. Urmează apoi cei cu renume, dintre care unii şi-au făcut chiar loc în istorie, cum ar fi celebrul Incitatus, calul onorat de către stăpînul său nu mai puţin celebru, Caligula, cu titlul de consul. Incitatus, însă, nu mai este singur. Cum se ştie, mai marii Americii, aspirînd la gloria trecutelor imperii, şi-au zis că e nevoie nu numai de un mare teritoriu, ci şi de un cal care să intre în istorie. Dar cum nu era posibil ca în Camera Reprezentanţilor sau în Senat să fie ales un cal, singurul impediment fiind faptul că nu i se putea verifica lealitatea, s-a făcut apel la istoricii literari. Aceştia au găsit patrupedul minune pe celebrul hipodrom din Jamaica. Calul nu avea nici o ocupaţie politică, neputînd fi deci bănuit de idei antiamericane. Cîştigase nenumărate curse, aducînd proprietarului său o adevărată avere. Pînă aci însă nu reiese legătura cu istoria literară. De aceasta are însă grijă „Saturday review of literature" care arată că acest celebru cal purta numele unuia din eroii lui Dickens. Deci merită să i se acorde un loc în istoria literară, mai ales că acesta este unul din puţinele merite pe care John Wintereach i le găseşte lui Dickens, în articolul publicat în revista sus-amintită. „Criticul" nu este interesat de valoarea operei lui Dickens „care a fost uitat ca şi o dată din calendar" după ce în 1936 s-au sărbătorit 100 de ani de la apariţia nemuritoarei opere „Documentele postume ale clubului Pickwick". „Criticul" de la „Saturday review of literature" este preocupat numai de businessul lui Dickens. „Dacă drepturile de autor — scrie el — s-ar menţine pe veci, ele ar fi o neîntrecută avere literară, cu venit, iar acţiunile cu numele lui (al lui Dickens, n. n.) nu s-ar fi vîndut niciodată în deficit". In concluzie: „acţiuni Dickens", „cai Dickens" — iată ce este interesant din opera marelui scriitor englez. Noroc de calul din Jamaica, căci altfel poate „Saturday review of literature" nici nu s-ar fi ocupat de Dickens.

CARE-I CEL MAI PLICTISITOR CLASIC?

Dar ar însemna să fim nedrepţi dacă nu am spune că reacţionarii din S.U.A. nu se ocupă numai de Dickens, ci şi de alţi clasici, e adevărat într-o manieră specifică. Revista suspomenită a organizat o adevărată campanie împotriva „supraaprecierii clasicilor".

Despre faptul că nu e vorba doar de cîteva articole întîmplător publicate de „Saturday review" vorbeşte transmiterea prin radio a acestora sau ancheta universităţii Columbia. „Care este cel mai plictisitor clasic?" — au întrebat anchetatorii. Şi cei care doresc să dea lecţii întregii omeniri au găsit — cu majoritate de voturi — drept cele mai plictisitoare opere asemenea cărţi ca: „Don Quijotte", „Faust", „Război şi pace", „Bilciul deşertăciunilor".

Se vede însă că geloşi pe faima falsificatorilor americani, unii critici „occidentali", nesimţind nici o urmă de indignare faţă de împroşcarea cu noroi a literaturii lor naţionale, au pornit şi ei la luptă folosind o nouă metodă.

Ei au început să scormonească în fişele biografice ale unor clasici şi au transformat analiza literară într-un gen de foaie de observaţie medicală.

Aşa a procedat, de pildă, criticul C. E. Valiami, pentru a-l compromite pe marele bard al poeziei engleze — Byron.

Byron este prezentat ca un om avînd o stare „fără îndoială patologică", „apropiat de paranoia", suferind de „epilepsie idiopatică". De ce toate acestea? Pentru a dovedi că în fapt înflăcăratele poezii ale lui Byron, întreaga lui activitate, culminînd cu lupta pe baricadele eliberării Greciei de sub jugul turcesc, nu reprezentau decît o urmare a unor stări patologice, căci „byronismul este poezia nevrozelor".

Scopul unor asemenea lucrări ca cea a lui Valiami este clar: împroşcarea cu noroi a marilor clasici pentru ca mesajul lor care cheamă şi pe oamenii contemporani la luptă împotriva opresorilor să nu ajungă în mase.

UN MENU AMERICANIZAT

Există însă o maculatură larg oferită de edituriile americane. Calitatea ei reiese clar chiar şi din subiectul rezumat al unei povestiri pe care îl reproducem cuvînt cu cuvînt după faimoasa revistă americană de mare tiraj „Reader's Digest". Sub coperta multicoloră pe care scrie „Ospăţul vampirilor" se povestesc următoarele:

Un om, deşi în timpul zilei nu mănîncă şi nu bea nimic, se îngraşă mereu, ca rezultat al activităţii sale nocturne. Poliţia nu mai ştie ce să facă; ea descoperă în mod regulat cadavre omeneşti pe jumătate mîncate, ca şi cum ar fi fost sfîşiate de animale sălbatice. Un desen arată cadavrele grupate după sex şi vîrstă.

In cele din urmă vampirul îşi invită nepoata şi pe secretarul său să participe la o întrunire internaţională a gurmanzilor, care are loc în Italia. Atunci cînd sosesc la locul indicat, găsesc o masă înconjurată de oameni graşi, dar cu privirile flămînde. Pe masă nici un fel de mîncare. Cînd cei de la masă îl întreabă unde este mîncarea, unchiul anunţă că nepoata şi secretarul vor constitui menu-ul.

E semnificativ că însuşi „Reader's Digest" este nevoit să scrie că în astfel de cărţi „se scuipă şi se calcă în picioare tot ceea ce mintea omenească este obişnuită să venereze şi să respecte. Aci asasinatul obişnuit este aproape ceva inofensiv — el trebuie să fie însoţit de violuri, mutilări, adultere, patricid, necrofilie, vampirism. Numai în broşurile cele mai inofensive se permite unui personaj să moară de cuţit sau de glonţ".

Se remarcă un fapt interesant. Cele două acţiuni de defăimare a clasicilor au fost, cu surle şi trompete, organizate sub patronajul unor universităţi americane.

Cu ce scop e organizată această acţiune adresată în special tineretului şi ce consecinţe are? Vom răspunde cu un citat din revista americană „Time" pe care nici măcar McCarthy nu va îndrăzni să o acuze de tendinţe „antiamericane": „Un val de teroare studenţească a transformat şcolile într-o vastă clocitoare de delicvenţi în care tinerii cu predispoziţii criminale se bucură de toată protecţia, devenind astfel asasini înrăiţi şi calificaţi".

Pentru a fi obiectivi, trebuie să spunem că s-au luat măsuri, e adevărat, pe o linie ce ni se pare că nu are legături cu cultura. Astfel, Robert Wagner, primarul New-Yorkului, a dispus mărirea numărului celulelor din închisori pentru tinerii delicvenţi. Ba, mai mult, s-a creat şi un comitet pentru cercetarea „anarhiei din rîndurile tineretului".

E adevărat, un comitet ar trebui creat, dar pentru a curăţi de otravă tot ceea ce infectează cultura americană, tot ceea ce păteză memoria lui Longfellow, Twain, Whitman şi Dreiser. Şi atunci nu va mai exista „era celor trei R": „Rowdysm, Riot, Revolt" (huliganismul, dezordinea, revolta) despre care vorbea „New-York Daily News".

S. Brand

Locul gomindanului la O.N.U.

Desen de A. RIK

Caiet internaţional

FLOAREA CEA NOUA

aşa se intitulează ultimul roman al scriitorului grec de limbă franceză André Kedros, apărut de curînd la Paris. „Floarea cea nouă" vorbeşte în pagini impresionante despre regimul tiranic înscăunat de ocupanţii americani în Grecia şi despre figura memorabilă a legendarului fiu al Greciei — Nikos Beloiannis — care şi-a jertfit viaţa pentru libertatea şi pacea poporului său.

PENTRU O TRAGEDIE MODERNA

pledează Jules Roy într-unul din ultimele numere ale revistei „Les lettres françaises". Pentru o tragedie modernă, adică pentru piese de teatru inspirate din marea şi grava problematică a anilor noştri. Luînd poziţie clară împotriva acelora care contestă temelor contemporane dreptul la tragedie şi, în consecinţă, se refugiază — din comoditate, laşitate sau interes — în trecut, autorul articolului afirmă: „...în ceea ce mă priveşte, eu refuz să-mi caut izvoarele de inspiraţie într-altă parte decît în veacul nostru. Eu folosesc telefonul şi aparatul de radio... Mi se pare că bătrînele legende sînt uzate şi că a sosit momentul să creem altele. Eroii antichităţii mă emoţionează mai puţin decît aceia în care pot recunoaşte oameni pe care i-am cunoscut sau care au trăit propriile mele nelinişti...".

IN FAVOAREA PREZENTULUI

se ridică, în acelaşi număr al revistei, cunoscuţii scriitori Emmanuel D'Astier şi Pierre Daix.

Răspunzînd la ancheta organizată, pe această temă, de săptămînalul francez, Emmanuel D'Astier a declarat:

„Cred că evenimentele în miezul cărora trăieşte scriitorul constituie un element esenţial al operei sale. Acesta este şi cazul lui Stendhal şi Balzac. Ce s-ar fi întîmplat cu „Lucien Leuwen" şi cu „Roşu şi negru" dacă autorii lor le-ar fi dezgolit de conţinutul istoric şi social?"

Iar Pierre Daix, referindu-se la viitorul său roman „Ucigaşul", a cărui acţiune se petrece în plină actualitate (martie-mai 1954) a precizat:

„...am vrut ca romanul meu să se afle în inima problemelor acestor vremuri... Această actualitate a „fondului" mi se parte indispensabilă".

Cu faţa la prezent! Aceasta este chemarea celor mai buni dintre, scriitorii Franţei contemporane.

D. Olmazu

UN ROMAN BULGARESC AL LUPTEI ANTIFASCISTE

„Pe viaţă şi pe moarte" se intitulează romanul scriitorului bulgar Dimităr Anghelov, apărut anul acesta şi care cunoaşte un remarcabil succes în rîndurile maselor largi de cititori. Tema cărţii este inspirată din lupta antifascistă a poporului bulgar şi realizată cu multă putere de evocare. Autorul descrie această luptă, creşterea rezistenţei şi a împotrivirii maselor faţă de duşmanul care a cotropit ţara şi de complicii lui dinăuntru, precum şi dezvoltarea mişcării de partizani.

După „Tutun" — romanul lui Dimităr Dimov — care a stîrnit de asemenea un mare interes în rîndul cititorilor, romanul lui D. Anghelov, „Pe viaţă şi pe moarte", este o nouă realizare valoroasă a literaturii contemporane bulgare.

O EXPOZIŢIE A CRIMEI

„Uniunea scriitorilor de romane criminaliste şi detective" din Anglia a deschis o expoziţie la Londra.

Ziarul care publică ştirea nu ne arată care este ecoul expoziţiei şi ce vizitatori se îmbulzesc mai mult s-o vadă — victimele sau aşii pistoalelor. Ziarul ne informează însă că toate copertele cărţilor expuse reprezintă scene de violuri, omoruri şi alte banditisme. Acest lucru nu i-a mulţumit însă pe organizatori. Cărţile le pot avea şi cititorii, se găsesc în librării. Ca să procure senzaţii mai puternice, expozanţii au creat un cadru sugestiv. Incăperea în care se află expoziţia a fost ornamentată — lunest şi de rigoare — cu schelete, capete de morţi, pumnale, revolvere, unelte de spart casele de bani, etc. Toate acestea, fiind, precum se ştie, factori direcţi ai „rezolvării conflictelor" din dementa beletristică criminalistă.

Şi te gîndeşti totuşi că organizatorii ar fi putut face o demonstraţie practică a subiectelor la drumul mare, sau un schimb de „experienţă" la care unii eroi să arate cît de ingenios au fost omoriţi în doi timpi şi trei mişcări, iar alţii cum au asasinat. Era mai spectaculos şi mai eficient pentru popularizarea maculaturii or însîngerate. In Regent Street, de pildă, s-ar fi putut demonstra, pe viu, cum un ucigaş dat dracului se apropie de victimă şi — spre deliciul participanţilor — îi împlîntă stiletul în spate. S-ar fi arătat care este cea mai desăvîrşită tehnică a crimei, cea mai perfidă, mai cinică, mai plină de sadism. Cu regretul că poliţiştii, ocupaţi să reprime vreo grevă în docuri, n-ar fi putut să participe.

S-ar putea ca acest lucru să-l facă autorii de romane criminaliste din S.U.A., luînd-o înainte celor din Anglia care, după cum vedeţi, n-au o fantezie prea bogată, deşi sînt scriitori de romane senzaţionale.

Gh. D.

Note şi comentarii

Discuţia despre problemele poeziei va continua în numărul viitor al „Gazetei Literare".

ABSENŢA CRITICII

Prea bine se ştie că literatura cu statistica nu se prea împacă. Lucrul acesta îl credeam şi eu pînă mai deunăzi cînd m-am apucat să întocmesc o statistică literară. Şi după ce am terminat-o, mi-am dat seama că totuşi asemenea statistici (fie ele chiar şi literare) sînt cît se poate de folositoare. Să vedem: am luat ziarele şi revistele din Capitală pe ultimele două săptămîni şi am început să număr cîte materiale de critică literară (cronici, articole, recenzii, etc.) s-au publicat în intervalul dintre 19 octombrie — 1 noiembrie.

M-am bucurat cînd am văzut atenţia pe care ziarele noastre au acordat-o apariţiei celor două volume de opere alese de A. S. Puşkin, publicînd articole destul de ample asupra lor. Desigur, ca şi mine, cititorii au fost încîntaţi că „Scînteia tineretului" publică o recenzie despre ambele volume din „Al nouălea val" de Ilya Ehrenburg.

Dar cu atît bucuria noastră s-a isprăvit şi trăgînd linia pentru a totaliza rezultatele statisticii, ajungem la concluzii cît se poate de triste. Iată numai o parte destul de concludentă: în două săptămîni paginile ziarului „Munca" n-au adăpostit decît o recenzioară a romanului „Karaganda" de G. Mustafin. Atît şi nimic mai mult! In acelaşi răstimp „Scînteia tineretului" n-a tipărit decît două (!!) recenzii. In trei numere „Contemporanul" a publicat numai articolul Verei Călin despre poezia lui Eugen Jebeleanu şi două scurte prezentări la „Insemnări de lector". Nici recolta din „Romînia liberă" şi „Steagul roşu" nu e mai bogată. Şi aceasta într-o perioadă cînd vitrinele librăriilor

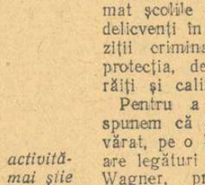

au fost mereu schimbate cu cărţi noi. Uneori nici paginile culturale nu mai cuprind cronici sau recenzii.

Ce să mai vorbim de materiale mai ample în care să se discute probleme ale literaturii noastre noi, discuţii, schimburi de opinii. Nimic. „Scînteia tineretului", care a iniţiat o discuţie asupra curajului în literatură, tace acum cu străşnicie în materie de critică. Şi aşa mai departe.

Uneori şi statistica e bună pentru literatură. Uite, de pildă, aici îţi arată foarte clar cît de rău e privită critica în redacţiile unora dintre ziarele noastre

Val Dâmbu

CITITORII AŞTEAPTA...

Printre alte materiale publicate în pagina de literatură şi artă a ziarului „Informaţia Bucureştiului" din 26 octombrie a.c. se află şi articolul „Glasul unui tînăr poet", de Lucian Dumitrescu.

Autorul şi-a propus să aprecieze volumul de debut al tînărului poet Nicolae Dumbravă intitulat „Voi, oameni ai patriei mele !..." apărut nu de mult în Editura M.F.A. Modul în care recenzentul a tradus în practică ideea propusă trezeşte cititorilor unele nedumeriri.

De la bun început surprinde frecvenţa cu care se referă autorul articolului la dimensiunile poeziilor, ca şi cum acest element, luat în sine, fără o raportare exigentă la conţinutul de idei ce ni se comunică artistic, ar putea să constituie un criteriu de apreciere. Astfel, despre poezia „Cîntec de pe Jii" aflăm că e „destul de redusă ca dimensiuni", iar privitor la „Cîntecul Pandurului", poem de mai mare întindere, după ce aflăm prea puţin amănunt că are 1400 de versuri, singura opinie critică exprimată este aceea că deşi nu e lipsit de lungimi „pe alocuri nejustificate" (iată aşadar că lungimile sînt uneori şi justificate), conţine totuşi „multe pagini de cald lirism". Despre substanţa epică a poemului nu se suflă un singur cuvînt, deşi ar fi fost interesant de aflat ce procedee a utilizat în această direcţie autorul, ce laturi particulare ale personalităţii sale poetice ni se dezvăluie prin poem.

In schimb, cîteva rînduri mai departe, se trage un fel de concluzie care, spre surprinderea cititorilor, nu e cu nimic pregătită şi justificată de observaţiile anterioare. Iată ce se spune: „Nestăpînind însă şi epicul în aceeaşi măsură cu liricul, acolo unde a căutat să îmbine cele două elemente, poetul a dat lucruri discutabile". E posibil, va răs-

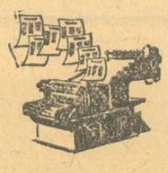

punde cititorul neprevenit, dar cum se explică faptul că după ce se referă — fără urmă de îndoială — la problema îmbinării în marele poem a epicului cu liricul, despre o poezie de acest fel se remarcă cu seninătate că „autorul nu-şi transmite mesajul său liric" şi atît doar.

Articolul semnat de Lucian Dumitrescu se încheie astfel: „Cititorii aşteaptă de la poeţi lucrări din ce în ce mai reuşite..."

Cititorii aşteaptă însă şi de la critici articole care să întreprindă o cercetare competentă, menită a pune în lumină cu limpezime meritele sau slăbiciunile unor lucrări literare.

H. Zalis

SCRISOARE CĂTRE REDACŢIE

Intîrzieri

In fiecare dimineaţă trec cu inima strînsă de emoţie prin faţa chioşcurilor de ziare în aşteptarea ultimelor reviste de literatură şi cultură. Imi sînt dragi aceste publicaţii şi fiecare nouă apariţie mă bucură. Cum să nu fie aşa, cînd în ele găsesc attea lucruri folositoare, nuvele, schiţe, poezii, recenzii şi în special discuţii asupra problemelor de literatură care interesează în cel mai înalt grad pe orice îndrăgostit de arta cuvîntului scris?

Din păcate, aşteptările mele ca şi ale altor mii de admiratori şi chiar slujitori ai literaturii sînt înşelate cu regularitate de către unele publicaţii. Desconsiderîndu-şi parcă cititorii, revistele cu pricina se complac într-o dulce amorţire care duce la întîrzieri în apariţie pînă la 2 şi 3 luni. Intîrzieri dăunătoare atît revistelor şi scriitorilor cît şi, mai ales, cititorilor.

Voi da mai jos numai cîteva exemple. „Viaţa românească", organ al Uniunii Scriitorilor, este în întîrziere cu două luni şi acum a intrat în a treia (ultimul număr apărut: nr. 8 — pe luna august). „Tînărul scriitor", mai leneş, cu toate că tinereţea ar trebui să demonstreze tocmai contrariul, a scos nu de mult de sub teascurile tipografiei... nr. 7, pe luna iulie. Ultimul număr apărut din publicaţia „Teatru şi muzică" este cel din luna septembrie. Dar nu numai atît. Publicaţiile noastre bilunare, ca „Flacăra" şi „Urzica", de pildă, cu toate sezisările apărute în presă, continuă să apară cu întîrzieri nepermise. „Flacăra" din 15 octombrie a apărut la chioşcuri în ziua de 21 octombrie; „Urzica" la fel. Şi această stare de lucruri se repetă cu o regularitate matematică. Dar aici se mai ridică încă o problemă. Cînd ajung aceste reviste în provincie? In cel mai fericit caz la 12—15 zile după data cînd trebuiau să apară.

Care să fie cauzele acestor întîrzieri? Ce măsuri se iau pentru înlăturarea lor?

Iată întrebări legitime care aşteaptă răspunsul

din partea organelor de conducere ale revistelor citate.

Jean Steiger
student la Facultatea de ziaristică Bucureşti

P. S. Fenomenul arătat mai sus e valabil şi în ceea ce priveşte revistele de sport. Două exemple: ultimul număr din „Cultură fizică şi sport" este nr. 7, pe luna iulie, iar „Revista de şah" a apărut de curînd cu numărul pe luna... iunie.

J. S.

Redactor-şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (**redactor-şef adjunct**), Ion Mihăileanu (**redactor-şef adjunct**), Veronica Porumbacu, (**redactor-şef adjunct**), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administraţia 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 STAS 3152 — 25

TG.MURES
Palatul Cultural
BIBLIOTECA CENTRALA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 36 — Joi 18 noiembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

Stima și prețuirea poporului

Acordarea premiilor de stat a devenit una din sărbătorile tradiționale ale oamenilor de știință, literatură și artă din țara noastră, o mare bucurie a poporului nostru care răsplătește creația celor ce-l ajută să-și ridice nivelul material și cultural de trai. Un nou șir de 21 de scriitori se mîndresc acum cu gloriosul titlu de laureat al premiului de stat, simt dragostea plină de grijă a partidului și guvernului.

Deși n-au trecut decît 15 ani, cît de departe par a fi vremurile cînd — în 1939 — I. C. Vissarion, unul din scriitorii realiști care îndrăzneau să scrie adevărul, adresa negustorilor din fruntea editurii „Cartea Românească", și prin ei întregii burghezii românești, șfișietorul său strigăt de suferință, cuprins în scrisoarea inedită pe care o publicăm chiar în acest număr.

Mai mult chiar decît solicitudinea atentă față de nevoile lor materiale, scriitorii noștri au cîștigat un lucru mult mai profund, mai semnificativ, au atins un țel limpede în viață, au un crez nobil, o metodă artistică fără greș în creație.

Lista laureaților, tablou emoționant al diferitelor generații de scriitori, uniți pe aceeași baricadă a realismului socialist, e o demonstrație concludentă a unui mare adevăr și anume că succese durabile în creație pot fi obținute numai prin însușirea fără rezerve a concepției marxist-leniniste despre lume și societate. Ce altceva explică patosul zguduitor al demascării orînduirii burghezo-moșierești din „Anii împotrivirii", făurirea portretului de neuitat al lui Bălcescu și înfățișarea artistică a complexității raporturilor sociale din perioada revoluției din 1848 în romanul „Un om între oameni", înflorirea poetului într-o generație mai veche, Demostene Botez, ridicarea calitativă a operei de critică literară a lui Ovid Crohmălniceanu, realizarea de către Horia Lovinescu și Mihail Davidoglu a unor conflicte dramatice rupte din viața tumultuoasă a zilelor noastre sau de către Tudor Șoimaru a piesei „Afaceriștii"?

Una din marile satisfacții ale scriitorilor de azi o constituie răsunetul adînc pe care-l găsesc în conștiința maselor acele opere care, bineînțeles, trecutul nemilos, ne adresează parcă un „memento mori" sau acele creații care înfățișează încleștarea dramatică între ceea ce e vechi și ceea ce e nou, indiferent dacă aceasta se întîmplă în domeniul ideologic, economic sau politic, realizînd în poezie, proză sau dramaturgie chipul eroului minunat al vremurilor noastre, pasiunea sa eroică în lupta pentru victoria socialismului.

Cît de acuzator la adresa pseudo literaturii burgheze răsună nemuritoarele versuri ale lui Eminescu din Scrisoarea II-a:

„Noi avem în veacul nostru acel soi ciudat de barzi
Care-ncearcă prin poeme să devie cumularzi
Închinînd ale lor versuri la puternici, la cucoane,
Sînt cîntați în cafenele și fac zgomot în saloane;
Iar cărările vieții fiind grele și înguste
Ei încearcă să le treacă prin protecție de fuste,
Dedicînd broșuri la dame a căror bărbați ei speră
C-ajungînd cîndva miniștri le-o deschide carieră.
Dece nu voi pentru nume, pentru glorie să scriu?
Oare glorie să fie a vorbi într-un pustiu?"

Ce dispreț pătimaș are Eminescu față de acei barzi fără conștiință și răspundere în fața poporului, care terfelesc titlul de poet, evadează din realitate, scriu despre tot felul de nimicuri, fabricînd versuri de mîntuială, lipsite de orice urmă de sinceritate!

Cît n-ar fi dat Eminescu să cunoască adevărata glorie, putința de a recita nestingherit în piețe și amfiteatre, în fața poporului, a aceluia care i-ar fi sorbit versurile sale geniale.

Prețuirea cititorilor, încrederea pe care o acordă poporul celor care înțeleg să fie mesagerii săi, se întîlnesc cu climatul prielnic pe care l-a creat partidul pentru deplina înflorire a celor mai diverse talente. În țara noastră își adîncesc drumul creator poetul grav al faptului mărunt dar al înțelesurilor mari, Geo Bogza; pasionatul cercetător al conflictelor dramatice care zguduie mulțimile și evocă personalitățile trecutului revoluționar al țării noastre, Camil Petrescu; admirabilul interpret al lui Tvardovski, ironicul autor de rondeluri, Cicerone Theodorescu; spumosul dramaturg Aurel Baranga; poetul care vibrează puternic la marile probleme ale vremii noastre, Miron Radu Paraschivescu; pamfletarul plin de vervă I. Ludo; — și atîția alți scriitori plini de originalitate.

O expresie a frăției dintre poporul român și minoritățile naționale o reprezintă acordarea premiului de stat unor scriitori maghiari ca Istvan Asztalos, cunoscut și prin romanul „Vîntul nu se stîrnește din senin", scriitor prețuit atît de cititorii români cît și de cei maghiari; Ferenc Szemler, poet care abordează cu îndrăzneală problemele actuale, Sütö Andras, creator de oameni sinceri, dintr-o bucată, Erik Majtenyi, tînăr poet plin de activitate. Pentru prima dată printre laureați se găsesc critici și cercetători ai istoriei literare, Ovid Crohmălniceanu, Panaitescu Perpessicius și Silvian Iosifescu.

Rîndurile scriitorilor laureați se întărește printr-un nou detașament de tineri poeți ca: Al. Andrițoiu, Ștefan Iureș, Eric Majtenyi; de tineri prozatori ca: Vladimir Colin, Dragoș Vicol, care vor învăța să ducă înainte cu cinste făclia purtată de clasicii literaturii noastre, de scriitorii contemporani consacrați.

Procesul de făurire a literaturii noastre noi, realist-socialiste, nu este un proces care se desfășoară lin, așa după cum nu se desfășoară lin construirea socialismului în țara noastră. Acordarea premiilor de stat nu ne poate face să uităm faptul că mai există încă manifestări de apolitism și evadare din realitate, de obiectivism și zugrăvire sceptică, negativistă, a luptei desfășurate de constructorii socialismului, manifestări care încearcă să împiedice dezvoltarea mai departe a literaturii noastre.

Conștiința răspunderii față de popor cere scriitorilor să lupte împotriva rămînerii în urmă față de viață care se mai observă în unele domenii ale literaturii, împotriva prezentării plate, cenușii, fără strălucire, a chipului omului nou, pentru întărirea spiritului de partid, a atitudinii combative, militante, în slujba cauzei socialismului.

Lenin arăta limpede că literatura este o parte integrantă a cauzei generale a proletariatului; că ea nu poate avea decît un caracter de partid. Care scriitor poate rămîne nepăsător în fața eforturilor eroice ale clasei noastre muncitoare, ale țărănimii muncitoare, ale intelectualității, pentru a-și ridica nivelul material și cultural de trai? Energii uriașe se îndreaptă astăzi spre a ridica la un nivel nemaiîntîlnit agricultura țării noastre; partidul pune în fața tuturor sarcina istorică ca, în următorii doi-trei ani, suprafața arabilă a R.P.R. să se ridice la zece milioane de hectare. Cititorii așteaptă apariția unor noi opere ai căror eroi, plini de patosul înfruntării tuturor greutăților pe care le provoacă dușmanul, a lipsurilor existente, să reprezinte cu demnitate mărea bogăție sufletească, de caracter, invincibilitatea oamenilor simpli care militează pentru o cauză dreaptă. Ce-și poate dori altceva mai înalt scriitorul, ca — asemeni energiei care pune în mișcare uzini, fabrici, tractoare — opera sa să electrizeze, să zguduie conștiințele cititorilor, să le încordeze mințile și inimile în opera de cucerire a fericirii.

Procese sociale pline de dramatism, teme noi neexplorate, modești și sirguincioși făuritori ai istoriei, se cer a fi reprezentați artistic. Cei care erau altădată „la fund" și care sînt astăzi în fruntea vieții sociale, îi așteaptă pe scriitori în mijlocul lor, prezenți nu prin simple „documentări" ci ca niște cunoștințe, ca prieteni statornici, a căror inimă pururi caldă bate credincios alături de ei, la bucurii ca și la necazuri.

Ridicînd problema măiestriei artistice la adevăratul înțeles al unității indisolubile între conștiința cetățeanului și perfecțiunea de meșter al cuvîntului, scriitorii sînt datori în fața poporului muncitor să creeze opere de o profundă valoare educativă, bogate în idei, de o mare frumusețe și strălucire.

Gloria prezentului — stima și prețuirea contemporanilor — gloria viitorului — recunoștința urmașilor devenți prin opere literare martori ai prezentului — numai așa pot fi cucerite de către scriitorii noștri.

Ion Mihăileanu

Documente și mărturii

O scrisoare inedită a lui I. C. Vissarion

Publicăm mai jos textul unei scrisori adresată editurii „Cartea Românească", în anul 1939 de către scriitorul I. C. Vissarion.

I.C. Vissarion (1879-1951) este unul dintre scriitorii realiști din trecut care, prin volumele sale de schițe și nuvele, („Bercăciula", „Maria de altădată", „Fără pîine", „Miranii", etc.) a adus imagini veridice din viața țărănimii asuprite.

Scrisoarea de mai jos prezintă mărturii autentice asupra condițiilor grele de trai ale scriitorului și asupra politicii „culturale" a vechiului regim, care nesocotea drepturile de autor, împiedica afirmarea lucrărilor literare valoroase, promovînd în schimb publicații străine de artă și de realitatea socială.

Scrisoarea ne-a fost comunicată de tov. Vasile Mănuceanu, ziarist.

Și acum după ce cărțile s'au epuizat, cu toată ascunderea lor după mesele de desfacere, mă vestiți că: „Pentru a putea stimula vînzarea, am hotărît să facem o încercare, punînd în vînzare 500 ex. din volumul Dv. la care să reducem prețul de vînzare la lei 20.— "
Astfel de procedeu e corect?
Mie mi se pare că nu, fiindcă, după ce se vinde cartea, se scade prețul, ca să mi se dea aproape nimic. Ce-mi rămîne de făcut, să cat să blestem, să mă adresez Dumnezeului în care știu că un credeți și să spui: să nu-și mai vază copii la masă, să li se stingă neamul înaintea lor, al acelor care vor să-mi ia și amărîta și bucățica mea de pîine, statornicită printr'un contract. Amin!

I. C. Vissarion
7 Dec. 1939

Editurii „CARTEA ROMINEASCĂ"

Am primit adresa dv. nr. 56672 din 5 decembrie c. 1939.

Felul în care îmi arătați cum veți face vînzarea cărților mele mi se pare foarte necorect. Editura dv. e cea mai mare din țară, dar procedeul contabililor dv. e cel mai necorect. De un an de zile cartea mea „Bercăciula" este epuizată; „Maria de altă dată" este epuizată. „Nevestele lui Moș Dorogan", de opt luni nu le-am mai văzut în librărie. Cînd am cerut cîte unul mi s-a spus că: le va cere de la depozit. Altădată: „le va cere de la depozit". O minciună care acoperă poate epuizarea. Volumul „Florica" nu se vede în librărie. Volumul „Sub călcîi" la fel. De ce? „Neglijență... Nu se caută!... Nu mai sînteți în gustul publicului" — nu scriu cum se sărută femeile la... burici pe adevăr, ca să fie acoperită frauda.

Volumul meu „Florica", ca să se vîndă anevoie, i s-a fixat de la început un preț foarte mare. De ce?... „A costat!"...

...Și acum, după ce cărțile s-au epuizat, cu toată ascunderea lor după mesele de desfacere, mă vestiți că: „Pentru a putea stimula vînzarea, am hotărît să facem o încercare punînd în vînzare 500 ex. din volumul dv., la care să reducem prețul de vînzare la lei 20". Astfel de procedeu e corect?

Mie mi se pare că nu, fiindcă după ce se vinde cartea, se scade prețul, ca să mi se dea oproape nimic. Ce-mi rămîne de făcut, decît să blestem, să mă adresez Dumnezeului în care știu că nu credeți, și să spui: să nu-și mai vază copii la masă, să li se stingă neamul înaintea lor, al acelor care vor să-mi ia și amărîta și bucățica mea de pîine, statornicită printr-un contract. Amin!

I. C. VISSARION
7 decembrie 1939

Acordarea Premiului de Stat al R.P.R. pentru lucrările deosebit de valoroase realizate în anul 1953

In domeniul prozei

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

1. Scriitorului **Geo Bogza** — pentru volumele „Anii împotrivirii" și „Meridiane sovietice".
2. Scriitorului **Camil Petrescu** — pentru romanul „Un om între oameni".

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. Scriitorului **Istvan Asztalos** — pentru povestirea „Inimă tînără".
2. Scriitorului **I. Ludo** — pentru romanul „Domnul general guvernează".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. Scriitorului **Vladimir Colin** — pentru volumul „Basme".
2. Scriitorului **Vicol Dragoș** — pentru romanul „Valea Fierului".
3. Scriitorului **András Sütö** — pentru volumul „Pornesc oamenii".

In domeniul poeziei

Clasa I-a, în valoare de 30.000 lei

1. Poetului **Cicerone Theodorescu** — pentru volumul de poezii „Un cîntec din ulița noastră" și traducerea „Vasili Tiorkin" de Al. Tvardovski.

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. Poetului **Demostene Botez** — pentru volumul de versuri „Floarea soarelui".
2. Poetului **Miron Radu Paraschivescu** — pentru volumul de versuri „Laude".
3. Poetului **Ferenc Szemler** — pentru volumul de poezii „Harcolni h'ven" (A lupta cu devotament).

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. Poetului **Al. Andrițoiu** — pentru volumul de poezii „În țara moților se face ziuă".
2. Poetului **Ștefan Iureș** — pentru volumul de poezii „Cuvînt despre tinerețe".
3. Poetului **Eric Majtenyi** — pentru volumul de poezii „Orsegen" (De strajă).

In domeniul dramaturgiei

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. Scriitorului **Aurel Baranga** — pentru piesa de teatru „Mielul turbat".
2. Scriitorului **Horia Lovinescu** — pentru piesa de teatru „Lumina de la Ulmi".

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. Scriitorului **Mihail Davidoglu** — pentru piesa de teatru „Schimbul de onoare".
2. Scriitorului **Tudor Șoimaru** — pentru piesa de teatru „Afaceriștii".

In domeniul criticii literare

Clasa II-a, în valoare de 25.000 lei

1. Criticului **Ovid Crohmălniceanu** — pentru volumul „Articole și cronici".
2. **Panaitescu Perpessicius**, profesor — pentru ediția critică a „Operelor" lui Mihail Eminescu.

Clasa III-a, în valoare de 15.000 lei

1. Criticului **Silvian Iosifescu** — pentru monografia „Caragiale".

Expresia unei înalte prețuiri

Cred că nu mă înșel afirmînd că marele interes pe care-l trezește de fiecare dată acordarea Premiului de Stat ca și adînca mulțumire încercată de scriitorul care primește acest premiu vin din convingerea că partidul și guvernul exprimă, și cu acest prilej, voința și sentimentul poporului.

Premiul îmi apare deci ca o recunoaștere a eforturilor grele și uneori dureroase ale muncii scriitoricești, din partea celor mulți care muncesc și știu ce este efortul greu, neîntrerupt, și uneori dureros, pentru izbînda unei cauze nobile. Cel ce primește Premiul de Stat se simte astfel și mai legat de ei, și mai dator să se pătrundă de lupta și aspirațiile marilor mulțimi făuritoare ale istoriei, și să nu osteneacă dîndu-le glas. Frăția activă și creatoare născută zi cu zi între artist și masele populare este pusă în evidență prin Premiul de Stat cu o deosebită gravitate și pecetluită cu autoritatea partidului.

În lumina acestei legături indestructibile mă simt cu atît mai îndatorat să continui munca mea de scriitor, menită să fie parte integrantă din lupta poporului nostru pentru a-și construi o nouă viață.

Geo Bogza

O mare obligație morală

Într-o pledoarie pentru cronica literară, încercam nu de mult să arăt că tonul de amicală antipatie cu care se vorbește nu rareori despre critică în mediul scriitoricesc constituie prelungirea unei tradiții deloc glorioase, create de diferitele prejudecăți ale vieții literare burgheze.

Îmi exprimam convingerea că asemenea prejudecăți n-au nimic de a face cu concepția despre literatură a clasei muncitoare, care dimpotrivă, acordă criticii un rol creator de o însemnătate încă necunoscută vreodată în trecut.

Înalta distincție prin care statul nostru de democrație populară răsplătește activitatea critică în domeniul literaturii confirmă, încă odată mai mult, adevărul acestei afirmații. Cred de aceea că sînt în asentimentul general al tovarășilor mei muncitori în grădina literelor, exprimînd partidului și guvernului adîncă satisfacție și mulțumire a criticilor pentru faptul că și îndeletnicirea lor a fost înscrisă anul acesta, pentru întîia oară, printre îndeletnicirile creatoare demne de premiul de stat. Această mulțumire vine cu atît mai mult din adîncul sufletului, cu cît nicăieri ca în critica noastră nouă, lucrurile valabile, cîte s-au realizat, sînt mai întîi de toate rodul muncii educative a partidului. Personal socotesc distincția ce mi s-a acordat ca o mare obligație morală. Știu că așa cum se spune — cu critica... tovarăși... încă nu stăm chiar așa de bine, că... critica a cam rămas în urmă, ș.a.m.d.

Îmi propun să țin mai departe cronica literară lunară în „Viața românească" astfel încît să pot la capătul unui an să string într-un volum un grup de cronici, care să oglindească problematica atît de interesantă și variată a noii noastre literaturi. Voi termina monografiile despre M. Sadoveanu, Camil Petrescu și Gala Galaction, la care lucrez.

Sper să contribui astfel și la satisfacerea îndreptățitei cerințe a cititorilor care așteaptă ca, ridicîndu-și principialitatea, combativitatea și finețea expresiei, într-adevăr critica noastră literară să devină și mai critică, și mai literară.

O. S. Crohmălniceanu

Discuție despre poezie

Scrisoare deschisă unui coleg de poezie

Dragul meu,

Am citit în ultimele numere ale „Gazetei literare" opinii variate despre cauzele care duc la inegalitatea în creație a unor poeți ai noștri. Eugen Jebeleanu punea accentul pe necesitatea însușirii marxism-leninismului; Maria Banuș, pe contactul permanent cu viața și cu oamenii; Marcel Breslașu s-a referit la auto-exigența autorului care trebuie să fie mereu trează; Mihu Dragomir a subliniat faptul că nu e suficient să cunoști oamenii înaintați ai epocii noastre, ci că e necesar să scrii de pe poziția lor.

Toate acestea la un loc sînt afirmații temeinice și adevărate.

Fără îndoială că, și tu și eu, ne numărăm printre acei care, de-a lungul anilor, am publicat lucrări mai izbutite și altele mai palide, am avut impasuri și cotituri, îndoieli și elanuri.

Aș vrea, însă, să-ți spun ceva: cred că mai există o cauză care poate frîna dezvoltarea poeziei, și anume, slaba aplicare în practică a principiului criticii și autocriticii în lumea noastră literară.

Vezi tu, eu te stimez și te apreciez mult, dar nu ți-am prea vorbit despre asta și nici nu ți-am motivat vreodată admirația pe care ți-o port. De ce n-am făcut-o? Poate te-am socotit destul de conștient de calitățile tale, poate m-am temut să nu-ți par dulceag sau demodat, poate am vrut să evit bănuiala că aș pretinde, în replică, aprecieri asemănătoare. În orice caz, s-a înțeles că între noi un fel de armistițiu tacit și apăsător: nu te laud, nu mă lauzi. Urmărește ce scrii — probabil că și tu faci la fel, — mă bucur cînd îți citesc versurile puternice, expresive, originale, ba mai le recomand și altora — dar ție nu-ți spun. Nu-ți spun pentru că știi și singur, sau pentru că nu vreau să crezi că te tămîiez, sau pentru că... sau pentru că... Și-apoi, parcă tu îmi spui? Am publicat doar și eu cîndva o poezie la care țineam și așteptam să aud dacă ți-a plăcut sau nu. Ne-am văzut la ședință, ne-am salutat, ne-am zîmbit, m-ai întrebat cum stau cu sănătatea, ți-am spus că-mi merge mai bine — și nimic, nici un cuvînt n-a fost rostit în legătură cu ceea ce apăruse sub semnătura mea, nimic, nici un cuvînt nu s-a referit la munca noastră de creație, ca și cînd ne tăinuiam unul altuia profesiunea reală.

Și pe urmă, am citit nu de mult o poezie a ta care m-a dezamăgit profund. Părea scrisă de la birou, fără emoție, fără necesitatea de a comunica ceva de seamă — ci expeditiv, ca o iscălitură neglijentă, lipsită de răspundere, în condica de prezență a actualității. M-a durut — și aș fi vrut să-ți spun, să fac apel la probitatea ta de poet și cetățean, să cercetăm împreună cauzele unor astfel de abdicări de la pozițiile înaintate. Nu ți-am spus. Am socotit că știi și singur că poezia e nereușită (și asta e foarte grav!), sau n-am vrut să-ți fac sînge rău, sau m-am temut să nu-mi suspectezi intențiile, să nu crezi că vreau să te defăimez, sau... sau... sau... Ne-am întîlnit la ședință, te-am întrebat cum îți merge, mi-ai spus că te simți bine — și între noi s-a încetățenit un armistițiu tacit și apăsător: nu-ți semnalez lipsurile tale, nu mi le semnalezi pe ale mele.

Ce-i asta? Nu cumva e vorba aci de un familiarism reprobabil, neprincipial, de ceva contrar moralei comuniste, de care, în mod conștient, ne facem vinovați și pentru care meritățm toată desconsiderarea? Cum pot gîndi despre tine că ești bănuitor, îngîmfat, răzbunător sau mai știu eu cum? Ar trebui să-ți retrag instantaneu afecțiunea mea — și doar te știu un om cinstit, drept, vibrant și sensibil. Cum pot accepta, pe de altă parte, ca din tot felul de socoteli mic-burgheze, să mă pretez la o „neintervenție" care, în fapt, sapă și evoluția noastră artistică, și prietenia noastră?

Nu e de mirare, deci, dacă, uneori, ajungem să ne desconsiderăm reciproc, fără să ne fi adresat unul altuia nici cuvinte de bine, nici cuvinte de rău. Ne desconsiderăm, pentru că simțim amîndoi în tăcerile noastre urma unor deprinderi vechi, pe care nădăjduiam că le-am depășit odată pentru totdeauna.

E adevărat că, într-un rînd, ți-am spus totuși că ultima ta poezie nu mi-a plăcut. Nu mă așteptam să te bucuri, dar mi-ai răspuns pe un ton foarte tăios și fără să mai asculți argumente, că, devreme ce tovarășii de la revistă au socotit-o demnă de apariție, înseamnă că n-am dreptate și că sînt „subiectiv"...

Nu mi-am retractat cuvintele atunci, nici nu mi-am schimbat părerea, dar, în loc să încerc să te convingi sau să mă las convins, am renunțat la discuție. Au urmat încă trei poezii la fel de neizbutite, de neadevărate — iar eu gîndeam: ce păcat că prietenul meu n-are simț autocritic! Iată, s-a îngîmfat, se consideră impecabil, și asta o să-l ducă într-o fundătură.

Ar fi trebuit să viu la tine, să-ți explic odată și încă odată și de oricîte ori ar fi fost nevoie, că ești pe un drum greșit, să mă lupt cu tine — și dacă n-aș fi reușit să te clintesc cît de cît pe soclul tău imaginar, să iau cuvîntul în ședințe, prin presă.

Te-ai fi indispus, poate, pe moment, dar dacă tonul meu ar fi fost cald și tovărășesc, argumentele puternice, cercetarea atentă și conștiincioasă — ai fi înțeles cu siguranță. Auto-exigența ta ar fi reintrat în funcțiune, te-ai fi analizat, ai fi descoperit cauzele răului — și ai fi mers înainte.

Nu sînt și nu pot fi indiferent la fluctuațiile în creație ale colegilor mei. Fiecare dintre noi este determinat de nivelul general al poeziei: scăderea acestui nivel te apasă și pe tine și pe mine, ridicarea lui ne stimulează și pe tine și pe mine.

De ce să asistăm cu seninătate la faptul că Ștefan Iureș a publicat în „Scînteia tineretului", cu prilejul decorării ziarului cu Ordinul Muncii cl. I, o poezie care minimalizează evenimentul, prin slaba ei calitate artistică? Cu siguranță că te-a supărat și pe tine metafora grotească a „ziarului care are piept", mai ales cum o explicitează mai jos poetul: „devreme ce-ntr-însul inimă bate, înseamnă că are și piept!"

Crezi că Mihu Dragomir care a abordat o problematică interesantă în „Oda fulgerelor" ar fi bucuros să se simtă înconjurat de o tăcere neutră, cînd el așteaptă toemai luări de poziție, judecăți menite să-i confirme sau să-i infirme propriile lui păreri?

De ce să nu-i spunem poetului Andrițoiu că dă, în ultimul timp, lucrări sub posibilitățile lui, care-l coboară în stima cititorilor și a colegilor de breaslă?

Crezi că poetul Eugen Frunză se simte bine știind ca poeții fii critică uneori lucrările între ei, dar nu i-o spun și lui deschis, curajos, frățește?

Veronica Porumbacu a publicat o poezie slabă despre Republica Populară Chineză. Am discutat noi cu ea despre cauze și remedii?

Iată, aici e vorba și despre „climat", și despre „atitudine tovărășească" — formulări care intervin adesea în cuvîntările noastre, dar care nu s-au prea concretizat în viață.

Nu neg că riscăm uneori și „represalii": poetul vizat în mod critic de un coleg al lui, nu-l mai salută; sau îi caută în replică nod în papură, sau...

Dar, nu! Poeții autentici, sensibili la adevărul vieții, nu pot fi nereceptivi la adevărul despre propria lor operă. Ei nu pot îngădui nedreptăți și impostură, închistarea în maniere rupte de viață, atitudini lipsite de răspundere, aristocratizări și dispreț față de opinia publică, fabricații literare în serie și orgolii deșănțate, moravuri vechi în haine noi..

Dragul meu, în numele înaltei noastre meniri, hai să ne spunem adevărul, să ne reîmprietenim...

p. conf. **Nina Cassian**

LAUREAȚI AI PREMIULUI DE STAT

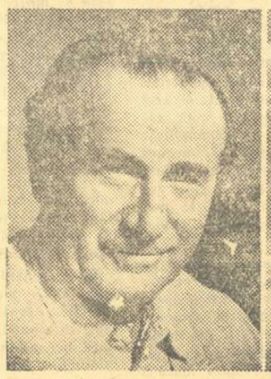
CAMIL PETRESCU

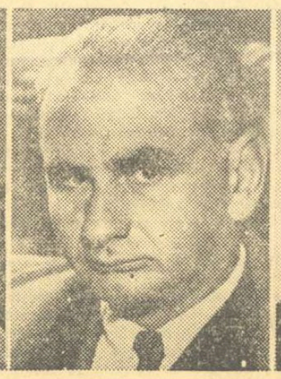
GEO BOGZA

CICERONE THEODORESCU

AUREL BARANGA

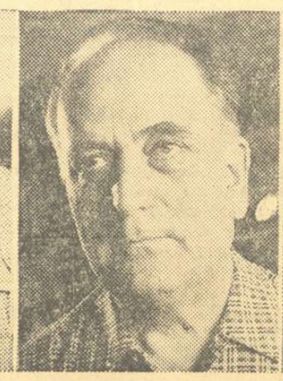
DEMOSTENE BOTEZ

OVID CROHMALNICEANU

Note de lectură

Despre construirea personajului în romanul „Bărăgan"

Romanul lui V. Em. Galan mi-a părut a fi interesant încă de acum doi ani, cînd, la o discuție asupra unei prime forme, am luat cunoștință de Anton V. Filip. Eroul avea de pe atunci conturul de astăzi, un om calm, stăpînit, capabil de hotăriri energice, mucalit uneori, sobru în judecăți și dornic să rezolve orice problemă de pe lumea asta; să o rezolve irevocabil, odată pentru totdeauna, așa cum a tranșat cu clica Răghină de la ferma Lespezi. Un asemenea erou te face întotdeauna curios. Mai întîi ai dori să știi ce se va întîmpla cu dînsul în paginile următoare... În al doilea rînd — cum realizează autorul imaginea eroului său.

Despre acest „al doilea rînd" mi-am notat cîteva lucruri citind romanul lui Galan. Am avut plăcerea să constat — poate sînt în asentimentul multora — că de la „Zorii robilor", autorul a făcut un mare pas înainte. Pasului i-aș spune maturizare. În realizarea eroilor, mai ales. Pentru că în privința construcției cărții, sarcina i-a fost mult ușurată în ultimul roman de procedeul folosit: urmărirea unui erou pus în fața unor probleme și silit să le rezolve bine, mai degrabă prin mijlocirea însușirilor sale, decît prin angrenarea unui colectiv puternic. Procedeul ne este cunoscut și a făcut școală în literatura noastră, dar la Galan are un aspect nou. Dacă în „Desișurarea" avem un erou — bine alcătuit — și o problemă — foarte limpede conturată; dacă în „Pasărea furtunii" avem un erou și cîteva probleme care se susțin mai cu seamă prin tragismul părții întîia; dacă în alte cărți însușirile eroului principal suplinesc artificial însușirile altor personaje, la V. Em. Galan avem un erou pus în fața unui milion de probleme, în fața unui lucru care trebuie început și nu oricum, ci numai bine, potrivit cu scopul ultim. Eroul posedă însușirile necesare începutului de lucrare, iar pentru continuarea muncii vin alte personaje care complinesc ceea ce se pare că eroul principal nu definește, sau nu definește suficient. Trebuie adăugat numaidecît că prin adăugire de personaje nu se creează imaginea unui colectiv. Evident, în romanul „Bărăgan", colectivul este mai puternic decît în alte cărți în care el aproape că nu există... Dar în privința sudării lui, închegării lui, autorul a izbutit numai într-o anumită măsură, anume în unitatea acțiunii, determinată de scopul comun: ridicarea fermei Lespezi la rangul de fermă de stat. E un succes, fără îndoială, dar numai față de ceea ce avem pînă acum.

Autorul folosește însă o cale simplă și convingătoare pentru a sugera ideea formării unui început de colectiv. În același timp, un procedeu de închegare a eroului, de caracterizare a lui, prin comparația dintre diferite personaje, în cadrul aceleiași acțiuni.

Că Filip e un om hotărît, care știe ce vrea, ne spun primele pagini, atunci cînd eroul intră buluc în biroul lui Cristescu, spre stupefacția secretarei... Că-i cinstit și principial, cu judecată sănătoasă, de asemenea aflăm foarte curînd, printr-o serie de episoade. Filip e un om care aplică legalitatea populară cu strictețe și judicios. Dar în situația incitată a fermei Lespezi orice legalitate se dovedește neputincioasă — autorul însuși mărturisește. Se cere din partea eroului adecvare la situația respectivă, spirit întreprinzător. Această calitate însă Filip n-o are, sau nu face uz de dînsa decît o singură dată: cînd rezolvă prompt, cu siguranță și fără greș, dictatura lui Răghină (conflictul cu chiaburii din Lespezi mi se pare a fi mai degrabă o reeditare pe alt plan — pentru nevoile acțiunii — a întîmplării cu Răghină, decît un element nou în caracterizarea eroului). Întreprinzător însă este inginerul Matei. Într-adevăr, din întîlnirea acestor două caractere, diametral opuse, rezultă o caracterizare pentru amîndoi. Situația disperată a fermei nu putea fi limpezită decît de un om ca Matei secondîndu-l pe Filip. Filip nu era în stare să-l „ducă" pe Răghină, de pildă luîndu-i înapoi, pe o factură iluzorie, toate bunurile alimentare atît de imperios necesare fermei... Procedeul inginerului Matei, evident, era singurul potrivit în asemenea ocazie. Filip știa asta. Dar el nu-l putea utiliza; nu se potrivea cu caracterul său, cu responsabilitatea lui socială.

Inginerul Matei are metehnele lui, pline de pitoresc și de un haz irezistibil. Dar „metehnele" acestea îl ajută să rezolve ceea ce principialitatea lui Filip n-ar fi izbutit. S-ar părea că-i la mijloc un paradox; în fond, analizînd mai atent legătura organică dintre acțiune și personaj, ne dăm seama că nefirescul situațiilor impune eroului nefiresc în caracter. Este vorba de consecvența dintre fapte și caracter. Amîndoi, și Filip și Matei, sînt ferm hotăriți să facă din Lespezi o bijuterie de zece mii hectare. Pentru asta nici unul nu și-ar cruța puterile.

V. EM GALAN

Dar cum? În împrejurările respective fiecare se manifestă în felul său. Filip, cu multă judecată, calculat, țintind departe: Matei, apucînd taurul de coarne, fără prea multă perspectivă, dar cu o energie supărător de inepuizantă. Uneori, inginerul dă cu bîta-n baltă, adică sare peste cal (cazul cu Marin Doi sau episodul cu mîturile), dar nu se poate spune că Filip, cu toată judecata lui, nu face greșeli, tocmai pentru că se pierde în judecăți. De aceea, mi se pare că, slăbindu-i-se din dinamismul manifestat la începutul cărții (dinamism trecut asupra lui Matei), Filip devine mai puțin interesant și trece oarecum pe planul doi; cel care înfăptuiește (nu care execută) este Matei; Filip îl supraveghează doar și din cînd în cînd intervine, conducîndu-l. Poate că așa e și firesc — oricum, Filip e director — dar din pricina aceasta Filip nu mai e văzut din interior, ci dinafară. Observația și constatarea iau locul integrării în erou. N-ai ajunge la concluzia asta dacă argumentele n-ar fi furnizate copios de autor mai ales prin descrierea ședinței de la plasă. Cu toată măiestria autorului, acolo nu-l mai recunoști pe Filip. Acolo e mai degrabă contabilul Olteanu.

Totuși, rămîne vrednic de semnalat procedeul folosit de V. Em. Galan, care a izbutit un caz unic în felul său în literatura noastră: simbioza între două personaje, atunci cînd nevoile acțiunii o cer. Personajele se completează reciproc, întregindu-se, dinamizînd acțiunea. În același timp, întîlnirea și conlucrarea lor dau imaginea autentică a vieții. Folosirea de către Galan a acestui procedeu artistic cred că este un minunat exemplu despre felul cum trebuie învățat de la marii maeștri ai scrisului.

De pildă, Mihail Șolohov în „Pămînt desțelenit" întîlnește două caractere diametral opuse: pe Davidov și pe Nagulnov. Doi comuniști. Amîndoi sînt gata să-și dea viața pentru partid, pentru cauza revoluției. Îi unește, prin urmare, acel specific comun al omului de partid, revoluționarului. Dar între apucăturile ciudate ale lui Nagulnov — personaj simpatic cititorului și deloc ridicol — și principialitatea, naturalețea și gîndirea partinică a lui Davidov, e o mare deosebire. Cu toate acestea, aceste două caractere, prin conlucrarea lor, ne dau nu numai imaginea complexă (și completă) a comunistului, ci și a procesului revoluționar prin care trec. Fără continua comparare cu Nagulnov, însușirile lui Davidov nu s-ar putea reliefa atît de pregnant... Iar prezența lui Davidov ne ușurează sarcina de a-l înțelege pe Nagulnov, tip foarte greu de înțeles. Cititorul își verifică astfel neîncetat cunoștințele despre oameni, îi pricepe și le urmărește creșterea, de-a lungul acțiunii, cît se poate de limpede...

În fond, procedeul artistic se dovedește în cazul de față a fi el însuși imagine. Artistul a surprins și a zugrăvit în imagine artistică unitatea dialectică din realitate, contradictorie în esența ei.

De aceea socot că simbioza Filip-Matei, cerută imperios de nevoile acțiunii, este una dintre izbînzile artistice ale lui V. Em. Galan în ultimul său roman. De aici interesul cu care citești romanul, simpatia mereu crescîndă pentru eroi și pentru faptele lor.

Asemenea frumoasă realizare artistică ar fi — cred — și mai bogată, dacă tot în privința construirii personajului nu s-ar fi ivit niște ciudățenii, oarecum inexplicabile. Comparînd structura eroilor și acțiunile lor, ajungi neapărat la concluzia că unele personaje seamănă între ele. Iată, de pildă, Agafton Ohu. Acesta este, evident, un prototip în miniatură al inginerului Matei. Pitorescul, inimitabilul, foarte simpaticul inginer Matei, ure față de lume, oameni, evenimente și fenomene invariabil aceeași atitudine: balivernel Matei se complace grozav într-însa, deși primește necurmate lovituri. Oare Agafton Ohu este altfel? Și el se supune, instinctual parcă, aceleiași nevoi de persiflare stridentă a tot ce-l înconjoară. Între structura lui interioară și a inginerului Matei nu există absolut nici o deosebire. Ajungînd la această constatare cititorul se întreabă, pe bună dreptate, nedumerit: care-i cauza asemănării dintre cele două personaje? Își răspunde mai întîi că, autorul, îndrăgostit de pitorescul irezistibil al inginerului, a fost ispitit să-l ducă mai departe, pe alte planuri, și prin urmare și-a construit al doilea erou în care a turnat tot ceea ce prisosea de la celălalt... Dar mai corespunde această unității romanului? Cîștigă imaginea ceva din asta? Se îmbogățește sau ajunge la saturație? Răspunsul este — cred — numai unul: nu corespunde nici unității romanului, nici îmbogățirii lui. Dimpotrivă. Pitorescul, adevărat firii lui Matei, trebuia reluat prin Agafton Ohu cu alte mijloace, fără ca între cele două caractere să existe acel numitor comun prea bine cunoscut: atitudinea de persiflare a vieții. Dacă, de pildă, în „Pămînt desțelenit" ar exista doi Moș Șciukar, ce s-ar alege din imagine? Chiar presupunînd un tip de mucalit mult mai tînăr decît Șciukar, moșul ar pierde enorm din farmecul său. Șolohov, ca mare artist (și mare cunoscător al vieții), a știut cum să păstreze neștirbită imaginea eroului său, cu întregul pitoresc și cu întreaga lui semnificație.

N-aș vrea să rezulte de-aici că din pricina asemănării Matei-Agafton, romanul lui Galan și imaginea realității se răstoarnă. Departe de mine asemenea concluzie. Cred că autorul nu s-a gîndit suficient la înlăturarea acestei contradicții a cărții sale (repet, în ceea ce privește construirea personajului), a socotit-o secundară desfășurării acțiunii, și-a păstrat-o de dragul pitorescului. În treacăt, fie zis, uneori se admite cîte-o satisfacție personală, chiar în cadrul unei opere de artă.

Dar procedeul artistic amintit, izvorît, cum am spus, din cunoașterea dialectică a vieții, nu se oprește aici. Galan îl folosește de data asta cu succes, în legătură cu construirea unui alt personaj. Este vorba de Erhan, un tip foarte bine realizat, cu finețe, pronzime și inteligență. Între Erhan și Filip există deosebiri profunde de caracter. Filip e un om cinstit, curat, muncitor, membru de partid aproape fără cusur. Om fără taine, fără ascunziș. Limpede ca sticla. Erhan, în schimb, este un individ despre care nu știi în ce ape se scaldă. Ba îți face dovada unui om cumsecade, ba-i în stare de mîrșăvie... Nu știi ce să crezi despre dînsul, îți scapă printre degete ca peștele. (Asemenea caracter are — în treacăt fie zis — și Lencu). Cu toate astea, între Filip și Erhan există unele asemănări. Și unul, și celălalt sînt excesiv de calculați. De aceea nu-s în stare de greșeli evidente.

Prin urmare, două personaje puternice, reprezentînd două forțe sociale bine determinate. Sînt oameni care știu ce vor... Sînt construiți unul pe măsura celuilalt. La o cercetare atentă, amănuntul acesta devine foarte important. Dacă ajung la o ciocnire, vom asista, fără îndoială, la o dramă răscolitoare.

În felul acesta, cu același procedeu artistic, mult mai bine folosit, autorul și-a creat premizele unei acțiuni dinamice. Se va vedea dintr-însa care forță — și de ce numai ea — va ieși biruitoare pînă la urmă. Răspunsul îl vom afla, de bună seamă, în volumul doi. Dar se cuvenea remarcat de pe acum meșteșugul lui Galan pentru zugrăvirea eroilor în perspectiva viitoarei acțiuni. Și mai ales procedeul artistic folosit. Se cuvenea remarcat, pentru că, repet, scriitorul a repurtat un incontestabil succes, tocmai în construirea personajelor sale.

Romanul lui V. Em. Galan e o carte care pune probleme complexe. Și cititorului obișnuit, și cercetătorului literar și scriitorului. Am exprimat aici cîteva păreri despre construirea personajului, încă nu suficient limpezite. Dar s-ar putea cerceta mai departe, cu mai multă atenție și această problemă și felul cum și-a alcătuit osatura cărții, acțiunea, conflictul. Pentru că, deocamdată, în Bărăgan există numai acțiuni și conflicte disparate, neînchegate unitar decît prin faptul că Filip se află prezent în fiecare.

Cum zic, o carte cu probleme care îți prilejuiesc satisfacție. De aceea se cuvine să discutăm despre dînsa. Și, în general, s-ar cuveni să discutăm mai mult despre meșteșugul și despre arta scriitorilor noștri. Există și se dezvoltă neîncetat. Îmbucurător. Și se dezvoltă cu atît mai mult, cu cît scriitorii studiază și pricep mai bine fenomenele realității noastre sociale.

Dumitru Mircea

40 de ani de la moartea lui Dimitrie Anghel

Începuturile literare ale „poetului florilor"

Începuturile literare ale lui Dimitrie Anghel sînt puțin cunoscute. Rămase în paginile revistelor, ele au fost trecute cu vederea de critica trecutului. O scurtă privire asupra activității poetului din acești ani de debut literar ne oferă date deosebit de interesante care merită să fie cunoscute și reținute. În felul acesta figura „poetului florilor", sensibil la frumusețile naturii, se completează cu o nouă trăsătură, aceea de poet sensibil la suferințele celor mulți și oropsiți din vremea sa, de poet în versurile căruia au răzbătut nu odată marile frămîntări ale epocii.

Dimitrie Anghel, ca și mulți alți scriitori din epoca sa, și-a scris primele sale versuri sub influența ideilor noi propagate de mișcarea noastră socialistă. Făcîndu-și studiile liceale la Iași, în perioada cînd revista *„Contemporanul"* exercita o puternică influență și în rîndurile tinerimii studioase, D. Anghel se alătură cu entuziasm grupului de tineri din jurul revistei, participînd la întrunirile socialiste. Într-o bucată din volumul *„Fantome"* (1911), D Anghel își amintește de această perioadă, arătînd că făcea parte din acea „serie de tineri, odrasle ale micii burghezii" care „veneau cu inima deschisă și plină de un umanitarism duios să ia parte la aceste întruniri. Tinerimea aceea, — scrie Anghel în continuare — ce nu cunoștea viața, în care ambițiile dormeau încă, dacă ar fi fost în altă țară unde i s-ar fi cerut o jertfă imediată, cred că n-ar fi stat în cumpănă să-și sacrifice ce avea mai scump, să rupă cu părinți și rude, pentru izbîndirea cauzei .."

În 1890, D. Anghel îl cunoaște și se împrietenește cu N. Beldiceanu, cu „bădița Cuțai", cum îl numea Tot în 1890 Anghel își face debutul în literatură, publicînd în *„Contemporanul"* (an. VII, nr. 10, oct.-nov.-dec. 1890, p. 381-382) poeziile *„Plînset de grieri"* și *„Zîna codrilor de brad"*. Cu oarecari influențe din Vlahuță, cele două poezii excelau mai ales prin cursivitatea și expresivitatea versurilor, prin imaginile poetice construite cu sensibilitate și delicatețe. Dacă *„Plînset de grieri"* poate fi considerată mai mult un exercițiu de versificare, *„Zîna codrilor de brad"* relevă un talent poetic remarcabil. Scrisă cu mijloace specifice basmului, într-un stil metaforic, poezia anunța pe viitorul cîntăreț al frumuseților naturii:

Se-nserează... codrul doarme, încet
în umbra serei.
Și-adormit trist aiurează, înginat de
glasul mării
Din adînc de întuneric, sus prin
lumile albastre
În văzduhuri liniștite sclipesc tainic
mii de astre.
Iară luna, vechea lună, blonda nop-
ților regină,
Învăluit-a-ntreaga lume într-o mreajă
de lumină,
Lacul vechiu de mii de veacuri în
argint pînza-și prefăce,
Numai codrul dus pe gînduri adîn-
cindu-se în pace
Aiurează-ncet din frunze, un basm
vechi ca zarea serei...

În cercul revistei *„Contemporanul"* D. Anghel încheagă însă o prietenie sinceră, adevărată și devotată cu Ion Păun. Dragostea care-i lega era atît de puternică, încît în 1892, cînd D. Anghel pleacă în Italia, îl ia cu sine și pe Ion Păun. În volumul *„Portrete"*, D. Anghel notează că „pseudonimul *Pincio*, la care ținea așa de mult, e numele unei grădini din Roma unde adeseori am rătăcit împreună..." Prietenia lor se baza în primul rînd pe corespondența de idei și sentimente, pe atașamentul comun la idealurile socialiste. În Italia, Anghel și Păun-Pincio se încîntă de comorile culturale și artistice ale trecutului, de peisajele pitorești ale țării respective, dar nu lasă să le scape neobservate nici nedreptățile sociale, mizeria și durerea celor mulți.

Iată un exemplu grăitor. În 1894, Dimitrie Anghel trimite din Roma poemul în proză *„În grădină"*, care apare în *„Almanahul social-democrat"* pe anul 1894 (p. 83), alături de studiul lui Dobrogeanu-Gherea despre Taras Șevcenko, de poeziile lui Traian Demetrescu, C. Mille etc. Deși are o coloratură melodramatică, explicabilă perioadei începuturilor, *„În grădină"* denotă totuși o vie preocupare pentru viața celor umiliți, celor aflați în necaz și durere, pe care scriitorul îi privește cu înțelegere și compasiune, precum și aversiunea poetului față de clasele posedante. D. Anghel se oprește asupra unui fapt mărunt, aparent neînsemnat. În grădina *„Pincio"* din Roma, în care domnesc o veselie și o bună dispoziție generală, un bătrîn cerșetor așteaptă resemnat, lîngă un cîntar automat, milostenia trecătorilor. La sosirea unui signor „sclivisit și rumen la față", bătrînul tresare, cu inima plină de speranțe. Dar „signorul se apropie — privi în lături cu dezgust, făcu un pas pripit și, urcîndu-se pe platforma unde cu un minut mai înainte cerșetorul își odihnise sărăcia, scoase un ban și-l puse în gura cîntarului. Acul tresări și, ca împins de-o mînă, făcu mai bine de trei sferturi cadranul.

Cu ochii înghețați, bătrînul privea ca dus într-o altă lume O zbîrciturâ adîncă îi tăie o clipă fruntea, mîna-i căzu ca ruptă din umăr de-a lungul trupului și rămase încremenit la picioarele cîntarului. Iar el, cu fața veselă, cu surîsul în colțul buzelor, coborî încet și, încheindu-se la haină, plecă cu pași rari și se pierdu sub umbrarele verzi, fără a mai privi în urmă".

Poemul se termină astfel, fără ca scriitorul să facă alte comentarii, convins fiind că cititorul va ști să tragă singur concluzia.

În anii următori, D. Anghel rămîne alăturat tot revistelor mișcării socialiste. În *„Lumea nouă, literară și științifică"*, în nr. 18 din 10 martie 1896, publică sub pseudonimul *Mitif* o traducere din *„Intermezzo"* de Heine, în același număr în care, pe prima pagină, A. Toma, sub semnătura St. Tomșa, publica cunoscuta sa poezie *„Vive la commune!"* (Trăiască comuna !). Iar în nr. 19 din 17 martie 1896, D. Anghel publică, tot sub numele de Mitif, traducerea poeziei *„Pînza"* de Lermontov.

În acești ani, D. Anghel începe să traducă și din poeziile populare ale popoarelor europene, traduceri pe care începe să le publice, masiv, în 1899 în revista *„Pagini literare"*.

Teodor Vârgolici

APRECIERI PRIPITE

Ușurința cu care unii dintre criticii noștri aruncă în dreapta și în stînga tot felul de aprecieri, devine din ce în ce mai supărătoare. Hrănind iluzia că fiecare cuvînt dintr-un articol aduce lumina evidenței, tovarășii în cauză aruncă la coș, după o sumară argumentare (sau chiar fără), lucrări care ar merita o soartă mult mai bună. Munca scriitorului devine astfel un obiect de exercițiu ironice.

Un astfel de exercițiu găsim în recenzia semnată de P. A. Caraioan în nr. 32 din 21 octombrie al „Gazetei literare", recenzie privind traducerea lui Cezar Drăgoi, a poemului „Pavlik Morozov" de Stepan Scipaciov. După ce face o serie de considerații asupra valorii poemului, pe care-l și repovestește, criticul trece la o așa-zisă analiză a traducerii. Prima observație este că: „...de specificul poemului nu a ținut totdeauna seama Cezar Drăgoi..." Dar ce înseamnă că n-a ținut seama „totdeauna"? Înseamnă că ...traducătorul n-a reușit și, în ansamblu, traducerea nu dă cititorului român valorile artistice propriu creației lui Scipaciov". Adică „n-a ținut seama" pentru că „n-a reușit". Exemplificarea se reduce la indicarea mai departe, a patru versuri, unde limba este într-adevăr cam stîlcită, dar care nu demonstrează nimic în legătură cu afirmația generală de mai sus. În sfîrșit, trecînd astfel din argument în argument, criticul ajunge să susțină că „traducerea a căpătat culoare cenușie" și că poemul „necesită o muncă mai exigentă, mai conștiincioasă a traducătorului". Vorbind pe șleau, traducerea e proastă.

Oare așa să fie? Ne permitem să dăm doar cîteva citate. Iată un tablou nocturn :

La casa Morozovei geamul
Spre ulîță dă — luminat.
Sub geam, parcă-și scutură ramul,
În viscol, mălinu-argintat

Drumețul, ce-n noapte-ntîrzie,
Ia sama că-n satu-adormit,
Din horn, la Morozova-i vie
Lumina, că-i geamu-aurit

Iar Pavlik pe cartea iubită
Ar sta aplecat pînă-n zori.
Și maică-sa doarme-ostenită
Și dorm și cei doi frățiori.

Că trebuie-n zori să se scoale
Nu-i pasă lui Pavlik nicicum
Pe neagra pădurilor cale
Pe Danko-l urmează acum.

Oare se ignoră, în această prezentare, „spiritul originalului"? Dimpotrivă, duioșia scipacioviană, imaginile lui simple și proaspete, trec în limba noastră firesc.

Iată-l pe Pavlik muncind la cîmp:

Băiatu-n nădragi de dimie,
Descult și cu părul bătut,
Pe-ogoru-i — o biată fîșie —
Mergînd după plug îl vedeai.

De-a-lungul spinării-asudate
Cămașa se umflă de vînt.
Ogoarele-n soare-s scăldate...
Ce bine miroase-a pămînt!

Și ceața, de soare-mprăștiată.
Tîrîndu-se-n văi s-a lăsat.
...În fața de masă curată,
Mălcuța-i ducea de-mbucat

Ea poartă o bluză-nrețită...
— „Băiatu-i flămînd!" se gîndea.
Mergînd pe cărare grăbită.
Un smîrc printre tufe sticlea

Avem de a face aici cu incriminata culoare cenușie? Nu, este poezie romînească, redînd cu prisosință fondul de idei și versul lui Scipaciov. Pavlik se conturează în fața noastră așa cum l-a creat poetul, iar traducătorul a fost într-adevăr conștiincios.

Iată un pasaj esențial din capitolul „Judecata", acolo unde Pavlik este năpădit de durerea de a avea un tată înhățat cu dușmanii poporului :

...Ce drag îi-i cuvîntul „părinte"
Cu ce gingășie îl spui!
Lui Stalin, din dragoste mare
Poporul îi spune astfel
Și dragostea noastră-arzătoare
Cuvîntu-o cuprinde în el

...Ce greu e de azi înainte
Ca în casă, de față cu toți,
Chiar tatii cuvîntul „părinte"
Să nu poți să-l spui Să nu poți.

...Răspuns nu căta judecății.
Acum, cînd vorbea cumpănit
Băiatul căta însăși vieții
Să-i dea un răspuns potrivit.

Asemenea versuri se întîlnesc în mai tot cuprinsul poemului. Puținele incorectitudini, fortări de limbă, rime grăbite, nu pot umbri valoarea traducerii făcută cu multă dragoste pentru original, cu mult simț al limbii, cu „exigență și conștiinciozitate". Cezar Drăgoi a lucrat mult la această traducere și reușita sa trebuie să ne bucure pe toți. Desigur se mai pot aduce îmbunătățiri și o a doua ediție trebuie să le cuprindă. Dar, a lichida o asemenea lucrare în doi timpi și trei mișcări, pe baza unor afirmații generale, nu este deloc un semn îmbucurător pentru unii critici. Poeții așteaptă aprecieri solid fundamentate, analize critice serioase și concludente. Și mai așteaptă ca traducerile să nu mai fie considerate drept o muncă de mîna a cincea, ci privite ca o lucrare poetică propriu-zisă. În acest sens, cred că „Gazeta literară" n-a făcut nimănui un serviciu, grăbindu-se să publice o recenzie cu aprecieri eronate.

Mihu Dragomir

„Sub pajura împărăției" de TIBERIU VORNIC

II

Constatarea pe care o făceam în prima parte a cronicii cu privire la prezentarea maselor sîntem obligați s-o facem și cînd e vorba de existența în roman a unor individualități. Nici cînd se pune problema fiecărui om, luat în parte, scriitorul nu se dovedește mai inspirat. Nici unul din eroii cărții nu trăiește prin caracterele lui diferențiale, proprii, nu se impune ca o alcătuire de sine stătătoare. Țăranii lui sînt identici, lipsiți de reacțiuni individuale: Popenciu, Iordan Buză, Catană, Irimie, Nan, sînt numele unei lungi distribuții de personaje secundare, constituind mai mult o figurație încruntată și zgomotoasă, care-și aruncă replicile de-avalma. Muncitorul Laszlo Endre și învățătorul Codrea, reprezentînd respectiv pe muncitorul revoluționar cu conștiință înnăscută și pe intelectualul legat de popor și luptînd în rînd cu el pentru năzuințele naționale și sociale, sînt ceva mai consistenți, dar rămîn totuși mai creionați, datorită apariției lor cu totul episodice; fugind instinctiv de acțiune, autorul face greșeala de a părăsi în uitare aceste personaje, sute și sute de pagini, pentru a ne informa apoi pe scurt despre soarta lor și de a-i readuce din nou în scenă pentru o clipă. Cea mai gravă eroare autorul a făcut-o, pe această linie, în cazul celor doi tineri îndrăgostiți, Laszlo Aranca și Toader Todericiu. Fata rămîne o umbră, un indiciu, aproape o aluzie, și, deși joacă un rol decisiv în evoluția iubitului ei și în viața celor ce o înconjoară, ea nu apare în carte decît de două ori, pentru ca să aflăm, cu ocazia procesului de la Triest, că și-a jertfit viața țîșnind în calea glonțului destinat lui Toader. Cît despre acesta, el ar fi trebuit, sau ar fi putut să fie personajul principal al romanului, cazul urmărit în profunzime, realizat sub toate aspectele, al tînărului intelectual care se rupe de burghezie pentru a ajunge, poate, pe pozițiile de luptă ale poporului. În plină adolescență, aflăm despre el că avea „dorința nelămurită, am putea spune nebuloasă" de a-și realiza viața „cu alte mijloace și pe alte căi decît ale părinților lui profund detestați"; că „nu se putea sustrage unei stări aproape permanente de visare și de romantism"; în sfîrșit că în el sporea „confuzia ideilor generoase". Cu acest început s-a și terminat cu Toderiță. Peste cîteva sute de pagini aflăm indirect de legăturile lui cu revoluționarul Antonio Amati și alți militanți ai mișcării muncitorești din Triest. Dar care era rolul lui exact între acești oameni, care era stadiul ideilor și pînă unde se afirmase voința lui, nici măcar nu putem bănui: în tot cursul procesului, el e într-o stare de semi-visare și se comportă cu o abulică nobleță. Aparițiile de la sfîrșitul cărții nu ne mai spune nici măcar atît. Numai gestul e grăitor: tînărul se aruncă în brațele lui Laszlo Endre și prin aceasta pare să-și ia un angajament definitiv pentru viitor. O încercare de portretizare fizică a lui Toader e tot atît de sărăcioasă: el e „înalt, cu părul ușor ondulat, zvelt și tandru" Despre dragostea lui pentru Arancа, autorul ne spune că: „între cei doi tineri se țesuse o afecțiune delicată; inima lui Toderiță era nespus de plină de farmecul verii, de tulburătoarea noutate a sentimentelor care încărcau acest farmec cu lumini și miresme necunoscute pînă atunci".

Pînă să ajungem la Vancea, acest personaj excepțional, avem să mai amintim două figuri oarecum intermediare, pe Simion și Eleonora Todericiu, părinții eroului ratat, mai puțin ratați ca el. Simion Todericiu este, în ansamblu, o figură reușită; simplismul lui psihologic, uniformitatea brutală și viguroasă a setei de îmbogățire se pot mai ușor cuprinde în formule ca: „Pus cu tot dinadinsul pe cîștig de bani, Simion Todericiu n-avea răgaz să se ocupe de delicatețuri femeiești. Drept vorbind, n-avea nici pricepere și nici nu era o fire tandră". Atîta analiză psihologică apare suficientă în cazul acestui pirat capitalist provincial, și mai ales nu e contradictorie cu comportările crude, viclene sau stupide, de un egoism de clasă absolut, ale individului, în cursul acțiunii.

Cu nevastă-sa Eleonora, deși mai concretă decît prima categorie a personajelor, alunecările în vag reîncep. Sentimentele acestei femei, oricît de sumare, sînt neglija e de autor, care pare s-o fi văzut numai ca pe un element indispensabil ideii de corupție totală a micii burghezii provinciale

Prin cei doi soți Todericiu ajungem, în sfîrșit, la „nașul Vancea", președintele Băncii Someșana, șeful partidului național romîn, personaj formidabil, menit să arunce o dispensă asupra eroilor înșirați pînă acum, să explice secretul acestei cărți ciudate și să-i asigure un succes categoric și durabil. Vancea e o figură literară cu totul paradoxală, căci nici în el nu ni se va descoperi o posibilitate creatoare a autorului, o neașteptată capacitate de analiză, de invenție, de pătrundere și sinteză psihologică. Dar Vancea e o caricatură admirabilă. E caricatura surtucarului romîn burghez, sforar impenitent, lipsit de scrupule, incult, imoral, caraghios, cinic, ipocrit, poltron, servil, hotărît să concureze și să înlocuiască în funcția de exploatator capitalist pe feudalul și burghezul austro-ungar. În această acțiune care a dat unul din specificele sale istoriei ultimelor decenii ale Austro-Ungariei, toate aceste „calități" morale sînt arme de luptă, după cum poziția naționalismului romîn asuprit este o trambulină elastică de pe care burghezia se pregătește să se avînte în raiul dominației capitaliste, pactizînd fără încetare cu dușmanii poporului, înșelîndu-l și trădîndu-l pe acesta cu cea mai deplină conșecvență. Vancea deci nu este un individ, el este o categorie, și aceasta se poate vedea foarte bine din roman unde, exact ca el, dar absolut exact, sînt și ceilalți politicieni burghezi romîni: Valea Văleanu, Iancu Frățilă, Protopopul Crișan, Aurel Lazăr, Aurel Vlad, Ilie Belea, Caius Barbu, Cassiu Manu și toți ceilalți. Dar de data aceasta lipsa de trăsături individuale nu mai este un defect, căci ea corespunde perfect intenției autorului de a trata această categorie după legile caricaturii. În fond, toate personajele acestea constituie o înșiruire de marionete, care-și joacă rolul prin mișcări fixe, atitudini țepene, cu plecăciuni ridicole și cu glasul de dincolo de scenă al păpușarului. Marea caricatură colectivă, sintetizată în persoana lui Vancea, nu mai are nevoie de trăsături profunde, de analize minuțioase în adîncimi, de caracterizări individuale. Păpușeria are un număr de înfățișări și de gesturi foarte limitat dar care, repetat fără încetare, îngroșat în sine însuși pe linia grotescului și a ridicolului, scoate în relief cîteva trăsături fundamentale și le face de neuitat. Păpușa spune clămpănind din fălci: „Astea sînt chestii de politică, fătul meu, pe care tu nu le cunoști", sau: „Daseăli zăpăciți cum e și Codrea ăsta, care n-au habar de politică, ne bat la cap cu idealul național...", sau: „I-a trebuit tricolor... Parcă într-o zdreanță de pînză stă viața poporului...", sau: „Auzi domnule: luptă de clasă la romani!" și spectatorul pricepe că aceste formule stereotipe exprimă un singur fapt: dorința de a exploata ființa populară națională în scopul unor interese restrînse de clasă. Personajul a rămas ștampilat în atitudinea stereotipă a unui Vasilache Vancea și reprezentanții partidului național romîn nu fac decît să vorbească, în tot cursul cărții. Dar legea lor de viață caricaturală nici nu cere mai mult, căci atitudinea simbolică a acestor pehlivani politici a fost „pertractarea", adică fuga de acțiune și de atitudini ferme. Cartea gîlgîie de asemenea vorbărie mistificatoare, teribilă, crîncenă în comicul ei, și prin ea autorul a izbutit, de data aceasta, să pună în evidență caracteristicile sociale și morale ale unei clase și ale unei epoci: pactizarea neîncetată cu exploatatorul străin, distilarea urii șovine între naționalitățile înconjurătoare, concurența pentru ocuparea de poziții economice cît mai puternice, abandonarea definitivă a idealului național. Toată flecăreala periculoșilor pezevenghi tinde la demonstrarea candidă a acestor scopuri, toată demagogia nerușinată a acestor așa-ziși conducători politici naționali pregătește scene de mare efect prin disproporția dintre cuvintele umflate și rezultatele comice, afirmate cu cea mai mare gravitate.

Astfel, iată revendicările prezentate de Vancea arhiducelui Franz Ferdinand :

— „Alteță imperială, am continuat destul de necăjit, poporul romîn se simte nedreptățit că fiii săi nu sînt primiți în anumite arme ale oștirii, rezervate înaltei nobilimi...

— Ei? m-a întrebat curios...

— Nu sînt primiți la ulani. Nici în marina militară.

— Bine, dar ulanii sînt călăreți de mîna întîi, din Austria...

— Călărim și noi, Alteță imperială, am răspuns eu.

— Și marinari? Ce ape curg prin Transilvania?

— Mureșul, Alteță... Mureșul, Oltul, Tîrnavele, Someșul...

— Astea nu sînt rîuri navigabile, a făcut mirîndu-se. N-aveți experiența apelor mari...

— Sîntem neam de pluțași, am declarat cu mîndrie...".

Flecăreala aceasta neîncetată ne dă posibilitatea de a resti adevăratul nume al cărții lui Tiberiu Vornic: cronică de moravuri politice. Pe linia aceasta, tot ce a realizat autorul este pur și simplu excelent. Pentru a pregăti o mare adunare populară — simplu mijloc de a arunca un nou pumn de praf în ochii țărănimii prin anunțarea „pertractărilor" cu guvernul maghiar de la Budapesta, — haită de demagogi și exploatatori burghezi se adună la mcșia lui Valea Văleanu și chefuiește, exprimîndu-și uniformitatea sufletească, brutalitatea instinctelor și satisfacția murdarelor afaceri încheiate cu asupritorii unguri și austriaci, după același tipic extraordinar, amestec de ceremonial și vulgaritate. Între timp toți hotăriseră să acorde țăranilor împrumuturi pe gaj de vite, pentru a-i putea executa în termen scurt și fără multe formalități, și a vinde apoi animalele pe prețuri grase aprovizionării armatei.

În toată această prezentare a unei clase întregi și a unui întreg moment politic, numai prin dialog, prin flecăreli interminabile, prin vorbărie încîlcită, ipocrită, vulgară sau protocolară, scriitorul a dovedit o artă plină de finețe, o insistență în monotonie care sapă trăsăturile adînci ale enormei caricaturi, o originalitate absolută. Critica burgheziei și politicianismului burghez ardelean este fără cusur și efectul este cel dorit, tocmai prin neglijarea ticurilor și trăsăturilor individuale, întreaga clasă fiind zugrăvită sub semnul aceluiași mecanism tipic prin care s-a cristalizat figura ei simbolică.

Ne pare rău că nu putem termina cronica noastră cu sublinierea acestui merit original și rar. Scriitorul n-a știut să se oprească aci, unde se dovedește maestru, păcătuind în primul rînd prin lipsa de măsură și de armonie în construcția cărții. Autorul care a lichidat în cîte două, trei pagini momente din cele mai importante ale acțiunii cărții, ne face să asistăm la interminabile discuții între Franz Ferdinand și colaboratorii săi, fără legătură directă cu subiectul cărții și sub influența vădită a lui Spanov, autorul romanului „Incendiatorii". Dar Tiberiu Vornic n-are capacitatea portretistică a acestuia, nici respirația necesară pentru a zugrăvi toată țesătura imperialismului afiațător și pregătitor de războaie. De îndată ce iese din caricatură ca și din cîmpul observației personale, autorul nu mai iz

In preajma Congresului scriitorilor sovietici

Idealul estetic și problema eroului pozitiv

B. RIURIKOV

Cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici stîrnește un interes mereu sporit în țara noastră. Interesul pentru congres este mare și dincolo de hotare.

Intr-o serie de reviste și ziare burgheze au apărut în ultimul timp cîteva articole cu privire la literatura sovietică. De obicei, aceste articole sînt departe de a fi obiective. Multe din ele sînt pătrunse de o dușmănie vădită față de creația scriitorilor sovietici. Mai ales unul din articolele publicate în revista engleză „New Statesman and Nation" este foarte caracteristic. Autorul articolului, Donald Devi, afirmă că literatura sovietică nu este un fenomen apărut potrivit unor legi.

„La drept vorbind, literatura sovietică nu are și nu poate avea o istorie. In condițiile sociale sovietice, literatura apare întîmplător, se naște pe neașteptate (ca la Tihonov, V. Kataev); faptul acesta se poate întîmpla adesea, însă de fiecare dată cînd se observă un asemenea fenomen, el constituie o întîmplare izolată. A menționa această întîmplare fericită și a atrage atenția asupra ei nu este încă istorie".

Asemenea păreri nu ne miră: din punctul de vedere al acestor domni și regimul nostru socialist nu este un fenomen apărut potrivit unor legi „e un fenomen izolat". Mă rog, nu ne rămîne decît să ne consolăm cu faptul că acest „fenomen care nu este potrivit unor legi" există, se dezvoltă și arată lumii întregi că posedă o forță de nelnvins, care lasă departe în urma lui multe țări, care „au o istorie".

Ce anume îl face pe domnul Donald Devi și pe cei asemenea lui să fie atît de severi? Acești domni sînt nemulțumiți în primul rînd de *bazele ideologice ale dezvoltării literaturii sovietice*. Ei sînt nemulțumiți de eroii noștri pozitivi care întruchipează forța, frumusețea și dreptatea lumii noi. Eroul nostru pozitiv este un om de tip nou pe pămînt, care reprezintă dreptatea, înțelepciunea, omenia, puritatea noilor relații sociale.

Iată de ce ziarul francez „Combat", se plînge că „estetica de modă veche", care continuă tradiția lui Belinski și Cernișevski, „mai are un caracter obligator" și realismul socialist „rămîne inviolabil" pentru literatura noastră, iar revista americană „Saturday Review", denaturînd adevărul, afirmă că la Congresul al XIX-lea al Partidului „au fost interzișl în mod oficial" eroii negativi. (La Congresul unde partidul a spus că avem nevoie de Gogoli și de Scedrini!). „Pînă cînd nu se va introduce încă o schimbare în linia partidului în literatură, noul om sovietic *trebuie* înfățișat ca un personaj pozitiv!" exclamă cu amărăciune profesorul A. Spector, pe care redacția revistei „Saturday Review" îl recomandă ca un cunoscător al Rusiei. Cum se sperie domnul Spector de eroul nostru pozitiv, — cum ar vrea el ca literatura noastră sovietică să nu-l arate veridic, ci să-l învenineze pe omul nostru nou!

Dar cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici nu va aduce nici o bucurie criticilor reacționari, care se ocupă de literatura sovietică. Dimpotrivă, le va aduce noi amărăciuni. La primul Congres al scriitorilor, Gorki a vorbit despre marele adevăr, veșnic viu și invincibil, al învățăturii lui Marx-Lenin. Fără îndoială că cel de al doilea Congres unional al scriitorilor [illegible] congres al unor ideologice și mai mari, a întregii literaturi sovietice. Orice ar spune dușmanii noștri, principiul realismului socialist, principialitatea comunistă, devotamentul față de idealurile înaintate și față de tradițiile literaturii vor rămîne și în viitor bazele dezvoltării literaturii sovietice.

Literatura noastră va purta în fața lumii întregi, mai viu și cu mai multă putere, chipul omului nou, luptător pentru fericirea popoarelor, va demasca forțele răului lumii vechi.

...Ni se poate reproșa faptul că despre eroul pozitiv s-a vorbit acum douăzeci de ani, acum zece și acum cinci ani; se pare că totul e limpede. Trebuie oare să ne întoarcem din nou la această temă? Da, trebuie. Aici e vorba nu de cuvinte, ci de conținutul lor viu; conținutul noțiunii, la care ne referim nu rămîne același; experiența vieții și experiența literaturii îl completează și-l îmbogățesc. Eroii literaturii sovietice întruchipează trăsăturile poporului, care nu stă niciodată pe loc, care rezolvă probleme tot mai noi și mai măreți ale construcției comunismului.

Noi dorim să-l înțelegem mai bine pe eroul vremii noastre, care a învins în Războiul pentru Apărarea Patriei, care a supus energia atomică și a creat mașini minunate, care duce o puternică ofensivă împotriva naturii și desțelenește pămînturi, care-și dă toată puterea pentru a ridica nivelul de trai al poporului. Ce cuvinte să folosim pentru a vorbi despre eroismul poporului, cum să dezvăluim mai bine eroismul zilnic al oamenilor sovietici?

Intr-o serie de articole, apărute în „Novîi mir", se propaga un realism „tern", cu o verosimilitate exterioară și seacă, „un realism crud", care ascunde, în dosul unui mare număr de fapte mici și particulare, nepricerea de a vedea ce este esențial.

Omul se verifică în viață și în literatură prin ceea ce face. Scriitorul ține seama de toate particularitățile și însușirile omului, precum și de cele care i se par secundare, dar trebuie să vadă totodată ceea ce este esențial și hotărîtor, ceea ce formează *baza caracterului eroului*, care se dezvăluie în comportarea lui, în atitudinea lui față de societate și față de oameni. A dezvălui complet și cu profunzime această bază a caracterului, a arăta valoarea multilaterală a eroului vremii noastre, bogăția lui sufletească, este o sarcină de onoare a artistului.

Viața arată că personalitatea dedublată, fără axă, nu-și poate pune probleme mari și limpezi, nu poate să tindă să le realizeze cu vigoare.

Personajele romanului „Anotimpuri", — deși Vera Panova este o scriitoare talentată — poartă pecetea fărîmițării, a mărginirii, a micimii și, ceea ce este foarte regretabil, într-o măsură mult mai mare decît personajele din operele anterioare ale scriitoarei, mai ales „Tovarăși de drum". Credem că și eroii din „Dezghețul" lui Ilya Ehrenburg, care trebuie să întruchipeze tendința nobilă de a lupta cu ceea ce este negativ și fals în viață, nu au destulă vigoare și nu sînt bine orientați.

Mulți eroi din cărțile noastre nu au destul avînt, nu au o viziune largă și înaltă asupra lumii, nu au hotărîre, tendința de a merge înainte, — trăsături *reale* ale oamenilor *reali* ai vieții sovietice. Tendința de a arăta oameni „mici", neputința de a înfățișa creatori activi și transformatori ai vieții ne sustrag de la lumea largă a vieții noastre sociale. Belinski spunea că realismul reproduce realitatea în veridicitate. In viața noastră s-a creat un nou tip de om, format de societatea sovietică, un om bogat din punct de vedere spiritual, un om limpede și integru.

A arăta posibilitățile minunate ale omului sovietic, care se dezvăluie de pe acum și care promit să fie și mai frumoase mîine — iată misiunea uriașă a realismului socialist!

Unii tovarăși, dorind să sporească valoarea educativă, activă, a literaturii, militează pentru o „personalitate ideală", pentru un „erou ideal". „Realitatea noastră oferă scriitorului posibilități inepuizabile, pentru a crea personalitatea ideală... Scriitorul trebuie ajutat, trebuie încurajat și susținut, cînd își îndreaptă gîndurile în căutarea a ceea ce este nou, măreț și unic în realitatea noastră de astăzi..." scrie A. Protopopova în „Komsomolskaia Pravda".

Poate că „personalitatea ideală", excepțională, desăvîrșită din toate punctele de vedere, satisface nevoia pentru avînt, pentru a merge mai sus?

In primul rînd, noi nu trebuie să discutăm cuvintele, ci esența chestiunii. Cînd discutăm termenii, adesea ne oprim departe de esența chestiunii.

Sînt tovarăși, care, militînd pentru un „erou ideal", înțeleg prin aceasta un caracter puternic, mare, bine orientat și plin de viață, care luptă pentru năzuințe ideale, înalte. Aceste caractere sînt în conformitate cu adevărul vieții. In cercul larg de personaje ale literaturii sovietice, sporește mereu valoarea personajelor care parcă îmbină și concentrează trăsăturile oamenilor sovietici și care devin exemple și modele pentru toți. Nu avem ce discuta cu cei care militează pentru un asemenea „erou ideal". Arta „nu este o oglindă, ci o lupă care mărește", iar scriitorul, creînd un personaj, are dreptul să sublinieze, să concentreze trăsăturile omului înaintat. In arta noastră este tot atît de logic și personajul romantic, plin de avînt, creat pe baza principiilor proprii ale tipizării, deoarece adevărul artistic ajunge în inima omului pe căi diferite. Este important numai ca această romantică să se înalțe pe terenul vieții.

Gorki îi scria scriitorului M. Sivaciov: „Oamenii sînt diferiți, nu există oameni complet negri sau complet albi. Bunul și răul sînt amestecate în ei; lucrul acesta trebuie să-l știm și să nu-l uităm.

Și dacă doriți să înfățișați un om cu adevărat ideal, el trebuie făurit atît de bine, încît cititorul să-i simtă și carnea și sîngele, să creadă că există un asemenea om!

Dar pentru ca să-l făurești bine, trebuie să știi multe, să vezi multe și să simți mult, trebuie să știi să creezi din bucățele mici și reale, ceva mare și ideal, pentru ca să nu observe nimeni unde ai lipit și unde ai sudat.

Și trebuie să crezi în oameni, în faptul că oamenii cresc, că devin mai buni."

Cunoașterea profundă și concretă a vieții, studierea oamenilor în munca lor de zi cu zi, dar plină de poezie — iată temelia marilor generalizări, a unor imagini de mari proporții.

Nu se poate trece cu vederea faptul că în ultimul timp ne-am lovit de un primitivism și de un schematism deosebit de activ, care caută să impună literaturii, sub masca afirmațiilor cu privire la eroul pozitiv, cerințe cu caracter bigot. Există tovarăși care, militînd pentru „un erou ideal", nu se ocupă de conținutul real, pozitiv, al personajului „în carne și oase", ci mai ales de faptul ca eroul să nu aibă lipsuri și slăbiciuni omenești.

Eroul pozitiv nu poate „să nu fie devotat în dragoste" — scrie o adeptă a schemelor „ideale". Un altul declară că eroul pozitiv trebuie să cunoască bine tehnica, altul este de părere că eroul pozitiv nu poate avea o slabă pregătire politică.

Dar scriitorul, cînd își creează eroii, nu pleacă de la rețete, ci de la viață; adevăratul Ceapaev este în viață un om inteligent și talentat, cu o voință puternică; în unele probleme politice, el putea însă să se orienteze și ceva mai slab; iar adevăratul Batmanov, conducător și organizator înnăscut, putea să se comporte cu mai puțină atenție față de un om apropiat. In fiecare om se îmbină într-un fel unic părțile pozitive cu cele negative; nici un farmacist nu va putea să precizeze cîte elemente pozitive și cîte negative trebuie să cuprindă eroul pozitiv. Fără a născoci scheme abstracte, trebuie să analizăm fiecare caz în parte, în ceea ce are el specific.

Dacă făurim imaginea eroului, pornind de la eliminarea pe cale rațională a unor trăsături nepotrivite pentru el, neglijînd conținutul concret și viu al imaginii — nu se poate realiza decît o schemă „ideală" pe care încă Belinski o lua în derîdere: „Dacă este un erou de roman, el e și frumos, și cîntă minunat din gură și din ghitară, și face versuri... și are și o forță neobișnuită".

Adepții teoriei „lipsei de conflict" spuneau că nu trebuie să scriem despre laturile întunecate ale vieții, despre rămășițele vechi, despre fenomenele negative, deoarece toate acestea ar fi „netipice" și neesențiale. Astăzi, adepții schemelor „ideale" îi critică pe scriitorii care arată lipsurile personajelor lor. Astfel, se poate vedea foarte ușor cum se ascunde, sub un alt aspect, tendința de a polei realitatea.

Din punctul de vedere al dogmaticilor, care caută un fel de perfecțiune moartă, mulți din *eroii cei mai iubiți* ai literaturii noastre nu pot fi socotiți cavaleri viteji și fără pete. De fapt, tocmai aceștia sînt adevărații „eroi ideali", care pot fi exemple și modele de urmat; ei stîrnesc năzuințele cele mai curate, cele mai ideale și mai pline de avînt! Fiindcă sînt oameni vii, prezentați în mișcarea și în dezvoltarea lor; ei ar putea să aibă și lipsuri, pe care le înlătură în procesul creșterii, în procesul dezvoltării și al luptei lor. Scriitorul putea să fie sigur de succes, atunci cînd a știut să răspundă cerințelor firești ale poporului pentru un erou pozitiv, nu prin exemplul unor scheme didactice, ci prin imagini pline de viață, ca aceea a educatorului Basov, îndrăgostit de munca lui de tehnician, a lui Davîdov, care merge cu hotărîre spre țintă, a Avdotiei Bortnikova, femeie inimoasă, integră și senină...

Scriitorii care au creat imaginile lui Ceapaev, a lui Pavel Korceaghin, a lui Voropaev și ale altor eroi, au știut să dezvăluie ceea ce era esențial în caracterul lor — devotamentul față de idealurile comunismului, unitatea dintre cuvînt și faptă, cinstea și puritatea năzuințelor, și cînd există acest fapt nou, important și înaintat, se naște siguranța că trăsăturile vechi, dacă eroul le are, vor fi învinse în procesul de creștere.

(Text prescurtat din „Literaturnaia gazeta" nr. 131).

(Continuare în numărul viitor)

Oratie de nuntă

Bardacele țin luna pe buze, scînteind.
Fumegă blide pline, ca țarina-n aprile.
Nunta se-ntinde, ne mai contenind,
Pînă la ziuă, de vreo două zile.

Secuii cu mustățile de corn încîrjoiat
Alături de romînii cu flăcări în privire
Cînd cupe noi iau locul acelor ce-au secat
Mai cîntă, cînd un ceardaș și cînd cîte-o doinire.

Se gîdilă podeaua sub tropot de călcîi
Și cobza hohotește, pișcată de peniță.
Jucăm la hanul ăsta o nuntă, cea dintîi
Dintre-un Ion și-o Iță Cucoriță

Bucatele-s gustoase c-aîci a fost belșug.
Și după zile-muncă și veselia-i bună —
Această nuntă leagă — ca brazdele sub plug
Două făloase neamuri împreună.

Umplut de cîntec, hanul cu mesele-n potcoavă
Parcă-ar zburda la ceruri de-atîta chiu și-alai.
Nu-i mult, de cînd în dosul ferestrelor crăpate
Mesele-n două șiruri dușmane, le vedeai.

Cupele mari de-aramă erau strîmbate-n pumni
Și mesele cu țipăt prindeau să se răstoarne
O ură grea, aprinsă de domni și de rachiu,
Lăsa spărturi în suflet și în carne.

Dar hanul plin de cîntec, cu mesele-n potcoavă
Azi zboară pîn-la ceruri de-atîta chiu și cînt.
Romînii și secuii, încrucișînd pocale
Beau vinul înfrățirii dînd cușma de pămînt.

Cu fața-mbujorată de jind, pe laviți lungi
Glumesc din ochi flăcăii c-o fată rușinoasă.
Parcă-au uitat bătrînii că datinile cer
Să meargă fetele devreme-acasă.

Poate se pun la cale prin semne fără grai
Nunți noi, cu vornici aprigi și mîndre druște-fete.

Innegurat de chinul coroanei lui de foc,
Se luminează Doja, în perete.

Nicolae Labiș

Discuțiile pe marginea piesei „*INDRĂGOSTIȚII*" *de Maria Banuș*

Discuția care a avut loc vinerea trecută la Casa Scriitorilor, pe marginea piesei „Indrăgostiții" de Maria Banuș, inaugurează — așa cum a arătat maestrul Camil Petrescu în cuvîntul de deschidere — o serie de analize critice, „ședințe de lucru", care vor cerceta pe rînd, și la intervale nu prea mari, cele mai interesante lucrări și probleme ale dramaturgiei noastre de astăzi.

Inițiativa biroului secției de dramă a Uniunii Scriitorilor s-a dovedit a fi bine venită și bine primită, la această discuție luînd parte un număr mare de oameni ai dramaturgiei și literaturii.

Referatul a fost prezentat de Nicolae Moraru. In ciuda unei introduceri excesiv de lungi și a faptului că n-a apreciat (ca și ceilalți vorbitori de altfel) ceea ce Cernișevski cerea atît de stăruitor criticii literare — și anume dacă lucrarea în discuție este bună sau proastă, dacă avem de-a face ori ba cu o operă de artă, — referatul a izbutit să înfățișeze aspectele principale ale piesei Mariei Banuș, constituind o bază pentru discuții. Subliniind strădania autoarei de a aduce pe scenă un conflict tipic al epocii construirii socialismului și anume încleștarea dintre oamenii muncii conduși de partid, care nu-și cruță puterile pentru a construi pe unul din șantierele țării un obiectiv de interes național, pe deoparte și împotrivirea, cînd ascunsă, abilă, rafinată, cînd brutală, împinsă pînă la crimă, a dușmanului de clasă, pe de altă parte, referatul a arătat că Maria Banuș a reușit mai cu seamă în crearea personajelor negative, care toate poartă pecetea veridicității și a viabilității. In „Indrăgostiții", caracterele și acțiunile dușmanului de clasă sînt demascate cu succes; autoarea a știut să realizeze o diferențiere a personajelor negative, fiecare dintre acestea — și Petrăchescu, și Dimancea, și Lipan — avînd o personalitate anume, o comportare distinctă, un limbaj propriu.

Teza aceasta a referatului a fost susținută și reluată la discuții de către mai toți vorbitorii, între care N. Popescu-Doreanu, V. Mîndra și M. Ghimpu care au dezvoltat-o îndeosebi. (Contrazicîndu-l pe Florin Tornea, V. Mîndra a afirmat că dușmanii sînt prezentați veridic, nu numai fiecare în parte, ci și în ansamblu, în activitatea lor primejdioasă de sabotaj).

Remarcabili sînt și unii eroi pozitivi. Este vorba de Aglăița și de pitorescul Chipăruș, precum și, în parte, de comunistul Cazacu. Dar din nefericire, atît Aglăița cît și Chipăruș sînt numai niște personaje secundare ale piesei. Principalii eroi pozitivi — și aici intervine obiecția fundamentală a referatului — nu trăiesc. Maria Banuș n-a reușit să insufle viață nici lui Matei, nici Mariei, nici lui Ambruș. Personajele sus-amintite sînt șterse și palide, limbajul lor este cenușiu și nediferențiat.

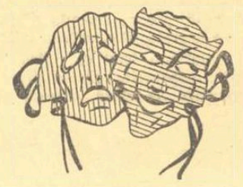

Matei, pe care autoarea l-a vroit cinstit și capabil, are atîtea scăderi și lipsuri, încît apare, de fapt, din toată comportarea sa, mai degrabă ca un personaj negativ.

Ambruș este mult prea miop pentru un bun secretar de comitet de partid, cum îl vrea Maria Banuș, și se îmbolnăvește la porunca autoarei, tocmai în clipa cînd se declanșează conflictul, revenind pe scenă abia la sfîrșit pentru a „rezolva" problemele. (Cam *deus ex machina* — cum l-a definit la discuții Florin Tornea).

In sfîrșit, Maria Varlam este înfățișată schematic, nu o simți trăind pe scenă; actele și acțiunile sale nu sînt întotdeauna motivate. Nu este motivată — după opinia referentului — mai cu seamă dragostea ei pentru un om ca Matei care n-ar merita să fie obiectul unui sentiment atît de profund.

Nu este motivată — a întărit referatul — cu atît mai mult atitudinea Mariei la sfîrșitul piesei, cînd simpla autocritică a lui Matei o determină să nu-l părăsească și să rămînă, solidară, alături de el. Teza — evident discutabilă — a fost combătută la discuții ca nerealistă, de Florin Tornea și apărată de M. Novicov.

Referentul a formulat o seamă de critici și la adresa teatrului care — după părerea sa — ar fi dezavantajat piesa prin realizarea nesatisfăcătoare a unor personaje și scene. Din păcate, critica a rămas fără ecou: regizorul piesei, Al. Finți, n-a fost de față la consfătuire iar Sică Alexandrescu, regizorul principal al teatrului, a părăsit sala la începutul discuțiilor.

Discuțiile ce au urmat (cam puține la număr și cam greu urnite) s-au axat mai toate în jurul problemei centrale a piesei și anume problema eroilor pozitivi.

De ce n-a izbutit Maria Banuș să dea viață principalelor personaje pozitive ale piesei? Aceasta a fost întrebarea — de mare interes, de altfel nu numai pentru „Indrăgostiții", ci și pentru întreaga noastră dramaturgie de astăzi — la care au căutat să găsească răspuns participanții la discuție.

Pentru că scriitoarea — a spus N. Popescu-Doreanu — nu i-a cunoscut îndeajuns pe oamenii aceștia noi, despre care a scris. Nu i-a cunoscut pentru că asemenea eroi nu se găsesc în cărțile trecutului, ci în viață, și autoarea n-a pătruns destul de adînc în viața noastră de azi.

Mihail Davidoglu — referindu-se și la experiența sa de creație — a arătat că schematismul unor personaje, ca Matei de pildă, se datorează faptului că autoarea n-a avut o idee clară despre personaj, n-a știut precis ce vrea de la el, nu l-a plămădit de ajuns în conștiința sa; iar alt personaj, Ambruș, a fost introdus în piesă fără ca acest fapt să fi fost determinat de necesități obiective, ci numai pentru că Maria Banuș a socotit de cuviință că „trebuie" să existe în lucrare și un „secretar de partid pozitiv".

Traian Selmaru a făcut cîteva observații interesante cu privire la lipsa de curaj a autoarei piesei „Indrăgostiții" ca explicație a slăbiciunilor remarcate în crearea eroilor pozitivi. Maria Banuș s-a ferit să dezvăluie cu destulă îndrăzneală conflictele vitale ale dramei. In ciocnirea dintre Maria și Matei nu sînt scoase la lumină procesele sufletești, sentimentele profunde, concepțiile ideologice. Maria își îngăduie față de Matei slăbiciuni și tăceri nejustificate. Cînd Ambruș se găsește față-n față cu Matei, te aștepți să se dezlănțuie un conflict puternic; totuși nu se întîmplă mai nimic.

Polemizînd cu M. Ghimpu, care afirmase că piesa nu reprezintă un pas înainte în creația Mariei Banus, Traian Selmaru a spus că „Indrăgostiții" marchează totuși un progres, întrucît, între altele, pune probleme neabordate încă cu toată tăria în dramaturgia noastră, probleme privind relațiile noi de dragoste și prietenie între oameni.

La sfîrșitul discuțiilor — care s-au desfășurat în spiritul preocupării pentru dezvoltarea literaturii noastre dramatice și al atitudinii atente, principiale, tovărășești față de autoarea piesei — Maria Banus a mulțumit participanților la consfătuire pentru observațiile făcute, declarîndu-se de acord cu majoritatea criticilor și făgăduind să țină seama de ele în elaborarea viitoarelor sale lucrări dramatice.

Incheind consfătuirea, acad. Camil Petrescu a făcut cîteva observații cu privire la modul în care s-au desfășurat discuțiile, invitînd pe oamenii de teatru și litere — și îndeosebi pe tinerii scriitori — să participe mai activ la discuțiile viitoare.

Red.

CARNET SOVIETIC

Tema clasei muncitoare

Făcînd bilanțul celor două decenii ce au trecut de la primul Congres din 1934, al succeselor de însemnătate mondială ale literaturii sovietice, scriitorii analizează în discuțiile premergătoare Congresului al 2-lea în ce măsură au fost rezolvate temele cele mai importante, în ce măsură au reușit să pătrundă în adîncimea problemelor vaste pe care le generează procesul construirii comunismului.

Una din temele principale ale literaturii sovietice este tema clasei muncitoare. Importanța ei decurge din însăși metoda realismului socialist, care cere prezentarea realității în dezvoltarea ei revoluționară. Principalul în această temă este de a scoate la iveală rolul transformator al clasei muncitoare, misiunea ei istorică în transformarea revoluționară a societății, în construirea unei noi orînduiri sociale.

Temei clasei muncitoare în literatura sovietică îi este consacrat articolul scriitorului leton V. Berțe, publicat în ziarul „Pravda", sub titlul „Despre eroul principal".

„La isvoarele literaturii realismului socialist, scrie V. Berțe, stă o carte despre clasa muncitoare și despre lupta ei — „Mama" de A. M. Gorki. In această mare carte revoluționară, care a sintetizat experiența unui drum deja parcurs și a luminat calea înainte, Gorki a creat chipul strălucit al muncitorului rus, care a ieșit pe arena luptei politice deschise. Scriitorul a scos la iveală un erou nou al contemporaneității și ni l-a arătat în centrul celor mai importante probleme ale epocii. Gorki este întemeietorul acestei teme în literatura noastră".

D. Furmanov în „Ceapaev", Al. Fadeev în „Infringerea", N. Ostrovski în „Așa s-a călit oțelul" au zugrăvit clasa muncitoare, oamenii ei, pe fronturile războiului civil și avîntul cu care au pornit lupta pentru construirea socialismului. F. Gladkov în „Cimentul" aduce în literatură alte tipuri de muncitori, într-o altă etapă a istoriei Statului Sovietic. Oamenii călîți în focul războiului civil se reîntorc în regiunile pustiite și ca adevărați gospodari, ca oameni de stat, trec la rezolvarea grelelor probleme ale construcției economice. Intîlnim apoi în Davidov din „Pămînt desțelenit" al lui M. Șolohov pe oamenii minunați ai clasei muncitoare ruse, crescuți de partidul comunist, în fruntea țărănimii în lupta pentru colectivizarea agriculturii.

Marele Război pentru Apărarea Patriei a îmbogățit literatura sovietică cu o nouă pleiadă strălucită de eroi, oameni ai clasei muncitoare. Fadeev în „Tînăra gardă", Gorbatov în „Neînfrînții", Ajaev în „Departe de Moscova" au oglindit eroismul, înaltele însușiri morale ale clasei muncitoare sovietice, care s-au manifestat cu o forță neasemuită în momentele grele pentru Țara Socialismului.

Aceste opere, scrie V. Berțe, „au scos la iveală în chipuri veridice, realiste, trăsăturile caracteristice ale oamenilor clasei muncitoare, i-au descris în viața lor zilnică obișnuită și în marile lor fapte revoluționare, au oglindit calea străbătută de ei, calea muncii, luptei, creșterii lor, calea

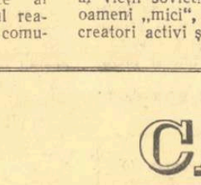

construirii unei noi societăți".

Dar uneori tema clasei muncitoare a fost sărăcită și îngustată prin alunecarea spre tehnologism. „In așa-zisul roman „de producție", scrie V. Berțe, viața era luată strimt, acțiunea era uneori închisă în cadrul perfecționării unui proces de producție oarecare. Apoi, unii scriitori au început să adauge la capitolele consacrate producției capitole care îi prezintă pe eroii romanului sau nuvelei în viața de toate zilele. Insă experiența arată că simplele agățări de episoade, capitole sau chiar o jumătate de roman care plătește un tribut zugrăvirii vieții personale nu sînt de nici un folos. Asemenea capitole pot fi uneori ușor adăugate, dar la o examinare mai atentă ele apar cu totul neobligatorii în roman sau nuvelă. Analiza unei asemenea opere arată că aceste agățări nu ajută la exprimarea ideii cărții respective, nu împing acțiunea înainte, ci sînt pur și simplu o ilustrație, o dovadă că eroii au și o „a doua jumătate a vieții"...

Aceasta se explică deseori prin îngustimea planului operei, în care nu pot încape eroii cu viața și destinul lor. Viața este mai adîncă decît planul unei opere care se limitează la zugrăvirea tehnologiei. Aceasta se mai datorește și insuficientei generalizări a fenomenelor realității, lar fără generalizări, în chipuri tipice, nu poate exista artă.

Autorul articolului subliniază însemnătatea principială a romanelor „Neamul Jurbinilor" de V. Kocetov și „Donbas" de B. Gorbatov, în care prezentarea proceselor de producție este subordonată planului și ideii principale, și anume: de a arăta rolul clasei muncitoare în societatea sovietică în mers spre comunism, în chipuri concrete, prin viața, faptele și destinele unei familii de muncitori (la V. Kocetov) sau ale unor tineri mineri (la B. Gorbatov). Destinele și caracterele diferite ale oamenilor încap liber într-un asemenea plan, ba mai mult, planul însuși al operei poate fi realizat numai prin eroii ei.

„Scriitorii sovietici, — arată în încheiere V. Berțe — trebuie să țină mereu minte că sarcina lor de cinste este de a oglindi în chipuri strălucite, pe fondul larg al epocii, în destinele generațiilor care se succed, procesul de creștere, de apariție în fruntea societății, a clasei care stă în fruntea mișcării revoluționare a întregii omeniri".

„Eroii noștri"

Reluînd tema eroilor literaturii, V. Kocetov scrie în „Pravda" nr. 311, sub titlul „Eroii noștri":

„Acum cîteva zile am zburat cu avionul deasupra pămîntului a trei republici sovietice: Ucraineană, Bielorusă și Rusă.

Departe jos, arînd ogorul negru de toamnă, înaintau t r a c t o a r e. Curgeau încet riuri de cîmpie, mari și mici, icicolo strînse de diguri, care acum un an sau doi încă nu erau. Au apărut și multe drumuri noi, al căror asfalt lucea, și ele păreau niște panglici de oțel.

Erau acolo șantiere ale orașelor, așezărilor muncitorești, satelor...

Creatorii înșiși ai acestor diguri, ai acestor drumuri, constructorii acestor sate nu se vedeau de la înălțimea de un kilometru și jumătate: se putea distinge doar ceea ce ridicau și creau mîinile lor pricepute. Dar mă gîndeam la ei, la constructorii, la eroii marii zidiri — zidire cu care trăiește de 37 de ani patria noastră liberă.

Mă gîndeam la ei, la oamenii noștri minunați, la discuția care se duce acum în presă și verbal, discuția despre modul cum trebue noi, literații sovietici, să zugrăvim în operele noastre pe eroul timpului nostru. Unii afirmă că acesta trebuie să fie un erou suvraideal, încununat de nimbul sfinteniei; alții cer ca eroul să fie presărat cu „bobițe" de lipsuri... Fericirea noastră este că viața vie sparge schemele artificiale. Viața le sparge pentru că ea doar merge înainte, se mișcă, iar schemele stau pe loc...

...Cînd oamenii sovietici se ridică înaintea ta în toată înălțimea lor de uriași, cu visurile lor îndrăznețe, cu simplitatea lor măreață, cu bogăția lor sufletească, cu inima lor mare, atunci disputa despre nimburi și bobițe se rezolvă de la sine. Există în omul sovietic atît de multă frumusețe, încît nu este nici o nevoie să fie înfrumusețat artificial. Trebuie numai să știi să vezi această frumusețe, trebuie să știi să vezi cum luptă ea împotriva resturilor, a ceea ce este respingător și hîd și cum le învinge.

Mi-amintesc perfect ziua cînd am sosit pentru prima oară la Leningrad. In aceeași zi am alergat spre Piața Palatului, la Palatul de iarnă. Ardeam de nerăbdare să văd locul unde a început revoluția, unde s-a născut puterea sovietică.

Palatul de iarnă stătea ciuruit în întregime de gloanțe. Zidurile sale, vopsite în roșu, purtau urmele istoricei lupte. L-am privit cu zece ochi. Mi se părea că văd automobile blindate, razele reflectoarelor, că aud șueratul mitralierelor, larma atacului, părea că mirosea chiar a praf de pușcă. Am întrebat un trecător: „Iartă-mă unchiule, chiar aci s-au întîmplat toate acelea?" „Da, aci băiete", răspunse el. Purta o șepcuță de piele de sub care se vedeau timplele încărunțite; avea pe el o salopetă albastră, mirosind a fier și ulei de mașini. Avea ochi buni, cu mici zbîrcituri în jur și mă priveau zîmbind, iar mîna lui mare și fermă m-a apucat de colțurile cravatei de pionier.

„Tu să fii minte pionierule, acest loc, mi-a mai spus el. Aci a murit ceea ce a fost vechi și s-a născut nou. Mulți dintre noi au plătit cu viața nașterea noului".

Pe mîna lui care mă ținea de cravata de pionier am zărit aceeași cicatrice, ca acelea cu care erau acoperite zidurile palatului.

Am reținut și locul unde a murit vechiul și unde s-a născut nou, și omul care mi-a spus ce preț a fost plătit pentru aceasta, și care mirosea a fier și avea o cicatrice de glonț pe mînă. El a devenit eroul meu pe toată viața".

Seri de creație

In marea sală a Muzeului politehnic din Moscova au fost organizate seri de creație în cadrul cărora cititorii iau cunoștință de activitatea scriitorilor.

Seria acestor reuniuni s-a deschis cu seara de creație a cunoscutului poet Stepan Scipaciov. După cuvîntul introductiv, în care au fost prezentate viața și creația poetului, Scipaciov a citit versuri din diferiți ani și a răspuns la întrebările puse de cititori.

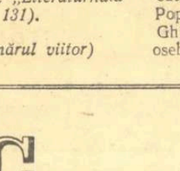

Vor urma reuniuni cu B. Lavreniev, V. Kataev, S. Mihalkov, K. Simonov, A. Sofronov.

Întîlniri între scriitori și cititori

Scriitorii regiunii maritime din Extremul Orient sînt oaspeți frecvenți ai cititorilor lor. In ultimele săptămîni ei s-au întîlnit cu colhoznici, mecanizatori, mineri, marinari, cu cititorii tineri. La o întîlnire cu cititorii din Vladivostok a fost prezentat un raport cu privire la activitatea de creație a scriitorilor din regiune. In ultimii 2 ani editura regională a tipărit 24 de opere ale scriitorilor regiunii, iar în cursul anului viitor vor fi editate 18 titluri.

Au sosit la Vladivostok și au luat parte la întîlniri cu cititorii, scriitorii din Moscova Margarita Aligher și A. Arbuzova.

Scriitorii din Novosibirsk au organizat numeroase întîlniri de creație cu cititorii lor din străvechile sate siberiene și din raioanele îndepărtate ale stepei Kulunda.

★

Muncitorii și muncitoarele de la combinatul „Triohgornaia manufactura", copii, profesorii din școlile raionului Krasnaia Presnia, bibliotecari, s-au întîlnit cu scriitorii pentru copii.

A prezidat scriitorul L. Kassil, iar scriitoarea M. Prilejaeva a vorbit despre cărțile unor autori ca Z. Alexandrova, A. Alexin, A. Barto, D. Visotskaia, S. Vinocurova, I. Dick, B. Emelianova, N. Kalma, B. Moghilevski, A. Smanchevici, I. Iacovlev, care erau de față la reuniune.

Au luat apoi cuvîntul cititorii. Directorul unei școli și conducătoarea bibliotecii pentru copii au cerut cărți despre educația copiilor în familie, cărți pe tema muncii. Ei au cerut de asemenea scriitorilor să-i ajute în rezolvarea problemelor ce se ivesc acum în legătură cu trecerea la învățămîntul mixt.

Un elev și un maistru de la țesătoria „A. Bikova", în numele pionierilor, au cerut mai multe cărți pe teme fantastico-științifice, despre ziua de mîine a patriei lor.

Apoi scriitorii au citit din operele proprii și au împărtășit cititorilor planurile lor de creație.

O amplă discuție pe tema educației generației tinere a avut loc și la Institutul pedagogic de Stat „V. I. Lenin".

Scriitorii progresiști din străinătate despre Congresul scriitorilor sovietici

Discuțiile asupra problemelor literaturii, premergătoare celui de al 2-lea Congres al scriitorilor sovietici, sînt urmărite cu atenție și interes de scriitorii și oamenii de cultură progresiști din toate țările.

„Literaturnaia gazeta" s-a adresat unor scriitori progresiști din străinătate, cu rugămintea de a împărtăși cititorilor sovietici gîndurile lor despre literatură, de a le povesti ce cărți se bucură de atenția cititorilor din țările lor în ultima vreme, ce probleme se dezbat în rîndurile literaților, ce cred scriitorii din țările respective despre discuțiile creatoare ale scriitorilor sovietici, despre metodele literaturii progresiste.

„Literaturnaia gazeta" nr. 132 publică răspunsul cunoscutei scriitoare progresiste germane *Anna Seghers*.

A. Seghers arată că cel de al 2-lea Congres al scriitorilor sovietici este un eveniment așteptat cu un interes considerabil nu numai în Uniunea Sovietică, ci de orice scriitor din lume legat de poporul său. O serie de probleme care îi frămîntă pe scriitori vor fi analizate și clarificate la congres. Tot ce îi frămîntă pe scriitori — problematica îndoielile, dorințele lor — își găsește răsunetul, într-o măsură mai mare sau mai mică, în materialele dezbaterilor dinaintea congresului. „Congresul scriitorilor din Uniunea Sovietică nu este o chestiune numai a scriitorilor, ci și a poporului însuși. Cititorul este poporul, iar poporul sînt oamenii care au bruit greutăți considerabile și care sînt gata, în drumul lor spre comunism, să învingă greutăți și mai mari. De aceea toate problemele, oricît de speciale sau complexe ar fi ele, se reduc la o singură problemă esențială: care este partea de contribuție a literaturii în tot ce s-a realizat pînă acum și în ceea ce urmează a fi înfăptuit, și care sînt mijloacele artistice cele mai perfecționate de care trebuie să se folosească scriitorul pentru a spori contribuția sa".

Anna Seghers arată că în fața scriitorilor progresiști din Germania se ridică multe probleme, care trebuiesc puse clar și dezbătute. In rîndurile scriitorilor germani încă n-a avut loc o dezbatere pasionată asupra temelor care îi frămîntă. Literatura germană încă nu a dat o operă mai însemnată despre război, care să poată fi comparată cu romanele lui L. Renn, A. Zweig sau cu altele scrise după primul război mondial. Cititorii germani aștea

Pentru pace

Opinia publică mondială a primit cu deosebită satisfacție nota guvernului Uniunii Sovietice adresată tuturor țărilor europene cu care U.R.S.S. are relații diplomatice precum și Statelor Unite ale Americii, prin care se propune convocarea, la Moscova sau Paris, în ziua de 29 noiembrie, a unei conferințe cu privire la problema creării unui sistem de securitate colectivă în Europa. Ținînd seama de răspunderea deosebită ce revine statelor, membri permanenți ai Consiliului de Securitate O.N.U., guvernul U.R.S.S. consideră că ar fi de dorit ca Republica Populară Chineză să trimită un observator la conferință.

Noua propunere sovietică prezintă o însemnătate excepțională în aceste zile cînd cercurile reacționare se zbat să obțină ratificarea acordurilor de la Paris și Londra cu privire la reînarmarea Germaniei occidentale și includerea ei în coaliția (moștenitoare a defunctei comunități defensive europene) „Uniunea Europei occidentale" precum și în pactul Nord-Atlantic. Se știe prea bine ce urmări nefaste asupra viitorului Europei ar avea ratificarea sus-pomenitelor acorduri. Wehrmachtul agresiv ar fi reînviat, urmînd să numere pentru început 500 000 oameni (mai tîrziu, cît o fi nevoie...), aviație, marină proprie și firește o cohortă de generali hitleriști care, plictisiți de atîta șomaj, de-abia așteaptă să-și exercite vechea profesie, înecînd în sînge Europa. Restabilirea unității Germaniei n-ar mai fi cu putință de înfăptuit o vreme îndelungată. Primejdia unui război nimicitor ar pluti deasupra Europei.

Și în fața acestor realități ce valoare au așa-zisele „garanții" oferite popoarelor de diplomații apuseni? Valoarea tratatelor de odinioară de la Versailles și Locarno, care în ciuda „garanților" cu care erau împodobite, au fost rupte-n bucățele de hitleriști. Valoarea „garanțiilor" oferite de Anglia Poloniei, care nu i-au impresionat cîtuși de puțin pe hitleriști și nici nu i-au împiedicat să radă Varșovia de pe suprafața pămîntului. Valoarea unor asemenea „garanții" este atît de ridicolă încît fostul comandant al trupelor de fasciști de ocupație din Franța și Belgia, generalul von Falkenhausen, rîzîndu-și în barbă de asigurările solemne date Franței, cum că n-are a se teme de nimic, dar de absolut nimic, — a declarat că n-ar fi rău să se reediteze ocuparea Franței...

Nu este greu de înțeles, așadar, că în asemenea clipe cînd militariștii germani — care au adus atîta nenorocire și chin țărilor Europei — își ascut din nou cuțitele, propunerea sovietică de a pune frîu agresorilor și a asigura securitatea colectivă în Europa, a fost primită atît de favorabil în cercurile largi ale opiniei publice.

Și, opinia publică exercită o influență atît de puternică, încît cercurile oficiale ale occidentului nu pot să n-o ia în considerație. În culisele Departamentului de stat — după cum relatează Gonzales, corespondentul agenției „United Press" la Washington — anume persoane sînt neliniștite de reacția „popoarelor unor asemenea țări ca Franța, care se teme de o Germanie înarmată". Neliniștea din culisele Washingtonului este pe deplin înțeleasă: ziarul francez „Libération" a subliniat că „această notă a fost primită cu un uriaș interes de întreaga lume. În adevăr avem în fața noastră o propunere care nu poate fi nici ocolită, nici respinsă de guvernele cărora le-a fost adresată, fără a provoca protestul opiniei publice din aceste țări"; Ollenhauer, șeful partidului social-democrat, principalul partid de opoziție din Germania occidentală, a declarat că „Occidentului îi va fi imposibil să respingă pur și simplu invitația sovietică"; observatorii politici afirmă că cercurile guvernamentale din Stockholm „privesc o conferință ca cea propusă în ultima notă sovietică, drept o măsură ce trebuie încercată în vederea destinderii tensiunii internaționale".

Propunerile constructive ale Uniunii Sovietice au fost primite cu mult interes și simpatie și în țara noastră. Exprimînd voința fermă de pace a poporului romîn, care în ultimele patru decenii a suferit de două ori consecințele dezastruoase ale politicii de cotropire a militarismului german — guvernul Republicii Populare Romîne s-a declarat de acord să participe la conferința în problema creării unui sistem de securitate colectivă în Europa.

Pacea Europei trebuie apărată cu orice preț împotriva dușmanilor ei. Pacea Europei, pacea oamenilor Europei, trebuie salvată. Pentru pacea Europei și a întregii lumi se ridică în aceste zile popoarele, cărora propunerile sovietice le arată drumul de urmat.

Un fragment promițător

Mărturisesc că am început să scriu aceste rînduri cu oarecari temeri. Îmi aminteam soarta nefericită a unui critic care a îndrăznit să-și îndrepte atenția asupra unui articol după ce trecuse o bucată de vreme de la apariția lui. Nu reținu numărul fatidic — două sau trei luni. Fapt este că sus-numitul critic a fost învinuit, printre altele, și de scormonirea în numere mai vechi ale periodicelor noastre, animat fiind doar de o intenție polemică.

Hotărît să trec la nevoie pe sub alte furci caudine, am redeschis totuși revista „Tînărul scriitor" (numărul 6, iunie 1954) la pagina 24, unde începe fragmentul din romanul „Străinul" de Titus Popovici.

Schițele lui Titus Popovici, publicate în „Viața romînească", vădeau unele aptitudini pentru genul scurt. Alegerea faptului de viață semnificativ, tensiunea conflictului, notația scurtă și precisă, limbajul direct și colorat — iată cîteva elemente prețioase pe care le regăsim amplificate și în promițătorul fragment publicat în „Tînărul scriitor". Și de data aceasta ucenicia schiței s-a dovedit a fi roditoare.

Acțiunea se petrece în anii apăsători ai dictaturii antonesciene, într-un oraș din Transilvania. Andrei Sabin, elev în ultima clasă, este eliminat din toate școlile din țară pentru că a citit colegilor pagini „subversive" (din fragment nu aflăm despre ce este vorba, fiind nevoiți să facem presupuneri). Ziua în care i se comunică aceasta coincide cu un bombardament al aviației anglo-americane. Andrei, martor al grozăviilor acestui bombardament, participă la acțiunile de salvare conduse de tatăl său.

Nu se petrec multe lucruri, dar nici nu e nevoie de o largă desfășurare epică pentru a aprecia siguranța cu care sînt înfățișate întîmplările, personajele și mediul în care evoluează.

Titus Popovici este înzestrat cu o calitate indispensabilă oricărui condeier de talent: un ascuțit spirit de observație. Și nu e vorba aici de o frază aruncată în vînt. Hall-ul monumental și prăfuit în care Andrei își așteaptă sentința, cancelaria cu atmosferă de club distrus, sînt descrise minuțios — însă cu o minuțiozitate care nu-l obosește pe cititor și nu-i abate atenția de la soarta eroului. Același lucru se poate spune despre panorama aproape cinematografică a orașului bombardat, care ne apare zguduitor de veridică în ritmul precipitat al goanei lui Andrei către gara unde îl va găsi pe tatăl său teafăr.

Un succes al lui Titus Popovici este și felul cum reușește să prezinte în cîteva pagini o întreagă galerie de personaje trăind și respirînd viața orașului de provincie. Ce diversitate de tipuri, de pildă, în sînul „corpului profesoral": directorul „minat de o rutate rece, fără patimă", care își pierde totuși calmul în fața unui caz atît de ieșit din comun ca acela al lui Andrei; inspectorul șovin și demagog, îndobitocit de spaimă în timpul bombardamentului; profesorii Drăgan și Buteanu, indiferenți pînă la dezumanizare; conformistul Suslănescu, profesor de muzică, alcoolic... Din cîteva trăsături, portretul lor fizic și moral este inundat de o lumină crudă, puternică, necruțătoare. La fel și Traian Mărieș, arivistul, coleg al lui Andrei, sau prefectul, cuprins de sentimentul inutilității agitației sale oficiale, printre ruine și cadavre.

E desigur prematur să faci aprecieri cu caracter mai general asupra unui volum din care ai citit doar 25 de pagini. Dar fragmentul apărut în „Tînărul scriitor" ne îndreptățește să așteptăm cu nerăbdare romanul lui Titus Popovici.

Ion Hobană

Insemnări

Ce mi-a povestit Mihai Petrișca la o stație de autobuz

Zi de noiembrie. Ploaie mărunță. Orașul plutește parcă într-o ceață subțire și umedă. Dimineața, Aradul e liniștit. Coșurile fabricilor, undeva pe aproape, înalță fum negru și des.

Aștept la o stație de autobuz, la marginea cartierului.

— Bună dimineața.

— Bună.

La stație s-a oprit un om.

— Așteptați de mult?

— De vreo zece minute...

— Trebuie să vină. Vine la șfirtai și la ceas întreg. Știi, avem acum un Z.I.S. Mare minune! Scaune de piele. Bun autobuz!

Era un om scund, să tot fi avut vreo cincizeci și ceva de ani. Ochii lui mărunți și întunecați parcă mă priveau cu anume mîndrie. Aproape de tot, la marginea cartierului, se întindea un drum cu salcîmi. Prin ceața subțire, drumul se pierdea în nesfîrșirea cîmpiei ardelene. Deodată, de după colțul unei străzi, au răsunat primele pocnete de bici ale văcarului cartierului. Vacile se strecurau încet spre cîmpie, cuminți, cu boturi umede și cu ochii limpezi. Vaci roșcate și vaci fumurii. Toată ciurda s-a pierdut apoi în ceață. Cîteva și-au rezemat trupul de primii salcîmi ai drumului. Salcîmii s-au clătinat. Omul din stație a izbucnit deodată:

— Iar se scarpină vacile de salcîmi!

Eu l-am privit mirat. Am intrat în vorbă cu el:

— Nu te supăra, de ce se scarpină?

— Fiindcă nu le țeselă gazdele și fiindcă așa le e obiceiul: vaci, ce să le faci?

Am rîs. Omul s-a uitat ia mine cu ochii lui mici și din nou și-a ațintit privirile spre drumul de salcîmi.

— Nu prea e de rîs treaba asta, tovarășe. Uite, pe mine mă cheamă Mihai Petrișca și mă cunoaște tot cartierul pentru obiceiul ăsta al meu de a mă supăra ca văcarul pe sat.

— Dar, bine, baci Petrișca, acum te-ai supărat?

— Bun înțeles că m-am supărat. Să se scarpine vacile de salcîmii mei? Eu i-am sădit. Poate o mie, poate mai mulți. Uite drumul acesta de salcîmi. Pe fiecare salcîm sînt urmele mîinilor mele. Vezi cum se înclină spre noi? Erau mărunți, tare mărunți cînd i-am sădit. Pe atunci erau stăpîni pe locurile acestea, stăpîni răi. Vezi cum au crescut salcîmii? I-am îngrădit cu mărăciniș, să nu-i roadă iepurii. Mi-s tare dragi.

Parcă ar fi copiii mei. Eu n-am copii. A avut tata prea mulți. Acum mi-ar prinde bine vreo 6—7, dar am șaizeci de ani.

Aici baci Petrișca a zîmbit.

— Vorbesc despre pomi. Uite, mi-am sădit în grădină treizeci de pui. O să crească și o să rămînă peste ani, peste mine. Să crească sănătoși! Oi ajunge să mănînc și eu din ei. De abia așteptă primăvara să înflorească, să pornesc la muncă.

— Unde pleci acum, baci Petrișca?

— Merg la fabrica de zahăr, am de primit niște bani. Sînt țăran.

— Și cum, ești din Arad?

— Ce e de mirare? Uite, cartierul nostru are din 1952 o întovărășire agricolă. Patruzeci și șase de familii. O sută șaizeci de hectare de pămînt. Ce crezi că e glumă? Eu am intrat cu patru hectare. Îmi merge tare bine. Mai demult, mi-aduc aminte, munceam pe cele cincizeci de hectare ale chiaburului Heiser Miclos și n-aveam ce să mănînc. Vorba ție, am schimbat mulți stăpîni. Părinții mei au fost săraci, dar bogați în copii. Nouă copii și pămînt ca-n palmă. Am slugărit în Banat pe la chiaburi. Frumos Banatul! Numai cîmpie, tot ca-n palmă. Negru. Vara grîul crește frumos. Grîu semănat de mine. Grîu secerat de mine. Nu m-alegeam cu nimic. Am slugărit și iar am slugărit. În 1937 am reușit, cu chiu cu vai, să-mi clădesc o căsuță aici în Grădiștea. Era rodul muncii mele chinuite după zeci de ani. Într-o singură noapte a sfărîmat-o o bombă. Acum sînt de doi ani în întovărășire. Anul acesta am cultivat, pe lîngă celelalte, cincizeci de arii de sfeclă de zahăr. Mă gîndeam: dacă am muncit la alții pe degeaba, apoi pentru mine ce să mai zic...

La recoltă mi-a ieșit cît de pe un hectar și jumătate, în loc de șaizeci de mii de kilograme de sfeclă, cît aveam contractat cu fabrica de zahăr la cincizeci de arii, am scos 160.000 de kilograme. Mare bucurie!

— Dar cum s-a întîmplat baci Petrișca?

— Nu s-a întîmplat de fel. Aici a fost muncă, tovarășe. Toamna trecută nu era ca asta. Parcă era mai blîndă. Am arat adînc după ce am dezmiriștit. Bineînțeles, cu tractorul. Am grăpat de cinci ori, de două ori am tăvălugit. Lucru, nu glumă! Dumneata ai grăpat vreodată? Dar gunoi ai cărat... gunoi de porc? Pute. Da' sfecla crește grozav...

... Douăsprezece mii de kilograme de gunoi. Face mult gunoiul, dar mai ales lucrul bun. Vremea bună și lucrul bun sînt ca doi cai zdraveni la o căruță. Dacă amîndoi trag bine, merge treaba. Dacă unul trage pe de lături, dai pe celălalt și tot ieși la capăt. Așa am făcut eu. Și uite acuma, am primit pentru cele o sută șaizeci de mii kilograme de sfeclă, o sută treisprezece kilograme de zahăr. Nici nu știu ce să fac cu el. O să-mi cadă toți dinții la iarnă... Pe deasupra, am luat cinci mii de lei, bumbac... Ce zici? Bună „întîmplare". Acum o să vină iarna. Viscolul o să bată la fereastră. Nici c-o să-mi pese. O să beau ceai cu nevasta lîngă cuptor. Nici nu pot înțelege ce vă faceți dumneavoastră orășenii fără cuptor.

Am rămas uimit. Vorbăreț moșul. Cuvintele lui, rostite cald, ca unui tovarăș, m-au impresionat. Ceața mai stărnea încă. Aproape de tot, se întindea un drum de care, străjuit de salcîmi. Se clătinau ușor salcîmii. Prin ceață păreau niște umbre. Nu le puteam zări frunzele puține și galbene. Dar undeva, peste ceață, departe încă, baci Petrișca ghicea o primăvară bogată. Poate că nu-și putea închipui salcîmii desfrunziți. Undeva, în adîncul sufletului său, simțea aroma primelor frunze de salcîm, mirosul primăvăratec al grîului crud. Părul lui era înzăpezit. Și zăpada aceasta nu trece niciodată. Poate e singurul lucru cu care s-a ales baci Petrișca de la stăpîni. Dar așa cum el ghicea primăvara în clipa aceea, simțeam în toată ființa lui o primăvară sufletească.

— Bună dimineața.

Alți tovarăși vin la stație. Dimineața își descrețește fruntea treptat. ZIS-ul a sosit. Plecăm spre autobuz. Ceața se depărtează de noi, înșelătoare ca o fată morgană. Autobuzul pornește. Oamenii discută. Oamenii au treburi. Mihai Petrișca merge să-și ridice premiul de 5.000 lei. Eu plec undeva în regiune, să cunosc alți oameni ca Mihai Petrișca.

Rusalin Mureșanu

CONSTATARE

Președintele consiliului de miniștri turc a anunțat construirea a 63 închisori noi în diverse orașe din Turcia.

ZIARELE

— Cine spunea că nu construim?...

Desen de ROSS

MOARTEA SCRIITORULUI

M. BODENHEIM
Desen de MEDI DINU

Pe rolurile unuia din numeroasele tribunale ale New-York-ului se află și procesul numitului Veinberg, acuzat că a „provocat" moartea a două persoane: un bătrîn și o femeie între două vîrste. Concluziile la care a ajuns judecătorul de instrucție, pe baza declarațiilor asasinului și a cercetărilor făcute, sînt limpezi: tînărul a săvîrșit asasinatul din cauza deosebirii fundamentale de păreri politice cu una din victime... Armele folosite, un revolver cu țeavă lungă, model colonial, și o baionetă militară.

★

Uneori în zori, cîte o stea, rătăcită printre crestele de beton ale blocurilor, încearcă cu ultimele licăriri să atragă privirile arse de ochii monstruoși și în zeci de culori ai reclamelor de neon. Și tot atunci, un bătrînel se așeza tăcut și timid la un colț de bancă din parcul unui periferic cartier al New-York-ului.

De departe, în vălmășagul de umbre ce pluteau în lumina tulbure, l-ai fi putut semui cu o creangă cioturoasă, desprinsă dintr-un arbore uscat, cu o sperietoare de păsări pentru livezi sau chiar cu o reclamă vie a lui Smitson & Co.: „Ca să nu arătați astfel, îmbrăcați-vă la unul din magazinele noastre".

Dacă te apropiai însă, ai fi văzut, fără mirare, unul din obișnuiții cerșetori intelectuali ai marilor metropole apusene.

La piept, bătrînul purta prinsă o tăbliță: *Sînt orb.* Ceea ce îi identifica lesne profesia: cerșetor. Dar nimeni nu o citea. Nici chiar acei rari trecători — muncitori sau funcționari, grăbiți în schimbul de noapte — care-i lăsau în palma deschisă și înțepată de frig, cîte un pitac de nichel, cu efigia hărții Statelor Unite ale Americii, în relief.

Odată, în parcul acela din preajma bulevardului s-a mai aprins un rug de cărți. Tomuri îndesate, volume groase, subțiri, cu coperțile legate în pînză și broșate.

— Hello, oldboy, nu vrei să cîștigi o jumătate de dolar?

A întors capul și și-a potrivit mai bine ochelarii cu sticlele negre. Un polițist voinic și duhnind ușurel a alcool îi puse mîna pe umăr. A răspuns cu glas slab.

— Ce dorîți de la mine?

— Dă o mînă de ajutor băieților să care porcăriile alea de cărți din autocamion, și să le ardă... Ei, drace!

Abia acum omul în uniformă observă tăblița. Ezită o clipă. Apoi:

— Vino atunci pînă la foc să te-ncălzești... Drept pe aleie, și la dreapta. Unde-i vilvătaia mare. Adică... ia-o după mirosul de scrum și tăciune.

Bătrînul s-a ridicat cu greu de pe bancă și cu pași tremurînzi s-a îndreptat acolo unde chiotele, cîntecele provocatoare și gesturile sălbatice se încinseseră împrejurul unui munte de pagini în flăcări. Unde erau adunați gentlemeni în straie de sărbătoare și îndivizi la fel de suspecți și de ticăloși. Poliția le asigura protecția.

Printr-o coroană de fum cu iz acru și înecăcios palele de foc se înălțau din creasta triunghiului de cărți pîrjolite. Cînd și cînd cîte un vlăjgan cu o cange de fier sau polițist înarmat cu o nuia groasă, răscolea mormanul. Pentru o clipă, foile, calcinate, se desfăceau pulverizîndu-se într-o ploaie fină de cenușă.

S-au mai adus cîteva vrafuri de cărți. Sînt zvîrlite în mijlocul rugului. Cineva atacă primele note dintr-un marș al „bluzelor argintii" dar este acoperit de un trombonist. Îi răspund tunetul de aplauze și acompaniamentul haotic și distonant, pe felurite tonuri și sute de voci, ale spectatorilor înnebuniți de plăcere...

Tolstoi... Whitmann... Gorki... Twain... Mann... Fast... Ehrenburg, Shakespeare și Maiakovski s-au întîlnit și se-nfrățesc încă odată în uriașa bibliotecă de jar, vîlvătăi și scrum, oferită de cavalerii dolarului.

Rezemat de un copac, bătrînul stă încremenit. Nici un mușchi al feței nu i se clintește, nici o mișcare nu-l tresaltă. Doar inima care-i bate nebunește în piept și limbile de foc cari i se reflectă în lentilele opace ale ochelarilor.

★

Bătrînul nu mai poate rezista. Se repede și răscolește cu picioarele, cu mîinile... Vrea să stingă un morman de broșuri și reviste care arde înăbușit, dar nu reușește decît să întețească focul... Își scoate jacheta răpănoasă și o zvîrle, la nimereală, peste incendiu... Miroase a lînă arsă... Înșfacă haina și, odată cu ea, culege din oceanul acela de smoală încandescentă un volum aproape întreg. Doar o singură arsură la mijloc. Titlul e încă clar: „Bulevardul al nouălea". Numele autorului: Maxwell Bodenheim.

Se-ntoarce cu spatele strînge cartea la piept, își lipește buzele de coperta de miroase puternic a scrum.

— Draga mea...

★

Se pare că o seară înaintea morții, bătrînul cerșetor a avut o convorbire telefonică cu o vechie editură new-yorkeză.

A doua zi, îmbrăcat în haine împrumutate, s-a învîrtit vreme de cîteva ceasuri prin fața masivei uși turnante a editurii. A încercat odată să intre, ba chiar a și pășit în holul imens. Dar a fugit, împleticindu-se, speriat de mutra severă a portarului în uniformă și hohotele de rîs ale policeman-ului care-l urmărise atent și cu matraca camuflată la spate...

★

Cămăruța, — o chicinea. Tavanul aplecat, urma fidel unghiul acoperișului mansardat.

În pat dormea femeia care era bolnavă. Bărbatul își avea așternut culcușul pe jos.

Miezul nopții.

Veinberg a bătut în ușă. I s-a deschis. E înalt, blond, spătos și cu privire șfidătoare. Bătrînul a vrut să închidă repede ușa, dar n-a mai avut timp.

Vlăjganul a tras din prag, ciuruindu-i pieptul. A intrat în cameră. Femeia a scos un urlet prelung, răgușit. Calm, tînărul a scos baioneta din teaca ce-i atîrna la șold și a împuns-o de cîteva ori. Doar de cîteva ori.

Apoi a aprins lumina și a privit în jur.

O sobiță rece de tuci. Somiera spartă cu mațele arcurilor atîrnate. Un raft cu cărți. Citi în grabă: „Introducînd ironia", „Împotriva acestui secol", „Reîntoarcerea la emoție", „Bulevardul al nouălea", „Nebunia New-York-ului", „Regele Spaniei"... Un braț de volume legate în piele și un singur autor: M. Bodenheim.

A tras ușa după el și fluierînd imnul național al Statelor Unite, coborî liniștit pe scara de lemn.

S-a predat la primul post polițienesc, declarînd cinic: „Am lichidat doi roșii".

★

Primul comunicat al poliției anunță că în cartierul Bowery, au fost găsiți asasinați într-o mansardă, scriitorul american Maxwel Bodenheim în vîrstă de 58 ani și soția sa Ruth Fagan. La căpătîiul scriitorului s-a găsit o tăbliță de carton pe care scria: „Sînt orb". Cercetînd mai departe, autoritățile au descoperit că scriitorul se dădea orb ca să poată cerși pe străzi. Iar „New-York Times", care a dat știrea, a completat: „Scriitorul Bodenheim a fost un acuzator intransigent al instituțiilor existente azi în S.U.A. și a luat parte la lupta șomerilor în timpul crizei din jurul anului 1930".

★

Procesul asasinării scriitorului progresist american Maxwel Bodenheim și a soției sale se desfășoară la unul din tribunalele orașului New-York.

Dar adevăratul act de acuzare împotriva fascizării Statelor Unite ale Americii se face auzit în conștiințele tuturor oamenilor cinstiți, din S.U.A., care luptă pentru pîine, pace și libertate.

Maria Arsene

Note și comentarii

Mai multă dragoste pentru dramaturgia originală

Faptele s-au petrecut acum o lună. Un autor dramatic e chemat, de la o distanță de 500 km. să asiste la discutarea piesei sale în cadrul consiliului artistic al unui teatru, lărgit prin participarea cîtorva reprezentanți ai Ministerului Culturii. Totodată, fac deplasarea și trei delegați ai filialei Uniunii Scriitorilor din localitatea de baștină a autorului.

Piesa pe care a scris-o autorul e o satiră cu subiect din viața ceferiștilor. Teatrul la care se discută e ceferist. Directoarea teatrului și organizatoarea discuției — ceferistă și ea, cu vechime. Perfect. Iată o treabă bine gîndită: piesa potrivită se discută la locul potrivit, ales cu judiciozitate de Ministerul Culturii. Pînă și autorul a fost anunțat cu o săptămînă înainte, pentru a-și putea pregăti din timp călătoria.

Cu toate acestea, ședința de discutare a piesei a fost falimentară. De ce? Că doar toți factorii și toate condițiile erau împlinite. Vorba din „Mielul turbat": prezent autorul, prezent consiliul artistic, prezenți delegații ministerului, ai Uniunii Scriitorilor. Ce lipsea, atunci? Exact ceea ce garantează reușita oricărei acțiuni: interesul, tragerea de inimă, dragostea față de o piesă nouă, care — bună sau slabă — încearcă să îmbogățească repertoriul nostru satiric.

La ședința organizată de teatru, reprezentanții acestuia fie că n-au luat cuvîntul, fie că s-au menținut la observații cu totul superficiale, exterioare. Un regizor fruntaș s-a mulțumit să dormiteze, un actor al teatrului s-a cufundat în mutenie, secretarul literar a dovedit o inadmisibilă superficialitate a lecturii, încurcînd personajele piesei, iar directoarea s-a oprit la cîteva amănunte de importanță cu totul minoră. Tot ea a mai precizat că o piesă cu subiect din viața ceferiștilor e necesară, e folositoare, dar cea în chestiune nu interesează teatrul pe care-l conduce, fiindcă repertoriul e completat pe un an înainte. Foarte bine. Nimeni nu poate obliga la răsturnarea repertoriului unui teatru, alcătuit din vreme cu multă chibzuință. Dar lipsa de dragoste, de pasiune pentru o piesă nouă — repet, bună sau slabă, — lipsa de înțelegere (cel puțin) față de un autor venit de departe anume pentru a i se discuta cu folos și în profunzime piesa — chiar că nu sînt obligatorii.

Ședința s-a terminat într-un mod cu totul nesatisfăcător, iar autorul n-a priceput, în seara aceea, nici ceea ce a tăcut, nici ceea ce ar trebui eventual să mai facă. Din fericire, Ministerul Culturii a organizat discuția, programînd o nouă ședință, care și-a atins scopul.

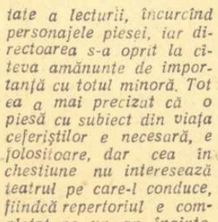

piesa în chestiune fiind apreciată favorabil, cu rezerva unor modificări pe care autorul s-a și grăbit să le aducă. Astfel, piesa va vedea în curînd lumina rampei. Dar dacă Ministerul Culturii n-ar fi luat, din fericire, inițiativa pe care a luat-o, oare consiliul artistic al teatrului și directoarea acestuia și-ar fi asumat răspunderea înlăturării unei comedii valoroase din repertoriul nostru dramatic?

Așadar, mai multă înțelegere și mai multă pasiune, tovarăși din consiliul artistic al Teatrului C.F.R. Giulești, și cît mai puțin din nepăsarea și răceala cu care ați întîmpinat comedia satirică a lui Eugen Naum, „Avansarea șefului", ce vi s-a încredințat spre analiză și discutare.

Florian Potra

Ceva despre „Biblioteca pentru toți"

În numărul 34 al „Gazetei literare", tov. Val. Dimbu afirma că „literatura cu statistica nu se prea împacă". Și întocmai ca dumnealui mi-am dat seama, poate cam tardiv, că statistica literară este folositoare în diferite cazuri. E vorba despre apariția anumitor volume din populara colecție „Biblioteca pentru toți" (E.S.P.L.A.).

Mai întîi o mică paranteză pentru a înțelege mai bine chestiunea. Pe coperta a doua a cărții „Texte alese din Letopisețul Moldovei (O samă de cuvinte și Domnia lui Dimitrie Cantemir)" editorii menționau că „Biblioteca pentru toți" cuprinde „opere literare din patrimoniul literaturii clasice romîne, al literaturii sovietice și al literaturii clasice universale, precum și din literatura țărilor de democrație populară..."

În prealabil fiu să menționez că după părerea mea, în anii 1950—1953 „Biblioteca pentru toți" s-a achitat mai mult sau mai puțin bine față de sarcinile asumate. Să revenim însă la statistică și să vedem cum se prezintă situația colecției acestea.

În anul 1954 au apărut 11 volume prezentînd opere sau culegeri din literatura romînă, iar din

literatura clasică universală și cea a țărilor de democrație populară, zero.

Astfel stînd lucrurile, se naște întrebarea: oare într-atît a sărăcit literatura mondială progresistă, precum și literatura țărilor de democrație populară, încît editorii colecției „Biblioteca pentru toți" să nu mai găsească opere care cer să vadă lumina tiparului? Nu, desigur că nu: altfel stau lucrurile. Dar editorii colecției „Biblioteca pentru toți" arată că sînt de altă părere.

Oricum însă, așteptăm răspunsuri la întrebările puse, dar mai ales fapte care să indice remedierea lipsurilor.

Ilariu Florescu
elev L. B. 1
București

Scriitori progresiști ai Indiei

În octombrie s-au împlinit 18 ani de la moartea lui Janpat Ray Shrivastava (cunoscut sub pseudonimul Prem Chand), unul din fondatorii literaturii moderne în limba hindusă. El este acela — cum scrie publicistul sovietic N. Semenov — care a stabilit o tradiție militantă a literaturii hinduse.

Prem Chand a cunoscut mizeria și năzuința de libertate a maselor largi și a luptat, prin scrisul lui, pentru cauza poporului. Cu toate persecuțiile exercitate împotriva sa, el nu și-a părăsit poziția de luptă, biciuind fără cruțare regimul colonialiștilor, exploatarea crîncenă la care aceștia supuneau poporul. Primul său roman „Azilul" descrie soarta femeii în familie și societate. El demască moravurile medievale, fățărnicia și prejudecățile religioase, dezvăluind cauzele sociale ale prostituției.

„Lăcașul iubirii", un alt roman al său, apărut în anul 1922 este consacrat luptei țăranilor pentru pămînt, arătînd că această luptă se va termina numai prin împărțirea pămîntului celor ce-l muncesc. În „Arena", roman apărut în 1926, Prem Chand cheamă la luptă unită împotriva imperialismului, iar în romanul „Godan", socotit ca fiind cea mai bună operă a sa, el a descris figura eroică a țăranului indian luptător pentru o viață liberă.

Inițiator al Asociației scriitorilor progresiști din India, Prem Chand a deschis drumul unei literaturi progresiste, drum pe care a pornit o întreagă falangă de scriitori tineri. Unul dintre cei mai de seamă dintre ei este Krishan Chandor. În nuvela sa „Ann Data" el evocă, impresionant, foametea care a supus unor suferințe cumplite populația din Bengal în 1933. În nuvelele „Jackson", „Expresul de Pesaver", „Lal Bagh" și altele, el a demascat pe colonialiștii englezi ca autori ai vrăjmășiei indo-musulmane, care a dus la asasinarea a nenumărați oameni.

Un alt mare scriitor contemporan este Mulk Raj Anand, ale cărui romane „Kulii", „Două frunze și un mugur", „Satul", „Pentru apa neagră", „Spațiu și secera", evocă cu un profund dramatism și realism viața crîncenă și lupta poporului indian împotriva asupritorilor.

Scriitori de seamă pe frontul literaturii progresiste sînt și poeții Chattopadhyaua, Walatthal, Ali Sardar Jofri și alții, care scriu și iau parte activă la viața socială a Indiei, la lupta poporului pentru pace și progres.

Gh. D.

Un roman american împotriva isteriei războinice

În romanul „Povestea de la Washington" de Jay Deiss este descris drumul anevoios pe care o tînără femeie cinstită

îl străbate prin panica cultivată de maccarthysm, spre înțelegerea problemelor țării ei, drumul ratiunii împotriva nebuniei dezlănțuite de propaganda atîțătorilor la război.

Faith Robles Vance, funcționară conștiincioasă, primește o scrisoare prin care este convocată în fața Comisiei de cercetare a activității antiamericane.

Începînd cu patronul, care pînă atunci o socotise o funcționară excelentă, prieteni și cunoscuți se depărtează de ea ca de o ciumată.

Faith se știe nevinovată și caută să-și explice de ce este acuzată, ce s-a întîmplat. Încetul cu încetul își dă seama că un fel de frică isterică a cuprins cele mai sus-puse personalități ale țării, frica de democrație, frica de popor, frica de umbra lor.

Părăsită de soț, concediată, Faith bîjbîie prin întuneric, căutînd să înțeleagă ce i s-a întîmplat. Și în căutarea aceasta, Faith întîlnește adevărați prieteni care îi arată înțelesul întîmplării ei. Avocatul Dane Chandler îi explică că membrii comisiei nu țin seama nici de fapte și nici de dreptate. Ei vor să convingă poporul american că țara este primejduită de „roșii".

Faith e închisă și află că comisia a hotărît s-o deporteze în Spania. Cu toate acestea ea nu mai e înfricoșată, ci privește cu încredere viitorul fiindcă știe că alături de ea sînt o mulțime de americani cinstiți care nu s-au lăsat antrenați de isteria războinică. Alături de ea se află avocatul Dane Chandler, senatorul Robert Cahill, care îi dezvăluie conținutul dosarului, M. Cunnigham, patronul ei, care și-a învins frica și a depus la proces în favoarea ei, Abe Stone, secretarul sindicatului și mulți alții.

Romanul „Povestea de la Washington" de Jay Deiss stă ca mărturie că în ciuda teroarei maccarthyste, oamenii cinstiți și conștienți din S.U.A. se ridică împotriva isteriei fasciste și războinice.

Elena Munteanu

La Casa Scriitorilor

Secția de proză, comisia de literatură pentru copii și tineret și organizația de bază U.T.M. a Uniunii Scriitorilor, anunță discutarea romanelor „Marea bătălie de la Iazul Mic" de Octav Pancu-Iași și „Inimoșii" de Gica Iuteș, în plenara care va avea loc joi 25 noiembrie a. c., la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei nr. 115.

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (**redactor-șef adjunct**), Ion Mihăileanu (**redactor-șef adjunct**) Veronica Porumbacu (**redactor-șef adjunct**), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17 Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 1,50 lei; 6 luni 3 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25
STAS 3452 — 25

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 37 — Joi 25 noiembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 4 pagini 35 bani

Discuții despre poezie

„Cum să facem?"

La întrebarea pusă în articolul lui Eugen Jebeleanu — care deschide discuția asupra poeziei — și anume: de ce mai apar în poezia noastră lucrări apolitice, idilice sau triviale, palide sau artificiale, Eugen Jebeleanu, Marcel Breslașu și cu mine am încercat, atacînd fiecare problema, din altă latură a ei, să dăm răspunsuri care să ne ajute să luăm poziție activă împotriva lipsurilor noastre, împotriva infiltraților subtile și primejdioase ale ideologiei burgheze în creația literară.

Eugen Jebeleanu și-a îndreptat atenția cu precădere asupra importanței pe care o prezintă pentru scriitori însușirea concepției marxist-leniniste, în așa fel încît ea să nu fie numai „un îndreptar care îți arată drumul din afară", ci să devină „însuși sîngele și respirația unei opere, elanul, viața, rațiunea de a fi a unei creații".

Marcel Breslașu se apleacă sever și cu gingășie asupra muncii unor tineri poeți și — cu zîmbetul care-i stă lui bine — le spune acestora cîteva lucruri foarte serioase legate de etica profesională, punînd accentul pe exigență, muncă și spirit de răspundere.

Eu m-am străduit să arăt cît de necesare sînt, în realizarea unor lucrări valoroase și în combaterea greșelilor și scăderilor poeziei noastre, multiplele și profundele legături ale poetului cu viața.

Cred că nici unul dintre cei care am participat printre primii la dezbaterea noastră nu amăgim cu gîndul absurd că am fi dat un răspuns atotcuprinzător și definitiv problemelor în discuție. Cu cît mai mulți vor fi cei care vor lua parte la dezbatere, cu cît mai amplu și mai multilateral se va discuta, cu atît mai limpede ne vor apare cauzele unor lipsuri ale noastre, cu atît mai sigur vom găsi împreună mijloacele pentru a le înlătura, pentru a da poporului mai multe lucrări de o înaltă ținută literară, cu un conținut demn de plenitudinea și măreția realității în care trăim.

De aceea am fost bucuroasă cînd am văzut în penultimul număr al „Gazetei literare", la rubrica „Discuții despre poezie" un articol al lui Mihu Dragomir.

Activitatea lui susținută și rodnică pe tărîmul poeziei, participarea lui pasionată și îndeobște constructivă la feluritele manifestări ale vieții scriitorești, îmi îndreptățeau speranța de a găsi, și în acest articol, personalitatea lui dinamică și originală, poziția lui combativă în fața problemelor. Așteptam răspunsuri care să ducă discuția noastră cu un pas mai departe, care să ajute la combaterea lipsurilor existente în poezia noastră.

Și într-adevăr, Mihu Dragomir atacă problema, în felul direct și concret care-l caracterizează (și de la care mulți am avea de învățat).

Dar atît. N-am găsit nici un răspuns care să ajute la clarificarea lucrurilor. Însăși problema pe care o abordează ca și poziția pe care o ia față de aceasta, socotesc că pot da naștere la confuzii.

La începutul articolului „Scriscare către același poet și ctiva alții", Marcel Breslașu anunța că va lungi discuția în loc să o lărgească. De fapt el circumscria tematica articolului la anumite aspecte de etică profesională, lărgind totuși discuția în mod pozitiv.

Mihu Dragomir nu anunță nimic. Dar de fapt el este cel care lungește discuția și nu în mod pozitiv.

Căci întrebarea de la care a pornit Jebeleanu și care ne preocupă nu este numai — și nu este în primul rînd — apariția în publicistica noastră a unor lucrări mai puțin realizate, a unor versuri inexpresive, ieșite în grabă de sub pana unor poeți de mare prestigiu ca Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu sau a unor poeți înzestrați ca Nicolae Tăutu. Fără îndoială că și acest lucru ne preocupă și că el trebuie să fie discutat și combătut.

Dar tînărul interlocutor al lui Jebeleanu își pune, cu bună dreptate, o întrebare mult mai cuprinzătoare și mai importantă pentru dezvoltarea poeziei noastre: de ce mai apar unele poezii apolitice, poezii în care nu se simte bătînd pulsul vremii noastre, în care nu vibrează sufletul unui erou liric, identificat cu poporul și cu epoca sa, poezii care nu sînt scrise de pe poziții revoluționare, poezii în care se mai fac simțite influențe străine, vrăjmașe concepției noastre despre lume și despre artă.

Or, ce face Mihu Dragomir? El desprinde din întrebarea pusă în articolul lui Jebeleanu aspectul cel periferic și anume: cazul poeziilor palide, insuficient realizate, căutînd pe de o parte să explice fenomenul, să-l justifice, iar pe de altă parte să combată atitudinea acelor poeți care dau publicității tot „ce le lese de sub condei".

În felul acesta, Mihu Dragomir abate discuția de la dezbaterea problemelor esențiale, la unele chestiuni secundare, văzute într-un cadru îngust. În acest cadru, fixat de Mihu Dragomir discuției, trebuie spus totuși că unele premize de la care pornește mi se par juste. Cu ceea ce nu sînt de acord sînt concluziile sau, mai bine zis, lipsa de concluzii la care ajunge. În articolul „Tot despre poezie", am susținut, ca și Mihu Dragomir, că procesul de creație nu poate fi privit mecanic, că el include momente în care materialul poetic se refuză cu îndîrjire voinței noastre de a-l domina și de a-i insufla viață.

Cred că Mihu Dragomir are dreptate afirmînd că *uneori* (sublinierea mea) astfel de perioade se pot datora faptului că în conștiința noastră se petrece un proces de acumulare cantitativă, că nu a sunat încă ceasul saltului calitativ. „Omul care se odihnește, în mijlocul urcușului, nu prezintă nici un motiv de alarmă, decît dacă se gîndește să se înapoieze, sau se odihnește chiar la marginea unei prăpăstii. Dar, odată stabilit că el va urca mai departe, odihna devine un element al urcușului", spune Mihu Dragomir.

Sînt de acord că nu-i cazul să mergem toată vremea înarmați cu un ciocoțel de alarmă pe care să-l sunăm la fel de tare și cînd arde un chibrit în scrumieră și cînd a luat foc casa.

Dar nici să contemplăm pasivi lipsurile noastre ca niște judecători senini și imparțiali, dînd deopotrivă dreptate și cititorului „neplăcut surprins" de tăcerile prelungite sau de fabricatele noastre și poetului care tace sau care fabrică pentru că... așa este firesc și altfel nu se poate!

Care-i forul critic care va stabili și va garanta mersul ascendent al unui poet?

Oare atitudinea activă a poetului în fața propriilor sale tăceri prelungite sau a unor realizări palide, nesemnificative, nu poate influența însuși procesul de acumulare cantitativă, nu-i poate da acel impuls care să grăbească saltul calitativ?

Sînt de acord cu Mihu Dragomir că ar fi cît se poate de simplist (eu l-aș zice și mai rău) din partea unui poet care, observînd cu tristețe că versul său pierde din relief și culoare, și-ar spune: „Ia să dau eu o fugută pe teren, să mă umplu de impresii, să mă întorc apoi acasă și să produc niște poezii grozave: și cu relief, și colorate, și vii", etc., etc.

Dacă sufletul ar fi un sac pe care-l tot umpli și-l golești, dacă actul creației ar fi echivalent cu golirea sacului, după ce l-ai umplut cu impresii, atunci asemenea fel de a privi lucrurile ar fi poate acceptabil. Dar lucrurile nu stau așa. Iar, în ceea ce mă privește, gîndesc nu numai ca orice scriitor care se străduie să-și însușească materialismul dialectic, dar și ca orice om de bun simț, care știe cît de cît ce înseamnă procesul de creație.

Mihu Dragomir pretinde însă, bazîndu-se pe citate din articolul meu, desprinse din context și răstălmăcite, că aș preconiza asemenea soluții năstrușnice.

Ce afirmam eu? Citez: „Greutatea și măreția drumului nostru, de făurari ai cuvîntului, mi se pare că stă tocmai în complexitatea arsenalului pe care trebuie să-l avem întotdeauna pregătit, pentru ca să-l putem pune în bătaie, atunci cînd atacăm o temă... Cîte nu trebuie să cuprindă acest arsenal: și minuțioasa studiere a vieții în manifestările ei concrete, și cunoașterea temeinică a teoriei marxist-leniniste, și frecventarea mereu înnoită a literaturii clasice și contemporane, și însușirea tezaurului limbii literare și al celei vorbite, și urmărirea la zi a evenimentelor politice, culturale, și participarea directă la o formă de muncă obștească.

Ca orice comparație, comparația cu arsenalul șchioapătă. Armele stau alături — rînduite în rastel, și le iei pe rînd, atunci cînd ai nevoie de ele. Dar componentele vieții noastre psihice se află nu în juxtapunere, ci în interacțiune reciprocă. Și ele devin arme numai atunci cînd un puternic curent de dragoste de viață și de ură față de dușmanii ei, de devotament față de cauza poporului muncitor și de mînie împotriva celor ce-l vor iarăși înrobit — pătrunde prin toate celulele vieții noastre sufletești". Iar în alt loc spun: „Știu că avînd toate condițiile favorabile create, se poate întîmpla, la un moment dat, ca reacția să nu se producă. Știu că oricît ar fi de demonetizat și de trivializat cuvîntul „inspirație" — ceas fericit de transmutare a tuturor elementelor în aurul poeziei — fenomenul corespunzător există. Știu cît e de complex. Atît de complex, încît ar putea apare unora ca o stihie... Dar n-ar fi singura forță a naturii asupra căreia cunoașterea omenească a acționat și acționează, îndreptînd năvala forțelor elementare în direcția voinței și a necesității umane... Noi putem pregăti mai multe și mai rodnice ceasuri de inspirație".

Să-mi fie iertată neplăcut de lunga autocitare. Dar cred că numai integrat în acest context, în care căutam să arăt, pe de o parte caracterul complex și dificil al condițiilor necesare creației, pe de altă parte posibilitatea noastră de a acționa nu prin nesocotirea legilor obiective, ci prin cunoașterea lor, prin folosirea lor în direcția necesităților noastre, numai în acest context poate fi just înțeles pasajul: „Am mers iar spre oamenii mulți și simpli..."

Într-adevăr, într-un moment de impas în muncă, eu am simțit că legătura concretă și vie cu poporul va fi acel izvor în stare să redea vigoarea și patosul care slăbiseră în poezia mea.

Sînt convinsă că participarea directă la viața și luptele poporului a fost, este și va fi un izvor dătător de forțe nu numai pentru mine, ci pentru mulți scriitori care trec prin greutăți asemănătoare (chiar pentru scriitorii mari, chiar pentru scriitorii geniali).

În „neuitatul" și înflăcăratul an 1919, Lenin îl îndemna pe Gorki să lase din Petrograd, din mediul stirnt al intelectualilor, de unde nu ar fi putut dosluși noua structură a vieții: „Nici ceea ce e nou în armată, nici ceea ce e nou în sate, nici ceea ce e nou în fabrici — nu veți putea — ca artist — să observați sau să învățați aici..." îi scria Lenin marelui scriitor Gorki. *„Artistul trebuie să observe acum, cum se construiește viața nouă în sate, sau în fabricile din provincie sau pe front. Acolo este ușor ca prin simpla observare să se separe descompunerea a ceea ce e vechi de mlădițele a ceea ce e nou".*

Cred că această indicație a lui Lenin le e tot atît de prețioasă poeților, ca și prozatorilor.

Sînt convinsă că între infinit de multele și complexele fire care ne leagă de realitate, că între infinit de multele și întortocheatele rădăcini prin care urcă seva vieții în operele noastre, e și drumul acesta al contactului nemijlocit cu terenul. Și el nu trebuie subestimat.

Să combatem fără cruțare „documentarea" superficială, grabă cu care unii dintre noi zugrăvim și ciuptăm fenomenele înainte de a fi pătruns esența lor.

Dar atunci cînd observăm că forța noastră creatoare slăbește, în timp ce în jurul nostru viața se desfășoară într-un ritm excepțional de viu, în timp ce noi forme de viață apar, cu noi probleme, cu noi conflicte, pe o treaptă superioară a existenței și a conștiinței, — cred că ar fi o crimă față de propria noastră creație și față de literatură, să stăm cu brațele încrucișate, așteptînd ca „procesul de acumulare cantitativă" să se coacă și saltul calitativ să se producă.

Și aici să revenim la afirmațiile lui Mihu Dragomir. În articolul său el opune o vagă contopire a poetului cu eroul, legăturii poetului cu viața, cu „terenul", pe care o consideră un mijloc simplist de investigație a realității.

În susținerea tezei sale, Mihu Dragomir afirmă că poemul „Despre pămînt" e valoros (aprecierea e a lui Mihu Dragomir) nu pentru că *poate* (sublinierea mea) am fost la consfătuirea țăranilor muncitori, fruntași în agricultură, ci pentru că el exprimă poziția celor pe care i-am văzut *poate* la consfătuire.

Frumosul poem „Bălcescu" a fost primit cu atîta interes de cititori, nu pentru că Jebeleanu ar fi fost „pe teren". („Pe ce teren", se întreabă Mihu Dragomir, ar fi putut găsi Jebeleanu „zilele fierbinți ale luptelor din 1848?") ci pentru că „figura marelui nostru democrat revoluționar este văzută de poet cu ochii omului înaintat al epocii noastre".

Iar unul din exemplele pe care-și sprijină Mihu Dragomir argumentația antitetică este și cazul marelui scriitor sovietic N. A. Ostrovski, care și-a scris capodopera „Așa s-a călit oțelul" „în condiții groaznice, cînd nu mai putea merge deloc printre oameni, nici măcar nu-i putea vedea". Iar pentru a pune punctul pe i, Mihu Dragomir spune în altă parte: „Noțiunea de „legătură cu viața, cu oamenii" mi se pare de altfel improprie, întrucît stabilește o relație între doi termeni, poet pe de o parte, oameni pe de alta. Dar poetul trebuie să fie chiar expresia maselor. Nu e de ajuns să cunoști oamenii, faptele și gîndurile celor ce construiesc socialismul, ci trebuie să scrii de pe poziția acestor oameni".

Ridicînd în felul acesta steagul împotriva „legăturii cu oamenii", Mihu Dragomir comite, dintr-o singură mișcare, cîteva păcate capitale: 1) împotriva gîndirii dialectice; 2) împotriva logicii formale; 3) împotriva legilor nescrise ale discuțiilor tovărășești.

A afirma „a", nu înseamnă să negi „b". A susține, așa cum am făcut eu, că legătura nemijlocită cu viața și cu luptele poporului e necesară, că prezența *fizică* și *activă* a poetului în mijlocul acestor lupte, îi poate fi de un mare ajutor, nu înfirmă necesitatea de a scrie de pe poziția celor înaintați ai vremii noastre.

Cu atît mai mult a afirma „a" într-un pasaj al unui articol, nu înseamnă că negi „b", atunci cînd acest „b" este afirmat în numeroase pasaje ale aceluiași articol. Ideea centrală, în jurul căreia gravitează întregul conținut al articolului meu, e aceea că totul se sedimentează în conștiința noastră și se transformă mai devreme sau mai tîrziu în cristalul poeziei adevărate numai „atunci cînd e străbătut de fluidul fierbinte al spiritului partinic".

Dar oare ce este partinitatea dacă nu situarea conștientă, deschisă, a poetului pe pozițiile clasei muncitoare, pe pozițiile partidului?

Mai departe. A susține că o condiție este necesară, nu înseamnă a spune că este și o condiție suficientă.

Cîți nu „merg pe teren", arată Mihu Dragomir, și totuși scriu poezii artificiale, schematice, după rețetă? — Iar d-ta, Maria Banuș, îmi dă a înțelege Mihu Dragomir, ai scris poemul „Despre pămînt" pe care-l apreciez, nu pentru că ai fost *poate* acolo de față. Nu. Ci pentru că ai scris de pe pozițiile muncitorilor și țăranilor.

Iar eu susțin că mi-a fost necesar *și* să scriu de pe pozițiile muncitorilor și țăranilor, *și* să fiu prezentă acolo la Președinția Consiliului de Miniștri, în mijlocul eroilor, să trăiesc prin toți porii, să mă îmbib de toată frumusețea și măreția acelui spectacol, după cum a fost necesară existența multor altor condiții. A trece peste aceste condiții — peste personalitatea, conștiința, gîndirea artistului — ar însemna să înțelegem reflectarea realității în artă ca o oglindire moartă, care n-are nimic de-a face cu realismul, și cu atît mai puțin cu realismul socialist. Tot atît de greșit și străin de concepțiile noastre mi se pare însă subestimarea rolului practicii în artă.

Susțin că Dan Deșliu ar fi putut scrie multe poeme bune, dar poemul

Maria Banuș

(Continuare în pag. 3-a)

Din ultimele scrisori ale lui Vlahuță

S-au împlinit 35 de ani de la moartea lui Vlahuță. Evocînd ultimii ani din viața scriitorului — așa cum apar din opera și scrisorile alcătuite în acea epocă — observăm că, pînă în ultimele lui clipe, Vlahuță nu și-a pierdut dragostea, „setea de viață", dorința de a fi folositor celor mulți și atitudinea critică, protestatară, împotriva claselor sus-puse.

Aceste trăsături caracteristice, care stau la baza celor mai bune opere ale lui: „1907", „Unde ni sînt visătorii", „Socoteala", „Dan" persistă în ciuda multor confuzii — existente în ultimele lui lucrări.

Deși nu cunoaște adevăratele cauze ale războiului, poetul își manifestă ura împotriva celor care vor să dezlănțuie războiul mondial.

În poezia „Împăratul", publicată la începutul în revista „Flacăra", 1914, pune în fața lui Wilhelm al II-lea al Germaniei imaginea celor întîmplate cotropitorului Baiazid, prins de Timur, închis într-o cușcă și plimbat să-i vadă popoarele.

După intrarea Rominiei în războiul imperialist, Vlahuță, retras în satul Dragosloveni, critică aspru jaful și dezmățul claselor stăpînitoare. Vede cum prin gara Gugești trec trenuri pline cu avutul puternicilor zilei, transportînd pînă și „oalele de flori", pe cînd soldații răniți gemeau pe peronul gării, așteptînd zadarnic să fie transportați la spitale.

Pornește și Vlahuță în bejenie, într-un car de boi, ca în vremuri vechi de grea cumpănă, în șirul lung al celor mulți. Luase cu el ce-i era mai scump: „tablourile lui Grigorescu". Armata germană face din locuința scriitorului de la Dragosloveni grajd de cai (v. Paul Bujor „Amintiri de Vlahuță și I. L. Caragiale").

După zile și nopți de trudă și griji, ajunge la Birladul copilăriei, pe care l-a evocat de atîtea ori în opera lui. De aici pornește la Iași. Trăește întens amarul înfrîngerii patriei. Versurile întunecate din ultimele lui poezii: „Din zile grele" și „Sub legea tunului" cuprind frămîntările pe care și le crea scriitorul, neînțelegînd cauzele războiului și calea pe care trebuia să pornească omenirea. Ura împotriva celor care au dezlănțuit acest măcel este însă vie. La fel și încrederea în izbînda dreptății. Pacea de la Buftea fețuită tot ce avea mai frumos și mai bogat țara pe care Vlahuță o cîntase în „Romînia pitorească". Pierde, unul după altul, pe cei mai apropiați prieteni ce-i mai rămăseseră: Delavrancea și Coșbuc. Dar nu se lasă doborît. Nu-și pierde dragostea de viață și nu i se tocește nici ascuțișul criticii.

În scrisoarea de la 23 august 1917 — adresată lui Paul Bujor — critică violent pe conducătorii jefuitori ai țării, prevestind „sfîrșitul lumii lor".

„De la vechii conducători nici o nădejde de îndreptare. E atîta jaf în averea publică, și-atîta destrăbălare că parc-ar fi sfîrșitul lumii. Și de fapt e un sfîrșit... sfîrșitul lor. În toată vremea asta amară de cînd pribegesc, am văzut și am notat o mulțime de lucruri urîte, pe care la vremea lor am să le strig în gura mare, să le audă și morții din morminte. Uneori parcă mi-ar fi frică să nu înnebunesc de cîtă revoltă se îngrămădește zilnic în mine".

Scrisoarea aceasta, scrisă la sfîrșitul vieții, răsună ca un ecou al aceluiași protest pe care îl ridicase scriitorul la Tîrgoviște, după ce fusese destituit din postul de profesor, din cauza criticii făcute „protipendadei tîrgoviștene" în schițele și poezille lui. Atunci la fel scrisese: „Nimeni nu poate să-mi pună călușul la gură, atunci cînd trebuie să vorbesc. Nu, nu voi tăcea". *(V. „Romînia liberă" 18 nov. 1882).*

Revolta împotriva societății în care a trăit, critica acestei societăți l-au însoțit de-a lungul întregii sale vieți, cu toate că scriitorul n-a știut să meargă pe singurul drum, care ducea la „sfîrșitul lumii lor", lume pe care a urît-o și a criticat-o în opera lui.

O altă caracteristică desprinsă din aceste ultime scrisori este dragostea de viață.

Reîntors din refugiu, dragostea de viață nu-l părăsește. Ea se oglindește în ultimele scrisori adresate lui Christu Grecescu, nașul său, și doctorului I. N. Dona, fratele fostei lui soții. Scrisorile nu au fost publicate pînă acum. Se află în manuscrisele bibliotecii Academiei R.P.R. (cotele 36/4 și 318/1953).

Prima scrisoare datată 15 iulie 1919 este trimisă soților Grecescu, de la Cîmpina — unde Vlahuță se dusese să-și îngrijească sănătatea.

Speranța că se va însănătoși, învăluită în ironia-i pentru propria-i suferință, străbate această scrisoare: „Stau toată ziulica în grădină la umbra de cireși copți și-n miros de cositură".

Pasajul ne reamintește pe cel din „Note" în care-și descria copilăria-i bolnăvicioasă și modul cum era îngrijit de mama lui „în zilele frumoase și calde de pe la mijlocul verii, îmi așternea mama o saltea pe prispă, sub streașina lată din fața casei *(v. Note rev. „Semănătorul", 1902).*

Vlahuță

In scrisoarea din 19 septembrie 1919, scrisă tot de la Cîmpina, adresată doctorului W. I. Dona, terminată plin de încredere „dar... exist și rezist".

În sfîrșit, cu o lună înainte de a muri, în scrisoarea din 21 oct. 1919, adresată lui Christu Grecescu își manifestă aceeași speranță și dorință de a trăi: „Mă simt mai bine, mai în putere". *(Vlahuță își reluase activitatea ca director al revistei „Lamura").*

Scrisoarea evocă timpurile cînd împreună cu Delavrancea, plini de bucuria vieții, colindau munții: „Aici ninge... Munții de două zile sînt albi. Și un aer... ca pe Murca, știi atunci, cînd căutam pe Delavrancea. Multe zile frumoase am mai trăit noi amîndoi". *Cu Delavrancea își începuse ucenicia literară la „Romînia liberă", locuiseră împreună în aceeași cameră, străbătuseră alături calea vieții, fiindu-i cel mai apropiat prieten.*

Dar Vlahuță n-a mai putut să învingă moartea, ca odinioară, în copilărie. Poetul care scrisese „Înaintea morții mele, moartea dragostei de viață", privea moartea cu seninătate în față, fără descurajare.

După moartea lui Vlahuță, criticul Ibrăileanu — care ne-a lăsat cel mai bun studiu asupra operei lui Vlahuță — scria în notița necrolog: „Acum cîteva luni a murit Alexandru Vlahuță, starostele nostru al tuturora, muncitorul cinstit și neobosit, moldovanul cu vorba cuminte și răspicată, sfătuitorul bun și înțelept, prietenul fără asemănare". *Această caracterizare succintă, ca și ultimele scrisori ale lui Vlahuță înfirmă imaginea falsă creată de istoria literară burgheză, a unui poet dezgustat de viață, dorindu-și moartea.*

Dimpotrivă, ele dovedesc dragoste de viață — în numele căreia a biciuit pe cei ce-o schingiuiau. Opera lui a fost — așa cum subliniază tot Ibrăileanu — o lungă și variată critică socială, ca și proza lui Caragiale — (v. G. Ibrăileanu „Opera literară a d-lui Vlahuță", 1912).

Această dragoste pentru o viață mai bună l-a îndemnat pe Vlahuță să adreseze peste veac mesajul poetic, îndemnînd la luptă pe scriitori ca „Valurile de-nțuneric, despicîndu-le în două / Splendidă-naintea noastră să ne-arate-o lume nouă".

M. Nanu

Un abecedar al frumuseților patriei

Termenul de „abecedar" se referă în strictul lui sens etimologic la întîia carte de școală, aceea pe care copiii buchisesc în prima clasă literele alfabetului și deprind scrisul și cititul... O, marea, inegalabila aventură spirituală a descoperirii, a înfiripării celui dintîi cuvînt, a primei propoziții, a primei fraze, a unui text, a unei strofe. Acele mici semne convenționale, dibuite, recunoscute la început numai cu ochii, dobîndesc încet-încet un minunat prestigiu: ele cărăușesc pînă la micile cunoștințe care se-nvolbură, lumea și oamenii, simțămintele și emoțiile, adevărul și frumosul...

Dar, rînd pe rînd, către cugetul care se organizează, către sufletul care se dăltuiește, trec pe sub ochii uimiți ai copilului, ai adolescentului, ai tînărului, ai omului, alte abecedare: acel al muncii și al disciplinei, al științei și al tehnicii, al moralei și al artei, al prieteniei și al dragostei, al apartenenței și răspunderii sociale, al cumpătului și-al măsurii — pînă la abecedarul bătrîneții pe care încep a-l sloveni cei de vîrsta mea și-adesea nu-și cred ochilor...

Socotesc că un loc de covîrșitoare însemnătate îl ocupă — printre toate aceste lucări de contact — felul cum trezim în copiii noștri iubirea de țară, simțămîntul frățietății între toți oamenii cinstiți, atașamentul față de cauza păcii: patriotismul socialist, internaționalismul proletar.

Ministerul Învățămîntului alcătuiește o serie de noi cărți de școală, printre care o Geografie de clasa a patra elementară — adică destinată copiilor care împlinesc acum zece ani — întîia generație născută pe pămîntul patriei libere! Mi s-a făcut deosebita cinste de a mi se încredința, ca scriitor și conducător al secției de literatură pentru copii și tineret din cadrul Uniunii noastre, sarcina de a priveghea la strîngerea unor texte literare menite să ilustreze artistic primele noțiuni de geografie a Republicii noastre — acele prime noțiuni care pecetluiesc pentru întreaga viață imaginația și sensibilitatea unui copil de zece ani... Alături de înfățișarea materialului sub forma lui didactică, sîntem chemați, noi scriitorii, — la rîndul nostru dascăli, în cea mai înaltă și mai înălțătoare semnificație a cuvîntului — să vorbim copiilor despre frumusețile patriei.

Desigur, forma aceasta a „lecturilor literare" a mai fost folosită și în trecut, dar ne găseam în fața unor extrase de cele mai multe ori trunchiate dintr-un ansamblu, cu tot arbitrariul pe care această metodă îl implică, în fața unor texte scrise pentru adulți, depășind capacitatea de înțelegere a micilor lectori. Cît ar fi de minunat dacă, înțelegînd importanța acestei acțiuni, cei mai valoroși și mai încercați dintre meșterii scrisului nostru și împreună cu ei unii mai tineri care se îndeletnicesc cu literatura pentru copii, ar înfăptui această operă comună, aducînd prinosul dragostei lor în același timp frumuseților țării și viitorilor ei cetățeni! Gîndite și scrise anume pentru a fi înțelese și gustate, citite și recitite, învățate și însușite de zecile și sutele de mii de copii — cei care au astăzi zece ani, și cei de peste un an și cei de peste ani și ani — aceste pagini de antologie a peisajului romînesc vor perinda sub ochii micuților cititori frumusețile eterne ale patriei, văzute cu ochii noștri de azi...

Este vremea ca dintre noi pe care să nu-l ispitească încercarea de a scrie cele mai inspirate pagini din opera sa pentru ca în optzeci — o sută de rînduri să zugrăvească una din multele priveliști dulci sau aspre, calme ori sălbatice, măreț ori familiare ale pămîntului nostru binecuvîntat în frumusețe și care se cuvin a fi cunoscute și iubite de copii, încă înainte de a începe anii drumeției?

Iată o „tablă de materii" pe care o propunem vouă — și apoi scrisului vostru: Munții tineri și cei bătrîni: Ceahlăul și Pietrosul, cei ai Rodnei, ai Bistriței și ai Vrancei, Negoiul și Moldoveanu, Bucegii, lanțul Făgărașului, Retezatul și alții din Apusenii pînă-n Dobrogea, de la Culmea Bihorului la aceea a Pricopului... Și trecătorile lor, la Salva, la Ghimeș, la Turnu Roșu, la Lainici...

Apoi dealurile și podișurile, cîmpiile și lunile, Dunărea și Marea, rîurile și lacurile... Să strălumineze, în chenarele enumerărilor și definițiilor, un aspect viu al acestor giuvaere: un iezer în munte, un ostrov în deltă, un ghiol la țărmii mării, și codrul și pădurea și cringul sub lumina schimbătoare a anotimpurilor... Și cetățile străvechi și orașele mai tinere uneori decît cititorii aceștia mărunți, vestigiile trecutului alături de premizele viitorului — și aceste armonioase îmbinări care încîntă și privirea și auzul: o colectivă în lunca Prutului, o școală în deltă, o tabără lîngă Lacul Ursului, o casă de odihnă în Poiana Muncelului!

Iată la ce treabă îi îmbiu astăzi pe tovarășii mei scriitori. Mă gîndesc că asemenea descrieri de trei-patru pagini ne pot trimite și alții, fie cărturari, profesori, învățători, studenți, fie alți oameni ai muncii de la oraș ori de la sat, despre frumusețile ținutului lor — noi vom alege pe cele cari își împlinesc mai deplin menirea, atît prin conținutul cît și prin forma lor. O înșiruire mai amănunțită a tematicii și alte îndrumări pot fi date atît de Minister cît și de secția Uniunii noastre. Pentru mai mare înlesnire scrieți-ne pe adresa „Gazetei literare".

Nu mă îndoiesc că în scurtă vreme vom începe a primi răspunsurile la această chemare și că scriitorii, profesioniști sau amatori, și-au înscris pe răbojul preocupărilor lor, sarcina de cinste a acestui abecedar al frumuseților patriei.

Marcel Breslașu

noiembrie 1954.

LAUREAȚI AI PREMIULUI DE STAT

ISTVAN ASZTALOS — MIRON R. PARASCHIVESCU — PANAITESCU PERPESSICIUS — HORIA LOVINESCU — I. LUDO

ANDREI IANUARIEVICI VÎȘINSKI

MOSCOVA, 23 (Agerpres). — **TASS transmite necrologul lui Andrei Ianuarievici Vîșinski.**

La 22 noiembrie 1954 a încetat subit din viață la New York în urma unei crize cardiace acute eminentul om de stat, membru al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, prim locțiitor al ministrului Afacerilor Externe al U.R.S.S., deputat în Sovietul Suprem al U.R.S.S., Academicianul Andrei Ianuarievici Vîșinski.

A. I. Vîșinski s-a născut în anul 1883 în orașul Odesa. El a luat parte din tinerețe la mișcarea revoluționară și a fost supus în repetate rînduri persecuțiilor, deportărilor și arestărilor din partea ohranei țariste. În anul 1920 A. I. Vîșinski a devenit membru al partidului comunist.

După absolvirea, în 1913, a facultății juridice a Universității din Kiev, A. I. Vîșinski a activat pe tărîmul literar și pedagogic.

Din 1917 și pînă în 1925 A. I. Vîșinski a ocupat funcții de răspundere în Comisariatul Poporului pentru Alimentație, iar ulterior la Tribunalul Suprem al R.S.F.S.R., fiind totodată profesor la catedra de drept penal a Universității de Stat din Moscova.

Din 1925 pînă în 1931 A. I. Vîșinski a ocupat posturi de conducere în învățămîntul public, fiind rector al Universității de Stat din Moscova, membru în Colegiul Comisariatului Poporului pentru Învățămîntul Public al R.S.F.S.R., locțiitor al președintelui Consiliului științific de stat al Comisariatului Poporului pentru Învățămîntul Public al R.S.F.S.R.

Timp de mai mulți ani (1931—1939) A. I. Vîșinski a ocupat posturi de conducere în organele procuraturii și justiției sovietice, fiind procuror al R.S.F.S.R., locțiitor al Comisarului Poporului pentru Justiție al R.S.F.S.R., iar mai tîrziu procuror al U.R.S.S.

Din 1939 și pînă în 1944 A. I. Vîșinski a fost locțiitor al președintelui Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. Tot în acești ani el și-a început activitatea sa rodnică în posturi de conducere ale diplomației sovietice. El a fost locțiitor al ministrului Afacerilor Externe al U.R.S.S., ministru al Afacerilor Externe, iar apoi reprezentantul permanent al U.R.S.S. la Organizația Națiunilor Unite și totodată prim locțiitor al ministrului Afacerilor Externe al U.R.S.S.

A. I. Vîșinski a participat la numeroase consfătuiri și conferințe internaționale din cele mai importante atît în anii războiului, cît și în perioada de după război. El a condus în repetate rînduri delegațiile U.R.S.S. la sesiunile Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite. Remarcabilele sale cuvîntări în apărarea păcii și securității popoarelor, împotriva agresiunii imperialiste și pregătirii unui nou război sînt cunoscute popoarelor din toate țările. Ștint de asemenea cunoscute meritele sale în apărarea intereselor țărilor de democrație populară și ale întregului lagăr democrat.

Ocupînd posturi de conducere de mare răspundere ale statului sovietic, A. I. Vîșinski a desfășurat în același timp o vastă activitate științifică, pe care nu a întrerupt-o pînă în ultimele zile ale vieții sale. El a fost membru activ al Academiei de Științe a U.R.S.S. și membru în Prezidiul Academiei de Științe a U.R.S.S.

La congresele al 18-lea și al 19-lea ale P.C. (b) al U.R.S.S. A. I. Vîșinski a fost ales membru al Comitetului Central al partidului comunist. În tot timpul activității sale de stat și diplomatice A. I. Vîșinski și-a consacrat toate forțele, vastele sale cunoștințe și talentul său cauzei consolidării statului sovietic; a apărat neobosit interesele Uniunii Sovietice pe arena internațională luptînd cu ardoare bolșevică pentru cauza comunismului, pentru consolidarea păcii internaționale și a securității generale.

Meritele deosebite ale lui A. I. Vîșinski față de statul sovietic și partidul comunist s-au bucurat de o înaltă prețuire din partea guvernului sovietic. El a fost distins de șase ori cu Ordinul Lenin, decorat cu Ordinul Drapelul Roșu al Muncii și cu diferite medalii.

Ne-a părăsit unul din cei mai de frunte activiști ai statului sovietic, un talentat diplomat sovietic și eminent om de știință. A. I. Vîșinski a fost un fiu credincios al partidului comunist, plin de abnegație în munca sa, extrem de modest și exigent față de sine însuși. Oamenii sovietici vor păstra de-apururi în inimile lor amintirea luminoasă a lui A. I. Vîșinski, luptător activ și neobosit pentru interesele Uniunii Sovietice și ale întregului lagăr al democrației și socialismului, pentru pace și întărirea prieteniei între popoare.

Discuții

Despre exigența poetică [x]

În urmă cu cîțiva ani, Eugen Frunză s-a afirmat în poezia noastră prin orientarea promptă în problemele actualității, prin abordarea îndrăzneață, fățișă, a temelor inedite, legate de politica partidului clasei muncitoare, de activitatea de construire a socialismului în țara noastră. Poezia sa se distingea prin afirmarea pasionată a frumuseții vieții noi, prin proclamarea în versuri de o gravitate solemnă a dragostei sale pentru patrie:

Cînd ramuri s-apleacă foșnind tremurat
Bătute de vîntul noptatic,
Îți simt răsuflarea pămînt minunat,
Sărutul adînc, de țăratic...

Sinceritatea pătimașă, fără reticențe, cuceritoare chiar în simplitatea și uneori în caracterul ei abrupt — era o notă distinctă care evidențiia poezia lui Eugen Frunză. O altă trăsătură specifică era imprecația violentă, dezlănțuită împotriva vrăjmașilor vieții pașnice:

Citesc... Amiaza urcă spre amurg.
În parc, alături cîntecele curg...
Și e așa, de-mi vine nu știu cum
Să ies strigînd, cu foaia asta-n drum,
Să o citesc oricărui trecător
S-o tălmăcesc în graiul pruncilor
S-o urc pe cea mai-naltă din clădiri,
Să strig: citiți, citiți din fir în fir.
Și de vi-i drag un zîmbet omenesc
Urîți cumplit pe-acei ce-l pîngăresc!
Urîți!Urîți! Căci nu-i nimic mai sfînt
Ca ura strajă vieții pe pămînt.

Versurile dovedeau forță combativă și curajul de a defrișa teritorii noi pentru lirică, corespunzînd trăsăturilor caracteristice ale contemporaneității. De aceea, creația lui Eugen Frunză avea un merit incontestabil în lărgirea orizontului poeziei, în precizarea conturului eroului liric contemporan, în stimularea simțului de răspundere socială al scriitorilor. Adevărurile promovate în poezia lui Eugen Frunză erau scumpe poporului și proclamarea lor deschisă, vehementă — chiar sub forma publicistică — cerea pe drept cuvînt un elogiu sincer și o încurajare însuflețită.

Într-o perioadă de dibuiri, de căutări înfrigurate, poezia lui Eugen Frunză marca un drum ferm și înaintat; de aceea cititorii, apreciind dificultățile începutului, acordau scriitorului un anumit credit pentru inegalitatea realizărilor.

Recent a apărut un nou volum de versuri al lui Eugen Frunză, volum care strînge recolta poetică a ultimului an. Publicarea unei asemenea culegeri va determina desigur discuții ample cu privire la clarificarea drumului poetic al lui Eugen Frunză, cu privire la dezvoltarea rodnică a creației noastre poetice în ansamblu.

Unele dintre calitățile remarcate în culegerile anterioare ale poetului se regăsesc și în acest volum. Reacționînd cu o promptitudine demnă de elogiat la diferite evenimente interne sau internaționale, Eugen Frunză a găsit uneori expresia poetică adecvată, convingătoare. De pildă, ideea poeziei *„Călătorie pe mare"* este emoționantă pentru că se bizuie pe un contrast sugestiv. Aspirațiile naive și curate ale copilăriei reînvie sub înfățișarea gravă a maturității, la știrea uimitoare despre construirea mării Tîmlianskaia:

N-am fost niciicînd corăbier,
Nici călător n-am fost pe apă,
Doar lîngă moară-n sat, ca ieri,
Zburdam cu alți matrozi de-o șchioapă.
Dar dac-ar fi să-mi scriu cîndva
Povestea vieții — ce mirare!
În vorbe scumpe-aș însemna
Călătoria mea pe mare...

Adevărul poeziei este trecut prin filtrul experienței personale și a căpătat astfel un timbru propriu, caracteristic, determinînd structura compozițională, sistemul de imagini. Iubirea copleșitoare de patrie — care a inspirat multe poezii ale lui Eugen Frunză — se reliefează pregnant în *„Dragoste"*, tot printr-o antiteză sugestivă. Mărturisind evlavia apropierii de natura patriei, poetul refuză să se considere „un paj al reveriei goale", înlăturînd premiza visului steril, a cufundării evazioniste în frumusețea codrului și a cîmpiei. Dimpotrivă, el arată amploarea dragostei de țară care se materializează în cele mai fine detalii:

Nu-i e dragă țara
Celui ce nu știe
Să-i iubească toarea
Nopților, țîrzie.
Celui ce nu simte
Patima — să-l țiarbă —
Pentru cel din urmă
Firicel de iarbă

În *„Cîndva, se va întoarce gîndul"*, poetul, conștient de menirea înaltă a profesiei sale, își închipuie judecata viitorului pentru lupta lui prezentă și exclamă în final:

O, sfînta luptei neodihnă,
Nu-mi da răgaz să ostenesc:
Să-i pot privi, atunci, în tihnă,
Și-n fața lor să nu roșesc.

Printre poeziile valoroase din volum care pot fi citate sînt și *„Articolul 7"*, *„Prin oraș, noaptea"*, *„De 1 Mai"*. Patetismul, francheța, destăinuirea răspicată, deplină, creează o comuniune intimă între scriitor și cititor, transmițînd convingător o idee artistică. Forța extremă a mărturisirii poetice, plinătatea sentimentelor — caracteristice fizionomiei eroului liric din versurile lui Eugen Frunză — sînt aici susținute de noutatea și profunzimea observației de viață, de alegerea unui contrast poetic original și emoționant.

Dacă aceste trăsături readuc nota originală prin care poetul s-a impus și în primele volume, ele nu pot însă acoperi un anumit manierism care subminează autenticitatea inspirației poetice în numeroase poezii din culegere. În asemenea versuri nu se poate observa o viziune artistică profundă, un mesaj poetic deosebit. Slăbirea accentuată a exigenței poetice în creația lui Eugen Frunză este un fenomen îngrijorător, care merită dezbateri mai largi.

Frontul poeziei noastre s-a lărgit, cerințele ideologice și estetice au crescut vertiginos; epoca de tranziție, de plămădire a noii poezii, nu se caracterizează printr-o ascensiune lină, înceată, neturburată. Se cere astăzi poeziilor mai multă profunzime în cugetări și sentimente, străduința de a pătrunde caracterul multilateral al vieții spirituale a oamenilor noi, de a descoperi calitățile sufletești specifice eroului liric contemporan. Spiritul de partid al poeziei noastre multiplu, poezia realismului socialist, presupune preluarea tradițiilor celor mai înaintate ale liricii, însușirea unei concepții estetice profunde care să permită inovația cutezătoare, realistă.

S-a arătat în mod just că Eugen Frunză este un poet combatant, prezent întotdeauna la postul de observație avansat, consecvent cîntăreț și apărător al cuceririlor puterii populare. Această participare militantă pe frontul de luptă este o pildă elocventă care din nefericire nu este urmată cu destulă consecvență de unii poeți. Dar ieșind în arena poeziei cu arme puține și șubrede poți să discreditezi adesea ideea pe care vrei s-o afirmi cu toată pasiunea și sinceritatea, să compromiți conținutul nou pentru care pledezi cu înfocare.

Judecat în această lumină, volumul „Față-n față" dovedește evident o regretabilă stagnare în creația lui Eugen Frunză, poetul alegînd adesea calea rutinieră a convenționalismului.

Eugen Frunză nu este întotdeauna preocupat în mod profund de necesitatea găsirii unui adevăr poetic nou, găsire care presupune îmbogățirea continuă a experienței de viață, lărgirea orizontului. Consecința nu este numai o sărăcire a formei artistice, ci o îngustare extremă a conținutului artistic, o gamă redusă de meditații și idei poetice. Urmărind versurile reunite în volum, ai senzația unei reveniri persistente, obositoare. Cititorul are impresia că recitește de multe ori aceeași poezie, deoarece ideile generale și abstracte încă n-au devenit conținut artistic distinct, idei poetice. Antiteza justă între chinul insuportabil al trecutului și bucuria contemplării lumii noi este reluată în tipare generale stereotipe în mod abuziv. Profilul eroului liric rămîne în aceste cazuri surprins într-o singură postură, exclamînd admirativ, zgomotos, mereu în aceeași manieră: *„Eh, dor mi-e să cînt și mi-e bine / Sub stele, sub soare, oricînd"*, sau: *„Eh, grădini, cireși în floare / Foșnitoare ploi, / Piscuri voi, tulburătoare, / Mult mi-e drag de voi!"*, sau: *„Eh, ce dragi, ce dragi îmi sînt acestea!"* sau: *„Și-ale noastre-s toate, toate... / Eh, libertate, țara mea"*, sau: *„Ai, de sus ce bine-i să privești"*, etc.

Poetul „speculează" nota sa originală, ajungînd la manierism. Bogăția sentimentului patriotic, înălțimea spirituală a eroului liric nou sînt limitate la o contemplare fascinată a realității, redată prin patos sunător, adesea lipsit de conținut, de noutate.

Cititorul ar aștepta redarea aspectelor diverse ale luptei dintre nou și vechi, descoperite prin cercetarea profundă a realității, redarea procesului de oțelire a conștiinței eroului liric contemporan, de înrădăcinare a trăsăturilor comuniste în iureșul bătăliei pe cele mai variate planuri. Fără dezvăluirea unui conflict puternic, intens, patetismul poeziei lirice sună distonant, rămîne fără ecou în inima cititorului.

Frecvența aprecierilor superlative nu întărește elanul liric, care rămîne suspendat. Intilnim pretutindeni: „dogoare", „clocotitor", „nestins", „pătimaș", „țăratic", „mult visat", „dulce înfiorare", „nemaispus de dulce", etc. Desigur sugestia, imaginea discretă, aluzivă, nu sînt obligatorii în poezie, dar și erupția „clocotitoare", tonul vijelios, patetic, pretind resurse inventive mereu primenite, presupun relief, nuanțare, accente variate. Orizontul redus al experienței de viață, cercul limitat și superficial al observațiilor asupra realității, explică monotonia și reproducerea imaginilor poetice. Ideea contrastului între viața nefericită din trecut și bucuria noilor așezări este justă, necesară, dar ea nu poate genera poezie decît căpătînd contur personal, luminată de cugetările, de aprecierile afective ale poetului. Cînd poetul scrie:

Nu, niciicînd n-am trăit bucurii
Ca în anii aceștia fierbinți,
Ca în lupta ce-o dăm biruind
Pe vechi străvechi suferinți.
Și puterea ce-n piept o simțim
N-am simțit-o, tovarăși, niciicînd:
Uriași am crescut în puteri
De-a înfrînge ce n-a fost înfrînt.
Și-ți place în asemenea vremi
Mai adînc, mai din plin să respiri,
Și în joc să te prinzi și să cînți
Bătălii, bucurii, împliniri...

el diluează la extrem expresiile poetice, readuce cu formulări identice sentimentul certitudinii și al puterii. Toate acestea nu pot fi justificate prin temperamentul pătimaș, dezlănțuit, al poetului. Și Maiakovski era vulcanic și vehement, dar cîtă înălțime de cugetare, cîtă patimă fierbinte se revărsau în violența expresiei, în tăișul imaginii! Deci, cîtă bogăție de conținut alimenta efuziunea poetică!

Iată cum exprimă Maiakovski acest sentiment al încrederii în forța întăritoare, invincibilă, a comuniunii cu patria:

Pămîntul
cu greu cucerit
și care în suflet îți intră, s-agață,
întorcîndu-l, la viață,
dădăcindu-l la boli,
pămîntul unde sub gloanțe te scoli
și unde cu arma sub tine te culci
și-n fluviu, tu undă, cu fluviul te duci,
acolo, da, face — de-o mie de ori —
să trăiești,
să muncești,
să te bucuri,
să mori...

Repetiția ideilor, o anumită uniformitate a conținutului poetic în volumul lui Eugen Frunză, provin dintr-o înțelegere simplistă a principiilor esteticii marxist-leniniste, cu privire la esența și specificul liricii. Poetul rămîne încă adesea prizonierul unei viziuni vulgarizatoare, considerînd că poezia se reduce la traducerea în limbaj poetic a unei observații generale juste, expusă cu un anumit elan declamator. Singură ideea generală, abstractă, i se pare suficientă pentru crearea imaginii poetice. Iată o asemenea poezie, intitulată intenționat: *„Fără comentar"*.

Îmi scrie mama: „Mi-e dor de tine...
Vecinii de tine întreabă ades...
Casa cea mare am primenit-o,
Soba, pereții cu mîna i-am dres.
Luai niște lemne, să fie la iarnă...
Știi, mîine e nuntă la nenea Andrei...
Rămîi sănătos... E tîrziu... Și pe mîine
Avem seminar la capitolul trei"...

Reluînd un procedeu poetic utilizat de Coșbuc, Eugen Frunză îl golește însă de conținutul său emoțional, secătuind de orice tumult liric interior, notația sobră și precisă. Simpla înșirare a realităților noi din viața satului nu poate căpăta amprentă poetică fără sublinierea unei idei artistice, a unei stări sufletești personale, proprie autorului.

Prin conținutul poeziei critica vulgarizatoare înțelege o temă abstractă, generală, exterioară imaginii artistice. Conform unei asemenea concepții scolastice, primitive, poezia devine un simplu proces rațional, calculat, ale cărui rezultate sînt expuse după legile versificației. Inspirație, idee poetică, sistem de imagini — acestea sînt decretate vechituri, lucruri secundare, puse în seama unui inamic care urmărește discreditarea conținutului poeziei. Însă nu este oare un adevăr elementar acela că ideea poeziei este inclusă organic în imaginea artistică, care exprimă unitatea indestructibilă între conținut și formă și că nu poate fi desprinsă izolat, nudă, abstractă? Viziunea politică și ideologică a scriitorului este esențială; ea asigură orientarea justă a poetului, îl ajută să găsească ideea, contrastul poetic, care fundamentează imaginea poeziei. Dar fără o asemenea idee poetică, versurile nu devin viabile, rămîn afirmații generale, lipsite de suport liric. Estetica marxist-leninistă ne arată că aceasta nu este numai o problemă de formă literară, ci în primul rînd de conținut, de perspectivă ideologică și artistică. Ideea poetică, pornind de la concepția scriitorului, de la viziunea lui ideologică și etică, este o descoperire personală a poetului, fiind unică, trăită de poet, destăinuind contururile fizionomiei spirituale a poetului.

Asemenea versuri nu poartă însă în nici un caz pecetea personalității poetului, nedevenind din temă generală, abstractă, tema lui personală, trăită de el:

Da, cifrele ne spun că, negreșit
Tot ce visăm va fi îndeplinit!
. . . . . .
Tovarăși, așadar să facem suma:
Am fost puternici ieri, dar mite acumal, etc.

Această interpretare îngustă a conținutului liricii nu-l ajută pe poet să ridice temele însemnate pe care le tratează la înălțimea marilor generalizări artistice.

De aceea este explicabilă și lipsa de exigență în realizarea imaginilor poeziei. Uneori Eugen Frunză ajunge la îmbinări silnice, la expresii forțate, care știrbesc sensul emoțional al versurilor:

Omul liber ce-ntrupează
Ca o rază
Soarta vremii ce urmează?..
O, feriți-vă! Căci iată:
Fermecată
Inima-mi, arzînd, se-arată!

Încercînd să urmească prin construcții neașteptate, cade uneori în vulgaritate:

Și nu se-ncurcă dînsul, nu se joacă:
Ori faci cum cere, ori o iei la moacă!...

Lipsa de concentrare a ideii poetice destăinuie sărăcia de conținut, anemia fondului ideologic și artistic:

Mîine, prietene, față în față
Privi-ne-vom lung, vorbi-vom de viață.
Adînc ne-om privi în ochi, ne-om privi,
Imaginea lor de nești va luci
De-a pururi în inimi, flacără vie
Ce-i leagă pe oameni în marea frăție.
Nu! Nu vom lăsa să ne smulgă ereții
Pămîntului dreptul la soarele vieții!

Poetul pare că nu acceptă ideea necesității migalei, a căutării chinuitoare a fiecărui cuvînt nou, potrivit pentru a exprima tema lui personală, integrîndu-se tonalității lirice. De aceea îi trebuiesc 22 de versuri pentru a spune cititorilor că pescarii din Islanda sînt temerari, că stau cu pipa în gură și trăiesc în neagră sărăcie. Concizionea, condensarea ideii în poezie presupun o concepție clară și profundă, un efort îndîrjit pentru a selecta imaginea adecvată, eliminînd locurile comune și expresiile ostentative, stridente.

Eugen Frunză și-a definit în cele mai bune poezii ale sale un profil poetic original și el trebuie să continue consecvent această cale. Nimeni nu-i cere poetului domolirea impulsului liric, strunirea efuziunilor, ceea ce ar contrazice individualitatea sa artistică. Dimpotrivă, avîntul liber și îndrăznet este pecetea unei poezii mari.

Dar cititorii îi pretind poetului profunzime și varietate în alegerea ideilor poetice, îndrăzneală în descrierea multilaterală a lumii spirituale a omului nou, a procesului complicat al înfringerii mentalității burgheze din conștiința oamenilor, al formării conștiinței comuniste. Numai adîncimea și complexitatea conflictelor de viață, forța generalizărilor artistice, alimentînd intervențiile lirice ale poetului, vor putea determina prospețimea și expresivitatea vocabularului poetic, armonia interioară a poeziei.

Scriitorul care dă un exemplu atît de bun, tratînd temele actualității, fiind prezent continuu pe baricadă, ar trebui să se gîndească dacă insuficienta exigență, înțelegerea simplistă a specificului liricii, subestimarea culturii poetice, nu duc la producții searbede, care sărăcesc chiar tematica abordată. În felul acesta, el oferă fără să vrea exemple tezelor apolitice, diversioniste, care încearcă în mod ridicol să susțină caracterul „nepoetic" al realității contemporane.

Combătînd cu intransigență infiltrațiile formaliste, estetizante, în poezia noastră, critica literară marxist-leninistă trebuie să înfirme cu tărie și tendințele vulgarizatoare, de nivelare și simplificare primitivă a conținutului poeziei, mai ales cînd asemenea tendințe stînjenesc dezvoltarea creatoare a unui poet talentat.

Critica severă are drumul ei plin de asperități. S-ar fi putut îndulci observațiile, atenua aprecierile. Dar îngăduința mioapă flatează, tocește obiecțiile critice, răspîndește atmosfera sătătă de toleranță reciprocă, care stinghereșe orice dezvoltare, orice tentativă de înnoire.

S. Damian

Recenzie

Noile schițe ale lui SÜTÖ ANDRÁS

Glasul specific, cunoscut și apreciat, al autorului volumului de schițe recent premiat, „Pornesc oamenii", e descoperit cu satisfacție de cititor în volumele apărute de curînd, „Necazul neîntrecutului cosaș" (E.S.P.L.A.) și „Mămăligă cu brînză" (Editura Tineretului). Sütö András știe să perceapă cu sensibilitate acele fapte și amănunte ale vieții cotidiene — în aparență neînsemnate — care însă au o semnificație profundă, anunțînd ivirea unor fenomene înaintate. El realizează o zugrăvire discretă, plină de subtilitate a nașterii unor trăsături noi în conștiința oamenilor zilelor noastre. În centrul schițelor, sînt surprinși eroi și conflicte pline de actualitate în toată noutatea lor, caracteristice vieții tumultuoase de luptă și muncă a poporului nostru. Scriitorul abordează cu îndrăzneală probleme și teme noi. Mijloacelor sale de sugerare a noului, a impetuozității cu care acesta irumpe în viața noastră de astăzi, li se adaugă și o altă trăsătură. Schițele sale sînt străbătute de o doză originală de umor popular, plin de robustețe și optimism; în situațiile și replicile pe care le imaginează, folosirea unei bogate și vaste game de procedee comice joacă un rol deosebit de însemnat.

În schița „Mămăligă cu brînză" Sütö András realizează o ustură toare critică a tendinței de speculă a micului producător care-și desface marfa la oraș. Antal Kelemen își vinde brînza la oraș cu un preț nerușinat, unei tinere femei care se nimerește a fi tocmai noua sa cumnată la care vine în ospeție după vînzare. Remarcabilă este înaintea de toate punerea în acțiune, sezisarea unei anumite împrejurări, care de la început determină un conflict important. Episoadele care se succed din momentul intrării lui Kelemen Antal în casa fratelui său, îl pun într-o veșnică încurcătură și umilință. Penibilul situației care se iscă odată cu sosirea fratelui ca și cu tăcerea complice a Evei (care nu pomenește nimic de cele întîmplate la piață!) constituie o binemeritată lecție pentru lăcomia eroului schiței. Încercările lui Antal de a face să nu se simtă vizat de ieșirile mincinoase ale fratelui la adresa speculanților, își dovedesc evident inconsistența. Amestecul de rușine, furie și umilință prin care trece succesiv îl îmbrobonează fruntea de sudoare, îi amintește senzația înghițirii unui tub de sondă la spital. Sütö András subliniază astfel cu plasticitate frămîntarea adîncă a țăranului a cărui speculă se dovedește a fi un fapt odios, care lovește în prieteni, în însuși frații săi de la oraș.

Prezentarea stărilor succesive prin care trece eroul nostru, de la bosumflarea pusă pe hartă de la început, și pînă la împăcarea rușinată de la sfîrșit, este realizată cu o ironie dojenitoare, nelipsită de căldură. Toată istoria pățaniei lui Antal cu brînza vîndută la preț de speculă, îți se petrece înaintea ochilor cu viclenie remarcabilă, creionînd mai plastic zbuciumul comic al personajului ca și ivirea plăpîndă, timidă dar totuși sensibil prezentă spre sfîrșit, a hotărîrii de a fi cinstit și a răspunde cu aceeași căldură prieteniei cu care îl înconjoară frații săi din oraș.

În „Necazul neîntrecutului cosaș" autorul prezintă procesul greu, plin de dramatism, al înțelegerii foloaselor mecanizării în agricultură, la Török Moszi, țăran harnic, dornic de muncă „tare de virtute, slab de minte" cum ne spune despre el. Interesantă pentru măiestria zugrăvirii realiste a procesului sufletesc prin care trece Moszi pînă să accepte întrarea în gospodăria agricolă colectivă unde munca celor ce coseau e înlocuită de combină — este gradația treptată, realizată cu finețe, a spulberării rînd pe rînd a convingerilor mentalității sale rudimentare. Schița prezintă calități epice incontestabile, cuprinde descrieri de natură pline de poezie, capabile de a fixa cu o deosebită adîncime un sentiment, o stare sufletească. Dragostea de viață, pofta nedomolită de muncă, capătă relief și culoare deosebită.

„...Peste cîmp domnea liniștea ajunului de seceriș. Nu se auzea pe aproape nici un pocnet de bici, nici un îndemn pentru vite, numai nenumăratele ființe ale cîmpiei zumzăiau nevăzute, adormitor, iar marea de grîu foșnea și, cuprinsă parcă

de neliniște, se legăna îmbietoare, aplecîndu-se, așteptînd coase bine ascuțite.

Török Moszi trase afund în piept aerul plin de miresme al cîmpiei. Sta acolo drept, mîndru, aproape provocător, ca omul care-și cunoaște puterea".

În volumul apărut în Editura Tineretului este publicată și schița „Un pachet de tutun". Zugrăvirea dramei puternice a bătrînului rîndaș Agoston Csonka este realizată cu o remarcabilă artă. Hotărîrea sa de a se răzbuna pentru batjocura și bătăile primite o viață întreagă, dînd foc conacului boieresc, este luminată pe linia caracterului eroului. Sütö András a știut să redea prin prezentarea gîndurilor bătrînului care se întoarce de la circiumă, schimbarea din acel suflet mereu smerit, impovărat de o apăsătoare, iremediabilă tristețe. El descrie trezirea mîndriei de om a lui Agoston, a demnității lui care se răzvrătește năprasnic din jarul suferinței care-i aprinde în ochi sclinteri de ură împotriva boierilor.

M. Dragu

CRONICA LITERARĂ

Evocările unui mare scriitor

Mihail Sadoveanu a adunat sub titlul „Evocări" o parte din articolele și cuvîntările elaborate de-a lungul unei jumătăți de veac de activitate scriitorească. E o mare sărbătoare pentru cititorul zilelor noastre, care n-a putut urmări la timpul lor apariția multora din aceste materiale în reviste și ziare de mult apuse, să găsească alături, cuprinse în volum, articole din 1919 și altele din 1953. Neîncetata căutare a adevărului în bătălia oamenilor pentru lumină și pace, legătura marelui scriitor cu poporul și durerile lui, înăbușite sau năvalnic izbucnite în mișcare de revoltă, hotărîta alăturare de clasa muncitoare în lupta ei pentru înfăptuirea visurilor de aur ale omenirii, au făcut ca valoarea celor scrise despre artă și creatori acum trei decenii să se păstreze și să se statorniceaască definitiv în șirul celor scrise acum în lumina clară a învățăturilor despre lume ale marxism-leninismului.

Evocările lui Sadoveanu nu sînt simple amintiri despre oameni și cărți. Ele cuprind în primul rînd profesiunea de credință a marelui nostru clasic în viață — profesiune de credință exprimată pas cu pas în însăși dezvăluirea, cu diferite prilejuri, a pasiunilor sale literare, a închinării creației sale tradiției literaturii populare și celor mai mari scriitori ai patriei, a neobositei sale lupte pentru luminarea și ridicarea maselor de milioane ale poporului.

Cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a sa, răspunzînd omagiului pe care i l-a adus Academia R.P.R., maestrul Sadoveanu a întors omagiul asupra poporului, căruia i-a fost glas de durere și luptă:

„Dacă tot ceea ce s-a spus așa de frumos și de atingător despre opera mea, este expresia unor adevăruri, dacă am izbutit să dau ceva valabil neamului meu, apoi toate laudele pe care le primesc cu recunoștință vreau să le întorc umilităților și ofensaților vieții, acelor care s-au petrecut ca frunzele și florile anotimpurilor și care totuși mi-au transmis depozitul sufletului lor ca să-l pun în fața lumii noua, mărturie pentru nedreptatea imensă pe care au suferit-o și pentru crima săvîrșită asupra lor de către asupritori".

Cele spuse la Academia R.P.R. în 1951 încununează programul de viață creatoare al scriitorului care și-a făcut intrarea în vechea Academie rostind în fața unei adunări, în cea mai mare parte ostilă poporului, suferințelor și nădejdilor sale, — cuvintarea despre poezia populară. Atunci, în 1923, înfruntînd disprețul pentru popor al academicienilor de altădată, Sadoveanu a arătat cu vocea lui profetică: „De la aceste fermecate izvoare de apă vie — (creațiile populare n.n.) cată să se adape toți cei care cîntă și se simt ai acestui popor și ai acestui pămînt".

Atunci a arătat academicienilor că învățătorii săi au fost creatorii populari și cei care au purtat întrînșii cîntecul și viața poporului. Le-a arătat că se dorește urmaș al lui Neculce și al lui Creangă, simțindu-se „al acestui popor și al trecutului și ucenic al acestor mari înaintași". „Aici e panteonul meu literar, simplu și rustic, fără podoabe, ca natura, însă măreț ca și dînsa".

Cred că în consecvența artei sale poetice, de la discursul din 1923 — retipărit acum în „Evocări" — pînă la discursul rostit la 70 de ani la Academia R.P.R., găsim semnificația minunată a marii creații sadoveniene. Cu titlu ne apare alcătuită în acest înțeles și orînduirea însăși a „Evocărilor" în cartea de curînd apărută, pe care nu rigida cronologie a hotărît-o.

Volumul se deschide cu „Amintiri" scrise în 1948. Aici e cuvîntul înainte al maestrului, deși rîndurile scrise evocă doar o frîntură din viață, despre începuturile sale literare. Sînt aici cîteva semne prețioase pentru caracterizarea scriitorului, date de el însuși. Cînd Sadoveanu, vorbind despre suferințele ostașilor pe care le-a povestit în „Amintirile căprarului Gheorghiță", spune: „Ecoul năcazului lor îl mai păstrez în mine" — cuvintele acestea ne amintesc de încheierea neamului Șoimărești: „Și această istorisire de acum trei sute de ani, din vremea cînd strămoșii erau încă dîrzi, am scris-o în liniștea unei prisăci, avînd în inima mea răsunetul durerii lor". „Evocările" încep așadar cu rînduri care vorbesc despre inima lui Sadoveanu, păstrătoare a durerilor de demult și de curînd ale oamenilor din popor. Apoi, primele pagini ale volumului cuprind învățătura de temelie a creatorilor, atît de necesară unora dintre scriitorii de azi mai tineri.

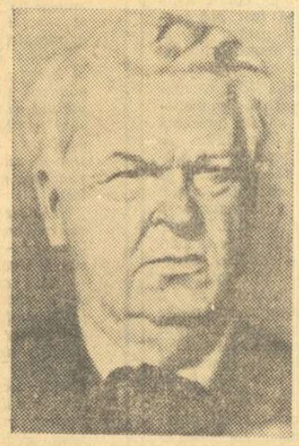

Sadoveanu ne vorbește despre cunoașterea adîncă a vieții despre care scrie, a oamenilor care au devenit personajele cărților sale: „Eram și eu unul dintre ai lor". Scriitorul a urcat treptele măreției lui scriitoricești, pentru că — așa cum ne spune — a absolvit „școala asta a cunoașterii poporului sale". Și, în fine, prima bucată în alcătuirea culegerii de evocări se încheie cu transmiterea către cititori a sensului pe care l-a găsit operei sale, căutînd adevărul în lupta cu literatura idilică despre popor: „Adevărul era în altă parte, unde ardeau focurile subterane ale nădejdilor viitorului".

După acest „Cuvînt înainte", culegerea se cuprinde între cele două capete ale cărții: de la „Poezia populară" din 1923 — afirmînd apartenența la panteonul literar despre care am vorbit — pînă la „Îndemnul lui Ilya Ehrenburg", scris în 1945 cu prilejul vizitei în țară a scriitorului sovietic și conținînd aderarea deplină la ideile lumii noi, la misiunea înaltă a culturii socialiste.

★

Sadoveanu nu scrie despre unii sau alții dintre marii creatori literari, ci îi evocă pentru că ei trăiesc întrînsul ca niște prieteni de nedespărțit a căror amintire îl tulbură și pe care ne-o comunică împărtășindu-ne emoțiile și gîndurile legate de ei.

Pe unii din acești prieteni i-a cunoscut aevea, s-a întîlnit cu ei în viața de toate zilele, a lucrat alături de ei: Delavrancea, Iosif, Anghel, Ibrăileanu. Pe alții nu i-a cunoscut decît din operele lor și din cele scrise despre ei; dar și aceștia trăiesc în el ca vechi prieteni mai mari, pe care s-a obișnuit să-i cheme în ceasurile de taină ale creației, ca să-l îndrume și să-i lumineze calea. De aceea, articolele lui Sadoveanu despre Creangă sau despre Eminescu, despre Gogol sau despre Gorki ne apar prea puțin ca reconstituiri de date și fapte istorice, ci mai mult ca amintiri care evocă personalitatea lor, așa cum a apărut scriitorului în întîlnirile sale cu ei.

Cu învățătorul lui, Ion Creangă, chiar a stat la sfat într-o seară de iarnă, după o lungă zăcere la pat. În seara aceea, întorcînd capul, îl văzu aevea lîngă el, fără să se mire, dar „simțind în piept o bucurie caldă".

Vorbind despre „Dumbrava minunată", Ibrăileanu arăta meșteșugul scriitorului de a ne păstra pe muche între real și fantastic, făcîndu-ne să înțelegem că tot ce ține de basm nu există decît în mintea Lizucăi, dar lăsîndu-ne posibilitatea să credem și noi ca și ea. „Sfatul cu învățătura" (1920) n-are nimic de basm în el, dar procedeul scriitorului e asemănător. Nimeni nu crede că în realitate Creangă a venit la căpătîiul lui Sadoveanu, așezîndu-se în jilțul roșu și privindu-l cu un zîmbet de bunătate. Însă ne place să urmărim închipuirea scriitorului, așa cum ne-a plăcut s-o urmărim pe aceea a Lizucăi, uitînd că totul e ficțiune. Întîlnirea lui Sadoveanu cu Creangă, cuvintele schimbate între ei, ar fi putut să fie, ar fi trebuit să fie și să se desfășoare întocmai cum sînt arătate, oacă acești doi mari purtători ai sufletului popular ar fi trăit măcar o parte a vieții lor creatoare în același timp.

Cuvintele pe care i le rostește Creangă în întîlnirea închipuită au viață, trăiesc în conștiința lui Sadoveanu, îi țin treaz unitatea de idei și de năzuințe care îl leagă de marele său înaintaș. Vorbele lui Creangă sînt reale, pentru că sînt imaginate de un urmaș al său credincios, care poate vorbi în numele lui: „Măi, zic, eu îs un biet țăran de la Humulești, așa cum m-a lăsat dumnezeu. Ca mine, ca părinții mei, ca frații mei, mii și mii pe plaiurile țării. Îi cunosc și-mi sînt dragi. Oameni năcăjiți și umiliți, nebăgați în samă. Răscolesc pămîntul și muncesc din greu; viața lor e lungă suferință. Și cu toate acestea în sufletele lor stăruiește o rază de lumină. De aceea neamul acesta amărît poate avea clipe vesele, de aceea poate uita și poate cînta... În sufletul lui este ceva scump; din sufletul lui a izvorît poezia și înțelepciunea vieții noastre... Eu așa l-am înțeles, așa sînt și eu. Neamul meu e sufletul meu".

Apropiat sufletului său, ca unul din acei prieteni adînci care sînt pentru Sadoveanu personajele sale, ne apare Maxim Gorki în cuvintele articolului care începe, ca o poveste, cu „A fost odată ca niciodată... a fost un copil orfan, sărac și năcăjit..." E o poveste, cum spune Sadoveanu, „adevărată, mai minunată decît toate ficțiunile". Sadoveanu a simțit fără îndoială, nevoia să scrie această poveste nu pentru a da o variație obișnuitelor articole de pomenire a unui scriitor genial. Ci pentru că a găsit în el chemarea de a istorisi despre acest erou neîntrecut al oștilor scriitoricești cum a simțit altădată chemarea de a scrie despre Cosma Răcoare sau despre Vasile cel Mare: a pus întrînsul ceva din sufletul lui și nu mai poate vorbi despre el ca despre ceva exterior sieși, consumînd o biografie. De aceea a scris nu despre Maxim Gorki, ci despre neasemuita poveste a lui Alexei, feciorul tîmplarului răpus de ftizie, despre „cel mai umil copil al sărmanilor lumii" care „a ajuns cel dintîi între scriitorii lumii noi"...

Asemenea evocări sînt expresii lirice ale marelui nostru scriitor, ieșite din dragostea lui pentru cărțile de căpătîi și pentru creatorii iluștri al căror exemplu i-a stat în față. Dar nu avem cîtuși de puțin a face cu notații impresioniste. Prin mijlocirea Evocărilor — uneori chiar a unor evenimente și fapte trăite numai în viața interioară a scriitorului — se creează imaginea unei personalități. De cele mai multe ori, o imagine artistică. Nu lipsește însă nici comunicarea directă, științifică, a unor idei și aprecieri autorizate ale unui om de mare cultură, care se apleacă asupra istoriei literare cu interesul și capacitatea unui istoric al literaturii, cercetător asiduu și critic literar iscusit.

Discuția despre posibilitatea unui scriitor de a fi și critic literar, ocupase pe vremuri spații largi în publicațiile literare. Exista prejudecata că scriitorul nu poate obiectiva judecata sa despre literatură, fiind el însuși creator.

Sadoveanu n-a împărtășit niciodată asemenea prejudecată; el însuși a semnat în paginile „Vieții românești" și ale altor publicații articole și recenzii despre scriitori și cărți. În „Evocări" regăsim afirmarea categorică a compatibilității între activitatea de creator și aceea de critic: „Inteligența, cultura și judecata cumpănită pot face dintr-un scriitor de talent un critic". „Unui asemenea critic nu i se poate răspunde că arta e mai dificilă și că trebuie să-i aprofundezi mai întîi tainele ca s-o poți judeca. Cel care a fost creator de artă poate să-și ia dreptul de a fi judecător în materie, de a lumina cu inteligența și iubirea sinceră a artei pe contemporanii săi".

„Evocările" nu cuprind propriu-zis articole de critică literară ale maestrului Sadoveanu; dar, vorbind despre scriitori, Sadoveanu ne dă caracterizări de preț pentru care nu putem trece în studierea unora dintre ei. Sînt caracterizări cărora „inteligența, cultura și judecata cumpănită" a scriitorului le dă valabilitate obiectivă.

Creangă va rămîne, așa cum a spus Sadoveanu în 1923, „cea mai măiastră și artistică manifestare a poporului în literatura cultă". Pentru Caragiale ne vom aminti întotdeauna de cuvintele din 1912 ale lui Sadoveanu în legătură cu „1907 din primăvară pînă-n toamnă": „Cel ce a zugrăvit cu atîta tremur de lacrimi pe Ion, țăranul bolnav și năpăstuit, cel care niciodată n-a avut ascuțiș și ironie pentru țăranul nostru, pentru marele nostru nedreptățit — de data asta judecă cu durere stările noastre sociale, cere lumină și dreptate pentru cei umiliți și ofensați și, în fraza lui vie și nervoasă, de data asta se revarsă adevăratul fond sufletesc al incomparabilului scriitor: veșnica problemă, veșnica dorință de ceva mai bun, mai luminos, mai drept, care a caracterizat întotdeauna sufletele mari". Vor rămîne întotdeauna, ca adevărate lor chipuri, portretele făcute de Sadoveanu în amintirile despre Delavrancea, St. O. Iosif sau Dimitrie Anghel. Cercetătorul moștenirii literare a lui G. Ibrăileanu „prietenul unic" al lui Sadoveanu, nu va putea niciodată să-și creeze imaginea reală a omului și a criticului, fără să-și însușească adînc caracterizarea concisă tăcută de Sadoveanu, care a legat semnificația valorii criticului ieșan de rolul „Vieții românești", vreme îndelungată tribună a unei literaturi realiste, legate de popor: „Cît a apărut „Viața românească" la Iași, G. Ibrăileanu a fost inima ei în înțeles anatomic... Cred că mai ales pentru asta trebuie să-i fie recun

In preajma Congresului scriitorilor sovietici

Idealul estetic și problema eroului pozitiv

(Continuare din numărul trecut)

Critica partinică a cultului antimarxist al personalității are legătură directă cu discuțiile privitoare la eroul pozitiv. Cultul personalității, care diminua însemnătatea activității maselor populare, opunînd oamenilor simpli o personalitate proeminentă, prezența personalitatea istorică într-un mod care o făcea să iasă din rîndul oamenilor vii, „obișnuiți". Această concepție idealistă s-a oglindit într-un fel propriu în imaginile literare. Cunoaștem atîtea opere, unde o mare personalitate „izolată" pozează deasupra maselor, iar omul simplu apare fără defecte, dar și fără însușiri individuale. Fresca pseudo-epică, cultivată atîția ani în teatru, în cinematografie și pictură, s-a dovedit a fi confecționată, avînd un caracter ilustrativ. Personajele principale erau de obicei niște șabloane obișnuite, iar personajele din jurul lor constituiau doar cadrul necesar eroului principal. În aceste opere, omul cu sentimentele, cu structura lui sufletească și cu caracterul său, se situa pe planul al doilea, fiind lipsit de amploarea, diversitatea și frumusețea ideilor și a sentimentelor.

Soldatul de rînd Ivanov nu avea nici o trăsătură negativă, dar era lipsit de orice trăsături proprii unui om viu.

Doctrinarii care fabrică rețete cu privire la eroul pozitiv uită că nu e vorba de a construi în mod speculativ un personaj care rămîne izolat, prin faptul că este distant și impecabil, ci e vorba de a făuri un erou care reprezintă milioane de oameni simpli. Arta sovietică este chemată să arate în imagini vii și concrete că înaltele calități ale conștiinței, curajul și avîntul, sînt proprii *milioanelor* de oameni sovietici.

În loc de a crea imaginea unui erou, cu un conținut larg și pozitiv, un erou viu, care cheamă înainte, ni se oferă chipuri angelice, zugrăvite în culori trandafirii. Aceste chipuri nu vor putea înlocui niciodată imaginile vii, precum o hîrtie dată cu vopsea nu va putea înlocui un trandafir.

Cu tot aspectul aparent de actualitate al acestor „scheme ideale", ele poartă pecetea unei concepții perimate. Toate acestea au mai fost în trecut și n-au adus lauri autorilor lor.

Scriitorul poate să prezinte și trebuie să prezinte fenomenul în dezvoltare, în perspectivă, să arate forța invincibilă a noului, să arate totodată și puterea vechiului, ca să se vadă limpede că viitorul aparține noului, că acest nou luptă și va birui. El poate și trebuie să-l arate pe om nu numai așa cum se prezintă astăzi, ci și cum va fi mîine, adică să zugrăvească caracterul în mișcare, în dezvoltare, în plin avînt spre viitor. Dar ce are comun acest adevăr al vieții cu „reflectarea" în care dispar toate greutățile și însăși lupta, și sînt prezentate doar „fenomene de viață, care au ajuns la maturitate și care au învins", așa cum cer adepții schematismului? Într-o asemenea „schemă ideală", procesul luptei pentru obținerea victoriei, pentru maturitate, rămîne pe dinafară. Dar acesta este un „ideal" pentru oameni timizi, naivi și credituli.

Ar fi dăunător pentru literatură dacă ar predomina concepția „personalității ideale", care duce la lipsă de conflict, la poleire, la deformarea adevărului vieții. Opinia noastră publică știe că nu există întoarcere la lipsa de conflict, la zugrăvirea vieții fără contradicții și fără greutăți.

...În unele articole, apărute în ultimul timp, se spune că am înmormîntat teoria lipsei de conflict. Să fim serioși: e o bucurie prematură. După o expresie precisă a Anei Karavaeva, „teoria" lipsei de conflict nu s-a rostogolit, ci a mers tîrîș prin toată literatura noastră. „Teoria" lipsei de conflict încearcă să se strecoare și în prezent; ea încearcă să ia diferite aspecte. Astfel, ea apare astăzi mai ales sub aspectul luptei pentru un „erou ideal". Trebuie să mulțumim autorilor și adepților acestei „concepții", deoarece am putut vedea în mod concret în articolele lor pericolul real de a renaște părerile condamnate de opinia noastră publică.

În unele opere apărute în ultima vreme, omul este arătat cu sufletul încîlcit, parcă ar fi cusut din cîrpe colorate.

Discutînd despre om după metoda: e bun dintr-un punct de vedere și e rău din alt punct de vedere, fără să știi să găsești și să exprimi calitățile și însușirile hotărîtoare ale caracterului, nu se poate *aprecia* personalitatea; dar în logica personajului există totdeauna o apreciere.

A. Beliașvili, vorbind pe bună dreptate împotriva poleirii și a recidivei „teoriei" lipsei de conflict, face impresia că a căzut în cealaltă extremă. Greșeala nu constă în convingerea lui că omul poate fi zugrăvit cu lipsuri, ci în faptul că, vorbind de aceste lipsuri, el ocolește ceea ce este important, determinant și hotărîtor în caracterul omului și alunecă, fără să vrea, pe poziția obiectivistă a egalării „binelui și a răului".

Sîntem împotriva propovăduirii unui erou ideal, deoarece această propovăduire împiedică avîntul înalt al creației artistice, împiedică zugrăvirea faptelor reale, cu adevărat măreție ale oamenilor sovietici. Dar și naturalismul vulgar, și platitudinea, și banalitatea, și lipsa de elan, proprii unor lucrări din literatura noastră, împiedică în aceeași măsură avîntul înalt.

Sînt oameni care se întreabă uneori: ce este mai „rău": un etalon „ideal" sau un personaj lipsit de elan și deformat în mod naturalist? E o întrebare naivă! Partidul ne învață că pericolul cel mai dăunător și cel mai „rău" este pericolul împotriva căruia nu mai ducem lupta.

Sîntem îngrijorați de faptul că în unele opere ale scriitorilor din generația mai veche, cît și în unele cărți ale reprezentanților generației tinere, sînt puternice trăsături ale unui anumit obiectivism, ale dezlînării, ale dezaxării, ale lipsei de avînt. Între scriitorii tineri există tovarăși care cred că tocmai aceasta reprezintă „adevărul vieții". Dar adevărul vieții noastre coincide cu tendințele istorice, pentru triumful cărora luptă oamenii sovietici.

Lui Buerakin, un personaj al lui Scedrin, îi plăcea să se gîndească la complexitatea vieții. Buerakin se gîndea zile întregi: — ce este dezghețul?

„Dezghețul — spunea Buerakin — este renașterea naturii, dar dezghețul mai este și scoaterea la suprafață a grămezilor de bălegar.

Dezghețul înseamnă izvoarele care pornesc din munți și care, după cum spune poporul, vin curate și limpezi, dar dezghețul mai este și scurgerea tuturor murdăriilor din fundul curților...

Dezghețul este cîntecul privighetorii, plin de un farmec cuceritor, fluieratul potolit al graurului, glasurile care se trezesc în această lume a lui dumnezeu...; dar dezghețul mai este și ciritul ciorii care, ca și privighetoarea, se bucură și ea de căldură".

Buerakin exclama apoi: „Și toate miasmele acestea și acest parfum suav se ridică spre același cer!"

Noi iubim aerul proaspăt și curat și nu sîntem deloc dispuși să ne gîndim cu duioșie că spre cer se înalță deopotrivă și miasmele și aerul plin de miresme. Noi luptăm pentru a curăți pămîntul de noroi și murdărie; cînd Maiakovski spunea că este sacagiu și asanator, el vedea în această muncă și frumusețe și poezie.

Noi nu încingem discuții cu privire la sarcinile literaturii sovietice pe un loc gol. Noi avem o experiență uriașă cu privire la crearea valorilor artistice, avem tradiția nobilă a literaturii ruse, mare prin umanismul ei, noi am creat tradițiile cele mai înaintate ale literaturii realismului socialist. Noi avem principii de nezdruncinat, a căror justețe a fost confirmată de întreaga dezvoltare a artei. Noi am avut în istoria literaturii sovietice plicticoasele învățături ale dogmaticilor și ale scolasticilor; am avut și lozinca idealistă a „omului viu", străină concepției marxiste; au existat și îndemnuri pentru a se crea un om „armonios" și încercări de a instaura un psihologism lipsit de idei și scormonirea apăsătoare prin fundul sufletului, în loc de a crea imaginea vie, unitară, a unui om activ, pătruns de idei înaintate. Scriitorii sovietici au putut să creeze opere pe care noi le socotim astăzi opere sovietice clasice, pentru că au fost credincioși adevărului vieții și au respins schemele false. *Sentimentul nouului* este o însușire absolut necesară fiecărui scriitor, căci aceasta înseamnă a înțelege viața în toată amploarea ei!

În crearea personajului pozitiv, lucrul cel mai important este a dezvălui în mod real bogăția caracterului, originalitatea vie și diversitatea concretă a personalității.

...Scriitorul nu trebuie să aibă față de om o atitudine calculată, logică și rece, deoarece comportarea omului este un proces complex în care găsim și rațiune, și voință, și sentiment, precum și porniri sufletești nedefinite.

Să ne amintim mai ales de o scrisoare a lui Lenin din 1905, care dădea instrucțiuni tovarășilor săi bolșevici aflați în închisoarea din Moscova și care se pregăteau de luptă în procesul pe care-l aveau cu autocrația țaristă. Dîndu-le sfaturi, Vladimir Ilici le spunea că ele nu trebuiesc luate ca o soluție a problemei. „Trebuie să așteptăm unele indicații ale experienței. Dar cînd se elaborează această experiență, tovarășii vor trebui să se orienteze în majoritatea cazurilor ținînd seama de împrejurările concrete și de *instinctul de revoluționar*". (Culegere din Lenin vol. V — p. 534, subliniat de Lenin).

Lenin ne sfătuia să ne lăsăm conduși într-o serie de împrejurări de instinctul revoluționar, iar la noi unii critici și scriitori văd în om o mașină care gîndește, lipsită de culoare și de căldură.

...Atitudinea scriitorului față de viață este atitudinea unui cercetător și nu a unui înregistrator. El caută noi trăsături de caracter, caută conflicte, deoarece și în diversitatea conflictelor se dezvăluie complexitatea și diversitatea vieții noastre.

Cititorii vor să găsească în cărțile scriitorilor noștri atmosfera unei gîndiri active, a luptei ideologice, în care eroul să demonstreze, în ciocnirea cu adversarii, superioritatea concepției sale de viață. Dar la noi, discuțiile principiale seamănă mai mult cu jocul „cine pierde — cîștigă".

Lenin ne-a învățat că un om politic trebuie să știe să seziseze problemele cele mai noi și cele mai importante pe care i le pune momentul actual. Trebuie să ridicăm probleme care *ne duc înainte!* Atît banalitatea și platitudinea, cît și lipsa de avînt, apelul la scheme „ideale", trag înapoi și literatura și pe cititor. Pe noi ne poate conduce înainte numai un țel care ajută literatura sovietică să-și găsească locul ce i se cuvine în lupta poporului pentru comunism.

Numai chemarea pentru a reflecta viața din plin și cu profunzime, cu toată complexitatea reală a luptei dintre nou și vechi, în dezvoltare, în mișcare spre comunism, orientează literatura în mod just, iar formele și mijloacele acestei reflectări sînt nelimitate. Concepția despre om a scriitorului trebuie să fie liberă și înaltă. Idealul estetic al literaturii sovietice, larg și liber ca însăși viața, este străin de orice limitare, de orice îngrădire dogmatică. Caracterul partinic, orientarea ideologică unitară, deschid în fața scriitorilor posibilități nebănuite de căutări, de alegere a mijloacelor și a modului de exprimare artistic.

Oamenii sovietici simpli părăsesc confortul pe care îl oferă orașul, părăsesc locurile cu care s-au obișnuit, ca să plece spre pămînturile nedesțelenite; pleacă pentru a lua parte la lupta pentru bunăstare a poporului, pentru cultura poporului. Fără entuziasmul conștient și eroic al maselor n-ar fi existat nici Magnitogorsk, nici orașul Komsomolsk, nici colhozurile, nici victoriile obținute în luptele Marelui Război pentru Apărarea Patriei, nici succesele noastre de după război.

În fața acestor fapte eroice de zi cu zi, personajele unor opere și eroii „ideali", confecționați în eprubetele unor alchimiști literari contemporani, par nespus de palizi, mici și lipsiți de avînt.

Lupta împotriva tuturor deformărilor idealului artistic este o luptă pentru *esența realistă* a literaturii noastre, pentru forța extraordinară a adevărului artistic. Numai păsind pe căile realismului socialist putem crea imaginea eroului zilelor noastre, potrivit cu adevărul vieții, arătîndu-i admirabilele lui calități omenești. Tocmai pe acest drum merg scriitorii. Noile succese ale scriitorilor sovietici vor ridica și mai sus, în ochii oamenilor muncii din țara noastră și ai oamenilor progresiști din lumea întreagă, demnitatea și onoarea literaturii socialismului.

(Text prescurtat din „Literaturnaia gazeta", nr. 131)

B. RIURIKOV

Operele scriitorilor sovietici traduse în limbi străine

Biblioteca Unională de Stat de Literatură Străină pregătește în colaborare cu Uniunea Scriitorilor Sovietici, în cinstea Congresului, un volum intitulat: „Operele scriitorilor sovietici traduse în limbi străine".

Nu există țară pe glob în care să nu fi fost editate opere literare sovietice. În fruntea tuturor stau, firește, țările de democrație populară. Cu toate piedicile întîmpinate crește mereu și numărul cărților sovietice editate în țările capitaliste. Interesul cititorilor francezi, de pildă, pentru literatura sovietică este atît de mare, încît revista „Lettres françaises" a publicat în întregime, în foileton, romanul „Departe de Moscova" de V. Ajaev. Romanul „Secerișul" de G. Nikolaeva a fost epuizat în Franța în cîteva săptămîni.

Iată cîteva date cu privire la scriitorii ale căror opere s-au editat într-un număr mai mare de ediții:

A. Tolstoi — 230 ediții *(din care „Calvarul" — 39, „Pîinea" — 35, „Basme rusești" — 35, „Petru I" — 23, etc.).*

I. Ehrenburg — 188 ediții *(din care „Culegeri de publicistică" — 56, „Căderea Parisului" — 40, „Furtuna" — 32).*

M. Ilin — 181 ediții

K. Simonov — 158 ediții.

A. Gaidar — 148 ediții.

V. Kataev — 143 ediții

B. Polevoi — 142 ediții.

M. Șolohov — 137 ediții.

V. Maiakovski — 136 ediții.

A. Fadeev — 117 ediții.

N. Ostrovski — 106 ediții

S. Marșak — 106 ediții.

B. Gorbatov — 100 ediții.

Primul loc îl ocupă operele lui A. M. Gorki, care s-au editat în perioada de după război de peste 900 ori la care se adaugă ediții de opere complete și volume de opere alese. De menționat că „Mama" a fost editată de peste 100 ori în 29 limbi, printre care în arabă, bengală, urdu, hindi, gudjarati, olandeză, greacă, spaniolă finlandeză, suedeză

La acestea se mai adaugă numeroase ediții din literatura pentru copii, piese, scenarii, antologii etc.

Un nou roman al lui Al. Fadeev

Revista „Ogoniok" publică fragmente din noul roman al lui Al. Fadeev, intitulat „Siderurgia". Fragmentele publicate reprezintă capitolele: „Femeia casnică" și „Strada în ora dimineții".

Acțiunea romanului se petrece într-un mare centru siderurgic din Urali, construit în anii cincinalelor dinainte de război.

Eroii romanului sînt cadrele de muncitori și tehnicieni din industria siderurgică, cu bogata lor viață, cu problemele și frămîntările lor în producție, în relațiile de familie, în societate.

„Cum să facem?"

(Urmare din pag. 1-a)

„Lazăr de la Rusca" nu l-ar fi putut scrie *așa* cum îl cunoaștem și îl iubim cu toții, dacă n-ar fi fost la procesul criminalilor care au curmat viața lui Lazăr, dacă n-ar fi fost prezent acolo unde a trăit, unde a luptat, luminat de învățătura partidului și unde a pierit ca un erou, Lazăr Cernescu.

Susțin că *„Bălcescu"* ar fi pierdut mult din frumusețea și din flacăra lui dacă nu s-ar fi deschis cu minunata evocare a pădurii de la Cîmpeni, și dacă în final nu ar reapare, ridicată la putere de simbol, aceeași pădure unde Bălcescu s-a întîlnit cu Avram Iancu și unde a făcut să triumfe ideea luptei înfrățite a românilor și maghiarilor împotriva exploatatorilor.

Tocmai pentru că Jebeleanu vedea trecutul cu ochii omului înaintat, tocmai pentru că a înțeles întreaga și marea semnificație a episodului de la Cîmpeni, el a simțit nevoia să străbată aceste locuri și le-a străbătut cu pietate și covîrșitoare emoție. Prezentă la Rusca, la Cîmpeni sau în sala Președinției din București, nu a fost numai persoana fizică a poetilor. Prezentă a fost concepția lor despre viață, experiența lor, individualitatea lor artistică.

Contactul nemijlocit al artistului cu realitatea (pe care o reflectă nemijlocit (prin personalitatea, conștiința, gîndirea lui) este necesar artistului ca punct de pornire în realizarea imaginii artistice.

Adeseori evenimentele la care am participat astăzi nu se vor reflecta direct într-o lucrare consacrată anume acestor evenimente. Dar participarea mea nu va fi niciodată o irosire din punctul de vedere al creației. Totul se așează, lasă urme în cugetul artistului. Experiența de viață cîștigată acționează asupra conștiinței lui, o transformă.

Procesul de individualizare — indisolubil legat de general — se realizează, în imaginea artistică, pe o bază de cunoaștere lărgită.

Densitatea, concizia, plinătatea imaginilor nu se datoresc numai meșteșugului și experienței artistice (în sensul strict al cuvîntului), ci în primul rînd posibilității unei vaste generalizări, întemeiată pe o cunoaștere largă și profundă a realității. Nu putem scrie bine despre ceea ce nu cunoaștem bine. Nu e deajuns ca *în general* să împărtășești aspirațiile poporului, ci și *în particular* să le cunoști, în ceea ce au ele propriu, caracteristic.

Adeseori se întîmplă că poezia noastră își pierde caracterul popular, devine abstractă, palidă, rece, — cu toată poziția noastră ideologică justă — pentru că am pierdut contactul acesta nemijlocit și viu cu prezentul, cu fluxul neodihnit al vieții.

Iată-ne ajunși la unul din cele mai „tari" argumente ale lui Mihu Dragomir: exemplul lui N. Ostrovski. După părerea mea, exemplul acesta strălucit ne vorbește despre cu totul altceva, decît despre ceea ce ar vrea Mihu Dragomir să ne vorbească.

Exemplul lui Nikolai Ostrovski ne vorbește despre devotamentul neprecupețit al scriitorului pentru cauza clasei muncitoare, despre dispariția oricăror granițe între interesele individuale și interesele mari obștești, despre dăruirea totală în luptă, despre tărie de fier, despre încredere și dragoste nemărginită de viață.

Toate acestea au fost necesare pentru ca în ciuda trupului chinuit și mutilat, în ciuda morții care se apropia cu pași vertiginoși, să se înalțe acel imn nemuritor al vieții și al voinței neînfricate a comuniștilor.

A trebuit ca Ostrovski să lupte așa cum a luptat, să-și învingă suferințele așa cum le-a învins, pentru ca să-l dăruie omenirii pe Pavel Korceaghin, parte din sufletul Marii Revoluții din Octombrie. În 1930 a început Ostrovski să lucreze la roman, atunci cînd invaliditatea și boala grea îl țintuiau pe patul de suferință. „De ce lui i-a fost cu prisosință suficientă cunoașterea anterioară a oamenilor?" mă întreabă Mihu Dragomir.

Pentru că — răspund eu — din 1917 și pînă în clipa cînd și-a început dictarea cărții, Ostrovski a fost permanent „pe teren" în accepțiunea cea mai înaltă a acestui cuvînt: ca luptător, ca activist de partid, ca cetățean.

De ce tot cam pe vremea cînd Ostrovski scria cu ultimele picături ale sîngelui său generos, cel mai frumos testament care s-a scris vreodată, Șolohov scria la rîndul său cel mai puternic și mai autentic roman al colectivizării, „Pămînt desțelenit"?

Pentru că și el se afla „pe teren" în cel mai înalt înțeles al cuvîntului.

— „Numai pentru că se afla „pe teren"? ne-ar putea întreba Mihu Dragomir.

Nu. Desigur că nu. Cred că nu e nevoie să reiau — ridicînd exemplele anterioare la proporțiile cuvenite — simpla argumentație de mai înainte. Ar fi putut vreodată Ostrovski să scrie „Pămînt desțelenit", iar Șolohov „Așa s-a călit oțelul"? Ipoteza e absurdă nu numai datorită personalității lor, atît de deosebită una de cealaltă, ci și datorită experienței de viață atît de deosebite pe care o avusesră.

În fiecare om, în fiecare scriitor există mari posibilități care uneori nu așteaptă decît împrejurările favorabile ca să se realizeze, ca să devină fapte, opere. Cred că poeții, ca

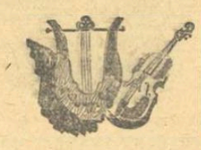

și ceilalți scriitori, trebuie să meargă spre aceste împrejurări, să le caute, să le afle.

Să ne ridicăm cu tărie împotriva documentărilor superficiale, dar să nu privim superficial această problemă.

Cîți scriitori, atîtea individualități, atîtea moduri diferite de a percepe și reflecta realitatea, atîtea bagaje diferite de experiență.

Pentru că Mihu Dragomir, vorbind despre marele scriitor Ostrovski, a intrat în domeniul vecin al prozei, să mergem ceva mai departe pe acest drum.

Să luăm exemplul a trei dintre cei mai buni prozatori ai noștri: Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, Marin Preda. Trei personalități artistice puternic conturate, net deosebite. Alt trecut, altă formație, alte probleme de creație, alt ritm de creație. Toți trei cunosc însă bine viața satelor noastre. Care viață însă o cunosc mai profund? Viața din trecut, viața de mizerie și asuprire de sub regimul burghezilor și al moșierilor. De multă vreme, cei trei scriitori s-au stabilit la oraș, păstrînd doar unele legături cu satul. Ce fac acești artiști atunci cînd vor să zugrăvească lupta pe care o dă *azi* poporul nostru pentru construirea socialismului la sate? Fără a tăia firul în patru și fără a pregeta ei merg „pe teren", fac uz de modesta și sfînta documentare, nu se feresc să asculte, să învețe, să observe, să generalizeze.

Dincolo de toate deosebirile de temperament, de structură psihică, de vîrstă, toți artiștii realiști care năzuiesc spre realismul socialist se caracterizează prin studiul atent, pasionat, luminat de principii științifice, pe care ei îl exercită asupra realității istoric-concrete.

Ca element component al acestui studiu se prenumeră la loc de cinste modesta și serioasa documentare, prezența artistului acolo unde se dau la un moment dat cele mai ascuțite lupte, acolo unde se află cele mai înaintate poziții de luptă ale poporului.

Iată ce ne mărturisește Galina Nikolaeva, în articolul ei „Cum se creează imaginea eroului", articol reprodus în „Gazeta literară" (din păcate sub formă prescurtată): „Lucrarea mea anterioară — reportajul (schița) „Un președinte de colhoz" — a fost criticată de „Pravda", mai ales pentru că am subapreciat în cuprinsul ei imaginea eroului pozitiv. Pentru cei care stau de o parte, s-ar părea că este ușor să spui cuvinte de pocăință. Dar mie îmi vine greu să renunț la ceea ce am făcut. Eu n-aș fi putut spune astfel de cuvinte. Dar față de critică, eu am avut o atitudine serioasă și plină de neliniște. Literalmente la cîteva zile după apariția articolului din „Pravda", am plecat pe pămînturile nedesțelenite. Am plecat acolo, nu din dorința de a studia toate amănuntele cu privire la desțelenirea pămînturilor. Voiam să fiu acolo unde, în momentul de față, viața fierbe intens, pentru ca în acest foc al vieții să-mi verific lucrarea și să simt cu mai multă putere ceea ce este necesar poporului".

Remarcabila romancieră sovietică G. Nikolaeva nu a văzut desigur în prezența ei în regiunea pămînturilor desțelenite, rezolvarea tuturor problemelor ei de creație, dar a simțit totuși această „fugă pe teren" — cum ar spune Mihu Dragomir — ca necesară, ca foarte prețioasă.

Studiul atent al vieții cred că nu e e mai puțin trebuincios poeților, decît romancierilor sau dramaturgilor, oricare ar fi deosebirile dintre poezie și proză.

Iar noțiunea de „legătură cu oamenii" care i se pare lui Mihu Dragomir improprie și de care propune să ne dispensăm — în favoarea unei nebuloase contopiri dintre poet și eroul său — mie mi se pare indispensabilă.

Căci identificarea dintre poet și erou nu este o logodnă mistică. Ea este punctul culminant în ansamblul de relații stabilite între subiect și obiect, între scriitor și viață.

Teoria leninistă a reflectării, fundamentată pe concepția materialist-dialectică, dă artei locul ce i se cuvine, ca formă de cunoaștere a lumii obiective. Imaginea artistică, realitate contradictorie, în care generalul se întruchipează în particular, este o formă specifică a cunoașterii, unul din mijloacele prin care putem ajunge la adevărul obiectiv.

Imaginea eroului liric este și ea contradictorie. Pentru a fi valabilă artistic, pentru ca cititorul înaintat al vremurilor noastre să se regăsească pe sine în eroul liric, pentru ca el să vibreze, să se bucure, să sufere ca și cum el însuși ar fi eroul poeziei, trebuie să fie indisolubil unite — în imaginea eroului liric — generalul — esența lumii obiective, cu particularul individualității poetului. Căci, în poezia lirică, poetul, exprimîndu-se pe sine, exprimă totodată esența realității. Cu cît mai trainice și mai organice vor fi legăturile poetului cu lumea reală, inconjurătoare, cu atît mai plin și mai autentic se va exprima prin glasul lui, sufletul omului înaintat de azi.

Dar ce trăsătură particulară a unei individualități poetice vii se desprinde oare din versuri ca acestea:

Viața noastră cere luptă
Unii-s vii, alții-s mormînt.
Vai, vor fi și săbii rupte,
Ce-or să cadă la pămînt.

Vai, vor fi odată lașii
Umiliți, cu fruntea grea.
Și pe sabie urmașii
Ca pe-o baligă-or scuipa.

(Al. Andrițoiu: „Pentru patrie",
— „Scînteia tineretului" din 13 noiembrie 1954).

sau din următoarele versuri care ar voi, chipurile, să exprime speranța pe care a trezit-o în întreaga lume încheierea păcii în Indochina:

Febrile socoteli, spăimoase cifre,
Alarmă-n ziare, panică la burse...
Prosperitatea — prunc hrănit cu
sînge,
Pierdu pe cea mai grasă dintre
nurse.

Injobenații de la Casa Albă
Făcură declarații de rigoare:
Nu recunosc! Dar pacea stărui
Și-i trainic legămînt între popoare.

Vîslește-n slăvi și azi aripa largă
A bucuriei, lumii dînd ocol;
De-și mai rînjește colții hida fiară,
Flămîndu-i bot va fi să muște-n gol

(Vlaicu Bîrna — „Pace în Indochina" — „Viața românească", nr. 9/1954).

Între asemenea fabricate care n-au nimic comun cu imaginea artistică și ciclul „Din carnetul unui adolescent" al lui Ștefan Iureș este distanța care desparte o rudimentară păpușă de cauciuc de un prunc viu.

Copilul poate să aibă imperfecțiuni, dar ne încălzește inimile, ne cucerește prin viața lui fragedă, prin zîmbetul lui curat.

Iată un fragment din „Ciorna de scrisoare" pe care adolescentul o trimite copiilor soților Rosenberg:

Iar eu vă rog: — Grăbiți-vă să
creșteți
Spre a stîrpi din lume acești
monștri.
Michel, să nu uiți! Roby,
amintește-ți!
...Mă plec, spre-al vostru piept,
cu dor fierbinte
S-aud bătînd acele inimi sfinte
Pe care le-au avut părinții voștri.

Aici palpită viața. Aici e identificare între aspirațiile eroului liric și aspirațiile omului înaintat al vremii noastre. Dar această identificare nu este o stare permanentă, un lucru stabilit odată pentru totdeauna, ci o victorie pe care o obținem în cele mai bune lucrări ale noastre. Pentru a înmulți asemenea victorii, trebuie să ducem o permanentă luptă.

Una din armele prin care noi putem obține și înmulți victoriile noastre este și studiul serios al vieții.

Cred că felul în care pune și rezolvă Mihu Dragomir problemele, nu înarmează pe poeți în această luptă.

Nu atitudine pasivă în fața fenomenului tăcerii prelungite sau a poeziilor confecționate „de mîntuială", în așteptarea saltului calitativ! Nu autoalinare mărginindu-ne să constatăm că poeziile noastre sînt șterse, palide, lipsite de vlagă, pentru că ne aflăm în cursul procesului de acumulare cantitativă!

Nu cred în mersul ascendent bine stabilit în prealabil și nici în ireversibilitatea saltului calitativ. El poate să se producă tot așa de bine în jos, ca și în sus.

Căci nu-i indiferent ce acumulări cantitative se produc în cursul carierei unui poet. Atmosfera noastră literară nu e cu desăvîrșire curățită de miazmele ideologiei burgheze. Nici boema din viață, cu toate corolarele ei, nici formalismul din creație, cu toate corolarele lui, nu au fost încă pe veci și adînc îngropate. Ele mai tulbură aerul și mai pot stînjeni mersul ascendent al unui poet.

Revenind la ceea ce spuneam la începutul articolului: nici pe departe nu socotesc primele noastre contribuții la dezbaterea problemelor poeziei ca atotcuprinzătoare sau fără greș.

Dar mi se pare mai folositor pentru mersul înainte al poeziei noastre ca atunci cînd constatăm anumite lipsuri și ne întrebăm „Cum se face că...?" să mergem un pas mai departe și să ne întrebăm: „Cum să facem ca...?"

Cum să facem ca să eliminăm ceea ce-i putred, uscat, străin de viață, în versurile noastre? Cum să trăim, cum să muncim, cum să învățăm, cum să gîndim, pentru ca poezia noastră să fie mereu, așa cum dorește Mihu Dragomir și cum dorim cu toții, „expresie a maselor", expresie a omului înaintat al vremurilor noastre. E mai folositor, cred, decît să ne înclinăm în fața lipsurilor constatate, așteptînd cu seninătate salturile calitative. E mai bine să contribuim la înmulțirea acestor salturi — în sens unic — ascendent. Poezia noastră nouă a cunoscut succese mari. Nu puțini sînt poeții, devotați cauzei poporului, cu care ne putem mîndri.

Există toate condițiile de bază ca ei să meargă spre noi succese. Dar aceasta nu ne scutește de obligația de a privi cu seriozitate lipsurile și greșelile noastre, atunci cînd ele se produc, și de a căuta împreună mijloacele cele mai potrivite și mai eficace pentru evitarea lor.

Maria Banuș

CARNET SOVIETIC

„În ajunul Congresului"

Sub acest titlu, N. Tihonov publică un articol în revista „Znamia" nr. 11/1954, în care, printre altele, face o paralelă între primul și al doilea congres al scriitorilor sovietici, spunîndu-și părerea despre ceea ce va trebui să fie congresul care se apropie.

„Au trecut 20 de ani de la primul congres al scriitorilor sovietici. Acest congres istoric a adus mari schimbări în viața literară a scriitorilor țării noastre. Organizatorul lui a fost un om mare, Alexei Maximovici Gorki. Congresul a rezolvat multe probleme importante, necesare pentru dezvoltarea mai departe a literaturii noastre, a așezat la temelia ei drept piatră unghiulară metoda realismului socialist. În afară de aceasta, ceea ce a însemnat de asemenea un eveniment istoric, a fost crearea Uniunii Scriitorilor Sovietici, a fost elaborarea Statutului ei, a fost alegerea consiliului de conducere, prezidiul.

...La primul congres au fost reunite pentru prima oară toate forțele literaturii sovietice. Acesta a fost un congres organizatoric.

La al doilea congres vom veni nu pentru a face cunoștință unii cu alții, vom veni ca vechi prieteni, pentru a face bilanțul muncii de 20 de ani, pentru că acum sîntem un detașament puternic al literaturii sovietice multinaționale, avem ce aduce cu noi, avem despre ce să discutăm.

Am crescut în acești 20 de ani, am devenit alții și în jur s-a schimbat totul. Literatura noastră, în mai multe limbi, se prezintă acum ca un tot unitar, ea trebuie să rostească în fața lumii întregi, cu toată răspunderea, un cuvînt nou, care va fi auzit în toate colțurile lumii ca un cuvînt avansat, care cheamă înainte.

...La congres vom vedea întreaga forță creatoare, acțiunea creatoare reciprocă a literaturilor noastre naționale. Cînd ne vom aduna cu toții, în marea familie literară, înconjurată de atenția generală, vom înțelege cu o deosebită claritate că ne prezentăm înaintea unui mare cititor, înaintea unui asemenea critic, ca poporul sovietic și alte popoare ale lumii. Doar operele noastre au trecut frontierele țării noastre! Trebuie ca drumurile literaturii sovietice să fie clare, ca să putem apare în fața cititorilor întregii lumi cu realizările noastre, și ceea ce este important, cu acel adevăr care stă la baza literaturii sovietice, cu acea minunată unitate a literaturii noastre multinaționale, care va ajuta prietenilor noștri din străinătate în munca lor, le va arăta calea splendidă, deși grea, pe care am mers noi. Este limpede ce răspundere ne stă în față.

În întîmpinarea marelui nostru congres, au avut loc la noi cîteva zeci de congrese și adunări generale ale reprezentanților tuturor literaturilor din Uniunea Sovietică, congrese ale scriitorilor din republicile unionale și autonome, adunări scriitoricești în regiuni. Noi nu putem uita nici o literatură, nici cea mai mică, pentru că nu există la noi literaturi mici, după cum nu există nici popoare mici. În orice regiune mică se poate naște un scriitor mare.

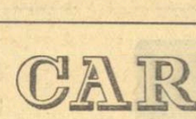

Toate congresele ce au avut loc au o enormă însemnătate. Ele ne vor da posibilitatea să venim pregătiți la congresul al doilea. Participarea la fiecare congres a oaspeților din republicile frățești mi se pare deosebit de însemnată, pentru că arată concret cît de firesc a devenit sentimentul de a fi o familie unită, sentimentul grijii fiecăruia pentru celălalt, dorința permanentă de a se bucura de succesele reciproce și de a se mîhni pentru lipsuri...

...La congresul nostru va trebui să vorbim despre ceea ce am realizat, despre ceea ce este însemnat, să trasăm căile mersului nostru înainte...

....La congresul al doilea va trebui să vorbim nu numai despre ceea ce a avut loc în literatura noastră între anii 1934—1954, trebuie să vorbim despre întreaga literatură sovietică, despre atitudinea ei față de realitate, despre conținutul ei, despre dezvoltarea ei și perspectivele acestei dezvoltări...

...Al doilea congres unional al scriitorilor va juca un mare rol în dezvoltarea literaturii noastre, vom discuta la congres principalele probleme ale creației, vom schița noile perspective ale mersului nostru înainte. De aceea, trebuie să venim la congres înarmați, înțelegînd cu toată claritatea întreaga noastră răspundere în fața poporului, partidului, a omenirii".

„Datoria noastră față de popor"

Unele probleme ale dramaturgiei sovietice, ca problema oglindirii adevărului vieții în dramaturgie, a eroului pozitiv, a legăturii dramaturgului cu teatrul, a răspunderii dramaturgului, sînt tratate de Al. Korneiciuk *în articolul „Datoria noastră față de popor" publicat în „Oktiabr" nr. 11/1954.*

„Dramaturgia sovietică contemporană, scrie Al. Korneiciuk, nu e numai strîns legată de popor și este creată de reprezentanții lui, ea trebuie tot odată să exprime interesele fundamentale ale poporului, să ajute partidul nostru și poporul nostru să construiască societatea comunistă...

...Pentru ca dramaturgia noastră să poată satisface teatrul poporului nostru, ea trebuie să se pătrundă de adînca conștiință a sensului luptei măreție pe care partidul și poporul o duc pentru construirea comunismului...

Realismul și adevărul artei sovietice își găsesc exprimarea în crearea imaginilor tipice. Caracterul omului va fi viu și concret în dramă atunci cînd autorul va generaliza în el anumite fenomene. Despre aceasta vorbea mereu Gorki...

...În legătură cu problema adevărului vieții, se naște, firește, problema eroului pozitiv. Consider sterilă discuția despre erou ideal. Crearea unui erou ideal ne poate numai îndepărta de la rezolvarea problemelor arzătoare ale vieții în literatură. Trebuie să creăm imagini ale unor eroi vii și nu ideali. Cînd Hugo, Schiller sau Lermontov cereau prezentarea unui erou ideal, pentru ei aceasta avea un mare sens social. Imaginile ideale le erau necesare, pentru a provoca la oameni dorința de a fi mai buni decît sînt în realitate. Scriitorul sovietic caută în viața însăși imagini demne de a fi imitate, și le găsește. El creează nu eroi „ideali", ci chipuri care pot deveni pentru noi un ideal...

...Ajunge să ne închipuim, fie numai pentru o clipă, că literaturii sovietice îi trebuie zugrăvirea unor eroi ideali, și un gen ca dramaturgia va trebui imediat să piară. Un om ideal n-ar putea manifesta însușiri necesare unui erou care duce o luptă activă, dar complexă, în conflictul piesei. Piesa ar pierde dramatismul, conflictul ei ar deveni născocit și ar apare și dispare nu după logica vieții, ci după voința autorului. Nici un actor n-ar dori să joace pe eroul ideal, pentru că ar fi semănat pe scenă cu o schemă mobilă, lipsită de carne și sînge".

*„Noi, dramaturgii, nu trebuie să uităm că o piesă nu trebuie să fie numai vie, ci și scenică, adică, ea trebuie să se dezvolte și după

IN SPIRITUL FRĂȚIEI

Acest titlu nu l-am inventat eu. Mi l-a pus în față un prieten gazetar, zicîndu-mi:

— „Iaca un titlu pentru un articol serios!"...

Mă uit acum la titlu și mă gîndesc cu ce să încep, căci e amețitor cît de multe se pot așterne sub un asemenea titlu.

Aș putea să scriu despre minunata unitate frățească a popoarelor Uniunii Sovietice multinaționale, sau despre frățietatea credincioasă în veci a popoarelor chinez și coreean. Aceasta este un simbol al nezdruncinatei fraternități, născută în luptă, a proletariatului din lumea întreagă. Spiritul acestei fraternități a îndemnat pe muncitorii francezi, olandezi și italieni să arunce în mare armele tîlhărești, fabricate pentru asuprirea popoarelor coreean și vietnamez. Ideea aceasta a făcut-o pe Raymonde Dien să pună cu trupul ei stavilă trenului fabricanților de moarte și tot ea a înflăcărat inima poporului nostru atunci cînd am trimis daruri popolului coreean. Și, în legătură cu acest spirit de fraternitate, îmi vine în minte o știre citită deunăzi. In Germania Occidentală, ațițătorii la război angajează bandiți care să distrugă valorile de artă, uzinele și alte roade prețioase ale muncii umane de veacuri din Germania de Răsărit. Mi se oferă, aproape mi se așternă sub pană, numele celor patru ostași sovietici, care, în spiritul fraternității, cu riscul vieții lor, au salvat recent de la foc una din cele mai valoroase construcții istorice ale Germaniei, palatul de iarnă din parcul Sans-Souci, din Potsdam.

Acestea și alte sute și sute de imagini și gînduri asemănătoare, care toate se potrivesc sub acest titlu, îmi vin acum în minte.

Despre ce să scriu?

Mă uit la titlu și, aproape pe neobservate, îmi răsare, din depărtarea a vreo treizeci de ani, un tablou de odinioară și, odată cu el, cald și dureros ca sîngele viu din rană, țîșnesc aievea amintirile.

S-a întîmplat în primăvara lui 1925. Împreună cu părinții mei, ne părăsisem locuința din subsolul cu șobolani al hotelului New York din Cluj, cu nădejdea că la București ne vom putea încropi un rost, ca să ieșim întrucîtva de sub talpa vieții.

Dar mărunță era tulpina speranței noastre, răsărită în beci, căci pe vremea aceea n-avea pe unde crește.

La București viața ne-a împrăștiat pe care încotro, iar eu, ajuns la un băcan, am încăput de-a binelea sub călciiul ei, astfel încît viața mea fragedă, abia intrată în al șaisprezecelea an, se și pornise să se ofilească.

Tata lucra la fabrica de ciocolată Suchard. Mama făcea serviciu la un boier, pe nume Gheorghiade, cu soție și soacră unguroaice și care se prietenea cu mulți capitaliști maghiari, de parcă erau frați buni, dar al cărui fecior, — cam de o seamă cu mine — s-a exprimat în fața mamei, cum că nu vrea s-audă cuvînt în ungurește, iar pe mine, ca slugă și ca maghiar, mă ura îndoit.

Nu există un frig mai aprig decît acela care te pătrunde cînd simți că n-ai un frate și, vai, cît mă mai pătrundea pe mine în vremea aceea. Munceam peste puteri și doar din partea vînzătorului mai aveam parte de oarecare căldură. Dar și asta numai seara, la culcare, căci ziua, vrînd-nevrînd, vînzătorul era furios pe mine. Poate chiar mă ura, bietul de el, căci atunci cînd eu nu puteam face față, trebuia să facă el treaba în locul meu. Mi-amintesc de el cu gînduri bune, căci, chiar dacă a fost să-mi poarte ură uneori, nu era vina lui, ci a lumii de atunci.

Lumea, care l-a făcut pînă și pe tata să mă urască.

Mi-era tată bun și eu singurul lui copil și totuși, în ce chip neomenesc a trebuit să izbucnească cînd m-am îmbolnăvit și n-am mai putut munci.

— Acasă trebuia să crăpi — mi-a spus. Acum ce să ne facem noi?...

In acest „noi" se cuprindeau un graid în construcție și două vaci, — speranțe pe cale să se spulbere — și durerea cea mare din pricina mea.

Cît amar și cîtă durere i-a zguduit pe sărmanii mei părinți pînă s-au hotărît ca eu să mă întorc acasă, la noi în sat, unde, viu sau mort, să mă regăsească cîndva.

Urmăream frămîntările lor și, nici azi nu știu de ce, mă simțeam vinovat că nu eram destul de voinic, ca să muncesc în rînd cu ei. Apoi, cuprins de mustrări, în marea mea dorință de a ajuta, l-am spus lui tata așa:

— „N-am să călătoresc cu trenul decît pînă la Mediaș, de-acolo nimeresc eu acasă și pe jos." Pe tata aceste vorbe l-au pus pe gînduri. Mama-și vărsa lacrimile și mai virtos și, timp de cîteva clipe, am ascultat numai bătăile inimilor noastre.

— Drumul pot să ți-l explic eu — spuse tata, într-un tîrziu, foarte încet. Mama își ridică înspre el ochii înlăcrămați, dar, la privirea tatii, îi căzură din nou sub povara lacrimilor.

Tata știa drumul, căci bătătorise doar de sute de ori cu desaga de zile în spinare, cei patruzeci de kilometri care despart satul nostru de Mediaș.

Eu însă nu mai umblasem pînă atunci pe drumul acela.

Mi-l explică deci cu de-amănuntul. Ce s-a petrecut în inima lui mare și puternică, pe drumul pînă la gară, am văzut din faptul că mi-a cumpărat, pentru drum, o franzelă albă, mi-a cumpărat și niște cîrnați uscați, și, cînd a pornit trenul, din ochii săi albaștri, aspri, i s-au prelins pe mustață două lacrimi mari.

Vagonul era aglomerat. In fața mea ședea un țăran bătrîn din Oltenia. Era foarte slab, avea capul bandajat și privea cu ochii triști la colțul rumenit al franzelei mele, care se vedea din traistă.

Nu înțelegeam românește decît puține cuvinte, dar se vorbea acolo și ungurește și am aflat curînd că omul ieșise din spital și călătorea undeva, departe, cu bilet de tren cumpărat pe bani cerșiți.

Nu mîncase de o zi.

Cum stătea acolo, mi s-a părut mai oropsit că mine și de la acest simțămînt m-a cuprins spiritul de frățietate într-atîta, încît îmi sărîră lacrimi în ochi. Am scos franzela și i-am rupt o bucată din ea. I-aș fi dat și cîrnați, dar nu i-a primit. Nici n-a mai avut nevoie, căci au început să-l hrănească pe loc și alți călători de clasa a treia.

De aci încolo — lucru ciudat — a început să mă mai lase tristețea. Simțeam frați în jurul meu și cînd am coborît din tren, la Mediaș, în noaptea

întunecoasă, am făcut-o cu atîta strîngere de inimă, de parcă aș fi plecat de-acasă, dintre-ai mei, printre străini.

Mă înspăimînta noaptea în orașul străin, deși căutam să-mi fac curaj, zicîndu-mi că de fapt nici nu sînt atît de străin pe aceste meleaguri. Dar, în zadar încercam să-mi închipui că poate calc acum tocmai pe urmele pașilor lui tata și degeaba nădăjduiam să întîlnesc vreun consătean, căci, cît am trăit, nu mi s-a părut vreo noapte atît de înfricoșătoare și nici lumina lămpilor mai nepăsătoare...

Mergeam pe stradă... Măcar să fi fost ziua! Dar noaptea nu-mi putea folosi prea mult descrierea drumului lăcută de tata. Mergeam pe dibuite și cînd am ajuns la pod, m-am oprit de parcă fusesem vrăjit. Era tocmai podul despre care amintise tata, dincolo de el se găsea mica livadă și alăturea, drumul spre casă, iar deasupra, cerul înstelat, nestingherit de lumina felinarelor.

In livadă era întuneric și liniște sub pomi.

Am ajuns acolo.

Iarba era atît de atrăgătoare, atît de îmbietoare și totuși, în zadar m-aș fi gîndit la cină, căci gîtlejul meu, strîns de emoție, nu ar fi putut înghiți nici un dumicat.

Mi-am pus deci desaga sub căpătîi, m-am făcut ghem cît am putut și, ca să exclud lumea din afară, mă străduiam să țin ochii închiși.

O bucată de vreme îmi părea că tot pămîntul suferă de durere și, împreună cu el, mă sfîșie și pe mine aceeași durere rece.

Nici pînă astăzi nu știu cînd a încetat această senzație, dar deodată am tresărît, simțind ceva cald și plăcut în spatele meu.

Abia mijea de ziuă.

Am dus mîna spre spate și, dîndu-mi seama că lîngă mine se află un om, am închis din nou ochii și am adormit liniștit.

Cînd m-am trezit, era lumină. Era răcoare, — o dimineață stropită cu rouă bogată.

Tovarășul meu mai dormea, dar eu eram curios să-l văd și m-am întors. S-a trezit.

Un rominaș din Veit, ceva mai în vîrstă ca mine, mă privea, la început cam uimit. Pe urmă am început să ne zîmbim. Atunci încă nu știam cine și ce e — astea le-am aflat mai tîrziu, în timp ce stăteam de vorbă, mîncînd împreună franzela mea și cîrnații.

Venise să lucreze cu ziua la Mediaș, dar nu s-a putut angaja, căci au fost aleși alții, mai mari ca dînsul. N-avea nici adăpost, mîncarea și-o isprăvise, a intrat deci în livadă și, deoarece îi era frig, s-a așezat lîngă mine ca lîngă un frate.

Nu ne-am întrebat de nume nici unul; nici azi nu știu cum îl chema. El a luat-o spre oraș, în căutare de lucru, iar eu peste dealul Hulă, în direcția îndepărtatei livezi de meri pădureți de la Velt, spre satul meu.

Fiecare purta cu el căldura frățească a celuilalt.

...Dar mereu îmi vin în minte amintiri noi.

Țiu minte cum au început să bată vînturi reci peste căldura frăției noastre. Eram frați, noi, oamenii muncii români și maghiari cu aceeași soartă, dar ura domnișorilor începuse să otrăvească acest pămînt. Mi-aduc bine aminte cum au început domnii români și maghiari să ridice între noi zidul rece de gheață al șovinismului, pentru ca, peste el, să ne privim cu ură unii pe alții.

Prin asuprirea minorităților, domnii naționaliști români au creat terenul pentru naționalismul maghiar, pe care domnii unguri l-au cultivat cu credință și cu prisosință. Iar clasa muncitoare, care lupta împotriva acestor manifestări, au căutat s-o înăbușe, s-o izoleze de măsele neștiutoare de la sate.

Țiu minte, într-un decembrie de prin anii lui treizeci, cu ce furie ne-am dus noi să votăm, spărgînd cordoanele de jandarmi.

— Nu vă temeți de nimic! — ne îndemna domnia sa, boierul Pekry. — Țineți-vă dirii ca maghiari, căci domnul avocat Dr. Mutu și-a dat cuvîntul că nimeni nu va păți nimic.

Pe urmă, cînd am sosit la sediul de votare, s-au năpustit asupra noastră jandarmii și ne-au bătut. Intre timp, cei doi moșieri, Pekry și domnul avocat Mutu, petreceau prietenește, împreună, la Diciosînmartin.

Mă pun pe gînduri aceste amintiri.

Multe s-ar mai putea scrie sub titlul „In spiritul frăției", căci oare nu frăție era și ceea ce îi lega pe boierul Gheorghiade de camaradul său capitalist maghiar, sau pe Pekry de tovarășul său moșier român Mutu?

Ce deosebită este frăția noastră plină de căldură, care, de cînd e la putere în țara noastră, rodește zi de zi raporturi umane și frumuseți ale unor minunate creații...

Horváth Istvan

Zece ani de la eliberarea Albaniei

Noua literatură albaneză

La 29 noiembrie, poporul albanez sărbătorește cea de a 10-a aniversare a eliberării sale. In cursul celor zece ani poporul nostru, condus de Partidul Muncii și cu ajutorul neprecupețit al Uniunii Sovietice, a marcat succese importante în dezvoltarea economică, culturală și socială a țării.

Marile reforme economice și sociale au început să transforme înfățișarea patriei noastre. Odată cu dezvoltarea în toate domeniile economiei și culturii, progresează și literatura țării noastre, literatura realismului socialist, care a luat naștere în timpul luptei de eliberare națională, prin scrierile simple cu caracter politic și propagandistic care erau publicate în ilegalitate de către organele noastre clandestine. Alături de grenade și cartușiere, partizanii-scriitori păstrau manuscrisele lor, conținînd versuri, cîntece, povestiri, schițe și primele piese de teatru. In scrierile lor ei vorbeau despre lupta eroică a poporului albanez împotriva ocupanților fasciști și a trădătorilor de patrie.

Eliberarea Albaniei a pus în fața scriitorilor sarcini foarte importante. Mișcarea literară restrînsă, care a luat naștere în timpul războiului, trebuia — în condițiile de pace — să se dezvolte și mai mult. Cadrele noastre literare erau puțin numeroase, iar metoda realismului socialist nu era încă cunoscută în măsura cerută. Ajutorul acordat neîncetat de partid, contactul cu literatura sovietică și înființarea — începînd din octombrie 1945 — a primei organizații de scriitori, denumită Liga Scriitorilor Albanezi, au dat un impuls nou literaturii noastre.

Genul cel mai dezvoltat în literatura trecutului a fost poezia. Imediat după eliberare, poeții noștri vechi și noi cîntau lupta eroică a poporului albanez împotriva fasciștilor și slăveau elanul fără precedent al muncii de construire a noii Albanii. Tradiția și entuziasmul prilejuit de eliberare au dat posibilitate poeziei, în special poeziei lirice, să ocupe un loc foarte mare în literatura noastră nouă. Poeții Aleks Çaçi, Andrea Varfi, Kol Jakova, Luan Qatezezi, Llazar Siliqi, Mark Gurakuqi, Vehbi Bala, Vehbi Skenderi, Ismail Kadare, etc., au adus o contribuție însemnată în poezia noastră realist-socialistă. Această poezie este caracterizată printr-o tematică variată. Poeții noștri scriu despre omul nou care transformă țara, despre construcția economică și culturală a patriei, despre marile transformări sociale care au avut loc în noua Albanie, despre prietenia dintre popoare și marea dragoste pe care poporul albanez o nutrește pentru eliberatoarea sa, Uniunea Sovietică. Unul din succesele poeziei noastre lirice este poemul de Lazăr Siliqi „*Vînt primăvăratec*".

Kol Jakova a obținut premiul Republicii pentru poemul său epic „*Eroii de la Vigu*". Autorul a folosit ca subiect al poemului său un episod real din lupta de eliberare națională, în care este vorba de o faptă eroică săvîrșită în nordul Albaniei de o mică unitate de partizani, compusă din cinci oameni, care, în urma trădării moșierului din localitate, fiind încercuiți, au căzut eroic în august 1944, în ajunul eliberării patriei. Kol Jakova, în poemul său „*Eroii de la Vigu*" reflectă o pagină de aur din epopeea revoluției populare.

In ciuda lipsei unei tradiții mai puternice și proza noastră a început să producă opere noi, primele opere ale realismului socialist. Un succes remarcabil în acest gen este primul volum al romanului „*Eliberatorii*" de Dhimitër Shuteriqi, distins cu premiul Republicii. In acest volum autorul se ocupă de marile evenimente petrecute în lunile iunie—noiembrie 1941, din ziua cînd Germania nazistă a atacat în mod perfid Uniunea Sovietică, pînă la înființarea Partidului Comunist Albanez — 8 noiembrie 1941. De curînd, Dhimiter Shuteriqi a început al doilea volum al romanului, care tratează despre lupta armată a poporului albanez împotriva ocupanților fasciști. Romanul „*Eliberatorii*" de Dh. Shuteriqi este primul roman albanez al realismului socialist, căruia marele public i-a făcut o primire favorabilă.

Un alt succes al prozei noastre este romanul scriitorului Sterjo Spasse, intitulat „*Ei nu erau singuri*". Acest roman, care a fost distins cu premiul Republicii, vorbește despre rezistența țărănimii albaneze împotriva opresiunii feudale a regelui Zogu.

Proza albaneză s-a mai îmbogățit în cursul acestui an cu romanul „*Virtejul*" de Fatmir Gjata și romanul „*Drumul de la Velani*" de Kin Dushi. „*Virtejul*" are ca temă lupta pentru eliberarea națională pînă la eliberarea patriei și se distinge printr-o bună realizare a personajelor și printr-o descriere realistă a vieții de partizani. In romanul său „*Drumul de la Velani*", scriitorul Kin Dushi înfățișează drumul parcurs de țărănimea noastră în momentul actual. Autorul are meritul de a fi realizat cu succes figurile eroilor pozitivi.

Dramaturgia a înregistrat de asemenea succese importante în cursul celor zece ani care s-au scurs de la eliberare. Din cauza lipsei unui teatru profesional în trecut, noi am moștenit foarte puțin în această direcție. Crearea teatrului popular, imediat după eliberare, și reprezentarea pieselor clasice remarcabile, ca și cele ale dramaturgiei sovietice, au permis ca și acest gen de literatură să se dezvolte. In dramaturgie s-a remarcat Kol Jakova. Cele mai bune lucrări ale sale sînt: „*Halili dhe Hajrija*" și „*Pămîntul nostru*". In timp ce în prima lucrare autorul se ocupă de insurecția țărănimii albaneze împotriva ocupanților turci în secolul al XVIII-lea, în cea de-a doua, el tratează despre una dintre cele mai importante reforme economice ale puterii populare: reforma agrară. Drama „*Pămîntul nostru*" este un nou succes al literaturii albaneze. Printre operele dramaturgiei noastre noi s-au remarcat de asemenea piesele lui Bezim Levonja: „*Prefectul*", comedie de gen grotesc, în care este satirizat un prefect din Tirana în vremea ocupației fasciste și „*Marea petrecere*", al cărei personaj principal este Haxhi Qamili, conducătorul insurecției țărănești care a avut loc în Albania centrală în 1915. Mai cităm ca un succes pe scenele noastre comedia lui Fatmir Guiata: „*Tînăra fărancă*", avînd ca subiect viața unei tinere fete de la țară, care devine țesătoare de elită la Combinatul de textile „Stalin".

Scriitorii Republicii Populare Albania întîmpină cea de a zecea aniversare a eliberării patriei lor cu succese în domeniul creației literare. Simplul fapt că 130 de opere literare de diferite genuri au fost prezentate la concursul literar inițiat de Consiliul de Miniștri în cinstea celei de a 10-a aniversări de la eliberare, dovedește dezvoltarea pe care a luat-o literatura realismului socialist în noua Albanie.

Aleksander Banushi

Mîini care nu vor fi niciodată curate

— Noroc că am păstrat pentru dvs., mein Konrad, săpunul ăsta...

Desen de ROSS

CARNET

Serată literară

Sîmbătă, 27 noiembrie la orele 19 va avea loc la Casa prieteniei româno-sovietice o serată literară închinată frăției poporului român cu minoritățile naționale din R.P.R. Serata este organizată de „Igaz Szo", revista filialei din Regiunea Autonomă Maghiară a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Vor lua parte scriitorii: acad. Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Asztalos I., Mihai Beniuc, Balla Karoly, Petru Dumitriu, Horvath Imre, Horvath I., Hajdu Győző, redactor șef al revistei „Igaz Szo", Eugen Jebeleanu, Kovacs Gy., Majtenyi E., Nagy Istvan, Veronica Porumbacu, Zaharia Stancu, Sütö Andras, Szabedi Laszlo, Szemler Ferenc.

Își vor da concursul: Kovacs György, artist emerit al R.P.R., actor al Teatrului Secuiesc de Stat din Tîrgu-Mureș; Zenaida Pali, artistă emerită a R.P.R., Irina Răchițeanu-Șireanu, artistă emerită a R.P.R., Szabo Ernő, artist emerit al R.P.R., actori ai Teatrului Secuiesc de Stat din Tg.-Mureș, Ion Voicu, artist emerit al R.P.R.

Conferință despre Anton Pann

Sub auspiciile Uniunii Scriitorilor din R.P.R., vineri 26 noiembrie, orele 18, în sala „Dalles" prof. universitar Tudor Vianu va conferența despre „Viața și opera lui Anton Pann".

La Casa Scriitorilor

Joi, 25 noiembrie, orele 17, la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei 115, are loc discuția asupra romanelor pentru tineret „Marea bătălie de la lazul Mic" de Octav Pancu Iași și „Inimoșii" de Gica Iuteș.

Referatul va fi ținut de tov. Ion Hobana.

★

Miercuri, 1 decembrie ora 19, va avea loc la Casa Scriitorilor o seară închinată literaturii albaneze. Tov. Ștefan Iureș, laureat al Premiului de Stat, va vorbi despre „Literatura albaneză în anii de după eliberare".

După lecturi literare va rula filmul „Scanderbeg".

Inscripția de la Oradour

In 1944 tunurile hitleriste au ras de pe suprafața pămîntului micul orășel francez Oradour. L-au nimicit, cu setea sălbatică a urei față de popoare cultivată de militarismul prusac. De locul unde a fost Oradour-ul, francezii au ridicat un monument în amintirea celor uciși aci și au săpat în el o inscripție, ca o chemare la luptă: „Acest lucru să nu se mai întîmple niciodată". Niciodată și nicăieri. Numai că, din grija Guvernului francez, această inscripție va trebui să fie ștearsă.

In acordul cultural, semnat nu de multă vreme cu Adenauer se prevede că nimic care amintește de suferințele aduse poporului francez de către năvălitorii germani să nu existe... spre a dăuna „bunei înțelegeri dintre cele două popoare".

Dacă acordul va fi ratificat, inscripția de la Oradour va fi ștearsă, monumentul transportat într-o noapte, ca nu care cumva vreun francez să-și amintească că aci furia nazistă și-a manifestat „dragostea" față de poporul francez. Va fi ștearsă odată cu toate textele din manualele de școală care pomenesc de isprăvile celor trei războaie făcute Franței în mai puțin de un secol. Vor fi scoși din aceste manuale Guy de Maupassant, Victor Hugo, Henri Barbusse, Roland Dorgeles, care au arătat în cărțile lor ororile și moartea aduse de războaiele prusace. Vor fi eliminate poemele lui Eluard și ale lui Aragon care au amintit poporului francez suferințele, umilința, asasinatele făptuite de autorii Oradour-ului. Nu se va pomeni numele lui Gabriel Peri, Jean Richard Block și al atîtor intelectuali care au căzut victime ale ocupației naziste. Și eroicele lupte ale partizanilor trebuie să dispară din amintirea francezilor. De asemenea, cărțile lui Vercors, Freville și ale altora care au evocat aceste lupte.

Profesorii germani, prevăzuți de acest acord să vie să fie „educatorii" studenților francezi, nu vor aminti nimic din toate aceste lucruri, ci se vor strădui ca ele să fie uitate ca niște întîmplări nevinovate. Ei vor avea grija să acopere cu piei de miel, capetele rînjite de lupi care au sfîșiat în trei rînduri Franța, să fie uitate catedralele distruse, orașele sfîrtecate, regiunile pustiite. Să fie uitate Auschwitz-ul, Oradour-ul, Partidul împușcaților.

Nici un burete, însă, nu va putea șterge din sufletul francezului imaginea monstruoasă a războaielor prusace. Buretele pe care Mendès-France l-a dat lui Adenauer să șteargă aceste mărturii îngrozitoare îi va mînji fața cu sîngele sutelor de mii de francezi uciși cu armele ascuțite din nou — la adăpostul acordurilor — de noul Wermacht.

St. R.

Note și comentarii

La moartea unui mare artist

Arta Franței a pierdut recent pe unul dintre cei mai prestigioși reprezentanți ai ei. Pe pictorul Henri Matisse mort la 85 ani. „Intr-un secol al Franței — scrie cu acest prilej Aragon —, de-a lungul uraganelor și războaielor, al mizeriei acestor vremi, un om, timp de șaizeci de ani, fără nici o clintire, cu o extraordinară consecvență a artei și a geniului, ne-a dat o viziune intensă asupra vieții, o privire armonioasă cu un optimism al culorii fără precedent".

Prin arta lui plină de însuflețire și de noblețe, Henri Matisse a contribuit la dezvoltarea culturii poporului francez care a adus o mare contribuție la civilizația lumii. El a trăit mereu alături de pleiada eroică a artiștilor revoluționari, alături de Eluard, Aragon, Picasso, Fougeron, Taslitzky, alături de lupta poporului francez și a partidului său — Partidul Comunist. In omagiul pe care Partidul Comunist Francez l-a trimis cu prilejul morții marelui artist, se arăta că Matisse „a știut să se facă ecoul celor mai nobile preocupări ale contemporanilor săi și a cărui operă rămîne o onoare pentru Franța".

Este aceasta satiră?

Era foarte mult utilizată, odinioară, următoarea comparație: „Lipsit de conținut ca un duel epigramatic". Căci, prin speculareа calamburului, a unor indoielnice poante, epigrama putea cultiva, prin excelență, spiritul gratuit al umorului burghez.

Epigrama creată azi, în spiritul satirei militante, poate fi deseori întîlnită în coloanele multora dintre publicațiile noastre.

Se mai întîmplă, totuși, să citești în unele ziare și reviste epigrame care amintesc prin lipsa lor de conținut și de virulență spiritul „umorului" de odinioară.

Parafrazîndu-l pe Maiakovski, am putea spune că epigrama trebuie să fie un butoi de pulbere iar poanta, fitilul aprins. Ai găsit poanta, butoiul de

pulbere al epigramei stîrnește explozia... risetelor cititorului. Dar iată-i pe unii epigramiști ai noștri cum caută poanta:

„Hai grăbește. Arată-ți zelul
Să termini la timp tabelul.
Și-a răspuns foarte firesc:
– Peste-o oră mă grăbesc!"

(Urzica nr. 8/954)

Unde-i explozia risetelor?

Poanta trebuie extrasă din comicul situației criticate. Iată, însă, că unii epigramiști ocolesc comicul real al situației criticate și preferă să creeze ei un comic fictiv, golind astfel epigrama de conținutul ei de idei.

„Se aud pornind din mase
Rînd pe rînd voci cu duiumul:
Trebuie Dinamo 6
Scuturat numărul 1"

Un calambur ieftin, și a fost destul pentru redacția „Sportului popular" ca să publice astfel de „epigramă". Cu ce-și îndreptățește epigrama de mai sus existența în coloanele ziarului? Cu ce se deosebește ea de gratuitățile vechii epigramistici?

In goana după poantă, mulți dintre epigramiști uită că una din caracteristicile cele mai importante ale epigramei este claritatea ei. In „Urzica" mai apar însă epigrame care nu fac cinste genului.

„Au dat broșurile-n raioane
După o analiză adîncă
Dar nu în care se cultivă
Ci în care se mănîncă".
(„Urzica" nr. 9/954)

S-ar părea că epigramistul nostru ne informează despre existența a două categorii de raioane: unele care se cultivă și altele care se mănîncă. Chiar explicația care precede (broșurile despre cultura unei anumite plante au fost difuzate în regiuni unde acestea nu se cultivă) nu lămurește cum de a putut apare în „Urzica" o astfel de epigramă.

Lipsa de grijă față de epigramă se manifestă de multe ori și în neglijarea realizării versurilor. Cîte cuvinte trunchiate, cîte... „licențe poetice", evacuări arbitrare de consoane și vocale care duc pînă la crearea de cuvinte neînțelese! In numărul din 13 octombrie 1954 revista „Albina", care publică o rubrică permanentă de epigrame, de multe ori reușite, a publicat catrene la un nivel cît se poate de scăzut:

„La grîu mult la analiză
Și-napoi nici gînd să-l dea
Muncii lui nu i-ar strica
O leacă de... analiză"

Iată cum poate fi compromisă o idee frumoasă printr-o realizare lipsită de orice urmă de exigență.

In paginile publicațiilor noastre apar însă uneori epigrame cu lipsuri și mai grave. Umorul nostru nu este un umor gratuit, ci unul militant. Satira noastră demască cu tărie pe dușman, rămășițele, influențele sale, din viața noastră nouă, luptînd de pe o poziție bine determinată: poziția clasei muncitoare și a partidului ei. „Sportul popular" se face totuși ecoul unor atitudini neprincipiale, înapoiate. In numărul său din 21 octombrie, ziarul publică, sub pretextul criticării nivelului scăzut la care s-a desfășurat campionatul feminin de șah, următorul catren:

„Am fost aseară la finală
M-am dus acolo să le-admir
Nu pentru jocul lor de gală
Ci fiindcă tac cinci ore-n șir".

Asemenea catrene se publică la noi azi, cînd avem femei fruntașe în producție și savanți de frunte, artiste emerite și colectiviste fruntașe, care sînt distinse cu ordine și medalii, sînt stimate de popor. Mai e aceasta sa-

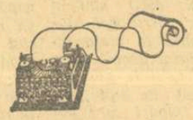

tiră? Mai e acesta umor?

Să se scrie epigrame. Demascînd cu măiestrie uritul, vechiul din viață, ele ne ajută. Să se lărgească publicarea epigramelor, dar să crească în și mai mare măsură exigența epigramiștilor în realizarea versurilor lor, să crească exigența redacțiilor pentru ca epigrame asemenea celor de mai sus să nu mai vadă lumina tiparului.

T. Caranfil

Pe marginea unui manuscris

In neînțelegerile dintre referenți, editură și scriitori, desigur că nu toate vinile sînt ale referenților...

Scriitorii nu sînt întotdeauna destul de conștiincioși; nu își refac textul singuri de mai multe ori, nu muncesc destul pentru ca manuscrisul pe care-l dau să fie la un nivel satisfăcător și nu apreciază cum trebuie munca referenților, care le citesc atent lucrările și le dau sfaturi...

Altădată trebuia să te rogi de prieteni, de mătuși și de vecini să stea să te asculte și să-ți dea un sfat... Și nu era deloc ușor să găsești acest sfat. Și cine n-a avut nevoie ca înainte de a da ochi cu cititorii — cu zecile sau sutele de mii de ochi ale cititorilor — să aibă două-trei perechi de ochi străini de manuscris?

In ce mă privește le port referenților recunoștință, căci fără ei desigur că lucrările mele ar fi avut mai multe lipsuri.

Totuși, amestecul referenților e deseori abuziv, uneori incompetent, stingaci... și citeodată chiar hazliu. Bunăoară, pe marginea unui manuscris de-al meu am găsit observații de acest fel:

— „Garoiu e un profesor pozitiv... Cel mai pozitiv... De ce tocmai el să fie burlac?"...

Furioasă, am scris desubt: „Fiindcă nu vrea să se-nsoare.

Pe altă pagină:

„De ce are Brebu mustață lată, parcă e lipită? De ce-i așa de urît profesorul Brebu? Dacă distanța dintre nas și gură n-ar fi atît de mare, n-ar avea nevoie de o mustață așa de lată. De ce să fie Brebu un om urît..?"

Am răspuns dedesubtul acestei observații: „Urît, dar simpatic. Dovadă că o fată s-a îndrăgostit de el, așa urît cum e, și l-a luat de

bărbat. Ce mai doriți?"

Sau, am găsit subliniat în manuscris:

„Elevul Rădaș a refuzat să se tundă. Și cum, de ce n-a fost eliminat?" întreabă referentul indignat.

„Nici nu l-au eliminat, nici nu l-au spînzurat", răspund pe marginea textului.

„Iovan prea nu are nici un cusur... E perfect?" întreabă ironic referentul.

„Da. Așa-i Iovan, nu-i vina mea. Eu n-am să-i lipesc nici un cusur, fiindcă nu vreau..."

Celia Serghi

Pagini mereu actuale

O carte care ar merita mai multă considerație din partea criticii și bibliografiei noastre este „Despre literatură" de Cezar Bolliac, apărută nu de mult în binevenita colecție a E.S.P.L.A., „Mica bibliotecă critică". Pașoptist de vază, pasionat tovarăș de idei și acțiune al lui Bălcescu, peregrin al mar prin străinătăți după înfrîngerea revoluției, partizan, la întoarcerea în țară, al unirii principatelor, poet peste care nu se poate trece în alcătuirea istoriei literaturii române, critic sagace și sarcastic al tentativelor reacțiunii de a transplanta literatura vremii în lună și prin stele, Bolliac a lăsat cîteva pagini de artă poetică și de considerații estetice care își păstrează, în esență, valabilitatea, după atîtea decenii de la apariție.

Mai vorbesc unii despre neputința realității prezente de a fi sursă de inspirație pentru artist? „Veacul cere înaintare — le răspunde Bolliac — propaganda ideii cel mari... Că au dulcineele ochi negri sau albaștri — atrage atenția ironic scriitorul — că este primăvara veselă sau tristă, că este cald vara și frig iarna — toate acestea le știm, le știm și fără ajutorul dumneavoastră și muza dumneavoastră se poate inspira tot așa de bine în bordeiul muncitorului și sub cortul țiganului, ca și în locașul arhanghelilor".

Vorbesc unii despre „desuetudinea" poeziei populare care n-ar mai prezenta — pare-se — interes pentru condeierii zilelor noastre.

„Trăsura însă cea mai caracteristică — atrage atenția Bolliac — care poate da o idee fiziognomistului filosof ce vrojește să studieze... o națiie oarecare, este poezia: poezia populară..."

Mai vorbesc unii despre incapacitatea colectivului de a da ajutor creatorului la perfecționarea operei sale? „O adunare de mai mulți cunoscători dă totdeauna drumul cel mai drept ideilor — răspunde Bolliac — ...un mai mare număr împreună dezbate ideile fiecărula cîștigate în parte, tăgăduiește cele greșite, dezvoltă cele sănătoase și dă suflet celor ce pot a se îndrepta..."

...Pe cînd, în aceeași „Mică bibliotecă critică" texte din experiența și gîndirea lui Eminescu, Coșbuc, Caragiale?

Gh. Budeasa

„Viața românească" nr. 10

Numărul 10 (octombrie 1954) al revistei „Viața românească" publică un fragment din „*Aventură în lunca Dunării*", noua carte a maestrului Mihail Sadoveanu. Volumul se află sub tipar la Editura Tineretului și va fi în librării peste cîteva zile.

Tot în numărul 10 al revistei apare și „*Torpilorul roșu*", frescă în două acte cu un prolog și epilog, de Vladimir Colin.

„Viața românească" mai publică fragmente din „*Mic tratat de zoologie*" de Marcel Breslașu, din poemul „*Cuvînt despre sergentul Belate Alexandru*" de Dan Deșliu și din romanul „*In orașul de pe Mureș*" de Francisc Munteanu. Versuri semnează Mihai Beniuc („*Imn*" și „*Eroii*"), Maria Banuș („*Pe dîmbul cu gherghine*"), Cicerone Theodorescu („*Voinicul*", „*Domnișorul copiază*", „*Domnișoara Brînză-Mare*"), Nicolae Labiș („*Moartea căprioarei*", din ciclul „*Fiul plaiurilor mele*"), Al. Andrițoiu („*Moșierița valahă către cățelușa ei*", „*Povestea despre distinsa doamnă Huberman*") și alții.

La rubrica „*Pe drumul realismului socialist*" Eugen Luca analizează poezia lui Eugen Jebeleanu.

Cronica literară aparține lui Ovid Crohmălniceanu și prezintă cîteva noi cărți pentru copii. La rubrica teorie și critică apar articolele: „Figura eroului pozitiv în literatura maghiară din R.P.R." de L. Fölöes și „O carte vie a zilelor noastre" (despre „Al nouălea val" de Ilya Ehrenburg) de Dumitru Micu.

Sumarul se încheie cu recenzii și revista revistelor.

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu (redactor-șef adjunct), Ion Mihăileanu (redactor-șef adjunct) Veronica Porumbacu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25 STAS 3152 — 28

BIBLIOTECA REGIONALĂ

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul I. nr. 38 — Joi 2 decembrie 1954 | 4 pagini 35 bani

Discuții despre poezie

Un oaspe neașteptat... sau tot despre eroul liric

— Cine ești tu? exclama François Villon într-o poezie, adresîndu-se unui oaspe neașteptat cu care avea să poarte, într-un moment de bilanț al vieții lui, o discuție despre probleme nu mai puțin fundamentale. Cu un asemenea oaspe m-am pomenit și eu într-o seară. Mi-a vorbit nu odată despre rudenia de sînge și cu mine, și cu epoca, și cu generația mea, și cu partidul care i-a făurit visele și faptele de arme. Nu știu dacă numele din balada lui Villon — Conștiința — stă scris și pe actul de naștere al oaspelui meu neașteptat, dar știu că în lunga noapte ce am stat de vorbă, multe din problemele poeziei mi-au devenit limpezi ca ochii săi, drepte ca spiritul ce-i luminea și pătimașe ca inima sa arzîndă... Vi se va părea curios, dar mi-a vorbit nu numai despre versurile altora, ci și despre ale mele. Și părerile oaspelui despre acest din urmă lucru, aș vrea să le aduc în discuție, nu pentru că „mi-e mai ușor să vorbesc despre mine, ca să nu supăr pe alții", pentru a cita pe „unii" confrați de aceeași vîrstă, ci fiindcă sînt convinsă că experiența unuia poate fi de folos și altora și atunci cînd este reușită în totul, și atunci cînd unele încercări nu izbutesc. O pot face fără orgoliu deoarece conștiinței îi lipsesc asemenea dimensiuni, și cu toată dragostea pentru „Prietenii mei" cărora le-am închinat și cartea, și viața.

Toate poeziile din volum au fost publicate separat, în afară de un ciclu care — trăit o viață, a fost scris dintr-o singură răsuflare și n-a văzut lumina decît în carte; e ciclul „matern". Dar din tot volumul, la consfătuiri și în corespondențe, mi s-a vorbit în special despre aceste versuri, deși nu sînt singurele despre copii (primul meu păcat literar au fost amintirile de învățătoare) și chiar între copertele aceleiași cărți vorbesc despre copile persane care orbesc țesînd covoarele prețioase și despre copii coreeni înbrățișați cu dragoste în coloniile patriei noastre. Și totuși... „Cum se face", vorba lui Mihu Dragomir, că vrînd să transmit emoția mea în toate poeziile, vrînd să fac din vers o armă pentru apărarea vieții celor ce-mi sînt cei mai dragi din cei dragi — n-am izbutit s-o fac în alte cîcluri? Cred că, fiindcă dorința și dragostea de copii au fost atît de puternice de-a lungul anilor, atît de identificate cu tot ce gîndeam și visam, încît mi-au trezit toate vibrațiile inimii, mi-au atras toate radiațiile ca într-un focar, în timp ce „Răsura" consemnează, fie și printr-o imagine, suferințele altui copil. Cînd mă gîndesc la primii pași ai pruncului, cînd îl ridic în brațe, arătîndu-i lumea eliberată ce i-o las moștenire, cînd îi vorbesc despre toate generațiile care învață gravitînd — în jurul fericirii omului — ca planetele în jurul soarelui, atunci nu transcriu fapte, ci le scriu așa cum trăiesc, așa cum respir. Sînt eroul liric.

Să nu fiu înțeleasă greșit (căci unii prieteni ai mei dacă au multe virtuți, au mai păstrat, din păcate, un păcat din vremile vechi: răstălmăcesc gesturile și cuvintele!) Tot atît fără de rezerve, de total, îi iubesc și pe copiii Coreei. Dar de ce în An-Son-Hi versurile vibrau, iar în „Colonia copiilor coreeni" strunele tac? De ce în „Mierla lui Ilie Pintilie", în „Lungă stradă Clopotari", ori în „Cojoacele" eroul intră în inimi și prin poezie, în timp ce în „2 Februarie" rămîne în filele cărții și nu creează între vers și suflet acel pod nevăzut fără de care o poezie nu există? În ambele cazuri e vorba de aceeași temă, de aceeași atitudine politică, limpede, răspicată, de același autor, de același sentiment și totuși de două rezultate diferite. Fiindcă tema singură nu dă încandescența unei poezii, oricare ar fi tratarea ei. În An-Son-Hi legătura între mine și dansatoarea căreia mă adresez e mai mult decît o afinitate electivă. O simt ca pe o soră atașată, îi vorbesc ca unei surori. În „Colonia copiilor coreeni" sînt încă reporter. Alt exemplu: „Mierla" are mai multe stîngăcii și — vai! — asonanțe, decît „2 Februarie" sau „Lîngă linia ferată". Și totuși, în cîntecul ei Pintilie trăiește mai mult decît în propria casă de lîngă drumul de fier și chiar decît în mijlocul atelierelor, a căror furtună încă n-am izbutit s-o redau.

De ce? Au izvorît din aceeași dragoste pentru erou, pentru cauza lui și viața lui. Și totuși,... totuși eroul liric e mai mult decît un erou care iubește oamenii, el e o sinteză a multor, a nenumărat de multor experiențe de viață care-i dau capacitatea de a se identifica total cu marii eroi ai legendei secolului nostru. Spunea un poet că trebuie să vezi sute de mii de frunze căzînd pentru a putea scrie despre o singură toamnă. Și avea dreptate. Dar toamna despre care ar scrie astfel ar putea răsfrînge tot cerul și tot pămîntul, ea nu ar mai avea tonul minor și caracterul unui erou liric care se limitează la simplele impresii, fugare și neesențiale, adeseori intimiste, ci ar căuta adîncimea oricărui fenomen și ar pricepe și ar face să se priceapă tot ce e mare, înaintat, arzător, în toate fenomenele vieții. De aceea Baconski a scris un poem de o largă respirație (nu doar ca dimensiune) în „Cîntecul verii acesteia", prinzînd pulsul, am putea spune, al unei omeniri întregi dornică de pace, și de aceea eroul său liric este sub nivelul eroilor ce-l înconjoară, atunci cînd din tălăzuirea vieții, a tinereții, s-a mărginit să scrie doar despre moartea fără sens a atîtor tineri („Manifest").

Ce dă poetului capacitatea de identificare cu oamenii, ce-i dă titlul nobil de erou liric al propriilor săi eroi? N-am să pot vorbi ca învățătoare, dacă n-am fost învățătoare? N-am să pot vorbi în numele Mariei Andrei, de pildă, dacă n-am fost țesătoare la 100 de războaie? N-am să pot vorbi despre uteciștii din valea Jiului, dacă sînt originară din București? Atunci niciodată n-ar fi putut vorbi Mihai Beniuc despre Horia, nici Eugen Jebeleanu despre Bălcescu, nefiind nici măcar contemporani cu eroii lor! Or, itind „Chivăra roșie" a lui Mihai Beniuc, care se petrece cu aproape două veacuri în urmă, simți că suflul revoluției, al țăranilor lui Horia, grăiește și trăiește în urmașul lor, eroul liric care le poartă mai departe mesajul. Citind versurile despre Calea Griviței, de care sînt legate amintirile din copilărie și visele din tinerețe ale lui Cicerone Theodorescu, ai impresia că nu grăiește doar un glas, ci sufletul străzii. Și ascultînd „Fîntîna din Coreea", martora tragediilor celor mai cumplite, la mii de kilometri, simți că Eugen Jebeleanu e eroul liric, martorul ocular, rănitul și revoltatul împotriva acelui masacru fără seamăn. Exemplele sînt evidente pentru a demonstra că identificarea cu eroul nu înseamnă „trăirea materială" a vieții lui. Experiența poetului participarea sa la viață de pe pozițiile partidului, ca ostaș al partidului în zeci și sute de împrejurări, ca minuitor de condei, ca activist social, ca deputat, etc. etc. îi dau posibilitatea ca și în împrejurarea poetică 101 sau 1001, să reacționeze, să simtă și să ia atitudine, cu același puternic spirit de partid care i s-a format și călit în viață. E ca un general care, biruind în nenumărate bătălii, va ști să întîmpine dușmanul, să facă joncțiunea cu restul oștirii, oricît de grele ar fi noile circumstanțe geografice ce i se pun.

Experiența de viață, participarea și lupta pentru realizarea obiectivelor partidului, îți dau posibilitatea să pricepi prietenii și să înfrunți dușmanii, cu ura ce-o simt față de ei eroii aceleiași legende a secolului. Experiența de viață e deci o sinteză între ceea ce tu personal ai trăit și făcut și ceea ce au făcut semenii, contemporanii, tovarășii tăi de vis, de gînd și de luptă. Topite împreună în flacăra spiritului de partid, aceste elemente dau minunatul aliaj din care e făurit eroul liric autentic. Disparate, elementele nu-ți dau posibilitatea de a crea, cu toată bogăția lor, eroii înaintați. Revenind la „Prietenii mei", experiența personală (cred, depășită și îmbogățită de atunci) a împrumutat unele trăsături (dar nu toate, și poate nu cele esențiale) ale Paraschivei, ca și ale altor eroi, sărăcindu-i în comparație cu propria lor viață și cu ceea ce au dreptul să reclame ei înșiși de la poeți. De aceea, poeziile ce îi privesc sînt mai sărace și în forță, și în imagini, și în sensibilitate, și în combativitate.

De aceea Mihu Dragomir găsește atît de fericite expresii cînd dă glas suferințelor în război ale celor de-un leat cu el, și atît de sărace imagini pentru trăsăturile eroilor pozitivi (care împrăștiau manifeste ca niște porumbei, etc.). Nu i-a cunoscut îndeajuns și experiența sa nu e destul de bogată. De aceea Ștefan Iureș intuiește atît de just problemele unei tinere cîsnicii și găsește imaginea și ascuțișul satiric nimerit, iar în ce privește greva din 33, experiența sa de viață nu i-a fost încă suficientă... Înseamnă asta că nu trebuie să scrie despre grevă? Nicidecum. Dar că trebuie să-și îmbogățească experiența. Noi prețuim intențiile eroului liric, îi prețuim elanul și atitudinea pozitivă, activă față de vremea, patria și poporul său. Căci nouă nu ne e indiferent cum e eroul liric: nu ne e indiferent dacă el se simte contemporan sau este nepăsător față de problemele timpului nostru. De eroi lirici „plutitori" n-avem nevoie. A face pluta pe apa timpului, în loc de a înota, pentru a ajunge la țintă, nu e o trăsătură a omului, necum a unui caracter nobil. Dar nu ne e indiferent nici cum înoată. Un prost înotător obosește repede. Începe să răsufle greu și riscă să se scufunde. Dar, după cum nu ne e indiferentă atitudinea, nu ne e indiferent nici cum și-o exprimă eroul liric. Fiindcă tot atît de importantă pentru transmiterea conținutului, a mesajului său, pentru ajungerea poeziei la țința ei firească — la inima omului — este forma în care e exprimat mesajul. Capacitatea de a transmite adevărul este în fond măiestria artistică, aceea ce prin firea lucrurilor însăși nu poate fi despărțită de adevăr. De aceea exigența față de formă nu este formalism, ci o cerință a poeziei. De aceea poeziile lucrate superficial în volumul „Prietenii mei" nu sînt salvate prin buna intenție a autorului. De aceea, oricît suflu ar avea unele satire ale lui Andrițoiu, ideile nu se transmit sau dispar cu totul în versurile sale de mîntuială. E tot atît de important să participi la toate luptele pe care le dă partidul, făuritorul celor mai mari eroi lirici ai vremii noastre, pe cît e de necesar să intri în aceste lupte cu muniții serioase și nu cu gloanțe oarbe.

Numai astfel, mi-a spus în încheiere oaspele neașteptat, numai astfel eroul liric demn de numele, dar și de epoca ta.

Veronica Porumbacu

Grîul din banca întîia

POVESTIRE

Multă vreme după ce fusese la stațiunea experimentală de la Mărulești, Nuțu nu vorbise decît despre cele văzute acolo. Nevesti-si barem, îi impuiase capul, nu alta:

— Păi, știi tu cu ce ochean se uită agronomii la bobul de grîu? Mărește de-o mie de ori. Te uiți la grăunte și-l vezi cît o pîine!

E drept că Nuțu mai punea și de la el, dar înfloriturile adăugate izvorau dintr-o adîncă mîndrie a sa. Pe atunci nu era încă în gospodărie. Abia dăduse adeziunea. Cînd se urcase în camionul colectivei, laolaltă cu delegația, parcă-l prinsese o amețeală ușoară. Și se gîndea: „Ia te uită, Nuțule, te urci în mașină!" Unul dintre colectiviști îi spusese zîmbind:

— Da, hai, bre, odată, că nu mai ești în două luntri. Nu-ți pîrîie năgragii!

S-a urcat. Colectiva abia cumpărase camionul și plini de mîndrie oamenii glumeau:

— Dar vizitiul a dat ovăz calului?

— Are picioare de gumă armăsarul ăsta!...

— Stai, mă, să nu spargi geamul cabinei, că nu ești în căruță!

Nuțu tăcea. Nu-i venea să se amestece. El abia făcuse adeziunea și consiliul de conducere nu se întrunise încă. Dar se uita în adîncă tăcere și bucurie la camion, parcă-ar fi fost al lui. O văzuse pe nevastă-sa trecînd către cooperativă. Și nevastă-sa îi strigase de jos, îngrijorată:

— Nuțule, vezi să nu cazi!

Cum să cadă? Doar nu-i copil mic. Și se înroși la față pînă-n albul ochilor. Apoi se urcă între ei și președintele, care le spuse:

— Măi tovarăși, să deschidem ochii la stațiune, să nu zică agronomii că sîntem proști și că arătăm dosul agrotehnicii.

Nuțu se încălzi la inimă, auzind că președintele rostise „măi tovarăși". Adică îi spusese și lui. Nu-l trecuse cu vederea. Era și el de-al colectivei, cu șofer și camion, cu toți ceilalți din zgomotoasa delegație, la un loc.

— V-ați luat caiete și creioane? mai întrebă președintele.

Nuțu vîri mîna în buzunarul laibărului, pipăind capătul creionului și scoarțele caietului de „dictando" pe care le luase de la fi-su, de la Costică. Și iar simți un val de căldură aținătoare urcîndu-i-se către inimă.

In ultimul moment veni în goană lîngă mașină și Costică, făcîndu-și loc cu coatele printre ceilalți copii. Cum îl văzu, Costică îi strigă:

— Tăicuță, să-mi aduci și mie ceva d-acolo!

Lui Nuțu îi venea să spună tare, ca să întreacă zgomotul motorului:

— Văzurăți, tovarășilor? E copilul meu!

Dar camionul porni și Nuțu își înghiți vorbele. Cei opt kilometri pînă la stațiune, mașina îi făcu repede. Timp destul însă, pentru Nuțu, ca să se gîndească la două-trei întrebări pe care avea să le pună agronomilor. Vroia să arate că era și el cineva, măcar că venise la colectivă în urma celorlalți. Intîia întrebare o morfolise și-o cîntărise în el, ba ștergînd în minte vreun cuvînt, ba adăugînd altul. Vroia să născocească vorbe cît mai grele, ca un agronom, ca să vadă ceilalți că nu-i un țîrîie brîu oarecare și să se bucure că l-au cîștigat în gospodărie. Inchisese ochii și abia murmurase întîia întrebare, pe vîrful buzelor: „Stimați tovarăși agronomi, se pot născoci soiuri noi de grîu? Adică, așa... un soi... cum să spunem noi... grozav... rezistent... Da, asta-i vorba, rezistent la lipsa de ploaie și la ger?..."

Apoi deschise ochii speriat. Vecinul său din dreapta îl ghiontise, întrebîndu-l mirat:

— Dormi, bre Nuțule, în mașină?

Și pînă la stațiune, nu se mai încumetă să se gîndească la întrebările sale. Socoti că odată ajuns acolo, o să găsească el un moment potrivit să-și însemne întrebările în caiet și-apoi să vină cu ele „pac", să-i uimească pe toți. Parcă aevea se vedea înconjurat dintr-odată de mirarea celorlalți, adunați în juru-i să-i stringă mîna și să-l întrebe:

— De unde le știi p-astea, Nuțule?

Și el să răspundă simplu, ca despre un lucru cu totul obișnuit:

— Eh, mai învățarăm și noi cîte ceva...

Gîndurile îi fură însă date peste cap la stațiune. Îi luase în primire un agronom tînăr, cu sticle groase la ochelari, aproape miop. Acesta pornise să explice ca la universitate, trecînd cam repede, de la un teren experimental la altul. Vorbea, folosind cuvinte orășenești, dar lui Nuțu, măcar că nu le înțelegea pe toate, îi plăcu. Și ascultă fermecat, parcă gusta o băutură scumpă, de o tulburătoare aromă și dulceață:

— Una din sarcinile primordiale ale stațiunii noastre este determinarea, prin culturi comparative, a celui mai bun soi, a elitei, pentru regiune. De aceea, preocuparea noastră esențială este stabilirea epocii optime de însămînțat, stabilirea îngrășămintelor și cercetarea atentă a comportării plantelor în raport cu umiditatea și temperatura solului...

Ceasuri întregi l-ar fi ascultat Nuțu pe agronomul acela.

Nuțu își făcuse loc lîngă inginer. Îi simțea răsuflarea caldă în față. Îi vedea un neg, pe obrazul drept, sub rama groasă a ochelarilor și se gîndi cu uimire că inginerul trebuia să fie tînăr de tot. Nuțu își scosese caietul și creionul. Vroia să însemne cele ce auzea. Chiar își însemnase două cuvinte: „grîu" și „Bărăgan", dar pe urmă, înfrigurat să asculte, uită cu totul de caietul pe care îl făcuse sul și-l strîngea în răstimpuri, parcă vroia să-l rupă.

Inginerul povestea acuma despre ultimul soi de grîu al stațiunii:

— Bărăganul era un grînar care dădea abia patru-cinci sute de kilograme la hectar. Zeci de soiuri împînzeau cîmpia asta de la Lehliu pînă la Feteești, de la Dor Mărunt la Călărași. Atunci, stațiunea a pornit lupta. A ales din zecile de soiuri numai cîteva. Și-am semănat grăuntele de grîu în șiruri alăturate. Ca la școală. Așa cum așezi copiii în bănci. Aici elevii școlarii. Aici elevii din clasa-întîia. Acolo, cei mai măricei. Același soare le-a încălzit. Aceleași vînturi le-au bătut. Iată, aci, în șirul acesta, e soiul de grîu care nu se teme nici de uscăciune și nici de ger! E grîu de toamnă. Săptămîna trecută l-am însămînțat și a dat colț... În toamna viitoare vă trimitem grîu din acesta să însămînțați. Îl trecem la cultura mare. Grîul ăsta va cuceri tot Bărăganul!

Nuțu era chiar la marginea stratului. Se aplecă și trecu palma ușor peste peria scurtă și deasă a firelor verzi.

Apropie două degete și vru să smulgă un fir, dar cineva din spatele său îl opri.

— Nu-l rupe bre, ce-l rupi?

Se ridică rușinat, dar inginerul îi spuse zîmbind:

— Nu-i nimic... Lăsați-l să se uite bine...

Apoi se adresă tuturor:

— Aveți de pus vreo întrebare?

Nuțu tresări. Își aduse aminte de întrebările sale și se strecură spre marginea cercului de oameni, să-și însemne în caiet măcar una din întrebări. Găsi o bancă și se așeză. Auzea ca pe-un zvon depărtat vorbele celor din delegație. Apoi se mutară mai încolo și, îngrijorat să nu se piardă de ceilalți, Nuțu veni lîngă ai săi. Cu toții se opriră în fața unui șir de porumb. În adîncura vîntului tomnatic, frunzele uscate foșneau ca niște bucăți de tablă. Nuțu își făcu loc iar în primele rînduri. Era nerăbdător să-și spună și el cuvîntul, să dovedească într-un fel că și el e acolo, isteț și iscoditor, nu ca o momîie. Dintr-odată privirea îi căzu asupra știuleților de porumb din fața sa. Și uimit, chiar rușinat de ceea ce văzu, întrebă în grabă, parcă să nu-i ia altul vorbele din gură:

— Tovarășe agronom, dar ce elită-i asta?

Și arătă cu mîna întinsă, înspre un știulete atacat de mălură.

De bună seamă că inginerul vorbise și el despre ceva, dar Nuțu nu mai auzea. Se ridicase în picioare și privea cu mîndrie și uimire știuletele de porumb, cu boabe mari, rotunde, ca niște mărgele de sticlă, cu vîrfuri ascuțite, ca niște ace.

Petru Vintilă

(Continuare în pagina 3-a)

Calendar pentru VOLTAIRE

1694. Toamnă. Sfîrșit de veac clasic. Și poate chiar începutul sfîrșitului unei lumi. Se clatină parcă ceva în fundul pămîntului. Războaiele de jaf ale bătrînului rege Ludovic găsesc în Europa rivali mai hrăpăreți. Întăuntrul țării, tobagul robotește într-una, biată ființă arsă de soare și sleită de muncă, pe ogorul seniorului. Iar clerul și bigoții uneltesc fără încetare. Janseniștii de la Port-Royal sînt urmăriți, împrăștiați, distruși. Hughenoții — negustori, meseriași și cărturari — apucă drumul pribegiei. Și prea cucernica doamnă de Maintenon îi mînă din umbră pe infricoșatul „Rege Soare". Edificiul monarhic e puternic încă, desigur. Dar parcă s-a știrbit ceva din „veșnicia" lui. Jur-împrejurul cîtadelei feudale, în afara fruntariilor țării, prin Olanda sau prin Englitera, oamenii gîndesc altfel și cutează să înfrunte sfînta teologie. Unii susțin că tot ce știe omul nu-i dat de dumnezeu, că el le află pe calea simțurilor, din lumea asta care ne înconjoară; alții, că regii nu au doar drepturi, ci și îndatoriri față de supușii lor; alții, infine, mai îndrăzneți pentru o clipă, lasă să se-nțeleagă că poporul are dreptul de a-și dobori tiranii... Oamenii aceștia se numesc Locke, Toland, Bayle, Racine sau La Bruyère. Sînt englezi sau francezi, poeți de curte, moraliști sau filozofi, dar pe toți îi însufletește deopotrivă aceeași ură, și-aceleași năzuințe. Clasa din care se trag era tînără pe-atunci și dornică de a înfringe opresîtele vechii lumi feudale. Și secolul ce i se deschide în față îi pregătește ani grei de luptă și de frămîntări.

In zilele acelea, la 21 al lui noiembrie, în casa notarului Arouet, vede lumina zilei Voltaire.

1706. In castelul Temple al ducelui de Vendôme se întîlnesc adesea oameni cutezători, care discută despre suflet și trup, despre regi și popoare, despre viață și rosturile ei. Ninon de Lenclos, Chaulieu, La Fare, Servien sînt liber-cugetătorii ce-l fac pe tînărul François-Marie Arouet să uite neroziile învățate la iezuiți și-i pun în mînă eseurile lui Saint-Evremond, exegeza biblică a lui Richard Simon, Dicționarul lui Bayle...

1717. Trec anii, și în François-Marie se înfiripează tot mai mult dragostea de viață și disprețul pentru tot ce-i vechi, și răsuflat, și josnic. Versurile lui Arouet sînt îndrăznețe și, uneori, țintesc prea sus. Ele îl duc de-a dreptul la Bastilia, de unde tînărul fiu al notarului de la Châtelet iese după un an cu o tragedie gata scrisă, Oedipe, și cu un nume gata făurit pentru posteritate: Voltaire.

1725. Un cavaler înfumurat și fanfaron — ca toți nobilii din vremea aceea — își bate joc de tînărul poet și refuză să se înfrunte în duel cu un burghez nepricopsit. Ba chiar obține de la rege poruncă de întemnițare. Voltaire e închis a doua oară. Dar gîndul său este departe, spre Anglia, unde va pleca.

1734. Reintors în Franța, Voltaire nu mai e tînăr. Mintea lui s-a copt. A văzut multe, a citit mult. Bacon și Locke, Shakespeare și Swift i-au fost maeștri. A cunoscut legiuirile străine și bunăstarea negoțului, libertatea gîndirii și cumpătarea moravurilor. Scrisorile engleze povestesc pe larg despre toate acestea, spre a înfiera nelegiuirile din Franța feudală, din Franța în care țăranii și orășenii gem sub călcîiul nobilimii.

Istoria lui Carol al XII-lea *arată ce se întîmplă cu regii dornici de cuceriri nesăbuite, ce duc poporul la pieire, iar* Henriada *glăsuiește împotriva fanaticilor ce împing la ură și fac ca frații să se ucidă între ei.*

In anul 1734, Voltaire e un spirit de temut. Parlamentul, cenzura și abații se năpustesc asupră-i, îi ard și-i condamnă opera, îl blestemă și-l amenință. Dar glasul cel nou al adevărului se ridică, ca și minia neînfricată a poporului și nimeni și nimic nu-l poate stăvili.

Vin apoi, rodnic, zilele de la Cirey. Tratate de filozofie, lucrări de știință, poeme, tragedii — toate vădesc în acea vreme maturizarea ideilor sale. Raționalistul Voltaire se întreabă atunci dacă spiritul nu e cumva o însușire a materiei; moralistul Voltaire cîntă, în Omul de lume, *binefacerile civilizației, ale luxului și progresului industriei omenești; deistul Voltaire înfierează fanatismul religios în* Mahomet. *Autorul de tragedii sparge tiparele învechite ale esteticii clasice și aduce pe scenă fantomele shakespeariene, decorul exotic, subiectele naționale ale Evului Mediu...*

1750. An de mare cotitură în istoria veacului. O nouă etapă se vestește, de luptă socială aprigă, de luptă ideologică îndîrjită între tagma privilegiaților și masele „stării a treia".

Voltaire este la Potsdam. La curtea lui Frederic al II-lea, în care crede că a găsit pe „suveranul luminat", mult așteptat de filozofi și care n-avea să se afle niciodată... Decepția-i cu atît mai crudă cu cît acela pe care-l numea un „Solomon al Nordului" îi apare în toată trufia lui meschină, un rege despotic și ambițios...

Istoria l-a învățat pe Voltaire cît rău aduce monarhia omenirii, și cîtă negură răspîndește biserica în lume. Și „sfetnicul monarhilor" se hotărăște să renunțe la gloriile deșarte...

1755. Lîngă Geneva, la „Délices", filozoful gustă din plin farmecul singurătății creatoare. E vremea minunatelor povești: Zadig, Candide, Micromégas... E vremea cînd Voltaire zeflemisește prostia și strîmbătatea orînduirii celei vechi, în care sînt stăpîne răutatea și înșelătoria. Nicicînd prejudecățile și dogmele nu și-au găsit un inamic mai aprig.

1762. Cu fiecare an ce trece, lupta devine tot mai grea. Tezele filozofiei celei noi, burgheze, se ciocnesc, la tot pasul, de rugina doctrinei catolice, pe măsură ce lumea feudală se descompune încet dar sigur... Parlamentul, cenzura, Sorbona, tot ce-i învechit, se năpustesc asupra celor ce cred într-o lume mai bună. În primăvara acelui an, bătrînul negustor Calas, un protestant învinuit de jonatism, e ars pe rug... Doi ani mai pe urmă, un alt burghez, Sirven, e condamnat pentru aceleași pretinse vini. Un cavaler, La Barre, este decapitat, în 66, pentru a nu se fi supus ritualului catolic... De la Ferney, unde s-a așezat la bătrînețe, se aude atuncea iarăși glasul patriarhului Voltaire. Scrisori, memorii, pledoarii se înmulțesc pentru a dovedi nevinovăția celor condamnați, pentru a le cinsti amintirea și a demasca adînca mîrșăvie a „justiției" feudale. Tratatul despre toleranță e, în acele zile, un act de acuzare și totodată un imn al libertății de credință. Slova filozofului nu a rămas literă moartă, n-a fost o speculație gratuită. Acțiunea practică, lupta pentru salvarea unor năpăstuiți vin, așadar, să întregească, pilduitor, sensul propagandei voltairiene.

1764. Mai mult decît oricînd bătrînul filozof se simte tînăr și în stare să izbească fără preget concepțiile anchilozate, retrograde... Dicționarul filozofic *concentrează întreaga luptă de idei pe care Voltaire o dădea, de ani și ani, împotriva idealismului dogmatic, a superstițiilor și fanatismului.*

1776. Reluîndu-și lupta neîncetat, cel care fundamentase concepția raționalistă a istoriei, dezbărînd-o de fumurile teologiei, dă Biblia însfîrșit explicată, spulberînd miracolele și frica de divinitate.

1778. Și iată apoteoza care vine cu toată împotrivirea unui regim ostil. În Parisul tinereții sale, se reîntoarce patriarhul... Poporul îl cinstește pe apărătorul lui Calas cum nu o mai făcuse niciodată pentru nimeni. La 30 mai, impovărat peste măsură de ani, de suferințe, dar și de glorie, Voltaire se stinge cu ochii ațintiți spre viitor.

„Ferice de cei tineri, căci vor vedea atîtea lucruri minunate", spusese el cu ani în urmă.

1789. Și Revoluția n-a întîrziat. A venit măturînd din calea-i parlamentul, clerul, Sorbona, pe nobili și pe rege. Poporul din Paris a luptat atunci pentru o lume mai bună, care i-a fost din nou răpită de cei ce se închinau Măriei Sale banul. Dar lupta lui n-a fost zadarnică, căci ea a plămădit, din suferințe milenare, chezășia victoriilor de mai tîrziu.

1791. In Franța revoluționară, cel care trebuise să fie înmormîntat în pripă, ca un nelegiuit, a fost adus să odihnească în templul gloriilor națiunii, la Panthéon, lîngă Rousseau. Așa știa poporul să-i aducă prinos de mulțumire și de slavă celui care fusese, ani de-a rîndul, apărătorul lui cel mai viteaz. Crezînd în om și în progresul său, în mersul lumii înainte, spre un viitor mai bun, Voltaire a lovit în tot ce se punea în calea acestei fericiri, — în regi, în superstiții, în nedreptate și în abuz.

1954. Și amintirea lui e astăzi scumpă popoarelor tocmai pentru că fapta și gîndul său au fost în acea vreme, de-atîtea ori, adevărat îndemn la luptă, și-adîncă prețuire a vieții. Alături de cei sărmani și asupriți, Voltaire și-a cîștigat prin ei tăria și gloria adevărată.

Valentin Lipatti

In preajma celui de al doilea Congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici

Arma cu cea mai lungă bătaie

Cine umblă astăzi prin orașele și prin satele noastre și are ochi să vadă, acela poate să confirme din nou și din nou cu cîte valori minunate ne-am îmbogățit în acești zece ani de libertate. Cîte frumoseți noi, mai demult necunoscute, au început a străluci în viața poporului romîn, care a pornit acum zece ani pe drumul renașterii sale naționale și care azi înaintează pe acest drum cu pași siguri, alături de fratele său mai în vîrstă și mai călit în lupte eroice, — poporul sovietic.

In aceste zile cînd ne apropiem de marele eveniment al vieții literare mondiale — cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici — nu numai noi, scriitorii, ci cu toții, muncitorii și țăranii, milioanele de oameni simpli, trecem din nou în revistă tot ce ne este scump, frumos și nou în viață, tot ce ne vorbește despre viitor; simțim și spunem: „Este oare vreo pană în stare să descrie întreg, pe deplin tot ceea ce înseamnă pentru noi ajutorul sovietic — material și ideologic? Ar putea cineva să măsoare cîți metri cubi de pămînt a urnit acest cuvînt frumos — ajutor—, în vuietul citor tractoare se aude acest cuvînt, cîți pereți de școli, instituții de cultură și de locuințe muncitorești au fost cimentate cu el? Mașinile pot fi numărate, chiar și firele de bumbac pot fi măsurate. Cifrele multor statistici pot vorbi despre ajutorul material. Nu există însă statistică în stare să cuprindă tot ce am primit și primim neîncetat de la poporul sovietic pe tărîmul ideologic".

Schimbarea pe care cartea sovietică — romanul, poezia și dramaturgia sovietică — o provoacă în conștiința sutelor și miilor de muncitori, nu poate fi exprimată statistic. (Drumul apelor proaspete ce se varsă în mare nu poate fi urmărit decît pînă la gura fluviilor). Ideile nobile, aduse de aceste cărți în conștiința poporului nostru, devin forțe materiale și pulsează în munca minerului, a lăcătușului, a plugarului, în minunatele fapte ale stahanoviștilor și ale fruntașilor noștri. De multe ori vorbim sau scriem despre acest adevăr: cartea sovietică este o adevărată armă în mîinile muncitorilor noștri, o armă de luptă de care, mai demult, orînduirea burghezo-moșierească a căutat să-i țină departe și să le-o răpească. Cu zece ani în urmă cartea sovietică, și în general literatura marxistă, era un luptător mult vînat în această țară.

Sînt deseori citate la noi cuvintele lui Serafimovici: „Aparțin acelui detașament a cărui armă are bătaia cea mai lungă: sînt scriitor sovietic". De teama acestei arme cu tir lung tremurau capitaliștii și moșierii și nu întîmplător încasa muncitorul tot atîtea palme pentru purtarea unei arme fără permis, cît și pentru citirea unei cărți sovietice. Luptătorul în trecut gonit — cartea sovietică — a devenit azi, sub regimul democrației populare, tovarășul și ajutorul nostru drag, sfătuitorul și educatorul nostru. O adevărată armă cu tir lung. Cărțile lui Gorki și Maiakovski, Șolohov și Fadeev, Tihonov și Surkov și ale atîtor alți scriitori sovietici pot fi găsite în cel mai îndepărtat sat.

Colectivistul, ce depune eforturi în crearea unor noi tipuri de plante, spune cu ochi scînteietori: „Asta am învățat-o de la Miciurin, am studiat poemul lui". (In satul Csikkarc, stînd de vorbă cu un țăran miciurinist, care vroia să-mi sublinieze însemnătatea unei cărți abia citită, a marelui savant sovietic, a spus: „Aceea nici nu este carte, tovarășe, ci un adevărat poem!" Da. Poemul eroic al omului care a biruit legile oarbe ale naturii).

Unul din ziarele capitalei a primit nu de mult, următoarea depeșă de la un difuzor de presă dintr-un sat: „In caz de publicare articol Ehrenburg, rog totdeauna 100 exemplare în plus". Unul din corespondenții revistei unde lucrez eu, „Falvak Népe", a scris astă iarnă redacției: „Ne-am hotărît să formăm o gospodărie colectivă. Lupta este grea și înaintăm încet. Procurați-ne urgent 25 de exemplare din romanul tov. Șolohov „Pămînt desțelenit".

Oamenii sovietici locuiesc la mii și mii de kilometri depărtare de noi pe întinsele pămînturi ale marii patrii sovietice. Și totuși a avut dreptate acel responsabil cultural de la o fabrică din Orașul Stalin, care, odată, într-o cuvîntare a spus așa: „Oamenii sovietici locuiesc într-adevăr departe, și totuși ei trăiesc aici, alături de noi, prin cărțile scriitorilor sovietici, prin minunații eroi ca Davidov, Pavel Korceaghin, Oleg Koșevoi, Voropaev și alții. Acești eroi trăiesc aici în inimile noastre; să le urmăm exemplul, să fim ca ei". In patria noastră se clădesc mereu noi fabrici, școli și locuințe muncitorești. Paralel cu acestea crește și se întărește și constiința nouă, socialistă, a poporului nostru. Formarea acestei noi conștiințe ne-ar fi de neînchipuit fără ajutorul cărții sovietice. Literatura și știința sovietică ne aduc un ajutor nemăsurat în construirea socialismului. Această literatură este exemplu de urmat pentru literatura noastră. Tot ce s-a creat prețios, trainic, de către scriitorii noștri în anii democrației populare nu poate fi despărțit de influența creatoare a literaturii sovietice.

Intîmpinăm cu emoție cel de al doilea Congres al scriitorilor care au pus în mîinile oamenilor asemenea arme minunate. In librăriile Bucureștiului, în vitrinele luminate cu neon, zi de zi vin noi și noi cărți sovietice, cărți care vorbesc despre lupta eroică în construirea comunismului; despre munca, forța de nezdruncinat, dragostea de patrie a poporului sovietic: cărți care slăvesc bucuria omului eliberat din lanțuri, dragostea lui de viață, minunatele sale creații; cărți care vestesc că pacea va învinge forțele negre ale războiului pe întregul glob pămîntesc.

Aducem din toată inima mulțumirea noastră autorilor acestor cărți minunate!

Sütö András

LAUREAȚI AI PREMIULUI DE STAT

SZEMLER FERENC — MIHAI DAVIDOGLU — SUTO ANDRAS — SILVIAN IOSIFESCU — TUDOR ȘOIMARU

Stima pentru propriul talent x)

Personalitatea unui poet nu se poate desluși înșirînd doar temele cărora poetul le acordă prioritate, ci înregistrînd „sensibil ca un seismograf" reacțiile proprii, originale, ale cîntărețului față de temele ce le socoate mai aproape de sensibilitatea sa, viziunea lui specifică artistică.

Judecînd din punct de vedere strict tematic, originalitatea lui Nicolae Tăutu este greu de surprins. O trăsătură dominantă a creației lui Tăutu este preocuparea pentru viața nouă a armatei noastre populare. Dar poetul are predilecții multilaterale: întîmplări dramatice și evenimente cotidiane, mărunte în aparență, alături de poezii pline de o gingășie realizată cu mijloacele unui umor blînd, unei ironii ușoare. Ceea ce formează edificiul poeziei lui Tăutu este ancorarea în anecdotica precisă, concretă, multe din poeziile sale fiind și lirice și epice în același timp. Cînd se îndreaptă spre evenimente dramatice, timbrul poeziei nu capătă accente tragice, solemne — emoția pare calmă, aspră, ostășească, dar nu lipsită de profunzimi. „Temperatura" dramatică a poeziei este mai scăzută decît cea sugerată în mod evident de tematică, de întîmplarea aleasă. Cînd faptele, evenimentele sînt — ca să ne exprimăm metaforic — în flux, timbrul poeziei, intensitatea sa se află în reflux. Aceasta e departe de a fi o imperfecțiune; prezentarea calmă, înșelătoarea detașare a poetului, dau versurilor sale frumusețe discretă și originalitate.

Spuneam că Nicolae Tăutu e un poet al faptelor precise, certe — un fel de cronicar (în sensul propriu al cuvîntului) al evenimentelor petrecute cîndva, al evenimentelor ce se desfășoară astăzi în țara noastră. Găsim la Nicolae Tăutu o anumită timiditate și pudoare în exprimarea sentimentelor. De pildă pornind de la o întîmplare plină de semnificație, în poezia „*Mama*" Tăutu sugerează cu finețe și înțelegere chipul unei femei care trăiește mîndria de a-și vedea fiul său muncitor, exploatat în trecut, purtînd astăzi epoleți de general. Conform temperamentului său poetic, Tăutu surprinde anumite stări sufletești. Sfiala femeii de la țară — neobișnuită să aibă de-a face cu autoritățile înalte, — discreția în dezvăluirea mîndriei sale firești, se împletesc cu nobila modestie a femeii care găsește în frumusețea morală a fiului suprema recunoștință la care jinduiește:

„Dar are timp?... Mai bine lasă,
Îl voi privi de-aicea doară,
Așa cum îl priveam și-acasă,
Cînd ucenic pleca la gară..."

Nicolae Tăutu publică în ultimul său volum cîteva versuri satirice din care reiese evident că poetul a învățat mult din tehnica lui Topîrceanu. E surprins inteligent destinul unui „fost", ce socotea că toată prosperitatea financiară îi e hărăzită „pentru veșnicie". Personajul nu mai e în viață; prezența sa ne e sugerată de o statuie care a supraviețuit mai mult decît modelul său. „Capătă măreție de simbol" întrevederea dintre statuia domnului cu monoclu (domnul cu monoclu, nebizuindu-se pe recunoștința posterității, și-a ridicat-o singur) cu o altă mărturie a gloriei sale trecute — întrevederea desfășurată în cadrul unui decor „însalubru":

„Și în amurg, coincidență
Cu o postumă reverență,
În duba ce cără gunoi
S-au întîlnit iar amîndoi:
Un domn în frac și cu monoclu
Care a stat cîndva pe soclu
Și o inscripție cenușie:
„Jannettei... pentru veșnicie..."

Volumul lui Nicolae Tăutu nu poate fi apreciat însă în ansamblul său ca un succes al poetului. Personalitatea poetului în ce are ea mai bun se resimte din păcate în puține din versurile publicate. Majoritatea versurilor poartă pecetea neglijenței, sînt lucrate pe baza filozofiei „merge și așa" despre care vorbea Marcel Breslașu în recentul său articol. Credem că sînt o serie de cauze care l-au dus pe poet în acest impas și asupra acestora am vrea să insistăm.

Nicolae Tăutu e un poet-reporter. Dar faptul că se inspiră din realitatea concretă nu-l scutește de obligația de a avea fantezie, de a sensibiliza artistic realitatea. Crezînd că imaginația artistică nu își găsește rostul în zugrăvirea unor fapte autentice, poetul ajunge numai să „rimeze actualitatea", să ne transmită documente istorice, biografii de oameni în versuri străine de emoții puternice. Bazîndu-se prea mult pe anecdotică și încă pe una șubredă, săracă, uitînd că poezia înseamnă trăire și cugetare, interpretarea faptelor și nu redarea lor searbădă, cititorul caută zadarnic să întrevadă sensibilitatea și originalitatea poetului. Tăutu se prezintă de multe ori cititorului cu o inovație penibilă: cronici rimate liricoepice. Din păcate asemenea cronici năpădesc volumul, dîndu-i trăsătura predominantă:

„La practică, sus, pe șantier
Sosesc elevii-ingineri.
Fruntaș în muncă printre ei
E utemistul Hulubei.
De mic copil a îndurat
Ca taică-su jug de argat...
Ei s-au oprit, în drumul lor
În vale, la escavator..."

(Marea prietenie)

Atitudinea pasivă, rece, indiferentă față de realitate, se manifestă nu numai prin faptul că poetul n-o interpretează și o rimează școlărește, ci și prin superficialitatea cu care privește unele evenimente.

În poezia „*Marea prietenie*" ca și în multe altele publicate în acest volum, se observă tendința poetului de a prezenta simplist realitatea, de a vulgariza o serie de idei scumpe poporului. Autorul nu întreprinde strădania de a sonda în adînc realitatea; el alege de la suprafața lucrurilor strictul necesar pentru ca poezia să fie apreciată drept „publicabilă". Nu de puține ori, tot ce în viață este profund, complex, adînc, răscolitor, poetul îl înfățișează în cîteva trăsături generale. În laboratorul creației se petrece un proces de simplificare a vieții oamenilor, a sentimentelor lor.

Poetul nu știe să-și folosească bine paleta. Luminează prea mult ceea ce este secundar și estompează ceea ce e important, hotărîtor. În poezia „Ora de sport", poetul, care avea drept subiect moartea eroică a unui ostaș, nu luminează înalta lui frumusețe morală, ci accentuează în mod arbitrar și fals pasiunea acestuia pentru sport.

În legătură cu interpretarea pe care o dă poetul faptelor de viață se mai ridică o problemă. Nu de puține ori

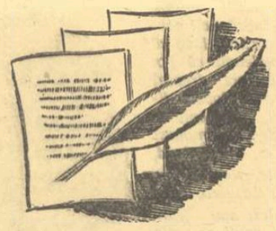

poetul uită că un fapt de viață trebuie să fie folosit poetic pentru a aduce o idee nouă artistică, pentru a ne înlesni cunoașterea mai adîncă a oamenilor. La Nicolae Tăutu există o *diversitate* de fapte și o supărătoare *uniformitate* de idei, de sentimente, de imagini artistice. Faptele de viață pe care și le-a ales Tăutu erau capabile să sugereze această variație de probleme și de sentimente, dar poetul le-a cîntat pe toate în același fel. De la o întîmplare nu se ajunge la o apreciere directă, precisă, ci la una generală, folosită apoi în toate împrejurările.

Nereușita multora dintre poeziile adunate în acest volum pornește din faptul că poetul, deși își alege frînturi de viață precise le prezintă într-o abundență de generalități. Subiect precis și tratare generală, e desigur o cale menită să ducă numai la eșecuri artistice. Priviți cum arată o asemenea poezie care a cunoscut tragedia unei asemenea erupții de generalități:

Primul voi fi dintr-un cătun,
Cu epoleți de ofițer,
Nu voi uita, drag taică bun,
Să fiu cu tine: pontonier!
...Astăzi la sport cînd alergam
M-a prins în brațe-un colonel.
Nu mi-a vorbit, dar auzeam:
„Să aveți grijă de Ionel!".

Disprețuind nuanțele și precizia amănuntului, poetul sugerează numai silueta lucrurilor, aleargă, se agită și nu se odihnește decît la umbra expresiilor vagi, diluate:

„Maria cu ochii așa cum e cerul,
O știe de mică întreg atelierul.
...Maria, Maria cu ochii cum e cerul
Zîmbind acum poartă pe planșă
echerul.

În asemenea versuri concluziile larg generalizatoare ale vieții sînt înfățișate sec și plictisitor, ca o obligație indispensabilă, dar care nu merita „chinul" unei redări artistice.

În volum se simte vizibil lucrul de mîntuială, goana după soluții facile, ieftine. Poetul crede, de pildă, că poate obține frumuseți artistice combinînd expresii firești, emoționante, cu altele seci, administrative. Dacă în satiră acest procedeu e sortit să scoată la iveală un contrast, — în lirică, poetul urmărind alte obiective, dă naștere la versuri penibile. Emoția solemnă a poeziei în loc să crească (e vorba doar despre un ostaș care și-a terfelit viața pentru apărarea patriei), e anulată; poezia capătă un sens exact invers celui dorit de cîntăreț. Poetul seamănă în acest caz cu un actor ce face oamenii să rîdă în hohote în clipa morții Julietei:

Și iscălește: Guță Popîndău".
Semnează: Săulescu Mihail.

Aceste versuri trezesc în amintirea cititorului, și nu e vina sa, versurile lui Topîrceanu:

„Amorul este un lucru foarte mare
Și iscălește: Guță Popîndău".

Cînd în loc să se întristeze, în loc să ne transmită un sentiment puternic de recunoștință pentru eroii trecutului, ne obligă să ne amintim niște versuri satirice, păcatul său în fața cititorului este deosebit de gnav.

Poetul dovedește că nu știe să folosească cuvintele potrivite, impuse de tema aleasă. Cuvinte nelalocul lor spulberă bruma de emoție pe care poetul izbutise s-o agonisească. Într-un loc poetul spune:

Doar patru rînduri... Sînge... Rom...
Citiți și admirați un om!

Aceste două cuvinte care rezumau trăsăturile eroului trebuiau să fie deosebit de sugestive ca să justifice versul al doilea. Nereușind acest lucru, cititorul privește, citește și nu știe ce anume să admire.

În cele mai multe dintre poezii, Nicolae Tăutu nu găsește pentru fiecare idee imaginea sau metafora corespunzătoare, ci folosește cîteva clișee pe care — puțin retușate — le utilizează în împrejurări dintre cele mai felurite.

Este păcat că tratînd asemenea teme importante, poetul nu are stimă pentru propriul său talent și alunecă spre o muncă meșteșugărească, lipsită de exigență și răspundere.

Nicolae Tăutu, autorul reușitului volum „*Stînca de pe Tatra*", autorul unor frumoase versuri cuprinse chiar în această culegere, putea să ne dăruie o carte adîncă, emoționantă, dacă ar fi preferat „chinurile" creației, unei munci superficiale, de „minimă rezistență". Nu o singură poezie a lui a dovedit posibilitățile lui creatoare. Așteptăm de la el să continue, cu aceeași rodnicie pe care i-o cunoaștem, drumul pe care l-a început mai de mult, al unei poezii originale, dăltuite cu truda artistului...

Teodor Mazilu

x) *Mîndrie" — 1954*

„Tînărul scriitor" nr. 9—10

Revista „Tînărul scriitor" nr. 9—10 publică fragmente din romanul „*Uzina albă*" de Francisc Munteanu și „*Balada lui Neculai Tihovschi*" de Mihai Gavril.

Poezia este bogat reprezentată. Semnează: Nicolae Stoian, Maria Găetan, Nicolae Labiș, Rusalin Mureșanu, Teodor Balș, Ștefan Iureș și Al. Andrițoiu.

Sub titlul „*Tineri constructori ai socialismului*" se reunesc cîteva portrete literare semnate de Paul Diaconescu, Ana Lungu, Constantin Slavic și Atanasie Toma.

La „Însemnări critice" Dan Costa prezintă volumul „*Cu sufletul deschis*" de Ion Brad; H. Zalis schița „*Al cincisprezecelea*" de Anton Breitenhofer și Paul Diaconescu nuvela „*Rătăcire*" de Mircea Șerbănescu.

Revista mai cuprinde articole despre activitatea tinerilor scriitori din R. P. Chineză și R. P. Bulgaria și recenzii.

Erată

În articolul „Cum să facem?" de Maria Banuș, apărut în numărul trecut al gazetei noastre, s-a strecurat o greșală de tipar, pe care o rectificăm. În fraza apărută „A susține, așa cum am făcut eu, că legătura nemijlocită cu viața", etc., trebuie citit „că legătura mijlocită cu viața" etc. (pag. I coloana 3-a).

Recenzii

Un reportaj liric despre prietenie x)

Populația nomadă a patanilor, muntenii aspri de prin defileurile munților, țăranii de pe Ind, muncitorii din Lahor, din Karaci și din alte orașe, oamenii, viața și natura Pakistanului și Afganistanului — iată lumea din care s-a născut și pe care o aduce pînă la noi ciclul de poezii „Două torente" al lui Nikolai Tihonov.

Îndată ce trece granița, poetul ne ia cu dinsul. Îl vedem cum, din văzduh, își mai aruncă odată privirea înapoi, spre cîmpiile colhoznice ale pămîntului sovietic, ca să se avînte apoi în lunga călătorie. Cînd și cînd, printre impresiile puternice pe care le culege, în muzica neîntreruptă a senzațiilor noi, tot se mai aude violoncelul adînc și lin al amintirii patriei. Într-o noapte, în Lahor, poetul e atît de impresionat de ceea ce îl înconjoară, încît e sigur că îi vor turbura somnul; dar el visează

.....o balustradă
Și un mesteacăn peste drum...
Creștea la Moscova, pe stradă

Călătoria poetului o putem înregistra aproape pas cu pas, în cronologia ei, ca într-un reportaj care își respectă regulile sale cele bune.

În primele poezii abundă încă elementul descriptiv. Poetul călător e mișcat de măreția sălbatică a crestelor muntoase, sau a singurătății care îl însoțește prin străvechiul pas al Haiberului. Se oprește o clipă în fața fortului Djamrud, semn încă viu al luptei dintre afganii liberi și armatele colonialismului englez, pentru ca apoi, ajuns în fața Indului, să-i aducă acestuia o urare caldă din partea Volgăi.

Numai după ce trece dealurile roșii de la Ravalpindi, arse de soare, poetul se desprinde din mreaja notațiilor descriptive, pentru a da primul loc oamenilor și vieții cu care se întîlnește din plin și care fixează conținutul dominant al întregului ciclu.

Tocmai de aceea poeziile care dezvoltă tema prieteniei între popoare sînt atît de izbutite.

Frumusețea rar întîlnită a locurilor pe care le străbate, liniștea nopții înstelate, măreția naturii — atîtea lucruri care pot încinta sufletul, valorează pentru poet numai în măsura în care el știe că oamenii care trăiesc în mijlocul lor îi sînt prieteni:

Frumusețea țării
Doar în vis visată.
Și păunul nopții,
Coada-i înstelată,
Toate-ar fi străine,
Toate fără rost,
Dacă mîna-ntinsă
N-ar fi fost de frate.
Inimi de prieteni
Dacă n-ar fi fost.

Cu aceste versuri începe „Prietenii", una din poeziile în care se dezvăluie, la un înalt registru, vibrînd de căldură și patetism, umanismul neasemuit al omului nou, sovietic, al cărui purtător de cuvînt este poetul.

Ochiul său scrutător caută viața, scormonește înlăuntrul ei să descopere aspectele caracteristice. Lîngă drumul mare, un țăran și nevasta lui, aplecați în genunchi, pling un tăuraș mort. În alt loc, carele încărcate trec spre curțile boierești, lanurile de orez sclipesc în soare, livezile se întind ca o curgătoare apă verde, dar lîngă cring, la malul apei

Stă sub sălcii un moșnean
Sprijinit în coate.
Poate doarme obosit...
Sau la pești dă poame.
— Nu, sahib! El a murit
A murit de foame.

(„Bogătașul")

Un muncitor e strivit sub balotul de bumbac; patronul englez, fără măcar să clipească, dă ordin să se încarce balotul, iar „vita" să fie aruncată în stepă, pradă cîinilor.

În lumea aceasta a exploatării, a foametei și suferinței, poetul surprinde însă și semnele zilei de mîine. La Kabul, unde stăpînirea a pus faruri puternice să lumineze creasta stearpă a munților din vecinătate, poetul simte cum din piatră se înalță un ris imens peste întunericul din oraș. Sub un platan, un muncitor soarbe dintr-o carte cuvîntul stalinist. La un miting, la țară, un sătean din Bunir spune că a venit vremea să ascută fierul plugului, „să are întunericul cumplit!".

Călătoria poetului se apropie de sfîrșit. Reapare peisajul, cele mai adeseori trist, dezolant, al ținuturilor pustii dinspre graniță. Cînd trece creasta Duabului, pe o vreme rece ca gheața, e tocmai ziua în care poetul își serbează nașterea. Un singur lucru e important:

Al prieteniei glas
Niciodat-să nu slăbească
Și în cel mai crîncen ceas
Mai puternic să vorbească.

(„Duab")

La capătul unui pustiu rece și nestabil, printre talazurile de nisip și petrecut de gemetele șacalilor, poetul are dintr-odată senzația că se deșteaptă dintr-un somn zbuciumat; prin perdeaua de nisip el zărește în fund șesul auriu al Termezului sovietic:

...Dar tot uitarăm, cînd Rusia
Zîmbi, lucind privirii noastre.
...Așa sfîrși călătoria!

(„Luminile Termezului")

Nikolai Tihonov încheie cu aceste cuvinte ciclul celor „Două torente". Cititorul rămîne cu imaginea vie a lumii prin care a călătorit poetul sovietic, adevărat sol al prieteniei între popoare.

Despre felul în care Victor Tulbure a realizat tălmăcirea se poate spune, fără putința de a greși, că s-a ridicat la înălțimea pe care o cerea conținutul, creînd din nou, pentru cititorul romîn, poezii ca „Prietenii", „Dealurile de după Ravalpindi", „Cutia cu țigări", „Cîntece", „Bogătașul", „Omul sfînt", „Tăurașul", „La un miting la țară" și altele încă.

Pe liniile mari ale ciclului, traducătorul a reușit să se identifice cu procedeele poetice ale lui Nikolai Tihonov, să redea poezia specifică a acestuia și să păstreze astfel puterea de convingere a originalului.

Alexandru Terzea

x) „Două torente" de Nikolai Tihonov — editura Cartea rusă.

O carte despre un artist cetățean

Despre marii noștri actori și regizori s-a scris în trecut atît de puțin și cu atît de puțină seriozitate și competență, încît oricine se apucă acum de o cercetare, avînd asemenea obiect, pășește pe un teren aproape virgin.

De aceea, apariția unei lucrări ca aceea a lui Florin Tornea. (Un artist cetățean: Costache Caragiale — *E.S.P.L.A. 1954*) *privind activitatea multiplă de regizor, actor, autor dramatic și animator de teatru a lui Costache Caragiale, unul din ctitorii teatrului romînesc, trebuie semnalată în mod deosebit. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît autorul a încercat pentru prima dată o monografie asupra lui Costache Caragiale, avînd drept far călăuzitor concepția materialistă a istoriei, iar drept țintă valorificarea uneia din însemnatele moșteniri ale trecutului nostru cultural.*

Meritul autorului sporește dacă ne gîndim la țesătura de falsuri cu care istoriografia burgheză a înconjurat figura lui Costache Caragiale. Astfel, Olănescu-Ascanio, de pildă, afișînd un dispreț suveran față de tot ce este creație artistică românească, lasă să se înțeleagă că, de fapt, acesta n-a fost decît un diletant „mai răsărit". Iar Diacu-Xenofon afirmă — nici mai mult, nici mai puțin — că „antibonjurismul" lui Costache Caragiale era de esență conservatoare.

Pentru a pune figura lui Costache Caragiale în adevărata ei lumină, Florin Tornea nu se putea deci mulțumi numai a da o cu totul altă interpretare faptelor.

Așa cum este înfățișat de Tornea, Costache Caragiale apare într-adevăr ca „un artist cetățean". Folosind o minuțioasă documentare și o demonstrație stringent logică, raportînd figura lui Costache Caragiale la calea specifică pe care a urmat-o dezvoltarea capitalismului în țara noastră și la consecințele de ordin cultural ce au decurs de aci, Florin Tornea arată că, departe de a fi un conservator, Costache Caragiale, dimpotrivă, a fost un înflăcărat și consecvent adept al revoluției de la 1848.

Adevărul este — și acest adevăr Tornea îl subliniază cu putere — că burghezia românească, în marea ei majoritate, a trădat, din lașitate, propria ei revoluție; Costache Caragiale, ca adept al revoluției, și-a îndreptat ascuțișul satirei nu numai împotriva boierimii, ci și împotriva acelei părți din burghezie care pactiza cu boierimea.

Un deosebit interes prezintă de asemenea pentru cititor descrierea conceptiilor lui Costache Caragiale, în ce privește arta spectacolului. Tornea reușește nu numai să înfățișeze în chip unitar evoluția acestor concepții (deși ele apar doar risipite în cîteva frînturi de însemnări din scrierile lui Costache Caragiale) ci să și explice această evoluție în funcție de împrejurările social-politice concrete.

Ni se arată astfel de ce în perioada pre-revoluționară Costache Caragiale promova o linie de interpretare romantică și patetică, pentru ca îndată după înfrîngerea revoluției, arta acestuia să se îndrepte mai ales spre realism critic și satiră.

Dacă la toate acestea adăugăm și stilul expunerii, limbajul pitoresc și viu, menit a da epocii culoarea ei specifică, iar faptelor autenticitate, concluzia ce se impune de la sine este că autorul a repurtat, cu această scurtă monografie, o izbîndă în activitatea sa de cercetător.

Din păcate însă, izbînda nu este totuși completă și cititorul nu are prilejul să fie satisfăcut pe de-a întregul.

Insistînd mai ales asupra concepțiilor și tendințelor profund democratice și patriotice ale lui Costache Caragiale, Florin Tornea nu subliniază cu suficientă tărie limitele artistico-literare ale acestuia. În linii mari, ceea ce spune despre Costache Caragiale se poate la fel de bine aplica și lui Alecsandri și chiar lui I. L. Caragiale. Tornea nu arată destul de limpede locul pe care-l ocupă Costache Caragiale într-o scară de valori artistice. De aceea, monografia pare a fi mai mult o explicare a poziției lui Costache Caragiale și mai puțin o apreciere cu caracter estetic a operei acestuia.

Istoria literară și artistică nu exclude, ci dimpotrivă, presupune și o operație de critică, de selecție a valorilor.

Subliniind încă odată valoarea acestei scurte monografii, credem că ea constituie în același timp un îndemn pentru toți cercetătorii de istorie teatrală de a da la iveală cît mai multe lucrări similare, ele devenind pietre de temelie pentru viitoarea istorie a teatrului romînesc.

V. M. Spătaru

CĂRȚI NOI

„TOATE PINZELE SUS"

roman de *Radu Tudoran*, a apărut de curînd în Editura Tineretului. Radu Tudoran prezintă călătoria unui echipaj romînesc întreprinsă la sfîrșitul veacului trecut de-a lungul mărilor. În pagini deosebit de antrenante sînt prezentate întîmplările din cursul acestei călătorii a goeletei „Speranța" condusă de Anton Lupan.

Coperta este semnată de pictorul D. Stiubei.

„IN ORAȘUL DE PE MUREȘ"

roman de *Francisc Munteanu*, a apărut zilele acestea tot în Editura Tineretului. Acțiunea romanului se desfășoară într-un oraș de provincie din țara noastră unde se construiește o fabrică de strunguri. Prezentarea grafică îngrijită.

„OAMENII NU VOR SĂ MOARĂ"

de *Maria Arsene*, volum care strînge foiletoane și schițe scrise între 1941—1954, a fost tipărit tot de Editura Tineretului.

„OCHIUL BABEI"

comedie în trei acte, în versuri, de George Vasilescu, după povestea „Soacra cu trei nurori" de Ion Creangă, a apărut în E.S.P.L.A.

Au mai apărut:

● În colecția Mica bibliotecă critică a Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, articolul „Cu privire la valorificarea moștenirii culturale" de Nestor Ignat.

● În Editura de Stat pentru Literatură Juridică și Economică articolul „Știința sovietică deschizătoare de noi orizonturi pentru știința din R. P. R." de acad. prof. P. Constantinescu-Iași, vice-președinte al Academiei R.P.R.

Cronica literară

„J. B. C. trece Cortina" — de SERGIU FĂRCĂȘAN

În vara anului 1953, au sosit la București peste treizeci de mii de tineri, plecați din toate colțurile lumii pentru a participa la Festivalul Mondial al Tineretului. Au fost atunci zile de bucurie și înfrățire, de cunoaștere reciprocă și sfătuire asupra viitorului.

I-am primit pe acești soli ai înțelegerii între popoare cu tradițională noastră ospitalitate. Ne-am bucurat de oaspeți, le-am arătat țara și roadele muncii noastre și le-am vorbit despre viața noastră din trecut și de astăzi.

Pentru unii, tot ce au văzut și auzit au fost lucruri de mirare, pentru că una li se spusese în țările lor și alta era realitatea de aici. Și n-a fost greu pentru oamenii de bună credință să înțeleagă că între ei și noi fusese lăsată de către presa monopolurilor internaționale o cortină de hîrtie neagră, mîzgălită cu minciuni și calomnii.

S-au bucurat în acea vreme și dușmanii noștri. Socoteau că printre tinerii sosiți la Festival își pot vîri și iscoadele lor pentru a afla ce îi interesează pe ei. Și așa s-a făcut că în acele zile însorite de august să apară pe străzile Bucureștiului în sărbătoare, James B. Clawhead, de profesie spion american, îmbrăcat de circumstanță în straiele ziaristului american James B. Clawhead, corespondent al agenției „Atlantic Press".

J. B. C. nu este deloc un om curajos. Misiunea încredințată de a veni în Romînia și a face spionaj sub masca ziaristului nu-l încîntă, deoarece a auzit ce li se întîmplase unor „colegi de meserie". Și totuși „liberul", „independentul", „obiectivul" J.B.C. va pleca la București pentru că așa l-a ordonat șeful lui în ale spionajului, colonelul Ezra Spider-Mills.

Despre țara noastră, Clawhead știe o mulțime de lucruri, aflate de la serviciul de spionaj din Viena, de la fugari romîni de felul „fostului" Richard Potlogoană, din presa lui Hearst și McCormick. Altminteri J.B.C. este un om bine informat, obiectiv, plecat în Romînia pentru a cunoaște realitatea și numai realitatea și a scrie adevărul și numai adevărul.

Cîte teste nu i-a jucat această perfectă „informare" anticipată și cîte bucluciuri nu i-a ocazionat pasiunea lui de a cunoaște... adevărul!

Povestea „fantasticelor pățanii și aventuri și coșmaruri ale curajosului James B. Clawhead" a scris-o Sergiu Fărcășan, dînd cititorilor un voluminos pamflet politic și amintind scriitorilor că acest gen există, se simte nevoia lui mai cu seamă în vremea noastră, dar se pare că a fost uitat.

Împotriva vechiului și a tot ce se așează în calea dezvoltării noului trebuie să luptăm cu toate armele și rîsul nu este cea de pe urmă. Rîdem de ceea ce reprezintă vechiul fiindcă pretinde să continue să-și spună cuvîntul, deși nu mai poate, nu mai are dreptul, deoarece noul i-a luat locul în cadrul procesului de dezvoltare dialectică a vieții. Și rizînd, ne despărțim de acest vechi. Contradicția dintre pierderea însemnătății lui vitale și pretenția existenței unei atare însemnătăți este prea evidentă pentru a nu stîrni rîsul și dorința de a ne întoarce fața de la ceea ce dispare.

Cînd însă vechiul nu numai că nu părăsește pozițiile deținute, ci trece la atac împotriva noului, atunci simpla evidențiere a contradicției dintre a vrea și a nu putea, nu mai este suficientă. Comicul în acest caz este stîrnit de conștiința că lipsurile fenomenului sînt inofensive și că fără mare pericol pot fi înlăturate. Dar cînd vechiul este în atac și cînd manifestările lui devin inadmisibile pentru dezvoltarea noului, atunci, așa cum spunea Belinski, nu mai este utilă o batjocură nevinovată a unor veseli spirituali, ci sînt necesare tunete de mînie, furtuna spiritului jignit de rușinea societății, energia simțului iritat, tunetul și fulgerul mîniei nobile.

Fenomenul J.B.C. nu face parte din acea categorie de fenomene care părăsesc scena cu ușurință. Aspectul lor negativ este periculos și de aceea transpunerea lor în imagini artistice nu-și poate pune drept scop numai provocarea rîsului, ci prin rîs respingerea și atacarea unor asemenea fenomene.

Cartea lui Sergiu Fărcășan creează o atare stare de spirit. Autorul l-a construit astfel pe J. B. C. — și realitatea i-a oferit numeroase elemente concrete — încît cititorul are în permanență în față lipsa de concordanță dintre ceea ce pretinde Clawhead că este și dintre aspectul lui real, discordanță care determină o indiscutabilă atitudine de combatere a unui asemenea fenomen negativ, scop urmărit de către scriitor. „Obiectivul" J.B.C. îi cere lui Tomescu să nu-l „tortureze cu sadism metodic și dialectic", să nu-i dea explicații în calitatea lui de ghid pentru că „Domnule Tomescu, noi trăim într-o țară liberă și cu o presă liberă. Lasă-ne, te rog, așa. Nu ne revoluționa... Lasă-ne liberi". Dar acest „liber" și „obiectiv" J.B.C. nu are alt gînd decît să spioneze, să răstălmăcească totul în sensul celor cerute de presa coruptă, să mintă și să invente tot felul de bazaconii. După cîteva plimbări cu Tomescu și singur prin București, după ce văzuse case de locuit, uzine, creșe, după ce se îndopa în fiecare zi cu halci de carne și încerca să-și potolească o nepotolită sete cu cîteva sticle de „Simbureștí", J.B.C. se instala în camera hotelului și cu seninătatea unui om lipsit total de orice simț moral (la oameni de tipul lui J.B.C. nici nu trebuie căutat așa ceva), scria reportaje de felul acesta: „La București muncitorii de toate categoriile au murit de foame pe străzi. Locuitorii mi-au povestit că sute de cadavre au fost strînse de pe străzile Bucureștiului de către serviciul municipal cu tomberoane special amenajate, din care am văzut și eu unul. Cadavrele lăsate cu indiferență orientală să zacă pe stradă și blocînd circulația, au fost strînse abia în ajunul Festivalului, ca să nu le vadă oaspeții. Trotuarele au fost spălate de sînge și acoperite cu nisip fin pe care l-am constatat la fața locului".

Desen de ROSS

Contrastul acesta izbitor dintre ceea ce vrea să pară J.B.C. și ceea ce este în realitate, prezent de-a lungul întregii acțiuni și scos astfel în evidență încît nu lasă îndoială asupra atitudinii sugerată cititorului de către autor, constituie esența satirică a pamfletului „J.B.C. trece Cortina".

Propunîndu-și să satirizeze lumea, societatea care l-a creat pe J.B.C., Sergiu Fărcășan a tipizat în Clawhead pe reprezentantul „modului de viață american". De la înfățișarea fizică, amănuntul vestimentar și pînă la starea psihologică; de la felul de viață, de comportare în societate și pînă la modul de a gîndi, J.B.C. este „american sută la sută", așa cum ar voi Mc Carthy să-i vadă pe toți americanii. James B. Clawhead trece prin viață mînat de un singur dor: să cîștige dolari. Și pentru aceasta face orice. Se ploconește în fața șefilor, tiranizează pe cei de sub ordinele lui, ucide în el orice simț al demnității, al onoarei, al cinstei, al dragostei, al iubirii oamenilor. Minte cu nerușinare, urăște de moarte noul regim social (unde, desigur, nu întîlnește oameni pe măsura lui), disprețuiește munca onestă, constructivă, aleargă după speculații și cîștiguri veroase, n-are nici o preocupare pentru artă, pentru cultură, ci numai pentru paharul de alcool și pentru seringa cu morfină. J.B.C. este tipul omului diformat, stîlcit, dezumanizat de către o societate în care „Măria Sa Capitalul" este stăpîn.

Sergiu Fărcășan a folosit diferite mijloace pentru a reliefa aceste trăsături tipice ale „americanului sută la sută" James B. Clawhead. L-a plimbat prin țara noastră și l-a pus în diferite situații, l-a dus în fața a numeroși oameni, opuși caracterului lui, și l-a lăsat să acționeze conform idealurilor, modului lui de gîndire și psihologiei lui. A folosit fantasticul, punîndu-l să viseze, pentru ca să-l transporte, împreună cu Tomescu acasă, în Statele Unite și l-a trecut pe J.B.C. prin toate torturile acelei lumi nu numai pentru a o demasca, dar și pentru a arăta goliciunea morală a lui Clawhead, ca reprezentant tipic al „modului de viață american". Scriitorul a urmărit cu perseverență (deși procedeele sînt variate) negarea totală a fenomenului de viață reprezentat de J.B.C., demonstrînd și convingînd că un asemenea fenomen este inadmisibil și deci trebuie curmat.

Pe de altă parte, prin opunerea unor personaje ca Înotătorul Dumitrașcu, petrolistul Costică, interpretul Tomescu (uneori schematizat) și a povestitorului care intervine deseori în cursul desfășurării acțiunii cu comentariile lui, Sergiu Fărcășan a completat imaginea satirică cu acel element care dovedește că asemenea contradicții pot fi rezolvate în sensul înfrîngerii vechiului și al victoriei noului. Cititorul nu rămîne numai cu impresia că J.B.C. și cei de o seamă cu el sînt ridicoli și atît, ci are certitudinea că lumea reprezentată de asemenea oameni poate și trebuie să dispară. În satiră este necesar ca întotdeauna cititorul să descopere idealul de la care a pornit scriitorul. Pamfletul lui Sergiu Fărcășan descoperă lectorului acest ideal, idealul lumii celei noi.

În construirea imaginii satirice, scriitorul își îngăduie o libertate mai mare în înfățișarea realității în sensul că îngroșarea unor elemente, a unor trăsături, poate merge pînă la grotesc, la fantastic. Marii satirici, de la Rabelais, Cervantes pînă la Gogol, Saltîcov-Scedrin, pînă la Caragiale au înțeles aceasta și au forțat realitatea tocmai pentru ca imaginea să fie mai izbitoare și deci să-și îndeplinească rolul. Ei au păstrat, însă, o limită, dincolo de care imaginea nu se mai realizează. În procesul exagerării spre grotesc și fantastic, trebuie să se meargă totuși în direcția dezvoltării fenomenelor, a vieții. Dacă în imaginea satirică, oricît de grotescă ar fi, cititorul nu descoperă un adevăr al vieții, dacă nu surprinde elemente posibile și raționale ale realității constituind esența fenomenului, atunci el nu mai înțelege imaginea.

Sergiu Fărcășan a exagerat conștient în crearea caracterelor și a situațiilor din „J.B.C. trece Cortina", mergînd deseori pînă la caricatură, grotesc, fantastic. Tipul femeii de Nylon, al amatorului de jazz-band, al lui Bacalion Cecropide sînt bine șarjate. Măsurarea pisicii de la hotel este grotescă, dar o asemenea comportare este caracteristică mentalității lui J.B.C. Întîmplările prezentate în cadrul visului lui Clawhead sînt fantastice, însă toate păstrează o legătură cu realitatea, sînt raționale, reprezintă esența realității cercetate.

Sînt însă, în pamfletul lui Sergiu Fărcășan, episoade care nu respectă modul de construire a imaginii satirice. Atras de efectul exterior al întîmplărilor, Sergiu Fărcășan a șarjat pînă dincolo de marginile posibile, a neglijat urmărirea esenței fenomenului și imaginea este netipică. Iată, de pildă, tabloul sosirii lui James B. Clawhead pe aeroportul Bucureștiului. Pînă la un moment, toate sînt verosimile: și comportarea prietenească, tinerească, a celor ce i-au ieșit în întîmpinare și gesturile de apucat ale lui J.B.C. Cu năvala clinilor pe aeroport și goana lor după J.B.C. lucrurile stau altfel. Care este rațiunea acestui episod? Scriitorul vrea să ironizeze prostia lui Clawhead care și-a încărcat geamantanul la Viena cu salam, deoarece credea că la București este foamete. Mai întîi, o mică inadvertență. Este greu de presupus că spionul J.B.C. nu fusese informat că nu se moare de foame în Romînia. Clawhead vine la București cu misiunea principală de spionaj și numai în al doilea rînd este reporter, cu rolul de răspînditor de calomnii. În consecință, acțiunile lui trebuie privite prin prizma rolului principal.

Scopul propus de scriitor de a-l ironiza pe Clawhead pentru că „s-a dus cu samovarul la Tula" nu necesita o asemenea șarjă, încît faptele să devină neraționale și imaginea netipică. Pe aeroport năvălește o haită de clini. Vin ciobănești, spiți, foxterieri, șoricari, mopși, griffoni, ogari, saint-bernarzi, corcituri, vin din toate părțile, de pe cîmp, de la șosea, se smulg din lanțul celor care îi plimbă, aleargă hămăind, sforăind, strănutînd și se reped pe aeroportul capitalei țării la un pasager care coboară din avion. Ba, mai mult, îi atacă geamantanul, de unde exală mirosuri de salam stricat. Și pasagerul nu scapă decît atunci cînd se refugiază în aerogară. Asemenea întîmplare nu este semnificativă și inventarea ei nu este justificată de nimic. Între scopul propus și mijlocul ales (mijloc greșit și din punct de vedere politic) decalajul este prea mare, devine imposibil, astfel că imaginea este greșită.

Un procedeu similar folosește Sergiu Fărcășan și atunci cînd îl pune pe J.B.C. să nimerească în apartamentul locuit în blocurile Ferentari de către familia cazangiului inovator Ionescu. Impresia rămasă cititorului despre casa și obi

Omul în poezie

K. SIMONOV

În preajma Congresului, problemele poeziei sînt discutate pe o scară extrem de largă. O discuție profesională despre varietatea formelor poetice este necesară, dar ea trebuie să aibă la bază explicarea preliminară a unor probleme generale, principale, care trebuie să fie rezolvate în poezie, ca și în celelalte genuri ale literaturii noastre. Dezbaterile noastre trebuiau să fie precedate de o discuție despre ceea ce unește și nu despre ceea ce dezbină pe cei ce discută, — o discuție despre metoda noastră artistică generală și despre felul cum folosim noi această metodă. De obicei, în cadrul discuțiilor, o asemenea convorbire este neglijată, considerîndu-se ceva de la sine înțeles și limpede pentru toți. Ar fi bine însă să lămurim dacă într-adevăr, atunci cînd neglijăm această parte generală a discuției, toți subînțelegem întotdeauna unul și același lucru? Și oare noi avem într-adevăr concepții comune cu privire la acest lucru „de la sine înțeles"?

Literatura realismului socialist trebuie să prezinte adevărul vieții în forma lui concret istorică și în dezvoltarea lui revoluționară. Cred că nu vom păcătui împotriva principiilor fundamentale ale metodei realismului socialist, dacă vom adăuga la cele spuse mai sus că zugrăvirea veridică a vieții trebuie să fie totdeauna și o zugrăvire multilaterală.

În viața omului nu toate laturile sînt la fel de importante, la fel de interesante și necesare pentru a fi oglindite în literatură. Dar la alegerea laturilor celor mai importante și necesare, — chiar și atunci cînd scoatem în evidență mai limpede la un om doar o singură latură, — nu trebuie să pășim pe calea zugrăvirii *numai* a acestei laturi. Obiectul cu o singură latură încetează de a mai fi un obiect cu volum. Omul din a cărui activitate sau viață sufletească este descrisă o singură latură încetează de a fi un om viu, concret din punct de vedere istoric. Fără îndoială că elementul nou și înaintat în caracterul, în personalitatea, în faptele omului creează acea latură a personalității sale, care ne atrage în mod deosebit, deoarece noi avem încredere în victoria și forța acestui nou, avem încredere în viabilitatea sa și căutăm să ajutăm la nașterea și dezvoltarea sa cu mijloacele literaturii.

...Se înțelege că nu intenționez să fac apel la zugrăvirea cu precădere a laturilor întunecate ale faptelor și gîndurilor oamenilor. Dimpotrivă, sînt convins că fiecare scriitor și poet sovietic consideră drept principala sa menire, prezentarea a tot ce este mai bun, mai puternic, mai eroic și mai revoluționar în om. Despre ce fel de descriere obiectivă a realității, sau despre cel fel de autoexprimare lirică a poetului poate fi vorba în general, dacă înfățișînd realitatea obiectivă sau „autoexprimîndu-se", adică înfățișîndu-se pe sine însuși ca o parte a acestei realități obiective, poetul nu introduce în poezie sentimentul victoriei noului asupra vechiului, al victoriei bărbăției asupra lașității, a luminii asupra întunericului, a elementului revoluționar asupra celui reacționar? Neîncrederea în capacitatea omului de a transforma lumea și de a se transforma pe sine însuși este incompatibilă cu poezia realismului socialist. Eu nu cer deloc să i se atribuie poetului, care astăzi încă nu poate răspunde necondiționat la această problemă, cutare sau cutare etichetă înspăimîntătoare. Cu atît mai mult nu vreau să afirm că, dacă n-a pășit pînă acum pe calea cea justă, nu va păși niciodată pe această cale. Datorită concepției lucide asupra forței rămășițelor trecutului, ne putem permite să considerăm că și acum, după douăzeci de ani de la primul Congres al scriitorilor, unde au fost formulate bazele metodei realismului socialist, mai pot fi găsiți poeți care n-au pășit încă pe această cale. Dar în același timp, datorită încrederii noastre în om, proprie nouă, ne dăm seama că drumul cel just nu este închis în fața lor astăzi și nu va fi închis nici mîine. După părerea mea, o asemenea abordare a problemei este mai justă și mai principială decît punctul de vedere mecanic, potrivit căruia toți poeții care locuiesc pe teritoriul Uniunii Sovietice, sînt prin aceasta în mod automat într-o anumită măsură realiști socialiști.

...Admirația abstractă în fața formei simple a unor versuri este o expresie a formalismului. În general, exagerăm uneori însemnătatea formei, adică nu pornim de la esența versurilor la forma prin care este exprimată această esență, ci legăm în mod absolut mecanic noțiunea de formă unanim accesibilă cu conținutul democratic și chiar cu puritatea conținutului de idei. Și, dimpotrivă, unii dintre noi tind să considere de îndată o formă mai complicată, drept un semn al lipsei de idei și, în orice caz, o dovadă de conținut retrograd. Cred că noi nu trebuie să uităm în toate cazurile piatra de temelie a esteticii noastre: primatul conținutului asupra formei. Simplitatea și caracterul accesibil al formei nu pot nici să minimalizeze, nici să estompeze în ochii noștri lipsurile conținutului de idei, atunci cînd aceste lipsuri există. Și, dimpotrivă, caracterul complicat, mai dificil, al formei nu ne poate obliga să negăm meritele conținutului de idei, desigur dacă aceste merite există în versurile respective.

Căutarea unor noi forme în poezie nu aduce numai bucurii; de acest lucru sînt în mod inevitabil legate și cheltuielile de producție. Creînd nouă, adică o formă neobișnuită chiar pentru poet, el creează și ceva neobișnuit pentru urechea și ochiul cititorului.

...Maiakovski a ieșit victorios din lupta pentru o formă nouă, datorită *conținutului* uriaș, epocal, al versurilor sale. Tocmai acest conținut, măreț prin amploarea și profunzimea lui, a fost aliatul principal, cel mai de nădejde al poetului în lupta sa pentru impunerea noilor forme poetice. Treptat, cititorul a început să simtă cu mai multă convingere că acestei profunzimi a conținutului îi corespunde și forma exterioară pe care o introducea Maiakovski. Cititorul *avea de ce* să biruie toate greutățile și lucrurile neobișnuite în aceste versuri, din care unele i se par și acum o muncă de prisos a poetului în lupta pentru nou, dar majoritatea s-a contopit în imaginația cititorului, ca unitate organică dintre conținut și formă.

Cînd, de pildă, I. Selvinski, căutînd forme noi, a încercat o formă, apoi alta și apoi alta și, deși are talent, n-a introdus în poezie un conținut nou, valoros, necesar cititorului ca pîinea, ci a elaborat, ca în majoritatea primelor sale volume, doar noi variante ale unei probleme foarte vechi, — a individualismului — el n-a putut să asigure un loc sub soare noilor forme preferate.

...În general, nu trebuie să jignim pe oamenii care, greșind, continuă totuși să caute; dar nici poeții nu trebuie să se situeze pe poziția unor inovatori jigniți și neînțeleși, fiindcă nu tot ceea ce este nou este și bun, nu orice *butaș* se prinde de trunchiul poeziei și cititorul nu poate fi acuzat pentru faptul că n-ai reușit să-i cîștigi inima.

Sună ciudat plîngerile poetului că încercările sale inovatoare nu s-ar

bucura de simpatie și atenție în critică și că de aceea, chipurile, n-ar fi avut succes printre cititori. Firește, critica nu are întotdeauna dreptate. Dar dacă ea greșește în mod hotărît, — versurile adevărate ajung la cititori și peste capul criticii.

Așa s-a întîmplat de pildă cu *„Vasili Tiorkin"*, despre care în primii 2—3 ani după apariție critica n-a scris aproape nimic, iar dacă a scris, a făcut-o pe un ton foarte reținut. Totuși, aceasta n-a oprit marșul victorios al poemului spre inima cititorului.

...Adesea, la noi se confundă, în special cînd e vorba de poezie, noțiunea de formă cu formalismul; adeseori se pledează pentru simplitate și se vorbește de ea ca despre o condiție indispensabilă. Dar în realitate

și simplitatea este un rezultat al căutării unor forme noi; ea nu este un lucru rigid, de neschimbat. Simplitatea este de asemenea o noțiune care se mișcă, se dezvoltă și ea poate fi de diferite feluri. Simplitatea poemului *„Vasili Tiorkin"* este rezultatul unei munci intense a poetului asupra formei, al unor căutări variate a acestei forme. Urmele acestor căutări nu sînt greu de găsit, dacă citim tot ce a scris A. Tvardovski înainte.

...Pentru a rezolva problemele cu adevărat arzătoare ale poeziei noastre, trebuie să avem concepții largi asupra posibilității coexistenței și întrecerii creatoare a diferitelor orientări în creație, cu căutări și inovații de formă și stil poetic, — din care unele vor prinde, altele vor pieri de la sine, — nu cu ajutorul bîtei criticii, ci pur și simplu sub privirile indiferente sau ironice ale cititorului.

...Lirica care descrie lumea înconjurătoare, văzută cu ochii poetului, are ca și poemul epic drept obiect al zugrăvirii același om, — atitudinea sa față de muncă, față de prietenie, față de dragoste și natură. Și, apreciind cutare sau cutare fenomen al poeziei — incluziv al liricii — noi trebuie să ne interesăm în primul rînd cum este înfățișat acest om, contemporanul nostru. Dacă este înfățișată natura lui vie, omenească, multilaterală sau, zugrăvind anumite aspecte, poetul a uitat pe celelalte și eroul său nu ne lasă impresia unui om viu, ci a unui om desenat.

Adeseori în poezia noastră lipsește tocmai oglindirea multilaterală a omului. Adeseori poeții parcă-l schițează pe om, nu-l înfățișează în toată plenitudinea sentimentelor lui, ci fac analiza cutărui sau cutărui sentiment.

Acest lucru se referă de altfel și la multe lucrări în proză din ultimii ani, în care oamenii erau oglindiți mai ales în sfera activității lor obștești; în afara cîmpului vizual al scriitorului rămîneau sentimentele de iubire, de prietenie, de dragoste pentru părinți, sentimente proprii oamenilor: în afara cîmpului vizual rămînea viața de toate zilele, viața de familie și de acasă. Și ceea ce este deosebit de important este faptul că eroii înfățișați unilateral nu stîrnesc încrederea cititorului nici atunci cînd este înfățișată activitatea lor obștească, deoarece ei încetează de a mai fi considerați oameni vii. Cititorii romanului lui B. Gorbatov *„Donbass"* și al lui V. Kocetov *„Neamul Jurbinilor"* au fost atrași tocmai de prezentarea multilaterală a vieții unei familii mari și glorioase de muncitori din generație în generație. Dar putem noi oare cita în poezia din ultimii ani un poem sau un volum de versuri, unde să fie oglindită atît de multilateral viața unei familii sau măcar viața unui om? Nu există un asemenea volum, nu există un asemenea poem, deoarece poeții noștri ocolesc cu sfială viața amplă și variată. Un poet liric care nu are curajul să exprime multe din sentimentele și gîndurile care îl stăpînesc, nu apare în fața cititorilor ca un om, ci ca o schemă de om. Cum privește poetul în ochii cititorului său? Se gîndește oare la ceea ce caută și văd acești ochi? Își închipuie ce gîndesc și ce discută cititorii sau ascultătorii săi? Îl interesează oare pe poet dacă dragostea lor este fericită sau nefericită, iar dacă este fericită cum au dobîndit această fericire, iar dacă este nefericită cum a apărut această nefericire? Dacă au prieteni buni, sinceri și dîrji? Cum își cresc copiii? Se împacă oare cu mama soțului său tînăra femeie care ședea în rîndul al treilea și asculta cu atîta atenție versurile? Nu se vorbește oare seara în familia ei despre faptul că munca interesantă de care se ocupă ea aduce din păcate bani puțini? Și este oare de acord soțul ei că această muncă nu merită să fie înlocuită cu alta mai bănoasă, dar care nu este scumpă nici inimii, nici minții? Ori dimpotrivă, se ceartă pentru că au păreri diferite în această problemă și prin urmare și asupra vieții? Cum s-a comportat cel din rîndul al cincilea la ultima ședință de partid de la locul său de muncă, unde s-a discutat o problemă ascuțită care ar fi putut să-l pună sau nu în conflict cu conducerea? A fost oare laș sau curajos? Și ce l-a îndemnat să facă așa sau altfel? Și ce l-a îndemnat să facă soția sa, dacă a stat de vorbă în ajun cu ea, ca de la om la om? L-a îndemnat să facă un lucru bun sau rău?

La noi s-au scris multe versuri despre vitejia de pe cîmpul de luptă. Dar s-au scris oare multe versuri despre bărbăția civică, despre principialitate în prietenie, în susținerea concepțiilor proprii, despre lupta împotriva unei asemenea forme cotidiene a spiritului mic burghez, ca familiarismul? Poeților li se pare că cele mai multe din aceste teme trebuie să se găsească, doar în cîmpul vizual al satiricilor și umoriștilor. Da, satiricii și umoriștii au de lucru în acest domeniu; dar aici poate acționa și pana scriitorului liric...

Lupta pentru un om nou, cu toate etapele ei, este un obiectiv de seamă al poeziei. Se poate lupta pentru un om nou, doar arătînd *cum* devine nou, cum luptă și cu ce luptă omul cu alții și cu el — cum rezolvă în mod just, în urma unei mari lupte sufletești, problemele compontării sale ca om, ale relațiilor sale cu alți oameni.

Noi avem nevoie ca poezia să cuprindă tot ceea ce există în sufletul omului: și sărbători și zile obișnuite; și bucuria victoriilor și amărăciunea dezamăgirilor. Și controversa. Oamenii trebuie să discute în contradictoriu nu numai în viață, ci și în poezie. Tocmai din cauza nepăsării poeților, în sute de albume și caiete ale tinerilor și tinerelor își găsesc loc versuri de proastă calitate, poezie bulevardieră. Aceasta se întîmplă, deoarece nu tratăm zeci de teme necesare, nu răspundem la întrebările oamenilor noi din societatea nouă, printre care și ale tineretului, — cum trebuie să se comporte în prietenie, dragoste, gelozie, tădare, melancolie, sentimentul nefericit, neîmpărtășit, cum trebuie rezolvate în mod demn, uman, multe probleme în viață. Noi ne prefacem că sîntem mai presus de aceste probleme și lăsăm cîmpul de luptă pentru sufletul omului nostru tînăr în stăpînirea trivialității, a spiritului mic-burghez, noi singuri creăm astfel un gol artificial și privim cu calm cum se umple acest gol cu tot felul de inepții. Se înțelege că aceasta este doar o parte a sarcinilor poeziei, parte care a rămas un timp atît de îndelungat în umbră, încît va trebui să depunem acum eforturi deosebite pentru a da o luptă hotărîtă împotriva trivialității, împotriva tuturor stărilor de spirit mic-burgheze, care aidoma microbilor, pătrund în golul creat acolo, unde poezia ignorează problemele moralei, traiului, ale relațiilor personale dintre oameni.

Îndeplinindu-și rolul educator, poezia nu are dreptul să rămînă în urma prozei, — ea trebuie să educe oameni devotați cauzei comunismului, oameni principiali, hotărîți, integri din punct de vedere spiritual. Dar pentru a îndeplini această sarcină, conținutul poeziei trebuie să fie extins pînă la maximum, cuprinzînd întreaga lume a faptelor oamenilor, lumea întreagă a sentimentelor oamenilor. Cititorul așteaptă de la poezie soluții juste. El vrea ca eroul poetului să fie curajos și nu laș, să fie principial, și nu egoist, să fie un om devotat pînă la capăt datoriei sale și nu un trădător. Cititorul cunoaște viața, cunoaște oamenii și de aceea are încredere în frumusețea și forța lor. Dar el vrea să vadă cum se naște această frumusețe și această forță. Iar dacă în locul rezolvării problemelor se dau numai răspunsuri în formule de-a gata, dacă rezolvarea problemelor vieții nu se petrece în fața ochilor cititorului, — atunci rolul educativ al poeziei este depreciat.

★

Vorbind de poezie, nu poți să nu-ți exprimi atitudinea față de cerințele de a se crea un „erou ideal", cerințe care au fost exprimate într-o serie de articole.

Este adevărat, în majoritatea cazurilor s-a discutat despre proză, dar eu socot că aici este oportun să se facă un apel și la vigilența poeților, deoarece dacă am aplica unele din rețetele de confecționare a „eroilor ideali", care ne-au fost prezentate în diferite articole, aceasta ar duce la fenomene absolut egale de anemie și slăbire a activității vitale, atît în proză cît și în poezie.

Sînt cu totul de acord cu acei tovarăși care și-au spus părerea în paginile presei și care au remarcat că îndărătul tuturor discuțiilor insistente cu privire la „eroii ideali" apar urechile de măgar ale teoriei lipsei de conflict. În poezie, ca și în proză și în dramaturgie, nu sînt necesari „eroi ideali", creați prin speculațiuni intelectuale cu ajutorul chimicalelor critice. Avem nevoie de oameni luați din viața adevărată: gloria de ieri, de azi și de mîine a literaturii noastre îi se datorează lor. În același timp, pe mine, de pildă, nimeni și niciodată nu mă va putea face să cred că tovarășii care pledează acum cu o energie deosebită pentru necesitatea creării unui „erou ideal", special și care citează totodată drept exemplu pe Pavka Korceaghin, nu ar fi trecut prin foc și sabie acel pasaj din romanul *„Așa s-a călit oțelul"*, unde se arată cum s-a gîndit Korceaghin la posibilitatea sinuciderii. Ei ar fi înlăturat cu plăcere nu numai acest pasaj, ci și multe altele. Și nu numai pasaje din această carte, ci și din multe cărți în fața cărora se pleacă acum. Pentru ei, „eroii ideali" pe care îi citează sînt ideali pentru un singur motiv — pentru că sînt aprobați. Dar dacă ai pune în fața acestor amatori ai „eroilor ideali" nu o carte pe care a citit-o și a îndrăgit-o poporul, din care acesta nu va permite să se șteargă nici măcar un rînd, — ci un manuscris asupra căruia au putere deplină, a cărui soartă o decid ei, nu vor lăsa din acest manuscris decît niște rămășițe jalnice și acelea păstrînd doar culori trandafirii.

În ceea ce ne privește pe noi, scriitori și poeți cu păcate, oameni nici pe departe ideali, care am săvîrșit multe greșeli în muncă noastră, — trebuie să spunem acestor noi apărători ai eroului ideal, că nu vom săvîrși o asemenea greșeală iremediabilă ca aceea de a cădea în plasa teoriei lor despre „eroul ideal". Noi iubim prea mult și viața și literatura pentru a face această greșeală. Noi n-avem nevoie în literatură de istoria unui erou ideal, ci de o povestire despre un om adevărat. Noi nu vom legăna cititorul într-un leagăn împodobit cu flori, ci îi vom povesti cum s-a călit oțelul. Iar oțelul, după cum se știe, nu se călește la cofetării, ci în foc și apă, în forjeria vieții.

(Text prescurtat din *„Literaturnaia gazeta"* nr. 132/1954)

Grîul din banca întîia

(Urmare din pag. 1-a)

bise celorlalți în lipsa lui Nuțu despre lucrul acela, fiindcă unul din delegați îl întrebă rizînd:

— Dar tu unde fuseși pîn-acuma?! N-auzișî?

Și tot el, continuă orășenește, ca un agronom adevărat:

— Bre, este porumb infectat cu boala asta dinadins pentru cercetări de știință. Dar cum crezi tu, că mălura e mai tare decît agrotehnica?

Vorbele căzură greu, parcă-l lovise cineva pe Nuțu cu un mai în cap. Și din clipa aceea, Nuțu se posomorî, își pierdu toată îndrăzneala. Își irosi simțămîntul de mîndrie ce-l copleșise pînă atunci ca o amețitoare și neîntrecută mireasmă.

★

După ce s-au întors din vizita tăcută la stațiune, Nuțu fu amărît pînă seara tîrziu, cînd se așeză în pat, cu fața la perete, ursuz ca niciodată. Costică încercase zadarnic să afle ce văzuse taică-su la stațiune și-l întreba mereu:

— Ai văzut grîu cu mai multe spice, de-al lui Miciurin? Porumbul cît e de înalt? Cît casa?

Nuțu nu mîncase nimic toată ziua. Nici seara, la cină. Venise cu mîncarea îndărăt, învelită în ștergar, așa cum plecase. Nevastă-sa îl întreba și ea, nedumerită:

— Da, ce-ți veni, așa, dintr-odată? Că plecaseși cu camionul, vesel. Cine era ca tine? Ți-am spus eu că la colectivă ai să fii vîrful cozii? Sînt alții în frunte. Cei care s-au scris de la început. Nu ca tine, să dai buzna la colacii gata.

Și a doua zi Nuțu a fost amărît. Îl chemase președintele la colectiv. Trimisese un copil după el. Și nu-i venea să se ducă. Se rușina parcă să nu-i amintească de cele întîmplate ieri, la stațiune. Dar tot trebui să se ducă. Porni încet, parc-ar fi vrut să nu mai ajungă la capăt. Intră în clădirea colectivei. Coridorul era plin de oameni. Erau mulți din cei care fuseseră ieri cu el la stațiunea experimentală. Îi privi bănuitor, așteptîndu-se să rîdă de el, dar niciunul nu-i spuse nimic. Parcă uitaseră. Îi dădură binețe, îi întinseră mîinile ca totdeauna. Intră la președinte. Acesta vorbea cu niște tovarăși de la semeteu. Îi cunoștea Nuțu. Cum îl văzu, președintele veni spre el, îi dădu mîna și-i spuse:

— Nuțule, nu vrei să mergi tu pînă la raion, cu camionul? Ni s-au repartizat scîndurile pentru cocini.

— Dar nici nu-mi trecurăți adeziunea prin consiliu... rosti Nuțu mirat.

— Lasă, bre, ce-mi umbli cu idei birocratice în cap?

— Păi da'...

— Mă, Nuțule, dacă-ți spun eu...

★

Lui Nuțu îi veni inima la loc. La vreo săptămînă i-au trecut adeziunea prin consiliu așa că și el și nevastă-sa primiră carnetele de zile-muncă. Și multă vreme după aceea, Nuțu nu vorbi decît despre cele văzute la Mărulești.

— Păi știi tu cu ce ochean se uită agronomii la bobul de grîu? Mărește de-o mie de ori! Te uiți la grăunte și-l vezi cît o piine.

Îl mulțumi și pe Costică, povestindu-i pe-ndelete despre laboratorul stațiunii și terenurile experimentale. Și rîdea, bătîndu-l cu palma pe umăr:

— Păi, tovarășe, știi dumneatale cum stă grîul la experiențe? Ca școlerii în bănci. Aici cei din întîia clasă. Dincolo cei din a doua... Și agronomii se uită la spice, cum se uită tovarășul învățător în creștetul vostru. Ha-ha-ha, ce zici, tovarășe Costică? Așa-i că-i frumos? Ca la școală!

Trecură cîteva săptămîni, de ploi reci și îndelungate. Nu-ți venea să ieși din casă. Apoi căzu întîiul pospei de zăpadă, abia scînteind peste arături și semănături, ca o brumă ușoară. Și Nuțu continua să-și aducă aminte despre stațiunea experimentală, cu aceeași neistovită uimire și bucurie de la început. Nevastă-sa se cam săturase și-i spusese în cîteva rînduri:

— Da mai schimbă și tu vorba, că doar n-ai fost la capătul pămîntului! Înțeleg să fi fost în Uniune, ca președintele, dar aci, la o aruncătură de băț, iaca și tu, mare scofală!

Apoi se lăsă un ger de crăpau lemnele. Îți înghețа răsuflarea în gură. Ținu o săptămînă. Apoi încă una. Maică-sa nu-l mai lăsă pe Costică la școală; răcise niței și stătea de el, cu ceaiuri de tei. Dar copilului repede i se urise de stat în pat, înfofolit între perne. Și-i spunea mereu lui Nuțu:

— Tată, mai stai și cu mine de vorbă. Mai povestește-mi ceva...

Și Nuțu iar cu ocheanul de la stațiune, iar cu aparatele care măsoară cîte grade de frig ori de căldură sînt în pămînt. Și-apoi despre grîul care nu se teme de ger, oricum ar fi de frig. Nevastă-sa îl auzi și-i aruncă așa, într-o doară:

— Acuma să vedem griușorul cela de la experiențe... Oare n-o fi murit înghețat? Ziceai că la anul punem și noi din soiul ăla. Numai să nu rămînem flămînzi cu atîta experiență! O fi înghețat și om pune tot din soiurile care le-am apucat din bătrîni...

Nuțu tresări speriat. Se ridică în picioare și întrebă întunecat, parcă l-ar fi jignit cineva, dintr-odată.

— Ce vorbești tu? cum să înghețe? Păi ce? Agronomii-s ca tine, înapoiați?

— Ho, bărbate! Ce-ți veni să țipi așa la mine?

Nuțu tăcu; nu mai stătu mult acasă. Parcă-i ardeau tălpile. Luase un calendar, îl răsfoise, căutînd ceva anume între file; mai apoi se îmbrăcă și ieși în potopenia de ger.

Nu spuse unde se duce. O ținu întins spre sediul gospodăriei. Intră, bocănind pe coridor. Nu-l găsi decît pe socotitor. Dar nu-l întrebă nimic. Se duse în dreptul ferestrei. Acolo, prins de cercevea afară, era un termometru. Încercă să deslușească pînă la ce linie ajunsese coloana albăstruie de alcool, dar nu izbuti. Geamul era încărcat cu strălucitoarea încrengătură a florilor de gheață.

Deschise geamul, dar socotitorul îl întrebă:

— Ce-l deschizi, Nuțule? Vrei să înghețe în birou?

— Vreau să mă uit la grad...

— Lasă, că mă uitai eu adineauri!

— Și cîte-s? întrebă Nuțu, sugrumat de emoție.

— Patruzeci.

— Patruzeci?! Fir-ar al dracului de grad' N-o fi mințind?

— Păi nu simți la nas? Că ai și tu gradul tău. Nu simți ce frig e?

— Ne dăm dracului, bodogăni Nuțu. Rămînem fără grîu.

Nu mai stătu să asculte răspunsul socotitorului și ieși grăbit, trîntind ușa după el. Porni îndărăt, spre casă. Ajunse înghețat. Veni lîngă cuptor, unde se așeză pe-un scăunel. Aci era cald. Flăcările jucau vesele, dar în dese răstimpuri vîntul izbea fumul îndărăt pe horn și vălătucii ieșeau în odaie, umplînd-o de mirosul iute și înecăcios. Cu tîmplele sprijinite în palme Nuțu se gîndea. Parcă aevea îl vedea pe inginerul tînăr și miop vorbind delegației, astă toamnă:... „Iată, aici, în șirul acesta, e soiul de grîu care nu se teme nici de uscăciune și nici de ger!"...

Își aminti apoi cum îi spusese lui Costică: „Stă grîul ca școlerii. Și agronomii se uită la spice, cum se uită tovarășul învățător în creștetul vostru..."

Apoi, ca o măciucă, vorbele nevestii-si, de-adineauri: „Acuma să vedem griușorul cela... Oare n-o fi murit înghețat?"

Nuțu se ridică de pe scăunel, sugrumat, parcă nu-i venea aer destul. Se îndreptă spre fereastră. Șterse cu mîneca abureala de pe geam și se uită afară. Era întîrziu și lumina slăbită a zilei se înverșuna repede. În vecini, cineva aprinsese o lampă. Vîntul zgîlțîia ușorii cerdacului și zdrăngănea tabla de pe acoperișul fîntînii, desprinsă într-un colț. „Trebuie s-o bat mîine" hotărî Nuțu, mai mult ca să-și abată gîndurile într-altă parte de la grîul pe care-l vedea înghețat. Dar nu izbuti să-și alunge gîndul. În zadar o întrebă pe nevastă-sa despre alte lucruri, gîndul lui tot către stratul de grîu fugea.

Cît o fi ceasul acuma? Se uită la ceasornicul deșteptător. Era patru și jumătate. „Se întunecă repede. E ziua mică", se trezi el că vorbește de unul singur. Apoi, ochii îi căzură pe cuierul din spatele ușii. Acolo era cojocul lui, și căciula. Ce-s opt kilometri? Nimica toată. La armată am făcut și patruzeci de kilometri într-o zi. Nu eram singur. Și ce dacă? Drumul îl cunosc ca-n palmă. Îl fac cu ochii închiși. Și lupii? Andronică a ucis un lup cu ciomagul. Și Andronică-i un copil. Ce-are? Optsprezece ani și cîteva luni. Dacă iau securea, nu mi-e frică. Și-un felinar. Lupii nu s-apropie de lumină. Nu-i mai spune nici nevesti-si unde s-a gîndit să pornească. Ar rîde de el. Femeia lui e cam înapoiată. Ar zice c-a înnebunit. Sigur. Își ia cojocul și căciula.

— Un'te-ci Nuțule?

— Să văd de vite. Apoi la Pa... în vecini.

A ieșit. L-a întrebat nevastă-sa ceva, ori i s-a părut doar? Treaba ei. Felinarul e agățat în cui, la ușa grajdului. Nu-l aprinde. Și securea unde-i? Bîjbîi prin întuneric. Dădu peste dîrjala unei sape, ori a unei lopeți. Apoi pipăi coada securii. O cunoștea și pe-ntuneric. Avea o țandără sărită. A zis că-i pune coadă nouă, dar n-a mai avut vreme. O s-o pună el într-o zi și pe asta. A ieșit în uliță. S-aude un lanț uruind la o fîntînă. Oamenii se gătesc de cină și de somn. La capătul satului un cîine urlă. Urlă prelung, întocmai ca un lup. Nuțu strînge coada securii. A trecut de ultima casă. A lui Tudorel. Și-aci e lumină. Și-aci pregătesc cina, cuicușul cald. În față s-a deschis, larg, bărăganul. Crivățul suflă parcă mai puternic. În '47 un drumeț a fost găsit mort, înghețat în mijlocul șoselei. Cît pe-aci să dea unul cu căruța peste el. Dar cai l-au simțit. Sigur c-a murit. N-avea cojoc. Avea numai un laibăr de șiac și-o pălărie subțire. N-avea nici căciulă. Dar vîntul bate-al dracului. Nu moare omul așa de ușor. Ce-s opt kilometri? De bună seamă c-a și făcut unul și jumătate, dacă nu chiar doi. Numai la armată întreba istovit de marșuri: „Mă, care ăla făcuși kilometrul așa de lung?"

Să nu se mai gîndească la drum. Să se gîndească la altceva. I-a spus președintelui săptămîna trecută: să plantăm o livadă de vișini și cireși. N-a văzut la stațiune cum stau puieții și oltanii? Ce dacă-i bărăgan? N-a spus agronomul că nu contează? Să se urce și Costică al lui într-un cireș rotat, plin de rod și să mănînce pe săturate!

A urlat cineva în fața lui? N-ar fi fost rău dacă-ar fi aprins felinarul. Acum bate vîntul. Nici cu-o sută de chibrituri nu ar putea să mai aprindă fețila. N-a urlat nimeni. Șuieră crivățul. Și vîntul urlă ca lupul.

Se vede zarea unei lumini în depărtare. Acolo-i stațiunea? Încă nu. E un tren. Acceleratul. Trece de la Constanța spre București. Vezi? Nu-i singur în cîmpia asta. Acolo în tren sînt oameni. Poate și-o mie de oameni. Stau și vorbesc. Stau la ferestre. Dac-ar avea felinarul aprins l-ar zări și pe el cum merge singur pe șosea. Nu-i departe linia ferată. Și îndată, dincolo de ea, e stațiunea. Treci calea ferată și faci un ocol la stînga. O sută de pași. La dreapta, matahala ceea neagră trebuie să fie silozul. Acuma se văd și două lumini. E silozul. Și-acolo-i grîu. Dar în siloz grîul nu îngheață. Nici în pămînt nu îngheață decît dacă-i ger mare și îndelungat. Ca acuma! Patruzeci de grade. Noaptea poate că-i și mai mult. Iar urlă crivățul. Pot să urle și haitele de lupi. Să vină spre el. I-ar căsăpi cu securea pe toți.

A ajuns la linia ferată. La capătul perdelei de salcîmi se zărește becul de la intrarea în curtea stațiunii. Îl întreabă cineva:

— Care ești acolo?

— Nuțu!

— Care Nuțu?

— De la gospodăria „Zorile socialismului". Îl caut pe agronomul cela tînăr cu ochelari.

— Pe tovarășul Ionescu?

— Pe el...

— Vezi că-i în laboratorul de ameliorare a plantelor. Pe stînga. În clădirea ceea...

— Știu! Știu... răspunse Nuțu, parc-ar fi umblat de cînd lumea numai prin laboratoare și stațiuni experimentale.

. . . . . .

A ajuns în fața clădirii. Ferestrele n-au storuri. Se vede înăuntru ca într-o oglindă. Inginerul agronom e acolo, aplecat asupra unei cărți. Citește ori scrie. Nuțu urcă treptele; intră pe coridor și bîjbîie la întîia ușă. De dincolo, auzi:

— Cine-i? Intră!

N-a intrat. Inima-i bate al dracului de tare. Ușa s-a deschis. În prag se ivi agronomul cel cu ochelari.

— Sînt Nuțu. Sînt de la Zorile socialismului". Am venit să văd grîul... Știți, tovarășe agronom, grîul cela pe care ni-l arătaseți în toamnă, cînd am fost pe-aici cu delegația...

Agronomul își scoase mirat ochelarii și le frecă lentilele cu batista, întrebînd uimit:

— Ce vrei să vezi? Grîul?

L-a poftit în laborator. Și Nuțu trebui să povestească încăodată pentru ce-a venit. Pentru grîu. Oare n-a înghețat? Agronomul rîde și-l bate ușor pe umeri:

— Cum să înghețe?

Au ieșit împreună din laborator. Nuțu a aprins felinarul cu mîinile tremurînde. Nu se putea fără felinar. Au ajuns în fața parcelei experimentale.

— Aici el spuse agronomul.

Se vedea tăblița pe care scria „B-77". Parc-ar fi fost un mormînt, cu o cruce de tablă la căpătîi. Nuțu alungă repede ideea cu mormîntul. Ce mormînt? Se aplecă, îngenunchiă la marginea parcelei. Mîinile îi ardeau. Parcă-l împungeau zeci de ace înroșite în foc. Simți peria deasă a firelor verzi. Trecu palma — pieptene — printre fire. Grîul nu înghețase.

— Ei, ai văzut? Te-ai convins?

Nuțu nu răspunse. Continua să stea aplecat asupra stratului cu grîu, cu mîinile mîngîind firele verzi, parc-ar fi trecut peste obrazul cuiva drag nespus. De pildă, peste fața lui Costică. Își scosese căciula, și părul lui negru juca răzvrătit în rafalele vîntului. Flăcăruia felinarului tremura firav, parcă era licărul vreunei stele îndepărtate.

Și Nuțu rosti încet, privind către ferestrele luminate ale laboratorului:

— N-a înghețat! N-a înghețat! Nici n-are să înghețe...

Dar parcă nu vorbea despre grîu, ci despre inima lui sinceră și avîntată.

Petru Vintilă

Ilustrație de UNCI

Mama vorbește cu cancelarul

„Președintele Adenauer își propune să desființeze „pasul de gîscă" și țintele de la bocanci, care sînt un simbol al militarismului"...
„MANCHESTER GUARDIAN"

Mama mea-i învățătoare-n sat
Și puștani zglobii ea are-n seamă.
Prima slovă mama m-a-nvățat,
Mama mea de două ori mi-i mamă

Pe atuncea a război vibra
Tristă în clopotniță arama...
Flămînzeam pe-atuncea-n banca mea —
La catedră flămînzea și mama.

Către Antonescu doar un semn
Hitler trebuise-atunci să facă —
...Mama, cu obraz rigid, de lemn,
A privit cum tata-n luptă pleacă.

Să lăsăm durerea ce s-a stins! —
Mama stă în clasă fără teamă,
Ea, ce prima slovă m-a deprins,
Ea, care de două ori mi-i mamă.

Și copiii-n jurul ei roiesc
Vor să afle multe și de toate.
Și copiii-n jur o necăjesc
Cu năzbîtii mici, nevinovate.

Ea le-ndreaptă viața lor spre-un țel
Cum îndrepți vlăstarele pe vargă —
Dar sclipesc în ochii ei de-oțel
Amintiri ce nu pot să se șteargă!

Slobozind din gurile de lup
Valuri verzi de moarte și pucioasă
Parcă vede tunurile Krupp
Peste satul fără pomi și case.

— Crezi c-aceste case noi, semețe,
Le-am clădit în sate în zadar,
Doar ca tunurile să-ți răsfețe
Și smintirea ta, Herr cancelar?

În zadar schimbi pasul de paradă,
Țintele din ghete-ai suprimat —
Dar și-așa oricine o să vadă:
Doamnei-Moartea cugetul ți-ai dat.

În zadar în visul nebuniei
Te încerci cît mai isteț să fii.
Află că-n Germania, copiii
Ca și-n țara mea, sînt tot copii!

În zadar visezi cu jind jelanii
Ce-ți mîngîie cinicul timpan.
Află că-n Germania, orfanii
Seamănă cu orice alt orfan.

Vrei să-i vezi din nou printre ruine
Cum plîng lacrimi care nu se șterg.
Țipă-n toamna udă după tine
Șreangurile lungi din Nürnberg

Află că-n zadar a tale vise
Le spoiești cu pașnică boia.
Inimile lumii ți-s închise —
Partea urii este partea ta!...

Nicolae Labiș

„De din deal de la Rovine..."

Cînd ascult studenții care-n săli visează
Cum foșnește-orezu-n bălțile de altdată
Mi-amintesc balada ocnelor de groază,
Cu țărani tîrîți pe-aici la judecată..

Peste-aceste săli, — un fost palat al legii, —
Unde ucigași se prăseau ca negii,
Și-nțoliți în robă, în dulămi cu biber
Gîtuiau dreptatea, gîndul, omul liber.

Peste-aceste săli de chinuri nesătule,
Săli în care lanțuri au țipat, destule,
Peste-aceste săli tronau, medieval,
**

Legea fundamentală a vremurilor noi

In patria lui Firdusi, zorile nu mai sînt trandafirii, ci au căpătat culoarea sîngelui. Intr-o dimineaţă — ca în atîtea altele — un grup de ofiţeri, acuzaţi de a-şi fi iubit ţara şi poporul ei, au fost puşi la zid şi împuşcaţi. Şahul le respinsese cererea de graţiere.

Impuşcaţi de la cinci metri de un pluton de execuţie format din 40 de soldaţi, condamnaţii au dat o splendidă pildă de eroism. Puşcoacele mercenare începuseră să scuipe gloanţele asasine, dar patrioţii iranieni repetau fără încetare strigătele: „Trăiască poporul iranian", „Poporul ne va răzbuna". „Moarte fascismului".

De patru ori răsunase comanda „Foc" şi abia încetase şueratul gloanţelor, cînd în tăcerea dimineţii, din mijlocul mormanului de cadavre s-a înălţat un glas stins, ca o ultimă pîlpîire de flăcără: „Trageţi, mai sînt încă viu". Colonelul Mohasheri mai era încă în viaţă, după ploaia de gloanţe care se abătuse asupră-i şi continua să strige: „Trăiască poporul"...

Aşa arată libertatea de conştiinţă în două treimi din lume, în lumea despre care potentaţii ei pretind, parcă printr-o amară ironie că e „liberă".

In Grecia, leagănul civilizaţiei noastre, traducătorul romanului lui Ilya Ehrenburg, Al nouălea val, a fost arestat şi va fi dat în judecată. Editorul E. Panagos a fost deportat pentru că a îndrăznit să tipărească: Acte şi cuvinte *şi* In exil *de Victor Hugo. Poeţii Tasos Levaditis şi Georgi Madjamelakis sînt acuzaţi de crima de „înaltă trădare" pentru culegerile lor de poezii intitulate:* Suflă vîntul peste răspîntii *şi* Luptătorii pentru pace.

In ţara celor şapte înţelepţi, libertatea cuvîntului este astăzi o crimă gravă.

Zilele trecute presa noastră a arătat că în urma succeselor remarcabile dobîndite în desţelenirea pămînturilor virgine, obiectivele prevăzute iniţial de guvernul sovietic au fost considerabil lărgite. In acelaşi timp, Benson, ministrul Agriculturii din S.U.A., a anunţat pentru 1955 o nouă reducere de 15% a suprafeţelor însămînţate cu bumbac. Motivul invocat: stocurile sînt „excesive".

Oricum ar sta lucrurile, aşa se prezintă fructele otrăvite ale „iniţiativei private", aceasta este fizionomia morală a întregii societăţi în care majoritatea muncitoare este jefuită de o minoritate exploatatoare.

La astfel de lucruri se vor gîndi, desigur, la 5 decembrie, sute de milioane de oameni de pe întreg globul; în această zi se împlinesc 18 ani de la apariţia unuia din cele mai glorioase documente ale vremii noastre: Constituţia Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice şi semnificaţia acestui eveniment este parcă şi mai puternică, cu fiecare an care trece.

Constituţia sovietică a înscris în literă de lege cuceriri care sînt o pildă pentru întreaga omenire: desfiinţarea exploatării şi a claselor exploatatoare, lichidarea şomajului, munca devenită o chestiune de onoare a fiecărui cetăţean şi, mai mult decît atît, dreptul de a avea o muncă asigurată, garantarea reală a exercitării libertăţilor cetăţeneşti, egalitate deplină între rase şi naţiuni diferite, între popoare mari şi mici.

Ea a fost pe drept cuvînt întîmpinată de întreaga omenire înaintată ca un măreţ document istoric care mărturisea izbînda socialismului în U.R.S.S., victoria fără precedent şi pînă la capăt a democraţiei consecvente, un document care dovedea că, visul de veacuri al omenirii a căpătat viaţă în Uniunea Sovietică.

Constituţia sovietică dovedea, în plus, că ceea ce fusese realizat în U.R.S.S. poate fi realizat şi în celelalte ţări şi împrejurarea aceasta conferea legii fundamentale a primului stat al muncitorilor şi ţăranilor o uriaşă semnificaţie internaţională, pe care anii de după război au confirmat-o printr-un astfel de eveniment cum este construcţia ţărilor de democraţie populară din Europa şi a Chinei noi, populare.

Dezvoltîndu-se sub semnul Constituţiei saliniste, astăzi, la 18 ani de la proclamarea ei, Uniunea Sovietică este mult mai bogată, mult mai puternică şi are o incomparabil mai mare influenţă asupra desfăşurării întregii vieţi publice internaţionale. Primul stat socialist este acum inima marelui lagăr al socialismului, care cuprinde o treime din întreaga lume.

Politica de pace a Uniunii Sovietice — verificată odată mai mult de iniţiativele şi măsurile propuse în vederea asigurării securităţii colective în Europa — decurge din însăşi orînduirea de stat a U.R.S.S. şi este unul din cele mai temeinice motive de încredere ale întregii omeniri în posibilitatea evitării unui nou război.

De aceea, odată cu popoarele sovietice care în fiecare an sărbătoresc, în adevărata accepţiune a acestui cuvînt, „Ziua Constituţiei", toate popoarele lumii văd în legea fundamentală a Uniunii Sovietice una din cele mai mari şi mai încurajatoare biruinţi ale vremii noastre.

IMPOTRIVA REMILITARIZĂRII GERMANIEI OCCIDENTALE

Licitaţia internaţională

Războiul se face cu oameni, arme şi muniţii.

Dar „materia primă" a războiului e omul; celelalte sînt numai ustensile.

Toate aceste trei elemente materiale ale războiului sînt consumabile. Ele trebuiesc furnizate.

Conducătorii ţărilor capitaliste se arată gata oricînd să furnizeze arme şi muniţii cu recomandarea de a fi cît mai grabnic şi mai ucigător folosite.

In ce priveşte oamenii însă, îi caută, de preferinţă, pe alţii. Dacă nu au la dispoziţie negri, care în ce priveşte dreptul de a muri au chiar prioritate faţă de albi, atunci caută albi din ţara lor precum şi de altă naţionalitate.

Dacă războaiele drepte de apărare sau de eliberare au un caracter just, fiindcă poporul ştie bine pentru ce luptă, războaiele de cucerire şi jaf, făcute pentru ghiftuirea unei clici de capitalişti, au un caracter de mercenariat, de împărţire a prăzii.

Cine furnizează armele şi muniţiile se îmbogăţeşte, cine dă oamenii îşi secătuieşte şi îşi seceră poporul.

Intre a se îmbogăţi şi a muri, imperialiştii americani au optat pentru îmbogăţire. „Cinstea gloriei" de a muri pe cîmpul de luptă vor s-o treacă îndeosebi poporului german şi altor popoare.

Arme sînt. Sînt şi noi şi, după cum ne asigură domnul Churchill, sînt şi vechi, ascunse sub pat.

Licitaţia internaţională este deschisă pentru oameni.

— Arici odată!... Arici de două ori!... Poftiţi la moarte!

Moartea a fost puţintel în vacanţă. O vacanţă mică pentru veşnicia care-i constituie esenţa.

Pentru întoarcerea din vacanţă, armele aşteaptă în stive, în grămezi cît Himalaia.

— Arici odată!... Poftiţi! Poftiţi!

Dar popoarele refuză invitaţia. Moartea în bocanci americani, cu centiron Nylon, nu li se pare o fericire surîzătoare.

Se înghesuie însă anumiţi conducători care-şi închipuie că mai pot mîna mulţimile spre luncile pustii ale Styxului.

Dar în această sinistră invitaţie nu e vorba să piară numai oameni, ci şi tezaurul lor spiritual.

In numele vieţii omeneşti şi al acestui tezaur care aparţine omenirii de la începuturi şi pînă astăzi, ne ridicăm cu toată hotărîrea împotriva războiului ce se pregăteşte.

Războiul trebuie împiedicat!

Iată de ce astăzi cînd la Moscova se poartă discuţii de însemnătate istorică privitoare la asigurarea păcii şi securităţii în Europa, noi ne îndreptăm privirile cu încredere şi nădejde spre Conferinţa care va lua, fără îndoială, măsuri menite să zădărnicească planurile distrugătoare ale duşmanilor omului şi culturii.

Demostene Botez

Iar?

Recentele evenimente din Germania occidentală, pregătirile febrile pentru reînvierea Wehrmachtului, au ridicat în faţa fiecărui om cinstit o întrebare grea: Iar? Nu s-au ridicat încă toate dărîmăturile lăsate de război, trunchiurile copacilor mai poartă cicatrici, în mai fiecare casă găseşti, la loc de cinste şi de durere, portretul unui tînăr mort în vîrtejul negru al războiului, mai auzim încă ecoul sirenelor vestind teroarea aeriană... Trecutul e prezent în faţa noastră, şi acum — iar? La Bonn se înalţă aceleaşi răcnete cu care Hitler umpluse văzduhul, răpăiala sinistră a cizmelor care vor să strivească totul în marşul lor mecanic, se înţelege. Iar? Ziarele ne aduc cuvîntările unor strigoi, generali, mareşali, fel de fel de oberi şi feldi care au ieşit iar în piaţa publică şi vor ceea ce au mai vrut odată: război! Iar? Iar contigentele nesfîrşite de tineri, depersonalizaţi, abrutizaţi, considerînd cartuşul drept supremul bun al vieţii, îndreptaţi spre cîmpii unde trebuie să-şi sape singuri tranşeele-morminte? Iar perdelele de sîrmă ghimpată, păsările cu zvastică, maşinile grele care desfundă pămîntul nu pentru a-l fecunda, ci pentru a-l secătui? Iar?

Nu! Orice om cu mintea întreagă trebuie să se ridice şi să strige: Nu!

Fac parte din acea generaţie mîntuită, batjocorită, împinsă silnic la un război ale cărui crime strigă şi astăzi, pînă la cer, nerăzbunate. Dintre cei cu care am învăţat în clasele primare mai trăiesc şase inşi. Restul au murit în război. Dintre cei cu care am învăţat la liceu mai trăiesc jumătate. Restul au murit în război. Dintre cei cu care am format, înainte de război, o companie, azi abia aduni o grupă. Restul au murit în război. Şi acum imperialismul vrea să reînceapă jocul morţii? Iar?

Nu, acest lucru nu trebuie să se întîmple. Să nu ne ucidem amintirile, ci să le ţinem treze. Ne vor ajuta! Am încercat să arăt în „Războiul", drama generaţiei mele, care abia la 23 August 1944 a început să trăiască cu adevărat. Acum, lucrînd la partea doua a poemului, mă voi strădui din toate puterile să arăt cîtă dreptate şi cîtă ură a pus poporul nostru în lupta împotriva hoardelor hitleriste, de la istorica zi a eliberării noastre pînă la victorie. Atunci, alături de eroica armată sovietică, noi am luptat pentru ca bandele lui Hitler să fie definitiv stîrpite, să distrugem războiul nedrept, agresiv. Şi, de aceea, nu putem admite niciodată ca trecutul să reînvie. Am toate acestea vii în minte, acum, cînd mă străduiesc să-mi termin poemul, care vrea să spună, în corul uriaş al omenirii, acelaşi neclintit: NU!

Acum, cînd la Moscova se desfăşoară Conferinţa fărilor europene pentru asigurarea păcii şi securităţii în Europa, toţi oamenii cinstiţi văd în ea mijlocul concret de a se ajunge la înlăturarea pericolului care ar vrea să se ridice din nou deasupra noastră.

Pacea trebuie să izbîndească!

Pacea va izbîndi!

Mihu Dragomir

Viaţa Uniunii Scriitorilor

Discuţii despre literatura pentru copii

Secţia de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. a organizat joi, 25 noiembrie 1954, o discuţie asupra romanelor *„Marea bătălie de la Iazul Mic"* de Octav Pancu-Iaşi şi *„Inimoşii"* de Gica Iuteş. Au participat numeroşi scriitori, critici literari şi cititori. Referatul a fost prezentat de tovarăşul Ion Hobana care a subliniat importanţa apariţiei acestor două romane pentru literatura noastră. In partea introductivă a referatului, Ion Hobana a pus în discuţie problema specificului literaturii pentru copii, pe care însă a privit-o unilateral, numai din punctul de vedere al accesibilităţii. Referatul a subliniat de asemenea caracterul educativ al celor două romane, arătînd că problemele vieţii copiilor sînt integrante problemelor generale ale luptei poporului, ale activităţii pentru construirea socialismului. In primul rînd s-a subliniat — ca un succes al celor doi scriitori — faptul că au exprimat în culori vii dorinţa copiilor de a înfăptui lucruri extraordinare, fapte puţin obişnuite. Desigur că romanele n-au numai această calitate şi referatul a mai amintit şi altele, cum ar fi îndemînarea în conturarea unor personaje (Ştefănel Vertea în romanul „Inimoşii"), îndrăzneala cu care Octav Pancu-Iaşi a înfăţişat existenţa unor metode reprobabile în educarea copilului, prezentarea noilor relaţii de familie în romanul Gicăi Iuteş.

Referatul însă, aşa cum a arătat în cadrul discuţiilor V. Mîndra, a avut o organizare nepotrivită, urmărind o serie de probleme în ambele cărţi ca şi cînd ar fi fost vorba de o singură lucrare care, în mod firesc, ar fi trebuit să ridice aceleaşi observaţii.

Discuţiile au fost mai vii şi animate mai ales în cea de a doua parte a şedinţei. Oprindu-se asupra problemei specificului literaturii pentru copii, Ov. S. Crohmălniceanu a arătat că specificul acestei literaturi nu este numai o chestiune de accesibilitate ci el constă tocmai în prezentarea acelor preferinţe pe care le are copilul. Ov. S. Crohmălniceanu a arătat că farmecul romanului „Marea bătălie de la Iazul Mic" constă în aceea că scriitorul n-a neglijat tainica aplecare a copiilor spre visare, înclinaţia lor spre fantezie, romancierul scoţînd în evidenţă un fapt tipic pentru realitatea noastră nouă. Octav Pancu-Iaşi, a arătat criticul Ov. S. Crohmălniceanu, a reuşit să ne dea un fapt esenţial al vieţii noastre noi, şi anume crearea tuturor condiţiilor, pentru ca tînăra generaţie să-şi poată trăi în toată plinătatea copilăria. Problema a fost atinsă şi de V. Em. Galan care a arătat că particularităţile scrierilor adresate copiilor depind în primul rînd de felul în care autorul pune probleme specifice copiilor şi tineretului.

Participanţii la discuţii au scos în evidenţă calităţile celor două romane. V. Mîndra a vorbit despre capacitatea scriitoarei Gica Iuteş de a pătrunde în sufletul copilului, de a arăta cu multă sensibilitate sentimentele proprii acestei vîrste. (Spre deosebire de Octav Pancu-Iaşi care este mai mult un observator atent, oprindu-se adeseori numai la suprafaţa sufletului copilului). Alţi vorbitori, ca de pildă Marcian, au insistat asupra umorului din romanul lui Octav Pancu-Iaşi. Mira Iosif s-a oprit asupra lirismului de care sînt străbătute multe pagini din „Inimoşii", considerînd aceasta

drept una din calităţile de seamă ale cărţii.

Discuţii interesante s-au purtat şi asupra slăbiciunilor celor două romane, în bună parte arătate şi în referat.

Mulţi din cei care au luat cuvîntul, printre care V. Em. Galan, Ilie Stanciu, I. Bică s-au oprit îndeosebi asupra necesităţii unui conflict mai puternic în cărţile pentru copii, arătînd că o bună parte din lipsurile romanelor discutate decurg tocmai din această teamă a scriitorilor de a aborda probleme mult mai puternice, de a trata conflicte noi şi interesante. V. Em. Galan a arătat că cei doi scriitori s-au ocupat îndeosebi de prezentarea în romanele lor a problemelor organizatorice în detrimentul prezentării modului de formare a caracterului oamenilor noi, a viitorilor comunişti. Ingustarea tematicii, a arătat Ilie Stanciu, a dus în mod firesc şi la unele asemănări între cele două cărţi. Oprindu-se asupra lipsei de ascuţime cu care e redat conflictul cărţilor, Mihai Lupu a demonstrat că aceasta a dus pînă la urmă la o vădită monotonie în redarea unor caractere din carte.

De asemenea Mihai Lupu a combătut şi unele tendinţe didacticiste, evidente în „Marea bătălie de la Iazul Mic" şi „Inimoşii". Asupra construcţiei cărţilor s-au spus numeroase păreri. Octavian Sava a relevat sărăcia de întîmplări din cartea lui Octav Pancu-Iaşi iar Mira Iosif a arătat că în „Inimoşii" autoarea aduce un balast de fapte care împiedică normala dezvoltare a acţiunii.

Asupra imaginilor sărace şi mult repetate din cartea lui Octav Pancu Iaşi s-a oprit Mira Iosif. Ov. S. Crohmălniceanu a insistat apoi asupra lipsei de exigenţă de care dau dovadă uneori scriitorii pentru copii. Se creează personaje schematice, se întîlnesc neglijenţe stilistice supărătoare, scene neizbutite. Ov. S. Crohmălniceanu a subliniat că şi în acest domeniu, scriitorii trebuie să aibă o mare exigenţă şi trebuie cerut autorilor să lucreze cu aceeaşi seriozitate ca şi în literatura destinată adulţilor. Au mai participat la discuţii, axate în general pe aceste mari probleme, şi alţi scriitori, Păcat însă că unii vorbitori (D. Săraru, Al. Ovidiu-Zotta) au vorbit mult timp, căutînd sau să insinueze lipsa de pricepere a lui Octav Pancu-Iaşi, sau să aducă argumente cu totul neserioase în susţinerea unor teze lipsite de conţinut. Alţi participanţi la discuţie, cum ar fi Maria Rovan, s-au pierdut în afirmaţii lungite fără rost care n-au adus nimic important în lămurirea problemelor dezbătute. Majoritatea participanţilor la discuţii au vorbit însă cu competenţă, analizînd serios diferitele probleme ridicate de romanele „Marea bătălie de la Iazul Mic" şi „Inimoşii".

La sfîrşit scriitorul Marcel Breslaşu a arătat că discuţia a constituit un real succes, ea decurgînd în general la un înalt nivel. Marcel Breslaşu a combătut părerile acelor participanţi la discuţie care considerau că atenţia scriitorilor poate fi îndreptată la întîmplare, după „inspiraţie". Marcel Breslaşu a subliniat faptul că trebuie dată atenţie problemelor de maximă importanţă pentru construirea socialismului, probleme care îşi cer o grabnică rezolvare.

Rep.

Note şi comentarii

Sărbătoarea cărţii în Franţa

La 31 octombrie a avut loc la Paris tradiţionala sărbătoare a cărţii franceze, organizată de Comitetul Naţional al Scriitorilor.

Intr-o atmosferă de caldă prietenie între oamenii scrisului şi cititori, scriitorii progresişti asistaţi de actori cunoscuţi, au dat autografe pe ultimele lor lucrări. In şase ore s-au vîndut cărţi în valoare de 8.867.583 franci, ceea ce depăşeşte cu mai bine de un milion suma încasată anul trecut. Aragon *a semnat lucrările sale recent apărute: poemul „Ochii şi memoria", eseul „Jurnalul unei poezii naţionale", în care se reflectă lupta pe care poetul a dus-o pentru ca poezia ţării lui să regăsească drumul către tradiţia naţională, precum şi volumul de critică literară „In lumina lui Stendhal".* Marcel Auclair *a prezentat cititorilor „Viaţa lui Jaurès";* André Kedros *a semnat „Floarea cea nouă" în care apare chipul de neuitat al lui Nikos Beloiannis;* Marcel Cohen *a prezentat „Gramatică şi stil", carte care înfăţişează procedeele stilistice ale scriitorilor francezi de la Rabelais pînă în zilele noastre. Au mai semnat* Elsa Triolet: *„Povestea lui Anton Cehov",* Georges Sadoul: *„Cinematografia în timpul războiului",* Georges Soria: *„Frica",* Jean Fréville: *„K. Marx şi F. Engels despre literatură şi artă",* Simone de Beauvoir": *„Mandarinii",* Olga Wormser *şi* Henri Michel: *„Tragedia deportării",* Vercors: *„Paşi pe nisip",* Pierre Daix: *„Ucigaşul".*

„Pe teren"

De mult s-a făcut simţită la noi necesitatea unei literaturi care să înfăţişeze aspecte ale activităţii entuziaste a tineretului în cadrul organizaţiilor U.T.M., după cum există în Uniunea Sovietică zeci şi sute de cărţi închinate vieţii comsomoliştilor. Este cazul de aceea să salutăm apariţia în ziarul „Scînteia

tineretului" a unei noi schiţe dedicată muncii neobosite de educare a tineretului pe care o duc activiştii utemişti, sub îndrumarea partidului.

Schiţa „Pe teren" de Eugen Mandric surprinde cîteva momente din lupta unui activist utemist, unul din avîntaţii şi modeştii tineri constructori ai socialismului din patria noastră. Tănase, instructorul unui comitet raional U.T.M., vine să-şi îndeplinească sarcinile în satul Ribia.

Cu un zîmbet plin de înţelepciune pe buze ne arată Eugen Mandric că viaţa pune în faţa lui Tănase, activistul mărunt dar de rîvna căruia depind multe pentru luminarea şi fericirea tinerilor ţărani muncitori, un ghem de probleme pe care el trebuie să-l descurce înfrîngînd condiţiile grele ale muncii sale. Nu îi e uşor lui Tănase să-l convingă pe Vasile al lui Pantelimon Gheorghe Panţiru care, în această problemă se ascunde după poala mamei lui, să intre în întovărăşire, tot aşa cum nu îi e lesne să mărturisească Anuţei dragostea ce i-o poartă.

Creînd tipul unui activist, aşa cum sînt mulţi pe meleagurile ţării, autorul ne înfăţişează un tînăr înţelept şi cu bogate resurse sufleteşti care ştie să dovedească şi şiretenie trimiţînd toate neamurile să lămurească pe cei şovăielnici, şi adîncime de gîndire şi cunoaştere a mentalităţii ţăranului atunci cînd îl lămureşte pe Toader Murgu cu creionul în mînă despre avantajele nete pe care le prezintă înscrierea în întovărăşire.

Dar viaţa, care-i pune fostului argat adevărate probleme de stat în miniatură, îi creează şi încurcături serioase în planurile sale de viitor. Făcîndu-ne să trăim alternanţa între poezia şi pămîntenele greutăţi care încadrează acţiunea eroului său, Eugen Mandric ne face cunoscute frămîntările puternice ale acestuia. S-o trimită pe Anuţa la şcoala agricolă sau s-o păstreze pentru el? Dar are el dreptul s-o oprească în dezvoltarea ei? Nu, conchide Tănase şi o trimite pe Anuţa la şcoală fără să-i facă cunoscută pasiunea ce i-o nutrea, lucru pentru care autorul nu poate fi felicitat, deoarece Tănase al său putea să dovedească tot atîta tărie de caracter în rezolvarea problemelor vieţii sale intime ca şi în acelea ale muncii politice

Cititorul simte străbătînd din subtextul ultimelor rînduri ale schiţei toată dragostea şi admiraţia tînărului scriitor pentru unul din eroii anonimi ai marii noastre lupte pentru socialism. Incurajarea de a persevera pe care i-o adresează acestuia în ciuda severităţii pline de uscăciune cu care-i este răsplătit efortul de către unul din mai marii săi „de la raion".

Această schiţă constituie fără îndoială afirmarea hotărîtă a paşilor înainte pe care îi face tînărul condeier.

B. D.

Bucureşti — Iaşi

De curînd s-a desfăşurat la Iaşi un interesant schimb de experienţă. S-au întîlnit cu acest prilej profesori şi studenţi ai Facultăţii de filologie din Iaşi, cu oas-

peţii lor, cadre didactice universitare şi studenţi membri ai cercurilor ştiinţifice de literatură română şi lingvistică de la Facultatea de filologie din Bucureşti.

In cadrul schimbului de experienţă au fost prezentate referate din partea profesorilor şi studenţilor, au fost organizate vizite la cele mai importante monumente istorice şi culturale ale oraşului (Universitatea „Al. I. Cuza", bojdeuca din Ţicău a lui Ion Creangă, biserica Trei Ierarhi, Palatul administrativ, etc.), s-a asistat la unele cursuri. Referatele prezentate din partea studenţilor, urmărite cu atenţie şi interes, au tratat despre: „Specificul prelucrării de folclor la Creangă şi Slavici" (Bucureşti), „Mijloace de caracterizare a personajelor prin limbă la Caragiale" (Iaşi), etc.

In cea de a doua zi a schimbului de experienţă, acad. Iorgu Iordan a vorbit despre unele probleme ale limbii literare. Referatul prof. univ. Al. Dima (Iaşi) a fost consacrat începuturilor activităţii critice a lui G. Ibrăileanu.

Au mai expus referate conf. B. Cazacu, despre unele aspecte ale stilului maestrului Mihail Sadoveanu în „Nicoară Potcoavă", lector Mitu Grosu despre opera lui Antim Ivireanu şi asist. O. Păun, al cărui referat a tratat despre călătorii romîni din sec. XVIII în Rusia.

H. Zalis

Ultimele năzdrăvănii ale eroilor lui Anton Pann

Nu de mult a apărut în E.S.P.L.A. „Opere alese" de Anton Pann şi fiindcă pînă acum nu citisem nimic din opera lui Pann, am cumpărat acest volum de la librăria din Ineu. Cum am ajuns acasă, am început să citesc — pe nerăsuflate — frumoasele cîntece ale marelui scriitor, ca „Hora Moldovenească", „Oltenesc", *etc., care mi-au plăcut foarte mult. Tot citind, am ajuns la* „Istoria prea înţeleptului ARGHIR cu nepotul său ANADAN", — *apoi la* „O şezătoare la ţară sau călătoria lui moş Albu". *Mi-a plăcut foarte mult călătoria lui moş Albu. Dar am rămas la un moment dat cam nedumerit; cînd am ajuns la pagina 64 am observat că în continuare urma pagina 33, şi după cîteva pagini am ajuns iar la „O şezătoare la ţară sau călătoria lui moş Albu". Mă uitam uimit şi la prima călătorie şi la a doua; în fine, zic: poate că moşul ăsta a făcut două călătorii!... Ia stai să le probez, că mi se pare că tot din Bucureşti plecase la drum lung şi era tot cam toamnă!...*

Şi aşa, am început să citesc şi din prima călătorie şi din a doua; un vers de colo, unul de colo. Aceeaşi frază, acelaşi cuvînt, aceeaşi pătanie. Să ştii că moşul a fost tare deştept. Dar în cele din urmă, m-am descurcat singur, învinovăţindu-mă că nu am priceput: E.S.P.L.A. a tipărit această poezie de două ori în acelaşi volum.

De l... Poate i s-a părut mai importantă această povestire în versuri, şi ca să fie întipărită bine în mintea cititorului a publicat-o de două ori în aceeaşi carte.

Dar iată că eu, ca cititor, vin să spun că în locul acestei tipărituri în dublu exemplar, ar fi fost mai bine poate să

se fi tipărit alte lucrări ale lui Pann.

Nu ştiu dacă editura este de părere cu mine — ca cititor — dar m-ar interesa să aud răspunsul.

I. C. Manoliu
corespondent

Nagy Lajos

La 28 octombrie s-a stins din viaţă, în vîrstă de 71 de ani, scriitorul Nagy Lajos, laureat al premiului Kossuth, unul dintre maeştrii prozei maghiare.

Primele lucrări ale lui Nagy Lajos au apărut începînd din 1907—1908 în diverse ziare şi periodice din Ungaria. De la cele dintîi rînduri publicate, Nagy Lajos a declarat război regimului de exploatare feudalo-capitalist, scriind satire violente străbătute de o ironie usturătoare.

In timpul celei mai cumplite terori, a cutezat să scrie lucrarea profund demascatoare *„Lupul şi oile"*, şi nuvela *„Mai 1919"*, care rămîne pînă astăzi una din cele mai realizate lucrări despre revoluţia proletară din Ungaria.

Printre alte lucrări demne de relevat ale lui Nagy Lajos sînt *„Mama"*, *„O aventură la şosea"*, *„Modul de viaţă burghez"*, etc.

In ultimii zece ani scriitorul şi-a continuat munca de creaţie şi a lucrat la un roman autobiografic de mari proporţii, pe care însă, din nefericire, nu l-a putut termina.

In proza maghiară a secolului XX Nagy Lajos ocupă un loc de cinste.

Alături de poporul prieten din Republica Populară Ungară, oamenii de litere din ţara noastră regretă profund această pierdere a literaturii maghiare.

Redactor-şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-şef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-şef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

„Nu Germania trebuie să se integreze Europei, ci Europa trebuie să se integreze Germaniei".
(Din declaraţiile dr-ului Seebohm, ministru în guvernul de la Bonn).

LA BONN

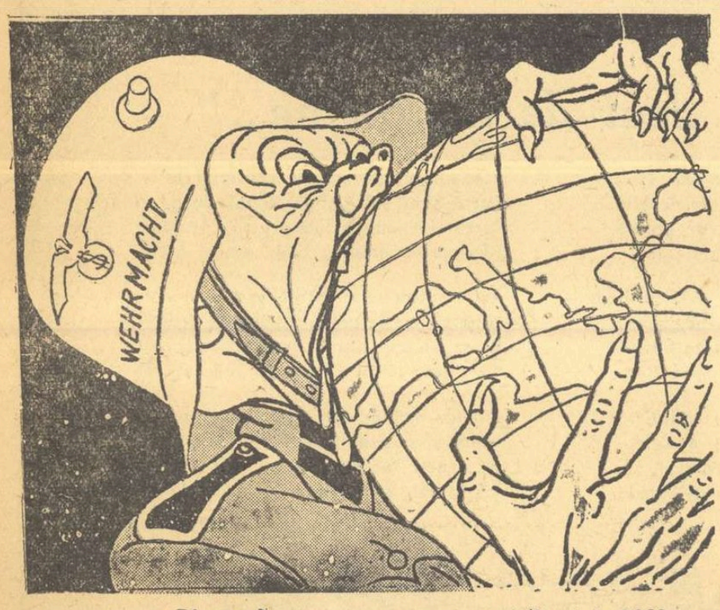

— Din nou?

Desen de ROSS

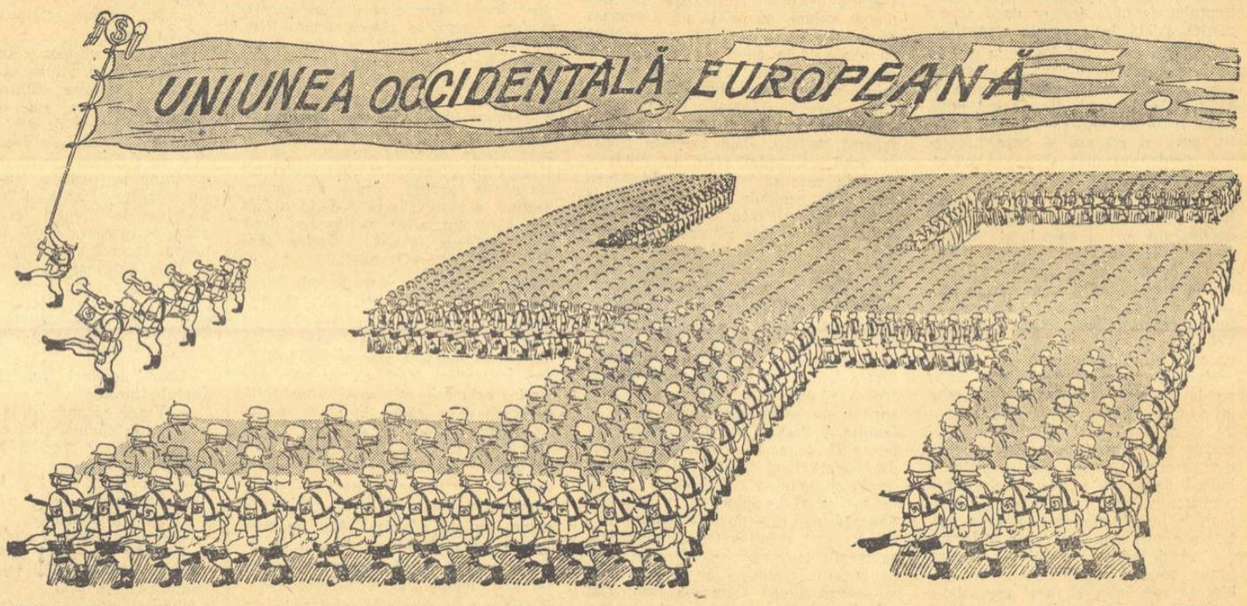

DULLES — Asta-i defilarea care-mi place...

Desen de GION

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administraţia 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 1,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

TG.MURES
Peltul Cultural
BIBLIOTECA REGIONALA

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 39 — Joi 9 decembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 35 bani

A 70-a aniversare a tovarăşului dr. PETRU GROZA

Tovarăşului dr. PETRU GROZA
Preşedintele Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Romîne

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn şi Consiliul de Miniştri al Republicii Populare Romîne vă trimit, iubite prieten şi tovarăş, calde felicitări cu prilejul împlinirii a 70 de ani.

Încă în anii întunecaţi ai regimului burghezo-moşieresc, dumneavoastră v-aţi alăturat luptei forţelor democratice antifasciste pentru pace, democraţie şi progres social. În timpul celui de-al 2-lea război mondial aţi participat la lupta pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste şi trecerea Romîniei de partea lagărului antihitlerist.

Oamenii muncii din ţara noastră văd în persoana Dv. pe eminentul om politic şi de stat care, după 23 August 1944, a desfăşurat o activitate plină de energie pentru înfrîngerea cercurilor reacţionare, pentru înfăptuirea transformărilor democratice, pentru apărarea independenţei patriei. Aţi cîştigat stima celor mai largi straturi ale poporului nostru, ca slujitor credincios al intereselor patriei, ca militant neobosit pentru pace şi prietenie între popoare, pentru prietenie şi colaborare frăţească cu ţările lagărului democratic, în frunte cu Uniunea Sovietică.

Noi vă urăm, iubite tovarăşe Groza, ani mulţi de sănătate, fericire şi muncă rodnică pentru dezvoltarea şi întărirea Republicii Populare Romîne.

COMITETUL CENTRAL
AL
PARTIDULUI MUNCITORESC ROMIN

CONSILIUL DE MINIŞTRI
AL
REPUBLICII POPULARE ROMINE

Prezidiul Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Romîne
DECRET

Pentru conferirea Ordinului Steaua Republicii Populare Romîne, clasa I-a, tovarăşului dr. Petru Groza, Preşedintele Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Romîne.

Cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la naşterea tovarăşului dr. Petru Groza, Preşedintele Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Romîne, pentru merite deosebite în opera de făurire şi întărire a statului democrat-popular,

Prezidiul Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Romîne **decretează:**

1. — Se conferă Ordinul Steaua Republicii Populare Romîne, clasa I-a, tovarăşului dr. Petru Groza, Preşedintele Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Romîne.

Vicepreşedintele Prezidiului
Marii Adunări Naţionale
M. SADOVEANU

Secretarul Prezidiului
Marii Adunări Naţionale
A. BUNACIU

Bucureşti, 6 decembrie 1954

15 DECEMBRIE — CONGRESUL SCRIITORILOR SOVIETICI

Marele exemplu

Evocînd, în versuri puţine dar pline de forţă, gloriosul drum parcurs de patria sa de la Marea Revoluţie Socialistă pînă astăzi, Alexei Surkov îşi încheie astfel poezia „De vorbă cu tine însuţi":

Ţară-ntinsă, forţă-a omenirii
De atunci crescut-am, plin şuvoi.
Ca să afli drumul fericirii
Să ne-ntrebi. Răspunsul e la noi.

Într-adevăr, în epoca noastră, acolo, la oamenii sovietici, afli răspuns marilor întrebări ale vieţii; acolo afli uriaşul rezervor al experienţei umane în lupta pentru fericire; acolo aflăm — între alţii — şi noi, scriitorii, răspuns întrebărilor noastre fundamentale.

Ce învăţăm de la poezia sovietică? Ce se cere învăţat, cu înzecit efort, de acum înainte? Dacă ar fi să rezum răspunsul, aş spune: tot ceea ce o face atît de iubită de popoare şi atît de urîtă de duşmanii de pretutindeni. Aceasta este, fără îndoială, esenţiala ei calitate, şi politică şi artistică. Poezia sovietică este mare prin legătura ei indestructibilă cu marea cauză a fericirii oamenilor; este mare, pentru că propagă, cu mijloacele artei, într-o înaltă ţinută artistică, cea mai înaintată ideologie a tuturor timpurilor; pentru că o propagă cu desăvîrşită încredere, cu mîndrie şi înflăcărare; pentru că slujirea comunismului este însăşi raţiunea ei de a fi.

Tocmai de aceea poezia sovietică este — aş spune — o mare putere internaţională, al cărei cuvînt în apărarea vieţii, în promovarea frumuseţii, răsună la toate meridianele globului pămîntesc.

Sînt uneori oameni dispuşi să măsoare dimensiunile artistice ale poeziei cu milimetrul universului liliputan în care se învîrtesc. Poezia însă se cere măsurată cu paşii uriaşi ai istoriei.

Maiakovski spunea: „Măsor, după comună, felurile de versuri". El detesta pe poeţii ce-şi miorlăiau micile sentimente cucoanelor romanţioase în ungherele cafenelelor şi ale tavernelor clandestine. El se ridica înfuriat, cu pătimaşă violenţă, împotriva „ciorbelor lirice", împotriva acelor aşa-zis spirituale, subtile, supraoriginale jonglerii poetice, care seamănă, mi se pare, cu buretele umflat şi mulţumit de sine: cînd îl storci, curge dintr-însul apă chioară. (Dacă a fost muiat într-un lichid otrăvitor, se va scurge, bineînţeles, otravă).

El nu-l concepea pe poet decît vorbind maselor de pe cea mai înaltă tribună a timpului său.

„Dar unde-i sentimentul?"
— „Asta-i oratorie"...
— „Nu-i poezie"...
— „E gazetărie!"
ar putea să se neliniştească şi la noi, astăzi, ultimii mohicani ai apolitismului, cum grozav s-au tulburat înaintaşii lor pe vremea lui Maiakovski. La care marele poet răspunde:

...„Capitalism:
cuvînt dizgraţios!
Privighetoare,
hei, e mai înalt,
E mai frumos...
Numai că eu
l-oi folosi pe celălalt
adeseori, mereu.
Voi scrie cîte-n lună...
Da. Se poate,
Dar ce ne trebuie acum
Întîi de toate?
Cu iureş gureş, cîntec şi solie,
cu tot
ce sînt
ce pot,
ce cînt,
ce fac,
mă dărui ţie —
clasă în atac!"
Acesta este drumul pe care a

Eugen Frunză

(Continuare în pag. 5-a)

Un eveniment de seamă în viaţa literaturii sovietice şi mondiale

De vorbă cu MIHAI BENIUC
Secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Ne mai desparte puţină vreme de data deschiderii celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, eveniment de seamă aşteptat cu viu interes şi de scriitorii ţării noastre, alături de oamenii scrisului din întreaga lume.

În dorinţa de a da răspuns la întrebările cititorilor noştri cu privire la Congres, ne-am adresat poetului Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

— Care este însemnătatea Congresului scriitorilor sovietici pentru dezvoltarea literaturii sovietice şi în genere a literaturii progresiste mondiale?

— În intervalul de timp de 20 de ani care s-au scurs de la primul Congres al scriitorilor sovietici, literatura sovietică a obţinut succese uriaşe, care nu pot fi pe deplin apreciate încă, atît în ceea ce priveşte numărul cît şi valoarea lor artistică. Fapt este că astăzi literatura sovietică, ocupînd poziţia întîia pe plan internaţional, prin conţinutul ei ideologic şi înalta treaptă artistică atinsă, este cea mai răspîndită şi cea mai căutată. Congresul al doilea al scriitorilor sovietici, de care ne mai despart cîteva zile, este cu nerăbdare aşteptat de scriitorii şi masele de cititori din toată lumea. El îşi va îndrepta retrospectiv atenţia asupra uriaşilor paşi făcuţi pe drumul realismului socialist de scriitorii sovietici în cei 20 de ani, dar totodată va analiza perspectivele de dezvoltare ale literaturii, acum cînd popoarele Uniunii Sovietice privesc viitorul cu faţa luminată de zorii comunismului şi cînd se cer noi eforturi din partea scriitorilor, cu atît mai mult cu cît forţele imperialiste încearcă să ridice noi piedici în drumul firesc al oamenilor eliberaţi de exploatarea capitalistă. Hotărîrile Congresului scriitorilor sovietici vor fi un document esenţial pentru orientarea literaturii înaintate din întreaga lume şi pentru ridicarea ei pe o nouă treaptă a măiestriei artistice. Ele vor îndruma concret, pentru o nouă etapă a creaţiei lor, pe scriitorii sovietici, pe cei din ţările de democraţie populară, precum şi pe scriitorii progresişti din lumea capitalistă, în lupta lor pentru o literatură a Omului cu O mare, de care vorbea Gorki.

În anul 1934 marele Gorki, la primul Congres, arăta ce primejdie prezintă pentru omenire fascismul şi cerea scriitorilor progresişti să-şi unească forţele pentru combaterea acestei primejdii. Avertismentul lui Gorki s-a adeverit într-un mod sfîşietor pentru multe din popoarele lumii. Hitler şi asociaţii lui au semănat cîmpiile globului cu cadavre şi ruine, ameninţînd cu un apocaliptic sfîrşit civilizaţia. Nu i-a fost uşor Uniunii Sovietice să doboare forţele infernale dezlănţuite împotriva vieţii şi libertăţii, dar pînă la urmă le-a doborît. Şi nu se putea să nu le doboare, pentru că forţele socialismului, forţele care duc înainte societatea omenească, sînt de neînvins. În această luptă scriitorii sovietici au avut un rol care îmbracă pentru posteritate în razele de aur ale gloriei şi faptele şi operele lor.

Şi zilele noastre sînt adumbrite de ameninţări războinice, prin stăruinţele unor clici de afacerişti, de a resuscita vechea primejdie, mobilizînd şi înarmînd pe revanşarzii din Germania occidentală. Dar puterea frontului mondial al păcii, puterea popoarelor iubitoare de pace, creşte mereu, încurcînd socotelile celor ce doresc un nou măcel mondial.

De aceea cred că la Congres vocea scriitorilor întru apărarea păcii va răsuna puternic, să se audă peste tot pămîntul. De altfel, acolo — în afară de scriitorii sovietici, cunoscuţi ca apărători ai păcii, ca Fadeev, Ehrenburg, Korneiciuk şi alţii, — vor fi şi personalităţi mari ale literaturii progresiste mondiale ca Pablo Neruda, Amado, Aragon. Iar unde sînt astfel de oameni, vestiţi prin marea lor capacitate de a reda frumosul şi adevărul din viaţă cu meşteşugul scrisului, nu poate să nu vină vorba de condiţiile fundamentale ale înfloririi vieţii: pacea între popoare şi libertatea omului.

— Ce învăţăminte au tras scriitorii din ţara noastră din dezbaterile organizate în preajma Congresului, pentru creaţia lor şi pentru desfăşurarea luptei de opinii în viaţa literară a ţării noastre?

— Din dezbaterile ce au avut loc în preajma Congresului, cred că pentru scriitorii din ţara noastră s-au putut desprinde două învăţăminte fundamentale. Primul este că numai viaţa studiată multilateral de pe cele mai înalte poziţii ideologice, cu participarea activă a scriitorului la desfăşurarea ei, poate asigura opere literare trainice cu amprentele artistice ale personalităţii autorului. Discuţiile ample desfăşurate în preajma Congresului scriitorilor despre crearea eroului pozitiv sau despre misiunea înaltă a poeziei, ne-au dat învăţăminte preţioase pentru munca noastră scriitoricească, lămurindu-ne probleme complexe ale reflectării realităţii zilelor noastre în transformarea ei revoluţionară şi ale făuririi unei adevărate literaturi militante, caracterizată prin spiritul de partid şi printr-o mare valoare artistică.

Al doilea este că adevărul despre literatură şi despre rostul scriitorului nu se poate descoperi decît în deplină şi liberă desfăşurare a opiniilor oamenilor de bună credinţă. Efectul dezbaterilor din preajma Congresului a început să se facă simţit în plenarele secţiilor şi comisiilor Uniunii noastre; aşa, de pildă, la discuţia din cadrul secţiei de dramă despre piesa Mariei Banuş „Îndrăgostiţii" şi la discuţia din cadrul comisiei literare pentru copii şi al secţiei de proză despre romanele pentru copii participarea a fost mult mai vie ca de obicei. De asemenea, în discuţiile scriitorilor prind un caracter tot mai principial problemele despre rostul scriitorului în societate, despre activitatea sa obştească şi despre atitudinea sa morală faţă de viaţă.

— Care sînt proiectele de activitate ale scriitorilor noştri, în legătură cu studierea şi popularizarea materialelor Congresului?

— Materialele din preajma Congresului au avut o largă circulaţie printre scriitori, nu numai prin reproducerile parţiale în presă, ci şi prin multe articole traduse prin grija Uniunii Scriitorilor şi puse la îndemîna scriitorilor.

După Congres, materialele ce vor apare vor fi larg dezbătute în şedinţele secţiilor de creaţie, precum şi în plenarele Uniunii Scriitorilor, cu atît mai mult cu cît noi înşine intrăm în faza pregătitoare a Congresului ce va avea loc în anul 1955. De la Congresul scriitorilor sperăm să tragem învăţăminte nu numai cu privire la creaţia literară realist-socialistă, ci şi la organizarea optimă a condiţiilor de muncă pentru scriitori...

REPORTER

Maeştrii noştri

Ne aducem aminte de adolescenţa noastră, care cutreierase înfrigurată toată literatura lumii şi care se oprea ca la un popas, ca la ceva deosebit, îmbucurător, răscolitor, în faţa literaturii clasice ruse. Ea, adolescenţa de atunci, poate că n-ar fi putut spune limpede de ce literatura rusă se deosebea în sufletul ei de celelalte. Ar fi exprimat turbure că simte acolo, în afară de o neobişnuită adîncime, de o încordată seriozitate, o anumită dragoste pentru om, care, în adevăr, nu se mai găseşte parcă nicăieri altundeva, un interes profund, grav, fierbinte, faţă de făptura omenească, o calitate de omenie nemaiîntîlnită, care alcătuia parcă însăşi substanţa acestor desăvîrşit construite, foarte măiestru clădite opere.

Acest sentiment care se desena în adolescenţă n-a pierit şi, cu vremea, s-a desluşit şi consolidat. În adevăr, literatura clasică rusă a adus literaturii universale această preocupare continuă şi plină de un interes aprins, pentru individul uman în mijlocul societăţii, pentru om în raport cu oamenii, cu rînduirile sociale, cu ideile vremii lui, cu universul faţă de care are sau caută un punct de vedere.

Din viaţă vie, luminată de principii clare şi adevărate, s-a născut literatura sovietică de azi. Din viaţă şi ca urmaşă firească a literaturii clasice ruse, care o prevestea.

Scriitorul romîn, care a învăţat de la marii scriitori ruşi să iubească omul şi să privească viaţa în faţă, fără ocol, învaţă de la scriitorii sovietici în ce măsură opera de artă cinstită, care oglindeşte realitatea vie, nouă, de azi, se integrează în marile acţiuni ale poporului constructor.

Legătura permanentă a scriitorului sovietic cu viaţa, cu realitatea actuală, rodeşte opere care clocotesc ele însele de viaţă, care ard ca nişte mari cuptoare, sau străluces ca nişte livezi înflorite. Din această legătură, din această cunoaştere plină de interes, de participare, de iubire, se naşte, pentru cel care ştie să vadă şi poate să rostească, acea măiestrie artistică fără de care nu pot exista mari opere. Deosebirea esenţialului de secundar, a tipicului de întîmplător, de particular, de nereprezentativ, zugrăvirea fenomenului în creştere nu în stare de încremenire, face marea operă.

Scriitorul romîn care şi-a pus azi viaţa în slujba unei alte literaturi decît în trecut, pentru că şi-a pus-o în slujba vieţii noi, a învăţat să se apropie de realitatea înconjurătoare cu dragoste, să fie combativ în literatură în numele convingerilor lui şi să întrebuinţeze în această nobilă luptă cele mai iscusite unelte de artist de la scriitorii sovietici, care au pornit înaintea noastră la drum şi au realizat opere mari.

Lucia Demetrius

Slujitori ai poporului

În zilele conferinţei de la Moscova a ţărilor europene pentru asigurarea păcii şi securităţii în Europa, s-a întîmplat tocmai să recitesc „Tînăra gardă" a lui A. Fadeev. În timpul lecturii se amestecau, fără voia mea, printre rînduri, frînturi din discursul ministrului afacerilor externe al Uniunii Sovietice şi aveam impresia citeodată că vorbele sale sînt rostite şi de personajele cărţii, de vreun miner din Krasnodon, de activistul comitetului raional, Filip Liutkov, sau de tovarăşul acestuia de luptă, Oleg Koşevoi. Această impresie venea probabil de-acolo că şi în limbajul tovarăşului Molotov şi în cel al eroilor din carte revenea mereu acelaşi cuvînt: poporul.

În aproape toate cărţile scriitorilor sovietici, fie că eroii lor sînt conducători de stat sau de oşti, fie că ei sînt simpli muncitori, colhoznici sau soldaţi, cu toţii vorbesc, muncesc şi luptă în numele poporului. Ceea ce izbeşte în mod deosebit pe cititorul care se întîlneşte cu aceşti eroi este mai ales responsabilitatea lor politică, conştiinţa lor frămîntată de o unică întrebare: ce trebuie să fac pentru a fi şi mai folositor poporului meu?

Pentru a răspunde cît mai bine acestei întrebări cetăţeneşti, în lunile care au precedat Congresul Uniunii Scriitorilor Sovietici, s-a dezbătut în presă şi revistele din U.R.S.S. problema realizării eroului pozitiv. Ridicarea eroului literar la nivelul milioanelor de eroi populari, cum să întruchipeze el calităţile semenilor săi din viaţa de toate zilele în ce chip îşi dovedeşte el capacitatea de a înfrunta greutăţile şi a combate greşelile ivite în muncă şi luptă, cum devine el participant activ la făuririle istorice ale poporului său — acestea sînt problemele pe care şi le pun scriitorii sovietici cînd vor să plămădească pe acest erou al vremurilor noastre. Nu este desigur uşor să plămădeşti un asemenea erou atunci cînd poporul nu te ajută Dar poporul sovietic a dat în decursul istoriei nenumăraţi eroi minunaţi, ca Pavel Korceaghin, Ceapaev, Oleg Koşevoi şi mulţi alţii, care vor fi prezenţi la Congresul scriitorilor, spunîndu-şi cuvîntul rămas viu peste ani şi furtuni. Glasul lor va răsuna cu putere, la fel ca deunăzi, al ministrului afacerilor externe al Uniunii Sovietice la conferinţa ţărilor europene, vorbind despre munca şi năzuinţele poporului, chemînd pe scriitori să înfăţişeze în alţi eroi — prietenii lor — dragostea pentru pămîntul patriei şi ura neînduplecată împotriva acelora care ar îndrăzni să se atingă de realizările măreţe ale milioanelor de eroi — poporul sovietic.

Scriitorilor sovietici, adunaţi în congres pentru a dezbate problemele creaţiei, le urez din inimă spor la muncă şi izbîndă alături de viitorii eroi, luptători pentru binele poporului, — constructori ai comunismului

Alexandru Jar

Pacea trebuie să fie şi va fi apărată

Am, alături de întregul popor, socoteli multe şi de demult cu militarismul german şi cu imperialismul luat în totalitatea lui. Precum a arătat recent guvernul patriei mele, subscriind la convocarea conferinţei europene de la Moscova, Romînia a plătit în ultimele patru decenii în două rînduri, cu sînge greu, cu jefuirea bunurilor sale, cu încălcarea şi pîrjolirea teritoriului său, cu umilinţă crîncenă, urmările alcătuirii de blocuri agresive în Europa şi ale politicii de cotropire dusă de militarismul german.

Aş putea spune că, eu şi generaţia mea, avem temeiuri personale de răfuială cu duşmanii de alaltăieri, de ieri şi azi ai vieţii şi ai fericirii omului. Eram tineri, încrezători în noi şi-n viitorul nostru. Iubeam cerul, soarele, florile, cărţile şi dezbăteam probleme sociale pe care apoi le lăsam încurcate, aducîndu-ne aminte că aveam întîlnire, undeva, cu o fată. Eram îndrăgostiţi, fireşte, şi de fete.

Care era vîrsta noastră cînd, prin anul 1911, a început să se scrie şi să se vorbească tot mai stăruitor despre „o conflagraţie balcanică" la început şi, curînd, despre una europeană? Pe urmă, am luat cunoştinţă de războiul pe care Italia l-a declarat Turciei, de notele tot mai întărîtate pe care guvernele marilor puteri le schimbau între ele. Înţelegeam şi nu înţelegeam tîlcul lor şi tot astfel cuvintele din depeşile pe care le publicau cu titluri mari, ziarele: debuşeuri, heghemonie, o nouă împărţire a lumii. Pe urmă, am luat cunoştinţă de războiul balcanic.

Pe urmă...

★

Într-o zi ca aceasta, cînd reamintesc militarismului german şi imperialiştilor de dincoace şi de dincolo de ocean că eu şi cei ca mine avem socoteli vechi cu ei, porneam în convoi — sînt 38 de ani de atunci — pe jos, îmbrăcaţi cu bluze şi vestoane, încălţaţi cu opinci, pe drumurile triste ale Moldovei. Mai mult de jumătate din ţară era cotropită şi pustiită. Sute de mii de vieţi tinere zăceau în pămîntul îngheţat şi întărît ca piatra. Cu apropae patru luni în urmă, ele zîmbiseră cerului, florilor, femeilor iubite. Avuseseră un cămin sau visaseră să-şi clădească unul. Dar, în răstimp, în trecători de munţi, la Dunăre, pe întinsul Olteniei, Munteniei şi Dobrogei, le-njunghiase fierul, le străpunsese plumbul, le zdrobise ghiuleaua, călcaseră peste ele roţi de tunuri şi copite şi cizme.

Nu mai uit ziua aceea de 6 decembrie 1916 cînd sfărîmăturile regimentului meu erau urnite de la Brăila, pe punctul de-a cădea — se-auzeau tot mai desluşit detunăturile tunurilor în Dobrogea — şi trimise, fără echipament de iarnă, cu hrană doar pe-o zi, în Moldova. Drumul pînă lîngă Vaslui, locul aşa-zis de refacere pentru noi, a ţinut două săptămîni, rămînînd în urmă, în voia soartei lor, pe margine de şanţuri, două duzini de ostaşi degeraţi.

Are fiecare dintre noi, în inimă şi-n minte, un calendar cu întîmplări a căror amintire nu se mai şterge de-a lungul vieţii sale. Ce este astăzi? Astăzi, în urmă cu un an, cu zece, cu treizeci, am trecut printr-o anume împrejurare, s-a produs în existenţa noastră un eveniment a cărui evocare aduce lumina bucuriei în ochi sau negura mîhnirii pe figură.

Eu şi generaţia mea ne vom aminti totdeauna, iarna, oricît de cald ne-ar fi căminul, oricît de splendide zilele ei — iarna din acel an. Se leagă de ea suferinţa atroce a populaţiei şi-a armatei, fără hrană, adăpost şi îmbrăcăminte, iar din pricina aceasta secerată de tifos. Mai mult de trei sferturi din numărul ostaşilor regimentului meu, împlinit cu recruţi noi, n-a mai răspuns în primăvară la apelul care se făcuse înainte de plecarea pe front. Muriseră de exantematic şi febră recurentă. Era, la Ibăneşti, pe-un dîmb, cînd sosisem în apropierea Anului Nou, un cimitir părăginit, sărac. Am lăsat, în preajma Paştilor, părăsind satul, un cimitir cu cruci multe, albe, frumos orînduite.

Era, s-ar fi putut spune, ţara întreagă un cimitir, căci coloanele în marş întîlneau în acele zile de primăvară cum parcă de mult nu mai fusese atît de triumfală, pretutindeni, pe coline, în văi, de-a lungul drumurilor, cruci albe de brad şi de mesteacăn.

★

Socotelile cu aceia care-l aruncaseră în întîiul război şi l-au aruncat după un sfert de veac şi în al doilea, care de-a lungul a zeci şi zeci de ani i-au stors munca şi i-au înrobit viaţa, poporul nostru le-a încheiat — sînt zece ani de-atunci. L-au ajutat, pe el şi pe alte popoare, să se elibereze de cotropirea hitleristă eroismul şi jertfa armatelor Ţării Socialismului care au alungat fiara şi au strivit-o. El şi alte popoare, stăpîne însfîrşit pe destinele proprii, s-au apucat, pline de rîvnă, să-şi construiască o viaţă nouă şi-şi duc fără de ostenire munca închinată deopotrivă patriilor lor şi cauzei progresului şi păcii omenirii de pretutindeni.

Se nădăjduise cu nouă ani în urmă, în ceasul victoriei depline asupra fascismului, că istoria a servit lecţii definitive. Se crezuse că nu vor mai fi cercuri şi conducători în a căror minte să încolţească din nou ideea otrăvită a dominaţiei, a tăgăduirii libertăţii popoarelor, a încălcării intereselor şi demnităţii lor, a asmuţirii la un nou război.

Din nefericire s-au dovedit a fi.

I-am văzut şi-i vedem. Sînt simbriaşii Morţii. Sînt duşmanii vieţii. „La fiecare 24 de ore apar pe lume

Ion Pas

(Continuare în pag. 5-a)

Nişte mărturisiri

Apropiatul Congres al scriitorilor sovietici e de o importanţă considerabilă pentru scriitorii înaintaţi din întreaga lume şi pentru noi îndeosebi. Cu acest prilej, se va da seama de cuceriri, se vor arăta şi combate scăderi, se vor trage învăţăminte mari şi se vor croi drumuri noi.

Scriitorii noştri aşteaptă cu sufletul deschis larg evenimentul cultural atît de important. Ca şi pînă acum, vom lua alte şi alte învăţăminte, din tezaurul artei literare sovietice. Vom combate şi vom extirpa alte crengi uscate ale scăderilor noastre. E nefolositor să demonstrez că, fără exemplul permanent al scriitorilor sovietici, am fi bîjbîit în întuneric şi-n gol. N-am fi ajuns să privim raftu-rile de cărţi noi, cu vădită mîndrie şi, după vorba înţeleaptă a bătrînilor, „n-am fi avut cu ce sta în faţa lumii"... S-a văzît în ultimii ani, mai cu seamă în proza noastră, că scăderea sau creşterea erau strîns legate de adăparea mai superficială sau mai puternică la izvoarele artei realist-socialiste. Ceea ce avem azi e legat organic, ca plantele de sevă, de literatura sovietică.

Îmi îngădui să arăt în cîteva cuvinte ce a însemnat această literatură pentru mine, încă din vechi timpuri. „Mama", romanul lui Maxim Gorki, a avut o importanţă covîrşitoare la o confluenţă destul de veche între adolescenţă şi tinereţe. Istoria lui Pavel Vlasov şi a mamei Nilovna mi-au adus maturitate în gîndire şi o ascuţime în judecarea problemelor sociale. Era în vremea florilor de vişin, cînd mai toţi confraţii generaţiei mele îl citeau pe Schopenhauer şi-şi trăgeau explicaţia tuturor rosturilor mai cu seamă din „Viaţa, Amorul, Moartea..." Cei înclinaţi către poezie şi vis, uitam de-a binelea să ne tundem părul şi ne plimbam pletele prin urbe, ca pe o mărturie a pesimismului; decretam, după maestrul nostru misogin, că femeia e monumentul celei mai teribile minciuni, că natura şi-a întrupat în ea doar ispitele perpetuării speciei şi că nu face măcar s-o privești în faţă! Într-un cuvînt, eram pesimişti de-a binelea: numai că, în nişte nopţi de neuitat, cu lună uimitoare şi cu ţîrîituri de greieri pe toate dealurile, unii se alcătuiau în cete de serenadieri şi suspinau mandolinele pînă tîrziu, pe nişte ulicioare cu penumbră. Cum vedem, la unii era un pesimism de paradă. Doar unul din generaţia aceea şi-a luat zilele, după sfatul marelui maestru al pesimismului. Îl chema Siminiuc şi a plîns şi iarba cînd au prins să bată peste sătucul lui de lîngă tîrg clopotele îngropării... Bietul Siminiuc, îl luase pe Schopenhauer în serios prea de timpuriu, asociindu-l cu „Suferinţele tînărului Werther". Pe atunci chinuiam hîrtia cu versuri. N-am scris nici un rînd închinat soarelui şi tinereţii mele. Slutul misogin mă copleşise total. Cîntam umbra adîncă a cimitirelor şi umblam printre ruinele unei vechi cetăţi voevodale, implorînd umbrele de demult. Chiar cînd anii cu seva lor în clocot, mă repezeau către zumzăit de viori, către chiote şi mari frumuseţi din dumbrăvi, mă trăgeam de o parte. Răspundeam prietenilor cu maxime şi axiome teribile din maestrul meu. Soarele răsărea

Eusebiu Camilar

(Continuare în pag. 4-a)

Şedinţa Prezidiului conducerii Uniunii Scriitorilor Sovietici

Prezidiul conducerii Uniunii Scriitorilor Sovietici din U.R.S.S. a examinat tezele rapoartelor şi corapoartelor care vor fi prezentate la cel de al 2-lea Congres unional al scriitorilor care va începe la 15 decembrie la Moscova.

Au fost ascultate tezele rapoartelor lui A. Surkov: „Despre situaţia şi sarcinile literaturii sovietice", al lui N. Tihonov: „Despre literatura progresistă contemporană a lumii", corapoartele lui K. Simonov: „Despre proza sovietică", S. Vurgun: „Despre poezia sovietică", A. Korneiciuk: „Despre dramaturgia sovietică", S. Gherasimov: „Despre dramaturgia cinematografică sovietică", B. Polevoi: „Despre literatura sovietică pentru copii şi tineret", şi B. Riurikov: „Despre problemele principale ale criticii literare sovietice".

LAUREAŢI AI PREMIULUI DE STAT

AL. ANDRIŢOIU — ŞTEFAN IUREŞ — ERIK MAJTENYI — VLADIMIR COLIN

Pămîntul e rotund

Alecu Russo, făcînd elogiul poeziei populare, enumera printre calităţile folclorului şi pe aceea de a putea folosi istoricilor la o reconstituire a vieţii din trecut a poporului. „Datinele, poveştile, muzica şi poezia — scria el într-o lucrare publicată postum, în 1868, de Vasile Alecsandri — sînt arhivele popoarelor. Cu ele se poate oricînd reconstitui trecutul întunecat". Şi mai departe: „Poezia poporală este nu numai expresia cea mai vie a caracterului naţional, dar ea aruncă şi o lumină asupra comerţului din timpurile trecute".

De fapt, se poate lărgi această observaţie la întreaga literatură adevărată, realistă. Arhivă vie, ea readuce în faţa noastră, nu numai faptele odinioară săvîrşite, dar şi figura morală a oamenilor dispăruţi, cu parfumul aspru al suferinţei şi cu bucuriei, cu aroma speranţei şi cu toate pasiunile şi idealurile care i-au făcut pe acei oameni de atunci să fie vii ca viaţa şi ca lupta. Să luăm însă într-un sens strict expresia lui Alecu Russo — „arhivele popoarelor" — şi să ne închipuim că am fi în situaţia unui cercetător din viitorul îndepărtat sau dintr-o ţară îndepărtată. Şi printr-un artificiu ingăduit să presupunem că acest cercetător, vrînd să reconstituie viaţa din ţara noastră, astăzi, nu ar avea la îndemînă decît colecţia pe 1954 a revistei „Tînărul scriitor". Din versurile publicate în această revistă, — lăsînd la o parte cîteva poezii, — el ar reconstitui următorul tablou: „Romînia este o ţară muntoasă, acoperită în întregime de păduri. Locuitorii ei nu cunosc viaţa în oraşe şi nici sate propriu-zis nu au, ci vieţuiesc în bordeie (săpate în pămînt) aflate unele de altele la mari depărtări. Drumul nu există şi, de la o casă la alta, se merge pe poteci, prin codru. Toţi oamenii merg călare. In Romînia este mereu iarnă, de aceea locuitorii sînt gros îmbrăcaţi şi poartă căciuli. Principala lor ocupaţiune este oieritul. Dar pe lîngă aceasta, unii mai fac şi puţină agricultură. Agricultura se află într-un stadiu înapoiat: se foloseşte plugul cu boi. Alte unelte agricole sînt: grapa, sapa, furca. Unii au şi care trase de boi, pentru care se fac grăjduri (din lut frămîntat cu paie). Industria lor e casnică: seceri, ceaune, clopoţei, bricege, baroase, iar femeile împletesc rogojini din papură. Tot în casă femeile confecţionează îmbrăcămintea: işlice, turetci, căciuli, chimire. Mobila e simplă: un pat care stujeşte şi de masă (laviţă). Singura mîncare cunoscută este mămăliga cu jîntiţă, iar ca băutură zerul. In război ei folosesc drept arme: coasa, furca, toporul, bita şi arcul cu săgeţi. Unii au şi o puşcă primitivă (flintă). Ei cunosc şi monedele: drahme, pitaci, irmilici. In timpul liber, locuitorii Romîniei cîntă din fluier".

Această imagine nu seamănă cu viaţa noastră reală, cum nu seamănă nici cu producţia poetică înaintată a tinerilor scriitori.

Cu riscul de a supăra pe aceia care nu vor ca articolele să aibă „parte pozitivă şi parte negativă", trebuie să reamintim că tinerii scriitori au cunoscut, mai ales în ultimii doi ani, succese însemnate şi pe deplin meritate. Versurile lui Alexandru Andriţoiu, Ion Brad, Emilia Căldăraru, Aurora Cornu, Aurel Gurghianu, St. Iureş, Aurel Rău, Florin Mugur şi alţii, arată că aceştia nu pot fi socotiţi tineri scriitori, ci au devenit scriitori tineri. Ei nu mai pot fi socotiţi ucenici în ale poeziei, ci poeţi cu versul încă nedeplin limpezit, încă inegal, dar poeţi totuşi care aduc o preţioasă contribuţie în ansamblul poeziei noastre.

Dar de abia şi-au afirmat aceştia talentul, că o nouă promoţie de tineri poeţi şi-au făcut simţită prezenţa prin talentul lor evident. Din poeziile încă insuficient lucrate, din care răzbat multe influenţe şi nu toate bune, ale lui Nicolae Labiş, se face simţit un talent deosebit. Versul prea încărcat de cripte, pisanii, noi vestiri şi alţi termeni evghenicoşi ai tîrgovişteanului Gheorghe Tomozei, e totuşi ferm, clar, cu tendinţe spre armonia clasică; Cornelia Sălăjan aduce o sensibilitate reală cu idei încă difuze, iar versul cumînte al lui Rusalin Mureşan nu e lipsit de forţă.

Nu i-am menţionat pe toţi. Dar sînt mulţi tineri poeţi care încearcă — vai, neajutaţi de critica literară şi neîndrumaţi de revista „Tînărul scriitor" — să găsească modul specific în care să afirme tumultuoasa lor dragoste de viaţă, iubirea pasionată pentru poporul liber care construieşte socialismul. Această izbucnire multiplă de talente armonice ar fi fost de neconceput dacă ele nu ar fi întîlnit sprijinul multilateral pe care, neîncetat, partidul şi guvernul îl acordă tinerilor scriitori. Fără acest sprijin material, moral şi ideologic, multe talente s-ar fi risipit, aşa cum generaţii de-a rîndul, valurile rodnice ale tinerilor s-au izbit, risipindu-se, de zidurile cetăţii literare burgheze.

Am făcut aceste afirmaţii nu pentru că ele nu ar fi cunoscute, dar poeziile bătrîneşti, cuminţi, vagi, amintite la început, care ne duc într-un ev sălbatec şi ceţos nu reprezintă producţia valoroasă a tinerilor scriitori, ci pe „Tînărul scriitor", redacţia lui.

Fiindcă nu numai că poeţii enumeraţi aici, fruntaşi în creaţie, lipsesc sau aproape lipsesc din paginile revistei, dar mulţi din acei care scriu poezii desuete pentru „Tînărul scriitor" sînt prezenţi în alte publicaţii cu poeme viguroase, combative. Ca să înţelegem acest fenomen, mai întîi să analizăm — nu cele 87 de poezii originale, fiecare în parte — ci tendinţele mai importante deosebit de bune, cum ar fi „Eram ca valu-nvolburat al mării" şi „Legămînt" de Aurel Covaci, „Papagalul" şi „Destinul" de Andi Andrieş, „Răvaşul instructorului meu" de Ion Petrache, „Cîntecul partizanului spaniol" de Nicolae Fătu, „La atac" de Florin Mugur, „Reîntoarcere" de Ioana Albotă, „Să nu mă-ntrebi" de Vanda Maria Panaitescu, „La locul meu de muncă" de Mihaela Petre, ş.a. Un loc deosebit îl ocupă, credem, poemul „Insemnări din cetatea Hunedoarei" de Ion Horea. Asemenea poezii dovedesc încă odată că tinerii poeţi valoroşi au o orientare sănătoasă, că ei sînt pasionaţi de problemele contemporane. Dar pe noi ne interesează aici în primul rînd ce fel de poezii promovează redacţia revistei.

Mai întîi „poezia codrului". Douăzeci de poezii, adică un sfert din producţia poetică a primelor patru numere, au drept erou sau drept decor codrul. Eroul liric e înlocuit de eroul forestier, care devine un fel de zeu, de scop al vieţii Sorin Comăniţă se exaltă în faţa muzei de lemn şi îi promite inima sa:

„Tu leagăn scump, tu leagăn al prunciei,
Voi libere păduri fremătătoare,
Vouă vă-nchin pocalul poeziei,
Şi inima mereu dogoritoare!"
(„Vouă vă-nchin")

Nemulţumit cu contemplarea pădurii, Aurel Covaci se identifică într-o lăgodnă misterioasă cu un copac, declarîndu-se gorun, aşa cum unele triburi se identifică totemului, fiecare crezîndu-se crocodil, cacatoes sau hipopotam. In „Ce mi-a spus poporul", poezie în care găsim cîteva versuri de Marcel Breslaşu, A. Covaci elogiază nu poporul creator de valori în procesul dinamic al istoriei, ci rezistenţa lui faţă de năvălirile străine (romani, turci), preamărind forţa telurică. Identificarea poporului cu munţii, pădurile şi apele, reducerea lui la aceste elemente geografice, asociale, ne reamintesc tristele versuri ale acelora care din exces de patriotism au vîndut imperialiştilor şi munţii, şi pădurile, şi poporul.

Vasile Moldoveanu stă în pădure şi sărută „străbunul pămînt" iar Mihaela Monoranu nu poate vorbi cu o coreeană decît în pădure („Cintecele noastre"). Renunţăm la alte exemple, fiindcă toate sînt asemănătoare. De unde vine această recoltă de poeme pădureţe? Unul dintre răspunsuri: despre păduri s-au scris multe poeme; şi poezia populară şi clasicii noştri au lăsat modele nepieritoare. Şi atunci e mai uşor să scrii după model, decît despre probleme noi, despre viaţa de azi, necuprinsă deplin în tiparele vechi. Nu e de mirare că unii poeţi tineri, neîncrezători în forţele proprii, au acţionat după legea minimei rezistenţe (termenul popular = lene). Dar redacţiile care nu sînt automat Stolverck au drept scop tocmai de a da scriitorilor încredere în forţele proprii, de a-i îndruma spre teluri noi, mai ales cînd aceşti scriitori sînt atît de tineri.

Evident, nu putem avea nimic împotriva pădurilor şi ar fi stupid să cerem scoaterea lor din poezie; ne supără însă cînd redactorii nu mai văd realitatea din pricina copacilor.

Totuşi, poeţii simt nevoia de a vorbi despre prezent. Dar unii o tac prin aluzie. De aici provine o altă tendinţă manifestată în revista „Tînărul scriitor", „actualizarea pudică". Multe poezii sînt construite pe comparaţia dintre trecutul de suferinţă şi prezentul deschizător de perspective. Procedeul e valabil atunci cînd autorul — aşa cum face H. Grămescu în „Destin" — înfăţişează sugestiv ambii termeni ai comparaţiei. O babă care face de mîncare colectiviştilor plecaţi pe cîmp, găseşte într-un hambar un plug de lemn. Il face aşchii şi aţîţă cu el focul. Imaginea e grăitoare, plugul de lemn şi tractorul devenind simboluri a două moduri de viaţă. Convingător este şi „Cîntecul de leagăn" al lui Nicolae Dumbravă. Trecutul de luptă şi prezentul construcţiei se împletesc organic în poezia lui Florin Mugur „La atac". Viziunea colectiviştilor care se desfăşoară pe cîmp în bătălia recoltei, sub arcul multicolor al curcubeului, este impresionantă:

„Aici, unde-n străfunduri armuri sfărmate zac,
Şi unde zac oştenii unor străbune veacuri,
Inaintează-o nouă oştire la atac,
Dar fără strai de zale şi fără'nalte steaguri".

Concluzia e firească şi decurge din întreaga poezie:

„Duşmanii au de ce să se-nspăimînte
Şi de această paşnică armată".

Alteori însă, se vorbeşte pe larg de viaţa de trudă a ţăranului jefuit de moşier şi chiabur. Prezentul apare însă pudic, într-un vers, două, prizărit la Nu. Tinereţea, lipsa de experienţă, pot explica multe: stîngăcia versificării, existenţa unor influenţe neasimilate; dar tinereţea nu justifică — mai mult, cere — înălţimea visului, fulgerarea versului.

Poate că tinerii scriitori nu reuşesc să atingă de la început culmile măiestriei. Dar creaţia tinerilor noştri scriitori se caracterizează prin pasiunea, visul, lupta lor, care dau strălucire acestor creaţii! Redacţia consideră probabil că educarea tinerei generaţii de scriitori în spirit militant, că însuşirea metodei realismului socialist este o chestiune lipsită de importanţă, de vreme ce publică pastişe zemoase ca aceea semnată de Nicolae Dumbravă. Poezia e închinată unei stele „lucioase" care resfiră lumina în spaţii. Inamorat de „sclipătul" stelei, poetul gungureşte: „Cu căldura ei senină,/ Să-mi dea forţă şi lumină./ Tot ce-i beznă să brăzdeze/ Sufletul să-mi lumineze." Adăugăm: „Eu sînt mic, tu fă-mă mare/ Eu sînt slab, tu fă-mă tare..."

De ce doreşte redacţia să ne întoarcă la un stadiu pe care umanitatea l-a depăşit de multe veacuri, stadiu în care oamenii se închinau la copaci şi stele?

Am fi aşteptat de la redacţia revistei să stimuleze şi să descopere talente noi, publicînd în acelaşi timp şi versurile celor mai buni poeţi tineri, astfel încît să fie oglinda creaţiei literare a tinerilor scriitori şi în acelaşi timp o revistă de îndrumare. Aceştia au nevoie de o îndrumare atentă şi competentă, care trebuia dată şi prin articole documentate, publicate în revistă. Combaterea influenţelor ideologiei burgheze decadente, popularizarea operelor clasice din literatura romînă şi universală, analiza operelor literaturii sovietice şi a succeselor literaturii noastre noi constituie sarcini de onoare pe care redacţia le-a nesocotit.

Redacţia ar fi trebuit să îndrume neîncetat pe tinerii scriitori spre cunoaşterea profundă a vieţii, spre problemele majore, spre obiectivele măreţe pe care partidul le-a trasat întregului popor muncitor. Poezia satirică, poezia militantă, care loveşte în aţîţătorii la război, în duşmanul de clasă, sau în deprinderile rele rămase tristă moştenire de la orînduirea burgheză, această poezie lipseşte aproape cu desăvîrşire din paginile revistei. Şi aceasta în timp ce poeţii tineri creează opere valoroase tocmai în acest domeniu.

Avem nevoie de o poezie în care să apară chipul moral al omului nou, constructor al socialismului, de o poezie plină de avînt, de forţă, în care bogăţia de idei să fie exprimată cu originalitate la nivelul artistic corespunzător acestor idei. Vremea noastră unică şi măreaţă cere o creaţie demnă de ea. Şi în timp ce cei mai buni tineri scriitori se îndreaptă spre o asemenea artă, redacţia revistei frînează acest avînt, promovînd o poezie apolitică, lipsită de spirit de partid, a cărei publicare nu este justificată de nimic.

Numai o îndrumare justă, principială, poate să ne dea marii poeţi pe care existenţa atîtor talente tinere îace să-i aşteptăm cu încredere.

Aceste lucruri evidente pentru scriitorii şi redactorii noştri par necunoscute redacţiei revistei „Tînărul scriitor", cum necunoscut îi este şi faptul că pămîntul e rotund şi nu în trei colţuri. Opinia publică nu poate rămîne indiferentă la faptul că redacţia nu cunoaşte ceea ce este evident în domeniul creaţiei literare.

Paul Georgescu

Tendinţe de minimalizare a satirei în poezie

Originalitatea poeziei tînărului scriitor Alexandru Andriţoiu se remarcă şi prin acea notă satirică sarcastică. Volumul „In ţara moţilor se face ziuă", care a primit de curînd înalta preţuire a premiului de stat, cuprinde în poeziile închinate vieţii dureroase din trecut a moţilor precum şi în cele care vorbesc despre munca liberă şi cucerirle de azi, versuri satirice împotriva duşmanilor vieţii poporului.

In activitatea tînărului poet ocupă un loc de seamă poeziile satirice antiimperialiste şi acest lucru e o mărturie a preocupării scriitorului de a lărgi frontul creaţiei sale militante. Este îmbucurătoare varietatea de probleme pe care poezia lui Al. Andriţoiu o îmbrăţişează —şi succesele obţinute vestesc o dezvoltare pe care cititorii sînt îndreptăţiţi să o aştepte în creaţii de înaltă principialitate şi expresie artistică.

Este îndreptăţită, pe de altă parte, şi îngrijorarea pe care o simţim în faţa superficialităţii manifestate de unele poezii pe care Al. Andriţoiu le-a publicat recent. In deosebi, cele două poezii apărute în numărul 10 al „Vieţii romineşti": „Moşierita valahă către căţeluşa ei" şi „Povestea despre distinsa doamnă Huberman" — arată o minimalizare a satirei, o slăbire a obiectivelor ei. In special, prima poezie reduce satira împotriva acţiunilor josnice ale burgheziei la aspecte minore, pline de obscenităţi. In acest fel, chiar din prima parte a poeziei („Prezentare") atenţia cititorului este abătută de la aspectele esenţiale ale acţiunilor antipatriotice ale duşmanilor şi îndreptată spre trivialitatea „intimistă" a cucoanelor burgheze:

Doamna care-şi bălăngăneşte scumpii
Cercei de aur, cheamă-se Mioara.
Iar căţeluşa ei se cheamă Tumpi.
Născute amîndouă-n Timişoara.
In foste vremuri triste şi purcese
Spre niciodată, — ele s-au nutrit
Cu cărnuri, lapte şi delicatese,
Dormind în perne moi somn liniştit.
Pe botul mic al firavei căţele
Vedeai adesea ruj şi concludeai:
„Căţelele se pupă între ele".

Laturile esenţiale ale duşmanului de clasă: viaţa de huzur din trecut, sălbăticia exploatării, dorinţa criminală a burgheziei şi moşierimii de a reveni în ţară să asuprească şi să batjocorească poporul, toate acestea poetul le arată în versuri care au un rol secundar şi rămîn palide, nesudate în organismul poeziei; ceea ce ocupă centrul poeziei este lanţul de aspecte triviale pe care autorul le pictează cu precădere. Aceste deficienţe ale satirei se văd în partea a doua a poeziei unde este prezentată discuţia dintre cucoană şi căţeluşa ei.:

Mănînce-o mama, drăgălaşe,
E încă de ţinut în faşe,
Odor sensibil, mic, o cara-mia,
Cînd o s-ajungem iar în Romînia
Să mergem la palat şi la moşie,
Stăpîni pe stupi, pe sate şi pe vie
Să facem iar aristocrat bairam...
...Ţumpi:
Ham!
Mioara: Vine vremea iar să-mi vîr
In pielea lor cravaşa
Ţumpi: Mîrr!
Mioara: Ţi-oi da carne de păun,
Odorul meu cel bucălat şi bun.
Pe botişoru-ţi ud, pe mica-ţi gură,
Vor curge picuri, picuri de untură..

Poetul se lasă captivat de asemenea amănunte şi coboară la nivelul acestora eroismul lui „Ion" — ţăranul luptător care a participat la izgonirea stăpînirii exploatatorilor.

De-aceea, nepurtîndu-te frumos,
Cu biata frumuseţe a lor subtilă,
Tu le-ai lovit cu o opincă-n dos
Şi le-ai gonit din ţară fără milă.

In partea ultimă a satirei denumită „Concluzia poetului" este evidentă slăbirea confinutului ideologic, manifestată prin minimalizarea pericolului pe care-l prezintă duşmanul fugit peste hotare:

Te uită şi te bucură, Ioane,
Că astăzi prea-suavele cucoane,
Să facă, au ajuns, diplomaţie
Cu javrele ce doar să latre ştie.

Superficialitatea se răsfrînge şi asupra expresiei; ultimul vers încalcă o elementară regulă de gramatică: acordul între subiect şi predicat; poezia prezintă fraze cu inversiuni greoaie, versuri nemuncite, neşlefuite; de asemeni, expresii ca: „işi bălăngăneşte cerceii de aur" sau replicile căţelei „Ham, mîrr, schiau", nu se ridică deasupra vulgarităţii, ci se numără printre insistenţele poetului de a sublinia acel „pitoresc" al obscenităţii.

Că tînărul poet Al. Andriţoiu îşi dă seama de seriozitatea cu care trebuie să privească acţiunile duşmanului şi că înţelege adevăratele aspecte odioase ale acestor acţiuni, o dovedesc nu numai multele poezii izbutite, întîlnite în volumul premiat, ci şi faptul de viaţă de la care porneşte cea de a doua poezie publicată în numărul 10 al „Vieţii romineşti": „Povestea despre distinsa doamnă Huberman". De data aceasta, poetul demască acţiunile de spionaj ale unei foste moşierese paraşutată de imperialişti în ţara noastră. Tema însă este săracă, neţiind sprijinită de un conflict adînc, de-o participare lirică intensă: atît acţiunea spioanei, cît şi activitatea patriotică a celor care o prind şi o dau pe mîna justiţiei sînt văzute cu uşurinţă, lucrurile sînt rezolvate superficial: poetul înregistrează la repezeală obiectele pe care fosta moşieriţă le poartă asupră-i (acte false, pistoale) şi cu aceeaşi grabă trece peste patriotismul cetăţeanului care o demască şi o aduce în faţa judecăţii; în schimb, patru strofe se ocupă de lacrimile doamnei, de „clarii ei ochi albaştri", de melancolia ei. Aceste strofe menţin, desigur, nota satirică, dar sarcasmul e diluat, elementele conflictului nu sînt pregătite şi susţinute liric, cu tărie; ideile poeziei arată o lipsă de concentrare, ele sînt exprimate într-o formă prolixă, iar pentru reprezentarea celor mai interesante momente ale poeziei se întrebuinţează note lirice sărace, convenţionale, care nu pot evoca autentic realitatea istorică a luptei poporului:

Dar iată a venit un an
Cînd fapta-şi capătă răsplata.
De-acuma cu robia-i gata,
Stimată doamnă Huberman!

Iar ceva mai departe:

Du-te und-şi-a dus mutu iapa,
Sprinţară doamnă Huberman!

Recenta preţuire pe care tînărul scriitor Al. Andriţoiu a primit-o pentru activitatea sa poetică din anii anteriori îl cheamă la o muncă serioasă şi susţinută în vitoarele sale creaţii, pentru înlăturarea superficialităţii şi a dăunătoarelor deficienţe ideologice din ultimele poezii.

Ştefan Bănulescu

CĂRŢI NOI

IN EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ au apărut:

„PARTIDUL M-A INVĂŢAT" — culegere de poezii de Mihai Beniuc

„CLOCOTE" roman de A. G. Vaida.

EDITURA TINERETULUI a tipărit:

„AVENTURĂ IN LUNCA DUNĂRII" de Mihail Sadoveanu.

„DRUM PRINTRE AŞTRI" roman ştiinţifico-fantastic de M. Ştefan şi Radu Nor.

„MITRUŢ AL JOLDII" roman istoric, volumul II, de C. Ignătescu.

In editura **CARTEA RUSĂ** au apărut:

„ARTICOLE ALESE DESPRE MUSSORGSKI" de V. V. Stasov, cuprinzînd o schiţă biografică a lui Modest Mussorgski, articole despre opera „Hovanscina", scrisori ale lui V. V. Stasov către compozitor, etc

Din literatura sovietică, **EDITURA TINERETULUI** a tipărit:

„PENTRU PUTEREA SOVIETELOR" — roman de Valentin Kataev.

Din clasicii romîni au apărut în **E.S.P.L.A.:**

„SPRE ŢARMUL DREPTĂŢII" de D. Th. Neculuţă, ediţie îngrijită de Mihu Dragomir, cu o prefaţă de Maria Banuş. Ediţia are ca bază volumul *„Spre ţărmul dreptăţii"* din 1907 şi este completată cu poezii rămase în periodice. Volumul mai cuprinde două articole ale lui D. Th. Neculuţă, note şi variante şi o bibliografie.

„POVEŞTI ŞI POVESTIRI" de Ion Creangă, într-un tiraj de 40 mii exemplare. Volumul a apărut în „Biblioteca pentru toţi" şi cuprinde toate poveştile şi povestirile lui Ion Creangă

★

De curînd a apărut *„Zece ani sub steagul libertăţii"*, almanah al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., filiala regiunii Stalin. Volum masiv, de peste 400 pagini, *„Zece ani sub steagul libertăţii"* prezintă rodul muncii literare a unui însemnat număr de scriitori, tineri şi vîrstnici, de diferite naţionalităţi: romîni, maghiari şi germani. Bogatul material beletristic este grupat în mai multe cicluri (*„Deceniul luminos"*, *„Patria"*, *„Şantierele vieţii noi"*, *„In zilele festivalului"*, *„Pe drumul artei"*, *„Bucuriei"*, *„Timpuri noi"*, *„Au înflorit bujorii"*) şi cuprinde versuri, proză şi teatru. Poezii semnează: Ion Potopin (*„Inchinare deceniului luminos"*), Radu Teculescu (*„Intrecere"*), Daniel Drăgan (*„Fericirea mea"*), Iancsik Pal (*„La steferiş"*), Radu Cîrneci (*„Ginduri pentru micuţa Colombina"*), Werner Bossert (*„Cetatea Sîmnicului"*) şi alţii. Schiţe şi nuvele publică: Grigore Chiriţescu (*„Se topesc zăpezile"*), Alexandru Meltzer (*„Suvoi primăvăratec"*), Cornel Stănescu (*„Despre un tovarăş"*), Ion Sassu-Ducşoara (*„Mina părăsită"*), etc. Teatrul este reprezentat de *„Prima lovitură"*, piesă în trei acte, patru tablouri de Arcadie Baculea.

„Floarea vieţii" de AUREL MIHALE

Cronica literară

Primele cărţi ale lui Aurel Mihale nu au căpătat aderenţă în mase, nu au cucerit stima şi interesul cald al publicului cititor. Oamenii noştri vor să întîlnească în literatură nu basmul sau tezele construirii socialismului, ci viaţa reală a acestei construcţii. A surprins A. Mihale cu mai multă plenitudine trăsăturile acestei vieţi reale în *„Floarea vieţii"*? Iată întrebarea pe care mulţi cititori şi-au pus-o, odată cu apariţia noului său roman.

Se povesteşte în paginile sale despre transformarea unei înapoiate gospodării agricole de stat din Lunca Dunării într-o staţiune experimentală fruntaşă de cultivare a orezului. In cursul acestui proces de transformare, oamenii se verifică; se destramă vechi legături şi se nasc noi prietenii. Contradicţiile se limpezesc. Evenimentele pe unii i-au călit, pe alţii i-au trezit la viaţa activă; au fost şi dintre aceia pentru care încercarea a fost fatală.

Tema ridicată în romanul lui Aurel Mihale e deosebit de actuală: întărirea agriculturii noastre cu noi cadre de specialişti, proaspeţi absolvenţi ai instituţiilor de învăţămînt superior. Insemnătatea ei e cu atît mai mare cu cît agricultura noastră a intrat într-o astfel de fază de dezvoltare în decursul căreia producţia ei în creştere va trebui să asigure îmbunătăţirea radicală a condiţiilor de trai ale maselor largi populare. Semnificaţia problemei abordate depăşeşte însă cazul în sine. E vorba de înalta atitudine morală a specialiştilor noştri tineri în alegerea drumului lor în viaţă, de hotărîrea lor de a contribui în mod nemijlocit la avîntul economic şi cultural al ţării, învingînd preocuparea măruntă de a găsi un post cît mai călduţ în care să vegeteze departe de ritmul impetuos al marilor prefaceri din realitate.

Vlad Oprişa, absolvent de frunte al Institutului de agronomie, studentul iubit şi colaboratorul apropiat al profesorului Vilsan, în loc de a fi oprit asistent pe lîngă catedră, e repartizat ca inginer — spre uimirea tuturor şi spre dezamăgirea cruntă a iubitei sale, Lia, — într-o gospodărie agricolă de stat din regiunea Dunării. El părăseşte Bucureştiul, conjurînd-o pe Lia, o fată superficială, cu visuri şi iluzii mic-burgheze, să-l aştepte cu încredere pînă la reîntoarcere. Ea e departe însă de a înţelege semnificaţia plecării lui şi dincolo de sfărîmarea mărginitelor ei proiecte de viitor, nu întrevede nimic. Copleşit de lacrimile Liei, Vlad părăseşte Bucureştiul cu sufletul încărcat, fără să se gîndească o singură clipă la dragostea adîncă pe care o nutreşte faţă de el studenta în anul trei, Silvia Robu. Ajuns la Zăvoiu, el constată, decepţionat, că toate speranţele sale de muncă practică pe teren sînt lipsite de obiect. Gospodăria de stat Zăvoiu se află într-o stare de completă delăsare. Inginerul Codin, contabilul Nistor — care-i jefuiesc fără scrupule avutul, în complicitate cu speculantul de anvergură, Jorj — depun toate străduinţele spre a-l demoraliza şi a-l sili să ia calea întoarsă, pentru a-şi putea continua mai departe, singuri şi netulburaţi, mîrşăviile. Şi aproape că îşi realizează intenţiile. Să-i gonească din minte aceste gînduri, reuşeşte în ultima clipă doar comunistul Badea, mecanicul gospodăriei. Badea, împreună cu muncitorul Ciurea, fost argat pe moşia boierească, şi utemistul Vlad Oprişa alcătuiesc prima grupă mixtă de partid şi U.T.M. Călăuzit de Ciurea, tînărul inginer străbate păminturile gospodăriei, observă bogăţiile imense care zac nefolosite, e antrenat şi cucerit de perspectivele transformării terenului de baltă în teren fertil şi propune planul înfiinţării unei orezării. Rămîne totuşi nelimpezit faptul că Badea, recomandat ca un om atît de energic, inteligent, pasionat şi călit, nu a izbutit — pînă la sosirea lui Oprişa — cel puţin să tulbure apele stătute ale vieţii la Zăvoiu. Conflictul se ramifică apoi şi se dezvoltă pe două planuri. Compoziţional, procedeul e pe deplin justificat. Pe de o parte, e urmărită activitatea constructivă de prefacere a bălţii în ogor de orez, pe de altă parte e dezvăluită acţiunea de sabotare a duşmanului şi e înfăţişată sub aspecte variate decăderea morală a reprezentanţilor claselor apuse.

Jorj înfrînge cu uşurinţă la Bucureşti rezistenţa slabă a Liei şi în scurtă vreme ea îi devine metresă. La Zăvoiu, Vlad cu greu poate concepe, în îndoielile care-l cuprind tot mai insistent, eventualitatea ruperii oricărei legături dintre el şi Lia. Primeşte între timp vizita profesorului Vilsan şi a Silviei, care-l ajută în rezolvarea multor probleme experimentale. Silvia continuă să-l iubească cu aceeaşi pasiune. O apropiere hotărîtoare are loc între dînşii în perioada practicii studenţeşti, pe care ea o petrece la Zăvoiu. Luptînd alături pentru transformarea naturii, împotriva duşmanilor noului, el o înţelege mai adînc şi sentimentele ei găsesc de astădată pe deplin răsunet şi răspuns în sufletul său.

Evenimentele se precipită. Trimiterea de tractoare şi maşini la gospodărie permite grăbirea radicală a ritmului de creare a orezăriei. Loviţi în existenţa lor parazitară, fostul jandarm Nistor, chiaburul Culică, îşi intensifică acţiunile organizate împotriva gospodăriei. In momentul în care apele, umflate de puhoaie, ameninţă să treacă peste digul de apărare a cîmpului de orez, ei încearcă să producă o spărtură în dig şi să provoace o inundaţie. Ciurea — de pază în această vreme — izbuteşte să preîntîmpine catastrofa, moare însă în urma unei lovituri de cazma. Sfîrşitul lui Ciurea e eroic. Aurel Mihale a ţinut însă neapărat să precizeze semnificaţia acestei jertfe prin următorul monolog interior al lui Ciurea: „Da, cugetă el în licărul aproape stins al gîndurilor... Sfîrşitul îmi e aproape... Mă duc... Mi-am închinat însă cea din urmă clipă a vieţii mele luptei pentru fericire... Eu am căzut, dar sînt pe lumea asta mii şi milioane de oameni care au fost sau sînt robi cum am fost eu... Ei vor duce mai departe această luptă şi vor birui... Şi se vor bucura de strălucirea vieţii noi!"

Scriitorul nu-şi dă seama că asemenea momente parodiază în fond personajul. Insăşi atitudinea neînfricată de apărare a digului nu a demonstrat oare suficient de convingător eroismul său?

E îmbucurător totuşi faptul că asemenea momente nu se mai repetă atît de des şi pe porţiuni întinse ca în lucrările sale anterioare. Scriitorul şi-a îmbogăţit în mod indiscutabil meşteşugul scrisului. Romanul e mai sudat din punct de vedere compoziţional. Nu mai rătăcesc prin paginile cărţii personaje neînţelese şi inutile. Scriitorul a căpătat, de aceea, posibilitatea să se concentreze asupra fiecărui erou cu mai multă scrupulozitate. Episoadele laterale, în masa cărora se pierdeau adesea şi elementele veridice ale materialului, au fost aci reduse în mod radical. Toate aceste fapte demonstrează succesele certe obţinute de scriitor în utilizarea mai iscusită a mijloacelor de expresie artistică, în îmbunătăţirea tehnicii sale. Ce anume împiedică însă perceperea adînc emoţională a romanului în întregime? Căldura pe care trebuie s-o respire orice operă face doar parte organică din însuşi conţinutul noţiunii de artă. A. Mihale nu a rezolvat încă pe deplin această sarcină care să permită integrarea fără rezervă a operei sale în sfera adevăratei arte. Iar cauza principală o constituie după noi faptul că A. Mihale porneşte încă de la teze apriorice şi în conformitate cu ele îşi construieşte acţiunea şi eroii. Oare întîmplător Oprişa îi arată de la bun început Silviei citatul din Marx: „Nu există şosea pietruită care să ducă la ştiinţă şi numai acei pe care nu-i sperie oboseala ascensiunii... etc." Chestiunea nu rezidă, desigur, în citat şi, desigur, nu simpla scoatere a lui ar fi dus la îmbunătăţirea situaţiei. Ar putea fi aduse nu puţine pilde care să arate că autorul nu a părăsit încă declarativismul primelor sale lucrări literare. Nu e vorba doar de înlăturarea frazei declarative sau a propoziţiunii pătrunsă de patos artificial. Din acest punct de vedere A. Mihale a făcut unele progrese, relevate în această cronică. Noi îi dorim scriitorului din tot sufletul lichidarea acelui didacticism care-şi are rădăcinile chiar în structura interioară a personajelor concepute de autor şi care reflectă slăbiciunile concepţiei sale artistice. Fără îndoială că dacă A. Mihale va izbuti să-şi consolideze mijloacele de investigaţie, dacă el îşi va extrage concluziile în primul rînd din masa materialului de viaţă cercetat, eroii vor dobîndi incomparabil mai multă vivacitate şi farmec. Atunci şi declaraţiile vor înceta să mai fie declaraţii şi tonul didacticist îşi va pierde izul livresc, moralizator.

Ni s-ar putea obiecta: oare conflictul romanului nu e destul de semnificativ, oare personajele pozitive n-au de înfruntat piedici grele, nu trec oare prin frămîntări puternice, prin deziluzii şi bucurii pline de poezie? Şi cu toate acestea nu se cere un simţ deosebit de ascuţit pentru a discerne cu aproximaţie de la bun început evoluţia ulterioară a eroilor. Intreaga lor soartă e concentrată în prezumţie. Lipsesc acele momente cu totul neaşteptate, nepreveăzute şi totuşi singurele posibile şi veridice în existenţa eroilor, în stare să învie şi să reliefeze deopotrivă de convingător trăsăturile lor distinctive şi caracterul complex al relaţiilor de viaţă. Irită pe alocurea atmosfera de blajină idealizare. Dacă Vlad Oprişa creşte în parte simpatia cititorului, în măsura în care greutăţile pe care le biruie sînt reale şi pierd aspectul ilustrativ, mecanicul Badea, secretarul organizaţiei de partid, e fixat în genere prin tonalităţi de un eroism idilic. Insufleţirea şi patosul său partinic nu se bizuie pe terenul ferm al personalităţii sale concrete. Singurătatea, ascetismul traiului său, florile pe care le depune în fiecare an pe mormîntul soţiei, ucisă de boier, mărturisirea sa că durerea „nu mă răpune, mă înalţă" nu sînt suficiente pentru a contura individualitatea sa.

Ni se pare un personaj mai interesant Silvia Robu. Dragostea fierbinte a fetei pentru Vlad trezeşte într-adevăr interesul cititorului şi provoacă participarea sa mai activă la drama ei sufletească. Silvia îşi dă seama de lipsa de perspective a acestei pasiuni şi totuşi e neistovită în puterea sentimentului ei. E de ajuns de generoasă şi curată pentru a retrăi chinuitor sfărîmarea iluziilor lui Vlad, înşelat în iubirea lui faţă de Lia. Şi poate datorită în mare parte acestui ataşament nemărginit, dus uneori pînă la idolatrizare, însuşi Oprişa capătă contururi mai palpabile şi vii. Asemenea procedee de caracterizare indirectă sînt preţioase. Ele fac parte din acele nuanţări abia sezisabile care introduc deobicei suflu în ţesătura operei. E drept că pasiunea Silviei pare uneori exagerată, puţin făcută, — această impresie e produsă de faptul că, în zugrăvirea lui Oprişa, n-au fost scoase la iveală acele trăsături vii, n-a fost dezvăluită acea bogăţie spirituală care să fi justificat forţa şi mai cu seamă persistenţa sentimentelor fetei.

Tipul Liei e fără îndoială destul de răspîndit printre tinerii apăsaţi încă de povara mentalităţii burgheze, care văd atît în studiu cît şi în căsătorie mijloace de parvenire, de dobîndire a unui locşor la umbră, nebătut de vînt şi furtună. Iubirea întreţinută de calcule mărunte şi meschine nu poate înflori, purtînd amprenta putreziciunii încă din germene. Lia, crescută într-o familie nevoiaşă, întrevede în Vlad doar posibilitatea de a realiza o tihnă şi o îndestulare mic-burgheză. Cînd visurile îi sînt spulberate de repartizarea lui Vlad în afara Bucureştiului, întreg edificiul ei spiritual începe să se năruie. Incercările perverse ale lui Jorj, afacerist şi duşman înrăit, aseunse sub faldurile unei străluciri exterioare, găsesc astfel un teren prielnic. Ruperea ultimelor fire slabe care o mai reţineau alături de Oprişa şi rostogolirea ei pe panta decăderii morale urmează apoi în mod firesc. Nu există nimic tragic, implacabil în drama ei. Regretele pe care le încearcă după dezastru sînt sincere, în măsura în care sînt sincere şi amărăciunea singurătăţii în care a fost zvîrlită. Inţelegem compătimirea tristă a autorului faţă de o asemenea soartă. Ne întrebăm însă dacă încurajările şi cuvintele de îm

Ție-ți vorbesc, Americă!

Ție-ți vorbesc, Americă, ție.
Ochii tăi neliniștiți îi privesc,
fața ta limpede — fără de fard — o privesc
Nu cu America pumnului și a linșajului,
nu cu patroana crimelor și a orgiilor,
nu cu vrăjitoarea ce mînă sabatul drăcesc
al miliardelor,
ci cu tine,
Americă simplă, vorbesc.

Băieții și fetele tale vin de la lucru,
din birouri și fabrici.
Străzile, gările, autobuzele,
orașul întreg e plin
de băieți și de fete ca ei.
Îi aștepți. E seară.
Ai pus mîncarea pe sobă, la încălzit.
Pe mușama strălucesc farfuriile.
Și ei vin.
Cel mic mănîncă în grabă.
Frații fac glume. Îl necăjesc.
El împinge farfuria de o parte
și se ridică.
Udă pieptenele, și-l trece prin chica rebelă.
Îi vezi în oglindă chipu-ncordat,
chipul lui dulce și cunoscut,
așa cum nimic pe lume nu cunoști mai adînc.
Și iată, pe fața lui de copil, de bărbat
a apărut
ceva nou, străin și puternic.
Tu știi. Înțelegi. Dar nu spui nimic.
— Hello, mama!
Și pleacă.

Tîrziu, cînd ai casei au adormit,
cînd ai sfîrșit de rînduit și spălat,
te strecori încet, afară,
pe mica verandă.
O creangă străvezie
se-ntinde spre tine.
Miroase a noapte de mai,
a pămînt jilav și cald.
Îți amintești.
Fiece fibră din tine
își amintește
și vibrează
sfîșietor și lin ca o vioară.
Într-o noapte ca asta, de mult,
și totuși atît de aproape, ca ieri,
te-a luat în brațe,
te-a ridicat
valul năpraznic al fericirii.
Întîia oară —
umerii omului drag, părul lui,
degetele voastre înlănțuite,
inimile ca două păsări prea mari,
amețite,
gata să spargă pereții,
să se arunce în spații.
Și acum, e rîndul mezinului tău...
Tot așa miroseau brazdele jilave, coapte,
și-o creangă străvezie de liliac
strălucea
ca un izvor de lumină.
Noapte.
Mama stă pe verandă,
cu spatele lipit de peretele casei
(casa lor, cumpărată în rate,
după ani de muncă și lipsuri,
casa lor în care-a venit pe lume,
ultimul fiu)
stă mama în centrul micului ei univers
și se gîndește la trecătoarele clipe de fericire,
smulse sărăciei și bolilor,
la existența lor turbure, amenințată.
Peste fața ei trece un nor.
Zîmbetul dinainte s-a șters.
Ce se va alege din tot?
Ce vor să facă din micul ei univers?
În mijlocul lui stă casa,
în casă stă inima ei,
ca un fruct,
în fruct stau sîmburii deopotrivă culcați în
găoace.
De ce vor să rupă fructu-n bucăți?
De ce vor s-arunce bucăți din inima ei
pe mări de sînge, în țări străine?
Cine,
cine vrea asta?
Spune la radio, spune-n ziare
numai așa:
— „O să-i punem cu botul pe labe
pe cei de peste oceane!
O să le dăm noi o lecție,
o să le-arătăm noi cine-i America!"
— „Acolo", spun senatorii și generalii,
„Acolo", spun reclamele și placardele,
„Acolo", spun cîntecele și strigătele
— și-ți arată cu degetul departe
spre tainicele pămînturi din răsăritul Europei —
„Acolo, Americă, ia aminte,
se pregătește bomba atomică,
Europa se pregătește să vină la tine,
să-ți rupă liliacul din rădăcină,
să-ți împrăștie inima.
Să le-o luăm înainte!
Să prefacem țările lor în pustiu
pentru ca, la tine-n grădină, liliacul
să înflorească în fiece primăvară".

O, mamă, mamă,
o, Americă simplă!
Minciuna s-a-ncolăcit în jurul tău
și tu n-o simți.
Minciuna se-așează ca oaspe,
la tine, la cină,
mănîncă din vasele tale
și tu n-o vezi.
La temelia căminului tău
își clocește ea pui
și tu nu știi.
Sub căpătîiul copiilor tăi
zace minciuna
și tu nu te cutremuri.

Acum, în ceasul acesta de liniște,
cînd stai pe banca de lîngă ușa casei tale,
cînd palmele tale asprite de muncă
se odihnesc culcate în poală,
cîn-l ochii tăi blînzi și neliniștiți
scrutează noaptea diafană de mai,
deschide-te toată
luminii de vis ce pogoară. —
Întinse continente plutesc
pe-oceanele-albastre, întunecate, ale planetei,
ca niște frunze mari de smaragd,
întinse pămînturi și ape,
oglindite-n pupilele ochilor tăi,
se strîng, se strîng și se-adună
ca-n basmul veșnic adevărat
al copilăriei,
se strîng și se-adună,
pînă rămîne numai măduva lor,
numai o insulă mică,
un petec de curte,
un pom, o fîntînă,
și-n mijloc o casă,
cu oameni,
și un cerdac împrejur.

Ce sînt distanțele?
Ce sînt oceanele?
Vremea în care trăim le înghite.
Amăgire și fum, depărtările —
amăgire și fum.
Europa-i aici, aproape de tine,
e peste drum,
o vecină,
o casă vecină,
o femeie vecină
pe care nu o cunoști.

Nici acolo femeia nu doarme,
nu poate să doarmă.
Uite-o cum deschide ușa,
cum se strecoară afară,
cum își lipește fruntea de stîlpul cerdacului.
Caldă e noaptea diafană de mai
dar ea își strînge, înfiorată, șalul de lînă,
în jurul umerilor rotunzi și puternici.
Pomeții ei largi strălucesc.
Părul ei, lins pieptănat,
lucește-n lumina difuză a lunii.
Buzele ei cărnoase tremură ușor întredeschise.
Pieptul se ridică, se lasă.
Ce groază i-a sfîșiat somnul
și a gonit-o afară în noapte?
Ce vis spăimîntător a visat?

Vai mie, vai mie care îl știu.
Vai mie care ascult glasul lăuntric
ce-mi poruncește: Arată-l!
Căci unde e omul care să poată rosti
asemenea lucruri înfricoșate,
și să nu se prefacă, el însuși,
într-o stană-a durerii?

Era cu ani înainte,
înaintea acestui vis,
înaintea acestei nopți:
Femeia avusese-un bărbat
cu fața severă,
cu mîini bune și mari.
Avusese-un copil,
așa cum sînt toți copiii
la un an și ceva:
durduliu și puțin caraghios,
cu picioruțe cam strîmbe,
dar pentru ea era
cel mai frumos copil de pe lume.
Avusese-o odaie cu fotografii pe pereți.
Avusese-un dulap în care ținea, printre rufe,
sub mănunchiul de busuioc,
o cămașă de nou-născut,
cu festoane la guler.
Avusese-o fericire simplă
împletită cu griji.
Cînd a venit războiul,
cînd bărbatu-a plecat militar,
primea de la el scrisori scurte și curajoase:
„Nu-ți fie frică, iubito! Mă-ntorc"...
Ea lucra într-o fabrică.
Se-ntorcea seara acasă,
la bătrînă și la copil.
Liliacu-nflorea pe ulița lor,
dar nu pentru ea.
Apoi războiul a venit mai aproape,
tot mai aproape,
pînă-a intrat pe ulița lor,
a deschis fălcile lui de oțel
și a scos urletul prelung al sirenelor.
Într-o zi, după alarmă,
cînd se-ntorcea alergînd de la lucru,
la capătul străzii —
nu a mai fost nimic,
nimic altceva,
decît un țipăt prelung,
decît un fulger negru,
care trecea prin ea.
Ea însăși, un fulger negru,
cădea în zig-zag,
într-o prăpastie
A venit apoi clipa
cînd a dat de fundul întunecimii,
și-a scormonit în țărîna carbonizată.
Nimeni n-o putea opri să nu scormonească.
„Așa vreau" șușotea, „așa vreau"
„Lăsați-mi plăcerea.
Cui îi fac vreun rău?"
Și te privea
cu un zîmbet mîngîios și rătăcitor.
Femeile se-nchinau îngrozite.
Apoi, nu a mai fost, într-adevăr,
nimic altceva, decît bezna.
Cînd s-a trezit, era la o vecină.
N-au lăsat-o să-și vadă copilul.
L-au bocit, l-au îngropat.
Apoi viața a curs.
S-a dus iarăși la muncă.
Lucra, dormea, mînca.
„Nu-ți fie frică, iubito, mă-ntorc..."
Și nu s-a ținut de cuvînt.
Totul era cenușe,
pe limbă cenușe,
în sîn cenușe.
Vremea trecea.

Și într-o zi,
din țărîna carbonizată,
din zgură și piatră,
a răsărit ca o minune,
firul de iarbă.
Un vînt subțire sufla
și le-atingea fruntile.
Alături de inima ei
bătea iarăși inima unui bărbat.
Și iarăși, în brațele ei puternice-a strîns
trupul omului drag

LIGIA MACOVEI *Femei din Lidice*

și iar a zîmbit depărtărilor.
Erau săraci, dar plini de-ndrăzneală
S-au aruncat nebunește în muncă.
Au înfipt tîrnăcopul.
Au azvîrlit molozul de-o parte.
Au cărat roabe-ncărcate cu var și ciment.
Au adus trunchiuri de brad de la mari depărtări.
Au ridicat schele.
Palmele sîngerau.
Umerii le atîrnau ca de plumb.
Dar ei au strîns dinții.
Și-au îndreptat șalele.
Au zidit mai departe.
Au înviat zumzetul mașinilor în fabrica arsă,
foșnetul plopilor în parcul orașului,
cîntecul focului în vatra cea nouă.
Cu mîinile lor au ridicat pe locul pustiu
un cămin al speranței.
Și a venit și noaptea
cînd întinsă pe patul îngust
a simțit că-n pîntecul ei, copilul se mișcă.
Stătea neclintită,
scăldată-ntr-o sudoare de gheață,
și simțea cum deasupra ei se înalță
valul năpraznic al fericirii.

O, mamă, mamă,
O, Americă simplă,
să nu-ți fie dat să cunoști vreodată
gustul acesta al fericirii
amestecat cu cenușe și sînge.
Să nu-ți fie dat să trăiești
neliniștea sumbră a învierii
și nici plutirea-n lumină
a celei ce a purtat odată pe piept
piatra mormîntului.

O, mamă, mamă,
să nu visezi visele ei.

Se făcea că din beciul casei lor de demult,
al casei lor care nu mai există,
urcă din întuneric, pe scări,
copilul ei de demult, care nu mai există,
urcă spre dreptunghiu-nsorit
al gîrliciului cu porți desfăcute,
urcă pas cu pas,
așa cum face-un copil de doi ani,
punînd amîndouă picioarele pe fiece treaptă.
E îmbrăcat în cămașa lui cu feston,
care nu mai există.
Și ea îl așteaptă, sus, la intrare,
în capul scării.
Îi face semn cu mîna că e acolo
dar el alunecă parcă pe treptele umede
cu picioruțele lui grăsune și strîmbe
și se uită la ea supărat,
dar nu cu ochii lui de copil de doi ani,
se uită la ea,
ci cu ochii bărbatului ei de acum,
cu ochii copilului ei de acum
care nu s-a născut
Ea întinde mîna.
El urcă mereu.

Dar scara se face tot mai adîncă
și el rămîne tot mai mărunt,
tot mai pierdut
la capătul ei.
Numai ochii o privesc mereu.

Nu a țipat din somn,
și nici mai tîrziu.
S-a ridicat încet, fără zgomot,
să nu-și trezească bărbatul trudit
și a ieșit afară-n cerdac.
Privește-o.
Pomeții ei largi strălucesc.
Părul ei, lins pieptănat,
lucește-n lumina difuză a lunii.
Buzele ei cărnoase tremură întredeschise.

Privește-o, mamă,
cît de aproape-i de tine.
Cîțiva pași dac-ai face,
de-ai coborî cele cîteva trepte
și-ai trece de poarta grădinii,
n-ai avea decît mîna să-ntinzi
și ai putea s-o atingi,
ai putea să-i simți umărul rotund și puternic
tremurînd sub șalul de lînă,
ai putea să-i privești de aproape
ochii ei umezi
care știu ce-i moartea și învierea
și care acum la tine se uită,
ție-ți vorbesc.

Nu Europa zvasticii și a masacrelor,
nu cățeaua cu ochi injectați,
cu măsele de fier,
cu pete de sînge năclăite pe pieptul lățos,
purtată în zgardă de negustorii de moarte,
de fabricanții și generalii din Wall-Street,
nu ea îți va spune-adevărul,
Americă simplă,
ci numai aceasta, mult încercata,
adevărata Europă,
cu fața limpede și umană,
asemenea ție,
dar mai matur plămădită în luptă,
mai dîrză, mai neliniștită, mai înțeleaptă,
mai hotărîtă să apere viața
greu cucerită.

Despre ea spun senatorii și generalii că rîvnește
războiul,
pe ea ți-o arată cu degetul ziarele și placardele,
despre ea se cîntă-n șantanuri și se urlă în piețe,
asupra ei vor s-arunce cățeaua turbată s-o sfîșie,
împotriva ei vor să-ți asmută copiii,
ca s-o lovească.
„Europa-i departe", spun negustorii de moarte.
„Lasă furtuna să șuiere
deasupra capului ei,
lasă fulgerul s-o trăznească,
lasă căminul ei să se cufunde
în craterul bombei atomice.
Tu, Americă, fii liniștită.
Intră în casă, coboară storurile,
aprinde lampa pe măsuța rotundă,
scoate din ghemul de lînă andrelele
și tricotează mai departe băiatului tău
flanela-ncepută".

O, mamă, mamă,
O, Americă simplă,
eu nu-ți spun nimic altceva,
decît adevărul zilelor noastre:
lumea e mică,
amăgire și fum sînt distanțele,
amăgire și fum.
Ingust e oceanul ce ne desparte
ca ulița asta—pietruită cu lespezi albite de lună—
ce trece-ntre două șiruri de case.
Să nu-nceapă furtuna.
Să nu cadă trăznetul.
Aceeași flacără
sub care-ar trozni înnegrite
și s-ar surpa
grinzile acoperișului meu,
ar linge scările și ferestrele tale,
ar trece prin storurile lăsate
și ele-ar cădea prefăcute în scrum,
mai ușor ca două aripi de fluture.
Același cutremur
care-ar face pereții căminului meu să se clatine,
ar sufla peste creștetul tău,
ar răsturna lampa de pe măsuța rotundă,
și din tricoul, pe jumătate lucrat, ar rămîne
cenușe.
Ingust este drumul ce ne desparte.
Nimeni nu poate rupe destinele noastre, în două.
În puhoiul care-ar vui, printre casele noastre,
sîngele inimii tale ar curge,
amestecat cu sîngele meu.

Sora mea, prietena mea,
nu-i prea tîrziu,
încă nu-i prea tîrziu.
Desfă-te din strînsoarea minciunii.
Descolăcește-i din jurul tău trupul de șarpe
și ucide-o.
Caut-o la temelia căminului tău
și ucide-o.
Smulge-o de sub căpătîiul celor iubiți
și ucide-o.
Pentru ca moartea să nu-și pună sărutul
pe gura copiilor tăi.
Pentru ca-n noaptea de mai,
mereu și mereu
să se-aplece spre tine,
străvezie și nevinovată,
creanga liliacului tău.

Maria Banuș

Fapte de cu... și de pa...

Citind documentele sesiunii ... Mondial al Păcii care a avut ... la Stockholm, am avut în față ... hartă grăitoare a elementelor ... tuie, sau trebuie să constituie, ... mișcării pentru pace. Recoma... problema activității culturale ... mondiale a partizanilor păcii ... de fapt cîteva din elementele ... aibă darul de a crea fenomene ... pentru dezvoltarea unor relații ... între popoare, atît între popoarele ... rul păcii, cît și între aceste po... acelea care trăiesc în condițiile ... me politice și sociale diferite.

Pentru dezvoltarea civilizației ... pentru așezarea păcii, Consiliul rec... o intensificare a schimburilor cul... scriitorii, artiștii, oamenii de știință ... zentanții muncii intelectuale în gen... fi factorii primi, care să traducă în ... valoarea educativă și civilizatoare a ... rilor spirituale ale popoarelor. Prin ... terea reciprocă a tot ce produc po... mai valoros, se adîncesc infinite per... ve care înfățișează limpede, pe toate ... rile și dimensiunile, sufletul și car... fiecărui popor.

Recomandările sesiunii Consiliului ... dial al Păcii, ținut la Stockholm, care ... stituiesc un larg program menit s... semneze calea și modul de lucru ... lărgirea înțelegerii și cunoașterii între ... poare, prin cunoașterea însăși a exp... filor culturii, artei și științei, ple... pentru bune relații reciproce, pentru ... legerea reciprocă între popoare, pent... părarea progresului și civilizației.

Trecînd peste cele care sînt de n... tehnică, oficială, pentru ușurarea sch... rilor, organizării de conferințe și în... internaționale, sau altele care repre... date de luptă directă împotriva acțiu... de ură de rasă, de propagandă dăun... re mersului către pace, prin presă și ... forme de manifestare șovină, ne opri... cele care privesc schimburile artistice, ... turale și științifice. Mesagerii scrisului ... tei și științei sînt posturile cele mai i... tate în această pașnică activitate dina... pentru cunoașterea reciprocă.

De ani de zile au pornit din țara ... tră mesageri și au venit în țara no... aducînd o permanentă și nouă bogăți... date care ne-au clarificat o seamă de ... bleme și au făcut să apară limpede ... filul etic, social, artistic al altor po... față de noi, precum și al nostru față ... ele.

Prin reprezentanții artei sovietice, în ... cursul anilor, și-au putut da seama, ... ce în ce mai bine, masele largi de la ... despre realitățile vieții sovietice, de ... forța și nuanțele valorii artistice ale ... porului sovietic. Prin cartea, piesele de ... tru și concertele acestora, generațiile ... mai tinere își lărgesc sfera cunoștințelo... își formează de la primii pași în educ... un fond sănătos, uman. Fenomenul s-a ... petat și cu emisarii artei și culturii, cu ... ratura și arta altor popoare care au sta... un contact firesc și permanent, dato... structurii lor etice și sociale, asemănea... a noastră.

S-ar putea scrie pagini nenumărate ... pre aceste manifestări repetate în cu... anilor, dar nici o pagină nu ar atinge ... brația puternică a zilelor și serilor ... neuitat. Zilele și serile petrecute impre... cu scriitori de mare valoare artistică și ... că, exemplare de elită ale umanității. C... surile de neprețuit cînd scriitorii nostri ... avut schimburi de vederi, sau au ... mărturisirile revelatoare asupra e... artistice sau de luptă pe tărîm s... unor scriitori de renume mondial... Ehrenburg, Konstantin Fedin, Le... nov, Nazim Hikmet, Pablo Neruda, ... Guilien, sau artiști ca Nikolai ... Mareșkaia, Zavadîski, Mordvinov, Re...

Revelator a fost și contactul cu sc... număratelor națiuni care ne-au vizitat ... în cadrul Festivalului. Cu toate că n... festările artistice ale diverselor țări ... alcătuite nu cu elemente artistice de pr... ordin întotdeauna, ci cu formații de di... tanți adesea, totuși oamenii de la noi ... putut să-și facă o imagine, fie ea cît ... palidă, despre linia care duce către valori ... artistice și sufletești ale diverselor pers... naje și mai ales ale unora dintre popoare ... care aduceau prin acești emisari mărtu... despre relațiile cu acele state care nu f... nimic pentru a stabili o valență a dre... tății în lume, ci dimpotrivă.

Cîteva din aliniatele recomandărilor s... siunii Consiliului Mondial sună astfel:

— Să se promoveze toate formele ... schimburi culturale care servesc cauz... coexistenței și colaborării pașnice și să s... acorde sprijin acestor forme;

— Să se sprijine orice inițiativă ... contribuie la apărarea și dezvoltarea cu... turii naționale și la îmbunătățirea legătu... rilor și schimburilor în domeniul art... populare, folclorului și sportului;

— Să se contribuie prin toate mijloace... la organizarea de adunări și întîlniri a... scriitorilor, cineaștilor, muzicienilor, pict... rilor, profesorilor și oamenilo... tății, pentru a discuta problemele lo... legătură cu cauza păcii.

Prin această linie trebuie ... ca să fie dezvoltate legăturile ... zentanții literelor, științei și art... strîngerea acestor legături să fi... să fie răspîndită în masele largi a... popor lumina înțelegerii prin a... De acești emisari au nevoie popo... de sumbrii semănători ai discordi... siguranței, ai urii între oameni, ... urască fără motive firești, pentru ... că arta folosește unor congresme... ricani semănători de minciuni și ... pentru a recolta profituri, călcîn... vieți omenești, în ochi cu viziunea ... lică, demență, a unui măcel genera... gresmenii și oamenii politici și ma... dustriași ai apusului, nu vor astfel ... misari, nu vor ca să cunoască popo... nu vor ca popoarele să se cunoască. Din ... această pricină pun toate piedicile cu pu... tință în calea solilor luminii și ai păcii. Ei ... nu vor să lase cale liberă celor care luptă ... pentru pace, ci luptă din răsputeri să ... înarmeze și să înfeudeze planurilor lor de ... agresiune forțele fracțiunilor revanșarde, ... care vor să reînvie strigoiul Wehrmachtului ... cotropitor de țări, să scoată din beciurile ... urzelilor revanșarde noii conducători ai ... proiectatului Wehrmacht al lui Adenauer.

Dar popoarele care cunosc foarte bine ... fișele acestor căliți cu activitate în res... tanță, popoarele care vor să-i împiedice ... să pună în aplicare planurile sîngeroase ... ce au darul să împiedice și drumul nou al ... poporului german, vor izbuti să se cu... noască din ce în ce mai puternic pentru ... a fi din ce în ce mai puternice în înfră... țirea care le va duce la impunerea păcii, ... la așezarea ei peste toată întinderea lumii.

Radu Boureanu

ÎN ÎNTÎMPINAREA CELUI DE AL II-lea CONGRES AL SCRIITORILOR SOVIETICI

Principiile esteticii marxist-leniniste

ea societății
ste indisolu-
de proble-
ării oameni-
în spiritul
lui. In re-
or, arta de-
rol important,
de cinste. Ni-
pînă acum,
literatura nu
n rol atît de
ca acela pe care îl au în
sovietică. Scriitorii, pictorîi,
itorii, artiștii și regizorii so-
sînt înconjurați de dragostea
întregului popor. Poporul vede
pe inginerii sufletelor omenești,
ați să formeze conștiința oame-
r prin mijloacele artei.
nsuflețiți de mărețele idei ale mar-
sm-leninismului, oamenii de artă so-
ici au obținut mari succese, care
ituie mîndria întregului popor.
u adus o contribuție deosebit de
rtantă la tezaurul artei și litera-
mondiale, au ajuns în fruntea
aturii și artei progresiste din lu-
întreagă. Mergînd pe drumul rea-
ului-socialist, dezvoltînd cele mai
tradiții ale literaturii și artei,
torii și artiștii Uniunii Sovietice
ază opere care oglindesc eroica
tă pentru comunism, înfățișează
unica plină de însuflețire și dezvă-
ie bogăția sufletească a oamenilor
sovietici, proslăvind măreția și fru-
usețea patriei noastre.

Totuși, ar fi o greșeală ca, din pricina acestor mari succese, să nu vedem lipsurile serioase din literatură și artă. Apar încă destule opere șterse, mediocre și chiar unele făcute de mîntuială, în viața noastră clocotitoare și mul- terală este înfățișată searbăd și plic- iar uneori chiar într-un mod plet denaturat. Totodată, nivelul logic și cultural al poporului so- tic, exigențele lui față de artă, au nemăsurat de mult și conti- să crească neîncetat. Partidul nist educă zi de zi gustul or sovietici prin cele ale artei și litera- de lupta pentru

Estetica marxist-leninistă este ...la despre esența și legile cele mai enerale și mai fundamentale ale erceperii artistice a realității. Prin erceperea artistică se înțelege cu- oașterea pe calea imaginilor a rea- ății și influrirea activă a acesteia în ucarea oamenilor prin mijloacele ar-

Conținutul principal al esteticii irxist-leniniste îl constituie cerce- — sub toate aspectele — a ar- ca fenomen specific de cultură spi- ca formă specifică a conștiin- ale, studierea legilor de dezvol- e artei, a legăturilor ei reci- alte forme ale conștiinței so- în primul rînd, cu politica, cu olitice și morale ale societății, o uriașă influență asupra con- ului de idei al artei.

trucit estetica marxist-leninistă cetează atitudinea artei față de litate, ea nu poate ocoli problema mosului în realitatea însăși. Gîndi- ea estetică marxist-leninistă a com- bătut întotdeauna pe acei vulgariza- tori și simplificatori care tindeau să ignoreze frumosul din viață și să-l excludă din sfera artei și a esteticii. Ar fi însă profund eronat să reducem problemele esteticii la studierea frumo- sului; frumosul nu poate fi înțeles just decît prin recunoașterea literaturii și artei ca fenomene sociale.

Estetica este strîns legată de științele speciale despre artă, cu care se înrudește, de istoria și teoria diferi- telor forme ale artei și de critica ar- tistică. In concluziile sale, ea se ba- zează pe realizările artei și ale știin- telor despre diferite arte. Dar aceas- nu înseamnă că estetica marxist- se confundă cu științele ale diferitelor arte. Ea își oblemele ei specifice, care nu rezolvate de științele cu privire diferitele forme ale artei — ca de ilă știința literaturii, etc. Aceste probleme specifice esteticii au ca bază cercetarea legilor și principiilor co- nune tuturor artelor, ca de pildă : le- gile apariției și dezvoltării artei, ale creării imaginii artistice, ale core- lației dintre formă și conținut în artă, ale specificului creației artistice, ș. a. m. d. Cercetarea celor mai ge- nerale legi este tot atît de importantă pentru cunoașterea esenței artei ca și studierea legilor diferitelor forme ale artei, ale literaturii, picturii, sculp- turii, muzicii.

Mai mult, legile diferitelor forme ale artei nu pot fi cercetate just și profund dacă istoricii artei, istoricii literari sau muzicologii nu se vor baza pe principiile esteticii marxist-leni- niste, care apare față de științele spe- ciale despre artă ca o metodologie comună. De aici și însemnătatea excep- țională a esteticii marxist-leniniste pentru aceste discipline, pentru critica literară și artistică și pentru arta în- săși.

Estetica marxist-leninistă cercetea- ză legile obiective ale tuturor artelor, considerate sub aspectul lor cel mai general. Ea arată că legile artei au un caracter obiectiv, independent de voința pictorilor, a scriitorilor, a cri- ticilor de artă și a criticilor. Depăr- tarea de aceste legi, ignorarea lor, duc în mod inevitabil la eșecuri în creație, dăunează conținutului și for- mei operei de artă.

Unde duce, de pildă, călcarea de către unii artiști a unei legi obiecti- ve a artei, ca aceea a corelației for- mei artistice cu caracterul și particula- ritățile conținutului? La faptul că ar- tiștii, chiar cei de talent, dacă neso- cotesc această lege, creează opere sla- be din punct de vedere al conținutu- lui de idei, nesemnificative și banale din punct de vedere al formei artis- tice și deci opere care nu pot sluji ca mijloc valoros pentru educarea ideologico-estetică a maselor.

Ignorarea legilor obiective ale ar- tei și esteticii în domeniul științelor speciale ale diferitelor forme ale ar- tei, ca și în domeniul criticii literare și artistice, duce la subiectivism în aprecierea operelor analizate, la de- naturarea adevărului. Drept exemplu poate sluji articolul lui V. Pomeran- țev, „Sinceritatea în literatură", arti- col în care criteriul obiectiv de apre- ciere a fenomenelor literare și artis- tice este înlocuit cu înțelegerea su- biectivistă, individualistă, a principiu- lui sincerității personale a artistului.

Principiile esteticii marxist-leniniste, fiind chiar prin caracterul lor prin- cipii obiective, nu au nimic comun cu caracterul normativ al esteticii idea- liste care, de secole întregi, se ocupă de construirea unor norme ale frumo- sului — născocite, rupte de viață și de practica vie a artei. Principiile esteticii marxist-leniniste, ale căror baze sînt dezvăluite de către clasicii marxism-leninismului, reprezintă gene- ralizarea științifică a practicii artis- tice a omenirii.

Aceste principii au fost dezvoltate în hotărîrile congreselor și hotărîrile Comitetului Central al partidului cu privire la problemele ideologice, ho- tăriri care au înarmat pe oamenii de artă sovietici cu un program de crea- ție clar și precis, au stabilit linia luptei pentru conținutul ideologic și înalta măiestrie a artei sovietice. Ho- tărîrile Partidului Comunist dezvă- luie esența criteriilor obiective în artă —criteriile adevărului vieții și ale unei înalte ideologii, ale caracteru- lui popular și partinic, ale unității conținutului și formei artistice.

*

In istoria esteticii a avut loc totdeauna și se mai dă... între materialiș...

Ca o... ciale, arta re... ții societății. specifică a ogli... deosebire de știin... realitatea în imagini prin noțiuni științifice. timp, arta este înrudită cu v... pentru că ea este chemată să-i aju- te pe oameni să cunoască realitatea. In același mod în care știința, în o- poziție cu religia, exprimă adevă- rul obiectiv și tocmai prin aceasta înarmează omul pentru cunoașterea și transformarea lumii, arta trebuie să exprime prin mijloacele ei specifice adevărul vieții.

Veridicitatea oglindirii realității în artă trebuie înțeleasă nu numai în sensul oglindirii doar a ceea ce se află la suprafața fenomenelor, ci, în pri- mul rînd, în sensul dezvăluirii artis- tice a ceea ce este esențial și de- terminant în viața reală. Realismul, ca metodă, cere o oglindire veridică a realității în artă, o înaltă ideologie, un profund conținut, un caracter popular și măiestrie artistică, o for- mă accesibilă. Tot ceea ce deformea- ză, denaturează realitatea pe placul claselor reacționare, este trecător și se elimină prin însuși procesul de dez- voltare progresistă a artei.

Prin generalizarea teoretică a ex- perienței istorice a creației artistice, estetica marxist-leninistă ne învață că numai acele opere sînt vii și repre- zintă cu adevărat opere de artă, care exprimă adevărul vieții. Căci tocmai pătrunderea adîncă a unor mari rea- liști din trecut, ca Balzac și Tolstoi, în dezvăluirea legilor lăuntrice ale vieții, a determinat faptul că operele lor au avut la timpul lor și au încă și astăzi, o uriașă importanță în pro- cesul de cunoaștere. Karl Marx îl considera pe Balzac drept un minu- nat scriitor pentru priceperea lui de a pătrunde în esența fenomenelor so- ciale, pentru profunda înțelegere a a- devăratelor relații sociale.

Forța metodei realiste, forța ogli- dirii veridice a vieții, explică de ce Balzac, în ciuda prejudecăților lui politice legitimiste, în operele sale li- terare se ridica, de fapt, nu numai împotriva burgheziei, dar și împotriva nobililor, pe care el îi simpatiza; sin- soane slabe din punct de vedere ar- tistic, atunci cînd, influențați de con- vingeri greșite, s-au depărtat de în- fățișarea adevărului vieții. Cînd artis- tul ține seamă de adevărul vieții, o- perele lui capătă întotdeauna un sens, o însemnătate obiectivă și progresistă.

Dacă artistul oglindește caractere care există în realitatea însăși, ele dobîndesc în opera lui parcă o viață proprie și nu se mai supun bunului plac al artistului. Aceasta se întîm- plă pentru că personajele redate de artist, existînd în mod obiectiv, au o logică interioară a dezvoltării lor, de care artistul nu poate să nu țină seama.

Dacă scriitorul studiază cu atenție logica obiectivă a vieții și se lasă condus de ea în mersul muncii sale creatoare, aceasta îl îndrumă și chiar îl corectează. De aceea, sarcina scrii- torului constă într-o aprofundată și multilaterală studiere a vieții, în în- fățișarea veridică a aspectelor ei e- sențiale. In articolul „Munca scriito- rului", povestind cum a lucrat la ro- manul „Înfrîngerea", Fadeev a că — potrivit concepției vea la început personajele sinucidă"

limitează pe scriitorii și artiștii so- vietici la un anumit cerc de teme, de subiecte, de genuri ș.a. Oamenii artei, aflați pe pozițiile realismului socialist, scriu despre trecut și despre prezent, despre viața societății sovietice și des- pre viața popoarelor din celelalte țări. Poți să fii un liric, să-ți consacri ta- lentul în întregime oglindirii artistice a sentimentelor și stărilor sufletești ale omului, sau — în pictură, să pic- tezi piesaje și natură moartă — și în același timp să fii un reprezentant al realismului socialist. Genurile și mij- loacele de exprimare pe care le folo- sește artistul sovietic sînt variate și nu există nimic mai străin realismului socialist decît nivelarea plicticoasă a individualității creatoare a artistului. Dar caracteristica principală a a- noastre — în toate manifestările atît de variate — este aceea exprimă în imagini artistice i sentimentele omului nou, sovi săturile tipice ale realității înțelegerea proceselor

P. TROFIMOV
I. BOR

ideologică precisă a artistului față de realitatea înfățișată și că tendința pro- gresistă, legătura cu actualitatea, con- stituie trăsătura inalienabilă a realis- mului. „Opera este moartă dacă o- glindește viața numai pentru a o o- glindi, fără un puternic imbold subiec- tiv, care-și are originea în gîndirea predominantă a epocii, dacă nu este un țipăt de durere sau un cîntec de bucurie, dacă nu este o întrebare sau un răspuns la o întrebare". (V. G. Belinski, „Opere complete" în trei vo- lume. 1948, vol. II, pag. 348).

Orientarea ideologică a operei de artă nu se caracterizează numai prin concepția subiectivă a artistului. Ade- văratul sens obiectiv al operei, con- cluzia care derivă din ea constituie conținutul ei ideologic și nu ceea ce artistul a vrut să pună în acea o... „Scriitorul trebuie ... tingă... nea Marx — ce... adevărat de... mai în p... res...

Pentru anumiți artiști talentați și cinstiți din societatea burgheză, care caută să înfățișeze veridic realitatea, sînt caracteristice contradicția, deza- cordul dintre adevărata esență a vieții — așa cum nu poate să n-o înfăți- șeze artistul realist — și dintre înțe- legerea și explicarea ei subiectivă, po- trivit părerilor lui politice, filozofice, etc. Ca un rezultat al acestui dezacord, întîlnim în operele unor astfel de scrii- tori, alături de tablouri veridice, per- sonaje nereale care întruchipează ideile greșite, utopice, ale autorului. Această contradicție poate fi învinsă numai trecînd conștient și fățiș pe po- ziția clasei înaintate, revoluționare, pe poziția clasei muncitoare, care exprimă interesele fundamentale ale tuturor ma- selor muncitoare. Drumul acesta l-au străbătut Theodor Dreyser, Louis Ara- gon, Pablo Neruda și mulți alți ar- tiști ; pe acest drum, ei au obținut suc- cese însemnate, făcînd din opera lor un bun al tuturor oamenilor progre- siști contemporani.

Fără îndoială că „simțul adevăru- lui", probitatea în înfățișarea vieții, duc pe artist la justa înțelegere a lumii, iar însușirea în mod conștient a concepției înaintate despre lume îi u- șurează cunoașterea realității.

Concepția marxist-leninistă despre lume, spunea Gorki, a creat pentru oamenii de artă un platou intelectual foarte înalt, de unde se vede limpede trecutul, prezentul și viitorul. Concep- ția materialist-dialectică despre lume îl ajută pe artist să aprofundeze legile de dezvoltare a societății. Aceasta este de o covîrșitoare însemnătate po- zitivă pentru creația lui, pentru cu- noașterea veridică, prin imagini ar- tistice, a vieții în manifestările ei e- sențiale. Observarea și înfățișarea ve- ridică a vieții de către omul de artă, în condițiile actuale, duc în mod ine- vitabil la marxism ; cunoașterea pro- fundă a teoriei marxiste are o influen- ță binefăcătoare asupra creației lui ar- tistice.

Importanța teoriei marxist-leniniste pentru un artist este determinată de caracterul ei științific și revoluționar. Proletariatul, clasă consecventă și re- voluționară pînă la capăt cere ca rea- litatea să fie înfățișată veridic, de- oarece interesele lui coincid cu mersul obiectiv al istoriei. Partinitatea co- munistă a creației artistice în arta realismului socialist presupune zugră- virea veridică a tendințelor dezvoltării forțelor prorgesiste și condamnarea forțelor reacționare ale lumii contem- porane. In felul acesta, partinitatea nu numai că nu limitează libertatea artistului, dar, dimpotrivă, îl ajută să înfățișeze cît mai veridic viața, să reflecteze procesele ei cele mai adînci, să slujească activ mărețele idei pro- gresiste ale timpului nostru. Tocmai pe drumul îmbinării adevărului pro- fund al vieții și al ideologiei înalte, se situează cele mai de seamă cuceriri ale culturii artistice socialiste.

(Din revista „Komunist" nr. 16/1954)

(Continuare în numărul viitor)

Niște mărturisiri

(Urmare din pag. 1-a)

degeaba. Luna degeaba răsărea întîmpinam răsăriturile cu triste, amintindu-le că fenom... se succede de miliarde de... fel, că la fel le-au risipit... rea ; într-un cuvînt luar... mul la modul cel ma... mă credea bolnav... mă trimită la... ce mama rîvnea... rona, între nișt... vechi și bă... N-am prim... știință, ni...

...ici prin... ...nici prin... ...ici prin descîntec. Le-am gă- ...mile pe ambele și dormeam mai departe cu cartea de temelie a pesi- mismului la căpătîi. Anii se succedau odată cu poziile înclinate ale de demult. Și cîmfirelor. Era în apro- pierea recrutării.

Pe această stare sufletească s'a făcut apariția, umblînd din mînă în mînă, romanul „Mama" al lui M. Gorki. După lectura acestui... timp. A bîntuit... ...sset. A bîntuit... ...dorul...

...ca... ...și... ...și... ...și

Discuții despre poezie

Omul care rîde

Într-un parc, nu numai aleile centrale sînt căutate, nu numai pe ele se umblă. În cadrul actualei discuții despre poezie, mă simt ispitit să părăsesc aleia de mare circulație a eroului liric, pentru aceea, nu mai puțin plină de interes, a problemelor satirei.

Socotesc că omul care rîde este, aproape totdeauna, un participant activ și cinstit la munca obștească, la viața noastră socială. Cu precizarea că este vorba de omul care e conștient că ceea ce i-a provocat rîsul său mușcător, merită pe deplin această soartă. Omul care rîde este astfel un cetățean care are ceva mai mult decît simpla bună dispoziție sau optimism: el are adîncime; rîsul său este legat de spiritul de observație, de capacitatea de a sezisa anacronismul persistenței a ceea ce este vechi, perimat, depășit de viață. Omul acesta știe, în împrejurări foarte diferite, să deosebindă aparența de esență și, tocmai de aceea, aprecierea sa directă, firească, spontană — rîsul — are greutatea unei adevărate sentințe.

Cred că este de datoria noastră să învățăm mase cît mai largi de cititori să rîdă în acest fel. Și este dureros că mulți poeți, realmente înzestrați pentru satiră, îndemnați să scrie poezii satirice, răspund: „Acum nu am timp, poate mai tîrziu" — fără să înțeleagă că sînt anume laturi ale realității care cer cu necesitate tocmai satira, puternic mijloc de negare a vechiului, de afirmare a noului.

Unii dintre poeți argumentează: „Vor să rămînă lirici". Bine. Totuși, expresia mi se pare greșită. Evident, nimeni nu va rămîne insensibil la peisajele poetului în alegerea căilor sale de comunicare artistică a adevărului vieții. Dar între acordurile lirice și satiră nu poate exista, în nici un caz, un zid chinezesc. Viața, în nesfîrșita ei multitudine de aspecte, cere din partea celui care o descrie să folosească, la rîndul său, o paletă cu extrem de variate culori. Satira nu poate lipsi. În fapt, ea este prezentă într-un număr mare dintre cele mai bune lucrări ale poeților noștri, legîndu-se însă atît de intim cu fondul liric al acestor lucrări, încît întregul — poezia — nici nu mai poate fi desfăcut în „elementele esențiale".

Oare lirismul profund al poemului Mariei Banuș *„Despre pămînt"* nu are subtile rezonanțe satirice care, tocmai ele, definesc mai exact profilul moral al unui prototip de „fost"? Oare patosul cetățenesc al lui Eugen Frunză, care vibra puternic în „Nu-n slujbe divine petrec monseniorii", acel patos nu ar fi fost stîrbit în forța sa lirică dacă n-ar fi fost slujit de elemente valoroase de satiră? Amintiți-vă versurile

Aceasta-i povestea cu sfintele
taine...
Tovarăși, veghiați hotărît!
Duhovnicii papei au arme sub
haine
Și sfinte cartușe la gît!

Elementele satirice se includ în lirică într-o măsură variabilă — de la blînda ironie (sau autoironie, vezi unele dintre poeziile lui Mihai Beniuc, între care *„Oaspeți"* este mai concludentă) și pînă la disprețul vehement care însoțește descrierea grotescă a obiectului satirei (la Cicerone Theodorescu, de pildă — în remarcabila sa poezie *„Certificatul de alegător"* apar, meteoric, niște „mutrecutre"). Evident, dozarea acestor elemente în poezia lirică e în funcție de tema respectivă și, nu mai puțin, de timbrul specific al poetului. Ceea ce însă vreau să subliniez este că satira nu joacă rolul unui condiment în lirică, asemenea sării în bucate, pentru care cauză „ar fi bine să nu lipsească", ci e o condiție *sine qua non* pentru evitarea unei priviri unilaterale asupra vieții, pentru evitarea monocondului în lirică. Și nu numai în lirică.

Gîndindu-ne la oamenii pe care vrem să-i facem să rîdă împreună cu noi, se ridică o primă întrebare: de cine să rîdă? Un răspuns autorizat a fost dat de multă vreme: să rîdă de ticăloși, de aceia care împiedică fericirea omului, așezindu-se de-a curmezișul ei. De dușmanii socialismului și ai păcii.

Dar dacă răspunsul este cunoscut de mult, poeții care să-i dea viață astăzi, la noi, nu sînt mulți. „Cum se face?"

Poetul Cicerone Theodorescu, deschizînd seria rondelelor sale atît de apreciate, scria:

„Am luat rondelul, nu o spadă.
Cu el nu fulger pe tilhari.
Nu scot ca la dușmanii-amari
Chiar toate armele din ladă".

Și mă întreb iarăși: de ce? De ce spada și alte arme puternice, care trebuie să lovească în tilhari, în dușmanii fericirii omului, rămîn în ladă? Desigur, ne trebuie și cîte „un bici, cu noduri mici și tari" — „pentru cei rămași în coadă". Doar avem de dezrădăcinat destule rămășițe vechi din conștiința oamenilor noștri, rămășițe care, deși poartă acest nume minimalizator, se pot înmulți repede prin parigenitate și mai ales prin grija dușmanului de clasă. Țînte sînt destule. Și pilda lui Cicerone Theodorescu, în acest sens, trebuie urmată.

Trebuie însă ca săgeata să țintească în putregaiurile cele mai infecte care, tocmai de aceea, nu sînt cele mai ușor vulnerabile. Cei care aleg calea cea mai lesnicioasă a unor țînte care se prăbușesc imediat, își lipsesc satira de ecouri adînci. Fenomenele satirizate de ei, nefăcînd parte dintr-o sferă care să intereseze mase largi de cititori, le lasă indiferente pe acestea din urmă. Or, nicăieri mai mult ca în satiră nu se observă cu atîta ușurință decalajul dintre intenție și realizare: lipsește rîsul oamenilor, arbitrul imparțial și definitiv.

Poetul Florin Mugur, care în cîteva rînduri și-a încercat cu succes mijloacele satirice, n-a reușit însă în *„Povestea despre domnii gură-căscă"* să se ridice deasupra episodului particular, brut. De aceea, faptul că un director de școală bate elevii cap în cap, iar secretarul de UTM nu ia atitudine, — nu determină vreo reacție a cititorului, în ciuda nenumăratelor amănunte care i se servesc (directorul e chiabur, școala fonnează tractoriști, jumătate din elevi au fugit acasă, inspectorii vin și pleacă fără să rezolve ceva, etc.).

Poetul satiric, exagerînd în mod conștient aparențele sub care se ascunde un conținut învechit, trebuie să atragă atenția lectorului că în viață va întîlni fenomene de aceeași categorie chiar dacă învelișul lor va fi mai puțin șocant, poate, decît acela prezentat de scriitor.

Mulți oameni care rîd au găsit în cele mai izbutite rondele ale lui Cicerone Theodorescu situații și caractere tipice. Citind, rizînd, ei au putut să exclame cu satisfacție: „Bine l-a prins! Unul din ăsta avem și la noi la..." Iată, de pildă, *„Rondelul dopului isteț"*. Aici, tip și viciu se contopesc într-o singură imagine, rotundă, unitară. „Plutind, ușor, istețul dop"... Sau: mișună în societatea noastră îndivizi care declară pe toate drumurile că ei acceptă marxismul „în stare pură", dar se arată contrariați de aplicarea lui în țara noastră. Poetul extrage dibaci din această filozofare trăsăturile sale esențiale: „De-acord cu tot ce-i scris la carte / Cu practica el nu-i de-acord", iar prin titlu el fixează cu măiestrie specia: *„Rondelul unui belfer"*. Tot astfel, Marcel Breslașu, în *„Mic tratat de zoologie"*, oferă modele ușor identificabile în viață.

A doua întrebare care se pune în mod legitim este — cum îi învățăm pe oameni să rîdă?

Cred că unele poezii scrise cu intenție satirică nimeresc alături, deoarece autorii cer oamenilor să rîdă atunci cînd ei înșiși abia izbutesc să zîmbească. Niciodată simpla invitație la rîs nu ajunge să-l declanșeze. Anul acesta a apărut într-unul din numerele „Urzicii" o satiră la adresa moravurilor familiilor de magnați din occident. Poezia, intitulată „Melodramă-dramă sau Pisica-mamă", era semnată de Eugen Frunză. Căutînd să biciuiască preocupările pe cît de inutile, pe atît de costisitoare ale unor ladyes suferind de prea mult timp liber, poetul nu reușea decît să însăileze o lungă și penibilă sceneță, lipsită de ascuțișul mîniei. Cu atît mai stingheritoare era impresia produsă asupra cititorilor cu cît poetul a adăugat spre sfîrșit, în mod artificial, o tiradă despre oamenii care se sting în mizerie, în timp ce eroina scenetei — pisica-mamă — se bucură de maternitate și îngrijiri speciale.

Aceasta era o „politizare" care, ca orice lucru lipit, supără.

Mi se pare că este neapărat necesar să privești fenomenul satirizat nu numai dîndu-i ocol, descriindu-l exterior, apreciindu-l mai mult ca voium, — să zic așa — în spațiul societății noastre; socot că trebuie să pătrunzi înăuntrul lui, să-i observi optica — în cazul unui personaj, — ca astfel s-o poți reda, exagerînd-o.

Leul din fabula Ninei Cassian nu este numai înfricoșătorul șef al cărui răget îi îngheață pe subalterni. Poeta a sezisat că în conștiința unui astfel de tip social s-a gravat, vrînd-nevrînd, ideea existenței criticii și autocriticii, obișnuită societății noastre. El cere însă „critică de jos", cu aceleași metode dictatoriale pe care le folosește întotdeauna. A-ți comanda cu brutalitate propria ta criticare, iată exagerarea voită care i-a izbutit Ninei Cassian, tocmai pentru că scriitoarea a pătruns în lumea interioară a personajului vizat.

Cred că răspîndirea de care se bucură în rîndurile tineretului poezia *„Romanul prescurtat al unei tinere căsnicii"* se datorește în bună măsură faptului că am încercat să redau dinăuntrul „coliviei de păsări" conceptia dresorului și a păsăricii sale.

Dimpotrivă, nu am realizat suficient poezia *„Legendă străveche"* unde, așa cum s-a arătat mai tîrziu, ideea satirei nu se suda cu mijloacele artistice folosite.

La Maiakovski găsim modele de desăvîrșită topire a conținutului ideologic în imaginea artistică. Iată-l pe *Gompers*, leader al social-democrației de dreapta americane. Cum creează Maiakovski imaginea lui? Ar fi putut, cum facem noi puțini, să-l înfiereze, eventual cu unele cuvinte usturătoare, în care să arate că Gompers este vîndut miliardarilor din Wall-Street, că e un renegat al clasei muncitoare, etc.

Imaginea pe care o folosește însă Maiakovski este de o simplitate genială:

Bravura-n piept —
pe-o latură doar bate.
din cap —
tot o jumate
chel-chilug;
din toate are dreapta doar,
jumate.
Dar unde-i stînga,
stînga nu-i?
Secretu-i simplu
și vi-l spui:
de Rockefeller,
Carnegie
și alți miliardari,
această gaură de om
e astupată cu dolari.
Prea umblă toți
pe ambele picioare!
Să umbli-ntr-unul,
da,
nu-i prea banal.
El șchioapătă,
de unilateral,
Se scurge-n coadă
masei muncitoare.

Această hiperbolizare reprezintă o perfectă unitate între sensul politic al slujbei pe care-o îndeplinește Gompers și reprezentarea sa grotească.

S-ar putea spune că rîsul abundent se datorește numai *uneia* dintre aceste două laturi? Neîndoielnic că nu. Desigur, portretului „fizic" al lui Gompers i se adaugă respectivul univers spiritual. Maiakovski îl prezintă pe erou în plină activitate, vorbind în fața muncitorimii, apărînd interesele lui Rockefeller. Astfel, înfățișarea fenomenului Gompers, din toate laturile, și axarea pe o exagerare conștientă a trăsăturii sale fundamentale, dau acestei satire un caracter demascator, de o suculență irezistibilă.

Omul care rîde — trebuie adăugat: omul care rîde și acționează — așteaptă de la noi asemenea poezii satirice.

Ștefan Iureș

Cuvîntul cititorilor

Împărtășiți-ne din experiența voastră

În paginile *„Gazetei literare"* s-a deschis în ultimul timp o discuție importantă cu privire la cauzele care fac să mai apară în literatura noastră versuri de calitate inferioară, versuri care nu satisfac cerințele înalte ale cititorului nostru nou, exigent față de calitatea muncii scriitoricești. O serie de poeți consacrați ai literaturii noastre — fiecare în felul său — au încercat să răspundă la această întrebare. E adevărat că nu poți crea ceva folositor dacă nu ți-ai însușit temeinic marxism-leninismul, dacă n-ai legătură cu viața, cu cei ce construiesc socialismul și ale căror idealuri ești chemat să le cînți; e absolut necesar să fii exigent față de munca ta, să ți-o privești în mod critic. Dar, pe lîngă toate aceste cerințe, fără realizarea cărora nu este de conceput creația artistică, mai este nevoie de o însușire profundă a măiestriei poetice.

În raportul prezentat la primul congres al scriitorilor sovietici, Jdanov spunea: *„Nu poți fi inginer al sufletelor omenești necunoscînd tehnica muncii literare, cu atît mai mult cu cît munca scriitoricească are o serie de trăsături specifice"*.

Și în această direcție de mare folos poate fi cunoașterea de către cititori (și în același timp de către tinerii începători în domeniul creației literare) a greutăților întîmpinate, a eforturilor depuse de poeții noștri consacrați, în munca lor concretă asupra versurilor. Frunțașii poeziei noastre ar trebui să dezvăluie cititorilor tainele laboratorului lor de muncă, să le arate practic prin exemple cum au reușit să dea versuri de înaltă calitate.

Marii poeți sovietici își îndeplinesc cu prisosință această nobilă sarcină. Continuînd tradiția literaturii clasice din secolul al XIX-lea, V. Maiakovski, M. Isakovski, S. Marșak, A. Tvardovski, S. Scipaciov arată concret, aducînd exemple din opera lor, cum au subordonat forma poeziei conținutului înalt de idei, ce muncă titanică au depus în alegerea fiecărui cuvînt, a fiecărei figuri de stil, cum au insistat asupra rimei, ritmului, asupra organizării fonetice a limbii, pentru ca toate aceste elemente să nu fie întîmplătoare, ci să slujească dezvăluirii unor idei înalte ce constituiesc conținutul poeziei lor.

Astfel își expune stilul muncii poetice Maiakovski în *„Cum se fac versurile"*. Printre altele el ia ca exemplu poezia *„Lui Serghei Esenin"*. Poetul prezintă în cele mai mici amănunte felul în care l-a cunoscut pe eroul său, cum a reușit să-l înțeleagă și să-l redea, ce greutăți a întîmpinat și cum le-a învins, cît a muncit pentru fiecare strofă, pentru fiecare vers.

Cred că se resimte și la noi necesitatea unor asemenea mărturii din partea poeților consacrați. Sînt convins că apariția unui studiu oglindind felul în care a fost creat chipul lui Bălcescu (de exemplu) ar fi o contribuție prețioasă la dezvoltarea poeziei noastre.

Lupu Avram
student
Institutul „Maxim Gorki"

La o expoziție de cărți

Stau lîngă standul plin, frumos și mare.
În paisprezece limbi — abecedare!

Căci alungată-n paisprezece graiuri
e neștiința de pe-aceste plaiuri.

De paisprezece ori, stă scris firesc,
de toate cîte-n țară le iubesc.

Abecedar ce-n suflete rămîi!
Tu, setea minții-mi stîmpărai dintîi.

Cînd încîntat te răsfoiesc, tăcut,
eu dintr-odată, iar sînt l-a -nceput:

ghiozdan, condei, tăbliță, — voi tovarăși
de vremi uitate, vii îmi sînteți iarăși...

Ce zgomot drag mi-ajunge la ureche?
Te-aud, cor de copii fără pereche!

Scandînd cu glas puternic, voi cu-ncetul
deprindeți și-azi în clasă alfabetul.

O, mici ostași viteji, primiți salutul!
Voi știți acum ce greu e începutul.

Și totuși... Voi citiți în graiul vostru.
Așa puteți pricepe lumii, rostul.

Cuvintele și ele s-au schimbat
din vremea cînd dintîi le-am învățat.

Noi: foamete, războaie și nevoi.
Voi: muncă, pace, pîine. Nu război.

Azi, Gheorghe Melnic (într-o bancă stam)
nu plînge-amar (parcă-l mai văd la geam):

Costa abecedarul bani prea mulți.
Îl văd la școală cum venea deseul...

În paisprezece limbi cuvîntul sameni,
Abecedar, ce din copii faci oameni.

Inveți copiii să dea țării lor
și inimă, și trudă, vis și dor.

În paisprezece graiuri — află-n carte —
că osebitul grai nu-i mai desparte,

și că frățește-nvață împreună,
ca un popor, în patria comună!

Alfred Margul Sperber
în rominește de Veronica Porumbacu

Pacea trebuie să fie și va fi apărată

(Urmare din pag. 1-a)

cel puțin 70.000 de noi guri" — face socoteala o tipăritură a lor, care, departe de a se bucura, își exprimă neliniștea: „Tipătul fiecărui nou născut apropie criza finală". Ca atare — e necesar, cît mai grabnic și în forme cît mai distrugătoare, al treilea război. Pentru grăbirea lui — alcătuirea de blocuri, încheierea de pacte, de acorduri, învierea din nou a militarismului german și înarmarea lui, așezarea, cum spun ei, pe „poziții de forță". Că războiul pentru care se pregătesc printr-o îndelungată și bezmetică goană a înarmărilor, ar putea să fie distrugător, nu-ncape îndoială.

Atîta numai că, în alte două momente ale istoriei, unelte care, în condițiile de atunci, reprezentau cuvîntul din urmă al științei și tehnicii, au sfîrimat înseși mîinile ucigașilor.

Cînd, cu două săptămîni în urmă, la Stockholm, patru sute de reprezentanți ai popoarelor iubitoare de pace dezbăteau problema înlăturării primejdiei războiului, președintele S.U.A. și Dulles aduceau elogii armelor nucleare, iar un secretar de stat lămurea cît și ce anume pot să distrugă ele într-o singură noapte. În acele zile repeta Adenauer, sub altă formă, o declarație a sa din urmă cu doi ani, și anume aceea că reînarmarea în cadrul armatei europene este cel mai bun mijloc pentru rectificarea hotarelor răsăritene ale Germaniei. Despre faptul că realizarea acordurilor de la Londra și Paris ar însemna „primul pas spre recuperarea provinciilor germane pierdute" vorbea și criminalul de război von Papen, cu domiciliul, pînă una alta, la Madrid. „Vom merge din nou în pas milităresc!", exulta o revistă din Bonn. „Nu 500.000 de soldați trebuie să cuprindă armata noastră — pretindea alt criminal nazist, generalul von Manteuffel — ci două milioane și jumătate".

Ei sînt și o mărturisesc în fiecare zi, fățiș, dușmanii noștri, ai noștri oameni liberi, care vrem să trăim în pace, să înlăturăm toate urmele robiilor trecutului, să ne împărtășim din bunurile vieții. Intruchipăm o forță de nezdruncinat prin număr, prin conștiința că dreptatea este de partea noastră și că interesele noastre coresund acelora ale tuturor popoarelor. Am spus și continuăm a spune: trebuie și se poate convietui în pace, oricare ar fi rînduirile sociale. Dar reprezentanții statelor iubitoare de pace care s-au reunit săptămîna trecută la Moscova au atras luarea aminte că roata istoriei nu mai poate fi în nici un caz întoarsă înapoi, că marile noastre cuceriri nu vor mai putea fi doborîte de nimeni, niciodată, că o ripostă zdrobitoare vor primi „orice încercări de agresiune, de dezlănțuire a unui război și de tulburare a vieții pașnice a popoarelor noastre".

În apărarea bunului suprem al lumii întregi, pacea, trebuiesc făcute toate pregătirile și trebuiesc luate toate măsurile. Acelora care, potrivit expresiei mareșalului Uniunii Sovietice, Vasilevski, se joacă cu focul, conferința europeană de la Moscova le-a dat un serios avertisment. Timp să mediteze lucid și să dea înapoi, le rămîne încă. Încercările lor de-a merge mai departe pe un drum care ar arunca omenirea întreagă în nenorocire, se vor lovi de forța de nezdruncinat a celor ce construiesc viitorul lumii.

★

Se prelinge, verde, otrava urii în paginile foilor lor. În S.U.A., alături de interviurile luate gangsterilor care fac un stagiu mai scurt sau mai îndelung, la Sing-Sing, sînt reproduse declarațiile provocatoare ale, să zicem, unor personalități cărora istoria le-a fixat de mult locul pe banca acuzării. Alături de intimitățile vedetelor, sînt dezvăluite noile progrese ale „științei" americane puse în slujba morții; sînt repetate „punctele de vedere" ale filozofilor aflați în slujba trusturilor fabricante de armament: speră și crede unul dintre ei că în secolul viitor întreaga lume civilizată va fi măturată de pe fața pămîntului; nu, — riposteză altul — este de pe-acum timpul ca rasa omenească să dispară de pe pămînt: este îngrijorat, al treilea, că la fiecare douăzeci și patru de ore vin pe lume șaptezeci de mii de prunci și e înfricoșat, al patrulea, de „o groaznică tragedie" care s-a ivit la orizont: în China populară scade mortalitatea.

Lucrează în contul anului viitor muncitorii de la industria Metalo-Chimica din Oradea care produce bunuri de larg consum; se găsește în aceeași situație combinatul raional de producție din Vaslui; și-au luat angajamentul oamenii muncii de la uzinele „Ernst Thälmann" din Orașul Stalin să dea peste plan, țăranimii muncitoare, și mai multe tractoare; vestește colectivul uzinei de reparat utilaj petrolifer de la Poiana-Cîmpina că a izbutit să dobîndească mari reduceri la prețul de cost al produselor sale; s-a deschis într-o comună din raionul Pitești un cinematograf cu 200 de locuri; s-au deschis noi unități alimentare în regiunea Bacău.

Știrile acestea se găsesc în „Scînteia". Știri de același fel — întreceri în muncă, depășiri de plan, reparări de tractoare, înfăptuiri de economii, alte construcții de locuințe pentru muncitori, inaugurarea în Capitală a unui nou magazin de articole pentru copii, inaugurarea unei case a pionierilor la Urlați, a unei biblioteci destinată de asemenea copiilor, dobîndirea de recolte sporite nu numai de către gospodăriile colective, dar și de către acelea individuale prin aplicarea metodelor agrotehnice înaintate — ocupă în toate celelalte ziare un spațiu însemnat.

Loc rămîne totuși în ele și pentru problemele culturii: și pentru, se înțelege, acelea ale vieții internaționale, respectiv ale securității și ale păcii. „Împotriva reînvierii militarismului german" se ridică, dimpreună cu toți cetățenii patriei lui, un scriitor laureat al premiului de stat; „O importantă contribuție la apărarea păcii", caracterizează un academician hotărîrile conferinței de la Moscova; „Hotărîri înțelepte" le consideră un general în rezervă care cunoaște din experiență mentalitatea și apucăturile ofițerilor hitleriști, repuși astăzi la locuri de comandă; „Privim cu încredere viitorul!" exprimă o filatoare fruntașă simțămintele poporului întreg.

Privim într-adevăr cu încredere viitorul în apărarea căruia nouă sute de milioane de conștiințe sînt hotărîte să facă front comun, avînd alături toate celelalte popoare iubitoare de pace.

Ion Pas

Scriitorii se solidarizează cu Declarația guvernelor țărilor europene participante la conferința de la Moscova

Miercuri 8 decembrie a. c. la Casa Scriitorilor din București a avut loc un miting în care scriitorii s-au solidarizat cu Declarația guvernelor țărilor europene participante la conferința de la Moscova.

Mitingul a fost deschis de poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. care a subliniat importanța conferinței de la Moscova pentru pacea și securitatea popoarelor din Europa.

Poetul Eugen Jebeleanu amintind ororile războiului hitlerist a cerut scriitorilor ca operele lor să fie arme în lupta popoarelor pentru pace.

Poeta Maria Banuș a citit ultimul ei poem „Ție îți vorbesc, Americă..."

După cuvîntul dramaturgului Mihail Davidoglu, al poetului de limbă germană Heinrich Simonis, al prozatorului de limbă maghiară Nagy Istvan, poetul Nicolae Tăutu a citit poemul „Scrisoare unei doamne de pe Rin".

MARELE EXEMPLU

(Urmare din pag. I-a)

mers, prin tot ce a creat mai bun pînă astăzi, poezia sovietică. Acesta e drumul care a dus la realizarea celor mai bune opere și în literatura noastră nouă. Poeziei sovietice, ca și celor mai înaintate lucrări din poezia noastră, îi sînt străine și văicărelile mic-burgheze, și salatele „botanismului", și egocentrismul cu multiplicate laude de sine ale unor autori. Îi sînt proprii în schimb o adîncă principialitate, un atașament total, fățiș, activ, la cauza comunismului, o combativitate firească, nelipsită (poate fi oare concepută o poezie de luptă fără a fi combativă?!), un fierbinte umanism, izvorît din însăși marea dragoste de viață, care animă uriașa mișcare a omenirii către socialism și pace, un profund spirit popular, născut încă de toate din perfecta comunitate între ceea ce năzuiește poporul și ceea ce exprimă poezia.

Nu de mult, am văzut filmul sovietic „Agentul nr. 13". În miezul conflictului de Clasă înfățișat în acest film se află un scriitor sovietic, un om devotat trup și suflet poporului său. Pe cît este de iubit de popor, pe atît e de urît de dușmanii poporului. Aceștia folosesc toate mijloacele, mergînd pînă la încercarea de asasinat, pentru a-l reduce la tăcere. Cărțile sale sînt arme cu tirul atît de lung, încît provoacă spaima și turbarea afițătorilor la război. Dar, împreună cu poporul, el învinge greutățile și primejdiile, se avîntă cu și mai mare energie în luptă. Ce mare și puternic e un asemenea scriitor! Ce forță și trăinicie are o asemenea operă!

Poeții noștri au învățat, fără îndoială, mult, foarte mult, din poezia sovietică. Operele lor cele mai bune sînt mărturii în acest sens. Toate succesele poeziei noastre sînt nedespărțite de exemplul sovietic. Cred însă că e necesar să învățăm și mai bine a raporta fiecare vers, totdeauna la marile sarcini de partid și de stat, niciodată la zimbetul satisfăcut sau la enervarea jalnicelor fosile ale decadenței, păstrate încă în ungherele neîngrijite ale unor localuri de noapte. Sau — dacă vreți — de aprobarea lor dulce să ne fie cît se poate de rușine, de enervarea lor să fim întotdeauna mîndri!

Eugen Frunză

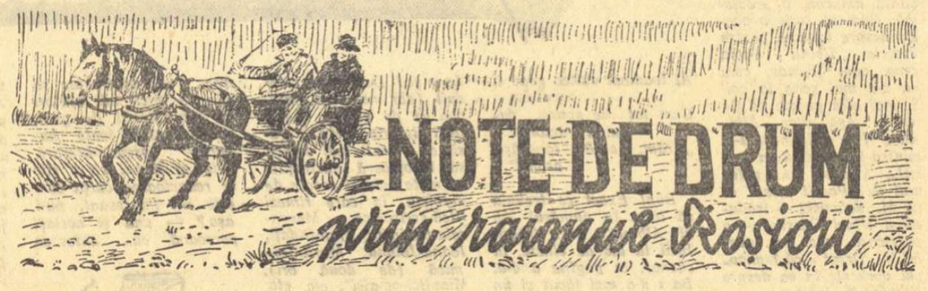

I

Pe o vreme cîinească, umedă și întunecată, cînd cerul e atît de jos încît îl poți atinge cu mîna, cînd drumurile-s prefăcute în șleauri mocirloase, cînd fulguiește alb din norii cenușii, — e cum nu se poate mai potrivită o țuiculiță caldă, chiar dacă o bei în Roșiori. O dai pe gît și numai după aceea simți cu adevărat cît umezeală și cît frig ai adunat pe căruță cale de 13 kilometri. Simți că mădularele se dezmorțesc, urechile nu mai vîjîie, iar ochii nu mai lăcrămează. Uiți noroaiele, vîntul, osteneala. Rămîne numai bucuria că ai mai cunoscut cîte ceva din țara asta a noastră. Nu te mai gîndești la drumul mocirlos care duce de la gara Troianu la Belitori cale de 6 kilometri, care va să zică 12 mii de pași... Amănuntul acesta se cade a fi reținut, pentru că fiecare pas e un fel de cazmă pe asemenea drum. Parcă te apucă ceva de călcîie și te ține... Îți lipește tălpile de glia clisoasă ca aluatul... Ei, pînă așezi pas lîngă pas ca să împlinești suma, simțind de fiecare dată cum te stropești pînă-n creștet, ai destulă vreme să-ți aluneci privirea peste întinderea cîmpului, să cercetezi grîul răsărit, secara și orzul de toamnă și, văzîndu-le frumoase, crescute, de-un verde triumfător, să nădăjduiești într-o recoltă frumoasă.

Căci, iată, zăpada cea dintîi s-a așternut peste cîmpurile muiate de ploaie... Căci, iată, vremea vestește îngheț slăbuleam și altă zăpadă. Și, dacă o ține așa, se cuvine să-ți dregi hambarul din vreme.

După semnele cîmpului, oamenii au îndeplinit planul de însămînțări. Pe urmă, n-ai decît să afli de la sfatul popular că l-au depășit cu nu știu cîte procente.

II

Dacă așa stau lucrurile în sat, firesc se naște întrebarea următoare: dar colectiviștii ce-au săvîrșit? Așa că, ajuns la sfatul popular, vrei să afli numaidecît încotro vine sediul gospodăriei. Încerci mai întîi o dezamăgire: pînă acolo mai trebuie să calci vreo patru kilometri, care va să zică alți opt mii de pași... Iar drumul e același, fără nici o deosebire. O panglică mocirloasă, frămîntată de care.

— N-ajungi pînă-nserează, tovarășe. Mai bine lasă pe dimineață. Asfaltul nostru s-a înmuiat al dracului.

Răspund cu zicala potrivită:

— Lasă, taică ... unde se face noroi mare, și grîul crește înalt.

Totuși, îndemnul de a lăsa vizita pe dimineață, e cuminte. Așa că, înfipt într-un scaun cam șubred, iau aminte la cîte se petrec în sfat. Se verifică registrele de colectare și aflu că planul s-a îndeplinit. Deci, ești nevoit să-i dai dreptate președintelui care e foarte nemulțumit:

— Prin urmare, sîntem fruntași. Păi, dacă sîntem, de ce nu scrie nimeni despre noi? Nu merită oamenii ăștia să fie pomeniți la gazetă? Ce, glumă-i asta, împlinirea planului de colectare?

Într-adevăr, nu-i glumă. Nea Marin, nea Vasile, nea Ilie, nea Pandele — mai știu eu cîți gospodari viețuiesc în Belitori? — și-au încheiat socotelile cu statul. Asta trebuia numaidecît pomenit în ziar. E îndreptățită plîngerea președintelui. Adică ei se zbat acolo, de dimineață și pînă noaptea tîrziu, echipele de agitatori frămîntă noroaiele cît fi ziulica, tovarășul Pavel Ștefan, activistul de partid de la raion, veghează în sat de cinci-șase săptămîni, conducînd munca de lămurire și măsoară ulițele cu pașii lui mari, stînd de vorbă cu gospodarii — și să nu scrie nimeni despre asta?

Adevărat! Dînsul e unul dintre bravii noștri activiști care — purtînd în servietă ceva merinde uscată, cîteva broșuri și schimburi — duc peste tot, pe orice vreme, cuvîntul partidului și iau aminte să se respecte legalitatea. Iacă, despre acești oameni se scrie atît de puțin, — îmi spune dînsul. Au și ei viața lor, necazurile lor, satisfacțiile lor, dramele lor. S-ar putea umple cu ele mii de pagini, dar pentru asta se cuvine să-i vezi acolo, în Broscărie, de pildă, stînd de vorbă cu gospodarii.

Ei, nu fi necăjit, tovarășe Ștefan. Se găsesc condeieri care scriu și despre asta. Nu mii de pagini, cum ați merita. Dar ai dreptate că nu s-a scris destul. S-ar cuveni să ne luăm niscaiva angajamente.

III

Cum spusei, gospodăria colectivă „Timpuri noi" e departe de sat. În 1907 conacul din sat, așezat în dreptul sfatului popular de astăzi, deci în inima satului, a fost ars pînă-n temelii. așa că, învățat minte, boierul s-a tras la fereală în cîmpie, socotind că mai ușor va pune stavilă altor răzvrătiri. Au venit însă vremuri care i-au dărîmat pe boieri oriunde și-ar fi avut așezările în țara asta. Iar nepoții și strănepoții ucișilor de la 1907 au înghebat între pereții vechi o viață nouă.

În 1949, zile 11, luna septembrie, 72 de familii s-au unit în cadrul gospodăriei. Astăzi numărul familiilor e dublu, pentru că, an de an, cîte cinci, cîte zece, cîte cincisprezece gospodării, s-au adăugat la cele vechi. A crescut gospodăria și s-a îmbogățit. Dacă n-ar fi trecut și colectiviștii din Belitori prin niște încercări, numite de către unii critici literari schematice, altfel ar sta acuma. Rău nu stau ei nici așa, ba stau bine; dar putea fi și mai bine. Iacă, au avut și ei dușmani în gospodărie... Pînă i-au dibuit, pînă i-au dat afară, a trecut vreme și lucrurile n-au mers tocmai-tocmai...

Dar în anul acesta — și numai într-un an — și-au cumpărat camion nou-nouț, au zidit grajd mare, maternitate, adăposturi pentru păsări, au cumpărat tocmai de la Baia-Mare 25 vaci, recomandate de specialiști, iar în clipa de față echipa de constructori termină saivanul pentru oi. Întîmplările „schematice" au avut și un rezultat pozitiv, dacă se poate spune așa: i-au hotărît pe 15 gospodari să intre în colectiv și totodată au dat impuls nou muncii constructive.

Președintele, tovarășul Filip Marin, e un om voinic, nu înalt, ci spătos, cu mustață strașnică și cu voce melodioasă de bariton. Fiindcă fusese cîțiva ani activist de partid, vorbește curgător și judicios.

— Nu spun că am făcut mare lucru de cînd sînt președinte, de un an Nici vorbă. Au făcut oamenii și par a fi mulțumiți. Iacă, de cînd cu camionul, colectiviștii nu mai vin pe jos, cu fedeleșul atîrnat în spată, din sat și pînă aici; îi aduce camionul. În general, anul acesta plafonul de zile-muncă a fost îndeplinit de fiecare; 85 la sută l-au depășit. Numai că vremea ne-a fost oam potrivnică. Astă-iarnă, de pildă, n-am plecat de aici cu săptămînile. Vezi dumneata, pînă-n toamna trecută țineam sediul în sat și nu era bine. Conducerea era, vezi bine, ruptă de locul muncii. Acum o îndreptarăm și pe asta.

— Spuneai de vreme, tovarășe președinte...

— Spuneam. Dar dacă aveam minte mai multă... Iacă, grîul de pe lotul semincer a dat 1700 kilograme la hectar. L-am semănat cum scrie la carte. Celălalt l-am semănat mai tîrziu și n-a dat decît 1100. Ne-am învățat minte. Acuma avem 80 hectare și-i crescut, uite atîta-i de mare... După cum se arată vremea, facem iar ca-n 51, 2700 kilograme la hectar.

— Au să mănînce colectiviștii pîine pe săturate.

— Și-așa mănîncă. Crede-mă că 75 la sută dintre colectiviștii noștri nu și-au luat încă nici avansurile; n-au avut nevoie de ele. Iacă de pildă Ristache Frățilă. El de la început, în fiecare an, dobîndește cîte 4-5 mii kilograme de cereale. Muncește el și, mai puțin, nevasta. Chiar ieri l-am întîlnit. Și-a făcut casă nouă, fîntînă de ciment, și-a cumpărat vacă de lapte... gospodărie acătării. Zic: „Te-ai mutat în casă, Ristache?" Mă privește clipind din ochi, șiret. „Încă nu, tovarășe președinte. Eu nu întru decît cu lăutari și cu ce trebuie la veselie! Lăutarii-s colea, dar țuica încă n-am arvunit-o. N-am avut vreme". Dar știi matale ce casă și-a durat? He, he... și mai avem ca dînsul destui. Dacă-ți spun că nu și-au luat încă nici avansurile!

Am mai fi stat acolo de vorbă, dacă nu venea doctorul veterinar ca să facă injecții contra pestei, rațelor gospodăriei. Doctorul e un om roșcovan, gras, mătăhălos, plin de noroi pînă-n ochi. Din zece în zece zile vizitează gospodăria și cercetează „averea animală". Ba ia sînge pentru analiză, ba face injecții, ba tratează vreun animal bolnav.

Rațele — 460 la număr — toate albe, de rasa Pekin, și atît de gălăgioase că le-ar umple de invidie pe cele mai aprinse cumetre, sînt în grija lui Gică, un băiat de vreo 14 ani. De cînd le-au adus de la raion, bobocei aurii, Gică le-a fost părinte. Gică le spune „fetițe", măcar că, după strai, le-ar putea zice „mirese". Numai că nici dracu n-a văzut mireasă gălăgioasă și legănată la mers.

IV

Doctorul veterinar, Birlic Gheorghe, n-o fi atît de vestit ca artistul Vasiliu-Birlic, dar treabă face, vede-se. Luîndu-ne după vorbele sale, spunem că n-a avut pierderi de animale decît accidental. Dar, ca fiecare om, are și el necazurile sale. Bate drumurile raionului cu șareta. La ham, un cal roib, eu picioare subțiri și agere, pe nume Cupidon... Dacă de cal este foarte mulțumit doctorul, despre șaretă n-are decît cuvinte proaste.

— Ca să vezi ce marfă ne dădură. Le-au comandat tocmai la Tîrgoviște, la nu știu ce cooperativă. Astea-s arcuri? Le îndoi cu mîna, nu țin doi oameni, iar la hîrtoape, te așezi pe osie. Arc e ăsta?

Iată unul dintre necazurile doctorului: șareta. Veneam amîndoi spre sat, pe același drum noroios, plin de băltoace, punînd șareta la grea încercare. Bietul Cupidon, căruia îi căzuse nenorocul să se nască tocmai cal, era noroit și pe spinare. Doctorul povestea furios:

— Mi-e ciudă pe domnișorii ăștia care ies din facultăți. Vin, stau cît ține vremea bună și pe urmă se îndeasă către oraș, parcă vitele pasc pe trotuare! Da' ia să-i văd p-aci, prin băltoacele astea.

— Sînt și d-ăia care rămîn, — zic eu, ca să-i fac plăcere.

— S

Il recunoașteți desigur...

Nu e mult de cînd un „faimos" om politic din apus a ajuns la cel de al optzecilea an al vieții sale. O viață caracterizată — observă biografii săi oficiali, puși ades în încurcătură — printr-o surprinzătoare inconsecvență. Dacă ar fi să le dăm crezare, ar trebui, poate, să nu privim recenta declarație a faimosului om politic ca dovada unui cinism fără seamăn, ci doar ca o nouă manifestare a unei trăsături de caracter.

Să considerăm însă mai de aproape acest caracter „teribil". A fost, e drept, octogenarul politician rînd pe rînd conservator, liberal, constituționalist, ca în urmă să redevină conservator... Cînd făcea parte dintr-o combinație politică sau dintr-alta, cei din jurul lui marturiseau, e adevărat, că e mai bine să le fie dușman decît prieten. (Știau cel puțin la ce să se aștepte). Ar fi de asemeni greu de precizat cărei preferințe i-a dat vreodată întîietate: pălăriilor de cowboy, țigărilor de foi sau picturii, la care se spune că ar arăta mai multă încredințare decît Hitler.

Dar dincolo de aceste semne exterioare, faimoasa inconsecvență s-a dovedit a fi de fapt o îndărătnică consecvență, o consecvență în rău...

Călător prin mai multe partide, politicianul a rămas totuși conservator. De ce? Într-o biografie a unui strămoș al său, ducele de Marlborough — cel ce o pornea la război, cum spunea cîntecul francez, dar o pățea pînă la urmă — urmașul îl caracteriza cu admirație: „Marlborough era prin origine, prin sentimente și profesie conservator. Ce căuta era un sistem politic care să sprijine războiul..." Dacă ținem seama că a fost întărită prin numeroase fapte care au făcut-o și mai edificatoare, explicația nu lasă loc nici unei îndoieli. Descendentul războinicului duce, pornit și el la ofensivă, ajunge de altfel într-una din scrierile sale la concluzia socotită drept un adevăr suprem: „Istoria rasei umane este războiul". De aceea, chiar cînd pictează în orele pe care diferitele urzeli i le lasă libere, e urmărit de aceleași gînduri. „A încerca să pictezi un tablou — notează satisfăcut agresivul artist — e ca și cum ai încerca să dai o bătălie".

Este lesne de înțeles atunci de ce a luptat el cu o sagace înverșunare împotriva regimului al cărui prim decret a fost decretul păcii. Aceasta nu a exclus, însă, duplicitatea și calculul cînd împrejurările nu i-au îngăduit alte atitudini, tot așa cum recunoașterile pe care i le-a smuls realitatea, nu au înlăturat o nefastă consecvență.

Secretar de stat în 1920, după organizarea intervenției armate împotriva statului sovietic, îi adresa lui Lloyd George un memorandum în care spunea: „După armistițiu, politica mea ar fi fost: pace cu germanii, război cu bolșevicii".

Mai tîrziu, în perioada în care fasciștii germani își intensificau pregătirile de cotropire a Austriei, Cehoslovaciei și Danzigului, consecventul urmaș al politicii pe care o căuta ducele, strămoșul său, își mărturisea în Camera Comunelor preferințele: „Dacă aș avea de ales între comunism și nazism, nu voi încerca să spun că aș alege comunismul".

Istoria, însă, l-a silit la recunoașteri. În fața marilor victorii pe care le repurtau, în anul 1943, armatele sovietice, cel care-și arătase altădată preferința pentru criminalul regim al caporalului de la Berlin, era nevoit să declare: „Nici un guvern format din oameni nu a fost vreodată capabil să supraviețuiască unor distrugeri atît de grave și de sălbatice ca acelea săvîrșite de Hitler în Rusia... Rusia nu numai că a supraviețuit acestor înspăimîntătoare distrugeri, dar a dat, ca nici o altă forță în lume, loviturii mortale mașinii de război germane".

Altădată, fiind în primejdie, cere ajutorul Uniunii Sovietice. Primindu-l, el scrie lui I. V. Stalin în ianuarie 1945, următoarele: „În numele guvernului Majestății Sale și din tot sufletul vreau să vă exprim recunoștința și felicitările noastre pentru gigantica ofensivă pe care ați început-o pe frontul răsăritean".

Dar abia trece un an și cîteva luni și la Fulton glasul care-și exprimase recunoștința față de guvernul sovietic răsuna din nou chemînd la luptă împotriva bolșevismului, „o primejdie crescîndă pentru civilizație".

Inconsecvență? Dimpotrivă! Acum, cînd pericolul imediat trecuse, se dădea pe față o veche și caracteristică atitudine.

De-a lungul atîtor ani de agitată activitate, faimosul om politic a avut să înfrunte de multe ori indignarea opiniei publice — a propriului său popor, ca și a maselor din întreaga lume. Niciînd, însă, nu a fost poate atît de unanim condamnat, ca în urma declarației făcute recent, în pragul celor optzeci de ani. Azi, cînd reînarmarea Germaniei occidentale amenință pacea lumii, el nu s-a sfiit să dea pe față alegătorilor săi din Woodford ce se ascunde de fapt îndărătul acestui proiect: încă înainte de terminarea războiului, — mărturisea — în timp ce germanii se predau cu sutele de mii, el a adresat lui Montgomery, comandantul trupelor engleze din Europa, o telegramă prin care îi cerea „să adune cu grijă armele germane și să le depoziteze pentru ca ele să poată fi din nou distribuite". Cui? Armatelor naziste. În ce scop? Împotriva aliatului din război — armata sovietică...

Protestul maselor a fost atît de imediat și de puternic, încît nu i-a mai rămas de invocat, în încercarea de a stăvili valul indignării publice, decît o slăbiciune firească la o vîrstă atît de înaintată, memoria slabă...

„Cînd am vorbit la Woodford — a căutat el să se explice în Camera Comunelor — am fost convins nu numai că am trimis această telegramă mareșalului Montgomery, dar că am și publicat-o.

...Este posibil de asemenea ca această telegramă să nu fi fost trimisă niciodată..."

La optzeci de ani se pot uita, evident, unele amănunte, însă cele caracteristice pentru firea și gîndurile unui om, nu. Ceea ce ai urzit ani de-a rîndul, uitarea nu poate destrăma. O ți uitat poate faimosul om politic, ceea ce spunea în anul 1941 despre armatele hitleriste: „Ingrozitoarele, dresatele, ascultătoarele, bestialele turme ale soldățimii hune tîrîndu-se ca niște lăcuste". Momentul care-i impunea această caracterizare trecuse doar. Dar vechea și consecventa pasiune pentru război și pentru un anume război nu a putut-o uita.

Că este așa o dovedește și faptul că în lămuririle date în Camera Comunelor, el a încercat să-și „justifice" atitudinea și prin încrederea pe care o are în foștii soldați și ofițeri naziști. „Cred că majoritatea soldaților germani au fost oameni... siliți să lupte cu disperare pentru a-și apăra patria".

„Ingrozitoarele, bestialele, dresatele turme ale soldățimii hune" au devenit subit „oameni siliți să-și apere patria". Puțin cinstita față nu a roșit. Nu a roșit, deoarece planurile de grăbită ratificare a acordurilor de la Londra și Paris înseamnă reînvierea Wehrmachtului, a hoardelor naziste setoase de sînge și revanșă. Inseamnă, în primul rînd, pregătirea agresiunii împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor iubitoare de pace...

Iată cum arată de aproape acest caracter. Printr-o nemăsurată energie, pusă în slujba unor sumbre și nefaste planuri de dominație, prin perfidele și sinuoasele calcule desfășurate în acest scop, faimosul" om politic din apus, care a ajuns în cel de al optzecilea an al vieții sale, ar fi putut fi un personaj balzacian, dacă nu ar fi un personaj real. Pe care l-ați recunoscut, desigur... E mister Churchill.

Radu Lupan

...SE JOACĂ CU FOCUL!...

Pe marginea unor declarații ale feldmareșalului Montgomery.

MONTGOMERY: Trebuie să utilizăm bomba atomică!...

Desen de EUGEN TARU

In adevărata lumină

—De ce vă sînt ușile și ferestrele căptușite cu scînduri și plăci de fier?

— Pentru că ne temem de gloanțe și de pietre...

— De ce copilul acesta nu merge la școală? E doar destul de mare...

— O, sir, se cunoaște că nu sînteți de pe la noi. Micul Tom nu e primit în nici o școală...

— Afară e o vreme splendidă, iar aici e un aer atît de greu... De ce nu ieșiți la plimbare?

— Vai domnule, ține prea mult la viața mea, ca s-o primejduiesc plimbîndu-mă în plină zi...

La fel e și la Detroit și la Chicago și în alte orașe americane în care se află negri.

De curînd, un ziarist sud-african, Klam Paton, a vizitat cartierul de cocioabe al negrilor din Detroit. A fost, după propria lui expresie „locul cel mai murdar și mai groaznic pe care l-am văzut în America."

Inarmat cu carnetul de reporter și împins de curiozitate, Paton a însemnat mărturiile vii, ca niște strigăte de suferințe, ale multor negri din S.U.A. La fiecare șomer alb, sînt doi șomeri negri: negrii sînt „ultimii angajați — primii concediați". Ei fac muncile cele mai ingrate pentru un salariu de mizerie. Printre altele negrii nu pot fi piloți de avion, mecanici sau conductori de tren...

In timpul războiului, mulți negri au luptat pentru S.U.A., dar a fost deajuns ca războiul să se termine pentru ca ei să devină țintele ale huliganilor. Ca soldat, negrul James Walker din Tampa (Florida) a fost timp de 10 ani preot militar. Iar ca om, e astăzi profund nenorocit, fiindcă huliganii i-au incendiat casa.

Cînd — nemaiputînd suporta condițiile îngrozitoare de locuit—la Chicago, cîteva familii de negri au încercat să se mute în cartierul Trumbell Park, pavajul străzilor s-a înroșit de sînge. In S.U.A. negrii nu sînt buni decît să singereze...

Sub aripa ocrotitoare a autorităților își duc activitatea în S.U.A. tot felul de organizații rasiste. Veteranul negru Frank Brown i-a arătat lui Paton o carte poștală îmbibată de ură sălbatică, animalică:

„Către toate persoanele care cred în SUPREMAȚIA ALBA. Intrați într-o organizație pentru supremația albilor. Informați-vă, o veți găsi. Așteptați ORA ZERO. La semnalul pe care îl vom da FIȚI TA. Un negru mort e un negru bun. Transmiteți mai departe această deviză"

Descreierații nu sînt singuri. Alături de ei sînt legile și dispozițiile din S.U.A. La Cleveland, doctorul negru Veo Beck care asista la un spectacol de teatru a fost bătut crunt; negrilor din Norfolk (Virginia) cărora le-au fost aruncate casele în aer cu dinamită, seriful le-a declarat candid că „albii nu-i doresc".

Semnul sinistru al crucii incendiate de Ku-Klux-Klaniștii setoși de sînge brăzdează din ce în ce mai des pe cerul întunecat al Statelor Unite. Aceasta este lumina în care „libertățile" de acolo ies cel mai bine la iveală...

Radu Țiulescu

Caiet internațional

Muzica sferelor

Incă acum doi ani, într-un raport trimis guvernului său, Connant, Inaltul Comisar american în Germania occidentală, semnala că, dacă ar dori acest lucru, industria vest-germană ar putea să fabrice anual: 7200 tancuri grele, 27.000 de avioane, 30.000 de tunuri de mare calibru și alte diferite arme.

Asta, acum doi ani...

De atunci nu s-a auzit ca lupii să se fi transformat în oi, iar întrucît privește „bunăvoința" guvernului de la Bonn, ea există cu prisosință.

Dar, în ciuda multor presupuneri care cred că noul Führer, doctorul Adenauer, are nevoie de primii și provizorii 500.000 de soldați pe care-i acordă protectorii săi occidentali pentru a pune bazele unui nou război, se pare că el face eforturi disperate de a reconstitui Wehrmachtul numai de dragul... muzicii.

Intr-adevăr, meloman inveterat, Adenauer a declarat, recent, după cum ne asigură un ziar din Frankfurt: „Ceea ce mă interesează mai ales la soldați sînt marșurile militare. O bună muzică militară — ăsta-i lucrul care-i face populari pe soldați".

Aceeași știre ne asigură că Adenauer a și discutat cu mai mulți specialiști repertoriul viitorului Wehrmacht.

Va fi, fără nici o îndoială, o adevărată muzică... a sferelor din care fac parte Connant, Dulles, Churchill și alți dirijori atlantici.

O întîmplare neplăcută...

Nu de mult, în orașul Iselhon din Germania occidentală a avut loc o întrunire a fostelor trupe de asalt SS (Waffen SS).

Cele mai bune hoteluri ale orașului au fost ocupate de generali și ofițeri ai trupelor de asalt SS — reprezentînd diviziile „Prințul Eugen", Hohenstaufen-Frunsberg, Goetz von Berlichingen, Diavolii verzi, Vînători de munte, Divizia Reich (cea care a masacrat populația Oradour-ului) Hitlerjugend, în total 1700 de oameni.

Intre municipalitate și organizatorii întrunirii s-a încheiat o convenție: municipalitatea va vărsa 2000 mărci dacă reuniunea va decurge în ordine (adică dacă nu se vor cînta marșuri naziste și nu se vor ține discursuri).

Și fiindcă ofițerii nemți sînt oameni disciplinați și de cuvînt, la reuniunea din holul hotelului Alexander Hoehe nu s-au cîntat marșuri naziste și nici nu s-au ținut discursuri. In schimb au circulat biletele pe care scria: „Cine a fost la Bordeaux?" „Cine a fost la Harkov?" Și cei care au incendiat pămîntul Franței și-al Uniunii Sovietice s-au regăsit și s-au îmbrățișat cu lacrimi în ochi. Pe mese au fost întinse fotografii înduioșetoare: ofițeri SS pătrunzînd pe tancuri în Paris, Kursk, Orel. Toată lumea era în extaz, amintindu-și de vremea cînd călcau cu cizmele lor Europa.

La un moment dat, însă, extazul fu sfîșiat de niște strigăte din stradă: „Afară SS din Iselhon! Jos fascismul! Afară naziștii!" Ce se întîmplase? Populația a înconjurat Hotelul Gării, unde erau adunați ofițerii superiori în așteptarea generalului Steiner. In zadar s-a zbătut poliția lui Adenauer să împrăștie pe manifestanți. Aceștia au fost mai puternici. Un grup de cetățeni a pătruns în holul hotelului și, fără prea multă politețe, un general și aghiotantul au fost azvîrliți afară. N-a trecut multă vreme și vitejii ofițeri s-au retras strategic din hol.

Cea mai mare întrunire convocată de trupele de asalt SS n-a mai avut loc. Muncitorii germani din Ruhr au zădărnicit-o. Un avertisment usturător pentru Adenauer și oberii lui...

(Toate acestea au fost relatate în „l'Humanité Dimanche" din 3 octombrie 1954 de Rosa Michel, corespondentă permanentă a ziarului „l'Humanité" la Berlin, care împreună cu un ziarist de la „Daily Worker" a participat la această întrunire, dîndu-se drept adeptă a partidului fascist englez al lui Mosley).

Un almanah aproape complet...

După cum ne informează ziarul *„l'Humanité Dimanche"*, în Germania occidentală s-a tipărit de curînd un Almanah al soldatului german pe anul 1955.

Acest almanah vorbește cît se poate de convingător despre reînvierea fascismului în Germania occidentală, despre faptul că Adenauer și acoliții săi flutură din nou cu mîndrie crucile încîrligate și cele de fier. Ei nu neagă nimic: nici campaniile din Polonia, Franța sau U.R.S.S., nici executarea fără milă a ostaticilor, nici Lidice, nici Oradour, nici Buchenwald. Iată cam ce se poate citi, răsfoind filele almanahului:

— *13 ianuarie* — plebiscitul din Saar (1935).

— *12 februarie* — luptele împotriva spartakiștilor la Berlin, Ruhr și în Germania centrală (pînă la 11 martie 1919).

— *24 februarie* — începutul ofensivei lui Rommel în Africa (1941).

— *15 martie* — intrarea trupelor germane în Cehoslovacia (1939).

— *28 mai* — capitularea Belgiei (1940).

— *9 iunie* — capitularea Norvegiei (1940).

— *14 iunie* — intrarea Wehrmachtului în Paris (1940).

— *22 iunie* — armistițiul de la Compiègne (1940); începutul ofensivei împotriva Uniunii Sovietice (1941) și așa mai departe.

In același almanah, un moșier, pe nume von Esebeck, revendică pentru Germania — Poznan, Silezia de sus, Kaliningrad, adică regiuni poloneze și sovietice, în numele „restaurării unei ordini noi în Europa orientală".

Nu lipsește nici propovăduirea „războiului total". La pag. 33, sub titlul negru-alb-roșu (culorile Wehrmachtului) generalul hitlerist Wilhelm Halder declară că ultimii 30 de ani l-au învățat „să aplice strategia de război în tot ceea ce privește viața poporului și a statului. Pentru că războiul a devenit o stare permanentă (deși nu se aude tot timpul și pretutindeni zgomotul armelor), iar strategia — legea destinului nostru".

După Halder, consecințele acestei legi sînt: organizarea unei dictaturi militare și pregătirea războiului total.

Ceva mai departe, sub titlul „Pentru vitejie militară", sînt enumerate cele mai înalte distincții militare din timpul lui Hitler, însoțite de fotografiile deținătorilor lor: Guderian, von Leeb, von Rundstedt, Dornberger (care a construit armele V_1, V_2), amiralul Dönitz, Ramcke, Kesselring, Hans von Manteuffel.

Mai sînt și alte fotografii reprezentînd un militar german plimbîndu-se pe străzile unui sat sovietic incendiat, un tun antitanc german atacînd un tanc sovietic și altele de același soi.

In general, almanahul este aproape complet. Lipsesc numai cîteva date pe care redactorii almanahului le-au omis — din ce pricină oare? — să le amintească. Lipsește de pildă data dezastrului de la Stalingrad. Lipsește data de 9 mai 1945... Și altele...

După 9 ani

Ei au uitat.
Noi însă, nu.

Desen de ROSS

Note și comentarii

Cum devine primăvara... toamnă

Pe Vasile Iosif îl frămînta amarnic o problemă: Cum să scrie o poezie despre toamnă pentru revista „Albina". Vroia ceva nou, frumos, cum nu s-a mai scris la noi! Și mai ales poezia să fie scurtă. Așa cere „Albina". Tot frămîntîndu-și mintea-i... poetică, a găsit!... A găsit în... volumul de „Poezii alese" al lui M. Isakovski — traducerea Ninei Cassian — o poeziioară exact pe... gustul lui. Drept e că Isakovski vorbește în ea despre primăvară. Iat-o:

Pe cîmpuri, fire verzi mijesc...
Pe cîmpuri, fire verzi,
spre soare
Mijesc și scoarța tare-o
sparg.
Prin sat colindă primă-
vară
Și a deschis ferestre, larg.
Un fir de pîrîiaș aleargă
Și cîntă-abia de-l auzim.
Vișinu-și mișcă alba-i
creangă:
„Suim, tovarășe, suim!"

A privit-o îndelung poetul Vasile Iosif și tare i-a plăcut! Iar cînd îți place un lucru, greu îți vine să te desparți de el. Cam așa gîndea Vasile Iosif cînd, deodată, a avut o... viziune poetică extraordinar de... dialectică! Să transforme poezia despre primăvară a lui Isakovski, într-una despre... toamnă, a lui Vasile Iosif.

Și-a lăsat dar capul greu în mîna... dreaptă și a început să opereze cu... stînga!

Așa: Cuvintele „pe cîmpuri" rămîn, fiindcă sînt valabile pentru orice... anotimp!... „fire verzi" trebuie să cadă: toamna sînt galbene. Cuvintele „spre soare" pot fi înlocuite ușor cu... „tractoare!" Avem doar destule tractoare în... poezia noastră! Și așa mai departe. Rezultatul acestei... inspirate munci poetice iată-l:

Toamna
Pe cîmpuri *trag la plug*
mii de tractoare
Bătrîna scoarță-a gliei
răscolind;
Spre sud, alene, trec în
șir cocoare
Sub cerul toamnei bru-
măriu, vîslind
Și cît ți zarea largă și
priporul
Al toamnei cîntec grav îl
ascultăm
Cum tot ne spune, du-
duind tractorul:
„Arăm, adînc, tovarășe,
arăm!"

Bun! Exact ce trebuia să intre în numărul 356 al „Albinei". Și a intrat. Încă la loc de cinste, în chenar, în pagina a 4-a. Ba i s-a mai făcut și un titlu clișat, tare frumos.

„Zic unii că-n ziua publicării l-au întîlnit pe Vasile Iosif... Era satisfăcut de „isprava" lui. Că-n fond, ce-a făcut? A mers doar pe linia prelucrării experienței poeților mari!... Numai că Vasile Iosif prea-luat!

Gheorghe Bălan

O carte puerilă pentru copii

Recent, Editura Tineretului i-a fericit pe micii cititori cu o carte care se cheamă „Azi ne jucăm, mîine muncim" iscălită de Anca Tudoraș.

Discutabilă întru totul din punct de vedere literar, cartea — așa cum se prezintă — poate servi cel mult drept un album cu poze destul de corect lucrate, pentru copiii cuminți și curioși.

In intenție, autoarea a pornit la o treabă bună și ingenioasă. Ea voia să arate micilor cititori că în jocurile lor naive de azi pot fi întrezărite meseriile

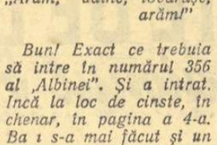

lor de mîine. In mod plastic, această idee utilă înfățișează pe o pagină pe micul mecanic, iar pe cealaltă îl înfățișează pe mecanicul matur.

Astfel micii mecanici, aviatori, tractoriști, mineri, etc. sînt prezentați față în față cu meseriile lor de mîine, cu viitorul lor.

Dacă ilustratorii E. Arno și I. Darie s-au străduit (dar nu prea mult, nici ei de altfel) să-și facă datoria, poeta a găsit că e mult mai comod să însoțească ilustrațiile cu niște versuri uscate, de serviciu, în care rimezi Nică-scrisorică, Margareta-trotineta, Galați-dați, Ioana-Ioiana, Martinică-mică (de două ori), Miaulici-pe-aici", etc. etc.

Martori ai jocului și-ai muncii, în cele 60 de rînduri versificate sînt, în mod obsedant: păpușa, pisica și Grivei.

Iată cum apare pisica:

Miaună pisica-ncet
— Ia-mi și mie un bilet
sau:
Păzește-l tu pe Miau-
licî:
Tot învîrtindu-se pe-
alcî
sau:
Supărată-i doar pisica:
— Mie nu-mi lucrezi
nimica?

Un exemplu „perlă" îl constituie următoarea strofă care glăsuiește despre o crescătoare de vite dintr-o gospodărie agricolă colectivă:

Cu cită dragoste Ioana
O îngrijește pe Joiana
Nu-ți place, o întreabă,
nu?
Dar ea îi tot răspunde:
Muuu!

Ne întrebăm: ce nu-i place Joianei: Nutrețul? Grajdul curat ca o casă? Sau poate strofa tovarășei Anca Tudoraș...

Interesante sînt și procedeele prin care Anca Tudoraș fructifică folclorul. De la binecunoscutul și picantul cîntec:

Fata popii Margareta
Se plimba cu bicicleta...
etc

s-a ajuns, printr-un hocus-pocus, la

De-asta vezi, și Marga-
reta
Își aduce trotineta.

In concluzie, tovarășa Anca Tudoraș trebuie să știe că micii săi cititori nu sînt lipsiți de gust, ca să înghită toate „hapurile" pseudo-literare. asta ar trebui să o știe și redactoarea cărții care este — interesant, nu-i așa? — una și aceiași persoană cu... autoarea

Anca Tudoraș și care — din ce pricină, nu se știe — a văzut o inexplicabilă îngăduință față de lucrarea suspomenită...

Al. Andr.

Despre curajul aprecierii critice

De obicei cititorul unui articol de critică literară, fie că a citit, fie că n-a citit cartea despre care e vorba, vrea să găsească răspunsul la elementara întrebare: este valoroasă opera în discuție, sau ba? Cernișevski cerea ca acest răspuns să fie dat cu francheță, înainte de toate din partea criticii literare a cărei menire constă, după cum spunea el, în: „a aprecia meritele și lipsurile unei opere literare. Menirea ei este să exprime părerea celei mai bune părți a publicului și să contribuie la răspîndirea acestei păreri în masă"

Din păcate, cu mult regret trebuie s-o spunem, nu întotdeauna găsește cititorul nostru pasionat și avid de noi dezbateri literare, o opinie deschisă, plină de sinceritate. In glasul unor critici, o asemenea opinie care, spuntnd lucrurilor pe nume despre meritele sau lipsurile unor opere literare, nu se sfiește să-și afirme curajos un punct personal de vedere, sună uneori destul de rar. Așa se face că în locul unui asemenea răspuns direct, în cronica literară a revistei „Iașul literar" nr. 2 din luna octombrie, i se servește cititorului un potop interminabil de fraze și comentarii în care de fapt nu se exprimă un punct de vedere propriu, nou, asupra meritelor artistice ale romanului „Bărăgan". Tendința retragerii în vălmășagul unor generalități legate foarte de departe de specificul artistic al operei, a făcut-o pe autoarea articolului, Ștefania Popovici, să se piardă într-o lungă și anostă prezentare a evenimentelor petrecute la ferma Lespezi. In afara citorva relatări despre „conflictul de bază — care — se axează pe lupta îndîrjită ce se poartă între Filip... și reacționarii strecurați la fermă", la început, sau despre „caracterul lui Filip — care — este simplu și veridic" în încheiere, autoarea știe să se ferească de a se „aventura" în formularea unor aprecieri despre specificul și valoarea artistică a romanului lui V. Em. Galan. Este semnificativă pentru ținuta aprecierilor critice ale acestei cronici literare analiza unui episod pe care o întreprinde la un moment dat autoarea. Infruntarea dintre Pamfil Vițcu și Filip Anton nu constituie cîtuși de puțin pentru Ștefania

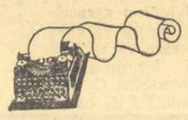

Popovici un mijloc de zugrăvire a unor caractere, a unor mentalități de viață, cu mijloace artistice. Cu dezinvoltură ea trage următoarea concluzie îndată după povestirea episodului: „Ea (înfruntarea dintre cei doi. n.n.) oferă autorului alte și neașteptate orizonturi pentru criticarea unor fenomene negative din realitatea noastră". De altfel, aceeași fugă de răspunderea unei aprecieri asupra unor merite artistice reiese și în asemenea comentariul ca: „Se vede și aici puterea de convingere a lui Filip, dragostea lui față de un tovarăș rătăcit — prețioase calități pentru un membru de partid". Pe drept cuvînt cititorul nu poate să-și înăbușe un gest de nerăbdare: dar ce părere are criticul despre eroii lui Galan, prin ce se deosebesc ei de alți eroi ai literaturii noastre? Și, spre regretul nostru, trebuie să arătăm că răspunsul la această întrebare nu există în cronica literară din „Iașul literar".

Un exemplu la fel de elocvent despre caracterul penibil al căderii în general și aprecieri vagi — în urma renunțării la atîrmarea unui punct de vedere propriu, deschis, ni-l dau și folosirile împroprii ale comentariului pe text. In recenzia lui Leon Bakonsky despre romanul lui Petru Dumitriu „Pasărea furtunii" („Steaua" nr. 7, octombrie) întîlnim un asemenea exemplu. Autorul ține să remarce: „rolul pe care îl are în estomparea unei anumite stări sufletești..." uitînd pe semne că citatul la care se referea indica o reliefare a trăsăturii eroului și nu ascunderea, estomparea ei.

Cititorii noștri au, pe drept cuvînt, toată dreptatea atunci cînd protestează împotriva formulărilor evazive, a echivocului concluziilor, a inconsistenței argumentației logice. Imprecizia și arbitrariul își au obîrșia tocmai în această fereală de a exprima un punct de vedere deschis asupra meritelor și defectelor unei cărți.

Miron Dragu

Metoda substituției

Am citit în „Contemporanul" un articol cu titlul interesant „Cronica rimată — un gen minor?", semnat de Gloria Barna. La începutul articolului se vorbește despre unii critici „înguști" și „poeți care privesc cu dispreț suveran „cronica rimată". Numele lor este trecut cu finețe sub tăcere. Unii răutăcioși spun că G. B. i-a evocat pentru a avea o introducere la articol. Dar să vedem de ce cronica rimată nu este un gen minor. Iată ce spune autoarea: „Cronica rimată permite poetului să dea un răspuns prompt, operativ, problemelor ivite în societate, îi dă posibilitatea ca, folosind o expresie simplă, directă, să meargă la inima cititorilor". *Mai departe:* „...genul cronicii rimate oferă din plin avantajul unei exprimări directe în care epicul și liricul să se îmbine în mod firesc... — cronica rimată presupune, așadar, nu numai o simplă tehnică, ci calități multiple, o înaltă măiestrie"... *Mai departe:* „In cronica lui Victor Tulbure („Moșul, iapa, o scrisoare, Tiorchin și încă o întîmplare" n.n.) lirismul se îmbină cu epicul". *Sau:* „Cît de mari sînt posibilitățile pe care le oferă cronica rimată, o dovedește faptul că în versuri puține la număr, Victor Tulbure a reușit să creeze tipuri distincte, viguroase".

Să facem următoarea operație des întîlnită în algebră: atît în titlul articolului cît și în citatele pe care le-am dat, și în definitiv în tot articolul, să substituim „cronica rimată" cu „balada". De ex.: „Genul baladei oferă din plin avantajul unei exprimări directe, în care epicul și liricul se îmbină în mod firesc", etc. etc. Dar să substituim acum balada cu nuvela (ce e drept, o specie a prozei): „Nuvela oferă din plin avantajul...", etc. etc.

Dar iată că metoda substituției a încurcat de tot lucrurile.

E nevoie ca autoarea articolului mai sus amintit, să încerce și alte metode algebrice și să comunice rezultatele criticilor „înguști", „poeților care privesc cronica rimată cu dispreț suveran" și curioșilor.

Victoria Ionescu

REVISTE

„Iașul literar"

A apărut nr. 2 (octombrie 1954) al revistei *„Iașul literar"*.

Poezii semnează George Lesnea (*„Partidului"*), Andi Andrieș (*„Livezile de mîine"*, *„Impreună"*), Constantin Scripcă (*„Mulțumire partidului"*, *„Iubire și Cîntec"*, *„Cu noi e partidul"*) și Vasile Filip (*„Se răscolesc amintirile"*).

Proza e reprezentată prin Mihail Novicov (*„Nașterea cîntecului"*), Ion Istrati (*„Frumușița"*), Adrian Robu (*Jurnal reporter*) și Gh. Băileanu *„O întîlnire a studenților ieșeni cu Maxim Gorki"*.

Cronica din acest număr discută poemul *„Cîntec de leagăn al Doncăi"* de Marcel Breslașu (Eugen Luca) și romanul *„Bărăgan"* de V. Em. Galan (Ștefania Popovici).

„Steaua"

A apărut nr. 7 (octombrie 1954) al revistei *„Steaua"*.

Versuri semnează: Veronica Porumbacu, Aurel Gurghianu, Ion Oarcăsu, A. E. Baconsky, Aurel Rău, Leonida Neamțu, Victor Felea, Cornelia Sălăjan, Ion Brad, Victor Popa, Letay Lajos. Se mai publică traduceri din Stepan Scipaciov și Samed Vurgun. Revista cuprinde și un fragment din noul roman al lui Asztalos Istvan *„Greu-i să tăinuiești dragostea"* și schița *„In seara nunții de argint"* de Pavel Aioanei. Cronica literară semnată de Victor Felea analizează recentele volume de versuri ale lui Mihai Beniuc. La recenzii Leon Baconsky prezintă romanul *„Pasărea furtunii"* de Petru Dumitriu.

Cărți romînești traduse peste hotare

In tot mai multe limbi, pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, apar mereu traduceri din lucrările scriitorilor noștri clasici și contemporani. Astfel, de curînd, a apărut tradus în limba arabă la o editură din Beyrut, de către publicistul și scriitorul Nassib Nemer, romanul „Mitrea Cocor" de Mihail Sadoveanu.

In traducerea publicistului și scriitorului Virendra Tripathi a apărut, la Delhi, în limba hindi „Bordeenii" de Mihail Sadoveanu. Limba hindi, în care a fost tradusă această lucrare a marelui nostru scriitor, este dialectul cel mai răspîndit și recunoscut ca limbă oficială de stat a Republicii Indiene.

★

La editura „Cultura Poporului" din R. P. Bulgaria a apărut recent traducerea romanului „Nicoară Potcoavă" de Mihail Sadoveanu.

In aceeași editură au mai apărut romanul „Marea pregătire" de Alexandru Jar și cartea de povești pentru copii „Multe, multe luminițe" de Octav Pancu-Iași.

In planul pe 1955 al editurii „Cultura Poporului" sînt prevăzute să apară romanele „Bărăgan" de V. Em. Galan și „Desculț" de Zaharia Stancu.

— In Editura de Stat a R. P. Chineze a apărut romanul „Negura" de Eusebiu Camilar.

— In Polonia a fost tradus și publicat romanul „Dulăii" de Zaharia Stancu. Acest roman a apărut recent și în limbile germană, franceză și engleză.

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.48.75; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 1.50 lei; 6 luni 3 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I, nr. 40 — Joi 16 decembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 35 bani

TG. MUREȘ
Fondul Cultural
BIBLIOTECA REGIONALĂ

Salut celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici

In aceste zile, cînd în Apus zăngănesc din nou armele războiului, în cetatea luminii și a culturii, la Moscova, se desfășoară lucrările celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici. Reprezentanți de frunte ai mișcării literare sovietice analizează drumul glorios parcurs în cele două decenii de la primul Congres, deslușesc tendințele principale de dezvoltare, trasează clarvăzător căile de viitor. Delegați din toate țările, fala artei și literaturii mondiale, urmăresc cu atenție lucrările Congresului, mărturisind în fața marilor scriitori sovietici recunoștința și admirația lor nețărmurită.

Literatura sovietică este în avangarda culturii progresiste mondiale contemporane. Încă la primul Congres al scriitorilor sovietici, în 1934, A. A. Jdanov arăta că „literatura noastră este cea mai tînără dintre literaturile tuturor popoarelor și țărilor. Totodată ea este literatura cea mai bogată în idei, cea mai înaintată și cea mai revoluționară". Înrîurirea ideologică și artistică pe plan universal a literaturii sovietice este considerabilă. Oamenii simpli din toate colțurile lumii văd în operele scriitorilor sovietici oglinda vie a realității noi din țara sovietică, întruchiparea idealurilor socialiste, care înmănunchiază cele mai înalte aspirații ale omenirii progresiste. Umanismul socialist, profunda credință în popor, internaționalismul proletar — au asigurat înaltul caracter educativ al operelor literaturii sovietice. Oamenii simpli de pretutindeni au înțeles că nu literatura barbariei burgheze, care proslăvește crima, instinctele bestiale, dreptul de exterminare a celor mai slabi — nu aceasta constituie zestrea spirituală a omenirii, din ultimele decenii, ci literatura omului liber, care și-a apărat cu demnitate viața pașnică, care a luptat atîtia ani, cu siguranța previziunii maiakovskiene: „Acolo.../În spatele munților de durere/ e un ținut luminos, neatins..."

Idealul fericirii socialiste, propovăduit de capodoperele literaturii sovietice, a întărit voința de luptă a popoarelor pentru doborîrea fiarei fasciste și călește astăzi rezistența eroică a popoarelor împotriva planurilor josnice ale atîtătorilor la un nou război mondial. Scriitorii sovietici au dezvăluit, în cărțile lor consacrate Marelui Război pentru Apărarea Patriei, forța invincibilă a cauzei revoluției socialiste, puterea de neîncovoiat a marelui popor sovietic. Aceste opere profund umane și veridice constituie și ele un avertisment solemn pentru cei care se leagănă astăzi cu visul cotropirilor și al măcelurilor mondiale.

În țara noastră, literatura sovietică a educat tînăra generație în spiritul socialismului și al comunismului, a înaripat elanurile creatoare în munca de construire a noii societăți. În nenumărate scrisori care sosesc la redacțiile ziarelor și editurilor, oamenii muncii din țara noastră arată în cuvinte simple și emoționante ce au învățat din cărțile celebre ale scriitorilor sovietici, destăinuind pretuirea și mulțumirea lor profundă. Romane ca „Pămînt desțelenit" de M. Solohov, „Așa s-a călit oțelul" de N. Ostrovski, „Departe de Moscova" de V. Ajaev, s-au tipărit în tiraje uriașe. Marea literatură sovietică a devenit o hrană zilnică a poporului, o școală a comportării socialiste în muncă, o școală a educației comuniste.

Literatura sovietică a călăuzit noua noastră literatură pe calea realismului socialist. Scriitorii sovietici au deschis o etapă superioară în dezvoltarea artistică a omenirii, folosind o nouă metodă de creație, realismul socialist, și fiind înarmați cu concepția despre lume a clasei muncitoare, materialismul dialectic și istoric. Pe primul plan al literaturii a apărut viața oamenilor simpli, a muncitorilor și țăranilor, care construiesc fără zarvă și zgomot fericirea visată de atîtea veacuri. Pentru scriitorii din țara noastră, operele literaturii sovietice sînt o întruchipare a unor noi principii de creație, singurele juste și fructuoase pentru propășirea creației noastre.

Noi, scriitorii din R.P.R., am învățat din experiența istorică a literaturii sovietice că orice abatere de pe drumul realismului socialist, orice slăbire a spiritului de partid duce la eșecuri fatale în creație, la denaturarea adevărului vieții. Lupta intransigentă împotriva infiltrațiilor ideologiei burgheze, împotriva apolitismului și depărtării de actualitate, de viața poporului, este o datorie de onoare a scriitorilor militanți, care vor să păzească puritatea ideologică și artistică a literaturii noastre, să asigure rolul ei educativ.

Noi, scriitorii din R.P.R., am învățat de la maeștrii literaturii sovietice că un adevărat scriitor este în același timp un adevărat cetățean, un slujitor devotat și dezinteresat al poporului său. Cei mai buni scriitori sovietici sînt participanți activi ai mișcării mondiale pentru pace și glasul lor autorizat a exprimat nu odată voința nezdruncinată de pace, de muncă constructivă a popoarelor sovietice.

Scriitorii sovietici formează o familie mare și puternică, care se dezvoltă în spiritul colaborării colective, în spiritul luptei deschise de opinii, dezbaterii curajoase a problemelor de creație. Înțelegînd în profunzime caracterul discuțiilor literare purtate în Uniunea Sovietică, trebuie să întărim și în viața noastră literară spiritul muncii colective, al ciocnirii libere de păreri pentru elucidarea aspectelor variate ale creației noastre pe calea realismului socialist.

Problemele dezbătute la Congres vor fi un sprijin puternic pentru scriitorii progresiști din întreaga lume. Referatele și discuțiile vor analiza perspectivele dezvoltării literaturii sovietice, vor exercita o influență puternică în propășirea literaturii din țările de democrație populară, a literaturii realiste, democrate din țările capitaliste. Lucrările Congresului vor fi un prilej deosebit de însușire a experienței înaintate pe plan literar a țării sovietice.

Noi salutăm din toată inima cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, fiind convinși că lucrările sale vor avea o însemnătate fundamentală în dezvoltarea culturii progresiste mondiale.

PRIMA ZI A CONGRESULUI

MOSCOVA 15 (Agerpres). — TASS transmite:

La 15 decembrie, în Marele palat al Kremlinului din Moscova s-a deschis cel de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici. În capitala U.R.S.S. au sosit reprezentanți ai organizațiilor de scriitori din republicile unionale și autonome, din diferite ținuturi și regiuni ale țării. Printre aceștia se află scriitori de seamă ale căror nume erau cunoscute cercurilor largi de cititori încă de acum 20 de ani — în zilele primului Congres unional al scriitorilor, precum și tineri prozatori, poeți și dramaturgi al căror drum creator a început în ultimii ani. La Congres au sosit numeroși oaspeți de peste hotare — scriitori din China, Polonia, România, Republica Democrată Germană, Bulgaria, Republica Democrată Vietnam, Anglia, Franța, India, Iugoslavia, Finlanda, Brazilia, Liban și din alte țări.

La deschiderea Congresului au fost de față reprezentanți ai opiniei publice din Moscova — muncitori, oameni de știință, artiști, arhitecți.

Delegații și oaspeții au salutat cu multă căldură apariția în prezidiu a conducătorilor Partidului Comunist și Guvernului Sovietic, N. A. Bulganin, L. M. Kaganovici, G. M. Malenkov, A. I. Mikoian, V. M. Molotov, M. G. Pervuhin, M. Z. Saburov, N. S. Hrusciov, N. M. Șvernik, P. N. Pospelov, M. A. Suslov, N. N. Satalin.

Congresul a fost deschis prin cuvîntarea rostită de una din cele mai vechi scriitoare ruse, Olga Forș, ale cărei opere sînt larg cunoscute nu numai în Țara Sovietică, ci și dincolo de hotarele ei.

La propunerea scriitoarei Olga Forș, asistența s-a ridicat în picioare pentru a cinsti memoria luminoasă a lui I. V. Stalin. Olga Forș a propus de asemenea asistenții să se ridice în picioare pentru a cinsti memoria întemeietorului literaturii sovietice, Maxim Gorki, și a scriitorilor care au încetat din viață în perioada dintre primul și al doilea Congres.

În cei 20 de ani care au trecut, a spus Olga Forș, poporul sovietic a săvîrșit nenumărate fapte glorioase și eroice. Oamenii sovietici au arătat lumii întregi bărbăția și unitatea lor în anii grei ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Ei au dat dovadă de eroism reconstruindu-și țara după război.

În toți acești 20 de ani, literatura sovietică a fost întotdeauna alături de poporul său, aducîndu-și pe cît i-a stat în putință contribuția la munca lui măreață.

Olga Forș a subliniat că forța literaturii sovietice constă în aceea că ea se identifică cu interesele poporului. De aceea, literatura este o puternică armă a oamenilor sovietici în lupta pentru comunism.

În continuare Olga Forș a arătat că literatura sovietică luptă cu pasiune pentru pace, pentru prietenia între popoare. În ultimul timp, forțele negre ale imperialismului încearcă să se unească în vederea unui nou război sîngeros. Reavoința trebuie să-i opunem bunăvoința noastră și forțele oamenilor care cred într-un viitor luminos. În această privință, literatura noastră este chemată să joace un rol important. Alături de noi stă întreaga literatură progresistă a lumii. Mulți dintre cei mai buni reprezentanți ai ei asistă astăzi la Congresul nostru.

În numele scriitorilor sovietici, Olga Forș a transmis oaspeților de peste hotare un salut frățesc și prietenesc. Întreaga asistență a aplaudat călduros salutînd pe oaspeții care participă la Congres.

Olga Forș declară deschis cel de al II-lea Congres unional al scriitorilor.

Ședința din 15 decembrie a Congresului a fost prezidată de cunoscutul scriitor sovietic Konstantin Fedin.

Delegații au ales în unanimitate prezidiul de onoare al Congresului în care au intrat membrii Prezidiului C.C. al P.C.U.S. A fost ales prezidiul Congresului în care au intrat scriitori, maeștri ai artelor, oameni de știință: Surkov, Tihonov, Fadeev, Nesmeianov, Tursun-Zade, Solohov, Hrennikov, Ehrenburg, Forș, Fedin și alții. Congresul a ales un secretariat, precum și comisiile de validare și de redactare.

P. N. Pospelov, secretar al C.C. al P.C.U.S. a dat citire salutului adresat Congresului de către Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Pe ordinea de zi a Congresului figurează următoarele rapoarte și corapoarte: „Cu privire la situația și sarcinile literaturii sovietice", „Literatura sovietică pentru copii și tineret", „Poezia sovietică", „Literatura beletristică sovietică", „Dramaturgia sovietică", „Dramaturgia cinematografică sovietică". „Traduceri din literatura beletristică a popoarelor din U.R.S.S.. „Principalele probleme ale criticii literare sovietice", „Literatura progresistă contemporană a lumii".

Congresul ale cărui lucrări vor dura 11 zile va discuta și aproba noul statut și va alege organele de conducere ale Uniunii scriitorilor sovietici.

În ședința din 15 decembrie, Alexei Surkov, prim-secretar al conducerii Uniunii scriitorilor sovietici, a prezentat raportul „Cu privire la situația și sarcinile literaturii sovietice".

SĂ FOLOSIM CREATOR AJUTORUL LITERATURII SOVIETICE

De vorbă cu scriitorul V. EM. GALAN

Scriitorul V. Em. Galan face parte din delegația scriitorilor din Republica Populară Română care participă la lucrările Congresului unional al scriitorilor sovietici de la Moscova. Înainte de plecare, l-am rugat pe autorul romanului „Bărăgan" să vorbească cititorilor „Gazetei literare" despre cîteva probleme de seamă care s-au desprins din larga discuție organizată în Uniunea Sovietică în întîmpinarea Congresului.

— Care este conținutul și însemnătatea dezbaterilor organizate în întîmpinarea celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, pe marginea problemelor legate de dezvoltarea prozei realist-socialiste?

— Nu-i încă timpul, pentru mine cel puțin, să încerc un răspuns întreg la o întrebare atît de cuprinzătoare. Cred că dacă s-ar adresa întrebarea aceasta oricărui literat — din orice țară ar fi el, dar înaintea unui literat care năzuie în mod conștient să scrie pentru viață și nu împotriva ei, pentru oameni și nu împotriva lor, și care deci tocmai de aceea izbutește să urmărească măcar și fragmentar dezbaterile din presa literară sovietică — atunci s-ar obține o suită de răspunsuri mereu noi, din ce în ce mai limpezi, mai competente și mai pasionate. Și așa va fi cred și de aici înainte — multă vreme: perioada aceasta a Congresului unional al scriitorilor sovietici găsește ecou adînc în frontul autorilor și iubitorilor beletristicii înaintate din lumea întreagă; determină cotituri hotărîtoare în gîndirea, în viața și în comportarea celor mai exigenți scriitori și cititori ai lumii; cristalizează, face conștiente și realizabile năzuințe care înainte ca pe lume să se fi ivit realitatea sovietică și literatura sovietică, n-aveau cum prinde temei deplin.

Ca să răspund — foarte necomplet încă — primei întrebări puse de redacția „Gazetei literare", voi lega prima întrebare de a doua, care sună așa: *„Ce învățăminte au tras scriitorii din țara noastră studiind discuțiile cu privire la realizarea caracterului eroului pozitiv în proza literară sovietică?"* ...și-mi voi îngădui, în loc de orice alt răspuns, să public cîteva pagini din caetul meu de note. Note de lucru: toate observațiile și toate gîndurile înregistrate în acest caet, îmi aparțin, — sînt concluziile mele, la probleme care pe mine mă frămîntă, și pe care am încercat și încerc să le rezolv. Și dacă aceste concluzii — pe care, repet, le simt cu totul și cu totul *ale mele* — sînt de fapt citate din intervențiile publicate de scriitori și critici literari sovietici în perioada de pregătire a Congresului, dacă sub concluziile mele figurează numele cutărui sau cutărui prețuit scriitor sovietic, aceasta, mi se pare, exemplifică grăitor ceea ce spuneam la începutul acestui răspuns.

Să răsfoim, deci, împreună, notele de lucru:

„Principiul afirmativ, prezentarea eroului pozitiv ca erou central al artei, constituie într-adevăr trăsătura cea mai importantă, determinantă, a artei realismului socialist". (Pe marginea unui articol de criticul sovietic Riurikov)

Și pe altă pagină:

„Metoda realismului socialist înseamnă în primul rînd o poziție activă a scriitorului față de lumea înfățișată. Dar fără o poziție ideologică fermă a artistului, adevărul nu poate găsi, nu poate căpăta, o întruchipare autentică și armonioasă în literatură: el apare fragmentat, în părți, în amănunte, așa cum a fost culeș, la întîmplare, la loterie, neretopit și necristalizat într-o imagine unică, puternică. Pe calea aceasta intră în literatură acele personaje care nu stîrnesc nici entuziasm, nici ură, nici admirație, nici blam — nimic. Metoda realismului socialist îl învață pe scriitor — și îl obligă! — să retopească în mod individual-creator materialul luat din viață, îl învață — și-l obligă — să-și lase fantezia stimulată și totodată disciplinată de adevărul obiectiv al realității înfățișate". (Pe marginea unui articol de A. Simukov).

Și mai departe, pornind de la o observație — profundă și profund justă, mi se pare — a Galinei Nikolaeva, care afirmă că scriitorul trebuie să fie „cel puțin la înălțimea eroului său pozitiv". o notă:

„Un scriitor poate înfățișa cu succes în operele sale eroi pozitivi, adică eroi tipici pentru largi detașamente de entuziaști activiști ai transformării vieții în sensul legilor ei obiective de dezvoltare, abia atunci cînd, și numai în măsura în care el însuși, scriitorul, e destul de hotărît și destul de competent pentru a interveni în viață ca erou pozitiv: adică, atunci, cînd scrie ,pentru ca, prin scrisul lui, să contribuie și el la dezvoltarea vieții în sensul legilor ei obiective de dezvoltare"

Și mai departe, o notă pe marginea articolului intitulat semnificativ „Despre ceea ce este mai scump" de Gladkov:

„Nu poți scrie bine despre oameni, rupîndu-i de ceea ce le este mai scump în viață — munca. Dar e mărginire — și mărginirea e incompatibilă cu literatura — să înlocuiești munca prin „activitate în producție', s-o reduci la atîta".

Și imediat alături, în directă legătură, o notă inspirată de-o observație a lui Iurii Gherman:

„Literatul vede într-adevăr viața abia atunci cînd uită că a venit să observe și abia cînd oamenii cu care stă el de vorbă uită că au în față un literat. Scriitorul de azi poate participa la orice expediție oricît de îndrăzneață, oricît de depărtată în spațiu sau în timp, — dar poate participa în mod util pentru literatură și pentru propria lui dezvoltare numai dacă știe să renunțe la orice supliment și confort care l-ar deosebi de restul membrilor expediției, i-ar da un statut privilegiat față de cel ai tovarășilor săi, viitorii lui eroi".

Și în sfîrșit, pe marginea unui articol de Vilis Lațis, o notă — penultima dintre cele pe care vreau să le transcriu aici:

„Caracterul actual și operativ este propriu literaturii realismului socialist. Dar a abuza de acest caracter, a urmări cu orice preț în ceea ce scrii numai operativitate și actualitate, înseamnă să transformi o calitate pozitivă în contrariul ei. Să ținem seamă, și ca scriitori, și ca îndrumători activiști literari, că nuvela, romanul, piesa de teatru, trebuie să fie și gîndite nu numai scrise. Comparația lui Vilis Lațis e poate oarecum forțată, dar nu se poate să nu recunoști că e inspirată de un gînd just: el amintește că, la urma urmei, și limonada, berea, vinul, au tehnologii diferite de fabricare și termeni diferiți".

Și voi încheia — nu fără părere de rău pentru că trebuie să închei — cu o notă-citat dintr-un articol de Marieta Șaghinian, care la rîndu-i citează:

„Vă chem, tovarăși — a spus Gorki adresîndu-se participanților la cel dintîi Congres al scriitorilor sovietici — să învățați; să învățați a gîndi, a munci, să învățați a vă respecta și a vă prețui unul pe celălalt, așa cum se prețuiesc luptătorii pe cîmpul de luptă; nu vă cheltuiți forța luptînd unul împotriva celuilalt pentru fleacuri, în timp ce istoria vă cheamă la lupta necruțătoare împotriva lumii vechi".

Acestea sînt simple note de lucru. Ar putea să continue pe zeci și zeci de pagini. Le-am notat pentru că am nevoie de ele în munca mea de scriitor, în discuțiile cu tovarășii mei, în aprecierea propriilor mele lucrări, a lucrărilor tovarășilor, în rezolvarea problemelor care țin de propria mea dezvoltare sau de contribuția mea la dezvoltarea muncii unui scriitor. Printr-un exemplar efort comun, literatura sovietică centralizează, sintetizează experiența dobîndită de către deținătorii celor mai înaintate poziții în literatura omenirii și ne-o pun la îndemînă, tuturor: tuturor scriitorilor și tuturor cititorilor aparținînd tuturor popoarelor. E datoria noastră să folosim din plin acest ajutor: pentru propria noastră formare cetățenească, pentru propria noastră dezvoltare, pentru dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste.

Cînd „Gazeta literară" va publica acest răspuns, voi fi la Moscova, în sala Congresului. Și sînt sigur, dacă întrebările acestea mi-ar fi repetate în fiecare zi, răspunsul meu ar fi, de la o zi la alta, mai complet, mai lărgit, mai competent.

Reporter

Adunarea scriitorilor din R.P.R. cu prilejul deschiderii celui de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici

Miercuri, 15 decembrie a.c., la Casa Scriitorilor din București, a avut loc o adunare a scriitorilor cu prilejul începerii lucrărilor celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici. La această adunare a vorbit criticul Ovid S Crohmălniceanu care, după ce a amintit de împrejurările istorice din 1934, cînd a avut loc primul Congres și 1954 cînd se desfășoară cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, după ce a arătat că drumul uriaș străbătut de Uniunea Sovietică în acești douăzeci de ani, strălucește în zeci și zeci de lucrări literare, a spus printre altele:

„Într-un contrast radical cu literatura decadentă contemporană, devenită o adevărată sevă a degenerescenței și abjecției umane, operele scriitorilor sovietici stau în fruntea literaturii care luptă împotriva a tot ce întunecă și înjosește existența omului.

La capătul acestor douăzeci de ani, noi, ca și toți scriitorii progresiști din lumea întreagă, am tras cîteva prețioase învățăminte, care constituie însăși temelia activității noastre.

Literatura sovietică ne-a învățat că la baza metodei realismului socialist stă principiul spiritului de partid.

Evoluția literaturii sovietice în acești douăzeci de ani ne oferă o lecție exemplară de atașament profund față de popor, de legătură nemijlocită a scriitorilor cu aspirațiile maselor populare, ale căror probleme esențiale istorice adevărații artiști le trăiesc cu intensitate.

Cei douăzeci de ani de experiență literară a metodei realismului socialist sînt o lecție de permanentă străduință pentru ridicarea măiestriei literare, pentru ca arta să dea o maximă expresivitate conținutului ideologic, de a-l comunica cititorului în modul cel mai viu și cel mai convingător din punct de vedere artistic.

Cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici constituie un eveniment cultural de o covîrșitoare însemnătate. La Moscova se vor dezbate de fapt problemele principale ale literaturii care stă de mult în fruntea luptei pentru împlinirea celor mai nobile idealuri omenești și a celor mai cutezătoare idealuri artistice. Deci, numai cei loviți de o gravă miopie, nu înțeleg că o asemenea dezbatere privește implicit problemele fundamentale ale literaturii epocii noastre și se poartă în consecință asupra destinului literaturii în genere. Caracterul acesta excepțional al Congresului apare foarte viu, chiar de pe acum, din discuțiile preliminare publicate în presă. Ele au stîrnit un larg ecou care a depășit hotarele Țării Socialismului. Întreaga lume literară progresistă urmărește cu pasiune controversele iscate, ideile inedite care se afirmă în ciocnirea diverselor opinii, efectul lor înnoitor asupra creației artistice.

Interesul acesta este nemijlocit legat de sentimentul fiecărui artist autentic, că frămîntarea creatoare din viața literară sovietică îl privește și pe el, că nimeni în nici o parte a globului nu va putea scrie cărțile care să răspundă cerințelor epocii noastre, ignorînd probleme de categoria celor ce se vor ridica la cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici".

După cuvîntarea criticului Ovid S. Crohmălniceanu scriitorii din R.P.R. întruniți la Casa Scriitorilor din București au trimis o telegramă de salut Congresului. Telegrama a fost citită de Eusebiu Camilar.

DELEGAȚIA SCRIITORILOR DIN R. P. R. LA CONGRESUL SCRIITORILOR SOVIETICI

Delegația scriitorilor din R.P.R. care participă la lucrările Congresului Scriitorilor Sovietici este alcătuită din: acad. Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. și V. Em. Galan.

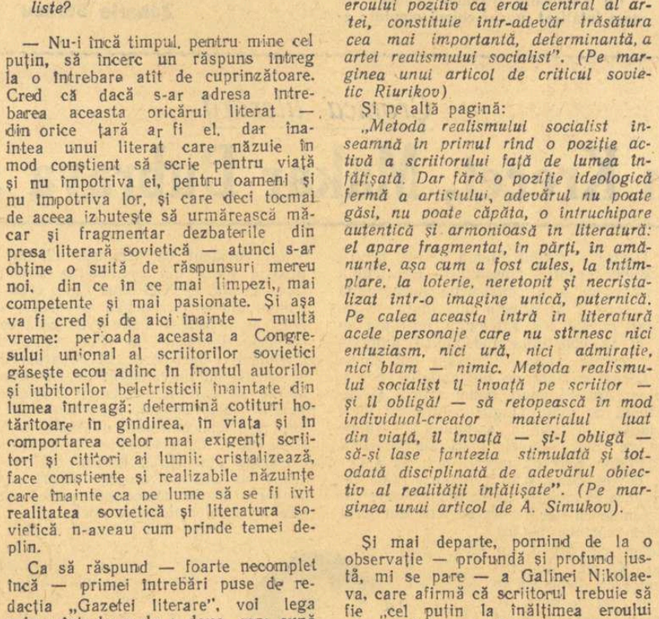

V. Maiakovski, în mijlocul tinerilor scriitori sovietici, la sărbătorirea sa cu prilejul împlinirii a 20 ani de activitate scriitoricească.

75 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI I. V. STALIN

Marele continuator al operei lui LENIN

La 21 decembrie poporul sovietic, oamenii muncii din lumea întreagă aniversează 75 de ani de la nașterea lui Iosif Vissarionovici Stalin — discipol credincios și tovarăș de luptă a lui V. I. Lenin — marele continuator al operei lui.

Numele lui Stalin este nespus de scump oamenilor sovietici și oamenilor muncii de pretutindeni. Viața și activitatea lui Stalin au fost legate indisolubil de mișcarea muncitorească rusă și internațională, de lupta eroică a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Chiar de la primii pași ai activității sale revoluționare, Stalin s-a arătat a fi un discipol și adept credincios al lui Lenin — întemeietorul și conducătorul genial al Partidului Comunist, inspiratorul și organizatorul revoluției socialiste victorioase.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a învins și învinge prin fidelitatea sa față de leninism. Vorbind despre măreția lui Lenin și a poruncilor lui Lenin, I. V. Stalin a arătat:

„Lenin este acela care ne-a învățat să muncim așa cum trebuie să muncească bolșevicii, fără a cunoaște frica și fără a ezita în fața oricăror greutăți".

După moartea lui Lenin, dușmanii socialismului — trotkiștii, buharinștii, naționaliștii burghezi au încercat să abată Partidul Comunist și Țara Sovietică de pe calea leninistă pe calea restaurării capitalismului. Partidul Comunist, sub conducerea Comitetului său Central în frunte cu I. V. Stalin, a zdrobit împotrivirea agenților imperialismului, a apărat leninismul și a dus țara la victoria socialismului.

Întreaga activitate a lui I. V. Stalin este indisolubil legată de mărețele realizări ale poporului sovietic în construirea societății socialiste. Generalizînd extrem de bogata experiență a construcției socialiste în U.R.S.S. și experiența mișcării internaționale de eliberare din zilele noastre, I. V. Stalin a dezvoltat în mod creator învățătura marxist-leninistă, potrivit cu noile condiții istorice și într-o serie de probleme a îmbogățit teoria revoluționară cu teze noi.

În operele lui I. V. Stalin și în hotărîrile partidului, pe baza generalizării experienței construcției socialiste au fost dezvoltate mai departe în mod creator indicațiile programatice leniniste în problema națională. Călăuzindu-se de politica națională leninist-stalinistă, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a creat un puternic stat socialist multinațional, avînd ca forță motrice unitatea moral-politică, prietenia popoarelor U.R.S.S., patriotismul sovietic.

De numele lui Stalin sînt legate victoriile de însemnătate istorico-mondială dobîndite de poporul sovietic, sub conducerea Partidului Comunist, în cel de al doilea război mondial, victorii care au izbăvit popoarele Europei și Asiei de primejdia robiei fasciste. Popoarele tuturor țărilor îl cunosc pe Stalin ca stegar al păcii. Îndeplinind poruncile lui Lenin, el a chemat neobosit popoarele la luptă pentru pace împotriva atîtătorilor la război imperialiști. Cuvintele lui Stalin „pacea va fi menținută și consolidată dacă popoarele vor lua în propriile lor mîini cauza menținerii păcii și o vor apăra pînă la capăt au devenit lozinca de luptă a tuturor oamenilor iubitori de pace.

Pășind înainte, în fruntea tuturor popoarelor iubitoare de pace, Uniunea Sovietică desfășoară cu cea mai mare perseverență lupta pentru micșorarea încordării în relațiile internaționale, pentru reglementarea pe cale pașnică a tuturor problemelor litigioase, împotriva reînvierii militarismului german, împotriva folosirii oricăror arme de exterminare în masă, pentru securitatea colectivă în Europa.

În zilele noastre, fruntași eminenți ai luptei pentru pacea lumii consideră drept cea mai înaltă cinstire faptul de a se număra printre purtătorii premiilor internaționale ale păcii care poartă numele lui I. V. Stalin.

Călăuzindu-se după tezele leniniste cu privire la caracterul de partid al literaturii realist-socialiste, I. V. Stalin denumea pe scriitori „ingineri ai sufletului omenesc" subliniind prin aceasta rolul deosebit de important pe care îl are literatura în educația comunistă a maselor. Numeroase documente și hotărîri dovedesc grija Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, pentru înflorirea literaturii și artei sovietice, pentru puritatea ei ideologică, pentru continuarea tradițiilor minunate ale clasicilor ruși.

În epoca noastră, măreața învățătură a lui Marx, Engels, Lenin, Stalin a devenit o uriașă forță materială, farul călăuzitor care luminează întregii omeniri calea dezvoltării civilizației mondiale.

Poporul sovietic — popor creator, constructor al unei vieți noi — este pătruns de o încredere adîncă în triumful cauzei sale drepte. Sub steagul lui Lenin-Stalin, sub conducerea Partidului Comunist, oamenii muncii din Țara Sovietică înfăptuiesc în viață măsurile menite să ridice la un nivel nemaiîntîlnit în istorie producția agricolă, să asigure un mare belșug de alimente, să realizeze trecerea treptată de la socialism la comunism.

Eliberat de către glorioasele forțe armate ale Statului Socialist condus de I. V. Stalin, poporul romîn consideră necontenit alianța prietenia și colaborarea sa de nezdruncinat cu Marea Uniune Sovietică factor hotărîtor în mersul nostru înainte, în asigurarea securității și independenței noastre naționale.

În persoana lui I. V. Stalin poporul romîn a pierdut un mare prieten, a cărui amintire va rămîne nestearsă în inimile oamenilor muncii din țara noastră. Amintirea lui Stalin se contopește în sufletele noastre cu dragostea față de marea Uniune Sovietică eliberatoare, față de glorioasul ei Partid Comunist, față de Guvernul Sovietic, față de eroicul popor sovietic.

★

„Muncitorii și țăranii, care clădesc fără zgomot și zarvă fabrici și uzine, mine și drumuri de fier, colhozuri și sovhozuri, care produc toate bunurile vieții, care hrănesc și îmbracă pe toată lumea — iată cine sînt adevărații eroi și făuritori ai vieții celei noi".

★

„Am citit și „Un foc de armă" și „O zi din viața noastră". N-am găsit nimic „mic-burghez" și nici „antipartinic" în aceste opere. Și una, și alta, îndeosebi „Un foc de armă", pot ficonsiderate ca un model de artă proletară revoluționară pentru timpurile de astăzi. Ce-i drept, în ele există unele rămășițe de avangardism comsomolist. Citind aceste opere, un cititor neinițiat ar putea chiar să rămînă cu impresia că nu partidul îndreaptă greșelile tineretului, ci invers. Dar nu acest neajuns constituie trăsătura fundamentală, pateticul acestor opere. Pateticul lor constă în faptul că pun în lumină neajunsurile aparatului nostru, precum și în profunda convingere că aceste neajunsuri pot fi îndreptate. Acesta este esențialul atît în „Un foc de armă", cît și în „O zi din viața noastră". Acesta este totodată și meritul lor principal. Și acest merit compensează cu prisosință și pune cu totul în umbră lipsurile neînsemnate, după părerea mea, ale acestor opere, lipsuri care țin de domeniul trecutului".

(Din scrisoarea către Bezimenschi despre lucrările sale „Un foc de armă" și „O zi din viața noastră").

I. V. STALIN

Arta creării unui erou iubit

Pentru noi, scriitorii, adevărata încercare a capacității noastre creatoare începe atunci cînd trebuie să dezvoltăm în scrierile noastre ceea ce Maxim Gorki numea „al treilea element al literaturii", adică „istoria creșterii și formării unui caracter oarecare, a unui tip". Cu adăugarea că, în problemele care ne interesează, nu este vorba de „un caracter oarecare", ci de un caracter puternic, nou, de un personaj care să reprezinte mersul înainte, într-un cuvînt acel personaj pe care în general îl numim „erou pozitiv".

Pe noi greutățile nu trebuie să ne sperie. Și nici să ne ascundem de faptul că un lucru sau altul nu iese în nuvela sau în romanul nostru așa cum ar trebui.

Nu cred să existe scriitor adevărat care să fie pe deplin mulțumit, pe deplin satisfăcut de o lucrare a sa. Dacă aceasta s-ar întîmpla vreunuia dintre noi, ar însemna că acela pune punct oricărei posibilități de a-și îmbogăți creația, de a crește și de a se dezvolta ca scriitor. Și așa cum spunea, mai în glumă, mai în serios, marele nostru Caragiale, „dacă nu mergi înainte, stai pe loc, ba chiar dai înapoi".

Și atunci? Dacă nu izbutești să rezolvi pe deplin o problemă cu datele pe care le ai, te oprești, culegi date noi, inveți, aprofundezi.

Și în privința construirii, în privința creării unor personaje pozitive, a unor eroi pozitivi, ne stă în ajutor marea literatură sovietică, numeroasele figuri luminoase zugrăvite de scriitorii sovietici. Să ne oprim de pildă la Levinson, personajul principal al romanului „Înfrîngere" de Alexandr Fadeev, scris în 1925—1926 și publicat la începutul anului 1927, roman care este considerat de critica literară din Uniunea Sovietică ca făcînd parte din lucrările clasice ale literaturii sovietice.

„Înfrîngere" se petrece în Orientul Îndepărtat, acolo unde granițele fostului imperiu rus se întîlnesc cu granițele Chinei și ale Coreei, care se află de mai mult de două decenii sub jugul japonez.

În acele regiuni ale îndepărtatei patrii sovietice pătrunseseră în 1919 intervenționiștii japonezi, ajutați de slugile lor contrarevoluționare. Regimentelor bine înarmate și bine hrănite ale japonezilor și ale contrarevoluționarilor ruși, tînăra Putere Sovietică nu le putea opune în acea epocă decît detașamente puțin numeroase de partizani.

Acesta este cadrul general al romanului.

În fața presiunii intervenționiștilor, detașamentul de partizani condus de Levinson este nevoit să se retragă. După zilele de rătăcire prin sate sărace, în care războiul n-a mai lăsat aproape nimic, detașamentul este angajat într-o luptă cu dușmanul, din care iese aproape distrus.

În cadrul acesta și în marginile subiectului acesta simplu, trăiește și acționează eroul lui Fadeev, comisarul bolșevic.

Cunoașterea apropiată, amănunțită, a realității și a eroilor ei este unul dintre elementele de care scriitorul nu se poate lipsi. Personajele unui roman sau ale unei nuvele nu pot trăi dacă sînt create artificial, dacă sînt împodobite cu calitățile sau cu defectele pe care scriitorul presupune că eroul său le are sau trebuie să le aibă. O asemenea metodă de creare poate să ducă doar la faptul că personajele unei cărți să semene într-un chip izbitor cu cele din altă carte, să își piardă în mare parte originalitatea, personalitatea, viața proprie. Lucrul este cu atît mai sensibil atunci cînd din pana scriitorului ia naștere un „personaj pozitiv" încărcat de scriitor cu toate calitățile posibile, tocmai din pricină că scriitorul nu cunoaște îndeajuns realitățile vieții.

Nu o asemenea metodă a folosit Fadeev în „Înfrîngere". Dimpotrivă. Din zugrăvirea atentă a lui Levinson, desprindem pentru cititor convingerea că scriitorul a cunoscut astfel de oameni, că i-a studiat atent, că a trăit și a luptat alături de ei, condiții care i-au ajutat să înțeleagă psihologia personajului, comportamentul lui, ideile care-l conduc în acțiune. Prima condiție pentru crearea unor personaje pozitive, veridice, puternice, este cunoașterea realității, aprofundarea ei, legătura strînsă, organică, cu ea. Scriindu-i lui Gorki, Lenin îi spunea: „Neînțelegînd faptele, nu poți înțelege oamenii decît din afară".

Fadeev l-a înțeles pe Levinson tocmai pentru că a înțeles faptele care i-au luminat psihologia eroului său, din interpretarea marxist-leninistă a datelor personale asupra luptei dusă împotriva intervenționiștilor japonezi, asupra eroicei acțiuni întreprinsă de eroicele detașamente de partizani.

Scriitorul a înțeles înainte de toate condițiile grele de viață ale eroului său, încercuirea dușmană, gravitatea și complexitatea situațiilor pe care trebuie să le rezolve zilnic.

Cunoașterea realității este una din condițiile de bază ale activității scriitorilor sovietici, una din cerințele de bază ale cititorilor sovietici, ale poporului sovietic, ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice față de scriitorii lor.

Este oare Levinson un tip palid, care nu îndeplinește asemenea cerințe de bază, un erou cu trăsături șterse care să trăiască doar prin voința artificială a autorului care-l botează pur și simplu „pozitiv"?

Răspunsul la întrebare ni-l dă însăși cartea, pe măsură ce ea se dezvoltă. Fiindcă la început Levinson ar putea să pară cititorului mai grăbit o figură palidă: e mărunt, slab, bolnăvicios, nu are acea siguranță a unor eroi care știu totul și se pricep să rezolve totul. Levinson are ezitări și nu puține, atunci cînd este vorba de luat o hotărîre. În realitate, aceste trăsături ale lui sînt secundare. Paliditatea personajului este doar aparentă. În centrul evenimentelor, prin acțiunile pe care le conduce Levinson cu o mînă de fier, din hotărîrile eroice pe care le ia, el se realizează de la pagină la pagină, ca un caracter puternic, hotărît, neclintit. Am putea să dăm aici nenumărate citate din care să reiasă această caracteristică a eroului pozitiv din „Înfrîngere", forța chipului său, relieful său deosebit.

Întreagă această imagine transmite un anumit mesaj. Noi știm că un adevărat erou al literaturii din U.R.S.S. trebuie să fie însuflețit de ideile măreț care conduc lupta întregului popor, de ideile construirii unei vieți mai bune și mai drepte, de ideile luptei comuniștilor.

Fadeev ne arată cum Levinson primește într-o seară o nesfîrșită serie de indicații de la forul său superior. Levinson o reține pe cea mai importantă, aceea de a păstra forțe pentru reluarea luptei în condiții mai favorabile; și această idee nu-l mai părăsește o singură clipă pe Levinson: nici chiar atunci cînd, deși aproape singur, numai cu o mînă de oameni în jurul lui, scăpați de la moarte, înduresați de pierderea atîtor tovarăși dragi, privește totuși înainte spre viitor. În felul acesta, eforturile supraomenești pe care Levinson le face ca să-și salveze detașamentul, trecerea prin mlaștina otrăvită, sîngeroasă, precum și șarja finală, apar ca rod al unei hotăriri conștiente pusă în slujba unei idei măreț.

Și este semnificativ că în mijlocul dezastrului detașamentului său, atunci cînd pe obrajii slabi ai lui Levinson curgeau șiroaie de lacrimi, atunci cînd moartea ar fi putut să-i pară mai ușoară decît viața, comandantul se gîndește că „trebuie să trăiască și să-și facă datoria".

Pentru Levinson este limpede că a trăi înseamnă a-și face datoria față de partid, față de popor, față de Revoluție. În sufletul lui Levinson, dragostea pentru partid reprezintă sentimentul cel mai puternic, cel mai frumos, sentimentul care îi dă rezistență în fața loviturilor și încredere neclintită în viitor.

Dragostea lui Levinson pentru partid, pentru popor și pentru Revoluție, izvora dintr-o adîncă înțelegere a adevăratului sens al vieții: „Levinson era tulburat pentru că se gîndea la lucrul cel mai însemnat și mai serios cu putință, pentru că în înfrîngerea acestei mizerii și sărăcii sta însuși sensul adînc al vieții lui, fiindcă n-ar mai fi existat acest Levinson, ci un altul, dacă n-ar fi trăit în el setea imensă, de neasemuit cu nici o altă dorință, pentru omul nou, minunat, puternic și bun. Dar cum poate fi vorba de un om nou și minunat, atîta vreme cît milioane de oameni sînt siliți să trăiască o viață atît de primitivă și de jalnică, o viață atît de mizeră!?" (pag. 99).

Generalizînd, se poate afirma fără ezitare că tocmai acestea reprezintă cîteva din caracterele cele mai prețioase pe care un adevărat erou trebuie să le aibă: dragoste nețărmurită față de popor și față de partid, izvorîtă din convingerea că partidul este singura forță capabilă să schimbe viața „primitivă", „mizeră", „jalnică", într-o viață luminoasă și plină de frumusețe.

Dar nu numai gîndindu-se la „omul nou, minunat, puternic și bun", Levinson aruncă o privire în viitor. El face acest lucru prin toată activitatea lui, el însuși construiește acest viitor care este pentru el „o sete imensă, de neasemuit cu nici o altă dorință".

Figura lui Levinson ne dezvăluie și o altă caracteristică indispensabilă eroului pozitiv: este aceea de a fi adevărat, de a nu fi fals, adică de a corespunde unui om real, unui om viu. Levinson nu este un personaj perfect, un erou strălucit, desăvîrșit, fără slăbiciuni, așa cum viața oferă de atîtea ori. Levinson este un personaj însuflețit de singurul eroism valabil în această carte, eroismul muncitoresc, căruia nu-i lipsește nimic din ceea ce este omenesc.

Întocmai ca un om viu, Levinson se găsește în situații pe care nu poate și nu știe să le rezolve; situația lui de conducător, ceea ce așteptau de la dînsul ceilalți, nu-i îngăduie însă s-o mărturisească: „Prin întreaga sa atitudine, Levinson voia parcă să arate oamenilor că el înțelege foarte bine originea întîmplărilor și direcția în care evoluează lucrurile... În realitate însă, nu numai că nu avea nici un plan, dar se simțea pierdut ca un școlar căruia i se cere să rezolve dintr-odată o problemă cu foarte multe necunoscute".

Sentimentul acesta perfect omenesc, în fața unei situații pe care nu o poate rezolva, nu-l domină totuși, nu-l face să intre în panică. Dimpotrivă, el reușește să cîntărească situația, să o urmărească atent; slăbiciunile trecute, impuse de împrejurări, nu fac cu nimic să slăbească forța voinței și hotărîrea bolșevică în acțiune.

Ca să sublinieze parcă și mai mult calitățile lui umane, Fadeev multiplică scenele în care oboseala fizică, epuizarea, îl pătrund, îl prind în ghiarele lor... „Simte că abia se mai putea ține pe cal. Cu o încordare extraordinară, inima îi bătea încet, încet și părea că din clipă în clipă se va opri. Îi fu somn... Plecă ușor capul și simți deodată că plutește în aer... Totul devenise simplu și neînsemnat..." Fadeev urmărește prin aceasta să sublinieze încă și încă odată forța morală, puterea voinței bolșevice: „Deodată tresări ca sub presiunea unui glonț lăuntric și privi împrejur... Nimeni nu băvase de seamă că dormise. Toți vedeau înaintea lor obișnuita spinare încovoiată. Putea oare cineva să-și închipuie că obosise și el ca toți ceilalți și că îi era somn?"

Iată cîteva din caracterele cele mai însemnate ale eroului pozitiv, ale acelui erou pe care oamenii sovietici îl revendică. El este puternic, veridic, adevărat, îl înflăcărează și-l conduc în luptă mărețele idei ale partidului. Aceste idei se găsesc nu numai în figura lui Levinson, ci și în figurile altor eroi sovietici, ai literaturii sovietice, comuniștii din romanele lui Alexis Tolstoi, Șolohov, Leonid Leonov, Pavlenko, Polevoi și ale atîtor altora dintre cei mai buni scriitori sovietici.

Levinson nu este lipsit de slăbiciuni, nu este lipsit de aspecte negative. Unele dintre ele au fost pomenite mai înainte, dar aceste slăbiciuni nu scad forța și valoarea personală, nu modifică orientarea lui generală.

Cu totul deosebit se prezintă un alt personaj al lui Fadeev din aceeași carte: Mecik. Construind figura lui Mecik, scriitorul sovietic a creat un om dominat de nehotărîre, tras încoace și încolo de teamă sau de bune intenții nerealizate. Credincios realității, Fadeev ne dezvăluie treptat drumul pe care-l va urma Mecik, nu-l dezvăluie de la început în întregime. Uneori ai impresia că el vrea să creeze încă un erou pozitiv, pe alt plan și cu alte mijloace: un erou pozitiv cu trăsături mai vagi, mai moi, mai estompate. Într-adevăr, figura lui Mecik conține unele elemente care intră în compoziția unui astfel de erou: entuziasmul cu care pleacă la partizani, naivitatea lui, delicatețea sufletească pe care o dănui din purtarea față de Varia, aceste trăsături ar putea să-l facă simpatic; dar în afară de aceasta, nesiguranța și nehotărîrea, neînțelegerea și delăsarea care sînt aproape criminale în condițiile luptei cu dușmanul, Tip de intelectual individualist și meschin al cărui orizont de viață și năzuințe cuprindeau numai preocuparea de propria lui persoană, înteau un colțișor cald și moale unde să-i fie numai lui bine, de fapt Mecik era rupt de realitate. Ciocnirea dintre aceasta din urmă și concepția lui idilică despre viață se rezolvă prin refugiul în bolnăvicioase și interminabile stări de reverie morbidă. De aici pînă la izolarea completă nu este decît un pas, și acest pas Mecik îl face: „Din acel moment, viața febrilă a detașamentului începu să-l lase indiferent. Nu vedea resorturile principale ale mecanismului detașamentului și nu recunoștea caracterul de necesitate al diverselor munci. În înstrăinarea aceasta se încurcă toate visurile lui despre o viață nouă și îndrăzneață..." Analizînd lipsa de legătură sufletească a lui Mecik cu ceilalți membri ai detașamentului de partizani, scriitorul ajunge la concluzia justă că ea se datorește ideologiei confuze a personajului, falsei imagini pe care și-o formase despre lume, prețuirii exagerate a propriei persoane care duce în cele din urmă la lașitate. Într-un fel, de izolare ar putea să sufere și Levinson. Să ne amintim scena în care, cu revolverul în mînă, comandantul silește pe unul dintre partizani să execute un ordin, — chiar neînsemnat, numai pentru a păstra disciplina de fier a detașamentului: „Cînd Levinson se uita împrejur, toți îl priveau cu respect și cu teamă, dar fără simpatie. În clipa aceea se simți singur, ca o forță dușmănoasă ce plutea deasupra detașamentului. Dar nu accepta bucuros situația aceasta, căci era sigur că autoritatea lui este dreaptă".

În altă parte a cărții, impresia aceasta ar părea că se continuă: „Și totuși... pe zi ce trecea, firele invizibile care îl legau de sufletul partizanilor se destrămau... și cu cît slăbeau aceste legături, cu cît scădea puterea lui de convingere, se transforma într-o forță care se ridica deasupra detașamentului..."

În realitate însă, atunci cînd situația încordată o cere, Levinson se contopește cu sufletul oamenilor din detașament. Faptele citate mai sus sînt episoade trecătoare, al căror rost este desigur să sublinieze că autoritatea comandantului, puterea sa asupra oamenilor, se cîștigă lent, pas cu pas și nu fără dificultăți. Și această autoritate e cu atît mai prețioasă, cu cît ea este acceptată de toți ceilalți, în mod liber.

Această forță a comandantului se bazează pe convingerea tuturor celorlalți că ea izvorăște din uriașa forță a Partidului Comunist și a Revoluției. În felul acesta, detașamentul de partizani, care uneori e o masă de oameni insuficient disciplinată și insuficient de organizată, se transformă în momentele cele mai grele într-un bloc trainic, într-un pumn strîns pentru lovituri.

Dacă ne-am reaminti doar scena epică în care partizanii își croiesc drum prin mlaștină sau scena în care se desfășoară șarja finală. Episodul acesta ultim este remarcabil în același timp și pentru forța artistică de transmitere a frumuseții și trăiniciei deosebite a sentimentului de încredere deplină pe care oamenii îl simt pentru Levinson.

De data asta nu Levinson e acela care dă ordinul de atac; el însuși, dezorientat o clipă, caută ajutor și-l găsește în ceilalți: „Deodată văzu limpede chipul simplu de băiețandru, puțin naiv, dar negru și asprit de oboseală și de fum, al lui Baklanov, cu revolverul într-o mînă, iar cu cealaltă apucînd atît de strîns coama calului, încît degetele sale scurte de adolescent se întipăriră pe ea. Baklanov se uita încordat în direcția din care răsunase salva. Și fața lui naivă, cu fățișele ieșite puțin înainte, așteptînd ordinul, ardea de cea mai autentică și mai mare dintre pasiuni, de pasiunea pentru care muriseră cei mai buni oameni din detașament".

Apropierea lui Levinson de oamenii pe care-i conduce, cimentarea unității de nezdruncinat între ei, se fac treptat, zi de zi, odată cu fiecare problemă, cu fiecare luptă care trebuie dată și cu fiecare obstacol care trebuie înfrînt: „Levinson era acum tot timpul cu oamenii. Îi conducea personal la luptă, mînca cu ei din aceeași gamelă, nu dormea nopțile controlînd sentinelele și era aproape singurul care nu știa să rîdă"...

Încetul cu încetul oamenii deveneau conștienți că autoritatea lui Levinson e dreaptă, că este pusă în slujba acelei pasiuni „pentru care muriseră cei mai buni oameni din detașament".

Cu Levinson, Alexandr Fadeev nu ne-a înfățișat numai chipul omului; atenția lui s-a oprit mai îndelung asupra chipului comunistului care dinamizează și conduce masele în bătălie.

Dacă ideologia clară, luminoasă, a lui Levinson dă acestui erou întreaga limpezime în acțiunile sale, în schimb confuzia și nesiguranța ideologică constituie caracterul principal al lui Mecik. În chipul lui Mecik, Alexandr Fadeev a izbutit să ne arate că intențiile bune nu sînt suficiente pentru a da unui personaj aspecte cu adevărat pozitive, dacă lipsesc hotărîrea, tenacitatea, curajul. Mecik se teme de viață. În mijlocul oamenilor se simte străin. Mecik ar putea să schimbe întreaga existență a Variei, să-i aducă un sentiment frumos și adevărat, fărîma de dragoste pe care ea n-a căpătat-o de la nimeni, dar Mecik nu are nici acest curaj. Variei, el nu-i aduce în fond decît tristețe și pierderea iluziilor. Lucru și mai grav: tovarășilor lui nu le aduce decît nenorocire. Nu izbutește să prevină o cursă pregătită de albi. Detașamentul cade în ea și este aproape distrus. În fața dezastrului, Mecik reacționează cu totul altfel decît tovarășii săi pe care i-am văzut hotărîți să continue lupta. El, Mecik, după prima criză de disperare, începe să se consoleze: „Continua să se osîndească și să se căiască, dar nu-și mai putea înăbuși nădejdile și bucuria care se treziseră în el la gîndul că acum este cu desăvîrșire liber și că poate să se ducă acolo unde nu există această viață înrozitoare și unde niciodată nu cunoaște faptele lui". Sentimentele și gîndurile acestea, pe bună dreptate numite de Fadeev „goale" și „josnice", fac la urma urmelor din Mecik un personaj negativ, jalnic, odios chiar.

Să fie acest lucru datorit numai slăbiciunii caracterului său, nehotărîrii, ezitărilor și rătăcirilor sale? Dar acestea toate de unde vin în fond? Mecik nu știe prea bine pentru ce luptă; e confuz; ideologia lui e vagă, cețoasă; convingerile lui sînt lipsite de consistență. Iată, prima și principala sa slăbiciune, cauza lașității lui generale, cauza sentimentului de bucurie josnică care-l cuprinde atunci cînd se vede „eliberat" de necesitatea de a lupta. Mecik este intelectualul burghez fără partid, care nu recunoaște și nu primește ajutorul partidului. Singur, forțele lui sînt slabe. El este sortit prăbușirii. Din acest punct, viața lui Mecik nu ne mai interesează. Practic, pentru el nu mai există viitor.

În opoziție cu Mecik, Levinson înfățișează chipul luptătorului comunist, călit în focul revoluției.

Levinson reprezintă elementul cel mai înaintat din detașament, factorul care conduce și îndrumează activitatea întregului grup, voința de fier a partidului, perseverența. „În această a doua perioadă, capătă puterea de a conduce evenimentele cu atît mai desăvîrșit și mai cu succes, cu cît putea urmări mai limpede și mai exact desfășurarea lor reală și corelația forțelor și a oamenilor în ele".

Chipul unui astfel de erou, — și Levinson nu este decît una dintre multele figuri ale literaturii sovietice, — erou care înțelege mecanismul de desfășurare a istoriei, care contribuie la făurirea istoriei, întruchipează tot ce este mai bun în sufletul omului nou al epocii noastre. Din imaginea aceasta luminoasă a chipului lui Levinson, din istoria creșterii și formării caracterului său de comunist se desprind învățăminte de neprețuit și pentru noi, scriitorii români. Asemenea figuri de neuitat cum sînt cele ale lui Levinson, Davîdov, Cicelov sau Zalkind, au devenit astăzi adevărate modele clasice de zugrăvire în chip artistic a unor caractere de oameni deosebiți, demni de a servi ca pildă de comportare în viață. Realizarea strălucită a unor asemenea eroi ai literaturii sovietice înseamnă pentru noi un îndemn și o îndrumare prețioasă pentru ceea ce trebuie să fie un erou cu adevărat pozitiv.

Zaharia Stancu

Recenzii

Scriitorul, critica și cititorii

La răspunderea socială a artistului îi aparte, în bună măsură, critica literară care este deopotrivă aliatul artistului și al mulțimilor de cititori. Curajul în principialitatea criticii literare nu-l sacrifică pe artist cînd acesta greșește în creație, ci îl ajută să-și înțeleagă munca la înălțimea misiunii lui sociale, ca să poată oferi în viitor cititorilor opere demne de o frumoasă prețuire. Se realizează astfel o legătură sufletească de nedespărțit între scriitor, critică literară și cititor.

O dovadă a trăiniciei și a roadelor acestei legături ne oferă evenimentul literar petrecut în jurul romanului „Pentru Puterea Sovietelor" — de scriitorul sovietic Valentin Kataev — roman pe care Editura Tineretului l-a pus de curînd la îndemîna publicului romînesc.

Datorită conștiinței patriotice cu care autorul romanului și critica literară sovietică și-au îndeplinit datoria față de cititori, avem azi cartea „Pentru Puterea Sovietelor" într-o versiune nouă, superioară celei inițiale, care a primit o aspră critică prin presa de partid și prin revistele literare.

După ce ziarul „Pravda" — prin articolul lui M. Bubennov — arătase în mod deschis principalele greșeli ale primei versiuni a romanului, Valentin Kataev, fără să se oprească la amărăciunea eșecului, și-a îndeplinit misiunea de artist pînă la capăt, așa cum de altfel și făgăduise în scrisoarea de răspuns la criticile aduse: „...Promit ...să transform radical romanul. Socotesc aceasta ca o chestiune personală de cinste scriitoricească".

Pornind de la valoroasele îndrumări primite prin presa de partid și prin revistele literare, Kataev și-a rescris romanul și, după o muncă de o jumătate de an, a dăruit cititorilor sovietici o nouă versiune, aducînd într-adevăr — de data aceasta — pe primul plan evenimentele istorice pe care prima versiune nu reușise să le reprezinte: luptele eroice ale partizanilor din orașul Odesa împotriva ocupației fasciste. Înlăturînd acea romantizare opacă a trecutului, viziunea limitată asupra acțiunilor partizanilor și curățindu-și stilul de artificialități, de atmosfera arhaizantă, de excesele expresiilor regionale, Kataev a străbătut de la prima la cea de a doua versiune un drum creator impresionant în ceea ce privește măiestria artistică și activizarea caracterelor eroilor partizani. S-a obținut un roman nou, de o mare însemnătate pentru educația comunistă și patriotică a cititorilor. Acțiunea detașamentului de partizani, condus de comunistul Cernoivanenko, nu mai apare acum întîmplătoare și neorganizată, ci legată de uriașa rețea a luptelor duse pentru zdrobirea fasciștilor de către oamenii sovietici de pe întreg cuprinsul patriei, pe front, sau în spatele inamicului. Într-o viziune superioară apar acum cele trei generații de luptători pe care le urmărește romanul: generația veche a revoluționarilor de la 1905; aceea a luptătorilor din războiul civil care își continuă activitatea ca fruntași în lupta pentru apărarea patriei în războiul antifascist; și, în sfîrșit, generația nouă a comsomoliștilor și pionierilor angajați pentru prima oară într-o bătălie în timpul ocupației fasciste. Ceea ce trezește un deosebit interes este faptul că, prin împletirea dintre realitățile contemporane Războiului pentru Apărarea Patriei, și dintre evocarea drumului glorios parcurs de oamenii sovietici de la 1905 încoace, se creează un tablou armonios al forței invincibile a puterii sovietelor, călită în atîtea mari lupte revoluționare. În acest sens, romanul lui Kataev „Pentru Puterea Sovietelor" aduce dovezi emoționante despre unitatea moral-politică a oamenilor sovietici strînși în jurul partidului. Călăuzit fiind de ideea acestei unități, Kataev a ridicat acțiunile partizanilor din Odesa — eroi ai cărții sale — la semnificații istorice pe care prima versiune nu le atinsese. Acest eveniment artistic atît de grăitor este caracteristic vieții literare sovietice și ne dovedește că răspunderea socială comună, sluită creator de scriitor și de criticii literari, aduce succese atît literaturii cît și criticii literare, iar cititorii nu rămîn la îndul lor mai puțin răsplătiți.

Ștefan Bănulescu

Povestiri despre apărătorii orașului-erou

Din anii marii încleștări, cînd poporul sovietice s-au ridicat ca un singur om în apărarea patriei lor, scriitorul Nikolai Tihonov a ales crîmpeie și momente caracteristice care vorbesc despre eroismul, abnegația și noblețea sufletească proprii omului sovietic. În schitele sale, care povestesc întîmplări petrecute în anii aceia de neuitat, schițe apărute de curînd în editura „Cartea Rusă" în culegerea „Povestiri din Leningrad", scriitorul a știut să zugrăvească, în cîteva trăsături doar, figuri pregnante ale apărătorilor orașului-erou.

Schițele și povestirile lui Nikolai Tihonov ne aduc înaintea ochilor chipurile unor oameni modești din rîndurile populației orașului, ale comsomoliștilor, ale medicilor sau ale ostașilor Armatei Roșii. În fiecare dintre ei scriitorul a știut să reliefeze cu patos flacăra puternică a patriotismului, a devotamentului pentru patria socialistă, care-i caracterizează pe oamenii sovietici, a năzuințelor lor de a trăi în pace și fericire. Nikolai Tihonov ne prezintă de pildă figura modestă a unei tinere fete care stinge zi și noapte bombele incendiare de pe acoperișuri, înfruntînd cu eroism asaltul avioanelor hitleriste care atacau orașul în valuri, rămînînd neclintită la postul ei. Într-o altă schiță întîlnim imaginea emoționantă a acelei mame care vine pe front pentru că fiul ei să-și vadă fiul cu propriii ei ochi, viteaz, apărîndu-și cu demnitate patria.

Schițele și povestirile apărute în „Povestiri din Leningrad" ne înfățișează nu numai chipurile unor apărători legendari, în toată simplitatea și firescul vițeției lor. Prin întreaga lor construcție, prin căldura zugrăvirii acestor oameni, ele poartă în același timp un prețios mesaj, o pildă remarcabilă a unui scriitor devotat poporului său care, în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei, și-a adus contribuția la lupta împotriva invadatorilor.

Miron Dragu

Cronica literară

Platon Krecet, Makar Dubrava și alții

Melodramele sau comediile bulevardiere cucereau publicul, dichisindu-se minuțios cu „lovituri de teatru", „vorbe de spirit și „scene tari". Ascunzîndu-și goliciunea cu veșminte luxuriante, asemenea producții speculau pînă la exasperare artificiile care pot să facă un spectacol de succes dintr-o piesă de duzină.

Dimpotrivă, drama realistă a uimit totdeauna prin simplitate. Îndreptîndu-se cu gravitate spre marile probleme ale vieții, pătrunzînd adînc în sufletul omului, marii dramaturgi n-au avut de ce să folosească zorzoane și picanterii. Ei au vorbit simplu despre viață și despre om, dovedindu-se că se pricep la o asemenea îndeletnicire delicată.

Piesele lui Alexandr Korneiciuk urmează tradiția marilor exemple clasice. Scrise într-o orînduire în care omul s-a eliberat pentru totdeauna, aceste piese tind să lumineze viața celor care trăiesc în asemenea vremi nemaiîntîlnite în istorie. În piesele sale sînt promovate puternic marile idei ale erei comunismului, prin prezentarea dramatică a unor conflicte pasionante în centrul cărora stă lupta dintre forțele invincibile ale noului și zvîrcolirile muribunde ale lumii vechi. Simplitate nu înseamnă bineînțeles simplism. A scrie simplu înseamnă a declara război schemelor și rețetelor. A fi simplu înseamnă deci a merge direct la obiect. Clasicii realiști au mers și ei direct la obiect: nu s-au încurcat în jocuri de cuvinte și calambururi nostime, simțind nevoia să vorbească mai ales despre oameni. Piesele lui Korneiciuk sînt desigur deosebit de reprezentative pentru modul în care realismul socialist a preluat marile tradiții ale simplității. În centrul operei sale stă omul sovietic. Piesele lui Korneiciuk, drame și comedii, sînt închinate laudei omului, care a dus pe culmile înalte ale înfăptuirilor visuri nerealizate veacuri de-a rîndul.

Nici una dintre aceste piese nu începe în tiparele înguste ale „conflictelor de producție". Marile probleme ale epocii sînt dezbătute în conflicte care angajează pînă la extrem viața personală a eroilor. Noul și vechiul se înfruntă în pasiunile și sentimentele oamenilor care trăiesc pe scenă. Piesele acestea nu sînt piese despre industrie, despre agricultură sau despre lupta pentru pace. Ele sînt în schimb admirabile poeme despre omul nou care însuflețește industria și agricultura și care cheamă cu sunetul răscolitor al bătăilor inimii sale fierbinți la luptă pentru apărarea vieții și a păcii.

Personajele pieselor lui Korneiciuk nu țin, îndeobște, discursuri. În cele trei ore în care viețuiesc scenic, nu găsesc timp pentru asemenea îndeletniciri. Autorul i-a creat pentru a se iubi și pentru a urî cu aprindere, pentru a convinge pe spectator de adevărul pe care-l conține întîmplarea dramatică în trei sau patru acte la care ia parte. Marea victorie a dramaturgiei lui Korneiciuc stă desigur în izbutirea eroilor pozitivi. Foarte diverși și foarte numeroși, acești eroi transmit spectatorului o strașnică poftă de viață, învățîndu-l cum să cucerească marile ei bucurii.

„Platon Krecet", piesă care se reprezintă în această stagiune la Teatrul Național din București, dezbate tocmai această problemă a modului în care poate fi cucerită viața. Deși pe scenă nu ia foc nici o magazie cu materiale și cu toate că în final nu apar organele securității, conflictul pune cu o vigoare deosebită față în față două concepții despre viață diametral opuse, impresionînd puternic prin dramatismul acestei ciocniri.

Arcadii Pavlovici, șeful unui spital dintr-un oraș de provincie, crede cu toată tăria că viața trebuie cucerită cu coatele. Suflet mic, acest cavaler al arivismului încearcă să toarne și visurile de viitor ale logodnicii sale în aceleași tipare ruginite: **„Ne vom trezi în capitală. Aici e înăbușitor. Nu poți face să curgă o mlaștină stătătoare. E greu, Lida, în provincie în mijlocul unor cîrpaci mărginiți. Hai în capitală. Primul tău proiect e o trambulină, apoi vine încă una, al doilea mare proiect și după el o decorație. Lida, eroul unui ordin! Sus fruntea!"**

Dar Lida nu e singură pe lume. În jurul ei trăiesc și luptă oameni adevărați pentru care proiectul unei clădiri, sau salvarea unui bolnav nu sînt contabilizate ca trepte de carieră. Pentru chirurgul Platon Krecet, pentru medicul terapeut Bublic, pentru președintele comitetului executiv Berest, viața nu e o construcție meșteșugită de trambuline și decorații. Și aceștia duc lupta pentru cucerirea vieții, dar marile lor satisfacții nu stau în titluri și funcții, ci în conștiința îndeplinirii datoriei. Krecet și Bublic cuceresc viața cu fiecare om smuls morții, Berest cu fiecare măsură de îmbunătățire a traiului întregului oraș. Arcadii apare astfel ridicul și neputincios. El se luptă cu viața singur pentru un ideal jalnic. Urîțenia morală a șefului spitalului dezvăluie prin contrast, rînd pe rînd, sufletele mari ale celorlalți eroi ai piesei. În **„Platon Krecet"**, morala putredă a trecutului, „vechiul", devine odios prin zvîrcolirile sale lamentabile. Arcadii duce în numele „principiilor" sale carieriste lupte înverșunate cu fiecare om sovietic din jurul său. Cînd se ridică cortina pentru primul act înțelegem că Arcadii a pierdut bătălia cu Krecet. Mai tîrziu asistăm la aruncarea disperată în joc a unui întreg arsenal de mîrșăvii. Dar Arcadii va pierde mereu, Berest îi respinge calm calomniile, timidul Bublic îi răstoarnă cu un singur gest o uneltire diabolică, Lida îl respinge definitiv. Înfățișarea nimicniciei acestei fantome a trecutului nu scade nici un moment intensitatea dramatică a piesei, nu duce la subapreciere a rolului nefast al vechilor năravuri. Manevrele lui Arcadii se ciocnesc nepătrunse de caracterul stîncos al eroilor pozitivi, subliniind deosebit de puternic trăsăturile morale înalte ale omului care a ridicat prima orînduire cu adevărat liberă. În calea dragostei Lidei pentru Platon Krecet, Arcadii ridică tot șirul de stavile care în vechile melodrame sentimentale aveau îndeobște succes. Dar nici una dintre ele, nici măcar acuzarea lui Platon ca ucigaș al tatălui Lidei nu rezistă și nu capătă în piesa lui Korneiciuk proporții. Superioritatea morală a chirurgului Krecet, curățenia sa sufletească, comunitatea de visuri cu visurile nemărturisite ale Lidei răstoarnă orice piedici și biruie definitiv. Spectatorul înțelege foarte bine de ce îl iubește Lida pe Platon și de ce se apropie Platon de Lida. El devine astfel intim cu eroii piesei și nu se desparte de ei multă vreme după ultima cădere de cortină.

Alexandr Korneiciuk

Finalul piesei, aparent idilic, celebrează în mod firesc victoria unității morale a oamenilor sovietici asupra concepțiilor putrede burgheze. Călătoria îndrăgostiților, Lida și Platon la Moscova, pare să ducă în inima Marii Uniuni Sovietice mesajul acestei victorii.

Nu se poate să nu observi că în **„Platon Krecet"** nu se întîlnesc întorsăturile neprevăzute și că întîmplările dramatice sînt întîmplări de fiecare zi. Povestite în proză, informativ, piesa ar fi redusă la momente și înșiruiri care nu s-ar impune. Un medic se străduiește să salveze cît mai multe vieți și visează să învingă bătrînețea timpurie. El întîlnește o tînără arhitectă care visează, la rîndul său, să proiecteze mari clădiri și se îndrăgostește de ea. Arhitecta este logodită cu un tînăr ușuratec și searbăd, de care se îndepărtează cînd îl întîlnește pe medic. Președintele comitetului executiv orășenesc e un om bun și inteligent, așa cum trebuie să fie orice președinte, sprijină visurile medicului și proiectele arhitectei. În final ei se vor bucura foarte mult de căsătoria celor doi tineri.

Este evident că dramatismul nu se alimentează în această piesă din evenimente senzaționale și nici din fapte de mirare. Nici unul dintre eroii principali nu moare lamentîndu-se lacrimogen pe scenă, nici una dintre întîmplări nu diferă aparent de ceea ce se poate întîmpla fiecăruia dintre noi în viață. Conflictul piesei, închizînd într-însul o dezbatere atît de dramatică cum este aceea a fericirii omului eliberat de lanțurile sclaviei, n-a avut nevoie să inventeze lucruri neobișnuite, dar a respins banalul, locul comun, prin reducerea la esență a faptelor, prin concentrarea uluitoare a vieții în replici și scene pline de sevă. Fiecare cuvînt, fiecare apariție și dispariție din scenă, fiecare gest și fiecare întîlnire a strîns cu avariția proprie dramei ceea ce era necesar pentru a da în personajele piesei adevărate imagini tipice ale eroilor timpului nostru.

Întîmplările sînt obișnuite, dar oamenii care stau în centrul acestor întîmplări sînt excepționali. Alexandr Korneiciuk scoate cu măiestrie în relief caracterul deosebit al acestor oameni, care au făcut din lupta pentru fericirea oamenilor rostul vieții lor. Makar Dubrava, eroul principal al piesei cu același nume, este un miner bătrîn care a ieșit la pensie. Are casa și grădina sa în care își petrece tihnit ultimii ani ai vieții. Ce-i lipsește bătrînului Makar? De ce e neliniștit și nu-și mai găsește odihna? Ce dezlănțuie oare conflictul acestei piese? Tocmai faptul că Macar nu e un moșneag obișnuit, care se mulțumește să-și povestească aventurile din tinerețe. Mîna în care a lucrat zeci de ani a rămas în coada întregului Donbas. Makar este nevoit să intervină energic alături de alți mineri bătrîni pentru a restabili situația. El coboară în mină să-i învețe pe tineri, influențează hotărîtor pe șovăielnicul director al minei, îndeamnă și pe fruntașii din alte mine să vină în ajutorul celor rămași în urmă. Lupta lui

DIN LIRICA SOVIETICĂ

N. TIHONOV

Duminica de mai

Avalanşa de zăpadă
A trecut, vuind în zbor,
Şi pe culmea Gud [1]) se-arată
Vălul sur al norilor.

Uriaşii iar se scoală.
Vîntul a tocit gheţuşul.
Valea Kaişaur, domoală,
Îşi smălţează iar culcuşul.

Depărtările tresaltă
Peste munţii cei golaşi,
Blîndul ger, pe creasta-naltă,
Ne-nroşeşte în obraji.

După opt ani — văd acuma
Rămaroşii munţi de gheaţă.
Kazbekul îşi şterge spuma
Norilor de pe mustaţă.

Şi-a-nclinat domol mijlocul —
Poate vrei să ne săruţi! —
Liniştit se plimbă ochiul
Peste fraţii mai mărunţi.

Voi, ce sînteţi schimbul nostru,
Hei, priviţi încoace iară:
Turmele îşi caută rostul
Spre păşuni de primăvară.

Cu toiagul baciul scurmă
Albul turmelor talaz,
Sub tălpi gheaţa se sfărîmă
Alta, însă, culmea-i azi...

O lumină nouă, bună
Se aşterne-acum pe ea.
Fără epoleţi atîrnă
A păstorului manta.

El în liniştea poenii
Despre lupte-ar povesti,
De la porţile Vienii,
Din Carpaţii cei pustii;

Cum gemut-a vijelia
Jos, în vale, pe Kazbek.
Cum a apărat cîmpia
Străjă stînd cu latu-i piept

Cum visat-a-n lupte-ntruna
Să se-ntoarcă aici, curînd,
Unde turmele azi mînă,
Mai semeţ decît oricînd.

I-s prietenii, asemeni:
Aprigi, veseli, primitori.
Iar pe pieptu-acestor oameni
Vezi panglici în vii culori.

Preţuieşte-i şi învaţă
Kazbek, tu — şi-n faţa lor
Pleacă-ţi fruntea ta de ghea
Şi înclină-te uşor.

Recunoaşte că pe lume
Oameni nu mai sînt ca ei.
Fără ciudă, Kazbek, spune
Martor vechi, din anii grei.

Kazbekul zîmbi — şi parcă,
Clătinînd din culmi uşor,
Arătă, prin promoroacă,
Pîrtia păstorilor.

Pe păstor, mantaua-i lungă
Îl învăluie curînd.
Cu suflarea lui de pîclă
Neaua albă spulberînd,

Kazbekul păru deodată
Că-l ia-n braţe pe ostaş:
Mareşalul de zăpadă
Îl strîngea la piept, gingaş.

(Din ciclul „Primăvara gruzină")

In romîneşte de **Virgil Teodorescu**

[1]) Gud = munte în Gruzia (nota trad).

K. SIMONOV

Casa prietenilor

Gîndeşti cu drag la casa prietenilor, care
Te-adăposti pe vremuri şi-acum la fel te-aşteaptă.
Oricînd, la bucurie ca şi la-ndurerare,
Spre ea îţi zboară gîndul şi paşii ţi se-ndreaptă.

Primire mai frăţească şi mai bună
Decît aici, nu afli nicăieri.
Prietenii cu tine împreună
Sînt şi la bucurii şi la dureri.

Adesea e belşug la dînşii — dar
Şi lipsă cîteodată. Şi tot ce au se-mparte
Cu oaspele ce vine de departe.
Nu dau ce n-au. De-i vorba de un dar,
Nu pomenesc de el, — ţi-l pun de-o parte.

N-au obicei să sară în sus de bucurie
Atunci cînd izbuteşti în lucrul tău,
Nici nu te mustră însă de-ai nimerit-o rău,
Neizbutind ce-ai fi dorit să fie.

Cît timp tu nu te vei schimba, nici ei
N-au să te schimbe şi îţi vor rămîne
Ca astăzi credincioşi la fel şi mîne,
In anii buni ca şi în anii grei.

Dacă n-aduci tu vorba de ceea ce te doare
Ei n-au să te întrebe; — dar dacă le vei cere
Părerea, îţi vor da-o îndată cu plăcere,
Şi ca o baionetă ea va fi dreaptă, tare.

Iţi iartă [illegible]; de eşti fricos, te ceartă;
Înfumurarea însă nu ţi-o iartă.

Au griji şi ei şi ştiu ce e năpasta
Dar n-ai s-auzi vreodată-n casa asta
Vreun plînset sau vreun glas tînguitor.
Deschid uşi largi durerii altor oamen;
Nu spun o vorbă de durerea lor.

Această casă-n viaţa ta ţi-a fost
La vreme de nevoie, adăpost
Şi ai găsit aici în clipe-amare
Un nesfîrşit prilej de-mbărbătare.

O! pentru dărnicia pe care ţi-o arată,
De-atîtea ori şi pentru mărinimia ei,
Ce poţi acestei case să-i dai în schimb, răsplată?
Dar poate cea mai bună dovadă de iubire
Ar fi ca tu să-nalţi la fel cu ei
O casă de prieteni, de caldă găzduire.

Aş vrea să-nchin poemul de-acum, prieteneşte,
Familiei ce-n casa aceasta locuieşte
Şi numele-i să-l scriu aici aş vrea;
Dar iată că o teamă mă opreşte:
Mi-i teamă să n-o supăr cu închinarea mea.

Dar chiar aşa, fără să spun vreun nume,
Eu cred că o cunoaşte-ntreaga lume!

In romîneşte de **Al. Philippide**

STEPAN SCIPACIOV

Punctul meu de vedere

Să spunem, oricît de ciudat s-ar părea,
că ne-am aşeza pentru-o clipă în lună,
Şi cizmele grele ne-am scoate, aşa
cum le-am scos nu odată-n războiul din urmă,
şi o-mbucătură am lua tot aci,
din ranita roasă şi decolorată,
şi-n pulberea căii lactee-am ieşi,
unde urmă de om n-a călcat niciodată.
In spaţii mai negre ca negrii cărbuni,
mişcaţi, am zări în adîncuri stelare,
pămîntul acesta, pămîntul bătrîn,
aşa cum vezi luna la noi — doar mai mare.
De-oricît de departe-aş privi, şi de greu
această întindere-a micii planete,
eu patria însă-aş găsi-o mereu,
în mari continente, în micile pete.
Şi cît de aproape de inima mea
ar fi globul şi proaspăta-i fericire!
Iar stropul de rouă în iarbă-ar părea
mai scump ca o stea nestemată-n lucire.
Sîntem patrioţi. Dar cărui din fii
mai dragă-i această planetă-omenească,
şi cine mai mult decît noi ar dori
ca oamenii ei fericiţi să trăiască?
Tîlharii prin muncă nicicînd n-ar putea
să cînte planeta; li-e doar o tarabă!
Planeta, ce-i casa şi-a mea, şi a ta,
ei vor s-o înece în sînge degrabă!
Ce răni din război! Cîte urme de-omor!
O, ce ne-aţi făcut din pămîntul, săracul!
Pe cîteva mii să vă luăm de picior,
şi-n hău, rostogol, să vă duceţi la dracu!
Atunci fericirea vom şti-o-n sfîrşit
noi, fiii pămîntului, noi, miliarde...
Cuvîntul în fiece limbă rostit,
acelaşi înalt înţeles va să poarte.
Ce-i jalea, vom şti dintr-un cîntec, un vers
al celor ce-odată ştiut-au să plîngă!
Slăvit comunism! Să te-ajungem în mers,
noi n-om cere sfatul în dreapta şi-n stînga.
Abia-n comunism va fi limpede-oricui
ce mare şi fără de seamăn e viaţa.
Zăresc de pe-acuma luminile lui,
căci nu-l mai acoperă anii şi ceaţa.
Atuncea vom fi-n adevăr pămînteni.
planetei acesteia buni cetăţeni.

E-o noapte de iulie. Linişte roată.
Privesc pe fereastră la noaptea-nstelată.

In romîneşte de **Veronica Porumbacu**

A. MALIŞKO

Patria păcii

Nu vîntul cu aripi uşoare,
Nu aspra furtună vuieşte,
A patriei dragi răsuflare
În inima mea năvăleşte.

Cu rîuri, puhoi primăvara,
Cu soare şi vînturi rebele,
Cu holde întinse ca marea
Ce-şi unduie spicul spre stele,

Cu gingaşa ta melodie
Cu-al păsării-n zbor ciripit,
Cu floarea de măr colilie:
Un tînăr pămînt înflorit.

Nu raze, scăpînd dimineaţa
Din zare în zare lucesc,
Ci ochii tăi mari, înfocaţii,
Ca soarele-n mine privesc.

In ei văd puterea-nţeleaptă
Al luptelor drum străbătut
Şi soarta senină şi dreaptă,
Şi-al vremii ce vine-nceput;

Ce stavili sfărîmat-am în cale,
Ce drum am avut, ce cărări.

La Volga sînt stepe domoale
Movile ce unduie-n zări.

Noi, din liberata-ne ţară
Şi din sovietica glie
Carpaţilor dus-am şi Dunării,
Pace şi prietenie.

Popoare, fiţi libere toate!
Minciuna şi sila să piară.
O, mamă, înspre libertate,
Pămîntul pe aripa-ţi zboară.

In romîneşte de **Maria Banuş**

Scriitori sovietici care ne-au vizitat ţara

Aproape nu există an în care din Uniunea Sovietică să nu vie, ca oaspeţi ai ţării noastre, printre alţi oameni sovietici, şi scriitori.

In cei zece ani de la eliberarea noastră, ne-au vizitat nenumăraţi prozatori, poeţi, critici de artă, stabilindu-se un contact viu şi permanent între fruntaşii literaturii sovietice şi scriitorii noştri.

Din permanenţa acestui contact viu, scriitorii noştri învaţă mereu cum să creeze adevărate opere literare, care să reflecte puternic realităţile noastre, munca avîntată a poporului nostru în făurirea unei vieţi noi.

Sînt fraţii noştri mai mari, pentru care inimile noastre bat fierbinte, pe care privirile noastre îi înveliue cu dragoste. Ei sînt — aşa cum arăta maestrul Sadoveanu în salutul de bun venit adresat scriitorului Konstantin Fedin, care ne-a vizitat în toamna anului 1950: „Soli ai literaturii care ne luminează ca un soare nou în drumul vieţii... Exemplul luminos al scriitorilor sovietici îi ajută pe creatorii noştri să înţeleagă că scriitorul trebuie să fie un cetăţean, că scriitorul trebuie să fie un ostaş în slujba poporului şi că a trecut vremea scriitorilor fără partid, care nu făceau politică".

Printre primii veniţi în mijlocul nostru au fost Boris Gorbatov şi Ilya Ehrenburg. Ei soseau în mijlocul unui popor de curînd eliberat, să se bucure, laolaltă cu noi, să vadă primii noştri paşi pe drumul socialismului.

Strîngînd laolaltă pe scriitori şi gazetari, Boris Gorbatov ne-a vorbit într-o seară despre felul cum trăiesc, cum muncesc scriitorii sovietici, despre ţelurile lor, despre unitatea perfectă din punct de vedere moral şi politic care există între popor şi scriitorii lui.

Ilya Ehrenburg a venit şi el cu sfatul condeierului cu îndelungată experienţă, în mai multe conferinţe pe care le-am ascultat cu setea adîncă ce o resimţeam, de a afla care sînt căile scriitorului nou, care sînt uneltele cu care se făureşte o literatură nouă.

Ehrenburg ne-a vorbit deschis, de la om la om, ne-a dat îndemnuri nobile şi practice care făceau să ne crească inimile şi care ne încurajau să pornim cu mai mult avînt pe drumul care urcă spre soarele vieţii noi.

„Voi — ne-a spus Ehrenburg atunci — sînteţi situaţi la răspîntia drumurilor Europei... Ţintiţi-vă ochii şi spre Rusia. De la noi nu vi se pot exporta numai cereale ci şi valori spirituale. Noi vă considerăm soldaţi ai aceleiaşi armate care luptă pentru demnitatea umană".

In rîndurile acestei armate pentru salvgardarea umanităţii s-au aliniat scriitorii noştri.

In primele rînduri ale ofensivei pentru pace

Apoi a răsunat glasul vibrant al poetului A. A. Surkov de pe tribuna congresului intelectualilor din R.P.R. pentru pace şi cultură. In primele rînduri ale armatei păcii — iată unde trebuie să fie scriitorul, ne-a spus Surkov, — în primele rînduri ale ofensivei pentru pace.

Incă de pe atunci, în acea primăvară a anului 1949, Surkov a dezvăluit scopurile mîrşave ale Pactului Atlanticului, uneltirile noilor instigatori la război.

Istoria — sublinia el — este de partea forţelor progresiste ale omenirii, forţe al căror număr şi putere cresc pe zi ce trece. Oamenii creează istoria. Ei accelerează plecarea de pe scena istoriei a tot ce este vechi, a tot ce şi-a trăit traiul. Ei accelerează desfăşurarea progresivă a tot ce este nou...

Si a îndemnat atunci pe intelectuali, fără deosebire de naţionalitate şi rasă, să fie soldaţi viteji şi dîrzi ai armatei mondiale a păcii.

Poetul militant şi-a încheiat cuvîntarea cu versurile:

Mai doare-a războiului rană cumplită,
E viu neuitatul prăpăd.
Ci-n stare nu-i arma, de ei tăinuită,
Să-ntoarcă istoria îndărăt.

Mai sus ca nevolnicul lor asfinţit
Esti tu, vei fi tu, libertate!
Nici bani, nici mînciuni, nici atomul trezit
Pe dînşii să-i scape nu poate.

Cît stau în picioare oraşe, cît tunul
Nu prinde cu foc să grăiască,
Voi, oameni cinstiţi, graiţi toţi ca unul
Să smulgeţi călăilor masca!

Omagiul adus lui Eminescu

In ianuarie 1950, G. N. Leonidze şi S. P. Scipaciov, cînd poporul nostru sărbătorea un veac de la naşterea lui Eminescu, au venit să aducă omagiu memoriei lui Eminescu.

La mormîntul aceluia care a scris „Luceafărul", G. N. Leonidze a exprimat sentimentul de adîncă veneraţie a poeţilor şi scriitorilor din Uniunea Sovietică, interesul ce-l poartă aceştia operei lui poetice

„Lirica lui minunată — grăia mesajul — plină de dragoste pentru viaţă, pentru natură, pentru popor, nu este numai o podoabă a poeziei romîneşti. Poeţi ca Eminescu devin un bun sacru şi al altor popoare. Eminescu nu poate rămîne străin altor popoare, în primul rînd popoarelor sovietice."

După aceasta, într-o seară, cei doi poeţi sovietici s-au strîns laolaltă cu poeţii noştri, spre a discuta despre problemele poeziei. Ei au dat indicaţii preţioase şi ca o fraternizare, pe acelaşi drum, au răsunat în aceeaşi seară versurile poeţilor sovietici şi versurile poeţilor noştri.

Tezaurul inepuizabil al vieţii

Multe şi importante lucruri au avut de învăţat scriitorii noştri şi de la Boris Polevoi, în adunarea organizată la Uniunea Scriitorilor. Incăperea în care s-a ţinut adunarea se umpluse de scriitori vîrstnici şi tineri care veniseră să-l primească în mijlocul lor şi să-l asculte pe autorul admirabilei cărţi „Povestea unui om adevărat".

Fusese invitat şi scriitorul brazilian Jorge A[illegible] care se afla în vizită la noi în ţară. Boris Polevoi se întorsese chiar atunci din Oraşul Stalin. Era puţin obosit. Contactul cu scriitorii noştri l-a înviorat din prima clipă şi a făcut să dispară orice urmă de oboseală. Un zîmbet cald i-a acoperit faţa şi Polevoi şi-a plimbat privirea peste figurile celor prezenţi, fără să rostească nici un cuvînt. Am simţit atunci alături de noi inima fierbinte şi generoasă a scriitorului, inima prietenului. Intre el şi noi nu mai exista acea distanţă faţă de omul pe care-l vezi întîia oară, aşa că întrebările au început să vină direct, de la om la om, de la un frate mai mic către fratele mai mare. Şi Polevoi ne-a povestit cum a scris prima sa carte, „Atelierul de foc", cum a întîlnit pe eroii acestei cărţi şi cum şi-au continuat apoi ei drumul — drum pe care autorul i-a întîlnit din nou. „Sfîrşitul cărţii — ne-a spus Polevoi la întrebarea care i s-a pus — i-a scris însăşi viaţa".

„La noi, viaţa merge atît de repede, înainte, — a precizat Polevoi — şi pune atîtea probleme deodată, încît scriitorul cu greu poate ţine pasul..."

Ne-a vorbit apoi îndelung despre eroul pozitiv, despre măiestria literară.

„Viu acum din Oraşul Stalin — a adăugat apoi el. Am fost şi în alte părţi în ţara dumneavoastră. Am întîlnit peste tot oameni admirabili. Iată eroii pozitivi ai dumneavoastră. N-aveţi decît să-i luaţi din viaţă şi să-i arătaţi în cărţile dumneavoastră. Da! Eroii trebuiesc luaţi din viaţă, cu care trebuie să ţineţi un permanent contact."

Tot despre acest contact strîns şi permanent cu viaţa, a vorbit Vsevolod Ivanov tinerilor scriitori, cu ocazia vizitei făcute în toamna anului 1949. **„Vă chem — le-a spus el părinteşte — la cea mai obişnuită şi mai grea muncă. Zugrăviţi curajos tipurile şi tablourile vieţii oamenilor simpli".**

Vorbind de caracterul nouii literaturi, în opoziţie cu literatura burgheză, V. V. Ivanov a arătat că „operele scriitorilor decadenţi ai burgheziei demonstrează că ele nu sînt cărămizi ale construcţiei ci ale unei josnicii, ale războiului şi exploatării".

Eroul comunist

Intr-o seară de octombrie 1950 la Uniunea Scriitorilor, Konstantin Fedin a vorbit despre minunatele biruinţi ale literaturii sovietice, despre problemele de bază ale acestei literaturi, referindu-se la marele meşteşugar al scrisului, Gorki.

„De la el trebuie să învăţăm — ne-a spus Fedin — să înţelegem adînc unitatea organică a realismului cu romantismul, să putem sorbi romantismul din viaţă. Nu un amestec artificial, mecanic, a două principii, ci unitatea lor organică, iată soluţia pe care o dă însăşi viaţa. Cînd această tendinţă romantică din viaţă sporeşte şi se dezvoltă odată cu ritmul societăţii revoluţionare în care trăim, atunci învăţăm să privim tot mai realist viaţa şi devenim şi mai realişti în redarea realităţii, mai romantici în evocarea ei... Trebuie să ştim a alege acele elemente care abia se nasc şi a căror dezvoltare conduce înainte viaţa întregii societăţi.

Aceste elemente le putem găsi mai ales în comunişti, în acei care transformă, care construiesc, care împing înainte dezvoltarea societăţii. In momentul în care începi să participi la viaţa acestor eroi, ei capătă plasticitate şi încep să trăiască în cărţi." „Nu trebuie spus despre acest erou comunist — a subliniat V. V. Ivanov — că el crede în comunism şi în viitor, ci trebuie spus că eu — scriitorul — sînt acela care, prin el, cred în comunism. Desigur, nu pot fi ascunse şi nu trebuie să ocolim scăderile şi lipsurile din zugrăvirea acestor eroi. Esenţial este să-i arătăm cum luptă să se lepede, să învingă şi să depăşească aceste greutăţi şi lipsuri. In acest caz numai, el, comunistul, nu rămîne doar eroul pozitiv, ci devine eroul vieţii însăşi".

★

Valoroase învăţăminte au desprins scriitorii noştri şi din întîlnirile lor cu Simeon Babaevski, Vera Inber, Vadim Kojevnikov, P. U. Brovka, Mališko, cu criticii Anisimov şi Markov — care au venit, ca şi toţi ceilalţi, în mijlocul nostru, cu nepărmurită dragoste să ne povăţuiască, să ne arate drumurile grele dar pline de strălucire ale literaturii timpului nostru.

Adunarea scriitorilor sovietici în Congresul care a început la Moscova şi unde ei vor aduce, în dezbaterile lui, problemele literaturii contemporane, va constitui, pentru noi, ca şi pentru toţi scriitorii progresişti din întreaga lume, o măreaţă lecţie, plină de rodnice concluzii.

Gheorghe Dinu

DOCUMENTE

De la primul Congres

Revista „Novîi mir" nr. 11/1954 publică materiale şi documente privind evenimentele de seamă din viaţa literară sovietică în perioada de la primul Congres al scriitorilor pînă azi. Redăm unele din aceste materiale, legate de desfăşurarea primului Congres.

ANUL 1934.

17 august. La Moscova s-a deschis primul Congres Unional al Scriitorilor Sovietici. La Congres participă 591 delegaţi, reprezentanţi ai literaturilor a 52 popoare din U.R.S.S. Preşedintele Congresului este ales A. M. Gorki. In numele Comitetului Central al P.C. (b) al Uniunii Sovietice şi al Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. congresul a fost salutat de A. A. Jdanov.

„Literatura noastră este cea mai tînără din toate literaturile tuturor popoarelor şi ţărilor. Totodată ea este literatura cea mai bogată în idei, cea mai înaintată şi cea mai revoluţionară. Nu există şi n-a existat niciodată o literatură, în afara literaturii sovietice, care să organizeze pe cei ce muncesc şi sînt asupriţi, la luptă pentru nimicirea definitivă a oricărei exploatări şi a jugului robiei salariate. Nu mai există şi n-a mai existat niciodată o literatură, care să pună la baza tematicii operelor sale viaţa clasei muncitoare şi a ţărănimii şi lupta lor pentru socialism. Nu mai există nicăieri, în nici o ţară din lume, o literatură care să apere egalitatea în drepturi a oamenilor muncii ai tuturor naţiunilor, care să apere egalitatea în drepturi a femeilor. Nu există şi nu poate exista într-o ţară burgheză o literatură care să zdrobească în mod consecvent obscurantismul, misticismul, bigotismul şi superstiţiile aşa cum o face literatura noastră. O asemenea literatură înaintată, bogată în idei, revoluţionară, a putut deveni şi a devenit în realitate numai literatura sovietică, — carne din carnea, sînge din sîngele construcţiei noastre socialiste".

(Din cuvîntarea lui A. A. JDANOV)

★

In prima zi a lucrărilor sale, Congresul a ascultat raportul lui A. M. Gorki *„Despre literatura sovietică".* Au fost apoi ascultate corapoartele despre literatura pentru copii şi despre literaturile Ucrainei, Belorusiei, Tatariei, Gruziei, Tadjikistanului, Armeniei, Uzbekistanului, Turkmeniei, Azerbaidjanului.

Congresul a discutat de asemenea problemele dezvoltării dramaturgiei sovietice, ale poeziei sovietice, ale muncii cu scriitorii tineri.

Maxim Gorki între pionieri

La Congres au luat cuvîntul scriitorii din străinătate invitaţi la Moscova: Martin Andersen Nexö (Danemarca), Willy Bredel, Friedrich Wolf, Johannes Becher (Germania), Giovanni Germanetto (Italia), Jean-Richard Bloch, Louis Aragon (Franţa), Emi Siao (China) şi alţii.

★

1 septembrie. Şedinţa de închidere a primului Congres Unional al Scriitorilor. Congresul a adoptat Statutul Uniunii Scriitorilor Sovietici. Congresul a adresat un mesaj de salut Comitetului Central al Partidului şi Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. A fost adoptat un apel „Libertate lui Thälmann!" Au fost alese Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor Sovietici şi comisia de revizie. Congresul s-a încheiat cu cuvîntarea lui A. M. Gorki.

„Noi declarăm Comitetului Central că vom face totul pentru ca literatura noastră să se contopească şi mai strîns cu viaţa şi lupta poporului U.R.S.S., pentru ca măiestria noastră să devină şi mai înaltă, pentru ca viaţa minunată a ţării noastre să strălucească în artă cu toată bogăţia culorilor sale".

(Din mesajul de salut al Congresului Scriitorilor către Comitetul Central al Partidului Comunist (bolşevic) al Uniunii Sovietice).

★

„Multinaţională şi unită, în diferite limbi şi într-o strînsă frăţie s-a înfăţişat în faţa ţării literatura noastră, literatura optimismului social, pătrunsă de marile idei ale proletariatului, care s-a aşezat pe poziţiile înaintate ale luptei pentru o lume nouă.

Nu există nici o îndoială că, precizîndu-şi la Congres căile dezvoltării sale, ea îşi va desfăşura şi mai larg, şi mai strălucit, şi mai colorat decît pînă acum, imensele sale posibilităţi creatoare şi va da ţării cărţi noi de un nivel şi mai înalt, cărţi capabile să captiveze milioane de oameni şi să-i antreneze după ele...

Congresul s-a încheiat! Scriitorii Ţării Sovietice au dat „numeroşilor cititori şi guvernului polite mari" şi acum, după congres, organele de conducere ale Uniunii Scriitorilor şi toţi membrii ei vor trece la munca creatoare pentru „a achita politele printr-o muncă cinstită, de calitate" (din cuvîntarea lui A. M. Gorki). Ţara întreagă aşteaptă rezultatele acestei munci — noi cărţi excelente."

(„PRAVDA", 2 septembrie)

Cititori despre literatura sovietică

Eroismul poporului sovietic, puternic imbold pentru noi toţi

Literatura sovietică este o nesfîrşită bogăţie de pilde, de la care poţi învăţa mereu. Ea îţi ajută în tot momentul să ştii cum să-ţi îndeplineşti sarcinile pe care ţi le dau partidul şi guvernul la locul tău de muncă, cum să-ţi limpezeşti mai uşor problemele pe care ţi le pune viaţa.

Scriitorii sovietici, care au menirea să aducă în cărţile lor omul şi viaţa sovietică, să arate ce-i bun pentru a fi luat ca exemplu şi ce-i rău pentru a fi combătut, îşi îndeplinesc cu succes această menire.

M-au impresionat şi au făcut să se întărească în mine sentimentul dragostei de patrie, eroismul şi puterea de jertfă a oamenilor sovietici în Marele Război pentru Apărarea Patriei, eroism pe care scriitorii sovietici l-au arătat în nenumărate cărţi.

Una din aceste cărţi este şi „Şoseaua Volokolamskului" de Al. Bek în care am văzut hotărîrea de a învinge în luptă a ostaşului sovietic, hotărîrea de a-şi apăra pămîntul cotropit de duşmani, hotărîrea de a zdrobi pe acest duşman. Aşa cum s-a şi întîmplat. Am văzut în această carte cum comandantul ştie să-şi instruiască soldaţii, să conducă operaţiunile de luptă.

Aceste opere m-au convins şi mi-au dat încrederea că omul sovietic este oricînd gata să se ridice cu arma în mînă, atunci cînd pămîntul ţării lui, cuceririle lui, viaţa lui paşnică ar fi ameninţate de duşmanii păcii. El va lovi şi zdrobi cu mîna lui de fier, călită la focul profundei lui dragoste de patrie, pe cei ce rîvnesc la bucuriile lui, la liniştea şi libertatea lui.

Şi exemplul lor, pe care-l citesc în cărţile sovietice, este atît pentru mine, cît şi pentru toţi oamenii muncii din ţara mea, un puternic imbold.

Ion Dima
soldat fruntaş

Un izvor nesecat de înţelepciune şi frumuseţe

Era acum şapte ani, într-o noapte cumplită de iarnă, la noi, pe valea Trotuşului. Cîţiva prieteni foarte tineri, ridicaţi de puţină vreme în rîndul flăcăilor, stăteam în odaia joasă a unui gospodar şi citeam o carte proaspătă, venită de curînd în sat.

Afară se învîrtejeau şi plezneau cu şuier ascuţit harapnicele viforniţei. Răbufniri crîncene de vînt se rostogoleau dinspre munte, ridicau prin beznă valuri de ninsoare şi se încolăceau împrejurul caselor.

Şedeam neclintiţi, pe scaune şi lăiţi joase, cu bărbiile sprijinite în palmă. După cum era obiceiul, cartea trecea din mînă în mînă şi cei mai pricepuţi citeam cu glas tare, la lumina palidă a lămpii. Dar în noaptea aceea, parcă nu mai ascultam istorisirea unor fapte închipuite, ci o întîmplare adevărată, care ne aprindea inimile. Fiecare pagină stîrnea în sufletul nostru avînturi clocotitoare, mai puternice şi mai vijelioase ca învălmăşirea de afară. Nu ştiu cum, dar parcă ne venea să ieşim din odaie, să pornim în lungul ulielor şi să înfăptuim un lucru nemaipomenit, de care să se bucure toată lumea.

Indemnul acesta ni-l aducea o carte mare: era minunatul roman al lui Nikolai Ostrovski, „Aşa s-a călit oţelul", cea dintîi operă din literatura sovietică pe care mi-a fost dat s-o cunosc.

De atunci s-au rînduit şirag multe zile şi nopţi. Au trecut ani, în satul nostru s-au ivit lucruri noi, pe cuprinsul ţării s-au revărsat marile prefaceri. Şi în vremea asta, atît eu, cît şi prietenii mei, ne-am apropiat mereu de literatura sovietică. Asemenea unui tovarăş drag, ea ne-a însoţit pretutindeni, ne-a îndemnat şi ne-a luminat drumul.

Dar mai limpede mi-am dat seama de valoarea ei atunci cînd am devenit student al Şcolii de Literatură şi Critică Literară „Mihail Eminescu". Dacă acum şapte ani, opera marelui Ostrovski m-a învăţat cum să păşesc în viaţă şi mi-a limpezit drumul pe care apucasem, de data aceasta ea îmi dezvăluie lucruri noi, atît de trebuitoare uceniciei în ale scrisului. Ostrovski nu mai este doar activistul pasionat, mobilizatorul oamenilor spre fapte mari, ci şi maestrul priceput care îmi arată cum trebuie să mă aplec asupra vieţii, s-o studiez şi s-o redau în imagini artistice.

Eu, de cîte ori învăţ un lucru nou de la maeştrii sovietici, simt parcă în jur mai multă lumină. Şi de fiecare dată îmi vine în minte seara aceea viforoasă, de acum şapte ani. E o mare fericire să ştii că opera ta îi însufleţeşte pe oameni, le aprinde inimile şi îi îndeamnă la fapte mari. Literatura sovietică ţinteşte mereu către acest scop înalt, îi cheamă pe oamenii de pe întreg pămîntul la lupta pentru fericirea omului şi în această misiune de cinste se sprijineşte pe o bogată tradiţie. De la minunatul „Cîntec despre oastea lui Igor" pînă la „Lumină deasupra pămîntului" a lui Babaevski, se întinde un drum lung şi glorios, străbătut şi cucerit, bucată cu bucată, de maeştri luminaţi ca Puşkin, Gogol, Tolstoi, Cehov, care şi-au împletit activitatea lor cu cele mai arzătoare năzuinţi ale poporului. Urmaşii acestor titani, scriitorii sovietici, sînt pentru noi, ucenici în ale scrisului, cei mai iubiţi profesori, dascăli dragi şi înţelepţi, prieteni şi sfătuitori apropiaţi. De aceea, odată mai mult, cu prilejul celui de al doilea Congres, noi le trimitem din toată inima o îmbrăţişare caldă şi un tovărăşesc spor la muncă.

Apostu Gheorghe
student, Şcoala de Literatură şi Critică Literară „Mihail Eminescu"

Să apărăm pacea Europei!

ÎMPOTRIVA UNUI FLAGEL INUMAN

Cînd îmi evoc ororile celor două războaie pe care le-am trăit şi cînd îmi dau seama că ele ar fi umbrite de ororile unui al treilea război, ca să subscriu pentru pace, înmoi pana nu numai în sîngele meu, ci şi în sîngele întregii omeniri.

Milenii de civilizaţie ar fi înecate de sîngele ce ar putea curge în încleştarea unui al treilea măcel şi marile puteri dîndu-şi seama de aceasta, trebuie să-l evite.

De aceea, ar trebui ca guvernul francez să ţină seama de avertizarea pe care i-au dat-o popoarele iubitoare de pace prin conferinţa de la Moscova, ca nu cumva, prin hotărîri pripite şi deci necumpănite să contribuie la dezlănţuirea în viitor a uraganului şi astfel să constrîngă Franţa să stingă ea însăşi, cu propria sa mînă, farul sclipitor, cu lumina căruia a contribuit la civilizaţia lumii, vreme de veacuri.

Mihai Codreanu

STRIGOII

Spectrul războiului, spectrul morţii care-şi înalţă din nou peste morminte fruntea cu cască, trezeşte amintiri.

Septembrie 1944... Jimbolia, plină de oameni, cu toată averea în cîte o buccea. Peste uşurarea de după 23 August, o aşteptare turbure şi grea; dincolo de frontieră, la cîteva sute de metri numai, se petrecea ceva. Dar nimeni nu ştia ce. Teatrul din Iaşi, care-şi făcuse pregătiri să ierneze în pustă, scăpăra acum să se întoarcă acasă. Şi într-o bună zi a plecat, cam pe nepusă masă. Dar nu acasă, ci într-o nouă pribegie.

Eu, inspectoarea, a trebuit să rămîn pe loc şi să aştept dispoziţiile ministerului, care bineînţeles numai grija mea n-o avea.

Zile apăsătoare. Ziua dormeam la gazdă, noaptea moţăiam în cîte un scaun în trenul gata de plecare (unde?...). Dincolo de frontieră se petrecea ceva...

Într-o seară, în Piaţa Catedralei, a început să bubuie un brand. Il aduseseră din timp, camuflat într-o haraba sub grîne, nemţii care se întorceau seara de la „pustă". În zare, cîteva pichete de grăniceri se aprinseseră dintr-odată ca nişte torţe în noapte. Ne-am repezit în tren. Legătura cu Timişoara era tăiată. Am plecat la întîmplare spre Arad. In momentul plecării, au ajuns în gară, călări, trupe hitleriste. Alergau în urma trenului şi trăgeau cu puştile mitraliere după noi. Cineva, căruia îi mai ardea de glume, a început: „Cu lăutarii după mine..." dar nimeni n-a zîmbit.

Alt refugiu. Douăzeci de zile în cîmp, în gară la Cîrpa, dincolo de Caransebeş. Mîncam porumb de furat, pîrjolit pe jeratec din lemne de furat. Un front bubuia la nord, altul la sud. Pasări de oţel cu cruci încîrligate pe şale mitraliau trenul şi oamenii împrăştiaţi peste cîmp pînă pe malurile Timişului. Şi nu puteau pleca nici în sus, nici în jos: nicăieri.

Dar într-o noapte au început a vui adînc şoselele: trecea spre front cu motorizate, Armata Roşie... Şi curînd drumurile ni s-au deschis. Ne-am întors întîi în Timişoara cea împroşcată zi şi noapte de mitralierele cu cruce: „Gott mit uns". Apoi în Jimbolia strivită de tăvălugul frontului, pustie şi mută.

Nemţii fugiseră luînd cu ei nu numai tot ce se putea încărca în trenuri şi camioane, dar şi oameni: fete, băieţi, femei, copii.

Înainte de a părăsi satul, pe o zi cu burniţă cenuşie, m-am dus în fundul grădinii, unde în vară găseam răcoare şi linişte sub tufele de smochini. In apropierea mea, un stol de găini s-au zburătăcit speriate. Sub smochinii putreziţi de ploaie, am zărit două mogîldeţe. Dormea cineva în noroi?...

Doi soldaţi nemţi — căşti, mantale şi cizme — stăteau acolo morţi cu braţele desfăcute în cruce. Tineri, bătrîni? Cine mai putea să ştie. Găinile gazdei le ciuguliseră ochii, buzele, obrajii, mîinile.

Cîteva zdrenţe vineţii mai atîrnau pe oasele murdare. Iar pămîntul îi supsese în cîteva zile aproape pe jumătate în sînul lui umed şi rece... O, dacă ar avea noii soldaţi ai noului Wehrmacht viziunea aceea macabră de sub smochinii putreziţi de ploi!

★

Ceea ce încerc să spun eu aici, pe limba mea, a spus-o pe limba tuturor conferinţa de la Moscova.

Răspunsul la chemarea ei, nici un om cinstit nu-l poate da decît cu hotărîre.

Ottilia Cazimir

Ochii lui Vălean

In vagonul de vite ticsit de soldaţi, plin de chiote şi de strigăte, oftau viori şi gemeau armonicele adînc peste uruitul trenului şi peste frămîntul viermăriei omeneşti. Prin gări, se zăreau în burniţa putredă de toamnă, femei făcînd semne disperate, capele, căşti ude şi sclipete de baionete. Mergeam spre front fără încetare. Oamenii molfoiau dărăburi de pită. Unii se opreau deodată din molfăit şi rămîneau cu ochii ţintiţi departe, departe, la cîmpii şi la dealurile care rămîneau tot mai în urmă.

Alţii se ridicau, gata parcă să săvîrşească ceva nemaipomenit. Strîngeau pumnii şi se aşezau neputincioşi la loc pe cufere, într-o mîhnire întunecoasă. La întîia oprire a urcat în vagonul nostru un fecior înalt, amintind ciobanii din munte. Pe peronul gării rămăsese o fată bălaie. I se zguduiau umerii şi i se auzea ţipătul:

— Vălean, Vălean...

Aşa l-am cunoscut pe Vălean. S-a aşezat lîngă mine şi într-un tîrziu şi-a pus capul pe umărul meu şi a adormit. In vagon se făcuse linişte, adormiseră toţi oamenii. O goarnă răsuna, înainte, în alt vagon, ca o tînguire prelungă şi ca o chemare la deşteptare. Vălean a tresărit deodată puternic şi a întrebat peste adormiţi:

— Spuneţi-mi: oare am să mă mai întorc vreodată?

Şi-a lăsat iar capul pe umărul meu. Stam nemişcat, mi-am potrivit mai bine umărul sub fruntea lui, să-i ticnească somnul. Apoi, peste alte zile şi nopţi, am ajuns într-un sătuc de cîmp. Ne-au strigat majuri răi la catalog şi, suduindu-ne de anafură şi sfinţi, ne-au aliniat în companii sumbre şi ne-au pornit către un adînc fumuriu de zare. Se auzeau dintr-acolo bubuind tunurile. Vălean era umăr în umăr cu mine şi-mi ducea puşca-mitralieră, văzîndu-mă ticălos. Prietenia noastră s-a născut firesc şi puternic. Am măcinat împreună mîhniri, împreună am mestecat glodurile fără sfîrşit, făcute cir de miile de bocanci, de şenilele motorizatelor şi de răsmiile de copite ale cavaleriei. Cînd ne-a venit rîndul la măcel, pe mine m-a zvîrlit soarta la trenul de luptă. Vălean s-a dus înainte şi parcă-l văd şi acum cum se depărtează printr-o porumbişte, amestecat între lanţurile de trăgători. Înainte de a porni, mîinile îi ardeau strașnic, faţa îi ardea ca focul. Ochii albaştri îi ardeau mari şi speriaţi. Mi-a spus încet, cu întreruperi dese:

— Mai la urma urmei... mi-i tot una... dar e păcat...

Apoi şi-a ridicat gulerul mantalei şi se uita pieziş cum vin dinspre front căruţele cu morţi. Se zăreau capete bălăbănindu-se şi pete mari de sînge, pe mantale şi vestoane sparte. Un soldat îşi îndemna căluţii slabi.

— Hi... hi... la deal, dragomanilor!

Vălean s-a strîns în manta mai bine, s-a făcut galben, şi-a lăsat capul în pămînt şi aşa a pornit printre lanţurile de trăgători răspîndite prin porumb. Am rămas locului, sub streaşina unei case pustii. Tunurile au prins să bată avan, odată cu înaintarea infanteriei şi cu pogorîrea nopţii. Zi cu zi după aceea, mi-a fost dat să fiu martorul spectacolului funerar al întoarcerii căruţelor. Mă obseda soarta lui Vălean. Oare va scăpa de măciniş? Căruţele aduceau mereu, sergenţi şi căprari, soldaţi bătrîni şi flăcăi cu puful abia mijit pe buze. Pe rînd îi duceau dincolo de dîmb, unde cimitirele se lărgeau şi se întindeau de la o zi la alta. In zori, acolo sus pe dîmb se arăta un major uriaş, iscodind spre linia frontului cu mîna streşină. Cum zărea căruţele şi cum auzea glasuri îndemnînd dragomanii, îşi scotea şapca spre focul răsăritului de ziuă şi rămînea încremenit aşa. Apoi, într-o dimineaţă picloasă, l-au adus şi pe Vălean. Era deasupra celorlalţi morţi şi căruţaşul îi pusese pe faţă un braţ de buruiene. Am urmat căruţa spre dîmb şi l-am petrecut. S-auzea glasul spart al majorului, întrebînd groparii în timp ce citea un tabel nominal:

— Vălean? Care-i Vălean?

Şi cum groparii începuseră să dărîme brazde grele de pămînt, să acopere mai repede stivele de trupuri, majorul a prins a striga ieşit din fire:

— Nu aşa, leat! Mîndir de ţernă! Mă auziţi, boilor? Acoperiţi-i cu mîndir moale de ţernă!

— Tot un drac, tot una... a mormăit un gropar.

— Gura! Nu vedeţi că stă cu ochii deschişi? Şi, cît e de tînăr, dumnezeule...

A gemut majorul şi după aceea i se scuturau umerii de plîns. Spunea ceva nespus de grav, ca o teribilă imputare, soarelui care răsărea, păsărilor, cîmpiilor şi întregului pămînt. Apoi s-a plecat spre groparii, asupra lui Vălean acoperit cu ţernă pînă la bărbie, ca sub un mîndir greu al somnului de veci. Şi ochii lui Vălean stăteau deschişi într-o seninătate limpede. Şi majorul a scos din buzunar nişte bani mărunţi şi i-a întins groparului să-i pună pe ochii lui Vălean.

2.

De atunci au trecut ani şi deseori îmi amintesc de prietenul meu. Îmi amintesc mai cu seamă de ochii lui din care vor fi răzbătut la faţa pămîntului lăcrămioare. Ochii lui Vălean au rămas deschişi în inima mea. Îi simt de cîte ori îmi amintesc zilele de măcel şi de cîte ori aud rostindu-se cel mai odios cuvînt rostit vreodată de gura omului, — cuvîntul *război*. Mi-am amintit mai bine de feciorul înalt de munte, zilele acestea. Aducerea aminte a fost ca o strigare la conştiinţă. Mai cu seamă cei ce au văzut din plin grozăviile, au datoria de a arăta lumii ce perspective întunecoase o aşteaptă, dacă ar fi să bubuie tunurile din nou. Pe toate laturile pămîntului se află oameni care poartă în sufletul lor ochii deschişi ai prietenilor scumpi. Groaza războiului e vie încă în inima tuturor naţiunilor pe unde au uruit şenilele şi au bufnit obuzele. Războiul, cu mijloacele de distrugere de azi, ar întoarce omenirea înapoi cu secoli, dincolo de întunecimile evului mediu; şi poate ar întoarce-o în preistorie, prin mijloacele celor mai noi descoperiri ale ştiinţei, ca o ultimă şi teribilă ironie. Tot ce a scornit geniul uman, toate zvîrcolirile din lungul timpurilor, toate bunurile adunate în secoli şi milenii, s-ar prăbuşi în haos. Omul ar deveni groparul istoriei lui pline de zbucium. Ar pulveriza cu mîna lui monumentele, ar distruge aşezămintele de cultură, fabricile de medicamente, industriile, spitalele şi universităţile; ar fi ca o sinucidere de proporţii universale, amintind cataclismele din istoria bătrînei şi zbuciumatei noastre planete. Era nucleară s-ar deschide cu o pagină de funingine şi scrum.

Perspectivele arătate aici, le rîvnesc cei ce pun la cale masacrul urmînd legile unei contabilităţi drăceşti în birourile fabricanţilor de bombe atomice. Însă aceşti contabili uită un amănunt considerabil, că popoarele cer şi strigă, din toată inima, pace! Evaluînd cîştigurile de pe urma unui eventual măcel, acei contabili ai morţii uită că pentru război trebuiesc oameni. Şi oamenii de bună credinţă din toată lumea nu mai vor să fie înhămaţi la carele mortuare. Vremea cînd războaiele erau crezute fatalităţi, a trecut de mult, omenirea s-a luminat şi-şi spune cuvîntul cu hotărîre. Organizatorii de războaie pot arbora oricît de înflăcărate lozinci, pot aprinde oricîte flăcări amăgitoare, dar peste voinţa neamurilor nu vor putea trece.

După îndelungă trudă, prin întortocheata lui viaţă, omul are nevoie de linişte creatoare. Are nevoie de piine şi de carte. Prea puţin îi pasă dacă industriaşului american i s-au strîmtat pieţele de desfacere şi cîştigurile.

Să ne închipuim o năvălire a barbarilor, dar nu călări pe cai iuţi şi cu pastrama coaptă sub şea, nu străbătînd globul în căruţele cu coviltire, ci nişte barbari în cele mai moderne maşini ale secolului nostru; Gingis şi Timur-şchiopul, conducînd o armată de tancuri: aşa îmi închipui o armată prusacă reînviată din gunoaiele unde a fost azvîrlită nu de mult. Mai cu seamă poporul romîn ştie ce înseamnă pajurile îngîmfate ale Prusiei. Ofiţerul pudrat, cu unghiile făcute la zi, gata să recite din Faust şi să cînte din Bach, mai ieri a trecut pe aici. L-am auzit recitînd cu patos din cel mai luminat poet german şi trezind toate tînguirile sufletului omenesc în orgă, — dar l-am văzut în clipa următoare, cu urechile încă pline de cîntările dumnezeieşti, ucizînd cu baioneta femeile şi copiii.

Renaşterea acestei odioase figuri e o primejdie pentru liniştea noastră creatoare şi pentru somnul tuturor copiilor de pe glob. Cu toate lecţiile primite în lungul timpurilor, pajurile nu se astîmpără. Marile mase ale poporului german vor linişte; abia au sfîrşit de adunat mozolul de pe urma ultimului război: dintre ruine încă mai dezgroapă morţi. Marile mase germane urăsc pajurile şi le consideră o primejdie, la fel cu toate neamurile însetate de pace şi progres. In sufletul femeilor germane, franceze, engleze sau americane, stau trezi, ca nişte conştiinţe vesnice, ochii morţilor scumpi.

Popoarele Uniunii Sovietice şi ale ţărilor de democraţie populară s-au strîns să apere pacea cu orice preţ. S-a încercat şi se încearcă tot ce e cu putinţă pentru ca tunurile să steie şi mai departe cu gurile astupate.

Vălean, cel adormit sub mîndirul moale de ţernă, ar fi primul care ar ridica arma împotriva celor ce strică pacea şi liniştea. Căci din pricina lor, din setea lor de cîştiguri, a fost luat de lîngă Filofteia lui şi dus la abatoarele fără hodină. Prin muncă asiduă, poporul nostru a cîştigat multe bunuri în ultimii ani. Aceste bunuri trebuiesc apărate. Mîndri Văleni ai ţării noastre, muncitori în cîmpuri sau în fabrici, ştiu să-şi apere liniştea şi căminul. Şi le apără azi muncind. Ei au nevoie de linişte şi pace, ca de aer şi hrană. Au o neîntinată demnitate. Toate merg cum merg, pînă ce li se amestecă altii în stăpînirea şi în dreptul lor. Atunci ştiu plezni zdravăn peste obraz.

Eusebiu Camilar

HOWARD FAST a împlinit 40 de ani

De curînd Howard Fast a împlinit 40 de ani. Pentru multă lume, desigur, este surprinzător că scriitorul care a dăruit poporului său o operă tradusă pe toate meridianele şi un nume care s-a transformat în simbol al conştiinţei şi onoarei Americii, — n-are părul albit de bătrineţe. Howard Fast este un om tînăr, care nu şi-a îngăduit niciodată răgaz în truda creatoare sau în pătimaşa-i activitate de cetăţean. Prima carte a scris-o la 18 ani. Pe urmă, au urmat, an după an, pînă astăzi, douăzecişicinci de volume, dintre care şaisprezece romane, două culegeri de povestiri şi două studii istorice, aruncînd lumină, fiecare, asupra cîte unei perioade de seamă din zbuciumata istorie a poporului american.

„Tom Paine", roman consacrat luptelor pentru cucerirea independenţei Statelor Unite; „Nelnvinsul", carte închinată chipului remarcabil al lui Washington; „Drumul libertăţii", drumul marilor drame ale negrilor; „Ultima speranţă", romanul unui trib de indieni care se zbat pînă la ultima suflare pentru a nu fi nimiciţi de yankei; şi din ce în ce mai stăruitor, odată cu trecerea vremii, aplecarea către problematica gravă a contemporaneităţii: „Clarkton", romanul care vorbeşte despre o grevă într-un mic oraşel din America; „Pasiunea lui Sacco şi Vanzetti", cartea celebră în paginile căreia este stigmatizată cu fierul roşu crima de neuitat a monopoliştilor americani care a stîrnit cu ani în urmă revolta tuturor continentelor; iar astăzi, o nouă operă, „Silas Timberman", povestea atît de obişnuită astăzi, a unui profesor universitar american, om liniştit, cu idei liberale, care începe prin a deveni suspect din pricina pasiunii sale pentru Mark Twain şi isprăveşte prin a fi azvîrlit în puşcărie pentru... pacifism.

Acestui om, lui Howard Fast, care a adus atîta cinste ţării sale, guvernanţii americani i-au dăruit numai hulă şi oprimare; în 1951, şapte edituri au refuzat să-i tipărească lucrările, după ce, pînă atunci vînduseră nu mai puţin de 8 milioane de exemplare din cărţile sale; cu cîţiva ani în urmă, a fost aruncat în închisoare; iar, de curînd, în „Panorama literaturii americane", care a primit la Paris „Premiul criticilor", numele lui Howard Fast nici măcar nu este menţionat...

In schimb, mai mult decît batjocura şi persecuţiile, cîntăresc în viaţa lui Fast dragostea şi stima opiniei publice progresiste din Statele Unite şi din toate ţările, care-l preţuieşte pe laureatul Premiului Internaţional pentru Pace I. V. Stalin, ca pe unul dintre cei mai sinceri şi statornici militanţi pentru salvarea păcii în lume şi întărirea colaborării internaţionale.

Salut tovărăşesc gazetei „VEAC NOU"

„Veac nou", organ al Consiliului General A.R.L.U.S., a împlinit zece ani de apariţie. In acest timp el a desfăşurat o rodnică activitate pentru a face cît mai cunoscute în masele largi realizările, lupta şi ţelurile oamenilor sovietici, constructori ai comunismului.

El a militat, număr cu număr, pentru a dezvolta şi întări prietenia dintre poporul nostru şi popoarele sovietice, de a ne insufla dragostea fierbinte şi permanenta recunoştinţă pentru eliberatorii noştri.

„Veac nou" a făcut cunoscute, alături de celelalte publicaţii şi ziare ale noastre, lupta popoarelor sovietice pentru pacea lumii, ajutorul frăţesc în toate domeniile pe care îl dau ele ţărilor de democraţie populară.

A făcut cunoscut uriaşul avînt cultural al maselor care făuresc astăzi cultura şi civilizaţia unei noi ere a umanităţii.

„Veac nou" a popularizat arta sovietică, activitatea creatorilor de artă, a scriitorilor sovietici, militanţi înflăcăraţi pentru cauza mare a poporului lor, maeştri la o înaltă treaptă artistică în redarea omului nou, sovietic, crescut şi educat de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, în descrierea eroului pozitiv al vremurilor noastre.

Urîndu-i să dobîndească noi şi cît mai multe succese, să fie un neostenit propagandist al realităţii sovietice şi al prieteniei dintre poporul nostru şi popoarele marii Ţări a Socialismului, colectivul de redacţie al „Gazetei literare" trimite un frăţesc salut tovărăşesc gazetei „Veac Nou"

Consfătuiri literare

In ultimul timp editura Cartea Rusă a organizat numeroase consfătuiri literare pe marginea operelor traduse din literatura sovietică. Astfel, la şcoala pedagogică de fete şi la biblioteca nr. 23 s-a discutat volumul „Dascălul meu" de N. Ferre; la biblioteca nr. 20 volumul „Marta" de A. Brodele, la şcoala elementară de băieţi nr. 4 şi la biblioteca nr. 9 volumul de povestiri „Floarea de piatră" de A. Bajov.

Asemenea consfătuiri literare au mai fost organizate la liceul de fete despre volumul „Povestiri din Leningrad" de N. Tihonov, la cooperativa „Arta nouă" asupra volumului „Neamul Jurbinilor" de V. Kocetov şi la şcoala medie nr. 15 despre Maiakovski. In afară de aceasta, la Casa Universităţii a avut loc „O seară închinată lui Cehov" şi pentru copii „O dimineaţă de basme".

Pretutindeni numeroşi cetăţeni, gospodine, muncitori, intelectuali, cooperatori şi şcolari au luat cu însufleţire parte la discuţii, mărturisind nestărmurita lor dragoste pentru literatura sovietică.

In atenţia cititorilor

Discuţia despre poezie va continua în numărul viitor al gazetei noastre.

Redactor-şef: Zaharia Stancu
Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-şef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-şef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

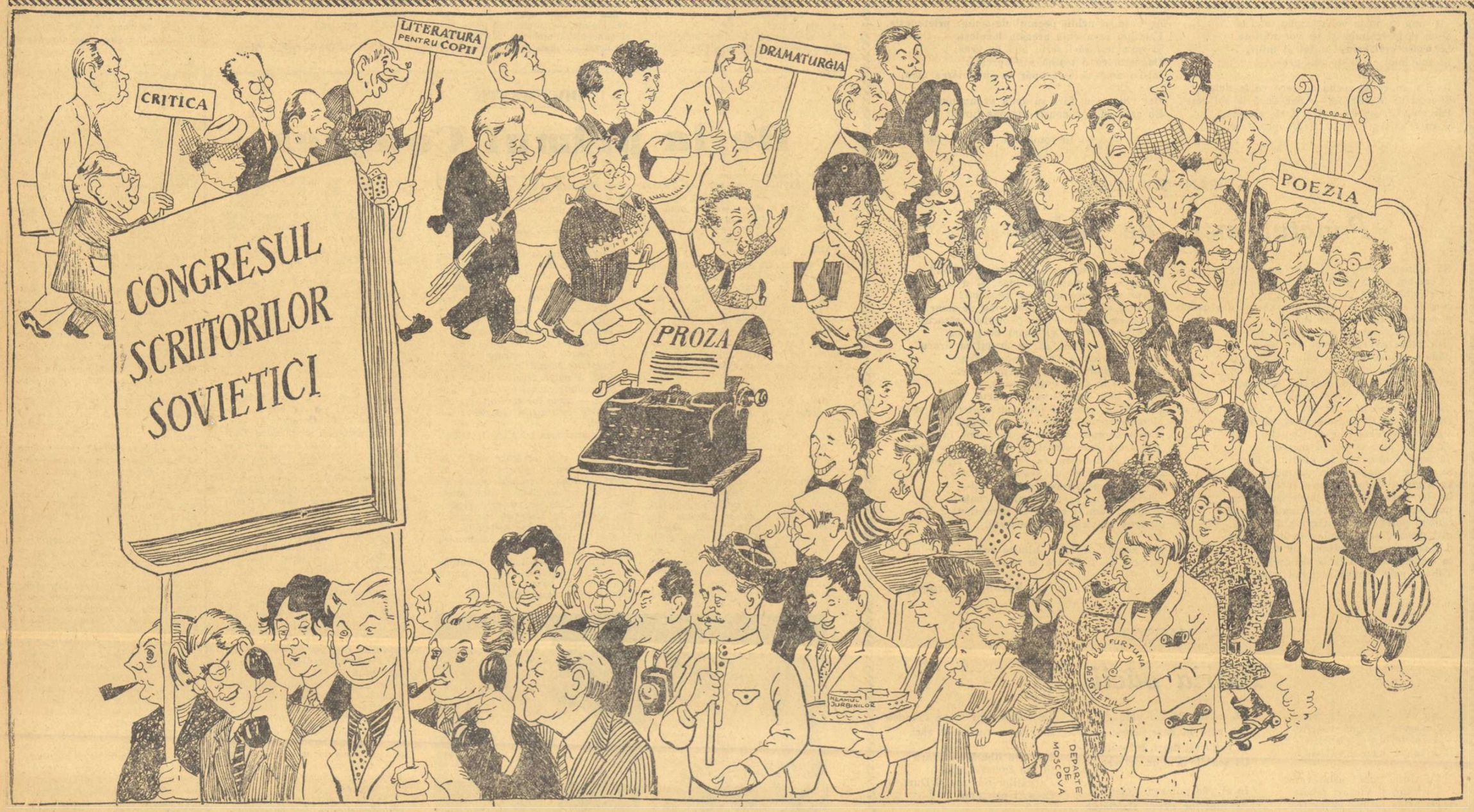

Vă dă cititorule, acest desen înfăţişează marea coloană în mers a inginerilor sufletului omenesc. Lăsîndu-şi mesele de scris, maşinile şi maşinile de scris, scriitorii se duc la Congres. Pictorii noştri i-au înfăţişat în mers. Faptul îşi are logica lui, fiindcă scriitorii, în viaţa lor creatoare, merg mereu înainte.

In fruntea coloanei merg prozatorii. La urmă vin, păşind agale, şi criticii. De bună seamă că această ordine are o semnificaţie. Şi de ce să n-o spunem: adesea critica noastră se tîrîie în coada evenimentelor literare!

Nu vom menţiona numele tuturor scriitorilor. Cititorul va găsi între ei cu uşurinţă pe scriitorii săi preferaţi. Fedin şi Fadeev duc placarda, Surkov şi Simonov dau din mers, prin telefon, unele dispoziţii administrative-economice-redacţionale-creatoare. Contemporanul nostru Polevoi zîmbeşte fermecător. Kocetov pluteşte pe vaporul lui. Ajaev merge călare. Barometrul lui Ehrenburg arată după „Furtună", „Dezgheţ", fapt care a provocat furtună în rîndurile unor critici. Aici sînt şi reprezentanţii literaturilor noastre frăţeşti: Samed Vurgun, Iacub Kolas, Ostap Vişnea, Arkadie Kuleşov, Anastas Venţlov, Rasul Gamzatov, Maxim Rîlski, Mikola Bajan, Stepan Oleinik şi mulţi alţii.

După ei, fără pauze ritmice şi fără intervale artistice, vin poeţii. Marşak şi Isakovski poartă emblema atelierului poetic: lira, pe care stă o privighetoare şi cîntă. Pasărea cîntă cu toată puterea. Din păcate, nu toţi poeţii îi urmează exemplul, mai ales în zile de lucru. După ei, vin dramaturgii, veseli ca nişte copii, vin scriitorii de literatură pentru copii.

Mulţi scriitori buni şi diferiţi nu sînt înfăţişaţi aici. E drept, nu din vina lor: în pagină nu mai era loc. Dar, fii liniştit, cititorule, ei nu vor rămîne fără loc în literatura sovietică. Aşa merge marea coloană... Drum bun, tovarăşi!

Desen de BORIS EFIMOV şi I. IGHIN
(După „KROKODIL")

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.50.17. Administraţia 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 1.50 lei; 6 luni 3 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

Principiile esteticii marxist-leniniste

(Urmare din numărul trecut)

P. TROFIMOV
I. BOREV
V. VANSLOV
V. SKATERŞCIKOV

Partinitatea artistului se relevă în modul său cel mai viu în metodele de selecţionare şi generalizare a fenomenelor vieţii, adică în tipizarea artistică.

Tipizarea este un procedeu specific artei de a înfăţişa în imagini artistice realitatea. Oglindind ca şi ştiinţa esenţialul fenomenelor vieţii, arta face aceasta altfel decît ştiinţa. De regulă ştiinţa se depărtează de particular, de individual şi ia în consideraţie generalul, care stă la baza dezvoltării fenomenelor studiate, exprimînd această generalizare sub forma unui principiu abstract, teoretic, sau a unei formule. Spre deosebire de ştiinţă, arta generalizează aspectele esenţiale ale fenomenelor vieţii sub forma unui caracter individualizat sau a unui eveniment concret.

Fiind în mod obligatoriu concretă şi percepută prin simţuri, imaginea artistică realistă nu este totuşi numai rezultatul observării directe a unui fapt din realitate: în ea se dezvăluie esenţa fenomenului respectiv, ea este rezultatul unei generalizări. Artistul alege şi tratează într-un mod precis anumite fenomene concrete ale vieţii, dezvăluind aspectele profunde şi esenţiale ale realităţii, tendinţele dezvoltării ei. Tipicul imaginii artistice constă în aceea că într-un caracter viu, individual, exclusiv original, într-un eveniment sau fenomen sînt concentrate trăsăturile esenţiale ale unuia sau altuia dintre forţele sociale.

Tipizarea artistică este o lege obiectivă a artei. Potrivit acestei legi, o adevărată operă de artă se poate crea numai atunci cînd artistul va şti să dezvăluie generalul în individual, numai dacă nu se va limita la descrierea naturalistă a fenomenului, ci va crea o generalizare artistică — un tip. Tipicul în artă se dezvăluie în individual şi prin individual. Din păcate, unele din operele noastre artistice suferă pentru că înfăţişează caractere lipsite de trăsături vii, precise, proeminente, individuale, iar eroii lor apar ca întruchipări abstracte ale ideilor. Prin această caracteristică se disting îndeosebi unele lucrări cu teme „din producţie", în care figurile muncitorilor şi colhoznicilor fruntaşi sînt sărăcite şi în care lumea sentimentelor şi a preocupărilor lor este în mod artificial micşorată.

În adevărata artă, ideile sînt exprimate prin imagini artistice vii, prin înfăţişarea tablourilor din realitate, a caracterelor omeneşti şi a împrejurărilor vieţii oamenilor, a faptelor lor, a gîndurilor şi suferinţelor lor. Friedrich Engels a subliniat că meritul operelor cu adevărat artistice constă în faptul că tendinţa decurge de la sine, din situaţie şi din acţiune, fără ca aceasta să fie în mod special accentuată. În procesul de percepere a operei de artă, oamenii îşi formulează singuri concluziile sugerate de artist prin zugrăvirea unui tablou din viaţa reală. În acelaşi timp, opera de artă îi face pe oameni să înţeleagă nu numai raţional punctul de vedere asupra vieţii cuprins în această lucrare, dar să şi simtă cu pasiune fenomenele înfăţişate, să aibă o atitudine afectivă faţă de unele sau altele din forţele sociale, să simpatizeze pe unele şi să urască pe altele. Arta acţionează asupra sentimentelor, asupra gîndirii şi voinţei spectatorului, ascultătorului sau cititorului, ea educă masele din punct de vedere politic, moral şi estetic. În arta realistă, tipizarea fenomenelor realităţii este de neînchipuit fără o atitudine partinică precisă, interesată, a artistului în selecţionarea obiectelor reprezentării, precum şi în trasarea ţelului şi caracterului acestei reprezentări. Tipizarea nu se poate concepe fără ca artistul să apere anumite idei şi să combată altele.

Artistul trebuie să aibă o atitudine clară şi precisă faţă de eroul său. Puterea de înriurire a operei scade atunci cînd cititorul nu simte o asemenea atitudine din partea autorului. Aşa s-a întîmplat cu opera „Anotimpuri" de talentata scriitoare Vera Panova. Căutînd să înfăţişeze caracterele unor oameni vii, printr-o împletire complexă a trăsăturilor pozitive şi negative, autoarea n-a condamnat cu mînie în această operă pe purtătorii răului, ci parcă îi împacă pe cititor cu aceştia, găsindu-le şi lor unele merite. În cazul de faţă, eroarea artistică a scriitoarei decurge din încălcarea principiilor tipizării, care presupun, nu reproducerea pasivă de către artist a aspectelor variate şi contradictorii ale fenomenelor realităţii, ci aprecierea lor partinică, sublinierea anumitor aspecte, potrivit cu concepţia ideologică a artistului.

Realismul, dezvăluind adevărata esenţă a realităţii prin imagini ascuţite şi vii, se deosebeşte radical de naturalism, care se limitează la reprezentarea superficială a unor fenomene izolate ale vieţii, ignorînd legăturile lor interioare şi denaturîndu-le astfel sensul. Într-o scrisoare către V. Grossman, din 1923, A. M. Gorki arăta: „Nu pot spune că naturalismul, ca metodă de înfăţişare a realităţii, este o metodă „contrarevoluţionară", dar socotesc cu certitudine că această metodă nu este justă, nu e aplicabilă realităţii noastre, pe care ea o denaturează. Autorul spune: „Am scris adevărul". El ar trebui să-şi pună două întrebări: Prima: care adevăr? Şi a doua: pentru cine? " Adevărul artistic nu este o simplă reproducere fotografică în artă a faptelor realităţii. El este rezultatul unei astfel de oglindiri a vieţii, prin care, într-o formă concretă şi emoţională, se dezvăluie ceea ce este caracteristic, tipic, esenţa unei anumite forţe sociale.

Problema cea mai de seamă a artei sovietice constă în tipizarea unor fenomene noi, progresiste, care încep să se afirme în viaţă, constă în exprimarea artistică a idealului social. Marxismul ne învaţă că nu se poate crea un ideal ale cărui elemente nu există în realitate, dar că se poate şi trebuie ca, observînd elementele viitorului, care se întrevăd în realitatea prezentă, să se creeze un ideal spre care năzuieşte practic clasa respectivă. Artistul care stă pe poziţiile realismului socialist zugrăveşte realitatea în dezvoltarea ei revoluţionară, în avîntul ei spre viitor, iar aceasta înseamnă că el trebuie să înfăţişeze caractere şi situaţii care se nasc şi, deşi n-au încă o largă răspîndire, sînt profund tipice pentru noua perioadă. Creînd caractere tipice ale căror trăsături se observă în viaţă, artistul realist o anticipează parcă şi, folosind forţa uriaşă a exemplului, contribuie la educarea societăţii în spiritul idealului progresist şi socialist.

Personajele Nilovna şi Pavel din romanul „Mama" de Gorki, figurile „îndepărtatului viitor comunist" din poemele lui Maiakovski „Bine!" şi „În gura mare", în piesa satirică „Baia" au devenit îndemnul: „înainte, spre ziua de mîine" şi în acelaşi timp au exprimat apariţia unor fenomene tipice din realitate, purtătoare a ceea ce este înaintat, progresist în viaţă.

Caracterul tipic pozitiv, înfăţişat de către artistul sovietic, întruchipează cu plenitudine cele mai bune calităţi ale omului sovietic. Aceste calităţi sînt proprii în ţara noastră nu numai unor oameni aleşi, ci multor milioane de oameni. Dar ele sînt exprimate într-un mod concentrat, în cei mai buni dintre cei buni şi imaginile lor, înfăţişate în artă, sînt chemate să joace un rol educativ uriaş. Sînt cunoscute lumii întregi realizările literaturii, cinematografiei, teatrului, sculpturii şi picturii noastre în crearea figurii eroului pozitiv. Cu toate acestea, în operele artistice şi literare sînt încă foarte puţine caractere pozitive, de o mare forţă de generalizare. Cu toate că au realizat mult în ceea ce priveşte înfăţişarea vieţii noastre, scriitorii, pictorii, dramaturgii, în ultimii ani, n-au creat imagini expresive ale eroului pozitiv, care să fie egale prin lărgime şi forţă de generalizare cu personajele clasice ale artei sovietice. Literatura şi arta mai oglindesc încă destul de slab fenomenele pozitive ale vieţii noastre şi de multe ori eroii pozitivi nu mişcă inimile cititorilor şi spectatorilor.

În această privinţă, piesa lui Alexei Arbuzov, „Ani de pribegie", este extrem de semnificativă. Ea atrage atenţia spectatorului prin lirismul ei, prin tendinţa autorului de a înfăţişa veridic lumea sentimentelor şi a frămîntărilor eroilor săi. Dar personajul principal pozitiv al piesei, tînărul medic Mihail Lavruhin, este lipsit de farmecul cu care autorul l-a înzestrat pe Alexandr Vedernikov, un om cu multe păcate. Alexandr Vedernikov este egoist, individualist, cu atitudine superficială faţă de cei din jurul său, etc., dar, în acelaşi timp, este spiritual, sincer, deschis. În desfăşurarea acţiunii, Vedernikov, trecînd prin grele încercări, se eliberează de lipsurile sale, îşi recunoaşte greşelile. Dar, lucru ciudat, cu toate acestea figura lui pălеşte, se-ntunecă şi, în finalul piesei, în faţa spectatorului apare eroul care a scăpat de slăbiciuni, dar care a pierdut şi din trăsăturile vii.

În ajunul celui de al doilea Congres al scriitorilor, în paginile publicaţiilor noastre s-au desfăşurat discuţii cu privire la „eroul ideal". Unii din participanţii la această discuţie, înţelegînd just importanţa primordială a figurii eroului pozitiv, uitau că „idealitatea eroului", mai bine zis înriurirea activă, educativă, a eroului pozitiv, nu înseamnă deloc că el trebuie canonizat. În ciuda părerii unora dintre participanţii la discuţie, problema scopului şi a idealului educaţiei comuniste nu este deloc identică cu problema eroului pozitiv în artă. Nu putem fi de acord nici cu aparătorii unui alt punct de vedere, exagerat, din această discuţie cu privire la eroul ideal, — care cred că, în artă, crearea eroului pozitiv, lipsit cu desăvîrşire de defecte, este contraindicată. Experienţa artistică dezminte asemenea raţionamente unilaterale, mărginite, dogmatice.

Arta noastră slujeşte ţelurilor educaţiei comuniste, creînd cele mai diferite figuri de eroi pozitivi. Idealul nostru estetic exprimă „însuşirile obligatorii ale eroului ideal", dar eroul pozitiv nu trebuie să fie neapărat un conglomerat de trăsături ideale. Chiar şi un erou pozitiv, ca Pavel Korceaghin, cu toată minunata şi sănătoasa lui esenţă spirituală, avea slăbiciunile şi lipsurile lui pe care le învinge într-o luptă grea cu sine însuşi. Înfăţişarea caracterului pozitiv, în toată complexitatea şi chiar cu toate contradicţiile lui, dacă se face de pe poziţia partinităţii comuniste, este luminată de un înalt ideal estetic şi slujeşte întotdeauna cauzei educaţiei comuniste.

Arta sovietică îşi îndeplineşte sarcinile educative nu numai creînd personaje pozitive, ci şi personaje negative. Adevărul vieţii se află în lupta dintre vechi şi nou şi acest adevăr se poate oglindi în artă numai dezvăluind cele două aspecte ale contradicţiei. A omite din cîmpul vizual tipurile şi fenomenele negative, chiar dacă nu au un caracter de masă, a nu ne arunca asupra lor cu toată forţa de demascare artistică, înseamnă a păcătui împotriva adevărului, a diminua forţa educativă a artei sovietice, a îngădui acestor fenomene să se răspîndească. Ceea ce este negativ, ceea ce este depăşit în viaţa noastră, trebuie de asemenea să formeze obiectul tipizării artistice, pentru a lupta împotriva a tot ce împiedică mersul nostru spre comunism.

În lupta împotriva fenomenelor negative, în demascarea trăsăturilor tipice şi a esenţei sociale a ceea ce este depăşit, un rol deosebit de mare îl joacă satira. Tipizarea fenomenului negativ, exagerarea conştientă şi accentuarea aspectelor negative este o sarcină de mare răspundere. Într-o satiră, greşeala artistică se transformă în mod obiectiv, independent de intenţiile autorului, într-o greşeală politică. Iată de ce înţelegerea teoretică a condiţiilor în care personajul satiric capătă o adîncă veridicitate, o mare forţă ideologico-artistică, fără a-şi pierde din ascuţime, este cît se poate de însemnată.

În satiră trebuie să fie întotdeauna limpede în numele căror forţe şi cu ce scop se face critica. A continua măreţele tradiţii ale lui Gogol şi Scedrin înseamnă a confirma, prin mijloacele satirei, idealul pozitiv, luptînd împotriva fenomenelor negative din viaţă. Avem nevoie de Gogoli şi Scedrini sovietici. Aceasta înseamnă că, în arta sovietică, problema continuării tradiţiilor marilor satirici ruşi nu se poate despărţi de problema inovaţiei. Satiricul sovietic trebuie să arate că fenomenele dezvăluite de el contrazic însăşi esenţa şi spiritul regimului nostru. Spre deosebire de Gogol şi Scedrin, satiricul sovietic, demascînd fenomenele negative ale vieţii noastre, nu luptă împotriva unui rău dominant, aproape atotputernic, ci împotriva a ceea ce e condamnat la pieire de către întregul nostru regim, împotriva a tot ce este duşmănos. De aceea, operele satirice, în care demascarea şi smulgerea din rădăcini a răului din societatea noastră nu apar ca un fenomen logic, ci ca un fapt întîmplător, denaturează realitatea. Satiricul sovietic trebuie să înfăţişeze caracterul combativ al noului, a ceea ce este progresist şi să arate că tot ceea ce e depăşit în societatea noastră sovietică este condamnat pieirii.

Raţionamentele cu privire la relaţia cantitativă care trebuie să existe între personajele negative şi pozitive, cu privire la problema cîţi eroi negativi pot fi „admişi" în operele de artă sînt deşarte şi fără obiect. Problema nu constă deloc în numărul personajelor negative faţă de cele pozitive, ci în idealurile pe care le exprimă autorul, cu ce ochi îl obligă el pe spectator sau pe cititor să privească fenomenele înfăţişate. Operele artei sovietice trebuie să inspire siguranţă în forţa şi inevitabilitatea victoriei noului, a ceea ce este progresist, căci aceasta înseamnă a înfăţişa în mod veridic viaţa.

În artă, funcţia cunoaşterii nu se poate despărţi de cea ideologico-estetică. Selecţionînd şi generalizînd fenomenele vieţii de pe poziţiile ideologice înaintate, artistul lărgeşte orizontul cititorilor săi, al auditorilor şi al spectatorilor, îi educă ideologic şi estetic. De aceea, principiile tipizării sînt în acelaşi timp şi principiile educării maselor în spiritul unor anumite idei politice şi gusturi estetice.

În poemul lui Maiakovski „Bine!", în „Ruptura" lui B. Lavreniev, în „Liubov Iarovaia" de K. Treniev, în „Trenul blindat nr. 14-69" de V. Ivanov, în „Înfrîngere" de A. Fadeev, în „Torentul de fier" de A Serafimovici, în „Ceapaev" de D. Furmanov şi în multe alte opere ale scriitorilor sovietici, figura omului nou, făuritor şi erou al revoluţiei, ostaş al războiului civil, apărător al victoriilor din Octombrie, şi-a găsit o vie oglindire. Pe aceste opere s-a bazat educaţia unei întregi generaţii de constructori ai socialismului. Pe şantierele din anii planurilor cincinale, în îndepărtatele păduri din taiga, la Magnitka, la Dnieproghes, la Komsomolsk de pe Amur, comsomoliştii duceau cu ei cărţile artiştilor sovietici, care povesteau adevărul zilelor noastre, vorbeau despre eroii epocii noastre. Cînd a început Marele Război pentru Apărarea Patriei, împreună cu poporul a pornit la luptă şi arta noastră, crescută sub îngrijirea partidului comunist. Arta sovietică a participat activ la marea bătălie pentru libertatea şi independenţa ţării noastre; în inimile aparătorilor patriei trăiau figurile vii ale artei noastre, care îi îndemnau la luptă.

Şi fiindcă partidul nostru şi statul sovietic au educat poporul sovietic în spiritul curajului şi al încrederii în forţele sale, în spiritul patriotismului sovietic şi al devotamentului faţă de marea cauză a comunismului, poporul nostru a învins cele mai mari greutăţi în construirea socialismului şi a biruit în războiul împotriva fascismului. Prin munca educativă a partidului, care a folosit toate mijloacele educării comuniste, între care şi arta sovietică, au fost pregătite, din punct de vedere spiritual, nemuritoarele acte de eroism ale Zoiei Kosmodemianskaia, ale Lidiei Cialkina, ale celor din Krasnodon, ale apărătorilor Leningradului şi Stalingradului. Oamenii, care au săvîrşit aceste fapte vitejeşti, au devenit eroii din „Tînăra gardă" de Al. Fadeev, „Oamenii ruşi" de K. Simonov, „Vasili Ţiorkin" de A. Tvardovski, „Povestea unui om adevărat" de B. Polevoi, din poemele lui A. Surkov şi din alte opere.

În perioada de după război, arta sovietică înfăţişează în mod veridic faptele eroice ale poporului sovietic, constructor al comunismului, lupta dintre nou şi vechi în societatea noastră, victoria noului. Arta sovietică merge neîncetat înainte ca un sprijinitor activ al partidului în opera de educare a clasei muncitoare. Forţa de transformare socială pe care o are arta sovietică slujeşte cauzei luptei pentru pace şi prietenie dintre popoare, pentru consolidarea internaţionalismului proletar, pentru comunism.

★

Opera de artă îşi atinge obiectivele sociale numai atunci cînd este cu adevărat artistică. Înaltul nivel artistic al operei de artă constă în capacitatea ei de a înriuri pe oameni, de a-i convinge de adevărul vieţii, de a-i însufleţi prin idei măreţe, ce îndeamnă spre viitor. Acest obiectiv nu se poate atinge, dacă artistul nu face altceva decît să ilustreze în imagini o idee generală. Opera lui are o mare valoare artistică numai atunci cînd ideea decurge din înfăţişarea veridică a vieţii, numai atunci cînd ea se naşte vie şi emoţionantă, chiar în concepţia autorului, şi cînd este exprimată printr-o imagine sensibilă, concretă. Numai actualitatea temei sau numai o concepţie valabilă nu este de ajuns pentru o puternică şi convingătoare înriurire ideologico-estetică asupra maselor. Estetica marxist-leninistă nu se împacă cu raţionalismul sec, cu caracterul ilustrativ; ea cere ca imaginile artistice să fie pline de viaţă, convingătoare şi emoţionante.

Ilustrative şi, în consecinţă, schematice, sînt de pildă personajele unei serii de filme istorico-biografice, apărute pe ecran în ultimii ani. În poezia noastră nu rareori ne ciocnim de raţionalismul sec, de cazuri cînd autorul, în loc de imagini poetice, oferă generalităţi rimate.

Asemenea lucrări micşorează însemnătatea activă şi transformatoare a artei noastre; ele nu lasă urme vizibile în conştiinţa cititorului.

Un înalt nivel artistic se atinge numai atunci cînd există măiestrie. Şi aici are un rol important corespondenţa dintre formă şi conţinut în opera de artă, fără de care nivelul artistic nu poate fi atins.

Estetica marxist-leninistă rezolvă problema măiestriei artistice în strînsă legătură cu problema conţinutului artei şi a atitudinii ei faţă de realitate; fără adevărul vieţii nu poate exista o adevărată operă de artă, nici în formă şi nici în conţinut. Nu este just să reducem măiestria artistică numai la domeniul formei. O asemenea concepţie formalistă, vulgarizatoare prin însăşi esenţa ei, se mai întîlneşte încă, din păcate, în critica noastră artistică şi în istoria artei. Ea este bazată pe ideea falsă, potrivit căreia artistul concepe conţinutul operei înainte şi independent de formă, iar măiestria constă numai în a exprima acest conţinut, în a-l întruchipa în materialul artei. În realitate însă, şi conţinutul şi forma operei se creează unitar, conţinutul avînd un rol conducător; măiestria artistului începe odată cu ştiinţa de a observa în viaţă ceea ce este nou, tipic, de a fi credincios adevărului vieţii. Dar artistului i se cere nu numai capacitatea de a vedea adevărul vieţii, dar şi de a-l întruchipa şi a-l dezvălui cu măiestrie în imagini artistice. Artistul care are scăderi din punct de vedere al tehnicii profesionale, care nu stăpîneşte mijloacele artei sale, nu poate fi un adevărat maestru.

În romanul lui I. Lebedinski, „Dogoarea focului", este tratată tema importantă a mişcării revoluţionare din Caucaz. Cu toate acestea, personajele sînt şterse, descrierile lungite, limba inexpresivă şi romanul, în ansamblul lui, nu produce o impresie vie, nu-l transmite cititorului patosul luptei revoluţionare.

E regretabil cînd este palidă forma acelei opere artistice în care au fost găsite trăsături noi, caracteristici vii ale realităţii noastre. O asemenea operă nu poate pasiona pe deplin pe cititor, pe spectator sau pe auditor, nu-i convinge de adevărul ideilor exprimate de autor. Multe tablouri, înfăţişînd munca lucrătorului şi a colhoznicului sovietic, au fost expuse la expoziţiile plastice. Între ele au fost opere care au rămas în mintea spectatorilor, ca „Piinea" de T. Iablonskaia. Dar operele şterse, nedesăvîrşite din punct de vedere artistic, incapabile să lase o impresie adîncă, sînt — şi pe bună dreptate — uitate, cu toate că artiştii care le-au creat au fost conduşi de multe ori de cele mai valabile concepţii. Compozitorii sovietici au creat în ultimii ani multe simfonii, care au fost executate la plenarele Uniunii Compozitorilor Sovietici şi cu prilejul altor concerte. Într-o serie de simfonii ca, de pildă, cele de Artamonov, Doluhanian, Golubiov şi alţii, au existat concepţii bune, realizări muzicale reuşite, melodii care răsunau cu prospeţime şi sinceritate. Cu toate acestea, adeseori compozitorul nu a avut destulă măiestrie pentru ca aceste imagini muzicale vii, care izvorau din impresii autentice, din viaţă, să fie exprimate într-o formă artistică desăvîrşită şi muzica să poată captiva şi emoţiona cu adevărat pe ascultători.

Arta realismului socialist nu se împacă cu şabloanele, cu standardizarea, cu imaginile artistice inexpresive şi cenuşii. Strălucirea şi frumuseţea noilor trăsături ale realităţii noastre cer o înaltă oglindire artistică.

Unitatea dintre forma artistică şi conţinutul de idei constituie una din legile obiective importante ale creaţiei realiste. Fără respectarea acestei legi nu se poate atinge un înalt nivel ideologic şi artistic în opera de artă. Creaţia lui D. Şostakovici este semnificativă în această privinţă. În oratoriul „Cîntarea pădurilor", în muzica pentru filmele „Tînăra gardă", „Miciurin" „Căderea Berlinului", compozitorul s-a depărtat de imaginile subiectiviste, caracteristice creaţiei lui din perioada anterioară, şi a ştiut să întruchipeze viu ideile şi sentimentele poporului sovietic. De aceea, şi forma imaginilor lui muzicale a devenit incomparabil mai frumoasă. Au dispărut trăsăturile haotice şi cacofonia, formele căutate şi alambicate, care făceau ca muzica să nu fie înţeleasă de mase; au apărut melodii care rămîn cu uşurinţă în minte, apropiate de izvoarele cîntecelor populare. E firesc ca aceste compoziţii să se bucure de asentimentul poporului nostru.

Tot ce este desăvîrşit în artă e întotdeauna frumos şi în acelaşi timp simplu, accesibil înţelegerii milioanelor de oameni. „Simplitatea este frumuseţea adevărului" — spunea V. G. Belinski. Adevărata frumuseţe în artă se deosebeşte de searbăda frumuseţe exterioară, tocmai prin aceea că ea slujeşte dezvăluirii autenticului, oglindirii adevărului vieţii. Atracţia faţă de frumuseţea exterioară a devenit în ultima vreme un neajuns destul de răspîndit în arhitectura noastră. O faţadă fastuoasă la un plan arhitectural incomod şi necorespunzător scopului, bogăţia podoabelor fără legătură cu bazele compoziţiei funcţionale şi de construcţie a clădirii, toate aceste neajunsuri ale unei serii de construcţii arhitectonice din ultimii ani izvorăsc din tendinţa spre o falsă frumuseţe, spre o împodobire exterioară.

Măiestria artistică constă în capacitatea de a exprima adevărul vieţii, adîncul conţinut de idei, într-o minunată formă artistică. Numai unitatea organică dintre nivelul ideologic şi nivelul artistic înalt poate deschide drumul către crearea unor adevărate opere de artă.

Arta prin înaltul ei nivel este accesibilă poporului şi prin aceasta îi cîştigă recunoştinţa şi dragostea. Caracterul popular al artei sovietice presupune respectarea adevărului vieţii la care se ajunge pe baza metodei realismului socialist, pe baza caracterului tipic al imaginilor artistice, pe baza ideologiei comuniste, pe baza simplităţii şi accesibilităţii şi printr-o desăvîrşită formă artistică. Numai totalitatea acestor calităţi poate asigura valoarea cu adevărat populară a operei de artă.

Adevărul vieţii, ideologia comunistă şi caracterul popular coexistă în arta sovietică într-o unitate organică. Arta progresistă slujeşte poporului şi, prin urmare, ea îşi poate îndeplini funcţia ei socială, numai atunci cînd conţinutul ei exprimă sentimentele şi gîndurile poporului, cînd forma ei corespunde unui înalt gust artistic.

Caracterul popular al artei nu se reduce la accesibilitate şi popularitate, cum se crede uneori. O asemenea interpretare a caracterului popular al artei duce la declararea gusturilor înapoiate ale unor pături din populaţie, drept criteriu pentru adevărata artă. Partidul comunist educă în popor înalte gusturi artistice Operele de artă sovietice trebuie să corespundă acestor gusturi. Arta sovietică nu are şi nu poate avea alte interese decît cele ale poporului, ale statului. Este recunoscută şi larg răspîndită numai acea artă de care poporul are nevoie, care-i oglindeşte interesele şi care are o deosebită importanţă pentru activitatea şi viaţa lui.

★

Estetica marxist-leninistă, exprimînd concepţiile artistice ale societăţii sovietice, formulează şi dezvăluie principiile şi legile cele mai importante ale artei realiste în general şi ale realismului socialist în special. Ea este chemată să exercite o înriurire activă asupra dezvoltării artei, să dea o largă bază ştiinţifică pentru critica artistică, să-i înarmeze pe artişti cu cunoaşterea legilor obiective ale artei.

Cu atît mai de neîngăduit sînt rămînerea în urmă a ştiinţei estetice, prezenţa în domeniul ei a unor elemente înrădăcinate de bucherism, de scolastică, ca şi înlocuirea analizei vii a procesului artistic, prin dogme. Merită să fie condamnată neatenţia manifestată de instituţiile ştiinţifice în domeniul artei şi de organizaţiile artistice faţă de problemele esteticii, faţă de prelucrarea, studierea şi popularizarea lor.

În ţara noastră, cele mai bune opere de artă se bucură de o răspîndire nemaiîntîlnită; ele sînt primite cu căldură de un public format din multe milioane de oameni. Masele largi populare sînt chemate să participe la cultura artistică. Arta îi învaţă pe oameni să trăiască, ea le trezeşte gînduri şi sentimente înalte, îi educă din punct de vedere politic, moral şi estetic. Cu atît mai importante sînt atunci problemele esteticii marxist-leniniste, ştiinţă chemată să contribuie la înflorirea artei comuniste.

(Din „Komunist" nr. 16)

Discuţiile din preajma Congresului scriitorilor sovietici

Răsfoiam zilele trecute unul dintre ultimele numere ale publicaţiei sovietice „Literaturnaia gazeta". Mi-am aruncat întîi ochii asupra unei feţe care era împodobită cu un supra titlu cît pagina: „Tribuna dinaintea Congresului". Şi mi-au oprit îndeosebi atenţia cîteva note, care cuprindeau cuvintele simple, pasionate, ale unor cititori profund interesaţi de literatură.

...Un brigadier care munceşte pe şantierul unei hidrocentrale din pădurile întinse ale Regiunii subcarpatice... Directorul unei şcoli aşezate dincolo de munţii Urali, într-un sat de lîngă Novosibirsk.. Un student din capitala Lituaniei, Vilnius... Un laureat al premiului Stalin, de la miazănoapte, din legendarul port la Baltica, Leningrad... Un geolog din Kizliar, oraş de la miazăzi, apropiat de o altă întindere de apă, Marea Caspică... Un profesor din Republica autonomă ciuvaşă...

Îndrăgostiţii de literatură au găsit în zilele din preajma Congresului scriitorilor o mulţime de posibilităţi de manifestare a punctului lor de vedere în acest domeniu. Gîndurile lor au fost tipărite în mai multe rînduri la rubricile „Cititorii despre literatură", fertilizînd solul discuţiilor profesionale ale scriitorilor. Ei au formulat aprecieri asupra maeştrilor scrisului, asupra cărţilor şi autorilor preferaţi, răspunzînd la anchetele întreprinse de biblioteci. Cititorii au participat la seri literare, unde au avut prilejul să asculte şi să comenteze cuvîntul rostit de „inginerii sufletelor omeneşti". În cadrul discuţiilor publice — ca, de pildă, aceea de la Casa scriitorului din Leningrad, unde s-a dezbătut însemnătatea eroului pozitiv în literatură, — ei s-au pronunţat în problemele principale care frămîntă obştea scriitoricească.

În toate aceste împrejurări, oamenii sovietici n-au adoptat poziţia unor amatori dezinteresaţi, care discută de dragul discuţiei. Demonstrîndu-şi priceperea dobîndită în contactul frecvent cu literatura, ei au adoptat poziţii principiale, care mărturisesc ataşamentul lor faţă de arta cuvîntului şi interesul deosebit în raport cu această puternică armă de educare a maselor.

În această lumină, este foarte judicioasă observaţia făcută de Jenny Wilner, în săptămînalul austriac „Tagebuch": „În Uniunea Sovietică poporul întreg e preocupat îndeaproape de viitorul literaturii, poporul întreg are posibilitatea să participe la discutarea acestor probleme".

În aceeaşi lumină, apare şi mai evident ridicolul campaniei răuvoitoare intensificate tocmai în această vreme de fantomaticul „Comitet american pentru eliberarea (?!) de bolşevism", care în buletinele şi publicaţiile de la München ale aşa-numitului „Institut de istorie şi cultură a U.R.S.S." deplînge iezuit... soarta literaturii sovietice şi izolarea ei.

Afirmaţiile acestea aberante, ticluite cu o migală demnă de un fel mai bun de către stipendiaţii monopolurilor războinice prăpăşite de o parte şi de cealaltă a Oceanului, se lovesc de zidul puternic al realităţii. Înflorirea prodigioasă a literaturii realismului socialist, dragostea de care se bucură ea în rîndurile marelui popor sovietic, sînt în aceste zile mai evidente ca oricînd.

Alături de cititori au luat cuvîntul la dezbateri şi aceia cărora le este rezervat rolul principal în procesul de desăvîrşire a operei literare. Scriitori de frunte — Tihonov, Simonov, Polevoi, Pogodin, Şcipaciov, Marşak ş.a. — critici — Tarasenkov, Riurikov etc. — au participat activ şi autorizat la discuţiile rodnice din ajunul Congresului.

Ei au analizat o serie de aspecte organizatorice (activitatea secţiilor, comisiilor, conducerii Uniunii scriitorilor) de natură să înlesnească munca scriitoricească, oprindu-se însă, îndeosebi, asupra problemelor esenţiale ale creaţiei.

Scriitorii şi criticii s-au apropiat cu dragoste în discuţii de chestiunile generale cele mai arzătoare ale literaturii: ei au subliniat problema spiritului de partid al literaturii, valoarea educativă a zugrăvirii omului înaintat al epocii noastre, însemnătatea conflictului care trebuie să stea în centrul operei, necesitatea reprezentării multilaterale a realităţii contemporane.

Dezbaterile nu s-au mărginit numai la formulări generale, ci au intrat în analiza concretă a unor opere, cu ajutorul cărora au putut fi ilustrate tezele fundamentale ale realismului socialist. Aşa, au fost cît se poate de instructive discuţiile în jurul povestirii „Dezgheţul" de Ilya Ehrenburg, în jurul romanului scris de Leonid Leonov „Pădurea ruseacă" — una dintre cele mai interesante lucrări apărute în ultimii ani — sau în jurul piesei „Ani de pribegie" de Alexei Arbuzov.

În acelaşi timp, participanţii la discuţie, referindu-se la calea străbătută de literatura sovietică de la Revoluţie pînă astăzi, au tras concluzii pline de învăţăminte pentru dezvoltarea ulterioară a literaturii în ansamblul ei.

S-au dezbătut în acest cadru probleme legate de diverse genuri şi specii literare. Aşa, s-a vorbit despre romanul istoric, distingîndu-se particularităţile de creaţie ale lui Alexei Tolstoi — în al său nemuritor „Petru I" —, Zlobin („Stepan Razin"), Ribak („Rada din Periaslav") ş. a. S-au analizat trăsăturile caracteristice ale dramei eroice populare, oprindu-se atenţia cititorilor asupra „Uraganului" de Bill Beloţerkovski, „Trenului blindat" de Vsevolod Ivanov, piesei „Liubov Iarovaia" de Treniov, „Ruptura" de Boris Lavreniev, „Tragedia optimistă" de Vsevolod Vişnevski. „Komsomolskaia Pravda" s-a ocupat de literatura pentru copii, scriitorul Lev Kassil de cea pentru tineret. A. Bezimenski a deschis discuţia în jurul comediei pamflet, studiind noutatea acestui gen în lumina „Insulei păcii" de Evghenie Petrov, „Leului din piaţă" de Ilya Ehrenburg şi a altor lucrări scrise în acelaşi stil. Nu s-au uitat nici problemele scenariului de film, nici acelea ale literaturii ştiinţifico-fantastice (revista „Oktiabri"), nici particularităţile specifice ale satirei, nici trăsăturile distincte ale reportajului literar (Marieta Şaghinian în „Pravda"). „Izvestia", „Literaturnaia gazeta", alte ziare şi reviste s-au ocupat îndeaproape de critica literară, menţionînd rolul de primă însemnătate pe care ea trebuie să-l ocupe în procesul de creaţie, menirea ei de a ajuta dezvoltarea literaturii şi orientarea justă a cititorului. N-a fost considerată cenuşereasă a literaturii nici problema traducerilor (Maxim Rilski în „Drujba narodov"), subliniindu-se necesitatea păstrării tonalităţii specifice a operei literare în momentul tălmăcirii într-o limbă străină.

În analizarea diverselor lucrări ale scriitorilor sovietici, s-a pus un accent deosebit pe problemele măiestriei artistice. Urmînd îndemnul lui Maxim Gorki din urmă cu ani — „Trebuie să luptăm cu străşnicie împotriva tuturor încercărilor de scădere a calităţii literaturii; chem în această luptă pe toţi cei care înţeleg adevărata ei însemnătate de armă puternică a culturii socialiste" — discuţiile au fost pătrunse de spiritul unei mari exigenţe în raport cu calitatea operei literare, cu mijloacele de expresie folosite în realizarea ei. Au continuat dezbaterile în legătură cu limba literară şi rolul ei primordial în desăvîrşirea romanului, poeziei, dramei. S-au analizat cu minuţiozitate particularităţile de arhitectonică, de compoziţie, ale diverselor lucrări.

Amintindu-şi spusele atît de judicioase, limpezi, ale lui Lenin, care arăta că în materie de creaţie artistică este „necesară asigurarea unui spaţiu cît mai larg iniţiativei personale, înclinărilor individuale mai mult spaţiu pentru gîndire şi imaginaţie, formă şi conţinut", scriitorii, criticii şi cititorii au cercetat cu cea mai mare atenţie modul de expresie specific al fiecărui „inginer al sufletelor omeneşti", raportat la ideile fundamentale ale operei.

În această lumină, s-au subliniat valorile noi descoperite în forma lucrării literare, direct legate de conţinutul ei revoluţionar. Aşa, s-a vorbit despre hiperbola satirică a versului şi dramei maiacovskiene, despre construcţia originală a piesei lui Gorki — „Egor Bulicov şi alţii", despre structura romanului „Pădurea rusească" de Leonov, despre limbajul folosit de Şolohov ş.a. Foarte interesante în această direcţie au fost studiile lui Knipovici despre Fadeev, Brainina despre Gladkov, Smirnova despre Fedin, Galanov despre Marşak.

E demn de remarcat un fapt, care caracterizează lupta continuă a scriitorilor sovietici pentru lărgirea frontului literar. În „Literaturnaia gazeta" au figurat în această perioadă două rubrici paralele: „Prima carte" şi „Din experienţa literaturii sovietice". Dacă în cea dintîi rubrică erau cercetate cu dragoste operele debutanţilor, în cea de a doua se analiza meşteşugul acumulat cu trudă de maeştrii scrisului sovietic. În chipul acesta, şi nu numai astfel, se creează un circuit permanent, care alimentează cu experienţă pe începători, aducînd adieri de vînt proaspăt şi tineresc în preocupările scriitorilor mai vîrstnici.

Acest fapt, între altele, este semnificativ în ceea ce priveşte raporturile tovărăşeşti dintre scriitori şi realizarea unui climat prielnic creaţiei, care condiţionează în mare măsură maturizarea tinerilor şi tinereţea veşnică a celor mai bătrîni.

Pe aceeaşi linie a raporturilor tovărăşeşti principiale, discuţiile au fost vii, neamnistiind slăbiciunile unora, neignorînd lucrurile valoroase apărute în opera altora. Nimeni nu s-a oprit în faţa gloriilor consacrate, încercînd să le şteargă cu buretele greşelile actuale, fiindcă realizaseră altădată lucrări foarte însemnate. Caracteristică în acest sens este discuţia asupra „Dezgheţului" de Ehrenburg: scriitorii şi cititorii i-au atras atenţia, tovărăşeşte, autorului „Furtunii" asupra scăderilor din ultima sa povestire.

*În focul

LITERATURA SOVIETICĂ, MĂRETUL NOSTRU EXEMPLU

Mărturisiri vechi și nouă

Intr-o carte de declarații colective ale scriitorilor romîni dintre cele două războaie tipărită cam pe la 1930 și intitulată — dacă nu mă înșel — „Mărturiile unei generații", am ținut să subliniez că toată formația mea literară a fost decisiv și salvator influențată, la un moment critic, de marele geniu creator al lui Lev Tolstoi.

Nu de tolstoism, fiindcă gînditorul și doctrinarul Tolstoi a fost mereu depășit de creatorul, de demascatorul și de protestatarul Tolstoi. Ci de neîntrecuta sa artă de a făuri oameni vii, concurînd într-adevăr starea civilă. Și de omenia, de luciditatea, de curajul cu care a știut să întrezărească prăpastiile dintre clasele sociale, să identifice parazitismul și odioasa poziție a propriei sale clase, de neînduplecare cu care o condamna tot mai răspicat fără drept de apel, întreaga sa operă de creație, începînd cu primele povestiri: Dimineața unui moșier, Lucerna, Poliuska sau După bal, trecînd de la Război și pace și de la Ana Karenina, la Învierea. Căci ce este oare întreaga sa operă creatoare, decît un vast și teribil rechizitoriu? Și cum s-ar fi putut să nu ne zguduie și pe noi, tinerii lectori romîni, viitori scriitori dintr-o țară unde multe condiții istorico-economico-sociale se înrudeau; și unde o anumită literatură de proveniență franceză în special, dar gestate sub semnul altor etape de evoluție și altui specific național, ne adormea, ne cloroformiza conștiința socială încă de pe băncile școlii?

Mărturiseam atunci, în preajma anului 1930, că fără să fi citit în adolescență Război și pace, evident că n-aș fi conceput romanul „Intunecare". Evident că aș fi trecut pe lîngă evenimentele primului război mondial, fără să le percep ca om și ca scriitor sensul social și istoric, fără să mă străduiesc măcar în consecință a le descifra tîlcul. Și este locul a aminti că în termeni asemănători se rostise și marele nostru Mihail Sadoveanu cu două decenii mai înainte, la moartea lui Lev Tolstoi, într-o scurtă, dar pregnantă însemnare necrologică tipărită în „Viața românească" din 1910, evocînd zguduitoarea impresie provocată de același roman Război și pace, la prima lectură, în contrast cu lecturile și admirațiile noastre curente:

„Multă vreme n-am putut să-mi deslușesc impresia ciudată pe care mi-o făcea această operă. Nu găseam în ea senzațiile rare de stil ale marilor scriitori francezi; nu eram ispitit să învăț pe de rost ca pe-o melodie armonioasă, un capitol, precum am făcut cu capitolul al V-lea din Doamna Bovary a lui Flaubert: Elle avait lu Paul et Virginie... Cuvinte săpate parcă într-o placă de marmoră pe vecie, cuvinte care aveau un farmec propriu al lor, cuvinte care traduceau într-un chip așa de artistic stări de suflet ori întîmplări. In cartea scriitorului rus parcă nu erau cuvinte; mi s-a părut că primesc întotdeauna impresiile direct de la natură... Am intrat cîndva în paginile cărții acesteia ca într-o țară. Am văzut peisaje noi, am auzit vorbind, am privit mișcîndu-se, lucrînd, oameni după oameni, am auzit glas de durere, țipăt de plăcere, zbuciumul războiului, am simțit liniștea păcii și a veșniciei...".

De la Lev Tolstoi și de la marii scriitori ai realismului critic rus, am primit așadar fiecare la timp vaccinul, inocularea, antidotul care să ne apere de virusul literaturii estetizante. Am învățat să auzim și să înregistrăm acele glasuri de durere ale poporului. Am învățat să întrezărim, să pătrundem și să încercăm a reda acele zbuciume care însemnau viața cea adevărată, adesea ascunsă și înăbușită de placajul meșteșugului scriitoricesc și retoricesc al acelei literaturi franceze înstrăinată pe încetul de viață și sterilizată de subtilități stilistice, de rafinamente formaliste. Pe noi, scriitorii romîni din generația mea, literatura clasică rusă ne-a salvat în majoritatea cazurilor de contaminarea morții. Ne-a readus mereu la contactul direct și tonic cu realitatea, cu viața, cu acele glasuri de durere ale poporului, care de îndată ne rușinau de vanitatea arabescurilor estetice, fără nici un conținut lăuntric, în profunzime, dincolo de frontispiciul cărții ori de sublima pagină recitată pe de rost.

×

Firește, al doilea Congres al Scriitorilor sovietici va da pilde și roade multiple și pentru țînăra noastră literatură a realismului socialist, care numără abia zece ani, cu o mult mai redusă experiență în timp și cu mult mai limitate posibilități în spațiu. Cum amintea revista La litterature sovietique, printre creatorii și conducătorii Uniunii Scriitorilor Sovietici, stau alături scriitori din puncte cardinale distanțate la mii de kilometri, cu temperamentele și operele cele mai diverse. Ajaev nici nu era născut, cînd Gladkov își publica prima sa operă. Cimentul, tipărit la 1925 și Departe de Moscova, tipărit în 1948, caracterizează astfel nu numai două momente ale literaturii sovietice, ci și două momente ale istoriei Uniunii Sovietice. Și pentru a măsura ascensiunea morală a omului sovietic în acest întreîimp, este destul să măsori distanța dintre Ciumalov al lui Gladkov și Batmanov al lui Ajaev.

Născut în 1915, Konstantin Simonov a fost răsplătit de șase ori cu premiul Stalin pentru operele sale literare și teatrale. Dar cu toată vîrsta-i încă atît de tînără, ce distanță între prima operă și ultima operă laureată! Prin evoluția și maturitatea artistică a creatorului numai? Nu! Indeosebi prin evoluția și... maturizarea realității din care s-a inspirat autorul și care reprezintă un pas mai departe către perfecția vieții și desăvîrșirea omului sovietic, spre desăvîrșirea omului pur și simplu.

Cînd Boris Polevoi a scris „Povestea unui om adevărat", s-a văzut oare nevoit să apeleze la resursele imaginației scriitoricești, sau să dramăluiască de zeci și de sute de ori acuta problemă a eroului pozitiv?

Dimpotrivă.

Eroul pozitiv, incomparabilul erou al povestirii sale, există în carne și oase. Obstacolul cel mare era altul. Strădania cea mare și arta cea mare i s-au cerut îndeosebi pentru a face realitatea veridică și credibilă, fiindcă realitatea eroului său pozitiv în carne și oase depășea atît imaginația scriitorului cît și credulitatea lectorului.

Pe acești oameni i-a făcut revoluția, partidul, regimul sovietic. I-a mai făcut însă și literatura sovietică.

Incît, dacă una din problemele cele mai dezbătute la Congresul scriitorilor sovietici va fi tocmai arta de a zugrăvi oamenii noi, oamenii pozitivi, oamenii viitorului, în afară de orice schematism convențional și de orice sabloane uzate și răsuflate; în schimb, întru cinstea scriitorilor și literaturii sovietice, nimeni nu va putea tăgădui că în mare parte acești oameni noi, vii, în carne și oase, acești oameni ai viitorului din realitatea cea de toate zilele, nu s-ar fi făurit așa cum sînt, fără permanenta și animatoarea contribuție a scriitorilor sovietici, a literaturii sovietice, a realismului socialist. Ale tale, dintru ale tale.

Cezar Petrescu

In aceste opere am găsit adevărul

Imi amintesc și azi cu aceeași emoție de ziua cînd mi-a căzut în mînă primul volum din opera marelui Gorki. De atunci au trecut ani. Patria mea a fost eliberată de către glorioasa Armată Sovietică și alți ani au pus tot mai mult pe masa mea de lucru operele altor scriitori deveniți la fel de dragi: Maiakovski, Surkov, Fadeev, Ehrenburg, Scipaciov, Alexei Tolstoi, Ostrovski.

Și dacă aș sta să mă întreb ce anume am învățat de la scriitorii sovietici, cred că numai despre adevăr ar fi vorba. Am învățat multe de la scriitorii sovietici. Am învățat, în primul rînd, să iubesc și să lupt pentru adevărul pe care mi l-au arătat, să simt și mai mult acest adevăr în realitatea zilelor noastre, în frumusețea vieții noi pe care o construim.

Literatura sovietică m-a învățat că, pentru a putea fi poet, trebuie în primul rînd să fii cetățean, participînd activ la întreaga luptă și muncă a poporului tău, bucurîndu-te de fiecare succes al muncii creatoare pe care milioane de oameni o desfășoară în fabrici și uzine, pe ogoare, în sălile de curs și în laboratoare, și luînd poziție hotărîtă împotriva oricărui neajuns, împotriva oricărei manifestări a vechiului, care și-a trăit traiul și este sortit pieirii inevitabile.

Legat de indeletnicirile mele, scriitorii sovietici m-au învățat că nu poate exista o poezie „pură", o poezie „în sine", desprinsă de realitate și de viață, urmînd așa-zisa linie „abstractă", „de mijloc", — că poezia, adevărata poezie, nu poate fi decît una militantă, de luptă pentru năzuințele cele mai arzătoare ale oamenilor și de demascare și ură împotriva dușmanilor oamenilor, împotriva dușmanilor păcii. Caracterul partinic al literaturii sovietice m-a făcut să înțeleg și să trăiesc mai profund și mai intens viața noastră nouă, să urăsc din toată ființa mea clicile celor însetați de bani și de sînge din S.U.A. și alte țări capitaliste.

Literatura sovietică mi-a deschis ochii asupra adevăratului drum pe care trebuie să pășească orice artist-cetățean, m-a învățat să privesc și să merg curajos înainte, și în centrul creației mele să pun lucrul cel mai frumos, cel mai de preț din cîte cunoaștem: OMUL!

Omul cu O mare cum l-a numit Gorki.

Scriitorii societății socialiste se deosebesc între ei ca personalitate literară. Are fiecare sensibilitatea, maniera, felul propriu de a privi și reflecta viața în ceea ce scrie. Iar pe toți îi înfrățește un ideal comun, îi unește o singură trăsătură, fiindcă toți descriu viața de pe poziția cea mai înaintată, de pe poziția realismului socialist.

In ce mă privește, eu văd în lucrările Congresului nu numai o lărgire a discuțiilor și dezbaterilor care au loc în presa literară sovietică, ci un nou pas înainte pentru cucerirea a noi și noi poziții în arta pusă în slujba adevărului vieții, spre al cărei izvor cristalin trebuie să vină și să soarbă puteri toți scriitorii patriei mele, toți scriitorii care luptă pentru pace, pentru fericirea omului, pentru adevăr.

Ion Bănuță

E și al nostru...

La jumătatea lunii decembrie, în palatul Kremlinului, se adună fruntașii unei literaturi care oglindește societatea celei dintîi țări socialiste din lume, țara care acoperă a șasea parte a globului. E un eveniment cultural de importanță internațională. Fiindcă scriitorii din toate țările democrației populare, începînd cu cei din Republica Populară Chineză, și apoi scriitorii progresiști din toate țările capitaliste, din coloniile sau semicoloniile țărilor capitaliste, se hrănesc din vasta experiență literară a scriitorilor sovietici, și se conduc din ce în ce mai mult de principiile care călăuzesc pe aceștia în creația lor. Problemele care se discută în presa sovietică și de bună seamă se vor discuta la Congresul Uniunii Scriitorilor Sovietici, sînt caracteristice pentru ceea ce este și ce trebuie să fie literatura unei țări care construiește comunismul. De aceea, sînt deosebit de instructive pentru fiecare din noi, scriitori ai unei țări care construiește socialismul. Sînt probleme care seamănă cu ce'e pe care și le-au pus scriitorii din toate vremurile, dar ele capătă o orientare nouă: astfel, problema relațiilor dintre conținut și formă, problema perfecției formei, pe care noi o numim pudic „măiestria formei artistice", problema conflictului dramatic, a criticii ca gen beletristic și multe altele. Acestea toate sînt colorate de faptul că scriitorii Țării Socialismului scriu pentru popor și despre popor: e vădit lucrul că forma și conținutul operelor literare, conflictele din viață alese de scriitor, ideile ce călăuzesc gîndirea critică, sînt legate de frămîntările, ideile și aspirațiile maselor populare.

Dar există un accent și mai puternic care dă o notă caracteristică, unică, creației și preocupărilor scriitorilor sovietici. Acest accent vine din ideea de bază că în artă tipicul e o problemă politică, că imensa influență pe care o are literatura și îndeobște arta, trebuie pusă în slujba transformării vieții, a educării cetățenilor, pentru ca să poată realiza mai curînd și mai ușor idealurile societății în care trăiesc. Această atitudine își are rădăcinile în concepția despre artă a clasicilor literaturii realiste ruse, a gînditorilor democrați revoluționari ruși din veacul al XIX-lea și în tezele hotărîtoare expuse de Lenin cu privire la artă și literatură. Aceste idei, aceste concepții, ni le-am însușit și noi, scriitorii din Republica Populară Română, și îmbogățirea lor în cursul dezbaterilor Congresului scriitorilor sovietici constituie o îmbogățire și aprofundare a propriilor noastre idei cu privire la arta noastră. De aceea, dacă îmi e îngăduit să mă exprim astfel, noi privim spre dezbaterile Congresului ca spre un eveniment cultural și al nostru, spre ceva ce ne este propriu și nespus de apropiat. De aceea, salutăm din toată inima Congresul scriitorilor sovietici, căruia îi dorim deplină și bogată izbîndă.

Petru Dumitriu

Prinos literaturii umanismului contemporan

Cel de-al doilea Congres al scriitorilor sovietici are loc într-un ceas însemnat al istoriei, la o răspîntie a ei.

Rolul scriitorilor acum, ca expresie a conștiinței și năzuințelor popoarelor, este mai important ca oricînd.

Salut în marea adunare a scriitorilor care are loc la Moscova detașamentul cel mai puternic, cel mai unit, cel mai înaintat, al scriitorilor cetățeni, luptători pentru pace și progres, din întreaga lume.

Vreau în aceste ceasuri, cînd la Moscova se discută problemele esențiale ale literaturii zilelor noastre, să aduc prinosul recunoștinței mele, marii literaturi a umanismului contemporan, a realismului socialist, care a deschis perspective nelimitate muncii scriitorului și care a înălțat rostul nostru în societate la o treaptă nebănuită înainte.

Exemplul scriitorilor sovietici m-a făcut să înțeleg cît de mult poate acționa un artist asupra conștiinței oamenilor, cît de greu e cuvîntul artei, cît de mare e răspunderea noastră.

Maeștrii literaturii sovietice îmi trezesc, prin exemplul lor, o rîvnă arzătoare pentru a afla întruchiparea cea mai adecvată celor mai actuale și mai nobile idei poetice, a acelor idei care găsesc răsunet în sufletul milioanelor de oameni.

Cît de puțin am realizat pînă acum din sarcinile impunătoare pe care ni le-am pus în față și cît de bine îmi dau seama de acest lucru!

Dar în ceea ce am dat bun prin scrisul meu pînă acum și în ceea ce mă lupt să dau de aici încolo, un rol deosebit îl joacă învățătura primită de la marii noștri confrați și prieteni din Uniunea Sovietică.

Aștept cu nerăbdare să cunosc documentele celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici.

Sînt convinsă că ele vor aduce o prețioasă contribuție la clarificarea și adîncirea celor mai importante, ca și a celor mai gingașe probleme ale creației literare.

Maria Banuș

Tot ce am realizat valabil...

Prin Alexandru Sahia care izbutise, trecînd peste opreliști, să ajungă pe pămîntul Uniunii Sovietice, scriitorii progresiști ai țării noastre au transmis, în luna august 1934, salutul lor scriitorilor sovietici reuniți în congres. Tot prin el, după revenirea în patrie și după apariția cărții sale, „U.R.S.S. azi", s-a putut lua mai pe larg cunoștință de atmosfera însuflețită care domnise cu prilejul acela și de problemele care fuseseră dezbătute pe parcursul unei durate de două săptămîni.

Participaseră la congres, în afară de personalități ilustre ale culturii, artei, științei sovietice, scriitori progresiști din țările capitaliste, ca Aragon și Jean Richard Bloch, și din acelea pe care fascismul le îngenunchiase — printre ei, Friedrich Wolf, Willy Bredel și Johannes Becher.

Prin mii și mii de scrisori, prin zeci și zeci de delegații venite de la depărtări de mii de kilometri, de pe marile șantiere, din colhozuri și sovhozuri, oamenii muncii, mîndri și fericiți de înfăptuirile celui dintîi din seria glorioaselor cincinale, au adresat scriitorilor cuvinte de căldurос, tovărășesc salut și, totodată, de îndemn ca, în creația lor, să depună eforturi sporite pentru a oglindi cît mai veridic, în forme cît mai desăvîrșite, realitățile patriei lor.

Dezbaterile și directivele acestui cel dintîi congres al scriitorilor Țării Socialismului biruitor au dat, în desfășurarea timpului, un nou și uriaș impuls celei mai înaintate literaturi din lume; opere noi, multe cu drept cuvînt considerate de pe-acum clasice, i-au îmbogățit patrimoniul — ele întărind încrederea și elanul în muncă și luptă al poporului sovietic, ele înfățișînd tot mai autentic, la un nivel de tot mai mare măiestrie artistică, viața nouă a patriei și trăsăturile omului nou, constructor neostenit și apărător neînfricat al ei în ceasuri de primejdie.

Noi, aci, trăiam pe vremea aceea în condițiile stării de asediu și ale cenzurii care înăbușeau și reprimau orice încercare de exprimare a gîndirii neîncorporată ideilor și țelurilor negre ale fascismului. Uzurpase puterea în Germania regimul hitlerist, înscăunat de aceleași cercuri imperialiste care, înarmînd astăzi militarismul german, pun din nou în cumpănă destinele omenirii și-ale civilizației. Drum deschiseseră hitlerismului și la noi partidele așa-zise istorice, bandele de afaceriști și Carol al II-lea, patronul deopotrivă al unora și-al altora, prin sprijinul dat pe față acțiunii teroriste a celorlalte bande, verzi și albastre, alcătuite din legionari și cuziști.

Atîta cît scriitorii romîni, legați prin toate fibrele de adevăratele interese și aspirații ale poporului, au putut să afle atunci în legătură cu lucrările Congresului scriitorilor sovietici, le-a fost de mare ajutor pentru a-și simți întărită încrederea și pentru a reține învățăminte pline de folos muncii lor.

Peste zece ani, cetățeni liberi ai patriei devenită în sfîrșit liberă, putem să ne împărtășim, nestînjeniți, din bogatul tezaur al literaturii sovietice.

Tot ce literatura noastră nouă a putut realiza valabil, în răstimp de-un deceniu, se datorează însușirii în munca de creație a metodei realismului socialist, felului în care am căutat și măsurii în care am izbutit să ne apropiem experiența scriitorilor sovietici

De învățat mai avem mult, firește, și vom învăța cu deosebire mult din lucrările celui de al doilea Congres al tovarășilor noștri, care s-a deschis ieri; Congres asupra căruia sînt îndreptate cu iubire, prețuire și interes privirile tuturor scriitorilor din țările lagărului de democrație populară și ale scriitorilor cu dragoste de popor din celelalte țări; Congres a cărui semnificație e cu atît mai mare cu cît el are loc în zilele cînd statele cu adevărat iubitoare de pace au dat, în asentimentul tuturor popoarelor dornice de conviețuire pașnică, provocatorilor la un nou război, avertismentul aspru că vor primi riposta zdrobitoare dacă nu vor înțelege să pună capăt încercărilor de-a arunca omenirea într-o nouă nenorocire.

Ion Pas

Apărînd libertatea

La Moscova, pe bulevardul Tver, se află o statuie, pe care am îndrăgit-o din prima clipă. M-am așezat nu odată pe una dintre băncile squarului, ca s-o privesc în tăcere.

Cu trupu-i drapat în manta, cu o mînă vîrîtă sub vestă și cu ceafalta la spate, strîngînd pălăria, Pușkin își înclină ușor capul cu cîrlionții de bronz spre copiii ce-a-leargă în juru-i.

Pe soclu cuvintele poetului sînt vii:

„Am deșteptat în inimi cu lira-mi bunătatea,
De aceea de popoare mult timp voi fi iubit.
In veacul meu cel crîncen slăvit-am libertatea
Și mila pentru cel lovit".

Am stat de multe ori privind statuia de bronz a lui Pușkin și am încercat de fiece dată sentimentul că mă aflu lîngă un om viu. Oameni din colțurile Uniunii Sovietice vin ca spre o prezență teafără și înconjură monumentul cu flori: flori simple de stepă și planturoase flori exotice, buchete umile și ghirlande luxuriante.

Cel ce a slăvit libertatea, cel care a ajutat milioanelor de oameni loviți, în lupta pentru sfărîmarea lanțurilor, primește ceea ce profetizase: iubirea oamenilor. Pușkin este în inima acestor oameni.

Vii sînt în inima oamenilor și urmașii lui Pușkin, scriitorii sovietici, care participă, la Moscova la cel de al doilea Congres unional. Și sînt vii tocmai prin ceea ce — mai presus de toate — se poate învăța de la ei: prin conștiința responsabilității lor față de libertatea lumii, prin conștiința necesității de a fi prin arta lor apărători activi ai libertății.

E ceea ce, pe lîngă multe altele, am învățat și noi, scriitorii din Republica Populară Română, de la scriitorii sovietici. E ceea ce scriitori ca Aragon, Amado, Neruda au învățat, la rîndu-le, din viața și opera scriitorilor sovietici.

E ceea ce, cu un cuvînt, este însuși rostul sacru al artei: acela de a face din inimi steaguri în lupta pentru apărarea vieții, luminii și libertății!

Către cei care știu nu doar să slăvească libertatea, ci s-o și apere, „cu sulițele rimelor puzderie" cum spunea Maiakovski; către scriitorii Uniunii Sovietice, — zboare dar salutul nostru plin de dragoste și de gratitudine!

Eugen Jebeleanu

Un bilanț grandios

Nu pot realiza în adevăratele ei proporții importanța mondială a mesajului poeziei sovietice decît meditînd la destinele liricii contemporane, așa cum se prefigurau ele în perioada de după primul război mondial.

După strălucirea pe care poezia o cunoscuse în secolul trecut, semnele unei decrepitudini, care păruse la un moment dat fatală, începuseră să se manifeste, luînd aspecte îngrijorătoare în primele decenii ale secolului nostru.

Decadentismul, care se declanșa vertiginos, nu era de fapt decît un ecou suprastructural al descompunerii unei orînduiri și el îngloba de-o potrivă cele două direcții, aparent contradictorii: pe de o parte nenumăratele curente anarhice, zgomotoase, demente ca dadaismul, suprarealismul, etc., iar pe de altă parte tradiționalismul obtuz și desuet, șovin și demagogic.

In plenitudinea acestui marasm universal, acordurile poeziei sovietice, acorduri solemne, de o măreție care-i a omului simplu, stăpîn pe soarta sa, au avut efectul unui șoc electric.

Lirica sovietică a dezvăluit poeților orizonturile unui nou umanism, șișiind minciuna și turpitudinea ideologiei burgheze, care organiza și fundamenta, cu cinism și deplină luciditate, tragica disparițe a poeziei.

In preajma celui de al doilea Congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici, putem spune că mesajul poeziei sovietice a triumfat. Revirimentul general care are loc în zilele noastre, pe plan mondial, în domeniul poeziei, este rezultatul acestui splendid triumf asupra negației și a descompunerii și noi, poeții Rominiei populare, sîntem dintr-aceia care ne bucurăm deplin de roadele sale.

Cu toate că vîrsta nu mi-a îngăduit să cunosc decît din lectură situația anterioară, am sentimentul unei enorme revoluții poetice, la care simt datoria de a participa cu toată hotărîrea și răspunderea.

Minunatele realizări ale poeziei sovietice, care se poate mîndri cu nume ca: Maiakovski, Bagrițki, Tvardovski, Scipaciov, Tihonov și atîția alți maeștri, constituie pentru mine un permanent îndreptar și stimulent, dezvăluindu-mi, zi de zi, noi și noi idealuri cărora să-mi dedic pasiunile și visele mele.

Am urmărit cu viu interes discuțiile premergătoare Congresului, iar ziua deschiderii lui o aștept cu nerăbdare, stăpînit de convingerea că acest grandios bilanț al celei mai bogate literaturi va fi și pentru mine — ca de altfel pentru fiecare poet militant din întreaga lume — un prilej de mîndrie și de fructuoase învățăminte.

A. E. Baconsky

Intîlnirea cu scriitorii letoni

M-a întîmpinat un oraș fumuriu și sever în care se confruntă toate vîrstele istoriei. In mijloc, Riga veche cu catedrale gotice din veacul al treisprezecelea, burg medieval înconjurat de șanțul cetății. De jur-împrejur, un oraș modern cu așezăminte puternice ridicate sub semnul forței și măreției socialiste.

La treisprezece kilometri, înspumată, întunecată, cu valuri potrivite, dar aprige, Baltica.

Inserează peste aleia de mesteceni desfrunziți la capătul căreia se topește în negură o pergolă și un monument de granit roșu: mormîntul celui mai mare scriitor clasic leton: Ian Rainis.

Se leagă de numele lui cîteva decenii de luptă crîncenă pentru libertatea și demnitatea omului. Pe placa de granit o inscripție: Ian Rainis, 11.IX.1865—12.IX.1929, iar dedesubt un vers în minunata și muzicala limbă letonă: Un specigs celsos es pret sauli augusa.

Cineva traduce lîngă mine: „Și omul se va ridica mîndru în fața soarelui".

In înserarea ce ne învăluie, profeția poetului, astăzi devenită realitate, capătă valoare de simbol.

★

Mă apropii cu pietate de vestigiile păstrate în muzeul ce poartă numele poetului Ian Rainis. Cîteva fotografii îngălbenite de vreme, un document privitor la deportarea lui din anul 1899, o imagine din timpul exilului său în Urali, unde l-a azvîrlit persecuția țaristă, un volum de poeme scrise în sihăstrie. O carte mică în scoarțe cenușii: „Ecouri îndepărtate din seara albastră".

Intr-un colț, pe o măsuță, se află macheta unei scene din piesa „Noapte și foc", alături de un document care arată participarea poetului la organizarea detașamentelor de pe litoral în timpul războiului civil.

Iată volumul de poezii revoluționare „Semănătorii de furtună" și facsimilul poemului scris în 1912, atît de elocvent intitulat: „Tie, clasă fundamentală!" Dar, ceea ce m-a impresionat cel mai profund, a fost alt document. După ce Letonia a căzut, cu ajutorul baionetelor armatelor contrarevoluționare și intervenționiste, sub jugul burgheziei, poetul s-a exilat pentru o vreme.

In 1920 s-a reîntors în Letonia. Poporul, căruia scriitorul i-a slujit cu credință, se afla acum în robia capitalistă. In prima zi de la sosirea sa la Riga, Ian Rainis a primit un mesaj. Se află, sub sticlă, în muzeu. E scris cu creion chimic pe un petec de hîrtie groasă de împachetat. E scrisoarea trimisă de un grup de optzeci și doi de tovarăși, aflați atunci în temnițele burgheziei, prin care se amintea poetului că Letonia anilor 1920 nu e liberă și că scriitorii să nu uite acest lucru.

Documentul acesta, scris parcă cu litere de foc, mi-a vorbit de legătura creatorilor cu poporul, despre misiunea artiștilor, și m-a introdus în atmosfera unor scriitori-cetățeni și a unor scriitori-luptători, așa cum aveam s-o regăsesc, mai puternică, mai vie, în întîlnirea de a doua zi, cînd am avut cinstea să fiu primit în Casa Scriitorilor din Riga.

★

Simt însă că nu pot să vorbesc despre această vizită, fără ca mai înainte să nu relev un alt fapt, care-mi stă la inimă. Se referă la oamenii pe care i-am cunoscut la Riga. Faptul e la fel de valabil pentru cei întîlniți la Harcov, la Leningrad, sau la Moscova, pentru omul sovietic în genere.

Vreau să vorbesc despre prietenie, despre acest cuvînt vehiculat cu sensuri diferite, dar care-și găsește adevăratu-i conținut numai în accepție sovietică.

Cine a avut fericirea de a cunoaște mai bine, mai îndeaproape, omul sovietic, mă va înțelege. Vreau să povestesc despre felul cum te primesc oamenii sovietici, fără o falsă amabilitate, fără convenții, fără rigori protocolare, cu sufletul deschis, cu o căldură și cu o atenție ce merge pînă la tandrețe. Și în același timp, fiecare întîlnire, fără ca să capete vreun caracter didactic, e pătrunsă de spiritul unui autentic schimb de experiență, în care oamenii sovietici se angajează cu seriozitate, cu interes și cu tot simțul răspunderii, gata să te ajute, să-ți ofere din tezaurul lor uriaș, sacrificînd pentru treaba aceasta oricît timp și orice efort.

Să dau un exemplu. Am fost la redacția din Moscova a revistei „Teatr", într-o zi obișnuită de lucru. Am fost primit de redactorul șef adjunct al publicației. Intenționam să pun cîteva întrebări privitoare mai ales la organizarea revistei. Nădăjduiam să pot sta trei sferturi de oră, cel mult un ceas, știind eu însumi, din proprie experiență, ce înseamnă să primești un oaspe într-o zi de lucru, cînd ești asaltat de redactori, de telefoane și de tot felul de chestiuni curente. Am rămas în ambianța fertilă a redacției revistei „Teatr" trei ore după ce gazda mea a avut grija să izoleze telefonul, ca să putem discuta tihnit, interlocutorul meu fiind animat de o singură dorință: să mă înarmeze cît mai bine, să-mi comunice cît mai multe date.

Și toate acestea într-un climat de robustețe, de încredere și de optimism, într-o discuție din care n-au lipsit gluma tonică și hohotul de rîs puternic, biruitor.

De cîteva ori m-am simțit obligat să-i atrag atenția cu privire la telefonul care suna undeva departe, inutil.

— Nu-i nimic, mi-a răspuns gazda mea. O să revină. Dumneata cine știe cînd mai dai pe la noi.

★

Intr-o asemenea prietenească atmosferă ne-am întîlnit cu scriitorii letoni din Riga. Numele multora nu-mi erau necunoscute. S-a tradus doar și la noi din opera lui Vilis Latis, din romanele Anei Sakse, s-a jucat pe scena Teatrului Național piesa lui Grigulis „Argilă și porțelan", văzusem cu o seară înaintea vizitei făcută la Casa Scriitorilor Letoni, piesa Anei Brodele „Avaria".

M-am simțit de la început acasă, între niște prieteni vechi, din mijlocul cărora am lipsit o vreme, asaltat la întoarcere de întrebări. Am scurtat deci la jumătate expunerea scrisă pe care o pregătisem și am început să discutăm aprins despre atitea și atitea chestiuni ce ne preocupă deopotrivă.

Am fost ispitit să mă interesez în primul rînd de problemele dramaturgiei și-am avut bucuria să constat că Ana Brodele îmi vorbește cu entuziasm de lucrările Eiinei Salite „Cuvîntul femeilor" „In țara lacurilor albastre".

A intervenit apoi lămuritor Valdis Lukos, primul secretar al Uniunii Scriitorilor Letoni, cu o frază scurtă:

— Noi, toți scriitorii sovietici, poeți, prozatori sau dramaturgi, înaintăm în echipă.

Iar Ana Sakse s-a simțit obligată să formuleze aceeași idee altfel:

— Un confrate care nu se bucură de succesul unui tovarăș, n-are talent.

— Deci nu e confrate, a revenit Lukos.

Am discutat apoi despre o serie de materiale privitoare la eroul pozitiv. Era a doua sau a treia zi după apariția articolului lui Riurikov din „Literaturnaia gazeta" și majoritatea celor de față era de acord cu faptul că e o greșeală să vorbești de un erou pozitiv ideal, după cum făptuiești o încălcare a realității, dacă așezîndu-te la scris, te hotărăști pentru un erou pozitiv care va avea neapărat și păcate, fiindcă altfel ar fi schematic. In această direcție, spunea Ana Sakse, orice rețetă, tocmai fiindcă e rețetă, păcătuiește. Nu poți fabrica un erou pozitiv la laboratorul tău secret, după un calcul farmaceutic: atîta la sută virtuți, atîta la sută lipsuri. Dacă există o rețetă, apoi una singură e valabilă: redarea adevărului vieții în desfășurarea ei dialectică. Drumul? Singurul: cunoașterea vieții și înfățișarea ei de pe pozițiile de luptă cele mai înaintate.

Sub semnul unei atari orientări dramaturgia letonă este în plin avînt. In afara pieselor Elinei Salite, la fel de prezentă pe afișele teatrelor este Ana Brodele, jucată concomitent pe două scene cu piesele „Avaria" și „Cîmpia aurie". Fecund, Grigulis a dat de curînd o comedie satirică primită cu deosebită căldură de public: „Profesorul amenajează".

Mă aflam înconjurat de dramaturgi, dar problemele atacate se refereau la toate domeniile creației.

Scriitorii letoni socot că, în momentul actual, în fruntea producției lor se află proza. Vilis Latis, Andrei Upit, Ana Sakse au îmbogățit literatura contemporană letonă cu opere noi, deosebit de valoroase, romane ce oglindesc realitatea în plină dezvoltare și creștere.

Poetul Ian Grot a protestat, în numele poeziei bineînțeles, și intervenția lui a deschis o discuție aprinsă în jurul eroului liric, la care a contribuit copios și polemic criticul Carl Kraulin, pentru care cel mai important lucru este „convingerea și puterea de a transmite această convingere" a eroului liric.

Și n-am să uit ce frumos a declamat în limba letonă — într-o traducere considerată ca magistrală — un fragment din „In gura mare". Aveam la mine traducerile lui Cicerone Theodorescu și le-am citit versuri din Maiakovski în tălmăcire românească.

A fost un prilej fericit ca să discutăm despre arta traducătorului, căruia scriitorii letoni îi acordă un preț deosebit. „O traducere care redă doar ideile nude", spunea poetul Andres Veians, „e mai curînd dăunătoare fiindcă falsifică". Și mi s-au dat exemple numeroase de scriitori letoni care consacră jumătate din timpul lor traducerii capodoperelor scrise în limba rusă. „Nu e numai o datorie patriotică", explica scriitorul Carl Kraulin — „dar și o școală indispensabilă pentru orice scriitor".

★

Am stat o jumătate de zi în mijlocul scriitorilor letoni, vorbind despre greutățile noastre și despre bucuriile noastre.

— Va trebui să răspundem pe viitor și mai puternic chemării noastre, spunea Ana Sakse. Sîntem responsabili față de poporul nostru, pe care trebuie să-l înarmăm. Nu vedeți ce se întîmplă în lume? O planetă întreagă vrea pace și un pumn de ticăloși, buni să încapă toți într-un singur lazaret, vrea război. Trebuie să veghem.

★

Ne-am despărțit în noaptea următoare pe peronul gării din Riga. Am făgăduit să ne scriem, să ne dăm vești. Peronul era luminat ca ziua și chipurile tovarășilor letoni nu mi se vor șterge curînd din memorie. Unii aveau lacrimi în ochi. Omul sovietic nu se sfiește să arate că e emoționat.

Aurel Berenge

NOTE DE DRUM

TG;MUREȘ
Paltul
TOT

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul I. nr. 41 — Joi 23 decembrie 1954 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 8 pagini 35 bani

Prezidiul celui de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici. La tribună : A. A. SURKOV

Salutul adresat de C. C. al P. C. U. S. celui de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

MOSCOVA, 16 (Agerpres). — TASS transmite salutul adresat celui de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici de către Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice :

Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice salută călduros cel de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici și prin el pe toți reprezentanții puternicei literaturi a Țării Socialismului victorios.

Partidul comunist dă o înaltă prețuire marelui rol al literaturii sovietice în educarea omului nou, în întărirea unității moral-politice a societății sovietice, în lupta pentru construirea comunismului.

In anii care au urmat primului Congres al scriitorilor, literatura sovietică a obținut succese considerabile. Au fost create opere artistice care oglindesc veridic patosul construirii socialismului, faptele vitejești fără seamăn ale patrioților sovietici în anii grei ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, eroismul în muncă al poporului nostru în lupta pentru refacerea postbelică a economiei. Niciodată încă nu a avut o literatură un cerc atît de larg de cititori binevoitori și plini de simpatie ca literatura noastră sovietică.

Năvalnicul avînt economic, politic și cultural al republicilor sovietice a dus la înflorirea literaturii popoarelor U.R.S.S. Dezvoltarea și îmbogățirea reciprocă a literaturilor naționale se desfășoară în condițiile strînsei colaborări a scriitorilor din toate republicile frățești. In Uniunea Sovietică a fost creată o literatură beletristică multinațională, de mare însemnătate istorică, care întruchipează ideile înaintate ale timpurilor noastre. In acești ani prestigiul internațional al literaturii sovietice a crescut, cercul cititorilor ei din afara hotarelor Uniunii Sovietice, în special din țările de democrație populară, a sporit nemăsurat de mult. Literatura sovietică a cucerit aprecierea a milioane de cititori din străinătate, prin faptul că ea se ridică întotdeauna în apărarea intereselor oamenilor muncii, prin faptul că, în contrast cu ideologia imperialistă îmbibată de ura față de om, literatura sovietică apără ideile umanismului, ale luptei pentru pace și prietenie între popoare, fiind pătrunsă de credință optimistă în viitorul luminos al omenirii.

In activitatea lor creatoare, scriitorii sovietici se inspiră din mărețele idei ale luptei pentru comunism, pentru adevărata libertate și fericire a maselor populare, împotriva oricărei asupriri și exploatări a omului de către om. Mincinoasei și fățarnicei lozinci burgheze a „independenței" literaturii față de societate, concepțiilor false ale „artei pentru artă", scriitorii noștri le opun cu mîndrie înaltele lor poziții ideologice de slujire a intereselor oamenilor muncii, a intereselor poporului.

Cel de al II-lea Congres unional al scriitorilor este chemat să discute cele mai importante probleme de creație, să traseze calea înaintării viitoare a literaturii noastre spre noi culmi.

In fața țării noastre, în fața poporului sovietic, stau astăzi sarcini mărețe. Pe baza succeselor obținute de industria și agricultura socialistă, se înfăptuiesc măsuri mărețe îndreptate spre dezvoltarea continuă și multilaterală a economiei și culturii socialiste, necesare pentru întărirea societății socialiste și trecerea treptată de la socialism la comunism. Intrecerea dintre socialism și capitalism se desfășoară pe un plan internațional tot mai larg și trece într-un stadiu nou, mai înalt, cercurile agresive și reacționare ale capitalului fiind hotărîte să împiedice, recurgînd la violență, creșterea forțelor socialismului și înfăptuirea aspirațiilor popoarelor spre eliberarea de sub jugul capitalului și al asupririi coloniale. In aceste condiții crește nemăsurat de mult rolul literaturii beletristice sovietice în transformarea socială, rolul ei activ-educativ.

Literatura beletristică, ca și toate celelalte genuri de artă, este chemată să însuflețească oamenii sovietici în munca lor creatoare și în biruirea tuturor greutăților și lipsurilor întîmpinate pe această cale, în măreața cauză a construirii comunismului.

Poporul sovietic așteaptă de la scriitorii săi să creeze figuri veridice și luminoase ale glorioșilor noștri contemporani, care rezolvă sarcinile colosale legate de ridicarea neîncetată a industriei grele — temelia dezvoltării continue a întregii economii naționale și garanția inviolabilității hotarelor patriei noastre — figuri ale contemporanilor noștri care înalță gigantice centrale electrice, perfecționează metodele de construcție, valorifică milioane de hectare de pămînturi înțelenite, luptă pentru ridicarea întregii agriculturi și pentru o mai bună satisfacere a nevoilor crescînde de produse și mărfuri de consum popular ale oamenilor muncii.

C.C. al P.C.U.S. cheamă pe scriitori să studieze profund realitatea pe baza însușirii creatoare a marxism-leninismului, care permite să se vadă în întreaga sa complexitate și plenitudine adevărul real al vieții, așa cum se dezvoltă ea în actualele condiții internaționale, în condițiile luptei ce se desfășoară între lagărul imperialismului și lagărul socialismului și democrației, să de înțeleagă procesele de dezvoltare care au loc în țara noastră și pe care le îndrumează partidul comunist, să se înțeleagă legile și perspectivele de creștere a societății noastre, să se dezvăluie contradicțiile și conflictele vieții.

Poporul sovietic vrea să vadă în scriitorii săi luptători înflăcărați care se angrenează activ în viață, care ajută poporul să construiască o societate nouă, în care toate resursele bogăției obștești să se reverse din plin, în care să crească un om nou cu o psihologie liberă de rămășițele capitalismului. Scriitorii noștri sînt chemați să educe oamenii sovietici în spiritul ideilor comunismului și ale moralei comuniste, să contribuie la dezvoltarea multilaterală și armonioasă a personalității, la înflorirea deplină a tuturor talentelor și aptitudinilor oamenilor muncii. Datoria scriitorilor sovietici este să creeze o artă veridică, o artă a marilor idei și sentimente, care să dezvăluie profund bogata lume sufletească a oamenilor sovietici, să întruchipeze în figurile eroilor ei întreaga multilateralitate a activității lor, a vieții obștești și individuale, în indisolubila lor unitate. Literatura noastră este chemată nu numai să reflecte nou, ci să ajute totodată prin toate mijloacele la victoria acestuia.

O sarcină importantă și de onoare a literaturii este educarea tineretului, a tinerilor muncitori, colhoznici, intelectuali și ostași ai Armatei Sovietice, în spiritul dragostei de muncă, optimismului, neînfricării, încrederii în victoria cauzei noastre, în spiritul devotamentului fără margini față de patria socialistă, pentru ca ei să fie oricînd gata să dea o ripostă nimicitoare agresorilor imperialiști dacă aceștia ar încerca să tulbure munca pașnică a popoarelor noastre.

Intr-un moment cînd cercurile imperialiste agresive string din nou și reînvie forțele fascismului german nimicit, literatura sovietică nu poate sta în afara luptei împotriva forțelor reacționare ale lumii vechii. Literatura beletristică sovietică este chemată să cultive și să întărească cu toată ardoarea revoluționară sentimentele patriotice ale oamenilor sovietici, să întărească prietenia între popoare, să contribuie la continua strîngere a rîndurilor puternicului lagăr al păcii, democrației și socialismului, să cultive sentimentele internaționalismului proletar și solidarității frățești ale oamenilor muncii. Datoria scriitorilor sovietici este să ridice și mai sus steagul luptei pentru strîngerea rîndurilor tuturor forțelor iubitoare de pace în interesul securității popoarelor, să demaște și să înfiereze planurile criminale ale imperialiștilor, care amenință să declanșeze un nou război mondial.

Continuînd cele mai bune tradiții ale literaturii clasice ruse și mondiale, scriitorii sovietici dezvoltă în mod creator metoda realismului socialist, al cărei întemeietor a fost marele scriitor profetar Maxim Gorki, ei urmează tradițiile poeziei combative a lui Vladimir Maiakovski. Realismul socialist cere artistului înfățișarea veridică, concretă din punct de vedere istoric, a realității în dezvoltarea ei revoluționară. A fi la înălțimea sarcinilor realismului socialist înseamnă a poseda cunoștințe profunde despre adevărata viață a oamenilor, despre sentimentele și gîndurile lor, înseamnă a da dovadă de o înțelegere pătrunzătoare a simțămintelor lor și de prețuirea de a le reda într-o formă artistică atrăgătoare și accesibilă, demnă de adevăratele modele ale literaturii realiste, — și a reda toate acestea cu înțelegerea cuvenită a măreței lupte a clasei muncitoare și a întregului popor sovietic pentru întărirea continuă a societății socialiste create în țara noastră, pentru victoria comunismului. In condițiile actuale, metoda realismului socialist cere scriitorului înțelegerea sarcinilor desăvîrșirii construirii socialismului în țara noastră și trecerii ei treptate de la socialism la comunism. Realismul socialist permite să se manifeste o largă inițiativă creatoare, să se aleagă forme și stiluri din cele mai variate, potrivit înclinațiilor și gusturilor individuale ale scriitorului. Abaterile de la principiile realismului socialist dăunează dezvoltării literaturii sovietice. In multe privințe literatura noastră rămîne încă în urma vieții care se dezvoltă impetuos, în urma cerințelor cititorului, care a crescut din punct de vedere politic și cultural. Unii scriitori nu manifestă exigența cuvenită față de munca lor, scriu opere mediocre și slabe, de natură să sărăcească realitatea sovietică. In ultimul timp au fost create prea puține figuri pregnante, expresive din punct de vedere artistic, care să constituie o pildă însuflețitoare pentru milioanele de cititori. Nu există încă opere artistice monumentale despre eroismul proletariatului rus și al partidului leninist în perioada primei revoluții ruse și a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie ; există prea puține cărți despre Armata noastră Sovietică — străjuitoarea credincioasă a muncii pașnice a oamenilor sovietici. Rămîn încă serios în urmă critica literară și știința literaturii, care sînt chemate să prelucreze bogata moștenire a scriitorilor clasici și să generalizeze experiența literaturii sovietice, să contribuie la creșterea ideologică și artistică a literaturii noastre. Tendințele manifestate într-o serie de lucrări spre o oarecare înfrumusețare a realității, spre ascunderea contradicțiilor dezvoltării și a greutăților creșterii, au avut o influență negativă asupra dezvoltării literaturii noastre. Lupta împotriva rămășițelor capitalismului în conștiința oamenilor nu-și găsește oglindirea cuvenită în literatură. Pe de altă parte, unii literați, rupți de viață, în căutarea unor conflicte născocite, au scris opere de mîntuială, și-au permis să înfățișeze societatea sovietică într-un chip denaturat, iar uneori chiar calomnios, ponegrind în bloc oamenii sovietici.

Sprijinind în mod activ tot ceea ce este nou, înaintat și în măsură să contribuie la progresul societății noastre, scriitorii sovietici trebuie să înfiereze cu toată vigoarea și pasiunea rămășițele lumii vechi — iubirea proprietății private — din conștiința oamenilor, să biciuiască pe oamenii indiferenți și rutinieri, să contribuie la dezrădăcinarea din viața noastră a tot ceea ce este antisocial și perimat, de natură să împiedice dezvoltarea rapidă a economiei și culturii socialiste.

Partidul cheamă pe scriitori să manifeste inițiative creatoare îndrăznețe, să îmbogățească și să dezvolte mai departe toate speciile și genurile literare, să ridice nivelul măiestriei lor artistice pentru a satisface în deplină măsură cerințele spirituale mereu crescînde ale cititorului sovietic.

Scriitorii sovietici au condițiile cele mai favorabile pentru creație. Ei au milioane de cititori prieteni — lucru la care nu puteau decît să viseze cei mai buni scriitori ai trecutului — cititori exigenți, conștienți și maturi, care îndrăgesc literatura lor.

Fiind pentru scriitorii din străinătate pildă însuflețitoare și izvor de experiență în lupta pentru o artă nouă, înaintată și progresistă, literatura sovietică se îmbogățește la rîndul ei folosind în dezvoltarea și perfecționarea ei cele mai bune realizări ale scriitorilor progresiști străini. In lupta pentru o înaltă măiestrie artistică, literații noștri pot și trebuie să folosească într-o măsură și mai mare experiența prețioasă a prietenilor lor din străinătate.

Pentru rezolvarea sarcinilor de onoare și de răspundere care stau în fața literaturii sovietice, o mare importanță revine activității Uniunii scriitorilor, care în ultimii 20 de ani a devenit o puternică organizație obștească, bazată pe principiile conducerii colective, unind în jurul ei toate forțele creatoare ale oamenilor de litere, membri și nemembri de partid.

Literatura sovietică și scriitorii sovietici au crescut și s-au călit din punct de vedere ideologic în lupta împotriva diferitelor influențe străine, împotriva manifestărilor ideologiei burgheze și a rămășițelor capitalismului. Uniunea scriitorilor sovietici trebuie să acorde și de acum înainte atenția principală orientării ideologice a literaturii sovietice, educației ideologice și creșterii măiestriei artistice a scriitorilor, să lupte cu hotărîre împotriva abaterilor de la principiile realismului socialist, împotriva încercărilor de a îndepărta literatura noastră de viața poporului sovietic, de problemele actuale ale politicii partidului comunist și Statului Sovietic, să lupte împotriva recidivelor naționalismului, cosmopolitismului și a celorlalte manifestări ale ideologiei burgheze, împotriva încercărilor de a împinge literatura în mocirla filistinismului, a lipsei de idei și a decadenței. Ca cea mai înaintată literatură din lume, literatura sovietică este chemată să slujească cauza oamenilor muncii și să stea pe culmile creației artistice universale. Uniunea scriitorilor trebuie să aibă permanenta preocupare ca scriitorii noștri să participe întotdeauna la viața poporului, să împărtășească interesele și aspirațiile lui, să fie participanți activi la construirea societății comuniste, să vadă și să cunoască pe contemporanii noștri, adevărații eroi — constructorii comunismului.

Una din sarcinile cele mai importante ale Uniunii scriitorilor sovietici este acordarea de ajutor permanent scriitorilor debutanți în dezvoltarea lor creatoare, îmbogățirea literaturii sovietice cu talente tinere.

Chezășia noilor realizări ale literaturii sovietice va fi unirea ideologică tot mai strînsă a tuturor forțelor scriitoricești active, desfășurarea curajoasă a criticii și autocriticii principiale în rîndurile scriitorilor, discutarea tovărășească a problemelor de creație.

Comitetul Central al partidului comunist urează spor la muncă celui de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici și își exprimă convingerea fermă că scriitorii noștri își vor consacra toate forțele slujirii devotate a poporului sovietic, vor crea opere demne de marea epocă a construirii comunismului.

Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice

Discuții despre poezie

Cîte ceva despre „a fi tînăr scriitor"

Deseori invidiem pe cei care au participat la luptele Marii Revoluții Socialiste din Octombrie sau invidiem pe cei care, trăind în anul 2500, vor putea îmbrățișa cu privirea un drum mai cuprinzător al omenirii.

Și totuși, în timpul nostru, datorită învățăturii partidului, luptelor noastre, poți să înțelegi și trecutul și să trăiești într-un fel și acel irezistibil „mîine" comunist.

Pentru asta e necesar ca tînărul scriitor să învețe să trăiască din plin viața poporului, clipa de față, clipa de luptă.

Necesar este în același timp să-și însușească toate ideile generoase ale veacurilor, să intuiască spiritul creator, puternicul ideal social și moral care a făcut din opera lui Shakespeare, Pușkin, Goethe, sinteza unor epoci... Și mai e încă necesar să înțelegem că munca noastră, poezia noastră care cîntă pe strungari și pe țărani, care luptă pentru socialism și pace, este replica conștientă a muncii pe care o făcea Balzac în timpul său; adică sprijinirea puternică a ceea ce e bun și înaintat, lupta împotriva a ceea ce e putred și dăunător.

Pentru realizarea acestei sarcini, e necesar să pătrundem în viață, așa cum pătrunde în pămînt sămînța, să avem un puternic ideal care să ne conducă în mod conștient, să ne silească tiranic chiar să renunțăm la tot ce înseamnă piedică și pierdere de timp, meschinărie și lenevie și să dea vieții noastre sensul ei deplin. Scriitorii au sarcina să creeze literatura epocii noastre, să fie demni de vremurile pe care le trăim.

Toate acestea sînt lucruri mari și mai ales lucruri știute. Dar se pare că uneori, insuficient înțelese, iar alte ori uitate. Altfel cum s-ar explica faptul că tineri scriitori de talent își irosesc timpul căutîndu-și drum iluzoriu spre prăpastiile deja semnalate ale unei arte apolitice. E regretabil că o tînără de o reală sensibilitate poetică, așa cum e Victoria Ionescu, își pierde de doi ani de zile timpul în banale încercări de poezii haiducești și amoroase. Sînt alții care-și irosesc tinerețile într-o boemă nejustificată, sau alții care, cu bună știință, așează cloburi verbale nu întotdeauna inofensive în calea mersului tovarășilor lor; sau alții, prăvăliți într-o îngîmfare prostească, își atîrnă lira într-o cracă, scoțînd doar în răstimpuri cîte un acord leneș care a început să sune din ce în ce mai fals și mai discordant.

Sînt urîte toate acestea și ar trebui să ne ajutăm între noi, să primim ajutorul și al acelora care au depășit vîrsta tinereții, pentru rezolvarea acestor probleme. De altfel, aici este vorba și de relațiile existente între scriitorii maturi și cei tineri. Intr-un articol mai vechi, Geo Bogza ne îndemna — pe bună dreptate — să studiem pe scriitorii buni ai timpului nostru. Intr-adevăr, o ocupație de cinste dar destul de dificilă. Noi îl vedem foarte rar chiar pe tovarășul Bogza care a semnat acest îndemn. Deseori relațiile tinerilor cu generația vîrstnică se mărginesc la mîngîieri binevoitoare pe cap, însoțite de exclamații de categoria: „Ce tînăr drăguț și talentat".

Desigur, nu lipsa de atenție a scriitorilor maturi față de cei tineri reprezintă tipicul luat chiar ca medie statistică. Recentele articole ale tovarășilor Eugen Jebeleanu, Marcel Breslașu, Maria Banuș, publicate în „Gazeta literară", ne dovedesc că începe o etapă nouă de atenție prietenească pentru activitatea tinerilor, far aceasta nu va întîrzia să dea roade fiindcă e într-adevăr un lucru frumos grija lor pentru drumul tinerilor, după cum era ciudat și nefiresc ca scriitorii maturi să asiste impasibili la eforturile literare ale ucenicilor, la necazurile și durerile lor, chiar la îngîmfarea și lipsa de talent a unora, fără să încerce părintește să ajute pe om, dacă nu pe un eventual scriitor. Și acest ajutor, pe care „Gazeta literară" l-a inițiat, ar trebui să continue, prin analiza concretă a diverselor cazuri și probleme.

Există, de pildă, „tineri scriitori" cu un stadiu de 10—14 ani și chiar mai mult în scris. Ei personal nu găsesc nimic curios sau simptomatic într-asta, și chiar, ceea ce este și mai curios, nici cei din jurul lor. Nu este aici vorba de faptul că maturitatea scriitorului se realizează în ani mulți și grei, ci de faptul că această prea lungă situație de tînăr scriitor oferă toate avantajele scriitorului — (deplasări pe feren, casă de creație, împrumuturi la Fondul Literar, cooperativă, conferințe, spectacole, etc.), ferindu-te în schimb de neplăcerea de a fi scuturat fiindcă de atîta timp bați apa-n piuă, pentru că progresele realizate sînt departe de a îndreptăți importanta funcție pe care o dețiI într-o redacție, precum și toate celelalte înlesniri.

Sînt tineri scriitori care socotesc că o muncă organizată într-o redacție, bunăoară, poartă vina versurilor lor proaste. Cîtiva au și demisionat sau au încercat să o facă, fără ca aceasta măsură să aducă vreo îmbunătățire poeziilor lor. De această boală au suferit și tineri talentați. Ei nu înțeleg că o muncă de îndrumare într-o redacție, unde problemele literare sînt mereu acute, nu poate decît să ajute. Ei continuă să se bocească „neînțeleși" și „hărțuiți de sarcini" și să scrie ca vai de lume.

Dar cine s-a apucat să critice serios lucrările unui astfel de scriitor? Nimeni, fiindcă atunci ar fi probleme grave, s-ar impune o privire aspră și necruțătoare și pe drept meritată; dar cine să se încumete să fie sever cu un tînăr scriitor? Tradiția spune că un tînăr scriitor trebuie să fie mîngîiat pe cap cu blîndețe părintească, pomenit într-un articol de bilanț anual al literaturii sau complet ignorat, dacă nu e în fruntea plutonului. In nici un caz „înjurat" (în presă cel puțin).

Cred că acesta e și motivul pentru care cei mai buni dintre tinerii scriitori caută să scape cît mai repede de aceste cuvinte care îmbină totuși două dintre cele mai frumoase și mai nobile dintre noțiuni, pe cînd „începătorii" cu zece ani de scris întind cu modestie și prudență pavăza de carton a „tînărului scriitor". Cred că trebuie luat în serios acest titlu: „tînăr scriitor". Multora dintre noi li se pare firesc să-l vadă atîrnat în coada numelui lor, deschizîndu-le drum spre respectul oamenilor, dar părerea mea e că fiecare ar trebui să mai verifice odată această situație care i se pare firească și să judece dacă merită sau nu nobilul titlu de „inginer al sufletelor". Mi se pare că acest titlu, uriaș prin semnificația lui, se acordă cu prea multă indulgență și mulți dintre cei care-l poartă, îl poartă cu prea puțină responsabilitate.

Mă gîndesc că în anul 2000 fața literaturii contemporane va arăta cu totul altfel. Acești tineri scriitori ar trebui să ducă mai departe literatura maestrului Sadoveanu, a lui Geo Bogza, a lui Mihai Beniuc și a altora.

Cum să faci față acestei sarcini, dacă nu-ți închini cu seriozitate viața ta, poporului și artei?

Poate că printre volumele viitorului, versurile și proza unora dintre noi, naive dar și emoționante, vor fi ca niște soldați tineri care au murit dar care și-au făcut datoria cu înflăcărare. Aș adresa colegilor mei și mie un singur îndemn: să scrim, să învățăm și nu numai să cunoaștem viața, ci și să răspundem problemelor pe care ea le ridică, așa cum ne învață partidul. Să învățăm să trăim pentru popor și vom cuceri cu ei neperitorul!

Aurora Cornu

Rondelul muncii literare

Muncă grea, așa-i zicea
Gorki — muncii literare.
Și de munca asta grea
Lași să-și rîdă fiecare?

Și-ăsta — bun de-orice trădare?
Și-ăsta — cîrpă sau lichea?
...Muncă grea, așa-i zicea
Gorki — muncii literare!

Vîrf de lance, colț de stea —
Nu năravuri gălnare,
Nu oficiu de plasare,
Nu manta de vreme rea,

Muncă grea... așa-i zicea!

Cicerone Theodorescu

Despre „Oda fulgerelor"

Mihu Dragomir, urmărind în „eroul timpului nostru" pe luptătorul modern împotriva naturii, l-a conceput dinamic, în funcție de evoluția istorică a raporturilor dintre om și univers și în special în funcție de scopul nobil, umanist, pe care-l vizează orînduirea fără clase prin domolirea stihiilor: fericirea omenirii. Numai astfel a putut să dezvăluie în toată frumusețea sa năvalnică avîntul neistovit al omului nou către acest țel amețitor.

Izbitor în „Oda fulgerelor" e că eroul se vede pe sine un fel de magician, care schimbă radical fața pămîntului, înghite nesățios spațiul și timpul și smulge secretele ultime ale materiei, punînd în mișcare atomul:

„Ce-mi dai nu mi-e de-ajuns. Eu înconjor
Cu plante noi pămînturi tari și rele
Din nemișcarea de nisip eu scot izvor
Și mă reped bolid pînă la stele".

Magician, pur și simplu, e rău spus. De fapt e un Faust îndirjit, contemporan. Atracția acestui tablou stă nu în îndrăzneala propriu-zisă ca la Wells, a anticipărilor, ci în febrilitatea cu care năzuințele sînt trăite atevea, sub impulsul dorinței de a întrupa idealul omenirii. Cu el sîntem în plin viitor, înfăptuind visele. De aici și ardoarea mistuitoare, de jurămînt, cu care el făgăduiește să nimicească urmele de pretutindeni ale suferinței:

„Voi alerga în vînturi răcoroase
Din cuiburi de abis în insule uitate
Și am să șterg cu mîini de mamă, drăgăstoase
Tot ce-amintește o nedreptate
Și-am să-alerg într-una iar și iară
Pînă ce omul dușman omului să piară".

De aici și autoritatea de stăpîn nerăbdător să i se împlinească ordinul, cu care se adresează sclavei de mîine. De observat că spiritul poruncilor lui, dacă nu tonul care e mult mai drastic, este cel popular. Protagoniștii basmelor noastre sînt și ei slujiți de natură:

„Și tot ce fac — auzi? — fac pentru toți
Și vreau să fie astăzi — azi nu mîine
Am să te pun la muncă, zi și noapte
Să-i fii oricui și haină și hrană și covor
Și rodite visului de astăzi coapte
Să bată în fereastra tuturor".

De unde provine certitudinea absolută a omului că domnia sa necondiționată asupra cosmosului va fi trainică? Chezășia supremă o constituie calitatea sa de ziditor al comunismului, afirmată în versuri categorice ca niște axiome sau legi directoare, amintind de asemenea stilul bărbătesc, sigur de sine și inspirat de dreptatea cauzei sale, în care Făt-Frumos provoacă zmeul la luptă:

„Sînt omul liber, stăpîn pe el și pe pămînt
Sînt omul comunist și vreau în luptă
Să le frămînt și chipuri să-ți tai, noi.
Grumazul trebuie să-l înecvoi
Sînt omul comunist!"

In focul sacru pe care-l întreține conștiința comunistă ard cu o intensitate egală sentimentele fundamentale ale omului, oțelindu-i brațul în „asaltul" său. Definiția inimii sale este străbătătoare, metalică, asemenea unei arme repezite direct spre țintă:

„Eu sînt cuțit cu două lungi tăișuri,
Lucind egale: dragoste și ură".

Cea dintîi pasiune îmbrățișează deodată, într-o exaltare delicată, viața, de la făpturile plăpînde pînă la creatura ei supremă, omul:

„Sînt dragoste, și gîza și nouru-l iubesc,
Sînt dragoste și-ntrinsa e rostul meu pe lume,
Dar decît tot frumosul ce-l plămădesc anume,
Sînt dragoste nebună de tot ce-i omenesc".

Cu aceeași putere răscolitoare, dar de astădată răzbunătoare, se revarsă ura peste cei ce au împiedicat omul să-și culeagă fructul ostenelii sale.

Moștenitor al aspirațiilor străvechi de dreptate, întrînsul pulsează amintirea predecesorilor săi rostogoliți de pe scara progresului de către vrăjmașii visului de aur al omului. Evocarea, dureroasă fiindcă în ea răsună geamătul prelung al milenarelor umilințe îndurate de om, nu e mai puțin dîrză, prin învierea zbuciumului mîndru cu care el a încercat să smulgă naturii avare binefacerile. Proclamarea legăturii de singe dintre cuceritorul de azi al naturii și martirii aureolați de suferință ca și de nădejde, are sensul atît al unei recompense postume, al unei glorificări depline, cît și al unui angajament din partea celui dintîi de a realiza dorul de mai bine al celor din urmă. In această retrospectivă a generațiilor care, a devenit o cavalcadă eroică a trecutului, regăsim ceva din lirica romantică a civilizațiilor dispărute, cultivată strălucit de Eminescu, în „Panorama deșertăciunilor". Însă cu o semnificație optimistă ca la poeții pașoptiști:

„Sînt sclavul ce-a purtat pe frunte înroșitul semn
Sînt cel ce-a dus galerelepe hău de mare,
Sînt cel ce-a-nțipt burghie mari în munți,
Eu sînt icarul doborît ce astăzi zboară".

Continuator al făuritorilor de pînă acum ai istoriei, dar de pe treapta superioară a idealurilor pe care i le-a însuflat și a posibilităților pe care i le-a croit comunismul, eroul lui Mihu Dragomir a cucerit conștiința deplină a puterii sale în fața cosmosului. De la înălțimea ei, de pe „treapta întîiei demnități" — cum spune poetul, — el își sărbătorește triumful în distanța străbătută de om de la inițiativele timide ale strămoșului primitiv la asaltul lui actual organizat și sprijinit de întreaga colectivitate împotriva naturii. Bilanț care îl îndeamnă să anunțe îngenunchierea apropiată a naturii ca pe un deznodămînt inevitabil. Cernișevski considera, în pofida tradițiilor esteticii idealiste, că sublimul își naște nu din disproporția dintre imensitatea zdrobitoare a naturii și nimicnicia omului, ci din dominarea ei de către om. Viziunea poetului îl ilustrează. Eroul său e proiectat pe vîrful unui masiv muntos pierdut în nori și de unde e gata să se avînte mai sus. Comparația impunătoare figurează ascensiunea veșnică a omului, setea sa de a se depăși pe sine, înlăturînd obstacole extraordinare cu prețul unei încordări grozave, irezistibile:

„Pe stîncă, sus, străbătător prin nouri încruntați
Cînd gîfîi, știu că-n urmă am mai lăsat o parte
Și-mi rîd de înșepii anevoie-n piatră agățați".

Energia lui e fabuloasă, ca și cum ar fi dotată cu însușirile firii însăși.

„Urc respirînd cuvîntul și răsuflu-ntregii firi
Și ajuns îmi pare rău că nu-s și alte piscuri
pîn' la cer".

Omul apare astfel ca un element al naturii, desprins însă și întors împotriva ei:

„Superbă-n oarba ta dezlănțuire
M-aș închina în fața ta, natură nehotărnicită,
Sîntem plămădă din aceeași fire
Dar între noi, tu trebuie să îngenunchi, nebiruită".

Temeiul orgoliului hohotitor de dispreț al omului este fecunditatea inepuizabilă a geniului său sclipitor. Așa cum își măsoară pașii cu erele parcurse, de parcă timpul i-ar sta la picioare, tot astfel azvîrle în obrazul naturii incremenite bunurile civilizației sale, ca pe un pumn de bijuterii neînsemnate, întrucît știe că le poate făuri oricînd și mai bine. Gestul plin de o generozitate sfidătoare este superb, byronian:

„Ce-s fulgerele tale, biată joacă
Nu-i nimănui teamă, au să treacă!
Ce luminezi cu-n fulger? O clipită
Dar eu, privește, mîna de-o întind
Și strig puterii mele: „Lumină să se facă!"
Coloane grele de lumini s-aprind.
Pe căi de fier, din tine smulse.
Se pornesc trăpașii mei cu boturi de oțele,
Orașele se-acoperă de stele.
Tractoarele culcușul pîinii-l pregătesc
Și navele îmi trec nepăsătoare
Pe oricît de nebunita largă mare".

In confruntarea dintre om și natură, poetul a evitat pericolul alunecării atît în gigantomanie, care este o formă a individualismului frenetic, cît și în acela la fel de primejdios al tehnicismului, așa-numitei lirici industriale din poezia americană și pe care unii decadenți de la noi au confundat-o cîndva cu poezia omului nou. Incadrat armonios pe fondul sălbatic al peisajului, elementul viu, omul, vorbește tot timpul în numele și pentru om:

„Să-nceapă fără de sfîrșituri fericirea!
Nu, zeii schimbători nu au cuvîntul,
Vorbesc eu, omul comunist!
Eu, Omenirea!"

Față de vigoarea priveliștilor societății de mîine și față de patima pusă în slujba omului, zugrăvirea „modului de viață american" ca și revolta împotriva soartei cumplite ce ne-o pregătesc minuitorii bombei atomice este cenușie, sărăcăcioasă. Chiar versurile sale sînt greoaie, poticnite. Mihu Dragomir a cîntat eutuziast un eden. Era nevoie deci să-i opuie un infern pe care să-l blestemăm și împotriva căruia să ne ridice cu tăria cu care el îndrăgește și preamărește comunismul. Mai grav e că răsfrîngerea palidă a uneia din cele mai crîncene realități ale vremii noastre, înțelegerea relativ îngustă a luptei dintre exponenții luminii și cei ai întunericului privează zestrea poemului de o idee fundamentală și-i slăbește caracterul social actual, rostul educativ, iar una din trăsăturile definitorii ale eroului este estompată. Ceea ce a dus și la aspectul cam abstract și discursiv al unor pasaje și la impresia că, în această direcție, eroul pare a pluti pe deasupra terenului de ciocnire a celor două tabere — a vieții și a progresului, a morții și a sclaviei.

Am folosit mai sus termene de comparație biblice, după exemplul poetului însuși. Mihu Dragomir, făcînd din „Oda fulgerelor" un nou poem al creațiunii în spiritul umanist și materialist, al credinței în forța creatoare a omului descătușat, a dat o replică mîntuitoare creștin al genezei. Leit-motivul „Lumină să se facă!" al acestei noi încercări de a întocmi o cosmogonie, o evidențiază. Conținutul vestitului adagiu este altul, cu totul opus celui teologic. In locul unei formule mistice, poetul a pus o lozincă esențială a epocii noastre, în care stă închisă tăria omului nou, rațiunea lui de a fi, precum în atom e ferecată însăși vlaga materiei. Iar limbajul retoric în genul lui Elias Rădulescu („Biblice"), cerut, în genere, de tonul profetic al poemului răspunde și preocupării de care vorbim

★

Cred că poemul lui Mihu Dragomir oferă încă un argument uneia din tezele fundamentale ale esteticii marxist-leniniste la care se referea Eugen Jebeleanu în articolul „Dintr-o scrisoare a unui tînăr poet" și pe care discuția în curs din paginile „Gazetei literare" a preluat-o ca pe o axiomă. „Oda fulgerelor" sublinează — pentru a cita oară în istoria frumosului? — adevărul că valoarea unui vers o decid în ultimă instanță justețea, adîncimea și pasiunea pentru ideea care-l zămislește, cu alte cuvinte, gradul în care imaginea corespunde sensului vieții. Mi se pare însă necesar să insist asupra acestui principiu, întrucît, ca și în cazul articolului citat, unii vor obiecta probabil că această enunțare, neglijînd forma de comunicare a fondului operei de artă, ar anula specificul creației și cu el odată sigiliul unic al creatorului.

La prima vedere, întîmpinarea e legitimă. Maiakovski și Scipaciov nu împărtășesc aceleași crez socialist? Dacă da, atunci nu rezultă că ei se disting prin mijloace de oglindire a unor concepții comune și că patrimoniul lor de idei este relativ indiferent în determinarea personalității lor artistice? La o cercetare mai atentă, ne dăm seama că ei se diferențiază nu numai sub raportul instrumentelor artistice folosite, ci chiar înlăuntrul poziției care-i unește, cu condiția de a acorda acestei noțiuni, conținutului de idei, înțelesul bogat, concret, pe care-l are în realitate și nu să o reducem la o simplă tendință generală abstractă și aproape schematică, așa cum se obișnuește în practica criticii literare. Maiakovski, sensibil la grandoarea Marelui Octombrie, a edificiului socialist, reflectă în primul rînd patosul revoluționar al maselor, spiritul combativ intransigent al comunistului, într-o atmosferă încinsă la roșu de tumult violent, de mișcare de stradă, de marș perpetuu ca să întrebuințăm cuvîntul său favorit și pe care l-a consacrat. Scipaciov surprinde alte laturi ale aceleiași „teme", alte înclinații și reacții sufletești ale poporului lui, cu gingășia, discreția în relațiile intime, în viața cotidiană și patriotismul sobru în faptele excepționale De aceea poezia unuia clocotește de mîndrie și de o vehemență teribilă, sonoră, plină de elanul furtunii, pe cînd a celuilalt are răsuflet cald, mîngîietor, al boarei. Maiakovski se strigă, Scipaciov se șoptește. Deosebiri de fond care, antrenînd variațiile de expresie corespunzătoare și atît de cunoscute ne îndeamnă să nu le confundăm vreodată glasurile. De vreme ce minereul rar al originalității zace ascuns în însuși conținutul operei, este logic să declarăm ideile parte integrantă, mai mult, factor determinant al imaginii artistice. Ideea estetică e însăși imaginea. Precizăm că fiind generatoare de frumos, devenind estetică, ideea capătă o nuanță proprie, calitativ diferită față de ideea în știință, în gîndirea logică. Altminteri, evident, nici n-ar mai fi-nevoie de artă, am expune, eventual, rimate ideile în haina lor științifică, am „cînta problemele", cum spunea cîndva unul din criticii și esteticienii noștri, vulgarizînd sociologist teza pe care o propagăm și ar trebui să perseverăm în greșeala de a spune că poezia, să zicem a lui V. Iosif, este „justă" în conținut, dar slabă ca „realizare artistică". Că este așa o confirmă poezia lipsită de imagini în accepția pur stilistică a termenului Lucrețiu, Goethe, Pușkin, Byron, Hugo, Nekrasov, Eminescu, ne înfioară adesea fără metafore. Gîndiți-vă la facerea lumii din „Scrisoarea întîia". De acest tip de lirism ideologic am spune ține și „Oda fulgerelor" pentru că în esența ei, freamătă de idealurile înaintate ale societății, de spiritul partinic.

Așadar, pe de o parte, creația înseamnă elaborarea simultană a conținutului și a formei, iar pe de altă parte orice judecată estetică trebuie să aprecieze originalitatea, stilul autorului direct din particularitățile sale ideologice, tematice, emoționale. Mergînd pe o astfel de cale cu adevărat științifică, evităm implicit să ne reprezentăm mecanic procesul creator, să-l descompunem artificial în două faze succesive: a) conținut și b) formă, fără a anula specificul artei și nici a limita sfera de aplicație a măiestriei artistice la efortul strict meșteșugăresc de „finisare". Dimpotrivă, abia așa restituim formei prestigiul ei originar, o reliefăm ca element cristalizator al conținutului. Orice nouă lovitură de daltă, orice intervenție, cît de ușoară în raporturile dintre culori, orice deplasare, imperceptibilă pentru ochiul neprevenit, a unui cuvînt sau a unei virgule, cum ar fi spus Caragiale, întărește sau slăbește un sentiment, o intenție, deci conținutul. Cine ar socoti că nu afectează cu nimic conținutul răsucind doar cu un milimetru cornul din fruntea scăpărătoare a statuii Moise a lui Michel Angelo sau uneltele înfrățite ale proletarului și țăranului din grupul Verei Muhina și-ar dovedi numai miopia, incapacitatea de a concepe organic solidaritatea dintre fond și formă. Iată de ce Eugen Jebeleanu este perfect îndreptățit să reclame producătorilor de platitudini — defect aparent formal și eliminabil prin șlefuire — asimilarea vie a filozofiei clasei muncitoare, sursă de idei și imagini inalterabile ca eternitatea. Din aceleași motive este firesc sănătos, dar insuficient, să recomanzi artiștilor cum face tov. Breslașu în articolul său, să nu imite un mod poetic canonizat, să rîvnească la independență. Ești epigon nu atît fiindcă vorbești în limba modelului, cît fiindcă nu ai ce spune. Cînd exprimă gînduri personale inedite, legate de chemările proletariatului, Neculuță iese de sub aripa lui Coșbuc, deși continuă să versifice ca învățătorul său. In poezia „Partidului", Labiș se servește într-o anume măsură de materialul lui Mihu Dragomir — tractoare, uzine, în fine tot tezaurul tehnicii moderne a socialismului. Îmbătat de perspectiva abundenței de produse, de mijloace de producție ca atare — lucru nepermis nici măcar unui planificator — tînărul talent a omis... amănuntul că pe tractor stă tractoristul. Călcînd legea fundamentală a socialismului, care cere ca întreg efortul industrial și agricol să fie închinat omului, n-a sezisat substratul umanist al temei abordate. Mihu Dragomir a reușit însă să desprindă multe valențe artistice din ceea ce, poate, la origină, n-a fost decît știrea entuziasmantă a întîiului primei centrale atomice în U.R.S.S., deoarece a sezisat îndărătul unui comunicat de ziar, omul nou într-una dintre cele mai estetice ipostaze ale sale, în lupta cu elementele sau — cum spunea Eminescu — „legînd nemărginirea în cuprinsu-unui atom". Frumosul îl descoperi oriunde în viață, omul își lasă amprenta tulburătoare a aspirațiilor sale infinite, a voinței lui transformatoare.

M. Petroveanu

Cărți — Reviste

In EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ au apărut:

„ISTORIA LITERATURII ROMÎNE" vol. I alcătuită de către Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R. și redactată de acad. G. Călinescu, prof. univ. Ion Vitner, conf. univ. Ov. S. Crohmălniceanu, în colaborare cu M. Grossu, I. C. Chițimia, I. Oană, I. Trestianu, V. Huber, I. Manole, Dan Costa. Volumul cuprinde istoria literaturii române de la apariția primelor texte și tipărituri în limba slavonă pînă la Vasile Alecsandri inclusiv.

„ASPECTE DIN DRAMATURGIA LUI GORKI", de Horja Deleanu.

„SCRISOARE DIN MOSCOVA", de Ioan Grigorescu, reportaje din Uniunea Sovietică.

EDITURA TINERETULUI a tipărit:

„CONTEMPORANII" de Boris Polevoi, traducere de Adrian Rogoz și Ecaterina Antonescu.

„FATA APELOR", poem dramatic de Veronica Porumbacu, ilustrații de Maria Constantin.

Pentru copii, EDITURA TINERETULUI a tipărit:

„UMBRELUȚA DE ARGINT" versuri de Dan Faur, ilustrații de Dralco.

„AZI NE JUCAM, MIINE MUNCIM" de Ana Tudoraș, cu ilustrații de E. Arno și I. Darie.

„PUF-PUF" (Povestea pufului de bumbac) de Georgeta Moraru cu ilustrații de M. Catrici.

„IEPURAȘUL DE TURTA DULCE", basm în versuri de Victor Eftimiu.

In colecția pitică au apărut:

„CAPRA CU TREI IEZI", poveste de Ion Creangă, ilustrații de Dem.

„CIOCI CIOCI CIOCI" de Emil Gîrleanu, ilustrații de I. Olteș.

„Scrisul bănățean"

Numărul 4 (trimestrul IV) al almanahului literar „Scrisul bănățean" cuprinde un variat material de proză, poezie și critică.

Versuri semnează: Leonard Gavriliu („Despre investiții"), Anghel Dumbrăveanu („In vie"), Pavel Bellu („Grădinarul"), Franz Liebhard („Plantează pomi") în romînește de G. Pavelescu, Al. Jebeleanu („Lămîiul", „Pe o ramură de țarină" „Bega"), Gr. Popiți („Cîntec de dor"), C. Miu-Lerca („Răzvrătiții"), Pavel Bellu („15 iulie 1959").

Proza este reprezentată prin povestirea „Prietenii" de Aurel Marcu, schița „O întîlnire de neuitat" de Al. Diaconescu, și un fragment din volumul II al romanului „Brazdă și paloș" de Radu Teodoru.

Numărul 4 al revistei „Scrisul bănățean" cuprinde și comedia într-un act „Logodna" de Paul Constant.

La rubrica „Din lirica sovietică" se publică poeziile „Vești să înfloreștî, patria mea" de Al. Prokofiev (traducere de P. Iacobescu) și „Cățeaua și uliciorul" de Kondrat Krapiva (traducere de G. Pavelescu).

La „Cronica literară", S. Levin analizează romanul „Bărăgan" de V. Em. Galan.

Cronica literară

CU SAU FĂRĂ „PETE"?x)

Francisc Munteanu e un tînăr căruia nu i se potrivește termenul de debutant; nuvela „Lența" precum și unele schițe publicate ne dau certitudinea că ne aflăm în fața unui prozator talentat, curajos în abordarea și rezolvarea unor teme dificile.

„In orașul de pe Mureș" reprezintă un examen pe care l-a trecut cu succes romancierul Francisc Munteanu. Suprafața problematică a romanului este destul de vastă. Apar cîteva din năzuințele de azi ale tineretului nostru, entuziasmul, romantismul unor adolescenți, al vieții de brigadă, poza sceptică a unor studenți; eroii lui Francisc Munteanu iubesc, suferă, au bucuriile calme sau zvăpăiate ale dragostei și prieteniei; în același timp, în centrul romanului se află procesul de transformare a unor intelectuali vechi sau din tînăra generație, interpătrunzîndu-se cu viața furtunoasă și plină de răspundere a activiștilor de partid.

Principalul merit al scriitorului Francisc Munteanu este crearea unor eroi viabili ca Isaia Ardeleanu, fostul inginer-șef al fabricii Malaxa, care-și leapădă cu enorme dificultăți povara prejudecăților sale, — Gheorghe Brad, motoganul venit în căutare de lucru la oraș, sălbaticul ce se domesticește în procesul muncii, — Oniga și Farcaș, activiștii, organizatori ai entuziasmului obștesc, — Pavel Cuc, „stîngistul", „mîncătorul de burghezi", — Bătrînii Cuc, înțelepți în relațiile cu noua generație, — fostul turnător Barta, bătrînul îndrăgostit de vechea sa meserie. Eveniment destul de rar în literatura noastră, lui Francisc Munteanu i-au izbutit personajele pozitive mai mult decît cele negative (abstracție făcînd de unele figuri ca mătușa Anghelina, tip de cuconiță ce-și duce viața în jour-uri, pokere, bîrfeli și răspîndiri de zvonuri transmise de radio Londra, și Anica Onofrei, fiica unor fabricanți, inteligentă și frumoasă, care simulează ultra principialitatea și atașamentul față de regim pentru a putea pleca în Occident unde o așteaptă părinții).

Această galerie a eroilor pozitivi (ca și de altfel spațiul redus al unei cronici) ne ispitește să lăsăm la o parte atitea implicații ale romanului și să examinăm numai cîteva aspecte ale concepției lui Francisc Munteanu asupra eroului pozitiv, așa cum se desprind din „In orașul de pe Mureș".

Eroul pozitiv, prin definiție, nu poate fi decît acela care se impune în conștiința cititorului ca purtător al idealurilor înaintate ale omenirii, fie că aceste idealuri sînt cucerite mai lesne, fie în urma unui proces dureros, sinuos, plin de îndoieli.

E de la sine înțeles că, dacă ceea ce este înaintat în conștiința acestuia nu mai e predominant, fără îndoială că eroul încetează să mai fie pozitiv.

Eroii pozitivi, ca și în viață, pot fi pe diferite trepte de conștiință. Ne putem întreba: într-un stat în care ne aflăm în plin proces de trecere de la capitalism la socialism, unde puterea populară există abia de cîțiva ani de zile, un intelectual vechi, ce-a absorbit în copilărie, în adolescență, la maturitate întreaga morală a lui „homo homini lupus", sortit prin urmare să figureze pe baricada „negativilor", dar care începe să înțeleagă alfabetul omeniei la sfîrșitul vieții, poate deveni eroul pozitiv al unui roman?

Francisc Munteanu a dat un răspuns multilateral unei astfel de probleme.

In construirea tuturor eroilor pozitivi e ușor să observi firul roșu al încercării de a-i desprinde din viață, fără soluții preconcepute, șablon. Nu poate exista unitate de măsură pentru oameni ca Ardeleanu, Farcaș sau Brad. Fiecare reprezintă un alt tip social, fiecare are un anumit nivel de conștiință, temperament, caracter.

Inginerul Ardeleanu e firesc să poarte cu sine un sac doldora de prejudecăți, pe Brad e de înțeles că-l mistuie dorul de meleagurile moțești, după cum nu este neapărat necesar ca activistul de partid Farcaș să se zbată în tot soiul de contradicții. Trăsătura comună a tuturor acestor eroi pozitivi este dragostea mai potolită sau mai fierbinte pentru cauza noastră comună.

De pildă, inginerul Isaia Ardeleanu, intelectual comod, plin de tabieturi, individualistul în stare să se pasioneze pînă la uitare de sine pentru luerarea sa personală, aproape opac la spiritul inovator și entuziasmul colectivității muncitorești, plin de dispreț față de „mitocani" ca Brad, bănuitor față de încrederea ce i se arată din partea tovarășilor săi de muncă, printr-o evoluție complicată începe să devie, în cele din urmă, ceea ce se înțelege în mod curent prin expresia „om nou". Ce-l face pe Isaia Ardeleanu să se schimbe? Frica de bătrînețe, simțul sociabilității, teama de a nu-și pierde slujba? Desigur că nu. Francisc Munteanu a dat veridicitate procesului de transformare a inginerului Ardeleanu prin ciocnirea acestuia de anumite realități cotidiene ce contrazic concepțiile sale învechite despre lume și societate. Ardeleanu nu poate să nu fie cucerit în cele din urmă de francheța și entuziasmul molipsitor al secretarului regiunii de partid, Farcaș. El nu poate să nu simtă sufletul cald, de prieten și tovarăș, al lui Oniga, dragostea și prețuirea unor tineri ca Brad, Pavel sau Mircea; logica vieții îi demonstrează că frumusețea n-o poți afla într-un iatac bătrînesc alături de o îngrijitoare acră ca Iulia, ci în tumultul îndrăznet al fabricii ce se înalță, al mașinilor ce prind viață din fantezia și truda sa, că prieteni adevărați nu sînt cei ce vor să împiedice construirea primului strung românesc, cei ce ascund arme sau bombe, încercînd în cele din urmă să fugă peste granță, — ci oamenii simpli, de pe cealaltă baricadă, ce dau aripi să zboare, chiar la bătrînețe, unor intelectuali cu forțe creatoare, cum este Ardeleanu.

Ca și la inginerul Matei din „Bărăgan", la Isaia Ardeleanu se produce o răsturnare de valori prin lecția magistrală pe care i-o oferă viața. La Ardeleanu însă mucegaiul nu și-a pus pecetea numai asupra unor obiceiuri, deprinderi; sîntem departe de imaginea unui Matei în care conviețuiesc un scepticism de suprafață, cu o vivacitate și energie formidabilă. La Isaia Ardeleanu, concepțiile burgheze au ros la temelii; el devine un izolat ale cărui unice bucurii sînt reminiscențele intime ale trecutului, un bătrîn aproape sleit de puteri ce-și așteaptă, zvircolindu-se, sfîrșitul.

Ardeleanu are foarte multe scăderi, mai ales îndoieli amarnice; asupra sa apasă, ca un stigmat, sentimentul groaznic al ratării în viață, asupra sa se exercită direct influența dușmanului de clasă. Calea pe care o parcurge, de la întuneric la lumină, e chinuitoare dar *adevărată*. Aceasta nu e numai calea *individului* Ardeleanu, ci a multor ingineri, a multor intelectuali de formație burgheză care s-au despărțit de tot ceea ce a sădit mai inuman regimul trecut în conștiința lor și construiesc astăzi cu onestitate sau chiar cu abnegație, o lume nouă.

In ciuda vicisitudinilor vieții pe care o trăiește, a contradicțiilor interioare ce-l macină, avem convingerea, aproape siguranța, că trăsăturile vechi ale lui Ardeleanu vor fi învinse. Explicația se găsește în faptul că Francisc Munteanu a reliefat ceea ce este *esențial* pozitiv în caracterul inginerului Ardeleanu, setea sa de creație, dorința de a desfășura o muncă onestă.

Dezvăluirea trăsăturilor fundamentale ale caracterului eroului contemporan este și mai vizibilă în cazul unor oameni ca Oniga, Farcaș, Brad. Aceștia sînt pe o treaptă ideologică, morală, sufletească, mai înaltă. Oniga e o figură luminoasă de comunist cu o admirabilă tinerețe sufletească, în neîncetată efervescență pentru cauza comună, sacrificîndu-și cu dezinvoltură viața personală, prieten apropiat la greșe încercări, bun cunoscător al psihologiei adolescenței, gata oricînd să primească o altă muncă, cu noi probleme, cu noi zbuciumări și bucurii. Reacțiile unui astfel de om la poltronerie, în fața murdăriei sufletești a unora, sînt violente

Desen de ROSS

Pe bună dreptate Francisc Munteanu n-a simțit nevoia ca lui Farcaș, prototipul comunistului de un optimism cucernitor, avînd o copleșitoare siguranță interioară, un înalt simț al datoriei și un mare sentiment al răspunderii obștești, să-i lipească neapărat niște lipsuri, în numele unei false obiectivități.

Există unii care cred că lipsa de dogmatism a unui scriitor se verifică numai prin dezvăluirea unor trăsături negative ale unui personaj pozitiv; nu este oare tot atît de nedogmatic scriitorul care nu pregetă să înlăture acele „rămășițe" nesemnificative care n-au alt dar decît să întunece o imagine luminoasă? Și în cazul lui Farcaș, se poate afirma că Francisc Munteanu și-a construit eroul fără formule chimice preconcepute, Farcaș apare în roman doar de cîteva ori în întîlnirile pe care le are cu Oniga, Ardeleanu, Barbu sau Anica Onofrei, de obicei în biroul său.

Deși nu e surprins în mijlocul masei de muncitori, ciocnindu-se cu zeci de dușmani, Farcaș nu este o schemă, pentru că își rostește gîndurile și sentimentele sale esențiale, de la marea înălțime morală a comunistului. De pildă, într-o discuție pe care o are cu Ardeleanu el ne face să retrăim artistic sensul umanist, plin de profunzime, al fiecărui gest, al fiecărui act pe care-l face în fiecare zi un activist de partid: „Chiar eu, personal, chiar cînd sînt convins de un lucru, trebuie să mă controlez dacă nu greșesc cumva... Greșeala unui tovarăș de lîngă strung, e o greșeală. Greșeala pe care aș face-o eu, în numele lor, nu mai e greșeală, ci o crimă. E o diferență mare".

Francisc Munteanu a înțeles profund semnificația tipului pe care-l reprezintă Brad realizînd una din figurile cele mai luminoase ale romanului.

Intrupare a puității desăvîrșite Brad trăiește drama motului dezrădăcinat din Hațeg, unde „ierburile crude se cațără pe stînci, prin văi au ieșit caprele negre, se aude prelung behăitul mieilor", — nevoit să lucreze în fabrică „îmbîcsit de fum, de ulei, de noroi". Drama fără soluție a dezrădăcinatului de altădată, mistuit de dorul spațiilor largi, își găsește rezolvarea în atracția după o nouă meserie captivantă, în beția succesului, în marele elan al prieteniei și iubirii Naivitatea, firea sa deschisă, indignarea și mînia nudă cu care se ia la harță împotriva unor elemente ce cîrtesc contra construcției, sinceritatea deconcertantă cu care-și permite să se poarte și să vorbească în fața inginerului Ardeleanu, — toate aceste trăsături îl fac pe Brad să cîștige simpatia fără rezerve a cititorilor. Incercarea de a părăsi șantierul și de a se întoarce acasă sau purtarea neșlefuită față de Ardeleanu, lăudăroșenia sa, sînt — ca să zicem așa — „lipsuri" ale tovarășului Brad. Putem însă înțelege ceva din sufletul său fără astfel de „lipsuri"? Sau, fiul adoptiv al fabricii de strunguri „Victoria" iradiază mai puțin din spontaneitatea sa cuceritoare, prin „imperfecțiune"?

Soluții nesablon pentru fiecare erou pozitiv în parte, acesta e unul din secretele realizării de către Francisc Munteanu a întregii galerii de care am amintit.

Fuga de șablon, unită cu dorința de a fi „original" cu orice preț, ascunde întotdeauna primejdia confundării șablonului cu veridicitatea, cu realitatea.

Crezînd că va construi un erou „original", autorul l-a înzestrat pe Mircea Rotaru, unul din personajele principale ale romanului, cu o fișă biografică ultracomplicată.

Acesta are parte de o copilărie dramatică. Rămas orfan, tatăl său — fost funcționar la C.F.R., ce se îndeletnicește cu specula — îl părăsește plecînd cu amanta sa într-o țară capitalistă pentru a face afaceri pe picior mare. Mircea devine un cititor pasionat și fără discernămînt a tot soiul de cărți întîlnite întîmplător. Visează să devină inginer mecanic, să construiască mașini, dar e respins la examenul de admitere; dorind să scape de armată, urmează scurt timp cursurile facultății de teologie, unde combate o serie de elemente reacționare, e exclus din U.T.M și din facultate sub învinuirea că este de origină burgheză, frecventează un cenaclu literar unde citește din producția proprie, devine în cele din urmă montator, scrie scrisori neexpediate tatălui său, întîlnește dușmani camuflați ca asistentul Stoleru, dar nu-i demască pentru a nu fi considerat cumva, la rîndul său, dușman. După intențiile autorului, Mircea Rotaru ar fi trebuit să fie tipul intelectualului mic-burghez din noua generație, a cărui viziune asupra lumii de azi capătă formă după ce procesul de eliminare a reziduriilor unei educații greșite s-a săvîrșit prin participarea pasionată la viață.

Multe din faptele lui Mircea au ceva straniu, poartă pecetea ciudățeniei. Față de Mara, fata pe care o iubește, îi place să se înconjoare cu o aureolă de om misterios, neînțeles; dacă în discuțiile pe care le poartă cu ea, își varsă din plin cinismul, nefiresc poate virstei în schimb atmosfera de romantism, parfumul iubirii năvalnice, fără zăgazuri, caracteristice adolescenței, sînt aproape cu totul absente. Părerile sale poartă amprenta filozofiei nimicniciei vieții.

După ce este exclus din facultate, Mircea urăște totul, „și aerul, și orașul, și cerul întunecat al toamnei, chiar și pe Ardeleanu care-l va vîri în mormîntul unui birou întunecos". Este copt sufletește să fugă în Occident; în scrisoarea pe care o adresează tatălui său, vinovatul principal al suferințelor sale, cel pe care ajunge să-l urască, sentimentele filiale sînt totuși predominante. Deși îl dezgustă mediul în care trăiește mătușa Anghelina, îl acceptă, se complace cu destulă ușurință. Să fim înțeleși: nu pledăm pentru un erou care să fie ferit de influență, la un moment dat poate dominantă, a dușmanului. Viața arată că există cazuri din acestea care pot căpăta valoarea tipicității. Este oare nevoie să amintim de eroi neutați ca Roșcin, Dașa, din „Calvarul", care ajung să lupte cu abnegație alături de roșii, după ce au cunoscut chinul amar al împărtășirii ideilor și acțiunilor albilor? Insă, atît la Dașa, cît și la Roșcin, existau și trăsături nobile de caracter ca cinstea, profunzimea sufletească, forța de sacrificiu în slujba unui ideal, dragostea de patrie, care înving în cele din urmă rătăcirile grele, explicînd veridic un măreț și greu proces de transformare.

Intr-un articol publicat în „Literaturnaia gazeta", *Idealul estetic și problema eroului pozitiv*, B. Riurikov arată că scriitorul „trebuie să vadă totodată ceea ce este esențial și hotărîtor, ceea ce formează *baza caracterului eroului*, care se dezvăluie în comportarea lui, în atitudinea lui față de societate și față de oameni...

Viața arată că personalitatea dedublată, fără axă, nu-și poate pune probleme mari și limpezi, nu poate să tindă să le realizeze cu vigoare".

Mircea Rotaru este, din nefericire, o personalitate fără axă, care nu știe ce vrea. Desigur că șovăiala, nehotărîrea în fața momentelor fundamentale din realitate este o trăsătură incontestabilă a micului burghez. Aici nu se pot face reproșuri intenției autorului de a făuri un caracter cu puternice contradicții interioare.

Francisc Munteanu n-a accentuat însă alte trăsături de caracter decît șovăiala, ciudățenia, adică tot ceea ce-l despărțea pe Mircea de viața noastră. Despre visul lui de a deveni inginer mecanic se amintește doar în treacăt. Drama familiară care-l mistuie, despărțirea de niște părinți care s-au dovedit a fi vitregi, nu e luminată din plin pentru a explica de ce Mircea reușește să se rupă de un mediu care i-a provocat numai durere. Autorul îndulcește conflictul lui Mircea cu mătușa Anghelina, scăpînd astfel alt prilej de explicare a procesului său de transformare. In schimb, în roman abundă amănuntele nesemnificative (de pildă urmărirea de către Mircea a unei blondine întîlnită întîmplător pe stradă, supraadăugirea unor întîlniri cu Mara, întîlniri în care nu se întîmplă nimic), care nu ajută la lămurirea conflictului principal sau a unor trăsături ale eroului.

De aceea, scena în care Mircea, devenit muncitor montator, e în dezacord cu atitudinea sceptică a lui Pavel față de soarta strungului, fiind pe o treaptă de combativitate foarte înaltă, nu e justificată, nu e pregătită de comportarea anterioară a eroului nostru.

In cazul lui Mircea, Francisc Munteanu n-a scăpat de un anumit soi de neoșablonism al micului burghez complicat și neînțeles.

Analiza unui erou pozit

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

SITUAȚIA ȘI SARCINILE LITERATURII SOVIETICE

Raportul tovarășului A. A. SURKOV

Tovarăși!

Acum 20 de ani de la tribuna primului Congres unional al scriitorilor sovietici, Maxim Gorki spunea:

„Dacă aici, în această sală s-a pus temelia unificării întregii literaturi unionale, după Congres va trebui să începem unificarea practică pentru ca munca noastră grea să fie încununată de succes; va trebui să continuăm și să dezvoltăm tot mai mult și mai departe această muncă pentru a crea acea literatură puternică de care au nevoie nu numai țara noastră, popoarele țării noastre, ci îndrăznesc să spun, întreaga lume".

Timp de 20 de ani, scriitorii Țării Sovietice au lucrat fără să uite aceste cuvinte călăuzitoare ale marelui om, prieten și învățător, sever și exigent, simțindu-se moștenitorii legitimi ai tuturor comorilor create de geniul artistic al omenirii.

Cele două decenii, care ne despart de lucrările primului Congres, au fost pline de evenimente istorice de o mare însemnătate, care s-au petrecut în viața popoarelor U.R.S.S. și în viața omenirii.

În aceste două decenii, pe baza realizărilor primelor cincinale, poporul sovietic sub conducerea Partidului Comunist a înfăptuit construirea socialismului. Orînduirea socialistă se sprijină pe o puternică industrie socialistă, pe agricultura colectivă mecanizată ce se întărește din an în an, pe uriașele succese în domeniul revoluției culturale.

În procesul construirii noii orînduiri sociale socialiste, s-a întărit sistemul de stat sovietic, s-a format unitatea moral-politică de nezdruncinat a popoarelor sovietice.

Popoarele din patria noastră, datorită forței de neînvins pe care le-o dă socialismul ce s-a statornicit pe pămîntul sovietic, au ieșit învingătoare din marea încleștare, trecînd prin foc și suferințe în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei împotriva cotropitorilor fasciști germani.

În urma nimicirii fascismului, peste o treime din omenire a ieșit de sub dominația sistemului capitalist, formînd puternicul și invincibilul lagăr al păcii și democrației.

Atît prin întreaga sa activitate creatoare cît și prin biografiile celor mai buni reprezentanți ai săi, literatura Țării Sovietice este strîns legată de popor. Ea a participat activ la construcția socialismului, la toate evenimentele social-politice cele mai importante, care au însoțit mersul nostru spre comunism.

Toate acestea s-au oglindit în dezvoltarea literaturii noastre, în conținutul și patosul ei, în creșterea rolului ei activ în lupta pentru comunism, în lupta progresului, împotriva reacțiunii pe arena mondială.

A crescut nemăsurat de mult participarea activă a scriitorului sovietic la viața obștească și politică a țării. O sută cincizeci de scriitori, onorați de înalta încredere a poporului au fost aleși deputați în Sovietul Suprem al U.R.S.S., în Sovietele Supreme ale Republicilor surori, deputați ai sovietelor locale. În cei 20 de ani care au trecut, scriitorii sovietici au participat activ la toate mișcările progresiste importante ale opiniei publice mondiale. În anii de după război, scriitorii sovietici au devenit participanții cei mai activi la lupta pentru pace care se desfășoară în lume.

În cei 20 de ani care despart aceste două Congrese, în literatura sovietică s-au petrecut schimbări uriașe. În literatură au venit oameni noi; numărul membrilor și candidaților Uniunii scriitorilor sovietici a crescut de la 1500 în 1934 pînă la 3695 în 1954. Literaturile reprezentate la primul Congres s-au întărit, s-au completat cu oameni noi, s-au îmbogățit cu cărți noi. Au răsărit și s-au dezvoltat noi literaturi surori.

Dezvoltarea literaturii sovietice a însoțit dezvoltarea generală uriașă a culturii în țară, în urma căreia poporul nostru, realizînd alfabetizarea generală, a dobîndit posibilitatea realizării învățămîntului mediu general.

Revoluția culturală, lărgindu-se și adîncindu-se neîncetat, a dat literaturii zeci de milioane de cititori noi. Învirea acestor cititori a determinat o creștere uriașă a tirajelor literaturii beletristice.

Această creștere apare concret în următoarele cifre:

În 1934 au fost editate în țară 1852 de opere ale literaturii beletristice sovietice ruse, cu un tiraj general de 32.943.000 exemplare. În 1953 au apărut 2733 de opere într-un tiraj general de 159.801.000 exemplare.

În 1934 au fost editate 1233 opere ale scriitorilor celorlalte popoare frățești ale U.R.S.S., cu un tiraj general de 7.192.000 exemplare. În 1953 au apărut 1552 opere, cu un tiraj general de 38.526.000 exemplare.

În 1934, în U.R.S.S. au fost editate 348 de titluri din literatura beletristică străină, cu un tiraj general de 4.797.000 exemplare. În 1953 au apărut 420 de titluri, cu un tiraj general de 24.480.000 exemplare.

Pentru a ne face o idee justă despre creșterea cercului de cititori de literatură beletristică în țara noastră, trebuie să ținem seama și de uriașa rețea de peste 800.000 biblioteci, datorită cărora cărțile ajung în mîinile a zeci de milioane de cititori.

Cifrele citate mai sus îte amintesc marea răspundere artistică a fiecărui scriitor pentru munca lui, față de numărul uriaș de cititori, al căror nivel cultural și politic crește neconținut; sporește de asemenea numărul cititorilor străini.

Literatura sovietică multinațională

În cei 20 de ani care au trecut de la primul Congres, s-au întărit neîncetat legăturile frățești dintre literaturile Republicilor Sovietice Socialiste.

Rezultatul general al dezvoltării literaturilor sovietice în anii de după Revoluția din Octombrie este una din mărturiile cele mai grăitoare ale triumfului politicii naționale a partidului și statului nostru în domeniul culturii.

Revoluția din Octombrie a deschis drum larg pentru dezvoltarea politică, economică și culturală a fiecărui popor, mai mare sau mai mic, care făcea parte din fostul imperiu rus. Multe popoare mici care se aflau în trecut în bezna analfabetismului total și erau condamnate la pieire, au renăscut în condițiile Puterii Sovietice la o viață istorică nouă. Peste 40 de popoare au căpătat pentru prima dată după Revoluția din Octombrie alfabete proprii. Fiecare din aceste popoare a dat naștere unei arte naționale proprii, unei literaturi proprii, care se dezvoltă cu succes.

Toate elementele noi pe care le aduce în viața popoarelor lupta noastră comună pentru comunism, dezvăluind neîncetat trăsăturile internaționalismului proletar, duc la îmbogățirea formei naționale de expresie a geniului artistic al popoarelor.

Noi sîntem martorii și participanții unui proces extrem de important de apropiere creatoare dintre literaturile noastre și de formare a aceloraș cititori de multe milioane în țara noastră și peste hotarele ei.

Iată ce spun cifrele:

Dacă în 1934 au fost traduse în limbile popoarelor frățești ale U.R.S.S. 481 opere ale literaturii ruse cu un tiraj de 3.529.000 exemplare, în 1953 au fost editate 1022 opere cu un tiraj general de 16.007.000 exemplare.

În 1934 au apărut traduse în limba rusă 150 de opere ale scriitorilor din Republicile surori, cu un tiraj general de 1.045.000 exemplare, iar în 1953 au fost editate 419 opere cu un tiraj general de 21.427.000 exemplare.

Între cele două Congrese, datorită creșterii creatoare a literaturilor surori și întăririi neîncetate a unității moral-politice a societății noastre multinaționale, schimbul de valori literare între popoarele sovietice a dobîndit o nemaiîntîlnită amploare.

Datorită traducerilor reciproce, lucrările talentaților reprezentanți ai literaturilor popoarelor sovietice mici intră în fondul de aur al valorilor culturale unionale.

Trebuie să subliniem cu o deosebită forță însemnătatea limbii ruse în acest schimb de valori culturale.

În condițiile triumfului înțeleptei politici naționale a Partidului Comunist, limba rusă a avut și are de jucat în societatea noastră rolul de onoare de a fi un mijloc puternic de schimb de valori culturale și literare dintre popoarele frățești ale Uniunii.

Cele două decenii care au trecut sînt marcate în viața majorității literaturilor surori de un astfel de simptom al maturității, ca dezvoltarea impetuoasă a prozei cît și apariția unor mari opere dramatice. Acest simptom s-a manifestat deosebit de puternic în literaturile surori ale Orientului Sovietic.

Experiența bogată a poeziei clasice și sovietice ruse a exercitat o mare influență asupra dezvoltării celor mai variate genuri și forme ale poeziei, atît în literaturile ajunse la maturitate cît și în literaturile tinere ale Uniunii Sovietice. Nu este întîmplător faptul că cele mai curajoase căutări inovatoare ale poeților literaturilor surori se efectuează sub semnul însușirii tradițiilor „celui mai bun și celui mai talentat poet al epocii noastre sovietice" — Vladimir Maiakovski.

Unul din rezultatele cele mai însemnate ale dezvoltării întregii noastre literaturi multinaționale în perioada dintre cele două Congrese este acțiunea și influența reciprocă creatoare crescîndă între literaturile surori. În această privință un rol uriaș l-a avut intensa muncă scriitoricească de traducere reciprocă a operelor.

În această perioadă, în limba rusă și într-o serie de alte limbi ale popoarelor sovietice frățești, au fost traduse la un înalt nivel calitativ nu numai operele multor clasici ai literaturilor surori cunoscute și apreciate, dar și cele care au intrat pentru prima oară în fondul cultural al poporului nostru. Totodată, în această perioadă s-a desfășurat și mai intens munca de traducere în limbile popoarelor frățești, a tuturor capodoperelor beletristice ale literaturii clasice ruse.

A sporit și numărul celor mai bune opere ale scriitorilor sovietici contemporani, traduse în limba rusă și în limba altor popoare frățești.

Însuși procesul de traducere, la care au fost atrași, spre cinstea literaturii noastre, cei mai buni scriitori ai tuturor popoarelor frățești, este nu numai un act de asimilare, ci totodată și un act de însușire de către traducător a tradițiilor și a măiestriei marilor scriitori din trecut și scriitorilor contemporani talentați.

Fără a micșora însemnătatea experienței literaturii clasice ruse și contemporane pentru dezvoltarea tuturor literaturilor noastre surori, putem vorbi cu un sentiment sincer de mîndrie despre succesele noastre comune, și despre influența exercitată asupra tuturor literaturilor, inclusiv asupra celei ruse, de marile creații ale clasicilor literaturilor surori și de anumite opere remarcabile ale unor scriitori contemporani.

Pătrunderea intensă în lumea spirituală a popoarelor frățești a lucrărilor clasicilor și ale marilor scriitori contemporani înseamnă că literatura noastră multinațională se ridică, în dezvoltarea ei, pe o treaptă nouă, superioară.

Îndrumarea acestui proces în mod inteligent, în cunoștință de cauză, ținînd seama de perspectivele dezvoltării continue, depinde de noi.

Conștiința însemnătății istorice a muncii de traducere a lucrărilor din literaturile surori a fost întotdeauna proprie celor mai buni reprezentanți ai literaturii sovietice.

Totuși, munca de traducere este uneori încredințată unor oameni insuficient înzestrați, meșteșugari, care nu sînt în stare să asigure nivelul artistic cuvenit traducerilor din scriitorii clasici sau contemporani. Iată de ce, vorbind cu legitimă mîndrie despre avîntul muncii de traducere la noi în țară, despre miile de cărți traduse, editate în tiraje de milioane, nu trebuie să uităm nici o clipă că printre aceste mii de cărți multe sînt denaturate prin calitatea inferioară a traducerilor.

Al doilea Congres al scriitorilor trebuie să dea directive stricte noii conduceri a Uniunii, să se ocupe în mod serios de a pune ordine în munca de traducere, ca de o operă cultural-politică extrem de importantă și să găsească posibilitatea ca în cel mai scurt timp să lărgească cercul de traducători, recrutați dintre maeștrii talentați ai cuvîntului și care au o înaltă cultură. În primul rînd este absolut necesar să se pună capăt practicii dăunătoare a traducerilor literale, cînd este vorba de opere în proză și de opere dramatice.

Numai sporirea hotărîtă a exigenței față de calitatea ideologică și artistică a lucrărilor poate fi o garanție sigură împotriva stagnării în creație, o garanție a perfecționării neîncetate a literaturii noastre.

Însemnătatea mondială a literaturii noastre

După cum se știe, victoria repurtată asupra cotropitorilor fasciști germani și a imperialiștilor japonezi, de către forțele armate ale U.R.S.S., în cel de al doilea război mondial, nu a schimbat numai în mod radical situația internațională a țării noastre ca o mare putere conducătoare, dar a dus și la răsturnarea puterii capitalului într-o serie de țări din Europa și Asia. Numărul total al populației din țările lagărului păcii și democrației depășește în prezent 900 milioane. Toate acestea au schimbat după război raportul forțelor sociale din lume, care este departe de a fi în folosul capitalismului.

Crearea marii Republici Populare Chineze, instaurarea într-o serie de țări din Asia și Europa a orînduirii popular-democrate, creșterea nemaivăzută a simpatiei și a dragostei maselor de milioane de oameni ai muncii din țările capitalismului pentru țara noastră ca luptătoare curajoasă și cinstită pentru pace și democrație, au influențat și soarta literaturii sovietice în anii de după război.

Pentru a avea o imagine clară a felului în care s-a lărgit cercul de cititori de peste granițe în preajma celui de al doilea Congres, analizați cîteva date despre răspîndirea lucrărilor literaturii noastre peste hotare în ultimii ani.

A. A. SURKOV

În perioada dintre 1945—1953, după date incomplete, în țările de democrație populară și în țările capitaliste, au apărut lucrări a peste 900 scriitori sovietici traduse în peste 44 limbi străine, în peste 9.000 ediții. Numai în anii 1951/1953, au fost editate în străinătate 94.196.000 exemplare ale lucrărilor din literatura beletristică sovietică. De aci reiese cît de mare este numărul de cititori cîștigat de literatura noastră peste hotare. Firește, cea mai mare răspîndire o au traducerile din literatura beletristică sovietică în țările de democrație populară și în China populară. Dar, în ciuda atmosferei „războiului rece" și a numeroaselor bariere puse în calea literaturii noastre spre masele de cititori din țările capitaliste, cărțile scriitorilor sovietici au fost traduse în anii de după război în foarte multe țări.

Numărul cititorilor noștri aproape că s-a dublat cu multe zeci de milioane de cititori în țările de democrație populară și cu milioane de cititori din țările capitaliste. Acești cititori noi impun literaturii sovietice noi cerințe; la glasul lor — noi, scriitorii sovietici, trebuie să ne plecăm urechea.

Oamenii din țările de democrație populară, care se găsesc pe diferite trepte ale mișcării spre socialism, așteaptă de la literatura sovietică tablouri veridice ale vieții oamenilor muncii din țara noastră, dezvăluirea istorică veridică a principalelor momente ale formării caracterului omului socialist.

Cu cît se va desfășura mai larg lupta popoarelor coloniale și din țările dependente pentru libertate, independență și condiții umane de existență, cu atît mai mulți oameni din aceste țări vor întoarce privirile către operele scriitorilor noștri, ca spre un izvor de energie combativă, ca spre un izvor al încrederii omului și a omenirii în forțele sale, în viitorul său minunat.

Nu trebuie să uităm niciodată situația specială pe care o ocupă în prezent literatura noastră între celelalte literaturi din lume, ea fiind un izvor de lumină, de idei dătătoare de viață, de energie combativă pentru oamenii muncii de peste hotare, un izvor de experiență creatoare pentru scriitorii progresiști din celelalte țări.

Scriitorii din țările de democrație populară, unde se rezolvă sarcinile construirii socialismului, caută căile însușirii metodei realismului socialist și, înlăturînd rămășițele încă foarte vii ale trecutului burghez, devin ajutoare active ale poporului și statului în opera construirii vieții noi și transformării socialiste a personalității umane.

Din această pricină, în ultimii ani, interesul profund al scriitorilor din țările de democrație populară a crescut considerabil față de tot ce se referă la istoria dezvoltării literaturii noastre, față de tot ceea ce poate să îmbogățească cunoștințele lor despre întruchiparea concretă, într-o operă literară, a metodei realismului socialist.

De aceea, este atît de mare răspunderea fiecărui scriitor al Țării Sovietelor pentru munca sa. Tot atît de mare este răspunderea fiecărui scriitor, critic sau cercetător al literaturii pentru fiecare cuvînt de apreciere a proceselor ce au loc în literatura noastră.

Cunoașterea lucrărilor talentaților scriitori progresiști de peste hotare ne dă dreptul să spunem că creația lor se dezvoltă pe calea marilor tradiții ale realismului. Dar, în afară de aceasta, lucrările lor cele mai puternice și cele mai mature din punct de vedere social, conțin și elemente ale noului, care deosebeau activitatea lui Gorki, în perioada de dinainte de Revoluție, de marii realiști din trecut.

Cele mai bune lucrări ale prietenilor noștri conțin nu numai elementul criticii ascuțite și fără de compromis a realității capitaliste contemporane lor, dar și idei, sentimente și imagini, care întruchipează elementul progresist, dătător de viață. Toate acestea vorbesc despre faptul că prietenii noștri se găsesc într-o etapă de căutări pentru a găsi calea aplicării noii metode de creație la condițiile sociale în care trăiesc și la acele fenomene de viață pe care le aleg în calitate de obiect al zugrăvirii.

Despre acest fapt ne vorbește interesul activ și uriaș al scriitorilor progresiști de peste hotare pentru creația întemeietorilor metodei realismului socialist — Maxim Gorki, Vladimir Maiakovski — față de experiența creatoare a întregii literaturi sovietice.

La rîndul ei, literatura noastră sovietică studiază cu un mare interes experiența de creație a scriitorilor din China populară, din țările de democrație populară și a marilor scriitori progresiști din țările capitaliste. Această experiență ne ajută pe noi, scriitorii sovietici, în lupta pentru o înaltă măiestrie artistică.

Unele rezultate ale drumului parcurs în 20 de ani

Vorbind despre rezultatele drumului parcurs de literatura noastră în acești 20 de ani, trebuie în primul rînd să ne oprim asupra însemnătății ei, în viața poporului, în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

În această perioadă de neuitat s-a dezvăluit în modul cel mai concret tot ce este nou, tot ce au acumulat literaturile Uniunii Sovietice în anii care au precedat războiul.

În acești ani, scriitorii tuturor popoarelor frățești din U.R.S.S. s-au prezentat ca un detașament unic de luptă al patrioților sovietici.

În primele zile de război peste o mie de scriitori sovietici (mai mult de un sfert din întreaga componență a Uniunii scriitorilor) s-au înrolat voluntari în armata operativă și în flota maritimă militară.

Pe toate fronturile Marelui Război pentru Apărarea Patriei, de la Marea Neagră pînă la Marea Barenț, printre apărătorii orașelor-erou, printre războinicii poporului — partizanii eroici ai poporului, cu arma în mînă sau cu creionul și blok-notesul ziaristului de front — scriitorii sovietici pășeau pe drumurile grele ale războiului, alături de eroii și cititorii lucrărilor lor.

Noi păstrăm cu sfințenie în memoria noastră numele tovarășilor noștri de arme, scriitorii literaturilor surori, care au murit în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Marele avînt patriotic care a cuprins pe oamenii sovietici în zilele războiului și-a găsit o expresie curajoasă, veridică, emoționantă, în operele create în anii aceia de neuitat.

Soarta literaturii noastre din timpul războiului se deosebește ca lumina de întunericul de soarta slujitorilor „artei pure" ai literaturii burgheze. În acei ani, cînd fascismul, vremelnic triumfător, amenința cu pieirea Franța și Anglia, scriitorii democrați cinstiți au rămas credincioși poporului lor. Ceilalți însă — și erau mulți — au preferat ori să emigreze peste ocean pentru a se feri acolo de bombardamentele nocturne asupra Londrei și Coventry-ului, ori s-au „închis în sine", capitulînd de fapt în fața înrobitorilor, ori și-au pus în mod cinic pana în slujba cotropitorilor.

Scriitorii sovietici însă au rămas alături de poporul lor și în zilele de grele încercări și în zilele victoriei.

Din prima și pînă la ultima zi a războiului, operele de toate genurile și de toate speciile, nu au lipsit din paginile presei periodice, au răsunat puternic la radio, de pe scenele teatrelor, pe front și în spatele frontului, pe ecranele cinematografelor, erau prezente pe toate fronturile, din tranșee în tranșee, cîntecele lirice și eroice. Ca și în anii de pace, în perioada războiului au apărut romane noi și nuvele, culegeri de povestiri și versuri, poeme și lucrări dramatice.

Din zilele cele mai grele ale primului an și pînă la marșul victorios al ostașilor învingători pe drumurile Germaniei, poezia sovietică multinațională a însoțit cu credință pe fiecare ostaș sovietic, sporind în inima lui flacăra dragostei față de patrie și ura nimicitoare față de dușmanii ei.

În anii războiului s-au dezvoltat toate genurile poeziei. Printre numeroasele lucrări poetice, scrise în zeci de limbi, este reprezentată și poezia politică cetățenească, plină de intensitate și patetică, lirica meditativă în care se concentrau emoțiile cele mai prețioase ale soldatului ca și satira ascuțită și biciuitoare, cîntecul, balada, poemul epic și liric, drama și tragedia în versuri.

În versurile poeților sovietici, create în anii războiului, ca și în publicistica scriitoricească, și în lucrările de toate speciile și genurile, chiar în cele mai grele zile și luni, pline de amărăciunea insucceselor militare și a retragerilor, a răsunat încrederea de nezdruncinat în victoria viitoare. Acest sentiment a unit oamenii de diferite vîrste și cu diferite temperamente poetice.

Apoi, raportorul analizează amănunțit poezia sovietică din anii războiului.

Criticii și cercetătorii noștri literari, — spune tov. Surkov — care emit uneori raționamente scolastice, aride despre importanța tradiției lui Maiakovski pentru dezvoltarea poeziei sovietice, nu au binevoit să analizeze sub acest unghi de vedere experiența creatoare a poeziei sovietice din anii războiului. Poate că ei ar fi găsit aci multe exemple vii despre influența binefăcătoare a lui Maiakovski asupra muncii poeților diferitelor popoare, poate că tocmai în experiența anilor de război s-ar fi dezvăluit „în toată greutatea, brutal, vizibil" verigile puternice ale continuării tradiției cetățenești și lirice ale poeziei lui Maiakovski de către poezia sovietică contemporană.

Glorioasa tradiție gorkiană a publicisticii înflăcărate a găsit în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei o minunată dezvoltare în activitatea unui mare grup de scriitori sovietici.

Din păcate, în anii de după război, numeroși scriitori, care se afirmaseră ca minunați maeștri ai publicității, au părăsit munca pe acest tărîm, deși este absolut limpede că în epoca „războiului rece" ascuțit, pe de o parte, și a muncii constructive încordate a oamenilor sovietici, pe de altă parte, scriitorului publicist i se deschide un foarte larg cîmp de activitate.

Spre regretul profund și general nu a fost analizată și generalizată în mod critic experiența scriitorilor noștri care au abordat în timpul marii încleștări tema războiului, în proză și în dramaturgie.

Tov. Surkov vorbește despre operele de proză și dramaturgie din anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Dacă criticii și cercetătorii ar fi analizat mai profund lucrările create în anii războiului, ar fi extras din ele mii de dovezi grăitoare și expresive ale adevăratului caracter popular, ale umanismului literaturii sovietice.

Marele Război pentru Apărarea Patriei a unit și mai strîns pe toți scriitorii popoarelor U.R.S.S. într-o singură familie de prieteni, i-a înfrățit prin unitatea tematicii, prin comunitatea înaltei răspunderi pentru viața și onoarea literaturii și a ridicat nemăsurat de mult autoritatea literaturii și a scriitorilor în rîndurile milioanelor de cititori, a întărit legătura indisolubilă a literaturii cu poporul.

Eroul-soldat cu care scriitorii s-au împrietenit în anii războiului, înapoindu-se la munca pașnică constructivă, a adus după sine și pe scriitorul-ostaș în uzină, în mină, în satul colhoznic.

Marele Război pentru Apărarea Patriei a răscolit viața poporului din țara noastră pînă în adîncurile ei și a antrenat în apărarea activă a patriei întregul popor de la mic și pînă la mare. Victoria strălucită asupra cotropitorilor germano-fasciști și a imperialiștilor japonezi a fost rodul eforturilor eroice comune, al abnegației și devotamentului soldaților de pe front și soldaților din spatele frontului.

Pentru literatură, bilanțul celor 20 de ani străbătuți reprezintă un prilej de discuție despre cărțile care au fost scrise și care sînt oferite cititorilor spre judecare.

Cu miile se numără cărțile scriitorilor tuturor popoarelor frățești din U.R.S.S., scrise și tipărite în acești 20 de ani. În această perioadă sute de piese au trăit o viață îndelungată sau scurtă pe scenele teatrelor. Numeroase filme realizate după scenarii create de scriitori au strălucit cu o viață puternică pe pînza albă a ecranelor. Și nici raportorul, nici coraportorii, oricît ar fi ei, nu ar putea nu să aprecieze, dar nici măcar să noteze pe scurt tot ce s-a scris în acești ani și ceea ce s-a oferit spre judecare cititorului, spectatorului sovietic cît și celor de peste hotare.

După cum arată experiența literaturii noastre, trecerea unei cărți din torentul general al lucrărilor în raftul cărților iubite depinde, de regulă, nu de acțiunea „îndrumătoare" a Uniunii scriitorilor, nu de eforturile propagandistice ale criticii, ci numai de însuși caracterul lucrării, de calitățile ei ideologico-artistice.

Dacă o carte nu îndreptățește speranțele cititorului, nici un fel de putere n-o va putea opri în fondul „valorilor" nepieritoare.

Pentru a da o imagine despre activitatea creatoare a scriitorilor sovietici în cele două decenii dintre Congrese, trebuie măcar să numesc operele care s-au păstrat un timp îndelungat în mintea cititorului.

După primul Congres al scriitorilor, am fost martorii terminării unor asemenea opere remarcabile în multe volume ca „Viața lui Klim Samghin" a lui M. Gorki, „Pe Donul liniștit" a lui M. Șolohov, „Calvarul" și „Petru I" ale lui A. Tolstoi, „Bruskii" a lui F. Panfiorov, cartea a II-a a marelui roman al lui A. Fadeev, „Ultimul din Udeghe" (din păcate, neterminat încă).

Creația scriitorilor sovietici din generația mai virstnică a îmbogățit literatura noastră cu numeroase cărți valoroase, atît pentru dezvoltarea proprie a autorilor, cît și pentru dezvoltarea întregii literaturi sovietice.

Din exemplul numeroaselor lucrări create de scriitorii literaturii sovietice multinaționale, raportorul arată ce succese însemnate au dobîndit proza, poezia, dramaturgia, publicistica și schița, dramaturgia cinematografică, literatura pentru copii în perioada dintre primul și al doilea Congres. În acești ani, o mare contribuție au adus-o în literatură reprezentanții generației mai vîrstnice a scriitorilor sovietici. S-au afirmat în literatură și au cucerit prin operele lor un larg cerc de cititori și scriitorii care au intrat în literatură după primul Congres. Deosebit de mulți scriitori tineri au intrat în literatură în perioada de după război.

Realismul socialist — metoda noastră de creație

La 23 aprilie 1932 au fost lichidate R.A.P.P.-ul și celelalte organizații asemănătoare din domeniul literaturii și artei.

Acest eveniment a jucat un uriaș rol pozitiv în istoria literaturii noastre. Scriitorii sovietici au venit la primul lor Congres ca o familie unită. Congresul a fost o demonstrație vie a acestei unități, a încrederii literaturii și scriitorilor în conducerea partidului, a dorinței lor de a participa la construcția socialistă.

Toate acestea l-au îndreptățit pe A. M. Gorki să spună:

„În ce văd eu victoria bolșevismului la Congresul scriitorilor? În aceea că acei dintre ei care se considerau fără de partid, „sovăielnici", au recunoscut — cu o sinceritate deplină de care nu îndrăznesc să mă îndoiesc — au recunoscut bolșevismul ca fiind unica idee de luptă conducătoare, în creație, în arta zugrăvirii prin folosirea cuvîntului".

„În sfîrșit, Congresul oferă dreptul de a spera că de acum înainte noțiunea de „literat fără de partid" va rămîne doar o noțiune formală, fiecare dintre noi în sinea lui se va simți un membru activ al partidului lui Lenin, care și-a dovedit atît de minunat și la timp încrederea în onoarea și munca literaților fără de partid prin aprobarea Congresului unional".

Cuvintele lui Gorki au confirmat faptul că principiul leninist al partinității literaturii a fost, în noile condiții istorice, baza literaturii noastre, întruchipîndu-se în poziția ideologică și creatoare a majorității covîrșitoare a scriitorilor sovietici membri de partid și fără de partid.

Cele două decenii dintre Congrese au constituit pentru literaturile noastre o perioadă de continuă întărire pe pozițiile partinității.

Putem să ne dăm seama cît de mult a crescut literatura noastră din punct de vedere ideologic și artistic, trecînd în revistă drumul de creație al unui șir întreg de scriitori, cunoscuți pe larg în țară.

Încă înainte de primul Congres, s-au precizat clar pozițiile ideologice și artistice ale unor asemenea reprezentanți, din vechea generație, ai literaturilor frățești, ca Ianka Kupala, Iakub Kolas, Pablo Ticina, Maxim Rîlski, Mikola Bajan, Iuri Ianovski, Gheorghi Leonidze, Simon Cikovani, Leo Kiaceli, Stepan Zorian, Djiafar Djabarli, Berdj Kerbabaev, Aibek, Muhtar Auezov, Sadridin Aini. Mulți dintre acești scriitori s-au lămurit asupra locului lor în rîndurile constructorilor activi ai socialismului, nu dintr-odată și nu fără șovăieli.

Cele două decenii dintre Congrese au fost pentru majoritatea covîrșitoare a scriitorilor literaturilor frățești care aparțin generației mai vechi, ani de rodnică realizare creatoare a unor noi valori ideologice.

Aproximativ aceleași procese au avut loc și în literatura sovietică rusă.

Alexei Tolstoi spunea:

„Scriitorul crește împreună cu epoca. Fiecare lucru nou al său este totodată și o universitate a sa și un produs al creșterii lui".

Dacă ne referim la calea creației lui Alexei Tolstoi, și a altor scriitori de-ai noștri, se va vedea profunda justețe a ideii cuprinse în cuvintele citate.

Cititorul îl cunoștea pe Tolstoi ca scriitor talentat și patriot rus și înainte de primul Congres.

Și mai pregnantă apare noua calitate a personalității lui Tolstoi dacă vom pătrunde adînc în analiza muncii lui asupra epopeii „Calvarul", terminată în prima zi a Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Acest tablou al vieții ruse, larg prin cuprinderea unor mari evenimente istorice, tablou care a fost creat de-a lungul multor ani, și care din acest motiv a reflectat etapele evoluției ideologice a autorului, arată cum treptat o povestire despre lumea îngustă a vieții unui număr de patru intelectuali ruși se transformă într-un mare tablou epic al vieții poporului, iar evenimentele revoluționare și oamenii simpli ridicați de partid, la luptă împotriva lumii vechi, prezenți la începutul romanului doar ca un fond pasiv, devin principala forță motrică a istoriei, care determină nu numai soarta Rusiei, dar și soarta personală a eroilor romanului.

Cred că, după Tolstoi trebuie să vorbesc în primul rînd despre evoluția ideologică și artistică a lui Konstantin Fedin, începînd cu pozițiile sale inițiale, exprimate în primul roman „Orașe și ani" și terminînd cu romanele lui de după război.

Mulți ani despart aceste lucrări. Și multe valori noi, acumulate de scriitor în torentul istoriei revoluționare a țării lui îl fac pe Fedin de astăzi să semene cu Fedin de la începutul anilor XX, tot așa cum eroul „Primelor bucurii" și al „Verii neobișnuite", Kiril Izvekov, seamănă cu eroul principal al primelor romane ale scriitorului.

Cele aproape două decenii care despart romanul „Frații" de terminarea romanului „Primele bucurii" au fost ani de reexaminare radicală de către autor a punctului său de vedere asupra oamenilor și evenimentelor.

Ce le lipsea eroilor primelor romane ale lui Fedin? Ei nu erau activi în torentul marilor evenimente care i-au copleșit.

A fost necesară experiența construcției socialiste care a îmbogățit lumea spirituală a scriitorului, pentru ca în noile lui romane, bucuria înfăptuirilor sociale, bucuria participării cu abnegație la construirea lumii noi, să devină izvorul forței spirituale a eroilor.

Comparați evoluția eroilor lui Leonid Leonov de la Mitka Veksin din romanul „Hoțul", pînă la eroii „Invaziei", pînă la eroii preferați ai autorului din ultimul său roman „Pădurea rusă".

Urmăriți acele schimbări profunde petrecute în creația talentatului Alexandr Malișkin, mort înainte de vreme, în perioada dintre cele două romane ale sale „Sevastopol" și „Oameni dintr-un fund de provincie".

Amintiți-vă cum de la ciclul povestirilor „Taina tainelor", Vsevolod Ivanov a trecut prin romanul inegal ca valoare „Aventurile Iakirului" la romanul realist „Parhomenko", schimbîndu-și nu numai stilul și mijloacele de povestire, ci și pozițiile sale ideologico-filozofice fundamentale.

Amintiți-vă cum s-a format drumul ideologic și creator al lui Valentin Kataev de la „Delapidatorii" și „Cvadratura cercului", prin romanul impulsiv, plin de căutări foarte serioase „Timp, — înainte!" la minunata sa carte „O pînză în depărtare" și la operele din ultima perioadă.

Amintiți-vă cum de la asemenea cărți ca „Dragostea lui Jeanne Ney" și „Străduța de trecere" Ilya Ehrenburg a ajuns la romanele „Și-a fost ziua a doua", și „Fără respirație", iar apoi la romanele din ultimul deceniu.

Analizați concepția despre lume și metoda de creație care s-au manifestat strălucit în ultimele cărți ale lui Mikola Bajan, comparați-le cu poeziile lui de la sfîrșitul anilor 20 și începutul anilor 30; comparați ultimele poezii ale lui Maxim Rîlski cu primele lui poezii „neoclasice", poeziile contemporane ale lui Pablo Ticina, cu operele lui anterioare scrise cu talent, dar uneori purtînd pecetea influențelor simboliste.

Gîndiți-vă cît de adînc s-a reflectat experiența constructivă a societății noastre socialiste asupra conținutului și caracterelor romanelor eminentului Andrei Upit, scrise în condițiile Letoniei Sovietice.

În persoana lui V. Veresaev, M. Prișvin, S. Sergheev-Tenski, K. Treniov, noi avem scriitori al căror chip creator s-a format în anii dinainte de revoluție. Dar care în ultimul ciclu de „Povestiri neinventate" ale lui Veresaev, în cele mai bune piese sovietice ale lui K. Treniov, în „Epopeea Sevastopolului" a lui S. Sergheev-Tenski sau în tot ceea ce a scris M. Prișvin în ultimele două decenii, nu ne atrage o nouă concepție clară asupra lumii?

Cît de profundă a fost influența realității transformate prin revoluție asupra lumii lăuntrice a scriitorilor, o dovedește faptul că mulți dintre cei mai buni scriitori ai noștri s-au considerat obligați, dintr-o pornire lăuntrică, să revie asupra unor redactări anterioare ale celor mai însemnate opere ale lor.

Din acest punct de vedere este semnificativ în cel mai înalt grad faptul că puțin înainte de moarte, Maxim Gorki a creat noua redactare a piesei „Vassa Jeleznova", nouă prin orientarea ei ideologică.

Cînd compari cele două redactări ale piesei „Vassa Jeleznova", cînd citești romanele lui Andrei Upit din perioada sovietică, sau cărțile trilogiei autobiografice a lui Fedor Gladkov și multe alte opere pe temele trecutului istoric, fără să vrei îți vin în minte cuvintele lui Gorki despre necesitatea de a pătrunde evenimentele trecutului în lumina învățăturii marxist-leniniste.

Pecetea caracterului epocii noastre asupra romanelor, poeziilor, poemelor, pieselor, scrise pe teme istorice, s-a și vădit pentru că scriitorii și-au îndreptat în primul rînd atenția asupra epocilor de cotitură, cele mai dramatice, ale trecutului istoric.

În cele mai bune opere scrise pe baza datelor istorice, trăsăturile metodei realismului socialist s-au vădit înainte de toate în faptul că în aceste lucrări principala forță activă a istoriei este poporul.

Au suferit eșecuri în creație acei scriitori care urmînd canoanele moarte ale vechii beletristici istorice, și-au luat rolul de admiratori estetici ai amănuntelor arhaice ale trecutului îndepărtat și l-au idealizat.

Tematica istorică a fost în repetate rînduri arena provocărilor burghezo-naționaliste, cînd, sub masca îmboldurilor patriotice, erau slăviți și idealizați „eroii" care au jucat un rol reacționar în istorie (de pildă, Djelal-ad-din, Edighei, Kenesari Kasîmov și alții).

Și spiritul de partid al literaturii noastre și mișcarea ei furtunoasă înainte, îndreptată spre dezvăluirea a noi și noi resurse ale metodei realismului socialist, s-au vădit cu deosebită forță și expresivitate în lucrările consacrate realității noastre sovietice, vieții oamenilor muncii de la orașe și sate, luptei lor pentru comunism.

Scriitorii noștri nu au uitat cuvintele lui M. Gorki, care spunea la primul Congres:

„Individualitatea socialistă, după cum vedem din exemplul eroilor noștri ai muncii, care reprezintă floarea masei muncitoare, — individualitatea socialistă se poate dezvolta doar în condițiile muncii colective, care și-a pus în față scopul înalt și înțelept al eliberării oamenilor muncii din întreaga lume de sub puterea capitalismului care schilodește oamenii".

Tocmai în virtutea acestui fapt, literatura, dorind să oglindească mai reliefat procesul dinamic al formării personalității socialiste, nu a putut oc

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

SITUAȚIA ȘI SARCINILE LITERATURII SOVIETICE

Raportul tovarășului A. A. SURKOV

(Continuare din pag. 3-a)

în minte și i-au îndrăgit pe Gleb Ciumalov, Piotr Surkov, Alioșa Malenki, Ivan Gora, Semion Davidov și zeci de alte chipuri ale oamenilor muncii din romanele lui Gladkov, Fadeev, Alexei Tolstoi, Șolohov și ale multor altor scriitori sovietici. În paginile romanelor lui Furmanov, Serafimovici și ale altor scriitori sovietici din vechea generație, cititorii au întîlnit chipuri cunoscute de muncitori, care au săvîrșit revoluția, care au apărat cu arma în mînă cuceririle ei și care apoi s-au pus în fruntea construcției socialismului la orașe și la sate.

În multe cărți apărute în perioada primului cincinal și a celorlalte cincinale, în operele lui Kataev, Ehrenburg, Ketlinskaia, Krimov, iar în ultimii ani în cărțile lui Kocetov, Popov, Ajaev, Mustafin, Mehti, Husein și ale altora, cititorii au văzut alături de muncitorii care au devenit ingineri și organizatori ai producției, maiștri ai muncii, și pe cei mai simpli participanți la lupta pentru comunism, care transformă munca dintr-o obligație grea „într-o chestiune de *onoare*, într-o chestiune de *cinste*, într-o chestiune de *vitejie* și *eroism*".

În cele mai reușite dintre chipurile create de scriitorii mai sus citați, strălucesc ca niște bucăți luminoase de metal nobil, însușirile oamenilor care au transformat munca dintr-o grea obligație insuportabilă într-o poezie înaltă.

Acest simbure există. Și metoda realismului socialist a ajutat pe scriitori să distingă acest simbure și să-l lumineze cu talentul lor. Dar cît de puține sînt încă în literatura noastră aceste grăunțe luminoase, cît de datori mai sînt încă scriitorii noștri milioanelor de făuritori ai valorilor materiale! Și oricît am fi de darnici cu laudele la adresa realizărilor înnoitoare ale scriitorilor, deschizători ai drumului poeziei tumultuoase a eroismului în muncă, ce-a răsunat puternic în viața reală, trebuie să recunoaștem că bucuria muncii creatoare a vibrat cu cea mai mare forță poetică în „Povestirile din Ural" ale lui Pavel Bajov care a povestit despre maiștrii care, în noaptea neagră a muncii de robi, au știut să poarte flacăra nestinsă a însuflețirii în muncă.

În ciuda lipsurilor mari și recunoscute cu care literatura noastră multinațională a venit la cel de al doilea Congres al ei, noi putem afirma cu mîndrie că în ultimii 8—9 ani, toate literaturile frățești au obținut multe realizări în tratarea tematicii internaționale.

În ultimii ani, proza noastră pe teme internaționale s-a îmbogățit cu un șir întreg de lucrări larg răspîndite în mijlocul poporului — monumentala trilogie terminată de curînd „Cîntec deasupra apelor" de V. Vasilievskaia, romanul „Teheran" al lui K. Sevgunt, romanul „Va veni ziua" de G. Ibrahimov și o serie de alte cărți.

În repertoriul teatrului sovietic din anii de după război, piesele lui K. Simonov, B. Lavreniev, V. Sobko, I. Galan, A. Iacobsohn și ale altor dramaturgi sovietici, au ocupat un loc de frunte.

În anii de după război a răsunat cu deosebită tărie tema internațională în poezia noastră. La nivelul înalt al demascărilor satirice, în spiritul tradiției „poeziilor de peste hotare" ale lui Maiakovski, sînt scrise cărți ca „Prieteni și dușmani" a lui K. Simonov, „Două torente" a lui N. Tihonov, „Impresii din Anglia" a lui M. Bajan, „Dincolo de marea albastră" a lui A. Mališko, „Baladă indiană" a lui M. Tursun-zade, „Un negru vorbește" a lui S. Vurgun. Poezii bune, puternice și expresive despre lupta pentru pace, despre lupta oamenilor muncii, au fost scrise de M. Tank și P. Brovka, P. Ticina, M. Rilski, I. Sporta, G. Leonidze, G. Abașidze, S. Cikovani, E. Dolmatovski, L. Oșanin și alți poeți sovietici.

Urmînd tradiția de luptă a lui Demian Bednîi și Maiakovski, S. Marșak, A. Bezîmenski, S. Mihalkov, S. Vasiliev, S. Cleinik și alți poeți satirici de ai noștri atacă pe dușmanii păcii cu săgețile lor satirice.

Tratarea de către literatura noastră a tematicii internaționale este deosebit de importantă în prezent, cînd uneltirile atîțătorilor la război încep să aibă un caracter amenințător de provocator, cînd este deosebit de necesar să se ascută vigilența forțelor iubitoare de pace din lume și să se întărească voința lor de a opune o rezistență activă atîțătorilor la război.

Soarta unor opere ca „Poemul pedagogic" a lui A. Makarenko, „Timur și băieții lui" de A. Gaidar și „Apă vie" de A. Kojevnikov este o dovadă grăitoare și expresivă a rolului nou, fără precedent, al literaturii în viața societății.

„Poemul pedagogic" este o operă absolut nouă prin genul ei. Depășind de aproape două decenii limitele funcțiilor sale literar-estetice, „Poemul pedagogic" are o influență puternică asupra formării pedagogiei socialiste, noi.

Maxim Gorki spunea de la tribuna primului Congres:

„Realismul socialist afirmă că viața este o înfăptuire, o creație, al cărei scop este dezvoltarea neîncetată a celor mai prețioase însușiri individuale ale omului, pentru a birui forțele naturii, pentru sănătatea și viața lui îndelungată, pentru marea fericire de a trăi pe pămînt, pe care el, potrivit creșterii neîntrerupte a necesităților lui vrea să-l transforme în întregime într-un lăcaș minunat al omenirii unite într-o singură familie".

Tocmai aceste trăsături ale metodei realismului socialist, subliniate atît de clar de Gorki, marchează toate succesele creatoare evidente ale literaturii noastre multinaționale dobîndite în cele două decenii care s-au scurs.

Dar dacă un scriitor va încerca să zugrăvească activitatea omului în mod unilateral, fără a dezvălui scopul ei, fără a lămuri viața personalității în toate manifestările ei, el va suferi în mod invariabil un eșec. Nu puține asemenea eșecuri au fost menționate de critică în ultimii ani.

Un merit incontestabil al romanului „Neamul Jurbinilor" de V. Kocetov, de pildă, care se remarcă printre celelalte cărți, scrise pe tema vieții clasei muncitoare, îl constituie, ca să zicem așa, tocmai „cele trei dimensiuni", adică înfățișarea deplină a oamenilor.

Dar scriitorul care preocupîndu-se de probleme sufletești mărunte, izolează eroii de ceea ce este esențial în viața lor, — de o cauză socială importantă, — suferă în mod inevitabil un eșec. După mine eșecul unor scriitori cu experiență îndelungată, — Ilya Ehrenburg în povestirea „Dezghețul" și Vera Panova în romanul „Anotimpuri" — nu decurge deloc din faptul că autorii acestor lucrări și-au concentrat atenția asupra criticii fenomenelor întunecate ale vieții. Acesta este un drept incontestabil al lor. Chestiunea este că în ciuda legilor obiective ale metodei, ei s-au situat pe terenul șubred al *„structurii sufletești"* abstracte și au opus legilor dezvoltării personalității omului social, bunul plac al ideilor subiective ale autorilor, făcînd din omul sovietic un personaj a cărui viață personală se deosebește net de viața lui socială și de activitatea lui în muncă.

Printre dușmanii literaturii sovietice care atacă cu frenezie principiul partinității, care se ridică împotriva metodei realismului socialist, are mare circulație afirmația că literatura noastră este uniformă, că scriitorului sovietic i se răpește dreptul la originalitate, la manifestarea liberă a individualității creatoare, iar literaturii i se ia prin aceasta posibilitatea de a se dezvolta, de a merge înainte prin numeroase curente care se întrec între ele.

Acum o jumătate de veac, V. I. Lenin în articolul său „Organizația de partid și literatura de partid", scria că: „problema literară se pretează cel mai puțin unei egalizări mecanice, nivelării, dominației majorității asupra minorității", că „în această chestiune este necesară asigurarea unui spațiu cît mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, mai mult spațiu pentru gîndire și imaginație, formă și conținut".

Aceste cuvinte ale lui Lenin, confirmate astăzi în mod practic de întreaga dezvoltare a literaturii noastre, presupun — în condițiile existenței unei orientări comune în elaborarea metodei realismului socialist, — posibilitatea existenței diferitelor curente, a întrecerii creatoare între ele, și a unor largi discuții asupra avantajelor unui curent sau altuia.

Numai acel care nu vrea să vadă, nu va vedea deosebirea dintre Alexei Tolstoi și Fedin, Pogodin și Korneiciuk, Tvardovski și Aseev, Isakovski și Selvinski, Bajan și Mališko, Kulešov și Tank, ș.a.m.d.

Scriitorii care apreciază în același fel fenomenele vieții și comportarea oamenilor, sînt infinit de diferiți în exprimarea în imagini artistice a rezultatelor celor văzute și simțite de ei.

Și la noi, ca în orice literatură, există scriitori al căror nume dacă n-ar figura deasupra sau sub „opera" lor ar fi imposibil să-i deosebești unul de altul, dar aceasta nu este vina metodei realismului socialist, ci o urmare a lipsei de talent, deoarece lipsa de talent este întotdeauna impersonală.

Cele trei decenii ale dezvoltării literaturii noastre au arătat că pe măsura elaborării celor mai diferite laturi, calități și particularități ale metodei realismului socialist de către scriitorii talentați, literatura noastră capătă o varietate tot mai mare de stiluri creatoare, de procedee individuale, de „condeie" scriitoricești. La noi, în cadrul orientării unice, nu numai că pot exista, dar există diferite curente care se deosebesc între ele prin particularitățile cele mai diverse.

Constructorii comunismului — eroii cărților noastre

Congresul nostru a fost precedat de o discuție destul de aprinsă, organizată în paginile gazetelor, pe tema eroului pozitiv în literatura sovietică.

Această discuție s-a pierdut în amănunte. Participanții ei nu au luat drept bază pentru discuții bogatul material acumulat de literatura noastră.

Referindu-ne direct la acele lucrări care au avut cea mai puternică înrîurire asupra formării caracterului tînărului sovietic, putem spune că acest material infirmă categoric argumentele acelora care împing pe scriitori pe calea șablonului „eroilor ideali".

Nimeni nu va nega faptul că romanele „Așa s-a călit oțelul" de N. Ostrovski, „Tînăra gardă" de A. Fadeev, „Povestea unui om adevărat" de Boris Polevoi, sau „Timur și băieții lui" de Arkadie Gaidar, au jucat și joacă un rol uriaș în formarea caracterului tineretului nostru.

Prin ce au atras inima tineretului eroii — fără îndoială „pozitivi" — ai acestor cărți? Oare prin faptul că ei în toate manifestările lor erau „ideali"?

Dimpotrivă.

În aceste cărți (și tocmai în aceasta constă secretul popularității lor nemaivăzute), eroii nu trec cu seninătate prin încercările grele care apar în calea lor. Ei dobîndesc foarte greu victoria finală.

Ca dintr-un corn al abundenței, viața aruncă deasupra capului lui Pavel Korceaghin încercări care de care mai grele. Dar caracterul lui se oțelește din ce în ce mai mult, călindu-se la focul acestor încercări. Tocmai pentru faptul că scriitorul nu a îngustat soarta eroului, ci a dezvăluit întreaga dialectică complicată a vieții sale extrem de grele, cititorul l-a îndrăgit pe Pavel Korceaghin, făcînd din el un exemplu de comportare. Cititorul l-a îndrăgit pe Pavka pentru faptul că în acțiunile sale, în concepția sa despre viață se îmbină realismul aspru, — apropiat de inima omului măreței noastre epoci revoluționare — cu patosul înalt al eroismului tineresc.

Dar Pavel Korceaghin nu este o excepție.

Oare adolescentul Timur al lui Gaidar este „un băiețel cuminte, ideal"?

Oare aviatorul Meresiev care se găsește într-o situație extrem de grea, rănit în luptă, găsește simplu și imediat răspunsuri și soluții la problemele complicate ale soartei sale?

Oare el nu are momente de disperare și slăbiciuni? Oare caracterul său este ideal și ireproșabil? Oare toate faptele și hotărîrile sale sînt „absolut comsomoliste"? Oare în colectivul tinerilor eroi cu trăsături deosebite din „Tînăra gardă" noi nu deosebim fiecare figură, fiecare caracter, fiecare temperament, tocmai pentru faptul că în fața unor încercări grele pentru inimi tinere, tinerii și tinerele eroine nu se comportă după o logică impusă de autor pentru a dezvălui caracterul „ideal", ci după logica vie a comportării specifice structurii fiecăruia? Și nu este păcat dacă spunem că tocmai personajele cel mai puțin „ideale" — Serioja Tiulenin și Liuba Șevțova — emoționează mai mult inima tînărului cititor.

Dacă marii scriitori din trecut au creat chipurile nemuritoare ale „oamenilor de prisos", de la prințul Hamlet pînă la Oneghin și Pecorin, dacă eroii lor cei mai iubiți, negînd cu mînie orînduirile sociale existente, se găseau deseori în fața unui zid care îi despărțea de viitor, sau căutau o ieșire în idealizarea utopică a trecutului — scriitorii sovietici, sprijinindu-se pe învățătura marxist-leninistă, pe activitatea revoluționară a poporului care transformă lumea, au avut posibilitatea să creeze chipul eroului nou, înaripat de fericirea acțiunii revoluționare, erou care vede departe înainte viitorul omenirii.

Atît caracterele eroilor pozitivi creați de literatura sovietică cît și procedeele de zugrăvire, sînt variate. Acești eroi lasă o urmă de nețters în inimile cititorilor și înfăptuiesc marea operă de formare a omului nou al societății socialiste.

La crearea unui chip satiric negativ, este cu neputință și dăunător să încerci să confecționezi rețete de îmbinare a tonurilor întunecate și luminoase în personalitatea personajului și fondul social al operei. Este tot atît de dăunătoare încercarea de a reglementa raportul dintre ceea ce este înaintat și ceea ce este înapoiat, sau progresist și „obișnuit", în chipul și caracterul eroului pozitiv dintr-o lucrare literară. Orice fel de reglementare ucide pe loc eroul și cartea, duce la înlocuirea caracterului viu, convingător, printr-o morală didacticistă.

Chipul viu, uman, luat din adîncurile vieții, va aluneca de pe terenul ferm al realității numai atunci cînd autorul, în ciuda adevărului vieții, își va copleși eroul cu tot felul de fapte eroice, mai mult decît el poate suporta.

Chipul lui Serghei Tutarinov, născut din realitatea vieții noastre colhoznice de după război, care cuprinde trăsăturile vii ale contemporanului nostru înaintat, ar fi fost mult mai puternic și convingător dacă autorul, îndrăgostit de el, nu și-ar fi pus drept scop în cartea „Lumină dee-asupra pămîntului" sublinierea excesivă a calităților eroului său. Procedînd astfel, Babaevski a încălcat normele reale care determină rolul personalității în viața colectivului, și, apropiindu-l pe Tutarinov de un „ideal" care se afla deasupra colectivului, a subminat încrederea cititorului în veridicitatea dezvoltării acestui chip.

În ceea ce privește chipurile marilor oameni de stat, de știință, artă și literatură, create de scriitorii noștri în ultimii 20 de ani, îndeosebi în anii de după război, trebuie menționat că aci deseori se observă, îndeosebi în lucrările de dramaturgie și dramaturgie cinematografică, cazuri de zugrăvire denaturată, neverídică, a rolului personalității în istorie.

În legătură cu asemenea fapte care au avut loc în arta noastră, este bine să amintim cuvintele lui Marx și Engels scrise acum 104 ani, despre felul în care trebuiesc zugrăviți oamenii care au ajuns în fruntea mișcării politice, cuvinte care au o semnificație mai largă.

„Ar fi foarte de dorit — scriau ei — ca oamenii care stăteau în fruntea mișcării — fie pînă la revoluție în societățile secrete sau în presă, fie după revoluție în calitate de personaje oficiale — ca ei să fie în sfîrșit zugrăviți în culorile aspre, tem brandtiene, cu toată strălucirea lor vie. Toate descrierile existente nu zugrăvesc niciodată aceste figuri în aspectul lor real, ci doar în cel oficial, purtînd coturni în picioare și aureolă în jurul capului. În aceste portrete rafaelice transfigurate, dispare întreaga veridicitate a zugrăvirii".

Partidul ne-a amintit despre menirea literaturii sovietice:

„Sarcina literaturii sovietice constă în a ajuta statul să educe tineretul în mod just, să răspundă cerințelor lui, să educe tînăra generație într-un spirit optimist, să aibă încredere în cauza neînfrîcată în fața piedicilor, gata să biruie orice obstacole".

Pentru a îndeplini cu cinste această măreață sarcină istorică, literatura noastră nu poate să meargă pe calea creării „eroului ideal", sau a chipului „personalității ideale".

Pornind pe această cale alunecoasă, ea riscă să cadă pe panta unei creații de calitate inferioară, să înlocuiască cunoașterea realității printr-o combinație de „difuzoare de idei" și predici didacticiste.

Inima curstită a cititorului sovietic nu va vibra în fața surogatelor de eroi pozitivi prezentați sub forma acelor „personaje trandafirii" care apar în unele lucrări în chip de „maeștri de ceremonii" ai socialismului.

Forța eroilor, pe care tînărul nostru contemporan vrea să și-i ia drept model, trebuie să se sprijine pe adevărul profund al vieții, pe dezvoltarea caracterelor lor potrivit legilor zugrăvirii „unor caractere tipice în împrejurări tipice.

Pentru un înalt conținut de idei al literaturii

Literatura este o armă ascuțită de influențare social-politică. Ea este strîns legată de politică și subordonată acesteia. Firește că dezvoltarea literaturii, îndeosebi în condițiile noastre, nu a avut loc independent de lupta de clasă ascuțită. de lupta ideologică, care însoțeau statornicirea societății socialiste.

Odată cu victoria definitivă a socialismului în Uniunea Sovietică, odată cu nimicirea rezistenței fățișe a forțelor de clasă dușmănoase, a fost înlăturată posibilitatea apariției în societatea noastră a contradicțiilor antagonice.

Dar au rămas rămășițele capitalismului, acele pete vechi în viața de toate zilele, în conștiința și în sentimentele oamenilor, a rămas încercuirea capitalistă cu toate consecințele decurgînd din aceasta.

Reacțiunea mondială a încercat deseori să influențeze literatura noastră. În mediul literar nu au putut să nu străbată ecouri ale luptei care avea loc în realitate. Noi ne întîlnim cu ecourile acestei lupte în paginile cărților, în articolele de critică și teorie literară.

De aceea, făcînd un bilanț al acestor două decenii trecute, evocînd cu multă bucurie și mîndrie calea pe care am parcurs-o, noi trebuie să ținem seama că aceasta a fost o cale de luptă acerbă împotriva recidivelor celor mai variate influențe ideologice străine. În această luptă scriitorii au avut întotdeauna un sprijin hotărît și înțelept din partea Partidului Comunist și a întregii opinii publice sovietice.

Hotărîrile partidului din 1946—1948, ne-au ajutat nouă, scriitorilor și activiștilor din alte domenii ale artei sovietice, în unirea forțelor pentru a lupta împotriva influențelor ideologice străine.

Și în anii dinainte de război și în anii de după război ne-am întîlnit cu asemenea credincioși tovarăși de drum ai „artei pure" cum este formalismul, care duce la ruperea formei de conținut, sau naturalismul, care împinge literatura pe calea obiectivismului.

Printre cele mai persistente cazuri de recidivă în ceea ce privește influențele reacționare străine, se numără și tendințele cosmopolite.

Opinia noastră publică între anii 1949—1950 a luat atitudine în mod hotărît împotriva acestui „curent" dăunător, demascînd în fața societății esența lui străină și dușmănoasă.

Reacțiunea violentă împotriva încercărilor cosmopolite din anii de după război este explicabilă mai ales întrucît nu întîmplător inițiatorul „războiului rece", imperialismul american, propunîndu-și drept scop să obțină dominația mondială prin acapararea economică, politică și culturală a națiunilor și a statelor și-a luat drept bază ideologică a expansiunii sale tocmai cosmopolitismul.

O mărturie a faptului că și de acum înainte ne putem aștepta la încercări de a ataca pozițiile fundamentale ale literaturii noastre de pe „platforma" mihilistă, este apariția înainte de Congres în revista „Novîi mir" a unei serii de articole care au fost condamnate în unanimitate de opinia noastră publică literară.

Credincioși tradițiilor patriotismului sovietic și internaționalismului proletar, noi vom lupta împotriva cosmopolitismului dizolvant, împotriva ideologiei respingătoare a atîțătorilor la război. Nici unui om de litere sovietic cinstit, care a făcut greșeli de ordin cosmopolit, fie el critic sau scriitor, nu-i este închisă posibilitatea ca, revizuindu-și pozițiile greșite, să lucreze rodnic și în înțelegere cu toată familia unită a literaților sovietici, pentru binele dezvoltării literaturii noastre.

Recidivele tendințelor străine și dușmănoase, care s-au făcut simțite pe tărîmul practicii și teoriei literare, s-au manifestat în metodele „stîngiste" în critică, care au reînviat cele mai vătămătoare rămășițe ale proletcultismului și ale criticii jignitoare a R.A.P.P.-ului.

Un dușman serios, cu care opinia noastră publică literară trebuia să lupte necontenit a fost naționalismul burghez.

Trebuie să fim deosebit de vigilenți față de manifestările de recidivă a naționalismului burghez în literatură, deoarece reacțiunea mondială îmbină în mod cinic propovăduirea cosmopolitismului cu folosirea iezuită a putregaiului burghezo-naționalist în lupta împotriva păcii, a adevăratei libertăți și democrații.

Criticii noștri și istoricii literari, împreună cu toată opinia publică literară, au participat activ la lupta împotriva influențelor ideologice străine; ei au adus contribuția lor la procesul de înțelegere a experienței acumulată de literatura noastră.

Criticii și istoricii literari au muncit mult în acest timp pentru justa înțelegere de pe pozițiile marxismului a multor fenomene ale culturii artistice a trecutului.

În acest timp au fost editate lucrări voluminoase de istorie a literaturii ruse, lucrări în mai multe volume de istorie a literaturii engleze, franceze, germane, etc. Au apărut și apar lucrări serioase, cu caracter monografic, consacrate marilor scriitori și critici ai trecutului, problemelor studierii stilului, limbii, măiestriei clasicilor.

Mult mai slab sînt elaborate problemele literaturii sovietice. Cu toate acestea și în acest domeniu au apărut o serie de cărți, consacrate studierii creației lui M. Gorki și V. Maiakovski.

Fiind intransigenți față de orice manifestări ale ideologiei străine, în același timp, în interesul dezvoltării literaturii, noi nu trebuie atunci cînd criticăm lucrări sau articole, în care există greșeli, să transformăm critica în campanii zgomotoase de „nimicire". Trebuie să subliniem că criticii noștri n-au găsit întotdeauna un ton și un stil potrivit cu interesele dezvoltării literaturii.

Cînd este vorba de un critic sau de un scriitor *sovietic*, care greșește într-o problemă sau alta, sîntem datori să depunem toate eforturile pentru a-i explica și lui și cititorului natura greșelilor și în felul acesta să-i arătăm calea spre lichidarea lor. Trebuie să ne întipărim pentru totdeauna în minte ideea că avînd de a face cu un scriitor viu, a cărui activitate este folositoare pentru literatură și societate, nu luptăm împotriva lui, ci împotriva greșelilor lui, și explicînd cu răbdare natura greșelilor lui, luptăm în felul acesta pentru el ca scriitor sovietic.

Avem nevoie de o asemenea atmosferă în activitatea noastră critică, de o asemenea atitudine față de cărțile *sovietice* ale autorilor *sovietici* încît să desființăm odată pentru totdeauna din practica noastră o astfel de manifestare a concepției mic burgheze ca nimicirea, chiar în cazurile cînd în cărți sau în manuscrise există greșeli care trebuiesc criticate cu asprime și fără compromis.

După cum se știe, noi toți și scriitori și critici, sîntem de acord că noul conținut trebuie să fie exprimat în operele literare într-o formă artistică corespunzătoare caracterului său nou.

Totuși viața de zi cu zi a literaturii noastre, și în anii dinainte și de după război, arată, din păcate, că ne permitem să călcăm deseori normele de aur ale intransigenței față de calitatea artistică a muncii scriitoricești, mai ales cînd este vorba să analizăm lucrările pe teme actuale.

Am întîlnit asemenea cazuri de îndulgență profund dăunătoare și greșită și în activitatea colegiilor noastre redacționale și în activitatea consiliilor redacționale ale edițiilor. Asemenea îndulgență au manifestat și participanții la discuțiile publice ale noilor cărți și criticii noștri, atunci cînd apreciau aceste lucrări în paginile presei. Au fost cazuri cînd s-au acordat Premiile Stalin, în anii de după război, unor lucrări literare fără îndoială slabe, după criteriul că posedă o tematică nouă sau că o asemenea literatură este tînără.

Nu de mult, în mediul nostru a avut loc o discuție aprinsă cu privire la caracterul dăunător al așa numitei „teorii" a lipsei de conflict; au fost căutați autorii și cei care au luat parte la răspîndirea acestei teorii.

Scriitorii aruncau vina pe critici și redactori, iar redactorii și criticii pe scriitori.

Și a fost suficient ca să analizăm liniștiți împrejurările, pentru ca să ne dăm seama că sînt vinovați și unii și alții.

În acest caz, pentru noi este important faptul că tocmai critica, care de la înălțimea poziției sale ideologice și teoretice ar fi trebuit să fie prima care să observe acest fenomen negativ, — a fost una din vocile de frunte din corul „adepților teoriei lipsei de conflict".

Făcînd un pas greșit în problema luptei împotriva „teoriei lipsei de conflict", fără să înțeleagă cauza principală a acestui pas greșit, criticii noștri, cu întîrziere și nu toți deodată, au luat atitudine și atunci cînd în unele opere literare s-a manifestat fenomenul invers și anume trecerea de la „lipsa de conflict" la extrema opusă a înfățișării fenomenelor realității numai în culori negre.

Criticii noștri și istoricii noștri literari rămîn în urmă pînă acum față de cerințele societății și literaturii.

Nu a fost analizat, din punctul de vedere al unei cercetări profunde și sintetice, rezultatul activității de 37 ani a literaturii și prin urmare principiile generale ale metodei realismului socialist n-au fost ilustrate cu exemple reale și „palpabile".

Din cauza timidității criticilor și a cercetătorilor în fața experienței vii a literaturii noastre se întîmplă și faptul că declarațiile cu privire la o nouă „doctrină" marxistă despre frumos, la elaborarea esteticii marxiste, asupra căreia s-ar părea că și scriitorii și criticii și filozofii ar trebui să muncească împreună, rămîn și pînă acum simple declamații și jurăminte.

Din cauza aceleiași timidități, credem noi, există și un alt neajuns în critica noastră și în istoria noastră literară și anume nepriceperea de a aprecia fenomenele literaturii în unitatea lor indisolubilă și în condiționarea reciprocă a conținutului și a formei.

Intensificarea hotărîtă a activității criticilor literari și a istoricilor literari, atragerea institutelor Academiei de Științe în rezolvarea problemelor importante ale generalizării experienței literaturii noastre contemporane, analizarea în reviste și ziare a problemelor de teorie și istorie literară, a problemelor de critică curentă și bibliografie, îmbunătățirea activității secțiilor de critică literară la edituri și crearea unei reviste speciale consacrate cercetării problemelor de teorie și istorie literară, — iată primele măsuri care trebuiesc luate neapărat pentru însuflețirea acestui domeniu atît de important în activitatea literară.

*

Succesele neîndoielnice și importante ale literaturii sovietice în perioada dintre cele două Congrese nu exclud ci, dimpotrivă, implică analiza cea mai exigentă, cea mai largă a lipsurilor ei. Nu avem dreptul să nu vorbim de la tribuna Congresului despre rămînerea în urmă a literaturii față de cerințele realității noastre în dezvoltare impetuoasă, față de creșterea necontenită a exigenței cititorilor. Trebuie să criticăm cu tărie și deschis lipsurile literaturii noastre, pornind nu de la neîncrederea nihilistă în posibilitățile ei, ci de la convingerea că literatura noastră dispune de un asemenea detașament de scriitori talentați, că ea a atins un astfel de nivel de experiență creatoare și de maturitate, încît poate soluționa probleme mult mai complexe, decît cele pe care ea le-a rezolvat și le rezolvă.

În literatură există chipuri minunate de oameni ai clasei muncitoare, dar și cei mai talentați scriitori trebuie să muncească încă foarte mult pentru ca în poezie, proză, dramaturgie să răsune cu toată puterea tema muncii omului, care creează valorile materiale ale societății — minerul și petrolistul, metalurgistul și siderurgistul, constructorul de case și constructorul de vapoare.

Literatura noastră a acordat întotdeauna multă atenție marelui proces de transformare socialistă a satului, vieții și muncii celor care muncesc pămîntul. Dar scriitorii au rezolvat adeseori problemele înfățișării vieții colhozurilor și colhoznicilor în mod superficial, simplist și nu au pătruns în viața colhoznicului de astăzi cu același curaj și aceeași profunzime cu care a făcut-o, de pildă, la timpul său Șolohov în „Pămînt desțelenit".

Omul sovietic, care a imprimat dezvoltării istoriei un ritm fără precedent, este nerăbdător. El așteaptă din partea literaturii un răspuns mai cald, mai oportun, la problemele care îl frămîntă, el vrea să-l vadă pe scriitor nu în calitate de cronicar, care să fixeze viața și lupta lui „retroactiv", ci în calitate de prieten și de tovarăș de luptă, în calitate de explorator al viitorului, care îmbogățește pe constructori cu idei noi, deschizînd noi orizonturi.

Cititorul este deseori nemulțumit de cărțile noastre, din cauza înfățișării unilaterale a realității sovietice, din cauză că mulți dintre noi nu pot sau se tem să urmeze tradițiile predecesorilor noștri clasici și deseori trec pe primul plan problema sau materialul și nu omul, se tem să arate omul „în cele trei dimensiuni" ale existenței lui istorice — în mod multilateral, în toată bogăția lumii lui spirituale, în unitatea dintre interesul social și cel personal.

Cititorul de versuri și de proză, spectatorul de la teatru și cinematograf, așteaptă de la literatura sovietică o mai mare varietate de genuri — romane, povestiri și nuvele, poeme epice, lirică socială și personală, tragedii și drame, satiră plină de mînie și comedie veselă, din viața de toate zilele. Cititorul are dreptul să ceară ca orice operă să fie la nivelul larg sau orizont intelectual, la nivelul exigenței lui deosebit de ridicate față de calitatea artistică a operei respective.

Realitatea literaturii noastre cere stăruitor din partea scriitorului o participare mai intensă în viață, atît din punctul de vedere al creării cărților consacrate problemelor celor mai mari și contemporane ale vieții omului sovietic și ale societății sovietice, cît și din punctul de vedere al unei cunoașteri mai profunde și mai multilaterale a vieții, cunoaștere bazată pe un contact organic dintre scriitor și oamenii prin eforturile cărora se construiește comunismul.

Partidul Comunist consideră literatura drept ajutorul său activ în educarea comunistă a maselor populare, drept o armă în lupta împotriva rămășițelor vechiului, un mijloc de generalizare a noului în viață și în caracterul omului sovietic. Dar rezolvînd sarcinile cu caracter general, trebuie să scoatem în evidență în mod deosebit acele genuri și specii ale literaturii, de dezvoltarea cărora depinde creșterea formelor înrudite ale artei. Atenția deosebită a scriitorilor trebuie să fie concentrată asupra activității în domeniul dramaturgiei și dramaturgiei cinematografice, în domeniul acelor specii de poezie care sînt legate de creația muzicală. În aceste sectoare la noi se observă în mod deosebit rămînerea în urmă care frînează dezvoltarea unor specii de artă deosebit de importante și cu răspîndirea cea mai mare.

Astăzi, cu ajutorul partidului, am căpătat posibilitatea să lărgim rețeaua existentă a revistelor de artă și literatură. Sîntem bucuroși că putem comunica Congresului că la Leningrad apare o nouă revistă, literară „Neva", că pe baza almanahului existent „Drujba Narodov" („Prietenia popoarelor") va apare o revistă lunară, că va fi editată o revistă intitulată „Iunost" („Tinerețe") și că va reapare revista „Internaționalnaia Literatura" („Literatura internațională"). Înființarea acestor noi reviste va contribui la activizarea vieții de creație a scriitorilor, la ridicarea nivelului criticii noastre literare.

Să consolidăm Uniunea scriitorilor

Uniunea scriitorilor, ca organizație obștească, este organizația care transmite și înfăptuiește ideile partidului în literatură, o formă de conducere colectivă a literaturii de către scriitori. Uniunea scriitorilor, creată din inițiativa lui A. M. Gorki, și-a îndeplinit în decurs de 20 de ani acest rol.

În preajma Congresului unional, în toată țara au avut loc congrese ale scriitorilor din republici, conferințe cu scriitorii în regiuni și ținuturi. La aceste conferințe și congrese, într-o atmosferă cu adevărat democratică de largi dezbateri critice și autocritice au luat cuvîntul, ținînd rapoarte, corapoarte și participînd la discuții, peste 1300 de scriitori, ceea ce reprezintă mai mult de o treime din componența Uniunii.

În multe cuvîntări s-a făcut o critică serioasă diverselor aspecte ale muncii Uniunii scriitorilor, inclusiv în problemele care se referă la munca organizatorică. Această critică deseori aspră, a avut drept scop consolidarea Uniunii pe calea lichidării definitive a lipsurilor și a greșelilor în munca Uniunii. La nici un congres, la nici o conferință nu s-au auzit voci care să pună la îndoială însuși principiul organizării Uniunii scriitorilor, ca organ de conducere colectivă a literaturii. Această părere s-a făcut auzită numai în scrisoarea unui grup de scriitori din Moscova, publicată în „Literaturnaia Gazeta". La congrese și conferințe, dimpotrivă, s-a subliniat dezvoltarea generală și consolidarea organizațiilor de scriitori, s-a vorbit despre intensificarea legăturilor creatoare frățești între scriitorii diverselor republici, despre întărirea în viitor a rolului Uniunii în conducerea organelor de presă și în lupta împotriva influențelor ideologice străine; s-a subliniat necesitatea ridicării acestui rol.

Sarcinile pe care trebuie să le rezolve în colectiv literatura la Congres și după Congres sînt mărețe. Pentru îndeplinirea lor, sînt necesare eforturile întregului colectiv al scriitorilor sovietici. Numărul membrilor Uniunii scriitorilor între cele două Congrese aproape că s-a dublat. Dar numărul cărților bune a crescut într-o proporție mult mai mică. Printre membrii Uniunii scriitorilor sovietici, există oameni care au încetat să scrie.

În perioada dintre cele două Congrese au intrat în literatură mulți oameni noi și totuși vîrsta medie a scriitorului a crescut cu 10—15 ani iar greutatea specifică a tinerilor scriitori în vîrstă pînă la 30 de ani, a scăzut mult. Aceasta înseamnă că în fața noastră stă sarcina deosebit de importantă a atragerii în literatură a tineretului talentat. Pentru acest tineret talentat trebuie să fie create condiții care să îmbine bunăvoința față de talentele tinere cu exigența cea mai severă față de calitatea operelor cu care tineretul debutează în literatură.

*

Dezvoltarea literaturii sovietice în cei 20 de ani, crearea unui număr uriaș de valori artistice cu o calitate socialistă nouă, înseamnă că astăzi este determinată clar particularitatea care deosebește literatura noastră de literatura tuturor orientărilor anterioare printre care se numără și literatura realismului critic. Aceste particularități rezidă în aceea că literatura noastră apără și afirmă realitatea socialistă, că pe baza unui tablou strict obiectiv și concret istoric al vieții, îi este dat pentru prima oară să înfățișeze victoria multilaterală a eroului pozitiv de partea căruia este și puterea, și legea, și morala societății socialiste; că literatura sovietică este o literatură multinațională unitară și că ea ridică nemăsurat de mult rolul scriitorului în viața poporului.

Succesul literaturii sovietice, răspîndirea uriașă a operelor literare în țara noastră și în străinătate, demonstrează succesul noului erou — omul sovietic — prin toate țările lumii. Principala preocupare a scriitorilor sovietici trebuie să fie îmbogățirea acestui erou uin operele literare cu trăsăturile și calitățile noi pe care le educă în oameni zi de zi viața sovietică în dezvoltarea ei neîntreruptă.

Noi toți am ascultat cu o imensă emoție sufletească în această sală istorică, cuvintele de salut adresate de Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, celui de al doilea Congres al scriitorilor sovietici. Ascultînd acest salut, am fost stăpîniți de sentimentul recunoștinței fierbinți pentru înalta apreciere pe care partidul o dă locului pe care-l ocupă literatura în viața societății sovietice. Însuflețiți de această încredere, promitem Partidului Comunist, Guvernului Sovietic și marelui nostru popor muncitor că vom munci cu o energie și mai mare pentru a crea cărți noi, demne de măreția activității constructive a poporului erou, vom fi întotdeauna ajutoare credincioase și neobosite ale partidului în opera de educare a unor cetățeni demni de viitoarea societate comunistă!

(Aplauze furtunoase și prelungite)

(Text prescurtat, publicat în ziarul „Pravda")

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

Lucrările Congresului

Ziua I-a

In ziua de 15 decembrie s-a deschis la Moscova în marele palat al Kremlinului, într-o atmosferă solemnă, cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici.

In sală erau prezenți scriitori care au sosit din toate colțurile marii Țări a Socialismului; reprezentanții generației mai virstnice, acei care — împreună cu Gorki — au fost la primul Congres al scriitorilor, care împreună cu Gorki și Maiakovski au pus temeliile literaturii sovietice, — sînt aci și scriitorii tineri intrați în literatură în ultimii ani. In sală se află de asemenea numeroși oaspeți de peste hotare. Printre ei sînt: scriitoarea chineză Din Lin *și scriitorul francez* Louis Aragon, *scriitorul romîn* Mihail Sadoveanu *și scriitorul englez* Jack Lindsay, *scriitoarea germană* Ana Seghers *și scriitorul indian* Ahmad Abbas, *scriitorul polonez* Leon Kruczcowski *și poetul chilian* Pablo Neruda, *scriitorul brazilian* Jorge Amado *și scriitorul bulgar* Hristo Radevski. *Asistă de asemenea scriitorul* Li Ghi En, *întemeietorul literaturii coreene contemporane, precum și scriitori din Cehoslovacia, Mongolia, Ungaria, Albania, Austria, Olanda, R. D. Vietnam, Iugoslavia, Finlanda, Cuba, Liban, Uruguai și alte țări. In sala Kremlinului au venit și cei mai buni prieteni și criticii cei mai severi ai literaturii sovietice — cititorii: muncitori din fabricile Moscovei, oameni de știință, activiști de partid, studenți, ostași ai Armatei Sovietice.*

La orele 16 precis apare în prezidium Olga Forș, *una din cele mai vechi scriitoare sovietice, însoțită de* Konstantin Fedin, *întîmpinați cu aplauze de asistență.*

In loja guvernamentală apar conducătorii Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ai Guvernului Sovietic: N. A. Bulganin, L. M. Kaganovici, G. M. Malenkov, A. I. Mikoian, V. M. Molotov, M. G. Pervuhin, M. Z. Saburov, N. S. Hrusciov, N. M. Șvernik, P. N. Pospelov, M. A. Suslov, N. N. Șatalin, *întîmpinați cu ovațiuni furtunoase și îndelungate de către delegați și oaspeți.*

După cuvîntul de deschidere rostit de Olga Forș, *președintele ședinței, Konstantin Fedin, dă cuvîntul scriitorului ucrainean* O. Goncear, *care, în numele delegațiilor Ucrainei, Leningradului, Uzbekistanului, Gruziei, Estoniei, Buriat-Mongoliei, propune alegerea unui prezidiu compus din 65 persoane.*

In unanimitate este ales prezidiul compus din: I. Abașidze, G. Alexandrov *(ministrul culturii al U.R.S.S.),* P. Antokolski, M. Auezov, M. Bajan, G. Bașirov, P. Brovka, V. Vasilevska, A. Ventlova, S. Vurgun, *acad.* V. Vinogradov, R. Gamzatov, S. Gherasimov, F. Gladkov, Ș. Dadiani, V. Ermilov, N. Zarian, S. Zorian, K. Zubov *(artist al poporului al U.R.S.S.),* T. Zueva *(ministrul culturii al R.S.F.S.R.),* M. Ibraghimov, M. Isakovski, I. Kairov *(ministrul învățămîntului R.S.F.S.R.),* V. Kataev, A. Kahhar, B. Kerbabaev, A. Korneiciuk, K. Krapiva, I. Kolas, V. Latis, G. Lahuti, L. Leonov, I. Libedinski, A. Lupan, S. Marșak, G. Mustafin, A. Nesmeianov *(președintele Academiei de Științe a U.R.S.S.),* G. Nikolaeva, V. Ovecikin, V. Panova, N. Pogodin, B. Polevoi, D. Polikarpov *(secretar al comitetului orășenesc din Moscova al P.C.U.S.),* A. Prokofiev, I. Rugoev, M. Rîlski, A. Rumianțev *(șef de secție a C.C. al P.C.U.S.),* B. Riurikov, K. Simonov, A. Surkov, A. Tarasova *(artistă a poporului a U.R.S.S.),* A. Tvardovski, N. Tihonov, A. Tokombaev, M. Tursun-zade, P. Ticina, A. Fadeev, K. Fedin, O. Forș, T. Hrennikov *(secretar general al Uniunii Compozitorilor Sovietici),* A. Șelepin *(secretarul C. C. al Comsomolului),* D. Șepilov *(redactorul-șef al ziarului Pravda),* I. Șmuul, M. Șolohov, I. Ehrenburg.

Poetul bielorus Petrus Brovka propune — în numele delegaților Bielorusiei, Moscovei, Lituaniei, Tadjikistanului și Bașkiriei, alegerea prezidiului de onoare al Congresului compus din membrii Prezidiului C.C. al P.C.U.S., tovarășii N. A. Bulganin, K. E. Voroșilov, L. M. Kaganovici, G. M. Malenkov, A. I. Mikoian, V. M. Molotov, M. G. Pervuhin, M. Z. Saburov, N. S. Hrusciov. *Asistența, în picioare, întîmpină această propunere cu aplauze furtunoase îndelungate.*

Se procedează la alegerea organelor de lucru ale Congresului: secretariatul, comisiile de validare și redacțională, precum și comisia pentru redactarea proiectului de statut al Uniunii Scriitorilor Sovietici a U.R.S.S.

Congresul aprobă următoarea ordine de zi:

1. Raportul lui A. Surkov: „Despre situația și sarcinile literaturii sovietice".

Corapoartele: a) K. Simonov: „Proza sovietică"; *b)* S. Vurgun: „Poezia sovietică"; *c)* A. Korneiciuk: „Dramaturgia sovietică"; *d)* S. Gherasimov: „Dramaturgia cinematografică sovietică"; *e)* B. Polevoi: „Literatura sovietică pentru copii și tineret"; *f)* B Riurikov: „Problemele fundamentale ale criticii literare sovietice"; *g)* P. Antokolski, M. Auezov, M. Rîlski: „Traducerile beletristice din literaturile popoarelor U.R.S.S.".

2. Raportul lui N. Tihonov *despre* „Literatura progresistă contemporană universală".

3. Raportul lui I. Libedinski *asupra comisiei de revizie a Uniunii Scriitorilor Sovietici a U.R.S.S.*

4. Comunicarea lui L. Leonov *asupra Comisiei Consiliului de Conducere al Uniunii Scriitorilor Sovietici* „Despre modificările în statutul Uniunii Scriitorilor Sovietici".

5. Alegerea organelor de conducere ale Uniunii Scriitorilor Sovietici a U.R.S.S.

Președintele ședinței K. Fedin *dă cuvîntul secretarului Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, tov.* P. N. Pospelov *care dă citire textului salutului adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici. Asistența a întîmpinat cu un entuziasm imens salutul partidului.*

Se trece apoi la primul punct al ordinei de zi. A. Surkov *prezintă raportul* „Despre situația și sarcinile literaturii sovietice".

După terminarea raportului, a avut loc în sala „Gheorghievski" din marele palat al Kremlinului, un mare concert dat în cinstea delegaților și oaspeților la Congres, la care au luat parte cele mai bune forțe artistice ale capitalei Uniunii Sovietice.

Ziua II-a

Incepînd din 16 decembrie lucrările celui de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici s-au desfășurat în Sala Coloanelor din Casa Sindicatelor. Aci, în august 1934, a avut loc primul Congres al scriitorilor, aci a răsunat vocea lui Gorki, care a chemat literatura sovietică spre culmile realismului socialist, spre oglindirea însuflețită a marilor înfăptuiri comuniste ale poporului ziditor.

Ședința de dimineață a fost prezidată de Pablo Ticina. *A luat cuvîntul* B. Polevoi *care a prezentat coraportul* „Literatura sovietică pentru copii și tineret".

Apoi, Congresul a ascultat coraportul poetului Samed Vurgun *despre* „Poezia sovietică".

Ședința de seară a fost prezidată de Kondrat Krapiva. *Congresul a ascultat raportul Comisiei de validare prezentat de scriitorul* L. Nikulin. *Raportorul a arătat că la Congres au fost aleși 788 delegați, scriitori reprezentînd 45 naționalități. 128 scriitori au fost delegați la primul Congres unional al scriitorilor. El a vorbit despre schimbările ce s-au produs în componența Uniunii Scriitorilor după primul Congres. Din punct de vedere numeric, Uniunea a crescut de la 1500 membri și candidați, la 3695. Printre participanții la Congres sînt deputați ai Sovietelor Supreme al U.R.S.S. și ale republicilor unionale și autonome, ai sovietelor locale, membri ai Comitetului sovietic pentru apărarea păcii, militanți activi ai mișcării mondiale a partizanilor păcii. Congresul a aprobat în unanimitate raportul Comisiei de validare.*

A luat apoi cuvîntul K. Simonov *care a expus coraportul despre* „Proza sovietică".

In ședința de dimineață din 17 decembrie au început discuțiile asupra raportului tov. A. A. Surkov *și a corapoartelor prezentate de* B. N. Polevoi, Samed Vurgun *și* K. M. Simonov.

Ședința a fost prezidată de scriitorul kazah G. Mustafin, *care a dat cuvîntul lui* V. Latis.

V. Latis *și-a amintit cum pe vremea dictaturii lui Ulmanis în Letonia burgheză, scriitorii letoni înaintați căutau cu aviditate fiecare cuvînt al literaturii sovietice.*

„Ascultînd cu emoție glasul lui Gorki și al tovarășilor săi de luptă, noi sperăm că va veni clipa luminoasă a reunirii noastre cu poporul sovietic, cu întreaga literatură sovietică... și iată, astăzi participăm împreună cu toți scriitorii sovietici la acest congres"

V. Latis vorbește apoi despre imensa însemnătate inspiratoare a salutului adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al 2-lea Congres unional al scriitorilor.

„In salutul Comitetului Central al Partidului către Congresul nostru este formulat un vast program creator al întregii activități a literaturii sovietice și a Uniunii scriitorilor sovietici".

Incheindu-și cuvîntarea, V. Latis se adresează scriitorilor tineri:

„Păstrați cu mai mult curaj în viață, scumpii noștri prieteni tineri! Țineți minte că un scriitor realist, oricît de înzestrat ar fi el de natură, niciodată nu va crește fără o mare și nemijlocită experiență a vieții și a muncii".

Problemelor dezvoltării literaturii pentru copii le-a fost consacrată cuvîntarea lui L. Kassil *care a polemizat cu unele teze din raportul lui* B. Polevoi.

Scriitorul bielorus Iakub Kolas *și-a început cuvîntarea cu un salut adresat tuturor veteranilor scrisului, care au participat încă la primul Congres unional al scriitorilor și tinerei generații de scriitori, acelora care, în anii ce s-au scurs, și-au cîștigat dragostea și recunoștința cititorilor prin munca și talentul lor. Vorbitorul a făcut apel către confrați să intr-ale scrisului de a interveni activ în realitate, de a păși pe urmele proaspete ale vieții.*

Scriitorul s-a oprit asupra lipsurilor criticii, care deseori se ocupă numai de 5—6 nume de seamă, în timp ce creația celorlalți scriitori dispare din cîmpul ei de vedere.

„Noi putem și trebuie să scriem bine, noi trebuie să ne îmbogățim zi de zi prin realitatea noastră sovietică minunată, prin contactul cu oamenii, prin contactul reciproc între noi"...

In sală răsună fanfara — pionierii din Moscova au venit să salute Congresul scriitorilor. Congresiștii aplaudă călduros, în picioare, tînăra generație a Țării Sovietice.

Cu multă căldură a fost întîmpinată apariția la tribună a scriitorului chinez Ciu Ian. *Intreaga asistență a aplaudat îndelung pe reprezentantul marelui popor chinez.*

„Dragi tovarăși și prieteni!

Acum 20 de ani marele scriitor A. M. Gorki a prezis cu încredere că la al 2-lea Congres unional al literaților sovietici vor participa mai multe zeci de literați din Occident și Orient, și a subliniat îndeosebi China și India. Astăzi cele spuse de el s-au înfăptuit".

Ciu Ian *transmite un salut fierbinte din partea scriitorilor Chinei noi și a întregului popor chinez Congresului scriitorilor sovietici, și prin ei un salut fierbinte Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și Guvernului Sovietic.*

„Este greu să supraapreciem folosul, *spune Ciu Ian,* pe care l-a primit literatura chineză contemporană în cursul întregii istorii a dezvoltării ei din partea literaturii ruse și sovietice"

„In operele întemeietorului realismului socialist A. M. Gorki, — arată Ciu Ian — noi am găsit acea putere luminoasă, care este cuprinsă în forța maselor populare, — forța proletariatului".

Ciu Ian vorbește despre imensa însemnătate pentru poporul chinez a apariției în limba chineză a unor opere, ca „Torentul de fier" de A. Serafimovici, „Cimentul" de F. Gladkov, „Pămînt desțelenit" de M. Șolohov, romanul lui A. Fadeev „Înfrîngerea".

„In chipurile eroilor creați de scriitorii sovietici, cititorul chinez a văzut calea glorioasă parcursă de marele popor sovietic — avangarda de luptă a întregii omeniri progresiste — în opera de construire a socialismului. Aceasta este și calea pe care va trebui să pășim și noi".

„Literatura sovietică — *a declarat Ciu Ian* — a devenit nucleul mișcării literare progresiste din lumea întreagă. Există în China un vechi proverb: „Să fii în centru, așa după cum se află în centru Steaua polară, înconjurată de alte stele". Prin aceste cuvinte se poate caracteriza precis poziția pe care o ocupă literatura sovietică în raport cu literaturile progresiste ale tuturor țărilor. Lupta pentru pace, democrație și socialism, lupta pentru dezvoltarea activă a culturii naționale a popoarelor tuturor țărilor, lupta împotriva ideologiei burgheze contemporane, această sarcină comună de cea mai mare importanță stă în fața literaților și artiștilor progresiști din întreaga lume. Scriitorii sovietici își îndeplinesc cu cinste rolul de avangardă în această luptă".

In încheierea cuvîntării sale, Ciu Ian *a adresat un apel către scriitorii sovietici:*

„Cititorii progresiști din întreaga lume așteaptă ca scriitorii sovietici să oglindească, cu toată minunata lor măiestrie artistică, mișcarea populară din toate țările. Scriitorii sovietici trebuie să ia asupra lor această obligație internaționalistă de onoare".

Sala întreagă în picioare a aplaudat îndelung cuvîntarea lui Ciu Ian.

Ziua III-a

Ședința din seara zilei de 17 decembrie a fost prezidată de V. Latis.

A luat cuvîntul unul dintre cei mai vechi scriitori lituanieni A. Vienuolis. *El a spus că generația virstnică trebuie să transmită scriitorilor începători bogata ei experiență în studierea vieții, căci fără cunoașterea vieții nu se poate forma un adevărat scriitor sovietic.* A. Vienuolis *relevă că uneori adevărata studiere a realității sovietice multilaterale este înlocuită prin scurte călătorii de documentare, că din păcate mulți scriitori lituanieni își petrec tot timpul în capitală și scriu despre sate, folosind doar amintirile din copilărie.*

„Eu n-aș fi putut — *spune scriitorul* — să creez cartea „Ferma familiei Puodjunas" și altele, dacă n-aș locui de 37 ani la țară. Iar astăzi vreau să scriu despre noua înfățișare a satului lituanian, despre patria mea care înflorește".

S. Raghimov *și-a consacrat cuvîntarea dezvoltării literaturii azerbaidjane contemporane. In perioada dintre cele două congrese organizația scriitorilor din Azerbaidjan a crescut de trei ori. Au apărut o serie de opere mari în domeniul poeziei și prozei. A crescut dramaturgia națională, au fost create noi cărți pentru copii. Cele mai bune opere ale prozei azerbaidjane au devenit un bun al întregii țări. Ele au fost traduse în limba rusă și în alte limbi.*

S. Raghimov *arată apoi că viața depășește totuși literatura. Tot mai sus se înalță deasupra apelor Caspicei sondele de petrol, o recoltă nemaivăzută de „aur alb" au culeș cultivatorii de bumbac. Dar despre aceasta s-a spus încă puțin în literatură.*

In încheiere, vorbitorul subliniază necesitatea îmbunătățirii muncii organizatorice în Uniunile scriitorilor, pentru ca ele să devină adevărate centre de creație ale întregii activități literare.

„Literatura noastră — *a spus I. Ehrenburg, care a urmat apoi la tribună,* — contribuie la creșterea spirituală a poporului sovietic și toți scriitorii sovietici pot reflecta cu o legitimă mîndrie asupra drumului parcurs. Literatura își datorează însemnătatea ei poporului care a generat-o, poporului care construiește viitorul pe temelia dreptății și omeniei".

I. Ehrenburg a vorbit apoi despre decăderea literaturii occidentale. Acolo există mulți scriitori talentați și harnici, dar societatea în care trăiesc, nu-i inspiră. Explicația sterilității multor scriitori burghezi stă în descompunerea societății burgheze. Acești scriitori n-au rupt cu lumea care îi înconjoară și care a sărăcit din punct de vedere spiritual.

Referindu-se la creația scriitorilor sovietici, I. Ehrenburg subliniază că literatura sovietică trebuie să fie veridică, iar unii autori, înfrumusețindu-și eroii, îi sărăcesc.

„Noi trăim într-o vreme minunată. Sub ochii noștri dispar unele aspecte învechite ale vieții. Principiile înalte ale solidarității internaționale, ale adevăratei democrații socialiste, ale atenției pentru soarta fiecăruia, cu alte cuvinte umanismul nostru sovietic, se întăresc tot mai mult și triumfă. Niciodată și nicăieri literatura n-a ocupat un loc atît de înalt și de răspundere, ca acum la noi".

In încheiere, I. Ehrenburg, a spus:

„Dușmanii umanismului, dușmanii progresului, dușmanii popoarelor încearcă să opreacă în loc mersul timpului. Ei amenință să înece în sînge viitorul. Cu toate puterile vom apăra pacea, iar dacă cei ce și-au pierdut mințile vor îndrăzni să lovească nădejdea omenirii întregi, ei se vor izbi de un popor care are nu numai o armată puternică și o industrie înaintată, ei vor întîlni un popor care are o inimă mare și o literatură mare".

Vorbind despre succesele literaturii Armeniei Z. Topcian *citează o serie de nume de scriitori și operele create de ei în ultimii ani. Insă cu toate aceste realizări, scriitorii republicii sînt mult îndatorați cititorului sovietic exigent și pretențios. Incă n-au fost create opere de valoare despre clasa muncitoare, n-au fost scrise cărți interesante pe teme istorico-revoluționare.*

Salutul C.C. al P.C.U.S. adresat celui de al 2-lea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici, a declarat vorbitorul, va fi un nou stimulent puternic de inspirație creatoare și pentru literații Armeniei.

O. Goncear *a consacrat un loc însemnat în cuvîntarea sa problemelor dezvoltării literaturilor naționale frățești și legăturilor lor creatoare reciproce. El a relevat cu regret că atît criticii, cît și cercetătorii literaturii nu s-au ocupat pînă acum suficient cu generalizarea experienței acestor literaturi, de asemenea și conducerea Uniunii Scriitorilor. Exprimîndu-și satisfacția în legătură cu hotărîrea de transformare a almanahului „Prietenia popoarelor" („Drujba narodov") într-o revistă lunară, vorbitorul observă că este necesar să se analizeze problema creării unei edituri unionale a literaturilor naționale, în care s-ar putea concentra cadrele de traducători cu experiență.*

Poetul M. Isakovski *a subliniat, în discursul său, că poeziile pentru cîntece necesită cea mai mare atenție. Cîntecele populare, iubite, sînt cunoscute, citite și cîntate de zeci de milioane de oameni. Relevînd realizările în domeniul creației de cîntece, poetul arată că acest gen a rămas în urmă în ultimii 2—3 ani. Cîntece se scriu, dar adeseori acestea nu sînt opere poetice, ci șabloane monotone, potrivite pentru o melodie sau alta. Poetul explică pricina lipsurilor în creația de cîntece prin faptul că ea rămîne în urmă față de nivelul noilor cerințe ale vieții. Țara a pășit mult înainte, dar poeții lucrează într-un mod învechit, trăiesc cu un vechi bagaj. Aceasta se întîmplă și din cauză că unii poeți speră că compozitorul va acoperi prin muzică lacunele și lipsurile operelor lor. Mai bine să scriem mai puține cîntece, spune* M. Isakovski, *dar bune.*

S. Marșak *își consacră cuvîntarea problemelor dezvoltării literaturii pentru copii. Cele mai variate cărți despre creșterea omului, spune el, sînt necesare tînărului, care crește el însuși și se pregătește să intre în viață. Vorbitorul a făcut observații critice în legătură cu sistemul edituriilor de a planifica editarea operelor noi ale scriitorilor pentru copii. Trebuiesc antrenați oameni noi la crearea cărților pentru copii, oameni ai științei, tehnicii, artei. E necesară reeditarea unor cărți de valoare pentru copii, care astăzi au fost în mod nemeritat uitate.*

Tradițiile gorkiene, înaltul nivel ideologic al literaturii sovietice, au constituit tema principală a cuvîntării lui V. Kataev. *El a vorbit despre rolul determinant al concepției despre lume în creația scriitorului, despre grija de zi cu zi cu care Partidul Comunist înconjoară literatura sovietică.*

In aceeași ședință au mai luat cuvîntul I. Abașidze, S. Ulug-zade.

Ziua IV-a

In ședința din dimineața zilei de 18 decembrie, prezidată de scriitorul azerbaidjan M. Ibraghimov, *au continuat discuțiile.*

Scriitorul V. Kaverin *și-a consacrat cuvîntarea problemei muncii scriitorului și creșterii măiestriei artistice.*

Vorbind despre drumul parcurs de literatura moldovenească, A. Lupan *a subliniat că ea s-a născut, a crescut și s-a întărit datorită grijii părintești a Partidului Comunist și a Guvernului Sovietic.*

Apoi a luat cuvîntul P. Brovka. *Vorbind despre dezvoltarea literaturii bieloruse contemporane, despre succesele și lipsurile ei, el a atras atenția asupra nivelului artistic scăzut al unor opere.*

Cînd privești cît de departe a luat-o înainte viața noastră, a spus P. Brovka, *cît a crescut omul nostru sovietic, cînd privești ceea ce am făcut noi, devine limpede că sîntem încă mult îndatorați față de poporul nostru.*

Congresul a întîmpinat cu căldură cuvîntarea președintelui consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor polonezi, laureat al premiului internațional Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare", Leon Kruczkowski. *El a transmis congresului salutul fierbinte al scriitorilor polonezi*

„Vreau să vă asigur, dragi prieteni, — *a spus* L. Kruczkowski, — că noi scriitorii din Polonia, am așteptat acest congres cu aceeași nerăbdare ca și dvs. și punem în el nu mai puține speranțe ca dvs. Acest congres are un caracter cu totul excepțional. Astăzi sute și chiar mii de scriitori din multe țări, printre care și scriitorii din Republica Populară Polonă, iubesc marele adevăr și chipurile minunate pe care literatura sovietică le-a arătat lumii.

Noi dorim fierbinte ca acest congres să devină una din principalele etape în dezvoltarea minunatei arte a „științei despre om", cum a numit literatura Maxim Gorki, a acelei arte, pe care dvs., scriitorii sovietici, ați transformat-o într-un instrument de transformare eroică, conștientă a vieții. Noi, frații voștri de arme, credem, de asemenea că acest Congres ne va uni și mai strîns cu dvs., va lumina și mai puternic calea eforturilor noastre creatoare comune și a luptei noastre comune, pentru o mare literatură socialistă, în mai multe limbi".

A. Prokofiev *a arătat că opinia publică scriitoricească a întîmpinat cu un sentiment de mare recunoștință știrea că la Leningrad se creează o nouă revistă literară-artistică și social-politică a Uniunii scriitorilor sovietici — „Neva". Se oferă o posibilitate și mai mare pentru apariția celor mai bune opere ale scriitorilor.*

„Noi poeții, a spus Prokofiev, deseori nu muncim pe măsura deplină a forței talentului nostru. Este nimerit a aminti în legătură cu aceasta cuvintele fabulei lui Krilov:

„Astfel talentul se ofilește fără folos pentru lume,
slăbind pe zi ce trece,
cînd lenea îl cuprinde
și nu mai înviorează munca lui".

Apoi a luat cuvîntul A. Korneiciuk, *care a prezentat coraportul despre* „Dramaturgia sovietică".

In ședința de seară prezidată de I. Abașidze, *a luat cuvîntul* S. Gherasimov, *care a expus coraportul despre* „Dramaturgia cinematografică sovietică".

Discuțiile au fost apoi reluate de către F. Gladkov, *unul din cei mai vechi scriitori sovietici, care s-a adresat către scriitori cu chemarea de a urma poruncile lui Alexei Maximovici Gorki, de a sluji poporul. Oprindu-se asupra activității Uniunii scriitorilor sovietici,* F. Gladkov *a subliniat că Uniunea trebuie să fie o organizație de creație și nu un organ administrativ, o școală pentru tineretul literar și un loc iubit pentru legătura vie a tineretului cu maeștrii cuvîntului scris.*

N. Cerkasov, *artist al poporului al U.R.S.S., a arătat în cuvîntarea sa că scriitorii sovietici încă nu și-au îndeplinit datoria față de teatru și cinematografie. Milioane de spectatori umplu în fiecare seară sălile de teatru din toate colțurile Țării Sovietice. Ei vor să vadă pe scenă întruchiparea evenimentelor și chipurilor născute de realitatea sovietică. Deseori repertoriul teatrelor le provoacă un ascuțit sentiment de nemulțumire. Aceasta o simt cel mai puternic actorii care se întîlnesc față în față cu acei pentru care se creează arta sovietică. Tocmai noi, arată* N. Cerkasov, *sîntem cei care surprindem acea adiere rece a condamnării, care se naște în sala de spectacol, cînd chipurile de pe ecran sînt sub nivelul vieții.*

Apoi V. Smirnov *dă citire mesajelor de salut adresate Congresului din partea muncitorilor, funcționarilor, elevilor, organizațiilor literare, militarilor, de la echipajul stațiunii polare în derivă, de la marinarii de pe vase de cursă lungă.*

N. Ribak, *care a urmat la tribună, și-a consacrat cuvîntarea problemelor romanului istoric sovietic.*

Participanții la Congres au întîmpinat cu căldură pe cunoscuta scriitoare germană Anna Seghers. *In cuvîntarea rostită, sînt caracterizate realizările și sarcinile tinerei literaturi în dezvoltare din Republica Democrată Germană. Scriitoarea arată că Uniunea scriitorilor germani își pune ca scop să acționeze astfel asupra conștiinței oamenilor, ca ei să înțeleagă și iubească nou, care este propriu statului lor, ca republica democrată să devină exemplu și scop pentru toți oamenii cinstiți care vorbesc și scriu nemțește.* „Pe această cale, spune ea, scriitorii noștri pot participa prin creația lor la lupta pentru unitatea democratică a Germaniei". *Anna Seghers arată că, în procesul aderării poporului Republicii Democrate Germane la literatură, joacă un mare rol literatura sovietică.* „Tineretul nostru, spune ea, citește cu aviditate romanele sovietice. El vrea să înțeleagă cum a devenit poporul un asemenea popor ca cel sovietic".

Vorbind despre faptul că tema muncii ocupă un loc de seamă în creația scriitorilor din R.D.G., că în literatură încep a lua parte și muncitorii, Anna Seghers opune acestui proces constructiv decăderea vieții literare în Germania occidentală.

„Participarea la acest congres, *a spus în încheiere Anna Seghers,* ne va ajuta să aducem contribuția noastră în lupta vieții împotriva morții, a viitorului împotriva a ceea ce și-a trăit traiul".

Ziua V-a

La 19 decembrie au continuat lucrările celui de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici.

Scriitorul mordvin Nikula Erkai *a vorbit despre succesele realizate de poporul său în construcția economică, în dezvoltarea culturii. Literatura artistică a acestei mici republici, situată în ținutul Volgăi, este una din cele mai tinere literaturi naționale ale Țării Sovietice. Totuși, scriitorii mordvini au și creat o serie de opere însemnate. In republică se tipăresc reviste literaro-artistice în limbile rusă, eraa și moksa.*

A luat apoi cuvîntul scriitorul armean Nairi Zarian. *Nu pot, a spus el, să nu-mi exprim indignarea față de perfidia josnică a primului ministru englez, Churchill, care a recunoscut că încă înainte de terminarea celui de al doilea război mondial a trimis feldmareșalului Montgomery o telegramă cuprinzînd indicația de a colabora cu armata hitleristă împotriva trupelor sovietice. Vreau să aduc sincere mulțumiri mareșalilor Uniunii Sovietice, Vasilevski și Jukov, pentru răspunsul calm, plin de dragoste de pace, dovedind forța de neînvins a Țării Sovietice, pe care l-au dat exponenților politicii de agresiune și dușmănie între popoare.*

Nairi Zarian a declarat că scriitorii sovietici au primit cu un sentiment de bucurie telegrama de salut trimisă Congresului de către Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, în care sînt totalizate toate cuceririle literaturii sovietice și sînt trasate căile dezvoltării ei în viitor.

Poetul Serghei Mihalkov *și-a consacrat cuvîntarea uneia din problemele importante ale dezvoltării literaturi sovietice — comedia și satira sovietică. In ultimul timp au fost create o serie de comedii și spectacole de estradă care au fost bine primite de public și critică. Meritul lor principal constă în faptul că unicul lor țel este lupta împotriva a tot ce și-a trăit traiul, în numele eliberării oamenilor de rămășițele trecutului, faptul că demască și ridiculizează tot ceea ce împiedică dezvoltarea societății sovietice, mersul ei înainte.*

La tribună s-a urcat scriitorul vietnamez Nguen Den Thi. *Delegații și invitații au întîmpinat cu aplauze călduroase pe solul eroicului popor vietnamez.*

Astăzi, 19 decembrie, a spus el, se împlinesc opt ani de cînd a început pe teritoriul Vietnamului războiul și rezistența eroică a poporului meu.

Nguen Den Thi a remis ca dar Congresului cărți scrise de scriitori vietnamezi și tipărite de muncitori din Vietnam în anii cei mai grei ai luptei poporului, pentru libertatea și independența sa.

La 19 decembrie participanții la Congres au ascultat raportul „Traducerile artistice din literaturile popoarelor U.R.S.S.", pregătit de Pavel Antokolski, Muhtar Auezov și Maxim Rilski.

Lucrările Congresului sînt urmărite cu atenție și mare interes de oamenii de cultură progresiști din numeroase țări. In ședința din 19 decembrie s-a dat citire unor telegrame de salut adresate Congresului din partea lucrătorilor de pe tărîmul literaturii și artei din China, din partea scriitorilor americani Albert Kahn *și* Erskine Caldwell, *din partea scriitoarei australiene* Catherine Susanne Prichard, *din partea Asociației coreene pentru relațiile culturale cu U.R.S.S., din partea elevilor Școlii de literatură din Japonia.* Lion Feuchtwanger *a urat din toată inima succes Congresului scriitorilor sovietici. S-a primit o telegramă din Canada din partea lui* Dyson Carter *care salută pe participanții la Congres „în numele numeroșilor canadieni care apără astăzi cauza păcii și culturii".*

Cunoscutul scriitor englez Alfred Coppard *scrie: „Vreau să-mi exprim sentimentul de prietenie fierbinte față de scriitorii sovietici nu numai pentru că facem parte din aceeași confrerie literară, ci și pentru că ne unește marea cauză a păcii și bunăvoinței".*

Congresul a fost salutat călduros de Arnold Zweig, Ștefan Hermlin, Kuba *și de alți membri ai secției de poezie de pe lîngă Academia germană de artă din Berlin, de poetul italian* Gianni Rodari. *Poetul venezuelan* Carlos Augosto Leon *a trimis Congresului o telegramă de salut în versuri intitulate „Versuri despre moarte și viață". Ele sînt consacrate eminentului om de știință francez Frédéric Ioliot Curie și poporului sovietic care a folosit primul energia atomică în scopuri pașnice.*

S-au primit de asemenea telegrame de salut din partea oamenilor de cultură din Argentina, Israel și Elveția.

Ziua VI-a

Ședința din dimineața zilei de 20 decembrie a congresului a fost prezidată de scriitorul tătar Gumer Bașirov. Ivan Kairov, *ministrul Invățămîntului al R.S.F.S.R., care a luat primul cuvîntul, a mulțumit, în numele zecilor de milioane de elevi și pedagogi sovietici, scriitorilor ale căror cărți ajută la educarea tinerei generații.*

La 20 decembrie, congresul a fost salutat de o delegație a ostașilor Armatei Sovietice. Exprimînd gîndurile și sentimentele soldaților și ofițerilor, Alexei Vasiliev, *Erou al Uniunii Sovietice, a transmis participanților la congres cuvinte de recunoștință din partea militarilor pentru cărțile care îi învață să trăiască și să învingă.*

Delegații au întîmpinat cu căldură pe scriitorul indian Ali Sardar Jaffri. *El a declarat că, deși în Sala Coloanelor se află numai trei scriitori indieni, cu gîndul însă aici se află toți scriitorii progresiști din India, care scriu în 17 limbi. Jaffri a spus că literatura sovietică, principiile realismului socialist, au o uriașă însemnătate pentru creația scriitorilor indieni.*

In ședința din seara zilei de 20 decembrie a celui de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici, Boris Riurikov, *redactor șef al ziarului „Literaturnaia Gazeta", a prezentat un raport despre problemele esențiale ale criticii literare sovietice. El a subliniat marile sarcini care stau în fața criticii literare și a științei literaturii în lupta pentru un înalt nivel ideologic al literaturii sovietice, pentru realism și veridicitate, pentru o înaltă măiestrie artistică.*

După cum se știe, la congresul scriitorilor sovietici a fost invitat Paul Robeson, *eminent luptător pentru pace, laureat al Premiului Internațional Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare". Autoritățile americane i-au refuzat viza de ieșire din S.U.A. In seara de 20 decembrie a răsunat în Sala Coloanelor glasul lui Robeson. S-a primit la Moscova pe bandă de magnetofon mesajul adresat de Robeson congresului.*

In mesaj se spune:

Dragi prieteni! Pentru mine este o înaltă cinste să salut congresul scriitorilor sovietici căci împreună cu dvs. luptăm pentru aceeași cauză scumpă nouă tuturor — cauza păcii. Aici în America unde sîntem supuși unor atacuri pline de ură, din partea a tot felul de democrați impostori, noi, apărătorii păcii sîntem pe deplin conștienți de primejdia care ne amenință pe toți. Din fericire, în pofida acestor atacuri, poporul american se trezește.

Pentru majoritatea americanilor devine tot mai clar că pe imensul nostru glob pămîntesc nu trăim numai noi. Ceea ce se întîmplă în alte țări se răsfrînge vizibil la noi, în Statele Unite, Un număr tot mai mare de americani, a continuat Robeson, încep să-și dea seama că oamenii sovietici doresc pace, că ei vor să construiască, așa cum construiesc în prezent. In ciuda distrugerilor uriașe din anii războiului.

Acel adevăr că poporul sovietic, împreună cu milioanele de cetățeni ai Chinei noi și țărilor de democrație populară, constituie o forță puternică care impune cel mai mare respect, este astăzi unanim recunoscut. Noi, luptătorii pentru pace din America, continuăm cu o energie sporită lupta noastră în ciuda terorii, în ciuda tuturor dificultăților și piedicilor.

Rostul scriitorului

Corespondență specială transmisă de la Moscova de MIHAI BENIUC

Plecăm în grabă cu tovarășul Galan către Kremlin, căci mai avem jumătate de oră pînă la deschiderea Congresului. Maestrul Mihail Sadoveanu urmează să vină cu mașina, puțin mai tîrziu. O luăm spre porțile Vorovițki. Scriitorul ceh Jan Drda care e cu noi, ne propune în glumă să ne dăm pe ghiață cu copiii în grădina Kremlinului.

„*Hai că întîrziem*", zic eu grăbit ca de obicei.

Deschiderea Congresului are loc la ora 4. Dar primirea în Kremlin se face de pe la ora 1 pentru cei care vor să viziteze muzeele. Noi am întîrziat. Se vede că grosul celor invitați a trecut. La porțile Vorovițki nu e nici o înghesuială.

„*Hai mai repede*", repet eu, deși tot ne grăbim. Intrăm într-o sală imensă, lîngă vestita sală Ghiorghi. Pe capetele cîtorva mii de oameni, un potop de lumină puternică.

Mă uit, lăcrimez.

„*Ați cam întîrziat*" ne spune un tovarăș. Totuși pentru invitații din alte țări se mai găsesc locuri.

„*Așezați-vă repede*", ne spune bunul nostru prieten de la Uniunea scriitorilor sovietici, Mihail Vasilepin, care cunoaște pe toți scriitorii străini.

Privesc împrejur.

La stînga mea e Lindsay, cunoscutul scriitor englez, prieten al romînilor.

Ceva mai departe, Amado, cu care ne-am întîlnit ieri. Apoi mai văd pe Aragon, Anna Seghers. Printre scriitorii sovietici zăresc la repezeală pe Tvardovski, Leonov, mă salut peste bănci cu Scipaciov, membrii Comitetului Central, în frunte cu tovarășul Malenkov. Disting de unde mă aflu pe tovarășii Molotov, Saburov, Pervuhin, B

Scriitori progresiști distinși cu Premiul Internațional Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare"

Ziarele de marți au publicat hotărîrea cu privire la decernarea Premiilor Internaționale Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare".

Printre cei care au primit înalta distincție se află și scriitori din diferite colțuri ale lumii, militanți neobosiți pentru cauza păcii.

A fost distins cu Premiul Stalin pentru pace Takin Kodo Hmaing, activist pe tărîm social din Birmania, eminent reprezentant al culturii acestei țări. Scriitor, istoric, filozof, veteran al luptei de eliberare națională a poporului birman, Takin Kodo Hmaing se bucură de un imens respect în țara sa; poporul îl numește cu dragoste „marele înțelept al Birmaniei". In decursul îndelungatei sale vieți, el a scris aproximativ 100 de piese, romane, poeme și cîntece în spiritul cărora a fost educată o generație întreagă de luptători pentru independența națională a Birmaniei. El a scris de asemenea o serie de cărți despre istoria țării sale, despre istoria culturii și literaturii birmane.

Printre laureații Premiului Internațional Stalin se află de asemenea eminentul poet și dramaturg german Berthold Brecht, al cărui nume este binecunoscut în Germania. Berthold Brecht devine luptător convins împotriva militarismului încă din anii care au urmat imediat primului război mondial. „Balada unui soldat mort" scrisă de el a fost pe atunci una din cele mai populare opere antirăzboinice din Germania. In anii următori, Brecht a devenit poetul favorit al maselor largi. Cînd poporul german se afla sub călcîiul hitlerismului, el a creat în emigrație o serie de lucrări literare importante („Teama și disperarea în cel de al treilea Reich" și altele), care au avut un mare rol în lupta împotriva fascismului.

Din 1947, Berthold Brecht trăiește în Republica Democrată Germană și participă activ la construirea noii vieți a poporului german. Multe din operele sale, pătrunse de ideile luptei pentru pace și democrație, pentru fericirea omului, sînt foarte răspîndite atît în răsăritul cît și în apusul Germaniei. Berthold Brecht se află în primele rînduri ale forțelor patriotice ale poporului german, care luptă pentru unificarea pașnică a patriei sale, împotriva primejdiei crescînde a militarismului german, pentru pace și prietenie între poporul german și toate celelalte popoare.

Printre cei distinși cu Premiul Internațional Stalin este și publicistul Nicolas Guillen, unul din cei mai mari poeți din Cuba, eminent activist pe tărîm social. Prin fondul ei, poezia lui Guillen este profund populară; ea se bucură de o mare popularitate nu numai în Cuba ci și în toate țările de pe continentul Americii Latine. Versurile lui sînt traduse în limbile franceză, germană, engleză, portugheză și în alte limbi ale lumii, iar multe dintre ele au fost puse pe muzică. In 1952, Guillen a publicat cartea „Porumbelul întregului popor" — model de poezie combativă îndreptată spre apărarea păcii, împotriva asupririi popoarelor din America Latină de către imperialismul american

Tălmăcind piese clasice ruse și sovietice

Am primit sarcina din partea cîtorva teatre și edituri de a tălmăci în românește următoarele piese clasice ruse și sovietice:

„Revizorul" și *„Jucătorii de cărți"* de N. Gogol — *„Nunta lui Krecinski"* de Suhovo-Kobilin — *„Fata fără zestre"* și *„Ultima oră"* de Ostrovski — *„Roadele învățăturii"*, *„Puterea întunericului"* și *„Cadavrul viu"* de Lew Tolstoi — *„Ivan cel Groaznic"* de Alexis Tolstoi — *„Invazia"* de Leonid Leonov și minunata *„Vassa Jeleznova"* de părintele realismului socialist în literatură, Maxim Gorki.

M-am simțit, de la întîiele pagini tălmăcite, intrat într-o lume clocotitoare de viață și de adevăr, intensă și colorată, personajele atît de diferite și de diferențiate îmi erau actuale, cunoscute mie și recunoscute fără greș. Realismul și umanitatea lor ștergeau distanțele și topeau perspectivele istorice, purtau valabilitatea, nu de document, ci de tipuri definitive, rezultînd dintr-o vastă experiență, cercetare și sinteză artistică. Acestea erau și nu puteau fi altfel. Cotidianul, întîmplătorul, erau înlăturate ca fragmentele de cuarț vulgar care ascund strălucirea diamantului. Nu mă simțeam un intrus într-o arhitectură pompoasă și rigidă, artificială, pierdut între regi și semizei.

Din frecventarea marilor autori ruși și sovietici, n-am întîlnit conflicte forțate care denunță abilitatea constructorului dramatic, nici acea învălmășeală de sentimente alambicate, pentru care firul Ariadnei nu-ți ajunge pentru a ieși la lumină din învălmășita lor încîlceală.

Ce logică riguroasă, ce simplitate în desfășurarea acțiunii, în gradarea efectelor, în alegerea deznodămîntului! Mi-am făcut convingerea că marii clasici ruși, din universalitatea umană au rupt copiile, au păstrat numai modelele: de om cinstit, de aventurier, de burgheză năzuind să maimuțărească „noblețea", de fată candidă, victimă a vînătorului de zestre, de patroană de întreprindere feudală etc., etc., alcătuind cea mai variată și vastă galerie de tipuri din teatrul universal.

Dramaturgia sovietică, primind moștenirea de artă a marilor înaintași, înarmată cu metoda realismului socialist, a creat un nou personaj: omul sovietic, astfel cum trăiește, simte, crește în societatea comunistă pe care o construiește

In piesa lui Leonid Leonov, *„Invazia"*, care începe în preziua cotropirii de către bandele hitleriste a unui orășel sovietic și se desfășoară sub apăsarea chinuitoare a cizmei fasciste, un tînăr, în haine de cerșetor, pătrunde noaptea în casa părinților săi. Este un ucigaș, eliberat din temniță: și-a împușcat ibovnica din gelozie. Declasat? Epavă a colectivității, cu atît mai iremediabil condamnată, cu cît în jurul lui începe să freamete și să se organizeze rezistența eroică a partizanilor, la care se alătură chiar sora lui? Nu! Și aici mă întreb ce s-ar fi întîmplat într-o literatură dramatică sugrumată de schematism! Dimpotrivă, tînărul, încet, încet, se trezește la o concepție nouă a menirii lui de om și de cetățean, crește și se înalță într-așa măsură, încît este recunoscut demn de a fi primit printre partizani.

Scriitorii sovietici s-au întrunit în cel de-al doilea Congres al lor. Noi, autorii dramatici români, așteptăm cu nerăbdare concluziile discuțiilor ce se desfășoară în jurul unor chestiuni care nu vor rămîne pentru noi doar întrebări.

Alexandru Kirițescu

Experiență dobîndită

A vorbi despre aceea ce a însemnat pentru mine și cei din generația mea influența literaturii ruse și a scriitorilor sovietici, implică a scrie despre procesul de creștere al acestei generații. Cînd, în 1929, făceam să apară „Antologia scriitorilor sovietici", exprimam și dorința și necesitatea celor deopotrivă mie de a se smulge de sub influența unor autori ca Proust, Katerine Mansfield, Lawrence, Faulkner și a reprezentanților acestora în țara și literatura noastră.

Traducînd pe Gladcov, Maiakovski, Marieta Saghinian, Vsevolod Ivanov și Vera Inber, continuam acțiunea începută de un grup de cărturari moldoveni, iubitori ai literaturii ruse, care cu 50—60 de ani în urmă au început a tălmăci pe clasicii ruși. Linie continuată de scriitorul A. A. Luca în biblioteca „Lumen", ce ieșea prin anii 1910, de „Biblioteca pentru toți" și apoi de „Lectura", condusă de poetul A. Toma.

Prezentarea în limba română a literaturii ruse și a scriitorilor sovietici, chiar așa sporadic cum se făcea atunci, corespundea cerinței poporului nostru de a se adăpa la izvoarele minunat de întăritoare ale creatorilor ruși. Pentru cei de-o generație cu mine întîlnirea dramatică și revelatoare cu scrisul și eroii lui Gorki, unul din scriitorii ruși cei mai popularizați la noi, a constituit momentul crucial, începutul creșterii. Ca printr-un neobișnuit luminiș, luam contact cu varietatea și multitudinea problemelor de viață, puse de literatura rusă: felurimea și adîncimea eroilor din operele scriitorilor sovietici; îmi însușeam frămîntările problemelor ce și le puneau și-i chinuiau pe acești eroi. Odată cu cunoașterea romanelor „Așa s-a călit oțelul", „Calvarul" și „Pe Donul liniștit", orizontul nostru se lărgea prin aflarea sistemului economic și social al unei țări pe care o cunoșteam dintr-o informare incompletă, nejustă și, de multe ori, necinstită. Fiecare scriitor sovietic citit atunci însemna pentru noi un nou univers descoperit. Iar prilejul aprofundării temeinice a literaturii ruse și a scriitorilor sovietici, — tipăriți în mod sistematic și cu îmbelșugare după 23 august 1944, — a adîncit fenomenul de osmoză între cititorul nostru și operele scriitorilor sovietici, între scriitorii noștri și operele scriitorilor sovietici. Intrepătrunderea cu operele lui Lev Tolstoi și Alexei Tolstoi, Ostrovski și Șolohov, a schimbat optica mea în ce privește arta Uniunii Sovietice. Continuarea lecturii atente a scrierilor lui Gorki, citirea lui Belinski, Dobroliubov, Cehov, Gogol și recitirea atîtor cărți ale scriitorilor sovietici, cunoscuți înainte vreme din traduceri trunchiate, mi-au întărit și adîncit admirația nețărmurită pentru acești reprezentanți ai umanismului sovietic și ai realismului socialist. Aceasta dragoste și admirație fierbinte pentru lucrările clasicilor ruși și ale scriitorilor sovietici, le-am transpus în recenzii în care le prezentam publicului nostru cititor. In prezentarea făcută creatorilor sovietici, încercam să transmit lectorilor ceea ce am învățat de la Salticov-Scedrin, Fadeev sau Ehrenburg.

Azi, participînd cu însuflețire la acțiunile eroilor lui Leonov sau Simonov, descoperind mereu alte laturi ale universului poetic al lui Maiakovski sau desfătîndu-mă cu isprăvile sfătosului și mucalitului Tiorchin al lui Tvardovski, sau minunîndu-mă de varietatea nebănuită a personajelor din romanele, nuvelele, piesele și poemele lui Pușkin, îmi spun: atît timp cît am fost lipsiți de perspectiva măreață a acestei lumi artistice, eram niște scriitori văduviți de climatul și orizontul prielnic și adevărat, eram lipsiți de înalta frumusețe morală a omului sovietic.

Literatura și arta sovietică îmi dau tot ceea ce nu mi-au putut oferi celelalte literaturi: răspuns la întrebări ce m-au chinuit decenii întregi, îmi demonstrează cît de imperios necesară era apropierea de adevărata artă a literaturii realismului socialist, rezultată dintr-o experiență trăită,

Apropierea scriitorilor sovietici, atașamentul față de literatura lor, cunoașterea cu temei a literaturii clasice ruse, a lărgit considerabil orizontul meu, i-a dat o perspectivă pe care niciodată nu a avut-o: a desăvîrșit și îmbogățit instrumentul nostru de expresie, înavuțește continuu experiența noastră artistică. Pentru că fiecare nou scriitor sovietic cunoscut are partea lui de originalitate, specificul artei sale și te crește din punct de vedere artistic și uman.

Umanismul, uriașa experiență de viață și de luptă, energia și înalta măiestrie a artiștilor și scriitorilor sovietici, ne învață în chip eficient și cu mare putere de convingere cum, luînd îndemn și suflu de la această măreață vatră de lumină, scrisul nostru poate deveni, în mîna noastră, o armă de luptă.

Camil Baltazar

Cuvîntul cititorilor

Admir caracterul frumos al pionierilor sovietici

Eu sînt elevă în anul doi (clasa a IX-a) la Școala Medie de Arhitectură din București.

Am cincisprezece ani. Și acum — ca și anul trecut, cît și în ceilalți ani — cartea îmi este o prietenă dragă, pe care o citesc cu plăcere, care mă ajută în învățătura mea de zi cu zi.

In biblioteca mea, am multe cărți traduse din literatura sovietică. Dar, dintre ele patru cărți mi-au plăcut mai mult decît toate, au reușit să pătrundă pînă în sufletul meu. Eu le socotesc (cu toate că pentru alții sînt cărți și mai frumoase) cele mai minunate opere. Și de aceea, le-am scos din rîndul celorlalte și le-am pus pe o măsuță, unde alături de lucrurile care îmi sînt cele mai dragi, am organizat „Colțul Volodia Dubinin". Acolo se mai află, într-o cutie mică, o steluță roșie cu un porumbel alb, din Moscova, pe care mi-a dăruit-o un coleg de al mamei care s-a întors de la studii, cravata mea de pionieră de anul trecut, cîteva fotografii ale unor artiști sovietici care mi-au plăcut, lista cu filmele, piesele și cîntecele care îmi plac cel mai mult și amintiri din tabăra de la Bușteni, unde am fost chiar vara aceasta.

Dar nici nu v-am spus titlul cărților despre care v-am vorbit. Iată-le: „O pînză în depărtare", de Valentin Kataev, despre care am făcut o recenzie mare la școală, „Vasiok Trubaciov și tovarășii săi" de V. Oseeva, „Strada mezinului" de L. Kassil și M. Polianovski și „Timur și băieții lui" de Arkadie Gaidar.

Eu m-am împrietenit repede cu toți eroii minunați ai acestor patru cărți. Le admir curajul, dîrzenia, caracterul frumos și demnitatea lor de copii și pionieri sovietici. Mai ales în „Strada mezinului", faptele neînfricatului Volodea Dubinin îmi sînt un viu exemplu. De cînd am citit-o, mă străduiesc mereu să fiu la fel cu el, tot atît de curajoasă, de hotărîtă. Cel mai mult, cartea „Strada mezinului" m-a ajutat să fiu severă cu mine însumi. De aceea am fost supărată cînd planul pe care mi l-am făcut, chiar din primele zile, nu l-am respectat. Îmi ziceam: „Lasă, lasă pe mîine!" Dar imediat, peste vreo 3—4 zile, după ce am cumpărat și am citit cartea lui Kassil și Polianoski, chipul hotărît al lui Volodia mă mustra mereu, cînd încercam să mă gîndesc din nou, să amîn pe mîine. Și astfel tot ce mi-am propus să fac am îndeplinit.

Rozalia Herșcu
elevă

Scriitori străini despre literatura sovietică

„...Cititorul chinez a îmbrățișat cu entuziasm literatura sovietică. Fadeev, Șolohov, Fedin, Ehrenburg, Tihonov și Simonov sînt nume scumpe inimilor noastre. In cărțile lor, noi găsim un nesecat izvor de inspirație, de optimism, de sănătate, de reînnoire.

Probitatea scriitorului sovietic, extraordinara și profunda lui sinceritate, fac ca oamenii din celelalte țări, cînd îl citesc în traducere, să nu încerce acea obișnuită impresie de distanță pe care o ai între personajele lui și tine, să nu se simtă despărțiți de ele. Astfel, cititorul chinez găsește în literatura sovietică modele pe care să le imite. Ea îi insuflă curaj, o încredere nețărmurită în viața și în munca lui, o perspectivă clară a fericirii. El învață din ea cum să trăiască, să muncească și să se perfecționeze spre a deveni util țării sale".

PA TSIN
scriitor chinez

„Fiindcă sînt lipsit de posibilitatea de a asista la Congres, mă gîndesc la el cu pasiune. Dacă mi s-ar fi dat această posibilitate, răspunsurile la multe întrebări ale mele s-ar fi născut singure. Dar aici, la mii de mile de Uniunea Sovietică, trebuie să mă gîndesc singur cît de important este faptul că Patria Socialismului — Republica oamenilor muncii, — după trei decenii și jumătate de viață liberă își convoacă scriitorii. Nu numai să mă gîndesc la evenimente ca: alegerea delegaților, la sosirea lor, la rapoarte, la discuțiile aprinse, ci și să înțeleg sensul profund al faptului că la Congres se vor aduna scriitori care nu seamănă cu mine și cu confrații mei americani, oameni cu o altă mentalitate, crescuți într-o altă lume, lume cu o altă concepție și morală și, lucrul cel mai important, oameni care și-au pus înaintea lor și în creația lor alte scopuri".

HOWARD FAST
scriitor american

„Nu trebuie să uităm nici o clipă că lucrările Congresului scriitorilor sovietici au loc pe baza unor succese mari, exclusive. Dacă participanții la discuție vorbesc acum foarte energic despre lipsuri și greșeli, cititorul sovietic nu uită totuși nici o clipă că și Uniunea scriitorilor sovietici și literatura sovietică au în urma lor succese uriașe, succese care au pătruns de mult în literatura universală".

ALFRED CURELLA
scriitor german

„Din fiecare pagină a romanului „Fericirea" de P. Pavlenko sau a romanului „Secerișul" de G. Nikolaeva, se desprind o limpezime și o autentică noblețe. Această noblețe este inerentă literaturii sovietice în perioada prezentă a construirii comunismului".

IVOR MONTAGU
publicist englez

„Rolul literaturii sovietice se desprinde din bogăția sa ideologică și artistică, din caracterul său popular și uman, din uniunea realismului critic cu realismul socialist, din atitudinea ei de a descoperi elementele noi și pozitive ale vieții și elanul revoluționar care conduce masele spre comunism prin muncă.

Cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici este așteptat cu un viu interes de către confrații lor din țările de democrație populară, precum și din țările capitaliste. El va insufla scriitorilor progresiști din aceste țări puteri noi pentru o cauză care unește masele în lupta pentru pace, democrație și socialism".

LUDMIL STOIANOV
scriitor bulgar

„Mulțumesc scriitorilor sovietici pentru că înfățișează într-un mod atît de viu și realist cititorilor din lumea întreagă viața din patria lor. Astfel, scriitorii sovietici au devenit în adevăr crainicii socialismului nu numai în U.R.S.S., ci și în multe alte țări".

KATHARINE SUSANNAH PRICHARD
scriitoare australiană

ASPECTE DIN VIAȚA SCRIITORILOR SOVIETICI

Decorarea poetului A. Surkov cu ordinul „Lenin"

Scriitorul S. Babaevski stînd de vorbă cu colhoznicii

Să învățăm de la un mare maestru

Este îndeobște cunoscut faptul că dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist este strîns legată de felul și măsura în care noi, scriitorii, cunoaștem și folosim în munca noastră creatoare bogata experiență a literaturii sovietice, a marilor săi maeștri. Lupta pentru o înaltă măestrie artistică ne este simțitor ușurată de existența unor opere literare realist-socialiste pe care scriitorii sovietici le-au realizat.

Am să amintesc un singur exemplu. Este vorba de chipul lui Kiril Izvekov din ultimele două romane ale lui Constantin Fedin „Primele bucurii" și „O vară neobișnuită". Analizînd cu atenție felul în care marele scriitor sovietic a realizat chipul lui Izvekov, ni se impun cîteva învățături de bază, care pot fi pe drept cuvînt generalizate și folosite cu succes de noi. Kiril Izvekov ne apare ca un caracter integru și nu e greu să vezi că e vorba de caracterul integru al bolșevicului, făurit în lupta pentru triumful ideilor mărețe ale comunismului, însuflețit de aceste idei. Ceea ce îl caracterizează în primul rînd pe Izvekov este faptul că el este un adevărat soldat al revoluției și un pasionat constructor al lumii noi. Intreaga lui activitate se desfășoară pe linia unei înalte principialități partinice, socialiste, potrivită cu năzuințele și lupta poporului pentru libertate și fericire. Intre idealul de viață al comunistului Izvekov și activitatea sa practică revoluționară, între năzuințele lui și ale poporului, între dezvoltarea sa și desfășurarea impetuoasă a revoluției, a luptei pentru făurirea unei societăți noi, nu există nici un fel de contraziceri. Dimpotrivă, Kiril Izvekov se situează în cel mai înalt grad pe pozițiile cele mai înaintate ale luptei pentru idealul comunist, pentru libertatea și fericirea poporului, pentru o viață nouă, socialistă. Tocmai de aceea, el este în același timp și un neînduplecat luptător împotriva dușmanilor revoluției și a tuturor acelora care se împotrivesc din răsputeri apariției unei lumi noi, mai bune și mai frumoase.

Dar realizarea unui caracter integru ca al comunistului Izvekov, înfățișarea unui asemenea luptător atît de devotat cauzei partidului, și atît de înflăcărat pentru victoria revoluției și a socialismului, nu a însemnat nicidecum sărăcirea vieții lui afective, simplificarea neveridică a zbuciumului său interior. Prin făurirea chipului lui Kiril Izvekov la un înalt nivel artistic, Konstantin Fedin dovedește cu tărie valabilitatea unei alte învățături de bază în realizarea eroului pozitiv. Și anume, cu cît scriitorul va scoate mai mult în relief bogăția de sentimente, frumusețea și complexitatea lăuntrică a eroului, adîncimea și obiectul frămîntărilor sale strîns legate de lupta și activitatea sa nobilă închinată fericirii oamenilor, cu atît mai deplin și veridic va realiza și chipul său și cu atît mai mult va străluci cauza pentru care el militează.

Dezvoltarea procesului muncii și activității sale, îndreptată spre îndeplinirea țelului măreț spre care tinde și în scopul transformării socialiste a conștiinței oamenilor, ajută la îndeplinirea rolului educativ al literaturii, a sarcinii de frunte a scriitorilor ca ingineri ai sufletului omenesc. Dacă ne gîndim numai la scena procesului trădătorului Șubnikov — și este de ajuns să vedem cu cîtă măiestrie înfățișează K. Fedin mișcarea sufletească complexă a lui Kiril Izvekov. Prin aceasta forța morală a lui Izvekov nu slăbește; dimpotrivă, crește, se amplifică pînă la proporțiile caracterului integru al comunistului Izvekov.

Totodată, analizînd mai departe felul în care K. Fedin a realizat chipul lui Kiril Izvekov, precum și al altor eroi pozitivi, ca Piotr Ragozin, etc.. surprindem o altă învățătură legată mai ales de construcția romanelor, a subiectelor. Reiese că închegarea subiectelor, a conflictelor, desfășurarea și rezolvarea lor se fac nu la hotărîrea anticipată a scriitorului, ci în funcție de dezvăluirea și construcția treptată a caracterelor, de făurirea din ce în ce mai deplină a chipurilor principale din operele respective, de realizarea realistă a eroilor pozitivi.

Iată, în cîteva rînduri, ce învățături minunate ne oferă experiența înaintată scriitoricească a unui mare maestru al literaturii sovietice, învățături care ne pot ajuta foarte mult la rezolvarea problemelor noastre de muncă în realizarea eroilor pozitivi...

Aurel Mihale

Scriitorul răspunde problemelor actualității

Maiakovski a fost primul poet sovietic pe care l-am cunoscut. Incă înainte de 23 August 1944 am dat peste niște traduceri și le-am citit cu interes. Poetul sovietic m-a impresionat atunci mai mult prin noutatea versului său care strălucea de sănătate în mijlocul versurilor palide ale poeților decadenți din revistele noastre. Mi-a rămas lîngă inimă și după alungarea fasciștilor; cînd versurile lui Maiakovski au început să circule la noi în libertate, citeam cu nesaț fiecare poezie a lui.

Unii poeți din țara noastră au încercat să facă, după 23 August, versuri à la Maiakovski. Acest lucru pe mine nu m-a ispitit. Am găsit că ceea ce se poate învăța de la Maiakovski nu e neapărat tehnica versificației, foarte interesantă de altfel, ci alte lucruri mult mai prețioase.

Maiakovski, aș putea spune, a fost dascălul care ne-a educat să scrim despre actualitate. Nu se poate spune că nu m-au ajutat la aceasta și articolele de critică literară. Poetul a fost însă acela care mi-a demonstrat practic că actualitatea este una din cele mai prețioase calități ale poeziei.

Poate nimeni altul ca Maiakovski n-a știut să-și lege atît de bine activitatea de interesele poporului, de problemele lui imediate. Maiakovski a fost poetul care a scris inegalabilul poem despre Lenin și el a combătut, într-o poezie, ședințomania. Maiakovski a scris cu acidulată vervă satirică poeme împotriva imperialismului înrobitor și războinic. Nu l-a fost frică să abordeze o „temă mare" și nu s-a sfiit să atace „teme mici", dacă acestea au preocupat masele muncitoare, dacă prin acestea putea să facă din versul său o armă.

Sînt unii poeți la noi care se păzesc de pămînt, fiindu-le teamă că se murdăresc pe ghete. Acești poeți caută poezia numai în „pale de vînt" și în „norii de vată". In aparență ei „atacă" teme de actualitate, dar poeziile lor sînt atît de îndepărtate de viață, încît muncitorul cînd le citește nu poate decît să zîmbească cu îndulgență.

Maiakovski ne învață că nu este de ajuns să-ți alegi teme din titlurile articolelor de ziare, ci e necesar să trăiești intens frămîntările maselor, să participi la acțiunile lor.

Cu căldură și dragoste m-au sfătuit să mă inspir din actualitate și poeții sovietici atît de cunoscuți în țara noastră, Mihail Isakovski și Stepan Scipaciov.

Nici versul lui Isakovski, nici cel al lui Scipaciov nu seamănă la prima vedere cu al lui Maiakovski. Cred însă că amîndoi poeții au învățat mult de la marele lor înaintaș. Și această învățătură au folosit-o în mod creator și ne-o transmit și nouă.

Eu, ca ucenic, greșesc des, dar tot atît de des mă duc la Maiakovski, la Isakovski, la Scipaciov, la Tvardovski, să le cer sfatul. Și-i întreb, iar versurile lor îmi răspund cu prietenie la problemele care mă preocupă, mă sfătuiesc să fiu întotdeauna în actualitate, să fiu mereu prezent cu condeiul pe cele mai înaintate baricade.

Al. Jebeleanu

Cuvîntul cititorilor

L-am cunoscut pe Vsevolod Ivanov

— Uite, măi tovarăși, cum știe Gorki să-mi tălmăcească propriile mele gînduri, să dea glas durerilor care m-au ros, deși — nu încape îndoială — nu m-a cunoscut niciodată!

Nu mai țin minte care anume dintre noi rostise aceste cuvinte, dar spusele lui mi s-au întipărit adînc în memorie.

Gorki ne cucerise, așadar, inimile într-o asemenea măsură, încît pe toți scriitorii — români sau străini — cititi după aceea, îi vroiam asemenea lui Gorki. Este lesne de înțeles atunci de ce ne-am aplecat cu deosebit interes asupra unei cărți — „Intîlniri cu A. M. Gorki" — scrisă de un scriitor sovietic de care nu mai auzisem pînă atunci: Vsevolod Ivanov.

Nu mică ne-a fost bucuria cînd am aflat mai tîrziu, într-o zi, că-l avem ca oaspe la ateliere pe însuși Vsevolod Ivanov. Era în luna martie a prieteniei din anul 1949.

Cîte nu l-am întrebat! I-am cerut amănunte despre Gorki, dar l-am iscodit și despre felul în care scriu și trăiesc scriitorii sovietici. Muncesc ei alături de colhoznici, de strungari, de inovatori, de oameni de știință că le cunosc atît de bine și defectele și calitățile? — l-am întrebat pe oaspetele nostru.

— Da tovarăși, noi, scriitorii sovietici, muncim dar mai cu seamă trăim alături de omul sovietic; scriitorul însuși este un om sovietic, de aceea nu poate scrie alt fel decît așa cum ați putut singuri constata. Cînd scriitorul se îndepărtează de el, atunci omul sovietic simte și nu-i mai prețuiește opera, n-o mai consideră demnă de el, care e avîntat constructor al lumii noi, socialiste. Puțin după aceea, am avut prilejul să ne întîlnim din nou cu Vsevolod Ivanov — de astădată prin intermediul piesei lui, „Trenul blindat". Ne-am dat seama că ceea ce ne spusese scriitorul în general, a aplicat de astădată în particular prin felul cum a făcut să clocotească în piesă viața și lupta omului care instaura puterea sovietică.

De atunci au trecut ani... Acum, de curînd, am văzut o piesă a unui dramaturg român: „Arcul de triumf" de Aurel Baranga. Mi-am dat și de astădată seama că scriitorii noștri au învățat mult de la cei sovietici. Baranga ne pune în fața ochilor un fragment din lupta poporului nostru pentru instaurarea — cu ajutorul mărețului om sovietic — regimului de democrație populară. Și mi-am mai dat seama că, de pe drumul pe care am apucat să mergem de atunci, nu ne va mai putea nimeni întoarce, nu ne va mai înspăimînta nici cel mai asurzitor zăngănit de arme. La nevoie vom ști să răspundem.

Ion Popovici
redactor la ziarul de uzină „Viața uzinei" al Uzinelor „23 August"

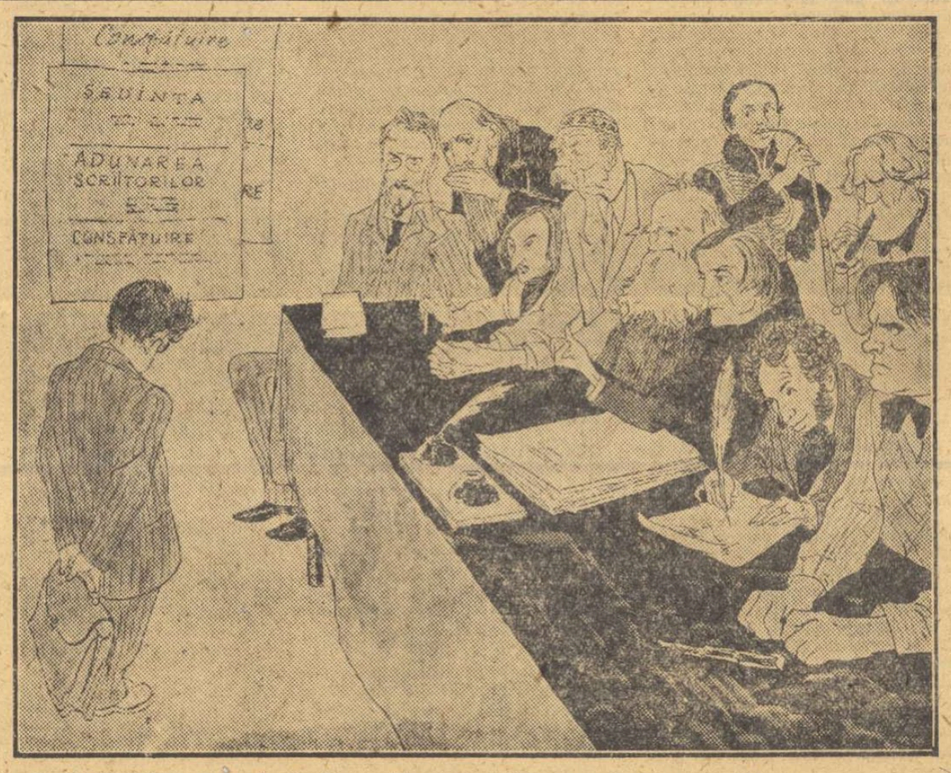

V. G. BELINSKI: La oral ați răspuns bine, acum recitați-ne operele dumneavoastră!
(Desen de KUKRINIKSI — din „KROKODIL")

IMPĂRĂȚIA SOARELUI

-Introducere la o carte despre China-

La un ceas bun depărtare de Peking, dealurile de Vest, cu vechi turnuri de strajă, cresc — și deodată te vezi cuprins între înălțimile liniștite ale munților Ten-Shou-Shan. După ce m-am oprit o clipă lîngă o arcadă înaltă, am pornit pe-o alee pavată, printre animale de piatră colosale, așezate și dăltuite așa, față-n față, de străvechi meșteri pietrari. Secolii cu vînturile și furtunile n-au izbutit să roadă nici trompele elefanților imperiali, nici cocoașele dromaderilor. Leii, așezați față-n față, stăteau încremeniți în semeția puterii, așezați pe cozile cu canaf de piatră, și parcă te așteptai să dea urlete strașnice către Vest, la semințiile războinice de demult, de după munți și de după Marele Zid. Printre ei, treceau copii cu pălării largi, trăgînd de funie asini somnoroși. Care cu două roți uruiau monoton pe străvechiul pavaj zmălțuit cîndva în email albastru și pe unde călcau odinioară doar cortegiile mortuare ale împăraților. Sub pintecele unui dromader de piatră, bătrîni cu bărbi rare și lungi trăgeau din lulele, adăpostindu-se de ploița ușoară care a acoperit o clipă fața munților.

Am trecut printre alte animale colosale, cu corn în frunte; printre uriași osteni de piatră, rînduiți tot așa, față-n față, de-o parte și de alta a drumului, așteptînd parcă să se audă uruitul de tunete al tobelor din alți secoli și ivirea steagurilor plecate, petrecînd împărații Ming spre locul de putrezire. După aceea, am intrat între zidurile cimitirului secular, am trecut printre turnuri și monumente și am mers pe-un zid cu creneluri care înconjoară și adăpostește odihna celebrei dinastii. Deodată, m-am oprit lîngă un zid cu contraforturi puternice, puse parcă împotriva furtunilor și munților. Avea zidul atîta semeție și duritate, încît aveam sentimentul că nu adăpostește o grădină tristă, cu iarbă uscată, cu pini îngenunchiați sub greutatea coroanelor, — ci se împotrivește dimensiunilor istoriei. Însă, drept în mijlocul lui, am văzut cum cresc pini strîmbi, care au crăpat piatra, au împins-o cu genunchii, au căutat ieșiri spre aer și lumină, cu vîrful acelor, îndelungul timpului. Se vedeau pleznituri în cremene, sub pumnii și genunchii îndărătnici ai rădăcinilor. Armonioasele creneluri scoteau gheburi strîmbe și din ele ieșeau puii de pini biruitori. Rădăcinile pe-alocurea se lungeau în gol, pînă ce dădeau de cavități umbroase și umede, unde se înfigeau cu teribila și istovitoarea sete a sevelor.

Am încercat, în fața acestui proces al biruinței, un simțimînt de glorie și pentru a mia oară încredințarea că nimic nu poate stropși ceea ce poartă germenul soarelui în sine. De la pinii crescuți în cremenea contraforturilor, mi-am întors ochii spre munții albaștri și liniștiți, stînd tîmplă în tîmplă, în rumenia amurgire, ca-ntr-o odihnă vremelnică a coloșilor. Apoi, m-am uitat la miază-zi, în adîncul negurii de seară și am admirat pentru a mia oară puternicia poporului chinez. M-am gîndit la lunga lui istorie și m-am întrebat cum de n-a ostenit, cum de nu l-a cuprins somnul și truda îmbătrînirii, ci, dimpotrivă, după mii de ani vechime, după ce a creat o cultură și o civilizație unică, după ce a dat lumii o cultură unică, după ce a smuls naturii secrete mari, cu mult înaintea Europei, — după chinuri și frămîntări teribile, își scoate azi la soarele istoriei fața mai proaspătă ca niciodată...

Documentele chinezești pomenesc cu mîndrie demnă, că de mult, înaintea erei noastre, vestitul cuceritor Caesar și-a trimis de sub columnele Romei ambasada către Peking; în fața pinilor care spărseseră cremenea contraforturilor și mortarul, am închis ochii și m-am gîndit ce s-au făcut semințiile de demult. Din faima lui Xerxes-persianul, n-au rămas decît fragmentele de tauri înaripați și o pagină întunecoasă care-l arată bătînd marea cu lanțurile corăbiilor în războaiele de cotropire duse la Elada. Forța romană a pierit în nădușeala desfrîurilor și și-a plecat în fața lui Odoacru vulturii centuriilor. Dar temutul Gingis? Cînd a dat semn din tuiuri către Sud, la Imperiul Soarelui, s-a petrecut un măcel fără seamăn. Întunecoșii războinici din Nord, au zidit de vii în turnuri sute de mii de oameni, iar sîngele vărsat a încruntat toată iarba. Marele Zid stă de milenii mărturie a apărării împotriva semințiilor războinice care rîvneau din deșertul Gobi către Împărăția Soarelui, mătăsii și celei mai translucide subtilități artistice. Astfel, pavilioanele împărătești, monumentele, vechile comori de artă, cărțile cusute pe mătase ale poeților, de multe ori au fost victimile sălbăticiei. Călăreții din Gobi și-au adăpat caii în vasele scumpe de Cin-Tai-Lang, au izbit cu securile în porțelanuri ușoare ca fulgul, ori și-au făcut obiele din mătăsurile subțiri ca firul de paing. Dar, m-am întrebat cu un vers din Li-Tai-Pe:

„Unde sînt ei acum?"

China a stat și sub genunchiul manciurian. Însă, istoria s-a răzbunat cumplit. Dușmanul cuceritor a fost învins încet, încet, pînă la desființare, absorbit total, ca un strop în mare, de uriașul popor de la care a luat pînă și cele mai mărunte obiceiuri. În loc să-și imprime sigiliul sălbăticiei, cuceritorii s-au risipit ca pleava ori s-au dat la fund ca pietrele pentru a lăsa apei clare loc de curgere înainte. S-ar putea înșira multe seminții care n-au lăsat în istorie nici o virgulă. De sub toate cumpenele, poporul chinez a ieșit biruitor, cu o și mai puternică sete de viață. Au pierit neamuri mari, din a căror svîrcolire a rămas doar cîte-o pietricică într-un muzeu. Oricine colindă Nordul Chinei, nu uită nicicînd amintirea sîngeroasă a stăpînirii japoneze. Dar cîneasca purtare a europenilor, care au prădat, începînd cu obiectele de artă și sfîrșind cu blidul de orez de la gura copiilor lui Wang-țăranul? Dar revărsările de demult ale marilor fluvii? Oricine vede puterea gigantic ului Hoang-Ho, și a lui Yang-Tze, se cutremură cînd își închipuie dimensiunile deluviene ale revărsărilor, Hoang-Ho, această alcătuire de lacuri în mers neîncetat, a lăsat amintiri de spaimă. Yang-Tze, pe dreptate supranumit Tigrul Sălbatec, e încă viu în mintea oamenilor de la Hang-Cou și Nan-King, căci s-a revărsat de multe ori după ploi biblice de patruzeci de zile și patruzeci de nopți, în diavoleasca însoțire cu taifunul, smulgînd împreună acoperișurile satelor și pădurile din rădăcini.

Și dacă ar fi să stăruim, trebuie să ne gîndim la epidemiile izvorîte din mizerie; ciuma, holera, vărsatul, au măcelărit China de la capăt la capăt, după cicluri rînduite parcă de niște zeități ale pedepsei. Și, totuși, China a ieșit biruitoare, cu o și mai potopitoare sete de viață, în lungul secolilor și mileniilor. A fost învinovățită de izolare după Marele Zid, de înapoiere, i s-a prezis stingerea, dar China n-a avut măcar o eclipsă parțială în lumina vremurilor.

2.

Vizitatori, „orientaliști", „sinologi", căutători de senzațional, dibuiau dezlegarea așa-zisului „mister chinez" în felurite chipuri. Unii „sinologi", înarmați cu lupe, aparate de fotografiat, bloc-notesuri și creioane colorate, cereau cu disperare „specialiști", să le explice de ce cutare dragon sau cocor de aur are coada așa și nu altfel; cereau să li se măsoare stilpii înalți ce susțin capitelesmele dumnezeiești de la Templul Cerului... Și așa, în loc să rămînă uimiți în fața acelui armonios vas albastru, coborît parcă din albăstrimile văzduhului, în loc să vadă în măreția construcției o părticică din sufletul creator al poporului chinez, se pierdeau în cronologie rece, în amănunte inutile asupra culorilor și dimensiunilor. Un astfel de turist nu va prinde nimic din sufletul marii Împărății a Soarelui. Cel ce merge cu specialistul după dînsul, e orb, n-are har destul să primească frumusețile. Alții căutau să dezlege taina cusăturilor pe mătase, prin pipăit; alții, stînd în fața mădioaselor dumbrăvi de bambus și întrebînd la ce ajută lemnul deținătorul armoniilor; sau, stînd în fața lui Yang-Tze în plină revărsare și întrebînd specialiștii de unde izvorăște și unde se varsă, în timp ce cîmpiile și satele se înecau.

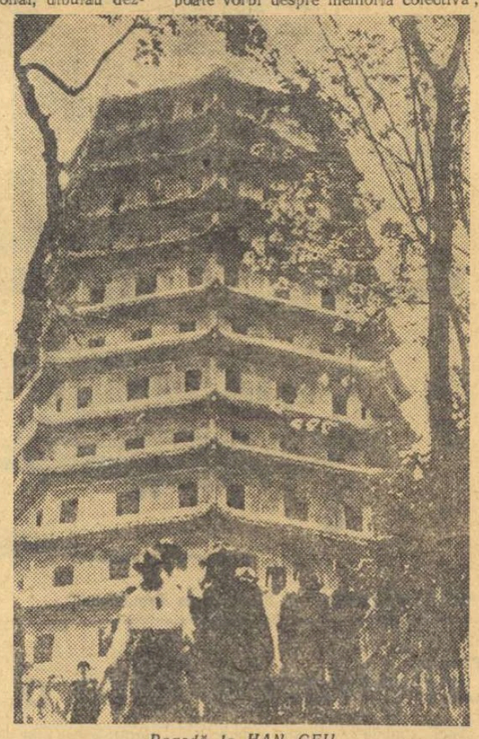

Pagodă la HAN GEU

M-am reținut să merg la scriitorii din Peking să-i întreb despre modul de organizare, despre trimiterea pe teren, despre „metodele" folosite, căci în fața mea se afla prozatorul Yang-Suo, care a stat trei ani voluntar sub bombardamentele din Coreea, spre a scrie o carte de război. Mai stătea în același timp lîngă mine vestita romancieră Tsao-Ming, care se afla de trei ani în Nod-Est, în inima metalurgiei grele, pentru documentare.

În toată călătoria prin Imperiul Soarelui, am ocolit specialiștii, căci sufletul chinez vorbește de la sine. Sufletul unei țări este alcătuit din oameni, din firele de iarbă, din ape, din munți, din bolovani; și gîzele își au părticica în alcătuirea acelui tot pe care-l iubești pînă la moarte. Am purces la cunoașterea sufletului chinez pe punțile sufletului. Cartea ce o voi scrie va fi o părticică din ce mi-a rămas în suflet, din frumusețile naturii și oamenilor acestui continent din plaiurile Oceanului Liniștit. N-am înțeles frumusețea porțelanurilor, a statuilor, pagodelor și pînzelor, nici farmecul noilor construcții, decît după ce am prins cît de cît din frumusețea oamenilor. De la oameni, către tîlcuirea faptelor! Socotesc că dacă nu deschizi întîi sufletul omenesc, creator din veac, — vasele, pînzele, statuile și manuscrisele din palatele imperiale, rămîn neînțelese și moarte. Vei scoate multe semne de exclamare, vei folosi în fața fiecărui lucru nou calificativele „extraordinar", „nemaivăzut", „neîntrecut", „inegalabil", dar de fapt îți vei simți în memorie un zid. Vei trece printre statuile zeităților din temple, prin peșterile sculptate, printre dragoni și pînze de mătase, ca și printre furnalele din cețurile Nord-Estului, ca un turist, fără să prinzi nimic din componența adîncă a omului sobru și modest, creatorul de milenii al frumuseților și singura explicație a tuturor faptelor.

Chinezul are față de afirmațiile ușoare un dispreț adînc; cea mai armonioasă stană din firea lui e modestia; acest lucru se învederează de la președintele Mao pînă la Wang-cultivatorul sărman de orez. Modestia chinezului e structurală; dacă ridici glasul, după pravilele demagogiei, îl pierzi de prieten. Dacă îi lauzi prea mult țara, Wang zîmbește ușor și-ți aduce aminte că și tu ai o țară frumoasă, pe un meridian depărtat, la niște munți și fluvii. Sobrietatea îți se impune de la prag, cum îți se impun de la distanță armoniile structurale ale monumentelor. Wang, care abia a lepădat plugul cu un corn și tras de un singur bivol, nu-și pierde firea în fața plugului de fier sau a tractorului, nu se culcă pe flori de trandafir; nu-și părăsește tonul scăzut, dar cu puternice rezonanțe în adîncimile inimii lui multimilenare; ardoarea lăuntrică are vechimi cît spațiile istoriei și toată fața i-i plină de reflexele ei, de puterea focului nestins; cu glasul scăzut îți va aminti că fericirea se cere greu, că plugul de fier n-a înlăturat toate greutățile; îți cere sfat prietenesc cu același glas scăzut: dacă i-l dai, te ascultă cu adîncă luare-aminte și a doua zi îți-l și traduce în faptă. Dar nu numai Wang e așa: muncitorul model de la Quanting, care a stăvilit cu geniul lui creator inundațiile pe spații geografice imense, e la fel de modest, la fel de scăzut în glas cînd îți istorisește faptele care i-au adus steaua de erou și recunoștința întregii patrii. Metalurgiștii și cărbunarii de la An-Shan și Fu-Shan, creatori de mașini, unelte și metode, poartă pe față aceeași floare a modestiei, curată ca floarea ceaiului.

Ceea ce deosebește ființa umană de viețuitoarele din lungul regnului, ceea ce-i dă noblețea, puterea creatoare și putința de a oglindi cosmosul, e și memoria. Pot mărturisi savanții observatori ai sufletului că odată cu îmbătrînirea și cu pierderea treptată a memoriei, omul devine din ce în ce mai meschin, inima lui nu mai răsună la bucurii și rămîne rece la suferințele străine. La popoare se poate vorbi despre memoria colectivă; memoria aceasta leagă stadiile timpului între ele, ține prezente creațiunile pozitive din vechimi și deschide orizonturi spre alte stadii. În amurgirea lor, neamurile dispărute n-au mai dat semne nici cît durata fulgerului; și-au lepădat pulberea sub treptele istoriei și au adormit. Consider că vitalitatea unei seminții stă și în această memorie colectivă. Am constatat acest adevăr la poporul chinez în deosebite împrejurări. Marii poeți Li-Tai-Pe, Du-Fo, Su-Tung-Po, sînt cunoscuți în cele mai adînci straturi populare. Pe Li-Tai-Pe îl cîntă cărbunarii din Nord și fetele culegătoare de ceai de sub soarele Sudului. Îl întîlnești la Cun-Ming, sub Himalaia, într-un ținut cu primăvară veșnică, la fel de cîntat ca și în satele din vecinătatea Mării Galbene. Istoria haiducului Tol-Tin e cunoscută din pruncie, odată cu primele șoapte de dragoste maternă. Chinezii de pe Hei-Ho, ca și cei de pe Fluviul Perlelor, se bucură copilărește cînd citesc istoria lui Tol-Tin, ori cînd îl văd la teatru furînd calul împărătesc. Legenda despre înțeleptul Ciu-Co-Leang, ori drama Lian-Shan-Po sînt la fel de proaspete, ne'ocă sufletele ca înainte cu secoli. Legătura cu valorile trecutului, în loc să se subțieze în lungul vremii, a căpătat tot mai mare tărie. Chinezii își cunosc istoria, arta și literatura. Te miră nespus grija cu care-și apără monumentele. Pe crestele ascuțite ale pagodelor, sus, în vecinătatea păsării măiestre Ü și a nourilor, se văd pretutindeni meșteri pe subtile schele de bambus, repatînd stricăciunile războaielor și ale vînturilor. Meșteri zugravi se văd spoind cu aur statuile colosale ale lui Buddha-Sakia-muni, roase de vreme ori sparte de schijele japoneze. Am întîlnit și culegătorii de folclor. Urmăreau balada Asma, a seminției San-Ni, în munții din zona elefanților, șerpilor boa și păunițelor; după o trudă îndelungă, echipa, condusă de o fată, a dat la iveală una din cele mai frumoase legende. Și am văzut multe alte lucruri parte făcînd din stima pentru valori.

China a fost din veac împărăția orezului; și totuși, țăranul chinez îți mărturisește cu cinste că neam de neamul lui n-a izbutit să mănînce orez deajuns. Azi, cînd are destul, se înoruntă spre istorie; ca să ajungă la trei bîlduri, cîte îi trebuie, a trecut prin zvîrcoliri teribile și i-au trebuit să lepede de pe grumazul lui băutori de lacrimi milenari; nu i-ar fi putut arunca fără lupta neînfrîntă a partidului comunist chinez și fără inima fierbinte și mintea înțeleaptă a președintelui Mao, entuziasmul țăranului chinez e cu atît mai reținut cu cît e mai puternic și mai adînc. Pentru el Partidul Comunist Chinez e înfăptuitorul digurilor de pe Yang-Tze și Iunden-Ho; fără lupta partidului comunist chinez, căsuța de lut i s-ar fi dus an de an pe puhoaiele fluviilor și pe aripile taifunurilor.

3

M-a uimit tinerețea acestui multimilenar popor, unită cu o strașnică putere de adaptare. Undeva, în Nord-Estul cețos, în vecinătatea unor munți, se află în cîmp, lîngă ogoare stufoase de gao-'ean, gara „Vînătorii de Tigri". Trenul personal Muloden-Peking stă acolo destul de mult. Pe un drum îngust, venea cu pas rar, un manciurian tînăr, cu o pereche de desagi enormi, pe cap cu un fes înalt de pîslă surie și îmbrăcat într-o sarică largă. A urcat în tren, în vagonul din urmă, și a uitat de dînsul. Pe la prînz ușa vagonului-restaurant s-a deschis larg împinsă de desaga de dinainte a manciurianului. După desagă s-a ivit capul cu fes de pîslă, ochii mari și iscoditori care se uitau în toate părțile, la oameni, la blide, dar mai cu seamă la lucrul repede cu bețișoarele în farfuriile cu orez.

Și-a făcut cu greu loc printre umerii celor de la mese, cu desagii lui umflați. Cînd se uita în urmă și năzuia să se întoarcă, desagii erau gata să alunge farfuriile de pe mesuțe. I s-a făcut loc, s-a așezat tot cu desagii pe umăr și strașnic s-a mirat cînd i s-a pus dinainte farfuria cu orez și bețișoarele! Am aflat din oameni că tînărul de la „Vînătorii de Tigri" urcase în tren pentru prima oară atunci. Mult i-a trebuit pînă să se așeze gospodărește pe mîncare! Mereu întorcea capul spre vecini, asuda strașnic, strîns între desagii enormi, dar din spate nu și-i lăsa. După ce a ospătat, a plătit numărînd banii de trei ori, și-a îndesat fesul mai bine, și-a aburcat mai bine desagii și așa s-a dus la locul lui din urma trenului. Aveam să-l revăd seara, tot în vagonul-restaurant, dar cu totul altfel. Sta ca de cînd lumea la o masă, cu fesul pus alături, descheiat la git, ospătînd în liniște. Emoția acelui debut în năzvurile civilizației, o lepădase cu prima sudoare a neștiutorului. A comandat felurile de mîncare, cu liniște, firesc ca și cînd ar fi călătorit în vagonul-restaurant neam de neam.

Dacă ne gîndim că artiștii populari ai Chinei sapă un an întreg la un vas de lemn lăcuit și că lucrează tot cîte un an la un vas de bronz cu email, ni se lămuresc multe din lunga istorie a Împărăției Soarelui. Elementul „răbdare" îl dovedesc și țesăturile subțiri ca firele de paing și porțelanurile cu ușurătate de fulg și pagodele mai înalte decît cocotierii, sculptate genial pînă la cornișele cu grumazuri de păunițe.

4

Socotim că nu se poate scrie o carte din semne de exclamare. Superlativele sînt strigăte în pustie. După cum nu slujește la nimic o carte de constatări ale prezentului fără să arătăm rădăcinile întîmplărilor din cel mai întunecos trecut. Pentru și mai buna luminare a prezentului, trebuiesc arătate noi și vechi zvîrcoliri. Numai așa ni se vor tîlcui deplin mărețiile, numai așa vom iubi eroii și mai adînc, după ce le cunoaștem înfrîngerile și izbînzile. Mai socotim că o carte despre un popor atît de mare și de complex, trebuie istorisită la tonalitatea profundă și solemnă ca mersul fluviilor. Cît n-aș da să pot prinde tonul adînc și simplu al unui vestit comandant de oaste chinez din Sud-Vest care și-a istorisit faptele cam așa:

— La început, eram patruzeci de țărani înarmați cu lănci. Așa am pornit Marșul peste o mie de munți și fluvii...

5.

Cum mărturiseam la o cină de despărțire, unor prieteni dintr-un oraș din munții Sud-Vestului, o călătorie atît de lungă, străbătînd o considerabilă parte din globul pămîntesc, îți dezvoltă toate noțiunile. Zburînd zile și nopți, urmărind spectrul avionului pe pămînt în lungul distanțelor, poți spune la coborîre, cu dreptate, că... vii de pe glob Vederea unei țări atît de mari, aflată în Orientul Extrem, frumusețile sufletului omenesc, ale monumentelor și naturii, îți stîrnesc sentimente neîncercate. Întîi și-ntîi, ești mîndru că pămîntul are astfel de locuri, oameni și lucruri. Devii înflăcărat apărător al muncii pașnice. Cuprinzi în inima ta meleaguri cu munți și fluvii, cu oameni noi, cu monumente noi, și te gîndești la o patrie nemăsurată a întregului pămînt. Arta depărtatei Chine îți se adaugă la alte cunoașteri despre artă, prietenii de acolo îți se adaugă lîngă alți prieteni, obiceiurile bune lîngă alte obiceiuri bune și astfel îți îmbogățești ființa. Văzînd creațiunile din alte țări, te gîndești ce ar mai trebui făcut în țara ta spre a o vedea și mai frumoasă.

China, cu poporul ei frumos, cu pămîntul ei rodnic și plin de zăcăminte, China cu monumentele milenare, cu construcțiile, cu digurile de pe Yang-Tze și Iunden-Ho, cu climele ei deosebite, cu locuri de încîntare a ochilor ca Han-geu și Cun-ming, cu cețurile eterne ale furnalelor din Nord-Est, — China aceasta nu se uită niciodată. E destul să închizi ochii, spre a te vedea iar la plantațiile tropicale de la Kanton, unde harnicele și mlădioasele fete ale Sudului își ascund, de soarele veșnic, fața de paloarea fildeșului, sub pălării de pai cu garduri largi; le vezi lucrînd în plantațiile de trestie de zahăr, culegînd portocale și banane, ori uitîndu-se, căzute în vis, la coroanele uriașe ale cocotierilor. Cît de largă e lumea după o asfel de călătorie! Iată: e destul să strîngi genele, spre a te vedea iar la gara „Vînătorilor de Tigri", în fața manciurianului cu fes înalt de pîslă; ori la Fu-Shan și An Shan, unde curge oțelul în alburii riuri, unde cărbunii se culeg de la suprafața pămîntului și unde se toarnă țevării și drugi, ține pentru construcțiile de orașe, unde se durează pluguri și tractoare și lunecă pe bandele rulante șinele viitoarelor căi ferate care vor scurta distanțele dintre provinciile Chinei. E destul să te gîndești la Marșul cel lung peste o mie de munți și fluvii, la vestitul comandant din Sud-Vest, la soldații care au făcut dig cu trupurile lor împotriva lui Yang-Tze și a taifunului, spre a te mîndri că le ești contemporan.

6

Imaginea Chinei misterioase, prezentată de literaturi dușmane, s-a dus pe apa Sîmbetei. Orice om cinstit, care ajunge în China, leapădă cu scîrbă miazmele absorbite din cărțile trecutului și-și improspătează înălțimile sufletești, sorbind din sănătatea morală, din frumusețile creatoare ale unuia din popoarele cele mai harnice. Inundațiile cu proporții de catastrofe, epidemiile, foametea, aparțin trecutului și niciodată n-au să mai aibă spor de întoarcere.

Numai în cinci ani, sub conducerea minții înțelepte și inimii fierbinți a președintelui Mao, China a ieșit la soare și se bucură construind. Azi, vezi pe un cîmp din periferiile unui oraș, o grămadă de fierării, saci cu ciment, țigle, stîlpi înalți de bambus, camioane, grumazuri de elevatoare, toate într-un amestec. Dacă treci prin acel loc peste o săptămînă, vei vedea schelăriile săgetînd cerul și temeliile noului edificiu puse. Peste alte cîteva săptămîni, vei vedea fluturînd pe creastă steagul cu poarta aurie a Tien-Mien-ului.

Din tragedii îndelungi, din războaie, din tot cortegiul de năpăști, China a ieșit la soarele istoriei mai proaspătă ca niciodată, ca zeităților din adîncul fluviilor. Ieșirea la soare n-a fost ușoară. Mai sînt răni de vindecat și goluri de acoperit. Poporul chinez învederează încă odată că nimic nu poate stropși ceea ce poartă germenul soarelui în sine.

★

Am ieșit din grădina de veci a împăraților Ming, tîrziu, după ce se lăsaseră pe munți și în depărtări cețurile nopții. Am trecut printre oștenii de piatră colosali care stăteau față în față de-o parte și de alta a drumului. Leii de piatră stăteau încremeniți față în față în semeția puterii și parcă mă așteptam să dea urlete către munții cu turnuri de strajă și către Marele Zid, spre semințiile cotropitoare din adîncul vechimilor. Și m-am întrebat cu știutul vers din Li-Tai-Pe:

„Unde sînt ele acum?"

Vîrtejuri de colb au fost și s-au lăsat la pămînt fără putință de ridicare. Ca sămînța pinilor care a dat mugur și a spart contraforturile și mortarul — China, Împărăția Soarelui, își începe alte milenii de viață. Cu sobrietate și modestie cu entuziasm reținut, clădește și sapă neîncetat, îndiguiește fluvii, ridică fabrici și oțelării, așezîndu-se în rîndul celor mai înaintate neamuri. Pe ogorul lui Wang, sărmanul de demult, bivolul începe să nu mai aibă căutare; dinspre țesăturile industriei, coboară în cîrduri încete, alți bivoli, care pot trîri cîte zece pluguri și pot trage deodată zece brazde.

Eusebiu Camilar

Jedem das seine *)

Citesc cuvintele scrise
Pe poarta de la Buchenwald.
E poarta prin care naziștii
Mînau osînditii în iad...

„Lasă-ți speranțele-afară"
Revine cu-același refren.
Cine avea vreo scăpare
Pe poarta acestui Infern?

Iată un pat în perete,
Un nume săpat cu-un briceag...
E-un nume pe care un suflet
L-avuse în viață mai drag...

Mergem tăcuți mai departe
Și-mi pare că trec prin morminte...
Martirii, cu mîinile-ntinse,
Ne strigă aprinse cuvinte...

— Cu sînge și lacrimi udat-am
Pămîntul întregii Germanii.
Noi dat-am poporului, țării,
Și clipe, și zile, și anii...

Cuptoarele hîde sînt reci...
Ochii-mi privesc ca nebunii...
În față mai bate și-acuma
Dogoarea acelei furtuni...

Nu vom uita niciodată!
Jurăm pe nevestе, copii,
În lume nicicînd să mai fie
Din nou ucigași și urgii!

Dumitru Corbea

*) *Fiecare cu al său.*

Erfurt, septembrie 1954.

Carnetul

Iubesc cărțile vechi, de preț, legate în piele,
De pe care apa vremii a prins să spele
Literele, înfloriturile, desenele,
Cărți în miezul cărora și-au ostenit caligrafii penele.
Mi-s dragi poate pentru că, nu din plictis,
Neam de neamul meu nu le-a citit, nici nu le-a scris,
Ei au dat cu sapa, au împlintat plugul în glie
Și din cînd în cînd, pe piele de domn, cu coasa-au încercat să scrie.
Dar iată, de o mie de ori mai aproape inimii mele,
Mai frumos ca o mie de stele,
Mai înviivorat ca o mie de trandafiri
E carnetul acesta cu scoarțe subțiri.
Mi-e drag poate pentru că nu-i un simplu zapis
Pe care bunii părinți ai mei nu l-au citit, nici nu l-au scris
Aici orice literă e-mpurpurată cu sînge
Din ceasul cînd ochii n-au mai știut plînge,
La amiaza restriștii,
Cînd s-au ridicat cei înțelepți printre cei înțelepți.
Cei mai curajoși printre cei curajoși,
Comuniștii!
Flacăra inimii lor e pară lîngă inima mea
Mai strălucitoare ca aurul ce doarme-ntr-o stea.
Flacăra ce despică-n două muntele-nalt și-ntunerecul greu
Cuvîntul de foc al partidului meu.

Ion Brad

Note și comentarii

O impietate

Am citit cîndva, într-un magazin „umoristic" publicat odinioară, o parodie trivială după poezia lui Eminescu „De ce nu-mi vii?" Rimele marelui clasic serveau la însăilarea unei povești stupide despre robinete, băi, chiuvete și bidoane, sonorizînd niște versuri care deșteptau indignarea.

Nu credeam că asemenea acte de impietate s-ar putea repeta în coloanele presei de azi. Dar în numărul de simbătă, 11 noiembrie 1954, „Steagul roșu" publică „Romanța șoșonului", parodie după aceeași poezie „De ce nu-mi vii?". În stilul șlagărelor bulevardiere, „romanța" persiflează versurile eminesciene printr-o construcție imposibilă în care este vorba de prăvălii și furnizori, de guturai, de sandale și de picioare-butuc. Din decență față de cititorii noștri nu vom cita nici unul din „versurile" care iau în rîs durerea profundă și tragismul eminescian.

Apariția „romanței" lui I. Voledi este cu atît mai nepotrivită cu cît se încadrează în paginile săptămînale de satiră și umor care fac de cîtăva vreme cinste redacției ziarului „Steagul roșu".

N. Labiș

Un peisaj al reportajului

În numărul din 7 decembrie a.c., ziarul „Informația Bucureștiului" a publicat o dare de seamă asupra ciclului de aquarele prezentat de pictorul Gh. Ivancenko la Expoziția de la Dalles.

Darea de seamă a ziarului asupra acestui eveniment plastic este extrem de pitorească și de

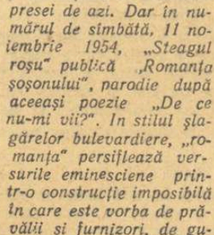

vioaie, ba chiar — de ce să fim zgîrciți cu epitetele — de multe ori hazlie.

În paragraful al doilea aflăm, de pildă, că: „În zilele senine de vară, oprindu-și privirile asupra cîtorva din colțurile Capitalei, artistul a reușit să cunoască realitatea înconjurătoare, să o înțeleagă și apoi să ne-o redea cu simplitate..."

Ceva mai jos, în paragraful numărul patru, ni se arată cu candoare că „Ceea ce lipsește în general peisajelor sale este participarea omului, integrarea vieții lui de toate zilele, dar a vieții lui noi, în colțurile bucureștene reprezentate". Altfel, în afară de acest mic cusur realitatea e înțeleasă.

Și lucrul acesta este, ni se pare, cu atît mai evident, cu cît în ultimul paragraf — numărul cinci — ni se spune răspicat și fără ocol că ceea ce trebuie subliniat „este efortul cel mai adesea încununat de succes, în vederea cunoașterii realității, a înțelegerii și redării ei cu simplitate".

Nu stă în sarcina și nici nu este de competența noastră să facem o judecată de valoare asupra peisajelor pictorului Ivancenko. Critica plastică se va ocupa desigur de ele și le va aprecia așa cum se cuvine.

Ceea ce dorim să relevăm aci este efortul — și el încununat de succes — al autorului dării de seamă, care a reușit să redea cu simplitate, am putea zice chiar cu inocență, un colț al Expoziției de la Dalles.

Datorită acestei imprejurări, respectiva dare de seamă, care în ziar poartă titlul modest: „Un reportaj al peisajului", ar putea tot atît de bine să fie numită: „Un peisaj al reportajului".

D. H.

Șontîc... șontîc...

Nu știm în ce măsură s-ar potrivi zicala „a pune căruța înaintea cailor", dar ea ne vine în minte privind sumarul ultimului număr al „Vieții românești" (10), apărut acum cîteva zile.

O revistă de literatură, cum este și surata noastră mai răsărită în foi, are menirea să prezinte cititorilor săi ultimele evenimente literare, activitatea cea mai recentă a scriitorilor, să semnaleze cele mai actuale producții beletristice.

De asemenea o publicație, de mai mari proporții, cum este și „Viața românească", poate prezenta nuvele, fragmente de romane (romane întregi chiar), piese de teatru, lucrări de mai mare amploare, pentru ca, la observațiile cititorilor, ale criticilor, autorii lor să le poată îmbunătăți — la editarea lor în carte, — privind nuvela, romanul, poezia, — la prezentarea lor pe scenă, atunci cînd este vorba de o piesă de teatru.

Ultimul număr al revistei „Viața românească" ne aduce un buchet de colaborări remarcabile: Mihail Sadoveanu, Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Marcel Breslașu, Dan Deșliu, etc. Numai că, deschizînd revista să citești materialele, — toate inedite, îți spui, cu înfiorarea ce ți-o procură perspectiva unei lecturi de

înaltă ținută — te încrunți puțin, fără să vrei:

— Dar fragmentul din acest roman al maestrului Sadoveanu parcă îl am în textul complet al lucrării apărute în librării... Și poeziile lui Beniuc, și fragmentul tînărului scriitor Francisc Munteanu „În orașul de pe Mureș" și... ești îndemnat parcă să cauți în josul unei pagini nota editurii: „Acest roman face parte din fragmentul care va apare în „Viața românească".

N-o fi nimeni care să rupă foile din calendarul redacției, îți zici, pînă la urmă, și de aceea, această importantă publicație vine mereu șontîc-șontîc în urma datei ei de apariție?

Nr. 10 (pe octombrie), apărut pe piață pe la mijlocul lui decembrie, aduce aceeași candoare pe care concezi s-o atribui pe bună dreptate acestui melc periodic. În cuprinsul lui nu pomenește nimic despre unul din cele mai importante evenimente pentru literatura mondială: Congresul scriitorilor sovietici, care se știa că se ține la cîteva zile după apariția revistei cu viteză gasteropodică.

Te pomenești că el va fi anunțat prin lunie, cînd zilele sînt mai lungi și redactorii vor avea ceva mai mult timp. Nunai să nu le facă pocinogul februarie, care, după cum se știe, își îndeplinește regulat planul lunar în 28 sau în cel mult 29 de zile!

Șt. R.

Panorama lui John Brown

În cadrul binecunoscutului ajutor american, Franța a primit de curînd, împachetată laolaltă cu conserve discutabile, brizbrizuri de nylon și alte produse de interes vital — o carte scrisă în limba franceză, intitulată „Panorama literaturii contemporane din Statele Unite" și iscălită John Brown.

Acest domn John Brown, orientîndu-se pe semne după faptul că americanii exportă în Europa mari cantități de praf de ouă, a socotit că este cazul să ofere francezilor și niște praf de istorie literară.

„Panorama" sa este pitorească. Vorbind despre literatura americană contemporană, mister Brown se simte obligat să constate că „Emerson... a căzut astăzi într-o uitare respectuoasă"... că... „pentru oamenii de astăzi, glasul proaspăt și optimist al lui Walt Whitman nu mai este actual"... toate acestea din pricină că „epoca noastră, mai neliniștită decît oricare alta, este favorabilă înțelegerii artiștilor „nocturni".

Dezvoltînd cu consecvență această idee de o rară subțirime, autorul face apologia... „nihilismului lui Hemingway"... a „solitudinii înghețate" a lui Dos Passos, a „fatalității istorice" a lui Faulkner, a „criticii amare" a lui Ring Lardner care se prăbușește și ea într-un „nihilism final", etc., etc., pînă cînd tot îmbătîndu-

se de farmecele ce le degajă aceste opere „nocturne" criticului nostru i s-a așternut o pînză de întuneric peste ochi, făcîndu-l să nu mai vadă și, prin urmare, nici să nu mai consemneze în cartea sa lucrările unor scriitori progresiști cu Howard Fast, Albert Maltz, Jay Deiss, Walter Lowenfells, sau romanul democrat al lui Bromfield, „Mr. Smith".

Panoramă

NU! reînvierii Wehrmachtului hitlerist

O aspră şi neînduplecată datorie

Ne-am adunat acum la Ateneul R.P.R., acest lăcaş al artei şi al culturii unde au vibrat armoniile atîtor concerte simfonice, unde am aplaudat operele atîtor compozitori muzicali ai poporului nostru şi ai muzicii universale, unde am comemorat atîţia mari scriitori ai noştri şi ai literaturii mondiale, unde s-au perindat în sălile vecine atîtea sute de expoziţii ale artelor noastre plastice; — ne-am adunat aici, la noi acasă, nu pentru a participa la o convenţională şi palidă manifestaţie împotriva unor evenimente şi uneltiri, care îndeobşte se desfăşurau în trecut peste capetele noastre, ale creatorilor de tezaure artistice şi culturale. Ci ne-am adunat chemaţi de-o severă datorie. Pătrunşi de-o adîncă răspundere.

Căci este o severă datorie să ne afirmăm cu toată tăria voinţa noastră de pace constructivă şi creatoare. Este o datorie să apărăm pacea şi să punem stavilă tuturor manoperelor războinice, demascînd rînjetul morţii sub ipocritul surîs diplomatic al celor care au mai tîrît de două ori Europa pe marginea genunilor. Este o datorie să ne ridicăm într-un singur glas, într-o supremă încordare a conştiinţelor unanime, pentru a salva soarta creaţiilor lăsate testimoniu de înaintaşii noştri, pentru a ne apăra viitorul creaţiilor noastre ameninţate de duhul beznelor şi nimicirilor, pentru a ne apăra viitorul patriei şi poporului nostru. Şi dincolo de acestea toate, ne-am adunat pentru a face zid alături cu cei ce luptă ca să apere viitorul Europei, viitorul omenirii întregi.

Este o datorie de la care nu ne putem eschiva, fiindcă mai mult şi mai amar decît alţii din patrii mai privilegiate în trecut, *noi* ştim din experienţa milenară a străbunilor noştri ce blestem a însemnat războiul. Ştim cum războiul dezlănţuit periodic de feluriţi cotropitori, odată cu pustiirea sistematică a frumoasei şi bogatei noastre patrii, tot aşa de sistematic a împiedicat, a mutilat, a paralizat, a înăbuşit din germene forţele creatoare de valori artistice ale poporului nostru, înzestrat cu atîtea însuşiri native în toate ramurile reprezentate aici.

Nu sînt vorbe deşarte! Nu sînt uşuratece afirmaţii de un ieftin efect patriotard.

Sînt numai expresia unor incontestabile realităţi despre care, din păcate, ne amintim însă prea arar şi prea puţin.

Numai gîndiţi-vă!

Da, numai gîndiţi-vă!

Oare poporul din ale cărui adîncuri anonime s-au transmis peste veacuri în literatura populară suspinele sublime ale *Mioriţei;* oare un asemenea popor, în alte condiţii mai prielnice de pace şi de dezvoltare culturală, ne-ar fi dat numai un singur şi atît de tîrziu Eminescu? In alte condiţii, de care s-au bucurat ţările ce n-au fost aşezate „aici, în calea răutăţilor", cum spune îndurerat cronicarul, aici la vadul războaielor de cotropire încă de pe vremea lui Darius, a urmaşilor lui Alexandru Macedoneanu sau ai lui Traian; oare n-am fi avut şi noi dreptul la scriitori contemporani cu Dante, cu Ronsard, cu Shakespeare, cu Cervantes pentru ca operele lor să constituie aportul nostru la literatura universală? Oare poporul din ale cărui adîncuri anonime s-au transmis de veacuri modulaţiile sfîşietoare ale doinelor, izbucnirile dionisiace ale chiotelor de joc şi viaţă, scrîşnetele de revoltă ale cîntecelor haiduceşti: oare în alte condiţii de pace, s-ar fi redus doar la un singur Ciprian Porumbescu, cu opera tot aşa de pretimpuriu retezată de moarte ca a lui Eminescu? Oare poporul din ale cărui adîncuri anonime s-au făurit atît de ingenioase şi gingaşe creaţii de artă plastică populară, de artă religioasă, de artă casnică, oare fără aceste necurmate năvăliri de oşti care striveau sub copitele cailor plăpîndele luminiţe artistice, s-ar fi mărginit oare numai la un Aman, la un Grigorescu, la un Andreescu, la un Luchian — apăruţi atît de singuratici şi atît de tîrziu?

Da, este nevoie să ne-o amintim, căci aici e cheia voinţei noastre de pace şi a urii de război, ca scriitori, ca artişti plastici, şi compozitori!

Noi n-am avut parte la o mare şi glorioasă renaştere a literaturii şi artelor ca popoarele privilegiate, fiindcă, necunoscînd răgazul şi prosperitatea păcii, sărmanele noastre renaşteri se limitau în fiecare primăvară la străduinţa să ne punem plugul de lemn al sărăciei noastre în brazdă pe-un ogor udat de sînge, să ne înălţăm un biet cămin năruit în cenuşă, să ne plivim buruienile de pe mormintele părinţilor şi fraţilor noştri. Acestea au fost renaşterile noastre! Sărmanele noastre primăveri, în care mai regăseam totuşi ochi proaspeţi să admirăm frumuseţile patriei; viers şi glas să le cîntăm; penel să le zugrăvim!

Nu e oare un adevărat miracol că am mai rămas totuşi încă atît de sensibili frumuseţilor artistice, împletirilor armonice de culori şi de sunete? Că am păstrat totuşi neştirbit cultul creaţiei în toate domeniile?

Iată de ce spuneam că ne-a chemat la această adunare aspra şi neînduplecata datorie de a apăra pacea, care numai ea singură ne va îngădui să cîştigăm timpul nu din vina noastră pierdut! Iată de ce socot că e o datorie să ne afirmăm cu toate puterile, prin toate mijloacele, ura împotriva războiului şi a uneltitorilor care după ce-au pustiit de două ori Europa, în ultimele patru decenii; după ce ne-au devastat patria şi ne-au secerat floarea tinereţii creatoare a două generaţii înainte de a fi apucat să dea roadele maturităţii, acum se pregătesc să nimicească şi a treia generaţie crescută, formată, galvanizată exclusiv în voinţa creaţiei, a construcţiei, a tumultuoaselor întreceri colective, nu numai pentru a-şi asigura fiecare pîinea cea de toate zilele, ci şi frumuseţea, ci şi hrana artistică, ci şi podoaba vieţii cea de toate zilele.

Ajunge! Ne-ajunge! Destul!

După cele două războaie mondiale, cei cu părul cărunt ca mine pot spune, pot geme, pot striga fără teamă de dezmînţire că nu se află om din patria noastră care să nu fi avut de plîns măcar un mort drag; să nu fi avut de căutat măcar un mormînt scump pierdut cine ştie pe unde, la cine ştie ce hotar; care să nu se fi prăbuşit măcar o singură dată zdrobit de durere şi deznădejde pe surpăturile unui cămin prefăcut în pulbere.

Ajunge! Destul! Ne-ajunge!

Dar noi, creatorii, oare numai atît avut-am de plîns şi numai într-acest chip am fost oare copleşiţi, măcinaţi, devastaţi de stihiile războiului?

Se găsesc printre noi atîţia, care pe tărîmul respectiv al creaţiei lor, după primul război mondial au fost tot aşa de naiv, induşi în eroarea de-o clipă, ca mine, pentru a crede că războiul de-atunci tot folosise la ceva. Că îngropase războiul. Că-l scosese de sub lege. Că după hecatomba milioanelor de victime de atunci, acele victime răscumpăraseră cu sîngele lor dreptul supravieţuitorilor de a ne făuri planuri măreţe — măreţe şi vai! atît de deşarte! — pentru o înfrăţire generală a tuturor tinerilor ucenici literari, plastici şi muzicali de pretutindeni, într-o mare şi sublimă simfonie creatoare sub semnul păcii, al solidarităţii între popoare, al unei alte ere pentru omenire.

Amăgirea n-a durat însă nici cîtiva ani!

N-a fost nevoie de amarele experienţe care ne pîndeau pentru mai tîrziu şi nici de vîrsta care avea să ne ningă focarul iluziilor de atunci cu neaua părului alb de acum, pentru ca încă din anii 1922—1923 să începem a ne dezmetici fiecare la sumbra realitate: cum am simţit datoria să-mi intitulez primul roman *Intunecare,* fiindcă oricare alt titlu mai alinător ar fi însemnat o minciună şi fiindcă încă de pe atunci complicităţile economice, sociale şi politice pregăteau a doua hecatombă a popoarelor, fiindcă încă de pe atunci se urzea al doilea război mondial, cum realitatea istorică n-a întîrziat să confirme acest titlu pe alte şi alte cîmpuri devastate de bătălii, udate de alte şi alte valuri de sînge, presărate de alte şi alte morminte.

Cînd toate dezamăgirile, cînd toate negrele prevederi şi temerile care au prins a paraliza de atunci elanul creator al generaţiei mele s-au verificat de-aidoma într-o Europă pentru a doua oară devastată, cum mai putem oare rămîne pasivi la această periodică organizare a războaielor totale bazate pe tehnica totalelor exterminări, fără a ne ridica într-un singur cuget împotriva reînvierii militarismului vest-german, care nu se consolează de cele două înfrîngeri ce-au însemnat una şi aceeaşi binemeritată sancţiune?

Noi, modeştii ucenici literari şi artistici din acea epocă, într-o bună măsură crescuţi cu operele lui Goethe şi Schiller şi Heine şi Dürer şi Mozart şi Beethoven şi Bach şi Wagner şi Hegel şi ale atîtor glorioşi creatori din literatura şi arta şi gîndirea poporului german, — a acestui popor laborios şi metodic fără de a cărui contribuţie nu se poate scrie istoria Europei de ieri — cum am fi căzut oare în grosolana greşeală să confundăm o mînă de aventurieri ai spaţiilor vitale şi Blitzkrieg-urilor dezumflate ca baloanele de gumă, cum i-am confunda oare cu marile admiraţii şi cu stima pentru un mare popor de muncă, de cultură şi de artă, tîrît periodic în aceleaşi năpustiri cotropitoare, de aceeaşi castă militaristă şi de aceiaşi fabricanţi de tunuri, într-un acelaşi epilog, al aceloraşi tragice ispăşiri? N-am săvîrşit şi nu săvîrşim asemenea confuzie! Dar simţim datoria de a sublinia că nici nu uităm tot ce-am îndurat.

Nu ne îngăduie a uita mormintele mai vechi ale fraţilor noştri şi mormintele mai noi ale copiilor noştri. Nu ne îngăduie a uita cicatricele noastre care încep iar să sîngere. Nu ne îngăduie a uita imaginea căminelor noastre spulberate. Nu ne îngăduie a uita monumentele noastre de artă prefăcute în ruini ca bătrînul Teatru Naţional, a cărui soartă se înverşunau avioanele exterminatoare s-o rezerve şi acelei clădiri a culturii şi artei unde ne-am adunat acum. Se pot uita acestea?

Că Anglia şi Franţa şi Statele Unite le-au uitat, pentru a semna cu atît de senin cinism acordurile de la Londra şi de la Paris, nu ne mai miră. Nu-i ceva nou.

Cine şi în ce chip altfel au pus la cale asasinarea păcii între cele două războaie, pentru ca mai apoi aceiaşi comparşi s-o îngroape în cavoul alb al aşa-zisei Societăţi a Naţiunilor de pe ţărmul lacului Leman? Cine şi în ce chip altfel s-au şantajat reciproc, au tolerat, au stimulat, au ajutorat prin concesii în detaliu, organizarea revanşei şi implicit invazia Panzerdiviziilor hitleriste, care au înăbuşit cu scrîşnetul lanţurilor de fier gemetele milioanelor de victime, vaietele mamelor şi copiilor mistuindu-se în flăcările crematoriilor, strigătul de durere a trei sferturi din Europa trecută a doua oară prin văpăi, prin cenuşă şi lacrimi?

Adeziunea noastră la Declaraţia comună adoptată de ţările participante la Conferinţa de la Moscova, mai are nevoie de o altă justificare? Ne-a dictat-o spontan dreptul nostru la viaţă. Instinctul nostru de conservare. Iar ca scriitori, ca artişti, ne-a dictat-o contrastul răspicat dintre cele ce se uneltesc la Londra şi la Paris, reci cavouri ale culturii şi avînturilor de odinioară, în vreme ce la Moscova, Congresul scriitorilor din Uniunea Sovietică dezbate probleme de viaţă, nu de ucidere şi de nimicire, pe linia şi în tradiţia marilor scriitori Puşkin, Gogol, Turgheniev, Tolstoi, Cehov ori Gorki, dezbate problemele de creaţie, problemele omului nou, pozitiv, creator, făuritor de bunuri culturale, artistice şi civilizatoare.

Locul nostru este alături de luptătorii viitorului, nu de strigoii trecutului. Nu de toate spectrele care ne mai cutremură încă somnul cu visurile rele ale alarmelor aeriene, ale edificiilor, monumentelor şi templelor devorate de flăcări, ale muzeelor şi bibliotecilor prăbuşite în ruini...

Pînă cînd noi şi urmaşii noştri vom continua oare a scrie cărţi, a zugrăvi tablouri, a dălţui statui, a făuri simfonii printre aceleaşi şi aceleaşi calcinate ruini, cu mîinile mereu şi mereu stropite de sîngele morţilor noştri dragi?

Ajunge! Destul!

Avem dreptul la altă lume pe care ieri numai o visam, pe care astăzi o voim din adîncul întregii noastre fiinţe! O voim, o înfăptuim şi o vom apăra, cu întreaga noastră fiinţă. Da, cu întreaga noastră fiinţă, să se ştie!

Cezar Petrescu

Impotriva vrăjmaşilor vieţii

Europa nu şi-a tămăduit încă bine toate rănile lăsate de trecutul război, orfanii n-au crescut încă destul de mari ca amintirea părinţilor lor morţi pe cîmpii noroioase şi răscolite de tancuri să fi ajuns ştearsă şi nedureroasă, nu s-au clădit încă toate casele care au fost dărîmate, şi iată că glasul duşmanilor tihnei şi fericirii omului cere iar un nou război, provoacă şi ameninţă.

Pe cînd marele lagăr al păcii, în frunte cu Uniunea Sovietică, luptă pentru realizarea celor mai adînci, mai fireşti năzuinţe ale omului, pentru belşug, pentru cultură, pentru adevăr, pentru frumos, lagărul imperialist îşi continuă acţiunea sălbatică de înarmare, de otrăvire a maselor populare cu idei bolnave de cucerire, de măcel, de jaf, cu mincinoasa spaimă că ele sînt pîndite, că ele pot fi atacate.

Pe cînd în lagărul păcii se ridică universităţi şi mari uzine, laboratoare şi muzee, în lagărul imperialist se lucrează, cu mîna celor care într-un război viitor ar fi carne de tun, la bombe care să ucidă cît mai mulţi oameni, să dărîme cît mai multe clădiri, să aducă fabricanţilor cît mai multe profituri.

Pe cînd Uniunea Sovietică şi ţările de democraţie populară se străduiesc să obţină o Germanie liberă, unificată pe cale paşnică şi care să fie un sprijin puternic al păcii, Statele Unite şi guvernele din apusul Europei, care le sînt supuse, vor să reînarmeze o jumătate a Germaniei şi s-o pună sub conducerea naziştilor, care au adus atîta nenorocire şi Europei şi poporului german.

Conferinţa de la Moscova a arătat popoarelor şi guvernelor că mai este încă timp pentru a căuta împreună căile de realizare a unui sistem de securitate colectivă. Ea a îndemnat guvernele semnatare ale acordurilor de la Paris să se gîndească la răspunderea pe care şi-o iau în faţa vieţii, în faţa milioanelor de oameni pe care ameninţă să-i arunce în prăpastia plină de sînge a războiului. Conferinţa a arătat în acelaşi timp că ţările iubitoare de pace sînt hotărîte ca, în cazul ratificării acordurilor de la Paris, să ia toate măsurile necesare pentru asigurarea propriei lor securităţi.

In faţa acestor evenimente grave, fiecare om, fiecare cetăţean al ţării noastre libere şi democrate, simte nevoia să ia o atitudine, conştient că şi de el atîrnă mersul lor, să-şi spună răspicat şi tare dorinţa de pace, nevoia lui de ea, hotărîrea de a o apăra pe toate căile.

Noi, scriitorii din Republica Populară Română, trăim nu numai o viaţă mai bună de cînd poporul a răsturnat regimul burghez şi construieşte socialismul, dar o viaţă în care munca noastră a cîştigat o demnitate nouă, un tot nou, vrednic de a fi sluiit cu toate puterile unui om, cu toate mijloacele şi tot devotamentul unui artist. Sîntem expresia vie, puternică, artistică a marilor frămîntări prin care omul renaşte, purtătorii de cuvînt ai ideilor mari şi generoase care zămislesc un om nou, o lume nouă. Contribuim cu munca noastră, cu opera noastră la construirea acestei lumi. Contribuim la consolidarea adevărului, la frumuseţea vieţii, la fericirea oamenilor. Clădim pacea, ca întreg poporul.

Nu vrem să scriem iar despre pîrjol, despre sînge, despre lacrimi şi ruine! Nu vrem, aşa cum nu vor toţi oamenii cinstiţi din lume, să vedem civilizaţia surpîndu-se în jurul nostru şi făptura umană scormonind pe brînci în cenuşa realizărilor ei de ieri, ca să caute cine, ce s-ar mai putea salva. Nu vrem ca munca noastră, a tuturor oamenilor cu conştiinţă limpede, munca al cărei scop e fericirea şi libertatea, să fie călcată în picioare. In numele dragostei noastre pentru viaţă, protestăm împotriva vrăjmaşilor vieţii, le cerem să-şi cumpănească hotărîrile!

Şi dacă lagărul păcii va fi silit să apere cu armele viaţa nouă şi marile cuceriri paşnice ale omului, artistul, scriitorul, poetul, va şti să lupte alături de apărătorii acestor bunuri de nepreţuit. Aşa cum au făcut în timpul războiului trecut scriitorii sovietici.

Iar cei care, în Statele Unite ale Americii şi în apusul Europei, vor cu tot dinadinsul să împingă ţări şi popoare pe calea însîngerată a războiului, să ia aminte! Pentru că marea forţă calmă a unui miliard de oameni, însufleţiţi de conştiinţa că apără o cauză dreaptă, sprijiniţi de simpatia adîncă a tuturor popoarelor lumii, e de nebiruit!

Lucia Demetrius

In sala Ateneului R.P.R., luni, 20 decembrie a.c., într-o însufleţită adunare, scriitorii, compozitorii şi artiştii plastici din Capitală şi-au exprimat, odată mai mult hotărîrea de nezdruncinat ca în cadrul luptei poporului nostru, alături de toate popoarele doritoare de pace, de a fi în primele rînduri în frontul larg al celor ce militează pentru înlăturarea primejdiei unui nou război.

In prezidiul adunării au luat loc scriitori, compozitori şi artişti plastici de seamă: Cezar Petrescu, Mihail Sorbul, acad. I. Al. Steriadi, K. H. Zambaccian, Tudor Vianu, Boris Caragea, Maria Banuş, Panaitescu-Perpessicius, Ion Dumitrescu, Zeno Vancea, Lucian Grigorescu, acad. Camil Petrescu, Zaharia Stancu, M. H. Maxy, C. Silvestri, Cornel Medrea, Alfred Alessandrescu, Demostene Botez, Eugen Frunză, G. Breazul, Florica Cordescu, Marţian Negrea, Ion Vasilescu.

Adunarea a fost prezidată de scriitorul Cezar Petrescu, laureat al Premiului de stat. Au luat cuvîntul: Lucian Grigorescu, pictor, membru corespondent al Academiei R.P.R.; Panaitescu-Perpessicius, membru corespondent al Academiei R.P.R., laureat al Premiului de stat; compozitorul Zeno Vancea, maestru emerit al artei din R.P.R. a dat citire scrisorii dirijorului George Georgescu, artist al poporului, laureat al Premiului de stat, care, fiind suferind, n-a putut participa la adunare; Ion Jalea, sculptor, membru corespondent al Academiei R.P.R., Mihail Andricu, compozitor, membru corespondent al Academiei R.P.R., maestru emerit al artei din R.P.R., laureat al Premiului de stat, Alexandru Ciucurenco, pictor, Lucia Demetrius, scriitoare, laureată a Premiului de stat, Paul Constantinescu, compozitor, laureat al Premiului de stat, Ligia Macovei, pictor, artistă emerită a R.P.R., laureată a Premiului de stat, Eugen Jebeleanu, poet, laureat al Premiului de stat, Ion Chirescu, compozitor, maestru emerit al artei din R.P.R., laureat al Premiului de stat.

La sfîrşit, scriitorul Demostene Botez, laureat al Premiului de stat, a dat citire unei moţiuni prin care scriitorii, artiştii plastici şi compozitorii se ridică cu hotărîre împotriva reînvierii militarismului revanşard german şi aderă întru totul la Declaraţia Conferinţei de la Moscova.

Publicăm mai jos cîteva din cuvîntările rostite la adunare.

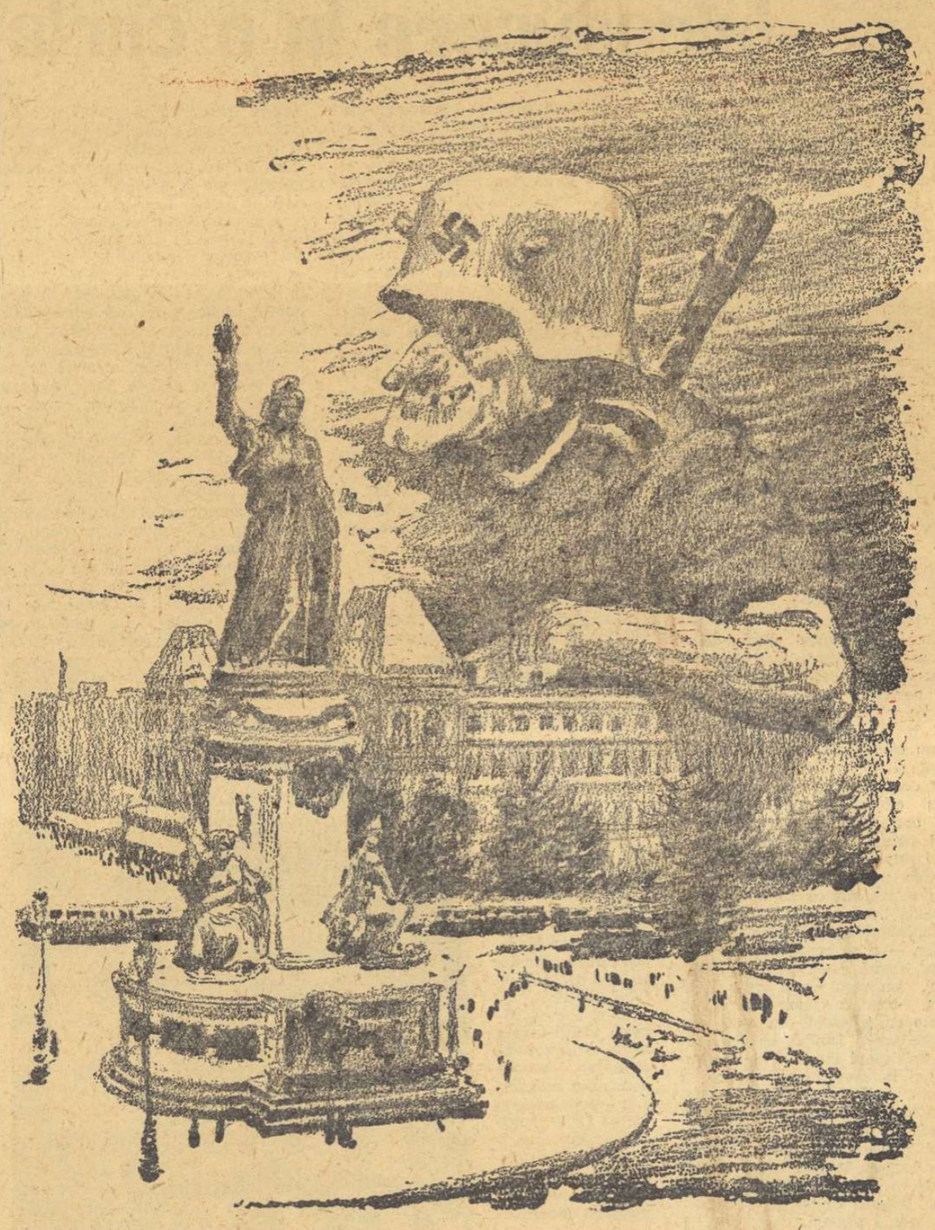

PEISAJ PARISIAN — „Place de la Republique" PERAHIM 1954 decembrie

Libertatea este o armă

In călătoria pe care am făcut-o de curînd în Uniunea Sovietică, o bună parte din timp am folosit-o, cum era firesc, pentru cunoaşterea monumentelor, a operelor arhitectonice ilustre, a muzeelor. Au fost zile de mare încîntare şi — de ce n-aş mărturisi-o — şi de un pic de orgoliu. Mîndru mă simţeam că pot vedea monumentele şi clădirile, masive şi suave în acelaşi timp, ale Leningradului, — de parcă eu aş fi fost Rastrelli sau Quarenghi. Inaripat m-am simţit în faţa Călăreţului de aramă, de parcă eu aş fi fost sculptorul. Ermitajul cu comorile-i nesfîrşite, începînd cu cele ale artei etrusce şi pînă la cele ale artei moderne, ne-a uluit. Insă un sentiment de mai puternică mîndrie, pentru că mai cald era, am încercat în faţa unui fapt, mai „banal" dacă vreţi. Şi mai mult m-a emoţionat acea femeie simplă, care discuta cu fiul ei, un puşti de vreo zece-doisprezece ani, rînd pe rînd în faţa tablourilor lui Veronese, Salvator Rosa, Caravaggio, Guido Reni. Băieţaşul îşi încrunta sprîncenele, cerea explicaţii, îşi spunea părerea, malcă-sa îl asculta şi răspundea. Şi totul era atît de simplu, atît de uman şi atît de firesc! In sălile de marmură şi malachit, unde altădată nu răsunau decît voci „nobile", auzeam convorbirea firească a oamenilor simpli, oamenii sovietici. Şi tablourile care nu puteau fi private altădată decît de ochii cîtorva distinse familii înfatuate, erau mîngîiate de ochi luminoşi, ochii oamenilor simpli.

Văzusem, chiar în dimineaţa aceleiaşi zile, în paginile unei reviste străine un tablou (de fapt, o fotografie) cu totul de altă natură: o seamă de copii americani făcînd exerciţii de apărare pasivă cu prilejul unui bombardament atomic fictiv. Trîntiţi la pămînt, copiii americani îşi priveau şi ei părinţii interogativ, — însă în ochii lor se citea groaza, întrebările acestor ochi îngroziţi erau o acuzare: De ce?

De ce în loc să se joace fără griji în parcuri, sînt siliţi să-şi acopere trupurile cu cearşafuri şi să se arunce sub mese sau sub bănci, ca nişte biete mici fiare hăituite?

De ce în loc să vadă cu părinţii lor tablouri frumoase, să citească atîtea minunate cărţi necitite, să asculte cîntece care-ţi fac inima mai simţitoare şi mai vitează, — de ce în loc de toate acestea, de ce sînt învăţaţi că un pistol e mai frumos? De ce?

La întrebările acestea, întrebări proprii tuturor oamenilor care n-au o inimă de fiară în piept, acordurile de la Paris şi Londra răspund tot atît de clar, pe cît de cinic: Pentru că negustorii de arme n-au nevoie de cultură pentru mase, ci, dimpotrivă, au nevoie de mase pentru a furniza tunurilor carne! Pentru că negustorii de arme au de hrănit nu guri de oameni, ci de tunuri!

Acestea sînt răspunsurile pe care acordurile de la Londra şi Paris le dau tuturor copiilor de oameni simpli, tuturor oamenilor simpli de pe planetă.

Negustorii de tunuri vor să stea de vorbă cu marele lagăr al păcii — în frunte căruia se află Uniunea Sovietică — „de pe poziţii de forţă".

„De pe poziţii de forţă" a mai încercat să stea de vorbă cu Uniunea Sovietică şi Hitler. Îi ştim cu toţii sfîrşitul şi numele de-a pururi blestemat.

El va rămîne în istorie mai ales prin cuvintele unui colaborator al său, nu mai puţin demenţ: „Cînd aud de cultură, scot revolverul".

Cercurile agresive ale clipei prezente vor să-i repete figura. Şi pe ele le înfurie popoarele libere, popoarele care nu suferă şeaua.

Le înfurie pe aceste cercuri agresive haletele splendide, pe care le-am aplaudat la Moscova, şi care fac încîntarea unui popor de două sute de milioane de oameni, şi nu a unei mîini de jefuitori. Sînt furioşi că, pe cultura multi-milenară a Chinei, înfloreşte azi o nouă cultură, destinată progresului a şase sute de milioane de oameni. Sînt furioşi amatorii discuţiilor „de pe poziţii de forţă" de faptul că tablourile noastre, cîntecele noastre, cărţile noastre luptă nu pentru a consola spleen-ul cîtorva mîini de îmbuibaţi, ci pentru cauza — sfîntă între toate — a poporului.

Pe toate acestea sînt furioase cercurile agresive. De aceea ameninţă. De aceea pun la dispoziţia criminalilor de război de teapa lui Ramcke, Manteuffel şi von Speidel tunuri atomice. De aceea nu vor să vorbească decît „de pe poziţii de forţă".

Dar situaţia de azi nu mai e cea de acum cincisprezece ani. Asta o ştim cu toţii. Puterea noastră e nemăsurată, ea este pretutindeni. Căci noi ştim ce apărăm şi avem ce apăra. Noi apărăm un element fără de care nu se poate trăi, pe care-l au toate popoarele din lagărul păcii şi pentru a cărui cucerire luptă alături de noi popoarele aflate încă sub dominaţia negustorilor de tunuri. Noi apărăm *libertatea.*

Libertatea muncitorului, a ţăranului muncitor, a artistului, a savantului de a făuri împreună o lume în care oamenii să aibă în odăile lor, în parcuri, în palate, în biblioteci, tot mai mult soare, tot mai multe cîntece, tot mai multe tablouri, tot mai multe cărţi.

Această libertate pe care am cucerit-o e o armă. E — orice ar spune unii naivi şi unii cinici — arma cea mai redutabilă. Vom şti să fim demni de ea.

De aceasta pot fi siguri cei care ar încerca să vorbească „de pe poziţii de forţă" Asupra acestei arme, care nu e de loc secretă, pot să reflecteze.

Acestei arme e timpul să-i dăm, prin creaţiile noastre, ascuţişul pe care zilele prin care trecem îl cer.

Să fim mîndri că arma aceasta nu e o armă care îngrozeşte copiii, ci care-i apără; nu e o armă pe care se prelinge sîngele nevinovaţilor, ci pe lama căreia fulgeră soarele; nu e o armă menită să spulbere biblioteci, să sfîşie tablouri, să mutileze monumente, să sugrume cîntecul, ci o armă care apără toate acestea.

Este o armă pusă în slujba păcii, a umanismului, a umanităţii. Făcîndu-ne ecoul hotărîrii poporului de a-şi apăra cuceririle, să facem din această armă făclia care să-l lumineze.

Eugen Jebeleanu

CATACLISMELE NU TREBUIE SĂ SE MAI REPETE

Generaţia noastră, a celor de dincolo de pragul veacului acestuia, răspunde cu spontaneitate şi convingere acţiunii prin care oamenii artelor şi scriitorimea se declară cu hotărîre împotriva războiului, dar pentru pace şi securitate colectivă.

Nenumărate sînt temeiurile acestei solidarizări şi ele ţin nu numai de rădăcinile instinctive ale fiinţei noastre, cît mai cu seamă de lecţiunile şi experienţele cu care viaţa a binevoit să ne încerce într-o jumătate de veac şi mai bine.

Discipol al umanismului, cum ne socoteam cu ani şi ani în urmă, am aspirat întotdeauna şi cu nesaţ după tihna unei iniţieri intelectuale, ferită de naufragiile cataclismelor istorice. Războiul n-a fost niciînd climatul nostru preferat, nici chiar în literatură, oricît prestigiul poemelor homerice ar fi încercat să ne abată din drum. Masacrelor Iliadei, juneţea noastră i-a opus întotdeauna: războiul de elocinţă cu care eroii îşi zvîrl în faţă provocările şi fără doar şi poate: peregrinarea, bogată în peripeţii şi învăţăminte, a Odisseei. Perfidul colaborator al calului troian ceda, de astădată, pasul omenescului Ulise, nerăbdător să se întoarcă la vatra lui, în scumpa lui Ithacă. Era timpul frumoaselor iluzii cînd din expediţia lui Alexandru cel Mare, povestită de Quintus Curtius, ne emoţiona mai mult întîmplarea nevoiaşului Abdalonym, refuzînd dignitatea de rege, şi încîntat să fie lăsat în pace la prazul lui din mica lui grădină — aşa cum în dulcele Virgiliu, ne atrăgea mai mult poezia ogoarelor şi albinelor din tratatul de reconstrucţie agrară şi zootehnică a Georgicelor decît isprăvile prezumţiosului Aeneas, victimă şi el a asediului de la Troia, căruia sentimentalitatea noastră nu i-a iertat totuşi niciodată sinuciderea Didonei. In ce măsură gestul cu care Horaţiu zvîrlea armele, părăsind cîmpul de luptă, era o mărturie a pacifismului său — iată ce ne interesa mai puţin decît frumoasele versuri, din stanţele Imnului Secular, în care invoca binefacerile Păcii. Acea pace, pe care şi un elegiac ca Tibul o vedea sfîşiată în toiul luptelor civile. „Dar tu, divină pace, ca o blajină mamă — Să vii la noi, pe frunte ţinînd cununi de spice — Din sînul tău să plouă tot roade mult dorite" — cînta poetul roman şi la distanţă de aproape două milenii îi răspundea Iancu Văcărescu, într-unul din întîile sonete ale poeziei noastre, invocînd „cornu-mbelşugării" din care aveau să se reverse „flori, spice şi poame". Şi cam în acelaşi timp, reînviind zilele străluci te ale lui Mircea, Grigore Alexandrescu se pronunţa cu patos scînteietor împotriva războiului, perimat, credea el, într-o vreme cînd „prin ştiinţe şi prin arte naţiile înfrăţite — In gîndire şi în pace drumul gloriei găsesc".

„Căci războiul e biciu groaznic, care moartea îl iubeşte
Şi ai lui singerati dafini naţiile îi plătesc;
E a cerului urgie, este foc care topeşte
Crîngurile înflorite, păduri care îl hrănesc..."

Insă toate aceste reverii oarecum idilice, durînd peste secole şi meridiane, dacă nu un sistem, cel puţin o tradiţie, aveau să fie smulse din rădăcini cu brutalitate de taifunul devastator al primului război mondial. Ororile războiului, cunoscute pînă atunci, pe o cale răsfrîntă şi idealizate, aveam să le cunoaştem prin noi înşine, în modul cel mai concret, mai singeros. Abdicarea omului, împins înapoi pe scara zoologică pînă la viaţa oarbă şi subterană a sobolilor, apocalipsele stîrnite din senin, grindina de oţel a proiectilelor, prăbuşirea din valea Muratanului, unde atîţia dintre semenii noştri nu s-au mai ridicat la lumina soarelui, decît poate în corolele însîngerate ale macilor, trecerea prin abatoriile improvizate ale spitalelor de campanie, evacuările succesive, pe drumuri întroienite şi, după aceea, lungul stagiu al suferinţei de fiecare clipă (căci şi cicatricele dor) — toate acestea le-am cunoscut. Dar dacă suferinţele fizice n-au fost minime, ele au fost întrecute de inadaptarea morală de după război. Starea de invaliditate şi de victimă de război n-a conferit niciodată o situaţie de invidiat. Despre ea a vorbit în versuri zguduitoare şi Vasile Alecsandri, cînd după războiul din 1877 şi după ce fusese rapsodul lui Peneş Curcanul şi al Sergentului, se vedea nevoit să stigmatizeze decăderea unei societăţi, insensibilă la spectacolul degradator al convoaielor de eroi vulneraţi şi în zdrenţe, întorşi de pe cîmpurile de luptă. Ce avea să însemne suferinţa aceasta morală după primul război mondial, s-ar putea deduce şi din faptul, în acelaşi timp predestinat şi simbolic, că obştea victimelor de război nu-şi află altă titulatură oficială decît aceea a biblicului IOV, pestiferatul. Dar ceea ce a însemnat de fapt, solicitudinea şi asistenţa pentru victimele de război, au dovedit-o: caritatea profesională, pe cît de elegantă pe atît de umilitoare, a oficinelor parazitare; cortegiile neîntrerupt protestatare ale victimelor şi tîrgul continuu refuzat după o îndemnitate rezonabilă, sfîrşite nu odată cu represiuni, în cazul cel mai bun, sub tirul şi stupid şi comic al tulumbelor pompiereşti...

In această stare de spirit ne-a aflat cel de al doilea război mondial. Drama e mult prea aproape de noi, ca să fi uitat fie imensitatea jertfelor impuse, fie oroarea rugurilor vii de la Auschwitz, Buchenwald şi Maidanek, care au maculat, cu pete deapururi neşterse, paginile istoriei noastre contemporane. Din ruinile încă fumegînde şi din propria-i cenuşă, umanitatea eroică şi generoasă a reînviat ca pasărea legendară. Ea avea toate motivele să nădăjduiască în instaurarea unei lungi ere de pace şi prosperitate, cînd, iată că din nou divinitatea nefastă a războiului se pregăteşte să-şi îmbrace armura, în timp ce Vulcan faurul, grăbeşte ritmul cuptoarelor lui subterane. Tuturor acestor avertismente funeste, generaţia noastră, a cărturarilor ce am pornit de dincolo de pragul veacului acesta şi a victimelor primului război mondial, le opune convingerea nestrămutată că astfel de cataclisme nu trebuie să se mai repete.

Nu cred în inevitabilitatea războiului. Cu toate că pîndită de imense primejdii, Pacea se află încă în libertate. Ea nu zace captivă, ca în comedia lui Aristofan, în peştera în care a zăvorît-o Războiul. In pieţa fiecăruia dintre noi stă să o păstrăm liberă, oprind pe cei însetaţi de sînge şi cataclisme, la marginea prăpastiei.

Perpessicius

Redactor-şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-şef adjunct)** Veronica Porumbacu **(redactor-şef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacţia 2.74.26; 1.50.17. Administraţia 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 4.50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25

II
G 26
TG;MURES
Palatul Cultural
BIBLIOTECA CETRALA

P[illegible]eră, pe soartă stăpînă — trăiască Republica Populară Romînă!

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

Anul I. nr. 42 — Joi 30 decembrie 1954

8 pagini 35 bani

NE-A SOSIT AJUTOR SOVIETIC — Picturi de SIMONA VASILIU (Expoziția anuală de stat a artelor plastice)

In pragul lui 1955

Sentimentul acesta firesc de înnoire cu care începem un an nou, sentimentul bucuriei și satisfacției înaintării spre viitor, spre realizarea dorințelor și năzuințelor, îl trăim cu o emoție deosebită. La capătul unui an de eforturi și lupte îndîrjite, privind înainte, purtînd planuri îndrăznețe peste pragul noului an pe care-l trecem acum, prim[illegible] și cel mai bun gînd al nostru se îndreaptă spre patrie. Pășim în aceste [illegible] împreună, în al optelea an de existență a republicii, a statului nostru democrat-popular! Istoria a vrut ca în pragul fiecărui an nou să pășim totodată și într-un nou an al republicii, să întîmpinăm astfel mai vie și mai puternică bucuria, încrederea în forțele nemărginite ale poporului, prin hărnicia și eroismul căruia fiecare întîi ianuarie devine începutul unui șir de victorii pe drumul construcției noastre socialiste.

In anul care a trecut, s-au obținut succese remarcabile în dezvoltarea și întărirea economiei noastre naționale, s-au pus în funcțiune fabrici și sectoare noi, s-au obținut rezultate în lupta pentru ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc. Mărturie a prețuirii deosebite și a cinstei care se acordă celor ce nu-și precupețesc eforturile în iureșul construcției vieții noi, în anul acesta, republica a prins pe pieptul celor mai buni constructori steluța de aur de Erou al Muncii Socialiste. De la brigadierul zootehnician, Constantin Adochiței și pînă la savantul de talie mondială, Constantin I. Parhon, — toți acești oameni ne-au dat și ne dau o imagine a adevăratelor sentimente, a înflăcărării și patosului cu care poporul nostru luptă și muncește pentru întărirea patriei.

Avîntul eroic al muncii clasei noastre muncitoare, al țărănimii noastre muncitoare, alianța lor de luptă se îndreaptă astăzi spre creșterea rapidă a industriei de bunuri de larg consum, spre dezvoltarea agriculturii, care capătă o importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea economiei naționale. Indreptîndu-și pașii pe făgașul plin de speranțe al unui nemaiîntîlnit avînt al agriculturii deschis de directivele Congresului al doilea al Partidului Muncitoresc Romîn, pentru îndeplinirea sarcinilor care stau în fața tuturor ramurilor agriculturii, poporul nostru muncește însuflețit de forța sentimentelor sale patriotice, a dragostei și încrederii sale în partid.

Pe drumul îndeplinirii sarcinilor trasate de plenara din august 1953 a C.C. al P.M.R. cu privire la ridicarea neîncetată a nivelului de trai al oamenilor muncii din țara noastră, a apărut Hotărîrea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn și a Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romîne, privind desființarea sistemului de aprovizionare pe bază de cartele și rații. Acest eveniment important, produs recent în economia noastră națională, primit cu satisfacție de masele populare, creează condiții prielnice creșterii continue a volumului de produse de larg consum, constituie o contribuție de seamă în lupta pentru îmbunătățirea continuă a aprovizionării populației.

Izbînzile dobîndite pînă acum vestesc tuturora rodnicia muncii oamenilor noștri liberi, stăpîni pe soarta lor, — frumusețea dîrzeniei, a perseverenței, cu care pășesc înainte, gata să înfrunte orice piedici pentru a vedea cu ochii patria viitoare — socialistă — grădină a belșugului și fericirii omenești!

In îndeplinirea unei astfel de năzuințe sfinte, bucurîndu-se de marile noastre drepturi și libertăți — nu promise, ci garantate de statul democrat-popular, — poporul nostru pășește monolit, unindu-și strîns rîndurile, dînd orînduirii noastre de stat o coeziune internă de nezdruncinat. Glasul unui asemenea popor care, în decursul unei singure generații, a sîngerat din plin în două crîncene războaie, care a învățat să-și cunoască prietenii și dușmanii, și care mai ales și-a găsit astăzi drumul său firesc, ridică în aceste zile o chemare patetică la luptă pentru triumful păcii și prieteniei între popoare. Ca și altădată alte popoare ale Europei, care și-au văzut fiii mistuindu-se cu sutele de mii în flăcările ultimului măcel mondial, cuvîntul rostit de poporul nostru atîrnă greu. El nu poate fi nesocotit. El este cîntărit astăzi nu numai prin faptele lui eroice, pline de măreția și frumusețea omului eliberat, ci și prin setea lui de viață pașnică, de gunguritul pruncilor din leagăn, de zumzetul neîntrerupt al fabricilor, de veselia cîntecelor cosașilor care pornesc în zorii zilei la lucru. „Noi nu vom lăsa să fie tulburată liniștea copiilor noștri. Fiți siguri, dragi copii, că nu vom lăsa pe nimeni să vă distrugă fericirea și viața luminoasă, cucerită cu mari sacrificii. Dacă va fi nevoie, vom ști să luptăm și cu arma-n mînă pentru viața nouă, pentru viitorul nostru", — a scris unuia din ziarele noastre Ioana Marcu, educatoare la un cămin de copii, tălmăcind în vorbele ei sentimente și gînduri firești ale poporului nostru.

Manifestîndu-ne adeziunea la declarația comună a țărilor europene participante la conferința de la Moscova, ne afirmăm de fapt comunitatea de interese cu toate popoarele Europei care nu doresc decît un singur dușman: militarismul german — asasinul a milioane de nevinovați în cuptoarele de la Maidanek, Auschwitz, Buchenwald, organizatorul marilor distrugeri și tragedii din cele două războaie. Iată de ce astă. In pragul unui an nou, în zilele dramatice ale luptei unite împotriva crimei unui nou război, în aceste momente de speranță pulsează mai vie în inimile tuturor mame, frați și copii de-ai noștri, cînd oamenii năzuiesc mai fierbinte ca niciodată să-și dobîndească și să-și mențină căldura căminului, fericirea de care s-au mai apropiat cu prețul atîtor eforturi și sacrificii, — scriitorului îi revine o sarcină de o covîrșitoare însemnătate. Astăzi, mai mult ca oricînd, în conștiința lui răsună răspicat ecoul întrebării scrutătoare pusă de Maxim Gorki în urmă cu 20 de ani: „Cu cine sînteți voi, maeștri ai culturii?" A devenit evident pentru oricine că piatra de încercare a adevăratei dragoste față de om, a credinței fierbinți că **„totul e în Om — totul e pentru Om"** — o constituie răspunsul la această mare întrebare a epocii — participarea directă din toate fibrele trupului și sufletului la marea cauză a triumfului păcii, a bunei înțelegeri între popoarele globului. In apărarea vieții, în numele ei, pentru pace și fericire, cum folosim noi, scriitorii Republicii Populare Romîne, arta cuvîntului, uriașa ei putere educativă, capacitatea ei de a emționa și a modela sufletul omenesc? Se cuvine să amintim în acest răspuns de operele remarcabile care au văzut în acest an lumina tiparului și în care arde flacăra încrederii în viitorul fericit al patriei, care cultivă sentimentele patriotice ale oamenilor noștri, care contribuie la înfrățirea de luptă cu celelalte popoare ale puternicului lagăr al păcii, democrației și socialismului.

„Gazeta literară" urează cititorilor săi:

LA MULȚI ANI!

In paginile lucrărilor publicate în deosebi în acest an, au apărut mai vii și mai reprezentative ca pînă acum figurile acelor eroi care trăiesc și se zbuciumă, însuflețind și conducînd lupta oamenilor muncii: comuniștii. In unele din poemele și romanele noastre trăiesc asemenea eroi. Scriitorii noștri trebuie să se străduiască, folosind experiența de pînă acum, să ni-i redea în toată frumusețea lor, să pună în lumină plenitudinea personalității umane a comunistului, bogăția impresionantă a nuanțelor sufletului său, eroismul și devotamentul lui de credincios slujitor al cauzei fericirii poporului.

Mai mult ca pînă acum, în anul care a trecut, au apărut lucrări care dezbat conflicte și momente tipice vieții satului nostru de astăzi. Scriitorii noștri au datoria să pătrundă în toată adîncimea și complexitatea fenomenelor vieții, să oglindească cu forță artistică realistă aspectele luptei țărănimii noastre muncitoare pentru făurirea unui trai îmbelșugat. Discuțiile și desbaterile mai vii care s-au desfășurat în paginile revistelor noastre, în consfătuirile din cadrul secțiilor de creație ale Uniunii Scriitorilor, ne aduc de asemenea la sfîrșitul acestui an o mărturie a creșterii sentimentului de răspundere colectivă în rîndurile unor cercuri mai largi de scriitori, pentru problemele dezvoltării literaturii noastre pe calea realismului socialist.

In pragul noului an nou, scriitorii din R.P.R., ne angajăm să urmăm cu și mai multă hotărîre îndemnul lui Gorki, pășim înarmați cu experiența literaturii sovietice, însușindu-ne patosul dragostei ei față de oameni și față de viață și învățăm din exemplul literaturii care este — așa cum spunea Jdanov — „cea mai tînără dintre literaturile tuturor popoarelor și țărilor. Totodată este literatura cea mai bogată în idei, cea mai înaintată, și cea mai revoluționară". Sîntem încrezători în forțele noastre la începutul unui nou an de muncă și creație literară pentru că pornim înarmați cu învățămintele celui de al doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici. Din dezbaterile congresului, noi avem datoria să învățăm a trăi, PRIN, PENTRU, și IN SLUJBA poporului.

Pe drept cuvînt putem spune că sentimentele care ne însuflețesc în acest prag de an nou și-au găsit expresia cea mai adevărată și cea mai plastică în încheierea mesajului adresat de Congresul Scriitorilor Sovietici, Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice unde se spune: **„Noi apărăm cauza păcii în lumea întreagă și dorim să slujim victoria ei din tot sufletul. In prezent cerul păcii este din nou acoperit de nori întunecați. Dacă însă va fi săvîrșită crima și va fi declanșat un nou război mondial, scriitorii sovietici își vor consacra patriei socialiste talentele lor, arta lor, cu aceeași abnegație cu care le-au consacrat în războiul trecut împotriva fascismului german, războiului care s-a terminat cu zdrobirea tiraniei hitleriste".**

Pentru noi toți cei cărora ne sînt scumpe aleile de tei și castani din bulevardul lat de 78 de metri al Stalingradului, turlele catedralei Westminster sau ale celeia din Reims, operele Luvrului, Britisch Museum, Galeria Națională din București sau capela sixtină a lui Rafael — toate comorile de artă ale Europei — anul nou în care pășim acum trebuie să însemne ca o datorie sfîntă, ca o chezășie a valorii umaniste a operelor noastre, crearea unor lucrări pătrunse de patosul luptei pentru triumful păcii, pentru împiedicarea unui nou măcel!

„Gazeta literară"

Solemnitatea înmînării Premiului de Stat pe anul 1953

Vineri 24 decembrie a avut loc la Consiliul de Miniștri solemnitatea înmînării diplomelor, medaliilor și premiilor laureaților Premiului de Stat al R.P.R. pe anul 1953.

La solemnitate au participat tovarășii I. Ghișinevschi, Chivu Stoica, prim vicepreședinți ai Consiliului de Miniștri, P. Borilă, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, acad. prof. Traian Săvulescu, președintele Academiei R.P.R., Constanța Crăciun, ministrul Culturii, acad. I. Murgulescu, ministrul Învățămîntului, miniștri, G. Georgescu artist al poporului din R.P.R., acad. Șt. Vencov, prim secretar al Academiei R.P.R., conducători ai instituțiilor centrale și ai organizațiilor obștești, reprezentanți de seamă ai instituțiilor științifice, culturale și artistice, muncitori și tehnicieni.

In aplauzele entuziaste ale celor prezenți au fost înmînate diplomele, medaliile și premiile laureaților Premiului de Stat.

Numeroși laureați au luat apoi cuvîntul, exprimîndu-și recunoștința către partid și guvern, pentru cinstirea deosebit de înaltă acordată muncii lor.

Acad. *Camil Petrescu*, distins cu Premiul de Stat pentru romanul „Un om între oameni" a spus: An de an, Premiul de Stat devine o tot mai mare încurajare pentru creatorii din toate domeniile de activitate. Oamenii de litere văd și ei în aceasta o dovadă a prețuirii muncii lor, o dovadă că poporul muncitor cunoaște străduințele scriitorilor, participă cu dragoste la munca lor, le dă un ajutor permanent și se bucură de succesele obținute pe frontul literaturii. Scriitorii văd în acordarea Premiilor de Stat nu numai răsplata ostenelii lor, dar și îndemnul să năzuiască spre realizări de opere din ce în ce mai valoroase, în care oamenii muncii să-și regăsească oglindite preocupările lor, năzuințele și bucuriile lor, opere care să fie pentru ei un îndemn și ajutor în lupta pe care o desfășoară pentru o lume mai bună. Primind aceste distincții, ne gîndim că trebuie să luptăm pentru realizarea dorinței noastre a tuturor, pacea, fără de care nici un ideal nu poate fi realizat.

Scriitorul de limba maghiară *Istvan Asztalos*, distins pentru povestirea „Inimă tînără", a spus între altele: Munca creatoare este azi prețuită fie că vine de la un om al muncii romîn, fie că el este de altă naționalitate. Sîntem aici scriitori, oameni de știință, oameni ai muncii de diferite naționalități pe care regimul li prețuiește deopotrivă și îi încurajează deopotrivă în munca lor. Pentru mine acest lucru este un îndemn spre noi realizări literare, este un îndemn însă și spre o activitate mai largă în domeniul întăririi unității și frăției de nezdruncinat a poporului romîn și minorităților naționale în lupta pentru construirea socialismului în patria noastră, Republica Populară Romînă, și apărarea păcii.

La sfîrșitul solemnității, laureații au fost felicitați de tovarășul I. Chișinevschi, prim vice-președinte al Consiliului de Miniștri, care a spus printre altele: Acordarea Premiului de Stat constituie o înaltă apreciere de partid și de stat a rezultatelor muncii creatoare obținută în activitatea dvs. în diferite domenii. In numele Consiliului de Miniștri vă felicit și vă urez noi succese în munca dvs. creatoare, în direcția dezvoltării mai departe a științei, tehnicii, a industriei și a agriculturii, a culturii și a artei.

Conducătorii partidului și guvernului prezenți la această solemnitate s-au întreținut apoi cu laureații Premiului de Stat.

Mesajul adresat de cel de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici, Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice

TASS transmite mesajul adresat de cel de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici adresează Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice salutul său fierbinte.

Noi, reprezentanții literaturii multinaționale a marii noastre patrii, exprimăm scumpului Partid Comunist mulțumirea noastră pentru înțeleapta grijă pe care o poartă înaintării neîncetate a literaturii noastre spre noi realizări și victorii.

Poporul sovietic, însuflețit și condus de Partidul Comunist, dezvoltă neîncetat industria grea — baza economiei socialiste, întărește pe toate căile forța statului sovietic; în țara noastră energia incalculabilă a nucleului atomic începe, pentru prima dată în istoria lumii, să fie pusă în slujba binelui oamenilor; în scurt timp sînt create una după alta hidrocentrale pe fluviile cele mai adînci — Volga, Obi, Angara; numai în cursul unui singur an agricol s-au valorificat pămînturi întelenite care de mult sau niciodată încă nu au fost arate și care se întind pe o suprafață totală de peste 17 milioane hectare. Toate acestea au loc într-o țară unde învață toți, unde numărul studenților din instituțiile de învățămînt superior a ajuns la două milioane.

Popoarele frățești ale Uniunii Sovietice au realizat o înflorire și un avînt impetuos al tuturor forțelor lor materiale și spirituale. Tribuna congresului nostru a fost o tribună a colaborării frățești a artiștilor cuvîntului care creează în limbi diferite, dar care sînt uniți printr-un singur țel — lupta pentru construirea comunismului, pentru pace și prietenie între toate popoarele.

S-au împlinit cuvintele marelui nostru Gorki care a spus că „al doilea congres al oamenilor de litere sovietici va fi înfrumusețat de zeci și zeci de literați ai apusului și răsăritului, de oameni de litere din China, India..." Scriitorii progresiști din lumea întreagă, prietenii și oaspeții noștri din țările de democrație populară, din țările capitaliste ne-au adus cuvîntul lor de prietenie și salut și au ridicat împreună cu noi glasul pentru viață, împotriva morții, împotriva uneltirilor forțelor întunecate care sînt gata să tîrască popoarele în război.

Lumea capitalistă în descompunere caută să împingă omenirea într-o stare de mizerie spirituală și degradare morală. Literatura imperialismului încearcă să înjosească omul, să trezească instinctele sale josnice, să șteargă cu buretele inspirata lozincă a lui Gorki: „Om, ce mîndru sună acest cuvînt!" Incă din primii ani ai apariției ei, operele literaturii noastre sînt pătrunse de încrederea neclintită în om și în viitorul luminos al omenirii. Oamenilor simpli din toate țările le-au devenit apropiate și scumpe figurile eroilor ei — luptători pentru fericirea întregii omeniri. Forța literaturii noastre constă în legătura ei indisolubilă cu viața toată, cu toate gîndurile, sentimentele și faptele vitejești ale poporului, cu lupta eroică a Partidului Comunist.

Literatura sovietică nu poate fi despărțită de țelurile Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Istoria literaturii noastre multinaționale reprezintă tabloul dezvoltării orînduirii socialiste, tabloul luptei poporului, plină de mari greutăți, tabloul marilor victorii repurtate într-o luptă crîncenă.

In romanele și nuvelele lor, în poemele și piesele, în versurile și cîntecele lor, scriitorii sovietici se străduiesc să exprime adevărul vieții în dezvoltarea ei revoluționară.

In noul statut al Uniunii scriitorilor din U.R.S.S., adoptat la cel de al doilea Congres unional, se vorbește despre înalta menire a literaturii socialismului.

In condițiile trecerii treptate de la socialism la comunism, crește nemăsurat de mult rolul literaturii beletristice sovietice în transformarea socială, rolul ei activ educativ.

Literatura sovietică este chemată să redea într-o înaltă formă artistică frumusețea și măreția ideilor comunismului, să lupte în mod eficace împotriva rămășițelor capitalismului în conștiința oamenilor, să întruchipeze în figurile eroilor săi întreaga diversitate a muncii lor, a vieții lor sociale și personale, să înfățișeze curajos contradicțiile și conflictele vieții. Literatura sovietică nu numai că reflectă elementul nou, dar ajută în același timp pe toate căile la victoria acestuia.

Literatura beletristică sovietică este chemată să cultive cu întreaga înflăcărare revoluționară sentimentele patriotice ale oamenilor sovietici, să întărească prietenia între popoare și să contribuie la stringerea continuă a rîndurilor puternicului lagăr al păcii, democrației și socialismului, să afirme ideile internaționalismului proletar și ale solidarității frățești a oamenilor muncii.

Aceste cuvinte ale noului nostru statut exprimă nu numai năzuințe ale noastre, ci și ceea ce a și realizat literatura sovietică socialistă. Tocmai aceste trăsături ale literaturii noastre, o fac să fie iubită de cititorul popular — constructor al comunismului. Datorită acestor trăsături, numeroase cărți din literatura noastră devin pentru o viață întreagă — în ani de pace ca și în ani de război — un prieten și tovarăș al oamenilor sovietici. Noi, delegații la cel de al II-lea Congres al scriitorilor din U.R.S.S., știm bine că, cu toate realizările ei, literatura noastră este încă departe de a-și înfăptui într-o măsură suficientă înalta ei menire. Realitatea Țării Socialismului care se dezvoltă impetuos, cere oglindirea ei în opere monumentale, în figuri de o mare forță artistică. Trebuie să cunoaștem bine și să iubim cu înflăcărare istoria eroicului nostru partid, a societății noastre noi. Trebuie să știm să dezvăluim cu profunzime lupta noului împotriva vechiului, care și-a trăit traiul, scoțînd în relief frumusețea și măreția comunismului, înfățișînd curajos contradicțiile și conflictele vieții. Numai munca dîrză și plină de abnegație, cum este munca adevăratului artist al cuvîntului, în unire cu o mare cultură și o mare măiestrie, ne poate apropia de împlinirea cerințelor și exigențelor spirituale ale cititorului nostru popular.

Realismul socialist este un nou pas în istoria dezvoltării artistice a omenirii. Acest lucru îl înțeleg astăzi oamenii din toate țările lumii, în care pătrunde cuvîntul scriitorului sovietic. Influența ideilor și figurilor literaturii noastre crește an de an în lumea întreagă.

Cel de al II-lea Congres al nostru, Congresul unional al scriitorilor sovietici, s-a desfășurat sub semnul celei mai severe critici și autocritici. Chemarea la o înaltă exigență ideologică și artistică unește pe scriitorii de diferite generații, de diferite naționalități. Noi, însă am făcut pentru popor mai puțin decît putem și trebuie să facem.

Să scrim în așa fel încît tineretul și copiii să-și ia ca tovarăși pe eroii literaturii noastre, să și-i ia ca exemplu! Să scrim în așa fel ca cititorul — om al muncii — să urmeze pe eroul nostru în lumea creației și a luptei pentru afirmarea măreței orînduiri noi, a unor înțelepte și minunate relații omenești!

Să scrim astfel, încît în cele mai îndepărtate țări cuvîntul nostru să răsune pentru cei dezmoșteniți ca un cuvînt al unui prieten și frate, cuvînt ce încurajează în lupta grea, să răsune ca un imn al libertății!

Metoda realismului socialist presupune o bogăție a personalităților scriitoricești, a stilurilor, întrecerea între diferitele curente creatoare. Trebuie să căutăm neîncetat noi și noi mijloace artistice pentru o cît mai bună exprimare a marelui adevăr al ideilor noastre, a bogăției și diversității vieții noastre.

Cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici, criticînd slăbiciunile și lipsurile literaturii noastre, a chemat pe toți oamenii de litere din Uniunea Sovietică să dezvolte cu și mai mare profunzime cele mai bune tradiții ale literaturii clasice ruse, ale literaturilor popoarelor frățești din U.R.S.S., precum și ale literaturii universale, să afirme curajos tradițiile literaturii noastre sovietice socialiste, să studieze în mod creator experiența valoroasă a măiestriei artistice a prietenilor noștri de peste hotare.

Scriitorii sovietici sînt datori să-și îmbunătățească în mod hotărît munca de promovare și educare a noilor cadre literare, înfăptuind în această muncă extrem de importantă poruncile și tradițiile lui Gorki.

Cel de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici asigură Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice că oamenii de litere — acest mare detașament al intelectualității sovietice — strîns uniți în jurul Partidului Comunist, sînt gata să-și înmulțească eforturile creatoare și să îndeplinească cerințele poporului.

Cel de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici constituie un important jalon istoric în dezvoltarea literaturii noastre. Scriitorii sînt ferm hotărîți să îmbunătățească în mod radical activitatea Uniunii scriitorilor, să intensifice autocritica în rîndurile lor, să pună capăt tuturor manifestărilor de autoliniștire și îngîmfare, să lupte pentru o mare exigență în ce privește măiestria artistică. Scriitorii sînt ferm hotărîți să ducă o luptă continuă împotriva tuturor devierilor de la realismul socialist, a manifestărilor ideologiei străine burghezo-naționaliste și cosmopolite împotriva influențelor naturalismului și formalismului burghez.

In viața și munca lor scriitorii sovietici sînt însuflețiți de aceleași gînduri, de aceleași sentimente ca poporul și partidul lor scump.

Noi apărăm cauza păcii în lumea întreagă și dorim să slujim victoria ei cu toate forțele sufletului. In prezent cerul păcii este din nou acoperit de nori întunecați. Dacă însă va fi săvîrșită crima și va fi declanșat un nou război mondial, scriitorii sovietici își vor consacra patriei socialiste talentele lor, arta lor, viața lor, cu aceeași abnegație cu care le-au consacrat în războiul trecut împotriva fascismului german, război care s-a terminat cu zdrobirea tiraniei hitleriste.

Trăiască Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și Comitetul său Central!

Trăiască comunismul!

Cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici

Inchiderea lucrărilor Congresului scriitorilor sovietici

Ședința de închidere a Congresului s-a deschis la 26 decembrie, la orele 16, în Palatul Mare al Kremlinului.

Membrii prezidiului Congresului își ocupă locurile. In loja guvernamentală iau loc tovarășii P. N. Pospelov, și M. A. Suslov, secretari ai Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

P. Skosirev, președintele Comisiei de numărare a voturilor dă citire rezultatelor alegerilor pentru Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor a U.R.S.S. și pentru Comisia de revizie.

La cuvîntul *P. Ticina*, în numele delegaților la Congres el salută pe trimișii literaturilor străine aflați în sală și în persoana lor pe toți scriitorii înaintați de pe glob.

Cu aplauze îndelungate este întîmpinată propunerea de a adopta salutul celui de al doilea Congres Unional al Scriitorilor Sovietici către Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Toți se ridică în picioare.

K. Fedin dă citire textului salutului. In sală isbucnesc ovații furtunoase repetate în cinstea Partidului Comunist și a Comitetului său Central.

F. Gladkov pronunță o scurtă cuvîntare de închidere.

In salutul său — a spus F. Gladkov — C. C. al Partidului Comunist a urat succes lucrărilor celui de al 2-lea Congres al Scriitorilor Sovietici și a exprimat ferma sa convingere că scriitorii noștri își vor da toate puterile slujirii fără preget a poporului sovietic, vor crea opere demne de marea epocă a construirii comunismului.

Cred că nu voi greși dacă voi spune azi, în numele nostru al tuturora, Comitetului Central al Partidului Comunist:

„Congresul nostru s-a desfășurat în spirit combativ, sub semnul criticii și autocriticii, sub semnul unirii tuturor forțelor noastre pentru rezolvarea marilor sarcini ce ne stau în față

Mulțumim Partidului pentru tot ce a făcut pentru literatura sovietică.

Nu există o fericire mai mare pentru un scriitor, decît de a trăi știind că există în lume un asemenea partid, care a făcut din literatură o parte a cauzei întregului popor, că există în lume un asemenea popor ca poporul sovietic, care construiește comunismul în numele fericirii oamenilor muncii din întreaga lume".

La 26 decembrie Conducerea Uniunii scriitorilor sovietici din U.R.S.S. a oferit în marele palat al Kremlinului o recepție în cinstea scriitorilor străini, oaspeți la cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici.

La recepție au asistat tov. N. A. Bulganin, K. E. Voroșilov, L. M. Kaganovici, G. M. Malenkov, A. I. Mikoian, V. M. Molotov, M. G. Pervuhin, N. S. Hrușciov N. M. Șvernik, P. N. Pospelov, M. A. Suslov, scriitorii străini, care au participat la lucrările celui de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici, delegații la Congres, oameni ai științei și artei, reprezentanți ai presei.

La 26 decembrie, delegații celui de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici au vizitat mausoleul lui V. I. Lenin și I. V. Stalin și au depus coroane de flori.

La 26 decembrie participanții la cel de al doilea Congres unional al scriitorilor sovietici au depus o coroană de flori la monumentul lui A. M. Gorki, așezat în squarul de lîngă Gara Bielorusă.

Plenara conducerii Uniunii scriitorilor sovietici

La 28 decembrie a avut loc prima plenară a conducerii Uniunii scriitorilor a U.R.S.S., aleasă la cel de al 2-lea Congres unional al scriitorilor sovietici.

Plenara a examinat probleme organizatorice. Au fost alese prezidiul și secretariatul conducerii Uniunii scriitorilor a U.R.S.S.

Din prezidiu fac parte: I. Abașidze, V. Ajaev, S. Antonov, M. Auezov, M. Bajan, P. Brovka, A. Ventlova, S. Vurgun, F. Gladkov, O. Gonciar, V. Ermilov, N. Zarian, A. Kahhar, V. Kataev, A. Korneiciuk, B. Lavreniev, A. Karavaeva, V. Lapis, L. Leonov, Ș. Marșak, G. Markov, V. Panova, N. Pogodin, A. Prokofiev, B. Polevoi, D. Polikarpov, B. Riurikov, K. Simonov, V. Smirnov, I. Smuul, L. Sobolev, A. Surkov, A. Tvardovski, M. Tursun—Zade, N. Tihonov, P. Ticina, A. Fadeev, K. Fedin, N. Ciukovski, M. Șolohov, S. Scipaciov și I. Ehrenburg.

Din secretariatul conducerii Uniunii scriitorilor a U.R.S.S. fac parte: V. Ajaev, M. Bajan, L. Leonov, B. Polevoi, D. Polikarpov, K. Simonov, V. Smirnov, A. Surkov, N. Tihonov, A. Fadeev, K. Fedin.

Prim-secretar a fost ales A. Surkov.

Pe marginea numărului 10 al revistei „Igaz Szo"

De aproape doi ani apare la Tg. Mureș revista „Igaz Szo", publicația filialei din Regiunea Autonomă Maghiară a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Pentru intiia oară în istoria sa, orașul Tg. Mureș dispune de o publicație periodică literară și artistică. E drept că au apărut și mai de mult diverse periodice; încă la sfîrșitul secolului trecut, Tolnai Lajos, unul dintre romancierii clasici maghiari, a înființat aici o gazetă, iar în perioada dintre cele două războaie mondiale, apărea din cînd în cînd cîte-un număr din „Zord Idők" („Vremuri aprige"), dar o publicație cu apariție regulată, de însemnătatea revistei „Igaz Szo", nu a avut pînă în prezent orașul Tg. Mureș.

De la început „Igaz Szo" și-a asumat sarcina să se adreseze maselor populare, să redea în coloanele sale viața lor și, în general, viața cea nouă a populației maghiare din Republica Populară Română. De asemenea, și-a luat angajamentul ca pe baza îndrumărilor Partidului Muncitoresc Romîn, să dezvolte cultura populației maghiare din Republica Populară Română, — o cultură socialistă în fond și națională în formă.

Revista a reușit să atragă în rîndul colaboratorilor săi pe cei mai buni scriitori și poeți maghiari din Republica Populară Română. Un eminent poet mai virstnic, ca Tompa László, care în perioada dintre cele două războaie se retrăsese în singurătatea Odorheiului și își ridica de acolo glasul împotriva lumii lipsite de omenie, a publicat acum în coloanele revistei poezii străbătute de avînt tineresc. Tot din generația sa fac parte și Szentimrei Jenő și Molter Károly, ale căror povestiri, comunicări și critici literare apar frecvent în paginile revistei. Pe lîngă lucrările unor scriitori și poeți consacrați ca Asztalos István, laureat al Premiului de Stat, Kovács György, laureat al Premiului de Stat, Nagy István, Gagyi László, Balla Károly, Horwath Imre, laureat al Premiului de Stat, Szabédi László, Horvát István laureat al Premiului de Stat, Szemlér Ferenc, laureat al Premiului de Stat, „Igaz Szó" publică regulat și lucrările tinerilor scriitori, poeți și critici care au luat condeiul în mînă în regimul de democrație populară, pentru a oglindi munca plină de elan a poporului nostru muncitor. Să amintim numai cîteva nume din rîndul acestora: Sütő András, Majtényi Erik, Hajdu Zoltán — laureați al Premiului de Stat, Szász János, Bajor Andor, Márki Zoltán, Székely János, Papp Ferenc, Fodor Sándor, Szábo Gyula, Földes László, Hajdu Győző.

Prin pana scriitorilor, poeților și criticilor mai virstnici și mai tineri, au văzut lumina zilei în coloanele revistei „Igaz Szo" lucrări de seamă, ca schița intitulată „Ioșca" de Asztalos István, nuvelele: „Opincile noi" și „Cînd îți lipsește o doagă" de Sütő András, „Păstrăvii din Ilva" de Gagyi László, curajoasele mărturii ale lui Balla Károly despre munca de scriitor, ca și poeziile lui Horváth Imre și Horváth István, satirele în versuri ale lui Szabédi László și Szemlér Ferenc, sau studiul lui Robotos Imre despre trăsăturile caracteristice ale literaturii maghiare din Republica Populară Română.

Una din particularitățile caracteristice ale revistei „Igaz Szo" este educarea oamenilor muncii maghiari în spiritul patriotismului și al internaționalismului proletar, al colaborării frățești cu poporul romîn. Iar opera aceasta de educare se face în mod variat, multilateral. De exemplu, în numărul 10 al revistei, poeziile lui Majtényi Erik și Hajdu Zoltán cîntă frumusețile Republicii Populare Romîne, sentimentul devotamentului față de pămîntul natal, al dragostei de țară, de patrie.

„Igaz Szo" publică regulat atît poeziile, cît și alte lucrări ale scriitorilor și poeților romîni, informînd cititorii despre problemele care preocupă viața literară romînească și trăgînd învățăminte din ele pentru literatura de limba maghiară din Republica Populară Română. Nu există nici un număr din „Igaz Szo", în care să nu figureze cel puțin două-trei lucrări scrise de scriitori romîni. Revista a publicat, în traducere excelentă, poemul „Bălcescu" al lui Eugen Jebeleanu, laureat al Premiului de Stat. Numărul 10 al revistei publică poezia intitulată: „Prima stea" de Eugen Frunză, tradusă de Szekely János și notele lui Costache Antoniu, artist al poporului, despre teatrele sovietice.

„Igaz Szo" acordă interes problemelor moștenirii literare românești. E grăitor în acest sens studiul scris de Márosi Péter cu prilejul comemorării a 50 de ani de la moartea poetului D. Th. Neculuță.

In același timp, „Igaz Szo" face cunoscute și creațiile deosebite ale literaturii din Republica Populară Ungară. In ultimul număr Szentimrei Jenő a scris un studiu interesant cu privire la drama închinată figurii lui Doja a poetului Illyés Gyula, de două ori laureat al Premiului „Kossuth". Illyés Gyula care, cu lucrările sale dramatice de după eliberare („Pilda din Ozora", „Făclia", „Doja") este unul dintre marii continuatori ai tradițiilor progresiste ale dramei istorice ungurești, înfățișează personaja lui Gheorghe Doja în lumina materialismului istoric. Autorul articolului scoate în evidență faptul că Illyés Gyula zugrăvește figura lui Gheorghe Doja mult mai adînc, mai veridic și mai autentic din punct de vedere istoric, decît îl prezentase Eötvös József în secolul trecut, în romanul său „Ungaria în 1514", sau decît M. Jokai, tot în secolul trecut, în drama intitulată „Doja".

In numărul amintit a apărut, pe lîngă studiul despre Neculuță, și un interesant articol semnat de Kocziány László, cu titlul „Moștenirea poetică de patru sute de ani a lui Balaszi Bálint și Ardealul". Articolul scoate la iveală o serie de probleme, pe care, pînă în prezent, nu s-a pus prea mult accent în istoria literaturii maghiare.

Studiile și articolele care apar în „Igaz Szo" subliniază în lucrările scriitorilor clasici maghiari acele trăsături care se referă la conviețuirea frățească dintre popoarele romîn și maghiar și influența reciprocă a celor două culturi.

Numeroase scrieri, poezii, articole militante, publicate în revistă, vădesc cîtă importanță acordă scriitorii maghiari din țara noastră, ca și redacția revistei, demascării șovinismului și naționalismului.

In ultimele numere apărute, revista „Igaz Szo" publică, în foileton, romanul intitulat „Buchetul" de Kovács György, laureat al Premiului de Stat. In acest roman, prin înfățișarea vieții înainte de eliberare, într-o comună cu populație mixtă.

De asemeni „Igaz Szo" în numărul 10 publică un fragment din romanul-reportaj al lui Simon Magda, intitulat „Omul cu adevărat fericit", care arată sprijinul partidului dat sărăcimii satelor în trecutul de exploatare.

Rolul partidului și al comuniștilor se reflectă, pe lîngă lucrările de proză și de poezii, și în mărturiile ca și în studiile scriitorilor. In acest număr găsim lucrarea lui Szemlér Ferenc, intitulată: „Învățătura partidului ne călăuzește", care este un fel de mărturie a autorului, sau lucrarea lui Földes László: „Poporul, care făurește viitorul — erou pozitiv al literaturii noastre".

Pe lîngă articole și studii de acest gen, o parte interesantă a numărului 10 al revistei o constituie publicarea unui mănunchi de poezii din literatura chineză, traduse din original, în limba maghiară, de Franyó Zoltán.

In numărul 10 al revistei găsim unele lucrări remarcabile prin abordarea curajoasă a unor probleme. De pildă, povestirea lui Gagyi László, intitulată „Iepurele de casă", în care se satirizează îngîmfarea și automulțumirea unui președinte de colectivă, ajuns să-și atribuie succesele muncii colectiviștilor.

„Igaz Szo" acordă un loc deosebit problemelor literaturii sovietice. In această privință remarcăm paginile scrise de Fodor Sándor despre poemul lui Tvardovski „Vasili Tiorkin".

In rubricile intitulate „In timpul lucrului", „Note", „Revistă", etc., apar articole mai mici, deosebit de utile, care ridică probleme îndrăznețe. Aceste articole de numai cîte 2—3 pagini aduc suflu nou, sînt interesante, combative. Ele semnalează îndată noile fenomene care apar, fie în literatura romînă, fie în cea maghiară, sau în cea de limbă maghiară din Republica Populară Română și luptă cu o ascuțime necruțătoare împotriva simptomelor dăunătoare.

Desigur că revista are și slăbiciuni, ba chiar și greșeli. Sînt încă relativ puține acele lucrări care să prezinte în toată multilateralitatea sa pe omul nou — eroul construirii socialismului. Nivelul unor lucrări publicate prezintă încă deficiențe care merită să fie luate cu seriozitate în discuție pentru îmbunătățirea conținutului ideologic și a valorii artistice. Apar încă lucrări mediocre, slabe. Din creațiile literaturii romîne, în special dintre lucrările mai scurte de proză și dintre poezii, nu apar în revistă întotdeauna cele mai bune, cele mai reprezentative; nu este încă pe deplin înțeles curajul în critica literară, unele articole fiind sau destructive sau lipsite de orice îndrăznează în aprecieri. Cu toate aceste greșeli și lipsuri însă „Igaz Szo" înregistrează succese însemnate în dezvoltarea literaturii maghiare din Republica noastră Populară, în zugrăvirea pe plan literar a conviețuirii pașnice dintre poporul romîn și minoritatea națională maghiară. Succesele scriitorilor maghiari din Republica noastră Populară și realizările de pînă acum ale revistei „Igaz Szo" dovedesc că scriitorii, poeții, criticii și redactorii și-au însușit învățăturile Partidului Muncitoresc Romîn referitoare la dezvoltarea noii noastre literaturi și că ei luptă pentru traducerea în viață a acestor învățături.

Pali Arpad

Cînd lipsesc stafidele din cvas

Mai cu seamă în dramă, ideile, concepțiile opuse care se ciocnesc în miezul conflictului, se concretizează în pasiuni puternice care se înfruntă fierbinți și răscolitoare. Lupta între două poziții vrăjmașe nu poate căpăta consistență dramatică dacă inimile personajelor nu ard de ură sau dragoste.

Umanizarea artificială a personajelor prin injecții cu sentiment este desigur o iluzie. Dacă bogăția sufletească a oamenilor care evoluează în acțiunea dramei nu se dezvăluie firesc pe liniile esențiale ale conflictului, transfuziile cu sînge străin nu pot folosi în nici un caz.

Viața interioară a personajelor nu străbate pînă la spectator decît dacă scriitorul deschide, în scene puternice, porți miraculoase către adîncurile sufletului. Referirile trecătoare la evenimente sentimentale petrecute în afara acțiunii piesei nu conving și nu încălzesc spectatorul din stal.

O asemenea transfuzie neizbutită pare a se fi administrat personajelor principale din piesa *„Indrăgostiții"* de Maria Banuș. Cei doi îndrăgostiți, Matei Holban și Maria Varlam, nu acceptă să-și dezvăluie iubirea pe scenă. Reținuți și excesiv de sobri, ei apar de trei ori împreună, pentru a comunica publicului mersul dragostei lor.

Spectatorul află în actul întîi că Matei ar iubi-o pe Maria, dar că aceasta ezită să-l iubească deoarece n-a uitat ultima sa dezamăgire. In actul doi, într-o scenă în care nu se face risipă de cuvinte drăgăstoase, ni se vestește că dragostea e reciprocă, dar se și află în criză. In sfîrșit, în final, spre surprinderea tuturor, Maria Varlam, atît de rațională și rece pînă atunci, își afirmă hotărîrea de a-l urma pe Matei oriunde, dînd știre astfel că între timp criza sentimentală a fost rezolvată. Aceste comunicate sobre răpesc dragostei poezia și voluptatea sa. Nici unul dintre „îndrăgostiți" nu dă o prea mare atenție iubirii. In piesă nu există de fapt nici o scenă de dragoste. Cînd Matei alunecă pe o pantă greșită, spectatorul așteaptă scena mare Maria-Matei, în care iubirea să participe la îndreptarea eroului, în care afecțiunea profundă a celor doi comuniști să se izbească dramatic de duritatea vechilor deprinderi și năravuri. In loc de o asemenea scenă, piesa înfățișează un schimb rigid de idei înghețate, o ceartă în care nimic nu surprinde, nimic nu intervine nou de la prima replică pînă la ultima.

Cum se explică, că unul dintre cei mai sensibili poeți ai noștri de azi, liric prin excelență, a refuzat piesei sale poezia tulburătoare a dragostei? Poate tocmai pentru că în această dramă — spre diferență de opera sa lirică — Maria Banuș nu s-a apropiat îndeajuns de sufletul oamenilor, de pasiunile lor. Poate tocmai din pricină că avînd atenția concentrată asupra unui conflict de producție, a uitat că în acest conflict se luptă pe viață și pe moarte oameni vii, cu sînge cald și că această luptă se dă între două concepții despre fericirea omului și nu între două idei abstracte.

Unii comentatori ai piesei au vorbit pe drept cuvînt de izbutirea personajului episodic Aglaia, care cîștigă spectatorul prin omenescul frămîntărilor sale. In fața acestei femei, care nu doarme nopțile din cauză că participă la zbuciumul bărbatului iubit, Maria Varlam este cu mult inferioară sufletește, deși este așezată în centrul piesei. In realitate, povestea de dragoste între Matei și Maria este indiferentă construcției intime a piesei. Conflictul va curge în aceeași albie și nu va suferi secătuiri sau revărsări dacă aluzille la dragostea dintre director și șefa cadrelor ar fi eliminate. Aci dragostea a fost introdusă ca leac tonic pentru înzdrăvenirea personajelor. Nu este vorba, bineînțeles, de un proces conștient ținînd de tehnica scriitoricească. Intențiile sincere ale scriitoarei, de a umple inimile reci ale unora dintre personaje, n-au mers însă destul de adînc.

Procesul acesta a mai fost remarcat de unii critici într-o formă asemănătoare, la analiza unor romane care, povestind îndelung despre șantiere și probleme de producție, scăpau de asemenea din vedere oamenii și-i „însuflețeau" pe eroii pozitivi prin etalarea insistentă a tarelor lor trupești. Tendința de a umaniza prin suferință i-a urmărit și pe alți scriitori în ultimii ani. Ideea „umanizării" prin îndrăgostire, a avut însă, după cît se pare, mai mult succes.

In această privință, *„Indrăgostiții"* a fost precedată și urmată și de alte piese, cu certe calități. Ideea l-a urmărit pe Aurel Baranga care în *„Mielul turbat"* îl îndrăgostește fugar și inutil pe Spiridon Biserică de proectanta Maria Precup; ea l-a contaminat și pe Mihail Davidoglu, care introduce în *„Schimbul de onoare"* personajul parazitar și de aceea supărător al soției lui Panait Șerban în scopul însufleții eroului pozitiv, care n-a rămas — în urma acestei operații — mai puțin rigid. Este regretabilă întîlnirea acestor slăbiciuni în piese ca cele de mai sus, care izbutesc într-o mare măsură imagini emoționante, tipice vieții noastre de azi.

Mai evidentă apare inconsistența acestui procedeu în piesele cu o construcție mai fragilă, cum ar fi *„Simeon Albac"* de Teodor Mănescu și Silvia Andreescu sau *„Drumul soarelui"* de Virgil Stoenescu. In *„Drumul soarelui"* dragostea este însăilată în evoluția unuia dintre personaje, absolut arbitrar, cu scopul evident de a face loc unei scene de un comic aproximativ. Nimic nu lasă să se bănuie în primele acte ale piesei că rubicondul Tudor Gorun s-ar putea îndrăgosti de o fată despre care de altfel spectatorul nu știe mare lucru. Scena din actul trei, în care se execută o declarație de amor care amintește umorul gras al răposatului C. Tănase, nu are desigur nimic comun cu poezia emoționantă a dragostei profunde care se leagă între doi tineri constructori ai unei vieți noi. In piesă, utemistul Gorun o întreabă pe utemista Lucheria dacă e de acord să se mărite cu el, iar aceasta dă un răspuns în doi peri care nu satisface dar nici nu interesează pe nimeni. Scena avusese cu totul alt scop: „umărul" comic fusese plasat. Modul grosolan în care acești tineri simplifică dragostea, face ca disprețul pe care ei îl formulează pentru „declarațiile" învechite din romanele de duzină ale burgheziei, să apară — desigur împotriva intenției autorului — ca fiind adresat în general sfîșiunii și emoției, visului și poeziei care însoțesc firesc și astăzi declarațiile de iubire.

Dragostea este unul dintre cele mai înalte și nobile sentimente ale omului. Disprețuită și pîngărită de burghezie care și-a imaginat că o poate obține ca marfă, ea se dezvoltă azi deplin, atingînd frumusețile mării iubiri cîntată de Virgil și Petrarca de Puşkin și Shelley, de Eminescu și Coşbuc.

Cu adevărat, este greu să scrii despre oameni, fără să vorbești despre dragoste. Dragostea se află mereu acolo unde se întîlnesc marile pasiuni, ea se află în primele rînduri și în lupta pentru fericirea oamenilor eliberați de jugul exploatării. Frumusețea acestei dragoste stă adeseori în măreția jertfirii ei pentru cauza comună. Strălucirea ei apare însă nu mai puțin atunci cînd este victorioasă, dînd oamenilor adevărați tărie și sprijin.

In piesa lui Alexandr Korneiciuk, *„Platon Krecet"* conflictul opune masa oamenilor cinstiți sovietici celor rămași în urmă, robi ai vechilor practici burgheze pentru „cucerirea vieții". Intre Krecet și șeful spitalului, Arkadii, personajele centrale ale piesei, se ridică silueta arhitectei Lida. Dragostea amîndurora pentru aceasta conduce pe nesimțite la confruntarea scenelor pline de poezie dintre Platon și Lida cu discuția cinică despre amor pe care o poartă Arkadie cu aceeași femeie. Această alăturare pe care o face involuntar spectatorul, îi luminează calea spre sufletul personajelor, în care va mai avea de coborît pînă la final și alte trepte.

Dragostea dintre Platon Krecet și Lida care izbucnește dintr-odată, ca și în viață, învăluie întreaga dramă în aureola romantică proprie luptătorilor. Cei doi îndrăgostiți apar ca niște adevărați cuceritori ai vieții, nu cu formulele învechite ale ariviștilor, ci cu farmecul de nefinvins al înălțimii morale a omului sovietic. In piesa lui Korneiciuk, dragostea însoțește și adîncește dramatismul conflictului central, pe care-l slujește natural și obligatoriu.

Caragiale prezenta pe scenă în *„Năpasta"*, cu zeci de ani în urmă, dragostea zguduitoare a Ancăi, femeie simplă, căreia i se refuza fericirea într-o orînduire care apăra strîmbătatea și fărădelegile.

Să ne închipuim ce farmec nespus ar răspîndi pe scenă piesa sau piesele care ar prezenta dragostea Ancăi de azi, sentimentul bogat și puternic al omului care știe să lupte dîrz cu năpastele.

Este îmbucurător că în cîteva dintre ultimele noastre piese răsună poezia dragostei noi. Nu este lipsit de interes faptul că în aceste lucrări iubirea profundă și sinceră se aliază puternic cu tot ceea ce reprezintă noul și participă activ la înfrîngerea vechiului. In piesa *„La începutul vieții"* de Ana Novac, dragostea unei tinere actrițe pentru un coleg amenințat să se prăvălească în mocirla vedetismului rezistă unor încercări grele și reușește să-i deschidă celui iubit calea spre salvarea sa morală. Scena finală Ana-Mihai impresionează tocmai prin afirmarea sentimentelor înflăcărate ale celor doi tineri într-o discuție de principii care va hotărî drumul pe care vor merge de aci încolo o viață întreagă.

In ultima sa piesă *(„Citadela sfărîmată")*, Horia Lovinescu opune pasiunii oarbe a eroinei sale Irina pentru intelectualul ratat Matei — pasiune care va sfîrși tragic — legătura simplă și luminoasă dintre Petru și tînăra învățătoare Ecaterina. Petru este unul dintre tinerii care au fost înșelați și nenorociți în războiul criminal fascist, iar Ecaterina, învățătoarea comunistă, este îndrumătoarea lui către o viață nouă. Iubirea lor se înveșe firesc și se desfășoară limpede. Alăturarea acestei afecțiuni de frămîntările sufletului devastat al Irinei va răscoli, neîndoielnic, inimile la reprezentarea piesei.

Sistemul introducerii dragostei, ca supliment de căldură, fără ca prezența ei să fie cerută cu necesitate de desfășurarea conflictului, aminteșe în schimb cerințele stăruitoare ale editorilor burghezi de odinioară care cereau romancierilor cel puțin 20 de pagini de amor, ca agrement. Astfel lipită și întreșută cu fir gros, dragostea se lăbărțează dizgrațios de-a lungul acțiunii sau se limitează la apariții firave și dulcege, purtînd amprenta ucigătoare a plictisului.

In asemenea piese este greu să înțelegi de ce eroul se îndrăgostește de eroină sau de ce eroina nu se îndrăgostește de erou. Uneori dragostea adăugită ca recuzită sentimentală, este înfăptuită după discuții „principiale" care i-au dat binecuvîntarea, lipsind-o de neprevăzut și emoție. Astfel, în *„Simeon Albac"* eroul titular stabilește — de comun acord cu secretarul de partid — posibilitatea iubirii sale pentru o tînără constructoare de pe șantier. In actul următor are loc o întîlnire între cei doi, în care totul se aranjează fără nici o umbră de reală pasiune. Scena este idilică, dar idilă de dragoste a făcut și Coşbuc cu grație și prospețime. Aceste calități lipsesc tinerilor autori ai piesei, care au lucrat prea puțin asupra personajelor lor.

Infățișarea convențională și fadă a dragostei indispune și contravine intențiilor scriitorului, contrazicînd viața. In piesa de neuitat a marelui Tolstoi, *„Cadavrul viu"*, Protasov, eroul piesei, stă de vorbă în actul cinci cu pictorul Petuşkov despre viața pe care a părăsit-o pentru totdeauna. Vorbele lui sînt limpezi și pline de miez. Amintindu-și despre căsnicia sa cu Liza Andreevna, Protasov pare a se afla în dificultate cînd trebuie să explice de ce s-a despărțit de buna și blînda sa nevastă. *„Cum să-ți spun* — rostește greu Protasov — *în căsnicia noastră lipseau stafidele, mă-nțelegi? Stafidele din cvas..."* Simbolul este transparent: stafidele dau cvasului dulceața și tăria sa, fără de care-ți rămîne în pahar o băutură searbădă și tulbure.

Fără aceste „stafide din cvas", fără frumusețe morală adîncă și cuceritoare, fără pasiune nu se poate vorbi despre iubire. Și dacă e adevărat că este greu să scrii despre viață fără să povestești despre dragoste, aceasta înseamnă că nici despre dragoste nu se poate povesti dacă ea nu apare ca unul dintre firele strîns împletite ale vieții noastre.

V. Mândra

EXEMPLUL SCRIITORILOR SOVIETICI

Cînd — adolescent — acum 42—43 ani, începusem (în plină epocă a războaielor balcanice și de pregătire a primului război mondial) flirtul grav ce avea să mă lege pe viață cu scrisul, prima întîlnire cu literatura rusă a fost acea cărțulie cu coperta din țiplă roșie — nuvela „Războiul" de Garșin — apărută în modesta editură „Facla" a lui N. D. Cocea. N-a fost un simplu contact de cititor, ci începutul de dirijare a pașilor adolescenți spre înțelegerea (chiar dacă nu în întregime clară) a rolului activ al literaturii. Ceea ce Ștefan Gheorghiu demonstra în neuitata sa campanie antirăzboinică, acea cărțulie înfățișa zguduitor. (Desigur: nu exista pe atunci un front al păcii, organizat și de neînvins ca acum și nici o literatură vastă, amplă, care să demaște uneltirile atițătorilor la război și țelurile războaielor imperialiste).

Acelui prim contact cu literatura rusă i-a urmat imediat întîlnirea cu Turgheniev, Tolstoi, Dostoievski, Gorki, Korolenko ș. a.

Deși zeii adolescenței mele erau Balzac, Maupassant, Flaubert, Stendhal, Ibsen, iar din Șalom Alechem și I. L. Peretz îmi veniseră primele fiuturări, iar Eminescu, Slavici, Caragiale și Sadoveanu erau însuși aerul pe care-l respiram, totuși literatura rusă făcea să simt că, sub calmele pagini din Turgheniev, sub grandioasa arhitectonică a lui Tolstoi, sub scormonitoarea introspecție pînă în adîncuri, uneori maladivă, dostoievskiană, sub umanitatea simplă și caldă a lui Korolenko și, mai ales, sub clopotul inimii aprinse a lui Gorki, fierbea o lume în prefacere pentru ea și pentru întreaga lume a OMULUI în sensul gorkian al cuvîntului.

Ceea ce avea, însă, să cristalizeze orientarea și să determine răspunsul la întrebarea lui Gorki: „Cu cine sînteți voi, maeștri ai culturii?" a fost literatura sovietică. Nu cred să existe un singur scriitor — mai ales din generația mea — care să nu datoreze greșelile sale ignorării sau neînțelegerii literaturii sovietice și, în același timp, să nu datoreze cea mai mare parte a biruințelor sale ajutorului primit de la aceeași literatură, atît în ce privește conștiința comandamentului social al artei — și a partinității ei — cît și în ce privește măiestria artistică. Desigur, pe linia indemnului dat de Vera Muhina artiștilor plastici de la noi, de a nu fi niște mici (sau chiar mari) ruși sau francezi, ci mari artiști romîni.

Delegații scriitorilor noștri la cel de al doilea Congres al scriitorilor sovietici — maestrul Sadoveanu și tovarășii Beniuc și Galan — dovedesc cu opera lor cum se poate ajunge aici. Iar împreună cu delegațiile de scriitori din țările de democrație populară și de scriitori progresiști din țările capitaliste, ca și cu cifrele cărților din literaturi străine tipărite în Uniune (267.145.000.000 exemplare, dintre care peste două milioane din scriitori romîni) se dovedește că relațiile cu literatura sovietică nu sînt numai de transfuzie de sînge, ci de vase comunicante.

In ce mă privește, trebuie să spun că fără Nikolai Ostrovski nu i-aș fi descifrat atît de limpede lui Beethoven dominanta personalității sale, — VOINȚA ATOTBIRUITOARE și AFIRMAREA VIEȚII, așa cum fără Fadeev și atîția și atîția din marii noștri frați, scriitori sovietici, n-aș fi putut identifica pentru romanul „Mister Harry, domnul Emil și ceilalți domni și misters", oamenii care luptă pentru viață și pentru pace, precum și dihăniile care încearcă — zadarnic — s-o nimicească. Și tot de la scriitorii sovietici am învățat să ne dorim ca oricare din cărțile noastre să poată fi tovarăși de viață dar și arme de luptă, cum a fost „Așa s-a călit oțelul", găsită udată de sînge, caldă încă, în rănița acelui soldat sovietic care a contribuit la riposta dată celor ce au cutezat să încerce a opri istoria din mers.

Ury Benador

Cronica literară

Ion Pas: „LANȚURI" vol. IV

Emai puțin obișnuită discutarea unui volum cu care un ciclu de roman se apropie de sfîrșit. Scriitorul însuși s-ar putea arăta nemulțumit de o astfel de cercetare parțială a operei lui. Cel dintîi volum, apărut acum vreo patru ani, a fost întîmpinat cu interes îndreptățit. Faptele insuficient cunoscute din viața trecutului, pe care, sprijinit pe o documentare diversă și minuțioasă, le aducea această evocare istorică, puterea de demascare aplicată unor perioade și momente, spoite în trandafiriu de istoriografia trecută, meșteșugul de a crea atmosferă, cu mijloace diverse-descriptive și stilistice, fără să se tocească din tăișul contradicțiilor de clasă și să se alunece în căutarea de pitoresc facticе — sînt cîteva dintre însușirile subliniate de critică. Dar despre celelalte volume, care în grad inegal dovedeau aceleași însușiri, aproape că nu s-a mai vorbit. Din acest punct de vedere, romancierul a fost prea puțin sprijinit de critică în treaba importantă și grea la care se încumetase. Și prea puțin s-a încercat să se analizeze în ce măsură volumul II sau III a reușit să îndepărteze deficiențele remarcate de la început în concepția sau în compoziția romanului. In ultimul volum, ele se amplifică însă în mod izbitor.

S-a vorbit în ultima vreme în presa noastră despre degradarea unor spectacole. Cititorul care urmărește azi cu greutate al patrulea volum dintr-un roman, ale cărui prime trei le-a citit în cea mai mare parte atras și interesat, își poate pune întrebarea dacă nu se întîmplă ceva asemănător cu „Lanțuri". Dar analogiile rămîn adesea superficiale și nu pot constitui explicații, mai ales cînd e vorba de categorii deosebite de fapte, cum sînt repetarea unei interpretări și continuarea unei creații literare.

Al patrulea volum din „Lanțuri" cuprinde trei momente principale în jurul cărora se grupează cele trei părți. Prima parte povestește fapte din marea grevă din 1888 a muncitorilor de la căile ferate. A doua cuprinde momentul final — procesul — al răscoalelor țărănești narate în volumul anterior. In sfîrșit, a treia parte se reîntoarce la mișcarea muncitorească pe care o descrie într-un moment de criză, în preajma trecerii la liberali a „generoșilor", tinerii din high-life care și-au făcut din conducerea mișcării socialiste o trambulină politică de unde au aterizat în funcții de miniștri și prefecți.

Chiar alegerea momentelor pune din nou problema confuziei între evocarea literară a trecutului și depănarea lui cronologică. S-a simțit și în celelalte volume tendința scriitorului de a povesti faptele aproape an cu an. Părea că autorul e uneori prizonierul propriei sale documentări, că nu se poate decide să renunțe la unele fișe. De aici uneori o anumită uniformitate a faptelor descrise. Cu excepția volumului al treilea și a cîtorva părți din primele două, ele nu se grupau în jurul unor evenimente reliefate prin care să se poată ajunge la o înțelegere esențială a desfășurării istorice și a raporturilor dintre clase.

Ultimul volum renunță, la prima vedere, la povestirea cronologică. Există chiar, după cum am văzut, un salt de zece ani. Dar lipsa unei organizări a faptelor care să se impună cititorului și să-l facă să înțeleagă evenimentele istorice se face simțită la fel de puternic. Volumul acesta se așează pe un moment greu din dezvoltarea mișcării muncitorești — trădarea „generoșilor". Dar înțelegerea acestui moment e slab pregătită de faptele anterioare și chiar de primele părți ale volumului.

Romancierul a ales momentul însemnat al unei prime mari acțiuni muncitorești — greva ceferiștilor din 1888. Dar în descrierea grevei, contradicțiile din sînul mișcării muncitorești nu apar. Mișcarea e reprezentată de o figură de luptător dîrz, cum e Olcescu. Singurele pasaje care ar pregăti și explica trădarea grupului de burghezi, deveniți conducători ai muncitorimii, se află în volumul al doilea, în paginile care descriu „Cercul de studii sociale".

Nimeni nu poate impune unui scriitor care momente să-și aleagă anume. Dar există anumite momente care ilustrează cel mai deplin o anumită temă. Este greu să încerci reflectarea mișcării muncitorești la sfîrșitul secolului trecut și să pui accentul pe opoziția care s-a sfîrșit prin conflictul deschis între conducătorii „generoși" și spiritul revoluționar al maselor fără să pomenești măcar de un eveniment cum a fost primul congres al partidului social-democrat din 1893. A fost atunci o perioadă de intensificare a luptei muncitorești și acțiunea ei a iradiat pretutindeni, a rodit în literatură, în opera multor clasici — a lui Caragiale, Vlahuță, Coșbuc ori Delavrancea. Pe de altă parte contradicțiile existente în mișcare au apărut între altele și în caracterul limitat al programului elaborat la congres.

Sărind peste acest moment, scriitorul a abandonat o posibilitate de a pregăti și explica faptele de la 1899. Și n-a înlocuit-o prin alte mijloace. Că însuși romancierul a simțit nevoia s-o facă, o dovedesc ultimele capitole. Acolo, prin folosirea unui procedeu de care se abuzează, prin dialog, în convorbirea dintre Nădejde, Morțun și Frimu, Brebu și ceilalți muncitori, sînt amintite fapte menite să pună în lumină opoziția ireductibilă dintre „generoși" și socialism. Dar pomenirea acestor fapte în mult prelungite dialoguri e un mijloc mult prea palid, care nu poate înlocui înfățișarea directă.

Desen de ROSS

Astfel, cu tot saltul de zece ani, ba chiar din pricina acestui salt, nu se întîlnește în volumul al patrulea din „Lanțuri" un nod, o concentrare a acțiunii, care să ajute la înțelegerea dezvoltării mișcării muncitorești. Impresia de cronologie rămîne, — o cronologie întreruptă, discontinuă. De aici și caracterul arbitrar al compoziției care pune alături cîteva mari grupe de fapte, tratate neunificat.

Mai dăunătoare pentru carte este accentuarea unei alte deficiențe ce se percepea și în volumele trecute — estomparea pînă la dispariție a personajelor.

Paginile cele mai izbutite din acest volum sînt tocmai acelea în care trăsături din viața trecutului sînt înfățișate prin mijlocirea cîte unei figuri mai conturate. Astfel sînt personajele în care apare vechea noastră cunoștință Mișu Văcărescu — Cleymoor. Il vedem pe elegantul cronicar monden evoluînd la circ sau la restaurant, recoltîndu-și beneficiile — un carnet de cale ferată, o invitație, ori suportînd cu seninătate riscurile profesionale — cîte o grosolănie, o privire ostilă. Cu relief e înfățișat și administratorul Cristescu, pașnicul bătrînel care depune la procesul țăranilor și cu vorbe mieroase, cu blîndețe de predicator, își exprimă o sălbatică ură ciocoiască: „Vă las, rău îmi pare că ne vedem aici. M-aș fi bucurat, după cîte ați făcut și după lipsa voastră de pocăință, să vă fi pus guvernul la zid și să tragă în voi". Se mai ivesc în carte cîteva asemenea figuri. Romancierul știe să scoată la iveală fie hotărîrea, căldura, spiritul de sacrificiu, ca la activiștii socialiști Pițurcă sau Edelștein, fie îngîmfarea timpă de îmbuibat cu care Mielu Bleandă, fosta slugă ajunsă „comersant", se laudă în fața lui Niță Stanciu — țăranul răzvrătit și fugărit de poliție.

Dar asemenea figuri se pierd în paginile cărții care realizează paradoxul discutabil de a fi o povestire fără personaje.

Aceasta izbește mai ales în relatarea grevei. Sînt pomenite acolo unele personaje dar mai toate — Mitu Angheluș, Aristică, moș Simeon — chiar și Olcescu, care în volumele anterioare fusese mai bine conturat — există doar ca nume și ca părți de dialog. Ele apar și dispar în povestire fără a fi caracterizate aproape prin nimic. Iar adesea, romancierul renunță să se mai refere la un anumit personaj, ci face un fel de consemnare generală: „Răbufniseră și în alte rînduri, cînd unii cînd alții, în auzul șefului cu uitătură strîmbă: „Pune, domnule, o vorbă bună la direcție pentru noi. Fii om de omenie..." „Fuseseră luați din pat, abia lăsîndu-li-se răgazul să-și îmbrace pantalonii și haina. Unii se împotriviseră. Cine mai zăbovise, căpătase înjurături..."

De-a lungul paginilor se înmulțesc astfel de notații care nu se referă la un personaj, ci la o mulțime anonimă. Și corespunzînd unei asemenea consemnări din partea povestitorului, e folosit destul de frecvent un fel de dialog anonim: „Să încercăm la Duca, — fusese părerea cîtorva. El e tartorul cel mare. N-o fi știind poate că..." „Duceți-vă voi. Să vedem cum o să ajungem la el. Nici nu știm cum arată la chip". „Se zice că e unul scurt..."

Să ne fi gîndit scriitorul că prin astfel de consemnări și dialoguri impersonale, poate înfățișa mai cu putere masa? Dar experiența literaturii — și a literaturii noastre, și a celei universale — confirmă că masa apare mai pregnant atunci cînd sînt urmărite reacțiunile unui șir de personaje individualizate, arătînd cum aceste reacții se transmit, devin comune, duc la o unitate de sentiment și voință. Așa a procedat de pildă Rebreanu în scena alungării prefectului care prevestește răscoala. Iar atunci cînd unele opere au descris masa în mînie dezlănțuită, au prezentat-o unitară, simțind și reacționînd ca un adevărat personaj colectiv. Ca un personaj colectiv trăiește mulțimea care zguduie porțile curții domnești, cerînd capul lui Moțoc în „Alexandru Lăpușneanu" al lui Negruzzi, ori cea care-l sfîșie pe Sima Ghionț în „Nicoară Potcoavă" al lui Sadoveanu. Dar în „Lanțuri" nu se ajunge la conturarea unei reacții colective, ci se notează detalii și glasuri anonime. Și e regretabil că amănunte importante cu privire la această mare acțiune de început a clasei muncitoare — fapte exprimînd dîrzenia greviștilor, solidaritatea celorlalți muncitori cu greviștii, violența și cinismul guvernanților care se prefac a ceda pentru a-i putea diviza pe muncitori și a reprima pe socialiști — astfel de fapte sînt consemnate anonim, în afara personajelor. De aici lipsa lor de relief, puterea scăzută de a emționa și convinge.

Asemenea consemnări, ca menținerea în alegerea momentelor pe linia unei povestiri cronologice, fie ea și întreruptă — sînt aspectele unei lipse mai generale ce se face simțită în acest volum din „Lanțuri". Urmărirea pas cu pas a detaliului, fără suficient relief în timp sau în conturarea personajului, fără suficienta accentuare a semnificației generale, apropie volumul de „felia de viață" și de „procesul-verbal literar", pe care le-a preconizat și practicat naturalismul. In aceasta și nu numai în unele expresii sau scene „tari" — care de altfel în volumul de față se întîlnesc rar

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

LITERATURA SOVIETICĂ PENTRU COPII ŞI TINERET

Coraportul lui B. POLEVOI

Dacă fiecare dintre noi, cei care ne aflăm în această sală, îşi va aminti de tinereţea sa şi se va strădui să-şi închipuie de cine a fost influenţat mai mult în acea perioadă, cine l-a ajutat să-şi formeze caracterul, cine i-a dat sfaturi bune, cine i-a venit întotdeauna într-ajutor în împrejurări grele, ce chip i-a luminat gîndurile în copilărie şi în tinereţe, atunci, oricît de diferite ar fi căile noastre în viaţă, întotdeauna ne vom aminti — alături de chipul mamei şi al tatălui, alături de acela al învăţătorului iubit sau al prietenului mai în vîrstă — de eroii cărţilor citite în tinereţe.

Mi-am început raportul cu această efuziune lirică, deoarece legea încă necercetată, după care o carte bună, citită în copilărie şi tinereţe, îţi rămîne totdeauna în minte şi îşi lasă amprenta asupra întregii vieţi, reflectă, după cum mi se pare, întreaga semnificaţie uriaşă şi importanţa excepţională a literaturii pentru copii. Clasicii noştri, cu numele cărora ne mîndrim, au ştiut întotdeauna foarte bine acest lucru. Întotdeauna, cu o deosebită dragoste, aş adăuga, cu o deosebită mîgală, ei scriau pentru copii şi aveau o grijă mare pentru dezvoltarea literaturii care ajută la formarea conştiinţei, caracterului, idealurilor viitoarelor generaţii.

Cunoaştem cu toţii povestirile pe care le-a scris pentru copii Puşkin, dar eu îmi permit să vă amintesc aci ultima lucrare ieşită de sub pana poetului, chiar în noaptea dinaintea duelului. Era o scrisoare adresată scriitoarei pentru copii, Alexandra Işimova, autoarea cărţii *„Istoria Rusiei în povestirile pentru copii"*.

Un alt gigant al literaturii, Lev Tolstoi, scriind uriaşa-i operă *„Război şi pace"*, în zilele gloriei sale cele mai depline se dedică totuşi în întregime, timp de trei ani, literaturii pentru copii, scrie *„Alfabetul"*, compune ghicitori şi alcătuieşte patru cărţi de citire.

In sfîrşit, este cunoscută tuturor atenţia deosebită pe care a acordat-o Maxim Gorki, de-a lungul întregii sale activităţi, literaturii pentru copii.

Numele acestor trei giganţi ai literaturii noastre le-am dat drept exemplu acelor puţini la număr dintre scriitori, poeţi, dramaturgi, critici, redactori de gazete şi reviste, care pînă în prezent, din pricina necunoaşterii obiectului care ne preocupă, continuă să considere literatura pentru copii drept o artă de a doua mînă.

Literatura sovietică pentru copii are tradiţii glorioase. Dacă urmărim pe toţi clasicii ruşi, de la Lomonosov pînă la Gorki şi Maiakovski, putem vedea că toţi artiştii care constituie mîndria noastră naţională, şi-au adus aportul lor în această literatură. Şi aceasta nu trebuie deloc să ne mire. Primul lucru care-l distinge întotdeauna pe un adevărat patriot, este grija nu numai pentru prezentul, dar şi pentru viitorul ţării sale, al poporului său şi, prin urmare, grija pentru copii, pentru educarea lor, pentru formarea conştiinţei lor, a idealurilor lor. Asadar, atunci cînd vorbim la Congres despre literatura pentru copii, despre situaţia ei de astăzi, atunci cînd ne preocupăm de calea dezvoltării ei viitoare, noi vorbim şi gîndim despre ceea ce este mai necesar şi important, despre educarea noilor generaţii de constructori ai comunismului, despre viitorul patriei noastre.

O literatură puternică, nemaiîntîlnită

In critica contemporană, îndeosebi în critica pedagogică, mai are răspîndire, în forme mascate, o concepţie utilitaristă asupra literaturii pentru copii, care e privită drept un manual didactic alcătuit într-un chip original. Fără îndoială, literatura a devenit un factor însemnat de educaţie comunistă. Cu aceasta se mîndresc, pe drept cuvînt, creatorii ei. Totuşi, literatura noastră pentru copii rămîne în primul rînd operă de artă, care, în afara celorlalte sarcini generale ce stau în faţa artei noastre, mai rezolvă una specială: ea formează gustul copiilor şi tineretului, dezvoltă în ei dragostea pentru carte, pentru limba maternă, pentru gîndirea în imagini.

In cei douăzeci de ani care au trecut între cele două congrese ale scriitorilor sovietici, literatura pentru copii şi tineret a crescut nemăsurat de mult, s-a întărit, a înflorit, devenind mult mai profundă, mai înţeleaptă, iar în cele mai bune opere ale ei, este chiar pasionantă şi minunată. Prin aceasta cîmpul ei s-a lărgit nemărginit. Şi dacă S. Marşak, vorbind despre aceeaşi problemă la primul congres, a indicat zeci de nume de autori care muncesc în acest domeniu, eu pot să indic sute. In cei douăzeci de ani, 1500 de autori au publicat cărţi pentru copii: prozatori, poeţi, dramaturgi, savanţi, pedagogi, exploratori, oameni de seamă cu bogată experienţă de viaţă. Datorită eforturilor comune ale tuturor acestor autori, s-au editat 20.600 titluri, cu un tiraj total de 911 milioane volume. Aproape un miliard! Gîndiţi-vă la acest lucru, tovarăşi!

Cifrele sînt uimitoare. Ele trebuie să bucure, să însufleţească şi nicidecum să liniştească pe scriitorii pentru copii. Cererea uriaşă de cărţi pentru copii, cărţi care — în ciuda tirajelor gigantice — sînt încă greu de găsit în librării, mai ales în cele din raioane, vădeşte nu numai creşterea măiestriei acelora care le creează, dar şi creşterea an de an a nivelului cultural al poporului.

Intotdeauna în literatură are loc un proces sever, dar judicios, de selectare unică în felul ei, făcută de către cititori, pe care putem s-o numim proba de rezistenţă în faţa timpului.

Paralel cu selectarea literară, severă şi justă, care înlătură tot ce este lipsit de valoare artistică întîmplător, are loc şi o altă selectare: din masa comună a tot ce se editează, se cristalizează ce este mai bun din ce este bun, ceea ce judecătorul nostru principal şi criticul nostru — cititorul sovietic — primeşte pentru mult timp, opere faţă de care interesul poporului nu scade cu timpul, ci creşte. In perioada care s-a scurs între cele două congrese ale noastre, din şuvoiul general al literaturii pentru copii, s-au cristalizat multe cărţi bune, care — întîmpinînd copilul în primii săi ani — îl însoţesc în timpul adolescenţei şi al tinereţii, conduc pe tînăr în viaţa cea mare.

La primul congres al scriitorilor, titlurile noilor cărţi bune pentru copii puteau fi numărate pe degete. Acestea erau cele mai bune lucrări ale lui S. Marşak, V. Bianki, M. Prişvin, B. Jidkov, K. Paustovski, S. Grigoriev, E. Tarahovskaia, primele povestiri ale lui A. Gaidar, pe atunci abia începînd să-şi arate toată puterea talentului său, prima culegere a Agniei Barto, primele cărţi ale lui L. Kassil. Şi, firească, K. Ciukovski cu „Crocodilul" pe care l-am îndrăgit în copilărie.

Permiteţi-mi să numesc, cu o legitimă mîndrie, cărţile care, în perioada dintre cele două congrese ale noastre, au pătruns temeinic în cercul lecturii copiilor, cărţi a căror popularitate în rîndurile tineretului a devenit cu adevărat uimitoare. Cartea lui N. Ostrovski *„Aşa s-a călit oţelul"* a cunoscut în această perioadă 246 ediţii; *„Fiul regimentului"* de V. Kataev — 78; *„Timur şi băieţii săi"* de A. Gaidar şi *„Tînăra gardă"* de A. Fadeev cîte 72 ediţii; *„Doi căpitani"* de V. Kaverin — 60; *„Copiii din Ştojari"* de A. Musatov — 40; *„Piciul"* de I. Likstanov — 35; *„Viţa Maleev la şcoală şi acasă"* de N. Nosov — 30; *„A patra înălţime"* de E. Ilina — 29; *„Stalin"* de G. Leonidze — 28; *„Strada mezinului"* de L. Kassil şi M. Poleanovski — 25. Nu mi-am propus să enumăr aici toate cărţile care au pătruns temeinic în cercul lecturilor copiilor şi tineretului. Numărul lor este, firească, mult mai mare.

Cele mai bune dintre cărţile noastre pentru copii trăiesc în prezent nu numai în limba maternă a scriitorului — ele sînt traduse în zeci de limbi ale popoarelor U.R.S.S. Eroii acestor cărţi, oamenii sovietici, trec peste graniţele de stat, peste munţi, continente, oceane, purtînd în întreaga planetă marile idei ale umanismului socialist, dezvăluind omenirii adevărul plin de bucurii despre viaţa sovietică.

După date incomplete, în ultimii trei ani s-au editat în străinătate 800 de lucrări din literatura sovietică pentru copii; ele au apărut în 3078 ediţii, în 29 de limbi, în 23 de ţări.

Noul şuvoi al literaturii pentru copii

Vreau să mă refer acum la încă un fenomen îmbucurător şi demn de semnalat — înflorirea nemaiîntîlnită a literaturilor pentru copii în republicile surori. Fără îndoială, în majoritatea republicilor aceste literaturi au existat şi în perioada primului congres, dar atunci răspîndirea lor, cu mici excepţii, se limita la republica respectivă.

In prezent aceste literaturi au devenit un bun nu numai al cititorilor ruşi, ci din toate celelalte naţionalităţi. Astfel se dezvoltă în mare măsură lumea cunoştinţelor copilului, contribuie la întrecerea creatoare dintre scriitori, îmbogăţeşte reciproc măiestria lor. In ultimii opt ani, numai Detghiz (Editura pentru copii) a editat 280 cărţi pentru copii ale scriitorilor sovietici din celelalte republici. Ele au fost traduse din 28 de limbi ale popoarelor surori. Dintre aceste cărţi aş vrea îndeosebi să menţionez pe acelea care au fost mai mult îndrăgite de copiii sovietici: *„Cărticica lui Iasocikin"* de N. Zabila; *„Cărticica ta"* de P. Voronko; *„Drumurile lui Taras"* de O. Ivanenko — cărţi traduse din limba ucraineană; *„Povestiri de I. Bril"* şi *„A plecat povestitorul Gai"* de M. Tank — traduse din bielorusă; *„Povestiri despre Spania"* de J. Griva — din lituaniană; *„Marea brazdă"* de M. Sluţkis — din letonă; *„Kişlacul de aur"* de M. Mirşakar — din tadjică; *„Mekteb-urile mele"* de S. Mukanov — din cazahă; *„Istoria unei vieţi"* de S. Zorian şi *„Pe malul Sevanului"* de F. Ananian — din armeană; *„Eţelul şi primăvara"* de K. Muhammadi — din uzbecă; *„Tovarăşul Vania"* de S. Şleahu — din moldoveneaşcă; *„Prietenilor mei"* de L. Kvidko — din idiş; *„Poveste despre leneşul Gabiş şi prietenul său Lata"* de D. Mamusorov — din osetină.

Printre autorii cărţilor pentru copii, apărute în ultimul timp, în Uniune, există reprezentanţi ai popoarelor care, pînă la Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, nu aveau nici măcar alfabet propriu. Printre aceşti autori vreau să menţionez îndeosebi versurile vesele, pline de viaţă, ale darghinului R. Raşidov, emoţionantul *„Cîntec despre cel mai drag lucru"* de avarezul R. Gamzatov, nuvela originală a iacutului Eristin *„Copiii din Marîkcian"* şi cartea plină de poezie a unui alt iacut, S. Eliai, intitulată *„Ciurumciuk"*, nuvela scriitorului din Udeghe — D. Kimonko, *„Acolo unde fuge Sukpai"*.

„Arată-mi cum îţi creşti copiii, şi-ţi voi spune ce gînduri ai"

Pentru a aprecia cu o mai mare profunzime realizările îmbucurătoare ale literaturii noastre pentru copii, ideile pe care ea le răspîndeşte, trebuie să vorbim, fie chiar şi în trecere, despre literatura contemporană pentru copii din ţările aflate dincolo de hotarele lumii socialiste.

Cunoscutul scriitor indian Mulc Radj Anand, care ne-a vizitat nu de mult, ne-a spus o zicătoare indiană minunată: *„Arată-mi cum îţi creşti copiii, şi-ţi voi spune ce gînduri ai"*. In lumina acestei zicători, vreau să prezint Congresului ce este mai caracteristic în literatura pentru copii din Statele Unite ale Americii.

Iată, aveţi în faţă o cărţulie tipărită pe hîrtie ieftină şi proastă, pe copertă cuvîntul „Guns", ceea ce în englezeşte înseamnă „Armă". Cărţulia are 36 de pagini, iar ilustraţiile ei ne înfăţişează 35 de asasinate. Numai Charles Floy, unul din eroii acestei cărţulii, care în lumea lui interlopă poartă porecla de „frumuşelul", el singur a săvîrşit 5 asasinate. Tot atît de activi se dovedesc şi colaboratorii lui, ceilalţi eroi — gangsteri din Chicago. Această cărţulie, după cum arată inscripţia de pe copertă, este *destinată copiilor*.

Ce este aceasta: — un atac criminal al guzganilor fără răspundere de la edituri? O nemaipomenită scăpare din vedere a cuiva? Nu! Tocmai aceasta este literatura cea mai răspîndită pentru copii şi tineret, care se editează în America. Da, da! Acestea sînt, din păcate, renumitele „comics-uri" americane. De altfel, înseşi denumirile celor mai răspîndite comics-uri din ultimii ani sînt caracteristice: „Cea mai renumită crimă", „Misterele macabre", „Glorioşii gangsteri", „Groaza misterioasă", „Războiul atomic", „Asasinul sîngeros", etc. Editorii americani şi cei ce se ascund în spatele lor socotesc că o asemenea „literatură a groazei" este cea mai potrivită pentru lectura şi distracţia copiilor, care cresc în atmosfera de continuă agitaţie atomică.

Datele care arată răspîndirea acestei mizerii sînt într-adevăr înspăimîntătoare! Intr-o notă apărută în presa americană şi care dădea semnale de alarmă, se spunea că în America 95% din băieţi şi 91% din fete, în vîrstă de la 6—11 ani „citesc lunar în medie cam cîte 15 comics-uri".

Departe de mine gîndul să afirm că în statele capitaliste din Europa, chiar în Statele Unite ale Americii, nu se scriu cărţi bune pentru copii. Există, desigur, şi scriitori cinstiţi şi aceştia scriu cărţi bune. Chiar nu de mult, de pildă, am putut citi în revista *„Pioner"* traducerea unei povestiri a lui Howard Fast, *„Toni şi uşa fermecată"* — povestire profund poetică în ce priveşte forma şi cu un conţinut plin de înţelepciune şi umanism. De asemenea, sînt sigur că aţi ascultat cu toţii la radio scenariul radiofonic după minunata nuvelă a lui Albert Maltz, *„A sosit circul"*. O atare literatură, pătrunsă de nobleţe şi umanism, există în toate ţările. Nenorocirea e că este înăbuşită sub năvala monstruoasă a comics-urilor ieftine.

BORIS POLEVOI

„Arată-mi cum îţi creşti copiii şi-ţi voi spune ce gînduri ai" — spune înţeleapta zicătoare indiană. Astfel, cînd îţi arunci privirea la năvala monstruoasă de „comics-uri", care au inundat Statele Unite, America de sud şi Europa occidentală, îţi dai seama că această „literatură" tinde să pregătească nişte asasini lipsiţi de judecată, nişte mercenari supuşi; travestiţi în bunicuţe cu ochelari şi cu bonetă, ca în cunoscuta poveste a lui Charles Perrault, lupii imperialişti traducînd „übermensch"-ul hitlerist în „superman"-ul englezesc, caută să le bage în cap, încă din copilărie, acelora pe care visează să-i facă doar carne de tun în noul război american, ideea fascistă nenorocită despre dominaţia rasei alese anglo-saxone, chemată, chipurile, să stăpînească întregul glob şi să conducă popoarele inferioare.

Eroul timpurilor noastre

Dar noi pe cine creştem? Ce gînduri anume, sentimente, năzuinţe şi visuri căutăm să deşteptăm noi în copiii noştri? Care sînt cărţile iubite şi apreciate în mod deosebit de copiii sovietici? Care sînt eroii pe care ei şi i-au ales ca prieteni şi călăuze pentru toată viaţa?

Inainte de a pregăti acest referat, m-am hotărît să fac următoarea experienţă. Am vizitat o şcoală medie obişnuită, dintr-un raion sătesc oarecare, din regiunea mea natală Kalinin. Şcoala avea ca bibliotecară o femeie în vîrstă, care lucra acolo de la data înfiinţării acestei şcoli, adică de mai bine de 20 de ani. Tocmai pe ea am rugat-o să-mi spună care sînt cărţile preferate de tinerii cititori.

— Noi, bibliotecarii — mi-a spus ea — avem un mijloc foarte uşor de a cunoaşte cărţile cele mai preferate. Uitaţi-vă: cărţile citite şi răscitite, sînt roase, uzate — sînt citite, iubite, iar acelea care par frumoase datorită coperţilor curate, n-au mişcat inimile copiilor, nu le-au pus mintea la contribuţie.

Aici, lîngă rafturile cu cărţi ale unei biblioteci şcolare obişnuite, am văzut pentru prima dată atît de concret *cine* a devenit în literatura pentru copii eroul vremii noastre, cine anume stăpîneşte gîndurile tineretului sovietic. Şi mă gîndesc că nu e întîmplător faptul că în rîndul celor ce stăpînesc gîndurile lor, se află aproape toţi eroii literari care au intrat în cărţi direct din viaţă, majoritatea din ei cu numele şi cu adresa lor exactă. Acesta, după cum mi se pare, constituie unul din semnele înălţătoare ale timpului nostru, una din trăsăturile inovatoare ale literaturii noastre.

Viaţa societăţii noastre este atît de sclipitoare, conflictele ei sînt atît de expresive, oamenii în zilele noastre cresc atît de repede şi, slujind poporul, ating asemenea culmi, încît artistul, dacă are noroc, poate găsi printre contemporanii săi un asemenea om sau asemenea oameni, în a căror soartă viaţa însăşi parcă a întruchipat ideea lui. In felul acesta, direct din viaţă au păşit în paginile cărţilor şi cu timpul au devenit eroi preferaţi ai copiilor şi tineretului caractere atît de pasionante, originale, unice în felul lor, ca Ceapaev, luptător dîrz şi neînfricat pentru libertate, ca Pavel Korceaghin, un comunist tînăr şi intransigent, ca Zoia Kosmodemianskaia, răzbunătoare a poporului, ca Liza Ceaikina, partizană vestită, ca ostaşul Alexandr Matrosov. Şi, însfîrşit, glorioasa pleiadă a celor din *„Tînăra gardă"*, dintre care unii deveniţi eroi ai romanului, continuă să trăiască în mijlocul nostru.

Se lărgeşte cercul eroilor preferaţi

Faptul că eroii reali ai acestor cărţi, simpli oameni sovietici, mici şi mari, pătrunşi de ideile comunismului, au devenit prieteni dragi ai tineretului nostru, acest fapt constituie una din realizările inovatoare ale scriitorilor noştri. Dar aceste cărţi sînt doar o mică parte a vastei şi variatei noastre literaturi pentru copii.

In perioada dintre cele două congrese, glorioasa familie de eroi preferaţi s-a mărit simţitor şi eroii vii enumeraţi de mine sînt numai cîţiva dintre ei. Mi-e uşor să apreciez acest lucru, deoarece eu pot vorbi aici nu numai ca un om pe care l-aţi însărcinat să studieze înainte de Congres literatura pentru copii, ci ca tată a trei copii care, ca vîrstă, corespund nomenclaturii edituri pentru copii — vîrsta şcolară, mică, mijlocie şi mare.

Dacă nouă, în primii ani ai copilăriei, mamele şi bunicile — în cazul că aveau posibilitatea — ne citeau basmele lui Puşkin, Perrault, Erşov, — în schimb, băiatul meu mai mic, la aceeaşi vîrstă, îl cunoaşte pe *„Doctorul Vai-mă-doare"*, pe minunatul *„Băieţaş, hai ajută-mă"*, pe *„Fetiţa plîngăreaţă"*, pe ghinionistul *„Meşterul strică tot"*, pe stăpîna fandosită din *„Casa pisicii"* şi fără îndoială e în stare, dacă e nevoie, să explice celor de o vîrstă cu dînsul ce e bine şi ce e rău. La vîrsta cînd noi căutam să pătrundem în tainele ştiinţei, citind cu nesaţ operele clasice ruse şi străine, fiica mea citeşte operele lui Gaidar *„Şcoala"*, *„Timur"*, *„Ciuk şi Ghek"*, află din *„Catalogul"* şi *„Svambranii"* lui Lev Kassil cum a învăţat altădată tatăl ei, îl iubeşte pe *„Viţa Maleev"* al lui Nosov, pe băieţaşul curios din *„Peripeţiile unui firicel de ţarbă"* de S. Rozahov, pe Maşa Strogova din cartea scrisă de M. Prilejaeva, pe tinerii eroi ai micilor, dar însemnatelor povestiri ale lui L. Panteleev, cunoaşte *„Ştojari"* de A. Musatov, *„Lumini pe rîu"* de N. Dubov, *„Pasărea nemaivăzută"* de I. Sotnik, *„Piciul"* de Likstanov, pe *„Artiomka"* de I. Vasilenko, personajele din *„Vasiok Trubaciov"* de V. Oseeva, din *„Ziua însorită"* de L. Voronkova, din *„Marea bunicii"* de S. Gheorghievski, pe tînărul partizan din povestirile spaniole ale lui J. Griva, pe Serioja Kostrikov, despre a cărui copilărie povesteşte copiilor atît de pasionant A. Golubiova. Şi în sfîrşit, fiul meu mai mare — un tînăr cu glasul în schimbare — acum, la vîrsta la care noi odinioară ne pasionam de *„Dubrovski"*, *„Mîrî"*, *„Tăunul"*, ne îndrăgosteam de Danko, de şoimul mîndru al lui Gorki şi totodată, — de ce n-am spune-o — şi de căpitanul Hattenas, de Ciornapul de piele, de înţeleptul Sherlock Holmes, el, acest fiu al meu, a sorbit pînă acuma toate cărţile despre eroii vii şi numără printre prietenii lui cei mai buni pe Sanea Grigoriev, din cartea lui Kaverin *„Doi căpitani"*, pe Vanea Solnţev şi pe Gavrik din cărţile lui Kataev, pe băieţii ageri şi plini de viaţă din *„Descoperirea lumii"* de Smirnov, din *„Soarele de stepă"* de P. Pavlenko, pe tinerii eroi şi pe cei maturi din izbutitele nuvele ca *„Inima credincioasă"* de A. Kononov, *„Drumuri ce duc în viaţă"* de F. Vigdorova, *„Inima lui Bonivur"* de D. Naghişkin şi alte cărţi nenumărate.

O atare lărgire a cercului de eroi preferaţi de tinerii cititori nu înseamnă deloc că eroii de altădată, care ne-au emoţionat pe noi în copilărie şi adolescenţă şi chiar pe părinţii noştri, au fost lăsaţi la vatră, daţi uitării. Desigur că nu. Copiii sovietici ai anilor 50 se dovedesc a fi un soi de copii extrem de setoşi să cunoască tot ce e bun din ce a fost creat de om pe pămînt. Eroii cărţilor pentru copii din literatura contemporană, clasică sau din cea tradusă, care sînt citite mereu, se deosebesc foarte mult unii de alţii prin caracterul, năzuinţele şi visele lor. Dar dacă, conformîndu-ne zicătoarei înţelepte, o să aruncăm o privire asupra întregii noastre literaturi pentru copii, gîndindu-ne la felul în care îi educăm pe copiii noştri şi pentru ce anume — o să vedem fără îndoială că noi creştem o generaţie de oameni muncitori, înaripaţi de visul construirii comunismului, că educăm patrioţi care-şi iubesc patria cu înflăcărare şi care totodată respectă pe toţi oamenii, indiferent de naţionalitate, de limbă, de culoare, preţuiesc toate valorile culturale create de omenire.

Pregătindu-mi materialul pentru acest referat, nu odată am stat de vorbă cu scriitorii din Moscova, autori de cărţi pentru copii. Am stat apoi de vorbă cu scriitorii din provincie, rugîndu-i să-mi împărtăşească experienţa, gîndurile şi părerile lor cu privire la problemele arzătoare ale literaturii. Tovarăşii mi-au răspuns bucuros, şi ceea ce am de gînd să spun — despre măiestrie şi problemele diferitelor genuri — nu este decît un rezultat al unei meditări profunde şi colective cu privire la căile de dezvoltare ale literaturii pentru copii.

M-am oprit pînă acum asupra cărţilor care şi-au cîştigat popularitatea. Dar noi ne-am adunat aici nu pentru a ne face complimente unul altuia şi literaturii noastre care nu are nevoie de ele. Noi ne-am adunat pentru ca, făcînd bilanţul realizărilor din cei 20 de ani, să vorbim despre căile de dezvoltare ale literaturii, despre creşterea ei continuă. Din această pricină vreau să atrag atenţia Congresului asupra acelor romane, nuvele, povestiri care s-ar părea că au avut toate posibilităţile să fie bune, cu adevărat atrăgătoare, dar care s-au dovedit necorespunzătoare nivelului actual al cerinţelor cititorilor, — vreau să atrag atenţia asupra factorilor care au împiedicat şi împiedică dezvoltarea prozei noastre.

Imi amintesc ce foc au deschis criticii, din jurul Ministerului Învăţămîntului împotriva lui K. Simonov care de la tribuna celei de a 13-a plenare a noastre a declarat că noţiunea care se include în termenul „Povestire şcolară" este născocită, născută moartă. Această opoziţie manifestată împotriva unei afirmaţii perfect juste, după părerea mea s-a oglindit în faptul că în ultimii ani a luat proporţii „obligativitatea" de a scrie astfel pentru copii.

Scriitori talentaţi, cu experienţă chiar, au început deodată să dea cărţi cenuşii, plictisitoare şi îndeosebi unilaterale, cărţi în care existau şi şcoală, şi învăţători, şi instructori de pionieri, şi proces pedagogic, cărţi în care eroii căpătau nota 5 şi luptau pentru aceste note, şi cu toate acestea ele erau reci, nu emoţionau, vorbeau puţin minţii şi deloc inimii şcolarului.

Limitînd în mod artificial desfăşurarea întîmplărilor în cadrul clasei, scriitorii izolau ori îndepărtau, vrînd-nevrînd, pe copii de viaţa mare care pulsa în fabrici, uzine, mine, pe cîmpiile colhoznice, unde oamenii muncii creează puterea, bogăţia şi gloria patriei noastre socialiste. Ei încercau să înconjoare nota cinci cu o aureolă, uitînd uneori motivul pentru care este necesar să obţii nota 5: pentru a deveni un bun cetăţean, demn şi folositor membru al colectivului colhoznic, de uzină sau fabrică. Să ne amintim că, printre operele lui Arkadie Gaidar, nu există o aşa-zisă „Povestire şcolară", iar eroii lui sînt şi în prezent modele de imitat pentru toţi copiii noştri. In sfîrşit, să vorbim despre ceea ce dă un caracter atrăgător lucrărilor pentru copii — despre fabulă, despre subiect, despre trăsăturile romantice ale eroilor. Romantica revoluţionară este una din trăsăturile esenţiale ale realismului socialist. Nimeni nu contestă acest fapt. Inariparea romantică acordă un farmec deosebit celor mai simple fapte ale copiilor descrise de Gaidar. Firească că toţi sînt de acord cu acest lucru, dar cu toate acestea se întîmplă şi altfel: scriitorul începe să sublinieze trăsăturile romantice ale eroului său, să introducă în operă lucruri imaginate, interesante, să reliefeze subiectul, să desfăşoare cu iscusinţă acţiunea şi deodată se ridică un deget uscat şi se aude un glas răguşit: „pseudoromantică", „un fals caracter atractiv", „nu aşa se întîmplă în viaţă, ci se întîmplă aşa şi aşa"..., „oare nu este acesta un caz prea excepţional?"

Astfel T. Polozova a scris în revista „Nacialnaia şcola" — („şcoala elementară") — (citez din articol, lăsînd sintaxa şi stilul să apese conştiinţa autorului şi redactorului): „Intr-adevăr, romantica este necesară, dar este profund nejustă teza că falsa romantică este mai bună decît fără ea". La vremea lor şi A. Ribakov, în legătură cu *„Cortîk"* al său şi M. Prilejaeva în legătură cu *„Tinereţea Maşei Strogova"* şi M. Nikulin, autorul interesantei nuvele *„Viaţa-i în faţă"*, — au ascultat predici de acest fel, firească într-o formă stilistică mai potrivită. Dar fără romantică poetică plînea este doar un aliment, munca doar cheltuiala unor anumite eforturi fizice într-o unitate de producţie, iar dragostea doar un tribut necesar legilor biologice. Artistul care creează pentru copii trebuie întotdeauna să ştie că, dacă opera sa nu este interesantă, copilul va căsca şi o va închide şi toate gîndurile autorului, oricît ar fi ele de frumoase, vor rămîne doar un bun al său, al nevestei sale, al redactorului, al zeţarilor şi corectorilor.

Şi, ceea ce este cel mai trist, toate acestea, s-ar zice „teorii" absurde, se reflectă totuşi în multe lucrări. Se pare că tocmai din pricina lor bunul început al V. Oseevei cu primul volum din *„Vasiok Trubaciov"*, a pălit atît de mult în al doilea şi îndeosebi în al treilea volum, în care se manifestă o abundenţă de elemente artificiale şi de prisos, o compoziţie deizlinată, diluare în diferite capitole şi o morală superficială care, uneori rămîne în afara ţesăturii artistice şi apare ca neorganică operei. Se pare că din această pricină, A. Musatov, autorul cărţii atît de poetice *„Ştojari"*, îndrăgită imediat de copii, „şi-a pierdut mîna" în cea de a doua povestire a sa, *„Casa de pe deal"*, aşa încît, citindu-le înaintea alcătuirii acestui referat şi comparîndu-le, mi s-a părut că au fost scrise de oameni diferiţi. L. Voronkova, care a dovedit în *„Poveste din Altai"* şi în alte cîteva lucrări, capacitatea de a pătrunde psihologia copilului, în ultima sa lucrare *„Sora mai mare"*, consacrată unei teme foarte importante, a dat uitării grija pentru subiect, pentru acţiune dinamică, şi a publicat în paginile revistei *„Pioner"* un material nelucrat îndeajuns, neîncheiat şi peste măsură de întins. Cînd am citit un fragment din romanul *„Pe Volga"* de M. Prilejaeva publicat de *„Pionerskaia Pravda"* în cîteva numere, mi s-a părut că scriitoarea a făcut în adevăr un pas înapoi, faţă de cărţile ei scrise mai înainte.

Noi avem multe cărţi interesante de literatură ştiinţifico-artistică. Nu vorbesc despre cărţile lui M. Ilin, pe care le-au îndrăgit şi apreciat încă Gorki şi Rolland. Nu mă refer la cărţile atît de îndrăgite şi răspîndite ca acelea ale lui K. Timiriazev, A. Fersman, V. Obruciev şi ale altor corifei ai ştiinţei, cărţi care au cîştigat un loc tranic în cercul lecturii copiilor. Sînt lucruri îndeobşte cunoscute. Dar în afară de aceştia, la noi mai există un grup întreg de autori ca: F. Bubleinikov, N. Verzilin, G. Ganeizer, V. Zaharcenko, G. Kubliţki, N. Mihailov, V. Orlov, N. Plavilşcikov, O. Pisarjevski, G. Skrebiţki, G. Fiş, I. Halifman, N. Scerbinovski, care au creat lucrări luminoase şi inteligente în acest gen complicat şi foarte necesar.

Literatura ştiinţifico-artistică a ocupat pe drept cuvînt un loc de seamă în planurile editurilor pentru copii. Fără aceste cărţi, nu este posibilă o politehnizare profundă a şcolii.

Gorki, care a acordat acestui gen o însemnătate excepţională, sublinia întotdeauna necesitatea ca scrierile de acest gen *să apară în serii*, ca ele să se completeze oarecum una pe cealaltă şi ca, în totalitatea lor, aceste serii să lărgească într-o formă interesantă şi atractivă cercul cunoştinţelor copilului, ale tînărului, dînd astfel ajutor şcolii şi familiei.

Şi, în sfîrşit, să vorbesc despre acel gen de proză pe care-l iubesc foarte mult copiii, şi în secret şi oamenii maturi. Ghiciţi de bună seamă — mă refer la literatura de aventuri şi ştiinţifico-fantastică. In acest domeniu, la noi nu au existat tradiţii adînci, sistematice. Genul a trebuit creat de la început. Spre deosebire de Apusul contemporan care caută astăzi să dea uitării tradiţiile lui Jules Verne, Fenimore Cooper, în favoarea propagandei războiului şi violenţei, noi creăm acest gen pe o bază trainică, profund umanistă. De aceea, primele succese în acest domeniu, dobîndite în ultimele două decenii, sînt deosebit de îmbucurătoare, deşi — şi trebuie să spun în mod cinstit acest lucru Congresului — în acest domeniu am realizat puţin. Printre cărţile de acest gen apărute, există şi unele bune. Dar au satisfăcut oare ele setea copilului? Ele pot fi considerate doar ca o încercare în acest gen, ca o încercare reuşită care arată că la noi există toate posibilităţile de a-l dezvolta.

Poezie mare pentru cei mici

Copiii încep să iubească poezia, încă de cînd nu sînt cititori, ci doar ascultători. Ca o sămînţă care a căzut pe un pămînt virgin, abia deştelenit, ea dă roade bogate. De aceea, trebuie urmărit cu atenţie ca aceste seminţe să fie nu numai curăţate de orice pleavă, dar şi să fie selecţionate cele de calitate superioară.

Faptul că versurile pentru copii se bucură la noi de o popularitate fără precedent şi cititorii le sorb cu aviditate, poate fi apreciat chiar şi după următorul exemplu. Versurile lui S. Marşak au apărut pînă acum în 661 ediţii. Poeziile unui alt fruntaş al acestui gen — K. I. Ciukovski — s-au editat de 450 ori, ale lui S. Mihalkov de 381 ori. Deşi numărul ediţiilor celorlaţi poeţi pentru copii este mai mic, totuşi nici cel mai popular poet străin nu ar putea măcar visa o asemenea răspîndire, desigur dacă el nu fabrică comics-uri la comandă.

Unii poeţi care lucrează în acest gen complex şi delicat, şi uneori şi criticii lor, îşi exprimă îndoiala că în poeziile pentru micii cititori s-ar putea descrie multilateral un caracter, s-ar putea dezvolta o temă mare. Practica maeştrilor acestui gen arată în mod convingător că poezia pentru cei mici poate prezenta cititorului o temă mare, un caracter mare şi că, dacă uneori acest lucru nu reuşeşte, de vină sînt nu posibilităţile genului ci — vai — lipsa de măiestrie sau graba exagerată.

Poeziile scurte, povestirile, textele la desene create pentru copii de marii noştri poeţi, reprezintă în totalitatea lor o muncă uriaşă în vederea lărgirii orizontului copiilor. Aceasta este o poezie specifică, care este uşoară numai în aparenţă. In ele veselia, gluma, trebuie să trăiască alături de înţelepciune, toate trebuind să fie exprimate într-o formă artistică simplă, atrăgătoare.

In ciuda succeselor sale, recunoscute astăzi de întreaga lume, poezia noastră pentru copii are într-o serie de cărţi lipsuri serioase; vreau să atrag atenţia Congresului asupra celor mai tipice dintre ele.

In primul rînd, poeţii pentru copii m-au rugat să vorbesc despre problema didacticismului plicticos — boală foarte răspîndită, molipsitoare, de care suferă adeseori poeziile pentru copii. Să nu fiu înţeles greşit! Literatura pentru copii *trebuie să fie în mod obligatoriu instructivă*, dar acest caracter instructiv trebuie să circule chiar în sîngele lucrării, să facă parte integrantă din structura imaginilor ei, să-şi găsească expresie în textul operei şi să nu plutească ca nişte pete de grăsime la suprafaţa unei supe preparată de o gospodină nepriceputâ sau leneşă.

Merită să mă opresc aci asupra poziţiei pe care o ocupă poetul faţă de micul său cititor. Cred că şi prin cuvintele folosite, şi prin structura limbajului, cartea trebuie să meargă întotdeauna înaintea vîrstei cititorului căruia îi este destinată, trebuie să-i lărgească orizontul şi să-l atragă prin structura imaginilor, prin îmbinarea cuvintelor, prin caracterul ei vesel şi atractiv. Iar la noi se întîmplă că aşazişii poeţi stau ghemuiţi în faţa celor mici şi încearcă să imite în versul lor limbajul alintat al copiilor: „te-te-te".

In sfîrşit, trebuie să vorbim serios despre monotonia tematicii, a procedeelor artistice, chiar şi a titlurilor — boală de asemenea foarte molipsitoare. In literatura noastră se întîmplă uneori astfel: un scriitor a descoperit o temă nouă, interesantă, a creat un tip nou, viu, a scris o carte. Cititorul a întîmpinat cu căldură cartea lui înnoitoare, critica a purtat-o pe scut, editurile au început s-o reediteze. Acest lucru este firesc. Dar, din păcate, în literatură există oameni care, în loc să caute un erou *al lor*, o temă *a lor*, se identifică cu căutătorii de aur ai lui Jack London, se aruncă, uitînd de toate, spre o comoară descoperită mai înainte de altul şi încep s-o exploateze, înghesuindu-se şi îmbulzindu-se asupra ei pînă la epuizarea totală a temei. Acest lucru se observă — firească — nu numai în poezie; dar în poezie acest lucru este extrem de vizibil.

Poezia noastră pentru copii mai suferă de încă o boală. Lumea ei, chiar şi la maeştrii cei mai recunoscuţi, a fost limitată doar la marile oraşe — la capitală — iar eroii au fost recrutaţi, de cele mai multe ori, din mediul intelectualităţii. In ultimul timp, în acest medi

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

Coraportul lui B. POLEVOI

(Urmare din pag. III-a)

la orice boală: ştiţi, sînt astfel de copii care dacă se îmbolnăveşte cineva în curte, se molipsesc şi ei. Dacă ne-am ocupa de această chestiune în mod formal, dacă am socoti numărul coalelor, se poate spune că despre literatura pentru copii s-a scris şi s-a tipărit mult. Există şi articole lungi, şi cercetări critice, şi cărţi întregi. Dar de fapt, scriitorii de literatură pentru copii, de toate genurile, au tot dreptul ca în Congres să ridice pretenţii serioase faţă de colegii lor din atelierul critic, deoarece scriitorii au văzut adesea în critici numai nişte oameni care înregistrează o carte sau alta şi asta după ce au primit un premiu, şi nu pe scriitorii preocupaţi necontenit de soarta literaturii pentru copii. Desigur, s-au scris la noi articole critice profunde şi interesante. Dar ele au fost scrise, afară de cîteva excepţii, de prozatori şi de poeţi. Evident, eu nu vorbesc aici de articolele călduţe pe care le scriu, uneori, unii despre alţii, scriitorii de literatură pentru copii, articole în care cucul îl laudă pe cocoş, cu convingerea că nici cocoşul n-o să rămînă dator! Nu! Eu vorbesc de articolele serioase şi profunde care intră în fondul problemei, care analizează drumul dezvoltării genului, cum sînt, de pildă, articolele *„Despre poeziile pentru copii"* de N. Gribaciov, *„Despre dramaturgia pentru copii"* de V. Kataev, *„Despre literatura mare pentru cei mici"* de S. Marşak, *„Despre basm"* de D. Nagibkin. Dar asemenea articole se pot număra pe degete.

Am avut şi mici monografii interesante, scrise cu dragoste şi editate de Casa cărţii pentru copii, lucrate cu pricepere de criticii B. Brainina, G. Galanov, G. Grodenski, B. Dmitrieva, N. Smirnov. In sfîrşit am avut şi o monografie mare alcătuită de un colectiv, închinată lui Arkadie Gaidar. Dar asta este tot ce se poate trece cu adevărat la activul criticii literaturii pentru copii.

Faimoasa teorie a lipsei de conflict, care a făcut atîta rău literaturii noastre, a generat în perioada ei iniţială două metastaze. Una din ele s-a răsfrînt ca într-un focar în articolul de pomină al criticului Berezov, apărut în revista *„Octeabr"* unde A. Barto şi alţi poeţi care au creat personaje satirice din lumea copiilor au fost învinuiţi în bloc, într-un chip foarte semnificativ, de „înclinări ciudate" pentru zugrăvirea chipurilor negative; cealaltă, în faimoasa teorie a „Povestirii şcolare" despre care am vorbit. Culmea trivialităţii la care s-a ajuns uneori în această privinţă poate fi apreciată şi din faptul că criticul T. Korneicik a declarat în paginile unei reviste serioase şi instructive ca *„Nacialnaia şcola"* că nuvela lui Gaidar, *„Timur şi băieţii lui"* este depăşită, deoarece personaje ca Figura şi Kvakin au dispărut pentru totdeauna. Dar periculoasă nu e moneda falsă lucrată grosolan şi care tocmai de aceea poate fi scoasă uşor din circulaţie, ci aceea care seamănă cu o monedă adevărată, şi din această cauză circulă mult timp din mînă în mînă. In legătură cu aceasta, am să-mi permit să mă opresc la articolul Lidiei Ciukovskaia, *„Despre simţul adevărului vieţii"*, apărut în *„Literaturnaia gazeta"*. Autoarea la un vraf de cărţi, între care şi trilogia *„Vasiok Trubaciov şi prietenii săi"* de V. Oseeva şi un mare volum de povestiri, *„Copiii patriei noastre"* şi, fără să-şi dea osteneala să spună, cum cere buna cuviinţă, măcar cîteva cuvinte cu privire la fondul acestor opere, la tematica lor variată, la personajele lor, dimpotrivă, *într-un singur articol*, ca viteazul croitor din basmul german, *„cu o singură lovitură îi face praf pe toţi"*. Peste 60 de scriitori, fără a pune la socoteală pe autorii schiţelor din *„Pionerskaia Pravda"*, toţi, după cum am spus mai sus, fără deosebire, au fost învinuiţi de Ciukovskaia, nici mai mult, nici mai puţin, decît că sînt fătarnici. E o învinuire grea, profund jignitoare pentru un scriitor sovietic, iar în sprijinul acestei afirmaţii, autoarea dă numai două-trei citate, scoase de ici şi colo din aceste cărţi.

Criticul Alexandr Drozdov, în articolul *„Despre cei care se numesc Petea şi Fedea"* publicat în aceeaşi revistă, răsfoind în fugă cîteva cărţi, a tras, pe baza unei argumentări similare, o concluzie definitivă: *„Autorii de cărţi în proză pentru copii operează în ultimii ani în zonele îndepărtate ale vieţii"*.

In preajma Congresului s-a discutat mult şi pe bună dreptate despre crearea chipului eroului vremii noastre, care trebuie să-i educe şi să-i însufleţească pe oameni şi să fie mereu viu în mintea tineretului nostru. Aceasta este una din problemele cele mai importante ale literaturii pentru copii şi tineret. Dar în focul discuţiilor a apărut pe neaşteptate un termen ciudat: „eroul ideal". Tot atunci s-a auzit nu numai chemarea de a crea acest erou ideal, dar pentru o confecţionare mai lesnicioasă, au apărut şi reţete constînd în descrierea unor calităţi pe care trebuie să le aibă neapărat eroul ideal.

Nu cred că Nikolai Ostrovski, creînd imaginea lui Korceaghin, năzuia să creeze un erou ideal. Mi se pare că el — un comunist, un luptător, un muncitor, plămădind chipul unui om viu, complex, scăpărător, necontenit în luptă pentru înfrîngerea lipsurilor, pentru desăvîrşirea caracterului, — s-ar fi supărat pe criticul A. Protopopova dacă aceasta ar fi lipit creaţiei lui eticheta „erou ideal". Nu făcea să reţin atenţia Congresului asupra acestor lucruri, dacă sub masca eroului ideal n-ar fi bătut din nou la uşa din dos a literaturii pentru copii „respingător de adorabili", băieţaşi şi fetiţe cuminţi, confecţionaţi după modele prestabilite.

In sfîrşit, ceva despre tonul criticii. In anii Războiului pentru Apărarea Patriei, K. Ciukovski a scris un basm profund greşit: *„Vom birui pe Barmalei"*, unde trimetea un vrăbioi să respingă atacul hipopotamilor care zburau pe bombardierele ţării agresive, Furia. Dar, în loc să i se explice cu răbdare poetului respectat, care are merite mari în literatură, în ce constă defectele acestei scrieri, criticii l-au lovit atît de rău, încît el a încetat în general să mai scrie pentru copii.

Scriitorul R. Fraerman are, după mine, o carte bună, *„Ciinele sălbatic Dingo"* — povestea despre o dragoste tinerească castă, răscolitoare, sănătoasă. Pot să vă mărturisesc că adolescenţii iubesc această carte, care trezeşte în ei simţăminte frumoase, luminoase. Dar iată că, dintr-odată, unul număr de critici această carte nu le-a fost deloc pe plac. Bietul ciine Dingo a început să fie hăituit. In ciuda tuturor celor cuprinse în literatura noastră clasică, s-au apucat să demonstreze că simţămîntul unei iubiri timpurii este, chipurile, străin unui adolescent sovietic, că pur şi simplu nu există şi nici nu poate exista. Cu aceasta criticii i-au speriat într-atît pe scriitori, încît L. Kassil îşi obligă tinerii eroi din ultima carte să se sărute... prin batistă. Iată pînă la ce culme a castităţii poate împinge scriitor o asemenea critică prost concepută.

La acest Congres noi avem datoria să chemăm pe criticii noştri să examineze literatura pentru copii de pe poziţiile sănătoase ale vieţii noastre, de pe poziţiile înalte ale concepţiei marxist-leniniste despre lume, să o cerceteze cu căldură, cu pasiune, aşa cum au ştiut să facă Puşkin, Gorki, să-i chemăm să salute cu dragă inimă fiecare nou talent literar, să promoveze fiecare carte bună nou-apărută, să-i ajute prietenește pe scriitori în îndreptarea greşelilor din cărţile lor, într-un cuvînt, să-i critice în mod *creator*. Iar oiştea, ca instrument al criticii, ar fi timpul să fie dusă la muzeul de literatură, ca ceva anacronic, cu totul străin şi dăunător în condiţiile literaturii sovietice.

Despre tema generală a literaturii pentru copii

Ca încheiere, aş vrea să vorbesc despre cea mai mare şi mai importantă temă, care ar fi trebuit să ocupe primul loc în toate genurile literaturii pentru copii, — şi anume despre tema înaltei munci creatoare care a cuprins întreaga noastră ţară, despre eroismul şi romantismul muncii oamenilor din fabrici şi din colhozuri, despre acea nemaiîntîlnită muncă creatoare pe care ei, însufleţiţi de Partidul Comunist, o îndeplinesc pe întregul pămînt sovietic şi care, cu regret, pînă în prezent nu a fost oglindită pe deplin în operele celor mai buni scriitori ai noştri pentru copii.

Aş putea fi întrebat: îmi daţi voie, dar *„Primul nume"* de I. Likstanov, dar *„Brigada isteţilor"* de V. Kurocikin, dar *„Casa de pe deal"* de A. Musatov, dar *„Omul neliniştit"* de L. Voronkova, dar *„Sentinela-Adomelis"* de M. Sluţki, dar orientarea către producţie în ultima carte a scriitoarei M. Prilejaeva *„Deasupra Volgăi"*? Mi s-ar putea enumera o serie de versuri reuşite despre muncă. Există asemenea creaţii! Printre ele sînt unele interesante. Dar eu aş dori să întreb marele detaşament de scriitori ai literaturii pentru copii şi tineret — au creat ei oare imaginea puternică şi adevărată a omului muncii care merită să stea printre cei dintîi eroi ai literaturii noastre? Tocmai chipurile unor asemenea eroi ai frontului muncii care ne cheamă înainte, tocmai pe aceştia îi aşteaptă ţara de la literatura noastră.

Eu aş vrea să lămuresc exemplul lui I. Likstanov, scriitor care locuieşte în marele centru industrial Sverdlovsk, care cunoaşte viaţa şi pe care toţi copiii l-au îndrăgit pentru figura vie şi luminoasă a lui Kostea Malişov. Totuşi cartea *„Primul nume"*, care, potrivit intenţiei sale, ar fi trebuit să proslăvească munca, a ieşit neaşteptat de slabă. In ea există o uzină, procese tehnologice descrise cu mare amănunţime şi chiar un evident conflict de producţie. Dar nu îmi pot aminti nici un caracter din această carte, deşi am citit-o de curînd. Tot rău stă în aceea că, desigur, nu numai I. Likstanov în *„Primul nume"*, ci mulţi alţi scriitori care abordează această temă, înlocuiesc înfăţişarea muncii creatoare, care scoate la iveală cele mai frumoase trăsături ale caracterului omenesc, cu o adevărată inventariere a proceselor tehnologice, şi fac aceasta citeodată cu atîta minuţiozitate, încît maşina împinge omul pe planul al doilea.

Scriitorii tuturor genurilor de literatură pentru copii ar trebui să reflecteze asupra acestei teme generale a literaturii noastre, deoarece acest lucru nu este numai o problemă de literatură, ci şi o problemă de stat.

In vara aceasta, în şcolile superioare din capitală şi din provincie, au fost cîte zece sau chiar douăzeci şi cinci de candidaţi pentru un singur loc. Mulţi dintre cei ce nu au reuşit la examen, în loc să rămînă mai departe în colhoz, unde e mare nevoie de oameni luminaţi, sau să meargă să lucreze la calea ferată, în uzine, în mine, unde de asemenea sînt necesare minţi luminate şi mîini îndemînatice, rămîn pe lîngă părinţi, sperînd să fie admişi în anul viitor care — trebuie să presupunem — le va fi tot atît de nefavorabil. Pentru aceasta este răspunzător întregul nostru sistem de învăţămînt şi educaţie: şcoala, organizaţia de pionieri, Komsomolul şi, desigur, şi noi scriitorii, deoarece înconjurînd cu aureolă profesiile intelectuale, n-am izbutit să dezvăluim în imagini calde şi veridice nobila esenţă a minunatului şi multilateralului efort creator al oamenilor muncii, forţa însufleţită a întrecerilor socialiste şi fenomenul atît de important şi general în vremea noastră, cum este ştergerea deosebirilor esenţiale dintre munca fizică şi intelectuală.

Şi tineretul nostru sovietic aşteaptă de la noi cărţi care să zugrăvească minunatele figuri de Ceapaevi ai industriei sovietice, de Korceaghini ai cîmpiilor colhoznice.

★

Literatura noastră pentru copii, dezvoltînd minunatele tradiţii ale trecutului, merită o deosebită atenţie. Este o fericire a oricărui adevărat artist patriot, să scrie pentru copiii pentru care construim comunismul. Este o mare recompensă să ştii că, copiii şi tineretul iubesc creaţia ta şi-şi fac din eroul tău un prieten.

O mare fericire şi o mare răspundere!

„Scrieţi, scrieţi pentru copii; dar în aşa fel încît cartea voastră să fie citită cu plăcere şi de cel virstnic şi citind-o să se transpună uşor, ca-n vis, în anii luminoşi ai copilăriei... Şi mai ales — pe cît e posibil — mai puţine sentinţe, învăţăminte moralizatoare şi abstracţiuni... Copiii vor să vadă în voi un prieten... cer de la voi desfătare, nu plictiseală, povestiri şi nu poveţe..."

Cu această chemare s-a adresat către voi, scriitori ai pămîntului sovietic, Belinski, iar eu mi-am permis doar să mă fac ecoul acestei porunci înţelepte şi veşnic vii.

Text prescurtat apărut în „Literaturnaia Gazeta" Nr. 150

POEZIA SOVIETICĂ

Coraportul lui SAMED VURGUN

Tovarăşi!

In cei douăzeci de ani care s-au scurs între primul şi al doilea Congres al scriitorilor sovietici, măreaţa noastră poezie sovietică, cea mai înaintată din lume, a străbătut un drum important şi glorios îmbogăţindu-se şi dezvoltîndu-se, un drum de luptă şi succese în creaţie.

Fără a avea pretenţia să cuprind pe larg toate fenomenele poeziei noastre în toată bogăţia şi frumuseţea lor, vă rog să consideraţi coraportul meu ca un cuvînt introductiv la o discuţie mare şi vie despre poezia sovietică, discuţie care trebuie să se desfăşoare la Congresul nostru.

Pentru a avea o imagine limpede, chiar şi în linii generale, despre poezia noastră sovietică multinaţională în perioada care a trecut, este necesar să aruncăm măcar o privire fugitivă asupra izvoarelor ei. Acest lucru trebuie făcut şi pentru că cele mai bune realizări dobîndite de poezia noastră în ultimii douăzeci de ani reprezintă o continuare şi o dezvoltare a celor mai bune tradiţii create în poezia noastră încă înainte de primul Congres unional.

Despre tradiţiile patriotice şi internaţionaliste în poezia sovietică

Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a deschis o nouă eră în istoria omenirii. Ea a deschis o nouă eră şi în dezvoltarea gîndirii artistice a timpurilor noastre.

Clasa cea mai progresistă şi cea mai revoluţionară — proletariatul — a apărut pe arena istorică înarmată cu filozofia marxist-leninistă, cu noile idealuri comuniste; ea a apărut de asemenea şi cu noi concepţii estetice, elaborate ştiinţific de Marx şi Engels pe baza experienţei artei universale şi dezvoltate de Lenin şi Stalin.

Revoluţia din Octombrie a salvat gîndirea artistică a omenirii de sărăcie spirituală, de decadentism şi simbolism, de neîncredere în triumful a tot ce este frumos şi luminos.

Intreaga experienţă a dezvoltării poeziei universale după Marea Revoluţie din Octombrie a confirmat, în noile condiţii istorice, totala lipsă de fundament a teoriei „artă pentru artă". Gîndirea artistică a omenirii se poate dezvolta numai pe baza unor idei mari. In afara idealurilor filozofice şi politice înaintate nu poate exista nici un fel de literatură mare, şi chiar cele mai mari talente se sting şi pier în haosul lipsei de idei.

Revoluţia din Octombrie a contribuit la ivirea şi înflorirea poetică a unui talent atît de mare ca Vladimir Maiakovski, a unui talent atît de puternic ca Demian Bednîi, ea i-a ajutat pe A. Blok, V. Briusov, S. Esenin să se smulgă din mlaştina simbolismului şi a decadentismului.

O mare evoluţie creatoare au realizat după Revoluţia din Octombrie poeţi valoroşi ca Avetik Isaakian în Armenia, Galaktion Tabidze în Gruzia. Sub influenţa Revoluţiei din Octombrie s-a dezvoltat creaţia poeţilor populari bieloruşi Ianka Kupala şi Iakub Kolas; s-au format talentaţii poeţi ucrainieni P. Ticina şi M. Rîlski, poetul armean Eghişe Ciarenţ, poetul gruzin Gheorghi Leonidze. Revoluţia a adus creaţia lor pe drumul larg al temelor mari şi al ideilor înalte, înaripîndu-i cu patosul slujirii poporului.

In cei douăzeci de ani care au trecut de la primul Congres, rîndurile noastre s-au îmbogăţit simţitor cu noi forţe creatoare. A răsunat glasul mîndrului şoim al poporului cazah, poetul Djambul; s-a întărit şi a înflorit creaţia poetului popular al Daghestanului, Gamzat Ţadasa, a poetului popular al Abhaziei D. Gulia, a poetului popular al Buriat-Mongoliei Hoţa Namsaraev; succese însemnate a dobîndit poezia popoarelor care nu aveau alfabet înainte de Revoluţie — popoarele: Kirghiz, başkir, mantisk, ciuvaş, adîgheui etc. In corul general al poeziei sovietice au intrat glasurile puternice şi sonore ale poeţilor Ucrainei apusene şi Bielorusiei apusene reunite, ai Letoniei, Estoniei, Lituaniei şi Moldovei.

Putem vorbi cu deplină îndreptăţire despre influenţa rodnică a ideilor Revoluţiei din Octombrie asupra creaţiei celor mai mari poeţi, care au cucerit un loc de seamă în poezia progresistă a ţărilor de peste hotare — ca Tian Ţian, Go-Mo-Jo şi alţi poeţi de frunte ai marelui popor chinez, ca poetul coreean Te Ghi Cen, ca poeţii Louis Aragon, Paul Eluard, Fablo Neruda, V. Bronevski, V. Nezval, Stanislav Neiman, Nicola Vaptarov, Johannes Becher, Erich Weinert, Nicolas Guillen, Nurdal Grig, poetul iranian A. Lahuti, a cărui poezie a fost strîns legată în decurs de trei decenii de literatura sovietică tadjică.

V. I. Lenin scria la timpul său despre creatorul „Internaţionalei" — Eugène Potier, că acesta „a lăsat un monument nepieritor. El a fost unul din cei mai mari propagandişti prin intermediul cîntecului".

Noi ne mîndrim că poezia sovietică a devenit în totalitatea ei un propagandist al ideilor comunismului, un cîntăreţ al acestor idei.

Cînd V. Maiakovski a spus:

Intreaga mea
putere
sonoră de poet
ţi-o dărui
clasă în atac

— acesta a fost şi glasul marelui poet şi glasul epocii, glasul întregii noastre poezii noi.

Estetica leninistă, afirmînd principiul partinităţii literaturii noastre, afirmă totodată şi un conţinut democrat al gîndirii artistice fără precedent în istoria omenirii, deschide un spaţiu larg libertăţii creaţiei, spiritului activ al creaţiei artistice, varietăţii infinite de stiluri şi curente, de individualităţi şi aptitudini.

In primul rînd sînt imaginile eroilor istoriei — oamenii înaintaţi din trecutul îndepărtat, chipuri de oameni de stat, de oşteşi, de eroi şi viteji din popor, de savanţi şi poeţi. La noi s-a scris un şir de remarcabile poeme şi lucrări dramatice istorice în versuri. In poemul „Daniil Galiţki" al lui Mikola Bajan, este prezentat veridic chipul unui erou istoric şi este viu înfăţişat poporul care-şi apără pămîntul natal de cotropitorii străini.

Poetul gruzin Simon Cikovani a scris poemul valoros „Cîntec despre David Guramişvili", poetul bielorus Petrus Brovka a scris un poem despre eroul naţional „Kastus Kalinovski", poetul azerbaidjan Suleiman Rustam a scris drama în versuri „Fugarul Nabi", în care este înfăţişat un erou popular care luptă împotriva ţarismului şi a samavolniciei feudalilor, Ilia Selvinski a reuşit, după părerea mea, în tragedia „De la Poltava la Gangut" să înfăţişeze în momente dramatice puternice chipul lui Petru I, transformatorul Rusiei.

In al doilea rînd, un izvor nesecat de inspiraţie pentru crearea chipurilor eroilor pozitivi este istoria revoluţiei noastre.

Poezia sovietică a creat un tip nou de opere în care locul principal nu-l ocupă biografia amănunţită, expusă cronologic, o biografie de om mare, ci în primul rînd exprimarea în imagini şi dezvăluirea sensului social al activităţii lui. Un model de asemenea

SAMED VURGUN

operă este poemul lui Maiakovski „Vladimir Ilici Lenin", în care viaţa conducătorului apare în legătură indisolubilă cu evenimentele istorice ale epocii, pe fondul cărora sînt oglindite, cu o mare forţă, amploarea istorică a activităţii lui Ilici şi este înfăţişat chipul lui măreţ, plin de umanitate.

Chipul lui Lenin este slăvit în poemul lui Stepan Scipaciov „Căsuţa din Suşenskoe". Acest poem se distinge prin largimea orizontului ideologic; în el trecutul istoric este legat de realitatea contemporană, ideile marelui Lenin de soarta milioanelor de oameni simpli ai muncii.

Lucrări remarcabile despre Lenin sînt poemele „Lenin" de poetul azerbaidjan Rasul Rza, sau „Lenin şi Ali" de poetul armean Eghişe Ciarenţ.

Sentimentele şi gîndurile poporului lituanian şi-au găsit expresia în „Poemul despre Stalin" al poetei lituaniene Salomeia Neris.

Gheorghi Leonidze a dedicat o epopee avîntată copilăriei şi tinereţii marelui Stalin.

Poeziile, poemele şi cîntecele despre eroii războiului civil, despre cei 26 comisari din Baku, despre Ceapaev, Şciors, Jelezneak, Voroşilov, Budionnîi, se bucură de o mare dragoste în rîndurile poporului nostru.

M. Bajan i-a dedicat muncitorului din Lugan, Piotr Ţupov, mort în luptele de lîngă Harkov, în anul 1919, poemul „Părinţi şi fii", un poem triumfal, plin de patos măreţ în slăvirea eroilor simpli ai războiului civil. Eroilor luptei revoluţionare în Lituania burgheză le este consacrată una din cele mai reuşite opere ale Salomeii Neris — poemul „Cei patru".

Chipurile ostaşilor neînfricaţi ai revoluţiei, slăviţi de poeţii noştri, au o uriaşă importanţă educativă. In ele sînt întruchipate cele mai frumoase trăsături omeneşti însuşite de popor în lupta sa pentru un viitor luminos, devotament pentru cauza partidului, dîrzenie şi abnegaţie.

Ne rămîne totuşi să regretăm că în poezia cu teme revoluţionare istorice nu a ocupat încă locul cuvenit chipul muncitorului revoluţionar înaintat. Iar istoria mişcării noastre revoluţionare este bogată în asemenea chipuri. Luaţi, de pildă, viaţa eroică, glorioasă, a bolşevicului rus Ivan Vasilievici Babuşkin, despre care Lenin scrie că, dacă la noi nu ar fi existat asemenea Babuşkini, Rusia ar fi rămas o ţară de robi şi argaţi.

Al. Tvardovski, în poemul *„Vasili Tiorkin"*, a creat un chip generalizat al ostaşului sovietic patriot.

In acest personaj sînt generalizate cele mai frumoase trăsături naţionale ale caracterului omului rus, ale omului muncii, patriotului, ostaşului. Acest poem a fost primul pas mare în înfăţişarea epică a eroismului oamenilor noştri în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Noi l-am îndrăgit pe Tiorkin pentru dragostea lui faţă de pămîntul natal, faţă de om, pentru curajul, vitejia lui, pentru faptul că ştie să învingă greutăţile, să nu se demoralizeze chiar şi în momentele cele mai tragice ale vieţii şi luptei.

Poemul *„Vasili Tiorkin"* poate fi numit un cîntec mare despre bărbăţie în viaţa oamenilor. Patosul lui constă în optimismul eroic, nepieritor, în dragostea de viaţă, care e mai scumpă decît gloria şi mai puternică decît moartea: „Lupta se duce... nu pentru glorie, ci pentru *viaţă* pe pămînt". Scris într-o limbă vie şi expresivă, în spiritul celor mai bune tradiţii ale poeziei clasice ruse, el va rămîne veşnic în literatura noastră. Totuşi, în ciuda existenţei unor merite mari şi indiscutabile, după părerea mea, o lipsă a poemului constă în faptul că în el nu este oglindit elementul partinic organizator şi îndrumător al vieţii noastre, iar chipul lui Vasili Tiorkin, pe lîngă toate calităţile sale, nu se distinge întotdeauna prin profunzime ideologică, nu exprimă pe deplin gîndurile şi năzuinţele înaintate ale timpului său.

Margareta Aligher în poemul liric-romantic *„Zoia"* a creat chipul luminos şi curajos al slăvitei fiice a marelui popor rus — Zoia Kosmodemianskaia. Mamed Raghim a înfăţişat chipul viteazului aviator azerbaidjan Guseinbal şi prietenia lui cu aviatorul rus Alexei în poemul său *„Deasupra Leningradului"*. Semion Kirsanov oglindeşte în poemul său chipul eroic al muncitorului sovietic Makar Mazai. Aceleaşi teme i-a dedicat un poem şi poetul başkir Maesul Sîundikle. Stepan Scipaciov a înfăţişat cu lirismul care-l caracterizează chipul unui pionier-erou în poemul *„Pavlik Morozov"*. Noi eroi pozitivi au apărut în poezia noastră, în anii de după război, în poeme ca *„Fiftiie steagul deasupra sovietului sătesc"* de Alexei Nedogonov, *„Aliona Fomina"* de Alexandr Iaşin, *„O zi de muncă"* de Mihail Luconin, *„Primăvara în colhozul „Pobeda"* de Nikolai Gribaciov. După părerea mea, în ultimul poem, autorul a contopit cu succes, în chipul lui Zernov, trăsăturile realiste cu cele revoluţionar-romantice.

Crearea chipului pozitiv al eroului timpurilor noastre este o sarcină grea. In procesul realizării ei, unii din autorii noştri cad în schematism şi superficialitate, nu reuşesc să dezvăluie chipurile contemporanilor în toată profunzimea şi multilateralitatea lor.

Il cunoaştem şi iubim pe Nairi Zarian, autorul unui şir de remarcabile lucrări poetice, cum sînt *„Armenia"*, *„Glasul patriei"*. Totuşi în poemul *„Armenia"* există deficienţe serioase. Poetul s-a dedicat scopului nobil de a înfăţişa chipul ostaşului erou Vaan în condiţiile construcţiei paşnice. Dar poemul, nu lipsit de un şir de merite izolate, este totuşi în general încărcat cu descrieri şi pare, în mare măsură, mai curînd o schiţă ritmată decît o lucrare poetică.

Cînd terenurile au fost înconjurate,
In faţă păşea agronomul Margo:
— Aţi dat dovadă de voinţă şi pricepere.
Analiza atentă a confirmat
Că totul e în ordine — aratul, îngrăşămintele...
Dar Ervandian este astăzi în frunte.
Ţinînd seama de măsurile profilactice,
El a curăţat în aşa fel cîmpul de pietre,
Incît poţi ieşi astăzi şi semăna,
Erou al războiului, el poate fi exemplu,..

Şi mai prost stau lucrurile în poemul lui Mamed Raghim „Pe pămîntul Apşeronului". Probabil că poetul nu a simţit adînc nici tema, nici oamenii şi şi-a trădat glasul poetic.

Poeţilor le reuşesc şi mai puţin chipurile oamenilor simpli, contemporanii noştri, care ar putea deveni exemple demne de urmat.

Cred că una din cauzele slăbiciunii în realizarea acestor chipuri este lipsa unei experienţe adînci în zugrăvirea poetică a temelor şi caracterelor contemporane. In timp ce tema istorică şi chipurile istorice au în poezia universală tradiţii de veacuri. Iată de ce noi trebuie să avem o atitudine plină de atenţie şi grijă faţă de lucrările care reprezintă un pas înainte în oglindirea artistică a temelor contemporane, fără a renunţa însă la critica cea mai serioasă, dar constructivă, a lipsurilor acestor lucrări.

O altă cauză este faptul că nu se poate crea chipul eroului pozitiv în afara luptei lui împotriva răului, împotriva forţelor negative care i se opun. Unii scriitori şi critici preferă însă să ocolească ciocnirile ascuţite din viaţă cu forţele „răului" şi se limitează la contradicţiile mărunte existente în însuşi caracterul eroului pozitiv — pasă-mi-te, elementele pozitive din om luptă întotdeauna împotriva trăsăturilor lui negative.

Slăvind eroul pozitiv al timpului nostru, luptător pentru comunism, nu trebuie să dăm dovadă de teamă şi laşitate în înfăţişarea forţelor care i se opun. Pentru a crea un chip puternic realizat al luptătorului revoluţionar, trebuie însă să-i opunem un chip de duşman puternic. Prezentînd un duşman lipsit de putere, noi nu vom reuşi să arătăm nici forţa noastră. Noi trebuie, aşa cum cere adevărul vieţii, să înfăţişăm eroul pozitiv într-o luptă grea şi îndelungată, cu toate eşecurile şi succesele lui. Atunci şi victoria dobîndită de eroul pozitiv va deveni mai convingătoare.

Amintiţi-vă de chipul shakespearean al trădătorului şi ipocritului Iago. Există oare în marile noastre poeme dramatice şi epice un asemenea chip atît de puternic ţesut al duşmanilor noştri politici, morali?

Inseamnă oare toate acestea că eroul nostru pozitiv trebuie să fie lipsit de orice fel de contradicţii lăuntrice? Nu, eroul pozitiv are şi contradicţiile sale lăuntrice, are laturi puternice şi slabe, lucru caracteristic fiecărui om viu, dar adepţii teoriei înfăţişării „omului viu" vor, cu orice preţ, după părerea mea, să diminueze şi să pună pe al doilea plan lucrul esenţial — elementul pozitiv în caracterul eroului, şi să-i descopere în primul rînd slăbiciunile omeneşti. Mai mult chiar, această teorie a oglindirii „omului viu" alunecă spre obiectivismul lipsit de idei, spre negarea atitudinii active a scriitorului sovietic, care trebuie să sublinieze tocmai nou în realitatea noastră şi să contribuie prin aceasta la dezvoltarea şi triumful lui continuu. Repet, aceasta nu înseamnă că sînt împotriva oglindirii slăbiciunilor eroului pozitiv, dar la ce trebuie să slujească o asemenea zugrăvire în lucrările de artă? Să luăm chipul lui Farhad din poemul lui Nizami „Hosrov şi Sirin". Farhad este un erou de o uriaşă forţă spirituală. In numele celei mai curate iubiri omeneşti, el răstoarnă munţii, sfarmă stîncile, are o putere supraomenească. Dar el este încrezător în oameni, el ascultă vorbele celor rău intenţionaţi — despre moartea iubitei şi despre zădărnicia faptelor lui eroice în numele dragostei pentru ea. Crezînd în moartea lui Şirin, Farhad se sinucide

Firesc, unii critici pot spune că încrederea lui Farhad în oameni este o slăbiciune a lui, chiar un defect. Dar şi în această slăbiciune este o trăsătură pozitivă a caracterului său. Farhad, fiind un om cinstit, nici nu-şi poate închipui că oamenii sînt capabili să recurgă la minciuna sfruntată. Increderea lui Farhad în oameni provine din integritatea caracterului lui.

Cu acest exemplu vreau să arăt că laturile puternice şi slabe ale caracterului eroului pozitiv trebuie să apară tocmai ca o manifestare multilaterală a naturii sale pozitive. In caz contrar noi compromitem integritatea naturii eroului pozitiv, care rezidă nu în amestecul haotic al laturilor luminoase şi întunecate, ci într-un anumit caracter unitar în diferitele forme ale manifestării lui.

Eroul pozitiv poate fi înfăţişat în procesul de formare, de dezvoltare a caracterului, în procesul de încheiere a rămăşiţelor trecutului, de acumulare a unor calităţi noi. Toate acestea trebuie să fie subordonate sarcinii principale a generalizării artistice, sarcinii creării unor caractere şi chipuri unitare şi puternic închegate.

In poezia epică scriitorului i se deschid posibilităţi excepţionale de creare a unor caractere şi imagini, fenomene şi evenimente generalizate ale vieţii sociale.

Poezia epică

In timp ce poezia clasică rusă şi universală a creat minunate opere epice prin profunzimea pătrunderii realiste în viaţă şi prin forţa de exprimare, poezia decadentă nu a putut crea un poem, o operă care să cuprindă pe deplin şi pe larg viaţa în dezvoltarea ei.

Epoca măreţelor transformări revoluţionare trebuie să devină o epocă de creare a unor mari tablouri poetice, care să dezvăluie profund sensul evenimentelor istorice din viaţa poporului.

Incă în poemul său dinainte de revoluţie *„Război şi pace"*, Maiakovski a oglindit evenimentele care au zguduit întreaga omenire, a căutat să le cuprindă în întreaga lor însemnătate istorică. In poemele *„Vladimir Ilici Lenin"* şi *„E bine!"* el a creat un tablou larg al măreţelor transformări istorice care au deschis o nouă eră în istoria omenirii. Maiakovski dezvăluie un conţinut mare şi complex şi în imaginile epice şi în izbucnirile lirice, care reflectă perceperea subiectivă a evenimentelor oglindite de el. Aceste două planuri, aceste două linii — epică şi lirică — sînt organic legate una de alta în poemul lui Maiakovski. Insuşi poetul a subliniat această legătură:

Aceasta a fost
cu luptătorii
sau cu ţara,
sau
în inima
mea
a fost

In poemele *„Vladimir Ilici Lenin"* şi *„E bine!"* s-ar părea că nu există un subiect. Dar nu e aşa. Dezvoltarea acţiunii în poem este legată de mişcarea istoriei însăşi, de înaintarea puternică a revoluţiei. Poemele lui sînt parcă un amplu monolog epic despre timp, despre istorie, despre prezent şi viitor; în ele epicul se îmbină cu forţa cuceritoare a lirismului şi cu dramatismul oglindirii acţiunii.

Totodată în poemele lui Maiakovski, care reflectă timpuri măreţe, nu vom găsi o galerie largă de caractere, de eroi — contemporani ai acestor evenimente. Şi aceasta sporeşte sarcina noastră: preţuind moştenirea măreaţă şi vie a lui Maiakovski, să nu ne limităm doar la drumurile lui, să nu le canonizăm, ci să căutăm şi alte drumuri în zugrăvirea epică a măreţei epoci revoluţionare.

Sarcina poeţilor noştri sovietici rezidă în crearea chipului omului sovietic, al luptătorului pentru lumea nouă, al omului-constructor. Pe acest drum al poeziei noastre epice s-au obţinut multe realizări demne de atenţie. N. Aseev în *„Semion Prostakov"* a zugrăvit chipul unui erou al războiului civil, în care veridicitatea istorică, caracterul aproape documentar s-a îmbinat cu lirismul adînc. Eduard Bagriţki în *„Cuvînt despre Opanas"* a afirmat cu pasiune romantică ideea devotamentului faţă de revoluţia socialistă, prezentînd ciocnirea ascuţită a destinelor şi caracterelor omeneşti. Nikolai Dementiev a scris povestirea în versuri „Mama", în care sînt oglindite clar caracterele şi relaţiile dintre eroi şi analizate cu subtilitate din punct de vedere psihologic. In anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei au fost create noi opere epice. Nikolai Tihonov în poemul *„Kirov e cu noi"* şi V. Inher în poemul *„Meridianul de la Pulkovo"* au slăvit avîntul patriotic şi dîrzenia eroică a Leningradului în timpul blocadei. Aceleaşi teme i-a dedicat O. Bergholţ *„Jurnalul din Februarie"*. In poemul *„Fiul"* P. Antokolski redă cu o mare forţă imaginea tinerei noastre generaţii, care a luptat cu curaj pentru patrie, pentru cauza noastră dreaptă. A. Kuleşov în poemul *„Steagul brigăzii"* a creat imagini şi tablouri avîntate ale luptei poporului împotriva cotropitorilor. Printre poemele remarcabile dedicate Marelui Război pentru Apărarea Patriei trebuie să citîm *„Prometeu"* de A. Malişko, în care poetul a folosit cu pricepere legendele vechi în vederea dezvăluirii caracterului luptătorului contemporan pentru fericirea omenirii.

Să ne amintim şi de minunatul poem al lui E. Dolmatovski *„Dispărut fără urmă"*, izvorît dintr-o profund

(Continuare în pag. V-a)

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

POEZIA SOVIETICĂ

(Urmare din pag. IV-a)

emoție lăuntrică. Să ne amintim de asemenea de admirabilul poem al lui Tilvitis *„Pe pămîntul lituanian"*, în care poetul descrie în imagini luminoase reînvierea poporului lituanian în condițiile socialismului.

Aceste poeme reprezintă un succes neîndoielnic al poeziei noastre în crearea chipului epic al omului sovietic. Tocmai această sarcină este, după părerea mea, principală pentru poezia noastră. În poemele din anii războiului, formele de zugrăvire epică și lirică s-au îmbinat strîns, organic, au fost folosite multilateral și variat, corespunzător particularităților individuale ale poetului. Aci este locul să pun problema deosebirii între epic și liric. Atunci cînd poetul se destăinuie, cînd își dezvăluie caracterul, gîndurile, cînd vorbește direct despre ceea ce îl emoționează, despre ceea ce constituie esența vieții lui — aceasta este lirica. Atunci cînd el, folosind întreaga forță a gîndirii sale, a pasiunii, a convingerilor, redă tabloul vieții poporului — acesta este epicul. Eu nu dau aci definiții precise, care să epuizeze problema, dar vorbesc despre ceea ce mi se pare esențial în lirică și epică. Vreau să mai subliniez că ambele aceste elemente nu sînt deloc incompatibile ci, deseori, sînt indisolubil legate în marile tablouri epice.

În unele poeme, scrise mai ales în anii de după război, elementul liric introdus neorganic a dus la superficialitate, la diluarea și chiar la încetoșarea imaginii. Astfel poemul în general reușit, al lui Al. Iașin, *„Altona Fomina"*, în care este redat convingător chipul unei femei, colhoznică înaintată, suferă totuși de diluare și descriptivism. Poemul lui E. Dolmatovski despre cutremurul din Așhabad, în ciuda faptului că are o acțiune dramatică, nu prezintă cu claritate conflictul principal și nu reliefează pregnant caracterele.

Poemele lui S. Podelkov, V. Juravliov, S. Vasiliev, cu toate că au merite izolate sînt în multe privințe schițe ritmate.

Eșecurile unor autori nu diminuează însă realizările dobîndite de poezia epică sovietică în totalitatea ei.

Viitorul poeziei noastre epice sovietice constă, după părerea mea, în dezvoltarea acelor descoperiri pe care le-au făcut poeții noștri, și a minunatelor tradiții ale poeziei clasice, pe care noi nu ni le-am însușit încă în mod suficient.

Alături de poemele lirico-epice trebuie să se dezvolte pe larg și poemele epico-dramatice cu un subiect unitar, cu conflicte ascuțite, cu caractere omenești redate clar și deplin. Poezia noastră are nevoie de romane în versuri care să dea tablouri largi ale vieții omenești, ale relațiilor omenești.

După părerea mea, această formă a căpătat o întruchipare reușită de pildă, în poemele lui I. Kolas *„Pămîntul nou"* și *„Coliba pescarului"*, în *„Trecătoarea"* de I. Uhsai.

Poezia epică dă posibilitate artistului să cuprindă larg evenimentele, să creeze caracterele cele mai variate, să emită rațional lirice și filozofice.

Despre lirică

Bogăția și varietatea poeziei lirice depind de multilateralitatea și bogăția sufletului poetului. Puşkin scrie: „Ne place să vedem poetul în toate stările, schimbările sufletului său viu și creator: și în tristețe, și în bucurie, și în momente de extaz, și în momente de destindere sufletească — și în mînie juvenilă, și în iritarea mărunță din pricina unui vecin plictisitor..."

Pentru poetul sovietic toate problemele arzătoare ale contemporaneității sînt personale, și de aceea împărțirea temelor și motivelor în „personale" și „obștești" este deseori artificială. Să ne amintim cît de direct și parcă dovedind interesul personal al poetului sînt exprimate tema luptei împotriva colonizatorilor și imperialiștilor, tema prieteniei popoarelor în lirica lui N. Tihonov; cu cîtă ascuțime și emoție se dezvoltă tema apărării eroice a cuceririlor revoluției socialiste, tema dîrzeniei și bărbăției de neînfrînt a ostașilor simpli în cele mai bune poezii lirice ale lui A. Surkov; de ce gînduri profunde și patos sincer este pătrunsă lirica patriotică a lui M. Rîlski; cît de proaspăt și variat scriu despre reînvierea naționalităților, asuprite înainte vreme, și despre înflorirea culturii lor socialiste Saifi Kudaș, Aalt Tokombaev, Karlo Kaladze, Rasul Gamzatov, Osman Sarivelli, Mustai Karim, Uigun, Ghevork Emin și alții; cu cît avînt și adevărat lirism slăvesc poetele noastre O. Berholț, V. Tușnova, Zulfia sau D. Vaarandi, S. Kaputikian, M. Dilbazi soarta femeii eliberate și însușiri omenești înalte ca iubirea, prietenia, statornicia în dragoste, sentimentul matern.

Tratînd în chip nou temele care îi frămîntă de mult pe poeți, scriitorii noștri sovietici scriu despre fericirea popoarelor și despre fericirea îndrăgostiților, despre dragostea de patrie și despre dragostea mamei, despre creația milioanelor de oameni și despre căutările creatoare ale artistului însuși.

Poezia pornită din sufletul lui Mihail Isakovski emoționează inimile oamenilor sovietici. Și cît de strîns este legată dragostea eroilor în poeziile și cîntecele lui M. Isakovski de sentimentul înalt al cetățeanului sovietic, al omului muncii, al patriotului!

Lirica lui K. Simonov este variată și cuprinde larg sentimentele oamenilor sovietici. Un merit al lui K. Simonov ca poet este faptul că el se află în permanentă dezvoltare, în căutări creatoare.

Numeroși cititori au îndrăgit și poeziile lui Stepan Scipaciov care afirmă fericirea trainică a dragostei ce se opune nefericirilor și încercărilor grele în viață. Trebuie însă să-i dorim lui S. Scipaciov o varietate mai mare de teme și îmbogățirea continuă a formelor poetice.

O mare atenție merită lirica lui Gafur Guliam, autorul poeziei *„Nu ești orfan"* în care este minunat exprimată ideea prieteniei popoarelor.

La noi este apreciată încă în mod insuficient poezia interesantă și originală a lui Serghei Smirnov, autorul multor versuri cu adevărat actuale, pornite din suflet, profund lirice, pline de dragoste de viață, veselie, avîntare poetică.

Vorbind despre lirică nu se poate să nu amintesc numeroasele poezii reușite ale lui I. Utkin, M. Svetlov, V. Saianov, P. Subin, A. Nedogonov, Kasim Amanjolov, Ahmed Djamil și alții.

În cuvîntul de încheiere la primul Congres al scriitorilor, Gorki a spus: „Omenirea ar asculta foarte bine și cu recunoștință glasul poeților, dacă împreună cu muzicienii ar încerca să creeze cîntece noi, pe care omenirea nu le are, dar trebuie să le aibă".

Între primul și al doilea Congres s-au făcut multe pentru îndeplinirea acestei cerințe. Firește, și înainte s-au creat cîntece prețuite de întregul popor: *„Marșul lui Budionnîi"* de N. Aseev, *„Tînăra gardă"* de A. Bezimenski, *„Aprindeți-vă, lumini ale nopților albastre"* de A. Jarov. Dar numai la jumătatea anilor 1930—1940 a început adevărata înflorire a poeziei sovietice pentru cîntece. Trebuie să menționăm, în legătură cu acest fapt, pe V. Lebedev-Kumaci care a scris texte pentru o serie de minunate cîntece patriotice și profund emoționante; *„Cîntec despre patrie"*, *„Războiul sfînt"* și altele. De o mare popularitate se bucură *„Katiușa"* și multe alte cîntece de M. Isakovski, *„O, voi plaiuri, plaiuri"* de V. Gusev, *„Cîntecul îndrăzneților"* de A. Surkov, *„Cîntec despre Kahovka"* de M. Svetlov, *„Foșnea aspru pădurea din Briansk"* de A. Sofronov, *„Cîntec despre Nipru"* de E. Dolmatovski, *„Imnul Tineretului Democrat al lumii"* de L. Oșanin, etc.

Totuși poporul pretinde pe drept, mult mai mult de la poeții care scriu versuri pentru muzică. În anii de după război nu au fost încă create cîntece în care eroismul zilelor noastre să fie îmbinat cu căldura sentimentelor umane, cîntece care să fie îndrăgite de popor ca de pildă *„Katiușa"* și *„O, voi plaiuri, plaiuri"*. Mai mult decît atît, în ultimul timp a început să se statornicească un șablon al cîntecului liric, unde și în cuvinte și în muzică răsună note monotone, unde sentimentul înflăcărat este înlocuit cu un sentimentalism superficial.

Poporul așteaptă de la poeții sovietici noi cîntece bune.

Nu de mult a început să se restrîngă într-o oarecare măsură registrul liricii sovietice. Poeții au început să scrie mai puțin despre dragoste, despre natură și, ceea ce este semnificativ, această limitare artificială, renunțarea la o serie de teme și-a lăsat amprenta și asupra dezvăluirii temei muncii — una din cele mai importante din literatura noastră. Unii poeți au pornit pe calea descriptivismului primitiv, au început să introducă în versurile lor termeni de producție, să presare limbajul cu termeni tehnici, îndepărtîndu-se treptat de lucrul cel mai important — de chipul viu al omului-constructor al lumii noi. O asemenea simplificare a liricii se face simțită chiar în versurile poeților noștri despre mărețele construcții noi, despre canalul Volga-Don, despre Kahovka, despre Mingheciaur, despre Rustav, etc.

Retorismul, raționalismul rece, speculațiile abstracte, apar uneori în lirica noastră. Dar scriitorul trebuie să redea poetic gîndurile, cugetările sale filozofice, trebuie să le exprime în limbajul imaginilor artistice. Numai atunci gîndurile poetului vor dobîndi forța de a influența în chip artistic.

Varietatea realității noastre impune și varietatea formelor lirice cere poetului liric complexitatea imaginilor, vioiciunea și abundența culorilor. Răspîndind ideile cele mai înaintate ale vremurilor noastre, lirica sovietică luptă împotriva individualismului feroce, împotriva pesimismului, a influențelor dăunătoare ale decadentismului care slăbesc și descompun omul, voința și personalitatea lui; lirica sovietică afirmă un fond nou al sentimentelor.

Lirica nu trebuie să semene cu o pasăre zburătoare care și-a cîntat cîntecul și a zburat... O poezie lirică, un cîntec trebuie să intre în sufletul omului și să-și facă un cuib în inima lui și, ca pasărea de foc, să-l ardă, să fie alături de om în muncă, în luptă, la bucurie, la tristețe, să trezească în el sentimente frumoase, înălțîndu-l, făcîndu-l mai puternic, mai inteligent și mai bogat sufletește.

În presa noastră s-au purtat în ultimul timp discuții aprinse în jurul problemei „autoexprimării" poetului. Eu personal cred că acestea au fost mai curînd discuții despre terminologie decît despre esența acestui fapt. Trebuie însă spus că eu, de pildă, sînt împotriva teoriei „autoexprimării" în cazul cînd ea se apropie de filozofia idealismului subiectiv. Mi-e teamă că unii adepți ai „autoexprimării" în poezie pot ajunge la înlocuirea realității obiective cu lumea poetului care constituie doar o parte din această lume obiectivă uriașă și complexă. Noi dorim ca poetul să transmită prin „eul" său poetic fenomenele, evenimentele, chipurile, caracterele vieții obiective. Fără aceasta n-ar exista nici un fel de poezie, nici un fel de artă. Dar aceasta nu înseamnă că personalitatea poetului, caracterul său, structura sufletului său, biografia sa, chiar în cazurile cînd sînt bogate, pot înlocui caracterul, chipurile, structura sufletului și biografia milioanelor de oameni — făuritori ai istoriei.

Olga Bergholț, autoarea unor lucrări atît de minunate și scrise cu curaj ca *„Pervorossisk"* și *„Credință"* a afirmat în mod nejust că decadenții și simboliștii nu aveau ce exprima, că versurile lor erau lipsite de orice idee sau gînd. Acest lucru este, firește, nejust. Dacă ar fi fost așa, atunci ei nu ar fi reprezentat nici o primejdie. Dar ei exprimau pesimismul, sentimentele meschine mic-burgheze, neîncrederea în popor și în om, condamnarea la singurătate, lipsa unei ieșiri, deznădejdea. Ei încercau prin toate acestea să îndepărteze omul nou — eroul luptelor revoluționare — de lupta activă pentru nimicirea capitalismului, pentru înfăptuirea socialismului. Toate acestea nu înseamnă că noi, afirmînd lumea obiectivă, negăm sau subapreciem lumea subiectivă a marilor sau micilor poeți. Dar cum trebuie să fie această lume personală a poetului din punctul de vedere al reflectării veridice și ample a lumii obiective? Pentru a răspunde la aceasta, vreau să mă refer la cuvintele lui Belinski:

„Nici un poet nu poate fi mare prin sine însuși, nici prin suferințele-i proprii, nici prin propria-i fericire: orice poet este mare dacă rădăcinile suferințelor și bucuriilor lui au crescut din sînul societății și istoriei, dacă el este prin urmare organul și reprezentantul societății, timpului și omenirii. Numai poeții mici sînt și fericiți și nefericiți prin ei înșiși; dar, din această pricină, numai ei își aud cîntecele păsărești pe care nu vor să le cunoască nici societatea, nici omenirea".

Despre romantismul revoluționar

La primul Congres al scriitorilor sovietici, tovarășul Jdanov a spus:

„Literaturii noastre, care stă cu ambele picioare pe o bază materială trainică, nu-i poate fi străin romantismul, dar romantismul de tip nou, romantismul revoluționar. Noi spunem că realismul socialist este metoda principală a literaturii și a criticii literare sovietice, iar acest fapt presupune că romantismul revoluționar trebuie să pătrundă în creația literară ca o parte integrantă, deoarece întreaga viață a partidului nostru, întreaga viață a clasei muncitoare și lupta ei constă în îmbinarea muncii practice celei mai aspre, mai sobre, cu mărețul eroism și perspectivele grandioase".

De aici reiese că poetul realismului socialist, zugrăvind adevărul realității noastre, nu poate ocoli eroismul ei măreț și perspectivele ei grandioase fără de care sînt de neconceput plenitudinea și amploarea vieții noastre.

Romantismul revoluționar este propriu naturii întregii noastre poezii. Dar aceasta nu exclude faptul că în poezia noastră poate și trebuie să existe o anumită formă a poeziei romantice.

De aceea mi se pare că a venit timpul să începem o discuție serioasă despre stilul romantic în poezia noastră.

Există totuși tovarăși la noi care au o oarecare frică de însuși cuvîntul „romantism". Lor li se pare că o discuție despre romantism ar putea să ne poarte în lumea himerelor, să ne abată de pe pozițiile realiste în literatură.

Întreaga istorie a poeziei universale confirmă pe deplin injustețea unei asemenea păreri. Lermontov a creat în poemele sale romantice *„Mțiri"*, *„Prizonierul din Caucaz"*, *„Izmail-Bei"* caractere realiste luminoase, a desvăluit mari pasiuni umane, a redat veridic evenimente și fenomenele istorice, existența și tradițiile naționale ale diferitelor popoare.

Să luăm genialele poeme ale lui Nizami *„Leili și Medjnun"*, *„Hosrov și Sirin"* sau *„Viteazul în piele de tigru"* de Rustaveli. Datorită formei romantice a acestor poeme și faptului că trăsăturile nobile ale omului sînt de un romantism înălțător, chipurile eroilor lor au o deosebită forță și o mare frumusețe sufletească.

Dacă operele marilor noștri predecesori din trecutul îndepărtat au suportat verificarea veacurilor, atunci acest lucru trebuie explicat în primul rînd prin faptul că în ele este cîntat marele adevăr al vieții, și el este cîntat în chip genial. Se înțelege că nimeni n-are intenție să pună semnul egalității între realismul acestor clasici și realismul cel mai nou. Este clar că tradițiile realiste și romantice ale predecesorilor noștri îndepărtați și apropiați trebuiesc privite ca tradiții istoric formate, pe care nu le putem aplica mecanic în timpurile noastre.

Aci este cazul să subliniem neapărat că, vorbind despre o problemă atît de însemnată ca însușirea experienței clasicilor, noi avem deobicei în vedere numai tradițiile realiste, uitînd însă minunatele și marile tradiții romantice ale poeziei universale acumulate în decursul veacurilor. A venit timpul să punem capăt atitudinii unilaterale față de moștenirea clasică din trecut.

E clar că ridicîndu-mă în apărarea romantismului, eu sînt pentru prezentarea realistă a realității noastre în manifestările ei cele mai eroice și revoluționare, pentru prezentarea avîntului și năzuințelor luptei noastre spre marea zi de mîine a comunismului.

Există oare lucrări romantice în poezia noastră? Da, există. Versurile și poemele lui Vladimir Maiakovski, îndeosebi *„Despre asta"* și *„In gura mare"*, cele mai bune lucrări ale lui Eduard Bagrițki, îndeosebi *„Moartea pionierei"*, baladele de debut și *„Kirov e cu noi"* de Nikolai Tihonov, capitolul *„Moartea și ostașul"* din poemul *„Vasili Tiorkin"* de A. Tvardovski, poemul înălțător și dramatic *„Fiul"* de Pavel Antokolski, *„Steagul brigăzii"* și *„Timbalele"* de Arkadi Kuleșov, poemul *„Alexandr Matrosov"* de Semion Kirsanov, *„Primăvara în colhozul „Pobeda"* de Nikolai Gribaciov, unele poeme ale lui Maxim Rîlski, Andrei Malîșko, *„Pervorossisk"* de Olga Bergholț și multe alte lucrări vorbesc despre faptul că la noi există o formă revoluționar-romantică limpede exprimată în poezie, contopită cu zugrăvirea realistă a vieții.

În toate aceste lucrări răsună diferite glasuri, se dezvăluie individualitățile originale ale poeților. Totuși există și trăsături comune care deosebesc lucrările romantice de lucrările aparținînd altor stiluri.

În primul rînd poetul punînd la baza lucrării sale fenomene reale, caractere și chipuri umane reale, le cîntă în tonalități majore, le zugrăvește în culorile cele mai luminoase. Faptul că într-o serie de lucrări romantice nu este zugrăvit întregul drum de viață al eroilor, aceasta nu împiedică pe poeți să creeze caractere umane, să zugrăvească mari pasiuni.

În al doilea rînd poetul-romantic exagerează în mod conștient elementele pozitive ale vieții, folosește cel mai des „neobișnuitul", iar uneori chiar caractere, evenimente, fapte excepționale; el se străduiește să vadă, să întruchipeze mai curînd viitorul, să pătrundă în ziua de mîine. Să ne amintim de genialul final al poemului lui Maiakovski, *„Despre asta"*, discuția, zguduitoare ca putere de sinceritate, ca tensiune lirică, cu urmașii, cu oamenii viitorului, adică și cu noi.

Unii tovarăși afirmă că realitatea noastră este atît de minunată și că oamenii noștri sînt atît de buni încît ei nu au nevoie de idealizare poetică. Este cu totul nejust. Realitatea noastră este minunată și oamenii noștri sînt de fapt buni — acest lucru este neîndoelnic, dar omul care merită acest epitet, omul societății socialiste, îndeosebi, este măreț prin faptul că idealurile sale și năzuința sa spre viitor, visurile și imaginile sale luminoase depășesc existența sa reală.

Iată de ce noi nu trebuie să ne temem de sublinierea laturilor pozitive din caracterele oamenilor, din năzuințele lor, de influențarea pe această cale a realității noastre în dezvoltarea ei revoluționară, de prezentarea mișcării ei înainte spre culmile gîndirii umane, ale culturii.

În al treilea rînd, poetul-romantic pătrunde activ în gînduri și suflet, în lumea spirituală a eroului său pozitiv sau ideal.

În el poetul preamărește propriile sale idealuri, concepțiile sale despre viață, istorie, viitor.

Nu ne putem imagina niciun erou pozitiv din poezia universală, care să nu exprime, într-o măsură sau alta, cele mai bune idealuri și concepții ale făuritorului acestui erou, poetul însuși; dar aceste însușiri sînt îndeosebi caracteristice creației poeților-romantici.

Noi trebuie să încurajăm și să sprijinim pe toate căile minunatele elemente romantice din poezia noastră, în numele marelui realism încununat de marile idei, de visurile luminoase și înaripate.

A. M. Gorki a spus:

„Arta noastră trebuie să fie mai presus de realitate și să ridice omul deasupra ei, fără a-l rupe de ea. Acesta-i oare un percept al romantismului? Da, dacă eroismul social, dacă entuziasmul cultural-revoluționar al creării noilor condiții de viață, în formele în care se manifestă la noi acest entuziasm — poate fi numit romantism".

Noi trebuie să luptăm pentru un asemenea romantism în poezia noastră. Cele spuse de mine nu sînt obligatorii pentru toți poeții, dar sînt obligatorii pentru acei dintre ei, în creația cărora există elementul romantic— acest element neprețuit trebuie desvoltat prin toate mijloacele.

Trebuie menționat că nu întotdeauna îndrăzneala creatoare în domeniul romantismului este însoțită de succes, există și eșecuri. Mă refer la două poeme romantice ale unuia și aceluiași poet — Semion Kirsanov (*„Alexandr Matrosov"* și *„Cerul deasupra patriei"*). În primul poem autorul a izbutit să creeze chipul emoționant al lui Matrosov, într-o formă romantică-înălțătoare.

Eroul spune cu mîndrie, cu conștiința sensului profund al eroismului său:

Și—sînt eu mulțumit de o asemenea soartă,
Că mi-am dat toată viața într-o luptă de un minut?
Nu! Eu am vrut poporul să-l acopăr prin mine
Și iată că pot să-l acopăr...

Din păcate, în același poem strofele pline de patos și expresivitate alternează cu pasaje neizbutite, scrise, nu se știe dece, în formă populară. Aceasta duce la o ciudată dedublare a imaginii artistice.

În poemul *„Cerul deasupra patriei"*, eroul se află printre nori, în lumea planetelor. Aici, în locul eroului, raționează patetic norii și planetele, ploile și chiar motoarele avioanelor. Totuși autorul n-a izbutit să-și înalțe cu adevărat eroul, deoarece omul se poate înălța numai prin sine însuși și nici un limbaj păsăresc, nici chiar cel vulturesc, nu poate înlocui vorbirea omenească, nu poate exprima forța și frumusețea ei.

„Balada indiană" de M. Tursunzade este una din lucrările însemnate ale poeziei noastre. Poetul descrie în culori romantice puternice, cu multă emoție și simpatie situația poporului indian, înfierează fărădelegile colonialiștilor.

Dar, totodată, după părerea mea, în poem lipsește importantul element activ din conștiința și viața poporului indian. Zugrăvind împărăția întunericului creată de colonialiști în India, poetul trebuia să înfățișeze și lupta poporului indian pentru independență, să prezinte răsăritul soarelui victoriei sale asupra forțelor întunericului, asupra forțelor imperialismului.

La toate cele spuse de mine despre poezia romantică vreau să mai adaug cîteva cuvinte despre eroul ideal, în jurul căruia s-a stîrnit în ultimul timp o dispută aprinsă. Avem noi oare nevoie de eroul ideal sau nu?

După părerea mea, și eu sînt încredințat de acest lucru, noi avem nevoie de eroul ideal. Fără îndoială că nu toți eroii pozitivi pot și trebuie să fie ideali, deoarece eroul ideal este, după părerea mea, chipul sintetic al eroului pozitiv, care întruchipează în sine cele mai înalte calități sufletești ale omului.

Să nu vă închipuiți că eu, aici, am în vedere doar pe oamenii aleși sau pe marile personalități. Deoarece principalul erou pozitiv al realismului socialist este poporul muncitor — milioanele de oameni simpli — este firesc că și în chipul eroului ideal noi trebuie să zugrăvim viața mare și luminoasă a omului nostru de rînd, care este personificarea poporului muncitor. Acest lucru au izbutit să-l facă predecesorii noștri îndepărtați și apropiați. Acest lucru a izbutit să-l facă și Nikolai Ostrovski. Eu nu împărtășesc părerea acelor tovarăși care nu consideră chipul lui Pavel Korceaghin drept ideal, din pricină că a existat un moment în viața lui cînd a vrut să se sinucidă. Acești tovarăși uită faptul că el, în ultimă analiză, a învins moartea în numele vieții, că el a devenit mîndria și gloria generației noastre.

Vrăjmașii eroului ideal în literatură, înainte de a porni la atac, îl dezarmează pe adversar, pentru ca apoi să învingă cu ușurință pe cel dezarmat. Ei afirmă că eroul ideal nu este acel om real și obișnuit care mănîncă, bea, trăiește, luptă, suferă, se bucură, în viața căruia există zboruri și căderi, care trece printr-un proces de formare, de înălțurare a greutăților. etc. Firește, dacă tratăm vulgar chipul eroului ideal, mai bine zis, dacă-l sărăcim în mod prestabilit, dacă-l lipsim de tot ce este real, de ceea ce este propriu oricărui om viu, atunci eroul ideal va arăta ca o *„icoană sfîntă"*, ca o schemă neînsufletită, ca o fantomă inutilă și inexistentă în viață. Astfel procedează de pildă K Simonov care compară chipul eroului ideal cu un fabricat de cofetărie. Firește o asemenea ironie poate uneori provoca rîsul la unii literați, dar mă tem că acest rîs să nu se transforme ulterior în plînsul remușcărilor tîrzii.

Eroul ideal este așadar eroul care întruchipează cele mai înalte calități reale, pămîntești și viabile.

Eroul ideal poate fi chiar cel mai contradictoriu și cel mai complicat din toți oamenii contradictorii și complicați. El poate avea și slăbiciuni, dar el este puternic prin faptul că în persoana lui noi vedem Omul, cu literă mare: forța eroului ideal, forța unei întregi generații sau a unui popor.

Oricît aș pleda pentru eroul ideal, nu vreau totuși să fac din el problema principală a poeziei noastre. Literatura poate exista și fără erou ideal, dar ea este de neconceput fără un ideal. Iată de ce problema centrală a gîndirii noastre poetice de azi, ca și din totdeauna, este cîntarea idealurilor luminoase ale poporului nostru și ale întregii omeniri progresiste. De aci reiese și concluzia: nu trebuie să confundăm problema idealului în literatură cu problema eroului ideal.

Dacă în problema romantismului am fost într-o anumită măsură tendențios sper că auditorii mei mă vor sprijini chiar și în acest caz, deoarece, dacă vrem să apărăm cu adevărat elementele minunate din viața și literatura noastră, atunci trebuie să dăm dovadă aci de cea mai pasionată tendențiozitate.

Unele probleme ale formei artistice și măiestriei

În etapa actuală a dezvoltării poeziei noastre, problema măiestriei poetice înalte este o problemă centrală.

Oare noi urmăm întotdeauna sfatul lui Nekrasov — să ne îngrijim de *„stilul care să corespundă temei"*? Iată de pildă versurile lui Serghei Mihalkov scrise cu prilejul experimentării bombei cu hidrogen sovietice, versuri tipărite nu de mult în *Literaturnaia gazeta:*

Apărarea-i cinstea noastră,
E o cauză a întregului popor.
Avem bombe atomice,
Avem și hidrogenice!

Sau cealaltă poezie slabă, dedicată punerii în funcțiune a primei stațiuni electrice din lume, folosind energia atomică!

E dureros să citești sub aceste versuri semnătura lui S. Mihalkov, unul dintre cei mai talentați poeți ai noștri.

Din păcate se întîlnesc versuri neizbutite și în creația altor mari poeți ai noștri. Astfel, de pildă, putem cita versurile lui K. Simonov *„Domnilor moraliști":*

Noi sîntem drepți:
ce este al dvs. —
e al dvs!
In schimb înșă
ce este al nostru
e al nostru!
Nu ne vom schimba
morala noastră!
Chiar dacă v-ați tăvăli
într-un acces de isterie!

Noi sîntem liniștiți:
există o lume
există oameni cinstiți
Îi găsim
și în America

Aici răsună limpede nu atît o continuare a tradițiilor lui Maiakovski, cît imitarea lor.

Imitarea exterioară a lui Maiakovski l-a dus pe poetul Rasul-Rza la o serie de lucrări lipsite de originalitate, lipsite de un profil artistic independent. Și creației tînărului poet armean Ghevork Emin îi este caracteristică o asemenea imitare exterioară a lui Maiakovski.

Primitive, pline de raționamente reci și de caracter retoric sînt cîntecul lui M. Isakovski: *„La drum"*, poezia lui A. Surkov: *„In numele păcii"* și o serie de poezii ale altor poeți.

Actualitatea temei nu ne dă dreptul să vorbim despre actualitatea și, prin urmare, despre eficiența unei lucrări artistice. Forța unei măiestrii autentice — este forța generalizării artistice.

Capacitatea de a vedea, de a alege și zugrăvi principalul din viață, din om, ajută pe artist să creeze caractere tipice în împrejurări tipice. Aceasta este de asemenea una din cerințele principale ale măiestriei.

Sufletul poeziei îl constituie conținutul ei democrat, caracterul ei popular.

Caracterul popular al poeziei sovietice rezidă în primul rînd în faptul că ea ridică probleme care interesează vital milioanele de oameni. În *„Caete cu însemnări"*, P. Pavlenko a scris cu multă subtilitate: „O problemă care interesează cincizeci — o sută de mii de oameni, încă nu este coaptă pentru artă. Numai ceea ce frămîntă și agită milioane de oameni poate fi subiect pentru scrierea unei lucrări".

Caracterul popular al poeziei noastre rezidă și în faptul că ea îmbogățește și dezvoltă gusturile artistice și concepțiile estetice ale maselor largi populare.

Democratismul, caracterul popular al poeziei sovietice au fost precedate de democratismul și caracterul popular al poeziei realiste a lui Puşkin, Lermontov, Ciavciavadze, Țereteli, Akop Akopian, Vaghif Sabir, Abai, Tukai, Șevcenko, Lesia Ukrainka, Franko, Grabovski, Kreitzvald, Rainis și a multor altor clasici ai noștri.

Democratismul, caracterul popular al poeziei noastre au învins în lupta împotriva simbolismului, akmeismului, futurismului, imagismului și tuturor soiurilor de curente antipopulare și antirealiste.

Forma lucrării este legată de ideea ei, de concepția despre lume a artistului. Acolo unde nu există claritate ideologică, nu există nici claritatea formei.

Să luăm creația lui Boris Pasternak. Noi toți îl considerăm un maestru al versului; noi îndrăgim unele lucrări ale lui ca *„Locotenentul Schmidt"*, *„Anul 1905"* etc. Dar dreptatea cere să spunem că creația lui B. Pasternak nu se bucură de aprecierea poporului. Cum se explică aceasta? În primul rînd prin faptul că poetul nu a izbutit să se ridice la înălțimea ideilor înaintate ale timpurilor noastre; despre acest lucru ne vorbește și forma lucrărilor sale. Cînd îl citești pe Pasternak ai senzația că hoinărești prin labirintele unor imagini complicate și extrem de subiective.

Se înțelege, există simplitate și simplitate. Unii cred că expresia deplină a caracterului popular în poezie este apropierea de structura populară și de cîntece, de creația orală a poporului. Firește, fără a învăța de la popor este de neconceput poezia majoră, dar apropierea de popor, de gîndirea sa artistică nu înseamnă de fel simpla transcriere a cîntecelor și poveștilor populare. Chiar dacă ne referim la lucrări clasice, eu cred totuși că Puşkin este mai popular în *„Călărețul de aramă"* decît în *„Poveste despre țarul Saltan"*.

Noi trebuie să luptăm pentru democratismul adevărat, pentru caracterul popular al poeziei noastre, pentru claritatea imaginilor, formelor, stilului, limbajului și tuturor celorlalte mijloace artistice. Numai pe această cale vom putea asigura poeziei sovietice aprecierea și dragostea întregului popor. Într-adevăr, o operă poetică se naște la masa de scris a poetului. Dar ea începe să trăiască în memoria poporului. De aprecierea poporului depinde viața îndelungată a lucrării artistice. Totuși, poeții noștri subapreciază uneori acest adevăr important și nobil.

În poezie, marea putere emoțională trebuie să se îmbine armonios cu firescul vorbirii vii, omenești.

Problema limbajului eroilor din creațiile poetice a stîrnit discuții aprinse în presa noastră. Eu am scris în articolele mele „Problemele artei majore" și „Drepturile poetului" despre faptul că dacă vrem să creăm chipuri monumentale ale eroilor noștri, noi trebuie să le atribuim un limbaj poetic corespunzător și care să se întipărească în memorie. Am adus drept exemplu limbajul eroilor poeziei clasice — Farhad, și Șirin. Desdemona și Tatiana și am pus întrebarea: de ce au ei un limbaj atît de bogat, pitoresc, iar limbajul eroilor din lucrările noastre este deseori palid și sărac?

Unii tovarăși au înțeles greșit ideea mea: eu pretind pasă-mi-te transpunerea mecanică a limbajului Tatianei și al lui Șirin, Farhad și Hamlet în lucrările noastre de azi. Eu cer însă altceva — ca eroii noștri să folosească limbajul expresiv, înălțător, emoțional al timpurilor lor și nu al timpurilor lui Nizami, Puşkin sau Shakespeare.

Greșesc acei tovarăși care ascunzîndu-se în spatele lozincii realismului, pun semnul egalității între limbajul eroului unei lucrări artistice și limbajul vorbit zilnic, obișnuit. Nu putem pune însă întrebări ca: de ce poetul a pus în gura eroului proverbe sau expresii filosofice, deși în viață oamenii vorbesc rareori așa?

Limbajul eroului unei lucrări literare nu trebuie să se deosebească de limbajul real existent al poporului, dar el trebuie să fie clar, să înalțe și să îmbogățească limbajul poporului. Dacă limbajul literaturii n-ar îmbogăți limbajul existent în viață, atunci n-ar fi necesară inspirația din realitate pentru munca asupra limbajului eroilor, ci e suficientă o simplă transcriere stenografică a vorbirii.

★

Tovarăși, în fața poeziei noastre, ca și în fața întregii literaturi sovietice, stau probleme de creație grandioase. Istoria ne-a chemat să fim exponenții gîndurilor și năzuințelor omenirii progresiste. Lupta eroică, plină de romantism a omenirii progresiste pentru pace, democrație și socialism trebuie să inspire pe poeții noștri în vederea creării tipurilor și chipurilor eroilor vremurilor noastre.

În centrul întregii noastre gîndiri poetice trebuie să stea chipul măreț al omului nou, socialist — făuritor al noii istorii, în toată bogăția activității sale variate și creatoare, cu toate idealurile sale înalte și calitățile sale morale.

Noi avem nevoie, mai mult ca oricînd, de avîntul puternic al gîndirii poetice, de cuprinderea largă a minunatei noastre realități și a zilei măreție de mîine. Filosofia comodă — „aurea mediocritas" — este în general inadmisibilă și mai ales în domeniul creației artistice.

Noi trebuie să ne îndreptăm spre poezia monumentală a socialismului; aceasta presupune trecerea hotărîtă și curajoasă la forme atotcuprinzătoare. Fără asemenea forme este de neconceput reflectarea artistică deplină a vieții, este de neconceput dezvăluirea marelui conținut în poezie, crearea caracterelor omenești armonioase, variate și luminoase, este de neconceput cîntarea plină de pasiune a cuceririlor noastre de însemnătate mondial-istorică, este de neconceput cuprinderea amplă a timpului.

Mi se pare că starea actuală a poeziei noastre amintește de starea vulturului înainte de zbor: el măsoară cu ochii spațiul nemărginit în vederea acestui zbor și-și adună forțele. Noi credem cu tărie că acest zbor va fi săvîrșit. Noi avem pentru acest zbor un vultur puternic — măreața noastră poezie. În fața noastră este și un spațiu vast — spațiul vieții noastre, al realității noastre socialiste; există și înălțimea necesară unui zbor mare — înălțimea idealurilor noastre comuniste!

Trăiască comunismul!

Trăiască poezia! (Aplauze prelungite)

Text prescurtat apărut în „Literaturnaia Gazeta" Nr. 150

Al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici

LUCRĂRILE CONGRESULUI

Ziua 7-a

Şedinţa din dimineaţa zilei de 21 decembrie a celui de al II-lea Congres unional al scriitorilor sovietici, a fost deschisă sub preşedinţia lui BERDI KERBABAEV. Primul ia cuvîntul poetul A. IAŞIN, care îşi consacră cuvîntarea problemelor dezvoltării poeziei sovietice.

Scriitorul estonian L. REMMELGAS a spus că literatura naţională estoniană a păşit ferm pe calea realismului socialist. Izvoarele care o hrănesc sînt realitatea sovietică, creaţia populară şi literatura democratică a trecutului, care a dat modele de artă.

O. BERGHOLŢ subliniază în cuvîntarea ei nevoia înaltă de poezie a poporului sovietic, precum şi cultura spirituală dezvoltată a oamenilor sovietici. Ea a relevat că una din cauzele rămînerii în urmă nu numai a poeziei, ci şi a dramaturgiei este faptul că aprecierea operelor se făcea deseori fără suficientă exigenţă ideologică şi artistică.

Poetul başchir MUSTAI KARIM şi scriitorul ciuvaş ALEXEI TALVIR şi-au consacrat cuvîntările înfloririi literaturilor lor naţionale, influenţei binefăcătoare a marii culturi ruse asupra dezvoltării prozei, poeziei şi dramaturgiei popoarelor U.R.S.S.

La tribună urmează P. KOROBOVA, secretar al Consiliului Central Unional al Sindicatelor. In numele muncitorilor, funcţionarilor şi intelectualilor uniţi în sindicate, ea transmite un salut fierbinte celui de al II-lea Congres unional al scriitorilor şi tuturor celor ce activează pe tărîmul multinaţionalei literaturi sovietice şi dă citire scrisorii Prezidiului Consiliului Central al Sindicatelor către participanţii la Congres.

Cu multă atenţie a ascultat Congresul cuvîntarea preşedintelui Uniunii scriitorilor din R. Cehoslovacă, IAN DRDA. Salutînd pe delegaţii la Congres, el spune:

„La noi în R. Cehoslovacă nu există acum un muncitor, un intelectual care să nu aibă acasă o bibliotecă mai mare sau mai mică, şi nu există la noi biblioteci personale în care să nu vedeţi pe primul plan cărţile maeştrilor literaturii sovietice.

Congresul a fost salutat apoi de scriitorul olandez TOYNE DE VRIES, care a vorbit despre puternica influenţă a celor mai buni scriitori ai literaturii sovietice asupra culturii Europei occidentale.

P. KOZLANIUK, scriitor din Lvov, vorbeşte despre modul cum dezvoltă scriitorii Ucrainei apusene în creaţia lor cele mai bune tradiţii revoluţionare ale lui Ivan Franko, Vasilii Stefanik, precum şi tradiţiile marii literaturi sovietice.

Poetul S. KIRSANOV atrage atenţia participanţilor la Congres asupra unei serii de probleme acute şi arzătoare ale măiestriei poetice, asupra necesităţii de a susţine în creaţie tot ce este nou şi înaintat, căci tot ce este nou în viaţă este nou şi în poezie.

In încheierea şedinţei de dimineaţă a rostit o cuvîntare poetul I. RUGOEV, reprezentantul organizaţiei scriitorilor din R.S.S. Carelo-Fină.

Şedinţa din seara zilei de 21 decembrie a fost prezidată de A. LUPAN care a dat cuvîntul lui E. POPOVKIN. Vorbitorul îşi începe cuvîntarea cu problema scriitorilor ruşi care lucrează în republici şi regiuni naţionale.

Vorbitorul povesteşte despre imensa activitate constructivă ce se desfăşoară în Crimeea, despre îndrăzneala creatoare a oamenilor sovietici, care schimbă natura ţinutului, transformînd viaţa ce aşteaptă să fie oglindită în cărţile scriitorilor.

E. Popovkin a vorbit apoi despre însemnătatea temei Marelui Război pentru Apărarea Patriei, despre faptul că acestei teme de răspundere i s-a acordat un loc vădit insuficient în activitatea practică a Uniunii scriitorilor în raportul şi corapoartele făcute la Congres.

KORNEI CIUKOVSKI şi-a consacrat cuvîntarea limbii din lucrările de critică şi ştiinţa literaturii. El a citat o serie de exemple cînd criticii şi cercetătorii literaturii militînd pentru măiestria artistică, scriu într-o limbă birocratică, lipsită de suflet.

A luat apoi cuvîntul ministrul culturii al U.R.S.S., G. ALEKSANDROV. Cuvîntarea a fost consacrată problemelor dezvoltării culturii socialiste. Vorbitorul arată că în urma amplelor măsuri luate de partid şi guvern, peste 4—5 ani numărul cărţilor editate va creşte de 2,5 ori faţă de anul 1954. Insă în edituri nu există încă ordinea cuvenită.

„De ce să nu se editeze culegeri anuale cu cele mai bune piese, povestiri, lucrări de critică? Trebuie să se editeze pe scară largă nu numai operele clasicilor, ci şi ale scriitorilor sovietici. Noi avem azi posibilitatea să edităm beletristică rapid şi în cantităţi mari".

„O piedică serioasă în editarea beletristicii este o oarecare pasivitate a organizaţiilor scriitorilor, care participă slab în munca edituriilor cu autorii operelor beletristice".

Vorbitorul arată apoi marile perspective ce stau în faţa cinematografiei sovietice, povesteşte despre construcţia noilor studiouri cinematografice şi despre reconstrucţia celor vechi. Dar baza principală a producţiei de filme sînt scenariile, şi cinematografia trebuie asigurată cu un mare număr de scenarii de înalt nivel calitativ.

Se dă apoi cuvîntul lui MIHAIL ŞOLOHOV.

M. Şolohov îşi consacră cuvîntarea problemelor creşterii măiestriei scriitorului.

El vede cauza principală a lipsurilor serioase ale literaturii în slăbirea exigenţei scriitorilor faţă de munca lor şi în coborîrea criteriilor de apreciere ce s-au format în rîndurile criticilor.

M. Şolohov a făcut o serie de observaţii critice cu privire la creaţia lui K. Simonov şi I. Ehrenburg, precum şi la adresa ziarului „Literaturnaia gazeta" şi a redactorului ei B. Riurikov.

Scriitorul a spus că sistemul existent de atribuire a premiilor pentru literatură trebuie revizuit.

Incheindu-şi cuvîntarea, M. Şolohov a declarat:

„Fiecare dintre noi scrie după cum îi îndeamnă inima. Iar inima noastră aparţine partidului şi poporului pe care îi slujim cu arta noastră".

Din partea scriitorilor Republicii Populare Romîne rosteşte cuvîntul de salut poetul MIHAI BENIUC. El a relevat marele rol şi însemnătatea literaturii sovietice pentru poporul romîn şi literatura romînă.

„Noi sîntem siguri, că marile idei ale dragostei de oameni, vor căpăta aci, avîntul puternic al aripilor de vultur pentru a zbura peste continente; că în faţa literaturii progresiste se vor deschide depărtările luminoase în cinstea omului şi a muncii sale, eliberată de orice asuprire".

A urmat apoi la tribuna Congresului scriitorul lituanian ANTANAS VENŢLOVA.

Academicianul V. VINOGRADOV a vorbit despre problema limbii în literatura beletristică.

Scriitoarea G. NIKOLAEVA s-a oprit asupra unor probleme ale creaţiei artistice şi sarcinilor Uniunii scriitorilor.

Ziua 8-a

Şedinţa din dimineaţa zilei de 22 decembrie, prezidată de poetul estonian I. ŞMUUL, se deschide cu cuvîntarea prof. D. BLAGOI. El a atins unele probleme ale criticii şi ştiinţei literaturii şi a relevat că atît criticii cît şi cercetătorii literaturii ocolesc în articolele şi cărţile lor o problemă atît de importantă a analizei critice, ca însemnătatea estetică a operelor literare.

A. KARAVAEVA a vorbit apoi despre necesitatea de a folosi cu mai mult curaj bogatele posibilităţi de creaţie pe care le oferă scriitorului metoda realismului socialist. Tocmai această metodă contribuie activ la manifestarea nelimitată a iniţiativei, la exprimarea pregnantă şi originală a înclinaţiilor individuale ale scriitorului. Studierea atentă de către critică a particularităţilor stilistice ale scriitorilor trebuie să ajute la înţelegerea esenţialului, a artei creării chipului pozitiv.

F. GLADKOV a supus criticii cuvîntarea rostită la Congres de M. Şolohov, arătînd că el a apreciat nejust cele mai importante probleme ale dezvoltării literaturii sovietice şi şi-a permis formulări negîndite şi atacuri personale împotriva unor scriitori.

La tribună se urcă scriitorul austriac ERNST FISCHER.

„Scriitorul sovietic — declară el — creează opere nu numai pentru oamenii puternicei sale ţări, el scrie pentru noi toţi, pentru lumea întreagă.

Bogăţia realităţii socialiste — iată ceea ce îl captivează şi îl convinge înainte de toate pe cititor. Cu cît mai plin şi multilateral oglindeşte literatura aceste bogăţii, cu cît mai multe chipuri omeneşti cuprinde ea, cu atît mai puternic se va exercita datorită ei puterea de atracţie a Uniunii Sovietice asupra acelora care azi se mai îndoiesc şi şovăie".

MIRZO TURSUN-ZADE în cuvîntarea sa a acordat atenţia principală necesităţii valorificării creatoare a moştenirii clasice.

La sfîrşitul şedinţei de dimineaţă a luat cuvîntul scriitorul finlandez OSCAR PARLAND.

In şedinţa de seară, preşedintele A. TOKOMBAEV a dat cuvîntul scriitorului N. TIHONOV, care a expus raportul „Literatura progresistă mondială contemporană".

După terminarea raportului au continuat discuţiile, la care au luat parte academicianul A. TOPCIEV şi poetul G. LEONIDZE.

Scriitorul chilian, laureat al premiului internaţional Stalin „Pentru pace", PABLO NERUDA, a vorbit despre dragostea popoarelor din ţările străine faţă de Uniunea Sovietică.

„Şi o parte din această dragoste, a declarat el, vă aparţine voua, scriitorilor. Voua vă aparţine o parte a dragostei care acoperă cu faldurile steagurilor ei, visurile oamenilor despărţiţi prin spaţiu. Ei înţeleg ce adîncă însemnătate o are fiecare din victoriile voastre şi aşa cum se mîndresc cu canalele voastre, cu centralele voastre electrice, cu descoperirile voastre ştiinţifice, ei se mîndresc şi cu literatura voastră. Ei aşteaptă cu nerăbdare cărţile voastre şi eroii creaţi de voi pătrund în cele mai îndepărtate case din lume, rămîn vii pentru totdeauna în inimile oamenilor necunoscuţi... Realizările voastre sînt o parte a vieţii noastre".

Scriitorul albanez DIMITR ŞUTERICI îşi împărtăşeşte gîndurile despre literatura sovietică.

„Tînăra noastră literatură, spune el, este mult îndatorată literaturii sovietice, care este pentru ea steaua călăuzitoare. Eroii ei sînt un exemplu pentru cetăţenii noştri".

Ziua 9-a

Şedinţa din dimineaţa zilei de 23 decembrie se deschide sub preşedinţia lui ABDULLA KAHHAR. Primul la cuvîntul V. KOCETOV. El vorbeşte despre tratarea şablon de către o parte dintre scriitori a zugrăvirii vieţii contemporane, despre simţul nou slab dezvoltat la ei, despre nepriceperea de a surprinde în realitatea sovietică a mlădiţelor noului.

Scriitorul maghiar PETER VERES transmite Congresului un salut călduros din partea poporului, scriitorilor şi cititorilor din Republica Populară Ungară.

Poetul daghestan RASUL GAMZATOV critică unele lipsuri ale poeziei, care frînează dezvoltarea ei. El arată că este inadmisibilă apariţia unor versuri retorice, reci, care compromit marea temă căreia îi sînt consacrate. Vorbitorul relevă scăderea exigenţei poeţilor faţă de ei înşişi şi a unora faţă de alţii.

MARIETTA SAGHINIAN a stăruit asupra problemelor criticii literare. Scriitoarea aminteşte despre marile merite ale corifeilor criticii literare ruse din sec. al XIX-lea, care au dezvăluit cititorilor toată adîncimea şi forţa celor mai bune opere ale clasicilor. Datoria sîntă a criticii literare sovietice este de a dezvolta asemenea tradiţii. Scriitoarea subliniază apoi o serie de lipsuri esenţiale, după părerea ei, ale criticii.

Congresul este apoi salutat de scriitorul bulgar HRISTO RADEVSKI.

„In cele mai grele clipe ale vieţii sale, poporul nostru îşi îndrepta privirea spre Rusia frăţească şi întotdeauna primea un sprijin salvator dela marele său frate slav... Este pe deplin firesc că şi cultura noastră naţională se dezvolta întotdeauna sub influenţa binefăcătoare a culturii naţionale ruse.

Influenţa literaturii ruse şi întregii literaturi sovietice se aseamănă cu lumina soarelui, care omoară microbii dăunători pentru organismul spiritual al poporului nostru şi toarnă puteri de viaţă în muşchii săi."

Scriitorul englez JACK LINDSAY vorbeşte în cuvîntarea sa despre realismul socialist ca metoda înaintată a întregii literaturi progresiste din lume. Realismul socialist, a spus vorbitorul, este posibil în ţările capitaliste. Pentru a ne convinge de acest lucru, ajunge să ne amintim de cartea care a pus bazele realismului socialist — „Mama" — lui M. Gorki. Scriitorul progresist care nu va înţelege aceasta, va îngusta inevitabil limitele creaţiei sale, nu va intra cu adevărat, cu operele sale, în lupta activă pentru pace, cu alte cuvinte nu va putea să participe cu forţa talentului său la cea mai importantă mişcare socială a timpului nostru.

In încheiere, Jack Lindsay în numele scriitorilor progresişti din Anglia transmite cele mai bune urări Congresului şi tuturor scriitorilor sovietici.

Cuvîntarea lui L. SOBOLEV a fost să facă imposibilă orice manifestare a spiritului de grup şi dimpotrivă să contribuie la dezvoltarea relaţiilor de ajutor reciproc cu adevărat tovărăşeşti între scriitori.

V. ERMILOV cheamă în cuvîntarea sa pe scriitori la generalizarea experienţei literaturii realismului socialist, la lupta neobosită pentru un înalt nivel ideologic şi măiestrie artistică.

„Educaţia estetică, subliniază vorbitorul, este o parte a educaţiei comuniste a poporului".

V. Ermilov analizează lipsurile romanului „Marinarii" de A. Perventev şi face o serie de observaţii critice cu privire la romanul Verei Panova „Anotimpuri" şi la nuvela lui I. Ehrenburg, „Dezgheţul".

Cu o deosebită căldură întîmpină cei prezenţi cuvîntările fiecăruia dintre oaspeţii străini sosiţi la Congres. Aceasta s-a manifestat în mod deosebit cînd la tribună a apărut reprezentantul eroicului popor coreean, scriitorul LI GHI EN.

El transmite salutul şi felicitările din toată inima din partea poporului şi scriitorilor Coreei libere.

Li Ghi En povesteşte cum s-a dezvoltat literatura coreeană sub influenţa clasicilor ruşi şi a operelor scriitorilor sovietici.

Şedinţa de seară a fost deschisă sub preşedinţia lui I. RUGOEV. Se dă cuvîntul lui S. ANTONOV care subliniind înalta maturitate politică şi morală a cititorului sovietic, vorbeşte despre marile cerinţe pe care poporul sovietic le prezintă literaturii.

La tribună se urcă scriitorul brazilian JORGE AMADO. Salutînd pe participanţii Congresului în numele oamenilor simpli din Brazilia el spune:

„Cărţile voastre au ajuns la noi, învingînd distanţe imense şi au constituit un mijloc minunat pentru întărirea prieteniei frăţeşti ce există între popoarele noastre. Literatura noastră a dezvăluit în faţa scriitorilor brazilieni bucuria vieţii şi pasiunea creaţiei, a încercărilor aspre, a luptei grele, dar măreţe, a muncii conştiente. In literatura voastră am văzut şi victoria nemuritoare a poporului sovietic şi figurile zîmbitoare ale oamenilor sovietici. Cărţile voastre au arătat cititorului nostru cum devine cultura în Uniunea Sovietică un bun al întregului popor. Am văzut în ele cum a înflorit floarea libertăţii, cum s-a statornicit demnitatea umană. In cărţile voastre ni s-a înfăţişat măreţia patriei voastre, speranţa şi viitorul omenirii".

Apoi Jorge Amado a vorbit amănunţit despre problemele realismului socialist, despre dezvoltarea literaturii progresiste din Brazilia, despre lupta pentru pace.

Scriitorul udmurt M. PETROV a povestit delegaţilor şi oaspeţilor dela Congres despre înflorirea culturii în Udmurtia sovietică.

Intîmpinat cu căldură de către Congres, scriitorul francez LOUIS ARAGON a arătat că în Franţa are loc acum o discuţie asupra problemelor fundamentale ale creaţiei literare. El vorbeşte despre tradiţiile realiste ale literaturii franceze, despre încercările criticilor-falsificatori reacţionari de a izgoni „din împărăţia poeziei" pe Molière, Béranger, Eugène Pottier şi pe alţii.

Participanţii la Congres ascultă cu multă atenţie cuvîntarea poetului francez, consacrată problemelor măiestriei şi ale creaţiei artistice contemporane.

„Realismul socialist nu este deloc un scop în sine, a spus în încheiere Louis Aragon, ci o metodă de creaţie, a cărei menire este să facă ca arta noastră să contribuie cu toată puterea ei la atingerea acelui scop final, către care năzuim împreună cu toţi oamenii".

Poetul N. GRIBACIOV a atins unele probleme ale poeziei sovietice şi a vorbit despre locul diferitelor genuri poetice în cadrul dezvoltării generale a poeziei sovietice, despre creaţia scriitorilor din ţinuturile şi regiunile Federaţiei Ruse.

Se dă cuvîntul lui K. FEDIN.

„Literatura sovietică — a spus el — este un fenomen al noii istorii a omenirii, o parte componentă a noii culturi, care s-a născut şi se coace ca rod al celei mai mari revoluţii sociale din lume.

Literatura sovietică este un factor constructiv, care serveşte la transformarea vechii societăţi şi la organizarea unei vieţi noi demne de om"

K. Fedin îşi consacră cuvîntarea legăturii scriitorului cu viaţa, înaltei exigenţe pe care poporul sovietic o prezintă faţă de operele scriitorilor săi.

„Noi nu intenţionăm să renunţăm la drepturile ce ne aparţin, spune scriitorul, la dreptul de a critica literatura noastră, fără să ne auto-încîntăm, fără îngîmfare, dar fără a exagera şi fără a scădea valoarea cuceririlor sale ideologico-artistice.

Acum stăm în faţa sarcinii de a ridica pe o treaptă mai înaltă dezvoltarea calitativă a artei noastre literare. Rezolvînd această sarcină, sîntem datori să sporim exigenţa faţă de talentul scriitorului şi înainte de toate să atingem în operele noastre unitatea organică a formei şi a conţinutului. Aceasta este baza esteticii şi aceasta trebuie să fie o regulă estetică în practica scriitorului".

Vorbitorul caracterizează trăsăturile distinctive ale metodei realismului socialist, subliniind varietatea bogăţiei artistice a literaturii sovietice. In încheierea cuvîntării sale, el vorbeşte despre înalta chemare a scriitorilor sovietici, despre faptul că temele cele mai importante trebuie să fie construcţia paşnică, munca constructorilor comunismului, prietenia popoarelor, securitatea şi apărarea patriei.

Apoi a luat cuvîntul A. FADEEV. Principiul leninist al partinităţii literaturii, cu adevărat libere, legate deschis cu poporul, a spus el, este înfăptuit în ţara noastră în forma cea mai completă. Literatura noastră a creat deja şi creează valori artistice nepieritoare, care pot fi considerate un pas nou în dezvoltarea artistică a omenirii. A. Fadeev citează cuvintele din salutul C.C. al Partidului Comunist în care se spune că după primul congres al scriitorilor au fost create opere beletristice, care oglindesc veridic patosul construirii socialismului, faptele vitejeşti fără seamăn ale patrioţilor sovietici în anii grei ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, eroismul în muncă al poporului nostru în lupta pentru refacerea postbelică a economiei. Pe de altă parte, în salutul Comitetului Central se relevă că „literatura noastră rămîne încă în urma vieţii care se dezvoltă impetuos, în urma cerinţelor cititorului, care a crescut din punct de vedere politic şi cultural".

Partinitatea literaturii sovietice, a spus mai departe A. Fadeev, nu este un fenomen excepţional, propriu numai scriitorilor membri de partid şi în general unui cerc restrîns. Aceasta este însuşirea istorică a literaturii noastre. La noi s-a format şi se formează tot mai mult un tip nou al scriitorului — luptător conştient pentru comunism. In noi, scriitorii sovietici, partidul vede luptători pentru marile idei ale umanismului, împotriva ideologiei imperialiste, luptători pentru pacea şi prietenia între popoare. Partidul ne arată ce forţă spirituală poate deveni literatura noastră în lupta împotriva rămăşiţelor capitalismului în conştiinţa oamenilor, ne atrage atenţia asupra rolului de transformator al societăţii şi educativ al literaturii sovietice, care a crescut nemăsurat, ne vorbeşte de faptul că literatura sovietică e chemată nu numai să oglindească noul, ci şi să ajute prin toate mijloacele la victoria noului. „Multe lipsuri ale literaturii noastre provin într-adevăr din faptul că mulţi scriitori cunosc slab viaţa, sînt rupţi de ea sau o studiază în mod inert, iar noi trebuie să privim viaţa cu ochii luptătorilor pasionaţi pentru comunism".

Vorbind despre dezvoltarea literaturii sovietice, A. Fadeev arată că ea s-a întărit în luptă.

„Este necesar să înţelegem cu toţii că lupta împotriva manifestărilor de naţionalism şi cosmopolitism, împotriva filistinismului, a lipsei de idei, a decadentismului, pe care am dus-o de-a lungul unui şir de ani, a fost o luptă justă, şi dacă n-am fi dus-o cu toată hotărîrea, adversarii noştri ideologici ar fi putut cîştiga mult rău dezvoltării literaturii sovietice. Aceşti reprezentanţi ai unei ideologii străine nouă au suferit pierderi mari, dar ar fi naiv să credem că această ideologie a încetat să existe. Nu, noi ne-am izbit şi ne vom mai izbi de recidivele acestei ideologii duşmănoase.

Pentru a urca pe culmea creaţiei artistice mondiale, spune mai departe A. Fadeev, trebuie să învăţăm mult, să învăţăm multilateral. Şi aş vrea să spun şi să repet că cea mai bună şcoală a artei pentru scriitorul sovietic este marea noastră moştenire clasică — literatura rusă, literatura popoarelor noastre frăţeşti, întreaga literatură universală".

Ziua 10-a

Preşedintele şedinţei de dimineaţă NAIRI ZARIAN dă cuvîntul directorului Institutului de literatură mondială „A. M. Gorki", prof. I. ANISIMOV.

Forţa literaturii progresiste mondiale, spune el, constă în faptul că exprimă interesele popoarelor. De aceea cărţile create de cei mai buni scriitori ai timpului nostru au o putere nemaicunoscută asupra sufletelor omeneşti şi exercită o impresie atît de mare. Unirea strînsă a maeştrilor înaintaţi în numele intelectualităţii arabe iubitoare de libertate, Congresul este salutat de scriitorul libanez HUSSEIN-MURUVE.

A luat cuvîntul G. FEDOROV, reprezentantul literaturii din R.A.S.S. Komi.

La tribună apare apoi scriitorul mongol DAMDIN SURUN.

B. LAVRENIOV îşi consacră cuvîntarea problemelor dramaturgiei. Cauza principală a rămînerii în urmă a dramaturgiei, a spus el, constă în faptul că noi, dramaturgii, cunoaştem viaţa slab, superficial. Deseori noi scoatem pe scenă nu oameni, ci funcţii, cunoaştem slab legile fundamentale ale genului nostru. Oratorul reproşează conducerii Uniunii scriitorilor că ea n-a acordat atenţia cuvenită dramaturgiei. El prezintă o serie de observaţii serioase la adresa criticii teatrale, care manifestă o încetineală şi o „prudenţă" excesivă în aprecierea pieselor noi şi îşi exprimă foarte rar punctul ei de vedere în legătură cu piesele publicate, pînă la punerea lor în scenă. Iar piesa nu este o carte; dacă lipsurile unei cărţi pot fi îndreptate în ediţia II-a, în teatru nu există ediţia a II-a. O recenzie calificată asupra unei piese publicate l-ar ajuta pe autor să introducă îndreptările necesare pînă la punerea ei în scenă.

Congresul este apoi salutat de STEFAN HEYM. Enumerînd numele scriitorilor progresişti din America, el declară: „Ei toţi sîmt astăzi, mai puternic ca oricînd, forţa marii fraţii, născută în lupta împotriva războiului imperialist. Acte de arbitrar şi de asuprire au răpit scriitorilor progresişti posibilitatea de comunicare cu colegii lor din ţările socialismului. Ei duc de unii singuri o luptă grea. Aceasta este o aspră încercare pentru inimile omeneşti".

Adresîndu-se delegaţiilor el spune: „Voi, ale căror cărţi se editează în tiraje de milioane, sînteţi oare în stare să vă imaginaţi ce înseamnă a scrie şi edita cărţi, cînd proprietarii librăriilor, intimidaţi de poliţia secretă, refuză să le vîndă?".

A. SOFRONOV a atins, în cuvîntarea sa, problemele măiestriei artistice a dramaturgilor, acordînd o deosebită atenţie muncii mai serioase şi mai migăloase asupra limbii operelor lor.

V. KETLINSKAIA reproşează criticii faptul că nu ştie să aprecieze viu şi operativ lucrările noi, să creeze în jurul lor o adevărată opinie publică. Ea a exprimat dorinţa ca în centrul atenţiei Uniunii scriitorilor să fie grija pentru succesele tovarăşilor de condei, o critică binevoitoare venită la timp, care să ajute la creşterea scriitorilor.

In şedinţa de dimineaţă a fost ascultat de asemenea raportul Comisiei de revizie a Uniunii scriitorilor, prezentat de I. LIBEDINSKI.

După terminarea şedinţei de dimineaţă a avut loc în Sala Coloanelor, în prezenţa tuturor delegaţilor şi oaspeţilor, înmînarea premiului internaţional Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare" eminentului poet şi luptător activ pentru pace, Nicolas Guillen.

In şedinţa de seară, prezidată de A. PROKOFIEV, a luat cuvîntul redactorul şef al ziarului „Pravda" D. ŞEPILOV, care s-a oprit asupra sarcinilor literaturii, ca unul din sectoarele cele mai importante ale frontului ideologic. In cuvîntarea sa, el a citat o serie de exemple care arată ce material imens oferă scriitorilor viaţa Ţării Sovietice.

Scriitorii trebuie să continue şi să dezvolte mai departe buna tradiţie a participării active în presa periodică, în ziare şi reviste, să descrie pe minunaţii noştri eroi şi eroine de pe frontul construcţiei paşnice.

Compozitorul T. HRENNIKOV şi-a consacrat cuvîntarea problemelor îmbunătăţirii creaţiei în domeniul cîntecelor şi al dramaturgiei de operă.

A. BARTO a stăruit asupra problemelor literaturii pentru copii, relevînd lipsurile criticii, îndeosebi slaba atenţie faţă de operele scriitorilor tineri. Ea arată că, paralel cu un mare număr de cărţi bune pentru copii se mai editează destule lucrări în care sînt zugrăvite chipuri contemplative, „îndulceţoare".

Despre dezvoltarea dramaturgiei sovietice a vorbit în cuvîntarea sa V. VAGARSIAN.

A luat apoi cuvîntul regisorul principal al Teatrului Mic K. ZUBOV. El a vorbit despre acea mare atenţie pe care Partidul Comunist a acordat-o literaturii sovietice în toate etapele desvoltării ei.

Participanţii la Congres au întîmpinat cu căldură cuvîntările reprezentanţilor scriitorilor din străinătate. In şedinţa de seară au luat cuvîntul SAID NAFIRI (Iran), IAROSLAV IWASZKIEWICZ (R.P. Polonă), MARIN FRANICEVICI (Iugoslavia), ALFREDO GRAVINA (Uruguay), MAVAHIB-AL-KAIALI (Siria). S-a dat citire mesajelor cunoscutului poet turc, eminent luptător pentru pace NAZIM HIKMET, al redactorului revistei progresiste italiene „Contemporaneo" precum şi al scriitorului spaniol JUAN REJANO.

Au luat cuvîntul în încheiere B. RIURIKOV, K. SIMONOV şi A. SURKOV.

Ziua 11-a

In şedinţa din 25 decembrie, prezidată de A. FADEEV, Congresul a luat în discuţie şi a adoptat rezoluţia asupra raportului lui A. Surkov *„Despre situaţia şi sarcinile literaturii sovietice"* şi a corapoartelor lui K. Simonov *„Proza sovietică"*, S. Vurgun *„Poezia sovietică"*, A. Korneiciuk *„Dramaturgia sovietică"*, S. Gherasimov *„Dramaturgia cinematografică sovietică"*, B. Polevoi *„Literatura sovietică pentru copii şi tineret"*, B. Riurikov *„Problemele fundamentale ale criticii literare sovietice"* şi P. Antokolski, M. Auezov şi M. Rilski *„Traducerile beletristice ale literaturilor popoarelor U.R.S.S."*.

In rezoluţie se arată că în anii ce au trecut dela Primul Congres al Scriitorilor, literatura sovietică multinaţională, dezvoltîndu-se în strînsă legătură cu viaţa poporului sovietic, condus de Partidul Comunist, a atins succese creatoare însemnate. Indeplinindu-şi cu sfinţenie înalta ei chemare de a sluji intereselor poporului, călăuzindu-se de metoda realismului socialist, credincioasă adevărului vieţii, pătrunsă de un înalt conţinut de idei, literatura sovietică s-a îmbogăţit cu multe opere valoroase.

Paralel cu aceasta, se arată în rezoluţie, în dezvoltarea literaturii există şi lipsuri esenţiale.

In rezoluţie sunt definite sarcinile cele mai importante, care stau în faţa literaturii sovietice. Scriitorii sovietici sînt chemaţi să arate, în toată măreţia lor, faptele eroice şi înaltele însuşiri morale ale poporului sovietic. Datoria sîntă a scriitorilor este de a ridica şi mai sus steagul luptei pentru cauza păcii, să demaşte cu şi mai multă pasiune pe aţîţătorii imperialişti la război, să ridice prin toate mijloacele spiritul de luptă patriotic al poporului sovietic, pregătirea sa de a da, în caz de nevoie, o ripostă nimicitoare oricărui agresor.

Relevînd că Uniunea scriitorilor în cele două decenii ce s-au scurs şi-a justificat pe deplin menirea ca o organizaţie de creaţie, care uneşte pe toţi scriitorii sovietici, rezoluţia subliniază că întreaga activitate viitoare a Uniunii scriitorilor trebuie să se desfăşoare pe baza respectării stricte a principiilor larg democratice.

In rezoluţie se arată apoi că în sînul Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice este cuprins programul de luptă al activităţii creatoare a scriitorilor sovietici.

Congresul adoptă de asemenea în unanimitate rezoluţia asupra raportului lui N. Tihonov *„Literatura progresistă mondială contemporană"*. In rezoluţie se relevă că în cele două decenii ce au trecut se observă un avînt al literaturii progresiste în toată lumea. Au fost create multe opere scumpe şi apropiate întregii omeniri înaintate. A crescut necontenit apropierea între literatura sovietică şi literatura progresistă din ţările străine. Această prietenie a scriitorilor umanişti, fără deosebire de apartenenţă naţională, de convingeri religioase, filozofice, estetice, este cimentată de interesele viitorului culturii umane, de interesele păcii generale.

In rezoluţie se subliniază necesitatea unui schimb permanent de experienţă creatoare între scriitorii care apără cauza păcii.

Congresul salută şi sprijină dorinţa exprimată de scriitorii din diferite ţări, ca în anul 1955 să aibă loc Congresul mondial al scriitorilor, pe baza celei mai largi reprezentări a oamenilor de litere ai tuturor ţărilor, uniţi pe platforma păcii şi culturii. Congresul îşi exprimă ferma convingere că în fiecare an vor creşte forţele şi autoritatea literaturii progresiste, care întruchipează voinţa popoarelor de a împiedica un nou război mondial, voinţa de viaţă şi fericire, voinţa înfloririi depline a marilor posibilităţi creatoare ale omenirii.

Congresul a luat în discuţie şi a adoptat statutul Uniunii Scriitorilor şi a aprobat raportul Comisiei de revizie.

Apoi, prin vot secret, Congresul a ales consiliul de conducere al Uniunii scriitorilor compus din 134 persoane şi comisia de revizie compusă din 29 persoane.

ASPECTE DE LA CONGRES

In primul plan, poetul chilian Pablo Neruda cu soţia. In planul doi, poetul Mihai Beniuc

Scriitorul Alexandr Fadeev şi poeţii bieloruşi Iacub Kolas şi Petrus Brovka

Scriitorul Ilya Ehrenburg cu poetul cuban Nicolas Guillen şi scriitorul brazilian Jorge Amado.

Scriitorii francezi Elsa Triolet şi Louis Aragon, în sala de şedinţe a Congresului

La a șaizeci și cincea pomenire a lui Creangă

Anotimpurile s-au succedat de șaizeci și cinci de ori peste odihna întîiului nostru povestitor. Timpul, în necontenita-i curgere, a măcinat ce era netemeinic și a ridicat ideile drepte la majestatea monumentelor. Cărțile multor contemporani ai lui Creangă, celebrități „la modă", s-au istovit definitiv, sub ronțăiturile șoarecilor; stanțe sincere și cinstite au trăit cît întîile amoruri și cît toate efemeridele. Creangă e mereu nou, mereu autentic uman, de la o generație la alta.

Lăsăm criticilor aprecierile savante și biografilor sarcina de a răscoli mormintele. Oricine deschide „Amintirile", e peste putință să nu evoce cu sfințenie figura lelei Smaranda, mama povestitorului! Lelea Smaranda e sinteză a firii gospodinelor noastre de demult. Hotărirea, neînduplecarea, energia, iubirea pînă la lacrimi și pînă la sacrificiu, iată cîteva din trăsăturile de seamă ale firii ei. Se prea poate ca fără aceste elemente, evoluția lui Creangă să fi fost cu totul alta; poate faima marelui povestitor n-ar fi depășit munții natali și apa Ozanei. Contribuția Smarandei la învățătura lui de carte, e considerabilă. Moștenise dîrza humulețeancă dragostea de învățătură de la părintele ei, David, care fusese și vornic la Pipirig, pe temeiul științei de carte. În afară de tatăl ei, cunoscător adînc în ceaslovurile timpului, Smaranda se mai putea mîndri și cu alte neamuri mari: puțin lucru era, să te știi nepoata lui Ciubuc, turnătorul de clopote? Cînd se întorcea acasă, la Pipirig, i se umfla inima de mîndrie, bucurie și evlavie, ascultînd cum își revarsă clopotul cel mare armoniile de aramă; o lume asculta și se închina memoriei vestitului clopotar.

Cînd s-a hotărît Smaranda să-și facă feciorul cărturar, n-a aflat împotriviri numai în condițiile timpului; întîia stavilă era însuși bărbatul ei, Ștefan a Petrei; om cu judecată dreaptă, muncitor neobosit din zori pînă-n noapte, el avea pentru zbaterile femeii lui și pentru domnirea fiilor de țăran în genere, o adîncă ironie; vorba lui, că „dacă s-or face toți cărturari, cine să ne mai tragă ciubotele"... era însăși concepția lui despre viață și oameni; fiecare om, fiecare lucru, își are rostul și vremea. Ce fel de cărturar ar putea ieși dintr-un ghiduș care-și pierde vremea furînd pupăze, tolănind cînepa vecinilor, ori la bulboanele Ozanei. Așa a apucat, din bătrîni cei vechi și buni, ca fetele să-și vadă de stative și de măturat, iar băieții să pască „cei cîrlani, nu să prindă muște cu ceaslovul!" Nu înțelegea de fel Ștefan a Petrei să-și scoată numele neamului în prăjină, trimițîndu-și feciorul să piardă vremea pe la popi știutori de carte! El își îndeplinea față de viață o aspră datorie, așa cum știa de la bunici să muncească neîncetat; cînd alți oameni se culcau, ori se așezau la taclale, el scotea mai tare mucul opaițului cu acul, și se apuca de cusut sumane. Nu era hapsîn, dornic să-și lărgească acaretuirile; nu asuprea pe nimeni, nu lua un capăt de ață de la nimeni, dar sărea ars cînd se atingea cineva de vreun bun dobîndit prin munca lui. Miluia neputincioșii adevărați; celor fără beteșug le punea sapa în mînă, să asude; după aceea le dădea dreptul cuvenit; cum vedem, răzeșul humulestean era om dintr-o bucată, încredințat că nimic nu are preț, că nimic nu se poate dobîndi cu dreptate, decît prin necontenită muncă; iar munca, pentru el, se mărginea la pămînt. Visurile Smarandei, întru domnirea feciorului, le socotea aventură

„Logofete, brînză-n cui,
lapte acru-n călimări,
chiu și vai prin buzunări..."

sînt alte vorbe care-l caracterizează profund. Ștefan a Petrei lega cărturăritul, de sărăcia veșnică; numai munca brațelor îți poate da bunăstarea și-ți poate fugări grijile de la ușă.

A avut dreptate, căci fiul lui nu și-a umplut buzunarele toată viața decît cu „chiu și vai"... — însă neînduplecata Smaranda nu s-a lăsat biruită; dimpotrivă, cu cît întîlnea la bărbatul ei mai multă încăpățînare, cu atît devenea mai îndîrjită. Îl amenința cu smoala veșnică de pe ceea lume, — că nu-și lasă fiul să-și lumineze mintea... „Iată,. spunea mîndra răzeșiță; s-au ivit în lume noutăți multe; copiii altor oameni se duc la carte, numai tu te împotrivești..." „Parcă aud în aceste cuvinte glasurile tuturor țărancelor noastre, dornice să-și ridice feciorii un pic mai presus. Îndeobște, astfel de planuri se fac cu întîiul fecior al casei, socotit cu stea în frunte și menit să ducă faima familiei în lume. Cît s-ar fi mîndrit mătușa Smaranda cînd Ionică al ei s-ar fi întors acasă îmbrăcat în falon și potcap să cînte măcar odată în bisericuța satului un „Îngerul a strigat"...! Cum s-ar fi mirat satul! Ar fi tăcut bîzîitorii de la strane și s-ar fi plecat cu umilință; babele bisericoase l-ar fi privit cu mare uimire, fetele de măritat cu care Ionică se joacă acum de-a poarca în prundurile Ozanei, s-ar fi îmbujorat în fața lui și l-ar fi privit cu cuvenită sfială; vecinele bune ar fi fericit-o că are un astfel de fecior, iar cele rele ar fi bîrfit-o pe la cîlci și pe la sfaturile de seară după legile bîrfelii vechi cît civilizația lumii.

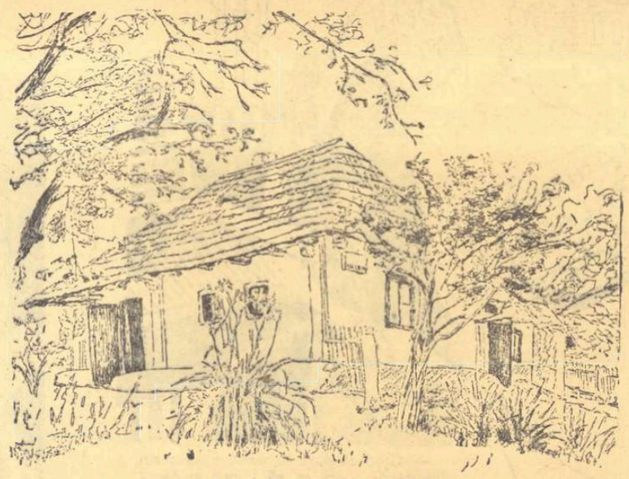

Casa lui Creangă, din Humulești
Desen de M. DINU 1954

Cam astfel de visuri visa mîndra gospodină Smaranda, însă omul ei ridica din umeri, zîmbea cu ironie; avea și el planuri cu feciorul, croite însă cu totul altfel; răspundea la vorbele femeii, cu pilde vechi, cu zicale usturătoare dar pline de înțelepciune:

„Decît codaș la oraș
mai bine în satul tău fruntaș!"

Ion trebuia să ajungă în zilele lui gospodar, nu să umble pe la cele tîrguri teleleu! Ce încredere poți să ai în drumul atît de șubred al cărturăritului? În loc să ajungă cine știe ce contopist pîrlit în tîrg, mai degrabă să-și vadă de disciplina plugăritului. Avea Ștefan a Petrei, despre cei ce se aventurează la tîrg, și alte vorbe acre; le spunea rar și tocmai atunci cînd trebuia, spre mîhnia și mai mare a femeii; le spunea cu glas liniștit, cu fină ironie, cu zîmbetul abia deslușit în ochii de înțelept. Sfezile de acest soi se petreceau seara la masă; nici unul, nici altul nu-și ridicau glasurile; își căutau bine înțepăturile; la o vorbă de-a femeii, Ștefan a Petrei răspundea cu alta mai veche, mai înțăleaptă, conținînd experiența seculară a strămbunilor; dacă Smaranda folosea pilde din „viețile sfinților", auzite în copilărie de la părintele ei David, Ștefan a Petrei căuta către o fîntînă de o adîncime uimitoare; fîntîna înțelepciunii căpătată din pățaniile generațiilor; cînd Smaranda era gata să-și piardă firea, omul ei rămînea tot tăcut, tot neînduplecat în ale sale. Își horpăia borșul în liniște, se ridica de la masă și mulțumea pentru pîine și sare icoanelor din colțul răsăritului... Apoi scotea mai tare mucul opaițului și se apuca de cusut sumane în tăcerea tulburată doar de suspinele rare ale femeii și de mițele care se jucau în draci, cu motocei legați de stîlpul hornului. După liniștea de o zi sau două, Smaranda își reîncepea iar pildele împotriva omului care-i împiedică pe alții să-și lumineze mintea. Ștefan a Petrei clătina din cap tăcut, cosea mai departe sub luminița opaițului și numai într-un tîrziu răspundea, tîrnit, blînd și neînduplecat, cu altă pildă tare, menită să spulbere orice argumente și dovezi spuse în favoarea cărturăriei.

Pînă la urmă însă, tot dîrza răzeșită avea să iasă biruitoare! A chemat în ajutorul ei un element de-o vîrstă cu poporul nostru: răbdarea învățată de la strămbunici și de la apele care rod și prăbușesc maluri mai mari, sapă adîncimi mai mari, cu cît sînt mai molcome. Și astfel, iat-o strălucind de bucurie. Iat-o învățînd și ea a buchisi la ceaslov împreună cu feciorul ei! Învăța carte din dorința de a ieși din neștiință dar mai ales din voința aprigă de a-și ajuta și încuraja feciorul! Să ne-o închipuim pe bună și frumoasa răzeșită plecată, seara, asupra ceaslovului, silabisind slovele și cuvintele cu glas molcom și rar în tăcerea încăperii. Cum îi bătea inima, cu cît afla tîlcul slovelor înșirate pe fila galbenă ca niște porți și ca niște cetățuii... Cînd citea împreună, glasul lui Ionică suna cu limpezimi argintii de zurgălău, în timp ce glasul mamei suna tulburat, ca adîncimile calde ale clopotelor în amurg. Nu-l închipuim pe Ștefan a Petrei părăsind încăperea îndată ce începeau citaniile de seară. Se ducea poate, unde știa el, la o casă din vecini; cînd se întorcea, mustața-i mirosea a pelin și noroc că Smaranda dormea dusă și nu-i putea cere socoteala sorcoveților... Iarăși ni-l închipuim cum, vreme cu vreme, nu mai părăsește încăperea și rămîne tot mai des cu sumanii pe genunchi, surprinzîndu-se ascultînd cuvintele tînguitoare din ceaslov, rostite de glăsciorul de zurgălău și de clopotul adînc și cald, evlavios și dulce, glasul învăluitor, inima mamei, fără seamăn. Că astfel de seri au existat în familia marelui povestitor, nu încape nici o îndoială. Pînă la urmă, Ștefan a Petrei s-a dat bătut; îi va fi plăcut nespus noutatea venită în răzeșia lui odată cu ceaslovul, dar odată cu noutatea asta o grijă îi va fi întunecat fruntea: ce se va alege din fecior, dacă a prins a părăsi drumul strămoșesc al plugăritului? Va fi lepădat ironia, o va fi înlocuit cu grija și cumpătul, să-și ferească feciorul, să nu ajungă codaș la oraș, să nu se piardă ca frunza pe marea zbuciumată a lumii...

Iată-l deci pe răzeș desfăcîndu-și punga și plătind popilor pentru învățătură. Iată-l cărînd merinde, la Broșteni pe Bistrița, la Fălticeni: iată-l urmărind cu ochii colbul stîrnit de căruța care-i ducea fiul la Socola, la fabrica de diaconi, în amară strămătate...

Atît Ștefan a Petrei cît și Smaranda, sînt imortalizați în „Amintiri". Ion Creangă a luat zbuciumul lumii în piept, a luptat cu vitregiile timpului și cu bucata de pîine. În scurt timp s-a ridicat alături de statuarul Mihai, dăltuitorul lui Hyperion; împreună au alcătuit armoniile limbii noastre, păstrînd cu sfințenie ce era aur și piatră scumpă și lepădînd gunoaiele influențelor nefirești.

Au trecut șaizeci și cinci de ani de cînd Creangă a murit „stuchind în barbă și trăgînd oghialul cu dinții"... Sfîrșitul lui n-a fost o excepție, ci o lege în rînduielile teribile ale timpului. A avut destinul lui Eminescu și al unei întregi pleiade. Și Creangă și Eminescu cresc în strălucire cu cît se îndepărtează anul lor de moarte. Fiecare generație află în opera lor alte frumuseți, alte farmece. Și unul și celălalt, și-au alcătuit opera din umanul cel mai fierbinte și mai adînc și prin asta îl se explică nemurirea.

Din „Amintiri" se ridică, frumoasă și neclătinată în vifore, răzeșița din Humulești, fata cărturarului David și nepoata lui Ciubuc, făuritorul de clopote. Și de cîte ori ne plecăm spre „Amintiri", descoperim tot mereu alte comori; parcă o auzim pe lelea Smaranda citind ceaslovul, cu glasul ei înfiorat, cald și adînc, cu profunzimile clopotelor în amurg. Ne învăluie o bucurie fără seamăn, bucuria cu care numai glasul mamei te poate învălui. Îl auzim pe Ștefan a Petrei cu vorbele lui ușoare și ironice, în aparență, dar de o înțelepciune acumulată zi cu zi, an cu an, din pățaniile seculare.

E drept, privind biografia lui Creangă, îi dăm dreptate părintelui; vorbele lui înțelepte s-au adeverit toate; și aceea cu „logofete brînză-n cui..." și aceea cu „decît codaș la oraș..." Creangă a trăit fără noroc. S-a desprins din viața patriarhală, cum se desprinde stînca masivă din munți și deschide orizont larg și drum către soare. Cu Creangă s-a deschis o epocă nouă în cultura noastră.

Drumețul ce poposește pe Ozana, poate simți sufletul lelei Smaranda, în toate: și-n legănarea plantelor, și-n semeția munților, și-n cristalele rîușorului. Teiul cu pupăza de demult l-au măcinat decadele; pe locul unde odinioară creștea zveltă cînepa tolănită de copilul Creangă, s-a ridicat o casă; oricîte prefaceri s-au petrecut, opera humulețeanului rămîne fără egal, neîntrecută. La bazele ei, stă și munca discretă, munca plină de răbdare și neînduplecare a răzeșitei, nepoata mîndră a clopotarului Ciubuc.

Eusebiu Camilar

Apărarea păcii—cauza noastră sfîntă

Șomerul din Ruhr

Se-nvîrte o roată. Stă să mă darme
Ca-n scrînciob pe stradă, mă leagăn, mă leagăn
Cînd simt de departe un iz fără seamăn.
Aroma visată de pîine și carne.

Obrazul fetiței gălbui-străveziu
Privirea femeii cu fălci încleștate
Și foamea lor parcă în pîntec îmi bate
Și-n casă e beznă și frig ca-n sicriu.

Pădure de coșuri cît vezi împrejur
Zvîcnesc în cuptoare nestinsele focuri
Și munți de cărbune. De ce n-avem locuri?
De ce tot mai mulți sînt șomerii din Ruhr?

Un glas îmi pare m-a chemat
Și văd neliniștite forme
„Pe-aicea, domnilor șomeri
Poftiți, poftiți la uniforme.

Priviți, ce bine-o să vă stea
Boneta pusă pe-o ureche
Croiala nouă e yankeie
Urzeala crimei însă-i veche.

Grăbiți-vă să le-mbrăcați,
V-așteaptă prunci nevinovați
Să-i jupuiți și să-i gazați.

Din părul moartei tinerele,
Din auriile-i inele
Să umpleți plăpumi și saltele.

Arată-ți inima voinică
De plînge-o gîrbovă bunică
Azvîrle-o-n flăcări fără frică.

Hai, scoateți ochii, zmulgeți dinții
Ucideți pruncii și părinții
Cu noi produse-ale științei.

Că dac-aveți noroc și spor
Cu-al bombei vînt ucigător
Pămîntul nimicim ușor.

Dar de veniți din pribegie
V-așteaptă foame și robie
Și latul tot mai scurt vă-mbie

Hai, uniforme noi să luați,
De ce vă mai codiți, firtați?"

Se-nvîrte-o roată, stă să mă îmbie
Să-ntind spre copila-mi un slab dumicat
Cu picuri din sînge de prunci încărcat
Chiar domnul ministru vrea blidul să-mi ție.

Și galeș surîde, gîndind la război.
Scînteie-n vitrine tunici și galoane...
Chiar dacă sub ochii-ți m-oi stinge de foame
Nu merg, excelență, să lupt pentru voi.

N-auzi cum prin glasu-mi îți strigă mulțimi
Din Nürenberg, Frankfurt și Bonn?
Mi-i scumpă mîndria din numele ei
Hai, pleacă mai iute, voim să trăim!

Letiția Papu

Șoseaua cu cireși

Am terminat de scris „Marșul mireselor". Așa se va numi această nouă carte care înfățișează un șirag de întîmplări petrecute în nordul Moldovei, între primul război mondial și ziua de șase martie 1945.

Unele din aceste întîmplări au fost scrise așa cum le-am auzit — tîrziu — de la martori care le-au trăit la timpul lor. Altele le-am știut chiar atunci cînd s-au petrecut, de la cei care au luat parte la desfășurarea lor. Și mai cu seamă în adevărul acestora am încredere deplină. Iar printre aceste din urmă se numără și retragerea hitleriștilor, printr-un sat cum sînt multe acolo în părțile de miazănoapte ale țării.

Începuse să se simtă presiunea Armatei Sovietice. Șoselele duruiau de camioanele hitleriștilor. Ostași de ai lor alergau către apus, organizînd în grabă o apărare și întinzînd sîrme de telegraf și telefon. Stoluri de avioane treceau departe în văzduh, aerul clocotea și o unitate de transmisioniști tăbărise cu mașinile în ograda uriașă a curții boierești din capul satului.

Au început să se arate refugiații. Din toate înfățișările războiului, aceasta este, cred, cea mai jalnică și mai sfîșietoare. Oameni despre care nu știi de unde au pornit și nu știu nici ei unde se duc, au fost smulși într-o zi din viața lor pașnică, din rosturile lor bine statornicite, de sub acoperișurile lor sigure și din căldura lor familiară și aruncați în drum. Îi mînă de la spate spaima războiului și ei se duc în neștire, pășind trudiți, cu bărbiile în piept și cu ochii rătăciți. În urma lor și deasupra lor urlă cuprinsul, urlă cerul dușmănos, implacabil, urlă războiul și ei trec pe jos ori în căruțe împinse cu brațele de alții, ori trase de cai costelivi, tot atît de nemîncați și trudiți ca și dînșii. Se duc cu o boccelușă în spate, cu o legăturică în mînă, adică cu tot ce le-a rămas din buna lor stare, din truda lor de o viață. Pentru mulți, pentru toți aceia care n-au văzut luptele de front, aceasta este imaginea războiului. Aceasta și cimitirele răsărite peste noapte, imense, și spitalele tixite și mulțimea celor care merg în cîrji, ori în cărucioare de ologi, ori cu minecile hainelor văduvite de brațe, ori cu toiege înalte, de orbi, în mînă.

Au început deci să treacă refugiații și prin satul meu. Și pentru că din poarta curții, către o gară depărtată, pornea o șosea mai bine îngrijită și mai slobodă, o șosea mărginită cu cireși bătrîni, s-au îndreptat într-acolo. Dar hitleriștii tăbăriți în ograda curților aveau altă socoteală. Așteptau o poruncă să pornească și ei și priveghеau ca șoseaua ceia pe care aveau a fugi să rămîie slobodă. Nu trebuia să mai treacă nimeni pe acolo. Numai ei singuri, neîmpiedicați, ca să se poată mișca în voie și repede, cît mai repede, să nu-i ajungă sovieticii din urmă. Cîțiva s-au așezat deci în curmezișul șoselei cu automatele în mîini și au răcnit la refugiați: „Înapoi!" Refugiații n-au înțeles. Nici nu le cunoșteau limba. Și pentru că n-au înțeles, hitleriștii aceia „prietenii" și „aliații" noștri, au tras cu automatele. O dată și încă o dată și încă o dată... În refugiați au tras.

Au rămas în șosea cai răsturnați, căruțe părăsite, traiste de pribegi risipite pe jos, oameni încremeniți în colbul drumului, copii făcuți ghem ici și colo, cu timpla găurită... Îi priveau din poarta curții, bîruitori și crăcănați, ostașii aceia ucigași care rîdeau și țineau în mîini pușțile lor calde încă.

Iar refugiații, ajunși la capătul suferinței lor, s-au culcat pe șanț și au închis ochii așteptînd moartea. Războiul îi gonea din spate, din față, de deasupra! Unde să se mai ducă?...

Mai tîrziu i-au cules de pe drumuri soldații sovietici, cu omenească înțelegere și milă și i-au întors spre casele părăsite... Ciudată orînduire a lumii aceleia în care „prietenii" te împușcă și „dușmanii" îți îngrijesc rănile trupului și sufletului!

Dar întîmplarea aceasta din capul șoselei cu cireși n-a fost decît un crîmpei, un foarte mic și neînsemnat crîmpei, din crima uriașă care copleșise întreaga lume. Cizmele hitleriștilor au călcat atunci toate șoselele Europei și armele lor au stăpînit o vreme pămîntul și văzduhul continentului nostru. Și toate drumurile Franței și Cehoslovaciei, și Poloniei și Ucra nei se umpluseră de oameni care se duceau în neștire, pășind trudiți, cu hărbiile în piept, cu ochii rătăciți, venind nu se știe de unde, îndreptîndu-se nici ei singuri nu știau încotro. Peste tot oameni cum au fost acolo în capătul șoselei cu cireși, cu cîte o legăturică în mînă, cu toiagul de pribeag în alta, tîrîndu-se gemînd pe marginea șanțurilor. Și în urma lor, în fața lor, deasupra lor, bubuitul necurmat al tunurilor, urletul uriaș al războiului. Săreau în aer casele oamenilor în Franța, în Anglia, dispăreau localități întregi, se umpleau cuprinsurile de morți și împroșca în toate părțile sîngele roșu, cald, al oamenilor nevinovați. Iar de dincolo de ocean, feciori ai poporului american veneau și ei să se amestece în haosul acesta și să adoarmă pentru totdeauna în pămîntul Europei.

„Vor ține minte conducătorii Franței și Angliei și ai Americii și vor ajuta ca războiul să fie înmormîntat pentru totdeauna!" Așa își spuneau oamenii cu judecată scăpați din vîrtejul războiului și răsuflînd ușurați.

Și, iată, de atunci n-au trecut nici zece ani. Spaimele războiului aceluia încă nu s-au potolit. Dărîmăturile lui se mai văd ici, colo și molozul n-a fost încă ridicat din toate părțile. Numai în Franța au fost distruse două milioane de clădiri și un sfert de milion de ferme țărănești. Iar în toată lumea au pierit în acel război peste cincizeci de milioane de oameni! Și totuși, urzitorii unui nou măcel vor să înmarmeze din nou brațul care a ucis și să-l pregătească pentru alte crime!

S-a ridicat odată și încă odată glasul Uniunii Sovietice: „Nu vă grăbiți la fapte iremediabile! Ne putem înțelege! Putem înlătura războiul, putem cruța omenirea! Putem să ne sfătuim ca niște oameni înțelepți!" Zadarnic! Zăngănitorii de arme nu vor!

S-au adunat la Moscova delegații țărilor iubitoare de pace reprezentînd peste un miliard de oameni! O jumătate din omenirea globului! Și au avertizat: dacă ne amenințați, ne vom pregăti și noi să ne apărăm, și vom deveni și mai puternici. Invincibili! Băgați de seamă! Opriți înfăptuirea crimei și veniți să ne înțelegem! Orice înțelegere mai este încă cu putință!

Dar cei care jinduiesc războiul, nu vor înțelegere! Și omenirea nu se mai miră. Omenirea știe acum că cei care vor războiul, îl caută și-l stîrnesc pentru că nu ei sufăr și nu ei mor în război. Ei numai îl provoacă și-l pregătesc, și-l poruncesc, și cîștigă pe urma lui. De murit mor alții. Mor popoarele, Ele nu vor să se mai supună și nu trebuie să se mai supună unor asemenea porunci.

Ele se string tot mai hotărîte în frontul păcii și se ridică cu uriașa lor putere, cu dîrzenia lor, împotriva acelora care încearcă fără voința norodelor să militarizeze din nou Germania occidentală să puie iar în mijlocul Europei butoiul cu pulbere al războiului.

Acest lucru, popoarele nu trebuie să-l îngăduie! Ele pot face asta!

C. Ignătescu

Ce vom citi în 1955

Anul literar 1954 a fost deosebit de bogat. Numeroasele volume de literatură originală sau clasică, de traduceri din literatura sovietică sau din literatura progresistă din lumea întreagă, au fost primite cu viu interes de marile mase.

În pragul anului 1955 „Gazeta literară" a inițiat cîteva interviuri cu directorii editurilor din capitală pe tema „Ce vom citi în 1955".

Iată mai jos răspunsurile pe care tov. Al. I. Ștefănescu, directorul Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, le-a dat întrebărilor noastre:

De vorbă cu Al. I. Ștefănescu directorul Editurii de Stat pentru Literatură și Artă

Mai înainte de întrebările noastre dînsul a ținut să facă o scurtă precizare.

Pentru anul 1955 colectivul de muncă al Editurii de Stat pentru Literatură și Artă are ca sarcină să dea o producție de cărți, sporită cu circa 70%, față de realizările anului 1954.

Acest fapt mărunt în aparență, nu este decît unul dintre nenumăratele semne ale desfășurării impetuoase a revoluției culturale în țara noastră. El marchează pe deoparte înflorirea, nemaivăzută pînă acum la noi, a creației literare și artistice, iar pe de altă parte dă o idee despre creșterea uriașă a cerințelor culturale ale maselor, conduse și educate de partidul clasei muncitoare.

— Ce lucrări originale va tipări E.S.P.L.A. în 1955?

— Vom înșira mai jos o parte din cărțile ce vor solicita atenția acestor cititori în 1955, începînd cu literatura originală contemporană și anume cu poezia. În colecția „Versuri alese" vor apare volumele compacte, conținînd cele mai reprezentative creații ale unor poeți consacrați ca Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Horvath Istvan, Marcel Breslașu, Radu Boureanu, Letay Lajos, Nina Cassian. Vor semna volume de versuri Mihu Dragomir, Victor Tulbure, Nicolae Tăutu, George Dan, — Maria Banuș va semna placheta „Ție-ți vorbesc America" — iar Veronica Porumbacu va publica „Poemul generației". Vor apare în volume poeziile lui Virgil Teodorescu și Letiția Papu, ale tînărului Nicolae Tatomir și ale clujanului Victor Felea. Va apare de asemenea „Antologia poeților maghiari din R.P.R.". Mai pregătesc volume, poeții D. Corbea, A. E. Baconski, Al. Andrițoiu, Aurel Rău și alții. În limba maghiară vor apare volume de Tompa László, Salomon Ernő, Létay Lajos, Salomon László, Szemlér Ferencz, Hajdu Zoltán, Kanyadi Sándor, Bajor Anaor. Szabédy László și Horváth István lucrează de asemenea la volume de versuri. Vor apare traduceri din Maria Banuș, Dan Deșliu, precum și versiunea maghiară a antologiei „Poezia nouă în R.P.R.". În limba germană vor apare volume de A. M. Sperber, S. Bulhardt, o antologie a poeților germani din R.P.R. „Freiheit" (Libertate) precum și traduceri din A. Toma și Eugen Jebeleanu („Bălcescu").

Proza inedită contemporană va fi reprezentată prin Zaharia Stancu „Zi de vară", Petru Dumitriu „Cronică de familie", Al. Jar „Poveste simplă", Horvath István „Contele Csaly", I. Ludo „Starea de asediu", N. Jianu „Izvorul roșu", Francisc Munteanu „Filatorii". Mai lucrează la romane Cezar Petrescu „Bună țară, rea tocmeală", I. M. Sadoveanu „Ion Sîntu", Dragoș Vicol, Mircea Șerbănescu, Titus Popovici, Șerban Nedelcu, N. Deleanu, Al. I. Ghilea, etc.

Volume de nuvele vor da Petru Dumitriu „Cronica de la cîmpie", Asztálos István, Aurel Mihale, Dumitru Mircea, Ion Istrati, Francisc Munteanu, Jeronim Șerbu. Mai pregătesc volume de nuvele Zaharia Stancu, Nagy István, Al. Jar, Lucia Demetrius, Marin Preda, A. G. Vaida, P. Dragoș, P. Iosif.

Publicistica va fi prezentă prin volumele lui Eugen Jebeleanu „Din veacul XX", Maria Banuș „Din cronica acestor vremi" și două cărți despre marea Chină datorite lui Eusebiu Camilar și Ion Vitner.

Mai pregătesc volume de publicistică Zaharia Stancu, Mihail Ralea, I. Ludo.

Genul scurt își va găsi locul în noua colecție „Luceafărul" din care vor apare în curînd primele numere semnate de Petru Dumitriu, Mihai Beniuc, Marin Preda și în colecția „Albina", care va căpăta o nouă înfățișare cu un număr sporit de pagini.

În limba maghiară vor apare Horvath Istvan, „Contele Csaly", un roman de Asztalos Istvan, nuvele de Sütő Andras, Bonczos Istvan, Szabo Gyula, Szylagy Andras, „Viața lui Pelocsay" de Szabo Istvan. Se vor traduce „Dulăii" de Zaharia Stancu, „Bărăgan" de V. Em. Galan, „Marea Pregătire" de Al. Jar, „Desfășurare" de Marin Preda. În limba germană vor apare un roman de A. Lillin, nuvele de Wittstock, etc.

Literatura dramatică va fi prezentă prin piesele lui M. Davidoglu, A. Baranga, Al. Sahighian, Vl. Colin, Tiberiu Vornic, H. Lovinescu, S. Iosifescu și Vera Călin și prin scenariul cinematografic „Eminescu" de Mircea Ștefănescu.

— Care sînt planurile editurii în vederea valorificării moștenirii noastre clasice?

— Desigur că tabloul atît de promițător de mai sus este completat printr-o serie de ediții ale clasicilor literaturii noastre. Vor apare în colecția „Clasici romîni" ediții noi lărgite din Coșbuc, Odobescu (2 vol.), Grigore Alexandrescu, Alecu Russo, Ion Ghica, Alecsandri, Bolliac, Neculce, Milescu. În „Biblioteca pentru toți" vor apare Eminescu, Caragiale (3 vol.), Negruzzi (2 vol.), Kogălniceanu (2 vol.), iar în primă ediție după eliberare. Macedonski, D. Zamfirescu, Cantemir, Gîrleanu, Crăsescu. Va apare și Dobrogeanu Gherea „Opere" (vol. I).

— Nu vor lipsi desigur nici operele cele mai remarcabile din literatura dintre cele două războaie.

— Literatura dintre 1920—1944 se bucură anul acesta de o și mai largă difuzare. Astfel vor ieși de sub tipar „Opere" II, III, IV de Mihail Sadoveanu, „Întunecare" și „Apostol" de Cezar Petrescu, „Ultima noapte de dragoste, prima noapte de război", și un volum „Teatru" de Camil Petrescu, „Ion" de Liviu Rebreanu, „Sfîrșit de veac în București" de Ion Marin Sadoveanu, „Scrieri în proză" (vol. I) de Geo Bogza, „Evocări" de Gala Galaction, „Opere" (vol. I) de Mihail Sebastian.

Poezia va fi reprezentată de vol. II din „Antologia poeziei românești de la începuturi pînă azi" și un volum al Magdei Isanos.

— Ce opere din literatura noastră nouă vor fi reeditate?

— Editura a avut de asemenea în vedere reeditarea unor opere valoroase din literatura de după 23 August. Astfel se vor reedita: „Mitrea Cocor", ediția festivă ilustrată de Corneliu Baba, Ion Călugăru — „Oțel și pîine", Ion Pas — „Zilele vieții tale", iar în Biblioteca pentru toți, Zaharia Stancu: „Dulăii" și Eugen Jebeleanu poemul „Bălcescu".

— Din planul de apariție în limbile minorităților naționale, ce pregătește editura?

— Opera de valorificare a literaturii clasice se desfășoară și în domeniul editărilor în limbile minorităților naționale. Astfel în limba maghiară vor apare Jokai Mor, Ady Endre, Helta Gaspar, Mikes Kelemen, Thury Zoltan, Tompa Laszlo, Salomon Erno, Kos Karoly, Szilagy Andas, Antologia Poeților Antifasciști, reeditarea unor romane de Nagy Istvan, Asztalos Istvan, Kovacs Gyorgy, traduceri din Eminescu, Bălcescu, Neculuță, Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu. În limba germană vor apare „Götz von Berlichingen" de Goethe, teatru de Schiller, Lessing, „Scrieri alese" din Marlin, scriitor clasic german din Ardeal, traduceri din Coșbuc, Sadoveanu, A. Toma, Zaharia Stancu, E. Jebeleanu. În limba sîrbă vor apare clasicii sîrbi Abrașevici, Obradovici, Nusici și traduceri din Eminescu, Coșbuc, Creangă.

— Ce lucrări de critică va tipări E.S.P.L.A. în 1955?

— În domeniul criticii literare vom continua Mica Bibliotecă Critică. Ea va cuprinde clasici despre literatură (Alecsandri, Gorki, Romain Rolland), mici prezentări de popularizare despre Whitman, Montesquieu, Schiller, studii despre literatura noastră clasică și contemporană semnate de Paul Georgescu, Ion Mihăileanu, M. Novicov, Savin Bratu, F. I. Bociort, I. D. Bălan, M. Gafița, L. Földes, M. Zaciu. Colecția de studii literare se va îmbogăți cu volume de Tudor Vianu, Vera Călin, O. S. Crohmălniceanu, M. Sevastos. Vom publica și două monografii: „Eminescu" de Ion Vitner și „Al. Sahia" de Radu Popescu. Vor apare vol. II și III din Istoria literaturii romîne. Planul de apariție al literaturii originale contemporane nu este, evident, închis. Avem toate motivele să credem că, în cursul anului 1955, dată fiind marea bogăție a șantierului literar, multe opere valoroase se vor impune atenției noastre și vor ajunge să fie tipărite chiar dacă ele n-au fost pomenite mai sus, sau n-au fost înscrise dela început în planul de apariție.

— Să răsfoim acum planul de traduceri din clasicii literaturii universale...

— Cît privește literatura universală clasică și contemporană și aci sînt lucrări remarcabile. Vor apare astfel, primele volume din „Opere" de Shakespeare și Molière. Goethe e prezent cu două opere: „Faust" și „Poezie și Adevăr". Aristofan — „Norii" și Homer — „Iliada" reprezintă literatura antică. Vor mai apare Dante — „Purgatoriul", Dickens — „Martin Chuzzlewitt", Gotfried Keller — „Nuvele", Charles de Coster — „Ulenspiegel", V. Hugo — „Mizerabilii" (vol. III, IV, V), Mark Twain — Opere II, Barbusse — Opere, o Antologie a prozei satirice spaniole din sec. XVII, Schiller: Don Carlos și Hoții, Anatole France — Insula Pinguinilor, A. P. Cehov — Teatru (ediție festivă), Balzac — Père Goriot, Whitman — Poezii.

— Cititorii așteaptă noi opere din literatura clasică și actuală a țărilor de democrație populară și din literatura progresistă din țările capitaliste. Ce cuprinde planul editorial în acest domeniu?

— Din țările de democrație populară vor apare „Pan Tadeusz" de Mickiewicz (tradus de M. R. Paraschivescu), Ady Endre: „Poezii" (trad. E. Jebeleanu), Bojena Nemcova: „Bunicuța", Konstantinov: „Bai-Ganciu", Jokai Mor: „Crăișorii".

Din literatura progresistă contemporană de peste hotare vor apare opere semnate de Paul Eluard, Aragon, André Styl, V. Pozner, P. Courtade, J. Lindsay, M. Wilson, Katherine Pritchard, Ralph de Boissière, Silvio Micheli, N. Guillen, Bertholt Brecht, Hans Kirk, Ferreiro de Castro. O serie de alți scriitori în frunte cu Anna Seghers vor fi editați în colecția lansată de curînd, „Meridiane". Literatura țărilor de democrație populară e reprezentată de Go Mo Jo, Igor Neverly, V. Nezval, Zapotocky. Veres Peter, Guleaschi A., Antologia poeziei bulgare contemporane, etc.

— Ce prevede planul editurii în domeniul tipăriturilor de artă și muzică?

— Preocuparea noastră deosebită pentru literatura și arta populară este ilustrată de lucrările: Balade, Doine, cîntece și strigături (ambele în Biblioteca pentru toți), „200 cîntece și doine" (text și muzică), două volume de „Jocuri populare" îngrijite de Popescu Iudeț și Vera Proca, „100 jocuri populare din Moldova", „100 jocuri populare din Ardeal". Caiete de Artă Populară (albume de plastică), Arta Populară în R.P.R. (vol. I Țesături) etc.

Dintre lucrările de artă plastică menționăm monografia Theodor Aman, de Radu Bogdan, Sculptura statuară romînă de acad. G. Oprescu. În continuare în colecția Maeștrii Artei Romînești vor apare: Grigorescu, Andreescu, Luchian, Tonitza, Ionescu Valbudea, Fritz Storck, C. Ressu, Steriadi, etc.

Tipăriturile muzicale vor cunoaște în anul 1955 o amploare deosebită. În afară de lucrările cele mai de seamă ale compozitorilor noștri în viață, vom edita Tratatul de Armonie al lui Rimski Korsakov, M. Negrea: Tratat de contrapunct și fugă, Cîntece alese de Chiriac, culegeri de cîntece, metode pentru diverse instrumente, etc., etc.

★

Redacțiile editurii gem de proiecte și manuscrise și nu depinde decît de străduințile comune ale muncitorilor din poligrafie, ale lucrătorilor din editură și mai ales ale literaților noștri, pentru ca ele să vadă lumina tiparului și să împînzească țara, de la marile biblioteci academice și pînă la cel mai modest cămin cultural.

Un plan a cărui realizare publicul cititor o așteaptă cu nerăbdare. De altfel peste cîteva zile primele cărți din anul 1955 anunțate de Editura de Stat pentru Literatură și Artă vor fi în librării.

În numărul viitor vom publica continuarea interviului nostru „Ce vom citi în 1955". De vorbă cu Mihai Maxim, directorul Editurii Tineretului și Ilca Melinescu, directoarea editurii „Cartea Rusă".

Reporter

Redactor-șef: Zaharia Stancu
Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu George Macovescu **(redactor-șef

Eugen Jebeleanu preferă să scrie despre personaje consacrate.

— Dar de noi cînd o să scrii un poem mare, mare?
— Cînd o să ajungeți și voi statuii!..

Dumitru Mircea n-a mai publicat nici o carte de la romanul „Pîine albă".

CITITORUL: — N-ai una mai proaspătă?

Poetul Mihai Beniuc este și secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R.

— Mai dați-mi că nu-mi ajunge!

Aurel Baranga este și redactorul-șef al revistei „Urzica"

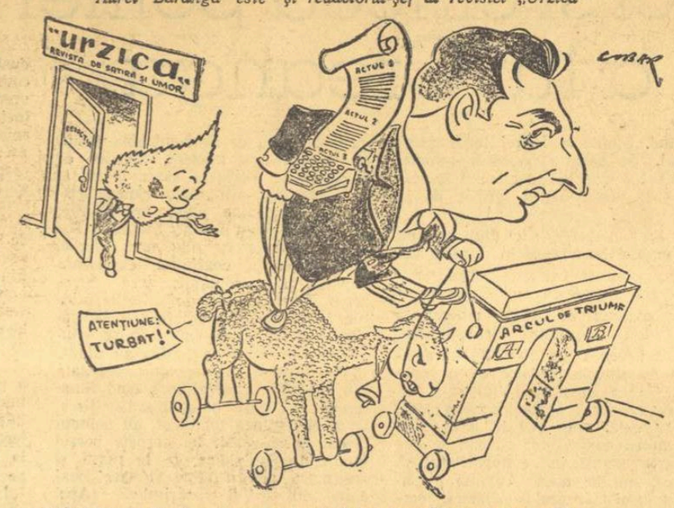

URZICA: — Pe la noi nu mai vii deloc tovarășe redactor șef?
AUREL BARANGA: — Hai, mai lăsați-vă de glume.

Cicerone Theodorescu este autorul volumului de versuri „Un cîntec din ulița noastră".

— Dacă mi-am scris un cîntec apoi să colind cu el prin toate ulițele.

Al. I. Ștefănescu este directorul E.S.P.L.A.

SCRIITORII: — Ei, Ali! ce se aude cu manuscrisele noastre?
ALI (către scriitori): Ce atîta zor, bre?... Că nu vin turcii!...

Marcel Breslașu face parte din colegiul redacțional al „Gazetei literare".

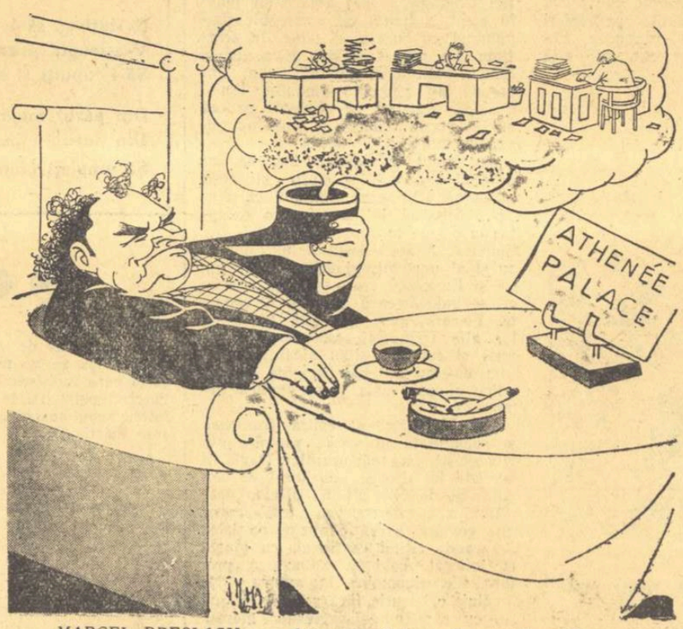

MARCEL BRESLAȘU: — Grea muncă la... „Gazeta literară".

Nina Cassian nu se hotărăște ce să scrie: muzică sau poezie.

— Cred că pînă la urmă o să scriu librete de operă ca să împac și capra și varza.

Poetul Baconsky preferă luna și stelele, temelor actuale.

... La luna care a răsărit!...

Eusebiu Camilar a predat de mult timp la E.S.P.L.A. lucrarea „Cine seamănă vînt" a cărei apariție întîrzie

EUSEBIU CAMILAR: — Al dracului vînt, mi-a suflat manuscrisul din sertarele editurii

Intr-un interviu, M. Davidoglu a declarat că scrie numai cu peniță Klaps și pe genunchi.

— O metodă de creație brevet Davidoglu.

Al. Jar este și deputat al Sfatului Popular raional „I. V. Stalin".

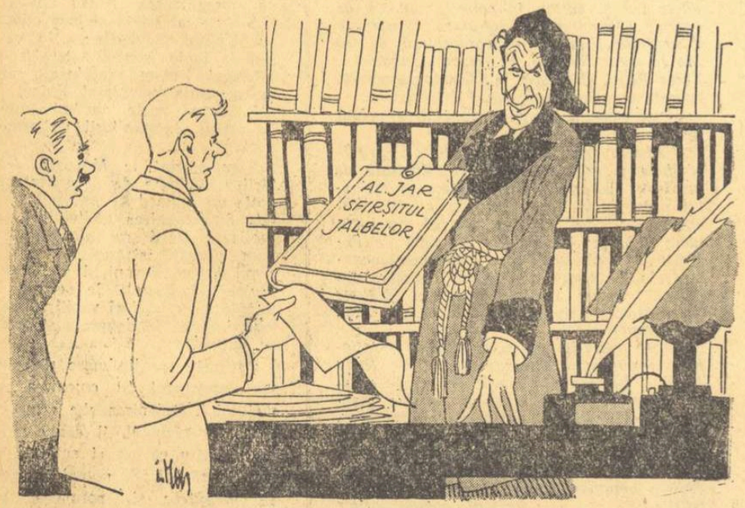

AL. JAR: — O jalbă? Nu citiți literatură, tovarăși...

V. Em. Galan, autorul romanului „Bărăgan" nu e prezent în publicațiile literare.

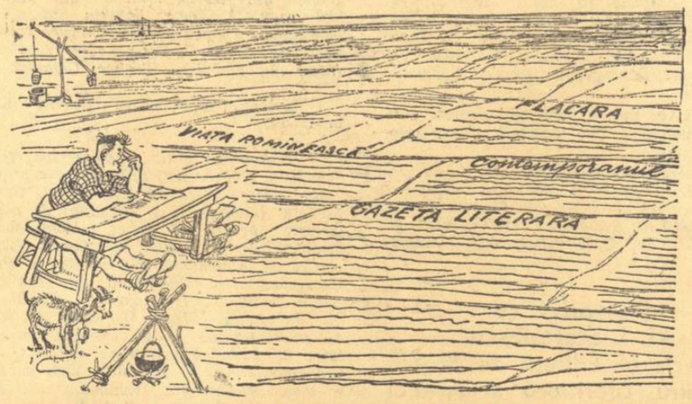

V. EM. GALAN: — Cînd o să încep să ar și eu pe ogoarele astea?

Zaharia Stancu întîrzie cu scrierea volumului II din „Desculț".

— Mi-l-au mîncat... dulăii!...

Eu... și Shakespeare

PETRU DUMITRIU: Dacă am scris „Bijuterii de familie" pot sta alături de marele Will!...

Geo Bogza e mai puțin prezent în satirizarea fenomenelor negative din actualitate

— N-am timp...

In piesa „Indrăgostiții" eroii se sfiesc să se sărute.

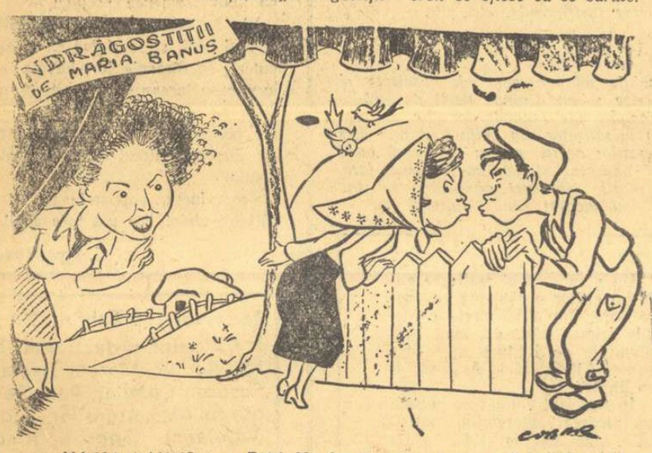

MARIA BANUȘ: — Pst! Nu faceți asta... ce, nu vă e rușine că vă vede publicul?

Desene de: **Cik Damadian, I. Doru, Gion, Nell Cobar, Val Munteanu și I. Ross.**

Din nuvela sa „Desfășurare" Marin Preda a scris o dramatizare, un scenariu.

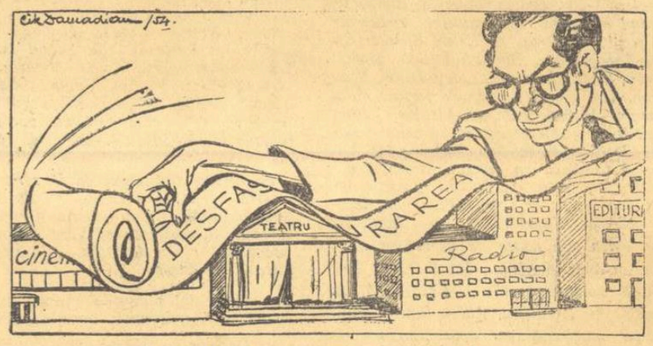

MARIN PREDA: Asta zic și eu desfășurare!

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 4,50 lei; 6 luni 9 lei; 1 an 18 lei. Tiparul: Întreprinderea poligrafică Nr 2. str. Brezoianu 23—25